No. 1. Donderdag 4 Januari 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

NED. OOST-INDIË IN 1916.

—o—

De *N. R. Ct.* van 31 Dec. j.l. gaf eene opsomming van de gewichtigste gebeurtenissen in onze koloniën gedurende het afgeloopen jaar. Daaraan ontleenen wij het volgende:

„Voor Ned. Oost-Indië is 1916 in vele opzichten een belangrijk jaar geweest. Belangrijke feiten zijn er in voorgevallen. Welke het in zijn geschiedenis tot een gedenkwaardig jaar zullen stempelen.

Voornamelijk hebben wij hier op het oog de aanneming door de Staten-Generaal van het gewichtig wetsontwerp, dat het een Volksraad geeft. Hoewel de practische gevolgen van deze daad niet moeten worden overschat, is zij principiëel van hooge beteekenis, aangezien er in beginsel mede wordt erkend, dat Indië het recht op een eigen staatkundig leven bezit.

Een ander gewichtig feit was de bestuurswisseling, het overgaan van het gezag uit de handen van den gouverneur-generaal Idenburg in die van graaf Van Limburg Stirum. Zelden — indien ooit! — is aan een vertrekkenden landvoogd met zoo groote hartelijkheid vaarwel gezegd als deze maal, en wel door alle klassen en categorieen der bevolking, bij het heengaan van den heer Idenburg is gebeurd. Zijn opvolger, over wiens beleid nog geen oordeel kan worden geveld, geeft zich, naar de berichten luiden, veel moeite om zijn waardigheid te bekleeden op een wijze, zooals het een landvoogd over een zoo belangrijk en in zoo snelle ontwikkeling verkeerend gemeenebest past.

Vele kwesties van het hoogste belang vergden onmiddellijk de aandacht van den nieuwen landvoogd. In de eerste plaats de nog steeds brandende kwestie van de inlandsche volksbeweging in de fase, waarin zij zich op het oogenblik bevindt, n.l. die der Sarekat Islam-formatie. Op en neder ging het in volkskringen met de belangstelling voor deze vereeniging, naar gelang plaatselijke omstandigheden of het optreden van den een of anderen leider hun invloed deden gevoelen. Een der laatste regeeringsdaden van G.-G. Idenburg was het verleenen van de vroeger geweigerde rechtspersoonlijkheid aan de Centrale Sarekat Islam; merkbaren invloed op den gang van zaken heeft dit niet gehad; de S. I. is in zijn wezen trouwens excentrisch. Belangrijke vergaderingen, althans wat het aantal deelnemers betreft, werden op enkele plaatsen gehouden, zoo te Bandoeng. Neiging kwam daar aan den dag, om op te komen voor „politieke rechten", welke aan de bevolking dienden te worden gegeven; sommigen vroegen zelfs om de invoering van een parlementairen regeeringsvorm.

Andere gewichtige en zeer merkwaardige vergaderingen werden gehouden op 31 Augustus, toen op verschillende plaatsen monster-meetings plaats vonden, waarop de defensie van Indië ter sprake werd gebracht. Hoewel op enkele plaatsen de locale vereenigingen zich terughoudend gedroegen en inzonderheid de Chineezen zich onthielden, hadden de meeste meetings toch het verblijdend resultaat, dat er een sterk begrip van de noodzakelijkheid om Indië weerbaar te maken en om zich offers daarvoor te getroosten, aan den dag kwam. Een commissie wordt te Batavia gevormd, welke naar Nederland zal gaan om de belangen der defensie met de regeeringspersonen hier te lande te bespreken.

De belangstelling voor het defensiewezen hield vermoedelijk verband met den wereldoorlog, waarvan Indië, zij het dan ook niet in zeer hevige mate, den terugslag ondervindt.

De economische bezwaren uit den wereldoorlog voor Indië voortvloeiend, zijn niet van zulk een aard, dat zij zijn ontwikkeling merkbaar vertragen; enkel bemoeilijken zij er het leven. Dit laatste vooral tengevolge van de steeds schaarscher wordende scheepsgelegenheid, waardoor de invoer van allerlei artikelen, welke Indië anders gewoon was uit Europa te betrekken, bijna geheel is opgehouden. Groote winsten werden overigens door sommige takken van industrie, vooral de suiker- en de thee-ondernemingen gemaakt. Hierdoor worden de verliezen, in ander opzicht geleden, uit een algemeen oogpunt grootendeels vergoed. Te betreuren is, dat ook de copra, de eenige groote cultuur, die ook een volkscultuur is, door lage prijzen wordt gedrukt.

Een belangrijk en tevens heugelijk economisch gevolg van den wereldoorlog voor Indië is de uitbreiding, welke handel en verkeer tusschen Indië en Amerika beginnen te krijgen. Een stoomvaartverbinding van Java over Japan naar San Francisco is geopend en een levendige wisseling van producten heeft een aanvang genomen. De markt, door het uitblijven van Europeesche producten opengekomen, wordt echter meer nog dan met Amerikaanschen, met Japanschen invoer vervuld.

Van welke herkomst de schepen ook zullen mogen zijn, welke in de toekomst Indië aandoen, de Indische havens zullen in ieder geval gereed zijn om ze behoorlijk te ontvangen. Reeds heeft Tandjong Priok zijn tweede havenbassin en onlangs zijn de nieuwe havenwerken van Makassar met een K. M. kade door den gouverneur feestelijk geopend. Ook de havenbouw te Soerabaja nadert zijn voltooiing.

Trouwens aan het ontwikkelingswerk van Indië is met bedrijvigheid voortgearbeid. Dit op velerlei gebied, doch voornamelijk op dat van het onderwijs. Hier werkt de bevolking, die over het algemeen sterk naar onderwijs verlangt, het best met de regeering mede; zij steunt die door haar belangstelling en spoort haar zelfs aan. Van beteekenis was het Koloniaal Onderwijs Congres, *) in Augustus te 's-Gravenhage gehouden, en waarop verschillende belangrijke onderwijskwesties werden behandeld, terwijl een groep Inlandsche congresleden een levendig aandeel aan de discussies nam.

Dat het der Regeering steeds meer ernst wordt de doorvoering van het decentralisatiebeginsel te doen slagen, is gebleken uit de aanstelling van burgemeesters voor de drie hoofdsteden van Java, waardoor een nieuwe en krachtige factor wordt ingevoerd om de instelling van gemeentebesturen te doen gelukken.

Aan de oplossing van de Chineezen-kwestie is ook verder gewerkt, doordien deze vreemde Oosterlingen thans vrijheid hebben gekregen zich zonder bijzondere passen over Java te bewegen en zich ook buiten de wijken voor hen aangewezen wijken te vestigen. Tevens is overgegaan tot de afschaffing van de geheel verouderde instelling van de Chineesche officieren, terwijl in het bestuur over de lieden van dezen landaard op andere wijze zal worden voorzien.

Ten opzichte van de Buitenbezittingen is het jaar 1916 geen gunstig jaar geweest, in zooverre het er op vele plaatsen onrust en beroering heeft gebracht. Op tal van eilanden, Borneo, Celebes, Timor, Flores, enz., hadden min of meer ernstige rustverstoringen plaats; in verscheidene gevallen leidden deze tot bloedige verliezen, door de corpsen gewapende politiedienaren, waaraan de handhaving van orde en veiligheid in de Buitenbezittingen ontijdig werd toevertrouwd, geleden. Troepen slaagden er echter overal in de rust met geringe moeite te herstellen. Ten einde na te gaan, in hoeverre bestuursmaatregelen op het gebied van belasting en heerendiensten aanleiding mochten hebben gegeven tot deze rustverstoringen, werd aan het lid in den Raad van Indië Liefrinck een bijzondere opdracht verstrekt en is deze een rondreis begonnen.

Verreweg de ernstigste rustverstoring, welke geheel het karakter van een opstand nam, vond in Midden-Sumatra plaats. Welke aanleiding en oorzaak zijn geweest van den opstand in Djambi is nog niet bekend.

In Atjeh bleef het in 1916 rustig, zoodat het bestuur, dat nog steeds in handen berust van den luit.-generaal Swart, zich kon blijven wijden aan de algemeene ontwikkeling des lands. Enkele op zich zelf staande gevallen van overval en moord op landsdienaren bewijzen, dat, al schikt de massa der bevolking en de hoofden zich in den toestand, er echter nog elementen schuilen, die den oorlogstoestand terugwenschen.

Van de pest werd ook dit jaar Java niet geheel verlost. Wel viel wederom in de gewesten, waar die ziekte tot dusver geheerscht had, een aanmerkelijke afneming van het aantal gevallen te constateeren, maar geheel werden zij niet bevrijd, terwijl de plaag neiging vertoonde zich naar andere gewesten, waar zij zich nog niet had vertoond, uit te breiden. Met de bestrijdingsmiddelen werd krachtig voortgegaan en aan de ontworpen huizenverbetering ijverig gearbeid.

Vóór wij dit jaaroverzicht eindigen, dient nog van enkele hier op zich zelf staande belangrijke voorvallen melding te worden gemaakt. Als zoodanig zijn te noemen het bezoek door den gouverneur der Filippijnen aan Java gebracht, welk bezoek wel vermoedelijk geen directe politieke beteekenis had, maar dat er toch zeker toe zal leiden de betrekkingen tot dien Oostelijken koloniale nabuur uit te breiden en te veraangenamen. Na het bezoek van dezen gouverneur brachten nog een aantal Amerikaansche ambtenaren uit de kolonie een bezoek aan verschillende plaatsen in Indië.

Het jaar 1916 bracht wijders nog het slot van de langdurige onderhandelingen met Portugal over den ruil van zekere enclaves op het eiland Timor, onderhandelingen, die eenige jaren geleden dreigden te ontaarden in een gevaarlijken twist. Na de eindbeslissing van den tot arbiter gekozen Zwitserschen Bondspresident zijn de betrokken gebiedsdeelen thans door beide regeeringen wederkeerig aan elkaar overgedragen.

*) Het stenografisch verslag hiervan is onlangs verschenen.
Red.-Comm.

Rassenhaat.

Bestaat die haat in onze Oost en bestaat er reden, om, zooals vooral in den laatsten tijd geschiedt, het te doen voorkomen alsof die haat belangrijke propor-

ties heeft aangenomen en erger wordt, en heeft het zin en nut, om, gesteld dat er wederzijdsche haat is, dien aan te wakkeren en op te zweepen vooral in dezen veelbewogen tijd?

Dat de blanken (totoks) de Indiërs (inboorlingen of Indo's) zouden haten, alleen omdat zij Indiërs zijn, is absurd. De beste vriend, dien wij ooit hebben gehad, was een Indo en met hoevele Indo's en inlanders hebben wij vertrouwelijk, kameraadschappelijk, vriendschappelijk omgegaan, zonder er aan te denken, dat hun huidskleur wat donkerder was dan de onze. En zoo gaat het met de overgroote meerderheid van de Europeanen, vooral van de ontwikkelden. Van haat jegens den Indiër is bij hen geen sprake. Wel kan er bij sommige verwaande, ingebeelde individuën en bij onontwikkelde menschen, iets als minachting voorkomen, maar haat is ook bij hen hooge uitzondering.

De mogelijkheid dat een Indiër door een Europeaan wordt gehaat, bestaat natuurlijk even goed, als dat totoks elkaar onderling haten. Al is men nog zoo ingenomen met den Indiër in het algemeen, het zou toch dwaas zijn te veronderstellen en te beweren, dat onder hen geen onaangename, onbetrouwbare, valsche, geniepige menschen voorkomen, even goed als onder de totoks, en dat men dezulken niet vriendelijk gezind is en ze op een afstand houdt, is toch begrijpelijk.

Het is echter een dwaasheid om de Indiërs voor te stellen en als een miskend en verdrukt *ras* en de Europeanen en bloc als kwaadaardige tirannen, die hunne inlandsche en indo-onderhoorigen vernederen, mishandelen en haten.

Hoe staat het echter met de gevoelens van de Indiërs ten opzichte van de Europeanen?

Het is een algemeen voorkomend verschijnsel, dat overheerschers niet worden „bemind" en kleurlingen het ras van hunne blanke vaders of moeders weinig genegen zijn, wat volkomen begrijpelijk is. Zij staan door de schuld van dien vader of die moeder tusschen de beide rassen en worden dikwijls door de blanke overheerschers als minderwaardig beschouwd, terwijl zij zich boven de inlandsche bevolking verheven achten.

Zoo worden in de Britsche Koloniën, de Ver. Staten en elders, de kleurlingen als minderwaardig beschouwd en vormen zij een „apart" gedeelte van de bevolking. In onze Oost bestaat echter die afscheiding niet. Er is gelijkheid van Europeanen en kleurlingen, niet alleen voor de wet, maar ook op het stuk van onderwijs, benoembaarheid tot ambten, enz. Men zal misschien opmerken, dat dan toch het percentage totoks, die de betere en hoogere ambten bekleeden, veel grooter is dan dat van de kleurlingen, maar dan vergeet men, dat het aantal Indo s zeker niet meer dan 50000 bedraagt en er ruim 6 millioen Hollanders zijn. Als men dat bedenkt en in rekening brengt, zal men moeten erkennen, dat het percentage kleurlingen onder de officieren en ambtenaren hoog is en er dus van achteruitzetting geen sprake is, en mocht die hier of daar voorkomen, dan kan men toch zeker niet zeggen, dat het een algemeen verschijnsel is, als gevolg van rassenhaat.

In de Indische Kroniek (Nos. 26 t/m 30 van 1911) komt een artikel voor van H. Steengracht, die zich zelf qualificeert als: noch een conservatief, noch een vriend van het kapitalisme, noch een bestuursman, noch een totok. De schrijver vindt het even als wij „a b s u r d, dat een bepaalde categorie van drijvers, Indo's of Europeanen, onbewezen vooropstellen, dat de Europeanen qua ras tegen den Indo en tegen bevrachting van de Indo-klasse is, uit rasvijandschap en om eigen voordeel". Dat is uitzondering bij enkele Europeanen, „maar over het algemeen denken deze zonder twijfel zacht over den Indo". Hij erkent ook, „dat kleurlingen, die Westersch zijn opgevoed en in denken en doen Westerlingen zijn geworden, door de totoks ook geheel als zoodanig worden beschouwd en dat is al bewijs genoeg, dat het kleurling zijn op zich zelf geen reden is, noch voor rassenhaat, noch voor minachting van de zijde van den Europeaan". Waar de laatste mocht voorkomen is het in den regel een persoons- en niet een raskwestie.

Nemen wij echter aan, dat er van de zijde van de Indiërs w e l wrok bestaat tegen den Europeaan wegens bovenaangehaalde redenen of als gevolg van afgunst of iets anders, dan vraagt men zich met verbazing en ergernis af, welk nut het wel kan hebben, dien wrok of haat aan te wakkeren en te doen toenemen, zooals vooral in den laatsten tijd door de tooneelstukken van Fabricius e.a. geschiedt.

Wat denkt men daarmee te bereiken? Moeten wij, Hollanders „er uit" en is dat het doel van al dat ophitsend haat-verwekkend geschrijf? Doch gesteld, dat men door dat opzweepen van de hartstochten, door die overdreven en onware voorstellingen er in slaagde de over het algemeen goedige, meegaande Hollanders „er uit" te krijgen, wat dan? Denkt men heusch, dat men het onder een . . . .sche overheersching (vul maar in lezer) beter zou krijgen? Wij hebben alle reden om te gelooven, dat de Hollanders, wat humane- en rechtvaardige behandeling van inboorlingen en kleurlingen betreft, bovenaan staan op de lijst der koloniseerende volken.

In theorie, op papier, mogen de inboorlingen van Britsch-Indië het beter hebben, dan die van onze Oost, maar in werkelijkheid is het omgekeerde het geval; onze behandeling van den bruinen broeder is veel gemoedelijker en vriendelijker, dan in Britsch-Indië, waar men op coloured people neerziet. En wat de Indo's betreft, Dr. H. P. N. Muller wees er in „East and West" van Juni 1912 op, dat Britsch-Indië ten eenenmale verschilt, wat aangaat den status van de kleurlingen, die een afzonderlijke klasse vormen en een aparte kolom in de verslagen hebben evenals in de Fransche en Amerikaansche koloniën. „De Engelschman weigert hen te beschouwen als zijns gelijken, al hebben zij ook nog zoo weinig inlandsch bloed in de aderen. Daarentegen worden de kleurlingen in Ned.-Indië als Europeanen beschouwd, ongeacht de mate van inlandsch bloed. Alleen gelijkheid van opvoeding, geestesbeschaving en ontwikkeling is de voorwaarde voor gelijkwaardige behandeling en er is geen beroep, geen carrière, geen ambt, hoe hoog ook, dat niet voor hen bereikbaar is en door hen ook wel wordt bereikt. Zelfs in het Moederland vindt men hen in belangrijke betrekkingen en hooge ambten".

Nu mag men toch zeker wel zeggen, dat ingeval van een verandering van overheerschers, voor de Indiërs het Engelsch régime nog het beste zou zijn.

„Maar wij willen geen overheerschers meer; Indië voor de Indiërs!" Doch hoe moet het gaan als een groote mogendheid, Westersche of Oostersche, zich aan dien wil niet stoort? Zal het Indische volk, gesteld dat men het onder één hoed kon krijgen, in staat zijn zich te verzetten tegen een machtige vloot en een talrijk, goed gedisciplineerd en goed uitgerust leger? Dat is immers ondenkbaar en ligt het daarom niet op den weg, vooral van Europeanen en ontwikkelde Indiërs, om instede van bestaanden haat aan te wakkeren of niet bestaanden te doen ontstaan, de toenadering tusschen de rassen te bevorderen en aan de groote massa te doen inzien, dat wat er ook aan ons, Hollanders — onvolmaakt als alle andere menschen — mag ontbreken, de belangen van Indië en de Indiërs bij hen in goede handen zijn?

Voor Indië is het te hopen, dat het nog geruimen tijd aan Nederland verbonden blijft. Vooral nu de koloniale politiek een geheelen omkeer heeft ondergaan en een ernstig streven voorzit om Indië vooruit te brengen, door bevordering van kennis, ontwikkeling en welvaart van de bevolking, zou het voor Indië te betreuren zijn, als het Nederlandsche régime door een ander werd vervangen. Nieuwe meesters zouden zeer waarschijnlijk noch betere, noch zachtere meesters zijn. Voor zelfbestuur is Indië nog lang niet rijp; bovendien is het immers niet aan te nemen dat zulk een Indisch of Javaansch rijk met rust zou worden gelaten en, zooals wij reeds hierboven opmerkten, aan een aanval van een machtigen B.V. zou het geen weerstand kunnen bieden.

Indië zou aan Nederland evenveel verliezen, als Nederland aan Indië en daarom is het zaak, voorloopig bij elkaar te blijven en onder wederzijdsche waardeering, z o n d e r h a a t e n n ij d, samen te werken, om Indië geleidelijk op te voeren en op te voeden tot zelfbestuur en zelfstandigheid.

J. H.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De sociaal-democraten en een weerbaar Indië.

De *Java-bode* is niet best te spreken over den hr. Sneevliet, sociaal-democraat en secretaris van de *Semarangsche Handelsvereeniging*. Het blad beschuldigt dezen misleider van het volk, dat hij het Nederlandsche gezag ondermijnt en het volk opstookt tegen onze Regeering. Het stelt de Handelsvereeniging de vraag, of deze het goed vindt, dat haar secretaris de schoone actie van „Indië Weerbaar" „poogt te bevuilen, te bezoedelen, te besmeuren met de modder van zijn leugenachtige praatjes, met den adem van zijn gore verzinsels, met de viezigheden van zijn sociaal-democratische propaganda".

De *Java-bode* is gekomen tot het stellen dier vraag door de lezing van het *Vrije Woord*, waarin de hr. Sneevliet beweert, „dat alleen de Hollandsche bourgeoisie belang heeft bij het behoud van Indië". Dat is gelogen, zegt de *J.-B.* Ook de Nederlandsche arbeider heeft er belang bij, want niet alleen verdient hij zijn brood in de industrieën voor Indië, maar ook zendt hij zijn kinderen, om in Indië goed bezoldigde betrekkingen te bekleeden, terwijl het ten slotte voor den Inlander het verkieslijkst is, dat Indië in Nederlandsche handen blijft. „Het is juist de gemeenste leugen van de sociaal-democraten in Nederland, dat zij den Nederlandschen arbeider voorhouden, dat hij geen belang heeft bij ons koloniaal bezit." De verstandigen, de eerlijken onder de sociaal-democraten, naar Indië gekomen om hun propaganda voort te zetten, zien dan ook spoedig in „dat hier geheel andere toestanden heerschen dan in Europa en dat het misdadig zou zijn, misdadig tegenover den Inlander, wanneer zij een sociaal-democratische propaganda begonnen".

Als Sneevliet schrijft: „Je verdedigen doe je „alleen als je wat te verdedigen hebt. Als rechten, „die een levensbelang voor je vormen, in gevaar ko„men, dan verzet je je. Maar, ik vraag, welke rech„ten van de Inlanders komen er in gevaar, als hij „eens van meester zou veranderen? Als er iemand „is, die durft beweren, dat de Inlander zooveel, zulke „groote rechten heeft, dat de verdediging daarvan „zijn leven waard is, hij zegge het. 'k Zoek er nog „altijd naar. Als de Inlander beweert, dat hij wer„kelijk iets te verdedigen heeft, is dat niets anders „dan een fiksie", dan noemt de *Java-bode* dit een insinuatie.

Liever dan de *J.-B.* te volgen in de bestrijding van de beweringen van den hr. Sn., willen we de aandacht vestigen op een door *Marxist* in de *Locomitief* van 5 Sept. l.l. ingezonden stuk, waarin hij van een socialistisch standpunt het weerbaar maken van Indië verdedigt.

Wat heeft de ervaring geleerd in den tegenwoordigen wereldoorlog? „Tegen alle socialistische verwachting in, hebben de proletariaten van alle landen naar de wapens gegrepen — zich geschaard aan de zijde hunner regeeringen — en nu reeds meer dan twee jaren verdragen ze al de ellende en al het leed, dat een oorlog brengt — om toch maar de volken te blijven, die ze vóór den oorlog waren". Er mag wel hier en daar eenig individueel verzet zijn — *massaal* heeft het proletariaat overal den vaderlandschen bodem verdedigd en doet dit *nóg*".

Schrijver gelooft, dat de Inlanders niet zonder hevige emotie de mare zouden vernemen, „dat een vreemde overheerscher op weg was naar Indië met soldaten, geweren en kanonnen, om de plaats in te nemen van het Nederlandsche gezag". De Inlanders zouden er dan ook niet op vooruitgaan bij een verandering van overheerscher; niet alleen, omdat ze een *veel sterker* onderdrukker boven zich zouden krijgen, waardoor hun eigen macht relatief zou verzwakken en hun m. a. w. een *sterker onderdrukking* zou staan te wachten, maar het is ook de vraag, of de nieuwe gezaghebber beter en beschaafder zou optreden. Ook zou het geval zich kunnen voordoen, dat hij met zijn eigen proletariërs de kolonie overstroomde en dat deze door hun mindere behoeften in staat zouden zijn de Javaansche werkkrachten voor een groot deel te verdringen.

In allen gevalle zou de nieuwe overheerscher de ondervinding missen, die het Nederlandsch gezag in den loop der eeuwen opgedaan heeft.

Er is door iemand gezegd, zoo gaat schr. voort: „Het is beter een bestuur van onrijpen over onrijpen, dan een overheersching", en verder: „Wat heeft een volk met de zaken van een ander volk te maken?"

Zou men werkelijk gelooven, dat de Inlandsche bevolking er op zou vooruitgaan, indien het onmogelijke gebeurde en het Nederlandsche gezag zich om z.g. rechtvaardigheidsgronden terugtrok en — niet door een ander uitheemsch gezag vervangen werd?

„Men *kan* Indië niet vrij laten. Men kan een van de rijkste en vruchtbaarste landen der wereld niet overlaten aan een achterlijke en dus onproductieve bevolking. Men moge dat persoonlijk minder aardig of onrechtvaardig vinden, het *is* nu eenmaal zoo. De Javanen zullen eerst dàn een eigen en niet beheerscht volk worden, wanneer ze door de economische ontwikkeling van hun land tot intellectueele ontwikkeling gekomen zijn."

In Europa zijn de rechten, die het proletariaat veroverd heeft, a. h. w. de maatstaven van zijn politieke ontwikkeling.

En zou men nu aan de achterlijke bevolking van Indië, waarvan meer dan negen tiende uit analphabeten bestaat, een parlement willen geven, gekozen door de heele Inlandsche bevolking — zonder onderscheid van ras of stand? Dat klinkt prachtig, maar is onmogelijk. Het *„algemeen kiesrecht"* is geen cadeau, dat een volk ontvangt, het is een *recht*, dat in een bepaald stadium van ontwikkeling afgedwongen wordt. Er zal nog heel wat moeten gebeuren, voordat een dergelijk recht aan de Indische bevolking gegeven kan worden, meent Marxist.

„Dat theoretische parlement zou alleen mogen beslissen over het al of niet weerbaar maken van Indië!"

Een volk in de kinderjaren wordt nu eenmaal beheerscht òf door zijn eigen bourgeoisie òf door een vreemde. Door evolutie kan het zich slechts opwerken tot zelf-regeeren. Zoolang het dat nog niet gedaan heeft, worden alle groote vraagstukken buiten het volk om beslist.

„Wanneer het nu is in het belang der Inlandsche bevolking om niet van heerscher te veranderen, dan is het ook haar belang om weerbaar gemaakt te worden. Het doet er niet toe of dit ook in het belang is van den tegenwoordigen overheerscher."

Daar de schr. gelooft, dat het in het belang van de ontwikkeling van het Inlandsche volk is om niet van overheerscher te veranderen, is hij voorstander van „Indië Weerbaar", het aan deskundigen overlatende te beoordeelen òf en hoe Indië weerbaar te maken is.

Woningvoorziening voor ambtenaren.

Van woningennood weten we in Nederland mee te praten. Of we iemand spreken uit een groote of kleinere stad, de klacht over stijging der huren is algemeen. Hooren we hier een gesprek aan over woningen, we zouden ons in Indië verplaatst kunnen denken, want ook daar is op bijna elke plaats gebrek aan woningen. Dat verschijnsel is zeer verklaarbaar trouwens, wat Indië betreft. Het aantal ambtenaren breidt zich voortdurend uit, terwijl verschillende woningen, vroeger door Europeanen betrokken, thans door gegoede Inlanders in gebruik genomen zijn. Er wordt niet voldoende bijgebouwd, hoe voordeelig de belegging van geld in huizen ook wezen moge.

Hoe in dat gebrek aan woningen te voorzien, is een vraag, tot welker beantwoording, volgens een artikel in *De Locomotief*, de heer J. M. in het *Indisch Bouwkundig Tijdschrift* zich gezet heeft.

De zaak van de woningvoorziening is een brandende kwestie geworden. Werd in het moederland veel goeds tot stand gebracht door het particulier initiatief, gesteund door de regeering, voorn. door de stedelijke, in Indië komt men weer achteraan. Al werd te Semarang reeds in de goede richting gestuurd, „van gouvernementswege en dan voornamelijk voor de ambtenaren wordt echter nog niet gedaan wat wel gedaan kan worden en wat door alle ambtenaren te doen wenschelijk geacht wordt." En toch heeft het gouvernement in deze een roeping te vervullen, in de eerste plaats voor zijn ambtenaren.

Gaat men in een particuliere betrekking, zoo weet men, waar men moet wonen, en of de huren hoog zijn, en met die verschillende omstandigheden wordt rekening gehouden bij de bepaling der traktementen.

Den ambtenaren wordt een standplaats aangewezen, zonder dat ze eenigen invloed daarop kunnen uitoefenen en waar voor hen een uniforme traktementsregeling geldt, ontstaan er bij hen onbillijkheden door omstandigheden, geheel buiten hun bekwaamheid of wil gelegen.

Nu is men er toe overgegaan om op sommige plaatsen een duurtetoeslag te geven, doch daarmede krijgt de ambtenaar geen woning op een plaats, waar gebrek aan huizen bestaat.

J. M. vindt het geven van zulk een toeslag ook minder goed, omdat het moeilijk is die voor elke plaats billijk vast te stellen en om de juiste grens te trekken tusschen plaatsen, welke *wel* en welke *niet* in aanmerking komen voor een duurtetoeslag.

Daar de duurte eener plaats, volgens J. M., voornamelijk bepaald wordt door de hoogte der huurprijzen, zou de meest rationeele oplossing wezen, dat het gouvernement voor zijn ambtenaren woningen liet bouwen, wat bij den dienst der S.S. op verschillende plaatsen reeds geschiedt en voor de officieren sinds lang een gewoonte is.

Voor tijdelijke plaatsingen zouden dan tijdelijke woningen gebouwd moeten worden.

Moeten dergelijke woningen gratis ter beschikking van de ambtenaren gesteld worden, dan wel tegen een bepaalde vergoeding? Geschiedt het eerste, zoo zal er met de traktementen op gerekend worden en zullen de pensioenen er de nadeelige gevolgen van ondervinden. Beter is het om of een vaste som dan wel een zeker percent van het inkomen te laten betalen.

Het schijnt, dat het gouvernement reeds eenigszins in de gewenschte richting werkzaam is, daar op enkele plaatsen waar Mulo-scholen gebouwd worden, er ook een paar onderwijzerswoningen worden bijgezet.

Uit de O. I. Mail.

Gezondheidstoestand.

Begin Nov. j.l. heerschte te Batavia weer typhus. Het rapport meldt:

In de week van 5 tot 11 November kwamen 5 nieuwe typhus-gevallen voor, waarvan 2 bij Europeanen. Een inlander overleed. Onder behandeling zijn thans 16 personen, onder wie 14 Europeanen.

Pestbestrijding.

De Chineesche raad te Djokja vergaderde 12 Nov. j.l. ter bespreking van de pestbestrijding.

Beslist werd, dat met begin 1917 alle Chineesche woningen gesloopt zouden worden, die gevaar zouden opleveren voor de pestuitbreiding.

Indien de bewoners niet financiëel krachtig zijn voor het opbouwen hunner woningen, worden hun gelden voorgeschoten, in termijnen terug te betalen.

Een voorbeeld.

De nieuwbenoemde regent van Probolinggo, Raden Toemenggoeng Kertohadipoetro, begon zijn loopbaan als schrijver op het residentiekantoor te Soerabaja, is geen regentszoon en stamt evenmin van een aanzienlijke familie af, aldus werd aan de *Loc.* gemeld.

Landbouwschool.

Een bedrag van *f* 7000 is beschikbaar gesteld voor den bouw en eerste inrichting van een landbouwschool voor Inlandsche jongelieden in het district Tjankring, afdeeling Bandoeng.

Uitbreiding Kweekschool Fort de Kock.

De kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Fort de Kock zal eene belangrijke uitbreiding ondergaan.

Bij het hoofdgebouw zal een eetzaal voor ongeveer 100 leerlingen worden gebouwd, terwijl verder ver-

schillende bijgebouwen, w.o. een keuken, zullen worden opgericht.

De zeekade van Makassar.

11 Nov. j.l. had de officieuse opening plaats van de 780 meter lange zeekade.

Het woord werd gevoerd door gouverneur Frijlink, den hoofdingenieur Strengnaerts, den voorzitter van den gemeenteraad en door nog vele anderen, die hunne bewondering te kennen gaven over het mooie en hechte werk.

De aannemer de Groot releveerde de ontzaglijke moeilijkheden ondervonden.

Terugbrenging particuliere landerijen tot het Landsdomein.

In *De Javabode* van 14 Nov. j.l. lezen wij:

Is tot dusver door de Regeering nog slechts blijk gegeven van haar voornemen een aantal particuliere landen bewesten de Tjimanoek, o.a. het land Tanah Abang ter hoofdplaats Batavia en een 36 landen gelegen in het Tangerangsche, door aankoop of onteigening tot het Landsdomein te doen terugkeeren, thans is door de Regeering eene ordonnantie vastgesteld, waarbij de verklaring is uitgesproken, dat het algemeen belang vordert, dat in de afdeelingen Demak en Semarang gelegen particuliere landen Gemoelak en Torbaja weder domein van den lande worden.

Het plan om deze landen, die in hoofdzaak dienstbaar worden gemaakt aan rijstcultuur, te onteigenen, houdt verband met de wenschelijkheid — evenals bij de landen in Tangerang — om ter verbetering van den weinig gunstigen economischen toestand van de bevolking in de betrokken streek, op groote schaal irrigatiewerken aldaar aan te leggen, voor den aanleg waarvan over gedeelten dier landen beschikt zal moeten worden.

Reis- en verblijfkosten Europ. en Inl. landsdienaren.

Zooals bekend is reeds een 3-tal jaren geleden als beginsel aangenomen om geen onderscheid meer te maken bij de bezoldiging van landsdienaren tusschen hunnen landaard, m.a.w. om aan Europeanen, Inlanders en vreemde Oosterlingen bij het bekleeden van gelijke betrekkingen en het voldoen aan gelijke voorwaarden, dezelfde inkomsten toe te kennen. Als gevolg van dit beginsel zullen de bestaande uitzonderingen op dien regel geleidelijk worden opgeheven.

Er bestaat nog steeds groot verschil tusschen de wijze van vergoeding van reis- en verblijfkosten van burgerlijke landsdienaren van Europeeschen en niet-Europeeschen landaard. Er bestaat een afzonderlijk Europeesch en een Inlandsch reisreglement.

Het voornemen bestaat om een nieuw algemeen reisreglement vast te stellen, voor alle categorieën van ambtenaren geldende.

Daartoe is, naar *De Javabode* vernam, de instemming gevraagd van den minister van Koloniën, welke ongetwijfeld verleend zal worden.

Voor locale ressorten.

De langgewenschte regeling, welke den localen ressorten het recht geeft inzage te nemen van de ter beschikking van den fiscus staande belastinggegevens, is dan blijkens de officieele berichten tot stand gekomen. Tevens zijn daarbij waarborgen gevonden voor geheimhouding van die gegevens.

Deze bevoegdheid tot het nemen van inzage van de landskohieren, zoomede van alle overige ter beschikking van de belastingadministratie staande gegevens, en daartegenover ook de verplichting van de locale raden om aan de belastingadministratie inzage te verleenen van de locale kohieren en verdere gegevens inzake de locale belastingen naar het inkomen, zijn in de betrokken Gouvernementsbelasting-ordonnanties vastgelegd.

De geheimhoudings-waarborgen zijn voor de locale ressorten gevonden in een aanvulling van de locale radenordonnantie, welke het aan een ieder verbiedt om hetgeen hem uithoofde van zijn lidmaatschap eener commissie van aanslag of van voorlichting of zijn, het zij tegenwoordig, hetzij vroeger ambt, nopens aanslag in eene belasting naar het inkomen, inkomsten, vermogen, uitkeeringen, bedrijf, beroep, waardigheid, bediening of betrekking of werkzaamheden van anderen gebleken of medegedeeld is, verder bekend te maken dan voor de uitoefening van zijn lidmaatschap, ambt of betrekking in dienst van het locaal ressort gevorderd wordt. Die geheimhouding behoeft echter niet in acht te worden genomen tegenover hen, die gehouden zijn om te adviseeren of te beslissen omtrent doleantiën tegen den aanslag in de locale belasting naar het inkomen.

Tegen het opzettelijk schenden van de geheimhouding is gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste twaalfhonderd gulden bedreigd. Geen vervolging wordt ingesteld dan op klacht van hem, ten aanzien van wien de geheimhouding is geschonden.

Vooral in Semarang, waar een eigen inkomstenbelasting in wording is, zal het bericht van het tot stand komen van deze regeling met ingenomenheid zijn begroet.

Suriname.

De Gouverneurs-wisseling.

Zaterdag 25 November om zes uur weerklonken drie schoten, die aankondigden, dat Gouverneur Staal was aangekomen, waarna te 8 uur vijf schoten den volke kond deden, dat Zijne Excellentie zich een uur later, dus te 9 uur, zou ontschepen. Aan boord verwelkomd door den Agent-Generaal, aan Heer C. van Drimmelen, die aangewezen was om den Gouverneur bij afwezigheid te vervangen en door den Voorzitter der Koloniale Staten, den Heer Jhr. Mr. H. W. van Asch van Wijck, in het costuum van Maltheser-ridder, kwam Zijne Excellentie precies op tijd met Mevrouw en dochter per Gouvernementssloep aan de Marinetrap aan. Van het gezelschap werd een kiek genomen, waarna men zich langs de eerewachten van Infanterie en Schutterij en tusschen een dubbele rij Padvinders en Padvindsters door naar het Gouvernementshotel begaf. Hier werd de nieuwe landvoogd door den aftredenden Gouverneur ontvangen en aan de daar aanwezige Hoofdambtenaren en ambtenaren voorgesteld, waarna Gouverneur Staal zich naar het Gebouw der Koloniale Staten begaf.

De rede, die Zijne Excellentie daar uitsprak, geeft hoop op de toekomst voor dit prachtige rijke land, dat een sieraad onder onze kolonies zou kunnen zijn, maar in de laatste jaren niets dan teleurstellingen en tegenslagen heeft te boeken. Vooral de mededeeling omtrent de oprichting van het Suriname-Studie-Syndicaat en het beroep op de daadwerkelijke medewerking van de geheele bevolking om den weder-opbloei van de Kolonie te helpen bevorderen, zullen met voldoening en instemming ontvangen zijn.

Kort na den terugkeer van Gouverneur Staal in het Gouvernementshotel, verlieten Baron van Asbeck en Mevrouw de stad om zich tot het vertrek van de boot naar New-York, naar de Plantage Mariënburg te begeven. Begeleid door Gouverneur Staal begaven zij zich te voet naar de Marinetrap. Onder de vele bouquetten en bloemstukken als afscheidsgroet aangeboden, uitingen van sympathie en dankbaarheid voor de belangstelling in zoovele zaken getoond, zoowel door Baron van Asbeck, als door Mevrouw, zal de laatste gewaardeerd hebben een bouquet, enkele oogenblikken voor het vertrek aangeboden door een aardig padvindstertje als erkentelijkheid voor de belangstelling, door Mevrouw Van Asbeck herhaaldelijk voor de Meisjes-troep getoond.

Maandag vertrekt de boot via Curaçao en Haiti naar New-York.

Naar wij vernemen bestaat het voornemen bij de bewoners der omliggende plantages, Baron van Asbeck en Mevrouw bij hun vertrek van Mariënburg plechtig uitgeleide te doen. K.

Paramaribo, 25 Nov. 1916.

* * *

Rede door den nieuw benoemden Gouverneur S t a a l op 25 November in een plechtige zitting der Koloniale Staten gehouden, ter aanvaarding van het bestuur.

Mijnheer de Voorzitter,

Mijne heeren, leden der Koloniale Staten.

Het zal U niet bevreemden dat, toen ik mij voorbereidde voor deze plechtige zitting der Koloniale Staten, tal van herinneringen aan vroegere tijden in mij herleefden. Bonte herinneringen aan menige gedachtenwisseling, in deze zaal door mij bijgewoond; levendige herinneringen aan hen, die destijds onder leiding van den hooggeëerden Voorzitter, den heer d a C o s t a, Uwe vergadering vormden.

In de acht jaren, die sedert verliepen, heeft het aan wisseling van personen niet ontbroken; slechts enkelen uit den tijd waarvan ik spreek, zijn in Uw midden gebleven; ook hunne gedachten zullen zeker op dit oogenblik teruggaan naar hunne toenmalige medeleden en stilstaan bij diegenen, die de dood van hen wegnam. Een stille groet aan de overledenen vergezelt den groet, dien ik U allen, mijne heeren, gaarne toeroep.

Eene andere herinnering heeft mij niet verlaten; het is die aan de vriendelijke bejegening, welke mij als gedelegeerde zoo menigmaal van de zijde van Uwe vergadering ten deel viel en aan de voortvarende medewerking en aangename samenwerking, die het overleg tusschen Bestuur en Kol. Staten in het tijdperk, waarvan ik ervaring heb, kenmerkten. Ik vlei mij met de verwachting, dat gij, Mijnheer de Voorzitter, gij, mijne heeren leden, in de voor ons liggende toekomst mijne vroegere ervaring zult willen bevestigen en versterken, waartoe ik het mijne gaarne zal bijdragen.

Een welgemeenden groet breng ik ook aan de bevolking bij mijn terugkeer in Suriname. Ik verheug mij op de komende dagen; ik verblijd mij op het wederzien van zoovele bekenden, wier vriendschap mij in goede herinnering is bijgebleven. En ik spits er mij op de vroeger bezochte oorden wederom te betreden en vooruitgang te mogen bespeuren in veel, dat ik destijds worden zag. Met mijne herinneringen

mengen zich gevoelens van groote dankbaarheid. Innige dankbaarheid — waarin gij, mijne heeren, ongetwijfeld zult deelen — dat Nederland met zijne Koloniën tot dusver gespaard gebleven is te midden van den ontzettenden oorlog. Ook voor onzen Staat zijn de tijden zwaar, doch hoe gelukkig mogen wij ons prijzen dat wij in vrede leven!

Oprechte dankbaarheid bezielt mij persoonlijk dat het Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin behaagd heeft het bestuur over dit rijke land, waarvoor — naar mij is mogen blijken — Hare Majesteit zoo groote belangstelling koestert, aan mij toe te vertrouwen.

Dit rijke land! Is het niet of ik spot met de werkelijkheid? Want bleef het iemand verborgen, dat Suriname den smartelijk treffenden roep heeft van eene arme, schier niet te helpen kolonie, gebeukt door tegenslag op tegenslag, verstoken van vooruitgang, vermeden door de welvaart? Toch, mijne heeren, herhaal ik mijne woorden: dit rijke land. Het is immers een kostelijke rijkdom, dien wij om ons zien in den krachtigen plantengroei, den kleurigen bloementooi, den zwaren vruchtenlast, want zij getuigen van de gulle gaven van een vruchtbaren bodem, dien grooten schat van Suriname; zekerder, veiliger schat dan de onzichtbare mineralen, die zoo dikwijls méér aantrekkingskracht schijnen uit te oefenen. Het spreekt van zelf, dat de ontginning van kostbare delfstoffen niet mag worden veronachtzaamd, maar, — hoewel het klinkt als een gemeenplaats — het kan niet genoeg herhaald worden: Suriname is een landbouwland; de ontwikkeling en de bloei van Suriname zijn bovenal afhankelijk van de ontplooiing van het landbouwbedrijf; de waarachtige rijkdom van Suriname is de vruchtbaarheid van den bodem. Onloochenbaar zijn de kenteekenen van dien rijkdom en daarom mag ik spreken van een rijk land; daarom moet ik de toekomst met hoopvol vertrouwen tegemoet zien. Geenszins onderschat ik de moeilijkheden, die belemmerend op het bedrijf inwerken; geenszins vergeet ik de teleurstellende ervaringen, die ook in het landbouwbedrijf niet zijn uitgebleven. Tegoed toch herinner ik mij de naweeën van de ziekten in de cacao; te zeer voel ik de leegte waar eenmaal uitgestrekte, frissche bacovenvelden zulke blijde verwachtingen wekten. Ik heb de vreugde medegeleefd toen Augustus 1906 inzette met eene schoone belofte en ik kan er mij dus indenken hoe groot de teleurstelling geweest moet zijn bij het aanzien van de verwoestingen door de Panama-ziekte. Maar ik heb niet het geloof verloren dat opnieuw de bacove zal worden geplant en dat de zorg, inmiddels aan andere gewassen besteed, — waarvan reeds nu de gelukkige uitkomsten zijn waar te nemen — den vruchtenoogst zal verrijken met dien van andere waardevolle producten.

Het is mij een groote voldoening dat ik in Nederland belangstelling heb mogen vinden voor de ontwikkeling van Suriname's landbouw en thans hier mag bevestigen wat U reeds bekend geworden zal zijn, de oprichting van het Suriname-studie-syndicaat, waarvan het doel is de mogelijkheid van eene krachtige uitbreiding en vernieuwing van de landbouw-nijverheid in deze kolonie rustig te onderzoeken.

Het zal U, mijne heeren, ongetwijfeld stemmen tot erkentelijkheid, dat in het syndicaat het streven tot uiting is gekomen om de kennis, de energie en het kapitaal, waarmede in Nederlandsch-Oost-Indië zoo ontzaggelijk veel is tot stand gebracht, ook dienstbaar te maken aan Nederl.-West-Indië. Met mij zult gij deelen in de hoop en verwachting, dat het syndicaat, onder zijne uitmuntende leiding, in hooge mate ten goede zal komen aan Suriname's belangen.

Door eene andere groep worden intusschen ernstige pogingen gedaan om een cultuurbank te stichten en tot mijne blijdschap mocht ik ook voor andere takken van nijverheid welwillende aandacht en tegemoetkomende hulpvaardigheid aantreffen.

Is er dus reden te over voor opgewektheid, toch zou ik mij onbevredigd voelen, wanneer ik niet zou mogen bouwen op krachtige hulp van Suriname's bevolking zelve. Wij weten hoe het volk van Suriname gehecht is aan zijn geboortegrond, hoe het zijn land gaarne hoogelijk prijst. Weldadig doen die lof en liefde aan, maar wij mogen dan ook vergen dat het door daden getuigt van de waarheid zijner woorden, dat het ons toont niet alleen in het hart, niet alleen in den mond, maar ook in de handen liefde te hebben voor Suriname. Dit volk en allen, die in zijne samenleving zijn opgenomen, roep ik op om te doen blijken, dat zij bereid zijn door persoonlijke toewijding, persoonlijke krachtsinspanning deel te nemen aan het werk der ontwikkeling van het land; gereed het eigen welvaren ook zelf te verzorgen.

De weg is gebaand, ik herinner aan de maatregelen, die genomen zijn om door voorbeeld en leering den kleinen landbouwer voor te lichten in zijn bedrijf; ik herinner, met groote ingenomenheid, aan den onder het bestuur van mijn hooggeachten voorganger aangevangen leergang voor de verbreiding van landbouwkennis. Het zal mijn ernstig streven zijn in die richting voort te werken en mijn ambtsvoorganger ook te volgen in hetgeen hij op ander gebied dan dat van den landbouw deed tot aanwakkering van den arbeidszin. Al wat strekken kan tot prikkeling van de arbeidzaamheid zal ik steunen en bevorderen met een vasten wil als waarmede ik zal afwijzen en tegengaan al wat haar verslapt. Ik zal mij beijveren om, zooveel in mijn vermogen ligt, de gelegenheid voor rustigen en vruchtdragenden arbeid te verruimen. Niet alleen in den landbouw, maar in zoovele bedrijven als bestaanbaar blijken te zijn.

Maar de geheele bevolking geve mij dan ook daartoe haar kracht en goeden wil ten volle. Verheff U door Uw eigen kracht — roep ik haar met aandrang toe. S t e u n t wel op anderen, die grooter kennis, rijper ervaring, ruimer middelen, uitgebreider handelsbetrekkingen hebben, maar l e u n t op U zelven. En weest verzekerd dat ik U van ganscher harte zal bijstaan in uwe pogingen om vooruit te komen.

Mijne heeren, mijne groote belangstelling in het lot der bevolking heeft mij deze, tot haar gerichte woorden ingegeven. Ik ben overtuigd, dat de gedachten, die ik uitsprak, bij U volle instemming zullen vinden en dat allen, die geen opwekking behoeven evenals gij niets liever zullen wenschen dan dat algemeen het bewustzijn levendig blijft, dat een ieder eene taak heeft te vervullen in het belang der gemeenschap. Alleen dan toch kan de gemeenschapszin bestaan en onderlinge samenwerking verkregen worden.

Aan ons, aan U en mij, is de taak het geestelijk en stoffelijk welzijn der bevolking naar ons beste vermogen te behartigen. Wilt mij daarvoor Uwen steun geven op elk terrein, waarop wij elkander zullen ontmoeten. Wij zullen niet altijd kunnen bereiken wat wij wel zouden wenschen, want — al zal het zelfbeheersching van ons vorderen — wij zullen onze idealen moeten toetsen aan de nuchtere werkelijkheid. De grenzen van een voorzichtig geldelijk beheer zullen wij voor oogen moeten houden; wij mogen den eisch niet loslaten dat de kolonie hare eigen huishouding zelve behoort te behartigen, zij het dat die toekomst eerst geleidelijk verkregen zal kunnen worden. De behandeling van de begrooting zal ons gelegenheid geven hierover nader van gedachten te wisselen en te overleggen hoe wij op het einddoel kunnen aansturen, zonder de wezenlijke belangen der kolonie te schaden. Het is mijn voornemen persoonlijk aan Uwe beraadslagingen over deze belangrijke zaak deel te nemen.

Het zal U, mijne heeren, duidelijk geworden zijn in welken geest ik wil arbeiden aan het welzijn der kolonie. Ik zal voortgaan met mijne pogingen om deugdelijken bijstand van buiten de kolonie uit te lokken en aan te moedigen en tegelijkertijd trachten de krachten, in de kolonie zelve aanwezig, tot haar recht te doen komen.

Het is mijn oprecht verlangen al mijne kracht, mijn beste weten en mijne volle toewijding ten dienste te stellen van land en volk; mijne illusie: te mogen bijdragen tot de verbetering der levensomstandigheden van dit volk, met zijne, met Uwe hulp; de grootste voldoening zal zijn den voorspoed te zien dagen over dit land.

God zegene onzen arbeid; Hij zegene dit land; Hij zegene dit volk.

Met deze bede in het hart overhandig ik U de stukken betreffende mijne benoeming en beëediging en aanvaard, in naam van Hare Majesteit onze Koningin Wilhelmina, het bestuur over Suriname.

Curaçao.

Meldden wij reeds, dat half Nov. j.l. de weldadige regens voor de kolonie begonnen, ook de tweede helft dier maand is gunstig geweest, zooals wij uit de jongste bladen lezen.

Na zware regens liep o.a. de stadswijk Cornet onder water en vormde zich een meertje, dat na verloop van eenigen tijd een moeras wordt, waarin zich allerlei voor de gezondheid schadelijke kiemen ontwikkelen. Om dit te voorkomen is dit jaar van bestuurswege met behulp van de stoomwals en een groote pomp, het meertje tot tweemaal toe leeggepompt.

Op andere plaatsen, waar zich kleine plassen vormen, werden daarin petroleum en koolteer gegoten.

* * *

Van de werven van de firma S. E. L. Maduro en Sons is 18 Nov. j.l. te water gelaten een van de groote lichters, welke aldaar gebouwd worden voor rekening van de Bataafsche Petroleum Maatschappij en bestemd zijn voor vervoer van olie van Maracaibo naar Curaçao. Dit vaartuig, dat 800 ton olie kan laden, is met den naam ,,Willemstad'' gedoopt.

* * *

De heer Benj. J. Delvalle, consul van Denemarken te Willemstad, heeft het initiatief genomen tot het houden van een inzameling ten bate van de vele

slachtoffers van den hevigen orkaan, welke in Oct. St. Thomas geteisterd heeft.

* * *

„Dr. Th. G. den Houter contra Jhr. Mr. H. M. v. Weede".

Zoo luidt de titel van het hoofdartikel in *De Amigoe* van 18 Nov. j.l. Wij ontleenen daaraan:

„Het heeft indertijd op Curaçao een heel onpleizierigen indruk gemaakt, dat het rapport van Jhr. Mr. H. M. van Weede officieel verspreid werd door opname daarvan in het Oranjeboek 1911.

De reden van deze algemeene misnoegdheid was hierin gelegen, dat nu als het ware door Z. Exc. den Minister van Buitenlandsche Zaken officieele sanctie gegeven werd aan het vele verkeerde, wat in dat rapport omtrent den algemeenen sanitairen toestand van Curaçao gezegd werd.

Onbillijk tegenover Jhr. van Weede mogen we echter niet zijn, integendeel moeten wij hem dankbaar wezen, dat hij openbaar maakte, wat er van ons publiek werd verteld. Hij verkondigde niet zijn eigen persoonlijke meening, maar wat anderen van ons zeiden.

Als Secretaris van den Nederlandschen Gezant te Washington was hij in een prachtige gelegenheid om veel te hooren. Zoo werd hem uitdrukkelijk medegedeeld „door een hooggeplaatst ambtenaar aan het Departement van Marine te Washington, dat de Duitsche en Amerikaansche oorlogsschepen in de laatste jaren onze haven meden, omdat te Willemstad een behoorlijke regeling der prostitutie ontbreekt. De gevolgen van dat volkomen gebrek aan eenige regeling op dit gebied zijn voor den dienst op onze eigen oorlogsschepen en op alle koopvaardijschepen hoogst noodlottig. Binnen korten tijd wordt het grootste deel der bemanning invalide.

„De sanitaire toestand van onze kolonie, voor wat dezen bijzonderen tak aangaat, heeft in het buitenland een zeer slechten naam. Willemstad is op het stuk van venerische ziekten slechts door Barbados en Paramaribo overtroffen.

Gelukkig heeft de Nederlandsche Regeering een alleszins bevoegd man als Dr. den Houter hierheen gezonden om officieel te onderzoeken, wat er aan is van die slechte geruchten.

Het rapport van Dr. den Houter verscheen en al aanstonds bleek, dat al die geruchten sterk overdreven zijn.

Het is een levensbelang voor onze havenstad, dat de goede naam van Curaçao in eere worde hersteld. De oorlogsschepen van Vreemde Mogendheden behoeven ons niet te mijden, de koopvaardijers niet bevreesd te zijn, dat een groot deel der bemanning na bezoek aan onze haven besmet aan boord terugkeert, ongeschikt voor verderen dienst.

Zoo erg is het, Goddank, niet, al is het, helaas, evenals in andere havensteden, reeds erg genoeg.

Ten zeerste zouden wij het derhalve apprecieeren, als Z.Exc. de Minister van Buitenlandsche Zaken voldoende termen aanwezig vond om ook het oordeel van Dr. den Houter officieel te verspreiden door opname in het Oranjeboek, dan zou de goede naam Curaçao ten deele althans gerehabiliteerd worden.

Dr. den Houter heeft officiëel verslag uitgebracht over den omvang van het heerschende kwaad. Hij spreekt als deskundige, heeft het niet van hooren zeggen van buitenlanders, maar spreekt zijn oordeel uit na persoonlijk onderzoek.

Jhr. van Weede heeft slechts een paar weken op Curaçao vertoefd. Dr. den Houter brengt zijn verslag uit na bijna een half jaar hier gewoond te hebben; het rapport is geteekend 10 Juli 1916.

Het verscheen als *Bijvoegsel* van de *Ned. Staatscourant* en werd Vrijdag l.l. in *De Cur. Crt.* gepubliceerd. Het handelt over de bestrijding van besmettelijke geslachtsziekten en vangt aldus aan:

„In de eerste plaats komt wel de vraag aan de orde of, in vergelijking met omliggende plaatsen en landen, de toestand te Curaçao zoo ongunstig is, als soms verluidt.

En nu meen ik al aanstonds te moeten verklaren, dat ik dien indruk niet heb verkregen, na hetgeen ik zag en hoorde in en van enkele Midden- en Zuid-Amerikaansche plaatsen.

Veeleer ben ik de overtuiging toegedaan, dat de toestand hier niet erger is dan elders in deze streken.

Het blad komt tot de slotsom: „1°. dat de sanitaire toestand op Curaçao niet zoo slecht is, als het *Rapport van Weede* deed voorkomen, en 2°. dat de middelen ter verbetering, daarin aangegeven, niet de meest afdoende zijn en zelfs niet de minste aanbeveling verdienen.

Het leeken-oordeel werd volkomen te niet gedaan door de bezadigde uitspraak van een alleszins tot oordeelen bevoegd deskundige.

Voor het algemeen belang van Curaçao is het van het hoogste gewicht, dat deze woorden van Dr. den Houter wereldkundig worden."

* * *

Onder het opschrift:

De treurige werkelijkheid.

lezen wij in de *Amigoe* van 25 Nov. j.l. o.m.:

Dr. den Houter vervolgt:

„Allerminst werd het (voorafgaande) vooropgesteld om den toestand op Curaçao te verbloemen, want het moge te Curaçao vergelijkender wijze niet erger zijn dan elders rondom, ons gaat thans Curaçao aan en dan moet geconstateerd, dat, wat trouwens te verwachten was en vrijwel overal werd waargenomen, het voortwoekeren van besmettelijke geslachtsziekten ook hier een toenemend kwaad is, welks bestrijding tal van moeilijkheden oplevert, maar dat een lijdelijk toezien, noch van de bevolking, noch, en allerminst, van de Overheid gedoogt."

De Redactie besluit met de woorden:

„De komst van Dr. den Houter en Dr. Waterman strekt ons ten bewijs, dat het Gouvernement voortaan minder lijdelijk zal toezien, maar krachtdadig ingrijpen om het steeds toenemende kwaad te keeren.

En de bevolking, wat zal de bevolking doen?

Wat helpen goede wetten zonder goede zeden?"

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Een Daad van Opruiing"? Er zijn momenten in het menschelijk leven — alzoo de *Modjopait* — waarin wij ons nader tot elkaar voelen aangetrokken. Uiteenloopende oorzaken zijn daarvoor te vinden. In tijden van vreugde wordt vaak de eene mensch door een innerlijken drang tot den anderen gevoerd; ook in dagen van kommer en tegenspoed komen hechte banden tot stand. De Inl. bladen beleven dit laatste. Zij hebben hetzelfde streven en huldigen de leuze: *„brani krana benar"* (durven omdat wij in ons recht zijn), maar zijn daardoor in conflict gekomen met het verscherpte drukpersreglement. We zullen hier niet in herhaling vervallen, doch slechts in 'tkort vermelden, dat de inhoud van geincrimineerde artikelen gekwalificeerd wordt als: *een daad van opruiing*. In hoeverre de openbare aanklager daarin gelijk heeft, zal het vonnis van de rechtbank moeten uitwijzen. Wij zijn ons echter niet bewust iets gedaan te hebben met de bedoeling om gevoelens van haat, vijandschap of minachting tusschen verschillende groepen van Nederlandsche onderdanen of van ingezetenen van Nederlandsch-Indië op te wekken of te bevorderen. Integendeel hebben wij steeds gepoogd de economisch zwakken op te wekken om door opvoeding en onderwijs zich zoover op te heffen, dat ook zij aan het oppervlak der samenleving kunnen drijven.

Inlandsche Burgerlijke Stand. Uit de voorstellen der welvaartcommisise aangehaald: „Na een bespreking „van het schema van het departement van Justitie „voor de invoering van een burgerlijken stand voor „niet-Christen-Inlanders, blijkt, dat de vergadering „zich niet kan vereenigen met een voorstel van den „Voorzitter om voor den Inlandschen adel de aan„giften voor den Burgerlijken Stand facultatief te „stellen, terwijl zij de dessahoofden voor die instel„ling nog niet rijp acht."

Het „nog niet rijp zijn" — alzoo bovengenoemde *Modjopait* — is een vervelend wachtwoord. Als wij nogmaals een 300-tal jaren verder zijn en men komt weer met ditzelfde onderwerp aandragen, dan zal het nog steeds heeten: „de Inlanders zijn daarvoor nog niet rijp." Zeer zeker zal dit volk van millioenen nimmer rijp worden, wanneer aan de „rijpmaking" nu geen begin wordt gemaakt. En ik geloof, dat de leden van de welvaartcommissie nog niet rijp genoeg zijn om een gezond oordeel te vellen over de invoering van een burgerlijken stand voor niet-Christen-Inlanders. Naar mijn zeer bescheiden meening zal men ook nimmer een vrucht rijp zien, wanneer men niet eerst de pit ging planten". Alzoo bovengenoemd blad.

Een klacht. In de *Persekoetoean* is een open brief opgenomen aan het kerkbestuur te Weltevreden, van een commissie uit en namens het hoofdbestuur van het *Ambonsch Studiefonds*, waarin wordt aangegeven, dat zij door de vele en zware heffingen en de vele godsdienstoefeningen, waartoe zij verplicht worden, véél tijd verliezen, welke, gelijk op andere plaatsen in de Minahassa geschiedt, beter benut kon worden voor het beoefenen van nijverheid en landbouw. De bevolking van Ambon wordt daarom ook hoe langer hoe armer.

Lessen. Uit den opstand in Djambi — alzoo de *Kaoem Moeda* — kan de les getrokken worden, dat het een onverstandige politiek is de Inlandsche hoofden bij voorkeur uit andere streken te nemen, uit vrees, dat dezen anders hun eigen familie zouden helpen. Hiervoor behoeft de Regeering evenwel niet bevreesd te zijn, in aanmerking genomen het standpunt, waarop nu de kleine man thans reeds staat, en het feit, dat ook van hooger hand wel degelijk notitie genomen wordt van de uitingen der Inlandsche Pers. Dat in Djambi Inlandsche hoofden vermoord zijn, waaronder die afkomstig van Sumatra's Westkust is wel een bewijs, dat deze niet op de hoogte waren van hetgeen er onder het volk omging. Zulks zou niet het geval geweest zijn met hoofden uit Djambi zelf. Dezen zouden wel door de familieleden gewaarschuwd zijn. Ook in andere zaken zouden de bloedverwanten hun niet de noodige waarschuwingen onthouden hebben uit vrees, dat zij anders ontslagen zouden worden. Met nadruk wordt in herinnering gebracht, dat de vermoorde *demang* eerst drie maanden te

voren zijn ontslag genomen had als plaatselijk voorzitter van de *Sarikat Islam*, uit eigen beweging, omdat hij zich daarvoor te oud gevoelde en 't hem te druk was. Als voorzitter is hij toen vervangen door een *hadji*, zijn vriend. Onder de leden was hij zeer bemind wegens zijn vriendelijkheid in den omgang.

Van Menang-kabauers. In de *Oetoesan Melajoe* staat een verslag van een lezing op de Pasar Malem te Padang gehouden, waarin de Menang kabauers aangespoord werden om hunne economische belangen beter te behartigen, eigen nijverheid te bevorderen en een normaalschool op te richten tot vorming van Mohamedaansche godsdienstonderwijzers. De redacteur van dit blad is toen hierover in debat getreden. Met het eerste punt kon hij zich wel vereenigen, maar vond beter het laatste punt niet aan te roeren, daar de jaarmarkt bezocht wordt door personen van verschillenden landaard en godsdienst. Voorts zou die school een monopolie zijn voor een bepaalde richting in de Mohamedaansche wereld ten koste van de vele anderen. Een ieder moet vrij gelaten worden zijn eigen godsdienstleeraar te kiezen, zooals de Christenen dat doen ten opzichte van Protestanten en Katholieken.

In hetzelfde blad doet een Menangkabauer een boekje open over den voorzitter van de *Sarikat Islam* te Bengkoelen, die met zijne werfagenten de entree en contributiegelden van minstens 80.000 leden zou verduisterd hebben, over een tijdvak van zes maanden en tot een bedrag van meer dan 1¼ ton. Die voorzitter stond zóó in aanzien, dat het water, waarmee hij zijn voeten had afgewasschen, als medicijn gebruikt werd; zelfs deden zijne uitwerpselen dienst als amuletten. Hij was, volgens zijn eigen verklaring, een voorstander van een rein en godsdienstig (Mohamedaansch) leven, maar bracht feitelijk de menschen naar de hel, met het voorbeeld te geven van in het publiek gekheid te maken met de meisjes van de Stamboelkomedie en veel sterken drank te drinken. In een onderschrift wordt hij uitgemaakt voor een aartsbedrieger, geurmaker en Don Juan. Hij kwam te Padang om propaganda te maken voor de *Sarikat Islam!*

Indië Weerbaar! In de *Pembrita Betawi* komt voor een verslag, overgenomen uit de *Djawi Hisworo* van een vergadering van den *Prinsenbond* te Soerakarta, ter bespreking van „*Indië Weerbaar*". De inleider, een Pangeran, hield een warm pleidooi om het zoo weldadige N.-I. Gouvernement te steunen, waardoor dan tevens de krijgsmanskunst, van ouds bij den Javaanschen adel in hooge eer, weer kon worden beoefend. Aan het slot vroeg hij aan de vergadering: of zij zich niet met het doel van „*Indië Weerbaar*" vereenigen kon? Een heftig debat was hiervan het gevolg. Gevraagd werd o. a.: of de Bond zou vragen om verdedigd te worden, dan wel om mede te verdedigen? De inleider antwoordde: dat het eerste in de bedoeling lag. Hiermede kon de geheele vergadering zich vereenigen. De berichtgever vraagt nu: waartoe het dan voor den Inl. noodig is zich in de krijgsmanskunst te oefenen?

Leugenachtig Reuter-telegram. De *Pewarta Deli* constateert, dat Reuter zeer leugenachtig is in zijn telegrammen over Mohamedaansche zaken. Zoo werd o. a. medegedeeld, dat de Sjerif van Mekka zich onafhankelijk had verklaard. In werkelijkheid is gebleken, uit een door den Turkschen Consul-generaal toegezonden *officieele* bekendmaking van den Minister van Buitenlandsche Zaken, dat de Engelschen Mekka gebombardeerd hadden en daarna de omwonenden door leugen en bedrog wisten over te halen om met hen mede te doen. De Gouverneur van de Hedjaz heeft toen met den Sjerif van Mekka een overeenkomst gesloten om gezamenlijk de misleide menschen te bestrijden.

Op het Oude Pad. Onder het opschrift „*Een ware edelman*" is in hetzelfde blad een artikel geplaatst en overgenomen uit de *Oetoesan Hindia*, handelende over een adellijk meisje uit de sultansfamilie van Bantam, die tengevolge van den verderfelijken invloed van een westersche opleiding met een Europeesch geëmployeerde er van door is gegaan, en in weerwil van de dringende beden van haar moeder om terug te keeren, toch geweigerd heeft terug te keeren. Diep bedroefd kon de oude vrouw niet meer eten en slapen en vroeg zij met tranen in de oogen haar zoon om haar te helpen. Deze, in woede ontstoken, is toen met een geladen geweer naar dien geëmployeerde toe gegaan met de stellige bedoeling de beide schuldigen dood te schieten. In de woning van den Europeaan gekomen, werd hij door dezen uitgescholden en met een revolver bedreigd. Hij heeft toen dien employée neergeschoten en daarna met een tweede schot afgemaakt. De redactie doet uitkomen, dat hierdoor een prijzenswaardig voorbeeld aan het Javaansche volk werd gegeven. Ten eeuwigen dage zal nu die Javaansche edelman de verpersoonlijking van Javaansche volmaaktheid zijn. Het stempel hiervan zal hij dragen als hij veroordeeld zal worden. Ook de redactie van de *Pewarta Deli* prijst hem zéér voor deze daad. Voor de rechtbank heeft hij echter ontkend bij den geëmployeerde gekomen te zijn om hem dood te schieten.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Chin. Vereenigingen. De *Bintang Soerabaja* neemt uit het *Soer. H.blad* het volgende verhaal over:

Geen volk vereenigt zich zoo graag — ook in 't geheim — als het Chineesche. Vandaar dat ook Soerabaja zulk een groot aantal Chineesche vereenigingen rijk is, waaronder die met den naam *Tjiong Yoe* op zijn Hollandsch „vriendentrouw", ons de vermakelijkste toeschijnt. Hoe de leden hun leus verstaan, moge blijken uit het volgende geval, dat zich heeft afgespeeld:

Om lid der vereeniging *Tjiong Yoe* te worden, legt men den eed af elkaar in allen nood te steunen. Dat is mooi; maar nu heeft men den eed dusdanig geformuleerd, dat de leden zweren de een of andere *kongsi*, waartegen men rancune heeft, gezamenlijk te helpen aftuigen. Hierom ging het in de vergadering, welke belegd was en met de volgende gewichtige circulaire werd aangekondigd:

Dienst. Soerabaja,............ 1916.

Ik deel U mede, dat U Zondag den............ 1916, 's morgens 7 uur, ten huize van den heer Ong Tjwie Liang in kampong Kapassarie moet komen. Dat is noodzakelijk om den dienst te verdeelen. Het is verboden weg te blijven.

Het Bestuur.

Zestig leden kwamen samen bij den president, met wien men naar het huis van Hwee Sik Tjiak, den secretaris in dezelfde kampong, ging. De stoet trok in de zijgalerij, versierd met vlaggetjes van rood en geel papier, en den deelnemers werd gelast hun jas uit te trekken, benevens hun schoenen en kousen, aangenomen het geval, dat zij zich de weelde veroorloofden die te dragen. Toen had met veel ceremoniëel het entree plaats in een kamer, welke voor bidvertrek was ingericht en waar een nieuwe eed, als hooger bedoeld, moest afgelegd worden. Dit hield verband met de fusie van de vereenigingen Tjiong Yoe en Tik Yoe, alias Gang Sie Soen, die als „staatsgevaarlijk" moest ontbonden worden. Twee leden hadden bezwaren tegen deze eedsaflegging, wijl zij hun om verschillende redenen zware verplichtingen oplegde. Dit was niet naar den zin van den geestelijken vader der vereeniging Ong Tjwie Liang, die twee Chineezen bevel gaf de recalcitranten aan te grijpen en in een donkere kamer te brengen.

De eed-weigeraars protesteerden met veel a- en i-klanken tegen deze straf, maar het hielp niets; zij werden naar de voorgalerij gesleurd en in een eveneens donkere kamer opgesloten. Nadat zij daar een kwartiertje gebromd hadden, zagen zij weer het vroolijke buitenlicht. De vreugde was van korten duur, want zij gingen net zóó in een kamer, die een sleutel rijk was. Van eerstbedoeld vertrek was nm. de sleutel zoek. Toen hebben zij opgesloten gezeten van 's morgens 10 uur tot 's namiddags 5 uur, gedurende welken tijd de beëediging duurde.

Een der gevangenen, een pientere kerel, gebruikte dien tijd om op 5 plaatsen zijn naam te krassen benevens den datum en het uur, maar alles zóó verborgen, hier achter een kast en daar onder een zak, dat de eigenaar het niet bemerken kon. De man maakte hiermede het bewijs, dat hij noodig had voor de politie, die den volgenden dag derwaarts is gegaan en den secretaris, den huiseigenaar en de twee Chineezen, die den last uitvoerden, arresteerde.

Uit het kinderachtig gedoe dezer vereenigingsmaniakken is een ernstig strafbaar feit voortgekomen, *in casu* vrijheidsberooving, waarvoor de schuldigen van 2 tot 5 jaren in de boei kunnen brommen.

Indië Weerbaar. De *Perniagan* meent te kunnen constateeren, dat met uitzondering van één enkel half officieel blad, de geheele pers, ook de Hollandsche, niet zoo bijster ingenomen was met de voorgestelde militie. Onder alle rangen, standen en rassen, niet het minst van de zijde der Indo-Europeanen, was de oppositie groot. De oorzaak was voornamelijk hierin gelegen, dat de overheerschte zich door de Regeering onbehoorlijk behandeld achtte, zij 't ook, dat in de laatste jaren hierin eenige verbetering is gekomen. De Regeering dient eerst verder op den goeden weg door te gaan, vooral streng tegen te gaan het onbehoorlijk optreden tegen den Chinees, zoowel als tegen den Inlander in het partikuliere leven.

In hetzelfde blad is opgenomen een verslag van een vergadering door de Chineesche Handelsvereeniging te Semarang uitgeschreven betreffende „Indië Weerbaar". Onder de ± 100 personen, die er opkwamen, waren ook eenige leden van „*Insulinde*". Een der aanwezigen vroeg o. a. waarom de Regeering de uitnoodigingen gericht had tot de Chineezen alleen en niet ook tot de Japanners, Amerikanen en Franschen, enz. Is 't, omdat de Nederlandsche Re-

geering zooveel meer van de Chineezen houdt? Zonder tot een besluit te komen ging de vergadering uiteen. De meesten verklaarden zich evenwel tegen deze beweging gekant te zijn en de enkelen, die er vóór waren, stelden de voorwaarde, dat de weerbaarmaking niet moest leiden tot militiedwang en verhooging van belasting

Een vaste medewerker van dit blad schreef, dat de Chineezen zich in de eerste plaats moesten beijveren om het eigen vaderland, China, weerbaar te maken. Hij stelde voor daartoe een fonds op te richten en gaf het voorbeeld om zich terstond te verbinden tot een maandelijksche contributie van ƒ 5.—.

Een der redacteuren van dit blad laakte het in het bestuur van deze vereeniging, dat de bepaling maakte, dat er geen debat zou zijn. Hij achtte zulks zeer bedenkelijk, en getuigenis gevende van eigen zwakheid. Hoe kon men later beweren van opgekomen te zijn voor de belangen van alle rassen? Onder die rassen bevonden zich toch ook tegenstanders? De promotors van deze beweging waren feitelijk allen Hollanders, die de bedoeling hadden om met de hulp van andere rassen verzekerd te zijn van het behoud van eigen lijf en goed! Eigenlijk moest de voorgestelde motie als onnoodig beschouwd worden, daar alles afhangt van de houding der Regeering. Stelt deze het den ingezetenen naar den zin, dan zal niemand er bezwaar in vinden haar te steunen. De schrijver geeft het comité in overweging der Regeering voor te stellen, hunne grieven weg te nemen, zoodat de Chineezen zich niet met de militie behoeven te bemoeien. Daarbij komt, dat zij, de Chineezen, allen handelaren, feitelijk niet geschikt zijn voor den gewapenden dienst. Worden zij daartoe geprest, dan zal de handel er onder lijden en van zelf de schatkist ook. Van hun kant moeten de Chineezen zich bereid verklaren geldelijke offers voor de verdediging over te hebben, maar daarbij tevens *eischen*, dat *gelijktijdig* (niet slecht in den vorm van beloften) hun gegeven worde, wat rechtens gegeven moet worden aan de ingezetenen van een door een beschaafde regeering bestuurd land.

Van Vreemde Koloniën.

Vrede ?

't Antwoord van de Entente is o. i. niet bepaald ongunstig; 't is in hoofdstrekking eigenlijk precies zooals wij verwacht hadden. Met verontwaardiging wordt de grondslag afgekeurd, waarop de centralen zich hebben gesteld bij 't doen van hun voorstel tot onderhandelen maar toch wordt de gelegenheid tot overleg niet afgesneden. Wij verwachten nu dat de centralen zullen trachten den bal terug te kaatsen, door overeenstemmende beschuldigingen aan 't adres der entente-mogendheden te werpen, waarbij 't verbreken van 't bondgenootschap door Italië, 't optreden in Griekenland, wel dienst zullen doen. Zoo zal 't lijken of nieuwe verwijdering komt in plaats van toenadering, maar op stuk van zaken zullen de onderhandelingen begonnen zijn en dat is 't begin van 't einde van den oorlog.

Hierdoor zal ook de verbijstering verbroken worden, die de wilskracht bij de staatslieden en bij de krijgslieden in noodige spanning hield. De factoren, die wij in ons vorig artikel aanhaalden zullen zich laten gelden, geen der partijen zal de zeer onzekere kans op succes durven stellen boven die op verslagen te worden, te meer niet, nu de werving niet alleen in de Britsche kroonkoloniën, maar anderzijds ook in Polen heel erg tegenvalt. Vóórdat de vredesconferentie plaats heeft, zullen wij nog verschillende emotiën hebben te doorleven, maar de trillingen zullen, zonder afbreking der nu ingezette gedachtenwisseling, tot vrede leiden, dit althans is onze overtuiging.

Nog vóórdat 't nummer ter perse was, waarin wij spraken over de uitsluiting van Britsch-Indië van de oorlogsrijksconferentie, bleek dat de eerste inlichtingen in dit opzicht onvolledig waren. Hoewel niet duidelijk is hoe deze kolonie, die geen zelfbestuur heeft, zich zal doen vertegenwoordigen, is toch al bekend, dat op 2 vertegenwoordigers wordt gerekend, en een deel der Engelsche pers spreekt de hoop en de verwachting uit, dat ten minste een van beiden een Indiër moge zijn. Dit zal wel goed ingeslagen zijn op het congres, dat in de kerstdagen te Lucknow gehouden werd. 't Lijkt dan ook een eerste stap tot het beschouwen van Indië als gelijkwaardige van de kroonkoloniën.

De Br. Regeering heeft van elk dezer koloniën den eersten minister uitgenoodigd om een reeks vergaderingen te komen bijwonen, ter behandeling van dringende aangelegenheden, die verband houden met 't voortzetten van den oorlog, de voorwaarden waarop eventueel aan den oorlog een einde ware te maken en de vraagstukken, die zich daarbij dan onmiddellijk aansluiten.

Onze onderstelling, dat deze maatregel wel eens zou kunnen zijn genomen om de vertegenwoordigers van 't Rijk van overzee bij de vredesonderhandelingen bij de hand te hebben, heeft ook van andere zijde instemming gevonden. Zelfs waren er, die daarom geen spoedig antwoord van de entente op 't voorstel van de centralen en op de nota van president Wilson verwachtten. Zij namen aan, dat de Engelsche oorlogsraad eerst met de koloniale ministers zou willen confereeren, daarna zou Eng. zich eerst mogen uitspreken in een bijeenkomst met de vertegenwoordigers van zijn bondgenooten. In de uitnoodigingen werd den ministers van Canada, New Foundland, Zuid-Afrika, Australië en Nieuw Zeeland verzocht niet later dan einde Februari te Londen te komen, volgens dien gedachtengang zou 't bondgenootschappelijk overleg dan tot Maart hebben moeten worden uitgesteld. Het op 30 December gepubliceerde antwoord der entente heeft die sombere verwachting reeds te niet gedaan. Ook 't antwoord op de nota's van Wilson behoeft niet uitgesteld te worden. Daarop kan in algemeene termen, zooals Duitschland reeds heeft gedaan, geantwoord worden. Overigens kunnen de koloniën per draad bereikt worden. In afwachting van de komst der ministers uit de verre landen kan reeds veel gedaan worden. Wellicht wil ook Japan een diplomaat zenden, die persoonlijk van Tokio instructiën meeneemt Deze zal ook niet gauw in Europa zijn, maar 't formuleeren van voorbereidende maatregelen behoeft evenmin op hem te wachten, als voor 't formuleeren van 't eerste antwoord noodig is geweest.

Aan de koloniale minsters zal zeker ongeacht den loop der voorloopige behandeling, een zeer ruime vertegenwoordigende bevoegdheid moeten worden gegeven; want wanneer de vele hoofden vele zinnen dooreenmengen, zal 't niet mogelijk zijn over de vele punten de koloniale besturen telkens per draad te raadplegen en toch moet voor elk der belangrijke kwestiën ten slotte de knoop doorgehakt worden. Dit kan echter niet gebeuren vóórdat de vertegenwoordigers in Europa zijn, zoodat van een beslissende conferentie vóór Maart geen sprake kan wezen.

Nederlandsche emigratie naar Zuid-Amerika.

In de rede, door prof. H. D. J. Bodestein voor de afdeeling Rotterdam van de Nederlandsche Z.-A. Vereeniging gehouden, komen wenken voor, tot wier verspreiding wij gaarne medewerken.

Spr. zeide, dat men 't waandenkbeeld uit de wereld moet helpen, dat er voor Nederlanders in Z. A. geen plaats meer is. Niets belet van Z. A. een tweetalig, Hollandsch-Engelsch land te maken. Later voegde hij hieraan toe, 't grootste gedeelte van de landverhuizende Nederlanders gaat niet naar de Nederlandsche koloniën, maar naar Canada, Amerika, Argentinië en het duurt niet lang, of de immigranten gaan op in de vreemde bevolking en verloren voor den Nederlandschen stam. Indien de Hollanders wilden begrijpen, dat zich vestigen in Z. A. voor hen niet beteekent het verloren gaan van den Nederlandschen stam, indien zij daarvan doordrongen waren, zou de toestand er daar in korten tijd anders uitzien dan thans 't geval is. Op het oogenblik is echter in Z.A. alleen plaats voor boeren met een beetje kapitaal en in geringe mate voor menschen met wat handelskennis. Maar de Nederl. kapitalisten moeten, door hun kapitaal in Z. A. te beleggen, aldaar plaats maken voor Hollanders, zoodoende 't Hollandsche element versterkende en een goed afzetgebied vormend. De industrie is nog in haar kindsheid, maar er zijn elementen aanwezig, om haar tot groote ontwikkeling te laten komen. Men zal op kleine schaal moeten beginnen; men moet echter de beste krachten uitzenden, die in staat zijn in een land als Z. A. resultaten te bevechten. De veeteelt heeft een groote toekomst; voor de leerindustrie is er een belangrijke perspectief. Voor de export van vleesch naar Europa bestaan gunstige kansen, waarmede verbetering van de scheepvaartverbinding in verband is te brengen. Voor de vruchtencultuur is 't land als aangewezen; 't conserveeren van vruchten zou winstgevend zijn. De uitvoer van versche vruchten neemt toe, 't is te hopen, dat Nederl. reeders zullen doortasten en ook hiervoor zorgen voor een goede scheepvaartverbinding.

Met groote vreugde, zeide spr. vernomen te hebben, dat in de Kaapkolonie en in de Transvaal de Afrikaansch-Hollandsche Handelsmaatschappij is opgericht; hij is overtuigd, dat, indien men zich van Nederland uit met instellingen als deze maatsch. in verbinding stelt, blijken zal, dat ook bij de Z. A.'s de neiging bestaat om de Hollanders te steunen.

Mogen de Rotterdamsche kapitalisten en handelsvoormannen niet O.-I. doof blijven voor deze in hun stad gehouden rede.

Strijd in Egypte.

Den 23en December heeft dan weer eens een treffen van beteekenis plaats gehad op 't Egyptisch-Turksch oorlogsterrein. Na een gevecht, dat te 9 uur 's morgens begon, vermeesterden de bereden Br. troepen in den namiddag een sterke stelling bij Magdabah, 20 mijlen, z. o. van El Arisj. De Eng. maakten 1350 gevangenen, w. o. 15 officieren, verder 7 kanonnen, vele geweren, 100.000 patronen, paarden, kameelen, enz. De vliegtuigen, die lang bij den grond vlogen, werkten bij den aanval mee door 't werpen met bommen en 't schieten met machinegeweren. De aftrekkende vijand werd door bereden afdeelingen en vliegmachines vervolgd.

Meer naar 't Z. rukte een der bereden colonnes op door de Mitla-pas. Zij tastte de verdedigingswerken aan 't O.-eind aan en verbrandde de kampen bij Sudr el Haitan.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Ingenieur.

No. 53 van dit weekblad bevat een opstel van Prof. S. J. Vermaes, getiteld: Opmerkingen naar aanleiding van het voorstel tot wijziging der Indische mijnwet. Behalve de critiek die schr. hierop uitoefent, is hij van meening, dat een eerste vereischte zal zijn de instelling van een Departement van het Mijnwezen. Zoolang de dienst van het Mijnwezen onder het Departement van Gouvernementsbedrijven ressorteert, zal z.i. nooit een bloeiende mijnbouw kunnen ontstaan.

In hetzelfde Nr. van De Ingenieur nog een artikel over telefonisch verkeer in Indië. Schr., de heer A. S. J. van Kesteren, acht het van het hoogste belang, dat tusschen de voornaamste eilanden in den Archipel eene telefonische gemeenschap tot stand komt, vooral in deze tijden, waarin snel overleg en daardoor een snel, doch overwogen besluit, van zooveel belang is. Ook de handel verlangt ten zeerste naar een telefonisch verkeer tusschen de eilanden onderling, alsmede met de groote handelssteden in Achter-Indië.

West-Indië. Landbouwkundig tijdschrift.

Van dit 3-maandelijksch tijdschrift verscheen No. 4 van den eersten jaargang. De inhoud bestaat meest uit

korte opstellen, getiteld: Kokos-aanplantingen, door J. J. Leys. Wenken voor de klein-landbouwers, door J. A. Liems. — Kwak en kwakbereiding, door A. W. Drost. (Kwak, couac of farinha is geroosterde fijn gemalen cassave-wortel, waarvan in Brazilië honderd duizenden menschen leven, dat ook in Fransch Guyana het volksvoedsel is, doch in Suriname bij de bevolking thans nog vrijwel onbekend is). — Over rijst planten en rijst oogsten, door J. J. Leys. — Mededeelingen over de resultaten der bestrijding van de krulloten-ziekte, door W. K. A. Moll.— Artesisch water in Britsch Guyana, door D. S. Huizinga. — Hoeveel stikstof komt er jaarlijks in Suriname met regenwater op den bodem? door D. S. Huizinga. — Wie heeft het eerst rubber gevulcaniseerd? — Cacaoschillen als meststof.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Nov. afl. opent met eene beschrijving van den djatiboom, welke hoofdstuk I vormt van een nieuwe bewerking van Cordes' de djatibosschen op Java. Dit eerste hoofdstuk is bewerkt door Dr. H. ten Oever. — Dr. J. Valckenier Suringar geeft eene aanvulling van zijn als afzonderlijk verschenen opschrift: Determinatie-tabel der boomsoorten, welke in djatiwouden op Java voorkomen. — Overigens bestaat de inhoud uit referaten en vertalingen.

De Indische Mercuur.

Het laatste nummer van den 39en jaargang biedt een groote verscheidenheid van lectuur. Dat het blad thans 40 jaar bestaat, wordt, behalve door de uitgevers, in herinnering gebracht door L. E. van Rombeek in een artikel ,,De Indische Mercuur en Indië'', en door J. de Jong ,,De Indische Mercuur trait d'union voor onzen export naar Nederlandsch-Indië.'' Overigens worde genoemd: Inlandsche wijze van raffineeren van palmsuiker in Britsch-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Het kweeken van paddestoelen in de tropen, door Prof. F. A. F. C. Went. — De uitbreiding van den beurshandel in koloniale fondsen gedurende de laatste veertig jaren. — Micsofotografieën ter demonstratie van vaatbundelverloop en vaatbundelbouw van het suikerriet, door J. G. J. A. Maas en J. van Dijk (met platen). — Aardolie in Mexico, door N. Wing Easton. — Wat de theeplanters voor de selectie kunnen en moeten doen.— De ontwikkeling en de vooruitzichten van de theecultuur op Sumatra. — De intree-rede van Gouverneur Staal.

Verder geeft dit Nr. zeer belangrijke en mooi geïllustreerde bijdragen over een aantal groote maatschappijen met betrekking op Indië, als Ned. Handel-Maatschappij, Ned. Ind. Handelsbank, Escompto-Mij., Cult. Mij. der Vorstenlanden, Crediet- en Handelsver. ,,Rotterdam'', Stoomv. Mij. ,,Nederland'', enz., enz. — Eindelijk nog een afzonderlijke kaart: Nederlandsche stoomvaartlijnen in het wereldverkeer.

Land en Volk van Sumatra.

Het werk over Sumatra, hetwelk eenige weken geleden in deze rubriek reeds werd aangekondigd, is thans verschenen. De volledige titel luidt: L a n d e n V o l k v a n S u m a t r a, door C. L e k k e r k e r k e r, oud-inspecteur van het Inlandsch onderwijs in N.-I., Archivaris van het Bali-Instituut. Met 32 platen, 1 kaart en 4 graphische voorstellingen. (Bekroond antwoord op een prijsvraag van het Kolinaal Instituut).

De schrijver behandelt achtereenvolgens (in grove trekken weergegeven), de geographie, de ethnographie en de geschiedenis, terwijl in een aanhangsel o.m. de eilanden bewesten Sumatra worden beschreven.

Met het volste recht mag deze uitgaaf eene hoogstbelangrijke verrijking der Nederlandsche Koloniale literatuur worden genoemd, want moest men tot nu toe, om een idée te krijgen van het voor de toekomst zooveel belovende eiland Sumatra, tallooze werken en tijdschriftartikelen raadplegen, de eerste volledige monographie is er nu om dat tijdroovend naspeuren te voorkomen.

Dat deze eerste poging gebreken zullen aankleven, ligt natuurlijk voor de hand en de schr. zal stellig opbouwende critiek op prijs stellen om er bij een eventueelen herdruk rekening mede te houden. In dat vertrouwen wordt dezerzijds gewezen op het ontbreken eener literatuur-opgave, bron voor dieper studie, waarvan het gemis — om een voorbeeld te noemen — vooral gevoeld wordt bij de beschrijving der eilanden op de Westkust, waaraan de schr. begrijpelijker wijze slechts weinige regels wijdde. Verder komt het ons voor, dat de heer Lekkerkerker bij de spelling der namen op de — overigens uitstekende kaart — niet consequent is geweest, deels de namen aangegeven heeft zooals ze door den Inlander worden uitgesproken en deels de officieele spelling (van den Regeerings-almanak) gevolgd heeft.

Doch de arbeid van den heer L. als geheel genomen, verdient zijn streven niets dan lof en bevelen wij de kennismaking met het aangenaam en vlot geschreven werk met warmte aan.

Koloniaal Onderwijs-congres.

Verschenen is het stenographisch verslag van het gesprokene op het eerste Koloniaal Onderwijscongres, gehouden te 's-Gravenhage, van 28—30 Augustus 1916. Aangezien de dagbladpers zoowel als tal van tijdschriften van deze bijeenkomsten min of meer uitvoerige overzichten hebben gegeven, meenen wij te mogen volstaan met op deze uitgave slechts de aandacht te vestigen.

Verspreide geschriften van Prof. Kern.

Bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage, verscheen het 5e deel van Prof. H. Kern's (onder zijn toezicht verzamelde) verspreide geschriften. Dit deel bevat het slot zijner studiën over Maleisch-Polynenische taalvergelijking en het eerste gedeelte van Indonesië in het algemeen (Java en het goudeiland volgens de oudste berichten en de naamsoorsprong van Java).

Een middel tegen slangenbeten, enz.

In het Algemeen Landbouwweekblad voor Nederl.-Indië lezen we, dat een zeer goed tegengift voor slangenbeten, beten van schorpioenen en duizendpooten is gevonden, n.l. het uit een pisangboom geperst sap, dat dan gedronken moet worden.

Van de verschillende daarmede verkregen genezingen mogen er hier eenige volgen:

Een inlander was in den voet gebeten door een vergiftige slang, en verkeerde reeds in een bedenkelijk stadium: opgezwollen lichaam en bloedend tandvleesch.

Men deed hem uit den stam van een pisangboom geperst sap drinken, en drie dagen daarna was hij geheel hersteld.

Een ander maal was het een kind, dat op dezelfde wijze behandeld werd en genas.

Ook werd iets dergelijks geconstateerd ten opzichte van een os, die door een slang gebeten was. Het dier lag schijnbaar stervende en kon onmogelijk opstaan. Men noodzaakte het het sap te slikken, de zwelling verdween en den volgenden dag was het dier zoo goed als gezond en kon grazen.

Een hond was door een der meest vergiftige slangen gebeten: vier wonden in de tong en twee in een der voorpooten. Het dier was reeds in min of meer comateusen staat en zijn tong was bloedloos. Men gaf het twee koppen pisangsap in, en een half uur later was het beest in staat te loopen, terwijl het een uur later weer at als gewoonlijk.

In Mei jl. werd een tapper der onderneming Tjipari door een bangkalaoet-slang in de hand gebeten. Ongeveer een paar uur daarna werd hij naar het hospitaal geleid, hij kon ternauwernood loopen, had een hijgende ademhaling, een gevoel of de tong hem naar achter in de keel getrokken werd, zijn stem was heesch, hij kon bijna niet spreken, de polsslag was uiterst zwak en hij kon slechts met moeite wakker gehouden worden.

Men deed hem 3 glazen = ± ¾ Liter pisangsap drinken; een kwartier daarna verbeterde zijn toestand aanmerkelijk, en na drie dagen in 't hospitaal opgenomen te zijn, waar zich geen andere verschijnselen verder voordeden dan wat stijfheid in hand en arm, die allengs verminderde, kon hij als genezen ontslagen worden.

Jubileum-uitgave van het Indologenblad.

Ter herdenking van het eeuwfeest der herstelling van het Nederlandsch gezag in Indië heeft het Indologenblad een jubileum-nummer het licht doen zien. Behalve een redactioneel voorwoord bevat dit nummer een reeks artikelen van geleerden en schrijvers van naam, waarvan wij de titels hieronder laten volgen.

Bestuursambtenaren en zendelingen, door Dr. N. Adriani. — Belangstelling in volksrecht, door Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting. — De bestuursambtenaar in dienst van de Inlanders! door J. C. van Eerde. — De bestuursambtenaar in Ned.-Indië, door Mr. D. Fock. — Hormat als instelling, door Mr. P. H. Fromberg. — Bestuursopleiding en werkkring, voorheen en thans, door C. J. Hasselman. — Over de taak van den bestuursambtenaar, door J. B. van Heutsz. — Toen en thans, door F. M. Knobel. — Een schoone taak, door H. van Kol. — Bali en de Nederlanders, 1816—1916, door C. Lekkerkerker. — Volksgezondheid en bestuurstaak, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Nomen sit omen (over den volksraad), door Mr. Th. de Meester. — Wat Java van Nederland verwacht, door Noto Soeroto. — De drie gemediatiseerde Sultans van Cheribon, door G. J. Oudemans. — De Sarekat Islam en het credit van koloniaal bestuur, door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje. — B.B. en volksgezondheid, door H. F. Tillema. — Monumenten-zorg in Nederlandsch-Indië, door Prof. Dr. J. Ph. Vogel.

Naamlijst van in 1916 overledenen.

De N. R. Ct. van 30 Dec. j.l. bevat eene opgave van in 1916 overleden bekende personen, welke wij, e e n i g s z i n s a a n g e v u l d, overnemen, voor zoover ze tot Indië in betrekking hebben gestaan.

H. C. van de Honert, directeur van de Deli-Maatschappij.

M. C. Dannenborgh, oud-resident van Bali en Lombok.

J. Boudewijnse, geruimen tijd secretaris van het Indisch Genootschap en samensteller van het bekende werk ,,De Indo-Nederlandsche wetgeving''.

Prof. Dr. H. P. Wijsman, algemeen secretaris van het Koloniaal Instituut.

Jhr. Mr. V. E. L. de Stuers, bekend o. a. om zijn periodieke klachten in de Kamer over het Atjeh-beleid.

J. van Gesseler Verschuir, gep. ass.-resident van Tebing-Tinggi.

Mr. H. Kuneman, oud-directeur van Binnenlandsch Bestuur.

Mr. A. M. Oudemans, oud-resident van Madioen.

A. Cochius, chef van den geneeskundigen dienst in Ned.-Indië.

Dr. D. Bos, strijder voor de economische belangen der Inlandsche bevolking, lid der Suriname-Commissie.

Mr. D. Beets, oud-president der weeskamer te Batavia.

H. N. Stuart, oud-ambtenaar voor Chineesche zaken.

C. A. den Tex, directeur van de Stoomvaart-Mij ,,Nederland''.

Mr. P. J. van der Zweep, oud-raadsheer in het Hooggerechtshof van Ned.-Indië.

K. H. Boers, oud-Indisch hoofdambtenaar, schrijver van verschillende werken op administratief gebied.

T. Walter, controleur B. B., vermoord bij den opstand in Djambi.

A. C. Uljée, oud-directeur Departement van Binnenlandsch Bestuur.

E. ten Broeke, oud-districtscommandant in Suriname.

Mr. G. M. den Tex, directeur der Surinaamsche Bank.

Mr. J. Meijer, oud-president eener Wees- en Boedelkamer in N.-I.

J. P. Michielsen, luitenant-generaal, commandant van het leger in N.-I.

Mr. A. M. Fok Brouwer, president van den landraad te Karanganjer.

Brugman, oud-resident.

H. H. R. Chapman, practizijn bij het hof van Justitie der kolonie Curaçao.

Mr. P. Carst, lid van het Hof van Justitie in Suriname.

Dr. L. E. P. Vincent, gep. dirigeerend off. van gezondheid 2e klasse.
J. F. van Ginkel, president van de Wees- en Boedelkamer te Padang.
Mr. S. J. L. M. van Schaick, officier van justitie te Makassar.
H. A. Luppens, 1e luit. der infanterie O. I. L.
W. L. Loth, oud-gouvernements-landmeter in Suriname.
Mr. C. A. Bergsma, lid van den Raad van Justitie te Batavia.
S. Ypes, hoofdadministrateur der Cultuur-Maatschappij Sentong.
J. J. Staal, Oud-kolonel der Genie O. I. L., secretaris der redactie van het Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.
H. Th. van IJseldijk, oud-kapitein Inf. O. I. L., stichter van het Ethnogr. Museum Hoofdcursus Kampen.
Dr. J. Sasse Azn., Anthropoloog.
A. Kruyt, zendeling op Java.
J. K. F. de Does, gouvernements veearts in N. I.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bodé; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING van den Heer G. L. GONGGRIJP, Oud-Resident op Java op *Vrijdag 12 Januari 1917*, in American Hotel (ingang Marnixstraat) te Amsterdam. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: *De Javanen in hun denken en doen.*

Mr. H. J. BOELEN, Secretaris.
Keizersgracht 237.

Ingezonden.

Aan de Redactie-Commissie!

Onder aanbieding van onzen dank voor het kosteloos bekendstellen van de gehouden tentoonstelling van kunstmarmerartikelen, verzoeken wij U thans alsnog de ondervolgende afrekening in het „Kol. Weekblad" te doen opnemen.

De opbrengst is helaas tegengevallen, zoodat aan het „Ind. Roode Kruis" een bedrag van slechts ƒ 78.50 kan worden overgemaakt.

Afrekening op 17 December j.l. (sluiting tentoonstelling 16 Dec.)

Verkocht 56 toegangskaarten van ƒ 0.50 = ƒ 28.—
„ 57 „ „ ƒ 0.25 = ƒ 14.25
Totaal...... ƒ 42.25

Aan liefdegaven buiten Den Haag .... nihil.
Reeds verantw. Kol. Weekblad 14 Dec. No. 50 ƒ 24.50
Alsnog ontvangen van:

Mevr. N. N.	ƒ 2.—
Mevr. M. E.	„ 2.50
Mevr. H.	„ 2.50
Mevr. W.	„ 0.50
Mevr. G.	„ 0.25
Mevr. L. v. H.	„ 1.50
den Heer F.	„ 2.50
Totaal	ƒ 11.75

Totaal......... ƒ 78.50

Uitgaven:

2000 stuks toegangskaarten en andere kosten ...... nihil.
Blijft af te dragen ƒ 78.50

B. VAN HENGEL,
Den Haag, 29 Dec. 1916. Lid van de Commissie.

Geachte Redactie,

Gun mij eenige ruimte in Uw blad.

Ik copieer uit „Het Nieuws v. d. Dag" van 20 dezer, rubriek „Oost-Indië", het volgende:

„Op 29 October is te Batavia, onder hevige belangstelling van Chineesche zijde, de eerste oefening gehouden der voor de schutterij opgeroepen, met Europeanen gelijkgestelde Chineezen. Dezen, zich de helden van den dag voelend, deden ongelooflijk martiaal en werden op het toppunt hunner glorie gekiekt door een Chineeschen photograaf. Dinsdag 6 November gaat de tweede voorstelling. Het zal weer storm loopen, zegt het „B a t. N w b l d." "

Let wel, Geachte Redactie, het werd niet geschreven uit Indië naar „Het Nieuws v. d. Dag" te Amsterdam; het werd geschreven in Indië in een Hollandsch dagblad te Batavia. Het is geen citaat uit een artikeltje van een halve eeuw her: het is een recent stuk uit een periodiek verschijnend op dezen huidigen dag.

Klinkt daar niet een stem van een rechten afstammeling van den verwaten Hollander van een 50 jaren geleden, die geloofde in zijne superioriteit bij de genade Gods boven alles wat Inlander of met den Inlander gelijkgestelde heette? en die zijne superioriteit enkel en alleen grondde op zijn hoed, jas, vest en broek naar Europeesche coupe?

Ruim 40 jaren geleden bestond er bij den Chinees een uitgesproken neiging om zich bij den Westerling aan te sluiten, om op te gaan in den Hollander. Het uitte zich o.m. in het aannemen met onmerkbare wijzigingen van de Europeesche kleedij en het volgen van Europeesche gewoonten. Ik woonde 't bij, hoe deze neiging ruw werd gefnuikt door eene verscherpte in-werking-stelling van eene oude, beschimmelde ordonnantie (van ± 1823), verbiedende aan Aziatische nationaliteiten zich anders uit te dossen dan in hare gewone kleederdrachten; verder door de duimschroef van het passarstelsel aan te draaien op den Chinees, die geloofd had, dat dit stelsel verslapt was; door hem op te drijven naar zijn Chetto, den Chineeschen kamp.

Het was niet de geest des tijds, die sprak; het was verbolgen Brahmanen-trots van eenige gegalonneerde Hollandsche satrapen bij het binnenlandsch bestuur op Java, die niet konden verdragen, dat de afstand tusschen hen en dien den Inlander gelijkgestelde van lieverlede was ingekrompen. Die imbecilen — sedert tot de hoogste waardigheden opgeklommen — begrepen niet, dat zij de grootste economische kracht in onze koloniën van zich afstootten, van onze Regeering vervreemdden; begrepen niet, dat zij de macht van den Hollander in zijne eigene overzeesche gewesten indamden.

Het is nu ruim 20 jaren geleden, dat ik, in een artikel in „De Vragen des Tijds", die hollandsche satrapenstupiditeit op de kaak heb trachten te stellen. Mijn stem was helaas te zwak. Hadde zij niet geklonken als die van een roepende in de woestijn, het getal Hollanders in onze Oost ware stellig eenige 10 duizenden grooter geweest dan thans, en stel U hun getal voor, geachte Redactie, wanneer een 50 jaren geleden het Hollandsche satrapendom intellectueel eens in staat ware geweest verder heen te zien over het veld van koffiecultuur, heerendienst en batige saldo's, dat toen alle ambtelijke wijsheid vervulde! Zoo weinig had mijn stem uitgewerkt, dat jaren daarna, toen de naturalisatie van eenige Chineezen in de 2e Kamer ter tafel kwam, een der leden de hilariteit gaande maakte der gansche vergadering, door die Chineezen het epitheton toe te voegen van: gecoupeerde foxterrier-Chineezen.

Holland degenereerde in Indië, het sliep in Europa den slaap des sybariets.

Intusschen drong langzaam aan een andere geest in het Hollandsch-Indische beleid: de ethische geest. Uit klachten van Chineezen, overgenomen in „Het Kol. Weekbl.", blijkt echter niet, dat die geest zich bijster veel om hen bekommerd heeft, en ziet nu!.......... de Hollander in Indië lacht en spot nog steeds met den Chinees, die zich gedraagt als Hollander, die doet wat des Hollanders is, nam.: zich oefenen om sterk te staan tegenover een vijand, om Indië te helpen verdedigen ter wille van Holland. Is die hollandsche Brahmanen-verwatenheid, die zwam, gewoekerd op hollandschen Jan-Saliegeest, daar in de Javasche atmospheer, toch overgegaan van vader op zoon? Schande!

Eilieve, zou ik het „Bat. Nbld." gevraagd willen hebben, wat hadt ge van die opgeroepen Chineezen verwacht of gewild? Dat zij aan de oproeping geen gehoor hadden gegeven; dat zij in de gelederen er bij sjokten, even martiaal als indertijd de Amsterdamsche schutterij onder den invloed van te veel bitter en te weinig plichtsbesef? Lag het bespottelijke in die photographische opname, nog wel door een Chinees? Stak hunne houding te zeer af bij die van den beroepssoldaat, den huurling? Is het dan toch waar, dat op den Hollander in de Oost van toepassing is:

Soll er gescheit sich fügen
Musz den Prügel er ersot fühlen.

Waarom lijft men den Japanner niet in in de Indische schutterij? Verlangt men, dat de chineesche gezant zich met deze schutterijen gaat bemoeien? Of lacht het „Bat. Nbld." c.s. ook om het Chineesche rijk?

Er is door Holland en zijne satrapen — of moet ik zeggen: zijne Tartarins? — veel domheid bedreven. Uit zelfoverschatting en overwaardeering, want elke Tartarin had zijn verkeerderskring van Tarascons.

Laten wij aannemen, dat die domheid lag in den geest des tijds, van den tijd des decadenten Hollands. Maar die tijd behoort thans uit te zijn en voor goed. Laten wij het „taboe" uitspreken over hen, die dat verleden wenschen te doen herleven of blijk geven van dier tijden domheid te hebben geërfd.

Het is daarom, dat ik het bovenstaande schrijf.

U, geachte Redactie, dankend voor de plaatsruimte, teeken ik mij

Hoogachtend,
G. A. RöMER,
Apeldoorn, 23 Dec. 1916. Oud-Ind. Ambt. B.B.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

VERHOOGING DRUKWERKPRIJZEN.

Het Algem. Hoofdbestuur van den Ned. Bond van Boekdrukkerijen, de R.K. Vereeniging van Nederlandsche Boekdrukkerspatroons en de Bond van Christelijke Drukkerspatroons in Nederland, deelt door deze aan belanghebbenden mede:

dat met ingang van 1 Januari de bestaande collectieve arbeidsovereenkomst in de typografie voor een periode van drie jaren is hernieuwd, dat de arbeidsvoorwaarden voor de gezellen daarin nedergelegd aanmerkelijke verbeteringen ondergingen en de loonen belangrijk stegen en dat tengevolge daarvan de drukwerkprijzen met ingang van dien datum aanzienlijk moeten worden verhoogd.

Adverteeren doet verkoopen.

N°. 2. Donderdag 11 Januari 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Mr. N. P. VAN DEN BERG. †

Op 8 dezer is in den ouderdom van 85 jaar te Amsterdam overleden Mr. N. P. van den Berg, oud-president van de Nederlandsche Bank.

Als mede-oprichter van „Oost en West" warm belangstellende in haar streven, vooral ook in dat van „Boeatan", verliest onze Vereeniging in den overledene een harer oudste en meest sympathieke leden.

Aan het „Alg. Handelsblad" ontleenen wij:

„*Norbertus Petrus van den Berg* werd den 5den November 1831 te Rotterdam geboren. Hij genoot zijn opleiding aan 't Erasmiaansch gymnasium aldaar. Aanvankelijk in den graanhandel werkzaam, vertrok hij op 24-jarigen leeftijd, in 1855, als geëmployeerde bij de factorij der Nederlandsche Handelsmaatschappij naar Indië. Zeven jaar later verscheen van zijn hand de eerste eener reeks belangrijke geschriften, getiteld: „Beschouwingen over den geldsomloop in Nederlandsch-Indië". In 1864 werd hij benoemd tot hoofdagent der Nederlandsch-Indische Handelsbank te Batavia. Hij kwam hier te staan voor een moeilijken werkkring, doch te midden van zijn drukke werkzaamheden vond hij toch nog tijd de pen te voeren. Zoo schreef hij in 1866 „Bankwezen en Banken in Britsch-Indië".

In 1873 volgde zijn benoeming tot president van de Javasche Bank, welke functie hij ongeveer 17 jaar bekleedde. In den loop van zijn bewind maakte hij de economische crisis op Java door, in 1884.

Bij haar 300-jarig bestaan, in 1875, benoemde de Universiteit van Leiden den heer van den Berg, gelijk met N. G. Pierson, „honoris causa", tot doctor in de rechten.

Reeds in 1886 werd Mr. van den Berg aangezocht mede-directeur van de Nederlandsche Bank te worden. Doch hij bleef op zijn post, omdat Indië hem nog noodig had.

In 1889 keerde hij voorgoed naar Nederland terug, om er mede-directeur van de Nederlandsche Bank te worden.

Bij zijn heengaan lieten vrienden en vereerders een gedenkpenning slaan, opgedragen „aan den kundigen, onvermoeiden, edelen strijder voor de belangen van Nederlandsch-Indië."

Toen, in 1891, mr. N. G. Pierson minister van Financiën werd, werd Mr. van den Berg, bij Kon. Besluit van 25 September van dat jaar, tot president der Nederlandsche Bank benoemd.

Van September 1891 tot September 1912, dus gedurende 21 jaar, heeft Mr. van den Berg aan het hoofd gestaan van onze centrale credietinstelling, welker ontwikkeling hij met krachtige hand heeft geleid.

Herhaaldelijk is Mr. van den Berg aangezocht, lid en vice-president van den Raad van Indië te worden, tot tweemaal toe zelfs voor gouverneur-generaal.

In de Koninklijke Academie van Wetenschappen, waarvan hij vele jaren lid was, hield hij verschillende belangrijke voordrachten.

De artikelen, door hem geschreven voor de Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië zijn vereenigd in een boekwerk, dat tot titel heeft: „Munt-, Crediet- en Bankwezen, Handel en Scheepvaart in Nederl.-Indië, historisch-statistische bijdragen".

Samen met G. M. Boissevain vertegenwoordigde hij, in 1892 en 1893, Nederland op de Internationale Muntconferentie te Brussel.

Ook als geschiedkundige heeft Mr. van den Berg naam gemaakt. Hij publiceerde belangrijke historische studies als voorzitter van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, o. a. in 1872: „Het Tooneel te Batavia in vroeger tijd". Het aantal dezer schetsen zijn verzameld tot een bundel „Uit de dagen der Compagnie".

Van zijn vele geschriften noemen wij nog „De muntquaestie met betrekking tot Indië" (1874), „Historisch-Statistische aanteekeningen over de voortbrenging en het verbruik van koffie" (Tijdschrift van Nijverheid en Landbouw in Nederl.-Indië, in het Engelsche vertaald), „Over haveninrichtingen en havenexploitatie" (1882), „De handel van Java gedurende de laatste 8 jaren" (1883), „The moneymarket and paper currency of British India" (1884), „The financial and economical progress and condition of Netherland's-India during the last 15 years and the effect of the present currency-system" (1887), „De voor- en nadeelen van onze tegenwoordige muntregeling" (1887), „De graanhandel van Britsch-Indië" (1888), „Het muntvraagstuk in Britsch-Indië" (1894).

In de „Indische Gids" van Juni en Juli 1912 behandelde Mr. van den Berg de quaestie eener eigen muntinrichting in Indië.

De overledene was ridder-grootkruis in de orde van den Nederlandschen Leeuw."

De begrafenis had jl. Donderdag te 12 uur op Westerveld onder groote deelneming plaats; op uitdrukkelijk verzoek van den overledene werden er geen toespraken gehouden.

Hij ruste in vrede!

Persoverzicht.

Het vijfde wapen in het Indische Leger.

In het 1e Avondblad van *Het Vaderland* van 4 dezer lezen wij o.m.:

„Herinnerd werden we voor kort aan een berichtje van Engelsche zijde over het vliegwezen bij het Britsche leger. Zeer geroemd werd hetgeen daarbij was tot stand gekomen tijdens den duur van den oorlog, tevens gememoreerd hoe in de eerste oorlogsdagen nog bij Amerika om vliegtuigen moest worden aangeklopt en hoe slecht de uitkomsten waren, verkregen met het ontvangen materieel.

Bevatten de berichten waarheid over slechte afwerking, gebrekkig materieel, terwijl het hout onvoldoende of niet voor de tropen zou zijn geprepareerd bij de eerste bezending vliegtuigen, dan is men in Indië er wel leelijk ingeloopen. Het kromtrekken van het niet-uitgewerkte hout, zou al aanstonds indirect genoodzaakt hebben af te zien van het opstijgen met twee man. Bij de daling tijdens een heel gewone vliegoefening laag boven het water, bekwam een vliegtoestel aanmerkelijke averij. En het daarop ingestelde onderzoek moet aan het licht hebben gebracht, dat de motorpontons gemaakt waren „van heel dun, absoluut onuitgewerkt en van knoesten voorzien vurenhout, evenals speelgoed met een laagje vernis bedekt en gedoemd om bij elke daling gevaar van breken op te leveren."

Men doet goed dergelijke mededeelingen niet zonder eenige reserve te aanvaarden. Was toch de schrijver van de „Causerieën van Java" in de Sum. Post goed ingelicht, dan paste het te spreken van een misdadig bedrog bij deze leverantie te San Francisco, „misdadig" omdat aan dergelijk ondeugdelijk materieel menschenlevens zouden worden toevertrouwd. En wat dan wel van de commissie te zeggen, belast met de keuring, den aankoop en de verzending der acht vliegtuigen? Was zij bovendien wel berekend voor een in meer dan één opzicht zoo moeilijke taak. De beoordeelaar van de algeheele deugdelijkheid van vliegtuigen moet over meer technische kennis beschikken dan den heer Vogelesang als kapitein der genie mag worden toegekend.

Intusschen, de nadere berichten over deze zaak luiden wel zeer ontmoedigend. We nemen het relaas ter zake in een later nummer der Sum. Post overkort over:

„Wij kunnen nu zoo langzamerhand van de Amerikaansch-Indische vliegschandalen gaan spreken. Met den dag blijkt meer, op welk een infame wijze men in Amerika de Indische regeering met de geleverde vliegmachines in den nek heeft gezien.

Volgens de rapporten der Nederlandsche keuringscommissie te San-Francisco, hebben alle geleverde machines daar 13 tot 14 uur geloopen, zijn daarna uit elkaar genomen, en de motoren zijn daarop weer gemonteerd en verzonden.

En wat is nu gebleken? De motoren, die hier arriveerden, (en niemand kan er voor instaan, dat het precies dezelfde zijn) begonnen na twee uur draaien reeds hevig te vibreeren, zoodat men vermoedde, dat er iets niet in orde was. Toen bleek, dat de eerste cylinder (van een vier cylinder-motor) reeds zoover

uitgesleten was, dat de wand niet dikker was dan een blaadje papier en elk oogenblik zou kunnen springen, iets wat trouwens met een der motoren hoog in de lucht ook reeds gebeurde. Verder was de krukas heelemaal krom en vertoonde de sporen, dat dit reeds te Frisco het geval is geweest en dat men met hamerslagen de as weer tijdelijk recht heeft geslagen.

Het onmiddellijk gevolg van deze ontdekking is geweest, dat men de machine, die al ingepakt aan het Dep. van Oorlog stond om te verzenden naar Kali Djati voor de landvluchten, weer naar Priok heeft gehaald, waar zal worden onderzocht, of deze dezelfde verschijnselen vertoont, zoodat er van vliegen daar vooreerst niets komen zal.

Eveneens deed men de aangename ontdekking, dat de as van een geheel nieuwen 6 cylindermotor ook krom is aangekomen. Men vraagt zich verwonderd af, wat de commissie te Frisco toch wel uitvoert. Blijft zij er niet bij om toe te zien, dat de motoren na proefdraaien, uit elkaar nemen en weer in elkaar zetten, ook verzonden worden? Verzendt men misschien geheel andere motoren dan die, welke men laat proefdraaien? Want de motoren, die men hier ontvangt, kunnen onmogelijk 14 uren gedraaid hebben zonder dan nog sporen van slijtage te hebben vertoond, zooals in het rapport van de commissie vermeld is.

Wijl bleek, dat geen enkele motor hier werken wilde, heeft men deze week het materiaal der geleverde motoren laten onderzoeken door het laboratorium van het stoomwezen.

De resultaten van dit onderzoek hebben een schreeuw van verontwaardiging verwekt.

Van de 22 hier aanwezige zuigers zijn er slechts twee goedgekeurd. Het staal, dat er voor gebruikt is, is niet meer dan koek, zóó zacht. Ook het overige materiaal van de vliegmachines is grootendeels afgekeurd, kan op de vuilnisbelt geworpen worden.

Men heeft den vliegers sterk af moeten raden om met zulke machines nog ook maar één vliegpoging te doen, daar ongelukken hiervan het gevolg moeten zijn."

In het vorenstaande worden der uitgezonden commissie van aankoop wel ernstige verwijten en beschuldigingen gedaan. Zooveel is wel zeker, dat het Indische leger dezelfde ondervinding, zoo niet erger, met Amerikaansche vliegtuigen opdoet, als het Britsche leger bij den aanvang van den oorlog. Een drie ton gouds heeft die ondervinding gekost, het ergste is, dat het vijfde wapen van het Indische leger nu wel zonder wapen (vliegtuig) zal blijven vooreerst, in deze onzekere tijden. De lust nogmaals aan te kloppen te San Francisco zal wel voorgoed zijn geluwd. Doch waar dan heen om vliegmaterieel; kan het Nederlandsche leger niet een betrouwbaarder adres verschaffen? Zoo vraagt *Het Vaderland*.

* * *

Ook de W. corr. van *De Telegraaf* schreef 18 Oct. j.l. uit Weltevreden o. m.:

Het blijft met de vliegerij in Indië nog altijd een droevige geschiedenis, gehandicapt als men is door slecht materiaal.

Het eenige, waarmede men zich hier behelpen moet, zijn machines van Amerikaansch maaksel. Vier kregen we er al uit, en het eenige wat tot nu toe bereikt werd, is, dat de heer Hilgers er (alléén) een hoogte van 1300 M. mee haalde.

Meer en meer blijkt dat we met onze vliegmachines de dupe zijn van Amerikaansche humbug...... slordige afwerking en als men het zoo noemen wil, oplichterij.

En bovendien, dat de commisie te San Francisco, bestaande uit de heeren: Ter Poorten en kapitein Vogelsang, niet voor hun taak zijn berekend, of hun plicht niet doen, in het gunstigste geval te veel vertrouwen stellen in de Amerikaansche leveranciers... wat ongeveer op hetzelfde uitkomt. Ten eerste is gebleken, dat de propellers zeer slordig gemaakt zijn, van volstrekt niet op Indische temperatuur uitgewerkt hout, zoodat ze na een paar dagen in Indië al beginnen te trekken en hun oorspronkelijken vorm verliezen, waardoor opstijgen met twee man, wat toch voor legertoestellen de bedoeling is, absoluut onmogelijk wordt......... bij het nauwkeurig nazien der hier gearriveerde machines, zoowel motor als vliegtuig zelf, blijkt aan alle kanten de bijna misdadig slordige afwerking.

Wat we nu gekregen hebben, zijn geen goede leermachines, wijl ze niet met twee man de lucht in kunnen gaan. Met andere woorden, we hebben er niets aan, en alleen met de springmethode kunnen majoor Visscher en luit. Ockerse, die beiden overigens al aardige vorderingen maken, het vliegen van den instructeur Hilgers leeren.

Geen wonder, dat er nu al aangedrongen wordt, om met de Amerikaansche machines maar vast te breken en langs diplomatieken weg te trachten ten minste éénige Europeesche machines los te krijgen, die de helft goedkooper en...... in orde zijn.

Terwijl het vliegen over water met twee man nog niet eens lukt, heeft men nu al weer een toestel ingepakt, om het vliegen over land te Kalidjati, waar generaal Michelsen dood viel, te hervatten. Daar is de genie reeds maanden bezig twee nieuwe vliegloodsen te zetten, wijl de oude al ingezakt is en verrot. Ook dat gaat weer op zijn elf-en-dertigst...... Sinds maanden zijn de plannen goedgekeurd en er staat nog niets dan een paar pilaren.

Een oud toestel met een hier vervaardigde schroef moet daar dienen. Dat is op het oogenblik nog het eenige toestel, dat zal kunnen vliegen. Een poging, om er een Amerikaansche schroef op te probeeren, is geheel mislukt......... de motor begon te koken.

Onverantwoordelijk is, dat men bij het legerbestuur plannen heeft, den heer Hilgers met deze hoe-

FEUILLETON.

Attima.

—o—

J.l. Maandagavond werd de première van een Episode uit het Javaansche volksleven, zooals de heer Constant van der Wall zijn eerste opera, onder bovenstaanden titel, noemt, voor een volle zaal door het Fransche Opera-gezelschap opgevoerd.

Deze eersteling op dit gebied begroeten wij met hartelijke ingenomenheid, daar ook zij kan bijdragen tot opwekking naar meerdere kennismaking met het veelzijdige leven in Ned.-Indië.

Het Alg. H. blad schreef:

„Men moet het prijzen, dat de heer Roosen, ondernemend directeur der Fransche Opera, thans bij alle gesukkel voor een goed solisten-ensemble, zelfs de Nederlandsche muziek wil helpen door de opvoering van een oorspronkelijk Hollandsch-Indisch werk, waarvan hij te voren kan weten, dat het zijn kas niet zwaarder zal maken."

We zijn 't echter meer eens met F., die in „Het Vaderland zegt:

„Attima" heeft een beslist succes gehad en ongetwijfeld zal deze opera door haar vloeiende muziek, bonte oostersche aankleeding, schilderachtige tooneelen en zeer typische dansen nog menige opvoering beleven."

Terecht merkt de „N. R. Crt." op:

Het stuk geeft een brok leven vol kleur en waarin de schoonheid van fellen hartstocht is. De handeling is al heel weinig, toch zijn wij gretig de aandacht blijven geven, al duurde het dan ook van kwart over acht tot half elf, terwijl men het geval in tien woorden zou kunnen vertellen. Maar wat wij zagen, had immers de volle bekoring van het nieuwe, van het frissche. Alles hebben wij in de opera nu zoo wat gehad: van goden, godinnen, draken, liefdestooverdranken en wat Wagner er nog bij gemaakt moge hebben, zijn wij terecht gekomen bij het vlinderleven van de Parijsche Bohémiens, bij het leven van het Parijsche werkmansgezin (Louise), bij dat van de bergbewoners en die van de laagvlakte (Tiefland) en wat al niet. Puccini was de eerste, die een stap deed in de nieuwe richting en die poging slaagde, dank zij 's componisten buitengewone gaven, volkomen: de aandoenlijke geschiedenis van Butterfly, het charmante kindvrouwtje uit Japan, behoort immers, mede om de voortreffelijke muziek, tot het beste van het moderne repertoire.

Nu is Constant van de Wall, die Indië en het Indische leven kent en dieper kent dan zoo van een vluchtig aanschouwen, gekomen met een brok leven uit het schoone Insulinde, heeft hij ons iets voor oogen gebracht, waarvan een groot deel onzer tot dusverre slechts een vaag vermoeden gehad zullen hebben; dat is het belangwekkende van dezen avond in den Koninklijken Schouwburg te 's-Gravenhage geweest. Gekeken hebben wij met die belangstelling, welke men altoos voor het nieuwe, voor het nooit geziene, te geven bereid is; zoodoende is de aandacht gespannen gebleven, omdat men telkens weer iets nieuws zag uit vreemde landen, dat boeide door kleur en beweging. En zoo vergat men de niet gemotiveerde uitgebreidheid van de eerste volksscène bijvoorbeeld en de gerekte liefdesontboezemingen."

* * *

De handeling is weinig beduidend:

Attima, Wangi en Aissa zijn danseressen, die bij een gunstig bekend gamelan-gezelschap behooren. De vioolspeler van het gezelschap, Kartono, verliefd op de schoone Attima, kent slechts één verlangen: geld verdienen en sparen, om dan met de danseres te kunnen trouwen. Men vindt dit gezelschap op een kleine plaats tijdens den marktdag, waar het zoo straks een vertooning zal geven: zang en dans.

Twee Europeesche onderofficieren, Armand en Rudo, verschijnen, Armand met het doel om Attima te zien; hij heeft haar eens op een door den regent gegeven feest ontmoet en is toen voor de verleidelijke danseres in liefde ontvlamd. Attima, die slechts vriendschap voor Kartono gevoelt, beantwoordt allengs Armand's liefde met het teedere gevoel van trouw en aanhankelijkheid, hetwelk een Javaansche vrouw kenmerkt. Wel waarschuwt Rudo zijn vriend voor een liefdesbetrekking met een Inlandsche vrouw, doch het is tegen doovemansdeur gepraat; Armand geeft te kennen, dat zijn liefde oprecht is en geen rasverschil kent.

Natuurlijk ontmoetten thans Attima en Armand elkaar; Attima maant tot voorzichtigheid, aangezien zij zich bespied weet; want haar mededanseres Aissa, wier liefde door Kartono versmaad wordt, heeft hem, Kartono, attent gemaakt op Attima's vreemd gedrag, waarschuwt hem voor haar ontrouwe voornemens. Kartono in zijn goed geloof aan Attima's liefde, twijfelt aanvankelijk, doch hoort ten leste hoe Attima den onderofficier een geheime samenkomst des nachts toestaat.

Kartono, door felle smart getroffen, moet en weet zich nochtans te beheerschen, omdat de impressario van de gamelan op hetzelfde oogenblik den aanvang

genaamd nog niet betrouwbare machine van Kalidatji naar Bandoeng te laten vliegen.

Dit zou zijn alleen om te bewijzen, dat er in Indië wel kan worden gevlogen. Te Bandoeng zou een landingsplaats gereed worden gemaakt. Eenvoudig misdadig.

De eilandengroepen op de Oostgrens van de Banda-zee.

De Indische medewerker van *Het Vaderland* schrijft: Van de zeer diepe Banda-zee vormen de Kei-eilanden en de Tenimber-groep de oostelijke grens. Van meer beteekenis is de groep der Aroe-eilanden, die een oostwaarts vooruitgeschoven post is van evengenoemde grensgroepen.

Die grootere beteekenis dankt de Aroe-groep aan het grooter aantal eilanden met een oppervlakte van beteekenis, doch voornamelijk aan hare ligging. Bekend is de havenplaats Dobo op het kleine eiland Wammer of Waman ten westen en gedekt door het groote eiland Wokam, door zijn handel in producten, afkomstig van de kusten van West-, Zuidwesten Zuid-Guinea, meer nog als haven voor de parelvisscherij, waaraan in belangrijke mate van Australische zijde wordt deelgenomen. Als kolenhaven moet Dobo wel in beteekenis gaan winnen met het toenemende scheepvaartverkeer tusschen de Oost-Aziatische havens (Japan voornamelijk) en de havens op de Oostkust en op een deel der Noord- en Zuidkusten van Australië. Dat verkeer is in dezen oorlogstijd aanmerkelijk toegenomen, voornamelijk van Japansche zijde. Het loopt door straat Dampier en bewesten de groep der Aroe-eilanden als zijnde de rechtstreeksche route.

Het kan geen kwaad ook hier er op te wijzen, hoe weinig door ons rekening werd gehouden met die belangen van de internationale groote vaart in de wateren bewesten Nieuw-Guinea en de Aroe-eilanden. Zoo wat niets werd nog in die wateren verricht voor de veiligheid van dat scheepvaartverkeer.

Wat al deze eilanden-groepen, die der Aroe-, der Kei- en der Tenimber-eilanden, onderling en met zoovele andere groepen van eilanden gemeen hebben, is de telkens weer oplaaiende onrust onder de bewoners. De politieke maandverslagen handelen haast over niets anders; een enkel telegram nu en dan vestigt plotseling de aandacht op een dier onderafdeelingen van de residentie Amboina, steeds weer om te melden, dat het weer mis is, dat er weer onlusten zijn uitgebroken.

Het belangrijkste verzet in de Tenimber-groep vond den laatsten tijd plaats op het eiland Marsela der Barbar-eilanden. Reeds in Augustus van het vorige jaar werden op dat eiland twee hoofden verraderlijk vermoord, naar later beweerd werd, omdat zij waren aangewezen als door booze geesten bezeten. Doch uit inlichtingen van ons bevriende negerijen op het eiland bleek, dat men hen wantrouwde als aan ons gezag goed gezind. Men verweet hun, dat de bevolking belasting moest betalen, stelde hen verantwoordelijk voor den last tot inlevering van vuurwapens. Zij zouden bovendien oorzaak zijn dat alle moordzaken in den laatsten tijd uitkwamen. Over hen werd dus het doodvonnis geveld.

Het werd Mei j.l., voordat de door den gezaghebber gezonden versterking aan gewapende politie te Tepa op Barbar was aangekomen; en eerst den 22sten van die maand gelukte het na veel moeite en levensgevaar over te steken en op Marsela te landen. Niet dan na herhaalde aanvallen behield de politie het slagveld. De zaak was nu spoedig beklonken. De bevolking moest de door haar opgeworpen versterkingen zelve slechten. Ingeleverd werden in totaal 161 geweren. Te voren deed de bevolking weten, dat zij bereid was het verzet te staken, wanneer het detachement gewapende politie vergiffenis kwam vragen en men de verzekering zou ontvangen, dat de negorijen voortaan vrijgesteld zouden worden van belastingen en geen geweren meer zouden behoeven in te leveren.

We vragen ons af, waarover de gewapende politie vergiffenis te vragen had. Van elders weten we, hoe dikwijls de bevolking terroriseert en leeft op hare kosten. De bevolking van Djambi moet ook over haar te klagen hebben gehad, we wezen er reeds op. Over onze troepen in de Buitenbezittingen verneemt men geen klachten der gewapende politie, evenwel ontbreekt het aan tucht en orde. Bovendien is zij vermoedelijk maar al te dikwijls het werktuig van gewetenlooze hoofden tot schade van ons gezag. Het kan geen kwaad nogmaals hierop te wijzen.

Japansche Klachten.

In de „*N. R. Crt.*” lezen wij:

De Japanners hebben bij de uitbreiding van hunne handelsbetrekkingen over Britsch-Indië en Nederlandsch-Indië met veel wantrouwen en lijdelijken tegenstand te kampen, welke in sommige gevallen van de zijde der betrokken overheid komt. Althans zoo is de klacht door de *Japan Weekly Chronicle* van 16 October naar voren gebracht.

Het blad geeft onder den titel „Anti-Japanese feeling in the Indies” een overzicht van een interview met zekeren Dr. Sjimoera Kokei, die juist van een reis door Indië en de Zuidelijke Zeeën was teruggekeerd.

Zeer klaagde de reiziger over de houding van de Britsche autoriteiten: de Britsche overheid in Indië en de Straits Settlements oefent een druk uit op de in die landen gevestigde Japansche kooplieden. Brieven en telegrammen tusschen Indische en Japansche kooplieden gewisseld, worden onderzocht en niet zelden geconfisqueerd, tot groot ongerief en aanzienlijke schade van die kooplieden. Ik wendde mij ten aanzien van deze quaestie tot de Britsche overheid, doch mocht geen uitlegging ontvangen.

---

der vertooning aankondigt, zoodat Kartono zijn plaats in het orkest moet innemen.

Er wordt gezongen en gedanst en zóózeer zijn allen in aandacht, dat niemand op de verandering van de lucht gelet heeft. Er dreigt een hevig onweder. Edoch, het einde van Attima's verlokkenden bruidsdans willen allen zien. Dan breekt het onweder met kracht los; de kooplieden pakken vlug hun boeltje bijeen de muzikanten bergen hun instrumenten; allen verdwijnen van het tooneel. En als het onweer uitgewoed is, daalt snel de avond...........

Kartono nadert nu de plaats waar Attima en Armand elkander straks zullen ontmoeten; nu is alle zelfbeheersching weg, windt de vioolspeler zich meer en meer op......... Reeds heeft Kartono de kris in de hand als Aissa opkomt. Zij bekent hem opnieuw haar liefde, zegt hem te willen toebehooren, maar Kartono, onverschillig, verstoot haar.........

De twee gelieven komen nu op de afgesproken plaats. Attima verklaart eerst, dat zij, alvorens zich hierheen te begeven, Kartono alles bekend en dezen haar woord heeft teruggegeven. Zij is dus eerlijk geweest, voelt zich bevrijd en gelukkig, nu niets meer hun geluk in den weg staat. Maar dan hooren zij plotseling een angstig geroep van menschen, eerst in de verte, dan naderbij komend; er wordt alarm geslagen; vluchten moeten zij. Doch, het is te laat. Kartono, in de woede van den amok-maker, komt op en werpt zich op Armand. In één oogwenk is alles afgeloopen, liggen Armand en Attima gekrist.........

De muziek wordt niet onverdeeld gunstig beoordeeld, men vindt deze over het algemeen te weinig Oostersch-origineel.

K s. schrijft in het H b l d. o. m.:

Wat ik gisteren naast het vele goede, wat de opera bracht, miste: de geur der Indische bloemen; de weemoedige — zoo onmerkbaar in berusting wegsmeltende — stilte van den maannacht; de wiegelende, teere, droomerige zangen met hun zoete eentonigheid. Het eerst doet feitelijk de echt-Oostersche stemming in de muziek haar intrede, in sommige gedeelten van de begeleiding van Armand's romance „C'était un beau soir” in de eerste acte; (waarom dit niet veel meer volgehouden?) om in het gamelang-intermezzo met de dansen het hoogtepunt te bereiken. Het nabootsen van de gamelang door het orkest werd zeer kunstig gedaan; toch ging ook hierdoor veel van het typische dezer muziek verloren. Een bijzondere vermelding is de inleiding en het eerste deel der tweede acte waard, hoewel de klank ook hier evenmin Oostersch was, welke de maannacht-stemming weergaf”.

In de „N. R. C r t.” lezen wij:

„De muziek is nergens triviaal, vaak uit een gevoelig dichterlijk gemoed geweld en, schoon niet van diepere originaliteit, nimmer namaak. Geen wee-stemmend „leitmotive” gehaspel, geen van Debussy afgekeken harmonieën of nageteekende melodische lijnen, geen buitensporigheden à la Schönberg. Ik zou niet graag van een persoonlijken stijl gewagen, doch moet in ons Mendelssohn-nacomponeerend land toch met lof melding maken van deze muziek, die een streven naar zelfstandigheid verraadt en inderdaad reeds eenige momenten van persoonlijk karakter heeft. Attima, de schoone Attima, zij heeft in het bijzonder 's componisten liefde gehad; haar liedjes zijn uitingen geworden van een dichterlijk gemoed met preciese trekken. En zoodra de lieftallige verschijnt komt er stemming, komt er atmosfeer, welke beiden men in de geheele volksscène, die voorafgaat, mist. Bevreemdend genoeg, slechts te verklaren door aan te nemen, dat noch v. d. Wall's compositietalent, noch zijn techniek toereikend zijn voor het schrijven van een opera, die lastige problemen ter oplossing bood.”

* * *

Eénstemmig in lof is men over het dansen (t a n d a k) van R a d e n M a s H a r s a j a, een Javaan.

K s. schrijft:

„Die dans gaf ons de onmiddellijke Oostersche visie, daarin waren stijl en cultuur. Gestalte en costuum van een Indischen prins, gebaren en standen, die aan de mooiste Wajongpoppen en zelfs aan Hindoesche beelden deden denken. Van deze schoonheid heb ik genoten.”

En de „N. R. C r t.” schrijft:

„De danskunst van Raden Mas Harsaja is het meest volmaakte, dat wij ooit op choreografisch gebied mochten aanschouwen. Dit was in één woord s u b l i e m; reeds hierom alleen moet iedereen Attima gaan zien. Zelfs de meest verstokte tegenstanders der danskunst — na Duncan's vermoording van Beethoven's Symphonieën zijn er dat velen, — zullen door Raden Mas Harsaja bekeerd worden. Als alle danseressen met Isadora aan het hoofd eens een reis naar Indië maakten, naar het land, waar men zóó kan dansen leeren.

Terecht heeft men Raden Mas Harsaja — hèm onze bijzondere hulde — luide toegejuicht; hij en Emma Luart hebben den schakingsdans moeten herhalen. Reeds de opmerking, dat Emma Luart's danskunst bij die van Harsaja afstak, zou onnoozel zijn. Of verwacht men soms van haar, dat zij zich in een paar weken tijds een kunst eigen zou kunnen maken, die in staat bleek ons de ziel van een volk te openbaren?”

Vermelden wij hierbij nog, dat de opera zeer goed is aangekleed en prachtig versierd, o. a. met een sierlijke g a m e l a n g — die helaas echter onbespeeld bleef — dan kan onze wensch geen verwondering baren: dat zij nog dikwijls voor volle zalen worde opgevoerd!

Te Soerabaja hebben de Britsche autoriteiten (sic) de Mitsui Bussan en andere Japansche kooplieden gedwongen, de suikercontracten, vóór het begin van den oorlog tusschen hen en Duitsche firma's gesloten, te verbreken, op straf van anders op de Zwarte lijst geplaatst te worden.

Het merkwaardigste is wel, dat Britsche kooplieden de suiker, die door de ontbinding van de contracten met de Duitschers op de markt werd geworpen, in het geheim opkochten. Ook in Ned.-Indië leggen de autoriteiten een sterke vooringenomenheid aan den dag en alles wordt gedaan om hen in hun zaken te schaden.

Tot zoover de *Japan Weekly Chronicle*.

Dat de overheid in Nederl.-Indië zulk een houding tegenover de Japanners zou aannemen, kunnen wij niet gelooven, daar dit zeer stellig tegen de bedoelingen der regeering zou indruischen.

Wel kunnen wij aannemen, dat zekere in Nederl.-Indië gevestigde Japanners met klachten van zulk een soort bij den reiziger zijn komen aandragen, maar dit zou dan gereedelijk zijn verklaring kunnen vinden in de omstandigheid, dat de meerderheid van de Japanners, die men in Nederl.-Indië aantreft, lieden zijn op wier bezit geen enkele kolonie bijzonder prijs zou stellen en op wie hun eigen vaderland, naar eigen verklaring, geenszins trotsch is.

In een officieel gepubliceerd rapport van een ambtenaar van het Japansche ministerie van landbouw omtrent de tentoonstelling te Semarang van 1914 wordt erkend, dat de Japanners, die men op Java vindt, eigenlijk niet veel zaaks zijn. Slechts weinigen zijn werkelijk kooplieden, de anderen zijn voor het meerendeel venters van patent-geneesmiddelen en marskramers (het rapport had in dit verband nog minder achtbare bedrijven kunnen noemen). Hieruit verklaart de rapporteur de geringe sympathie, die men in Nederl.-Indië voor zijn landslieden koestert. De Hollanders behandelen hen met geringschatting, deels vanwege hun minder eerbaar bedrijf (the trade they are engaged in and which is by no means respectable), deels omdat zij niet anders dan Maleisch kunnen spreken. 't Is jammer, schijnt de rapporteur te willen zeggen, maar begrijpelijk.

Het is dan ook alleszins aannemelijk, dat klachten van personen, die zich door de overheid verongelijkt achten, het oor van Dr. Sjimoera Kokei hebben bereikt; dergelijk soort lieden krijgen het allicht met de overheid aan den stok.

Maar hieruit mag allerminst worden afgeleid, dat de Nederl.-Indische autoriteiten aan rechtschapen Japansche handelslieden bij het drijven van rechtmatigen handel een haarbreed in den weg zou leggen.

De Nederl.-Indische regeering is er, daar twijfelen wij niet aan, op uit, de Japansche handelsbelangen, even zoo goed als die van elke andere bevriende natie, te beschermen en te bevorderen. Van het kweeken van anti-Japansche stemmingen moet zij in het geheel niets hebben en zelve doet zij daar zeer stellig niet aan mee.

Telegrammen.

Bij het Dep. van Koloniën zijn ontvangen de volgende telegrammen van den G.-G. van Ned.-Indië:

Onlusten in Djambi.

Na een inspectiereis van zes weken door zijn gewest gemaakt te hebben, meldt de resident van Djambi, dat het gezag is hersteld en dat overal de hoofden zoowel als de bevolking, de plaats gehad hebbende onlusten betreuren.

Tapanoeli.

De resident van Tapanoeli bericht, dat sedert niets meldenswaard voorviel; de opstand schijnt geheel bedwongen te zijn. In het geheel zijn vijftien opstandelingen gedood, vier gewond en vijf en veertig gevangen genomen, waaronder dertig door de bevolking. Het landschapshoofd van Siboelan is bij ongeluk gedood.

Onlusten op Flores.

De resident van Timor meldt:

Bij een aanval op het versterkte dorp Ekotado in het district Ngada op het eiland Flores, zijn 26 December j.l. de civiel-gezaghebber van Staveren en de commandant van de gewapende politie licht gewond.

Het dorp werd genomen. Van den vijand werden twee gedood. De anderen vluchtten.

Opheffing gedwongen koffieteelt.

's Lands gedwongen koffieteelt in de residentie Preanger Regentschappen is opgeheven en de afdeelingsbanken van het Volkscredietwezen zullen onder zekerheidstelling van de Indische Regeering geldelijke hulp verleenen aan de inlandsche koffieplanters tot instandhouding van de bestaande aanplantingen.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het Idjen-plateau.

Herhaalde malen heeft het Idjen-plateau, gelegen in Java's oostelijken hoek, belangstelling gewekt; doch die belangstelling verflauwde meestal even spoedig en bleef sluimerend, totdat tot groote verheugenis van allen, die met ons in de nationale kracht en energie gelooven van Nederland, nu in dezen oorlogstijd, waarin meer dan anders stemmen van kleinmoedigheid gehoord worden betreffende het bezit onzer koloniën, het bericht ons bereikte over het vormen van plannen tot het zenden van een wetenschappelijke expeditie naar het genoemde hoogland.

Volgens een bericht in het *Soer. Hbld.* is het initiatief in deze uitgegaan van den bekenden heer T. Ottolander. Deze stoere werker en groot kenner van Indië, aan wien Java meer in 't bijzonder reeds zooveel te danken heeft, deed, gesteund door Dr. H. J. van Lummel, het voorstel aan de Kon. Nat. Vereen. te Batavia tot uitzending van een wetenschappelijke expeditie naar het Idjen-plateau.

Het gevolg van dit voorstel was de benoeming van een commissie bestaande uit de heeren: Dr. W. van Bemmelen, Dr. H. A. Brouwer, A. v. Lith, Dr. H. J. v. Lummel en T. Ottolander, welke commissie van advies zou dienen en eventueele voorbereidingen treffen zou.

Overeenkomstig het advies der Commissie, waaraan Dr. Brouwer door zijn vertrek naar Europa ontvallen was, besloot de Kon. Nat. Vereen. tot het uitzenden van bedoelde wetenschappelijke expeditie en verder om op naam van de K. N. V. de monografieën uit te geven, welke de uitkomsten van het te houden onderzoek zullen bevatten, en welke met een historisch, een economisch en een bibliografisch overzicht van het plateau vereenigd zullen worden tot één werk: *De Idjen*.

Mannen van naam op wetenschappelijk gebied hebben hun gewaardeerden steun toegezegd; zoo zal Dr. W. van Bemmelen de bewerking van de hydrologie, Dr. C. Braat die van de klimatologie op zich nemen. Dr. S. H. Koorders beloofde zijn steun voor een deels gereedliggend manuscript over de flora van het plateau aan de commissie — bij wie de leiding van 't geheel, ook wat de uitgave betreft, zal berusten — ter publicatie te zullen afstaan. De heer Edw. Jacobson zal zich waarschijnlijk belasten met het verzamelen der fauna, terwijl de heeren H. C. Robinson en Dr. W. Roepke hun steun bij de bewerking daarvan in uitzicht stelden, de eerste vóór zoover het de knaagdieren en vogels, de tweede wat de insecten betreft. De heeren Ottolander en v. Lummel zullen achtereenvolgens het historisch en economisch gedeelte verzorgen, terwijl de laatste een bibliographisch overzicht aan het geheel zal toevoegen.

Dat ook de autoriteiten het belang van het plan inzien, blijkt hieruit, dat de directeur van Gouv. Bedr. de hulp van een mijningenieur toezegde voor het geologisch onderzoek en de Legercommandant den steun van den topografischen dienst beloofde voor het vervaardigen van een nieuwe kaart van het plateau en voor het bewerken van de noodige detailkaarten.

Dat een dergelijke flink opgezette onderneming, waarvoor een minimum van ƒ 5000.— benoodigd is, — de K. N. V. deed de toezegging ƒ 500.— te zullen bijdragen — zou schipbreuk lijden op de kosten, is niet denkbaar.

De aanvulling van het korps Intendanten van het Indisch leger.

„Sedert een aantal jaren kunnen de respectieve Hoofd-Intendanten er zich niet op beroemen, dat er bij de officieren der verschillende wapens en der Mil. Admin. veel animo bestaat om zich onder hunne bevelen te stellen. Telken jare worden drie plaatsen voor den Intendance-cursus opengesteld, doch het resultaat is niet schitterend," zoo vangt Schr. in de *Java-Bode* van 5 Sept. 1916 zijn artikel over bovenstaand onderwerp aan, om even later te vervolgen: „Momenteel beschikt de Hoofd-Intendant over geen enkel oud-leerling als reserve, kan geen der kapiteins, die recht heeft op verlof naar Europa, zijn recht doen gelden, bij gebrek aan aanvulling, en komt door een of andere oorzaak in den kapiteinsrang een vacature, dan kan deze niet worden aangevuld. "

De oorlogstoestand kan hierop tot nu toe weinig invloed gehad hebben, bewijst Schr.

Welke dan wel de oorzaken ervan uitmaken?

In *hoofdzaak* de betrekkelijk geringe materieele voordeelen, welke er aan de betrekking zijn verbonden.

Ten tweede, dat men vanaf het begin van de studie voor het toelatingsexamen tot het oogenblik van pensionneering constant, wat men wel eens noemt, *aan den tand gevoeld wordt*.

Ten derde is sedert de scheiding tusschen Intendance en Administratie, bij laatstgenoemden dienst-tak „de kans om zonder andere studie dan vakstudie, zonder de overige nadeelen, die ieder krijgsschoolleerling ondervindt, (financieele bezwaren, langeren diensttijd e.d.) hoofdofficier te worden, veel grooter geworden", waardoor menig administratie-officier, die dit vroeger wel gedaan zou hebben, thans er niet aan denkt, te trachten bij de Intendance te komen. „Hetzelfde geldt vrijwel voor de troepenluitenants. Bij deze is de animo nog minder. Immers een officier met studiezin wordt bij de wapens zonder krijgsschool ook hoofdofficier, en hij moge dan misschien weinig kans hebben den kolonels-rang te

bereiken, dit laatste is bij de Intendance ook maar voor enkelen weggelegd.''

Ten vierde is de tegenwoordige regeling bij het waarnemen eener betrekking een bezwaar, hetgeen Schr. met het volgende voorbeeld toelicht:

,,Stel, een kapitein gaat met verlof. Een der luitenants vervangt hem, doch wanneer er tijdens het verlof van den kapitein geen andere vacature komt, wordt deze luitenant bij terugkeer weer in de positie van gewoon luitenant teruggebracht, komt weer op zijn belangrijk lager tractement, doch blijft intendance-dienst doen m. a. w. zijne werkzaamheden, verantwoordelijkheid, ondergaan geen verandering. Was bedoelde luitenant direct tot kapitein bevorderd geworden (zou hij tijdens het verlof op de gewone wijze bevordering gemaakt hebben, deed zich hetzelfde voor), dan bleef hij kapitein, en werd de verlofganger non-actief, iets wat zeer normaal te noemen is''. Beter tenminste dan dat iemand, wiens *positie onveranderd blijft*, zijn inkomen ziet verminderen, wat altijd achteruitgang is.

Als *vijfde* oorzaak noemt Schr. ten slotte: dat men altijd de kans loopt na eenige jaren, zelfs in den kapiteinsrang, Intendance-werk te hebben verricht, in de ranglijst achteruit te gaan, omdat een kapitein, oorspronkelijk behoord hebbende tot een ander wapen of dienstvak, met veel minder ervaring op Intendance-gebied, bij diens benoeming tot Intendant een hooger plaats in de Intendance-ranglijst inneemt, m. a. w. eerder voor bevordering in aanmerking komt, chef van den meer geroutineerden Intendant kan worden.'' Dit geval is niet denkbeeldig; het zal over eenige jaren vermoedelijk verwezenlijkt worden.

Daarna wordt er op gewezen, dat het bovengenoemde niet alleen met de belangen der oudere luitenants in verband staat, maar ook met die van de jongeren, voor wie tevens het bezwaar geldt, dat zij op een veel geringer inkomen naar de krijgsschool moeten, een bezwaar, dat zoolang de levensstandaard in Nederland zoo abnormaal hoog blijft, hetgeen nog wie weet hoeveel jaren duren zal, dubbel telt.

Schr. vergelijkt de tegenwoordige Indische regeling met wat vastgesteld is voor de Nederlandsche Intendanten. ,,Voor hen (toch) is bepaald, dat een leerling der Intendance-cursus, die aan de gestelde eischen heeft voldaan, bij voorkomende vacature rechtstreeks van luitenant tot kapitein-intendant benoemd wordt, met passeering dus van de collega's van het eigen wapen, die ouder in rang zijn, en niet de studiën aan den Intendance-cursus hebben gevolgd.'' Schr. zou van een dergelijke *feitelijke bevordering bij keuze*, in Indië toegepast, belangrijke stijging van het aantal candidaten verwachten. Immers al zou er financieel weinig veranderen, ,,in de eerste plaats is men eenmaal in het militaire met een ster meer op den kraag, een geheel andere persoonlijkheid. Bovendien brengt de Intendance-betrekking mede, dat men in een geheel andere positie staat, dan gewoonlijk met de luitenants het geval is. Een ieder weet, dat men als kapitein meermalen beter zijn inzichten, ook op zuiver technisch gebied kan doen gelden, dan als luitenant''.

Schr. zou bijna zeggen, ,,dat men in laatstgenoemden rang niet voor vol aangezien wordt.''

Hij verklaart verder, ,,dat het gewenscht, ja zelfs beslist noodzakelijk is, dat het peil der Indische Intendanten niet vermindere''. En daartoe zou het komen, wanneer men iedere candidaat moest laten slagen, om te verhinderen, dat het korps verloopen ging.

Naar Schr.'s meening is dat alleen te voorkomen, door ten spoedigste *rechtstreeksche bevordering* mogelijk te maken.

Het artikel eindigt met de vermaning: Zoowel in het belang der officieren, maar meer nog in dat van den dienst, zorge de Regeering er voor, dat de bakens tijdig verzet worden''.

Uit de O. I. Mail.

Stoken.

In de *Sum. Post* lezen wij:

,,Volgens een te Singapore verschijnende Japansche courant, zou de controleur Walter te Djambi vermoord zijn omdat hij zeer willekeurig en wreed optrad: de bevolking haatte hem, beweert het orgaan. Weer een bewijs, hoe slecht de Japanners in Nederl. Indië hun landgenooten elders voorlichten.

Een Japanner, die bij zijn landgenooten hoog in aanzien staat, n.l. *Take koshi*, zou alléén zoo tegen Indië ageeren, wijl hij inderdaad op zijn doorreis op Java zeer onaangenaam bejegend werd. Hij vroeg en verkreeg permissie van de bestuursambtenaren om den soenan van Solo te bezoeken, doch werd niet bij dezen toegelaten.

Later ontrieden dezelfde bestuursambtenaren den soenan, hem te ontvangen.

Veeteelt.

Er zijn regelen vastgesteld betreffende den afstand in huur door Inlandsche zelfbesturen in de gewesten Atjeh en onderhoorigheden, Celebes en onderhoorigheden en Timor en onderhoorigheden van terreinen voor het drijven van een veeteeltonderneming, aan Inlanders.

Samenwerking tusschen regeering en de suikerindustrie.

De in de afdeeling en residentie Kediri gelegen suikeronderneming Poerwosari behoort toe aan de te 's-Gravenhage gevestigde naamlooze vennootschap Cultuurmaatschappij ,,Bogokidoel''.

Ten einde eene uitbreiding te verkrijgen van den maximum-aanplant dier onderneming, heeft de eigenaresse aangeboden, van de door het gouvernement uit te voeren drainagewerken in het Paparsche bij te dragen voor de helft in de zoogenaamde Bangi Batanwerken tot een maximum van 1 ton, in jaarlijksche termijnen evenredig aan de jaarlijks verwerkte bedragen, doch van ten hoogste *f* 25000 elk.

Van dit aanbod is, naar de *Javabode* meedeelt, door de regeering gebruik gemaakt, in dien zin namelijk, dat aan de onderneming is medegedeeld, dat de Directeur B. B. bereid is, om, op een daartoe door haar in te dienen verzoek, vergunning te verleenen tot uitbreiding van het vastgesteld maximum aanplant met 270 bouw, onder nader vast te stellen voorwaarden, met dien verstande, dat van de vergunning geen gebruik mag worden gemaakt vóór een door den resident van Kediri nader vast te stellen tijdstip, in verband met den stand der uitvoering van de voormelde waterwerken.

Inspecties.

De *Soer. Crt.* van 21 Nov. j.l. meldt:

Het is wel een merkwaardig verschijnsel, dat er overal een zucht bestaat tot instelling van inspecties. Werd onlangs melding gemaakt van een voorgenomen inspectie bij de weeskamers in N. I. en op hare agenten, iets wat hard noodig is, thans komt — volgens het *Bat. Nwsbl.* — de Nederl. Indische Notarieele Vereeniging bij monde van haar bestuur aan den gouverneur-generaal verzoeken om de vaststelling van een inspectie over notarissen. De vereeniging komt tot de droeve slotsom, dat het meer dan wenschelijk is, dat er eindelijk eens behoorlijk toezicht komt op den notaris in N. I., in zijn handel en wandel.

Zooals op het oogenblik de toestand is, zal hij op den duur niet meer houdbaar zijn. In naam kent men wel inspecteerende ambtenaren, dat zijn voor de notarissen op de standplaatsen der raden van justitie, de officieren bij de raden van justitie en op de overige plaatsen landraadvoorzitters.

Wat zullen echter die rechterlijke ambtenaren inspecteeren? Verstand van zaken hebben zij niet, zich er inwerken is onmogelijk, omdat een landraadvoorzitter eenvoudig afgejakkerd wordt; dus deze ambtenaren hebben geen tijd, om eene hun opgedrongen inspectie te gaan volvoeren na nauwgezette studie, en hetzelfde geldt voor de officieren van justitie.

De inspectie derhalve, zooals zij op het oogenblik bestaat, is van nul en geener waarde. Daarbij komt nog, gelijk de regeering betoogt, dat er nog al zijn, die een streng toezicht noodig hebben; die nu vrij spel hebben, dank zij het feit, dat niemand op hen afdoende let.

Het is te hopen, dat de wensch der Notaris-vereeniging vervuld zal worden, het kan niet anders dan het aanzien van het notarisambt in onze koloniën in de hoogte te helpen. De vereeniging toch erkent onomwonden de waarheid, dat er kaf onder het koren is, en schrikt niet terug om maatregelen voor te stellen, waardoor in de toekomst verbetering mogelijk zal zijn. Zoo besluit eerstgenoemd blad.

De particuliere landen.

Hetzelfde blad schrijft:

De administrateur van het particuliere land *Simo* heeft gebruik gemaakt van zijn recht om conservatoir beslag te leggen op het hem competeerend gedeelte van den padi-oogst van een drietal opgezetenen en zulks om te voorkomen, dat, gelijk het vorig jaar geschiedde, de geheele oogst door de opgezetenen zou worden weggehaald.

De opgezetenen van genoemd land, welke voor 99 pct leden van de S. I. zijn, hebben zich thans tot het afdeelingsbestuur van bedoelde vereeniging gewend. Dit heeft een vergadering uitgeschreven, welke op Woensdagavond d.a.v. zou plaats hebben. Als spreker zou optreden de heer *Tjokroaminoto*, voorzitter van de Centrale Sarekat Islam; deze zal de opgezetenen van het land Simo, die de vergadering zullen bijwonen, aan de hand van gegevens, duidelijk maken, dat de billijkheid gebiedt, dat zij een deel van den oogst aan den landsheer afstaan. Er zal dan een rekest worden opgemaakt en aan de regeering worden ingediend, waarin verzocht wordt het aan den landheer competeerende gedeelte van de opbrengst van het land te reduceeren en niet op de helft te stellen; waar de bibit op het land Sing niet is verstrekt, acht men dit billijk. In bedoeld verzoekschrift zal dan de nadruk worden gelegd op de voorheen door het gouvernement gevolgde methode; de vroegere belasting in natura bedroeg slechts 1/5 van de opbrengst, terwijl de bibit door het gouvernement werd verstrekt.

Ook op de particuliere landerijen bewesten de Tjimanoek bestaat een regeling, waarbij heel veel minder dan de helft geëischt wordt.

De nieuwe Juristenvereeniging.

De voorbereidende handelingen, die onvermijdelijk aan de oprichting der nieuwe juristenvereeniging vooraf moeten gaan, zijn afgeloopen. Statuten en

huishoudelijk reglement zijn gereed en worden hun, die zich als lid van de nieuw op te richten vereeniging aangemeld hebben, binnenkort toegezonden, zoodat zij, die de algemeene oprichtingsvergadering wenschen te bezoeken, weten wat er behandeld zal worden, om hun bezwaren eventueel tegen de ontwerpen te kunnen te berde te brengen of te voren inzenden.

De algemeene vergadering zal, volgens het *Bat. Nwsbl.*, plaats hebben vermoedelijk op den tweeden Kerstdag, althans tusschen 23 en 27 December, omdat men dan vier vrije dagen kan hebben en dus velen in de gelegenheid zullen zijn naar Weltevreden te komen en van hun belangstelling te getuigen.

Het aantal personen, dat zich als lid heeft opgegeven, is intusschen toegenomen en het comité heeft de verwachting dat de enkelen, die zich nog niet hebben aangegeven nog wel zullen komen. Het is wel een succes voor degenen, die zich hebben bezig gehouden met de oprichting der vereeniging.

Suriname.

De afgetreden Gouverneur, *Baron van Asbeck*, heeft in de kolonie over het algemeen geen goede pers gehad. Gewaardeerd als een volmaakt gentleman, heeft zijn bestuursbeleid geen goedkeuring kunnen verwerven.

Erkend wordt, dat hij getracht heeft de belangen van het onderwijs en van de openbare gezondheid te bevorderen.

Bij de beoordeeling van zijn bestuur heeft men in het oog te houden, dat misschien nooit een gouverneur onder ongunstiger omstandigheden het bestuur heeft aanvaard. Hij stond voor de mislukte bacovencultuur, voor de mislukte landbouwcredietbank, voor het Suriname-rapport, voor de moeilijkheden van de gouvernements-rubberonderneming en voor zooveel andere belemmeringen. Bij dit alles voegden zich de gevolgen van den Europeeschen oorlog!

Bij de aanvaarding van het bestuur zeide de gouverneur, dat hij gekomen was uit belangstelling voor de kolonie, niet alleen om haar te besturen, maar ook om haar te dienen, om zich geheel aan haar te geven: „Wat mijn bestuur de kolonie brengen zal, is niet te zeggen; maar wel weet ik, wat ik haar breng, goeden wil en goede courage." Welnu, onder de gegeven ongunstige omstandigheden waren goede wil en goede courage onmachtig.

* * *

Met bekwamen spoed, aldus *De West*, is door de Koloniale Staten verslag uitgebracht omtrent het ontwerp tot hernieuwing van het octrooi aan de Surinaamsche Bank.

De Staten achten eenparig het octrooi, zooals het ontworpen is, onaannemelijk, en in strijd met de belangen der kolonie.

Zij stellen voor het octrooi van jaar tot jaar op den bestaanden voet te verlengen, tot een oplossing gevonden is voor het landbouwcrediet vraagstuk. Wordt het octrooi verleend als in het ontwerp voorgesteld, dan vreest men dat dit een belemmering zal zijn voor de oprichting van een cultuurbank.

Inmiddels heeft de Vereeniging voor den Grooten Landbouw in Suriname een adres ingediend bij de Koloniale Staten, waarin ze mededeelt, dat de ontwerp-verordening, waarbij aan de Surinaamsche Bank het octrooi zou worden verleend, onder een groot deel der Surinaamsche planters groote teleurstelling (heeft) gewekt.

Zoolang de omvang der zaken voor een credietinstelling voor den landbouw nog te gering is voor een afzonderlijke bank, had, naar de Vereeniging meent, van de Surinaamsche Bank in ruil voor de groote voordeelen, welke dit nieuwe octrooi haar weder aanbiedt, mogen worden gevorderd, althans eenigermate tegemoet te komen aan de voor Suriname zoo broodnoodige behoefte aan landbouwcrediet.

Nu blijkens de memorie van toelichting, gevoegd bij het ontwerp, aan de Surinaamsche Bank een monopolie zal worden verleend voor vijftien jaren, wat, zooals de zaken thans staan, de oprichting van een tweede credietinstelling, met ten opzichte van den landbouw vrijgeviger opvattingen, totaal onmogelijk maakt, meent de Vereeniging voor den Grooten Landbouw in Suriname de aandacht der Koloniale Staten er op te moeten vestigen, dat het verleenen van bedoeld monopolie niet in het belang van den landbouw, dus ook niet in dat der kolonie is.

Ook de Kamer van Koophandel en de Surinaamsche Immigranten Vereeniging hebben een soortgelijk adres ingezonden.

Aan het adres der Immigranten-vereeniging is 't volgende ontleend:

„De Surinaamsche Immigranten Vereeniging, wier hoogste streven is om den klein-landbouw in deze kolonie te helpen bevorderen, heeft in deze vooral van het Koloniaal Bestuur veel hulp ondervonden, doch een der hinderpalen waarop zij meestal stuit en waaraan zij hen, die op kleine schaal den landbouw uitoefenen, niet tegemoet kan komen, is het landbouwcrediet.

„Bij gemis van een instelling tot verschaffing van landbouwcrediet, kan het kleine landbouwbedrijf, hetwelk dezer dagen met kracht ter hand is genomen door de Britsch-Indiërs, niet met genoegzaam succes bekroond worden. Vele geschikte Britsch-Indische landbouwers, die thans als arbeiders werken op de perceelen hunner landgenooten, zouden dan eer geneigd zijn zelf perceelen in bebouwing te nemen, dan onder anderen te gaan werken.

„In Britsch-Guyana bestaan landbouw credietinstellingen, die den landbouw op kleine schaal bevorderen, door crediet te verleenen aan rijstplanters, zij die perceelen willen aankoopen, enz.

„Een dergelijke instelling in Suriname zou, naar de ondergeteekenden meenen, van onschatbaar nut zijn voor deze kolonie.

„Nu dezer dagen de ontwerp-verordening, waarbij de N. V. Surinaamsche Bank vergunning wordt verleend om in de kolonie als circulatiebank werkzaam te zijn, door uw College in behandeling zal worden genomen en blijkens de bij genoemde ontwerp-verordening gevoegde memorie van toelichting aan de Surinaamsche Bank een monopolie zal worden verleend voor 15 jaar, meent de vereeniging de aandacht van uw college er op te moeten vestigen, dat indien de zaken niet gewijzigd worden, er geen sprake kan zijn van een oprichting van een landbouw-credietbank, reden, waarom de vereeniging verzoekt bij de behandeling van de bovenaangehaalde ontwerp-verordening wel rekening te willen houden met den wensch en het belang van hen, die het landbouwbedrijf op kleine schaal uitoefenen.

„Op grond van het vorenstaande heeft het bestuur der Surinaamsche Immigranten Vereeniging gemeend het verzoek der vereeniging voor den Grooten Landbouw te moeten steunen, door zich tot uw college te richten met de mededeeling, dat zij zich met de strekking van het verzoekschrift geheel vereenigt."

* * *

De West klaagt er over, dat de prijs van het Amerikaansche meel zoo stijgt, en schrijft o.m.:

De stijging der bloemprijzen zal wellicht niet dadelijk van invloed zijn op de broodprijzen in de kolonie. Er is op dit oogenblik voldoende voorraad aanwezig en sommige groote bakkers schijnen loopende leveringscontracten te hebben, waardoor voor de eerste maanden hun aanvoer verzekerd is.

Het kan echter niet anders, of een prijsstijging in Amerika, waardoor het artikel bijna het dubbele kost van vroeger, moet na korter of langer tijd van invloed zijn in de kolonie, en het laat zich voorzien, dat over eenigen tijd weder ernstige meelschaarschte hier zal ontstaan.

Elke nieuwe moeilijkheid in den aanvoer van de levensbehoeften wijst er telkens op, dat de kolonie moet trachten zooveel mogelijk in eigen behoeften te voorzien. Het weldra in druk te verschijnen boekje van de firma Kersten, over levensmiddelen, welke uit koornmeel worden bereid, zal wellicht menigen nuttigen wenk in die richting bevatten.

Dit hoogst nuttige boekje is ons uit Suriname toegezonden.

In het voorwoord schrijft de firma C. Kersten en Co.:

„Dat het verbruik van maïs niet in nog veel grooteren omvang toegenomen is, moet wel daaraan toegeschreven worden, dat in de breede klassen der bevolking nog niet voldoende doorgedrongen is, op hoeveel verschillende wijzen maïs en maïsmeel voor de bereiding van spijzen gebruikt kan worden. Om deze redenen hebben wij eene prijsvraag uitgeschreven voor de beste en volledigste verzameling van recepten voor uit inlandsch maïs en maïsmeel bereide spijzen. Op deze prijsvraag kwamen 56 inzendingen in.

Mevrouw R. van Genderen-Rühmann nam bereidwillig op zich, de ingezonden recepten voor publicatie in geschikter vorm om te werken."

Ook hier te lande zou het boekje van nut kunnen zijn.

* * *

Van de firma J. B. Wolters te Groningen ontvingen wij een leesboek voor Surinaamsche scholen, getiteld „*Uit onze Omgeving*", door *Herm. J. Jacobs* en *Julius W. Lobato*, geïllustreerd door *Jan Pähl*.

In het prospectus lezen wij: „Niemand zal het ons kwalijk nemen als we beweren, dat het 't eerste is, hetwelk — althans wat de technische uitvoering betreft — voor de in Nederland gebruikte boekjes niet behoeft onder te doen.

Dat nu in de zoo lang gevoelde behoefte kan worden voorzien, danken we in de allereerste plaats aan de firma J. B. Wolters, die gaarne het risico wilde dragen om Suriname te geven, wat het door zijn klein debiet moeilijk kon verkrijgen."

Het boekje is voor het derde leerjaar bestemd. De schrijvers hebben zich konsekwent gehouden aan de belofte van den titel, het Surinaamsche kind leesstof te geven, aan zijn omgeving ontleend.

De illustraties zijn goed gekozen en goed geslaagd. Alleen tegen den stand van den vlieger („zeskant") op blz. 66 hebben wij bedenking. Bij den tweeden druk eische de teekenaar, dat de schrijvers zoo'n vlieger in zijne tegenwoordigheid oplaten.

„Wanneer mocht blijken — aldus verder het prospectus — dat ons werk geschikt bevonden wordt

voor de kolonie, is de uitgever bereid spoedig ook voor elk volgend leerjaar een deeltje van „Uit onze Omgeving" te doen verschijnen, waarvoor de copie grootendeels reeds gereed ligt."

Wanneer ook de bijzondere scholen in Suriname het boekje gebruiken — en wij zien niet in welk bezwaar daartegen zou bestaan — dan behoeft het debiet niet klein te zijn.

Een eeresalut aan schrijvers, teekenaar en uitgever.

* * *

In ons nummer van 30 November vestigden wij de aandacht op een kistje met 24 Surinaamsche houtsoorten, in „*Boeatan*", Heulstraat 17 Den Haag, tentoongesteld en spraken de hoop uit, dat onze meubelmakers aan die fraaie houtsoorten hun krachten zouden beproeven.

Bij een bezoek aan „*De Zonnebloem*" — Bazarstraat 44a, den Haag — waar op het gebied van sier- en gebruiksvoorwerpen en beeldende kunst zeer veel schoons is uitgestald, zagen wij den Christus van Toorop (isografische reproductie op de ware grootte, in den handel gebracht door Rudolf Bles) in een mooie, moderne lijst van *Surinaamsch purperharthout*.

De lijst voldoet voortreffelijk en wij twijfelen er niet aan of dit goede voorbeeld zal navolging vinden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Nieuwe Solosche Partij. Van de hand van *Amin* vonden wij hierover in „*De Voorpost*" het volgende vermeld: „Het heette, dat te Solo een nieuwe partij is opgericht: „Kan niet", zei mijn vrouw, „want Solo is een dobbelstad bij uitnemendheid". „Ik zei ook, het heette" gaf ik mijn vrouw ten antwoord. De partij zou eerst gedoopt worden met den wijdschen naam „*Nederlandsche Democratische Arrebeiërs Partij* (N. D. A. P.)" Een kwartier later veranderde men van inzicht en maakte van N. D. A. P. „*Nationale Democratisch Associatie Partij*". Ook dat vond men niet goed en dus werd, op advies van den voor de Jappies leelijk in zijn stinkerd zittenden sergeant-majoor, kwartiermeester-sociaaldemocraat-propagandist-vegetariër *van den Tol*, de naam van het kindje gewijzigd in: „*Indische Democratische Partij*", ten rechte „*Inlanders Duwende Partij*". Aangezien de partij, volgens de vereenigingsspecialisten Sneevliet en Topee, onmogelijk democratisch kan zijn, wijl zij zelf de democratie met voeten treedt, zal zij het ephiteton „democratische" moeten prijsgeven en derhalve moeten heeten: „*Indische Partij*", of...... I. P. Wat! wat! wat! I. P.! I. P.! I. P.! In 't geweer! Vooruit jongens! In 't geweer! hooren wij den sergeant-majoor-kwartiermeester, enz., tegen den wachtkommandant bulderen, doch deze antwoordde: „A'je mijn naou belazerd dubbele". — En de oude heer Landouw zien wij naar Oom Dezentjé snellen om de beloofde honderdduizend pop toch maar aan deze spiksplinternieuwe, evolutionaire, Hollandsch-nationale en voor di-to-Solo-achter-een hondekar-loopende-Indo's opkomende *I. P.* te geven. En wij hooren „oom" Dezentjé tegen „boong" Landouw zeggen: „In concreto kan ada groot verschil *boong* tusschen *bilangnja* van mij, kapitalist, en *bilangnja* van Indo's, *njang* loopen achter de hondenkar. Immers *ini kan* proletariërs". En de grijze heer Landouw nijgde in distinctie en gaf deemoedig tot bescheid: „*Betool* Oom". En „oom" Dezentjé vervolgde triomphantelijk: „*N aitoe boong*, dus toch beter om die beloofde ton aan de I. P. voorshands niet te „verlandouwen', *ja apa nda!*" En Landouw Sr. af, heeft een vergeefsche reis naar Karang Anom gedaan. En uit den mond van Landouw Jr. hooren wij in de „Gezelligheid" de tusschenwerpselen „Lafaard! Snertjas! Smeerlap! Blauwe ketoepat! enz." met geestdrift uitkrijten, doch ditmaal niet aan het adres van v. d. Kasteele, doch aan dat van.........

.... En *Idenburg* zuchtte in Holland in de „Witte": „Die I. P. toch, die I. P. toch. Die herleeft weer..............."

„Deze partij neemt voor een groot deel de beginselen over van *onze* I. P., doch zal bij uitsluiting een vereeniging zijn van de „uitverkoren dragers van de beschaving", met name de „Europeanen" en de „Europeanen *kedjepit*" *) de z.g. Indo's, dus lijnrecht in strijd met de beginselen van de I. P. Begrijpelijke onbegrijpelijkheid. *Omdat* in de kampongs nog voor niets deugende Indo's rondloopen, zal men „militie" vragen in plaats van een verbeterhuis. Onbegrijpelijke begrijpelijkheid! Men zal „evolutionair" zijn, maar zet op het verlangenslijstje bespoediging van den Kolonialen Raad en wenscht voor dit en voor dat met „spoed" en met „kracht" te ageeren. Men zal voorts dit doen en dat doen, voor zus agiteeren en voor zoo rusteloos propageeren, want de andere „revolutionnaire" vereenigingen doen geen bliksem. Ja, menschen, men zal zelfs de Regeering „aan hare ooren trekken". Wat een durf hé! Doch men vreest......... debat.

„De *doekoen* Sneevliet heeft voorspeld, dat de nieuwe partij een doodgeboren kindje zal zijn en de „theatrale" Topee profeteerde, dat de partij, wegens gebrek aan levenssappen, den natuurlijken dood zal sterven. Die twee hebben blijkbaar consult gehouden. Een voorteeken van nieuwe samenwerking. Doch hoe het ook zij: de *bestuurlooze* partij, bestaande uit een sergeant-majoor-kwartiermeester, een baas kleermaker en het „Europeesche" personeel van de „Locomotief" is geconstitueerd.

Leve Nederland! Leve Landouw! Leve de I. P.

En wij roepen: *Banzay! Banzay! Banzay!*

Onbetrouwbaar. De *Tjahaja Timor* schrijft, dat het nu de tijd is voor de overheerschten, zooals ook de *Pertimbangan* heeft opgemerkt, en wel speciaal de Inlanders en Chineezen, om hunne stemmen te verheffen en op te komen voor de rechten van hun ras. Steeds zijn zij, de Inlanders en Chineezen, den overheerscher trouw geweest, maar deze heeft die trouw altijd met de voeten getreden. Hij heeft hun leed gedaan en beleedigd door hen uit te maken voor „onbetrouwbaar". Ziet maar hoe de Inlanders en Ambonneesche militairen bij de Europeesche ten achter gesteld worden en toch zijn zij nooit in opstand geweest tegen het Nederlandsche gezag. De Regeering deed beter vertrouwen te stellen in den Inlander, dan geloof te slaan aan het gestook van een den Inlander hatende Europeesche pers." Aldus bovengenoemd blad.

Weerbaarheid Steunen. De Inlandsche hofarts van den Soesoehoenan van Solo, *Wediodipoetro*, meer bekend onder den naam van *Radjiman*, heeft in de *Locomotief*, door de *Pamitran* overgenomen — den Socialisten-leider Sneevliet bestreden, die verklaard had, dat „alle Inlanders, die vóór militieplicht waren, dwaas en leugenachtig zijn, verraders van de zaak van Indië. Dat het beter ware, dat aan den Inlander gegeven werd leerplicht, goed openbaar onderwijs, een Woningwet en een sociale partijpolitiek". *Radjiman* vraagt zich af: wat van al deze gewenschte zaken terecht zou komen, indien een oorlog uitbrak, die beslag legde op alle geldmiddelen van den Staat? En wat zouden wij van den nieuwen overheerscher te wachten hebben, die zeer zeker *niet* beter dan Nederland zal zijn? Daarom acht hij het in 't eigen belang van het overheerschte ras het door eigen zwakheid en verren afstand tegen een buitenlandschen vijand onmachtige Nederland te hulp te komen. Dit is dan ook de reden, waarom het hoofdbestuur van *Boedi Oetomo*, waarvan hij deel uitmaakt, de zaak der weerbaarheid gesteund heeft.

—**Loerah-Verkiezing.** In de *Bintang Soerabaja* wordt verhaald van een dessahoofd-verkiezing, waarbij wederom, zooals zoo dikwijls gebeurt, oneerlijkheden en omkooperijen een voorname rol hebben gespeeld. Het hoofd van de dessa Goemelar-lor, distrikt Kaliredjo (Banjoemas), was gestorven en een dessahoofdverkiezing was dus noodzakelijk. Een *kamitoewa* (lid van het dessabestuur) van de dessa Karangpetir, die gaarne *loerah* wenschte te worden, zag er niet tegen op duizenden uit te geven om zijn doel te bereiken, en ging op de volgende wijze te werk: Hij stelde eenige „wervers" aan, die zijn zaak moesten bepleiten en de bewoners van de dessa moesten overhalen hem te kiezen. Voor elken kiezer, dien zij wisten over te halen, kregen zij *f* 1.— loon. Goemelar-lor telt circa 300 bewoners, en de drie wervers hadden reeds meer dan 260 kiezers overgehaald, zoodat ze reeds ruim 260 gulden verdienden. Elke kiezer, die den werver beloofd had, den kamitoewa te zullen kiezen, kreeg *f* 10.— uitbetaald met de voorwaarde, dat hij den kamitoewa 4 klapperboomen in pand moest geven. Koos hij bij de verkiezing een anderen candidaat, dan zou hij de 4 klapperboomen aan den kamitoewa moeten geven; was dit echter niet het geval, d. w. z. koos hij den kamitoewa, dan behoefde hij de *f* 10.— niet terug te betalen. De kamitoewa had dus, om tot loerah benoemd te worden, reeds ruim *f*2800 uitgegeven.

De 260 kiezers hielden hun woord. Bij de verkiezing kozen zij den *kamitoewa*. Dit verwekte echter ontevredenheid bij de andere kiezers, waarom 15 dezer personen het geval aan den *wedono* van Kaliredjo mededeelden, met het gevolg, dat de zaak eerst onderzocht moest worden voor men tot een tweede stemming overging. De *kamitoewa* was hierdoor echter niet ontmoedigd. Terstond liet hij de 15 kiezers, die ontevreden waren, bij zich komen, gaf ieder *f* 15.— en onthaalde hen op allerlei *slamettans*, waarop zij werden overgehaald om bij het onderzoek het geval te verzwijgen. De 15 kiezers beloofden dit, zoodat 't niet meer te betwijfelen zou zijn, of de kamitoewa zou spoedig benoemd worden tot dessahoofd.

Dit is een der dikwijls voorkomende feiten bij een

*) In de knel.

dessaverkiezing, en het is dan ook te begrijpen, dat zulk een *kamitoewa*, die duizenden guldens heeft uitgegeven om tot loerah te worden benoemd, indien hij eenmaal dessahoofd is geworden, zijn ondergeschikten op allerlei wijze zal trachten af te persen.

Inl. Bedrijfsbelasting. Volgens de *Sinar Djawa* zou met 1 Januari 1917 een bedrijfsbelasting worden ingevoerd in het Sultansgebied der afdeeling Mataram (Djokdjakarta). Met ingang van dien datum zouden niet meer verschuldigd zijn de heffingen in geld en produkten, die tevoren aan eenige gelicentiëerde personen *(loerah's)* moeten worden opgebracht door hen, die zekere bedrijven uitoefenen, maar met ingang van bovengenoemden datum zou dan in de plaats komen een belasting in geld, door het Rijk te heffen van alle onderdanen, die in de afdeeling Mataram, hetzij voor eigen rekening, hetzij in dienst van anderen, een handel, beroep, bedrijf, handwerk, ambacht of nering van eenig belang uitoefenen. Van deze belasting zijn vrijgesteld:

1. Landbouwers, hunne bedienden in het landbouwbedrijf werkzaam en zij, voor wier rekening de landbouw gedreven wordt.

2. a. Hoofden der bevolking. Rijksdienaren en gewezen Rijksdienaren; b. personen, die zonder Rijksdienaar te zijn — in den regel voor het Rijk werkzaam zijn bij Rijksinrichtingen of Rijkswerken.

3. De erkende schrijvers en bedienden van de sub 2 a genoemde personen.

4. Erkende geestelijken.

5. Godsdienstonderwijzers en onderwijzers op de scholen.

6. Huisbedienden.

7. vrouwen, die gemeenschappelijk met hare echtgenooten een handel, beroep, bedrijf, handwerk, ambacht of nering uitoefenen.

8. Zij, wier belastbaar inkomen minder bedraagt dan *f* 25.— 's jaars.

De aanslag bedraagt zooveel mogelijk 2 pct. van het inkomen, verkregen op de in art. 1 bedoelde wijze, daaronder in het geval van art. 2 sub 7 het inkomen van de vrouw medegerekend.

De aanslag van iederen belastingschuldige zal in heele en halve guldens worden aangewezen. Bedragen van nog geen 50 cts. worden verwaarloosd.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Mislukte Aanval. De *Pewarta Soerabaja* vernam uit Kediri de volgende vreemde historie. Daar 't schrijver niet gelukt is eenige zekerheid te krijgen omtrent de juistheid van hetgeen hij vernomen had, omdat de autoriteiten een geheimzinnig zwijgen in acht schijnen te nemen, deelt hij 't onder voorbehoud mede:

De Controleur van Blitar vernam, dat een Inlander een hoeveelheid opium in huis zou hebben, die gesmokkeld was. Vergezeld van den assistent-wedono en eenige oppassers, begaf hij zich naar de woning van den verdachte, om er huiszoeking te houden en zoo noodig tot inbeslagneming over te gaan. De man scheen daarvan de lucht gekregen te hebben, want toen de ambtenaren bij het huis kwamen, werden zij opgewacht door een gewapende bende onder bevel van den smokkelaar. Op de sommatie van den Controleur toegang te verleenen, werd geantwoord met een aanval. De Controleur retireerde en gaf onmiddellijk kennis van het gebeurde aan den assistent-resident. Dadelijk toog deze met den regent en de noodige politiemacht er op af. Toen de weerspannigen bemerkten, dat het zou misloopen, kozen ze het hazenpad; toch gelukte het der politie eenigen der weerspanningen gevangen te nemen.

Overvragers. Uit Tegal wordt aan de *Perniagan* gemeld, dat de *S. I.* aldaar werk maakt van de uitbreiding der klassen aan de Javaansche scholen 2e klas tot 6, betere opleiding der onderwijzers, het geven van landbouw-, ambachts- en handelsonderwijs aan die scholen, alsmede onderwijs in het Fransch en de Islam aan H. I. S. Het is mooi — meent het blad — *Boleh tawar*, de vragers denken, dat het beter is te *over*vragen. Men zou echter vragen, wat zoo'n klipsteen nu heeft aan het onderwijs in het Fransch, waar zijn kennis van het Hollandsch zelf zoo uitermate gebrekkig is? En wat het godsdienstonderwijs in den Islam aan de H. I. S. aangaat, moet men de S. I.ers van Tegal niet *au serieux* nemen. Het zijn vroolijke menschen, echte doordraaiers, die overal komen behalve juist in de moskee. Maar zij moeten nu eenmaal meeblaffen, wat zij dan ook deden in het S. I.-congres te Bandong.

Indië Weerbaar! In een ingezonden stuk van de *Djawa Tengah* wordt den Chineezen verweten, dat zij het aan hun zwakheid te wijten hebben, dat zij verschillende vernederingen van Japan moeten ondergaan. ,,Wie niet sterk is, moet slim wezen'' en daarom moet men nu van de gelegenheid profiteeren, door ,,Indië Weerbaar'' aangeboden om zich gratis in den wapenhandel te oefenen, ten einde later van deze opgedane kennis gebruik te maken in het belang van het eigen vaderland.

In een ander artikel wordt een stuk overgenomen uit de *Modjopait*, handelende over hetzelfde onderwerp, waarin *Indische Patriot* zich tegen ,,Indië Weerbaar'' verklaart. Nederland is hem even onverschillig als Duitschland of Frankrijk, maar sedert G. G. Idenburg verklaarde, dat Indië nooit een zelfstandig bestaan zou krijgen, acht hij 't alleen voor slaafsche naturen mogelijk om onder deze overheersching te blijven staan. Voor hem, *patriot*, is de *overheerscher* zijn grootste vijand, van welken landaard die ook zij. Daarbij komt nog, dat de N.-I.-Regeering, door een ongemotiveerd wantrouwen gedreven, in de eerste dagen van den oorlog verschillende aanbiedingen van gewapende hulp van de hand gewezen heeft.

In een ander nummer van hetzelfde blad geeft de redactie hare meening te kennen: Op de bewuste vergadering te Semarang, belegd door den heer van Hinloopen Labberton, voor de propaganda van *Indië Weerbaar*, bleek, dat alle voormannen sterk er tegen waren en eigenlijk niemand er sterk voor. Toch hebben de *Oetoesan Hindia* en *Pamitran* er een gunstig verslag van gemaakt. De S. I. te Semarang heeft dan ook terstond telegraphisch geprotesteerd tegen dit bericht in de *Oetoesan Hindia*. Uit welbegrepen eigenbelang moeten de Chineezen neutraal blijven en alle bevolkingsgroepen moeten de woorden van G. G. van Heutsz ter harte nemen, dat zij in de militie van elkaar gescheiden moeten worden, om als 't noodig mocht wezen, aan de Hollanders de gelegenheid te geven die verschillende groepen tegen elkaar te laten vechten, zoodat die militie eigenlijk tegen den binnenlandschen vijand bestemd is, i. c. tegen den eigen broeder. En wat doet nu de Europeesche pers? De enkele bijvalsbetuigingen worden rondgebazuind, maar de vele contra-betoogingen worden doodgezwegen.

De *Pamitran* beschuldigt daarentegen de *Djawa Tengah* een onjuist verslag gegeven te hebben van de hierboven bedoelde vergadering: Die Sneevliet had gemakkelijk praten, toen hij den raad gaf om leger en vloot maar geheel en al af te schaffen. Indië zou op deze wijze gemakkelijk in de handen van Japan vallen en hij zou dan de eerste zijn, die de wijk naar een ander land, bijv. Amerika, nam. Wat zal dan het lot van zijne medestanders onder Japansch bestuur zijn, verdrongen als zij zullen worden door millioenen Japanners? Weg zou 't dan zijn met alle vrijheid! Al moge dan ook de *Nederlandsche Leeuw* een verscheurend dier zijn, grootmoedig is hij, maar de tijger niet. Nu wil men zich niet wapenen ter verdediging van het eigen land, maar ach, later zal men dan door Japan tot den gewapenden dienst gedwongen worden, om mee te vechten tegen Amerika bijv.

(In die propaganda-vergadering van den heer Labberton had deze o. a. Indië vergeleken bij een buffel en Nederland met een herdersjongen, die aan dien buffel een stel horens gaf om zich tegen den tijger te verdedigen).

Van Vreemde Koloniën.

Schadevergoeding voor D. handelsondernemingen in W. Afrika.

De organisatie van de Duitsche West-Afrikaansche ondernemingen is over 't algemeen weinig bekend. De ,,Deutsche Kolonialzeitung'' (van 20 December) vindt 't gewenscht hierover 't een en ander mede te deelen, zoowel in verband met uit te keeren schadeloosstelling voor de geleden verliezen, als met 't algemeen belang om betreffende de bedrijfswaarde van die ondernemingen gegevens te verstrekken. 't Volgende is aan 't meer uitvoerige artikel ontleend.

De kuststreek van W. Afrika is 't jongste land voor de Europ. kultuur ontsloten. 't Staat daardoor bij de overige beschaafde wereld in alle opzichten achter. Niettegenstaande de vorderingen in de laatste jaren fabelachtig waren, begon inderdaad Europ. kultuur zich toch pas baan te breken. Dit spreekt wel 't duidelijkst hieruit, dat tot heden toe de koophandel in hoofdzaak ruilhandel is gebleven. Oorspronkelijk was de scheepskapitein tevens de koopman, de handel werd van 't schip uit gedreven. Later werden handel en reederij meer van elkander gescheiden en ontstonden er handelskantoren op de wal. Zooals de reeder van 't schip eigenlijk in Europa zit, zoo zit ook de eigenlijke zakenman van de Afrik. onderneming in Europa, de handelaar in Afrika is gevolmachtigde. Zoo is 't, als regel, nog gebleven, de handelsagenten en hun Europ. personeel, reizen op kosten van hun lastgever naar Afrika en terug — in de laatste jaren voor den oorlog met de stoomschepen van de Woermann-lijn.

Dat deze verhouding zoo blijft, is vooral toe te schrijven aan 't zeer primitieve van de toestanden, maar ook aan 't klimaat, waardoor 't voor den Europeaan niet mogelijk is gedurende langen tijd onafgebroken in W. Afrika te blijven. De vergelijking met den zeeman gaat ook nog in dit opzicht op, dat het gezin veelal in Europa achterblijft, al nam 't aantal blanke vrouwen ook geleidelijk toe en dat bespaarde gelden voor de Deutschen Heimat zijn bestemd.

In andere overzeesche landen is dit meestal anders. Daar hebben de handelszaken een eigen bestaan, dat wel relatiën of leden in Europa heeft, maar zich een eigen weg kiest en volgt. Hierdoor zijn de W. Afrik. handelszaken bij 't uitbreken van den oorlog spoediger te niet gegaan dan die in andere koloniën.

Voor 't bedrijf is het vastleggen van kapitaal in Afrika zelf bijna onvermijdelijk. Terwijl 't in theorie mogelijk is 1000 ton waren uit Argentinië zoogoed als zonder geld in Duitschland te importeeren, door met wissels te werken, kan men in West-Afrika, behalve in Nigeria, waar de ruilhandel reeds aan 't verdwijnen is, de palmnoten slechts koopen, door een groote stapelplaats aan te leggen, waar dit en andere voor

de Europ. markt bestemde artikelen, worden bijeengebracht, hetgeen 't vastleggen van een groot kapitaal vereischt, dat door de voor den ruilhandel bestemde voorwerpen, geld bij voorbaat, opeischt. Werkt de handelsman elders met 't geld van de banken, die in W. Afrika moet zelf met eigen geld omspringen.

Daar de verdiende traktementen, reiskosten, enz., beschouwd kunnen worden als Duitschland ten goede te komen, moet hiervoor 25% van 't beschikbaar gestelde kapitaal zijn opgebracht voordat iets verdiend wordt. Zijn in West-Afrika 40 millioen mark in zaken gestoken, dan moet eerst 10 millioen worden opgebracht om in de noodige uitgaven te voorzien en daarna 2 millioen om 5 % af te werpen.

De ondernemingen in W. Afrika hebben dus een werkelijke waarde van beteekenis. De opvatting dat de koopman koopt en verkoopt, en als tusschenpersoon op eenvoudige wijze enorme winsten maakt, gaat daar niet op.

Toch levert 't moeilijk bestaan op stuk van zaken voor D. geen te versmaden post op. Wat aan verdiensten uit W. Afrika terugkeert en wat als winst verdiend wordt vormt een belangrijk bedrag.

Het artikel wil ook doen uitkomen dat ten onrechte in D. wel wordt gedacht over een schadeloosstelling van de reederijen voor de tijdens en door den oorlog geleden nadeelen, doch niet van het W. Afrikaansche handelsbedrijf. Dit valt eveneens voor die vergoeding in de termen, en 't Rijk heeft alle belang erbij 't weer op de been te helpen.

De beambten der W. Afrik. handelszaken hebben zelfs hetzelfde lot ondergaan als de zeelieden, die buiten hun land tot gevangenen zijn gemaakt, zij zijn ook naar de Engelsche en Fransche kampen gebracht. Deze personen zullen dus ook voor gelijke vergoedingen van den Staat in aanmerking komen.

Smuts in Duitsch O. Afrika.

In verband met de berichten uit Duitsch O. Afrika welke wij omschreven als steeds overwinningen, maar de overwinning blijft uit, heeft een artikel in ,,De Volksstem'', van Pretoria, waarin vele bijzonderheden voorkomen over den strijd in die kolonie, verhoogd belang. 't Artikel bepleit de wenschelijkheid om generaal Smuts eindelijk een rust te gunnen en naar Transvaal te laten terugkeeren en hiertoe geeft het een overzicht van wat die veldtocht van den leider gevergd heeft.

De eigenaardige bezwaren aan 't opereeren in O. Afrika worden in herinnering gebracht. De kolossale uitgestrektheid, de zeer beperkte spoorweg-aanleg, het gemis aan wegen geschikt voor troepen- en treinverplaatsing, wat er op dit gebied nog is was, door gebrek aan onderhoud, tijdens den oorlog meerendeels overgroeid. Soms watergebrek, elders last van water. De droogte drukt veelal zwaar; de regen maakt in andere tijden elken voortgang onmogelijk. De enorme moeilijkheden om draagtrasporten te vormen en te behouden, door gebrek aan negers en ziekte onder hen, die men krijgt. De voeding kwestie voor mensch en dier. De tsetse-vlieg roeit de paardenstal uit en tast ook de ezels aan. De malaria houdt erg huis onder de troepen. Ingewandsziekten voegen zich hierbij.

De Duitschers trekken bij de guerrila meesterlijk van al deze voor de aanvallers ongunstige omstandigheden hun voordeel. Hun aantal werd in November op ongeveer 3000 geschat, met inbegrip van de Askaris. Hun offensieve strijdwijze getrouw, drongen zij bij het begin van den strijd op Britsch grondgebied door. Juist toen generaal Smuts landde, was de actie bij Salaita ten nadeele van de Engelschen beslist. Generaal Smuts stond dadelijk voor de vervelende noodzakelijkheid om de Eng. hoofdofficieren, die zich voor hun taak niet bekwaam hadden getoond, naar elders te doen oproepen. Maar hij had toch niet dadelijk de vrije hand, 't plan voor den krijgstocht vond hij ter overname gereed, zijn staf bestond meerendeels uit officieren van den imperialen dienst, zooals zij aan generaal Smith Dorrien — van wien 't bevel bij den aanvang op Smuts overging — toegevoegd waren. De krijgsmacht bestaat uit allerlei niet precies bij elkaar passende eenheden. Britten, Britsch-Indiërs, Boeren, die elk reeds hun eigen opvattingen van leven en vechten hebben, daarnaast Portugeezen, die niet opschieten, Belgen, die aanvankelijk veel tegenslag hadden, doch later, onder generaal Tombeur goed opschoten.

Behalve van den D. vijand, wordt veel last ondervonden van de dieren-tegenstanders. Giraffen loopen de telefoon- en telegraafdraden stuk. Leeuwen maken de transporten onveilig. Venijnige mieren vormen vaak een plaag voor mensch en dier. Andere insecten geven last en gevaar. Waar door gebrek aan transportmiddelen gebrek ontstaat wordt 't physiek- en moreelweerstandsvermogen ondermijnd. De verpleging van zieken en gewonden kan niet afdoend geregeld worden en dit werkt in dezelfde richting mede; zelfs in de permanente hospitaal kampementen en op menige operatie-basis is vaak gebrek aan 't noodige.

Toen 't besluit om tot deze campagne over te gaan aan de orde was, hebben wij in 't ,,Kolon.. Weekblad'' beschouwingen weergegeven, die, dit alles voorziende, het vermeesteren van deze kolonie voor ondoenlijk hielden. Gen. Smuts heeft met zijn officieren en manschappen een expeditie volbracht, die aan 't ongeloofelijke grenst, maar nu van bijzonder — van opvallend goed ingelichte zijde aandrang komt om generaal Smuts thans naar Transvaal te doen terugkeeren, dringt zich bij ons toch de vraag op of dit is omdat men de zaak inderdaad als geëindigd beschouwt, of omdat men tot 't inzicht gekomen is, dat de D. strijdwijze nog lang gerekt kan worden. In 't eerste geval zou men den leider toch gaarne de eer gunnen van als volslagen overwinnaar terug te keeren. 't Is zeker een tegenvaller, dat de D. den strijd zoo lang kunnen volhouden, waar men hen voor den aanvoer van wapenen en munitiën afgesneden weet van de buitenwereld. Ook in dit opzicht is hun organisatietalent weer bewonderenswaardig. Volgens de laatste D. berichten zouden zij weer eenige successen hebben behaald, die de kans op 't spoedig beëindigen van den strijd voor de entente-troepen belangrijk zou verminderen.

Ex-koning Thiebaw.

't Doodsbericht van dezen vergeten r o i e n e x i l e heeft de herinnering opgeroepen aan de despotische gruwelen, die vroeger sensatie hebben gemaakt en ruim een dertigtal jaren geleden aanleiding werden tot de annexatie van Opper Burma bij 't Britsche rijk.

Hij was een van de jongere leden van het groote gezin van koning Mindoen, die 't gebied van Ava, gedurende 26 jaren, wel despotisch, maar toch voorspoedig bestuurde. Prins Thiebaw doorliep 't gebruikelijke novitiaat in een Boeddhistisch klooster, kwam daarna met 3 zijner broeders onder leiding van een Engelsch gouverneur Dr. Marks, die een school en kerk te Mandalay mocht laten bouwen, waarvoor de koning de kosten droeg. De gunstige getuigenis van dezen leeraar over de goede eigenschappen van zijn leerlingen zijn later op treurige wijze beschaamd.

In 1878 overleed vorst Mindoen. De koningin van 't Midden-paleis wenschte Thiebaw tot zijn opvolger te doen bestemmen, daar zij, door zijn inschikkelijk karakter en door zijn huwelijk met haar gunstelinge Soepaya lat, verwachtte van zelf grooten invloed te kunnen uitoefenen Hij wist, door allerlei middelen, den steun van de ministers te krijgen, en alle mededingers voor den troon werden bij een bezoek ten paleize aan den overleden vorst gevangen genomen. Thiebaw werd tot troonsopvolger aangewezen, en binnen vijf maanden had hij een doodvonnis verkregen voor al de gevangen gezette broeders en zusters. Wij zullen den lezer de verhalen besparen, die gegeven werden over de wreede wijze van hunne ter dood brenging.

Soepaya lat overheerschte hem ten volle. 't Voorbeeld van 't hof werd door de ondergeschikte ambtenaren gevolgd, wreedheid, willekeur, wanorde heerschten door geheel 't gebied, dat een verschrikkelijk tijdperk doormaakte. De bestaande relatiën met Groot Brittanië werden verbroken, een vijandelijke houding werd aangenomen. Ten slotte werd in 1885 eerst een ultimatum gesteld en volgde daarna een Br. expeditie.

In November van dat jaar moest Thiebaw zich gevangen geven aan generaal Prendergast. In herinnering wordt gebracht hoe zijn verzoek om 3 maanden, 3 weken, daarna 3 dagen gelegenheid om zijn zaken af te wikkelen, door den Br. bevelhebber met 10 minuten werd afgedaan. Een stoomer bracht hem met de hoofd-koninginnen naar Ratnagiri, op de Westkust van Indië. Zij bleven daar in een ,,behagelijke'' ballingschap.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Jaarverslag Topographische dienst.

Aan de hand van de ,,Sumatra-Post'' werd in deze rubriek reeds eerder de aandacht gevestigd op de verschijning van het jaarverslag van den Topografischen dienst in N. I. over het jaar 1915. Thans is dit verslag ook hier te lande verkrijgbaar en wordt opnieuw de aandacht er op gewezen. Behalve de mededeelingen, welke den tak van dienst zelf betreffen, vindt men er de volgende ,,bijdragen van gemengden aard'' in. Aardrijkskundige benamingen in Midden- en Oost-Java, door L. F. van Gent (een zeer interessant stuk van belang zoowel voor geografen en historici, als voor beoefenaars der Javaansche taal- en letterkunde). — Enkele aanteekeningen omtrent Bali, door J. van Roon. (Een opstel dat veel meer geeft dan uit den titel is af te leiden; bovendien prachtig geïllustreerd. o.a. met reproducties van pastelteekeningen van P. A J. Moojen). — Beknopt historisch overzicht van de opnemings- en kaarteeringswerkzaamheden in de residentie Batavia (oud), door H. J. K. Schuitevoerder — De bezetting van het primaire driehoekspunt P. 117 Goenoeng Oeloe Besitang (Sumatra's Oostkust), door L. P. C. Horsting.

Handboek cultuur- en handelsondernemingen.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen de 29e jaargang (1917) van het Handboek voor Cultuur- en Handelsondernemingen in Nederl.-Indië. Deze jaargang is, vergeleken bij de vorige, niet onbelangrijk uitgebreid.

De Reflector.

In de Nos. 45—47 van dit Indische weekblad o. m. de volgende bijdragen: (No. 45): Het Japansche spook (vervolg). — Naar Bali (vervolg), door L. Eland. — (No. 46). Het Legioen van Mangkoenogoro. — De zeevaartschool te Makassar. — Een rijke Chineesche begrafenis. — Het ethische spook. — (No. 47). Licht en donker Semarang. — Onze Indische vogels.

Vragen van den Dag.

Dr. H. Blink schrijft in het Jan.-Nr. een artikel over ,,De Cocoscultuur in Nederl.-Indië en haar economische beteekenis''. Hoewel de cocospalm behalve door de vrucht nog in vele andere opzichten economische waarde heeft voor de Inlanders en voor den handel, bespreekt schr. voornamelijk het nut van de cocosnoot (olie, copra, enz.).

In hetzelfde Nr. nog eene beschouwing van den heer A. de Braconier, getiteld: De ,,Indo'' in de Nederlandsche literatuur. Schr. is van meening, dat een Fabricius, Bas Veth, e.a. een misleidend beeld gaven van de psyche van den Indo, wat te betreuren is, omdat het Nederlandsch publiek over het algemeen bitter weinig afweet van de sociale vraagstukken der Indische samenleving. Couperus en vooral Victor Ido (Hans van de Wall), daarentegen hebben in hun romans den Indo in het algemeen juist getypeerd.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in N.-I.

Werd in het Sept.-Nr. van dit tijdschrift een betoog gehouden der wenschelijkheid van kapitaalsvergrooting der Javasche Bank, in het Oct.-Nr. wordt dit betoog bestreden en aangetoond, dat onder de tegen-

woordige omstandigheden eene uitbreiding van het kapitaal eerder een bezwaar dan gemak zou opleveren. In een naschrift van de Redactie handhaaft zij echter haar ingenomen standpunt.

Verder bevat dit Nr. o.a.: Over het enten van koffie. — Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië (critische bespreking van dit nieuwe orgaan). — Nieuwe markten voor Java-thee.

J. J. van Effen. †

Bulletin No. 152—153 van den Bond van Geneesheeren in Ned.-Indië, bevat een levensbericht van Dr. J. J. van Effen (31 Juli jl. te 's-Gravenhage overleden), die eenigen tijd voorzitter was van genoemden bond. Schrijver is Dr. C. E. Benjamin.

Locale Belangen.

De heer Joh. Suijs vervolgt in Nr. 8 van den 4den jaargang zijne beschouwing ,,Concessie of eigen beheer".

Nr. 9 bevat mededeelingen van ,,Associator" over de onlangs te Batavia opgerichte kiesvereeniging ,,Melajoe".

De rubrieken Decentraliana en de Indische Raden in beide Nrs. bevatten eveneens lezenswaardige bijzonderheden (o. a. een nota over hygiënische verzorging der 3 hoofdplaatsen van Java.

Neerlandia.

De heer J. B. Schepers geeft in de Januari-afl. zijn indrukken weer van ,,Een Indiese avond", te Haarlem, waar de heeren S. Surja Ningrat, Ratu Langi en Noto Soeroto een voordracht hielden. Schr. heeft zich verbaasd over ,,de kranigheid, helderheid en dichterlijkheid bij het hanteeren van onze taal door deze drie vreemde sprekers."

Publicatie van de Afdeeling Nijverheid en Handel.

Als publicatie No. 11 (in het jaar 1916) is door de Afdeeling Nijverheid en Handel te Buitenzorg uitgegeven een opgave van ,,Adressen van importeurs van koloniale producten in Australië, de Philippijnen, Japan, Zuid-Afrika, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en Canada.

De gegevens zijn ontleend aan het wekelijksch periodiek ,,Korte Berichten voor Landbouw enz." en zeer handig alphabetisch gerangschikt naar de verschillende producten.

De Indische Gids.

In het Januari-Nr. vervolgt de heer E. P. Wellenstein zijn beschouwingen over de organisatie van gouvernementsbedrijven in Nederl.-Indië. Tegenover het bestaande systeem (waarvan de resultaten geenszins gunstig zijn volgens schr.) ,ontwikkelt de heer W. een ander, op meer breede grondslagen berustend, dat z. i. meer waarborgen geeft voor gunstige uitkomsten.

De heer J. L. J. F. Ezerman publiceert reisbrieven, getiteld: Van Batavia naar China en terug.

Behalve het vervolg der Britsch-Indische roman van P. Brundell: ,,Liefdeleven onder de palmen", bevat dit Nr. overigens de gewone maandelijksche rubrieken: Varia. — Revue van Brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie.

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur.

Inhoud der Sept.-afl.: In memoriam T. Walter, door H. C. E. Quast c. s. — Vergelijkend overzicht van de in de Buitenbezittingen van de Inlandsche bevolking geheven directe belastingen over 1915, door J. Roest. Met Europeanen gelijkgestelde vreemde Oosterlingen en door hen opgebrachte belastingen, door M. C. Schadee. — De ontwikkeling van de Inlandsche gemeente, door J. E. Jasper. — Een opkomende cultuurstreek in Tapanoeli (nl. Batang Toroe), door W. J. Beck. — De Hollandsch-Inlandsche school als bestanddeel der Indische onderwijs-agitatie, door V. E. Korn. — Korte mededeelingen. — Boekbespreking.

Pandecten van het Adatrecht.

Als Mededeeling No. 4 (afdeeling Volkenkunde No. 2) van het Koloniaal Instituut te Amsterdam is verschenen No. 3 der geschriften, getiteld ,,Pandecten van het Adatrecht", handelend over het inlandsch bezitrecht van grond en het bewerkingsrecht van grond. Dit deel is bewerkt door Mrs. J. F. Cornelis, F. M. van Exter, W. H. Alting van Geusau, J. C. Jonkers, J. A. Jonkman en D. H. Rechter.

Houtsnijwerk en metaalbewerking in N.-I.

Dezer dagen heeft No. VIII der geïllustreerde beschrijvingen van Indische Kunstnijverheid het licht gezien. De heer Loebèr Jr. besluit met deze studie over houtsnijwerk en metaalbewerking in Ned.-Indië zijn monographieën over techniek en sierkunst in den Indischen Archipel.

Wij bieden den schr. onze gelukwenschen aan met de voltooiing van zijn in 1903 aangevangen arbeid, welke onder bijzonder ongunstige omstandigheden verricht moest worden door den heer Loebèr, die, toen hij hem aanving, eene betrekking in Elberfeld aanvaardde en dus het raadplegen der Nederlandsche koloniale literatuur als anderszins groote bezwaren opleverde.

Achtereenvolgens heeft schr. de volgende onderwerpen in woord (en vooral in beeld) vastgelegd: I. Het weven. II. Bamboe. III. Het schelpen- en kralenwerk. IV. Het bladwerk en zijn versiering. V. Textiele versieringen. VI. Leder- en perkamentwerk, schorsbereiding en aardewerk. VII. Been-, hoorn- en schildpadbewerking en het vlechtwerk. VIII. Houtsnijwerk en metaalbewerking. Een register en bibliografie der literatuur over Indische kunstnijverheid besluiten de serie.

De Handel.

Het Januari-Nr. bevat een opstel van J. Kleyntjes over de suiker in verband met den oorlog, zoomede een artikel van J. H. S. over het scheepvaartverkeer van Ned.-Indië.

Onze Vloot.

Behalve een redactioneel stukje over de verdediging van Ned.-Indië, brengt het Oct. Nr. van ,,Onze Vloot" nog een artikel van den heer F. Fokkens, getiteld: ,,Indië Weerbaar", waarin schr. nogmaals aandringt o.a. op de aanschaffing van een dertig-tal onderzeeërs, welke z.i. voor Java een afdoend verdedigingsmiddel vormen.

Tijdschrift voor Inlandsche geneeskundigen.

In No. 5 van jaarg. 1916 o.m. een met H. N. v. d. H. onderteekend artikel ,,De bedrijfsarts in Ned. Oost-Indië. Beschouwingen en mededeelingen naar aanleiding van een medisch onderzoek naar arbeidstoestanden in de Lampongsche districten."

Indisch Genootschap.

Verschenen zijn de verslagen der vergaderingen van 14 en 18 Nov. j.l., waarin respectievelijk behandeld werden de onderwerpen Monumenten-zorg in Britsch-Indië, door Prof. Dr. J. Ph. Vogel; en Oude en nieuwe stroomingen onder de Inlandsche bevolking, door Dr. D. Rinkes.

Oudheidkundige Dienst in N.-I.

Het hier te lande ontvangen verslag over het tweede kwartaal 1916 van den oudheidkundigen dienst in Ned.-Indië bevat belangrijke mededeelingen over nieuwe archaeologische opnamen, opgravingen, enz. op Java, zoomede een opstel van den chef Dr. F. D. K. Bosch over het heiligdom te Simping.

Korte Berichten.

No. 45 (van 10 Nov.) geeft een overzicht van den invoerhandel op Java en Madoera gedurende het derde kwartaal van 1916. Verder mededeelingen over het voorkomen van massieve bamboe in Ned.-Indië.

De Banier.

Uit den inhoud van No. 43—44. De kerk te Neira (met plaat), door D. Nyessen (bevat ook historische bijzonderheden over de Ned. Hervormde Kerk in Banda). — Zendingsarbeid op Midden-Java, door Ds. A. Merkelijn. — Het bodemcongres te Djokjakarta, door Congressist.

Weekblad voor Indië.

No. 29 van den 13en jaarg. bevat o.m. De Pasar-Derma te Malang. — Schetsen uit het leven op de Buitenbezittingen (vervolg). — No. 30: Bezoek van den G G. aan Semarang (met ill.) — Kawah-Idjen, door W. van Bemmelen. — Een gezondheidsoord in den beroemden Soebangpas. — No. 31. Het bezoek van den landvoogd aan Magelang en aan Malang. — Belangrijke ambtswisselingen (optreden van Jhr. Mr. A. C. D. de Graeff als vice-president van den Raad van Indië en van Dr. L. Moresco als secretaris-generaal van het Dep. van Koloniën).

De Java-Post.

Een en ander uit den inhoud der Nos. 44—46: Indisch Staatsbeleid. Partijgroepeering in Indië, door J. Suijs. — Reisindrukken van de Tenimber-eilanden (vervolg), door H. Geurtjens. — De nota-Bogaardt in zake aanpassend Middelbaar Onderwijs, door J. Suijs.

Weer een nieuw Indisch tijdschrift.

De zooeven genoemde Java-Post (No. 46) maakt ons attent op de verschijning van het eerste nummer van een nieuw tweemaandelijksch periodiek, getiteld: Koloniale Studiën. Tijdschrift van de vereeniging voor studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken. Redactie: Mr. A. B. Cohen Ctuart, Dr. P. J. S. Cramer, D. M. G. Koch en J. Koperberg. Uit eene korte bespreking, welke de J. P. aan dit 1e nummer wijdt, blijkt niet, waaruit de inhoud wordt gevormd.

De Indische Mercuur.

Voornaamste inhoud van No. 1, jaarg. 1917: Een kapokmonographie, door Dr. H. H. Zeijlstra. — Het gebruik van ledersurrogaten. — Planters-Vereeniging Semarang—Kedoe. — De toepassing van springstoffen bij den landbouw, door G. M. Scherer. — Economie in het rubberbedrijf, door D. Mac Gillary. — Eenige aanteekeningen voor groen bemesten. — Over wegenbelasting, door Id. — Malangsche landbouwvereeniging. — Cultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz. Enz.

N.-I. Veldartillerie.

In Nr. 55 van het orgaan der I n d i s c h e K r i j g s k u n d i g e V e r e e n i g i n g de inleiding voor een bespreking van ,,Het tactisch gebruik van onze veldartillerie", door J. B. van der Pol, kapitein der artillerie.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Departement van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Substituut-Officier van Justitie bij den Raad v. Justitie te Batavia.	2 Febr. 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. J. Lieftinck.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de Leeszaal *Heulstraat 17, den Haag* zijn o. a. ter lezing gelegd:

1. *Stenografisch Verslag* van het *Eerste Koloniaal Onderwijs-congres.*
2. *West-Indië, Landbouwkundig tijdschrift voor Suriname en Curaçao*, No. 4, 1e Jaargang, Dec. 1916.
3. *Jubileum-Uitgave* van het *Indologenblad* ter herstel van ons gezag in Nederl.-Indië.
4. *Middelbare Landbouwschool te Buitenzorg*, Programma leerjaar 1916—1917.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

I. *a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 3. Donderdag 18 Januari 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De uitgestrektheid van Nederlandsch Oost-Indië. *)

De Ned.-Indische Koloniën uitgemeten op de kaart van Europa.

*) Deze clichés zijn ontleend aan het Indië-nummer van De Amsterdammer. Red.-Comm.

Persoverzicht.

In de „N. Rott. Crt.”, avondblad C van 15 dezer, een hoofdartikel

Indische uitgaven.

waarin o.m.:

„Op de Indische Begrooting voor 1917 zijn vrij belangrijke bedragen uitgetrokken, om de bezoldiging van onderscheiden categorieën van Staatsdienaren te verhoogen. Vroeger gedane beloften, die wegens de tijdsomstandigheden niet konden worden nagekomen, worden thans ingelost. Tegen deze verhoogingen is billijkheidshalve niets in te brengen......

„Ambtenaren kunnen daar niet, zooals hier, met tractementen, die hun het levensonderhoud naar den geëischten standaard niet waarborgen, genoegen nemen. Wil men dwingen, dan ontstaat er verloop, en bieden zich geen of wel minder geschikte candidaten aan. In dit opzicht te willen bezuinigen, zou zelfs in moeilijke tijden als de tegenwoordige een daad zijn van slechte staatseconomie.

Redelijke bezwaren kunnen daarom tegen de ingediende voorstellen niet worden aangevoerd.”

Aldus bovengenoemd blad, dat vervolgt:

„Het meest de aandacht trekt wel de veelbesproken tractementsverbetering voor de Ambtenaren bij het B. B., die thans eindelijk haar beslag zal krijgen en meer dan een millioen 's jaars zal vorderen.

Het is misschien goed, hierbij dadelijk op te merken dat met deze regeling de quaestie van het Binnenlandsch Bestuur nog geenszins is opgelost. De regeling brengt vervulling van de billijke aanspraken der tegenwoordige ambtenaren, maar reorganisatie van het corps, samengaande met die van Indië's geheele bestuursinrichting, blijft een dringende eisch des tijds. Terecht wordt in het voorloopig verslag er op aangedrongen, dat de minister spoedig voorstellen in deze richting zal indienen.

Met bijzonder veel genoegen zal men ontwaren, dat de ontwerper van de begrooting ook aan de nooden van Inlandsche Ambtenaren heeft gedacht; de onderdistrictshoofden op Java zullen thans ook in het genot treden van de hun vroeger voorgespiegelde positieverbetering, waarvoor ƒ 584.000 uitgetrokken is.

Op algemeene instemming zal een andere post, ook voorgesteld met het goede doel, de positie van inl. ambt. te versterken, daarentegen niet kunnen rekenen. De minister — het denkbeeld schijnt in Nederland te zijn uitgebroed, want de post komt op het Indisch ontwerp niet voor — wenscht hooge inl. ambt., in de eerste plaats de regenten op Java, reisjes naar Europa te laten doen, om zich van Eur. toestanden op de hoogte te stellen. Met het voorloopig verslag zijn wij geneigd te vragen of het thans wel het geschikte tijdstip is, om met een dergelijken maatregel een aanvang te maken?

Zou het geen aanbeveling verdienen, den post van ƒ 20.000 voor dit doel uitgetrokken in een memoriepost te veranderen? Zoo vraagt het blad verder:

De uitgaven ten behoeve van de pestbestrijding zullen ook dit jaar nog belangrijke sommen vorderen, al konden zij ook op ƒ 480.000 minder dan in 1916 worden geraamd. Voor het personeel wordt ƒ 1.659.000 aangevraagd; de uitgaven van de afzonderings- en verplaatsingsmaatregelen en ontsmetting van de pesthaarden eischen ƒ 966.00, terwijl voor de woningverbetering ƒ 1.647.000 noodig wordt geacht, (van deze laatste som hoopt men ƒ 1.352.000, welke voor voorschotten zijn bestemd, later terug te krijgen). In hoeverre de getroffen maatregelen, uit een oogpunt van pestbestrijding beschouwd, werkelijk doeltreffend zijn, zal uit de praktijk van een aantal jaren moeten blijken.

Het loutere feit, dat de pestcijfers gedaald zijn, levert geen bewijs. Langs directen weg belooft de pestbestrijding voor de ontwaking van Java's bevolking tot betere hygiënische begrippen en praktijken van groote beteekenis te zullen zijn.

De invloed dier uitnemende beginselen zal zich geleidelijk over geheel Java uitbreiden.

Een ander heilzaam gevolg van de pestbestrijding meenen wij te mogen ontdekken in het voornemen der Reg., de Inl. Ziekenhuizen op Java op het peil te brengen, waarop dergelijke inrichtingen behooren te staan, en waar zij tot dusver diep onder zijn gebleven. De minister hoopt dit te bereiken door de hulp van Eurp. verpleegsters, welke feitelijk in verband met de pestbestrijding haar intrede in de Inl. maatschappij hebben gedaan. (Men zal zich herinneren dat het Nederlandsche Roode Kruis verschillende verpleegsters heeft uitgezonden). Thans wenscht de minister het deskundig Eur. verplegingspersoneel, versterkt en beter bezoldigd, tot één vasten diensttak te vereenigen.

Zoo ziet men den „pestoorlog” tot de geleidelijke hygiënische annexatie van Java aanleiding geven.”

* * *

Ook de „Nieuwe Crt.”, Avondblad, van 16 dezer, wijdt een hoofdartikel aan De Ind. Begrooting, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Het tekort in het ontwerp-begrooting van ruim 7 millioen op den gewonen dienst, meent de Minister te kunnen dekken met een algemeene oorlogswinstbelasting, zonder te behoeven over te gaan tot versterking der gewone middelen. Te dezen aanzien deelen wij de meening der Kamerleden, die in het Voorloopig Verslag oordeelden, dat de financieele toestand van dien aard is, dat nieuwe blijvende belastingen vermeden kunnen worden”.

Het blad vervolgt:

„Voor zoover niet de tijdsomstandigheden maar het beleid van den Minister aansprakelijk gesteld kan worden, kunnen de bevindingen niet de ontstemming verklaren, welke in het Voorloopig Verslag bij herhaling tegen hem tot uiting komt. Deze berust dan ook op andere gronden, zijn politiek beleid rakend. „Sommige leden” verklaarden daarin „geen genoegzaam vertrouwen te kunnen stellen. Aan zijn goede bedoelingen twijfelden zij allerminst, maar zij misten in zijn beleid die kracht, energie en beslistheid, welke in de bestaande omstandigheden voor een goede vervulling van zijn zoo uiterst moeilijke en omvangrijke taak noodig is.” En dan volgt de aanwijzing der feiten, waarop deze grieven betrekking hebben. Men had herhaaldelijk, met name bij de mondelinge debatten, betreffende het wetsontwerp tot instelling van een Volksraad, bij de regeling der facultatiefstelling van godsdienstonderwijs op bijzondere scholen, ter zake van de exploitatie van petroleumbronnen in Djambi, in zijn beleid een vaste lijn gemist. Verscheidene bij de behandeling der vorige begrooting in de Kamer gestelde vragen waren tot dusver nog steeds onbeantwoord gebleven. Aanmerkingen werden gemaakt op de laksheid inzake de Indische defensie (sedert ook mondeling en kras door de heeren De Meester en Visser van IJzendoorn); het getalm met de draadlooze telegrafie, waarmede steeds maar door aan het Bandoengsche station proeven genomen worden; inzake de

Indische mijnbouw-politiek. Gewezen werd op allerlei nog steeds onafgedane zaken: de invoering van het nieuwe Strafwetboek, de herziening van het koninklijk besluit van 19 Mei 1913 betreffende de vrijwillige onderwerping van Inl. en vreemde Oosterl. aan het Eur. privaatrecht, de herziening der grondhuur-ordonnantie, de reorganisatie van het B. B. en van de opleiding der aanstaande ambtenaren van dat korps, de afschaffing der gouvernements-koffiecultuur."

En ten slotte:

„Aan het eind van dezen algem. indruk van de begrooting en van het V.V. vestigen wij even de aandacht op een paar posten in het eerste, voor het opbrengen van één waarvan de Ind. reg., van de andere o. i. de minister lof verdient. De eerste, onder de IIde afd. (Justitie) vallende, beoogt de inrichting van een politieken inlichtingen-dienst onder leiding van den procureur-generaal bij het Hoog Gerechtshof, waarvoor ƒ 71.800 voor 1917 aangevraagd worden. Men achtte de toelichting onvoldoende en vreesde voor spoedige aanvragen tot uitbreiding van het personeel. Ons komt het instituut zeer gewenscht voor en de kosten daarvoor, al zouden die eenigszins hooger oploopen, goed besteed geld. De behoefte aan zulk een inlichtingendienst doet zich reeds lang gevoelen, niet het minst sedert den Russisch-Japanschen oorlog. In rustiger tijden werd de Indische Regeering, behalve voor toestanden in de kolonie zelve, door het B. B., vrijwel uitsluitend omtrent hetgeen er in de omgeving voorviel, door ons consulaat te Singapore ingelicht. Hetgeen tot de omgeving behoort, waarmede Indië rekening te houden heeft, strekt zich echter thans veel verder uit dan de Straits en het is noodig zoowel de binnenlandsche als de buitenlandsche berichten te verzamelen, kritisch te verwerken, te vergelijken en te distribueeren. Tot dusver werd hier ongeveer niets aan gedaan.

De andere post van ƒ 10.000 bracht de Minister op ter bestrijding van de kosten van bekendmakingen en mededeelingen met betrekking tot de aanwerving, opleiding en uitzending van personeel voor den Indischen dienst en daarmede in verband staande uitgaven. Dat dit goed gezien is, bleek al dadelijk uit den grooten toeloop en de belangstelling voor de eerste zitting te Groningen van een referendaris bij het departement van Koloniën, teneinde aan belanghebbenden mondeling inlichtingen te verschaffen omtrent voorwaarden van aanneming, uitzending en vooruitzichten bij verschillende takken van den Indischen dienst. Buiten Den Haag (Koloniën, Oost en West) en Amsterdam (Koloniaal Instituut) kunnen personen, die geen Indische connecties hebben in ons land ongeveer nergens terecht voor deugdelijke inlichtingen van den hier bedoelden aard. Jongelieden in de Noordelijke en Zuidelijke provinciën, eigenlijk in alle buiten de twee Hollandsche, dan wel hun ouders of voogden, moeten zich daarvoor een reisje hierheen getroosten, voor kleinere beurzen niet altijd zonder bezwaar. Zeker is de onbekendheid met de gelegenheden om bij 's lands dienst in Indië een bestaan en een loopbaan te vinden, de groote moeilijkheid om buiten Den Haag volledige informaties te verkrijgen, een der voorname redenen van het steeds grootere behoefte aan personeel bij ettelijke dienstvakken. Een goede organisatie ware alleen te verkrijgen door op alle hoofdplaatsen der provinciën permanente, officieele bureau's voor inlichtingen te openen, door welke tevens zooveel mogelijk propaganda gemaakt wordt."

De beteekenis van Land- en Boschbouw voor Nederlandsch-Indië.

Aan het slot van dit artikel van het Ind.-nummer van *De Amsterdammer*, schrijft Dr. H. C. Prinsen

Rubberboomen

Geerligs — die ook voor onderscheidene afdeelingen

*) Zouden de Afdeelings-besturen van «Oost en West», die zich stellig over nog meerdere hoofdplaatsen zullen uitbreiden, hiertoe niet de aangewezen lichamen zijn als zij voor bureaukosten etc. van regeeringswege ook op financiëelen steun konden rekenen? Red.-Comm.

FEUILLETON.

Wandeltochten door de Preanger.

Uit het leven van een tuingeëmployeerde.

—o—

Naar de watervallen van de Tjidadap.

De tocht begon 's morgens vroeg, tegen een uur of zes. Wij waren met ons vieren Europeanen. Het was een extra mooie en droge dag. De zon scheen, dat het een lust was. Over de afdeeling Goenoeng—Kembang ging het de richting op van de dessa Tjitjoeroeg, een klein gehucht, waarvan de huizen verspreid liggen. Het dorpje heet zoo naar een kleine rotspartij en waterval aan den bovenloop van de Tjitjoeroeg, een klein riviertje, eigenlijk beekje, dat in de Tjisokan uitmondt. Wij hadden niet veel bij ons, want wij dachten slechts tot een uur of één uit te blijven, wat blijken zal, geducht tegengevallen te zijn. Het begin van den tocht was slechts interessant om het nieuwe van de omgeving. Veel huizen zagen wij niet, hier en daar wat hoema's (droge rijstvelden) met een of meer vervallen hutjes. Het terrein was steil, maar dat hinderde niet, omdat wij daalden. De geheele streek is arm aan mooie bosschen. Overal had men hoema's gehad en weder verlaten, zoodat wij voornamelijk liepen door een strook met laag kreupelhout. Niettemin waren de vergezichten, van sommige tropen uit, wel mooi. Alles liep af naar de Tjisokan, die wij al van ver konden hooren rommelen. Het naaste doel was, de Moeara Tjitjoeroeg te bereiken, de plek dus waar de Tjitjoeroeg in de Tjisokan uitmondt. Hoewel vrij snel geloopen werd, kwamen wij daar niet eerder dan om tien uur aan. Dat viel leelijk tegen, waar wij gedacht hadden, dat dit eindje slechts een oogenblik zou eischen. Een uurtje gaans vóór de Moeara Tjitjoeroeg kregen wij eindelijk een stukje oerwoud, in deze streken met magere gronden nooit erg zwaar. Ik zag onderweg heel wat interessants op plantkundig gebied, o. a. de Ki-tangkoerak (tangkoerak = kop, hoofd), — Myrmaecodia en Hydnophytum. Dit zijn merkwaardige planten, die hoog in de boomen tegen de stammen aanzitten zonder te parasieteeren en zelven een stam bezitten, die bol- of langwerpig rond is, en inwendig geheel door mieren bewoond. Deze stammen zijn vol holen en gangen.

Na heel veel gedaal dan bereikten wij tegen tien uur de Moeara Tjitjoeroeg, een prachtig stukje natuur. Dit kleine beekje is vol groote en kleine brokken steen in de bedding, en geheel overgroeid met hooge woudboomen, varens, enz. De Tjisokan, waar de Tjitjoeroeg in uitloopt, is een breed water, over het geheel ondiep maar met zwaren stroom. De bedding daarvan is als bezaaid met rotsblokken en ronde steenen, waar tusschendoor het sist en bruist, zoodat men elkaar's woorden haast niet verstaan kan. Hier werd halt gehouden, en nuttigden wij ons ontbijt. Een onzer nam een kiekje (zie afb. A.) Op de foto komt de Tjisokan aanbruisen. Het afgebeelde is ongeveer de helft van de ware breedte van het water. De Tjitjoeroeg komt hier van rechts instroomen, is echter op de foto niet te zien. Aangezien de tocht in den drogen tijd gedaan is, heeft de rivier maar weinig water; in den regentijd zal zij geweldig kunnen spoken. De oevers van de Tjisokan zijn steil en geheel begroeid door oerwoud, hier eindelijk eens wat ongerept. Na ons laat ontbijt werd de tocht voortgezet langs de kanten. Dat ging aan-

Afb. A. **De rivier Tjisokan bij de Moeara Tjitjoeroeg.**

vankelijk prachtig, daar de rivier een klein strookje begaanbaren oever had. Heel lang duurde het niet, want opeens kwamen wij aan een steil gedeelte, waar de rivier zich met geweld door heen wrong. Geen sprake meer van iets, dat op een oever geleek, evenmin van doorwaden. Wij waren wel genoodzaakt de bijna loodrechte, gelukkig zwaar begroeide helling op te klauteren, om aan den anderen kant weer af te dalen. Dat had heel wat voeten in de aarde, en het kan gerust als het zwaarste gedeelte van den tocht worden aangemerkt. Meer dan een uur deden wij over dat stukje, hetwelk linea recta misschien nog geen vijf minuten gaans zou geweest zijn. Het was een wanhopige klimpartij, op handen en voeten ons optrekkend aan allerlei stammetjes en wortels ging het met groote moeite naar boven. Ik had zulke tochtjes in onherbergzame oorden meer bij de hand gehad, dus vond het zoo erg niet, maar voor het overige gezelschap was die klim- en daalpartij schier onoverkomelijk. De luidjes waren doodop, toen eindelijk dat stukje weg achter den rug was. Doch nu bevonden wij ons tusschen dit steile gedeelte en de watervallen van de Tjidadap. Na de opgedane ondervinding leek het niet aanlokkelijk, dienzelfden weg terug te gaan. Eerst volgde nu een stukje oever, maar al weldra

van „Oost en West" zijn belangwekkende voordrachten hield bij de films van het Kol. Instituut — o.m.:

„Voor den aanbouw van de producten der tropische gewesten is Nederlandsch-Indië bijzonder geschikt, omdat er binnen een klein bestek alle schakeeringen van het tropische klimaat bijeen gevonden worden. Doordat alle eilanden bergachtig zijn en op vele hunner de bergen zich tot groote hoogte verheffen, terwijl zich aan hun voet uitgestrekte laagvlakten bevinden, kunnen er op een zeer korten afstand van elkander tal van producten worden verbouwd, die aan de temperatuur zeer verschillende eischen stellen. Op enkele uren afstand van de groote vlakten, waarop het zooveel warmte eischende suikerriet eene weelderige ontwikkeling vertoont, vindt men de aanplantingen van koffie, thee en cacao, die veel geringeren warmtegraad voor hunne gunstige ontwikkeling behoeven, terwijl de kinawouden, die eveneens een niet te groote warmte als hun voordeeligsten factor eischen, op eene nog eenigszins grootere hoogte aangelegd zijn, maar evenzeer binnen enkele uren uit het laagland bereikt kunnen worden. Daardoor is het mogelijk de benoodigdheden voor al deze cultures snel en goedkoop aan te voeren, terwijl de afvoer van het product op deze wijze eveneens weinig moeilijkheid ondervindt.

De regenval is voor de verschillende deelen van den Archipel in den regel voldoende voor het drijven van een intensieven landbouw, terwijl die zoodanig voor de verschillende jaren standvastig is, dat men bij het aanleggen van een kultuur van te voren de kansen op slagen uit dien hoofde berekenen kan en slechts zeer zelden teleurgesteld wordt. Door de ligging dicht bij den evenaar zijn ook de orkanen, die in andere streken zoo verwoestend kunnen heerschen, in Nederlandsch-Indië onbekend.

Op sommige eilanden is de vraag naar werkkrachten grooter dan het aanbod en dit is eigenlijk nog wel het grootste beletsel tegen eene nog grootere uitbreiding van de cultures, maar overigens vindt men er alle overige factoren voor het in vrij wel onbeperkte mate uitbreiden van den landbouw, die tot heden de allerbelangrijkste tak van bedrijf in Nederlandsch-Indië is geweest en die, ook in de toekomst, naast de opkomende mijnbouw-industrie, de voornaamste bron van welvaart van de kolonie, zoowel voor den landzaat als voor den kolonist, zal uitmaken."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Algemeen en locaal belang.

Onder bovenstaanden titel verschenen in de *Loc.* een drietal artikelen van de hand van Mr. H., welke waard zijn er de aandacht op te vestigen.

In de eerste plaats spoort hij de oorzaken na, waardoor het met de *decentralisatie-politiek* zoo'n kalm gangetje gaat en hij komt tot het besluit, dat eerstens een „systeem van locale regeervrijheid niet past in een bureaucratisch regeeringsstelsel", vervolgens „dat zoo weinigen van hen, die meewerken aan het beheeren van een begrootingsafdeeling of het uitbrengen van adviezen aan hooger leiding, eenige notie hebben van hetgeen een gemeente *is* en *moet*, van de inrichting van 't gemeentewezen, van de allereerste gronden van gemeenterecht, van de eischen eener eenvoudige gemeentepolitiek". — Verder acht hij de geringe resultaten van gemeentelijken arbeid te Batavia van invloed op de weinig welwillende belangstelling der naast aan of in het vuur der centrale machten zittende hoogwaardigheidsbekleeders voor de belangen der Ned.-Ind. gemeenten. En daarnaast komen de particularistische belangen van een of anderen bijzonderen tak van dienst het gemeentelijk beweeg belemmeren, zooals bleek o.a. uit de plannen van de S. S. tot wijziging van de spoorwegtoestanden te Soerabaja.

Mr. H. meent, dat het juiste oogenblik is aangebroken, om eens even op te houden en te vragen: waar zijn we, waar gaan we heen?

Immers zien we allerwegen een streven om nieuwe wegen in te slaan op gemeentelijk gebied, welk streven door de benoeming van burgervaders op de hoofdplaatsen zeker in de hand gewerkt wordt.

Ingeschoven in het raderwerk van het Ind. bestuurssysteem om reden de locale zaak het best locaal kan worden behartigd, bleek het langzamerhand, dat de gemeenteraden nog iets anders waren dan „colleges van brugopeners, stratenmakers en gotenkrabbers", want behalve wegen, bruggen pasars, koeien, goten en begraafplaatsen, was er nog een l e v e n d e m a s s a, een b u r g e r ij, al ontmoet men in de *decentralisatie-wetgeving* niets dan *kiezers en gemeenteraadsleden*. En in het vooruitzicht van deelneming der Inlandsche bevolking aan het gemeentelijk leven, zal het eenigszins negatief getinte begrip: decentralisatie op zij geschoven moeten worden door de steeds meer op den voorgrond tredende idee van *stadsgemeenschap*.

---

stonden wij voor een tweesprong. Om één uur nl. hadden wij de samenvloeiing van de Tjidadap en de Tjisokan, de Moeara Tjidadap zou men zeggen, bereikt. Nu was er verder niets meer aan te doen. Tot nu toe hadden wij met moeite droge schoenen en voeten gehouden. Het water was breed en stond hoog, en wij moesten aan den overkant zijn. Stapje voor stapje ging het nu per slot door het water, tot over de heupen. Het was een toer om het water te doorwaden, want de stroom was sterk. Eindelijk kwamen wij poedelnat en vuil aan den overkant en liepen daar, de Tjidadap langs, stroomopwaarts.

Laat ik, ter voorkoming van verwarring, even zeggen, dat hier van een rivier Tjidadap sprake is, die een andere is dan het water van gelijken naam, dat door de onderneming stroomt, die daaraan haar naam ontleend heeft. Dit laatste, een klein nietig stroompje, staat niet op de kaarten. De Tjidadap van onzen tocht daarentegen is een breede, in den regentijd ongetwijfeld geweldige stroom; deze staat wel op de stafkaarten o. a. aangegeven.

Afb. B. **Een der watervallen van de Tjidadap: De Tjoeroeng Malèla.**
(De Tjidadap is een zijtak van de Tjisokan).

Wij gingen dus stroomopwaarts, het terrein werd steiler, de oevers verdwenen, de bedding werd nauwer, nog kon men in de rivier, van steen op steen springende, vooruitkomen, maar ook hieraan kwam een einde, en wij moesten wel door het water ploeteren. Dat trokken wij ons niet erg meer aan want wij waren reeds voor de helft druipnat. Onze schoenen hadden het hard te verantwoorden, in 't bijzonder de mijne, die al veel hadden doorgemaakt en nu nagenoeg uit elkander vielen. Zoo hadden wij een uur flink aangepeuterd, toen wij eindelijk den eersten waterval bereikten, den Tjoeroek Maléla. De rivier was op dit punt ontzettend breed, vormde een uitgestrekte arena. De rotsblokken en steenen lagen overal bezaaid en opgehoopt. Daar tusschendoor stroomde het water, in het midden vrij sterk. Uit een der hoeken kwam al het water toevloeien. Daar had men den waterval zelf. Deze (verg. afb. B.) was minder hoog dan breed. Met een helsch spektakel bruiste het water naar omlaag. Eindelijk, doornat en niet weinig vermoeid, hadden wij de voldoening een der watervallen bereikt te hebben. Het was er mooi, en wij bewonderden het natuurschoon, ondanks dat door de koude een verkleumd gevoel ons beving. Het was intusschen laat geworden. en er werd beraadslaagd hoe verder te gaan. De bedoeling was oorspronkelijk ook den hoogerop-gelegen waterval te bezoeken, maar de tijd daarvoor was te ver verstreken. Terug langs den achter ons liggenden weg, daarvoor waren wij afgeschrikt. Er werd derhalve besloten, de steile steenachtige helling, die rechts van de kiek is te zien, te beklimmen, en zoo den kortsten weg naar huis te gaan. Dit was echter gemakkelijker gezegd dan gedaan. De klauterpartij was niet voor de poes; en dat terwijl de helft van het gezelschap doodop was, en de andere helft het al mooi genoeg begon te vinden. Tegen drie uur bereikten wij een der terrassen van die berghelling, genaamd de Goenoeng Maléla, waarnaar de waterval geheeten is. Opeens werden wij verrast door het gezicht, links beneden ons, op den tweeden waterval van de Tjidadap, heel in de diepte, half verscholen tusschen de omringende bosschen; de beruchte Tjoeroeg Soempah, de grootste en vooral hoogste van de watervallen van de Tjidadap. Met donderend geraas stortte het water omlaag. De foto, waarnaar de afb. C, werd genomen van heel boven van den tegenovergestelden Goenoeng Maléla, op een reuzenafstand van den waterval af. Even werd bewonderend naar dit natuurverschijnsel gekeken, maar wij waren moe en moesten verder. Jammer voor al dat schoons. Hoe mooi zou het daar beneden zijn, maar wij hadden geen tijd, dus voorwaarts. Eindeloos scheen de zware klim naar boven. Geen mensch of hutje was er te zien. Nu kwam ook het gemopper. Een der kameraden raakte geheel uit zijn humeur, verweet ons, hem er in te hebben laten loopen. Uit zijn woorden proefde men de moeheid. Hij had ook wel reden tot mopperen, al was het verloop, dat de tocht had, ook niet geheel onze schuld, die dit uitstapje ook pas voor het eerst deden.

Met veel moeite hadden wij, voor de gezelligheid, hem overgehaald, met ons den tocht naar de watervallen te ondernemen; wij zouden wel tegen twaalf of één uur 's middags weer thuis zijn. Maar nu bleek, hoe dat uitstapje tegenviel. Het werd vier uur, het werd later, en onze gids was den weg en de richting kwijt. Daar zaten wij nu, met rammelenden honger en vreeselijken dorst. En er was niets te krijgen, en niets te zien dan bergtoppen, die overklommen moesten worden. Tegen half vijf kwamen wij aan een gehuchtje, Tjikonèng, met een stuk of vijf huizen. Behalve een vrouw met een dik kindje, was er niemand thuis, alles werkte op de ver afgelegen ondernemingen. Wij vroegen om wat eten en drinken, maar er was niets, ten

En de gedachte zal meer en meer doordringen, dat de gemeenteraad met zijn voorzitter er in de eerste plaats zijn „voor de burgerij in haar geheel, te zamen vormende, met hare levensbelangen, die deels verknocht zijn aan het door haar bewoond territorium, voor een ander deel daardoor beinvloed, de *gemeente.*"

Die gemeente vormt een organisme met eigen leven, met een eigen recht op bestaan. Een stad immers groeit om een pasar, aan een reede of haven; ze trekt inwoners om haar locale voordeelen boven andere steden; handelsdébouché, importhaven, industriëel centrum of wat ook. De verschillende bedrijven en beroepen helpen elkaar en werken op elkaar in. Geen schakel kan gemist worden, zonder de gemeentelijke maatschappij in gevaar te brengen. Maar behalve dat die gemeente is een gemeenschapswezen met eigen belangen en eigen recht op de toekomst, is ze een deel van een ander organisme, n.l. van de *staatsgemeenschap.*

De gemeenten zijn de schoren, die het gebouw van den staat stutten of dragen, en er is een zeer innig verband tusschen den vooruitgang van het land en den bloei der steden, waar de polsslag van het gemeenschapsleven het krachtigst gevoeld wordt niet alleen, maar die ook de kweek- en verzamelplaatsen van het intellect, van kunsten, wetenschappen en industrie zijn.

Er is zoo'n groote en innige wisselwerking tusschen algemeen en locaal belang, dat het een der gewichtigste zorgen van de staatsgemeenschap is, dat de stedelijke gemeenschappen, waaruit ze is opgebouwd, goed bestuurd worden en harmonisch samenwerken.

„Voor Indië gelden deze grondwaarheden dubbel en wegen ze met dubbel gewicht, omdat Indië een wordende rechtsgemeenschap is en omdat Indië voor zijn ontwikkeling een goed gemeentewezen noodig heeft als onontbeerlijke *oefenschool.*

Indië is immers nog aan het groeien; hoewel grootendeels een landbouwend land, verwerkte het tot nu toe slechts weinig producten en verkeeren de verschillende klassen der bevolking in verschillende stadia van ontwikkeling. De drang naar zelfvoorziening echter, aangewakkerd door den huidigen oorlog, zal, gevoegd bij den drang naar coöperatie van de kinderen des lands, voeren tot een rationeele arbeidsverdeeling, waarbij de begrippen kapitalist en proletariër, loonslaaf, groothandelaar, credietgever en tusschenhandelaar, niet noodzakelijk parallel zullen loopen met den naam der verschillende nationaliteiten.

Is de bevolking ontgroeid aan de periode van agricultuur, zoo zal ze zich niet meer kunnen vinden in een op landbouw baseerend rechtssysteem; ze heeft dan behoefte aan andere rechtsbedeeling. „Het streven naar unificatie van recht, het zoeken naar rechtsgelijkheid met den Europeaan, duidt niet op abstracte wenschen van theoretici of verdwaasde utopisten, maar is het resultaat van een *economische ontwikkeling*, die bezig is zich te voltrekken."

„Zonder die ontwikkeling is alle „ethische politiek" preamatuur, lucht-politiek of hoera-patriotisme van de eene zijde; van den anderen kant onbesuisde opstandigheid."

De bevolking heeft van haar kant in het oog te houden, dat men geen rechten *ontvangt*, maar *verdient.* En verdienen doet men de rechten eerst door het onvoorwaardelijk aanvaarden van de nieuwe plichten, die de nieuwe tijden opleggen.

Als het waar is, dat de economische begrippen van den Inlander bezig zijn zich te wijzigen, dat de Inlanders bezig zijn andere bronnen van levensvoorziening aan te boren, z.a. handwerk, industrie, handel, dan wordt de rol der steden des te belangrijker, omdat zich daar 't economische leven concentreert en tot hoogste uiting komt en mitsdien de kinderen des lands ook daar de meeste behoefte hebben aan medezeggenschap.

Meer dan alle scholen werkt het stadsleven mee tot emancipatie van den Inlander, meent Mr. H. En onder die invloeden van het stadsleven staan rijwiel en auto bovenaan. Deze zijn „grooter beeldstormers dan alle ethische eschatologen; zij zijn het die den hormat verbannen uit het sociale leven van den Inlander, voor zoover hij met den Europeaan in aanraking komt."

Doch niet alleen geeft de stadsgemeenschap richting aan de *economische ontwikkeling* en de *sociale begrippen* van de ingezetenen, zij is ook een noodzakelijke oefenschool voor 't *sociale politieke* leven van den bewoner van Indië. Die gemeenschap immers heeft belangen, welke voor elken burger zijn te overzien. Zij leert hem zich te verstaan met gelijk denkenden en gelijkvoelenden, met hen, die dezelfde of soortgelijke behoeften hebben. Maar ook leert ze hem eigen gemak achterstellen voor 't grooter nut van velen, zich opofferingen te getroosten om beter toekomst te bemachtigen voor zich en de zijnen, of voor hen, die *na* hem komen.

---

minste niets gereed, en wachten konden wij niet, dus maar weêr voorwaarts! Na een uurtje bereikten wij weêr een kamponkje, Tjikèmbar. Hier stonden wat

Afb. C. **Een der watervallen van de Tjidadap: De Tjoeroeng Soempah.**

meer huizen, en zagen wij wat meer menschen. Doch ook hier was het vergeefs vragen om wat mondkost; men wilde wel iets voor ons gereed maken, maar wij moesten voort. Wij waren nu in bewoonde buurt, al stonden de huizen of hutjes ook op onafzienbaren afstand van elkaar. Het begon reeds te donkeren, en na een oogenblikje uitgerust te hebben, lieten wij den verderen weg aanwijzen door een paar gidsen van Tjikèmbar. In het gewirwar van karbouwenpaadjes hadden wij zelven nooit onzen weg gevonden. Al die zigzag-wegen, het was om er van te duizelen. Wij vertrouwden nu op onze gidsen; maar daarmee was niet gezegd, dat wij nu ook gauw thuis zouden zijn. O jé, neen, op geen stukken na. Wij waren zoo ver afgedwaald, dat wij nog een heel aardig trippeltje te doen hadden. Al klimmend en dalend bereikten wij tegen half zeven de Moeara Tjisitoe, waar even halt gehouden werd, want wij konden niet meer, de honger maakte ons flauw. Heel in de verte, aan den overkant, zagen wij op een heuveltje een huisje staan. Een der gidsen zonder wij erheen, om een beetje rijst te vragen. Na een kwartier, dat ons een uur toescheen, bracht men ons een pisangblad, met gekookte roode rijst en wat grof zout. Het goedje was zoo hard, dat het wel grint leek. Twee van het gezelschap konden er, ondanks den grooten honger, niet van eten, mijn vriend en ik deden er ons aan te goed, al was het een heele kunstbewerking om er iets van binnen te krijgen. Nog nooit heb ik zoo iets te eten gehad, en toch zijn wij, planters. op zulke tochten gewoonlijk niet verwend. Gesausd door den honger, zat er, meenden wij beiden, toch nog wel smaak aan. Op den grond gezeten, aan den waterkant van de Tjisokan eindelijk weêr, werd het zaakje opgepeuzeld. De avond was intusschen gevallen, tegen zeven uur werd de Tjisokan doorwaad, om den laatsten grooten klim tegen den tegenovergestelden heuvel te doen, die ons naar huis terug zou voeren. Maar och, daar kwam geen eind aan, noch aan de lengte van den weg, noch vooral aan den ontzettenden klim. Elke tien meter werd even uitgerust. Wij spraken geen woord meer, behalve onze mopperaar, die het hoe langer hoe „gemeener vond, dat wij hem er zoo in hadden laten...stinken"(!) Hij beweerde telkens, onder kernachtige vloeken, die hem regelrecht uit het hart rolden, dat hij vast nog eens van de partij zou zijn, als wij later weer zulk een tocht beraamden(!) Eindelijk, toen de zwaarste klim achter den rug was, kwamen wij tegen acht uur aan het dorpje Badjong-Gentèng. Dit was een welvarend dorpje, flink bewoond. Hier voor het eerst kregen wij wat fatsoenlijks te eten en te drinken. Dat viel in. Men zette ons heel wat voor, en wij lieten ons niet onbetuigd. Voornamelijk deden wij ons te goed aan pisang en warme thee. Wij kikkerden er geheel van op, en voelden ons weêr geheel verlevendigd. De man. die zoo genadig was geweest, ons een en ander voor te zetten, had een goeden dag. Lang bleven wij hier niet, want niet alleen was het laat, maar de lucht begon zwaar te betrekken. Tegen half negen waren wij in het gehuchtje Tjparay, en na nog door een korten regenbui te zijn overvallen, waren wij om half tien goed en wel thuis, waar men zich ongerust gemaakt, en alle windrichtingen uit menschen gezonden had om ons te zoeken.

Zoo eindigde dat tochtje. Het was hier en daar wel zwaar, maar de herinnering er aan zal ons met genoegen bijblijven.

ERYTRINA.

Indië's zelfbestuur leidt door de zelfstandigheid der Indische gemeenten heen.

Overdenken we het bovenstaande, dan trekken we daaruit het besluit, dat de plicht van het stadsbestuur in de eerste plaats is te werken aan de economische en politieke verheffing der ingezetenen. — Maar dan zal de werkkring van het bestuur een veel omvattende worden en zich met den groei der gemeente uitbreiden. Geen staats- of bijblad draagt den gemeenteraad op te zorgen voor de woningbelangen der stedelingen, en toch zal geen gemeentebestuur zich aan die taak durven onttrekken en zoo is het met de zorg voor de gezondheid en het voeren van een doelbewuste grond- en bouwpolitiek. Steeds meer zal het bestuur gedwongen worden tot z.g. „socialen" arbeid. Daarbij dient echter in het oog gehouden te worden, dat het meerendeel der stadsbevolking nog staat op de laagste trede van maatschappelijke ontwikkeling en dat de leiding dientengevolge in handen moet blijven van de meer ontwikkelden, ja, dat het kan voorkomen, dat die bevolking gedwongen moet worden tot maatregelen in het algemeen belang, o.a. tot woningverbetering. En indien de meening meer en meer veld wint, dat tot bestrijding van volksziekten het niet alleen voldoende is de bacteriën te dooden, maar ook om het weerstandsvermogen van de bevolking krachtiger te maken, zal men ook op de voeding gaan toezien.

Wat is een Indische gemeente anders dan een dessa in hoogeren vorm van organisatie en waar de dessa gebruikt wordt voor de landbouw- en credietvoorziening en voor onderwijs, zoo zal ook de stadsgemeenschap moeten optreden op het gebied van arbeids- en credietvoorziening en onderwijs en verder ten aanzien van alle takken van staatsbemoeienis.

We *moeten* dien weg uit en het tempo zal afhangen en van de economische behoeften der bevolking en van den tijd, waarop men in de centrale, overstelpt door de hoeveelheid arbeid, het onderscheidingsvermogen voor de details verliest en genoopt zal zijn de gemeenteregeering op hooger niveau te plaatsen.

„Daar is geen locaal belang, dat niet tevens is algemeen belang, daar is geen algemeen belang, dat niet in de stadsgemeenschap een eigen locaal karakter aanneemt."

Een goede regeling der gemeentelijke financiën is dan echter zeer noodig en ernstig dienst overwogen in hoever het wenschelijk is, dat de staat terugtreedt van het gemeentelijk gebied en de gemeente financiëele autonomie worde toegekend, „zij het onder verplichting der gemeenten tot het dragen van een deel der algemeene bestuursonkosten." Tevens dient overwogen te worden, in hoever het te verdedigen is, dat staatsbedrijven de politieke en financiëele vruchten trekken van lokaal verkeer (haven en spoorwezen) en of het belang van één tak van gouvernementeelen dienst zelfs op één lijn *mag* gesteld worden met het belang der gemeenten. Dan dient eindelijk bij elke vraag van taakverdeeling allereerst vast te staan, dat de ontwikkeling der gemeente daardoor niet wordt bedreigd.

Het Atjehsche Dans-jongentje,

waarvan ook Mej. Ketty Ament in haar lezing vertelt. (Zie Mededeelingen).

Suriname.

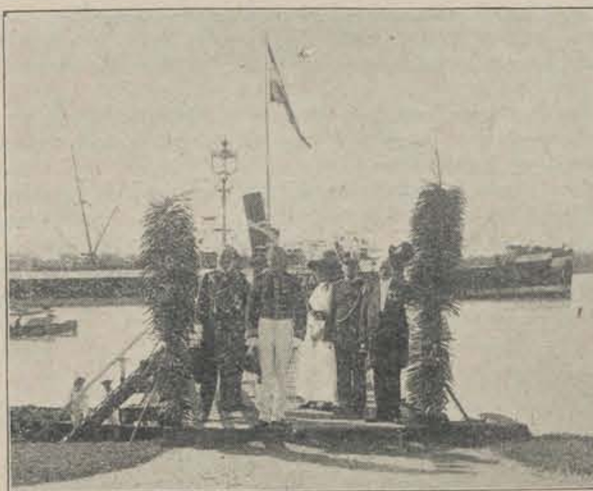
Onderstaande kiekjes ontvingen wij in dank van onzen vertegenwoordiger en medewerker te Paramaribo.

* * *

Uit Suriname wordt ons toegezonden de in druk verschenen lezing op 24 October door den Agent-Generaal, den heer *C. van Drimmelen*, over „Vrije Immigratie" gehouden in de „Vereeniging voor den Grooten Landbouw in Suriname."

In zijn inleidend woord deelde de voorzitter het een en ander mede, waaruit wij hier het volgende overnemen:

......„De reeds lang dreigende stopzetting der emigratie uit Br. Indië is thans een feit geworden. De toename der bevolking langs dien weg is dus

Aankomst van Z.E. Gouvern. Staal aan de Marinesteiger te Paramaribo.

weer afgesneden en we mogen van geluk spreken, dat in de behoefte aan arbeiders nog voorzien kan worden door aanvoer uit Oost-Indië. Deze Javaansche immigratie heeft al heel wat pennen in beweging gebracht en de meening van velen, die zich gerechtigd achten een oordeel uit te spreken, was, dat die op mislukking zou uitloopen.

Een der leitmotieven van die ongeluksprofeten was o.a. het heimwee dat ze zouden krijgen. In een circulaire van den Voorzitter der commissie uit de Vereeniging Oost en West voor de belangen van West-Indië, werd onlangs nog in allen ernst voorgesteld gelden bij te dragen om een of den hoofden van Soesman's Emigratiekantoor te Samarang hierheen te zenden, om te zien welk soort van volk we hier moesten hebben, niet alleen met 't oog op den aard en de gewoonten der bevolking uit diverse streken, doch ook voor het doel, waarvoor die arbeidskrachten hier bestemd zijn. Alsof uit het kaf der bevolking wat emigreert nog veel keus overblijft!

We krijgen hier geen arbeiders, we moeten die hier vormen en door de tegenstanders van immigratie onder contract wordt geheel over 't hoofd gezien, dat, dank zij die zoogenaamde vermomde slavernij, er door de planters van die in eigen land maatschappelijk totaal mislukten weer bruikbare en nuttige menschen gevormd worden. Daarom is 't zoo noodig, dat een strenge keuring voorkomt dat physiek ongeschikten worden uitgezonden.

Van heimwee hebben we nog niets gemerkt, evenmin van tegenzin om onder contract te werken, zooals als reden voor de vele deserties op Deli wordt opgegeven. Hier stellen de Javaantjes er een eer in onder contract te zijn. Wil men ze niet hercontracteeren, dan gaan ze heen, daar ze zich zelf dan als minderwaardig gevoelen en als zoodanig door hunne confraters ook beschouwd worden......"

Hoewel deze laatste verzekering wel eenigszins

Z.E. Gouvern. Staal begeeft zich van het Gouvernements-Gebouw naar het Gebouw der Koloniale Staten.

vreemd aandoet, moeten we haar op gezag van den voorzitter wel aannemen. Die Javaantjes zijn eigenaardige menschen.

De Agent-Generaal, daarna aan het woord gekomen, ving zijne rede aan met een overzicht van de Br. Indische immigratie, die, naar zijne meening, tot de algemeene welvaart, tot de algemeene economische ontwikkeling van het land eerst is gaan bijdragen, toen na 1895 het immigratie-systeem tevens een kolonisatie-systeem was geworden.

„Gunstige bepalingen voor de vestiging van immigranten als landbouwende kolonisten in genoemd jaar in het leven geroepen, hebben nadien veel bijgedragen tot een geregelden en belangrijken aanwas der bevolking en een vroeger niet gekende welvaart gebracht onder de lagere standen der maatschappij.

Einde 1894 bedroeg de bevolking van *Suriname* nog niet ten volle 65000 zielen, 31 December 1915

was dat aantal geklommen tot 100.000, een toename dus van ruim 50 pCt. en dit niettegenstaande sedert 1873: 10873 immigranten repatrieerden, de vrijwillige landverhuizing hierhenen van geen beteekenis was en het jaarlijksch excedent geboorten der inheemsche bevolking zeer laag bleef.

Deze werkelijk schitterende uitkomst, schitterend vooral omdat daarmede gepaard is gegaan het ontstaan van een steeds krachtiger wordenden stand van zelfstandige landbouwers, heeft Suriname te danken aan de sedert 1895 ontstane kolonisatie.

Een ander gunstig gevolg, eveneens daaraan te danken, was een sindsdien gestadige, regelmatige stijging der koloniale middelen. Deze stijging heeft vanaf 1895 vrijwel gelijken tred gehouden, niet zoo zeer met den meer of minderen bloei van den grooten landbouw, maar met den groei der bevolking en wel naar reden van gemiddeld *f* 29 per hoofd en per jaar, zooals met cijfers kan worden aangetoond."

Evenwel kleven aan de immigratie onder contract groote gebreken, „zoo in de landen van aanwerving als in de koloniën, te wier behoeve de werving plaats vindt, gebreken onafscheidelijk daaraan verbonden, omdat dat stelsel niet het pad der vrijheid maar dat van den dwang volgt".

Na te hebben uitgeweid over de kosten van de immigratie onder contract en de daaruit voortgevloeide kolonisatie, vervolgt de Agent-Generaal.

„Nu de emigratie onder contract uit *Britsch-Indië*, hoe noodig en nuttig die ook was als overgangsmaatregel van den kunstmatigen toestand der slavernij tot den natuurlijken toestand van vrijen arbeid, binnen enkele jaren zal worden afgeschaft, is de tijd aangebroken, plannen te beramen tot regeling der z.g. vrije immigratie en alles wat daarmede in verband staat, vooral als men bedenkt, dat het volstrekt niet denkbeeldig is, dat ook de Javaansche immigratie na korter of langer tijd den weg der Britsch-Indische zal volgen.

Natuurlijk zal rekening gehouden dienen te worden met de verkregen voordeelen der contract-immigratie en de daarmede opgedane ervaringen. Op oordeelkundige wijze zal daarvan behouden moeten worden, wat goed en losgelaten, wat niet deugdzaam is bevonden.

Zoo bijv. behoort onze kunstmatige arbeiders-immigratie bestuursbemoeiing te blijven, omdat alleen het Koloniaal Bestuur voldoende waarborgen kan schenken voor de strikte vervulling van de aan immigranten geopende vooruitzichten.".............

De spreker geeft daarna belangrijke beschouwingen over de wijze van werving, de loonen op de plantages, enz., en vervolgt dan:

„Aangezien vrije immigratie een bij uitstek algemeen koloniaal belang beoogt, namelijk de oplossing van het bevolkingsvraagstuk en niet, zooals thans met de contract-immigratie het geval is, in de eerste plaats een plantersbelang, zullen de uitgaven daarvoor ook gedragen dienen te worden door de algemeene kas".

Daarna wordt met cijfers aangetoond, dat de middelen tot het bereiken van dit doel in de kolonie gevonden kunnen worden.

Ten slotte wordt de vraag behandeld of contract-immigratie moet blijven bestaan naast vrije immigratie. De spreker antwoordt daarop ontkennend.

Na deze belangwekkende lezing werd door de Vereeniging eene commissie benoemd om de zaak nader te onderzoeken.

* * *

In ons nummer van 21 December schreven wij, dat er in het tusschen de Nederlandsche en Britsche regeeringen op 8 September 1870 gesloten tractaat niets stond waaraan de Britsche regeering het recht zou ontleenen, dat tractaat op te zeggen. Dit was een misverstand. Die opzegging kan elk jaar in een bepaalde maand geschieden en alsdan eindigt de overeenkomst achttien maanden na de opzegging.

* * *

Zonder er iets bij te voegen knippen wij uit het verslag in de „N. R. Crt." van 14 Januari, Ochtendblad A, van de te Amsterdam gehouden buitengewone vergadering van den Bond van Vrije Liberalen, deze twee alinea's:

„In het slot zijner rede zeide spreker [Kolonel Fabius] dat hij liever Suriname zou verkoopen (luide protesten en geroep: Niet naar den lommerd!) dan Oost-Indië zoowel als West-Indië verliezen."

„Mr. Tideman, (Bloemendaal), verheugde zich erover, dat kolonel Fabius algemeene oppositie op deze vergadering had ondervonden, toen hij sprak over den verkoop van Suriname. Hij wilde op deze vergadering uitspreken, dat men het behoud van West-Indië evenzeer op prijs stelt als dat van Oost-Indië."

De Indische Beweging,

vluchtig geschets door Raden Mas Suardhy Surya Ningrat, in het Ind.-nummer van „De Amsterdammer".

Conferentie van het bestuur van den „Inl. Journalistenbond"

naar aanleiding van de vervolging van een der leden, den heer Darna Koesoema, die later het eerste slachtoffer werd van de verscherpte pers-artikelen.

1. R. Darna Koesoema (de delinquent), 2. M. Marco, oprichter van den I. J. B., die later wegens persdelict veroordeeld werd tot 7 maanden gevangenisstraf, 3. Tjipto Mangoenkoesoemo. In het midden ziet men op tafel het portret van den grooten opstandeling Dipo Negoro.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. Scholen. Van Inl. zijde wordt aan de *Locomotief* uit Salatiga geschreven, dat de uitslag van het toelatingsexamen tot de *Normaalschool voor Inl. hulponderwijzer* aldaar verpletterend was. Van de 550 candidaten, die aan het examen deelnamen, zijn slechts 20 toegelaten, w. o. twee meisjes. Uit het groote aantal deelnemers blijkt, hoe groot de belangstelling is in het onderwijs, doch zeer te betreuren is het zeker, dat ditzelfde onderwijs, blijkens den uitslag van het examen, nog zoo onvoldoende moet worden geacht. Die *Normaalschool voor Inl. onderwijzers* vormt toch immers een aansluiting of een voortzetting van de 2de klasse Inl. scholen? Zij, die de 2e kl. eener school hebben doorloopen, moeten in staat zijn met eenig succes aan 't toelatingsexamen daarvoor deel te nemen. Een van beide is dus het geval: òf de exameneischen voor de toelating tot de normaalschool zijn te hoog; òf het onderwijs op de 2e Inl. school is te laag. Reeds op den eersten dag werden 203 candidaten afgewezen en 222 jongens waren gezakt voor rekenen; op den tweeden dag werden 105 candidaten afgewezen wegens onvoldoende kennis in de Inl. talen.

De kweekschool voor Inlandsche onderwijzers te Fort de Kock zal, volgens de *Sinar Sumatra*, een belangrijke uitbreiding ondergaan. Bij het hoofdgebouw wordt een eetzaal gebouwd voor ongeveer 100 leerlingen, terwijl er ook verschillende bijgebouwen, w. o. een keuken, zullen worden gebouwd.

Een Nuttige Stichting. Te Cheribon is, volgens de *Pembrita Betawi*, een vereeniging opgericht voor kraamvrouwen- en zuigelingen-verpleging voor de Inl. bevolking, als gevolg van de groote kindersterfte aldaar. In het voorloopig comité hebben zitting Javaansche, Arabische en Chineesche dames. De heeren Ledeboer en raden Moesa verleenen de noodige hulp en voorlichting.

Inl. Vereenigingen. Te Soerabaja is, volgens de *Sinar Djawa*, een afdeling van *Boedi Oetomo* opgericht, met 173 leden.

De *S. I.* hield te Batavia een druk bezochte vergadering. ± 600 menschen namen er aan deel. Twee sprekers bepleitten de Islam-propaganda en het ver-

hoogd godsdienstig leven. Een bestuurslid van *Insulinde* gaf samenwerking van deze beide vereenigingen in overweging.

Anti-,,Oproep". *Indisch Patriot* en *Tjipto Mangoenkoesoemo* zeggen in *De Voorpost* aan het adres der heeren Brandon c.s.: ,,In verband met uw ,,Oproep" aan blank en bruin zij het ons als Indische patriotten vergund U en uwe Nederlandsche mede-collega's op 't volgende opmerkzaam te maken: Naar aanleiding van de ,,catastrofe" in Europa, zegt u in uw ,,Oproep": *Wij, Nederlanders, zullen ons meer dan ooit schrap moeten zetten om ons te handhaven en onze souvereiniteit en onafhankelijkheid onaangetast te bewaren.*

En om *Uwe* vrijheid ongerept te kunnen behouden, *Uw* gebied ongeschonden te bewaren en met souvereinen wil te kunnen beschikken over *Uw* eigen lot, doet gij een beroep op bijkans 50 millioen niet-Nederlanders. Gij wilt hen doen deelnemen aan een Nederlandsch-Patriottische Beweging in hun door Nederland onderworpen land; gij wilt hen dienstbaar maken aan een Nederlandsch-Nationale-zaak, met vertrapping der hunne! Gij en uwe Nederlandsche collega's moeten wel kinderlijk naïef zijn in uw patriottische gevoelens, dat gij ons, Indiërs, die zich keeren tegen het Nederlandsche Imperialisme, oproept om *Uwe* nationale zaak te steunen, m. a.w. om u, Nederlandsche imperialisten te helpen ons opkomend nationalisme, het Indische, ten onder te drukken. U vraagt ons een wapen te smeden tegen ons zelf, zeggende: ,,*Een zijn wij allen in het vurig verlangen en den vasten wil om onze vrijheid ongerept te behouden, ons gebied ongeschonden te bewaren en met souvereinen wil te beschikken over ons eigen lot.*

Pardon, heeren, wij zijn het juist *niet* met u eens; wij hebben het vurig verlangen en den vasten wil van u verlost te zijn, vrij te wezen, *ons* Vaderland voor *ons* zelf te winnen, om te kunnen beschikken over ons eigen lot! Wij dienen de Indische zaak en u de Nederlandsche en daarom staan wij lijnrecht tegenover elkaar. *Uw* lot is niet het onze, evenmin kan *ons* lot ooit het uwe zijn. Wij wenschen te blijven *waardige* zonen van *ons* eigen Indisch vaderland en dienen als zoodanig het Indische patriotisme, dat streeft naar de onafhankelijkheid en de vrijheid van Indië. Wij wenschen *ons* vaderland te zien grootsch en rijk en lachend over zijn schoonheid, de schoonheid van zijn bosschen, velden en bergen, die trouwe wachters van de vlakten; wij wenschen *ons* vaderland te zien onafhankelijk en vrij. Wij wenschen geen Nederlandsche patriotten te zijn, geen renegaten om ons straks te keeren tegen onze eigen broeders ter bescherming van *uw* brandkasten; wij wenschen niet dienstbaar gemaakt te worden aan het Nederlandsche kapitalisme! Hoe ook verborgen achter schoonschijnende voorspiegelingen, als gelijkstelling, enz., enz., stijgt uit uw armelijk-zieligen oproep een angstige bede om hulp tot ons, *tegen* het volk, tegen *ons*. Bij u moet de nood dan toch wel hoog gerezen zijn, want inderdaad, die nood heeft u leeren bidden. Wij hebben den tijd, heeren; reeds zoo lang hebben wij gewacht, nog langeren tijd zullen wij kunnen wachten, maar wij ,,bidden" niet tot een vreemde natie, zooals gij nu doet. Uw bede om hulp tot *ons* teekent u en uw gansche voornemen. Gij hebt geen tijd te verliezen; *vooruit, vooruit*, roept gij, Nederlandsche patriotten ons, Indiërs, toe: *anders komen wij te laat*, schreeuwt gij verder! Wij hebben den tijd, zeggen wij u nogmaals; wij zullen niet te laat komen, want de tijd zelve is met ons. Eenigen tijd geleden boden wij u onze diensten aan en die waren welgemeend en als wij het weder doen, zullen wij dat nog zijn. Herinnert gij u niet meer wat toen het antwoord was van uwe Regeering? Ons aanbod werd zeer op prijs gesteld, zoo heette het, maar geweren, munitie, neen......, alleen politiediensten mochten wij verrichten. En toch, op grond waarvan gunde men ons het heilige recht niet van iederen vaderlander, om zijn land weerbaar te maken? Maar ja, het was vrees geweest, vrees en nog eens vrees voor *ons*, die u bezielde; het zou immers wel kunnen gebeuren, dat wij de wapens tegen u keerden, niet waar? En heb ik niet goed geraden, indien ik de drijfveer van uw streven tot vorming van *een bij uitstek Nederlandsch Patriotische Beweging* hier, in *ons* land, ook vrees noem, vrees, met name Indiërs-vrees? Kunt gij mij ook zeggen, waarom de Belg wordt gehuldigd en gevierd om zijn trouwe en vurige vaderlandsliefde en waarom dezelfde gevoelens in ons worden gelaakt, bestreden en gestraft, als rebellie?

Welaan dan, heeren Nederlandsche patriotten, richt uw ,,*Oproep*" dan niet mede tot ons bruinen; bepaalt u slechts tot de blanken, van dezen zult gij niets te vreezen hebben, immers zij zullen geen wapens tegen zich zelven keeren! Gij hebt u in de kaart laten kijken; want inderdaad, uw schema is doorzichtig voor ons. Richt u uitsluitend tot de Nederlandsche patriotten om uw Nederlandsch-Nationale zaak te steunen, het gelag zal wel door ons worden betaald. Wij glimlachen om uw naief en kinderlijk klein gedoe, echt kinderlijk lokt ook uw Nederlandsche stem de vele millioenen zielen, die u niet verstaan zullen, omdat hun hart een andere taal spreekt.

Het zou echter kunnen gebeuren, dat het Indische vaderland op *ons* een beroep doet, op de landszonen; een beroep op onze offervaardigheid, op onze moed en onze liefde, op den trouw der Indiërs; maar dan zullen het Indische patriotten zijn, heeren, die zich dan bij millioenen zullen geven aan de zaak des vaderlands. Dat gij, Nederlanders, daarvan voordeel trekken zult, dat komt bij ons in de tweede plaats. *Onze* nationale zaak gaat voor. Dat gij in uwe naieviteit tracht hierin een niet-Nederlandsch vaderland, een Nederlandsch-Patriottische vereeniging op te richten, omdat uw eigen Nederlandsch vaderland u dikwerf pijnlijk doet dulden en bukken door weinig fiere voorzichtigheid, zooals gij in uw ,,Oproep" verklaart, laat ons koud. Gij hebt echter gelijk, Nederland handhaaft zich, handhaaft gij u ook, maar laat ons er buiten, s.v.p. Wij doen niet mee."

Tjipto Mangoenkoesoemo voegt hieraan afzonderlijk nog het volgende toe: ,,Immers Indië is nog altijd slechts een bezitting van Nederland, ergo rust de plicht, om het land te verdedigen op den Nederlander, den bezitter. Onze rol van bezitting te zijn is niets anders dan een passieve. Wat ook best overeen te brengen is met de omstandigheid, dat de Javaan gewoonlijk is een bezitlooze. Hij heeft niets te verdedigen, wat het verdedigen waard is. De beloften, door den heer Brandon ons gedaan, hebben de waarde van de suikertjes, die Sinterklaas strooit voor de kinderen, als hij jarig is. Wij gaan er niet op in, tenzij ons beloofd wordt absolute onafhankelijkheid binnen afzienbaren tijd. Neem dezen tijd niet te kort, zeg b.v. vijftig jaren. Maar dan pas kunnen wij er aan denken voor den Hollander te vechten. Voor minder dan de onafhankelijkheid wil de Indiër heusch zijn ziel niet verkoopen.

,,Wij spraken boven over de onafhankelijkheid. Het is niet onmogelijk, dat het ons kwalijk genomen wordt, dat oergevaarlijk woord in den mond te hebben durven nemen. Doch wij zouden dan graag hierop willen wijzen, dat de heer Brandon als zeker recht van zijn volk erkent de beschikking over eigen eigendom. Wanneer deze inderdaad een onvervreemdbaar recht is van elke natie, waarom zou dan het Indische volk dat recht niet mogen hebben? Onrijp zei de heer Brandon. Toch wel rijp genoeg om kanonnenvleesch te leveren, nietwaar? Kwestie van appreciatie!"

WAT DE CHINEES VERTELT.

Anti-Japan. De *Pewarta Soerabaja* deelt mede, dat onlangs te Soerabaja, op zijn doorreis naar Borneo, arriveerde de Japanner, *Banihiro Oro*, vertegenwoordiger der firma Tamba Schoten te Motomachi, om zich op de hoogte te stellen van de rubbercultuur en klapperteelt. Ook deed hij pogingen om een in-

Huis van een gegoeden Chinees, die buiten de Chineesche wijk woont (Bandoeng).

en uitvoerhandel op Japan te organiseeren..

Intusschen vermeerdert hier de activiteit der Japansche spionnen. Te Malang, Djombang en andere kleine plaatsen strijken zij neer, blijven geruimen tijd in de hotels hangen, zonder dat zij eenig beroep of bedrijf uitoefenen. Te Djombang is er één geweest, die ijstabletten verkocht; zijn nering had niet veel om het lijf. Toch hield hij er een eigen rijtuig op na. 't Blad vestigt er de aandacht op, dat

het op de Buitenbezittingen verre van rustig is, en dat het gevaar voor het bezit van Indië niet denkbeeldig te achten is. Voor een vreemde mogendheid zou het een welkome aanleiding zijn, om zich met de zaken in Indië te bemoeien, z.i. is noodig die vreemde gasten onder streng politietoezicht te houden.

De Japanner, *Menami*, heeft in de *Pertimbangan*, — zoo haalt de *Pewarta Soerabaja* verder aan — onbeschofte artikelen tegen de Ned.-Ind. Regeering geschreven en in bedekte termen gedreigd met een actie van Japan tegen Ned.-Indië. De Justitie heeft toen een huiszoeking gedaan in het redactiebureau van genoemd blad en daar brieven gevonden, welke aanwezen, dat hij in verbinding stond met personen, die naar het oordeel der Regeering, gevaarlijk waren voor de rust en veiligheid in N.-I. Dit heeft althans, volgens meergenoemd blad, de consul-generaal van Japan aan de *Sin Po* medegedeeld.

Onder de Japanners te Semarang heerscht groote ontevredenheid over het feit, dat een Japanner geboeid naar het politiebureau gebracht werd, omdat hij niet de bevelen van de politie had opgevolgd om pakkisten van den openbaren weg te verwijderen. Toen hij door een Eur. hoofdagent gearresteerd werd, wilden eenige Japanners zich daartegen verzetten. De hooge autoriteiten hebben 't noodig geacht deze zaak verder te doen onderzoeken. (*Pewarta Soerabaja*).

Aan datzelfde blad wordt medegedeeld, dat eenige Japanners naar Indië zijn gezonden door financieel krachtige lichamen, om te trachten door aankoop in het bezit te komen van particuliere gronden. Een leelijke streep door hunne rekening is, dat de Regeering meer en meer van die gronden tot het landsdomein terugbrengt. In Januari zou in Sumatra een vertegenwoordiger van een consortium komen, met het doel gronden in Atjeh te koopen en daar rubber op te planten.

Pestbestrijding. De Chineesche Raad te Djokdjakarta heeft volgens de *Perniagan* een vergadering gehouden ter bespreking van de pestbestrijding. Men kwam tot het besluit, om in 1917 alle Chineesche woningen af te breken, die gevaar opleverden voor de verbreiding dier ziekte. Indien de bewoners financieel niet in staat zijn nieuwe woningen voor eigen rekening te bouwen, zullen zij voor dit doel een voorschot krijgen, dat op gemakkelijke wijze bij payementen terugbetaald kan worden.

Kampong-verbetering. De Gouv.-Gen. heeft, na een bezoek te Semarang gebracht te hebben, uit de hulpfondsen, o.m. van het z.g. *Speroefonds*, een som van *f* 25000 bepaald voor de verbetering van de kampongs ter genoemder plaats. (*Perniagan*).

De gemeenteraad te Makasar besloot van gemeentewege over te gaan tot huizenbouw voor volkshuisvesting. (*Bintang Soerabaja*).

De S. I. te Semarang belegde een vergadering om het volk in te lichten over den aard van de woningverbetering in verband met de pestbestrijding en om nieuwe misstanden te voorkomen. De grenzen van de Chineesche wijk zullen samenvallen met de grenzen van de gemeente. Dit is aldus een bepaling, dat de Chineezen in neutrale wijken moeten wonen. 't Schijnt, dat de Inlanders hiertegen bezwaar hebben. (*Bintang Soerabaja*).

Geld vermorsen. Beweerd wordt, dat de Gouv.-Gen., na een bezoek gebracht te hebben aan de opleidingsschool te Magelang, zich uitgelaten heeft, dat deze school te mooi is. Wat is er feitelijk tegen zulk geld vermorsen te doen? vraagt de *Perniagan*. De vorige Gouv.-Gen. moet ook dergelijke opmerkingen gemaakt hebben, o.a. toen hij de opleidingsschool te Serang had bezocht. En toch heeft men later op dezelfde wijze weer nieuwe gebouwen opgericht, waarvan de kosten in de honderdduizenden beloopen. De kweekschool te Poerworedjo heeft niet minder dan 3½ ton gekost! Voor de M.U.L.O. en kweekschool te Tondano is 8 ton uitgetrokken. Het blad vermeent, dat op deze wijze te veel geld voor de Inl. onderwijsgebouwen wordt besteed, en dat het zeer verklaarbaar is, wanneer daarover hard gemopperd wordt. Er wordt veel te veel op de sierlijkheid gelet. Het blad onderschrijft volkomen hetgeen de Hollandsche pers zegt, n.l. dat waar men in de toekomst vooral op onderwijsgebied voor steeds grootere uitgaven komt te staan, gehoopt mag worden, dat van regeeringswege gezorgd worde, dat de grootst mogelijke zuinigheid betracht wordt.

Van Vreemde Koloniën.

De entente-voorwaarden.

Zij zijn ons niet meegevallen. Wel willen wij de uitgesproken verklaring, dat op dit oogenblik een vrede onmogelijk is, nog niet beschouwen als een volstrekt afsnijden van de mogelijkheid ton toenadering, want overvragen is nog niet altijd afwijzen van een meer schappelijken prijs, maar tegengevallen zijn de voorwaarden ons toch zeer. Zal naast ontruiming van 't door de centralen bezette gebied in Europa, ook als vanzelf sprekend gedacht zijn aan ontruimingen door de entente van 't bezette gebied in Azië en Afrika? Zoo dit 't geval is, zou er in dien grondslag een ruilmiddel liggen bij den vrede, maar niet vóórdat de onderhandelingen beginnen. Geheel onaannemelijk is en blijft: verbanning van 't Turksche keizerrijk buiten Europa. 't Vermeesteren van Constantinopel, het beheerschen van den toegang tot de Zwarte Zee zou een eisch van Rusland als „overwinnaar" hebben kunnen zijn, maar zoolang de centralen zich niet als machteloos terneer geworpen erkennen, kunnen en mogen zij er niet aan denken een dergelijken eisch in te willigen. Geeft de entente ten opzichte hiervan niet toe, dan is geen overeenstemming mogelijk. Engeland en Frankrijk gunnen echter Constantinopel ook niet gaarne aan Rusland, komt 't tot marchandeeren, dan zal die eisch wel niet als een onaantastbare voorwaarde gelden. Het moet verwondering wekken, dat rijken, die zelf vele mohamedaansche onderdanen tellen, dezen eisch hebben durven uitspreken. Hij kan niet nalaten kwaad bloed bij vele islamieten te zetten. Zij vereeren den Grooten Heer te Stamboel als hun paus; hem uit de heilige stad verbannen is een kiesche en geen handige politiek.

Willen de geallieerden inderdaad vechten totdat de voorwaarden, zooals gesteld, door de centralen moeten worden aangenomen, dan, ja dan hebben wij zeker verkeerd geprofeteerd, want dan zal er nog lang gestreden moeten worden. Wij gelooven echter nog dat 't anders zal loopen. De hoogste prijs is genoemd, de verkoop bij afslag zal nu beginnen. De centralen kunnen wereldkundig maken welke voorstellen zij ter tafel hadden willen brengen, indien hun poging om tot een conferentie te komen ware aangenomen. Gebeurt dit, dan blijft eenige hoop op gedachtenwisseling over; al gaat deze met groote animositeit gepaard toch kan zij als inzet van een onderhandeling beschouwd worden, waaruit, met nemen en geven, ten slotte overeenstemming verkregen wordt.

De Britsche koloniën in 1916.

Hoewel niet meer geheel up to date meenen wij de gegevens, die de „Times" bijeenbracht over de groote Br. koloniën in 't verstreken jaar, toch nog in 't kort te mogen weergeven.

Canada.

In een nieuwjaarsrede herinnerde de oud-minister-president Borden, dat de toezegging werd gedaan om de totale sterkte van de dominion's troepen in 't veld van 250.000 op 500.000 man te brengen. Dit zal, naar hij verwacht, zonder dienstplicht te bereiken zijn.

In den aanvang van 1916 werd teleurstelling ondervonden door misstanden in den aanmaak van granaten en kartetsen. Dit leidde tot het heengaan van Sir Hughes als minister van munitie, deze uitte toen tal van klachten tegen de Br. militaire autoriteiten.

't Canad. parlement kwam van Januari tot Mei bijeen. Ternauwernood was de zitting geopend, toen 't historische gebouw, waarin zij gehouden werd, geheel in de asch werd gelegd. De eerste steen voor een nieuw huis is reeds gelegd. 't Belangrijkste deel van den zittingsarbeid werd aan de financieelen toestand gewijd. 't Budget weerspiegelde den bloei van 't land. Je scheiden van de oorlogsuitgaven, was 't overschot 9 millioen pd. st. Maar daar staat de toeneming van de nationale schuld tegenover. Volgens de officieele mededeeling steeg deze met 26.200.000 pd. st. Maar daarnaast kan weer bemoedigend worden gewezen op de omzetting van een nadeelige handelsbalans van 60 millioen in 1910, in een voordeelige van 40 millioen in 1916.

In 't laatst van Juni werd bekend, dat de hertog van Connaught zijn post van gouverneur-generaal zou verlaten. In October verliet hij de kolonie, na een bestuur van 5 jaren. De hertog van Devonshire is zijn opvolger.

Zuid Afrika.

Z. A. gaf in 1916 zijn contingent voor den strijd in Europa, en voordien in Duitsch Oost-Afrika. De ontwikkeling van 't land leed weinig onder den oorlogsinvloed. Den handel ging 't goed. De staatsspoorwegen werden uitgebreid, de goudproductie bereikte een ongewoon hoog cijfer.

De zitting van 't parlement, medio Februari geopend, trok de aandacht door hevige aanvallen op 't beleid van Botha en zijn kabinet, door de Nationalisten onder leiding van generaal Hertzog. Generaal Botha vond echter steun bij de Unionisten. 't Kwam, ook buiten 't parlement, tot heftige scenes, toen voor de soldaten, die in Europa gingen vechten, een zelfde soldij werd geëischt als voor die, welke in Duitsch O. A. strijden, maar de Unionisten hielpen de regeering aan een meerderheid voor hare weigering.

Door de afwezigheid te velde van generaal Smuts, was de taak van Botha zeer zwaar, maar hij vond bij zijn staatkundigen arbeid nu vooral steun van den minister van spoorwegen Burton.

Na 't sluiten van de zitting brachten meerdere leden van 't parlement een bezoek aan Engeland.

Het bestuur van Z. W. Afrika heeft aan Z. A., in 1916, 206000 P.S. gekost. De uitgaven voor den krijgstocht in Duitsch O. A. worden, tot ultimo Maart 1917, op 2.250.000 P.S. geraamd.

Australië.

1916 heeft wel beweging in de kroonkolonie gebracht. 't Telde nog maar weinige dagen, toen in Victoria een werkstaking uitbrak van havenarbeiders en mijnwerkers. De eerste minister Hughes bezocht Engeland, hij maakte de heenreis over Canada, de

terugreis over Zuid-Afrika. Hij had in Londen en Parijs belangrijke bijeenkomsten, vooral in verband met de oorlogstoestanden. Bij zijne terugkeer in Australië wilde hij tot invoering van militairen dienstplicht komen, maar een volksreferendum op 29 October gehouden, bracht een meerderheid van 61000 tegenstemmers. De genoemde strijd had de gemoederen in heftige schudding gebracht, maar Hughes vond in de geleden nederlaag nog geen reden om als minister-president af te treden.

De belangrijke maatregelen van binnenlandsch bestuur in 't afgeloopen jaar genomen, hebben meest alle betrekking op deelneming aan den oorlog of uitbreiding van de eigen weermacht van den statenbond.

Br. Indië.

In den aanvang van 't jaar werd Lord Chelson aangewezen om Lord Hardinge in April als onderkoning op te volgen. Wij wezen destijds op de grootte van den sprong, die hem van kapitein bij een territoriaal regiment in de Himalaya op den troon bracht. Niettegenstaande enkele woelingen van Mohamedanen, heeft hij de rust overigens niet alleen kunnen bewaren, maar Indië heeft blijken van groote loyaliteit ten opzichte van 't moederland blijven geven. Toen de klachten over de expeditie in Mesopotamië hiertoe aanleiding gaven, riep hij den opperbevelhebber, Sir Beauchamp Duff ter verantwoording terug, Sir Ch. Mouro verving hem als zoodanig.

Van politieke beteekenis was de aanbieding, door 19 van de 27 gekozen leden van de wetgevende raad, aan den onderkoning van een reeks voorstellen voor constitutioneele wijziging in de richting tot zelfbestuur. Als een voorloopig bescheid hierop, wordt de mededeeling beschouwd, dat Indië in de conferentie van den oorlogsraad zal worden vertegenwoordigd door Mr. Austen Chamberlain, secretaris van staat, en twee speciaal hiervoor uit te kiezen mannen van beteekenis.

't Passenstelsel in Belgisch Kongo.

Waar de administratie van een bezet gebied tot een geregeld bestuur en beheer wil komen, moet zij ten slotte, als er geen burgerlijke stand wordt aangehouden, tot het passenstelsel overgaan. De ondervinding heeft dit als 't zekerste, en in vele gevallen zelfs als 't onontbeerlijke middel aangewezen. Voor Belgisch Kongo schijnt men nu ook tot deze overtuiging gekomen te zijn. De noodzakelijkheid is gebleken, ieder volwassen inlander te kunnen identificeeren, die zich in Kongo of de omliggende landen ophoudt. Een decreet van 16 November 1916 legt ieder inlander de verplichting op zich hiervoor te laten inschrijven op controlelijsten, hij ontvangt dan een identiteitsbewijs, dat hij bewaren moet. Onttrekking aan dien plicht is strafbaar.

Om de veelvuldige en veelal doellooze verplaatsingen te beperken, zullen paspoorten moeten worden gevraagd bij verandering van landschap, alsook voor hen, die tot geen bepaalde gemeente wenschen te behooren.

Kongo leening.

Eenige maanden geleden werd melding gemaakt van een groot bedrag, door de Belgische regeering van Engeland geleend, tegen zoodanig onderpand, dat daardoor de Kongokolonie zoo half en half als een Britsch pand kon worden beschouwd. Hierop is, zij 't laat, nu een tegenspraak verschenen. Vooreerst wordt de kolonie geheel afgescheiden beheerd, haar geldmiddelen staan buiten de Rijksfinanciën, maar voorts heeft de kolonie zelf ook geenerlei aanwijzing van een onderpand gedaan. Alleen is waar, dat zij van Engeland een groote som heeft geleend, om de ontwikkeling van 't land in vaste banen te leiden, maar de aflossing zal op de gewone wijze, geheel berustend op onderling vertrouwen, op aangegeven tijdstippen plaats hebben.

Br. Indische samenzwering.

Den 7en Januari werd te Calcutta vonnis geveld over 17 Britsch-Indische samenzweerders uit Lahore, die aan de Br. heerschappij een einde hadden willen maken. Volgens uitingen tijdens het onderzoek zouden Duitsche agenten in Amerika, waar de zaak gedeeltelijk is uitgebroeid, steun aan de belhamels hebben verleend. Zes beklaagden zijn ter dood veroordeeld, een tot levenslange verbanning, vier tot levenslange, een tot 2 jaren gevangenisstraf; vijf zijn vrijgesproken.

Ook O. W.

Koning Christiaan X heeft het verdrag van afstand van de Deensche Antillen aan de Vereenigde Staten van Noord-Amerika geteekend. De V. S. mogen dit wel als een oorlogsoverwinning beschouwen en Denemarken kan 't als oorlogswinst boeken. Wij teekende vroeger reeds aan, dat de koop niet zoo vlot en zonder verzet van derden, zou zijn verloopen, indien andere belanghebbenden de handen niet hadden vol gehad. In 't laatst van Januari zal de overhandiging van de bevestigende stukken in New-York plaats vinden, daarna zal Amerika 25 millioen dollars in goud uitbetalen. Is dit geschied, dan zal tot de omwisseling der vlaggen op St. John worden overgegaan. Daar Amerika na de uitwisseling van de geratificeerde stukken desverkiezend 90 dagen mag laten verloopen alvorens de geldstorting te doen, kunnen de onderdanen nog enkele maanden blijven in den tweeslachtigen, zonder moederland of met twee moederlanden, zooals men 't nemen wil. Waarschijnlijk zal de nieuwe meester hen niet lang in 't onzekere laten.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Een Hindoe-tempel gevonden?

In het verslag over het tweede kwartaal van den Oudheidkundigen Dienst in Ned. Indië, wordt medegedeeld, dat de heer van Stein Callenfels bij zijn reizen door de afdeelingen Kediri, Toeloengagoeng en Blitar verscheidene tot nog toe onbekende oudheden, voornamelijk beelden en enkele inscripties, heeft ontdekt, welke in dat verslag (blz. 46 vgg.) nader worden omschreven.

In verband hiermede lijken de volgende aan de „Nieuwe Soerabaja Courant" ontleende mededeelingen, van belang, want vermoedelijk hebben ze betrekking op nadere vondsten van genoemden heer.

De „N. S. Crt." dan schrijft:

„Met den weg over de Lahor, die ons een goede verbinding tusschen Kediri en Pasoeroean verzekert, vordert men flink.

Bij de ingravingen, die noodzakelijk moesten gedaan worden, heeft men allerlei ontdekkingen gedaan.

Zoo heeft men verschillende voorwerpen gevonden, welke er op wijzen, dat hier òf vroeger een Hindoetempel heeft gestaan, òf dat men er een heeft willen bouwen, doch niet verder is gekomen dan de fundamenten.

Dit blijkt uit de groote hoeveelheid oude roode metselsteenen, welke in den omtrek van de Lahor overal op de heuvels worden aangetroffen.

Deze steenen werden verzameld om, na fijn gestampt te zijn, dienst te doen bij het bouwen der landhoofden van de nieuwe brug.

Maar niet alleen die steenen gaven aanleiding tot het zooeven genoemde vermoeden.

Er zijn op een plaats verscheiden mooi bekapte brokken bazalt of graniet gevonden.

Dit zijn langwerpige stukken steen, die een balkvorm vertoonen, terwijl ze aan één zijde van een inkeping zijn voorzien.

Op dezelfde plaats, waar men groote steenen heeft gevonden, zijn ook verscheiden Hindoebeelden opgegraven. Deze zien er minder mooi uit, doordat ze bij de uitgraving tamelijk beschadigd zijn.

Naar aanleiding van deze opgravingen heeft de heer Van Stein Callenfels, inspecteur van den oudheidkundigen dienst, in gezelschap en met behulp van den heer Heyman, directeur der gewestelijke werken van Kediri, daar ter plaatse een onderzoek ingesteld.

De heer Van Stein Callenfels was van meening, dat hier vroeger een poort van een tempel heeft gestaan.

Dadelijk zijn verdere gravingen daar ter plaatse verboden.

Men had reeds een begin gemaakt met die groote steenen voor den nieuwen weg te gebruiken, doch ook dit is verboden.

Oude Javanen, die daar altijd hebben gewoond, deelen verder nog mede, dat vroeger bij den aanleg van den spoorweg veel oude metselsteenen uit deze streken zijn weggehaald, en ook, dat bij die gelegenheid verscheiden beelden zijn ontdekt, die echter alle zijn weggevoerd.

Ten slotte werd ons nog medegedeeld, dat een dier arbeiders bij het graafwerk een pot met munten had gevonden.

Zooals vanzelf spreekt, is de pot verloren gegaan en hebben de Inlanders de munten onder elkander verdeeld. Heel gemakkelijk konden we er enkele machtig worden; de meeste zijn erg beschadigd. Het zijn bronzen of koperen munten, ter grootte van een cent, in het midden voorzien van een vierkant gat. Aan beide zijden stonden 4 teekens, die veel op Chineesch schrift gelijken. Er waren verschillende soorten, met verschillende teekens, doch alle even groot.

't Is te hopen, dat het gouvernement spoedig door flinke werkkrachten deze opgravingen verder voortzet. Wie weet, wat hier nog onder de oppervlakte verborgen is."

De Indische Mercuur.

No. 2 opent met een levensbeschrijving van Mr. N. P. van den Berg, die aan veelomvattende kennis een zeer groote bescheidenheid paarde, welke laatste eigenschap vooral uitkomt als we in de biografie „ondertekend A. D., lezen dat de overledene herhaaldelijk aangezocht is lid en vice-president van den Raad van Indië te worden en tot tweemaal toe zelfs Gouverneur-Generaal, waarvoor hij echter steeds heeft bedankt.

Prof. Dr. F. A. F. C. Went schrijft over de eerste leerstoel voor phytopathologie aan een der Nederlandsche Rijks-Universiteiten, die door de benoeming van Mej. Dr. Johanna Westerdijk tot buitengewoon hoogleeraar te Utrecht is tot stand gekomen. Mej. Westerdijk is in Indië geen onbekende; in 1913—14 was ze te Buitenzorg en maakte daar studie van verschillende tropische plantenziekten. Een mooi portret van de eerste vrouwelijke hoogleeraar in Nederland is aan de beschrijving toegevoegd.

Prof. Dr. J. J. van Loghem houdt eene beschouwing over het gele koortsgevaar voor Ned. Indië. Het gevaar schuilt volgens schr. in de omstandigheid, dat de gele koorts zich sedert de opening van het Panamakanaal in de richting van Indië uitbreidt.

De heer J. Sibinga Mulder wijdt een artikel aan de kolonie Suriname, die z. i. in de eerste plaats behoefte heeft aan een goed werkend landbouwcrediet met deskundige leiding, in een en dezelfde hand. Daar we veronderstellen, dat deze beschouwing een onderwerp van bespreking zal uitmaken voor den samensteller der rubriek „West-Indië" in dit Weekblad, zullen wij er verder niets van zeggen, maar alleen het verheugende nieuws constateeren, dat de heer Sibinga Mulder zijn opstel begint met de mededeeling, dat de kolonie Suriname weer eenige belangstelling in het Moederland geniet.

Overigens bevat dit Ind. Mercuur-No.: De pisangmot, door S. Leefmans, besproken door Dr. J. Westerdijk. — Een opkomende cultuurstreek in Tapanoeli, door W. J. Beck. — Theecongres met tentoonstelling. — De noodzakelijkheid eener algemeene classificatie en de kaarteering der gronden van Ned. Indië. — De overzeesche handel en de oorlog. — Cultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Menschenetende Bataks?

We lezen in de „N. R. Crt." van 13 dezer:

„Het Bataksch Instituut verzoekt ons mede te deelen: De mededeelingen in de bladen over de „menschenetende Bataks", in verband met de onlusten in Tapanoeli, zijn o. i. volkomen ongeloofwaardig. De moord op den gezaghebber Muller

had trouwens plaats in de grensstreek der onderafdeelingen Baroes en Hoogvlakte van Toba. De (vroegere) menscheneters kwamen het laatst voor in de Pakpaklanden.

Omtrent de nieuwe secte der Parhoedamdam is nog niets met zekerheid bekend.

We nemen er gaarne acte van, dat het ter zake geheel deskundige Bataksch Instituut het volkomen ongeloofwaardig acht, dat er nog Bataks met kannibalistische neigingen bestaan. Ook ons kwam blijkens ons desbetreffende onderschrift het bedoelde bericht niet zoo dadelijk geheel betrouwbaar voor, maar in geval van opstand, en dus opwinding, kunnen tot dusverre sluimerende neigingen wel weer in daden omgezet worden. Daar uit het bericht kon worden opgemaakt, dat kapitein Meyroos het had verstrekt, vonden wij toch ook, dat het niet zonder meer als ongeloofwaardig mocht worden beschouwd."

Ceres. Orgaan van het Wageningsch Studenten-Corps.

In het Januari-Nr. is opgenomen het verslag eener voordracht van den heer Surianingrat over de huidige volksbeweging in Ned. Indië. — Verder het overzicht eener lezing van den heer Ratu Langi over onderwijs en weerbaarheid van Indië. — Eindelijk het vervolg van P. L. Lohr's „Het leven van den suikerchemist in Nederlandsch Indië".

Catalogus der Koloniale Bibliotheek.

Bij Mart. Nijhoff te 's-Hage verscheen eene opgave van aanwinsten over de jaren 1914 en 1915 der Koloniale Bibliotheek van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië en het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage.

Voor de leden van genoemde instellingen is deze vervolg-catalogus gratis verkrijgbaar, wanneer er aan den Bibliothecaris om wordt verzocht.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

Het 15 Jan.-Nr. bevat een artikel over de cassave als cultuurplant en voedsel in Ned. Indië en de cassaveproducten voor de wereldmarkt. Kort achter elkaar zijn over dit onderwerp twee monografieën verschenen, waarop bereids dezerzijds de aandacht werd gevestigd, en waaruit de gegevens voor genoemd artikel zijn geput.

De Indo-Nederlandsche Wetgeving.

Bij „Elsevier" te Amsterdam verscheen Afl. 74 (1915, No. 1—525) van de „Indo-Nederlandsche Wetgeving. Staatsbladen van Ned. Indië, bewerkt en met aanteekeningen voorzien door Boudewijnse, G. H. van Soest, K. H. Boers en P. J. F. van Heutsz".

Bij de aflevering is gevoegd de titel van jaargangen 1913—1914 (vormende het 19e deel), zoomede de registers op dat deel.

Koloniaal Tijdschrift. Januari 1917.

De heer P. H. van der Kemp opent deze afl. met een bijdrage tot de politieke geschiedenis van het eiland Timor, nl. het ontslag en herstel van J. A. Hazaart als resident van Timor in 1818—1819. Het is niet doenlijk om van dit artikel in een kort bestek een overzicht te geven; trouwens het wordt in een volgende afl. nog vervolgd.

Controleur A. Bagchus besluit zijn beschouwingen, getiteld: „Een en ander uit de praktijk der heffingen en diensten op de particuliere landerijen in de afdeeling Buitenzorg".

Oefende de ingenieur E. P. Wellenstein in verschillende periodieken van den laatsten tijd critiek op de samenstelling en de werking van het Departement van Gouvernementsbedrijven, ook in het Koloniaal Tijdschrift vindt hij nu gelegenheid daartoe, door de begrooting van dat Departement voor het jaar 1917 onder handen te nemen.

De heer S. Kalff geeft het slot van „Een Indische Secretaris in 1825", nl. W. van Hogendorp.

Voorts maakt de Indische Begrooting voor 1917 voor den heer Ch. P. J. Blok het onderwerp eener bespreking uit.

Overigens de gewone maandelijksche rubrieken: Kroniek, waarin „Tertius" behandelt: Indië op het Binnenhof; Defensie weder; Djambi-kritiek; De Indische Mijnbouw-politiek. — De D. T. (draadlooze telegrafie); Japan over Indië. — Inlandsch en Chineesch persoverzicht, door Walbeehm. — Vreemde koloniën, door H. D. — Bibliographie, door H.

Indische Zeemenschen.

In No. 1 van den nieuwen jaargang van „Eigen Haard" houdt de heer S. Kalff een causerietje over het geloof aan meerminnen en meermannen, aan wier bestaan men onbegrijpelijker wijze zoo lang geloofd heeft. Zelfs de geschiedschrijver Ds. Valentijn, was van het bestaan heilig overtuigd en beschrijft ons zoo'n half-mensch-half-visch-wezen, dat in 1712 op Boëroe was gevangen. Merkwaardig is het echter — de heer Kalff wijst er op, — dat de Indische Plinius (de verlichte G. E. Rumphius) nergens in zijn bekend werk „D'Amboinsche Rariteitkamer" gewag maakt van de verschijning van meerminnen, zelfs geheel zwijgt van eenige kroniek of overlevering daaromtrent.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Vrijdag 26 Jan. a.s. zal *Mej. Kitty Ament* uit Apeldoorn, in het „*Gebouw van den Nederl. Protestantenbond*", *Boothstraat 7*, *Utrecht*, een voordracht houden over „*Indische Kunst en Muziek*", met lichtbeelden en een groote verzameling kunstvoorwerpen en demonstratiemateriaal.

Onlangs teruggekeerd van een reis door Java, Bali en Sumatra, heeft Mej. Ament zich ten doel gesteld de Indische Kunstuitingen op verschillend gebied, met een reeks van voordrachten in ons land meer populair te maken, door veel wat voor onze Westersche beschaving vaak onbegrijpelijk lijkt, te *verklaren*, in *verband* met Europeesche kunst en muziek.

Deze voordrachten, waarvan de baten bestemd zijn voor de Javaansche meisjesscholen (de bekende Kartini -en Kardinoscholen), hadden groot succes in de verschillende plaatsen, waar spreekster optrad, o.a. den Haag, Rotterdam, Delft, enz.

Het Bestuur der afd. *Utrecht en Omstreken* vertrouwt, dat Vrijdagavond, 26 Jan., onze leden in grooten getale zullen opgaan naar de Boothstraat, om te genieten van het vele goede en schoone, dat daar wordt aangeboden, maar tevens om door hun tegenwoordigheid een blijk te geven van instemming en ingenomenheid met het doel, dat Mej. Ament zich heeft gesteld.

HET BESTUUR.

Van het Koloniaal Instituut te Amsterdam:

Het *Koloniaal Instituut* heeft het denkbeeld in overweging genomen om, ter herdenking van het 300-jarig bestaan van de hoofdplaats van Nederlandsch-Indië, in de eerste helft van 1919 een te Amsterdam te houden *Nationaal Koloniaal Congres* te organiseeren.

Uitstel Tentoonstelling van Fotografieën uit de Nederlandsche Koloniën.

Luidens Art. 1 van het door haar gepubliceerd „Programma" voor de te Amsterdam te houden tentoonstelling van Fotografieën uit de Nederlandsche Koloniën, stelde de Vereeniging Koloniaal Instituut zich voor, die tentoonstelling te doen plaats hebben in de maand Mei 1917.

Tijdsomstandigheden, die o.a. de verzending van foto's en negatieven uit Indië zeer bemoeilijken en op vele plaatsen de (amateur)-fotografen dwingen tot werkeloosheid door gemis van fotografische grondstoffen, als papier, chemicaliën, gevoelige platen, enz., deden het Koloniaal Instituut besluiten de bedoelde tentoonstelling uit te stellen tot Jan.-Febr.-Maart 1918.

In verband hiermede is de onder Art. 6 van het „Programma" bedoelde termijn van inzending der inschrijvingsbilletten verlengd van 1 Oct. 1916 tot 1 Juli 1917, terwijl de uiterste termijn voor de inzendingen zelve is gesteld op 1 September 1917 (Art. 7 van het „Programma").

Het Koloniaal Instituut vertrouwt, dat nog velen gebruik zullen willen maken van de gelegenheid om hunne inzendingen tijdig (vrachtvrij) te doen toekomen aan het *Algemeen Secretariaat* van het *Koloniaal Instituut*, Sarphatistr. 36, Amsterdam.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).
Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).
Leeraar in de wiskunde.
Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).
Gouvernements-arts met ervaring in bacteriologischen laboratorium-arbeid voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.)
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:
Civiel-ingenieur;
Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur);
Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken;
Opzichter;
Tijdelijk bouwkundig opzichter.
Bij den dienst van het mijnwezen:
Ingenieur;
Tijdelijk geoloog;
Opziener.
Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Civiel-ingenieur;
Werktuigkundig ingenieur;
Ingenieur voor het signaalwezen.
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:
Adspirant-ingenieur;
Tijdelijk adspirant-electro-technisch ambtenaar;
Instrumentmaker 2de klasse;
Hoofdboekhouder;
Commies.
Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Bij de Gouvernements-marine:
Derde stuurman;
Leerling-machinist.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

Nederl. Staatscrt. van 2 Januari 1917, No. 1.)

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,

Rokin 55, Amsterdam.

Verstrekt VOORSCHOTTEN tegen diverse zekerheid ook aan Ind. ambtenaren en verlofgangers. Neemt gelden in deposito tegen **5 pCt** 's jaars.

J. N. MULLER,

En gros
Singel 233
Telephoon 6011.

Amsterdam

En détail
Paleisstraat 45
Gevestigd 1826.

Fabriek en Magazijnen van Koffers, Tasschen en fijne Lederwaren.

J. VAN DER LUGT & Co.,

WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 -:

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

HET UNIFORMHUIS

Civiel- en Uniformkleeding

Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURGWAL 130 AMSTERDAM

AU BONHEUR DES DAMES

Piet Heinstraat 117 Telefoon 9066
DEN HAAG.

BALANS-UITVERKOOP

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

Adverteeren doet verkoopen.

N. V. Maatschij tot Detailverkoop van

AARDAPPELEN

Kantoor: Z.-O. Binnensingel 106. Tel. Haag 7982.

Over een bedrag van **f 20.-** wordt f 1.- terugbetaald.

Steeds prima soorten

Over een bedrag van **f 20.-** wordt f 1.- terugbetaald.

DE WAGENS KOMEN 3 MAAL PER WEEK AAN HUIS.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Mousselines de laine.

Japonstoffen.

Stalenverzending op aanvrage.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

TANDHEELKUNDIGE INRICHTING, Nieuwstraat 10.

E. J. OFFERHAUS, Dentist.

KUNSTTANDEN. GEBITTEN.

Spreekuur alle werkdagen 9-12-1½-4. **DEN HAAG, Telephoon 7352.**

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,

's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.

Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.

Theoretische en practische, volledige opleiding van Dames tot Costumière, 1e Coupeuse, Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

J. B. HEIJDEMAN,

CONFISEUR. - PATISSIER.

Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.

Speciaal adres

Zoute Krakelingen.

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348

'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

N°. 4. Donderdag 25 Januari 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Over Inlandsche Bestuursambtenaren.

Den laatsten tijd zijn er in verschillende Indische dagbladen stukken verschenen, waarin aangedrongen wordt op verbetering der positie van de lagere Inl. bestuurs-ambtenaren, en wel van de onderdistricts hoofden en schrijvers in de eerste plaats.

Gaan we de traktementen der verschillende Inl. bestuursambtenaren na, zoo merken we, dat die van regent met ƒ 1000.— of ƒ 1200.— 'smaands tot onderdistrictshoofd op ƒ 100.— nogal uiteenloopen.

Nemen we in aanmerking, dat de levensstandaard over het algemeen hooger wordt voor Inl. ambtenaren, dat ook voor hen vermeerdering van kennis, beteekent vermeerdering van weelde of behoeften, zoo zal niemand kunnen ontkennen, dat de bezoldiging van de assistent-wedono's niet voldoende te noemen is, in aanmerking genomen de opleiding, welke ze genoten, het werk, dat ze te verrichten hebben en den voet, waarop ze als vertegenwoordigers van het gezag hebben te leven.

Onlangs werd in de *Java-bode* door iemand, die zich *Kromo* noemt, een lans gebroken voor de positieverbetering der ass.-wedono's, door Kromo vergeleken bij het kader van het leger. Gaat die vergelijking, zooals trouwens elke vergelijking, slechts tot op zekere hoogte door, het is niet te weerspreken, dat het ambt van onderdistrictshoofd een zeer belangrijke schakel is van den keten der Inl. bestuursambtenaren en dat de taak, welke op de schouders dier hoofden rust, belangrijk en veelomvattend is.

Niet alleen toch moet hij aanteekening houden van *geboorten* en *sterfgevallen*, van *huwelijken* en *echtscheidingen*, maar ook is hij belast met het nauwkeurig bijhouden der registers aangaande den *veestapel*. Voorts moet hij hulp verleenen bij en toezicht houden op het aanleggen van nieuwe passars en wegen en het onderhouden van bestaande, doch hij is ook belast met het toezicht op het onderwijs der *dessa-scholen* en moet hij maatregelen beramen om het schoolverzuim te beperken. Hij moet zorgen dat de landrente en andere belastingen op tijd worden geind en waken tegen ongeoorloofden druk op den kleinen man van de zijde der dorpshoofden.

Den controleur of de hoogere Inl. bestuursambtenaren heeft hij op dier dienstreizen te vergezellen en hun alle gevraagde inlichtingen te verschaffen. Voorts is hij het, die in tijden van *epidemieën* de bevolking met raad en daad moet bijstaan en geneesmiddelen uitdeelen, terwijl hij trachten moet de bevolking op bevattelijke wijze eenige begrippen omtrent hygiëne bij te brengen, en haar moet wijzen op de heilzame werking der afdeelingsbanken.

Hij heeft te waken voor de rust en voor de veiligheid van lijf en goed in zijn onderdistrict; overtreders en boosdoeners moet hij opsporen, vatten en aan de bevoegde macht overleveren, terwijl hij van een justitioneel onderzoek een behoorlijk proces-verbaal moet opmaken, en — voegt Kromo er ondeugend aan toe — hij moet zorgen, dat hij uit het gedrang blijft, wanneer Europeesche en Inlandsche superieuren tegenstrijdige bevelen geven. Hij moet alles en nog wat, is in zeker opzicht een waar Manusje-van-alles, en de dessaman, conservatief tot in hart en nieren, verwacht van hem ook alles, van hem, den drager van het gezag, en de titel „algemeene vader", welke deze hem toekent, is een uiting van achting en eerbied.

Een ass.-wedono kan dan ook veel voor zijn district wezen: een steun voor de bevolking, die bij ongelukken, tegenslag of ziekte bij hem aanklopt en van hem hulp, althans raad en voorlichting verwacht. Maar ook den Europeeschen ambtenaren kan hij van veel dienst zijn; voor den bestuursambtenaar, zijn chef, in de eerste plaats maar niet minder voor den veearts, die ter verbetering van den veestapel, voor den landbouwleeraar, die voor de bevordering van den landbouw zijn onderdistrict bezoekt. Het welslagen van de maatregelen door hen voogeschreven, om nog niet te spreken van de voorschriften door den medicus uitgevaardigd in tijden van epidemieën, hangt voor een goed deel af van de medewerking van den ass.-wedono, van het vertrouwen, dat hij bij de bevolking geniet en van de wijze, waarop hij met den dessaman weet om te gaan. En de man, op wiens jeugdige schouders een vrij omvangrijke taak rust, geniet het enorme inkomen van ƒ 100.— 's maands, benevens huishuur-indemniteit van ƒ 10.— tot ƒ 25.—: ƒ 15.— vergoeding voor reiskosten en ƒ 2.50 voor schrijfbehoeften, in het geheel dus ƒ127.50.

Daarvan moet hij met vrouw en kind leven, behoorlijk gekleed gaan, eenige bedienden betalen, voor zijn dienst een paard en bendy houden, eenige boeken aanschaffen, contributie betalen voor een societeit, een deel van een abonnement op een dagblad, terwijl hij zich — hetzij dan ten rechte of ten onrechte — verplicht acht om steeds de noodige dranken en sigaren in huis te hebben, ten einde dorstige of vermoeide reizigers, meestal ambtenaren op dienstreis, te kunnen laven of verkwikken. Maar dan zijn we er nog niet. Den ass.-wedono is er, met het oog op zijn bevordering, veel aan gelegen, den naam te verwerven van een goed politieman te wezen. Dat kost echter ook weer geld. Wel mogen de Inl. bestuursambtenaren opgeven, hoeveel geld door hen besteed wordt voor politiezaken, en krijgen ze die gelden vergoed, doch de praktijk schijnt te spotten met de theorie, want meermalen is mij van geloofwaardige zijde verzekerd, dat de Inl. ambtenaar, vreezend, dat zijn chef den post voor politie-uitgaven te hoog zou vinden, uit eigen zak een deel der onkosten betaalde, wat wil zeggen, dat hij er zich voor in schulden stak.

Nu zal menigeen waarschijnlijk zeggen, dat het lidmaatschap van de soos wel van het budget kan verdwijnen, doch dan vergeet hij dat van hooger hand vaak gaarne gezien wordt, dat een ass.-wedono lid is van de naburige societeit op de afdeelingshoofdplaats, niet op de gewestelijke hoofdplaats. Verschillende dier kleine societeiten hebben dan ook de contributies der Inl. ambtenaren noodig, al bedraagt die voor de lagere ambtenaren slechts ƒ 1. 's maands, om in stand te kunnen blijven.

Maar hoe het alles bijeengenomen, mogelijk is met een inkomen van ƒ 127.50 *to make both ends, meet*, is een onbegrijpelijke zaak. Niet zelden moet zoo'n ambtenaar, indien de ouders niet kunnen bijspringen, schulden maken en dat is met het oog op zijn conduite-staat, ook gevaarlijk.

Als candidaat-Inl. bestuursambtenaar heeft hij gewoonlijk niet veel kunnen oversparen en nu geeft het gouvernement hem bij zijn bevordering tot ass.-wedono wel een renteloos voorschot van ƒ 300.— doch een eenigszins passende inrichting kost al gauw een ƒ 500.—. Hoe aan het meerdere te komen? Leenen, dus zich in schulden steken, en elke maand een vrij aanzienlijke korting op het tractement zich zien inhouden.

Het is dan ook zeer toe te juichen, dat de Regeering eindelijk den toestand van Indië's financiën voldoende vindt om op de begrooting voor 1917 den post voor verbetering der positie van de onderdistrictshoofden te handhaven, en het is zeer te hopen, dat de Tweede Kamer zich met de voorstellen des Ministers zal vereenigen. Wordt de aanvangsbezoldiging der onderdistrictshoofden ƒ 140.—, zoo zullen tenminste een deel der finantieele nooden dier ambtenaren gelenigd zijn.

Geef aan de Inl. ambtenaren bij hun in-diensttreding een som voor inrichtingskosten, evenals aan de uit Europa komende ambtenaren, zoo is er geraden, doch of de Regeering daarop ingaan zal, valt, dunkt me, zeer te betwijfelen. De omstandigheden van beide categorieën van ambtenaren zijn dan ook geheel verschillend.

Wellicht vindt de Regeering aanleiding om de toelagen van de C. I. B. A. te herzien en dan tevens eens te denken aan de laagste Inl. ambtenaren, nl. aan de schrijvers en hulpschrijvers, wier lot zeker in de allereerste plaats verbetering behoeft.

Eenige jaren geleden, toen de bekende Commissie voor de *decentralisatie* met den hr. de Graeff aan het hoofd, Java afreisde en op verschillende plaatsen besprekingeen hield met den resident en de regenten, werd mij door een der laatsten eens gevraagd, welke bezoldiging de jongelui, die het einddiploma eener Opleidingsschool voor Inl. Ambt. hadden verworven, zouden moeten hebben. Mijn antwoord luidde: een aanvangssalaris van ƒ 100.— 's maands, omdat hun dat in vergelijking met de begintractementen van de leerlingen de K. W. S. der Rechtsschool, der T. S. e. d. toekomt. De regent, hoewel het in hoofdzaak met mij eens zijnde, zou ƒ 75.— voorstellen. Het is, zooals bekend, ƒ 50.— 'smaands geworden, en dat zal op den duur niet voldoende blijken te zijn Zoo spoedig toch de *unificatie* voor verschillende takken van dienst ingevoerd wordt, zal de lust van de jongelui om bij den bestuursdienst geplaatst te worden, niet vermeerderen. Reeds in het afgeloopen jaar waren er onder de geslaagden eener O. S. v. I. A., die pogingen aanwendden om elders een plaats te krijgen. Niet onmogelijk is het, dat de aandacht op den pandhuisdienst zal vallen, indien de bij dien dienst voorgestelde unificatie haar beslag zal hebben gekregen. En zij, die trachten bij

een anderen diensttak geplaatst te worden, zijn niet de slechtste leerlingen.

Is dan de lust voor den Indischen bestuursdienst zóó verminderd? Ja en neen. De tijd, waarin de Inl. jongelui van goeden huize meenden, dat alleen de bestuursdienst voor hen paste, is voorgoed voorbij. Waar steeds meer betrekkingen voor hen openstaan met beter vooruitzichten en meer vrijen tijd, gaan hun verlangens daarnaar uit. Toch zijn er nog die voor den bestuursdienst voelen, en die gaarne willen meewerken aan de opheffing van hun volk. Uit verschillende brieven, die ik van C. I. B. A. kreeg, bleek, dat het met de opleiding van die jongelui ernst is. Toegevoegd aan een controleur, wordt hun tijd verdeeld tusschen schrijftafel en practisch werk, waarin ze worden ingewijd door den ambtenaar, met wien ze op tournée gaan. Daarover moet dan een verslag opgemaakt worden; ook worden hun bepaalde reglementen en verordeningen opgegeven ter bestudeering. Indien zoo aan de opleiding van de a.s. bestuursambtenaren de hand gehouden wordt, van hun jeugdigen geestdrift en ijver partij wordt getrokken, getracht wordt hen, nu ze van de schoolbanken weg zijn, verder te vormen, indien ze vriendelijken omgang vinden en eenige tegemoetkoming, zal dat niet alleen de luwende lust voor den bestuursdienst aanwakkeren, maar ook de associatie in de hand werken. Maar de Regeering zorge dan ook, dat de a.s. bestuursambtenaren door de bezoldiging, die ze genieten, zich niet achtergesteld voelen bij andere ambtenaren en dat ze in staat zijn zich behoorlijk te kleeden, goed te wonen, en het noodige voor hun verdere ontwikkeling aan te schaffen. Een aanvangstraktement van *f* 75.— 's maands met twee 2-jaarlijksche verhoogingen van *f* 25.— is niet te veel.

Doch meer nog dan de jongelui, die met einddiploma de O. S. v. I. A. verlaten, vragen zij, die na het doorloopen van de 1e afdeeling niet in staat geacht worden naar de 2e afd. over te gaan en dan de school moeten verlaten, de aandacht der Regeering. Het eigenaardige geval doet zich voor, dat bij het Binnenlandsch Bestuur volstrekt geen rekening gehouden wordt met de meerdere ontwikkeling, die deze jongelieden hebben, maar dat men ze in de praktijk laat beginnen op een salaris van *f* 10.— 's mnds., evenals een leerling, die de Holl.-Inl. school doorloopen heeft. Andere diensten, z. a. de S. S. en de Post- en Telegraaf, houden wel rekening met hun meerdere ontwikkeling, doch de diensttak, ten wiens behoeve de school juist opgericht is, trekt zich er niets van aan en laat ze met genoegen een paar jaren staan op het salaris van *f* 10.—. Dat is een abnormaliteit, zooals alleen in Indië kan voorkomen. Bij den Post- en Telegraafdienst en bij het spoor kunnen ze beginnen op 40 à 50 gld. 's mnds., doch B. B. geeft *f* 10.—, niettegenstaande ze van de Opleidingsschool komen, waarvan die dienst zijn ambtenaren moet krijgen. Wat ziet men dan ook gebeuren? Het vorig jaar ging van de elf leerlingen, die met een diploma van de 1e afd. een Opl.school moesten verlaten, er één bij den bestuursdienst, en dat nog in Solo bij dien van den Soenan. Alle anderen trachten elders een betrekking te krijgen, en toch waren er jongens onder, die, wat hun karaktereigenschappen betreft, een goed figuur gemaakt zouden hebben onder de Inl. bestuursambtenaren.

Waarom die jongelui geen *f* 40.— salaris gegeven met uitzicht op verhooging?

Is het echter over het geheel geen schande, dat het Gouvernement ambtenaren in dienst heeft, de z.g. hulpschrijvers, op een bezoldiging van *f* 10.— 's mnds. met twee *vijf*jaarlijksche verhoogingen van *f* 2.50 's mnds.? Is dat een traktement om iemand van 's morgens 8 uur tot 12 en 's avonds van 6 tot 8 of later te laten zitten schrijven? Men rekene eens uit, hoeveel dat per uur is. Het leven voor een Inlander is zoo goedkoop, zal men mij tegenwerpen; dat is tot op zekere hoogte waar, doch het is voor iemand, die als schrijver een nette *kain* en niet te vuile jas moet dragen, niet zóó goedkoop, dat hij met zijn *f* 10.— kan rondkomen. En o wee, als hij zich dan nog de weelde van een vrouw veroorlooft! Ik wil liever geen rekening opmaken, doch zal een stuk van een brief aanhalen, voorkomende in de *Java-bode* van 13 Sept. l.l., van een vader aan zijn zoon, die hulpschrijver is:

„Tracht het nog eenigen tijd vol te houden. Geld kan ik op dit oogenblik niet sturen. Probeer 't maar eerst ergens te leenen; ik ga morgen naar Bandoeng om twee buffels te verkoopen, 't gevraagde geld kom ik je dan zelf brengen". En dat is dan een vader, die nog buffels heeft om te verkoopen en die het nog een eer vindt, dat zijn zoon ambtenaar is!

En wat zijn de vooruitzichten van zoo'n hulpschrijver? Na twee, drie of vier jaren kan een benoeming volgen tot schrijver op *f* 5.— of *f* 20.—, of tot districtsschrijver op *f* 30.— 's mnds. Is het wonder, dat zoovelen dier ambtenaren ondervoed zijn, weinig weerstandsvermogen bezitten en hun energie en werkkracht het tegengestelde van groot is te noemen?

En hebben de jongelui, die het einddiploma van de 1e afd. eener Opl. school bezitten, niet schoon gelijk, als ze er voor passen, op zulke gunstige voorwaarden zich aan den bestuursdienst te verbinden?

Jammer, dat het Gouvernement daardoor de flinkste werkkrachten zich ziet ontgaan voor een dienst, die de beste krachten noodig heeft.

Voor de eer wordt ook in Indië hoe langer hoe minder gewerkt en de leuze dringt ook daar door: geen geld, geen Zwitsers.

Indien het waar is, dat de zes opleidingsscholen voor Inl. ambt. niet bij machte zullen blijken om het benoodigde getal ambtenaren voor den bestuursdienst te leveren, klemt de eisch temeer, dat de Regeering door een rationeele wijziging der bezoldigingen van de lagere en a.s. Inl. ambtenaren, den dienst begeerlijker make, ten einde te voorkomen, dat velen, die voor den bestuursdienst opgeleid zijn, elders een goed heenkomen trachten te vinden.

Hk.

FEUILLETON.

„ISY"

door

COLETTE.

—o—

„Aan mijn man en ons kindje!"

Hoofdstuk I.

Ze waren beiden overspannen. Die overspanning uitte zich vooral des nachts; ze waren dan angstig, elk geluidje deed hen opschrikken, den adem in de keel stokken, hun harten sneller kloppen........... ze dachten aan dievengespuis. Ze bekenden die angsten en angst-gevolgen nooit dadelijk aan elkaar, ze wisten 't wèl, want ze begrijpen elkaar in de geringste als in de mooiste gevoelens en gedachten, maar ieder voor zich was nu te trotsch om zich te uiten. Bovendien wilde de één den ander niet nog meer beangstigen...... De een wilde den ander van deze zenuwoverspanning trachten te genezen! Zij vooràl wilde in hem „d e n m a n" zien, den verpersoonlijkten moed! Zij vergaf hem wel deze tijdelijke verslapping van die vóór alles noodige mannelijke eigenschap, want zij waren nu 6 jaar lang in de Oost, 't klimaat had beider zenuwen in hooge mate verslapt; voorts bracht 's mans werkkring angst voor mogelijke wraaknemingen mee. Vele verhalen waren hem ter oore gekomen betreffende verraderlijke handelwijzen op collega's gepleegd. „Ons kind", „denk om 't kind", dat was, is 't uitgangspunt, 't middelpunt van al hun denken en voelen. En haar bekroop soms bovendien de vrees hem te zullen verliezen, hèm, kwaad te zien aangedaan.........

Dit waren de angsten overdag; des nachts: de kans om bestolen te worden van gelden, 't Land toebehoorende, onder zijn beheer, in hunne woning opgeborgen......... om gestoken te worden...... gedood!

't Woordje „dood" heeft voor hem het zéér afschrikwekkende van het Onbekende. Hij is zoo gehecht aan al 't schoone, dat 't aardsche leven hem biedt, met zijn zucht tot algemeene ontwikkeling, literaire ontwikkeling vooral, zijn geluk in 't meeleven met „groote mannen" van 't verleden en 't heden, zijn wensch, om nogeens in staat te zijn vele zijner gedachten in daden om te zetten, die 't leven van menig mensch zouden kunnen verzachten, zijn lust mee te strijden om wat er onbillijk is in de maatschappij recht te zetten, in den wàren zin van 't woordje r e c h t!

Maanden achtereen maakten zij beiden die zenuwoverprikkelende nachten door, tot ze besloten...... een hond in huis te nemen, een „wakertje"!......... Wàt kostte 't haar toen een zelfoverwinning daarin toe te stemmen, haar „h o n d s d o l h e i d v r e e s" te onderdrukken, niet voor zich, maar voor 't kind vreesde zij.

„We moeten fatalistisch zijn!" zei hij. „Wij hebben immers evenveel kans morgen aan de eene of andere ziekte te sterven, als door een dollen hond gebeten te worden.

„Hondsdolheid kan niet genezen; je kunt niet dadelijk, dikwijls heelemaal niet, die ziekte constateeren!" was haar antwoord.

„Men kan de dolheid wel zien aankomen, o. a. als een hond niet drinkt, niet eet, rood-doorloopen oogen heeft, met den staart tusschen de beenen loopt! Dan wordt een hond gevaarlijk. Maar ik word nog gek en jij zegt 't van jezelf ook, als we, nacht op nacht, bij ieder geluidje die angsten doormaken. Ons gestel en mijn werk gaat er onder lijden!"

„Ja, 't is zoo. Zorg dan maar, dat we een hond krijgen."

Hij óvergelukkig! Als kind al verlangd hebbende naar zoo'n kleinen viervoeter; maar Hollandsche zindelijkheid verbood in een Hollandsch gezin een dergelijken wildebras, wien 't voetenvegen in sneeuw- en regenweer, als de straten de onderdanen van mensch en dier bemodderen, niet geleerd kan worden; die 't huis binnenstormt, den „baas" en de „vrouw" met onvormelijke hartelijkheid, springend begroet, om met koel koude bewoordingen teruggestooten te worden: „koest, wèg, ga liggen, je maakt me vuil; och man, 't karpet, jaag dien hond weg, leg hem in de mand!", die 't jonge, onstuimige hondenleven aan geestelijke en wereldsche banden legt.

Zij genoot van die kinderlijke blijdschap van haar man, want een kinderziel is rein, edel en...... ze wist hem zóó!

Hij schreef dadelijk aan een kennis „of hij een hondje had?"......... Na een paar dagen werd 't „wakertje", weggedoken in de armen van een bediende, binnengebracht. Zij (contradictio in terminis), bracht 't hondje naar hun meiske, dat juist in haar witte bedje lag, frisch gewasschen, in wit hansopje gestoken, haartjes voor den nacht bij elkaar gebonden, haar

Persoverzicht.

In zijn ,,Van Dag tot Dag'' van 18 dezer schrijft het ,,Alg. Hsbld.'' naar aanleiding van Edison's oordeel over de toepassing van wetenschap op de oorlogvoering, in een onderhoud, dat hij had met Edwin Marshall, den redacteur van ,,The Observer'':

,,De groote uitvinder gaf zijn verwondering te kennen, dat de oorlogvoerenden niet meer gebruik hadden gemaakt van de laatste ontdekkingen van de moderne wetenschap. Duitschland's vergiftige gassen en vlammenwerpers noemde hij barbaarsche en ruwe middelen, welke een goed toegerust leger geen oogenblik behoeven op te houden. Maar er zijn andere middelen om oorlogvoerende legers te helpen!

,,Zoo is er,'' zeide hij, ,,een wetenschappelijke toepassing, waarvan ik op het oogenblik niets meer zeggen kan, omdat ik president ben van de commissie van raadgevers der Amerikaansche marine. Deze toepassing duidt nauwkeurig op een zekeren afstand de positie aan van een vijandelijk schip, zelfs van een duikboot. Geen enkele marine behoorde onbekend te zijn met het middel om deze positie te determineeren.''

De heer Ch. Boissevain zegt:

,,Over deze woorden ben ik vruchteloos gaan peinzen. Ik kan niet gissen, welke ,,recente ontdekkingen van de moderne wetenschap'' hij meent, dat oorlogvoerenden zouden kunnen bijstaan.

,,Als er oorlog gevoerd werd op Sicilië of bij Napels of in Java of Japan, zou ik tenminste een gissing kunnen wagen. Want dit jaar zijn vulkanen voor het eerst in het gareel gespannen om der menschheid nieuwe krachten te verleenen, gelijk reeds gebeurd is met stoom en electriciteit.

,,Ik las, dat professor Luigi van Florence — een zoon dus van een ander buitengewoon begaafd volk van Latijnschen stam — er in geslaagd is, om uit kraters van vulkanischen oorsprong in Toskane een beweegkracht te verkrijgen voor electriciteit. Reeds was het gelukt uit de dampen, welke er aan ontstijgen, boorzuur te verzamelen, maar nu heeft de professor aan een vergadering van ingenieurs te Florence de bijzonderheden meegedeeld van een merkwaardiger iets: hij laat door het gas uit de vulkanen drie electrische generators, elk van 3000 kilowatts, in beweging brengen. Hij heeft den stroom verdeeld tusschen Florence en andere Toskaansche steden. Daar de ,,kraterstreek'' in de buurt van Lardarello vele vierkante mijlen beslaat, hoopt hij vele bronnen voor zijn electrischen stroom te ontdekken. Maar die kratertjes zijn maar zuigelingen onder de volwassen vulkanen. Welk een macht zou hij uitoefenen, als hij Etna en Vesuvius aldus in het gareel kon zetten!

,,Welk een heerlijk vooruitzicht opent hij dus voor ieder vèr-uitziend Nederlander, die ons Indië in goeden staat van verdediging wil brengen, een daad, waarvan die man der mannen, Generaal van Heutsz, zoo helder, zoo overtuigend de noodzakelijkheid bewees in zijn redevoering voor de Vrij-Liberalen.

Welk een zegen zou het zijn, dacht ik toen ik zijn woorden las, zoo generaal Van Heutsz de opdracht kon krijgen om Indië weerbaar te maken, en hij de noodige volmacht kreeg, zoodat hij van de bureaucratie min of meer onafhankelijk was!

Hij zou wellicht niet, gelijk een onpractische journalist als ik zou kunnen voorstellen, Java's wondbare plekken met een stalen draadwerk omringen en die electriseeren laten door Java's steeds werkende vulkanen, maar hij zou zeker een nog grooter innerlijke kracht van Java goed gebruiken, namelijk de Inlanders, die hij zou organiseeren en bezielen tot een krachtige weermacht.''

* * *

Het Japansche rapport.

De geweldige discussie, die mede en vooral door de artikelen van den heer M. van Geuns in ons blad in den lande is ontstaan over de waarde en beteekenis van het rapport van den heer Van Kol, geeft ,,De Nederlander'' aanleiding tot een voorstel.

De quaestie is van te groote beteekenis, meent het blad, om er het zwijgen toe te doen. Hoe nu uit te maken, ,,of de heer Van Geuns in de — ons vernietigend toeschijnende critiek, dan wel dr. De Visser van het Leidsche instituut met zijn hooggestemde lofprijzing het aan het rechte eind heeft?''

Het blad herinnert aan het feit, dat toen het met regeeringssubsidie uitgegeven boek van dr. Koorders over de flora van het Javaansche hooggebergte, dat overigens een goede pers had, in ,,Teysmannia'' aan een vernietigende kritiek was onderworpen (door den heer Bakker), de Indische regeering de zaak onderwierp aan 't oordeel van eenige hoogleeraren, van wie een wetenschappelijk objectief oordeel was te verwachten.

Op deze wijze zou het blad het rapport van Van Kol onderzocht willen zien. Dat is geen blijk van geringe waardeering en de heer v. K. heeft recht op de voldoening eener competente uitspraak.

* * *

In de ,,Nieuwe Crt.'' van 19 dezer het volgende Ingezonden Stuk:

De legerfilm en het Indische leger.

Als vervolg op het ingezonden stuk in uw blad van 13 Januari j.l. en met kennisneming van het stukje onder ,,Landsverdediging'' in het Ochtendblad van 17 Januari d. a. v., benevens de verschillende inlichtingen den stellers nader medegedeeld, willen wij nog even nader terugkomen op datgene, wat vooral ontstemmend had gewerkt bij het verschijnen van de film voor Leger en Vloot.

De film geeft absoluut niets van het Indische leger of wat daarop betrekking heeft of ermee in verband staat. In Nederland zelf bestond gelegenheid opnamen in dien geest te doen; een dankbaar onderwerp ware geweest bijv. het inschepen van een detachement suppletietroepen, het vertrek van een mailboot met troepen, het publiek op den wal. Verder detailopnamen van de Koloniale Reserve te Nijmegen.

Toen de commandant van dit korps de voorgestelde opnamen minder geschikt achtte, werd direct het geheele Indische leger geschrapt en uitgeschakeld. Komen van het Indische leger dan alleen de Koloniale Reserve en het Invalidenhuis Bronbeek in aanmerking om te worden vertoond?

De troepenmacht bij de Koloniale Reserve is zóó varieerend, bestaat hoofdzakelijk uit recruten en reconvalescenten, zoodat het zeer logisch is, dat de commandant *deze* troepen minder geschikt achtte om in een gevechtsactie een typeerend beeld te geven van het Indische leger, dat bovendien gewend is te vechten in tropische terreinen.

Waarom heeft men zich niet gewend tot het Koloniaal Instituut? *Daar* bevinden zich foto's en *films* van Indië, die liggen *daar* gereed tot gebruik; beelden, genomen in het land zelf en dus uit-

---

hoofdje naar den muur gekeerd om al haar gedachtjes in een twaalf-urigen slaap te vergeten!

,,O pàpa, wat lief! Hoe heet 't hondje?''

,,Isy!''

,,Mag Isy bij vrouwke slapen?''

,,Ja, dat mag!''

,,Papa moet de deur naar Papa's kantoor dicht doen, anders loopt Isy weg!''

,,Goed, maar nu ook gauw gaan slapen!'' Ze kusten hun kindje goeden nacht en beiden waren blij als twee kinderen, omdat hun meiske zoo gelukkig was met 't nieuwste speelmakkertje en...... omdat 't hondje zoo lief er uitzag!

Kindje, hondje, vader en moeder dartelden met elkander dag-in-dag-uit! Moeder kende geen angst, dacht niet aan hondsdolheid, stoeide even hard met Isy als vader en Vrouwtje: alle vrees scheen verdwenen tot ze...... op zekeren avond in de courant in een artikeltje las over die vreeselijke ziekte, waarin beschreven werd hoe een jonge man er onder vreeselijk lijden aan was gestorven!

,,Man, zie je nu wel, daar zeggen ze in de courant ook, dat men 't niet altijd kan zien als een hond dol wordt.''

,,O, ik dacht 't wel, dat 't mis zou gaan, als je dat las; en 't stukje van je afhouden, gaat toch niet, want je wil de courant persé lezen!'' Hij zuchtte diep.

En......... 't was mis! Ze werd dadelijk stil, zuchtte, staarde, praatte steeds over datzelfde onderwerp en vermoeide hem met angst-woorden.

,,Vreeselijk, vreeselijk!'' zei hij. Begint nu alle ellende?! 't Was zoo goed en gezellig. Je speelde en stoeide met Isy nog meer dan ik en nu...... wordt je wéér bang, zwaar-op-de-hand, laat alleen je gevoel werken!''

,,Jij weet niet, wat Vrouwtje voor me is! Al die angst is voor Vrouwtje.''

,,Ik weet 't wèl.'' (Dat was ook zoo; ze kennèn elkaar door en door.) ,,Maar je moet redeneeren''. Hij praatte als vroeger en......... zij berustte als vroeger, deed al haar best haar gevoels-gedachten te onderdrukken.

't Ging niet. 's Nachts nu niet de angst voor dievengespuis, maar...... voor hondsdolheid. In de donkerte van den nacht, als alles sliep, stilte overal heerschte, haar man rustig adem haalde; kneep ze haar handen ineen, drukte haar mond in 't kussen, trachtte kreunen te voorkomen. 't Lukte niet, hij werd wakker van die zenuw-geluidjes, begreep de oorzaak, probeerde met handoplegging op 't hoofd 't overspannen persoontje tot kalmte te brengen: ze zenuwschokte over 't geheele lichaam, uitingen van lang ingehouden angstgevoelen, vrees-gedachten. Eindelijk, na lang redeneeren, kwam ze tot rust, sliep in, om...... den volgenden dag in 't middag-rustuur opnieuw te beginnen.

,,Neen, dat gaat zoo niet!,, sprak hij. ,,Dan moet Isy maar weg, want jou gezondheid mag ik er niet aan opofferen!''

,,Neen, neen, ik zal flink zijn; je houdt te veel van 't dier!''

Hij zat op den rand van 't bed, sprak met zachte treurige stem: ,,Ik mag 't niet doen; nu dadelijk moet Isy weg, want als 't *moet*, dan ook op staanden voet!'' Hij richtte zich op, maakte zich tot vertrekken gereed.

Zij snikte: niet uit angst voor 't kind nu, maar om 't leed, dat ze hem aandeed. Toch......, ze kon niet anders......, 't was in haar gedachten een onverantwoordelijkheid tegenover 't kind een hond in huis te hebben.

,,O, man, man!''......... Hij snikte! ,,Vent!'' riep ze.........

'k Vind 't zoo vreeselijk, 'k kan Isy niet aanzien. Arm diertje'' klonk 't droevig.........

,,Kom, ik zal flink zijn, jij gaat vóór!''

't Regende dien middag, 't was een zomersche regenbui. Hij trok de regenjas aan: ,,Neem Vrouwtje mee!'' ,,Waarom?'' ,,Och, zoo maar!'' Ze wist 't zelf niet, voelde bij ingeving, dat 't kleine kinderhandje in de groote mannenhand een zachte troost zou zijn op dien lijdensweg.

Zij keek hem door 't venster na: Hij, lange, ietwat gebogen gestalte in donker-blauwe regenjas, kindje in kaboutertjes-cape parmantig fijntjes er naast, handje in vader's hand, kopje schuin opgeheven naar vader, babbelend over Isy: ,,Isy, die zoo lief is, kassian Isy, die nu ziek is!'' Met haar heerlijke kinderonschuld keuvelende, pijn-stillende woordjes richtend tot de groote gebogen figuur, zelf nog als een kind in zijn aanhankelijkheidsgevoel tot de kleine Isy en 't medelijden, dat hij had met zijn viervoetigen spring-in-'t-veld: 't afscheid, dat Isy moest nemen van 't gezin, dat hem destijds hartelijk lief opnam, vriendschapsbanden sloot en deze nu wreedaardig afsneed.

Zij voelde 't eveneens, maar niet zoo hevig als hij, bij haar overwon 't leed, dat ze hèm aandeed, in 's werelds oog misschien belachelijk van kleinheid, in haar oog groot, want 't sneed hèm door de ziel.

(Wordt vervolgd.)

stekend geschikt voor het doel waarvoor de legerfilm is gemaakt. Bovendien is de voorbereiding lang genoeg geweest, dat men nog in Indië desnoods nieuwe films had kunnen laten maken.

Wat de Indische officieren zoo gaarne hadden gezien, is, dat, waar andere landen hun koloniale troepen zoo hoog houden, hun diensten apprecieeren en het koloniale leger zoo populair mogelijk maken, Nederland dit ook zou doen. Maar in Nederland, dat juist om zijn koloniën zoo bekend is, merkt men er niets van, men kent Indië noch zijn troepen, ten hoogste beseft men het bestaan van den „koloniaal". In Nederland slechts achterstelling van het Indische leger.

Te meer treffend is het in de film, waar zij verschijnt juist nadat het Indisch leger weer zoo achteraf was gesteld, toen er officieren naar het Fransch-Engelsche front zouden gaan. Drie Nederlandsche officieren werden aangewezen, van het Indische leger — geen enkele.

Nu de Leger- en Vloot-film en niets — niets van de Koloniale troepen. Dat is het, wat grieft, en niet den commandant der Koloniale Reserve treft de blaam. Indien men zich iets meer moeite had gegeven — en daar zit de fout — was voldoende materieel aanwezig geweest en had ook Nederland in het binnenland zoowel als in het buitenland kunnen laten zien dat het ook koloniale troepen heeft, zoowel in Oost als in West en zeer zeker zouden die een uitstekend figuur hebben gemaakt.

Met onzen beleefden dank voor de verleende plaatsruimte,

Eenige Indische Officieren.

* * *

Bali.

Voor een belangstellend gehoor sprak dr. J. Kraus 22 dezer in „Pulchri Studio" te 's-Gravenhage, over Bali.

Aan het verslag in „Het Vaderland" ontleenen wij:

„De spreker werd ingeleid door den heer Bongers, die uiteenzette, hoe men er toe gekomen was, den heer Kraus, die 2 jaren als officier van gezondheid van het N.-I. Leger te Bangli woonde en daar in woord en beeld studies van het merkwaardige Balineesche volk maakte, uit te noodigen, een en ander van zijn fotoschat aan de leden van „Pulchri" te genieten te geven.

De heer Kraus sprak in het Duitsch. Hij gaf eerst een kort overzicht van de literatuur over Bali, waarna hij ons in werkelijk schitterende beelden den Balinees liet zien. Wat een gespierd, sierlijk, merkwaardig prachtvolk leeft daar! Spr. wees vooral op het buitengewoon mooie loopen, waartegen geen door schoeisel bedorven Europeesche voet op kan. Aan die schoone lichaamsharmonie schrijft spr. mede de kracht toe — ook bij de vrouwen — van dit heuculische volk, dat in zooveel opzichten van het Archipel-type afwijkt, mede door den Hindoe-invloed, welken het onderging. Karakteristiek is o. m. het rijke hoofdhaar, waarvan de Balinees alleen — animalium notorum causa — scheidt.

Wij kregen verder allerbelangwekkendste kiekjes in woning, huishouden, bedrijf, gewoonten, enz. van de eilandbewoners. Spr. verdedigde 't volk warm tegen de het aangewreven vuilheid. Bijzonder roemde hij de waardigheid der vrouwen op den passar. Zoo groot is ook de eerbied voor de vrouw, dat juist zij, die het bovenlijf bedekken, voor dames van minder allooi worden gehouden.

Onderhoudend vertelde spr. van de lijkverbranding, welke een kostbare en ingewikkelde historie is. Weerzinwekkend is de z.g. strijd om het lijk, welke schouwspelen en geuren moeten zich ontwikkelen bij een lijk, dat in staat van ontbinding op de ruwste wijze behandeld wordt. Die behandeling is intusschen een bewijs van de grootste vereering en slechts de beste exemplaren genieten de eer van een gevecht om hun stoffelijk overschot.

De geesteszieken laat men op Bali vrij rondloopen en ze genieten zelfs onderscheiding en gastvrijheid, tenzij de ziekte in amok overgaat. Dan heeft ieder het recht zoo iemand te dooden.

Verder zagen wij tempelfeesten en vooral ter wille van het betoog van lichaamsschoonheid en reinheid vele baadpartijen in het levend water van Bali's natuurpracht.

Een dankbaar en verdiend applaus dankte spreker voor de belangwekkende voordracht."

Telegrammen.

Overstroomingen in Atjeh en onderhoorigheden.

Bij het Dep. van Koloniën is 19 dezer het volgende telegram van den Gouv.-Gen. van Ned.-Indië ontvangen:

„De gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden bericht, dat zware watervloeden sedert 15 dezer groote verwoestingen in Noord-Atjeh en op de Noordkust van dat gewest hebben aangericht. Het water steeg hooger dan in 1908. Vele vaste bruggen zijn vernield. Tram- en telefoonverbindingen zijn gestoord. De rijstoogst en pepertuinen zijn verwoest. Naar tot dusver gemeld is, zijn slechts drie personen verdronken. Op den Gajoeweg had een ernstige aardschuiving plaats."

Treinongeluk.

Op den nieuwen Siantar Spoorweg zijn, naar aan de Tel. gemeld wordt, een locomotief met drie wagens omgeslagen. Een stoker en een remmer zijn ernstig, vele inlanders licht gewond. De schade is groot.

De opstand op Flores.

Naar de *Locomotief* verneemt zijn de opstandelingen op Flores meest allen naar de bergen gevlucht. Zij werden, blijkens een telegram aan de *Tel.*, zoo ver mogelijk achtervolgd.

Onrust in Tapanoeli.

Zaterdag j.l. werd reeds het officieel bericht ontvangen van de zending eener compagnie infanterie van Padang naar Sibolga. Daarna kwam telegrafisch bericht uit Indië, dat bij wijze van voorzorg eene compagnie infanterie, onder kapitein J. P. van Mastrigt, van Fort de Kock naar Taroetoeng vertrok.

Het *Alg. Hbld.* ziet in het tweede bericht eene aanvulling van het eerste, wijl Taroetoeng van Fort de Kock, met de beschikbare middelen van vervoer, het gemakkelijkst over den land- en zeeweg via Padang en Sibolga is te bereiken.

G.-G. van Limburg Stirum.

De berichtgever van het *Alg. Hbld.* seint:

Het *Soer Hbld.* verneemt uit betrouwbare bron, dat de Gouv.-Gen. tot H. M. de Koningin het verzoek heeft gericht, hem onmiddellijk na het tot stand komen van den vrede, ontslag uit zijn ambt te verleenen.

Naar aanleiding van vorenstaand bericht zij aangeteekend, dat eenige dagen geleden reeds van het Ned.-Ind. Pers. Agentschap het volgend telegram kwam:

„In ambtelijke kringen loopt het hardnekkig gerucht, dat de gouverneur-generaal voornemens is na afloop van den oorlog af te treden, maar het Ned.-Ind. Pers Agentschap is gemachtigd dit beslist tegen te spreken."

Vordering van schepen.

De correspondent van de *N. R. Ct.* te Soerabaja seint:

Het vage telegram van den Minister van Koloniën in zake de opvordering van schepen, heeft hier de vrees eerder aangewakkerd dan verminderd.

De Kamer van Koophandel te Batavia heeft den gouverneur-generaal een adres gezonden, vragende de opvordering van schepen voor Nederland zoo gering mogelijk te doen zijn, vooral voor de lijnen op Amerika. De Indische belangen zouden anders ernstig geschaad worden, daar Amerika thans veel van de Indische producten koopt.

De planters op Deli hebben de Datean uitgerust voor het vervoer van het overschot van den oogst 1916.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De gewapende politie.

Onder het motto: *„Posno's tienduizend politieleeuwen; waaraan hun verwekking te danken was; waarom zij zoo spoedig mogelijk begraven moeten worden"*, trekt de heer Boon in „'t Soer. Hbld." te velde tegen het corps der gewapende politie, dat op aanstichting van den Generalen Staf op een onzalig oogenblik in het leven geroepen is, teneinde zooveel mogelijk troepen te kunnen concentreeren op Java, en dat *in hoofdzaak* tot taak zou krijgen de handhaving der orde en veiligheid op de buitenbezittingen. Rationeel zou het geweest zijn daarvoor het leger uit te breiden, doch daar dat te groote kosten zou meebrengen, werd een andere weg ingeslagen en zoo werd geboren het meest zonderlinge politiekorps, dat de wereld ooit te aanschouwen heeft gekregen". De G. P. is geen politie en wordt ook niet als zoodanig opgeleid, haar wordt bij de opleiding onthouden *wat der politie is*, en de opleiding te Soekaboemi, die in een half jaar voltooid is, is te kort om er soldaten van te maken; de militaire opleiding is minderwaardig, de encadreering onvoldoende, de bewapening anti-diluviaansch, zoodat aan het corps alle tactische waarde tegenover een Inl. vijand moet ontzegd worden.

Dit bleek eenige maanden geleden in Djambi, waar, volgens den hr. B., de bloedige tegenslagen geheel te wijten zijn aan de vervanging van het leger door gewapende politie. Niet slechts de weinige geoefendheid voor den strijd tegen een Inl. vijand en de slechte encadreering zijn daarvan de oorzaken, doch ook de verkeerde dislocatie der politie. Onverantwoordelijk acht Schr. het om de bewaking van een post als Tambesi over te laten aan één brigade van 20 man. Eén brigade marechaussée troepen zou zelfs onvoldoende zijn voor de permanente bezetting van den post; daarvoor zouden niet minder dan 40 man gebruikt mogen worden.

Dat de G. P. ressorteert onder B. B., vindt de hr. B. eveneens verkeerd; evenals het werkelijke *politie*-corps der Marechaussée in Nederland nog in zekeren zin tot het leger behoort, zoo had ook in Indië de band met het leger niet verbroken moeten worden.

Dat het commando opgedragen werd aan den gep. majoor Posno, die noch als infanterist, noch als politieman zijn sporen verdiend had en wiens autocratisch aangelegde natuur de G. P. spoedig maakte tot een heilig huisje, waar Paus Posno als onschendbaar en alwetend heerscher troont, vindt geen genade in schrijvers oogen.

Heftig kant hij zich tegen de voorstellen om aan het Departement van B. B. een afzonderlijke afdeeling politie onder één hoofd te vereenigen. Inderdaad de comble van krankzinnigheid zal bereikt zijn, als het hoofd der gewapende politie, welke geen politie is en niet zijn kan, aan zich zal trek-

ken de algemeene politie, die wel degelijk op den naam van „*politie*" aanspraak kan en moet maken.

Het beste zou zijn het corps gewapende politie zoo spoedig mogelijk met stille trom te begraven en de zorg voor de rust en veiligheid op de buitenbezittingen weer op te dragen aan het leger.

Of de S. I. de hand gehad heeft in den opstand in Djambi, of de inning der belastingen onoordeelkundig is geschied, dan wel de heerendiensten te zwaar waren, zooals anderen beweren, laat ons koud — aldus de hr. B., — maar een feit is het, dat de grieven niet op zulk een onaangename en onwettige wijze tot uiting gekomen zijn, wanneer het Ned. Ind. gouvernement in Djambi had beschikt over een flinke, voor haar taak berekende legermacht, in stede van over het Posnosche politiecorps.

De Gemeente Batavia en het Onderwijs.

De veronderstelling van Mr. H., geuit in zijn artikelen: *Algemeen en Lokaal Belang*, waarop de vorige week de aandacht gevestigd werd. dat de Indische gemeenten zich ook met de zaak van het onderwijs zullen moeten bemoeien, heeft zich spoediger bewaarheid dan de schrijver wellicht zelf vermoed had.

Op een rekest van eenige Chineezen te Batavia, inhoudende het verzoek aan de Regeering om te Batavia meerdere Holl.-Chineesche scholen te openen heeft de Regeering te kennen gegeven, dat door haar voorloopig aan het verzoek niet kan worden voldaan door gebrek aan leerkrachten, maar dat zij de aandacht van de Gemeente Batavia op de bestaande behoefte zou vestigen.

Het gevolg daarvan is geweest, dat de Burgemeester van Batavia heeft voorgesteld, dat de Gemeenteraad zich *in beginsel* zou uitspreken over de vraag, of de Gemeente zich de zorg van het onderwijs zou aantrekken.

De kosten zouden gevonden kunnen worden uit de door het Gouvernement te verleenen subsidie en de te ontvangen schoolgelden, terwijl de *Gemeente Batavia* er wellicht eerder in slagen zal de benoodigde leerkrachten te krijgen dan het Gouvernement, daar de onderwijzers in dienst der Gemeente niet aan overplaatsing bloot zouden staan.

Zoo zal de Gemeente Batavia wellicht de eerste zijn onder haar zusteren, die den voet zet op het gebied van het onderwijs. En het valt nu reeds te voorspellen, dat voor haar op dat terrein heel wat te doen zal zijn, want het Holl-Inl., het Inl. en het Europeesch onderwijs zullen achtereenvolgens wel komen aankloppen om uitbreiding, die het Gouvernement niet bij machte is te geven.

Irrigatie-belangen.

Jaren en jaren is er over gedacht en getwist, — ook van de oprichting af in dit blad — hoe op Java een juiste verdeeling van het bevloeiiingswater te verkrijgen zou wezen, hoe het water rechtvaardig te verdeelen tusschen de Europeesche cultures en den Inlandschen landbouw. De z. g. dag- en nachtregeling, waarbij over dag het water ten goede komt aan den Europeeschen planter, terwijl het 's nachts ter beschikking staat van den Inlander, voldoet in de praktijk zelden, en zij, die met de regeling der waterverdeeling belast zijn, weten wat een hoofdbreken het kost om de kerk in het midden te houden, d. w. z. om èn Europeeschen planter èn Inlandschen landbouwer tevreden te stellen. Commissies zijn in het leven geroepen ter behartiging van de irrigatie-belangen, doch zonder veel succes. Het vorig jaar is ter vervanging van de *rentabiliteits-* en de z.g. *Permanente Irrigatiecommissie* een nieuwe Commissie ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers der drie betrokken departementen (B. O.W. en B.B. en Landbouw, terwijl het door den Directeur B. O. W. aan te wijzen lid zich uitsluitend aan de taak dier Commissie zal kunnen wijden.

In de eerste plaats vragen het gebruik en de verdeeling van het bevloeiingswater de aandacht en daaronder vooral de dag- en nachtregeling. Naast het ontwerpen van technische en administratieve voorzieningen, teneinde bestaande ernstige onbillijkheden weg te nemen, zal de Commissie de theoretische beginselen hebben vast te stellen, welke aan het gebruik en de verdeeling van het bevloeiingswater ten grondslag behooren te liggen.

De *Loc.* steekt er een beetje den draak mee, dat de „*kwestie*" van de dag- en nachtregeling, waarover reeds zooveel geschreven is — niet lang geleden diende de Regent van Japara er nog een nota over in — nog niet rijp is voor een beslissing, doch dat de nieuwe Commissie die regeling opnieuw tot een punt van „*gezette*" studie zal hebben te maken.

Juist heeft A. v. L. in de *Nieuwe Soer. Crt.* een overzicht gegeven van het *wadoekstelsel*, waardoor de ingenieur Cramer de dag- en nachtregeling hoopt ter zijde te kunnen stellen zonder schade voor een der partijen:

„*Wadoeks* zijn groote uit terrein-inzinkingen gevormde vergaarbakken, waarin gedurende den westmoesson regen- en ander water wordt verzameld om in dorre streken gedurende den oostmoesson tot bevloeiing te kunnen dienen. Ook in suikerstreken zou het stelsel bruikbaar kunnen worden gemaakt door in de wadoeks niet alleen het regenwater, maar ook het 's nachts wegvloeiende leiding- of irrigatiewater op te vangen."

Het idee is eenvoudig. Het water, dat 's nachts in de wadoeks opgevangen is, wordt daags verdeeld over de velden van den Eur. planter zoowel als over die van den kleinen man en daar de wadoeks of accumulatoren, zooals de ingenieur Cramer ze noemt, te beschouwen zijn als verdeelstations, zou de verdeeling veel geleidelijker kunnen gaan en onder beter toezicht, zoodat het niet meer zou voorkomen — wat nu zoo vaak gebeurt, — dat de dicht bij de verdeelsluizen gelegen velden overvloedig water krijgen, terwijl de vèrafgelegen gronden te kort aan water hebben.

„Een groote wadoek vlak bij de leidingen bovenstrooms van eenige riettuincomplexen zou een idealen toestand op het gebied van geregelde bevloeiing kunnen doen ontstaan."

Volgens berekening van bovengenoemden ingenieur zou voor 25 bouws een reservoir van 1500 M³. inhoud noodig wezen, hetgeen met een grondverzet van 600 M³. en het maken van enkele eenvoudige verdeelwerkjes op ƒ 600.— zou komen te staan. De kosten zouden voor een groote onderneming dus vrij aanzienlijk wezen.

Er moet echter in aanmerking genomen worden, dat alleen in streken, waar in den Oostmoesson waterschaarschte heerscht, *wadoeks* gegraven zouden dienen te worden. Om een proef te nemen kan men met het graven van enkele *wadoeks* beginnen, waarbij uit den aard der zaak rekening gehouden moet worden met de gesteldheid van den bodem, die geen water mag doorlaten.

Teneinde het bezwaar te ondervangen, dat die groote oppervlakten stilstaand water voor de gezondheid zouden kunnen opleveren, en tevens die stukken niet aan den landbouw te onttrekken, zouden die wadoeks in den westmoesson gewoon met padi beplant kunnen worden.

Of de oplossing van de „kwestie" langs dezen weg te vinden zou zijn, is vooralsnog twijfelachtig maar voorzeker verdient het ernstige overweging om, liefst in verschillende streken, in het klein proeven te nemen.

Na eenige jaren zou de proef uitwijzen, of de verbeterde waterverdeeling gemakkelijker is en tot meerdere opbrengst leidt.

Suriname.

In „*De Indische Mercuur*" van 12 Januari een belangwekkend artikel van den heer *J. Sibinga Mulder* over „*Landbouwcrediet in Suriname*". Zijn beschouwingen over dit reeds lang hangende onderwerp verdienen alle aandacht van de regeering, het Surinaamsche bestuur en de planters. Voor deze laatste maakt de heer Sibinga Mulder de kennisneming van zijn adviezen niet aanlokkelijk. Het voortdurend hakken op „die Surinaamsche planters" wordt smakeloos, vooral omdat het een uitvloeisel is van onvoldoende kennis van de omstandigheden. Wij willen, op zijn gezag, gaarne aannemen, dat hij „deskundige" is in landbouwaangelegenheden, zelfs dat hij in *alle* takken van het landbouwbedrijf uitmunt, maar de geschiedenis van den Surinaamschen landbouw is hem ten eenenmale onbekend.

Natuurlijk berijdt de heer *Sibinga Mulder* weer zijn stokpaardje: het Surinaamsche „gekruidenier", n.l. het cultiveeren van meer dan één gewas op hetzelfde veld. „Allerlei gewassen", zegt de schrijver.

Onze ruimte laat niet toe, te herhalen wat wij meermalen over dit onderwerp in dit weekblad geschreven hebben. Wij wijzen er slechts op, dat *Dr. Cramer*, oud-directeur van den landbouw in Suriname, en de heer *Huizinga*, de tegenwoordige directeur, des heeren Mulder's meening niet deelen; de Surinaamsche planters zullen — hoe weinig ze volgens den heer *Mulder* ook weten van landbouw — zoo wijs zijn niet alles op één kaart te zetten, zoolang niet een goed ingericht landbouwcrediet hen in staat stelt een anderen weg in te slaan.

Wij kunnen den heer *Sibinga Mulder* niet op den voet volgen. Slechts enkele opmerkingen:

Waar een zeer verwante Hevea-soort in de Surinaamsche wouden voorkomt, was de verwachting, dat de cultuur van de Hevea brasiliensis in Suriname zou slagen, volstrekt geen „Surinaamsch optimisme", maar een zeer gerechtvaardigde verwachting. Het lag voor de hand, dat men de proef zou nemen in die streken, waar de inheemsche Hevea groeide; de fout was dat de proef genomen werd in de zware alluviale klei, waar de inheemsche Hevea *niet* voorkomt. Een tweede, grootere fout — en hierin zijn wij het met den heer *Mulder* eens — was, dat het *gouvernement* de proef nam.

Toen hij voor de tweede maal de kolonie bezocht, — schrijft de heer *Mulder* — bleek hem, „dat de bodem in Suriname in het algemeen geen gewenschte grond was voor hevea-cultuur". *De* bodem! Schrijft zóó een deskundige, die slechts een zeer klein deel van den bodem heeft gezien!

„De Hevea eischt geen zeer rijken grond, maar wel een poreuzen grond, waar de wortels gemakkelijk en diep in kunnen doordringen", aldus de heer *Mulder*.

En verder: „Wie kennis had gehad van de Heveacultuur, zou nimmer voor Suriname deze cultuur hebben aanbevolen." Weet de heer *Mulder* zoo ze-

ker, dat grond, als door hem bedoeld, in Suriname niet voorkomt? Wil de heer *Mulder*, dat men vertrouwen zal stellen in zijn adviezen, dan moet hij zich door zijn deskundigheid niet laten verleiden tot zulke apodictische uitspraken."

.........,,Ook met de bacovencultuur ging het toch niet anders. Men voerde die in en dadelijk als grootcultuur, zonder zich eerst eens goed op de hoogte te stellen van de eischen, die de cultuur stelde." Herinneren wij het ons goed, dan werd door de vereeniging voor den grooten landbouw een planter naar de bacove cultiveerende landen gezonden om de cultuur te bestudeeren. Maar al had men dat niet gedaan: gedurende een paar eeuwen had men in Suriname allerlei Musa-soorten geteeld, de banaan (door de Engelschen *plantain* genoemd) ook als grootcultuur. Het behoeft dus niet ,,Surinaamsch optimisme" genoemd te worden, zoo de planters de cultuur van de Gros Michel wel aandurfden en het blijft nog steeds de groote vraag of zij de cultuureischen niet beter kenden dan de heeren die de lakens uitdeelden en wier bevelen moesten opgevolgd worden.

,,Dat de Panama-ziekte kwam, kon men niet helpen", vervolgt de heer *Mulder*. Neen, en ware die niet gekomen, dan zou de cultuur, trots de begane fouten bij den opzet, gelukt zijn. Men had reeds vier schepen voor den uitvoer. Met de uitbreiding van de cultuur zou het aantal schepen zijn toegenomen en Suriname er misschien bovenop geholpen zijn.

Wij zullen hier de lugubere geschiedenis van de bacoven-cultuur niet schrijven. Slechts deze opmerking: een van de redenen, waarom de toenmalige Minister van Koloniën de cultuur stop zette, was dat de adviseurs van Zijne Excellentie, *Dr. Cramer's* ramingen van de productie van de Liberiakoffie onjuist achtten. En wat lazen wij nu in des heeren Mulders' artikel? Uit alles blijkt, ook voor diegenen, die bepaald pessimistisch zijn aangelegd, dat de verwachtingen, door Dr. Cramer indertijd uitgesproken, volstrekt niet overdreven zijn maar op zeer solide basis rusten."

En verder: ,,Het moet voor Dr. Cramer een groote voldoening zijn, dat het meer en meer blijkt, dat de verwachtingen, die hij er van had, worden bewaarheid en zijn taxatie juist en voorzichtig was gesteld."

Aan den heer *Mulder* om uit te spreken waar de *grootste* fout begaan is, *hier* of in Suriname.

Nederlandsch pessimisme of Surinaasch optimisme?

En dan onderzoeke de heer *Mulder* nog, op *welke* cultuur Dr. Cramer zijn taxatie heeft gebaseerd. Waren dit soms culturen, dagteekenende van den tijd, toen de planters nog geen wijze lessen hadden geput uit de bacoven-cultuur?

Met de volgende uitspraak van den heer *Mulder* zijn we het weer volkomen eens: ,,Maar zoolang de voor de Panama-ziekte immune Congobacove haar marktwaardigheid en vervoerbaarheid nog niet voldoende heeft bewezen, behoeven we in Suriname niet meer aan de bacoven-cultuur te denken".

Nog een ander stokpaardje bestijgt de heer *Sibinga Mulder* in zijn artikel: het *bestuursstelsel* der kolonie deugt niet..

Hij weet van dit bestuursstelsel te weinig om tot oordeelen bevoegd te zijn. Niet het *stelsel* is oorzaak van de verkeerde maatregelen en mislukkingen die hij opnoemt, maar de omstandigheid dat maar al te dikwijls verantwoordelijke plaatsen worden ingenomen door personen, die allerminst daarvoor geschikt zijn. Dit gebeurt onder *elk* bestuursstelsel.

En hij vrage zich af: Waar komen die personen vandaan?

Wil de heer *Sibinga Mulder* dat zijne adviezen ook in Suriname een geopend oor vinden, hij zette zijn stokpaardjes op stal.

Curaçao.

De *Amigoe* van 9 Dec. j.l. schrijft:

Een zeldzaam jaar is het, een jaar van buitengewoon veel regen. Gelukkig hadden we deze week toch een enkelen dag zon en één drogen nacht.

De temperatuur daalde tot 80 gr.

Hier en daar, op hooge gronden, staat de mais prachtig; over het algemeen echter wordt hard naar droogte verlangd. En dan natuurlijk, na een paar dagen, weer naar regen.

Rankvruchten, pompoenen, meloenen en komkommers beginnen al te komen en de boontjes te rijpen.

Gras voor de beesten is er in overvloed.

We beleven een goeden tijd, en als het weer mee loopt, wordt het iederen dag nog beter. Dan krijgen ook de armste menschen voldoende te eten.

De mais staat ook op Aruba en Bonaire buitengewoon mooi. Op Aruba echter heeft men zeer veel overlast van muggen, die een derde van den oogst vernielden. Men schrijft deze plaag toe aan de vroeg rijpe Feterita.

* * *

Hetzelfde blad meldt:

De door ,,Boeafan" voor H. M. de Koningin-Moeder bestelde beddespreien, die hier geborduurd moesten worden, zijn gereed gekomen, volgens kenners ware kunststukken, uitmuntend door sierlijkheid. Voor belangstellenden is het fijne handwerk te bezichtigen ten huize der maaksters.

* * *

In het lokaal van den vlechtcursus op Pietermaai zou door de leerlingen van dien cursus examen worden afgelegd in het hoedenvlechten. Op denzelfden dag zou in dat lokaal een tentoonstelling worden gehouden van vlechtwerk.

* * *

In de *Curaçaosche Crt.* van 8 Dec. j.l. het volgende:

Voorloopig Verslag.

Het afdeelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen:

Algemeen werd toegegeven, dat, nu de druk, die op de Staatskas rust, tengevolge van de tijdsomstandigheden dermate is toegenomen, dat in het Moederland niet alleen zware tijdelijke belastingen moesten worden ingevoerd, maar ook de blijvende lasten sterk werden verzwaard, ook de kolonie Curaçao zich opofferingen moet getroosten om, zooveel hare zwakke krachten dat gedoogen, de lasten van het moederland te verlichten door zelf wat meer bij te dragen in de kosten van hare eigen huishouding.

De afdeelingen meenden dan ook, hoe ongeschikt ook het tijdstip voor belastingverhooging op dit oogenblik geacht moet worden, hare medewerking daartoe niet te mogen weigeren.

Dat het moment voor verzwaring van lasten slecht gekozen mag heeten, behoefde, meende men, hier niet in den breede te worden uiteengezet. Zij, die maar even willen terugblikken op de jaren van droogte en misgewas, die pas achter ons liggen en letten op de hooge prijzen van schier alle artikelen van zeer noodzakelijk verbruik, verwachten hieromtrent zeker geen uitvoerig betoog.

Wanneer men dan toch wilde medewerken tot de voorgestelde belastingverhooging, dan moge dat zijn verklaring vooral hierin vinden, dat het overgroote deel van het bedrag, dat van de bevolking geëischt gaat worden, komen moet uit het verbruik van artikelen van genot. Van onduldbaren druk zal bij belasting van dergelijke artikelen nooit sprake kunnen zijn. Wien de drank of de tabak wat te duur mocht worden, die zal zich een weinig hebben te matigen in zijn gewoon verbruik. Schaden zal hem dat zeker niet; wie weet blijkt de verhooging dan zelfs geen zegen voor menig gezin.

Het eenige wat uit een fiscaal oogpunt gevreesd moet worden — zouden velen hun verbruik beperken — is, dat de opbrengst der belasting tegenvallen zal. Daarop dient men voorbereid te wezen.

Met de voorgestelde verhoogingen van accijnzen en invoerrecht konden de Afdeelingen zich dan ook wel vereenigen, al konden sommige leden de vraag niet terughouden of het hooge recht van 20 pCt. naar de waarde van de dure soorten sigaren niet een prohibitief recht blijken zal.

Enkel ten opzichte van de inkomstenbelasting had, dacht het de afdeelingen, het bestuur de draagkracht van de bevolking wel wat overschat.

Deze belasting, verhoogd op het oogenblik, dat zeer vele der aangeslagenen — die juist tengevolge van de tijdsomstandigheden hunne uitgaven in zeer sterke mate hebben zien toenemen, terwijl hun verdiensten dezelfde gebleven, soms zelfs afgenomen zijn — in benarde financieele omstandigheden verkeeren, zou te zwaar en te onbillijk drukken.

Volgens verscheidene leden moest dan ook aan verhooging van deze belasting op het oogenblik niet gedacht worden.

Andere leden meenden echter, dat, wat waar was voor de inkomens van den middenstand, niet opging voor de hoogere inkomens. Zij hadden dan ook geen bezwaar om tot de verhooging ook van deze belasting mede te werken, wanneer dat zou kunnen geschieden volgens een tarief, dat met een inkomen van *f* 600.— begint, geleidelijk progressief opklimt, totdat het bij inkomens van ongeveer *f* 20.000.— het hoogste percentage 5 bereikt en een meerdere opbrengst van ongeveer *f* 10.000.— zal afwerpen.

Ook met het oog op de vreemdelingen, die zich dikwijls voor vrij langen tijd op Curaçao komen vestigen en die in velerlei opzicht indirect bijdragen tot de welvaart van het eiland, diende men voorzichtig te zijn met het te veel opvoeren van deze belasting.

Ten aanzien van de voorgestelde bepalingen omtrent de controle op den door- of uitvoer waren de meeningen vrijwel verdeeld.

Bij een aantal leden stond het beginsel, dat de handel zoo min mogelijk moest worden aan banden gelegd of belemmerd, voorop.

En van wettelijke bepalingen als hier in het vooruitzicht worden gesteld, vreesden zij groote belemmering van den doorvoer- en uitvoerhandel.

Andere leden daarentegen achtten de boven gewraakte bepalingen toch het meest doeltreffende, zelfs het eenige middel om zonder zeer hooge kosten van toezicht en controle tegen den clandestienen invoer van dranken te waken.

Met een beroep op de statistieken betoogden zij dat de doorvoer- en uitvoer van dranken geenszins zoo belangrijk zijn, dat daarvoor het Gouvernement

op zulke hooge kosten als zij voorzagen zou moeten worden gejaagd.

Memorie van Antwoord.

Het deed ondergeteekende genoegen te vernemen. dat de afdeelingen in het algemeen bereid waren tot de voorgestelde belastingverhoogingen mede te werken.

Dat — zooals sommige leden meenden — het recht van 20 pct. op de dure soorten sigaren een prohibitief recht zal blijken, komt ondergeteekende niet waarschijnlijk voor. Het kan wellicht zijn, dat men somtijds, om het zeker niet onaanzienlijke recht. dat er van geheven wordt, wat minder dure sigaren koopt, doch dat zal dan nog geen nadeel zijn voor den fiscus.

Daar ondergeteekende moet toegeven, dat er — zooals door de afdeelingen wordt aangevoerd — op het oogenblik zeer vele aangeslagenen in de inkomstenbelasting zijn, die door de abnormale tijdsomstandigheden in benarde financieele omstandigheden verkeeren, en voor wie de verhoogde belasting dus misschien wel wat te zwaar kan drukken, meent hij aan het verlangen van de afdeelingen te gemoet te moeten komen, om die belasting voor de lagere inkomens eenigszins te verminderen.

Hij heeft dit gedaan in de Nota van wijziging, die hij de eer heeft hierbij den Raad aan te bieden.

In stede van ongeveer *f* 21.000.—, zal nu de meerdere opbrengst — als het ontwerp wordt aangenomen — ongeveer *f* 10.000.— bedragen.

Wanneer het mocht blijken, dat na de verhooging van den accijns op de spiritualiën de smokkelhandel wederom het hoofd opsteekt, acht ondergeteekende het bepaald noodig, dat het Bestuur door de voorgestelde controle op den door- en uitvoer, een middel aan de hand wordt gegeven om het smokkelen te beletten.

Ook hij is er voor om den handel zoo min mogelijk aan banden te leggen of te belemmeren, doch als er van de vrijheid, die de handel geniet, door sommigen misbruik wordt gemaakt om de koloniale kas ernstig te benadeelen, is het z.i. noodzakelijk. dat het Bestuur kan grijpen naar het zoo eenvoudige middel, dat wordt aangegeven, in plaats van verplicht te zijn duizenden guldens te besteden om te trachten het clandestien landen van sterke dranken te voorkomen; wat dan nog lang niet altijd gelukt.

Dat de door- en uitvoer hierdoor in het algemeen grootelijks zou worden belemmerd, meent ondergeteekende te mogen betwijfelen. Het middel, dat door hem wordt voorgesteld, wordt toch o.a. toegepast op Puerto-Rico en de meeste Engelsche eilanden. waar men den handel ook wel geen te groote belemmeringen in den weg zal willen leggen.

* * *

PERSONALIA.

In den loop van de maand November hebben met gunstig gevolg examen afgelegd:

voor onderwijzeres 4e kl.: mejuffrouw A. E. Pourier (Bonaire);

voor onderwijzer 3e kl.: de heeren W. F. Houben (Curaçao) en L. S. J. Kruythoff (St. Martin);

voor Fransch: mejuffrouw M. W. Roozen (St. Martin), C. Ellis (Curaçao) en M. L. J. van de Meyel (Saba);

voor Boekhouden: mejuffrouw M. A. Metternich (Curaçao);

Voor Fraaie handwerken: meuffrouw L. M. Henriquez (Curaçao).

* * *

Bij de op heden gehouden verkiezing van drie leden voor de Kamer van Koophandel en Nijverheid werden herkozen de heeren E. M. Penso, Julius L. Penha en C. S. Gorsira J.P.Ez.

* * *

Baron van Asbeck, afgetreden gouverneur van Suriname, en echtgenoote, werden met het s.s. „Nickerie" op Curaçao verwacht en zouden met dezelfde boot de reis naar New-York voortzetten.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Associatie? In de *Pamitran* komt voor een verslag van een Alg. Verg. door den *Indischen Bond* gehouden, waarin de Voorzitter o. m. te kennen gaf, dat de houding van de Ind. Regeering in den laatsten tijd veranderd is. Vroeger steunde zij de vereeniging op verschillende wijzen, maar thans worden de Inl. vereenigingen voorgetrokken. De heer Van Hinloopen Labberton, leider der Inlandsche vereenigingen, moest dit toegeven, hij was ook van meening, dat de Regeering zich niet veel meer om de vereenigingen van de *Europeesche blijvers* bekommerde. Zoo zullen deze laatsten wel langzamerhand door de Inl. verdrongen worden. Een andere spreker gaf zijn vrees te kennen, dat de volbloed Europeaan ook weldra hetzelfde lot zal ondergaan, en daarom zou z. i. aan te bevelen zijn, dat beide groepen zich vereenigden om daartegen front te maken. Terstond werd besloten de statuten van den Bond zóódanig te wijzigen dat slechts Europeanen en met dezen gelijkgestelden daarin opgenomen kunnen worden. De redactie van bovengenoemd Inl. blad vind 't jammer, dat de Inlanders uitgesloten worden, want hierdoor wordt naar hare meening schade gedaan aan de zoo noodige associatie, die blijkens de nu gehuldigde ethische politiek ook door de Regeering wordt voorgestaan. Het is te hopen, zegt zij, dat de Inlanders en de Inlandsche Vereenigingen tegenover dit „ultimatum" nog vaster den strijd zullen aanbinden om te komen tot gelijke rechten en gelijke plichten voor alle rassen in Nederl. Indië.

De *Kaoem Moeda* spreekt de hoop uit. dat het waarnemend distriktshoofd, dat kort geleden aan den Adviseur voor Inl. Zaken is toegevoegd, de verwachtingen van de S. I. zal vervullen, nl. om eerst Inlander en dan ambtenaar te zijn.

„Tropenkollers". De redactie van de *Kaoem Moeda* verklaart, dat die *Tropenkollers*, egoïsten, gevaarlijk zijn voor de openbare rust; zij eischen voor zich zelven alle voordeelen als eigenaren der kolonie, om aan Kromo niets over te laten. Vroeger werd er gescholden en geranseld en hun het bloed uitgezogen op de wijze van de Oost-Indische Cie., maar thans laat de Inlander zich dat niet meer welgevallen. Hij weet, dat hij *ingezetene* van zijn eigen land is en geen dienaar of slaaf van den Europeaan. Al kan hij de slagen en schoppen nog niet teruggeven, toch durft hij zich te weren. Onder die *Tropenkollers* worden met name genoemd de heeren Van Haastert en Mulder, die nu aan Dr. Hazeu, Dr. Rinkes, den heer Van Hinloopen Labberton en zelfs ook aan Z.Exc. Idenburg de schuld geven van den opstand in Djambi. In werkelijkheid is deze opstand ontstaan door het drijven van lieden, die niet het geduld en het gezond verstand bezitten, waarvan de leiders van de *Sarikat Islam* op Java tot heden blijk gaven. Maar wacht, die eigenschappen zouden nog schade kunnen lijden tengevolge van die grenzenlooze beleedigingen en belasteringen. En als dientengevolge de leiders van de S. I. op Java revolutionnair worden, dan zal er een *Bandjir van bloed* komen, welke voor rekening van de Tropenkollers komt. Beweerd wordt, dat de bladen van die heeren (van Haastert en Mulder) met goud betaald worden respectievelijk door de Jezuïten en de Suikervorsten, om den Inlander neer te drukken, maar de redactie vraagt of de Regeering maar steeds blijft toelaten. dat die kranten haat zaaien in stede van op hen de strafwet toe te passen, welke ten aanzien van de Maleische bladen geldt. Alle goede voornemens en heilzame maatregelen der Regeering worden teniet gedaan door die Tropenkollers. die gif mengen in den Indischen vredesbeker. De leiders van de *S. I.* streven *nu* nog naar *evolutie*, bij openbare rust en orde, maar God weet 't, wat er gebeuren zal, indien dit gestook, dat de meest geduldige onder de leiders prikkelbaar maakt, niet ophoudt.

Sobat Kras. In de vergadering van de *Bat. Landbouwvereen.* werd aan de orde gesteld de bespreking van den toestand der ontevreden Inl. te Tjililittan — alzoo *Bataviaan* in de *Voorpost.*

De landheeren waren zich van geen schuld bewust; integendeel gooiden zij de schuld op de klagende Inl.; die tot zelfbewustzijn gekomen zijn. De nieuwe assistent-resident van Meester Cornelis, die de zaak onderzocht heeft, was er van overtuigd, dat de ontevredenheid te wijten is aan misstanden in genoemde partikuliere landen. Onze Resident nam het op voor de landheeren; deze zijn dan ook zijn *sobats kras.*

Taktiek. Wij, Inl. partikulieren *sadja*, worden hoog in de belasting aangeslagen; in tijd van oorlog wellicht tot de tiende penning. Waarom betalen de Inl. ambtenaren geen belasting? Zij verdienen toch ook wat! Dat is een rare taktiek van onze Regeering. Alzoo bovengenoemd blad.

Seniel. „Er zijn van die huismusschen, die meenen even hoog te kunnen vliegen als de adelaars. Zoo de mijnheer van de *Nieuwe Vorstenlanden.*"

Alzoo Tjipto in bovengenoemd blad.

In zijn blad zei hij, zijn slaafsche ideeën spuiend. o. a. het volgende:

„Wij willen loyaal zijn tegenover Nederland, wij hopen, dat de Ned. driekleur in geheel Indië moge wapperen tot het einde der dagen, maar verhoor(t) Nederlanders onze bede: geef(t) ons, waarop wij recht hebben: medezeggenschap in het bestuur over N.-I."

Zie, dat is net iets voor een knechtende ziel: een open deur intrappen, en dan met zekere trots te zeggen: dat durf ik toch maar! Hebt u niets anders te vragen, mijnheer Landouw? Wel, verbeeld u u dan niet. dat gij de evenknie zijt van Dr. Douwes Dekker, of zelfs maar van een Topee? Gij zijt er te *seniel* voor. Zelfs als u de hulp inroept van *doekoen* Sneevliet, dan nog zult gij niet het tiende deel kunnen doen van wat D. D. deed. Heer Landouw! Uw

vereeniging lijdt aan bloedarboede en voor een kwaal als deze komt gij bij een *doekoen* niet terecht, daarvoor moet u een Dr. hebben.

Zelfverwijt. De *Pewarta Deli* brengt de Inlanders onder hunne aandacht, dat zij nog zoo lui, arm en dom zijn. In den handel, landbouw en nijverheid moeten zij het tegenover de Europeanen afleggen. Kapitalisten en woekeraars halen de voordeelen uit de Indische petroleum, dit erfstuk der vaderen. In den handel worden de beste plaatsen ingenomen door Chineezen, Britsch-Indiërs of Arabieren, die arm in het land komen, niets anders bij zich hebben dan één stel kleeren en één deken en in minder dan geen tijd rijk worden. Toch hebben zij hunne ontwikkeling niet op de hooge scholen verkregen: wel hebben zij geleerd, dat één katti goud niet voldoende is om één uur tijd te koopen. De Inlanders denken slechts aan eten, slapen, en naar de bioscoop gaan. De rijst moet voor hen niet alleen kant en klaar opgeschept zijn, maar zoo mogelijk ook voor hen gekouwd worden. Moet uit zulke menschen nu een keus gedaan worden voor Gouverneur-Generaal, departementschef of admiraal? Als zij werkelijk de gelijken waren van Japanner of Engelschman, zouden zij niet door andere volken overheerscht worden.

De Sociaal-Democratie in Ned.-Indië. De *Sinar Djawa* wijdt hieraan een hoofdartikel, daar zij voor vele ontwikkelde Inl. als een gevaar voor de Inl. eenheid wordt beschouwd. Toch moet zij — zoo oordeelt het blad — eerder beschouwd worden als een middel om Indië te verlossen van de vreemde overheersching, die het Indische volk pijn aandoet. Hoe meer de kapitalistische Eur. industrie zich ontwikkelt, des te meer zal het Inl. klein-bedrijf achteruit gaan. De Inl. zijn door de concurrentie gedwongen op een hongerloon in haar dienst te arbeiden. Vakorganisaties en werkstakingen zijn noodig om in dezen toestand verbetering te brengen. Het proletariaat moet tegenover het egoisme der spoorwegen en fabrieken de macht van een groot vakverbond weten te stellen, waarin alle arbeidersvereenigingen worden opgenomen. Eerst dan zal, als 't noodig mocht blijken, een werkstaking met succes kunnen werken. De *S. I.* zou een goed werk doen, met deze pogingen te steunen, om zoodoende het loon tot *f* 1.— per dag te doen stijgen.

Alg. kiesrecht. Als een gevolg van deze belangenstrijd is de Ind. industrie ook tegen het verleenen van algemeen stemrecht aan de Inl. anders dan op den basis van ontwikkeling of van een zeker bedrag in de belastingen. Zij kan op deze wijze de macht in handen houden en wetten maken tegen stakingen en tegen het vrije woord, ook militaire dwangwetten in 't leven roepen om hare eigendommen te verdedigen. Daarom is *Kromo* voor algemeen kiesrecht, want dan zullen er belastingwetten gemaakt kunnen worden, die op den kapitalist zullen drukken en zijn (Kromo's) eigen stand verlichten. Indien in dezen belangenstrijd voormannen als *Tjipto* en *Soerjadiningrat* mochten vallen — geen nood — dan is zoo'n val van zeer groote moreele waarde." De oogen van de omstanders zullen geopend worden en navolgers zullen er opstaan, die anders achterwege gebleven waren. De meeste leden van de S. I. zijn proletariërs zoodat in de praktijk het doel van de S. I. niet verschilt met dat van de S. D. Maar bij dit laatste moet nog voor de S. I. gevoegd worden het verdrijven der vreemde overheerschers uit Indië. Het ware te wenschen, dat de zeer enkele Inl. kapitalisten die er op Java zijn, deze beweging steunden, opdat zij niet geweerd zullen worden door het met machines werkende Ned. kapitalisme. Waren er vroeger onder de Javanen geen rijke menschen? De nationalistisch voelende Javaan moet zich ook aansluiten bij de *I.S.D.V.*, want de *S D.* in Nederland weet 't hoe het kapitalisme daar een klap zal krijgen, indien Indië verloren gaat. Om te overwinnen zal men Indië moeten helpen, om Indië aan den Inlander terug te geven en dezen medezeggenschap te verleenen. De lust om in Indië fortuin te zoeken, zal dan verminderen, wat weer een verzwakking van het kapitaal tengevolge zal hebben."

WAT DE CHINEES VERTELT.

In Verzekerde Bewaring. Door de politie te Pasoeroean is een Inlander gearresteerd, die zich *Djanoko* noemde (bijnaam van Ardjoeno), rondzwierf in de bergen, waar hij een kluizenaarsleven leidde en volgens zijn zeggen in aanraking kwam met geesten, die hem voor een hoogere roeping voorbereidden. Daar men echter in hem een gewezen districtsschrijver herkende, die gouvernementsgelden heeft verduisterd, achtte men hem beter thuis achter de tralies, waar de hoogere wezens hem niet zullen vergeten. (*Bintang Soerabaja*).

Gestraft. Een Chineesche vrouw nam jaren geleden een meisje als kind aan. Toen dit opgroeide tot jonge vrouw overlegde de pleegmoeder bij zich zelf, dat haar eigen zoon het meisje zou huwen. Het kind verpandde echter haar hart aan een Chineeschen jongeling, die in de buurt woonde en werd diens minnares. Hun liefde was als de rozen in de maand Mei zoo teeder, zonder elkaar kenden zij geen gelukkig uur meer. Doch de pleegmama kon niet accoord gaan met deze ondankbaarheid; op zekeren avond toog zij heen naar het huis van den minnaar en wilde de gelieven scheiden. Maar de minnende jongeling liet zich niet lompen, hij nam een stok en sloeg de booze schoon-pleegmoeder op de beenen, dat zij er van kreupelde. Voor de rol kwam hem dat op 12 dagen te staan. (*Pernigan*).

Een Wensch. Hetzelfde blad wenschte, dat „collega Idenburg", die nu redacteur van de *Stemmen des Tijds* is, spoedig een „persdelict" mag krijgen en dat de redacteur (van de *Perniagan*) dan hoofd van het gevangeniswezen in Nederland mocht wezen, om hem te kunnen laten eten roode rijst met Spaansche peper en een stukje bedorven gedroogde visch en *sajoer* zonder zout; voorts om hem op te zetten een zwarten hoofddoek, en te laten slapen op een plank zonder bultzak. En dat hij verder blootgesteld mag worden aan muskietenbeten. Zes dagen zouden daarvoor genoeg zijn, maar hij (de redacteur) zou er twee seconden van zijn leven voor willen geven!

Titulatuur. De *Sri Sumatra* vraagt welke de bedoeling der Regeering kan zijn, dat op verschillende plaatsen anders gehandeld wordt. Zoo worden te Cheribon de brieven aan den majoor Chinees aldaar van uit het residentiekantoor geadresseerd met: „Aan den Chinees", terwijl te Batavia op dergelijke brieven het adres vermeld staat van: „Aan den Hoog EdGestr. Heer". In de *Soeloeh Hindia* geeft een Chineesche inzender in overweging om de Europeanen, die op hunne brieven schrijven: *Aan den Inlander* of *Aan den Chinees*, dan wel hen toespreken met *akoe* en *kowé*, met gelijke munt te betalen.

De Inlanders en Chineezen moeten zich, volgens den schrijver, maar weer bij elkaar aansluiten, zooals zij vóór het ontstaan van de Chineesche republiek en van de *S. I.* één waren. Deze breuk kan nu nog hersteld worden. Bij elkaar zullen zij krachtig genoeg zijn, om een eind te maken aan dergelijke beiden aangedane beleedigingen.

Politie. Kort geleden werd te Bandong de *ronda dessa* (nachtpolitie in de dessas) afgeschaft, zoo schrijft de *Perniagan*. De kampongbewoners moeten, nu ze geen nachtveiligheidsdienst meer behoeven te doen, een zekere afkoopsom betalen; de Chineezen dragen ook een steentje bij en van het geld, dat bij vooruitbetaling geind is, heeft men een 100-tal nacht agenten méér kunnen aanstellen, die onder het toezicht van het politiehoofd staan. Bandong is nu in een 50-tal wijken verdeeld. In elke wijk is steeds een patrouille naar ongerechtigheden in dat gebied aan 't speuren. Bovendien treft men in de politie-posthuizen — voorloopig pas twee in aantal — en op de „steunpunten", waar enkele wijken samen komen, *koempoellans* van agenten aan, die desverlangd ter hulpe kunnen snellen. De *gardoe*-huisjes zijn verdwenen of worden niet meer benut. Als ze er nog zijn, vindt men er geen oude wakers meer in. Het nieuwe systeem van beveiliging ziet er heel genietbaar uit. Echter zal het in de praktijk nog bewijzen moeten te voldoen. En aan dat laatste meen ik te mogen twijfelen — alzoo de schrijver. Eerstens zal 't moeielijk zijn de „patrouilleerende" agenten op afdoende wijze te controleeren, gezien het kleine getal Europeesche politie-menschen, dat bovendien vaak incompleet is. En dan is 't nog de vraag of de patrouilles in haar wijk voldoende toezicht kunnen houden, ook als zij goed hun plicht willen doen. Dat dit soms niet het geval kan zijn, bleek onlangs bij een brand op Kebon Sirih, waarbij een woning van een Europeaan in de vlammen opging. Kon vroeger heel Bandong op de hoede zijn voor het gevaar, dat zoo'n brand zich uitbreidde, waar steeds en onmiddellijk de *tong-tong* het onheil stadskundig deed worden — toen hoorde men niets. Naar ik mij liet vertellen, was het aan iemand daar in de buurt te danken, dat de *mandoer* op de telefoon-centrale en door dezen de brandweer gealarmeerd werd. Men moge van de *gardoe*-wacht vertellen wat men wil, maar de oude heeren, die schijnbaar sliepen, hadden steeds slechts één oog dicht en wisten, uitzonderingen daar gelaten, drommels goed, wat in hun ressort gebeurde.

In hetzelfde blad komt een bericht voor uit Bondowoso, dat een onderdistriktsschrijver door eenige dessalieden werd aangevallen, omdat hij één hunner er op gewezen had, dat hij met een verboden wapen liep. Een *mantri*, die hem te hulp kwam, werd mishandeld, maar toen hij zijn revolver op een der aanvallers afschoot, sloeg de bende op de vlucht.

Uitstel. De *Perniagan* heeft uit de *Pertimbangan* een artikel overgenomen, handelende over het uitstel (van zes maanden) dat aan de deputatie van „*Indië Weerbaar*" gegeven is om naar Nederland te vertrekken, omdat — naar 't heet — de Gouverneur-Generaal verklaard moet hebben, dat omtrent de ontvangst van deze deputatie in Nederland eerst schriftelijk met het Opperbestuur overleg gepleegd moest worden. Een vertrek van de deputatie vóórdat te dien aanzien een besluit was genomen, zou alsdan niet door de Inlandsche regeering gesteund worden; m.a.w. de deputatie zou dan niet ontvangen worden. Dat is best te begrijpen — meent de schrijver. De betooging op 31 Augustus was een komedievertooning van geen waarde in 't oog der Regeering. Nu is een uitstel van zes maanden gegeven om er nog eens over na te denken.

Journalistiek. De *Perniagan* deelt mede, dat haar hoofdredacteur *P. L. Gouw*, als zoodanig is afgetreden en dat plaatsvervangend hoofdredacteur is geworden de heer *T. H. Phox Jr.*

Van Vreemde Koloniën.

De oorlogsconferentie.

De oproep aan de eerste ministers der kroonkoloniën tot het vergaderen met den oorlogsraad in Londen, is niet overal met de geestdrift ontvangen, die de Engelsche regeering had verwacht. Het is te betwijfelen of Hughes Australië wel zal komen vertegenwoordigen en 't staat reeds vast dat generaal Botha niet voor Zuid-Afrika zal opkomen.

In Australië, waar, zooals wij weten, 't gezag van Hughes in den laatsten tijd zeer geleden heeft, had Cook, de liberale leider, zich tegen een zending van den premier gekant. De Times deed een ernstig beroep tot eensgezindheid, dat bij de liberalen zoo goed insloeg, dat zij Cook tot toenadering wisten te overreden. Maar zelfs als Hughes naar Londen komt zal hij bezwaarlijk als de woordvoerder voor den Austr. Statenbond mogen worden aangemerkt. Hij zal zelf niet meer durven spreken als drager van de Australische meening, en voor zoover hij zich als zoodanig mocht willen uiten, zullen èn de kolonie èn 't moederland hem niet meer als zoodanig kunnen beschouwen. Welke waarde zal zijn tegenwoordigheid dan eigenlijk hebben?

In Zuid-Afrika hebben zich ten opzichte van deze vraag twee stroomingen geteekend. De nationalisten verwachten van de conferentie niets en wenschten Botha geen volmacht te geven. Deze heeft ingezien, hoe moeilijk zijne positie hierdoor zou worden; bovendien kan hij niet gemist worden bij de a.s. parlementszitting. In een vorig nummer gaven wij een voorlooper van het terugroepen van generaal Smuts uit Duitsch-Oost-Afrika; de grondslag van dit gerucht blijkt al heel spoedig bewaarheid te zijn, want nu is besloten den bevelhebber der gecombineerde troepen in O.-Afrika naar de Kaapstad terug te roepen, om daarna zijn land in den oorlogsraad te gaan vertegenwoordigen. Daar in Z. Afr. velen zich sterk voor den vrede uitlaten, zal de positie van Smuts in den oorlogsraad een lastige zijn.

Wordt 't pleit in D. Oost Afrika als voldongen beschouwd, zoodat de bevelhebber gerust huis-toe kan gaan? Van Duitsche zijde duiken hoe langer hoe meer verklaringen van 't tegendeel op. Met al hun veroveringen hebben de aanvallers nog maar een betrekkelijk klein gedeelte van de D. kolonie bezet, schrijven zij, wat te vermeesteren overblijft is nog half zoo groot als Duitschland. Van de ententezijde rekent men daarentegen zóó zeker op een spoedig beëindigen van den veldtocht, dat, volgens Reuter, de in Frankrijk strijdende Boeren al verlangend uitzien naar de versterkingen, die zij verwachten als de strijders uit O.-Afrika hen komen versterken.

De vertegenwoordiging van Br. Indië.

Officieel is medegedeeld wie 't Br. Keizerrijk zullen vertegenwoordigen op de Rijksoorlogsconferentie. Zooals wij reeds eerder meldden, was hiervoor de staatssecretaris voor Indië reeds aangewezen, maar zouden daarvoor nog 2 anderen worden uitgekozen. Deed dit een oogenblik denken aan een keuze van onderop, nu blijkt dat deze moest geschieden door den staatssecretaris, die, gehoord den gouverneur-generaal, aangewezen heeft sir J. Meston, luitenant-gouverneur van de provinciën Agra en Oudh, en sir Satjendra Prasana Sinha. Bovendien zal de maharadja van Bikaner de missie vergezellen als adviseur.

Sir Sinha was de eerste Indiër, die aangewezen werd als lid van den uitvoerenden raad van den onderkoning. In 1915 was hij onder-voorzitter van 't Ind. nationale congres.

Engeland en de veroverde Duitsche koloniën.

Toen de geallieerden teruggave van de door de centralen bezette gebieden als eisch stelden om tot vredes-onderhandelingen te kunnen komen, werd, ook door ons, de meening uitgesproken, dat daartegenover als vanzelfsprekend de opvatting moest staan van een teruggeven der in de koloniën op Duitschland vermeesterde landen. Mag men gelooven wat Garvin in de „Observer" dienaangaande zegt, dan stelt Engeland zich echter op een geheel ander standpunt. Zelf verlangt 't geen landaanwinst voor zijn inspanning. Wordt Duitschland economisch geknakt dan telt Groot-Brittanië dit meer dan een provincie. Egypte heeft 't alvast ingelijfd, zonder 't te veroveren. Maar Zuid-Afrika, Australië, Nieuw Zeeland zijn vrije gemeenebesten, zij zullen een nieuwe bedreiging van D. zijde niet in hun gebied verdragen. Als zij D. Nieuw Guinea, D. Zuidwest Afrika inlijven doet Engeland dit dus niet. Dat 't toevallig Br. kroonkoloniën zijn, die daar zoo goed meehielpen, dat is Engeland toch niet te wijten?

Of 't nu werkelijk deze richting zal uitgaan? Gr. Br. zal ook te waken hebben, dat zijn kroonkoloniën niet te machtig worden. En als 't zelf zooeens inderdaad mocht redeneeren, dan zullen de Fransch N. Afrik. protectoraten voor Kameroen en Togo, Belgisch Kongo of Zuid-Afrika voor Oost-Afrika als eischers optreden, en ook deze consequentie zou Engeland zeker niet gaarne als resultaat van een eventueele overwinning willen aanvaarden.

Een soort van oorlogsreferendum.

Men zal zich herinneren, dat de einduitslag van de volksstemming pro en contra verplichten militairen dienst in Australië, vrij lang in 't onzekere bleef. Zelfs toen de uitslag in den statenbond geteld was, bleef nog eenige onzekerheid over, immers de Australiërs te velde hadden ook de gelegenheid gekregen hunne stemmen in te zenden en 't duurde eenigen tijd, alvorens deze mede in rekening konden worden gebracht. Bij de geringe meerderheid, die de tegenstemmers hadden weten te behalen, hoopten de voorstanders ook op krachtigen bijval van de mannen, die vrijwillig ten strijde waren getrokken. Het verliep echter anders. Of deze vonden, dat hun voorbeeld in eere moest worden gehouden, of zij, den oorlog bij eigen aanschouwen kennende, niemand tegen eigen zin daartoe wilden dwingen, of zij den oorlog niet wilden voeden, hoe 't zij, zij zonden 106.000 stemmen tegen den dienstplicht, en slechts 40.000 vóór. Zij maakten de kleine meerderheid zoo tot een vrij aanzienlijke.

Admiraal Dewey.

Amerika heeft niet veel oorlogen gevoerd. In openlijke gewapende botsing met Europeesche staten is 't maar een enkelen keer geweest. Uit den strijd tusschen de groote republiek en Spanje is Admiraal Dewey als de hoofdfiguur voor de geschiedenis bewaard. Hij won in 1898 den slag bij Manilla, die over den overgang van de Philippijnen van Spaansch onder Amerikaansch bestuur besliste. Voordien had hij bij Cavite het Sp. eskader onder admiraal Montojo uiteengeslagen, erna bezette hij de hoofdstad der Philippijnen. Na zijn oorlogssucces boden de republikeinen en democraten hem de candidatuur voor het presidentschap der Ver.St. aan, maar bij ambieerde dit hooge ambt niet, wel werd hij opperbevelhebber der Amer. marine. Hij is tot zijn dood toe een zeer populair man gebleven. Zijn luisterrijke begrafenis heeft hiervan nog getuigenis afgelegd.

Oud-nieuws.

De D. weten telkens voor verrassingen te zorgen. De tegenpartij wapent zich ertegen, waakt eenigen tijd, weet zoolang herhaling te voorkomen, wordt daarna minder oplettend, minder waakzaam — en dan wordt 't oude weer door de D. opnieuw hervat, de tegenpartij heeft zich weer laten verschalken.

Zoo leek 't, dat 't in verre oceanen den Duitschers onmogelijk was gemaakt de scheepvaart ernstig te belemmeren, sedert door Japansche en Britsche samenwerking de zeeën van D. oorlogsbodems gezuiverd waren. Nu is echter 't bericht gekomen van 't optreden van een „Möwe II", inderdaad zoo genaamd of door de pers zoo genoemd, in elk geval handelend geheel in navolging van de vermaard geworden „Möwe". Een dozijn Br. en Fr. koopvaardijschepen zijn in 't zuidelijk gedeelte van den Atlantischen Oceaan naar den kelder gezonden. De bemanning ervan is deels aan boord van 't Japansche schip „Hudson Maroe" bijeengebracht en naar Pernambuco overgebracht, waar de kapiteins en 237 zeelui aan wal werden gezet. De overige 469 gevangenen werden aan boord van 't prijsverklaarde Engelsche s.s. „Yarrowdale" onder geleide gesteld van den D. onderofficier Badewitz met 16 D. matrozen. Deze volbrachten den stouten tocht tot Swinemünde ongestoord. Zoo spotte een D. onderofficier als commandant van een gekaapt Eng. schip met het Eng. meesterschap ter zee. Badewitz had gediend aan boord van de „Möwe", toen had hij eenzelfde opdracht gekregen. Te Teneriffe geland, was hij echter in Spanje geïnterneerd, van waar hij wist te ontvluchten. Daarom koos hij nu een veiliger D. haven, al was de reis daarheen, in 't bijzonder nog met deze eigenaardige lading, niet veiliger.

Volgens een bericht uit Rio de Janeiro zou de „Möwe II" een ander prijsgemaakt schip, de „Theodore", bemand en van wapens voorzien hebben, zoodat er dan twee kapers in actie zouden zijn.

Daar deze zich van proviand en steenkolen voorzien van de aangehouden schepen, kunnen zij 't vrij lang volhouden zonder een haven aan te doen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

De 1ste afl. van jaarg. 1917 bevat o. m. een artikel van den heer W. Cornelis over de hydrographische opneming van Ned.-Indië, die z. i. nog lang niet volmaakt is. — De heer Van Nouhuys schrijft over „de breuk in den Padang—Batavia-telegraafkabel in verband met de aardbeving van 26—27 Juni 1914 in de res. Benkoelen." — De heer J. Kreemer, archivaris van het Atjeh-Instituut, die thans een wetenschappelijke reis maakt door Atjeh en Onderhoorigheden, geeft naar aanleiding van zijn onderzoek een drietal interessante brieven, welke in extenso worden gepubliceerd. Een ervan bevat bijzonderheden over de bevolking enz. van het eiland Sinaloer, op de westkust van Atjeh. — In de rubriek „Mededeelingen betreffende het Genootschap" o. m. een overzicht eener voordracht van Prof. Dr. H. G. Jonker (die, zooals men weet, dezer dagen plotseling is overleden), over de Nederlandsche Timor-expeditie van 1916 en een verslag nopens het memorandum betreffende de bevolkingsstatistiek in Ned.-Indië (in verband met de a.s. volkstelling aldaar.

Spraakleer van het Maleisch.

Bij E. J. Brill te Leiden verscheen: Spraakleer van het Maleisch, door H. C. Klinkert Sr., in leven lector aan de Universiteit te Leiden. Derde, verkorte uitgaaf, bewerkt door A. H. J. G. Walbeehm.

De heer W., leeraar in het Maleisch aan de school tot opleiding voor Indisch postcommies, is van meening, dat „naast de vele prulwerkjes op dat gebied" behoefte was aan een werkelijk bruikbare beknopte Maleische spraakkunst, in het bijzonder bestemd voor hen, die niet meer noodig hebben dan strikt noodzakelijk is, om die taal behoorlijk te kunnen spreken en lezen. Daarom heeft hij Klinkert's grammatica (het werk van een hoogstverdienstelijken taalgeleerde) belangrijk verkort, doch overigens ongewijzigd, opnieuw uitgegeven.

De Rijnsche Zending.

In het Jan.-Nr. een bijdrage van J. H. M(eerwaldt) over Inlandsche Christenen, speciaal ander de Bataks; het is een antwoord op de meermalen gestelde vraag: hoe het met de Christenen staat, die door den dienst der zending uit de heidenen of Mohamedanen gewonnen worden; of zij als werkelijk bekeerden mogen beschouwd worden, enz.

Onze Eeuw.

In het Jan.-Nr. geeft (Mej.) C. M. Vissering een levendige beschrijving van de begrafenis van een der

voornaamste Chineezen te Batavia. Schr. heeft deze indrukwekkende plechtigheid persoonlijk bijgewoond.

Ned. Zeewezen.

Luit. E. A. Nix vervolgt in het Ned. Zeewezen van 16 Jan. zijn geïllustreerde schetsjes over Moeara Teweh (Zuid-Oost-Borneo) en omgeving. Thans maakt hij met een militaire patrouille een tochtje door de rimboe dat allerlei eigenaardige bezwaren oplevert, vooral door het gebrek aan begaanbare wegen of zelfs voetpaden. In een volgend stukje zal hij een en ander mededeelen van Borneo's flora en fauna.

Koloniale Studiën.

Werd reeds eerder van de oprichting van dit nieuwe tweemaandelijksche periodiek melding gemaakt, thans ontvingen we de eerste (dubbele) aflevering. De volledige titel luidt: „Koloniale Studiën, Tijdschrift van de Vereeniging voor studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken. Redactie: Mr. A. B. Cohen Stuart, Dr. P. J. S. Cramer, D. G. M. Koch en S. Koperberg". (Uitgever: Albrecht en Co., te Weltevreden).

Bij de raadpleging van den inhoud van deze eerste afl. moet men erkennen, dat de redactie bijzonder gelukkig is geweest in de keuze harer onderwerpen. Wij veroorloven ons de titels van alle bijdragen van dit eerste nummer over te nemen, opdat men zich een idée kan vormen van den ontegenzeggelijk zeer belangrijken inhoud.

Woord vooraf (waarin de redactie haar programma uiteenzet). — Inlandsch Coöperatie en hare wettelijke regeling, door J. H. Boeke. — Reorganisatie van de Kamers van Koophandel en Nijverheid, door D. M. G. Koch. — De balanscijfers der Javasche Bank, door Mr. J. Gerritsen. — Associatie-politiek, door den hr. H. 's Jacob. — Communaal en erfelijk individueel grondbezit op Java, door Oetoyo. — De Indische begrooting voor 1917, door P. J. Gerke. — De instelling van een vertegenwoordigend lichaam voor Ned.-Indië, door Mr. A. B. Cohen Stuart. — De prauwvaart van Celebes (met ill.), door L. van Vuuren. — De gezondmaking van Cheribon (met ill.), door J. J. van Lonkhuizen. — Iets over het woningvraagstuk in de Indische gemeenten, door Mr. I. Hen. — Het lot der in Nederland verblijvende Inlandsche bedienden, door A. Mühlenfeld. — Bodemcongres, door M. — Economische kaart van Java en Madoera, door v. M.

De Ingenieur.

In aansluiting bij zijn artikel naar aanleiding van het wetsontwerp tot wijziging der Indische mijnwet in de „Economist" van November 1916 (waarop een rectificatie in het Januari-Nr. is gevolgd), behandelt de heer N. Wing Easton in het jongste Nr. van „De Ingenieur" dit onderwerp opnieuw, met opening van nieuwe gezichtspunten. Zoo zegt de schr., o. a. de particuliere mijnbouw-industrie in bescherming nemend tegenover Staatsexploitatie:

„Er worde opgericht een „Maatschappij tot exploitatie van Staatsmijnen", met een flink kapitaal. Ik denk mij de maatschappij als zuiver particulier. De Staat verbindt zich met die maatschappij niet in concurrentie te treden (de Ombilin-mijnen en ook Banka blijven Staatseigendom). Alle bij het mijnwezen bekende en bekend wordende gegevens omtrent het voorkomen van nuttige mineralen worden ter beschikking der maatschappij gesteld; zij heeft dus een feitelijk monopolie voor de opsporing en ontginning der Indische delfstoffen. De wijze van winstberekening wordt bij contract tusschen Staat en maatschappij geregeld. Aandeelhouders ontvangen uit de winst allereerst een billijk percentage; het overige wordt verdeeld tusschen den Staat en de maatschappij. De Regeering benoemt een commissaris, die op de gestie der Mij. toezicht houdt; overigens is de Mij. volkomen vrij in haar handelingen, zoowel op technisch als op handelsgebied."

Indologenblad.

Onder het opschrift „Indië verloren, rampspoed geboren", wijdt W. J. L. een (deels critische) bespreking aan het hoofdartikel, dat met gelijkluidenden tekst in No. 49 (jaarg. 1916), van het Kol. Weekbl. is verschenen.

Verder vervolgt J. G. de Kat Angelino zijn schetsen van de bevolking der Minahassa, o.a. vertelt hij op welke wijze de Minahassers feest vieren (Koningin's verjaardag, enz.) „om tevens een denkbeeld te geven van de vereupeaniseering dezer menschen, die haast ongelooflijk is, als men het niet zelf heeft bijgewoond."

Ook bevat dit Nr. nog een artikel van J. Mallinckrodt, over het radjaschap bij de Minangkabauers, volgens schr. eene eigenaardige instelling in het Minangkibausche staatsleven, daar te midden dezer matriarchale rechtsgemeenschap de vorsten elkaar opvolgen volgens het patriarchale beginsel.

Het leven in een desa.

In No. 3 van de Nederlandsche Zendingsbode een artikeltje van A. J. Duymaer van Twist over het leven in een Javaansche desa. Voor hen, die zoo'n Javaansch dorp en zijn bewoners uit eigen aanschouwing kennen, bevat het geen nieuws, maar voor degenen met wie zulks niet het geval is, kan het eenvoudig geschreven stukje zeer leerzaam zijn.

Het Alcoholvraagstuk in Ned.-Indië.

We ontvingen een opstel van den heer A. H. J. G. Walbeehm (overdruk uit het tijdschrift „Enkrateia"?), waarin de schr. een overzicht geeft van den tegenwoordigen stand van het alcoholvraagstuk in Ned.-Indië en een warm pleidooi houdt voor de uitvaardiging van een algemeen drankverbod aldaar, voor het te laat is.

Betreurenswaardig, ja, onverantwoordelijk noemt schr. de houding der Regeering in dit opzicht en vervolgt dan: „Immers, de toestanden zijn nu nog zoo gunstig mogelijk: de menschen vragen zelf dringend om het verbod, ja beginnen zelfs reeds met het zich zelf alvast vrijwillig op te leggen. G e r e g e l d drankgebruik is nog hooge uitzondering en kapitalistische overwegingen kunnen er ook niet van terughouden, want zóóveel verdient de handel er nog niet aan. Een machtig drankkapitaal, vastgelegd in stokerijen, brouwerijen en tapperijen is er in Indië ook nog niet; het kleine beetje alkohol, dat de elf arakstokerijen op Java afleveren, zal zonder eenig bezwaar zijn weg wel vinden in industrie en uitvoer. Maar hoelang zal die samenloop van gunstige omstandigheden nog voortduren? Iedere dag brokkelt er wat van af en als het groot-kapitaal, bijv. door oprichting van groote bierbrouwerijen of distilleerderijen, eenmaal belang gaat krijgen bij behoud van den bestaanden toestand, wel... wat ons dan te wachten staat, dat leert wel overtuigend de jammerlijke houding van onze tegenwoordige Regeering, die een verzoek om beperking van het graanverbruik voor de bereiding van alkohol, afwees in denzelfden tijd, dat zij niet opzag tegen ontstemming van een groot gedeelte van ons volk, door met het oog op het gebrek aan graan het bakken van wittebrood absoluut te verbieden."

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

Het Nr. van 15 Januari bevat weder een onopgesmukt verhaal van pater P. Vertenten van een reisje naar Ati-Millah (Nieuw-Guinea). — Voorts eene beschrijving van pr. E. Cappers eener toko op de Kei-eilanden.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 3. Economische werkverdeeling bij de Javasuiker-industrie, door H. de Clercq. — Onderzoek naar het voorkomen van tuberculose in Nederl.-Indië, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. (Het is zeker merkwaardig, maar ook betreurenswaardig te lezen in deze bijdrage, dat „de Inlandsche bevolking van Batavia een ruim drie maal zoo hooge sterfte aan longtering heeft als de inwoners van Nederland; des te merkwaardiger omdat het nog niet zoo heel lang geleden is, dat men nog niet hoorde van een tuberculose-vraagstuk in Oost-Indië). — Een kapokmonographie, door Dr. H. H. Zeylstra Fzn. (vervolg). — Bacteorologisch en biochemisch bodemonderzoek. — Behoud van den humus en terrasseering en draineering op berggronden. — Wijziging van de wetten, houdende aanwijzing van de in 1917 in Nederland en Ned.-Indië te ontvangen middelen. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Over den naam Semarang.

In het onlangs verschenen verslag van den Topographischen dienst over 1915 is een zeer belangwekkend artikel opgenomen van den heer L. F. van Gent — we wezen er reeds op — over aardrijkskundige namen op Java.

Een der plaatsnamen, waarvoor schr. eene verklaring tracht te vinden is die van Semarang. In aansluiting daarbij het volgende aan de „Locomotief" ontleende berichtje, dat nog andere oplossingen aan de hand doet. 1e. Semarang is afgeleid van Sama arang, d. w. z. evenver van elkaar, hetgeen zou slaan op het feit, dat Semarang vroeger uit twee of drie nederzettingen bestond.; 2e. Semarang wordt afgeleid van den naar Semar, bekend uit den Java-oorlog (welke??). Semar, die hier een vluchtplaats vond. Achter Semar werd toen „an", later „ang" gevoegd.

Mr. N. P. van den Berg. †

In afwachting van een meer uitvoerig levensbericht van bevoegde hand, neemt Dr. C. A. Verrijn Stuart in het jongste Nr. van de „Economist", met een enkel woord eerbiedig en weemoedig afscheid van Mr. Norbertus Petrus van den Berg.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

Lezing met lichtbeelden door den heer *R. M. Suardhy Surya Ningrat* te 's-Gravenhage, op *Dinsdag den 6 Februari a.s.* ten 7.30 uur in de Bovenzaal van de Openbare Leeszaal, over: *Tafereelen uit het Javaansche Volksleven.*

Toegankelijk voor:

1. Leden der Vereeniging met een huisgenoot of genoodigde tegen betaling van ƒ 0.10 per persoon (voor plaatsbespreking) en
2. Voor niet-leden tegen betaling van ƒ 0.60 per persoon (entrée ƒ 0.50 en ƒ 0.10 voor plaatsbespreking).

Plaatsbespreking aan de Openbare Leeszaal:

Voor leden op vertoon van hun lidmaatschapskaart vanaf 22 Januari en voor niet-leden vanaf 1 Febr.

Namens het Bestuur,
T. GERDES OOSTERBEEK.

De *Apeldoornsche Crt.* schrijft:

„De heer Suardhy-Surya Ningrat is een Javaan van aanzienlijke geboorte, die niet alleen onze taal volkomen machtig is, maar ook zeer goed in het publiek spreekt.

Hij zal, zooals hij schreef aan het bestuur der Afd. Apeldoorn van de vereeniging „Oost en West", met de aanwezigen in gedachten een reisje maken in Midden-Java, daar een gewone dessa, een sultans-residentie en een gewone stad bezoeken en daarbij een en ander vertellen over verschillende zeden en gewoonten, die ons Europeanen vaak raadselachtig voorkomen. Hij is van plan, zooals hij verder in zijn brief zegt, ons den Javaan te schetsen in zijn gewone dagelijksche bezigheden, maar tevens om te trachten de aanwezigen in te leiden in diens wereld van gedachten, van mystiek en kunst.

Als er ooit een gelegenheid geboden wordt om iets belangrijks te hooren over Java en zijn bewoners, dan is het wel deze, waarbij een eigen zoon van dat land zal spreken over zijn volk en over de plek grond, die hem zeker na aan het hart moet liggen.

Met opzet zal de heer S. S. Ningrat zoo min mogelijk aanhalingen doen uit Europeesche bronnen; hij zal trachten oorspronkelijke beschouwingen uit zuiver Javaansch standpunt te geven, wat de voordracht zeer zeker nog belangwekkender zal maken.

Lichtbeelden zullen zijn taak verlichten, maar ze zullen voor de aanwezigen een aantrekkelijkheid te meer vormen.

Met het oog op de kosten heeft het Bestuur der afdeeling de toegangsprijzen nog al hoog moeten stellen, terwijl het tevens van de leden een kleine bijdrage zal moeten eischen. Die hooge toegangsprijzen zullen voor velen een bezwaar zijn, maar als werkelijk blijkt, dat voor deze lezing in onze plaats groote belangstelling is, ook onder de personen, die den 6en Februari niet kunnen komen, dan zal het Bestuur gaarne den heer Suardhy Surya Ningrat verzoeken nog een avond te willen optreden. Om als 't ware iedereen in de gelegenheid te stellen die tweede lezing bij te wonen, zal de toegangsprijs zoo laag mogelijk, desnoods op ƒ 0.10 per persoon worden gesteld. Het Bestuur der Vereeniging „Openbare Leeszaal en Bibliotheek" heeft in de vergadering van den 16 dezer voor dit doel de bovenzaal kosteloos beschikbaar gesteld, terwijl ook van andere zijde hulp in den vorm van een bijdrage is toegezegd.

Wie het dus op prijs mocht stellen, dat over het gegeven onderwerp een tweede lezing zal worden gehouden, hij of zij late, liefst zoo spoedig mogelijk, van zijn instemming blijken aan den Bibliothecaris van de Openbare Leeszaal of aan het Bestuur der afdeeling, Emmalaan 7."

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 5. Donderdag 1 Februari 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Vereeniging „*Oost en West*", gevestigd te 's-Gravenhage, stelt de gelegenheid open tot deelneming aan de volgende

Prijsvraag.

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Nederlandsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tusschen de verschillende rassen, de erkenning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachtenleven van oosterling en westerling; waarin valt in te lasschen de goede werking tot bovengenoemde doeleinden van vereenigingen als die van „Oost en West".

Behalve dat het stuk, natuurlijk, in het Nederlandsch geschreven moet zijn, is de schrijver overigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd in welken en de plaats waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, uiterlijk in *Juni 1918*.

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voozien zijn van een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt couvert, waarop het adres, met dezelfde hand geschreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk gesloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje met den volledigen naam en het adres van schrijver of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoomede op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst. Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West" benoemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering geschikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur uitgekeerd:

een hoofdprijs van f 250. (twee honderd en vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en geschikst geoordeelde;

een tweede prijs van f 100. (een honderd gulden).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Koloniaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan weder ter beschikking van de stellers.

Het Hoofdbestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter.
R. ZUIJDERHOFF, Onder-Voorzitter.
E. F. GROOSS, Secretaris.
A. A. C. HARTING, Penningmeester.
} Dagelijksch Bestuur te Den Haag.
Prof. Dr. J. F. VAN BEMMELEN te Groningen.
Mevrouw M. TEN BOSCH—BOSSCHER, 's-Gravenhage.
J. P. TH. J. BRONDGEEST, Haarlem.
J. H. CALMEIJER, Apeldoorn.
Mevrouw Douair. Jhr. W. C. CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL—ROELOFS, Breda.
T. GERDES OOSTERBEEK, Apeldoorn.
L. A. H. LAMIE, Arnhem.
F. E. LUITJES, Nijmegen.
Z. G. PH. MARCELLA, Rotterdam.
CH. H. MONOD DE FROIDEVILLE, Leiden.
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAIK, Utrecht.
H. W. SCHEUER, Leiden.
Mr. Dr. C. F. SCHOCH, Amsterdam.
C. DE VRIES, Amsterdam.

Telegrammen.

Aardbeving op Bali.

Bij het Departement van Koloniën is ontvangen het volgende bericht van den gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië:

Nadere berichten bevestigen dat het noordelijk gedeelte van Gianjar, Kloengkoeng en de zelfbesturende landschappen het ernstigst zijn getroffen. Het totaal aantal opgegeven dooden en gewonden bedraagt reeds bijna achthonderd.

* * *

De correspondent te Semarang van de *N. R. Ct.* seint:

De resident heeft voor de slachtoffers van deze aardbeving twintigduizend gulden beschikbaar gesteld.

Persoverzicht.

In het Avondblad C van de „N. R. Crt." van 29 dezer lezen wij:

De Indische Regeering en de publiciteit.

In het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer over Hoofdstuk XI der Staatsbegrooting was den minister van Koloniën een vraag gesteld naar aanleiding van een uit Indië overgeseind bericht, dat de gouverneur-generaal op verzoek van het Opperbestuur aan landsdienaren had verboden, de pers omtrent den gang van zaken in Djambi mededeelingen te doen.

Minister Pleyte heeft thans in de door hem dezer dagen verschenen Memorie van Antwoord medegedeeld, dat hij inderdaad den 25sten September den landvoogd „in overweging heeft gegeven, burger- en militaire landsdienaren op te dragen, zich te onthouden van het verstrekken van inlichtingen aan de pers omtrent den gang van zaken in Djambi".

„De regeering", zoo geeft hij verder te kennen, „schuwt allerminst de openbaarmaking van hetgeen in Djambi is voorgevallen en nog voorvalt en zal zoowel in Nederland als in Nederl.-Indië zonder terughoudendheid en met spoed alle feiten ter openbare kennis brengen, die haar ter oore komen".

Met deze verklaring kan men, dunkt ons, vrede hebben; men kan zelfs vinden, dat zij te ver gaat en toezeggingen doet, die de regeering onmogelijk gestand kan doen. Niemand toch zal van haar eischen of zou het kunnen goedkeuren, dat zij al wat haar ter oore kwam, aanstonds publiceerde! Maar dit zal wel een quaestie wezen van slordige redactie en niet precies zoo bedoeld.

Vooral in tijden als deze is het van groot belang, dat geen onjuiste of noodeloos onrustbarende berichten omtrent Indië worden verspreid. De telegraaf werkt hier, door de beknoptheid van het overgeseinde en bij de hier heerschende onbekendheid met land en toestanden, als een vergrootglas: van het overgeseinde kan men de beteekenis niet weten, en wie daar belang bij heeft kan van deze omstandigheid gebruik maken om deze zoo groot mogelijk voor te stellen.

Geldt dit vooral voor Nederland en Europa, het geldt zeer zeker ook, zij het dan misschien in mindere mate, voor Indië. Te Batavia of Soerabaja weet het courantenlezend publiek niet zoo heel veel meer van Djambi of Flores en zijn binnenlanden af, dan dat van Den Haag of Amsterdam.

Zelfs deskundigen weten niet wat met dergelijk nieuws aan te vangen, daar zij door gemis aan contact tot beoordeeling van den toestand aan de hand van zulke losse gegevens niet in staat zijn. Eerst later, wanneer deze kan worden overzien, is het mogelijk een meening uit te spreken, welke op iets anders dan gissingen berust.

Nu bezit een berichtgeving, als door den minister werd verboden, niet. Zij kan alleen tot verwarring en misverstand aanleiding geven — om niet van de misbruiken te spreken, waarop de minister doelde.

Bij rustverstoringen, gelijk zich nu en dan in de Buitenbezittingen voordoen, kan gerust worden volstaan met de mededeelingen, welke van regeeringswege worden gegeven. Mits de regeering aan het beginsel vasthoude van de grootst m o g e l i j k e openhartigheid, welke niet enkel kan worden betracht door de feiten zoo dra mogelijk te publiceeren, maar vooral *door een omstandig rapport openbaar te maken*, zoodra zij zich daartoe in de gelegenheid bevindt. Zulk een rapport is voor het publiek oneindig meer waard dan de onsamenhangende berichten — die er natuurlijk ook wel moeten zijn, maar waarvan toch de werkelijke beteekenis door zoo bijster weinigen hier wordt begrepen.

Dit is ook het zeer goede, door de Engelschen gevolgde systeem. Omtrent de onlusten te Singapore en later op Ceylon is aanvankelijk zoo goed als niets bekend gemaakt, maar later zijn daarover zeer uitvoerige rapporten verschenen.

Wij willen het der regeering dan ook geenszins euvel duiden, dat zij ten opzichte der Djambi-onlusten aan de particulieren eenigszins de vleugels heeft geknot, — wanneer zij slechts, en wij rekenen er vast op, dat zij zulks doen zal, — op de basis van het door haar ter zake gehouden onderzoek een duidelijk, uitvoerig en volledig rapport publiceert.

* * *

Hetzelfde blad schrijft 30 dezer:

Justitie-zaken in Indië.

De Indische begrooting voor 1917 brengt voorstellen, de afdeeling Justitie betreffende, waaraan het de moeite waard is eenige aandacht te wijden. Niet omdat die voorstellen zoo ingrijpend zijn, maar omdat zij aangelegenheden naar den voorgrond brengen, welke het goed is, niet uit het oog te verliezen.

Zoo vinden wij op deze begrooting voor de eerste maal gelden aangevraagd voor de bezoldiging van Inlandsche rechtskundigen, die, overeenkomstig het plan, bij de oprichting van de Opleidingsschool gevolgd, als ,,bezoldigde leden" bij een landraad zullen worden aangesteld, ten einde hun de gelegenheid te bieden zich, alvorens hun een voorzitterschap wordt opgedragen, eenigszins met de praktijk der rechtspraak vertrouwd te maken.

Zoo komt geleidelijk het instituut van den inlandschen rechter tot rijpheid. In 1913 leverde de Bataviasche rechtsschool den eersten rechtkundige — éénling zoowel als eersteling — af; de volgende jaren kwamen er twee, negen en vijf zich bij den voorganger voegen. Deze jonge juristen werden tot dusver bij landraadgriffiers werkzaam gesteld; thans echter zullen de eersten hunner aan de actieve rechtspraak gaan deelnemen. Het plan is bij elk der landraden van Batavia, Semarang en Soerabaja twee dier bezoldigde leden aan te stellen. Hun is een tractement van ƒ 300 's maands toegedacht.

Met groote belangstelling dient de verdere ontwikkeling van dit instituut te worden gadegeslagen, en wij hopen, dat de regeering de gelegenheid zal vinden, om belangstellenden daarvan op de hoogte te houden.

Een andere nieuwe instelling, waarvoor in de Memorie van Toelichting der Begrooting de aandacht wordt gevraagd, is die der landgerechten. De minister geeft te kennen, dat uitbreiding van de landgerecht-rechtspraak (wel een zonderling woord: ,,landgerechtrechtspraak"!) over geheel Java en Madoera vooral uit een politiek oogpunt dringend noodzakelijk is, en stelt voor, omdat er nu eenmaal niet genoeg rechterlijke ambtenaren voor de landrechters-posten beschikbaar zijn, in stede daarvan hetzij gepensioneerde rechterlijke of bestuursambtenaren aan te stellen, hetzij de assistent-residenten binnen hun afdeelingen met de werkzaamheden van het landrechterschap te belasten.

De politieke redenen, welke het noodzakelijk maken, tot dien maatregel over te gaan, houden natuurlijk verband met de ,,Indische beweging" en met den drang onder de bevolking om de ongelijkheid weggenomen te zien, welke bij de berechting van politiezaken tusschen Europeanen en Inlanders wordt gemaakt, een ongelijkheid, die veel ergernis geeft.

Het is misschien nog niet zulk een slecht denkbeeld, voor de landrechterswerkzaamheden gebruik te maken van de vaak nog frisch gebleven krachten van gepensioneerde landsdienaren, administratieve zoowel als rechterlijke; deze zullen allicht met toewijding den eentonigen arbeid vervullen, die voor jongere rechterlijke ambtenaren, wier ambities hoog gaan, maar weinig aantrekkelijks kan hebben. Juridische geleerdheid komt overigens bij de politierechtspraak zeer weinig te pas; van veel meer belang zijn: gezond verstand, kennis van de bevolking en van de taal, tact en vooral zeer veel geduld.

Op de begrooting voor het departement van Justitie vindt men ook de gelden uitgetrokken, benoodigd voor de oprichting van een politieken inlichtingsdienst, welke, onder het parket van den procureur-generaal, als afzonderlijke dienstak werkzaam zal zijn. De toelichting van den minister had niet korter kunnen wezen; deze volstaat met de eenvoudige verklaring, dat er behoefte is aan zulk een dienstak ,,die de van verschillende zijden verkregen inlichtingen van politieke beteekenis rangschikt, bewerkt en uitdeelt". Geen wonder, dat vele leden bij het afdeelingsonderzoek den wensch te kennen gaven, iets naders omtrent de zaak te mogen weten, vooral ook omdat het hier een uitgaaf geldt van ruim ƒ 70.000 's jaars, (waarvan ƒ 40 000 voor geheime uitgaven).

Aan wie zich herinnert, hoe het o. a. eenige jaren geleden bij de opstootjes onder de Chineesche gemeente is toegegaan, en hoe het gebrek aan samenwerking tusschen verschillende autoriteiten toen tot een toestand van hopelooze verwarring en misverstand aanleiding heeft gegeven, zal de beteekenis van de woorden des ministers duidelijk zijn. Vooral in een tijd als de tegenwoordige, terwijl het overal gist, is het noodig, dat de landvoogd een behoorlijk ingericht bureau voor inlichtingen van politieken aard tot zijn beschikking heeft, en hij niet afhankelijk zij van het inzicht der organen van verschillende takken van dienst, die het er op het beslissend oogenblik soms niet over eens zijn, wie de verantwoordelijkheid voor de te betrachten waakzaamheid heeft te dragen.

Er is nog een vraag, die wij, naar aanleiding van het hier behandelde deel der begrooting, aan den minister gesteld zouden willen zien. Hoe staat het met de Atjehers, die wegens weerspanningheid tegen het gezag tot dwangarbeid zijn veroordeeld en die nu bij de aanplantingen op het eiland Noesa Kembangan zijn te werk gesteld? Is het de bedoeling van de Regeering, die lieden hun langen straftijd — indien wij ons niet vergissen zijn de meesten tot twintigjarigen dan wel levenslangen dwangarbeid veroordeeld — te laten uitdienen? En zoo ja, strookt dit dan met de rechtvaardigheid? Die Atjehers, die wegens gewapend verzet, deelneming aan roofpartijen of soortgelijke vergrijpen zijn gestraft, zijn feitelijk geen boosdoeners, maar krijgsgevangenen. Zij kunnen formeel niet als zoodanig worden beschouwd, omdat Atjeh deel uitmaakt van Ned.-Indië, maar in vele gevallen — er zijn er natuurlijk wel, die roof en moord in den letterlijken zin op hun geweten hebben — beperkt hun schuld zich toch hiertoe, dat zij oorlog tegen het Ned. Indisch gezag hebben gevoerd. Het komt ons voor, dat de boete op dit misdrijf gesteld — wanneer men hier al van een misdrijf mag spreken — wel uitermate zwaar is. Zou het niet mogelijk zijn, deze lieden remissie van straf te verleenen? Of indien, gelijk wij wel vermoeden, dat het geval is, er politieke bezwaren bestaan, om die lieden weder in Atjeh toe te laten, zou er dan geen tusschentoestand zijn te bedenken, waarin men die lieden zou kunnen brengen, en waarbij de straf voor hen zou ophouden, al dient gedeeltelijke vrijheidsberooving ter wille van het algemeen belang op hen te blijven toegepast?

* * *

Aan het Ochtendblad van ,,Het Vaderland" van 29 dezer ontleenen wij:

Oud- en hedendaagsch Hindoeïsme in den Ned.-Indischen Archipel.

Over dit onderwerp heeft de heer W. J. Giel, gep. kolonel der artillerie N.-I., voor de afd. Rotterdam van het Ned. Onderwijzers Genootschap een lezing met lichtbeelden gehouden.

Spr. begon met er op te wijzen, hoe de wereld en de natuur, te midden waarvan de Oosterling was grootgebracht, zijn denkvermogen in geheel andere banen hadden geleid dan bij den Westerling het geval is. Een overweldigend schoone en overvloedige natuur, die alles gaf wat de mensch noodig had, en die af en toe schokkende, imponeerende verschijnselen vertoonde, moest den mensch wel gemakzuchtig stemmen en hem inspireeren tot vrees voor en onderwerping aan de natuurkrachten, gepaard met vereering en bewondering voor al het schoone, dat hij om zich heen zag.

Evenals de Grieken en Romeinen achter ieder verschijnsel en achter iedere goede gave een godheid denkende, kwam de Oosterling al heel spoedig tot een zeer uitgebreid pantheon.

De meeste Archipelbewoners zijn van animist Hindoe geworden en daardoor opgeheven. Later kwam de Islam dit alles met geweld verdringen, doch vermocht deze leer niet te raken aan de kern der volksziel, die Hindoe-animistisch was en bleef, zoodat de ontwikkelde Oosterling bij zijn beeldspraak en in andere geschriften zich steeds in Hindoe-trant en -stijl uitlaat, en bij voorkeur voorbeelden en gelijkenissen uit de Hindoe-mythologie aanhaalt.

Na een uiteenzetting te hebben gegeven van de Bramaansche en Boeddha-leer, vertoonde de heer G. op het doek de voornaamste figuren van het Hindoe-pantheon, waarvan hij de détails besprak.

Vervolgens maakte het auditorium kennis met een groote serie hindoetempels en beelden op Java, waarbij langen tijd bij den Boroboedhoer werd stilgestaan, dien de heer G. schetste als het grootste en meest imposante bouwwerk, dat ooit is gemaakt en dat naar het voorbeeld van andere Hindoemonumenten, was gelegen op een hoogen berg, te midden van een zeldzaam verheven en prachtige natuur, die den mensch reeds bij het betreden van het heiligdom in verheven stemming moest brengen.

Van de lange reeksen legenden, die de Hindoeleer belichamen, gaf spr. enkele fabels op het doek te beste.

Zijne lezing voortzettende, vertelde de spr., dat het Hindoeïsme, dat aanvankelijk op Java was overgebracht en daarna een schuilplaats op Bali had gevon-

FEUILLETON.

„ISY"

door

COLETTE.

—o—

,,Aan mijn man en ons kindje!"

Hoofdstuk I.

(Vervolg).

Om half vier in den middag kwamen vader en kind van hun droeven tocht — het wegbrengen van den hond — terug.

,,Isy is bij die meneer, als Isy beter is, komt Isy weer terug!" Vrouwke's stem babbelde vanaf de voorgalerij.

Haar man trad binnen...... Ze schrok......

Hij zag wit, in-wit, met een vertrokken mond sprak hij:

,,O, 't was vreeselijk! Ze huilde als een mensch. Ze keek me aan, alsof ze vroeg: ,,Waarom?" Vreeselijk, vreeselijk! Mensch, je kunt 't niet begrijpen; ze hadden moeite haar aan den ketting te houden; om den hoek van den weg hoorden we haar nog! Als 't niet voor jou was......"

Hij viel op den stoel neer, snikte met de handen voor 't gelaat.

Zij voelde zich ellendig, had nooit het besef gehad, dat 't zoo'n diep-ingrijpende pijn voor hem zou zijn!

,,Vent, haal Isy dan terug!"

,,Neen, dat kan niet, 't zou mis gaan met jou. 'k Zal flink zijn. Straks ben ik weer beter. Maar, o, als je Isy had hooren huilen! Ellendig was 't. 't Was alsof ik een mes door me heen voelde gaan.

Ze begreep 't nu zóó goed.

Ze zaten op de voorgalerij; hij nog wit, met een boek voor zich, zij niets doend, stil nadenkend.

Ineens stond ze op, liep naar haar schrijftafel op de achtergalerij, nam 't leitje en...... schreef naar den bewaarder van Isy om den hond dadelijk mee terug te geven, dat zij de oorzaak was van al die moeite, welke ze gaf, enz., enz.

Vrouwtje en de baboe werden geroepen; 't werd een formeel complot. 't Moest een verrassing voor haar man worden: ,,Vrouwtje moest de cape omdoen, 't leitje daaronder verbergen, héél, héél stilletjes weggaan, door 't zijpoortje in den tuin. Papa niets zeggen, dan ineens met Isy thuis komen."

,,Isy is toch ziek, mama?"

,,Mama was bang, dat Isy ziek zou worden, dan jou zou bijten, maar als mama goed op Isy let, zal er niets gebeuren. Papa heeft Isy weggebracht, omdat mama zoo bang was, maar nu zal mama flink zijn en niet bang meer wezen! Begrijpt Vrouwke dat?"

,,Ja, Mama!" Ze gaven elkaar een kusje en haar kleine bemiddelaarster, de eigenlijke oorzaak van al dat leed, haalde 't andere leed weer in huis, met al 't mooie en lieve aan 't leed verbonden.

Zij ging weer naar vóór, zette zich op een stoel neer,

den, door den later opdringenden Islam, nog aanwezig is op Bali en Lombok, waarvan de bevolking voor een achtste Boeddhistisch is en voor de rest Ciwaitisch-Bramaansch. Beide godsdiensten verdragen zich echter goed met elkaar en het is geen zeldzaamheid, als een persoon zich aan beide wijdt en men bij plechtigheden zoowel Boeddha- als Bramapriesters aanwezig ziet.

Van het hedendaagsche Hindoeisme werden talrijke voorbeelden en typen vertoond, waarna de Bali-serie werd besloten met de beschrijving van eene lijkverbranding.

Voorts vertoonde de heer G. nog enkele typen van sluimerende Hindoe-vereering onder de Javanen, zich uitdrukkende in bruidstooisels en feestkleeding, Wajangverhalen, enz., waarna hij nog eenige bijzonderheden over de zeden en gewoonten der Balineezen ten beste gaf.

Aan het slot van zijn rede zeide spr., dat iedereen, die het Hindoeisme bestudeerde en er over sprak, onwillekeurig onder de bekoring daarvan kwam. Hoewel daarin veel verheven idealen en altruistische daden tot uiting komen, legde hij er toch den nadruk op, dat wij voor het christendom van deze godsdiensten niets kunnen of behoeven over te nemen, daar dit alle elementen in zich bevat voor een gelukkig en vredig bestaan, indien men dezen godsdienst maar nakomt met denzelfden ijver en zelfopoffering, als de Oosterlingen de hunne, en vooral ook met dezelfde verdraagzaamheid tegenover andersdenkenden.

* * *

In hetzelfde blad vinden wij de volgende beoordeeling van de

Jubileum-uitgave van het Indologenblad.

,,Een ,,g e d e n k b o e k'' is deze jubileum-uitgave niet, daarvoor was het aantal medewerkers niet groot genoeg. Van velen, door de redactie voor een bijdrage aangezocht, zijn haar ,,door tijdsgebrek'' geen artikelen geworden. Ons lijkt het wat moeilijk te juichen over de vervlogen eeuw van gezagsoefening, op het oogenblik, dat onze gezagsoefening zoovele moeilijkheden ondervindt.

De meeste van de zeventien medewerkers hebben, zoo meenen wij, in afwijking van het oordeel der redactie, er niet anders over gedacht. Het is veelal een ernstig woord, dat door hen is gesproken. Feitelijk wordt over het algemeen den bestuursambtenaren voorgehouden het vele, dat nog een beletsel is, om zijn loopbaan te bestempelen als een met ,,hoog idiëele waarde'', wat zij, goed opgevat, toch in waarheid is.

Zoo is deze jubileum-uitgave er een waaruit voor de jonge Indologen metterdaad ,,leering'' te putten valt. Zal de bestuurstaak worden opgevat van het hooge standpunt zooals de redactie in haar voorwoord in weinige regels uiteenzet, dan moeten de vele wenschen in vervulling gaan, die in deze uitgave besloten liggen.

Wellicht, dat van haar niet de door de redactie verwachte ,,bezieling'' uitgaan zal. Medewerken zal zij, daarvan zijn we zeker, om Nederland nader tot Indië te brengen.''

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Rechtskundige ambtenaren.

Door een voorloopig *comité* van rechtskundige ambtenaren is een circulaire verzonden om hun collega's, de rechtskundige ambtenaren, op te wekken tot het stichten van een vereeniging.

De redenen, welke tot dien oproep aanleiding gaven, zijn, dat het het *Comité* gebleken is, dat er, niet alleen onder de ouderen, maar ook onder de jongeren in dienst, een geest van ontstemming heerscht over toestanden en regelingen, die door de tijdsomstandigheden en den groei der maatschappelijke verhoudingen moeilijk meer te bestendigen zijn.

Het *Comité* nu wenscht systematisch na te gaan, welke de redenen der heerschende ontstemming zijn, in hoeverre deze gegrond en billijk te noemen zijn en in hoeverre deze aanleiding zouden kunnen geven om eventueel stappen te doen bij autoriteiten en regeering, om waar dit noodig, gewenscht en mogelijk mocht voorkomen, in die toestanden en regelingen verbetering te krijgen.

Tevens geeft het *Comité* eenige punten aan, die de lijn der toekomstige actie zullen aanduiden, n.l.:

1. de voorbereiding zoowel in Nederland als den eersten tijd in Indië voor de ons wachtende taak geeft geen voldoende waarborgen, dat die taak steeds op de beste wijze vervuld kan worden;
2. de regeling der ambtelijke werkzaamheden behoeft in vele gevallen herziening, waar door deze meermaals een ongunstige invloed op de afdoening daarvan wordt uitgeoefend, evenzeer als door het onvoldoend geschoold en gesalarieerd lagere personeel;
3. de tegenwoordige regeling der positie van de z.g. bureau-juristen eischt verbetering;
4. de wettelijke regeling van de financieele positie van het meerendeel onzer houdt geen rekening met den verhoogden levensstandaard;
5. de vooruitzichten op ambtelijke bevordering zijn onbevredigend;
6. de pensioenregeling is niet meer te achten overeenkomstig de veranderde tijdsomstandigheden.

Zullen niet alle ambtenaren, ook de niet-rechtskundige, het eens zijn met den inhoud van punt 6, dat van den tegenwoordigen tijd de Indische pensioenen van de doorsnee-ambtenaren te laag zijn?

Irrigatie.

In de *Loc.* komt X. terug op het *wadoek*-stelsel, waarvan door ons in het vorig weekoverzicht gewag gemaakt werd.

Gebrek aan geschikt terrein, verlies van sawahgronden, aanlegkosten, enz. zullen volgens X. den aanleg van veel kleine *wadoeks* wel verhinderen. In sommige tertiaire bevloeiingscomplexen, waar dus in de meeste gevallen het gebruikte water naar zee wordt afgevoerd, zou men dit water door middel van een *pomp-installatie* in de *wadoeks* kunnen terugvoeren, en zoodoende het watergebrek eenigszins verminderen.

Met dat naar zee afgevoerde water, dat voor de cultures verloren is, zouden nog duizenden bouws grond vruchtbaar gemaakt kunnen worden. Door een schakel van kleinere motorpompen of door een grootere pompinstallatie zou het water omhoog gevoerd kunnen worden.

Er is X. een geval bekend, waar met een *motorpomp* van ± *f* 1500.— eerst het water 12 M. opgevoerd wordt naar een verdeelreservoir van ± 40 M^3. inhoud, van waaruit 78 H.A. bevloeid wordt. Door middel van een kleinere *motorpomp* van ± *f* 1100.— wordt het water nogmaals 16 M. hooger gevoerd, om door een gegraven leiding nog 43 HA. te bevloeien. Wordt bij hetgeen de pompen kosten, nog *f* 2400.— gerekend voor uitgraving, leidingbouw, aftapsluisjes en pijpleiding, dan is voor *f* 5000.— een uitgestrektheid van 121 H.A. of ± 170 bouws van water voorzien, of voor nog geen *f* 30.— per bouw.

,,Als we eens vaststellen'', aldus X. ,,dat in Indië — Java vooreerst — wel 100000 b. vruchtbare gronden zijn en ook wel 100.000 L. water per seconde ongebruikt in zee stroomt, dat niet door gravitatie op die gronden is te brengen, al loopt het in sommige gevallen er op geen meter afstands langs, zou dan een motorpomp niet onschatbare diensten bewijzen? Waarom wel in Amerika en andere landen? Is er geen geld voor zulke proefnemingen, die in andere landen reeds geslaagd zijn? Is er wel geld, dan zijn er tientallen geschikte gelegenheden, om reeds volgende week een proef te nemen. Gelegenheden, waar zelfs geen commissies van ingenieurs eerst behoeven te adviseeren, waar zelfs geen terreinopname noodig is, waar men desnoods op een paar ingeheide klapperstammen een *motorpomp* kan opstellen en de grond 30—60 picol padi zal opleveren per bouw.''

Met cijfers toont X. aan het groote voordeel van

---

kon een zenuwglimlachje van geluk, bij de gedachte aan de komende verrassing, bij de comedie, die ze nu ging spelen, ternauwernood onderdrukken. Ze kón niet stil zitten, liep te ijsberen op de voorgalerij.

Hij dacht, dat zij dit deed uit verdriet, door de tweespalt in haar innerlijk-wezen: 't leed om hem en de angst om 't kind, en zei: Kom vrouw, ga nu rustig zitten, ik ben immers ook kalm! 'k Weet wel, dat de liefde voor Vrouwke je die angsten bezorgt!''

,,Och, laat me maar!'' Ze zei 't op onverschilligen toon, 't gelaat, met de zenuwgelukslach om de lippen, van hem afgekeerd.

,,Kom, ik ga piano-spelen. Heusch, ik ben weer vroolijk!'' riep hij gewild uit, naar de piano loopende in haar zitkamertje, waarvan de buitendeur uit kwam op de voorgalerij. Er klonk een vroolijk wijsje!

Zij leunde over de balustrade, turende den weg op, den kant, waar Vrouwke, Isy en baboe vandaan moesten komen. 't Was alsof de tijd omkroop. Er waren al drie kwartier voorbij, nóg niets te zien.........

,,Kom, vrouw, sta daar nu niet zoo, kom wat zingen!''

,,Och neen, laat me maar, zingen kan ik nu heelemaal niet.''

't Comediespel ging haar prachtig af! Ze liep nu naar den anderen kant van de balustrade: tuurde, tuurde......

Ze bewonderde zijn flinken wil in daad omgezet: 't verdriet weg te musiceeren!

't Was zes uur......... dáár...... dáár kwam 't drietal! Ze liep kalm, opdat hij geen achterdocht zou krijgen, maar met weer dien zenuwlach om de lippen, naar 't tuinhek...... eindelijk wandelt Isy naar binnen. Hij merkt niets, zat alweer te lezen; plotseling: ,,Man, kijk eens, wie is daar!?''

,,I......s......y......!?''...... Hé?!''

,,V...r...o...u...w...t...j...e!''

,,Ben je blij?''

,,Natuurlijk! Hoe heb je dat gedaan?''

Toen volgden uitleggingen, lachjes en snikjes. Isy zelf zat beduusd op 't stoepje van de voorgalerij; scheen van streek; begreep niets van dien toestand! Dat was te veel emotie voor 't hondenhartje, voor 't klein hondenkopje.

,,Laat Isy maar'', zeiden ze tot Vrouwke. ,,Isy is een beetje in de war. Morgen is Isy weer beter!''

Ze waren in-gelukkig, hij en zij! Hij om 't liefdebewijs en de aanwezigheid van Isy — zij door de liefde, die ze hem kon toonen, de liefde, die ze zoo zeker in zich voelde: de zelfoverwinning voor hem behaald!

Toen ineens: ,,Maar als je nu weer bang wordt?''

,,Neen, je zult zien, ik zal flink zijn. Heusch, je hebt gelijk; vooral in Indië moet men fatalistisch zijn! — Ben je heusch blij?''

,,Dat wéét je wel! Maar jij toch ook?''

,,Ja, natuurlijk. Isy is een lief diertje. Je weet wel, dat ik zelf altijd zeg, dat ze zoo iets menschelijks heeft met haar sympathieke, vragende oogen.''

Om 7 uur — Vrouwke lag in diepe rust — zaten man en vrouw te lezen en Isy lag op een stoel, vlak bij hen, alsof ze nooit weg was geweest.

(Wordt vervolgd.)

dergelijke maatregelen; hij berekent, dat voor een oppervlakte van 100 bouws met één oogst van *padigaga* en één oogst van *polowidjo* een totaal opbrengst van *f* 6000.— per jaar gemaakt wordt. Bij gebruikmaking van een *motorpomp*, komt hij tot een opbrengst van *f* 12500.— tengevolge van twee oogsten ieder van 25 picol à *f* 2.50. Voor afschrijving in 5 jaren tijds van de *motorpomp*, die *f* 3000.— zal kosten, voor salaris van den machinist en diens helper, voor brandstof, reparaties, olie, enz. brengt hij *f* 1900.— in rekening. Derhalve zouden de 100 bouws met motorpomp-bevloeiing een *extra* winst opleveren van *f* 4600.— 's jaars gedurende de eerste 5 jaren en later zelfs nog meer. Zou het niet raadzaam wezen een dergelijke eenvoudige proef eens te nemen?

Wethouders.

Burgemeesters hebben hun intrede gedaan in het gemeentewezen. Is het te verwonderen, dat de vraag gesteld wordt, of de *wethouders*, immers in het moederland zoo nauw verbonden met den burgemeester, ook niet ten tooneele dienen te verschijnen? De vraag wordt in de Indische pers druk besproken.

In *Locale Belangen* is J. E. S. opgekomen tegen het aanstellen van wethouders; hij zou in de groote gemeenten aan de voorzitters der vaste raadscommissies zekere bevoegdheden willen zien toegekend, waardoor het den burgemeester mogelijk gemaakt werd, hen als vertegenwoordigers van den raad samen te roepen en alsdan met hem het dagelijksch bestuur te vormen.

Een medewerker van de *Sumatra-Post* meent, dat bedoelde commissie-voorzitters in de eerste plaats geen tijd hebben om zich met de noodige toewijding aan dat werk te geven, terwijl ze verder niet in staat zullen blijken te zijn om de zoo hoog noodige continuiteit in het gemeentebestuur te verzekeren. Ook wethouders, verkozen *uit* en *door* den raad, zullen niet bij machte wezen om de gewenschte stabiliteit aan de leiding te geven, daar de mutatie onder de raadsleden in Indië zoo groot is, dat, voordat ze zich behoorlijk in de zaken hebben ingewerkt, het klokje van scheiden voor hen alweer slaat.

Bedenken we, dat in Nederland, waar de gemeenteraden veel meer politieke lichamen zijn, en dus het dagelijksch bestuur de weerspiegeling moet wezen van de samenstelling van den gemeenteraad, reeds stemmen zijn opgegaan om wethouders te benoemen *buiten* den raad om, zoo klemt die eisch om de boven aangegeven redenen voor Indië nog meer.

Wethouders, staande *buiten* den raad, dus tegenover wie dit college zich geheel onafhankelijk zou gevoelen, zouden met den burgemeester de noodige vastheid kunnen geven aan het bestuur niet alleen, doch ook volop tijd hebben om zich in de verschillende gemeentezaken in te werken.

De *Loc.* in haar nummer van 7 Oct. l.l. de zaak besprekende, is echter van meening, dat wethouders *buiten* den raad spoedig zouden veranderen in hoofdambtenaren, welke reeds in voldoenden getale aanwezig zijn. Daarenboven zou de raad tegenover een wethouder-ambtenaar ook slechts ten deele vrij staan; bij een ernstige, principiëele botsing zou de wethouder dienen heen te gaan, en dat is wel een wat groot beroepsrisico.

Bezoldigde wethouders zouden verder vakmannen dienen te zijn voor de hun toegewezen afdeeling, „maar" — zoo besluit de *Loc.* — „dan ware deskundigheid al weer gesteld boven beginsel, een kwaad, dat ook in Holland tot nu van de toepassing van het nieuwe recept heeft afgehouden."

Uit de O. I. Mail.

Gezondheidstoestand.

Volgens het Typhus-rapport kwamen er te Batavia in de week van 10 tot 16 December j.l. 15 nieuwe typhus-gevallen bij, waarvan 5 bij Europeanen. Een Europeaan overleed en een herstelde. Onder behandeling waren toen 9 Europeanen, 1 Inlander en 1 Chinees.

Noodweer.

Door de dagen achtereen aanhoudende hevige regens was begin Dec. j.l. op Banka een buitengewone waterstand veroorzaakt, waardoor tal van bruggen weggeslagen zijn en het verkeer tusschen de plaatsen Pangkalpinang, Muntok, Blinjoe en Soengeiliat voor voertuigen gestremd was. Voor herstel van een tiental bruggen is aanstonds het noodige verricht.

Een hevige storm woedde ook over Magelang. Vooral de militaire kampementen hadden veel te lijden. Een groot aantal zware boomen viel om; het zinken dak der mitrailleur-tangsi werd met donderend geraas grootendeels verwoest en wel 15 meter ver weggeslingerd. Boomen vielen op stallen en op loodsen. Een inlander werd door een vallenden boom vrij ernstig gewond. Overige ongelukken kwamen niet voor.

In Semarang was de waterstand in de Toentangrivier buitengewoon hoog en hooger dan sinds 1895 bekend is. De dijken waren op verschillende plaatsen overgeloopen, terwijl bij de coupure Glapan een doorbraak had plaats gehad. Het district Singenkidoel stond ten deele onder water.

Voor de inlandsche vrouw.

Uit Lintau (Tanah Datar) vernam de *Sum. Bode*, dat door inlandsche hoofden aldaar een vereeniging is gesticht onder den naam van „Sarikat gadis Lintau." De vereeniging wil werkzaam zijn voor de verheffing der Maleische vrouw en dat doel trachten te bereiken door de stichting eener huishoudschool voor inlandsche meisjes, waarop onderwijs in naaien, kantwerken, in de kookkunst en andere vrouwelijke bezigheden zal worden gegeven.

Commissie tot ontwikkeling van de fabrieksnijverheid.

In de *Javabode* lezen wij:

Aan de in September van het vorig jaar ingestelde commissie tot ontwikkeling van de fabrieksnijverheid is toegevoegd een bezoldigd deskundig lid, dat in het bijzonder tot taak heeft voor zooveel noodig richting en leiding te geven aan de onderzoekingen der commissie in zake de mogelijkheid tot stichting van nieuwe takken van nijverheid in Nederlandsch-Indië.

Bedoeld deskundig lid zal worden aangeduid als gedelegeerd lid der commissie tot ontwikkeling van de fabrieksnijverheid. De vererende benoeming als zoodanig is ten deel gevallen aan het lid der commissie Jhr. J. C. Reigersberg Versluys, aan wien eene maandelijksche toelage van *f* 1500 is toegekend, met het recht voorts om in het belang van zijne werkzaamheden alle noodige dienstreizen te doen voor rekening van den lande en om rechtstreeks in briefwisseling te treden met alle overheden en colleges en regeeringstelegrammen te verzenden.

Bibliotheekwezen in Ned. Indië.

In de *Javasche Crt.* van 18 Dec. j.l. zijn opgenomen de door den Gouverneur-Generaal goedgekeurde statuten van de Vereeniging tot bevordering van het bibliotheekwezen in Ned. Indië.

Voor de kinderen.

In verband met het voornemen om bij het Departement van Onderwijs en Eeredienst het vraagstuk van de verkorting der schooltijden en van de schoolhygiëne in het algemeen hier te lande in nadere overweging te nemen, is door den hoofdinspecteur, chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst, een psychiater, dr. A. G a n s, aangewezen voor het maken van een speciale studie van gemelde vraagstukken.

Genoemden medicus is opgedragen voorloopig te Buitenzorg een orienteerend onderzoek ter zake aan te vangen.

Opleiding tot onderwijzer in Nederland.

In het begin van het vorig jaar is bepaald, dat aan de rijkskweekscholen voor onderwijzers jaarlijks ten hoogste 24 plaatsen beschikbaar worden gesteld voor jongelieden uit Indië, behoorende tot de Europeesche en daarmede gelijkgestelde bevolking, aan wie desverlangd vergund kan worden de opleiding tot onderwijzer te ontvangen aan eene in het genot van eene rijksbijdrage gestelde gemeentelijke of bijzondere kweekschool.

In 1915 werden 12 jongelieden voor opleiding tot onderwijzer op den evenbedoelden voet aangewezen.

De regelen voor het afnemen van het examen aan, en voor het geneeskundig onderzoek van deze jongelieden zijn thans aangevuld in dien zin, dat de aangewezen candidaten aanspraak hebben behalve op vervoer voor landsrekening in de 2de klasse der reisgelegenheid, waarmede zij de reis van hun woonplaats naar de dichtst bijzijnde haven van inscheping naar Nederland volbrengen, tevens op eene vergoeding van gemaakte verblijfkosten van *f* 5.— daags.

Nieuwe spoorlijn.

Op 11 Dec. j.l. hebben de chef van weg en werken, de heer P h i l i p s e en de chef van de tweede afdeeling bij de staatsspoor, de heer H o l l, de nieuwe lijn Bandjar—Kalipoetjang goedgekeurd en overgenomen.

Semarangsch Nieuws.

De *Semarangsche Kiesvereeniging* heeft in beginsel besloten om toe te treden als buitengewone afdeeling van den *Vrijzinnigen Bond*. Zij zond als afgevaardigde den heer D e C e u n i n c k v a n C a p e l l e.

De *Loc.* meldt, dat voor het „*Van Deventerfonds*" ten bate van de meisjesopleiding een fancy-fair zou worden gehouden.

Hetzelfde blad schrijft, dat de eerste proefritten met een auto-bus door het heuvelland uitstekend geslaagd zijn.

Helaas lezen wij elders, dat op datzelfde heuvelterrein nieuwe pestbarakken worden gebouwd, want dat het een bekend feit is, dat sinds Nov. j.l. ook Semarang door pest wordt bezocht. Het aantal slachtoffers was nog wel gering, 9 in 4 weken, maar het is volstrekt niet zeker, dat het daarbij blijft; de ziekte kan plotseling hevig om zich heen grijpen en dus zijn strenge maatregelen van noode.

Bovendien al is het gevaar voor Semarang misschien niet zoo groot, omdat het vochtige kustklimaat niet bevorderlijk schijnt te zijn aan de verspreiding, het achterland biedt blijkbaar een pest veel gunstiger ontwikkelingsvoorwaarden; dat dient

derhalve te worden beschermd en daarom dringt men aan op woningverbetering.

Voor de betrekking van chef bij den reinigingsdienst te Semarang kwamen ruim 160 sollicitaties in.

De woning van den legercommandant.

Naar *De Preanger Bode* vernam, zou de legercommandant te Bandoeng den 30sten December een feest aanrichten, ter inwijding van het nieuwe paleis, door den kapitein der genie S c h o e m a k e r gebouwd. Deze is, zoo lezen wij, op het hoofdbureau geplaatst en blijft dus te Bandoeng.

Bevloeiïngswerk in Lombok.

Op Lombok komt tot dusver nog geen van gouvernementswege tot stand gebrachte technische bevloeiïng voor. In het oostelijk deel van het eiland treft men verscheidene sawahcomplexen aan, die van regen afhankelijk zijn. Gedeeltelijk zijn de Sasaks er in geslaagd, door middel van aftapping uit den eenigen daarvoor in aanmerking komenden stroom, de Palangrivier, water op de velden te brengen. Reeds geruimen tijd geleden werd de hulp van het bestuur ingeroepen om benedenstrooms van de bestaande aftapping een stuwdam met aanvoerleiding te leggen.

Thans is daartoe besloten. Een bedrag van *f* 40000 is door de Regeering voor het doel beschikbaar gesteld. Het graafwerk zal door de bevolking in heerendienst worden verricht.

Door de aan te leggen kunstwerken zal aan een complex bouwvelden van 1100 bouws eene regelmatige bevloeiing kunnen worden verzekerd.

Leger des Heils.

De *Javabode* van 18 Dec. j.l. schrijft:

In de Loge had de openbare verwelkoming plaats van den nieuwen commandant van het Heilsleger, kolonel C u n n i n g h a m, en van brigadier V l a s en hunne echtgenooten.

Talrijk waren de opgekomenen om getuige te zijn van dit welkom. Ook waren vele telegrammen en brieven ontvangen van hen, die niet aanwezig konden zijn. Zoo was er een brief van dr. Moresco, den juist afgetreden waarnemend directeur van Onderwijs en Eeredienst, die zijn spijt uitdrukte, door ziekte verhinderd te zijn, het welkom bij te wonen en van dr. Wille, den bekenden oogarts.

Daarna werd een welkomstlied gezongen door de soldaten van het militair tehuis, werd door een afgevaardigde gesproken namens de vereeniging „Het Vrouwelijk Maatschappelijk Werk”, kwam een deputatie van het Chineesche en Menadoneesche korps de nieuw aangekomenen de hand drukken, werd er gesproken namens de heilsofficieren in Ned.-Indië en namens den staf van het hoofdkwartier.

Dit ging gepaard met het aanbieden van vele bloemstukken vóor mevrouw Cunningham en mevr. Vlas, zoodat het heele podium spoedig met groen en bloemen bezet was. Een fluitorkest van de Menadoneezen gaf eenige stukken ten beste, waarna onze burgemeester, de heer mr. G. J. Bisschop, het woord voerde. Deze herdacht kolonel de Groot, die zoo algemeen bemind was en gaf de verzekering, dat het Heilsleger op zijne medewerking kon rekenen bij het ten uitvoer brengen van den hem zoo sympathieken arbeid. De burgemeester twijfelde er niet aan, dat kolonel Cunningham, die bij het begin van zijn loopbaan gezegd heeft, dat hij geen ornament van het Heilsleger wilde worden, doch al zijn krachten aan de goede zaak zal wijden, inderdaad tot zegen van Indië zal werkzaam zijn.

Daarna sprak de heer P. Bergmeyer, die er in zijn welkomstrede van gewaagde, dat de verhouding tusschen de kerk en het Heilsleger in den laatsten tijd zoo veel verbeterd was en dat daardoor een prettige samenwerking voor eenzelfde doel kon bestaan.

Vervolgens nam de zendings-consul, baron van Boetzelaer van Dubbeldam het woord, die ook kolonel de Groot herdacht en de hoop en het vertrouwen uitsprak, op dezelfde aangename wijze met kolonel Cunningham te zullen samenwerken.

Mevrouw Cunningham sprak daarna in het Engelsch en bedankte voor het zeer hartelijke welkom. Zij vond thans weer bewaarheid, dat de Hollanders zulke gastvrije menschen zijn. Zij zou trachten, mevrouw de Groot zooveel als in haar vermogen lag, te vervangen. Haar vriendelijke woorden werden daarna in het Hollandsch weergegeven.

Mevrouw Vlas sprak daarna en zeide, dat zij onmiddellijk sympathie heeft opgevat voor haar bruine broeders en zusters.

Brigadier Vlas vertelde van zijn 26-jarige werkzaamheden als heilsofficier, waarvan hij 25 jaar in Holland en 1 jaar in Engeland heeft doorgebracht. Al zijn ervaring stelt hij thans ten dienste van Indië.

Ten slotte sprak kolonel Cunningham, naar welk oogenblik allen hadden verlangd. Hoewel de kolonel goed Hollandsch spreekt — hij heeft de laatste 4 jaar in Holland doorgebracht en was zeer lang werkzaam in Zuid-Afrika — achtte hij het toch raadzamer, deze eerste toespraak, welke natuurlijk ook in het Hollandsch werd omgezet, in het Engelsch te houden.

De kolonel dankte den burgemeester voor zijne vriendelijke en hartelijke woorden. Hij zeide tot den heer Bergmeyer, dat gelukkig in Engeland reeds zeer lang die eensgezindheid tusschen kerk en heilsleger bestaat. Hij dankte allen voor hun hartelijk welkom.

Hij had gelezen en gehoord, dat hier veel te doen viel voor het Heilsleger, dat hier vele leprozen waren. Hij zou het beste in zijn ziel en in zijn hart geven voor zijn werk in Indië.

Er werd toen nog een afscheidslied gezongen. De geheele bijeenkomst droeg en prettig en aangenaam karakter. Een der heilsofficieren zong tusschen twee toespraken in met een fraaie stem een christelijk lied, waarbij hij zich met een guitaar begeleidde.

Een kinderkoor hief welkomstzangen aan.

Het was een aangename avond!

PERSONALIA.

—

De Bandoengsche burgemeester.

Het gemeenteraadslid Roeloffsen heeft in de vergadering van de Bandoengsche kiesvereeniging medegedeeld, dat door de gemeenteraadsleden een rekest gericht is tot den landvoogd, waarin tot burgemeester van Bandoeng voorgedragen wordt de huidige voorzitter van den gemeenteraad, de heer Coops, aangezien volgens de overtuiging van den Raad, de belangen van Bandoeng het best aan den heer Coops zijn toevertrouwd.

Als tweede wordt aanbevolen de heer Ch. G. Cramer, ingenieur bij de B.-O. W. te Batavia.

Directeur Onderwijs.

Mr. Creutzberg is belast met de waarneming van de functie van directeur van het Departement van Onderwijs, enz.

Secretaris Landbouwsyndicaat.

De van Europeesch verlof teruggekeerde dr. G. Otten, de secretaris van het Ned. Ind. Landbouwsyndicaat, heeft zijn functie, die tijdelijk door den onvermoeibaren president, den heer F. Ottolander werd waargenomen, begin Dec. j.l. hervat.

Inspecteur van Scheepvaart.

Voor den duur van het aan den heer Bisschop van Tuinen verleend verlof wordt met de waarneming der betrekking van inspecteur van Scheepvaart belast de adjunct-inspecteur A. J. W. van Anrooy.

De nieuwe vlootvoogd.

Met de „Sindoro” kwam 14 Dec. j.l. te Batavia aan de nieuwe bevelhebber ter zee en Marine-departementsbeheerder, Schout-bij-Nacht J. A. M. Bron.

P. J. Stephan.

De heer P. J. Stephan, directeur van de Ned. Ind. Escompto-Mij., herdacht den dag, dat hij 25 jaar werkzaam is aan deze bankinstelling.

Ongetwijfeld zullen velen gebruik gemaakt hebben van de gelegenheid om den heer Stephan op dezen dag hun gelukwenschen aan te bieden.

Met pensioen.

Naar *De Java-Bode* vernam, zal de heer L. C. F. Polderman, de chef van den kadastralen dienst, tegen Mei 's lands dienst met pensioen verlaten, zoo ook dat de exploitatie-chef bij de S. J. S., de heer Oltmans, in Januari met pensioen gaat.

Met verlof.

De overste Gerlach zou in Februari met buitenlandsch verlof gaan.

Suriname.

Wij hadden niet gedacht, zoo spoedig te zullen terugkomen op een van des heeren S i b i n g a M u l d e r's stokpaardjes: het Surinaamsche „gekruidenier” in den landbouw, waarover wij het in ons vorig nummer hadden. Wie rekent ook op de ironie van het toeval? Juist was dat vorige nummer verschenen, toen wij uit Buitenzorg van D r. P. J. S. C r a m e r, oud-directeur van den landbouw in Suriname, een niet in den handel zijnde brochure ontvingen, getiteld: „*Eén of meer gewassen per onderneming? Eenige opmerkingen naar aanleiding van een lezing door den directeur van het caoutchoucbedrijf van het boschwezen over bedrijfspolitiek bij overjarige cultures te Paramaribo gehouden.*” Weltevreden 1916.

Deze lezing — van den heer H. J. v a n H a s s e l t — is door ons besproken in de nummers van 2 Maart en 18 Mei 1916. Een groot deel daarvan was gewijd aan de bestrijding van de zienswijze van Dr. C r a m e r, dat de planters niet alles op één kaart moesten zetten.

Dr. C r a m e r's verweer, een klemmend betoog, is geworden een vernietigende critiek van de beweringen van den heer v a n H a s s e l t. De Surinaamsche planters vinden hierin een krachtige verdediging van hunne zienswijze, welke dezelfde is als die van Dr. C r a m e r. Dit moge hun een troost zijn voor al hetgeen zij, om die zienswijze, van den deskundigen heer S i b i n g a M u l d e r hebben moeten hooren.

Interessant in Dr. C r a m e r's brochure is vooral dat gedeelte, waarin hij het onjuiste aantoont van de uitspraak van den heer v a n H a s s e l t: „In Indië ziet men dan ook bijna uitsluitend zuivere ondernemingen”, waarmede bedoeld zijn ondernemingen met één cultuur.

Dr. C r a m e r schrijft op blz. 22:

„Ondernemingen met meer dan één cultuur vindt

men over geheel Nederlandsch-Indië verspreid. Op Sumatra's Oostkust is het rubber met koffie, of rubber naast klappers, naast oliepalmen; in Tapanoeli rubber met koffie; in de Lampongs eveneens. In West-Java vindt men thee naast kina, rubber gecombineerd met koffie, rubber naast thee. Midden-Java is het land van de ondernemingen met meer cultures: kapok en cacao, koffie en peper, rubber en nootmuskaat komen er in allerhande combinaties voor. In den Oosthoek eindelijk zijn het vooral rubber met koffie, op de hooger gelegen ondernemingen ook wel eens koffie met thee of koffie met kina; een enkele maal ook koffie, rubber en cacao. Wanneer men aan al die ondernemingen met meer dan één cultuur hier op Java denkt, wat moet men dan zeggen van de uitspraak van den Directeur van het Gouvernements Rubberbedrijf op Java: „In Indië ziet men dan ook bijna uitsluitend zuivere ondernemingen."

Wat zeggen de leidende personen uit de handels- en planterswereld van de uitspraak van deze autoriteit: „ „dat deze risicoverdeeling, toegepast op de plantage zelf, deze plantage in minder gunstige conditie brengt?" "

Dus ook in Oost-Indië „*gekruidenier*", al is het dan ook op veel grooter schaal dan in Suriname. En of die kruidenierszaken winst opleveren leze men bij Dr. Cramer op blz. 27.

De heer Sibinga Mulder neme hiervan kennis, als hij weer zijn licht laat schijnen over Surinaamsche landbouwtoestanden; vooral leze hij hetgeen Dr. Cramer op blz. 34 en 35 mededeelt van de zienswijze van den heer D. Birnie, in Indië wel bekend.

„Het kapitaal, dat zich beschikbaar stelt voor den grooten landbouw, interesseert zich slechts voor één cultuur, niet voor twee tegelijk."

Ook van deze uitspraak van den heer van Hasselt wordt de onjuistheid aangetoond.

Wij kunnen niet langer stilstaan bij de beschouwingen van Dr. Cramer; slechts willen wij van blz. 37 nog het volgende aanhalen:

.......„Het is dan ook niet te verwonderen, dat op het rubbercongres geen enkele stem zich tegen het verdeelen van het risico over meer dan één cultuur per onderneming verhief. De discussie liep over verschillende punten; enkele sprekers b.v. waren voorstanders van twee cultures naast elkaar, in plaats van gemengd; verschillende verklaarden zich zelfs uitdrukkelijk voorstanders van meer dan één cultuur per onderneming.

De heer van Hasselt heeft deze discussie mede gemaakt en even later zelfs aan het debat over het uitdunnen deelgenomen. Als laatste vraag moge hem de volgende worden gesteld: „Waarom heeft hij bij deze gelegenheid het stelsel van meer dan één cultuur per onderneming niet bestreden, dat hij in Paramaribo zoo beslist afkeurde?"

Bij het debat dat volgde op de lezing van den heer van Hasselt, zeide de heer Calkoen, Directeur-Voorzitter van de Surinaamsche Bank: ......„En dan vind ik er veel voor te zeggen, dat men denkt: Laten wij liever het risico verdeelen, dus niet één groote, mooie cultuur en dan desnoods ten ondergaan, maar liever verschillende cultures en kleinere winsten, maar dan ook geen groote verliezen, langzaampjes aan. En nu is dat bij herhaling kruidenierderij genoemd, och, er zijn zooveel welgestelde kruideniers. Wel, later trekken wij ons dan maar als een kruidenier terug uit de zaken, maar ondertusschen zijn wij er dan nog."

Ten slotte een vraag aan de heeren van Hasselt en Sibinga Mulder: zoo zij de keus hadden, wat zouden zij liever zijn, zoo'n „welgestelde kruidenier", wiens zaak b.v. 12 pct. winst oplevert, of de eigenaar van een „zuivere onderneming", die 10 pct. geeft?

Ieder, die Surinaamsche landbouwtoestanden bestudeert, neme kennis van Dr. Cramer's geschrift.

* * *

Een commissie uit het Studiesyndicaat voor Suriname, bestaande uit de heeren J. S. C. Kasteleijn, B. Kluvers, oud-administrateur der Handel Maatschappij Amsterdam, en E. Snellen, rijkstuinbouwleeraar, zal 23 Februari naar Suriname vertrekken.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Onbetrouwbaar. De *Pembrita Betawi* neemt uit het *Bat. N.blad* het bericht over, dat in de Inl. gevangenis te Cheribon wederom vier Inl. Hoofden in verzekerde bewaring werden genomen, nl. een *wedana*, een *mantri loemboeng*, een *mantri politie* en een schrijver. De eerste werd beschuldigd een som van *f* 16000 aan *loemboeng*-gelden verduisterd te hebeben.

In de *Pewarta Deli* wordt uit het *Bat. N.blad* het bericht overgenomen, dat in een algemeene vergadering van de *S. I.* te Soerabaja, welke door 500 personen bezocht werd, de plaatselijke Voorzitter uit zijn functie werd ontzet, wegens verduistering van liefdegaven, voor de Kartini-vereeniging bestemd. Tevoren had deze Voorzitter den Secretaris der *S. I.* te Soerabaja aangeklaagd wegens verduistering van gelden (opbrengsten van liefdadigheids-voorstellingen), waarop hij op zijn beurt verschillende bestuursleden van dezelfde praktijken beschuldigde. Nu is dan de president er uitgezet. Een mooie boel! Zoo merkt de redactie op.

Onverstandig. De redactie van de *Oetoesan Melajoe* vestigt de aandacht op het feit, dat zij steeds het gezag der Inl. ambtenaren hoog gehouden heeft. In dit Maleische blad, dat door Maleiers geredigeerd wordt, zal zij steeds met genoegen de overtuiging uitspreken, dat zoowel het Nederl. Gouv. als zijne ambtenaren 's lands belangen naar hun beste vermogen behartigd en in geen geval de Inlanders onderdrukt hebben. De bladen, die voortdurend klagen en lasteren, zijn h. i. als *landverraders* te beschouwen. En zeer onverstandig ook. Japan toch, dat naar voorwendsels zoekt om Java en Sumatra te vermeesteren, zal dergelijke uitlatingen als welkome getuigenis aangrijpen om te verkondigen, dat de Inlander onderdrukt wordt en dientengevolge zijne tusschenkomst noodig is om genoemde eilanden uit de Hollandsche heerschappij te verlossen. Zoo besluit bovengenoemd blad.

In een ander nummer van hetzelfde blad, wordt in een hoofdartikel dit onderwerp nogmaals behandeld en tevens een vergelijking gemaakt met het Japansche bestuur op Formosa. Indien er werkelijk ambtenaren zijn — en die zijn er — die zich aan knevelarij schuldig maken, waarom dan niet den weg ingeslagen, door de wet aangewezen, en hen openlijk aangeklaagd, in plaats van te mopperen en te lasteren? Toch doet diezelfde redactie bij een bespreking der militie-regeling het dringend verzoek, niet de woorden *soldaat* en *tangsi* te gebruiken, omdat de Menangkabauers deze woorden, die een slechten klank geven, niet gaarne hooren. Het woord *tangsi* bijv. wordt niet alleen voor *kazerne*, maar ook voor *gevangenis* gebruikt, terwijl de Inl. wél *landsverdediger*, maar geen *soldaat* wenscht te zijn.

Een Waarschuwing. In een ander artikel (van hetzelfde blad), spoort de redactie het bestuur aan om op zijn hoede te zijn voor de door de *Sarikat Islam* te Padang op te richten godsdienstschool, die een kweekplaats dreigt te worden voor revolutionaire elementen. Het streven van de S.I. is toch om den Islam sterk te maken, desnoods met verstoring van de openbare rust en orde, zooals nu onlangs in Djambi gebleken is.

Afpersing en Willekeur. De *Mato-Mato* spreekt als haar overtuiging uit, dat de afpersing en willekeur der machthebbenden een vergif is voor 's lands welzijn, en een beletsel voor den vooruitgang, wat blijken kan uit de talrijke klachten, in dit blad opgenomen, afkomstig van onderdrukte „Inzenders". Zegt nu niet, dat die gelogen zijn, waarschuwt de schrijver, een ieder onzer is verzekerd, dat hij door een gevaarlijke „ziekte" wordt bedreigd, vandaar, dat die „Inzenders" zich daartegen als een borstwering hebben opgesteld, om de verdrukte partij te dienen. 't Is treurig, maar 't is, alsof de Inlandsche ambtenaren, zoodra zij in 't bezit van hun bewijs van aanstelling gekomen zijn, uit hun ras geraakt zijn en zich als keizers beschouwen, uitgezonden om het volk uit te zuigen!

Reorganisatie. De *Bintang Soerabaja* verneemt uit het *Soer. H.blad*, dat het Gouv. van plan is om de Amboineesche scholen geheel te reorganiseeren. De adjunkt-inspecteur van het Holl. Inl. onderwijs, de heer van Maanen, hield althans een conferentie met verschillende Amboineesche en Menadoneesche onderofficieren, teneinde de wenschen der ouders van de leerlingen der Amboineesche scholen te vernemen. De Gouv. van Atjeh schijnt er bij de Regeering op aangedrongen te hebben, op onderwijsgebied meer dan tot heden iets te doen voor de kinderen van militairen van Amboineeschen en Menadoneeschen landaard. Ook werd door den heer van Maanen het advies in deze gevraagd van den heer van der Steur te Magelang.

Inl. Scholen. De Vereeniging *Pawiatan Wanoto* zal, dank zij de haar van regeeringswege toegekende subsidie voor het bouwen en de instandhouding van een Inl. meisjesschool, binnenkort op Djambong (Magelang), een nieuw schoolgebouw doen verrijzen. Dit zal dan de eerste school van dien aard in de residentie Kedoe zijn. *(Bintang Soerabaja.)*

Hetzelfde blad vernam, dat thans met den bouw van een normaalschool te Blitar, welke tengevolge van het uitbreken van den oorlog uitgesteld werd, een aanvang moet worden genomen. De kosten worden op *f* 260.000 geraamd. Het aantal leerlingen bedraagt momenteel 80.

Vooruitgang. Hetzelfde blad vernam uit het *Bat. N.blad*, dat de assistent-resident van Blitar, tot verbetering van de veeteelt, de bevolking er toe gebracht heeft een fonds bijeen te brengen. Een som van *f* 10.000 heeft men op deze wijze verkregen, waarvoor nu dekstieren zijn gekocht. Daar de zaak bij de Inl. landbouwers veel medewerking ondervindt, wordt uit de dekgelden een blijvend fonds gesticht ten behoeve van de verbetering van het ras. Veel steun wordt daarbij ondervonden van de afdeelingskas, die tengevolge van een veel verbeterd en intensiever beheer in bloeienden staat verkeert en ter wille van de bevolking te Wlingi een filiaal heeft gesticht. Daar bestaat nog een andere bank, doch deze behoort aan een partikulier, die door middel daarvan de grondhuur-ordonnantie wist te ontduiken. Kwamen namelijk de landbouwers bij de fabriek

geld, dan werden ze verwezen naar de Bank, die het geld op langen termijn verstrekte, mits de leeners zich mondeling verbonden, hun gronden aan den stichter, i. c. eigenaar der suikerfabriek, af te staan. Op afbetaling werd niet aangedrongen dan tegen den tijd, dat de grond noodig was. Door de vele klachten, die dientengevolge het B. B. bereikten, werd de assistent-resident er toe gebracht, te Wlingi een filiaal der afdeelingsbank op te richten.

Doordien er met behulp der regeering een enorme verbetering is gebracht in de verkeerswegen naar de hooger gelegen gronden in Wlingi en de afvoer der produkten daardoor vergemakkelijkt is, wordt met de bemoeienis van den landbouwadviseur door de bevolking op eenigszins groote schaal de verbouw van aardappelen en uien in het Wlingische ter hand genomen. De daarmede in het vorige jaar genomen proeven hebben in groote mate aan de verwachtingen voldaan.

Behoefte aan Badhuizen. In de *Pembrita Betawi* leest men, dat te Batavia op het erf vóór het bureau van het mijnwezen, een artesische put bestaat met een uitmuntend badhuis, verdeeld in afdeelingen voor vrouwen en mannen. Dat het in een dringende behoefte voorziet, bewijst het drukke bezoek, ook van arme Europeanen. Jammer genoeg, heeft het grondpeilwezen niet meer van die badhuizen gebouwd. Ze zijn bepaald noodzakelijk, daar vele Inlanders zich nog baden in het vuile Tjiliwongwater, en er zelfs hunne kleederen en beras (rijst) wasschen, bijv. te Parapattan, Noordwijk en Pasar-Baroe. De kosten van die badhuizen kunnen gedekt worden door heffing van een kleine retributie voor het gebruik.

Op de lange Baan. In 't begin van het vorige jaar —alzoo de *Pembrita Betawi* — overleed een Inl. marine-matroos, zijn vrouw nalatende een maand traktement van *f* 22.70 en eenige goederen, welke bij vendutie *f* 4.50 opbrachten. Dit bedrag van *f* 27.20 is voor een Javaansche weduwe een belangrijke som. De vrouw had niets van deze erfenis geweten, als een welwillend politieopziener haar niet als baboe had aangenomen en haar na een schrijven aan en van de marine-administratie van de haar toekomende gelden had verteld. Bedoelde opziener schreef aan de wees- en boedelkamer te Soerabaja, die bericht zond, dat het Batavia aanging. Toen werd er een brief naar Batavia geschreven, van waar na lang wachten de mededeeling kwam, dat het geld te zijner tijd beschikbaar was. Tot nu toe heeft de vrouw nog niets van haar centen gezien. Zoo schrijft bovengenoemd blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Koffiedieven. De *Pewarta Soerabaja* vernam uit Kediri, dat daar kort geleden een Inl. vrouw, die aan het station uit de stoomtram stapte, door de zwaarte van haar last de attentie van een politieagent trok. Aan zijn vriendelijke uitnoodiging hem den inhoud er van te laten zien, kon zij moeielijk ontkomen en toen deze bleek te bestaan uit een flinke hoeveelheid koffie, waarvan zij de herkomst liever niet opgaf, kreeg zij in de boei gelegenheid zich wat te bedenken. Bij het onderzoek kwam uit, dat haar de verkoop der koffie was opgedragen door een Inlander, die bekend staat den dag gewoonlijk in een rustig nietsdoen door te brengen. Het onderzoek wordt met kracht doorgezet; vermoedelijk heeft men hier te doen met één der dieven, die den omtrek der koffieplantingen zoo onveilig maken.

Wanbetalers. Aan de *Pewarta Soerabaja* wordt uit Ngawi geschreven, dat de assitent-resident aldaar, qua voorzitter van de plaatselijke credietbank, niet best te spreken is over het groote aantal wanbetalers, n.l. 1221, die op ultimo 1915 nog ruim 36 mille aan de credietbank hadden moeten betalen. De meesten hunner wonen in de onderdistricten Paron en Ngawi. Hoe dichter bij de bank, hoe slechter betaler. Als die 1221 nonvaleurs allen voor den landraad getrokken moeten worden, dan zal voor den landraadvoorzitter de ellende niet te overzien zijn, tenzij Z.E.Achtbare een stuk of wat buitengewone voorzitters er bij requireeren kan. Bekend is 't, hoe geklaagd wordt over de niet vlugge afwikkeling der landraadzaken. De meeste schulden zijn gemaakt voor aankoop van vee (ruim 71 mille) tegen ruim 15 mille voor grondbewerking. In Ngawi schijnt de veestapel telkens aangevuld te moeten worden door het verdwijnen van sapi's in de Ngawische bosschen.

„Indië Weerbaar". De *Djawa Tengah* deelt mede, dat de *Vereeniging van Spoor- en tramwegpersoneel* op de uitnoodiging van het comité *Indië Weerbaar*, om aan de hieraan verbonden actie adhaesie te verleenen, een weigerend antwoord gegeven heeft, dat gegrond is op het feit, dat zij de zijde gekozen hebbende van den rechteloozen en overheerschten Inlander, en onmogelijk een beweging steunen kan, die uitsluitend de belangen van het kapitalisme beoogt te dienen.

In verband met dit onderwerp nam bovengenoemd blad uit de *Voorpost* een artikel over van *Indo-Javaan*, gericht tot zijne rasgenooten, hen aansporende zich bij de Javanen aan te sluiten, die hen, zooals de ondervinding geleerd heeft, met open armen zullen ontvangen en niet bij den *totok*, die hen minacht.

De redactie van de *Djawa Tengah* teekent hierop aan, dat die voor ¾ Javaansche Indo's thans in de verdrukking zitten, terwijl de Javanen, wier oogen geopend zijn, niet meer met zich laten spelen.

In hetzelfde blad komt een verslag voor van een openbare vergadering te Soerakarta gehouden, al waar druk op lijsten geteekend werd voor *Indië Weerbaar*. De redactie noemt deze bijeenkomst een „openbaar bedrog" en protesteert er tegen in felle bewoordingen.

De *Warna Warta* gaf een redactioneel artikel over *Indië Weerbaar*, getiteld: „*De N. Inl. Ingezetenen aan den Rand van den Afgrond.*" De strekking van dit stuk is duidelijk: Vreemd — zoo heet het — is 't van den heer van Hinloopen Labberton, de priester der theosofie, die eigenlijk tegen alle bloedvergieten moest zijn, dat hij zich nu laat gebruiken om zijn invloed als geestelijk voorganger en Javanen-kenner aan te wenden om de menschen voor kanonnenvleesch te bestemmen ter bescherming van de Nederl. belangen in Indië.

In een ander nummer van dit blad geeft een vaste medewerker een fel artikel tegen de betooging van „*Indië Weerbaar*". In de pro I. W. te houden samenkomsten moesten slechts komen „prokikvorschlanders of te wel prokaaskoppen en prolikkers." De Indiërs, die slechts den vrede willen hebben, moesten een contrabetooging organiseeren, waarbij moest worden aangetoond, dat het vechten niet hun zaak is, maar die van het zich aan des Indiër's zweet rond gegeten Nederland. Zij, die in den strijd de overwinnaars zijn, zullen als de overheerschers beschouwd worden. Een reeks van scheldnamen krijgt men te lezen aan het adres van de pro I. W.-mannen, in 't bijzonder tot een broeder van den Soenan en den heer van Hinloopen Labberton gericht. De redacteur (een Europeaan) zet deze kritiek voort. Waarom — zoo vraagt hij — zegt deze priester (v. H. L.) 't niet ronduit, dat het geld voor die zware oorlogsbelasting, welke noodwendig het gevolg zal zijn van I. W., komen moet uit de zakken der Inlanders, die nu reeds 30 pCt. meer belasting betalen moeten dan hij zelf? Hem kan 't niet schelen, als hunne belastingen verdriedubbeld worden, als hij maar door de Regeering geprezen zal worden. Arme *Kromo*, gij zult door I. W. geschoren worden tot aan je nekharen toe. O, modern helgebroed! O, moderne bloedzuigers! *Gij* moet in dien afgrond worden neergestort en niet de Inlander. Alzoo de schrijver.

Djambi Weerbaar heet een artikel in de *Warna Warta*, handelende over den opstand aldaar, waarvan de schuld niet aan de ingezetenen moet worden gegeven. Als ik — zegt hij — mijn hond, die zich te slapen gaat leggen, wakker maak en ga ophitsen tegen een wild varken, dat bezig is mijn aanplant te verwoesten en dan dien hond een schop geef omdat hij het varken niet wil aanvallen, maar daarentegen met zijn kameraden wel mij te lijf wil, ja dan kan ik mijn hond dood schieten, maar schuld had hij feitelijk niet. Zoo ging 't ook in Djambi, waar de ingezetenen jaren lang door het bestuur geplaagd en als honden behandeld werden. Gewoonlijk zijn 't dan de belastingen, die tot een opstand aanleiding geven. Nu wordt beweerd, dat de opruiing is gekomen van de zijde der *Sarikat Islam*, alias *Sarikat Abang*, en spreekt men van *opstandelingen;* toch was er slechts een beweging *Djambi Weerbaar*, tot verdrijving van het blanke ras. Acht jaren geleden had zoo iets ook in Borneo plaats en in Europa verzet men zich eveneens tegen te ver gaande onderdrukking en uithongering, maar dan spreekt men niet van *kwaadwilligen*, maar van *revolutionnairen*.

Van Vreemde Koloniën.

Stoomvaartlijn Nederland-Australië.

Waar d. z. herhaaldelijk gepleit is voor 't aanknoopen van meer relatiën met vreemde overzeesche bezittingen en voor 't daartoe onmisbare uitbreiden van de gemeenschapsmiddelen, geven wij hier met genoegen plaats aan een uittreksel van een artikel in „Econ. Statist. Berichten" van den heer H. C. Obreen. Daaruit blijkt, dat ook door Nederlanders, die met den handel in Australië bekend zijn, gewezen is op de kans om met blijvend succes een Ned. st.v.lijn Nederland—Z. Afrika—Australië tot stand te brengen. Zij zou in Australië aansluiting vinden aan de bestaande verbinding van de Indische Paketvaart-Mij. tusschen Ned.-Indië en Australië.

Hierdoor kan worden verwacht op de uitvaart een belangrijke toeneming van den directen uitvoer van Nederl. en onder weg op te nemen Europ. producten naar Z.-Afrika en Australië. Daarnevens kans op vervoer van Z.-Afrika producten naar Austr. en O.-Indië. Op de thuisreis als hoofdvervoer Austr., daarnevens Z.-Afr. producten, naar Nederland en onder weg aangedane andere landen. Vervoer van Austr. naar Ned. Indië en Z.-Afr. is op de koop toe mee in rekening te brengen.

De heer Obreen stelt de kans van slagen voor de heenreis hooger dan voor een lijn naar 't oude plan: Nederl.—Zuid-Afrika—Indië, en voor de terugroute zal z. i. de nieuwe lijn, mits met energie en koopmanschap bestuurd, zich een aandeel kunnen verzekeren in den belangrijken uitvoer van Austr. producten. Volgens Statesmans' Yearbook van 1914 bedroeg die uitvoer in 1913 ± 942 millioen gld. In 1912 was dit nog meer en was daarvan bijv. voor Duitschland ruim 89 millioen, voor België ruim 79 millioen gld. bestemd. De voor-

naamste uitvoerartikelen zijn tarwe, meel, boter, vleesch, talk, wol, steenkolen, koper, goud, lood, huiden en zink.

Nieuwe vlag, nieuwe naam.

Is de ,,New York Herald'' goed ingelicht, dan zou in 't Amerikaansche congres voorgesteld zijn om de Deensch-West-Indische eilanden bij hun overgang onder Amerikaansche vlag D e w e y-eilanden te noemen, ter eere van den dezer dagen overleden overwinnaar van de Spaansche vloot, waardoor de Philippijnen koloniën van de Vereen. Staten zijn geworden.

In Mesopotamië.

Niet als een gebeurtenis van groote beteekenis, maar meer om erop te wijzen, dat in de Koet el Amarastreek, waar zich ten vorige jaren de spannende insluiting van generaal Townshend afspeelde, nog steeds gestreden wordt, geven wij 't bericht weer van een actie, die daar een klein succes aan de Britsche wapenen schijnt te hebben gebracht.

Door een krachtigen aanval, onder dekking van een hevige artillerie-beschieting, vermeesterden de Br. troepen 4300 meter van de eerste Turksche loopgravenlinie aan den rechteroever van de Tigris en een deel van de volgende linies. Zij leden daarbij maar weinig verliezen.

De T. strijdkrachten ten W. van de Mairivier deden daarop verwoede tegenaanvallen, waarbij zij slechts tijdelijk 'n deel van 't verlorene konden terugnemen, en dit nog ten koste van zware verliezen, w.o. 127 krijgsgevangenen.

Duitsche klachten over harteloosheid.

Tegenover de verwijten, die den Duitschers van meer dan een zijde treffen, over barbaarsch of gevoelloos optreden ten opzichte van non-combattanten, is 't verklaarbaar, dat zij er op uit zijn daden van tegenstanders, welke in die richting zijn aan te wijzen, breeder uit te meten dan billijk is. Met dit voorbehoud dient hier een plaats afgestaan te worden aan de mededeelingen van 't Wolff-agentschap van hartelooze behandeling van Duitschers in Oost-Afrika.

De manier waarop Eng. en Belg. in O.-Afrika tegen zendelingen, vrouwen en kinderen optreden, herinnert Wolff aan de behandeling van vrouwen en kinderen in den Boeren-oorlog. Overal waar troepen opdringen verdrijven zij onmiddellijk de zendelingen en boeren met hun gezin, zij plunderen de zendingsstations en voeren de ongelukkige slachtoffers in krijgsgevangenschap weg. Mannen worden van hun gezin, moeders van hun kinderen gescheiden.

Een deel van de D. gezinnen bevindt zich nu nog in een concentratiekamp bij Wilhelmstal. Een ander is naar Blantyre in Nyassaland gebracht. Weer anderen worden in de naburige Eng. kolonie te Entebbe en Nairobi gevangen gehouden. Ook daar komen zij echter nog niet tot rust, want, blijkens ingekomen berichten, laat de Eng. regeering allen geleidelijk naar Br. Indië overbrengen; zoo zijn reeds een tachtigtal zendelingen uit Blantyre naar Ahmednagaar overgegaan.

Op rekening van de ruwheid der Belgen wordt gebracht, dat alle kolonisten, zendelingen, vrouwen en kinderen uit D. Oost-Afrika zijn weggevoerd. Zij zouden gedwongen zijn om een verre, bezwaarlijken weg dwars door Afrika naar de Westkust af te leggen. Zoo werden de Bielefelder zendeling Johanssen met vrouw en vier kinderen, en de Neukircher zendeling Kraft met zijn vrouw den 26en Juli '16 uit Rocanda-gebracht naar Sake aan de Oeferki, in Belgisch Kongo. Vandaar werden zij naar Stanleyville aan de Kongo overgebracht, waar zij den 23en September, dus na 60 marschdagen, aankwamen, en een anderen daarheen vervoerden zendeling Krause uitgeput aantroffen.

Twee maanden lang werden zoo mannen, vrouwen en kinderen dwars door bijna geheel Afrika gesleept (volgens een andere lezing, die bij den kolossalen afstand meer waarschijnlijk lijkt, zou de tocht vier maanden hebben vereischt.) Stanleyville is om zijn gevaarlijk klimaat berucht.

Op dezelfde wijze zijn vele anderen behandeld. Door den tocht en 't verblijf in de ongezonde streek loopen allen kans schade aan hun gezondheid te lijden, terwijl, volgens Wolff, vele minder sterke lotgenooten aan de ontberingen reeds zij bezweken.

Smuts triomftocht.

De triomftocht van Smuts is begonnen. Hij zal tot in Londen, ja wellicht via Parijs ook, doorgetrokken worden. 't Biedt een mooie gelegenheid om den kranigen aanvoerder, die in Z. W. Afrika naast Botha en daarna in Duitsch Oost-Afrika als bevelhebber de entente aan veroveringen hielp, te huldigen, en om tevens geestdrift op te wekken en broederschap te prediken. Mocht Smuts te Londen de neiging meebrengen om op de oorlogsconferentie de vredelievende gezindheid te vertolken, die bij vele Afrikaanders de bovenhand begint te krijgen, dan zal de huldiging als krijgsman allicht ook iets bijdragen om aan zijn vredespeech wat zeggenskracht te ontnemen.

Intusschen is hij echter nog pas te Pretoria. Hij is daar geestdriftig begroet. Versierde straten, officieele ontvangst, groote toeloop. In de rede, die hij hield, prees hij zeer de samenwerking van de uit zoo groote verscheidenheid bestaande krijgsmacht in O. Afrika, maar gaf hij ook den Duitschers en hun zwarte strijders de eer van groote dapperheid. De moeilijkheden van den veldtocht hebben de verwachtingen verre overtroffen, maar ze zijn, evenals den vijand, toch overwonnen. 't Verzet kan als gebroken worden beschouwd, het einde is niet ver meer.

Oost-Afrika is een heerlijk land, maar moeilijk voor de operatiën. Zuid-Afrika mag trotsch blijven op zijn zonen, die 't hoofdaandeel in den veldtocht hebben gehad, d i e m i s s c h i e n d e z w a a r s t e i s g e w e e s t i n d e g e s c h i e d e n i s v a n d e w e r e l d. Toch had, seint Reuter, het Smuts het grootste genoegen gedaan, dat die jonge mannen heeren waren gebleven. Als men een getuigschrift aangaande hun karakter wil hebben, moet men zich wenden tot de talrijke Duitsche vrouwen en kinderen, die in het barbaarsche land verspreid zijn. Vraag hen, hoe zij denken over de Zuid-Afrikaanders en zij zullen het u zeggen.

Smuts drukte natuurlijk zijn leedwezen uit niet in Oost-Afrika te hebben kunnen blijven tot aan de definitieve overgave, maar het bevel kan met vertrouwen worden gelaten aan generaal Hoskins, die ten volle voor de taak berekend is.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Verslag Bodemcongres.

Van 24 tot 28 Oct. 1916 werd te Jogjacarta (op initiatief van het Nederlandsch-Indisch Landbouw-Syndicaat) een ,,Bodemcongres'' gehouden, waarvan thans (als extra-Nr. van het Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw) een vrij uitvoerig verslag is verschenen.

We moeten volstaan met eene opgave der onderwerpen, welke op dat congres een punt van bespreking hebben uitgemaakt, nl.: ,,De bodembiologie. — Het humusvraagstuk. — De invloed van het bosch op den waterkringloop. — Watervoorziening voor de cultures in de vlakte. — De noodzakelijkheid eener algemeene classificeering en kaarteering der gronden van Ned. Indië. — De waarde van grondanalyses voor den landbouw.

A naturalist in Borneo.

Bij T. Fischer Unwin te Londen verscheen: A naturalist in Borneo, by the late Robert W. C. Shelford. Edited with a biographical introduction by Edward B. Poulton.

In dit omvangrijk boek wordt hoofdzakelijk de fauma van Serawak beschreven, terwijl ook een enkel hoofdstuk aan de Dajaksche bevolking is gewijd; veel illustraties zijn aan den tekst toegevoegd.

De Javaan gelijk hij schijnt en is.

Van de onder redactie van R. A. van Sandick, met den titel ,,Onze Koloniën'' uitkomende reeks geschriften is een deeltje (No. 9 der 2e serie), verschenen, waarin de heer I. I. Hazewinkel het onderwerp ,,De Javaan gelijk hij schijnt en is'' behandelt.

Dit geschrift verdient werkelijk volle aandacht, want de schrijver is er uitstekend in geslaagd om de oude dwaalbegrippen van ,,de Javaan is diefachtig, lui, onbetrouwbaar, snoepachtig, lichtzinnig'' enz. enz. in het ware daglicht te schetsen en ze uit de wereld te helpen.

De Reflector.

In No. 52 een artikel van den heer F. K. H. Zaalberg over den onlangs benoemden directeur der Ned. Ind. Escompto-Maatschappij: P. J. Stephan (met portret), ,,een Indische jongen, die zich zelf heeft weten op te werken tot eene positie, welke hem een vooraame plaats doet innemen onder de voormannen van den handel.''

Prof. Dr. H. G. Jonker. †

In de ,,Ingenieur'' van 27 Jan. wijdt de heer R. A. van Sandick een kort woord aan de nagedachtenis van Prof. Dr. H. G. Jonker, die op den 18en tevoren plotseling te 's-Gravenhage overleed. Schr. wijst in het bijzonder op de belangwekkende artikelen, welke de overledene in ,,De Ingenieur'' heeft geschreven over het geologisch onderzoek van Ned. Indië.

Hindia Poetra.

Uit den inhoud der Nov.-Dec.-afl. ,,Indië Weerbaar''. II. Geen plichten zonder rechten, door S. Surya Ningrat. — Op de puinhoopen van Oud-Java, door R. M. A. Soerjo Poetro. — Indië in de Fransche Opera, door J. H. François. — Het Javaansche ballet in ,,Attima'' door R. M. Noto Soeroto. — Medezeggingschap, door S. Surya Ningrat. (Handelt over den Volksraad). — Gevangenis-ervaringen van een Inlandsch journalist, door Mas Marco. — Wederzijdsch wantrouwen, door S. Surya Ningrat (naar aanleiding van een artikel van H. Doeff in het ,,Kol. Tijdschrift'').

De Voorpost een dagblad, genaamd ,,De Indiër''.

In een extra-Nr. van de ,,Voorpost, Orgaan gewijd aan de belangen van Indië'', wordt medegedeeld dat op 2 Januari dit weekblad zal worden herdoopt in ,,De Indiër'' en dan dagelijks te Semarang zal verschijnen.

Het door de redactie ontwikkelde program doet eenigszins herinneren aan het dagblad ,,De Expres'', dat, onder leiding van den heer E. F. E. Douwes Dekker, eenige jaren den strijd om het bestaan heeft gevoerd. In hoofdzaak luidt dat program: ,,De Indiër zal krachtdadig opkomen voor de belangen van de Indiërs en moedig op de bres staan voor de belangen van de Indische beweging; ,,De Indiër'' zal onverzoenlijk vijandig staan tegenover isolement, vooroordeel, rassenwaan, zelfzucht en eigenbaat; ,,De Indiër' zal zich tot echo maken van het ontwakend volksbewustzijn; ,,De Indiër'' zal kweeken, ontwikkelen, bevestigen en veraanschouwelijken de leer, dat alleen langs den weg van o r g a n i s a t i e betere toestanden op elk gebied verkregen kunnen worden.

Naast dit alles te hopen, dat de redactie met de kleedverwisseling tevens van toon zal veranderen en haar medewerkers niet bij voorkeur zal zoeken onder de bekwamen in het schelden. Uit den in dit opzicht onfrisschen inhoud citeeren we bijv. uit genoemd No. van ,,De Voorpost'': ,,Hadden wij het genoegen bij een vorige gelegenheid de twee dienstknechten onder handen te nemen, thans achten wij ons gelukkig(!!!) een beurt te kunnen geven aan het opperhoofd van de ,,Nieuws van den Dag''-kliek, den heer (?) K. Wybrands, bijgenaamd de scheele Karel. Het heerschap scharrelt momenteel in Parijs, zoogenaamd om het Indische publiek op de hoogte te houden van de gebeurtenissen in Europa, inderdaad allerlei gebeunhaas de wereld in te slingeren, daargelaten nog de vuile streken, welke het in zijn vrijen tijd uithaalt. De vuilik komt wel gemakkelijk aan zijn brood, dank zij de welwillende medewerking van het goedgelovige Indische publiek, dat hem in staat stelt zijn niet rader

te noemen liefhebberijen na te jagen, en met goed succes''.

Naar aanleiding der stichting van den Indischen Vrijzinnigen Bond.

No. 50 van ,,De Banier'', het Christelijk Weekblad voor Ned. Indië, de oprichting van den Indischen Vrijzinnigen Bond vermeldende, spreekt haar teleurstelling er over uit, dat deze Bond blijkbaar geen prijs stelt op het medegaan van sommige groepen der bevolking (o. a. daaruit blijkend, dat hij op een Zondag werd opgericht). Na eene uiteenzetting van de beginselverklaring en het werkprogram van genoemden Bond, besluit ,,De Banier'':

We kunnen ons dan ook niet voorstellen, dat uit onze kringen zich ook maar iemand tot dezen bond zal aangetrokken gevoelen. En als alle voorteekenen niet bedriegen, dan zal na vrij korten tijd een ander concept-program gepubliceerd worden, waaromheen allen zich kunnen scharen, die alleen van een Christelijk-ethische politiek heil voor Indië verwachten.''

De Java-Post.

In het No. van 8 Dec. jl. het vervolg der beschouwingen van J. Suys over het Indisch staatsbeleid; schr. behandelt thans de Landgerechten.

Pr. H. Geurtjens vervolgt in het Nr. van 15 d.a.v. zijne reisindrukken van de Tenimber-eilanden. Uit ethnologisch oogpunt hoogst interessant is zijne beschrijving van de wijze, waarop de Tenimberees zijn dooden verzorgt.

Pr. Vertenten schrijft voorts een opstel (dat in een volgend Nr. wordt voortgezet) over tooverij bij de Marindineezen of Kaja Kaja's van Zuid-Nieuw Guinea.

Archief Suikerindustrie in Ned.-Indië.

Afl. 42 van jaarg. 1916 van dit periodiek bevat een rekest (met toelichting) aan den Gouverneur-Generaal waarin wordt aangedrongen op de stichting van een geologischen dienst in Ned. Indië, in verband met het nut voor de Europeesche cultures, den inlandschen landbouw, het irrigatiewezen, enz., alles waarvoor grondige kennis van den bodem een eerste vereischte is.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Dec.-afl. bevat naast een oorspronkelijk artikel van W. en J. H. Becking, getiteld: ,,Iets over houtmassa-taxatie bij de boschinrichting'', alleen overzichten van verschenen publicaties, waarin in dit blad reeds eerder de aandacht werd gevestigd. Daarom zij slechts melding gemaakt van een naschrift van den houtvester E. H. B. Brascamp op een artikel uit het ,,Koloniaal Tijdschrift'' over de Panglongs in de afd. Lingga der Res. Riouw en Onderh.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

In de Oct.-afl. vervolgt de heer S. Reitsma zijn: ,,Eenige bladzijden Indische Spoorwegpolitiek'', (die intusschen nu reeds boekdeelen vormen). Schr. behandelt nu de geschiedenis der voormalige Babat-Djombang Stoomtram-Maatschappij.

Publicaties Ned. Indisch Landbouw Syndicaat.

De laatst-ontvangen Nrs. bevatten belangrijke onderwerpen, waaruit slechts een greep kan worden gedaan, o. a.: No. XXI een voordracht van Dr. Ultée over zijne reis naar de rubberondernemingen op Sumatra's Oostkust en van den heer T. Ottolander over de conceptarbeidsregeling voor Banjoewangi (met nadere beschouwingen van J. M. Lagerwerff.

No. XXII (Bijlage A) handelt over Jong-Javanen in dienst van de bergcultures en verbetering der methoden.

No. XIII (eveneens Bijlage A) een voordracht van Dr. J. H. van Blommestein over ,,Geslachtsziekten en hoe die te voorkomen''.

Orgaan der Ned. Indische Officiersvereeniging.

No. 14 van jaargang 1915-1916 bevat o. a. mededeelingen van den kapitein I. Kosman over de oprichting eener coöperatieve verbruiksvereeniging (voor officieren) te Koeta Radja, en in aansluiting daarbij een artikel over coöperatie in het algemeen, door J. J. R. — Over het optreden van Vesting-Artillerie schrijft W. S. — Luitenant F. H. Cheriex geeft eenige opmerkingen over J. G.'s artikel ,,Zijn de provoost- en cachotstraffen voor onze mindere militairen niet langzamerhand uit den tijd?''

Weekblad voor Indië.

Uit den inhoud van Nr. 35 van den 13den jaargang: Het Sanatorium ,,Garoet'' te Ngamplang (met ill.) door M. v. O. — A. F. Herrmann †, door J. B. S. (De heer H., secretaris der Malangsche landbouwvereeniging, medewerker aan het ,,Soer. Handelsbl.'' en ,,Weekbl. v. Indië'', overleed te Malang op ruim zeventig-jarigen leeftijd). — Schetsen uit het leven op de buitenposten (vervolg).

Uit Nr. 36. De nieuwe territoriale commandant van het Leger des Heils in Ned. Indië, Kolonel en mevrouw Cunningham (met portretten). — De haven van Makassar (met ill.) — De inundatie van Toeloengagoeng (met ill.). — Kawah-Idjen, door Dr. W. van Bemmelen (slot), (met ill.). — Java's oude geschiedenis (vervolg), door C.

De Indische Mercuur.

No. 4 bevat o. a.: Bestrijding der mijnwormziekte (Ankylostomiasis), door J. J. van Loghem. — Mededeelingen van den Rijks-voorlichtingsdienst ten behoeve van den rubberhandel en de rubbernijverheid te Delft, door v. Romburgh. — Immigratie in Suriname, door J. Sibinga Mulder. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

* * *

Ten slotte de titels van enkele recente officieele publicaties.

Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Ned.-Indië. Caoutchouc-bedrijf bij het Boschwezen. Verslag over 1914. Supplement op het Verslag van den dienst van het boschwezen over het jaar 1914. (Batavia, Javasche Boekhandel en Drukkerij).

Jaarverslag van de winning, het vervoer en den verkoop van Banka-tin over het exploitatiejaar 1914. (Batavia, Landsdrukkerij).

Eerste wetenschappelijke balans van het weduwen- en Weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen, d.d. 31 December 1913. ('s-Gravenhage, Alg. Landsdrukkerij).

Observations made at the Royal magnetical and meteorological Observatory at Batavia. Published by order of the Government of Neth. East-India by Dr. W. van Bemmelen. Vol. XXXVI, 1913. (Batavia, Government Printing Office).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Opzichters voor den waterstaat en de burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië.

Ter beschikking van den G. G. van Ned.-Indië kunnen worden gesteld, om benoemd te worden tot opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië, personen, die met voldoenden uitslag het examen hebben afgelegd voor opzichter bij den Rijks-waterstaat in Nederland.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, mogen niet jonger zijn dan 23 jaar en behooren zich, bij gezegeld adres, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst), van het Departement van Koloniën, onder overlegging van:

a. hun diploma;
b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld waar en wanneer de candidaat geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c. q. het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor Gouvernementsrekening als passagier der 2de klasse, c. q. ook voor het wettig gezin;
b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van ƒ 1000.— (één duizend gulden);
c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 80.— 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederl.-Indië;
d. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de kosten in de door hem verschuldigde huwelijkscontributie aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië.

De bezoldiging van een opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Nederl.-Indië, bedraagt ƒ 200.— 's maands, met 5 driejaarlijksche verhoogingen, elk van ƒ 35.— 's maands, met dien verstande, dat aan de opzichters, die in het bezit zijn van het diploma van architect, te gelijk met de toekenning van de vierde verhooging, of zooveel tijd daarna als dat diploma zal zijn behaald, eene extra verhooging van ƒ 25.— 's maands wordt toegekend. Die opzichters kunnen dus als zoodanig eene maximum bezoldiging bereiken van ƒ 400.— 's maands.

Candidaten, die reeds opzichterspraktijk bezitten, kunnen al dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging bekomen, die dan berekend wordt door de minimum bezoldiging te vermeerderen met zoovele periodieke verhoogingen als evenredig is aan het aantal jaren gedurende welke men practisch werkzaam is geweest na het behalen van het diploma van opzichter bij den Rijkswaterstaat, dan wel dat van bouwkundig opzichter, uitgereikt door de Maatschappij tot bevordering der bouwkunst te Amsterdam.

Gegadigden met eenige jaren practische ervaring op het gebied van gemeentewerken zullen, indien zij daartoe in Indië aanstonds het verlangen te kennen geven, zooveel mogelijk in die richting werkzaam gesteld wor-

den, en na het verkrijgen van voldoende Indische ervaring en bij gebleken geschiktheid, ingeval zij solliciteeren voor eene betrekking van directeur van locale werken in Indië, daarvoor door den directeur der burgerlijke openbare werken worden aanbevolen.

Het programma van het aanvullingsexamen, waaraan een opzichter moet voldoen om benoembaar te worden tot architect bij den waterstaat en de burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indie. is vastgesteld bij het Koninklijk besluit van 12 Januari 1912 No. 59 (Nederlandsche Staatscourant van 26 Januari 1912, No. 21).

Bij gebleken goeden ijver en geschiktheid bestaat de mogelijkheid dat vrijstelling wordt verleend voor de bepaling, volgens welke de opzichters vijf jaren als zoodanig moeten hebben gediend om tot het examen voor architect te worden toegelaten.

De architecten genieten eene bezoldiging van *f* 450 's maands, met twee driejaarlijksche verhoogingen elk van *f* 75 's maands.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van 15 Januari 1917 No. 12).

Instrumentmakers voor den post-, telegraaf- en telephoondienst in Ned.-Indië.

Voor den post-, telegraaf- en telephoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd één instrumentmaker 1ste klasse en eenige instrumentmakers 2e klasse.

De instrumentmaker 1ste klasse mag niet ouder zijn dan 35 jaar, moet grondig bekend zijn met het instrumentmaken en in staat zijn alle herstellingen aan de gebruikelijke telegraaf- en telephoontoestellen en -inrichtingen, alsmede aan meetinstrumenten geheel zelfstandig te verrichten.

Voorts moet hij op de hoogte zijn van de stroomloopen en de werking en behandeling dier toestellen en in staat zijn die toestellen geheel zelfstandig te monteeren, in bedrijf te stellen en te regelen, terwijl hij ook theoretische kennis moet bezitten.

Tot aanbeveling strekt voldoende kennis van de Duitsche en Engelsche talen, om daarin gestelde vaktijdschriften te kunnen lezen.

De instrumentmakers 2de klasse mogen liefst niet ouder zijn dan 25 jaar en moeten eene goede theoretische en practische schoolopleiding als instrumentmaker hebben gehad, zoodat verwacht mag worden, dat zij zich onder leiding verder in hun vak goed zullen bekwamen.

Aan de betrekking van instrumentmaker 1ste klasse is verbonden eene bezoldiging van *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, alzoo tot een maximum van *f* 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands.

De instrumentmakers 2de klasse genieten eene bezoldiging van *f* 125 (eenhonderd vijf en twintig gulden) 's maands, met vijf driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, alzoo een maximum van *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) per maand.

Aan practisch ervaren personen kan al dadelijk eene verhooging boven de aanvangsbezoldiging worden toegekend.

Voor de instrumentmakers 2de klasse staat verder bevordering open tot instrumentmaker 1ste klasse.

Zij die voor plaatsing in eene der genoemde betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 3de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. bewijzen van bekwaamheid;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

Verzoeken om plaatsing als instrumentmaker 1ste klasse behooren vóór 10 Februari a.s. te worden ingediend.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 3de klasse voor hen, die op eene aanvangsbezoldiging van *f* 125 's maands, en in de 2de klasse voor hen, die op eene aanvangsbezoldiging van *f* 150 's maands of hooger worden uitgezonden, een en ander c. q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 850 (achthonderd vijftig gulden) voor den instrumentmaker 1ste klasse en van *f* 650 (zes honderd vijftig gulden) voor de instrumentmakers 2de klasse;

c. voor gehuwden, uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van *f* 100 's maands ingaande met den dag van inscheping naar Nederl.-Indië, tot dien, waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen enz. staan de instrumentmakers gelijk met de overige burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederl.-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen; bij huwelijk eene maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze; bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een bedrag afhankelijk van de leeftijden der echtgenooten.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, zijn verplicht de deswege aan hen of te hunnen behoeve, dan wel ten behoeve van hun gezin van landswege voldane gelden wegens overtocht naar Nederl.-Indië, tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, zoomede alle andere aan hen in verband met hunne terbeschikkingstelling van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Nederl.-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen vijf jaren na hunne aankomst op Java worden ontslagen.

(Nederl. Staatscourant van 15 Jan. 1917, No. 12)

Uitzending van een leeraar voor het middelbaar technisch onderwijs in Ned.-Indië.

Voor het middelbaar technisch onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een civiel-ingenieur, bij voorkeur met practische ervaring op onderwijsgebied.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht als gouvernementspassagier der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt *f* 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van *f* 100 (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van *f* 850 (achthonderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen, die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië) eene zoogenaamde ervaringstoelage van *f* 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

Zij die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich vóór 5 Februari 1917 bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van:

1. hunne bewijzen van bekwaamheid;
2. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, alsook of zij al dan niet zijn gehuwd en het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden leeraar wordt vóór zijn vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of hij lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de leeraren gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

De dienstbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van 16 Januari 1917 No. 13).

Van de Afdeeling Apeldoorn:

Lezing met lichtbeelden door den heer *R. M. Suardhy Surya Ningrat* te 's-Gravenhage, op *Dinsdag den 6 Februari a.s.* ten 7.30 uur in de Bovenzaal van de Openbare Leeszaal, over: *Tafereelen uit het Javaansche Volksleven.*

Toegankelijk voor:

1. Leden der Vereeniging met een huisgenoot of genoodigde tegen betaling van *f* 0.10 per persoon (voor plaatsbespreking) en

2. Voor niet-leden tegen betaling van *f* 0.60 per persoon (entrée *f* 0.50 en *f* 0.10 voor plaatsbespreking).

Plaatsbespreking aan de Openbare Leeszaal:

Voor leden op vertoon van hun lidmaatschapskaart vanaf 22 Januari en voor niet-leden vanaf 1 Febr.

Namens het Bestuur,
T. GERDES OOSTERBEEK.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Vrijdag 26 Jan. j.l. trad voor onze afdeeling als spreekster op mejuffrouw Kitty Ament uit Apeldoorn, met het onderwerp „Indische Kunst en Muziek". De boeiende voordracht, opgeluisterd door schoone lichtbeelden en prachtige kunstvoorwerpen, werd met groote aandacht gevolgd door de aanwezigen, die aan het slot mejuffrouw Ament door een warm applaus hartelijk dankten voor het genotene.

J. J. LAGERS, *Secretaris.*

Van de Ned. Afd. der N.-I. Maatschij v. Nijverh. en Landb.

Openbare Vergadering op *Woensdag 7 Februari 1917, 's avonds 8 uur* te 's-Gravenhage, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis (Groenmarkt), Zaal No. 5.

Onderwerp: *De Oliepalm.*

Welke vooruitzichten mogen, mede in verband met vroegere proefnemingen, thans van de Oliepalm-Cultuur in Nederlandsch-Indië verwacht worden?

Inleider: Dr. F. W. T. HUNGER.

Toegang vrij, ook voor niet-leden.

De Voorzitter,
P. J. VAN HOUTEN.
De Secretaris,
L. STIBBE.

Ingezonden.

Indië gered!

Geachte Redactie!

Mag ik in enkele woorden bekend maken, hoe de Indische regeering zijne aanstaande dienaren geriefd en daardoor de lust tot dienstneming aanwakkert!

Een huisvader moet spoedig naar Indië vertrekken. Hij informeerde of hij verschillende dingen mee mocht nemen. Geen bezwaar. Alleen wat boven de M³. per persoon ging, moest onder „N.O.T."

Hij koopt daarop voor zijn laatste centen een goed jachtgeweer, om later, als hij in de binnenlanden zit, eens te kunnen jagen en in geval van nood zijn huis en erf te kunnen verdedigen.

Maar nu ontving hij tot zijne verbazing bericht, dat hij geen vuurwapen mee mag nemen, omdat de Gouverneur-Generaal den invoer van vuurwapens heeft verboden.

Met het oog op opstanden onder de Inlandsche bevolking noodzaakt de Regeering dus de Europeesche ambtenaren weerloos de rimboe in te gaan.

Nederland is groot, GROOT......... in 't kleine!

VITA-LIS.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 6. Donderdag 8 Februari 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST"; TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Telegrammen.

De duikbootoorlog.

Een Reuter-telegram meldde 2 Febr. uit Batavia: „De mail- en vrachtbooten, die uit deze haven vertrokken waren, hebben den last ontvangen, om de naastbijgelegen haven binnen te loopen, ten einde nadere orders uit Holland af te wachten."

Aan het *Alg. Hbld.* werd geseind, dat te Batavia een groote vergadering is gehouden van kooplieden, waarin een motie werd aangenomen, strekkende om te protesteeren tegen het aanhouden van de mails door Engeland en van de post te Singapore.

Jan Dinger. †

De heer Jan Dinger, oud-directeur van de Ned.-Indische Escompto Maatschappij, is op 64-jarigen leeftijd te Madjopandoeng overleden.

Vermoord.

Men seint uit Batavia aan de *N. R. Ct.* d.d. 25 Januari:

De adjunct-inspecteur van de arbeidsinspectie P. A. Moorrees te Soerabaja, is heden in de tram neergeslagen en vermoord.

Wijlen de heer P. A. Moorrees, die, als wij ons niet bedriegen, afkomstig was van het korps ambtenaren B. B., heeft sedert 9 October 1912 de functie van adjunct-inspecteur, sous-chef van den dienst bij de arbeidsinspectie en koeliewerving bekleed. Hij was ridder der Orde van Oranje-Nassau.

Tentoonstelling te Soerabaja.

Uit Soerabaja werd aan het *Alg. Hbld.* geseind, dat de opening van de groote tentoonstelling daar ter stede van 1 Mei 1918 is uitgesteld tot 1 November 1919.

Mutaties.

Naar bovengenoemde berichtgever meldt, heeft de resident van Timor en Onderhoorigheden, de heer E. G. Th. Maier, tegen 1 Juli ontslag aangevraagd; zal de resident van de Preanger Regentschappen, de heer T. J. Janssen, om gezondheidsredenen in April met de „Vondel" repatrieeren en is de vice-president van het Hoog Gerechtshof van Nederl.-Indië, mr. E. Kruseman, gepensionneerd.

Persoverzicht.

Het anti-revolutionnair dagblad *De Standaard* wijdde een drietal hoofdartikelen aan

De Verdediging van Ned.-Indië.

In het nummer van 4 dezer eindigt het 3e stuk met de woorden:

„Als men zich onbevangen rekenschap geeft van de politieke verhoudingen ook in de volgende tijden en van de machtsverhoudingen; als men ten volle de waarheid aanvaardt, ook door dezen oorlog weder bevestigd, dat men om op zee een goede kans te hebben de sterkste moet zijn, en dat de zwakkere gevaar loopt om spoedig te worden vernietigd, dan wel te worden opgesloten; dan moet men wel tot het inzicht komen dat het ons niet mogelijk is om in den Archipel een artillerievloot te bezitten, die ons het meesterschap in onze zeeën ook maar bij benadering waarborgt. Men kon zich misschien eenige jaren geleden met die verwachting vleien, maar nu zeker niet. Het vlootje dat de Regeering zich denkt, is daartoe ten eenenmale onvoldoende; maar ook het uiterste, wat op dit gebied binnen onze financieele krachten valt, zou te zwak zijn. Men zou daarvan alleen de kern van onze defensie mogen maken, als men zekerheid had dat de politieke verhoudingen oorzaak zouden zijn dat wij niet anders dan in coalitie met anderen tegen een ons overmachtigen vijand zouden behoeven op te treden.

„Te dien opzichte bestaat, althans nu, niet de minste zekerheid. Daarom kan op dezen grondslag geen vlootplan worden ontworpen; zal van de aanschaffing van een klein getal zware slagschepen, die veel geld zouden kosten en weinig effect zouden sorteeren, moeten worden afgezien totdat de politieke verhoudingen geheel veranderd zijn.

„Wij komen dus te dezen opzichte tot hetzelfde besluit als de heeren van der Weyden en van Heutsz, namelijk dat nu niet anders kan worden beslist dan dat onze vloot in Nederlandsch-Indië zal bestaan uit klein materiaal met verkenningskruisers. Wat de toekomst kan brengen worde aan de toekomst overgelaten. Men kan nu slechts beslissen op de gegevens van het heden.

„Aan deze vloot zouden wij de taak willen stellen om den vijand de beheersching van onze wateren te ontzeggen; de interinsulaire verbindingen te beveiligen; den overvoer van vijandelijke troepen naar ons gebied te beletten; de verbinding met het Moederland zooveel mogelijk te beschermen. Daartoe zal die vloot voldoende sterk moeten zijn. En als de noodige kracht alleen kan worden bereikt door af te zien van versterking van het Leger, dan blijve deze achterwege. Het is beter niet op twee gedachten te hinken, maar te kiezen òf voor een krachtige vloot (zij het dan van klein materieel) òf voor een sterk leger. Het bezit van beiden tegelijk gaat zeker ons vermogen te boven. Ook het leger van den heer van der Weyden is — hoe veel sterker het is gedacht dan het tegenwoordige — toch eigenlijk ook nog maar matig.

„De aanstaande beraadslagingen in de Staten-Generaal betreffende de verdediging van Indië kunnen zeer belangrijk zijn. Wij hopen dat daarvoor de noodige tijd zal worden genomen.

De Regeering moet duidelijk weten in hoever zij bij de uitvoering van haar defensieprogram al dan niet kan rekenen op instemming van de Volksvertegenwoordiging. Uit den strijd der meeningen behooren de hoofdlijnen van een afgerond stelsel naar voren te worden gebracht, aan welks verwezenlijking rustig en gestadig kan worden voortgewerkt, maar ook met groote voortvarendheid en kracht; want de defensie van Indië is een [illegible] quaestie en haar oplossing is urgent."

* * *

In het ochtendblad van *Het Vaderland* van 5 dezer lezen wij onder het hoofd:

„Benkoelen en de Djambi-opstand".

„Te Padang wist men omstreeks einde October j.l. te vertellen van een moord door opstandelingen in Benkoelen op een controleur aldaar gepleegd. Het gerucht bleek ongegrond.

Tot daden van verzet is het in Benkoelen, het Westkustsche gewest van Zuid-Sumatra, niet gekomen. Veel minder tot den moord op een bestuursambtenaar. Toch wordt Benkoelen een broeinest van Sarekat-Islamitisch gedoe genoemd. Gewezen wordt op artikelen in de „*Poetra Hindia*", een Maleisch blaadje, dat ter hoofdplaats Benkoelen verschiint en dat wordt geredigeerd door den beruchten *hadji Mohammed* ter plaatse, artikelen, waarin propaganda wordt gemaakt voor den Turkschen minister *Enver Pasja*, waarin op de actie voor een weerbaar Indië en op het Ned. gezag gesmaad wordt. Dit laatste artikel zou van de hand van den heer *Goenawan* zijn, van den man die streefde naar het voorzitterschap van een nieuwe Sarekat Islam-vereeniging, omvattende West-Java en Zuid-Sumatra en die in den Djambischen opstand niet weinig op den voorgrond trad.

Nu weet men wellicht, dat ter hoofdplaats Benkoelen de heer *L. C. Westenenk* als resident zetelt, die als bestuursambtenaar een goeden naam heeft. Er heeft zich dan ook dadelijk een verdediger van het bestuur in Benkoelen laten hooren in het Bataviaasche „Nieuws".

Deze betoogt, dat veel wat er geschreven is over toestanden, die in Benkoelen zouden heerschen, duidt op een staat van zaken van voor een twee jaar tijdens het bestuur van den voorganger van den heer Westenenk. De vorige resident zou het hebben geduld, „dat de S. I. door haar misdadigen handlanger Hadji Mohammed, in zijn gewest haar revolutionnairen arbeid verrichtte." Benkoelen moet toen hebben bezeten een S. I.-autoverhuurderij, een S. I.-rijwielhandel, een S. I.-schoenmakerszaak, een S. I.-kleermakerswinkel en zoo meer. Bij de komst van resident Westenenk, in Augustus 1915, liepen, volgens dien zegsman, de S. I.-auto's met ster en halve maan reeds een half jaar rond en Hadji Mohammed was „de" meneer van Benkoelen.

Aan al dat gedoe moet de heer Westenenk kort en goed een einde hebben gemaakt. *Hadji Mohammed* zou voor zijn optreden in rechten betrokken zijn. De zegsman in het „Nieuws" besluit: „Wij hier te Benkoelen weten de getroffen bestuursmaatregelen te waardeeren, want we zijn er van overtuigd, dat zoo het bestuur de laatste twee jaar had geslapen in plaats van zoo krachtig in te grijpen als het deed, in het broeinest der S. I., dat Benkoelen in 1914 voor heel Zuid-Sumatra was, onder leiding van zijn beruchten oplichter Hadji Mohammed, de ziel der Zuid-Sumatra-beweging, het momenteel niet zoo rustig zou zijn gebleven, nu dezelfde Rawassers, die in 1914 bij duizenden te voet te Benkoelen kwamen om zich bij Hadji Mohammed te melden als lid S.

I., nu juist die lui, zeg ik, in Saroelangoen Rawas in opstand kwamen.''

Gesproken wordt dan nog van een krachtig bestuur, dat met vaste hand de teugels in handen houdt ,,en de rijzweep weet te gebruiken.'' Dit laatste *) lijkt ons niet zonder bedenken en is vooral in de gegeven omstandigheden, moeilijk aan te nemen. Doch hoe dit zij, wanneer het waar is, dat — gelijk vermeld — de opstand in Djambi en de Rawasstreek voornamelijk van uit Benkoelen is op touw gezet, dan voorzeker heeft de heer Westenenk als resident van Benkoelen andermaal bewijzen gegeven van zijn goede hoedanigheden als bestuursambtenaar. Het bleef in Benkoelen volmaakt rustig tijdens de Djambische beroeringen en, voor zoover ons bekend, is het daar rustig gebleven tot op dit oogenblik.

* * *

Bijna alle bladen wijdden artikels aan het overlijden van den heer J. Dinger.

Aan de *Nieuwe Crt.* van 5 dezer ontleenen wij:

,,De heer Jan Fabricius, die den overledene vele jaren van nabij heeft gekend, geeft ons de volgende karakteristiek:

Jan Dinger overleden! Dat beteekent: de meest bekende Indische figuur is heengegaan. In gansch Nederlandsch-Indië is geen enkele Europeaan, die dien naam niet kent. Talloozen kenden de opvallende figuur met den langen baard persoonlijk, maar ook zij, die hem nooit zagen, weten, dat hij algemeen voor een Man gold. En dat was hij.

Een Man. Hij wist altijd precies wat hij wilde. Hij liet zich graag voorlichten, door iedereen, door den kleinste als door den grootste; had hij evenwel eenmaal een besluit genomen, dan was er geen wrikken aan; dan handelde Jan Dinger naar zijn overtuiging, wat er ook van kwam, en hij duwde opzij, wie of wat hem in den weg trad. Hij deed niets zonder bedaard te hebben overwogen, maar daarna was van weifeling geen sprake meer. Dat wisten de velen met wie zijn tallooze besognes hem in aanraking brachten. Dat gaf hem vaak een zekeren schijn van hardheid en het spreekt wel vanzelf, dat hij zich daardoor vele vijanden maakte. Niemand trouwens, die dat beter wist dan hijzelf. Maar het spreekt evenzeer vanzelf, dat hij zich waarachtige vrienden verwierf, die groote achting koesterden voor dezen hoogstaanden man met zijn ijzeren wil, zijn goede hart en zijn onwrikbaar karakter.

Ik heb hem gekend, meer dan twintig jaar geleden, toen hij nog met een vluggen sprong op de tram wipte, als hij 's avonds als een der laatsten het kantoor verliet van de firma Tiedeman en Van Kerchem — onder welker directie toen nog de Nederlandsch-Indische Escompto-Maatschappij stond — en ook vele jaren later, toen zijn rossige baard sneeuwwit geworden was en hij geworden was wat hij zelf noemde: ,,een rustend burger.''

Maar toen zoowel als later, toonde hij zich altijd in actie. Hoe vaak had ik ook in latere jaren niet het voorrecht van 's morgens om halfzeven een telefoontje van hem te krijgen: ,,Kunt u om een uur of zeven even bij me komen?'' Men moet n.l. weten, dat de ,,rustende burger'' zelfs toen nog zijn tijd zóó indeelen moest, dat hij 's morgens van zeven tot acht zijn ontvanguur voor zaken hield. En dan trof men hem daar in de voorgalerij van zijn paviljoen op Salemba, waar hij zijn particulier bureau en uitgebreide boekerij had, als een ijsbeer op en neer loopen...... in slaapbroek en kabaja. Wie er dan op het vroege morgenuur nog wat slaperig mocht wezen, werd wel klaar wakker zoodra hij in de pientere oogen van Jan Dinger had gekeken en deze hem met een paar woorden, recht op den man af, had toegesproken. Het was een intellectueel genot om een oogenblik met hem te praten. Men ging nooit van hem vandaan, of men had weer iets geleerd: en de vorm, waarin hij zijn opmerkingen goot, was altijd karakteristiek.

Een eenvoudiger man dan Jan Dinger moet nog geboren worden. Om kleeding gaf hij natuurlijk niet. Visites maakte hij niet. Aan recepties had hij een hartgrondigen hekel. Ik herinner mij een dag, waarop hij voor den zooveelsten keer van een groote reis terugkwam en 's avonds tal van deftig in het zwart gekleede menschen hem in zijn woning kwamen verwelkomen. Toen moest hij wel ontvangen. En hij deed het. Hij verscheen, alsof ,,'t zoo hoorde'', in zijn gewone witte Atjeh-jasje, in een der zakken waarvan een nikkelen horloge zonder ketting. Teekenend voor zijn eenvoud en voor zijn uitdrukkingswijze was het antwoord, dat hij eens gaf aan iemand die hem vroeg waarom hij geen auto hield: ,,Ik rij niet graag inlanders ondersteboven.''

Zijn dood brengt in menig arm gezin rouw. Dat hij den arme hielp, weten velen, maar in welke mate is slechts aan weinigen bekend. Men handelt, geloof ik in zijn geest, door daar zoo weinig mogelijk over te spreken, maar het mag toch niet verzwegen worden, dat deze ,,harde man'' vele, vele tranen heeft gedroogd.

In handels- en in planterskringen zal voortaan de figuur van den ,,millioenen-rekenaar'', zooals hij wel eens genoemd werd, gemist worden. Wie hem op vergaderingen, waar het ging om groote belangen, heeft zien zitten, het hooge voorhoofd in rimpels getrokken, de kittige oogen halfdicht geknepen, met de vingers rusteloos door den langen baard woelend en, na een oogenblik van stilte, zijn meening zeggend op de hem eigen wijze, die gevoelt ook dat een man als Jan Dinger een ledige plaats achterlaat, waar hij niet gemakkelijk kan worden vervangen, ook niet door hen, die zich nog lang niet onder de ,,rustende burgers'' rekenen.

Jan Dinger heeft in zijn buitengewoon werkzaam leven ontzaggelijk veel bijgedragen tot den bloei van het Bankwezen en den handel in Nederlandsch-Indië; hij heeft de West-Java-cultures krachtig gesteund en niet minder de suikerindustrie op Oost-Java; hij had een warm hart en een open beurs voor de belangen van den Inlander en voor de nooddruft van de Europeesche paupers; hij reikte de hand aan wie werken wilde en niet de middelen bezat om maatschappelijk hooger vlucht te nemen; hij was een vriend van elk eerlijk man.

Jan Dinger was een dier weinige mannen, die men zijn leven lang niet meer vergeet.

* * *

De Haagsche bladen gaven uitvoerige verslagen van de beide door den heer *M. van Geuns*, oud-hoofdred. van het *Soer. Hbld.* voor het *Ind. Genootschap* gehouden voordrachten — welke door het Genootschap in brochurevorm worden uitgegeven — betreffende:

Het universitair onderwijs in Zuid- en Oost-Azië

waarbij spreker tot de colgende conclusie kwam:

,,Alleen dan kunnen universitaire instellingen in het Oosten aanspraak maken op gelijkwaardigheid met de Westersche, wanneer zij het getal studeerenden sterk beperken, bij het onderwijs een Westersche taal gebruiken (althans in de meeste faculteiten), degelijke geleerden uit het Westen engageeren, de inrichting toerusten met moderne hulpmiddelen en haar zooveel mogelijk omgeven met de typisch Westersche distinctie.''

Aan de *Nieuwe Crt.* ontleenen wij:

Bij het debat verklaarde de heer Van Sandick met groote belangstelling de beide voordrachten gevolgd te hebben, voornamelijk door de groote massa aangehaalde feiten, welke hem nog onbekend waren.

*) Zal zeker alleen in overdrachtelijken zin bedoeld zijn. Red.-Comm.

FEUILLETON.

,,ISY''

door

COLETTE.

—o—

HOOFDSTUK II.

Intermezzo.

,,Aan mijn man en ons kindje!''

Isy, onze lieve hond, bleef de volgende dagen stil en lusteloos.

,,Och, Isy zal haar moeder, vader, broertjes, zusjes en andere speelmakkertjes missen'', zeide de vader tot Vrouwke, zijn dochtertje.

,,Denk je dat, man? Laten we dan dadelijk aan mijnheer van Delden vragen of hij een vriendje voor Isy weet.''

,,Meen je dat?''

,,Ja!'' zei ze.

Dadelijk stapte hij naar Isy's vroegeren baas.

,,Ja, ik heb wel een hondje voor u, maar hij is wat mank, niet mooi, doch zeer waaksch!'' was 't bescheid van den heer van Delden.

,,Dat hindert niet. Zend u hem maar, we zullen wel tevreden zijn, 't is namelijk voor Isy, dat wij er een tweeden hond bij nemen; ze heeft dan een speelmakkertje!''

,,Uitstekend, ik zal Beertje straks laten bezorgen!''

Om 7 uur in den avond werd een leelijke, zwarte hond (Isy was wit met hier en daar een zwart vlekje op z'n rugje, z'n kopje was muiskleurig getint, met een wit vlekje juist boven den neus) met een valsche uitdrukking in de oogen, binnengebracht.

,,Wat een vreeselijk dier; hij heeft iets onaangenaams over zich! Enfin, we kunnen 't probeeren!'' zei ze.

De beide viervoeters werden in 't kantoor opgesloten, om daar de kennismaking voort te zetten. Den volgenden ochtend lokte Isy een spelletje uit van ,,bijten en stoeien.'' 't Ging prachtig, tot op een gegeven oogenblik 't Beertje scheen te vervelen; de bovenlip trok verraderlijk op, de tanden werden zichtbaar, de kop werd met een ruk naar links geworpen en als Isy toen niet met haar aardige behendigheid juist op zijde was gesprongen, had ze een leelijke knauw kunnen krijgen.

,,Isy is lief, ja mama?'' zei Vrouwke, die eveneens naar dit spelen had staan kijken. ,,Waarom doet Beertje zoo?''

,,Beertje is misschien niet lekker, Prul!''

De hondjes waren erg jaloersch van elkaar, moesten altijd tegelijk aangehaald worden. Twee eigenschappen hadden ze gemeen: de wijze van begroeten, 's ochtends bij 't ontwaken van den heer des huizes, de vrouw en 't kind: lang aangehouden zenuw-huilen van fijngevoelige hondenzieltjes, en hun prachtige waakzaamheid.

Wij behielden een antipathie tegen Beertje; koester-

Toch vond spr. het slot wel wat te pessimistisch voor de Oostersche volken. In dit verband wees hij op den ontwikkelingsgang van het Japansche volk en van verschillende Oostersche individuën. In de tweede plaats geloofde hij wel in een huwelijk tusschen het Westen en het Oosten. Hij meende dat hier wel een brug te slaan zal zijn.

Ten slotte vroeg hij nog enkele inlichtingen, o. a. of de universiteiten in Britsch Indië alleen openstaan voor personen van een bepaalde nationaliteit en of de Europeanen daarvan geen gebruik maken.

Waar de heer Van Geuns had betoogd dat kennis te veel handelswaar is in Br. Indië, stelde spr. daartegenover, dat ook in ons land dit te constateeren viel.

De heer Schmülling zou het betreuren als men in Ned. Indië te vroeg zou overgaan tot het stichten van een universiteit. Het aantal middelbare scholen zal eerst in aantal en diepte verbeterd moeten worden. Na een 25 à 30 jaar kon men dan wel eens denken aan universitair onderwijs in Ned. Indië.

De heer mr. Boele is evenmin zoo pessimistisch gestemd als de heer Van Geuns. Spr. kan zich bij het betoog van den heer Van Sandick in dit opzicht aansluiten.

Een Indische academie in Bandoeng bijv. zou met een juridische faculteit, in verband met het contact met de rechterlijke macht van veel nut kunnen zijn. Ook voor medisch onderwijs geldt dit.

De fouten in Br. Indië zou men dan hier kunnen vermijden. Spr. betoogde, dat dit tot verhooging van het peil der ontwikkeling van de inlanders zou strekken.

De heer dr. H. Muller drukte eveneens zijn bewondering uit voor de doorwrochte voordracht van den heer Van Geuns. De slotsom, waartoe deze was gekomen, had debater gaarne meer op den voorgrond geschoven willen zien. Men had dan beter de zaak kunnen overdenken.

Vervolgens wees spr. er op, dat de gestudeerden in Voor-Indië slechts halve kennis bezitten vergeleken bij de Westersche gegradueerden. In Indo-China, China, evenals ook in Voor-Indië, zijn zij het geweest die oproerige bewegingen veroorzaakten. Hij is echter van meening, dat de deur niet voor hen gesloten moet worden. Men zal uitermate bedachtzaam voort moeten schrijden; de toenadering tusschen Oost en West zal allesbehalve gemakkelijk gaan. Men dient tevens te zorgen, dat door halve wetenschap geen onrust gezaaid wordt. Uit de ervaring in andere gewesten opgedaan, meent hij, is deze les te putten, dat men niet zoo spoedig tot universitair onderwijs moet overgaan. Slechts langzamerhand zal dit moeten geschieden. Men zou den middenweg kunnen kiezen, door die vakken te nemen, waarvan het nut gebleken is.

De heer Van Geuns, de debaters beantwoordende, zeide, dat hij zich in zijn voordrachten slechts beperkt had tot het universitair onderwijs in het Oosten. Uit economische redenen kon men reeds afleiden, dat het houden van een Westersche universiteit in het Oosten zeer moeilijk zal zijn. Spr. erkende, dat er bij de Oostersche volkeren op het gebied der bespiegelende wijsbegeerte b.v. geweldig veel gepresteerd is. Maar men moet niet uit het oog verliezen, dat dit van enkele individuën afkomstig is. Dit mag echter z.i. niet verleiden tot een generaliseerende uitspraak, dat van het Oosten veel te wachten is.

Men kan voor de Chineesche beschaving respect hebben, maar toen China met de Westerlingen in aanraking kwam, bleek het, dat al die beschaving niets gaf.

In Britsch-Indië zijn zoo goed als geen Europeanen, die een opleiding wenschen op de universiteiten aldaar. De Engelsche kinderen in Voor-Indië worden reeds vrij spoedig naar Engeland gezonden, om daar hun opvoeding te voltooien. De groote massa die de universiteiten bezoekt, zijn inlanders (natives). Slechts enkele Europeanen vindt men daaronder.

Wat de quaestie van de oprichting van een universiteit in Bandoeng betreft, wijst spr. er op, dat zelfs de vurigste pleitbezorgers voor Indië, als wijlen mr. van Deventer b.v., zoover nooit hebben durven gaan. De tijd om een universiteit te stichten is nog niet gekomen. Er is echter iets verzuimd in onze koloniën. In Ned.-Indië zijn slechts scholen met een utilitaire strekking. Er moet iets komen, dat niet opleidt tot een bepaald vak, maar dat de vrije wetenschap beoefent. Een fout vindt spr. het dat wij ons te weinig met de inlandsche vorsten bemoeien. Hij zou wenschen dat hun kinderen een betere opleiding kregen. In Britsch-Indië heeft men hiervoor veel gedaan. Wel zijn er daar meer vorsten, bijna 700, maar dit neemt z.i. niet weg dat voor de kinderen iets gedaan moet worden.

In den Kolonialen Raad had men eens een plaats moeten inruimen voor de landsgrooten. Men had dan een prikkel gehad voor hun opleiding.

* * *

De *N. R. Ct.* van 5 dezer wijdt een bespreking aan het boek van Creusesol:

Bestaat de stille kracht?
(Sem. Soer. 's-Grav. Van Dorp & Co.)

en schrijft:

,,Deze kracht omschrijft Creusesol aldus: ,,een ondoorgrondelijk, bovennatuurlijk vermogen, den Oosterlingen toegeschreven, daarbij uitsluitend hun bezit geacht; en dat men hen zou in staat stellen tot verrichtingen, indruischend tegen verschillende onzer natuurkundige wetten, alsmede tot het op geheimzinnige manier schrik aanjagen, beangstigen en onophoudelijk kwellen van willekeurige, dus ook Europeesche personen

Ronduit gezegd — we dachten, dat die stille kracht afgedaan had; ja, er zullen voorloopig menschen blijven bestaan die aan hekserij gelooven, maar niet daarom vraagt men, met een vraagteeken, of hekserij nog voorkomt. Prof. Veth heeft in het derde deel van zijn ,,Java'' erover geschreven en is van meening (bl. 241) dat dit onzichtbaar steenen werpen geen andere conclusie toestaat dan die waartoe ons ook de goocheltoeren der Javanen brengen; dat de inlanders kunstgrepen kennen en een snelvingerigheid bezitten, die het begrip der Europeanen verre te boven gaan. Dat was in 1882.

In den tweeden druk van ,,Java'' (ed. Snelleman en Niermeyer) is de zaak even aangeraakt in een noot op bl. 383 van deel IV. En wel ter plaatse waar gesproken wordt over spelen, die behendigheid en kracht des lichaams oefenen. De passus luidt als volgt: ,,Waar sprake is van behendigheid, mag met enkele woorden vermeld worden het gandaroewa of onzichtbaar steenenwerpen, dat telkens weer van zich doet hooren. Het meest vermaarde geval is dat van Soemedang in 1831, waarover zelfs aan den gouverneur-generaal gerapporteerd werd. Romanschrijvers vonden dit steenwerpen, sirihspuwen e.d. dankbare onderwerpen voor een griezelig hoofdstuk (o.a. Couperus in Stille Kracht). En zulks niettegenstaande Dr. A. G. Vorderman reeds in 1877 in het Nat. Tijdschr. van Ned. Indië (dl. 37, bl. 55 v.) de uitkomst van zijn onderzoek dienaangaande gepubliceerd heeft. Het schijnbaar geheimzinnige is zóó aantrekkelijk, dat velen ongaarne het geloof aan ,,vanzelf'' door de lucht vliegende steenen, vruchten, huisraad enz. opgeven.'' Dit werd geschreven in 1907.

Velen zullen van oordeel zijn, dat Creusesol met forsch gebaar een deur openduwt, die bleek niet dicht te zijn. Den goeden kant van zijn boekje vinden we de verzameling van alles wat op het onderwerp betrekking heeft, en het systeem om den lezer eerst in te wijden in Oostersche behendigheid, waarvan zoo-

---

den niet die liefde voor 't speelmakkertje voor Is-- als voor Isy-zelf, die werkelijk op honden-charmes kon bogen. Wij hielden van Beertje uit medelijden en zooals men van elk dier houden moet.

* * *

Beertje en Isy moesten gewasschen worden. Isy liet zich rustig helpen, al huilde ze zachtjes voor zich heen bij elk emmertje water, dat over haar rugje werd leeggegooid. Isy was klaar, de badkamerdeur geopend... wèg was ze.

Toen kwam Beertje aan de beurt.

Zij, hondsdolheid-vreezende vrouw, deed dit werkje alleen, want hij had zijn kantoorwerk en door de Islamitische bedienden wilde ze 't niet laten doen, met 't oog op hun godsdienst. Zij wilde hem inzeepen......... Beertje keek valsch...... Ze griezelde......, trilde, toen ineens de tanden zichtbaar werden...... de bovenlip verdacht omkrulde......... de kop op zij ging...... en...... Beertje losgelaten werd! Huu! als ze er nog aan dacht! Nooit zou ze Beertje weer wasschen, maar...... dan kon hij ook niet bij hen blijven, want ongewasschen honden in huis en dat bij 't kind, neen, onmogelijk!

,,Vent! Beertje wil ik niet meer wasschen, ik werd bijna gebeten!'' waren de eerste woorden, welke zij bij zijn thuiskomst tot hem richtte.

,,Och kom!''

,,Heusch, en je begrijpt, als we hem niet netjes kunnen onderhouden, moet hij weg!''

,,We zullen 't nog eens samen probeeren!''

Er verliepen dagen, zonder dat er iets bijzonders voorviel, tot op zekeren ochtend Beertje bloed opgaf.

,,O, vent, vreeselijk. Nu moet hij weg. Stel je voor, een ongezonde hond in huis en Prul, die altijd met ze stoeit!''

,,Och, kom, je hebt 't je verbeeldt!''

,,Neen! Bovendien, 't is geen aardig dier; spelen met Isy kan ze toch niet, 't loopt altijd op vechten uit van Beertje's kant; hij heeft iets valsch. Doe hem liever weg!''

Na lang heen-en-weergepraat gaf hij toe.

,,'t Is overdreven van je, doch voor je gemoedsrust zal ik hem aan den heer van Delden terug laten bezorgen.''

,,Waarom moet Beertje weg, Mama?''

,,Beertje is ziek!''

,,Als Beertje beter is, mag Beertje dan terug komen? Kassian Isy, anders heeft Isy geen vriendje!''

,,Ja, als Beertje beter kan worden, komt Beertje terug.''

Beertje keerde naar zijn vroeger tehuis terug. O, wat was hij blij!

Ze dachten, dat Isy hem erg zou missen, maar dat was niet zoo. Isy was vroolijk als voorheen. De reden van die tijdelijke lusteloosheid was zeker de wreede levenservaring door haar jong, fijn-besnaard hondezieltje opgedaan: eerst met liefde ontvangen, door liefde omringd, om plotseling op hardvochtige wijze verstooten te worden.........

(Wordt vervolgd.)

als Veth zegt, de Europeaan geen begrip heeft.

„En is dat nu alles?" doet de schrijver den lezer vragen aan het slot. Ook wij doen die vraag, maar in anderen zin. De zaak is niet specifiek Javaansch, noch uitsluitend Oostersch: en daarover, n.l. over het verschijnsel elders, had menigeen zeker gaarne iets vernomen. Veth schrijft (t. a. p.) „ofschoon het (n.l. het steenen werpen) ook in Europa wel eens voorgekomen is." En in de West-Indische Encyclopaedie vinden we op het woord Bakroe, d. i. een geest, die gedacht wordt te huizen in een dwerg, vermeld, dat bakroes soms bezit nemen van een huis, waar zij hun aanwezigheid door kloppen verraden; zij bombardeeren een enkelen keer ook wel een huis met steenen. Zelfs in Paramaribo zijn deze malle vertooningen voorgekomen, zonder dat het de politie gelukte de daders te ontdekken, omdat het onderzoek slecht geleid werd. En Kappler (Suriname, blz. 262) vertelt van eene „ergötzliche Geschichte" die omstreeks 1857 te Paramaribo voorviel, toen een troep bakroes zich genesteld had in een huis en zich niet wilde laten verdrijven, wat een geweldige opschudding in de stad teweeg bracht.

Creusesol spot met „de mysteriën van het wondere Oosten." Maar het wondere Westen blijkt mede zijn mysteriën te hebben van gelijken aard. Misschien ook de beide andere windstreken. Zoo besluit de beoordeelaar in de *N. R. Ct.*

* * *

In hetzelfde blad van 7 dezer lezen wij:

Van het leger in Ned.-Indië zijn thans tijdelijk bij het leger hier te lande ingedeeld: 5 luitenant-kolonels, 9 majoors, 32 kapiteins, 33 eerste-luitenants, 22 tweede-luitenants en 8 onder-luitenants der infanterie; 2 ritmeesters en 1 luitenant der cavalerie; 2 majoors, 3 kapiteins, 17 eerste-, 3 tweede- en 2 onder-luitenants der artillerie; 1 magazijnmeester der artillerie; 1 luitenant-kolonel, 2 kapiteins, 1 eerste-, 1 tweede- en 1 onder-luitenant der genie; 1 majoor, 2 kapiteins en 2 luitenants-magazijnmeesters der intendance; 6 eerste- en 1 tweede-luitenant der militaire administratie; 1 dirigeerend officier van gezondheid der 1e klasse, 1 idem der 2e klasse, 1 officier van gezondheid der 1e en 7 idem der 2e klasse, 1 dirigeerend apotheker der 2e klasse en 2 paardenartsen der 1e klasse.

Voorts zijn bij de kol. reserve h. t. l. ingedeeld: 1 kolonel-titulair, 7 kapiteins, 1 kapitein-magazijnmeester, 3 eerste-, 2 tweede- en 1 onder-luitenant der infanterie, 1 dirigeerend officier van gezondheid der 1e klasse, 2 officieren van gezondheid der 1e en 1 der 2 klasse.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Aanpassend middelbaar onderwijs.

In een drietal artikelen, verschenen in de *Java-Bode*, bespreekt de hr. A. de Geus het verslag van de Commissie van advies, inzake aanpassend middelbaar (voorber. hooger) onderwijs in Ned. Indië. „De taak, welke de commissie te vervullen had, bestond hierin, dat vooral ten behoeve van de niet-Europeesche bevolkingsgroepen een instituut van middelbaar onderwijs in het leven geroepen moest worden, dat deels eindonderwijs beoogend, haar leerlingen behoort toe te rusten voor den strijd om het bestaan, deels als voorbereidende klasse het voorportaal vormt van de middelbare vakscholen in Indië, deels den toegang moet verleenen tot de Nederlandsche hoogere onderwijsinrichtingen en Universiteiten". Dit instituut duidt de Commissie aan door Indische Middelbare Sschool (I. M. S.), waarbij ze vooral de belangen van Indiërs en Chineezen in het oog gehouden heeft, hoewel de school toegankelijk zal zijn voor leerlingen van elken landaard. Voor de Europeanen blijven beschikbaar de vier bestaande H. B. Sen en de noodige *eerste* scholen, welke voorbereiden voor het M. O.

Al moge de Commissie gelijk hebben, wanneer ze beweert, dat een opleiding, die niet in het minst rekening houdt met de eischen, welke voortvloeien uit het verschil in ras, taal en sociale omgeving, zich zelf veroordeelt, of het daaraan is toe te schrijven, dat van de in Nederland studeerende Inlandsche jongelui slechts zoo weinig terecht komt, is aan grooten twijfel onderhevig, daar er nog heel wat andere factoren meewerken, waardoor het gering succes dier studeerenden te verklaren is.

Op de gewone lagere school (Eur., Holl.-Inl. en Holl.-Chin.) wenscht de Commissie een instituut van middelbaar en voorbereidend hooger onderwijs te plaatsen, de I. M. S., die zich aanpassend aan specifiek Indische eischen en behoeften, ten bate moet strekken van *alle* bevolkingsgroepen der Indische samenleving. Op de Lagere School (de eerste Eur. uitgezonderd) zal geen enkele vreemde Westersche taal onderwezen worden. Aan het Nederlandsch zal als de *porta* der Westersche beschaving èn op de lagere èn op de I. M. S. een overwegende plaats moeten worden ingeruimd. Ook echter zullen de *eigen beschaving* en de *Indische cultuur* een niet onaanzienlijke plaats innemen. Aan de kennis van het eigen land, zijn geschiedenis, bevolking en voortbrengselen zal op het leerplan een plaats gegeven moeten worden, evenals aan *tenminste één Inl. taal en haar letterkunde*. De I. M. S. zal daardoor een inrichting worden niet *gelijk en gelijkvormig* aan de Nederlandsche Gymnasia en H. B. S.en, doch door haar vormende en ontwikkelende kracht wel daaraan *gelijkwaardig*.

Verder ligt het in de bedoeling der I. M. S. te verdeelen in 2 groote deelen: de *onderbouw* en de *bovenbouw*.

De eerste is bestemd om de jongelui voor het maatschappelijk leven gereed te maken, of ze op te leiden voor de studie aan verschillende vakscholen, z. a. Stovia, Nias, Osvia en Landbouw- en veeartsenijschool. Met eenige wijziging in het leerplan en het onderwijzend personeel zullen de Mulo-scholen daarvoor bruikbaar gemaakt kunnen worden.

Het *Fransch* en *Duitsch* zullen geheel vervallen, doch het onderwijs in de *Maleische taal* opgenomen worden, als zijnde de *lingua franca* van den Indischen Archipel, en ook de taal, waarin de ambtelijke correspondentie tusschen Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren vaak geschiedt, terwijl het overgroote deel der Maleische pers in die taal geredigeerd wordt en ze in den handel een voorname plaats inneemt.

Wat de bevoegdheid van het onderwijzend personeel betreft, meent de Commissie, dat het onderwijs in het Nederlandsch in handen zou kunnen gegeven worden van een bekwaam hoofdonderwijzer, doch dat voor Aardrijkskunde, Geschiedenis, Wiskunde, Kennis der Natuur, Teekenen, Engelsch en Gymnastiek personen met middelbare bevoegdheid zouden gekozen moeten worden. De Commissie laat zich niet uit over de wijze, hoe in het onderwijs in het Maleisch en Boekhouden, dat ook onderwezen worden zou, te voorzien.

Voor den bovenbouw zal geen gebruik gemaakt kunnen worden van bestaande inrichtingen, zoodat de Commissie daarvoor een geheel nieuw plan had samen te stellen. Ze wenscht de inrichting te splitsen in een *letterkundig-historische* afd. A. en een *wis- en natuurkundige* afd. B. De eerste zal dan nog weer bestaan uit een *Indische lett.-hist.* Afd. A[1]. en een *Westersch-classieke* Afd. A[2]. Een deel der lessen zal door *alle* leerlingen gevolgd moeten worden, maar ten einde de klip der eenzijdigheid te ontzeilen zal toch aan Afd. A. de natuur- en scheikunde, zoowel als de plant- en dierkunde degelijk onderwezen worden, en aan Afd. B. het onderwijs in Nederlandsch, Maleisch en Engelsch denzelfden omvang hebben als aan Afd. A., terwijl de leerlingen het in de wis- en natuurkundige vakken even ver zullen moeten brengen als die eener Eur. H. B. S.

Aan afd. A[1]. zal onderwijs in Javaansch, Indische oudheidkunde, Ind. land- en volkenkunde, Duitsch en Fransch (facultatief) gegeven worden, aan Afd. A[2]. in Latijn en Fransch en Duitsch (facultatief).

De rechten der bezitters van het einddiploma worden aldus omschreven:

1°. het einddiploma der I. M. S. afd. B. gelijk te stellen met het getuigschrift van het eindexamen gymnasium, (afd. B) en H. B. S. met vijfjarigen cursus;

2°. den bezitter van het einddiploma I. M. S. Afd. A[2], toegang te verleenen tot de examens en de promotie in de faculteiten der rechten en — behoudens een aanvullingsexamen in het Grieksch — ook tot de faculteiten der godgeleerdheid en der letteren en wijsbegeerte;

3°. aan het bezit van het einddiploma der I. M. S. Afd. A[1] het recht te verbinden om zonder meer al dadelijk toegelaten te worden tot de faculteit der letteren voor de examens en de promotie in de taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel en — indien eenigszins mogelijk — ook tot de faculteit der rechten.

Voor den *bovenbouw* zou van het personeel de hoogste bevoegdheid geeischt moeten worden, uitgenomen voor Fransch en Duitsch.

De Commissie verzuimde aan het plan een kostenberekening toe te voegen; de hr. de G. komt alleen voor salarissen tot een jaarlijksche uitgave van *f* 1.210.000.—.

Verder merkt hij op, dat er met de belangen van de Indo's weinig rekening gehouden is, terwijl het zeer de vraag is, of de Inlanders en Chineezen gediend zullen zijn van een schoolinrichting, die hen in hun oogen weer zal achterstellen bij de Europeanen. Ze willen toch èn om *gelijkstelling* èn om *redenen van practischen aard* Europeesch onderwijs.

De verplichte kennis van de Fransche taal om tot de H. B. S. toegelaten te worden, en het mislukken van een 22-tal Inlandsche studenten in Nederland zijn de argumenten, die de Commissie opgeeft, waarom ze het Europ. stelsel van onderwijs, zooals zich dit in de koloniën langzamerhand ontwikkeld heeft, niet geschikt acht om het in dienst te stellen van de ontwikkeling der niet-Europeesche bevolking.

Waarom dan echter niet den eisch van kennis der Fransche taal om toegelaten te worden tot de H. H. S. laten vervallen voor *alle* leerlingen? Of — en om wat reden zou dat niet kunnen — waarom de Chineesche en Inlandsche leerlingen, voor wie een H. B. S.-opleiding wenschelijk geacht wordt, niet toegelaten tot de 5de kl. der eerste Europeesche scholen, in welke klas het onderwijs in het Fransch begint? Het is een dwaling te meenen, dat Inlanders en Chineezen zooveel moeilijker een Westersche taal leeren dan Europ. leerlingen.

Wat het tweede argument aangaat, even een paar cijfers: van 22 Inl. studenten mislukten er 19 van 22 Inl. artsen, die naar Nederland vertrokken om

voor arts te studeeren, bereikten er slechts 4 het doel niet.

Zou de mislukking der eersten te wijten zijn aan een zekere leemte in het Indische onderwijsstelsel, of zouden ze over het paard getild en voornamelijk „*student*” geweest zijn, terwijl de Inlandsche artsen, menschen, die vooruit *wilden*, in wie de noodige kracht school, minder „*student*” geweest zijn en meer gestudeerd hebben?

Daar volgens de meening van den hr. de G. het Maleisch door de Chineezen en Inlanders, die Nederlandsch kennen, hoe langer zoo minder gebruikt zal worden als omgangstaal, ziet hij er het nut niet van in, deze taal op het leerplan van den onderbouw te brengen. „Het is toch eigenlijk te gek, dat een beschaafd Javaan *Maleisch* moet leeren om met een beschaafd Soendanees te kunnen converseeren! Ook van de plaats, welke het Maleisch in den handel bekleedt, moet men zich geen al te groote voorstelling maken. In alle brieven, waar de puntjes op de i gezet moeten worden, in alle contracten, overeenkomsten, enz., wordt *Hollandsch* en geen *Maleisch* gebruikt”.

En wat de pers aangaat, de betere Inl. bladen verschijnen reeds gedeeltelijk in het Hollandsch, en dit zal sterker worden naarmate het Holl.-Inl. onderwijs meer doorwerkt. Het *Nederlandsch* moet de *lingua franca* van den Maleischen archipel worden.

Dat in het leerplan voor den bovenbouw het Latijn opgenomen is, doch het Duitsch niet, het Fransch voor een klein deel, is de wijzer van de klok eenige eeuwen terug zetten.

Slaan we het oog op het benoodigde personeel en letten we op de meening van de Commissie, dat er met de bevoegdheid niet te veel mag getransigeerd worden, zoo komen we tot de conclusie, dat de voorstellen practisch onuitvoerbaar zijn en dat er slechts in een verre toekomst aan gedacht kan worden ze geheel of gedeeltelijk te verwezenlijken. Het is immers algemeen bekend, dat de voorziening van personeel bij de verschillende takken van onderwijs al sinds jaren te wenschen overlaat, dat bij het gewone lager onderwijs het aantal bezitters der hoofdakte vergelijkenderwijs steeds afneemt en de tijd niet ver meer is, dat onderwijzers zonder hoofdakte tot tweede-klassers zullen moeten worden aangesteld; dat de bezitters van de akte voor de Fransche taal steeds schaarscher worden; dat men bij het Mulo den eisch tot benoembaarheid (hoofdakte en minstens 2 bijakten), heeft moeten laten vallen, dat bij het M. O. nog steeds velen werkzaam zijn, die niet of niet volledig bevoegd zijn.

Hoe denkt de Commissie dan — dat alles wetende — het voor de onder- en bovenbouwscholen benoodigde aantal leeraren en onderwijzers, dat men op 100 mag stellen, bijeen te krijgen, ook zelfs al wordt er voor 50 % getransigeerd?

Toch *moet* er wat gedaan worden. Welnu, men late de Mulo-scholen bestaan met een *leerplan, gewijzigd en vereenvoudigd*, in den geest der C., en stelle zich tevreden met degelijk onderlegde onderwijzers. Vergemakkelijkt men den toegang van niet-Eur. elementen tot de *eerste* klas Eur. scholen, zoo zou de geheele bovenbouw kunnen vervallen. De gewone Eur. H. B. S. is dan evenals nu de aangewezen plaats voor voorbereiding voor het hooger onderwijs in de technische vakken, terwijl terwille van hen die een academischen graad wenschen te behalen, 't noodig zou zijn één gymnasium te stichten in Indië. Geschiedt dit op een plaats, waar reeds een H. B. S. bestaat, zoo behoeven de kosten niet zoo groot te wezen, daar verschillende vakken aan het gymnasium onderwezen kunnen worden door leeraren der H.B.S.

Verder breide men het aantal *vak*scholen uit, richte naast de *Inl.* Rechtsschool een *Indische* Rechtsschool op, waar jongelieden van anderen landaard tot Indisch rechtskundige kunnen worden opgeleid.

Aan de Bestuursschool verbinde men een school voor Indische taal-, land- en volkenkunde, waaraan reeds lang behoefte bestaat en waar de onderwijzers voor de Kweek- en Opl. scholen voor Inl. Ambt. opgeleid worden.

Wordt dan nog aan de abituriënten van de Rechtsschool, de Landbouw- en Veeartsenschool en de school voor Indische taalstudie hetzelfde voorrecht toegekend als aan de Inl. artsen, om n.l. aan de hoogescholen in Nederland hun studie voort te zetten, en hun een bul uitgereikt, die alleen voor Ned.-Indië bevoegdheid verleent, zoo zouden de energieken onder de Indiërs geholpen en bedenkingen, die in Nederland mochten rijzen, uit den weg geruimd zijn.

Suriname.

Den 27en Februari zal het 250 jaar zijn, dat eén Zeeuwsche vloot onder *Abraham Krijnssen* Suriname op de Engelschen veroverde. Wij hebben eenigen tijd geleden dit wapenfeit in herinnering gebracht en in overweging gegeven het op de eene of andere wijze te herdenken. Voor feestviering zijn de tijdsomstandigheden niet geschikt, maar men had de herinnering aan de in bezitneming van Suriname in alle stilte kunnen levendig houden door de uitgave van een kleine serie gelegenheidspostzegels, die in vele handen komen. Ook daartoe is het niet gekomen, misschien ook wegens de tijdsomstandigheden.

De Maatschappij v. Nederl. Letterkunde te Leiden heeft dit historische feit niet geheel onopgemerkt willen laten voorbijgaan en daarom op 2 Februari aan *Baron Mulert* de gelegenheid gegeven om de resultaten van zijn onderzoek in het Zeeuwsch Rijksarchief, voor zooveel betreft de inbezitneming van Suriname, mede te deelen. De lezing, die men in de gezellige Nutszaal te Leiden te hooren kreeg, getuigde van diepgaande studie van de oudste geschiedenis van deze Nederlandsche kolonie en was in hooge mate boeiend. *Prof. Knappert*, de voorzitter der Maatschappij, en *Prof. Blok* brachten den spreker dan ook in warme woorden een welverdiende hulde voor zijn nauwgezet onderzoek. Na een korte gedachtenwisseling, waarbij *Dr. Wijnaends Francken* eenige vragen stelde, die door *Baron Mulert* beantwoord werden, was het woord aan den heer *Fred. Oudschans Dentz*, W.-I. ambtenaar met verlof, voor zijne lezing over de verschillende kolonisatieproeven, die in den loop der tijden in Suriname hebben plaats gehad. Ook verscheidene kolonisatieplannen, die niet tot uitvoering zijn gekomen, werden medegedeeld. De nauwgezette studie van den heer *Oudschans Dentz* verdient allen lof, die hem dan ook bij monde van den voorzitter en van *Prof. Blok* ten deel viel. Ook op deze interessante lezing volgde een korte gedachtenwisseling.

Het is te hopen, dat beide lezingen in een of ander tijdschrift een plaats zullen vinden.

Neerlandia van deze maand brengt een artikel van den heer *Oudschans Dentz*, getiteld „*Suriname 250 jaar Nederlandsch*”, waarin de verovering van Suriname door *Krijnssen* behandeld wordt. Het zeer lezenswaardige artikel is verlucht met een kaartje van Suriname en een drietal kiekjes.

In hetzelfde nummer van *Neerlandia* vinden wij van de hand van *Mr. C. F. Schoch* een uitvoerige bespreking van de „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*”, die hare voltooiing nadert. De uitgevers moesten trachten het werk op 27 Februari gereed te hebben voor de verzending.

Nog even zij in herinnering gebracht dat de verovering van Suriname in een feuilleton van de „N. Rotterd. Courant” van 27 Februari 1916 was herdacht in een artikel van den heer *E. B. J. Luitink* te Paramaribo, getiteld: „*Een Zeeuwsch bedrijf in 1667.*”

* * *

In „*De Indische Mercuur*” van 26 Januari een belangrijk artikel over „*Immigratie in Suriname*” van de hand van den heer *Sibinga Mulder*, geschreven naar aanleiding van de lezing van den heer van Drimmelen, agent-generaal der immigratie in Suriname. (Zie ons nummer van 18 Januari). De geheele lezing wordt in „*De Indische Mercuur*” overgenomen. Daaraan laat de heer *Sibinga Mulder* een inleiding voorafgaan, die men in Suriname wel ter harte zal nemen.

Wij doen hieronder eenige grepen uit zijne beschouwingen:

......„Slechts als de landbouw in onze West herleeft en door een goed geregeld landbouwcrediet er geld is voor eene goede en niet krenterige exploitatie, kan vrije immigratie werkelijkheid worden. Zonder dat is het eene onmogelijkheid.”

...„Een land als Suriname is niet gebaat met een steeds wassend aantal inwoners, wanneer die er geen goed bestaan kunnen vinden en dat kan niet wanneer niet zooveel uitvoerproducten door het land worden gemaakt of geteeld, dat de uitvoer den totalen invoer belangrijk gaat overtreffen. Zonder dat blijft het een binnen een cirkeltje rouleeren van het gezamenlijke kapitaal zonder overschot, dat vermeerderde welvaart beteekent. Wanneer wij er dus via dèn grooten landbouw flinke kleine landbouwers krijgen, die zich ook op de teelt van uitvoerproducten toeleggen, dan pas is het land, ook buiten de plantages in engeren zin gesproken, geholpen.”......

Hier willen wij slechts de opmerking maken, dat dit laatste reeds sedert jaren het streven van het koloniaal bestuur is. Natuurlijk heeft de krullotenziekte der cacao geen goed gedaan aan de teelt van dit product door de kleine landbouwers. Op de teelt van Liberia-koffie leggen velen zich reeds toe.

Ten slotte nog deze aanhaling, waarmede wij geheel instemmen:

„Dat uit die vrije immigranten eerder een flinke landbouwersbevolking voort kan komen dan uit de gecontracteerde, spreekt ook van zelf, omdat zij niet zullen bestaan uit het uitschot dat zich thans voor contractueele immigratie laat vinden.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Oordeelvelling. De redactie van de *Pemitran* vindt 't vervelend voortdurend te moeten hooren van menschen en vereenigingen, diè der Regeering met allerlei verzoeken lastig vallen en toch veel beter deden zich zelven te helpen. Meestal wordt om meerdere bescherming van den eigendom gevraagd, doch men is niet genegen om de daaraan verbonden meerdere belasting te betalen. Men vraagt ook om dezelfde rechten als die der Europeanen, maar van meerdere plichten wil men liever niet weten. Dit

gevraag heeft volgens bovengenoemde redactie geen andere bedoeling dan om mettertijd den gever te kunnen verjagen. Is 't dan wonder, als de Regeering niet genegen bevonden zal worden om hare vijanden van de noodige wapens te voorzien? Zoo vraagt zij, en vervolgt:

Doch afgescheiden hiervan, dient men, als men iets vraagt, toch de vormen in acht te nemen. In stede hiervan gaan de verzoeken gepaard met scheldwoorden, smaad en bedreiging. Al zou de Regeering die aanvragen ter wille zijn, een dergelijke handelwijze wekt toch natuurlijk weerzin en wrevel op.

Kranten-Moeilijkheden. De *Pembrita Betawi* deelt mede, dat de *Pemitran* spoedig zal ophouden te bestaan, omdat de meeste lezers haar als een ,,gratis'' blad beschouwen en merkt daarbij op, dat vele andere Inl. bladen dezelfde ondervinding opdoen.

Een Verzoekschrift. In de *Kaoem Moeda* is opgenomen het request van de *Centrale Sarikat Islam* aan den Gouverneur-Generaal gericht, houdende het verzoek, ingevolge opdracht door het laatst te Bandong gehouden congres verleend, om het aantal dessascholen te vermeerderen, het onderwijs aldaar op hooger peil te brengen en algemeene leerplicht in te voeren.

Saamhoorigheid. De *Bintang Soerabaja* neemt uit de *Locomotief* het bericht over, dat bij de verzoekschriften, den Resident van Menado op Koninginnedag aangeboden, inzake de Indische weerbaarheid door een commissie uit de Europeesche bevolking en drie corporaties, de geheele Inlandsche bevolking van de Minahassa vertegenwoordigende, er door sprekers op gewezen werd, dat ze niet alleen aandrongen op afdoende middelen, maar dat zij ook *en bloc* bereid waren alles te geven, wat voor de vervulling dier wenschen noodig is: geld en goed, zoo noodig ook hun bloed. — De resident beantwoordde de toespraken der woordvoerders met een gloedvolle, kernachtige speech. — Van uit de verste hoeken der Minahassa was de bevolking opgekomen om mede te betoogen, zoodat zich een menigte van minstens 10.000 personen op het receptieuur in de nabijheid en op het erf van het residentshuis bevond. Alle daar gevestigde natonaliteiten waren vertegenwoordigd en zongen geestdriftig volksliederen. Een der groepen van betoogers voerde een bord, waarop met groote letters prijkten de woorden: Versterk Nederland, Uw leger, Uw vloot. Wij volgen u tot in den dood.

Anti-Indië Weerbaar. In de *Sinar Djawa* is opgenomen een verslag van de openbare vergadering, mede den 31sten October l.l. gehouden door de tegenstanders van ,,*Indië Weerbaar*'', nm. de *S. I.*, *Insulinde* en de *Indische Sociaal Democratische Vereeniging*, die volgens de redactie nog drukker bezocht was dan de pro-meetingen, alwaar het publiek voor 90 % uit nieuwsgierigen bestond en slechts voor 10 % uit werkelijke voorstanders. Op eerstbedoelde vergadering waren wel minstens 4000 menschen opgekomen, voornamelijk Inlanders, w. o. ook Inl. ambtenaren. De vertegenwoordigers van de drie hierboven genoemde vereenigingen verklaarden éénparig dat de verdediging van Nederl.-Indië een zaak was, die slechts de Nederlandsche kapitalisten aanging. Een motie werd voorgelezen, die heel duidelijk een geheel andere bedoeling te kennen gaf dan die, welke tevoren was gepubliceerd. De assistent-resident, die ter vergadering was verschenen, attendeerde er op en gaf terstond te kennen, dat de vergadering zou worden opgeheven, indien de voorgelezen motie niet werd ingetrokken. In de oorspronkelijke motie stond o.m. te lezen: ,,dat over de weerbaarmaking van Indië alleen zou mogen worden beslist door een In- ,,disch wetgevend lichaam, gekozen uit en door de ,,bevolking van Indië zonder onderscheid van ras''. En nu had men er bijgevoegd, behalve eenige anti-kapitalistische overwegingen, de woorden: ,,en wijst ,,alle maatregelen van militairen aard af, zoolang ,,het Indische volk nog niet over zich zelf beschikt.''.

Een Sarikat Islammer hield een rede, waarin hij aantoonde, dat Japan toch eenmaal de baas zal zijn, waaruit volgt, dat een ieder, die met ,,*Indië Weerbaar*'' medeging, ook de zaak bevorderde van den ondergang, de verdwijnende glorie van Europa, van een vervallen grootheid, die zooals de geschiedenis leerde, plaats moest maken voor Azië (Japan).

Djambi-Berichten. De *Sumatra Bode* ontving uit Palembang een schrijven van een ,,hoogst betrouwbaren Inlander'', waarin enkele nadere bijzonderheden omtrent den opstand in Djambi. Zooals vroeger — zoo schrijft deze — nog slechts enkele jaren geleden te Manggopoh, Kamang, Batipoeh en andere streken van Sumatra's Westkust, zoo is nu een opstand uitgebroken in het landschap Djambi. Het is haast niet denkbaar, dat de bevolking niet enkele grieven heeft, al mogen die van onbeteekenenden aard zijn; groeien deze aan en worden ze door raddraaiers groot uitgemeten, dan komt de bevolking vaak tot het uiterste. De kampongman is buitengewoon dom, weet van bepalingen enz. niets af, zou dit ook niet begrijpen. Wat er eigenlijk gebeurd is, kan ook hier nog niet precies na worden gegaan; er komen loopen allerlei berichten en lange verhalen onder de bevolking, maar daaruit het juiste en ware te halen is voorshands ondoenlijk. Men mag al die verhalen niet dadelijk gelooven. Er verblijven thans veel menschen te Palembang, die uit de onrustige streken, zooals Rawas, naar hier zijn gevlucht; daaronder bevinden zich vele Europeanen, maar ook Inlanders, vooral gouvernementsambtenaren. De *demang* van Rantau Pandjang aan de Batang Asai, *Soetan Hari Soleiman*, is gevlucht en heeft met vrouw en kinderen drie dagen en drie nachten in de rimboe rondgezworven. Den 3en September ontving de Controleur van Rawas te Soeroelangoen een telephonisch bericht van Soetoelangoen Djambi om op zijn hoede te zijn voor de bevolking. Bij nadere informaties bleek, dat de verbinding op eens verbroken was en kreeg men geen antwoord meer. Gebleken is, dat Soeroelangoen-Djambi reeds verwoest is; het kantoor van den Controleur en alle goede woningen zijn verbrand. Controleur Walter en de Inlandsche ambtenaren werden vermoord. De onderwijzer Kiagoes Abdoerrachim en de hoofdonderwijzer Soetan Sidi, iemand van Bondjol, zijn eveneens vermoord. De vrouw en kinderen van Soetan Saïdi zijn in hun huis verbrand. De demang Indra Djaja is vermoord. Ook de demang van Moeara Tambesi Raboi moet vermoord zijn.

De schrijver teekent hierbij aan, dat Raden Mohamad Taib, een zoon van Pangeran Hosein en broeder van Sultan Tah van Djambi, naar Mekka is geweest en pas sedert kort is teruggekeerd.

,,Kaoetaman Istri''. De *Pembrita Betawi* publiceert de statuten van deze als rechtspersoon erkende vereeniging, wier doel is het oprichten en instandhouden van een fonds ter bestrijding van de kosten van oprichting van scholen voor en het verleenen van onderwijs aan Inlandsche meisjes in de residentie Preanger Regentschappen. Als lid kan worden aangenomen een ieder, die den leeftijd van 18 jaren bereikt heeft. De maandelijksche contributie ten behoeve van het doel der vereeniging, waartoe elk lid verplicht is, bedraagt minstens *f* 0.10. Het bestuur bestaat uit: Mevrouw I. C. van Delden—Dennenhofsterling, presidente; mevrouw A. D. C. Hanegraaf—van Vliet; Raden Ajoe Ratna Ningsih; mevrouw E. E. Bech—Thysonck; mejuffrouw M. F. Hughan, mejuffrouw M. C. F. Croes, secretaresse.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onderzoek gewenscht. *Raden Goenawan* te Batavia, *Raden Motahir* in Djambi en *Raden Aha* te Cheribon waren, naar de *Pewarta Soerabaja* vernam, door de opstandelingen in Djambi aangewezen om eenmaal in aanmerking gebracht te worden als vorsten van de daar op te richten koninkrijken. Nu is Djambi groot genoeg om in eenige radjaschappen verdeeld te worden. Waarom nu juist twee mannen van West-Java werden uitgekozen, is een vraag, die wellicht alleen door Goenawan, den hoofdman van de West-Java S. I. kan worden beantwoord. Het schijnt, dat de afstammelingen van de Djambische sultans en het volk elkaar niet vertrouwen, en het daarom beter is een vorst uit een andere streek te nemen. Vroeger moet zoo iets ook plaats gehad hebben. *Goenawan* maakt op deze wijze een snelle promotie. Hij begon als magang te Ngawi. Daar geraakte zijn naam alom bekend, door het vermaarde request, dat hij den Gouverneur-Generaal aanbood en waarin hij verzocht den Javanen toe te staan, voortaan *schoenen* te dragen. Waarop het antwoord kwam, dat daarvoor geen vergunning noodig was. Dit request en zijn verder brutaal optreden waren oorzaak, dat hij van lieverlede voorzitter werd van de S. I. in West-Java. Men zal zich herinneren, hoe zijn aartsvijand *Tjipto* hem daarna openlijk beschuldigde van teveel geld gebruikt te hebben voor de propaganda van de S. I. in Zuid-Sumatra, geld van de S. I., waarvan hij nog voor een bedrag van *f* 60.000 ten eigen bate moest hebben aangewend en niet verantwoord. Tot nu toe heeft Goenawan Tjipto wegens deze openlijke beschuldiging niet voor den rechter getrokken.

Om op Djambi terug te komen — zoo vervolgt de schrijver — de ware oorzaak van den opstand is nog niet met zekerheid bekend, maar uit verschillende berichten kan toch de gevolgtrekking gemaakt worden, dat die agitatie is aangestookt door S. I.-voormannen in Djambi, die reeds een jaar tevoren daarmede begonnen waren. Het Bestuur schijnt daaraan toen niet veel aandacht geschonken, de bedoelingen ervan onderschat of niet begrepen te hebben. 't Is te hopen, dat men nu tot een serieus onderzoek naar de oorzaken van den opstand zal overgaan, tot het inzicht zal komen, welke rol de S. I. daarin gespeeld heeft, en welke houding nu verder in 't algemeen tegenover deze vereeniging moet worden aangenomen. Menschen, die achter de schermen gekeken hebben, beweren, dat er thans een groote verwarring heerscht in de S. I. Op het congres te Bandong gaven de z.g. leiders en ook het bestuur van de Centrale S. I. allerlei geruststellende verklaringen betreffende Ned. Indië. En toch is 't gebleken, dat overal, waar onrust geweest is, de S. I. er achter gezeten heeft. Bij de I. W.-betoogingen bleek 't dat er onder de S. I.-mannen geen eensgezindheid was. Verschillende afdeelingen gaven verklaringen tegen de Bataviaasche motie en hielden contra-betoogingen. Eerst op het laatst gaf het bestuur van de C. S. I. een verklaring, dat het accoord ging met de weerbaarheidsbeweging. Daarna is in een vergadering van de S. I. te Blitar de weerbaarheidsmotie ook aangenomen. De president van de C.S.I., Tjokraminoto — zoo vervolgt de schrijver — maakt nu een deel uit van de deputatie, die de weerbaarheidsmotie naar Nederland zal over-

brengen. Intusschen is de opstand in Djambi uitgebroken. Hij deed beter niet naar Nederland te gaan, maar in Indië te blijven. Hem moest een onderzoek worden opgedragen naar den toestand in Djambi, wat daar alzoo uit naam zijner vereeniging wordt uitgevoerd. De S.I. kon dan gezuiverd worden en van de slechte elementen bevrijd. Het gaat toch niet aan, dat de centrale maar voortgaat zoete praatjes te verkoopen, terwijl overal elders de S. I. revolutionnair optreedt en onrust verwekt. Is de vereeniging eenmaal gezuiverd, dan is de tijd daar, dat de Regeering de leiding harer zaken in handen neemt om haar op het rechte spoor te brengen. Op 't oogenblik wordt maar iedereen, die ontevreden en runcerig is, lid van de S. I., om gedekt te zijn en vrij spel te hebben. Met dit zuiveringsproces moet men niet te lang wachten; anders komt er een ziekte, die chronisch en ongeneeslijk wordt. Nu is 't de tijd om de S. I. een flinke operatie te laten ondergaan.

Twee Meeningen. In de *Perniagan* schrijft een Chinees, „dat de Chineezen, die zich in Indië niet thuis gevoelen, maar naar den duivel moeten loopen." Zij zouden het in China zeker niet beter hebben. Een lid van de redactie komt hier fel tegen op. Zulk gepraat — zegt hij — kon men vroeger slechts uit den mond van Europeanen vernemen en men lachte er om, omdat het feitelijk een erkenning van eigen schuld is. Een vergelijking met China gaat niet op en mag niet tot verontschuldiging dienen voor de fouten in *andere* landen. Is dit soms een gewoonte der Christenen? Durft men zoo iets tegen de Japanners te zeggen? Nu durft waarachtig een lid van de eigen natie zoo iets te beweren. Weg met dien rotten schrijver. Hij moet uit de gemeente uitgestooten worden." Aldus dit redactielid.

Japan beleedigd? In hetzelfde blad wordt het artikel uit de *Pertimbangan* overgenomen van de hand van den Japanschen redacteur (die wegens een ander opruiend artikel vervolgd werd) betreffende onbehoorlijke behandeling", die de politie te Semarang een landgenoot deed ondergaan. Daarin staat te lezen: „De Japansche gemeente is niet van zins de zaak blauw blauw te laten, temeer niet, nu, in verband met de beweging over I. W., een gouvernementsambtenaar (de heer van Hinloopen Labberton) in 't openbaar op Japan gescholden heeft, waardoor haat gezaaid is in de harten der toehoorders. Dit moet wel aanleiding geven tot een diplomatieke bespreking, waaruit een diplomatieke kwestie kan voortkomen. Al heeft de Gouverneur-Generaal het vertrek van de deputatie uitgesteld, toch zal dit feit wellicht de zaak niet meer in orde kunnen maken!

Gelijkstelling? In de *Djawa Tengah* komt de redactie op tegen het voornemen om alle met Europeanen gelijkgestelden bij de schutterij of militie in te lijven. Een Chinees, die op deze wijze gelijkgesteld wordt, wordt daardoor geen imitatie-Europeaan, maar *blijft* Chinees, al geeft men hem ook de rechten van een Europeaan. Vroeger ging 't anders toe. Wilde men toen voor gelijkstelling in aanmerking gebracht worden, dan moest men Christen zijn en Hollandsch kunnen spreken, zich gemakkelijk in de Europeesche samenleving kunnen bewegen. Thans wordt elk verzoek ingewilligd, zonder dat aan één der hierboven genoemde eischen behoeft voldaan te worden. Wel een bewijs, dat de Chineezen als *zoodanig* reeds als met Europeanen gelijkgesteld beschouwd worden.

De *Warna Warta* maakt melding van een interview van den luitenant der Chineezen te Madioen, naar aanleiding van de I. W.-beweging. Hij is ten eerste ontstemd over de behandeling, die de Chineezen ook nog in de laatste 10. 20 jaren van de zijde der Regeering ondergaan hebben. Terwijl zij met Inlanders gelijkgesteld worden, mogen zij hun geld niet gebruiken om gronden te koopen. Wat de belastingen betreft, worden zij nog zwaarder dan de Europeanen gedrukt. Verbitterd moeten zij zich gevoelen, als zij hun toestand vergelijken met dien der Japanners, die toch slechts vreemde handelaars zijn. Voor allerlei zaken moeten de Chineezen vergunning vragen en daarom wil hij liever niets met I. W. te maken hebben.

Van een ander interview maakt hetzelfde blad ook melding, n.m. van den hoofdredacteur door den ambtenaar voor de Chineesche zaken Mouw. Deze beweerde, dat het N. I. Gouvernement toch zoo kwaad niet was, oneindig veel beter dan Japan en dat de Chineezen in zake I. W. verstandig zouden handelen met *niet* neutraal te blijven. De redactie kon er zich niet geheel mede vereenigen en wierp de volgende grieven op: onvoldoende rechten, gebrek aan plaats op de H. I. scholen, alwaar ook geen onderwijs in 't Chineesch wordt gegeven. Wel is waar heeft de Regeering voor 1917 een kweekschool toegezegd tot kostelooze opleiding van Chineezen, maar den financieelen toestand in aanmerking genomen, kan men hier niet vast op rekenen.

Van Vreemde Koloniën.

't Verdeelen gaat voort.

De Geographical Journal beweert over officieele opgaven te beschikken, waardoor 't blad in staat was een kaart samen te stellen, aangevende hoe Engeland en Frankrijk de op de D. vermeesterde koloniën Kameroen en Togo denken te verdeelen. Van Fransche en van Duitsche zijde is aan dit bericht eenig commentaar gewijd. De Depêche Coloniale beaamt de juistheid eigenlijk, wel is de overeenkomst alleen nog maar voor den duur van den oorlog aangegaan, maar te hopen en te verwachten is, dat zij een blijvende zal worden. De Germania vindt 't als vanzelf sprekend, dat deze koloniën aan D. zullen terugkomen, maar zij merkt op, dat Frankrijk schijnbaar bij de verdeeling goed bedacht is, daar 't 4/5 van Kameroen en 2/3 van Togo zou krijgen, maar Engeland heeft „natuurlijk" de uit een economisch oogpunt beste stukken weten voor te behouden.

Walter Long, de E. minister van koloniën, heeft in een rede te Westminster gezegd, dat geen van de op D. veroverde koloniën ooit aan dat rijk zullen terugkomen. Radicaal dus, niets krijgt D. terug.

Overeenkomstig 't eerbiedigen van 't nationaliteitsbeginsel, een der grondslagen van Wilson's voorstel om tot een duurzamen vrede te komen, beginnen de koloniën zich te roeren. Zoo wordt gemeld, dat El Kadi Abdalah voor 't comité van Algiersche patriotten, Abdal Aziz Hoe Lanaoel Beleibi El Skirkasin voor geestverwanten in Marokko en Mohammed Rasjid al Tunisi voor die in Tunis, van Zwitserland uit telegrammen aan den Amerikaanschen president gezonden hebben, om instemming te betuigen met wat hij heeft verkondigd over de bevrijding van volkeren van 'n vreemde overheersching. Daarbij is, volgens Wolff, sprake van Mohamedaansche geloofsgenooten, die op de hulp van Amerika rekenen, om onder het Fransche bewind uit te komen. Ligt hierin feitelijk niet een scherpe kritiek op Wilson's verwachting? Strekt zijn theorie zich ook uit tot de protectoraten en koloniën, dan zouden alle Europeesche mogendheden zich bereid moeten verklaren deze naar hunne nationaliteitsbegrippen, tot zelfstandige rijken te laten worden. Die verwachting heeft momenteel niemand. Maar blijven de overzeesche bezittingen onderworpen aan een moederland, dan schuilt in de door Wilson aangegeven beginselen vanzelf 't zaad voor een bevrijdingswil, die aan opstand en oorlog nauw verwant blijft. *)

Wij weten niet, in hoever de „Basler Nachrichten" als een betrouwbare bron zijn te beschouwen, en vermelden daarom de herkomst van 't bericht over de volgende verdeelingsvoornemens van Turkije in en buiten Europa.

Eerst werd tusschen Eng., Fr. en Rusl. over de zeeengten in Konstantinopel onderhandeld. Konstantinopel zou met den Europ. oever van de Zee v. Marmora en de Dardanellen in 't bezit van R. Komen, evenals de eilanden Imbros en Tenedos en, op den Aziat.-oever, 't schiereiland gevormd door de Zwarte Zee, den Bosporus en de Golf van Ismid. Eng. zou de eilanden Samothrake en Lennios bezetten.

In Azië zouden de vilajets Trebisonde en Koerdistan aan R. worden toegedacht; Syrië aan Frankrijk; Mesopotamië aan Eng. De rest van Kl. Azië zou in Eng. en Fr. belangenspheren worden verdeeld. Palestina zou internationaal gebied worden, met een Joden-kolonie. 't Arabische gebied zou een eigen staat vormen onder souvereiniteit van Eng. en Fr.

Japan wijst zich zijn portie ook nader toe.

Volgens niet zeer betrouwbare bron, zou de minister van buitenl. zaken althans in Japan hebben laten doorschemeren, dat Japan zich niet zal tevreden stellen met het bezit van het aan D. ontnomen Kiautchau, maar dat het in China zijn eigen belangen zal moeten beveiligen. Wetende hoe het dit in Korea reeds gedaan heeft, zou deze uitlating, als zij inderdaad een nummer van 't politiek programma is, op een expansiebedoeling wijzen, die niet strookt met 't idee: China voor de Chineezen.

Dure schepen.

Japan bouwt maar door. De Toyo Kisen Kaisha heeft weer 2 stoomers van 18000 t. in de vaart gebracht en haar kapitaal van 13 millioen Yen tot 21½ millioen uitgebreid. Toch is 't thans duur bouwen. Een st. van 8800 t. werd verkocht voor 37.000 P. St. Japan kreeg vóór den oorlog stalen platen uit Eng. franco voor 6 P. St per stuk. Thans moet 't dit artikel uit Pittsburg laten komen, waar 't 25 P. St. per t. betaalt, terwijl daar nog 8 P. St. vracht bijkomt. Toch wordt maar doorgebouwd.

De Osoko Shosen Kaisha heeft 't plan een nieuwen dienst in te stellen tusschen Japan, de Philippijnen en Nederl. Indië, in verband met de steeds toenemende uitbreiding van de handelsbetrekkingen met Honkong, Singapore en onze koloniën. De maatschappij wil de concurrentie, die zich na den oorlog zal opdoen, vóór zijn.

De Möwe II.

De schrik is erin gebracht. In Engeland is men boos, verontwaardigd en ontstemd. Dat duikbooten, onder water verdwijnend, de beveiligingsmaatregelen weten te ontgaan, dat is wel vervelend, maar men legde er zich bij neer, omdat in 't duiken een verklaring kon worden gevonden voor het niet te pakken kunnen krijgen. Maar dat nu in de schoongeveegde zee een stoute D. kaper ongestoord zijn bedrijf heeft kunnen uitoefenen, dat vergeeft 't Engelsche volk niet gemakkelijk aan de marine-autoriteiten.

Ook Japan is intusschen wat zenuwachtig geworden. Twee D. hulpkruisers zijn in den Indischen Oceaan gesignaleerd. De J. scheepvaartlijnen geven, volgens bericht uit st. Petersburg, geen openbaarmaking van haar vaarten meer uit. Misschien staat hiermede ook de mededeeling van J. aan Amerika in verband, dat J. koopvaarders voortaan ter verdediging gewapend zullen worden.

Een Br. Indische oorlogsleening.

In 't boekjaar 1917-'18 zal Br. Indië waarschijnlijk een speciale oorlogsleening opbrengen. Het Indische Rijk heeft zich ten opzichte van 't moederland zeer groote offers getroost in menschen en in directe bijdragen voor den oorlog van allerlei aard, maar de regeering is toch de meening toegedaan, dat het, van financieel standpunt beschouwd, niet gegeven heeft wat in billijkheid gevraagd mag worden. De kroonkoloniën hebben met 't moederland gewedijverd in spaarzaam-

(*) Dit werd geschreven vóórdat bekend was dat N. Amerika zijn gezant uit Duitschland zou terugroepen.

heid, maar Indië had, meent men, meer kunnen doen dan 't gegeven heeft. ,,The Times'' zegt hierbij, deze oorlog is even goed een strijd voor Indië als voor Engeland, misschien zelfs nog meer voor Indië dan voor Engeland. Wat zou 't lot van 't verre Rijk zijn, als de bewoners een nieuwen inval van het noorden te doorstaan kregen, als voorspel van een ruwe Pruisische overheersching?

Indië heeft geen roepei in de oorlogskosten betaald. Het is de gewone soldij aan zijne soldaten op 't gevechtsveld blijven uitkeeren, maar dat staat niet gelijk met een aandeel in de algemeene oorlogskosten. Deze wijze van handelen is niet aan de bevolking van Indië te wijten. Het was de opvatting van de Indische regeering, in 't bijzonder van W. Meyer, 't financieele lid van den Uitvoerenden raad van den onderkoning. Hij wilde de Ind. financiën hun normaal verloop en aanzien blijven geven alsof de oorlog Indië niet aangaat. Hij had geld noodig voor allerlei op zich zelf hoogst nuttige werken, en wilde zijn gang gaan alsof de oorlog zich op Saturnus afspeelde.

Thans heeft een andere zienswijze voorrang gekregen. De nu te verwezenlijken leening zal 't schema van den heer M. de P. Webb, uit Karachi, 't meest nabij komen. Hij stelde een leening van 25 millioen P. St. voor. Daar de regeering te Londen groote betalingen in Indië te doen heeft, kan 't geld in Indië blijven, maar 't komt aan de uitgaven in 't moederland in mindering.

Een oorlogje tusschen den oorlog door.

De Centralen hebben nog een bondgenoot gehad in de Nieuwe Hebriden, de eilandengroep, die, zooals men weet, voor den oorlog de staatkundige samenwerking van Eng. en Frankr. reeds kende. In Malicolo werd een verzetspartij zoo woelig, dat 't Europ. bestuur, hoewel 't in dezen tijd noode om troepen vroeg, toch eindelijk hiertoe moest overgaan. 't Fr. oorlogsschip ,,Kersaint'' en de Australische kanonneerboot ,,Una'' brachten 150 man onder commandant Jackson aan wal en steunde de onderhandelingen van 't detachement door hun vuur. Volgens 't officieele bericht werden de opstandelingen uiteengedreven, waardoor de rust als hersteld kon worden beschouwd. De operatie kostte aan 7 man van 't detachement 't leven, terwijl nog 2 werden gewond.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Gids.

In het Febr.-Nr. een artikel van den heer S. Ritsema van Eck over Indië's staatkunde en weerbaarheid. Volgens den schr. is ons werk in Indië de laatste jaren te veel gericht geweest op het wegnemen van bezwaren van den Indiër, en te weinig op het doelbewust bevestigen van de positie van Ned.-Indië, het verheffen tot hooger peil van Indië als staatkundige eenheid. Het groote werk door den Gouverneur-Generaal Van Heutsz verricht door de pacificatie der buitenbezittingen, is niet gevolgd door een even doeltreffende vooruitgrijpende organisatie op economisch, op militair, op politiek gebied. Toch acht schr. zulk een doelbewuste staatkunde onmisbaar; de gewijzigde positie van Indië vraagt er dringend om.

Pemimpin Pengoesaha Tanah.

Van deze zoo nuttige publicatie bestaat een Maleische en een Hollandsche editie. We laten hier volgen den hoofdzakelijken inhoud van afl. 11—12 van den eersten jaargang der Hollandsche uitgave (die als ondertitel heeft :Landbouwkundig Maandblad voor den Inlander.) — Een en ander over veeverhouding en veeteelt, door Dr. W. van den Akker. (Slot.) — Mendong (als vlechtmateriaal), door H. de Bie. — Sprinkhanenplaag op Java, door R. — Een en ander over cassave, door L. Koch. — Onderzoekingen ter bepaling van de praktijkwaarde van verschillende inheemsche en ingevoerde padisoorten, door E. Schimmel. — De Inlandsche landbouw in de afdeeling Salatiga, door Deinum. — De beteekenis van den regen en het water voor plantengroei en landbouw, door E. H. Stuart. — De krulziekte bij Katjang tanah, door H. de Bie. — Het beoordeelen van padisoorten, door L. Koch. — De fruitvliegen, door H. de Bie.

Neerlandia.

De heer Fr. Oudschans Dentz geeft onder het opschrift ,,Suriname 250 jaar Nederlandsch. 1667—27 Februari — 1917'', in het Febr.-Nr. van ,,Neerlandia'' historische bijzonderheden over de inbezitname dier kolonie.

Mr. Dr. C. F. Schoch wijdt verder een deskundige, vrij uitvoerige bespreking aan de zoo goed als voltooide Encyclopaedie van West-Indië, samengesteld onder redactie van Dr. H. D. Benjamins en J. F. Snelleman. — Natuurlijk onderwerpt schr. sommige artikelen aan critiek, maar is overigens vol lof als hij zegt: De samenstellers hebben inderdaad de wetenschap verrijkt met een standaardwerk. De meeste stukken over het één of ander belangrijk onderwerp, uitgedijd tot keurige monographieën, geven voor den lezer, die met West-Indië bekend is, bewijzen te over, dat het deskundigen waren, die door de redactie tot medewerking zijn uitgenoodigd.

De Ingenieur.

Het Nr. van 3 dezer bevat een lang artikel van den oud-directeur der B. O. W. in N.-I., J. Homan van der Heide, over de bekende Indische aannemerskwestie; de ing. C. L. M. Lambrechtsen van Ritthem geeft een kort nawoord en de Redactie sluit de discussie over het onderwerp, dat zooveel pennen in beweging heeft gebracht.

Eigen Haard.

Mr. N. P. van den Berg wordt in het Nr. van 3 Febr. herdacht door den heer L. F. A. M. van Ogtrop. Schr. schetst de groote verdiensten van den overledene, vooral in zijn kwaliteit van Directeur der Nederlandsche Bank.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 1 Febr. het tiende vervolg van J. Scheltema de Heere's ,,Aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw Guinea. Schr. vertelt interessante bijzonderheden (naast sprekende kiekjes) van verschillende door hem bezochte Papoea-stammen.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Inhoud van de Oct.-afl., jaarg. 1916. De rijstteelt in de laaglanden der residentieDjambi, door Dr. J. van Breda de Haan. — Het damarbedrijf in het Sultanaat van Batjan, door V. E. Korn (met kaart). — De bevolkingsrubbercultuur op de Buitenbezittingen, door J. W. Hilbrander. — Gewestelijke bibliographie, door L. van Vuuren. Legende en geschiedenis van Ternate. — De politie in de gemeenten. — De volkstheecultuur, door C. L.

November-afl.: De roman der Lampongs, door Dr. R. Broersma (felle critiek op de romans van den oud-resident J. B. Neumann). — De invoering van belastingen op Sumatra's Westkust, door W. J. Kroon. — De intrekking van de Gouvernementskoffiecultuur en de opheffing van de verplichte levering aan den Lande van de door de Inlandsche bevolking geteelde koffie, door R. H. Soema di Pradja. — De bouw van gevangenissen, door L. Lulofs (met ill.) — Benoemingen bij het Inlandsch districtsbestuur op de Buitenbezittingen, door C. L. — De Schouten-eilanden (met kaart) naar een verslag van W. K. H. Feuilletau de Bruyn. — Gouvernements- of Gemeente-politie, naar een lezing van J. M. Misset. — De jachtwet. — Het gezag.

Mededeelingen Encyclopaedisch Bureau.

Als No. 11 der Mededeelingen is verschenen (bij G. Kolff en Co. te Batavia) een overzicht der verrichtingen van de militaire exploratie in Nederlandsch Nieuw-Nieuw-Guinee werd aangenomen, zal wel eene en voorloopig, daar een uitgebreide verhandeling van de stof in bewerking is bij het Departement van Oorlog. Een met zorg bewerkte, in kleurendruk uitgevoerde overzichtskaart is aan den tekst toegevoegd.

Dat de naam Nieuw-Guinea ook door het Encyclopaedisch Bureau is behouden en niet de spelling: Nieuw-Guinea werd aangenomen, zal wel eene nieuwe teleurstelling wezen voor den heer S P. l'Honoré Naber, die daarvoor in den laatsten tijd ijverige pogingen doet. Het zijn trouwens, voor zoover we weten, alleen de H.H. Rouffaer en Prof. van Vollenhoven, die den heer N. zijn gevolgd in dit opzicht.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van afl. 6, deel 56 (1916): De rol van de veldrat in de epidemiologie der pest, door Dr. L. Otten. — Over de bestanddeelen van eenige Ocimumsoorten, door F. Weehuizen. — Over biologische processen in den Indischen bodem, door Dr. P. A. A. F. Eijken en Dr. G. Grijns (Tweede mededeeling). — Verdere onderzoekingen over de vraag of muskieten als overbrengers van pest kunnen optreden, door P. C. Flu. — Vliegen en amoebendysenterie, door P. C. Flu. — Onderzoek van de watervoorziening van de haven en de plaats Sabang, door Dr. G. Grijns. — Zink in drinkwater, door Dr. P. A. A. F. Eijken. — De Lactosegisting als hulpmiddel bij het onderzoek van watermonsters, door Dr. P. A. A. F. Eijken. — Onderzoek der bron Tjigowong bij Telaga, door Dr. P. A. A. F. Eijken.

Ind. Militair Tijdschrift. November 1916.

De inhoud dezer afl. bestaat grootendeels uit vakkundige opstellen; van meer algemeen belang zijn: De belangstelling voor het paard en de bevordering der paardensport in Nederl. Indië, door J. Otto; en: Overzicht over de militaire actie in Djambi en Palembang, door A. J. C. Jonquière (wordt vervolgd).

Indisch Genootschap.

In druk is verschenen het verslag der vergadering van 12 Dec. 1916, waarin Prof. Dr. J. Boeke een voordracht hield over het medisch onderwijs voor Inlanders in onze Oost, in verband met hooger en middelbaar onderwijs hier te lande en in Indië.

De Aarde en haar Volken.

De Dec.- en Jan.-afl. van dit weekblad bevatten een reeks artikelen van den heer H. R. Roelfsema, waarin hij zijn persoonlijke ervaringen weergeeft bij het vestigen eener klapperonderneming op het eiland Halmaheira. Fraaie afbeeldingen vergezellen den tekst, die vooral ook uit ethnographisch oogpunt aantrekkelijk geschreven is.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Jan.-afl. opent met een deskundige bijdrage van Dr. N. J. Krom, getiteld een Javaansche bronscollectie. De bedoelde collectie is door den heer J. J. Meyer aan het Musée Guimet te Parijs in bruikleen afgestaan. Dr. Krom beschrijft de verschillende bronzen, waarbij blijkbaar nog al wat namaak is, niettegenstaande de meening eener commissie van onderzoek, bestaande uit de Fransche geleerden Cabaton, Finot en Foucher, die alles voor echt verklaarden.

De heer Mr. G. Vissering wijdt, bij zijn portret, een kort waardeerend woord aan de nagedachtenis van Mr. N. P. van den Berg.

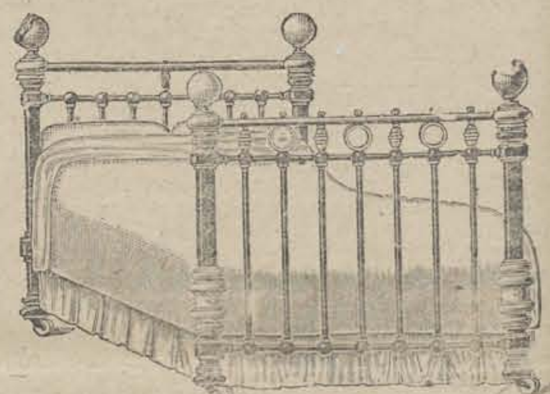
Een volgend artikel, onderteekend C. M. Vissering, geeft eene interessante beschrijving eener pasar gambir te Batavia, zooals de schrijfster het eigenaardig uitdrukt: een levend boek van land- en volkenkunde, dat daar geopend ligt met al zijn levend materiaal van inlandsche kunst en industrie.

De heer A. de Braconier wijdt een artikel aan den bekenden ,,Pa van der Steur'' en de stichting ,,Oranje-Nassau'' te Magelang, in verband met de Indo-Europeesche samenleving en het pauperisme in Indië.

Over kunstwerken in Ethnographische Musea schrijft de heer H. F. E. Visser. Schr. klaagt vooral over onoordeelkundige, wansmakige opstelling der kunst- en andere voorwerpen in verschillende musea.

Dr. A. H. Blaauw geeft eene beschrijving van de ketjoeboeng (hier te lande bekend als doornappel).

Tenslotte vermelden wij eene bijdrage van Mej. K. Ament, waarin zij enkele voorwerpen uit haar particuliere verzameling ethnografica beschrijft.

Overbodig te zeggen dat alle artikelen schitterend zijn geïllustreerd.

Eltheto.

In het Dec.-No. van „Eltheto", het orgaan der Nederlandsche Christen-Studenten-Vereeniging, een ongeteekende bijdrage (van de hand van Dr. N. Adriani echter), getiteld: „Het Christianiseeren eener taal". Schr. geeft hierin in hoofdzaak een idée van de mate, waarin de Bare'ee-taal (Toradja-landen, Midden Celebes), zich voor de verspreiders van het Christendom bruikbaar heeft betoond om daarin Christelijke denkbeelden uit te drukken.

Laboratorium voor Plantenziekten.

Als Nr. 24 der Mededeelingen van het Laboratorium voor Plantenziekten is verschenen een publicatie van Dr. K. W. Dammerman, getiteld: Gegevens over de rattenplaag in de afdeeling Malang. Deze studie houdt geen verband met het optreden der pest in het Malangsche, maar betreft de rat als schadelijk dier voor den landbouw.

Proefstation Midden-Java.

Nr. 22 der mededeelingen van dit Proefstation bevat de resultaten der verdere onderzoekingen van den heer P. van der Goot omtrent de oeconomische beteekenis van de gramang-mier (een voor verschillende cultures hoogst schadelijk gedierte).

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

In No. 3 (1 Febr. 1917) het begin eener beschrijving van Pr. H. Geurtjens: Reisindrukken van de Tenimber-eilanden (welke indrukken ook in de „Java-Post" worden gepubliceerd). Verder een artikeltje van W. C. Boers, Tanimbareesche gebruiken.

Berichten der Utrechtsche Zendingsvereen. Febr. 1917.

Zendeling D. C. A. Bout beschrijft een vorstelijk (!) huwelijk te Fak-Fak (West-Nieuw-Guinea), nl. van den a. s. Radja van Roembati, Aboe-Bakar, met den Radja Mafa van Faligar. — Overigens in dit Nr. het vervolg van het artikel: Het vijftigjarig bestaan der Halmaheira-Zending.

Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging.

In het Febr. Nr. eene geïllustreerde beschrijving van een bruiloft in de Soendalanden, door zendeling H. D. Woortman.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 5: De gezondheidstoestand der arbeiders van de Medan Tabak Maatschappij, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Een nieuwe studie over de cocoscultuur, door J. Sibinga Mulder. — De cassave, door K. F. R. Blokzeyl, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Mededeelingen over de resultaten der bestrijding van de krullotenziekte, door W. K. A. Moll. — De intreerede van gouverneur Staal. — Bericht omtrent de Gouvernements-Kina-Onderneming over het derde kwartaal 1916. — Internationaal Theecongres met tentoonstelling te Batavia. — Invoer der voornaamste handelsartikelen op Java en Madoera. — De overzeesche handel en den oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, enz.

De Indische Gids.

De Febr. afl. bevat de volgende zgn. hoofdartikelen: Het wetsontwerp van 8 Juli 1916 tot wijziging van de Indische mijnwet, door Reinier D. Verbeek. — Van Batavia naar China en terug (vervolg), door J. L. J. F. Ezerman. — Nederlandsch Oost-Indië in 1916, door E. A. A. van Heekeren. — Nederlandsch West-Indië in 1916, door E. A. A. van Heekeren. — Liefdeleven onder de palmen, door P. Brundell (vervolg).

Overigens de gewone rubrieken: Varia. — Revue van brochures, enz. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De Nederlandsche Handel-Maatschappij.

Een hoofdstuk van het verschijnend werk „Neerlands Welvaart" (uitgave van het Bureau Industria te Amsterdam) bevat een interessante, fraai geïllustreerde bijdrage van Dr. C. te Lintum over „De Nederlandsche Handel-Maatschappij in haren tegenwoordigen werkkring." Deze studie is ook afzonderlijk in den boekhandel verkrijgbaar.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Departement van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Vice-President van den Raad van Justitie te Batavia.	3 Jan. 1917.	De eventueel met pensioen vertrekkende Hoofd-ambtenaar is Mr. E. Zorab.
Raadsheer in het Hoog-Gerechtshof van Ned.-Indië.	2 Febr. 1917.	De eventueel vertrekkende Hoofd-ambtenaar is Mr. J. Barlagen Bussemaker.

Van het Informatie-bureau:

(Heulstraat 17, Den Haag).

Tijdelijke ingenieurs voor de bevloeiïng van gronden op de bezittingen buiten Java en Madoera.

Ter plaatsing als tijdelijk ingenieur bij den waterstaat en de burgerlijke openbare werken in Nederl.-Indië, bepaaldelijk voor de bevloeiing van gronden in de Buitenbezittingen, met een verband van vijf jaren, worden gevraagd drie civiel-ingenieurs.

De aanvangsbezoldiging bedraagt ƒ 400 (vierhonderd gulden) 's maands, ingaande met de maand volgende op die van benoeming in Indië en met jaarlijksche verhoogingen, bij gebleken ijver en geschiktheid, ter beoordeeling van den directeur der burgerlijke openbare werken, van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands, tot ten hoogste ƒ 600 (zeshonderd gulden) 's maands.

Voor elk vol jaar ingenieurspraktijk in Europa of elders zal de aanvangsbezoldiging verhoogd worden met ƒ 25 (vijf en twintig gulden) boven genoemd bedrag van ƒ 400, met dien verstande, dat de bezoldiging die van ƒ 600 's maands niet overschrijdt.

Reis- en verblijfkosten en vergoedingen, zoomede binnenlandsche verloven, worden verleend volgens de bepalingen geldende voor ambtenaren in vasten dienst.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. vrije overtocht naar Indië in de 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van ƒ 1500 (een duizend vijfhonderd gulden), welke tegemoetkoming, indien de uitgezondene gehuwd is, verhoogd wordt met een bedrag gelijkstaande met één maand aanvangsbezoldiging;

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië.

Ingeval wegens ziekte, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), terugkeer naar Europa binnen de 5 jaren noodzakelijk is, en overgang in vasten dienst niet heeft plaats gehad, wordt ontslag verleend, doch bestaat gedurende één jaar na den dag van ingang van dat ontslag aanspraak op vrijen overtocht naar Europa met gezin, op den voet van de daarvoor geldende bepalingen en op uitbetaling van 3 maanden bezoldiging.

Na afloop van het verband eene belooning ten bedrage van 3 maanden bezoldiging en, mits binnen een jaar, vrije overtocht naar Europa op bovengenoemden voet, tenzij eene aanstelling in vasten dienst is geschied.

Bij gebleken buitengewonen ijver en geschiktheid, ter beoordeeling van den directeur der burgerlijke openbare werken, zal gelegenheid worden gegeven om, wanneer zulks mogelijk is, over te gaan bij het vaste korps ingenieurs van den waterstaat en de burgerlijke openbare werken, met bezoldiging en plaatsing op de ranglijst alsof de betrokken tijdelijke ingenieurs bij aankomst in Indië in het vaste korps waren benoemd tot adspirant-ingenieur; zullende ingeval de overgang na afloop van het vijfjarig verband plaats heeft, de belooning ten bedrage van drie maanden bezoldiging eveneens worden uitbetaald.

De bezoldiging van ambtenaren in vasten dienst is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden één maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over één maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor uitzending naar Nederlandsch-Indië ter plaatsing op den bovengenoemden voet in aanmerking wenschen te komen, behooren dit aan den Minister van Koloniën te vragen bij gezegeld adres, dat ingezonden moet worden aan de 9de afdeeling van het Departement van Koloniën, onder overlegging van:

a. hun diploma en bewijzen van practische werkzaamheid;
b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld waar en wanneer de candidaat geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal en den leeftijd zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Gehuwden hebben er zich op voor te bereiden, dat hun gezin hen in Indië in den regel niet naar hunne standplaatsen zal kunnen volgen.

De uit te zenden ingenieurs zijn verplicht de in verband met hunne uitzending voor den Indischen dienst aan hen of te hunnen behoeve, dan wel ten behoeve van hun gezin, van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hen ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval zij niet binnen den hen aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen vijf jaren na hunne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

(Nederlandsche Staatscourant van 27 Januari 1917, No. 23).

Uitzending voor het middelbaar onderwijs in Ned.-Indië van een leeraar in de wiskunde.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een leeraar in de wiskunde (doctor of doctorandus), bij voorkeur met practische ervaring op onderwijsgebied.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht in de 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van éene maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

De bezoldiging bedraagt *f* 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van *f* 100 (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van *f* 850 (acht honderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen, die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië) eene zoogenaamde ervaringstoelage van *f* 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

De uit te zenden leeraar is verplicht de in verband met zijne uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege gedane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt, dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

Zij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Departement van Koloniën wenden, onder toevoeging van:

1°. hunne bewijzen van bekwaamheid;
2°. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, alsook of zij al dan niet zijn gehuwd en het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden leeraar wordt vóór zijn vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of hij lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de leeraren gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederl.-Indië.

De dienstbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden éene maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk éene maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éene maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

(Nederlandsche Staatscourant van 30 Januari 1917, No. 25).

Van de Afdeeling Nijmegen:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op *Vrijdag 16 Februari a.s.*, des namiddags 2.30 uur, in de kleine Bovenzaal van Café National (voorheen Café Suisse), Lange Burchtstraat 34.

Punten van Behandeling.

1. Jaarverslag.
2. Rekening over het jaar 1916.
3. Verkiezing van Bestuursleden.
4. Benoeming van een afgevaardigde ter Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging.
5. Benoeming eener Commissie tot nazien der rekening van den Penningmeester over het jaar 1917.
6. Rondvraag en wat verder ter sprake zal worden gebracht.

Namens het Afdeelingsbestuur,
De Secr.-Penningm.,
F. E. LUITJES.

Ingezonden.

INDISCHE BEGROOTING.

Onderwijs.

Reeds jaren en jaren zien de onderwijzers uit naar een billijke tractementsregeling, maar telken jare blijft de zoo noodige verbetering achterwege. En de Tweede Kamer, waarvan het gros der leden niet over Indische toestanden kan oordeelen, neemt maar steeds de onderwijsbegrooting aan, zooals de Indische autoriteiten die in elkaar hebben gezet. Of gebrek aan onderwijzers het gevolg is van de meer dan slechte regeling, is geen bezwaar. Voor Gouvernementsrekening worden jongelieden op kweekscholen opgeleid, die later weer het aantal malcontenten zullen vergrooten. Komen ze dan wat te vurig voor hunne belangen op, het Gouvernement weet wel den weg om die ,,oproermakers'' stom te maken. Een besluit tot overplaatsing naar een doodend klimaat of een schorsing zonder tractement is immers gemakkelijk te slaan. Zelfs de meest onbillijke bepalingen blijven van jaar tot jaar bestaan, zonder dat er iets gedaan wordt tot opheffing of verbetering.

Voornamelijk heb ik hier het oog op het niet meetellen van Hollandsche dienstjaren voor het bekomen van tractementsverhoogingen, zoodat het voorkomt, dat onderwijzers, die b.v. 20 plus 10 jaren in Holland en Indië hebben gediend, niets meer verdienen dan een ,,Indische jongen'' van 28 jaar.

En dan die zoogenaamde toelagen bij het Hollandsch-Inlandsch onderwijs! Die worden door sommigen reeds tien jaren genoten, niet als toeslag voor dure plaatsen, maar feitelijk als tractement, waarvan dan ook steeds 7 pCt. wordt ingehouden voor weduwen- en weezenfonds en voor pensioen, maar dat noch voor eenig pensioen, noch voor verlofstractement in rekening wordt gebracht.

De onderwijzers, verbonden aan Mulo en Inlandsche Kweek- en Opleidingsscholen, ontvingen vroeger ook toelagen, die nu echter zijn omgezet in tractement.

Door inspecteurs van het H. I. onderwijs is aan verschillende onderwijzers voorgespiegeld, dat de begrooting van 1914 in deze zaak verandering zou brengen. Door den oorlog zijn toen verschillende voorstellen ingetrokken, waardoor bedoelde regeling zeker in het vergeetboek is geraakt.

Mijn eerbiedig verzoek aan den Minister en aan H.H. Kamerleden, om aan bovengenoemde onbillijkheden hun aandacht te willen schenken.

EEN IND. ONDERWIJZER.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 7. Donderdag 15 Februari 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel O. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VEREENIGING „OOST EN WEST".

Herdenking van het 250-jarig bestaan van de Kolonie Suriname.

Maandag 26 Februari a.s. zal eene LEZING — met lichtbeelden — worden gehouden in de *Oranje Sociëteit, Prins Hendrikplein*, voor de leden der Vereeniging, met introducées, aanv. 8 uur 's avonds.

Onderwerp:

1o. *De verovering van Suriname voor 250 jaar*, door F. E. baron Mulert, gep. Kapt. ter zee;

2o. *De Kolonisatie van Guyana*, door F. Oudschans Dentz, Administrateur van het Mil Hospitaal, Paramaribo.

Toegangsbewijzen zijn van af Maandag 19 Febr. verkrijgbaar Laan van Meerdervoort 187 en bij „Boeatan", Heulstraat 19.

Aan eerstgenoemd adres kunnen zij ook schriftelijk worden aangevraagd.

Tafereelen uit het Javaansche Volksleven.

Voor de afdeeling Apeldoorn onzer Vereeniging heeft op 6 en 7 Februari j.l. in de bovenzaal van het Leesmuseum de heer *R. M. Suardhy Surya Ningrat*, van 's-Gravenhage, een lezing met lichtbeelden gehouden over bovenstaand onderwerp.

Aan het verslag der *Apeldoornsche Courant* ontleenen wij:

Spreker was, naar hij mededeelde, gevraagd een voordracht te houden over de Javaansche muziek en zang. Omdat hij echter verwachtte voor een gemengd publiek te zullen staan, had hij gemeend beter te zullen doen met te spreken over het Javaansche volksleven. Niet omdat er nog niets geschreven is over dat leven — meerdere geleerden hebben hun licht er over laten schijnen. maar omdat de mogelijkheid niet is uitgesloten dat hij op meerdere dingen de aandacht kan vestigen, welke aan de geleerden zijn voorbijgegaan.

Spreker zou daarbij trachten een oorspronkelijke beschouwing te geven over de vele wetenswaardigheden, het Javaansche volksleven betreffende. Waartoe hij in gedachten een reis zou ondernemen eerst naar een dessa, dan naar een uit een dessa voortgekomen stad en ten slotte naar een sultans-residentie, met name Djokjakarta, omdat daar de oude zeden het best bewaard zijn gebleven. Deze reis deed spr. aan de hand van een aantal lichtbeelden. Vooraf gaf hij in hoofdlijnen de geschiedenis van het Javaansche volk.

Het Javaansche volk maakt deel uit van de Maleisch-Polynesische bevolking, wier gebied zich veel verder uitstrekt dan Nederl.-Indië alleen.

Omtrent de oorspronkelijke bewoners bestaan geen nauwkeurige gegevens. Het Javaansche volk heeft zijn beschaving niet uitsluitend aan de Hindoe's te danken, zooals door velen verondersteld wordt, al hebben de Hindoe's sterk hun stempel gedrukt op den beschavingsgang van de Javanen. De onderzoekingen hebben uitgewezen, dat reeds voor de komst der Hindoe's de Javanen op een hoog beschavingspeil stonden, al is er veel van die beschaving verloren gegaan. De oudste bewoners hadden reeds een letterschrift, dat verbeterd is door de Hindoe's en later geworden is tot de Javaansche taal.

In het vervolg van zijn voordracht besprak de heer Ningrat den oorspronkelijken godsdienst van het Javaansche volk: het Animisme.

Het Animisme is het geloof, dat de natuur in al haar onderdeelen bezield is, een geloof, dat we terug kunnen vinden bij alle volken en in alle godsdiensten. Het Westersch symbolisme is in den grond der zaak niet anders dan Animisme. Wat o. m. naar voren komt in de christelijke feestdagen, waarin verband gelegd wordt tusschen den godsdienst en de verschijnselen der natuur.

Henri Borel heeft eens geschreven en volkomen terecht, dat de Oosterling niets toeschrijft aan het toeval. Wij Oosterlingen, aldus spreker, beschouwen het grootsche spel der natuur als een drama, waarin elk mensch zijn rol vervult. Beseffende onze machteloosheid tegenover natuurverschijnselen als zon, maan, sterren en meer anderen, voelen wij, als mensch, ons ootmoedig tegenover het heelal. Het heelal, waarin volgens de religie van den Javaan, de mensch als werkend deel, over machten beschikt, die hem tot groote dingen in staat stellen.

Van Westersche zijde is dit animisme „heidendom" genoemd. Met het oog daarop verdient 't toejuiching, dat er thans wordt nagegaan, of dat „heidendom" beschavend heeft gewerkt. Waarbij gebleken is, dat het animisme ontegenzeggelijk een beschavenden invloed heeft uitgeoefend, de zeden heeft verzacht en de beoefening van kunst en natuurwetenschap heeft bevorderd.

Sterk is de invloed, welke het Hindoeïsme heeft uitgeoefend, toen 400 jaar na Christus, de Hindoe's op Java waren gekomen. Oorspronkelijk was 't het Boeddhisme, dat zijn intrede deed op Java, de leer, die als hoofdfundament heeft de naastenliefde en ware godsvrucht en daardoor meer een moraal is dan een godsdienst. Later is het Boeddhisme verdrongen door het Hindoeisme, met zijn karakteristiek kastenstelsel. Een stelsel, dat volgens Westersche begrippen afkeurenswaardig is, doch dat toch goede gronden heeft. Want 't kan niet anders dan de bedoeling zijn, dat elk mensch in zijn stand, naar zijn idealen leeft.

Het Boeddhisme en Hindoeisme hadden voor het Javaansche volk die aantrekkelijkheid, dat zij zich aanpasten bij het Animisme. De grondbeginselen van beide godsdiensten stemmen in vele opzichten overeen met het Animisme. Begrijpelijk is daarom, dat de Javaan het Hindoeisme heeft aangenomen, zonder echter het Animisme geheel los te laten. Integendeel, het Hindoeisme heeft zich feitelijk in het Animisme opgelost.

Hetzelfde kan verklaard worden van het Mohamedanisme, dat ontegenzeggelijk sterken aanhang heeft gevonden, doch waarvoor de Javaan zijn Animisme niet heeft laten varen. De Javaan is, niettegenstaande de invloeden van buitenaf, door Hindoeisme, Mohamedanisme en Christendom, in den eigenlijken zin des woords *Animist* gebleven. Wanneer men dan beweert, dat de Javaan zonder godsdienst is, dan heeft men een verkeerde opvatting. De godsdienst van den Javaan is de Javaansche cultuur, waarin voor alle geestelijke stroomingen een plaats is. De godsidee is te grootsch, dan dat zij in stukjes kan worden verdeeld. Wij nemen uit de godsdiensten die ons gebracht zijn of worden, de goede elementen, de essentieele dingen en verrijken daarmede ons nationale heilsleven.

* *
*

Het laatste gedeelte van de voordracht werd begeleid door de projecties, die beelden gaven uit het desa-leven, van het volk in een stad en het leven in een hofstad. Spreker vond daarbij gelegenheid in bijzonderheden te treden over de oogstfeesten, de dansen, de godsdienstige gebruiken, het huiselijk leven, de kunst en huisnijverheid, de muziek en den zang.

De voorzitter van de afdeeling, de heer J. H. Calmeyer, bracht in zijn slotwoord den spreker dank voor diens voordracht en vertolkte tevens diens verontschuldiging, dat hij door lichte ongesteldheid zich niet volkomen had kunnen geven.

Tijdens de voordracht van gisteravond is trouwens gebleken, welk een uitnemend spreker de heer Surya Ningrat is.

Reeds dadelijk bij de thuiskomst Dinsdagavond, schrijft ons de heer T. Gerdes Oosterbeek, had de heer Ninigrat verklaard, dat die avond voor hem geen succes was geweest. Hij had zich in het begin van den avond reeds erg onlekker gevoeld, het was er tijdens de lezing niet beter op geworden. De inhoud van het eerste gedeelte der lezing was goed, maar de wijze, waarop hij het voorlas, liet te wenschen over. Er ging weinig bezieling van uit. Het tweede gedeelte, zijn verklaring van de lichtbeelden, was droog en weinig boeiend en het zou niet te verwonderen zijn, als velen huiswaarts zijn gekeerd met de gedachte, dat de avond volstrekt niet aan hunne verwachtingen had beantwoord.

Hoe geheel anders is de tweede lezing geweest! Waren het wellicht de bemoedigende woorden van zijn gastvrouw of haar huisgenooten geweest, die hem het oude vertrouwen hadden teruggegeven? Of de enkele woorden van den inleider, die gesproken had van de vele goede vrienden, die het Javaanschen volk heeft, ook hier onder het Nederlansche volk! Wie zal het precies zeggen, maar dit is wel zeker. dat de man, die daar voor de *tweede* lezing op het podium stond, een andere was dan van den eersten avond.

Reeds bij de eerste zinnen, die hij uitsprak, had hij de volle aandacht. Hij las ook niet voor, zooals op den eersten avond, maar hij sprak uit het hoofd, vlot en met vuur, zonder ook maar één oogenblik naar zijn aanteekeningen om te zien of een blad om te slaan. Ook nu, als op den eersten avond, gebruikte hij wel eens zinswendingen en woorden — hoewel veel minder — die ons Hollanders wat vreemd in de ooren klonken, maar dat hinderde niet. Juist dat eigenaardige in zijn spreken en in zijn keuze van woorden, gaf aan zijn rede, die nu met zooveel geestdrift werd uitgesproken, een zekere bekoring, die prettig aandeed, en het contact tusschen spreker en aanwezigen nog inniger deed zijn.

Ook zijn verklaring der lichtbeelden was oneindig veel beter. Hoewel hij zeker tweemaal zooveel bij die beelden heeft verteld, als op den eersten avond, heeft hij de aandacht van de aanwezigen van het begin tot het einde kunnen boeien. Het hartelijk, welgemeend applaus, dat na de voordracht van het publiek uitging, was wel het bewijs, dat men had genoten.

De avond werd op een alleraardigste wijze besloten.

Een der dames uit het publiek stond op en dankte den spreker in het Hoog-Javaansch, uit naam der aanwezigen, voor den genotvollen avond. De heer Surya Ningrat dankte de spreekster in dezelfde taal. Ja, men voelde het, dat was de taal van zijn volk! Hoe melodieus en zacht klonk het.

Voor de Vereeniging „Oost en West" is die tweede avond een succes geweest, dat haar zal aanmoedigen op den ingeslagen weg, nl. om zooveel mogelijk *uitstekende* lezingen voor haar leden te organiseeren, voort te gaan en voor den heer Surya Ningrat zal het een aanmoediging wezen, om ook elders voordrachten te houden ten einde de sympathie voor zijn land en volk bij ons Nederlanders meer en meer op te wekken.

Persoverzicht.

Het Vaderland van 8 Febr. j.l. schrijft:

Aardbeving op Bali.

Natuurrampen zijn in ons vulkanisch Oostersch rijk lang geen zeldzaamheid en het welvarende Bali met zijn ontwikkelde Hindoe-bevolking wordt daarbij niet vergeten. Of is het niet kenteekenend, dat de ten zuiden van het centraalgebergte en van de oostelijk daarvan verrijzende vulkanen Batoer en Piek van Bali gelegen alluviale vlakten nader worden omschreven, als: „uit vulkanenpuin bestaande". En juist deze vruchtbare vlakten van Bangli en Kloenkoeng vormen het land bij uitnemendheid van het Hindoesche Bali, zijn dicht bevolkt en zeer welvarend.

De jongste draadberichten over Bali spraken gelukkig niet van eene lava-overstrooming, zelfs niet van eene lava-uitbarsting van den Batoer als in 1905. Het is zelfs nog een vraag, of de hevige aardbeving waardoor voornamelijk de alluviale vlakten van Bangli en Kloenkoeng getroffen zijn, gepaard is gegaan met een beduidend verhoogde werking van dien vulkaan. Doch hevig was die aardbeving, dien indruk brachten de berichten reeds, waar zij melding maakten van groote verwoestingen, die werden aangericht, van de vele menschenlevens, geschat tusschen 500 en 1000, die daarbij verloren gingen. Zelfs Den Pasar, de zoo zuidelijk gelegen hoofdbestuursplaats van Zuid Bali, werd zwaar verwoest, ingestort zijn er alle steenen gebouwen. De schuld van deze nieuwe ramp wordt den Batoer gegeven.

Is zulks het geval, dan mag gevraagd naar hetgeen door deze aardschudding mogelijk is aangekondigd. Geruststellend in dit opzicht is het jongste bericht, dat een nieuwe doch zwakke aardbeving zich heeft voorgedaan. De onrust in den vulkaan zou dus wellicht aan het verloopen zijn. We hopen het van harte.

De Batoer blijft een bedreiging voor de streken op zijne zuidelijke hellingen en aan den voet daarvan. In hun vrees voor den geweldenaar bouwde de artistiek aangelegde Hindoesche bevolking een harer schoonste tempels boven op den berg, in de kratervlakte binnen den grooten kraterrand. Over dien rand kwam de lava niet bij de groote uitbarsting van 1905. Doch de in het jaar te voren nog groene vlakte, waarin het dorp Batoer en andere nederzettingen, met haar prachtig meer, veranderde in een „sombere, zwarte woestenij, die als een reusachtig rouwkleed over het grootste gedeelte van de Batoer-vlakte ligt uitgespreid". Zoo zag de heer W. O. J. Nieuwenkamp haar kort na de catastrophe.

Dat de alles vernielende lava tot aan de schoone hoofdpoort van den tempel kwam, doch deze ongedeerd liet, is den Baliër van groote beteekenis. Dat zijn geloof niet te zeer op de proef moge worden gesteld.

Het huidige oogenblik vraagt onze geheele aandacht voor de rampen, waarin de mensch de hoofdrol speelt, voor rampen in onze onmiddellijke nabijheid. Geheel te zwijgen over een ramp van hoogerhand, waardoor een klein maar uiterst belangrijk deel van ons Indisch eilandenrijk weer eens werd getroffen, zulks vermochten we niet.

* * *

In hetzelfde blad lezen wij:

De Oliepalm.

Op 6 Febr. j.l. vergaderde de *Nederl. afdeeling* van de *Nederl.-Ind. Mij. van Nijverheid en Landbouw* in het Zuid-Holl. Koffiehuis te 's-Gravenhage, waar *dr. F. W. T. Hunger* een rede hield over het onderwerp: *De Oliepalm*, en de vooruitzichten besprak, welke mede in verband met vroegere proefnemingen thans van de oliepalm-cultuur in Nederl. Indië mag worden verwacht. Deze door spr. gehouden rede zal eerstdaags in boekvorm en onder den titel „*De Oliepalm*" bij de firma *E. J. Brill* te Leiden verschijnen, waarheen wij dus belangstellenden kunnen verwijzen. Hier zij in het algemeen slechts gezegd, hoe spr. den nadruk legde op de belangrijke mogelijkheden, welke voor deze cultuur in de toekomst daar gelegen zijn.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Nijverheid in Cheribon.

Waar naast de vele vraagstukken op allerlei gebied door de huidige tijdsomstandigheden ook de volle aandacht geschonken wordt aan de ontwikkeling van verschillende takken van nijverheid in Indië, valt het de moeite der vermelding waard, wat de *Loc.* schrijft over een tak van industrie in het gewest *Cheribon*.

Zooals bekend is, werd indertijd voor de havenwerken van Tandjong Priok in het Bantamsche *andesiet* ontgonnen. Door Inlanders in Solo wordt een

FEUILLETON.

„ISY"

door

COLETTE.

—o—

HOOFDSTUK III.

„Aan mijn man en ons kindje!"

Ze zaten gezellig buiten thee te drinken: Vrouwke stoeiend op 't gras, Isy lui liggend in 't grint.

Dáár kwam bezoek. Na wederzijdsche begroetingen, 't aanbieden van een stoel, 't plaats nemen, klonk het plotseling: „Stel U voor, een kennis van ons is met haar 3-jarig dochtertje, dat door hun hond gebeten is, naar Batavia! De dokter constateerde hondsdolheid bij den hond; nu moet 't kind behandeld worden. Mijn kennissen hadden niets bijzonders aan 't beest bemerkt. 't Kind zat rustig naast den hond te spelen, toen deze plotseling tegen 't kind opsprong, dat door den onverwachten schok achterover viel om daarna in 't neusje gebeten te worden.

„Ik kom 't aan U vertellen, met 't oog op Vrouwke, Uw kind. Ja, we weten wel, mijn man en ik, dat men ontzettend aan een hond hecht, maar wij zeggen tegen elkaar: 't kind gaat vóór"......

O, goedbedoelde, noodlottige, rustverstorende waarschuwing...... Zij voelde die mededeeling als een angstschok door haar innerlijk wezen...... over zijn gelaat gleed een schaduw van ergernis.

Vormelijk spraken ze:

„Och, op straat loopend, heb je evenveel, zelfs meer kans, door een dollen kampong-gladdakker gebeten te worden, dan thuis door een goed verzorgden hond!" sprak hij.

„Ik vind 't verbazend aardig van U ons te komen waarschuwen!" zeide zij, die eerlijk gemeende woorden uitsprekend als een balsem over de ietwat stug uitgesproken gedachte van haar man: „Maar och, je moet in Indië wat fatalistisch zijn", vulde ze verder aan.

't Klonk onverschillig, als een los uitgesproken overtuiging........, die innerlijke pijn........ die wensch, dat de gast maar dadelijk huiswaarts zou gaan, om met al haar overredingskracht, met dien plotseling teruggekomen angst, zóó lang onderdrukt, dat zij zelf die verdwenen waande, doch die slechts verborgen bleek om bij de minste, nuchtere overtuiging bewijsredenen van 't hondsdolheidsgevaar weer te voorschijn te worden geroepen, hem nog eens te kunnen zeggen:

„Hoe onverantwoordelijk toch was 't van ons er een hond op na te houden!"

Koel voelde ze zich plotseling tegenover Isy......

Vrouwke! Aan Vrouwke dacht ze als aan 't kindje, dat dicht tegen moeder aangedrukt, met moeder's armen om haar heengeslagen, zóó alleen beschermd tegen 't kwaad kon staan! 't Angstzweet brak haar uit, zooals haar dat 's nachts kon gebeuren bij slapelooze nachten, als zij zich hersenschimmen in 't hoofd haalde over 't kind: — angst voor 't trappen op een slang, dat gebeuren kon bij 't stoeien op 't gras, wanneer Vrouwke in haar zorgeloos spel niet keek, waar ze liep; angst bij de minste onrustige beweging in 't kinderbedje, wanneer 't kind 's avonds met een geringe ongesteldheid te bed was gelegd! Onnoemelijk kleine moederangsten, waarvan de hondsdolheidvrees de grootste, alles overheerschende was om 't ongeneeslijke van die ziekte!

De gast ging eindelijk weg, bij 't tuinhek nog zeggend:

„Maar Isy ziet er gezond uit. Zijn bijten is slechts speelschheid. Maakt U zich nu maar niet ongerust, hoor!"

Arme Mevrouwtje, ze voelde toen zeker, dat hare goede bedoeling niet geheel als zoodanig was opgevat, verkeerde in tweespalt: Of ze met haar spontane waarschuwing wel juist gehandeld had? Zoo peinzend keerde ze huiswaarts.

't Tuinhek werd achter haar gesloten: zwijgend liepen daarop man en vrouw naar hunne stoelen terug. Wie zou 't eerste woord spreken.........? toen:

„Zie je nu, man. Je kunt 't niet altijd zien!" Ze kon zich niet langer inhouden.

„'t Is een schandaal, gewoon bar, om jou angstig te maken!" viel hij uit.

„Ze bedoelde 't goed, vent!"

„Goed? Nonsens. Onverantwoordelijk is 't met die banale praatjes aan te komen. Nu is 't met jou weer mis, begint alle misère opnieuw!"

„Stil nu maar, ik zal flink zijn......." Ze voelde, dat daartoe ditmaal bijzonder groote moreele kracht noodig was. Ze namen ieder een boek, er werd dien dag niet meer over gesproken.

De dagen gingen voorbij, alsof er niets gebeurd was, totdat op zekeren middag, terwijl Vrouwke op de voorgalerij stond...... Isy, die op de stoep lag...... ineens bij 't zien van haar vriendinnetje, dat ze na 't middagrustuurtje nog niet begroet had, tegen Vrouwke opsprong en...... haar beet of schramde (wij weten nog niet wat 't was), bij 't bovenste ooglid van 't rechteroog...... er kwam een bloeddroppel uit ter grootte van een speldeknop.

mergelachtige kalksteen voor het bevloeren hunner huizen gebruikt, terwijl de neuten van de pendopo van een der Solosche prinsen van *kalkspaat* moeten zijn vervaardigd. De in *Kediri* in het district *Wadjak* voorkomende zeer fijn kristallijne *tertiaire* kalksteen wordt als marmer voor allerlei doeleinden gebezigd. Ook wordt in verschillende ovens kalk gebrand, doch of er nog verdere exploitaties van natuursteen zijn, is ons onbekend.

Aan de noordhelling van den *Goenoeng Kromong*, de hoogste top van het z.g. *kalkgebergte van Palimanan*, gelegen tusschen *Palimanan* en *Leuwimoending* komt *andesiet* voor, welke steensoort met de in de uitloopers voorkomende *trachytformatie*, in exploitatie genomen is door den hr. Buning. De bekende oud-hoogleeraar v. d. Kloes, aan wien een monster van dezen tranchytsteen gezonden werd, gaf als resultaat van het laboratoriumonderzoek te kennen, dat het *zuiver trachyt* was, en dat de steen in kwaliteit dien, waarvan de *Dom* te *Keulen* gebouwd is, overtreft.

De uitslag van dit onderzoek gaf aanleiding tot uitbreiding van het bedrijf, dat met een 10-tal menschen begonnen in 1910, thans aan 200 desa-menschen een flink bestaan biedt.

Door de ligging van het bovengenoemde gebergte aan den grooten postweg en de lijn der S. C. S. is de afvoer van het ruwproduct, zoowel als van de bekapte steenen verzekerd.

De sterkste Inlanders worden voor het grofwerk gebruikt en de verslaggever vermeldt dat het hem onbegrijpelijk is, hoe het mogelijk is zonder machines of ophijschkranen steenstukken van 2 à 3 M³. en bijna 7 ton wegende, uit de bergen los te werken en te vervoeren.

Op de plaats zelve worden de ruwe steenen door leerlingen in het steenhouwersvak verkleind, doch de technische afwerking heeft onder Eur. toezicht in het atelier te Palimanan plaats, waar door schr. o.m. een paar keurige bloempotten, een zwaar kapiteel en een groot tableau, voorstellende een Inl. knaap op een karbouw, werden opgemerkt.

Door het jaarlijks uitloven van groote geldprijzen voor de best afgeleverde stukken, hoopt men de beeldhouwkunst der Inlanders op hooger peil te brengen.

,,Het *trachytsteen* wordt verder verwerkt tot bouwornamenten, traptreden, dekplaten, muur- en tuinversieringen, fonteinen, parkbanken, enz. enz.'' Het *andesiet* daarentegen wordt in hoofdzaak gebezigd voor trottoirbanden, sluizen en zware fundatiesteenen, terwijl de in suikergoedangs veelvuldig gebruikte *Palimanantegels* bewijzen, dat dit harde, veerkrachtige en onverslijtbaar materiaal niet alleen zich eigent voor havenemplacementen.

Nieuwe Spoorwegplannen.

Wie wel eens van Semarang of Solo uit de reis naar Salatiga gemaakt heeft, zal zich niet verbazen over den juichkreet, die in de *Loc.* aangeheven wordt in het vooruitzicht van een nieuwe spoorwegverbinding: *Klaten-Salatiga-Semarang.* Een blik op de kaart doet ons zien, dat de nieuwe lijn een mooie rechte verbinding zal vormen tusschen *Klaten* en *Bojolali* met Semarang, de handelsplaats van Midden-Java, wat de afvoer van producten uit die streken ten goede zal komen. Doch ook *Salatiga* zal de vlag uitsteken ongetwijfeld, als het zich ras ontwikkelende plaatsje uit zijn afgeslotenheid verlost wordt. ,,Te lang reeds is het aan 't lijntje gehouden, en het plan van de N. I. S. tot het maken van een lijntje naar Bringin, zou, ook al kwam het tot uitvoering, ten eenenmale onvoldoende zijn''.

Den Heer V. A. de Witte komt de eer toe, het initiatief genomen te hebben tot het ontwerpen van een lijn, welke in de hedendaagsche behoeften van het personen- en goederenvervoer zal voorzien. Wordt de concessie verkregen, zoo zal de lijn, aanvangende te *Klaten*, langs een eigen baan naar *Bojolali* gaan en vandaar naast den grooten weg naar *Salatiga*, waar het station aan den oostkant van de plaats komt te liggen. Van *Salatiga* loopt de lijn oostwaarts om den *Goenoeng Pajong* rechtstreeks naar *Semarang*, dat in 35 min. te bereiken zal zijn. In Semarang zullen meerdere stations noodig zijn, nl. een in *Djomblang* en *Randoesari* en een aan de haven. Groote kunstwerken behoeven in de baan niet gemaakt te worden. De spoorwijdte zal gelijk zijn aan die van de S. S. nl. 1.061 M.

Behalve tabak uit het Solosche en Bojolalische zullen ook koffie en thee, rijst en groenten van den Merbaboe enz. langs de nieuwe lijn worden afgevoerd, terwijl de suikerfabrieken zoowel wat den afvoer van hun product als den aanvoer van machinerieën betreft er door gebaat zullen worden. Waar het verder in het plan ligt overal waar een behoorlijke pasar is een halte te maken, zal de geheele streek er door gebaat worden. Door het groote verschil in personen- en goederenvervoer is het wenschelijk van tweeërlei beweegkracht gebruik te maken. De personentreinen (sneltreinen en die voor buurtverkeer) zullen electrisch worden gedreven. Aan de kali *Toentang* zal daarvoor een krachtstation worden opgericht. Verder zal stoom als beweegkracht aangewend worden.

,,Voor Semarang als handelsstad en havenplaats is het een zaak van het grootste belang, een goede verbinding met het achterland te hebben''. De handel kan dan ook niet anders dan deze plannen met ingenomenheid begroeten. Waar het financiëele welslagen verzekerd is en het in de bedoeling ligt het kapitaal zooveel mogelijk geheel in Indië te plaatsen, blijven de financiëele voordeelen dan ook in Indië en vaart de heele Indische samenleving er wel bij.

Inlandsche Volkscultures.

Onder dezen titel heeft de heer C. L. van der Bel een brochure geschreven, teneinde de aandacht te

---

,,O man!''

,,Och, dat is niets. De hond is speelsch!''

Eentonig, vermoeiend werd dit angst-onderwerp.

,,Vrouwke, kom even hier, Moeder zal 't wel uitwasschen''.

Ze ging weer zitten: ,,Isy moet weg!'' klonk 't kort, scherp, wanhopig.

,,Wat nu? Waarom? De hond mankeert niets. 't Is niets dan speelschheid!''

,,Die kennissen van Mevrouw Vervoren dachten dat ook: dat hondje beet eveneens onverwachts, net als Isy nu!''

,,O God, ik dacht 't wel! Dáár heb je 't alweer. Dat ellendige mensch!''

,,Schaam je je niet, zoo grof te spreken!'' Ze werd kribbig. ,,Mevrouw van Vervoren bedoelde 't goed.''

Even was 't stil... ze staarden beiden voor zich uit... Zijn mond vertrokken... zij met betraande oogen..

,,Je moet den hond naar Pasteur brengen!''

Hij schrok overeind........

,,Meen je dat?!!

,,Ja, Isy moet weg, naar Pasteur. Ik houd 't niet meer uit!'' Ze liep ijlings naar binnen, liet zich in de slaapkamer op een stoel neervallen en met de handen voor 't gelaat, 't hoofd voorovergebogen, snikte ze 't uit.

Onder 't snikken dacht ze aan al 't leed hem telkens aangedaan gedurende deze hondengeschiedenis, haar pogingen om flink te zijn, de goede resultaten daarvan met langere of kortere tusschenpoozen. Deze laatste moreele instorting was als een ziekte-crisis. Mijn God, wàt had ze gezegd.........

,,Pasteur!...... ja 't moest.'' ,,O, O'', kermde ze, ,,opnieuw weer die tweestrijd als voorheen.''

Ze voelde 't leven zoo zwaar......... 't was alsof ze iets van zich af moest duwen... was ik er maar niet... ik ben te zwaar op de hand! Ik maak hem 't leven zuur!''

,,Kom, vrouwtje, maak je nu niet van streek! 't Is alles de schuld van Mevrouw van Vervoren. Kom liever buiten. Vrouwke denkt, dat er héél wat is''.

Hun kindje was sedert geruimen tijd bij haar komen staan: ,,Mama, mama!''

Ze trachtte zich te bedwingen, stond langzaam overeind, liep moedeloos stapje voor stapje naar de voorgalerij en liet zich in een stoel vallen.

,,Kom, wees nu flink. Morgen breng ik Isy naar Pasteur. Alléén weet wèl, de dokter zal Vrouwke ook moeten zien en als ze behandeld moet worden is 't een zéér pijnlijke geschiedenis''.

,,Beter pijn, dan dat ze ongeneeslijk ziek wordt!'' ze vlamde even op.

De avond ging treurig voorbij: ze spraken ternauwernood, aten aan tafel weinig, gingen vroeg naar bed.

Den volgenden ochtend werd Isy aan de ketting gelegd, hij met bleek gelaat, betraande oogen, kuste haar zwijgend goeden dag.

Om 11 uur kwam hij terug.

,,Dokter wil Vrouwke morgen zien. Hij vroeg, of Vrouwke gebloed had; ik zei neen.''

,,Ze bloedde wèl!'' 't Klonk kregelig, venijnig.

,,O, ik dacht van niet'', zei hij gelaten.

Ze voelde haar onaardig uitvallen, had er dadelijk spijt van, want ze zag zijn leed aan de uitdrukking van 't gezicht.

,,Ik heb gezegd, dat wanneer alle verschijnselen van hondsdolheid te constateeren waren, Isy met vergif afgemaakt moest worden. Ik wil niet hebben, dat er vivisectie op haar wordt uitgeoefend'', kreet hij uit keerde zich plotseling met een ruk om en verdween in de kamer, gooide de deur achter zich dicht.

Zij liep hem achterna en hoorde: ,,O, vreeselijk was 't; Isy huilde ontzettend, ze konden haar nauwelijks in 't hok krijgen en toen ik in de auto wegreed, Isy 't geluid van den toeter hoorde, jankte ze zóó hevig, dat zelfs de chauffeur een ,,k a s s i a n'' niet kon onderdrukken.......... Hij schreide.........

,,Vijf dagen moet Isy er blijven; als ze in dien tijd niets abnormaals hebben waargenomen, mag ze terugkomen. We mogen haar a. s. Dinsdag om 8 uur voormiddags halen, Dokter geloofde niet, dat 't hondje iets mankeert.''

,,Kom vent, wees nu flink, over 5 dagen gaan we Isy halen.'' Haar geestkracht kwam voor de zooveelste maal terug; zou 't nu voorgoed blijven?

Ze streek hem over 't hoofd, kuste zijn krullebol, zei gedrukt:

,,Je weet niet, hoe ellendig ik 't vind, dat ik zoo ben!'' Ze liep ineens naar de slaapkamer, snikte luid, om haar eigen slapheid.

,,Mama, waar is Isy?'' riep Vrouwke, frisch gewasschen uit de badkamer komende.

,,Bij den dokter in Batavia, Prul'', zei hij. ,,Over 5 dagen mag Vrouwke Isy gaan halen!''

Ze vertelden Vrouwke niet, dat ze ook naar ,,Pasteur'' moest.

Den volgenden ochtend reed hij met hun kindje weg.

,,'t Heeft niets te beduiden, heeft Dokter gezegd!'' vertelde hij bij zijn thuiskomst.

,,Isy huilde zoo, mama, toen Isy den toeter van de auto hoorde!''

,,Stil maar, Prul, over een paar dagen gaan Mama en Vrouwke Isy samen halen.''

(Wordt vervolgd).

vestigen op de Europeesche cultures in het algemeen en de Inlandsche rietsuikercultuur in 't bijzonder.

Dat de Javaan, aan zich zelf overgelaten, nimmer op groote schaal producten voor de Europeesche markt zou voortbrengen, is noch wat de koffiecultuur betreft, noch wat de andere Europeesche cultures aangaat, een onbetwist axioma meer. Hoewel de tusschenkomst van het Gouvernement nog onontbeerlijk is bij de onderlinge overeenkomsten tusschen particuliere landbouwers en industrieëlen aan den eenen en der Javaansche grondbezitters en arbeiders aan den anderen kant, is een nieuwe toestand bezig zich te ontwikkelen, dat n.l. de grondbezittende kleine landbouwer cultuurgewassen teelt, en deze òf zelf bereidt, òf het product verkoopt aan den groot-industriëel. „Door deze beide toestanden zooveel doenlijk te bevorderen" — zoo gaat schr. voort — „lijkt het mij geenszins onmogelijk, om althans den grondslag te leggen voor volkscultures, die de inlandsche bevolking in staat zullen stellen te deelen in de groote winsten der particuliere industrie op Java, zonder zich ten koste daarvan te ontwikkelen, integendeel voor vele ondernemers, die thans een min of meer kwijnend bestaan lijden, de gelegenheid tot meerderen bloei zullen openstellen."

Een cultuur, die reeds een goed middel van bestaan oplevert, is de Inlandsche rietsuikercultuur. Deze cultuur heeft zich in vele streken van Java zelfs ontwikkeld tot een volksindustrie, die, al zou ze bij een meer intensieve bewerking van den grond en doelmatiger bereidingswijze grooter winst opleveren, nu toch reeds jaarlijks een 100.000 picols Javaansche suiker voortbrengt, welke op een half millioen gulden geschat mag worden.

Waar voor deze cultuur droge gronden worden gebruikt, ligt de vraag voor de hand in hoeverre de aanplant van bevolkingsriet op sawahs moet worden aangemoedigd. Daar van een geregelde, goede grondbewerking geen sprake is, variëert de productie van 400 tot 800 picols per bouw. Zoodra het riet geschikt is om gemalen te worden, wordt in den aanplant de eenvoudige molen-installatie opgezet, bestaande uit twee vertikaal opgestelde cilinders, beide van een rondsel voorzien, zoodat, wanneer de eene cilinder door een paar sapi's in beweging gebracht wordt, de andere in tegengestelde richting draait, en het riet tusschen de cilinders kan worden uitgeperst. Waar de perskracht echter gering is, is het sap-percentage klein; door het riet tot 5 of 6 maal toe te vermalen, tracht men dit zoo hoog mogelijk op te voeren. Uit één picol riet wordt echter slechts ± 30 L. gewonnen.

De houten molens zullen echter, naar gehoopt en verwacht wordt, langzamerhand plaats maken voor uit *Amerika* ingevoerde ijzeren modellen, waarvan er bereids een 6-tal zijn aangekomen. Ten einde aan de bevolking het voordeel der *Amerikaansche* molens duidelijk te maken, werden een houten en een ijzeren molen naast elkaar opgesteld, en voor iederen molen 2 picols riet afgewogen. Na twee keer persen door den ijzeren molen was op die 2 picols riet één blik meer sap verkregen, dus ± 18 L. meer dan bij den anderen molen na 4 of 5 maal persen. Hoewel uit een soort conservatisme eerst nog verschillende bezwaren geopperd werden tegen de nieuwe molens, konden deze toch geleidelijk van de hand gezet worden.

De rietsuikercultuur is de meest typeerende en meest productieve volkscultuur. In de jaren 1913 t/m. 1916 werden respect. 3126, 3166, 3559 en 3555 bouws bevolkingsriet in 't district Ngoenoet der afdeeling Toeloengagoeng, vermalen en het product in den handel gebracht". Onder de Inl. bevolking werd, niettegenstaande een groot deel der opbrengst in handen bleef van opkoopers en tusschenhandelaren een ongekende welvaart onder de bevolking verspreid. Ook in de afdeelingen *Koedoes*, *Pati* en *Japara* en in enkele streken der residentie *Madioen* wordt door de bevolking suiker bereid. Het is wenschelijk, dat zoowel van gouvernementswege als van particuliere zijde deze volkscultuur zooveel mogelijk bevorderd wordt. Men bewere niet, dat daardoor de rietdiefstallen zullen vermeerderen. Niet alleen is de politie er om daarvoor te waken, maar bovendien is het zeer de vraag of de gezeten Inl. landbouwer voor enkele picols gestolen riet zijn geheele bedrijf en goeden naam in de waagschaal zal stellen.

Ook mag de vrees voor verspreiding van infectieziekten niet van steun aan bovengenoemde cultuur terughouden. Bij betere verzorging van den aanplant en verstrekking van goede bibit zullen de infectieziekten vanzelf verdwijnen.

Een maatregel, die de Inl. rietcultuur veel schade zal doen, is het tegengaan van het z.g. opkoopriet, waardoor de Inlanders, bij onverwachten tegenslag hun riet niet kunnende vermalen, dit aan de fabriek konden verkoopen en nog een goeden prijs voor het gewas bedingen. Behalve dat de fabrieksemployés eenig toezicht op den aanplant hielden en aanwijzing gaven, werkte het opkoopriet de uitbreiding van den aanplant in de hand en verminderde het de risico van het bedrijf.

Wil de rietcultuur zich ontwikkelen tot een gezonde volkscultuur, zoo is aanmoediging en steun nu dubbel noodig.

Daar ook andere cultures in deze ontwikkeling moeten deelen, opent zich een ruim arbeidsveld.

Uit de O. I. Mail.

Onveiligheid.

Java heeft niet alleen te lijden uit gebrek aan gezondheids-, maar ook aan algemeene veiligheidsmaatregelen:

Te Batavia had op Tjilikin nabij Kamenong Kodja, op de grens van Priok en het Meestersche, een groote rampokpartij plaats. Een twintigtal vermomde mannen rampokten vijf warongs van Chineezen. Een hoofdagent en een politieopziener hoorden schoten vallen en schoten te hulp. Zij werden met revolverschoten ontvangen. De politie schoot terug. Vermoedelijk zijn eenige rampokkers gevallen, maar de gewonden werden medegenomen.

Tevens is de buit weggevoerd, waaronder een vijftienhonderd gulden, terwijl een Chinees een kogel in den mond, een anderen in den buik kreeg.

Te Batavia werd de 27-jarige mevrouw Mastimo in de Sawahlaan door een huisjongen met een messteek in het hart gedood na een woordenwisseling over een gestolen sarong. De huisjongen, 20 jaar oud, vluchtte; er werden uitgebreide maatregelen voor zijn opvatting genomen. Het geval wekte groote opschudding.

Aan het „Bat. Nwsbl." werd uit Bandoeng bericht, dat de baboe van den Franschen consul onderweg aangevallen werd door een bende militairen, die haar mishandelden en haar ten slotte in een sloot wierpen, waar zij 's ochtends halfdood werd gevonden.

Zendingswerk.

Uit Poerworedjo werd aan 't „Soer Hbld." bericht, dat het zendingshospitaal, tegen welks plaatsing de geneeskundige dienst bezwaar maakte, daar toch zal worden opgericht. Ook staat daar de bouw van een Chr. Holl. Jav. en van een Chr. Holl.-Chin. school op het program. Het bezoek van een adjunct-inspecteur van het Hollandsch-Inlandsch onderwijs zou met het oprichten van eerstgenoemde school in verband staan.

Natuurlijk werd weer van eene door de nieuwe school onder de inl. bevolking te verwachten deining melding gemaakt.

„Van Inlandsche zijde moest al meer dan eens aangedrongen zijn om in het gebrek aan schoolruimte te voorzien. Daar kan, zooals het schijnt, niet aan voldaan worden. Wordt er nu wel subsidie verleend aan de zending, dan erkent de regeering de behoefte. Maar daardoor wordt de bevolking, die onderwijs verlangt, gedupeerd.

„Zijn de berichten waar, dan zal de Christelijke Hollandsch-Javaansche school 1 Februari a.s. geopend worden."

De „Java-Bode" meldt:

„De gouverneur-generaal wenscht te breken met de gewoonte om het eervol ontslag uit 's lands dienst aan ambtenaren op verzoek te verleenen aan het begin of in den loop eener maand, omdat daardoor in vele gevallen de bezoldiging over nagenoeg een geheele maand feitelijk cadeau wordt gedaan of anders niet evenredig is met de in dat tijdperk bewezen geringe diensten.

„Naar wij vernemen, heeft de gouvernements-secretaris het volgende rondschrijven gericht tot de hoofden van algemeen bestuur:

„Tot voor kort was het gebruikelijk, het eervol ontslag van hen, die 's lands dienst wenschten te verlaten, op hun verzoek met een datum aan het begin of in den loop eener maand te doen ingaan.

„Deze handelwijze leidde er toe, dat de ontslagenen over bedoelde maand eene bezoldiging genoten, niet evenredig aan de veelal zeer geringe diensten, door hen in dat tijdperk bewezen, terwijl zij zelfs in vele gevallen de bezoldiging over nagenoeg eene geheele maand feitelijk ten geschenke ontvingen.

„Heeft de gouverneur-generaal blijkens mijn tot den raad van directeuren gericht schrijven van 12 dezer No. 3101 het denkbeeld aanhangig gemaakt om aan dit gebruik een einde te maken, ten aanzien van hen, die na slechts korten diensttijd ontslag vragen, behoeft, naar het inzien van den Landvoogd, met het aanvaarden van eene andere gedragslijn op verwezenlijking van dat denkbeeld niet te worden gewacht en Zijne Excellentie heeft dan ook reeds enkele malen geweigerd aan zulke aanvragers ontslag uit 's Lands dienst te verleenen vóór de beëindiging hunner werkzaamheden in de maand van hun ontslag.

„Als algemeene gedragslijn wenscht de gouverneur-generaal te zien aangenomen, dat de uit Nederland uitgezonden ambtenaren, die 's lands dienst willen verlaten voor het verstrijken van den termijn, waarvoor zij uitgezonden zijn, enkel ontslag bekomen met ingang van het einde eener maand, terwijl wat de hier te lande aangenomen ambtenaren betreft, die na enkele jaren dienst ontslag vragen, elk geval op zich zelf zal zijn te beoordeelen.

„In aansluiting daarmede kunnen we nog mededeelen, dat omtrent het denkbeeld om dezen maatregel algemeen te doen gelden, eerst een beslissing zal worden genomen na raadpleging van den raad van directeuren."

In hetzelfde blad van 22 Dec. j.l. lezen wij:

„Gistermiddag is te Priok aangekomen „de Ternate", op welk schip blijkens een uit Padang door ons ontvangen telegram relletjes zouden zijn voorgevallen onder de zich daar aan boord bevindende marine-matrozen, bestemd voor het Nederlandsche eskader in Ned.-Indië.

Hedenmorgen gingen we op kondschap uit. Aan boord van „de Ternate" bevond zich juist een commissie van zee-officieren ter onderzoek van de zaak. De uitslag van dit onderzoek kan natuurlijk nog niet bekend worden gemaakt. Eerst moet de schout-bij-nacht op de hoogte worden gebracht.

We vernamen echter het volgende, hoewel de ons verstrekte inlichtingen ons niet geheel en al bevredigd hebben, wat de volledigheid betreft.

Aan boord bevonden zich 70 marine-schepelingen, die onder geleide van den luitenant ter zee der 2de klasse Visman naar Indië werden overgebracht.

De heer Visman kreeg op reis ongelukkigerwijze een stuk van een pennemes in een zijner oogen, waarvan

hij zeer veel last ondervond, zoodat hij het commando over die 70 man grootendeels moest overlaten aan den schipper, de benaming voor wat wij in het leger zouden noemen, den adjudant-onderofficier.

Met dezen schipper nu moeten de matrozen minder goed overweg hebben gekund.

Luitenant Visman moet bijzonder gezien zijn geweest bij de matrozen, doch dit moet — volgens onzen zegsman — niet het geval zijn geweest met den schipper.

Verschillende door dezen laatste, o. a. 's nachts gegeven opdrachten, vielen niet in den smaak en werden met tegenzin en tenslotte heelemaal niet meer uitgevoerd. Op een gegeven moment ,,verdomden'' de matrozen het doodeenvoudig.

Een formeele dienstweigering van eenige matrozen had plaats, onmiddellijk na het vertrek van ,,de Ternate'' uit Sabang.

Vóór dien tijd had niet iets bepaald bijzonders plaats gehad, behalve dan dat de matrozen den weg hadden weten te vinden naar eenige kisten bier onder de lading in het voorruim en daarvan een 400-tal flesschen hadden ,,klein'' gemaakt. Bepaalde relletjes waren evenwel nog niet voorgekomen.

Doch, zooals gezegd, direct na het vertrek uit Sabang nam een gedeelte der marine-matrozen een absoluut weigerachtige houding aan ten opzichte van hun door den schipper gegeven bevelen.

Een kwartiermeester (rang boven bootsman), die voor een der belhamers werd aangezien, werd gestraft en opgesloten. Deze rukte zich de strepen van zijn mouw en moet gezegd hebben: dan degradeer ik me nog liever zelf. Omdat nog een tiental andere matrozen een onwelwillende houding aannamen, — het is evenwel absoluut niet tot handtastelijkheden gekomen — besloot de kapitein naar Sabang terug te stoomen. Daar lag het flottieljevaartuig ,,Serdang'', dat ter assistentie werd aangeroepen.

De kwartiermeester en de 10 matrozen werden op de ,,Serdang'' overgebracht en ,,de Ternate'' hervatte zijn reis naar Padang, geconvoyeerd door de ,,Serdang''.

Gedurende de reis naar Padang had verder niets bijzonders plaats, de maatregel was derhalve afdoende geweest.

Te Padang werden de kwartiermeester en de 10 matrozen, geboeid en ieder met een matroos met een geladen geweer naast zich, overgebracht langs de kade naar het pantserschip ,,de Ruyter''.

Voordat ,,de Ternate'' zijn reis naar Priok vervolgde, werden nog drie matrozen (niet geboeid) naar de ,,de Ruyter'' overgebracht.

Tusschen Padang en Priok viel verder niets bijzonders voor onder de aan boord gebleven 56 marine-matrozen, die na aankomst te Priok onmiddellijk over de oorlogsschepen verdeeld werden.''

Algemeene vergadering N.I.O.G.

Den 20sten Dec. had te Weltevreden de 22ste algemeene vergadering van het N. I. O. G. plaats. De opkomst was groot; de heer Schotman hield een openingsrede, waarna besproken werd de principieele kwestie of het onderwijs gemeente- dan wel gouvernements-zorg zal zijn. De heer Koster van Soerabaja was voor gemeentezorg onder waarborgen, de heer Jansen van Malang voor gouvernementszorg. Er zal een voorloopig plan van actie worden opgemaakt, dat aan de goedkeuring der leden zal worden onderworpen. Verder werd besloten om stappen te doen bij alle vereenigingen op onderwijsgebied in Indië om het volgend jaar tot een algemeen Indisch onderwijscongres te komen.

Den volgenden dag heeft de algemeene vergadering nog besloten om bij de behandeling van de begrooting het aandeel der afdeelingskassen terug te brengen van 1/4 op 1/8, terwijl de reis- en verblijfkosten van de algevaardigden als vroeger uit de algemeene kas worden betaald.

Daarna werd de geheele begrooting aangenomen.

Voorts werd aangenomen een amendement van Solo, luidende: De contributieregeling wordt voor 1917 en 1918 vastgesteld op 2/3 procent met een maximum van 40 gulden 's jaars. De stemmen staakten over een voorstel van Soerabaja, om een nieuwe contributieregeling te laten ontwerpen. Het hoofdbestuur zal het voorstel aan een referendum onderworpen, evenals een voorstel tot instelling van een m. u. l. o. en v. i. c.-commissie.

Verder werden hoofdzakelijk interne aangelegenheden behandeld. Een massa voorstellen zijn wegens gebrek aan tijd niet in behandeling gekomen.

Atjeh.

Het ,,Nbld. van Atjeh'' meldt, dat te Koeta Radja, als gevolg van het werken van eenige jeugdige Atjehers, die te Fort de Kock en Bandoeng hunne opleiding ontvingen, de ,,Vereeniging Atjeh'' werd opgericht, welke zich ten doel stelt ,,wijziging te brengen in die oude adatgebruiken, welke remmend werken op een gezonde ontwikkeling van land en volk, het bevorderen verder van school- en godsdienstig onderricht, het verleenen van finantieele hulp in studie aan onvermogende Atjehers van goeden aanleg en ten slotte als integreerend deel van het eerstgenoemde doel, de opheffing der Atjehsche vrouw van het lage standpunt van ontwikkeling, waarop zij door de plaats, welke zij volgens de oude adat in de Atjehsche maatschappij inneemt, is gezet''.

Bij hare oprichting telde de Vereeniging reeds 198 leden. De leden moeten zich verbinden door zelf voor te gaan, zonder opdringerigheid, doch door het bezadigd energiek volhouden, elk in hun eigen kring te werken als pioniers.

Assistent vermoord.

Er is ons indertijd geseind, dat de assistent Lau door een Javaanschen koeli is vermoord. Wij lezen nu in de ,,Deli Crt.'' van 22 Dec.:

Weer werden we opgeschrikt door het bericht van een moord op een assistent. De heer H. Lau, een jonge man, nog niet lang geleden uit Europa aangekomen als assistent op de onderneming ,,Soengei Rampah'', viel als zooveelste slachtoffer van zijn beroep.

Het schijnt, dat weer de klap de oorzaak is geworden van een ramp, en, zooals wij de zaak hoorden uitleggen, een vrij ongemotiveerde klap.

De heer Lau kwam gistermorgen omstreeks tien uur bij een Javaanschen tapkoelie, die bezig was met tappen, doch de latex inplaats van in den cup op den grond liet vloeien. Hij gaf den koelie last, den cup anders te plaatsen. Deze probeerde dat wel, doch zonder resultaat. De heer Lau, boos geworden, probeerde het nu zelf, doch ook hij was niet gelukkiger. Echter gelastte hij den Javaan toch te doen, wat hemzelf niet gelukte en toen het niet ging, werd de assistent blijkbaar zoo opgewonden, dat hij een bamboe-cupstok uit den grond trok en hiermede den koelie twee slagen gaf, een op den linkerarm en een op het hoofd.

De Javaan trok onmiddellijk zijn piso-blati en stak den assistent daarmede in den hals. Een worsteling ontstond. De heer Lau wist zich los te rukken en 50 à 60 meter te vluchten; hij draaide zich echter plotseling om, waarschijnlijk inziende, dat de hem op de hielen zittende koelie hem op die manier nog wel zou krijgen en blijkbaar met de bedoeling hem het wapen te ontrukken.

Voor hij het echter wist, kreeg hij een tweeden por in de borst, waardoor de longen aangetast werden. Daarop zonk hij ineen.

Een van de in de nabijheid werkende tapkoelies snelde naar den manager, die geen tien minuten later op de plaats van het gebeurde kwam, echter slechts om het lijk van den heer Lau te vinden.

Van andere zijde hooren we nog, dat den heer Lau zeven steken zijn toegebracht, waarvan één den halsslagader doorsneed.

De dokter djawa Oetara, van de onderneming ,,Ramboetan'', verrichtte de lijkschouwing, en constateerde, dat waarschijnlijk de eerste steek reeds doodelijk was.

Om zes uur gistermiddag had de begrafenis van het slachtoffer plaats.

Het schijnt, dat de heer Lau meermalen provoceerend is opgetreden tegenover de werklieden, zoodat hij zelfs al eens gewaarschuwd was door de arbeidsinspectie. Hij was, gelijk gezegd, nog niet lang in het land, ongehuwd, doch verloofd.

De moordenaar is gearresteerd.

Alweer een aanslag.

Wij lezen in de ,,Sum. Post' van 26 December:

Op de onderneming ,,Serbangan'' moesten eenige koelies een mijnwormkuur ondergaan. Zooals gewoonlijk, werd hun het eten verboden, in plaats waarvan driemaal daags een kwalijke medicijn werd toegediend. Daartoe kwamen van het Catharinahospitaal te Tanah-Radja dr. Weiss en de hospitaal-assistent Van der Meijden.

Zoo ook op 20 dezer. Zij vonden de koelies gehurkt op den grond, wachtend op de obat. Van der Meijden ging de rij langs en gaf elk een lik uit de pan. Een der koelies weigerde. Hij vond den smaak blijkbaar zoo allerafschuwelijkst, dat hij liever dan te slikken de risico van te sneven op zich nam.

Van der Meijden liep door. Aanstonds, bij de tweede ronde, zou de koelie wel tot andere gedachten gekomen zijn. Maar bij den volgenden tocht langs de rij bleek de koelie nog even halsstarrig als te voren. Hij schudde het hoofd en klemde de breede lippen opeen. Tida maoe!

Toen werd Van der Meijden boos en gaf den eigenwijzen koelie een klap met de vlakke hand. De gevolgen van deze ondoordachte handelwijze bleven niet uit. Als een veer rees de Javaan omhoog, trok een mes, stak het in den linkerschouder van den assistent en ging er toen van door.

Dr. Weiss, het ontstane tumult hoorende, snelde toe en wist door dichtknijping van de wonde een ernstig bloedverlies te voorkomen. Van der Meijden, na voorloopig verbonden te zijn, werd per onmiddellijk gerequireerde auto naar het Catharinahospitaal vervoerd en daar ter verpleging opgenomen.

De politie, telefonisch met het gebeurde in kennis gesteld, behoefde haar diensten niet te verleenen. De koelie had zichzelf reeds aangemeld bij den politiepost van Serbangan. Hij verklaarde het mes van een zijner kawans te hebben geleend.

(Het blijkt dus, dat op deze onderneming het verbod tot het dragen van steekwapens nog niet is ingevoerd. Hoe lang zullen wij deze klacht nog moeten herhalen? En hoe dikwijls zullen koelies nog in de gelegenheid zijn om hun woede of wat dan ook op deze wijze te koelen? Men is wel bijzonder hardleersch ten deze. Angstig en gevaarlijk hardleersch. En ook ten aanzien van het uitdeelen van klappen worden helaas nog weinig vorderingen gemaakt.)

De toestand van den heer Van der Meijden is momenteel niet ongunstig, al moet het levensgevaar nog niet geweken zijn. Zooveel is zeker, wanneer dr. Weiss niet dadelijk had kunnen ingrijpen, de assistent wellicht onmiddellijk aan bloedverlies zou zijn overleden.

Dat een ernstige aanval als deze eerst een week na dato tot de pers doordringt, bewijst wel, hoe er op sommige kebons nog ijverig met den doofpot gewerkt wordt. Wij dachten Indië te warm voor dergelijke Westersche en uit den tijd geraakte verstoppingsmiddelen.

Naar de ,,Sum. Post'' uit Langsa verneemt, zal de moordenaar van den treincontroleur Mende op 15 Januari voor den Landraad aldaar terecht staan.

De correspondent van ,,De Locomotief'' veronderstelt, dat de overheid een wenk van het Hooggerechtshof heeft gekregen om de Atjehsche moordenaars niet door den moesapat te doen vonnissen. Men zal zich herinneren, dat zij vroeger meestal vrijgesproken, dan wel lijdende aan vallende ziekten verklaard werden.

Suriname.

In een nummer van *De West*, dat ons laat bereikte, vonden wij een artikel, getiteld: *Opleiding voor den Handel.* Het is een verslag van een toespraak door

den heer *C. A. Verhey*, accountant, voor een vrij talrijk publiek te Paramaribo gehouden.

Van zekere zijde schijnt men in Suriname plannen te koesteren om het handelsonderwijs op deugdelijken grondslag te organiseeren. In verband daarmede heeft men den heer *Verhey* verzocht daarvoor een plan te ontwerpen. Dit plan werd aan een comité voorgelegd en mocht de instemming van de meerderheid wegdragen. „Over hetgeen verder in de vergadering van dat comité gezegd en gesproken is — aldus de heer *Verhey* — kan ik mij vooralsnog in het openbaar niet uitlaten. Laat het U voor heden genoeg zijn te weten, dat met ernst wordt overwogen in Suriname een goede handelsopleiding mogelijk te maken."

* * *

Uit Suriname ontvangen wij een boekje door den heer *E. J. Bartelink* geschreven en getiteld: „*Hoe de tijden veranderen. Herinneringen van een ouden planter*". Paramaribo 1916.

Het boekje is opgedragen aan *Baronesse van Asbeck*, geboren *Kluit*, die het met enkele regels inleidt. Zij spreekt den wensch uit, dat het aangenaam-onderhoudend geschreven boekje zoowel in de kolonie als hier door velen zal gelezen worden. Wij hebben de herinneringen van den ouden planter, die met het jaar 1855 aanvangen, met veel genoegen gelezen. Hier en daar vindt men in het eenvoudige verhaal leuke en guitige opmerkingen, waaruit blijkt, dat de 80-jarige schrijver nog zeer opgewekt en levenslustig is. Zelf zegt hij dan ook in de inleiding, dat hij in het plantersvak den hoogen leeftijd van 80 jaar heeft bereikt met behoud van al zijn krachten zoodat hij op de kleine plantage, die hij thans zijn eigendom mag heeten, zelf de werkzaamheden leidt en dagelijks in het veld is, net als in zijn blankofficiers- of directeursjaren.

„Wat is er veel veranderd met den tijd! De plantages zijn achteruitgegaan. Van vele, die eens bloeiende ondernemingen waren, herinnert men zich niet eens de namen meer. Zij zijn uit den landbouw weggevaagd.

En die er nog zijn, hoe zuinigjes moeten zij het niet aanleggen. Het lot van het personeel is zeer veranderd in ongunstigen zin. Men moest in mijn tijd hard werken, maar had dan ook alles volop. Waar zijn de groote administrateurs-kantoren — waar zijn de groote administrateurs met hunne prachtige, met goud gemonteerde tentbooten, die hen en hun talrijke gasten geregeld naar de plantages brachten?

Waar zijn de koffieschepen, de suikerschepen, de katoenschepen, die onze haven druk bezochten en van de plantages het rijke produkt afhaalden? Alles is veranderd, 't is nu een armoedige boel."

Aldus de schrijver in de Inleiding.

Een groot aantal administrateurs en directeurs van plantages passeeren in de „*Herinneringen*" de revue. Hoewel slechts met enkele trekjes aangeduid, ziet men de personen voor zich leven. En welke vreemde typen soms! De schrijver is dan ook op heel wat plantages werkzaam geweest. Bij het lezen krijgt men den indruk, dat, met den achteruitgang der plantages, het type grand-seigneur in den landbouw zoo goed als verdwenen is.

Uit het hoofdstuk „*Overdaad*" halen wij het volgende aan:

„De heeren directeurs hadden jagers en visschers in vasten dienst, die voor wild, gevogelte, visch, in rijke verscheidenheid zorgden.

Runderen, schapen, varkens werden er gekweekt; een rijk voorziene duivenstil en een uitgebreide kippenren werden gehouden, alles ten behoeve van de tafel. Speenvarkens gebraden of gevuld, varkenscarbonade, lamscoteletten, gebakken zult, rolpens, duiven-, kippen- of garnalenpastei, visch zoo uit zee of stroom gehaald, versch geschoten wild, in alle soorten en vormen van bereiding, prijkten geregeld op het menu. De wel-onderhouden moestuin zorgde voor versche groenten in soorten. Alle directeurs hadden groote (Keulsche) potten vol ingemaakt zuur: Surinaamsche augurken (worden zij nog geplant?) sjalotten, uien, lemmetjes en Surinaamsche mosterd."

Is het wonder dat de oude planter den goeden, ouden tijd betreurt?

„Op *Zeezigt* was er nog iets bizonders. De directeur had er een druivenrank, slingerende over een latwerk van 20 à 25 M. lengte bij 8 M. breedte. Heerlijke muscateldruiven, die onder den verkoelenden adem van den zeewind prachtig bloeiden, lokten begeerige lippen. Als de rank in volle dracht was, dan hingen er wel 2000 groote, door de zon rijp gestoofde trossen."

En te denken dat er aan druiventeelt in Suriname thans zoo goed als niets gedaan wordt!

„De plantagewoningen waren niet zoo poover als thans gestoffeerd. Men had overal kostbare meubelen, overvloed van zilverwerk, koperen vaatwerk, oud porcelein, fijn tafellinnen, enz. Voor net onderhoud van dit alles beschikte men over een groot aantal dienstboden. Op *Zeezigt* zorgde voor het huis van den directeur — die niet gehuwd was — een huishoudster, bijgestaan door niet minder dan acht meiden."

Dat alles was in den slaventijd. Onze ruimte gedoogt niet, meer uit het aardige boekje aan te halen. Even zij nog medegedeeld dat de heer B a r t e l i n k in 1885 een „*Handleiding voor de kakaoplanters*" heeft uitgegeven, die ook in het Engelsch verschenen is, onder den titel: „*The cacaoplanters manual*".

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Japanner Mohamedaan. De *Pembrita Betawi* vernam uit Padang, dat daar een Japanner Islammiet geworden is en zich ook geheel bij de Inlanders heeft aangesloten. Zijn *goeroe* (leermeester) was *Hadji Achmad*, een Sarikat Islammer. Verhaald wordt, dat hij den Mohamedaanschen godsdienst heeft aangenomen, omdat hij in behoeftige omstandigheden verkeerde en nu hoopt van Inlandsche zijde gesteund te worden om in zijn levensonderhoud te voorzien.

Een goede Regeling. Een vader van een schoolgaand kind schrijft 't volgende in de *Darmo Kondo*: Kort geleden ontving ik de volgende circulaire van *Boedi Oetomo*, afdeeling Bangil: *Bekendmaking*: „Zooals de heeren reeds zullen weten, is in de maand September ter hoofdplaats Bangil een afdeeling opgericht van *Boedi Oetomo*, welke nu reeds 80 leden telt. In verband met de oprichting dezer afdeeling, is het verlangen opgekomen, dat wij ten zeerste hopen vervuld te zien, n.m. om een einde te maken aan de strenge, maar noodige toepassing der bepaling tot verwijderen van leerlingen van de H. I.-school, hetgeen de vaders ten zeerste bedroeft. Die verwijdering hield natuurlijk verband met de gebrekkige en onvoldoende kennis van het Nederlandsch bij de schoolkinderen. Er waren er ook, hoewel weinigen, die te dom waren. Dit slechte resultaat moet worden toegeschreven: 1e. aan de luiheid der kinderen; 2e. aan de onvoldoende medewerking van de ouders, die trouwens zelf het Nederlandsch niet verstaan. Het bestuur van *Boedi Oetomo* is nu van oordeel, dat ingegrepen moet worden, opdat het aantal leerlingen, dat verwijderd moet worden of blijven zitten, niet gaandeweg zal toenemen. Het is daarom, dat het bestuur van *Boedi Oetomo* het volgende in overweging geeft: De leerlingen zullen 's middags in één lokaal van de school hun huiswerk verrichten onder toezicht van één of meer onderwijzers van de H.-I. school. De kinderen zullen dan tevens voorbereid worden voor het werk van den volgenden dag. De jongeren kunnen vragen doen aangaande onderwerpen, die zij nog niet begrepen hebben. Een „vraagbaak" zal dan worden ingesteld. Het bestuur maakt zich volstrekt geen illusies, dat hierdoor de toestand zoodanig gewijzigd zal worden, dat er dadelijk geen verwijderingen of achteruitstellingen meer zullen voorkomen, maar de gevallen zullen gelukkig minder worden, en zij, die dan toch de school moeten verlaten, zullen dit dan aan eigen onwil of luiheid te danken hebben. Om spoedig de noodige voorzieningen te kunnen treffen, zijn er kosten te maken, die wij volgenderwijs berekend hebben: voor 1 kind ƒ 1.25, 2 kinderen ƒ 1.50, 3 kinderen ƒ 1.75, 4 kinderen ƒ 2.25, enz. Deze gelden zijn noodig om schrijfbehoeften te koopen, de onderwijzers te betalen en de kas te stijven. Zij, die met deze regeling accoord gaan, worden beschouwd leden van *Boedi Oetomo* te zijn, en behoeven geen contributie te betalen. Spoedig bericht wordt verzocht aan het adres van*Raden Soepandji*, president, of *Mas Hardjowisastro*, secretaris van *Boedi Oetomo* te Bangil opdat reeds de volgende maand een aanvang met deze regeling gemaakt kan worden. Voor kinderen, niet behoorende tot de H. I.-school, en die het Hollandsch wenschen te leeren, kunnen ook aanvragen ingediend worden. Bij voldoende deelneming zal het bestuur van *Boedi Oetomo* trachten ook voor hen een onderwijzer in dienst te nemen. — w. g. Soepandji, president, en Hardjowisastro, secretaris."

De inzender verheugt zich over deze bemoeienis van *Boedi Oetomo*. Terstond na het verschijnen van deze circulaire, zag hij dagelijks de menschen naar den Secretris van *Boedi Oetomo* gaan, teneinde hunne kinderen aan dezen cursus te doen deelnemen. In verband hiermede heeft *Boedi Oetomo* een algemeene vergadering uitgeschreven op Zondag 12 November 1916, om twee onderwijzers aan te wijzen en de leerlingen in te schrijven. Gekozen werden de heeren Soedjaka Adioen Marta, onderwijzer aan de H. I. school, en Nasiroen Wirjosoesastro, candidaat-onderwijzer aan de 2e klasse Inlandsche school. Zooals hierboven reeds is gezegd, zullen deze heeren geen les geven, doch toezicht houden bij het verrichten

van het huiswerk der leerlingen en de „vraagbaak” vormen. Alle ouders van de leerlingen der H.I.school zijn ten zeerste met deze regeling ingenomen, en hopen, dat zij lang mag blijven bestaan en aan het doel beantwoorden.

Orgaan van Boedi Oetomo. De *Sinar Djawa* meldt. dat het hoofdbestuur van *Boedi Oetomo* nu een afzonderlijk orgaan heeft uitgegeven, dat eens in de maand, (den 15den) verschijnt. De kosten zijn ƒ 1.50 's jaars voor de leden en ƒ 2.— voor anderen. Aan het hoofd van dat blad staan, behalve het hoofdbestuur van *Boedi Oetomo*, *Raden Ardiwinata te Djetis*, Djokdja, redacteur, *Raden Soetopo* te Poerworedjo voor de advertenties en *Mas Ngabei Dwidjaswaja* voor de administratie. Deze zaak is aan het hoofdbestuur van Boedi Oetomoe best toevertrouwd, zoo meent de schrijver.

Een nieuwe Christelijke School. Dr. van Andel is, volgens hetzelfde blad, van plan een Christelijke H. I. school te Soerakarta op te richten; hij heeft een stuk grond daarvoor uitgezocht. Twee onderwijzers zullen spoedig uit Holland gezonden worden, want de bedoeling is, medio 1917 met het gebouw gereed te komen.

Zendingsconferentie te Bandoeng. Daar hield genoemde Dr. van Andel, volgens de *Bintang Soerabaja*, een rede over: „*De taak van de Inlandsche Christenen in de verbreiding van het Evangelie*”. Allereerst toonde hij aan de vele voordeelen, verbonden aan de verkondiging van het Evangelie door een Inlandsch Christen, boven die van den Europeeschen zendeling. Het is voor den Europeaan moeilijk om in contact te komen met de Inlandsche bevolking, het taalverschil, de adat, de methode van argumenteeren enz. zijn alle zoovele beletselen daartoe. Bovendien heeft het getuigenis van den Inlandschen Christen voor den Inlander veel meer waarde dan dat van den Europeaan, zoo ook zijn voorbeeld en zijn levenswijze. Daarom is het aanstellen van Inlandsche helpers een daad van het hoogste gewicht. Echter alleen zulke betaalde helpers zullen niets kunnen doen, ook de Inlandsche Christenen zullen een taak in deze moeten hebben. Spreker toonde dit aan met het volgende voorbeeld: Twee menschen hadden elk 125 korrels rijst. De één zaaide 8 korrels uit en won daar 400 korrels mede. zoo deed hij zeven jaren achtereen, telkens van de 8 korrels er 400 terugontvangende, zoodat hij na 7 rijstoogsten een voorraad had van 2870 korrels, ongeveer één katti: nog niet genoeg om één dag zijn gezin te voeden. — De tweede echter zaaide alles, en kreeg daardoor een 50-voudige vermeerdering, zoodat hij 6250 korrels verkreeg, en ook hij zaaide de telkens verkregen oogst opnieuw zeven jaren lang zoodat hij na dien tijd een opbrengst had van 340 millioen pikols rijst, genoeg om een heel land te voeden. Een zendeling met een aantal inlandsche helpers is als de eerste, doch een zendeling, die al de vruchten van zijn arbeid wederom in den arbeid gebruikt is als de tweede. Welke middelen kunnen daartoe aangewend worden? vroeg hij. Allereerst moet het verantwoordelijkheidsbesef meer worden geprikkeld. De verbreiding van het Evangelie moet de taak worden. Maar ook het geestelijk leven der Christen-gemeenten moet meer worden verzorgd, omdat zendingsgeest van het geestelijk leven afhankelijk is. En ten slotte dient aan die Evangelisatie gedreven door de gemeenteleden zelf, leiding te worden gegeven.

Na de pauze kwam ook in behandeling het referaat van den heer D. Crommelin, zendeling leeraar te Modjowarno, getiteld: *Pandita Djawa*. Spreker legde er den nadruk op, dat thans, nu de volken van Java beginnen te ontwaken, ook de Zending met 't oog op de gemeente-inrichting, daarmede rekening dient te houden. Aan de zucht tot vrijheid en zelfstandigheid, welke zich allerwege uit moet de zending ook in haar gemeenten, gehoor geven. En voornamelijk zal daarin voorzien kunnen worden, door de instelling van het ambt: Pandita Djawa. En al zullen de moeilijkheden aan meerdere zelfstandigheid verbonden, niet gering zijn, toch zal de zending deze richting uit moeten, opdat de Inlandsche Christengemeenten meer zich zelf kunnen uitleven, en een groot aandeel zullen kunnen hebben in het beheer en de regeling der kerk.

Taman Kamoelian. Deze vereeniging heeft in haar gebouw op Baliwerti (Soerabaja) een vergadering gehouden om de motie voor *Indië Weerbaar* en de groote meeting van 31 Augustus te bespreken. De inleider, *Tjokrosoedarmo*, beweerde, dat hem de bedoeling der motie niet recht duidelijk was, waarop *Tjokroaminoto*, de voorzitter van het Centrale Bestuur der *Sarikat Islam*, er een uitlegging van gaf. Deze bepaalde zich echter uitsluitend tot deze explicatie, zonder te verklaren, of hij vóór dan wel tegen de motie was. De president van de Kartinischool hield een pleidooi voor de motie, erkennende, dat Nederland zéér veel voor hare koloniën en de belangen der Inlanders deed. Bovengenoemde vereeniging besloot ten slotte adhaesie te betuigen. *(Pewarta Soerabaja)*.

WAT DE CHINEES VERTELT

Indië Weerbaar. In de *Tiong Hoa Wi Sun Po* betoogt een medewerker, dat de liefde voor China bij de Chineezen in Nederl. Indië slechts dun van buiten er op ligt. In het binnenste van hun hart voelen zij zich Nederlandsche onderdanen, welk gevoel bevorderd wordt door het feit, dat zij met Inlanders gelijk gesteld zijn, terwijl de vreemdelingen en alle anderen als *gasten* beschouwd en als zoodanig geëerd worden. Onder de Chineezen, die uit China komen, zijn er velen, die er niet aan denken om naar hun land terug te keeren. In verband met *Indië Weerbaar* zegt hij, dat nu, in dezen tijd van oorlog en onrust, het wenschelijk is om in denken en handelen zoowel bij de Regeering als bij de Inlanders en Chineezen, spoedig tot eensgezindheid te komen, en zulks in ieders eigen belang. Zoo niet, dan zullen alle drie, door eigen schuld, in de grootste moeilijkheden geraken.

Vrouwen-hervorming. In voorname Chineesche kringen is men volgens de *Pewarta Soerabaja*, thans druk doende om een „*Hoedjin Hwee*” op te richten d. w. z. een vrouwen- vereeniging, met het doel aan de vrouwen, behalve meerdere ontwikkeling ook de kennis te geven, hoe zij zich in het gezelschapsleven hebben te gedragen, hoe zij de gasten hebben te ontvangen, alzoo de kunst van recipieeren enz. Verscheidenen onder de vrouwen, hoewel thans in de minderheid, houden zich aan de oude gewoonten vast en willen van alle nieuwigheden niets weten. Vandaar, dat in beschaafde en ontwikkelde gezinnen gehoopt wordt, dat deze vereeniging spoedig tot stand moge komen.

Pasar-Malems. Hetzelfde blad deelt mede, dat vele Chineezen, die op de jaarmarkt te Soerabaja geëxposeerd hebben, daarna naar Malang getogen zijn, om ook daar een Pasar Malem te organiseeren. De leiding hiervan heeft op zich genomen de vereeniging: *Tiong Hwa Hwee Koan*. Deze *Pasar Malem* zou zeven dagen duren. In het laatst van September zou zij geopend worden met knalvuurwerk, muziek en gamelan. In omvang kleiner, zou zij overigens op denzelfden voet gedreven worden als de Soerabajasche. Ook zullen er sportfeesten aan verbonden worden, wajang voorstellingen en andere specifiek Inlandsche vermakelijkheden.

Onkwetsbaarheid-prediking. Dank zij de waakzaamheid van de politie te Soerakarta en de voortvarendheid van den assistent-resident aldaar, is, volgens bovengenoemd blad, een *goeroe* ongevat, *Kiahi Moegohoetomo* geheeten, afkomstig uit de dessa Oetir (Soekohardjo), die zich president noemde van de *Sarikat Oerip*. Na onderzoek is gebleken, dat deze *goeroe* reeds vele leerlingen telde, naar gissing enkele duizenden, waaronder ook Inlandsche ambtenaren. *Moegohoetomo* voornoemd kondigde zijn leerlingen aan, dat de zoon van *Pangeran Ario Mataram*, nu nog slechts 8 jaren oud, aangewezen is om eenmaal de heerschappij te voeren over het geheele eiland Java. Zijne volgelingen beloofde hij onkwetsbaar te zullen maken. De assistent-resident en commissaris van politie deden ten huize van dien *goeroe* een huiszoeking en brachten hem in een auto naar Soerakarta. Voor de rol werd hij gestraft met 20 dagen *krakal*, wegens het houden van vergaderingen zonder vergunning. De zaak behoorde eigenlijk voor den Landraad gebracht te worden. De politie kreeg bericht van het bestaan van nog een anderen *goeroe*, *Kiahi Glegah* geheeten, wonende te Waroe, district Karta Soera. Ook deze goeroe predikte de *kasektian* of *kadigdajan* (onkwetsbaarheid).

Slimme Wonderdokter. Te Solo is, volgens de *Perniagan*, een wonderdokter uit Toeloengagoeng neergestreken, *Tan Tik Sioe* geheeten. Vele menschen komen bij hem om genezen, dan wel om andere redenen geholpen te worden. Maar van hen, die met slechte bedoelingen komen, al behooren zij ook tot de rijken, neemt hij geen notitie, wel van de armen, die met een rein hart tot hem verschijnen. Velen vonden baat bij zijn hulp. Hij werd alom vermaard, zoodat hij ook de attentie van den *Soenan* trok. Deze zond een zijner dienaren naar hem toe, met de mededeeling, dat hij gaarne een kroonprins wenschte te erlangen van de *Kandjeng Ratoe Mas* (de nieuwe Ratoe). De Soenan kreeg schriftelijk tot antwoord, dat Zijne Hoogheid zich ten zeerste had vergist, door te denken, bij een gewoon sterveling de wondermacht Gods aan te treffen. Van Allah alleen toch hangt 't af, of men al dan niet kinderen krijgt. Vermoedelijk heeft de Soenan niet uit eigen beweging die vraag laten doen, maar zaten zijn ambtenaren en vrouwen, gunstelingen er achter om bij den vorst in 't gevlei te komen.

Praatjes. Toen de zaak van *Minami*, den Japanner, die wegens persdeliet vervolgd werd, voor den Raad van Justitie kwam, dacht men algemeen, — alzoo bovengenoemd blad — dat hij vrijgesproken zou worden, uit vrees van de Hollandsche Regeering om met Japan in conflict te komen. Toch heeft de Raad van Justitie te Batavia hem in November jl. tot één jaar veroordeeld, wegens zijn opnieuw geschrijf in de *Pertimbangan*. 't Is daarom goed — alzoo bovengenoemd blad, — om aan dergelijke praatjes betreffende het gouvernement nooit geloof te slaan.

Javaansche Sigaretten-industrie. Meergenoemd blad schrijft, dat in Solo genoeg zuurpruimen zijn, maar toch nog meer strootjes gerookt worden, voornamelijk in de Inlandsche wereld. Die Solosche strootjes of *inlandsche sigaretten*, zooals de N. I. S. M. het deftig officieel uitdrukt, zijn beroemd en worden ook uitgevoerd. Er zijn geweldige stinkstokken onder, nam. de *roko wangèn*, niet door de tabak welke van

goede kwaliteit is, maar door de bijmengsels of goena goena, die alleen bij een zich zelf respecteerenden Inlander van Soerakarta, *Hadiningrat*, in trek is. Behalve die *stinkadores infamos* heeft men ook de non plus ultra *klobots*, zeer gewild bij de hier geboren Europeanen. Om de sigaretten-industrie en natuurlijk zich zelve ook te helpen, heeft de N. I. S. M. een goedkoop, speciaal tarief vastgesteld voor den uitvoer van Grisee naar Solo van *kawong klobot* en *nipa*, per wagonlading à *f* 50.— via Goendih. De sigaretten-industrie werd krachtig ondersteund door wijlen resident Burmaky Lautier, die een kwart eeuw geleden het rooken van *kawoong*-strootjes, waar hij zelf een liefhebber van was, uit zijn vorig gewest Bagelen te Solo in de mode bracht.

Van Vreemde Koloniën.

Bedrogen optimisme.

De gebeurtenissen hebben ditmaal onze verwachtingen geheel teleurgesteld. Toen de verklaring van de centralen, dat zij bereid waren om tot vredesonderhandelingen te komen, door de entente werden afgewezen, dachten wij dat dit toch een begin zou zijn van het loven, bieden en afdingen. De bemoeienis van president Wilson deed ons hieraan nog meer gelooven. Doch ziet, nu is Wilson, die voor de geschiedenis de vredemaker wilde worden, door de aangekondigde verscherping van den duikbootenoorlog, er zelf toe overgegaan de diplomatieke betrekkingen van de Vereenigde Staten met Duitschland te doen afbreken, waardoor de uitgezonden vrededuif als teruggekeerd kan worden beschouwd, en N. Amerika zelf tot oorlogspartij gemaakt is. Veel ruimte voor optimisme blijft er nu niet over.

Wie 't beste hoopt, heeft voedsel voor zijn verlangen te zoeken bij 't verder buiten den oorlog blijven van de enkele staten in Europa, die er nog niet rechtstreeks in betrokken zijn, en van de Zuid-Amerikaansche republieken. Inderdaad hebben deze allen geen lust getoond om in te gaan op Wilson's aansporing om 't voorbeeld van Amerika te volgen, maar zal zelfs de illusie om nog verdere uitbreiding van den oorlog te voorkomen, wel verwezenlijking kunnen vinden.

De D. duikbooten doorsnijden de zee tusschen Europa en Amerika en slaan als een amokmaker in den blinde rond. Schepen onder vijandelijke vlag gaan met tientallen naar de kelder, maar ook schepen, die tot de neutrale rijken behooren, treft dit lot. Zullen de neutralen hiervoor de genoegdoening vinden, die hun waardigheid hen doet eischen? Zal D. zich telkens bereid verklaren tot het geven van schadeloosstelling of althans tot het onderwerpen van de kwestie aan een internationale rechtspraak? En zelfs in dit geval, zullen de neutralen zich dan, bij herhaling van dezelfde feiten, bij de tergende miskenning van hun vlag kunnen blijven neerleggen?

Deze vraag is 't allerpijnlijkst voor Nederland en voor Zwitserland. De verder van 't oorlogsterrein en van de grenzen der oorlogvoerende mogendheden gelegen landen komen door een eventueele vredebreuk in de positie van Portugal, dat wel oorlogspartij is, maar toch eigenlijk buiten den oorlog blijft. 't Land, dat Nederland's en Zwitserland's positie 't meest nabijkomt, Denemarken, zit echter nog niet zoo tusschen hamer en aanbeeld als met ons land 't geval zou wezen. Nederland heeft door zijn ligging en door zijn zeehandel de grootste kans om in moeilijkheden te geraken, en, als 't in den oorlog gemengd mocht worden, heeft 't weer de meeste kansen om inderdaad en zeer spoedig oorlogsterrein te worden. Zelfs Zwitserland verkeert o. i. ten deze in gunstiger omstandigheden, omdat het buiten 't duikbootengevaar staat, en omdat 't bergterrein niet bij voorkeur als oorlogsveld gezocht zal worden.

Tot zekere hoogte ligt er eene geruststelling in dat de vaart op Oost-Indië voorloopig gestaakt moet worden, omdat de Middellandsche Zee ook door duikbooten afgesloten is, en Zuid-Afrika de schepen niet van steenkolen kan voorzien, maar de ondernemingsgeest van den Nederl. handel en van den Nederl. zeeman zal blijven beproeven een weg door 't gevaar heen te vinden, zoo echter niet alleen schip, lading en bemanning maar ook de vrede van ons land in de waagschaal stellende.

Onze regeering weet tot nu toe met kracht en beleid tusschen de klippen door te sturen, zal zij ook de zeevarenden binnen de perken der noodige omzichtigheid weten te houden? Het O. W. bejach zou anders wel eens tot oorlogswee kunnen leiden.

Maar vooral geen zorgen vóór den tijd. Onze regeering heeft een koel hoofd.

Nederlanders van overal.

In de Duitsche stemmen heeft mr. W. J. L. van Es een becijfering gegeven van 't aantal Nederlandsch sprekenden in de wereld. 't Ras neemt aanmoedigend toe, zoowel in Nederland als in Vlaanderen, maar vooral in Zuid-Afrika. Nederland 6.500.000. Westphalen 200.000. Amerika 150.000. Nederl. koloniën 8000. Belgische Vlamingen 4.300.000, Fransche Vlamingen 200.000. Vlamingen in Amerika 50.000. Afrikaners 1.000.000. Met de elders verspreiden komt de schrijver tot ± 12.580.000.

Indien wij Holland weten te behouden, indien Vlaanderen eindelijk de vrijheid verkrijgt, gaat onze stam in N.W. Europa, met zijn daar gevestigd hoofddeel van 11.200.000 zielen een groote toekomst tegemoet. Niet minder Afrika, welks zonen N.-waarts trekken tot aan de Kilimandsjaro. De heer van Es verwacht van dezen oorlog een nauwere verbroedering van allen die tot den Nederlandschen stam behooren, speciaal tusschen de landen aan de Noordzee en Zuid-Afrika.

Turksche studenten.

Door vele D. steden zijn honderden vrijplaatsen beschikbaar gesteld voor Turksche studenten, benevens aanzienlijke geldsommen, ten einde minvermogende, maar begaafde kinderen uit T. in staat te stellen een opleiding te zoeken, in plaats van de gelegenheid, welke hiertoe vroeger in Frankrijk gegeven werd. Dresden alleen stelt bijv. met 20 vrijplaatsen nog 10 duizend Mark beschikbaar.

Turksche vrouwenkleeding verordening.

Onlangs gaf de politiedirectie van Konstantinopel de volgende bepalingen uit:

1. Het is verboden, de Tscharschafs (lange sluiter), en de Jeldirmé (licht bovenkleed) te dragen, samengesteld uit weefsel, dat de onderkleeding laat doorschijnen.
2. De schouderkragen van de Tschareschafs moeten zoo zijn gemaakt, dat 't onmogelijk is daaronder de onbekleede armen te onderscheiden.
3. De lengte van de Tscharschaf en Jeldirmé moeten het been niet zichtbaar laten, zij moeten tot den enkel reiken.
4. De Jeldirmé mag niet zoo zijn gemaakt, dat deze den vorm van 't onderkleed weergeeft.
5. Het hoofd moet zoo zijn omhuld, dat de haren volkomen verborgen blijven.
6. Binnen uiterlijk 14 dagen moeten de Tscharschafs en Jeldirmé, zooals zij thans gedragen worden, afwijkende van de voorafgaande punten, verdwenen zijn.

Minister Aziz Ali.

De voormalige majoor in Turkschen dienst Aziz Ali wordt genoemd als de chef van den generalen staf en minister voor oorlog van den hoofdsherief van Mekka, die, zooals men weet, in opstand is tegen de T. overheersching. 't Is hierdoor bijzonder interessant 't een en ander uit den zeker niet alledaagschen levensloop van Aziz Ali mede te deelen. Hij heeft reeds geruimen tijd een rol vervuld in de Arabische woelingen. Egypter van geboorte, kreeg hij zijn milit. opleiding te Konstantinopel. Tijdens den Turk.-Itl. oorlog in Cyrenaika voerde hij onder 't opperbevel van Enver Bey een commando, maar hiervan maakte hij reeds gebruik om onder zijne officieren anti-T. propaganda te voeren. 't Was wel te verwonderen, dat dit commando hem was toevertrouwd, want voordien had hij in Konstantinopel reeds in dezelfde richting meegewerkt. Hij werd uit Tripolis naar T. teruggezonden, een krijgsraad veroordeelde hem ter dood. Dit verwekte onder zijn aanhangers een groote agitatie, Lord Kitchener sprak ten zijnen gunste, zonder dat dit baten mocht. Maar Enver Bey wist van den Sultan zijn begenadiging te krijgen. Als de schr. van den voor ons liggende levensschets waarheid spreekt, toonde A. A. zich weinig dankbaar, want naar Egypte teruggekeerd, zou hij met verdubbelden ijver aan 't revolutioneeren zijn gegaan, waarbij hij steun vond van de Eng. regeering. Na 't uitbreken van den grooten oorlog stelde hij zich in verbinding met den groot-sherif Hoessein. Bij 't uitbreken van den opstand in Arabië kreeg hij eerst een belangrijk commando, en naar 't schijnt, is hij nu als de militaire leider van de beweging te beschouwen.

Japanners op 't gevechtsveld in Europa.

't Is niet van algemeene bekendheid, dat een vrij groot aantal Japanners behoort tot de combattanten in Vlaanderen. 't Zijn meest J., die zich in Canada hebben aangemeld en daar aangeworven zijn. Volgens 't D. tijdschrift N. O. van 22 Jan '17 ontvangen zij 1.10 dollar p. d. en worden hunne gezinnen bovendien met 20 d. per maand ondersteund.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Indische monstruositeiten.

In ,,Eigen Haard'' van 10 dezer een opstel (met afb.) van den heer S. Kalff over afwijkingen der natuur bij verschillende dieren, welke de oudere geschiedschrijvers (Valentijn e.a.) merkwaardig genoeg vonden om ze in hunne geschriften te vereeuwigen. In den Compagniestijd behoorde n.l. tot de staatsie van een inlandsch hof op Java een kleine diergaarde, die zich van de Europeesche vooral daarin onderscheidde, dat ze in den regel een of andere monstruositeit uit de Indische dierenwereld bezaten.

Dr. van Gorkom's Oost-Indische cultures.

De eerste druk van het standaardwerk: Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs, is nauwelijks eenige jaren geleden gereed gekomen, en nu is reeds een herdruk ervan in bewerking. De uitgever (J. H. de Bussy te Amsterdam) deelt mede, dat aan den tweeden druk nog grooter zorg zal worden besteed dan aan den eersten; ook wordt het aantal afbeeldingen niet onbelangrijk uitgebreid. Het werk zal in afleveringen verschijnen en in drie deelen compleet zijn.

De eerste afl. heeft intusschen reeds het licht gezien. Dr. J. G. van der Stok behandelt het klimaat van Ned.-Indië, terwijl Dr. D. J. Hissink een aanvang maakt met eene beschrijving van den bodem

Alcohol-Enquête.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is verschenen het verslag van den heer Engelenberg, Resident van Banka en Onderh., over een door hem, in regeeringsopdracht, ingesteld onderzoek naar het drankgebruik onder de Inlandsche bevolking op Java en Madoera.

Het verslag bestaat uit drie hoofdstukken, waarin behandeld wordt successievelijk: I. De houding in verschillende rijken en koloniën door volk en regeering tot dusverre aangenomen tegenover het alcoholgebruik. II. De beteekenis van het alcoholgebruik in West-, Midden- en Oost-Java; resultaten van het onderzoek naar de samenstelling der dranken door den Inlander gebruikt; en voorstellen door vertegenwoordigers van verschillende bevolkingsgroepen gedaan ter verbetering van den bestaanden toestand. III. Een resumé van het vermelde in I en II en eene bespreking van reeds genomen maatregelen.

Hoewel de taak van den heer Engelenberg zich bepaalde tot het instellen van een onderzoek, en het

uitbrengen van adviezen hem niet werd opgedragen, schrijft hij toch: „een gebruiksverbod, zooals door eenige voorstellers gewenscht is, lijkt vooralsnog overbodig en ongewenscht".

Verslag Gevangeniswezen.

Bij G. Kolff en Co. te Batavia is verschenen het „Verslag over de hervormingen van het gevangeniswezen wat betreft de jaren 1911 t/m. 1915, bewerkt bij het hoofdbureau van het gevangeniswezen. (Departement van Justitie)".

De mooie foto's welke aan het verslag zijn toegevoegd, hebben hoofdzakelijk betrekking op den door de gevangenen verrichten arbeid.

De nieuwe koelie-ordonnantie.

In een brochure (verschenen bij Scheltema en Holkema te Amsterdam) ontwikkelt Mr. A. F. van Blommestein zijne bezwaren tegen de nieuwe koelie-ordonnantie voor de Oostkust van Sumatra (Ind. St... 1915, No. 421).

J. Dinger. †

In de (Doopsgezinde) Zondagsbode herdenkt ds. H. Britzel den overleden Indischman J a n D i n g e r als kerkelijk persoon. „Hij was", zegt de schrijver, „lid van het kerkbestuur der Indische Kerk en nam in die functie kennis van het voorstel der commissie tot reorganisatie dier kerk, om de Doopsgezinde predikanten uit te sluiten van het dienstwerk in haar, wijl zij geen kinderen doopen. Dit te lezen was voor hem, die inderdaad te Amsterdam Doopsgezind was geworden, genoeg om het plan op te vatten, juist een Doopsgezind predikant in de kolonie geplaatst te krijgen. En als de heer Dinger een plan opvatte, liet hij het niet los. Hieraan had ik het te danken dat ik in 1914 naar Java kwam als bezoekleeraar, om mij in verbinding te stellen met de Doopsgezinden aldaar. En wanneer er thans nog geen Doopsgezind predikant in de kolonie werkzaam is, moet dit vooral aan den oorlog worden toegeschreven". Ook openbaarde zijn Doopsgezindheid zich, naar de schrijver opmerkt, in zijn verdraagzaamheid. „Hierin", zegt ds. Britzel „was hij echt-Doopsgezind, dat hij uitermate liberaal was in zijn helpen. De Sarikat Islam mocht zich in zijn sympathie en steun verheugen en ook de Geref. zending". (N.R.Ct.).

Zendingsliteratuur.

In het Febr. Nr. van het Maanbericht van het Ned. Zendelingsgenootschap een artikel van L. Bodaan over het werk der zending in de Bataklanden. Verder het slot van A. Kruyt's (eveneens overleden) levensbeschrijving van den Javaanschen voorganger Pariman (geboren 25 Nov. 1863, overleden 30 April 1916).

Het Jan. Nr. der „Berichte der Rheinische Missionsgesellschaft" bevat o. a. een artikel van Miss. Nomeyer „Die Erweckungsbeweging auf Nias" en een stukje getiteld: „Der Umschwung auf Mentawei".

Ds. D. K. Wielenga vervolgt in het Febr. Nr. van de Macadoniër zijn historisch-politieke beschouwingen over het eiland Soemba. Schr. behandelt nu het tijdperk van 1873—74 (vervolg). — R. Hamming beschrijft het leven van zendeling L. I. Nommensen, bekend vooral om zijn werk in de Bataklanden.

Ceres.

Het Febr. Nr. van Ceres, het orgaan der studenten aan de Hoogere Landbouwschool te Wageningen, bevat het vervolg van P. L. Mohr's „Het leven van den suikerchemist in Ned.-Indië". Bij de lezing van deze beschouwingen komt men tot de conclusie dat voor den Europeaan den strijd om het bestaan in Indië toch nog altijd heel wat zonniger is dan hier te lande, vooral wat de financieele zijde betreft. Zoo schijnen, in verband hiermede, de belachelijke prijzen op venduties betaald, nog niet tot het verleden te behooren als de heer L. mededeelt, dat bij een verkooping van uitgelezen tijdschriften „van ons leesgezelschap een oude jaargang van den „Prins" voor ƒ 25 ging."

Locale Belangen.

In afl. 10 van den den jaargang van dit 14-daagsch orgaan der Vereeniging voor Locale Belangen het vervolg van „De kiesvereeniging Melajoe te Batavia", door Associator. — In de rubriek Decentraliana wordt het stuk voortgezet handelend over de hygiënische verzorging der drie hoofdplaatsen van Java. (Zie ook afl. 11).

Afl. 11 brengt voorts een critische beschouwing van A. Plate over den gewestelijken raad van Batavia en zijn wegen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 6: Een concurrent, door Plante Wéburé. (Schr. wijst er op dat nu de prijs van de goenizakken voor verpakking van suiker zoo enorm is gestegen, men op het eiland Cuba met een vezelgewas, malva genaamd, uitnemend geslaagde proeven heeft genomen om de goeni (of jute) te vervangen). — De conclusies van het bodemcongres gehouden te Djokja van 24—28 Oct. 1916, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Indische oorlogswinstbelasting. — De jute-industrie van Britsch-Indië in 1915—1916. — Hoeveel stikstof komt er jaarlijks in Suriname met het regenwater op den bodem? door D. S. Huizinga (ontleend aan „West-Indië"). — Behoud van den humus en terrasseering en draineering op berggronden (vervolg). — Malangsche landbouwvereeniging (hierin o. a. mededeelingen van Ir. van Kleeff over de Robusta-koffieplant) — Vereeniging tot bevordering van Landbouw en Nijverheid te Djember (besprekingen over de ontworpen arbeidsregeling voor Banjoewangi). — Uitvoer van Java. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, enz.

Terug naar oude tijden.

Over het reeds telegrafisch gemelde charteren van een zeilschip uit Indië naar Nederland, schrijft het „N. v. d. D. v. N.-I.:

„Binnenkort staat op scheepvaartgebied iets te gebeuren, dat nog nimmer voorkwam. De volgende maand zal met een volle lading van Soerabaja naar Holland vertrekken het eerste Nederlandsch-Indische zeilschip. Het schip — groot 2000 ton — is gedoopt „Albertine Beatrice" en zal als „schipper naast God" krijgen een der oudste kapiteins der K. P. M. De gezagvoerder denkt begin Mei in patria aan te komen, waar hij dan vracht zal zoeken voor deze kolonie. Zoolang de oorlog duurt behoeft de wakkere zeeman niet bang te zijn geen lading te zullen krijgen."

Mr. M. Mees. †

Op den 7den dezer is op den leeftijd van 80 jaren te Eefde bij Zutphen overleden de heer Mr. M. Mees. Tot onze koloniën heeft hij in betrekking gestaan, o. a. door zijn actieve deelneming in de oprichting van de stoomvaartmaatschappijen Rotterdamsche Lloyd, Kon. Paketvaart Maatschappij en Java-China-Japanlijn.

De wijziging der Indische Mijnwet.

Dr. J. Rueb schrijft in het 10 Febr.-Nr. van „De Ingenieur" een artikel, hetwelk eene bestrijding der denkbeelden van den heer Wing Easton inhoudt. Hield de laatste een pleidooi voor particuliere mijnbouwindustrie, (eveneens in de „Ingenieur"). Dr. R. wil van een groote particuliere maatschappij voor de opsporing en ontginning der Indische delfstoffen niets weten. Het zou een volkomen tegenhanger zijn van de oude Oost-Indische Compagnie met haar monopolie voor landbouwproducten, waarnaar wel niemand zal verlangen.

De Waterstaatsingenieur.

In bovengenoemd Nr. van „De Ingenieur" vindt men een beredeneeerde inhoudsopgave van de Nov.-afl. van „De Waterstaatsingenieur"; de volgende titels zijn er aan ontleend. Gaba-gaba als bouwstof, door A. Th. Manusama. — Het rijstvraagstuk in het gouvernement Oostkust van Sumatra. — Een en ander over irrigatiewerken in het gouvernement Atjen en Onderhoorigheden, door J. H. Huizen. — Eenige beschouwingen over de voortstuwende kracht van water, door H. Birket Smith. — Een brochure betreffende den havenaanleg te Makassar. — Beurtbevloeiing in Zuid-Bali en Lombok, door P. L. E. Happé.

Indologenblad.

Het Nr. van 8 dezer opent met een redactioneel woord naar aanleiding der benoeming van Prof. Mr. Carpentier Alting tot President v. h. Hooggerechtshof in Ned. Indië. — Onder het opschrift „Stappen in de goede richting". bespreekt A. Dirks Jr. de bevordering der volksgezondheid in Nederl. Indië. — J.. P. de Kat Angelino vervolgt zijn schetsen uit de Minahassa (met zijn Inlandsche Christenbevolking). Wellicht om grappig te wezen geeft deze jeugdige controleur eene beschrijving van „een soortement burgerlijk huwelijk voor de Inlanders hier". Zijne voorstelling van den bruidegom, even voor de huwelijksvoltrekking, ruimen we een plaatsje in.

De bruidegom is natuurlijk in 't zwart gedost; meestal echter is er geen naam te geven aan het kleedingstuk, want noch gekleede jas, noch rok komen er mede overeen. Van passen is geen sprake; ik stel me voor, dat er in elke kampong een paar exemplaren zijn, waarin dan de geheele mennschelijke bevolking in het huwelijk treedt; als hoofddeksel fungeert de ¾ hooge hoed, die als een kleinood meegedragen wordt. maar in 9 van de 10 gevallen laten ze hem bij het heengaan staan, waarna ze hem verlegen en beschaamd terug komen halen. Boord en front zijn vroeger misschien wit geweest, maar nu geel of blauw getint; soms zit de boord achterste voren en zweeft de das ergens in de buurt van de onderste vestknoop, maar de manchetten en handschoenen geven hun de meeste zorgen. Ze dragen witgaren handschoenen, die na uren werken, eindelijk eenigszins de groote knuisten bedekken, en over de handschoen dragen zij hun ring; de manchetten hangen tot aan hun vingertoppen of soms dragen zij die over de mouwen van hun jas heen; een fijn zakdoekje volmaakt het costuum van den bruidegom.

Tot zoover controleur de Kat Angelino, die misschien lichtelijk overdreven heeft!

Verder vindt men in dit Nr. een overzicht van door Dr. N. Adriani gehouden voordrachten over het animisme van het heidendom als godsdienst (inzonderheid der Toradja's van Midden Celebes) en een bijdrage van M. A. Bouman over het eiland Flores.

Vereeniging „Je Maintiendrai" te Medan.

Deze jeugdige vereeniging op de Oostkust van Sumatra werd geconstitueerd op 2 Aug. 1916 te Medan. Blijkens een thans door haar uitgegeven brochure heeft ze sedert krachtige pogingen in het werk gesteld ter bereiking van het hoofddoel: het maken van propaganda voor de verdediging van Nederlandsch Indië in het algemeen en van de Oostkust van Sumatra in het bijzonder.

Bij het ter perse gaan van het geschrift. vernam het bestuur, dat de Indische Regeering geen blijk heeft gegeven om Sumatra in een plan van verdediging tegen een B.V. op te nemen, maar het vindt daarom aanleiding om te zeggen, dat het werk daardoor pas begint. Je-maintiendrai zal de actie voortzetten tot het doel bereikt is.

Koloniaal Tijdschrift.

De Febr.-afl. opent met een beschouwing van controleur J. W. Meijer Ranneft over „de verwording van het B. B. op Java". — De heer P. H. van der Kemp geeft het slot van zijn bijdrage tot de politieke geschiedenis van het eiland Timor: Hazaart's ontslag en herstel als resident in 1818—1819. — Ger. S. S. J. Ratu Langie schrijft over de bezoldiging bij den Inlandschen bestuursdienst in de Minahassa, welke bij veel te gering acht voor een groep Inlandsche ambtenaren, die door hun zoo dikwerf betoonde aanhankelijkheid aan het Nederl. gouvernement z. i. een beter financieel lot ten volle verdient. — De heer Ch. P. J. Blok vervolgt zijn artikel over de Indische begrooting voor 1917. — Overigens de gewone maandelijksche rubrieken: Verscheidenheden, door H. D. — Kroniek door Tertius — Inlandsche en Chineesche persoverzichten, door A. H. J. G. Walbeehm. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Bibliographie, door C. v. d. V.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:

(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederl.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de wiskunde.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden).

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke werken: Civiel-Ingenieur; Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur); Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken; Opzichter; Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst van het mijnwezen: Ingenieur, Tijdelijk geoloog; Opziener.

Twee boekhouders voor de Banka-tinwinning.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen: Civiel ingenieur; Werktuigkundig ingenieur; Ingenieur voor het signaalwezen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst: Adspirant-ingenieur; Instrumentmaker 1ste en 2de klasse; Commies.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernementsmarine: Derde stuurman; Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.

(Nederl. Staatscourant van 1 Febr. 1917, no. 27.)

Uitzending naar Nederlandsch-Indië van twee boekhouders voor de Banka-tinwinning.

Voor den Indischen dienst worden gevraagd ter plaatsing (naar verkiezing in vasten dan wel in tijdelijken dienst, met een vijfjarig dienstverband) als boekhouder bij de Banka-tinwinning twee boekhouders met ervaring op het gebied van bedrijfsboekhouding, die den leeftijd van 30 jaar nog niet hebben overschreden en in het bezit zijn van een diploma boekhouden.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting ten bedrage van f 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië in de tweede klasse, ook voor het wettig gezin, dan wel in de eerste klasse indien de uit te zenden persoon in het bezit is van een diploma M. O.;

c. indien de uit te zenden boekhouder gehuwd is, uitkeering van het bedrag van één maand ambtsbezoldiging en wel, voor zooveel den voor vasten dienst te bestemmen boekhouder betreft, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, en, voor zooveel den voor tijdelijken dienst te bestemmen boekhouder betreft, als verhooging van de onder a. bedoelde tegemoetkoming;

d. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands;

e. voor den voor tijdelijken dienst uit te zenden boekhouder:

1o. binnen een jaar na ontheffing van de tewerkstelling — tenzij deze ontheffing medebrengt de verplichting om gelden terug te storten — recht op overtocht naar Nederland, op denzelfden voet als omschreven onder b;

2o. na afloop van het vijfjarig dienstverband eene tegemoetkoming van f 2000 (twee duizend gulden);

3o. binnen- of buitenlandsch verlof in geval van ziekte niet door eigen toedoen ontstaan, voor den duur van uiterlijk een jaar, indien het dienstverband nog ten minste een jaar zou moeten duren, met bepaling dat deze verloftijd niet in mindering komt van den duur van dit verband, onder genot van eene verlofsbezoldiging van f 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands of na drie jaar dienst van f 165 's maands en eventueel van vrijen overtocht heen en terug naar Nederland op den voet als omschreven onder b;

4o. wachtgeld tot de helft van de laatst genoten bezolding gedurende een half jaar, indien wegens lichamelijke ongeschiktheid de tijdelijke betrekking niet meer naar behooren kan worden waargenomen (ter beoordeeling van de Regeering).

De bezoldiging bedraagt f 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van f 50 (vijftig gulden) 's maands elk, zoodat zal worden bereikt een maximumbezoldiging van f 400 (vierhonderd gulden) 's maands. Voorts wordt genoten vrije woning, of, bij gemis daarvan, eene vergoeding voor huishuur van f 35 (vijf en dertig gulden) 's maands, alsmede vrije geneeskundige behandeling.

De uit te zenden boekhouders worden, vóór hun vertrek, onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of zij lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich, vóór 15 Februari 1917, bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijk Personeel) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van:

1o. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2o. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, of zij al dan niet zijn gehuwd, het aantal en den leeftijd hunner kinderen, zoomede of zij voor vasten dan wel tijdelijken dienst wenschen te worden uitgezonden.

(Nederlandsche Staatscourant van 23 Januari 1917 No. 19).

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op *Woensdag 28 Februari 1917*, in het gebouw *Laan van Meerdervoort 187*, 's avonds 8 uur.

Punten van behandeling:

1. Jaarverslag over 1916.
2. Rekening en Verantwoording over 1916.
3. Overlegging van het Proces-Verbaal der commissie van verificatie.
4. Begrooting over 1917.
5. Verkiezing van 4 leden voor het bestuur, periodieke aftreding van de H.H. R. Zuijderhoff, L. A. Bakhuis en Mevrouw E. Th. Nijenhuis—van Beusekom en vacature wijlen Mej. A. J. van Loghem.
6. Verkiezing van een afgevaardigde en reserve voor de Algemeene Vergadering van het hoofdbestuur.
7. Verkiezing van een verificatie-commissie.
8. Opmaken van eene candidatenlijst voor 2 leden van het hoofdbestuur, periodieke aftreding van den heer R. Zuijderhoff en Mevrouw M. ten Bosch—Bosscher.
9. Voorstellen ter behandeling op de algemeene vergadering van het hoofdbestuur.
10. Rondvraag.

De Secretaris, J. A. SOETENS.

Van de Afdeeling Leiden:

JAARLIJKSCHE ALGEM. VERGADERING op *Zaterdag 24 Februari*, 's nam. te 4 ure, in het *Nutsgebouw (Steenschuur)*.

Punten van behandeling:

a. Jaarverslag over 1916.
b. Rekening en Verantwoording over 1916.
c. Verkiezing van twee Bestuursleden in verband met de periodieke aftreding van de Heeren Van Hamel en Heeres.
d. Het opmaken van een candidatenlijst voor de voor de Afdeeling openvallende plaats in het Hoofdbestuur door het periodiek aftreden van het lid Scheuer.
e. Verkiezing van afgevaardigden en plaatsvervangende afgevaardigden ter Algemeene Vergadering der Vereeniging.
f. Rondvraag.

Namens het Bestuur,

De Secretaris, Mr. ED. RIJKE.

De Redactie van het Tijdschrift „*Nederlandsch-Indië. Oud en Nieuw*", noodigt uit tot *bezichtiging* van de door haar georganiseerde *Tentoonstelling van Foto's van Balineesche Volkstypen en Landschappen*, door Dr. G. Krause, opgeluisterd door *Balineesche Kunstvoorwerpen* uit particulier bezit, in het *Gebouw van de Maatschappij „Arti et Amicitiæ", Rokin 112, Amsterdam*. Opening Woensdag 14 Februari a.s. half drie. Duur: 14—29 Febr. van 10—4 uur.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

In Memoriam.

Professor Ch. A. VAN OPHUIJSEN.

Den 15den Februari j.l. overleed te *Leiden*, in den ouderdom van 62 jaar, de heer *Prof. Ch. A. van Ophuijsen*, in leven Officier in de Orde van Oranje-Nassau en hoogleeraar aan de Rijks-Universiteit.

De overledene had vóór zijn optreden als hoogleeraar achtereenvolgens verschillende rangen bij het Inlandsch Onderwijs doorloopen. Hij was o. a. directeur van de Kweekschool voor Inlandsche onderwijzers te *Fort de Kock* en vervolgens inspecteur bij het Inlandsch Onderwijs te *Padang*. In 1904 werd hij benoemd tot hoogleeraar in de Maleische taal- en letterkunde en in de verdere talen van den O.-I. Archipel.

Het hoogleeraarsambt werd door hem aanvaard op den 18den Mei 1904 met een rede over „*het Maleische volksdicht*”.

Ook voor de Vereeniging „*Oost en West*” is zijn heengaan een groot verlies, want de ontslapene was een zeer werkzaam lid van de *Studie-Commissie* dezer vereeniging, waarin hij, als goed kenner van de Bataks en de Maleiers van Sumatra, zeer gemist zal worden. Zijn nagedachtenis zal bij ons steeds in eere blijven.

E. F. GROOSS,
Secretaris van de Studie-Commissie der Vereeniging „Oost en West”.

Aan het *Alg. Hbld.* van 19 dezer ontleenen wij:

Op de begraafplaats aan de Groene Steeg te Leiden had hedenmiddag de teraardebestelling plaats van het stoffelijk overschot van prof. Ch. A. van Ophuijsen, in leven hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit alhier. Een groote schare volgde de baar, die met een schat van bloemen en kransen was bedekt. Wij zagen velen uit academische kringen om de groeve, waaronder den secretaris van het college van curatoren der Hoogeschool, mr. J. E. Boddaert, den rector magnificus prof. mr. C. van Vollenhoven, den voorzitter der Literaire faculteit, prof. dr. P. J. Blok, prof. dr. C. Snouck Hurgronje en tal van andere hoogleeraren van deze en andere universiteiten. Voorts waren vertegenwoordigd het L. S. C., de Bond van Leidsche Studenten en de Vereen. v. Vrouwelijke Studenten, verder bestuur en leden van corporaties, waarin de overledene zitting had, zooals o. a. het Instituut voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde, het Bataksch Instituut, de Maatschappij der Ned. Letterkunde, enz.

Volgens den wensch der familie werd aan het graf uitsluitend gesproken namens den academischen senaat door den rector magnificus, prof. mr. C. van Vollenhoven. Deze bracht in herinnering, welk een liefde voor het inlandsch onderwijs prof. van Ophuijsen bezat, hoe voor hem de taal van zijn Bataks, Lampongers en Maleiers samenviel met hun geheele volksleven, en welk een schat van materiaal hij dientengevolge had bijeengebracht. Door zijn voortdurend worstelen met een slechte gezondheid en door de zorgvuldige moeite, die prof. van Ophuijsen zich voor elk zijner talrijke colleges gaf, heeft de bewerking van dit materiaal niet zóó kunnen vorderen als de overledene bij zijn ambtsaanvaarding moet hebben gehoopt. Maar het mag zijn vrienden tot troost zijn, dat het werken voor de studenten, waarbij hij putte uit zijn overvloed, zijn vreugde is geweest en dat zijn wetenschappelijke zin geen betere bevrediging had kunnen vinden dan in wat zijn ambt te Leiden hem heeft gegeven. Zijn ambtgenooten zijn hem dankbaar voor wat hij gegeven heeft aan de universiteit en aan hen, aldus besloot spr.

De oudste zoon, de heer J. H. W. van Ophuijsen, arts te 's-Gravenhage, dankte voor de bewezen eer.

Herdenking van het 250-jarig bezit van de Kolonie Suriname.

Maandag 26 Februari a.s. zal eene LEZING — met lichtbeelden — worden gehouden in de *Oranje Societeit, Prins Hendrikplein*, voor de leden der Vereeniging „*Oost en West*”, met introducées, aanv. 8 uur 's avonds.

Onderwerp:

1o. *De verovering van Suriname voor 250 jaar*, door F. E. baron Mulert, gep. Kapt. ter zee;

2o. *De kolonisatie van Guyana*, door F. Oudschans Dentz, Administrateur van het Mil. Hospitaal, Paramaribo.

Toegangsbewijzen zijn van af Maandag 19 Febr. verkrijgbaar Laan van Meerdervoort 187 en bij „Boeatan”, Heulstraat 19.

Aan eerstgenoemd adres kunnen zij ook schriftelijk worden aangevraagd.

Persoverzicht.

In „Het Vaderland” van 16 dezer lezen wij:

Japan en de verdediging van Indië.

Voor de leden van de „*Vaderlandsche Club*” hield de heer P. A. Roeper Bosch te 's-Gravenhage dezer dagen een lezing over bovengenoemd onderwerp.

De vergadering werd voorgezeten door mr. dr. C. F. Schoch.

De heer Roeper Bosch, die geruimen tijd in Japan woonachtig is geweest, besprak de verschillende gezichtspunten, waartoe onze verbonden als koloniale mogendheid in Oost-Azië tegenover Japan aanleiding geven. In het bijzonder wees hij er daarbij op, dat een goed en rustig inzicht in de toestanden en opvattingen, welke in Japan heerschen, voor de bepaling van onze staatkunde onmisbaar is.

Achtereenvolgens kwamen de verschillende mogelijkheden ter sprake, waaruit moeilijkheden tusschen de beide mogendheden zouden kunnen voortvloeien. Behalve natuurlijk het theoretische geval, dat Nederland zich in den wereldoorlog zou scharen aan de zijde tegenover Japan, moet gerekend worden met het belang, dat voor Japan gelegen is in de neutraliteit van Nederlandsch-Indië, ook bij eventueele latere conflicten in 't gebied der Stille Zuidzee. Evenals het moederland in Europa moeten de koloniën in Azië aan de verschillende mogendheden een waarborg geven, dat de gewapende neutraliteit naar alle zijden zal en kan gehandhaafd worden. Bieden wij daarvan de zekerheid, dan kunnen wij ons hierdoor ontslaan van de zorg, dat eventueel Japan, of welke mogendheid ook, uit vrees dat een andere macht haar vóór zou zijn, stappen tegen het Nederl.-Indische gebied mocht willen ondernemen.

Nederland schaffe zich dus ook onverwijld de noodige middelen aan om bij elk conflict in het Oosten de neutraliteit van het Indische territoir en watergebied onbetwist te kunnen handhaven.

Spreekt men duidelijk uit deze middelen, tegen welke partij ook te zullen gebruiken, zoo behoeft men niet te vreezen, dat Japan dan nog ons uit dezen hoofde zou aanvallen; Japan zal het door Duitschland in België gegeven voorbeeld niet navolgen.

Voorts besprak spr. de mogelijkheid van het Japansche expansionisme. Hij waarschuwt er tegen, dit voor Indië zeer dreigend te achten. De belangen, welke Japan bij Indië heeft, zijn niet groot, want Indië komt noch voor landverhuizing, noch voor het betrekken van de door Japan benoodigde voedings- en grondstoffen in aanmerking en reeds thans kan de Japansche industrie daarheen vrijelijk exporteeren.

Spr. betoogde verder, dat Japan veel grooter belangen heeft in China dan in onze Oost en dat het van Japan een domheid zou zijn, wanneer het zijn economische en militaire kracht door de verovering van Insulinde zou versnipperen. Spr. meende dan ook te kunnen verzekeren, dat onder het grootste gedeelte van het Japansche volk en onder de verantwoordelijke personen aan expansionisme tegenover Ned.-Indië niet in ernst wordt gedacht.

Wel moet men rekenen met de mogelijkheid, dat sommige heethoofden in Japan er geleidelijk in zouden slagen, de openbare meening tegen onze koloniën te keeren. Mochten zulke onruststokers, die thans nog slechts bij uitzondering Indië als terrein voor de Japansche activiteit aanbevelen, eens meer aanhang krijgen, dan zou dit voor Nederland kwade gevolgen kunnen hebben.

Het voornaamste middel hiertegen zag spr. evenwel niet in een bewapeningswedstrijd met Japan. Meer heil verwacht hij, indien over en weer gezorgd wordt, dat de landen elkander beter leeren verstaan en geen verkeerde begrippen omtrent elkanders bedoelingen in de publieke opinie doordringen. Op het oogenblik wordt in Japan niet ernstig aan Ned.-Indië gedacht, maar een man als de journalist Takekoshi kan daar de grofste verzinsels over ons verkondigen, zonder dat iemand deze gedocumenteerd en geregeld tegenspreekt. Dat Nederland ook in Indië eene bij uitstek pacifistische en slechts defensieve politiek wil voe-

ren weten wij wel, maar daarom kunnen ook onze bewapeningsplannen elders nog wel achterdocht wekken, indien de wederkeerige kennis tusschen de twee natiën zoo gering blijft. Het Japansche volk is voor zulke verdachtmakingen nogal gevoelig en is het eenmaal op die baan, dan heeft men misschien juist datgene uitgelokt, wat men voorkomen wil.

Spr. raadt dan ook vóór alles zijn landgenooten aan, de hoofden koel te houden en niet aan een sensatiestemming toe te geven. Men ziet in Europa waartoe geagiteerde angst en wederkeerig wantrouwen leiden kunnen.

Spr. zou wenschen, dat onze, vooral ook onze Indische pers zich matigde, en een goede verstandhouding met Japan bevordert, in plaats van een klove te doen ontstaan. Japan moge andere oorlogen gevoerd hebben, het had daarvoor veel meer voor de hand liggende redenen, en wij behoeven wijsheid niet zonder meer aan te nemen, dat het ook plannen tegen ons smeedt. Oorlogszuchtig is Japan eigenlijk niet. De Vereenigde Staten hebben in den laatsten tijd veel bereikt, om den geest van wantrouwen en wrijvingen met Japan op te heffen, door de onderlinge kennis tusschen de beide landen te bevorderen, waartoe ook een Amerikaansche vereeniging en Amerikaansche journalisten in Japan hebben bijgedragen.

Spr. juichte het toe, dat men op alle kansen voorbereid zij: zijn betoog richt zich geenszins tegen de plannen ter verdediging van onze Oost, als zoodanig. Deze tijden vragen vooral om daden, meer dan om plannen. Als een van de meest voor de hand liggende daden beveelt spr. aan de bevordering van een *Nederlandsch-Japansche Toenaderingsvereeniging* en verdere maatregelen, die voeren tot een betere verstandhouding tusschen de beide volkeren, tot een nauwkeuriger begrijpen van elkanders ontwikkeling en staatkunde. In dit opzicht kunnen zij, die bij de belangen van Ned.-Indië betrokken zijn, door practische maatregelen véél nut stichten.

* * *

Hetzelfde blad schrijft in zijn tweede Avondnummer van 20 dezer:

Japanners in Indië.

In het *Soer. Hbl.* vinden we belangrijke mededeelingen over „Japanners in Indië" en wel bepaaldelijk over die Japanners in onze Oost, die tot de partij in Japan behooren, welke de bekende Zuidzee-aspiraties heeft. Waartoe, naar het blad meldt, de groote meerderheid der in onze kolonie gevestigde Japanners te rekenen valt.

Als een staaltje hoe deze voor hun vaderland werkende Japanners in aanzien staan, wordt gewezen op den invloed van een met T. aangeduiden Japanner, die te Soerabaja een kleine toko heeft, waarin maar weinig omgaat. Diens invloed bij 's mans landgenooten zou in omgekeerde verhouding staan tot de beteekenis van zijn toko. Tijdens het verblijf op Java van het Japansche gezelschap, vooraanstaande mannen op verschillend gebied, ontving genoemde T. het bezoek van baron Sjimatsoe en andere voorname leden van dat gezelschap. Hij was de eenige Japanner in Indië, die bij gelegenheid van de officieele erkenning van den Japanschen kroonprins een onderscheiding van zijn regeering ontving. Dezelfde T. moet de komst te Priok op 24 December van Takekosji verkondigd hebben, van den bekenden propagandist voor expansie naar de Zuidelijke eilanden, gelijk onze Archipel in Japan genoemd wordt. Men weet dus in Indië reeds in hoever de veel wetende en velen kennende Japanner T. hier op grond van goede gegevens sprak; zijn aankondiging vond in de Japansche kolonie te Soerabaja weinig geloof.

Gesproken wordt dan verder over het leven en streven in die kolonie van ongeveer 200 Japanners.

De gespannen verhouding uit de jaren 1914 en 1915 tusschen Japanners en Chineezen, als een gevolg van hetgeen het Chineesche Rijk toen van Japan had te ondergaan, wijzigt zich door de van Japansche zijde uitgaande pogingen tot het scheppen van een betere verhouding. Dergelijke pogingen zouden ook worden aangewend ten opzichte van de Indo's en de Inlanders, waarover echter voor het oogenblik niet in nadere beschouwing te treden is. Alleen wijst de schrijver in het *Soer. Hbl.* er op, dat herhaaldelijk te Soerabaja wonende Inlanders, eigenaars van of rechthebbenden op in die kota gelegen grond, zich tot Japanners wenden met verzoek hun rechten over te nemen. Herinnerd wordt hier aan het streven van Japanners naar grondbezit, bijv. ter Oostkust van Sumatra, in Atjeh, waarover in den laatsten tijd de berichten niet zeldzaam zijn. De berichtgever neemt als zeker aan dat in Indië de Japanners in deze dagen naar assimilatie streven en wijst dan op gevallen van overgang van eenigen hunner naar den Islam.

Het is niet voor de eerste maal, dat we de voorspelling vinden van een samengaan in de toekomst van Duitschland, Japan en Rusland. De Japansche kolonie te Soerabaja gelooft niet anders; zij is vrij algemeen pro-Duitsch, welke gevoelens in hoofdzaak gebaseerd zouden zijn op een diep ontzag voor de militaire kracht van Duitschland.

Den Britten en hun politiek moet de Japansche kolonie te Soerabaja over het algemeen vrij slecht gezind zijn. Vele Japanners zouden de overtuiging hebben, dat zij door de Engelschen voor minderwaardig worden aangezien. De Britsche politiek vindt in hun oog weinig of geen genade. Verteld wordt dat de leiders der Japansche toeristen verzuimden den Britschen consul een bezoek te brengen.

Nóg sterker is de antipathie der Japanners te Soerabaja jegens de Amerikanen en de Australiërs. Van de Amerikaansche vloot met haar heterogene bemanning zeggen zij weinig te vreezen. Toen het vorige jaar de gouverneur der Filippijnen een bezoek bracht aan Java en bij zijn komst te Soerabaja het marine-etablissement bezocht, moet dit zeer de aandacht der Japanners hebben getrokken. Over de houding der Australiërs tegenover de Japanners zijn zij zeer slecht te spreken. Nog voor kort werd de komst te Broome in Australië van een Japansch gezelschap op allerlei wijze bemoeilijkt. De herinnering aan dergelijke behandelingen ontlokt telkens den Soerabajaschen Japanners de uitdrukking „Afterwards we will settle that".

Hoe denken dezen nu over ons, Hollanders? Men zou onze natie in het algemeen niet slecht gezind zijn; de wederzijdsche betrekkingen in het verleden is men nog niet geheel vergeten en men kent de geschiedenis van het Nederland van vroegere dagen. Maar, zeggen de Japanners, Holland heeft zijn tijd gehad en men verwondert er zich over dat het de uitgestrekte, rijke kolonie zoolang heeft kunnen behouden. Dan ook is men zeer gevoelig voor het in de pers en ook in persoonlijke uitingen geopenbaarde wantrouwen jegens de bedoelingen van Japan.

„Het algemeen idee onder de Japanners in Indië is dat de Hollanders in Indië hen haten en minachten, en vooral dit laatste prikkelt hen sterk". De

FEUILLETON.

„ISY"

door

COLETTE.

—o—

HOOFDSTUK III.

„Aan mijn man en ons kindje!"

't Was Dinsdag 21 Maart 1916, dat de nieuwe Gouverneur-Generaal zijn intocht te Batavia zou doen...... en Isy, ons hondje, bij „Pasteur" afgehaald kon worden. De auto stond om 7 uur v.m. klaar.

„Ga nu niet naar de aankomst van den G.-G. kijken, maar regelrecht naar Pasteur!"

„Stel je voor", zei ze, „dat ik, waar 't toch zoo iets bijzonders is, dat ik bij kan wonen in m'n leven, er geen gebruik van zou maken!"

„Kom, je bent geen klein kind meer; wat heb je er aan naar zoo'n optocht te kijken, terwijl ge Isy onnoodig langer laat wachten!"

„Ik zal er nog eens over denken!" was haar politieke antwoord, innerlijk haar voornemen wetende: toch wèl dit stukje geschiedenis mee te willen maken; 't overdreven in hem vindende, dat Isy niet wat langer kon wachten, waar 't hoogstens een half uur verschil zou zijn! Ze wist wel, dat hij zou glimlachen, haar groot gelijk geven, zelf misschien precies 't zelfde zou doen, als hij in haar plaats was en...... arme Isy niet in 't spel was!

In Batavia kwamen ze juist bijtijds aan. De wegen waren voor vervoermiddelen en voetgangers bijna afgesloten.

Toch moesten ze even loopen van de kerk op 't Koningsplein, die tegenover 't station ligt, waar de G. G. zou uitstappen om in een Galakoets met zijne echtgenoote naar 't Paleis op Rijswijk te rijden, naar 't huis van een familielid, dat twee huizen van de kerk was gelegen.

De auto zou nà komen, zoodra de politie tot doorrijden verlof gaf.

„Zoo, komen jelui ook kijken?" waren de eerste begroetingswoorden van hun familieleden. „Ben je voor den intocht van den G.G. overgekomen?"

„Neen, daarvoor niet!" Hierop volgde uitlegging van 't doel van hun tocht. „Maar nu maken we van de gelegenheid gebruik."

Vrouwke en haar moeder stonden vlak aan den weg, op den laag bij den grondschen tuinmuur, die 't huis omgaf.

Dáár klonk 't eerste schot! De G. G. had den eersten voet op Batavia's grond gezet: de geweren werden gepresenteerd; 't „Wilhelmus" weerklonk! Vrouwke genoot!

„Goed opletten, kindje, of je 't vriendje van de Koningin kunt zien!"

„Ja, Mama!"

De koets reed statig aan, aan weerszijden geëscorteerd door een bereden militair. Van de inzittenden was weinig te zien.

„Vindt je 't mooi prul?"

„Ja, Mama!" Kindjes oogen waren één en al aandacht.

Zij genoot niet minder, voelde dit bijwonen der intocht als een heerlijke emotie, 't was haar alsof ze in een sprookjeswereld leefde.

Dat aardige koetsje, die escorte op zij, achter; 't slaan van de trom, de muziek en...... 't ontroerende schieten in de verte. Ze drong zich met haar denken en voelen in dat van 't menschenpaar in 't galakoetsje.

Hij, plotseling geroepen 't vertrouwen te winnen, de steun te zijn van duizenden, duizenden harten; zij, als steun van haar echtgenoot, vol innerlijken trots dit

actie van ,,Indië Weerbaar'' trok zeer hun aandacht; naar hun oordeel zou echter die actie een fiasco zijn.

* * *

,,De Standaard'' van 20 dezer schrijft als hoofdartikel o. m.:

Opium.

Jaarlijks vestigt de behandeling van de Indische Begrooting onze aandacht op verschillende punten van Koloniaal Beleid, die, zonder zulke min of meer opzettelijke aan de orde stelling, door de vele gedurig weder nieuwopkomende vraagstukken in onze naaste omgeving licht voor een tijd uit het oog zouden worden verloren.

Een der bedoelde punten is de opium-politiek. De dagen van den grooten strijd, nu 25 à 30 jaren geleden met name door den Anti-opium-bond gevoerd tegen het pachtstelsel, liggen ver achter ons: de regie is ingevoerd en heeft gegeven wat de deskundigen ervan verwachtten, maar nog niet wat de warmste strijders hadden gehoopt. Het pachtstelsel met zijn corruptie, zijn omkooperij, zijn verlokking tot opiumgebruik is verdwenen, het debiet geschiedt door personen, die bij de grootte van dat debiet geenerlei belang hebben, de propaganda voor het opiumgebruik, die van de pacht uitging, heeft plaats gemaakt voor officieele waarschuwing daartegen in schoolboekjes en andere geschriften — maar men kan niet zeggen dat het opiumgebruik zelf is verminderd.

Bij oppervlakkige beschouwing zou men geneigd zijn om te gelooven, dat het opiumgebruik onder de regie haast nog sterker toeneemt, dan onder het pachtstelsel het geval was. Blijkens het verslag toch betreffende de opiumregie over 1915 steeg de opbrengst van het opiummiddel van 14.5 millioen in 1903, tot 26.7 millioen in 1914, dus met circa 85 procent in 12 jaren.

Tegenover deze cijfers doet het, laat ons zeggen, eenigszins vreemd aan, in de Memorie van Antwoord van den Minister van Koloniën (betreffende de Begrooting 1917) te lezen van de ,,onafgebroken en met kracht in de richting van beperking van het opiumgebruik'' voortgaande opiumpolitiek der Regeering'' en kan de daaraan verbonden mededeeling, dat in 1915 het debiet over Java en Madoera 6.4 pCt. en over geheel Nederlandsch Indië 9.1 pCt. lager was dan in het vorige jaar — eene mededeeling die trouwens dadelijk verzwakt moet worden door het bericht, dat over de eerste maanden van 1916 weder stijging valt te constateeren — slechts matig hen tot gerustheid stemmen, die in het opiumgebruik een vloek voor de bevolking zien.

Toch geeft de lezing van het belangrijke verslag der regie over 1915 den indruk, dat werkelijk de Minister zich over het opiumbeleid der Regeering mag uitlaten als hij in de Memorie van Antwoord doet. Moest aanvankelijk de Regie zich er op inrichten om het werkelijk gebruik in handen te krijgen en daartoe een zwaren strijd voeren met allerlei smokkelhandel en clandestienen verkoop — nadat de regie op 1 Januari 1904 op geheel Java en Madoera, en op 1 April 1913 in al de Buitenbezittingen was ingevoerd, zien wij meer en meer het streven naar voren komen, om ook inderdaad het opiumgebruik te beperken.

Nu moet men bij de beoordeeling van deze quaestie wel in het oog houden, dat reeds de bloote invoering van de regie met afschaffing van het pachtstelsel voor de bevolking uit zedelijk oogpunt een groote weldaad was. Misschien nog grooter dan de beperking van het opiumgebruik zal zijn. Immers deze beperking komt slechts ten goede aan de betrekkelijk kleine fractie der bevolking die opium gebruikt — of eigenlijk aan de nog kleinere fractie die daarvan misbruik maakt — terwijl afschaffing van de pacht met de van haar uitgaande demoraliseerende werking de bevolking verloste van tal van centra, waaruit het zedenbederf zich zeer actief verbreidde. Voor de beoordeeling van het opiumkwaad uit een sociaal en economisch oogpunt is wel van belang de in het verslag voorkomende aanteekening, dat ongeveer 1/3 van de totale hoeveelheid verkochte regie-opium gebruikt wordt door de Inlandsche bevolking en het overige door de Chineesche ingezetenen, wier zielental slechts 1/66 van dat der Inlandsche bevolking bedraagt, zoodat het aandeel der Inlandsche bevolking betrekkelijk gering is.

Van 1908 af dagteekent het dienstbaar maken van de regie aan de beperking van het opiumgebruik. Zij heeft daartoe verschillende middelen aangewend.

Allereerst het oude, reeds uit den tijd van het pachtstelsel bekende middel der verboden kringen. In de laatste jaren is het oppervlak van de verboden kringen belangrijk uitgebreid.

In strekking eenigermate met het middel der verboden kringen overeenkomende, is het verbod om in het regiegebied opium te verkoopen aan personen beneden de 18 jaar; aan militairen van land- en zeemacht, personeel der gouvernementsmarine en Europeanen; het verbod om opium gratis verkrijgbaar te stellen of als prijzen uit te loven bij openbare feestelijkheden en volksspelen; en verder de inkrimping van het aantal verkoopplaatsen en van het aantal kitten (verbruiksplaatsen). Het aantal verkoopplaatsen was op Java en Madoera bij de invoering der regie 1057, of ultimo 1914 873; het verminderde derhalve met ruim 17 pct.

In de Buitenbezittingen daalde het van 664 bij de invoering van de regie tot 607 op ultimo 1914 (in de gewesten buiten Java werkt de regie nog pas zooveel korter). Het aantal kitten bedroeg over geheel Indië bij de invoering van de regie 927 en was op ultimo 1914 verminderd tot 160.

Een ander middel tot beperking van het opiumgebruik is het verhoogen van den prijs. Wil men het misbruik krachtig tegengaan, — wat, behalve om allerlei redenen, die ook voor anderen gelden, — wenschelijk is uit politiek oogpunt, nadat de Chineesche Republiek krachtig tegen het opiumgebruik optrad, — dan moet de overheid zelve op haar terrein het voorbeeld geven. En zoo is het begin gemaakt met de beperking van het opiumgebruik bij den Spoorwegaanleg op Sumatra, bij de Ombilin-kolenwining en bij de Banka-tinwinning. Voor de groote moeilijkheden, die hierbij te overwinnen waren — en ten deele nog zijn — is de Regeering niet teruggedeinsd, en evenmin heeft zij zich laten weerhouden door de vrij belangrijke uitgaven, die dadelijk voor registratie enz. noodig zijn, noch door de vermindering der inkomsten, die bij een succesvol optreden is te verwachten. Als eens de Overheid er in geslaagd is om, waar zij als werkgeefster optreedt, het opium geheel te bannen, dan zal dit voorbeeld ongetwijfeld door de particulieren — al dan niet gesteund door een Overheidsverbod — worden gevolgd.

Wij keeren nu weder tot ons uitgangspunt terug. De cijfers betreffende de financieele uitkomsten van het opium-middel wijzen allerminst op teruggang van het gebruik. Het bleek ons, dat die financieele resultaten ten deele moeten worden gezocht in verhooging van de debiet-prijzen. Het is ook mogelijk, dat zij ten deele moeten worden toegeschreven aan daling der zelfkosten door goedkoopere aanschaffing van de grondstof of door doelmatiger bereiding. Maar dit alles toch niet meer dan ten deele. Het staat wel vast, dat een ander deel — en een groot deel — moet geschreven worden op rekening van toegenomen gebruik.

Uit de cijfers voor de Buitenbezittingen valt te dien opzichte weinig met zekerheid te zeggen. De werking van de opium-regie in die streken is nog van korten duur. De cijfers voor Java en Madoera zijn meer betrouwbaar. Zij wijzen aan, dat het opiumgebruik van 763000 thail in 1905, steeg tot 917000 thail in 1914, dus met bijna 17 pct. in 10 jaar tijd.

Cijfers, die weinig tot tevredenheid stemmen. Men wijt de toeneming, behalve aan het gewone accres der bevolking, aan grooter welvaart, en dus meer gelegenheid om geld aan ,,genotmiddelen'' te besteden, aan het vestigen van nieuwe landbouw- en mijnbouw-ondernemingen met hare groote koeliebevolking en aan toeneming van het aantal Chineesche ingezetenen.

De hoofdzaak bij de bestrijding van het opiumgebruik is de werkzaamheid der bevolking zelve. Wij hebben met de drankbestrijding in Europa de ervaring op-

---

te mogen zijn van een man, geroepen zulk een prachtige taak op zich te nemen. Beider hart overvloeiende van de edele voornemens, aangedaan onder den indruk van de hun toevloeiende eerbewijzen. — Ze stonden bij de intrede te Batavia aan 't begin van een nieuwen moeilijken, maar schoonen Levensweg!

De stoet was voorbij.

,,Kom, prul, we gaan Isy halen, ga gauw mee Oom en Tante goeden dag zeggen!''

Met 't afscheid nemen waren ze gauw klaar: prul wipte in de auto, zij volgde, de deurtjes klapten dicht... weg reden ze.

Toen de auto bij Pasteur stil stond, hoorden ze 't hondje huilen.

,,Gauw, Mama, gauw!'' Vrouwtje werd zenuwachtig.

Ze moesten nog even wachten, aleer de mandoer kwam. Na 5 minuten stonden ze voor 't hok van de jammerlijk huilende Isy.

Daar gaf de mandoer 't bevel het hek op te halen: zenuwhuiltjes van Isy klonken door 't koud aandoend leege gebouw.

Isy was haast niet te houden, trok zich met geweld aan den ketting voort naar buiten toe, sprong haastig de auto in, alsof ze vreesde wéér gevangengenomen te worden.

De mandoer ontving 't geld voor 't verblijf van 5 dagen voor den viervoetigen gast en......... weg reed de auto.

O, wat zag Isy er verwaarloosd uit.

,,Isy is lief, ja Mama!'' klonk 't lieve stemmetje. Maar wat ziet ze er vies uit, hé?

,,We zullen Isy dadelijk wasschen, als we thuis zijn!'' Toch haalde Vrouwke Isy aan, beaaide, liefkoosde haar, sloeg den arm om Isy's hals.

Isy had de voorpootjes op één der auto-deurtjes gelegd, 't kopje gericht naar de velden, waar ze langs kwamen: met volle teugen al 't heerlijke tot zich nemende, dat ze 5 dagen en nachten had gemist.

Om half tien reden ze den tuin van hun huis binnen. 't auto-deurtje werd geopend...... Isy vloog op tegen de beenen van den baas, die op de stoep gereed stond de kleine gevangene met open armen te ontvangen.

Drie paar lachende oogen keken naar de wilde, aanhalige sprongetjes van de overgelukkige Isy.

,,Wat is ze blij, hé?'' zei hij. ,,Ze is ons heelemaal niet vergeten!''

Ze keken Isy na, die plotseling 't huis van alle kanten door- en omrende, besnuffelde zooals kinderen van een vacantie van buiten komende, hun huis binnentredende, alle kamers, elk hoekje opnieuw bekijken, eerst dan dubbel beseffen, wat een ,,heerlijk thuis'' beteekent.

Ze ondergaan in hun kinderhartje een emotie van stralend geluk, dat hun 't leven lang bij blijft, waaraan ze als volwassenen in uren van stille mijmering terug denken als aan iets onbeschrijfelijk moois, iets, dat warmte geeft aan hun kinderzieltje en aan 't later ontplooide groote-menschenhart!

Eindelijk kwam Isy tot rust, vleide zich op één der stoelen in 't kantoor neer.

Isy is nog bij hen, geeft met hun kindje vroolijkheid, lieve oogenblikjes in hun dagelijksche bezigheden.

Zij is haar speciale hondsdolheidsvrees te boven, die angst ligt in haar innerlijk wezen naast elke andere zorg, waarmee ze haar zonnekindje omringt. — Haar verstand heeft gezegevierd, de manlijke, nuchtere redeneeringen zijn in dezen een deel van haar zelf geworden; ze is er hem dankbaar voor, voelt in hem ,,den man'', zooals eene vrouw in den man 't manlijke, verstandelijke liefheeft, zonder ooit 't gevoelige in hem te willen missen:

,,Een vrouw stelt hooge eischen!''

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Ze hopen nu alle drie, dat Isy over 1½ jaar met verlof naar Holland mag!

Java, Juli 1916.

gedaan, dat werkelijke maatregelen, waaronder ook die, welke op prijsverhooging zijn gericht, merkelijk achterstaan in nuttig effect bij de werkzaamheid die uit de maatschappij opkomt. En voor de opiumbestrijding geldt precies hetzelfde. Zoolang de bevolking, nu ja, het opiumgebruik wel niet goedkeurt, maar zich toch eigenlijk niet daadwerkelijk daartegen keert, zullen de beste bedoelingen en de krachtigste maatregelen van de Regeering vrijwel onvruchtbaar blijken. Openbaart zich echter in de Inlandsche maatschappij een werkelijke beweging tegen het Opiumgebruik, dan zal al wat de Regeering te dezen opzichte bedenkt, daaruit krachtigen steun en als het ware nieuw leven ontvangen.

Nu is in den allerlaatsten tijd wel eenig spoor van een dergelijke beweging te ontdekken. In Sarikat-Islam-kringen wordt het opiumgebruik over het geheel sterk afgekeurd, en hier en daar werd door deze vereeniging de strijd tegen het opium aangebonden.

Die strijd is al sinds langen tijd gevoerd door de Christelijke zending. Zij acht vrij algemeen het gebruik — ook afgezien van het misbruik — van opium voor de leden der gemeente ontoelaatbaar. En in woord en geschrift gaat haar waarschuwing tegen dezen volksbederver uit. Ook doordat zij in haar hospitalen den slachtoffers van dit misbruik niet slechts medicijn voor hun lichamelijk lijden biedt, maar ook de eenige artsenij leert kennen, die werkelijk vrijmaakt van dit kwaad.

De opium-kwestie is een zaak, die uit zedelijk oogpunt voor ons volk van groot belang is. Van het oogenblik af, dat onze Regeering den verkoop monopoliseert in pacht of in regie, staan wij moreel gesproken verantwoordelijk voor het kwaad, dat het opium sticht, zoolang wij niet al het mogelijke hebben gedaan om dat kwaad tegen te gaan.

De politiek der Regeering was in de latere jaren inderdaad hierop gericht. Moge in die richting zeer krachtig worden voortgegaan, en door de praktijk meer en meer bevestigd worden, wat zij op de Opiumconferentie te Shangai in 1909 deed verklaren, namelijk: dat de Nederlandsche Regeering, overtuigd van de wenschelijkheid tot bestrijding van het opiumverbruik, zich nimmer door financieele overwegingen zal laten weerhouden van het nemen van maatregelen, waarvan volgens haar oordeel te verwachten is, dat zij inderdaad tot een geleidelijke vermindering van het verbruik zullen kunnen leiden.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het Irrigatieplan Noord-Krawang.

Volgens de *Javabode* is bovenstaand plan een Indische tegenhanger van de droogmaking van de Zuiderzee, tenminste in de wijze van behandelen, ,,een project telkens vol goede voornemens ter hand genomen, aan alle zijden bezien, vol teederheid gekoesterd en tenslotte......... maar weer opgeborgen. Zoo ging het jaren lang". Plannen tot verbetering van den hydrografischen toestand van *Noord Krawang* dateeren reeds van 1892. Toen werd reeds door den inspecteur der cultures, *Liefrinck*, ,,een onderzoek ingesteld naar de zeer geringe en gebrekkige bevloeiing en den slechten toestand van de afwatering in de groote Krawangsche vlakte, ten W. begrensd door de *Tjitaroem*, ten O. door de *Tjilamaja*. Daar ligt, ingesloten door particuliere landen, aan de Westzijde door die behoorende tot de afdeeling *Batavia*, aan de Zuidwestzijde door de *Tegalwaroelanden*, aan de Oostzijde door de *Pamanoekan* en *Tjiasemlanden*, een veel belovend, maar te lang in primitieven toestand gelaten complex Gouvernementslanden van bijna 200.000 bouw."

Naar aanleiding van het rapport-Liefrinck werd tot een technische opneming besloten, waartoe in 1896 een ingenieur beschikbaar gesteld werd.

In 1897 kreeg de toen ingestelde rentabiliteitscommissie tot taak een onderzoek in te stellen naar de wenschelijkheid van voortzetting der begonnen opnemingen. Eind 1898 verscheen het rapport der Commissie, die het wenschelijk vond de opname voort te zetten en te beëindigen en een volledig voorontwerp met kostenraming te maken voor een bevloeiing uit de *Tjitaroem*. In 1904 was het zeer nauwkeurig uitgewerkte voorontwerp gereed, doch bleef 10 lange jaren rusten. Wel werden geleidelijk gedeeltelijke verbeteringen in het bevloeiingsstelsel aangebracht, waarvoor reeds in het geheel ruim $4\frac{1}{2}$ ton beschikbaar gesteld werd.

In 1914 zou het ernst worden; een oppervlakte van 110.000 bouw gouvernementsgebied zou van de bevloeiing genieten; kosten ruim 11 millioen gulden, doch van de irrigatiewerken was een toename der jaarlijksche productie van ƒ 5.000.000 te wachten.

B. O. W. zag kans in 1915 te beginnen met het werk, dat ± 13 jaren in beslag zou nemen.

Door den wereldoorlog werd de zaak voor onbepaalden tijd uitgesteld, doch tevens bleek het gewenscht de berekening van B. O. W. ook eens van landbouwkundig standpunt te doen bekijken. Dr. Mohr, chef van het laboratorium voor agrogeologie en grondonderzoek, dr. van der Elst, chef van het botanisch laboratorium van het proefstation voor rijst c. a. en van der Stok, landbouwleeraar, allen te *Buitenzorg*, werden met den chef der irrigatiewerken in de afdeeling *Poerwakarta* in commissie gesteld, teneinde ter plaatse een grondig onderzoek in te stellen. De uitslag van dat onderzoek was niet *zoo* gunstig als de berekeningen van B. O. W. deden verwachten. Daar de gronden in het Westen, Noord-Westen en Oosten goed zijn, zal door de invoering der irrigatiewerken de rijstopbrengst niet belangrijk grooter worden. Anders is het, wat het middengebied aangaat. Wanneer het mag gelukken aldaar bandjirslib of in beteekenende mate Tjitaroemslib op de velden te brengen en behoorlijk erover te verdeelen, schijnen daarvan groote verwachtingen gekoesterd te mogen worden.

De te bevloeien gouvernementsgronden worden geschat op 80.000 bouws sawah. Als theoretisch maximum wordt een productievermeerdering aan rijst en tweede gewassen van 3.8 millioen in het vooruitzicht gesteld, *echter naar alle waarschijnlijkheid niet te bereiken binnen 25 jaar na de totstandkoming der werken*. Onmiddellijk na de totstandkoming wordt op niet meer dan 2 millioen 's jaars gerekend. Ook komt het niet onwaarschijnlijk voor, dat de kosten in 1904 geraamd op 11 millioen, iets anders zullen uitvallen. Desondanks is te verwachten, dat de uitvoering der Krawangwerken gerechtvaardigd zal zijn, al was het alleen terwille van de ontwikkeling van de afdeeling Krawang. De voordeelen blijven toch nog aanzienlijk, in verhouding tot de te maken uitgaven, welke daarenboven grootendeels ten goede zullen komen aan de bevolking.

Takekoshi op zijn stokpaard.

Dit is de titel van een stuk in *De Loc.*, waarin, na vermelding van de oprichting van een nieuw Japansch staatkundig tijdschrift, de *Toho Jiron* (Revue van het Oosten), de aandacht gevestigd wordt op een artikel in een der eerste nummers van den bekenden *Takekoshi*, die in bedoeld artikel nogmaals zijn nationaal ideaal: Japan bezitter van Java en Sumatra verdedigt.

Wat zal Japan bij den tegenwoordigen oorlog winnen? vraagt *Takekoshi* zich af. Een vraag, die naar zijn meening gewettigd is, daar het einde van den Europeeschen oorlog aanstaande is.

Japan heeft niet alleen 60.000 man gemobiliseerd, doch ook meer schepen uitgerust dan in den Russisch-Japanschen oorlog en voor die aan de geallieerden bewezen diensten het saldo van 's rijks schatkist, 300 millioen yen bedragende, besteed.

Tsingtau zal aan China moeten teruggegeven worden en de *Karolinen-* en *Maarschalks-eil.* zijn de moeite van het noemen niet waard.

Nu zijn er van den oorlog één van die oplossingen denkbaar: een Duitsche overwinning; gelijk spel of een overwinning der geallieerden.

In het eerste geval komen Java en Sumatra of in Duitsche handen, of onder Duitschen invloed. Bij gelijk spel komen Elzas en Lotharingen weer aan Frankrijk en krijgt Duitschland compensatie in de Fransche bezittingen Annam, Tonkin, Saigon, die dan een uitstekend ,,*point d'appui*" voor Duitsche industriëele en commercieele ontwikkeling worden. Ook dan zouden de vooruitzichten van Java en Sumatra ernstig bedreigd worden. En winnen de geallieerden, zoo is het als zeker aan te nemen, dat Groot-Britannië zooveel mogelijk het eigen belang zal zoeken en dan zal het lot van Java en Sumatra voor Japan van bijzondere beteekenis zijn.

Ten einde nu aan alle onzekerheid een eind te maken. moet Japan aan Holland op dit oogenblik Java en Sumatra *vragen*, want thans laten de mogendheden aan Japan de vrije hand. En wat zou het bezit van Java en Sumatra voor Japan niet waard zijn! De huidige oorlog heeft geleerd, hoe belangrijk in oorlogstijd het voedingsvraagstuk is. In normale tijdan moet in Japan rijst worden ingevoerd van Formosa, Korea, Saigon en China. ,,Daarom" — zoo beweert *Takekoshi* — ,,moet Japan een depôt van levensmiddelen hebben, bereikbaar langs de zeewegen, welke behoorlijk door haar zeemacht kunnen worden beheerscht. Hiertoe moet Japan het bezit van Java en Sumatra aanvragen". Ook als industriestaat heeft Japan de eilanden noodig, want het moet een reserve aan grondstoffen hebben in een kolonie gelegen in de tropische zône en daar Formosa niet aan de voorwaarden voldoet, staat Japan ,,voor de noodzakelijkheid om Java en Sumatra op te vragen tot voeding van haar industrie in vredestijd en tot beveiliging harer industrie in oorlogstijd."

We zien, het is *simple comme bonjour*.

Was Holland bij machte om de neutraliteit te handhaven, dan zou Schr. gerust zijn, maar het is volgens hem voldoende gebleken èn in den Russisch-Japanschen èn in den tegenwoordigen oorlog, dat Holland de eigen koloniën uiterst moeilijk goed kan bewaken. Java en Sumatra zouden in de toekomst een zeer bruikbare basis voor Japan's vijanden worden. Ook daarom moet Japan zien die eilanden te krijgen.

Na ten slotte voor een openlijke behandeling te hebben gepleit, eindigt Schr. aldus: ,,Indien Japan in het bezit zal zijn van Java en Sumatra, kan het de honderdduizenden emigranten uit de Vereenigde Staten terug laten komen, dan zullen zij zich veel aangenamer gevoelen. Geschiedt dat, dan geloof ik, dat onze politiek ook de instemming van de Vereenigde Staten zal hebben".

Rubber naar Amerika.

De Loc. deelt mede, dat het bestuur der Bataviasche vereeniging voor den rubberhandel in een circulaire aan belanghebbenden de aandacht vestigt op het feit, dat den laatsten tijd veel rubber onttrokken wordt aan de inschrijvingen en ook aan de markt, door de vele en groote consignatiën, die hoofdzakelijk naar Amerika geschieden.

Hierin bestaat een groot gevaar voor de markt te

Batavia, die bekend staat als een der beste markten wat de betaalde prijzen aangaat. Is de aanvoer van rubber niet voldoende, zoo zullen de expediteurs zich terugtrekken, daar de kosten van vestiging te Batavia en die om met de consumeerende markt in telegrafische gedachtenwisseling te blijven voor hen niet meer loonend zullen zijn. Al moge de verwachting om in Amerika hoogere prijzen te behalen, in den aanvang bevredigd worden, zoodra het Amerika gelukt is alle rubber tot zich te trekken, heeft het het heft in handen en kan ze naar believen met de markt omspringen.

Op te wekken tot meerdere belangstelling in de inschrijvingen, door toezending van meerder product is het oogmerk van straks genoemd bestuur en het somt de vordeelen nog eens op van een realisatie van het product op de inschrijvingen te Batavia; deze zijn:

1°. De bestede prijzen zijn minstens gelijk aan de pariteit der buitenlandsche markten, ja vaak daarboven.

2°. Verkooper komt binnen acht dagen in het bezit van het geldelijk provenu, terwijl hij er anders maanden op moet wachten. Hierdoor bespaart hij zich toch groot renteverlies en is niet onderhevig aan de vele schommelingen der wisselkoersen en vrachten.

3°. Verkooper ontloopt alle *claims*, die eventueel (ten rechte of ten onrechte) ter bestemmingsplaats van de consignatie gemaakt worden en op de behandeling waarvan hij geen directe(n) invloed kan uitoefenen. Immers bij aflevering van zijn product uit de inschrijving aan koopers alhier, is hij van alle *claims* van welken aard ook, gevrijwaard.

Verschil van opvatting.

De zaak van de heeren *Helfferich, Keil* en *Schoen* ligt nog versch in het geheugen. Verdacht van het opzetten der Inl. bevolking tegen het Nederlandsch bestuur, werd tegen genoemde heeren rechtsingang verleend. Als rechter-commissaris trad op *Mr. J. W. Filet.* De Raad van Justitie bevond, dat er genoegzame bezwaren tot verdere vervolging bestonden en de terechtstelling werd bevolen. Het Hooge Hof echter heeft beslist, dat er geen termen tot verwijzing naar de openbare terechtzitting aanwezig waren.

Daarna werd door de heeren *Helfferich, von und zu Egloffstein* en *Keil* aan de G.G. een rekest gericht om eerherstel. Hierop is bij gouv. besluit den heeren te kennen gegeven, dat het gehouden onderzoek de ongegrondheid van de ten laste legging eener samenspanning had aangetoond en dat de Regeering de „onverantwoordelijke uitlatingen van den assistent-resident van Buitenzorg betreurde".

Naar aanleiding hiervan schreef de *Loc.* o. a. aangaande dien ass.-resident: „Maar óók beging hij de lichtvaardigheid om de langs zoo onzuiveren weg verkregen resultaten van zijn onderzoek al dadelijk naar buiten te brengen". (Er waren n.l. alleen niet-Europeesche getuigen gehoord), waarvan een verblinde anti-Duitsche campagne van een deel der Eur.-Indische pers het gevolg was. Dat de gouverneur-generaal, bij de mededeeling hiervan (van de ongegrondheid der beschuldigingen n.l.), aan de belanghebbenden tevens rondweg de houding van den Buitenzorgschen assistent-resident heeft veroordeeld, is wel het minste, dat den heeren *Helfferich* c.s., maar bijzonder ook den heer assistent-resident toekomt", aldus de *Loc.*

Het *Soer. Hbld.*, dat, evenals het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*, buiten den assistent-resident om, in het Buitenzorgsche „geneusd" had, schrijft naar aanleiding van de zaak en het verzoekschrift, èn voor het Nederl.-Ind. publiek èn voor onze Duitsche gasten spijt het ons, dat de zaak geen verder beloop zal hebben. Ook al had men tot geen veroordeeling of vrijspraak kunnen komen, dan had toch de openbare behandeling een *rehabilitatie* kunnen worden van den Duitschen naam, die op het gebied der gastplichten; zoo zwaar geleden heeft in dezen oorlog. En het blad besluit: „Hoe of tot de vervolging zou kunnen worden overgegaan van hen, die blijken mochten rekestranten willens en wetens te hebben belasterd, is ons een raadsel. Niet alleen de hoofdredacties van het *Soer. Hbld.* en het *Nieuws v. d. Dag van N.-I.*, niet alleen de heer *Schenck de Jong*, assistent-resident van Buitenzorg, maar ook de officier en de leden van den Raad van Justitie te Batavia, die tot het laatst toe meenden, dat er wel degelijk redenen waren voor ernstige verdenkingen, zouden dan vallen onder de categorie van lage aantijgers, in het rekest bedoeld".

Uit de O. I. Mail.

In de laatst aangekomen bladen, die van 21 en 22 Dec. j.l., lezen wij o. a.:

Inlandsche school.

In September j.l. werd machtiging verleend eene Inlandsche school der 2de klasse te bouwen te Soengei Dareh, hoofdplaats van de onderafdeeling Batang Hari districten in de afdeeling Tanah Datar der residentie Sumatra's Westkust.

Van die beslissing is de Regeering thans teruggekomen. In stede van te Soengei Dareh zal thans eene dergelijke school worden opgericht te Tabat Patah.

Inspecteur Inlandsch onderwijs.

Gij gouv. besl. is bepaald, dat met ingang van een door den Directeur van Onderwijs en Eeredienst vast te stellen datum, de Inspecteur van het Inl. onderwijs in de 6de afdeeling zal zijn gevestigd te Batavia instede van te Palembang.

Havenverbetering Banjoewangi.

In het laatst van het vorig jaar werd, naar *De Javabode* destijds mededeelde, om te geraken tot verbetering van de ongunstige haventoestanden te Banjoewangi, besloten tot het uitbaggeren van de binnenhaven en het baggeren van een diepe toegangsgeul en voorts tot het maken van een steenen afsluitdam tot afscheiding van de binnenhaven en de Kali Lo. Voor de uitvoering van deze verbeteringswerken werd een bedrag van *f* 130.000 beschikbaar gesteld.

Dit bedrag is echter gebleken niet toereikend te zijn. Voor het nog te verrichten baggerwerk en het opspuiten van terrein, zoomede voor de voltooiing van den afsluitdam is boven de even vermelde som nog *f* 50.000 toegestaan.

Uit Poerworedjo.

Vandaar schreef men aan het *Soer. Handelsbl.*:

Het zendingshospitaal, dat hier eerst zou verrijzen, doch tegen welke plaatsing de geneeskundige dienst bezwaar maakte, komt toch hier. De zendingsdokter, de heer Flach, die in verband met het adres van den geneeskundigen dienst naar Koetoardjo was verhuisd, zal spoedig naar hier terugkeeren. Men vertelt, dat de vorige Gouverneur-Generaal in Holland de zending van dienst is geweest, om haar zin in dezen te krijgen.

Behalve het hospitaal moet de zending nog andere plannen hebben, die reeds in een vergevorderd stadium zijn. Naar ons werd medegedeeld, moet de bouw van een Christelijke Hollandsch-Javaansche en een Christelijke Hollandsch-Chineesche school op het programma staan, en moet het bezoek van een adjunct-inspecteur van het Hollandsch-Inlandsch onderwijs, de vorige week aan onze plaats gebracht, met het oprichten van eerstgenoemde school in verband staan.

Er is hier ongetwijfeld gebrek aan schoolruimte voor de inlandsche jeugd. Zonder twijfel zullen velen van de nood een deugd makend, hun kinderen naar deze school zenden.

Maar toch zal de nieuwe school hier deining veroorzaken. Van Inlandsche zijde moest al meer dan eens aangedrongen zijn om in het gebrek aan schoolruimte te voorzien. Daar kan, zooals het schijnt, niet aan voldaan worden. Wordt er nu wel subsidie verleend aan de zending, dan erkent de regeering de behoefte. Maar daardoor wordt de bevolking, die onderwijs verlangt, gedupeerd.

Zijn de berichten waar, dan zal de Christelijke Hollandsch-Javaansche school 1 Februari a.s. in het voormalige pandhuis geopend worden.

Een Russische maatregel ingetrokken.

Eene ordonnantie is vastgesteld, waarbij de bepaling dat tot dwangarbeid in den ketting veroordeelden een ijzeren halsband zullen dragen, is ingetrokken.

Cursus Bond niet-gediplomeerde ambtenaren.

Zooals bekend is, heeft de Bond van niet-gediplomeerde ambtenaren enz. te Batavia begin van dit jaar voor zijne leden een 3-jarigen cursus geopend, welke begon met een eerste leerjaar, waarvoor aanvankelijk 42 leerlingen en eenige toehoorders hadden ingeschreven.

Zooals het nu eenmaal steeds gaat met zulke instellingen, gebeurde het ook hier, dat, na bekoeling van den eersten ijver, heel wat leerlingen om verschillende redenen, als te zware lessen, te druk werk, onbekwaamheid enz. afvielen, zoodat er ten slotte nog 22 leerlingen en een aantal toehoorders voor een of meer vakken overbleven.

Op 21 Dec. j.l. werd den leerlingen van het 1e leerjaar den uitslag van het examen voor den overgang naar het tweede jaar bekend gemaakt: 20 leerlingen konden zonder stemming bevorderd worden, terwijl de 2 anderen moesten worden afgewezen.

Dit resultaat is inderdaad mooi te noemen. Als het zoo doorgaat, is het succes van den cursus verzekerd, zoo het Bestuur en de leeraren er maar den moed weten in te houden.

Aldus besluit *De Javabode.*

Bandoengsch Gemengd Koor.

Hoezeer men zelfs in de kleinste plaatsen van Java op kunstgebied vooruitgaat, blijkt wederom uit het volgende bericht in de *Preanger Bode:*

De uitvoering door dit koor, van eenige gedeelten uit „de Schepping" van Haydn met medewerking van het societeitsorkest, is uitnemend geslaagd.

De uitvoering, door een stampvolle zaal bijgewoond, werd een groot succes voor den dirigent, den heer Philippeau, solisten en koór.

De dirigent, de dames Lalau, Reynvaan en Swartjes en de baryton Giltay kregen bloemen.

De vertolking van het slot, de lofzang op de schepping, was indrukwekeknd.

Suriname.

Als zooveel anders is ook de directe mailverbinding met Suriname reeds gedurende geruimen tijd

geheel ontwricht. Te hooi en te gras kwam er in den laatsten tijd een boot van den Kon. W. I. Maildienst uit Suriname aan en vertrok er een derwaarts. Uit een particulieren brief van 26 November schrijven wij de volgende klacht over:

..................,,Wat ik ergerlijk vind, is de willekeur van de K. W. I. Mail. Tweemaal achtereen heeft ze onze haven links laten liggen. Den laatsten keer was het zelfs beleedigend: de reizigers naar Holland stonden om zoo te zeggen al op den steiger, toen het bericht kwam: de boot gaat van Trinidad regelrecht door".

Hoe zal het nu worden, nu de verscherpte duikbootoorlog de vaart zooveel moeilijker maakt? Het vertrek van de boot, die den 23sten dezer maand van Amsterdam zou gaan en waarmede de voorzitter van het Suriname-studie-syndicaat de reis naar de kolonie zou aanvaarden, is onbepaald uitgesteld. Wij vernamen, dat de boot, die de reis moet doen, ergens in Portugal ligt, op reis hierheen. De laatste uit de kolonie ontvangen nieuwsbladen zijn van 5 December. Voor hen, die er familieleden hebben, is de toestand zeer onaangenaam. Men kan via Engeland of Amerika schrijven, maar ook die wegen zijn nu zeer onzeker geworden. Telegrammen zijn te duur: meer dan *f* 4.— per woord en worden alleen aangenomen op risico van den afzender.

Voor den kroniekschrijver der rubriek Suriname wordt de toestand moeilijk. Hij wordt gedwongen den lezer voor te zetten wat geen kroniek is, althans geen kroniek van hetgeen er in de kolonie plaats vindt.

* * *

Zooals wij reeds in vorige nummers hebben medegedeeld, zal het den 27sten Februari 250 jaar zijn, dat Suriname door *Abraham Krijnssen* veroverd werd. De dag zal onopgemerkt voorbijgaan. De tijdsomstandigheden laten geen feestvertoon toe. Maar hoe druk Burgemeester en Wethouders het ook hebben, bij eenigen goeden wil zou men den tijd kunnen vinden om bijv. in Amsterdam, Den Haag of Middelburg de eene of andere straat te doopen of te herdoopen in *,,Krijnssenstraat"*. In rustiger tijden zou men verder kunnen gaan en meer personen herdenken, die in de West-Indische Koloniën een belangrijke rol hebben gespeeld. In Den Haag ontdekten wij een boomenbuurt: Plataanstraat, Beukstraat, Acasiastraat, Eikstraat, Berkstraat, Ieplaan, enz. Ware het niet eigenaardiger geweest zoo hiervan een Antillenbuurt ware gemaakt? Veel platanen of acacia's zal men in die nieuwe buurt wel niet te zien krijgen. Aruba-straat, Bonaire-straat,Saba-plein, St. Eustatius-straat, St. Martin-straat, Curaçao-laan zouden goed geklonken hebben. Men had er ook een gouverneursbuurt van kunnen maken. Zeker, de Oost-Indische koloniën zijn belangrijker, maar dat is niet altijd zoo geweest; men leze er *Hartsinck* maar op na of *Reesser's ,,De Suikerhandel van Amsterdam"*. Nederland heeft aan de West-Indische koloniën veel, zeer veel goed te maken. Niet vergeten te worden is wel het minst, waarop deze aanspraak hebben.

* * *

Aan de *,,N. R. Crt."* van 17 Febr., Avondblad C, ontleenen wij het volgende:

,,Zooals in het Ochtendblad van heden is vermeld, heeft mr. J. A. Baëza, de gemeente-secretaris, wegens redenen van leeftijd, eervol ontslag gevraagd uit den gemeentedienst, met ingang van 1 Mei.

Mr. Johan Allison Baëza werd den 25en Dec. 1851 te Paramaribo geboren. Hij is dus thans ruim 65 jaar oud. Zijn loopbaan als rechter in Curaçao werd in 1882 afgebroken door zijn benoeming op 1 Sept. van dat jaar — toen hij met verlof hier te lande vertoefde — tot controleur der gemeentebelastingen hier ter stede. Den 1sten Juni 1884 volgde zijn aanstelling tot hoofdcommies ter gemeente-secretarie, afdeeling financiën A, in welke functie o. a. de technische samenstelling van de gemeente-begrooting, dat zeer belangrijke werk, aan zijn zorg was toevertrouwd. Twintig jaar later, bij besluit van 6 Juni 1904, benoemde de raad hem tot secretaris der gemeente Amsterdam, als opvolger van wijlen den heer A. van der Elst Azn. Den 20sten Januari daaraanvolgend, werd hij als zoodanig beëedigd.

Mr. Baëza is dus bijna 35 jaar in dienst der gemeente Amsterdam geweest en daarvan ruim 13 jaar als gemeente-secretaris. In dit ambt deed hij zich kennen als een welwillend, bescheiden man, buitengewoon correct, zoowel in zijn optreden jegens personen als in zijn behandeling van zaken.

Blijkens de bewoordingen, waarin Burg. en Weth. hun voorstel tot verleening van eervol ontslag aan mr. Baëza hebben gesteld, werden zijn diensten door het college van Burg. en Weth. zeer gewaardeerd."

Naar wij vernemen, zal *Mr. Baëza* zich in Den Haag vestigen.

Curaçao.

In de *Amigoe* van 16 Dec. j.l. lezen wij het volgende hoofdartikel, dat een kijkje geeft op sommige Curaçaosche toestanden:

Wettelijke Dwang.

De grootste moeilijkheid, waarmede de Polikliniek hier te kampen zal hebben, zeer zeker in het begin, is de vrees voor ruchtbaarheid.

De Publieke Schaamte voor het kwaad zelf is, helaas, niet zoo groot als de vrees voor het publiek worden, dat men geïnfecteerd is.

Voor deze vernederende ziekte schaamt men zich, gelukkig, nog.

En nu zal het uiterst moeilijk zijn dit geheim te houden, als men onder behandeling komt in een Publieke Instelling.

Een afdoend middel is zich te onthouden en niet de oorzaak der besmetting te stellen uit vrees voor de gevolgen.

Die vrees aan te wakkeren is mede het doel der Polikliniek en van het grootste belang voor haar onmiddellijk doel: het verbeteren der Openbare Gezondheid, al mag niet uit het oog worden verloren, dat om een nog veel hooger doel: verheffing van het zedelijk gehalte der bevolking, men het volk moet zien af te houden van een kwaad, dat zulke verderfelijke gevolgen heeft voor het algemeen welzijn.

De vrees voor publiciteit bij behandeling in de Polikliniek is echter niet geheel ongegrond.

Van de noodige discretie van andere verpleegden en het verplegend personeel zal bijna alles afhangen. Hoe daarin te voorzien?

Wij stippen dit even aan, omdat wij dezer dagen zeer veel daarover hebben hooren spreken.

Is dit ruchtbaar worden te voorkomen, dan zal voor het welslagen der Polikliniek al veel gewonnen zijn.

Dr. den Houter ziet nog een andere moeilijkheid: ,,Vooral in het begin, als de heilzame werkkring der polikliniek nog niet voldoende bekend is, zal men vaak moeite hebben patiënten te houden gedurende den soms vrij langen duur hunner ziekte; sommigen zullen weigeren opgenomen te worden, anderen zullen wegloopen, enz.

Maar dit alles is nog geen reden om aanstonds tot wettelijke dwangmaatregelen over te gaan.

Wetsdwang, niet gesteund door volksovertuiging en rede werkt zelden uit, wat men er mogelijk van verwachtte. En vooral in zake bestrijding van besmettelijke geslachtsziekten, zoo nauw aan de prostitutie verwant, zal men liefst zooveel mogelijk door voorlichting, overreding, moreelen drang enz. trachten te bereiken, zeker in de eerste plaats op Curaçao, waar nog zooveel ter betere voorlichting van het publiek te doen valt.

Maar naast en na dit alles moet er ruimte gelaten worden voor wettelijken dwang.

In Nederland heeft een burgemeester de bevoegdheid, bij pest, cholera, vlektyphus en pokken, zieke en van besmetting verdachte personen te doen isoleeren, ontsmetten, verplegen enz., in eene door hem aangewezen inrichting.

Die bevoegdheid, aan zekere regelen gebonden, bestaat door het telkens vernieuwen van een Koninklijk besluit vrijwel onafgebroken.

En nu ben ik vast overtuigd, dat noodig gebleken dwingende overheidsbemoeiing bij besmettelijke geslachtziekten, in diezelfde richting kan geleid worden, eventueel met beroep op den Gouverneur of op een ander gezag, om belanghebbenden het recht van appèl niet te ontnemen. Ook ware straf te bedreigen tegen hen, die, wetende dat zij besmet zijn, geslachtsgemeenschap hebben.

Men schept dan gelijk recht voor man en vrouw, rijk en arm, blank en donker, voor allen, wier besmettelijke geslachtsziekte hen in meerdere of mindere mate tot een gevaar voor het algemeen stempelt; en ik zie niet in, waarom voor deze zieken, die het toch voor de meerderheid door eigen toedoen zijn, een sterker beroep op persoonlijke rechten en vrijheden moet gelden dan voor lijders aan pokken, pest enz., in het moederland en voor leprozen hier.

Ongetwijfeld zal een wettelijke regeling, als hierboven werd aangestipt, ook hare schaduwzijde hebben, maar het is te minder noodig om hierop thans dieper in te gaan, omdat invoering eener zoodanige regeling niet in de eerste plaats wordt voorgesteld.

Slechts was het gewenscht er op te wijzen, dat in de toekomst zulk een wettelijke voorziening noodig kon blijken en dat er dan geen principieel bezwaar tegen behoeft te bestaan.

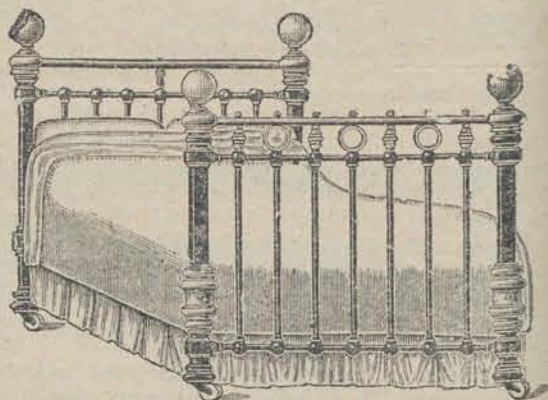
De bescherming van jonge meisjes, die aan verkrachting worden overgegeven en het bestraffen van hen, die speculeeren op de armoede en de ondeugden van de ouders dier kinderen, is zeker wel in de eerste plaats plicht der overheid; invoering en strenge toepassing van wettelijke en politiemaatregelen is daartoe noodig.

Maar ook mag vertrouwd worden, dat de publieke opinie, eenmaal ernstig op dit groote kwaad opmerkzaam gemaakt, zich daartegen zal keeren met al de kracht waarover zijn beschikt.

Het is bekend genoeg, dat er een nauwe connectie bestaat tusschen prostitutie en alcohol, maar het is niet zoo algemeen bekend, dat de alcohol, bij hen, die zich met prostituées ophouden, bijzonder vatbaar maakt en voorbeschikt voor besmettelijke geslachtsziekten.

Ook in dit opzicht is matigheid eene groote deugd en al wat kan geschieden om het alcoholgebruik te verminderen — hooger accijns, minder plaatsen van vergunning, vroeger sluitingsuren enz., — vermeerdert niet alleen volkskracht en welvaart, maar vermindert het gevaar voor venerische ziekten.

Verbetering van woningtoestanden in het complex van nauwe straten in de Punda, waar een aantal

prostituées wonen, kan beter bij eene bespreking der volkshuisvesting worden behandeld, want ik heb niet de overtuiging, dat het der prostitutie zou schaden, indien hare dienaressen meer ooglijke en aangenamer verblijven hadden dan de onbeschrijfelijk ellendige krotten, waarin zij nu vaak wonen.

Dat kwakzalvers-aankondigingen en middelen, niet het minst op het gebied der besmettelijke geslachtsziekten, kwaad stichten is van algemeene bekendheid, maar ik geloof niet, dat nu reeds het voor Curaçao geschikte oogenblik aangebroken is, om daaraan door wettelijke bepalingen paal en perk te stellen.

Hoofddoel is thans om de polikliniek ingang te doen vinden, zoo mogelijk met aller hulp en sympathie.

Daarentegen zal de wettelijke bestrijding van kwakzalversmiddelen en van de aanprijzing daarvan een verzet verwekken, waarvoor men te zijner tijd wel niet wijken mag, maar dat, thans ontketend, aan het hoofddoel zoude afbreuk doen."

* * *

Hetzelfde blad van 23 Dec. j.l. meldt onder zijn „Kerkelijke Berichten":

Gisteren herdacht de Predikheeren-orde, of de Orde der Dominikanen, haar zevenhonderd-jarig bestaan, aan welk glorierijk feit de *Amigoe* een feestblad wijdde. Ter wille der groote drukte van de aanstaande Kerstdagen werd de Kerkelijke viering uitgesteld tot Dinsdag 9 Januari a.s.

Eergisteren is de Oud-Generaal der Orde, de Hoogeerw. Pater Hyacinte Cormier, te Rome overleden.

De nieuwe Algemeene Overste der Eerw. Fraters van O. L. Vrouw Moeder van Barmhartigheid, de Zeereerw. Frater Radulphus, is 25 Oct. l.l. met de „Nieuw Amsterdam" aan den Hoek van Holland aangekomen. Z.Eerw. werd door twee leden van het hoofdbestuur afgehaald en naar Tilburg begeleid. Onmiddellijk na aankomst werd Fr. Radulphus door Z. D. H. Mgr. Diepen, geassisteerd door de Weleerw. heeren Rector en Conrector, geïnstalleerd. De nieuwe Superior legde den eed af en de Fraters kwamen hem huldigen als hun Overste door hun handkus. Na het Te Deum en den Bisschoppelijken zegen volgde de feestelijke ontvangst, in het klooster. Eerst daarna kon fr. Radulphus er aan denken zich een oogenblik rust te gunnen.

De opvolger van fr. Radulphus op Curaçao zal wezen de Eerw. frater Aurelianus, hoofd der St. Jacobschool in Den Bosch. De nieuwe Frater Directeur zou 2 Januari te Amsterdam scheep gaan en brengt een paar flinke krachten mee voor het Bijz. Onderwijs.

Een voorspoedige reis wordt hun toegewenscht door bovengenoemd blad.

* * *

Nieuwe Dokter en Consulaten.

De *Cur. Crt.* vermeldt:

Op 20 Dec. j.l. heeft de heer J a c o b i O d u b e r, die aan de University of Maryland te Baltimore het diploma als medicinae doctor heeft verkregen, met gunstig gevolg voor de Geneeskundigen Raad te Willemstad het voorgeschreven examen afgelegd ten einde in deze kolonie tot de uitoefening van de genees-, heel- en verloskunde te worden toegelaten.

Bij Koninklijk Besluit werden erkend en toegelaten:

De heer S. A. L. M a d u r o als consul van Portugal.

De heer J. M. L. M a d u r o als consul-generaal van Guatemala.

De heer G. S. M e s s e r s m i t h als consul der V. St. van N. Amerika.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Djambi-Expeditie. De redactie van de *Pamitran* wijzende op de gestadige zendingen van troepen van Java naar Djambi, die de bevolking uitmoorden met vlijmscherpe sabels en pantser doorborende kogels, vraagt of het gerechtvaardigd is aldus te handelen tegenover opstandelingen, die niet van wapens voorzien zijn, welke het leger kunnen schaden. Het dooden van zooveel menschen is daarbij een groot verlies voor het Gouvernement, dat wel bedenken moet, dat eene onderdrukking door vrees en geweld nooit blijvend is gebleken. Laat men dus den opstand liever beëindigen door edelmoedigheid en verheven lessen, dan zal er bij de onderdanen liefde komen voor het Gouvernement en deze zal een eind maken aan alle opstanden in N. I.

In de *Soeloeh Hindia* is overgenomen een artikel uit de *Modjopait* van de hand van den heer *van den Kasteele*, die er tegen opkomt, dat de opstand in Djambi door de Sarikat Islam bewerkt zou zijn. Wel heeft deze vereeniging bij de Inlanders een gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen opgewekt, waardoor de vrees voor allerlei dreigementen verdwenen is. Voor de hierboven bedoelde beschuldiging is geen enkel bewijs aan te voeren. Dan zou men ook kunnen beweren, dat de groote oorlog, die gevoerd wordt door bijna alle Christelijke naties in Europa, de schuld is van den Christelijken godsdienst of van de Christelijke Vereenigingen. Neen, de schuld van den opstand is gelegen bij het Binnenlandsch Bestuur, dat niet geweten heeft van bestaanden misoogst en hongersnood en daarover dus niet gerapporteerd heeft, ja, later wel, toen de opstand was uitgebroken en men eerst toen voedsel ging verstrekken. En nu wordt er maar op los geschoten. De stomste ezel kan op deze wijze ook wel regeeren! Wat denkt men wel van dusdanige wijze van handelen te verkrijgen? Wel, niets anders dan een kortstondige rust en benadeeling der welvaart zullen ervan de gevolgen zijn. Hoe dient dan wel gehandeld te worden? Gerechtigheid moet er heerschen en geen boerenpummels moeten er geplaatst worden, al hebben zij ook het diploma van de Bestuursschool.

De *Sinar Djawa* heeft met de meeste instemming een artikel uit *De Noordkust* overgenomen, waarin een Palembanger en wel de Voorzitter van de *Sarikat Islam* te Cheribon zijn oordeel uitspreekt over den opstand in Djambi. Hij zegt o. a., dat de Inlanders allesbehalve ingenomen waren met den aanslag en de inning der belastingen. Reeds meermalen hebben zij bij de Hooge Regeering er over geklaagd. De zaak is daar anders geregeld dan op Java. Feitelijk bestaat daar (Djambi) geen regeling, ook geen contrôle. Een paar ondergeschikte hoofden taxeeren de waarde der goederen en andere bezittingen van de belastingschuldigen en naar het bedrag hunner schattingen worden zij aangeslagen. De namen worden genoemd van twee Inlanders, wier bezittingen op *f* 1500 en *f* 1000 getaxeerd waren en die aan belasting respectievelijk *f* 435 en *f* 200 moesten betalen. Een ander werd voor *f* 325 aangeslagen. Toen hij te Buitenzorg reclameerde, werd zijn aanslag tot *f* 26 verminderd. Voorts gaan de hoofden, om bij het Bestuur in een goed blaadje te komen, ruw en zonder oordeel te werk. De menschen worden gedwongen om zoo spoedig mogelijk het geheele bedrag van hunne belasting te betalen; instede van betalingen bij inminderingen toe te staan. Om de menschen te plagen, moeten zij palen ver bij den Controleur komen. Dikwijls is 't gebeurd, dat zij teneinde raad, al hunne goederen verkoopen. Dat de opstand niet reeds in 1915 was uitgebroken, is te danken aan den goed geslaagden oogst in dat jaar. Alhoewel de bevolking 't zwaar te veranwoorden had, had zij tenminste toen nog te eten. In 1916 mislukte echter de oogst en toen liep de maat over. Hoewel ook over de heerendiensten als van een zwaren druk geklaagd werd, waren zij toch niet de hoofdreden van den opstand. Het bestuur heeft een groote fout begaan door niet te zorgen voor een goed toezicht op de verdeeling der diensten, waardoor de menschen soms te lang te werk gesteld werden.

De *Tjaja Sumatra* verhaalt, dat, toen de troepen te *Moeara Tèmbési* kwamen, de plaatselijke voorzitter van de S. I. 't deed voorkomen, alsof hij het Gouvernement trouw gebleven was, maar spoedig bleek 't, dat hij den last gegeven had om de gewapende politiedienaren op te hangen en dat op zijn last alle S. I.-mers hunne wapens hebben moeten doopen in het bloed van den vermoorden sergeant en twee anderen. Eerst na drie dagen, toen de lijken door kogels doorboord, er als een zeef uitzagen, werden deze in de rivier weg geworpen. Een ander politiedienaar, die zich ongewapend overgaf, werd ten aanschouwe van zijn vrouw en kinderen doodgemarteld.

In een ander nummer van hetzelfde blad komt de inhoud voor van een brief van het bestuur van de *S. I.* te Tebing Tinggi aan den bekenden *Goenawan*, waarin wordt medegedeeld, dat afgezanten van Djambi op weg waren, die een brief bij zich hadden, voorzien van een blijkbaar valsche handteekening van Goenoewan, om alle S. I.-mers van Palembang en Bengkoelen op te roepen, teneinde het Gouvernement te bestrijden en bijdragen in natura te leveren. Het S. I.-bestuur heeft hiervan terstond den Controleur gerapporteerd en de noodige medewerking verleend om de hierboven bedoelde boodschappers in handen te krijgen.

In hetzelfde nummer van deze krant deelt een correspondent van Sidjoendjoeng mede, dat, toen het bericht kwam, dat de opstandelingen in aantocht waren, de bevolking van de Batang Hari (Sumatra's Westkust) wel is waar de wapens opvatte, maar niet om met hen samen te spannen, maar wel om hen te bestrijden.

In de *Oetoesan Melajoe* geeft een ooggetuige een beschrijving van de aanvallen der opstandelingen op Moeara Tebo, waarbij zij telkens de geloofsbelijdenis aanhieven en de woorden: „Kafir, Kafir!" uitriepen.

Rassenverschil. Op den 6den November j.l. ging een Javaan de *Venus-Bioscooptent* te Semarang binnen — alzoo de *Voorpost.* — Voor den ingang vroeg hij aan den wachthebbenden persoon om een programma, dat tegen betaling van *f* 0.05 verkrijgbaar was. Maar wat kreeg de Javaan tot antwoord? „Volgens den bioscoop-eigenaar zijn de programma's slechts voor Europeanen bestemd!" Gelukkig, dat de man geen klap kreeg op zijn gezicht. Zonder programma moest de Javaan de tent binnengaan en begreep natuurlijk niet, wat daar op het doek werd vertoond. Nu rijst bij mij — alzoo de schrijver —

de vraag, of de Bioscoopeigenaar werkelijk de bepaling heeft gemaakt, dat de programma's alleen voor de Europeanen bestemd zijn. Zoo ja, waarom? Is 't misschien, omdat de programma's in het Hollandsch zijn gedrukt? Al waren zij in het Duitsch of in het Fransch gesteld, dan nog zou een ieder een exemplaar mogen *koopen*. Zelfs de vuilste Javaansche bedelaar, als hij maar *betaalt*. Ziet de eigenaar niet, dat de meeste toeschouwers uit Javanen bestaan? En staat de bioscoop daar niet om geld te verdienen, ook van den Javaan? Indien de eigenaar bedoelde woorden niet geuit heeft, wat ik hoop, dan verdient de wachthebbende persoon een gevoelige straf, omdat hij den Javaan onnoodig heeft beleedigd.

Veelwijverij. In de *Voorpost* komt de volgende brief voor aan mejuffrouw *Bertha Walbeehm*: „Gij oefent een scherpe kritiek uit op den Islam, maar geheel onbekend met den inhoud van de Koran, acht ik het geraden mij ten deze onzijdig te houden. Ik ben Mohamedaan, noch Boeddhist. Waar gij echter opkomt tegen de bigamie, wat gij zeer terecht noemt „de smet" op de gansche zedeleer van de Koran, reken ik mij te behooren tot hen, — ik vertrouw, dat er velen zijn, — die uw protest ten volle huldigen. Gij geeft ons, beter gezegd mijn Mohamedaansche broederen een middel aan de hand, om die schandvlek uit te wisschen, door hun den raad te geven tot het mystieke Boeddhisme terug te keeren. Wellicht is uwe bedoeling goed. Maar neemt men in aanmerking, dat de Islam reeds diep in het geloof van den Javaan is ingeworteld, dan zal de verwezenlijking uwer wijze raadgeving tot onze schoonste wenschen blijven behooren. Aannemende, dat onze Mohamedaansche broederen tot zelfs de dwepers en fanatieken toe (hun aantal is legio), tot het Boeddhisme te bekeeren zijn, dan nog is het te bezien, of die afkeurenswaardige afschuwelijke veelwijverij voor goed gefnuikt zou kunnen worden. Want vergis ik mij niet, ook het Boedhisme laat de bigamie toe, zooals blijkt uit de wajangverhalen. En voor zoover ik mij kan herinneren, is in de Javaansche geschiedenis van den laatsten vorst van Modjopait Browidjojo verhaald, dat hij in trouwlust zijn voorvaderen verre overtrof. Gelukkig! onder onze Mohamedaansche broederen, die een zekeren trap van ontwikkeling bereikt hebben, doet zich een verblijdend verschijnsel voor. Het valt mij op, dat de meesten hunner het kwade, het nadeelige, ja het verderfelijke van het dubbel huwelijk inzien. Een bewijs dus, dat schoolontwikkeling er veel toe bijdraagt, het hinderlijke in onze zeden en gewoonten uit den weg te ruimen. Daarom, o Moeder, of Stiefmoeder Regeering, hoe dankbaar zullen wij U zijn, als Gij ons meer scholen geeft, waar onze zonen en dochters zich naar hartelust en ongestoord kunnen ontwikkelen. Ik bedoel degelijke scholen en geen „lapmiddelen", zooals de tegenwoordige H. I. S. en dessascholen (de laatsten zijn niet eens van het Gouvernement), scholen, waartoe iedereen, ongeacht stand en klasse, toegelaten wordt. Verbrast het geld niet aan weerbaarheid en militairisme, maar denk eerder aan de wenschen en nooden van uw onderdanen, het Indische Volk, dat zich wenscht te ontwikkelen tot een beschaafde natie. En u, geachte partijgenoote, betuig ik mijn innigen dank voor uwe welgemeende belangstelling in onze beweging. Inderdaad ik voel sympathie voor U. Met hartelijke partijgroeten: geheel de Uwe,

Semarang, 8-11-'16. *R. M. Abdoelrachman.*

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. verdedigd. De Voorzitter van de *S. I.* te Bengkoelen, tevens eigenaar van de *Poetera Hindia*, geeft in de *Sri Sumatra* een antwoord, waarbij aan scheldwoorden geen gebrek, op de verschillende tegen hem in de *Oetoesan Melajoe* opgenomen artikelen, als zouden de Menangkabauers door de S. I. zijn misleid. Neen, juist omgekeerd — zegt hij. — Meer dan eens is de S. I. van Bengkoelen opgelicht door de Menangkabauers. Vroeger beweerde men, dat de S. I. geen ingang zou vinden bij de Menangkabauers, omdat zij zelven reeds een veel krachtiger nationalen bond bezaten. En nu ziet men, dat er toch velen onder hen lid geworden zijn van deze Vereeniging. Het is wel niet pleizierig voor hen, die zich Mohamedaan noemen en toch hun best doen om de Islam allerlei moeilijkheden in den weg te leggen. Dat Allah hen moge vervloeken!

Japanner veroordeeld. De *Tjahaja Timor* nam een passage over van een artikel van de hand van den in het vorige weekoverzicht bedoelden Japanschen redacteur, als zoude hij inderdaad de ingezetenen tegen de Regeering opgeruid hebben, daarbij de verzekering gevende, dat Japan ongetwijfeld zou bijstaan, indien het tot verzet mocht komen. Drie maanden heeft men laten verloopen, zoo oordeelt bovengenoemd blad, voor men dien man in hechtenis nam, en nog wel midden in den nacht. Stellig moeten er andere redenen daartoe geleid hebben. Misschien heeft hij zich wel in verbinding gesteld met Inlanders, die het Gouvernement vijandig gezind zijn, teneinde onrust en andere moeilijkheden te verwekken.

Sarekat Mohamadiah. Uit de *Sinar Djawa* worden in meer genoemd blad eenige bijzonderheden overgenomen dezer vereeniging, welke de opstootjes in Madioen en Kediri veroorzaakt zouden hebben. Het hoofd en tevens de stichter van deze vereeniging is een hadji van Ngadiloewih (Kediri). De leden droegen bij een bepaald costuum nog een lederen gordel, een sabel en een Turksche fez. Het kenteeken voor het lidmaatschap was een met Arabische karakters geschreven formulier, waarin vermeld stond dat men de hulp inriep van den Vorst, die eenmaal over Kediri zou heerschen. Die hadji had reeds duizend volgelingen, toen hij door het bestuur werd opgevat.

Meergenoemd blad deelt alsnog mede, dat de *Sarekat Abang* reeds in 1915 in de Lampongsche distrikten onder aanvoering van een hadji is begonnen te werken. Men treft daar thans reeds vele leden aan, waaronder Inlandsche ambtenaren, zooals een opiumverkooper en een onderdistriktshoofd. Het bestuur heeft bij hen een huiszoeking gedaan en bij ieder hunner een Sarekat Abang kostuum aangetroffen. Zij verklaarden evenwel bij het verder onderzoek, dat te dier zake gehouden werd, dat zij niets van het doel dezer vereeniging afwisten.

Naar aanleiding van het feit, dat vier Inlandsche vereenigingen (Sarekat Islam, Boedi Oetomo, Regenten- en Prinsenbond) de deputatie vormen van Indië Weerbaar naar Nederland, zoo wordt in hetzelfde blad gevraagd, welke van deze vier nu eigenlijk het recht heeft om namens de Inlandsche bevolking het woord te voeren en hoe zij daartoe gemachtigd werd. Indien één dier Vereenigingen daartoe het mandaat heeft verkregen, waartoe dienen dan nog vertegenwoordigers van de drie andere vereenigingen mede te gaan?

Chineesch Weeshuis. De *Perniagan* herinnert er aan, dat niet lang geleden, dank zij de hulp van eenige Chineezen en Europeanen, het eerste Chineesche weeshuis kon worden opgericht. Niettegenstaande het een subsidie van den Chineeschen Raad en maandelijksche bijdragen van eenige Chineezen ontvangt, zal het toch op den duur niet kunnen blijven bestaan. Het is treurig maar waar, dat een oproep om nog meer te steunen, niet de minste uitwerking heeft gehad.

Van Vreemde Koloniën.

Het Congres der Moslem Leagne te Lucknow.

Om de beteekenis van de All Indian Moslem Leagne, den 27en Decemebr 1916 geopend, en waarover de Indische bladen ons nu eerst uitvoeriger inlichten, te begrijpen, moet men in de geschiedenis der laatste jaren eenigszins terug gaan. De overeenkomst, waartoe de vertegenwoordigers van het National Congress en van de M.leagne gekomen zijn, is eerst na lange voorbereiding verkregen.

Ten einde het streven der jong-Indische partij tegen te gaan, werd, onder 't bestuur van Lord Curzon, in 1914 tot de onderdeeling van Bengalen besloten. Deze maatregel werkte echter in tegenovergestelde richting. Wilde Indië een eigen richting kunnen volgen, dan was een vereenigingspolitiek van alle Ind. volken noodig. Zij, die dit voorstonden, ontveinsden zich de moeilijkheden niet om de eenheid te bewerken, maar zij zetten zich toch aan den arbeid. Voor de door verscheidenheid van taal, van inzichten, van zeden en gewoonten verdeelde volkeren zouden wellicht tientallen van jaren noodig zijn geweest, maar door lord Curzon's staatkunde werd dit onverwacht in de hand gewerkt. Door de Swadasi-beweging, die in Bengalen begon en zich over geheel Indië uitbreidde, sprak 't volk zich voor 't eerst openlijk tegen de regeering uit. Dit verwekte zoodanige bezorgdheid, dat de regeering toegaf. Zoo zag 't volk ook voor den eersten keer, welke groote kracht in de nationale eenheid stak. Dit goed gepropagandeerd, versterkte in korten tijd de Nationale partij. De gedachte werd naar voren gebracht, dat ieder Indiër, of hij Hindoe of Mahomedaan, Bengalees of Matratti is, in de eerste plaats Indiër is. Geleidelijk sloten meer mannen van beteekenis zich bij de beweging aan, die zoo onder leiding kwam van hoogst bekwame voorgangers. 't Jaarlijksche congres der partij is spoedig tot een macht geworden, waarmede rekening viel te houden.

De oorlog werkte op onvoorziene wijze op deze beweging in. 't Zelfbewustzijn van 't volk is zoo gegroeid, dat 't niet meer met deemoedige beden, maar met duidelijk geformuleerde vorderingen tot de regeering komt, sprekende van rechten. Op ondubbelzinnige wijze werd dit op de Provinciale Bombay-conferentie in Ahmadabad in October 1916 tot uitdrukking gebracht. 't Halfmaandelijksch tijdschrift N.-O. herinnert in zijn aflevering van 5 Febr. aan deze bijeenkomst, die gehouden werd onder presidium van den voorzitter der All Indian Moslem Leagne, M. A. Jinha, de leider tevens der meest vooruitstrevende partij, terzijde gestaan door eerste krachten als Paranipye, Patel, Gandhi, Toelak. In de rij der te behandelen vraagstukken stond zelfbestuur voor Indië bovenaan. Wij hebben indertijd van deze conferentie gewag gemaakt, de president bracht het aandeel van Indië aan den strijd van Engeland in herinnering en stelde daar 't recht tegenover om nu ook als een gelijkberechtigd en volwaardig medelid in 't Britsche rijk te worden behandeld.

Indien Engeland heeft ingezien, dat 't parlement de binnenlandsche aangelegenheden van Canada, Australië en Zuid-Afrika niet zelf leiden kan, geldt dit, volgens Jinha, in sterker mate voor de leiding van Indië, dat in millioenen-tal die koloniën ver overtreft en niet minder rijp is voor eigen bestuur. Wanneer men de snelle toenemende behoeften en vorderingen van 't volk nagaat, en de daarmede verbandhoudende omwentelingen op schier elk gebied, dan moet de vraag zich opdringen, of 't nog langer mogelijk is Indië van White-

hall of Downingstreet uit te regeeren. Voor hen, die Indië kennen en begrijpen, is 't duidelijk, dat 't niet langer bij gehoorzamen kan blijven, maar dat 't volk zijn zaken in eigen hand wil nemen. 't Heeft niet meer genoeg aan de verzekering van: vrede, welstand en zekerheid, 't hart van jong Indië is ontwaakt en vraagt om politieke vrijheid. 't Gaat niet meer om eenige ambten meer, niet meer om eenige punten van verbetering van binnenlandsche verhoudingen, maar 't gaat om een groote volslagen bestuursverandering.

Een nieuwe geest is over Indië vaardig geworden. Hij is er gebracht door de jonge mannen, die aan de Engelsche universiteiten dronken zijn geworden van de denkbeelden vrijheid, nationaliteit en zelfbestuur, die geest wil nu bevredigd worden. Engeland heeft de overgang, die van autocratie tot bureaucratie voerde, en die nu tot democratie wil komen, te aanvaarden. Die plicht is te voldoen ten opzichte van 't land met 300 millioen inwoners.

Dat was de voorlooper van 't congres, dat 27 Dec. 1916 in Lucknow gehouden is en waarover de ,,Times of India'' van 6 Jan. een uitvoerig verslag bevat. De bijeenkomst werd als een zeer bijzondere aangekondigd doordien de mededeeling vooraf was gepubliceerd, dat de vertegenwoordigers van 't National Congress en van de A. I. M. L. tot een volkomen overeenstemming waren gekomen.

Syed Nabioellah, voorzitter van 't ontvangst-comité, bracht in zijn openingsrede 't pijnlijke punt te berde, van den strijd van muzelmannen onder Britsche vlag tegen de troepen van hun kalief, hij haalde dit aan als treffend voorbeeld van de trouw van de Indiërs aan het Britsche rijk. Terwijl momenteel alle krachten aan den oorlog worden gewijd, zijn aan de overwegingen van den nieuwen toestand, die na den oorlog worden moet, misschien grooter moeilijkheden verbonden, dan aan 't vinden van den weg tot de overwinning, maar wie zijn deel aan den oorlog geeft, heeft zich ook in die ingewikkelde vraag te verdiepen en de goede oplossing voor te bereiden. De A. I. M. L. staat daarbij voor twee hoofdzaken, nam.: zekerheid voor de politieke positie van de mohamedanen èn samenwerking met de andere organisaties om tot zelfbestuur te komen. De muzelmannen vormen tegenover de Hindoes een minderheid, zij vragen geen overwicht, maar recht tot vertegenwoordiging naar verhouding en eerbiediging van hetgeen hun eigen is.

Mohamed Ali Jinnah, voorzitter van 't congres, zette in met de verklaring, dat deze oorlog vrijheid zou brengen aan natiën, die nog moesten leeren vrij te leven. Onder de vraagstukken, waarover de Br. staatslieden zich zullen geplaatst zien, is geen van grooter gewicht dan de weeropbouw van Indië. Indië staat onder Britsch bestuur. 't Westersch karakter van de administratie heeft geruimen tijd vrede en orde aan 't land gebracht, heeft 't beheer rechtvaardig gevoerd en heeft Indië naar Westersche begrippen goed opgevoed. Hierdoor is een proces tot gelijkwaardigheid van de verschillende rassen in wording gekomen, waaruit een nieuw Indië zal ontstaan. Patriotisme en nationalisme zijn met nieuwe geestdrift en nieuwe verlangens opgestaan en nemen gestadig in kracht toe. Kort uitgedrukt, zeide Jinnah, ,,wij hebben een machtige en bekwame bureaucratie van Br. ambtenaren alleen verantwoordelijk aan 't Br. Parlement, die, met welwillend despotisme een volk bestuurt, dat zich zijn toekomst nu zelf ten volle bewust is geworden en langs vredelievenden weg ijvert voor politieke vrijheid. Dat is 't Indisch vraagstuk in een notendop. De taak van de Br. staatkunde is een spoedige, vredelievende en afdoende oplossing naar dit vraagstuk te vinden.

Hoewel 't congres zeer interessante bijzonderheden gaf, die alle als een afwijking op ,,Indië voor de Indiërs'' zijn te beschouwen, en waaraan nog iets prikkelends werd gegeven door de verschijning van Sir James, luitenant-gouverneur van de Vereenigde provinciën ter vergadering, meenen wij met 't voorgaande te kunnen volstaan, daar 't karakter en de strekking van het behandelde er duidelijk genoeg uit spreekt.

Na den oorlog zullen deputaties naar Londen gaan om en de belangen en wenschen van Indië te bepleiten. De regeering zal dan met een antwoord gereed moeten zijn. Indië zal zich niet met een kluitje in 't riet laten sturen.

Zij, die voor Nederlandsch-Indië de nieuwe stroomingen te bestudeeren hebben, kunnen uit hetgeen in Br. Indië gebeurt, zeker veel leeren. De beweging om tot zelfbestuur te komen is daar reeds verder gevorderd en beter georganiseerd, de leiding is er in bijzonder bekwame handen, maar in den grond der zaak is toch veel overeenkomst tusschen hetgeen daar tot een kracht geworden is en hetgeen in onze Oost in opkomst is.

Exploitatie van Afrik. diamantvelden.

Om uit Z.-W. Afrika zoo gauw mogelijk zooveel mogelijk te halen, beveelt de ,,Cape Times'' aan, dat de regeering de diamantvelden met alle kracht zal exploiteeren. Volgens de Duitsche wet had de regeering recht op 60 pct. van de productie, de regeering doet niets buitengewoons, wanneer zij dit ook neemt, maar bovendien zou 't overschot als onderpand moeten worden opgelegd voor een behoorlijke behandeling van eigendommen van de geallieerden.

Hoewel dit voorstel eenzijdig naar zich toerekent, licht er toch de verwachting in van een terugkeer van de veroverde kolonie onder D. vlag, waarom anders die spoed tot overwerken in een tijd, dat 't moeilijk is arbeidskrachten te krijgen?

In Mesopotamië.

De golfslag gaat nu weer ten gunste der Britten. Evenals aan 't westfront in Europa is de loopgravenstrijd in Mesopotamië in Februari met plaatselijke successen gevoerd, die op 't verloop van den oorlog wel geen grooten invloed kunnen hebben, maar die 't moreel toch steunen, hetgeen niet te versmaden is in een tijd, dat de duikbootenoorlog daaraan ernstig knabbelt.

Den 15den is 't offensief tegen de Turken op den rechter Tigrisoever hervat. Eerst werd de rechtervleugel aangegrepen, 't daar behaalde voordeel werd over 't centrum uitgebreid. Zoo werd in de Dahrabocht een front van 1000 M. tot een diepte van 500 M. vermeesterd. Hiermede niet tevreden, werd toen tegen den linkervleugel opgetreden, met 't gevolg dat de geheele Dahrabocht in handen der E. kwam. Dat hier niet sprake is van een kleine schermutseling. spreekt uit de cijfers der gemaakte gevangenen. 88 officieren, w. o. 2 regiments- en 3 bataljonscommandanten, en ruim 199 *) man. Onder de buit zijn 5 machinegeweren, 2500 geweren, groote hoeveelheden munitie, uitrustingstukken en voorraden.

Den 16den werd 't succes ten zuiden van de Sjamran bocht voortgezet.

Met dit alles is Bagdad nog heel ver, en de Russen hebben hun opmarsch in die richting ook gestaakt. Met kleine schommelingen ligt de toestand er vast, als overal.

*) ? Corrector.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De godsdienstige beweging ,,Parhoedamdam'' in de Bataklanden.

In de laatst verloopen weken hebben de dagbladen ons nu en dan korte draadberichten gebracht over een opstand onder de Bataks in den noordwestelijken hoek der residentie Tapanoeli, waarbij de tijdelijk civielgezaghebber Muller om het leven werd gebracht. Die opstand ontstond in de bovenlanden van Baroes en werd op touw gezet door een in die streken nieuw ontstane Bataksch-godsdienstige sekte, die in de bladen ,,Parhoedamdam'' wordt genoemd, maar, naar uit Bataksche bron werd medegedeeld, ,,Porgoedamdam'' heet. Zij ontstond op het terrein der Rijnsche Zending en haar geheele zaak speelt zich ook daar af, maar zij is niet zoo geheel nieuw als er in de bladen vermeld wordt. In het Bataksch blad ,,Immanuel'' van 1 Febr. 1916 No. 3, komt reeds een opstel van de hand van een Inl. onderwijzer, in dienst der zending, voor, waarin het geheele wezen en drijven der genoemde sekte klaar en duidelijk wordt beschreven.

Eene vertaling van dat stuk vindt men in het Febr.-Nr. van het maandblad ,,De Rijnsche Zending'', vermeerderd met interessante mededeelingen ook over andere godsdienstige secten in de Bataklanden.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

In het Febr.-Nr. mededeelingen over landbouw en veeteelt, nijverheid en handel op Bali, ontleend aan een artikel van J. van Roon in het jongste jaarverslag van den Topografischen Dienst in Ned. Indië. — De heer Plante Fébure geeft het eerste gedeelte eener beschouwing over landbouw en grootindustrie in Br. Indië. — Van W. C. Muller de periodieke rubriek: Uit de koloniale literatuur.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 7: De suiker en de oorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs(vervolg). — De gezondmaking van Cheribon, door Prof. Dr. J. J. van Loghem (met afb.) Onderzoekingen over plantenindigo in Britsch-Indië, door C. J. van Lookeren Campagne. — Een of meer gewassen per onderneming? door Dr. P. J. S. Cramer, besproken door J. Sibinga Mulder. — Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan, door P. Hondius Jzn. — Rubbercultuur op Sumatra's Oostkust, voordracht van Dr. A. J. Ultée. — Mededeelingen van het Kina-proefstation, door S. M. — De vooruitzichten voor 1917 in Britsch Noord Borneo, door A. D. — Theeverpakking met papierbekleeding der kisten. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

De Ingenieur.

In het 17 Febr.-Nr. de tekst (met afbeeldingen) eener voordracht van den luitenant-kolonel der genie O.-I. L., T. van Erp, over den Boroboedoertempel op Java, voornamelijk van architectonisch standpunt. In deze voordracht o. a. een merkwaardige gedachtenwisseling tusschen den inleider en den heer J. Homan van der Heide over het restaureeren van oude bouwwerken.

Verder in dit Nr. van de ,,Ingenieur'' weer een tweetal opstellen over de wijziging der Indische mijnwet, nl. van Prof. R. W. van der Veen en W. H. C. Doorman.

De heer Doorman is er tegen, dat een monopolie gelegd worde in handen van particulieren. Z. i. ware vast te stellen, dat exploratie zoowel kan geschieden door particulieren als door het gouvernement. Na exploratie door eenig particulier, heeft deze ook het recht van voorkeur op de exploitatie, waarbij de Staat een vast recht per H.A. met progressief aandeel in de overwinst zou moeten genieten.

Prof. van der Veen vreest, dat — volgens de meening der meeste ter zake kundigen — mocht het ontwerp wet worden, de particuliere mijnbouw in Indië ten doode is opgeschreven. Waar blijkens de feiten de tendenz aanwezig is voor staatsexploratie en staatsontginning van alle minerale rijkdommen in Indië en waar ook blijkens het gebeurde met de Djambi-concessie de Tweede Kamer aan deze strooming geen weerstand zal kunnen bieden, is het — meent prof. v. d. V. — zaak, dat allen, die door hun werkkring practische ervaring op het gebied van den mijnbouw hebben opgedaan, de voorthollende theoretici wijzen op de struikelblokken, waarover ze practisch den hals zullen breken en door hen de toekomst van het mijnbouwbedrijf en dus een deel van de toekomst van Nederlandsch Indië zeer groote schade zal ondervinden.

Het is nu — schrijft hij — de plicht van alle deskundigen, die het in hoofdzaak over de ondeugdelijkheid van het ontwerp eens zijn, samen te werken, zóó, dat de wet niet tot stand komt.

Bandera Wolanda.

In Nr. 208 het vervolg der beschouwing over ,,Indië Weerbaar'' en een artikel naar aanleiding van het bodemcongres te Jogjakarta in Oct. 1916 gehouden.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 16 Febr. vervolgt luitenant E. A.

Nix zijn schetsen uit Maoera Teweh (Oost-Borneo); thans een woord over het civiel bestuur aldaar.

Annalen Missiehuis Tilburg.

Pr. H. Geurtjens vervolgt in No. 4 zijn reisindrukken van de Tenniber-eilanden (welke te voren reeds in de „Java-Post" verschenen).

Hygiëne op de landengte van Panama.

Ter Landsdrukkerij te 's-Gravenhage verscheen (als bijvoegsel tot de Nederlandsche Staatscourant), het verslag van een studiereis naar de Panama-kanaal-zône, door C. Bonne, officier van gezondheid 2e kl. O.-I. leger, gedetacheerd bij de landmacht in Suriname. Met eenige opmerkingen over de muskieten der kanaalzône, door J. Bonne—Wepster.

Indische Krijgskundige Vereeniging.

No. 55 van het orgaan der Ind. Krijgsk. Vereeniging bevat een „Inleiding voor eene bespreking van het tactisch gebruik van onze Veldartillerie", door J. B. van der Poll.

Economisch-Historisch Jaarboek.

Mr. N. W. Posthumus geeft in deel II, jaargang 1916 van het door de vereeniging „het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief" uitgegeven jaarboek een uitvoerig stuk over de geheime lijnwaadcontracten der Nederlandsche Handelmaatschappij (1835—1854). — Dr. H. E. van Gelder publiceert scheepsrekeningen van enkele der vroegste Guinea-vaarten (1594—1596). Uit historisch oogpunt is zijne inleiding van veel belang.

Ethnographica van den Indischen Archipel.

De „N. R. Crt." van 20 dezer bevat een overzicht van het jaarverslag van het Museum voor volkenkunde te Bazel, waarin we lezen:

„De Maleische Archipel leverde in 1916 heel wat op; een groote collectie uit Britsch Noord Borneo, zoowel van de eenigszins beschaafde stammen aan de kust, als van de primitieve in het binnenland; een weefgetouw heeft een plaats gekregen in de vergelijkende verzameling weefstoelen van onderscheidene herkomst. De „beroemde geelgieterij" uit het sultanaat Broenei is door talrijke stukken vertegenwoordigd. De geheele collectie is met zorg bijeengebracht en voortreffelijk geëtiketteerd. Van dezelfde herkomst is een bronzen gong, een oud exemplaar met een draak in hoog-relief versierd. Uit de Bataklanden kwamen prachtige oude weefsels en een amulet uit buffelrib met letters en figuren bekrast, een voorwerp, dat in Bazel voor zeldzaam gehouden wordt."

Indische week aan de Utrechtsche Universiteit.

De medische faculteit der Rijksuniversiteit te Utrecht heeft een commissie benoemd, bestaande uit de hoogleeraren Eykman, Winckler, Kouwer en Kohlbrugge, en de geneesheeren Benjamins en Hulshoff Poll, aan wie is opgedragen na te gaan, op welke wijze bij den medischen student meer kennis van en belangstelling voor tropisch Nederland kan worden bijgebracht en opgewekt. Deze Indisch-medische-faculteitscommissie heeft gemeend haar taak het best te kunnen vervullen door het instellen van een Indische week. In die week zullen dan de middagcolleges gestaakt en instede daarvan populair-medische voordrachten gehouden worden, afgewisseld door een bioscoop-voorstelling met tafereelen uit het Indische leven en een bezoek aan een belangrijke Indische instelling of iets van dien aard.

Deze Indische week zal dit jaar vermoedelijk gehouden worden van 5—10 Maart. (N. R. Crt.)

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:

(Heulstraat 17, Den Haag).

Oproeping van een technischen bacterioloog voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië.

Bij den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch Indië kan — voorloopig in tijdelijken dienst — worden geplaatst een technische bacterioloog, met de toezegging dat hij, wanneer in de daartoe bij de begrooting voor het dienstjaar 1917 aangevraagde gelden wordt bewilligd, bij gebleken geschiktheid in vasten dienst zal worden benoemd.

De bezoldiging bedraagt *f* 350 (drie honderd vijftig gulden) 's maands, welke door twee tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 75.— (vijf en zeventig gulden) 's maands en daarna vijf driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 (éénhonderd gulden) 's maands tot *f* 1000 (één duizend gulden) 's maands kan klimmen. Met de reeds opgedane ervaring wordt rekening gehouden bij de vaststelling der aanvangsbezoldiging.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:

a. overtocht naar Nederl.-Indië voor landsrekening in de eerste klasse, ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1000. (een duizend gulden) voor ongehuwden, welke voor gehuwden verhoogd wordt met een bedrag, gelijkstaande aan een maand ambtsbezoldiging;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederl.-Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat.

Ingeval de plaatsing in tijdelijken dienst niet door eene benoeming in vasten dienst mocht worden gevolgd, heeft men gedurende één jaar, na afloop van het tijdelijk dienstverband — tenzij men, ingevolge het onderstaande, gelden moet storten — recht op overtocht naar Nederland, op denzelfden voet als omschreven onder a.

Uitzending heeft niet plaats, dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 15 Maart a.s. bij een gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij de 9de afdeeling van dat Departement, onder overlegging van

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de datum van geboorte worden vermeld.

De bezoldiging van in vasten dienst benoemde ambtenaren is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen, en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor Burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indi:. Bovendien is bij eerste indiensttreding te voldoen, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging en wel in eens of met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk eene maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Ook ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, enz. staan de hierbedoelde personen gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederl. Indië.

De uit te zenden bacterioloog is verplicht de in verband met zijne uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, overtocht naar Nederl. Indië, zoomede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederl. Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering) de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt, dan wel binnen drie jaren of vijf jaren in geval van overgang van tijdelijken in vasten dienst, na zijne aankomst in Nederl. Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

(Nederl. Staatscourant van 7 Febr. 1917 No 32.)

Van de Afdeeling Apeldoorn:

ALGEMEENE VERGADERING op *Maandag 26 Februari 1917*, ten *3 ure*, in de bovenzaal van de *Openbare Leeszaal.*

Punten van behandeling:

1. Jaarverslag.
2. Rekening en Verantwoording.
3. Verkiezing van een lid van het Bestuur der Afdeeling.
4. Verkiezing afgevaardigden voor de Algemeene Vergadering der Vereeniging.
5. Opmaken lijst van candidaten voor een plaats in het Hoofdbestuur.
6. Opgave onderwerpen, welke de afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien.
7. Uitgeleende boeken aan de Openbare Leeszaal.

Namens het Bestuur,

De Secretaris,

T. GERDES OOSTERBEEK.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op *Woensdag 28 Februari 1917*, in het gebouw *Laan van Meerdervoort 187*, 's avonds 8 uur.

Punten van behandeling:

1. Jaarverslag over 1916.
2. Rekening en Verantwoording over 1916.
3. Overlegging van het Proces-Verbaal der commissie van verificatie.
4. Begrooting over 1917.
5. Verkiezing van 4 leden voor het bestuur, periodieke aftreding van de H.H. R. Zuijderhoff, L. A. Bakhuis en Mevrouw E. Th Nijenhuis—van Beusekom en vacature wijlen Mej. A. J. van Loghem.
6. Verkiezing van een afgevaardigde en reserve voor de Algemeene Vergadering van het hoofdbestuur.
7. Verkiezing van een verificatie-commissie.
8. Opmaken van eene candidatenlijst voor 2 leden van het hoofdbestuur, periodieke aftreding van den heer R. Zuijderhoff en Mevrouw M. ten Bosch—Bosscher.
9. Voorstellen ter behandeling op de algemeene vergadering van het hoofdbestuur.
10. Rondvraag.

De Secretaris, J. A. SOETENS.

Van de Afdeeling Leiden:

JAARLIJKSCHE ALGEM. VERGADERING op *Zaterdag 24 Februari*, 's nam. te 4 ure, in het *Nutsgebouw (Steenschuur).*

Punten van behandeling:

a. Jaarverslag over 1916.

b. Rekening en Verantwoording over 1916.

c. Verkiezing van twee Bestuursleden in verband met de periodieke aftreding van de Heeren Van Hamel en Heeres.

d. Het opmaken van een candidatenlijst voor de voor de Afdeeling openvallende plaats in het Hoofdbestuur door het periodiek aftreden van het lid Scheuer.

e. Verkiezing van afgevaardigden en plaatsvervangende afgevaardigden ter Algemeene Vergadering der Vereeniging.

f. Rondvraag.

Namens het Bestuur,

De Secretaris, Mr. ED. RIJKE.

Van de Afdeeling Nijmegen:

LEZING met Lichtbeelden, te houden door den Weled. Geb. Heer *R. van den Broek d'Obrenan*, Oud-Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in Ned. Indië, in de *Boven-Foyer van het Concertgebouw „De Vereeniging"*, op *Zaterdag 24 Februari 1917*, 's avonds *half 8*. — Onderwerp: *Een en ander over Noord Sumatra.*

Behalve voor de leden van „Oost en West" toegankelijk voor de leden der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en die der Maatschappij van Nijverheid op vertoon van hun lidmaatschapsbewijs.

Ook familie, vrienden en kennissen der leden zijn welkom.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
J. B. Angenent, Sibolga	*f* 2.50
F. C. Vorstman, Sibolga	„ 5.—
W. Schuit, Apeldoorn	„ 2.50
A. R. Lapré, Den Haag	„ 2.50
W. F. v. Reede v. Oudtshoorn, Den Haag	„ 5.—
W. M. Guldenaar, Den Haag	„ 2.50
Mr. A. J. ter Kuile, Amsterdam	„ 2.50
A. N. Merkelbach, Bussum	„ 2.50
J. H. Lincklaen Arriëns, Den Haag	„ 2.50
S. Micheels, Den Haag	„ 2.50
A. J. Saal, Den Haag	„ 2.50
Mr. W. C. Th. van der Schalk, Amsterdam	„ 5.—
G. A. Abendanon, Rotterdam	„ 2.50
R. Kartosoedirdjo, Ngawi	„ 3.—
M, Soerodjo, Ngawi	„ 3.—
Dames van Eeghen, Amsterdam	„ 5.—
Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Den Haag	„ 2.50
G. van Lansberge, Den Haag	„ 2.50
Mr. J. Bierens de Haan, Amsterdam	„ 5.—
J. C. E. van Deventer, Teteringen	„ 2.50
Mr. J. H. Tobias, Teteringen	„ 2.50
Bibliotheek der Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen	„ 2.50
J. Bangert, Amsterdam	„ 2.50
A. H. J. Canters, Rotterdam	„ 2.50
Mevr. W. A. Rambaldo, geb. van Weelderen, Den Haag	„ 2.50
A. Muller, Amsterdam	„ 5.—
E. Poublon, Den Haag	„ 2.50
J. Vergouwen, Leiden	„ 2.50
N. Companjen, Apeldoorn	„ 2.50
J. H. den Daas, Utrecht	„ 2.50
A. Meeuwesen, Rotterdam	„ 5.—
J. H. ten Kaate, Axel	„ 2.50
J. W. Hissink, Apeldoorn	„ 2.50
Mevr. L. Deerns, Den Haag	„ 2.50
E. J. Bergmans, Apeldoorn	„ 3.—
Mevr. M. C. Bleckmann, geb. v. d. Bosch, Apeldoorn	„ 2.50
Dames C. en M. de Bruijn Kops, Apeldoorn	„ 2.50
F. J. C. Birnie, Princenhage	„ 2.50
Mevr. de Wed. Beschero, geb. Nortier, Apeldoorn	„ 3.—
A. H. Wegerif, Apeldoorn	„ 2.50
A. J. Zanen, Haarlem	„ 2.50
Dr. C. E. Benjamins, Utrecht	„ 2.50
Mevr. de Wed. M. M. Lange—de Rochemont, Utrecht	„ 2.50
R. M. Soerindro, Utrecht	„ 2.50
H. F. Tillema, Groningen	„ 5.—
J. Petersen, Amsterdam	„ 2.50
Mevr. de Wed. J. G. Martens, geb. Hoff, Apeldoorn	„ 2.50
M. A. Poel, Apeldoorn	„ 2.50
I. Wouters, Santpoort	„ 4.50
Mej. J. Dellour, Rotterdam	„ 2.50
Mr. P. Hofstede Crull, Rijswijk	„ 2.50
J. C. Bedding, Utrecht	„ 2.50
C. Versluis, Zeist	„ 2.50

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, de VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-lee-aren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

I. *a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 9. Donderdag 1 Maart 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST .... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Suriname 250 jaar Nederlandsch.

1667. — 27 Februari. — 1917.

—o—

De 17de eeuw is voorzeker een heldentijdperk van Nederland geweest, een tijdperk, waarin het groote koloniaal bezit werd gevestigd, dat ons land nog de plaats onder koloniale mogendheden doet innemen.

Op de stoere, doortastende mannen, door dit kleine gemeenebest voortgebracht, kan men niet anders dan met trotsch en dankbaarheid na eenige eeuwen terugzien; zij hebben Nederland groot gemaakt, al zijn nu de bladeren vergeeld, waarop hun heldenfeiten en daden zijn geschreven. Bijna geen deel der wereld, of onze vaderen, die in voorbijgaande eeuwen de aarde omzeilden, en nederzettingen stichtten in verre gewesten, hebben sporen van hun verblijf achtergelaten, al vielen die in den loop der eeuwen door den wedstrijd der volken in handen van krachtiger mededingers of ontvielen zij ons — door verzuim en door den slappen geest der nazaten.

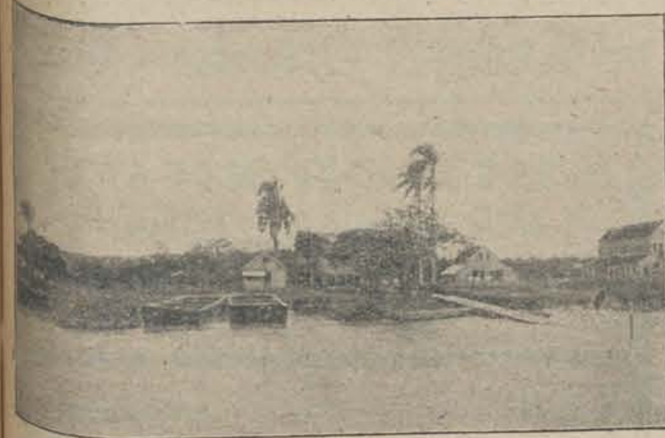
Nederlandsche durf, Nederlandsche ondernemingsgeest, Nederlandsche herinneringen kleven aan zooveel plaatsen van den aardbol. (¹)

Zij kleven aan onze tegenwoordige koloniën, zoo vele, vele malen grooter dan het kleine, dikwijls miskende moederland tusschen de machtige naburen.

Een dier koloniën is S u r i n a m e!

Een tropisch, kostelijk bezit, vijf malen grooter dan het eigen bezit in Europa, grooter dan Java, aan de Noordkust van Zuid-Amerika, een werelddeel in opkomst, waarvan het weliswaar een zéér klein deel uitmaakt, doch een deel dat niettemin voor de toekomst veel belooft.

Den 27sten Februari is deze kolonie t w e e e n

Plantage Peperpot.

h a l v e e e u w, — met uitzondering van drie korte Engelsche tusschentijdperken — ongestoord aan Nederland verbonden geweest.

¹) In het voetspoor der vaderen, door F. O. D. Vragen van den Dag. 27e jaargang 1912. Aflevering No. 6.

Bij velen, in en buiten de landspalen, is de naam van Suriname dien dag op de lippen gekomen.

En van zelf dan de naam van den man, den zeeheld, nog maar weinig in Nederland bekend, een tweede De Ruyter: A b r a h a m K r ij n s s e n, een zoon van het stoere Zeeland.

De geschiedenis van Suriname, vóórdat deze volksplanting op de Engelschen veroverd werd, mag bekend geacht worden, doch moet hier kortelijks in herinnering gebracht worden, terwijl de vele tot nu toe niet bekende geschiedkundige bijzonderheden, elders uitvoerig zullen worden medegedeeld.

De kust van G u y a n a, voor Philips II van Spanje in 1593 plechtig in bezit genomen, werd echter spoedig door de Spanjaarden verlaten. De kolonisatie van Guyana, het fabelland, hetwelk in het laatst van de 16e en het begin van de 17e eeuw het aantrekkingspunt vormde van de Europeesche fortuinzoekers, om er het nieuw ontdekte Manao del Dorado te zoeken, de gouden stad aan het onbekende meer Parima gelegen, waar de onnoemelijke schatten der Peruaansche Inca's verborgen lagen, werd door Spanjaarden beproefd, die faalden, door Franschen, wien hetzelfde lot trof, door Zeeuwen en Engelschen die slaagden.

De H o l l a n d e r s z ij n d e e e r s t e E u r o p e a n e n g e w e e s t, d i e z i c h a a n d e S u r i n a m e h e b b e n g e v e s t i g d. In 1613 hebben zij reeds een kleine Amsterdamsche factory in Paramaribo, (²) en onderhouden een geregeld handelsverkeer. Daarna komen Engelschen, Franschen, Joden.

In 1650 rust Francis Lord W i l l o u g h b y, graaf van P a r h a m, Gouverneur-Generaal der Eng. West-Ind. eilanden, op het eiland B a r b a d o s, eene expéditie uit naar de kusten van Guyana. De nederzetting „Willoughbyland" wordt eene georde de landbouwkolonie met vele suikerplantages en hij vertoeft er zelf eenigen tijd.

Koning Karel II van Engeland schenkt bij giftbrief van 2 Juni 1662 den vollen eigendom der landen en kusten in Suriname aan Lord W i l l o u g h b y en L a u r e n s H i d e en hunne nakomelingen of rechtverkrijgenden. Portugeesche Joden, via Cayenne uit Brazilië afkomstig, versterken nu de kolonie in 1666. Krachtig, en met den tropischen landbouw vertrouwd, worden zij aanzienlijke plantagebezitters en kapitalisten en vormen van dien tijd af een notabelen kern van de Surinaamsche burgerij.

Tusschen de beide machtige, zeevarende koloniseerende mogendheden Engeland en Nederland breekt oorlog uit, nadat zij getracht hebben elkaar zooveel mogelijk afbreuk te doen in vredestijd.

Onze factoryen aan de W e s t k u s t van A f r i k a en N i e u w-N e d e r l a n d worden door schout bij nacht Sir R o b e r t H o l m e s in 1664, namens den Hertog v a n Y o r k, broeder van den Engelschen Koning, genomen. D e R u y t e r herneemt dat jaar de k u s t v a n G u i n e a, doch zijn aanval op B a r b a d o s in 1665 mislukt. T a b a g o was eigendom der erven Lampsins. Bij tractaat van 17 Nov. 1664 vergeeft de Koning van Engeland dit aan den Hertog van K o e r l a n d (Jacob von Ketteler), in ruil voor zijn nederzetting St. Andrae bij Kaap Palmas aan de kust van Guinea. In den aanvang van 1666 bewerkstelligt de gouverneur van J a m a i c a de verovering van T a b a g o, terwijl die van B a r b a d o s, Lord W i l l o u g h b y, de Zeeuwsche Kolonies in Guyana gevestigd, doet in bezit nemen, voor zooverre hem dit gelukt. Ook de Fransche kolonie aan de S i n a m a r i e gaat in Britsche handen over, als gevolg van het tusschen Frankrijk en de Republiek in 1662 gesloten verbond tot onderlinge ver-

²) Bijdragen en mededeelingen van het Historisch Genootschap te Utrecht, 35e deel 1914. Een Amsterdamsche factory te Paramaribo in 1613 door Mr. Dr. S. van Brakel.

Plantage Waterland.

dediging, dat samenwerking in den inmiddels uitgebroken oorlog voorschreef.

In 1666 schrijft de raadpensionaris P i e t e r d e H u y b e r t aan J a n d e W i t t, waarbij het beginsel van een strooptocht naar West-Indië wordt ontvouwd.

De overige admiraliteiten weigeren aan dien tocht deel te nemen, doch de Zeeuwsche admiraliteit zet in het geheim krachtige pogingen op touw en voert ze uit onder leiding van de Huybert.

Hun man is K r ij n s s e n (of C r ij n s s e n of Q u i r ij n s s e n) vermoedelijk de zoon van een anderen Zeeuwschen zeeheld van dien naam en diens eerste vrouw Grietje Verhelle, waarmede deze in 1628 gehuwd was. Hij was kapitein ter admiraliteit van Zeeland op het jacht „Prins te Paert", onderscheidde zich als zoodanig, onder den vice-admiraal B a n c k e r t.

De kapitein P. J. L i c h t e n b e r g h wordt hem als rechtsgeleerd raadgever toegevoegd.

Het doel — zooals gezegd — is den Engelschen zooveel mogelijk afbreuk te doen en de belangen der Zeeuwsche plantage-eigenaren te bevorderen.

Als voorbeeld hoe populair onze kolonie eenmaal bij de Zeeuwen was, diene volgend gedichtje, waarin de „papa" van het aangebeden meisje als voorwaarde voor zijn toestemming stelt, dat de beminnende jongeling „vooraf een rijs naar Surinaeme doet".

„Gij waerde vrint begeert mijn dochter tot u zoete lief,
Ik zal haer wel seecker geven tot u gerief;
Maar toon mij eerst, dat ghij besit als man goeden moet,
En dat ghij voeraf de rijs naar Surinaeme doet,
Zooals van outs ieder opregt Zeeuws jonceman past
Dien eene Zeeuwsche maeght door haar schoonheyt
heeft verrast".

Op 30 December 1666 zeilde Krijnssen heimelijk van Vere uit als Commandeur van 7 vaartuigen n.l. ,,de Zeelandia'' [1]) (van 34 st. en 150 koppen gemonteerd) als vlaggeschip, de ,,West-Cappel'' en de ,,Zeeridder'' van gelijk charter, resp. door Simon Loncke en Pieter de Mauregnault gecommandeerd, het jacht ,,Prins te paert'', Kapitein Salomon Le Sage, de hoekerboot ,,Wester-Souburgh'', Kapitein Rochus (Roys) Bastaert, de ingehuurde fluit ,,Aerdenburg'' als victualieschip, en een snauw als adviesvaartuig. Het aantal opvarenden zal omstreeks 700 man bedragen hebben, waarvan 225 soldaten der landmilitie onder Kapiteins Philip Julius Lichtenbergh en Maurice de Rame (de Raem). Ter versterking werd hem nagezonden in Januari 1667 ,,de Visschersherder''.

Op 26 Februari zeilde onze commandeur de rivier de Suriname op, heesch de nationale vlag en eischte voor de Staten van Zeeland van den Gouverneur William Byam de onmiddellijke overgave van het (houten) Willoughby fort bij Paramaribo. Diens weigering duurde slechts 24 uur.

Op Zondag 27 Februari 1667 gaf Byam zich over en verkreeg eervollen aftocht. Het fort werd herdoopt in ,,Zeelandia'', en Maurice de Raem als Commandeur van Suriname aangesteld. De expeditie had slechts 1 menschenleven gekost!

,,Een groote gesegende overwinninge, gesegende, ,,omdat daer in so veel opsichten van God sonderlingen ,,segen is te bespeuren geweest, als voor eerst omdat ,,het sijnde daer in de regenmaenden; een tijd op welck

van Zeeland den 4en December 1666, en de verdere reeks brieven. ([3])

De plantages van Willoughby werden verbeurd verklaard, alsmede die zijner landgenooten, die in het moederland woonden. De brandschatting bedroeg 100.000 pond suiker, eene waarde van *f* 10.000 vertegenwoordigende.

Daarna vertrok Krijnssen naar Tabago en bezette dit. Op 20 Mei had een zeeslag plaats bij het eiland Nevis, tusschen de Engelschen en de vereenigde Zeeuwen en Franschen, welke onbeslist bleef.

Den 24en Augustus kwam Krijnssen in 't Vaderland terug.

De Staten van Zeeland lieten zich niet onbetuigd. In de vergadering van 22 September werd Abraham Krijnssen en den zijnen hulde gebracht en aan hem en Lichtenbergh een gouden keten met medaille vereerd, terwijl alle kapiteins een dergelijke gouden medaille kregen.

De Engelschen heroverden Suriname 8 October 1667, doch een tweede tocht van den Zeeuwschen vlootvoogd bracht haar op 1 Mei 1668 weer aan Zeeland terug.

Bij den vrede van Breda, 31 Juli 1667, was Suriname evenwel aan Nederland afgestaan, als zijnde vóór 10 Mei O.S. of 20 Mei Nieuwe Stijl veroverd. Zoo kwamen Nieuw-Amsterdam en Nieuw-Nederland aan Engeland en werden bij het tractaat van Westminster, 9 Februari 1674 de rechten van de Republiek der Vereenigde Nederlanden op de Kolonie Suriname definitief erkend en bevestigd.

Waar en wanneer Krijnssen is gestorven, is niet

Immigranten-woningen op een Surinaamsche plantage.

,,het daer soo sterck gewoon is te regenen, dat het ,,Landt door den overvloet des waeters bijna onbruik- ,,baar is, soo heeft integendeel den tijt, dat de onse ,,aldaer hebben verkeert, soo schoon en drooch weder ,,geweest, dat sommige onder de Engelse dit merkende, ,,Godt lasterlyck seiden: Dat Godt niet meer Engels ,,maar geheel Zeeuws was geworden''.

Zoo schrijft Abrahamus à Westhuysen, predikant aan boord van de ,,Visschersherder'' aan zijn broeder op 19 Mei in een pamflet gedrukt bij Johannes Rammazeyn, boekdrukker, wonende op de Stadssingel over de nieuwe Haven in 1667, onder den titel van: ,,Waerachtich Verhael van de heerlijke overwinning van Pirmeriba enz., het eenige verhaal dat van den tocht van Krijnssen bestaat van Nederlandsche zijde. Het officieele rapport is wel in handen van den raadpensionaris te Breda aangekomen, doch verloren geraakt.

De overdracht van de geheele Kolonie had plaats bij tractaat van 6 Maart: ,,in 't schip Zeelandia in de reviere van Serenam''.

De verovering van Suriname was een represaillemaatregel geweest, schreven wij en dit kan worden aangetoond uit het 31e en 43e artikel van de Instructie van Abraham Krijnssen, vastgesteld in het hof van Zeeland te Middelburg op 23 Dec. 1666, uit de Secrete notulen van de Ed. Mo. Heeren Staten

[1]) Een model van de ,,Zeelandia'' bevindt zich in het Maritiem Museum ,,Prins Hendrik'' te Rotterdam, welk model eene latere editie is. Een afbeelding van dat schip komt ook voor in de verzameling Willem van de Velde (de bekende 17de eeuwsche zeeschilder) en het Museum Boyman te Rotterdam. Krijnssen's ,,Zeelandia'' was een iets kleiner type.

bekend. Wellicht zag hij het vaderland, na zijn vertrek uit Suriname in 1669, nimmer terug.

Zijn graf kennen wij niet, zoomin als zijn beeltenis. De rekenkamer van Zeeland verantwoordt zijn traktement als Gouverneur tot 18 November 1668, met dien datum gaat dit over op Lichtenbergh. In een Franschen brief van Nicolas Combé ([4]) over verantwoording van materieel aan de H.H. Staten van Zeeland, geschreven 14 Februari 1670 staat: ,,feu M. Crijnssen de bonne mémoire''.

De tocht naar Chattham, die een druk moest uitoefenen om den vrede van Breda tot stand te brengen, overschaduwde Krijnssens tocht, die echter eene blijvende waarde had!

* * *

Twee tijdperken was Suriname weer onder Engelands bestuur, n.l. van 1799—1802 en van 1804—1816, welke tijdperken ongetwijfeld van beteekenis zijn geweest.

Suriname, het gezonde, schoone, vruchtbare, rijke land wordt terecht de meest Nederlandsche Kolonie genoemd.

[3]) Voorkomende in: ,,Register van de instructies, ,,resolutiën, acten en munimenten raeckende de Expe- ,,ditie naer de provincie en Colonie Serename ghelegen ,,aen de vaste cust van Guajana mitsgaders naer andere ,,Coloniën, Eylanden en Quartieren van America''. een foliant van ± 900 bladzijden in het Rijksarchief van Zeeland aangetroffen door den heer F. E. Baron Mulert, welk handschrift, een 50-tal jaren geleden aangekocht, tot nu toe niet is gepubliceerd.

[4]) Geschiedkundige aanteekeningen over Suriname en Paramaribo 1911 door F. O. D. Blz. 6.

Gomma-bereiding.
(Gomma is stijfsel uit casave bereid.)

En ook een lastpost genoemd!

Immers in een honderdjarig tijdperk, vanaf de teruggave in 1816 tot heden, is door Nederland 30 millioen aan subsidie bijgepast.

Wanneer na 250 jaren de balans wordt opgemaakt en afgevraagd wat Nederland heeft gewrocht en van zijn bezitting heeft gemaakt, dan moeten wij beschaamd zwijgen.

Er is veel gezondigd, veel verzuimd, en veel te kort geschoten in de Kolonie, maar niet minder door het Moederland, dat de slavernij eerst 54 jaren geleden afschafte. Engelsche naburen strekken ons tot voorbeeld helaas, van wat practische ontwikkeling eener Kolonie vermag.

En al mag dankbaar worden gewaagd van 7 onderzoekingstochten in het binnenland in een tijdsverloop van 10 jaren, waardoor de witte plek van de kaart verdween en met groote voortvarendheid ingehaald, wat gedurende een paar eeuwen verzuimd was, toch blijft de bevolkingsarme Kolonie krachtige maatregelen eischen voor de ontwikkeling harer natuurlijke hulpbronnen.

Als men nagaat, dat van de Kolonie, bijna 5 malen grooter dan Nederland, ruim 99.8 %uit woeste gronden bestaat, dat er slechts 100.000 menschen in wonen, waarvan nog geen 1000 Europeanen (vrouwen en kinderen medegerekend), dat in een eeuw slechts één jaar bekend is, waarin het moederland niet moest bijspringen met subsidie, dan geeft dat een denkbeeld, van wat er door Nederland nog te doen is.

Een land, dat overeenstemmende met Brazilië, tal van mineralen in den schoot verbergt, behalve goud, aluminium, kwikzilver; waar petroleum, ijzererts, porceleinaarde, diamanten zijn aangetoond, een land dat suiker, cacao, koffie, rijst, maïs, rubber, vezelgewassen, kostbare houtsoorten, geneeskundige kruiden, looi- en verfstoffen, vlechtstroo, harsen, gommen, oliën voortbrengt, een overvloed van vruchten, specerijen, enz., een land, waar bodem en klimaat medewerken om voorspoed te geven, waar duizenden hectaren land op ontginning wachten, en de thans in ontginning zijnde landen op voldoenden steun om door de moeilijke tijden heen te komen, dat land zou een lastpost moeten blijven!

Het is te hopen, dat eene oplossing gevonden wordt om dit, door de natuur zoo rijk gezegende land aan bevolking van kleine landbouwers, kweekers, handwerkslieden, nijveren, enz. te helpen en in Nederland de handen aan den ploeg geslagen worden, om dit overzeesche bezit tot bloei te brengen.

Het is een eereschuld voor de schatten, welke de Kolonie in vorige eeuwen in den schoot heeft geworpen van het moederland en van zéér vele Nederlandsche familiën.

Gelukkig zijn er teekenen van verbetering te bespeuren en mag deze West-Indische Kolonie zich meer en meer in belangstelling verheugen. De nieuwe Gouverneur, Z.E. G. J. Staal, nam vóór zijn vertrek het initiatief tot het oprichten van een Studie-syndicaat, wien het ernst blijkt om aan het heil en den bloei der Kolonie te arbeiden en de West-Indische commissie van Oost en West kan zich reeds verheugen in het feit, dat zich een belangrijk lichaam in Suriname tot haar wendde om steun.

De herlevende belangstelling en de ernstige pogingen geven ons moed, dat eenmaal de uitspraak van Koning Willem III bewaarheid worde: ,,Het schoone Suriname moet voor ons een tweede Java worden tot heil van Nederland en de Kolonie beide!''

Niet ten onrechte werd eens van Suriname gesproken als van een diamant in Neerlands kroon. Doch van een diamant die niet schitterde!

Een waardevol bezit zeker, dat wacht op de hand van den slijper en die taak rust op Nederland, dat als rentmeester rekenschap moet geven van wat het in 2½ eeuw van zijn kostelijk bezit heeft gemaakt.

Het is niet voldoende, dat enkele kleine kringen in den Haag en Amsterdam en Rotterdam weten dat Suriname bestaat — en maar last bezorgt, neen, dóórdringen moet het tot geheel de natie, die medeverantwoordelijk is.

Onkunde mag geen verontschuldiging zijn. Reeds te lang leefde men in onkunde. En vooral n u is de gelegenheid geboden geweest om aan Suriname's bestaan, aan Suriname's strijd, aan Suriname's kansen voor de toekomst te worden herinnerd.

En men zij niet onverschillig. Al ondervinden duizendtallen van menschen over de groote wereldzee, van verre den invloed van onze beschaving, van onze kennis, van ons karakter, de band is betrekkelijk los en wijd.

Waar de wereld op zijn grondvesten schudt en bezit van koloniën een angstig bezit is in de worsteling om ons heen, waar blijft dan de waarborg dat wij morgen bezitten zullen, wat wij heden nog het onze noemen?

Het is iets treffends, om te denken, dat één kleine natie van 6 millioen inwoners over gebieden heerscht, zoovele malen grooter en rijker. Kunnen wij die gebieden ook beschermen, tot bloei brengen, of gaat die taak boven onze krachten?

Suriname, een verwaarloosd erfdeel, is n o g Nederlandsch, doch Nederland trachtte het dan ook te b e h o u d e n. Ook in dat gewest zijn stroomingen en neigingen, waarmede de voorzichtigheid gebiedt rekening te houden en Nederlands beste zonen zijn noodig om den inwoner op te voeden, te sterken, aan zich te verbinden, wil men waarlijk vertrouwen in en aanhankelijkheid aan het moederland opwekken.

Niet langer de Asschepoester, wachtende op den Prins, die haar naar het bal zal leiden, zooals Braakensiek de Kolonie Suriname teekende in het Suriname-nummer van de Amsterdammer van 24 Februari, doch de met Java en Sumatra gelijk bevoorrechte, die eenmaal zal medeschitteren als een diamant in Nederlands Kroon.

's-Gravenhage, Februari 1917.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Persoverzicht.

De Nieuwe Rott. Crt. wijdt een drietal hoofdartikelen aan

De Defensie van Indië,

in het blad van 21 Febr. j.l., aanvangende met de woorden:

,,Eerstdaags zal de Tweede Kamer de Indische Begrooting in behandeling nemen, en daarnevens het wetsontwerp tot invoering van dienstplicht in Indië. De algemeene beschouwingen over beide ontwerpen zullen, naar wij vermoeden, samengaan.

,,'t Zal dan loopen over de defensie van Indië.

Aangezien de Minister van koloniën in zijn Memorie van Antwoord tot de Begrooting de hooflijnen heeft medegedeeld van het door de Regeering aanvaarde verdedigingsstelsel voor Nederl.-Indië, mag men het voor zeker houden, dat hij een debat over dit onderwerp niet zal ontwijken.

,,Voor deze houding mag men den heer Pleyte dankbaar zijn, want inderdaad is zulk een debat van groote urgentie.

,,Het land voelt zich ongerust ten aanzien van de veiligheid van Nederl.-Indië en die ongerustheid wordt niet enkel veroorzaakt door het besef van Indië's weerloosheid en mogelijk dreigend gevaar, maar tevens door de onzekerheid of de minister, die aan het stuur staat, voor de uiterst moeilijke taak, om in een aangelegenheid als deze leiding te geven, is berekend''.

Verder lezen wij:

,,Minister Pleyte is geenszins een bewindsman van de oude school; hij gevoelt meer lust, zich in de nieuwe dan in de oude sfeer te bewegen; hij weet

wel, dat hij in die hoogere ruimen zou kunnen ademen, maar gevoelt zich toch niet in staat de oude geheel te verlaten. Zijn houding is onvast, hij wordt door verschillende invloeden en neigingen heen en weer gedreven en getrokken. Zoo durft hij het wel aan, nu en dan een maatregel voor te stellen of te nemen, die vrijwel geheel in het nieuwe régime past, doch hij doet dit dan als een kind, dat van den wal van den vijver een scheepje te water laat, aarzelend, omdat het meent, het niet te kunnen behouden, wanneer het uit zijn bereik mocht gaan. De ware deugd zou zijn, zich zelf in het water te wagen, maar van zulk een draagkracht is 's minister's temperament niet.

,,Ook bij zijn defensie-voorstellen en overwegingen ziet men den heer Pleyte zulk een houding aannemen. Ook hier zet hij zijn scheepje niet in het water, maar hij laat het vlak onder den oever blijven en hij houdt het angstvallig vast aan het touwtje.

,,In de Memorie van Toelichting van het wetsontwerp tot wijziging van het regeeringsreglement geeft de minister wel den wensch te kennen, ook aan Indië den dienstplicht op te leggen, en hij gewaagt daarbij van ,,de verdediging van de Indische gemeenschap tegen vreemd geweld". Maar verder dan tot het gebruik van die, voor het nieuwe régime geheel kenschetsende uitdrukking, gaat hij niet, en het groote beginsel durft hij, ondanks eenige in een goeden geest gestelde beschouwingen, nergens uitspreken. Wij bedoelen het groote beginsel, waar het ten dezen eigenlijk om gaat, het beginsel waarvan de aanneming een nieuwen rechtstoestand zou scheppen, zelfs voor den felsten Indischen ,,nationalist" onaantastbaar, het beginsel, dat Indië een gemeenschap is, en dáárom en als zoodanig verdedigd moet worden."

In zijn derde artikel op 26 Febr. j.l. vraagt het blad:

,,Waarom niet in de wet geschreven ,,Tot verdediging van de gemeenschap?" Kan dit, in een Nederlandsche wet iets anders beteekenen dan een gemeenschap onder Nederlandsch gezag? En is het hier geen bewijs van zwakheid, van wantrouwen, er zoozeer op te willen staan, uitdrukkelijk van dat gezag te gewagen? Hier nu vindt men den sleutel. Hetgeen het ontwerp met zijn toelichting in het bijzonder beoogt als iets op zichzelf wenschelijks voorloopig ter zijde latend, kan men zeggen, dat de hoofdzaak schuilt in de aanneming van het beginsel, dat in de defensie moet worden voorzien, *omdat er een gemeenschap bestaat.*

,,Dat begrip ,,gemeenschap" staat tegenover het begrip ,,kolonie" als het nieuwe régime tegenover het oude.

,,Gemeenschap is het woord voor de onbeperkte ruimte, waarin begrippen, gevoelens, organisaties van het nieuwe Indië zich kunnen ontwikkelen. ,,*Gemeenschap*" geeft een basis, waarop belangen en idealen, zoowel van Inlanders als van Europeanen kunnen uitgroeien.

,,*Gemeenschap* geeft den Indiërs een vaderland, geeft hun het recht zich als natie te gevoelen.

,,Dáárvoor, ja daarvoor mag men van hen vergen, dat zij zich den last van den dienstplicht op de schouders zullen laten leggen. Hun te vragen, dit te doen, op de wijze, zooals de minister het aangeeft, kan niet anders leiden dan tot ontgoochelende uitkomsten!

,,Door het woord ,,Gemeenschap" in te voeren in de Indische Grondwet, wordt het geheele karakter daarvan gewijzigd, en dit wel in een geest, gelijk wij allen per slot van rekening reeds willen, dat zij zal worden opgevat. Heeft men eenmaal het recht op de medewerking van den Inlander verkregen, dan zij men gerust: hij zal die niet weigeren. Hoe moeilijk het plan ook moge zijn voor Indië, een eigen weermacht in het leven te roepen, 't zal dan verwezenlijkt kunnen worden. Alles, was jong is van geest en pittig is en idealen kent — zoo zijn er zeker onder de Inlanders, en het nieuwe régime zal ze als uit den grond doen rijzen, — zal medewerken om het werk te doen slagen.

,,De moeilijke vraag van het ,wanneer", in een vorig artikel gesteld, wordt dan ook minder nijpend. Wanneer werkelijk de hartelijke samenwerking met de Inlandsche bevolking is verkregen, op een basis, als door ons wordt bedoeld, dan zal de opbouw van het defensie-stelsel, hoe men dien ook zou willen aanvatten, zoowel wat de kosten als de manschappen betreft, niet meer op fnuikende bezwaren afstuiten.

,,In ieder geval zal een vijand, die neiging mocht gevoelen Indië aan te vallen, dan ook weten, dat hij niet een *Kolonie* tegenover zich zou vinden, gehouden door een zwakke mogendheid en bewoond door een bevolking, wie het vrijwel onverschillig is door welken overheerscher het wordt beheld, — maar een *land*, bewoond door een natie, die haar recht op eigen bestaan verdedigen wil, en dàt zegt reeds veel.

,,De minister ga te rade met de daarvoor in aanmerking komende Inlanders, en brenge hun de overtuiging bij, welke hij noch zijn medestanders tot dusver bij hun landgenooten hebben kunnen vestigen, dat, zoo niet dadelijk wordt overgaan tot de invoering van zelfbestuur, dit niet om principieele redenen geschiedt, maar omdat de voogd den pupil nog niet ontwikkeld genoeg acht, om reeds nu in de uitoefening van zijn rechten te kunnen treden. Hij versta zich met hen over de wijze, waarop die ontwikkeling kan worden bevorderd en roepe hun medewerking in om een toestand van geleidelijken overgang en voorbereiding in het leven te roepen.

,,De komst van de ,,*weerbaarheids-deputatie*", welke in Januari j.l. uit Indië is vertrokken, om de wenschen van Indië's ingezetenen betreffende de defensie aan de Koningin kenbaar te maken, kan hier een dankbaar aanknoopingspunt bieden.

,,Van den minister wordt in deze zaak veel verwacht — meer, veel meer dan hij in de schriftelijke stukken, bij de Kamer ingediend, heeft gegeven.

,,Dit is geen zaak, die men zonder verheffing, met een effen gelaat kan bespreken, als een gewone legerquaestie omtrent effectieven of kaders. *Dit* is een quaestie van leven en dood.

,,......Van leven! De minister brenge er het l e v e n in door het debat te heffen in de sfeer, binnen welke het behoort."

* * *

Onder den titel

Koloniaal Beleid

publiceert de *Nieuwe Crt.* een tweetal artikelen van *S. Ritsema van Eck* te Buitenzorg. In de eerste van 22 dezer lezen we o.m.: ,,Het is geen nuance van reeds bestaand staatkundig leven, zooals in Nederland de sociaal-democratische beweging, maar het is het staatkundig leven zelf, dat zich in de Sarekat Islam heeft geopenbaard.

,,En wij moeten erkennen, die nieuwe stroom vond in de Indische staatsinstellingen voor zich zelf geen bedding. En omdat hij die bedding niet vond, heeft hij zich over alles uitgebreid, goed en kwaad doende. Toen men vreesde dien vloed in het geheel niet meer te kunnen beheerschen, heeft men slechts plaatselijke vereenigingen toegelaten en die weer tot een groot lichaam laten vereenigen, maar de Sarekat Islam is gebleven wat hij was, een politieke beweging, die in onze bureaucratische staatsinstellingen geen ruimte voor legale ontwikkeling vond, hij is geworden wat hij nooit had mogen worden, een Staat in den Staat.

,,Goed begrepen is door de Regeering, dat het een beweging was die niet onderdrukt mocht worden; verkeerd begrepen is het, haar een organisatie buiten onze staatsinstellingen toe te staan. Het eenige beleid tegenover de S. I. had moeten zijn het uitbreiden van de staatkundige autonomie, die nu slechts — en nog meer fictief dan werkelijk — de desa (dorp) omvat, tot het regentschap. Het politiek reveil dat komen moest en dat nu een Sarekat Islam is geworden, had onze staatsinstellingen gereed moeten vinden om het in geregelde banen te leiden. Wij zijn daarin te kort geschoten, en het zal eenig staatsmanschap vergen, dit thans nog tot stand te brengen.

,,Toch had het niet zoo ver behoeven te komen. Reeds in 1911, bij de behandeling der bestuursreorganisatie, heb ik de uitbreiding der autonomie tot de regentschappen bepleit; er is in toenemende mate waardeering voor die gedachte, maar geheel juist wordt de groote beteekenis nog niet ingezien en van daden is nog geen sprake. Hoe meer onze onderwijspolitiek vruchten afwerpt, hoe meer wij de groote gebreken van ons staatkundig stelsel zullen ondervinden, gebreken die in geenen deele verholpen worden door den Volksraad of andere raden. De inlandsche bevolking zoekt eigen instellingen. Geven wij die niet, dan zal het steeds meer voorkomen, dat de beste vaderlanders onder de inlanders, menschen met verdienste, als een Tjipto Mangoenkoesoemo, tot revolutionairen, ten slotte tot verraders worden, en dan moet het staatsgezag wel handelen als het gehandeld heeft en tot verbanning overgaan.

,,Onze beste Nederlandsche tradities dienen ons er echter toe te brengen, dat geen herhaling noodig is; dat de beste inlandsche elementen, die een hooger illusie hebben dan het ambtenaarschap in Nederlandschen dienst, staatsinstellingen vinden, die een legale uiting van hun politieken drang mogelijk maken. Het is een groote dwaling van de gewestelijke raden of van den volksraad deze functie te verwachten; zoomin als in Britsch-Indië schenken zij aan de bevolking bevrediging. Autonomie van zuiver inlandsch leven zal dit alleen geven. Dat men er niet mede wachte tot het te laat is!"

In zijn tweede artikel zegt schrijver o.a.:

,,Wil Ned.-Indië tegenover Japan een staatkundige persoonlijkheid worden, dan moeten wij aan de inlandsche bevolking teruggeven haar organisch maatschappelijk leven, de standen niet vernietigen, haar staatkundig leven autonoom maken. In staatkundigen zin geen Nederlanders en Indiërs mengen, dat is een onmogelijkheid en de gedwongen gelijkheid, die daaruit zou volgen, zou de dood zijn van alle ontkiemend leven, bij beide partijen. Geen gelijkheid, maar gelijkwaardigheid tusschen de beide hoofdgroepen. Noch de Regeering, noch het inlandsch element dienden steeds hun oogen gericht te houden op de weinige Nederlanders, die in Indië zijn, als voorbeeld voor allen, als voorrecht daarmede ,,gelijkgesteld" te worden, maar de inlandsche maatschappij dient zichzelve tot hooger peil te verheffen. Niet neme men tot regel eerst onderwijs, dan economische verheffing, dan politieke zelf-

beschikking", maar erkenne de wisselwerking tusschen deze drie en geve steeds autonomie tot den omvang, waarvoor de maatschappij geschikt is. Boven alles heffe men het rassenverschil op en drukke de verschillen tusschen de Nederlandsche en inlandsche belangen, in zuiver staatkundige verhoudingen uit. Eerst dan, als er zelfbewustheid bij den inlander ontstaat, zal hij de kracht vinden tot economische ontwikkeling, tot weerstand tegen vreemde invloeden. Zijn nationaliteitsgevoel is de eenige weerstand tegen Japan's imperialisme.

„De kern van de zaak is, dat wij het inlandsch element als hoofdzaak, het Nederlandsche als bijkomstig gaan beschouwen, dat wij geen vreemdelingen met Europeanen gelijkstellen, terwijl de inlander deze gelijkstelling slechts bij uitzondering kan bereiken, maar dat wij al deze oude, verouderde, ja, schadelijke onderscheidingen laten vervallen en den inlander in beginsel behandelen als de Canadees door Engeland behandeld wordt; persoonlijke gelijkwaardigheid, maar staatkundige afhankelijkheid. De vreemdeling echter sta zoowel bij Nederlander als Inlander achter. Op die wijze kan bij den Indiër het zelfbewustzijn ontstaan, dat hem tot weerbaarheid bereid doet zijn, dat hem maatschappelijk zoover brengt, als zijn aanleg toelaat. Staatkundige maatregelen zijn het die aan Indië den socialen bouw moeten verschaffen, waarbinnen zich de individualiteit der bewoners kan ontwikkelen. En wel hoede men zich aan den Indiër de Nederlandsche psyche toe te schrijven. Wij, Nederlanders, zijn het meest individueele volk ter wereld; maar Japan zou nooit tot zijn tegenwoordige beteekenis zijn gekomen, had het niet op consequenter en verder-reikende wijze dan eenig ander land, alles aan de staatsgedachte ondergeschikt gemaakt. Onbevangen zullen wij aan den Indiër de algemeene instellingen moeten geven, die elk volk ten slotte eischt, maar ook onbevangen zullen wij bij de bijzondere instellingen, bij de verhouding van het individu tot het algemeen, de ervaring van het koloniale, van het oostersche leven moeten volgen.

Schrijver eindigt met de woorden:

„Onder de hooge ambtenaren, thans in Ned.-Indië, verwierf niemand eenigen naam op staatkundig gebied; de nieuwe landvoogd, hoezeer een kundig diplomaat, is op staatkundig terrein nog een geheel onbekende, bovendien te weinig op de hoogte van koloniale toestanden om waarlijk diep te kunnen ingrijpen; alleen de minister van Koloniën zal daarom het werk kunnen doen, dat gedaan moet worden, hoe moeilijk ook, en brengt het politieke steekspel van 1917 of '18 ons niet den juisten man, dan zullen weer commissarissen-generaal naar Indië dienen te gaan, om het bestuur op nieuwe grondslagen te vestigen, de weerbaarheid te regelen. Het gaat om ons koloniaal bestaan; elke dag dat de tegenwoordige weifelende toestand voortduurt, is verlies."

De Redactie der *Nieuwe Crt.* voegt hieraan toe:

„Met de algemeene strekking der belangrijke vertoogen van den heer Ritsema van Eck kunnen wij ons vereenigen. Terecht wijst hij als de fouten in het koloniaal beleid der laatste jaren aan, dat aan het Inl. element in Indië niet een ruime autonomie geschonken is, waarin het zich naar zijn eigen aard en behoeften kan uitleven. De zeer beperkte desa-autonomie is daartoe ten eenen male onvoldoende, — het regentschap, met behoud en uitbreiding van die der desa, daarvoor het aangewezen organisch gebied.

„In de reorganisatie-plannen voor het bestuur wordt deze eisch erkend; in hoever zal nader moeten blijken. Of de verleening dezer autonomie nog zal kunnen verhelpen wat de Sarekat Islam, onder verkeerde medewerking van specialiteiten, die voor de politieke gevolgen geen oog hadden, reeds bedorven heeft, blijft een vraag. Het zal noodig zijn in elk geval hun inmenging sterk te kortwieken.

„Maar waar is in Indië de *staatsman*, die zijn wil oplegt aan de bureaucratie, van welke in deze geen steun te wachten is, die haar, zoo noodig, breekt? De schrijver verwacht alleen heil van hier uit, van het Opperbestuur. Wij hopen, dat het zijn o. i. zoo juiste grondbeginselen zal weten tot verwezenlijking te brengen. En dan spoedig. Want de tijd dringt.

Terecht merkt hij op, dat eerst als er zelfbewustheid bij een inlander ontstaat, hij de kracht zal vinden tot economische ontwikkeling, tot weerstand tegen vreemde invloeden, dat zijn nationaliteitsgevoel de eenige weerstand is tegen Japan's imperialisme. Alleen dit hierover: Eer hij het zoover gebracht heeft, moeten wij, Inlanders en Nederlanders, zooveel mogelijk daartegenover gereed staan. De inlander moet er bij voorbaat van doordrongen worden, dat zijn autonomie in den hierbedoelden zin hem verleend zal worden, zoo spoedig mogelijk, dat dit ons heilige ernst is, maar dat het in afwachting met het oog daarop, nu reeds voor hem zaak is, tegenover welke vreemde bedreiging ook, zich met ons te verbinden en te verzetten. Anders kon hij vermoedelijk in stede van vooruit, nog harder achteropgeraken dan thans."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Klapperolie-bereiding door de Inl. bevolking.

Ter aanvulling en illustratie van hetgeen onlangs in deze rubriek werd medegedeeld aangaande Inlandsche volkscultures, kan het volgende dienen, overgenomen uit de rubriek Cultures en Handel in de *Loc.*

De snelle ontwikkeling van de klapperolie-industrie in Indië heeft geleid tot het grootbedrijf, terwijl toch in normale tijden de klapperolie-industrie voor haar afzet grootendeels is aangewezen op de Inl. bevolking. Meerdere malen heeft de vraag zich voorgedaan, of het voor de bevolking niet voordeeliger zou zijn, zelf haar klapperolie te bereiden. Onderstaande cijfers, ontleend aan de „Handelsberichten", kunnen misschien eenig licht verschaffen.

Gelijk we dat ook zagen bij de rietsuikerfabricage, zoo lezen we nu weder: „Als gevolg van de primitievere Inlandsche bereidingsmethode bevat de perskoek, die bij de bereiding achterblijft, (de boengkil) een oliegehalte van 40 pct., terwijl de boengkil van de oliefabrieken slechts 10 pct. bevat." Van 1 pikol copra, gemiddeld bevattende 62 pct. olie, wordt verkregen bij een bereiding volgens Inl. methode 37 kattie olie, en bij fabriekmatige bereiding 58 katti, dus 21 kattie meer. Bij een copraprijs van f 14.— per pikol bedraagt de olieprijs gemiddeld f 7.40 per blik of 26½ cent per kattie.

Een pikol copra brengt den Inlander dan op: 37 kattie olie à 26½ cent = f 9.80, benevens 63 kattie boengkil à 2 cent = f 1.26, dus totaal f 11.06, welk bedrag nog verminderd dient te worden met f 1.06 wegens bereidingskosten, w.o. kisten, blik, enz. Het totaal geeft dus een mindere waarde van f 4.— per pikol en waar 250 klappers noodig zijn voor 1 pikol copra, geeft de oliebereiding den Inlander een mindere opbrengst van 1½ cent per klapper.

Wie helpt den Inlander aan een betere bereidingswijze, waardoor de oliebereiding meer loonend voor hem wordt?

Hulp aan behoeftige kraamvrouwen en zuigelingen.

Uit Cheribon wordt aan de *Loc.* geschreven, dat dokter Scholl van den gezondheidsdienst, die door zijn onderzoekingen reeds vroeger uitmaakte, dat de groote kindersterfte (ca. 50 pct.) op de hoofdplaats Cheribon toe te schrijven was aan de malaria, welke de moeders ongeschikt maakte om haar zuigelingen de borst te geven, den stoot gegeven heeft tot oprichting van een vereeniging, die zich ten doel stelt arme kraamvrouwen en haar zuigelingen zoo lang te verplegen, totdat moeder en kind lichamelijk krachtig genoeg zullen zijn, om verder zonder medische hulp naar de kampong terug te keeren. Hetgeen zooveel wil zeggen, dat ze dan tenminste eenigen tijd de aanvallen der malaria zullen kunnen weerstaan.

Op de oprichtersvergadering, welke door een 60-tal personen, meestal Inlanders, werd bijgewoond, viel het besluit de vereeniging den naam „Pamitran" te geven, de verkorting voorstellende of beter gezegd de samenstelling vormende van de beginletters van: Perhimpoenan akan menoeloeng iboe teroes rawat anaknoesoenja (vereeniging tot hulp aan moeders tevens verpleging van haar zuigelingen) en zelf beteekenende vriendschap, associatie, wat slaan moet op de associatie van alle rassen in hun streven naar bedoelde hulpverschaffing. Door het voorloopig bestuur was reeds een huurhuis besproken, waarin voorloopig de verpleegden met haar zuigelingen konden worden gehuisvest.

Teneinde het vooroordeel der bevolking te overwinnen, die — zooals dat bij de meeste nieuwigheden het geval is — meende, dat er geheime bedoelingen achter die hulpverschaffing staken, werd voorgesteld om aan het hoofd van het huis als „mandoeresse" aan te stellen een doekoen-beranak, die de door de deskundige raadgevers te geven voorschriften zou moeten uitvoeren. Totdat het vertrouwen van den kleinen man gewonnen was, zouden deze deskundigen dan eenigszins achter de schermen blijven en zich slechts van tijd tot tijd overtuigen, dat de voorschriften werden opgevolgd en uitgevoerd.

In het bestuur, waarvan de verkiezing in dezelfde vergadering plaats vond, werden naast een paar Inlandsche ook een paar Europeesche dames gekozen.

Het nieuwe bestuur werd gemachtigd rechtspersoonlijkheid te vragen voor de jeugdige vereeniging en tevens om bij de gemeente om een subsidie aan te kloppen. Tevens zullen er pogingen in 't werk gesteld worden, ten einde een bijdrage te krijgen van de desaloembboengs.

Moge het de vereeniging gegeven zijn krachtig bij te dragen tot vermindering der kinder- en kraamvrouwensterfte te Cheribon!

De vraag is, dunkt ons, gewettigd, of het niet op den weg der Regeering ligt deze uiting van particulier initiatief krachtig te steunen.

Wegenbelasting voor het gewest Soerabaja.

De nieuwe wegenbelasting door den Gewest. Raad van Soerabaja ingevoerd, mag volgens de

Java-Bode in zekeren zin een kunstwerk genoemd worden.

Zooals bekend is, werd volgens de oude verordening een bijzondere belasting geheven van ondernemingen van landbouw en nijverheid voor de extra schade door het karrenvervoer aan de wegen toegebracht. Die extra schade werd bij het eind van 't jaar door een commissie voor elke onderneming vastgesteld, volgens een methode van geven en nemen.

Toen in verband met de afschaffing der heerendiensten de verordening toch moest worden gewijzigd, heeft de ondernemende G. R. van Soerabaja de gelegenheid aangegrepen om verschillende bestaande onbillijkheden uit den weg te ruimen.

Grondslag van de nieuwe verordening is, dat de belasting geheven wordt, wanneer ten behoeve van het vrachtvervoer per as voor een onderneming of eenig werk meer dan g e w o o n gebruik gemaakt wordt van de gewestelijke wegen. Van meer dan gewoon gebruik wordt gesproken, wanneer het aantal verreden „p i k o e l p a l e n” in een jaar meer dan 15.000 bedraagt. Onder een pikoelpaal moet worden verstaan het vervoer per as van een vracht van één pikoel over een afstand van één paal.

Volgens dezen geheel vasten grondslag wordt de belasting geheven van het geheel aantal pikoelpalen (boven de 15.000), het bedrag te berekenen à *f* 0.16 per 100 pikoelpalen of gedeelten daarvan.

De onzekere aanslagen, door schatten en schipperen verkregen, zijn dus vervallen en vervangen door een vast te controleeren systeem, waaruit ieders aanslag wiskundig te berekenen valt.

Toelating van Inlanders tot de rechterlijke macht.

In de *Loc.* van 30 Oct. l.l. wijdt X. een artikel aan bovenstaand onderwerp. Einde 1903 wendde de toenmalige regent van S e r a n g zich, met het oog op de verdere studie van een zijner familieleden, tot de Regeering met de vraag, of Inlanders, die aan de gestelde eischen van bekwaamheid zouden voldoen, bij de rechterlijke macht geplaatst zouden kunnen worden en, zoo neen, of naturalisatie hun den weg tot de rechterlijke ambten zou kunnen openen. Met verwijzing naar het reglement op de rechterlijke organisatie had het antwoord kort kunnen luiden, daar volgens dat reglement de rechterlijke ambtenaren bij het Hooggerechtshof en de Raden van Justitie op Java en Madoera, zoowel als in de Buitenbezittingen Nederlanders moeten wezen. Door naturalisatie zouden Inlanders echter den weg tot die ambten geopend kunnen worden. Voor de voorzitters en griffiers der landraden op Java en Madoera is de eisch van Nederlanderschap echter niet gesteld.

Er zat echter aan de vraag van bovengenoemden regent meer vast. Het „was een bescheiden informatie: of, indien een in de rechten gepromoveerd, voor het faculteitsexamen geslaagd Inlander — al dan niet genaturaliseerd — zich aanmeldde, hij ook inderdaad op een plaatsing en eventueel een carrière bij de rechterlijke macht zou mogen rekenen”.

Daarmede was het vraagstuk van de toelating van Inlanders tot den burgerlijken dienst aan de orde gesteld.

Daar de Ind. Regeering in een zoo principieel vraagstuk niet alleen kon beslissen, werd het Opperbestuur er in gekend.

Een uitspraak van de Koningin volgde, waarin o.a. „. . . . dat geen Inlander, die aan de w e t t e l ij k e vereischten voor het bekleeden van eenig rechterlijk ambt voldoet, van dat ambt zal worden uitgesloten, omdat hij Inlander is.”

Onder de wettelijke vereischten bleef de eisch van N e d e r l a n d e r s c h a p, en er werd dus nog steeds onderscheid gemaakt tusschen N e d e r l a n d e r s en I n l a n d e r s.

Intusschen was het vraagstuk der rechtspraak door Inlanders ter tafel gebracht en daarmede de vraag, of het niet mogelijk zou zijn enkele rangen der magistratuur te doen vervullen door Inlanders, die aan een in Indië op te richten rechtsschool een juridische opleiding genoten hadden.

Waar de conclusie van een commissie, bestaande uit Dr. Snouck Hurgronje en de Mrs. van der Zwaan en Koster luidde, „dat verwezenlijking van het denkbeeld niet slechts m o g e l ij k en w e n s c h e l ij k, maar zelfs n o o d z a k e l ij k was te achten”, was het pleit ten gunste van een rechtsschool beslist. Daarmede echter nog niet de toelating van Inlanders tot 's lands burgerlijken dienst in het algemeen. Het duurde nog tot 1913 voordat een Koninklijk besluit verscheen in Stbl. 1913 no. 658, hetwelk bepaalt: „onverminderd de van de bekleeders van speciale betrekkingen, in verband met haar bizonder karakter te stellen eischen van Nederlanderschap of landaard, zijn tot betrekkingen bij den burgerlijken dienst in Ned.-Indië allen benoembaar, die Nederlandsch onderdaan zijn . . . . indien zij overigens voldoen aan de voor bepaalde ambten en bedieningen vastgestelde of vast te stellen voorwaarden van bekwaamheid.”

Gelijk bekend, heeft geleidelijk de herziening der reglementen voor de verschillende takken van dienst plaats, ook wat betreft de personeelsorganisatie, de bezoldiging, enz. en is er een streven naar unificatie merkbaar.

Zoo dook ook bij de rechterlijke macht de oude kwestie van toelating van Inlanders weer op, en werden er verschillende bezwaren tegen te berde gebracht. Immers, zoo wordt beweerd, al moge een Inlander als rechter over Inlanders, wier taal hij kent en in wier psyche hij kan doordringen, te verkiezen zijn boven een Europeaan, waar hij als lid van een Raad v. Justitie te oordeelen zou hebben over Europeanen zou het psychisch contact wel eens kunnen ontbreken.

Zou dat bezwaar werkelijk zoo groot zijn, waar het toch hoogstaande, zeer intelligente Inlanders moeten wezen, die het tot lid van een R. v. J. brengen? Het wil ons voorkomen, dat een Inlander door zijn voortdurenden omgang met zijn collega's, die toch meerendeels Europeanen zijn, door zijn verkeer in Nederland en in de Eur. maatschappij in Indië, meer kans heeft in de psyche van den Europeaan te zullen kunnen doordringen, dan een Europeaan in die van een Inlander, wiens leven hij niet meeleeft en buiten wiens maatschappij hij staat.

Zal echter de samenleving, de maatschappij den Inlandschen rechter als gelijkwaardig met zijn Europeesche collega's accepteeren? Zal die rechter onomkoopbaar, onpartijdig zijn, zich weten te houden buiten den invloed van familieleden en van de intriges der Inlandsche wereld?

„Eindelijk: de rechter is een der steunpilaren van het overheidsgezag. Mag men van den Inl. rechter verwachten, dat hij dat gezag bijster zal steunen”, of dat zijn revolutionnaire sympathieën hem dat zullen beletten?

Terecht merkt X. op, dat eigenschappen als onomkoopbaarheid, onpartijdigheid, vlijt en zorgvuldigheid aangekweekt worden door de omstandigheden, waarin de rechter geplaatst wordt, en dat een behoorlijk salaris, het openbare van den werkkring, de krachtige publieke opinie, de scherpe controle, de nauw afgebakende werkkring en vooral ook de genoten opleiding, machtige factoren zijn tot het verkrijgen en behouden van bovengewenschte eigenschappen.

En wat reden zou een dergelijk rechter hebben het overheidsgezag niet te steunen in een land, waar hij volberechtigd burger is, zoodat de hoogste rechterlijke ambten voor hem openstaan?

De Regeering huldigt terecht een politiek van vertrouwen, „vertrouwen ondanks veel, maar ook door veel gerechtvaardigd”. En de Indische Regeering moet dan ook bij het Opperbestuur hebben aangedrongen op algeheele openstelling van de rechterlijke macht voor Nederlandsche onderdanen.

Nijvere bijen.

Zoo noemde, volgens een verslag in het *Nieuwsblad van Palembang* van 24 Nov. l.l., de controleur Bakker de mannen, die volgens opdracht van de *Palembangsche steenkool* begonnen waren in de doessoen *Tandjoeng*, gelegen op ruim 13 K.M. van *Moeara Enim*, zijwaarts van den grooten weg naar *Batoe-Radja*.

Den 3en October begonnen de mijningenieurs Römer en Mannhardt het werk en reeds 18 November d. a. v. kon, dank zij de werkkracht en het doorzettingsvermogen van genoemde heeren, het feest van het begin der explotatie gevierd worden op de plek van ontginning, 200 M. hoog op de helling van den Boekit Asem gelegen.

Niet alleen was een 2200 M. lange weg door het oerwoud langs de helling van den Boekit Asem aangelegd, maar ook waren er kolossale uitgravingen tot stand gebracht en gaven de geopende proefmijngangen als reuzenoogen een knipoogje in de richting van den reeds uitgegraven zwarten diamant, getuigende van den rijkdom van Sumatra's bodem. „Moge” — zoo besluit de verslaggever — „het begonnen werk in alle opzichten naar wensch slagen, mogen de ijverige scheppers van dit werk ook in de toekomst met voldoening op de resultaten van hun streven kunnen terugzien, in de overtuiging een steentje te hebben bijgedragen tot den bloei van het Gewest Palembang !”

Suriname.

Onopgemerkt is de 27ste Februari — de dag, waarop Suriname 250 jaar geleden door A b r a h a m K r ij n s s e n veroverd werd — niet voorbijgegaan. De redactie van *De Amsterdammer* heeft op 24 Februari een *Suriname-nummer* uitgegeven.

De Afdeeling 's-Gravenhage van de Vereeniging *Oost en West* heeft op 26 Februari, ter herdenking van het feit, een lezing met lichtbeelden georganiseerd, waarop behandeld zijn: *De verovering van Suriname voor 250 jaar*, door F. E. B a r o n M u l e r t, en *De Kolonisatie van Guyana*, door F. O u d s c h a n s D e n t z.

De lantaarnplaatjes zijn welwillend afgestaan door het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

In *Het Vaderland* van 26 en 27 en in de *Nieuwe Rott. Courant* van 27 Februari zijn ook artikelen aan den herinneringsdag gewijd; vermoedelijk hebben ook andere bladen dit gedaan.

Voorts hebben de uitgevers van de *Encyclopaedie van Nederl. West-Indië* het in den handel brengen van het complete werk doen samenvallen met den 250-jarigen gedenkdag.

Het Suriname-nummer van *De Amsterdammer* bevat tal van belangrijke artikelen, waaruit wij hier het een en ander willen aanhalen.

Het inleidend artikel: *Het verwaarloosd erfstuk*, is van de hand van Prof. van Hamel. ......,,Men heeft onlangs in dit blad kunnen lezen, — aldus Prof. van Hamel — hoe de nieuwe Gouverneur Staal met het Surinaamsche Studie-syndicaat den weg tracht in te gaan, die inderdaad *purely commercial* mag worden genoemd. Ons hebben deze plannen meer toegesproken dan het geheele projekt-Bos, dat een te schoolschen en gecompliceerden indruk maakt''.

Hiermede zijn wij het volkomen eens. Ook met hetgeen volgt:

,,De nu ondernomen poging om te zien of niet met 't tip-top modern georganiseerde *groot cultuurbedrijf* en het energieke koloniale groot-kapitaal, Suriname weer op de been kan worden geholpen, lijkt de weg van het praktische inzicht. Daardoor kan, mits ook het vereischte van arbeidskrachten eene oplossing vindt, de nieuwe koloniale geest van Nederland ook over de West vaardig worden''.

Maar dan volgen deze drie alinea's, waarop wij het een en ander hebben af te dingen.

,,Men zegt wel, dat de inheemsche bevolking van Suriname zelve, de kolonisten, niet energiek en ruim genoeg van blik zijn, om de kolonie vooruit te brengen.

Als dit zoo is, dan zal ook daartegenover Nederland het moeten aandurven 't indertijd gegeven zelfbestuur voorloopig terug te brengen tot de *plaatselijke zaken*.

De groote, doelbewuste leiding der kolonie moet dan aan meer zelfstandige krachten uit het moederland opgedragen''.

Dit is weer het eeuwige zoeken van de oorzaak, waar die niet zit. Het gebrek aan energie van de kolonisten wordt zoo dikwijls uitgespeeld, dat men er aan zou gaan gelooven. Laat ons daarom hier het een en ander aanhalen uit andere artikelen in het Suriname-nummer van *De Amsterdammer*:

In zijn zeer belangrijk artikel *Hoopvolle toekomst!* zegt Dr. C. Lely, oud-Gouverneur van Suriname, na een beeld te hebben gegeven van den economischen toestand sedert 1850: ....,,Integendeel uit dat beeld spreekt duidelijk, dat bij grooten tegenspoed met een der producten het steeds mogelijk is geweest, dank zij — zooals gouverneur Staal zeide — de gulle hand van den vruchtbaren bodem, andere producten daarvoor in de plaats te stellen en daardoor zelfs den uitvoer te vermeerderen''.

Zeer juist, maar zonder de taaie energie van de kolonisten zou die vruchtbare bodem weinig hebben voortgebracht.

Hooren wij nu den oud-gouverneur, W. D. H. Baron van Asbeck, die er pas vandaan komt: In zijn artikel *De Surinaamsche Planter en zijn gewas*, schrijft hij: ....,,Zijn dat niet alle teekenen van leven? Men kan intenser leven wenschen en dit in een sneller tempo wenschen te bereiken, maar dan moet tevens uit de historie van andere koloniën bewezen worden, dat die wensch rechtvaardig is''.

En verder:

,,Op een zeer hooge plaats zijn de planters slap genoemd. Zoude het wonder zijn, wanneer een reeks tegenslagen als de cultures de laatste 12 jaren doormaakten, hen in energie had doen inboeten? Langdurige economische depressie tast den mensch ook geestelijk aan. Maar ik heb aan de oevers van de Suriname en de Commemijne iets anders gezien dan slapheid. Ik heb daar zien worstelen en overwinnen. Dat deel van Suriname althans is Zeeuwsch gebleven. Vader Cats heeft nooit vermoed, dat zijn:

> Met wysheit kiesen,
> Geen moet verliesen,
> Maar staeg volherden,

thans nog in dat afgelegen hoekje van de aarde in eere zou zijn.

Er is geen moed verloren en er is staag volhard!''

Bij een conscientieuze bestudeering van de geschiedenis der kolonie is het niet het gebrek aan energie, maar de taaiheid van de volharding, die op den voorgrond treedt. Had deze ontbroken, dan was er na al de tegenslagen geen landbouw meer.

En nu dat zelfbestuur, dat door het Regeerings-Reglement van 1865 aan de kolonie is gegeven en dat jammerlijk gefaald zou hebben. Weet men dan niet, dat dit zelfbestuur nooit anders dan in naam heeft bestaan en dat het laatste woord steeds hier gesproken werd door Regeering en Volksvertegenwoordiging, die dus minstens evenzeer verantwoordelijk zijn voor de fouten, welke in de laatste halve eeuw mochten begaan zijn? Geen enkele groote maatregel is omtrent de kolonie genomen of de beslissing is *hier* gevallen. En meent men, dat de maatregelen beter, de beslissingen juister zouden geweest zijn, zoo de voorlichting uit de kolonie had ontbroken?

,,De groote, doelbewuste leiding der kolonie moet dan aan meer zelfstandige krachten uit het moederland opgedragen''. Wij gelooven niet, dat één bekwaam gouverneur het gevoel heeft gehad, dat het wetgevend lichaam der kolonie aan zijne zelfstandigheid heeft geraakt. Wel zijn er geweest, die gewenscht hebben, dat de moederlandsche regeering hen wat meer hun gang liet gaan.

Het Suriname-nummer bevat verscheidene belangrijke artikelen van de hand van Dr. C. Lely, Baron van Asbeck, Mr. Schoch, Prof. Brugmans, Herm. J. Jacobs, voorts tal van aardige kiekjes en een kaartje van Suriname (niet ten voeten uit) en, last not laest, een teekening van Braakensiek: Suriname-Asschepoetster. ,,Wanneer komt dan een Prins, om mij naar 't bal te leiden?''

In de geschiedenis van Suriname is de 27ste Februari een merkwaardige datum. Op dien dag werd de kolonie door Krijnssen veroverd en op 27 Februari 1816 werd te Paramaribo, na het Engelsche tusschenbestuur, weer de Nederlandsche vlag geheschen.

* * *

Bij de Tweede Kamer is ingekomen een adres van W. D. baron van Asbeck, oud-gouverneur van Suriname, betreffende het antwoord van den Minister van Koloniën op de vraag in het Voorloopig Verslag der Kamer over de Surinaamsche begrooting 1917 naar de redenen, die tot zijn ontslagaanvrage leidden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

,,Een Puzzle in de Indische Rechtvaardigheid''. Zoo luidt de titel van een artikel in *De Voorpost* van de hand van *D. K.*, die als motto er de volgende woorden aan toevoegt: Als de stem eens roependen in de woestijn klinkt de stem van Kromo: ,,*Waar is Adil?*'' (gerechtigheid). De *Voorpost* — zoo schrijft hij dan — heeft opgenomen de rede van kameraad *Suardy* op het *Koloniale Onderwijs Congres* gehouden, waarin o. a. voorkomt de verklaring, dat de meeste Mohamedanen hun kinderen niet gaarne naar de zendingscholen zenden, om welke reden de regeering zooveel mogelijk openbare scholen moet stichten. Ik weet zeker, dat alle Mohamedanen het met deze verklaring van Suardy eens zullen zijn en dit is niets buitengewoons. Zelfs onder de Christenen zijn er zeer velen, die hun kinderen *niet* naar een zendingschool willen sturen. Vooral, zoo er Christelijk godsdienstonderwijs gegeven wordt. Men zie bijv. ook naar de verhouding tusschen Katholieken en Protestanten. Die beide sekten zijn Christelijke sekten, die denzelfden godsdienst hebben en van welke slechts gezegd kan worden, dat de toelichtingen verschillen. Toch zal men *zeer zelden* een Protestant vinden, die zijn kinderen op een Katholieke onderwijsinrichting laat school gaan, *zelfs al wordt op die school geen godsdienstonderwijs gegeven.* *) De tegenzin van Mohamedanen om hun kinderen naar een zendingschool te zenden is dus volstrekt niet vreemd en vooral de Christenen mogen dat niet gispen. Ook de conclusie, dat om die reden het de plicht der regeering is om zooveel mogelijk openbare scholen op te richten, is niet vreemd. Immers is het onderwijs in Nederl. Indië een der eerste plichten van de regeering (vide regeeringsreglement), en aangezien de regeering alle godsdiensten gelijk behandelen moet (vide ook R.R.), volgt daaruit, dat de regeering zorgen moet, dat er voldoende gewone scholen zijn, opdat de Mohamedanen niet *gedwongen* zijn, hun kinderen naar een zendingschool te zenden, als zij hun Europeesch onderwijs willen doen geven. De uitspraak van kameraad *Suardy* is rechtvaardig en niet in strijd met de wetten des lands, doch het spreekt van zelf, dat niet alle Hollanders het goedkeuren, al behooren zij dan ook tot het ,,rechtvaardige'' ras.

In het laatste nummer van het weekblad *De Reflector* wordt kameraad *Suardy* in een hoofdartikel om de boven besproken uitlating aangevallen en als een *koelie* uitgescholden. Het artikel begint met hem te bespotten, omdat hij zijn naam schrijft *Suardy* en niet *Soewardi*. Er wordt gezegd, dat hij zijn naam schrijft op z'n Britsch-Indisch. (Het blad zegt opzettelijk Britsch-Indisch en niet Engelsch, om te insinueeren, dat Suardy een opstandeling is!) Maar weet de redactie van de *Reflector* dan niet, dat zoowel in het Engelsch als in het Fransch en in het Duitsch, ook in het Italiaansch en Portugeesch de naam geschreven wordt Suardy en niet Soewardi, welke schrijfwijze alleen in het Hollandsch wordt gebruikt? Kameraad Suardy is toch geen Hollander, waarom mag hij dan niet zijn naam schrijven op de kortste manier, die bijna door de geheele wereld als de juiste wordt erkend? — De *Reflector* zegt, dat men lachen moet, als kameraad *Suardy de scharnieren van zijn mond openmaakt* en dat de woorden, die hij spreekt, zijn *als een uitgesproken fluim.* Verder heet het, dat Suardy de regeering aanvalt, *omdat* het verboden is, maar als de regeering aan Suardy verbood om ooit iets goeds over de Hollanders te zeggen, dan zou Suardy dadelijk de partij van de Hollanders kiezen. De *Reflector* is er zelf niet vies van om bij zijn aanval op Suardy den bijbel aan te halen en te zeggen, dat indien Suardy Adam ware geweest, hij niet tevreden zou zijn geweest als God hem slechts Eva tot vrouw hadde gegeven.

*) De redactie teekent hierop aan: Dit is niet juist. De kloosterscholen bevatten zeer vele protestantsche leerlingen. Blijkbaar is het onderwijs daar goed.

ven, *doch dadelijk op de sawah met opgestrookte slaapbroek zou zijn gaan scharrelen naar nog een dozijn vrouwen.* Er is zelfs een plaatje bij, waarop men Suardy naakt ziet wegloopen en Eva, ook naakt, vergeefs tracht hem terug te houden. Boven dit alles ziet men een oude heer (ook naakt) zitten op de wolken. Hij heeft een pijp in de linkerhand. Dit moet dan God voorstellen!

Mooi, nietwaar lezers?

Wij willen slechts vragen: hoe hoog staat die persoon, die Suardy aanvalt? Hij noemt zich *Marcel Maxim*. Kent de heer Berretty van de *Java-Bode*, de fameuze evenknie van onzen D. D., wellicht dien „geestigen" schrijver?

Zou het niet beter zijn, als hij zelf eens naar een zendingschool ging, inplaats van Mohamedanen te willen dwingen er heen te gaan?" Aldus besluit bovengenoemde schrijver in *De Voorpost*.

Vereeniging van Inl. Ambt.-Schrijvers. In September Ao Po. hield te Solo in de kampong Kaoeman de „*Magangs-Bond*" een algemeene vergadering. President van deze vereeniging is de heer *Handojo*, vice-president de heer *Soetidjo*, Secretarissen zijn de heeren *Am. Pandojo* en *Raden Mas Soekardjo*, commissarissen de heeren *Mas Ngabei*, *Martosoewiknjo* en *Raden Hardjopoespito*, terwijl als thesaurier de heer *Raden Soenarjo* fungeert. Op deze vergadering waren ongeveer 60 gewone leden tegenwoordig. Nadat de vergadering door den voorzitter geopend en de leden door hem met een welkom begroet waren, las hij de agenda voor, waarop de Secretaris de notulen van de vergadering van 29 April 1916 voorlas. De eerste secretaris las het besluit voor, waarbij deze vereeniging als rechtspersoon erkend werd, zoomede de daarbij goedgekeurde statuten. Gevraagd werd, wie daarop aanmerkingen te maken had. *Mas Soetadi* vond 't verkeerd, dat alleen *magangs* lid mochten zijn, zoodat zij, die een andere betrekking kregen, als lid moesten uittreden, waardoor het aantal leden langzamerhand wel sterk verminderen zou. Wenschelijk vond hij 't, dat zulke personen als „donateur" aanbleven. *Mas Ngabei Martosoekiwitenjo* ging hiermede accoord; de contributie zou voor hen gelijkgesteld worden met die der gewone leden, omdat zij toch reeds gewoon lid geweest waren. De heer *Sadimin* kon zich hiermede ook vereenigen, maar achtte 't toch wenschelijk, dat aan hen eerst gevraagd werd of zij met deze regeling genoegen namen, daar zij daartoe toch niet gedwongen konden worden. Na eenige discussie werd deze bepaling aangenomen. Daarna gaf de eerste secretaris een verklaring van het doel van den *Magangs-Bond*. Verschillende ledeen toch waren van meening, dat deze Bond een cursus zou openen voor opleiding tot schrijver. Neen, zeide hij, hoofdzaak is, dat gestreefd wordt naar algemeene ontwikkeling, om het gevoel van eigenwaarde op te wekken en zich zelven te veredelen. *Mas Sastrosandojo* hield over dit onderwerp een lezing. Daarna sprak*Mas Soetidjo* over de onderlinge eendracht. Ter bevordering daarvan moesten *bijeenkomsten* gehouden worden, teneinde met elkaar te kunnen overleggen. De heer *Str. Sandajo*, die dit een goed idee vond, gaf in overweging een boete te stellen bij het niet-opkomen ter vergadering. Raden Mas Soepono keurde het boetestelsel in dit geval af. De leden zijn oud en wijs genoeg — zeide hij — om het belang dezer zaak te begrijpen. De heer *Soepadio* hield vervolgens een voordracht over *Volharding*, wees op Demosthenes, die door volharding een groot redenaar werd. „Laten wij" — zoo eindigde hij — „bij het streven naar ons doel het voorbeeld van Demosthenes volgen."

Na behandeling van eenige huishoudelijke zaken, werd des avonds 11 uur de vergadering gesloten. *(Sinar Djawa).*

Al te Modern. Het bestuur van de *Mangkoen Negaran* vaardigde, volgens bovengenoemd blad, onlangs een *pranatan* (verordening) uit, waarbij aan ambtenaren met den rang van *penewoe* (districtshoofd) en *mantri goenoeng* (onderdistriktshoofd) een renteloos voorschot kan worden verleend van *f* 600 om zich een motorfiets aan te schaffen. Niemand kwam echter dit voorschot vragen, blijkbaar omdat men met het gebruik van dit voertuig niet vertrouwd is. Thans komen diezelfde ambtenaren vragen om een voorschot van *f* 300 teneinde daarvoor een paard en een bendy te kunnen koopen, tegen terugbetaling van *f* 10 's maands.

Behoefte aan H. I. School. De nieuwe *Pangearan Prang Wedono* (hoofd van het Mangkoe Negorosche huis) heeft, volgens de *Darmo Kondo*, een dringend verzoek aan de Regeering gedaan om in de onderafdeeling Wonogiri in 1917 een H. I. school te openen. Vergeleken wordt daar de toestand met dien in de omliggende gouvernementsafdeelingen: Magettan, Ponorogo en Patjitan, waar reeds H. I. scholen zijn. In Wonogiri wonen daarbij de *prijajies* ver van de hoofdplaats.

Boedi Oetomo. Blijkens een verslag in de *Oetoesan Hindia*, heeft Zaterdagavond 11 November Ao. Po. te Solo een vergadering plaats gehad, uitgeschreven door het hoofdbestuur dezer vereeniging. Verscheidene Inlandsche vereenigingen waren vertegenwoordigd. *Tjokroaminoto* was meermalen aan het woord. Hij zette o.m. uiteen, waarom het Jaarlijksche Congres van de S. I. een „*Nationaal Congres*" was. Hij hoopte, dat dit Jaarlijksche Congres de plaats zou worden, waar de verschillende vereenigingen zich zouden komen uitspreken en bespreken, wat hij noemde hun „Nationale Zaak". Spreker hoopte zeer op een innige samenwerking, en wilde gaarne dezen dag daar nog vruchten van zien. Daarom stelde hij voor te vormen een *Voorloopig Nationaal Comité*, dat dan een *permanent Nationaal Comité* zou kunnen voorbereiden, waarna het voorloopige zou zijn ontbonden Een uitlegging in den breede van het doel van dat Nationale Comité vond spreker niet noodig. omdat de naam al genoeg voor zich zelven sprak. Na ampele bespreking werd besloten, dat ieder der vertegenwoordigde vereenigingen binnen twee maanden uit haar midden twee leden zouden aanwijzen, om zitting te nemen in dat Nat. Comité. — De *Praboe Prangwedono* hierboven bedoeld, gaf in overweging zich op de eerste vergadering vooral bezig te houden met de volgende vier punten: 1o. De verhouding van bovengenoemde vereenigingen onderling en van het te stichten Comité ten opzichte van het gouvernement. 2o. Het vaststellen van een devies. 3o. De voertaal in de Inlandsche scholen. 4o. De noodzakelijkheid om in de Inl. scholen de Javaansche taal en de *badads* te onderwijzen, omdat de taal het leven voor een volk is, en het onderwijs in die taal de liefde voor den geboortegrond zal verhoogen; de taal toch vormt de inwendige kracht van een volk. *(Bintang Soerabaja.)*

WAT DE CHINEES VERTELT.

Verontwaardiging. De Djawa Tengah levert een uitvoerig relaas van het kabaal, dat gemaakt is over het toevoegen van den heer *van Hinloopen Labberton* als „baboe" aan de deputatie van „*Indië Weerbaar*". De redactie noemt dezen opzet „een publieke misleiding, een gedraai", met geen ander doel op touw gezet dan om dezen theosophischen leider in de gelegenheid te stellen, op kosten van het door eenige groote ondernemingen bijeengebrachte kapitaal van *f* 24 mille, een reis naar Europa te maken, teneinde in Nederland propaganda te maken voor zijn hyper-ethische politiek, waaraan 99 % van de menschen in Indië maling hebben".

Een nieuwe Chineesche Vereeniging. In hetzelfde blad zijn opgenomen de statuten en reglementen enz. van een nieuw opgerichte Algemeene Indische-Chineesche Vereeniging, ten doel hebbend om de banden met het moederland nauwer aan te halen en om, onder bescherming van de Chineesche autoriteiten, het geregeld terugkeeren te bevorderen van de Chineezen, die in Nederl. Indië verblijven.

Lof. Ditzelfde blad roemt den Gouverneur-Generaal ten zeerste, omdat deze bij zijn bezoek te Semarang de moeite genomen heeft zich op de hoogte te stellen van ten hemel schreiende misstanden op hygiënisch gebied, waar tevoren nog nimmer een bestuursambtenaar zich vertoond had. Nooit werd te Semarang een landvoogd met zooveel eerbewijs ontvangen als aan dezen is te beurt gevallen. Zelfs de slechts honderd zielen tellende Japansche gemeente liet zich niet onbetuigd; opmerkelijk was 't evenwel dat van de zijde der Inlanders, Arabieren en Mooren geen eerbetoon gegeven werd. Zoo merkt 't blad op.

Ongemotiveerde Vrees. De *Warna Warta* merkt, naar aanleiding van de gevangenneming van den meer besproken Japanschen redacteur op: „dat de Regeering toch maar bang is voor zoo'n „Japanner". Wie ter wereld, die er gezonde hersens op nahoudt, kan 't in zijn hoofd krijgen om te veronderstellen, dat de Keizer van Japan zich zoo verlagen zou, om zich met zoo iemand als die Minami te bemoeien! De redactie vindt geen volk ter wereld zoo bang uitgevallen als thans het Nederlandsche: Om twee Inlanders gevangen te nemen (Tjipto en Soewardi) moesten dienst doen een escorte van een half bataljon en een escadron cavalerie. Wij zouden wel eens te Tandjong Priok de komst van een Japansch oorlogsschip willen zien. De Regeering kreeg stellig een diarrhee. Allerlei veroveringsplannen worden aan Japan toegedacht, zonder eenigen grond. Japan lacht om de domheid en de vreesachtigheid van het Nederlandsche volk.

De officier van Justitie is niet billijk geweest, door niet tevens dien schurkachtigen theosoof en opruier, genaamd van Hinloopen Labberton, in hechtenis te doen nemen, die in het openbaar Nederland en Japan vergeleken heeft bij verscheurende dieren.

De vrijlating der andere Japanners, wordt door de *Tjhoen Tjhioe* zeer vreemd gevonden. Allen Inlanders en Chineezen moet het leed doen te zien, dat de N.-I. Regeering de Japanners niet aandurft, die zich aan ernstige misdrijven schuldig maken. Het blad vergelijkt daarbij het dikwijls zoo onbehoorlijk optreden der Europeanen tegenover een Chinees. Daarom — zoo geeft de redactie in overweging — zou 't voor den naam van de N.-I. Justitie zoo goed zijn, indien er werkelijk geldige redenen bestaan voor dergelijke vrijlatingen, die dan aan de pers mede te deelen.

Djambi-Opstand. Aan den opstand in Djambi wijdt de *Perniagan* een lang hoofdartikel, waarin de redactie aantoont, dat de Justitie toch eigenlijk de dienares is van de machthebbenden. Douwes Dekker werd wegens opruiing vervolgd, maar wie is nu aangewezen om ambtshalve het Bestuur te vervolgen, dat door zijne handelingen menigmaal de bevolking

in opstand brengt? Gelukkig, dat er nog een hoogere Justitie dan de Gouvernementeele bestaat, n.m. de openbare meening, die dikwijls vrijspreekt en in eere herstelt, dengene die door een rechtbank werd veroordeeld.

Redactie-verandering. In genoemd blad wordt zonder eenigen ophef bekend gemaakt, dat de heer E. P. *van der Valk* aangesteld is tot *verantwoordelijk* hoofdredacteur, in de plaats van den heer *F. H. Phoa Jr.*, die nu „plaatsvervangend" hoofdredacteur zal zijn. Aan de lezers wordt verzocht genoegen te nemen met deze korte mededeeling. Later zal men zelf wel kunnen oordeelen, hoe hij zijn taak opneemt, zoowel in het algemeen belang, als in dat der Chineesche gemeente in 't bijzonder.

Chineesche Idealen. De *Perniagan* keurt 't af, dat de met Europeanen gelijkgestelde Chineezen bij de Schutterij ingelijfd worden, waardoor zij als 't ware zelf de verbeteringen moeten betalen, die in de laatste jaren druppelsgewijs in hun treurig lot zijn aangebracht. In herinnering wordt dan gebracht het „onmenschelijke" passenstelsel en de niet minder „onmenschelijke" politierol. Wij begrijpen 't niet — aldus de schrijver: De Chineezen hebben toch ter gelegenheid van de beweging voor „*Indië Weerbaar*" duidelijk genoeg te kennen gegeven, dat zij niets van militaire diensten willen weten, in geen geval om ter wille van het Europeesche ras tegen een Aziatischen vijand te strijden. 't Is belachelijk om de staatslieden in Nederland nog steeds te hooren spreken over een nauwere aansluiting tusschen Europeanen en Chineezen. Het onderdrukken van de heiligste gevoelens heeft juist *verwijdering* doen ontstaan. 't Ware beter al die lotsverbeteringen maar weder ongedaan te maken. De Chinees kan dan zelf de nauwere aansluiting met zijn vaderland zoeken, en wil gaarne wachten tot dit in staat zal zijn voor zijne kinderen alles te vragen wat hun toekomt. In verband met deze ontboezemingen, doet de redactie een beroep op den Chineeschen Consul-Generaal, om de oprichting van een *Chineesche Stoomvaartmaatschappij* te steunen en om een plaats in China aan te wijzen, waar de Chineezen uit Nederl.-Indië zich zouden kunnen vestigen, daar 't nu toch gebleken is, dat men in Nederl.-Indië op hun verblijf niet zoo bijster gesteld is. Van den Hollander, die er schatten verdiend heeft en daarmede naar zijn land of andere landen terugkeert, wordt niets gezegd." Zoo besluit de schrijver.

Naam-verandering. Naar de *Locomotief* uit goede bron verneemt, zou het orgaan van de Vereeniging „*Insulinde*", *De Voorpost*, met ingang van 2 Januari 1917 omgezet worden in een dagblad. De leiding van „De Aziaat", zooals de nieuwe naam zal luiden, zal de heer *Razoux Kuhr*, thans hoofdredacteur van het te Bandong verschijnende Maleische dagblad „*Pertimbangan*" op zich nemen. *(Bintang Soerabaja.)*

Van Vreemde Koloniën.

Afschaffing der Turksche kapitulaties door Duitschland.

Aan een belangrijke correspondentie in de „N. R. Crt." van 16 Febr. j.l. ontleenen wij 't volgende:

Den 11den Januari was voor de T. geschiedenis een gewichtige dag. Voor 't eerst is door een der daarmede begunstigde rijken de afschaffing der kapitulaties aanvaard, welke den 9den September 1914 door de Porte, op eigen houtje, zijn opgeheven.

De tien verdragen tusschen T. en D. onderteekend, regelen op den grondslag van 't Eur. volkenrecht en volkomen wederkeerigheid de betrekkingen tusschen de twee landen, ter vervanging van de sedert de middeleeuwen bestaande kapitulaties.

Ongeveer twee maanden geleden waren de verdragen in de Duitsche, Turksche en Fransche taal gereed en geparafeerd. 't Scheen dat de onderteekening eerst zou plaats hebben na 't einde van den oorlog, zoo mogelijk te gelijk met die van nieuwe overeenkomsten met de eveneens tot de kapitulatie-mogendheden behoorende Donau-monarchie. Dat deze aangelegenheid vrij onverwacht nu alleen door Duitschland is afgedaan, schijnt toe te schrijven te zijn aan de houding van de entente tegenopzichte van Turkije in haar vredesvoorslag. 't Zou een antwoord zijn op den uitgesproken eisch, dat T. uit Europa moest verdwijnen, daar 't voor de westersche beschaving en denkbeelden niet toegankelijk zou wezen en 't T. gebied in Azië ook sterk besnoeid zou moeten worden.

Hoezeer de T. daarmede in hun nopjes zijn, is gebleken uit de toejuichingen, waarmede de aankondiging van den minister van buitenlandsche zaken Halil bei in 't parlement is ontvangen, en uit de geestdriftige artikelen in de couranten. Natuurlijk wijzen daarbij met namen de organen van 't Comité „Eenheid en Vooruitgang" er op, dat deze erkenning van de aanspraken van T. op de volkenrechtelijke positie van een Eur. mogendheid, een hernieuwde spoorslag moet wezen om de in 't laatste partijcongres aangegeven hervormingen van de rechtspraak spoedig te verwezenlijken. Want zoolang dit niet geschiedt, zal voor eenige gevallen, welke 't familierecht en het notariaat- en hypotheekrecht betreffen, toch nog voor de buitenlanders onderdanen een bijzondere behandeling moeten worden gehandhaafd.

De tien verdragen moeten nog worden goedgekeurd door 't T. parlement en den D. rijksdag, hetgeen natuurlijk geen moeilijkheden zal opleveren, en dan moeten nog dergelijke verdragen ook met de andere kapitulatiemogendheden, onder welke Nederland, worden gesloten, alvorens de nu met D. tot stand gekomene zullen kunnen worden toegepast, omdat die zijn ---rond op 't beginsel van de meest begunstigde natie, en de oude verdragen op sommige punten gunstiger zijn dan de nieuwe.

De kwestie zal zeker wel bij de komende vredesonderhandelingen ter sprake komen, en daar voor zoover 't de oorlogvoerende landen aangaat, en misschien wel eveneens met de onzijdig gebleven staten, worden afgedaan. Nederland zal dan of later zijn woordje hebben mee te spreken, zoodat de kwestie ook om deze reden bij ons met aandacht verdient te worden gevolgd.

Nederland en de Z. Afr. handel.

't Verslag van de commissie voor den Nederl.-Zuid-Afr. handel gaat verschillende jaren terug, en brengt ons bij de tentoonstelling van producten van Kaapkolonie, Oranje-Vrijstaat, Natal, Transvaal en Rhodesia, in 1907 in „Natura Artis Magistra" te Amsterdam gehouden, waarop in Januari 1908 het Kon. besluit volgde, waarbij de commissie werd ingesteld.

Aangezien het Z.-Afr. fruit op de tentoonstelling gretig aftrek had gevonden, waren de eerste bemoeiingen der commissie er op gericht den geregelden aanvoer daarvan te verzekeren. Te Amsterdam werden wekelijksche veilingen gehouden, te Rotterdam werd de Ned.-Zd.-Afr. fruitcompagnie opgericht. Ook door aanvoer van andere producten, als wol, mais, huiden, enz., werd de afzet bevorderd.

Mede door financieele hulp van de Ned. Bank voor Zd.-Afrika, de Transv. Bank, de Handelsvereen. en de Vereen. Z. A. S. M. werd het in 't midden van 1912 mogelijk, de monsterkamer van Ned. producten te Johannesburg flink uit te breiden.

Uit de jaarverslagen van de Nederl. kamer van koophandel te Johannesburg is te lezen, hoe de uitvoer geleidelijk toenam. In 1913 bereikten deze zijn maximum met ruim *f* 10 millioen.

De oorlog dreigde in 1914 dit alles met één stoot omver te werpen. Zd.-Afrika werd in den oorlog betrokken, de handel werd er gedesorganiseerd, h. t. l. werd de aandacht in andere richting geleid, de bijdragen van Regeering en van particulieren dreigden op te houden. Gelukkig begrepen minister Treub en enkele particulieren, dat het nu juist 't oogenblik was om stand te houden. Zoo kwam men de eerste tijden van den oorlog te boven. In Zd.-Afr. ontstond groote vraag naar de artikelen uit neutrale landen. Hadden geen uitvoerverboden bestaan, de Nederl. nijverheid zou groote leveringen naar Z.-Afr. hebben besteld.

Om de Nederl. industrieëlen meer stelselmatig op de hoogte te brengen van hetgeen op de Zd.-Afr. markt wordt verlangd, heeft de commissie een verzameling bijeengebracht van monsters van in Zd.-Afr. meest gangbare artikelen, met rapporten, waarin 't meest wetenswaardige voor den export is vermeld. Deze collectie is eerst te Amsterdam te zien geweest in 't gebouw der Transv. bank- en handelsvereen. en werd nu ter Jaarbeurze te Utrecht ter bezichtiging gesteld. Zij zal ook nog wel naar andere plaatsen verreizen.

Hughes—Australië.

Hughes heeft zijn premierschap weten te behouden. De regeering van den Austr. bond is afgetreden, maar Hughes is hoofd gebleven van een coalitieministerie. Wel zal de kwestie van den verplichten dienst doodgezwegen worden, maar 't kabinet heet toch oorlogsministerie en kondigt aan, dat het, overeenkomstig den wil van 't volk, zal meewerken om den oorlog met de grootste vastberadenheid tot 't einde voort te zetten.

Hughes zal 't Austr. gemeenebest ook vermoedelijk vertegenwoordigen op de bijzondere oorlogsconferentie te Londen, maar hij zal dan eerst in 't begin van Maart daarheen kunnen vertrekken.

Volgens zijn verklaring in 't huis van afgevaardigden wil 't nieuwe ministerie er een zijn van openbare veiligheid, het is opzettelijk gekozen om zich met den oorlog bezig te houden. Australië is den oorlog niet beu, al wil 't niet aan dienstplicht. 't Is vastbesloten met alle kracht te blijven doorvechten, totdat de definitieve overwinning aan de wereld een blijvenden vrede zal hebben geschonken.

Duitsche gegevens over woelingen in Br. Indië.

Volgens de „Köln. Zeitung" lekken in weerwil van de Eng. censuur, bijzonderheden uit over de uitgebreide samenzwering in Bengalen. Naar de „Indiaman" meldt, heeft de gouverneur in een bijeenkomst gezegd, dat de regeering van de wijd vertakte samenzwering is verwittigd, die de regeering ten val wilde brengen. Onderwijzers en genootschappen van liefdadigheid hebben haar vooral in omvang doen toenemen.

Zouden dit geen verkeerde uitwassen zijn van de loyaal bedoelde Indische beweging, evenals in Nederl. Indië de opstanden in Sumatra verkeerd groeiende vertakkingen waren van de Sarekat Islam?

Geen uitkomst.

Toen de Russen uit 't Noorden naderden vluchten de opgejaagde Armeniërs hen tegemoet. Volgens een artikel in de Russiche Slowo is aan 200.000 Armeniërs, die in Rusland een heenkomen zochten, de terugkeer naar hun land verboden. In hun plaats worden Russen tegen wil en dank naar 't ontvolkte land gedreven. Arbeidersbataljons achter 't Kaukasische front zullen de kern van de toekomstige kolonisten vormen. De Russificeering zal later door kozakken-kolonisatie voltooid worden.

Een autonoom Armenië zal niet bestaan, evenmin een Armeensch Armenië. In een Tiflisblad moet woordelijk hebben gestaan: Wat we noodig hebben is een Armenië zonder Armeniërs; zoo althans meldt men uit Berlijn.

Beschermd Perzië.

Gelukkig Perzië. 't Belooft er onder Engelands bescherming rustig en veilig te worden. Dank zij een verklaring van Lord Curzon in 't Hoogerhuis weten wij, dat de strijdmacht, die Groot Brittannië, niettegenstaande zijn strijd elders, nog voor dit doel heeft weten beschikbaar te stellen, onder sir P. Sykes, over Ispahan naar Teheran opgerukt is, dien gevaarvollen tocht, over een driehonderd mijlen, niet alleen volbracht heeft, maar daardoor ook 't bestaan verzekerd heeft van de regeering, die den geallieerden gunstig is gezind. Men zal zich herinneren, dat de Duitsche invloed zich krach-

tig had doen voelen en een vrij grooten aanhang had weten te winnen. Rusland en Engeland steunden de regeering financieel, toen deze zich echter niet sterk genoeg toonde om haar zaak alleen af te doen, ging de expeditie onder Sykes in beweging.

Om den toestand in Zuid-Perzië blijvend te beheerschen, acht hij een gendarmerie van niet minder dan 11000 man noodig, onder Britsche officieren, die in Br. Indië ervaring hebben opgedaan. Thans beschikt hij ongeveer over de helft van die macht, met een 800-tal man uit Indië bovendien. Verdere aanvulling zal uit de Bachtiaren worden verkregen. Naar Curzon hoopt, zal Sykes spoedig in staat zijn van Sjiras, waar hij zich nu bevindt, op te trekken om de roovernesten uit te roeien, die talrijk zijn in dit deel van Perzië.

In 't oosten van Perzië heeft majoor Keith met een andere krijgsmacht de rust hersteld.

't Streven om den algemeenen toestand in Perzië te verbeteren is in de hand gewerkt door de trouw van den emir van Afghanistan, door de successen van generaal Maude in Mesopotamië en door den opstand van den sjerif van Mekka.

De Turken moeten, volgen Curzon, nog verdreven worden uit sommige deelen van Perzië, ook heerscht er nog wanorde in 't achterland van de Perzische Golf, maar in 't gebied van de olievelden is 't veilig en sinds vele maanden is de verbinding daarmede ongestoord.

Gelukkig Perzië! 't Kan zien, hoe de weg naar zijn olievelden ongestoord door en voor zijn beschermers wordt open gehouden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

J. J. Hazewinkel. †

Den 15den Febr. overleed te 's-Gravenhage, op ruim 48-jarigen leeftijd, Johannes Jacobus Hazewinkel, geboren te Groningen, die in de jaren 1892—1913 verschillende betrekkingen bij de Java-Suikerindustrie bekleedde. Tal van bijdragen van zijn hand zagen het licht, vooral in het Archief voor de Suikerindustrie in N.-I. De heer H. was in den laatsten tijd secretaris van de Indische Commissie van den Vrijzinnig-Democratischen Bond; zeer kort voor zijn dood verscheen nog een brochure van zijn hand, getiteld: ,,De Javaan zooals hij is en schijnt".

In de ,,Ingenieur" van 24 dezer geeft de heer R. A. van Sandick een korte levensbeschrijving van den overledene.

Hanengevechten op Java.

Het Nr. van 20 Febr. van ,,Het Leven" bevat een geïllustreerd artikel over ,,de hartstochtelijke hanengevechten op Java", door Noto Soeroto. Het stuk was reeds verschenen in het maandblad ,,Nederlandsch Indië Oud en Nieuw" (Mei 1916), toen dezerzijds de aandacht er op werd gevestigd.

Repertorium op de Koloniale Literatuur.

Bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen het ,,Repertorium op de literatuur betreffende de Nederlandsche koloniën, voor zoover zij verspreid is in tijdschriften, periodieken, serie- en mengelwerken. Vierde vervolg (1911—1915), met zaak- en naam-registers, door W. J. P. J. Schalker en W. C. Muller". Een deskundige bespreking van het werk zal, hopen we, in een der volgende Nrs. van het Kol. Weekblad plaats hebben. Zulks is niet onze taak, die in de samenstelling een niet onbelangrijk persoonlijk aandeel hadden.

Een Balische Tentoonstelling in ,,Arti".

In deze dagen (van 14—28 Febr.) werd (zooals in onze rubriek ,,Mededeelingen" is aangekondigd), in de zalen van de Maatschappij ,,Arti en Amicitiae" te Amsterdam, een tentoonstelling gehouden, gewijd aan het eiland Bali, welke expositie uitgaat van de redactie van het maandschrift ,,Ned.-Indië Oud en Nieuw", omvattende velerlei voorwerpen, grootendeels bijeengebracht uit particuliere verzamelingen, die een blik doen slaan op den hoogen kunstzin van het Balineesche volk. Men ziet er bijv. prachtig weefwerk, kunstig versierde wapens, wajang-poppen, metaalwerk, huiselijke voorwerpen van allerlei aard en rijk versierde, gesneden houten beelden.

Hoofdzaak echter vormen de zeldzaam prachtige foto's van Dr. Krause, tot voor kort geleden officier van gezondheid O.-I. L., waarvan verscheidene betrekking hebben op de zoo werkwaardige lijkverbrandingsplechtigheden. (Men zie voor verdere bijzonderheden een geïllustreerd artikel in ,,Eigen Haard" van 24 dezer).

Ook ,,De Telegraaf" van 18 Febr. j.l. heeft een artikel van Petrus Bamberger en de ,,Nieuwe Amsterdammer" een opstel, van R. N. Roland Holst, over Balineesche volkstypen en afbeeldingen.

Staatsspoorwegen in Ned.-Indië.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is verschenen het 2e deel van het verslag der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië over het jaar 1915. Dit deel bestaat uitsluitend uit tabellen, waarop overzichten van de geldelijke ontvangsten en uitgaven, van het reizigers- en goederenvervoer, van het materieel, enz.

Verslag Burgerlijke Openbare Werken.

Van het verslag over de burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indië, gezevens bevattende over het jaar 1913, is weder een gedeelte verschenen. Nl. het derde, met mededeelingen over hetgeen in genoemd jaar is verricht inzake bruggen- en wegenaanleg. Verschillende teekeningen en foto's zijn aan den tekst toegevoegd, zoomede een overzichtsstaat: Algemeen wegenplan van Java en Madoera.

Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië.

Als uitgave van Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage en E. J. Brill te Leiden is verschenen het eerste deel (letters A—G) van den tweeden druk van de Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië, met medewerking van verschillende geleerden, ambtenaren en officieren samengesteld, door Mr. Dr. J. Paulus, oud-N.-I. hoofdambtenaar.

Het is een gelukkig verschijnsel, dat de belangstelling in Indië met sprongen vooruitgaat in de laatste jaren. Wel hoort men telkens en telkens het tegendeel beweren, doch het ongerijmde hiervan valt onmiddellijk op, als men eenigszins zich op de hoogte houdt van het vele, dat op allerlei gebied over de koloniën wordt gepubliceerd. Zoo is bijv. in den lateren tijd de koloniale literatuur verrijkt met tal van monographieën over verschillende eilanden of gedeelten er van; met een standaardwerk over onze Oost, samengesteld onder leiding van den heer Colijn; met Van Hinloopen Labberton's zeer gunstig ontvangen werk. — Van het beroemde werk van Dr. K. W. van Gorkom over de Oost-Indische Cultures verscheen in drie forsche deelen onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs nauwelijks eenige jaren geleden een geheel nieuwe uitgave, en thans is opnieuw een herdruk in bewerking. Een uitgave van Dr. Wilken's verspreide geschriften (in 4 deelen) durfde een ondernemend boekhandelaar aan. Enz. Enz.

Daarbij voegden zich populaire serie-werken als ,,Onze Koloniale Landbouw" en ,,Onze Koloniale Mijnbouw", onder redactie van Dr. J. Dekker; Onze Koloniën, onder redactie van R. A. van Sandick, en een stroom van schooluitgaven, brochures en grootere geschriften op economisch, staatkundig, historisch of ander gebied.

De onderstelling, dat de uitgevers van al die publicatiën uitsluitend uit liefde voor de wetenschap deze pennevruchten de wereld inzenden, lijkt ons al te naïef, integendeel, de prijzen, welke zij voor hun uitgaven bedingen, zijn in den regel vrij hoog, wat met het oog op het beperkte debiet trouwens alleszins verklaarbaar is. Intusschen, al die uitgaven vinden in den regel gemakkelijk haar weg en worden gretig gekocht door een publiek, dat men u i t s l e u r gebrek aan belangstelling in Indië blijft verwijten!

Verder verrijzen hier te lande telkens vereenigingen, die elk op haar wijze weer uiting geven aan die belangstelling. Was verder tot voor betrekkelijk korten tijd geleden, de Indische Gids het eenige specifiek koloniale maandschrift hier te lande, sedert vroegen een plaats: het Koloniaal Tijdschrift, ,,Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw", ,,Hindia Poetra" (alle drie maandbladen van koloniale strekking), waarbij straks nog komt een geïllustreerd weekblad, getiteld ,,Nederlandsch Indië".

En in Indië! Naast de vele vaktijdschriften, die er den laatsten tijd werden opgericht, kwamen zich bij het bekende ,,Weekblad voor Indië" voegen de concurreerende weekbladen ,,Het leven in Nederl.-Indië" (dat na de verschijning van een 26-tal nummers den strijd om het bestaan heeft moeten opgeven) en de ,,Reflector", terwijl onlangs een voor de toekomst zeer veel belovend 2 maandelijksch periodiek ,,Koloniale Studiën" daar te lande werd opgericht.

Dit alles overziende, zijn wij dan ook zoo vrij aan toekomstige schrijvers over Indische aangelegenheden voor te houden, dat zij heusch niet naar de pen behoeven te grijpen, om sluimerende belangstelling te wekken, want die is al lang ontwaakt!

Na deze ontboezeming een enkel woord over de nieuwe Encyclopaedie, ook al weder een uiting van medeleven met Indië. Nauwelijks tien jaar geleden werd de eerste druk van dit kostelijke standaardwerk voltooid. De oplaag was vrij spoedig uitverkocht, zoodat de uitgevers plannen maakten voor een herdruk; de voorbereiding kostte heel veel tijd, maar hun streven is ten slotte met gunstigen uitslag bekroond, getuige het thans verschenen eerste deel van de nieuwe uitgave.

Het spreekt bijna van zelf dat ook dezen, inderdaad met grooten zorg herzienen en sterk vermeerderden druk fouten zullen aankleven; dat sommige der honderden, straks duizenden artikelen, met een critisch oog beschouwd door deskundigen, den toets van volledigheid of nauwkeurigheid, niet zullen kunnen doorstaan in alle opzichten.

De redactie moge zich er echter mee troosten, dat een Brockhaus, een Meyer, een Winkler Prins, trots vele herdrukken, evenmin volmaakt zijn. De hoofdzaak is: heeft de redactie en hebben de medewerkers voldoende rekening gehouden met de vermeerdering onzer kennis van Indië en met de veranderde toestanden op velerlei gebied aldaar sedert het tijdstip, waarop de eerste druk van de Encyclopaedie verscheen? En hierop moet o.i. het antwoord absoluut bevestigend luiden, na vergelijking der artikelen in deel I van den ouden, met die in deel I van den nieuwen druk.

Evenwel in één opzicht bevredigt deze nieuwe druk ons niet. We vinden het n.l. jammer, dat de nieuwe uitgave op één principieel punt verschilt van de oude, in zooverre dat de biographieën zich bepalen tot de overledenen en dat met betrekking op Indië hoogst verdienstelijke, tot de levenden behoorende, personen er niet in worden beschreven. De motieven, welke de redactie in het voorbericht aanvoert, om haar houding in dit opzicht te verklaren, kunnen ons niet bevredigen. Zoo missen wij bijv. in den tweeden druk noode een biographie van Dr. N. Adriani, wiens groote verdiensten op taalkundig gebied, bij wijze van spreken, stellig niet grooter zullen zijn na zijn overlijden, dan tijdens zijn leven. De merkwaardige figuur van een kapitein Christoffel, thans weliswaar een gevallen grootheid, maar die zulk een belangrijke rol speelde in de Van Heutsz-periode; de man van het geweld en de schrik der Inlandsche bevolking in de B. B., had o.i. niet mogen ontbreken zoolang een algemeen biographisch woordenboek van Indië nog tot de vrome wenschen behoort. Om levensbijzonderheden te verkrijgen van den geleerde, die thans de burgerij van Delft bestiert, maar eenmaal als adviseur der Indische Regeering een zeer belangrijke rol speelde in Indië, n.l. Mr. L. W. C. van den Berg, moeten wij raadplegen d e n e e r s t e n d r u k van de Encyclopaedie! Zijn naamgenoot Mr. N. P. van den Berg, een der verdienstelijkste mannen, die Indië gekend heeft, overleed den 8sten Januari 1917 vóór het verschijnen van den nieuwen druk, hoewel n á het afdrukken; ook aan dien beroemden Nederlander wijdt nu de Encyclopaedie geen enkel woord, maar wel vindt men ook over hem levensbijzonderheden in den o u d e n d r u k!

Dit zijn slechts enkele voorbeelden uit de vele, die voor het grijpen liggen in het nu verschenen eerste deel. Van harte hopen wij, dat de redactie in de volgende deelen haar standpunt alsnog zal willen wijzigen, waardoor men de Encyclopaedie van Ned.-Indië niet teleurgesteld behoeft ter zijde te leggen, zoekende naar den levensloop (en geschriften) van personen, die elk op hun wijze hebben bijgedragen tot de ontwikkeling van Indië, of wier bestuur en daden aldaar diepe sporen hebben achtergelaten, ook al genieten zij het voorrecht nog tot de levenden te behooren.

Mededeelingen van het Nederl. Zendelinggenootschap.

Inhoud van deel 61, 1e stuk: Pandita Djawa, (Javaansche voorganger), door D. Crommelin. — Evangelie en elmoe, door C. J. Hoekendijk. — Het Zendingswerk op Boeroe, door J. A. F. Schut. — Zending en bestuur in de onderafdeeling Djailolo, door J. Fortgens. — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied. — Literatuur-aankondiging.

De Indische Mercuur. No. 8.

De Oliepalm. Welke vooruitzichten, mede in verband met vroegere proefnemingen, thans van de oliepalmcultuur in Nederl. Indië verwacht worden? door Dr. F. W. T. Hunger. — De plannen om Groot-Brittannië in de toekomst met op Britsch gebied geproduceerde suiker te voorzien, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De veldrat op Java, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Houtsnijwerk en metaalbewerking in Nederl.-Indië, door J. A. Loeber Jr., besproken door J. F. Snelleman. — De winning van kamferhout, kamferfoelie en kamfer in het Singkelsche, door J. Kreemer. — Eenige bijzonderheden betreffende den invoerhandel van Nederlandsch-Indische producten in China. — Vooruitzichten van de Nederl.-Indische rubbercultuur. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

De Handel.

In de Februari-aflevering een kort overstel van J. C. W. Dunckler: Benoodigdheden der Suiker-industrie op Java. — Verder het vervolg van J. Sibinga Mulder: De administratie eener Suikeronderneming (op Java).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Het Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voo hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (Fred. Oudschans Dentz);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. Victor Zwijsen, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. **Neemt Proef.**

Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Levert alle soorten Drukwerken, Papier en verschillende merken

Schrijfmachines

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS"

OPGERICHT 1906.

Gevestigd **Galileïstraat 2a. - Den Haag.**

Opleiding **L. O.** en **M. O. Teekenen.**
Onderwijs in **Etsen, Schilderen** en Kunstnijverheid.
Spreekuur: *Dinsdag 7—9 n.m.* en *Vrijdag 2—3 n.m.*

Directie: W. H. BIK. J. VAANDRAGER.

Maison SPANJER

COIFFEUR - PARFUMEUR

Warmoesstraat hoek Dam. Gebouw 1913.

AMSTERDAM.

Aparte Salon voor Dames.

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.

Heerenkleeding naar Maat.

Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

Adverteeren doet verkoopen.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Viyella.

Sportflanellen - Blouses en Stukgoed.

N. V. Maatschij tot Detailverkoop van

AARDAPPELEN

Kantoor: Z.-O. Binnensingel 106. Tel. Haag 7982.

Over een bedrag van f 20.- wordt f 1.- terugbetaald.

Steeds prima soorten

Over een bedrag van f 20.- wordt f 1.- terugbetaald.

DE WAGENS KOMEN 3 MAAL PER WEEK AAN HUIS.

Brengt een bezoek aan BOEATAN

: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Sigarenmagazijn

W. H. RUSMAN

Weimarstraat Den Haag

hoek van Bylandtstraat 89-91.

TELEFOON HAAG 8392.

J. VAN DER LUGT & C<u>o</u>.,

WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 -:

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

J. N. MULLER,

En gros: Singel 233, Telephoon 6011.

Amsterdam

En détail: Paleisstraat 45, Gevestigd 1826.

Fabriek en Magazijnen van Koffers, Tasschen en fijne Lederwaren.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

Familiepension „KERCHER"

Villa „MATHILDE"

Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

No. 10. Donderdag 8 Maart 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VEREENIGING „OOST EN WEST",
Afdeeling 's-Gravenhage.

—o—

Vrijdag 23 Maart a.s. zal Mejuffrouw *Aug. de Wit*, in de bovenzaal van de *Oranje-Societeit, Prins Hendrikplein, den Haag*, een VOORDRACHT houden over *de Battaks van de Hoogvlakte*, met lichtbeelden, aanvang *8 uur*, 's avonds.

Toegangskaarten voor de leden met introducé(e)s zijn vanaf Maandag 11 Maart a.s. tot en met Dinsdag 20 Maart d.a.v. verkrijgbaar: „Boeatan", Heulstraat 10 en Laan van Meerdervoort 187, van 10—12 en van 2—4 uur.

Aan laatstgenoemd adres kunnen deze kaarten ook schriftelijk worden aangevraagd.

Suriname herdacht.

(Nabetrachting).

—o—

De herdenking van het 250-jarig bezit van Suriname is weer achter den rug. Herdenking in woord en schrift en beeld.

In enkele bladen heb ik eenige onjuistheden opgemerkt, welke mij niet ondienstig lijken even naar voren te brengen, om alle misverstand weg te nemen.

1e. *De datum van de verovering van Suriname.*

Deze is onjuist opgegeven als 28 Februari 1667 in het hoofdartikel van de „Nieuwe Rotterdamsche Courant" van 27 Febr. 1917, Avondblad B en in de „Haagsche Post" van 24 Febr. 1917 No. 165 in het artikel: „De Verovering van Suriname". [1])

2e. *De wijze van de verovering, n.l. door een krijgslist.*

Op 2 plaatsen zie ik gewag gemaakt van het voeren van de Engelsche vlag door 't Zeeuwsche eskader van Abraham Krijnssen, n.l. in de „Haagsche Post" hiervoren genoemd en in het feuilleton in 't „Vaderland" van 26 Febr. j.l. van den heer Herm. J. Jacobs: „Uit de eerste geschiedenisjaren van Suriname".

De heer F. E. Baron Mulert heeft dit in zijn lezing op 26 Febr. voor de Vereeniging „Oost en West" ontkend, als zijnde dit door geen Engelsch schrijver medegedeeld, doch alleen door enkele Hollandsche, die deze fabel van elkaar overnamen en nimmer een bewijs er voor bijbrachten.

De vraag is, hoe komt dit verhaal in de wereld en ik geloof dat de oorsprong hier zit. Het rapport van Abraham Krijnssen is er niet meer (zie mijn artikel in „Oost en West" van 1 Maart No. 9). Het eenige verhaal van den tocht van Nederlandsche zijde is het pamflet van Abrahamus à Westhuysen van 19 Mei 1667 [2]) geschreven in het schip „De Visschersherder".

[1]) Ook Wolbers vermeldt ten onrechte 28 Febr. 1667.
[2]) Het titelblad vermeldt 29 Mei, dit is dus nieuwe stijl.

dat na het vertrek van Krijnssen het moederland verliet en na de verovering in Suriname kwam. Dit schip nu kwam 23 Maart aan de kust van Suriname: „maer door het dick regenachtig weder 't Lant niet „konnende onderscheyden, waren genoodsaekt af en „aen te houden, totdat wij den 26 [3]) dito een Revier „open saghen in welckers mont een schip gesien „weirt, dat na langhe twijffelinghe (uyt oorsaecke „van sijn Engelse Vlaggen, die hij sonder op te hou„den, liet wayen) van onse sloup, die wel gewapent „wiert afghesonden, om 't selve te besichtigen, be„kent wiert voor het Schip Westcappel, een van onse „Esquader gecommandeert by Cap. Lonck" enz.

Ziedaar het misverstand verklaard! Omdat de Visschersherder bij aankomst, *een maand na de verovering*, een der schepen met Eng. vlaggen ziet, heeft men gemeend de gevolgtrekking te moeten maken, dat Krijnssen's eskader met de Engelsche vlag in top de Suriname rivier opvoer.

William Byam, de Eng. Gouverneur, die de kolonie overgaf, maakt van deze krijgslist met geen enkel woord melding in zijn: „Journall of Guiana 1665— „1667, an exact narritive of the stale of Guiana as „it stood anno 1665, particularly of the English Col„lony in Surynam, beginning of the warr and of „its actions dureing the warr, the takeing by a fleet „fram Zealand". [4]) te vinden in de Sloane M. S. S. No. 3662 in het Britsch Museum.

Evenmin gewagen James Rodway, F. L. S. en Thomas Watt er van in hun „Annals of Guiana" 1888.

Ten slotte beweren dus *noch Nederlandsche, noch Engelsche bronnen*, dat Krijnssen onder valsche vlag Suriname veroverde en kan thans voor goed deze onjuistheid naar het land der fabelen verwezen worden. [5])

3e. *Bijzonderheden over het eskader.* Het artikel in de „Haagsche Post" geeft aan 5 schepen met 300 koppen, hetwelk moet zijn 7 schepen met ± 700 koppen. [6])

4e. Krijnssen keerde 24 Aug. 1667 in Vlissingen weer, niet 25 Aug., zooals in de „Haagsche Post" te lezen staat. De huldiging door de Staten van Zeeland had plaats 22 Sept. 1667.

In het artikel in de „Haagsche Post" staan voorts nog 2 punten, die mijn aandacht trokken.

a. dat de W.-I. Comp. weigerde vrijen overtocht en geldelijken onderstand in de eerste jaren aan emigreerenden;

b. dat de eerste kolonisaties van Engelschen in Guyana mislukten, vooral ten gevolge van het klimaat.

Ad. *a.* De bewering is onjuist. Men leze de Vrijheden bij de vergaderinghe van de negenthiene van de Geoctroyeerde West-Indische Compagnie, vergunt aen allen den ghenen, die eenighe Colonien in Nieuw Nederlandt sullen planten. t' Amsterdam anno 1630 door Marten Jansz. Brand.

Voorts het placaat van de Staten van Zeeland van 6 Juli 1668 en artikelen 3, 9 en 10 van het Octrooi van de Staten Generaal aan de W.-I. Compagnie.

Ad *b.* De eerste kolonisatie van *Engelschen* in Guyana, was in 1643 [7]) n.l. die van Marshall, de volgende die in 1650, die van Willoughby. De laatste slaagde — dus ondanks 't klimaat! En de 1e? Ging te niet ten gevolge van twisten tusschen de Franschen en de Indianen. Wel hebben Harcourt en Leigh en Keymis na de reizen van Sir Walter Raleigh getracht zich in Guyana te vestigen, in *Oyapoc* en aan de *Orinoco*, doch van kolonisatie kan men daarbij niet spreken.

Dat de kolonie *Berbice* in een kwaden reuk stond wegens het klimaat, is bekend uit de (thans in onbruik geraakte) zegswijze „Hij is naar de Berbiesjes." [8])

Maart 1917. Fred. OUDSCHANS DENTZ.

[3]) De heer Jacobs meent, dat de Visschersherder op 27 Februari aankwam, doch dit moet zijn 27 Maart 1667.
[4]) Opgenomen in Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap te Utrecht, deel XIX (1898).
[5]) Zie mijn mededeeling in „Het Vaderland" van 3 Maart 1917 (Ochtendblad).
[6]) Nederl. en Engelsche bronnen. De Eng. bron zegt evenwel 1000 man: soldaten en zeelieden.
[7]) Blijkende uit M. S. S.: „an account of Guiana" van Major John Scott anno 1669, eveneens in de Slaone M. S. S. onder No. 3662.
[8]) Zie Spreekwoordenboek van Harrebommée, 1858, Deel I.

Opwekkende Voordrachten.

Voor de „Afdeeling Nijmegen" der Vereeniging „Oost en West", hield de heer R. van den Broek d'Obrenan, oud hoofd-ingenieur van den Waterstaat in Ned.-Indië, Zaterdagavond 24 Februari een lezing met lichtbeelden over het onderwerp: *Een en ander over Noord-Sumatra.* Spreker was gedurende 3 jaren belast met de inspectie van den Waterstaat in Atjeh, Sumatra's Oostkust, Tapanoeli en Riouw.

Bij de inleiding wees spreker er op, dat eerst in de laatste decenniën de buitenbezittingen zich verheugen in de belangstelling van het publiek. Zulks is eensdeels het gevolg, dat Java zoo langzamerhand geheel in cultuur is gebracht en de bewerking van den bodem daar een meer intensieve moet worden, anderdeels zijn de toestanden op de Buitenbezittingen in de laatste tientallen jaren belangrijk gewijzigd. Spreker wees in dit verband op de groote verdiensten van den Gouv.-Generaal van der Wijck en zijn opvolgers, w.o. in de eerste plaats van Heutsz is te noemen, die het Nederlandsch gezag ook op die buitenbezittingen hebben doen eerbiedigen, waardoor allerwege orde en veiligheid zijn bevorderd en de gelden, die de bevolking opbrengt, niet meer verdwijnen in de zakken der vorsten, maar ten bate van land en volk worden besteed. Dat ook uit 's lands schatkist groote sommen besteed worden voor verbetering van de verkeerswegen en het scheepvaartbedrijf met de daarbij behoorende havens, zoowel als voor de irrigatie en verbetering van den waterstaatkundigen toestand, had spreker gelegenheid in den loop zijner causerie meermalen aan te toonen.

Achtereenvolgens werden behandeld Atjeh, waarbij gewezen werd op den oorlog, die in 1873 begon, het gewest Sumatra's Oostkust, waarbij inzonderheid de geschiedenis van de tabakscultuur en de stichting en opbloei van Medan behandeld werden, om na de pauze een tocht te maken van Medan over Brastagi

en het Tobameer naar Baligé op den Tapanoelischen oever en vandaar naar Sibolga.

Wat Atjeh betreft, werden in 't bijzonder de groote verdiensten gememoreerd van Van Heutsz en van den tegenwoordigen gouverneur Swart. Men kan gerust zeggen, dat Atjeh thans gepacificeerd is. De betreurenswaardige moorden van den laatsten tijd zijn geen uiting van den moreelen toestand der bevolking in het algemeen, doch meestentijds het gevolg van kuiperijen en ontevredenheid der vroeger regeerende families, voor wie de tegenwoordige toestand het einde beteekent van hun onbeperkt gezag. De tocht van Van Daalen door de Gajoe- en Alaslanden werd besproken en in verband daarmede de aanleg van de Gajoe- en Alaswegen. Evenzoo werd gewezen op den aanleg van de Atjehtram, eerst uitsluitend voor militaire doeleinden, later ook dienstbaar gemaakt aan de economische belangen van land en volk. Die tram sluit thans aan bij de lijnen van den Delispoorweg, zoodat men nu van Koetaradja naar Tandjong Balai kan komen per spoor, een afstand van rond 900 K.M. De spoorwijdten van Atjehtram en Delispoor zijn niet gelijk, n.l. 0.75 M. en 1.06 M., zoodat men altijd zal moeten overstappen.

Behandeld werden in het kort de verschillende havenplannen en meer uitvoerig stilgestaan bij Sabang op het eiland Poeloe Weh en bij Belawan, de haven van Medan.

Deze tocht dwars door Sumatra gaf eerstens aanleiding tot een herinnering aan den tocht van Ingenieur IJzerman in 1891, en werd er op gewezen, dat als de weg van Pematang Siantar naar Baligé rond het Tobameer (85 K.M.) over enkele jaren gereed zal zijn, men per auto in één dag van Medan naar Sibolga zal kunnen komen.

Die tocht gaf weder aanleiding om te wijzen op de schoonheden van het landschap, op de vaart over het Tobameer en op enkele wetenswaardigheden van het Bataksche volk.

Achtereenvolgens kwamen ter sprake de vestiging van zomerverblijven (bungalows) op de Karohoogvlakte, bij Brastagi; de weg van Kaban Djaë naar Koeta Tjané in de Alaslanden, de tocht over het Tobameer, het eiland Samosir, de afwatering van het meer door de Assahanrivier en de tocht van Baligé door de Tobahoogvlakte en de Silindoengvlakte naar Taroetoeng en verder naar Sibolga.

De voordracht was in causerievorm, gevende enkele grepen uit de herinneringen van den spreker, geïllustreerd door een 36-tal fraaie lantaarnplaatjes. Een talrijk publiek volgde deze met aandacht en de vereeniging mocht weder een aantal leden werven, zeer zeker ten gevolge van het genot, dat de boeiende voordracht opleverde, maar ook als gevolg van het daartoe aanmoedigend woord door den voorzitter, A. E. Kamerman, bij den aanvang der samenkomst gesproken.

* * *

Deli als arbeidsveld voor onze Nederl. Jongelui.

Onlangs heeft de heer E. Roodhuyzen, oud-hoofdadministrateur bij de tabaksmaatschappij „Arendsburg", voor leden en genoodigden van de Vereeniging „Oost en West", afdeeling Amsterdam, in het American Hotel, een voordracht gehouden met lichtbeelden. Hij behandelde daarbij de vraag: „Is Deli een geschikt land voor onze jongelui?"

Puttende uit eigen ervaring beantwoordde de heer Roodhuyzen die vraag bevestigend, maar hij verzuimde niet te wijzen op verschillende eischen, die voor het welslagen noodig waren. Daartoe behoorden energie, werklust en flinkheid.

De spreker vertoonde mooie lichtbeelden, in het bijzonder betreffende de tabakscultuur.

De voorzitter van de afdeeling, Mr. H. Smeenge, die den spreker had ingeleid, bracht hem aan het slot den dank der vergadering.

Persoverzicht.

In *Het Volk* van 2 dezer lezen wij onder het opschrift:

Het Koloniale Vraagstuk.

„De derde kursus van de Federatie Rotterdam der S. D. A. P. en den Rott. Bestuurdersbond had Zondagochtend plaats in het Verkooplokaal. Spreker was W. H. Vliegen. Helaas liet de opkomst te wenschen over, ofschoon ze gaandeweg beter werd.

Spr. begon met de geschiedenis van het onderwerp en van de landstreken en hun bewoners, dat reeds ouder is dan het kapitalisme. De hoogere kultuur koloniseert en de lagere wordt gekoloniseerd. Niet de regeeringen, maar groepen van belanghebbende kapitalisten maken zich van gebieden meester; later krijgt de regeering ze te besturen en te verdedigen. Het is niet onverschillig, welk land een kolonie beheerscht, en aan zich zelf overgelaten, komen onbeschaafde landen in een toestand van slavernij onder eigen hoofden. Dan is 't vaak beter dat 't land een kolonie wordt. Daarom is spr. geen imperialist, want imperialisme is het op groote schaal in dienststellen van de staatsmacht voor de belangen eener groep kapitalisten. Maar gebruik maken van de schatten van natuur en bodem van een land met onwetende, kleine bevolking ten dienste van de geheele wereld, dat is een belang van de menschheid in 't algemeen. Dit is zeker, dat inlandsche vorsten hun volken harder zouden onderdrukken, dan bijv. Nederland het Insulinde doet. Van moderne parlementaire regeeringsvormen, hebben Javanen nog geen idee. De Koloniale Raden met adviseerende stem van enkel intellectueele inlanders is voor 't oogenblik nog het beste opvoedingsmiddel. Zoo is Nederland tijdelijk voogd van Indië, maar het moet en zal zijn eigen ontwikkeling verkrijgen. Daartoe kan het Nederlandsch bestuur, vooral door staatsexploitatie (zooals nu in Djambi) het meeste bijdragen door de winsten ten bate van Indië te gebruiken.

Het koloniale vraagstuk bestaat voor spr. niet uit bedenken, hoe wij ons uit Indië zouden moeten terugtrekken, maar hoe wij het land het best kunnen besturen en ontwikkelen. (Luid applaus).

Eenige gedachtenwisseling volgde.

* * *

Het *Alg. Hbld.* van 5 dezer schrijft o.m.:

De onrust in de Bataklanden.

„Een onlangs uit Indië ontvangen regeerings-telegram deed ons zien, dat de beweging, die in het begin van dit jaar eenige beroering in dat landschap teweeg bracht, nog niet geheel verloopen is.

Zij ging uit van eene godsdienstige sekte die, naar J. H. M(eerwaldt) in de Februari-aflevering van „De Rijnsche Zending" mededeelt, „Porgoedamdam" heet en reeds in September 1915 in het landschap Pasariboetobing den boel op stelten zette.

Daar had, gelijk een inlandsch onderwijzer, in dienst der zending, in het Bataksche blad „Immanuel" van 1 Februari 1916 vertelde, zekere si Jaman een nieuwen godsdienst in het leven geroepen, dien God hem, gedurende een juist doorstane ernstige ziekte, zou hebben gegeven. Zijn godsdienst had geen naam, maar de tooverspreuk, die zijn aanhangers dagelijks opdreunden, luidde: Digi-digi-dam-dam-besi-dam. Dam, dam-sigoe-dam-dam-besi-dam!" Daarom heeft men hen maar de belijders van het Sigoedamdam genoemd.

Groot was aanvankelijk de aanhang van si Jaman niet, waarop hij met zijn volgelingen uit zijn dorp Simorgarap wegtrok, om elders zijne leer te verbreiden. Zij werden echter aangehouden, daar zij geen pas hadden en naar Baroes gebracht. Daar bleek toen, dat zij zich tevens aan hunne heerendienst-verplichtingen hadden onttrokken, waarvoor hun eenige dagen gevangenisstraf werden opgelegd.

Na afloop dier straf keerden de lieden naar Simorgarap terug, waar zij nu door allerlei voorspiegelingen meer succes hadden bij hunne dorpsgenooten, terwijl ook lieden uit andere dorpen toetraden. Wie zich bij hen aansloot zou geen belasting meer behoeven te betalen en ook geen heerendiensten meer moeten verrichten.

Toen werd er op zekeren dag een altaar opgericht: „Zij richtten er ook een vlag bij op, waartoe zij de vlag der regeering verkeerd maakten, nl. het blauw naar boven, het rood in het midden en het wit beneden. Den volgenden dag, het was juist marktdag, kochten zij elk voor zich nieuwe kleeren en ook schrijfboeken en alles, wat zij voor hun offerfeest noodig zouden hebben. Aan den avond van dien dag offerden zij...; zij dronken daarbij kamferolie met citroensap, opdat zij vurig en wild zouden worden, naar zij zeiden.

„Van toen af werden zij als waanzinnigen. Zij droegen klewangs, die scherp geslepen waren en bekleedden de scheeden daarvan met rood katoen. Ook hechtte elk een rentjong (dolk) aan de heup. Bovendien kleedden zij zich ook heel anders, dan de gewoonte is. Zij dragen een roode broek en in plaats van een baadje een wit hemd met roode banden afhangende op de borst. Zij hebben roode hoofddoeken en bekransen daarbij hun hoofd nog met palmbladeren, vruchtknoppen van den arecapalm, bane-banebloemen en vele groene bladeren. Evenzoo versieren zij ook hunne polsen. Hun wijze van gaan is springen, waarbij zij met de oogen rollen, die rood zijn als sagasagaboontjes (de zaden van een acacia-soort) door gebrek aan slaap, want dag en nacht doen zij niets anders dan hun tooverspreuk opdreunen. Zij zijn dus haast niet meer als menschen aan te zien, zoo verschrikkelijk zien zij er uit."

Er blijkt, zegt de heer M., dat er vele heidensche Bataks zijn, die bij de erkende onhoudbaarheid van het oorspronkelijke heidendom noch tot het Christendom, noch tot den Islam wenschen over te gaan, maar liever beproeven, een nieuwen godsdienst van eigen vinding in het leven te roepen. Voor de oorzaak van dit verschijnsel, zoowel als van het succes der leiders van zulke sekten, zien we dan o.a. het volgende aangevoerd:

„Het kan daaruit verklaard worden, dat velen een afkeer hebben van het vreemde en tot bevrediging van hun gemoedsleven iets zoeken, wat uit het eigen volk geboren is. Dit heeft men ook reeds uitgesproken als grond voor den lichteren overgang van de Indische volken tot het Mohammedanisme dan tot het Christendom. Bij die sekten heeft men nu echter ook een afkeer van den Islam, en daar de Bataks toch over het algemeen het liefst met den grooten hoop meegaan, moet er voor het stichten en den toeloop nog een bijzondere oorzaak zijn.

Die oorzaak is er dan ook... Hun stichters en leiders beloven... aan de menschen... wereldschen rijkdom en macht en als gevolg daarvan weer vrijheid

van vreemde overheersching en heerschappij over hun volksgenooten, die zich gewillig onder den invloed en de macht der vreemdelingen hebben geplaatst...... Verlossing van de compeni (het Nederl. gouvernement), vrijheid van rodi (heerendiensten) en van belasting worden het volk als het einddoel van hun streven, dat zij naar hun zeggen zeker bereiken zullen, voortdurend voorgespiegeld."

De heer M. besluit zijn opstel met de hoop uit te spreken, dat die bewegingen van bestuurswege goed in het oog zullen worden gehouden en bovenal ook, dat de bevolking niet door te zware lasten van heerendiensten en belasting tot ontevredenheid gebracht en tot verzet geprikkeld wordt.

De Red. van het *Alg. Hbld.* voegt hieraan toe:

„Wij kunnen ons met deze conclusie 'n alle opzichten vereenigen. Maar, wij zijn volstrekt niet overtuigd, dat de *zwaarte* der belasting in geld of arbeid een der voornaamste aanleidingen tot onlusten zou zijn, als die nu in de Bataklanden en ook in andere deelen der Buiten Bezittingen werden geconstateerd.

Den lieden wordt toch steeds *algeheele* vrijdom van belastingen voorgespiegeld, *niet* dat *billijkheid* bij oplegging van belastingen zal worden betracht. Bij volkeren, als het onze, die begrijpen, dat een staat zonder belastingen eenvoudig ondenkbaar zou zijn, acht men lieden, die met zulke praatjes voor den dag komen, rijp voor het gekkenhuis. Primitieve volkeren, die van een staat niet het flauwste benul hebben, denken daar anders over. En is eenmaal daar de indruk gevestigd, dat het zooals het nu gaat ook wel zal kunnen *zonder* die belastingen, — waaraan overigens ontwikkelden al evenzeer 'n broertje dood hebben als primitieven — dan wordt een druk, die anders niet zou worden gevoeld, plotseling *ondraaglijk*.

Zoo stellen wij ons, aan de hand van de eensluidende berichten bij het uitbreken van onlusten in een of anderen uithoek van den Archipel, de toedracht van zaken voor. Deze zal zich o.i. telkenmale herhalen, zoolang het besef, dat een staat 't nu eenmaal niet zonder belastingen kan stellen, niet geheel zal zijn doorgedrongen. Dien volkeren dat besef bij te brengen, behoort tot hunne opvoeding. Met het opleggen van belastingen te willen wachten tot het besef der noodzakelijkheid van zelf zal zijn gekomen, zou even onbillijk zijn als dom.

Onbillijk, wijl het niet aangaat een deel der gemeenschap, dat zelf nog veel voor zijn ontwikkeling behoeft, geheel te belasten met de kosten der ontwikkeling van nog meer achterlijke gebiedsdeelen.

Dom, wijl zulk een besef nimmer van zelf komt, maar steeds van hooger hand werd opgelegd en zoo met 't volk gegroeid is. Dom verder ook, omdat wanneer eenmaal een volk in belastingvrijheid is groot gebracht, het later, men denke aan Sumatra's Westkust, wanneer de noodzakelijkheid van belastingen gaat dringen, heel wat meer moeite dan in den aanvang kost om die op te leggen."

* * *

Indië Weerbaar.

Uit Genève meldt men aan de *N. R. Ct.* omtrent een tweetal lezingen aldaar gehouden door leden van de deputatie „Indië Weerbaar", die aldaar door de stremming in de reis van de „Sindoro" worden opgehouden.

De leider van de deputatie, de heer D. van Hinloopen Labberton, sprak voor een 40-tal landgenooten over de koloniale taak van Nederland tegenover Indië. Het streven naar medezeggenschap in eigen huishouding heeft aanleiding gegeven tot oprichting van vereenigingen als Sarekat Islam, Boedi Oetomo, Regentenbond, Prinsenbond.

Daartoe is hulp van buiten noodig en die hulp wordt gevraagd van het moederland. Vereischt is een uitgebreide toepassing van de Westersche techniek in Indië, steunend op behoorlijke onderwijsinrichtingen voor den inlander, van een alles omvattend lager onderwijs af tot en met een volledig hooger onderwijs. Daarop moet rusten een industrie, waarvoor Indië zelf in veel opzichten de grondstoffen kan leveren. Vereischt is ook een defensiewezen, berustend op weerbaarheid van de eigen bevolking van het land. De wijze waarop de defensie zal moeten georganiseerd worden, zij overgelaten aan de regeering, de deputatie, vraagt slechts dat het gebeure en spoedig gebeure.

Den tweeden avond sprak de vice-president van de Sarekat Islam, Abdoel Moeis. Aanleiding tot de organisatie is geweest verzet tegen de aanmatiging en de afpersing van de Chineezen, die van hun positie als credietgevers van den kleinen man een ergerlijk misbruik maken. De goedgeloovige onontwikkelde inlander krijgt bijv. 5 gulden ter leen en betaalt een maand lang een kwartje daags ter afdoening van de schuld! Een geldleening dus tegen 600 pCt. 'sjaars.

In Solo is het begonnen en toen het gouvernement het gewenscht achtte tusschen beide te komen, was de stroom niet meer te stuiten en de eenheid werd gevonden in den persoon van Tjokio Animoto, oud-leerling van de Middelbare Technische School, tegenwoordig leider van de Sarekat Islam.

Het was een gelukkige gedachte van de Regeering om officieel in contact te treden met de S. I. en ten spijt van de valsche geruchten ten opzichte van haar bedoelingen, door de Chineesche uitbuiters verspreid, te blijven gelooven in de goede trouw van de Sarekat Islam.

Wel erkende spr. de ethische politiek der Regeering, maar het exploitatiesysteem heeft nog niet geheel plaats gemaakt voor het opvoedingssysteem. Daar moet het heen. Ondanks de welwillende houding van de regeering zijn inlander en Nederlandsche regeering nog lang niet quitte. De vraag is ook of, zoo lang Indië een bezitting is van Nederland, de bezitting zich verdedigen moet ter wille van den bezitter. Toch hebben de leden van de Sarekat Islam beloofd om Nederland bij de verdediging van Indië te helpen, zij achten zulks in hun belang te zijn. Echter ware het gewenscht dat men uit genegenheid zich opmaakte goed en bloed veil te hebben voor Nederland. Mag Nederland met de geschiedenis van de Oost-Indische Compagnie en zelfs die van de 19e eeuw voor oogen verwachten, dat zoodanige genegenheid bij de inlanders bestaat? Mag dat verwacht worden zoolang van de 300 millioen gulden aan inkomsten uit Indië voor het inlandsch onderwijs 7 millioen wordt uitgetrokken op een bevolking van 60 millioen zielen? (Voor het Europeesch onderwijs wordt 6 millioen uitgetrokken ten behoeve van 90000 zielen).

Spreker hoopt, dat de tijd zal komen dat de Indonesiërs bereid zullen zijn om in Nederland de Nederlanders te helpen. Maar zoover is het nog niet. Nadrukkelijk zegt het mandaat, dat de afgevaardigde spreker van de S. I. meekreeg, dat men bereid is, samengaande met Nederland, Indië te verdedigen ten behoeve van Indië zelf.

Uit de bestrijding van leugenachtige actie tegen de S. I. teekenen we hier enkel aan, dat de leden van de Sarekat Islam op Java en het Centraal Bestuur S. I. niet debet zijn aan het jongste optreden van de Djambiërs.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Watervoorziening op Java.

Onlangs hadden we gelegenheid daarover een en ander mede te deelen naar aanleiding van de nieuw benoemde Commissie, de dag- en nachtregeling en het door den ingenieur Cramer voorgestane *wadoekstelsel*. Dit laatste stelsel heeft op het zeer belangrijke bodemcongres, dat te *Djokja* gehouden werd, een strijd uitgelokt tusschen den ing. Cramer en Dr. Harreveld, waarover de redacteur van het *Soer. Hbld.* uit Midden-Java in zijn naklanken iets meedeelt in het nummer van het zooeven genoemd blad van *2 Nov. l.l.*, terwijl in het nummer van *22 Nov. d.a.v.* de „watervoorziening op Java" opnieuw besproken wordt.

Dr. Harreveld maakte o. a. de opmerking, dat door den aanleg van *wadoeks* het bevloeiingswater op een lager peil zou worden gebracht dan ten opzichte van de omliggende tuinen gewenscht is. Van technische zijde werd beweerd, dat de *wadoeks* op zoodanig peil aangelegd worden, dat ze geheel kunnen leegstroomen.

Een ander bezwaar was het waterverlies, dat volgens de tegenstanders zeer groot zou blijken te zijn. Dit is nog niet te weerleggen, daar de ervaring, waarover de irrigatie beschikt, nog geen vasten maatstaf van beoordeeling aan de hand gedaan heeft. Er zijn *wadoeks*, waar het verlies practisch nihil is (10 pct. in 24 uur bijv.), doch er zijn er ook, die in 24 uur geheel leegloopen.

Dit vrij belangrijke bezwaar hoopt men te kunnen ondervangen door het z.g. „puddlen", d. i. het bekleeden van den bodem der *wadoeks* met een mengsel van zand of aarde en kalk. Hoewel de proeven in de laboratoria nog niet zijn afgeloopen, meent men in 1 deel kalk op 10 deelen zanderigen grond een aardig mengsel gevonden te hebben. Hoewel aanvankelijk de tegenstand tegen het wadoekstelsel vrij heftig was, worden er nu reeds op ongeveer 50 suikerfabrieken proeven met *wadoeks* genomen, vooral in het Brantasgebied (Djombang en Modjokerto).

Op de tentoonstelling ter gelegenheid van bovengenoemd congres was onder de inzending der irrigatie in Serang een zeer mooi en duidelijk model van een wadoek, tot in kleinigheden verzorgd; alles wat op het terrein te zien is, derhalve ook de riettuinen, de polowidjo-velden der bevolking, benevens goten en leidingen waren aanwezig.

De schrijver van „*Watervoorziening op Java*" brengt het feit in herinnering, dat, niettegenstaande sedert de 2de helft der 19de eeuw ± 150 millioen gulden ten koste gelegd is aan bevloeiingswerken, daarmede niet den verwachten opbloei van den Inl. landbouw verkregen is. De grootste voordeelen zijn ten goede gekomen aan de Eur. cultures.

Ook de dag- en nachtregeling brengt hij ter sprake en vermeldt, dat de ingestelde Commissie het onbillijke dier regeling wenscht weg te nemen door beurtelings gedurende 24 uren het bevloeiingswater ten gebruike af te staan aan de Inl. bevolking en aan de Eur. cultures. Doch deze regeling valt niet in den smaak der suikerfabrikanten, die beweren niets aan het nachtwater te hebben. Vandaar, dat de Commissie voor zal stellen om proeven met wadoeks te nemen, daar dan de Europ. en de Inl. landbouw over dag aan water geholpen zal kunnen worden, en voor den kleinen man een groote

onrechtvaarigheid zou zijn weggenomen. „Indien hem daarenboven van gouvernementswege de noodige voorlichting wordt verstrekt met betrekking tot een meer intensief landbouwbedrijf en omtrent een meer economisch gebruik van het water voor bevloeiing van zijn sawahs, dan zal hij in staat zijn een ruimer padigewas te maken niet alleen, maar ook grooter oppervlakte met tweede gewassen te beplanten", waardoor hij een beter bestaan zou kunnen vinden. De volkswelvaart zou in niet geringe mate vermeerderd worden en de begeerte naar- en de saamhoorigheid met Nederland bij den Javaan versterkt worden.

De Landgerechten.

In het *Soer. Hbld.* van 22 Nov. l.l. toont X. zich zeer weinig gesticht over het voornemen der regeering om bij gebrek aan voldoend onderlegde rechterlijke ambtenaren de plaatsen der 48 nieuwe landrechters voor het grootste deel te bezetten met assistent-residenten en gepensioneerde ambtenaren bij de rechterlijke macht.

Zooals iedereen weet, was de groote stap vooruit met de instelling der landgerechten juist, dat de rechtspraak in zake overtredingen over Inlanders en daarmee gelijkgestelden ontnomen werd aan de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur en opgedragen aan juridisch gevormde rechterlijke ambtenaren. Niet alleen lichtten de bestuursambtenaren de hand met de meest elementaire regelen der bewijsleer, maar ook wisten ze vaak de gepleegde feiten voor de wet en de wet voor de gepleegde feiten „pasklaar" te maken. Wel spaarden ze den Landraden veel werk uit, want indien een bestuursambtenaar vreesde, dat een zaak, tot de competentie van den Landraad behoorende, bij een onderzoek geheel overeenkomstig de voorschriften der wet, op vrijspraak uit moest loopen, dan werd het betreffende feit teruggebracht tot een overtreding. „Dat de vroegere „*rol*" vele zaken, welke tot den Landraad behoorden, aan zich getrokken *moet* hebben, blijkt hieruit, dat op vele plaatsen, waar thans een jurist-landrechter is, het aantal zaken van de Landraden bijna verdubbelde".

En niettegenstaande de Regeering dit alles weet, wil ze de lagere rechtspraak weer in handen dierzelfde bestuursambtenaren leggen. Dat er in het corps rechterlijke ambtenaren niet één beschikbaar zou zijn voor landrechter, wenscht X. niet te gelooven. Veeleer meent hij, dat het het gevolg is van de zucht alles op een koopje te doen. Voor 2½ ton 's jaars heel Java en Madoera gelukkig maken met landrechters, dat noemt hij eerst zaken doen. Dat daarmee Java en Madoera weer aan de rol-ellende overgeleverd wordt, acht de Regeering geen bezwaar.

„Voor de Europeanen heeft de zaak nog een bizonder pikant smaakje. Vroeger vielen ze voor overtredingen onder de rechtspraak van den Residentierechter (een jurist). Het Landgerecht berecht hen evenwel gemeenschappelijk met de Inlanders. Nu dit landgerecht weer feitelijk „rol" wordt, worden zij thans mede aan dezelfde rechtspraak der bestuursambtenaren onderworpen, die zeer kort geleden voor Inlanders te slecht werd geacht!"

In een ingezonden stuk komt Y. in de *Loc.* van 15 Nov. l.l. onder den titel van „*Geldverspillen*" o.a. ook op tegen de uitbreiding der landgerechten, waardoor 48 nieuwe betrekkingen geschapen worden, waarin 31 assistent-residenten en 17 gepensionneerde ambtenaren geplaatst zullen worden. „Is men onmachtig" — aldus Y — „de vereischte en geschikte krachten te krijgen, dan late men de instelling achterwege, hetgeen beter is dan de populariteit er van door van te voren voor onkundig uitgemaakte personen, te doen fnuiken. — Of worden thans de B.B.-ambtenaren, ondanks hun gebrek aan juridische ontwikkeling, volkomen geschikt geacht? Zoo ja, men late dan den politierechter en rechtspraak zooals die nu zijn."

Geen der redacties van bovengenoemde bladen was het met de inzenders eens; de redactie van het *Soer. Hbld.* heeft zich daarom gewend tot Mr. S. J. Hirsch, den oud-vice-president van het Hooggerechtshof in Nederl.-Indië, met het verzoek de zaak te willen toelichten. Deze heeft de handschoen voor de Regeering opgenomen. Eerst gaat hij na, hoe reeds vele jaren geleden de Chineezen de politierol aanvoerden als de hoofdgrief tegen hun rechtstoestand, daar die instelling hen aan vexatiën en onbillijke veroordeelingen blootstelde.

De G.-G. Idenburg gaf toen aan Mr. Reepmaker, den toenmaligen vice-president van het H.G., de opdracht om een project op te maken voor een geunificeerde rechtspraak voor alle bevolkingsklassen ten aanzien van die delicten, die door de z.g. Politierol en door de Residentierechters werden berecht. Het plan van Mr. Reepmaker werd bijna ongewijzigd aangenomen.

Het was echter toen reeds te voorzien, dat er in afzienbaren tijd niet genoeg rechterlijke ambtenaren beschikbaar zouden zijn om de landrechtersplaatsen te bezetten. Toch *moest* — ter wille van de Chineezen — begonnen worden met afschaffing van de politierol. Zoo werden op Java's drie hoofdplaatsen en op zoovele andere plaatsen als men wist met rechterlijke ambtenaren te kunnen bezetten, landgerechten ingesteld. De hoop, dat men geleidelijk meer R. A. tot zijn beschikking zou hebben, is niet verwezenlijkt. Intusschen kan de Regeering niet alleen niet terug, maar moest ze zelfs voortgaan, want, daar men als hoofdprincipe voor onze toekomstige wetgeving, het bestaande *dualisme* voor de verschillende bevolkingsgroepen wil opheffen, is nu een nieuw *dualisme* in het leven geroepen, daar we *voor dezelfde bevolkingsgroepen tweeërlei rechtspleging* bezitten.

Deze toestand kan niet worden bestendigd; de Regeering heeft geen keuze meer en zij is verplicht de instelling der Landgerechten op Java te voltrekken, ook al ontbreken de rechterlijke ambtenaren. „Laat men de Landgerechten liever zien gepresideerd door administratieve ambtenaren dan dat men verder ga op den zoowel voor justiciabelen als voor de jonge rechterlijke ambtenaren verderfelijken weg om nog onrijpe krachten te belasten met een taak, welke die krachten te boven gaat." Aldus Mr. Hirsch.

Regenten naar Europa.

Op de begrooting voor 1917 is een post van 15 mille gebracht voor bestrijding der reiskosten naar en in Europa van regenten van Java en Madoera voor hun sociale ontwikkeling. Naar we meenen is indertijd het verzoek daartoe uitgegaan van den Regentenbond.

Het voorstel der Regeering vindt in de Indische maatschappij geen onverdeelde instemming.

Bovengenoemde Y. vindt dit voorstel, waar de begrooting van N.-I. voor 1917 sluit met een niet gering tekort, onnoodig geldverspillen. „Hoe is het mogelijk" — zoo vraagt hij — „gelet op de ernstige tijdsomstandigheden en met het besef van een nadeelig saldo voor oogen, een post van ƒ 15.000.— uit te trekken voor bekostiging van een jaar reizens door Europa van regenten van Java en Madoera, waarbij ze nog wel liefst hun voormalige residenten als raadgevers krijgen, menschen, die door hun Indischen sleurloopbaan in den regel zoodanig vervormd zijn, dat ze van het sociale leven in Europa niet veel meer begrijpen." Daarenboven is hij van meening, dat ambtenaren met ƒ 1200 tractement 's maands zoo'n uitstapje zelf wel bekostigen kunnen.

Indien Y. meent, dat Inl. ambtenaren van ƒ 1200 tractement 's maands de reis naar Europa zelf behooren te bekostigen, is hij ongetwijfeld ook de meening toegedaan, dat Eur. ambtenaren met hetzelfde of met hooger tractement het ook wel zouden kunnen doen. De redactie van de *Loc.* is van oordeel, dat het een uitstekend idee is om de regenten, die naar de nieuwere Westersche opvattingen van koloniaal beleid een belangrijke taak hebben, in de gelegenheid te stellen het Westen door eigen aanschouwing te leeren kennen.

In het *Soer Hbl.* wordt de post bestreden op grond, dat de meeste der bedoelde hoofdambtenaren te oud zijn, om zich druk te maken over sociale ontwikkeling. De jongste regenten (in leeftijd) zijn die van Tjiandjoer, Karanganjar en Ponorogo, van wie de beide laatsten in hun jeugd in Europa geweest zijn.

En waar de eigenlijke leiding toch berust bij het Eur. bestuur begrijpt de inzender niet, welk practisch nut voor de bevolking, evenredig aan de kosten, die sociale ontwikkeling hebben kan.

De ervaring, welke de Regeering opgedaan heeft met regenten, welke een dunne laag vernis van Westersche beschaving hadden opgedaan, is volgens schr. nog genoeg bekend.

Zonder ons partij te stellen, en zonder te overwegen, of het nu het geschiktste oogenblik is, om de bedoelde post op de begrooting te brengen, komt het ons toch voor, dat reizen steeds ontwikkelend werkt, als het met open oogen en met verstand gebeurt, en zeker zal dit het geval wezen met mannen, die èn volgens hun opleiding, èn volgens hun karakter geacht mogen worden te behooren tot de besten hunner landgenooten. Ook zonder dat ze diepgaande studie van sociale vraagstukken maken, zal een nauwere aanraking met de Nederlandsche maatschappij zoowel hun zelf als de associatie tusschen Oost en West ten goede kunnen komen. En ligt het niet in de bedoeling om op de schouders der regenten in de toekomst wat meer *bestuurs*werk te leggen?

Suriname.

De openbare behandeling in de Tweede Kamer van de begrooting van Suriname voor 1917, op 1 Maart, heeft aanleiding gegeven tot zeer belangrijke debatten.

Met genoegen constateeren wij, dat onderscheidene leden der Kamer en ook de Minister van Koloniën, het feit hebben herdacht, dat het den 27sten Februari 250 jaar geleden was, sedert Suriname een Nederlandsche volksplanting werd.

De heer *Patijn* zeide: „De toestand hier in Europa is er niet naar, om dat feit feestelijk te herdenken, en laten wij erkennen, de toestand in Suriname stemt ook niet hard tot jubelen of jubileeren.

Maar toch gevoelt men op zoo'n herdenkingsdag, welk een lang stuk Nederlandsche historie ook met Suriname is saamgeweven, en hoe niet alleen door belangengemeenschap, maar ook door een zeer eerbiedwaardige traditie, de Nederlanders hier en de Nederlanders aan de Suriname-rivier wonende, zijn verbonden."

Onze ruimte gedoogt niet de sprekers op den voet te volgen; wij moeten ons bepalen tot het doen van een greep hier en daar.

De heer *Knobel*, die de algemeene beraadslaging

opende, zeide o. m.: ....,,Het afschaffen van het morgenschot om 5 uur 's ochtends en het plaatsen van klokken op vier punten der stad, kan allerminst een gelukkige maatregel worden genoemd. Iedereen, die in Oostersche landen gewoond heeft, weet, dat daar bijna overal een morgenschot gelost wordt en dat de inboorlingen zich daarnaar regelen. Nu is het natuurlijk wel heel mooi, om in de stad verschillende klokken te plaatsen, maar deze maatregel voldoet niet aan de behoeften van allen. Bovendien mag nog gevraagd worden, wat het goedkoopst is: het lossen van een morgenschot of het plaatsen, regelen, onderhouden van klokken''.

Zeer juist, en wij twijfelen er niet aan of Gouverneur *Staal* zal de tijdschoten herstellen. Men heeft hier inderdaad te doen met een algemeen volksbelang, zooals wij vroeger in dit blad hebben aangetoond.

Is het wel juist, wat de heer *Kleerekooper* opmerkte: de mentaliteit der West-Indische bevolking zou zijn, dat van een gouverneur, die heengaat, niets deugt, maar van een gouverneur die binnenkomt, niets dan goeds is te verwachten? Die mentaliteit is inderdaad niet anders dan hier: niet elke minister, burgemeester of wethouder, die heengaat, wordt betreurd, en de nieuweling wordt vaak blijde ingehaald, niet zelden zonder voldoenden grond.

Uit de zeer belangrijke rede van den heer *Kleerekooper* knippen wij nog dit: ....,,Zeker, de menschen daar hebben recht op zelfbestuur en op een ruime mate van zelfbestuur, maar de positie, waarin de kolonie is, is niet voorgoed te verhelpen, wanneer tot de moeilijkheden zijn overwonnen, bij het ingrijpen van boven af, niet een groot deel ook van de eindbeslissing en van de beslissing over de uitvoering dier projecten aan de autoriteiten in het moederland en aan haar ambtenaren blijft verzekerd.

In ons vorig nummer wezen wij, in een ander verband, er op, dat de eindbeslissing in alle groote maatregelen betreffende de kolonie, *hier* genomen wordt. Bedoelt de heer *Kleerekooper* wat anders, dan is eenige nadere verklaring niet overbodig.

De belangrijkste rede scheen ons die van den heer *Patijn*. Aansluitende aan hetgeen wij boven uit zijne rede aanhaalden, zeide de spreker: ,,Een van de vorige sprekers heeft het woord herhaald, dat men wel eens gebezigd heeft, dat Suriname was Nederlands stiefkind. Ik zou dat woord willen wraken, en verder willen zeggen: Suriname is Nederlands zorgenkind, dat veel teleurstelling heeft gebaard. Niemand zal het ontkennen. Maar niettemin vrees ik geen tegenspraak, veeleer instemming van mijn medeleden, wanneer ik zeg, dat wij Nederlanders vast besloten zijn, om — kan het zijn in eendrachtige en vruchtbare samenwerking met de bewoners der kolonie — het met geduld, moet het zijn met taaie volharding, daarheen te voeren, dat op den duur Suriname zal gebracht worden tot welvaart, bloei en ontwikkeling. Van harte zij alle goeds aan de kolonie toegewenscht!''

Behoeven wij te verzekeren, dat deze woorden uit het hart, in de kolonie met dankbaarheid zullen vernomen worden?

In den aanhef zijner rede vroeg de Minister van Koloniën zich af, of wij in Suriname wel de goede middelen hebben toegepast om die kolonie tot bloei te brengen en of het niet wenschelijk geweest ware bij ons koloniaal beleid over West-Indië ons meer te richten naar hetgeen wij zelf in Oost-Indië hebben gedaan. En dan vervolgt de Minister:

,,Wanneer wij dan de balans opmaken en tot de slotsom komen, dat de kolonie nog altijd verkeert in een toestand van achteruitgang, in elk geval van stilstand, dan vragen wij ons toch af, waaraan het te wijten is geweest, dat onze Oost zoo bloeit en onze West maar niet tot wasdom kan komen. Om tot de oorzaak daarvan te komen, behoeven wij niet ver in de geschiedenis terug te gaan. De afschaffing van de slavernij in de zestiger jaren is oorzaak geweest, dat van de 3 productie-factoren, die men noodig heeft om iets te bereiken, de eerste twee zijn weggevallen, kapitaal en arbeid. De milde grond is gebleven, maar het menschenmateriaal, het menschenkapitaal, dat er in zat, is weggetrokken''.

Zeer zeker, maar van misschien nog nadeeliger invloed dan de afschaffing der slavernij, is geweest het buitengewoon lange talmen met die afschaffing, nadat in de Engelsche koloniën in 1834 de slaven waren vrij geworden.

Verder zeide de Minister: ,,Arbeid en kapitaal zijn noodig en wanneer ik het debat, dat over de Surinaamsche begrooting gevoerd is, samenvat dan is de schering en de inslag van de raadgevingen, die de geachte afgevaardigden mij hebben gegeven, deze geweest: zorg voor kapitaal en zorg voor arbeid''.

Zeer belangrijk is het debat geweest over het ,,plan-Idenburg''. Zoowel de heeren *Kleerekooper, Patijn* en *de Meester* als de Minister hebben daarover uitvoerige beschouwingen geleverd, waarvan als uitkomst mag geboekt worden de verklaring van den Minister: ,,de scherpe kanten van het plan-Idenburg, waaraan zoo menigeen zich gestooten heeft, zullen worden afgevijld''.

Het einde van het debat over de cultuurbank, in verband met de verlenging van het octrooi aan de Surinaamsche Bank, was de aanneming van de volgende motie van den heer *Patijn*: ,,De Kamer, van oordeel, dat het octrooi der Surinaamsche Bank niet moet worden vernieuwd voordat de organisatie van een voldoend landbouwcrediet voor Suriname is verzekerd, gaat over tot de orde van den dag''.

De heer *Patijn* zeide te voelen, dat het thans is het psychologisch moment voor het landbouwcrediet.

Zijnerzijds verklaarde de Minister: ,,Ik zal de zaak in ernstige overweging nemen en ik hoop, dat het resultaat van die overweging zal zijn, dat men binnen niet te langen tijd met de landbouwcredietbank en met een behoorlijke geldcirculatie voor Suriname zal slagen''.

De zaak staat er dus goed voor.

Naar het ons voorkomt, heeft het debat over het arbeidersvraagstuk niet tot een bevredigende uitkomst geleid.

Sprekende over de mogelijke invoering van een soort hoofdgeld, zeide de Minister: ,Waar wij nu van tal van kenners van Suriname hooren, dat een groot gedeelte van de bevolking daar langs de straten slijpt, in lediggang zijn tijd zoek brengt, daar geloof ik, dat een dergelijke belasting, die naar het mij voorkomt, een belangrijk bedrag in de schatkist zou kunnen brengen, bovendien ook van zeer groote paedagogische kracht zou zijn''.

Vergissen wij ons niet, dan is er in de kolonie veel te doen geweest over het hoofdgeld, maar niet om deze opmerking te maken hebben wij des Ministers woorden aangehaald. Wij wenschen in overweging te geven te trachten tot een telling van het aantal leegloopers te komen. Met eenigen goeden wil kan dat, bij een zoo geringe bevolking, niet zeer moeilijk zijn. De politie zal die heeren straatslijpers toch wel kennen. En dan kunnen de cijfers uitwijzen of hun aantal wel zoo groot is als beweerd wordt.

In ons volgend nummer hopen wij op nog eenige punten in de debatten terug te komen.

* * *

Aangezien de Koninklijke West-Indische Maildienst door de achtereenvolgende verkeersbelemmeringen zijn dienst tusschen de West-Indische koloniën en het moederland heeft moeten inkrimpen, en de Engelsche lijn, die de geregelde directe verbindingen tusschen Suriname en New-York onderhield, het aanloopen van Suriname heeft gestaakt, dreigde een ernstige stoornis te ontstaan, zoowel in de bevoorrading van deze koloniën als in den afvoer van hare producten. Op verzoek van de regeering zal de Konink]. West-Indische Maildienst in deze leemte voorzien, door een geregelden dienst voor ladingen en passagiers tusschen New-York en Suriname te openen. Als eerste stoomschip voor dit doel is de ,,Nickeri'' den 20sten Febr. van New-York vertrokken.

* * *

Ten slotte vestigen wij de aandacht onzer lezers op een zeer interessant artikel van de hand van den heer J. F. L. de Balbian Verster. ,,*Het West-Indische Huis*'', in het jaarboek ,*Amstelodamum*'' 1917. Het is verlucht met een mooie afbeelding naar een schilderij van W. Witsen (1912) in het bezit van Jhr. L. P. D. op ten Noort te Baarn.

Curaçao.

De *Cur. Crt.* van 29 Dec. j.l. schrijft:

,,Het jaar, dat welhaast tot het verledene zal behooren, is voor Curaçao niet bijzonder voorspoedig, maar evenmin buitengewoon ongunstig geweest.

Het havenverkeer was door het wegblijven van vele stoombooten minder druk dan in de normale tijden, hetgeen minder vertier bracht. Daarentegen was het zeilvaartverkeer zeer levendig.

De werkende stand had over gebrek aan werk niet te klagen; eerder was er gebrek aan werkvolk, zoodat de loonen in vrij hooge mate gestegen zijn. Aan den anderen kant is, tengevolge van de duurte, de levensstandaard gestegen. Gelukkigerwijs heeft het in de laatste maanden van het jaar buitengewoon zwaar geregend, met het gevolg, dat er een ruime oogst verwacht kan worden, waardoor er ten minste levensmiddelen in voldoende mate aanwezig zullen zijn.

Ook in dit jaar heeft Curaçao in het algemeen, evenals alle andere landen, veel te lijden gehad van den oorlog. Mogen de onlangs opgedoken berichten omtrent vredesvoorstellen spoedig gevolgd worden door andere, welke het einde van den oorlog definitief zullen melden.

Hetzelfde blad van 5 Jan. j.l. vermeldt:

Zoowel het Kerst- als het Nieuwjaarsfeest zijn betrekkelijk kalm gevierd. De woeste tooneelen, welke vroeger op die feestdagen vertoond werden, bleven dit jaar grootendeels uit.

* * *

In de *Amigoe* lezen wij:

Zoo om en om een maand is het droog geweest en nu begon na de Kerstmis de regen weer te vallen, iederen nacht wat meer, totdat het gisteren een volle regendag werd.

Dat is juist op tijd, er werd hard naar verlangd.

Het is nu wel zoo goed als zeker, dat er een flinke maisoogst kan worden binnengehaald.

Op zeer veel plaatsen staat het veld prachtig met zware dikke aren.''

En elders in hetzelfde blad:

,,Den tweeden Kerstdag waren de auto's niet van

de straat, het was een getoeter en gewirwar tot laat in den avond.

Nu, als de auto het dansen en drinken vervangt, is het zeker een groote vooruitgang. Al betreuren we de daarbij gepaard gaande verkwisting van menschen, die het eigenlijk niet betalen kunnen.

Maar het goed geld verdienen is tegenwoordig zoo algemeen, dat het goed besteden van het vele geld nog geleerd moet worden."

* * *

A. K., de schrijver der „*trubiana*" in de *Amigoe*, eindigt zijn nieuwjaarswensch met de woorden:

„Laten wij derhalve zorgen, dat het zedelijk en godsdienstig peil gelijken tred houdt met den voorspoed op economisch gebied. Dat zal ons behoud blijven. En Zondagsrust, èn Mis-hooren, èn eerbied voor huwelijk, èn wetten der zedigheid kunnen grootendeels bevorderd worden ook door hen, *die over het volk staan*. Dat zij in den werk*man* zien niet alleen een werk*tuig*, maar een *mensch*, die zijn plichten te vervullen heeft tegenover *God* en zijn *huisgezin*.

Hoe meer de werkgever den werkman eerbiedigt en in het godsdienstige helpt, zoo meer zegen zal zijn arbeid voortbrengen.

Moge 1917 een jaar zijn van veel zegen."

* * *

Bij den Kol. Raad werd ingediend een ontwerp-verordening, houdende nieuwe bepalingen omtrent quarantaine-maatregelen, strekkende om bepalingen vast te stellen omtrent de voorkoming en wering van besmetting door uit zee aankomende schepen.

* * *

De *Cur. bladen* begroeten met vreugde de a.s. komst van Hr. Ms. pantserdekschip *Holland*, dat begin December met de adelborsten van het jongste studiejaar en met de leerlingen-onderofficier van de kweekschool te Leiden naar West-Indië vertrok onder commando van kapitein ter zee J. H. Zeeman.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Mohamedanisme. De *Pembrita Betawi* heeft uit de *Oetoesan Hindia* den inhoud overgenomen van een request, dat, ingevolge een opdracht van het *Nationaal Congres* te Bandong, bij den Gouverneur-Generaal is ingediend, houdende het verzoek mededeeling te willen doen betreffende de inrichting en de bedoeling der missigitkassen. Dit geschiedde naar aanleiding van voorstellen, die op dit congres door verschillende afdeelingen waren gedaan om de overschotten in die kassen te bestemmen voor het oprichten van Mohamedaansche godsdienstscholen en missigits op plaatsen, waar zij nog niet bestaan, voorts om andere Mohamedaansche instellingen in het leven te roepen.

Gebrek aan Rijst. De *Kaoem Moeda* deelt mede, dat de opgezetenen van een partikulier land nabij de hoofdplaats Soerabaja zich met geweld hebben willen handhaven in het bezit van door hen eigenmachtig in bewerking genomen gronden. Wel een bewijs, — teekent de redactie hierbij aan — dat die menschen gebrek aan rijst hadden.

Verwaarloozing. De *Soeloeh Hindia* beweert, dat in de gezinnen van de loonslaven der suikerindustrie veel ellende en honger heerscht. De machinerieën worden prachtig onderhouden, maar de menschelijke werktuigen, met 20 cents per dag en per man betaald, worden totaal verwaarloosd.

Anti-Indië-Weerbaar-Meeting. De *Sinar Djawa* geeft een verhaal van een vergadering, te Bandong gehouden, van de *Sarikat Islam* aldaar, om tot een vergelijk te komen betreffende een geschil tusschen een S. I.-leider te Semarang en een hoofdbestuurslid die door dien leider in de *Anti-„Indië Weerbaar"-Meeting* te Soerabaja voor een rasverrader werd uitgemaakt. Deze uitlating en het verdere verloop der zaak waren oorzaak, dat vele afdeelingen van de S. I. de betrekkingen met de *Centrale Sarikat Islam* afbraken. Het resultaat van de hierboven bedoelde vergadering was, dat de beschuldigingen werden ingetrokken en de afscheidingen veroordeeld.

Bezwaarschriften. In hetzelfde blad wordt mededeeling gedaan van een bezwaarschrift, dat mede ingevolge opdracht van het *Nationaal Congres* te Bandong door de C. S. I. aan den Resident van Besoeki is ingediend om op te komen tegen de van de bevolking gevorderde onbetaalde diensten tot tegengang van riet- en schuurbranden. Het congres had die diensten veroordeeld, omdat zij niet alleen bezwarend, maar ook onrechtvaardig waren. Alle dessalieden werden hierdoor toch tot een straf veroordeeld voor een feit, dat slechts door één persoon was gepleegd, die misschien zelf buiten schot was gebleven. Het blad vindt dit laatste nog het belachelijkste van de zaak. Daarbij is deze maatregel in strijd met artikel 88 van het Regeerings-Reglement, een vernedering voor den Inlander als mensch, en daarom een doorn in het oog van de S.I.-beweging. Een afschrift van dit request werd aan den Gouverneur-Generaal aangeboden.

In hetzelfde blad is ook opgenomen een dergelijk bezwaarschrift tegen de *Tabaksverordening* en tegen de wijze, waarop zij wordt toegepast. Gevraagd wordt om de maatregelen zóódanig te wijzigen, dat niet alleen de belangen der ondernemingen, maar ook die der tabaksplanters in 't oog gehouden worden.

Mede is in dit blad opgenomen een „Ingezonden stuk", bezwaren inhoudende tegen het aan den gemeenteraad te Semarang ingediend ontwerp om de geheele stad aan te wijzen als Chineesche wijk. De redactie verklaart zich te kunnen vereenigen met de daarin vervatte beschouwingen. Wij leven, zegt zij, in een tijd van opgewekt nationalisme. De bedoeling om door dien maatregel de menschen van verschillenden landaard bij elkaar te brengen, moet noodzakelijk aanleiding geven tot botsingen. De Chinees toch bedankt er hartelijk voor om onder een Inlandsch gemeentebestuur te staan. In de *Djawa Tengah* (een Chineesch blad) wordt bovenvermeld artikel door de redactie bestreden, overtuigd als zij is, dat slechts zeer enkele anti-associatie Inlanders er zoo over denken als die Inzender, die dus het recht niet heeft om namens het geheele ras te spreken. Zij acht integendeel dezen maatregel een bevordering van den vooruitgang van den Inlander. De Inlandsche ambtenaren en kamponghoofden, die tot nu toe van de domheid van den Inlander gebruik maken om zich zelven te verrijken, zullen alsdan de concurrentie van de Chineezen te duchten hebben.

Tegenspraak. In een „ingezonden stuk" in de *Mato Mato*, zegt de schrijver, dat het niet waar is, dat het personeel van de S. S. of de redactie van de *Mato Mato* ook maar gedacht zou hebben aan een werkstaking, zooals in een belachelijke aantijging in de *Oetoesan Melajoe* te lezen staat. Het is ook niet waar, dat de redactie van de *Mato Mato* de Inlandsche ambtenaren heftig zou hebben aangevallen. Wel is waar zijn zij de vertegenwoordigers van het Gouvernement, maar hebben zij daarom het recht om de ingezetenen te mishandelen, uit te zuigen en te onderdrukken? De redactie van de M. M. kan de menschen ook niet aanraden om die ambtenaren trouw te zijn. Zij voegt er aan toe, dat het goed zou zijn, de ingezetenen te leeren om bij ongerechtigheden niet bang te zijn, doch direkt bij den bevoegden rechter te klagen.

Djambi. Een andere „Inzender" klaagt in hetzelfde blad naar aanleiding van den opstand in Djambi over al die ongerechtigheden van de vertegenwoordigers der Regeering, die de oorzaken zijn van haat en ontevredenheid bij de bevolking. Deze ondergaat dan de willekeurigste straffen, terwijl de tekortkomingen der bestuurshoofden voor de Regeering verborgen gehouden worden. Eventueele klagers worden ongelukkig gemaakt.

In de *Oetoesan Melajoe* is opgenomen een proclamatie van den Resident van Djambi, den 6den September Ao. Po. te Tambesi uitgevaardigd. Zij is in 't Maleisch, met Arabische karakters gesteld, en zoowel daar als in de omstreken in grooten getale verspreid. Van deze circulaire geeft een verslaggever de volgende vertaling.

De Resident van Djambi.

A a n m a n i n g.

Onze order aan alle ingezetenen van onze residentie, nam. aan degenen, die in het gewest Djambi woonachtig zijn: Wij geven mits deze circulaire, de volgende aanmaning aan alle ingezetnen van onze residentie, welke puntgewijze luidt als volgt:

Ten eerste. Toen wij per stoomer in de doesoens Toerai en Koekoe Kandang kwamen, vertoonden zich eenige lieden, die wapens bij zich droegen, van wie het dus duidelijk was, dat zij in opstand wilden komen, waardoor de soldaten en pradjoerits, die wij begeleidden, gedwongen waren van hunne wapens gebruik te maken.

Hierdoor werden 11 lieden gedood, terwijl eenigen gewond wisten te ontkomen of door hun kawans werden medegevoerd. Het gebeurde wekte mijn teleurstelling op; het is bevreemdend, dat het volk zijn denkbeelden zoo gewijzigd heeft, dat het is alsof de duivel in hen gevaren is, terwijl zij de voorschriften van den profeet Mohamed geheel vergeten.

Ten Tweede: Op de kaartjes van de *Sarikat Islam* Moeara Tambesi, welke op de lijken der gesneuvelden werden gevonden, stonden enkele verklaringen afgedrukt betreffende het doel van bovengenoemde S. I.-vereeniging, waarin herinnerd werd aan eenige voorschriften van den Mohamedaanschen godsdienst voor de bereiking van welk doel alleen middelen zijn aangegeven, die niet met 's landes wetten in strijd zijn, d. w. z. met de wetten, vastgesteld in de Maleische oendang-oendang, noch met de goede gebruiken en gewoonten, noch met de algemeene rust en orde.

1e. Bevordering van den Inlandschen landbouw en handel, van den handenarbeid, der kinderopvoeding en van het onderwijs. 2e. Bestrijding van die denkbeelden, welke den Mohamedaanschen godsdienst ver-ruwen, bevordering van het leven volgens den godsdienst en van een goede levenswijze onder de Inlandsche bevolking. 3e. Aankweeken van het saamhoorigheidsgevoel onder de leden en opwekken om elkaar wederzijds te steunen.

Bovendien verleent de Sarikat Islam hulp aan de leden, die buiten hun schuld in zorgen zijn geraakt en daartegen niet opgewassen zijn. De Sarikat Islam Moeara Tambesi zal samenwerken met andere S. I.-vereenigingen met hetzelfde doel, waaraan de S. I. nog eenige voorschriften verbindt; 1e. bevordering van het goede, waarnaar gestreefd kan worden; 2e. vermeerdering van kennis; 3e. bevordering van alle

wettige handelingen; 4e. streven naar vervolmaking der goede wetenschappen; 5e. bevorderen van eerbied voor ouden van dagen en voor te goeder naam bekend staande vrouwen; 6e. aanwending van geoorloofde handelingen; 7e. eerbiediging van de goede adat, elkaar bijstaan voornamelijk van degenen, die tot één godsdienst en hetzelfde volk behooren; 8e. zooveel mogelijk streven naar geduld en waardigheid.

Bovendien wordt door de S. I. het volgende verboden: 1e. Men mag niet afgunstig, valsch, boosaardig enz. zijn. 2e. Men mag geen verkeerde handelingen plegen, zooals onware beschuldigingen uiten, brand stichten, rampokken enz. enz. 3e. Men mag geen overspel plegen. 4e. Men mag der S. I. geen nadeel berokkenen, noch het bestuur ondermijnen of wanordelijkheden plegen.

Wanneer de voorschriften volgens den Mohamedaanschen godsdienst worden ter harte genomen en naar den inhoud daarvan wordt gestreefd en deze leerstellingen op allerlei wijze overwogen en in toepassing worden gebracht, dan zijn ons duidelijk de laakbare handelwijze en het kwaad, dat deze lieden, die in opstand kwamen, deden. Wat zij deden stemt in 't geheel niet overeen met den inhoud van hetgeen op de gevonden kaartjes staat gedrukt, en is in flagranten strijd met deze stellingen. Daarom zijn wij van meening, dat allen, die hiervan afweken, misleid zijn. Er waren onder hen, die het verkeerde voornemen hadden opgevat, om de rust en de welvaart van het land te verstoren, waardoor zij het bestuur ondermijnden en in gevaar brachten. Daarom hebben wij bovenstaande uiteenzetting gegeven, opdat gijlieden bekend zult zijn met het doel der S. I. Moeara Tambesi en hetgeen zij verbiedt en opdat gij de verkeerde denkbeelden daaromtrent zult laten varen. Ik wijs er uitdeen op, niet door te gaan met deze verkeerde handelingen, zoodat wij niet gedwongen zijn krachtiger maatregelen te treffen, waardoor ongetwijfeld de rust en kalmte in de residentie Djambi zullen terugkeeren. Daarom ben ik nog niet verder gegaan, opdat gij deze vermaning zult lezen en goed overdenken.

Ten Derde: Voorts wordt aan alle hoofden en ingezetenen der *doesoens* opgedragen, om hout voor de schepen bij elke doesoen gereed te houden. Wanneer daaraan niet wordt voldaan, zullen er geen handelsschepen op en neer varen om rijst, zout en andere levensmiddelen en goederen aan te brengen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Afkeurende Oordeelvellingen. De *Pewarta Soerabaja* laakt de Regeering, die zoo harteloos was tegenover Mevrouw Walter, om haar niets te willen uitbetalen, alvorens de zekerheid was verkregen, dat haar man werkelijk vermoord was. Een partikulier werkgever zou in zoo'n geval terstond eenig geld beschikbaar gesteld hebben, maar het Gouvernement verschuilt zich achter de bepalingen tegenover zijn ambtenaren, die in de vervulling van hun ambtsplichten omkomen. In dit geval was er zelfs voor het Gouvernement geen risico geweest. Was hij niet vermoord, dan ging het traktement toch door, en was hij wel vermoord is, daar had de weduwe toch wel recht op pensioen.

In de *Perniagan* worden alle Chineezen aangespoord om eendrachtig samen te werken tot wering van het gevaar der eventueele vervanging van de Chineesche officieren door Europeesche controleurs. Wel is waar worden aan dezen twee Chineesche beambten toegevoegd, maar zij zijn dan toch loon trekkende personen, die, wanneer de belangen der Chineezen in botsing komen met die van het Gouvernement, ongetwijfeld de belangen van het Gouvernement zullen voorstaan. Het gevolg kan zijn, dat de Ned.-Indische Chineezen het slachtoffer zullen worden van de onbenulligheid van een controleur en de geldzucht van diens helpers.

In de *Djawa Tengah* is opgenomen een verslag van een conferentie te Semarang gehouden, met den Adviseur voor Chineesche zaken om te beraadslagen over de voorgenomen afschaffing der Chineesche Raden en Chineesche officieren. Op deze vergadering waren aanwezig de vertegenwoordigers van tal van Chineesche vereenigingen, zoomede twee advocaten als rechtsgeleerde adviseurs. De Voorzitter bracht in herinnering, dat in 1915 een request was ingediend bij den Gouverneur-Generaal, met het verzoek deze beide instellingen te behouden, daarbij de bezwaren aantoonende van de vervanging door controleurs. Een motie werd voorgelezen, voorgesteld door de vertegenwoordigde vereenigingen, tellende te zamen 7000 leden, waarin de noodzakelijkheid erkend werd tot verbetering van de bestaande regeling, maar haar overigens te handhaven en wel met het oog op de belangen van den Chineeschen godsdienst, van de Chineesche armenzorg, van huwelijk, echtscheiding en begrafeniswezen, zoomede in 't belang van de minnelijke oplossing van geschillen onderling. De Regeeringsadviseur bestreed deze motie, hij maakte o.m. de opmerking, dat 't hem meer dan eens gebleken was, bij besprekingen in Chineesche Raden, dat vele Chineezen de afschaffing der Chineesche officieren verlangden. Dan weten — alzoo de adviseur — de vele aanvragers om gelijkstelling met Europeanen toch ook, dat zij alsdan onder het gezag van het Europeesch bestuur zouden komen te staan. En wat de Chineesche Raden betreft, hoe dikwijls zijn daar niet onregelmatigheden geconstateerd in het geldelijk beheer. Te Makassar werden, bij wijze van proef, om een verbetering in den bestaanden toestand te krijgen, de officieren niet benoemd, maar verkozen. Deze proef is vrijwel mislukt. Daarbij komt, dat men nu Chineezen als vertegenwoordigers hunner natie aantreft in de gemeente- en gewestelijke raden, straks ook in den Kolonialen Raad. Een Chineesch Gemeenteraadslid maakte de opmerking, dat al deze overwegingen ook kunnen gelden voor de Inlanders. Waarom — zoo vroeg hij — maakt de Regeering dan geen plannen om hen aan het gezag van hunne hoofden te onttrekken, de regenten, de wedono's en de dessahoofden te ontslaan? Ten slotte werd de motie aangenomen en onderteekend door de afgevaardigden der verschillende vereenigingen.

Chineesche Commissie van Onderzoek. De *Warna Warta* geeft een verslag van een dergelijke vergadering over dezelfde aangelegenheid te Batavia gehouden. Hier was er slechts één Chinees, die gunstig stemde voor de voorgestelde verandering en haar verdedigde. Hij zeide o.a. dat zij een eerste stap zou zijn naar de algeheele gelijkstelling met Europeanen. Andere leden dezer vergadering gaven in overweging eerst goed over deze voorstellen na te denken en ze niet terstond te verwerpen, zooals te Semarang gedaan werd. Men kwam toen overeen de *Chineesche Handelsvereeniging* te machtigen een commissie te benoemen, om deze zaak serieus in onderzoek te nemen.

Anti-reorganisatie. Ook te Bandong werd een dergelijke vergadering gehouden, die slecht bezocht was, — alzoo de *Pertimbangan*. Het bestuur van de *Tiong Hoa Hwee Koan* was tegen de voorgestelde reorganisatie. De heer Mouw verklaarde 't niet te begrijpen, waarom men nu deze hervorming wenscht tegen te houden, waar 't Gouvernement niets anders gedaan heeft, dan in te gaan op de vele klachten, die reeds in vroeger jaren waren geuit van de zijde der Chineezen zelf over hunne officieren. Geantwoord werd, dat de fout hierin gelegen was, dat die officieren niet zelf door de Chineezen gekozen werden. Vandaar, dat zij hun plicht niet deden overeenkomstig de wenschen en behoeften der gemeenteleden. Van de toevoeging aan de nieuwe functionarissen (controleurs) van twee Chineesche beambten met een einddiploma H.B.S. wordt niet veel heil verwacht, daar 't nog niet vast staat, dat deze menschen goed op de hoogte zijn van de Chineesche gebruiken.

De heer Mouw vroeg bij deze gelegenheid nog aan hetzelfde Chineesche vereenigingsbestuur, of de Chineesche bladen, die alles afkeuren en veroordeelen, beschouwd kunnen worden als organen van de Chineesche gemeente in Ned.-Indië. Merkwaardig was het antwoord, dat, wel is waar, deze bladen door Chineezen worden geredigeerd en uitgegeven, maar toch niet aangemerkt mogen worden als de organen der Chineezen, die meer dan eens getoond hebben zich niet te kunnen vereenigingen met de door die bladen gevolgde gedragslijn.

Van Vreemde Koloniën.

Weer Koet el amara.

Toen koning George bij de opening van 't parlement een maand geleden gewag maakte van de voordeelen door de Br. wapenen behaald en daarbij ook Mesopotamië vermeldde, heeft menigeen gezegd: hierover ware nu maar beter gezwegen. Maar nu is toch, zij 't dan achterna, het bericht van een overwinning gekomen, die de Engelschen streelen zal, al' is zij voor 't algemeene oorlogsverloop niet veel meer dan een druppel aan den emmer. 't Hinderde den Brit nog altijd heel erg, dat hij bij Koet el amara zoo'n duchtig pak gekregen had, een generaal en de sterke bezetting moesten zich aan de T. gewonnen en gevangen geven, en zij zijn nog in T. geïnterneerd. Terwijl Engeland in Europa de bewondering heeft weten te wekken voor zijn na den oorlog tot stand gebrachte leger-beheer-organisatie, faalden zijn pogingen in die richting elders jammerlijk, en demonstreerde vooral de tocht naar Bagdad, die op de overgave van Koet uitliep, Engeland's tekort in dit opzicht. Nadien had men den indruk gekregen, dat op 't Tigrisfront de strijd al even vast was gaan liggen als op andere fronten. Een voordeel van een dag werd opgewogen door een verlies ettelijke dagen later. Een enkelen keer maakten wij er nog melding van, zoo nog in een vorig nummer. Dit succes is ditmaal voortgezet, de Br. wapenen zijn in 't voordeel gebleven, en Koet is door de T. weer prijs gegeven. Londen kan zich weer boven Constantinopel verhoovaardigen!

Den 23sten Februari werd de overtocht van de Sjoemran volbracht. In den ochtend van den 24sten was de hoogtekam dwars over de engte van 't schiereiland Sjoemran genomen en werd 't duidelijk, dat de vijand in vollen aftocht was, al werd deze door sterke afdeelingen gedekt. Tegelijkertijd werd de verdediger ook uit een andere richting bij Samai jat aangevat, waar hij eveneens week. Den 25sten rukten de E. voorwaarts tot een punt, dat wel 15 mijl stroomopwaarts van Koet is gelegen.

Overal streden vliegtuigen met bommenwerpers en machinegeweren mee.

In 3 dagen maakten de E. verscheiden duizenden gevangenen, o.w. eenige Duitschers, en viel hun een groote buit in handen.

De T. stellen 't voor dat zij in zoover vrijwillig de

plaats hebben verlaten, dat zij in afwachting zijn van versterkingen, die echter niet bij tijds kwamen. Bleven zij er, dan zouden zij in- en afgesloten worden. Nu zijn zij voornemens weer spoedig met een voldoende macht terug te keeren om Koet te hernemen.

Het doet, zoo voorgesteld, eenigszins denken aan 't teruggaan der D. bij Ancre, dat wel onder andere omstandigheden werd volbracht, maar dat toch ook is een reculer pour mieux sauter. Hier en daar ook een heen en weer, een op en neer gaan, dat vele offers eischt zonder blijvend resultaat te bezorgen.

Nieuwe militaire afdeelingen in Br. Indië.

Br. Indië heeft vele strijders naar Europa en Afrika gezonden en het heeft geheele afdeelingen in Egypte, Perzië en Mesopotamië staan. Die verzwakking van 't effectief wordt voor de veiligheid van de kolonie niet zonder bedenking geacht. Lord Chelmsford heeft in een rede in de Rijks wetgevenden raad voor Indië de mededeeling gedaan, dat de Ind. regeering nu speciale Indische organische eenheden vormt alleen bestemd voor dienst in de kolonie en voor den duur van den grooten oorlog. Men hoopt zoo binnen 6 maanden de overgebleven bezetting der garnizoenen op voldoende sterkte te brengen. De officieren zullen genomen worden uit oud-gedienden — ook onderofficieren, — die in groot aantal in Indië aanwezig schijnen te zijn. De maatregel wordt ook in verband gebracht met 't bestaande voornemen, om in Br. Indië dienstplicht in te voeren voor alle mannen van Br. afkomst, die tusschen den 16 en 50-jarigen leeftijd in Indië verblijven. Tot 41 jaar zal de aldus ingeschrevene, indien hij opgeroepen wordt, overal dienstplichtig zijn, de laatste 9 jaren zal hij alleen in 't district, waarin hij woont, dienst behoeven te doen. Deze maatregel zou allang tot toepassing zijn gekomen, maar de invoering bleef achterwege, doordien Engeland afkeerig is gebleven van verplichten militairen dienst, en de vrijwillige dienstneming op voldoende wijze in de behoefte voorzag. Nu de nood aan den man is, wordt een stap in de gemelde richting gedaan.

100 millioen pond sterling.

Onlangs maakten wij gewag van den aandrang, uitgeoefend om Br. Indië een flink bedrag in de oorlogskosten te laten bijdragen. 't Resultaat heeft zich niet lang laten wachten en 't schenkt Engeland 100 millioen P. St. uit de koloniale kas zonder eenige geldelijke weder-verplichting.

Gedurende de 2 eerste jaren van den oorlog bestond de financieele steun van Indië in de gewone kosten voor 't onderhoud van de troepen, die het gezonden had. Volgens schatting zullen deze aan 't einde van 't jaar 1917/18 rond 15½ millioen P. St. bedragen.

In 1914, 1915 en 1916 zond Indië geen directe bijdragen, omdat de omstandigheden dit niet toelieten; de financiën waren door den oorlog ontwricht. 1916/1917 was echter in financieel opzicht buitengewoon voordeelig, zoodat thans een extra-belasting gedragen kan worden. De 100 millioen zullen gedeeltelijk verkregen worden door een leening in Indië, terwijl men bovendien de verplichting op zich neemt om den interest te betalen voor een deel van de Br. oorlogsleening. Verder bestaat 't voornemen jaarlijks een som bijeen te brengen tot aflossing van dat gedeelte van de Br. oorlogsleening, waarvoor Indië den interest betaalt. Hiervoor is bij de voorloopige raming van de begrooting voor 1917/'18 reeds een bedrag van 6 millioen P. St. uitgetrokken.

De Australische vertegenwoordiging.

De Australische regeering voelt zich sterk en veilig genoeg om Hughes naar Londen te laten gaan, vergezeld van Forest en Irwine. Toch vertegenwoordigen deze geenszins geheel 't gemeenebest. De arbeidsorganisaties, die een sterke oppositie voeren, willen met Hughes niets te maken hebben. 't Bezwaar, waarop wij vroeger al eens wezen, is dus niet opgelost. Hughes zal op de oorlogsconferentie volstrekt niet 't gezag en 't vertrouwen hebben van d e n man, die door Australië als zijn rechtmatigen woordvoerder wordt beschouwd. 't Is zelfs niet onwaarschijnlijk, dat hij zich zal veroorloven een wissel op 't Australische inzicht te trekken, die daar evenmin gehonoreerd wordt, als ten vorige male is geschied, toen hij in Europa zijnde, rekende op invoering van dienstplicht, terwijl 't referendum in Australië hem hiervoor een dementie gaf. *)

De nieuwe Generaal-resident van Marokko.

De opvolger van generaal Lyautey, als leider van de Marokkozaken, is geen onbekende. Generaal Gouraud was gedurende korten tijd bevelhebber over 't expeditiekorps aan de Dardanellen, hij plukte daar geen lauweren. Een granaat sloeg hem den rechter arm af. In Marokko onderdrukte hij in 1911 de opstand der Tabors in Fez.

In 't begin van de Fr. occupatie hadden de scherifgezinde Tabors zich aan Fr. zijde geschaard, maar in de goede verstandhouding kwam later verandering. Bij een muiterij werden Fr. officieren en onderofficieren gedood en de stad Fez gesloten. Kolonel Gouraud werd als commandant van de ontzettingscolonne aangewezen. Na een strijd van drie dagen trok hij de hoofdstad weer binnen. Daarna voerde hij er 't bewind totdat de rust voldoende verzekerd was. Hij verkreeg daarbij den rang van brigade-generaal.

Volgeling en tot zekere hoogte leerling van Lyautey, waarborgt hij in zijn bestuur wel de continualiteit, welke ter verdere bevrediging van 't Fr. protectoraat eerste eisch van beleid en politiek is.

*) Op 't oogenblik van 'tter perse gaan, brengt een telegram een bevestiging van onze opvatting dat de positie van Hughes wrakker stond dan hij dacht. 't Parlement is ontbonden, in Mei zullen nieuwe verkiezingen plaats vinden. Hughes gaat niet naar Europa; Australië zal ter oorlogsconferentie niet volledig vertegenwoordigd zijn.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De heer W. L. Utermark Jr. opent de Maart-afl. met eene korte beschouwing over de toekomst der nijverheid in Nederl.-Oost-Indië. Schr., bestemd om van regeeringswege op te treden als nijverheidsconsulent in Indië, bepaalt zich in hoofdzaak tot eene opsomming der plannen, welke gekoesterd worden en reeds gedeeltelijk tot uitvoering kwamen om de Indische nijverheid op te heffen, te organiseeren en te steunen.

De heer D. Habbema, kapitein der Inf. O.-I. L., geeft eene, van een kaart voorziene, beschrijving van Apo Kajan (waaronder men verstaat het stroomgebied van den boven-Kajan in Centraal-Borneo). Vooral interessant zijn z'n mededeelingen over de bewoners, de Kenjah-Dajaks, welke hij door een persoonlijk verblijf aldaar beter dan iemand anders leerde kennen.

Onder het opschrift: ,,De Indische Regeering en de berichtgeving aan de Pers'', wraakt de heer E. A. A. van Heekeren het besluit van den Minister van Koloniën om den Gouverneur-Generaal in overweging te geven burger- en militaire landsdienaren op te dragen zich te onthouden van het verstrekken van inlichtingen aan de pers omtrent den gang van zaken in Djambi. De heer v. H. protesteert niet, omdat we omtrent Djambi niet genoeg gehoord hebben van officieele zijde, maar om het algemeene beginsel, dat er bij betrokken is.

De heer S. Kalff doet een verhaal van ,,een Kaapsch Gouverneur op expeditie'', nl. de tocht van Simon van der Stel in 1685 naar den stam der Namaqua's in het binnenland van Zuid-Afrika. Hoewel deze beschrijving geen eigenlijk nieuws bevat (want van der Stel's tocht is bijv. onlangs nog eens uitgegeven in Dr. Godée Molsbergen's Reizen in Zuid-Afrika, deel I) is deze bijdrage alleszins waard gelezen te worden; de heer Kalff beschikt nl., 't is genoeg bekend, over een zeer humoristische pen.

Het vervolg van Peter Brundell's ,,Liefdeleven onder de palmen'' besluit de rij der zgn. hoofdartikelen. — Overigens de gewone maandelijksche rubrieken.

De verovering van Suriname.

De schrijver van de rubriek ,,West-Indië'' in dit blad heeft de vorige week reeds verschillende publicaties genoemd naar aanleiding der herdenking van Suriname's inbezitname 250 jaar geleden. We kunnen daaraan thans nog toevoegen een opstel van F. E. baron Mulert in het Maart-Nr. van ,,Onze Eeuw'', getiteld: De verovering van Suriname voor 250 jaar herdacht (27 Februari 1667). — Het is werkelijk beschamend aan het slot dezer bijdrage te lezen, dat graf, noch beeltenis van Krijnssen, den man, die Suriname op de Engelschen veroverde, bekend zijn tot heden.

Tinwinning op Banka.

In het 27 Febr.-Nr. van ,,Het Leven'' een korte beschrijving, met interessante, zeer leerrijke kiekjes, van de wijze, waarop ,,de gouvernements-tin-winning op 't eiland Banka'' geschiedt.

Indologenblad.

Het Nr. van 22 Febr. opent met een waardeerend woord, gewijd aan de nagedachtenis van Prof. Ch. H. van Ophuijsen, wiens kennis als taalgeleerde is ten goede gekomen aan bijna dertien generaties van Indologen.

Controleur J. P. de Kat Angelino vervolgt zijn schetsen uit de Minahassa. Thans behandelt hij ,,De Inlandsche burgers te Menado''. Vooral uit historisch oogpunt beschouwd, is dit artikel ongetwijfeld interessant; men vergelijke er mede de studie van den heer Ch. R. Bakhuijzen van den Brink, opgenomen in de Bijdragen van het Kon. Instituut dl. 70 (1915), blz. 595 vgg.

Op een enkele passage uit het artikel willen we speciale aandacht vestigen, waar de schrijver zegt:

,,Is de geheele Minahassa reeds berucht om het na-apen der Europeanen, de burger voelt zich ten eenenmale gelijk met hen, en wordt daardoor een van de onverdragelijkste personen, die op 's Heeren aardbodem rondwandelen; ook in luiheid overtreffen zij nog verre de reeds zeer trage Minahassers; ze zijn veel te deftig om te werken, maar daardoor krijgen we ook van zelf het verschijnsel te zien, dat de meesten hunner in armoedige omstandigheden verkeeren, zeer in tegenspraak (?) met den betrekkelijken welstand, die de kampongman geniet, en die nog veel grooter kon zijn, als hij zijn geld niet verkwistte aan opschik en weeldezucht.''

De heer de K. A. meent dan ook, dat eene geleidelijke opheffing der burgerklasse in de Minahassa slechts ten goede zal komen aan land en volk.

Verder bevat dit Nr. van het Indologenblad het slot van het overzicht der voordrachten van Dr. N. Adriani over ,,het animisme van het heidendom als godsdienst''

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 1 Maart vervolgt de heer I. Scheltema de Heere zijn aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea. Buitengewoon fraaie afbeeldingen vergezellen den tekst. Men aanschouwe bijv. het kiekje, voorstellende de Papoeasche haven in de Humboldtbaai en het prachtige oertype: Inwoner van Wakdé.

Nederlandsch Indië Oud & Nieuw.

R. M. Noto Soeroto opent de Febr.-afl. van dit maandschrift met een beschouwing over de Indische schilderstukken van Th. van Lelyveld, waarvan het meerendeel bestaat uit portretten en studiekoppen, daarnaast uit enkele landschappen en een stilleven.

De heer N. S. — die zich in het Nederlandsch weet uit te drukken op een wijze die telkens bewondering afdwingt — is met het werk van den heer Lelyveld hoogelijk ingenomen en vooral verrukt, omdat de stukken (waarvan eenige in het opstel zijn gereproduceerd) ethnographisch zoo geheel zuiver zijn.

Aan een der vrouwenfiguren, één gratie en één distinctie ,,Dewieh Mahérah'', wijdt Noto Soeroto een af-

zonderlijk gedicht in proza en draagt dit aan van Lelyveld op.

De heer J. W. van Nouhuys, directeur van het Rotterdamsch Museum van Land- en Volkenkunde, geeft een geïllustreerde beschrijving, hoofdzakelijk van kunstig bewerkte metalen gordelplaten, zooals ze vooral door de bewoners van Midden-Sumatra worden gedragen. Het opstel is getiteld: Iets over metaalbewerking in den Indischen Archipel.

Eduard van Biema publiceert eenige bladen uit zijn dagboek van een reis naar de Molukken, in gezelschap van zijne echtgenoote (die blijkens de reproductie, fraaie fotografische opnamen deed), in 1912 gedaan. Dit stuk wordt gevolgd door een Naschrift van Dr. W. K. Tehupeiory, die in de bres springt voor zijn landgenooten, als de heer Biema in zijn artikel hen minder goede eigenschappen in de schoenen schuift.

De aflevering wordt besloten met een mooie studie van Dr. R. Römer over lepra in onze Oost en West-Indische koloniën.

De oliepalm in Ned.-Indië.

Bij E. J. Brill te Leiden verscheen „De Oliepalm (Elaeis guineensis). Historisch onderzoek over den oliepalm in Nederlandsch-Indië, door Dr. F.W. T. Hunger, oud-directeur van het Algemeen Proefstation op Java".

In het jaar 1915 schreef Mr. A. G. N. Swart in de Indische Gids een hoogstbelangrijk artikel over de cultuur van den oliepalm, waarvoor men in Nederl.-Indië zich schijnbaar pas in de laatste jaren was beginnen te interesseeren, overtuigd van het groote nut dezer palmsoort (waarvan de zaden en de vrucht een zeer groot vetgehalte bevatten). Ongeveer tegelijkertijd behandelde Dr. A. J. Ultée hetzelfde onderwerp in het te Batavia verschijnende tijdschrift Teysmannia.

Doch blijkens het bovengenoemde geschrift van Dr. Hunger (vrucht voornamelijk van archief-studie), dateeren de met den oliepalm genomen proeven minstens reeds van 1848, zoodat dus thans slechts van vernieuwde belangstelling in die cultuur mag worden gesproken. Zijne publicatie kan dus vooral van nut zijn om de tegenwoordige of toekomstige ondernemers van de Elaeis-cultuur te laten profiteeren van de ondervindingen, die vroeger zijn opgedaan en in de publicatiën van Mr. Swart en Dr. Ultée onvermeld bleven.

Coca-cultuur.

Beiheft Nr. 1 van jaargang 1917 van de „Tropenpflanzer" bevat een monographie van Dr. Th. Walger over „Die Coca, ihre Geschichte, geographische Verbreitung und wirtschaftliche Bedeutung". Het belangrijke aandeel van Java in de wereldproductie vindt men op blz. 73—74.

Mededeelingen van den Burgerl. Geneesk. Dienst.

Als eerste artikel in Deel V (1e bundel) van dit orgaan eene levensbeschrijving door Dr. A. H. Nijland van Dr. W. A. Borger (met portret), die tengevolge van een laboratoriuminfectie den 30en November 1915 te Buitenzorg aan longpest is overleden. — Van den overledene zelf zijn nog twee bijdragen opgenomen, nl. Vaccinatie tegen pest; en een en ander over antitetanusserum. — Verder geeft Dr. A. H. Nijland de jaarverslagen over 1914 en 1915 van het Instituut Pasteur te Weltevreden en van de Landskoepokinrichting.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 9: De bestrijding van een rietvijand op Hawaii, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Gezondheidsmaatregelen op de landengte van Panama, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Priangan, door Dr. F. de Haan, besproken door J. C. van Eerde. — Mededeeling No. 47 van het Proefstation voor thee, besproken door Dr. A. W. Nanninga. — De opening der eerste Nederlandsche Jaarbeurs te Utrecht. — De Jaarbeurs te Utrecht en onze export, door J. de Jong. — Indologische leergang. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, enz.

Een nieuwe druk van Klinkert's Mal.-Ned. Woordenboek.

Bijna 8 maanden geleden is bij E. J. Brill te Leiden verschenen een nieuwe uitgave van „H. C. Klinkert, Nieuw Maleisch-Nederlandsch Woordenboek met Arabisch karakter. Naar de beste en laatste bronnen bewerkt." Deze derde druk van dit „volledigste en betrouwbaarste der bestaande Maleische woordenboeken" is, tengevolge van het overlijden van den auteur, gedeeltelijk persklaar gemaakt door Dr. A. A. Fokker.

Tot heden vonden we dit standaard-woordenboek in geen enkele Indische biblographie besproken, of zelfs vermeld!

De Gids.

In het Maart-Nr. vervolgt Dr. H. P. N. Muller zijn beschouwingen over „Onze vaderen in China". In de periode, die schr. thans behandelt (1668—1734) treedt vooral op den voorgrond de strijd tusschen de O.-I. Compagnie en andere natiën, wat den handel op de Chineesche kwartieren betreft. Want niet alleen „onze vaderen" waren in die tijden nagenoeg uitsluitend op handelsvoordeelen belust!

Over Inlandsche bedienden.

Naar aanleiding van Mr. Van Haastert's geschrift „Mijn vriend Kromo", wijdt Pr. G. Jonckbloedt eene beschouwing aan de Inlandsche bedienden in het Maart Nr. van „Studiën". Pr. G. draagt ze een goed hart toe en neemt ze in bescherming tegen hen, die altijd klagen over luiheid, ondankbaarheid, diefachtigheid en andere ondeugdelijke eigenschappen. Het best komt dit uit als de schr. de Hollandsche dienstboden vergelijkt met de Indische en van de eerste o.m. zegt: „Brutale hooghartigheid, die zich verre verheven acht boven iedere min of meer Indisch getinte tronie, is nog de geringste der kwellingen. Vadsigheid voegt er zich aan toe: behendige oneerlijkheid; stelselmatig slordige behandeling ook van de kostbaarste meubels en het meest geliefde huisraad; expresselijk beraamd misverstaan van de duidelijkste bevelen. Slechts half ten uitvoer brengen van de billijkste eischen; drang om verlof tot uitgaan en andermaal uitgaan; zich telkens herhalend gezeur over opslag van loon; ongemanierde bedreiging van den boel in 't honderd te zullen gooien, hem zoo te laten liggen, onder bescherming der wet nog wel z'n biezen te pakken en mevrouw hulpeloos te laten zitten met haar gebakken peren...... Pesterij, om het met één woord te zeggen."

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ingenieurs voor den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst.

Ter benoeming tot adspirant-ingenieur bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië kunnen eenige ingenieurs, niet ouder dan 27 jaar, derwaarts worden uitgezonden, nadat zij zich eventueel voor den hun wachtenden werkkring hebben voorbereid.

In aanmerking komen in de onderstaande volgorde:

1o. aan de Technische Hoogeschool te Delft gediplomeerde electro-technische ingenieurs;

2o. aan de Technische Hoogeschool te Delft gediplomeerde civiel- of werktuigkundige ingenieurs, in het bezit van eene aanteekening voor electro-techniek, volgens art. 15 van het Koninklijk besluit van 4 Juli 1905 (Staatsblad no. 227);

3°. aan eene buitenlandsche hoogeschool of universiteit gediplomeerde electro-technische ingenieurs of werktuigkundig electro-technische ingenieurs;

4°. aan de Technische Hoogeschool te Delft gediplomeerde civiel- of werktuigkundige ingenieurs;

5°. officieren die hunne opleiding hebben genoten aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda of aan het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord, mits in het bezit van een diploma voor electro-technisch ingenieur, behaald aan eene buitenlandsche technische school of universiteit;

6°. buitenlanders, in het bezit van een onder 3°. bedoeld diploma, met dien verstande, dat zij niet in vasten maar in tijdelijken dienst geplaatst kunnen worden.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschtn te komen, behooren zich bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van ƒ 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);

c. voor gehuwden die in vasten dienst geplaatst worden, uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. voor gehuwden die in tijdelijken dienst geplaatst worden, verhooging van het bedrag der tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting met het bedrag van eene maand ambtsbezoldiging;

e. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

De bezoldiging van een adspirant-ingenieur bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-

Indië bedraagt / 300 's maands, terwijl bij goede plichtsbetrachting na twee jaren diensttijd bevordering volgt tot ingenieur, aan welke betrekking is verbonden eene bezoldiging van / 400 's maands, met zes driejaarlijksche verhoogingen, elk van / 100 's maands, tot een maximum van / 1000 's maands.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan deze ingenieurs gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië, welke bepalingen echter — met uitzondering nochtans van die op de binnenlandsche verloven — niet toepasselijk zijn op hen, die in tijdelijken dienst worden geplaatst.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van 16 Februari 1917 No. 40).

Studie-toelagen.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat het voornemen bestaat om ook dit jaar een aantal studietoelagen beschikbaar te stellen voor mannelijke Ned. jongelieden, den leeftijd van 28 jaar nog niet bereikt hebbende en in het bezit van de onderwijzersakte, die zich zouden willen verbinden om, na verkrijging van de hoofdakte, waartoe zij zullen moeten studeeren aan een der door het Rijk geldelijk gesteunde leergangen voor de hoofdakte, in Indischen dienst te treden.

De toelage bedraagt / 800 's jaars en kan gedurende twee jaren worden genoten, welke termijn evenwel in bijzondere gevallen met ten hoogste één jaar kan worden verlengd.

Zij, die voor eene bestemming voor den Indischen dienst als hierboven in aanmerking wenschen te komen, zullen zich vóór 1 April a.s., per gezegeld adres, gericht aan den Minister van Koloniën, hebben aan te melden bij de commissie van voorlichting inzake de opleiding en uitzending van onderwijzers en de uitzending van onderwijzeressen voor den Indischen dienst (adres den secretaris F. K. Dol, Departement van Koloniën, 9de afdeeling), onder overlegging van:

a. hunne akte(n) van bekwaamheid;

b. de hun uitgereikte puntenlijst, vermeldende den uitslag van hun examen in elk vak;

c. eene korte beschrijving van de ontvangen opleiding tot onderwijzer;

d. een afschrift van of een uittreksel uit hunne geboorteakte;

e. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven door den burgemeester hunner woonplaats, en

f. een bewijs, aantoonende welke verplichtingen ten aanzien van den militairen dienst zij nog te vervullen hebben.

Zij, die in militairen dienst zijn, behoeven een bewijs als onder f bedoeld, niet in te zenden, doch behooren alsdan in hun adres te vermelden, dat en wáár zij zich onder de wapenen bevinden.

Adressen, welke niet vóór den gestelden datum van 1 April 1917 zullen zijn ontvangen, zoomede verzoekschriften, waarbij niet of slechts gedeeltelijk de vereischte stukken zijn overlegd, zullen — tenzij voor dit laatste eene behoorlijke reden wordt opgegeven — niet in behandeling kunnen worden genomen.

Aan niemand zal eene toelage worden verleend, alvorens door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal zijn gebleken van lichamelijke geschikheid voor den Indischen dienst.

(Nederl. Staatscourant van 27 Febr. 1917, No. 49).

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, den Haag*, zijn o. a. ter lezing neergelegd:

1. *Eén of meer gewassen per onderneming* door *Dr. P. J. S. Cramer*, Oud-Directeur van den Landbouw in Suriname.
2. *Documenten voor de economische crisis van Nederland in oorlogsgevaar*, uitgegeven door de Koninklijke Bibliotheek, 4e Serie, Aflevering 1.
3. *Mededeelingen van het Encyclopaedisch Bureau te Weltevreden*, Aflevering XI, De uitkomsten der verrichtingen van de Militaire exploratie in Nederl. Nieuw-Guinea.

Van de Afd. Utrecht:

In de Algem. Jaarvergadering werd herkozen het periodiek aftredende lid, de Heer S. H. Tjabring en als nieuw lid gekozen de Heer R. van Leent.

Tot afgevaardigde naar de Alg. Verg. der Vereeniging werd gekozen Mej. J. J. Lagers en als plaatsvervangend afgevaardigde Mej. J. van der Schuyt.

De Heer A. Groothoff en Mevrouw M. M. Lange werden benoemd tot commissieleden voor het nazien der rekening over 1917: de Heer G. A. Cox en Mevrouw A. W. Mees tot plaatsvervangende leden.

De Secretaresse: J. J. LAGERS.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Ingezonden.

Aan de Redactie van het „Koloniaal Weekblad" te 's-Gravenhage.

Zouden wij een beroep mogen doen op Uwe welwillendheid en U mogen verzoeken bijgaand artikel in uw blad een plaatsje te geven?

Nu eerlang de defensie-plannen voor Indië in de Staten-Generaal ter sprake zullen komen, is het wenschelijk, dat ook de meeningen daarover in Indië zelf geuit, hier bekend zullen worden. Daartoe zij dit artikel een kleine bijdrage.

Hoogachtend,

Het Bestuur van het
Oostkust van Sumatra-Instituut:
C. W. JANSSEN,
Voorzitter.

Vereeniging „Je Maintiendrai" te Medan.

Evenals op Java en elders de wensch tot weerbaarmaking van Nederlandsch-Indië tot uiting is gekomen in de oprichting der Vereeniging „Indië Weerbaar", is ter Sumatra's Oostkust daarvan blijk gegeven door de stichting van een Vereeniging met den naam „Je Maintiendrai."

Deze Vereeniging beoogt hetzelfde als „Indië Weerbaar", met dit verschil dat zij met het oog op de economische belangrijkheid van Sumatra's Oostkust in het bijzonder de opneming van dit gewest in het verdedigingsstelsel voor Indië voorstaat.

De Vereeniging werd op den 2den Augustus opgericht en hield op 31 Augustus een algemeene vergadering in het gebouw der Witte Societeit. Het „Vrijwilligerscorps" van Sumatra's Oostkust, zooals bekend het oudste en grootste corps van dien aard in Nederlandsch-Indië, defileerde voor de Societeit en nam daarna en corps aan de vergadering deel. Geheel Europeesch Medan, ook de dames, scheen wel voor deze vergadering opgekomen te zijn en zeer velen van andere plaatsen ter Oostkust.

Onder groot enthousiasme werd de volgende motie aangenomen:

„De vergadering, overwegende:

„dat de geschiedenis der laatste jaren den volken de noodwendigheid voorhoudt van ten allen tijde weer„baar te zijn;

„dat de verdediging van welk land ook geen hope„looze taak is, sinds de belangen van geen enkele natie „zich langer tot eigen grondgebied beperken en dien„tengevolge ook de zwakke op de medewerking van „anderen mag rekenen, mits hij toont zelf iets over te „hebben voor het behoud van zijn onafhankelijkheid;

„dat deze les allerminst uit het oog mag worden ver„loren noch door Nederland, hetwelk in zoo hooge mate „zijne belangrijke plaats in de rij der volken aan Ne„derlandsch-Indië verschuldigd is, noch door Neder„landsch-Indië zelf, dat krachtens het verleden slechts „van Nederland, met uitsluiting van elke andere natie, „mag verwachten verder te worden geleid op den weg „der ontwikkeling tot een zelfstandig volksbestaan in „Nederlandschen geest;

„dat de tegenwoordige staat van weerbaarheid van „Indië aan allen, die zich verzetten tegen de gedachte „van een mogelijke overweldiging, met alle noodlot„tige gevolgen daarvan, slechts een gevoel van onvol„daanheid en onrust vermag in te boezemen;

„spreekt als hare overtuiging uit:

„dat het een levensbelang van Nederland en van „Indië zelf is, Indië met den meesten spoed, zoo ter „zee als te land, in beteren staat van weerbaarheid te „brengen;

„dat de spoedige invoering eener militie, of waar „deze niet of nog niet ingevoerd kan worden, de uit„breiding, oprichting en betere oefening en uitrusting „van vrijwilligers- en weerbaarheids-korpsen, daartoe „krachtig zal kunnen bijdragen;

„dat dit in staat van weerbaarheid brengen zich niet „mag bepalen tot de verdediging alleen van Java, „doch zich moet uitstrekken tot alle streken in dezen „Archipel, die daarvoor uit een economisch en/of stra„tegisch oogpunt in aanmerking komen, tot welke stre„ken zeer zeker de Oostkust van Sumatra behoort;

„verklaart bereid te zijn tot de persoonlijke en gel„delijke opofferingen, die verwezenlijking van boven„staande wenschen kunnen bevorderen;

„spreekt het vertrouwen uit:

„dat deze hare overtuiging weerklank moge vinden „bij de Kroon, de Regeering en de Staten-Generaal bij „de ten uitvoer-legging van de reeds ter hand genomen „taak om Indië beter weerbaar te maken."

Van deze motie werd telegrafisch mededeeling gedaan aan H. M. de Koningin, de Ministers, de Kamers der Staten-Generaal en den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

De Vereeniging „Je Maintiendrai" zal propaganda maken voor het door haar beoogde doel door:

a. het doen houden van lezingen door autoriteiten op het gebied van de defensie op verschillende plaatsen in het gewest;

b. het doen verschijnen van rood- wit- en blauw-boekjes, waarin verslag wordt gegeven van al het belangrijke wat de vereeniging betreft;

c. het uitschrijven van prijsvragen.

De prijsvragen zullen betrekking hebben op de volgende onderwerpen:

1. de oplossing van het financiëele vraagstuk bij weerbaarmaking van Nederl.-Indië;
2. de voltooiing van de groote verkeerswegen op het eiland Sumatra.
3. de voedingskwestie in het gewest Sumatra's Oostkust;
4. de ontwikkeling van de nijverheid op het eiland Sumatra;
5. militair-topografische beschrijving van het noordelijk deel van het gewest Oostkust van Sumatra.

Aan de daarvoor in aanmerking komende verhandelingen over elk dezer onderwerpen zal worden toegekend een eerste prijs van / 1000.— en een tweede prijs van / 250.—.

Hoe groot de belangstelling is in het streven der Vereeniging blijkt uit het groot aantal in korten tijd toegetreden leden — Nederlandsche onderdanen van alle rassen — en het groot aantal spontane giften, dat de Vereeniging, die zelf geen geldinzameling heeft gehouden, mocht ontvangen.

Op 16 November 1916 bedroeg het aantal leden reeds 2118, waarvan 1150 Europeanen, 931 Inlanders en 37 Chineezen en het ingekomen bedrag aan giften / 15.760.

Het bovenstaande moge als bewijs dienen, dat het door den Minister van Koloniën aangekondigde plan voor de verdediging te land, volgens welk plan alleen Java in staat van verweer zal worden gebracht, onze landgenooten ter Oostkust van Sumatra niet zal kunnen bevredigen.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR. Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

I. *a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 11. Donderdag 15 Maart 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VEREENIGING „OOST EN WEST".
Afdeeling 's-Gravenhage.

—o—

Vrijdag 23 Maart a.s. zal Mejuffrouw *Aug. de Wit*, in de bovenzaal van de *Oranje-Societeit, Prins Hendrikplein, den Haag*, een VOORDRACHT houden over *de Battaks van de Hoogvlakte*, met lichtbeelden, aanvang *8 uur*, 's avonds.

Toegangskaarten voor de leden met introducé(e)s zijn vanaf Maandag 11 Maart a.s. tot en met Dinsdag 20 Maart d.a.v. verkrijgbaar: „Boeatan", Heulstraat 10 en Laan van Meerdervoort 187, van 10—12 en van 2—4 uur.

Aan laatstgenoemd adres kunnen deze kaarten ook schriftelijk worden aangevraagd.

Malaria in Ned.-Indië.

—o—

De lezing van het stukje over hulp aan behoeftige kraamvrouwen en zuigelingen te *Cheribon*, voorkomende in „*Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië*" in nummer 10 van dit blad, bracht mij in herinnering, wat een civiel-geneesheer van Midden-Java mij een paar jaren geleden meedeelde, n.l., dat het sterftecijfer op Java beheerscht wordt door de *malaria*.

Had die geneesheer gelijk met zijn bewering?

Als we lezen, dat uit onderzoekingen van dokter Scholl gebleken is, dat de groote kindersterfte (circa 50 pct.), op de hoofdplaats Cheribon toe te schrijven is aan de malaria, welke de moeders ongeschikt maakt om haar zuigelingen de borst te geven, dan vragen we ons toch af, wat doet de Regeering om in dien toestand verandering te brengen. Laat ze dat aan het particulier initiatief over, dan kan ze zeker wezen, dat dit tekort zal schieten.

Al zijn we door den dolzinnigen oorlog er gewend aan geraakt, om het verlies van menschenlevens te tellen bij duizenden, als we ons even indenken in den toestand te Cheribon, dan is het toch verschrikkelijk een zuigelingen-sterfte van ca. 50 pct.

Het is bekend, dat er plaatsen en streken zijn, die in een kwaad gerucht staan, wat de malaria betreft. Het gewest Semarang staat daarbij met een zwarte kool aangeteekend. Schreef men mij niet onlangs van Inlandsche zijde uit Djoewana: „Nu, wat het klimaat van Dj. betreft, men kan gerust zeggen, dat het hier alles behalve gezond is. In de kampongs is het haast niet denkbaar, hoeveel zieken er dagelijks voorkomen. U kunt geen enkel huis binnenstappen, of u treft er zieken aan. Dit alles niettegenstaande de ruime verstrekking van kinine-tabletten. De zee- en moeraslucht is er werkelijk niet gezond, daar komt nog — natuurlijk — bij de muskietenplaag — dat is vanwege die *poel*" (de Schr. heeft Dj. een poel genoemd in zijn brief), dus — hierdoor kan de malaria gemakkelijk van de eene mensch op de andere overgebracht worden".

Ik heb getracht betrouwbare cijfers te vinden voor de sterfte onder de Inlanders, doch dat is me niet gelukt.

Wel trof ik in het Koloniaal Verslag van 1915 het volgende aan:

„*Malaria.* De grootste meerderheid der in de ziekeninrichtingen opgenomen zieken werd voor m a l a r i a behandeld. De sterfte aan malaria was zeer uiteenloopend, meestal echter gering.

Zwartwaterkoorts werd slechts waargenomen te Sibolga (22 gevallen)"

De opmerking, dat de sterfte aan malaria zeer uiteenloopend was, doch meestal gering, zegt in zijn onbepaaldheid heel weinig.

In hetzelfde verslag lezen we onder: „Sterftecijfers naar de doodsoorzaken in % van het totaal aantal overleden Europeanen over 1914":

Malaria: Batavia 6 — Semarang 22.1 — Soerabaja 1.9, waaruit blijkt, dat Semarang zeer ongunstig afsteekt bij haar zusteren. Deze cijfers hebben betrekking op de Europeanen; gerust kunnen we aannemen, dat die voor Inlanders, welke onder minder hygiënische omstandigheden leven en over het geheel minder weerstandsvermogen hebben dan de Europeanen, een nog ongunstiger indruk zullen maken.

Er gaat van den Inlander een roep uit om onderwijs en de Regeering tracht naar vermogen aan dien drang te voldoen, doch het ware wenschelijk dat er van den Inlander een even groote roep om gezondheid uitging; want hoe kan in een streek, waar de bevolking vergiftigd is door de malaria, waar moeders haar kinderen niet kunnen zoogen, hoe kan daar het onderwijs tot zijn recht komen. Zij, die bekend zijn met Inlandsche leerlingen, weten hoeveel gestellen voortdurend lijden onder de sloopende malaria.

Millioenen zijn er uitgegeven voor de bestrijding van de pest, duizenden en nogmaals duizenden worden jaarlijks beschikbaar gesteld om dien vreeselijken vijand te bekampen, en al is er aanvankelijk veel geld zonder resultaat verbruikt, niemand zal daarvan de Reg. of den Geneesk. Dienst een verwijt maken, daar er vrijwel in den blinde rondgetast werd om de juiste bestrijdingsmiddelen te vinden, en dat temeer niet, waar door den pestbestrijdingsdienst heel wat ongerechtigheden opgeruimd zijn, die voor het oog verborgen in de kampongs en Chineesche wijken voortwoekerden, niet het minst op de afdeelings- en gewestelijke hoofdplaatsen. En het is de goede zijde van de pest, dat zoodoende de woningtoestanden in de door de pest geteisterde streken verbeterd zijn.

Waar de pest echter zooveel aandacht in beslag neemt, schijnt de vraag gewettigd, of de Reg. wel voldoende denkt aan andere ziekten, die welhaast volksziekten genoemd mogen worden, n.l. de malaria en de tuberculose in de eerste plaats.

Wat doet de Reg. ter bestrijding van de malaria?

Door de verstrekking van kinine-tabletten wordt de ziekte niet in haar wortel aangetast, hoogstens tijdelijk onderdrukt.

Italië en Panama bewijzen toch, dat het mogelijk is de malaria te bestrijden.

Laat de Reg. dan eens met ruime hand de millioenen beschikbaar stellen, noodig voor een methodische bestrijding van de malaria, een bestrijding, welke er zich op toelegt de oorzaken van de ziekte weg te nemen, dus bodemverbetering, muskietenbestrijding en wat dies meer zij.

De heer H. F. Tillema heeft het in zijn werk „Over 't vraagstuk van „het wonen" in Kromo's groote land" zoo juist gezegd, dat er nog zooveel gedaan moet worden, dat „letterlijk *alles* wacht op voorziening: gezondheidsdienst, kampongverlichting, stadsreiniging, doorbraken der vele veel te dicht bebouwde buurten, verbetering der volkshuisvesting, bodemdrainage, feacaal-afvoer, voedingsmiddelen-contrôle, enz., enz.; letterlijk niets is er nog in orde!

Zou het niet wenschelijk zijn naast of verbonden met den pestbestrijdingsdienst een malaria-bestrijdingsdienst in te stellen, volgens de ideeën, indertijd door den Bataviaschen arts Crediet in een brochure neergelegd?

Sinds jaren sterven er aan malaria meer menschen dan er aan de pest ten offer vallen; er is dus alleszins reden voor de Reg. om krachtig in te grijpen teneinde de volksgezondheid te verbeteren, de sterfte te verminderen, doch ook het ras krachtiger en energieker te maken, want in iederen malarialijder gaat heel wat levensenergie te gronde, ook al sterft hij niet aan de ziekte.

Hk.

Drankbestrijding in Nederlandsch-Indië.

Door E. SCHMüLLING.

Volgens *Het Koloniaal Weekblad* van 25 Januari j.l. heeft de oud-ass.-res. Walbeehm, bekende en volhardende voorvechter op dit gebied, een algemeen drankverbod bepleit. Dit moge in beginsel algeheele instemming verdienen, maar uit een oogpunt van practisch anti-alcoholpolitiek ware het beter, zelfs bij uitsluiting geboden, eerst aan te dringen op ééne drankordonnantie voor geheel Indië; na welker in werkingtreding met één slag de bestaande gewestelijke en gemeentelijke verordeningen zouden kunnen vervallen.

In deze ordonnantie worde opgenomen, wat de thans bestaande lokale verordening aan scherpste formuleeringen en verste strekking reeds inhoudt en een deel, zoo groot mogelijk, van de ondervolgende punten; hetgeen — om welke reden dan ook — in die ordonnantie kan worden opgenomen, krijge hare plaats in eene Regeerings-toelichting daarop; dan wel de Regeering neme haar, c. q. nog andere, op in eene Beginselverklaring omtrent het vraagstuk; deze kan dan tevens dienen als richtsnoer of gedragslijn, zelfs ruggesteun voor allen, die in bestrijdenden of beperkenden zin met dit vraagstuk te maken hebben en daarin worde als wettelijk einddoel aangekondigd het door den heer W. bepleite drankverbod.

Deze wijze van handelen is niet nieuw: waar men in 1878 de geleidelijke opheffing der Gouvernements Suikercultuur aanving en zij in 1891 tot het verledene begon te behooren; zoo begon ook in 1893 de Opium-regie en is eerst in 1915 voor geheel Indië doorgevoerd.

Thans reeds een algemeen drankverbod af te kondigen, zoude, in wetgevend-evolutieven zin, een lijn van te groote ongeleidelijkheid beteekenen, een maatregel, te diep ingrijpend en te hard schokkend de belangen van allen, wier levensbestaan met het alkoholbedrijf in verband staat. Men moge zich al bij de bestrijding en ter doodbrenging van welke „draken" ook — „draken" volgens een gezegde van wijlen den Directeur van het Koloniaal Museum Van Eeden, in de „Indische Mercuur", bedoeld als sociale euvels, anti-sociale toestanden, economische misstanden — niet behoeven te storen aan de misnoegde gezichten en gebalde vuisten, evenmin als aan de zuchten en vervloekingen der bereiders van alcoholische dranken, importeurs, handelaars, hunne arbeiders, helpers en trawanten; de Overheid of Wetgever moge geneigd zijn bij de instelling van weldadige maatregelen daaroverheen te stappen, de uit hun

bedrijf te dringen of gedrongen lieden kunnen echter rechten en aanspraken doen gelden op een bekwamen tijd van aanpassing en overgang tot andere bedrijven en bestaanswijzen, vanaf het oogenblik, dat het doodsklokje voor hen begint te luiden tot aan dat van het heengaan van op zijn allerminst het *misbruik* van sterken drank. De branderijen zullen dan kunnen zijn veranderd in aanmaakplaatsen van heilzamer voortbrengselen.

Het is eene verblijdende stap in de goede richting van de Indische Regeering, dat zij sinds het begin van 1917 den verkoop van alcoholische dranken aan alle stations en halten der Staatsspoor en in de Cantinen verboden heeft. Dit kan, zij het dan helaas ook met eene te lange tusschenpoos, beschouwd worden als de voortzetting der afschaffing van den oorlam bij Land- en Zeemacht. Deze flinke eerste stap moet echter gestadig door vele andere gevolgd worden, want de baan is nog lang.

De strijd tegen den sterken-drank worde zoo methodisch mogelijk gevoerd. Het eerst moeten uitgetrokken worden zijne venijnigste en kwaadaardigste gifttanden: de geconcentreerde z.g. „kleine dranken" als jenever, brandy, rhum, whisky, vermouth e. .a; in het tweede gelid komen de zware wijnen en daarna de lichte wijnen en bieren, tot men zoo ver is, dat het „misbruik" is geworden een absoluut overwonnen begrip, zooals het cultuurstelsel of de Postpaarden. De bestrijdings-actie is gelijk te tellen met eene drijf- en klopjacht. Jagermeester is het Staatsgezag; de jagers en drijvers zijn de navolgende maatregelen, de in de tweede alinea bedoelde „punten", om het groot en klein wild uit te roeien en te verdelgen:

1°. Absoluut verbod van alle reclame-advertenties, aanprijzingen met prenten waar ook, in winkels, dag- en weekbladen, stations en haltegebouwen, muurvlakten, pleinen, aan schaduw- en andere boomen enz., doch in plaats daarvan het aanbrengen van pakkende teekeningen met korten toelichtenden tekst, waaruit de kwade en treurige gevolgen van drankmisbruik voor iedereen op duidelijke en treffende wijze blijken; dit dan ook in de landstalen, het Chineesch inbegrepen. In de dag- en weekbladen worde daarentegen eene vaste rubriek met den titel *Bestrijding van maatschappelijke Euvels*, opgenomen, waarin gewag gemaakt en bechrijvingen gegeven worden van successen met methoden op 't gebied van drank-, opium-, woeker-, pest- en andere epidemie-bestrijdingen, en die van slechte woning- en huisvestingstoestanden.

2°. Verbod niet alleen van etaleering in de winkelramen, maar zelfs gebod om alle sterke dranken in de winkels achteraf, dus zoo weinig in het oog vallend als mogelijk op te stellen of te bewaren, zoodat ze als gevaarlijk zijn gekenmerkt en er aldus het stigma van minderwaardigheid aan is gegeven; eene soort tegenhanger van „de vergiftenkast" in apotheken.

3°. Op alle onderwijsinrichtingen worde bij de lessen in hygiëne met klem gewaarschuwd voor sterken drank- en opium-misbruik, en ditzelfde gedaan bij de verspreiding van Volkslectuur voor Inlanders, in samenwerking met „*Boedhi Oetomo*", de „*Sarekat Islam*", de Mohammedaansche Geestelijkheid, e. d.

4°. Door alle Landsdienaren worde in dezen het goede voorbeeld gegeven. Bij inwijdingsfeesten van 's Lands bouwwerken, installaties van Ambtenaren en andere feestmaaltijden, worden geen alcoholische dranken gedronken. Ongeveer hetzelfde, wat t. a. z. van opium in 1912 werd voorgeschreven voor dessabestuurders, n.l. dat zij in het openbaar niet mogen meedoen aan het consumeeren van opium bij feesten, terwijl sinds '78 reeds verslaafdheid aan de opium als reden tot niet-verkiesbaarheid voor dessa-hoofd geldt.

5°. Vaststelling van vervroegde sluitingsuren voor societeiten en publieke vermakelijkheden, die alleen krachtens speciale vergunning mogen worden overschreden.

6°. Verbod van verkoop van sterken drank aan jongelieden beneden 18 jaren.

7°. Streven naar gecontingenteerden invoer: door hooge invoerrechten; door uit alle tot duverre geïmporteerde merken eene engere keuze te doen, zoodat de daarbuiten vallende niet meer mogen worden ingevoerd en voor de te verbiedene in aanmerking nemen de kleine handels- en aanmaakbedrijven, die zich dus het vlugst aan den gewijzigden toestand kunnen aanpassen, of voor wie de economische schok het kleinst en minst ernstig is, bij gedeeltelijke inkrimping of zelfs algeheele staking daarvan. Ook komen voor uitsluiting in aanmerking de merken van ontoereikende zuiverheid en mindere kwaliteit of echtheid. Aldus wordt het voor de Overheid veel gemakkelijker en men heeft in den verkooper der geïmporteerde, geoorloofde merken, medestanders, die steeds op namakerij zullen helpen letten, deze trachten aan te geven, waar mogelijk. Periodiek worden de aan de geoorloofde firma's toegestane import maxima verlaagd.

Zoo trekt men dus den strop al vaster en vaster om den nek van den draak.

Ook in Nederland ware op exporteurs toezicht te houden.

8°. Nergens meer nieuwe vergunningen voor den verkoop van sterken drank uitgeven, de bestaande laten uitsterven, dan wel de houders ervan door uitleg, overreding, een beroep op hun geweten, inzichtsverheldering, ook van niet ambtelijke zijde, er toe brengen, hunne vergunning officieel ter beschikking van de Overheid te stellen, die haar dan zal intrekken. Dit vooral wat betreft het buitenlandsche gedistilleerd. Wellicht kan plaatselijke keuze hierin heilzaam werken, als zedelijke factor, om vergunningen terstond of binnen zekeren tijd te doen eindigen. Bij nader onderzoek zal nl. allicht blijken, dat er vergunninghouders zijn, wier verdienste uit den verkoop van sterken drank slechts klein is; anderen, begrijpende dat van het aldus bespaarde geld een gedeelte toch besteed worden zal voor aankoopen in hun winkel van andere waren, hebben er geen bezwaar tegen, den drankverkoop te staken.

9°. Met betrekking tot het „binnenlandsche gedistilleerd" ga men op gelijksoortige wijze te werk; vooral wat betreft *arak*. Wellicht verdient een arakstaatsmonopolie aanbeveling, zoodat, met opheffing van de kleine stokerijen, de aanmaak voorloopig bestendigd worde op een zoo gering mogelijk aantal plaatsen.

10°. Evenals bij de Opium-regie worden de onderdistricten, en zoo mogelijk grootere gebiedsdeelen, waar nooit alcoholica zijn verkocht, of er minstens drie jaren zijn verstreken sinds het eindigen der laatste vergunning daartoe, tot „verboden kring" verklaard, waarbinnen nog alleen met bizondere vergunning door particulieren of societeiten gedurende een bepaalden tijd sterke drank kan worden gebruikt; dus een soort licentiestelsel. Binnen de markten en marktstallen of loodsen, die uiteraard onder Overheidstoezicht staan, zelfs voor het meerendeel Overheidsscheppingen zijn, en die men sinds een jaar of tien met kracht bezig is in Stad en Land te verbeteren, te moderniseeren, kan, dank zij hunne afsluiting, het toezicht op den verkoop, of beter op de naleving van het verbod tot verkoop, gemakkelijk geschieden. Het aantal markten van beteekenis, dat zulks nog niet heeft, is afnemende; hoe sneller, hoe beter; het groote aantal markten van geringe beteekenis, waaronder de z.g. „*waroengans*", „*paterenans*", *oembalans*", „*andongans*" is in dezen vrij onschuldig; op velen hunner komen nog niet eens Chineezen, of Inlandsche handelaars uit de hoofdplaatsen.

11°. Krachtigen voortgang maken in de bevordering en aanmoediging van ooft- en vruchtenteelt en den stelselmatigen vruchtenhandel, behalve voor uitvoer over zee — met vrucht toegepast voor bananen, en ik meen sinaasappelen naar Australië — ook over verderen afstand in Java zelf, zooals zonder althans doorstaand succes is beproefd vanuit Wonosobo over Poerworedjo naar Soerabaja. Een en ander is sinds 1913 door het Departement van Landbouw met kracht begonnen en voortgezet. Te overwegen ware, ter verkrijging van ruimtebesparing, om de kans van bederf te ontgaan, de aanmaak op groote schaal van vruchtensappen, en deze uit de plaatsen van overvloed overal heen te zenden; in Europa heeft men het zelfs reeds gebracht tot alcoholvrije wijnen, om te zwijgen van het bekende appelensap (Poma). Java met zijn grooten vruchtenrijkdom, welke vooral in hoedanigheid voor verbetering vatbaar is, zal veel kunnen voortbrengen; de verkoop dezer gezonde en verfrisschende dranken kan dan even heilzaam werken als de Hollandsche melksalons en de vaste en bewegelijke verkoopplaatsen der Drankbestrijdingsbonden in Europa. De verwezenlijking hiervan zal niet zoo heel moeilijk zijn, daar in de laatste jaren het aantal fabrieken van minerale wateren en limonades (uit essencen) op Java zéér toegenomen is. Hygeia te Semarang is, dank zij Tillema's vernuft en werkkracht, een model grootbedrijf; met goed gevolg worden in Indië reeds stroopen gemaakt uit ananas, tamarinde, citroen, sinaasappelen, e. a.; wellicht kunnen de essencen ook in Indië gemaakt worden.

Als dit stel maatregelen, gelijk van zelf spreekt, te vermeerderen door andere van gelijke strekking, alom met moed, beleid en volharding — *trouw* mag er ook niet aan ontbreken — in praktijk wordt gebracht, dan zullen de draken en draakjes wel spoedig gepakt en doodgeknuppeld kunnen zijn. Want, zooals licht te begrijpen, de indirecte uitwerking alleen reeds van wat, zooals boven vermeld, in het begin van 1917 in werking is getreden, acht ik van beteekenis te zijn: immers zullen de particuliere spoor- en tramwegmaatschappijen op den duur ook dezen kant opgaan in hunne stations- en halte-gebouwen, werkplaatsen, woning-kolonies; later zal men bij feesten in societeiten, fabrieken, ondernemingen zich ook gaan beperken en dit alles zal uit zichzelf gebeuren, dus niet alleen uit het besef van zedelijke verplichtheid daartoe, omdat men niet anders kan en mag, krachtens ongeschreven gebod, maar gelukkig voor een groot deel ook uit eigen belang, daar het indirect werkt in de richting van het personeel, eenigszins ook van bezuiniging op uitgaven en verhooging van het nuttig effect der traktementen. Het zal er ongeveer mee gaan, als met de dienstwoningen voor het personeel van Suikerfabrieken: wat zien die woningen er thans, in vergelijk met 20 jaar geleden, heel anders, véél beter uit! Wat een hemelsbreed verschil! Dank ook Tillema's invloedrijk gehamer door zijne hoogst belangwekkend

tweetal boeken: „*Kromoblanda*” zie ik heel spoedig den tijd komen, dat er alom op Suikerfabrieken, Rubber- en bergcultuurondernemingen ook deugdelijke en doelmatige woningen zullen verrijzen voor de Inlandsche arbeiders; het is de macht van den Tijdgeest, die met ernstig waarschuwend gebaar tot de particuliere geldmannen preekt en hen tot dezen bijkans onontkoombaren plicht aanspoort; de N. I. S. heeft daarin een schitterend voorbeeld gegeven met hare vrij uitgebreide toekangwoning-kolonie te Djokdja, bij hare omvangrijke centrale werkplaatsen aldaar gelegen,; ter Sumatra's Oostkust is door de tabaksondernemingen heel wat daaraan en aan ziekenhuizen ten koste gelegd.

Op gelijke wijze zal het ongetwijfeld ook met de drankbestrijding gaan, die krachtige medestanders zal hebben in de Islamitische geestelijkheid, de zending, en de echtgenooten der drankminnende inlanders, in het ontwakend bewustzijn van eigenwaarde bij de Inlandsche vrouw.

(Wordt vervolgd.)

Persoverzicht.

De *N. R. Crt.* van 13 dezer schrijft:

Singapore en Sabang.

In den rooden Tag betoogt professor I. Walther, dat de Duitsche schepen na den oorlog Sabang moeten aandoen in plaats van Singapore. Hij schrijft o.a.: „Door de gebeurtenissen der laatste weken is het zelfs den Duitschers, die nooit een zeereis hebben gemaakt, duidelijk geworden, dat de zeemacht van Engeland en zijn beteekenis in de wereld feitelijk berusten op zijn groote voorraden kolen van goede kwaliteit, die het door zijn kolenbooten naar alle deelen van de wereldzeeën zendt, die ieder stoomschip, waarvan de ketel bijzonder is ingericht op het stoken van Engelsche kolen, in iedere Engelsche haven van den Atlantischen, den Indischen of den Stillen Oceaan vindt en die het overal tegen hooge, maar gebruikelijke prijzen kan koopen. Met zijn kolen betaalt Engeland zijn meeste behoeften en zoo lang Engelsche kolen opgedolven worden, mijnhout aangevoerd en de zwarte diamant op Engelsche schepen overal heen gebracht kon worden, was Engeland rijk en machtig. Sedert tientallen van jaren was Singapore de groote handels- en kolenhaven op den weg naar het oostelijk halfrond. Een rijke stad was hier midden in de tropische bosschen ontstaan.

Ongeveer vijftien jaar geleden ontwierpen Nederlandsche koloniale firma's het plan om in Sabang inrichtingen te maken om de naar Oost-Azië, Nederlandsch-Indië en Australië varende of vandaar terug keerende schepen met kolen te voorzien. De nabijheid van kolenmijnen op Sumatra, de beschutte haven en de ligging, dagreizen dichter bij Europa, schenen dit plan zeer gunstig te maken, ook voor Duitsche belangen. Op Sumatra en Deli zijn reeds lang Duitsche firma's onder de bescherming van de Nederlandsche regeering tot grooten bloei geraakt, zoodat het evenzeer in ons belang was als in het Nederlandsche om hier door gemeenschappelijken arbeid een nieuw handelssteunpunt voor het geheele oosten te scheppen.

Men had echter niet gerekend met de ver ziende ijverzucht van de Engelschen te Singapore. Nauwelijks waren de steigers voor groote schepen en de ontzaglijke depots voor Sumatra-kolen gebouwd en alles ingericht voor de ontwikkeling van een groote kolenhaven, of het gelukte Engeland de ontstane concurrentie onschadelijk te maken. Als de Nederlandsche postbooten Sabang niet aandeden, dan zouden de koraalriffen, die op de stalen fundamenten van de steigers groeiden, evenals de leege kolenloodsen er van getuigen, dat hier een grootsche onderneming door den wil van Engeland tot stilstand is gekomen.

Wij moeten er nu reeds over denken, dat ook de overzeesche handel nieuwe wegen moet inslaan, dat nieuwe scheepvaartlijnen, nieuwe kolenstations en nieuwe handelsbetrekkingen ons moeten vrij maken van het Engelsche juk. Moge dan Sabang de beteekenis krijgen, die het verdient”.

De Sarekat Islam en de Ethische Politiek.

Onder voorzitterschap van mr. H. C. D r e s s e l h u y s hield de Haagsche afdeeling van den Bond van Vrije Liberalen op 12 dezer een buitengewone algemeene ledenvergadering in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, teneinde den heer R. P o l i s, luitenant ter zee, gelegenheid te geven tot het houden eener causerie over bovengenoemd onderwerp.

Aan het verslag daarvan in de *Nieuwe Crt.* van 13 dezer ontleenen wij:

„De spreker ging vooreerst in korte trekken de geschiedenis van de S. I. na en wees er op dat de Centrale S. I. evenals de meeste harer afdeelingen een loyale houding aanneemt tegenover het Nederlandsche Gouvernement, zij het dan veelal uit overweging, dat een verandering van gouvernement voor Indië niet anders dan nadeelig zou kunnen zijn. Voor een belangrijk deel is deze loyale houding te danken aan het verleenen van rechtspersoonlijkheid aan de S. I. Ware dit niet geschied, dan zou wantrouwen gezaaid en de meening gevoed zijn, dat het Gouvernement de S. I. en haar streven zou vreezen; terwijl bovendien het gevaar voor geheime vereenigingen niet denkbeeldig zou zijn geweest, waar nu de S. I. in het openbaar optreedt.

Een fout in de Vereeniging acht spr. het oefenen van te weinig zelfcritiek.

Wat de schuld van de S. I. aan den opstand in Djambi betreft, is spr. van meening, dat die niet mag worden geweten aan de Centrale S. I. Verwarring in de opvattingen dienaangaande is ontstaan, doordat verschillende niet bij de Centrale S. I. aangesloten vereenigingen zich Sarekat Islam noemen.

Ten aanzien van de ethische politiek is spr. van meening, dat het moederland Indië moet opvoeden tot een zelfstandig bestaan, tot geschiktheid voor medezeggenschap in 't bestuur. Daarbij is de moeilijkheid het juiste midden te vinden tusschen niet te vlug en niet te langzaam daarmede voortgaan. In dit verband juicht spr. de instelling van den Volksraad toe, die niet schaadt als hij niet voldoet en welken bij wel voldoen gemakkelijk telkens uitgebreider bevoegdheid kan worden gegeven.

Spr. heeft goede verwachtingen van een inlandsche militie. Dat met het streven naar zulk een militie een ander streven naar politieke rechten is verbonden geworden, acht spr. geen bezwaar. Z. i. zou men gerust ieder, die zijn land wil dienen met de wapenen, eenige medezeggenschap in het besturen van dat land kunnen toestaan.

Op de met aandacht gevolgde rede, volgde een korte gedachtenwisseling, waarbij vooral instemming bleek met het verlangen van Indië om zich weerbaar te maken.

Voorts werd het denkbeeld aan de hand gedaan, uit den Bond van Vrije Liberalen een commissie te vormen voor de bestudeering van de vraag hoe Nederland, voortgaande in de historische lijn, nog meer kan doen om Indië te helpen op den weg der ontwikkeling en voor het ontwerpen van een programma, door middel waarvan invloed op de Regeering kan worden geoefend om haar in deze tot handelen te dringen.

Onder toejuiching der vergadering werd nog het woord gevoerd door A b d o e l M o e i s, een der afgevaardigden van het in de Residentie verblijvende comité „Indië Weerbaar” en vice-president van de Sarekat Islam, die eenige aanvullende en corrigeerende mededeelingen deed omtrent enkele ondergeschikte punten van inleiders rede en voorts betoogde, dat er nog veel, zeer veel meer moet worden gedaan voor de Inl. bevolking; dat het niet aangaat, dat b.v. voor het onderwijs van den inlander 14 cent per hoofd, voor dat van den Europeaan *f* 66 per hoofd wordt besteed. Van een genegenheid, zeide spr., die den inlander goed en bloed voor Nederland zou doen veil hebben, is nog geen sprake. Holland heeft het daar niet naar gemaakt. Een deel der pers beijvert zich om rassenhaat te kweeken; te veel Hollanders beschouwen den inlander nog als een minderwaardig wezen en missen tact om met den inlander om te gaan.

Het bestaan van de kloof is niet te wijten aan de inl. bevolking, deze is overheerscht en zal zich in de overheersching schikken. Maar spr. betwijfelt of Nederland in staat zal blijven Indië met ijzeren vuist te regeeren, of de vrees van den inlander vrees zal blijven. Daarom moet Holland liefde kweeken tusschen den blanken en den bruinen broeder, om Indië op te heffen en tot zelfbestuur op te voeden. En als dan Nederland bedreigd wordt in zijn belangen, dan zullen de inlanders, dankbaar voor de weldaden van het moederland, de bondgenooten zijn van hun voormalige overheerschers.

Spr. eindigde zijn langdurig toegejuichte rede met een opwekking om krachtig mede te werken aan het bereiken van dat doel.

Na een korte pauze werd de gedachtenwisseling voortgezet. De v o o r z i t t e r verzekerde daarbij den inlandschen spreker, dat de Hollanders, die Indië kennen, heen zijn over het standpunt van blanke heerschers tegenover bruin ras en spr. verklaarde te vertrouwen, dat een voortgezet verblijf in Nederland den afgevaardigden van Indië Weerbaar andere indrukken zal geven. De sympathie voor het streven van Indië Weerbaar vloeit niet voort uit den wensch den inlanders goed en bloed te doen offeren voor Holland, doch uit het verlangen gezamenlijk te strijden tegen gevaren, die Indië en daardoor Nederland mochten bedreigen.

Ook de heer P o l i s, de gemaakte opmerkingen beantwoordend, meende dat het oordeel van de Hollanders over den inlander in het algemeen gunstiger is dan de vice-president van de Sarekat Islam het voorstelde. Z.i. generaliseert de inlander te spoedig met het gevolg, dat dikwijls verkeerde meeningen bij hem post vatten.

Alvorens de vergadering te sluiten, gaf de v o o r z i t t e r den heer Abdoel Moeis den raad bij het voortzetten zijner zending vooreerst van elkaar gescheiden te houden de verdediging van Indië en de uitbreiding der politieke rechten van den inl., welke beide zaken slechts zeer verwijderd met elkander samenhangen, reeds hierom wijl Indië spoedig weerbaar moet worden gemaakt en de toekenning van politieke rechten slechts geleidelijk kan geschieden en voorts om de overtuiging mede te nemen, dat men ook in Nederland aan Indië politieke zelfstandigheid wil toekennen met een snelheid, welke met de waarachtige belangen van Indië overeen te brengen is”.

Een Indologische leergang te Amsterdam.

Het *Alg. Hblad* van 8 dezer vestigt de aandacht op dezen leergang, die met ingang van 2 April a.s. vanwege het *Koloniaal Instituut* wordt gehouden, in het onlangs door de afdeeling Volkenkunde van dat Instituut betrokken perceel Keizersgracht 690 en onder leiding staat van den heer *J. C. van Eerde*, directeur van die afdeeling, en omvat reeksen voordrachten betreffende de volkenkunde, de aardrijkskunde en de staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië, de koloniaal-maatschappelijke toestanden, zoomede het Maleisch als algemeen gebruikte taal met de Inl. bevolking. Gedurende drie maanden zullen omtrent elk dier onderwerpen 26 voordrachten worden gehouden door deskundigen en bovendien zullen in dat tijdsverloop 13 voordrachten gegeven worden over tropische gezondheidsleer en koloniale voortbrengselen.

Het blad schrijft o. m.:

„Uit dit programma blijkt, dat het op de practijk van het Indische leven is gericht. De overwegingen, welke tot dezen leergang geleid hebben, komen dan ook hierop neder, dat naast de koloniale opleiding van de meeste landsdienaren, ook Indologisch onderricht noodig is voor hen, die tot nu toe zonder behoorlijke voorbereiding een werkkring in Nederl.-Indië aanvaardden. In de eerste plaats is daarbij gedacht aan hen, die worden tewerk gesteld bij Indische ondernemingen van bankwezen, handel, landbouw en nijverheid, doch ook aan andere belangstellenden, die omtrent land en volk van Indië wenschen te worden ingelicht.

Vooral in dezen tijd, nu bij Inlanders en Vreemde Oosterlingen het gevoel van eigenwaarde hoe langer hoe meer ontwaakt, schijnt het wenschelijk en noodig, dat zij, die naar Indië gaan, eenigszins op de hoogte zijn van den aard en de zeden der bevolking, van het Maleisch, van de gesteldheid des lands, van de daar heerschende toestanden en verhoudingen en van de bestuursinrichting, en dat hun ook omtrent de tropische gezondheidsleer en de koloniale voortbrengselen eenige kennis worde bijgebracht.

Van een dergelijke voorbereiding kan worden verwacht, dat zij ten goede komt aan een meer oordeelkundigen omgang met allerlei klassen van Inlanders, dan tot nu toe dikwerf werd waargenomen, en die vaak alles te wenschen overliet, niet zelden zeer ten nadeele van een goeden gang van zaken of van de betrokken personen.

Onder de oorzaken van de moordaanslagen op de planterassistenten in Deli noemde de gouverneur van de Oostkust van Sumatra onlangs vooral de ruwe en ontactvolle wijze, waarop de werkman op zijn plicht en verplichtingen wordt gewezen, dikwijls gepaard met scheldwoorden of beleedigende uitdrukkingen en met handtastelijkheden. Verbetering hierin werd door dien hoofdambtenaar verwacht van eene deskundige opleiding van die assistenten en voorziening in hun gebrek aan kennis omtrent aard en zeden der werklieden en omtrent de bepalingen van het arbeidscontract.

Het is een verblijdend verschijnsel, dat de plannen omtrent den in te richten leergang instemming hebben gevonden bij vele besturen der voornaamste handels- en cultuurondernemingen, die van de gezindheid hebben doen blijken door voor een werkkring in Indië bestemde jongelieden den Indologischen leergang te doen volgen, dan wel alleen zulke jongelieden aan te nemen, die het getuigschrift bezitten, dat zij den Indologischen leergang met vrucht hebben gevolgd.

De voor het volgen van den driemaandelijkschen leergang bestede tijd en de financieële steun, die sommige jongelieden daarvoor wellicht noodig zullen hebben, zullen in Indië ruimschoots rentegevend blijken te zijn, omdat een grondslag wordt gelegd voor een goede aanraking met Inlanders en vreemde Oosterlingen. Daarbij komt nog, dat de Indische bestuursambtenaren, wier medewerking met de Eur. ondernemers zoo nuttig is voor de ontwikkeling van Indië's hulpbronnen, te recht kunnen verwachten, dat die ondernemers voortaan alleen zullen laten uitkomen behoorlijk voorbereide jongelieden, zoodat misverstanden en botsingen met hun vaak treurige gevolgen zooveel mogelijk worden voorkomen.

Wij weten allen, dat die misverstanden en botsingen niet alleen in de planterswereld voorkomen. Zij zijn in alle koloniën het gevolg van onkunde, van onvoldoende voorbereiding tot het verkeer met lieden van andere beschaving en aanleg, die in een geheel andere omgeving leven. Daarom schijnt deze leergang van algemeen nut te zijn; hij schijnt ons onmisbaar voor velen, die voor korten of langen tijd naar Nederlandsch-Indië gaan om daar, met welk doel ook, te reizen of te verblijven of te werken. Want hij bereidt hier te lande reeds voor op hetgeen in het Indische deel van Nederland zal worden gezien, ontmoet en beleefd.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Europeesch kapitaal voor Timor.

Een medewerker van het *Soer. Hbl.* vestigt nogmaals de aandacht op de wenschelijkheid om het Europeesch kapitaal voor Timor te interesseeren. Volgens zijn meening heeft het niet alleen als cultuurland, maar ook voor vee-export een toekomst.

Een land als Flores (Endeh) is een goed copraland volgens het oordeel van Eur. handelslui. Een welgeslaagde katoenaanplant op Maroemere heeft nieuwe mogelijkheden geopend. En waarom zou het Nederlandsche deel van Timor niet evengoed een bloeiende koffiecultuur kunnen verkrijgen als het Portugeesche deel met een export van 50.000 pikol! In Midden-Timor zijn dan ook met vrijwel goed gevolg proeven genomen. En al is het nu voorloopig wenschelijk al dergelijke cultures te behouden als volkscultures, de schr. meent, dat ze in de toekomst alleen loonend zullen blijken, indien er Europeesch kapitaal ingestoken wordt. Nergens toch heeft de Inlander nog getoond voor g r o o t e cultures geschikt te wezen.

Doch ook als vee-export-land heeft Timor een toekomst. Niettegenstaande de dor- en droogheid van het land, is het toch rijk aan paarden en karbouwen, die echter in den drogen tijd niet gemakkelijk aan voedsel komen. De Schr. zou dan ook willen, dat de bevolking geleerd werd, om in den regentijd hooi te verzamelen voor den drogen tijd, tenzij het aanplanten van den doornloozen cactus gelukt, waarmede een proef genomen is.

Een practische voedselvoorziening is althans in het droge kustgedeelte wenschelijk. In het binnenland acht hij dit minder noodig.

Wil de handel in karbouwen en paarden echter werkelijk groot-bedrijf worden, zoo is er Eur. kapitaal noodig. Nu is de handel in handen van Arabieren en dus onzuiver. De goenoengman wordt beslist afgezet en door een handig stelsel van voorschotten gebonden waarschijnlijk. En al eischt de *K. P. M.* een schandelijk hoog tarief voor het vervoer van paarden, toch maken de Arabieren ongetwijfeld een zoet winstje. Waar de Arabieren zich noch van de belangen des volks, noch van de verbetering van het paardenras iets aantrekken, moet naast de invoering van dekhengsten, waarmee reeds begonnen is, een meer „*pretentieuse vraag*" den Timorees dwingen, zich op de veredeling van 't ras toe te leggen. Om de zaak te doen slagen en den noodigen steun van 't bestuur te krijgen is noodig een *first-rate* firma of handelaar.

De groote autoweg, die reeds tot 40 paal benoorden *Koepang* gereed is en in 1½ jaar tijds de verbinding met Midden-Timor zal tot stand gebracht hebben, is voor den afvoer van groot belang.

En uit eigen ondervinding weet Schr. mee te deelen, dat de K. P. M. zich niet ongeneigd zal betoonen om de vrachten aanzienlijk te verminderen, of er reductie op te verleenen.

Meer Departementen van algemeen bestuur.

Dit onderwerp wordt in de *Java-Bode* van 1 Nov. l.l. ter sprake gebracht naar aanleiding van het besprokene op het in October gehouden *Houtvesters-Congres*, waar een uitvoerige bespreking gewijd werd aan het verslag der commissie tot het uitbrengen van voorstellen omtrent de personeels-reorganisatie bij den dienst van het boschwezen.

Bovengenoemde commissie achtte het o.a. noodzakelijk, „dat zoowel voor Java als de buitenbezittingen, welke beide gebieden een afzonderlijke boschpolitiek vorderen, een speciale hoofdinspectie werd ingesteld".

Hiermede kon de vergadering zich vereenigen, evenals met de zienswijze van de C., dat beide hoofdinspecteurs zouden moeten staan onder een hoofd van den geheelen boschdienst van Indië, dat zou moeten wezen een *boschtechnicus*.

In aansluiting hiermede was de volgende vraag van groot belang: „Is het gewenscht, dat de (vorenbedoelde) boschtechnicus, die de technische leiding heeft van het boschwezen in Nederlandsch-Indië, optreedt als *Directeur van een speciaal Departement van Bosschen en Domeinen* of kan zijn bureau deel uitmaken van het bestaande Departement van Landbouw?"

De C. achtte het tijdstip voor het oprichten van een bosch-departement aangebroken, doch uit de vergadering gingen stemmen op, die meenden, dat daarmee te veel gevraagd zou worden.

Een derde mogelijkheid werd geopperd, n.l. om den chef van boschwezen met den titel van inspecteur-generaal te doen optreden als chef eener afdeeling van een nieuw departement van *Domeinen*, waartoe dan gebracht zouden kunnen worden de domeinen, het boschwezen, de mijnen, landbouwondernemingen, enz. en waardoor staatsexploitatie op groote schaal mogelijk zou worden.

Dr. J. C. K o n i n g s b e r g e r, wd. Directeur van L., N. en H., merkte als zijn persoonlijke opinie op, dat men uiterst voorzichtig moest zijn met de vermeerdering van het aantal departementen, omdat blijkens de opgedane ervaring groote nadeelen verbonden zijn aan een *teveel* van departementen.

Ten bewijze hiervan haalde hij twee sprekende voorbeelden aan:

1e. *De Zuid-Sumatra spoor*, waarvoor een lijn geprojecteerd was door het Dep. v. Gouv.-bedrijven, door een land, dat geen toekomst heeft, waar de grond onbruikbaar is en geen menschen wonen. Na een onderzoek van het Dep. v. L., N. en H. werd een nieuw en beter tracé gezocht. Ondertusschen waren voor het eerste reeds duizenden uitgegeven.

2e. *De wegenaanleg in Midden-Sumatra.* Door het Dep. B. O. W. werd een weg geprojecteerd door de

Batanghari-districten (afd. Tanah Datar der residentie Sumatra's Westkust). Na onderzoek van een landbouwleeraar bleek, dat op dien weg nooit verkeer zou komen en men het geld (7 millioen zou de weg kosten) even goed in de kali had kunnen werpen.

De groote fout was, volgens Dr. Koningsberger, dat spoor- en wegenaanleg en economisch onderzoek tot de bemoeienis van verschillende departementen behooren. Daarmede wilde hij niet beweren, dat Gouvernementsbedrijven en B. O. W. onder Landbouw moesten ressorteeren, doch hij wenschte te wijzen op het gevaar van teveel departementen. Wordt veel vereenigd onder één departementschef, dan wordt wel diens verantwoordelijkheid grooter, doch zijn taak niet zwaarder, daar hij de beschikking heeft over goede onderchefs.

Deze conclusie werd door de vergadering met algemeene instemming begroet, en zal zeker ook in ruimer kring gaarne aanvaard worden. De staatsmachine werkt in Indië al langzaam genoeg en uitbreiding van het aantal centrale bureau's zou groote vermeerdering van administratieven omslag beteekenen en vertraging in het nemen van voor de ontwikkeling van land en volk belangrijke beslissingen.

De J.-B. wijst in verband met het bovenstaande op de bij de begrooting van 1914 door de heeren v. Vollenhoven en mr. v. Deventer betoogde wenschelijkheid tot oprichting van een Departement van hygiëne en arbeid, waartoe dan ook zou behooren: watervoorziening, stedenbouw, woningverbetering, rioleering, drainage, geneeskundig onderwijs en bevolkingsstatistiek.

De *M. v. K.* zegde raadpleging met de Indische regeering toe, doch sedert is van de zaak niets meer vernomen.

Een nieuw departement met den daaraan verbonden omslag in het leven te roepen om een of anderen dienstak beter tot zijn recht te doen komen, is volgens de *J.-B.* onnoodig. Al is ook de departementschef niet op de hoogte van de bijzonderheden van dien dienst, dit behoeft geen bezwaar op te leveren, indien de persoon, die aan het hoofd van dien dienst staat, volkomen voor zijn taak berekend is, en de ambtelijke verhouding van dezen tot den departementschef is, zooals ze behoort te zijn.

Vogels en insecten in de rietvelden.

Meer en meer wordt de waarde der vogels ingezien bij de bestrijding van schadelijke insecten in tropische landen. In suikerriet verbouwende streken wordt door entomologen eenige aandacht geschonken aan de waarde van verschillende vogelsoorten als insectenverslinders.

De *Ind. Merc.* vestigt de aandacht op een brochure van de hand van *Mr. Alex Wetmore*, assistent-bioloog van het United States Department of Agriculture, getiteld: „*The Birds of Porto Rico*", en uitgegeven door het proefstation Rico Piedras (Porto Rico).

Evenals in Indië was ook daar over 't algemeen weinig bekend omtrent de leefwijze van sommige vogelsoorten, werden de nesten onbarmhartig geplunderd en volwassen vogels noodeloos gedood om als voedsel te dienen. Gedurende negen maanden werden over geheel Porto-Rico onderzoekingen gedaan en meer dan 2000 vogelmagen onderzocht.

Daaruit bleek, dat geen der gewone vogels van dat eiland geheel schadelijk was, een groot gedeelte zelfs waardevol was voor de velden door hun voorkeur voor insecten als voedsel. In de magen van 17 verschillende soorten werden schadelijke insecten gevonden.

In de rietvelden bleek, dat geene enkele vogel bepaald schadelijk te noemen was en dat die, welke geen insecten verdelgen en in geringe mate zaad uitpikken, geen hinder veroorzaken.

Lijsters en vliegenvangers bleken de grootste verdelgers van de wortelboorders (Diaprepes); doch ook volwassen stengelboorders (Metamsius hemysterus) werden in de magen van onderscheiden vogelsoorten aangetroffen.

De schrijver betoogt de wenschelijkheid van maatregelen ter bescherming van het vogelleven en noemt als zoodanig o. a. de invoering van een passende wettelijke bescherming van de vogels en hun nesten; jachtwetten, die de jacht op vogels beperken, en het noodig zijn van speciale vergunning tot het verzamelen van verschillende soorten voor wetenschappelijke studies.

Vooral verwacht Schr. echter heil van de opvoeding der schoolkinderen, die leeren moeten de vogels te beschouwen als nuttige vrienden, die bescherming noodig hebben. Doch die ook van de planters bescherming vragen, bestaande in het aanplanten van geschikte boomen of het plaatsen van doelmatige kooien.

Ook in Brazilië zijn bepaalde proeven met insecten-etende vogels genomen.

En in Nederlandsch-Indië?

Gemeente en Onderwijs te Makassar.

Verschillende gemeenten hebben het voorbeeld van Batavia gevolgd en de verzorging van het onderwijs ter sprake gebracht. Zoo ook de raad van Makassar. Eigenaardig is het, dat overal het Holl.-Chineesch onderwijs de aanleiding er toe is, waar de regeering in de onmogelijkheid verkeert om in de steeds grooter wordende behoefte aan onderwijs te voorzien, zooals de circulaire van den gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden vermeldt. Gebrek aan personeel is daarvan de oorzaak. Dat de Regeering de taak, die ze zelf niet bij machte is te vervullen, op de schouders van de gemeenten wil leggen, noemt de Commissie uit den Makassaarschen gemeenteraad „*struisvogelpolitiek*". Hetzelfde aantal onderwijzers, dat de Regeering noodig heeft, zullen de gemeenten ook behoeven, en nu is het de vraag, of de gemeenten de krachten zullen kunnen krijgen uit Nederland, die de Regeering niet in voldoenden getale tot zich kan trekken. Alleen wanneer de voorwaarden van uitzending aanmerkelijk gunstiger worden gesteld door de gemeenten en de rechtspositie voldoende geregeld wordt, acht de Commissie het mogelijk, dat de onderwijzers, die geen lust gevoelen bij het Gouvernement dienst te nemen, wel aan de roepstem van de gemeenten gehoor zullen geven.

Rijstvoorziening ter Sumatra's Oostkust.

Reeds vroeger werd in deze rubriek het vraagstuk der rijstvoorziening van Sumatra's Oostkust ter sprake gebracht, welk vraagstuk vooral van belang werd, toen in 1914 de oorlog uitbrak en in 1916 door de Britsche regeering de uitvoer van *Rangoon-rijst* beperkt werd.

Al zijn de beperkende bepalingen opgeheven, toch rijst de vraag, zooals de *Loc.* terecht opmerkt, of er niet naar gestreefd moet worden om door inheemsche rijstproductie zooveel mogelijk in eigen behoeften te voorzien.

Zooals we indertijd meldden, worden er door de Regeering pogingen aangewend om zooveel mogelijk gronden voor de rijstcultuur af te zonderen. Dit is evenwel niet genoeg; maar van particuliere zijde moet ook alles gedaan worden om de inheemsche rijst ook binnenslands te doen consumeeren. Als we de cijfers van in- en uitvoer nagaan, wordt daar niet voldoende op gelet. En toch is het vraagstuk van het verbruik binnenslands van de inheemsche rijst niet alleen van staatkundige en economische, maar ook van hygiënische beteekenis. Het mag toch immers voldoende bekend verondersteld worden, dat het optreden van beri-beri moet worden toegeschreven aan het gebruik van rijst zonder zilvervlies. Doch aan den anderen kant levert het zilvervlies van de geïmporteerde rijst een vruchtbaren bodem voor schimmels en andere lagere organismen, en daardoor is die rijst voor de gezondheid dikwijls gevaarlijk.

Sumatra heeft jaarlijks 15 à 200 millioen K.G. rijst uit het buitenland noodig, doch er zou in sommige streken van Sumatra minder geïmporteerd behoeven te worden, indien de inheemsche rijst in 't land verbruikt werd.

In Palembang werd in 1914 11.964.360 K.G. ongepelde rijst uitgevoerd, terwijl de invoer van gepelde rijst uit Br. Indië 13.921.924 K.G. bedroeg.

Millioenen K.G. padi uit Indragiri gaan naar Singapore, om na daar bewerkt en opgeschuurd te zijn, als gepelde rijst weer ingevoerd te worden. Bij eigen verbruik na eigen bewerking zouden de dubbele vrachtkosten en de winst der buitenlandsche exporteurs bespaard worden.

En zou het voor de industrieele centra geen voordeel zijn door verzorging en bewerking der padi gezonde, krachtige arbeidskrachten te behouden?

Het is een verheugend verschijnsel, dat in het jaarverslag van de Alg. Vereeniging van Rubber-Planters ter Oostkust van Sumatra te lezen staat, dat de oprichting van pelmolens zoo goed als zeker is.

De *Loc.* besluit aldus: „Op dit terrein ligt voor het particulier initiatief ter *O. v. S.* een belangrijke en noodzakelijke taak te vervullen, die, wil de gouvernementeele zorg voor de uitbreiding van de voortbrenging en de verhooging van de productiviteit bij de padicultuur beteekenis krijgen, niet verwaarloosd mag worden".

Suriname.

Nog eenige grepen uit het debat bij de openbare behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1917 in de Tweede Kamer:

Bij de bespreking van het ontslag van Gouverneur *Van Asbeck* bracht de Minister in herinnering hetgeen in de Tweede Kamer heeft plaats gehad bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1916.

De waarnemende Minister van Koloniën had toen aan de Kamer medegedeeld, dat er alsnog overleg met den Gouverneur zou plaats vinden, welk overleg evenwel niet heeft plaats gehad: „De Gouverneur is aan het ontwerpen gegaan van een wenschelijkheidsverordening. De Gouverneur heeft overleg gepleegd met de Staten en Staten en Gouverneur hebben tezamen aangenomen een verordening, waarbij de wenschelijkheid werd te kennen gegeven de begrooting ten aanzien van een zeker aantal posten te verhoogen.

Ik meen, dat dergelijke wenschelijkheidsverordeningen, dergelijke verlanglijstjes in verordeningsvorm, staatsrechtelijke monstra zijn, omdat wanneer de Gouverneur een wensch te kennen heeft te geven zijn staatsrechtelijke verhouding tot den Minister medebrengt, dat hij dat aan den Minister schrijft, en wanneer de Staten dan een of anderen wensch te kennen hebben te geven, artikel 103 van het Regeeringsreglement hun het recht van petitie toekent. Wenschen van den wetgever zijn onbekende zaken.

Men stelde mij met de verordening op een gegeven oogenblik voor een fait accompli. Er werd gezegd: gij vraagt overleg; welnu, dit zijn de wenschen die wij te kennen geven”......

De Kamer was het met de zienswijze van den Minister omtrent de „wenschelijkheidsverordening” eens. Bestrijding daarvan bleef althans uit. Alleen achtte de heer Scheurer de heele kwestie „een zaak van vorm”. Dat een andere zienswijze niet uitgesloten is, blijkt uit een hoofdartikel in de *Nieuwe Rotterd. Courant* van 7 Maart, ochtendblad B, waarin wordt medegedeeld, dat de „wenschelijkheidsverordening” een uitvinding is van Minister Sprenger van Eijk en van 1884 dateert. De deskundigen zijn het dus niet eens.

Omtrent de telegraphische gemeenschap met de kolonie verklaarde de Minister, dat even vóórdat de oorlog uitbrak, een concessie was ontworpen voor het instellen van zoodanige gemeenschap, waarvan echter niets te recht is kunnen komen. Maar Zijne Excellentie kon wel de verzekering geven „dat, wanneer wat de Regeering zich op het oogenblik heeft voorgenomen goed mocht uitvallen, met name wanneer het mogelijk mocht blijken om een draadlooze verbinding over een zoo grooten afstand als tusschen West-Indië en Nederland ligt, tot stand te brengen, dat de Regeering dan geen oogenblik zal laten verloren gaan, om te zorgen, dat zij op die wijze in directe telegrafische verbinding met de kolonie komt.”

Ook deze aangelegenheid staat er dus goed voor. Geen andere dan technische moeilijkheden te overwinnen.

Nog een punt van groot belang.

......„Het is mij bekend, — aldus de Minister — dat het Suriname Studie-Syndicaat iemand zal uitzenden, om in Suriname meer in 't bijzonder te gaan bestudeeren de vraag of aanplanting van koffie, cacao en bacoven zou kunnen slagen, terwijl een ander door een andere groep van geldmannen zal worden uitgezonden, om te zien, of het mogelijk is aldaar nog een paar suikerfabrieken op te richten.”

Dat wij van het Suriname Studie-syndicaat de beste verwachtingen koesteren, hebben wij meermalen uiteengezet. Dat een andere groep de oprichting van een paar suikerfabrieken beoogt, was ons niet bekend. Wij juichen dit zeer toe. Er bestaan in Suriname suikerfabrieken, niet als philantropische instellingen, maar als winstgevende ondernemingen. Leverden zij geen winst, dan waren zij opgegeven. Suiker is de voornaamste cultuur in het naburige Britsch Guiana. In dit verband willen wij hier wijzen op een zeer belangrijk artikel in „De Indische Mercuur” van 8 September 1916 „*Begrooting voor de oprichting van een suikeronderneming van 4000 acres in Suriname*”, door James Brown, die gedurende 25 jaren administrateur van een suikeronderneming in Suriname is geweest. Aan het slot zegt de schrijver: „Waar zulk een doolhof van twijfel bestaat omtrent de cijfers van eene begrooting van uitgaven en inkomsten van een nieuwe onderneming, is het goed de gegevens te bestudeeren, die de juiste uitkomsten vermelden van een fabriek in Suriname, die sedert jaren heeft gewerkt. Deze tonen dat gedurende de 10 jaren van 1902—1912, met een gemiddelde opbrengst van 2,33 ton suiker per acre, met enkele persing en een sapextractie van niet meer dan 65 pct., een brutowinst van meer dan *f* 94 per arcre werd behaald. Trekt men daarvan af de rente van het kapitaal en de kosten van vernieuwing en uitbreiding, dan blijft er nog genoeg over om een ieder te overtuigen, dat een moderne fabriek en een rationeele rietbouw op groote schaal zeer goede financieele resultaten moeten opleveren.”

De deskundige, die naar Suriname gaat om de zaak te onderzoeken, heeft in de begrooting van den heer Brown een waardevolle handleiding.

Nu wij het over de cultures hebben, nog een opmerking. Bij de bespreking van des heeren van Hasselt's rapport over de gouvernements rubberonderneming Slootwijk, spraken wij de hoop uit, dat men niet te spoedig besluiten zou de Hevea-cultuur op te geven. Van zeer deskundige zijde nu vernamen wij dezer dagen, dat men in den laatsten tijd in Oost-Indië tot de ervaring komt, dat de rubberboomen op kleigrond wel langzamer groeien dan op lichten boschgrond, maar dat, eenmaal den achterstand in groei ingehaald, hun productie niet minder is.

* * *

Bewilliging is verleend op de ontwerp akte van de op te richten N. V. Surinam Extracts Company, door de heeren G. B. Davidson en L. H. Hamel Smith.

De *West* van 15 December schrijft omtrent deze Amerikaansche onderneming het volgende:

„De onderneming zal een fabriek bouwen aan de Coppename, de eerste in dat district. Deze fabriek zal opgericht worden ter hoogte van de Kalebaskreek, waar het hoofdkamp gevestigd is. Men denkt ongeveer in Mei met den bouw gereed te zijn.

De fabriek zal niet dienen voor de extractie van looistof, doch voor het drogen van den mangrove bast, voor de verscheping naar New-York.

Werkte men tot dusverre op kleine schaal, meerendeels met Indianen, de nieuwe opzet zal een paar honderd arbeiders noodig maken.

Het werk van de arbeiders (voor zoover niet in de fabriek) bestaat uit het inzamelen van den mangrove bast langs de oevers der Coppename. Zij worden betaald naar de hoeveelheid bast, die zij inleveren.

De onderneming heeft het voornemen ten behoeve der arbeiders een winkel op te zetten, ter hoogte van Batavia. De prijzen der levensmiddelen in dien winkel zullen worden vastgesteld in overleg met het Gouvernement.

Vermoedelijk zal de vennootschap ook op andere plaatsen in West Indië, in Demerara bijvoorbeeld, een fabriek opzetten voor de exploitatie van mangrove-bast.

Deze onderneming in Suriname — zooals meerdere van den laatsten tijd — is weder van Amerikaansch maaksel. Hopen wij, dat door toedoen van het Suriname Studie Syndicaat weldra ook de Hollandsche ondernemingsgeest van zich doet spreken in de kolonie.”

* * *

In verband met het feit, dat Suriname nu 250 jaar een Nederlandsche kolonie is, geven *Neerlandia* van Maart, *Panorama* van 7 Maart en *De Prins* van 10 Maart aardige kieken ten beste.

* * *

Op 12 Maart hebben te Amsterdam in het Bureau voor Handelsinlichtingen de heeren W. D. H. baron van Asbeck, oud-gouverneur van Suriname, mr. P. Hofstede Crull, gewezen procureur-generaal in de kolonie, en J. J. C. Gaaymans, administrateur van financiën, zitting gehouden, om degenen, die in de kolonie belang stellen of inlichtingen wenschen omtrent hetgeen gedaan wordt of gedaan zou kunnen worden voor hare opheffing, te woord te staan. Een aantal belangstellenden heeft van deze gelegenheid gebruik gemaakt. In een onderhoud, hetwelk ook wij met genoemde heeren hadden, wezen dezen in de eerste plaats en met grooten nadruk op de behoefte welke Suriname voor zijn ontwikkeling heeft aan kapitaal, speciaal aan landbouw-crediet. Wel beweegt de Surinaamsche Bank zich in deze richting, maar ook met een nieuw octrooi, waarin niet voorkomt de belemmerende clausule, dat zij in geen handelsonderneming mag deelnemen, zal zij nog niet voldoende in deze behoeften kunnen voorzien; Suriname wacht op den ondernemingsgeest in het moederland, welke in het tot bloei brengen van den landbouw en het productief maken van vele andere bronnen van welvaart kapitaal zal durven steken. Amerikaansche ondernemingen, bijv. de aluminium Company of Amerika, geven reeds sinds langeren of korteren tijd in dezen een navolgenswaardig voorbeeld. (N.R.Ct.)

WAT DE INLANDER ZEGT.

Onze Plicht tot Weerbaarheid. In de *Voorpost*, die anders niet karig is met het opnemen van artikelen, die de beweging van „*Indië Weerbaar*” veroordeelen en afkeuren, vinden wij thans onder bovenstaand hoofd het volgende: De vraag, of het bestaan van Vrijscharen voor Indië urgent is, wordt beantwoord door het feit, dat Indië slechts beschikt over een legertje van ongeveer 35.000 man, dus absoluut onvoldoende om een eventueelen vijand, binnen de grenzen van Indië gedrongen, met kans op succes te bevechten. Bij een eventueelen inval van een vijand heeft dit legertje als taak *op de meest glorierijke wijze ten onder te gaan, opdat ten minste „de eer” gered worde.* Men beschouwe deze tirade niet als een soort minachting voor ons legertje. De daden, welke het, ondanks zijn kleinen omvang, reeds heeft volbracht, pleiten ruim voldoende voor een toepassing van het spreekwoord: „klein maar dapper”. Maar al is men nog zoo dapper, toch zal dit geen voldoende gewicht in de schaal kunnen leggen, indien men komt te staan tegenover „de overmacht”.

De kwestie om het legertje uit te breiden tot een leger, voldoende sterk om een vijandelijken inval te keeren, willen wij geheel buiten beschouwing laten, of beter, willen wij overlaten aan anderen. Een dergelijke beschouwing hoort in dit blad niet thuis. Wij, die buiten het leger staan, hebben slechts te maken met bestaande feiten en het zou beslist verkeerd zijn, om de struisvogelpolitiek te gebruiken. Daarom nogmaals, ons legertje, hoe dapper ook, is absoluut niet in staat om een vijand buiten de grenzen te houden. Om de vraag te beantwoorden of het mogelijk is in Indië Vrijscharen op te richten, die, mits voldoende in aantal en sterkte, ons legertje een handje helpen den vijand te bestrijden, dienen wij vooraf na te gaan, uit welke rassen de bewoners van Nederlandsch-Indië bestaan, of zij geschikt zijn voor den oorlog en of het in hun belang is, om met de Vrijscharen het legertje te steunen in zijn poging om een ingevallen vijand weer over de grenzen te jagen. Behoudens kleine uitzonderingen, kan men de bewoners van Indië tot de volgende rassen terugbrengen:

1e. Het Maleische ras, op Sumatra en omliggende eilanden.
2e. Het Hindoe-Javaansche ras op Java, Madoera, Bali, Lombok en daarbij behoorende eilanden.
3e. Het Dajaksche ras op Borneo;
4e. Het Boegineesche ras, op ongeveer 4/5 deel van het eiland Celebes en omliggende eilanden;

5e. Het Alfoersche ras, met in het Zuid-Oosten overhellen naar het Papoeasche ras, op de eilanden in het Oostelijk gedeelte van Indië;

6e. Het Menadoneesche ras op ongeveer 1/5 deel van Celebes en de eilanden ten Noorden daarvan:

7e. Het Europeesche ras, verspreid over heel Indië.

Al de Indonesische rassen zijn krijgshaftig te noemen. Wij kunnen zelfs op eenige rassen wijzen, die in het legertje vertegenwoordigd zijn en die niet behoeven onder te doen voor welk ras ter wereld ook, *mits goed aangevoerd*. Wel is de aanvoering van het eene ras gemakkelijker dan van het andere, doch aanvoerders, die met een bepaald ras kunnen omspringen, zullen onze bewering beamen.

Het Europeesche ras is niet zoo krijgshaftig te achten als de Indonesische rassen, doch wat daar ingeboet wordt aan mindere krijgshaftigheid, wordt vergoed door overtuiging en wil.

Met het bovenstaande wordt in zeer groote trekken uiteengezet, dat alle rassen, welke men in Indië vindt, voldoende krijgshaftig zijn om ze geschikt te oordeelen voor den oorlog.

Of het wel in het belang is van de Indische ingezetenen om met hunne Vrijscharen het legertje te steunen bij het verdrijven van den vijand, die de grenzen van Indië heeft overschreden? Het antwoord daarop is ja en nog eens volmondig: ja.

Een indringer veroorzaakt rustverstoring, en elke rustverstoring dient tegengegaan te worden, liefst in den kortst mogelijken tijd. Ergo dient de indringer, de directe oorzaak van de rustverstoring, met alle beschikbare krachten over de grenzen te worden teruggedreven.

Het is dus wel degelijk in het belang van alle Indische ingezetenen, om met hunne Vrijscharen ons legertje bij te staan in zijn poging om den binnengedrongen vijand weder over de grenzen te jagen.

Ambonsch Studiefonds. De leden van de afdeeling Soerabaja van dit fonds brengen, volgens de *Bintang Soerabaja*, gelden bijeen voor de stichting van een monument ter nagedachtenis aan wijlen kapitein Jonker, den eenigen Ambonnees, die het in het Indische leger tot kapitein heeft gebracht. Deze was een zoon van den Vorst van Manipa, een eiland ten westen van het eiland Ceram, en 12 jaar oud toen zijn vader in 1652 naar het fort Victoria op Ambon werd weggevoerd. Daar verhollandschte de knaap en werd opgevoed in den dienst van het leger. Hij streed later onder Couper tegen Troeno Djojo (op Java), dien hij gevangen nam, en tegen Sultan Abdoel Tatah van Bantam. Ook onderscheidde hij zich op Celebes, doch werd, als verdacht van een samenzwering om Batavia aan te vallen en de christenen te dooden, in 1689 ter dood veroordeeld.

Een lange Vergadering. In 't laatst van November had, — alzoo hetzelfde blad — op het erf van den regent te Semarang een vergadering der *Sarikat Islam* plaats, die 5 uur duurde en door 5000 personen bezocht werd. Semaoen besprak de pestbestrijding, waarbij een incident voorviel. Toen hij n.m. zeide, dat de dokter, die miltpunctie verricht, daardoor zondigt en door Allah gestraft moet worden, riep de assistent-resident den spreker tot de orde, roepende: „Gij zet op tegen het gezag!" S. ontkende dit, door de rede uit het Javaansch in het Maleisch te vertalen, waarbij bleek, dat de zaak alleen uit een godsdienstig oogpunt behandeld werd. Een motie werd aangenomen, waarin de S. I. een pestbelasting eischt, op te brengen door Europeanen en bedrijven en kostenvrije woningverbetering voor Inlanders, die beneden de *f* 30.— 's maands verdienen. — Voorts verlangde men de instelling van een commissie van toezicht bij de woningverbetering, met Inlandsche leden, om de willekeur der ambtenaren tegen te gaan. Inzake de kwestie der miltpunctie wilde men een commissie van onderzoek ingesteld zien, bestaande uit een dokter djawa, een S. I.-bestuurslid en een geestelijke. De vergadering verklaarde, blijkens het uitvoerig verslag, dat de „Locomotief" van deze bijeenkomst gaf, zich tegen de uitbreiding der grenzen van Chineesche wijken. De burgemeester en regent van Semarang waren aanwezig.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Geldverspilling. In de *Warna Warta* keurt de redactie af in de Chineezen te Semarang, dat deze *f* 15000 bij elkaar gebracht hebben om den Gouverneur-Generaal met eerbewijzen te ontvangen, terwijl de gemeenteraad, op voorstel van een socialistisch lid, de daarvoor uitgetrokken som van *f* 5000 op *f* 500 gebracht heeft, met de bedoeling de daardoor bespaarde som voor hygiënische doeleinden te besteden. In een ander nummer van dit blad wordt evenwel aangeteekend, dat niet *f* 15000, maar *f* 8000 werd gecollecteerd, waarvan slechts de helft werd uitgegeven. De rest zou aan de Tiong Hoa Hwee Koan gegeven worden.

Misstanden. In hetzelfde blad wordt uit de *Oetoesan Hindia* een artikel overgenomen, handelende over misstanden bij den pandhuisdienst, nog erger dan bij eenigen anderen tak van dienst. Er bestaat een voorschrift, dat alle klachten moeten worden ingediend door tusschenkomst van de betrokken administrateurs, al zijn zij zelf in deze klachten gemoeid. De pandhuiscontroleur, die de klacht onderzoekt, trekt natuurlijk partij voor zijn rasgenoot. Zoo zijn de ondergeschikten, zelfs in hun particulier leven, een „prooi" van hun chefs. Zij krijgen net genoeg te eten, maar men gaat voort met „hun krachten te stelen". Dit schijnt een „geautoriseerde diefstal", maar is feitelijk een zelfmoord voor den Pandhuisdienst.

Verder wordt de inhoud bekend gemaakt van een te Probolinggo gehouden voordracht door den Secretaris van den Pandhuisbond, waarin hij aantoonde, dat men zijn „menschheid" moet veroveren niet door betooning van eerbied of nederigheid, maar wel door verzet. Een ieder is verplicht den strijd aan te binden. Zij, die de pakken rammelingen van de administrateurs accepteeren, zijn groote lafaards.

Deze Secretaris werd een poos later door den Inspecteur van den Pandhuisdienst over deze uitlatingen ter verantwoording geroepen. Brutaalweg werd de Inspecteur naar het afdeelingsbestuur verwezen. Op 't oogenblik der ondervraging toch was hij geen afdeelingslid, maar pandhuisbeambte. Zelfs toen de Inspecteur te kennen gaf, dat dit onderzoek geschiedde op last van den Chef van den Pandhuisdienst, bleef hij weigeren op de hem gestelde vragen te antwoorden. Toen werd de voorzitter van den Bond ondervraagd, maar ook deze weigerde eenige inlichtingen te geven. Ongetwijfeld zullen beiden wel ontslagen of overgeplaatst worden, maar dan zal ook één verzet het gevolg zijn van de onderdrukking en dan is 't te laat. In dit artikel trekt ook de aandacht, dat bij wijze van „aardigheid" vermeld wordt, dat een hoofdkassier bij een schatter aandrong op verhooging van zijn schatting van een ter beleening aangeboden stel kleeren, omdat „het Gouvernement rijk was".

Te laat. In de *Warna Warta* wordt in een hoofdartikel onder het motto: „*Als het kalf verdronken is, dempt men den put*", besproken de zending van het lid in den Raad van Nederl.-Indië Liefrinck, om in de Buitenbezittingen onderzoekingen te houden betreffende de belastingen en heerendiensten. Van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur wordt gezegd, dat hij een circulaire heeft af doen gaan, handelende over de veelvuldige klachten aangaande den willekeur bij den aanslag en waarin, naar aanleiding hiervan, in overweging wordt gegeven om ook ontwikkelde Inlanders (particulieren) tot lid in de belastingcommissiën te benoemen. Wat die schandelijke willekeur bij den aanslag betreft — zoo gaat het blad voort — daarop heeft de Inlandsche pers reeds genoeg gewezen, maar heel anders is 't met de heerendiensten; dezen zijn uit den tijd en daarom nog meer vernederend dan dwangarbeid of ten arbeidstelling. Hier krijgt men nog zijn eten, maar bij de heerendiensten heeft men er zelf voor te zorgen. Ongerijmd is 't, om aan de Sarikat Islam van de hierdoor ontstane opstanden de schuld te geven. Men heeft er het land over, omdat het deze vereeniging is, die den Inlander heeft wakker geschud, zijn gevoel van eigenwaarde in 't leven geroepen en hem den weg gewezen om recht te verkrijgen. Op Java heerscht ook willekeur bij de invordering der belastingen, maar daar komt men niet tot opstand, omdat de Javaan alles verdraagt en niet zoo heetbloedig is als de Maleier. In een onderschrift hekelt de redactie de „indolentie" der Regeering in deze, die geen acht slaat op de waarschuwingen in de Maleische pers, maar slechts het oog heeft op de belastingen, de landrente, de heerendiensten enz., en bij onvermogen de invordering met behulp der bajonetten doet plaats hebben. Bij de Europeanen durft zij op deze wijze niet te werk te gaan. Zij heeft zelf tot menig bloedbad aanleiding gegeven.

In de *Bintang Soerabaja* wordt er melding van gemaakt, dat het bestuur van den Inlandschen Christen Bond *Mardi Pratjojo* een aanschrijving ontvangen heeft van het Comité „Indië Weerbaar", met de vraag of bij die Vereeniging geen termen bestonden om met deze beweging mede te doen. De redacteur, ook een Inlander, was van oordeel, dat het Comité wel een afwijzend antwoord zou bekomen, daar de Bond zich niet met de politiek ophoudt.

Hetzelfde blad nam uit het *Soer. Handelsblad* 't volgende bericht over: Voor den hulpofficier van Justitie te Poerwodadi (Grobogan) verscheen een zekere Sastroprawiro te Koewoe, redacteur van het orgaan van Mardi Oetomo, wegens persdelict. De heer A. had tegen de redactie van dat orgaan een klacht ingediend over minder vleiende uitdrukkingen in dat blaadje aan zijn adres. Hij werd er n.m. van beschuldigd als zou hij in 's lands djatibosschen jacht hebben gemaakt op de vrouw van een boschwachter, in afwijking dus van de gewoonte, om in de rimboe tjèllèngs (wilde varkens) te schieten. Hij ontkende beslist bedoeld Doornroosje in zijn wigwam in het bosch te hebben verborgen. Nu is dat waarlijk niet zoo erg, maar dat geval is teekenend, zegt het blad. Het orgaan toch ter grootte van een vel groot formaat postpapier en drie malen 's maands gedrukt bij Rusche en Co. te Solo, bevat steeds allerlei stekeligheden, precies als de Inlandsche en Europeeche S. I.-blaadjes. Er zijn nota bene een directeur, drie redacteuren en een redacteur tevens administrateur, wonende resp. te Koewoe, Poerworedjo, Kedoengdjati, Bloengoen en Tjabak (Blora). De laatste, de administrateur, moet nu opdraaien voor het persdelict; de overigen blaffen wel veel, maar houden zich het liefst buiten schot. De hulpofficier, de

assistent-resident Houtman, heeft bij het verhoor op dat geblaf gewezen.

Meergenoemd blad (*Bintang Soerabaja*) nam uit het *Nieuws v. d. Dag van N.-I.* het verhaal over van een Europeesch meisje, dat te Batavia door een dos à dos werd aangereden. Toen de politie hiervan proces-verbaal opmaakte, merkte de koetsier op, dat hij lid was van de S. I. „Maak toch verder zoo'n lawaai niet", zeide hij, „zij is toch maar de dochter van een Europeaan."

De controleur van *Moeara Tambesi* gaf aan de redactie van de *Pertimbangan* een verhaal uit den opstand van Djambi. Op tournee zijnde, zou hij stellig in een hinderlaag gevallen zijn, indien enkele trouw gebleven hoofden hem niet tijdig gewaarschuwd hadden.

De *Oetoesan Hindia* verklaart reeds meermalen de aandacht gevestigd te hebben op de machtelooze woede van den Inlander tegen de onrechtvaardige rechtspraak. 't Heeft niet mogen baten. Vandaar dat de Inlander de komst afwacht van den voorspelden Messias, den *Ratoe Adil* (rechtvaardige vorst). Hij is er moede van als een beest behandeld te worden. Men verlangt de gelijkstelling van alle rassen, als eenig middel om wederliefde op te wekken jegens de overheid.

Een Chinees te Semarang vroeg aan den Chineeschen consul-generaal te Batavia diens tusschenkomst te willen verleenen tot erlanging van vrijstelling van de schutterij. Telegrafisch werd geantwoord dat deze tusschenkomst niet kon worden verleend, daar het geen Chineesche, maar Nederlandsche onderdanen betrof. Waarom vroeger niet geprotesteerd toen men Nederlandsch onderdaan gemaakt werd? De redactie vindt dit antwoord een ongepast verwijt aan de Indische Chineezen, die er toch niets tegen konden doen, dat de Chineesche Regeering hen aan Nederland overleverde.

De *Warna Warta* haalt het voornemen der Regeering aan, om in navolging van Britsch Indië, speciaal voor de Inlandsche pers en niet tevens ook voor de Europeesche bladen de straffen wegens persdelict te verzwaren. Dit is als een groote eer te beschouwen — zegt het blad. Wel een bewijs voor het stijgend aanzien der Maleische pers. Maar de Regeering moet nu niet denken, dat de Inlanders bang zullen zijn om op te komen tegen onrecht en willekeur.

Van Vreemde Koloniën.

Openbare diensten in Br. Indië.

't Rapport van de Koninklijke commissie over de openbare diensten in Britsch-Indië, in Januari gepubliceerd, bestaat, met bijlagen uit 20 deelen. 't Rapport zelf telt 529 blz. druk, groot formaat. 't Geeft een terugblik tot 1887, toen 't vorige groote rapport werd uitgebracht en vergelijkt de toestanden van destijds met die van heden. 't Behandelt de verschillende onderwerpen in afzonderlijke hoofdstukken, a. d. z. organisatie, stelsels van recruteering, salarieering, dienst en dienststijd, verlof, pensioen, aan de beschouwingen worden adviezen toegevoegd. Wij kunnen hier van een zoo uitgebreid werk zelfs geen globaal overzicht geven, zelfs de opsomming van de soms vrij uitvoerige 37 conclusies, waartoe de commissie komt, zou te veel van de beschikbare ruimte innemen, maar van die conclusiën willen wij toch 't een en ander weergeven.

Waar de openbare diensten in hoogere en lagere takken moeten worden gesplitst, moet dit geschieden op den grondslag van 't te verrichten werk, en niet, zooals thans nog geschiedt, naar ras, salaris, bijdrage of eenige andere kunstmatige onderscheiding.

Ambtenaren, die van een lageren tot een hoogeren tak van dienst overgaan, behooren dezelfde rechten en vooruitzichten te hebben als zij die rechtstreeks in den hoogeren tak mogen treden.

't Gebruik van militairen in burger werkkring moet behouden blijven voor de departementen van geneeskundigen dienst, openbare werken, spoorwegen en voor den bewakingsdienst. Militairen zullen ook benoembaar blijven voor 't munt departement. Overigens moet de practijk hunner recruteering voor civielen dienst uitsterven. 't Gebruik van ambtenaren van den Indischen civielen dienst in andere departementen werkzaam te stellen, moet behouden blijven in den postdienst, bij de Noord-Indië zoutbelasting, bij 't departement van financiën en te innen rechten. Zij kunnen voor eenige bepaald aangegeven werkzaamheden bestemd worden, maar zij zullen niet langer voor hoofdambtenaar bij den landbouw mogen worden aangewezen. De inspecteur-generaal van politie zal niet meer uit den Ind. civielen dienst moeten worden genomen, maar uit den eigen dienst afkomstig zijn.

De diensten, die tusschen de hoogere en de ondergeschikte diensten liggen, moeten niet langer als p r o v i n c i a l s e r v i c e s worden aangeduid. Worden ze voor een provincie georganiseerd, dan krijgen zij den naam der provincie, b.v. Madras civil service, Bombay police service.

De recruteering van die diensten, welke tot nu toe uit Indië worden aangevuld, zal op dien voet doorgaan. 't Ind. finantie-dep. wordt hierbij gevoegd, met inbegrip van 't militaire fin. dep., voor zoover hiertegen geen militaire overwegingen bestaan. 't Belastingbeheer moet ook in deze richting gestuurd worden. De overige diensten, waarin nu geheel uit Europa, of deels uit 't moederland en deels uit de kolonie wordt voorzien, behooren in 3 groepen te worden onderscheiden. In de eerste komen de Ind. civiele en politiediensten, voor welke een overheerschend deel uit Europa behoort te worden verkregen. In de tweede komen diensten als onderwijs, geneeskunde, openbare werken, enz., waarbij 't redelijk is een vertegenwoordiging of vermenging van 't westersch en oostersch element te hebben. In de derde plaats voor zekere wetenschappelijke en technische diensten, als landbouw, veeartsenij, e.d.m., waarvoor regel moet worden, dat Indië er zelfs in voorziet. Hiertoe moeten in Indië opleidingsinrichtingen komen.

Geen stelsel van staatsbeurzen zal op afdoende wijze kunnen meewerken om 't aantal niet-Europeanen in openbaren dienst te doen toenemen.

In bepaalde diensten is een minimum vast te stellen voor Indiërs; 't is niet voldoende dit in 't algemeen aan te geven, want dan zou 't minimum wel eens als een maximum kunnen worden beschouwd.

Om de toeneming van Indiërs verder te verzekeren, zijn bij de verschillende diensten de verschillende methodes toe te passen, die in de bijlagen zijn uiteengezet.

Zoowel de recruteering voor jonge mannen om van laag naar hoog op te klimmen, als die voor hen die dadelijk op een hooge trede intreden, moeten door regels verzekerd worden.

Bij den heerschenden toestand is nog geen algemeen stelsel voor vergelijkende eischen van toelating in te voeren, maar waar zulk een stelsel partitieel reeds bestaat, moet het gehandhaafd blijven.

Wanneer nieuwelingen door de autoriteiten voor den dienst zullen worden aangenomen, zal rekening moeten worden gehouden met het advies van comités.

Bij 't aanstellen van specialisten moet uit 't ruimste veld geput worden.

De opstand in Cuba.

Volgens bericht uit Havana, hebben de regeeringstroepen den ex-president Gomez, de leider van den opstand, en zijn geheelen staf gevangen genomen.

De toestand in Australië.

Hughes beschouwt zich als onmisbaar en hij wil zich daarom aan 't gemeenebest opdringen. Nadat het referendum uitspraak had gedaan tusschen hem en de tegenstanders van dienstplicht, had hij plaats behooren te maken voor een van de leiders der oppositie. Hij bleef, hij wist zich staande te houden, al teekende de arbeidspartij al sterker en beslister verzet. Zooals wij de vorige week nog juist konden aangeven, kwam 't tot een uitbarsting juist toen hij op 't punt stond voor de oorlogsconferentie naar Londen te vertrekken, zoodat hij van de reis moest afzien. 't Huis van afgevaardigden zou in October door een verkiezing bevestigd of omgezet worden, maar 't heeft die termijn niet kunnen halen. Hughes heeft 't ontbonden en de nu in Mei te houden verkiezing zal zich voor of tegen hem hebben te verklaren. De helft van den Senaat zal vóór Juli ook aan een stembusstrijd onderworpen worden, de andere helft is onwrikbaar. Dit vaste gedeelte telt al 14 tegenstanders op 4 aanhangers van den voorzitter van den ministerraad.

Rechtstreeks gevolg van deze woelingen is al vast dat Hughes niet naar de rijksconferentie zal gaan, hij moet op zijn post blijven en de leiding van den verkiezingsveldtocht in handen houden.

Fischer, die als permanente hooge commissaris voor Australië in Londen is, zal vermoedelijk opdracht krijgen om zijn land ter conferentie te vertegenwoordigen, maar zijn mandaat zal een meer beperkt zijn. Daar 't wachten nu alleen op generaal Smuts, den vertegenwoordiger van Z.-Afrika was, die thans in Engeland is aangekomen, zal 't bijeenkomen der regeeringsleden en afgevaardigden te Londen nu eerstdaags kunnen plaats hebben.

Bagdad gevallen.

Ditmaal is een succes van beteekenis bereikt. Niet zoozeer om het feit der bezetting van de groote Turksche plaats op zichzelf, als om het bewijs dat er in ligt van verzwakking van 't Turksche leger. Bagdad is een stad, aan wier behoud Turkije en Duitschland heel veel gelegen was. Sedert lang wordt haar naam door geheel de Mohamedaansche wereld met eerbied genoemd, maar door de politiek, die zich om de Bagdad-spoorbaan gesponnen heeft, is haar naam ook in de Europeesche staatkunde een welbekende klank geworden. De toenadering van D. tot T. had haar hechtsten grondslag misschien juist wel in de samenwerking voor 't tot stand brengen van die baan. En terwijl Rusland en Engeland bij de Perzische golf oude aanspraken bleven handhaven, opende D. er een nieuw verschiet door zijn aandeel in dien spoorwegaanleg.

Engeland en Rusland hebben van den oorlog voordeel willen trekken om den D. invloed daar te verdrijven. Een jaar geleden is die poging totaal mislukt en liep zij op het bekende echec bij Koet el Amara uit, de Russen bleven toen eveneens op een grooten afstand van Bagdad.

Dit jaar vermeesterde generaal Maude zonder veel moeite, al was 't na lange voorbereiding, Koet. Tevens maakten de Russen vorderingen. Maar 't seizoen, dat ongunstig voor de operatiën is, nadert, het leek dat de aanvallers nog te ver van hun doel waren om dit vóór 't einde van 't gunstige jaargetijde te bereiken. Het is daardoor een verrassing geweest de bezetting van de begeerde stad te vernemen.

Zonder twijfel zullen de centrale mogendheden dit als een harde noodzaak hebben moeten toelaten. Van der Goltz ware door een ander beleidvol chef te vervangen geweest, maar er waren ook troepen, goed uitgeruste, van alles voorziene troepen noodig, en deze schijnen de centralen voor dit verre oorlogstooneel niet meer beschikbaar te hebben. Dat is, tenzij een anderen kijk op de zaak wordt gegeven, de groote beteekenis van dit wapenfeit, nevenbeteekenis die momenteel de hoofdbeteekenis in direct belang overtreft.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUROVERZICHT.

Bijzonderheden over het eiland Gebe.

Van tijd tot tijd bevatten de maandblaadjes der zendingscorporaties aardrijkskundige mededeelingen over minder bekende deelen van den Indischen Archipel, welke men elders niet (althans niet zoo volledig) vindt; zoo vinden we bijv. nu in de berichten van de Utrecht-

sche Zendingsvereeniging dezer maand, bijzonderheden over het eiland Gebe (tusschen Halmaheira en Nieuw-Guinea) en zijn bewoners.

Voor zooverre de beschrijving — ze is ontleend aan een brief van zendeling G. Maan — niet speciaal de zending betreft, volgt ze hierachter.

Tot het eiland Gebe behooren nog vier kleinere: het aan de Zuidkust gelegen Fau, de twee noordelijke van Gebe liggende Joi en Oeta en het reeds dicht bij de Radja Empat liggende Gag. Fau en Oeta zijn geheel onbewoond. Op Gag houdt men van tijd tot tijd verblijf om sagoe te kloppen, terwijl men bovendien daar een 10-tal melaatschen heeft geïsoleerd. Op het grootste eiland, Gebe, liggen op de Noordkust drie dorpen: Sanafi, Katjepe en Oemera en op de Zuidkust van Joi vindt men een dorp Oemelal genaamd. Het aantal inwoners van de Gebe-groep bedraagt ruim 1000. De oorspronkelijke bevolking stamt volgens hun legenden af van een menschenpaar, dat uit een grot bij Sanifi, Wetef genaamd, is te voorschijn gekomen. Zij onderscheiden zich in niets van de bewoners van Zuid-Halmahera. Meer in aantal zijn de Papoea's, die hier, òf misschien de werkelijk oorspronkelijke bevolking zijn, òf als slaaf zijn aangevoerd van Papoea. Men zegt, dat het laatste het geval is. Ofschoon geen bepaalde slaven meer, worden zij toch zoo genoemd en verrichten zij speciaal de door het Gouvernement geëischte heerendiensten. Evenals op Halmahera willen de Gebe'ers niet dat deze groep van bevolking de school bezoekt. De taal toont duidelijk aan, dat de bevolking tot de stammen van Zuid-Halmahera behoort. Ik (d. i. dus zendeling Maan) was in de gelegenheid een woordenlijst met ± 1000 woorden in te vullen. Eigenaardig is. dat een zekere klank, aan het Boeli'sche eigen, die zich uit de S bij andere stammen heeft ontwikkeld, ook hier begint voor te komen. Eigenaardig is ook, dat ik wel 7 verschillende woorden vond voor 10-tal, al naar den aard der voorwerpen, die er mede geteld worden. Alle bewoners, de Papoea's incluis, zijn Mohamedaan; en vrij goed ook.

Het land levert niet veel op. Herten komen er niet voor; varkens op Gebe veel, doch daar hier vroeger veel walvischvaarders en zeilschepen kwamen (er zijn nu nog lieden, die enkele woorden Engelsch kennen), lijkt het me waarschijnlijk, dat die hier varkens hebben gebracht. De bevolking zegt, dat zij ze in hun heidenschen tijd van Halmahera hebben ingevoerd, doch het type van varken vertoont heel weinig overeenkomst met het gewone wilde zwijn van Halmahera. Op Foi enz. komt het varken niet voor, daar vindt men de meeste cocosboomen; meer dan op Gebe, dat over 't algemeen onvruchtbaar is, vooral op het niet hooge gebergte. Het klimaat is er vrij goed. De levensmiddelen zijn er duur. Het land bevat nagenoeg geen sagoe, op Gag uitgezonderd. Men haalt sagoe van Waigeo en vroeger vooral rijst van Amberlaken op Nieuw-Guinea; tegenwoordig meer van Patani. Er schijnt vroeger veel verkeer met Noord Nieuw-Guinea te hebben plaats gehad. Er zijn nog messoorten, die men op Gebe pisau pandita noemt, een overblijfsel uit vroegere tijden toen de zendelingen op N. Guinea nog met messen, enz. moesten betalen, wat zij van de bevolking kochten.

Ceres.

In het Maart-No. van dit maandblad vervolgt de heer P. L. Mohr zijn beschouwingen over het leven van den suikerchemist in Ned.-Indië. Met genoegen leest men de raadgevingen en ervaringen van dezen optimistischen schrijver.

Een studie over de Indianen der Guiana's.

Het 13e jaarlijksche rapport van het „Bureau of American Ethnology to the Secretary of the Smithsonian Institution", dragende het jaartal 1915, doch welke publicatie eerst thans hier te lande is verspreid, bevat een uitgebreide monographie, getietld: „An inquiry into the animism and folk-lore of the Guiana Indians." De schrijver, Walter E. Roth, heeft blijkens zijne literatuur opgave ook gebruik gemaakt van Nederlandsche gegevens over de Indianen van West-Indië. Zijn studie maakt een degelijken indruk en geeft wellicht stof tot bespreking door den schrijver der rubriek West-Indië in dit blad.

Over de afleiding van den naam Makassar.

Naar aanleiding van een artikeltje, voorkomende in de „Makassaarsche Courant" onder het hoofdje: Ook een spellingkwestie", en dat wij in „De Kroniek" d.d. 10 Februari j.l. overnamen, schreef een lezer van eerstgenoemd blad:

Onlangs las ik in de „Makassaarsche Courant" een en ander over den naam van onze stad. De vraag werd gedaan of het Makassar, dan wel Makasser moet zijn. Ziehier eenig licht terzake.

Onder de inlanders op Zuid-Celebes bestaat er feitelijk geen plaats, die Makassar wordt genoemd. De stad onzer inwoning heet onder hen Djoempandang, afgeleid van Oedjoeng = hoek en Pandang = ananas. Iemand van het binnenland naar Makassar reizende, zegt niet: „ik ga naar Makassar", maar „ik ga naar Djoempandang." En wil hij niet speciaal naar Makassar, maar b.v. naar de omstreken van Makassar gaan, dan zegt hij, als hij Makassaar is: „ik ga naar boetta Mangkasara" = land van Makassar, en als hij Boeginees is „ik ga naar Tana Mangkasà". Onder boetta-Mangkasara wordt verstaan het gedeelte van Zuid-Celebes gelegen van af Topedjawa tot Tallo (en niet Tello, zooals altijd wordt geschreven).

De inwoners van dat deel van Celebes heeten dan ook Makassaren. Het zuiverste Makassaarsch wordt in Takalar gesproken. Hier te Makassar is die taal al vermengd met andere dialecten.

Het ontstaan van den naam Makassar voor onze stad moet worden toegeschreven aan de O.-I. Compagnie, die onder admiraal Speelman, de Bonieren komende helpen tegen Gowa, onze plaats Makassar noemde.

De schrijfwijze Makasser is absoluut verkeerd, om dat het woord Makassar afgeleid is van Mangkasarà, waarin de letter e niet voorkomt. (De Kroniek)

Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Ind. cultures.

Van den nieuwen druk van dit standaardwerk (uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs) is de 2e aflevering verschenen bij J. H. de Bussy te Amsterdam. Ze bevat het vervolg van de bodem-beschrijving, door Dr. D. J. Hissink.

Hekmeijer & Corporaal's uitgave der Wetten, enz.

No. 20 der uitgaven van Hekmeijer en Corporaal's wetten en verordeningen van Nederl.-Indië, bevat de verordeningen op het beheer der wees- en boedelkamers in Indië. O. m. vindt men er in behandeld: Instructie weeskamers, Reglement boedelmeesteren, Huishoudelijk reglement, Kasbeheer, Tarieven, Samenstelling en bezoldiging, Onbeheerde en militaire nalatenschappen. Het deeltje is van een Register voorzien en bewerkt door Mr. F. C. Hekmeijer.

De Handel.

In het Maart-Nr. zet de heer J. Sibinga Mulder zijne beschouwingen voort over de administratie eener suikeronderneming op Java. Schr. is nu gekomen tot de eigenlijke boekhouding, aan het bedrijf verbonden.

Neerlandia.

Het Maart-Nr. geeft het portret van wijlen Jan Dinger, met kort waardeerend bijschrift door den heer Th. G. G. Valette. — Verder bespreekt de hr. V. onder 't opschrift: „Hygiënische toestanden in Nederl.-Indië" het eerste deel van Tillema's Kromoblanda. — De heer Fr. Oudschans Dentz wijdt nog een enkel woord aan de Suriname-herdenking (met kiekjes).

De Macedoniër.

De Maart-afl. van dit zendingsperiodiek bevat het slot van R. Hamming's levensbeschrijving van den Batak-zendeling Nommensen. — Ds. D. K. Wielenga vervolgt zijn historische beschouwing over het eiland Soemba. Schr. behandelt thans het tijdperk van Controleur Roskott en Pluim Mentz (1874—1876). — Dr. H. A. van Andel schetst het werk der Gereformeerde Zending op Midden-Java.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 10: Toekomst van de salpeter-industrie in Chili, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Zorg voor kraamvrouwen en zuigelingen te Cheribon. door v. L. — Studies over wortelschimmels in de tropen, door Prof. Dr. J. Westerdijk. — De onlusten op Cuba en de suikerindustrie, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De toepassing der electriciteit in de suikerfabrieken. — Proefstation voor Vorstenlandsche tabak, besproken door P. Hondius Jr. — De jaarbeurs te Utrecht. — De beteekenis van de tabakscultuur en -bereiding in de afdeeling Toeban. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Koloniaal Tijdschrift.

De Maart-afl. opent met eene beschouwing van Controleur E. Gobée over het politiek beleid ten aanzien der Buitenbezittingen, tevens een beeld gevend van het verloop der vestiging van ons gezag in den Indischen Archipel. Het opstel wordt in een volgende afl voortgezet. — De heer Fr. Oudschans Dentz schrijft een historisch opstel over de kolonisatie van Guyana (tekst zijner onlangs voor de afd. 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost en West" gehouden voordracht.) — De heer S. de Graaff artikelt over bestuurshervorming in Nederl.-Indië, voornamelijk wat betreft de hoogere Inlandsche bestuursambtenaren. — Over beschikkingsrecht aan de Inlandsche gemeenten schrijft de heer G. L. Gonggrijp Sr. Z. i. behooren de rechten van den Inlander op den grond enz. geëerbiedigd te worden maar niet uitgebreid ten koste van de rechten der gemeente. — De heer Ch. P. J. Blok vervolgt zijn overzicht van de Indische Begrooting voor 1917. — Verder behalve een stukje van den heer H. T. Damsté, over een Atjehsch raadsel, dat overeenkomt met een raadsel hetwelk in de oudheid de Sphynx aan Oidipus gaf op te lossen, de gewone rubrieken, Verscheidenheden, door H. Doeff. — Kroniek, door Tertius. — Inlandsch en Chineesch persoverzicht, door A. H. J. G. Walbeehm. — Vreemde Koloniën. — Bibliographie.

H. W. Forbes. †

De „Ind. Mercuur" van 9 dezer bevat een levensschets van den heer H. W. Forbes, den 12den Febr. op eene reis naar Indië, a. b. van het stoomschip „Rindjani" in de Roode Zee overleden, wiens dood de schr. een groot verlies voor de Koloniale Nijverheid noemt. De heer F. had een merkwaardigen levensloop; als luitenant der genie van het Nederl.- leger begonnen, vroeg hij als kapitein ontslag uit den dienst om zich te verbinden aan de Duitsch-Nederlandsche Telegraaf-Maatschappij, welke hem de installatie en organisatie van het hoofdstation te Shanghai opdroeg; later was hij in verschillende betrekkingen op Sumatra, Java en Borneo verbonden aan de Bataafsche Petroleum-Maatschappij

De Ingenieur.

In het Nr. van 10 Maart een uitvoerig artikel van den heer E. C. Abendanon over de wijziging der Indische mijnwet. Het door den schr. ingenomen standpunt spiegelt zich duidelijk af in zijne conclusies, welke, in hoofdzaken, luiden:

Noodig is de instelling van een Gouvernements-geologischen dienst in Ned.-Indië met het doel om langs systematischen weg te komen, eerst tot een algemeene geologische kennis van geheel Ned.-Indië, stelselmatig vast te leggen in voor het publiek verkrijgbare beschrijvingen, schetskaarten en afbeeldingen, en vervolgens tot een steeds dieper gaande kennis en bovendien met het doel om een iegelijk, die zich voor het opsporen van delfstoffen interesseert, of zich daarmede bezig houdt, voor te lichten in den uitgebreidsten zin van het woord.

De Staat heffe zijn allengs, in strijd met de bestaande mijnwet, ontstane monopolie voor de opsporing van delfstoffen in Ned.-Indië op en herstelle de Mijnwet. Naast de Mijnwet stelle hij zoo spoedig mogelijk een practisch bruikbare ordonnantie.

De bevordering van een toestrooming van particulier initiatief en particuliere concurrentie zij het doel van den Staat.

Indisch Genootschap.

Verschenen is het verslag der vergadering van het Indisch Genootschap van 23 Januari j.l., waarin de heer M. van Geuns een rede hield over de ontwikkeling van het universitaire onderwijs in Oost- en Zuid-Azië, speciaal in de Filippijnen, Japan, China en Fransch Indo-China.

Den 30en Januari vervolgde de heer v. G. zijn voordracht met uitvoerige mededeelingen over de wijze waarop dat onderwijs is ingericht in Britsch-Indië; dit gedeelte zal weldra in druk verschijnen.

Mededeelingen.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

VOORDRACHT van *Mejuffrouw Augusta de Wit*, uit Amsterdam, in het *Gebouw van den Nederl. Protestantenbond, Boschstraat 7*, op *Vrijdagavond 16 Maart a.s., 8 uur.*

Onderwerp: ,,*De Battaks*'', (met lichtbeelden).

Voor introductie van niet-leden kunnen de leden zich wenden tot de Secretares.

J. J. LAGERS, Burgstraat 48.

Van de Afdeeling Leiden:

Verslag van het door de Afdeeling verrichte gedurende 1 Januari 1916 tot 1 Januari 1917.

Kon uw verslaggever gedurende de laatste jaren telkenmale wijzen op een door het Bestuur georganiseerde lezing, in het afgeloopen jaar moesten pogingen om den leden der afdeeling wederom een interessanten avond te bereiden, helaas falen! Immers, toen tot de personen, die 15 Maart j.l. te 's-Hage aan ,,de Indische kunstavond voor den watersnood in Indië'' met zooveel succes hadden medegewerkt, de uitnoodiging werd gericht, alhier een reprise dier voorstelling te geven, was het antwoord, dat eenigen dier medewerkenden wegens voorbereiding voor examens verhinderd waren zich voor een dergelijke uitvoering wederom beschikbaar te stellen; dientengevolge kon aan die uitnoodiging geen gevolg worden gegeven.

Den 1 Juli j.l. werd de jaarlijksche algemeene vergadering der Vereeniging te dezer stede gehouden, bij welke gelegenheid ons bestuur en dat der Studentenafdeeling als gastheeren fungeerden.

In de samenstelling van het bestuur kwam geen verandering.

Wat het ledenaantal betreft bedroeg dat volgens het laatste verslag 51, door bedanken en verhuizen naar elders en geringe toetreding van nieuwe leden verminderde dat aantal tot 47.

De financieele toestand blijft gunstig; een vrij belangrijk bedrag kon op nieuwe rekening worden overgeschreven.

Leiden, 27 Februari 1917.

De Secretaris,
E. RIJKE.

—

Geldelijke Verantwoording.

B a t e n.

1	Saldo van 1915	*f* 76.65[5]
2.	Contributie van 51 leden over 1916 (zie kasboek), 20 Jan. 31 leden *f* 64.— 22 Jan. 20 leden *f* 44.—	,, 108.—
3.	7 Febr. Spaarbankrente over 1915	,, 3.25
4.	27 Nov. Bijdrage der Studenten-afd. van ,,Oost en West'' in de kosten der Alg. Verg., gehouden te Leiden (zie strook postwissel)	,, 15.—
	Totaal	*f* 202.90[5]

L a s t e n.

1.	22 Jan. Inningskosten der contributie van 51 leden	*f* 5.10
2.	25 Jan. Afgedragen aan het H. B. 38 pct. van *f* 108.— (zie reçu postw.)	,, 41.04
3.	Onkosten bij dien postwissel ...... *f* 0.20 Port der geld. verantw. enz. aan het H. B. ,, 0.10	,, 0.30
4.	23 Febr. Jaarl. bijdrage aan de Vereen. Oud-Militairen ,,Prinses Juliana'' te Putten over 1916 (zie kwitantie)	,, 2.—
5.	29 Febr. Afgedragen aan het H. B., naar aanleiding der circulaire van den secr. der afd. Leiden, dd. 14 Nov. '15 (zie reçu postw.)	,, 15.—
6.	Onkosten bij dien postwissel	,, 0.10[5]
7	20 Maart. Zaalhuur verg. 11 Mrt. 1916 (Zie kw.)	,, 3.20
8.	23 Maart. E. IJdo. Kaarten bewijs lidmaatschap *f* 3.75 en convocatie-biljetten Alg. Verg. *f* 2.— (zie kw.)	,, 5.75
9.	Aan den secretaris, voor gedane voorschotten over 1915 (zie kw.)	,, 13.59
10	11 Mei. Advertentie Leidsch Dagblad (Zie kw.)	,, 2.25
11.	3 Juli. Onkosten alg. vergadering (zie kw.)	,, 57.59
12.	27 Nov. Onkosten postw. Studenten-afd. 27 Nov. (twee briefkaarten ter accusatie der ontvangst)	,, 0.05
13.	27 Dec. Bijdrage in de contributie van het Oranjekruis over 1916	,, 5.—
	Saldo	,, 51.93
	Totaal	*f* 202.90[5]

De Penningmeester,
D. KOUMANS.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Verslag over het jaar 1916.

B e s t u u r.

In het begin van het jaar overleed Mej. A. J. van Loghem, sinds 1913 lid van het Bestuur.

Bij de begrafenis waren tegenwoordig de Voorzitter en de Secretaris.

In waardeerende woorden herdacht de Voorzitter, de heer R. Zuijderhoff, de verdiensten van de overledene; een bloemstuk werd namens de Vereeniging op het graf gelegd.

In de algemeene vergadering van 26 Februari werden de aftredende leden, de H.H. Dr. H. D. Benjamins en J. A. Soetens, herkozen. In de vacature, ontstaan door het overlijden van mejuffrouw M. M. A. Maarschalk werd voorzien door de verkiezing van mevrouw G. T. J. van Aalst-Koopman.

L e d e n.

Op 1 Januari bedroeg het aantal leden	802
Bijgekomen	183
Totaal	985
Afgegaan:	
Naar andere afdeelingen	70
Overleden	14
Bedankt	46
Geweigerd te betalen	4
Totaal	134
Aantal leden op 31 December	851

Een winst van 49 leden, hoofdzakelijk te danken aan den heer A. A. C. Harting, die met onverpoosden ijver voortgaat propaganda voor de Vereeniging te maken.

S t a t u t e n.

Door de wijziging der statuten van het Hoofdbestuur, werd het noodzakelijk, dat die onzer afdeeling daarmede in overeenstemming werden gebracht.

In de Alg. Verg. van 29 Februari werd het Bestuur gemachtigd daartoe het noodige te verrichten.

B u i t e n g e w o n e a l g. v e r g.

Hadden niet plaats.

L e z i n g e n e n z.

I. Den 21 Januari hield de heer J. Sibinga Mulder zijn 2e lezing over ,,onze taak en toekomst in N. O.-I.,'' met bioscope-films.

II. Den 15en Maart werd door de Ind. Vereeniging en de Indologische Studenten Vereeniging een Ind. kunstavond gegeven ten voordeele van de noodlijdenden van den watersnood in N. O.-I.

Aan de afd. 's-Gravenhage was de leiding der uitvoering opgedragen.

Deze uitvoering, bijgewoond door H. M. de Koningin en Z. K. H. den Prins der Nederlanden, had een groot succes.

De zaal was geheel uitverkocht en de aanvragen om toegangsbewijzen nog zoo talrijk, dat den 17en Maart een 2e uitvoering werd gegeven.

Aan de Watersnood-commissie kon ruim *f* 4600.— worden afgedragen.

III. Voordracht van Dr. H. J. Lovink, Directeur van het Dep. van Landbouw, Nijverheid en Handel in N. O.-I. over ,,getroffen en nog te treffen maatregelen in het belang van Ind. Nijverheid''.

IV. Lezing van den Heer L. M. F. Plate, Ass.-Res. over de koppensnellers van Z. Nw. Guinea'', met lichtbeelden.

V. Lezing van Mej. Kitty Ament over ,,Ind. Kunst en muziek'', met lichtbeelden.

Alle lezingen hadden plaats voor een goed gevulde zaal en oogstten veel bijval.

L e e s z a a l (Laan van Meerdervoort 187).

Wordt vrij regelmatig bezocht, toch zou het bezoek, in verband met het groot aantal leden onder de met verlof aanwezige Ind. Ambtenaren en particulieren, grooter kunnen zijn, daar de Leestafel goed voorzien is van Ind. nieuwsbladen, tijdschriften, enz.

C o m m i s s i e v o o r o p v o e d i n g, o n d e r w i j s, h u i s v e s t i n g, e n z.

Talrijk waren de aanbiedingen van families, die zich met de opvoeding van kinderen wenschen te belasten, de aanvragen daarentegen gering; ook de aanbiedingen van pensions, gemeubileerde kamers of kwartieren en inboedels ter overname overtroffen de aanvragen.

Adressen voor muziek-, teeken- en schilderlessen, alsmede voor lessen in Westersche talen en Maleisch, werden enkele malen gevraagd, ook enkele aanbiedingen kwamen voor.

C o m m i s s i e v o o r h u l p a a n w e r k z o e k e n d e n e n r a a d a a n n a a r I n d i ë v e r t r e k k e n d e n.

De aanbiedingen van Inl. bedienden hielden ongeveer gelijken tred met de aanvragen, die van kinderjuffrouwen en dames voor de huishouding of gezelschap overtroffen de aanvragen.

Voorts boden enkele dames zich aan voor winkeljuffrouw of voor eene administratieve betrekking, waarvoor begrijpelijkerwijze geen aanvragen binnen kwamen.

Hoewel het ledental in het afgeloope njaar een mooien sprong voorwaarts maakte, is het toch nog te klein in vergelijking met de duizenden van Indischgasten in den Haag, waarom wij weder een beroep doen op onze leden, om mede te werken tot den bloei der Vereeniging; een groot aantal leden stelt ons in staat onze werkingsfeer uit te breiden.

De Voorzitter,
R. ZUIJDERHOFF.
De Secretaris,
J. A. SOETENS.

—

Rekening en Verantwoording.

O n t v a n g s t e n.

Saldo in kas op 1 Januari 1916	*f* 749.68[5]
Geinde contributies	,, 2442.50
Van het verkocht papier	,, 11.50
Gekweekte renten	,, 22.47[5]
Totaal	*f* 3226.16

U i t g a v e n.

Toelage Algemeen Secretaris	*f* 600.—
Bureauhuur	,, 400.—
Afgedragen aan het Hoofdbestuur	,, 839.11
Telefoonaandeel Afdeeling	,, 40.—
Contributies	,, 20.—
Abonnement tijdschriften	,, 32.—
Terugbetaalde contributie	,, 2.50
Aan lezingen	,, 91.35
Huur Familie Bioscoop	,, 50.05
Lichtbeelden	,, 25.05
Huur zaal Oranjesocieteit	,, 30.10
Telefoon van den heer Harting	,, 67.60
Innen contributies, verschillende rekeningen en porto's	,, 178.39
Saldo in kas op 31 December 1916	,, 850.—
Totaal	*f* 3226.16

's-Gravenhage, den 27 Februari 1917.

De Penningmeesteresse,
(w.g.) M. TEN BOSCH—Bosscher.
Gezien en goedgekeurd.
De Commissie van Verificatie,
(w.g.) M. G. MEIJER.
M. L. STEINBUCH.
B. VAN HENGEL.

Ingezonden.

Wil de redactie zoo goed zijn de aandacht van de zout-industriëelen op de N e d e r l. W.-I. E i l a n d e n te vestigen op onderstaand bericht in de ,,Haagsche Post'' van 24 Febr.?

X.

Een Spaansche Vinding.

Het is bekend, dat de kalilagen in de buurt van Barcelona nog steeds niet aan de markt gebracht worden, omdat het door den oorlog niet mogelijk is de noodige materialen voor het bouwen der mijnen te krijgen. Er komen nu berichten uit Spanje, die er op wijzen, dat daar een ernstige stap is gedaan voor het oplossen van het kaliprobleem. Een chemicus, Dr. Granell, heeft er herhaaldelijk op gewezen, dat het mogelijk is uit zeewater ,,zeekainiet'' te bereiden, terwijl dit uitstekend geschikt is voor meststof. Hij geeft ook een plan aan dat commercieel uitvoerbaar is. Op vele plaatsen in Spanje en andere landen wordt zeezout gewonnen uit zeewater, door dit in groote bassins te laten verdampen. Als het zeezout op den bodem der ondiepe bassins grootendeels uitgekristalliseerd is, laat men het overblijvende moederloog meestal weer in zee loopen. Dat moederloog nu is vooral rijk aan kali- en magnesiumzouten, die door verdere indamping te winnen zijn. Er wordt ten slotte een vaste stof verkregen, die zeer sterk gelijkt op de echte kainiet uit de Duitsche kalimijnen. Het is sterker hygroscopisch, hetgeen voor droge landen een zeer groot voordeel is. Daar ook in andere warme landen met droge zomers enorme zoutparken bestaan, kan de bereiding van zeekainiet voor vele streken van groot belang worden en bij flink aanpakken een zegen worden voor de geheele wereld.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 12. Donderdag 22 Maart 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een Tweede, Verbeterde Druk.

Nadat de oplaag van het in 1911 door het Informatie-bureau der Vereeniging „Oost en West" uitgegeven boekje No. 2 der serie: „Staats- en particuliere betrekkingen in onze overzeesche bezittingen", getiteld *De Geëmployeerde bij de Java Suiker-industrie*, was uitverkocht, bestond steeds veel vraag naar dit handige boekje, weshalve besloten werd een 2de, verbeterde druk te bewerkstelligen.

De heer *Dr. H. C. Prinsen Geerligs*, die het boekje geschreven had, achtte het beter een ander met de herziening te belasten, die meer op de hoogte is der huidige toestanden op Java. Nu werd de heer *P. L. Lohr*, gewezen fabricatiechef bij de Java-suikerindustrie, tijdelijk in Nederland vertoevende, door ons aangezocht en bereid bevonden, die bewerking op zich te nemen. Een nieuw hoofdstuk over „*Het Leven op een Ned.-Indische Suikeronderneming*", werd er aan toegevoegd en nog enkele andere aanvullingen bijgebracht, zoodat het werkje thans geheel „*up to date*" is en ongetwijfeld zijn weg bij het publiek vinden zal.

De prijs is gesteld op *f* 0.25 plus *f* 0.02 frankeerkosten.

De Secretaris van het Informatie-bureau, Heulstraat 17, den Haag.
J. L. VAN GENNEP.

„Oost en West" op de Utrechtsche Jaarbeurs.

Men schrijft ons uit Utrecht:

De eerste *Jaarbeurs*, die een groot succes was, behoort al weder tot het verleden. In alle Nederlandsche bladen hebben uitvoerige beschrijvingen gestaan van de verschillende, even doelmatig als fraai ingerichte *Stands* en *Monsterkamers*, die er te zien waren. Op twee dezer laatsten, n.l. de nummers 2147 en 2148 van den catalogus, wenschen wij hier nog even de aandacht te vestigen, omdat deze in betrekking staan tot de Vereeniging „Oost en West." Op verzoek van het Hoofdbestuur dezer Vereeniging, dat daartoe op zijn beurt weer aangezocht was door het Ministerie van Koloniën, heeft het Bestuur der *Afd. Utrecht en Omstreken* deze twee kamers, waarin het Departement van Koloniën een kantoor voor Koloniale Handelsvoorlichting voor Oost- en West-Indië had gevestigd, netjes versierd en een huiselijk en gezellig aanzien gegeven. Geholpen door eenige leden onzer afdeeling, die zoo vriendelijk waren voorwerpen, door hen uit Indië medegebracht, tijdelijk aan ons af te staan ten behoeve van de Jaarbeurs, zijn de wanden versierd met fraai gevlochten en gekleurde oogsthoeden, de planken, waarop de fleschen van het Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut stonden, bedekt met fraai gebatikte slendangs, terwijl de deuren met mooie sarongs en kains behangen waren. Hier en daar zijn geciseleerde koperen bakken geplaatst (bokor's uit Soerabaja), hoornen beeldjes (snijwerk uit de Preanger Regentschappen), fraaie koperen vazen, waaiers, enz., enz. Midden in het vertrekje stond een vitrine, met allerlei borden en geschriften over Oost- en West-Indië; daar tusschen lag ook de „*Oproep*", het propagandageschrift, dat den lezers bekend maakt met alles, wat de Vereeniging „*Oost en West*" bedoelt en doet, en dringend uitnoodigt tot lid worden.

Er heerschte op deze Eerste Utrechtsche Jaarmarkt een bizonder goede stemming, een stemming van groote tevredenheid. Kan het ook wel anders, waar daar zoo uitnemende zaken gemaakt werden, gelijk hier het geval was. Waar men ook kwam, zelfs op de galerij van de fruithal, waarheen een zeer hooge trap voerde, om welke reden men aanvankelijk meende, dat niemand er zou willen exposeeren, doch waar toch geen hoekje of plekje meer onbezet bleef; overal hoorde men hetzelfde: „wij zijn tevreden, ja meer dan dat, het gaat alles naar wensch, het overtreft onze verwachtingen!" De een heeft nieuwe relaties aangeknoopt, een ander noteerde iederen dag zeer voordeelige orders; een derde speet het, dat hij niet dadelijk een „Monsterkamer" had gehuurd, veel beter en geschikter tot bespreking en behandeling van zaken dan een „Stand"; een volgend jaar (hoort ge het, een volgend jaar, dus ter Jaarbeurs van 1918, de tweede te Utrecht) doet hij dit zeker.

Naar wij hopen en durven verwachten, zal er dan véél meer dan ditmaal uit Ned. Oost- en West-Indië te zien en bewonderen vallen.

Schriftelijk- of Correspontie-onderwijs.

—o—

De vorige week had, in het lokaal van het *Nut van het Algemeen* te Amsterdam, een bijeenkomst plaats van belangstellenden, vertegenwoordigers van vereenigingen van maatschappelijk belang, onder leiding van *prof. Kohnstamm*, alwaar de heer *Ravenswaay* zijne denkbeelden uiteenzette omtrent eene organisatie van het correspondentie-onderwijs. Verschillende personen en op-zich-zelf-staande instellingen zijn zich daarmede gaan bezig houden. Niet gesproken van personen of vereenigingen, wie het alleen te doen is om geldelijk voordeel, maar zelfs bij de beste vereeniging van dien aard ontbreekt leiding, organisatie. De praktijk heeft bewezen, dat er groote behoefte bestaat aan dit onderwijs en dat de vorming van een als officieel erkenden bond om daaraan leiding te geven, het beheer te regelen, en te trachten dit onderwijs tot het hoogste peil op te voeren, volkomen gerechtvaardigd is.

De behoefte hier te lande is gevoeld door jongelieden, die de lagere school verlaten hebbende, de praktijk van het leven zijn ingegaan op plaatsen, waar hun drang tot verdere ontwikkeling geen bevrediging vinden kon. Zij vroegen dan de hulp van hunnen gewezen onderwijzer, om steun of raad bij hunne eigen studie, en troffen zij dan een welwillenden onderwijzer aan, die bereid was, zijn tijd te geven om een leergragen, begaafden jongeling ook op een afstand, over de post, zijn onderricht en nuttige wenken te verstrekken, dan bestond voor hen de gelegenheid, zich zoo goed mogelijk in hun vrijen tijd te bekwamen tot verkrijging van een diploma, waarmede zij hunne maatschappelijke positie konden verbeterd zien. Zoo hoorde men vele voorbeelden noemen van personen, die bekwaam waren gemaakt voor de hoofdonderwijzersakte, voor architect, landbouwkundige, enz. Doch ook zijn er bedrogen uitgekomen, die afgaande op schoon klinkende advertenties, niet bereikt zagen, wat hun in redelijken tijd in uitzicht gesteld was.

Het denkbeeld om deze zaak onder degelijke, deskundige leiding te brengen, vond algemeen bijval Een comité werd benoemd, om de uitwerking van dit vraagpunt verder voor te bereiden.

Is de behoefte aan goed geregeld correspondentie-onderwijs hier te lande gebleken en bewezen, het vraagstuk heeft zeer zeker voor Indië niet minder beteekenis. Integendeel, het strekt zich daar uit ook tot het lager onderwijs voor Europeanen op afgelegen, niet in de nabijheid eener school gelegen plaatsen, en ook verdient het overweging in hoever het onderwijs door briefwisseling tegemoet kan komen aan de behoefte voor beginnend of voortgezet onderwijs bij de Inlanders. Ja, het komt ons voor, dat, als er ten aanzien van de Inlanders een goede regeling kan worden getroffen, een bond als in uitzicht gesteld vast rekenen mag op den steun der regeering, voor welke, op het gebied van het Inlandsch onderwijs, nog zooveel terrein braak ligt.

Met bijzondere ingenomenheid werd eenige jaren geleden begroet: *De Gids bij het huisonderwijs in Nederlandsch-Indië*, van den heer Clerkx, een tijdschrift, dat in 1908 opgericht, van week tot week aangaf, wat er met de kinderen behandeld moet worden, voor de ouders de te geven lessen toelichtte, en waarvan de redactie ook genegen was, om het 4 maal 's jaars te maken proefwerk na te zien.

De reeds bestaande Nederlandsche Vereeniging voor Correspondentie-onderwijs werkt sedert 1912 ook al met vrucht onder de Europeanen in de binnenlanden van Inidë. Als haar vertegenwoordiger treedt daar op de heer Broekhoff te Pangkalan Brandan.

Drankbestrijding in Nederlandsch-Indië.

Door E. SCHMüLLING.

(Vervolg).

II.

Wij spraken over de scherpst geformuleerde drankordonnantie en hadden daarbij op het oog: de drankkeur van de gemeente Bandoeng, in Juli 1916 in werking getreden. Daarin wordt zeer terecht tegen den verkoop van ondeugdelijken alcohol straf bedreigd, nadat een beëedigd deskundige er zijn oordeel over zal hebben uitgesproken; terwijl de beoordeelingen van diens eed mede in die verordening zijn opgenomen.

Waar nu sinds 1915 het ambt van inspecteur-pharmaceut in het leven is geroepen en deze ambtenaar onder den Hoofdinspecteur van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst ook onder zich heeft, het z.g. Geneeskundig Laboratorium te Batavia, kan, ja

moet het verbod van ondeugdelijke alcoholica in de onderwerpelijke ordonnantie ook worden opgenomen, daar immers dit Laboratorium ook en vooral voor Levensmiddelenonderzoek ingericht en voor geheel Indië bestemd is. Daarbij zoude men te werk moeten gaan op ongeveer gelijke wijze, als bij opiumovertredingen: van alle hoeken en kanten wordt de aangehaalde opium (zie het nadere hierover in het uitnemende, voor het eerst in 1916 verschenen *Verslag van de Opiumregie)* steeds als „corpus delicti" opgezonden naar de opiumfabriek; daar wordt uitgemaakt of men al dan niet met van de Regie afkomstige opium te maken heeft.

In de later afgekondigde drankkeur der gemeente Padang komt zulk eene strafbedreiging tegen „ondeugdelijken" sterken drank *niet* voor. Of dit is geschied met voorbedachten rade, wijl men te Padang geen voor dat doel geschikt laboratorium of geen deskundig persoon bezat, is niet bekend. Mocht dit het geval zijn, dan heeft men recht tot het vermoeden, dat dit voor alle plaatsen in N.I. mutatis mutandis hetzelfde zal zijn, met uitzondering wellicht van Soerabaja, Semarang, Djokdja en Medan. Daarom kan het ook eene noodzakelijkheid heeten, dat men of het laboratorium vergroot — blijkens de Memorie van Toelichting op de Indische begrooting voor 1917 n.l. aanvraag van vier analysten, wordt zij te klein geacht — dan wel het laboratorium onder den chef der militaire apotheken staande, voor dit doel worde gebezigd; — de kortelings overleden chef daarvan heeft zeer verdienstelijk werk gedaan door instelling van hulpbetoon der milit. apotheken aan den Burgerl. Geneesk. Dienst (zie Ontw. Begrooting Afd. V, 56a, d. e). Wellicht kan men voor bovengenoemd doel ook overeenkomsten sluiten met proefstations en suikerfabrieken, met de groote spiritusfabriek bij Modjokerto e. d., zoodat in deze zoo snel mogelijk recht kan gedaan worden.

In het najaar van 1916 is het belangwekkende rapport van den Resident Engelenberg over het alcoholvraagstuk in Ned.-Indië verschenen. Het is voorzeker geen opwekkende lectuur, maar...... „*Every cloud has a silvery lining*": hoog rijzen daarin, als rotsen in de branding op. de figuren van de heeren van der Steur en dr. Bervoets.

Een ander verblijdende en zeer hoopvol stemmende factor is in dezen het feit, dat de tegenwoordige Landvoogd zich reeds als gezant te Stockholm met dit vraagstuk heeft beziggehouden, blijkens een artikel van zijn hand in *De Volksbond*, orgaan der Nederl. Drankbestrijdingsvereeniging, handelende over het z.g. „Bratt"-stelsel in Zweden, welk artikel in Engelenberg's rapport is opgenomen.

Evenals men in het, naar het zich laat aanzien in 1917 krachtig ingezette streven naar beperking van het opiumgebruik, nog evenwijdig daarmede een even volhardenden strijd moet voeren tegen opiumsmokkel, zoude men dus ook bij de drankbestrijdingsactie een soortgelijke tweeledigheid hebben: beperkingsactie in het gebruik van zuivere alcoholica, en meedoogenlooze bestrijding van ondeugdelijke, n.l. vervalschte dranken, ook al zouden deze „onschuldig", d. w. z. voor de gezondheid niet nadeelig zijn, hetgeen door deskundigen zeer onwaarschijnlijk wordt geacht, onverschillig of ze van Europeesch of Indisch makelij zijn.

Het kan in dit verband van belang heeten, dat de Indische Regeering in Mei '16 een ontwerp-boterordonnantie heeft uitgegeven te openbare beoordeeling; naar vermoed, zal zij wel in 1917 kracht van wet (in Kolonialen zin) krijgen. Zoowel hiervoor, als voor eene verscherpte controle op alle standaardlevensmiddelen en massa-artikelen, zooals meel, rijst, kaas, trassi, drinkwater, suiker, olie, enz., is het noodig, dat uit de openbare middelen een tweede laboratorium in het leven worde geroepen en wel te Soerabaja in aansluiting met de N. I. A. S.; wellicht een derde te Medan. Dit zou voorloopig als voldoende kunnen worden aangemerkt. De marktmeesters der in den vroeger aangegeven zin gemoderniseerde markten, kunnen en moeten dan van al, wat hun verdacht voorkomt, monsters naar het betrekkelijke laboratorium zenden; en daarna kunnen de delinquenten door de gemoderniseerde rechters, land- in plaats van politierechters, een welverdiende, zware straf wegens knoeierij en vervalsching ondergaan daarbij alle rassen over één kam scherende.

In hoeverre in deze het z.g. Handelslaboratorium te Buitenzorg eene helpende hand zou kunnen toesteken, kan bezwaarlijk van hieruit beoordeeld worden, vooral ook, omdat dit instituut de handen al vol heeft met de afwerking van zijn eigen programma; maar er zijn behalve weefsels, vetten, zouten, oliën, reukstoffen, ook nog handelsartikelen, die tevens directe consumptiemiddelen zijn; hier is dus het grensgebied, waarop overleg met andere laboratoria kan geschieden ter verkrijging van arbeidsverdeeling en taaksverlichting.

Werkt een behoorlijk afgesloten marktterrein met de daarbij behoorende doelmatige loodsen, practische ruimteverdeeling naar de soorten van koopwaar en aldus gemakkelijke overzichtelijkheid, reeds op zich zelf min of meer preventief tegen den aanbreng van bedorven, minderwaardige of zelfs vervalschte eetwaren en voedingsmiddelen, op de aangegeven wijze zal men den draak der levensmiddelenvervalsching of verslechtering, ook betrekkelijk spoedig beteugeld en den kop ingedrukt kunnen hebben; vooral indien de van de politierechtspraak ontheven Hoofden van Plaatselijk Bestuur meer tijd kunnen geven aan het repressieve en preventieve politiewerk op dit gebied, en de daarin vallende delicten met zware straf bedreigd worden en voorts de ambtenaren van den medikalen en veterinairen dienst bevoegdheid tot verbaliseeren krijgen, op de wijze als die der accijnzen daar reeds hebben.

Ter bevestiging van het bovenstaande zij aangeteekend, dat volgens bl. 22 der *Memorie v. Toelichting* op de Ind. begr. voor 1917 de inkomsten en uitgaven van den dienst der opiumregie elk voor 1917 met ruim 1½ en bijna 1½ millioen zullen verminderen, zoodat deze tak van dienst in 1916 zijn hoogtepunt schijnt te hebben overschreden; en zoo kan men met goeden grond en blijmoedig vertrouwen hopen, dat het snel in dalende lijn zal voortgaan. Indië is rijk genoeg om het daaruit, alsook het uit de drankbestrijding voortvloeiend staatsfinancieel tekort, zelf goed te maken en het financiëel evenwicht volkomen te herstellen.

Men zie daarbij *last not least* niet over het hoofd, dat hier tegenover staat eene winst aan volkskracht, aan tijd, thans doorgebracht met consumptie van opium en alcohol, die dan besteed kan worden aan rust of arbeid. De ziekenhuizen en gezinnen worden dan in mindere mate bezwaard door de aan de gevolgen daarvan lijdende zieken en zwakken; er is geen prikkel tot stelen of bedriegen, om aan het voor het koopen vereischte geld te komen; de politie krijgt dus eenige verlichting. Uit dronkenschap voortkomende baldadigheid en andere misstanden en familieleed behooren dan tot het verleden. Het aldus uitgespaarde of vrijkomende geld kan besteed worden aan beter kleeding, voeding en woning. Dit is een belangrijk en niet te onderschatten *plus* in den zin van volkseconomie en volkskracht, en tevens blijkt er, dat tusschen deze draken-bestrijding en het levenswerk van den bekenden heer H. F. Tillema, verwoed en volhardend bestrijder van slechte woningtoestanden en onmenschwaardige volkshuisvesting, een belangwekkend verband bestaat. In staats-economischen zin zal het alleszins gunstige gevolg er van zijn, dat het deugdelijke gedeelte der Inlandsche functionarissen, vrijkomende uit alsdan ingekrompen diensten der Opiumregie en der Invoerrechten en Accijnzen, bij andere, zonder negatieve tendenzen, maar meer nuttig positief-opbouwend werkende takken van Dienst terecht zal kunnen komen.

Het zal echter onmogelijk zijn, om wat de Staat aan inkomsten ontegenzeggelijk door deze maatregelen zal moeten derven, uit het door de voormalige opium- en drankverbruikers bezuinigde, voor een hoe klein deel ook goed te maken; want het is heel moeilijk, om die bezuinigingen fiscaal in billijkheid en redelijkheid te treffen; ging er de volkskracht in zijn geheel, dus over alle personen, door vooruit, dan zoude men eene verhooging der reeds bestaande belastingen kunnen bewerkstelligen. De eenige, rechtstreeks er mede verbandhoudende, fiscale vergoeding kan dus geen andere zijn, dan het accres aan bedrijfsbelasting of landrente, door grooteren omzet in bekleedingsstoffen, kramerijen, huisraad, bouwmateriaal, e. d.; meerdere opbrengst van veld en woonerf, voor zoover dit door meerderen physieken arbeid mogelijk is. Dat accres zal evenwel zoo gering zijn, met betrekking tot het staatsfinancieel tekort, dat het op geheel andere wijze zal moeten worden aangevuld.

Hierover op eene andere plaats nader.

(Wordt vervolgd.)

Filmlezing over Nederlandsch-Indië.

Voor de afdeeling „'s-Gravenhage" van de *Ned. Reis-Vereeniging* werd door den heer W. J. Giel eene lezing gehouden over „*Het Leven en Werken van Europeanen en Inlanders in Ned. Indië*", welke door eenige films werd geïllustreerd.

Spreker zette hierin vooral uiteen, waarom de werkwijze van den Europeaan in Indië zoo belangrijk verschilt van de overeenkomstige in Nederland, waartoe spreker noodzakelijk eenige grepen moest doen uit het leven en werken der Inlanders, aangezien beide rassen elkaar bij het werk noodig hebben en in zekeren zin aanvullen.

De heer G. deed uitkomen, dat de wijze van werken in het algemeen afhankelijk is van drie factoren, n.l. het klimaat, de terrein- en bodemgesteldheid en de bevolking, te midden waarvan men leeft, en waaruit men de arbeidskrachten moet betrekken. Alle vakken en bedrijven nu van Europeanen hadden, in meerdere of mindere mate, met deze factoren rekening te houden en sommige, zooals de cultures en het militaire bedrijf, ter dege met alle drie.

Het klimaat heeft invloed, daar het een andere dagverdeeling, anderen bouw van woningen, werkplaatsen en fabrieken medebracht, terwijl door afwezigheid van een winter de cultures een geheel ander aanzien hebben dan hier. Dit is ook vooral het geval met de bodemgesteldheid.

De terreingesteldheid geeft allerlei moeilijkheden op te lossen, waarvan men hier geen begrip heeft. Meestal bergachtig terrein met primitieve vervoermiddelen, snelstroomende rivieren, die grootendeels onbevaarbaar zijn, alsmede bosschen, waardoor men zich somwijlen met het kapmes gewapend, alleen langs slingerpaadjes kan bewegen. Een en ander

maakt op- en afvoer van materialen en producten lastiger en talrijke voorzieningen noodig bij huizenbouw bruggenbouw, havenaanleg, bergbanen enz., terwijl vooral het leger, in verband met de terreingesteldheid, op andere technische hulpmiddelen was aangewezen en veel zwaarder en vermoeiender uitrukkende diensten heeft.

De derde factor is echter zeker wel voor sommigen de belangrijkste. Om in een paar woorden de wijze van leven en werken van den Inlander te schetsen, ging natuurlijk niet, doch spr. bracht die algemeene karaktertrekken op den voorgrond, welke de Inlander aan zijn godsdienst en levensopvatting ontleent, en welke juist op zijn werkwijze van invloed zijn. Levende te midden van een overvloedige en milde natuur, die haast niets vraagt en bijna alles geeft, niet gedreven door koude en honger, en weinig kleeding hebbende, voelt de Inlander niet dienzelfden drang tot arbeid, welke heel onze Eur. maatschappij beheerscht en bezielt.

In merg en been nog animist zijnde, voelt hij een zekeren afkeer en angst voor nieuwe werkwijzen, methoden en uitvindingen, vooral op landbouw- en veeteelt-gebied, uit vrees de geesten zijner voorvaderen te verstoren. Kwade voorteekens kunnen oorzaak zijn, dat het aangevangen werk in den steek wordt gelaten, of, bij pressie onzerzijds, met angst en zonder animo wordt voortgezet.

De Inlander, die kennis heeft gemaakt met den Hindoegodsdienst, prefereert een rustig en bedaard bestaan, temidden van harmonische en niet-gejaagde werkzaamheden en gevoelt zich meer aangetrokken tot kunstnijverheid, dan tot industrie of confectie. Hij haast zich niet om rijk te worden, spaart zijn geld niet op, en neemt met genoegen eenige dagen vrijaf, wanneer hij voldoende heeft verdiend om zich die luxe tijdelijk te kunnen permitteeren. Of dit dan wel eens valt in eene periode van groote spoedbestellingen bij een fabriek, laat hem vrijwel koud. Voor onze werktuigelijke methodes gevoelt hij weinig of niets. Alleen zijn eigen landbouw is in aansluiting met zijn zieleleven, maar dan ook geheel volgens eigen inzichten en adat uitgeoefend.

Op dat alles heeft de Islam voor het meerendeel der bevolking het cachet van fatalisme gedrukt, buigen voor moeilijkheden, berusten in groote natuurrampen enz., zoodat men wel kan nagaan hoever Oost en West, op het punt van werkopvattingen, van elkaar zijn verwijderd. Voegt men daarbij dat in het algemeen van vakstudie en vakopleiding bij den Inlander nog haast nergens sprake is, en dat het verantwoordelijksgevoel van het toezichthoudend Inlandsch personeel, het met klem optreden enz., nog zéér veel te wenschen laten, dan kan men beseffen, hoe bij de technische werkzaamheden haast alles afhangt van het plichtbesef en de vakkennis van het Europeesch personeel, dat dan bovendien nog heeft te kampen met de moeilijkheid om zich behoorlijk tegenover den Inlander uit te kunnen drukken en diens gedachtengang te begrijpen.

In verband met deze laatste omstandigheid vond spr. het een gelukkig verschijnsel, dat men thans in Nederland tal van Indologische cursussen en leergangen heeft opgericht, waardoor de toekomstige kolonisten minder vreemd voor de nieuwe toestanden ginds zullen komen te staan. Golden deze leergangen tot nu toe alleen de a.s. Gouvernementsdienaren, thans kan men ook op particuliere onderwijsinrichtingen eenige Indologische kennis opdoen, terwijl het Koloniaal Instituut op het punt staat te Amsterdam een kolonialen leergang te openen voor allen, die hunne carrière in de Koloniën denken te maken.

Veel onaangenaamheden, wrijving en botsingen tusschen blank en bruin zouden worden voorkomen, indien de werkgever en werknemer elkander beter verstonden.

Vervolgens werden eenige films vertoond, die eerst in hoofdtrekken verklaard en daarna, bij de vertooning, in details werden toegelicht. Naast het drukke, ongezellige hotelleven en genoeglijk huiselijk leven der Europeesche huisvrouw in N. I., zag men zoowel het kalme werk in de theetuinen, als het gevaarvolle zoeken naar eetbare vogelnestjes door Inlanders en Chineezen.

Na de pauze werden nog tal van eigenaardigheden betreffende het werken der Inlanders te berde gebracht, waarna het leven van den Inlander in de dessa met een uiterst pakkende film werd gedemonstreerd.

Als inleiding van de legerfilm deed spr. alweer de verschillen uitkomen tusschen het Indische leger en het Nederlandsche en schetste hij de goede en minder goede eigenschappen van den Inlander als militair, er op wijzende, hoe hierbij de verschillende rassen niet buiten elkander kunnen. Het Indisch Leger noemde de heer G. dan ook een treffend voorbeeld van samengaan van blank en bruin, onder één vaandel, met éénzelfde doel en onder éénzelfde leuze: „Voor Koningin en Vaderland".

De legerfilm trok bijzonder de aandacht en hoewel deze niet zoo groot is opgezet als de Nederlandsche Leger- en Vlootfilm, zag men toch op karakteristieke wijze het optreden onzer Indische Infanterie bij de tallooze moeilijkheden, welke in de Indische terreinen zijn te overwinnen, alsmede bij het ageeren tegen den Inl. vijand. Het huiselijk leven van den Inlander kon voorts op geen betere wijze worden getypeerd dan met de kiekjes der militaire vrouwenloodsen, waarin men het koken, de wasch en de kinderverzorging te gelijk aanschouwde.

Door de duidelijke en vlotte uitleggingen werd de aandacht gedurende alle filmvertooningen ten zeerste gespannen en ontging den toeschouwers haast niets van de wetenswaardige bijzonderheden.

Luide toejuichingen van het zeer talrijk publiek, dat met de grootste aandacht de lezing en vertooning van het begin tot het eind had gevolgd, beloonde den spreker voor de genomen moeite en zijn ingespannen arbeid.

Naar wij vernemen, zal dezelfde lezing den 29sten Maart plaats hebben voor de Afdeeling „Amsterdam" van de Nederl. Reis-Vereeniging.

Persoverzicht.

De Indische Bestuurshervorming.

In een uitvoerig hoofdartikel schrijft *De Standaard* van 13 dezer o.m.:

„Ongeveer zeven jaren is thans aanhangig — indien men althans ook de lange rustperioden met dit woord mag bestempelen — een voorstel tot hervorming van het Bestuur in Ned.-Indië; een voorstel niet in een Nederlandsch studeervertrek uitgedacht, maar in Indië geboren uit de door de Regeering gevoelde en erkende behoefte aan krachtige decentralisatie en aan een ruimer medezeggenschap van de ingezetenen bij de verzorging van locale behoeften en de behartiging van locale belangen.

„In die jaren is duidelijk gebleken, dat de Ind. Reg. juist oordeelde toen zij voorstellen deed om op groote schaal aan de ingezetenen — met name aan de Inl. ingezetenen — deel te geven in de behartiging en de verzorging van de locale belangen. De laatste jaren kenmerken zich door toenemende belangstelling van een deel van de Inl. bevolking in de publieke zaak. Die belangstelling vond om zich te uiten niet een gebaanden weg en heeft zich toen geopenbaard in de vorming van allerlei vereenigingen...........

„Hier en daar wierpen de gevormde vereenigingen zich op als pleitbezorgsters voor de belangen van de bevolking tegenover het bestuur of tegenover particulieren, en het kan niet worden ontkend, dat zij dit soms met recht deden en dan ook succes hadden, door verbetering van misstanden. Maar dit neemt niet weg, dat deze werkzaamheid dier vereenigingen in zekeren zin een aanklacht is tegen onze bestuursorganisatie. Het volk maakte zich als het ware een vertegenwoordiging, omdat de wettelijke vertegenwoordiging ontbrak. En daardoor moest nu en dan de bestuursinvloed dalen.........

„Het is daarom zoo te betreuren, dat de bestuurshervormingsvoorstellen van de Ind. Reg. zooveel bezwaren hebben ontmoet bij hen, die buiten de bestuurspractijk staan; dat daardoor hoogst noodige zaken, die al lang een begin van uitvoering hadden kunnen hebben, nog maar steeds in het stadium van overweging en beadviseering verkeeren. De Minister hoopt „zoo spoedig mogelijk" voorstellen te doen. Mocht de „mogelijke" spoed niet groot blijken, dan zouden wij dien bewindsman wel in overweging willen geven om de reorganisatievoorstellen, waarvan sommige onderdeelen toch reeds afzonderlijk zijn ter hand genomen, nog eens te splitsen, en afzonderlijk aan de orde te stellen: de decentralisatie „van boven af" op gewestelijke zelfbestuursorganen en de decentralisatie „van onder op", de schepping van autonome bestuursressorten in de regentschappen. En hij stelle dan dit laatste deel het eerst aan de orde. Want tegen dezen rezen weinig bedenkingen; zij kunnen dus snel doorgaan. De heer de Graaff vermeldt, dat bij de conferenties met de bestuursambtenaren de instelling van het regentschap als autonoom orgaan „wellicht meer dan eenig ander punt instemming vond, niet het minst bij de Inlandsche bestuurders, die niet ten onrechte voor het bestuur van hun land een nieuwe toekomst daarmede geopend zagen."

„Deze zaak althans wachte nu niet langer. De Minister toone een open oog te hebben voor de groote belangen, die hierbij betrokken zijn, voor het ruime en veelomvattende perspectief, dat zich hier opent. Hier is de gelegenheid tot het beoefenen van gezonde democratie."

* * *

Onder de „Ingezonden stukken" in de *Nieuwe Ct.* van 18 dezer lezen wij:

De Sarekat Islam en de ethische politiek.

Over dit onderwerp hield de heer R. Polis den 12en dezer een causerie in de ledenvergadering van de Haagsche afdeeling van den *Bond van Vrije Liberalen*. Bij de daarop gevolgde discussie, werd door een der afgevaardigden van het comité *Indië Weerbaar* opgemerkt, dat voor het onderwijs van den Inlander slechts 14 cts. per hoofd en voor dat van den Europeaan *f* 66 wordt besteed.

De spr. heeft daarbij uit het oog verloren, dat de officieele bedragen; zóóveel voor het Europeesch en zóóveel voor het inlandsch onderwijs, volstrekt niet aangeven, hoeveel er inderdaad voor het onderwijs aan beide landaarden wordt besteed, want een belangrijk gedeelte van het bedrag voor het Eurp. onderwijs uitgetrokken, komt ten bate van Inlanders.

De Europeesche lagere scholen o.a. werden op ult. 1915 bezocht door 24.829 leerlingen *daaronder be-*

grepen 5280 leerlingen behoorende tot de inlandsche of met haar gelijkgestelde bevolking.

Op dat tijdstip werden de H. B. S. door 999 leerlingen bezocht, waarvan 62 inlanders en 110 Chineezen.

Hetgeen het onderwijs aan die niet-Europeanen kost, behoort dus van de uitgaven van het Eur. op die van het Inl. onderwijs te worden overgebracht.

Bovendien zijn er nog tal van onderwijsinstellingen voor Inl., die niet op de onderwijsbegrooting voorkomen, zooals de school voor Inl. geneeskundigen, die voor Inl. vroedvrouwen, e.a. De door den heer Abdoel Moeis opgegeven verhoudingscijfers zijn dus niet juist.

Reeds in de aanteekeningen op de begrooting van Ned.-Indië voor 1911, uitgegeven door de Ver. *Moederland en Koloniën*, wees ik er op, dat er feitelijk voor het onderwijs aan Inlanders veel meer wordt uitgegeven, dan het (toen) daarvoor geraamde bedrag van 4 millioen; o.a. 44500 voor de oprichting van volksscholen in het gouvernement van Atjeh en Onderhoorigheden, 106.000 voor de opleiding van Inlandsche geneeskundigen, 8 ton gouds voor onderhoud, herstelling en vernieuwing van scholen voor het inlandsch onderwijs, hetgeen de inlandsche leerlingen kosten die de Europeesche scholen bezoeken, de helft van hetgeen het departement van Onderwijs kost, subsidies, huishuurindemniteiten, enz.

Uit het bovenstaande zal den lezer blijken, dat het niet aangaat gevolgtrekkingen te maken uit de bedragen, voor het onderwijs van beide landaarden uitgetrokken en het zou wel de moeite waard zijn, dat eens door een financieele specialiteit, b.v. door een accountant, werd uitgemaakt, hoeveel in werkelijkheid voor het onderwijs aan Eur. en Inl. wordt besteed.

Dan is er nog iets anders, dat bij een vergelijking van de bedragen voor 't Europeesch en het Inlandsch onderwijs in het oog moet worden gehouden. De meeste kinderen uit den werkmansstand in Nederland zetten na het afloopen van de lagere school hun studiën niet voort, evenmin als de kinderen uit de Javaansche desa, zoodat zij aan onderwijs betrekkelijk weinig kosten. De Europ. in Indië zijn echter voor het meerendeel ambtenaren of officieren en min of meer gegoede particulieren. Het aantal paupers onder de Eur. is betrekkelijk klein. Van hun kinderen zet het meerendeel de studie wel voort na de lagere school.

Het is volstrekt niet mijn bedoeling te betoogen, dat er voor het onderwijs van den inlander genoeg wordt gedaan; herhaaldelijk hebben wij uitbreiding en verbetering aanbevolen, maar men moet de zaak niet erger voorstellen dan zij is.

* * *

Nu of nooit!

Onder dit opschrift schrijft *Een Vaderlander* in *Het Vaderland* van 20 dezer een lang Ingezonden stuk, beginnend met:

„Ieder heeft het interview gelezen van den vertegenwoordiger van de Sarikat Islam, Abdoel Moeis, met den correspondent van Het Volk te Genève, — een getuigenis, merkwaardig in vele opzichten, en dat bij velen een licht moet hebben doen opgaan, — zoo dit niet al reeds geschenen heeft.”

En eindigend met de woorden:

Hare Majesteit benoeme eene commissie uit de meest geschikte mannen hier te lande en in Oost-Indië met de opdracht de wijze te regelen, waarop in afzienbaren tijd aan Java zelfbestuur kan verleend worden en de buitenbezuittingen zullen worden beheerd.

„De afkondiging van de benoeming dier commissie zal hare heilzame uitwerking reeds dadelijk doen gevoelen, allerwege ontspanning brengen, een stroom van geestdrift door de kolonie jagen, de frondeurs met onmacht slaan, en, met het groote doel voor oogen, de gemoederen tot rust brengen, en de sluimerende krachten opwekken tot de hoogste krachtsinspanning. Laat Abdoel Moeis deze blijde boodschap mee naar huis nemen!

„Geen angstvalligheid, geen karigheid in de toezeggingen, geen onnoodig voorbehoud.

„Dan kan ook dadelijk overgegaan worden tot wapening en oefening eener militie en zal het millioenen leger van Javanen met onze hulp, zijn geboortegrond en zijn land, zijn eigen land, beter bewaken dan wij dit bij de tegenwoordige en toekomstige machtsverhoudingen vermogen.

„Ook wanneer als resultaat van den oorlog een Statenbond mocht ontstaan met vaste waarborgen voor den vrede, zal deze moeilijk waarborgen kunnen geven voor het behoud van koloniën en de blijvende overheersching van rassen, die recht hebben door aantal en ontwikkeling als gelijkgerechtigden tot den bond toe te treden.”

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Terugbrenging van particuliere Gronden tot het Landsdomein.

In Mei 1914 werd bij ordonnantie verklaard, dat het landsbelang de terugbrenging vorderde van de particuliere landen in de *afd. Tangerang* tot het landsdomein. Het uitbreken van den Eur. oorlog deed de zaak blijven zooals ze was. Op de begrooting voor 1917 is echter een som uitgetrokken van 2 millioen, ten einde een begin van uitvoering aan het plan te geven. Tevens is eenige maanden geleden een uitgebreide commissie benoemd onder voorzitterschap van den resident van Batavia, teneinde de waarde van die landerijen te bepalen.

Het uitvoeren van belangrijke bevloeiingswerken, waarvan de kosten globaal geschat zijn op 5 millioen en waardoor 60000 bouw in West- en Oostmoesson, van water zullen kunnen worden voorzien, wacht op den aankoop van die gronden.

Volgens de *J.-B.* zal met de waardebepaling der landerijen in het oostelijk gedeelte van *Tangerang* begonnen worden.

In totaal zullen de onteigenings- of afkoopkosten bedragen *f* 12.400.000, waarvoor in het geheel 36 landen landsdomein worden. Behalve de 2 millioen, die dit jaar op de begrooting uitgetrokken zijn, zal in 1918 en 1919 achtereenvolgens *f* 5.400.000 voor hetzelfde doel gevraagd worden.

Daar bij Koninklijk Besluit van 1912 de beginselen zijn vastgesteld, volgens welke de waardebepaling moet geschieden, welke beginselen zeer aannemelijk zijn, bestaat er reden om te vertrouwen, dat de overdracht der landen bij minnelijke schikking zal kunnen geschieden, in aanmerking genomen, dat de lusten aan het bezit der landen verbonden in den laatsten tijd niet zijn toegenomen. De eigenaars voelen zeer wel, dat ze de hun toekomende rechten tegenover de ingezetenen op zeer gematigde wijze hebben uit te oefenen, willen ze moeilijkheden voorkomen.

Met recht mag verwacht worden, dat de uit 9 leden bestaande commissie haar arbeid met spoed zal volbrengen.

Heerendiensten op de Buitenbezittingen.

Onder bovenstaanden titel verscheen van de hand van den Controleur B.B., den heer *A. A. van Lierop.* in de *Preangerbode* een artikel. De Schr. brengt o. a. in herinnering, dat na 1906 voor het aanleggen van nieuwe en het verbeteren van bestaande wegen op de *Buitenbezittingen* geen machtiging van de Regeering meer behoeft te worden gevraagd, maar dat, na de instelling van een inspectie voor de verkeerswegen op de *Buitenbezittingen* in 1910 voorgeschreven werd, dat bij het aanleggen of verbeteren van wegen steeds de samenwerking en voorlichting gevraagd moest worden van den evengenoemden inspecteur. „Te willen volhouden, dat sedert steeds in dezen geest gehandeld is, zou een miskenning zijn van den ijver en de voortvarendheid o. a. van vele plaatselijke bestuursambtenaren”.

Daar, naast den systematischen wegenaanleg, overal door de bestuursambtenaren wordt voortgegaan met de verbetering (aanleg) van het plaatselijk wegennet, is het duidelijk, dat in de laatste decennia de taak voor de heerendienstplichtigen er niet lichter op is geworden, althans in de meeste zelf-besturende landschappen.

Naast de van oudsher gevorderde negorijdiensten, worden nu, voor aanleg of verbreeding van wegen, diensten geëischt, wat vroeger slechts bij uitzondering voorkwam.

De vervanging van de lange contracten door de korte verklaring heeft daartoe immers de gelegenheid geopend. Wel zijn de bestuursambtenaren verplicht er naar te streven, dat in het bijzonder de aard en de duur der te vorderen diensten in overeenstemming zijn met de bestaande gebruiken, behoeften en instellingen, maar omtrent hetgeen hieronder verstaan moet worden, is nogal verschil van opvatting mogelijk en vooral de bevolking zelf is dienaangaande een gansch andere meening toegedaan, dan haar directe of indirecte bestuurders.

„Veilig mag dan ook aangenomen worden, dat tegenwoordig, als gevolg van onze intensiever bestuurspolitiek, meer heerendiensten gevorderd worden dan voorheen. „Hiermede wil nog niet gezegd zijn, dat het aantal per jaar gevorderde dagdiensten meer bedraagt dan het toegelaten maximum, al zal zulks meer dan eens het geval geweest moeten zijn, zoolang de geschiktheid van de controleurs o. a. beoordeeld wordt naar den meer of minder goeden staat, waarin de in heerendienst te houden wegen verkeeren.

Op *Java*, waar de heerendiensten weldra geheel afgeschaft zullen zijn, is de druk dier diensten, ondanks het zooveel uitgebreider wegennet, lichter geweest dan op de *Buitenbezittingen*, daar volgens de in 1905 gehouden volkstelling de gemiddelde bevolkingsdichtheid op *Java* 226 per K.M². bedroeg tegen 4 K.M². op de *Buitenbezittingen*. Wel moet bij de periodieke herziening der heerendienst-regelingen gestreefd worden naar vermindering van den druk dier diensten, doch door de intensieve werkwijze kon daarvan geen of weinig sprake wezen; integendeel valt een toenemende druk waar te nemen. Dan gaat Schr. aldus voort: „De vraag rijst, of het juist is gezien, de heerendiensten in de dagen van oplevend zelfbewustzijn aldus op te voeren en dan meen ik voor mij daarop een beslist: „*neen*” te moeten antwoorden. Weinig maatregelen van overheidswege toch zijn den oosterling hatelijker dan de verplichting tot het verrichten van heerendienst. De Inlandsche vorsten hebben dit oudtijds dan ook wel ingezien, toen zij de bewoners hunner hoofdplaatsen, de z.g. negaribewoners vrijstelden van het verrichten dezer diensten, aldus een kern van getrouwe aanhangers om zich henen scheppend, welke in geval van nood met hunnen vorst ten strijde togen.”

Suriname.

In de Tweede Kamer deelde de Minister van Koloniën mede, in geruimen tijd geen stukken uit Suriname te hebben ontvangen. Dit zoo zijnde, zullen onze lezers begrijpen, dat onze redaktie geen nieuwsbladen uit de kolonie te zien krijgt. Het laatste hier aangekomen nummer is van 22 December. Een van de booten van de Kon. W.-I. Mail, op weg hierheen, ligt, naar men ons mededeelt, sedert weken in een Portugeesche of Spaansche haven. De mailverbinding met de kolonie wordt van dag tot dag moeilijker en het is de vraag of ook niet de telegraphische gemeenschap belemmerd zal worden.

Het ontbreken van een draadlooze verbinding zal misschien hinderlijk gevoeld worden.

* * *

De Surinaamsche planters zullen met genoegen vernemen dat de heer Sibinga Mulder — inmiddels tot lid van de Tweede Kamer gekozen — hen thans beter schijnt te begrijpen dan toen hij smalend sprak over hun ,,gekruidenier". In zijne bespreking van Dr. Cramer's verweer tegen des heeren van Hasselt's te Paramaribo gehouden lezing — zie *De Indische Mercuur* van 16 Februari — schrijft hij:

,,Bij het klein aantal H.A., die de meeste plantages in cultuur hebben, is het bezwaar van meer gewassen per onderneming niet denkbeeldig, *maar het feit is niet weg te redeneeren, dat menig planter in Suriname er zijn behoud aan heeft te danken.* (Cursiveering van ons). Toen het met de cacao niet ging, had hij nog wat revenuën van de koffie of omgekeerd en zoo kon hij het hoofd boven water houden. Maar laten we er dadelijk bijvoegen, dat hij ook niet verder kwam dan dat en niet ten onder ging, maar er ook niet weer bovenop kwam."

Nog niet, zouden wij willen zeggen. De gevolgen van plantenziekten komt men niet spoedig te boven, vooral bij gebrek aan kapitaal of crediet.

Dan laat de heer Sibinga Mulder er op volgen: ,,En dat hij er niet weer bovenop kwam dankt hij ook aan die dubbel-cultuur, even goed als dat die hem op de been hield!"

Bij eenig nadenken zal de heer Sibinga Mulder moeten erkennen, dat er aan deze woorden geen redelijken zin te hechten is. Ware de ziekte in de cacao overwonnen, dan zou hij er wel bovenop gekomen zijn, trots de dubbelcultuur en trots het ontbreken van landbouwcrediet.

Verder schrijft de heer Mulder:

,,Dat men overigens tracht zijn grond op de meest voordeelige wijze te benutten, door b.v. stukken, die minder geschikt voor het eene gewas zijn, met een ander gewas te beplanten, is logisch, en dat zien we ook in Oost-Indië op meerdere ondernemingen."

......,,Had men in Suriname met even groote oppervlakten te doen per onderneming als in Oost-Indië, dan zou het bezwaar tegen die dubbel-cultures niet zoo groot zijn, althans voor zoover ze niet op hetzelfde veld worden gedreven. Maar ook dan zou toch niet ten volle de productieve kracht ook in financieelen zin zijn benut. Maar om overstag te gaan en ten volle de vruchten te plukken van het bedrijf en de veranderde omstandigheden, was den Surinaamschen planter in het algemeen gesproken niet mogelijk, *want het daarvoor noodige crediet was er niet en waar moest hij het vandaan halen en waar moest hij zoo lang van leven?"* (Wij cursiveeren).

Voorloopig blijft onze meening, in overeenstemming met Dr. Cramer: voor de kleine ondernemingen het twee- of desnoods meer kaarten-stelsel. Groote, kapitaalkrachtige ondernemingen mogen zich toeleggen op de cultuur van één gewas.

* * *

In de rubriek Literatuur-overzicht in het nummer van 8 Maart is de aandacht gevestigd op Dr. R. Römer's artikel ,,*Lepra in onze Oost- en West-Indische Koloniën*" in de Februari-aflevering van ,,*Nederlandsch Indië Oud en Nieuw*". Het is een zeer belangrijke studie, waarvan, uit den aard der zaak, het grootste deel aan Oost-Indië gewijd is. In het gedeelte, dat over Suriname handelt, vindt men een historisch overzicht van de tegen de verspreiding der ziekte in den loop der tijden genomen maatregelen.

Aan het slot van het artikel resumeert de schrijver de hoofdpunten, die hij bij een goede lepra-bestrijding wenscht te zien gevolgd. De koloniale besturen zullen goed doen de gegeven wenken ter harte te nemen.

* * *

Den 17en Maart heeft op de algemeene begraafplaats alhier de teraardebestelling plaats gehad van wijlen Mr. H. J. Smidt, oud-gouverneur van Suriname. Tot op het laatst van zijn leven is hij groot belang blijven stellen in de kolonie. Nog op zijn 81e jaar publiceerde hij een voortreffelijk gedocumenteerd geschrift: ,,*Suriname en Nederland. — Naar aanleiding van de Bacoven-zaak.*" Haarlem, Tjeenk Willink en Zoon, 1913.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Reclame voor N. I. ,,Zekere heer" — aldus *Semar* in de *Voorpost*, — ,,die in het tijdschrift *Ons Land* artikelen pleegt te schrijven en die kort geleden de ontdekking gedaan heeft, dat er in Nederland slechts geringe belangstelling voor Indië bestaat, deelt aan het lezend publiek mede, dat er voor Nederl. Indië onvoldoende reclame wordt gemaakt. Een en ander is o. i. al zéér oud nieuws. Dat er in Holland niet veel reclame voor Indië wordt gemaakt, is ons zeer goed bekend en vindt zijn oorzaak hierin, dat de een den ander niets gunt, dientengevolge niemand met enthousiasme aan zijn vrienden en kennissen vertelt, hoe gemakkelijk in Indië geld verdiend wordt, integendeel Indië bekend staat als een land, waar de slangen over den straatweg kruipen en waar de tijgers voor de huizen flaneeren. Een Hollandsch spreekwoord zegt het duidelijker: ,,Vele varkens maken de spoeling dun." Alleen wanneer ter handhaving van de voor eenige Hollanders zoo heerlijke toestanden mennekes aangeworven moeten worden, die voor, als wij ons niet vergissen, 80 centen per vijf dagen moeten tegengaan, dat in die toestanden verandering komt, ja, dan worden reclamebiljetten bij duizenden tegelijk gedrukt en door heel Nederland verspreid en op alle muren aangeplakt. Het Nederlandsche volk mag dan even zien naar de voorstelling van prachtig bloeiende klapperboomen op den achtergrond en een compagnie netjes gekleede wielrijders op den voorgrond, aangegaapt door vele *njais*. Als lokmiddel wordt op de plaat vermeld, dat, na zooveel jaren dienst, zooveel guldens pensioen in de week verdiend kan worden. Maar wanneer ten bate van het Indische volk onderwijzers aangeworven moeten worden, dan vertelt het blad der *Onderwijzers-Vereeniging* zulke rare dingen over Indië, dat menige Hollandsche onderwijsman zich tien malen bedenkt, alvorens den gewichtigen stap te doen en den oceaan over te steken. Dan heet 't, dat de traktementen zóó laag zijn, dat men groote kans loopt, van honger om te komen. Hoe meer vraag naar en hoe minder aanbod van onderwijskrachten, hoe hooger de salarissen stijgen, hoe meer er in de kous kan!" Aldus *Semar* in *De Voorpost*.

Verbetering der Inl. Woningtoestanden. De *Warna Warta* meldde, dat de Landvoogd *f* 25000 beschikbaar gesteld had voor de verbetering der woningtoestanden in de kampongs te Semarang. De *Locomotief* vernam ter zake nader, — zoo vervolgt bovengenoemd blad — dat bij den burgemeester inderdaad een schrijven ingekomen is van den algemeenen secretaris, namens den Gouverneur-Generaal, waarin *f* 25000 voor gemeld doel beschikbaar gesteld wordt. Het bedrag is geput uit de particuliere fondsen, welke, bestemd voor steunverleening, onder het beheer van den Landvoogd zelf staan. Zijne Exc. vroeg bij het aanbod, of voor dat bedrag iets in het belang der verbetering der te Semarang aanschouwde toestanden kan geschieden en verzocht mede van de wijze van besteding van dat bedrag op de hoogte gehouden te worden. De burgemeester heeft zelf geen beslissing genomen, doch zal het aanbod van den Gouverneur-Generaal den gemeenteraad voorleggen.

Vooruitgang. Door de redactie der *Kaoem Moeda* wordt een distrikshoofd in de Lampongs heftig aangevallen, omdat deze ten overstaan van verschillende Europeesche ambtenaren verklaard had, niet in te stemmen met de motie door de *Sarekat Islam* aldaar aangenomen, teneinde den heer Liefrinck om vermindering van heerendiensten te verzoeken en een tegenvoorstel te zullen doen om die diensten niet alleen te behouden, maar zelfs te verzwaren. Hij wilde dan wel eens zien, welk voorstel zou worden aangenomen en mocht het zijne verworpen worden, dan zoude hij zijn ontslag nemen. De redactie noemt hem een conservatief, die het voornemen heeft den Lamponger te vergiftigen. 't Is jammer zegt zij, dat die Lampongers nog zoo onontwikkeld zijn en niet begrijpen, dat zij geloof moeten slaan aan de waarschuwingen van de *Kaoem Moeda*, die hun vooruitgang ten doel heeft en hun aanraadt met kracht en eensgezindheid te werk te gaan.

,,'t Ware te wenschen", zoo besluit het blad, ,,dat meer en meer vereenigingen opgericht werden van mannen en vrouwen, die vlijtig naar vooruitgang streven".

Bewijs van Belangstelling. De *Sinar Djawa* beschouwt de zending van den heer Liefrinck als een bewijs van belangstelling in het lot van den Inlander. In het Regeerings-Reglement is reeds bepaald, dat de heerendiensten verminderd moeten worden, doch dit kan slechts geleidelijk in haar werk gaan. Op Java is voor 1917 reeds de algeheele opheffing bepaald en op de Buitenbezittingen is men ook reeds den goeden weg ingeslagen. De zending van den heer Liefrinck is voor den Inlander wel een bewijs, dat de Regeering is ingegaan op de vele klachten over bij die diensten begaan onrecht. Hetzelfde geldt ook voor het onderzoek naar de heffingen bij de belastingen. Maar nu moeten ook van hun kant de ingezetenen niet vergeten, dat de belastingen noodig zijn om den Staatsdienst in beweging te houden en dat, indien zij die belastingen niet tijdig betalen, een geregelde gang van zaken ook niet mogelijk is.

Van alle kanten dreigt Gevaar. In de *Oetoesan Melajoe* komt voor een verslag van een rede door een oud-onderwijzer van de Minahassa, gehouden in de vereeniging *Studiefonds Minahassa*, en waarin, naar aanleiding van de zending van den heer Liefrinck, gewezen wordt op den zwaren druk der heeren- en

gemeentediensten in de Minahassa. Om daaraan te ontkomen, nemen vele jonge mannen dienst in het leger, waardoor aan den landbouw werkkrachten ontrokken worden en het land sterk achteruitgaat.

Noodig is 't — zegt spr. — de heerendiensten geheel en al af te schaffen. De redactie van de *Oetoesan Hindia* merkte naar aanleiding van deze rede op, dat thans van alle kanten in de Buitenbezittingen gevaar dreigt, en wel als een gevolg van de door de Regeering gevolgde politiek.

Zending—Liefrinck. De *Warna Warta* heeft 't ook over de zending van den heer Liefrinck. Wel een bewijs, zegt de schrijver, dat men te Buitenzorg verbaasd stond over het feit, dat nog zulke ongerechtigheden in zake belastingen en heerendiensten konden bestaan. Blijkbaar wil de Regeering nu niet meer afgaan op de rapporten der bestuursambtenaren, die steeds gunstig luiden, terwijl de bevolking in werkelijkheid in den ongunstigsten toestand verkeert. Zeker, de Regeering wil het goede, maar het zijn hare *ambtenaren*, die niet steeds handelen overeenkomstig die goede bedoelingen.

Laat nu niemand bang zijn, om bij den Regeeringscommissaris zijne klachten, grieven en bezwaren voor te brengen. Hij is een vriend van den Inlander. En laat men zich niet bepalen tot eigen klachten en grieven, maar ook mededeeling doen van de ongerechtigheden, waaronder anderen lijden. En late men zich niet afschrikken door het feit, dat deze hooge ambtenaar bij den Resident logeert. Hij zal daar wel een afzonderlijk vertrek hebben om kantoor te houden.

De *Pewarta Deli* schrijft, dat 't te hopen is, dat de vele menschen, die thans uitermate verheugd zijn over de keuze van dezen Regeerings-commissaris, niet teleurgesteld zullen worden. Hij toch was 't, die de toekenning van rechtspersoonlijkheid aan de *Centrale Sarekat Islam* tegenhield, zoomede de invoering van het burgerlijk bestuur in Atjeh. Steeds heeft hij de Inlandsche ambtenaren en de residenten gesteund tegen de S. I. Hij zal dan, als hij werkelijk zoo rechtvaardig is, als er beweerd wordt, de geheimen van de S. I. niet openbaar maken, daarentegen wel haar onschuld bepleiten.

De *Kaoem Moeda* verklaart, dat nu eindelijk voldaan is aan de motie, indertijd door het congres te Bandong aangenomen, om een Regeeringscommissaris naar de Buitenbezittingen te zenden, om daar de misstanden te onderzoeken met betrekking tot belastingen en heerendiensten. Der vermelding waard is 't, dat Bangka niet in dit onderzoek begrepen is. Zou 't zijn, omdat daar de heer Engelenberg als resident fungeert, „de vader van den Inlander", waarover men daar niet bevreesd behoeft te zijn voor willekeur en machtsmisbruik van de zijde der ambtenaren? Maar afgescheiden van al die misbruiken, heeft men tegen de heerendiensten op zich zelf en als zoodanig bezwaar, omdat het *slaven*diensten zijn en de Indiërs geen slaven, maar ingezetenen zijn.

Gelijke Rechten. In de *Tjaja Sumatra* wordt naar aanleiding van de beschikking der Regeering, waarbij aan de weduwe van den vermoorden Controleur Walter een landspensioen van *f* 650 's jaars is toegekend, zoomede vergoeding van alle door de opstandelingen verbrande goederen, de hoop uitgesproken, dat nu ook aan de weduwen van de vermoorde Inlandsche ambtenaren een onderstand verleend worde.

Bescherming tegen Willekeur. In de *Sri-Sumatra* wordt in een *Ingezonden stuk* bescherming tegen ambtelijke willekeur ingeroepen. In elke krant worden klachten gepubliceerd, dan wel noodkreten van den een of anderen kleinen man, die verdrukt wordt. Dit zijn niet *alle* leugens; ondersteld mag toch worden, dat de berichtgevers er gezonde hersens op na houden, waardoor zij heel goed onderscheid weten te maken tusschen goed en kwaad.

Dit Maleisch-Chineesch blad is sedert overgegaan aan de *Sarekat Loehak Nan Tiga*, dus een geheel Maleisch blad geworden. Hoofdredacteur is: Dt. St. B. R. Nan Gedang. In dezelfde betrekking was hij vroeger werkzaam aan de thans met de *Sri Sumatra* samenverbonden *Mato-Mato*. Als redacteur is de heer Phoa Ban Leng aangebleven, waardoor de betrekkingen met de Chineesche gemeenten worden aangehouden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. Presidents-verwisseling. In de *Bintang Soerabaja* wordt herinnerd aan de beschuldiging, ingebracht tegen den president van het afdeelingsbestuur Soerabaja der *S. I.*, zekeren *Soehario*, die vreemd zou zijn omgesprongen met de opbrengst der *fancy-fair*, welke onlangs in den Stadstuin te Soerabaja werd gehouden ten bate van de Kartinischool. Gezien de groote opkomst van het publiek, de vlotte verkoop van allerlei artikelen en vele andere gunstige omstandigheden, viel de netto-opbrengst toen leelijk tegen, waarover vermoedens tegen den organisator, tevens kashouder, rezen. De politie werd in de zaak gemoeid en de S. I.-ers begonnen met *Soehario* uit zijn functie te zetten. *Sadikin*, wel eens genoemd de aanstoker van het verzet op de particuliere landerijen, werd in zijn plaats benoemd. Er vormden zich echter twee partijen, die op een vergadering in den Schouwburg in ernstig dispuut geraakten over de presidents-verwisseling. De eene partij wilde *Soehario* terug, de andere wenschte *Sadikin* te handhaven. Na een urenlang debat, bleef *Sadikin* president. Aan het einde der vergadering heeft het bestuur der S. I. aangedrongen op een betere contributie-betaling, daar de fondsen, waaruit de advocaat voor diens actie ten bate van particuliere opgezetenen moet betaald worden, zijn uitgeput.

Een Droom! In de *Perniagan* wordt melding gemaakt van een droom van een Europeaan, d. w. z. iemand, die het land heeft aan menschen met een gekleurde huid, die zich boven hen wenscht te verheffen en hen daarom wil afranselen. Zijn doel is, hen met geweld ten eigen bate te exploiteeren en hen over de geheele aarde onder zijn heerschappij te brengen. Hij zal hen uitpersen en hun God zijn. En nu droomde hij, dat hij zendelingen uitzondt, om de koelies voor hem te laten werken en van hen Christenen te maken. Die koelies zullen verder met jenever te gronde gericht worden, opdat zij van hun ellende geen besef meer zullen hebben. Als beesten zullen zij gedwongen worden om soldaat te worden, daar zij zich vrijwillig daartoe niet willen leenen. Met list en geweld zal de Europeaan toch zijn zin krijgen en de anderen zullen over het geheele land verdeeld worden. Dan zal er overal syphilis heerschen. Om in de ontstane ontevredenheid verbetering te brengen, worden scholen opgericht. Het mes zal dan van twee kanten snijden, want de leerlingen zullen de schrijfbehoeften zelf moeten betalen, wat den Europeaan dus voordeel aanbrengt. Maar de menschen, die nu tot ontwikkeling gekomen zijn, richten een vereeniging op en begonnen onrust te verwekken. Hij kreeg toen een nieuwen droom en zag zulke slechte toestanden, zooals in geen ander land ter wereld.

De *Djawa Tengah* maakt melding van een vergadering, te Solo gehouden, van vertegenwoordigers der navolgende Inlandsche vereenigingen: de *Centrale Sarikat Islam*, *Prinsenbond* te Djokdja, id. van Soerakarta, Vereeniging van bloedverwanten van Mangkoenegoro, id. van Pakoe Alam, *Regentenbond*, *Mangoenhardjo* en *Ind. Onderwijzersbond*. Het hoofdbestuur van *Boedi Oetomo* had deze bijeenkomst belegd om te trachten, door onderlinge samenwerking en eendracht, tot grooter krachtsontwikkeling te komen in het belang van de Inl. maatschappij. Alle zaken, haar betreffende, zullen voortaan eerst door deze vereenigingen besproken worden, opdat volgens één algemeene gedragslijn gehandeld zal worden. Men benoemde een *Algemeen Comité*, bestaande uit twee afgevaardigden van elk dier vereenigingen. Op deze vergadering waren ook tegenwoordig Mangkoenegoro, Pakoe Alam en de Rijksbestuurder van Soerakarta.

Gezagsvermindering. In hetzelfde blad wordt uit de *Darmo Kondo* het bericht overgenomen, dat de resident van Soerakarta den Soesoehoenan het voorstel heeft gedaan, om, evenals in de Gouvernementslanden, de administratieve straf van arrest voor de Inl. ambtenaren af te schaffen. De redactie merkt naar aanleiding hiervan op, dat het ontnemen van de rechtspraak aan het zelfbestuur reeds een geduchten knak aan het aanzien van den Soesoehoenan gegeven heeft, zoodat, behalve zijne ambtenaren, zich niemand om zijne verordeningen bekommert. Als nu het voorstel van den resident wordt aangenomen, zullen ook de ambtenaren, die nu nog door de vrees voor die straf in bedwang gehouden worden, zich niet veel meer aan den wil van dien Vorst gelegen laten.

De *Bintang Soerabaja* publiceert de beëedigde verklaring door den nieuwen Mangkoe Negoro bij zijn troonsbestijging afgelegd, uit de bewoordingen waarvan het *Soer. Hbld.* de gevolgtrekking maakt, dat deze nu meer als een hoofdambtenaar te beschouwen is, doch met meer inkomsten dan een regent.

De *Djawa Tengah* keurt echter de daarin gemaakte veranderingen ten aanzien van het zelfbestuur goed. Zij zullen de onveiligheid, de achterlijkheid en het bijgeloof doen ophouden, die nu nog juist in de vorstenlanden zoo sterk heerschen.

Vrijheidszin. In een hoofdartikel schrijft de *Warna Warta*, dat elke koloniale mogendheid er aan indachtig moet zijn, dat er een gevaar is, dat haar onvermijdelijk bedreigt, n.m. de zucht naar vrijheid bij ieder levend wezen, zoowel bij den beschaafden als den onbeschaafden mensch, maar zelfs ook bij het wilde dier. Verschillende voorbeelden worden aangehaald, beginnende bij den Amerikaanschen onafhankelijkheidsoorlog en eindigende bij Boni, dat niet langer gediend wilde wezen van de Nederlandsche overheersching, als zijnde in strijd met den Islam, en bij wien toen Gowa als bondgenoot zich aansloot. In Nederland, met name in de Tweede Kamer, wordt dan om zich zelf vrij te pleiten *fanatisme* als oorzaak van het verzet genoemd, maar de ware oorzaak is overal en altijd: de hardheid bij de heffing van belastingen en het opleggen van heerendiensten. En als men zich dan heu gepraat heeft over dat z.g. fanatisme, is men blijde een ander motief te kunnen aangrijpen, waaraan de bestaande onrust en ontevredenheid kan worden toegeschreven. Zoo had men eerst „de geest van Douwes Dekker" en daarna de *Sarekat Islam*, die toen werkelijk revolutionnair en geweldadig begonnen te werken, wat steeds bij dergelijke bewegingen onvermijdelijk is. Nu weer de Djambi-opstand. Geheel de Hollandsche pers in N.

I., met uitzondering van het *Bat. Nieuwsblad*, geeft daarvan aan de S. I. de schuld. Gelukkig, dat de Regeering nu een andere richting uitgaat en zelve een onderzoek naar de oorzaken doet instellen.

Van Vreemde Koloniën.

De brand breidt zich nog uit.

De bewapening van de Amerikaansche handelsschepen, het officieel partij kiezen van China, waardoor daar beslag is gelegd op vele D. schepen, de mogelijkheid, dat Mexico zich ook in den oorlog gaat mengen, het naar binnen slaan van de vlam in Rusland, de opstanden in Cuba en Peru, dit alles doet 't gebied, waar de ellende zich meedoogenloos uitbreidt, nog steeds ruimer en ruimer worden. En de algemeene toestand blijft die van een zoo tegen elkander opwegen, dat niemand een gegronde meening durft uitspreken aan welke zijde de eindoverwinning zal zijn. Slaat de val van Bagdad den centralen een troef uit de hand, de opstand in Rusland dreigt de bewegingsvrijheid en verplegingsdienst van 't Russische front ten nadeele te komen, maar de invloed van de Duitsche Czaritza wordt daarentegen opgeheven, doet 't besluit van Wilson, om de koopvaarders van kanonnen te voorzien een aanpakken van de duikbooten verwachten, door de dreigende houding van Mexico zal Amerika zeer in zijn lust tot aanpakken belemmerd zijn. Is 't achteruit wijken van de D. zwakheid of beleid?

Brengt de uitbreiding van den vuurgloed momenteel de verwachting niet nader tot 'n bepaalde oplossing in den eenen of anderen zin, wel ligt er een beteekenis in, die voor de koloniale vraagstukken van enormen invloed zal zijn. Hoe grooter 't aantal medestrijdenden, hoe meer eerzuchtige verlangens en belangen te bevredigen zullen zijn, en voor de voldoening daarvan zal de koloniale kaart zeker op geheel nieuwe wijze gekleurd worden. 't Probleem van den vrede wordt al lastiger en meer ingewikkeld, vooral wanneer de centralen de sterksten mochten blijven. Stelt men 't geval, dat de entente-mogendheden 't onderspit delven, zullen Japan, China, Amerika zich ook overwonnen erkennen, en zoo niet, hoe dan, wat dan? Wie moet dan over de verdeeling van de koloniale kaart beslissen?

Een Duitsch rijk in Midden-Afrika.

Terwijl 't D. gebied in Afrika zóó versmelt, dat 't niet gemakkelijk is er nog zekere aanwijzingen van voortbestaan te vinden, blijven de D. zelf over hun toekomst in Afrika met vertrouwen spreken. Een artikel van Singelman in de aflevering van 20 Febr. j.l. van de Deutsche Kolonialzeitung, over „Mittelafrika deutsch" geeft hiervan een sprekend getuigenis. Volgens hem kan er geen twijfel over bestaan, dat in Afrika een D gebied tot ontwikkeling moet komen, dat niet meer uit van elkander gescheiden gedeelten zal bestaan, maar dat een aaneengesloten samenhangend geheel moet vormen. Hierover zou bij de D. geen verschil van meening bestaan, men wijkt alleen af in beschouwingen over de uitgestrektheid.

Voor zoover de schr. zelf tot een uiteenzetting van zijn inzicht komt, zegt hij dat niet 't aantal vierkante mijlen de hoofdzaak is, maar wel datgeen wat „völkisch, militärisch, wirtschaftlich finanziell und geographisch" van voordeel is. Maar om hierover tot een oordeel te komen, ontbreken meerendeels nog betrouwbare gegevens. Ook kan de beteekenis van een streek van zeer verschillend standpunt worden beoordeeld, de een kan hetgeen zij dadelijk geven kan als maatstaf nemen, de ander wat er voor de toekomst van te verwachten is. Lezen wij zijn beschouwingen goed, dan zullen Belgisch Congo, de in Midden Afrika gelegen Portugeesche koloniën zeker tot 't D. gebied moeten behooren, afgerond en aangevuld door Fr. en Eng. territoir.

Hij beveelt verder de overweging aan van een voorstel van professor Hans Meijers om, ter effening van de D. handelswegen, te denken aan een in bezitneming van de Azoren, Madeira, Kaapverde-eilanden, Portug. Guinea, Principe en St. Thomé.

De kwestie is voor te bereiden. Reeds is zooveel voorbereid voor hetgeen na 't sluiten van den vrede zal moeten geschieden, zoo ten opzichte van de verhoudingen tot Oostenrijk-Hongarije, Bulgarije, Turkije, evenzeer vraagt het koloniaal bezit tijdig aandacht. Bij de verdeeling of toedeeling van gronden zal 't voor D 's vijanden minder hard zijn grond in Afrika dan in Europa af te staan. Ook over de wijze waarop de in bezitneming 't best zal worden geregeld moet vooruit gedacht worden.

Fransch West-Afrika.

Zooals voor 't meerendeel der groote koloniën het geval is, kan een vreemdeling zich ook van de uitgestrektheid en beteekenis van de Fransche bezittingen in West-Afrika maar moeilijk een begrip vormen.

Senegambië, Nigeria, Guinea, Ivoorkust en Dahomey bestrijken een gebied van ongeveer 4.000.000 vierkante K.M. De bevolking wordt, volgens een ruwe schatting, op 13.000.000 geschat.

In 1913 bedroeg de omzet van den groothandel 278 millioen francs, waarvan ongeveer 150 mill. invoer, 't overige uitvoer. Vergeleken bij 1900 wijzen deze cijfers op belangrijken vooruitgang, toen was de invoer 111 mill. en de uitvoer 63 mill.

De oorlog heeft zijn invloed maar weinig doen gevoelen.

De voornaamste bron van uitvoer leveren de vruchten en oliehoudende zaden, hierbij staan de aardnoten en kokosnoten vooraan. De kokos- of klapperolie wordt in Europa vooral in de zeep- en stearinefabrieken gebruikt. Maar zij gaat hoe langer hoe meer een plaats innemen naast boter en andere dierlijke vetten; Nederland weet daar alles van.

Uit 't notenvleesch trekken de inlanders een prachtige roode palmolie, die in groote hoeveelheden naar Europa gaat.

In 1913 werden 242000 ton aardnoten, tot een waarde van 60 mill. fr. verscheept, bovendien 40000 t. klappers, tot een waarde van 15 mill. fr., voor palmolie was dit 14,000 t. tot 7 mill. fr.

Daarnaast opent de cultuur van caoutchouc goede vooruitzichten. In 1913 bedroeg de uitvoer hiervan al 15½ mill. fr., naar verzekerd wordt is 't product van uitstekende hoedanigheid.

In Guinea neemt de rijstbouw een voorname plaats in. Gehoopt wordt den bouw zoo uit te breiden en te verbeteren, dat overvloed beschikbaar komt voor uitvoer. De Guineesche koffie is van zeer goed gehalte. Dahomey levert mais voor de branderijen in Europa. Proeven voor den katoenaanplant hebben goede uitkomsten opgeleverd.

Arbeidskrachten zijn voldoende aanwezig en niet duur.

Door den aanleg van verbeterde gemeenschapsmiddelen moet de nog ongebruikte rijkdom van deze koloniën, w.o. uitgestrekte bosschen, in 't wereldverkeer worden gebracht. Ook van de veeteelt worden goede verwachtingen gekoesterd, terwijl gom, struisveeren, was, visch, ook wat goud als nevenartikelen niet te verwaarloozen zijn.

Hughes beschuldigd.

De Australische senaat heeft na heftige discussies met 18—13 stemmen de benoeming goedgekeurd van een comité, dat de door senator Watson tegen den premier Hughes uitgebrachte beschuldiging, wegens omkooping zal onderzoeken.

Begint Portugal de uitverkoop?

Volgens de Diaro de Noticias, een te Oporto verschijnend blad, heeft Portugal zijn kolonie M a c a o in Zuid-China aan Japan verkocht. Dit zou, evenals de verkoop der Deensche Antillen aan N. Amerika, de afdoening van een zaak zijn, die buiten 't groote oorlogsgewoel zeker niet zonder inmenging van anderen haar beslag had kunen krijgen, en welke door die anderen nu met ingehouden woede vernomen zal worden.

Een Indo-China Handelsbureau te Parijs.

De nieuwe gouverneur van Indochina A. Seraut heeft, vóór zijn vertrek naar zijn nieuwen post, met den minister van koloniën G. Doumergue de plannen besproken voor de oprichting van een I.-Ch. handelsbureau te Parijs. Aan 't hoofd komen handelsspecialiteiten te staan, die in de Fr. industrieele en commercieele wereld de kennis hebben te verspreiden van de rijkdommen aan mineralen, natuurproducten en handelsmogelijkheden in I.-Ch. Groote credieten moeten werden uitgetrokken. 't Bureau werkt echter langs particulieren weg en zal geheel los staan van 't departement van koloniën.

Niet aanmoedigend.

Terwijl de recruteering van werkkrachten uit Zuid-Afrika voor den burger arbeid achter 't oorlogsterrein al niet heel vlot ging, zal de ramp aan 't s.s. „Mendi" overkomen, den ijver zeker nog doen tanen. 't Schip is op weg van Engeland naar Havre in den mist in aanvaring gekomen met een ander schip (welk vinden wij niet gemeld) en zonk in 25 minuten.

10 Europeanen en 615 Z.-Afrikaansche inlanders verloren 't leven, 12 Europeanen en 190 inlanders werden gered.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Een zéér nuttig Werk.

Bij Martinus Nijhoff in Den Haag is verschenen het vierde vervolg van het bekende Repertorium op de literatuur betreffende de Nederlandsche Koloniën, door W. J. P. IJ. Schalker en W. C. Muller. Dit vierde vervolg loopt over de jaren 1911 tot en met 1915.

Zij, die zich met koloniale aangelegenheden bezig houden, hebben zich over deze uitgave, die het oorspronkelijk door J. C. Hooykaas gepubliceerde repertorium up to date brengt, zeer te verheugen. Op 't gebied der koloniale bibliografie zijn wij alle andere naties voor; wel bezitten Fransch Indo-China en de Filippijnen bibliographieën, doch deze missen de volledigheid van ons mooi repertorium en zijn bovendien ten achteren: en Britsch-Indië wacht nog altijd op een ordening van de ontzagwekkende literatuur, die over dit gebied handelt.

De bewerkers van het thans verschenen vierde vervolg verdienen grooten lof voor de nauwgezetheid waarmede zij hun taak verricht hebben. Zij hebben onverdroten naar volledigheid gestreefd, gelijk op haast elke bladzijde uitkomt. Niet alleen de periodieken, die onder ieders bereik komen, zijn op cijns gesteld; ook heel wat organen, die op het eerste gezicht met de koloniën geen bemoeienis hebben. Zoo het Maandblad van het genealogisch-heraldieke genootschap „De Nederlandsche Leeuw", dat schrijft over grafschriften uit den Compagniestijd; de Empire Review, die een artikel heeft over de Chineesche beweging in Nederl. Oost-Indië; de Revue des traditions populaires, waarin iets voorkomt over het schimmentooneel op Java; het Jahrbuch des Städtischen Museums für Völkerkunde in Leipzig, dat iets meedeelt betreffende Keizer Wilhelms Land; Göttingische gelehrte Anzeigen, waarin een Duitsche geleerde aan het woord is over de taal-, land- en volkenkunde van Duitsch N.-Guinea; de St. Michaels Almanak, die mededeelingen bevat over paalwoningen op Borneo, etc.

Het is niet aan te nemen, dat de samenstellers niets ontgaan is, maar men heeft te getuigen, dat zij geen moeite geschroomd hebben om alle literatuur, die rechtstreeks op onze koloniën betrekking heeft, of wel er zijdelings verband mee houdt, in het Repertorium te vermelden. Hierbij vatten zij hun taak niet eng op. De bekende polemiek tusschen prof. Volz, die zich over het Zuidoost Azië van Ptolemaeus opmerkingen had veroorloofd, welke hem gevoelige vingertikken van den grooten Magister Kern berokkenden, is samenvattend weergegeven. Evenzoo die tusschen prof. Snouck Hurgronje en prof. Becker, naar aanleiding van des eersten artikel in De Gids: „Heilige oorlog, made in Ger-

many". Zeer nuttige aanwijzingen vindt men in den tekst verspreid: zoo wordt van dr. F. C. Wieder geciteerd diens werk: Nederlandsche historisch geografische documenten in Spanje, bij het Tijdschrift van het Aardrijksk. Genootschap uitgegeven; men vindt er de mededeeling bij: ,,hierin o.a. Nederlands koloniale geschiedenis in Spaansche archieven". Deze spaarzame opmerkingen mogen volstaan om te doen uitkomen, welk een zorg de samenstellers aan het werk besteed hebben.

Het jongste vervolg van het Repertorium is op dezelfde wijze ingericht als de vorige; slechts kleine veranderingen zijn aangebracht; zoo is er een rubriek ,,Indische Beweging" ingevoegd, terwijl de afdeeling ,,Levensbeschrijvingen en personalia", zeer is uitgebreid en niet minder dan 15 pagina's beslaat; de inrichting is alfabetisch. Aparte vermelding verdient ook de rubriek: ,,Voormalige Nederlandsche bezittingen in Azië en Amerika"; zij is zeer interessant.

Aan het werk zijn zeer uitvoerige registers toegevoegd, die het raadplegen vergemakkelijken. In totaal telt het niet minder dan bijna 400 bladzijden, aanzienlijk meer dan het derde vervolg van het Repertorium. In dit accres weerspiegelt zich de stoffelijke, naast de politieke ontwikkeling van onze Aziatische koloniën. Bij het doorlezen van het werk — geenszins een vervelende bezigheid — wordt men door dat verschijnsel sterk getroffen. In dit verband moet het feit spreken, dat de heele bibliografie betreffende West-Indië in tien pagina's is ondergebracht.

Het Repertorium op de literatuur betreffende de Nederlandsche Koloniën is een werk, dat wij op hoogen prijs dienen te stellen. Laat ons het een plaats geven naast de Encyclopaedie van Ned.-Indië, waarvan onlangs in tweede uitgave het eerste deel verschenen is. Er mag wel eens op gewezen worden, dat het debiet van zulke werken niet groot is; bij het verschijnen doet men dus goed de uitgave te steunen door een exemplaar te koopen; platonische huldebetuigingen brengen uitgever en samenstellers geen baat. Laat ons hopen, dat aan deze modeste opwekking gevolg wordt gegeven.

M. VAN GEUNS.

* * *

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

In de afl. van 15 Maart eenige korte, maar belangrijke bijdragen over Indië. De heer E. Jacobson schrijft over het eiland Simaloer (administratief behoorend tot het Gouv. Atjeh en Onderh.), speciaal wat betreft de geographische namen van plaatsen, rivieren, bergen, enz. Een plaatselijk onderzoek heeft den schr. in staat gesteld een meer dan oppervlakkige studie te maken van de taal der bewoners van genoemd eiland. — De heer J. M. Phaff wijdt een beschouwing aan de hydrographische opnemingen van Indië en de loopende opnemingen. — Verder bespreekt de heer W. B. Oort het jaarverslag van den topografischen dienst in Nederl.-Indië over het jaar 1915. — In de mededeelingen der redactie vindt men voorts een beknopt overzicht eener lezing van den heer W. H. F. Giel over het eiland Ceram en zijn bewoners.

Staatsinstellingen van Ned.-Indië.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam is het eerste deel van de derde, herziene en bijgewerkte uitgaaf van prof. Mr. Ph. Kleintjes' ,,Het Staatsrecht van Ned.-Indië" verschenen. De schrijver heeft echter thans als titel gekozen ,,Staatsinstellingen van Ned.-Indië", daar deze beter bij den inhoud past.

Prof. Kl. behandelt in een naschrift de wet van 16 Dec. 1916, welke betrekking heeft op den Volksraad, zoodat dit standaardwerk weer geheel up to date is wat betreft het nu verschenen deel.

Dr. K. W. v. Gorkom's Oost-Indische cultures.

Van den nieuwen druk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische Cultures, opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs, zijn weder twee afleveringen verschenen, n.l. de derde en vierde. Dr. D. J. Hissink voltooit daarin de beschrijving van den bodem, en Dr. A. van Bijlert maakt een aanvang met het hoofdstuk ,,bemesting".

Over de verdediging van Ned.-Indië.

De gep. Generaal-Majoor O.-I. leger K. van der Maaten heeft (bij M. Nijhoff te 's-Hage) een brochure 't licht doen zien, getiteld: Z. E. de Oud-Gouverneur-Generaal J. B. van Heutsz en de defensie van Nederl.-Indië. Hetgeen de schr. in hoofdzaak bedoelt is zijn waarschuwende stem te verheffen tegen het in den laatsten tijd op den voorgrond gebrachte denkbeeld om Z. E. van Heutsz als buitengewoon Regeerings-Commissaris naar Indië te zenden, met een uitgebreide volmacht tot het reorganiseeren van het Indisch defensie-stelsel. Zulk een opdracht — meent schr. — kan niet worden geacht in het belang van Nederland en Ned.-Indië te zijn. Erkennende dat Nederland Z. E. van Heutsz grooten dank verschuldigd is voor hetgeen hij als Gouverneur-Generaal en ook vroeger reeds (in Atjeh) heeft tot stand gebracht, met betrekking op de defensie heeft hij evenwel niets gedaan, zegt Gen. van der Maaten en mist Z. E. dus elke bevoegdheid in dit opzicht.

Verder bevat het jongste Nr. (van 15 Maart) van het Marineblad eenige bijdragen over genoemd onderwerp, getiteld ,,Slagkruisers", door Ferwerda (op blz. 654 behandeling van de slagkruisers in verband met de verdediging van Ned.-Indië); en ,,Een bijdrage over onderzeebooten en de aanbouw-politiek voor de verdediging van Ned.-Indië", door J. L. Chaillet. — Voorts in de rubriek ,,Uit de pers" o.m. een aan het Alg. Handelsbl. ontleent artikel ,,Welke Inlanders bij de Marine in Indie?"

Marine-Societeit ,,Modderlust".

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan (1867-1917) der Marine-Societeit ,,Modderlust" te Soerabaja is een gedenkschrift uitgegeven, dat vooral ook door zijn aardige illustratiën en portretten aangename herinneringen zal opwekken bij oud- en actief dienende Marine-officieren in onze Oost.

Het boekje is niet in den handel, maar wordt verspreid door den luit. ter zee 1e kl. G. van Heteren, Binnenhaven 33, den Helder.

Oostkust van Sumatra-Instituut.

De heer W. H. M. Schadee, archivaris van het jonge ,,Oostkust van Sumatra-Instituut" heeft een kroniek van het jaar 1916 samengesteld voor de jaarvergadering op 2 Febr. j.l., welke kroniek nu ook (bij J. M. de Bussy te Amsterdam) in druk is uitgegeven.

In levendige bewoordingen schetst de heer S. de voornaamste gebeurtenissen op Sumatra's Oostkust en bespreekt met vrijmoedigheid en groote kennis van zaken de hangende kwesties aldaar.

Bijdragen Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.

Van dit door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde uitgegeven periodiek verscheen deel 73, afl. 1, met de navolgenden inhoud:

Zang I-III van 't Oud-Javaansche Ramayana in vertaling, door Prof. dr. H. Kern. — De herkomst van den Minto-steen, door Dr. N. J. Krom. — Over den Chineeschen handel der Oost-Indische Compagnie in de eerste dertig jaren van de 18e eeuw, door Dr. J. de Hullu. — Lijst van errata in het opstel van W. Dunnebier (deel 72 der Bijdragen): De voornaamwoorden in het Bolaäng Mongondowsch.

Voorts notulen van bestuursvergaderingen en het jaarverslag over 1916 van genoemde instelling.

De papieren Zendeling.

In het Maart-Nr. van ,,De Rijnsche Zending" een vrij uitvoerig artikel van zendeling C. J. Hoekendijk over ,,De(n) papieren Zendeling". Een eenigszins vreemde uitdrukking, die onwillekeurig doet denken aan den ,,blikken dominée", doch geheel ten onrechte. Want met den papieren zendeling wordt bedoeld arbeid die uitgaat van een commissie van Zendelingen op Java, in welke commissie alle op Java arbeidende Zendingscorporatiën vertegenwoordigd zijn en die zich ten doel stelt het uitgeven van Christelijke lectuur in de vier talen van Java, nl. het Maleisch, Soendaneesch, Javaansch en Madoereesch. Het doel, waarmede deze lectuur wordt uitgegeven, is tweeledig, ten eerste tracht men door deze lectuur te evangeliseeren onder Heidenen en Mohamedanen en ten tweede wenscht men hierdoor een Christelijke literatuur te stichten voor hen, die reeds voor het Christendom werden gewonnen.

De arbeid van den papieren Zendeling is volgens den schr. een onafwijsbare eisch der zending, zooals hij in zijn artikel nader aantoont.

Indologenblad.

Het Nr. van 8 Maart bevat als los bijvoegsel het goed gelijkend portret van Prof. Ch. A. van Ophuysen † 15 Febr. 1917. — Verder een artikeltje van E. A. Z., die de vraag stelt of Indologen dienstplichtig zijn. — H. J. van Mook geeft het eerste gedeelte eener beschouwing over het totemisme als bron der kennis van de meer primitieve volkeren. — Ten slotte eene bespreking (welke vervolgd wordt) van Van Kol's rapport over nijverheid en industrie in Japan en op Java.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 11. Toepassing van de brochemische methode bij het bepalen van suikers in het sap van suikerriet, door J. G. J. R. Maas en J. van Dijk. — Bananensoorten in de Philippijnen, door J. Sibinga Mulder. — De coca, door Th. Walger, besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Jaarboek van het Mijnwezen in Nederl.-Indië over 1914, besproken door N. Wing Easton. — De invoerhandel in China en het aandeel van Nederland en Nederlandsch-Indië. — Bankatin-verkoop in Nederl.-Indië. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen.

De Ingenieur.

In het No. van 17 Maart 1917 een verhandeling van den heer N. Wing Easton over ,,De minerale rijkdom van Nederl.-Oost-Indië en de toekomstige mijnbouw-politiek aldaar". — Met hetzelfde onderwerp houdt verband een artikel van Prof. W. A. Knol, getiteld: ,,De wijziging der Indische Mijnwet". Na kennisneming met de vele bijdragen, welke over deze materie in den laatsten tijd het licht hebben gezien, komt men tot de conclusie, dat het probleem der Indische mijnwetgeving lang niet gemakkelijk is op te lossen. Want de meeningen en opvattingen zelfs van deskundigen verschillen belangrijk van elkander in dit opzicht.

Bladvulling.

,,Naarmate het Gouvernement meer voor de welvaart van den Inlander doet, naar die mate wordt zijn onbevredigdheid grooter en op de scholen, waar 't meest gezorgd wordt voor de ontwikkeling der leerlingen, broeit het hevigste verzet tegen de Hollandsche overheersching." (Berichten St. Claverbond, 1917, blz. 50.)

A. H. Gijsberts. †

Te 's-Gravenhage is overleden de oud-resident A. H. Gijsberts (geboren te Rotterdam, den 1en Sept. 1844).

Als particulier op 18-jarigen leeftijd naar Indië vertrokken, ging hij een jaar daarna (in 1863) als klerk over in gouvernementsdienst. In 1864 werd hij benoemd tot ambtenaar ter beschikking, vervolgens tot Controleur en in 1874 bevorderd tot assitent-resident. In 1885 volgde zijn benoeming tot resident van Borneo's Wester-afdeeling, terwijl hij in 1891 werd gepensioneerd. De regeering erkende zijne verdiensten (vooral met betrekking op het eiland Borneo), door eene benoeming tot ridder in de orde van den Nederl. Leeuw.

De begrafenis zal plaats hebben te 's-Hage op Vrijdag 22 dezer.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *Jaarboek van Nederl.-Indië 1916*, samengesteld door de afdeeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Ned.-Indië.
2. *Nederlandsch-Indië in de 20e eeuw*, Schets van den vooruitgang en de beteekenis van Ned.-Indië in de jaren 1900-1913, door L. d e B r e e, Redacteur van „De Indische Financier".
3. Kroniek 1916 van het *Oostkust van Sumatra-Instituut*.
4. Jaarverslag 1915 van den Kon. Nat. Bond *„Het Oranje Kruis"*.
5. *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië*, uitgegeven door het Kon. Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië Deel 73, eerste aflevering.

Van de Afdeeling Amsterdam:

In de Vrijdag 16 Maart '17 gehouden vergadering der Afd. Amsterdam van de Vereeniging „Oost en West", werden als bestuursleden herkozen de heeren: Mr. H. Smeenge, Mr. Dr. C. F. Schoch en M. P. Voûte, terwijl als nieuw bestuurslid werd gekozen de heer W. C. Bonebakker, directeur der Koloniale Bank alhier.

Voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur werden voorgedragen de heeren: C. de Vries en Dr. C. H. L. Baelde.

Als afgevaardigden voor de Algemeene vergadering van „Oost en West" zijn gekozen de heeren A Zon en S. van Lier.

Het jaarverslag over 1916 werd voorgelezen en goedgekeurd; evenzoo het verslag van den Penningmeester.

Het aantal leden bedroeg 165 op 1 Januari 1917.

Mr. H. J. BOELEN, *Secretaris.*

Van het Koloniaal Instituut, afd. Volkenkunde:

Indologische Leergang.

Door het Koloniaal Instituut zal, overeenkomstig het in zijne Statuten omschreven doel, een Indologische leergang worden ingericht ten dienste van hen, die eenige kennis wenschen op te doen omtrent Nederlandsch-Indië in verband met een toekomstigen werkkring daar te lande of in verband met den wensch om te worden ingeleid in enkele vakken van wetenschap, welke op Nederlandsch-Indië betrekking hebben.

Deze leergang kan dus bezocht worden door personen van verschillenden leeftijd en met uiteenloopende vooropleiding, staande het ter beoordeeling van den, met de leiding belasten, directeur der afdeeling Volkenkunde of iemand in staat geacht kan worden den leergang te volgen. In de eerste plaats is gedacht aan het bijbrengen van eenige kennis omtrent Nederlandsch-Indië aan hen, die bestemd zijn om te worden tewerkgesteld bij Indische ondernemingen van handel, landbouw en nijverheid, maar ook andere belangstellenden zullen den leergang kunnen volgen.

Die leergang zal tweemaal 's jaars, voorloopig in het gebouw Keizersgracht 690 te Amsterdam, gehouden worden, zoowel gedurende drie maanden in den aanvang des jaars als gedurende drie maanden in het einde des jaars. Blijkens den onderstaanden rooster zal dagelijks gedurende twee lesuren onderricht worden gegeven, terwijl tevens de nadruk zal worden gelegd op eigen studie onder leiding van het onderwijzend personeel en op het bezoeken van musea en koloniale instellingen.

Aan het einde van elken leergang wordt aan de daarvoor in aanmerking komende leerlingen door den directeur der Afdeeling Volkenkunde een getuigschrift uitgereikt, ten bewijze dat zij de leergang met voldoenden of wel met goeden uitslag hebben gevolgd.

Het onderwijs omvat de navolgende leervakken, waarin dus per driemaandelijkschen leergang ongeveer 26 voordrachten per leervak zullen worden gegeven:

1. *Inleiding tot de Volkenkunde van den Indischen Archipel* door J. C. van Eerde, directeur van de Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut en Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, anthropoloog bij die Afdeeling en privaat-docent aan de Gemeentelijke Universiteit.
2. *Inleiding tot de Aardrijkskunde van Nederlandsch Indië*, vooral met het oog op den grooten landbouw, het mijnwezen, den handel en het verkeer, door C. Lekkerkerker, archivaris van het Bali-Instituut.
3. *Eenige kennis van het Maleisch*, door M. Joustra, archivaris van het Batak-Instituut.
4. *Eenige kennis van koloniaal-maatschappelijke toestanden* door Mr. J. C. Kielstra, adjunct-adviseur voor de bestuurszaken der buitenbezittingen met verlof hier te lande.
5. *Inleiding tot de Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië*, vooral met het oog op de agrarische- en de arbeidswetgeving, door Mr. J. Slingenberg, rechter in de arrondissements-rechtbank te Amsterdam.

Bovendien zullen per driemaandelijkschen leergang voordrachten gehouden worden over elk der volgende onderwerpen:

a. *Tropische gezondheidsleer:* overzicht der tropische volksziekten; persoonlijke gezondheidsleer voor den Europeaan in de tropen; sanitaire organisatie, in het bijzonder op landbouwondernemingen in de tropen, door Prof. Dr. J. J. van Loghem, directeur van de Afdeeling Instituut voor Tropische Hygiëne van het Koloniaal Instituut en door Dr. W. A. Kuenen, patholoog bij die Afdeeling en lector aan de Gemeentelijke Universiteit, (te zamen 13 voordrachten).

b. *Koloniale voortbrengselen* door mej. Dr. Ir. J. E. van Amstel, scheikundige bij de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut (13 voordrachten).

c. Zoo noodig zullen ten dienste van den leergang ook voordrachten over *andere koloniale onderwerpen* worden gehouden.

Er zal gelegenheid bestaan voor het volgen van de voordrachten over enkele der genoemde onderwerpen, doch slechts het met voldoenden of goeden uitslag volgen van den volledigen leergang kan aanleiding zijn tot het verkrijgen van het hooger genoemde getuigschrift.

De eerste leergang wordt geopend op Maandag 2 April 1917.

Men kan zich voor den leergang laten inschrijven ten kantore van de Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut, Keizersgracht 690 te Amsterdam tegen storting van *f* 25.—.

Week-Rooster van den Indologischen Leergang,
aanvangende 2 April 1917.

Maandag 10—11. Volkenkunde (van Eerde). — 11—12. Maleisch (Joustra).

Dinsdag 10—11. Maatschappelijke toestanden (Kielstra). — 11—12. Maatschappelijke toestanden (Kielstra).

Woensdag 10—11. Aardrijkskunde (Lekkerkerker) — 11—12. Koloniale Voortbrengselen (van Amstel).

Donderdag 10—11. Staatsinstellingen (Slingenberg). — 11—12. Tropische gezondheidsleer (van Loghem en Kuenen).

Vrijdag 10—11. Godsdienstige denkbeelden en gebruiken (Kleiweg de Zwaan). — 11—12. Maleisch (Joustra).

Zaterdag 10—11. Staatsinstellingen (Slingenberg) — 11—12. Aardrijkskunde (Lekkerkerker).

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger Onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de wiskunde.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).
Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
Technisch bacterioloog voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.
(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.)
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:
Civiel-ingenieur; Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden; jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken; Opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter.
Bij den dienst van het mijnwezen:
Ingenieur; opziener.
Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Civiel-ingenieur; werktuigkundig ingenieur; ingenieur voor het signaalwezen.
Opzichters-werkplaats voor den dienst der Staatsspoorwegen: (twee voor de gieterij, één voor de stelplaats, vier voor de draaierij, één voor de smederij, één voor de ketelmakerij, twee voor de instrumentmakerij, drie voor den rijtuigbouw, twee voor de voertuiglichterij en één voor de ververij).
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:
Adspirant-ingenieur; instrumentmaker 2de klasse; commies.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Bij de Gouvernements-marine:
Derde stuurman; leerling-machinist.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.
Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.
(Nederl. Staatscourant van 28 Febr. 1917 no. 50).

Uitzending naar Nederl.-Indië van personeel voor het marine-etablissement te Soerabaja.

Ten behoeve van het marine-etablissement te Soerabaja is de uitzending noodig van:
één scheepsteekenaar;
drie scheepmakers;
één draaier-bankwerker.
Aan de betrekking van scheepsteekenaar is verbonden eene bezoldiging van *f* 300 (drie honderd gulden) 's maands, welke door tweejaarlijksche verhoogingen, elk van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, kan klimmen tot *f* 500 (vijfhonderd gulden) 's maands.
Van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.
De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten van de maand, volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.
Aan de uitzending naar Nederl.-Indië is verbonden:
1o. vrije overtocht met gezin in de tweede klasse;
2o. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Indië en voortdurende tot dat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat;
3o. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden), welke met *f* 300 (drie honderd gulden) wordt verhoogd ingeval de uit te zenden persoon gehuwd is als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederl. Indië.
De voor de beide andere betrekkingen uit te zenden vaste werklieden, die eveneens lichamelijk geschikt voor den Indischen dienst moeten zijn bevonden, mogen niet jonger dan 22 en niet ouder dan 30 jaar zijn.
De vaste werklieden bij het marine-etablissement, waartoe de uit te zenden scheepmaker en draaier-bankwerker zullen behooren, zijn niet uitsluitend werkman noch toezichthouder, maar hunne werkzaamheden dragen het kenmerk van medewerkend toezicht.
Zij zijn gehouden zich te verbinden voor den tijd van drie jaren, in te gaan met den dag van ontscheping te Batavia.
Na verstrijking van het driejarig verband kunnen zij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits hunne diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op hun behoud prijs stelt. Bij mogelijke benoeming in vasten dienst, waarop echter geen vast uitzicht kan worden gegeven, worden zij burgerlijke ambtenaren, in welk geval op hen van toepassing zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië, enz.
De bezoldiging van de uit te zenden personen bedraagt thans *f* 175 (een honderd vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederl.-Indië en eindigende met den dag volgende op dien van afloop van het verband, welke bezoldiging bij gebleken geschiktheid en ijverige plichtsbetrachting (ter beoordeeling van den commandant der zeemacht in Nederl.-Indië) kan klimmen tot *f* 200 (tweehonderd gulden) 's maands, te bereiken door twee jaarlijksche verhoogingen van *f* 12.50 (twaalf gulden vijftig cent) per maand.
Bij vernieuwing van het verband kan de bezoldiging op gelijke wijze worden verhoogd tot *f* 225 (twee honderd vijf en twintig gulden) 's maands, terwijl bij eene tweede vernieuwing van het verband de bezoldiging op gelijke wijze kan klimmen tot ten hoogste *f* 250 (twee honderd vijftig gulden) 's maands.
Bij buitengewone geschiktheid en uitmuntende plichtsbetrachting kunnen, na verkregen machtiging van den Gouverneur-Generaal, door den commandant der zeemacht regelmatige bezoldigingsverhoogingen worden toegekend vóór het verstrijken van den daarvoor gestelden termijn.
De aandacht van belanghebbenden wordt echter gevestigd op het voornemen om, nadat de begrootingswetgever de daarvoor vereischte gelden zal hebben toegestaan, de bezoldiging van de vaste werklieden bij het marine-etablissement te regelen als volgt: gedurende het eerste driejarig verband zal *f* 225 (tweehonderd vijf en twintig gulden) 's maands, gedurende het tweede *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands en daarna *f* 275 (twee honderd vijf en zeventig gulden) 's maands als bezoldiging worden genoten.
Deze regeling zal zeer waarschijnlijk reeds binnenkort — althans vóór de aankomst van de uit te zenden personen in Indië — in werking treden.
De vaste werkman zal na zes jaren tot tevredenheid van den directeur van het marine-etablissement te hebben gewerkt, bij niet-verlenging van de overeenkomst, eene tegemoetkoming van *f* 1600 (een duizend zes honderd gulden) ontvangen; na negen jaren dienst wordt eene tegemoetkoming van *f* 3000 (drie duizend gulden) uitgekeerd; bij verlenging van de overeenkomst na 9 jaar wordt aan den werkman de keuze gelaten tusschen dadelijke uitkeering van het bedrag en latere uitkeering daarvan, vermeerderd met de gekweekte rente, berekend tegen 4 ten honderd rente op rente. De uitkeering van de tegemoetkoming heeft niet plaats wanneer de werkman tusschentijds in vasten dienst wordt aangenomen, daar alsdan de reeds in 's lands dienst doorgebrachte tijd wordt medegeteld voor de berekening van het pensioen. Mocht de uitkeering reeds hebben plaats gehad, dan kan alleen opneming in vasten dienst plaats hebben, wanneer de werkman zich verbindt het genotene terug te storten.
Aan de uitzending naar Nederl.-Indië is verbonden:
1o. vrije overtocht met gezin naar Indië als landsreiziger der tweede klasse;
2o. gelijke overtocht na beëindiging van de overeenkomst, doch niet langer dan gedurende één jaar nadat het verband is afgeloopen;
3o. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 500 (vijfhonderd gulden) voor ongehuwden en van *f* 675 (zeshonderd vijf en zeventig gulden) of *f* 725 (zevenhonderd vijf en twintig gulden) voor het geval de nieuwe bezoldigingsregeling tot stand is gekomen voor gehuwden.
De uit te zenden vaste werklieden moeten tevens eene verklaring inzenden, dat zij bekend zijn met de overeenkomst (hieronder opgenomen), welke men moet aangaan, alvorens bij het marine-etablissement te Soerabaja te worden te werk gesteld.
In de overeenkomst zal het bedrag van de bezoldiging in overeenstemming worden gebracht met de mogelijk dan geldende nieuwe regeling.
Ook voor de uit te zenden scheepmaker en draaier-bankwerker gelden de bepalingen van het hierboven aangehaalde Koninklijk Besluit van 22 Juni 1916 No. 12 (Staatsblad No. 289).
Zij, die voor uitzending in aanmerking kunnen komen, zullen wellicht eene proef van bekwaamheid moeten afleggen, waarvan plaats en dag nader zullen worden bekend gemaakt. In dat geval wordt vergoeding toegekend wegens reiskosten en verlies van loon.
Gegadigden voor eene der genoemde betrekkingen behooren zich vóór 31 Maart a.s. bij gezegeld verzoekschrift (te adresseeren aan de 9de afdeeling van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van getuigschriften.
Het verzoekschrift moet bevatten:
a. eene beschrijving van opleiding en levensloop;
b. eene mededeeling waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is (met vermelding van het aantal en den leeftijd zijner kinderen) en bij wien inlichtingen kunnen worden ingewonnen.
(Nederl. Staatscourant van 8 Maart 1917 No. 57.)

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE. Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië;**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 13. Donderdag 29 Maart 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Voordracht van Mej. Aug. de Wit.

Voor een volle zaal hield voor de leden der Afdeeling 's-Gravenhage deze begaafde schrijfster en spreekster haar zeer boeiende rede over de Battaks, aan de hand van een reeks fraaie lichtbeelden naar foto's, door haar zelve genomen op haar jongste reis door Nederl. Indië, even voor den oorlog.

Daar zij de dezelfde voordracht reeds vroeger elders heeft gehouden en verschillende bladen er toen uitvoerige verslagen van hebben gegeven, zullen wij thans, onze beperkte ruimte in acht genomen, daarop niet meer terugkomen, doch slechts den wensch uitspreken, dat meerdere afd. van „Oost en West" het voorrecht mogen hebben haar te hooren.

Drankbestrijding in Nederlandsch-Indië.

Door E. SCHMüLLING.

III.

Is tot hiertoe behandeld de mogelijkheid en noodzakelijkheid der bestrijding van het misbruik van alcohol en eenigszins ook dat van opium in Nederlandsch-Indië, alsmede van het euvel der levensmiddelen-vervalsching, in het ondervolgende zal ik trachten een kort overzicht te geven van:

1°. wat ik in Amerika in 1916 op dit gebied zag en hoorde;

2°. de lugubere, maar hoogst belangwekkende Alcohol-enquête van den Resident Engelenberg, met eenige statistische gegevens;

3°. mijn eigen ondervinding en de practijk in Ned.-Indië opgedaan.

Een merkwaardig toeval wil, dat ik eerst na voltooiing van mijne vorige bijdrage kennis maakte met Engelenberg's rapport, terwijl in de Tweede Kamer de verstrekkende anti-alcohol-motie voor Ned.-Indië door den heer Gerhard op 21 Maart werd uitgesproken.

Op de terugreis van Indië hierheen, van eind Mei tot eind October 1916, heb ik van af begin Juli tot 16 October in Amerika vertoefd; tot mijn groote spijt kon mijn reis niet langer duren. Ik heb toen op het gebied van het drankvraagstuk het navolgende mogen ervaren en vaststellen:

In Californië, den „*very wet state*", den, door zijn groote en befaamde wijncultuur, bij uitnemendheid alcoholischen, dus „vochtigen" of „natten" staat, kon men reeds in Juli de voorboden zien van de zeer waarschijnlijke, groote gebeurtenissen toen op til, in verband met de Presidentsverkiezing van November. Op de spijs- en drankenkaarten der eethuizen stond, op in het oog vallende wijze, vermeld, hoe de eigenaren er op rekenden, dat de bezoekers tegen de „prohibition" (drankverbod in mindere of meerdere strengheid) zouden stemmen, opdat eerstgenoemde in staat zouden zijn voort te gaan met de levering van de smakelijke en zoo gewilde wijnen en bieren, tegen niet verhoogde verkoopprijzen. „*We take no responsability in case of victory of the prohibitionists, for the continuation of our business in offering the refreshing, animating and welltasting drinks to our guests*", zoo luidde het ongeveer.

Iets gelijksoortigs kon men van uit de treinen en trambanen lezen, als men langs of door de „*vineyards*" (wijnbergen) reed; op zeer groote houten borden, 6 bij 5 M. en nog grooter, stond in roode, gele, groene letters, te midden van, maar stekend boven de wijnstokken uit, te lezen: „*Vote against prohibition; this would destruit the prosperity and glory of California*".

Men kon allerwege merken, hoe de meeningen over „*Prohibition*" tegen elkaar inbotsten op meetings, in dagbladen en tijdschriften; er werd door de *anti-prohibitionisten*" op gewezen, hoeveel duizenden hun bestaan vonden in en betrokken waren bij de druivencultuur, de bierbrouwerijen, de restaurants, „*saloons*" en „*bars*". Maar daartegenover stonden tal van andere argumenten en werd er op gewezen, dat de druiven veel beter rauw, gedroogd en ingemaakt konden worden genuttigd, en ook als alcoholvrij druivensap („*grape juice*"), een heel smakelijk paarskleurig vocht; voorts hoe de groote plaatsen als het ware vergiftigd waren door het zeer groote aantal drankgelegenheden; in San Francisco zag ik enkele viersprongen van straten met op elken hoek een drankwinkel. Maar hoe ook, ik hield Californië voor een stevigen „wet state", een „*stronghold*", die den prohibition-aanvaller nog lange jaren het hoofd zoude bieden, ook omdat het, en sinds den oorlog meer dan ooit, door vele zeer rijke lieden als „winterressort" bezocht wordt en deze mede als machtige en invloedrijke pleitbezorgers voor de Californische wijnen zouden optreden „*all over the United-States*".

In Juli reisde ik gedurende eene week, eerst door Noord- daarna door Zuid-Arizona; een „*very dry state*", waar invoer, bezit, aanmaak en verkoop van sterken drank verboden is; toegestaan is alleen de inkoop van elders in kleine hoeveelheden voor gebruik in den familiekring, maar met bijzondere Overheidsvergunning (*license)*. Twee dagen ben ik geweest in „El Paso", in het Z.-W. van Texas; daar bestaat een alcohol-beperkende regeling: o.m. is er de verkoop van alcoholische dranken verboden op Zondag en op werkdagen na 8 uur 's avonds. In de treinen dier „*dry states*", *is* geen druppel alcoholische drank verkrijgbaar; zelfs niet als zij rijden door andere staten, hetgeen verband houdt met de afwijkende inzichten der spoorweg-maatschappijen omtrent dit vraagstuk. De bekende vruchten hybridenkweeker, Luther Burbank in Santa Rosa, Californië, vrij uitvoerig besproken in "Prof. de Vries' werk: „Naar Californië", deelde mij mede, dat hij het een zegen achtte, indien de geheele „United States" kon worden verlost van den alcoholduivel; hij achtte het volstrekt geen ramp voor Californië, als er een wijnverbod zoude worden afgekondigd.

Vanuit San Francisco, waar ik midden Augustus voor den tweeden keer kwam, uit El Paso door Zuid-Arizona en Zuid-Califonië, ging de reis met een uitmuntende kustboot langs de staten Californië, Oregon en Washington, om Seattle te bereiken, de grootste stad van den staat Washington, die ook „*very dry*", minstens even „*dry*" is als Arizona en daar heb ik het meest treffende kunnen waarnemen, het was eenvoudig verbluffend: In dezen staat was de „prohibition", na ongeveer twee jaar van te voren te zijn afgekondigd, met termijnen van overgang en aanpassing, op 1 Januari 1916 in werking getreden. In de talrijke, kennelijk eertijds als „*bar*" en „*saloon*" gediend hebbende lokalen dezer sterk vooruitgaande havenplaats, *the second Gateway to the Orient after San Francisco*, ± 60 jaar oud met ± 350.000 inwoners, kon men niet anders krijgen dan limonades, mineraalwater, vruchtensappen, „*apple-cider*" en „*apple-juice*", alcoholvrije wijnen en bieren, (maltone, fruit juices); terwijl toonen aanrechtbanken, glazen en karaffen, standaarden, kranen, kortom de geheele installatie nog pasklaar was voor het voormalige gebruik, kwam uit de bierkraan thans geen bier, noch uit de voorheen zoo venijnige karaffen nu geen whiskey, brandy of andere gelijksoortige zaligheden te voorschijn; dit alles was thans vervangen door dranken van een goedaardiger en menschlievender makelij. En toch is alles goed gegaan; zelfs, zooals ik van verschillende zijden vernomen heb, zoude bijna niemand terugkeer tot den vroegeren toestand wenschen. Van de wijd en zijd bekende reusachtige „Rainier brouwerij" zag ik te Seattle de wijdloopige en reusachtige gebouwen, waar voorheen meer dan 2000 man gewerkt hadden, leeg staan; de machines etc. waren er uitgehaald, alleen de op de binnenpleinen liggende tonnen waren evenzoo vele bewijzen van vroegeren bloei en bedrijfsdrukte. De eerste indruk er van was, als of er een zuiverende brand had gewoed.

Als vermakelijke bijzonderheid werd mij omtrent den mayor (burgemeester), medegedeeld, hoe hij, liefhebber van champagne, ook die van Californischen huize, toch tot die wetgeving krachtig had medegewerkt en later, toen hij op gezette tijden in het openbaar verslag moest doen van de door hem verleende licenties, dat heel trouw en reelijk ook deed ten aanzien van zichzelven voor een partijtje „Champaign", waarvan natuurlijk telkens met groote hilariteit nota werd genomen. Hij was ook een flink en nauwkeurig uitvoerder; meermalen kon men lezen:, hoe de „*wet squad*" of „*squadron*" (het vochtige eskadron), waarmede bedoeld wordt: speciaal het opsporen van drankovertredingen rondgaande politie-patrouilles, spiritualiën aantroffen en verbeurd verklaarden, vooral in de havenbuurt. Aan boord van het 450 voet lange stoomschip voormeld was, zoolang dit in de territorale wateren van Washington vertoefde, geen druppel sterken drank verkrijgbaar; alle spiritualiën waren gedurende dien tijd verzegeld.

Op mijn verdere reis van Seattle naar Alaska kon ik uit de plaatselijke en ook uit de grootere bladen zien, hoe er in Britsch-Columbia (westelijk deel van Canada met Vancouver als hoofdplaats, een bitteren strijd tegen den Alcohol werd gevoerd. Er werd, behalve in dagbladen, ook in aanplak- en strooibiljetten op gewezen hoe als Alcohol-moloch van Canada kon worden aangemerkt het z.g. Whiskey-Syndicaat met zijn hoofdzetels te Winnipeg en Toronto, dat jaarlijks voor 800 millioen shilling alcoholica omzette en alzoo „*the alcoholic dammage and disaster, the destruction and misery of Canada*" gaande hield en dit werd in den Wereldoorlog, die Canada zoo zwaar beproeft, als een dubbel ernstig euvel beschouwd.

Ook in Alaska zelve, waar ik in zes à zeven kustplaatsen kon constateeren, dat er betrekkelijk vele drankgelegenheden waren, bleek die strijd in vollen gang.

...Engelenberg zegt in zijn rapport, dat er in N.-Amerika *14* staten „droog" zijn gelegd. Even gelukkig als merkwaardig, is men in den korten tijd, verstreken sinds hij dat schreef, in dezen zeer snel ge-

vorderd: want in het „Volk" van eind November komt het volgende bericht voor:

„*Nieuw verbodsland*. Bij de laatstgehouden volksstemmingen in de Vereenigde Staten hebben stemgerechtigden in vier staten, en bovendien in het territorium Alaska, zich met groote meerderheid vóór drankverbod verklaard. Het zijn Michigan, Montana, Nebraska en Zuid Dakota. De verschillende daardoor aangenomen verbodswetten treden in Januari 1918 en 1919 in werking. Dan woont 57 pct. der bevolking van de Noord-Amerikaansche Unie in „droog" gebied. Het aantal saloons (drankhuizen), dat tengevolge van deze stemmingen moet worden gesloten, bedraagt ruim zesduizend.

„Ook in Californië en Missouri werd een hevige strijd gevoerd, maar daar behaalde de drankverkoop de overwinning. San Francisco alleen gaf een meerderheid tegen het verbod van 76.000 stemmen. Kansas City daarentegen, de stad aan de Missouri op de grenzen van den verbodsstaat Kansas gelegen, verklaarde zich in meerderheid tegen drankverkoop. Van de vijftig staten en territories in de Noord-Amerikaansche Unie zijn er nu 24 „droog."

Later las ik, dat zelfs Californië „droog" zoude zijn geworden, 't klinkt bijna ongeloofelijk.

Van grooten invloed op de radicale maatregelen in den staat Washington en later ook elders acht ik het feit, dat daar de vrouwen het kiesrecht bezitten en men wist, dat president Wilson sinds September 1916 geheel voor het actieve, wellicht ook het passieve kiesrecht der vrouw gewonnen is, zoodat ook om deze reden alleen reeds te verwachten is, dat het binnen vrij korten tijd voor de Vereenigde Staten in hun geheel zal worden gegeven en mede daardoor in betrekkelijk korten tijd geheel Noord-Amerika „droog" zal zijn, derwijze, dat als dit op de reeds gevolgde manier zal zijn bewerkstelligd, voor b.v. een veertigtal staten met minstens 75 pCt. der inwoners, het door eene wet — Act of Congress — voor het geheele Uniegebied zal worden bevestigd. Dat dit geen fantastisch vermoeden is, moge blijken uit het feit, dat de reuzenbrouwerijen in de „middle States", te St. Louis, Milwaukee, Chicago e.a., welke zich in handen van Duitsch-Amerikanen bevinden, zoo ernstig met deze mogelijkheid rekening houden, dat zij zich al gaan toeleggen op den aanmaak van alcoholvrije bieren, ter voorkoming van te groote schade als de algemeene *prohibition* zal worden ingevoerd.

Dat het „droog" worden van Noord-Amerika van geweldige, natuurlijk gunstige beteekenis en gevolgen, voor, men kan wel zeggen, de geheele menschheid zal zijn, is buiten kijf: een analogon van de slavenbevrijding.

Het is dan ook niet voor niets, dat de Volksbond tegen drankmisbruik hier te lande aan President Wilson zijne eerbiedige hulde voor diens bemiddelingspogingen ter verkrijging van vrede betuigde; want de Democratische Partij, wier candidaat hij was, heeft „Prohibition" in haar program staan. (Zie „Nieuwe Courant" van 26 December 1916).

Als typeerend voorbeeld, hoe vijandig men gezind is tegen die „geestelijke invloeden", welke door het gebruik van alcoholica in den waren zin des woords op de menschen inwerken, kan gelden wat de heer Hunter, „federal chief-engineer" (hoofd-ingenieur van den Immigratiedienst der Ver. Staten) wiens gebied met standplaats El Paso drie of vier staten omvatte, mij mededeelde. Met deze autoriteit maakte ik kennis, toen ik den „Elephant Butte-dam" bezocht, een reusachtig in het najaar 1916 voltooid waterwerk in de Rio Grande, waar hij toen toevallig voor Inspectie kwam.

Gedurende den bouwtijd van 2 à 3 jaren had hij er op de plaats zelve de leiding van en tijdens de uitvoering met 12 à 1500 blanken (white men), waarbij nog kwamen de noodige Mexicanen, Negers, Mestizen, Chineezen en Japanners c. a., was het den hoogsten zoowel als den laagsten in deze werk-kolonie streng en onvoorwaardelijk verboden, ook maar één druppel van welken alcoholischen drank ook te gebruiken; en vooral daaraan was het, volgens hem, toe te schrijven, dat alles goed ging, vlug en geregeld afliep. Hadde men er drankgelegenheden toegelaten, dan waren dronkenschap, onrust, vechtpartijen, misdrijven niet van de lucht geweest. Het ware eene herhaling geworden van de beruchte en levensgevaarlijke „*miner camps*" van Californië, in de vijftiger en zestiger jaren, waar allerlei avonturiers bijeen kwamen om goud te zoeken.

Treffend is het, dat men voor de ruiten van wijnen drankwinkels in Los Angelos en San Francisco, in verleidelijken vorm, klaargemaakte manden en kisten ziet, waar boven staat: „*we take charge of sending our boxes of assorted beverages, also to the dry state's and countries*". Men zou dan dadelijk denken aan een brutale overtreding van, of den spot drijven met „*prohibition*"-voorschriften. De bedoeling is echter slechts, dat zij leveranties doen van de bij wijze van uitzondering toegestane, kleine partijen en ook dat, alleen krachtens speciale vergunning en dan nog alleen in den familiekring te nuttigen, dus niet in clublokalen of winkels, bij openbare feesten e. d.

Toen ik over deze verblijdende resultaten voor Amerika met eenige passagiers der Nieuw-Amsterdam, tijdens mijne reis over den Atlantischen Oceaan sprak, gaf mij een hunner het navolgende, niet onverwachte en typische antwoord, wat velen oppervlakkigen, niet ernstige menschen als het ware op de lippen bestorven ligt: „al die drankbestrijdin-„gen zijn maar manoeuvres en schijnbewegingen „van politieke eerzuchtigen en huichelaars, kwezels „of hypocrieten: ze worden toch ontdoken en over-„treden. Het is allemaal lari!"

Deze redeneering bevat een tweeledige fout: ten eerste wordt voorbijgezien, dat zulk eene veel omvattende en ingrijpende beweging — o.a. in Washington is de *prohibition* dan toch wel vierkant en meedoogenloos — in gang gebracht en gaande gehouden zoude zijn door onzuivere, zelfs valsche beweegredenen, werkzaam in personen, voor welke deze zaak middel, maar niet doel is.

Dit is niet aannemelijk, het zou zijn zoo iets als een smakelijke bouillon te maken uit kiezelsteen met als essence van inkt of zwavelzuur er in gegoten. Maar ik heb in mijne onnoozelheid en naiviteit — wellicht omdat ik nog pas uit „den Oost" gekomen en dus nog achterlijke binnenlander en rimboe-man ben — de overtuiging, dat deze beweging alleen 's kunnen groeien tot een primairen machtsfactor op de stevige basis van zedelijke kracht, ideëele, rotsvaste onwrikbaarheid, ondanks banalen spot en krachtige gewetenlooze tegenwerking, vasten koers houdend, zonder ook maar een duim breed afwijking, in den haven van „drymaking" is beland.

„*Honesty is the best policy*". Ik zou wel gaarne zien, dat uit hypocrisie, of politieke leepheid, onze jeneverstokers, al was het ook tandenknarsend, het „Sluit Schiedam" verwezenlijkten en mutatis mutandes de Whiskey-fabrikanten hetzelfde deden. Dit is de tweede fout in die redeneering: het doet er immers voor de bereiking van een goed doel betrekkelijk weinig toe, waarom en waardoor bewogen, de medewerking daartoe verleend wordt. Ik wensch aan Indië het bezit van eene flinke partij politieke leeperds en kniesooren toe, als men daarmee het alcoholkwaad eerder en radicaler zal kunnen uitroeien; ik geloof, dat de heeren Bervoets en van der Steur daar ook geen bezwaar tegen zouden hebben.

De zaak is m. i., dat dien oppervlakkigen en bekrompen spreker, en velen met hem uit hetzelfde hout gesnedenen, de alcoholbestrijding op zich zelve òf onverschillig òf zelfs antipathiek is, om de eenvoudige reden, dat zij, liefhebbers van of gewoon zijn aan eenigen „geestelijken invloed", en zij ten belange van de groote zaak noode of in het geheel geen offer willen brengen, nu zij het tijdstip zien naderen, van zich op zijn minst beperking te moeten opleggen.

Het is er ongeveer mee, als met de veelbeteekenende beslissing op den sociaal-democratischen partijdag van Duitschland in 1907 genomen, volgens welke, op voorstel van den abstinent (geheelonthouder) Katsenstein, alcoholbeperking op de geheele linie als parool werd aangenomen, daar alcohol werd gebrandmerkt als een der vijanden der arbeidersklasse (klasse van den kleinen man, evenals „Kromo" op Java, dus „tout comme chez nous).

Men zou zoo zeggen: daarover is algemeen gejuich en gejubel in het Duitsche Rijk opgegaan. Verre van dien. Die partijdagsbeslissing is wel het grimmigst aangevallen en bestreden door lieden, die zich plegen te noemen de „besten en edelsten", beschermers en verdedigers van „troon en altaar", vaderlanders bij uitnemendheid en in erfpacht. Ik bedoel de befaamde Pruisische jonkers, n.l. de Agrariërs. — Waarom waren zij zoo vijandig tegen dezen, men zou zeggen voor volks- en weermacht zoo heilzamen maatregel? Uit de meest laakbare hebzucht; want dat parool dreigde hun talrijke branderijen en brouwerijen te benadeelen.

(Wordt vervolgd.)

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het Cultuurgebied.

De Deli Crt. schrijft:

De regeering heeft den adviseur voor de decentralisatie opgedragen, om op den voet der decentralisatiewet van 1903 de verdere oprichting van grootere gebiedsdeelen met eigen bestuur op de buitenbezittingen voor te bereiden.

In verband daarmee is blijkens een missive van den adjunct adviseur Meyroos aan den gouverneur, de vraag gerezen, of thans niet het oogenblik gekomen is, om de afdeeling Simeloengoen en de Karolanden aan het Cultuurgebied der Oostkust van Sumatra toe te voegen.

De adviseur beveelt zich aan voor mededeeling van de inzichten van den gouverneur in dezen en eventueel voor toezending van gegevens, benoodigd voor de vaststelling van de in verband met den gedachten maatregel toe te kennen verhooging van het voor het Cultuurgebied afgezonderd bedrag.

Van de gelegenheid maakt de adviseur gebruik, om den gouverneur de vraag voor te leggen, of het voor, het Cultuurgebied afgezonderde vaste bedrag niet geheel of gedeeltelijk zou kunnen worden vervangen door een aandeel in de opbrengst van een of meer daarbinnen geheven landsbelastingen, zoo ja, welke.

De Redactie merkt op:

De uitbreiding van het Cultuurgebied met Simeloengoen en de Karolanden is al meermalen verdedigd. Speciaal Simeloengoen is een zoo mooi cultuurland geworden, dat het al lang tot dit gebied had moeten behooren. Men is nu bezig met het verzamelen van gegevens als door den heer Meyroos bedoeld, waaronder het door de B. O. W. gemiddeld verwerkte bedrag der laatste jaren, de geïnde belasting, enz.

Door deze aantrekking bij het Cultuurgebied, blijft van de Oostkust alleen Bengkalis er nog buiten en het zal dat door zijn weinig gemakkelijke ligging voorloopig nog wel moeten blijven. Zoo lang dit het geval is, zal de Cultuurraad dus Cultuurraad blijven en geen gewestelijke raad worden.

De wijziging van het vast afgestane bedrag voor den Cultuurraad in een zeker percentage van de geinde landsbelastingen is evenzeer als een oud principe, waarvoor uit een billijkheidsoogpunt veel is te zeggen. Bedoeld vast bedrag, dat bij de instellingsordonnantie is vastgesteld, is sindsdien niet veranderd, met gevolg, dat verschillende urgente dingen niet kunnen worden uitgevoerd, tenzij door het heffen van eigen belastingen. Dit zal noodig blijven, doch verwacht mag worden, dat door de nieuwe regeling als hier bedoeld, de rijksbijdrage grooter zal worden. De Cultuurraad zal echter dienen aan te dringen op het zelf uitoefenen van controle op de inning der belastingen, ter vermijding van moeilijkheden bij het opmaken zijner begrootingen.

Het Vrijwilligerscorps.

In hetzelfde blad van 9 Jan. j.l. lezen wij:

Door den Gouverneur-Generaal is goedgekeurd, dat door den commandant van het leger en chef van het departement van Oorlog in Nederlandsch Indië bij wijze van proef ten behoeve van de leiding bij de oefeningen enz. van het vrijwilligerscorps „Sumatra's Oostkust" van den commandant van dat korps een officier van het garnizoen te Medan als raadgever wordt toegevoegd.

Bij wijze van tijdelijken maatregel is bepaald, dat deze officier een geldelijke belooning zal genieten van f 50.— per maand, terwijl hij voor zijn reizen tot het inspecteeren van de buiten de hoofdplaats Medan gelegen commando's van het vrijwilligerscorps op de gebruikelijke manier zal worden schadeloos gesteld. De daaruit voortvloeiende kosten, voor zooveel betreft het dienstjaar 1916, zullen uit „onvoorzien" worden bestreden.

Naar men weet, is er bij de regeering op aangedrongen, een officier te krijgen, die zich speciaal belasten zou met de leiding van het vrijwilligerscorps. Aan dien wensch is door dit besluit slechts ten deele tegemoet gekomen. Immers de aan te stellen officier zal die leiding moeten voeren naast zijn gewone bezigheden en kan dus in zekeren zin maar met halve kracht werken. En wat moet hij doen, indien er omstandigheden ontstaan, waardoor garnizoen en vrijwilligers beide worden opgecommandeerd?

Feitelijk blijft de toestand zooals hij was met dit verschil, dat de leider eenige vergoeding krijgt voor de moeite, die tot heden uitsluitend con amore gegeven werd.

Wij willen dan ook voorloopig dit besluit beschouwen als een eerste stap, waarvan de resultaten moeten uitmaken, of later de bovenbedoelde wensch geheel in vervulling zal gaan.

Omtrent de toelating van niet-Europeanen verzocht de Raad van Commando bij schrijven van 30 Augustus aan het departement van Onderwijs en Eeredienst, om een commissie in het leven te roepen, ten einde een onderzoek in te stellen naar de ontwikkeling en de kennis der Nederlandsche taal van dezen, die als lid van het korps wenschen te worden toegelaten en om die commissie bevoegd te verklaren tot het uitreiken van de vereischte getuigschriften of diploma's. De gouverneur ondersteunde dat verzoek, met dien verstande, dat hij voorstelde, de beoordeeling der candidaten aan hem over te laten.

De bevoegdheid van den chef van het departement laat evenwel niet toe zulk een regeling tot stand te brengen, wijl daarvan niet anders gebruik gemaakt kan worden dan door aanwijzing van bepaalde diploma's of getuigschriften, waarvan volgens de gegevens, waarover het departement beschikt, vaststaat, dat zij een ontwikkeling waarborgen, welke minstens gelijk staat met die van bezitters der onder *a* en *b* van bedoeld voorschrift vermelde getuigschriften.

Mochten de voor de opneming in vrijwilligerskorpsen gestelde ontwikkelingseischen te zwaar geacht worden, dan zou door den gouverneur een voorstel tot wijziging der voorschriften aan de regeering kunnen worden gedaan.

De gouverneur antwoordde hierop, dat er vele inlandsche jongelieden zijn, wier ontwikkeling zeker gelijk staat met die van bezitters van diploma's, welke ontwikkeling zij opdeden aan cursussen, vóór de opleidingsscholen voor het diploma hier bestonden. Het doel van de betreffende bepaling kan volgens den gouverneur niet anders zijn dan het verkrijgen van waarborgen, dat de candidaten voldoende ontwikkeld zijn en voldoende kennis van de Nederlandsche taal hebben om bij opname in het korps de theoretische lessen en practische oefeningen met vrucht te kunnen volgen.

Om van de door den gouverneur bedoelden te vergen, dat zij alsnog een examen afleggen, gaat zeer moeilijk.

Daarom stelt de gouverneur voor, als waarborg voor de ontwikkeling en kennis van de Nederlandsche taal nog in te stellen, naast de bepaalde, een getuigschrift, af te geven na een behoorlijk onderzoek, door de door den gouverneur te benoemen commissie. Dat onderzoek zou moeten omvatten een mondeling en een schriftelijk gedeelte.

Het getuigschrift zou moeten inhouden de verklaring, dat het de commissie uit het mondeling en schriftelijk ingesteld onderzoek gebleken is, dat de candidaat voldoende ontwikkeld is en kennis van de Nederlandsche taal heeft, om zonder bezwaar als lid in het vrijwilligerscorps te kunnen worden opgenomen.

Uit de O. I. Mail.

Koeta Radja overstroomd.

Het *Nbld. v. Atjeh* van 16 Jan. j.l. meldt:

Door een zwaren bandjir is geheel Koeta Radja overstroomd. Te middernacht kwam een watervloed over de dijken heen en binnen een uur stond het water op de wegen tot een hoogte van 40 c.M.

Op passer Atjeh en Peunajong, welke de voornaamste Inlandsche handelswijken zijn, staat nog 60 c.M. water.

De Europeesche en inlandsche bevolking kan haar woningen niet verlaten. Veel schade is aangericht aan wegen, spoorbaan en telefoon. De groote brug bij Seulimeum en een kleine bij Lamseu zijn weggeslagen.

De schade is groot. Alle kantoren zijn gesloten.

Naar aanleiding hiervan is den gouverneur geseind geworden, dat de landvoogd met leedwezen daarvan kennis genomen heeft en voor het geval fondsen noodig zijn om de bevolking tegemoet te komen, een bedrag van *f* 5000 uit het overschot van het ten vorigen jare in Nederland ten behoeve van de slachtoffers der overstroomingen op Java bijeengebrachte gelden, beschikbaar gesteld zal worden.

Tenslotte is den gouverneur verzocht om, bijaldien meer gelden benoodigd zijn, daarvan aanstonds aan de regeering mededeeling te doen.

Nog steeds aardschokken.

Uit de Preanger waren in Jan. j.l. in diverse plaatsen aardbevingen. Er deed zich zelfs een zeer sterke aardschok gevoelen, waardoor de seismograaf van Malabar onklaar geraakte. Echter werd geen noemenswaardige schade aangericht.

De onlusten in Boven-Baros.

Officieel werd uit Batavia medegedeeld, dat voor het intensieve patrouilleeren een compagnie infanterie van Padang naar Tapanoeli is gezonden.

De Javasche dagbladen bespreken de toestanden in de Bataklanden als een gevolg van de missie, speciaal de Rijnsche, welke zich in regeeringszaken mengde.

Zelfs de *Banier* erkent, dat hier alleen openbaarheid helpen kan. Het blad zegt, dat hier beschuldigingen tegen zendelingen uitgesproken worden, die indien zij gegrond blijken, op ernstige misstanden wijzen. Het besluit, dat misstanden in Indië gemaakt zijn, is van belang voor de geheele zending.

Geen reden tot vrees.

In de *Deli Crt.* van 12 Jan. j.l. lezen wij:

Na het uitbreken van de thans bijna bedwongen relletjes in Boven Baros ontstond de vrees in Siantar, dat de beweging zich daarheen zou overplaatsen en een zendeling in Parapat kwam zelfs met den raad bij een familie, die er in de pasanggrahan logeerde, om spoedig te vertrekken, aangezien het daar niet meer veilig zou zijn.

Het spreekt wel van zelf, dat de angst den logé's om het hart sloeg en zij zoo snel mogelijk heengingen, in Siantar het bericht brengend, dat het daarginds niet pluis was.

De assistent-resident, de heer Tideman, ging terstond op tournée, om een onderzoek in te stellen te Parapat en Girsang. Hij liet zich daarbij vergezellen door den controleur van de Karolanden, den heer Middendorp, die over Tongging en andere plaatsen aan het Tobameer reisde en den assistent-resident in Tiga Ras ontmoette.

De tocht wees evenwel uit, dat er hoegenaamd geen reden tot eenige vrees kan bestaan. Overal, waar de beide bestuursambtenaren kwamen, was de ontvangst zeer behoorlijk en geen enkel symptoon kon worden ontdekt, dat wijzen kon op ontevredenheid. De door den zendeling gegeven raad moest als absoluut misplaatst worden beschouwd.

De ingenieur Smit, die bij de werkzaamheden aan den Tobaweg geheel alleen zit in de streek, voelde zich in geen enkel opzicht ongerust, en had er zelfs geen oogenblik aan gedacht, om heen te gaan. Werkvolk kon hij in overvloed krijgen, er was meer aanbod van werkkrachten dan hij kon gebruiken. Ook dit wijst niet op een ontevreden stemming.

De toestand in Palembang en Djambi.

De resident van Palembang seinde den 6 Jan. j.l. naar Batavia:

De verzetsleider *Alamdoene* is door een bevolkingspatrouille opgevat.

De resident van Djambi seinde den 5 Jan. j.l.: Ik keerde heden terug van een rondreis door dit gewest,

welke den 21 November ondernomen werd. Ik bezocht alle controleursplaatsen en hield vergaderingen met hoofden. Ik kreeg den indruk, dat de hoofden en de bevolking overal tot inkeer gekomen zijn en ons gezag hersteld is.

Zou het waar zijn?

De *Locomotief* meldt, dat verbeterhuizen voor de jeugd zullen komen te Semarang, Makasser en in de Preanger.

De regeering overweegt voorts de aanstelling van een raadsman voor ontslagen gevangenen met de standplaats Semarang.

Ambachtsschool voor Djokja.

Ten residentiehuize te Djokja had een conferentie plaats van landhuurders en industrieelen ter bespreking van de oprichting van een ambachtsschool. De resident heeft daarvoor 10 mille subsidie gevraagd.

Mekkagangers.

De consul te Djeddah seinde: Per stoomschepen „Billiton" en „Gorontalo" worden respectievelijk 624 en 631 pelgrims naar Indië teruggezonden.

Belawan oceaanhaven.

Blijkens een mededeeling in de *Sum. Post* heeft de opslibbing in de Belawangeul in het laatste kwartaal slechts 10800 kub. meter bedragen, zijnde nog niet het derde gedeelte van het vorige kwartaal. Dit verheugende feit zal dus gevolgd worden door definitieve voorstellen aan de regeering betreffende het maken van een oceaanhaven.

Een eervolle onderscheiding.

De gouverneur-generaal heeft aan den majoor der Chineezen te Medan, den heer T j o n g A F i e, den persoonlijken titel van adviseur honorair voor Chineesche zaken verleend. Een uittreksel van dit besluit wordt den gouverneur ter plechtige uitreiking toegezonden.

Voor een wereldreis.

Bij den majoor Chinees bestaan plannen, om een boot te laten bouwen van ongeveer 4000 ton. Aan den gezagvoerder van de „Rumphius" den heer G. Boon, is opgedragen, van advies te dienen bij het ontwerp, waaraan eerstdaags door een deskundig scheepsbouwer wordt begonnen. Omtrent den prijs is nog niets te zeggen. De plannen moeten eerst uitgewerkt zijn, daarna zal men trachten een werf te vinden, die zich met de uitvoering zal belasten. Het is nog niet zeker, of de boot gebouwd zal worden in Nederland of op een buitenlandsche werf.

De bedoeling is, een wereldreis te ondernemen met de nieuwe boot, die zooveel mogelijk gemaakt zal worden naar het model van de „Melchior Treub", met dien verstande, dat er minder hutten zullen zijn, doch veel ruimer en nog comfortabeler. Wanneer het werk voltooid zal zijn, zal de heer Boon de boot uitbrengen. Mogelijk zal hij ook als gezagvoerder de wereldreis meemaken, doch dat zal nog wel enkele jaren duren.

Persdelict uitgesteld.

Het persdelict van den heer W. K. S. V a n H a a s t e r t, red. van het N. v. d. Dag v. N.-I., is op verzoek van beklaagde wegens zijn ziekte en spoedvervoer naar Europa uitgesteld tot 4 September. De heer van Haastert zeide in zijn rekest, zich zelf te willen verdedigen.

Nieuwe Bladen.

Begin Jan. j.l. zijn de eerste nummers verschenen van de *Nieuwe Courant*, welke onder hoofdredactie van den heer J. Veersema te Semarang verschijnt.

Het blad wil in de eerste plaats een nieuwsblad zijn, het stelt zich evenwel, blijkens een „Aan de lezers", voor, waar noodig de ware vrijzinnigheid te betrachten ten opzichte van voorkomende kwesties.

Ook verscheen het eerste nummer van een nieuw tijdschrift *Warta-Post*, zijnde een tweemaandelijksch periodiek ten dienste van Inlandsche postbeambten.

Het blad maakt een goeden indruk en zal niet nalaten de inlandsche werkkrachten nader tot elkander te brengen. Hopen wij in het belang van den dienst.

Zoo schreef de *Deli Crt.* van 22 Jan. j.l.

Suriname.

Langs den een of anderen geheimzinnigen weg — de verzendingsweg is niet op het adres aangewezen — bereiken ons twee nummers van *De West*, n.l. die van 23 en 26 Januari. Bij een vorige gelegenheid was dat van 22 December ontvangen. De tusschenliggende nummers bevinden zich hier of daar tusschen Suriname en Nederland. Van de andere bladen hebben wij in maanden geen enkel nummer onder de oogen gehad. Brieven zijn ook in geruimen tijd niet aangekomen.

Eenig bijzonder nieuws bevatten de ontvangen bladen niet. Van twee in Nederland geboren ingezetenen wordt medegedeeld, dat de eene het 50-jarig jubileum van zijn verblijf in de kolonie heeft gevierd, terwijl de andere na een verblijf van 54 jaar is overleden. Menschen uit een koud klimaat houden het er dus wel uit.

* * *

Van welwillende zijde wordt ons ter lezing aangeboden een eenigen tijd geleden te Paramaribo verschenen geschrift van den heer J. B a k k e r, getiteld: *„De landbouw in 't klein in Suriname en hoe die loonend kan worden"*. Het geschrift heeft, naar het ons voorkomt, te weinig de aandacht getrokken, en toch bevat het tal van wenken, die overweging verdienen. Wij zouden den Gouverneur aanraden, daarvan kennis te nemen, zoo hij dat nog niet gedaan heeft. Wij leven in een tijd, waarin de overheidszorg zich meer en meer uitbreidt. Van overheidswege worden maatregelen genomen, die men een paar jaar geleden voor onmogelijk zou gehouden hebben. Het tijdstip is dus gunstig om te onderzoeken of de wenken door den heer B a k k e r gegeven om de levensvatbaarheid van den kleinen landbouw te vergrooten, voor verwezenlijking vatbaar zijn. Zoo ja, dan deinze men niet terug voor krachtig en snel ingrijpen.

* * *

In het verslag over 1916 van de Koninklijke West-Indische Maildienst, te Amsterdam, wordt er op gewezen, dat het goederenverkeer van en naar Nederland afnam, eenerzijds door nieuwe uitvoerverboden, anderzijds tengevolge van de vele moeilijkheden, aan den aanvoer naar Nederland verbonden. In het najaar moest zelfs het vervoer van de belangrijkste West-Indische producten achtereenvolgens gestaakt worden. Deze omstandigheden noodzaakten de Mij. om met toestemming van de Nederlandsche regeering over te gaan tot inkrimping van den dienst in de hoofdlijn.

In tegenstelling hiermede werd de dienst tusschen West-Indië en New-York, dank zij een levendig aanbod van lading, met onverminderde regelmaat volgehouden. De vestiging van de Bataafsche Petroleum Maatschappij op Curaçao is voor deze lijn van beteekenis.

Het vrachtschip „Jan van Nassau" is ter beschikking gesteld voor den aanvoer van regeeringsgraan van Noord- en Zuid-Amerika.

Verloren is het s.s. „Lodewijk Nassau", dat in de Noordzee nabij het Galloperlichtschip op een mijn stootte en zonk. Het schip was tegen molestgevaar verzekerd.

Het s.s. „Colombia" beliep ernstige averij ten gevolge van het stooten op een mijn in de Noordzee, eveneens nabij de Galloper, doch kon behouden Gravesend bereiken, van waar het na voorloopige reparatie de reis naar Amsterdam voortzette. De schade was door verzekering gedekt.

Zooals reeds in het vorige verslag vermeld, zijn in het begin van 1916 de stoomschepen „Colombia", „Ecuador" en „Venezuela" verkocht. Zij zullen door drie andere schepen worden vervangen. De overdracht aan den kooper vind in den loop van het jaar plaats.

De vooruitzichten voor tijdige oplevering van de drie nieuwe stoomschepen, type Oranje-Nassau, zijn tengevolge van den gebrekkigen aanvoer van scheeps en machinebouwmaterialen ongunstig.

* * *

In verband met dit verslag ontleenen wij aan *De West* van 26 Januari het volgende:

„In de Kolon. Staten heeft Woensdagavond de heer Kraan gevraagd, of het Bestuur wellicht kan mededeelen, wat de plannen zijn van den Kon. W.-I. Maildienst. Nog altijd bestaat er een contract, volgens hetwelk die maatschappij een tiendaagsche verbinding aan de kolonie heeft te verschaffen. Het Kamerlid Knobel heeft verleden jaar gevraagd, of dit contract niet gehandhaafd wordt, waarop de Minister van Waterstaat antwoordde, dat in verband met de tijdsomstandigheden de regeering eenige beperkingen in den dienst heeft toegestaan. Maar het heeft in den laatsten tijd den schijn alsof de maatschappij als 't ware carte blanche heeft om den dienst te doen, of liever niet te doen. Zelfs zijn er geruchten, dat de dienst Paramaribo-Amsterdam geheel gestaakt zal worden. Wat dit zou beteekenen voor de kolonie, behoeft niet geschetst. Nu reeds zijn de banden met het Moederland verslapt, verplaatst de handel zich naar Amerika, wordt de uitzending en het met verlof gaan van ambtenaren moeilijker, enz., enz."

De gedelegeerde van den Gouverneur verklaarde, dat het bestuur ten volle het belang voor de kolonie van de verbindingen met Amsterdam en New York beseft en zijn volle aandacht aan dit vraagstuk zou wijden.

* * *

De lezing over *„De Kolonisatie van Guyana"*, door den heer F r e d. O u d s c h a n s D e n t z gehouden in de Maatschappij van Nederl. Letterkunde te Leiden op 2 Febr. en voor de afdeeling Den Haag van „Oost en West" op 26 Febr., is thans verschenen in het „Koloniaal Tijdschrift", No. 3, 6e jaargang.

De heer O u d s c h a n s D e n t z heeft met deze nauwgezette studie een goed werk gedaan. Niet alleen de kolonisatieproeven zijn bijeengebracht, maar ook de vele kolonisatie-plannen, in den loop van een paar eeuwen ontworpen, maar niet tot uitvoering gekomen.

Aan het slot behandelt de schrijver de vraag,

welke Europeesche rassen in aanmerking komen voor kolonisatie in de tropen.

* * *

In het Maartnummer van *Morks' Magazijn* een aardig artikeltje met mooie kiekjes, getiteld „*Suriname 250 jaar Ned. Kolonie.*" Onder het eerste kiekje staat het onderschrift: „*Inlandsche Surinaamsche vrouwen.*" Van het vijftal is echter slechts één een inlandsche.

* * *

In een artikeltje in „*Pak me mee*" van 17 Maart, getiteld „*Aardrijkskundige namen*", vinden wij de mededeeling, dat Paramaribo beteekent „plaats der bloemen." Wij laten deze verklaring voor rekening van den schrijver, hem verwijzende naar C. H. de Goeje's artikel „*Aardrijkskundige namen in Guyana en omliggende landen*" in het „*Tijdschr. v. h. Aardr. Genootschap*" 1909, No. 2, blz. 292 en 293.

* * *

In „Het Vaderland" van 25 Maart vraagt de heer R., die terecht hetgeen men ons tegenwoordig onder den naam van brood voorzet, minder genietbaar acht: „Heeft men de proef wel eens genomen met maismeel als toevoeging bij het meel? In W. Indië speelt mais de hoofdrol bij de volksvoeding. Indien er geen tekort is aan maïs ook, zou mogelijk een toevoeging van maïsmeel aangenamer zijn dan het stijfselachtige zoete aardappelmeel."

Eenige weken geleden deden wij een soortgelijke vraag en verwezen daarbij naar een door de firma C. Kersten en Co. te Paramaribo uitgegeven boekje „*Mais-recepten*". In een advertentie achter in het boekje zegt de firma, dat brood gebakken uit tarwebloem en koren- (mais) meel veel voedzamer is dan gewoon wit brood.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Belangstelling voor Ned.-Indië. Naar aanleiding hiervan schrijft *Semar* in de *Voorpost:* Zekere meneer, die het tijdschrift *Neerlandia* helpt vullen, beveelt de oprichting van een reclamebureau aan. Er moet volgens hem aan het Departement van Koloniën in Den Haag een ontwikkeld man als reclamechef aangesteld worden, natuurlijk met een ruim salaris. De regeering moet geregeld twee reisplaatsen voor Ned. dagbladschrijvers in Indië beschikbaar stellen en aan dezen vergoeding voor reis- en verblijfkosten verleenen. Dan moeten in de groote provincieplaatsen Ind. tentoonstellingen gehouden worden. Ook een drijvend tentoonstellinkje wordt noodig geacht van wege de vele waterwegen in Holland. Brochures moeten in tienduizenden exemplaren verspreid worden, waarin de a.s. landverhuizer kan lezen, wat in Ned. Indië van hem verwacht wordt. Tot zelfs een rondtrekkende bioscoop, die nu eens in groote zalen, dan weer in de open lucht moet werken, kan dienstbaar gemaakt worden om Indië in Holland meer populair te maken. De geïllustreerde pers komt er ook bij te pas. Daarna volgt een opsomming van allerhande reclame-middelen, als speciale tentoonstellingen van etnographica en voorwerpen van kunstindustrie, vertooning van levende beelden en Indische kijkstukken, een reuzenreliefkaart, Indische schoolschriften, aanmoediging van reizen van particulieren met smakelijke reclame en handige organisatie. Ten slotte klinkt de wanhopige uitroep van den meneer van *Neerlandia:* Men zou in één woord het Nederlandsche publiek dag-aan-dag aan het bestaan van Indië moeten herinneren."

„Het is dus waar", — merkt *Semar* op, dat Indië feitelijk slechts bekend is bij een klein deel van het Hollandsche volk. Ware dit anders, dan zouden alle Hollanders hun koloniale bezitting tot in de puntjes kennen en zou er nu geen oproep gedaan worden tot het maken van reclame. Het zijn de *geldmannen*, die Indië onder den duim houden, het zijn de *geldmannen*, die gelden hebben afgedragen aan het Indië-Weerbaar-Comité om de motie naar Nederland te doen brengen door een Inl. deputatie. Eigenaardig is dan ook, dat deze reclamemaker van *Neerlandia* juist bij de geldmannen wil aankloppen om de centen voor zijn reclamemakerij. Te dien aanzien schrijft hij: „Groothandelaren, banken, scheepvaartmaatschappijen, kultuurondernemingen, petroleum- of mijnondernemingen, die alle moeten zorgen voor een groot bedrag om dit doel te bereiken." Op grond van deze eigenaardigheid zijn wij van meening, dat zoo'n reclamemakerij tengevolge zou hebben: het nog meer onderdrukken van het Indische volk, ten bate van die groothandelaren, banken en diverse maatschappijen. Deze schijnen werkkrachten noodig te hebben, die wegens de onbekendheid met Indische toestanden met moeite uit Holland gehaald worden en die men niet in Indië uit het volk recruteeren wil. De groote trom moet geroerd worden om meer menschen hierheen te lokken. Tot zelfs de reclamemakerij wordt uitgedacht, niet ten voordeele van het Indische volk, maar ten dienste van het Hollandsche kapitaal. Het Indische volk moet zich maar tevreden stellen met de mogelijkheid, dat de te importeeren werkkrachten de leermeesters zullen zijn van de Indische. Maar van leeren komt nooit wat terecht, niet wegens het gebrek aan leerzucht bij de Indiërs, maar wel omdat die leerkrachten zich zoo duur laten betalen, terwijl de loonen der Inl. zóó laag zijn, dat daarvan de lesgelden onmogelijk betaald kunnen worden, tenzij men den hongerdood sterven wil.

Wie zeide het ook weer? Het was de heer Stokvis: Indiërs, gij hebt lessen noodig, al zijn ze ook zoo duur. Eens zult ge capabel genoeg zijn om uw eigen land te besturen. Tot zoolang blijven wij in uw belang de baas.

Men begrijpt, dat de baas, die zelf de lessen geeft, die lesgeverij zoo lang kan rekken als hij zelf wil en dat ook inderdaad doet, omdat het overeenkomt met *zijne belangen.* De beste medicijn tegen deze kwaal is aansluiting, op groote schaal, van alle Indiërs, om den tijd te bepalen, wanneer die lessen zullen eindigen. Indiërs, sluit derhalve Uwe gelederen!" Alzoo besluit *Semar.*

Inl. Gemeenteraadsleden. De *Pembrita* nam uit de *Javabode* een aanschrijving over, waarin de Regeering den gemeenteraadsvoorzitters een aanmerking gemaakt heeft, wijl dikwijls de voordrachten tot benoeming van Inl. gemeenteraadsleden zoo weinig met redenen zijn omkleed. 't Schijnt, dat deze voordrachten, behalve den naam en den ambtelijken of maatschappelijken werkkring niets van de voorgedragenen vermelden, dan dat zij meerderjarig zijn, te goeder naam en faam bekend staan en zich bereid hebben verklaard het hun op te dragen lidmaatschap te aanvaarden. Hoewel de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat de adviseur voor de decentralisatie of die voor Inl. zaken uit eigen ervaring of persoonlijke bekendheid aan zulke uiterst sobere mededeelingen het een en ander zou kunnen toevoegen, zoo mag daarop toch natuurlijk niet worden gerekend. Ook in verband met het zich onder ontwikkelde Inlanders meer en meer openbarend streven om medezeggenschap in het publieke leven te verkrijgen, is het natuurlijk van zeer groot belang, dat de Inlandsche gemeenteraadsleden met zorg worden uitgekozen. Met een onvolledige toelichting van de voordrachten kan in geen geval genoegen worden genomen, de Regeering verlangt, dat de voorzitters der gemeenteraden bij hunne voordrachten tot benoeming van Inlandsche gemeenteraadsleden uitvoerig de gronden aanvoeren, welke tot die voordracht geleid hebben en voorts speciale mededeelingen: 1e of de betrokkene de Nederlandsche taal voldoende machtig is, om met vrucht de beraadslagingen in den raad te kunnen volgen; 2e het een en ander uit 's mans verleden, dus omtrent zijn afkomst, opvoeding, vroegere werkzaamheden en eventueel bijzondere dingen, die de man verricht heeft; 3e of hij ten aanzien van de onder de Inlandsche bevolking heerschende stroomingen een bepaalde richting voorstaat. 4e of en zoo ja, bij welke groepen der bevolking de betrokkene gezien of populair is.

Abdoel Moeis. De *Pembrita Betawi* nam uit de *Oetoesan Hindia* het bericht over van het dagelijksch Bestuur van de *Centrale Sarikat Islam:* dat de wel bekende *Goenawan* als ondervoorzitter ontslagen is, omdat hij geen gevolg wenschte te geven aan de besluiten op het Congres te Bandong genomen en zich ook niet altijd gedroeg als lid der vereeniging en dat in diens plaats de Kommissaris *Abdoel Moeis* als zoodanig werd benoemd.

Vernederende Praktijken. In de *Kaoem Moeda* is een protest opgenomen over het feit, dat een Europeesche chef bij de S.S. de Inlandsche conducteurs telkens fouilleert. Hij heeft daartoe het recht niet en doet zulks alleen om een wit voetje bij de superieuren te krijgen, zoo verklaart de schrijver. De Inlanders moeten zich hiertegen verzetten, al werden ook wel eens enkelen hunner op heeterdaad betrapt, want door dergelijke handelingen te veroorloven, vernederen zij zichzelve. Schrijver vraagt zich zelf af, wat de gevolgen er van zouden zijn, indien zoo'n conducteur eens zijn revolver afschoot en dien Europeeschen chef doodde, bewerende hem niet te kennen en in de veronderstelling, dat hij met een spoorwegdief te maken had. Wie van de beiden zou dan schuldig verklaard worden? Daarbij komt, dat zoo'n handeling strafbaar is, zijnde een beleediging van een ambtenaar in de uitoefening van zijn functie.

Verkeerde Propaganda. In de *Oetoesan Hindia* wordt het verzoek van het *Bataviaasch Handelsblad* ondersteund, hierop neerkomende, dat de Regeering de verdere verspreiding moest tegengaan van een onder de Arabieren te Mekka verschenen geschrift, waarin de vreugde wordt bekend gemaakt, die er in Bosnië en in de Herzegowina onder de Mohamedanen zou heerschen, omdat Mekka van de Turksche overheersching werd verlost. Deze grove leugen verdient geen tegenspraak. Maar wel is voor Ned. Indië noodig een rotsvast vertrouwen op den Chalif van den Islam. Dientengevolge moet de opstand van den Sjerif van Mekka tegen dien Chalif ook ten strengste veroordeeld worden, en de lof, die hem deswege werd toegezwaaid, als een lage daad gebrandmerkt worden. De redactie van de *Oetoesan Hindia* verklaart nauwkeurig te zullen toezien op menschen, die zich voor Mohamedaan uitgeven, en aan deze propaganda deelnemen.

Aanval der Opstandelingen op Bangko (Djambi). In de *Oetoesan Melajoe* komt hierover een verslag voor. De verslaggever meent, dat deze opstand onmogelijk door de S. I. veroorzaakt kon worden. Toen de tele-

tonische gemeenschap met verschillende plaatsen verbroken was, gelastte de Controleur den dessahoofden van een zeker district, waar bijna iedereen lid van de S. I. was, om op de Koran te zweren of zij al dan niet trouw aan het Gouvernement zouden blijven. Evenals in het district Bangko, zwoer men ook hier trouw aan het Gouvernement. De voorzitter van de S. I. te Bangko werd naar eerstbedoeld distrikt gezonden, om daar de gemoederen tot bedaren te brengen. Inderdaad drong hij aan bij alle menschen, die in grooten getale opkwamen en vroegen lid van de S. I. te mogen worden, om vooral trouw te blijven aan het N.-I. Gouvernement. Ten slotte achtte hij het echter geraden om, nadat hij tevergeefs om gewapende hulp bij den Controleur verzocht had, zelf naar Bangko de wijk te nemen, in gezelschap van het districtshoofd.

Hooge Rijstprijzen. Hetzelfde blad klaagt over de rijstprijzen op Sumatra's Westkust, welke zeer gestegen zijn. Waar anders de oogst toereikend was voor eigen gebruik, is nu gebrek, omdat Chineesche opkoopers de rijst op groote schaal uitvoeren. In Nederland zou er, indien zoo iets gedaan werd, spoedig een opstootje gemaakt worden, ook van vrouwen en zuigelingen. Maar de man in Menangkabau, ook de vrouw is tot een dergelijke daad niet in staat.

Als men honger lijdt en zijn huis en huisraad heeft verkocht, trekt men naar het Engelsche Kelang, waar thans reeds meer dan 15000 Menangkabauwers gehuisvest zijn! Nu de tijdsomstandigheden het geld verdienen meer en meer moeilijk maken, is men bevreesd, dat het volksverloop steeds grooter zal worden, waarvan natuurlijk het gevolg zal zijn, dat de achterblijvenden den druk der heerendiensten steeds zwaarder zullen voelen. De redactie van bovengenoemd blad heeft den Regeeringscommissaris van een en ander op de hoogte gebracht en den raad gegeven aan de Regeeringen van Fransch-Indië en Siam te verzoeken den rijstuitvoer naar Nederlandsch Indië weer toe te staan.

Een Onbillijk Verwijt. In een ingezonden stuk in de *Warta Hindia* laakt een Menangkabausch onderwijzer te Bandong het in de Padangsche bladen, dat daarin niet zulke scherpe artikelen voorkomen, als in de Inlandsche pers op Java. Zoo werd in eerstgenoemde bladen de opstand van Padang Pandjang toegeschreven aan enkele opstandelingen, maar op Java werd den lezers aan het verstand gebracht, dat daar de kleine man ten einde raad en tot wanhoop gebracht was. De redactie der *Warta Hindia* is van meening, dat aan die bladen dit verwijt niet gemaakt kan worden, wijl zij tijdens die onlusten toch wel degelijk er op gewezen hebben, dat de druk der heerendiensten daaraan schuld was. De Resident moet ook den redacteur van een dier bladen bij zich geroepen en dezen naar de oorzaken van den opstand gevraagd hebben. Jammer genoeg, kon die redactie toen echter de juiste inlichtingen niet geven. Een jaar geleden heeft men ook reeds om de zending van een Regeeringscommissaris verzocht.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Chineesche Officieren. In de *Sinar Sumatra* wordt er op gewezen, dat nu men de Chineesche officieren wil afschaffen, gebleken is, dat de Chineezen in hun hart toch nog wel gehecht zijn aan de oude instelling van eigen bestuur, al werd er buiten af wel eens over geklaagd. Het is jammer, dat Semarang met haar protest in deze alleen heeft moeten staan.

Godsdienstige Bezwaren. In de *Bintang Soerabaja* wordt uit *De Locomotief* het bericht overgenomen, dat op vele plaatsen, de Arabieren en Mooren evenals die te Semarang volharden in hun verzet tegen het lijkonderzoek bij de pestbestrijding op grond dat dit tegen de Koran-voorschriften indruischt.

Behoefte aan Inl. Verpleegsters. In hetzelfde blad wordt het denkbeeld aanbevolen te Soerabaja een kliniek op te richten en een inrichting tot opleiding van Inlandsche verpleegsters. De redactie gaf als hare meening te kennen, dat de ondervinding geleerd heeft, hoe bijzonder geschikt vele Inlandsche meisjes daartoe zijn, hoe zij in vele opzichten beter voldoen dan mannelijke verplegers, die lang niet altijd ware naastenliefde betoonen. Het blad vindt het jammer dat — behalve in de ziekenhuizen van de zending en het heilsleger — directeuren en doktoren niet letten op het gedrag en de karaktervorming der meisjes, die bij hen in opleiding zijn. Velen laten zich dientengevolge verleiden door hare patiënten, Europeesche zoowel als Chineesche en Inlandsche. Zij worden dan huishoudster, enkelen zelfs prostituee. Vandaar dat fatsoenlijke Inlanders deze opleiding niet gaarne voor hunne dochters verkiezen. Hierin moet dus allereerst verandering gebracht worden.

Tot Rust. Uit het *Soerabajaasch Handelsblad* wordt door bovengenoemd blad het bericht overgenomen, dat, sedert de landeigenaren er toe zijn overgegaan om conservatoir beslag te leggen op den oogst, de opgezetenen van de meeste landen tot berusting gekomen zijn. Zij doen vrijwillig hunne heerendiensten en betalen de grondlasten met inbegrip van den achterstand.

Bankroet. Hetzelfde blad deelt mede, dat het Japansche blad de *Tjahaja Selatan*, dat slechts drie maanden geleefd heeft, nu „bankroet is gegaan." Hoe groot het geleden verlies is, weet men niet.

Het Onderwijs in de Minahassa. Aan hetzelfde blad wordt uit de Minahassa medegeleeld, dat daar vele Gouvernementsonderwijzers op non-activiteit zijn gesteld, door de groote vermindering van het aantal leerlingen, als een gevolg, deels van het onvermogen der ouders om het schoolgeld te betalen, voor een ander deel omdat velen naar particuliere scholen overgingen, waar het Hollandsch onderwezen wordt.

Voor- en Contra-Christendom. In de *Darmo Kondo* worden in een „Ingezonden stuk", de Inlandsche ambtenaren aangespoord zich scherp te kanten tegen de verdere uitbreiding van het Christendom in Klaten. Daar werkt een Javaansche timmerman, die reeds vele Inlanders bekeerd heeft, waardoor volgens inzender scheuring en tweespalt in vele gezinnen zijn voorgekomen. Die godsdienst is, naar zijne meening, niet goed voor den onderlingen vrede en de bevordering van de raseenheid.

De redacteur van de *Bintang Soerabaja*, een Christen Inlander, komt tegen deze beschouwing en beoordeeling op. Hij zegt, dat die Inzender niet op de hoogte van den toestand is, anders moest hij toch weten, dat de bekeering tot het Christendom juist geleid heeft tot het aanbrengen van rust en orde, o.a. in Lamongan, waar de vele roofpartijen ophielden, nadat de voornaamste rooverhoofdman tot het Christendom was overgegaan en velen zijner kameraden daarop zijn voorbeeld volgden. Dan zou Inzender ook moeten weten, dat de zending, nog vóórdat iemand er aan dacht, scholen en ziekenhuizen heeft opgericht en zich er niet op toelegde om proselieten te maken. De twee van de reeds meer dan 43 jaren te Soerabaja bestaande zendingsscholen hebben tot nu toe nog niet één lid aan de gemeente bezorgd. Dat er vele Mohomedanen komen is niet aan de zending, maar aan hen zelf te wijten, die zich weinig om hun eigen leer bekommeren en de menschen ten eigen bate uitbuiten. Het Christendom bestaat reeds 50 jaren in Soerabaja en 30 à 40 jaren in Djokdja, en toch heeft het daar geen rustverstoring veroorzaakt. En vergelijkt men daarbij het eerste optreden van den Islam, dan kan de inzender zich zelf wel de vraag beantwoorden, waarom de Javaan zoo gemakkelijk van godsdienst verandert?

Een staartje der Minami-zaak. De *Sin Po* weet te vermelden dat de consul-generaal van Japan bij den Gouverneur-Generaal op audiëntie is geweest in het belang van den veroordeelden Japanschen redacteur Minami van het dagblad *Pertimbangan* en dat de Landvoogd zich zou hebben uitgelaten dat deze journalist na afloop van zijn straftijd uit N.-I. verwijderd zou worden. De consul generaal zou daarop verzocht hebben Minami dadelijk te verwijderen en anders ook de heeren van Hinloopen Labberton en Mouw gerechtelijk te vervolgen wegens hun beleedigende uitlatingen over Japan. Minami toch heeft niet anders gedaan dan gereageerd op die in verschillende bladen opgenomen uitlatingen. Mocht de Regeering niet aan dit verzoek kunnen voldoen, dan zou Japan ook niet verder kunnen instaan voor de veiligheid der Nederlanders in Japan.

De *Sin Po* ziet hierin een verzoek gepaard met een ernstige bedreiging en vraagt wat de regeering in deze denkt te doen. Zij zal wel moeten protesteeren, maar als dat protest, zooals te verwachten is, buiten gevolg wordt gelaten, wat dan? De regeering zou dan in het belang van haar prestige aan Japan den oorlog moeten verklaren, maar is zij daartoe ook in staat? Een klein kind kan daarop wel het antwoord geven.

Het blad vertelt verder dat Minami reeds aangezegd is zijn verzoek om appel in te trekken en een verzoek om gratie in te dienen en dat het voor een ieder duidelijk is, dat de Gouverneur Generaal dat verzoek zal toestaan. Verschillende inlandsche bladen, o.a. de *Pertimbangan* en de *Warna Warta* en *Djawa Tengah* te Semarang, hebben dit bericht in zijn geheel overgenomen.

(*Deli-Crt.* van 20 Jan. j.l.)

Van Vreemde Koloniën.

De onafhankelijkheid der Boerenrepublieken.

De grondslag door de entente-mogendheden in haar vredesbeginselen uitgedrukt om bij de nieuw te trekken grenzen rekening te houden met de nationaliteiten en den wensch der volken zelf, heeft reeds menigen wissel op die mogendheden doen trekken. Wij gaven bijv. het beroep reeds weer, uitgegaan van personen, die zich voorstellen als vertegenwoordigers van de wenschen van Noord-Afrikaansche natiën. Ierland heeft uit hetzelfde vaatje getapt. En 't hoofdbestuur van de nationale partij in Transvaal heeft nu een uiteenzetting van zijn zienswijze tot de Eng. regeering gericht, waarin op dien grondslag de conclusie wordt getrokken dat aan de Boerenrepublieken haar onafhankelijkheid behoort te worden teruggegeven.

't Stuk wordt in de Zuid-Afrikaansche pers druk besproken. De Engelsch gezinden en de Botha-bladen stemmen met 't denkbeeld niet in, zij vreezen meer moeilijkheden dan voordeelen van een drijven op eigen wieken, o. a. zou de financiëele kwestie de vlugge ontwikkeling van de republieken vertragen en bemoeilijken, meenen zij. Zij achten den tijd voor 't weer vrij worden van Transvaal en Oranje-Vrijstaat nog niet gekomen. De nationalistische bladen bepleiten 't herwinnen der onafhankelijkheid als eerste alles overheerschende wensch, waarin zij echter ook tevens de

beste verzekering zien voor de welvaart van hun land.

Generaal Smuts zal door de zoo uitgesproken verwachting, op de inmiddels begonnen Rijks-oorlogsconferentie, zijn taak niet vereenvoudigd vinden. Hij zal in dit opzicht echter niet alleen staan

Zooals wij reeds meldden, heeft Australië geen vertegenwoordiger gezonden, maar treedt de vaste vertegenwoordiger te Londen voor den Austr. Statenbond op, die niet best weet wat zijn land eigenlijk wenscht en verwacht. De vertegenwoordigers van Britsch-Indië zullen, als zij zich inderdaad als de dragers van de wenschen van hun land beschouwen, ook desiderata hebben voor te brengen, die de regeering van 't moederland bij voorkeur buiten de beraadslagingen en besluiten zal houden.

Wij verwachten dan ook, dat de Br. regeering 't programma zooveel maar eenigszins doenlijk zal beperken tot deze twee vragen: Op welken steun van de koloniën kan 't moederland rekenen? Wat zal bij de vredesvoorwaarden voor of ten bate van de koloniën v a n d e n v ij a n d bedongen moeten worden? Daar dit de bedoelde moeilijkheden zou terzijde schuiven, is 't niet onwaarschijnlijk dat de vertegenwoordigers der overzeesche gebieden zich zonder veel moeite zullen laten overreden om die gedragslijn aan te nemen.

Hiermede zullen de kwestiën dan echter niet zijn opgelost. 't Lot van Polen, van Elzas-Lotharingen zal tot volharden doorzetten. Ook hierin ligt een reden om n u op een definitieve oplossing voor Zuid-Afrika aan te dringen. Immers een der andere grondslagen was, dat een vrede wordt verlangd, die geen nieuwe oorlogsnoodzaak in zich sluit, 'tbehoud van kwestiën, die later u i t g e v o c h t e n moeten worden, is bij de te sluiten vrede dus principieel uit den booze.

Wat in de oorlogsconferentie behandeld wordt, zal, behalve spaarzame communiqués, geheim blijven zoodat raadgevingen en kritiek op onderstellingen moeten blijven berusten.

Ton voor ton.

't Congres van kamers van koophandel in Australië, te Adelaide bijeen gekomen, heeft besloten den eisch te steunen, dat Duitschland ton voor ton alle schepen moet vergoeden, die 't in den grond geboord heeft. Aan de lange lijst heeft de ,,Möwe'', die van zijn tocht in 't zuidelijk deel van den Atlantischen Oceaan behouden is teruggekeerd, pas weer ruim 123000 ton toegevoegd, door 22 stoom- en 5 zeilschepen naar den kelder te helpen. Als de verrekening inderdaad moet plaats hebben, is dit echter maar een druppel van den emmer.

't Zelfde congres besloot ook er zich tegen te verzetten dat Duitschland zijn eilanden in den Stillen Oceaan zou terugkrijgen, daar zulks in strijd zou zijn met de belangen en de veiligheid van Australië en Nieuw-Zeeland.

Een jaarmarkt voor de Antillen.

Nu Nederland nog onder den indruk verkeert van hetgeen de Jaarbeurs te Utrecht gebracht heeft en wat daaröver gezegd en geschreven is, achten wij 't niet ondienstig de aandacht nog eens te vestigen op 't voornemen om van 20 November tot 20 December 1917 een jaarmarkt te houden te Pointe à pitre op Guadeloupe. Hoewel in hoofdzaak voor de Fransche Antillen georganiseerd, zal er ook gelegenheid zijn voor onze bezittingen in Midden-Amerika aandacht te vragen, terwijl er voor Nederland zeker veel te leeren zal zijn. Tegelijkertijd zal een congres worden gehouden, dat de volgende sectiën zal omvatten: toegepaste wetenschappen, gezondheidsleer, handel en transport, toerisme, folklore, schoone kunsten, onderwijs en lichamelijke opvoeding.

't Wil ons voorkomen, dat nu te overwegen is óf en op welke wijze Nederland aan de tentoonstelling zal deelnemen, want als daarmede te lang wordt gewacht kan dit niet op waardige wijze geschieden.

De Arabische beweging.

In de ,,Neue Orient'' van 6 Maart geeft Moehammed Ferid Bey, president der Egyptische nationale partij, een artikel onder bovenstaanden titel, waaraan wij 't volgende ontleenen. De eerste zin geeft reeds dadelijk de algemeene strekking aan: ,,Deze beweging, die men, als men zich nauwkeuriger wilde uitdrukken, de Engelsche beweging in Arabië zou moeten noemen, is een Engelsche uitvinding.'' Engeland heeft altijd 't verlangen gehad zich een landweg naar Indië te verzekeren van Egypte uit over Palestina, Mesopotamië en Perzië. Om in die richting werkzaam te zijn, onderhield 't de verstandhouding tot eenige invloedrijke persoonlijkheden van Basra en Mohammarah bleven agenten werkzaam in de kustlanden van de Perzische golf en Zuid-Arabië, werkte Engeland met goud in andere deelen van 't Ottomaansche keizerrijk. De nederzetting in Aden, de bezetting van eilanden bij den ingang der Perzische golf hebben den invloed onder half onafhankelijke emirs en scheichs doen toenemen. Deze kleine heeren gingen zich werkelijk onafhankelijk meenen van den sultan, al konden zij de religieuse opperhoogheid van den sultan-kalief, te Stamboel, niet verloochenen. Ook hierop waren de E. echter bedacht. Zij wenschten de moreele macht van den Turkschen padischah te ontstelen door er een kleinen Arabischen vorst gelukkig mede te maken, die daarmede dan hun zaak zou dienen. Door hun stelling in Egypte konden zij hun invloed in Arabië gemakkelijk doen gelden en zij ontzagen zich niet alle middelen hiertoe te benutten. Zoo maakten zij gebruik van de diensten van den beruchten Scheich (wij halen aan uit 't artikel) Raschid Rida, een Siriër, die in Kairo 't tendentieuze maandblad ,,Al Manar'' uitgeeft. Deze scheich heeft vroeger in Indië, Bagdad en Basra, openlijk een aan den sultan vijandige politiek gepropagandeerd. Om zich medewerkers te verschaffen, stichtte hij in Kairo een school, om mohammedaansche missionarissen te kweeken, die zijn inzichten zouden verspreiden. De studenten wisten meerendeels niet met welk doel zij opgeleid werden, de geschikte stof werd er uitgepikt.

Als Arabische emirs Egypte bezochten, werden zij met koninklijk eerbetoon ontvangen.

De leiding van de geheele beweging ging uit van de redactie van 't tijdschrift ,,Al Muaijad''; de directeur ervan, scheich Ali Joesoef, ontving zijn bevelen van het Britsche gezantschap in 't paleis van den khedif en volgde die trouw op.

De Hooge Porte en de Egyptische regeering schonken aan dit drijven niet genoeg aandacht, zoodat 't net zich meer en meer over alle oostelijk van Egypte gelegen Arabische landen tot aan de Perzische golf uitstrekte.

Inmiddels waren met den scherif Hoesein Ibn Ali onderhandelingen aangeknoopt om hem van Turkije te scheiden en zich onafhankelijk te verklaren.

In 1912 was zijn zoon Abdullah in Kairo geweest waar een memorandum werd opgesteld voor de Porte bestemd, waarin er op aangedrongen werd Hoesein de autonomie over de Hidschas en de erfelijke scherifwaardigheid op te dragen. De verzending bleef achterwege door 't uitbreken van den Balkanoorlog. Maar Hoesein bleef op de verwezenlijking van 't plan bedacht. Soldaten werden naar Egypte gezonden ter oefening, maar met de bijbedoeling ze later tegen den sultan te gebruiken. Ze keerden geoefend en gewapend ook met machinegeweren, terug. Zoo bleef de zaak hangende, totdat Turkije in den huidigen oorlog partij koos. Nu sloeg Engeland weldra zijn slag. 't Eerst werd Basra bezet, waar Talib Bei alles vooruit gereed had gemaakt. Op Hoesein werd van verschillende zijden druk geoefend. In Juni 1916 verklaarde hij zich onafhankelijk van den sultan. Hem werden officieren uit Egypte en Algiers gezonden om zijn strijdkrachten te organiseeren. Hij werd koning van de Hidschas, en ,,majesteit'' genoemd, om 't mohamedanendom te doen gelooven, dat de bezitter van de heilige Kaaba inderdaad een onafhankelijk vorst was.

De verdere bemoeienis was gericht op 't vormen van een soort Arabischen bond onder de hegemonie van Hoesein. De uitvoering van dit plan is echter zeer moeilijk, want eigenlijk beschouwt elke emir zich, als afstammeling van den profeet, als nummer één. Nu en dan hebben in Basra bijeenkomsten plaats, maar tot een bepaald resultaat hebben deze nog niet geleid

Volgens den Schr. willen deze vijanden van den Islam ook een tegenkalief stellen, om zoo de tweedracht onder de geloofsgenooten ook in 't godsdienstige te doen doorwerken.

Hij hoopt, dat dit drijven voorkomen zal worden, nu 't driemanschap Talaat, Enver en Djavid de leiding der zaken in Stamboel in handen heeft. Deze moeten bedacht zijn op 't herstel der eenheid tusschen Arabier en Turk, en zij lijken hem hiervoor de aangewezen staatslieden te zijn.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De cacao-cultuur, voornamelijk op Java.

In ,,Onze Koloniale Landbouw'', de serie van 12 populaire handhoekjes over Nederlandsch-Indië, die bij Tjeenk Willink te Haarlem verschijnt, onder redactie van dr. J. Dekker, is thans als no. 11 der reeks verschenen: Cacao, door dr. W. Roepke, directeur van het Proefstation Midden-Java te Salatiga. In de laatste jaren waren reeds eenige niet onbelangrijke publicaties over dat onderwerp verschenen. Schr. meende echter, dat er nog een wezenlijke behoefte bestond aan een beknopte handleiding, uit de practijk en voor de practijk geschreven, die een goed beeld ontwerpt van den toestand,waarin onze cacao-cultuur tegenwoordig verkeert. Het boekje is goed geillustreerd, voor het meerendeel met reproducties naar origineele foto's of teekeningen van schr. De tekst is uitgebreider dan die van de meeste andere nummers der serie. Schr. behandelt achtereenvolgens de (korte) geschiedenis en tegenwoordigen stand van de cacao-cultuur op Java; de botanische kenmerken van de cacaoplant en haar voornaamste eigenschappen benevens, kort, het land van oorsprong en de variëteiten; meer uitvoerig, de cacao-variëteiten op Java; de cultuur, waaraan een drietal hoofdstukken wordt gewijd; bloei, vruchtdracht en oogst; bereiding, fermenteeren, het marktproduct en de productiviteit; de ziekten en plagen van dierlijken aard die zeer uitvoerig worden behandeld; de ziekte van plantaardigen oorsprong; en andere invloeden.

Als bijlagen zijn een lijst van de voornaamste cacaoliteratuur der laatste jaren en een alfabetische lijst van de gebezigde inlandsche benamingen toegevoegd.

Schr. heeft in zijn boekje omschreven, langs welken weg een rationeele cacao-cultuur op Java zich behoort te bewegen. Hoe meer de cacao-cultuur van Midden-Java zich aan een moderne rationeele werkwijze aanpast, des te eerder zal zij een betere toekomst hebben. Schr. is van oordeel, dat slechts een intensieve cacaocultuur op Java reden van bestaan heeft; n.l. een cultuur gebaseerd op goede keuze en goede behandeling van het plantenmateriaal; algeheele herontginning van oude tuinen, die in jongen aanplant moeten worden herschapen; behoorlijke snoei; bemesting en groene bemesting; hulp- en definitieve schaduw, vermijding van alle z.g. tusschen-cultures, en krachtig en doelmatig optreden tegen de voornaamste ziekten en plagen.

(N. R. Ct.)

Lijkverbranding op Bali.

Dr. G. Krause, wiens naam plotseling hier te lande bekendheid verkreeg door zijn vermaarde verzameling eigen gemaakte foto's der bewoners van het eiland Bali, heeft een deel dier foto's, welke betrekking hebben op de Balische lijkverbrandingsplechtigheden, doen reproduceeren in de jongste afl. van het maandschr. Nederlandsch Indië Oud en Nieuw, en een kort opstel er aan toegevoegd.

De ,,N. R. Ct.'' van 24 dezer ontleent er het navolgende aan:

,,Zooals bekend is bestaat de lijkverbranding ook in andere streken van Indonesië, b.v. bij eenige Dajakstammen en enkele der Karo-Bataks, ook hier zeker onder oorspronkelijken invloed der Hindoe's.

Van de heiligmakende kracht van het vuur echter, zooals de Hindoe's het kennen, weet ook het volk van

Bali niets, uitgezonderd misschien hier en daar een geleerde Brahmanenpriester, dien ik echter nooit aangetroffen heb. Veel meer worden de Baliërs bij de verbranding hunner lijken geleid door zuiver polynesisch-animistische voorstellingen. De ziel houdt men eerst dan van het lichaam volkomen gescheiden, wanneer alle vleeschdeelen vernietigd zijn. Tot zoolang moet zij in de nabijheid van het lichaam ronddwalen in gezelschap van zelfstandig voortlevende geesten, zonder hoop op een wedergeboorte, en dreigt tegelijkertijd als booze geest den levenden ongeluk aan te brengen. De wedergeboorte regelt zich overigens ook niet naar de verdienste of schuld in dit leven; de Hindoeïstische voorstelling van eene vergelding is wel in enkele Balische geschriften te vinden, bij het volk echter zoo goed als onbekend. Dit bewijzen de ceremoniën bij de lijkwassching (pèmbrèsihan), die, of kort vóór de verbranding plaats vindt, indien het lijk in een lijkenhuisje op het erf bewaard wordt, of, indien het van te voren begraven werd, dadelijk na het opgraven vóór de verbranding gebeurt.

Bij de lijkwassching legt de priester een gouden ring met een robijn, onder gebed, het lijk op de tong, een stukje ijzer tusschen de snijtanden, eene melati-bloem tusschen de hoektanden. Verder is een lelieknop voor de neusgaten, een weinig was voor de ooren bestemd, een stukje spiegelglas komt voor de oogen en een intaranblad op de wenkbrauwen. Dit alles beteekent dat de gestorvene bij zijn reïncarnatie met begaafde tong, sterke en toch sierlijke tanden, prachtigen neus, goede ooren en glanzende oogen uitblinken moge."

,,Er speelt zich soms bij het transport van het lijk naar den ,,Wadah" een bijzonder dramatische kamp om het lijk af. Ik zag dit maar driemaal en slechts bij personen uit het volk, die bij hun leven bijzondere achting en vertrouwen in het dorp genoten hadden.

Zoodra de in witte doeken gewikkelde doodkist het huis verlaten heeft, verdringt zich in razende wildheid een massa bijna naakte lichamen met lange vliegende haren om het lijk en trekt dit krampachtig nu in de eene, dan in een andere richting. Nu ziet men de doodkist in de hoogte gestoken boven de lichamen der dragers in de lucht zweven, dan weer door ontelbare armen gepakt en voorwaarts geschoven. Bij een nog niet uitgedroogd lijk besproeit het lijkenvocht de omgeving en de walgelijke lucht der rottende vleeschmassa maakt het ademen bijna onmogelijk.

Bij de Baliërs is de opwinding echter zoo geweldig groot en algemeen, dat van dat alles niets schijnt te worden waargenomen.

Deze strijd zet zich voort, tot men bijna de voor het lijk bestemde nis bovenin den lijkentoren bereikt heeft. Nog op het laatste oogenblik ziet men de deelnemers bezwerend de rechterarm naar voren strekken en de ver achterover gebogen wijsvinger in de lucht sidderen. Men roept het lijk of eigenlijk de op den weg naar den hemel bevindende ziel, die wenschen toe, wier vervulling ieder bijzonder na aan 't harte ligt.

Want de gestorvene, hier op aarde een goed en geacht medemensch, wordt ook boven bij de hemelgoden goed ontvangen en al zijne wenschen worden vervuld en wordt hij later wedergeboren, zeker als voornaam en rijk man, misschien zelfs als vorst, zoo zal hij zich dankbaar de hem te beurt gevallen eer herinneren.

Want dit schijnt de strijd buiten de zuiver egoistische gevoelens der deelnemers te beduiden, zooals ik uit eigen ervaring leerde.

Toen ik namelijk tengevolge eener operatie-infectie ziek in mijne bamboehut, gouvernementswoning genaamd, lag, en mijne Balische patiënten mij tevergeefs in mijn Polikliniek zochten, verschenen afgezanten bij mij en troostten mij hiermede, dat om mijn lijk, ingeval ik stierf, een geweldige kamp plaats vinden zou."

In aansluiting bij het bovenstaande schrijft men aan genoemd blad (,,N. R. Ct." van 26 dezer):

De foto's van Dr. Krause, die de lijkverbranding op Bali te zien geven en, zooals in deze courant van Zaterdagochtend bericht werd, het laatste nummer van Nederlandsch Indië oud en nieuw geheel vullen, zijn hoogst merkwaardig; maar menigeen weet niet, dat van den verbrandingstoestel een groot model ,3.65 M. hoog, aanwezig is in het Leidsche Museum. In den catalogus van de verzamelingen uit Bali en Lombok schrijft Dr. H. H. Juynboll terecht, dat dit voorwerp zeker wel een unicum in Europa is. Het model werd gemaakt op een vijfde van de ware grootte en de toestel was dus meer dan 18 meter hoog; de 9 verdiepingen waaruit het gebouw bestaat, rusten op een vierkant raam van bamboe-latten; het geheel is met gekleurd papier beplakt en aan den ondersten rand vindt men aan de vier kanten een voorstelling uit het Ramayana; aan een der zijden aan de eerste verdieping is een groote, gevleugelde, houten Wilmana-kop aangebracht, welks vleugels tot de derde verdieping reiken; in deze verdieping wordt het lijk gelegd. Ook Juynboll maakt melding van de doodkist op 4 pooten, zooals Nieuwenkamp er afbeeldde. Op de verbrandingsplaats gekomen, draagt men den toestel 3 malen rond de pendopo, waaronder de doodkist staat, het lijk wordt uit den toestel langs een ladder naar beneden gedragen en in de kist gelegd, en na tal van formaliteiten steekt men de met arak besprenkelde houtbosjes, onder de kist opgestapeld, in brand. De toestel wordt tegelijkertijd van de kostbare versierselen ontdaan en daarna ook verbrand.

Het in 's Rijks Ethnographisch Museum bewaarde model is afkomstig van de koloniale tentoonstelling van 1883; daarenboven zijn in dit museum aanwezig vijf omkleedingen van het benedengedeelte van den verbrandings-toestel, beschilderd met tafereelen uit oud- of midden-Javaansche heldendichten.

Suriname 250 jaar Nederlandsch.

Door de vriendelijkheid van den heer Fr. Oudschans Dentz, zijn we in de gelegenheid hieronder te laten volgen een opgave van de geschriften, welke hier te lande het licht zagen naar aanleiding der Suriname-herdenking.

Het 250-jarig bezit der kolonie Suriname op 27 Febr. 1917 is herdacht in:

1. ,,Neerlandia" van Febr. 1917 No. 2, met artikel ,,Suriname 250 jaar Nederlandsch", door Fred. Oudschans Dentz. (Geill.)

2. ,,Amsterdammer, Weekblad voor Nederland", Suriname-nummer van 24 Febr. 1917, No. 2070, met artikelen van Prof. van Hamel, Dr. C. Lely, W. D. H. Baron van Asbeck, Mr. Dr. C. F. Schoch, Prof. Dr. H. Brugmans, A. G. van Hamel, Herm. J. J. Jacobs, enz. met teekening van Joh. Braakensiek ,,Suriname na 250 jaar, asschepoetster". (Geill.)

3. ,,De Haagsche Post", van 24 Febr. 1917 No. 165, met artikel: de Verovering van Suriname.

4. ,,Het Vaderland" van 26 Febr. 1917, avondblad, met artikel ,,Uit de eerste Geschiedenisjaren van Suriname", door Herm. J. Jacobs.

5. ,,Het Vaderland" van 27 Febr. 1917 ochtendblad, met artikel: ,,Suriname", door Mr. D. Fock.

6. ,,De Nieuwe Rotterdamsche Courant" van 27 Febr. 1917, avondblad B, met hoofdartikel ,,Suriname".

7. ,,Het Koloniaal Weekblad" van 1 Maart 1917, No. 9 met artikel ,,Suriname herdacht", door Fred. Oudschans Dentz (Geill.)

8. ,,Neerlandia" van Maart 1917 No. 3 met artikel ,,Suriname herdacht", door Fred. Oudschans Dentz. (Geill.)

9. ,,Onze Eeuw", Maart 1917, No. 3 met artikel: ,,De Verovering van Suriname voor 250 jaar herdacht" (27 Febr. 1667), door F. E. Baron Mulert.

10. ,,Het Koloniaal Weekblad" van 8 Maart 1917 No. 10 met artikel: ,,Suriname herdacht (nabetrachting)", door Fred. Oudschans Dentz (Geill.)

11. ,,Panorama" van 7 Maart 1917 No. 36, met Gedenkblad: het 250-jarig bestaan onzer kolonie Suriname (Geill.)

12. ,,De Prins" van 10 Maart 1917 No. 35 met artikel: ,,De Kolonie Suriname 1667—27 Febr. 1917". (Geill.)

13. ,,Het Koloniaal Tijdschrift" van Maart 1917 No. 3 met artikel: ,,De Kolonisatie van Guyana", door Fr. Oudschans Dentz.

14. ,,Morks Magazijn" van Maart 1917 No. 3 met artikel ,,Suriname 250 jaar Ned. kolonie", door C. van Son (Geill.)

15. ,,Orang Peladang" van 15 Maart 1917 met artikeltje ,,Suriname 1667—1917", door Sernam Boy.

16. ,,Het Nederlandsch Zeewezen" van 15 April No. 8 met artikel ,,De scheepvaart naar en in de kolonie Suriname", door Fred. Oudschans Dentz (Geill.)

J. J. Hazewinkel. †

In No. 11 van het Chemisch Weekblad geeft Dr. H. C. Prinsen Geerligs een korte levensbeschrijving van den heer J. J. Hazewinkel, den 14 Febr. 1917 op 48-jarigen leeftijd te 's-Gravenhage overleden. De overledene heeft zich vooral verdienstelijk gemaakt voor de Java-suikerindustrie; een volledige lijst zijner publicaties, waaruit men de groote veelzijdigheid van den onderzoeker en waarnemer kan afleiden, geeft Dr. P. G. aan het slot van zijn artikel.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 12: Toepassing van de biochemische methode bij het bepalen van suikers in sap van het suikerriet, door J. G. J. A. Maas en J. van Dijk (Slot). — Gegevens over de rattenplaag in de afdeeling Malang, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Hevea-cultuur op Malakka en Sumatra, door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Klachten over het uitvoerverbod van zwavelzure ammonia uit Engeland naar Britsche koloniën. — Electrische lasschen, door G. de Clercq. — De oliepalm, door Dr. F. W. T. Hunger, besproken door Dr. F. A. F. C. Went. — Bankatin in Ned.-Indië. — De invoerhandel in China en het aandeel van Nederland en Ned.-Indië (vervolg). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige vaste rubrieken.

Gedenkschrift Marine-Societeit ,,Modderlust".

Naar aanleiding onzer aankondiging van dit gedenkschrift in het vorig Nr. van het ,,Kol. Weekblad", ontvingen we van den heer G. van Heteren, Binnenhaven No. 33, den Helder, een schrijven, hetwelk een aanvulling van het slot dier aankondiging noodig maakt.

Dit slot luidend: ,,Het boekje is niet in den handel, maar wordt verspreid, enz.", moet gelezen worden: ,,Het boekje is niet in den handel en wordt slechts onder leden en oud-leden verspreidt", enz.

De heer van Heteren heeft n.l. verschillende brieven van lezers van het ,,Kol. Weekbl." ontvangen om toezending van een exemplaar, waaraan hij tot zijn spijt niet heeft kunnen voldoen. Hem en de teleurgestelde aanvragers bieden we gaarne onze excuses aan.

Publicatiën in andere talen.

The rainfall of Java, by B. C. Wallis. — Is Dirk Hartog's voyage to West Australia historical or mythical? bij the Rev. J. Bryant. (The Scottish Geogr. Magazine, March 1917).

Neuzeitliche Strömungen im Niederländisch-Indischen Islam, von G. Simon. (Allgemeine Missions-Zeitschrift, März 1917).

Die Wurzeln des Animismus, eine Studie über die Anfänge der naiven Religion, nach den unter primitiven Malaien beobachteten Erscheinungen (mit Tafeln), von Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis (Internationales Archiv für Ethnographie. Supplement zu Band XXIV).

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing neergelegd.

1. *De Kolonisatie van Guyana door Fred. Oudschans Dentz.* Lezing ter gelegenheid van de herdenking van het 250-jarig bezit der Kolonie Suriname op 27 Febr. 1917.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

Verslag over het jaar 1916.

Het aantal leden nam iets af, daalde van 61 op 56. Mevrouw B. Tideman bedankte als lid van het Best.

In Februari hield de afdeeling door middel van advertenties in de plaatselijke bladen een inzameling ten behoeve van de noodlijdenden tengevolge van den watersnood op Java. In het geheel werd / 417.50 bijeengebracht waaraan nog / 25.— uit de kas der afdeeling werden gevoegd, zoodat in totaal / 442.50 kon worden overgemaakt.

Den 19den April hield de Heer Dr. G. Nieuwenhuis in de bovenzaal van de Openbare Leeszaal een mooie lezing over Javaansche Kunst, welke lezing zeer goed bezocht was. Van 6—8 November werd in de bovenzaal der Openbare Leeszaal een tentoonstelling gehouden van voorwerpen van Indische Kunst en Kunstnijverheid, in bezit van Mejuffr. K. Ament en van den Heer J. W. Campagne. Deze tentoonstelling werd druk bezocht en was voor de Afdeeling een groot succes! Aan de hand van de tentoongestelde voorwerpen hield Mejuffrouw K. Ament in den avond van 6 November een interessante voordracht (met lichtbeelden) over Indische Kunst en Muziek van Java, Bali en Sumatra.

Diezelfde voordracht zou Mejuffr. Ament ook houden in den avond van 8 November, maar door een lichte ongesteldheid was zij verhinderd op te treden. De Heer J. W. Campagne hield toen op geestige en onderhoudende wijze een causerie over zijn lotgevallen bij het begin van zijn loopbaan in Nederl.-Indië.

De toegangsprijs voor den tweeden avond was op / 0.10 per persoon gesteld, om ook personen, die anders niet de lezingen der afdeeling bijwonen, de gelegenheid te geven de voordracht van Mejuffr. Ament te hooren en zoodoende de vereeniging onder breeder kringen der bevolking bekend te maken. De opkomst heeft hieraan vrijwel beantwoord.

Beide avonden werden, behalve door een kleine toespraak van den voorzitter, ook ingeleid door een rede van den Heer T. Gerdes Oosterbeek, waarin deze in herinnering bracht, dat het dit jaar 100 jaar was geleden, dat de Koloniën door Engeland aan Nederland waren teruggegeven en waarin hij een overzicht gaf van de veranderingen, die op verschillend gebied in onze Koloniën hadden plaats gehad.

Apeldoorn, Februari 1917.

De Secretaris-Penningmeester,
T. GERDES OOSTERBEEK.

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1916.

Voordeelig saldo vorig jaar	/ 105.39^5
Contributies loopend jaar	,, 133.50
Interest 1915	,, 2.31
,, 1916	,, 2.69
Bijdragen lezing Dr. G. Nieuwenhuis	,, 12.60
Idem tentoonstelling 6—8 November	,, 57.15
Totaal . . .	/ 313.64^5

Aan het Hoofdbestuur over 61 leden	/ 45.75
Inningskosten	,, 2.95
Vergaderingen	,, 3.—
Advertentiekosten en drukwerken	,, 47.10
Bureaukosten	,, 6.05
Gift Watersnood Java	,, 25.—
Kosten lezing Dr. G. Nieuwenhuis	,, 19.72
Kosten tentoonstelling 6—8 November	,, 65.36
Afgedragen aan de Kartini- en Kardinah-scholen op Java	,, 30.—
Aanschaffing boekwerken	,, 7.15
Oranjekruis	,, 5.—
Saldo	,, 56.56^5
Totaal . . .	/ 313.64^5

Apeldoorn, Februari 1917.

De Secretaris-Penningmeester,
(w. g). T. GERDES OOSTERBEEK

Gezien: De Voorzitter,
(w. g.) CALMEIJER.

Van de Afdeeling Nijmegen:

Jaarverslag over 1916.

Het aantal leden bedroeg op 31 Dec. 1916: 50. Bij het ophalen der contributie in Jan. d.a.v. betaalden daarvan echter slechts 47 hun contributie, zoodat dit laatste getal als eindcijfer voor 1916 moet beschouwd worden.

Door overlijden verloor de Afdeeling 20 April haar wakkeren Voorzitter, den Heer A. de Willigen, wiens verdiensten in het Kol. Weekblad van 4 Mei. d.a.v. gehuldigd werden. In den loop van het verslagjaar werd zijn plaats in het Bestuur niet aangevuld.

Op voorstel van het Bestuur nam de jaarlijksche Algemeene Vergadering van 11 Febr. het initiatief voor het openen van een inschrijving in Nijmegen voor gelden ten bate van de noodlijdenden tengevolge van den watersnood in Indië. De Secretaris-Penningmeester verklaarde zich bereid, de inkomende giften in ontvangst te nemen ter overmaking aan de daarvoor ingestelde commissie. Deze inschrijving bracht / 1486.82^5 op, hetgeen, gevoegd bij de opbrengst der collecte middels inteekenlijsten van wege de Watersnood-Commissie, een netto bedrag opleverde van / 1753.37^5.

Den 17en Febr. hield Kolonel Giel een lezing over het leven en werken van den Europeaan in Nederl.-Indië, die zeer goed bezocht was. Door tal van uitnoodigingen had het Bestuur er een propaganda-avond voor „Oost en West'' van gemaakt.

Behalve de jaarlijksche bijdrage van / 5.— voor het Oranjekruis, droeg de kas der Afdeeling / 25.— bij voor den watersnood in Indië.

Namens het Bestuur,

De Secretaris-Penningmeester,
F. E. LUITJES.

Geldelijke Verantwoording over 1916.

Saldo in kas op 31 Dec. 1915	/ 16.27^5
Aan contributiën	,, 119.50
,, inschrijving Watersnood N. O.-I.	,, 1486.82^5
,, collecte ,, ,,	,, 286.75
Totaal	/ 1909.35

Afdracht a. h. Hoofdbestuur over 6 leden à / 0.75	/ 4.50
Inningskosten contributie	,, 2.85
Advertentiën	,, 19.20
Drukwerken	,, 5.05
Lezing	,, 50.55
Bijdrage Watersnood N. O.-I.	,, 25.—
,, Oranjekruis	,, 5.—
Afdracht a. h. Hoofdbestuur voor Watersnood N. O.-I.	,, 1753.37^5
Aan den collectant voor de Watersnood-Commissie	,, 7.50
Administratiekosten, porti	,, 3.56
Saldo op 31 Dec. 1916	,, 32.76^5
Totaal	/ 1909.35

De Secr.-Penningmeester,
F. E. LUITJES.

De Commissie van Verificatie:
(w. g.) H. C. VERNIERS v. d. LOEFF.
(w. g.) L. MOLENBROEK.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Verslag over het jaar 1916.

In het jaar 1916 traden 30 nieuwe leden tot onze Afdeeling toe; wij verloren er echter 18; twee door vertrek naar Indië, negen door verhuizing naar elders, terwijl zeven om ons niet bekende redenen, hun lidmaatschap opzegden, zoodat op 1 Jan. 1917 onze Afd. 97 leden telde.

Verandering van samenstelling in het Bestuur, gedurende het loopende jaar.

De op 1 Jan. periodiek aftredende leden, Mevrouw van Oeveren—van Schaik en Mej. J. J. Lagers, werden op de Algem. Jaarlijksche Vergadering herkozen, terwijl de heer P. Cheriex de door het bedanken van den heer A. Enthoven opengevallen plaats in ons Bestuur innam.

In Mei nam de heer Bentenakel, onze onder-voorzitter als zoodanig ontslag, omdat hij wegens nog steeds voortdurende mobilisatie voor onbepaalden tijd Utrecht had verlaten. Onze pogingen tot het verkrijgen van een zesde bestuurslid, leden tot dusverre schipbreuk.

Na het aftreden van den heer A. Enthoven nam Mevrouw van Oeveren—van Schaik het voorzitterschap waar, terwijl Mejuffr. J. v. d. Schuyt als onder-voorzitster optrad.

Werkzaamheden van het Bestuur:

Op 20 Jan. 1916 werd in het Bioscoop-Theater „New-York'' alhier eene bijzondere bioscoopvoorstelling gegeven, waar als spreker optrad de heer J. Sibinga Mulder, uit Bussum, met het onderwerp: „De Rijst- en Suikercultuur op Java''. Deze voordracht, toegelicht door cinematographische opnamen, waarvan de films welwillend waren afgestaan door 't Kol. Instituut, vond grooten bijval van de talrijke aanwezigen.

Den 21sten Oct. 1916 sprak voor onze Afd. de heer C. Lekkerkerker uit Leiden, oud-Inspecteur Inl. Ond in N.-I., Archivaris van het Bali-Instituut.

Ook deze lezing over: „de Hindoe-Godsdienst der Balineezen'', insgelijk door fraaie lichtbeelden opgeluisterd, was goed bezocht en boeide de opgekomenen zeer.

Op voorstel van Mej. v. d. S. hadden wij de leden van 't N. O. G. en van den B. v. N. O. uitgenoodigd en volgden daardoor de aanwijzing van 't H. B. om meer contact te zoeken met onderwijzerskringen.

Geschonken hulp:

Behalve het gewone bedrag (5 gulden) telken jare afgedragen aan het Oranjekruis, schonk onze Afd. 40 gulden uit de Kas aan de Vereeniging tot bestrijding van den watersnood in Nederl.-Indië.

Verkoop van boekjes:

Van de boekjes, door de Vereeniging uitgegeven en bij de Secretares verkrijgbaar, werd geen enkel verkocht, noch ter lezing aangevraagd.

Financieële toestand:

De financieële toestand is gunstig. Het batig saldo is ongeveer 260 gulden.

J. J. LAGERS, Secretares.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Opzichters-werkplaats voor de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Voor den dienst der Staatsspoorwegen in Nederl.-Indië worden gevraagd zeventien opzichters-werkplaats en wel:

a. twee voor de gieterij. De gieters moeten op de hoogte zijn van hun vak, zoowel wat ijzergieterij als wat kopergieterij betreft. Zij, die weten om te gaan met vorm-machines, genieten de voorkeur;

b. een voor de stelplaats.
Hiervoor is vereischt een bekwaam locomotiefmonteur, met veel practische ervaring.

Voor zoover zijn vak betreft, strekt kennis van de meer moderne constructies en reparaties in verband met de toepassing van het oververhitte Stoom-systeem tot aanbeveling;

c. vijf voor de draaierij.
De draaiers moeten in eene moderne draaierij werkzaam zijn geweest, geheel op de hoogte zijn van fraiswerktuigen, daarop de noodige bewerkingen kunnen uitvoeren en verstand hebben van revolverbanken, steenbanken, schaafbanken, metaalzagen, enz.;

d. een voor de smederij.
De smid moet afkomstig zijn uit eene grofsmederij, liefst uit eene spoorwegwerkplaats, op de hoogte van lasch-matrijzen en smeedperswerk, van autogene metaalbewerking, het gebruik van luchtdrukhamers, het harden van veerbladen, het oppkimmen van bandages, enz.;

e. een voor de ketelmakerij.
De ketelmaker moet zelfstandig groote ketelreparaties hebben uitgevoerd;

f. twee voor de instrumentmakerij.
De instrumentmakers moeten meer bijzonder op de hoogte zijn van hetgeen bij het spoorwegwezen in hun

vak vereischt wordt. Bovendien moeten zij de behandeling kennen van de verschillende moderne werktuigstaalsoorten en vertrouwd zijn met den aanmaak van verschillende gereedschappen (ook van freezen) voor de arbeidsmachines der draaierij;

g. d r i e voor den r i j t u i g b o u w.

De rijtuigbouwers moeten degelijke ervaring bezitten, ook wat binnen- en buitenbetimmering en stoffeering betreft. Kennis en ervaring van verschillende verlichtingssystemen, o.a. van electrische, zoomede eenige kennis van het model-maken strekt tot aanbeveling;

h. t w e e voor de v o e r t u i g l i c h t e r i j.

Jarenlange ervaring in het vak is vereischt;

i. e e n voor de v e r v e r i j.

Alle uit te zenden opzichters moeten geschikt zijn tot het houden van toezicht en den leeftijd van ongeveer 35 jaren niet belangrijk hebben overschreden.

Aan de hierbedoelde betrekkingen is verbonden een bezoldiging van f 100 's maands, met driejaarlijksche verhoogingen van f 25 's maands, tot een maximum van f 225 's maands.

Bij de vaststelling van de aan den uit te zenden opzichter toe te kennen aanvangsbezoldiging zal rekening worden gehouden met de door hem verkregen ervaring en met het bezit van diploma's.

Wijders worden toegekend overwerkgelden wegens buiten de vastgestelde werkuren verrichten arbeid en buitengewone belooningen en premiën voor buitengewonen ijver, voor betoonde onverschrokkenheid in gevaar of bij ongevallen, voor goede dienstbetrachting en voor alle andere aan den lande bewezen diensten, die geacht kunnen worden geleid te hebben tot besparing van uitgaven of vermeerdering van inkomsten.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening, c.q. ook voor het wettig gezin, in de tweede klasse, indien de aanvangsbezoldiging f 150 's maands of meer bedraagt; in de derde klasse indien die bezoldiging minder dan f 150 bedraagt;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van f 750;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 100 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden personen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van éene maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden éene maand bezoldiging te voldoen en wel in eens, of, met bijrekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk éene maand bezoldiging, te voldoen op de zoo even aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over een maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 15 April a.s. bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de Afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. diploma's en andere bewijsstukken, dat zij voldoen aan bovengenoemde eischen;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten worden vermeld de datum en plaats van geboorte, of de gegadigde gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

De uit te zenden opzichters zijn verplicht de in verband met hunne uitzending voor den Indischen dienst aan hen of te hunnen behoeve dan wel ten behoeve van hun gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hen ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, indien zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen vijf jaren na hunne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

(Nederlandsche Staatscourant
van 10 Maart 1917 No. 59).

Ingezonden.

Een geval van Gandaroewa.

(Geobserveerd door Dr. H. B r e i t e n s t e i n).

De heer Graafland heeft in zijn boekje ,,B e s t a a t d e S t i l l e K r a c h t?" deze vraag niet met een stellig j a of n e e n beantwoord en zich beperkt tot het leveren van het bewijs, dat de meeste gevallen van uitingen dezer kracht gemakkelijk van hun geheimzinnig karakter ontdaan kunnen worden.

Waarom de heer G. echter ook niet van het geval gewag heeft gemaakt, dat ik reeds in het jaar 1899 mededeelde [1]) zelf gezien te hebben, dus niet slechts van hooren zeggen ken, zooals dit bij den heer G. het geval is en dat ik tevens met meer waarschijnlijkheid verklaard heb, dan alle gevallen door den heer G. aangehaald, kan ik mij alleen uit zijne onbekendheid met mijne boeken verklaren.

Alvorens mijne opvatting over zulke kinderachtige uitingen ,,der stille kracht" mede te deelen, wil ik m ij n geval letterlijk vertaald uit mijn boek citeeren:

,,Gerstacker vertelt in de G a r t e n l a u b e van ,,± het jaar 1870 eene in Indië bekende spookgeschie-,,denis, als ik mij niet vergis onder den naam ,,Gan-,,daroewa", die indertijd zelfs tot een duël van een ,,generaal aanleiding zou gegeven hebben; de tegen-,,woordige generatie heeft ze blijkbaar reeds vergeten, ,,omdat ze er niet zoo vaak over hoort spreken. Ik ,,heb geen aanleiding ze te vertellen, omdat ik het ,,volgende geval zelf ondervonden heb:

,,Op een avond waren wij, 3 officieren, in onze ka-,,mers, toen in mijn kamer een steen van het plafond ,,viel; ik dacht aan een toeval en zweeg; maar er viel ,,een tweede, een derde en toen ook een kurk viel met ,,den naam van mijn leverancier, stond ik op en vroeg ,,den commandant of ook hij de steenen hoorde val-,,len. ,,Ja, wat beteekent dat?" vroeg hij. Lachend ,,antwoordde ik: ,,G a n d a r o e w a". Hij kwam op ,,mijn kamer en nergens was een levend schepsel te ,,zien; voor de palissade van ons fort stroomde de ,,rivier en mensch noch aap was te bespeuren; aan de ,,zuidzijde stonden twee groote boomen en het geslo-,,ten wachthuisje; bij het heldere licht van de maan ,,kon men elk blad van de boomen zien, zoodat wij er ,,zeker van waren, dat de grappenmaker niet in een ,,van de boomen kon zitten en in de galerij langs onze ,,kamers liep slechts de schildwacht heen en weer. ,,Terwijl wij het over deze zaak hadden en voor den ,,schildwacht stonden, vielen weer steentjes en wel ,,telkens uit het zuiden komend. Het was een myste-,,rieuze zaak: Nergens een mensch, nergens een levend ,,schepsel te zien en vlak voor ons uit de hooge dak-,,ruimte, waarin de misdadiger noch zitten noch liggen ,,kon, steenen en kurken te zien en te hooren vallen.

,,Wat nu, dokter?" vroeg mij de commandant.

,,In 't Fransch gaf ik hem het antwoord (omdat de ,,schildwacht, ofschoon een Inlander, misschien het ,,Hollandsch kon verstaan): ,,Ik weet iets, om dit ,,spoken te doen ophouden." ,,En dat is?" ,,Dreig den ,,schildwacht met 8 dagen provoost, zoodra het vallen ,,der steenen niet ophoudt."

,,De commandant nam dit voorstel aan en — de rust ,,was hersteld.

,,Blijkbaar had de soldaat, terwijl hij in positie voor ,,ons stond, met de vingers de steenen ,,omhoog ge-,,knipt", zonder dat wij er iets van zagen.

,,In andere gevallen zijn in gesloten ruimten, b.v. ,,in kamers met gewoon plafond, doebang d.w.z. met ,,sirih rood gekleurd speeksel, steenen enz. op den toe-,,schouwer gevallen, al stond, zooals in 't door Ger-,,stäcker vermelde geval, een cordon van soldaten om ,,'t huis.

,,Een afdoende verklaring heb ik in mijn geval ook ,,niet gebracht; maar ik twijfel er niet aan, dat het in ,,allen gevalle mogelijk was geweest, het bedrog te ,,constateeren, mits men uit principe van het mystische ,,van het geval afgezien had."

Reeds 40 jaren geleden heb ik dus de bekende gevallen van G a n d a r o e w a voor goochelkunstjes gehouden, evenals ik thans in den bloeitijd der occulte wetenschappen b.v. drie vierden aller spiritistische seances, de wiskundige prestaties van het paard ,,d e r k l u g e H a n s" en de minnebrieven van den hond M o l l in het rijk der mystificaties verplaats.

De heer Graafland wil in 't vervolg door politiehonden de gevallen van Gandaroewa laten ophelderen en ik zou voorstellen, door detectives en niet door professoren in zoölogie en physiologie de kunstjes van een paard, dat de 5de machtswortel trekt of van een hond, die de namen van de aanwezigen met zijne pooten schrijft, te laten onderzoeken. Men kan immers een groot professor in de zoölogie zijn, zonder de speurkracht van een flinken detective te hebben, die de trucs van een grappenmaker of van een goochelaar weet te constateeren.

Ook begrijp ik niet, dat het werpen van steentjes en het spuwen van sirih, als uitingen van ,,e e n e s t i l l e k r a c h t" opgevat werden en worden; als eene ,,stille kracht" menschen vermoordt en landen verwoest of ongelukkigen redt en verborgen schatten uit de diepte der zee of uit den bodem der aarde aan het daglicht brengt — dit kan ik begrijpen en bewonderen; als ze er echter genoegen mee neemt, steentjes te werpen en speeksel te spuwen, dan kan ik de ,,stille kracht" hoogstens voor een handigen grappenmaker of goochelaar houden.

Den Haag, 20 Maart 1917. Br.

[1]) In mijn boekwerk: «21 J a h r e n i n I n d i ë n», 1e deel «Borneo» blz. 29 en 30.

Aan de Redactie van Het Koloniaal Weekblad.

Naar aanleiding van Uw bericht over verbetering van Inlandsche woningtoestanden in Uw blad No. 12, kan ik U het volgende melden:

Na de overstrooming in Ned.-Indië van verleden jaar Januari, is hier te lande gevormd een C o m i t é v o o r d e n I n d i s c h e n W a t e r s n o o d.

Dit Comité heeft ongeveer f 250.000.— bijeengebracht, welke som is gezonden naar Indië. Deze som was niet geheel noodig voor de leniging van de overstroomde streken en door het Ned. Comité werd aan den Gouverneur-Generaal verzocht, om het saldo te storten in het S m e r o e-f o n d s of op andere wijze ten bate van de Inlanders te gebruiken.

(Het S m e r o e-f o n d s heeft ten doel hulp te verleenen aan Inlanders in geval van natuurrampen als aardbevingen, etc.)

Nu vroeg de Gouverneur-Generaal aan 't Comité of hij het saldo mocht besteden voor kampong-verbetering. Dit werd natuurlijk toegestaan en f 25.000.— is gezonden tot verbetering van kampongs bij Batavia. — Thans nog eens f 25.000.— voor hetzelfde doel voor Semarang.

Amsterdam, 24 Maart 1917.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
J. A. J. Vorderman, Nijmegen	f 2.50
W. C. J. de Graaff, Adj. chef S.S., den Haag	,, 2.50
E. Mantingh, onder-luit. Art. N.-I. L., A'dam	,, 2.50
Mej. C. Meulenhoff, Leiden	,, 2.50
Douair. Jhr. J. C. L. von Schmidt auf Altenstadt, Nijmegen	,, 2.50
G. E. Bierens de Haan, Amsterdam	,, 5.—
A. Bruins, Den Haag	,, 5.—
Mej. E. Schenck, Den Haag	,, 2.50
J. W. Mac Donald, Amsterdam	,, 10.—
F. E. Baron Mulert, Gep Kapt. ter zee, Ommen	,, 2.50
Mr. E. Bonn, Nijmegen	,, 2.50
Dr. J. Dekker, Nijmegen	,, 2.50
Mevr. de Wed. G. A. de Gelder-Boon, Nijmegen	,, 2.50
Dr. Tony Jurgens, Dordrecht	,, 5.—
Frans Jurgens, Nijmegen	,, 5.—
P. Lucassen, Nijmegen	,, 2.50
H. Naumann, Nijmegen	,, 5.—
van der Weijden, Nijmegen	,, 5.—
E. J. Langelaan, IJmuiden	f 100.— in eens.
A. Melai, den Haag	,, 2.50
A. van Brero, Apeldoorn	,, 2.50
R. J. J. H. Schreijner, Apeldoorn	,, 2.50
J. G. Boelen, Amsterdam	,, 2.50
R. van Leent, Utrecht	,, 2.50
J. van Kwawegen, Amsterdam	,, 2.50
W. Bloemen, Amsterdam	,, 10.—
Dr. D. M. Edauw, Amsterdam	,, 3.—
J. H. Fuchter, 1e Luit Inf. N.-I. L., den Haag	,, 2.50
W. P. H. du Pon, Den Haag	,, 2.50
D. Slijboom, Alkmaar	,, 2.50
A. A. van Vloten, Controleur B.B., den Haag	,, 2.50
V. E. Slors, Luit.-Kol. Genie N-I. L., Breda	,, 2.50
W. Carelse, Amsterdam	,, 2.50
M. Scheltema, Leiden	,, 2.50
R. H. Pieters, Roermond	,, 2.50
H. Jakobs, Off. v. Gezondh. 1e kl. N.-I. L., Meppel	,, 5.—
H. G. Nieuwkerk, Voorburg	,, 2.50
A. Jansen, Weesp	,, 2.50
F H. R. Delachaux, Alkmaar	,, 2.50
P. J. Vlasveld, Zaandam	,, 2.50
W. Helms, Ginneken	,, 2.50
Mevr. de Wed. E. Jacobs-de Jongh, Teteringen	,, 2.50
Mr. J. J. Schrieke, den Haag	,, 2.50
Mej. A. J. Coninck Liefsting, den Haag	,, 2.50
Mevr. E. de Meijer, Utrecht	,, 2.50
Prof. J. F Niermeijer, Utrecht	,, 2.50
A. G. Deelman, Amsterdam	,, 2.50

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

I. *a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (Fred. Oudschans Dentz);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. Victor Zwijsen, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 14. Donderdag 5 April 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
VOORLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VEREENIGING „OOST EN WEST".
Afdeeling 's-Gravenhage.

—o—

Vrijdag 20 April a.s. zal mevrouw H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, geb. van Maarseveen, in de bovenzaal van de *Oranje-Societeit, Prins Hendrikplein, Den Haag*, eene *voordracht* houden over *Ambon*, met lichtbeelden; aanvang 8 uur 's avonds.

Toegangskaarten voor de leden met introducé(e)'s zijn vanaf Maandag 9 April a.s. tot en met Dinsdag 17 April d.a.v. verkrijgbaar: „Boeatan", Heulstraat 19 en Laan van Meerdervoort 187 van 10—12 en van 2—4.

Aan laatstgenoemd adres kunnen deze kaarten ook *schriftelijk* worden aangevraagd.

Drankbestrijding in Nederlandsch-Indië.

Door E. SCHMüLLING.

IV.

Wat nu het door den Resident van Riouw, *Engelenberg*, uitsluitend voor Java en Madoera ingestelde, in begin 1915 aangevangen onderzoek betreft, daarvan is de uitkomst in het najaar 1916 onder den titel **Alcohol-enquête** verschenen. Dit boekdeel zou men, in meer dan één opzicht, als de tweelingbroeder van *Tillema's Kromo-blanda* kunnen beschouwen. Op 113 bladzijden van groot (folio) formaat, geeft het in 185 paragrafen een vrij uitgebreid feitenmateriaal en talrijke mededeelingen; voorts een 50-tal bladzijden van allerlei bijlagen, met o.a. beschrijvingen van bedroevend treurige toestanden onder soms bezwarende omstandigheden, boekstavingen van velerlei ondeugden en wandaden. Schrijver geeft evenwel ook weer 't geen hij vernam van verschillende Europeesche en Inlandsche ambtenaren, zendelingen en andere belangstellenden en een opsomming van velerlei geneesmiddelen en mogelijkheden tot algeheele onthouderschap van drankzuchtigen. De waarde van dit werk wordt in niet geringe mate verhoogd door het feit, dat het eene, zij het ook gebrekkige, toch zeer leerrijke alcoholstatistiek bevat, met vier hulptabellen, de eerste in haar soort voor Indië, in 5 paragrafen nader toegelicht.

Van het verschijnen van dit werk mag men de even stellige, als blijde verwachting koesteren, dat het een keerpunt zal zijn in de historie der alcoholplagen en evenals Tillema's boek steeds vaster en scherper zijne stralen zal uitzenden, zal blijven prikken en steken, tot de schuld is gedelgd, de misstanden zijn verholpen en opgeheven; indrukwekkende *memento's mori*, evengoed als *memento's* van *vivat, crescent, floreat*; van de overheidsinventaris zullen zij deel uitmaken als lichtbakens, waarheen gestuurd wordt, tot men in veiliger haven zal zijn beland.

Het is zeer moeilijk om van dit werk een verkort overzicht te geven, daarom volgen hier slechts eenige grepen er uit, waardoor men een denkbeeld kan krijgen van den aard der behandelde materie en van de wijze hoe dit is geschied. De hoofdverdeeling der Enquête is:

Hoofdstuk I § 1—§ 59. *Het alcoholvraagstuk, belicht met behulp van gegevens uit het buitenland.*

Hoofdstuk II. *De alcohol op Java en Madoera.*

Afd. 1 § 59—§ 138: *De bij de enquête aangetroffen toestanden.*

Afd. 2 § 138—§ 153. *De gebruikte soorten van drank, de reclame en proeve eener statistiek.*

Afd. 3. § 153—§185. *Stemmen uit Java over de bestrijding.*

Hoofdst. III. *Résumé, conclusies, bestaande bepalingen en voorstellen.*

De titel van § 45 luidt: *Het drankgebruik in West-Afrika, gegenereerde dronkaards en hun nageslacht*, bedoeld zijn Togo, Kameroen en de Goudkust.

§ 45: *Het alcoholverbod werd gezegend.* Vergelijkt men deze toestanden met die in de verboden kringen van Noord-Togo en van de Noordelijke districten der Goudkust, dan blijkt het, hoe gezegend het alcoholverbod werkt. De menschen uit het binnenland zijn armer; zij moeten meer arbeid besteden, om uit den dorren grond van de in de zon geblakerde vlakten het noodige te halen voor hun levensonderhoud. Maar die lieden zijn gehard, goed gevormd, beschikken over eene reserve van gezondheid en van weerstandsvermogen.

Door Mohammedaanschen invloed is in deze streken de algemeene verachting opgewekt voor het drinken van sterken drank en voor dronkenschap.

§ 54 heeft tot titel: *Over het algemeen is de bevolking van Cochin-China en Japan sober, doch toename van alcoholgebruik valt te constateeren.* Men leest hoe de Japanners tot op dezen dag een sober en energiek volk vormen, terwijl de Koreanen een aan drank verslaafde dolente natie is geweest en de Chinees zich vergiftigd heeft met opium. (Boedhisme. Shintoïsme en de leer van Confucius worden hier beleden).

§ 1 bevat de uitspraak van Professor *Wick van Würzburg: De strijd tegen den Alcohol*, het belangrijkste verschijnsel van onzen tijd, van meer gewicht dan alle staatszaken, oorlogen en vredesverdragen, terwijl, volgens de *Times*, in § 2 deze oorlog mag worden beschouwd als een „taetoteler"-oorlog, d.i. een, die geheelonthouding predikt.

Zoo lezen wij dan:

In § 27: De Islam soberder dan het Christendom in Oost- en Centraal-Afrika:

„Met de intrede van den Europeaan in Afrika, is de drank gekomen. Men hoopte, dat de Christelijke zending succes zou hebben, maar ongelukkig kwam met den zendeling de handelaar, die alcohol en opium importeerde. De Islam, die onthouding predikt en de bevolking in hare gewoonten laat, maakt snellere vorderingen.

In § 28: De strijd van Menelik tegen het Europeesche gift, den alcohol.

„Abessinië met eene bevolking van acht millioen zielen, is een der oudste monarchieën van de wereld. De voornaamste godsdienst is het Christendom, in de vierde eeuw tot dat volk gebracht. Het volgt een vrij sobere levenswijze. De invoer van Europeesche dranken wekte den toorn van Keizer Menelik II op. In 1910 verbood hij den invoer, verklarende, dat hij in Franschen wijn en Duitsch bier zulke slechte eigenschappen had ontdekt, dat, wanneer men het drinken daarvan niet staakte, zijn rijk gevaar liep een prooi te worden van meer sobere naties. Hij is niet tegen Europeesche kunst en wetenschap. Integendeel hij prijst ze zeer, maar tegen het Europeesche gif, met welk woord hij den alcohol aanduidde, moet hij strijden en hij zou den invoerder van dat gif willen straffen, door dezen zooveel van de door hem ingevoerde dranken te doen drinken, tot de dood er op zou volgen. Hij wil zijn volk sterk, gezond en onafhankelijk houden en daarom verbood hij den drank, die ziel en lichaam beide verwoest.

Intusschen blijft de invoer van drank aanhouden, voornamelijk langs de spoorverbinding van de hoofdplaats Ab dis Adeba met Djibuti, de voornaamste haven van Fr. O.-Afrika (Somalikust).

In § 43: Hetzelfde optimisme, dat men ook in Indië aantreft: de drankhandel niet gevaarlijk beschouwd en vele ambtenaren zien het kwaad niet in.

Het Britsch koloniaal bestuur in West-Afrika verkeert nog onder de bekoring van de geldelijke voordeelen, die de handel in spiritualiën aanbrengt. Men beschouwt dien handel als onschuldig of niet zeer gevaarlijk en slechts een klein aantal menschen worstelt er tegen, eerlijk en met kracht. Het zijn niet alleen brouwers en stokers en aandeelhouders in zaken voor drankfabrikatie of drankverkoop, welke geen gevaar zien in toename van het debiet, maar ook een groot aantal ambtenaren vermogen het kwaad niet te zien, dat de rhum aan de bevolking toebrengt.

In § 53: Burmanen van alle klassen, monniken en leeken, wenschen uitdrukkelijk, om drankgebruik tegen te gaan, doch hunne wenschen werden niet geëerbiedigd.

De bevolking van Burma belijdt voor het grootste gedeelte het Boedhisme. Eén van hunne geboden is: sterken drank te schuwen en zich te onthouden van alles, wat bedwelmt. Tijdens de inlijving van Opper-Burma bij het Br.-Indisch rijk, in 1886, werd in een bericht aan den secretaris van staat o.a. het volgende geschreven:

„Burmanen van alle klassen, monniken en leeken, wenschen uitdrukkelijk, dat drankwinkels en de gewoonte om te drinken in Opper-Burma zullen worden tegengegaan."

Onder den thans overleden koning was drankhandel verboden. Zonder twijfel wordt toddy (rijstbier) en worden zelfs Europeesche sterke dranken in Burmaansche dorpen aangetroffen, doch de betere klassen zijn tegen het gebruik er van.

Inkomsten uit den drankhandel werden tijdens den laatsten koning niet door den Staat genoten. En het zou eene tegemoetkoming zijn aan de wenschen van het volk, indien geweigerd werd, om vergunning te geven tot oprichting van drankwinkels. Ongelukkigerwijze werden de wenschen van de Burmanen van alle klassen monniken en leeken, niet lang geëerbiedigd en werd besloten om vergunningen te verleenen voor den verkoop van gegiste dranken aan Europeanen, Indiërs en Chineezen. De Burmanen mochten geen sterke dranken koopen en de houder van een licentie mocht, onder bedreiging van straf, geene dranken aan Burmanen verkoopen. Ofschoon de bepaling zoo luidt, was het voor de Burmanen

niet moeilijk om in de drankwinkels zooveel drank te krijgen, als zij wenschten te hebben. In 1893 werd dit in een officieel rapport geconstateerd.

§ 97. Dat onder Europeanen in het Kedoesche het gebruik van sterke dranken geleidelijk vermindert, blijkt o.m. uit het kwijnend bestaan, dat de societeit daar lijdt. Voorheen bestond de gewoonte om in den namiddag geregeld z.g. „aan de bittertafel" te gaan zitten, waaraan door de notabelen der plaats vrijwel algemeen werd deelgenomen en de consumptie van alcoholische dranken was däarbij vrij aanzienlijk. Thans komt dit in het geheel niet meer voor en hiervoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen. In de eerste plaats het telkens voorkomen van kleine ruzietjes, veeten en klein-steedsche oneenigheden, maar een andere factor biedt het feit, dat hoe langer hoe meer Europeesche vrouwen hare echtgenooten naar Indië volgen, terwijl een 15, 20 jaar geleden het aantal vrijgezellen belangrijk grooter was. Door het scheppen van een gezellig milieu thuis wist menige vrouw haren echtgenoot van bitteren in de soos te weerhouden. Meestal hangt de bloei van een soos af van groot alcoholgebruik. Zijn er toon-aangevende personen, die geregeld bitteren en de societeit in 't algemeen vaak bezoeken, dan volgen anderen hen na. Zoo was er te Temanggoeng een assistent-resident, die deze gewoonte had. Toen bloeide de soos. Ook is het een feit, dat de jonge generatie, die reeds in Nederland gewaarschuwd is tegen de gevaren van alcohol, in de tropen minder spiritualiën gebruikt, dan de jongelingschap van 15—20 jaar geleden, hetzij uit principe, hetzij om hygiënische redenen.

In § 135: Soerabaja, de stad van vermaak en huiselijk leed.

Let men op de drinkgelegenheden te Soerabaja, hoe deze zijn verfraaid en aantrekkelijk gemaakt, ze zijn paleizen, vergeleken bij de vroeger in gebruik zijnde lokalen.

In de Oost-Java Bioscoop, in het Simpang-theater, komen heeren en dames, Europeanen, Chineezen bijeen, om te eten en te drinken in een mooie zaal, waar door lieve meisjes slepende muziek wordt ten gehoore gebracht en waar men tevens door de bioscoopvoorstelling aangenaam bezig gehouden wordt. Deze eeten drinkgelegenheden trekken een enorm publiek en de ondernemers bedenken steeds weder nieuwe aantrekkelijkheden, om de menschen, die verstrooiing zoeken, te lokken. Het is bekend, dat op deze plaatsen van vermaak voor menige vrouw de verleiding begon, waaraan zij op den duur geen weerstand heeft kunnen bieden. In de „Locomotief" uit den laatsten tijd, komt de volgende correspondentie voor: „Soerabaja de stad van vermaak en huiselijk leed".

Er is in deze stad veel vermaak. Niet voor niets wordt er gemiddeld per avond een bedrag van *f* 2200 aan pretjes uitgegeven, zonder nog te rekenen, wat er wordt uitgegeven aan „splitjes" en andere versnaperingen. Als wij de restaurateurs en caféhouders mogen gelooven, wordt er in Soerabaja per avond zeker wel voor *f* 2800 aan ververschingen en diners en al wat daaraan annex is, verteerd, zoodat in deze jool-stad gemiddeld per avond of liever per dag, want overdag wordt hier ook pret gemaakt, rond *f* 5000.— wordt verbrast. Maar wie daaruit opmaakt, dat hier niets anders heerscht, dan vermaak en onbezorgdheid, heeft het glad mis. Er is hier ook soesah en misère en niet in geringere mate dan jool. Er gaat hier bijna geen week voorbij, zonder dat er meerdere gevallen van scheiding tusschen tafel en bed of formeele echtscheidingen plaats vinden. Er heerscht hier zeer veel huiselike misère. Er is hier hier veel huiselijk leed, waarmede men niet te koop loopt en waarvan de buitenstaander niets afweet. Huiselijke ellende, die haar oorsprong vindt in het te veel leven buitenshuis. Er zijn vaders, echtgenooten, die niet meer omkijken naar de kinderen, noch naar hun levensgezellinnen. Er zijn moeders, en vrouwen, die haar kinderen aan baboes overlaten en zonder haar echtgenooten, pret maken. Of er voldoende fondsen zijn of niet, het komt er niet op aan, dan maar op crediet, want gefuifd moet er worden.

In § 158: De Regentenbond en de drank.

Notulen van de vergadering van den Regentenbond „Sedio—Moeljo", gehouden in het perspaviljoen van de koloniale tentoonstelling van 19 November 1914.

President: de Regent van Demak. Deze is er van overtuigd, dat de schadelijke gevolgen van geregeld of onmatig gebruik van alcohol, niet alleen voor de gebruikers, maar ook voor de afstammelingen, nadeeliger zijn, dan die van opiumgebruik. Van nature is de Javaan geen liefhebber van alcohol.

Met algemeene stemmen wordt besloten:

1. Aan de Regeering te vragen, om verbodsbepalingen uit te te vaardigen tegen drankgebruik onder alle Inlanders.

2. Om eene vereeniging tot bestrijding van alcohol op te richten, samen te stellen uit:

a. gewone leden, geheelonthouders, die geen contributie betalen.

b. Gewone leden, die wel wijn- en bier drinken, doch geen gebruik van brandy en jenever maken; deze betalen contributie.

c. Donateurs, die geldelijk bijdragen en zich niet verbinden tot onthouding.

d. Buitengewone leden, Europeanen en andere niet-Inlanders, die contributie betalen.

In § 163: Eenige Europeesche ambtenaren over den drank.

Ten aanzien van de bestrijding van Alcoholgebruik zij voorop gesteld, dat de Regeering in de zeldzaam gunstige en benijdenswaardige positie verkeert, dat zij het Alcoholkwaad eigenlijk niet heeft te bestrijden, indien zij er in slaagt, het tijdig te voorkomen.

De groote massa des volks is nog niet aan alcohol gewend.

Een verbod zou parallel loopen aan hare zeden en gewoonten.

De Inlandsche bevolking heeft er recht op door eene welgezinde, goede Regeering voor alcoholisme gevrijwaard te worden door afkondiging van eene heilzame verbodsbepaling, analoog aan de verbodsbepalingen voor Europeanen ten aanzien van opium (Stsbl. 1911 No. 494). Waarschijnlijk zullen in enkele dagbladen stemmen opgaan tegen een dergelijken maatregel, maar bij het Inlandsche volk zelf zou van eenig verzet geen sprake kunnen wezen, daar dit volk als groot geheel nog niet aan alcohol gewend is. Alleen in enkele groote steden en in streken, waar het alcoholgebruik reeds doorgedrongen is, zou het aantal plaatselijke vergunningen tot het gebruik van sterken drank vrij groot moeten zijn. Dus, nevens de verbodsbepalingen, ware een licentiestelsel af te kondigen voor degenen, die niet buiten drankgebruik kunnen blijven. *)

In § 165: Belangstellende Europeanen in hun oordeel over den drank.

In de bibliotheek van *iedere* openbare Europeesche lagere school moet zich bevinden een exemplaar van **„Het boek van den alcohol"**, geschreven door A. Dou en Th. W. van der Woude. Het behandelt het alcoholvraagstuk alzijdig en objectief, in afdeeling 4, hoofdstuk 4 en 5, de bestrijding in Europa en Amerika. Men moet er rekening mede houden, dat Ned.-Indië geen der besproken regelingen omtrent drankproductie en drankverkoop noodig heeft ten bate der niet-Europeesche bevolking, omdat, in tegenstelling met wat in Europa en Amerika geschiedt, de Regeering hier niet den volkswil uitvoert, maar dien leidt en vormt en omdat de gewoonte van alcohol te drinken bij de Oostersche volkeren niet is ingeworteld, zooals bij de Westersche. Dus genezen van het heden is hier minder noodig dan voorkomen in de toekomst. Aan de jeugd moet het op de scholen ingeprent worden, welke nadeelen het alcoholgebruik met zich brengt. Schoolplaten, waarop aanschouwelijk is voorgesteld, hoe de alcohol werkt, kunnen voor dit onderwijs nuttig zijn. De films in de bioscopen, die drinkgelagen te zien geven, dienen te worden verboden. Ook ageere men tegen het toelaten van drinkgelegenheden, die tegenwoordig bij elke bioscoop worden aangetroffen.

In § 167: Die verkenningstocht leert, dat de optimisten ongelijk hebben, wanneer zij het ontijdig achten, om nu reeds maatregelen te nemen tegen het alcohol-kwaad in Indië.

De waarschuwing doet twijfelen aan de juistheid van het inzicht dier optimisten, welke het koesteren van vrees voor uitbreiding van het alcoholkwaad in Indië ontijdig en voorbarig achten. Dit oordeel wordt ten deele gebaseerd op den uitslag van de in 1904 en 1907 gehouden enquêtes, waarvan een overzicht te vinden is in de Bijlagen. De Regeering zelve echter sprak hare conclusie in de volgende bewoordingen uit: het drankgebruik onder de Inlandsche bevolking, voor het oogenblik niet tot ongerustheid stemmende, dringt tot waakzaamheid voor de toekomst. In verband daarmede vertrouwt de Regeering, dat de locale wetgevers (gewestelijke en gemeenteraden), in het volle besef van den ernst der zaak en van de noodzakelijkheid, om een, hier meer daar minder, maar toch overal het hoofd opstekend kwaad, tijdig te onderdrukken, spoedig tot het treffen der vereischte voorzieningen (voor Europeanen en Inlanders) zullen overgaan. Het maken van eene centrale regeling, achtte de Regeering nog niet noodig; zelfs verdiende naar Haar inzien eene locale regeling de voorkeur, omdat deze wordt uitgevoerd en toegepast, om zoo te zeggen, onder de dagelijksche controle van het publiek, dat in den localen raad een orgaan heeft.

In § 170: Toelichting van Dr. Bervoets, waarom drankverbod voor den Inlander noodig is.

Het tweede bezwaar tegen de verordening is dit: Het is beter om den bestaanden toestand te bestendigen dan eene regeling te maken, welke de Javaan doet aannemen: „De overheid staat ons het drinken toe; als het verkeerd was, zou het ons wel verboden worden". Zoo beschouwt de Inlander eene opiumverkoopplaats als een „sih peparingan kandjeng Gopermen" (gunst van het Gouvernement). En nu zal diezelfde Inlander weldra kunnen zeggen: „sampoen pikantoeh pergunning" (ik heb reeds vergunning gekregen). Wie doet me wat?"

In § 177: Wat het buitenland te zeggen heeft.

a. Bij totaal verbod en onthouding is de toestand onder de bevolking goed. (Verkort weergegeven). In Papua (Britsch-N. Guinea).

Bij de parelvisscherij in Torrestraat en op Thursday-Island.

*) In aansluiting hierop, moet ik melding maken van het feit, dat er in 1916 een wetsontwerp door de Nederlandsche Regeering is opgemaakt, met het doel verkoop en consumptie van opium en aanverwante stoffen te verbieden voor Nederland.

In de Nieuwe Hebriden, op het eiland Pitcairn en de Samoa-eilanden.

b. Ongelukkige toestanden zijn ontstaan onder den invloed van den alcohol:

Op de Fidschi-eilanden, de Hawai-eilanden, de Philippijnen, de Gezelschaps-eilanden.

In Abyssinië, Bechunaland, Madagaskar, Britsch Oost-Afrika, Basoetoeland, Rhodesia, Swazieland, Duitsch-Oost Afrika.

Te Lorenzo Marques en Portugeesch Oost-Afrika gedragen inboorlingen zich walgelijk in dronkenschap. N.-Afrika gewende zich aan het gebruik van slechte cognac en absinth en Egypte aan whisky.

In Br. Indië , op Ceylon en Burma is het al niet beter gesteld, zoo ook in Cochin-China, China, Japan, de Straits, de Gef. Maleische staten.

c. Totaal verbod is uitgevaardigd in verschillende staten van Amerika, Canada; in Duitschland en Rusland ten aanzien van verkoop aan militairen, in IJsland ten aanzien van dranken met meer dan 2 % alcohol. In Noorwegen en de U. S. A. wat betreft verkoop aan leger en vloot (in Denemarken gedeeltelijk).

d. Beperkingen werden toegepast ten aanzien van de uren van verkoop in: Engeland, Frankrijk, Rusland, Oostenrijk-Hongarije, Nederland. Z.-Afrika. Door local option (plaatselijke keuze), in U. S. A., Canada, Engeland, Skandinavië, Finland, Australië en N. Zeeland.

e. De verderfelijke drankhandel is de groote oorzaak van den invoer van alcohol in koloniën en bezittingen van de blanke naties.

f. Er is gebrek aan waakzaamheid bij ambtenaren en bij gouvernementen, die te licht denken over de gevolgen van alcoholgebruik."

(Slot volgt).

Hadramut en de Arabieren in Ned. Oost-Indië.

Voor leden en genoodigden van de ,,Afdeeling Haarlem e. o." hield de heer *B. Th. Brondgeest*, Ind. Litt. Stud., den 23sten Maart j.l. over bovengenoemd onderwerp een voordracht met lichtbeelden.

Met een inleidend woord wees de voorzitter er op, dat bij de in den laatsten tijd oplevende belangstelling van land en volk in den Indischen Archipel weinig of geen aandacht wordt geschonken aan de Arabieren. Hij hoopte, dat de spreker bij zijn hoorders de overtuiging zou vestigen, dat de zonen van Hadramut bij sommige méér gewenschte — ook vele goede karaktereigenschappen hebben, en vooral, dat zij niet fanatiek zijn en niet gevaarlijk voor rust en orde.

De spreker begon met te zeggen, dat er van Hadramut, zijnde dat gedeelte van Arabië, hetwelk zich uitstrekt van Aden tot aan Kaap Ras al Hadd, geen vertrouwbare kaart bestaat, daar die landstreek nimmer in haar geheel wetenschappelijk onderzocht is. Aan de hand van een door den geleerden, nog niet lang geleden te Batavia overleden *Said Othmân bin Jahja* uit het hoofd geteekende kaart, gaf spr. op het bord een schets van het land en maakte hij met zijne hoorders een denkbeeldige reis door Hadramut, uitgaande van al Mokallâ.

De landstreek is over 't geheel zeer onherbergzaam, het minst is zulks het geval in het N. O. Hier vindt men bouwland, dadel-aanplantingen, tuinen en dorpen.

De voornaamste plaats is Saioun, welke de oude hoofdstad geheel overvleugeld heeft.

Het klimaat van Hadramut is zeer droog. In het binnenland duurt de regentijd van October tot en met Februari. Het regent er dan echter op z'n hoogst 3-4 malen, soms in 't geheel niet. Hoewel de kustlanden ook zeer droog zijn, regent 't daar toch meer. De zomers zijn er ontzettend warm. De winters daarentegen koud en wel zóó, dat 't vel van gelaat en handen barst. Over 't algemeen is echter het klimaat heel gezond.

De bevolking van Hadmarut bestaat uit eene vermenging van Zuid- en Centraal Arabische stammen. De hoofdkaraktertrekken zijn, volgens Said Othmân: trouw en eerlijkheid, vrijgevigheid, voorliefde voor den handel, afschuw van bedelen, ijver, dankbaarheid en tegenzin van zich in andermans zaken te mengen.

Het geld heeft in H. hooge waarde, alles is er verbazend goedkoop. Een vrijgezel kân er royaal van f 100.— per jaar leven; is hij verkwistend, dan heeft hij toch niet meer dan *f* 250.— noodig.

Na een korte rustpoos, vertelde spreker, dat reeds vóór de 10de eeuw levendige handelsbetrekkingen bestonden tusschen Arabië en ons Indië. Het waren Arabische zeevaarders en kooplieden uit dien tijd, die den Islam in Indië invoerden, eerst in Atjeh, dan in Palembang, later op Java. Doch het bleef bij handelsrelaties, want nergens vindt men een spoor van eene kolonie, door die menschen gesticht. Ja, wij kunnen gerust zeggen, dat men, vóór de 19de eeuw, niet van Arabische nederzettingen in Indië spreken kan. In de statistieken van vóór 1859 worden zij verward met Bengaleezen en anderen. Eerst in het laatst der 18de eeuw zijn de Hadrami begonnen zich in massa naar den Indischen Archipel te begeven, terwijl hunne emigratie naar de kust van Malabar van veel vroeger dateert.

Spreker wees er op, dat de Arabier niet naar onzen Archipel trekt met zendingsdoeleinden, maar uitsluitend om fortuin te zoeken. Hij vindt hier veelal familieleden, daar bijna alle immigranten uit hetzelfde gedeelte van H. afkomstig zijn. Zij nemen geheel de levenswijze van den inlander aan. Van den Chinees onderscheidt de Arabier zich door blijvende soberheid, ook dan, wanneer hij tot welvaart gekomen is. Nooit vindt men er een, die aan drank of opium verslaafd is. Desniettegenstaande zijn de Arabieren in Indië weinig gezien.

Volbloed Arabische vrouwen zijn er in Indië zoo goed als niet. De Arabier huwt er met eene Inlandsche of met de dochter van een landgenoot. Zoo komt het, dat in het gezin het Arabisch niet de omgangstaal is. De mannen behouden de ongedwongen manier van spreken, die zij aannamen in de woestijnen van hun land en die, gevoegd bij een onverbeterlijke onachtzaamheid jegens de autoriteiten, mede iets, hun door den bestuursjanboel in Hadramut aangeboren, niet geschikt zijn om hen te doen staan in de gunst van het Gouvernement.

Een leelijke eigenschap is hun woekerzucht. Toch mag dit niet een nationale karaktertrek genoemd worden. Op den Inlander hebben zij veel sociaal overwicht. Godsdienstigen invloed oefenen zij weinig uit. De inlandsche godsdienstvoorgangers en de Arabieren liggen gemeenlijk met elkaar overhoop. Fanatiek is de Arabiër volstrekt niet; daarvoor is hij te practisch van aard. Het vermogen, dat hij vergaart, blijft in Indië, evenals hij zelf. Langzamerhand raakt hij geheel los van zijn vaderland.

Nog velerlei andere bijzonderheden deelde spreker mede. De voordracht werd tot het einde met aandacht gevolgd en met applaus beloond.

„Indië Weerbaar".

Door de Vereeniging ,,Moederland en Koloniën" was Dinsdagavond een vergadering belegd, waar leden van de Deputatie ,,Indië Weerbaar" het vraagstuk ,,Indië Weerbaar" inleidden:

Aan het verslag in het *Vaderland* ontleenen wij:

De voorzitter heette de leden der Deputatie, welke aan de bestuurstafel plaats hadden genomen, van harte welkom.

Als eerste spreker voerde het woord de heer W. F. R h e m r e v, die zeide, dat aan de actie Indië weerbaar niet een politiek tintje zou worden gegeven. In de motie, op 31 Augustus aangenomen, blijkt dit duidelijk. De motie vraagt niets anders dan een dadelijk en afdoend weerbaar maken van Indië. Spr. hoopte, dat door de corporaties, personen en de pers in Nederland de actie, in Indië opgezet, zou worden gesteund.

Spr. vraagt of er nog Nederlanders zijn, die niet overtuigd zijn dat Indië is de hoeksteen van Nederland's politieke beteekenis, dat Indië de kurk is, waarop Nederland's volkswelvaart drijft. Is het geen kaakslag voor U, Nederlanders, dat de Indiërs moeten vragen om Indië weerbaar te maken, vraagt spr. Hij vertrouwt er op, dat de Regeering spoedig aan Indië het zwaard zal geven om zich te verdedigen. De tijden van geleuter en gepeuter zijn voorbij. Daden moeten nu komen.

Hoe dit zwaard er uit moet zien? vraagt spr. De deputatie wil en kan in deze geen uitspraak doen. Dit wordt aan de Regeering overgelaten.

Indië is zonder schuld. Wat is er tegen, om op Indië een zware hypotheek te nemen? Om een vloot te bouwen? Nederland moet een man kiezen met blanco volmacht, om te werken in de richting van ,,Indië weerbaar" te maken.

De heer M a s N g a b e i D w i d j o s o w i j o zou het betreuren, als Indië ten prooi zou vallen aan een of andere mogendheid. Spr. gelooft in de toekomst van Indië, en dat Indië krachtens de wet der evolutie eens een belangrijke plaats in de wereld zal innemen. De Regeering heeft reeds een stap gezet op den weg naar zelfstandigheid, door de instelling van den volksraad, tevreden maar niet voldaan is spr. Noodig is Indische volksvertegenwoordiging met wetgevende macht.

Naast de militie, is als ingrijpende verandering noodig een volksvertegenwoordiging. De vraag, of de Inlander een goed volksvertegenworodiger zal zijn kan eerst beantwoord worden, als een proef genomen is. Verschillende maatregelen gaf spr. aan, waardoor aan de rechtmatige verlangens van de Inlandsche bevolking zou kunnen worden tegemoet gekomen, zulks in het belang van Indië en Nederland.

De heer A b d o e l M o e i s begon met te zeggen, dat toen de leuze ,,Indië Weerbaar" in Indië werd gehoord, de Sarekat Islam deze beweging van harte steunde. De Sarekat Islam is niet, zooals vaak gemeend wordt, een revolutionnaire beweging. Zeer goed begrijpen wij, dat Indië niet zonder voogd kan, zegt spr. En een andere voogd dan Nederland wil de Sarikat Islam niet.

Men zegt dat 99 pCt. van de Sarikat Islam niet op het standpunt staat van het comité ,,Indië Weerbaar." Hoe komt men er aan? Spr. zegt, dat meer dan de helft der afdeelingen op het standpunt staan om Indië weerbaar te maken. Spr. las een motie voor, door de Sarikat Islam aangenomen, waarin adhaesie werd betuigd aan de motie van het comité ,,Indië Weerbaar." Voorts wordt het in de motie betreurd, dat door de Nederlandsche ambtenaren zoo vaak onrechtvaardig en onheusch tegen de inland-

sche bevolking wordt opgetreden en zij niet handelen overeenkomstig de ethische politiek. Uitgesproken wordt voorts, dat de Sarekat Islam krachtig zal blijven ijveren voor een zelfstandig Indië.

De Sarekat Islam beseft, dat Indië weerbaar moet worden gemaakt, politiek en economisch en in militair opzicht, zegt spr.

Spr. besprak daarna de wenschen afzonderlijk, door de Sarekat Islam gesteld.

Na de pauze werd door enkele personen nog een en ander in het midden gebracht.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Zeefvatenziekte in de bergbibit.

In het *Soer. Hbld.* wijst de heer A. v a n E l k van de s.f. *Tjeweng* er op, dat vaak zoo weinig zorg besteed wordt aan den bibitaanplant voor plantmateriaal.

De bibitplanters dragen wel zorg, dat zij aan belangstellenden, welke hun tuinen wenschen te bezichtigen, een goed onderhouden en zorgvuldig geplante afdeeling kunnen toonen. De afnemer is dan later verwonderd riet te ontvangen, dat niet geheel vrij is van *strepen* en *zeefvatenziekte*.

Daar de *strepenziekte* gemakkelijk te herkennen is, zal deze minder voorkomen dan de *zeefvatenziekte*, welke moeilijker en slechts met groote kosten uit den aanplant te weren is. De bibitplanter, die zijn bergbibit toch wel aan den man brengt, getroost zich noch de moeite, noch de kosten om ziin aanplant gezond te houden en de fabrikant, die juist versch bloed in zijn aanplant hoopt te brengen, komt niet zelden bedrogen uit, en de invoer van bergbibit mist zijn doel.

Het is toch niet voldoende, dat de bibit uit de bergen komt; de hoofdvoorwaarde is, dat ze voortgesproten is uit plantmateriaal, dat door strenge selectie gezuiverd is, volgens de methode v a n D a a l e n, zooals die in de *Suikerenquête* beschreven is. Of er planters zijn, die hun *geheelen* aanplant van zulk streng geselecteerd riet voorzien, betwijfelt de schrijver, en hij meent, dat er geen verandering zal komen, zoolang de afnemer geen garantie verlangt, dat de bibit vrij moet zijn van *zeefvatenziekte*.

Behalve de onvoldoende zorg aan de selectie besteed, is er nog een andere oorzaak, waardoor de bergbibit zoo weinig aan de eischen van gezond plantmateriaal voldoeet.

Veel bibitplanters houden er n.l., behalve hun eigen aanplant, nog een anderen op na, welke onder de hoede (?) van Inlanders staat. Door gebrek aan doelmatige grondbewerking en bemesting steekt zoo'n aanplant zeer ongunsctig af bij die van de een of andere naburige suikerfabriek. Daar de oorsprong van de bibit, door den Inlander gebruikt, veelal in het duister ligt, *moet* het product wel inferieur wezen, en het draagt dan ook gewoonlijk de kiem van de *zeefvatenziekte* in zich. Als oorzaken van het ziek worden van het riet, noemt de schrijver verder het als plantmateriaal gebruiken van topbibit van eigen aanplant of 2e snit van de een of andere naburige suikerfabriek.

Fabrieken, welke niet over zelf gekweekte rietvariëteiten kunnen beschikken, zullen alleen door de selectie zoo streng mogelijk door te voeren tot zelfs hoog in het gebergte er zeker van kunnen zijn, dat in de moeder- en daarna in de bibit-tuinen gezond materiaal wordt uitgeplant.

Ter vermindering van de kosten zouden meerdere alleenstaande fabrieken zich kunnen vereenigen om voor gezamenlijke rekening een foktuin aan te leggen.

Van de meeste suikerfabrieken toch zou de suikerproductie belangrijk hooger kunnen wezen, indien slechts gezond riet door den molen ging. Waar men tengevolge van de gunstige suikerprijzen der laatste jaren met een minder gunstigen oogst genoegen neemt, mag men, volgens den heer v. E. bedenken, dat, wanneer de oude prijzen terugkeeren, ook dan een behoorlijke winst dient gemaakt te worden, wat slechts verkregen kan worden, wanneer de suikerproductie per bouw opgevoerd kan worden, doordat men er in slaagt zich vrij te maken van de *zeefvatenziekte*.

De redactie van het *Soer. Hbld.* vraagt, of er door bemiddeling van het Syndicaat geen behoorlijk toezicht uit te oefenen ware op de bibitplanters, en of een „*black list*" geen afdoend middel zou blijken te zijn tegen minder conscientieuse bibitplanters.

Toekomst voor de Indische steenkolen.

De *Loc.* vermeldt, dat er volgens de *Java-Bode* bij Gouvernementsbedrijven plannen bestaan om proeven te nemen tot het op groote schaal productief maken van de Indische steenkolen, het kolengruis en de minderwaardige bruinkolen.

De jonge Indische kolen, een kolensoort, die minder geschikt is voor brandstof, doch die door haar hoog gehalte aan vluchtige bestanddeelen (40 tot 60 percent) zich bijzonder leent voor de productie van teerolie, ammoniak en dergelijke stoffen, hoopt men door distillatie te ontleden. Niet het verkrijgen van cokes zal dan hoofdzaak wezen, doch het winnen van de z.g. nevenproducten, w.o. in de eerste plaats teerolie genoemd moet worden, welke een voortreffelijke vloeibare brandstof is.

Men heeft het oog gevestigd op een nieuw procédé, n.l. distillatie bij lage temperatuur, waarmee in Europa verrassende resultaten verkregen zijn, wat betreft de verkregen hoeveelheid lichte teerolie.

Indien de vooruitzichten succes beloven, schijnt het voornemen te zijn om te *Kalianget* een proefinstallatie op te stellen. De zoutbriketfabriek zou de afneemster kunnen zijn van de vloeibare brandstof, terwijl misschien de als waardeloos aangenomen cokes een bruikbare brandstof voor de Madoera stoomtram zou kunnen leveren. Moge deze belangrijke kwestie naar genoegen worden opgelost.

De theecultuur op de hoogvlakte van Midden-Sumatra.

Onder de rubriek *Handel en Landbouw* schrijft het *Bat. Nieuwsblad*, dat in de omgeving van *Silalahi* aan het Tobameer verschillende stukken grond uitgegeven zijn in concessie, en dat onder leiding van den ingenieur F e l s een weg zal aangelegd worden, welke 25 K.M. zuidelijk van *Kaban Djahé* beginnende, zal leiden naar 't land noordelijk van *Silalahi*.

Op de aanvragen voor theeconcessies op de *Karovlakte* is na lang overwegen afwijzend beschikt, daar het bestuur het land wenscht te reserveeren voor de eigen bevolking, welke ongeveer 66000 zielen telt en die getoond heeft goede landbouwers te zijn. Er zal getracht worden een bevolkingstheecultuur te scheppen onder leiding van den heer Z e g e r s R ij z e r, landbouwleeraar in *Siantar*. Met een straal van 10 K.M. zal vanuit *Kaban Djahé* met de theecultuur begonnen worden. Er is nog niet beslist, of men met een proefaanplant beginnen zal dan wel thee aan de bevolking zal uitreiken.

Tevens wil men achter het controleurskantoor in bovengenoemde plaats, dat door veel Batakkers bezocht wordt, demonstratievelden aanleggen, waar proeven genomen zullen worden op het gebied van selectie, bemesting, enz.

Onderwijzerskwestie.

Hierbij denke men niet aan het Eur. onderwijs, waarbij zich herhaaldelijk onderwijzerskwesties voordoen, maar aan het Inl. onderwijs. De kwestie betreft de salariëering van de Inl. onderwijzers in het bezit van een akte voor hulponderwijzer bij het Eur. onderwijs. Het *Bat. Nieuwsbl.* vestigt daarop de aandacht naar aanleiding van een artikel in de *Médan Goeroe Hindia*. In dit blad is er onlangs nog op aangedrongen, dat de Regeering haar houding zou bepalen ten opzichte van Inlanders, die examen voor het Eur. onderwijs gedaan hebben. Waar de Reg. streeft naar unificatie — een onderwerp dat van alle zijden nauwlettend bekeken dient te worden, en waarbij niet alleen de belangen van Inlanders gewicht in de schaal behooren te leggen, dient ze deze kwestie ten spoedigste op te lossen, en daarbij niet uit verkeerd begrepen zuinigheid ontevredenheid te kweeken bij een groep van Inl. ambtenaren of a.s. ambtenaren, die ze toch gaarne aan haar dienst verbinden wil.

De voor 1912 bestaande betrekking van „Inl. hulponderwijzer van den 1sten rang", waaraan een maximum bezoldiging van *f* 400.— verbonden was, gelijk aan die welke de Eur. onderwijzers met hulpakte genoten, werd in dat jaar opgeheven en de eisch gesteld, dat Inl. onderwijzers, die een gelijkwaardige functie wenschten te bekleeden als de Eur. hulponderwijzers, de Eur. hulpakte moesten verwerven. Daarin schuilt niets onbillijks.

Wat evenwel, vooral in de huidige omstandigheden, verwondering baart, is, dat het traktement van Inl. onderwijzers, in het bezit van de Eur. hulpakte, minder geworden is dan dat van de vroegere Inl. hulponderwijzers van den 1en rang, en dat het gelijk gesteld is aan dat van de leerlingen der Hoogere Kweekschool (voor Inl. onderw.) te Poerworedjo. Immers toen R. Adjeng Karlina in 1913 de Eur. hulpakte verwierf en zich bij het Gouvernement voor plaatsing aanmeldde, werd haar een aanvangstractement van *f* 100.— en een maximum-salaris van *f* 250.— in het vooruitzicht gesteld, waarvoor ze beleefdelijk bedankte.

Hoe moeilijk het voor het Gouvernement moge wezen, het dient een spoedige beslissing te nemen aangaande de vooruitzichten der verschillende categorieën van Inl. onderwijzers, opgeleid aan normaalscholen, kweekscholen of Hoogere kweekschool, dan wel in het bezit van het bewijs voor voldoend afgelegd examen in de Ned. taal of in dat van de akte voor (Eur. hulp-)onderwijzer. Het behoeft geen betoog, dat het een lastige zaak is, die verschillende graden van bekwaamheid en ontwikkeling naar verdienste te belonen, doch men moedige vooral aan het afleggen van het examen voor onderwijzer bij het Eur. onderwijs.

Misdadige jeugd.

Het is onder dezen titel, dat een onbekend schrijver in de *Loc.* de aandacht vestigt op de reeds eenige maanden geleden gegeven opdracht aan Mr. van Walsem om „een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van het oprichten van verbeterhuizen, waarin kinderen zouden worden opgenomen, die voor een of ander vergrijp anders, na voor den rechter te zijn geweest, een vrijheidsstraf dan wel geldboeten tegen zich zouden hooren eischen."

De Regeering heeft hiermede de eerste schrede gezet op den weg, die voert naar de oprichting van verbeterhuizen, waar de pupillen o.a. door hen in de gelegenheid te stellen zich voor een speciaal vak of op zeker gebied te bekwamen, in staat gesteld worden na verloop van hun straftijd beter toegerust hun intrede in de maatschappij te doen.

Zeker zal dat een vrij kostbare post op de begrooting vormen, doch de Reg. zal zeker voor de kosten niet terugdeinzen.

,,Het verheugt ons'' — aldus de schrijver — ,,dat de regeering eindelijk een begin heeft gemaakt voor het tot stand komen van deze hoogst nuttige instellingen, waarvoor in de strafwetgeving, meenen we, reeds ruimte open is gelaten.'' Aan de vele jonge misdadigers, die in een onbewaakt oogenblik bezweken zijn en dikwijls als recidivisten een tweede en derde maal voor den rechter komen, dient een kans geboden te worden, om de samenleving gelouterd binnen te treden, zonder het neerdrukkend gevoel van steeds met den vinger te worden nagewezen.

Maar waar de overheid de straffende hand dreigend verheft, dient ze ook *preventief* op te treden, en naast een verbeterhuis op te richten een rijksopvoedingsgesticht voor de *verwaarloosde* jeugd. Ja, de instelling van een dergelijke inrichting dient vooraf te gaan, daar ,,van de velen, die later voor een plaatsing in een verbeterhuis in aanmerking zouden komen, wellicht een ongedacht groot percentage zal afvallen, indien van regeeringswege de leemte wordt aangevuld van een onder welke omstandigheden ook verwaarloosde opvoeding.''

In dit verband denkt zeker ieder met den schrijver aanstonds aan de inrichting van Pa van der Steur te Magelang en schr. eindigt aldus: ,,Heeft de landvoogd niet bij zijn bezoek zijn bezorgdheid te kennen gegeven over het in stand blijven van dit instituut, indien het de krachtige figuur van een van der Steur moet missen?

Aan de regeering zij het thans overgelaten het blij optimisme van dezen man, blijkens zijn antwoord: ,,dat is Gods zaak'' niet te leur te stellen. Een ongezochte gelegenheid om het eerste rijks-opvoedingsgesticht in het leven te roepen.

Het zou een daad zijn dezen man en het volk van Insulinde waardig.''

En daarmede is zeker iedereen het eens.

Suriname.

In *De Telegraaf* van 27 Maart behandelt de heer G. Simons het arbeidersvraagstuk in Suriname en de toekomstige ontwikkeling der kolonie.

De schrijver ging in den nawinter van 1908 van New York naar Suriname scheep. Langs de dokken wandelende met den heer B. van de K. W. I. Mail, zeide deze hem: ,,De meeste reizigers komen teleurgesteld terug, omdat zij altijd West-Indi: met onze Oost vergelijken. Gooi alle fantasieën over boord en tracht land, volk en toestanden te waardeeren. Neem alles zooals het is''.

De kapitein van het schip — ,,een geboren pessimist'' — wist niets dan kwaads te vertellen van land en volk der kolonie. Wij hebben er meermalen in dit blad op gewezen, dat het een eigenaardigheid van de gezagvoerders van de K. W. I. Mail schijnt te zijn aan de passagiers allerlei onjuiste verhalen omtrent de kolonie te doen, terwijl zij volstrekt niets weten van land en volk. Veel meer dan de handelskade van Paramaribo kennen ze niet, al varen ze ook jaren op de kolonie.

De heer *Simons* kwam na heel veel ondervinding tot de conclusie, dat vergelijkingen van landen en volken meestal uit den booze zijn. ,,Men moet de dingen, de rassen en toestanden op zichzelf beoordeelen. Telkens weer de lei schoon maken. Geen nieuw verhaal op reeds beschreven papier knoeien.''

Dan vervolgt de schrijver: ,,Welke tegenstellingen! Haïti of Trinidad, Santo Domingo of Cuba. Hier de wildste anarchie,onder het mom van een republikeinschen staatsvorm. Ginds orde, tucht, onderwijs, organisatie, fatsoenlijke rechtspleging. Gevolg van het eerste: luiheid en armoede, stagnatie. Resultaten van het tweede: welvaart en vooruitgang. Goede stoombootverbindingen, landbouwscholen, proeftuinen, schappelijke voorwaarden bij 't crediet verleenen.

In Haïti omwenteling, revolutie, moord en brand. In Trinidad, Barbados, Jamaica menschwaardige toestanden. Die bestaan ook in onze West-Indische kolonies: Curaçao, Bonaire en in Suriname.''

Vervolgens geeft de heer *Simons* eenige beschouwingen over den neger als arbeidskracht en de middelen om hem daartoe op te leiden. Het zou ons te ver voeren hem daarin te volgen en aan te wijzen, waarin wij met hem van gevoelen verschillen. Uit zijne beschouwingen willen wij nog het volgende knippen: Waar de levensvoorwaarden laag bij den grond zijn, luxe onbekend is, het eten goedkoop, de woningen iets slechter nog dan stallen zijn, waar kleeren dragen eigenlijk overbodige weelde beteekent, de wintertijd ten eenenmale onbekend is, schoenen, onderkleeren, enz., enz., onnoodige voorwerpen zijn, is het een heksentoer om het toch al sloome menschdom aan 't werk te krijgen en dit regelmatig te laten voltooien.''

In de rest van het artikel gaat de heer *Simons* na, aan welke oorzaken de achteruitgang der kolonie moet worden toegeschreven en komt daarbij tot deze conclusie:

,,Suriname — nooit komt er iets van een intensieve exploitatie,wanneer het aantal energieke, goed onderlegde Nederlanders niet staâg groeit. Nimmer! wanneer de jonge mannen te slap zijn om in de kolonies aan 't werk te tijgen. Moed behoort er toe om voor jaren weg te gaan uit het koele vaderland. Moed, wilskracht en doorzicht om met succes in die landen te slagen.

Niet in Suriname alléén schuilt het kwaad, maar ook in ons. In ons schuilt de ziekte der aderverkalking. Te velen teren op een dikken geldzak van papa. Met halve kracht stoomen zij door 't leven, waar de andere met verdubbelde kracht en energie voorwaarts stormen. Wee hun! die in deze tijden slapend bij de pakken neerzitten. Hun toekomst is een Suriname, zooals het thans is — verworden is''.

* * *

In het voorloopig verslag betreffende het voorstel van wet van den heer Limburg c.s. tot wijziging van de artikelen 133 en 186*f* der Hooger-Onderwijswet, werd de meening geopperd, dat wijziging van art. 132 der H. O. gewenscht is, ten einde hen, die in Indië of Suriname eene artsenschool bezochten en die thans ingevolge het K. B. van 21 Maart 1895 van verschillende in de wet van 25 Dec. 1878 vermelde examens zijn vrijgesteld, toe te laten tot het candidaatsexamen in de geneeskunde.

Hierop geeft de Memorie van Antwoord het volgende bescheid:

Het is inderdaad niet meer dan billijk, dat de Kroon de bevoegdheid verkrijge hen, die in Ned.-Indië of in Suriname tot arts zijn opgeleid en die thans reeds, krachtens het K. B. van 26 Maart 1895 (Stbl. 37) bij de studie hier te lande voor het artsexamen vrijstelling genieten van het eerste en tweede natuurkundig examen, in de gelegenheid te stellen te promoveeren. Daar art. 32 der Hooger Onderwijswet spreekt van een diploma of geschrift ,,afgegeven door buitenlandsche universitaire instellingen van onderwijs of onderzoek'', is eene kleine aanvulling van dat artikel noodig, ten einde aan de bevoegdheid der Kroon een wettelijken grondslag te geven. De voorstellers stellen daarom voor achter de woorden ,,afgegeven door'' in het eerste lid van het artikel in te voegen de woorden: ,,instellingen van onderwijs in de koloniën en overzeesche bezittingen en door''.

* * *

De heer O u d s c h a n s D e n t z schrijft aan de *N. R. Ct.* van 30 Maart:

,,Naar aanleiding van de mededeeling van den heer M. G. W. in de *N. R. Ct.* van 28 dezer, waarin deze behandelt, uit No. 2 van Vol. XI van de proceedings of the Huguenot Society of London, een opstel van Annette M. de la Touche over de familie Digues de la Touche en Dignes de la Nestte, kan ik nog toevoegen, dat een Daniel Digues de la Motte, uit Frankrijk komende, zich in Suriname vestigde en aldaar overleed. De bijzonderheden hoop ik eerlang als aanvulling te publiceeren.''

* * *

Ons wordt toegezonden het prospectus van een bij de Bussy te verschijnen album, bevattende ongeveer 150 afbeeldingen naar photografieën uit Suriname en onze overige West-Indische bezittingen'', met verklarende bijschriften van F r e d. O u d s c h a n s D e n t z en H e r m. J. J a c o b s. Het album zal heeten: ,,Onze West in beeld en woord'' en slechts *f* 1.75 kosten.

De foto's zullen voorstellen: volkstypen, merkwaardige gebouwen, schilderachtige West-Indische landschappen en kijkjes op het gebied van cultuur en nijverheid. Iedere plaat zal worden voorzien van een 4 à 5-tal regels onderschrift, dat de plaat kort en zakelijk toelicht. Nog zal achterin worden opgenomen een aanhangsel, bevattende eenige statistische gegevens omtrent bevolking, productie, in- en uitvoer, enz.

Zoo het niet te laat is, zouden wij in overweging geven het woord ,,bezittingen'' te vervangen door ,,koloniën''.

Wij wenschen het album een ruime verspreiding toe. De als voorbeeld gegeven foto's zijn veelbelovend.

WAT DE INLANDER ZEGT.

,,Het Zaad der Onafhankelijkheid.'' De *Pembrita Betawi* vernam uit de *Sumatra Post*, dat eenige Inl. intellectueelen te Medan voornemens waren een nieuw dagblad uit te geven. Die plannen moeten reeds zoover gevorderd zijn, dat bij notarieële akte een naamlooze vennootschap, genaamd ,,*Selita Bangsa*'' (getrouw aan het ras) is opgericht. Zij stelt zich ten doel het uitgeven en exploiteeren van een Maleisch dagblad onder den naam: ,,*Benih Mardeka*'', wat beteekenen moet: ,,het zaad der onafhankelijkheid.'' Als verantwoordelijk hoofdredacteur treedt op *Mohamed Samin*, wien als redactieleden worden toegevoegd: *Mohamed Joenoes*, voorzitter, vicepresident van de *S. I.* te Assahan en *Abdoellah*, te voren gouvernementsonderwijzer.

De vennootschap is door aankoop eigenares geworden van den inventaris der drukkerij *Heinemann en Co.* in Tapanoelie, welke naar Medan wordt overgebracht en ondergebracht in het perceel Wilhelminastraat 44. In December of Januari zou het proefnummer verschijnen. De persoon van *Mohamed Samin*, een bezadigd en verstandig man, die onder het volk een groot vertrouwen geniet, staat er ons, alzoo bovengenoemd blad, borg voor, dat dit nieuwe orgaan, in tegenstelling met zoovele Maleische kranten, zijn kracht niet zal zoeken in verdachtmaking en venijnige opruiing, doch in voorlichting, en, zoo noodig, in opbouwende critiek. Dan ook alleen kan de *Benih Mardeka* voor de bevolking, die, als kleine kinderen, met zachte spijs moet worden opgevoed, ten zegen zijn.

Moeilijk uit te maken. De *Pewarta Deli* deelt mede, dat een krankzinnige kontraetkoelie zijn kameraden en ook een tuinopziener met een mes heeft willen aanvallen. Zes schoten werden toen in de lucht afgeschoten om hem vrees aan te jagen. Toch zette hij zijn aanval door. De opziener schoot hem toen in de dij. De schrijver noemt dit een poging tot doodslag op zijn rasgenoot. De koelie toch had nog niemand verwond. Verder vraagt schr.: Of de krankzinnigheid van dien koelie te voren door den geneesheer geconstateerd was, dan wel op zij wellicht juist door het strenge optreden van dien opziener was opgewekt?

Een Vergelijking. Hetzelfde blad houdt zijn lezers voor, dat het aantal Inlandsche rijken in Indië voortdurend vermindert en dat zij zelve gaandeweg terug keeren tot het wezen van een dier, van buffel, os, aap. enz. Het is z.i. daarom hoog noodig, dat zij alle krachten inspannen om de vrijheid der voorouders te herkrijgen. In verband met het feit, dat men vroeger zelf de O.-I. Compagnie er in gehaald heeft, wordt in herinnering gebracht de fabel van de slang, die zich zelf bij den koning der kikvorschen als rijdier aanbood en 't daarbij aanlokkelijk voorstelde, dat hij zeer zeker beroemd zou worden, als hij op haar, slang, erfvijand der kikvorschen, zou rondrijden. Zij bepaalde slechts éénе voorwaarde, n.l. dat haar als loon elken dag één kikvorsch zou worden gegeven. De koning der kikvorschen nam dit aanbod aan, hij reed overal trots rond, maar ten slotte kwam hij, nadat de laatste der kikvorschen was opgegeten, zelf aan de beurt en werd verslonden.

Het Voorbeeld van den Aziatischen Reus. Een hoofdartikel van hetzelfde blad handelt over den geweldigen vooruitgang van den „Aziatischen Reus", Japan. Aan het slot wordt een samenspraak gehouden tusschen *Pangeran Sentot* en *Grashuis*. De eerste vroeg: Waarom de bewoner van Insulinde toch steeds bij den Japanner moest achterstaan? Waarop de tweede antwoordt: Omdat de Indiër nog niet rijp genoeg en daarbij ook geen Japanner is. *Sentot* gaf hierop ten antwoord, dat de Indiër eerder *overrijp* genoemd kon worden. Drie eeuwen waren toch wel voldoende om een vrucht rijp te maken! Een overrijpe vrucht, die niet geplukt wordt, is een prooi der wormen of van de *moesangs*. Bovendien is een Japanner een Aziaat, evenals hij, Sentot.

Veroordeeld. De *Warta Hindia* ontving uit Rembang bericht, dat de veel besproken voorzitter van de S. I. te Lasem tot twee jaren dwangarbeid veroordeeld is wegens verduistering van vereenigingsgelden tot een bedrag van *f* 660, en dat nog twee zaken tegen hem aanhangig zijn: één wegens misbruik van vertrouwen en één wegens opruiing.

Schoolnieuws. Bij de Europeesche schoolcommissie te Soerabaja is, volgens de *Bintang Soerabaja*, bericht ontvangen, dat bij de openbare Europeesche lagere- en Hollandsch-Chineesche scholen, waaraan een voorklasse is verbonden, de Europeesche leerkracht, die tot nu toe uitsluitend voor die voorklasse bestemd was, tevens gelijktijdig met het onderwijs in een andere klasse wordt belast. Verder vernam het blad, dat dit jaar Inlandsche scholen 2e klas worden geopend in Djombang, Soerabaja VI, Kepoetihlor, Roengkoetlor, Taman, Bakelan, Koelon, Soemelaran, Kembangbroe en Benowo. In eerstgenoemde plaats is de school in een tijdelijke localiteit ondergebracht, terwijl voor de andere scholen permanente gebouwen zijn opgericht.

Verzoek om Gratie. De *Sinar Djawa* deelt mede, dat de S.I. te Semarang, tijdens het bezoek van den G.G. aldaar, van de gelegenheid gebruik gemaakt heeft, een request aan te bieden om gratie te verzoeken voor de drie veroordeelden in de Brondongan-zaak (vermoorden van een Chinees tijdens de Chineesch-Javaansche ongeregeldheden).

Misstanden bij het Passer-wezen. Bij den Gemeenteraad van Soerabaja is, volgens de *Bintang Soerabaja*, door den Voorzitter een ontwerp-verordening ingediend omtrent passers, welke in de gemeente Soerabaja door particulieren worden geëxploiteerd. Als beginsel, waarop de verordening berust, wordt aangenomen, dat de gemeente, als overheid, niet langer werkeloos mag aanzien, dat op passers, welke buiten haar onmiddellijk bereik liggen, toestanden blijven heerschen, die in verschillend opzicht een voortdurende, ernstige bedreiging voor de volksgezondheid vormen en uit een oogpunt van orde bezwaarlijk langer kunnen worden geduld. Als bewijs daarvoor kan worden volstaan met een kijkje op elke willekeurige, door particulieren ingerichte passer, waar de bezoekers elkaar verdringen en de te koop aangeboden eetwaren tengevolge dier overvulling ook met den besten wil niet zindelijk te houden zijn. Die passers bezitten ongeriefelijk ingerichte gebouwen (als men ten minste deze benaming daarvoor mag gebruiken), waar water ontbreekt en zelfs de eenvoudigste bevloering, zoodat schoon houden onmogelijk is en zelfs gevaar niet is uitgesloten, terwijl er van geen andere zorg iets merkbaar is dan die voor het innen der inkomsten. Verbetering in dezen toestand zal uitsluitend zijn te verkrijgen door een stelsel van verplichte vergunning van gemeentewege, afhankelijk van de voldoening aan de noodige eischen, die voor het algemeen belang en de openbare orde gesteld moeten worden. Deze zullen moeten voorkomen, dat te veel verkoopers in een onvoldoende ruimte worden ondergebracht, dat de bouwwijze der loodsen goed is en de inrichting van dien aard, dat afwatering en reiniging mogelijk zijn. Als bijkomstig voordeel kan de Inlander dan nog gevrijwaard worden tegen een overmatige retributieheffing. Voorschriften hiervoor zijn neergelegd in een verordening van 10 artikelen, waarvan art. 3 beoogt ook de omwonenden, die last en hinder van het marktbedrijf ondervinden, te beschermen. Het uiterste tijdstip, waarop de verbetering van een particulieren passer moet zijn verkregen, wordt voorgesteld op 8½ maand plus den tijd, benoodigd voor de behandeling der aangelegenheid van wege de gemeente. Het is practisch niet wel mogelijk bepaalde voorschriften te geven omtrent de inrichting van een passer, wijl deze zeer veel kan verschillen. Daarom wil men wat de ruimte betreft voorschrijven, dat een bepaald percentage van de oppervlakte in elk geval voor voetpaden beschikbaar moet blijven. Verder zal bepaald worden: 1e. dat het passerterrein zoowel als de daarop staande gebouwen behoorlijk schoon en in goeden staat zijn; 2e. dat het marktvuil worde weggebracht naar aan te wijzen plaatsen, hetgeen tegen zelfkosten door de gemeentereiniging geschiedt; 3e. dat den verkoopers kosteloos drink- en waschwater uit de gemeenschappelijke drinkwaterleiding wordt verstrekt 4e. dat een goede afwatering wordt aangelegd en onderhouden; 5e. dat van de verkoopers geen hoogere vergoeding gevorderd wordt dan vermeld is in art. 8 der passerverordening, en 6e. dat geen andere vergoeding, in welken vorm ook, van de verkoopers wordt gevorderd. Daar een algemeen voorschrift niet gemakkelijk uitvoerbaar wordt geacht, wil men elk plan afzonderlijk door den burgemeester doen beoordeelen, die dan ook alle verdere aanwijzingen kan geven. Worden de bepalingen der verordening niet opgevolgd, dan kan de passer op last van den burgemeester voor het publiek worden gesloten, c.q. de vergunning worden ingetrokken.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een geheimzinnige Zending. Eenigen tijd geleden — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — vertoefde te Batavia een Chinees, Tjang Tay Yen, die beweerde door de Chineesche regeering met bijzondere opdracht naar Java te zijn gezonden. De man heeft toen Batavia verlaten en is langs verschillende plaatsen naar Soerabaja getrokken, waar hij ook eenige dagen verbleef. De regeering liet den man nagaan en zoo bereikte ook hier het hoofd van plaatselijk bestuur de opdracht, bedoelden Chinees te controleeren. Tjang Tay Yen, die blijkbaar niet op de hoogte was van de wetten van dit land, belégde zonder vergunning van den assistent-resident op 5 November een vergadering voor de vereeniging *Soe Po Sia*, een der vele politieke combinaties, welke Indië telt. Twee dagen later is hij ten huize van den Chineeschen consul geweest, om daarna nog eens te vergaderen met de vereeniging *Siang Whee*. Men weet tot heden niets anders van hem dan dat hij via Singapore naar China is teruggekeerd.

Naar gegevens uit het *Soerabajaasch Handelsblad* wordt verder medegedeeld, dat deze Chinees, die eigenlijk *Tjang Ping Leen* heette (*Tjang Thay Yen* is zijn kindernaam) de man was, die, door zijn geschriften, met *dr. Sun Yat Sen*, den stoot gegeven heeft tot den val van het Keizerrijk. Hij is geen eerzuchtig man, doch een groot philosoof, wiens stellingen door de Chineezen als onaanvechtbaar worden aangenomen. Zijn streven is voornamelijk gericht op de ontwikkeling van zijn land en zijne landgenooten, hen te vrijwaren voor overheersching en het Chineesche rijk een krachtig bestuur te verzekeren. 't Is daarom geen wonder, dat hij door de Chineezen als een tweede Confusius wordt beschouwd. Aan de leden van de vereenigingen *Bin Sin Yat Poa Sia* en *Soo Poo Sia* te Soerabaja heeft hij het een en ander uit zijn leven medegedeeld, waaraan het volgende ontleend is: Met dr. *Sun Yat sen* nam h een werkzaam

aandeel in de eerste revolutie, welke den val van het Chineesche keizerrijk tengevolge had. Terwijl de revolutie werd voorbereid, ging hij naar Japan, waar hij een school voor volgelingen van zijn leven en streven stichtte. Nadat de Republiek was uitgeroepen, ging *Tjiang Thay Yen* terug naar China, waar de president der republiek Yoean Shi Kay hem gouverneur wilde maken van een provincie, wel wetende welk een macht *Tjiang Thay Yen* bezit en hoe noodzakelijk het is hem aan zich te verbinden. Doch deze voelde daarvoor weinig en bedankte voor de aanbieding. Toen Yoan Shi Kay aspiraties toonde zich tot Keizer te doen verheffen, begon *Tjiang Thay Yen* opnieuw zijn actie, thans tot behoud van de republiek. Het gevolg hiervan was, dat hij in het paleis te Peking werd geïnterneerd, wel niet in strenge afzondering, maar toch met vrijheidberooving. Eerst eenigen tijd na den dood van Yoean Shi Kai en de benoeming van den nieuwen president, werd *Tjang Thay Yen* weer in vrijheid gesteld. In zijn toespraken tot de Chineesche vereenigingen te Soerabaja verklaarde hij, dat hij niet kwam om revolutie te prediken, doch de *evolutie*. Hij hield op verschillende vergaderingen dezelfde redevoeringen en sprak in het Mandarijn-Chineesch, dat vertolkt werd in het Hokkian Chineesch en ook in het Maleisch. De vergaderingen werden door meer dan 600 Chineezen bijgewoond. Hij begon hun een overzicht van de geschiedenis van het Chineesche rijk te geven en te vertellen hoe de Chineezen de andere volken in het begin vooruit geweest waren in ontwikkeling en beschaving, ten bewijze waarvan hij noemde de uitvinding van het buskruit en der boekdrukkunst. Hij legde er den nadruk op, dat China altijd eenheid van schrijftaal heeft gehad en kwam daarna tot de kern van zijn betoog: dat ook éénheid van spreektaal noodig is. Hij beval aan het Mandarijnsch te leeren, waardoor de veeten zullen verminderen tusschen de Keh-, Hokkian- en Kwitang Chineezen, een groote samenwerking verkregen wordt ten bate der macht van het Chineesche rijk, dat thans door Chineezen zelf geregeerd wordt. De nieuwe regeeringsvorm moet behouden blijven als een waarborg voor de toekomstige ontwikkeling van het reusachtige rijk. Hij wees verder op Japan, dat zich door een rustige ontwikkeling een eerste plaats onder de mogendheden heeft verzekerd. De Chineezen in de koloniën, zeide hij, mogen nimmer vergeten, dat zij afstammen van de onvervalschte Chineezen en zoo moet ook onder hen de eenheid van taal bevorderd worden. Daarom wekte hij de vaders op hun kinderen in het Mandarijn-Chineesch te onderwijzen door ze naar de *Tiong Hwa Kwanscholen* te zenden, terwijl de ouderen deze taal door onderling gebruik moeten aanleeren. In de eenheid van taal schuilt veel van de kracht van het volk. Hij bracht den vereenigden Chineezen onder het oog, dat zij niet alleen aan hun financieelen staat mogen denken, doch ook moeten streven naar geestelijke ontwikkeling. Hij eindigde ten slotte met de verwachting uit te spreken, dat over vier jaren alle Chineezen elkaar in de Mandarijnsche taal zouden kunnen verstaan.

Tjang Thay Yen logeerde in het gebouw der Chineesche handelsvereeniging, terwijl hem elken avond gedurende de dertien dagen van zijn verblijf ter plaatse een feestmaaltijd werd aangeboden. Hij is een persoon van klein figuur, oud 36 jaar, doch den indruk gevende van veel ouder te zijn.

Op een eigenaardigheid wordt verder de aandacht gevestigd. Van Buitenzorg, waar nota bene de adviseurs voor Chineesche zaken zaten, stuurde men, zonder een verdere omschrijving van persoon en kwaliteit, een missive met de opdracht den persoon van Tjang Thay Yen na te gaan en verslag over zijne handelingen uit te brengen. En terwijl men daar (Buitenzorg) met menschen zat, van wie men mocht veronderstellen, dat zij met Chineesche aangelegenheden op de hoogte waren, pluisde te Soerabaja een hoofdcommissaris van politie uit, met wien men eigenlijk te doen had.

Afkeuring. De redactie der *Warna Warta* keurt het opnieuw in een Chineesche weduwe af, dat zij haar beide dochters bij het postkantoor dienst heeft laten nemen, waar zij onophoudelijk in aanraking komen met Europeanen uit de achterste achterbuurten. Is 't niet vaak gebeurd, vraagt zij, dat hierdoor, vooral bij het verrichten van nachtdiensten, onzedelijke handelingen het gevolg waren?

In een ander nummer verklaart hetzelfde blad, dat bedoelde meisjes tot dezen stap overgingen, om daardoor haar moeders, die in behoeftige omstandigheden verkeerden, te kunnen onderhouden. De schrijver doet daarop een beroep op een Chineesche vereeniging en op de Chineesche werkgevers, teneinde deze meisjes aan een meer passende betrekking te helpen. Door de redactie wordt dit verzoek krachtig ondersteund.

Een vriend van de redactie van de *Tjhoen Tjhioe* verklaart bijna in onmacht te zijn gevallen op het hooren van het dienst nemen van die meisjes. Hij geeft in overweging deze meisjes zoo spoedig mogelijk te doen trouwen, opdat zij niet langer zouden samen zijn met die Europeesche meisjes van den postdienst, die haar tijd verdoen met flirten en het publiek maar laten wachten.

Beschermingsmaatregelen. De *Sinar Sumatra* nam uit de *Pertimbangan* de klacht over aangaande de houding van het bestuur tegenover de Chineezen te Djambi, toen ook voor deze plaats het gevaar bestond door de opstandelingen aangevallen te worden. De Europeanen werden naar de oorlogschepen gebracht, maar aan de Chineezen werd niet gedacht. 't Was alsof 't niemand kon schelen, als deze door de opstandelingen vermoord werden. Zij werden geheel als stiefkinderen beschouwd, alleen goed genoeg om met belastingen en afkoopgelden overladen te worden. Tot overmaat van ramp deed noch het Chineesch bestuur, noch de Chineesche gemeente eenige moeite om zich zelf in deze te helpen. Eerst later werden van bestuurswege voor de Chineezen de noodige veiligheidsmaatregelen genomen en hun o. a. bekend gemaakt, dat zij, bij het hooren van het eerste schot, naar de oorlogschepen konden vluchten.

Haatdragendheid. De *Tjhoen Tjhioe* doet een lang verhaal van verschillende aanvallen op Chineezen gedaan door S. I.-mers te Sedajoe, alleen omdat een Madoereesche vrouw door een Chineeschen fietser zou zijn aangereden. Deze werd toen afgeranseld, niettegenstaande hij zijn excuses had gemaakt en haar met *f* 1.— tevreden had gesteld.

Van Vreemde Koloniën.

De handenarbeid, door de koloniën aan Frankrijk bezorgd.

In de ,,Revue Hebdomadaire'' geeft de senateur L. Hubert een artikel over bovenstaand onderwerp.

Marokko heeft 4000 Inlanders gezonden, meest uit de streken van Sous, Dras en Talifalet, die fabrieksarbeid verrichten, Tunis zond 15.000 man, die door 't ministerie van oorlog vooral in kruitfabrieken en herstelplaatsen gebruikt. Sedert een jaar heeft Algiers......... (de censuur schrapte 't getal), Arabieren en Kabijlen beschikbaar gesteld, die meerendeels in fabrieken voor de nationale verdediging arbeiden. Eerst had men verwacht de Kabijlen den landbouwarbeid te zien overnemen. De voeding, die zij daar kregen, de zeden, die van de hunne geheel afweken, de moeilijkheden, die de uitvoering der Islamitische voorschriften opwierpen, deze bezwaren, gevoegd bij de verlokking der in de fabrieken te verdienen hooge loonen, deden die verwachting niet tot haar recht komen. Goed gedisciplineerd voldoen zij in de werkplaatsen uitstekend.

Sedert het begin van 1916 worden ook arbeiders in Indochina gerecruteerd. De censuur doet ons weer 't aantal onthouden, maar hunne diensten bij den arbeid voor den vlieg-, den artillerie- en den geniedienst wordt met waardeering vermeld. Achter 't front werken negers uit West-Afrika en Malgaches uit Madagascar, die een vrijwillige verbintenis daarvoor hebben aangegaan.

Meerdere duizenden Chineesche koelies zijn door twee Chineesche emigratiebureaux bezorgd. Dit zijn geen onderdanen van Fransche koloniën en zij zijn ook op een anderen voet te werk gesteld. Maar door de aangegane verbintenis zullen zij juist blijven, ook wanneer de Inlanders uit de koloniën vertrekken, en zoo geven zij 't vooruitzicht beschikbaar te zijn als 't weer op te bouwen Frankrijk vele handen zal noodig hebben.

Frankrijk moet erkentelijk zijn voor de aldus verkregen hulp, maar de koloniën zullen, zooals de Schr. opmerkt, ook voordeel trekken van den verleenden steun.

Die arbeiders zijn meest onbekwaam voor eenig bepaald werk in Frankrijk gekomen. In enkele maanden hebben zij een mate van practische kunde opgedaan, die hun bij terugkeer in hun land persoonlijk ten goede kan komen. Maar ook kan daardoor de stoot gegeven worden om in de koloniën de nijverheid te doen ontstaan, waarvoor de grondstof er veelal aanwezig is, doch tot nu toe te vergeefs op verwerking wacht.

Hubert verzuimt niet hiernaast ook te wijzen op de keerzijde van de medalje. De slechte gewoonten, die de inlanders overnemen van de Europeesche arbeiders, en de kringen waarin zij verkeeren, met hun kroegen en losbandigheden. Hij beveelt aan hun zooveel doenlijk hieraan te onttrekken, door gelegenheden tot samenkomen en uitspanning te scheppen van minder verderfelijken aard.

In dit opzicht gaat zijn raad in de richting van de reeds bestaande ,,Comité d'assistance aux travaileurs indochinois'' en ,,comité d'assistance aux troupes noires''.

Uitbreiding van 't inlandsch kiesrecht in Fr. Afrika.

't Vraagstuk is in de Fr. protectoraten van N. Afrika even actueel als in menige ultra-moderne staat. De afgevaardigde P. Bluysen heeft er een rapport over uitgebracht, dat de instemming verworven heeft van de commissie voor de buitenlandsche zaken. Laten wij evèn de jongste geschiedenis van deze kwestie memoreeren.

De Fr. regeering had een wetsontwerp aan de orde gesteld, waarbij muzelmansche leden zouden worden toegevoegd aan de interministerieele commissie voor muzelmansche aangelegenheden, teneinde haar voor te lichten ter zake van uitlegging en toepassing van de koran. Hierbij werd van de gedachte uitgegaan, dat die raadgevers door ,,verkiezing'' zouden worden aangewezen.

Ternauwernood was 't ontwerp bekend, of de residenten generaal van Tunis en Marokko, en de gouverneur-generaal van West-Afrika kwamen tegen dit beginsel op. De twee eersten achtten 't in strijd met het beginsel, waarop het begrip ,,protectoraat'' berust. De laatste verkoos een plaatselijk comité van vertegenwoordiging der muzelmansche gedachte. Voor Algiers was geenerlei maatregel voorgesteld.

In zijn rapport verklaart de heer Bluysen, dat de hervorming, die op een verkiezing berust, overéenstemt met de wenschen der interministerieele commissie voor muzelmansche aangelegenheden zelf, van de Kamer en van de Senaat.

Frankrijk is, zegt hij, niet nalatig geweest in 't behartigen van de belangen van de inlanders van N.-Afrika. Dit wordt verder uiteengezet om te betoogen,

dat aan de inlanders, ook zonder 't recht van medespreken, wel geen onrecht zou worden aangedaan.

Maar van een anderen kant moet erkend worden, dat de zielstoestand van den inlander veelal door den Europeaan niet begrepen wordt. De twee begrippen moeten niet tegen elkander opgezet worden. Om goede samenwerking te bevorderen, lijkt 't uitbreiden van 't kiesrecht een der aan te bevelen middelen.

Reeds wordt gedacht aan 't kiesrecht voor de djemaa, zelfs in Marokko. Dit ware in alle Afrik. koloniën uit te breiden tot hoogere colleges, en zoo ook tot den oppersten muzelmanschen raad, die te Parijs zetelt. Maar de rapporteur verwerpt dan de keuze van de interministerieele commissie als ,,organe de liaison'', omdat zij geen recht tot handelen heeft en uitsluitend uit ambtenaren bestaat, waaraan 't zonder nut zou wezen nieuwe inlandsche ambtenaren toe te voegen. Wordt dus voor deze adviseurs, waarom 't momenteel ging, aan 't kiesrecht geen waarde gehecht, daar staat tegenover, dat, ook volgens de commissie voor de buitenlandsche aangelegenheden, overigens aan het recht tot kiezen van de inlanders meer uitbreiding behoort te worden gegeven.

Hierdoor alleen zal Noord-Afrika de hervormingen kunnen doorvoeren, waaraan 't behoefte heeft, en waaronder in de voorste rij staan: l'impôt arabe, het inlandsch eigendomsrecht, de dienstplicht, de toewijzing van gronden aan gedemobiliseerde soldaten, de pensioenregeling, en de opname van inlandsche vertegenwoordigers in zekere financieele administraties, zooals de raad van beheer van de Algiersche bank, ook ter bevordering van 't crediet verleenen aan de inlanders.

Een vaarwel.

Op 't oogenblik dat wij dit schrijven, daalt de Deensche vlag op St. John, na er eeuwen gewapperd te hebben, en wordt de Amerikaansche ten top geheschen. De groote republiek heeft geen gebruik gemaakt van den termijn, die haar was toegestaan om de koopsom af te doen; de eilanden St. Thomas, St. Croix en St. John zijn stukken van de Vereenigde Staten geworden. Naar verluidt, zouden zij een maritieme basis van groote waarde worden.

Koning Christiaan X heeft nog een laatste woord tot de scheidende — verkochte — ,,geliefde en trouwe onderzaten'' gericht. Hij zegt, dat de afstand is gedaan in de overtuiging, dat het welzijn van de eilanden 't best bevorderd en ontwikkeld kan worden in verbinding met de V. St. Voor al hun rechten en vrijheden is gezorgd. Wie wil, kan zijn Deensch staatsburgerschap behouden. De koning eindigt: ,,Van U afscheid nemende, spreken wij de hoop uit, dat gij de herinnering aan de eeuwen, waarin de eilanden tot Denemarken als hun moederland in betrekking hebben gestaan, in liefde zult bewaren, en brengen wij U onzen koninklijken dank voor de trouw en de toewijding, die gij ons en 't moederlandsche volk hebt bewezen, en wij spreken onze warmste wenschen uit voor een gelukkige en vruchtdragende toekomst voor U allen en voor de eilanden, waarop gij woont!''

Daar begint de nieuwere geschiedenis!

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUROVERZICHT.

Een vreemde ziekte in West-Borneo.

Hiervan wordt melding gemaakt in het Septemberverslag van Borneo's Westerafdeeling.

In de afdeeling Sintang was op verschillende plaatsen in de Pinoehlanden een meer dan normale sterfte onder de bevolking door een onbekende ziekte, die zoowel oude lieden als kinderen aantastte en in de meeste gevallen den dood tengevolge had. De verschijnselen waren hevige pijnen in de zijde; de lijders konden geen voedsel meer verdragen en hadden neiging tot braken. Na den dood vertoonden zich donkere gezwellen in de zijde en onder de oksels. De officier van gezondheid, belast met den civielen geneeskundigen dienst, kon geen uitsluitsel omtrent deze ziekte geven.

Giften aan de Protestantsche Zending.

De vier samenwerkende zendingsgenootschappen (Nederlandsch zendelinggenootschap, Utrechtsche Zendingsvereeniging, Rijnsch Zendingsgenootschap en Sangi en Talaud Comité), hebben — volgens een bericht in de N. R. Ct. — in de tweede helft van Januari ontvangen o.a. ƒ 5000.— van de Koningin; het Ned. Zendeling-gen. afzonderlijk van de Kon. Petroleum Maatschappij ƒ1750, de Utrechtsche Zendings- Ver. ƒ 1400, en het Sangi- en Talaud-Comité ƒ 350; het Rijnsche Zendings Genootschap werd door de Koninklijke niet bedacht.

Voor het bouwfonds van de Zendingsschool (te Oegstgeest) gaven de dames D. ƒ 1500 en wijlen jhr. J. E. H. te Utrecht ƒ 3000.

In Februari kreeg het Nederlandsche Zendeling Gen. een legaat van ƒ 10.000 van N.N. en een legaat van ƒ 1000 van mevr. de wed. H. v. V. te Utrecht.

Sumatra en Java Tabak.

De heer Henri Dentz, makelaar in tabak te Amsterdam, heeft zijn welbekende jaarlijksche statistische overzichten van de Sumatra- en Java-tabakoogsten het licht doen zien. De gegevens hebben betrekking zoowel op handels- als op financieel gebied en loopen over het jaar 1916 (oogstjaar 1915).

De Gids.

Dr. Hendrik P. N. Muller vervolgt in de April-afl. zijn aanteekeningen over de handelsbetrekkingen van onze voorvaderen met China.

De Vereeniging voor Studie van kol.-maatschappelijke belangen.

Deze jeugdige Indische vereeniging (van haar mooi tijdschrift ,,Koloniale Studiën'' werd in geen maanden hier te lande iets vernomen), heeft aan ruim zestig personen in Indië de volgende vragen ter beantwoording voorgelegd:

1. Welke zullen, indien de Ned. regeering, zooals de telegrammen uit Nederland doen vreezen, in belangrijke mate scheepsruimte aan den export van N. I. onttrekt, de gevolgen van dien maatregel zijn voor: a. den Eur. groot-handel hier te lande; b. de Eur., of althans in Eur. trant geleide, landbouwondernemingen; c. den Inl. producent van voor uitvoer naar het buitenland bestemde producten; d. den Chin. of Arab. tusschenhandelaar in die producten?

2. Acht gij een dergelijke onttrekking van scheepsruimte van invloed op de duurzaamheid der handelsbetrekkingen van deze kolonie met bepaalde buitenlandsche afzetgebieden? Hier wordt b.v. gedacht aan onze zeer toenemende betrekkingen met Amerika.

3. Welke lijnen acht gij onder de tegenwoordige omstandigheden voor N. I. van het meeste belang? Bedoeld worden de lijnen Nederland-Java, Java-Bengalen, Java-Pacific, Java-New York.

De bedoeling is, van de antwoorden een beknopte complicatie te publiceeren.

Nederlandsche Studenten-Congres.

Zaterdag 31 Maart, de derde en laatste dag van het Nederlandsch Studenten-Congres, heeft de heer Raden Mas Ario Soorjo Poetro, mede ten aanhoore van het Comité ,,Indië Weerbaar'' een rede gehouden over: Indië en de Nederlandsche studenten.

In de door spr. behandelde stof heeft hij op verzoek der commissie uit laten komen: de beteekenis van den studie-invloed op de Indonesische studenten en de houding en positie der Nederl. studenten tegenover Indië.

De beteekenis van den studie-invloed laat zich verdeelen in: a. de invloed van het onderwijs in de natuur-, alsmede de economische wetenschappen als oorzaak van de verandering in denkbeelden bij de ontwikkelden van Indië omtrent haar maatschappelijke positie;

b. de versterking van hun religieuzen zin;

c. de opvatting van de vrijheid van studie en de vrijheid in de samenleving.

Na het constateeren van het hoogtepunt der Europeesche samenleving in het staatsidee, ging spr. na de vermoedelijke geestelijke evolutie van het Indonesische volk (in het bijzonder van het Javaansche) onder invloed van Hindoeisme en Islam, om daaruit te concludeeren de gevorderde ontvankelijkheid van het volk voor die staatsidee.

Na eenige algemeene lijnen van de koloniaal-politieke evolutie aangegeven te hebben, ging spr. over tot een nadere beschouwing van de eithisch-politieke moraal met de conclusie: de erkenning der onderlinge verhouding tusschen Nederland en Indië als voogd tot pupil.

Het associatie-idee in het Ned. koloniale beleid is de basis, waarop de corporatiegeest der Nederlandsche studenten zich met die der Indonesische studenten hier te lande heeft weten te verstaan.

(Ontleend aan het ,,Vad.'')

H. W. van Dalfsen. †

De Indische bladen van medio Januari maken melding van het overlijden van den heer H. W. van Dalfsen, blijkens naar hetgeen de ,,Pr. Bode'' mededeelt, een zeer merkwaardige persoonlijkheid.

Aan zijn streven op nijverheidsgebied is o. m. door de ,,Mindere Welvaart Commissie'' in de bekende rapporten menige bladzijde gewijd. Het rapport van de Majoor-intendant J. P. Blas, omtrent de inheemsche nijverheid, eindigt over den arbeid van den heer Van Dalfsen aldus: Tegenspoed noch tegenwerking heeft hem kunnen doen afwijken van den eenmaal ingeslagen weg, een weg, die menigeen moet aansporen tot navolging.

De heer Van Dalfsen was in Nederland opgeleid voor het onderwijs, hij verliet deze richting voor de journalistiek en ging daarna naar Indië, om werkzaam te zijn bij de ,,Locomotief''.

Later is hij in de suiker gegaan. Van 1887 dateeren zijne bemoeiingen om voor Java nieuwe industrieën tot stand te brengen. Hij begon met den export van vezels voor textieldoeleinden. Op een erfpachtsperceeltje in Kediri plantte hij ananas, om de vezels hiervan te winnen en om de vruchten geconserveerd naar Europa te zenden. Vervolgens kwam hij op het denkbeeld om bamboevezels te exporteeren en had daarmede groot succes. In 1890 en 1891 nam deze vezelsoort een hooge vlucht.

In 1895 richtte hij een stoomconservenfabriek te Poerworedjo op en hoewel moeilijke jaren volgden, de fabriek slaagde. Voor de Pedir-expeditie werden plotseling groote hoeveelheden conserven ingeslagen. Groote orders volgden, vooral toen door sterfte in Australië het vee daar zeer duur werd. Nieuwe proeven hadden plaats, behalve chocolade en bonbons, werden biscuits, macaroni, vermicelli enz., gefabriceerd.

De heer Van Dalfsen heeft zich verder bewogen op het gebied der veeteelt en is nog in vele andere richtingen werkzaam geweest. Behalve directeur van de Maatschappij tot verduurzaming van levensmiddelen, was de overledene commissaris van verschillende nijverheids- en handelsondernemingen.

Nieuw-Guinea.

Van het groote werk, dat de uitkomsten der Nederlandsche Nieuw Guinea in 1903 onder leiding van Prof. Dr. A. Wichman beschrijft, is dezer dagen het 4e deel verschenen. Het is in de Duitsche taal gedrukt, getiteld: Bericht über eine im Jahre 1903 ausgeführte Reise nach Neu-Guinea en beschreven door den zooeven genoemden leider.

Het gebied door Prof. Wichmann onderzocht, geologisch, geographisch zoowel als ethnographisch, bepaalt zich in hoofdzaak tot Noord-Nieuw-Guinea (en meer speciaal de omgeving der Humboldt-Baai, Geelvink-Baai en Sentani-meer). Het werk beslaat bijna 500 blz., gr. 4° druks en bevat veel illustraties en 3 kaartjes.

De pogingen van den heer S. P. l'Honoré Naber om den naam Nieuw-Guinee ingang te doen vinden ter vervanging van Nieuw-Guinea worden door Prof. Wichmann in zijn werk (blz. 432) aan critiek onderworpen.

Annalen Missiehuis Tilburg.

In het Nr. van 1 April vervolgt Pr. H. Geurtjens zijn reisindrukken van de Tenimber-eilanden (tevoren reeds verschenen in de ,,Java-Post'').

Pr. P. Vertenten schrijft over de bevolking van Zuid-Nieuw Guinea, waarbij een korte mededeeling over het

koppensnellen, dat in de binnenlanden nog geregeld schijnt te geschieden. Pr. V. zegt nl.: De Oenoem-anim en Teepas -anim (die aan den bovenloop van de Bian wonen), gingen op sneltocht bij de Jeeï-anim boven Merauke. Zij haalden er 18 koppen. Vier jongetjes, één meisje en één jonge vrouw namen zij levend mee.

De Jeeï-anim, door wraakzucht gedreven, trokken naar de Bian en snelden daar menschen van Sokwan.

De Wanam-zee-anim (die aan de Eli wonen, zijtak van de Bian) overvielen en snelden lieden van Mahèko, die te slapen lagen van den dans.........".

Bandera Wolanda.

Het jongst verschenen Nr. 209 (gedateerd 31 Jan. 1917), bevat, behalve eenige Maleische artikelen, het vervolg eener beschouwing naar aanleiding van het te Djokjakarta gehouden bodemcongres en een en ander over het Indische Comité van „Indië Weerbaar".

De Ingenieur.

In No. 13 van dit weekblad een breede beschrijving, door ing. F. Smit, van het zelfladend zuigbaggervaartuig „Sumatra" ,bestemd voor de verbetering van den toegang tot de haven van Belawan (Deli) (met afbeeldingen en een plaat).

Adresboek O.-I. ambtenaren.

Ter drukkerij v.h. Ellermans, Harm en Co. te Amsterdam, verscheen de 18e jaargang van het nuttige Adresboek van alle in Europa verblijfhoudende Oost- en West-Indische ambtenaren en officieren. Het is samengesteld volgens officieele gegevens door den adj.-commies J. J. Hoogewooning.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 13. De suiker en de oorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De fabrieksmatige verwerking van oliepalmvruchten, door E. Fickendey. — Oilfield development and petroleum mining, besproken door N. Wing Easton. — The world's cotton crops, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Oorzaak en voorbehoeding van beri-beri. — De invoerhandel in China en het aandeel van Nederland en Nederlandsch-Indië (vervolg). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Indische reis van den heer Van Baren.

Men meldt uit Wageningen aan de „N. Crt.":

Voorkorten tijd is hier te lande van zijn reis naar Nederl.-Indië teruggekeerd de heer J. van Baren, docent in de geologie aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin en Boschbouwschool te Wageningen. De regeering had hem opgedragen een onderzoek in te stellen naar den aard en de vormingswijze van den tropischen bouwgrond, een onderzoek, het eerste van dien aard en geheel en al in de lijn liggende van de richting in welke de geologie te Wageningen wordt opgevat.

De heer Van Baren had zich voor ditmaal beperkt tot de eilanden Java en Sumatra. Het eerste doorkruiste hij in zijn geheel, waarbij hij o. a. de vulkanen de Gedeh, den Tangkoeban Praboe, den Papandajan en den Bromo beklom, terwijl van verschillende andere vulkanen de bodem tot circa 1800 M. hoogte onderzicht werd. Op Sumatra doorkruiste hij in verschillende richtingen het gouvernement Sumatra's Oostkust van de Asahan in het zuiden tot de grens met Atjeh in het noorden en westelijk tot het Toba-meer.

Als resultaat van zijn reis bracht hij groote collecties grondsoorten, verweerd, gesteente in verschillende stadia, tal van foto's enz., mede.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor het middelbaar onderwijs in Ned.-Indië van een leeraar in de plant- en dierkunde.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een leeraar in plant- en dierkunde (bij voorkeur doctor of doctorandus in de plant- en dierkunde).

Indien zich geen geschikte mannelijke gegadigden aanmelden kunnen ook vrouwen in aanmerking komen.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht als landsreiziger der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt ƒ 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands met eene tweejaarlijksche verhooging van ƒ 100 (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van ƒ 850 (achthonderd vijftig gulden) per maand.

Bovendien wordt aan hen, die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië) eene zoogenaamde ervaringstoelage van ƒ 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

De uit te zenden leeraar is verplicht de in verband met zijne uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt, dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

Zij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich vóór 20 April a.s. bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van:

1°. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2°. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, alsook of zij al dan niet zijn gehuwd en het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden leeraar wordt vóór zijn vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of hij lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de leeraren gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederl.-Indië.

De dienstbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden eenmaal.

De bedragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

(Nederl. Staatscourant van 24 Maart 1917, No. 71).

Van de Afdeeling Amsterdam:

Jaarverslag over 1916.

Het jaar had een normaal verloop. In 1916 moesten als bestuursleden aftreden de heeren D. H. de Vries, M. Sikman en C. H. L. Baelde, overleden was de heer H. W. Praasterink, zoodat vier bestuursplaatsen open kwamen.

Herkozen werden als zoodanig de heeren D. H. de Vries en C. H. L. Baelde, en als nieuwe bestuursleden werden gekozen de heeren M. P. Voûte en Mr. H. J. Boelen.

Aldus was het bestuur als volgt samengesteld:

Mr. H. Smeenge, voorzitter; C. den Hamer, penningmeester; Mr. H. J. Boelen, secretaris; D. H. de Vries,

Mr. Dr. C. F. Schoch, C. de Vries, M. P. Voûte Jr., C. Peereboom, Dr. C.-H. L. Baelde.

Voor het Hoofdbestuur werd een dubbeltal opgemaakt, bestaande uit de heeren Mr. Dr. C. F. Schoch en C. H. L. Baelde.

Tot afgevaardigde en plaatsvervangend afgevaardigde voor de Alg. Vergadering van „Oost en West" zijn benoemd de heeren A. Zon en Van Lier.

Het aantal onzer leden bedroeg op 1 Januari 1916 ± 165 en op 1 Januari 1917 ± 165, zoodat geen toename te constateeren valt.

Het blijft wenschelijk, om meer en meer leden te verkrijgen. Immers in onze hoofdstad zijn zoovele, die belang in de Kolonies stellen en zoovelen, die daar jaren hebben gearbeid. Zij allen moeten geteld worden onder onze leden. Uit Den Haag is tot ons bericht gekomen, dat er personen zijn gevonden, bereid om te Amsterdam propaganda te maken.

18 Januari 1916 hield de heer J. Sibinga Mulder een lezing in het lokaal van de Amsterdamsche Handelsbank, onderwerp: „De Suikercultuur", met films. Deze lezing was goed bezocht en zeer boeiend. De aanwezigen volgden den spreker met veel belangstelling en de voorzitter dankte den heer S. M. voor de interessante beschouwingen. Daar toen juist de watersnood in N.-Holland plaats had gevonden, heeft de heer Smeenge eenige dames uitgenoodigd te collecteeren voor de menschen, die schade hadden geleden, welke collecte bij het uitgaan der zaal gehouden, ƒ 138.60 opbracht. Dit geld is aan de commissie van den Watersnood afgedragen.

In September 1916 hield de heer L. M. F. Plate een voordracht over: „De Koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinea", met lichtbeelden. De zeer belangwekkende mededeelingen over de Papoea's werden door de aanwezigen met groote aandacht gevolgd. De mooie lichtbeelden verhoogden de aantrekkelijkheid zeer.

Hiermede is het voornaamste medegedeeld over 1916.

Namens de Vereeniging,

DE SECRETARIS.

—

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1916.

Baten.

Saldo rekening 1915	ƒ 499.03½
Geinde contributies	„ 537.—
Gecollecteerde gelden voor den Watersnood	„ 138.60
Gekweekte rente	„ 13.72
	ƒ 1188.35½

Lasten.

Honoraria (verschillende sprekers)	ƒ 35.40
Zaalhuur (lezingen, vergaderingen)	„ 55.—
Lantaarn (lichtbeelden bij lezingen)	„ 45.—
Drukkosten, advertenties	„ 5.75
Storting aan het Hoofdbestuur	„ 163.88
Storting aan de Commissie v. d. Watersnood	„ 138.60
Bijdrage a. d. contributie „Oranje-Kruis"	„ 10.—
Abonnement Lichtbeelden-vereeniging	„ 8.15
Onkosten van den Voorzitter	„ 7.—
Onkosten v. d. Secretaris, schrijfwerk, porti	„ 22.05
Onkosten v. d. Penningmeester	„ 5.07
Onkosten inning v. d. contributies	„ 17.10
	ƒ 513.—
Voordeelig saldo onder ult. December 1916	„ 675.35½
	ƒ 1188.35½

Amsterdam 24 Maart 1917.

C. DEN HAMER, Penningmeester.

Van de Afdeeling Arnhem en Omstreken:

Verslag over 1916, uitgebracht in de ledenvergadering van 1 Maart 1916.

Ten vorigen jare werd als bestuurslid herbenoemd de heer L. A. H. Lamie, terwijl als zesde lid van het Afdeelingsbestuur werd gekozen de heer A. Gelderman, die als zoodanig optrad in de bestuursvergadering van 28 Februari 1916.

In Mei ontving het Bestuur van het Hoofdbestuur bericht, dat was voldaan aan het dezerzijdsch verzoek om de grenzen der Afdeeling Arnhem en omstreken zoodanig uit te breiden, dat daaronder ook zouden vallen de gemeenten Wageningen en Renkum, zoodat die afdeeling sedert dien omvat, behalve de gemeente Arnhem, de gemeenten Rheden, Rozendaal, Westervoort, Elst, Renkum en Wageningen.

Ook tengevolge van deze uitbreiding klom in 1916 het ledental der afdeeling van 52 tot 60.

Aan eene in Februari ook te dezer stede gehouden inzameling van gelden ten behoeve van den Indischen watersnood, is door het Bestuur indirect deelgenomen, in samenwerking met de firma Engelberts en Co.

Op 27 Januari is voor de leden en voor genoodigde onderwijzers en onderwijzeressen eene voordracht gehouden in het „Cinema Palace" door den heer J. Sibinga Mulder over de rijst- en suikercultuur op Java, toegelicht met levende lichtbeelden. De lezing was druk bezocht en had veel succes.

De leden der afdeeling werden verder nog in de gelegenheid gesteld om bij te wonen den in dezelfde gelegenheid gehouden bioscoop-avond, waarmede is besloten een door het Nederlandsch Onderwijzersgenootschap, afdeeling Arnhem, georganiseerde cursus over Indië, onder leiding van den heer M. Joustra, Archivaris van het Bataksch Instituut te Leiden.

Het Afdeelingsbestuur,

(w. g.) L. A. H. LAMIE, Voorz.
(w. g.) J. P. C. HARTEVELT, Secr.

Voor afschrift,

HARTEVELT, Secr.

Geldelijke afrekening over 1916.

Ontvangsten.

Jan. 1.	Saldo ultimo 1915	ƒ 31.40½
	Contributie van leden	„ 108.—
	Terugontvangen te veel gestorte bijdrage aan het Hoofdbestuur	„ 4.67
Dec. 31.	Saldo debet	„ 14.29½
		ƒ 158.37

Uitgaven.

Porti	ƒ 4.02
Lezing J. Sibinga Mulder reiskosten	„ 13.10
zaalhuur enz.	„ 53.—
advertentiën	„ 10.20
drukwerk	„ 6.50
Advertentie vergadering	„ 3.25
Onkosten inning contributiën	„ 8.—
Bijdrage aan het Hoofdbestuur	„ 42.75
Toegangsbewijzen bioscoopavond v/h. N.O.G.	„ 17.55
	ƒ 158.37

Gezien en accoord bevonden,

De Commissie, bedoeld bij art. 10 der Statuten,
(w. g.) P. J. GOMBAULT.
(w. g.) KRAAKE.

Het Bestuur der Afdeeling Arnhem en O.,
(w. g.) L. A. H. LAMIE, Voorz.
(w. g.) J. P. C. HARTEVELT, Penn.

Voor copie conform,

De Penningmeester,
HARTEVELT.

Van de Studenten-Afdeeling Leiden:

Ofschoon onze afdeeling zich dit jaar minder heeft geweerd dan in het vorige, geeft een terugblik toch geen reden tot ontevredenheid. Het leden aantal is toegenomen, wel niet veel, maar toch zoo, dat we er ons over kunnen verheugen, temeer daar 't percentage dat naar Indië is vertrokken, weer groot is. In 't begin van 't jaar werd een huishoudelijke vergadering gehouden, waarin het reglement van de afdeeling definitief werd vastgesteld, zoodat voortaan onregelmatigheden, zooals bij de laatste bestuurswisseling, waarvan niemand geweten had, niet meer zouden kunnen voorkomen. Als bewijs van de belangstelling der leden in 't leven van de afdeeling vermeld ik, dat de actie tot het houden van deze vergadering van hen is uitgegaan.

Op deze vergadering volgde vrij spoedig een lezing voor onze afdeeling gehouden door mejuffr. Augusta de Wit over de Bataks. De lezing was goed bezocht, voldeed zeer en was aanleiding tot het toetreden van vele nieuwe leden.

Het bestuur was gedurende dit vereenigingsjaar gevormd als volgt: Ch. H. Monod de Froideville, voorzitter, mej. L. M. Wijsman, secretaresse en W. Nooy van der Kolff.

Het past hier nog een woord van dank te richten tot den heer Harting, die zich ook nu weer met de leiding van onze financiën heeft willen belasten, een steun, waarvoor wij ten zeerste erkentelijk zijn.

L. M. WIJSMAN, Secretaresse.

Leiden, 29 Maart 1917.

Van de Afdeeling Haarlem:

Jaarverslag van 1916.

Het vierde vereenigingsjaar onzer afdeeling toonde wederom een kleinen vooruitgang in het ledental. Bij het sluiten van het jaar 1915 boekten wij 112 leden, terwijl thans het ledental 121 bedraagt, eene vermeerdering dus van 9 leden.

In de samenstelling van ons bestuur kwam geen verandering.

Evenals vorige jaren werden wederom een vijftal voordrachtavonden georganiseerd. Deze voordrachtavonden werden ook thans weer door een talrijk publiek bezocht en hadden de sprekers een aandachtig dankbaar gehoor.

Met het afdeelingsbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond werd samenwerking verkregen voor het houden van een Indischen avond, waarop drie bekende Inlanders, de heeren Noto Soroto, Ratoe Langi en Suria Ningrat het onderwerp bespraken: „De politieke stroomingen in de Inl. Maatschappij." Ook deze avond had veel succes.

Omtrent betrekkingen in Indië werden inlichtingen gevraagd en meestal werden de aanvragers naar ons Kol. Arbeids- en Informatiebureau verwezen.

De Haarlemsche pers mag een woord van dank voor haar medewerking hier niet worden onthouden.

H. F. WAGENAAR REISIGER.

Inkomsten.

Contributie van 128 leden	ƒ 371.50

Uitgaven.

a.	Honorarium lezingen	„ 70.47⁵
	Reiskosten idem	„ 5.76
b.	Zaalhuur	„ 65.—
c.	Lantaarn voor lichtbeelden	„ 40.—
d.	Diverse drukwerken	„ 66.91⁵
e.	Diverse kleine uitgaven	„ 12.—
f.	Afdracht Hoofdbestuur	„ 71.74
	Postwissel	„ 0.25
g.	Kosten van innen van contributie	„ 7.02⁵
	Nadeelig saldo 1915	„ 3.07
	Saldo in kas ultimo 1916	„ 29.26⁵
	Totaal	ƒ 371.50

Haarlem, 12 Maart 1917.

Gezien, T. KRUIDGELD.

De Penningmeester, D. J. A. VRIJDAG.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie-examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar;

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 15. Donderdag 12 April 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

In Memoriam.

L. A. H. LAMIE.

Den 3en April j.l. overleed te *Arnhem*, in den ouderdom van 68 jaar, de gepensionneerde kapitein ter zee *L. A. H. Lamie*, in leven voorzitter van de afdeeling *Arnhem* onzer Vereeniging en lid van het Hoofdbestuur.

Hij was 1 September 1868 benoemd tot adelborst 1e klasse, 19 Februari 1872 tot luitenant ter zee 2e klasse, 16 Februari 1883 tot luitenant ter zee 1e klasse, 6 November 1893 tot kapitein-luitenant ter zee, 16 Maart 1897 tot kapitein ter zee. In 1900 werd hij benoemd tot commandant der Java-divisie, in welke qualiteit hij een tocht naar China maakte. Den 1en October 1901 werd hij op zijn verzoek om gezondheidsredenen gepensionneerd.

Reeds jong, als adelborst 1e kl. aan boord van den *Vice-Admiraal Koopman* in 1870, onderscheidde hij zich door moedig en beleidvol optreden bij een sloep-overval aan de kust van Nieuw-Guinee bij St. George del Mina. Hij kreeg toen de Militaire Willemsorde 4e klasse.

Bovendien was hij ridder in de orde van den Ned. Leeuw, gerechtigd tot het dragen van het eereteeken voor belangrijke krijgsverrichtingen en werd eenmaal eervol vermeld.

Tweemaal maakte hij een tocht met de „Willem Barendsz" naar Nova Zembla, welke expedities stonden onder leiding van den heer Koolemans Beynen.

Na zijn pensionneering werd de heer Lamie lid van den krijgsraad te Arnhem, terwijl hij eveneens optrad als secretaris van het college van regenten over de gevangenissen. Voor het instituut van de voorwaardelijke veroordeeling was hij een groot voorstander.

Ook was de overledene president van de afdeeling Arnhem van de Vereeniging „*Onze Vloot*".

Tal van jaren heeft hij met ijver de belangen van „*Oost en West*" voorgestaan en de Vereeniging, in 't bizonder hare afdeeling *Arnhem*, is hem veel dank verschuldigd. In 1907 volgde hij den heer W. J. M. Michielsen als voorzitter dier afdeeling op. Na 10 jaren aan het hoofd der genoemde afdeeling te hebben gestaan, had hij juist even voor zijn overlijden zijn voorzitterschap wegens gezondheidsredenen nedergelegd, doch met behoud van zijn lidmaatschap van het Afdeelingsbestuur. Eveneens 10 jaar lang heeft hij deel uitgemaakt van het Hoofdbestuur onzer vereeniging en trad hij in den regel op als afgevaardigde van de afdeeling Arnhem in de algemeene jaarvergaderingen.

Wat in een kleine afdeeling als Arnhem in het belang van Oost en West kon worden gedaan, heeft Lamie naar vermogen en van harte bevorderd; en steeds was hij op zijn post in vergaderingen, of wanneer er Indische belangen — van liefdadigheid of andere — waren te behartigen. Steeds hielp hij ook krachtig mede om door het doen houden van lezingen en voordrachten over de Indiën de belangstelling voor die verre deelen van ons land ook in een zoo moeilijk daarvoor warm te krijgen streek als midden-Gelderland aan te wakkeren.

Zijn verscheiden is voor onze vereeniging een gevoelige slag. Zijn herinnering zal bij ons in eere blijven.

VEREENIGING „OOST EN WEST".
Afdeeling 's-Gravenhage.

—o—

Vrijdag 20 April a.s. zal mevrouw H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, geb. van Maarseveen, in de bovenzaal van de *Oranje-Societeit, Prins Hendrikplein, Den Haag*, eene *voordracht* houden over *Ambon*, met lichtbeelden; aanvang 8 uur 's avonds.

Toegangskaarten voor de leden met introducé(e)'s zijn vanaf Maandag 9 April a.s. tot en met Dinsdag 17 April d.a.v. verkrijgbaar: „Boeatan", Heulstraat 19 en Laan van Meerdervoort 187 van 10—12 en van 2—4.

Aan laatstgenoemd adres kunnen deze kaarten ook *schriftelijk* worden aangevraagd.

Drankbestrijding in Nederlandsch-Indië.

Door E. SCHMüLLING.

V. (Slot).

Waar nu in Hoofdstuk I van *Engelenberg's* rapport het alcoholvraagstuk, belicht door gegevens uit het buitenland, zeer uitvoerig is behandeld ten aanzien van Afrika, valt het wel op, dat daarin met geen enkel woord sprake is van het Congogebied; waar van de aangrenzende gebieden Sierra Leone, Kameroen, Togo geene opwekkende mededeelingen zijn gedaan, zou dit in hooge mate stellig het geval hebben kunnen zijn met dit onder patronaat van België staande gebied, terwijl België volgens § 6 in het drankgebruik de recordhouder van geheel Europa is, nl. met één drankhuis op de 30 zielen en 1200 millioen gulden aan Staatsinkomsten uit den drank. Aan het andere eindpunt der reeks van de landen in Europa staan in eervolle soberheid in dien paragraaf genoemd: Zweden, Noorwegen, Finland en IJsland, wel treffende illustratie van de banaal oppervlakkige bewering, dat alcohol zoo noodig en nuttig is tegen de kou; het ligt in de lijn van Engelenbergs mededeeling, dat het thans van Rusland bevrijde Finland na verkrijging van zijn zelfbestuur, een alcoholverbod als eerste daad wil uitvaardigen, waartegen de Tsaar zich voorheen altijd had verzet.

In Nederland hebben wij provincie-gewijs hetzelfde uiterste als in Europa en Java. Volgens den schr. der rubriek Drankbestrijding in *Het Volk* van Jan. 1917 bedroeg in Limburg op 1 Mei 1909 het aantal bierhuizen nog 5503 (1 op 58 inwoners), dit was tot 1 Mei 1915 gedaald tot 5210 (1 per 74 inwoners) en op 1 Mei 1916 nog slechts 4454 (1 op 87 inwoners), hoofdzakelijk als gevolg van de hoogere eischen, die sedert 1 Januari de Drankwet aan verlofslokalen stelt, maar ook door de stijging van den bierprijs, terwijl de drankbestrijding wellicht ook eenig gewicht in de schaal geworpen heeft. Intusschen is er het aantal bierhuizen nog altijd ontzettend groot en bedroeg het b.v. in de provincie Groningen slechts 485 of negen maal minder dan in Limburg, bijgenaamd „Biermoeras". In Nederland is het gebruik van sterken drank in ± 30 jaren tijd van meer dan 9 tot ± 5 liter per hoofd per jaar teruggeloopen. De voortgang moest echter vlugger zijn.

Op Java staat Soerakarta bovenaan als drank- en opiumconsument, dan komen Kediri en Soerabaja, daartegenover staan Madoera, Bantam en de Preanger met een uiterst gering verbruik van beide.

Zooals men in de *Nieuwe Courant* van 27 Maart heeft kunnen lezen, heeft eene commissie aan de Britsche Regeering voorgesteld, om voor Engeland en Wales den drankhandel door den staat in handen te doen nemen, terwijl Frankrijk denkt over een alcoholmonopolie.

In verband met het staats financieele nadeel, dat wij zullen hebben door drank- en opiumbeperking, wijs ik op het treffend door Rusland gegeven voorbeeld dat volgens § 5 den verkoop van bedwelmende dranken zoo niet geheel verbiedt, dan toch zoodanig beperkt, dat het na de staking van het vodko-monopolie 900 à 1000 millioen gulden per jaar prijs geeft; er zijn 70000 vodkowinkels en 5000 vodkofabrieken gesloten; maar daardoor is de productiviteit der Russische werklieden en zelfs der landbouwers met 30 tot 50 pct. verhoogd, terwijl de deposito's aan spaarpenningen in 1914 de terugbetalingen overtroffen met 84 millioen roebels. Het is in den nood geboren, evenals de Levensmiddelen-organisatie, distributie, maximum-prijzen, beslaglegging e.d. in verband met levensmiddelen en dus kan men wel zeggen, dat het voor een gedeelte, wellicht een groot, zoo iets noodzakelijks en heilzaams voor de gemeenschap is, dat het ook na den noodtoestand gehandhaafd zal blijven. In de andere landen van Europa is men alom min of meer krachtig tegen het adcoholkwaad ingegaan; in Duitschland is men door gebrek aan gerst gedwongen geworden het bier al dunner en dunner te maken en waarschijnlijk zal in 1917 in het geheel geen bier meer verkocht worden. Grootvorst Nicolaas, opperbevelhebber van het Russische leger, was geheelonthouder.

Het bovenaangehaalde ter illustratie van hetgeen de blanke naties hebben gezondigd en misdreven door uitgestrekte gebieden en volksstammen te alcoholiseeren, geeft mij de woorden in den mond, zooals ongeveer gelijkluidend meermalen in Amerika gehoord, ook om andere reden dan in verband met

het alcoholmisbruik: is n't it a shame for the white man? and for our civilisation?

Laat ons hopen, dat de internationale zeer krachtige en radicale drankbestrijding zal blijken te zijn: ,,la banqueroute du soit disant Christianisme". Duizenden, honderdduizenden ,,wilden" en ,,zwarten" kunnen in het licht van de talrijke schandelijke feiten en cynischen drankhandel van z.g. ,,beschaafde" volken zeggen: ,,wir Wilden sind doch bessere Menschen."

Ik herinner mij wel een zeer pijnlijken indruk te hebben ontvangen, toen ik in den zomer van 1891 een vrij groot stoomschip, bezig met inladen, te Rotterdam bezocht; het had 8 à 10 sloepen, en zal ± 5000 ton groot geweest zijn en was bestemd voor den Congo. Langs glimmende glijplanken verdwenen maar steeds in de diepte van zijn middenruim, waar in reeds een respectabel aantal z.g. ,,kelders", de bekende roode kisten, elk gevuld met ± 12 vierkante flesschen Schiedammer, waren verdwenen en zichtbaar gestapeld lagen van onder af tot op flinke hoogte toe, steeds maar door en niets anders dan zulke kelders; maar het ergste was, dat er nog een reusachtige stapel buiten stond, men zoude niet gelooven, dat al die beschavende heerlijkheden bestemd waren voor Congonegers, aan wie ze door een Handelshuis aldaar en détail zouden worden verkocht. Die firma zal wel niet gedacht hebben aan of gedreven zijn door het idee van ,,it doesn't pay". een echt Amerikaansche ,,business" term. Hiertegen nu hebben Engelenberg en Gerhard, het Tweede Kamerlid luide hunnen stem verheven.

Is n't it a shame for the white race? vraag ik nogmaals.

Een even huiveringwekkenden indruk ontving ik in 1903 te Soerabaja, toen ik de uitgestrekte gebouwen van den ,,grooten boon" ,doorloopende er de ontzaglijke hoeveelheden alcoholica, de hooge stapels en lange rijen der tallooze kisten jenever, cognac en whisky zag.

Wat mijne eigen ondervinding betreft, moet ik erkennen, aan deze zaak niet eerder aandacht te hebben geschonken, dan in mijn laatste dienstjaren op Java, n.l vanaf 1914; een incidentieel koud glas bier, whisky-soda, witte wijn of champagne, heeft mij evenals den burgemeester in Seattle, meermalen goed, heel goed bij dorst en vermoeienissen gesmaakt. Van dronkenschap heb ik weinig waargenomen in den tijd, in Indië doorgebracht, behalve eenige ruwe venduties in Djember vóór den spoorwegaanleg vooral, en ook op een bij uitzondering ruw tandakfeest; dronken Europeanen heb ik wel, nooit echter dronken Inlanders (niet-ambtenaren), of Chineezen aangetroffen; wel kleine Inlanders op hunne feesten jenever zien drinken. in den Oosthoek en in Zuid-Soerabaja; ook heb ik vaak ,,towak" zien verkoopen en drinken, maar geene dronkenschap als gevolg daarvan opgemerkt.

Bij dessaverkiezingen, die ik in veel meer dan normaal aantal heb meegemaakt, heb ik steeds sinds 1902 tegen drank gewaarschuwd — en daarbij eene in ons oog van nuchtere Westerlingen misschien wat kinderlijke wijze van aanbevelingen en uitleg gebezigd maar niettemin eene van voldoend introductieve kracht; ik heb haar van een Wedono geleerd en met eenig succes mogen toepassen: het was n.l. om de bij een dessahoofd-verkiezing bijeengekomen kiesgerechtigden, met een vier à zesvoudig aantal toeschouwers, dus tevens aanhoorders, te waarschuwen voor het kiezen van een persoon tot dorpshoofd, die onder den invloed van den letter ma (m) leefde en handelde; deze letter is nl. eene zeer onminieuse en tal van werkwoorden met ongunstige beteekenis beginnen er mee; n.l. main, modat, modon, males, maboek, maling, mertjon, mati. minoem (spelen, opium schuiven, als don Juan optreden, lui, dronken, stelen, mertjon afsteken, dood, drinken); dus de geijkte en populaire uitdrukkingen voor het hebben van ondeugden en slecht levensgedrag. Het drankeuvel is er door twee werkwoorden vertegnwoordigd.

Later, nà begin 1913, toen ik de laatste verkiezing had gehouden, waarschuwde ik er als hoofd van Plaatselijk Bestuur tegen, wanneer het pas had.

Ik heb twee Regenten ontmoet, op wie het te vake misbruik van drank een noodlottigen invloed heeft gehad, en die zich daardoor misdroegen. Een districtshoofd heeft aan het brandygenot zijne degradatie te danken gehad en moest later 's Lands dienst verlaten. Maar als een Regent hierin het goede voorbeeld geeft, dan is dat voor zijn bestuursressort al veel gewonnen.

In de volkrijke afdeeling Keboemen met twee Regentschappen was de toestand vrij goed. Toen ik er in 1915 de dranklicentie wilde beperken, bleek, dat er in 't geheel 23 waren uitgegeven aan slijters, gevestigd in de vijf voornaamste en handelsplaatsen, allen gelegen langs den hoofdspoorweg; een drietal societeiten en drie hotels kregen er, overeenkomstig de nieuwe voorschriften, elk nog één bij, zoo ook nog een groote Europeesche winkel, maar daar stond tegenover, dat er wegens vertrek van één, door overlijden van een anderen licentiehouder een tweede kwam te vervallen; terwijl van de overigen, nadat ik hen over een en ander een ernstigen, hun redelijk en plausibel voorkomenden uitleg had gegeven, een vier- of vijftal zich bereid verklaarden, hunne vergunning te doen eindigen, zoodat het aantal licentiehouders gelijk bleef, n.l. 23 + 7 — 7 = 23 en dat op driekwartmillioen inwoners. De toestand was aldus zuiver, gewettigd en dus feitelijk eenigszins ingekrompen, daarbij komt, dat een vijf of zestal aanvragen voor eene verkoopvergunning van sterken drank benoorden en bezuiden van den hoofdspoorweg, dus in de ongerepte binnenlanden, waren afgewezen, anders hadde men er 34 gehad. Het bestuur behoeft thans slechts kalm af te wachten, hoe de eene voor, de andere na, het aantal dier licenties inkrimpt door versterf, of vertrek, dan wel door vrijwillige beëindiging, dit laatste kan door bestuursinvloed en voorbeeld worden verhaast.

Daarbij komt, dat in deze Afdeeling, van ouds verboden kring voor opium, de navraag naar drank klein was, door inlandsche ambtenaren werd bij hunne feesten weinig drank gebruikt, er waren vrij vele geheelonthouders onder hen. In de bloeiende inlandsche societeit van Karanganjar worden weinig spiritualia geschonken en gedronken.

* * *

Wat nu de Alcoholmotie van het lid der Tweede Kamer, Gerhard, betreft, deze is naar aanleiding van de beraadslagingen over het wetsontwerp op de Middelen van Indië, op 23 Maart van dit jaar door hem voorgesteld en luidt:

,,de Kamer, van oordeel, dat tot afdoende ,,voorkoming van het alcoholgevaar voor Ne- ,,derlandsch-Indië noodzakelijk is, dat er een ,,geheel alcoholverbod voor de geheele In- ,,landsche en daarmede gelijkgestelde bevol- ,,king worde uitgevaardigd, gaat over tot de ,,orde van den dag".

Wel werd het Voorstel tot hare dadelijke behandeling verworpen, maar het zal worden gedrukt en rondgedeeld. Hij zeide o. m. ter toelichting, ,,thans is het de tijd, om in te grijpen, er zijn thans nog geen verstrekkende kapitaalbelangen bij betrokken, wat dit beteekent, is hier te lande, maar ook in Engeland en Frankrijk ondervonden".

De niet-dadelijke behandeling moge hem teleurgesteld hebben, maar de motie is door parlementsleden van alle partijrichtingen gesteund geweest en dit acht ik nog grooteren waarborg van te zullen doorwerken; zij zal immers in Indië bekend en besproken worden, een ruggesteun voor de Regeering en hare organen worden. Er is geen twijfel aan, dat zij eene meerderheid zou hebben gekregen, hoewel zij veel radicaler is, dan de in 1914 ingediende motie-Gerhard: hoogstwaarschijnlijk is het onderzoek van Engelenberg, in het eind van 1914 begonnen, voortgekomen uit die motie, welke aandrong op het verkrijgen van betere gegevens en betere bekendheid met aard en omvang van het alcoholkwaad. Het is er ongeveer mee als met Engelenberg zelf: hij moest zich althans van persoonlijke raadgevingen onthouden, dus zuiver descriptief te werk gaan; maar intusschen kan men in de Enquête talrijke middelen van bestrijding tegen en herstel van het drankeuvel lezen, aangegeven door leden van uiteenloopend ras, levensrichting, inzicht, positie. Ik ben er dan ook vast van overtuigd, dat het, na in de noodige aantallen te zijn verspreid en in tal van ambtelijke bibliotheken eene plaats te hebben gekregen, evenals de motie-Gerhard, in alcoholbestrijdenden zin zal blijven doorwerken, niet zoozeer als ,,stille kracht", maar als kracht in stilte en gestadigheid.

De eerste vrucht van den arbeid ook dezer twee mannen is de in het begin van deze bijdrage genoemde sympathieke maatregel der Indische regeering; wij hopen, dat er nog spoedig meerdere volgen, als evenzoovele slagen en beukingen op den Draak, want reptielen hebben een taai leven en sterven niet na den eersten slag.

Ten slotte nog eenige opmerkingen:

Het tegenoverstellen van uitersten in een werelddeel, en nog beter in een land, heeft ook dit voordeel dat het gebiedsdeel, waar de toestand het gunstigst is, voor iedereen als het ware als eene ,,demonstratie ad Oculos" kan gelden van hoe het zijn moet; zij zijn niet veraf van den idëelen eindtoestand en een uitnemend reëel voorbeeld en doelwit voor de opgaande ontwikkeling der achterlijke knapen; ik geloof, dat de Minister, die der Koningin het bericht kwam brengen, dat Limburg vergroningd dat Solo en Kediri verbantamd en verpreangerd waren. dien dag voor Haar even heugelijk zou maken, als die, waarop van Heutsz verklaarde, dat Atjeh onderworpen was en de oorlog tot het verledene behoorde. Op eene andere plaats hoop ik eens na te gaan, hoe groot het bedrag is, dat aan opium, drank en mertjons wordt verstaan, of beter in de laatste vijf jaren uitgegeven is (tabak zal er ook bij berekend worden), en wat daarvoor zooal had kunnen zijn bekostigd en in het leven geroepen. Het zal een resultaat zijn, dat men met een fiscalen traan en een volkseconomischen glimlach zal moeten vernemen.

Dat bij onzen Nederlandschen kleinen man, evenals in Duitschland, stroomingen zijn tegen het alcoholkwaad, moge onder meer blijken uit den niet hoog genoeg te waardeeren invloed ten goede, welke in deze is uitgegaan van den befaamden, bij velen beruchten, bij mij in vele opzichten geëerden ,,Marine-matrozenbond"; hij heeft gemaakt, dat er op

onze Vloot thans veel minder gedronken wordt, en dat heeft ook op het Leger teruggewerkt in Moederland en Koloniën.

Men spreekt wel eens van een associatie van „blank en bruin", en dat sprak bij mij al vanzelf sinds het begin dezer eeuw, toen het woord „ethiek" nog niet de Koloniale verfonfaaiing had ondergaan, het woord associatie is in koloniaal-politieken zin eerst, meen ik, in 1908 geboren. Ik heb het altijd zeer betreurd, dat niet meer is toegepast het beginsel associatie van „blank en blank"; n.l. van den z.g. „betten" stand met den z.g. „minderen", zooals o. m. door de Toynbeevereeniging en de University-extension beoogd wordt sinds 1890; dan ware de Matrozenbond wellicht nooit in het leven geroepen en hadden de zeeofficieren, te veel zich bemoeid hebbend met de doode weermiddelen in plaats van meer met de levende, geweten wat deze in billijkheid behoefden, waar en hoe bij hen de schoen wrong en ware de zege in de alcoholbestrijding niet te uitsluitend de triumf van het lagere Marinepersoneel geweest.

Een daarmee identiek hulpmiddel, niet een primair wel is waar, zoude geweest zijn, dat men voor de Universiteiten een kwart eeuw geleden reeds maxima studietijden vastgesteld had, als regel toe te staan, dus evenals op het Instituut, de Militaire Academie in zwang is; dan ware de slechte invloed, uitgaande van het slechte voorbeeld van meestal gegoede „oude knapen" met te geringe capaciteiten, werklust of studiegeest voor een groot deel te niet gedaan en aan onze hoogescholen meer soberheid betracht in verschillende richtingen.

Ten slotte terugkomende op het begin, een woord van erkentelijkheid en hulde aan den heer Walbeehm voor zijn aandeel in den strijd tegen het alcoholkwaad door zijn onverpoosden strijd o.m. in „Enkrateia."

E. S.

Persoverzicht.

In het Avonblad B van *Het Vaderland* van 5 dezer lezen wij onder het hoofd:

De Deputatie „Indië Weerbaar" in „Moederland en Koloniën".

„Het optreden van eenige leden der Deputatie „Indië Weerbaar" in de daarvoor op 3 April door de Vereeniging „Moederland en Koloniën" belegde openbare vergadering, heeft geen aanleiding gegeven tot eenige betooging. Uit de redevoeringen der drie leden sprak het dualisme, dat aan de wording der Deputatie ten grondslag ligt.

De heer Rhemrev, Indo en oud-officier, tevens bekend als de vader der beweging „Indië Weerbaar", hield zich aan de motie van 31 Augustus, die niet anders vraagt dan een dadelijk en afdoend weerbaar maken van Indië. Zijn vrij gezwollen, hier en daar intusschen rake opwekking tot handelen, liep uit op een pleidooi voor het verleenen van een blanco volmacht om de zaak der verdediging van Indië ter hand te nemen, waarbij spreker vermoedelijk het oog gevestigd had op een bekende, ter vergadering aanwezige persoonlijkheid.

De beide andere sprekers, Javanen, en vertegenwoordigers resp. van de Vereeniging „Boedi Oetomo" der ontwikkelden onder de Inlandsche bevolking van Java en van de groote inlandsche vereeniging „Sarekat Islam, kwamen niet alleen op voor een weerbaarmaking van Indië, maar, met meer nadruk nog, voor recht en zelfbestuur van Indië.

Gelijk de heer Mas Ngabei Dwidjosewojo het voorstelde, kon de instelling van een Indische vertegenwoordiging met wetgevende macht geen uitstel leiden. Naast de militie is — zeide hij — een ingrijpende volksvertegenwoordiging noodig en hij waarschuwde niet te dralen met aan dien wensch der massa te voldoen.

Voor hen, die zulks nog niet wisten, zal het nu wel duidelijk zijn, dat lang niet algemeen in Indië de noodzakelijkheid van een weerbaarmaking wordt gevoeld. De heer Abdoel Moeis verklaarde, dat meer dan de helft der S. I.-afdeelingen de actie „Weerbaar Indië" steunen en bij het debat kwam een landgenoot van dezen, de heer Surya Ningrat, nader toelichten, dat een groot deel van de Sarekat Islam tegen de beweging „Indië Weerbaar" is. Den heer Rhemrev voegde hij toe, dat militieplicht niet mag worden opgelegd, maar moet voortkomen uit het volk.

Dit moge juist zijn, waarde heeft dat thans niet. De tijd dringt en daarom is het weinig bemoedigend ook voor de Indische deputatie, dat nog zoo weinig bereikt werd: Zij is nu reeds een maand hier ter stede en van een algemeene beweging is nog geen sprake. En ook de behandeling van het wetsontwerp tot wijziging van art. 113 R. R. kan haar weinig voldoening schenken.

We meenen dan ook in de redevoeringen een terugslag te vinden van hetgeen den deputatie-leden in het binnenste omgaat.

Aan waarschuwingen en daaronder zeer behartenswaardige van hun zijde heeft het niet ontbroken. De heer Rhemrev wees op den indruk dien het in de Aziatische landen zal maken, wanneer de wensch der Indiërs naar een weerbaar Indië onverhoord blijft. Volgens den vertegenwoordiger van „Boedi Oetomo" zou het denkbeeld bij de massa post kunnen vatten, dat het Nederl. Gouvernement niet rechtvaardig is en hare wenschen naar andere overheersching gaan.

Wij, die niet met mr. Abendanon medegaan, waar deze verwacht, dat na den oorlog beperking der bewapening „overal" zal worden ingevoerd, vragen ons af, wat de uitkomst zal zijn van de thans gevolgde koloniale politiek. Wij beseffen zeer goed, dat een volksleger en een krachtige vloot niet in een handomdraai in het leven zijn te roepen. Doch ook is het geen tijd van stil zitten in dit tijdperk van drang naar daden. Der Deputatie mag den indruk niet onthouden worden, dat de Indische bevolking het vertrouwen van het volk van Nederland heeft. Zonder vertrouwen onzerzijds is het vertrouwen der Indische bevolkingsgroepen niet te winnen, en zonder dat is zeker de vereischte hartelijke samenwerking niet te bereiken.

* * *

In de *Nieuwe Crt.* van 5 dezer het volgend „Ingezonden Stuk":

De Sarekat Islam en de Minister van Koloniën.

Op de vergadering van „Moederland en Koloniën", waar leden van de deputatie „Indië Weerbaar" het woord voerden, troffen mij sommige wenschen, geuit door den heer Abdoel Moeis, den talentvollen vertegenwoordiger van de Sarekat Islam, waar hij uitsprak, dat de bedoeling zijner lastgevers was, dat Indië niet alleen militair, doch ook economisch weerbaar zou worden en van oordeel was, dat, zooals de toestanden thans waren, aan zwaardere belasting van den Inlander niet kan worden gedacht. De economische weerbaarheid van Indië moet bevorderd worden door den Inlander meer deel te doen nemen aan de voortbrenging van producten, welke thans voor een overgroot aandeel in handen is van Europeaan en vreemden Oosterling.

Ik ben dit geheel met dien spreker eens. Er valt niet aan te denken de honderden millioenen, benoodigd voor een effectieve verdediging met den aankleve van dien, als schepen, geschutgieterijen, fabrieken, forten enz. van de inlandsche bevolking, ook slechts voor een deel dat iets beteekent, te halen. Men moet de Indische volkeren, o. a. door onderwijs, leiding en crediet opleiden tot welvaart; eerst dan kunnen zij in aanmerking komen om aan hun verdediging noemenswaard mede te betalen.

Hoe moeten wij dit doen? Vele wegen zijn door meer bevoegden dan ik aangewezen. Mij slechts zij het vergund op iets te wijzen, wat wij er voor moeten laten en dat is: het belemmeren van dit streven.

De Sarekat Islam wil Inlandsche deelneming aan de productie in veel grootere mate dan thans. En wie is de eerste en sterkste vijand, dien zij op haren weg ontmoet? Zijne Excellentie de Minister van Koloniën!

Zeer onlangs toch, heeft deze bewindsman het voornemen geuit om over te gaan tot het heffen van uitvoerrechten op Indische producten. Ik zal den lezer niet vermoeien met beschouwingen over deze soort belastingen, doch alleen er op wijzen, dat voorzoover ik weet, iedereen het er over eens is, dat zij zwaarder drukken op de zwakke, dan op de sterke producenten. Zij treffen het product; zij vragen niet, wie het produceerde, noch hoeveel het produceeren hem kostte. Zij zijn als de „tanks" van de Somme, over alles blindelings heenrijdende, neerdrukkend, verbrijzelend wat zij voor zich krijgen.

De aanstaande Indische producenten van Indische uitvoerartikelen zullen toch reeds een zeer zware concurrentie te voeren hebben tegen de Europeesche en Chineesche fabrikanten, met hun massale productie, welke de generale onkosten over groote hoeveelheden verdeelt, die werken met zorgvuldig geschoolde krachten, wier enorme kapitalen hen in staat stellen te werken met de meest economische machines, die er bestaan. Het is waar, ook deze zullen tegenover hun concurrenten op de wereldmarkt door uitvoerrechten worden gehandicapt en de staatsman, die hun voortbrenging bemoeilijkt, in stede van zich te vergenoegen met de door hen behaalde winsten te belasten, handelt dus m.i. niet verstandig. Doch onvergeeflijk handelt hij door met zijn „tank" belasting ook over de producten heen te rijden van hen, die toch al duurder produceeren zullen dan hun Europeesche concurrenten. Wil Abdoel Moeis in deze voor de Sarekat Islam kans op succes hebben, dan vrage hij eens een audiëntie aan bij Z.Exc. den Minister van Koloniën.

Mr. P. MACLAINE PONT.

* * *

Over

Het Comité: Indië Weerbaar.

lezen wij in de dagbladen:

Drie leden van het Comité „Indië Weerbaar", Pangeran Ario Koesoemodiningrat, Raden Toemenggoeng Danoesoegondo, regent van Magelang en F. Lach, vertegenwoordiger van de Minahassa, bezochten gisteren twee gemeentelijke onderwijsinrichtingen. Mr. De Bas, chef van de afdeeling Onderwijs, vergezelde de heeren, terwijl de heer De Noo, Inspecteur van het Gemeentelijk Onderwijs, het gezelschap rondleidde.

Allereerst werd, overeenkomstig het verlangen van

den Pangeran, een bezoek gebracht aan de Voorbereidingsschool aan de 's-Gravenzandelaan 185, hoofd mej. C. C. C. Polderman. Achtereenvolgens werden daar een speelles, een boetseerles en een bouwles bijgewoond. Het speellokaal, waarin de kinderen zich met speelgoed vermaakten en de wandteekeningen, ontworpen en uitgevoerd door de onderwijzeres, mej. Van der Gaag, trokken zeer de aandacht van de heeren.

Vervolgens ging het gezelschap naar de openbare lagere school der 2e klasse aan de Kritzingerstraat 203, hoofd de heer W. Uitterdijk. Eerst werden eenige lagere klassen bezocht, o. a. de aanvangsklasse met leerlingen, die juist hun eersten schooldag beleefden. Bij de daarop gevolgde bezoeken aan de hoogere klassen had de les in aardrijkskunde van Nederl. Oost-Indië van den heer Wanink de bijzondere belangstelling der hooge bezoekers, die hun groote ingenomenheid te kennen gaven over de kennis, welke het elfjarig volkskind te dezer stede van onze koloniën reeds bleek te bezitten.

Ten slotte toefde het gezelschap geruimen tijd bij een gymnastiekles, wat de regent van Magelang zoozeer trof, dat hij zijn voornemen te kennen gaf, om, na terugkeer in Indië, onverwijld het vak gymnastiek in te voeren op de Inlandsche scholen.

De heeren Dwidjo Sewojo, Abdoel Moeis, v. Hinloopen Labberton en prins Koesoemodiningrat, van de Deputatie „Indië Weerbaar'', bezochten de glasfabrieken te Leerdam, waarzij werden ontvangen en rondgeleid door de directeuren Cochius en Bunge.

Vrijdagmorgen brachten eenige der heeren een bezoek, buiten de gewone uren, aan het Vredespaleis alhier.

Donderdag en Vrijdag zullen oefeningen van het veldleger worden bijgewoond in Rozendaal, Tilburg en Eindhoven, terwijl de deputatie Zaterdag 14 dezer de gast zal zijn van de Indische Vereeniging. Zaterdagavond zal prins Koesoemodinigrat in Hotel Paulez te 's-Gravenhage een openbare voordracht houden op verzoek van genoemde vereeniging in de Maleische taal (spreekmaleisch).

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië

De paradijsvogeljacht op Nederlandsch Nieuw-Guinea en haar opheffing.

In de *Loc.* vinden we een en ander aangaande bovenstaand onderwerp vermeld.

Om in de afdeeling Westkust van *Nieuw-Guinea* de jacht te mogen uitoefenen op volwassen mannetjes-paradijsvogels, isaps, palinggo's, papegaaiachtige vogels en kroonduiven, is het noodig voorzien te zijn van een licentie, namens het sultanaat *Tidore*, door den assistent-resident der afdeeling afgegeven. Zoo'n licentie vermeldt o.m. het aantal geweren, waarmee gejaagd mag worden door of vanwege den licentiehouder, het merk, waarvan de geweren moeten zijn voorzien, en den tijd, gedurende welken de jacht toegestaan is. Voor een licentie, geldig één seizoen, wordt *f* 30.— per geweer betaald ten bate van de landschapskas.

In één seizoen mag per geweer niet meer munitie verstrekt worden dan 1½ KG. buskruit, 15 KG. hagel en een zeker aantal (meestal 100) slaghoedjes per maand. Het vervoer van vogels, of van deelen ervan; naar plaatsen buiten Nieuw-Guinea mag alleen plaats hebben op schriftelijke vergunning van het bestuur, dat ook zorgt voor de registratie van alle door de jagers buitgemaakte vogels. Ook de jagers, die voor den licentie-houder het bedrijf uitoefenen, zijn aan registratie onderworpen en het bestuur kan weigeren hen als zoodanig te erkennen.

De geldelijke uitkomsten vinden in de volgende cijfers ongeveer uitdrukking. De bedrijfskosten bedroegen in 1915 globaal berekend *f* 105.000 en in 1916 *f* 110.000, waaronder niet gerekend zijn de uitvoerrechten, welke te Makasser of elders geheven werden ten bedrage van *f* 21000.— in '15 en van *f* 20.000 in '16.

De marktwaarde der vogels bedroeg voor de genoemde jaren achtereenvolgens *f*210.000 en *f*200.000, zoodat de winst der licentiehouders geraamd mag worden op *f* 105.000 en *f* 90.000.

Daar bijna alle licentiehouders tevens handelaren zijn, zijn hun winsten directe en indirecte, hooger, daar het debiet der importgoederen veel grooter is dan het wezen zou zonder vogeljacht.

In de jaren 1915 en 1916 werden ongeveer 36000 en 40000 vogels uitgevoerd, w.o. 15000 en 18000 paradijsvogels.

Naar de schrijver in de *Loc.* meent, „zal de *nieuwe tijd*, die na den huidigen wereldoorlog komen zal, een gunstige wezen, een tijd van regeneratie, waarin gebroken zal worden met veel waaraan we vroeger ten onrechte meenden behoefte te hebben, een gunstige ook voor hen die in de officiëel-erkende en -gesteunde paradijsvogeljacht op *Ned. Nieuw-Guinea* een niet te onderschatten gevaar zien voor de rustige ontwikkeling dier verre gebieden, waar de Papoea thuishoort, een gevaar tevens voor dien Papoea-zelf *en voor Nederland*, dat door het lot is aangewezen de bevolking van geheel Insulinde te geleiden op de paden en wegen, die voeren naar meer beschaving en welvaart — en dus naar meer levensgeluk......''

Waar de winsten uit het bedrijf verkregen in 1916 minder waren dan in '15 acht de schrijver het mede daarom den geschikten tijd om aan die wreede en tot vele en velerlei verkeerdheden en misbruiken aanleiding gevende jacht een einde te maken en een uitvoerverbod uit te vaardigen voor geheel Nederl. Nieuw-Guinea en omliggende eilanden van paradijsen aanverwante vogels. „Afschaffing der pacht — ineens of geleidelijk — daar moet het heen, dàt zij het parool dergenen, die de nieuwere beginselen onzer koloniale politiek voorstaan.''

Waar practische overwegingen een algeheel stopzetten der jacht wellicht niet toelaten, zou gaandeweg het aantal jachtgeweren verminderd, dan wel de jachttijd verkort, of bepaalde gebieden achtereenvolgens voor goed voor de jacht gesloten kunnen worden.

Inlandsche Gemeenteraadsleden.

Eenigen tijd geleden verscheen in de *Java-Bode* het bericht, dat de Reg. aan de Gemeenteraadsvoorzitters een circulaire verzonden had, waarin de aanmerking gemaakt werd, dat de voordrachten tot benoeming van Inl. gemeenteraadsleden zoo weinig met redenen omkleed waren.

Daar zich onder ontwikkelde Inlanders meer en meer een streven openbaart om medezeggenschap in het publieke leven te verkrijgen, is het van zeer groot belang, dat de Inl. gemeenteraadsleden met zorg worden uitgekozen.

Daarom vraagt de Reg. den voorzitters der gemeenteraden bij hun voordrachten tot benoeming van Inl. gemeenteraadsleden niet alleen uitvoerig de gronden aan te voeren waarop hun voordracht berust, maar ook speciale mededeelingen te doen over de volgende punten:

1°. of de betrokkene de Nederl. taal voldoende machtig is, om met vrucht de beraadslagingen in den raad te kunnen volgen.
2°. over 's mans verleden, dus omtrent afkomst, opvoeding, vroegere werkzaamheden en eventueel bijzondere dingen, die de man verricht heeft.
3°. of hij ten aanzien van de onder de Inl. bevolking heerschende stroomingen een bepaalde richting voorstaat.
4°. of en zoo ja bij welke groepen der bevolking de betrokkene gezien of populair is.

Naar aanleiding van bovenvermelde circulaire meende de *Loc.* enkele opmerkingen te moeten maken. Dit blad vindt het rondschrijven opmerkelijk daar het tijdstip nadert, zooals door den Minister nadrukkelijk verklaard is, waarop ook de Inl. leden van de gemeenteraden door eigen kiezers hun mandaat zullen erlangen. „Een vroegere verzending van dit rondschrijven had niet alleen het euvel, dat de regeering aanwezig acht, spoediger aangetast, maar tevens zou dan de onaangename indruk zijn voorkomen, dat, terwijl van hoogerhand blijkbaar nog zoo sterk aan het oude stelsel wordt gehecht, de invoering van een inlandsch kiesrecht nog wel een goed poosje als „belofte zal hebben dienst te doen''.

Ruime voorlichting aan de Reg. over de raadscandidaten is zeker nuttig, maar een „al te intensieve belangstelling'' is bedenkelijk. Al moeten bijzonderheden over taalvermogen en persoonlijke antecedenten invloed uitoefenen op de benoeming, met de vragen naar richting en populariteit wordt een terrein betreden, waarop der Reg. een al te vrij spel met haar politieke aandoeningen gelaten wordt. En de raadsvoorzitters kunnen hun voorkeur of afkeer jegens de Inl. bewegingen meer doen gelden.

De *Loc.* meent, dat uit het heele rondschrijven slechts geringe ingenomendheid spreekt met de resultaten der opneming van het niet-Europeesche element in de gemeenteraden. Hoe de Reg. in dit opzicht denkt over de gewestelijke raden, blijkt niet.

Toch zou de *Loc.* de terugname van het niet-Europeesche element uit de raden een groote fout achten, daar niet alleen te veel Inl. belangen in de raden ter sprake komen, waarover de belanghebbenden van advies moeten kunnen dienen, maar ook is het zitting hebben in de gemeenteraden voor het niet-Europeesche element een met het oog op de toekomst uitstekende leerschool is.

Dat het resultaat tot nu toe niet bevredigend is, behoeft geen verwondering te baren, daar de leden. niet zelden voor vraagstukken komen te staan, die hun verstand te boven gaan en ze daarenboven de debatten, welke in het Nederlandsch gevoerd worden, slechts ten deele kunnen volgen, terwijl van de voorgeschreven Maleische weergave der debatten om redenen van tijd en ongeduld meestal niets terecht komt.

De *Java-Bode* komt tegen de zienswijze van de *Loc.* op en vindt de bezwaren overdreven. Waartoe dat naar voren brengen van „allerlei zwarte onwaarschijnlijkheden?'' Is het niet mogelijk, dat „juist in den laatsten tijd werkelijk onvoldoend toegelichte voordrachten bij de regeering kwamen?''

En aan de voorbereiding van het Inlandsche kiesrecht, waarvan de grondbeginselen reeds vastgelegd zijn. wordt met ijver gewerkt, maar wil er behoorlijk en weldoordacht werk geleverd worden, dan gaat dat niet in een vloek en een zucht.

De *J.-B.* vindt de bezwaren van de *Loc.* tegen de vragenlijst geheel vreemd, daar de Reg., die de verantwoordelijkheid draagt, toch met alle factoren en dus ook met richting en populariteit rekening moet houden.

„De *Loc.* doet waarlijk alsof dit een gevaar zou

zijn voor de inlandsche ontwikkelingsbeweging en ziet blijkbaar voorbij, dat hierin juist een waarborg ligt, dat alle belangrijke stroomingen onder de inlandsche bevolking in den raad op waardige wijze vertegenwoordigd zullen zijn.

De *Loc.*, haar zuster van repliek dienende, zegt o. a., dat ze uit ervaring de overtuiging kreeg, dat zelfs en vooral de hoogste gezagdragers dikwijls stuiten op de tegenwerkende krachten der „Administratie." En in de plots verhoogde regeeringsbelangstelling in de benoemingswijze van Inlandsche gemeenteraadsleden, terwijl het Inlandsch kiesrecht de invoering nadert, vermoedt de *Loc.* „de vertragende invloeden eener langzame bureaucratie". Eveneens sproot uit ervaring de veronderstelling voort, dat het schenken van bijzondere aandacht aan de politieke richting en aan de populariteit van de voorgedragenen allicht tot gevolg zou kunnen hebben, dat zekere personen vanwege hun politieke opvattingen uit de raden geweerd werden.

Hopende, dat geen der door haar gesignaleerde mogelijkheden tot werkelijkheid zullen worden, meent de *Loc.*, toch te moeten vragen, waarom de Reg. haar zorg ook niet uitstrekt tot de niet-Europeesche leden van de *gewestelijke raden*, waarin krachtens hun ambt alleen de regent en de patih zitting hebben. „De dwang-aanwijzing van enkel de hoogste gezagsmenschen der Inlandsche samenleving zal toch wel niet als een waarborg voor de vertegenwoordiging van velerlei richting en voor bijzondere populariteit worden aanvaard."

Textielfabrieken.

In de *Java-Bode* troffen we het belangrijke bericht aan, dat te Batavia is opgericht de *Maatschappij tot Exploitatie van Textielfabrieken in Nederl.-Indië*. Niettegenstaande de grondstoffen voor touwwerk, waaraan in Nederl. Indië groote behoefte is, in het eigen land aangetroffen worden, werd dit artikel zelfs tegen abnormaal hooge prijzen uit Europa, Japan of China betrokken.

Een gedeelte van de in de Lampongs verbouwde en naar Europa gezonden manila hennep, komt als touw weder in Indië terug.

Den doorslag tot het besluit om de fabrikatie van het in Indië benoodigde touwwerk aldaar ter hand te nemen, gaven de buitengewone hooge vrachtprijzen, welke door de Stoomvaart Maatschappijen de laatste jaren geheven werden. Deze prijzen immers drukten zeer op het artikel hennep, dat zeer voluminneus is, zoodat de waarde ervan niet in verhouding stond tot de vracht.

Het is de bedoeling van de vennootschap om te *Tandjang Karang* in de *Lampongs* aan de Z. S. S. gelegen een fabriek te bouwen, waar het ruwe product van het nabijgelegen huurland *Tjisaát* kan afgewerkt worden, terwijl ook het product van andere ondernemingen in de fabriek zal kunnen verwerkt worden.

De noodige machinerieën werden in Amerika besteld en kunnen welhaast zijn aangekomen en opgesteld.

Ongetwijfeld zal de Regeering deze poging steunen zooveel in haar vermogen is.

En zoo zal de veel gevloekte wereldbrand èn voor Nederland èn voor Indië dit goede bewerken dat in beide landen krachtige pogingen aangewend worden om zich op nijverheidsgebied zooveel mogelijk onafhankelijk van het buitenland te maken.

Mogen de enkele pogingen met succes bekroond en door meerdere gevolgd worden!

Suriname.

Een onverwachte overstrooming met nieuwsbladen uit de kolonie, loopende tot 13 Februari, evenwel met vele gapingen, welke onaangenaam zijn voor hen, die geregeld op de hoogte willen blijven van hetgeen ginds gebeurt.

Heel wat beweging is veroorzaakt door den heer J. J. L e ij s, die de vereeniging „Volksbelang" op sleeptouw wil nemen om een kiesvereeniging op anti-revolutionairen grondslag te stichten. Wij zullen ons in deze kwestie niet verdiepen en ons bepalen tot de opmerking dat, als de heer L e ij s al zijn energie wil aanwenden tot volvoering van de taak, waarvoor hij naar de kolonie is gezonden en die een vollen man eischt, hij de kolonie tot zegen kan zijn. Versnippert hij echter zijn kracht aan zaken die daar buiten liggen, dan zou de Nederlandsche regeering wel eens berouw kunnen krijgen hem naar de kolonie te hebben gezonden.

De heer R. D. S i m o n s, lid der Koloniale Staten en redacteur van het weekblad „*Op den Uitkijk*", heeft in een op 31 Januari te Paramaribo gehouden voordracht het streven van den heer Leys aan een uitvoerige, scherpe critiek onderworpen. Wij bevelen de voordracht, die in druk is verschenen bij H. v a n O m m e r e n te Paramaribo, zeer ter lezing aan. Daaruit een paar aanhalingen:

„Wanneer in deze tijden iemand naar mij was toegekomen, om mij politiek gesproken zeer na is, en hij zou mij voorstellen een politieke kiesvereeniging op te richten van, zooals dat heet, onze politieke „kleur", dan zou ik hem vragen, of hij nu voor Suriname niets beters wist te doen. Ik zou hem vragen, of de menschen in deze bange dagen niet genoeg hadden aan hun eigen strijd, hun strijd om het bestaan, of die niet al hun energie en hun aandacht vereischte. En of de tijd, die hun daarna overblijft, niet aangenamer en heilzamer kan worden gebruikt, dan door elkaar politiek te gaan plukharen." (blz. 12).

„Maar ik vraag: is er ooit een tijd geweest, dat 't meer eis was dan nu, om te zoeken wat verenigt en te vermijden wat verdeelt; is er ooit een tijd geweest, dat 't meer eis was dan nu, om ons aaneen te sluiten om met gezamenlike krachten te arbeiden in het belang van dit beproefde land — om kort te gaan, is er ooit een tijd geweest, dat wij minder dan nu behoefte hadden aan een apostel der verdeeldheid? Mijn antwoord luidt neen." (blz. 16)

„Wil de heer Leys 't waarachtig belang van ons volk, laat hij dan daaruit kwekers kiezen, maar niet kiezers kweken." (blz. 17)

* * *

Het zal onzen lezers interesseeren te vernemen, dat de kwestie van de uitwijzing van een gewapend koopvaardijschip van een oorlogvoerende natie zich reeds op 23 December 1916 in Suriname heeft voorgedaan. Op dien datum viel n.l. het Fransche mailschip de „Antilles", met een snelvuurkanon op den achtersteven, de haven van Paramaribo binnen. Toen de boot omstreeks 11 uur weer op vertrek stond werd den kapitein door den kapitein-commandant der troepen namens den Gouverneur aangezegd, dat het schip de haven niet mocht verlaten tot nader order.

De Gouverneur seinde naar den Haag om instructie hoe te handelen; deze werd den 25n tegen den avond ontvangen. De boot mocht ditmaal gaan, maar mocht voortaan niet met een kanon aan boord worden toegelaten.

Naar aanleiding van dit geval schrijft „*Suriname*" van 27 December:

„De eisch, aan de Fransche mailboot gesteld, zal vermoedelijk niet door haar worden geaccepteerd en zullen wij dan weer gespeend worden van een maandelijksche verbinding met het buitenland, waarop wij konden rekenen — hetgeen in deze tijden van ongeregelde en beperkte verbinding door middel van de schepen van de K. W. I. M. een groot voordeel was. Doch dit is niet alles. Naar de telegrammen in de Demerarische bladen melden, heeft Minister Lloyd George als een der eerste nummers op zijn program geplaatst: de bewapening van alle Engelsche handelsschepen.

Verwacht mag daarom worden, dat de schepen van de Trinidad Shipping line, welke een geregelden 14-daagschen dienst tusschen Paramaribo en New York onderhouden, ook gewapend zullen zijn. Zullen zij dan niet toegelaten worden?

Ons dunkt dat die schepen vermoedelijk evenmin als de Fransche mailboot gevolg zullen kunnen geven aan den eisch, ongewapend hier te verschijnen — tenzij men dit er op kan vinden, dat de schepen hunne kanonnen vóór de haven demonteeren — wat o.i. evenwel twijfelachtig is......

Maar wij kunnen de schepen van de Trinidad-line niet missen. Zouden zij de kolonie niet meer bezoeken, de schade aan het economisch leven zou onoverzienbaar zijn."

Wij merken daarbij op, dat het de vraag is of de dienst van de K. W. I. Mail tusschen Paramaribo en New York zal kunnen voortgaan nu ook de Vereenigde Staten in den oorlog betrokken zijn. De eenige verbinding, welke overblijft, zou dan zijn die door onze koloniale vaartuigen met Demerary.

Suriname gaat dus waarschijnlijk moeilijke tijden tegemoet.

* * *

Blijkens door de directie van den Koninklijken West-Indischen Maildienst ontvangen telegrafisch bericht van het stoomschip „Prins der Nederlanden", thans liggende te Lissabon, bevinden zich de volgende passagiers aan boord van genoemd schip: J. Arends, Frater J. F. van Eerd, mevr. A. Bueno, met 2 kinderen, L. F. Duurvoort, W. H. J. Guda, P. Dekker en M. Mazur.

Met het oog op het gevaar, aan de voortzetting van de reis verbonden, zijn deze passagiers te Lissabon aan land gegaan.

* * *

„*De West*" van 12 Januari schrijft:

„In het balatabedrijf schijnen in het verloopen jaar over het algemeen goede zaken te zijn gemaakt. De uitvoer bedroeg 911.490 kilogram, welk exportcijfer weder veel hooger is dan van Britsch Guyana. Volgens de Argosy bedroeg de uitvoer tot 28 Dec. aldaar 1.450.702 Engelsche ponden, wat ongeveer driekwart is van onzen uitvoer.

In Nickerie werd het afgeloopen jaar 253 ton balata aangevoerd, een waarde van driekwart millioen gulden."

* * *

„*De West*" van 19 Januari verneemt, dat de heer F. G. H a r v e y, die zich voor bauxiet-zaken in de kolonie ophoudt, op zijn jongste reis naar Engeland een conferentie gehad heeft met de directie van de Colonial Bank (Londen-Demerary) over de oprichting van een filiaal in Suriname. De directie moet verklaard hebben, dat de zaak reeds vroeger

haar aandacht had. En nu zij de verzekering ontving dat de meeste kooplieden te Paramaribo gaarne die oprichting zouden zien, moet zij verklaard hebben de zaak ernstig onder de oogen te zullen zien. Het is niet onwaarschijnlijk, dat de directeur van de Colonial Bank te Georgetown een bezoek zal brengen aan de kolonie.

* * *

,,*Suriname*'' van 19 December 1916 deelt mede, dat van de hand van den heer J. B. Percival in het Juli-nummer van ,,*Hardwood Record*'' een artikel verschenen is, getiteld ,,*Hardwood of Dutch Guyana*'', waarin de schrijver de aandacht vestigt op den houtrijkdom der kolonie, op de mogelijkheden van exploitatie, enz.

Wij houden ons aanbevolen voor overdrukken van de artikelen van den heer Percival. De tijdschriften, waarin hij zijne artikelen plaatst, zijn hier veelal moeilijk te raadplegen.

* * *

In ,,*De Wapenheraut*'' 1917 afl. 3 en 4 een interessant artikeltje van den heer Fred. Oudschans Dentz over ,,*Het eerste gasthuis in Suriname*'', dat in 1694 werd opgericht.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Onderwijs in den Wapenhandel. De *Pembrita Betawi* ontleent aan het *Bat. Nieuwsblad* het bericht, dat de Resident van Kedoe een voorstel aan de Regeering heeft gedaan om de leerlingen van de hoogste klasse der opleidingsschool te Magelang in den wapenhandel te oefenen. Naar aanleiding daarvan heeft de Regeering den wensch te kennen gegeven, dat voor de leerlingen der opleidingsscholen voor Inl. ambtenaren een regeling getroffen worde in den geest van de voor leerlingen van inrichtingen van middelbaar onderwijs hieromtrent geldende bepalingen, indien althans daarbij zich geen praktische moeilijkheden van overwegenden aard voordoen. Het komt den Landvoogd voor, dat slechts het geweerschieten dient te worden beoefend, en dat de oefeningen niet het karakter van een liefhebberij zullen mogen dragen, doch c. q. voor alle leerlingen der scholen, waar de oefeningen gehouden worden, verplichtend zullen moeten worden gesteld. Of dit de bedoeling is geweest van het verzoek van den resident van Kedoe, is niet bekend. Wel weet men, dat het verzoek behelsde: oefening in den wapenhandel, niet slechts het geweerschieten. Waar de regeering er geen bezwaar tegen heeft het geweerschieten te beoefenen, had ze beter gedaan vrijheid te geven, kennis te maken of onderwijs te laten geven in den geheelen dienst. Daarvan is voor den toekomstigen soldaat enkel voordeel te verwachten. Zoo meent bovengenoemd blad.

Djambi-Opstand. De terugkeer van den heer Liefrinck uit Sumatra naar Batavia is, volgens hetzelfde blad, uitgesteld. Het aantal klagers in de Padangsche Bovenlanden over te zwaren belasting- en heerendienstendruk, nam meer en meer toe. Omtrent den opstand in Djambi neemt de *Pembrita Betawi* over hetgeen door het *Soer. Handelsblad* dienaangaande uit Batavia werd vernomen: ,,Het heeft daar in verschillende kringen, die gerekend mogen worden toch wel eenigszins met Inl. toestanden op de hoogte te zijn, eenige verwondering gewekt, dat een opstand, begonnen met een relletje en provocatie der gewestelijke politie te Moeara Tambesi, zelfs al liep men daar in de omgeving met opstandsplannen rond, zich zóó snel en zóó algemeen kon uitbreiden, als deze niet door een zorgvuldige organisatie was voorbereid. Later werd het duidelijk, dat die voorbereiding in Djambi werkelijk had plaats gehad, toen 't bleek, dat de opstandelingen vochten in een soort uniform, voorzien van de letters S. A., dat natuurlijk tevoren moet zijn gemaakt. Dit gaf nog een anderen kijk op den toestand, dan de Regeering dien in den aanvang wel liet doorschemeren. Thans moeten er echter bij de Regeering berichten ingekomen zijn, waaruit zou blijken, dat men hier met een organisatie te doen heeft, die niet alleen het plan had opstand te verwekken in Djambi maar vertakkingen heeft in Palembang, de Lampongs, Benkoelen en in de Westkust. Geheel met hetzelfde doel en in onderling verband. Zooals het ook in Europeesche landen dikwijls met revoluties gaat, ze breken wel eens ontijdig uit, soms door een misverstand en andermaal weer, doordat men de volgelingen niet genoeg in de hand heeft. Volgens de berichten, bij de Regeering ingekomen, zou dat ook te Moeara Tambesi gebeurd zijn, hetgeen thans nog bevestiging gevonden heeft in het feit, dat men op de grenzen boodschappers uit Djambi naar Benkoelen en naar kotta Baroe had aangehouden, die dragers bleken te zijn van brieven, waarin regelingen waren getroffen over een verzet in die streken, en waaruit te lezen was, dat men hier te doen had met reeds van te voren gemaakte afspraken. Dit verklaart tevens, waarom men aan de Westkust zoo bezorgd was, en waarom ook het garnizoen van Korintji moest versterkt worden, terwijl in het gewest Palembang de uiterste waakzaamheid werd betracht.''

Vervolgingszaak-Minami. De veroordeeling van den Japanschen redacteur *Minami* tot een jaar gevangenisstraf deed de redactie van de *Warta Hindia* den uitroep slaken: ,,Flink zoo!'' Een uitvoerig verslag van de rechtszitting vindt men in de *Oetoesan Hindia* en in de *Pewarta Deli* overgenomen. De beschuldiging luidt: Aansporing tot opstand tegen de Regeering, uitzaaiing van haat tusschen de verschillende bevolkingsgroepen en poging tot omverwerping van het Nederl. gezag. Toen deze beschuldiging werd voorgelezen, sloeg *Minami* op de tafel en riep den voorzitter toe, dat deze beschuldigingen waar gemaakt moesten worden, daar de rechters anders zwart konden verklaren, wat feitelijk wit was. Hij was, — zeide hij verder — gedwongen zijn land te verdedigen tegen de aanvallen van den heer *van Hinloopen Labberton* en den adviseur voor Chineesche zaken *Mouw*, die terzake niet vervolgd werden. Hij schreef daarom de gewraakte artikelen tegen deze beide Hollandsche ambtenaren en niet tegen de Hollandsche Regeering. Verder bracht hij onder de aandacht, dat alle bladen in Ned. Indië tegen Japan gekeerd zijn. Zijn advocaat wees er verder op, dat men hem zonder waarschuwing had gelaten, dat zijne artikelen reeds geruimen tijd de aandacht trokken van de politie. In zijn requisitoir verklaarde de Officier van Justitie, dat hij gaarne aannam, dat Minami als een gewillig werktuig van gelijkgezinden gehandeld had met het doel den Inlander tegen de Regeering op te ruien. De verdediger zeide, dat beklaagde een slechte leering had getrokken uit verschillende socialistische artikelen in de Ned.-Indische pers en het onbehoorlijk optreden van de ambtenaren Mouw en Van Hinloopen Labberton. Daarbij kwam een venijnig artikel van een zekeren *Helferich* in het Soer. Handelsblad, dat, in weerwil van zijn beleedigenden inhoud en gevaarlijke strekking, toch onvervolgd is gebleven.

Een woordelijk verslag van de behandeling der zaak Minami vindt men in de *Djawa Tengah*, zoomede den volledigen inhoud van het vonnis. De *Sin Po* vond de opgelegde straf te zwaar en gaf den raad in hooger beroep te gaan. De Gouv.-Gen. heeft het verzoek om gratie voor den veroordeelden journalist van de hand gewezen.

Een Regeerings-Circulaire. Naar aanleiding van de vele klachten over het ruwe optreden van lagere politiebeambten tegenover het publiek, heeft de Regeering in een circulaire verzocht hierin verbetering te brengen, vooral ten aanzien van Japanners, opdat dezen niet voor kleine overtredingen, zooals heeft plaats gehad, geboeid worden opgebracht, maar dat zij als Europeanen worden behandeld en met ,,Toean'' worden aangesproken.

De Japansche Consul heeft den Japanschen onderdanen aangeraden geen lid te worden van ,,*Insulinde*'', omdat deze vereeniging zich met politieke doeleinden bezig houdt.

Inl. Onderwijs. In de *Tjaja Hindia* komt een zeer waardeerend artikel voor, dat ook in de *Oetoesan Hindia* is overgenomen, waarin omschreven wordt, wat in den laatsten tijd reeds voor het Inl. Onderwijs is gedaan, waardoor aan vele rechtmatige verlangens is voldaan, zooals: het oprichten achtereenvolgens van H. I. scholen, tot opname van hen, die van de Europeesche scholen geweerd moesten worden; van een Hoogere Kweekschool om het voor die H. I. scholen noodige personeel te verkrijgen en van de M. U. L. O.-cursussen om den overgang mogelijk te maken naar de H. B. S. Men kan het ijzer toch niet met handen breken, en daarom moest men toch ophouden met dat voortdurend mopperen en kritiseeren. Het is voor de Regeering niet mogelijk om in eens de zoo plotseling van alle kanten tegelijkertijd opgekomen behoeften te bevredigen. Thans zijn nieuwe voorstellen tot reorganisatie van het Inl. onderwijs aanhangig, van te meer waarde voor den Inlander, omdat, naar men zegt, daarin de eigen Indische ontwikkeling en beschaving gerespecteerd worden.

Een Goede Raad. In die *Oetoesan Hindia* is uit de *Tjahaja Hindia* een artikel overgenomen, waarin de Inl. beweging naar het voorbeeld van een Maleisch spreekwoord als volgt gekwalificeerd wordt: ,,*De geruchten zijn fraaier dan de werkelijkheid*''. Afgaande op de verschillende berichten hieromtrent, zou men zeggen, dat de Inlander zich flink ontwikkelt, maar goed op den keper beschouwd, ziet men nog niet veel vruchten van het onderwijs. Hieruit valt te leeren, dat men niet moet voortgaan met overal eigen lof rond te bazuinen, maar beter doet met in stilte flink door te werken.

Landbouw-Cursus. De *Sinar Djawa* bericht, dat men voornemens is nog dit jaar in het Sultansgebied van Djokdjakarta *vier* nieuwe landbouwcursussen te openen, in de *Pakoe Alaman* vijf. Het in Solo bestaande leprozengesticht moet naar den wil van den Soesoehoenan ingericht worden, zooals dat van Plantoengan. Dientengevolge zijn de architekt Rademaker en Dr. Radjiman daarheen gezonden om de noodige onderzoekingen te doen.

De Regeering heeft volgens bovengenoemd blad *f* 10.000 subsidie aan de Kartinischool te Soerabaja geschonken voor den aankoop van een schoolgebouw te Pantiharsojo.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Minami. De *Pewarta Soerabaja* gaf uit de *Pertimbangan* en *Preanger Bode* een overzicht van hetgeen *Minami*, hierbovengenoemd, alzoo geschreven heeft en waarvoor hij dan ook veroordeeld is. Het loopt de spuigaten uit, zegt de redactie. Hij besprak eerst den toestand der Japanners in N.-I. en verklaarde, dat die vertoornd waren, „ofschoon zij zich nog rustig houden" over de motie „*Indië Weerbaar*". Hij verweet den heer van Hinloopen Labberton in een openbare vergadering haat te hebben gekweekt tegen de Japanners en zeide, dat dit geschiedde op last der Indische Regeering. Daarna maakte hij het nog erger door de publicatie van een artikel, waarvoor hij nu achter de ijzeren deur is gezet. In de *Pertimbangan* schreef hij een artikel onder den titel „*Wie is wreeder?*", waarvan in het ondervolgende de gedachten, welke aan dit artikel ten grondslag liggen, maar min of meer verbloemd worden, zoo duidelijk mogelijk naar voren gebracht worden, t.w. Japan, aanvankelijk beschouwd als een minderwaardig rijk, heeft zich opgewerkt tot een belangrijke natie, dank zij de krachtige actie van zijne leiders. Japan heeft zich op de wereldmarkt een groote plaats veroverd. Op scheepvaartgebied verdringt het iedere natie. Het land wordt te klein voor de bewoners; in alle andere landen vindt men thans Japansche kolonisten, die zich staande moeten houden in den strijd om het bestaan. Het zijn over het geheel slechts onschuldige handelslieden, die alleen in den handel hun kracht zoeken; *nooit* zit er een *politieke* ondergrond achter. De Europeanen hebben door *misleiding* verschillende volkeren in Azië van hun vrijheid beroofd, niet in het belang dier bevolking, maar louter in het belang van het bezit dier Europeanen zelf. Zoo doet Japan niet. Dat breidt zijn invloed uit op economisch gebied en wanneer alle rijken in Europa dit nadeden, dan zou er sprake kunnen zijn van wereldvrede. Japan hoopt met de uitbreiding van zijn handel alleen geld te verdienen. Toch zijn er opstokers, door het Nederlandsche Gouvernement daartoe uitgezonden, de heeren Labberton en Mouw, die durven beweren, dat de Japansche overheersching in Taiwan en Korea wreed is („kedjem". zegt de schrijver). De bedoeling hunner propaganda is alleen om haat te zaaien tusschen de bevolking hier en Japan. Zij willen trachten te verhinderen, dat er een goede verstandhouding bestaat tusschen Japanneezen en Chineezen en Inlanders onderling; ze willen die verschillende rassen tegen elkaar ophitsen om hen des te zekerder te kunnen onderdrukken. Misschien ligt het in de bedoeling der Hollanders om hier alleen het geld der bevolking af te persen; het onderwijs blijft achterwege, want men is bang, dat de bevolking wijs zal worden. Een onafhankelijk Indië is voor Nederland een schadepost. Inlanders en Chineezen te beinvloeden gaat gemakkeliik, vooral omdat er *landverraders* onder schuilen, terwijl de Japanneezen altijd de zwakken beschermen, enz. Een ander bewijs, dat het Gouvernement opstookt tegen Japan, is verleden jaar duidelijk geworden, toen de Chineezen propageerden voor een boycot der Japansche waren. Het Hollandsche Gouvernement zond toen haren adviseur voor Chineesche zaken om besprekingen te houden met voorname Chineezen in de groote steden. De adviseur legde toen uit, dat de Chineezen het volste recht hebben om geen Japansche goederen te koopen, mits zij er zich voor wachten om de Japanneezen met daden te gaan bemoeilijken. Verder schreef Minami: In de propaganda van Lndië Weerbaar hebben de sprekers ijverig de Japanners beklad. Maar waarom hebben die menschen niet willen *vertellen*, dat dit Indië is het *eigendom* van de inheemsche bevolking, terwijl Nederland de bevolking van haar vrijheid *berooft*, en dat de bevolking hier zoo arm is door den druk van de zware belasting en andere lasten, hetgeen men aan niemand anders dan aan de *Nederlandsche* Regeering kan wijten? Dan komt de opzetting tot revolutie: Allereerst moet gij (met gij worden zeker bedoeld de propagandisten voor Indië Weerbaar) voor een weerbaar Indië propageeren niet tegen eventueelen overval van Japan, maar wel voor de onafhankelijkheid. *In werkelijkheid dient gij een beweging op touw te zetten voor...... Op dit moment kan Nederland van buitenaf geen gewapende hulp krijgen; weest Uwe vrijheid en die van het opkomende geslacht indachtig.* Het woord „revolutie" heeft M. blijkbaar niet durven neerschrijven. Maar puntjes of letters, er wordt regelrecht opgehitst voor daadwerkelijk en direct verzet tot vernietiging van het gezag. Aan het slot van zijn geschrijf komt hij met de volgende misleidende leugen aandragen. Men oordeele: Is het Nederland of Japan, dat een wreede heerschappij voert in hare koloniën? Hebben de opstokers nu nog den moed om te beweren, dat Japan wreedaardig zijn bezittingen regeert? Aan wien is het niet bekend, dat het Hollandsche Gouvernement door oprichting van dessaloemboengs, district-banken, pandhuizen, enz. het geld van den kleinen man afperst?

Wij zullen het hierbij laten — schrijft het blad. Het zal ieder duidelijk zijn, dat de Regeering verplicht was aan dit drijven en opruien een einde te maken.

Veroordeeld. De *Tjahaja Timoer* schrijft, dat een djaksa in Buitenzorg veroordeeld is tot 4 jaar dwangarbeid wegens verduistering van gelden en beleening van overtuigingsstukken en dat nog een zaak tegen hem hangende is, wegens omkooping van getuigen in een moordzaak, waardoor de beschuldigde vrijgesproken werd. „Mooi!" zoo roept de redactie uit: „Ten rechte mag men spreken „*Indië gaat vooruit.*"

S. I. De pangeran van Blitar — alzoo de *Bintang Soerabaja* — heeft afstand gedaan van 't beschermheerschap van de plaatselijke S. I., omdat de gedragingen en handelingen van de meeste leden in strijd waren met den wil der Regeering en met de algemeene verordeningen.

Te Keboemen had volgens hetzelfde blad een afdeelingsvergadering van de S. I. plaats, welke gebeurtenis een groote menigte Inlanders tegen negen uur 's morgens naar de aloon-aloon deed stroomen. De heer Tjokroaminoto van Soerabaja, algemeen voorzitter van de S. I., was de eerste spreker. Deze leidde het onderwerp: *Waarom een weerbaar Indië?* in; een overtuigd voorstander als de heer Tjokroaminoto is, deed hij het groote belang van een weerbaarmaking zóó goed uitkomen, dat succes niet uitbleef en instemming met het gesprokene betuigd werd. Daarna voerde de Inl. onderwijzer Hartasiswoja, plaatselijk voorzitter der afdeeling, het woord om in een propagandistische rede aan te sporen tot aansluiting. Deze spreker meende, dat de regent van Keboemen, *Raden Aroembinoeng*, de toetreding tot het lidmaatschap der vereeniging tegenwerkte, hetwelk later bleek een misverstand te zijn. De regent voornoemd beklom toen zelf het podium om zijn standpunt te verdedigen. Deze bestuursambtenaar is zeer terecht van meening — zoo oordeelt het blad — dat in een toetreding van de groote massa onontwikkelden niet de kracht der vereeniging ligt. Integendeel, dit kan een ernstig kwaad worden, waarop telkens en telkens gewezen moet worden.

Van Vreemde Koloniën.

Nederlandsche zendelingen over Oost-Afrika.

Over den strijd in Oost-Azië bereiken ons niet veel berichten, en die, welke wij krijgen, zijn thans uit den aard der zaak anti-Duitsch gekleurd. Volgens de jongste gegevens is 't ongunstige jaargetijde voor de operaties ingetreden, zoodat de toezegging, die generaal Smuts bij zijn heengaan deed, nog niet spoedig bewaarheid zal worden, al kan de D. krijgsmacht nergens vasten voet behouden, overgegeven heeft zij zich nog niet. Bij de beoordeeling in hoever de strijd er met te groote ruwheid, met te vèr gaande wreedheid gevoerd wordt, moeten de beschuldigingen en verheerlijkingen van beide zijden met voorbehoud aanvaard.

Het zou daarom wel van belang zijn, 't oordeel te vernemen van onpartijdige toeschouwers, maar als dit uitgedrukt is, zal de censuur 't weer achterhouden hebben. Wij moeten daarom al blijde zijn, een paar neutrale getuigenissen te kunnen bijbrengen.

Onze landgenooten, de bisschop in 't vikariaat Victoria-Nyanza, Joh. Sweers en de zendeling C. Schoemaker, hebben zich over hetgeen zij persoonlijk waargenomen hebben, geuit in brieven, waaraan wij hier 't merkwaardigste ontleenen, zooals zij zijn weergegeven in de „Deutsche Kolonialzeitung". De eerste schreef d.d. 10 Juli 1916 uit Kagondo aan de vereeniging „St. Charles" te Boxtel, dat hij sedert 1½ jaar zelf zonder berichten van zijn vereeniging was en meermalen pogingen had gédaan om mededeelingen, door de Portugeesche bezittingen heen, te verzenden zonder te weten in hoever deze haar bestemming bereikten. Hij wist van hetgeen in de buitenwereld voorviel niet veel, maar had in eigen omgeving zelf genoeg te stellen. De D. kolonie in Midden-Afrika is sedert 't begin van den oorlog volkomen van 't wereldverkeer afgesloten. De regeering heeft beslag gelegd op alle goederen, eetwaren, enz. De zendelingen leefden dus van den kleinen voorraad en overigens als Inlanders; dit geldt niet alleen voor de voedingsmiddelen, maar meerendeels ook voor kleeding en verlichting. Door groote spaarzaamheid wist de missie met den miswijn nog uit te komen. De gezondheidstoestand bleef goed, de dienstreizen moesten beperkt worden, daar de weg over het Victoria-Nyanza afgesneden was.

Deze brief werd opgenomen in „Het Huisgezin"; de volgende, meer uitvoerige, in de „Nieuwe Haarlemsche Courant". De zendeling Schoemaker schreef uit Namilyanga (Oeganda) op 22 October 1916, dat, wanneer die brief Haarlem bereikte, de dagbladen 't einde van den veldtocht tegen Duitsch Oost-Afrika wel gemeld of nabij verklaard zouden hebben. Blijkbaar gaat 't den Europeaan in Afrika als ons hier, wij verwachten 't eindelijk einde doorloopend wel binnen 3 à 6 maanden. Voor hem beteekende dit, dat de negers van Oeganda weer tot rust mochten komen en niet langer aan den krijgsgod geofferd zouden worden.

Na 't gebeurde in Afrika in 1915 en '16 kort in herinnering te hebben gebracht, gaf hij als zijn meening dat van den aanvang af de D. troepen niet de minste kans hebben om 't lang uit te houden, want van alle zijden traden de aanvallers op.

Voor onze katholieke zending is deze veldtocht in eenige opzichten een weldaad geweest. De witte paters van kardinaal Lavigerie hadden verscheidene missiehuizen in D. Oost-Afrika, de Fransche paters, die zich daar bevonden, waren geïnterneerd of stonden op eerewoord. Zij zijn nu weer in vrijheid gesteld.

Voor de D. paters was 't daarentegen een zware tijd. Gedurende meer dan twee jaren waren zij van Europa afgesloten, zonder brieven te ontvangen, geen geld, geen miswijn, geen kaarsen. Onder hen bevonden zich ook Nederlanders, zooals Mgr. Sweers.

Van de Mill-Hill-missionarissen sloten vijf zich bij de troepen aan.

In Maart 1916 werd heftig gestreden, nadien is echter geen ernstig gevecht meer geleverd, zoodat niet velen gesneuveld zijn. 't Was de taktiek der D. langzaam terug te trekken, daarbij wegen, bruggen en andere verkeersmiddelen vernietigend. Spoorwegbruggen zijn vernield, doordien men twee locomotieven zoo tegen elkander in liet rijden, dat zij op de brug op elkander stuitten.

Van de Engelsche Oeganda -negers waren vele duizenden — hun aantal wordt op 100.000 geschat — als dragers met de troepen meegetrokken; velen verloren daarbij 't leven. In alle dorpen stellen de hoofden de sterkste mannen ter beschikking van den troependienst.

De negers hebben in D. Oost-Afrika zwaar werk te verrichten. Wel heeft de regeering van Oeganda met prijzenswaardigen ijver uitgebreide maatregelen getroffen voor hunne voeding, en allerlei soort gedroogde levensmiddelen meegegeven, maar toch stierven velen aan ziekte of uitputting. 't Is altijd gevaarlijk een neger uit zijn geboorteland naar een ander over te planten, want koorts en ziekte grijpen hem spoedig aan. Daar komt bij, dat zij voornamelijk van bananen en aardappelen leven, die geen van beide groeien in 't gebied, waar de strijd gevoerd wordt. Door 't brood, waaraan zij niet gewoon waren, kregen velen dysenterie. 't Is wel treurig, hoe de groote Europeesche oorlog zelfs in Afrika zijn offers vordert.

In Namilyanga zijn handel en uitvoer z e e r verminderd, waardoor 't land verarmt. 't Geld wordt zeldzamer, de missie merkt dit ook. Overal hoort men dezelfde klacht: er is geen geld. Zout is een luxe-artikel geworden. Daar geen woningen meer gebouwd worden en geen geld meer aanwezig is, is ook de handenarbeid zonder verdiensten.

Bij dezen zwaren tijd blijft de Oeganda-missionaris toch nog optimistisch gestemd.

Lyautey terug.

Na 3 Parijsche maanden keert generaal Lyautey als resident-generaal naar Marokko terug. Hij is daar meer op zijn plaats dan aan 't hoofd van 't departement van Oorlog, waar hij zich te veel te plooien en te voegen had naar 't inzicht van anderen. Aan de continuïteit in 't bestuur van 't protectoraat kan dit slechts ten goede komen.

Schadevergoeding voor D. kolonisten.

De ,,Deutsche Kolonialgesellschaft'' heeft 't volgend adres tot den Rijksdag gericht: ,,De D. K. wendt zich tot den Rd. met 't verzoek, er voor te willen zorgen, dat Duitschers, die in D. koloniën door den oorlog schade hebben geleden en nog zullen lijden, op gelijke wijze vergoeding zullen krijgen uit de Rijksmiddelen, als dit in andere D. landen, in 't bijzonder in Oost-Pruisen, reeds is geschied.''

Dit kort gestelde verzoek werd van een toelichting voorzien, waarin 't een en ander voorkomt dat nader aandacht verdient.

Reeds konden de uit Oost-Pruisen gevluchte bewoners daar terugkeeren en hun vredesarbeid hervatten. Door spoedig en doeltreffend ingrijpen van Pruisen en van 't Rijk werd hun uit de staatskas vergoeding toegekend, niettegenstaande daarmede honderden millioenen gemoeid gingen. Dit is als redelijk, maar vrijwel ook als van-zelf-sprekend beschouwd. Daarom is 't te onverstandiger dat de regeering, herhaalde aanzoeken van de belanghebbenden ten spijt, tot nu toe niet heeft kunnen besluiten eenige zekerheid te geven omtrent vergoeding van in de koloniën geleden oorlogsverlies.

De pioniers voor 't Duitscherdom hebben zich in de koloniën toch ook aan de bescherming van 't D. rijk toevertrouwd. Zij zijn ook te wapen gesneld en hebben in den ongelijken kamp goed en bloed gewaagd en ten offer gebracht om de eer en den goeden naam van D. hoog te houden.

De memorie brengt dan in goed gekozen, krachtige woorden den pionierarbeid, den strijd, de geleden verliezen nader in herinnering, om vervolgens tot deze ontboezeming te komen:

Wanneer de oorlog ergens iets heeft aangetoond, is 't zeker wel, dat D. zijn koloniale bedrijvigheid niet kan ontberen, indien 't als groote mogendheid wil blijven gelden. Onder alle ver uiteenloopende vredesprogramma's van de meest verschillende partijen en groepen is toch overal de eisch tot 't behouden van de koloniale bemoeienis, 't terugkrijgen van de koloniën, 't verder ontwikkelen van 't koloniaal bezit met opvallende overeenstemming gesteld. Alle Duitschers vertrouwen erop, dat de vrede hun een groot koloniaal rijk zal brengen. Maar hoe zal dit bearbeid, ontgind, productief gemaakt worden, wanneer D. nu de, door den krijg reeds sterk gedunde, rijen der koloniale pioniers, met hun kennis van land, en volk, en zaken, met hun ondernemingsgeest en hun liefde voor de koloniën, te gronde laat gaan?

Nu de regeering haar standpunt niet heeft willen kenbaar maken en geen geld hiervoor heeft willen bestemmen, richt de ,,D. K.'' zich tot de volksvertegenwoordiging, om den grondslag erkend en vastgelegd te krijgen, dat de D. kolonies D. land zijn.

Zandplaag in Egypte.

De ,,Manchester Guardian'' geeft een beschrijving van de zandstormen, waarmede 't Engelsche leger in Egypte te kampen heeft gehad, en die gedurende eenige maanden op 3 van de 10 dagen voorkwamen.

Alle comfort houdt op, geen rust is mogelijk. Mijn tent is een flapperende massa doek. Papieren, boeken, kleedingstukken, alles, wat niet vast geankerd is, wordt van zijn plaats geslingerd en met zand bedekt. 't Zand dringt door alles heen. 't Vormt een dikke laag op je tafel en dringt tusschen je dekens door. 't Komt tot in de nauwste gedeelten van je rijbroek en schuurt de huid van je knieën. Bij 't eten komt 't tusschen je tanden.

Niets ziet meer zindelijk uit, niets is meer duidelijk afgeteekend.

Buiten de tent is 't nog erger. De lucht wordt verduisterd en een woeste wind drijft alles voor zich uit. Een geweldig groot biscuitblik komt met horten en stooten voorbij, loopend en schokkend, alsof als zijn hoeken voeten waren. Daar achteraan komt een plaat gegolfd ijzer, die van tijd tot tijd kleine proefvluchten uitvoert en zich dan weer in 't zand tracht te verbergen.

't Zand prikt in 't gezicht en de handen, de oogen zijn er vol van, men kan niets anders inademen. Men kan zoo moeilijk zijn weg vinden als bij een dikke mist in Londen.

Maar op dagen, waarop boven de zandwolk geen andere wolken zijn, heeft zelfs een zandstorm zijn schoonheid. De heldere, maar verborgen, zonneschijn dringt door 't zand heen, dat de lucht vervult en wordt weerkaatst door de bewegelijke, bijna vloeibare oppervlakte van de woestijn, die soms bijna dezelfde aanblik oplevert als sneeuw. Dikwijls wordt de illusie bijna volkomen, tot zij verstoord wordt door 't gezicht van een reeks koppen en draaglasten van een kameelkolonne.

Soms verandert 't licht, of wordt 't sterker en dan verandert 't sneeuwlandschap in een zilveren zee, glanzend als gesmolten metaal en de eilandjes van struikgewas schitteren als het groen van smaragden. — Vreemd, mystiek effect, als de droom van een tooverland. Spoedig steekt de jaloersche wind weer op en wischt 't schouwspel uit, zoodat er niets dan aardsch, onopgesmukt ongemak overblijft.

Strijkt de zandstorm over een colonne op marsch, dan is de plaag nog zwaarder te verduren, dan wordt zelfs de beschutting van de tent gemist.

Russen en Engelschen reiken elkander de hand in Mesopotamië.

Bij den wedren om Bagdad hebben de Britten 't verre van de Russen gewonnen. Thans zijn de Russen ook zoo ver opgeschoten dat de bondgenooten er elkander de hand hebben gereikt. De Turken weken voor de R. terug, die echter, steeds met hen in voeling blijvend, Kasri Tjirin, Hanghin, door de ruiterij deden bezetten. Een poging om de overtocht van de Diala te beletten mislukte den T., waarop de vereeniging van de R. en Eng. bij Kyzyl Robat kon worden verkregen. Nu zullen de vereende krachten den druk waarschijnlijk nog met vermeerderde geestkracht doorzetten, zoodat de T. in moeilijke omstandigheden kunnen komen. Volgens de beschikbare gegevens werken de aanvallers op groote schaal met 't gouden overwegingsmiddel en kan 't T. leger hierdoor ook niet op den steun der bevolking rekenen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het Nederlandsch-Indisch bestuur van 1817 op 1818.

Bij M. Nijhoff te 'sGravenhage is opnieuw een op archiefstudie berustend werk van den heer P. H. van der Kemp verschenen, hetwelk in vele opzichten verrassend nieuw licht werpt op de geschiedenis van den Indischen Archipel, kort na de overgave door de Engelschen. De schrijver behandelt in dit werk (in grove omtrekken weergegeven): I. Buyskes' expeditie naar de Molukken in 1817—1818; II. Het bestuur over de residentie Banka en Palembang, w. o. ook Billiton, gedurende 1817—1818; III. Het bestuur van resident de Bruyn over de Lampongs in 1817.

Een uitvoerig register aan het slot vergemakkelijkt de raadpleging van het werk.

Een Spaansche studie over de ,,subrassen'' van Indonesië.

No. 1 van jaarg. 1917 van het ,,Boletin de la Real Sociedad Geografica'', bevat een uitvoerige verhandeling van E. d'Almonte, getiteld: ,,Formacion y evolucion de las sub-razas Indonesia y Malaya''. In hoofdzaak bepaalt deze geïllustreerde studie zich tot de Negritos der Philippijnen. Hoewel de schr. t a l v a n N e d e r l a n d s c h e b r o n n e n aanhaalt in zijn ,,Indice de autores'', mag men het in twijfel trekken of hij deze heeft kunnen raadplegen; de vele fouten in die titels doen een totale onbekendheid met onze taal vermoeden.

Zoo haalt Sr. d'Almonte o. a. aan: Adriani (Doctor). Sangireesche toksten in ,,Bijdragen van het Koninklijk Instituut voor de taal-, land- en volkenkunde vae Nederlandesch Indie''.

Verslag van het onderwijs in Indië in 1915.

Volgens de ,,Java-Bode'' is verschenen het algemeen verslag van het onderwijs in Nederl. Indië over 1915.

In de inleiding wordt gezegd, dat in verband met de verflauwing van de grenzen tusschen de beide hoofdafdeelingen van het onderwijsstelsel — het Europeesch en het inlandsch onderwijs — de tot dusver gevolgde splitsing van de onderwijsverslagen niet wel meer is vol te houden.

Niet alleen toch wordt daardoor geen duidelijk beeld van het stelsel gegeven, maar ook het overzicht van het verband tusschen verschillende inrichtingen van lager en voortgezet onderwijs wordt — voor zoover deze niet in hetzelfde verslag worden behandeld — daardoor bemoeilijkt.

Het bovenaangevoerde deed de wenschelijkheid gevoelen om alle onderwijsinrichtingen in deze gewesten te behandelen in één ,,Algemeen Verslag van het onderwijs in Nederl. Indië''. Volledigheidshalve wordt daarin — behalve de mededeelingen betreffende de onder het departement van onderwijs en eeredienst ressorteerende inrichtingen — mede opgenomen een overzicht omtrent de voornaamste inrichtingen van vakonderwijs, welke tot de bemoeienis van andere departementen van algemeen bestuur (met uitzondering van het departement van oorlog) behooren.

De Indische Gids.

De April-afl. opent met een studie van den heer C. E. Barre, getiteld: ,,Het rassenvraagstuk in de rechtsvorming in de Gouvernementssfeer op Java''.

De heer D. Habbemea vervolgt zijn opstel ,,Een en

ander over Apo Kajon. Schr. geeft thans interessante ethnographische bijzonderheden (gebruiken bij geboorte, huwelijk, overlijden, bij den padiplant, enz.), over de Dajaks, die genoemd gedeelte van Borneo bewonen.

Onder het opschrift: ,,Feestvreugde (Uit de nagelaten papieren van den heer C. A. van Affelen van Saemsfoort, in leven Ass.-Resident op de Buitenbezittingen)'' krijgt men vervolgens eene beschrijving van een nachtelijk feest ,,het tébé'', in zwang bij een volksstam op Timor, waarbij het angstwekkend woest toegaat.

Overigens — behalve het slot van ,,Liefdeleven onder de palmen, naar het Engelsch van P. Brundell'' — de gewone maandelijksche rubrieken: Varia, Koloniale literatuur, Revue van tijdschriften, Wetenschap en Industrie. Enz.

Inspectie landelijke inkomsten.

Verschenen is het verslag van de inspectie voor de landelijke inkomsten in Nederl. Indië over 1914—1915.

In dit verslag, zegt de ,,Java-Bode'', wordt een overzicht gegeven van de uitkomsten van het landrenteonderzoek in de gewesten, alwaar de nieuwe regeling volledig is ingevoerd.

In grafieken wordt een overzicht gegeven van den bruto-aanslag, de netto-opbrengst en van de raming op de begrooting van Nederl. Indië van de landrente op Java en Madoera gedurende de jaren 1872 tot en met 1917.

Hierdoor valt aanstonds op de snelle stijging in den aanslag van af 1872 tot 1887 en de daarop gevolgde plotselinge daling tot in 1890, welke geen van beide, de rijzing noch de daling, verklaring kunnen vinden in het in de kohieren opgenomen landrente plichtig areaal.

Blijkens de Koloniale Verslagen was die daling dan ook uitsluitend het gevolg van de aan de residenten gedane uitnoodiging om in verband met den ongunstigen economischen toestand, den aanslag in de draagkracht der bevolking te regelen. Die ,,verminderde-draagkracht'' heeft ongetwijfeld bestaan, maar desondanks valt bezwaarlijk te ontkennen, dat de landrente in de jaren voor 1886, zij het hoofdzakelijk wegens gebrek aan voldoende gegevens, veel te hoog was opgedreven. Een snelle reactie moest het gevolg zijn.

Vanaf het jaar 1894 volgt dan een zeer regelmatige, deels door de uitbreiding der bouwvelden, deels door de geleidelijke invoering der Preanger-regeling (van af 1896) wél te verklaren stijging in den bruto-aanslag, totdat in 1897, het jaar, waarin de nieuwe landrenteregeling gaandeweg en districtsgewijze ook buiten de residentie Preanger-Regentschappen werd ingevoerd, die stijging een aanzienlijk sneller tempo aanneemt.

Indische Volksvertegenwoordiging.

M. Ng. Dwidjo Sewojo, afgevaardigde van het hoofdbestuur der vereeniging ,,Boedi Oetomo'' in de deputatie van het hoofdcomité ,,Indië Weerbaar'', heeft den 3den April j.l. in de Vereeniging ,,Moederland en Koloniën'' een voordracht gehouden, welke voordracht thans als brochure is verschenen, getiteld: De noodzakelijkheid van de instelling eener Indische volksvertegenwoordiging met wetgevende macht.

De suikerchemist in Indië.

In het April-No. van ,,Ceres'' vervolgt de heer P. L. Lohr zijne beschouwingen over het leven van den suikerchemist in Nederl.-Indië. Schr. verheft zijn waarschuwende stem tegen de verleidingen als spel, drank, enz.; wijst op den verderfelijken invloed van het concubinaat en wijdt daarna een woord aan de liefdevolle plaats, die de Europeesche vrouw in de Indische samenleving inneemt.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Luitenant E. A. Nix vervolgt in No. 7 van het Nederlandsche Zeewezen zijn geïllustreerde schetsjes van Moeara Teweh (Oost-Borneo). Speciaal behandelt hij in dit VIe vervolg de bodemgesteldheid, fauna en flora.

Tijdschrift voor Inlandsche Geneeskundigen.

No. 6 van jaarg. 1916 bevat een korte levensbeschrijving (met portret) van Raden Soekito, Inlandsch arts, onlangs in Djambi overleden. De overledene was medeoprichter van de Sarekat Islam en commissaris van de vereeniging Boedi Oetomo.

Overigens vermelden we van den inhoud: Microscopisch onderzoek van malaria plasmodiën, door A. Mochtar. — De rol van muskieten en vliegen als overbrengers van ziekten, door C. D. de L.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 14: Suikerindustrie in het sub-tropische deel van Britsch-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs.— Koloniaal Instituut, Afdeeling Volkenkunde (Mededeelingen over den geopenden Indologischen leergang). — De bedreigde tabakscultuur. — De toekomst der nijverheid in Nederl. Oost-Indië. — Onze export van Nederl. Indië. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Sultans van Cheribon.

Dr. E. B. Kielstra schrijft in het jongste nummer van ,,Onze Eeuw'' een leerzame historische bijdrage over ,,De sultans van Cheribon.''

Hij begint met den toestand weer te geven van een vierhonderd jaar geleden, toen Cheribon nog een land van geen beteekenis was, zonder volk en zonder vorst. In den aanvang der 16e eeuw kwamen er echter handeldrijvende Javanen en een Arabier, die den Islam verkondigde. Deze Arabier, welke in de geschiedenis den naam draagt van Soenan Goenoeng Djati, wordt wegens zijn grooten invloed als de stichter van het Cheribonsche rijk beschouwd. Uit het huwelijk van dien schriftgeleerde — met een zuster van den vorst van Padjadjaran, het Hindoesche rijk ten O. van Bantam — schijnen de verschillende vorsten van Cheribon voortgekomen te zijn.

Waarschijnlijk behoorde Cheribon vóór de komst van Soenan Goenoeng Djati in naam tot het Javaansche Rijk (Madjapahit, later Demak, daarna Mataram), maar later, toen men waarde aan het bezit van Cheribon ging hechten, deed Mataram zijn heerschappij aldaar eerbiedigen.

Dit ging evenwel niet altijd in de grootste harmonie en in den loop der tijden ontstonden er gespannen verhoudingen, die dikwijls met het geweld der wapenen werden beslecht.

In hoofdzaak — van 1674—1680 kwam Cheribon onder de heerschappij van Bantam — bleef het, in naam, een vazalstaat van Mataram.

In 't begin van 1681 deden de drie broeders Radja Sepoeh, Radja Anom en Radja Gedong, die tot nu toe aanspraak maakten op den sultanstitel, doch door de Compagnie als zoodanig niet erkend werden, daarvan afstand. Zij teekenden een contract, waarbij zij verklaarden steeds getrouwe bondgenooten van den Soesoehoenan van Mataram te zullen blijven. Eveneens bevatte dit contract de noodige bepalingen ter verzekering van het compagniesmonopolie voor den invoer van opium, enz., en den uitvoer van peper. En hierdoor werd de compagnie heer en meester in Cheribon. Door de ambtenaren werd hiervan gedurende de geheele 18e eeuw een schandelijk misbruik gemaakt.

Nicolaas Engelhard en Daendels spraken terecht o.a. van het , tot oneer onzer natie, inhalig en baatzuchtig gedrag onzer ambtenaren. Opstanden waren hiervan het gevolg, die in het begin der 19de eeuw eerst feitelijk bedwongen werden.

In 1809 werd door Daendels het geheele Sultansbestuur afgeschaft. De toen ter tijd aanwezige vorsten Sultan Sepoeh, Sultan Anom een Sultan Cheribon kregen elk een gelijk deel van het gebied, waarin zij hun gezag slechts hadden uit te oefenen als gewone regenten.

De drie takken, afstammende van S. Sepoeh, S. Anom en S. Cheribon bestaan nog altijd. De Indische Regeering wijst den persoon aan, op wien de titel van Sultan overgaat; misdraagt deze zich, dan kan hij worden ontzet. Op dit oogenblik is er slechts één sultan, Sepoeh X, terwijl sedert 1871 in den Anom-tak, sedert 1810 in den Cheribon-tak geen sultan is.

Na de afschaffing van het vorstenbestuur is het in Cheribon, op één uitzondering na, steeds rustig gebleven.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Zesde jaarverslag van de Vereeniging ,,*Koloniaal Instituut*''.
2. Catalogus van het Deli-archief op 1 Jan. 1917 van het Oostkust van Sumatra-instituut.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Oproeping van een medisch leeraar in de anatomie aan de Nederl.-Indische artsenschool te Soerabaja.

Voor den Indischen dienst is de uitzending noodig van een geneeskundige, die geschikt en bekwaam is om te worden benoemd tot leeraar in de anatomie aan de Nederlandsch-Indische artsenschool te Soerabaja.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:

a. overtocht naar Nederlandsch-Indië voor landsrekening in de eerste klasse, c. q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 2000.—;

c. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijkscontributie aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederl. Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambts bezoldiging ingaat.

Aan de bovenbedoelde betrekking is verbonden eene bezoldiging van ƒ 600 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 's maands tot een maximum van ƒ 1000 's maands.

Het uitoefenen van particuliere praktijk is verboden.

In verband met het begin van den cursus in Augustus a.s., zal de uit te zenden leeraar zoo mogelijk vóór dien tijd in Indië moeten zijn aangekomen.

Uitzending heeft niet plaats dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 23 April a.s. bij een gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij de 9de Afdeeling (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de datum van geboorte worden vermeld.

(Nederl. Staatscourant van 27 Maart 1917 No. 73.)

Ingezonden.

Op den 12den dezer hield de Haagsche afdeeling van den ,,Bond van Vrije Liberalen'', onder voorzitterschap van Mr. Dresselhuys, een buitengewone algemeene vergadering, ten einde den heer Polis, luitenant ter zee, gelegenheid te geven tot het houden eener causerie over de Sarekat Islam en de Ethische Politiek. Op die vergadering is ook het woord gevoerd door den heer Abdoel

M o e i s, één der leden van het in de Residentie verblijvende comité „Indië Weerbaar” en vice-president van de S a r e k a t I s l a m.

Volgens het verslag in de bladen (o.a. „Het Koloniaal Weekblad”) moet deze o.m. gezegd hebben, dat er nog veel, zeer veel meer moet worden gedaan voor de inlandsche bevolking; dat het niet aangaat, dat bv. voor het onderwijs van den inlander jaarlijks 14 cent per hoofd, voor dat van den Europeaan ƒ 66 per hoofd wordt besteed. Van een genegenheid, zeide voorts spreker, die den inlander goed en bloed voor Nederland zou doen veil hebben, is nog geen sprake. Holland heeft het er niet naar gemaakt. Er bestaat daartoe nog een te groote kloof tusschen de Hollanders en de inlanders. Te veel Hollanders beschouwen den inlander nog als een minderwaardig wezen. Het bestaan van die kloof is niet te wijten aan de inlandsche bevolking, deze is overheerscht en zal zich in die overheersching schikken. Maar Holland moet liefde kweeken tusschen den blanken en bruinen broeder, om Indië op te heffen en tot zelfbestuur op te voeden. En als dan Nederland bedreigd wordt in zijn belangen, dan zullen de inlanders, dankbaar voor de weldaden van het Moederland, de bondgenooten zijn van hun voormalige overheerschers.

Geachte Redacteur, ik hoop geen misbruik te maken van uw gastvrijheid en te wijdloopig te worden, maar ik zou toch gaarne het een en ander in 't midden willen brengen naar aanleiding van hetgeen op die vergadering is te berde gebracht.

Wat de S a r e k a t I s l a m betreft, met volle instemming herhaal ik de woorden van den toenmaligen Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, Z.Ex. I d e n b u r g, ter gelegenheid van de audiëntie op den 31 Augustus 1913, in antwoord op de toespraak van den heer Mr. 's Jacob, voorzitter van de Kamer van Koophandel te Batavia: „Wij, Nederlanders, kunnen deze geestelijke beweging met belangstelling en sympathie gadeslaan. Zelfs met voldoening. Want terecht is door U er aan herinnerd, hoe dat „ontwaken” van het Oostersche leven, die „omvorming” zooals zij door u werd genoemd, m e d e e e n g e v o l g i s v a n h e t o n d e r w i j s d o o r o n s h i e r g e b r a c h t, v a n o n s p o g e n o m W e s t e r s c h e c u l t u u r h i e r t e e n t e n; v a n o n z e n i n v l o e d o p v e l e r l e i g e b i e d d o o r b e s t u u r e n b e d r i j f, d o o r h a n d e l e n v e r k e e r. En die sympathie houdt stand al wordt ook hier, als elders, de verkondiging van ideeën gevonden, die, naar een teekenend woord „de praktijk van het volksleven vooruitijlen” en wier aanvaarding de harmonische ontwikkeling en vooruitgang zou bedreigen.” Zijne Excellentie voegde er echter terecht aan toe: „De Regeering geeft er zich volkomen rekenschap van wat ten deze Haar plicht is; h o e z i j w e l a l l e r e e r s t r u s t e n o r d e h e e f t t e h a n d h a v e n e n d a a r d o o r o n g e s t o o r d e o n t w i k k e l i n g h e e f t t e v e r z e k e r e n. Zij is tot vervulling van dien plicht volkomen in staat en bereid.”

Het standpunt door den Gouverneur-Generaal Idenburg ingenomen, is in de praktijk gebleken het juiste te zijn. Onze houding tegenover de Sarekat Islam moet een sympathieke zijn, maar tegen alle rustverstoring moeten wij pal staan; alle excessen van minder goede elementen moeten, ook in het belang der inlandsche maatschappij zelve, na grondig onderzoek met de meeste kracht worden bestreden en onderdrukt. De noodzakelijkheid daarvan zal ook wel ingezien worden door de hoofdleiders dezer beweging, die tot de meest intelligente inlanders behooren. Zeer behartigenswaardig is vooral is de waarschuwing tegen de verkondiging van ideeën, die prematuur zijn en waarvoor de inlandsche maatschappij nog niet rijp is te achten, wier aanvaarding de harmonische ontwikkeling en de vooruitgang zou bedreigen. Inderdaad alles moet zijn tijd hebben; ook in het Westen zijn de verbeteringen niet op eens gekomen; werkelijke beschaving en ontwikkeling kunnen slechts geleidelijk tot stand komen. Dat wordt wel eens vergeten; vandaar dikwijls onmogelijke wenschen en verlangens, en — onbillijke beoordeelingen van het Nederlandsch bestuur. Zeer zeker hebben wij tegenover Indië nog veel goed te maken; hebben wij vooral in vroegere jaren veel te weinig de belangen van de inlandsche bevolking in het oog gehouden. Maar wordt bij de beoordeeling van een en ander niet al te zeer voorbijgezien, dat veel van onze tekortkomingen vroeger voor een groot deel moet worden geweten aan den geest des tijds? Niet bij de Nederlanders alleen waarlijk gold vroeger het beginsel, dat de koloniën er waren om het moederland te verrijken; men kan gerust zeggen, dat alle Westersche volken van dat beginsel uitgingen. Een grondige studie van andere koloniseerende volken is in dat opzicht zeer leerrijk en verklaart in menig opzicht onze tekortkomingen. Hoe het zij, in ieder geval zal men toch moeten erkennen, dat in de laatste 50 jaren langzamerhand een geheel ander beginsel op den voorgrond is getreden, n.l. dat wij een plicht hebben te vervullen tegenover de bevolking onzer koloniën; dat wij haar moeten opvoeden en opleiden tot hoogere ontwikkeling en grootere welvaart. Het is daarom niet goed, voortdurend te hakken op onze tekortkomingen; men moet ook het vele goede reeds door ons tot stand gebracht niet uit het oog verliezen; dat is hoogst onbillijk en leidt tot allerlei misverstand. Men moet niet vergeten, dat ingrijpende hervormingen tijd vorderen; het is gemakkelijk genoeg ze te formuleeren, maar de uitvoering eischt meer, veel meer. Dat steeds op den voorgrond brengen van onze verzuimen dient tot niets en veroorzaakt slechts ontstemming. Of zouden de toestanden in Indië zoo veel beter zijn als wij er niet waren gekomen en de inlanders gebleven onder hun eigen vorsten of hoofden? Ik geloof niet, de nog heerschende toestanden in de zelfbesturende streken in aanmerking genomen, dat op die vraag beslist toestemmend kan worden geantwoord! Ook die zijde van de medaille mag wel eens in beschouwing genomen worden door de bedillers en ontevredenen. Eenige meerdere appreciatie van hetgeen door ons reeds verricht is, zou werkelijk aan de zaak geen kwaad doen. „Jammeren over tekortkomingen van hen, die ons voor gingen, zal geen baat vinden. Er moet aangepakt worden, ingehaald wat werd verzuimd, door mij, door U, door allen wien de ontwikkeling onzer koloniën ter harte gaat.” Deze gulden woorden van den Minister van Koloniën, Mr. Pleyte, bij de opening van het Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres te dezer stede op den 28sten Augustus 1916, verdienen al onze aandacht, vooral ook omdat juist op onderwijsgebied ons beleid door de vooruitstrevenden in Indië zoo herhaaldelijk wordt aangevallen en veroordeeld. En geschiedt dat naar billijkheid en met volledige kennis van zaken? Niet altijd. Zooals de Minister in zijn openingsrede het zoo juist opmerkte, moet men niet vergeten, dat vroeger andere denkbeelden heerschten omtrent volksopvoeding en volksonderwijs. Vroeger bestond bij de regeering nog niet het i n z i c h t, dat volksopvoeding reeds noodig was, en bij de inlandsche bevolking was de d r a n g naar ontwikkeling nog niet tot uiting gekomen. Lang heeft het i n z i c h t e e n e r z i j d s ontbroken. Zelfs nog jaren na 1872, toen vooral op aandrang van het Nederlandsche Parlement het inlandsche onderwijs eene aanzienlijke uitbreiding had bekomen, ondervond de Regeering vrijwel allerwege teleurstelling. De bevolking gevoelde niets voor haar grootsche plannen en apprecieerde allerminst, wat haar was toegedacht. Drang van de zijde der bevolking werd gemist, zelfs medewerking, om van waardeering te zwijgen. Slechts door „zachten dwang” konden de meeste scholen eenigszins bevolkt worden, terwijl de schoolverzuimen verbazend groot bleven. Trouwens, de toestand van 't onderwijs elders in het Oosten was niet zoo veel beter: in Japan begon de volksopvoeding eerst ongeveer 40 jaar geleden, in China, Cochin-China, Straits Settlements, Federated Malay States, Philippijnen, Voor- en Achter-Indië was men, vervolgde de Minister, wat volksopvoeding aanging, bij Nederlandsch-Indië zeker niet vooruit.

Zoo bleef de toestand tot na den afloop van den oorlog tusschen Rusland en Japan een andere geest in het Oosten kwam gevaren, ook in de volkeren, die geen deelnemers waren in den krijg, ook in ons Indië. Een verlangen naar ontwikkeling werd overal vaardig; ook de Indische bevolking was wakker geworden en eindelijk tot het inzicht gekomen, dat onderwijs dringend noodig was. De Regeering deed wat zij kon, om aan dien drang tegemoet te komen en veel is reeds tot stand gebracht: in 1855 werd lager onderwijs genoten door 17000 leerlingen, waarvan 14000 Inlanders, in 1915 door bijna 700.000 leerlingen, waarvan rond 666.000 Inlanders, dus een niet onbeduidende toename; veel meer zou nog gedaan kunnen worden, maar men staat voor het feit, dat er groot gebrek bestaat aan onderwijskrachten, zoodat de Regeering niet die uitbreiding kan geven aan het aantal scholen, als zij wel zou willen. Er dient dus in de eerste plaats er voor gezorgd te worden, dat wij de noodige onderwijzers krijgen. Daartoe moeten overal, waar mogelijk, kweekscholen worden gesticht. Zoodra de noodige krachten aanwezig zijn, moet het aantal scholen onverwijld uitgebreid worden.

Uit bovenstaand geschiedkundig overzicht blijkt m. i. voldoende, dat het niet zoo geheel de schuld der Regeering is, dat het onderwijs op Java, bedoeld door den heer Abdoel Moeis, nog niet zoo algemeen is. Er was immers tot ongeveer 20 jaren geleden bij de overgroote meerderheid der Javaansche bevolking nog geen drang naar onderwijs; het nut daarvan werd nog slechts door weinigen ingezien. Daarom is eene vergelijking van de kosten van het onderwijs voor Europeanen en voor Inlanders niet bepaald billijk te noemen, daar de Europeanen het belang van onderwijs voor hunne kinderen altijd hebben ingezien en de Inlandsche bevolking eerst kortelings en als 't ware plotseling. Hoe het ook zij, de koers van ons tegenwoordig politiek beleid staat er borg voor, Nederland zal niet nalaten al het mogelijke te doen om aan dien drang naar meerdere ontwikkeling te voldoen, zoo spoedig mogelijk in verband met de beschikbare onderwijskrachten, natuurlijk daarbij zorgende, dat de financiën daarbij niet geheel ontwricht worden. Men moet echter niet alles van den Staat alleen verwachten; door het particulier initiatief der bevolking kan ook nog veel tot stand worden gebracht.

Wat de kloof betreft tusschen den blanken en den bruinen broeder, ook naar mijne meening ziet de heer Abdoel Moeis die breeder dan ze werkelijk is. Daarom doet het mij veel genoegen, dat de voorzitter mr. Dresselhuys hun er op gewezen heeft, dat de Hollanders, die Indië kennen, heen zijn over het standpunt van blanke heerschers tegenover bruin ras, terwijl van minachting van den Inlander qua Inlander bij hen geen sprake meer is.

Over het defensie-vraagstuk kan ik kort zijn; reeds eenige malen heb ik in de dagbladen mijne meening daarover uiteengezet. Nuchter opgevat, ik spreek nu speciaal van J a v a, komt de zaak hierop neer: Voor de groote massa, voor de millioenen gewone desabewoners is het vrijwel onverschillig wie de heerschappij voert over Indië, Nederland of een andere mogendheid. Hun gezichtskring strekt zich in den regel niet veel verder uit dan hun woonplaats. Als zij het daar maar rustigjes hebben, niet te veel geplaagd worden met belastingen en heerendiensten, hun velden op tijd kunnen beplanten en oogsten, dan laat de rest den meesten hunner volmaakt koud. Van hen kan men dus geen groote geestdrift voor de zaak verwachten. Wat de meer ontwikkelden betreft, velen onder hen zijn aan ons gehecht, anderen weder in mindere mate, maar allen zien toch in, dat zij in jaren nog geen eigen zelfstandigen staat kunnen vormen. Zij begrijpen zeer goed, dat als wij om de eene of andere reden Indië gingen verlaten, dat dan eene andere mogendheid zich onmiddellijk van onze heerlijke koloniën zou meester maken. Zij zien ook wel in, dat zij ondanks alles het onder ons gezag nog niet zoo kwaad hebben; dat het bestuur, vooral in de laatste 50 jaren, werkelijk naar mogelijkheid alles doet, om de belangen der bevolking te bevorderen. Wetende wie zij hebben en niet wie zij krijgen, moeten zij reeds uit welbegrepen eigenbelang tot het inzicht komen, dat zij met ons behooren samen te werken om Indië meer weerbaar te maken. Meer vragen wij voorloopig niet van onze bruine broeders. De meerdere appreciatie van ons bestuur komt later wel!

E. J. JELLESMA, Oud-Resident.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 16. Donderdag 19 April 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST", TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

IN MEMORIAM.

A. H. HUART.

In den ouderdom van 68 jaren overleed op 17 dezer te 's-Gravenhage, de heer A. H. HUART, gep. Majoor-Magazijnmeester der Artillerie. Zijn verscheiden is niet alleen een groot verlies voor zijn gezin, maar ook voor den Raad van Beheer van „*Boeatan*", waarvan hij de trouwe en ijverige Thesaurier was.

Zijne nagedachtenis zal in dankbare herinnering blijven bij allen, die met hem samenwerkten.

Drankbestrijding in Nederlandsch-Indië.

Door E. SCHMüLLING.

(Slot.)

Hieronder volgen ten slotte eenige mededeelingen uit Engelenberg's rapport ter zake van de alcoholstatistiek en de gevolgtrekkingen.

Bij de enquêten van 1904 en 1907 werden zoo goed als alleen persoonlijke indrukken medegedeeld, cijfermateriaal ontbrak vrijwel geheel. Bij de onderwerpelijke enquête is nu getracht een statistisch overzicht samen te stellen, hetwelk echter wegens het zoo goed als geheel ontbreken van bruikbaar materiaal niet zoo volledig kon worden gegeven als werd gewenscht.

In eene vergelijkende statistiek van de 25 jaren 1890 t/m. 1914 zijn behandeld: arak, bier, brandewijn, cognac, gedistilleerd (vooral binnenlandsch), jenever, likeuren, rum, vruchten op gedistilleerd, whisky, wijn; eene tweede aantooning bevat het aan accijns op inlandsch gedistilleerd door het Land in die jaren ontvangene, dit is van 135 op 274 duizend gulden geklommen: hiermede is vooral bedoeld de Java-arak, waarvan in 1890 404, in 1914 548 duizend liter gebruikt werd. Het totaal der in de eerste aantooning beschreven, ingevoerde dranken is van 1890 in 1889 tot 7291 duizend liter in 1914 geklommen.

De araktoeneming komt voor rekening van Chineezen en Inlanders en zij hield vrijwel gelijken tred met den bevolkingsaanwas.

Van bier is zij grooter dan die aanwas, en moet dus vooral aan de Europeanen zijn toe te schrijven, die meer van bier profiteeren; whisky toont evenwel eene ontstellende verhooging aan, n.l. van 1676 %, vooral voor rekening van de Europeanen komt; van cognac is daarentegen de invoer met 4 % afgenomen, terwijl het gebruik van jenever naar verhouding minder is toegenomen dan de bevolking. Wijn is met 1 % afgenomen.

De Europeesche bevolking vóór 1912, rekenende op 74000, de Chineesche op 320000, en de Inlandsche op 31880000, is er op eene, in ronde cijfers totale bevolking van ruim 32½ millioen zielen, aan sterken drank (arak, jenever, brandy, whisky e. d.) geconsumeerd bijna 2800 duizend L. of per hoofd en per jaar 0.09 L.; voor drank in het algemeen, dus met bier en wijn ruim 7 millioen, en per hoofd per jaar 0.2 L.; voor Nederland is dit cijfer, zooals gezegd, 5 L. Hieruit blijkt, dat het gebruik van sterken drank gering is, d. w. z. onder de Javaansche bevolking, waarvan de groote massa niet anders dan bij bijzondere gelegenheden drinkt. Verdeelde men den drank onder de werkelijke drinkers van de drie landaarden, dan zou men tot andere cijfers komen; het aantal gewoonte-drinkers onder de Javanen is niet bekend, zoodat niet is uit te rekenen, op hoeveel L. het gebruik per hoofd komt te staan, wanneer men de groepen bij elkaar neemt, bij wie de gewoonte van alcoholgebruik bestaat.

De toeneming van jenever moet het gevolg zijn van de appreciatie, welke de jenever bij de feestvierende Inlanders vindt. Bier en whisky, hoewel door de Chineezen en Inlanders gebruikt, behooren toch in hoofdzaak tot de dranken, welke in de laatste jaren bijzonder geliefd zijn en hun invoer is snel toenemende, van 1912 tot 1914 is de consumptie alleen reeds met achtereenvolgens 21 en 19 % gestegen en stijgt buiten verhouding van den aanwas der Europeanen en Chineezen, zoodat het wel schijnt, dat de Inlandsche bevolking thans deze dranken op prijs gaat stellen.

Invoerhavens zijn: Batavia, Cheribon, Pekalongan, Soerabaja, Banjoewangi, Panaroekan, Pasoeroean, Probolingo, Tjilitjap (Semarang schijnt vergeten te zijn).

Boven heb ik Soerakarta als het gewest genoemd, dat bovenaan staat in drank- en opiumgebruik; daarmee was bedoeld het grootste jaar-gemiddelde per hoofd. Ten opzichte echter van den totalen omvang van het drankgebruik neemt Engelenberg deze volgorde aan:

1. Batavia.	10. Madioen.
2. Soerabaja.	11. Kedoe.
3. Semarang.	12. Rembang.
4. Soerakarta.	13. Pekalongan.
5. Kediri.	14. Cheribon.
6. Jogjakarta.	15. Preanger Regentschappen.
7. Banjoemas.	
8. Pasoeroean.	16. Madoera.
9. Besoeki.	17. Bantam.

Bantam is ontegenzeggelijk de matigste Residentie.

Engelenbergs bemoedigende eindconclusie luidt gelukkig: *het drankgebruik op Java is nog zoo weinig algemeen, dat het zonder veel moeite bestreden kan worden. Bestrijding is noodig, omdat er reeds Javanen zijn, die gebruik en misbruik maken van sterken drank en omdat de Javaan in argeloosheid gemakkelijk er toe overgaat, om van alcohol gebruik te maken.*

Wat den arak betreft, daarvan kan ik nog ten aanzien van Keboemen mededeelen, dat er in 1915 twee kleine arakstokerijen zijn stopgezet, weliswaar buiten bemoeienis van het bestuur, naar ik meen als gevolg van den verhoogden accijns; het waren de eenige stokerijen, die ik ooit in en buiten werking heb gezien. Laten wij hopen, dat er de mooie, groote tonnenvorm eene betere bestemming krijgen en voor den aanmaak van heilzamer zaken zullen worden gebezigd.

Voor de bekende suikerfabriek Tjomal, die er een spiritus- en arakbedrijf bij heeft, en blijkens de Enquête meermalen in de *Locomotief* adverteert, zooals mij ook bekend, kan het een „nobile officium" heeten, om zoo spoedig mogelijk aan het arakstoken een einde te maken; het is een vaderlandsche plicht, waaraan zich de eigenaren en machthebbers stellig niet zullen willen onttrekken.

Wenschelijk is het, dat het Koloniaal Verslag voortaan bij het reeds daarin voorkomende hoofdstuk „drankbestrijding" eene eenvoudige opgave geve, beginnende met het laatste of de laatste drie jaar vóór het begin der daadwerkelijke drankbestrijding, van het aantal verkooplicentien en met hoeveel dit aantal jaarlijks afneemt, dan kunnen wij in het moederland getuige zijn, hoe telken jare opium en drank terrein verliezen. Als het maar zoo vlug mogelijk gebeurt.

Op de staats-financieële gevolgen van deze maatschappelijke en in den goeden zin des woords „ethische" maatregelen hoop ik bij gelegenheid terug te komen. E. S.

Persoverzicht.

Pest op Java.

Ten vervolge op het bericht, opgenomen in de Staatscourant van 20 Maart j.l., wordt bekend gemaakt, dat bij het Departement van Koloniën het volgende telegram van den gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië, d.d. 28 Maart j.l., betreffende de pestgevallen op Java en Madoera van 26 Febr. tot en met 4 Maart 1917 is ontvangen: Residentiën Semarang 5 gevallen, 4 dooden; Soerabaja 11 gevallen, 10 dooden; Madoera 8 gevallen, 7 dooden; Soerakarta 2 doodelijke gevallen; te zamen dus 26 gevallen en 23 dooden.

Hierbij wordt aangeteekend, dat de totaalcijfers over het nagenoeg overeenkomstige 14-daagsche tijdvak van het vorige jaar (25 Februari tot en met 9 Maart 1916) bedroegen 83 gevallen en 82 dooden.

Indische verlofgangers.

Binnenkort kan de totstandkoming worden verwacht van een nieuwe regeling ter zake van de uitbetaling van tegemoetkomingen aan koloniale lands dienaren, die door de stremming van de vaart op Indië verhinderd zijn van verlof terug te keeren naar de kolonie, waar zij hun dienst moeten gaan hervatten.

De ten vorigen jare voor soortgelijke omstandigheden getroffen regeling kan bij de huidige langdurige onderbreking der vaart niet als richtsnoer dienen. Het daggeld, dat verleden jaar gedurende ten hoogste dertig dagen werd toegekend aan koloniale verlofgangers, die door het uitstel van vertrek der mailbooten tot een plotselinge verlenging van hun verblijf hier te lande werden gedwongen, is in vele gevallen te hoog, in sommige gevallen te laag gebleken.

Ten einde zoowel met 's lands belang als met dat der betrokkenen voldoende rekening te houden, zal daarom thans aan de betrokken landsdienaren niet een vast daggeld, doch zoveel mogelijk het naar billijkheid berekende bedrag van de werkelijke meerdere uitgaven worden uitgekeerd.

Uit den aard der zaak vereischte het verzamelen en bewerken van de voor een zoodanige regeling benoodigde opgaven en gegevens eenigen tijd, intusschen zijn de verlofgangers, die in Februari j.l. naar Ned.-Indië zouden zijn vertrokken, reeds in het genot gesteld van hun verlofs-bezoldiging over de maanden Februari, Maart en April.

Tentoonstelling te Soerabaja.

De commissie voor eene Nederlandsche Inzending aan de A. N. I. T. A. heeft eene circulaire tot de Nijverheid hier te lande gericht om te onderzoeken of er belangstelling voor deze tentoonstelling bestaat.

Zij heeft naar aanleiding hiervan een groot aantal aanvragen om inlichtingen en bewijzen van belangstelling ontvangen. Een eerste bespreking met toekomstige exposanten zal nu Woensdag te Amsterdam worden gehouden.

Indië Weerbaar.

De deputatieleden van het Comité Indië Weerbaar (behalve de heer Rhemrev) waren j.l. Zaterdag de gasten der Indische Vereeniging. Nadat het bestuur de deputatie een diner in Hotel Paulez te 's-Gravenhage had aangeboden, werd terzelfder plaatse een openbare vergadering gehouden, welke zeer druk was bezocht.

De voorzitter, de heer Loekman Djajadiningrat, heette de deputatie welkom.

De heer Abdoel Moeis sprak daarna een gloedvolle rede uit, waarin hij uitvoerig de wenschen van den *Sarekat Islam* uiteenzette en protesteerde tegen uitdrukkingen als „de kurk, waarop Nederland's welvaart drijft", omdat daarmede het Indisch belang op den achtergrond wordt geschoven. Hij komt op voor het Indische volk en wil, dat dit in alle regelingen, die het betreffen, door zijn organisaties zal worden gehoord.

De heer Dwidjo Sewojo verklaarde, dat de wenschen der Vereeniging *Boedi Oetomo* geheel parallel gaan met het betoog van den heer Abdoel Moeis.

De heer Laoh, vertegenwoordiger van den Sarekat Minahassa, gewaagde van de trouw der Minahassers aan het gouvernement, van hun Hollandsche cultuur en verklaarde, dat zijn landgenooten dezelfde idealen nastreven als de andere bevolkingsgroepen.

Pangeran Koesoemodiningrat hield een zeer diepzinnige Javaansche rede, welke door den heer van Hinloopen Labberton vertolkt werd.

Prins Koesoemodiningrat formuleerde zijn meening omtrent Indië Weerbaar aldus: Wij moeten een pagêr (schutting) hebben om onze woning.

De heer Soewardi onderschreef het betoog van den heer Abdoel Moeis, met wien de afgevaardigde van Boedi Oetoemo zich tot zijn genoegen solidair verklaarde.

De heeren van Mook en Blom pleitten voor de associatie-idée.

De Abendanon keurde af het tegenover elkaar stellen van Indië en Nederland. Gezamenlijke bespreking der gemeenschappelijke belangen is noodig, niet het op den voorgrond stellen der geschillen. In dezen tijd van militaire weerbaarmaking vreest hij, dat de aandacht van de maatschappelijke vorming wordt afgeleid. De groote sommen, noodig voor de defensie, zouden beter besteed kunnen worden voor de economische ontwikkeling, voor het sterk maken dus van de samenleving zelf.

De heer Sarengat verklaarde, dat de Indische studenten steeds de nationale gedachte hoog houden, d.i. het geloof in de toekomst van hun land.

De heer Noto Soeroto betreurde, dat de mooie actie van den S. I. dikwijls vertroebeld wordt door laakbare handelingen van sommige leden. Wat de defensie van Indië betreft, laten eerst Duitschland, Engeland, Frankrijk en de andere grootmachten tot ontwapening overgaan, dan behoeft Indië niet militair weerbaar te worden gemaakt.

De heer Abdoel Moeis verdedigde nader zijn denkbeelden tegenover den heer Abendanon.

De heer Labberton bepleitte de oprichting van een vereeniging, waarin allen, die belang hebben bij de weerbaarmaking van Indië en zijn volk, bijeen zullen worden gebracht.

De voorzitter kondigde ten slotte een vervolgvergadering aan, daar de debaters zich tengevolge van gebrek aan tijd niet voldoende konden uitspreken.

* * *

Voor de leden van de afdeeling: „Haarlem" van „*Onze Vloot*" trad als spreker op de kapitein der infanterie O.-I. leger, W. V. Rhemrev, een der leden van het Comité „Indië Weerbaar", die in een zeer toegejuichte rede als zijn overtuiging verkondigde, dat Indië, dat thans weerloos is, zoo spoedig mogelijk moet worden veranderd in Indië-militair-weerbaar — ten einde achter dat stevig goede bolwerk de andere weerbaarmakingen te kunnen voltooien, als daar zijn intellectueele, moreele en economische weerbaarheid.

Na deze voordracht werden 4 bioscopische Indische films vertoond, n.l. een reis door de Preanger, de zeden en gewoonten van den Inlander in de dessa, de thee- en rijstcultuur, welke films bij het publiek zeer in den smaak vielen.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De bestemming der koffieterreinen bij de afschaffing der gouvernements-koffiecultuur op Java.

Een drietal artikelen in de *Loc.* wordt aan dit vraagstuk gewijd, dat reeds elders ter sprake kwam.

Het recht van den Inlander op den door hem met koffie beplanten grond wordt òf ontkend, òf slechts ten deele erkend, dan wel in twijfel getrokken. De meening wordt verkondigd, dat het gouvernement de vrije beschikking over dien grond heeft en slechts een schadeloosstelling heeft uit te keeren voor den alsnog te verwachten oogst. Er wordt dan niet verzuimd op te merken, dat de weinig intensieve cultuur van den Inlander en diens geringe zorg tot achteruitgang, indien niet tot het verdwijnen der begroeiing moet leiden, een en ander tot nadeel van den klimatologischen en hydrologischen toestand van de streek.

Nadrukkelijk wordt er op gewezen, dat het beter is den grond in erfpacht te geven aan particuliere landbouwondernemingen, die het productievermogen opvoeren, geld onder de menschen brengen en het ontstaan van nieuwe volksnederzettingen bevorderen.

Ten einde echter een juist inzicht in het vraagstuk te verkrijgen, is het noodig te weten, wat men onder koffiegronden heeft te verstaan en welke rechten de Inlanders op die gronden kunnen doen gelden.

Onder koffieterrein heeft men te verstaan:

1o. gronden, die met koffie beplant zijn — de nog in onderhoud zijnde aanplantingen — of die met koffie beplant geweest zijn — de afgeschreven tuinen —;

2o. tot het Staats-domein behoorende woeste gronden, bepaaldelijk voor beplanting door den Inlander met koffiegewas aangewezen en voor dit doel „gereserveerd" en vandaar ook genoemd: koffiereserveterreinen.

Het eigendomsrecht van den Staat op de onder 2o genoemde gronden staat vast en is onbeperkt, zoodat het gouvernement daarover de volle beschikking heeft.

Met de onder 1o. genoemde gronden staat het echter anders. De daar bedoelde koffieaanplantingen zijn tot stand gebracht òf op *last van het gezag* — de „parentahtuinen" — of z.g. *uit vrijen wil* — de „monosoekotuinen" — welke hun ontstaan te danken hebben aan de welbekende leering en leiding, overreding en zachten dwang van het plaatselijk bestuur, waarvoor de Inlandsche bevolking gewoonlijk zwicht."

Daar het feit van de beplanting alleen den rechts

FEUILLETON.

De Grenzen van haar Macht.

Een verhaal uit Britsch-Indië.

—o—

Op een prachtigen Julimorgen, zoo helder als men die juist in den regentijd somtijds aantreft, volgde een talrijk gezelschap, te paard gezeten, den weg, die van het nieuwe schietterrein, naar de schilderachtige bergstreken van Shirani leidt. Het gezelschap bestond uit een twaalftal dames en een nog grooter aantal heeren, die hadden deelgenomen aan de kort te voren gehouden wedrennen, en nu reed men met elkander naar huis om te gaan déjeuneeren. De lucht was frisch en opwekkend, de hemel zoo helder blauw, dat de oogen er pijn van deden, maar niettemin voorspelden de weerprofeten, dat er verandering op til was.

Tegen het einde van den tocht reden overste Grey van de pioniers en majoor Wade, een stevig kereltje met een bleek gelaat en donkere oogen het glibberige steile pad op. „Wij krijgen nog meer regen," zei de majoor met de hand op de bergen wijzend. „Jammer, als men slechts tien dagen verlof heeft". „Wat is er voor nieuws?" voegde hij er even later aan toe.

„Niets", antwoordde de ander, tamelijk norsch.

„Is dit militaire geslotenheid of maar een gewone manier van u van uitdrukken?" vroeg de majoor weer.

„Nu dan.........! men beweert, dat het hoofdkwartier verlegd zal worden."

„Dat beweert men al twintig jaren; ik vraag ook in 't geheel niet naar dienst-nieuws, want dat hoor ik in de club al meer dan mij lief is. Maar is er geen ander nieuws?"

„Niets — absoluut niets."

„Dan kunnen de buiten-hotels wel opdoeken".

„En toch is het zoo. Het gaat daar tegenwoordig even deugdzaam toe als in een kinderspeeltuin".

„Zoo......... ik stond versteld, dat de jonge Torrens uit mijn regiment meedeed aan dat prijsschieten om den armband", zei majoor Wade nu eenigszins norsch

„En hij heeft dien ook gewonnen. Hij schijnt een uitstekend schutter te zijn".

„Dat is hij ook, maar wat heeft hij zich met dames en armbanden in te laten?"

„Er was slechts prake van ééne dame en van één armband", antwoordde de overste glimlachend.

„Juist ééne dame te veel. Wie was zij?"

„De jonge dame op den bruinen ponny. Hebt u haar

bestand van den grond niet vermag te wijzigen, zijn door het aanleggen van aanplantingen op gronden, waarop derden vóór of op het tijdstip van de beplanting reeds bepaalde rechten uitoefenden, die rechten natuurlijk onverkort gebleven.

In den bloeitijd van de gouvernements-koffiecultuur kwam het nog al eens voor, dat plantsoenen werden aangelegd op z.g. „eigen grond" (erven, tegallan, enz.), tegenwoordig behoort dit tot de hooge uitzonderingen.

Als regel kunnen we nu aannemen, dat de koffieaanplantingen aangelegd zijn door ontginning en beplanting van tot het Staatsdomein behoorende woeste gronden.

Daarin ligt echter niet opgesloten, dat het gouvernement rechten op al die gronden kan doen gelden.

Immers „volgens aloude Javaansche instellingen had de inheemsche bevolking het persoonlijk recht om buiten het desa-gebied (in engeren zin) gelegen woeste gronden (oro-oro, hag-oellah, staatsdomein) te ontginnen en kon zij hierdoor een zakelijk erfelijk individueel *gebruiksrecht* op den grond verkrijgen." Deze rechten werden door de regeering nauwkeurig nagegaan en beschreven en daarop wettelijk administratief geregeld. Zelfs konden ze zich over de z.g. koffiereserves uitstrekken.

De beplanting met koffie op hoog gezag van oorspronkelijk woesten domeingrond heeft voor den Inlandschen planter een zakelijk grondrecht geschapen, dat van kracht blijft, zoolang de rechthebbende van zijn recht geen afstand gedaan en den grond niet „geabandonneerd" heeft.

Dit geldt niet alleen voor nog in onderhoud zijnde tuinen, maar ook voor die, welke afgeschreven of wegens opheffing der cultuur losgelaten zijn. Het recht maakt, dat de geheel vrije beschikking van het gouvernement over den grond niet meer bestaat, hetzij tegen den wil van den gerechtigde slechts vervallen tengevolge van een onteigeningsproces, en kan alleen van rechtswege eindigen op de wijze als omschreven in *Stbl.* 1910 no. 163."

Wat de z.g. monosoeko-tuinen aangaat, aangelegd op oorspronkelijk woesten domeingrond, de koffiereserves eronder begrepen, daarop heeft de planter, tenzij *het tegendeel is bepaald of bedongen*, een erfelijk individueel *bezitsrecht*, dat alleen kan vervallen op de wijze bovengenoemd.

Zijn de monosoeko's aangelegd krachtens Ind. B. 6033, uitsluitend slaande op koffiereserves, dan oefent de planter een *gebruiksrecht* uit, dat slechts vervallen kan door intrekking van de van bestuurswege verleende speciale vergunning bij niet-nakoming van een of meer der bij den grondafstand gestelde voorwaarden.

Met de bestaande rechten heeft dus de Reg. wel degelijk rekening te houden. Was het nu alleen de vraag om zooveel mogelijk uit den grond te halen, dien zoo productief mogelijk te maken ter wille van den fiscus, zoo zou de Reg. ertoe kunnen overgaan de gronden aan particulieren af te staan.

Er zijn echter hoogere belangen in 't spel; de vraag is er een van koloniale staatkunde. Het gaat niet aan te zeggen: de Inlander weet den grond niet intensief te bebouwen, ergo we ontnemen hem de gronden en geven ze aan anderen, die de kunst wel verstaan. Dien tijd zijn we te boven. Het is, zooals Schr. in de *Loc.* terecht opmerkt, de taak der Reg. om de oorzaken van dit euvel op te sporen en maatregelen te beramen, welke verbetering in den toestand kunnen brengen.

Door stichting van allerlei soort scholen, w. o. ook landbouwscholen, door selectie van landbouwgewassen, door het aanleggen van demonstratie-velden, door verbetering van den veestapel, het aanstellen van landbouwleeraren, het verschaffen van landbouwcrediet, enz., wordt er ernstig naar gestreefd de bevolking geestelijk, economisch en sociaal op hooger peil te brengen en ook haar landbouwbedrijf geleidelijk te verbeteren en intensiever te maken. Door dezen weg in te slaan handelt men doeltreffender dan door den Inlander den grond te onthouden, dien hij voor zijn bestaan behoeft. Dit laatste dient ook in 't oog te worden gehouden.

Bij het reserveeren en in cultuurplannen vastleggen van grond voor de gouvernementskoffiecultuur werd er steeds naar getracht de veranderingen te doen zijn ten bate van de bevolking.

En om den last der gedwongen cultuur niet grooter te maken dan hij al was, werd er naar gestreefd vòor de reserve gronden te vinden, die zoo dicht mogelijk bij de dessa lagen, aan de dessa-gronden grensden, ja, soms er door omringd waren, indien ze niet voor den Inlandschen landbouw noodig waren.

Door de uitbreiding der bevolking en door de sociale opleving, zoowel als door het missen der verdiensten van de koffiecultuur, is er in verschillende streken vraag naar grond en zijn de eertijds gereserveerde daarvoor in de eerste plaats aangewezen. De bevolking verbeidt dan ook met smachtend verlangen het tijdstip, „waarop het koffieservituut opgeheven, de slagboom tusschen haar en haar welzijn opgeruimd zal worden".

En dat de bevolking in haar verwachting niet teleurgesteld zal worden, dankt ze aan de beslissing, die de Tweede Kamer in haar zitting van 5 Maart 1915 nam, en waarbij ze als haar wensch te kennen gaf, dat de vrijkomende grond aan den Inlander zou worden toegewezen, wanneer deze dien noodig had. „Zij sprak als haar meening uit, dat de koffiecultuur met behulp der Reg. en onder de tactvolle en deskundige voorlichting der ambtenaren best tot een volkscultuur kon worden ontwikkeld".

Daarmede heeft de Kamer zich op een practisch ethisch standpunt geplaatst. „Zij heeft hiermede getoond, dat het haar ernst is met de behartiging der stoffelijke belangen van den inlander, met de afdoening eener eereschuld van het Nederlandsche volk aan het Javaansche volk."

Het ligt in de bedoeling den Inlander, na een nauwkeurig plaatselijk onderzoek, de gronden af te staan, die hij noodig heeft, hetzij voor zijn eigen vrije koffiecultuur, hetzij voor de teelt van voedings- en handelsgewassen, hetzij voor het weiden van zijn vee. Meer dan hij noodig heeft, wordt hem niet toebedeeld, daar dat meerdere het „intensiveeren" van den landbouw zou tegenhouden. Het ligt voor de hand te verwachten, het is althans hoogst waarschijnlijk, dat de Inlander van zijn recht op de overblijvende gronden afstand zal willen doen. Is daarvan dan het noodige gereserveerd voor de voorziening in de houtbehoefte, of ter verkrijging van wenschelijke hydro- en klimatologische toestanden, dan verzet er zich niets tegen om het resteerende deel ter exploitatie aan particuliere ondernemers in erfpacht of huur af te staan. Doch ook niet eerder.

Javaansch-Latijn.

Onder dezen titel vermeldt de *Loc.* een twistgeschrijf, voorkomende in het tijdschrift van de Inlandsche Onderwijzersvereeniging, betreffende het gebruik van de Latijnsche letterteekens voor de Javaansche taal. (Zie ook onze Rubriek „Wat de Ind. zegt". Red.-Com.)

Wie eenigszins bekend is met de stroomingen onder de Javanen, weet, dat er stemmen opgaan voor het gebruik der Latijnsche karakters bij het schrijven van het Javaansch niet alleen, maar dat er ook onder de jongeren een nog zwakke strooming is, om de Javaansche taal te vereenvoudigen door slechts van één taalsoort gebruik te maken.

Volgens *Poerwodihardjo*, den schrijver van het bovenbedoelde artikel, verdedigt m.ng. *Dwidjosewojo* het gebruik van de Latijnsche karakters op de volgende gronden: 1e. Worden de Javaansche boeken gedrukt in Latijnsche letters, dan zullen ze meer gelezen worden dan tegenwoordig het geval is; 2e. zullen ze kleiner van omvang, dus goedkooper worden en dientengevolge meer door de arme lieden gekocht kunnen worden. R.ng. P o e r b o t j a r o k o, een medestander van laatstgenoemde, voegt er nog aan toe, dat de veranderde tijdsomstandigheden vragen om de Javaansche karakters door de Latijnsche te vervangen, evenals hij een browning beter vindt dan een geduchte kris.

---

het gezien in de theetent. Een opvallende verschijning, onze gevierde schoonheid".

„Geld?"

„Absoluut niet".

„Een mooi meisje?"

„Dat is een kwestie van smaak".

„Hoe heet zij, zegt U?"

„Ik zei niets, maar zij heet toevallig Murray".

„Murray......... Murray......... o, niet waar, nu kom ik er op. Zij is de laatste jaren bij haar broer in Calcutta geweest, die trouwt nu en zij niet".

„Dat zal de tijd leeren."

„De jonge Torrens zal toch niet in den val loopen?"

„Ik zal ik hem althans eerst inlichten".

„Het is al te laat, vrees ik, hij is reeds geheel in haar macht, met lichaam en ziel".

„Dan ziel kan ik niet helpen, maar zijn lichaam krijgt zij niet; hij is een nette jongen en zij...... zij was zeer intiem met een zekere Hawkins, die met dezelfde boot als zij uitkwam en na dien tijd nog telkens wandelingen met hem maakte enz. zoo voorts. Zij heeft heel wat huwelijken afgeslagen en een paar jaren geleden werd er druk over haar gesproken. Hawkins is iemand zonder geld en kan alleen met een rijk meisje trouwen. En Hawkins is een verwaande gek, die in iedere garnizoensplaats een meisje het hoofd op hol brengt".

„En juffrouw Murray de grootste coquette van geheel Indië".

„Maar niettemin een zeer mooi meisje en mijns inziens heeft Hawkins haar gemeen behandeld", hield de overste aan.

„Wanneer heeft Torrens haar leeren kennen?"

„'t Vorig jaar te Hasouli. Het zonderlingste is, dat zij ten opzichte van hem, nauwelijks de burgerlijke beleefdheid in acht neemt, maar zijn liefde schijnt daardoor slechts aan te wakkeren en haar teruggetrokkenheid heeft hier dezelfde uitwerking als olie in het vuur."

„Weet de verstandige jonge dame al dat Torrens fortuin heeft en geen ouders meer bezit?" vroeg Warde nu haastig.

„Waarschijnlijk wel, want dat is immers algemeen bekend!"

„Bij wie logeert ze hier?"

„Zij logeert hier niet, maar zij woont samen met mevrouw Wallace, wier echtgenoot naar Berina gedetacheerd is."

„Ik wil in ieder geval mijn vluchtige kennismaking met juffrouw Murray nu voortzetten, zei Wade, zijn sigaar wegwerpend. „Als het noodig is, zal ik Torrens bij haar vervangen — om hem te redden."

(Wordt vervolgd.)

Poerwodihardjo komt daar met beslistheid tegen op. Volgens hem moet elk volk zijn taal, letterschrift, godsdienst en geboortegrond behouden.

Gaat een dezer eigenschappen verloren, dan is het volk geen volmaakt volk meer; zijn ze geen van alle meer aanwezig, dan vraagt schr. of dat nog menschelijker is, dan wel met de dieren overeenkomst vertoont. Ofschoon veel voelende voor het Westersche, vreest hij, dat als men de Hollandsche kleeding, taal, geboortegrond, zelfs het Holl. schrift overneemt, men zal eindigen met ook den Christelijken godsdienst te gaan belijden.

Het motief der goedkoopte verwerpt hij door te zeggen: Werp de schoenen, kousen, enz. weg; kleedt u alleen van buiten aan, dat is ook goedkooper. Hij waarschuwt *Poerbotjaroko* om niet alle Javaansche wetenschap te vervangen door Westersche kennis, daar er onder de Jav. wetenschappen zijn, welke beter zijn dan de Westersche.

Ten slotte wekt schr. op tot „een gezamenlijke actie voor het behoud van het Javaansche letterschrift, opdat men: *a.* geen vergift achterlaat voor zijn kleinkinderen; *b.* de algemeene bekendheid van de Javaansche letterkunde niet vermoordt; *c.* de reeds goede wetenschappen niet weggooit; *d.* de kenteekenen van het Javaansche volk niet verliest."

Nieuwste medezeggenschap.

Volgens de *Loc.* is van den directeur van B. B een rondschrijven aan de residenten uitgegaan, ten doel hebbende om een proef uit te lokken met het betrekken van den dessaman in de beslissing over zijn eigen zaken. Volgens de Inlandsche gemeente-ordonnantie moeten voor de beslissing over geldelijke zaken en de beschikking over gemeente-eigendommen de kiesgerechtigden in de dessa opgeroepen worden. Daarenboven is het dessahoofd verplicht om over gewichtige gemeentezaken overleg te plegen niet alleen met de kiesgerechtigden, maar ook met andere dessalieden, die er voor in aanmerking komen

De directeur B. B. schijnt het over een anderen boeg te willen wenden en heeft in overweging gegeven den dessaman toe te laten op de maandelijksche bestuursbijeenkomsten, „opdat hij desnoods zelf voor zijn belangen zal kunnen opkomen."

Met waardeering voor de goede bedoeling, gelooft de *Loc.* echter niet, dat daarmee de juiste richting ingeslagen wordt. De Javaan mist of vreest de vrijmoedigheid om tegenover den boven hem gestelde van grieven of wenschen te getuigen. Dessalieden op de bestuurskoempoelan toe te laten beduidt bevordering òf van het zwijgen, òf van het liegen Beter zou het wezen, indien men het doel trachtte te benaderen door vaste publieke spreekdagen te houden door het onder-districtshoofd. „We gelooven dat — indien althans het meer betrekken van den inlander in de behartiging van zijn publiekrechtelijke belangen wordt beoogd — de kleine man hiervan beter gediend zou wezen." De juiste stap blijft echter een hervorming van het dessabestuur, waardoor aan de bestuurders regelmatige deelneming aan en toezicht op de leiding der gemeentezaken verzekerd wordt.

Voordat daartoe overgegaan kan worden, zal dan eerst het systeem der dessaverkiezingen gezuiverd moeten zijn. „Maar deze vooze plek in ons koloniaal bestuur, een stuk bederf, woekert maar voort."

Uit de O. I. Mail.

De aanstaande reis van den landvoogd.

Volgens de jongste mailberichten zou vermoedelijk in Mei aanstaande de landvoogd een bezoek brengen aan den Oosthoek, terwijl als zeker kan worden aangenomen, dat onder meer Soerabaja, Besoeki en Madoera bezocht zullen worden.

Op de terugreis volgt zeer waarschijnlijk een bezoek aan Solo en Jogja.

Chef gezondheidsdienst.

Dr. Von Römer blijft naar alle waarschijnlijkheid nog een tijdje als chef van den gezondheidsdienst te Batavia, in verband met het feit, dat Dr. J. T. Terburgh, dien dr. Von Römer als inspecteur van den gezondheidsdienst voor Oost-Java met ingang van 2 April zou opvolgen, door de stagnatie in de scheepvaart niet met verlof zal kunnen gaan.

De opvolger van dr. Von Römer, de heer M. L. van Breemen, chef van den Soerabajaschen gezondheidsdienst, wordt evenwel toch spoedig te dezer stede verwacht, waar hij dan onder dr. Von Römer zal werkzaam zijn.

Opiumdebiet.

In 1916 bereikte het opium-debiet in Solo het hoogste bedrag sedert de invoering der regie, wat moet worden toegeschreven aan de goede oogsten, waaraan de grootere welvaart der bevolking is te danken.

Een Christelijke Kweekschool.

Naar de *Loc.* verneemt, bestaan er te Semarang plannen tot oprichting van een christelijke kweekschool, voor de opleiding van Europeesche onderwijzers. Ofschoon de school op christelijken grondslag komt te staan zal dogmatisch onderwijs worden vermeden, terwijl de voor de oprichting te vormen vereeniging zich buiten het politieke leven zal houden.

Technisch onderwijs.

In Januari 1918 zal te Djokja worden geopend een technische school, gelijk aan de Bataviasche Koningin Wilhelminaschool. Als directeur is reeds aangewezen M. E. Onnen, thans leeraar aan de H. B. S. te Soerabaja.

Hervorming Chineesch Bestuur.

De directeur van Binnenlandsch Bestuur heeft, naar het *Soer. Nbl.* meldt, bij de regeering advies uitgebracht betreffende de hervorming van het Chineesch bestuur.

Naar verluidt is daarin ook ter sprake gebracht de geleidelijke positie van de Chineesche wijkmeesters, in verband waarmede aan de hoofden van gewestelijk bestuur verzocht moet zijn voorstellen, om die functionarissen een toelage te geven uit 's lands kas, voorloopig in de pen te houden.

De regeering zal dus wel spoedig een beslissing ter zake nemen.

Een Radiostation in Bandoeng.

De correspondent te Bandoeng van de *Javabode* schrijft:

Hier arriveerde de heer Pop, chef van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst. Zijn komst houdt verband met de oprichting van een station voor draadlooze telegrafie ten Z.-W. van Bandoeng, waaraan druk gewerkt wordt onder leiding van den ingenieur De Groot.

Men weet, dat het station voorloopig bestemd is tot het opvangen van seinen uit Nederland. Later wordt het ook ingericht voor het verzenden van radiogrammen; de toestellen zijn reeds besteld, zoodat dit „later" slechts een quaestie van maanden is.

Naar ik verneem kan het station over ongeveer 3 weken gereed zijn; alsdan komt de heer Pop weder te Bandoeng, om te zien of het voldoet.

De mast staat natuurlijk op een heuvel; het station wordt met het gewone telegraafnet verbonden. Een telefonische aansluiting bestaat reeds.

Aan den voet van den heuvel wordt een stal gebouwd voor paarden, waarmee men zich naar boven kan begeven. Ook de woningen van het personeel komen in die buurt. Men heeft zich door moeilijk terrein moeten heenwerken.

Dd. 16 Februari werd aan *De Locomotief* gemeld, dat over drie weken het station voor draadlooze telegrafie te Bandoeng gereed kon zijn.

Ook de toestellen voor het seinen van radiogrammen naar Holland waren toen reeds besteld.

Journalistiek.

Het *Weekblad voor Indië*, 13 jaar lang uitgegeven door de *N.V. Soer. Hbld.* en drukkerijen, gaat in andere handen over. De heer Koning wordt de leider.

De *Javabode* meldt, dat de heer Berretty de redactie van het blad gaat verlaten en het met een Algemeen Indisch Pers-Bureau wil beproeven, onder zijn leiding.

De pandhuisbond besloot tot aanstelling van een buiten het korps staanden redacteur. Hiertoe werd verkozen de heer Jansen, redacteur van het *Soer. Nbld.*

Suriname.

In het Suriname-nummer van „*De Amsterdammer*" (24 Februari 1917) gaf Braakensiek een mooie prent: na 250 jaar een Nederlandsche kolonie te zijn geweest wacht Suriname als Asschepoetster op den prins, die haar naar het bal zal leiden.

Bedriegen de teekenen niet, dan zal Asschepoetster niet lang meer in de keuken blijven. De stijgende belangstelling in het wel en wee der kolonie is niet te miskennen. Onlangs wezen wij op het buitengewoon belangrijke debat in de Tweede Kamer bij de openbare behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1917. In dagbladen en tijdschriften wordt in den laatsten tijd een verblijdende aandacht aan de kolonie geschonken.

In het Aprilnummer van „*Stemmen des Tijds*" komt Mr. Dr. C. F. Schoch — die in het Suriname-nummer van „*De Amsterdammer*" reeds zijn vertrouwen in de toekomst der kolonie had uitgesproken — in een zeer belangrijk artikel „*Suriname's Heden en Toekomst*" zijn meening met cijfers en duidelijk sprekende graphische teekeningen toelichten. De heer Schoch heeft vele jaren in Suriname gearbeid als Gouvernementssecretaris, daarna als directeur van de Surinaamsche Bank. Als directeur van deze bank te Amsterdam heeft hij steeds zijn intieme betrekkingen tot de kolonie onderhouden. Als zoodanig heeft hij onafgebroken het oog gehouden op den economischen toestand, zooals jaarlijks blijkt uit de overzichten in de verslagen dier bank. Meer dan eenig ander is de heer Schoch bevoegd om over dien toestand een oordeel uit te spreken. En zijn kennis van zaken gaat gepaard met groote liefde voor het land waar hij zoovele jaren van zijn werkzaam leven heeft doorgebracht.

„Wil men — aldus de schrijver — den tegenwoordigen toestand van de kolonie Suriname in ernst

naar waarheid zien, dan make men zich los van de publieke opinie en doe van beide één, of men onderzoeke zelf of luistere naar het woord van ter zake kundigen......"

De heer S c h o c h zet dan uiteen dat Suriname altijd is geweest een landbouwende kolonie, die in den loop der eeuwen groote schatten naar Nederland heeft doen komen. Die tijd kan terugkeeren. Het heeft de kolonie slechts ontbroken aan de gelegenheid om haren rijkdom rentegevend te maken. Uit de beschouwingen over de groote cultures blijkt, dat in de laatste jaren de vooruitzichten beter worden, al kon het tempo van den vooruitgang veel sneller zijn. Van achteruitgang kan geen sprake meer zijn.

„Neen, de kolonie beweegt zich, als de thans waar te nemen verschijnselen als voorteekenen niet bedriegen, in opgaande lijn. En nu is het niet erg moeilijk, een toekomstbeeld van Suriname te ontwerpen, zooals die kolonie zich reeds in de naaste toekomst kan ontwikkelen. De suiker-, koffie-, cacao- en rijstcultures zullen na al de kwade jaren hunne productie vermeerderen en den grondslag van het economische leven in de kolonie weder gezond maken. Goud- en balata-industrie zullen een deel van de bevolking blijven bezig houden en brood verschaffen, zooals tot nu het geval was. Daarbij zal zich voegen de houtindustrie."

Hetgeen de heer S c h o c h daarop laat volgen, zal in de kolonie met blijdschap vernomen worden: „Een cultuurbank zal waarschijnlijk weldra den landbouw helpend kunnen tegemoet komen. Het in werking treden schijnt te wachten op den uitslag van eenig overleg met Regeering en Koloniaal Bestuur omtrent enkele punten van zeer ondergeschikt belang."

Ten slotte wijst de schrijver op de nieuwe industrieën, die bezig zijn zich te ontwikkelen, de winning van bauxiet, waarvan uitgestrekte en, naar het schijnt, rijke lagen zijn ontdekt, een industrie, die in Amerikaansche handen is. Voorts de winning van mangrovebast voor de bereiding van looistof, eveneens een Amerikaansche onderneming. Het komt den heer S c h o c h voor, dat zij, die de rubbercultuur voor Suriname veroordeelen, omdat de boomen daar anders groeien dan op Malakka, te haastig zijn. Wij zijn het met den schrijver eens, dat het nog zal moeten blijken of de in Suriname groeiende Hevea's op den duur inderdaad minder rubber leveren dan elders.

Nog een zinsnede uit het artikel worde hier aangehaald: „Met de vroeger herhaaldelijk gehoorde mededeeling, dat de koloniale huishouding te weelderig was ingericht, kan een behoorlijk ingelicht man nu niet meer aankomen, nu de officieele Suriname-commissie in haar rapport, reeds vijf jaar geleden uitdrukkelijk verklaard heeft, dat van weelde in de koloniale huishouding geen sprake was."

Waarschijnlijk zal de heer S c h o c h niet zonder verbazing kennis nemen van de volgende zinsnede uit het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer over het ontwerp van wet tot vaststelling van de Surinaamsche begrooting voor 1917: „Eenige leden meenden den ongewenschten toestand ten deele te moeten toeschrijven aan den te grooten opzet van het bestuur in verhouding tot de geringe bevolking en de traag vloeiende bronnen van inkomsten."

Is het den heeren, zouden wij willen vragen, niet opgevallen, dat nooit eenig gouverneur heeft aangedrongen op verkleining van den „te grooten opzet"? Verliezen deze titularissen hun onderscheidingsvermogen zoodra ze den oceaan over zijn?

Nog een zinsnede uit het Voorloopig Verslag vinde hier haar plaats: „Alle deskundigen schijnen het er echter over eens te zijn, dat de kolonie, wil zij opgeheven worden uit den staat van verval, waarin zij verkeert, behoefte heeft aan een energiek en organisatorisch onderlegd zakenman als hoofd van haar bestuur."

Neen, niet alle deskundigen. Hoe meer zakenmannen in de kolonie komen, liefst kapitaalkrachtige, hoe beter, maar er is geen enkele grond om aan te nemen, dat zij juist als hoofd van het bestuur op hun plaats zouden wezen. Men kiest hier de provinciale gouverneurs en de burgemeesters ook niet bij voorkeur uit de energieke zakenmenschen. De Engelschen, die het besturen van koloniën ook wel verstaan, plaatsen als regel ook geen zakenmannen aan het hoofd daarvan.

* * *

In „*De Amsterdammer*" van 7 April een artikel van Mr. P. H o f s t e d e C r u l l (oud-ondervoorzitter van den Raad van Bestuur en oud-Procureur-Generaal in Suriname), getiteld „*Suriname's toekomst.*" Ook deze schrijver ziet de toekomst hoopvol in:

„Nog altijd is Suriname een rijk, een verwonderlijk rijk land. Zijn reputatie is dienaangaande geen geusurpeerde. Waar eertijds Nederland schatten uit de kolonie toevloeiden en vorstelijke woningen aan Amsterdams grachten uit aldaar verkregen winsten verrezen, daar is het reeds niet aannemelijk, dat die eens zoo rijke bron thans zou zijn opgedroogd. Zij is dat dan ook in geenen deele, slechts vloeit zij thans minder rijkelijk door gewijzigde toestanden, wier gevolgen evenwel kunnen worden opgeheven."

Ook M r. H o f s t e d e C r u l l ziet in den landbouw die rijke bron. De verschillende industrieën — goud-, balata- en bauxietwinning — kunnen, volgens hem, niet van blijvenden invloed op de welvaart zijn. „Alleen de landbouw — aldus de schrijver — zal een blijvend karakter dragen en door den landbouw alleen kan Suriname opnieuw tot daadwerkelijken bloei worden gebracht. Om dat doel te bereiken is evenwel noodig: kapitaal, crediet en wetenschap."

Juist, maar in afwachting dat deze desiderata er komen, verwaarlooze men de industrieën niet. De goud- en balata-industrie hebben Suriname over moeilijke tijden heen geholpen.

In hetzelfde nummer van „*De Amsterdammer*" een artikel van Dr. J. D e k k e r over „*Het van Eeden-fonds*" tot bestudeering van de flora onzer West-Indische koloniën, met afbeelding van de van Eeden-medaille.

* * *

Ten slotte moeten wij nog melding maken van een artikel „*Schetsen over Suriname*", van de hand van den heer F. J. O u d s c h a n s D e n t z in het nieuwe geillustreerde weekblad „*Indië*". Het artikel is verlucht met twee zeer mooie kieken: een gezicht op Paramaribo, genomen van den toren van het stadhuis en een „Hollandsch" landschap in Suriname.

Paramaribo, 21 Jan. 1917.

Onjuiste voorstellingen omtrent Suriname.

Van onzen vertegenwoordiger in Suriname.

Het is — jammer genoeg, dat het zoo is — niet te ontkennen, dat nog altijd de West-Indische koloniën, en speciaal Suriname, niet de belangstelling in het Moederland vinden, die ze verdienen. Men weet van Suriname zoo bedroefd weinig, men heeft over het algemeen deze voorstelling, dat het een wildernis is met apen en slangen en boschnegers, waardoor enkele kustriviertjes hun weg naar den Oceaan zoeken, een land van gele koorts en malaria en als men dan nog weet, dat de hoofdstad Paramaribo heet, is men klaar. Dat is jammer in vele opzichten en in de eerste plaats voor de kolonie zelf, die werkelijk meer belangstelling verdient en die nog wel eens, als de loop der wereldgebeurtenissen dat meebrengt, het voornaamste koloniale bezit van ons land zou kunnen worden. Suriname beter in Nederland bekend te maken door het bevorderen van de studie van dit rijke land met zijn heerlijk klimaat, zijn bewonderenswaardigen plantengroei, zijn belangwekkende dierenwereld en — wat voor den proza-mensch misschien nog van meer belang is, zijn zeer waarschijnlijk aanwezige, maar voor een groot deel nog geheel onbekende waardevolle voortbrengselen — is dan ook een werk, dat zoowel het Moederland als de Kolonie ten goede moet komen.

Bevorderen van juiste kennis en wat nog lastiger werk is, uitroeien van valsche voorstellingen, onafgebroken tegen de laatste strijden, zoodra ze hier of daar opduiken. Dit hopen we in dit artikeltje te doen met betrekking tot het onderwijs.

In het meest gelezen en ook in het Moederland niet onbekende hoofdblad van Curaçao *De Amigoe*, trof ons dezer dagen in een artikeltje onder het opschrift „Suriname en Curaçao" omtrent het onderwijs de zoo ter loops gedane mededeeling, dat het onderwijs in beide koloniën wel zoo ongeveer gelijkwaardig zal zijn. Blijkens debatten een paar jaar geleden in de Tweede Kamer gevoerd, is dit een nog al ver verbreid denkbeeld; door enkele leden werd het onderwijs in beide koloniën als gelijkwaardig — dit woord hier op te vatten als minderwaardig — voorgesteld. Dit nu is een voorstelling, die geheel met de werkelijkheid in strijd is; een feit is het, dat men hier met ernst er naar streeft, het onderwijs op Hollandsch peil te houden, iets dat van zeer veel belang is, omdat vele leerlingen van Surinaamsche scholen naar het moederland gaan, om daar hunne opleiding te doen voltooien. Een ambtelijk onderzoek, eenige maanden geleden ingesteld naar de vorderingen dier jongens en meisjes, loopende over tientallen van leerlingen op de meest verschillende scholen in het moederland toonde aan, dat zij in geenerlei opzicht bij hunne medeleerlingen achterstonden. Ten opzichte van Curaçaosche leerlingen — die trouwens slechts bij hooge uitzondering naar het moederland gaan — is zulk een uitgebreid onderzoek, voor zoover ons bekend is, nooit ingesteld. Wel werd herhaaldelijk bij enkelingen geconstateerd, dat zij, vooral door hun gebrekkige kennis van het Nederlandsch — in veel lagere klassen geplaatst moesten worden, dan waar zij overeenkomstig hun leeftijd zouden moeten zitten. Het hierboven medegedeelde betreft uitsluitend leerlingen van de openbare scholen voor M.U.L.O., die in beide koloniën den naam van Hendrikschool dragen. Het bijzondere onderwijs laten wij, daar wij er slechts onvoldoende mede bekend zijn, in dit artikeltje geheel onbesproken. Dat nu het onderwijs in Suriname vrijwel op de hoogte van dat in het moederland staat, het Curaçaosche daarentegen er verre beneden, is aan verschillende oorzaken toe te schrijven, in de allereerste plaats hieraan, dat het meerendeel der ontwikkelde Surinamers er prijs op stelt

hunnen kinderen een Hollandsche opvoeding te geven, wat op Curaçao niet het geval is. Het uitvorschen van de oorzaken daarvan is een te ingewikkeld probleem om de oplossing daarvan in een artikel van bescheiden lengte te ondernemen, een feit echter is het, dat men in Suriname Holland als richtsnoer voor zijn doen en laten neemt, op Curaçao hoofdzakelijk de Zuid-Amerikaansche republieken, waardoor het onderwijs speciaal het M.U.L.O. in Suriname op veel hoogeren trap staat, dan dat op Curaçao.

Immers de beide Hendrikscholen met elkaar vergelijkende, zien wij aan die te Paramaribo werkzaam o.a. zes leeraren met middelbare bevoegdheid voor wiskunde en talen en teekenen, een accountant en een doctor in de scheikunde, terwijl het overgroote deel van het onderwijzend personeel in het bezit is van de hoofdacte en een of meer in het Moederland gehaalde bijacten. Verder moet opgemerkt worden, dat acten, te Paramaribo gehaald, zeer zeker niet achterstaan bij Hollandsche — ja, er wordt wel beweerd, dat de examens hier moeilijker zijn, dan die in het Moederland. Op Curaçao was tot voor twee jaar de leiding van het onderwijs in zijn geheelen omvang in handen van een schoolopziener, gepensionneerd onderwijzer, in het bezit van een hulpacte, zonder meer; had zich tot voor ± tien jaar nog nooit een hoofdacte-bezitter aan de Hendrikschool vertoond, had zelfs het Hoofd der school nog nooit dat diploma bezeten en was de overgroote meerderheid van het onderwijzend personeel in het bezit van Curaçaosche akten. Op deze laatste valt een eigenaardig licht, als men weet, dat menigmaal pas uit het Moederland aangekomenen zich aan examens onderwierpen en slaagden, terwijl het toch meer voor de hand zou gelegen hebben, dat zij het examen eerst in het Moederland afgelegd hadden.

Al is het ook waar, dat in de laatste twee jaar een geringe verbetering waar te nemen is, de bewering, dat het onderwijs in beide koloniën wel gelijkwaardig zal zijn, kan niet krachtig genoeg weersproken worden. In Suriname is het M.U.L.O. goed, zoo zelfs, dat als dit niet op financieele bezwaren afstuitte, een goede H.B.S. opnieuw zou gesticht kunnen worden en wordt met kracht aan verbetering van het volksonderwijs gearbeid; op Curaçao staat — of althans stond voor twee jaar — het M. U. L. O. nog in geenen deele op die hoogte en was aan eene vergelijking met het onderwijs in het Moederland nog in jaren niet te denken.

K.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. Onderwijs. De *Bintang Soerabaja* ontleent uit het *Soer. Hbld.* het bericht, dat op Java een tiental cursussen geopend zullen worden voor *Goeroe Dessa* (dessa- onderwijzer). De volgende plaatsen worden daarvoor genoemd: Serang, Pemalang, Keboemen, Madioen, Koedoes, Toeban, Modjokerto, Djember, Ngandjoek en Malang. Het wordt een tweejarige cursus; elke klas zal twaalf leerlingen tellen, die drie malen in de week les zullen krijgen van Inl. onderwijzers in de eenvoudigste beginselen van het lesgeven. De leerlingen ontvangen een maandelijksche toelage van *f* 8.—. Zij worden aangewezen door den Inspecteur van het Inl. Onderwijs. De leerlingen van de eerste klas zijn toehoorder in een Inl. school, terwijl die der tweede klas zelve, onder leiding van een Inl. onderwijzer, les mogen geven. Na afloop van dien tweejarigen cursus, krijgen de leerlingen, zonder examen, een bewijs, dat zij geschikt zijn voor dessa-onderwijzer. In die hoedanigheid zullen zij natuurlijk ook direkt worden geplaatst, want er is een schreeuwend tekort aan dessa-onderwijzers. Over eenige jaren zal natuurlijk pas kunnen worden beslist, of deze cursussen goed werken. Wij hopen het, — alzoo de schrijver — want het gehalte der tegenwoordige dessaonderwijzers is nog lang niet, wat het moet wezen. We krijgen anders zoo langzamerhand een aardig mengelmoesje van Inl. onderwijzers, die allemaal een aparte bezoldiging wenschen, een ieder naar de vermeende waarde van zijn opleiding. Daar krijgt men dan allereerst de leerlingen, die van de „*Hoogere Krijgsschool*" te Poerworedjo komen, zoocals die kweekschool in de wandeling wordt genoemd. Dat zijn dan de hoogstbevoegden. Na de lagere school hebben zij een opleiding genoten van maar even 9 jaar! Volgen: de onderwijzers, die aan een *Inl. Kweekschool* zijn opgeleid. Tegenwoordig duurt die opleiding nog 6 jaar, hoewel het plan bestaat haar tot 5 jaar te verminderen. Spoedig zullen hun intrede in de school doen de leerlingen van de in het vorige jaar geopende *Normaalscholen*, zooals er nu al 5 in Nederl. Indië worden gevonden. Deze leerlingen krijgen hun onderwijs gedurende 4 jaar geheel in de landstaal. Dan heeft men nog onderwijzers, die onder het toezicht der Inspecteurs een particulieren *Goeroe Bantoe-cursus* „drijven", waarvoor het Gouvernement, alleen bij slagen, een gratificatie toekent van *f* 150.— per geslaagden leerling. Deze cursus moet er minstens een van één jaar zijn, om recht te kunnen doen gelden op de genoemde subsidie. En nu weer de nieuwe *Cursussen voor Goeroe-dessa*, die twee jaar zullen duren. Dan zullen wij het lijstje maar voorloopig sluiten. Het is echter voor uitbreiding vatbaar...... Geen wonder, dat in de Inl. onderwijzersvereeniging, die een 5000 leden telt, niet altijd één gedachte is, dat er verschillende groepen ontstaan, die allen meenen dat ze worden verongelijkt. Dit begint nu al en zal natuurlijk in de toekomst nog veel erger worden. Als wij nagaan, dat er aan den Directeur van O. E. zal worden gevraagd om een toelage voor de Inlandsche onderwijzers, die het diploma klein-ambtenaar bezitten, dan behoeven we niet te vragen, welken kant men uitwil. En dan hebben we nog de Inl. onderwijzers, die de akte Nederlandsch bezitten, en op grond daarvan ook weer een aparte bezoldiging krijgen. Zooals we hier even hebben aangetoond, — zoo vervolgt de schrijver — is eenheid zeer ver te zoeken bij het Inl. onderwijs.

Het groote publiek heeft over het algemeen zeer weinig idee van wat er bij het Inl. onderwijs al zoo te koop is. En dat is toch jammer, want deze zaak moet ieder, die belang in den Inlander stelt, na aan het hart liggen. Misschien was die belangstelling dan wel oorzaak, dat er gevraagd werd, om nu eens een paar groote lijnen te trekken, waarlangs men het Inl. onderwijs zou probeeren te ontwikkelen en liet men af van al dat eeuwige probeeren. Er is al voor heel wat geld „verprobeerd".

Voor 1917 zijn ook weer gelden uitgetrokken, om eenige nieuwe Hollandsch-Inlandsche scholen te openen. De animo, om hun kinderen naar die scholen te zenden, is bij de Inlanders dan ook vrij groot. Te Semarang werden in 1915 200 kinderen afgewezen wegens plaatsgebrek, en dit jaar maar eventjes 293. Al is die liefde voor de H.-I. School, vooral op groote plaatsen, wel een beetje ongezond, de cijfers zijn wel sprekend. De opening van nieuwe scholen hangt minder af van geld, dan wel van het aantal beschikbare leerkrachten, zoowel Inlandsche als Europeesche. Terecht wordt dan ook in de Inlandsche bladen bij herhaling aangedrongen op uitbreiding van het aantal kweek- en normaalscholen.

De Medan Goeroe Hindia. In dit orgaan van de Inlandsche onderwijzers, dat al over de 5000 abonnees telt, wordt druk besproken het voor- en nadeel van een vervanging der Javaansche letterkarakters door de Latijnsche. Enkele conservatieven houden erg vast aan de Javaansche karakters. Het meer vooruitstrevende gedeelte echter is wel sterk voor de Latijnsche. Vooral de bekende *Dj. Séwojo*, onderwijzer aan de Kweekschool te Djokdja, bepleit met kracht de voordeelen van de vervanging van de Javaansche karakters door de veel praktischer Latijnsche. Waar de boeken in het Javaansche karakter zeer duur zijn, is er alleen al uit dat oogpunt veel te zeggen voor de Latijnsche. Zooveel te gemakkelijker zal het zijn veel goede leetuur op ruimer schaal te verspreiden. De kwestie is nog niet uitgevochten, maar de schr. constateert, dat het gebruik van Javaansche karakters in de laatste jaren al zeer verminderd is, en dat het alleen maar een kwestie van tijd is, om ze geheel te zien verdwijnen.

Atjehsche Hoofdenzonen. Te beginnen met den cursus 1916/1917 is, volgens de *Sinar Sumatra*, de proefneming met de opleiding van Atjehsche hoofdenzonen voor den bestuursdienst aan de kweekschool voor Inl. onderwijzers te Fort de Kock, zooals tot dusver aldaar geschiedde, gestaakt, nu er in Atjeh zelf, na de oprichting van eenige Hollandsch-Inlandsche scholen, genoegzame gelegenheid voor hen is zich te bekwamen voor hun toekomstigen werkkring. Bovendien, de resultaten waren te Fort de Kock niet buitengewoon schitterend, terwijl ook een bezwaar is, dat, sinds een recente wijziging van het reglement op de kweekscholen, kennis van het Nederlandsch als toelatingseisch gesteld is, en de Atjehsche jongelieden, die toen te Fort de Kock waren op de bij de Kweekschool behoorende leerschool, geen onderwijs in die taal genoten. Men heeft echter maatregelen genomen, zoo vernam het blad uit de *Java-Bode*, dat zij, die zich op de kweekschool bevonden, hunne studiën daar kunnen beëindigen. Voor hen, die nog op de leerschool waren, was zulks echter onnoodig en juist met het oog op den eisch van het Nederlandsch ook vrijwel onmogelijk. Voor een verder verblijf te Fort de Kock waren voor hen geen reden en besloten werd daarom ze aan het einde van het schooljaar naar Atjeh te doen terugkeeren, om aan de voortreffelijke zorgen van den Gouverneur Swart te worden toevertrouwd. Teneinde geen talenten verloren te doen gaan, werd echter, naar wij vernemen, aan den Kweekschool-directeur te Fort de Kock gevraagd, of hij aanleiding vond om voor een of meer van die leerlingen voorstellen te doen tot het volgen van een bepaalde onderwijsinrichting in verband met in de jongens tot uiting gekomen hoedanigheden. Dit is evenwel, naar het blad nader vernam, niet het geval; de jongens worden door hun Directeur — hetzij dan vanwege hun leeftijd of wegens hun zeer middelmatige vorderingen, — voor voortgezette studie niet geschikt geacht. Zij zullen dus in Atjeh blijven, waar Gouverneur Swart er, naar hij zich uitliet, van maken zal wat er van te maken is.

Een Veroordeeling. Uit Rembang wordt aan de *Sinar Djawa* gemeld, dat de zaak tegen *Aboe Bakar*,

den gewezen president der S. I. te Lasem, den 27en November haar beslag had gekregen; 13 November werd er mee begonnen en 15 November werd ze weer geschorst, wegens ziekte van den *pangoeloe*, 24 November werd ze weer vervolgd om tot den 27 d.a.v. voort te duren. Hij werd veroordeeld tot 2½ jaar gevangenisstraf plus ƒ 100 boete wegens oplichting van inventarisgoederen, behoorende aan de S. I. te Lasem en vertegenwoordigende een waarde van ruim ƒ 660. De kasgelden zijn ook verdwenen. Deze zaak zal evenwel later worden onderzocht. Hij krijgt n.l. nog twee processen, één wegens misbruik van vertrouwen (gaande over bedoelde kasgelden) en één wegens opruiing. Toen de vermoedens rezen tegen het slechte beheer, kreeg Aboe Bakar van den resident de mededeeling, dat hij zich uit Lasem mocht verwijderen en dat hij zich gereed moest houden om weldra te worden verhoord door den djaksa. Hij stoorde er zich echter niet aan, vertrok daarna naar Soerabaja, om (volgens zijn zeggen) den president der C. S. I. te spreken. Van daar uit seinde hij den wedono te Lasem, dat hij van Soerabaja naar Buitenzorg zou gaan om een audiëntie bij den G. G. aan te vragen. Hij werd door de leden als een soort afgod beschouwd: kwaad kon hij niet doen. Van uit dit hooge standpunt nu, was hem ongeveer alles mogelijk en kon hij ook den menschen geld aftroggelen. Vandaar dat hij kon slagen in zijn boos opzet om de vereeniging te bestelen. Ook nog gedurende het proces bleven velen te Lasem hem als afgod beschouwen. Velen hielden bij kris en kras zijn onschuld vol en vormden het plan om hem na zijn vrijspraak (daarvan was men overtuigd) in optocht naar Lasem te voeren. De mijn is echter anders gesprongen. Een groote teleurstelling voor zijne vereerders; gelukkig echter voor de maatschappij, dat dit individu onschadelijk is gemaakt voor een geruimen tijd. Zoo besluit bovengenoemd Inl. blad.

Een standbeeld voor R. A. Kartini.

Siti Soedari, een der weinige Javaansche vrouwen, die geregeld van haar gedachten in de Inlandsche bladen laat blijken, doet thans in de *Pentiaran Warta* een beroep op haar rasgenooten om een comité te vormen voor de oprichting van een standbeeld ter nagedachtenis van Raden Adjeng Kartini.

Als plaats waar het gedenkbeeld het best zou kunnen staan, noemt schrijfster de kust van Japara, een geliefkoosde plek, waar Kartini voor haar huwelijk indertijd met voorliefde placht te vertoeven en die door haar „mijn kleine Scheveningen" werd genoemd.

De redactie van het Maleische blad voegt er als onderschrift aan toe, dat er van Mohammedaansche zijde tegen dit denkbeeld eenige bezwaren worden geopperd, daar men meent met den Mohammedaanschen godsdienst in conflict te komen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Chineesche Officieren. De *Pewarta Soerabaja* nam het volgende uit het *Soer. Hbl.* over: Zooals bekend is, wil de Regeering verandering brengen in de wijze waarop de Chineezen worden bestuurd. Reeds heel wat pennen zijn over deze kwestie in beweging gekomen. Er zijn verschillende partijen: Een zekere „*Organda*" bekijkt de zaken in de „*Sin Po*" heel nuchter, en, zooals hij zelf zegt, van het standpunt van den middenstand-Chinees. Wie worden er benoemd tot Chineesch officier? zoo vraagt hij. En dan moet het antwoord luiden: Alleen rijke Chineezen, zonder uitzondering. Dat zijn dan heel vaak menschen, die van hun werk niet veel begrijpen, maar het alleen doen om den titel van luitenant of kapitein te kunnen voeren. Verder denken zij in hoofdzaak slechts aan hun geld. Het baantje blijft heel lang in de familie, gaat over van vader op zoon, totdat......... de familie arm wordt. Dan kiest men een ander, die natuurlijk weer rijk moet zijn. Men doet het louter om de eer van het baantje en volgens den schrijver is het meer dan tijd, met die gekheid maar eens op te houden. Sommigen willen den tegenwoordigen toestand wel bestendigd zien, mits zij echter zelve hun officieren mogen kiezen. Maar ook daarvan wil de schrijver niets weten, omdat hij wel voorziet, dat een rijke Chinees, die het baantje begeert, zoodanig zal werken met blanke rijksdaalders, tot hij gekozen is en dan heeft men nog geen waarborgen, dat er iemand gekozen is, die rechtvaardig zal zijn. Op een groot aantal armen vindt men in de maatschappij een klein aantal rijken en die weinige rijken zullen dàn door hun geld toch kunnen doen, wat ze willen, omdat een arm mensch nu eenmaal erg gevoelig is voor geld. Neen, kiezen zal een bron van ongerechtigheden worden. Een knap en eerlijk man legt het volgens den schrijver af tegen iemand, die over de noodige contanten beschikt. De schrijver constateert, dat er Chineezen zijn, die liever niet zouden zien, dat de tegenwoordige Chineesche officieren worden vervangen door gesalarieerde ambtenaren, omdat zij bang zijn, dat zij dan willekeurig zullen worden bestuurd. Hij vindt dat motief bespottelijk, en vraagt zeer terecht, of de ambtenaren B.B., die toch ook gesalarieerde menschen zijn, niet door de bevolking, die ze besturen gekozen, ook maar naar willekeur mogen handelen. Schr. heeft meer vertrouwen in de rechtvaardigheid van het gouvernement, dat zeker niet zal nalaten, ambtenaren, die buiten hun boekje gaan, ter verantwoording te roepen, en zoo noodig te straffen.

De Chineezen van Semarang hebben een request aan den G. G. gezonden, waarin ze vragen, den tegenwoordigen toestand maar te bestendigen, en in dat request doen zij het voorkomen, dat ze namens *alle* Chineezen zoo spreken. Schr. constateert met klem, dat deze voorstelling *onjuist* is. De meeste armeren zijn voor afschaffing van den tegenwoordigen toestand, maar hebben op een vergadering geen moed, om hun meening te uiten, omdat zij heel dikwijls afhankelijk zijn van de rijken, die om te begrijpen redenen liever den tegenwoordigen toestand zagen behouden. Dat het vertrouwen in de officieren niet zoo heel groot is, bewijst hij door te zeggen, dat de Chineezen in hun kongsies zelden een officier in het bestuur kiezen. Hij valt verder den heer Kühr aan (hoofdredacteur van de *Pertimbangan*), die adviseerde, juist om den vooruitgang te bevorderen, den ouden toestand van eigen hoofden te bewaren. Schr. vindt, dat de heer Kühr als oud controleur toch beter moest weten, en acht daarentegen het tegenwoordige systeem een rem voor de ontwikkeling der Chineezen. Ook wanneer de Chineezen hun eigen hoofden mogen kiezen, omdat daar de zaak niets door veranderen zal. Hij hoopt zeer, dat de Regeering er toe zal overgaan, de officieren af te schaffen en te vervangen door gesalarieerde ambtenaren. (*Perniagan*).

De Inl. Pers misbruikt. Van den heer Kühr voornoemd wordt verder verteld, dat hij eerder redacteur van de *Sin Po* was en toen de Pertimbangan oprichtte, eerst een weekblad, dat een paar maanden later geconverteerd werd in een dagblad. En zooals in de *Sin Po* onder de redactie Kür plaats was voor alle mogelijke toegespitste geestelijke spijs, vooral voor aanvallen en verdachtmakingen, zoo werd de „*Pertimbangan*" het orgaan, waarin andere grieven konden worden gelucht, of m.a.w. waarin met een niets ontziende brutaliteit gespeculeerd werd op de schandaalzucht van het Inlandsche en Chineesche publiek. De staaltjes van dezen jacht op schandaal, in het proces Minami geleverd, spreken voor zich zelve, en vormen een waardigen tegenhanger van hetgeen de mannen van „*Insulinde*" met Tjipto aan het hoofd, hun lezers in hun orgaan „*De Voorpost*" plegen voor te zetten. Toen Minami het artikel schreef, waarvoor hij nu veroordeeld is, was de hoofdredacteur Razoux Kühr „toevallig" afwezig; en dus kon hij „toevallig" niet mede op het zondaarsbankje worden gezet. Een toeval, dat ook de rechtbank erg „toevallig" voorkwam en wel een beetje betreurd werd. En nu komt er een nieuw toeval een rol spelen in het leven van den heer Razoux Kühr, n.l. dat hij te Semarang verzeild is geraakt en daar aangeland in het kamp der heeren, wier actie in de rechtszaal openlijk gebrandmerkt is als revolutionnair en gevaarlijk; en dat hij nu daar een dagblad zal uitgeven, samen met Tjipto. Want Tjipto die, toen een tweede interneering dreigde, zich „wegens ziekte uit het openbare leven terugtrok", is blijkbaar weer hersteld, opnieuw geschikt voor den schoonen arbeid der verheffing zijner bruine broeders tot den heilstaat der zelfstandigheid. Het is een aardig spannetje Razoux Kühr en Tjipto Mangoenkoesoemo. De eerste hoofdredacteur, de tweede redacteur. Het nieuwe blad zal niet „*De Aziaat*" heeten, maar „*De Indiër*", welke naam doet denken aan de dagen van Douwes Dekker. Het zal „de partij" tot nieuw leven moeten wekken, de dagen van glorie terug moeten roepen, strijd-orgaan moeten worden.

Verder wordt in herinnering gebracht, dat de heer Kühr vroeger als Controleur B. B. in West-Borneo diende, daar een zaakje op touw zette met in- en verkoop van dollars en deswege voor den Raad van Justitie getrokken werd. De Raad sprak hem toentertijd vrij wegens gebrek aan bewijs, maar in 's lands dienst lustte men hem niet langer. Een beteren confrere kan men Tjipto, een beteren hoofdredacteur „*De Indiër*", een beteren leider „*Insulinde*" en den anderen kameraden toch moeilijk toewenschen!

* * *

In meergenoemd blad (*Perniagan*) schrijft de hoofdredacteur, zelf een Europeaan, dat van Mohamed gezegd wordt, dat hij de menschen op een dwaalweg heeft gebracht en dat Jezus daarentegen steeds goed gehandeld heeft. Wie kan dit bewijzen? vraagt hij. Welk voorbeeld geven de blanken aan de gekleurde rassen in Indië? Hoe kan men hen niet dronken in de goot zien liggen? Wie maken niet van het vloeken een spel? Worden niet in Europa mislukte jongelieden tegen hooge prijzen voor het Indische leger aangeworven? De meesten halen de schatten uit Indië en brengen die naar Holland! Behoorlijk onderwijs wordt den Inlander niet gegeven, omdat men bang is, dat hij dan knapper dan de Hollander zal worden. Ook is men bevreesd, dat die Hollandsche boeren, in Indië niet den „toean besar" (grooten mijnheer) kunnen uithangen, en zich ook niet de weelde kunnen veroorloven om stom dronken in de goot te rollen. Er moet een einde aan dezen toestand komen. Er moeten rechtschapen menschen in Indië

komen in de plaats van die stommerikken! Jaagt ze weg, die bloedzuigers en betracht de rechtvaardigheid jegens de handelaren (Chineezen) opdat ook dezen het kiesrecht erlangen.

Van Vreemde Koloniën.

Vertegenwoordigers der Britsche kroonkoloniën aan 't woord.

Wat in de Oorlogscommissie, waartoe vertegenwoordigers van de kroonkoloniën opgeroepen (en zeker juist te goeder tijd opgeroepen) zijn, verhandeld is en wordt, blijft vrijwel geheim, maar daarom behoeft het publiek nog niet verstoken te blijven van hetgeen die vertegenwoordigers op 't hart hebben. Edinburg heeft den weg tot hun hart gevonden, door hun 't eereburgerschap der stad aan te bieden. Bij de daarmede gepaard gaande ceremoniën hebben o. a. Borden, die Canada vertegenwoordigt, generaal Smuts uit Z.-Afrika en de maharadja van Bikanir, een van Indië's vertegenwoordigers, een rede gehouden, die Reuter belangrijk genoeg vond om telegrafisch over te seinen.

Borden wees op de treffende bewijzen van de trouwe gezindheid van Indië, op de aanhankelijkheid nu door Z.-Afrika getoond, dat kort geleden nog tegen Engeland streed. Hij beschouwt dit als een pleit voor den breeden grondslag van vrijheid en recht, waarop de staatkunde van 't Br. rijk berust. De deelname van N.-Amerika aan den oorlog, nadat 't uiterste geduld uitgeput is, teekent Wilson als de verdediger van de beweegredenen, die de democratiën in 't Br. rijk er toebrachten de wapens op te nemen tegen Duitschlands militaire autocratie. Na over den verderfelijken Duitschen geest uitgewijd te hebben, wees hij op de gemeenschappelijke krachtsontplooiing van Brittannië, Indië en de zelfbesturende overzeesche gebieden, wier doorwerking voor 't tegenwoordige de allesoverheerschende eisch is. Na 't sluiten van den vrede hoopt hij, dat zorgvuldiger dan vóórdien 't geval was, allen 't oog gevestigd zullen houden op de uitgebreide en uiteenloopende hulpbronnen van 't rijk en 't daarin gelegen voortbrengingsvermogen.

De maharadja sprak in denzelfden geest, maar hij voegde er een mededeeling betreffende de rijksoorlogsconferentie aan toe, die niet zonder beteekenis is, indien men er meer waarde dan aan een gelegenheidsspeech mag hechten. Hij maakte met waardeering gewag van 't geduld, waarmede de eerste minister van Engeland en de vertegenwoordigers van de overzeesche gewesten de vraagstukken van 't rijk behandelen. Hij was overtuigd, dat de conferentie besluiten zou nemen, waardoor de banden tusschen de deelen van 't rijk nog sterker zullen worden dan ze in de laatste 3 jaren zijn gebleken te zijn.

Smuts trachtte duidelijk te maken, dat de veranderde politiek van Z.-Afrika eigenlijk konsekwent volgen van eenzelfde lijn is. Vijftien jaren geleden streed hij tegen 't Br. rijk, hij is niet van richting veranderd, want de zaak waarvoor hij vocht was toen en is nu: vrijheid en recht. 't Eng. volk denkt ruim genoeg om te kunnen aanhooren, dat 't 15 à 18 jaren geleden ongelijk had. 't Heeft nadien echter wijs gedaan door aan Z. A. de vrijheid te hergeven, onder de Britsche vlag, waardoor de grondslagen zijn gelegd voor een grooten staat.

De hartelijke deelneming van de Boeren aan den strijd van Engeland, heeft dit bewerkt, door zijn terugkeer tot zijn oud ideaal van vrijheid, 't welk 't leidend beginsel is in de Britsche geschiedenis.

Verder o. m. komend op de boodschap van Wilson aan 't Congres, die een plaats verdient naast die van Washington en Lincoln, zeide de generaal, dat één zin hem bovenal getroffen had, n.l.: ,,de wereld moet veilig worden gemaakt voor de democratie''. En ook, na den oorlog zullen wij de reusachtige vraagstukken van socialen en economischen herbouw moeten oplossen en onze pogingen kunnen zelfs Duitschland uit 't moeras helpen.

't In logisch verband brengen van tegenstrijdige opvattingen in deze rede, illustreert weer wat prof. dr. H. D. J. Bodenstein dezer dagen in de ,,N. R. Crt.'' over Jan Smuts scheef; hij noemde hem de Sphinx van Z.-Afrika en zeide o. a.: ,,Er is een tijd geweest, dat hij voor de Engelschen in Z.A. de meest gehate man was; vandaag verkondigen zij zijn lof van de daken. Thans is hij ongetwijfeld bij de Boeren de meest gehate man en wie weet, of niet over eenigen tijd de rollen weer zullen zijn omgekeerd''.

De Fransche vertegenwoordiging in den vreemde.

Een interessant artikel van M. Rondet—Saint in ,,La Dépêche Coloniale'', van 16 en 20 Maart, over: ,,Notre représentation à l'étranger'', wij ontleenen er 't een en ander aan. Hij spreekt niet over de diplomatieke vertegenwoordiging, voor zoover die zich op 't terrein der staatkunde beweegt, maar ontleedt de instelling en de rol, die zoowel 't diplomatieke als 't consulaire corps vervult ten opzichte van de algemeene economie.

In de eerste plaats brengt hij een eeregroet aan de uitstekende elementen, die in 't korps hun mooie roeping op voorbeeldige wijze vervullen. Maar de ernstige klachten, die in groot aantal zijn uitgebracht, wijzen erop, dat geenszins alle beroemden op de hoogte van hun taak zijn; een schoonmaak is noodig, zonder aanzien der personen.

't Eerste en ergste gebrek van de consulaire organisatie is dat alle consuls, ook de besten, alles zijn, behalve datgeen, wat ze moesten wezen: de officieele agenten van de buitenlandsche economische actie. 't Overige moet slechts in de tweede plaats aan de beurt komen, om de eenvoudige reden, dat in alle, of bijna alle posten, de kanselier, man van ondervinding en routine, de loopende zaken afdoet. Zooals de consuls nu hun taak opvatten zou men zonder groote overdrijving bij het meerendeel hunner 't werk aan den kanselier kunnen overlaten, zonder dat de afdoening er minder om zou gaan. Wanneer de vraagstukken van meer persoonlijken aard of die, waarbij de nationaliteit betrokken zijn, aan de legatie worden overgelaten, behoort de bemoeienis van de consulaten eigenlijk thuis onder 't ministerie van handel.

De handelsbelangen moeten de consulaatplaatsen aanwijzen. Zoo moet een punt, waar groote zeevaartlijnen elkaar kruisen als Colombo, niet langer zonder Fr. consul blijven, terwijl 't begin van het rapport van den consul in Klein Azië luidt: ,,Mijn ressort omvat noch Fr. belangen, noch Fr. onderdanen.....''

Waar maar weinig Fr. wonen of weinig zaken voorkomen, moeten de dure consulaten vervangen worden door de voordeelige consulaire agentschappen, die streng 't karakter behooren te krijgen van economischen inlichtingsdienst.

Sch. noemt dit diepingrijpende, zelfs revolutionnaire voorstellen en hij werkt dit nu nader uit.

Om de consulaire organisatie grondig te hervormen, moeten de bevoegde machten in samenwerking met de belanghebbende lichamen op gebied van handel, nijverheid en financiën een diepgaande studie in practischen vorm omzetten. Daarbij is als eerste punt aan de recruteering van 't personeel aandacht te geven, dat uit economische agenten en niet uit diplomaten moet bestaan.

Zijn taak is 't onverpoosd bewaken van de mededingers der Fr., hun voortbrenging, artikelen, prijzen, verder de verlangens en de smaak der cliëntèle, e. d. m., om daarnaar de verzendingen uit Fr. te doen regelen. Niet minder voordeel kan getrokken worden door aan Fr. en de koloniën bekend te maken wat voor hun markten uit 't vreemde land te verkrijgen is. Gegevens zijn te verstrekken als handleiding voor 't uit te zenden personeel, de waarde van 't geld enz.

Mocht men hier de opmerking maken, dat de consuls tegenwoordig in de omschreven behoeften voorzien door hunne handelsrapporten, dan veroorlooft Rondet—Saint daar zijn ondervinding als conseiller du commerce extérieur gedurende 3 lustres tegenover te stellen. Hij heeft al die rapporten moeten lezen. Zij bevatten dikwijls waardevolle gegevens, maar 't bij de samenstelling gevolgde stelsel gaat 't verschaffen van 't meest noodige tegen.

Zij worden jaarlijks opgesteld. De redactie is geheel aan den opsteller overgelaten, maar te velen onder de consuls verharden in 't niet willen doen van hetgeen zij beschouwen als een nutteloos corvee. Hiervoor zal dus een plicht moeten worden opgelegd. De ondervinding heeft geleerd, dat regeling en eenvormigheid noodzakelijk zijn. De afwezigheid van methode schaadt 't bereikt resultaat op bedenkelijke wijze.

In de rapporten zal een jaaroverzicht moeten worden opgenomen van de volksbeweging van de Fr. kolonie, waaruit de toe- en afname en den momenteelen stand blijkt. Tegenwoordig zijn hierover veelal geen gegevens beschikbaar en toch kunnen zij van beteekenis zijn. Als voorbeeld wordt Chili aangehaald, waar ongeveer 18.000 Fr. zich hebben gevestigd; hoe weinigen zelfs onder hen, die er belang bij kunnen hebben, zijn met dit feit bekend.

De materieele inrichting der consulaten moet ook een hervorming ondergaan. In elke standplaats moet een eenvoudig kantoor in 't centrum van de handelsbeweging gekozen worden. Het moet buiten de woning van den consul gelegen zijn, om niet in tal van verhuizingen betrokken te worden.

Naast deze eischen van reorganisatie moet die geplaatst worden, waardoor de positie op zich zelf ook verbetert. De inkomsten aan een post verbonden moeten in overeenstemming zijn met de uitgaven, waartegenover de titularis komt te staan. Voor geheel de wereld moet een gelijk traktement voor elken rang tot grondslag gelden, verder omgezet naar de levenseischen van de standplaats of den levensstandaard in 't vreemde land. Zoo kan bijv. de Fr. franc tot maatstaf nemende 0.90 fr. voor België, Spanje en Italië; 1.50 fr. voor Engeland; 2.50 fr. voor 't verre Oosten en Zuid-Amerika, met uitzondering van Brazilië, waarvoor 5 à 8 fr. geldt, en 5 fr. voor de Vereen. Staten berekend worden. Nergens moet de Fr. vertegenwoordiger klein staan tegenover zijn vreemde collega's, daarentegen is de consul niet meer denkbaar zoo met schulden gezegend, dat hij zich niet meer op straat durft te vertoonen, of de nationale feestdagen vergetend uit noodige zuinigheid. Er zijn nuttelooze posten, die opgeheven behooren te worden, om de nuttige behoorlijk te kunnen betalen. De hooge posten moeten te beurt vallen aan hen, die er door ware verdiensten voor in aanmerking komen.

Voor de vertegenwoordigers moeten voortaan twee voorwaarden gelden. De eerste is, dat zij de taal kennen van hun standplaats of een taal, die daar gangbaar is, zooals 't Engelsch in 't Verre Oosten. Zij moeten wonen waar hun post is. Een tweede voorwaarde is, dat de benoeming voor een vastgestelden termijn geschiedt, die verlengbaar is op verzoek van den betrokkene; hij zou op 3 of 5 jaren te stellen zijn. Dat is voor Franschen iets nieuws, maar 't is voor andere landen door praktijk of voorschrift algemeen aangenomen. Het euvel der Fr. wisselvalligheid speelt ook parten in het koloniaal bestuur. Een gouverneur bijv. van 't Britsche eiland Mauritius zag in 5 jaren 6 Fr. gouverneurs elkander in zijn buur-eiland Renion opvolgen. In Peru traden in 5 jaren 5 Fr. hoofden van de legatie op, terwijl eenzelfde Engelsche vertegenwoordiger daar bleef.

't Moet mogelijk zijn op een standplaats bevordering te maken, om bij elke promotie en algemeene opschuiving met overplaatsingen te voorkomen van de rustelooze météoren, die van noord naar zuid, van China naar Amerika, van Ierland naar Cuba zweven.

Er ligt een groot gevaar in 't gemis aan leiding, toezicht en contrôle. De gezanten doen in deze niet wat noodig is. Inspectiën van betrouwbaar, kundig personeel, dat niet alleen boeken naziet, maar nagaat, wat ter plaatse te doen is en wat inderdaad gedaan wordt, zijn door de ondervinding onmisbaar gebleken.

De consul is thans iemand zonder feitelijke verantwoordelijkheid, hij moet juist tot volle verantwoordelijkheid worden gebracht.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniaal Tijdschrift.

In de April-afl. worden de volgende onderwerpen uitvoerig behandeld: Politierol en landgerecht (op Java en Madura), door C. F. de Ruyter de Wildt. (Voordracht gehouden voor de Ned. Ind. Bestuurs-academie op 11 Jan. 1917). — De Minahassers in de Indische beweging, door F. Laoh en G. S. S. J. Ratu Langie. — Politiek beleid ten aanzien der Buitenbezittingen, door S. Gobée (slot). — De taak der kleine staten, door R. A. Kern. — De Indische begrooting (vervolg), door Ch. P. J. Blok.

Verder van den heer H. T. D(amsté) een 2-tal korte stukjes, getiteld: De controleur-waschman en Nog eens: Oidipus-legende en Sphynx-raadsel. Overigens de gewone rubrieken: Verscheidenheden, door H. D. — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door A. H. J. G. Walbeehm. — Vreemde koloniën, door H. D. — Bibliographie, door C. v. d. V.

Ontwikkeling en hervormingen in Oost-Azië.

Bij W. L. en J. Brusse's Uitgevers-Mij. te Rotterdam verscheen een nieuw geschrift van den heer J. B. van Heutsz Jr., getiteld: Politieke ontwikkeling en hervormingen in Oost-Azië en de positie van Indisch-Nederland in toekomstige conflicten (met 5 kaarten en een register).

Schrijver geeft hierin een historisch overzicht van de bekende ,,Far Eastern Questions'', waarvoor z.i. in Nederland veel te weinig belangstelling bestaat, de diepere beteekenis althans niet wordt begrepen. Het laatste gedeelte van het werk is gewijd hoofdzakelijk aan de verdediging van Ned.-Indië, voorafgegaan door eenige minder vriendelijke en sterk gekruide opmerkingen over de door Nederland gevoerde koloniale politiek.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de Dec.-afl.: De G. O. B. A. en de batterij, door J. Groenhof. — De veldversterkingskunst in het Ned.-Ind. leger, door B. en V. K. — De zeeslag bij Jutland op 31 Mei 1916 (met schetsen), door P. — Onze vesting-artillerie aan de Tji Somang, door J. Dormaar. — Overzicht van de militaire actie in Djambi en Palembang (vervolg), door A. J. C. Jonquière. — Militie bij de bereden Artillerie, door C. K. — Het uitvoerverbod van vuurwapens, door Mr. P. A. F. Blom. — Wenken, vragen en antwoorden op gebied van militair strafrecht, door Mr. J. Meihuizen. — Naar welke beginselen behooren de bepakking en de verpleging van het bij de T.T. der Infanterie behoorende personeel te worden geregeld? door F. Treffers. — Enz.

,,Indië''. Geïllustreerd Weekblad.

Onder redactie van Dr. H. M. Zijlstra, Prof. dr. A. W. Nieuwenhuis, Prof. D. G. Stibbe en M. Joustra, is dezer dagen het eerste Nr. van ,,Indië, geïllustreerd Weekblad voor Nederland en Koloniën'' verschenen.

Het bevat de portretten van H. M. de Koningin Wilhelmina, van Z. E. den Minister van Koloniën, Mr. Th. B. Pleyte, van Z. E. den Gouv.-Gen. Graaf van Limburg Stirum en diens echtgenoote en van den nieuw benoemden Secretaris-Generaal van het Dep. van Kol. Dr. E. Moresco. — Verder — behalve een redactioneel woord ter inleiding — een opstel van M. Joustra over het Minangkabausche huis en zijn bewoners; van Fr. Oudschans Dentz over Suriname; een schets van Mevr. M. C. Kooy-van Zeggelen, getiteld: Oud-Atchin, terwijl E. Roodhuyzen de vraag stelt: Is Deli een geschikt land voor onze jongelui?

Locale Belangen.

Afl. 12 van den 4en jaargang wijdt enkele waardeerende woorden aan den heer B. J. Swart, benoemd lid van den Raad van Indië. — Verder bevat deze afl. o.a. een artikel, dat in Afl. 13 wordt voortgezet en in 14 beëindigd, van W., over de hygiënische verzorging der hoofdplaatsen.

De Macedoniër.

In het April Nr. vervolgt Ds. D. Bakker zijn beschouwing over den ,,Godsdienst van het Hemelsche Rijk''. — Ds. D. K. Wielenga behandelt wederom een stukje geschiedenis van het eiland Soemba. — In de rubriek van Ds. H. Dijkstra ,,Uit mijn camera'' o.m. mededeelingen over den heer S. Tumbalaka, een Minahassaër, die, na eene opleiding in Nederland, benoemd is tot hulpprediker, welke betrekking tot nu toe alleen door Europeanen werd vervuld.

Koloniale Studiën.

In de jongste afl. van het Koloniaal Tijdschrift bespreekt H. D. het nieuwe tijdschrift ,,Koloniale Studiën'' en maakt daarbij ook melding van de ,,zoo juist ontvangen December-afl.'' (dat is dus dé 2e afl.) met den navolgenden inhoud: De cultuurbanken gedurende de laatste jaren, door Emil Helfferich. — Distributie van zilveren munt, door J. Gerritsen. — Aanpassend middelbaar onderwijs in Ned.-Indië, door I. Z. van Dijck. — Bespreking van het verslag der commissie van advies inzake aanpassend middelbaar onderwijs in Ned.-Indië, door D. J. A. Westerveld. — Verder een rubriek ,,Kroniek'' en ,,Boekbespreking.''

Suriname's heden en toekomst.

In het April-Nr. van ,,Stemmen des Tijds'' schrijft Mr. Dr. C. F. Schoch, hoofdredacteur der Surinaamsche Bank, over Suriname's heden en toekomst. De heer S. heeft nog vertrouwen in de toekomst dier kolonie; hij doet uitkomen dat Suriname altijd is geweest een landbouwkolonie; als zoodanig heeft het in den loop der eeuwen schatten naar Nederland doen stroomen; die tijd kan terug keeren; het ontbreekt de kolonie slechts aan de gelegenheid om haar rijkdom rentegevend te maken. Schr. bespreekt achtereenvolgens de opbrengst der groote cultures en de kansen die zij voor de toekomst bieden.

Publicaties Ned. Ind. Landbouw Syndicaat.

Afl. 1 van jaarg. 1917 bevat, behalve de Notulen der vergadering van de Malangsche Landbouw Vereeniging op 25 Nov. j.l., mededeelingen over een prijsvraag (groot ƒ 3000.—) voor een Robusta-koffie-pulper. Voorts een korte beschouwing naar aanleiding van de Robusta-enquête, door H. van Kleeff; zoomede een artikel van F. W. Snepvangers omtrent een onderzoek naar de behoefte aan timmerhout en brandhout op de erfpachtsperceelen in de afdeeling Malang.

Vereeniging ,,Koloniaal Instituut'', Amsterdam.

Dezer dagen is het zesde jaarverslag dezer instelling verschenen. Een zeer belangrijke publicatie, welke een volledig beeld geeft van de veelomvattende taak, die de Vereeniging ,,Koloniaal Instituut'' zich ten doel stelt, voor zoover zij in 1916 tot uitvoering kwam. Uit het overzicht der geldmiddelen blijkt, dat de vereeniging zich mag blijven verheugen in een voor een krachtige ontwikkeling, zoo noodigen financieelen steun van particulieren. Zoo werden o.a. in 1916 ontvangen 1 bijdrage van ƒ 100.000 en 2 bijdragen van ƒ 25.000.

Indisch Genootschap.

Verschenen is het slot der voordrachten van den heer M. van Geuns over de ontwikkeling van het universitaire onderwijs in Oost- en Zuid-Azië. Dit gedeelte bevat de regeling van het onderwijs in Britsch-Indië en de op de voordrachten gevolgde, zeer interessante debatten.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

Van dit maandschrift is thans de 12e afl. uitgekomen, waarmede de 1e jaargang (1916-1917) voltooid is. Redactie en uitgevers verdienen grooten lof voor de keurige uitvoering van dit periodiek; de tekst is in hooge mate interessant; de illustreering in één woord schitterend!

In de nu verschenen afl. vindt men behandeld: Tjibodas. Bij het honderdjarig bestaan van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg 1817—18 Mei 1917, door A. H. Blaauw. — Ornament van Indisch koperwerk (vervolg), door Mr. J. G. Huyser. — Een oud-Javaansch djimat-wapen, door H. — Het vervaardigen van krissen (vervolg). — Jan Dinger (geb. 16 Aug. 1853—gest. 2 Febr. 1917), door Th. G. G. Valette (met portret). — De pisang, door A. H. Blaauw. — De Indische bouwkunst en kunstnijverheid, door Th. B. van Lelyveld.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landb. in Ned.-Indië.

Uit den inhoud der Jan. afl.: Een slotwoord inzake de Javasche Bank. — De nieuwe organisatie der chemische industrie in Duitschland. — Riet- en suikerproductie per bruto bahoe in oogstjaar 1916, behaald op de suikerondernemingen op Java. — Volksriet. — Nieuwe koffiesoorten.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Inhoud van afl. 6, deel 51 (Dec. 1916): Gewestelijk pasarbeheer, door J. E. Jasper. — Het recht der politie, door I. H. Misset. — De invoering van belastingen op Sumatra's Westkust, door W. J. Kroon (vervolg). — Noord-Benkoelen, naar een reisverslag van L. C. Westenenk. — Nog eens de rijstproductie ter Sumatra's Westkust, door M. B. Smit, met Naschrift der redactie. — De rijstcultuur in Simeloengoen, door R. — Uit Zuid-Nieuw Guinea.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de rubriek ,,Jurisprudentie'' bevat No. 4-6 van deel 107 van het Indisch Tijdschrift van het Recht een uitvoerige verhandeling van Mr. P. A. F. Blom, getiteld: ,,Indische wetgeving'', waarin schr. in bijzonderheden nagaat welke moeielijkheden de Indische wetgever te overwinnen heeft, alvorens hij zijn ontwerpen in het Staatsblad ter afkondiging en invoering ziet aangeland.

Onderzoekingen radiotelegrafie in Ned.-Indië.

In 3 deelen verscheen een officieele publicatie (uitgever of drukker worden niet vermeld) over ,,Onderzoekingen op het gebied der radiotelegrafie in Nederlandsch-Indië''. Deel I heeft tot ondertitel: Verslag der jaarproeven; deel II: Verslag der technisch-wetenschappelijke onderzoekingen; terwijl deel III de daarbij behoorende afbeeldingen bevat.

Dr. van Gorkom's Indische cultures.

Van den nieuwen druk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, opnieuw uitgegeven door Dr. H. C. Prinsen Geerligs, zijn wederom twee afleveringen (de 5e en 6e) verschenen.

Dr. A. van Bijlert besluit zijn beschouwingen over bemesting, terwijl Prof. Dr. F. A. F. C. Went het hoofdstuk aanvangt over groei, ademhaling en voeding van de planten.

Woningen van Suikerondernemingen.

Bij de firma J. H. de Bussy is verschenen: Projecten van woningen voor suikerondernemingen, door J. F. A. C. van Moll en C. H. Lugten. Een deskundige bespreking dezer publicatie is opgenomen in de Indische Mercuur van 13 April j.l.

Giftslangen van Ned. Oost-Indië.

Bij E. J. Brill te Leiden verscheen een geïllustreerd geschrift over de voornaamste giftslangen van Nederl. Oost-Indië, door P. A. Ouwens, met eene verhandeling over de verschijnselen en over de behandeling van giftigen slangenbeet, door Dr. G. W. Kiewiet de Jonge.

Schrijver, conservator van het zoöl. museum van het Dep. v. Landb., Nijverh. en Handel, heeft vele jaren studie gemaakt van de O.-I. slangen (in het bijzonder die van Java) en het is hem opgevallen, hoe weinig deze dieren, zoowel bij Inlanders als bij Europeanen bekend zijn.

De bewering, dat de meeste Inlanders wel degelijk de giftige van de niet-giftige slangen weten te onderscheiden, acht hij absoluut onjuist.

,,Daarom'' — zegt schr. in zijn voorwoord — ,,is het doel, beoogd bij 't publiceeren van dit werkje, om aan geneesheeren, planters, ambtenaren van B. B., in 't kort aan allen, wier plicht het is hulp te verleenen,

ingeval mensch of dier door een slang gebeten is, een boekje in handen te geven, door middel waarvan spoedig giftige van onschadelijke slangen kunnen onderscheiden worden. Ik heb daarom gemeend alleen een beschrijving en slechts weinig biologie van de behandelde slangen te moeten geven. De platen zijn hier de hoofdzaak. Deze zijn, onder mijn toezicht, naar de natuur geteekend door den Mantri-teekenaar Rahden Soedirman, die voor zijn keurig werk alle lof verdient."

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja-Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

Lezing van den heer W. H. F. Giel, 1e Luit. Infanterie Ind. Leger op *Vrijdag 27 April 1917*, in het *American Hotel* (ingang Marnixstraat) te Amsterdam. *Aanvang 8 uur.*

Onderwerp: *Het binnenland van West-Ceram en zijn bewoners.*

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederl.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap) die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de anatomie aan de Nederl.-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Leeraar in de wiskunde.

Leeraar in de plant- en dierkunde.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernementsarts bij den dienst der pestbestrijding.

(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.)

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den waterstaat en 'slands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur; tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur); Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken; opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst van het mijnwezen:

Ingenieur; opzichter.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen: —

Civiel-ingenieur; werktuigkundig ingenieur; ingenieur voor het signaalwezen.

Opzichterswerkplaats voor den dienst der Staatsspoorwegen: (twee voor de gieterij, één voor de stelplaats, vier voor de draaierij, één voor de smederij, één voor de ketelmakerij, twee voor de instrumentmakerij, drie voor den rijtuigbouw, twee voor de voertuigverlichting en één voor de ververij).

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant ingenieur; commies.

Onderwijzer der derde klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine:

Derde stuurman; leerling-machinist.

Bij het Marine-Etablissement te Soerabaja:

Scheepsteekenaar; scheepmaker; draaier-bankwerker.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Zij, die voor uitzending tot een deze betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederl. Staatscourant van 2 April 1917 no. 78.)

Verpleegsters bij het krankzinnigenwezen in Nederl.-Indië.

Ter vervulling van de betrekking van verpleegster bij het krankzinnigenwezen in Nederl.-Indië moeten derwaarts worden uitgezonden twee gediplomeerde krankzinnigenverpleegsters, die liefst niet jonger dan 30 en niet ouder dan 35 jaar zijn.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van *f* 60 (zestig gulden) 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 10 (tien gulden) 's maands, tot eene maximumbezoldiging van *f* 90 (negentig gulden) 's maands, benevens vrije huisvesting, voeding en geneeskundige behandeling.

Voor de berekening van wachtgeld, non-activiteitsbezoldiging, verlofsbezoldiging, pensioen en bijdragen aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren, wordt de bezoldiging verhoogd met *f* 75, zijnde het bedrag der aan de gediplomeerde verplegers en verpleegsters toekomende materieele voordeelen.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen enz. staan de uit te zenden verpleegsters gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren.

Twintig jaren Indischen dienst geven aanspraak op pensioen. Rijks en gemeentedienst kunnen voor Indisch pensioen worden geldig gemaakt.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene vergoeding ten bedrage van *f* 300 voor uitrusting;

b. eene voorloopige bezoldiging van *f* 60 's maands ingaande met den dag van inscheping naar Nederl.-Indië;

c. overtocht voor landrekening in de tweede klasse

De uit te zenden verpleegsters zijn verplicht de in verband mèt hare uitzending voor den Indischen dienst aan haar of te haren behoeve van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, overtocht naar Nederl.-Indië, zoomede alle andere aan haar ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval zij niet binnen den haar aan te wijzen termijn naar Nederl.-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen vijf jaren na hare aankomst in Nederl.-Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

Van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 2½ ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indienstreding ten behoeve van gemeld fonds eene halve maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 maandelijksche termijnen. Bij vermeerdering van bezoldiging het bedrag van die vermeerdering over eene halve maand.

Zij die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen moeten zich vóór 10 Mei a.s. aanmelden bij het Departement van Koloniën, bij een op zegel geschreven verzoekschrift, onder overlegging van:

a. het diploma, en zoo mogelijk, getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

(Nederlandsche Staatscourant van 5 April 1917 No. 81).

Studenten voor Rechterlijke betrekkingen in Nederl.-Indië.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat in het jaar 1917 onder de in het Koninklijk besluit van 18 Januari 1915 no. 21 bepaalde voorwaarden weder dertig studenten in de rechtwetenschap, die geslaagd zijn in het candidaatsexamen bedoeld bij art. 2 § 2, sub a, van het Koninklijk besluit van 27 April 1877, (Staatsblad no. 87), zooals dat laatstelijk is gewijzigd bij het Koninklijk besluit van 24 Juli 1901 (Staatsblad no. 195), bestemd kunnen worden om, na behoorlijk volbrachte studiën en na voldaan te hebben aan het examen bedoeld in art. 141 2de lid der Hoogeronderwijswet, ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederl. Indië te worden gesteld, ten einde daar te lande te worden geplaatst in rechterlijke betrekkingen.

Zij, die voor eene bestemming voor den Indischen dienst als hiervoren bedoeld, in aanmerking wenschen te komen, zullen vóór 1 Mei 1917, onder overlegging van het diploma van het met goed gevolg afgelegd candidaatsexamen in de rechten, een gezegeld adres moeten richten aan den Minister van Koloniën, welk adres moet worden toegezonden aan den voorzitter der commissie, bedoeld bij het tweede lid van art. 1 van genoemd Koninklijk besluit van 18 Januari 1915 no. 21, professor mr. J. Oppenheim, Jan van Nassaustraat 87, Den Haag.

In het adres zullen één of meer personen moeten worden opgegeven, die bereid zijn omtrent gedrag en karakter van den adressant inlichtingen te verstrekken

(Nederl. Staatscourant van 2 April 1917 no. 78).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 17. Donderdag 26 April 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VEREENIGING „OOST EN WEST".
Afdeeling Amsterdam.

LEZING met Lichtbeelden door den heer *W. H. Giel*, 1e Luit. Infanterie Ind. Leger, op *Vrijdag 27 April 1917*, in het *Americain Hotel* (ingang Marnixstraat) te Amsterdam. Aanvang *8 uur*.
Onderwerp:
Het Binnenland van West-Ceram en zijn Bewoners.

REDE

van den Afgevaardigde der Vereeniging „Boedi Oetomo", M. Ng. DWIDJO SEWOJO, gehouden in het Concertgebouw te Amsterdam, voor de Vereeniging „Onze Vloot", op den 17n April 1917.

—o—

Mijnheer de Voorzitter, Geachte Vergadering.

Ik betuig U in de eerste plaats mijn dank, dat gij mij het woord hebt willen verleenen.

Ik acht het noodig eerst in het kort mijn standpunt tegenover de Nederlandsche politieke partijen te omschrijven: Naar mijn inzien, heeft het voor den Indiër in het tijdperk, waarin zijn land thans verkeert, geen zin om toe te treden tot eenige politieke partij, noch het partijwezen in zijn land in te voeren; voor den Indiër moet op dit oogenblik de eenheidsgedachte ten opzichte van het volk, in zijn uiteenloopende bestanddeelen, het voornaamste streven zijn. M. i. is dus het eenige juiste standpunt voor den Indiër het eclectische, d. w. z. dat hij alle Nederlandsche partijen genegen is, voor zoover deze in haar daden en handelingen het lot van het Indische volk verbeteren en voor de toekomst verzekeren. Bij zijn werkzaamheid in het belang van zijn land, moet de Indiër alle goede beginselen, welke in elke partij te vinden zijn, tot de zijne maken en die beginselen toetsen aan de nooden van zijn volk.

Wij zijn hier gekomen, in de eerste plaats als leden van de deputatie, om de Nederlanders te doordringen van de noodzakelijkheid van Indië's defensie en in de tweede plaats als afgevaardigden van onze vereenigingen, om de belangen te bepleiten en de wenschen kenbaar te maken van onze eigen landgenooten. In het verlangen, om Indië weerbaar te maken, worden wij uitsluitend geleid door de zorg voor de toekomst van ons eigen volk, want de zorg om het eigen ik is feitelijk de voornaamste taak van een mensch, en inderdaad keur ik dit beginsel 'n anderen ook niet af. Ik wenschte daarom, dat ook uw volk wél bewust en krachtig moge gaan op den weg van het egoïsme.

Gij vindt dit misschien een zonderlinge wensch? Maar luistert verder, geachte vergadering. Het is mijn overtuiging, dat egoïsme een intrinsieke eigenschap is van den mensch en van elk levend wezen, ja, zelfs de kiem is van alle leven en alle zijn.

Er zijn echter twee soorten van egoïsme, welke ik zou willen noemen „bekrompen egoïsme" en „bezadigd egoïsme". Bij het bekrompen egoïsme tracht de mensch zijn „ik" te vergrooten door te nemen, soms zelfs met geweld en met de vernietiging of den ondergang van andere ik-heden. Bij het bezadigde egoïsme daarentegen streeft een mensch ook naar zijn eigen welzijn, maar, bij de verzorging van zijn eigen „ik", zal hij ook aan het welzijn van anderen denken, omdat hij andere wezens met zijn eigen ego vereenzelvigt.

Als zoodanig is hij geen bekrompen egoïst, maar vindt hij zijn ego ook in andere schepselen en is dus een altruïst. Dezen weg nu, geachte vergadering, wenschte ik, dat uw volk moge gaan. Dat het Nederlandsche volk met alle kracht naar zijn eigen welzijn streeft, is zijn niet te betwisten recht, maar laat het daarbij ook denken aan het volk, dat nu nog zoo hulpbehoevend is en waaraan toch de Nederlandsche natie haar voorspoed heeft te danken gehad: ik bedoel het volk van Nederl. Indië.

De vereeniging „Onze Vloot" streeft, zooals haar naam aanduidt, naar vergrooting van Nederland's maritieme macht. Nederland heeft zijn belangrijke rol in de historie te danken gehad aan zijn meesterschap ter zee in de dagen van weleer. Ik waardeer ten zeerste, dat uwe vereeniging, welke, zooals ik vernam, een nationale beteekenis heeft, de traditie van uw volk wilt trachten levendig te houden. Dat Nederland's vloot in de toekomstige weerbaarmaking van Indië zich geroepen voelt om een groot deel van de defensie-taak op zich te nemen, is te verwachten en ik juich dat gevoel van plichtsbesef ten zeerste toe. Maar een vloot alléén zal, naar mijn bescheiden meening, voor Indië's defensie niet voldoende zijn.

Een vloot is slechts het eerste bolwerk tegen een mogelijken aanval van buiten. Achter de vlootlinie moet een tweede bolwerk zijn en dat moet gevormd worden door een landleger, dat alleen tot een voldoende sterkte kan opgevoerd worden door de invoering van een Inlandsche militie. De invoering der militie is echter zoo'n diep ingrijpende maatregel voor het Indische volksleven, dat de mogelijkheid niet uitgesloten is, dat, in geval bedoelde maatregel verkeerd wordt toegepast, een ongewenschte oppositie van de zijde der Inlandsche bevolking zou ontstaan. Het hoofdbestuur van „*Boedi Oetomo*" is tot deze overwegingen geleid door de ondervindingen, opgedaan gedurende zijn propaganda-tocht voor de Militie, in 1915 over geheel Java ondernomen.

Bedoelde overwegende bezwaren zijn, naar onze bescheiden meening, het best te ondervangen door de geheele regeling van de Militie op te dragen aan een Volksvertegenwoordiging. Het is daarom, en ook met het oog op nog andere omstandigheden, dat voor Ned.-Indië de instelling van een vertegenwoordigend lichaam voor en in Ned.-Indië, met wetgevende macht, zooals de Tweede Kamer der Nederlandsche Staten-Generaal bezit, wenschelijk, ja *dringend noodig* is te achten, als een gebiedende eisch des tijds.

Het staat bovendien vast, dat de instelling van bovenbedoelde Volksvertegenwoordiging aan de Inlandsche bevolking de zekerheid zal schenken van het ernstige streven van Nederland om Indië vooruit te brengen, als gevolg van welke zekerheid ook omgekeerd de Inlandsche bevolking in den Nederlander vol vertrouwen stellen en jegens Nederland dankbaar en aanhankelijk zal zijn.

Laat daarom, geachte vergadering, de taak der defensie niet alleen op de vloot rusten, maar geeft den Javaan daarin zijn aandeel, m.a.w. zorgt gij, *door hem naast op te leggen plichten ook rechten toe te kennen*, dat de Javaan in de defensie van Indië een nationale zaak dient en dat hij niet de meening deelt, dat de defensie van Indië door het Nederlandsche volk ter hand wordt genomen uitsluitend uit „bekrompen-egoïstische" overwegingen. Spoort uw landgenooten aan om Ned.-Indië weerbaar te maken in alle opzichten: militair, economisch, intellectueel en politiek, opdat het binnen niet al te langen tijd, een plaats zal innemen in de rij der ontwikkelde, beschaafde volkeren en daardoor mede kan werken aan de verwezenlijking van het idee van evenwaardigheid van alle rassen en van alle volkeren.

Wanneer het Nederlandsche volk ten opzichte van Ned.-Indië dien weg van het „bezadigde" egoïsme bewandelt, weest dan overtuigt, dat Uw kinderen en kleinkinderen de vruchten zullen plukken van die edele daad. De historie van Uw volk is oud, Uw natie heeft uitgeblonken in kunsten en wetenschappen, in daden, waarvoor groote geestkracht vereischt wordt, welke daden voor een groot deel op rekening waren te stellen van Uwe vloot. Uw volk is dus van hoogen geestesadel en ik acht U dan ook tot edele daden in staat. Daarom, geachte vergadering, twijfel ik er niet aan, of de wenschen van mijn volk zullen bij U allen weerklank vinden.

Lezing over de Residentie Ambon.

Den 20en April j.l. hield mevrouw *H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt-van Maarseveen*, in de bovenzaal van de *Oranje-Societeit*, voor leden en genoodigden van de *Afdeeling den Haag* van de *Vereeniging „Oost en West"* eene lezing over *de Residentie Ambon*, opgeluisterd door lichtbeelden.

Om 8 uur n.m. opende de *Voorzitter* der Afdeeling de heer *R. Zuijderhoff*, de bijeenkomst met een inleidend woord, waarin hij de aanwezigen welkom heette en de spreekster dank bracht voor hare bereidwilligheid om deze lezing te houden.

Mevrouw *Raedt* ving hare voordracht aan met de mededeeling, dat zij den moed om deze te houden had geput uit hare groote liefde voor land en volk en uit de omstandigheid, dat deze zoo geheel verschilden van die van den overigen Archipel. Zij gaf eerst eene staatkundige beschrijving van de Residentie, welke is samengesteld uit de afdeelingen *Ambon*, *Ceram*, *Zuid-Nieuw-Guinea*, *West-Nieuw Guinea*, *Aroe-eilanden*, *Kei-eilanden* en *Tenimber-eilanden*, bestuurd door Assitent-Residenten of Controleurs. Daarna vertelde zij, aan de hand van talrijke lichtbeelden, vele bijzonderheden van Ambon en Banda. Deze eilandengroepen liggen in een der diepste zeeën van de wereld, op sommige plaatsen van meer dan 5000 M., welke behalve veel visch en pareloesters, ook een prachtige zeeflora heeft.

De naam Ambon is afkomstig van het woord *Emboen*, dat *„nevel"* beteekent. Het eiland heeft dien naam gekregen, omdat men 't bij het naderen uit zee, in den regel in nevelen gehuld ziet.

Ambon is een onzer oudste bezittingen; wij namen het in 1605 van de Portugeezen over. De hoofdplaats is dan ook zeer oud, waarvan de massieve en smalle straten getuigen.

De eilandengroep is zeer vulkanisch, zoodat men er veel te lijden had en nog heeft van aardbevingen, welke soms groote verwoestingen te weeg brachten, zoo o.a. de groote aardbeving in 1898, waarbij bijna de geheele hoofdstad ééne ruine werd.

Maar juist vulkanische streken zijn dikwijls zeer schoon en het natuurschoon van Ambon is dan ook verrukkelijk. Spr. maakte met ons in gedachte uitstapjes naar eenige dezer mooie plekjes.

Ook de Banda-groep is zeer schoon, jammer alleen dat alles daar zoo van vervallen grootheid getuigt. Door het verval van de muskaatnoten-perken, was 't ook met Banda's grootheid gedaan.

De bevolking van deze eilandengroepen is zeer verschillend van die der overige deelen van den Archipel. Zij is luchthartig en vroolijk en heeft veel aanleg voor muziek. Zij is ook zeer leergierig en het onderwijs staat er op hoogen trap, zoowel voor meisjes als voor jongens. Er zijn in de Residentie, behalve de kweekschool voor onderwijzers en de opleidingsschool voor godsdienstleeraren, 65 gouvernements- en 162 particuliere scholen. Vele Inlanders spreken en lezen Nederlandsch en groot is het aantal van hen, die gelijkstelling met Nederlanders trachten te verwerven, om daardoor het verkrijgen van goed onderwijs voor hunne kinderen te vergemakkelijken. Maar de bevolking is niet nijverig. Haar optimisme en hare soberheid doen haar met weinig tevreden zijn. De sago, die gemakkelijk gewonnen wordt, is haar hoofdvoedsel en wordt in vele vormen genuttigd: als broodjes, als pap, als koekjes, enz. De bijspijzen: groente en visch, zijn ook in overvloed voorhanden, terwijl de sagopalm tevens een heerlijken drank, de *sagéroe* of *sagoeweer* oplevert, zoodat de Inlander er niet veel behoeft te arbeiden om tevreden te kunnen leven. Een gevolg hiervan is, dat landbouw en nijverheid er achter staan bij de overige deelen van den Archipel, men er geen oorspronkelijke kunstnijverheid aantreft en evenmin veel huisvlijt. De Amboneesche vrouw vond het reeds sedert lang veel eenvoudiger om b.v. de geimporteerde katoentjes voor haar kleeding op den passar te koopen, dan die zelve te weven. Ook de versieringskunst is niet ontwikkeld en staat achter bij die van vele minder ontwikkelde en beschaafde landstreken.

De vroolijkheid en vrij algemeene ontwikkeling van de bevolking zijn oorzaak, dat de kampongs daar een heel anderen indruk maken, dan elders in Ned.-Indië. Vooral des avonds valt dit op. Geen vrees voor booze geesten en kwaad volk maakt het vroeg sluiten der woningen noodig. Overal ziet men in de open huizen licht branden en de families gezellig bijeen zitten of feest vieren. Want dit laatste is lust en leven van de Amboneezen (vrouwen zoowel als mannen); muziek maken, zingen en dansen, dàt is leven. De Europeesche dansen worden er druk beoefend en het is niets vreemds, als men in een kamponghuis de Fransche commando's van de quadrille hoort schallen.

Toch is er het bijgeloof nog niet geheel verdwenen en de „*Tjoelik*" van Java vindt er zijn wedergade in den z.g. „*Petong Kepala*". Een Amerikaansche natuurvorscher, de heer Robinson, werd voor weinige jaren van dit bijgeloof het slachtoffer, hij is door een Inlander vermoord, omdat men hem verdacht een *Petong Kepala* te zijn.

Op een reisje, in gedachte met spreekster naar Nieuw Guinea, maken we kennis met het z.g. *witwater* op de zee. In de maanden Juli en Augustus zijn er enkele deelen van de zeeoppervlakte n.l. melkwit, het is dan alsof men met het schip tegen een witte wolk instoomt, welke keur wordt veroorzaakt door milliarden diertjes, die zich aan de zeeoppervlakte bevinden.

Men komt dan langs het schoone Banda, even liefelijk als Ambon, naar Merauke, de hoofdplaats van Zuid Nieuw-Guinea. Wat een verschil is het hier met Ambon. Men is op eens in de oer-wereld aangeland, met een woeste, primitieve bevolking. De heer *Plate* leidde ons hier vroeger reeds rond. Van daar ging de reis langs de Kei- en Aroe-eilanden, bekend om de parelvisscherij, naar Ceram, dat zeer bergachtig is, vele grotten heeft en vele mineralen in zijn schoot verborgen houdt, om ten slotte op Boeroe te belanden. Boeroe is een zeer rijk eiland, dat slechts op ontginning wacht om zijn schatten af te geven. Daar zijn de prachtigste houtsoorten, o.a. ook de echte *Kajoe poetih*, waaruit de bekende geneeskrachtige olie getrokken wordt.

Spr. eindigde hare, warm toegejuichte voordracht met een oud Ambonsch lied, waarin de groote liefde van den Amboneesch voor zijn geboortegrond wordt uitgedrukt. G.

Persoverzicht.

Algemeene Tentoonstelling te Soerabaja.

De Amsterdamsche bladen vermeldden verleden week onder dit hoofd:

In de Industrieele Club werd een zeer druk bezochte vergadering gehouden van belangstellenden in de algemeene Nederl.-Indische tentoonstelling te Soerabaja.

De vergadering werd geleid door den heer Th. F. A. Delprat.

Na uitvoerige besprekingen werd besloten, dat de commissie zich tot het bestuur der tentoonstelling te Soerabaja zal wenden met het verzoek, de tentoon-

FEUILLETON.

De Grenzen van haar Macht.

Een verhaal uit Britsch-Indië.

—o—

(Vervolg).

Lachend zette hij zijn ponny een weinig aan en weldra hadden zij nu de jonge dame ingehaald, die rechts en links door vereerders omgeven was. Achter haar reed mevrouw Wallace, een gezette, kleine dame, met vriendelijke, zachte oogen. Met groote behendigheid wist Wade aan de zijde van de jonge dame te komen, en hij zag dadelijk, dat de „noodlottige gave der schoonheid" inderdaad haar deel was. Haar fraai golvende haren waren lichtbruin, eenigszins rossig van kleur, haar tint prachtig frisch, de gelaatstrekken fijn en regelmatig, haar figuur slank en gracieus. Zij moest ongeveer drie en twintig jaren oud zijn.

O zeker, zij herinnerde zich majoor Wade wel, zij had hem in Darjeeling leeren kennen, of was het in Delhi geweest?

„En komt u nu eerst hier?" vroeg zij. „Was de straatweg niet in een afschuwelijken toestand?"

„Ja zeker — op sommige plaatsen zelfs bijna niet te berijden", antwoordde Wade. „Ik ontmoette onder weg een ongelukkige vrouw, die, in de voetstappen van een Inlander, den berg opklauterde en bijna schreide van vermoeienis."

„Ik hoop, dat u haar toen voortgeholpen hebt", zei juffrouw Murray, hem van onder haar donkere, zijdeachtige wimpers, aandachtig opnemend.

„Natuurlijk, ik bracht haar tot aan de dichtst bijzijnde bungalow."

„Zij was zeker jong en mooi? De dolende jonkvrouw, zooals men die in de boeken beschrijft?"

„Naar haar leeftijd heb ik haar niet gevraagd, maar zij was in ieder geval boven de dertig en de vrouw van een sergeant. Bevalt het u in Shirani?"

„O jawel, het is hier niet kwaad, alleen de regen is vervelend."

„Vervelend, maar onontbeerlijk, willen wij niet andermaal hongersnood krijgen."

„Natuurlijk, maar ik hoop toch, dat de droge moesson nu zal aanhouden, tot ik weder beneden ben."

„Opdat juffrouw Murray zal kunnen zeggen: „après moi de déluge!"

„Ja — zoo ongeveer. Door dezen afschuwelijken regen krijgen wij niets dan slangen, ziekten en.... nare, vervelende menschen", voegde zij met een veelzeggend gebaar er aan toe.

„Ik veronderstel, dat u, weer en wind dienende, van avond naar de comedie zult gaan, niet waar, juffrouw

Heden overleed onze beste Man, Vader en Behuwdvader, de Heer

HUBERTUS FRANCISCUS DEN HARTOG,

Gep. Hoofdkantoor-Chef bij den Post- en Telegraafdienst te Semarang,

in den ouderdom van 59 jaar.

Utrecht: S. C. M. DEN HARTOG—v. d. KELLEN.
Rijswijk: J. A. C. VAN HATTUM—DEN HARTOG.
J. A. VAN HATTUM.

UTRECHT, 22 April 1917.
Catharijnesingel 41.

stelling uit te stellen tot eenige jaren na het sluiten van den vrede, in verband met de groote moeilijkheden, welke de Nederlandsche industrie op het oogenblik ondervindt.

Algemeen bleek, dat, indien dit uitstel plaats vindt, een deelneming van de Nederlandsche fabrikanten op groote schaal kan worden verwacht.

Te zijner tijd zal de commissie den uitslag der bemoeiingen ter kennis van belanghebbenden brengen.

* * *

De Java-suikerindustrie na den oorlog.

Het Vaderland van 20 dezer ontleent aan het December-nummer van „Koloniale Studiën" uit een belangrijke studie van den heer Emil Helfferich over de ontwikkeling van de Indische cultuurbanken gedurende de laatste jaren in verband met de positie van de Java-suikerindustrie en hare financiering o.a.:

„De suiker gaf een sterke reactie te zien. Na jaren gunstige conjuctuur (1907-1912) trad een ommekeer in en op Java stond de suikerindustrie voor een crisis, die ook de cultuurbanken bedreigde, toen de oorlog los brak en een groote omwenteling in de verhoudingen schiep. De suikerinvoergebieden waren voortaan geheel aangewezen op rietsuiker, de Javasuikermarkt kreeg een mooie kans, hetgeen zich weerspiegelde in de groote stijging der koersen (voornamelijk in 1916) van de aandeelen der cultuurbanken.

Belangrijke stijging is nog te verwachten, ondanks de oorlogswinstbelasting. Doch de huidige stand der koersen is reeds van min of meer speculatieven aard. De aandeelen in de suikerondernemingen zijn gelijk aan mijnwaarden geworden. De hooge suikerprijzen vormen de rijke ertsader, van welke niemand weet, hoe lang zij duren zal. De innerlijke waarde der aandeelen in cultuurbanken, die vroeger maar al te vaak onderschat werd, loopt gevaar, op grond van de oorlogswinsten, door de beurs te worden onderschat."

Men late zich daarom niet van de wijs brengen en houde in het oog de gevaren, die de Javasuikercultuur bedreigen. Reeds in 1913 kon Java ten Westen van Suez niet meer concurreeren. Cuba is een overmachtig mededinger geworden. Tegenover de op Cuba inheemsche suikercultuur, met haar enorme opbrengsten en hooge rendementen, verschijnt die op Java in het ware licht: als een kunstproduct, dat na moeilijke jaren, na overwinning van de natuurlijke hinderpalen, dank zij de menschelijke scherpzinnigheid en energie tot beteekenis, tot rentabiliteit gebracht is. Cuba heeft gebrek aan datgene, wat Java in overvloed heeft: arbeidskrachten. Doch evenals overal elders in de wereld zal ook daar het arbeidersvraagstuk opgelost worden, en indien dan op Cuba bovendien nog de verfijnde technische methoden toepassing zullen vinden, welke wij thans op Java in haar volkomenheid kunnen waarnemen, zoo zal Cuba naar de meening van deskundigen, in staat zijn meer dan het dubbele van de thans reeds 3 millioen ton per jaar bedragende opbrengst tegen zeer lage productiekosten te leveren. Er mag niet worden verwacht, dat na beëindiging van den oorlog de verhouding tusschen suikerproductie en -verbruik zich in zoodanigen zin zal wijzigen, dat de productie af, het verbruik daarentegen toeneemt. Integendeel staat te vreezen, dat de voortbrenging dan met verdubbelde inspanning ter hand zal worden genomen.'

In deze tijden van enormen voorspoed moeten dus voorzieningen voor de toekomst worden getroffen.

De vorming van een syndicaat, meent de heer H., zou voorts tot gevolg kunnen hebben, dat door een overeenkomst met andere belangrijke productiegebieden, bijv. Cuba, de prijzen geregeld en afzetgebieden vastgesteld zouden kunnen worden. Elke suikerfabriek zou naar evenredigheid van hare productie deel moeten hebben in het syndicaat, terwijl aanleiding tot regeling of inkrimping van de productie niet bestaat. De heer H. voorziet dat moeilijker dan de technische bezwaren bij de vorming van het syndicaat de persoonlijke te overwinnen zullen zijn, „daar elke cultuurbank er een eer in stelt, haar eigen suiker te verkoopen en dit als een onafscheidelijk deel en kenmerk van haar zelfstandigheid beschouwt." Waarop volgt de rake opmerking: Met dit gevoelsargument komt echter het commercieel gezond verstand in conflict: in de grootste bedrijven ter wereld zijn de scheiding tusschen productie en verkoop, tusschen technisch-administratief en commercieel beheer en den verkoop door syndicaten reeds met goed gevolg ingevoerd."

Nog wijst de heer Helfferich op de doelmatigheid wanneer een deel der in dezen oorlogstijd gewonnen schatten in de suikercultuur, zouden worden gebruikt voor het scheppen van een suikervloot.

* * *

In *De Telegraaf* van 21 dezer is een zeer uitvoerig schrijven opgenomen van *H. v. W*, gedateerd 5 Febr. uit Weltevreden, over:

De Ramp op Bali,

waaraan wij het volgende ontleenen:

„Gewoonlijk duurt het lang voor uit de Buitenbezittingen verslagen binnenkomen. Bij een ramp als van Bali is ditmaal een uitzondering gemaakt en heeft de regent de regeering zeer snel verslag gedaan.

„Op Zondag 21 Januari j.l. te 6 uur 50 minuten voormiddags, had een zware aardbeving plaats, waarvan de horizontale schokken zich in de richting Noord Zuid voortplantten en ongeveer 45 seconden aanhielden.

„Op Maandag 22 Januari kwam de resident te Benoa aan, van waar met den assistent-resident van Zuid-Bali een reis door de zwaar getroffen afdeeling werd ondernomen.

„De gouvernementsgebouwen en particuliere woningen te Denpasar bleken zwaar beschadigd te zijn en, voor zoover niet onbewoonbaar geworden, zware herstellingen te vereischen. De assistent-residentswoning is onbewoonbaar en zal geheel afgebroken moeten worden; de controleurswoning en de woningen van divisiecommandant en Europeesch detachementscommandant der gewapende politie, van den chef van het post- en telegraafkantoor en van den waterstaatsopziener, alsmede het opiumdepôt, het assistent-residentskantoor, met in aanbouw zijnde uitbreiding, het controleurskantoor en het waterstaatskantoor, de gevangenis en twee brandspuithuizen, zijn alle meer of minder zwaar beschadigd. De assistent-resident met zijn gezin en die Europeanen, welke tijdelijk geen onderdak hadden, namen hun intrek in de ongedeerd gebleven pasangrahan (logeergelegenheid voor reizende ambtenaren).

„Tusschen Bangli en Kintamani hebben zoowel de dessa's als de verkeersweg zwaar geleden. Zeer vele woningen zijn beschadigd of ingestort. De weg, die vroeger zeer goed met automobielen te berijden was, is thans tengevolge van afschuivingen en aardstortingen, tot Panakolan slechts te voet of te paard begaanbaar. Tusschen Panalokan en Kintamani is de weg over een afstand van vijf paal in het kraterravijn van het Batorcomplex gestort. De pasanggrahan te Kintamani is zwaar beschadigd.

„Van uit Panalokan is in den top van den Goenoeng Abang een groote kloof zichtbaar, welke vóór de aardbeving niet bestond, terwijl het water in het Batoermeer is gestegen en de oevers daarvan zich hebben verlengd, tengevolge van de reusachtige brokken van den Goenoeng Abang, welke in het meer vielen. De groote krater van het Batoercomplex is aan de Oostzijde ingestort; aldaar zijn twee nieuwe kraters ontstaan. De dessa's aan den voet van het Batoercomplex gelegen, hebben echter hoegenaamd geen schade geleden. De handelsdessa Kota Dalen, op eenigen afstand van de pasangrahan Kintamani gelegen, en hoofdzakelijk door Chineezen bewoond, is op één woning na vernield. Vier en twintig woningen stortten in het ravijn, terwijl een schade van onge-

---

Murray?" zei Wade nu, zonder te antwoorden op haar vorige uitlating.

„Zeker, zelfs bij slecht weer. Het is een mooi stuk en de schrijver daarvan bevindt zich nu hier in Shirani. Het heet „De derde vrouw van den heer Jones" en de zang-coupletten daarin zijn alleramusantst.

„Dan ga ik nu dadelijk ook een plaatskaartje halen. De acteurs zijn zeker dilettanten? Heidaar Torrens, met ons drieën kunnen wij niet naast elkander rijden" zoo riep hij zijn kameraad toe. „Wees voorzichtig, anders valt u in den afgrond. Mijn merrie slaat."

„De afgrond is hier ver genoeg vandaan en wat daan betreft, is mijn ponny alle andere nog de baas". antwoordde een jong mensch, met zachte gelaatstrekken en groote blauwe oogen, die voortdurend op juffrouw Murray gericht waren.

Majoor Wade, die niet van zins was een ongeluk te krijgen, stond nu zijn plaats aan zijn jongeren kameraad af.

„Ik heb dus den armband gewonnen", zei deze, zich tot zijn aangebedene wendend, „als het mij niet gelukt was, zou ik mij een kogel door het hoofd hebben gejaagd."

„Zulke overdrijvingen vallen volstrekt niet in mijn smaak, jongenlief", zei de jonge dame op misnoegden toon.

„Dat u mij lief noemt, maakt mij hoogst gelukkig, maar een jongen kunt u mij toch moeilijk meer noemen. daar ik een flink stuk ouder ben dan u", antwoordde de jeugdige officier.

„U is drie en twintig, als ik mij niet vergis", schertste zij. „Komt u van avond bij ons eten?"

„Helaas neen. Ik moet ongelukkiger wijze bij de Grants dineeren, hoe aangenaam dit mij onder andere omstandigheden ook zijn zou."

„Dat is nu althans netjes gesproken."

„Natuurlijk zou ik echter duizendmaal liever bij u komen, maar mevrouw Wallace heeft mij eerst zooeven gevraagd."

„En u hebt geen excuus om de Grants af te zeggen?"

„Neen — ik houdt er niet van de menschen een blauwtje te laten loopen, daarentegen", ging hij op geheel anderen toon voort, „zou ik wel eens willen weten, of u voornemens is er mij een te laten loopen."

„Ik wist niet, dat dit in mijn macht stond, ik heb u immers niets beloofd."

„Neen, de verlovingskaarten zijn nog niet rond gezonden en de ringen niet gewisseld, maar u weet toch zeer goed, dat het een uitgemaakte zaak is. U laat mij aan uw dobber spartelen, eerst in Hasauli, toen hier, laat mij hopen en......"

„Heel Shirani behoeft toch uw verwijten niet te hooren", viel zij hem haastig in de rede. „Laten wij doorrijden."

(Wordt vervolgd).

veer *f* 12.500 werd aangericht. Twee Chineezen werden dood onder de puinhoopen vandaan gehaald.

,,Voor zoover bekend, bedraagt het aantal dooden en vermisten in het landschap Karangasem 122, Badoeng 80. Overal zijn gewonden en gekneusden, doch hun aantal staat niet in verhouding tot dat der dooden en vermisten.

,,De bevolking is kalm en gelaten en schrijft de ramp toe aan den toorn der dewa's (goden), als gevolg van het onvoldoende onderhoud van den heiligen tempel op den Goenoeng Agoeng of Piek van Bali.

,,Met uitzondering van het noodige bewakingspersoneel zal de gewapende politie middels patrouilleeren in de geteisterde streken alle gevraagde en gewenschte hulp verleenen.

,,Voor eerste hulp aan de bevolking is een bedrag van *f* 20.000 met goedkeuring der regeering beschikbaar gesteld, terwijl eveneens in de zelfbesturende landschappen de ontworpen begrootingen voor 1917 zullen worden herzien teneinde zooveel mogelijk voor hetzelfde doel gelden af te zonderen. De fondsen zullen onder toezicht van den afdeelingschef naar de behoefte door de besturende ambtenaren worden verstrekt.

,,Te Batavia is inmiddels een comité ingesteld om zoo spoedig mogelijk de nood der slachtoffers te lenigen, en dit onder presidium van den vice-president van den Raad van Indië, jhr. De Graeff.

,,Door eenige handelslichamen is dadelijk een bedrag van tienduizend gulden bijeen gebracht en men hoopte nog veel grooter sommen bijeen te krijgen door een oproep in de kranten om steun.

* * *

Het wetsontwerp-Limburg c.s. en de Indische bestuursopleiding.

In de ,,N. R. Crt.'' van 23 dezer lezen wij o. m.:

,,Het wetsontwerp-Limburg c. s. heeft zich over het geheel genomen, bij de Tweede Kamer in een goede ontvangst mogen verheugen. Al werden er toch eenige bedenkingen tegen ingebracht, vele leden verklaarden met de strekking daarvan in te stemmen. En terecht, want hoe men ook over de zoogenaamde klassieke opleiding moge denken, dit staat in elk geval vast, dat de bestaande regeling van de toelating tot de hoogescholen niet bevredigt, veeleer tot misstanden aanleiding geeft. Weliswaar beschikt de regeering over het in 1910 ingediend rapport der aaneenschakelingscommissie met de daarbij behoorende ingrijpende voorstellen, waarin de eischen der praktijk beter tot hun recht komen, dan in de bestaande wetgeving, maar na zeven jaar zijn wij nog even ver. Het lyceum, dat zou voorbereiden tot alle hooger onderwijs, is nog steeds een verre illusie.

Het is gewenscht, zich er nauwkeurige rekenschap van te geven of de wetgever, wat de toelating tot onze universiteiten betreft, met het ontwerp, zooals het daar ligt, werkelijk voorshands genoeg zou hebben gedaan. Dit nu wil voorkomen van niet, met name niet ten opzichte van Nederlandsch-Indië. Want wel moge men bedenken dat sedert kort de faculteiten der rechtsgeleerdheid en der letteren en wijsbegeerte zijn aangewezen als voorbereiding tot den Indischen bestuursdienst, en dat, wil hiervan iets terecht komen, inzonderheid de toegang tot de juridische faculteit dringend verruiming behoeft.

De noodzakelijkheid eener wetenschappelijke opleiding van de Indische bestuursambtenaren. die uiteraard voornamelijk door de juridische faculteit gegeven worden moet, dagteekent geenszins van den laatsten tijd. Doch ondanks veelvuldige betoogen, dat onze ambtenaren in Indië in volle mate vertegenwoordigers der Europeesche beschaving moeten zijn, werd tot 1916 niet meer bereikt, dan dat jongelui met het einddiploma H.B.S. of gymnasium werden uitgezonden, die drie jaar aan de rijksuniversiteit te Leiden colleges hebben gevolgd in een aantal vakken zonder veel onderlingen samenhang, t.w. Indisch staats- en strafrecht, land- en volkenkunde en geschiedenis, inlandsche talen en mohammedaansch recht, en een examen hebben afgelegd, dat niet veel meer dan oppervlakkige kennis van die vakken vergt. In den loop van 1916 kwam op dit stuk echter verandering: voortaan zouden tot den Indischen bestuursdienst ook toegelaten worden doctorandi in de rechtswetenschap of in de staatswetenschap of in de Indische letteren, die een aanvullend indologisch examen hebben afgelegd, in den geest van het faculteitsexamen der rechterlijke ambtenaren.

De eerstbedoelde driejarige studie verschilt welbeschouwd principieel niet van de vroegere opleidingsregelingen, en men kan dus zeggen, dat met dit systeem van voorbereiding de ambtenaren werden opgeleid, die in de laatste halve eeuw naar Indië zijn uitgezonden. Intusschen is Indië op allerlei gebied geweldig veranderd en zal het, zoo de teekenen niet bedriegen, nog in veel sterker mate aan verandering onderhevig zijn. Meer en meer ontvalt, als gevolg daarvan, den tegenwoordigen volgens een verouderd stelsel opgeleiden bestuursambtenaren het besef, dat zij geestelijk boven hun omgeving staan. Reeds eenige jaren geleden (in de N. R. Ct. van 6 Maart 1913) verklaarde een blijkbaar zeer bevoegd kenner van Indische toestanden hieromtrent:

,,Menschen vindt de ambtenaar er thans om zich heen, die niet, gelijk vroeger doorgaans het geval was, zijn minderen, op zijn hoogst zijn gelijken zijn in ontwikkeling; met menschen krijgt hij daar vaak te doen tegenover wie hij zich — wat bij een koloniaal bestuursambtenaar nooit mag gebeuren — in ontwikkeling als de mindere zal gevoelen, en tegenover wie hij zich, wanneer een van nature sterk karakter hem geen steun verleent, wel eens als een mindere zal gedragen.''

Zoolang het lyceum er nog niet is, en men kan — bij aanneming van het ontwerp — hierop heusch niet wachten, is het dus inzonderheid rechtstreeks van de hoogere burgerschool, dat het aanbod van gegadigden naar het Indisch bestuursambt zal moeten blijven komen. Stond nu vast. dat de kennis der oude talen voor de rechtsstudie onmisbaar is, aan deze oplossing viel uiteraard niet te denken. Maar ook hierover loopen de meeningen uiteen. Mannen als prof. mr. Visser van IJzendoorn en minister Cort van der Linden hebben openlijk verklaard, dat zij de H.B.S. tot voorbereiding van de rechtsstudie even geschikt achten als het gymnasium, en zij staan in hunne opvatting niet alleen.

Is het daarom wel verantwoord, dat het wetsontwerp-Limburg c.s. zich beperkt tot eene verruiming van de toelating tot de universiteit, alleen voor zooveel de faculteiten der geneeskunde en der wis- en natuurkunde aangaat? Begrijpelijk is het voorzeker, dat de voorstellers zich liever niet op glad ijs wagen, doch hun overmaat van voorzichtigheid brengt dezelfde kwestie voor de andere faculteiten op het doode punt. Vandaar dat uitbreiding van het ontwerp tot de juridische faculteit thans een kwestie is van nu of nooit. Mag dit voor Nederland onverschillig wezen, voor Indië is het dat niet; want de taak van het bestuur aldaar is bij de algemeene maatschappelijke en geestelijke opleving in het Oosten buitengewoon zwaar geworden, en een daarmede overeenkomstige opleiding der bestuursambtenaren niet slechts voor hen zelf, maar ook voor het land onmisbaar.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Gouvernements- of Gemeentepolitie.

Door den heer J. M. Misset is te *Batavia* een rede gehouden over bovenstaand onderwerp, waaraan door de *Java-Bode* in een viertal artikelen een en ander is ontleend.

De hr. *M.* begon met het bespreken van den toestand in Nederland en bracht in herinnering, dat daar onderscheid gemaakt wordt tusschen Rijks- en Gemeentepolitie.

De werkzaamheden der rijksveldwacht bestaan in het algemeen in het doen van dag- en nachtrondes, zoowel binnen den bebouwden kring der Gemeenten, als ten platten lande, in het handhaven der openbare orde, de beveiliging van personen en goederen en de voorkoming van misdrijven.

Meer speciaal is ze belast met het waken tegen landlooperij en bedelarij, het toezicht op de vreemdelingen, het in bewaring nemen van zwervende personen, het helpen van verlatenen, het opsporen van en inlichtingen inwinnen omtrent gepleegde misdrijven, het transporteeren van gevangenen, enz.

Onder de opperleiding van den Minister zijn de Procureurs-generaal der Hoven belast met het directe toezicht op de Rijksveldwacht, welke de bevelen opvolgt van den officier van Justitie en den kantonrechter, en *waar geen kantongerecht* is, van den *burgemeester*. Deze laatste kan als hoofd van de gemeentepolitie tijdelijk de hulp inroepen van de rijksveldwachters. Als behoorende tot de Algemeene politie kunnen deze ook kennis nemen van overtredingen van plaatselijke verordeningen. Toch werkt de Rijkspolitie, die ook niet talrijker is dan de Gemeentepolitie in een stad als Den Haag, meest ten platten lande.

Overgaande tot de bespreking van de Gemeentepolitie, ging de heer Misset na, hoe deze historisch gegroeid is, hoe ze tijdens de Fransche overheersching in de macht van het centraal gezag kwam en ontaardde in politieke politie, doch hoe het, nadat het Fransche juk afgeschud was, nog moest duren tot 1851, voordat ze het voetstuk kreeg, waarop ze nu staat. Had Thorbecke kunnen voorzien, dat de gemeenten zoo snel zouden groeien, dat 50 jaren na aanneming van zijn Gemeentewet de stedelijke politie te Amsterdam zou zijn uitgegroeid tot een corps, even sterk als dat van de geheele Rijks politie, dat het politiepersoneel van 's-Gravenhage van 50 tot 1000 man zou zijn geklommen, dan zou de Gemeentewet er wel anders hebben uitgezien.

De Gemeentepolitie, die feitelijk uitsluitend zou moeten dienen om de orde in de gemeente te handhaven en voor een stipte naleving der gemeentelijke verordeningen te waken, ziet zich, doordat haar personeel tot onbezoldigd rijksveldwachter werd gepromoveerd, belast met de *algemeene* politie, doch op kosten van de *gemeente*.

En de gemeenten hebben zich, zij het ook ten koste van groote sommen, kranig van de hun opgelegde taak gekweten. En toch, ondanks de keurige organisatie is er, volgens den heer *M.*, één ding, dat de politie het *ware leven* onthoudt. En dat is haar enge begrensdheid. Er is geen intercommunale politieregeling en dat maakt den bodem, waarop de gemeentepolitie groeit, onvruchtbaar. Bij een goede politieorganisatie zou de politie in dezen tijd van snelheid zich geen grenzen gesteld moeten zien tus-

schen haar en den misdadiger. En dat is een van de oorzaken, waarom in Nederland zooveel stemmen opgaan, om de Gemeentepolitie om te zetten in Rijkspolitie.

De redenen, waarom ook de heer *M. Algemeene*, dus *Rijkspolitie* verkiest boven de best georganiseerde Gemeentepolitie, zijn de volgende:

1°. Centralisatie maakt die eenheid in de leiding van en eenheid in gezag over de politie mogelijk, die haar krachtige werking waarborgen.
2°. Zij opent de mogelijkheid tot een krachtige en intellectueele opleiding van het personeel, zonder welke een goede politie onbestaanbaar is.
3°. Ze maakt een juist evenwicht tusschen de politie op het platte land en in de kleine plaatsen ter eener en die van de groote steden ter anderer zijde.
4°. Zij alleen leidt tot die intercommunale werking, die een krachtige bestrijding van de criminaliteit mogelijk maakt.
5°. Zij leidt tot een behoorlijke wettelijke regeling der politiebevoegdheid.
6°. Bij centrale organisatie beschikt de Staat over een krachtig wapen ter bestrijding van onlusten van eenigen omvang.

Vervolgens de verschillende eischen nader besprekende, zei de heer *M.* o.a., dat de goede werking der politie afhankelijk is van twee factoren: van haar opleiding en haar bevoegdheid. Beide zullen het best tot hun recht komen bij algemeene politie. Beter dan de gemeenten kan het Rijk een politieschool stichten — zooals te Batavia geschied is — waar in de eerste plaats het kader geheel dezelfde systematische opleiding krijgt.

In dezen tijd van snel verkeer klemt meer nog dan vroeger de eisch, dat de politie den misdadiger moet kunnen opsporen en volgen, waar dat noodig is, zonder door allerlei plaatselijke formaliteiten in haar handelingen belemmerd te worden. Het behoeft geen betoog, dat de *hr. M.* het een fout zou achten, indien in Indië, waar de politie overwegend sterk algemeen is, overgegaan werd tot instellen van een Gemeentepolitie.

Dat de politie in Indië niet is, wat ze wezen moet, vindt de *hr. M. zeer* verklaarbaar. Immers „men stampt geen corps commissarissen en verder kader uit den grond, alleen door den wil ze te hebben. Men moet hen vormen, opleiden." Men schept geen agentencorpsen „als men die bouwen moet uit Inlanders, die zoo slecht wennen aan politioneele orde en tucht, dat een verloop van 100 pct. per jaar een kleinigheid is. Men verwezenlijkt zijn plannen niet, wanneer beginselen, waarop de reorganisatie rust, nog steeds niet in daden zijn omgezet, n.l. de trinome *Kazerneering, Tuchtreglement* en *Dienstverband* voor de korpsen, zonder welke alle arbeid en inspanning, besteed aan de verbetering van het gehalte der agenten, vergeefs zullen blijken.

En waar in het grootste deel van Europa, zoowel in Frankrijk als in Duitschland en Engeland de politie streng gecentraliseerd is, wachte men er zich voor in Indië den tegengestelden kant uit te gaan.

Dat men in Indië gemeenten en gewesten autonoom maakt, is een verblijdend verschijnsel, maar men moet de machtsmiddelen van den staat — en dat is naast het leger ook de politie — niet versnipperen en verzwakken. In Indië moet de staatsmacht nog steeds imponeeren, het Bestuur de teugels houden.

Waar de gemeenten in Indië niet gegroeid, doch gedecreteerd zijn, is het noodig, dat het Bestuur, dat met breeden blik alles overziet, zorg draagt, dat de *evolutie*, die bezig is zich te ontwikkelen, niet worde tot *revolutie*.

Bij het uiten zijner denkbeelden is de *hr. M.* in botsing gekomen met een stuk uit het *Soer. Hbld.*, waarin de *hr. Tersteeg* eindigt met de volgende stellingen:

I. dat de invoering van een gemeentelijke politie in de groote gemeenten een noodzakelijk gevolg is van de aanstelling van Burgemeesters,
II. dat de superintendentie over de politie in deze gemeenten ten spoedigste van den ass.-resident moet en kan worden overgedragen op den burgemeester,
III. dat aan de instelling van gemeentelijke politiemachten geen onoverkomenlijke bezwaren in den weg staan en deze desnoods langs den weg eener geleidelijke proefneming spoedig kan geschieden.

Vooral komt de *hr. M.* op tegen de beweringen, vervat onder II, al haalt de hr. T. ook een uitspraak van *Mr. J. C. Th. Heyligers* aan uit diens werk: „*Het politiewezen in Nederland*", en al vindt hij een medestander in *Mr. Dr. Gewin*, waar deze in zijn „*Politievraagstuk*" o. a. schrijft: „Centralisatie welke geen rekening houdt en kan houden met de oneindige verscheidenheid, welke het maatschappelijk leven te aanschouwen geeft, moet vooral op dit gebied noodzakelijk fiasco maken.

De assistent-resident, als ambtenaar van het centraal gezag, heeft andere belangen te dienen en voor te staan, dan de vertegenwoordiger van het plaatselijk zelfbestuur. Zelfs al zou hij, wat ik volgaarne aanneem, te allen tijde van goeden wille zijn, dan nog kan van hem niet worden verwacht, dat hij de verordeningen zal doen naleven in den geest van den raad en overeenkomstig de eigenaardigheden, die elk locaal ressort voor zich heeft." Verder oordeelt *Mr. Dr. G.* dat vooral, wanneer een nieuwe assistent-resident ter plaatse komt, die geheel onbekend is met de plaatselijke eigenaardigheden, de wijze, waarop deze de verordeningen zal doen naleven, zal moeten zijn een mechanisme, waaraan de soepelheid ontbreekt, onontbeerlijk voor de goede werking der verordening. Alleen daaruit reeds blijkt, volgens hem, „dat de autonome gemeenten moeten hebben een stedelijke politiemacht."

Met deze bewering was de *hr. M.* het niet eens; hij beweerde integendeel, dat niet de verordeningen moeten nageleefd worden in den geest van den Gemeenteraad, maar dat ze zich moeten aanpassen aan het stadseigen. Indien de wetgevende arbeid van den raad aansluit aan de gemeentelijke behoeften, dan kunnen de verordeningen toegepast worden naar den geest van die verordeningen, en niet naar de wisselende inzichten van een niet steeds constant lichaam, zooals de Gemeenteraad. De politie moet den raad niet naar de oogen behoeven te zien. De wisseling van assistent-resident is ook geen overwegend bezwaar, want deze heeft wel de opperste leiding, doch de Hoofdcommissaris is de man, die heeft zorg te dragen voor een juiste naleving in de praktijk.

En wat voor reden is er om te vermoeden of aan te nemen, dat de algemeene politie niet zou waken voor een stipte naleving der plaatselijke verordeningen? Behoort de gemeente-orde niet tot de algemeene orde?

Wil de gemeente echter beslist een eigen politie, dat ze dan *naast* de algemeene een gemeentelijke politie scheppe. Doch dit is niet de bedoeling; „men wil de geheele algemeene politie afschaffen of liever annexeeren. Men wil *eigen politie* onder *gemeentecontrole* met *algemeene bevoegdheid*". Immers het *Soer. Hbld.* wenscht, „dat de gemeente heeft haar eigen politiemacht, aan welke ook wordt opgedragen de handhaving van wetten en algemeene maatregelen van inwendig bestuur, alsmede de repressieve politietaak, waartoe het verband met de justitie worde gelegd door de benoeming van hoofdcommissarissen en commissarissen der eerste klasse tot hulpofficieren van justitie". En het lijkt het *Soer. Hbld.* voldoende, dat de benoeming van deze politie-ambtenaren geschiedt door den burgemeester, onder goedkeuring van den landvoogd. Ernstig waarschuwde de heer *M.* tegen een politie, waarover de staat geen contrôle, geen beschikking zou hebben in zijn gebied, al heet dat gebied gemeente. Hoe de verhouding te regelen van den burgemeester ten opzichte van de politie, aan wier hoofd de resident staat, is regeeringstaak.

Ten slotte merkt de *hr. M.* op, dat de gemeenten er nooit in zullen slagen een voldoend georganiseerde en onderlegde politiemacht in het leven te roepen, in aanmerking genomen „hoe moeilijk het valt de staatspolitie te brengen tot het hoogtepunt, waarop zij, indien geduld en vertrouwen voortgaan haar te steunen, binnen afzienbaren tijd, naar wij hopen, zal stijgen." Daartoe is echter de geheele energie en de vaste wil van het gouvernement en de bevolking noodig.

Steenkolen.

Onlangs werd in deze rubriek melding gemaakt van een bericht in de *Java-Bode*, dat te *Kalianget* een proefinstallatie voor het distilleeren van steenkolen zou worden opgesteld. De correspondent der *N. Soer. Courant* te *Soemenep* heeft daaromtrent nadere inlichtingen ingewonnen, waaraan het volgende ontleend is.

Het ligt werkelijk in de bedoeling om in de zoutfabrieken te *Kalianget* en *Krampon* uitsluitend steenkool te gebruiken voor het drogen der zoutbriketten, waarvoor thans petroleumresidu gebezigd wordt. Te *Kalianget* wordt ook residu aangewend als brandstof bij de, in de electrische centrale opgestelde diesel-motoren, zoodat het geheele fabrieksbedrijf daar met die brandstof in gang gehouden wordt.

De prijs dier brandstof is echter de laatste jaren belangrijk gestegen en er mag verwacht worden, dat hij na den oorlog nog meer stijgen zal, zoodat er uitgezien wordt naar een geschikte brandstof, welke de residu vervangen kan.

Daartoe heeft men het oog geslagen op de steenkool van *Poeloe Laoet*, die bij het decauville-bedrijf te *Kalianget* en *Krampon* inreeds gebruik is. Voor deze minderkwaardige steenkolen, waarvan de exploitatie in 1915 een verlies van ruim 3 ton opleverde, zal getracht moeten worden een distillatiebedrijf in 't leven te roepen. Dat daarvoor Kalianget gekozen zou worden, is wat vreemd, daar de zoutfabrieken slechts een gering deel van de steenkolen gebruiken en het dus meer voor de hand zou liggen, om het distillatiebedrijf op *Poeloe Laoet* op te stellen, daar het vervoer van de gewonnen producten toch heel wat minder zal bedragen dan het transport van het kolengruis. Wel kunnen op de zoutfabrieken door vergassing der steenkolen, met het vrijkomende gas de heeteluchtovens worden gestookt, maar het is de vraag, of hierdoor weer niet het winnen der bijproducten in het gedrang komt.

Inlandsche gemeenteraadsleden.

Hadden we in een der vorige nummers gelegenheid de meeningen van de *Loc.* en de *Java-Bode* in zake de circulaire van de regeering betreffende de eischen waaraan Inl. gemeenteraadsleden moeten voldoen, naast elkaar te stellen, sedert heeft ook een stem van Inl. zijde zich in eerstgenoemd blad doen hooren.

De Schr. acht het een verblijdend teeken, dat de

regeering een begin maakt met te trachten Inlanders in de gemeenteraden te brengen, van wie verwacht kan worden, dat ze hun volk kunnen vertegenwoordigen. Stelt de voorzitter van den gemeenteraad veel belang in het streven en werken der ontwikkelde Inlanders voor het volk, dan kan deze regeeringsmaatregel veel goeds beloven. Hij vreest echter, dat de raads-voorzitter veelal tijd en gelegenheid zal missen om zich voldoende vertrouwd te maken met het meer intieme geestelijk leven onder het Inl. volk. Het gevolg daarvan zal vermoedelijk zijn, dat zoowel de raadsvoorzitter — hoofd van plaatselijk bestuur — als de burgemeester zijn licht zal opsteken bij de prijaji-raadsleden. En daar het meerendeel der ontwikkelde Inlanders tot nu toe gevonden wordt onder de prijaji's, zullen voor raadsleden in de eerste plaats de Inl. ambtenaren in aanmerking komen. En nu vindt Schr. dat niet de geschiktste raadsleden, omdat de belangen van de bevolking vaak lijnrecht tegenover hun eigen „belangen" staan en zij op kleinere plaatsen, nog ondergeschikt aan den raadsvoorzitter of aan medeleden, zich niet zullen durven uitspreken.

Particuliere Inlanders acht Schr. beter in de gelegenheid om het volk in zijn gewone doen te kennen. „Alles ligt voor dezen bloot, wat de prijaji slechts door den ambtelijken bril vermag te bezien." Terwijl het volk zelf hen eerder tot zijn vertrouwenslieden zal maken dan de ambtenaren. Schr. meent, dat de Inlanders, die de leiders zijn van de onder het volk levende geestesstroomingen, de aangewezen mannen zijn om zitting te hebben in de gemeenteraden.

Suriname.

In ons laatste nummer deden wij een tweetal mededeelingen uit het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer over de Surinaamsche begrooting voor 1917. Hier mogen nog een paar aanhalingen volgen:

„Verschillende maatregelen werden genoemd, die tot verbetering van den toestand kunnen voeren.

Krachtig dient te worden ingegrepen om land- en mijnbouw, industrie en handel te bevorderen; ook het plaatsen van vreemd kapitaal in de kolonie behoort te worden aangewakkerd. Sommige leden echter achtten het laatste middel minder aanbevelenswaardig.

Het inrichten van een goed gedocumenteerd Informatiebureau, het aanstellen van een commissaris voor den handel (Trade-Commissioner), een voortdurend onderzoek naar de rijkdommen van de kolonie zijn noodig. Verder dient het landbouwcrediet behoorlijk ingericht en het stichten van coöperatieve ondernemingen bevorderd te worden. Een mijnbouwkundige behoort te worden aangesteld en vooral een bureau tot bevordering der inheemsche industrie met technische proefnemingen en onderzoekingen van regeeringswege in het leven te worden geroepen.

Reeds nu werd de aandacht gevestigd op verschillende takken van nijverheid, welke bevorderd of ter hand kunnen genomen worden.

De leden hier aan het woord meenden, dat eerst dan, wanneer de voorwaarden van verdere economische ontwikkeling zijn geschapen. eene rationeele toepassing van het plan-Idenburg billijk kan worden geacht, daar de toenemende inkomsten tot die toepassing in staat zouden stellen. Ten slotte zoude in aanmerking kunnen komen kwijtschelding te verleenen van een deel der schuld, die gedeeltelijk het gevolg is van fouten der regeering (bacoven-kwestie, Lawaspoorweg, gouvernements-onderneming Slootwijk, enz.) en die thans zwaar op de koloniale financiën drukken."

Dit laatste gaf *Mr. Dr. Schoch* reeds in 1912 in overweging en in zijn artikel in het April-nummer van „*Stemmen des Tijds*" — zie ons vorig nummer — handhaafde hij deze zienswijze.

Een fout van de regeering zouden wij alleen het stopzetten van de bacoven-cultuur willen noemen. Het zou voorbarig zijn den spoorwegaanleg en de onderneming Slootwijk nu reeds failures te noemen. Misschien zal te eeniger tijd de wenschelijkheid blijken om den spoorweg verder door te trekken om dien rendabel te maken en omtrent het productievermogen van rubberboomen op kleigrond begint er kentering te komen in de zienswijze der deskundigen.

Bij de afdeeling Openbare Werken en Verkeer, meende een lid, dat de vraag overweging verdiende, of wellicht door luchtschepen een practisch middel van verkeer met de thans zoo moeilijk te bereiken goudstreken kan worden verkregen.

Nu, overwegen kan men de vraag wel, als men maar niet tot de proefneming overgaat. Heel wat tonnen gouds zouden daarmede gemoeid zijn, ook al zou men na den oorlog voor een spotprijs een oud luchtschip kunnen machtig worden.

* * *

In Suriname heeft men lang de meening gekoesterd, dat de kokospalm ver van zee niet gedijt. In het blad „*Suriname*" van 23 Januari vinden wij een ingezonden stuk, waarin de schrijver wijst op rijk vruchtdragende boomen op de Boschnegerdorpen aan de Lawa en de Tapanahonie op 200 tot 250 KM. van de zee. In de bovenlanden zag hij de boomen weelderig opschieten op gronden waar niets anders gedijen kon. De gewoonte der Boschnegers om hunne vuilnisbelten tegen den stam der kokos-boomen aan te leggen, bevordert den groei en de draagkracht.

* * *

Zoowel hier als in de kolonie zelve is het sedert jaren een „gewoonte" — zouden wij haast zeggen — geworden om den toestand onzer kolonie te vergelijken bij dien van Britsch Guiana, welke vergelijking dan steeds in ons nadeel uitvalt. Ontegenzeggelijk is de Britsche kolonie ons in menig opzicht vooruit, maar dat de toestand er niet door iedereen zoo schitterend geacht wordt, blijkt uit een artikel van een Amerikaan, *A. Hyatt Verrill* in de „*Christmas tide 1916*" van de „*Argosy*", een te Georgetown verschijnend blad. Wij vinden een verkorte vertaling van het artikel in „*De Surinamer*" van 14 Januari.

De schrijver begint met te zeggen, dat 't elken vreemdeling moet opvallen, dat eene kolonie als Br. Guyana, zoo rijk in bronnen, zoo uitgestrekt en met zoo'n goed karakter, zóó over-verwaarloosd, zóó arm is. 't Land is langer dan een eeuw in Britsche handen. De bodem is bii uitstek vruchtbaar en is alleen op een smalle strook na langs de kust bebouwd. De oorzaken nagaande die tot die verwaarloozing hebben geleid, komt de schrijver tot de conclusie dat noch 't klimaat, noch gezondheidsredenen, noch geographische ligging tot die verwaarloozing hebben geleid.

Wij kunnen den schrijver niet volgen in zijne uiteenzetting van de redenen, die, volgens zijn meening, de oorzaken zijn der verwaarloozing, maar het slot van het artikel willen wij onzen lezers niet onthouden:

„Vergelijk Britsch-Guyana met het veel gesmade Venezuela, met de magere Centraal-Amerikaansche republieken, of met Cuba, Porto Rico of met San Domingo. Elk van deze kolonies kan wijzen op een spoorwegnet verscheidene malen grooter dan Britsch-Guyana. Elk dezer heeft zijn vruchtbaar land beschikbaar gesteld door spoorwegen. Elk moedigt vreemd kapitaal aan en elk heeft electrische verlichting, trolley's, telefonen, etc., waarop Georgetown bluft, niet alleen één of twee steden, maar in bijna elke plaats van beteekenis, ja zelfs in verafgelegen dorpen. En toch zijn deze landen herhaaldelijk geteisterd door revoluties en bloeddorstige tyrannen.

Beslist moest Br.-Guyana met zijn vast Bestuur en met de machtigste Europeesche mogendheid achter zich veel meer kunnen doen, temeer waar Britsch Guyana uitgestrekter en vruchtbaarder is. Dat dit niet het geval is, is iets waarover elke bewoner van Britsch-Guyana beschaamd moest zijn."

Dat de beschouwingen van den heer *Verrill* kritiek zouden uitlokken, was te voorzien. Deze kwam in de „*Argosy*" van 28 December en is verkort te vinden in „*De Surinamer*" van 18 Januari. De schrijver is de heer *Murray;* volgens zijn meening is de heer *Verrill* verder gesprongen dan zijn stok lang is. Nu. dat merkt men wel meer op bij hen, die na een kort verblijf zich tot het uitspreken van een oordeel bevoegd achten.

„*De Surinamer*" voegt aan het artikel het volgende toe:

„Men is hier zoo gewoon steeds op alles af te geven en Britsch-Guyana als een model-land voor te stellen. Men hoort nu, hoe de werkelijkheid is.

Laten wij voortaan die afgezaagde en onware vergelijking niet meer bezigen. Dit is zeker, dat koloniseeren en een land tot bloei brengen gauwer gezegd dan gedaan ziin. Alleen met vereende krachten en goeden wil bereikt men het, maar niet met ongare en onwelwillende critiek. Het „eendracht maakt macht" wordt ten onzent te veel vergeten, terwijl de afbrekende en ongare critiek, door Jan en alleman uitgeoefend, hoogtij viert.

En zoo denkt het groote publiek beschaving en vooruitgang aan te brengen! Het tegendeel is juist waar."

* * *

Tot gouverneur en opperbevelhebber van Britsch Guyana is sir Wilfred Collet, thans gouverneur van Britsch Honduras, benoemd.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Vragenlijst. Het hoofdbestuur van de *V. I. O.* (Vereeniging Inlandsch Onderwijs) heeft, volgens de *Pembrita Betawi*, besloten aan de meest op den voorgrond tredende personen uit de Inl. maatschappij de volgende circulaire te zenden: „Het hoofdbestuur van de *V. I. O.* wenscht onder ontwikkelde Inlanders een enquête te houden omtrent hunne meening over enkele vraagpunten betreffende het onderwijs aan diegenen onder de Inl. bevolking, die bestemd zijn voor een meer wetenschappelijke vorming om later te kunnen optreden als leider van hun volk; omtrent het tegenwoordige H.-I. onderwijs, later eventueel het Inl. Middelbaar Onderwijs. Deze vraagpunten zijn:

1e. Welke plaats moet bij dit onderwijs worden toegekend aan het Nederlandsch en welke aan de landstalen?

2e. Welke plaats moet bij het zedelijk deel van dit onderwijs worden toegekend aan de Westersche en welke aan de eigen adat?

3e. Welke eischen zoudt ge, in verband hiermede, gaarne aan de onderwijzers gesteld zien?

Soerabajasche Kartinischool. In December l.l. had — alzoo de *Bintang Soerabaja* — onder groote belangstelling van Inl. en slechts matige van Eur. zijde, met eenig ceremoniëel de opening dezer school plaats, welke begint met 62 leerlingen en twee onderwijzeressen, in haar nieuw lokaal, het gebouw van het instituut Buys, op de *aloon-aloon*, Tjongtong. Aanwezig waren in totaal een 200 menschen, waaronder 15 Europeanen en 4 Chineezen, terwijl bovendien tegenwoordig waren de regent en prins Mangkoenegoro. Ook waren er de vertegenwoordigers van de Inl. vereenigingen *Sarikat Islam* en *Boedi Oetomo*. De president der vereeniging Kartinischool, Wigjadarmadja, hield een openingsrede, waarin hij, behalve een uiteenzetting van het doel, een verhaal gaf van wat er al zoo was gedaan, om de school op haar tegenwoordige basis te brengen; een lange speech, met overtuiging en enthousiasme uitgesproken. Verder sprak een onderwijzer van Malang, vader van een der onderwijzeressen, alsook *Mas Darsoeki*, namens de *S. I.* en *Raden Priodipoero* namens de *Boedi Oetomo*. Ten slotte voerde de Chinees *The Kian Sing* van de *Pewarta Soerabaja* het woord, die evenals de andere sprekers steun toezegde aan de stichting. De zaak — zoo besluit eerstgenoemd blad — waarvoor te Soerabaja, wel met ijver, maar niet altijd met goed overleg, werd gewerkt, is dus thans toch grootendeels tot stand gekomen. De Kartinischool kan nu met meer kans dan tot dusver, haar onderwijs geven.

Inl. Feesten te Djocdja. De *Sinar Djawa* vernam uit het *Solosch Nieuwsblad*, dat te Djokdja op de twee laatste dagen van de *Sekatèn*, op de *aloon-aloon* een ongekende drukte heerschte. Er was zooveel volk op de been, dat er haast geen doorkomen aan was en toch liep alles in de beste orde af. De zakkenrollers hebben wel van die groote drukte geprofiteerd, maar schatrijk zijn ze niet geworden, omdat iedereen de noodige voorzorgsmaatregelen had genomen. De neringdoenden, maar vooral de bioscopen en restauraties, hebben goede zaken gemaakt. Op de Garebèg was het zóó druk, dat men op de groote *aloon-aloon* niet door de menschenmassa heen kon komen. Enkele kleine restauraties aan den Oostkant van de *aloon-aloon* hadden vergunning gekregen om nog een dag te mogen blijven staan en kon men daar gewoon geen plaats meer machtig worden. De *Garebèg* werd met veel luister gevierd en sedert 5 April 1908, toen de voorlaatste Garebèg-Dal herdacht werd, zag men niet zoo'n animo op de *Garebèg-Moeloed*. 't Was voor den grijzen Vorst een heele toer om in het brandende zonnetje met den Resident te voet een ommegang te maken over de *aloon-aloon* naar de Missigit, doch de traditioneele tocht werd toch volbracht. Het volk voelde zich erg *sénèng*, toen het zijn Vorst, omgeven door al die pracht en praal, zag voorbijtrekken en achtte daardoor zijn gang derwaarts ruimschoots beloond.

Het Ambonsch Studiefonds. Dit heeft, naar aanleiding van een besluit in een hoofdbestuursvergadering genomen, aan het Comité „*Indië Weerbaar*" de vraag gedaan: waarom in de deputatie, die toen naar Nederland zou vertrekken en samengesteld zou zijn uit vier Javanen en één Europeaan, niet ook een vertegenwoordiger der Ambonsche bevolking was opgenomen. Het Comité vroeg daarop, welk doel met die afvaardiging beoogd werd. Het antwoord luidde: Niets anders dan deze aangelegenheid ook namens het Ambonsche volk, in Nederland voor te brengen. (*Persekoetoean*).

* * *

In hetzelfde nummer van bovengenoemd blad wordt aan de Regeering verzocht om de 2e klas scholen in Ambon niet te verminderen, ook niet te veranderen in gesubsidieerde scholen. Niet mag worden vergeten — zoo herinnert het blad — dat uit die scholen zijn voortgekomen tal van onderwijzers, Inlandsche godsdienstonderwijzers en evangelisten, vaccinateurs, onderofficieren, schrijvers en andere Inl. ambtenaren, die het Gouvernement in de vervulling van zijn taak krachtdadig gesteund hebben.

S. I. te Semarang. Een uitvoerig verslag van de vergadering dezer vereeniging, waarin besproken werden de pestbestrijding en het voorstel tot wijziging der grenzen van de Chineesche wijk, vindt men in de *Sinar Djawa*, waarin tevens wordt wederlegd de door de *Locomotief* daartegen ingebrachte beschuldiging van demagogie. „Neen", alzoo de schrijver, „dat was geen demagogie. Eerder kan dien naam dragen het dwingen van den reeds zwaar belasten Inlander, om zelf de kosten te betalen van de hem, *in het algemeen belang* met dwang opgelegde woningverbetering. Men zou het „philantropisch" van Kromo kunnen noemen, om de rijken mede te laten profiteeren van de hygiënische verbeteringen, zonder daarvan den overlast te dragen. Hij zelf is niet bang voor de pest, daar hij liever een direkten *dood* verkiest door pest, dan een langzame uitmergeling door een *te zwaren financiëelen druk*. De motie, die in deze vergadering werd aangenomen, was dan ook alleszins gerechtvaardigd: „Aan Kromo de *daadwerkelijke* en aan middenstand en kapitaal de *geldelijke* offers voor de pestbestrijding". — Wat betreft de uitbreiding van de Chineesche wijk, hierover wilde de redactie niet verder uitweiden, nu de gemeenteraad haar reeds aangenomen heeft, want dit zou maar vijandschap verwekken tusschen de Inlanders en andere rassen. Slechts wil zij het volgende zeggen: Wat de machtigen willen, geschiedt toch, al worden gewone menschen daardoor ook plat gedrukt.

Lof. Mede in de *Sinar Djawa* wordt een wedana in Koedoes geprezen, omdat hij, in een *officieele* dessavergadering, de dessalieden er aan herinnerd heeft o. a. de bedehuizen beter te onderhouden en meer toewijding te betoonen in zake de S. I. De aanwezigen beloofden beterschap.

Marco. In hetzelfde blad geeft deze welbekende Inlandsche journalist een relaas hoe hij in de Indische Vereeniging te 's-Gravenhage ondervraagd werd naar de meeningen der Inlandsche bevolking over het militievraagstuk. Hij antwoordde, dat men er algemeen op tegen was, zoolang de Indiër nog niet met den Europeaan was gelijkgesteld. Ja, dit laatste is vooral noodig, meende hij: „Gelijkstelling inzake justitie enz., maar *niet* wat betreft het grondbezit. Het is de plicht der Regeering om den Inlander te beschermen. De Europeaan toch beschouwt nog steeds de Inlanders als „beesten". De miliciens zouden te eeniger tijd nog gebruikt kunnen worden om hun eigen broeders te vermoorden. „O, *Rechtvaardigheid*, waar zijt gij? O, *Moed*, waar zijt gij? O, *Dood*, waar zijt gij?" Zoo besluit schrijver.

Marco schreef van uit 's-Gravenhage in bovenbedoeld blad ook een beschouwing over den opstand in Djambi: „De Inlander wordt door den Hollander voor een lafaard aangezien, en toch is hij slechts goed, volgt hij de bevelen van het Gouvernement op, al wordt hij ook door de landsverordeningen benadeeld. Zoo ging 't ook in Djambi met de Djambiërs. Waarom zijn zij in opstand gekomen? Wegens het onrecht en de willekeur, waaraan de ambtenaren zich tegenover den Inlander schuldig gemaakt hebben. Niet alleen in Djambi, maar ook op andere plaatsen, zouden „wij Indiërs" daartegen in opstand komen. Moede zijn wij het leven van minachting en mishandeling, onder het juk van vreemdelingen. De schade, door het Gouvernement met dezen opstand geleden, zal wel weer verhaald worden op den Inlander. Als het waar is, dat deze opstand door de S. I. bewerkt is, dan zou dit een bewijs zijn, dat haar leden liever willen sterven dan blijven leven ten speelbal van anderen. Hij gelooft 't echter *niet*, want tot nu toe is de S. I. bij haar zoeken en vragen naar recht steeds onderworpen gebleven, maar als dit niet helpt, moet hij dan op den duur niet tot opstand komen? Nog steeds gaan de ambtenaren willekeurig te werk, nog steeds beschouwen de Europeanen, die voor eigen lotsverbetering in Nederl. Indië komen, de Inlanders als minderwaardig. Dezen willen nu niet langer als slaven behandeld worden. Zoodoende moet er botsing en eindelijk opstand komen. De Regeering kan slechts op één manier rust en vrede in het land krijgen: *door de gelijkstelling te proclameeren voor alle rassen*. Waarom kan een Indiër geen assistent-resident worden en benoemt men een candidaat voor deze betrekking tot regent? Indien er geen einde komt aan deze onderdrukking van den Inlander door den Europeaan in Nederl. Indië, zal hij, *Marco*, een boekje open doen over hetgeen hij aan ongerechtigheden onder de Europeanen in hun eigen land heeft opgemerkt.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Geheime Inl. Vereeniging ontdekt. In de *Pewarta Soerabaja* wordt den dezers het volgende uit het *Soer. Hbld.* voorgelegd: De beide in de afdeeling Kediri onlangs gearresteerde godsdienstonderwijzers predikten aan honderden van hunne volgelingen, naast de godsdienstige leerstellingen, ook deze: dat over ongeveer vier jaren op Java een *Ratoe adil* (rechtvaardige koning), zal regeeren. Beide godsdienstleeraars, die zich als vertegenwoordigers van den nieuwen koning hadden uitgeroepen, gaven aan elken volgeling een kaart, waarop vermeld stond de naam van den nieuwen vorst, de naam van het nieuwe rijk, dat gesticht zou worden, de datum van de troonsbestijging, enz. Houders van deze kaart zouden, volgens hen, worden gevrijwaard van alle zorgen, die tengevolge van een regeeringsverandering als een onbetwistbaar feit in het leven geroepen zouden worden. Elke volgeling moest, vóór zijn toetreding als zoodanig, zich aan een eed onderwerpen, door den vertegenwoordiger van den vorst afgenomen, behelzende het verbod van een andere geloofsbelijdenis dan de Mohammedaansche, het alcohol drinken, het dooden van menschen, het sekseel leven met andermans vrouwen en het stelen. Behalve het reeds vermelde waren er nog andere, doch zeer fanatieke leerstellingen, die alleen aan oude en zeer vertrouwde volgelingen werden geleerd. De vereeniging, die waarschijnlijk in Singapore haar hoofdzetel heeft, telt onder haar leden ook *S. I.-ers*. In andere bladen werd onlangs vermeld, dat door toedoen van den regent van Magetan, deze geheime

vereeniging aan het licht was gebracht. Doch ook de Kedirische politie was, vóór de ontdekking door den regent van Magetan, deze vereeniging reeds op het spoor. Door een assistent wedono in de afdeeling Kediri waren beide godsdienstonderwijzers reeds in hun handel en wandel gesignaleerd. Hij zond spionnen er op uit en kreeg de boven vermelde gegevens. De assistent-wedono was daar nog niet mee tevreden, en ging voort met zijn onderzoek, totdat hij alle gegevens bij elkaar had. Nauwelijks was hij bezig met het spionnen- en getuigenverhoor of een paar afgevaardigden van den regent van Magetan kwamen bij hem om inlichtingen, die natuurlijk met de meeste welwillendheid werden gegeven. Het is gebleken, dat alleen in het ressort van meergenoemden assistent-wedono het beste bewijsmateriaal in deze zaak werd verkregen, terwijl op andere plaatsen door een te haastig optreden niet veel aan het licht werd gebracht. Boven is reeds medegedeeld, dat ook S. I.-ers lid zijn van deze vereeniging, evenals de S. I.-ers in Djambi lid zijn van de *Sarekat Abang*. Dat zij nog niet van de S. I.-organisatie gebruik maakten om hier en daar de rust te verstoren, is alleen aan de activiteit van de Kedirische politie te danken. Zoo meent het blad.

„Resia Soekaboemi". De *Perniagan* bevat een redactioneel artikel, aldus getiteld, dat den wedana kotta aldaar, Raden Mas Kandoeroean Widjaja Sastra, aanleiding gaf bij den officier van justitie een aanklacht in te dienen tegen de redactie van genoemd blad wegens laster — alzoo schrijft de *Bintang Soerabaja*. — De geschiedenis, waarom het gaat, is in 't kort de volgende: De Toapekong der Chineezen te Soekaboemi was tot voor kort steeds opgeborgen in een klein achteraf hoekje. Toen er half November een waardiger tampat was gevonden, werd besloten de overplaatsing met de noodige feestelijkheden te doen plaats hebben. Eenige invloedrijke Chineezen achtten het een ongezochte gelegenheid de Chineesche gemeente eens naar hartelust te laten spelen. En de opzetters van dit plan veronderstelden natuurlijk daaruit een goed winstje te kloppen. Er werd aan den assistent-resident vergunning tot spelen gevraagd en die vergunning werd verleend voor het tijdperk van 20—30 November, onder voorwaarde, dat er niet aan hazardspel gedaan zou worden. Het feest begon en — ook niet bijster vreemd — de fuivende gemeente kon de verleiding niet lang weerstaan en trok aan het gokken. De ondernemers wreven zich vergenoegd de handen, het zaakje liep vlot van stapel, het aantal vreemde Chineezen uit verschillende plaatsen van West-Java groeide met den dag en het aantal gerapporteerde Inlanders was niet klein. Maar de wedana liet zijn waarschuwende stem hooren. Op zeer humane wijze mondeling en bovendien schriftelijk maande hij de spelers en de verhuurders der localiteiten aan niet buiten hun boekje te gaan. Deze vermaning had een gunstige uitwerking, men keerde tot het gewone geoorloofde spel terug. De wedana bracht dagelijks aan het hoofd van plaatselijk bestuur een nauwkeurig verslag uit omtrent de festiviteiten en de assistent-resident was dus precies op de hoogte. De oude zondaars vervielen echter weer spoedig in hun oude kwaad en op 24 November was het gokken weer in vollen gang en werd er gedobbeld om niet-onbelangrijke bedragen. De ondernemers glunderden, het ging florissant en 25 November zou eigenlijk het echte feest pas beginnen. Maar men had buiten den wedana gerekend, want hij rapporteerde en de vergunning werd direkt ingetrokken en hoe men ook smeekte het spelen te mogen voortzetten, de ass.-res. gaf niet toe. Nu was er teleurstelling, wrevel op de gezichten; de wrevel ging over in nijd, in toorn en aan wien zoude men zijn woede koelen? De politie werd het slachtoffer; de geheele politiemacht wordt in genoemd blad beticht zich door „koelit roti" de oogen te hebben laten sluiten en in 't bijzonder de wedana wordt beschuldigd zich te hebben laten omkoopen. Dat hij het hazardspel rapporteerde, heet het, gebeurde alleen, omdat men hem minder in de hand stopte dan hij wel wenschelijk achtte. Waarschijnlijk heeft de redactie van de *Perniagan*, volgens de *Bintang Soerabaja*, zich voor een minder net zaakje laten spannen. Vermoedelijk heeft men hier te doen met een vooropgezette lastercampagne tegen den wedana. Deze is een zeer humaan mensch, staat goed aangeschreven bij zijn superieuren en is geliefd bij de bevolking.

Van Vreemde Koloniën.

Dahomey-ontwapening.

De luitenant-gouverneur Nouffiard van Dahomey heeft een circulaire uitgevaardigd, waaruit blijkt, dat daar als elders in uitgestrekte gebieden, die geheel gepacificeerd heeten, nog altijd een verzetsvuurtje smeulende is.

Al hebben talrijke groepen van de bevolking, in het bijzonder sedert 't begin van den grooten oorlog, onophoudelijk blijk van aanhankelijkheid gegeven, daar staat tegenover (aldus de circulaire aan de districten), dat eenigen, die van de gelegenheid voordeel hoopten te trekken, uitingen voor onafhankelijkheid hebben gegeven, ja zelfs tot daden van verzet zijn overgegaan.

Deze moeten ontwapend worden en hun moet 't aanschaffen van wapens, onder bedreiging met strenge straffen, verboden worden. De ontwapening zal ook gelden voor de stammen, die weifelend tegenover het Fransche gezag staan.

Daar niet alle streken dus op eenzelfde wijze behandeld kunnen worden, is een plan tot uitvoering van den maatregel opgemaakt, dat, overeenkomstig nader inkomende gegevens, voor uitbreiding vatbaar is.

Een nieuwe badplaats.

Reeds was de aandacht gevestigd op de bronnen van Antsirabé op Madagascar. Door de voltooiing van den spoorweg Tananariva naar de Oostkust en van den grooten weg, die voor automobielen geschikt is, zal de beteekenis van 't gezondheidsoord ten volle tot haar recht kunnen komen.

Er zijn twee bronnen. De eene geeft koud mineraalwater, dat overeenkomst vertoont met dat van Vichy, de andere geeft warm water van 52 graden, waarvan de radio actieve eigenschappen zijn vastgesteld. 't Klimaat van de Vakinankaratra, waarop de badplaats gelegen is, is gematigd. Naar 't zich laat aanzien, belooft Antsirabé een middenpunt van aantrekkelijkheid in den Indischen Oceaan te worden. Niet alleen zieken zullen er heen gaan, maar ook zij, die, na een verblijf van eenigszins langen duur in de koloniën, een opfrissching en rust noodig hebben.

Een eerste badinrichting is reeds in Juli 1916 geopend; zij heeft een afdeeling voor Europeanen en een voor Inlanders. In 't verloopen semestre werden door de eersten 4500, door de laatsten 30.000 baden gebruikt. Een groot Hôtel Terminus is in aanbouw, met 50 kamers, een tiental appartementen voor families en alle mogelijk modern confort. Bovendien is tot 't oprichten van een militair sanatorium besloten.

De postzegel als klein geld in Madagascar.

Volgens de statistische gegevens is de handelsbeweging van Madagascar sterk toenemend. Voor den algemeenen omzet gaf 1914 ruim 94 millioen fr. aan, 1915 kwam bijna tot 110 millioen en 1916 ging op dezelfde manier voort. De oorlog is aan deze kolonie, die veel naar Europa verscheept, ten goede gekomen. Onder andere omstandigheden zou zonder moeite zijn voorzien in de behoefte aan kleine munt in overeenstemming met de toeneming van den handel, maar nu kon 't moederland hieraan niet voldoende tegemoet komen.

De gouverneur-generaal heeft nu de postzegels in omloop gebracht ter vervanging van pasmunt. Sedert September wisselen de postkantoren postzegels van 2, 1, 0.50, 0.25 en0.10 fr. uit tegen 5 fr. stukken en banknoten. Om ze meer handelbaar te maken zijn de zegels op een karton geplakt, dat nog van een waarmerk is voorzien. Omgekeerd kunnen zij op de postkantoren weer ingewisseld worden tegen geld of biljetten tot een minimum van 5 fr. tegelijk.

Daar de maatregel in een algemeen gevoelde behoefte voorzag, is hij dadelijk goed ingeslagen. Eind December was zoo een bedrag van ongeveer 180.000 fr. in postzegels in omloop.

De invloed van den oorlog in de Fransche koloniën.

Deze heeft zich op drieërlei wijzen laten gelden. De eerste betreft de groep, die er ernstig door geleden heeft: St. Pierre en Miquelon, Fr. Guyana, Nieuw Caledonië, de kust van Somalis, Fr. Indië en de nederzettingen in Oceanië. De tweede groep heeft in den aanvang voor onvoorziene moeilijkheden gestaan, maar is deze te boven gekomen en heeft den normalen gang weer herkregen: West- en Midden-Afrika, alsmede Indochina. De derde groep, die tot de O. W.ers te rekenen is, heeft een groot afzetgebied gevonden, waarvoor enorm financieel voordeel gekregen is: Madagascar, Martinique, Guadelope en Réunion.

J. P. Trouillet geeft in „La dépêche coloniale" van 6 April een hoogst interessant overzicht van de economische beweging der koloniën om 't hier voorop gezette te bevestigen. Wij kunnen er hier slechts eenige droge cijfers aan ontleenen.

St. Pierre en Miquelon had, in weerwil van een beroep van 40.000 fr. op zijn reservekas, voor 't jaar 1913 een tekort van 3.892 fr., dit werd voor 1914 reeds 19,251 fr. kwam in 1915 op 24690 fr. en om 't vermoedelijk tekort van 1916 te dekken, heeft 't moederland op het bijpassen van 101.000 fr. gerekend.

Onze buur in Zuid-Amerika, Fr. Guyana, verkeert ongeveer in gelijke omstandigheden. In 1912 en 1913 was 't evenwicht tusschen uitgaven en ontvangsten ten naastebij verkregen. Met 1914 begint 't te kort, dat in 't volgende jaar al ruim 108.000 fr. bedroeg. De uitkomst voor 1916 is nog niet bekend, maar de budgetbegrooting geeft een vermindering van ongeveer 300.000 fr., vergeleken bij 1915.

Nieuw Caledonië kreeg in 1913 een overschot van bijna 150.000 fr., maar de oorlog heeft de gunstige groei plotseling verbroken. 't Budget van 1915 is geteld op 433.700 fr., terwijl dat van 1914 tot 4.676.573 fr. ging. Om 't evenwicht te herstellen, werd de kolonie gemachtigd een leening van 750.000 fr. aan te gaan. Deze heeft een overschot van 300.000 fr. gelaten, waardoor 't budget van 1916 in evenwicht werd gebracht, met een totaal van 4.437.820 fr. Voor 1917 wordt een tekort van 560.000 fr. begroot, dat gedeeltelijk gedekt moet worden door een in October 1916 ingesteld monopolie op de tabak.

De kust van Somalis geeft een dergelijk beeld. De uitvoer van wapens en munitie naar Abyssinië, die een voorname tak van handel vormde, werd verboden, 't verbreken van de Oostenrijksch-Duitsche relatiën met Djibouti, die grooten omvang hadden, werkte ook mee tot de algemeene vermindering van de bedrijvigheid. Om 't budget kloppend te maken, moest aan de reservekas in 1915 voor 250000 en in 1916 voor 200000 fr. worden onttrokken.

Fr. Indië staat er beter voor. 't Overschot van de inkomsten boven de uitgaven was in 1913, '14 en '15 respectievelijk 231705, 215137 en 141135 roepijen. Niet veel, maar in elk geval geen deficit.

De nederzettingen in Oceanië hebben een slag gekregen door 't bombardement van Papeete, maar zij komen er weer boven op. Men heeft er zelfs de installatie van een station voor draadlooze telegrafie aangedurfd, dat 200.000 fr. kostte. In 1915 bedroegen de uitgaven 2.943.267 fr., de inkomsten 3.480.505 fr., voor

't eerste half jaar van 1916 waren deze cijfers 813.762 en 1.159.609 fr. De geleden schade herstelt zich zoo langzamerhand.

Midden-Afrika ondervond, eerst grooten tegenslag maar de reservekassen zijn sedert weer tot ruim 1.148.000 fr. gevuld.

West-Afrika noteerde voor ontvangsten en uitgaven op den dienst van 1915 een som van ruim 65.455.000 fr., voor 1916 wordt dit op ruim 67.760.000 geschat, er is goede vooruitgang, de crisis is voorbij.

Zoo is de toestand in Indochina ook gezond gebleven, de oorlog deed er geen kwaad aan den algemeenen economischen toestand. In September 1916 stegen de overschotten, gestort in de reservekas van 't algemeen budget tot ruim 20 millioen piasters en in de reservekas van de locale budgetten tot bijna 7 millioen piasters.

Meer belangwekkend dan deze te verwachten stilstand of kleinen vooruitgang zijn echter de onverwachte voordeelen aan de andere Fr. koloniën ten deel gevallen.

Madagascar heeft aan 't moederland huiden, grafiet, goud, rijst, vleesch (in ijs), hout, enz. geleverd tot ongekende hoeveelheden. De overschotten van ontvangsten tegen uitgaven bedroegen ongeveer: 5 millioen fr. in 1912; 4.800.000 fr. in 1913; 4.700.000 fr. in 1914; 5 millioen fr. in 1915; 8.760.000 fr. in 1916. 't Bezit van de reservekas van de kolonie was op 1 Aug. 1916 bijna 19 millioen fr. Behalve de zoo reeds verkregen voordeelen, is de verkregen stoot tot energie ook een meerder doorwerkende winst.

De bezetting van N. Frankrijk, waar veel suikerindustrie bestond, door de Duitschers, heeft de suikerproductie van de Antillen en in 't bijzonder van Réunion tot een maximum opgevoerd. Het ongekende verschijnsel deed zich voor, dat de koloniale banken van Guadeloupe, van Martinique en van Réunion goede dividenden aan de aandeelhouders uitkeerden. Guadeloupe heeft zijn achterstand geheel aangezuiverd, en in 1915 in de reservekas ruim 325.000 fr. gestort. Martinique had in 1916 een overschot van 712.000 fr. Réunion kon van 1915 af bedanken voor steun van 't moederland en had op 1 Augustus 1916 ruim 717.000 fr. in de reservekas.

Door een en ander is aan de beteekenis der koloniën in vredestijd ook een beteekenis voor 't oorlogsgeval toegevoegd, die misschien van niet minder belang is dan de hulp in geld en personeel, door dit overzeesche gebied in dezen moeilijken tijd verleend.

Uit de Br. rijksoorlogsconferentie.

Volgens een over Canada tot ons gekomen bericht, zullen op de conferentie te Londen veranderingen in het samenstel van de kroonkoloniën ter sprake komen. De vereeniging van Nieuw-Zeeland met 't Australische gemeenebest zou een der combinaties zijn, de ingelijfde Duitsche koloniën zouden daarbij worden gevoegd. D. Zuid-West- en Oost-Afrika zouden bij Z.-Afrika komen. De Fransche kolonie St. Pierre zou, in ruil voor ander gebied, bij Newfoundland komen, dat op zijn beurt vereenigd zou worden met Canada.

't Wil ons zeer onwaarschijnlijk voorkomen, dat twee der kroonkoloniën er in zouden bewilligen in een andere op te gaan. Zou dit van 't kleine gebied Newfoundland nog zijn aan te nemen; van een zelfbestuur dat op krachtigen vooruitgang mag bogen als Nieuw Zeeland, bovendien nog op eerbiedigen afstand van het vasteland van Australië gelegen, komt 't ons onaannemelijk voor.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Visscherij-Industrie van Bagan Api Api.

Aan dit onderwerp wijdt controleur B. J. Haga een uitvoerige beschouwing in het April-nummer van de „Economist".

Bagan Api Api (Gouv. Oostkust van Sumatra, afd. Bengkalis, onderafd. Bagan Api Api), gelegen aan de monding der Rokanrivier, is het centrum eener groote zeevisch-industrie met een Chineesche bevolking van bijna 9000 zielen.

De beteekenis dezer plaats — wellicht hebben de meeste Nederlanders haar nooit hooren noemen — als vischuitvoerhaven blijkt het duidelijkste door eene vergelijking met IJmuiden, dat toch een der belangrijkste uitvoerhavens van het vasteland van Europa is.

Aanvoer en opbrengst van IJmuiden beliep gedurende het jaar 1913:

trawl visch	26.793.000 K.G.	ƒ 5.05 mill.
beug visch	0.847.000 ,,	ƒ 0.35 ,,
drijfnet visch	3.683.000 ,,	ƒ 0.52 ,,
	31.323.000 K.G.	ƒ 5.92 mill.

terwijl de uitvoercijfers der zeeproducten voor Bagan Api Api in 1915 bedroegen:

Gedroogde visch	19.980.000 K.G.
Trassi	11.396.000 ,,
Gedr. garnalen	1.239.000 ,,
Garnalen schillen	2.386.000 ,,
nat geconserveerde garnalen	1.377.00 ,,
	36.378.000 K.G.

met een gezamenlijke waarde van ongeveer 4 millioen gulden. Hierbij een jaarlijksche invoer van zout voor de visscherij industrie van 16.7 mill. K.G. tegen een verbruik van 7.3 mill. in IJmuiden.

Met deze cijfers voor oogen, verdient het artikel van controleur Haga zeker volle belangstelling.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 16 April het eerste gedeelte eener beschouwing, getiteld: De scheepvaart naar en in de West. Dit gedeelte bevat nog slechts historische bijzonderheden, en wel hoofdzakelijk over Abraham Krijnssen. Hoewel de schrijver niet genoemd wordt, kunnen we mededeelen, dat het de heer Fr. Oudschans Dentz is die — vooral in den laatsten tijd — in tal van tijdschriften belangstelling voor Suriname vraagt.

Djatihout en het Indisch boschwezen.

In de jongste aflevering van het Tijdschr. voor Economische Geographie, behandelt de heer M. A. van Heekeren het Djatihout en het Indisch boschwezen, en gaat daarbij in het bijzonder het vraagstuk der staatsexploitatie en der particuliere exploitatie na. De schrijver citeert, wat van verschillende zijden daarover is gezegd en wijst op hetgeen elders, o.a. in Britsch-Indië is geschied. Hij komt tot de conclusie, dat de staatsexploitatie wegens de hooge bedrijfskosten alleen door de hooge prijzen, die op de staatsveilingen werden gemaakt, bij groote vraag en beperkt aanbod, in staat was de „particuliere exploitatie" in 1912, uit financieel oogpunt gezien, te overvleugelen, maar ook, dat de financieele meerwaardigheid van „staatsexploitatie" een hoogst bedenkelijke fictie is, en het tegendeel veeleer met de werkelijkheid overeenkomt

De verdediging van Ned.-Indië.

In druk is verschenen de voordracht van overste D. Merens, gehouden den 23en Febr. j.l. voor de leden der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, welke voordracht gewijd was aan de Indische weermacht en waarbij vooral de bekende voorstellen van overste van der Weijden aan critiek werden onderworpen.

De Tropische Natuur.

Afl. 1 van jaarg. 1917 bevat weder verschillende interessante opstellen. Bizonder lezenswaard is eene beschouwing van den bekenden natuuronderzoeker Edw. Jacobson, getiteld: Rimboeleven in Sumatra. Zoo is het hem o.a. gelukt te Rimbo Pengadang een levend konijn te bemachtigen (een foto van het dier vergezelt de beschrijving), wat zeker en bizonderheid is, daar het Sumatraansche konijn, Lepus Netscheri, in de musea van de geheele wereld slechts door één enkel opgezet exemplaar vertegenwoordigd is. Bij de inlanders is het konijn ten eenenmale onbekend en heeft dus ook geen inlandschen naam.

Teysmannia.

Afl. 9—10 van jaarg. 1916 bevat o.m. de volgende bijdragen: De ontwikkeling van den natten rijstbouw, door M. B. Smits. — Een bescheiden indringer (n.l. het Javaansche haas, Lepus nigricollis), door J. Olivier. — Resultaten van enkele coprah bereidingsproeven, door M. B. Smits. — De beteekenis van de bastaardselectie bij padi en hoe deze wordt uitgevoerd, door L. Koch. — Het aansnijden van een kwart, een derde en de helft van den omtrek bij Hevea Brasiliensis, door A. W. K. de Jong. — Elementair landbouwonderwijs, door M. B. Smits. — Bourbon- of Faham-thee, door J. J. B. Deuss. — Over de selectie van den theeplant. — In de rubriek boekbespreking een recensie van een nieuw leerboek der plantkunde voor Ned.-Indië samengesteld door J. W. A. van Welsem, met medewerking van C. A. Backer.

Het schatten-verdienen in Ned.-Indië.

In het maandschrift „De Handel" van April een artikeltje (of het vervolg zal worden blijkt niet duidelijk aan het slot) dat eene waarschuwing inhoudt tegen het algemeen verspreid bijgeloof „dat men in Indië gauw schatrijk wordt, en dat het niet alleen gauw, maar ook gemakkelijk gaat." Dat de salarieering van de gouvernements-ambtenaren niet schitterend is heeft — zegt schr. — de Minister van Koloniën bij de laatste begrootingen in ronde woorden aan de Kamer gezegd. En wat de particuliere betrekkingen aangaat: schr. herinnert zich het volgende voorbeeld. Een handelsfirma te Medan zond jongelui uit op een salaris van ƒ 200.— per maand en had de vrijmoedigheid sollicitanten er bij te vertellen, hoe prettig het was en hoe ruim men er kon leven. Wanneer men dan bedenkt, dat er gebrek aan woningen is te Medan, dat men in een hotel den eersten tijd ƒ 8.— à ƒ 10.— per dag moet betalen, dan zal men kunnen begrijpen, wat een salaris van 200 gld. per maand wil zeggen.

Iets over Deli.

Als tegenhanger van het bovenstaande, moge de volgende passage uit een artikel „Iets over Deli" in het 15 April-nummer van „Orang Peladang", hieronder een plaats vinden.

„Bij de Deli Mij. klimt het salaris in 6 jaar van 2 tot 600 gulden. In het 7e jaar wordt voor 't eerst een gratificatie uitgekeerd, welke jaarlijks hooger wordt, tot een maximum in 't 14e jaar. De gratificaties beloopen 5 pCt. van de bruto winst tegenwoordig; dat wordt dus bij een winst van ƒ 8.000.000, zooals de laatste jaren werd gemaakt, 4 ton voor de assistenten. Daarbij komt, dat de assitenten hun geld laten staan bij de Mij. tegen een rentevergoeding van 5 pCt., vermeerderd met een zeker bedrag in verband met de uitgekeerde dividenden. Voor paarden krijgt men een stalvergoeding van ƒ 21 's maands en 1 à 2 zakken padi. Een fiets, in plaats van een ros, wordt ook vergoed met ƒ 21.—, terwijl de personeele belasting (25 à 30 gulden) gedragen wordt door de Maatschappij. Een buitengewoon mooie instelling bij de Deli Mij. is het pensioen. Welke ongelukken iemand ook moge hebben gehad met zijn „geldbelegging", steeds heeft hij de waarborg na 15 jaar ƒ 1000 pensioen te genieten, wat bij langeren Delitijd natuurlijk als kapitaalvermeerdering wordt geboekt. Als een assistent met zijn salaris oploopend van ƒ 200—ƒ 400 was rondgekomen, dan zou hij na 21 jaren dienst bij de Mij. een kapitaal te goed hebben van niet minder dan ƒ 83000 ruim.

Dit is dus een niet onaardig financieel resultaat, vooral omdat de bezitter tot zijn dood toe bovendien een pensioen van ƒ 1000 heeft.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 16: De invloed der jongste onlusten op Cuba op de suikerproductie van dat eiland in 1916-17, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Vereeniging Koloniaal Instituut. Jaarverslag over 1916 (vervolg). — Taxatie van den suikeroogst in Britsch-Indië in 1916-17. — Het „procédé-de Haan" in de practijk, door J. van der Linden. — Encyclopaedie van Ned.-Indië, Tweede druk, samengesteld door Mr. Dr. J. Paulus, deel I, besproken door J. F. Snelleman (eene zeer

merkwaardige, geestige critiek; de heer Snelleman was, zooals men weet, de samensteller van den eersten druk). — Cacao, door Dr. W. Roepke, besproken door Dr. F. W. T. Kunger. — Invoer op Java en Madoera. — Uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Bataksche kunstnijverheid.

Naar wij in de Sum. Post lezen, opende December l.l. de Delische Kunstkring een zeer volledige en daardoor zeer interessante tentoonstelling van Bataksche kunstnijverheid van velerlei aard. Buitendien zouden eenige Bataksche mannen en vrouwen, zilversmeden, weefsters etc., hunne kunst demonstreeren, waartoe op het erf achter de groote zaal een overdekte ruimte in compartimenten is afgedeeld. Bij gunstig weder worden op den cementen vloer op het voorerf, anders op het tooneel in de zaal, eenige dansen uitgevoerd.

Genoemd blad vervolgt: Ongetwijfeld zal deze tentoonstelling druk bezoek trekken en zij is 't ten volle waard. Een algemeen overzicht van de met oordeel gerangschikte inzendingen, geeft een totaal-indruk van voornaamheid wegens de schoone diepten der kleuren van de vele weefsels; het Bataksche blauw, het donkere rood, het rijke bruin!

Deze fraaie collectie is ten deele door Europeesche eigenaars van groote verzamelingen ingezonden, ten deele afkomstig uit de verschillende Bataksche landschappen, waarbij natuurlijk de medewerking van bestuursambtenaren een groote rol heeft gespeeld. Het blad eindigt met eene opwekking om het geëxposeerde aan te koopen, omdat deze tentoonstelling zeer wel een kern zou kunnen vormen voor een Oostkust-museum.

De Toradja'sche vrouw als priesteres.

In de verslagen en mededeelingen der Kon. Akademie van Wetensch. (Afd. Letterk. 5e reeks, 2e deel, 3e stuk) is opgenomen de tekst eener korte voordracht van Dr. N. Adriani over de Toradja'sche vrouw als priesteres.

De Indo-Nederlandsche Wetgeving.

Van de onder dezen titel verschijnende uitgave van de Nederlandsch-Indische Staatsbladen, bewerkt en met aanteekeningen voorzien door J. Boudewijnse, G. H. van Soest, K. H. Boers en P. J. F. van Heutsz, verscheen de 75e aflevering, bevattende het slot van het jaar 1915.

Weekblad voor Indië.

Uit den inhoud van No. 37: De nieuwe vlootvoogd (schout bij nacht J. A. M. Bron) (met portret). — N. J. Gerharz (afgetreden directeur van het stafmuziekcorps te Batavia) (met portret). — Een bezoek aan de tempelgroep Gedong Sanga bij Ambarawa (met ill.).

No. 39. Schetsen uit het leven op de buitenposten. VIII. Til-loi-loi (een godsdienstige secte op de Aroe-eilanden).

No. 40. Mr. N. P. van den Berg † (met portret). — de apenkolonie te Toeloengagoeng (met ill.)

No. 41. Mr. Th. A. Ruys † (met portret). — De opleidingsschool voor Inlandsche ambtenaren te Madioen (met ill.), door Rd. Sucarman. — Garebeg Dhal in de Vorstenlanden (met ill.).

No. 42. Dr. D. J. Fangman † (met portret). — Djokjasche feesten (met ill.).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Departement van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Voorzitter van de Landraden te Garoet c.a. (PreangerRegentschappen).	8 Mei 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. C. J. de Gast.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, *Heulstraat 17, den Haag*, zijn o. a. ter lezing gelegd:

1. *„Indië"*, Geïllustreerd weekblad voor Nederland en Koloniën.
2. *Koloniale Studiën*, Tijdschrift van de Vereeniging voor studie van Koloniaal-maatschappelijke vraagstukken, December 1916.
3. *West Indië*, Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao, No. 4, December 1916.
4. *Suriname's Heden en Toekomst*, door Mr. Dr. C. F. Schoch.

—

VERGADERING van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" op *Zaterdag 28 April a.s.*, om 2 uur nam., in het gebouw *Laan van Meerdervoort 187, Den Haag.*

Agenda:

1. Notulen (zie K.W. van 16 Nov. 1916, No. 46).
2. Verkiezing van een 2den Secretaris en een 2en Penningmeester.
3. Voordracht aan de a.s. Algemeene Vergadering ter vervulling van 6 vacatures in het Hoofdbestuur, wegens periodiek aftreden van leden.
4. Vaststelling van datum en plaats van de a.s. Algemeene Vergadering.
5. Rekening en verantwoording.
6. Mededeelingen over de verschillende stichtingen, commissiën en fondsen.
7. Voorstel tot aanvulling van het reglement der West-Indische Commissie.
8. Rondvraag.

De Secretaris: GROOSS.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Civiel-ingenieurs voor den waterstaat en de burgerlijke openbare werken in Nederl.-Indië.

Ter benoeming tot adspirant-ingenieur bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Nederl. Indië worden gevraagd civiele ingenieurs, in het bezit van het diploma, bedoeld bij art. 118 der Hooger-onderwijswet (Staatsblad 1905 No. 181).

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij gezegeld adres te wenden tot het Departement van Koloniën.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:

a. hun diploma;
b. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven na dagteekening dezer bekendmaking door den burgemeester hunner woonplaats;
c. hunne geboorte-akte;
d. een bewijs van voldoening aan de Militiewet, afgegeven door den burgemeester der gemeente, waarvoor zij geloot hebben.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c. q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

De bezoldiging van de adspirant-ingenieurs bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken bedraagt *f* 300 's maands. Na twee jaren dienst in dien rang worden zij bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting bevorderd tot ingenieur, op eene bezoldiging van *f* 400 's maands, welke door 4 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 's maands en 3 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands tot *f* 1000 's maands kan stijgen.

Gegadigden met eenige jaren practische ervaring op het gebied van gemeentewerken zullen, indien zij daartoe in Indië aanstonds het verlangen te kennen geven, zooveel mogelijk in die richting werkzaam gesteld worden, en na het verkrijgen van voldoende Indische ervaring en bij gebleken geschiktheid, ingeval zij solliciteeren voor eene betrekking van directeur van locale werken in Indië, daarvoor door den directeur der burgerlijke openbare werken aanbevolen worden.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c. q. ook voor het wettig gezin;
b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van *f* 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);
c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 's maands ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtbezoldiging ingaat.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederl.- Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederl. Staatscourant van 13 April 1917 no. 86.)

Ingezonden.

Geachte Redactie,

Mag ik U een plaatsje vragen voor het volgende?

Begin 1914 richtte ik mij tot allen, die belang stellen in het wel en wee van Ned.-Indië. 'k Verzocht hun om mij gegevens te verstrekken, betrekking hebbend op het vraagstuk van het wonen. Die gegevens zou ik dan verwerken tot een verslag voor het in 1915 in Rome te houden Internationaal Woningcongres.

De oorlog brak uit; van het houden van een congres was natuurlijk geen sprake!

De gegevens, die ik, dank zij veler medewerking, heb kunnen verzamelen, heb ik om die reden echter niet laten liggen. Ik verwerkte ze tot een uitgebreid verslag, dat ik doopte met den naam „Kromoblanda" en waarvan reeds twee gedeelten zijn verschenen. Ik hoop van harte, dat het er toe zal bijdragen het intellectueele deel der bevolking een beteren kijk te geven op verschillende misstanden op hygiënisch gebied, misstanden, die van grooten invloed zijn op de ontwikkeling van Ned.-Indië en die zeer zeker kunnen worden verbeterd.

„Willen is in dezen kunnen!" Velen hebben nog niet leeren inzien, dat meerdere ontwikkeling, oeconomische opheffing, enz. enz., ten nauwste samenhangen met lichamelijk welzijn. Velen begrijpen nog niet, dat er een wisselwerking bestaat tusschen de vele vraagstukken, die zich in de laatste jaren in N.-Indië hebben aangediend. Velen zien nog niet in, dat al die vraagstukken in elkaar grijpen, dat het ééne het andere beïnvloedt, dat het andere weer het ééne bevordert, dat Indië nooit weerbaar zal worden op oeconomisch en intellectueel gebied, als niet aan het vraagstuk der volksgezondheid meer aandacht wordt gewijd dan tot dusver.

Over sommige vraagstukken wordt heel veel gesproken. Het gevaar dreigt, dat daardoor andere, niet minder belangrijke, zullen worden overstemd.

Eén daarvan is het vraagstuk der volksgezondheid. Ik vrees, dat dit op den achtergrond zal geraken. Daarom heb ik alle krachten ingespannen om er toe mede te werken, dit te voorkomen. Daarom wijdde ik me in dezen geweldig droeven tijd geheel aan dat vraagstuk.

Onder het bewerken en schiften en rangschikken van de gegevens voor het 3de deel van mijn verslag, dat zal handelen over de woning, het erf, de dessa, de kampong, de stad, merk ik tot mijn spijt, dat het me nog niet mogelijk is een voldoend getrouw beeld te geven van de plaats waar en de wijze waarop blank en bruin en geel in den Indischen Archipel wonen, van de manier, waarop ze hun huizen bouwen, zich de materialen daartoe verschaffen en die verwerken, hoe ze hun woningen inrichten en ge- of misbruiken enz., enz.

Alles wat betrekking heeft op het dagelijksch leven, het gewone dagelijksche doen in huis en daarbuiten, houdt verband met het onderwerp, is voor mijn doel geschikt, kan ik gebruiken.

Wie der lezers en lezeressen helpt?

Foto's gelieve men, bij voorkeur onopgeplakt, voorzien van de noodige toelichtingen, op te zenden. Ik vestig er nog even de aandacht op, dat niet geïllustreerde mededeelingen eveneens hoogst welkom zijn. Indien men dit wenscht, vermeld ik den naam van de(n)geen, die mij inlichtte, niet.

Hoogachtend,

H. F. TILLEMA.

Groningen, April 1917.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN"
Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 18. Donderdag 3 Mei 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Het wetsontwerp-Limburg c.a. en de Indische Bestuursopleiding.

—o—

Op het artikel in het avondblad der *N. R. Ct.* van 23 April l.l., onder bovenstaanden titel, waarvan verleden week reeds een deel werd overgenomen in de rubriek *Persoverzicht* van dit weekblad, wenschte ik in het belang der zaak, waarom 't hier gaat, nogmaals de aandacht te vestigen. De ongenoemde schrijver begint met er op te wijzen, dat de door het ontwerp-Limburg aan de hand gedane oplossing van het vraagstuk der toelating tot de universiteiten, zoo geheel voldoet aan de behoefte, dat de wetgevende macht in den eersten tijd door nadere herzieningen evenmin te vinden zijn zal, als voor de netelige conversie van gymnasium en H. B. S. in het lyceum. Derhalve acht hij het gewenscht na te gaan, of de voorgestelde wetswijziging metterdaad in alle desiderata voorziet, en beantwoordt die vraag ontkennend, door te wijzen op de sedert het vorig jaar bestaande mogelijkheid om zich voor den Indischen bestuursdienst langs academischen weg voor te bereiden, n.l. door studie in de rechtswetenschap of de staatswetenschap of de Indische letteren. Deze studie behoort z.i. geheel de als regel gevolgde driejarige studie te vervangen, doch dit is bij de bestaande wetgeving, die voor de juridische en litteraire studiën het staats-examen eischt, onmogelijk.

De mogelijkheid om althans voor de rechtsstudie het staatsexamen af te schaffen, bepleit de schrijver door een beroep op niemand minder dan Minister Cort van der Linden en prof. mr. Visser van IJzendoorn, die openlijk verklaard hebben, dat zij de H. B. S. en het gymnasium als voorbereiding voor de rechtsstudie even geschikt achten. Tegen de overmaat van voorzichtigheid der heeren Limburg c.s., die, blijkens de memorie van antwoord hun voorstel niet in gevaar willen brengen, door daaraan een wijdere strekking te geven dan de faculteiten der geneeskunde, en der wis- en natuurkunde, komt schr. op, omdat indien het voorstel blijft zooals het is, voor onafzienbaren tijd de mogelijkheid tot verplicht stellen van de academische opleiding voor aanstaande Indische bestuursambtenaren wordt afgesneden.

Het valt niet te ontkennen, dat in deze beschouwingen veel waars ligt. De driejarige opleiding der bestuursambtenaren is werkelijk ten eenenmale ontoereikend, wat reeds in 1911 door de Regeering werd erkend in de bekende Memorie van Toelichting, behoorende tot het wetsontwerp tot voorbereiding van het reorganisatieplan-De Graaff. Ook de staatscommissie, ingesteld om te adviseeren over de opleiding der in dat plan bedoelde bestuursambtenaren, brandmerkte de tegenwoordige opleiding als lijdende aan de kwaal der oppervlakkigheid. Het was op aansporing van de in deze staatscommissie zitting gehad hebbende Leidsche hoogleeraren, dat de regeering de door de commissie ontworpen academische opleiding voor de tegenwoordige a.s. Indische ambtenaren facultatief stelde. Hiervoor is zelfs bij Staatsblad 1916 No. 79 een tweede, meer op Indische behoeften ingericht, doctoraal examen staatswetenschap ingesteld, waardoor tevens een gelukkige oplossing werd gevonden voor de kwestie van het menigmaal bepleite doctoraat voor den Indischen bestuursdienst. Mag hiermede het vraagstuk der Indische bestuursopleiding theoretisch opgelost zijn, er blijft nog over aan de oplossing practisch nut te waarborgen.

De mogelijkheid hiertoe wordt nu geopend door het voorstel-Limburg c.s. uit te breiden tot de juridische faculteit, iets waaraan niet gedacht zou kunnen worden, indien kennis der klassieke talen voor rechtsstudie in het algemeen onmisbaar zijn zou. Dat dit laatste geenszins het geval is, na de verwijzing van den schrijver in de *N. R. Ct.* naar de uitlatingen der heeren Cort van der Linden en prof. mr. Visser van IJzendoorn, zou ten behoeve hiervan nog kunnen worden gewezen op het ontbreken van eenig verband tusschen de eigenlijke staatswetenschap, vooral staathuishoudkunde en de oude talen; op het voorstel der reeds genoemde staatscommissie, om bij het candidaats-examen aan hen, die in de staatswetenschap willen gaan studeeren, de keuze te laten tusschen Romeinsch recht en oudvaderlandsch recht, op het voorbeeld van Duitschland, waar sinds jaren, zonder eenige schade voor de wetenschap, de rechtsfudie ook mogelijk gemaakt is voor jongelieden, die de zg. Oberrealschule (gelijk aan onze H.B.S. met vijfjarigen cursus) hebben afgeloopen.

Neen, het hoofdbezwaar tegen uitbreiding van het voorstel-Limburg is niet gelegen in de onmisbaarheid der oude talen voor de rechtsstudie, doch in het feit, dat voor Nederlandsche toestanden die wijziging ten eenenmale overbodig is. Er zijn hier te lande zooveel juristen, dat vermeerdering van hun aantal slechts een nog grooter overcompleet zou geven. Op zich zelf kan dit echter nooit een bezwaar zijn, daar het toch voor een volk in zijn geheel slechts een voordeel zijn kan, als een tak van wetenschap er meer verbreid raakt. Bovendien zal die toename zoo'n vaart niet loopen, want daar de markt reeds overvoerd is, zullen slechts zij, die studie kiezen, aan wie zij de zekerheid eener loopbaan biedt en die er niet tegen opzien om naar Indië te gaan. Wat de vrees betreft, dat de gymnasia zouden leegloopen, die behoeft niet te worden gedeeld door hen, die zich herinneren, dat nog steeds een groot aantal medici van de gymnasia komt. Het spreekt toch van zelf, dat ouders, die juist om de innerlijke waarde der klassieke voorstudie hun kinderen naar het gymnasium zenden, dit ook in de toekomst zullen doen.

De Nederlandsche wetgever heeft ook aan Ned. Indië te denken. Met iederen dag nijpt in ons Indië het gebrek aan juridische geschoolde landsdienaren meer, en het beste bewijs hiervoor is het feit, dat onder de actief dienende bestuursambtenaren een niet onbelangrijk percentage, niettegenstaande de ernstige moeilijkheden en kosten, welke aan zulke studies in den weg staan, zich op den een of anderen tak van staatswetenschap toelegt. Daarnaast staat het nog steeds toenemend tekort bij de rechterlijke macht. Bij de steeds verder doorgevoerde scheiding van bestuur en rechtspraak in Indië — een steeds sterker sprekende eisch des tijds — wordt het aantal benoodigde juristen steeds grooter, en het aantal, dat zich aanbiedt, wordt, zooals bekend, steeds kleiner. En dit alles te verhelpen door steeds hooger op te voeren tractementen, door steeds grooter studietoelagen, daaraan valt niet te denken.

Want de moeilijkheid ligt vooral hierin, dat — om van het gymnasium heelemaal te zwijgen — het staatsexamen slechts door een beperkt aantal jongelieden wordt afgelegd en dat deze jongelieden bovendien behooren tot kringen, die slechts weinig met Indië in connectie staan, die niets voor een Indische carrière voelen, en die zulk een carrière ook niet noodig hebben. De moederlandsche maatschappij is nu eenmaal zoo ingericht, dat juist deze kringen de juristen leveren, die in de behoeften van het moederland voorzien. Maar bestuurs- en rechterlijke ambtenaren vóór Indië leveren zij niet voldoende, ondanks studietoelagen en beloften van positieverbetering. Juristen moeten aangelokt worden,

ook rechtstreeks van de H. B. S., uit alle groepen der bevolking, ook uit die, welke, om welke reden dan ook, een Indische loopbaan wel op prijs stellen.

Indië heeft hen noodig, kan hen niet ontberen. Men behoeft niet veel inzicht te hebben in de internationale en koloniale verhoudingen om in te zien, dat het een levensvoorwaarde voor een klein land is, te zorgen, dat bestuur en rechtspraak in zijn koloniën worden uitgeoefend op een wijze en door personen, aan wie de hoogste eischen gesteld worden, welke practisch bereikbaar zijn.

Het voorstel-Limburg is op zichzelf reeds verdienstelijk; het verdient, zoals het daar ligt, reeds toejuiching en waardeering, maar het gaat niet ver genoeg en daarin ligt voor Indië een gevaar. Door de stroefheid onzer wetgevingsmachine kan er niet aan gedacht worden om de kwestie eerst af te doen voor de philosophische en medische faculteiten en dan later eens voor de juridische. Juist nu, op dit moment, moet gebruik worden gemaakt van het oogenblik, dat die wetgevende machine door het frissche, gezonde initiatief der heeren Limburg c.s. eindelijk in beweging is gekomen.

Want, zooals de schrijver in de *N. R. Ct.* terecht heeft opgemerkt: gebeurt het thans niet, dan is de zaak voor jaren op het doode punt; en daarbij komt nog, dat een groote prikkel om het lyceum in te voeren (hierdoor zou de Indische bestuursopleiding langs academischen weg ook binnen ieders bereik vallen) thans vervalt. Bij den overvloed van juristen in Nederland, maar die niet naar Indië willen, is dus andermaal een actie als die der heeren Limburg c.s. voor de juridische faculteit niet te verwachten. En een eisch, die alleen voor Indië van belang, is, is, als zij niet het departement van koloniën, dat i.c. alles gedaan heeft, geldt, practisch bijna onmogelijk door te voeren. De zaak zou dus, zooals gezegd, vrijwel voor goed van de baan zijn.

Dit nu dient tot elken prijs te worden voorkomen; Indië heeft veel meer behoefte aan meer juristen, dan Nederland aan meer natuurkundigen en scheikundigen; er zijn door het reeds snelle en nog steeds sneller wordend tempo, waarin de ontwikkeling van Indië voortschrijdt, te groote belangen mee gemoeid. En dit niet alleen voor het staatsbedrijf, doch voor de geheele maatschappij; ik denk hier vooral aan de decentralisatie, waarvan, volgens thans niet meer betwiste opvattingen, een gezond uitgroeien een levensvoorwaarde voor onze kolonie is.

Dringend ware het te wenschen, indien de Kamer bij de behandeling van het voorstel-Limburg c.s., ook aan deze, de koloniale zijde van de kwestie, haar aandacht zou willen schenken.

J. W. MEIJER RANNEFT.

Den Haag, 28 April 1917.

Persoverzicht.

Indische week te Utrecht.

In de *N. R. Crt.* van 1 dezer lezen wij:

Gistermiddag is onder groote belangstelling de door een Indisch-medische faculteits-commissie aan de Rijks-Universiteit te Utrecht georganiseerde *Indische Week* geopend door den voorzitter der commissie, prof. *dr. C. Eykman*.

Spreker wees op het belang van de bearbeiding van het Ind. geneeskundige arbeidsveld. Te verwonderen is het dan ook niet, zoo zeide hij, dat het door *dr. Hulshof Pol* en *Benjamin* opgeworpen plan gaarne door de faculteit werd overgenomen, en de minister van koloniën ook den gevraagden steun verleende.

Daarna was het woord aan *prof. dr. Van Loghem*, uit Amsterdam, voor zijn lezing over: *de Gouvernements-geneesheer in Nederl. Indië en zijn werkkring*. Spreker wees er op, dat in Nederl. Indië een getemperd equatoraal zeeklimaat heerscht met zeer ongunstige sterftecijfers. (In Batavia 97.9 per jaar per 1000 inwoners, tegenover 15.2 in Nederland). Het groote aantal besmettelijke ziekten in onze tropen is daaraan schuld. Typhus, pest, dysenterie, cholera, trachoom, heerschen alom en worden door het klimaat in de hand gewerkt. De door de hygiënische maatregelen nog niet voldoende bestreden tuberculose-sterfte in Batavia is driemaal zoo hoog als in Amsterdam. De malaria vooral, de baccillaire dysenterie nemen in de sterfte een leeuwenaandeel. In 1914 nog bijna 25.000 pokkengevallen op Java. De vaccinatie zal hierin algeheele verandering kunnen brengen. Op Java en Madoera komen omstreeks 10.000 lepra-gevallen voor. Ook de mijnwormziekte (de ankylostomiasis) behoort onder de belangrijke tropische volksziekten. Op het karakter van den werkkring van den Indischen geneesheer in 't algemeen en op dien van den gouvernementsarts in het bijzonder heeft dit op de voorgrondtreden van de besmettelijke ziekten een belangrijken invloed. In de allereerste plaats dient deze van hygiënistischen aard te zijn. De burgerlijk geneeskundige dienst is dan ook allengs gereorganiseerd in een gezondheidsdienst. Naast het toezicht op krankzinnigen, bevordering van de Westersche geneeskunde (ziekenhuizen en artsen-opleiding) komt het Toezicht op de volksgezondheid en het hygiënisch toezicht op het verkeer op den voorgrond. Het geneeskundig laboratorium, 's lands koepokinrichting en het Instituut Pasteur zijn mede hiervoor ingesteld. Spreker illustreerde dit met tal van lantaarn-plaatjes, waarbij telkens naar voren kwam, hoe de Indische Gouvernements-geneesheer door grondige studie van de ziekten en ziektenoorzaken en het zoeken van doelmatige maatregelen ter bestrijding met veel succes werkzaam kan zijn, en ook hier en daar reeds is geweest. De decentralisatie van den geneeskundigen dienst zal hiertoe zeker bijdragen. Aan de verbetering van de woningtoestanden wordt daarbij in de eerste plaats zorg besteed. Terecht heeft de heer Tillema hierop in zijn werk Kromo Blanda gewezen. Niet veel beter is het nog met de drinkwatervoorziening en den vuilafvoer gesteld.

Spreker eindigde met een woord van hulde aan de stichters der tropische geneeskunde, onder wie *Caventon* en *Pelletier*, die de clinine therapie van de malaria uitvonden, *Robert Koch*, den grondlegger van de moderne epidemiologie en enkele anderen, ook onzen landgenoot *Eykman*, die met de beri-beri-onderzoekingen een wereldnaam gemaakt heeft.

* * *

In *De Telegraaf* van 28 April j.l. schrijft de heer *Petrus Blumberger* uit Amsterdam onder het volgende opschrift o. m.:

Nederlandsche Taal en Nederlandsche Ambtenaren.

Is de kennis der Nederl. taal niet altijd voor de Inlanders een aanbeveling geweest om in gouvernementsdienst te komen en daarin bevordering te maken?

Deze vraag wordt hier gesteld en aan eene nadere beschouwing onderworpen, naar aanleiding van eene brochure van den heer *M. Ng. Dwidjo Sewojo*, afgevaardigde van het hoofdbestuur van ,,Boedi Oetomo" in de deputatie ,,Indië Weerbaar", getiteld: ,,*De noodzakelijkheid van de instelling eener Indische volksvertegenwoordiging met wetgevende macht*", die het onderwerp heeft uitgemaakt van de door hem op 3 April j.l. in ,,Diligentia" te 's-Gravenhage gehouden lezing in de openbare vergadering der vereeniging ,,Moederland enKoloniën" aldaar.

Na het een en ander uit deze brochure te hebben aangehaald, betoogt de heer B. o. a.:

,,Intusschen — behoeft 't nog te worden gezegd? — elke groep, elk corps wordt ontsierd door plichtverzakende en ongeschikte individuen, doch de billijkheid vordert, toe te geven, dat waar de bestuursambtenaren er zijn geweest en nog zijn, die in hunne houding tegenover de bevolking gemis aan tact en gebrek aan plichtsbesef hebben getoond, de regeering steeds aanleiding heeft gevonden tot het uitvaardigen van krachtige voorschriften.

Doch zou men inderdaad meenen, dat de ambtenaren in het algemeen en de bestuursambtenaren in het bijzonder, als regel zoo onrechtvaardig en plichtverzakend zijn geweest of nog zijn?

Moet den ambtenaren dit absoluut gemis aan

FEUILLETON.

De Grenzen van haar Macht.

Een verhaal uit Britsch-Indië.

—o—

(Vervolg).

Zij zetten hun paarden aan en reden een poos in draf naast elkander voort. Toen zij aan een bosch met bloeiende roode en witte rhododendrons gekomen waren, zei juffrouw Murray: ,,Bij ,,laat mij hopen" zijn wij gebleven; gaat u nu voort".

,,Ja, ,,hopen en wachten" maakt iemand ziek! God alleen weet, wat ik in die twee maanden doorgemaakt heb. Slechts af en toe een goed woord te krijgen, zooals men een hongerigen hond een stuk brood toewerpt, terwijl u met anderen lachtet en schertstet! Ik was zoo blij, dat Rodney eindelijk wegging en toen gingt u weder met Hawkins uit rijden. Weet u dan niet, hoe mij dat grieft en pijnigt?"

,,Ik weet wel, dat u afschuwelijk jaloersch is", luidde het norsche antwoord; toen ik met Hawkins danste, stondt u tegen den muur mij voortdurend aan te kijken. Het was al te dwaas".

,,Is u voornemens met Hawkins te trouwen?" vroeg hij toen op nadrukkelijken toon.

,,Neen", antwoordde zij, in een schaterlach uitbarstend, ,,voor echtgenoot deugt hij in 't geheel niet, maar wel hebben wij samen schik gehad om uw nijdig gezicht".

,,U lacht er om, maar ik zal daaraan nog sterven. Luister eens, Milly: Overmorgen moet ik van hier weg. Majoor Wade zegt, dat de overste mijn verlof niet wil verlengen..........."

,,Ik vind dien majoor onuitstaanbaar", zei zij, ,,zijn oogen doen mij denken aan zwarte slakken."

,,Niettemin moet ik weg, maar vóór mijn vertrek moet u mij een beslist antwoord geven, hetzij j a of n e e n. Zekerheid m o e t ik hebben. Zoolang ik die niet bezit, dan ik niets beginnen, ben ik tot niets nut, ik moet telkens tot u terugkeeren, evenals een mot tot het licht."

,,En is het licht dan verantwoordelijk voor de dwaasheid van de mot?"

,,In godsnaam geen scherts; het geldt hier mijn leven, althans mijn levensgeluk. Als u n e e n zegt........"

,,Als ik neen zeg?" herhaalde zij, de manen van haar ponny strijkend.

rechtsgevoel en tact worden aangewreven, zóó algemeen als geschied is — al is dat voorzeker niet bedoeld?

En kan tot die beschuldiging, vooral door het Nederlandsche publiek, dat nog grootendeels onbekend is gebleven met het werken en streven van de bestuursambtenaren in het Verre Oosten, onder moeilijke omstandigheden in het eenzame binnenland, onder eeuwig gefit, — uit het in de brochure medegedeelde niet worden geconcludeerd?

Moet zulks niet worden afgeleid uit het verder door den B.O.-afgevaardigde beweerde in zijne lezing en in zijne brochure opgenomen, als een der factoren, waardoor de ontevredenheid van de massa der bevolking nog wordt vergroot, en wel „van af het begin der XXe eeuw tot op den huidigen dag" als volgt weergegeven:

„Vele Europeesche en inlandsche ambtenaren laten zich nog steeds niet veel gelegen liggen aan den vooruitgang van de Inlandsche bevolking, terwijl zij tegen haar dikwijls minder gewenscht optreden".

Waar de afgevaardigde van B. O.'s hoofdbestuur zelf ambtenaar is in Indischen dienst, en de vereeniging van Javaansche intellectueelen talrijke ambtenaren onder hare leden telt, zal hij wel over het feitenmateriaal beschikken, waaruit hij de noodige stelligheid kan geven aan zijne hiervoren aangehaalde mededeelingen, waarvan de meest opvallende is de „ettelijke malen" gepleegde onrechtvaardigheid dat een Hollandsch-sprekende Javaan uit zijne betrekking werd ontslagen, eigenlijk om geen andere reden, dan omdat hij de Hollandsche taal verstond.

Ongetwijfeld zal de Indische regeering evenzoovele malen met krachtige hand hebben ingegrepen om dit schreeuwende onrecht te herstellen, en den ontslagen ambtenaar, — althans wanneer met „betrekking" een ambtelijke is bedoeld, in de Indische beteekenis van gouvernementeele, en geen particuliere, waaruit een ontslag, om reden als bedoeld, intusschen even onbillijk blijft — weer in den dienst te doen opnemen.

De regeering zal toch niet, in strijd met haar hoogsten plicht, hebben gebillijkt, wat in het gewone leven den toets der rechtvaardigheid niet kan doorstaan. Zeker, ook zij kan mistasten en dan is voorkoming en redres van fouten alleen mogelijk door c r i t i e k op hare handelingen, al is men niet volkomen bekend met de overwegingen, welke daartoe aanleiding hebben gegeven.

Misstanden, die tot rechtmatige grieven aanleiding kunnen geven, behoeven niet te worden verbloemd, wanneer zij helder aan het licht zijn gekomen, en de begane handelingen in datzelfde licht op den toetssteen van recht en billijkheid worden gebracht.

In dit opzicht is dan ook het streven van „Boedi Oetomo", die zich van de oprichting af verheugen mag in de sympathie van het Europeesch en Inlandsch bestuur, inderdaad een schoone, — al kan soms de wijze, waarop dat streven tot uitdrukking komt, zeker aanleiding geven tot beschuldigingen aan het adres van geheele categorieën van ambtenaren van de zijde van het groote en onwetende publiek.

Dit laatste te voorkomen is het doel van dit artikel.

* * *

De jongste aardbeving op Bali.

Hebben wij verleden week de aandacht gevestigd op een schrijven hierover in *De Telegraaf* vermeld, thans willen wij ook wijzen op hetgeen in de *N. R. Ct.* van 28 April jl. o. m. staat:

„Aan een particulieren brief, gedagteekend Denpasar 25 Jan. '17, is het volgende ontleend:

We hebben ontzettende angsten uitgestaan, maar laat ik voorop zeggen, dat we gelukkig geen ongelukken gehad hebben bij de ontzettende aardbeving.

„Vandaag is het Donderdag en de eerste dag, dat we tot op heden 11 uur geen schok meer gevoeld hebben.

„Nu we door te telefoneeren naar Djembrana (vandaar steekt een man in een prauw over naar Banjoewangi) dus weer eenige verbinding met Java hebben, zijn we tot de ontdekking gekomen, dat er op Java niets is geweest. Wij dachten namelijk, dat wij hier de naweeën van een ontzettende beving op Java hadden gehad, maar neen, op Java niets, op Lombok was een heel lichte schok waargenomen. Zoo juist kwamen er berichten, dat de Batoer, bij Kintamani, een krater, hevige rookkolommen uitblies en we zijn met den auto een eind op weg gegaan om te kijken, maar dat ging niet, daar de berg heelemaal in de wolken was gehuld. Er is tot dusverre 1 mensch tot aan Kintamani geweest, maar de berichten daar vandaan zijn ontzettend. Een dessa of dorpje is heelemaar niet meer terug te vinden, een dorpje, dat aan het meer lag, absoluut weg, en van de 400 menschen, die er in wonen, zijn er slechts 100 te vinden, de rest heelemaal bedolven, en daar het precies op den rand ligt van een ravijn, is er niemand te vinden die wil gaan uitgraven, omdat steeds door nog maar de aarde wegschuift. Zielig hé? Verder komen er steeds meer berichten binnen, nu van alle districten in Zuid-Bali en zijn er alles en alles bij elkaar zeker een 12 à 1500 dooden en vermisten. Het is ontzettend als u alle verhalen hoort en alle ellende. Bijvoorbeeld 6 kerels, die op een helling zaten gras te snijden, vallen te pletter door den schok in de rivier; menschen van wie halve voeten afgeklemd zijn door vallende brokken steen, enfin, ontzettend is het en dan maar die voortdurende angst van ons, dat er nog meer schokken komen. Maandagavond om 7 uur was er weer een vrij hevige schok, toen 's nachts om een uur of 4 weer. Dinsdagochtend om half 10 en 's nachts om 12 uur. Woensdagochtend om 10 uur, maar nadien geloof ik niet dat er nog meer schokken geweest zijn. En mijn huis, o mijn lieve menschen, als jelui dat eens konden zien. Geen stoel staat er meer in, het is een bende als in een huis, dat ze aan 't bouwen zijn. Heele zwermen menschen zijn bezig bamboes in de bosschen te kappen en daarvan wordt dan ook op mijn erf, d. w. z. in den tuin, een klein huisje gebouwd, waar ik zoo lang in kan wonen, want het is zoo geen doen, dat begrijpt u wel en vooral dat hameren en kloppen maakt me gek, want telkens denk je, dat het weer begint.

Naar Tabanan is niet te rijden vanwege de ontzettende scheuren, die de weg daar heeft, naar Batoeriti geen idee van om er te komen, alles ligt vol scheuren, en waar vroeger een weg was, is nu een ravijn.

Die Batoer schijnt al lang te werken, want ik heb laatst nog eens geschreven, dat we hier toch zoo veel aardbevingen hebben; immers in de 9 maanden, die ik nu hier ben, heb ik al 7 aardbevingen meegemaakt, en menschen, die al 4 en 5 jaar op Bali zitten, zeggen, dat ze in al die jaren niet zooveel kleine schokken hebben gevoeld als deze laatste 6 maanden, dus dat Batoertje schijnt al lang inwendig aan 't werk te zijn. Toen wij op Kintamani waren, schreef ik nog, naar ik meen, dat er altijd kleine rookwolken uit den Batoer opstijgen, maar nooit had ik gedacht, dat ik nog zoo iets mee zou maken. We hebben al tegen elkaar gezegd, dat we God mogen danken, dat we allen thuis waren. Immers, hoe dikwijls is het niet al voorgekomen, dat een van ons allen, of wij met een paar luitjes, den Zaterdagmiddag benutten om naar boven in de kou te gaan, om Zondag terug te komen. Gode zij dank, was niemand van de onzen op dat plan gekomen Zaterdag, want anders waren we absoluut van de menschen afgesloten geweest; want de heele weg is weggeslagen en is het alleen nog maar mogelijk om door kleine ravijnpaadjes met de buitenwereld in verbinding te komen. Maar dat éene heele dorp, dat aan het meer lag, is heelemaal verdwenen; een ander dorp, er 10 minuten vandaan, staat er gelukkig nog. Men zegt, dat het nu een goed ding is, dat er groote rookwolken enz enz. uit den Batoer komen, want daardoor wordt een tweede aardbeving voorkomen; nu schijnt er voor de lava een uitweg gekomen te zijn, anders was weer dat ontzettende onderaardsche gerommel gekomen en waren we er niet zoo goed afgekomen geloof ik. Nu is het alleen natuurlijk voor de omliggende dessa's een vreeselijke angst, want als werkelijk weer een

---

„Zal ik, zoodra men mij in mijn regiment kan missen, verlof nemen, naar Engeland terugkeeren en trachten daar weder in mijn plooi te komen. Als ik hier blijf, ga ik naar de haaien. Zeg dus ja of neen, Milly," smeekte hij, haar bedroefd aanstarend. „Ontferm u over mij, ruk mij uit deze ellende."

„Ellende — noemt u uwen toestand?" vroeg zij met een spotlach.

„Ja, E l l e n d e. Af en toe ben ik wel eens zalig te moede, doch dat duurt altijd slechts enkele oogenblikken en de ellende geheele dagen en nachten! Ik weet, dat ik niet de eenige ben, die u tot vrouw begeert en dat ik uwer misschien niet waardig ben, maar niemand kan u zóó innig liefhebben als ik. Ik weet, dat geld voor u niets beteekent, dat mijn vermogen hier niets afdoet, maar ten slotte kan ik daardoor toch al uw wenschen bevredigen, voor zoover dit met drie duizend pond per jaar mogelijk is. U zult u kunnen kleeden, zooals uw hart dit begeert, de diamanten van mijn moeder dragen, en als u het liever hebt, ga ik uit den dienst, hoe zeer ik ook met hart en ziel militair ben".

Juffrouw Murray had hem aandachtig aangehoord. Drie duizend pond per jaar — het was dus geen overdrijving, dat men hem rijk noemde en van de diamanten hoorde zij nu voor het eerst.

„Van avond krijgt u uw antwoord", zei ze. U komt toch ook in de komedie?"

„Ja, ik heb een plaats naast u, op de derde rij".

„Nu, wat zei ik u? Daar begint het al te regenen".

Een kleine witte wolk was over het dal heengetrokken en stortte nu, zooals dat in Indië veelal voorkomt, ontzettende stroomen water uit.........

„Daar", riep Torrens, zijn mantel afdoende en deze juffrouw Murray om de schouders slaande. „Knoopt u dezen jas toe, U zoudt anders koude kunnen vatten. En nu in galop huiswaarts."

Juffrouw Murray had een dikke, laken japon aan, terwijl hij niets dan een dunne witte uniformjas droeg, maar zij nam toch, zelfs zonder een woord van dank, den zwaren mantel aan en nu joegen zij, zoo vlug als de paarden maar loopen konden, naar een groot wit huis toe, dat door een tuin van den weg lag afgesloten.

„Zorg er voor van avond stipt op tijd te zijn", riep de jonge dame hem nog toe, „misschien maak ik dan wel een einde aan uw ellende." Daarop verdweenen zij tusschen de heesters in den tuin en de jonge Torrens reed, doornat en rillende van de koude, maar met stralende blikken en kloppend hart, verder.

(Wordt vervolgd.)

lavastroom komt, dan gaat alles er aan, wat daar in den omtrek ligt.

Toen wij Zaterdagmiddag met den auto reden, zagen we al menschen begraven, die bij de aardbeving waren omgekomen. Ach, jelui hebt geen idee van de ontzettende ramp, die ons heeft getroffen. De schrik zit ons in de beenen.

Soms zitten we te praten en ineens houdt de spreker op, omdat hij meent een schok te voelen. Zitten we te eten en je snijdt je vleesch, zoodat de tafel iets schudt, dan zit je al angstig te kijken. O neen, jelui weten ook niet hoe het is. Dezen nacht heb ik voor het eerste weer eens goed geslapen; daardoor voel ik mij vandaag absoluut veel rustiger.

Zoo langzamerhand komen we nu een beetje tot kalmte en is de eerste schrik verdwenen, vooral omdat het nu vandaag eindelijk eens opgehouden is met het schokken.

Dachten we eerst, dat het alleen van den Batoer kwam, nu blijkt meer en meer dat van een anderen berg, den Goenoeng Aban, de top verdwenen is, dus schijnt ook die berg te werken."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Een belangrijke industrie op coöperatieven grondslag.

De Kedirische correspondent van het *Soer. Hbl.* vestigt in dat blad de aandacht op het Inlandsche steenbakkersbedrijf in den omtrek van *Paree*.

Er bevinden zich daar in het geheel zeven bakkerijen, waarvan er zes coöperatief werken met een aantal werklieden, afwisselende van 70 tot 30. Op slechts één er van wordt alleen de steenbakkerij beoefend, omdat, volgens onderzoekingen te Buitenzorg verricht, de klei niet geschikt is voor de pannenbakkerij.

Onder leiding en op aanwijzing van den gouvernementsspecialist voor het steenbakkersbedrijf, den heer W e l l e, is het geheele bedrijf daar gemoderniseerd.

Terecht mocht bovengenoemde correspondent dan ook schrijven: „Voor wie twijfelen mocht aan het bestaan van initiatief in inlandsche industrieele kringen, niet gelooven mocht aan het daar aanwezig zijn van den noodigen durf en wil, om met het oude te breken, zoo het nieuwe bewezen heeft beter te zijn, hij brenge een bezoek aan dit centrum der steenindustrie en hij zal verbaasd staan over hetgeen daar in den korten tijd van een jaar tot stand is gebracht en over de degelijke wijze, waarop zich het bedrijf aan de nieuwste eischen heeft aangepast."

De zes coöperatief werkende steenbakkers hebben zich vereenigd tot een coöperatieve bedrijfsvereeniging, die het product door een centraal bureau, dat onder leiding van een ontwikkelden Inlander staat, laat verkoopen. Door dat gemeenschappelijk bureau wordt meteen brandstof ingekocht.

Het daarvoor benoodigde bedrijfskapitaal, groot *f* 25000.—, is door de Reg. in voorschot gegeven. De aflossing geschiedt vrijwillig naar den stand der geldmiddelen. Zoolang het voorschot niet is aangezuiverd, blijft het administratieve toezicht bij den controleur van Paree.

Alle werklieden, die een vast dagloon ontvangen naar den aard hunner werkzaamheden geregeld, zijn leden der coöperatie. De chef van het centrale bureau heeft er zorg voor te dragen, dat het afgeleverde product goed is en daarom heeft hij het recht tot keuring.

Om het half jaar heeft de verdeeling der gemaakte winsten plaats. Er is besloten zooveel mogelijk aandeelen daaruit te vormen, om zoo spoedig mogelijk door aanschaffing van machinerieën het bedrijf te kunnen uitbreiden.

Het is aangenaam te zien met hoeveel ijver de werklieden aan den gang zijn, terwijl men in hun optreden vergeefs zoekt naar de hinderlijke slaafschheid noch naar de ondragelijke vrijpostigheid van den zich bewusten Inlander. De gunstige resultaten, die de gedeeltelijke moderniseering van het bedrijf hebben opgeleverd, hebben economisch als psychologisch opvoedend gewerkt.

Eerst heeft het moeite gekost alle steenbakkers er toe te brengen gebruik te maken van den op gouvernementskosten gebouwden oven. Nu is de oven reeds eigendom der coöperatie; hij kan 29000 steenen bevatten, waarvan het bakken 16 tot 36 uren duurt, terwijl het uithalen der pannen in 2 dagen afgeloopen is.

Onmiddellijk na het bakken heeft het sorteeren plaats in 3 soorten, die elkaar meer in kleur dan in hoedanigheid ontloopen. De hoedanigheid van het product is door het bureau van B. O. W. onderzocht op drukking en er werd bevonden, dat het proefproduct een drukvastheid bezat van 1100 KG. per vierkanten c.M.; de hoogste eisch in Nederland gesteld is die van 550 K.G.

Evenals bij de marmerindustrie, is hier gebrek aan waardeering, daar de bedongen prijs niet evenredig is aan den vooruitgang in hoedanigheid, hetgeen natuurlijk op den omzet drukt. Het ware te wenschen, dat de suikerfabrieken de prijzen der goede kwaliteiten niet drukten, door zich te voorzien van de inferieure steenen van de huisindustrie. Ze zouden een weldaad doen aan de Inl. maatschappij, en waar deze geneigd is over te gaan tot moderniseering van het bedrijf, zou het aanbeveling verdienen, dat daar, waar de gemeenteraden medezeggenschap hebben aan de te verwerken grondstoffen, er bepaalde eischen voor de hoedanigheid gesteld werden.

Het verschil in hoedanigheid brengt wel een groot verschil in prijs mee. Is de gemiddelde prijs van den kampongsteen *f* 5.—, die van *Paree* kan nauwelijks voor het drievoudige van dien prijs geleverd worden.

Op een bijzonder soort platte pan van 1 cM. dik, 20 cM. lang en 15 cM. breed, dient nog even de aandacht gevestigd. Een dak daarmee belegd is absoluut waterdicht en rattenvrij, terwijl ze aangenamer voor het gezicht is dan de gewone pan. De prijs er van is *f* 30.— de 1000.

In den aanvang van dit artikel is gesproken over een te *Buitenzorg* ingesteld onderzoek naar de hoedanigheid van een kleisoort. Dit onderzoek heeft plaats in het bureau voor ceramische bedrijven, dat geheel is ingericht op de wijze van het laboratorium van Z e g e r en Dr. C r a m e r te *Berlijn*, en waar reeds 500 soorten klei van *Java* en *Sumatra* zijn onderzocht.

Het is een zeer verblijdend teeken, dat tal van onderzoekingen geschieden op verzoek van wedono's, die gewoonlijk meteen inlichtingen vragen ten behoeve van het bedrijf.

Dat de ambtenaren B. B. ook in deze zaak een gunstigen invloed kunnen uitoefenen, bewijst de nijverheid te *Paree*, waar het niet het minst aan het tactvol optreden van den controleur te danken is, dat de wijziging in de productie in zoo'n betrekkelijk korten tijd tot stand gekomen is.

Het gouvernement als oneerlijk concurrent.

De laatste jaren zijn er allerlei pogingen in het werk gesteld om het gevangeniswezen in Indië productief te maken en dat niet alleen als een middel ter bestrijding van de kosten van het onderhoud der gevangenen, maar ook om den gevangene arbeid te verschaffen, „waarvan" — zooals een inzender in het *Soer. Hbld.* schrijft — „de vruchten als kennis en geoefendheid den man geschikt maken na zijn ontslag uit de gevangenis een eerlijk ambacht te beoefenen."

De gevangenis krijgt aldus een tweeledig doel: den man te gewennen aan orde en tucht, en hem door het leeren van eenigen handenarbeid geschikt te maken om, in de maatschappij teruggekeerd, een eerlijk stuk brood te verdienen, waardoor er minder kans bestaat, dat hij zich aan die maatschappij vergrijpen zal.

Moge het eerste doel door het karakter van den Javaan moeilijk te bereiken zijn, het tweede is mogelijk, mits hij een vak zoodanig leert, dat de kennis er van hem later ten goede komt en dit is voor een groot deel afhankelijk van den aard van het vak, dat hem onderwezen wordt, en van den duur van den straftijd.

De meeste vakken stellen bescheiden eischen en vallen binnen het bereik van niet al te stupide gestraften. Er zijn echter ook vakken, welke ze zich nooit tot een beroep kunnen maken, deels wijl het onderricht er in halfslachtig is, deels wijl het vak niet in zoo'n wijden kring beoefend wordt, dat de ontslagen gevangene er zijn brood mee kan verdienen.

Dergelijke vakken behooren den gevangenen niet geleerd te worden en daartoe rekent de schr. o. a. de fabricatie van cementtegels, cementdakpannen, betonbrugdekken, betonbuizen, e. d., waarmede het gevangeniswezen bovendien de particuliere nijverheid oneerlijke concurrentie aandoet.

Het fabricaat — dat algemeen geldt van inferieure hoedanigheid te zijn — wordt door de weinig koopmanschappelijke leiding der gevangenis-exploitaties goedkooper geleverd dan eenig particulier het vermag te doen.

Deze laatste is op den basis zijner bedrijfskosten gebonden aan een bepaalden prijs, wat met den gevangenis-directeur niet het geval is.

Er is een geval bekend van een tegelfabrikant, die inschreef voor een werk tegen denzelfden prijs als het gouvernement, waarop 's gouvernements-vertegenwoordiger, in dit geval de gevangenis-directeur, wat op den prijs liet vallen, daar zijn exploitatierekening daarmee wel in overeenstemming was te brengen. En dit geval, dat niet op zich zelf staat, geeft een kijk op de eigenaardige wijze, waarop de inheemsche industrie bevorderd wordt.

Daarenboven is het onderhavige vak ongeschikt om den gevangenen een vak te leeren, dat hun later van nut kan zijn. Zoowel door gebrek aan vakkundige leiding als door de verouderde methode en de slechte hoedanigheid van het fabricaat maakt men van den gestrafte eerder een prutser dan een vakman.

Het gevolg is dan ook, dat een enkele fabrikant, die eens de proef nam met ontslagen gevangenen, ze wegens hun onbekwaamheid moest ontslaan.

„Zoo wordt den particulier oneerlijke concurrentie aangedaan, van den gestrafte een nutteloos werker gemaakt en diens arbeidskracht verkeerdelijk aangewend ten genoegen van een goede balans."

Gewestelijke watervoorziening.

De kwestie van de watervoorziening is tegenwoordig op vele plaatsen in Indië aan de orde, terwijl de meeningen niet zelden zeer uiteenloopen wat betreft de beste wijze om een plaats of streek aan water

te helpen. Dr. Peteri heeft voor het gewest *Semarang* een dikken bundel samengesteld over de gewestelijke watervoorziening, waaraan de *Loc.* een en ander ontleent.

De methoden om de bevolking aan water te helpen zijn: 1o. Bronwaterleidingen. 2o. Artesische putten, al of niet gecombineerd met een buizennet. 3o. Welwaterputten. 4o. Regenwaterreservoirs. 5o. Rivierwaterleidingen.

Bronnen leveren het beste water, dat naar hoedanigheid beoordeeld kan worden, voordat men tot het aanleggen van een waterleiding besluit. Zoowel door den bouw van de capteering en van het hoogreservoir, als door den aanleg der hoofdleiding zijn de kosten van aanleg eener bronwaterleiding hoog, zoodat ze het eerst in aanmerking komt, als de hoofdaanvoerleiding betrekkelijk kort is en er een groot bevolkingscentrum aanwezig is.

Artesische putten geven ook volkomen hygiënisch water, indien tegen uitwendige verontreiniging gewaakt wordt. Noch de hoeveelheid, noch de hoedanigheid van het water zijn echter van tevoren bekend, zoodat men de kans loopt, hooge kosten te maken zonder de noodige zekerheid.

Verder is aan deze watervoorziening het nadeel verbonden, dat ze het water slechts op één plaats brengt, zoodat de bevolking vaak ver te loopen heeft om water te krijgen.

Distributieleidingen van artesische putten zijn alleen dan goed, wanneer het drukleidingen zijn; zuigleidingen bieden veel kans op infectie.

Welputten kunnen goed water leveren, als de putten met beleid worden aangelegd. Dat de drinkwaterputten een slechten naam hebben, komt doordat ze dikwijls voorkomen op erven, dicht bij vuilnishoopen en beerputten, over de bovenste drie meter niet waterdicht gemetseld zijn, veelal met hun bovenkant gelijk liggen met het maaiveld en het vuile oppervlaktewater ontvangen, er stof en vuil in de putten waait, of er door de kinderen ingeworpen wordt, het water er uitgeschept wordt met dikwijls besmette emmers. Het beste is, de putten af te dekken, zoodat het water alleen door een pompinrichting te krijgen is.

De putten hebben het groote voordeel, dat ze goedkoop zijn en in korten tijd in grooten getale aan te leggen. Men maakt ongeveer 15 welputten voor den prijs van één artesischen put.

Regenwaterreservoirs zullen om de hooge kosten van aanleg alleen voor drinkwatervoorziening in aanmerking komen. Schoon regenwater wordt op speciaal daarvoor gemaakte platformen opgevangen, in zandreservoirs gefiltreerd en van daaruit opgepompt.

Rivierwaterleidingen hebben in Europa den naam slechter te zijn dan alle andere. Slechts door voortdurende contrôle en bacteriologisch onderzoek is men in staat ziektekiemvrij water te waarborgen. Toch hebben zich door deze leidingen epidemieën verspreid. Wat in Europa geldt, geldt in Indië in veel sterker mate, daar het water erger verontreinigd is en de filtratie door het groote slibgehalte nog veel slechter is.

Voor het gewest *Semarang* zou de eenig mogelijke vorm wezen om het water door een soort irrigatieleiding uit de kali af te tappen en naar de verschillende dessa's te leiden, waar het ter filtratie in een zandbed gevoerd zou worden en van daaruit door de bevolking opgepompt zou moeten worden.

Twee zandbedden zouden noodig zijn, teneinde er geregeld een te kunnen omzetten en het zand uit te spreiden ter desinfectie. Van ozonisatie zou vanwege de hooge kosten geen sprake kunnen wezen; wellicht ware later chemische reiniging toe te voegen.

Een bezwaar is echter, dat juist in den tijd, dat men het water het meest noodig heeft, de kali zoo weinig water bevat, dat er geen waterleiding mogelijk is.

Inspecties bij verschillende diensten.

Eenigen tijd geleden maakte het *Bat. Nieuwsblad* melding van een plan, dat er zou bestaan, om een inspectie in te stellen bij de Weeskamers in N.-I., waardoor niet alleen die kamers, maar ook de agenten der Weeskamers aan de noodige contrôle zouden zijn onderworpen. Er wordt weleens beweerd, dat het aantal inspecteerende ambtenaren in Indië buitenmate groot is, en dat er in Indië teveel geïnspecteerd wordt. Het mag daarom eenigszins bevreemding wekken, dat er van uit den boezem eener vereeniging het verzoek aan de Reg. gericht is tot instelling van een nieuwe inspectie. De Nederl.-Indische Notariëele Vereeniging heeft bij monde van haar bestuur aan den gouverneur-generaal verzocht een inspectie over notarissen in te stellen.

In naam zijn er ambtenaren, die toezicht op de notarissen moeten uitoefenen, n.l. de officieren bij de Raden van Justitie, en waar deze niet zijn, de landraadvoorzitters. Dat er van dat toezicht echter weinig kracht uitgaat, is zeer begrijpelijk, zoowel omdat die ambtenaren niet terzake kundig zijn, als omdat hun de tijd ontbreekt om zich in de zaken in te werken.

De inspectie, zooals zij op het oogenblik bestaat, is van nul en geener waarde. En toch zijn er onder de notarissen, die toezicht noodig hebben. Dat dit door de Vereeniging van Notarissen erkend wordt, pleit voor den onbevooroordeelden kijk dier vereeniging op de zaak.

Het is echter niet alleen de bedoeling om de zwakken onder de notarissen in het gareel te houden, maar ook om voorlichting te geven aan hen, die moeilijkheden ondervinden in aangelegenheden hun ambt betreffende, daar de notarissen vaak zoo geïsoleerd zitten, dat het hun niet mogelijk is voorlichting te vragen in moeilijke kwesties. Zijn er minder kundigen, die acten opmaken, welke nietig zijn, zoo kan de inspectie haar invloed ten goede aanwenden, indien ze met de noodige zorgvuldigheid de protocollen naziet. Ongetwijfeld zal het bestaan eener inspectie sterk preventief werken en verschillende misstanden voorkomen.

Suriname.

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1917 lezen wij:

Van de oorzaken, die aan het kwijnende bestaan der kolonie schuld zijn, treden naar het oordeel van den Minister van Koloniën de te geringe bevolking en het gebrek aan kapitaal op den voorgrond, doch daarnevens moet in aanmerking worden genomen, dat de slechte uitkomsten, die zoo menige goed bedoelde poging van Overheidswege als van andere zijde aangewend, om verbetering aan te brengen, heeft gehad, een domper heeft gezet op den durf en de geestkracht van hen, die voor den Nederlandschen ondernemingsgeest braak liggende terreinen plegen op te sporen en in ontginning te brengen.

Het streven dergenen, die als hoofd van het bestuur der kolonie een energiek en organisatorisch onderlegd zakenman wenschen te zien optreden, kan geen aanspraak maken op den bijval van den minister, zoolang door het nagenoeg ontbreken van twee der productiefactoren voor de kolonie geen „zaken" zijn te doen als waaraan personen met ervaring van handel, nijverheid, land- en mijnbouw hunne krachten plegen te besteden en daarentegen de uitvoerende macht voor een groot gedeelte bij den gouverneur berust.

De minister vertrouwt, op grond van een driejarige samenwerking, dat het den in November j.l. opgetreden gouverneur niet zal ontbreken aan de bekwaamheid en de hoedanigheid voor het hooge ambt vereischt, en deelt de verwachting der Kamer, dat tusschen hem en den minister van koloniën een vruchtbare samenwerking mogelijk zal zijn.

De minister kan de meening niet deelen, dat de bestuursinrichting van Suriname van te grooten opzet zou zijn en is van oordeel, dat deze stelling door de Suriname-commissie van 1911 deugdelijk is weerlegd.

Daar Suriname zich door klimaat en bodemgesteldheid bij uitstek leent voor land- en boschbouw en ruimschoots gelegenheid biedt tot inzameling van boschvoortbrengselen, zal de aandacht der regeering aan die takken van bedrijf in de eerste plaats ten goede komen en het kapitaal — ook dat van vreemden oorsprong — ten behoeve daarvan naar de kolonie moeten worden geleid, terwijl een op goeden grondslag gevestigd landbouwcrediet met de totstandkoming waarvan de minister zich bezig houdt, niet kan worden gemist.

Dat men het oog niet moet sluiten voor de mogelijkheid dat ook mijnbouw en andere nijverheid met voordeel in de kolonie zal zijn te drijven, kan de minister geredelijk toegeven; hij acht het echter niet verantwoord aan proefnemingen op allerlei gebied belangrijke sommen ten koste te leggen, nu ten gevolge van den oorlogstoestand de kolonie van het moederland groote offers vraagt, en meent dat het aanbeveling verdient alle beschikbare arbeid, vernuft en geldmiddelen aan te wenden om den landbouw, waarvan proefondervindelijk gebleken is, dat hij in de kolonie gedijen kan, in het spoor van den vooruitgang te brengen.

Het ligt in het voornemen der regeering, maatregelen te nemen, opdat het departement van koloniën in Nederland, en de consulaire ambtenaren in het buitenland gewenschte handelsvoorlichting betreffende Suriname zullen kunnen geven, die te Paramaribo bij het departement van den landbouw is te verkrijgen.

De grondgedachte van het financiëele plan Idenburg moet naar 's ministers meening niet worden prijs gegeven, ook niet in de tegenwoordige omstandigheden.

De minister is bereid, met den gouverneur in overleg te treden over de vraag, of de stand der koffieplantsoenen in Suriname, in verband met de reeds aanwezige inrichtingen voor koffiebereiding, het gewenscht maken, dat van overheidswege dergelijke inrichtingen worden opgericht.

De aandacht van het bestuur der kolonie is op bevordering van den rijstbouw, ook in andere districten dan Nickerie gericht, waaraan, naar het voorkomt, de zeer belangrijke stijging van de opbrengst daarvan in de laatste jaren mag worden toegeschreven.

Het bestuur zal niet in gebreke blijven de oprichting eener suikerfabriek door rietverbouwers aan te moedigen, wanneer blijkt, dat zoodanige fabriek op coöperatieven grondslag met voordeel te drijven is.

Verkeer. In het midden latende of het mogelijk zou zijn de in het oerwoud gelegen goudstreken met een luchtschip te bereiken, meent de minister, dat het kostenbezwaar reeds zou nopen van het bezigen van dit verkeersmiddel af te zien.

* * *

Wederom hebben eenige Surinaamsche nieuwsbladen ons bereikt. Men heeft in de kolonie den Krijnssendag niet onopgemerkt laten voorbijgaan.

De fungeerend voorzitter der Koloniale Staten, de heer J. A. Dragten, sprak in de zitting van 21 Februari het navolgende:

„Op den 28sten dezer zal het juist 250 jaar zijn, dat deze volksplanting een Nederlandsch bezit werd door het optreden van den Zeeuwschen admiraal Abraham Crijnssen.

Ons past voor dien gedenkdag een woord van dankbare erkentelijkheid jegens het Nederlandsche gezag en het Vorstenhuis Oranje Nassau.

Ik meen dan ook in uwen geest te handelen, indien ik in uwen naam, als vertegenwoordigende dit volk, tot Zijne Excellentie den Gouverneur het verzoek richt om aan Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin op dien dag de gelukwenschen en eerbiedige hulde der bevolking te vertolken, en wederom de verzekering aan te bieden van de gevoelens van oprechte liefde, trouw en aanhankelijkheid welke Harer Majesteit's onderdanen in dit gewest steeds bezielen."

Paramaribo zou in vlaggentooi zijn als op de nationale feestdagen.

Met een militaire réveille om zes uur zou de feestdag geopend worden, gevolgd door een militairen marsch door eenige straten. De gouverneur zou een proclamatie tot de bevolking richten. De scholen zouden gesloten zijn en de landskantoren na 12 uur. Om 5 uur 's middags zou de militaire kapel een uitvoering geven in den Palmentuin tot 6 uur en daarna op het Kerkplein van half 9 tot half 10. Voorts muziekuitvoering van de schutterij. De militaire kapel zou om half 10 een rondgang doen door eenige straten, te eindigen met een taptoe in de Tamarindelaan.

Onder de tijdsomstandigheden kon men moeilijk meer doen. Aan beweging zal het te Paramaribo dien dag niet ontbroken hebben.

* * *

„*Suriname*" van 16 Februari vertelt, dat de eerste proef met de sirene, die den tijd zou aangeven, nu de tijdschoten zijn afgeschaft, geen succes was en spreekt de hoop uit, dat het misschien nog veranderen zal.

Waarom neemt gouverneur Staal niet het kloeke besluit de tijdschoten weer in te voeren? Het aangeven van den middag door kanonschoten is heusch niet „ouderwetsch". In vele Europeesche steden gebeurt dit nog. De sirene kan alleen dienen voor een klein deel van Paramaribo, terwijl de schoten ver daar buiten gehoord worden. Wij herinneren ons het avondschot op Bergendal aan de Boven Suriname en op plantage Berlijn, aan de Boven Para, gehoord te hebben.

* * *

In „*Suriname*" van 13 Februari lazen wij het bericht, dat er in den bodem van *Coronie* zout ontdekt zou zijn. Dit lijkt ons zeer onwaarschijnlijk, tenzij men de oude zoutpannen bedoelt, die vele jaren geleden aangelegd, maar weder verlaten werden, omdat de zoutwinning geen succes was.

* * *

In het laatst verschenen nummer (jaargang XXXIII, afl. 1, 2 en 3, 1917) van het „*Tijdschrift voor Kadaster en Landmeetkunde*", een artikel van een der redacteuren, den heer *T. A. Polée*, getiteld: „*Willem Lodewijk Loth en zijne beteekenis voor de cartographie en het onderzoek der binnenlanden van Suriname.*" Dit met groote waardeering van Loth's levenswerk en met volledige kennis van zaken geschreven levensbericht zal ook in Suriname met veel belangstelling gelezen worden.

Aan het slot zegt de schrijver:

„Diep in het binnenland, bijna zoover mogelijk van de „*Bloemenstad*" (Italiaansch-Paramaribo) verwijderd, aan den voet schier van de westelijke uitloopers van het *Tumuc-humac-gebergte*, wordt Loth's naam in herinnering gehouden door de *Lothwatervallen* in den bovenloop van de Tapanahoni." Zou zijn naam niet verbonden kunnen worden aan dien van een straat te Paramaribo?

Men schrijft ons:

In aansluiting aan de mededeeling betreffende eene toenemende belangstelling van Nederlandsche zijde voor het Nederlandsch Koloniaal bezit in West-Indië, kan het nuttig worden geacht de aandacht te vestigen op het feit, dat door verschillende gegevens reeds voor een deel tegemoet wordt gekomen aan de voorlichting, welke thans gezocht wordt. Allereerst verdienen genoemd te worden, naast de jaarverslagen van het Departement van den Landbouw in Suriname, de aanvullende bulletins van het jaar 1904 tot en met het jaar 1915. De serie van 33 nummers behandelt op wetenschappelijke wijze de belangrijkste producten van landbouw en boschcultuur. Voorts bezorgde de commissie voor de Koloniale Landbouwtentoonstelling te Deventer in het jaar 1912 de uitgaaf van een twaalftal handboekjes. In deze serie behandelden de nos. 1—6 de producten der plantages: suiker, cacao, koffie, rubber, sinaasappelen, bacoven; No. 7 werd gewijd aan het z.g. kleine landbouwbedrijf en uitbreiding vnl. sedert 1895; No. 8 bespreekt de voortbrengselen der Surinaamsche bosschen, balata, hout en de vet- en olie leverende gewassen, alsmede vezelstoffen, harsen en gommen; No. 9 is gewijd aan het verkeerswezen; No. 10 behandelt de cocosnoten, die vrijwel over geheel het bewoonde gedeelte der kolonie worden aangetroffen, terwijl No. 11 de beschrijving levert eener Surinaamsche plantage met foto's en plattegrond; No. 12 betreft Curaçao. Uit den aard der zaak is een en ander van dit materiaal verouderd. De ervaring van dezen tijd, dat wij snel leven, geldt wel in het bijzonder voor de tropische gewesten. Het deugdelijk verzameld materiaal blijft echter ook in de wisselvallige tijdsomstandigheden van groote beteekenis en is vooral bij het beoordeelen der kansen van nieuwe ondernemingen, waarmede belangrijke kapitalen gemoeid zijn, van nut te achten. In de Koloniale Verslagen door het Departement van Koloniën te 's-Gravenhage uitgegeven, kwam tot dusver de algemeene voorlichting minder tot uiting dan het bestuurdersstandpunt. Onze Regeering heeft echter onlangs te dezen opzichte een nieuw standpunt ingenomen en gegevens het licht doen zien, waarin rekening wordt gehouden met den wensch om de beteekenis van het Nederlandsch Koloniaal bezit te doen spreken in cijfers, die de nationale energie en het kapitaal tot gezonde mededinging moeten opwekken. Ten slotte mag juist in dezen tijd worden toegejuicht het verschijnen van de Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië. Een dergelijk standaardwerk had moeilijk op een gunstiger tijdstip kunnen verschijnen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Militaire Instellingen. In de *Pembrita Betawi* en *Sinar Djawa* worden de nieuwe bepalingen omtrent de openstelling van de cadettenschool besproken, de koninklijke militaire academie en het officierskorps van het N.-I. leger voor Nederlandsche onderdanen, behoorende tot de Inlandsche en daarmede gelijkgestelde bevolking van N.-I. Bij Koninklijk besluit zijn de reglementen voor de cadettenschool en de koninklijke militaire academie, alsmede de bepalingen nopens de toelating in Indië tot die inrichtingen van militair onderwijs in dier voege gewijzigd, dat voortaan ook jonge lieden, zoons van Nederlandsche onderdanen, behoorende tot de Inlandsche of daarmede gelijkgestelde bevolking van N.-I., die aan de bij de wet op het militair onderwijs gestelde eischen voldoen, na bekomen koninklijke machtiging tot die inrichtingen kunnen worden toegelaten.

Reeds in 1915 werd de toelating tot het officierskorps van het N.-I. Leger geregeld voor de in Nederland opgeleide niet-Europeesche jongelingen, hiervoren bedoeld.

Voor de in de maand Juni van dit jaar in Indië te houden toelatingsexamens voor de cadettenschool en de Koninklijke Mil. Academie worden thans voor de eerste maal ook niet-Europeesche jongelieden opgeroepen. Omtrent de strekking van de betrekkelijke bepalingen wordt het volgende medegedeeld: Werd voor toelating tot den thans opgeheven cursus tot opleiding van Inlandsche Officieren te Meester-Cornelis nog als eisch gesteld, dat de adspirant moest zijn van „voorname afkomst", de Regeering heeft vermeend, dezen eisch voor de in Nederland op te leiden niet-Europeesche officieren te moeten laten vervallen en zich op het standpunt te plaatsen, dat ieder, die aan de met betrekking tot leeftijd, lichamelijke geschiktheid en kennis gestelde eischen voldoet, zonder onderscheid van rang of stand, voor toelating tot de Cadettenschool en de Kon. Mil. Academie in aanmerking behoort te komen. Ook heeft de Regeering vermeend, met betrekking tot de toelating van Nederlandsche onderdanen tot meer genoemde onderwijsinrichtingen geen onderscheid te moeten maken tusschen de verschillende bevolkingsgroepen van N.-I.

De in Nederland opgeleide niet-Europeesche officieren worden volkomen gelijkgesteld met hunne Europeesche collega's. De verschillende bepalingen, welke tot dusverre slechts toepasselijk waren op de *Europeesche* officieren, n.m. die betreffende bevordering, ontslag, op non-activiteitstelling en toekenning van pensioen, zijn daartoe opzettelijk ook van kracht verklaard voor de *niet-Europeesche* officieren. Voor andere regelingen, zooals die betreffende de inkomsten en de verloven naar Europa, welke voor *alle* officieren gelden, die daarvan niet uitdrukkelijk zijn uitgesloten, was zulks uiteraard niet noodzakelijk.

Onder de aandacht van betrokkenen wordt echter gebracht, dat de *toepasselijkheid* van evenvermelde, alleen voor *Europeesche* officieren geldende bepalingen, op de *niet-Europeesch* officieren wordt geacht niet te hebben bestaan, indien zij nalaten binnen drie maanden na hunne aankomst in N.-I. of, zoo zij alsdan nog minderjarig mochten zijn, binnen

drie maanden, nadat zij meerderjarig zijn geworden, te verklaren, dat zij zich onderwerpen aan het geheele voor de Europeanen vastgestelde burgerlijk- en handelsrecht, bijaldien dat recht niet reeds uit anderen hoofde op hen toepasselijk mocht zijn. De meerderjarigheid en de minderjarigheid worden hierbij beoordeeld naar de voorschriften van het voor Europeanen geldend recht. De Regeering toch achtte het gewenscht, dat de niet-Europeanen, die worden opgenomen in het officierskorps, aan hetzelfde privaatrecht zullen zijn onderworpen als de Europeesche officieren. Bovendien is deze onderwerping aan het Europeesch privaatrecht noodig om voor de niet-Europeesche officieren de toetreding tot het Weduwen- en Weezenfonds van de Europeesche officieren van de landmacht mogelijk te maken. — Om het Europeesch privaatrecht van toepassing te doen zijn op de niet-Europeesche officieren, stonden de Regeering verschillende wegen open en wel door aan de betrokkenen een der drie volgende eischen te stellen: 1e. naturalisatie; 2e. gelijkstelling met Europeanen en 3e. onderwerping aan 't geheele voor de Europeanen vastgesteld burgerlijk- en handelsrecht overeenkomstig de regeling in Stbld. 1913 no. 515. Aangezien zoowel aan de naturalisatie als aan de gelijkstelling met Europeanen voor de betrokkenen verschillende bezwaren kunnen zijn verbonden, waarvan wel het voornaamste is, dat zij geen Inlandsche grondrechten kunnen uitoefenen, achtte de Regeering den onder 3e vermelden weg het aangewezen middel om het beoogde doel te bereiken. Uiteraard blijft het echter belanghebbenden vrij staan zich — mits binnen den gestelden termijn — te doen naturaliseeren of met Europeanen te doen gelijkstellen. Op de volgende voorschriften wordt verder in 't bijzonder de aandacht gevestigd: *a.* Mannen, gehuwd met meer dan één vrouw en minderjarigen zijn uitgesloten van onderwerping aan bedoeld recht. *b.* De gehuwde man behoeft voor de onderwerping de toestemming zijner echtgenoote; *c.* De man, die zich onderwerpt, is, indien hij niet reeds een geslachtsnaam heeft, verplicht er een aan te nemen. *d.* De onderwerping is onherroepelijk. *e.* De onderwerping laat de bevoegdheid tot uitoefening van Inlandsche grondrechten en de verplichting tot het dragen van de lasten, die daarop rusten, onverkort.

De benoeming van den niet Europeeschen officier, die nalaat zich binnen den gestelden termijn van drie maanden te onderwerpen, wordt door de Kroon weder ingetrokken.

Klachten. In de *Sinar Djawa* zijn twee klachten uit *Koetohardjo* opgenomen: 1e. Over de pressie, door de hoogere bestuursambtenaren uitgeoefend op de Inlandsche hoofden wat betreft het contribueeren aan de *Mardikenjo*-school, waarbij tevens het vermoeden wordt uitgesproken, dat het bestuur van deze school de gelden ten eigen bate gebruikt. 2e. Over een dergelijke pressie ten aanzien van de dessahoofden. Beweerd wordt, dat hunne paarden afgekeurd worden, opdat zij andere paarden zullen koopen bij een „aannemer" tegen veel te hooge prijzen. Deze aannemer behoort n.m. bij een vereeniging, die opgericht is speciaal om de dessahoofden te dwingen eigen paarden voor de jaarlijksche wedrennen er op na te houden.

Rekest Boschwezen. In de *Pembrita Betawi* is de tekst opgenomen van een request van den *Bond van Boschpersoneel* aan den Gouv.-Gen., waarin, naar aanleiding en met adhaesiebetuiging van twee artikelen door houtvesters geschreven, op de nadeelige gevolgen gewezen wordt van de gelijkstelling der traktementen van Europeanen en Inlanders, zooals men die bij het Boschwezen heeft ingevoerd, n.m. door aan allen de vroeger voor Inlanders bepaalde bezoldiging toe te kennen. Een Europeaan zal er niet toe overgaan op een traktement van *f* 75 te beginnen en op dat van *f* 150 te eindigen. Ten langen laatste zullen slechts Inlanders als opzieners in dienst treden. En wil men toch dezelfde resultaten van vroeger krijgen, dan dienen de ressorten kleiner gemaakt te worden.

Samenwerking. In de *Sinar Djawa* werd reeds te voren melding gemaakt van een vergadering, in 't laatst van 't vorige jaar te Solo gehouden, en door het hoofdbestuur van *Boedi Oetomo* uitgeschreven, waarvan deelnamen vertegenwoordigers van de navolgende Inlandsche vereenigingen: *Centrale Sarekat Islam*, *Prinsenbond* te Djokdjakarta, *Prinsenbond* te Soerakarta, *Vereeniging van bloedverwanten van Mangkoe Negoro*, Id. van *Pakoe Alam*, *Regentenbond*, *Mangoenhardjo* en *Inlandsche Onderwijzersbond*. De bedoeling was om door onderlinge samenwerking te komen tot grooter krachtsontwikkeling. De *Oetoesan Hindia* gaf hieromtrent nadere bijzonderheden. Op bedoelde vergadering waren ook *Mangkoe Negoro* en *Pakoe Alam* gekomen. De woordvoerder van *Boedi Oetomo* zeide, dat een volksvertegenwoordiging noodig was, opdat zoude ophouden de minder goede gezindheid van de Inl. bevolking jegens het Gouvernement en geen gedachten gekoesterd zouden worden van onder een andere natie te komen te staan. De tegenwoordige toestand kan niet bestendigd worden, die is ongewenscht, zoowel voor het Gouvernement als voor den Inlander zelf. Merkwaardig was het, dat deze spreker, een gouvernementsonderwijzer, werd aangevallen door den Javaanschen hofarts *Wediodipoero*, die van meening was, dat de instelling van een volksvertegenwoordiging ontijdig en onraadzaam zou zijn. De voorzitter van de C. S. I. las de door deze vereeniging aangenomen beginselverklaring voor in zake *Indië Weerbaar* en vroeg of de vergadering zich hiermede vereenigen kon. Onder luidruchtig handgeklap gingen de aanwezige afgevaardigden hiermede accoord. *Mangkoe Negoro* deed een voorstel, dat aangenomen werd, om door het ingestelde *nationaal comité* in de eerste plaats de volgende zaken te doen bepalen: 1e. de houding aan te nemen tegenover het gouvernement; 2e. het aan te nemen devies bijv.: *Durf als gij in uw recht zijt; vrees wanneer ge schuld hebt;* dan wel: *De belemmeringen verscheurd en de slagboomen verbroken;* 3e. de op de scholen te bezigen voertaal; 4e. het onderwijs in de Javaansche taal en de Javaansche geschiedenis op de Inlandsche scholen op Java, want deze beide zaken vormen de ziel van het Javaansche volk, dat door krachtsontwikkeling tot vaderlandsliefde moet worden opgewekt.

Niet rijp voor Coëducatie. In de *Soenting Melajoe* wordt er op gewezen, dat die vooruitstrevendheid der Javaansche jonge meisjes in zekere afdeeling van de residentie Kedoe, gevolgen heeft gehad, welke zeker niet bedoeld en alles behalve gewenscht waren. Daar heeft men het vrije onderlinge verkeer tusschen jongens en meisjes toegestaan. Zij hebben samen het Europeesche dansen geleerd. Thans is gebleken, dat ettelijke meisjes, waaronder uit de hoogere standen, haar onschuld verloren hebben. In Solo werd een kinderlijkje gevonden; en bij onderzoek is gebleken, dat de moeder een dertienjarig schoolmeisje was. „Wat goed is voor de Europeanen, is daarom nog niet goed voor de Inlanders", alzoo de schrijver.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ontvangst G. G. De *Pewarta Soerabaja* doet een verhaal van de wijze, waarop de Gouv.-Gen. te Malang ontvangen werd. De kinderen van de *Tiong Hoa Hwee Koan* school zongen hem een lied toe, waarin voornamelijk twee passages de aandacht trokken, n.m. dat nu in dezen tijd van vooruitgang geen onderscheid bestaat tusschen Aziaat en Europeaan en dat rechtvaardigheid en vrijheid niet van elkaar gescheiden zijn, reden waarom den Gouv.-Gen. in overweging wordt gegeven rechtschapen en rechtvaardig te zijn.

Kritiek. De **Warna Warta** oefent een scherpe critiek uit op de groote Chineesche vereenigingen te Solo, die er in berusten, dat onder de Chineezen daar velen, jong en oud, op groote schaal Christen worden, in plaats van iets te doen tot bevordering van de leer van Confusius, die zooveel hooger staat dan de leer van Christus of welke andere godsdienst ook.

Een spotprent. In de *Djawa Tengah* komt een spotprent voor, waarop zes uit „*Het Leven*" overgenomen plaatjes, aantoonende de verregaande zelfzucht van de Nederlandsche geneesheeren, in tegenstelling van de onbaatzuchtigheid van *Tjipto*, die zonder bezoldiging zijne rasgenooten bij de pestbestrijding heeft willen helpen, maar door den Minister van Koloniën werd afgewezen. „Arme Javanen!" Zoo roept de schrijver uit. Eén dier platen stelt Dr. Scheuer voor, wien de volgende woorden in den mond gelegd worden: „Pestbestrijding? Nooit van gehoord. Ik ben hier in de Tweede Kamer alleen om belastingvoorstellen te doen."

De *Warna Warta* geeft hierop een commentaar. Ja, zegt zij, op deze wijze worden door de Hooge Regeering de levens opgeofferd van honderden Indische ingezetenen. Waarom geen doktoren uit Japan genomen? Die willen met een klein tractement gaarne in Indië komen en zij hebben in Mandsjoerije bewezen een heftige pestepidemie in zes maanden tijd te kunnen bedwingen.

Minami. In een ander nummer van dit blad wordt de Officier van Justitie onder handen genomen, die in het proces Minami gezegd moet hebben, dat de handelingen der Japanners niet alleen in N. I., maar over de geheele wereld afgekeurd worden. De schrijver vreest, dat zulks als een officieele uiting van de Indische Regeering zal worden beschouwd, welke aanleiding kan geven tot diplomatieke verwikkelingen. Eigenlijk hadden in deze zaak — zoo vervolgt hij — niet Minami maar van Hinloopen Labberton c.s. op de bank der beklaagden geplaatst moeten zijn en als later een ander artikel van Minami zal verschijnen, dan dient de Officier van Justitie als de eigenlijke oorzaak daarvan gebrandmerkt te worden en dientengevolge terecht te staan. Maar de Indiër, die in slavernij geketend wordt, kan niets zeggen. En van alles krijgt de „revolutionnaire" vereeniging alsdan de schuld. God draagt er eigenlijk de schuld van, dat hij aan zulke slechte menschen zooveel macht in handen gegeven heeft.

Klachten. In hetzelfde nummer wordt de kritiek op de pestbestrijding te Solo door een inzender voortgezet. De aard van het stuk kan beoordeeld worden naar de volgende woorden en uitdrukkingen, die daarin o. m. gebezigd worden: *pestkoppen, woningbedervers, mantri pestgladakkers, enz.* Die „kwajongen van een assistent-resident moest eigenlijk beul te Parijs zijn. De controleur vloekt met

,,een *smoel* als een W. C. De Inlandsche ambtena-,,ren hebben snuiten".

Die asssitent-resident wordt verder duchtig onder handen genomen en kan blijkbaar geen goed meer doen. Hij wordt gewoon beschuldigd zich met den politieopziener en de agenten te hebben laten omkoopen door speelhuishouders en verzot te zijn op de nimfen der prostitutie, die daarom ongestraft de zedelijkheidswet kunnen overtreden door alle Chineesche logementen te maken tot clandestiene bordeelen. Van den Resident wordt gezegd, dat hij uit overgroote gemakzucht de ingediende klachten over pestbestrijding en woningverbetering onder het loodje legt. Aan de Regeering mag daarom de vraag gesteld worden: waar de Chineesche belastingbetaler de zoo noodige bescherming kan vinden tegen al die willekeur van hare vertegenwoordigers? Zoo besluit het blad.

Een Beschuldiging. In een ander nummer van hetzelfde blad wordt melding gemaakt, dat volgens het *Nws. v. d. dag v. N.-I.* een letterlijke vertaling van de rede van den Duitschen Rijkskanselier in de kampongs circuleert. Op instigatie van in Indië vertoevende Duitschers, werd deze rede door den hoofdredacteur van de ,,*Kaoem Moeda*", den welbekenden *Abdoel Moeis*, vertaald met het doel, om ze te doen opnemen in verschillende Inl. bladen, en verder om ze te verspreiden onder de Inl. bevolking als drukwerk. *Abdoel Moeis*, die ook ,,afgevaardigde" is van de deputatie ,,*Indië Weerbaar*", bedong, dat zijn naam als vertaler niet zou worden genoemd. Hij verklaart verder aan ieder, die het maar hooren wil, dat hij ,,pro-Duitsch en pro-S. I. is". Het is belangrijk te weten, dat een voorvechter voor Indië Weerbaar achterbaks anders denkt dan hij spreekt. Op vergaderingen en overal waar het geldt, het gouvernement zoet te houden en om den tuin zijner ware bedoelingen te leiden, heet men — men, dat is de ,,opgeheven Indiër" — pro Nederlandsch. In het geniep verricht ,,men" ten behoeve der Duitsche propaganda allerlei zonderling vertaalwerk. Beweerd wordt dan ook, dat de Inlander, waar hij pro-Duitsch is, dat alleen en uitsluitend is uit vijandschap tegen de Nederlanders, van wie volgens dat blad 95 pCt. anti-Duitsch zou zijn.

Eene Chineesche Advocate. Een Chineesche jonge dame, mej. Tcheng, afkomstig van Canton, waar haar vader langen tijd minister was, heeft — volgens de *Perniagan* — met goed gevolg het candidaatsexamen in de rechten afgelegd aan de Universiteit te Parijs. Zij werd door de examencommissie hartelijk gefeliciteerd. Overtuigd republikeinsche, nam deze jonge vrouw, thans 24 jaar, die een vurige liefde heeft voor Frankrijk, een werkzaam deel aan de Chineesche revolutie van 1911. Zij is de eerste Chineesche, die door een Fransche faculteit werd geëxamineerd.

Van Vreemde Koloniën.

Een blokkade-museum.

In sommige steden bestond al een museum van smokkelarij om de douanen de kunstgrepen en listen van 't bedrijf te leeren kennen. In Londen werd nu ook een museum ingericht, waar bestudeerd kan worden wat van beteekenis is in verband met de blokkade van Duitschland. 't Is niet openbaar, maar de toegang wordt gemakkelijk verkregen.

't Bevat in beslag genomen voorwerpen en aanwijzingen van pogingen, in 't werk gesteld om de bepalingen te ontduiken. De post is hiertoe dikwijls gebruikt. Een Amerikaan heeft bijv. een pak met 6 Kg. gedroogd vleesch verzonden, waarop 24 gld. aan postzegels prijkten, doch een andere inhoud was vermeld. Couverten bevatten rijst, koffie, suiker, enz. Couranten zijn zóó verpakt, dat zij een ruimte verbergen, waarin levensmiddelen of rubber verborgen zijn. Chirurgische instrumenten dienden ook veelal als schuilplaats. Monsters zonder waarde werden onder dubbel couvert verzonden. 't Buitenste aan een adres in Nederland, 't binnenste aan een in Hamburg. Meer dan 1500 KG. caoutchouc zijn aangehouden, die op deze wijze op weg waren.

Gegolfd pakkarton had staafjes nikkel in zijn plooien Ook handelsartikelen van betrekkelijk weinig waarde vindt men er, maar die in aanraking wilden blijven met de Amerik. markt, zooals prentbriefkaarten, etiketten voor namaak Havannasigaren, metaalwerken, enz.

't Doel van 't museum was aanvankelijk om de door Engeland getroffen controle-maatregelen tegenover de neutralen te rechtvaardigen. Officieele vertegenwoordigers en journalisten van de neutrale landen werden er uitgenoodigd, om tot die rechtvaardiging bij te dragen. Maar tevens deed 't dienst tot instructie van de officieren en ambtenaren met den blokkade- en controledienst belast.

De meest voorkomende listigheden om in 't groot te smokkelen zijn dubbele luiken, bruggen, wanden, holle masten. Meer origineel zijn de van koper gemaakte onderdeelen van het schip, geverfd alsof zij van gewoon houtwerk waren; andere deelen van caoutchouc waren op dergelijke wijze aan de aandacht onttrokken; vermenging van verboden artikelen met niet verboden waar, of uien van rubber zijn kunstige bewerkingen.

Een afdeeling bevat geschriften om tendensieuze propaganda in de neutrale landen of in de koloniën te beproeven, dikwijls met photo's, boeken geschreven of gedrukt met de bedoeling oneenigheid tusschen de geallieerden te brengen; ook dagbladen met vervalschte berichten.

De bergwerken in oud Arabië.

In 't eerste nummer van het hervormde half-maandelijksche tijdschrift ,,Der Neue Orient" *) geeft B. Moritz een interessante studie over dit weinig bekende onderwerp. Arabië geldt als een der armste landen van de wereld. Inderdaad zijn er echter gedeelten die verre van arm zijn. In oude tijden was 't spreekwoordelijk door zijn rijkdom bekend. Hiervoor werden twee bronnen vermeld, de eene vormde den handel. 't Verkeer tusschen Indië en Europa liep over een deel van Arabië en wat 't land opleverde werd van Zd. Arabië uit naar Europa gevoerd. De andere bron was de metaalrijkdom, waarbij goud de voornaamste plaats innam. In den loop der eeuwen is daar jacht op gemaakt. 't Dorado Ophir van koning Salomo is in Z. W. Arabië te zoeken. Bij Grieken en Romeinen vindt men in Arabië van een goudvloed melding gemaakt. De tijd van de grootheid van Mekka getuigt voor een goudovervloed, zooals elders nooit vermeld. Het gemakkelijk te vinden goud schijnt niet meer voor 't grijpen te liggen, al worden nog kunstige goud- en zilverwerken vervaardigd.

Moritz beschrijft de 5 districten, die als 't goudgebied bekend zijn en verklaart de moeilijkheden welke tegenwoordig aan de ontginning verbonden zijn, om zijn artikel dan als volgt te eindigen.

Arabië behoort thans nog tot de minst bekende landen van de aarde, de kennis er van strekt niet verder dan den rand en een deel van het noordelijk gebied. In 't binnenland is een uitgestrektheid van 800 KM. lengte (W. O.) en 500—600 K.M. breedte (N—Z.) evenmin bekend als de poollanden, men weet van 't uiterlijk en van de gesteldheid ervan nog niets, men weet niet of 't een uitgestrekte zandwoestijn is, dan wel of er menschen en dieren leven, of zelfs maar leven kunnen. En merkwaardig is, dat deze terra incognita slechts op enkele 100 KM. ligt van den grootsten verkeersweg der aarde. Nadat in de laatste eeuw de ontdekking van 't overige onbekende deel van onzen aardbol bijna ten einde is gebracht, zal, naar te hopen is, ook de tijd komen om Arabië te openen voor de moderne wijze van onderzoek en zoo zijne schatten bloot te leggen. Erkend moet intusschen worden, dat de moeilijkheden hier grooter zijn dan waar ook elders, zij liggen niet zoo zeer in de natuur van 't land als in die van zijne bewoners. Deze te overwinnen is een vraagstuk, waarvan de oplossing thans nog evenmin gevonden is als in 't verleden.

Duitsch Oost-Afrika.

Na generaal Smuts heeft nu ook de bevelhebber der Belgische troepen in D. Oost-Afrika 't oorlogstooneel verlaten. Generaal Tambeur, die door de vermeestering van Tabora naam heeft gemaakt, is in Europa teruggekeerd. Na zijn reis door Frankrijk is hij op 't kleine stukje land, dat momenteel nog België is, teruggekeerd en wordt gevierd, gevierd zooals de Belgen dat kunnen doen en zooals zij vooral nu van harte blijde zijn te kunnen doen. In dezen tijd van hun landkleinheid een held-veroveraar te kunnen huldigen, heeft iets bijzonders aantrekkelijks. Het vorstenpaar is voorgegaan en in generaal Tambeur heeft elke Belg zich zelf mee gevierd. Hieraan heeft hetgeen uit Z.-Afrika juist dezer dagen gemeld is over de zeer donkere schaduwzijden van 't optreden in D. Oost-Afrika geen afbreuk gedaan. Integendeel om de groote moeilijkheden is Tambeur te hooger gewaardeerd.

Maar met den roem van generaal Smuts is 't niet aldus gesteld. De misstanden worden hem voor een deel geweten en verweten en vooral het verzwijgen of ontkennen er van wordt hem zwaar aangerekend. De ver gaande tekortkomingen in de verpleging brengt de pers voor een deel op zijn rekening. In de Senaat in Kaapstad is 't beleid van Smuts zeer gehekeld, dat senator Whiteside sprak van ,,een leger van leeuwen, grootendeels geleid door ezels." Een motie werd aangenomen om officieel een onpartijdig uitgebreid onderzoek te doen instellen.

Men zal zich herinneren, dat wij in 't vorige nummer een verklaring opnamen, die generaal Smuts thans de meest gehate man in Z.-Afrika noemde.

Toch is de aanval van Engelsche zijde niet geheel onverwacht, de voorganger van Smuts en zijn opvolger zijn Britten. Loopt 't verder in D. Oost-Afrika tegen, dan moet de ommekeer niet aan generaal Hoskins geweten kunnen worden, dan moet de publieke opinie niet tot de slotsom komen, vóór Smuts en na Smuts ging 't beroerd, Smuts alleen wist hoe 't moest en kon. Iedereen moet nu weten dat hij 't eigenlijk verre van mooi heeft laten liggen en dat eventueele tegenslag dus niet, eventueele overwinning dus wel aan generaal Hoskins mag worden toegerekend.

Wij willen hierdoor niets vergoelijken van hetgeen Smuts wordt ten laste gelegd, want wij kennen de toedracht der zaken niet, maar de factor moet toch ook tot zijn recht komen, juist om der eerlijkheid wille.

Zelfs Liberia.

Blijft iedereen, niettegenstaande den minderen voorspoed van den laatsten tijd, de Duitsche legermacht als de meest geduchte beschouwen, daarentegen heeft de diplomatie der entente haar meesterschap boven die van Duitschland doen uitkomen. Zij heeft niet overal het gewilde en beoogde succes gehad, maar 't is haar toch gelukt een overstelpende gevoelsmeerderheid aan hare zijde te krijgen. Hierdoor behaalt zij ook voordeel, al stellen de nieuwe bondgenooten niet dadelijk of niet direct geld en menschen beschikbaar. Bij den vrede zal een mogelijk overwinnende tegenpartij tegenover zooveel tegenstanders aan enkelen geen al te harde voorwaarden durven opleggen. Maar ook wordt in de landen der bondgenooten voor de toekomst een antipathie voor de Duitschers en een sympathie voor de entente-landen aangekweekt, waaruit voor de verdere relatiën veel te verwachten is. Van dat standpunt gezien zou de deelneming van de negerrepubliek Liberia op de W.-kust van Afrika aan den wereldstrijd als bondgenoot van Engeland en Frank-

*) Halbmonatsschrift für das politische, wirtschaftliche und geistige Leben im gesamten Osten.

rijk niet te onderschatten zijn en is 't te verklaren, dat door de vertegenwoordigers van deze rijken en van Amerika te Mouravia stappen worden gedaan om de republiek tot de oorlogsverklaring, en daarmede tot 't uitzetten van de Duitschers, over te halen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Oudheidkundig Verslag.

Verschenen is het verslag over het derde kwartaal 1916 van den oudheidkundigen dienst in Nederl. Indië. Het bevat belangrijke mededeelingen over nieuwe opgravingen, nieuwe vondsten op iconographisch en epigraphisch gebied. Verder vermeldt het de schade, aan verschillende monumenten op Java door een hevige aardbeving toegebracht en de genomen maatregelen tot herstel dier schade. Onder het hoofd ,,bescherming van monumenten", wordt melding gemaakt van nieuwe maatregelen tegen de inwerking van het klimaat, waaraan alle oudheden zijn blootgesteld.

Speciaal met betrekking op den Boroboedoer leest men, dat ook dit prachtig bouwwerk te lijden heeft van allerlei soorten van woeker, planten en parasieten, waarvan één bepaalde mossoort wel als de gevaarlijkste moet beschouwd worden. ,,Deze mossoort vreet zich vast in den poreuzen steen, verspreidt zich vooral in den Westmoesson zeer snel en bedekt groote steenvlakken, ja geheele gaanderijen met egaal grijs-groen. Deze kleur moge, vooral onder een bepaalde belichting, het schoon van het monument verhoogen, zeker is het, dat de schijnbaar zoo onschuldige vegetatie een ernstige bedreiging voor den tempel vormt. Juist omdat de Boroboedoer tot de goed en geregeld onderhouden oudheden behoort. Immers, de grijs-groene substantie kan niet anders van, of liever uit den steen verwijderd worden, dan door middel van vrij harde borstels, die het gebeeldhouwde oppervlak beschadigen en op den langen duur de fijnere contours der reliefs en der ornamenten doen verloren gaan. Reeds vroeger moest geconstateerd worden, dat de reliefs heden ten dage onduidelijker zijn dan in den tijd, toen Van Kinsbergen zijn bekende foto's maakte; een feit, dat ook wij bij ons laatste bezoek konden opmerken en dat o. i. minder aan de inwerking van den regen dan aan het voortdurend schoonmaken moet toegeschreven worden. Ten einde nu te voorkomen, dat de steenen steeds opnieuw door mossen bedekt en beschadigd worden, nam de heer Melville proeven met waterglas — voorloopig op bescheiden schaal — waarmede hij de poreusheid van de steen hoopt tegen te gaan. Een nader onderzoek zal dienen uit te maken of de resultaten tegen de kosten zullen opwegen en of de kleur van het gesteente door de toepassing van het middel op den duur geen verandering zal ondergaan."

Geen vriend der Zending.

In No. 4 van den 2en jaarg. van het Indische weekblad ,,De Reflector" een geïllustreerd artikel over ,,De Bataklanden", naar aanleiding van de jongste onlusten aldaar. Het artikel, onderteekend v. R., is eigenlijk één lange klacht tegen de zending in die streken. Aan het slot zegt de schr. dan ook: ,,Zooals blijkt, zijn wij geen aanbidders van de zending; wij zijn niet de eenigen; vrijwel elk ambtenaar arbeidt zeer ongraag in het Batakgebied, en zooals algemeen bekend, de heer Van Kol heeft reeds in zijn reismemoires gewaarschuwd tegen de toestanden in de Bataklanden. Zijn stem werd niet gehoord; het partijschap in de Nederlandsche politiek heeft lak aan minder gewenschte toestanden; slechts het partijbelang wordt gediend; er zàl gesubsidieerd worden aan de zending, het christendom zàl doorgevoerd worden, zoo streeft de in de binnenlandsche politiek overheerschende clericale partij. Des noods... neen, wij zwijgen verder, het gedoe brengt weer in herinnering de godsdienstoorlogen en twisten, met moord en doodslag uit de 17e en 18e eeuw. En wij leven in 1917!

Men zij gewaarschuwd: het bestuur blijve neutraal. Regeer het land intensief en met kracht en beschouw de zending als van tertiair belang. Het geluk van een volk is niet afhankelijk van menschenliefde en christendom: laat belijden wat zij wenschen, laat hen mohamedaan zijn of christen, maar wakker niet het christendom à tort et à travers aan, met veronachtzaming van bestuurskracht. Het is niet zuiver in de Bataklanden!"

Deze uitlatingen zijn den redacteur van ,,de Reflector" te machtig; hij protesteert: ,,Wij zijn het met onzen geachten medewerker niet eens. De zending in het algemeen kan niet voldoende worden geprezen in haar rustigen arbeid. Dat vermoedelijk de zending in Tapanoeli zich heeft schuldig gemaakt aan ontoelaatbare handelingen, is geen reden om op het geheele zendingswezen (waaraan ons bestuur, vooral op Celebes, zéér veel te danken heeft!) een blaam te werpen".

Aardrijkskundig woordenboek van Ned.-Indië.

Bij P. Visser Azn. te Haarlem verscheen een ,,Beknopt aardrijkskundig woordenboek van Nederlandsch Indië. Met toestemming van den heer chef van den post-, telegraaf- en telefoondienst, mede uit officieele gegevens samengesteld door B. Wieringa, referendaris bij het Departement van Gouvernementsbedrijven. Tweede, verbeterde, veel vermeerderde druk".

In een voorwoord zegt de schr., dat de eerste uitgave van dit boek uitsluitend werd gedrukt ten behoeve van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst, doch dat het echter van algemeen nut kan zijn, waarom deze nieuwe druk ook voor het publiek verkrijgbaar is gesteld. Behalve grootere en kleinere plaatsen zijn opgenomen de stations, halten en stopplaatsen van de staats- en particuliere spoor- en tramwegen, alsmede de bestelhuizen van de districts-post, de suikerfabrieken, de voornaamste cultuurondernemingen en particuliere landerijen.

Voor op- en aanmerkingen, die hem bij een eventueele derde uitgave van nut kunnen zijn, houdt de schrijver zich ten zeerste aanbevolen. Dit voor oogen houdende, geven we hem in overweging den titel van dien eventueelen derden druk ietwat bescheidener te doen luiden, thans is hij in hooge mate misleidend. Want van een werk, dat zich zelf aankondigt als ,,Aardrijkskundig Woordenboek", mag men met reden verwachten, dat het, behalve plaatsnamen, ook de namen en verdere bijzonderheden geeft van bergen, rivieren, eilanden, kapen, baaien, enz. Doch niets van dat al in het werk van den heer Wieringa.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 17: Economische aaneensluiting van de verschillende deelen van het Britsche wereldrijk, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Een studie over de opname der voedende bestanddeelen der rijstplant, door J. J. Paerels. — Cacao-selectie. — De suikeroogst in Australië in 1916. — Java-thee gedurende het jaar 1916. — Electrische ovens, door G. de Clercq. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiëele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Vereeniging ,,Moederland en Koloniën".

Van het orgaan dezer Vereeniging verscheen No. 1 van den 17den jaargang (1917). Het bevat het verslag over het jaar 1916; een lijst der leden, zoomede den tekst eener voordracht (met gedachtenwisseling) van den heer A. H. J. G. Walbeehm over het militievraagstuk op Java.

Een tijdschrift der Chineezen.

Verschenen is het eerste No. van een nieuw orgaan, getiteld: Chung Hwa Hui Tsa Chih. Tijdschrift der Chineezen in Nederland en Nederlandsch-Indië, tevens orgaan van de Chineezen-Vereeniging ,,Chung Hwa Hui".

Voorloopig zal het tijdschrift op ongeregelde tijden verschijnen te Amsterdam (adres van de administratie: Overtoom 323; van de Redactie: Zocherweg 77). De redactie deelt in haar Inleiding mede, dat het orgaan niet zal ontaarden in een schendblad, dat het geen politieke actie zal voeren, aangezien het een vereeniging vertegenwoordigt, die geen politiek doel nastreeft. De bedoeling is: de levende gedachten in de ,,Chung Hwa Hui" in breederen kring bekend te maken en het intellectueele leven van de Chineezen, in 't bijzonder van die in Nederl. Indië, te dienen.

Het tijdschrift verschijnt in het Nederlandsch met Maleische vertaling van bijna alle stukken. Het Nr. bevat o. m.: Aan de leden der Chineezen-Vereeniging (een inleidend woord) door Mr. P. H. Fromberg. — Overzicht der Chineesche philosophie, door Be Tiat Tjong. — Uit ons opstellenschrift. 1. De Volksraad, door Yap Hong Tjoen. — China en het antimilitarisme, door Teng Sioe Hie. — De Chineesche vrouw. Lezing, door Mevr. Yap Hong Tjoen.

De apen van Celebes.

Een interessante studie van Dr. J. Büttikofer over ,,Die Kurzschwanzaffen von Celebes", is verschenen als afl. 1 van deel III der Zoölogische mededeelingen, uitgegeven vanwege 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie. — Fraaie gekleurde, en ook ongekleurde platen en tekstafbeeldingen, zoomede een kaart van Celebes zijn aan den tekst toegevoegd.

Mijnbouw-statistiek voor Ned.-Indië.

In het Nr. van 28 April van ,,De Ingenieur" geeft de heer N. Wing Easton een overzicht der in Nederl. Oost-Indië verleende mijnconcessies, zoomede de namen en opbrengsten der concessie-terreinen.

Indologenblad.

In het Nr, van 26 April vervolgt M. de M. onder het opschrift ,,Alles of niets?" zijn beschouwing over de pensioenen der Indische landsdienaren. — De heer H. J. van Mook besluit zijn artikelen over het totemisme.

Bandera Wolanda.

No. 210 (28 Febr.) van dit gedeeltelijk in de Maleische en gedeeltelijk in de Nederlandsche taal verschijnende periodiek bevat o. m. twee vervolgartikelen, getiteld: ,,Het bodemcongres te Djocjacarta" en ,,Indië Weerbaar".

Verbetering.

In het vorig No. van het Kol. Weekblad vestigden we de aandacht op een artikel in het Nederl. Zeewezen van 16 April, over de scheepvaart naar en in de West. Onze mededeeling, dat dit artikel van den heer Oudschans Dentz zou zijn, doch deze werd niet genoemd, berust op een dwaling. Blijkens een gegronde aanmerking van de redactie van genoemd tijdschrift, is de naam van dien auteur te vinden in de inhoudsopgave van genoemd nummer.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Verslag over het jaar 1916.

Het ledental onzer afd. bedroeg 1 Jan. 1916: 39. Door verplaatsing, sterfgeval en bedanken daalde het tot 27. Er kwamen 7 nieuwe leden bij, zoodat er ult. Dec. van het verslagjaar 34 leden waren. Onze vereeniging betreurt zeer het verlies door overlijden van onzen verdienstelijken secretaris, tevens lid van het hoofdbestuur, den heer J. C. van Reijn, oud-inspecteur Adm. Marine.

In zijn plaats werd tot lid van het Hoofdbestuur gekozen Dour. Clifford Kocq v. Breugel en als secretaris trad op steller dezer verslaggeving, die sedert eenige maanden als zoodanig fungeerde.

Gedurende het verslagjaar werden twee zeer boeiende voordrachten gehouden, één door den heer Giel, gep. kol. N.-O.-I. leger, over het leven in Indië, met lichtbeelden en één eveneens door den heer Sibinga Mulder, lid der Tweede Kamer over Indische cultures (suiker, rijst, rubber). Er wordt veel moeite gedaan ons bibliotheekje uit te breiden en in verband daarmede zal het hoogelijk door ons gewaardeerd worden, als deze uitbreiding van buitenaf gesteund wordt.

Sedert 1 Jan 1917 traden nog 5 nieuwe leden toe.

De Presidente,
W. C. CLIFFORD KOCQ-v. BREUGEL-Roelofs.

De Secretaris,
L. VISSER.

—

Verantwoording van de gelden over het jaar 1916.

Baten.

Aan saldo ult. December 1916	*f* 98.27
,, rente	,, 2.79
,, contributie	,, 86.50
Totaal	*f* 187.56

Lasten.

Aan afdracht hoofdbestuur over 1916	*f* 27.37
Lezing van den Heer Giel	,, 35.—
Aandeel lezing Sibinga Mulder	,, 15.—
Aan Watersnood Java	,, 20.—
Aan Zaalhuur	,, 9.—
Reclame op de trams	,, 4.—
Advertenties	,, 6.30
Drukloon	,, 4.20
Nota Engelbrecht	,, 4.75
Grafkrans	,, 5.—
Contributie Oranjekruis over 1915	,, 5.—
Briefport	,, 2.50½
Rekening looper	,, 3.87½
Kassa	,, 45.56
Totaal	*f* 187.56

Breda den 4 April 1917.

De Penningmeester,
E. G. A. TAENZER.

De Presidente,
W. C. CLIFFORD KOCQ v. BREUGEL—ROELOFS.

Gezien en accoord bevonden, Breda 5 April,
(Was get.) H. DUIJVELAAR.
,, VAN ASSENDORP.

Van het Koloniaal Arbeids- en Informatie-Bureau „Oost en West”:

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1916.

Ontvangsten.

Saldo in kas op 1 Januari 1916	*f* 450.12½
Abonnementsgelden	,, 90.—
Rente	,, 18.02
Verkoop Effecten	,, 1408.25
Plaatsinggelden	,, 182.—
Totaal	*f* 2148.39½

Uitgaven.

Tractementen en toelagen	*f* 925.—
Bewaarloon Nederl. Bank	,, 0.13
Administratiekosten	,, 163.70
Schrijfloonen v. d. waarn. Directeur	,, 8.—
Saldo 31 December 1916	,, 1051.56½
Totaal	*f* 2148.39½

's-Gravenhage, 1 Januari 1917.

De Beheerder,
HARTING.

—

Verslag omtrent den financieelen toestand.

Evenals het jaar 1915 gaf ook 1916 een achteruitgang te zien van het beschikbaar gestelde kapitaal en aangezien daarin voor 1917 geen verbetering is te verwachten, is te voorzien, dat het einde van 1917 dat kapitaal zoo goed als geheel zal zijn weggeslonken.

De uitgaven werden op verre na niet door de vergoeding van plaatsingkosten gedekt.

Werden in 't jaar 1915 2 jongelieden geplaatst, waarvoor *f* 275.— voor vergoeding door de werkgevers werd betaald, in 1916 werden 6 jongelieden naar Indië uitgezonden, terwijl voor plaatsinggelden slechts *f* 182.— werd ontvangen.

Bestonden aan het einde van het jaar 1915 de bezittingen van het bureau uit *f* 450.12½ kasgeld en 2 Certificaten N. W. S. nominaal ter waarde van *f* 2000.—, bij het einde van het jaar 1916 bleef nog slechts *f* 1051.56½ beschikbaar.

De certificaten werden gerealiseerd tot een bedrag van *f* 1408.25 en de uitgaven overtroffen de inkomsten met *f* 806.81.

Als afzonderlijke stichting zal het bureau niet behouden kunnen blijven. Men zal er op bedacht moeten zijn, tot hoever de werkzaamheden door de Vereeniging „Oost en West” overgenomen en te haren koste voortgezet kunnen worden.

's-Gravenhage, 1 Januari 1917.

De Beheerder,
HARTING.

—

Van de Studenten-Afdeeling Leiden:

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1916.

Ontvangsten.

Jan. 1.	Saldo in kas	*f* 54.02
	Te weinig overgebracht op 1 Januari	,, 1.—
	Contributie van Mej. Wortinghton	,, 2.50
	Idem van den heer Ochse	,, 2.50
	Idem v. d. hr. v. d. Meij te Delft	,, 2.50
	Van de Dordtsche Bank	,, 82.21
	Totaal	*f* 144.73

Uitgaven.

Jan. 22.	Aan den heer Nooij v. d. Kolff restitutie van voorgeschoten gelden voor een lezing met lichtbeelden te Leiden	*f* 13.10
Oct. 24.	Aan den heer Ed. IJdo voor geleverd drukwerk	,, 10.60
Nov. 10.	Aan den heer D. Harmens, Penningm. v. d. burger-afd. te Leiden, bijdrage in de receptiekosten v. h. H. B. tijdens de te Leiden gehouden Alg. Vergadering	,, 15.10
	Aan de Secretaresse voor administratiekosten	,, 10.—
	Idem a. d. Voorzitter	,, 10.—
	Aan mej. De Wit voor onkosten van een te Leiden gehouden lezing	,, 50.20
	Aan administratiekosten v. d. administrateur	,, 2.50
Dec. 31.	Saldo in kas	,, 33.23
	Totaal	*f* 144.73

's-Gravenhage, 1 Januari 1917.

De Administrateur,
HARTING.

Ingezonden.

Engelschen over Ned.-Indië.

In 1914 zijn te Londen niet minder dan drie reisbeschrijvingen van Java en Nederl. Indië verschenen, allen fraai geïllustreerd. De titels zijn:

Mc. Millan, A journey to Java, with 34 ill.

Brown Macmillan, The Dutch East, with 78 (bizonder fraaie) ill., en

Walcott, Java and her Neighbours, three months' wanderings in Java, Celebes, the Moluccas and Sumatra, with 78 ill.

In 't eerst genoemde boek, door een dame geschreven, wordt Java „the most enchanting land” genoemd en prijst zij „the Dutch officials and residents” om hun „gratest Kindness and courtesy”. Met „See Java—and die!” neemt zij afscheid van den lezer.

't Tweede boek is van meer beteekenis. Onder de illustraties is er één van den Boroboedoer na de restauratie, waarop 't „see and die” ook van toepassing is, al staat 't er niet onder afgedrukt. Ook deze reiziger, een Australiër, noemt Java een der mooiste eilanden van de wereld „her civil service,” zegt hij, „is a credit to her......... I have no doubt, judging from those I have met, that Holland sends some of her ablest young men to adminster her empire. Indeed this oriental empire of Holland must be a constant drain on her youthful talent...........

Walcott, de schrijver van 't laatst genoemde werk, heeft kans gezien in drie maanden nagenoeg den ganschen archipel af te reizen, met uitzondering van Borneo. Aan 't eind zegt hij: „Our wanderings in the Insulinde were over all too soon. In the fifteen weeks of travel in the Dutch possessions we met with unfailing courtesy and kindness at the hands of all the Hollanders with whom we came in contact bij chance or introduction and in their wonderful island colony we enjoyed a succession of delightful surprises and pleasurable experiences such as I hardly think could be duplicated in any other part of the world. I know of no regions of more lovely and more varied scenery, or I have said before, and of no lands where so much that is strange and unusual may be seen at so little risk and with so little discomfort. The beauties and wonders of the islands of volcanoes and spices are typical and unique of their kind, and even the most blasé traveller can hardly fail to be aroused to anthusiasm by their alluring charms. For myself I can only say that my visit to the marvellous Insulinde and its mountains and jungles, its garden cities and ruins, will always stand out in the dreamland of agreeble memories as one of the never-to-be-forgotten experiences in many years travel”.

Zoo zij het!

D. A. H.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Verslag der Studie-Commissie over het jaar 1916.

In den loop van het verslagjaar traden als nieuwe leden tot de Commissie toe de heeren: Dr. H. Muller te 's-Gravenhage, A. N. J. Fabius te Amsterdam, G. J. Oudemans te Utrecht en Dr. A. H. Berkhout te Wageningen, terwijl de heeren Dr. G. A. J. Hazeu en Dr. H. F. Roll, door vertrek resp. naar Nederl. Indië en naar Weenen, van hun verdere lidmaatschap moesten afzien.

Het is hier de plaats om den heeren Dr. Hazeu en Dr. Roll met een enkel woord dank te zeggen voor hun ijver en toewijding, welke zij betoonden voor de belangen, welke de Studie-Commissie voorstaat, en hunne goede diensten aan de Commissie bewezen. Deze zij ook in den vervolge in hunne belangstelling aanbevolen.

De Secretaris der Commissie, de heer E. F. Grooss, die in December 1915 tijdelijk aftrad, nam in April 1916 zijne functie weder over van zijn tijdelijken vervanger, den heer F. H. R. Neumann. Dezen laatste zij dank gebracht voor de goede wijze, waarop hij het secretariaat waarnam.

De Commissie was op het einde van het verslagjaar samengesteld als volgt:

Prof. Dr. J. H. C. Kern, Eere-Voorzitter, Utrecht;
Prof. Ir. C. W. Weijs, Voorzitter, 's-Gravenhage;
Mr. J. H. Abendanon, Onder-Voorzitter, 's-Gravenhage;
E. F. Grooss, Secretaris, 's-Gravenhage;
Dr. A. H. Berkhout, Wageningen; Prof. Mr. D. v. Blom, Leiden; M. C. Brandes, Hilversum; J. C. van Eerde, Amsterdam; A. N. J. Fabius, Amsterdam; Ir. D. H. Havelaar, Rotterdam; Ir. H. H. van Kol, Voorschoten; Prof. Dr. J. J. van Loghem, Amsterdam; Dr. H. Muller, 's-Gravenhage; Prof. Ch. A. van Ophuijsen, Leiden; G. J. Oudemans, Utrecht; Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje, Leiden; Dr. H. D. Tjeenk Willink, Deventer.

Gedurende het verslagjaar werden vier vergaderingen gehouden, t.w. op 26 Februari, 3 Juni, 30 September en 23 December.

Met groote belangstelling werd kennis genomen van het Verslag van de door de Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Koloniën benoemde Commissie van advies inzake aanpassend middelbaar (voorbereidend hooger) onderwijs in Nederl.-Indië, waardoor de hoop levendig is geworden, dat betere aansluiting van het onderwijs in Indië bij het Hooger Onderwijs in het Moederland eerlang zal worden verkregen, ten bate vooral van meerdere toegankelijkheid van dit laatste voor Indische jongelieden van niet-Europeeschen bloede.

Waar de Studie-commissie zich met de in dat verslag neergelegde denkbeelden kon vereenigen, werd de in December 1914, met overeenkomstig doel uit haar midden benoemde sub-commissie, welke bij de daarop volgende instelling van de Ministerieele Commissie hare werkzaamheden schorste, ontbonden.

Op den weg van samenwerking tusschen de verschillende bestaande Indische studie-vereenigingen werd in het afgeloopen jaar een schrede voorwaarts gedaan door geopend overleg met de vereenigingen ,,Julianafonds", ,,Max Havelaar-fonds", ,,Nederl. Indische Onderwijs- en Studiekas" en ,,Tjandi-stichting", om te trachten met de Studie-Commissie der Vereeniging ,,Oost en West", zoo in Nederland als in Indië, tot een gemeenschappelijke vertegenwoordiging te komen. Het laat zich aanzien, dat dit overleg tot een gewenschten uitslag zal voeren.

Evenals vorige jaren, werd gedurende het afgeloopen jaar zooveel mogelijk aanraking gezocht met de studeerende jongelieden uit Nederl.-Indië. Waar dit verlangd werd — wat echter, helaas, zelden het geval was — werden zij met raad bijgestaan.

Meer en meer blijkt het, dat de Commissie, bij de behartiging van de belangen dier jongelieden, alleen dan succes zal kunnen hebben, indien haar de medewerking der ouders of verzorgers verzekerd is bij haar streven om eenigen invloed ten goede over hunne kinderen of pupillen te kunnen uitoefenen.

Om dit laatste te bereiken heeft de Commissie zich gewend tot den Directeur van Onderwijs en Eeredienst in Nederl. Indië, met het verzoek hulp te willen verleenen om van Regeeringswege de Inlandsche maatschappij te doen wijzen op het bestaan en het doel van de Commissie en op het groote belang voor de naar Nederland gezonden jongelieden, om bij den overgang in voor hen zoo geheel vreemde levensomstandigheden te kunnen steunen op den toegewijden raad en de belangelooze leiding van de Commissieleden. De Minister van Koloniën, wien van dezen stap werd kennis gegeven, heeft dien bij den Gouverneur-Generaal gesteund. En — hoewel behoorende tot een volgend verslagjaar — kan reeds thans de verblijdende mededeeling worden gedaan, dat, bij den oproep van niet-Europeesche candidaten voor de Cadettenschool en de Koninkl. Militaire Academie, er van Regeeringswege de aandacht van ouders of verzorgers van die candidaten op is gevestigd, dat zij goed zullen doen, voor het zoeken van een gemachtigde, die op grond van de ter zake geldende bepalingen, de belangen hunner zoons of pupillen in Nederland zal hebben te behartigen, de tusschenkomst der Commissie in te roepen.

Het is niet de bedoeling om — zooals door de meesten dezer gemeend schijnt te worden — de jongelieden aan een soort van voogdij te onderwerpen, maar wel ieder hunner een ervaren raadsman ter zijde te stellen, die hun — die zoo ver van ouders en familie verwijderd zijn — in de eerste moeilijke jaren iets van den hartelijken steun zal kunnen bieden, die Nederlandsche jongelieden van zelve bij hunne ouders vinden.

In dit verslag moge vermeld worden, dat de Studiecommissie met belangstelling kennis nam van het verhandelde op het eerste Koloniaal Onderwijs-congres en van het daar genomen besluit om het bestuur van het congres permanent te verklaren, met het doel om volgende congressen — zoo mogelijk om de twee jaren — voor te bereiden.

Op de werkzaamheid van een soort godsdienstige vereeniging ,,De Orde van Zeven", die proselieten tracht te winnen ook onder de hier te lande studeerende Indische jongelieden, werd uit dien hoofde de aandacht der Studie-commissie gevestigd.

De Commissie vond het niet op haren weg gelegen, tegen die vereeniging op te treden, daargelaten of zij dit met eenig succes zou kunnen, maar constateert hier alleen als een baar bedroevend feit, dat belangstelling voor die vereeniging en nakoming van studieplichten voor Indische jongelieden onvereenigbaar schijnen.

Voor zoover de gegevens strekken, bedraagt het aantal der hier te lande studeerende Indische jongelieden thans 117 (59 Inlanders en 58 Chineezen).

In den loop van het jaar keerde 1 Menadonees, na voleindigde studie, als geëmployeerde op een handelskantoor, naar Indië terug.

Een Javaan, die in 1914 als semi-arts voor de pestbestrijding naar Indië terugkeerde, kwam in Sept. 1916 weder in Holland terug, ter voltooiing zijner studie.

Twee Javanen, die in 1915 het arts-diploma behaalden, zetten hunne studiën nog voort, de een in oogheelkunde, de andere in tropische ziekten.

Twee Javanen, die resp. de hoofd- en de hulpacte voor onderwijzer behaalden, werden teleurgesteld doordat zij geen aanstelling bij het Gouvernement konden verkrijgen.

Over het algemeen waren de vorderingen der te Delft studeerenden niet zoo bevredigend als die van de studeerenden aan andere universiteiten.

Met lof kan worden geschreven over de studie der Europeesche pupillen van het Studiefonds ,,Midden-Java", wier belangen door de Studie-commissie worden voorgestaan. Deze legden hunne examens op tijd en met gunstig gevolg af. Eenigen hunner verwierven Regeerings-subsidies.

(w.g.) C. W. WEIJS, Voorzitter.
(w.g.) GROOSS, Secretaris.

Lijkverbranding op Bali.

Een Massa-verbranding.

Het fraai geïllustreerde maandblad „*Ned. Indië Oud en Nieuw*" wijdde zijn Maartnummer geheel aan bovenstaand onderwerp. Wij vestigen hierop gaarne nog eens de aandacht onzer lezers, te meer, daar men ons meldt, dat, bij voldoende deelneming, een prachtwerk over Bali zal verschijnen, bevattende 100 lichtdrukken naar foto's van Dr. G. Krause, met inleiding van *Roland Holst* en beschrijvenden tekst van Dr. G. Krause.

Deze schrijft in den aanhef van bovengenoemd artikel, dat hij gedurende een bijna tweejarig verblijf te Bangli op Zuid-Bali gelegenheid had ongeveer 40 lijkverbrandingen aller kasten bij te wonen en hij, getroffen door de plastische schoonheid, getracht heeft door fotografische opnamen de pakkende momenten daarvan vast te leggen.

Hoe bizonder goed dit hem gelukt is, moge blijken uit bovenstaande weergave, eene uit die prachtig rijke collectie.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Bescherming van oudheidkundige monumenten.

Telkens blijkt opnieuw, hoe noodig het is, dat de overal op Java verspreide en soms op afgelegen plaatsen zich bevindende oudheidkundige monumenten in bescherming genomen worden, niet alleen door den oudheidkundigen dienst en het Binnenlandsch Bestuur, maar ook door het groote publiek.

In vroeger jaren, toen er nog geen sprake was van een oudheidkundigen dienst, noch van een behoorlijke inventarisatie en bescherming der monumenten, is er schandelijk gestolen. Veel beelden hebben hun weg gevonden over zee om in Europa in musea of particuliere verzamelingen een plaatsje te erlangen. Ook op de erven van bestuursambtenaren en particulieren, op Chineesche begraafplaatsen en in de kratons worden soms waardevolle beelden aangetroffen, waarvan de plaats van herkomst niet meer bekend is.

In de *Loc.* wordt op een en ander gewezen en daarbij worden eenige staaltjes van ergerlijk vandalisme vermeld, een vandalisme niet voortvloeiende wellicht uit vernielzucht, maar meer uit kwajongensachtige onnadenkendheid. Zoo werden eenige malen bewerkte stukken steen en kleine beeldfragmenten van de tempelgroep *Gedong Sanga* op de helling van

FEUILLETON.

De Grenzen van haar Macht.

Een verhaal uit Britsch-Indië.

—o—

(Vervolg).

„Je hebt zeker een langdurig gesprek gevoerd met den jongen Torrens, is het niet, Milly?" vroeg haar huisgenoote haar, toen zij, na zich verkleed te hebben, met deze voor een gezellig haardvuur gezeten was, terwijl de regen nog onophoudelijk op het zinken dak kletterde.

Een veelzeggende blik vergezelde deze vraag.

„Ja, en ik heb beloofd, van avond j a of n e e n te zeggen", luidde het antwoord.

„Je bent dus al vast besloten?"

„Bijna, maar jij moet mij nog even helpen. Zeg mij eens, Conny, maakt het in het verloop van tijd, laten wij zeggen in tien jaren, veel uit, of men met of zonder liefde trouwt?"

„Dat kan ik je werkelijk niet zeggen. Mijn man en ik zijn uit liefde getrouwd en dat is goed uitgevallen. Maar jij...... houdt je van den jongen Torrens?"

„Neen, ik zal nooit meer van iemand houden", antwoordde zij binnensmonds mompelend, „nooit meer..."

„Je zult hem dus een blauwtje laten loopen?"

„Neen, ik ben voornemens hem het jawoord te geven. Je weet immers, dat mijn broer in October gaat trouwen, met een juffrouw Pijne. Dat onuitstaanbare schepsel heeft hem ingepalmd, toen ik in het warme jaargetijde in de bergen was. Zij is een meisje van mindere afkomst en zeer boosaardig; zij heeft mij zoo belasterd, dat mijn huwelijkskansen daar voorbij zijn. Tom heeft mij toen de les gelezen en gezegd, dat hij mij naar Engeland terug zou zenden. Engeland beteekent voor mij een armzalig huisje in Kensington met twee zusters, die al oude vrijsters zijn, en daarom ben ik nu besloten dan in 's hemels naam Teddy Torrens maar te nemen. Hij is nog zoo kwaad niet immers......"

„Hij is een beste man — iedereen houdt van hem," riep mevrouw Wallace driftig uit, „en ik vind het alleen maar jammer, dat hij zijn hart niet beter weet te vrijwaren."

„Nu, ik ben immers bijna besloten, dit hart in m ij n e hoede te nemen. Wij ontmoeten elkander van avond in de comedie, hij heeft een plaats naast ons en dan zal ik hem, — zooals hij het uitdrukt — uit zijn ellende verlossen. Wij nemen hem dan mede hierheen te soupeeren...... Zouden wij niet wat „sekt" laten halen in het casino, Conny?"

„Uit zijn ellende verlossen", herhaalde mevrouw Wallace, haar haakwerk neerleggend „Als hij maar niet juist nu in ellende geraakt. Jij gevoelt niets voor hem, wilt alleen maar een tehuis hebben en zijn geld......"

„Om zulke verstandige redenen trouwen er zoo velen", antwoordde juffrouw Murray doodbedaard, „en daarom kan ik toch wel een goede vrouw voor hem zijn. Wij zullen een flink huis in de stad bewonen, misschien ook nog een villa aan de rivier koopen...... hé wat regent het nog.......... Conny", ging zij na een oogenblik van stilte weder voort, „ik ben voornemens om in allen eenvoud te trouwen en hier onze inrichting maar te bestellen...... maar 't is waar ik moet mij nu gaan kleeden voor de comedie......... ik zal mijn gele japon aantrekken...... Chineesche rouw!"

Met deze woorden stond de jonge dame op en ging de kamer uit. Mevrouw Wallace bleef waar zij was en staarde nadenkend in het uitgedoofde haardvuur. Zij en Milly waren schoolvriendinnen, maar in den grond hadden zij niets met elkander gemeen dan dit kleine huis en de dagelijksche uitgaven, waartoe Tom Murray iedere maand twee honderd vijftig ropijen bijdroeg. Milly Murray was destijds het mooiste meisje van de kostschool geweest, maar velen hadden toen reeds beweerd, dat zij geen hart had...... Hoe of majoor Hawkins daar over denken zou?

(Wordt vervolgd).

den *Oengaran* in de buurt van *Ambarawa* weggehaald door militairen uit het schietbivak *Soemowono*. Nadat daarop door een ambtenaar van den oudheidkundigen dienst de aandacht van den generaal, afdeelingscommandant te Magelang, gevestigd was, is door diens bemiddeling aan de militairen het strafbare van hun handelingen onder het oog gebracht.

Te Soerabaja werd eenigen tijd geleden het fraaie *Djoko-Dolok beeld* ernstig beschadigd, doordat een onbekende dader er teer op smeerde, die de chef van het technisch personeel van den oudheidkundigen dienst, de heer Leydie Melville, ondanks alle in het werk gestelde pogingen niet heeft kunnen verwijderen. Een stevige omheining beschut nu het beeld, terwijl het in de bijzondere zorg van de politie is aanbevolen.

Een derde geval heeft zich voorgedaan bij oudheden in de afdeeling Salatiga. Daar bleek, dat door een Chinees verscheidene beelden van hun oorspronkelijke plaatsen waren weggehaald om ze op het erf van zijn huis op te stellen. Het ergste was echter, dat hij ze door cementeeren en bijpleisteren had *„gerestaureerd"*.

Verder had de Chinees een kunstmatigen berg doen samenstellen uit ruim 100 stukken en brokken van beelden en tempels, w.o. Durga's Ganeça's, Guru's nissen, spuier-antefixen, lijstwerk, basreliefs, enz., welke deelen stevig waren vastgecementeerd.

Aanvankelijk bestond het voornemen den Chinees aan te klagen wegens zijn vergrijp aan publiek eigendom. In overleg met den ass.-resident van Salatiga werd volstaan met de ernstige waarschuwing dat bij herhaling van het geval de strafrechter van het gebeurde verwittigd zou worden. Verder werd bepaald, dat de beelden voorloopig op hun tegenwoordige plaatsen zullen blijven en niet verder *„gerestaureerd"* mogen worden.

Het komt ons voor, dat de Chinees met een zoeten glimlach zijn schatten zal aanschouwen, maar de vraag rijst, wat men doen zal als een andere Chinees op dezelfde wijze zijn mooi aangelegden tuin versiert. Zal men dan weder met een ernstige waarschuwing den bedrijver van het kwaad toestaan de beelden enz. *voorloopig* te behouden?

In verband met het bovenstaande kan nog medegedeeld worden, volgens het door de *Loc.* aan het kwartaalverslag van den oudheidkundigen dienst ontleende, dat bij de ontgraving en schoonmaak van bovengenoemde tempelgroep *Gedong Sanga* onder een nis, waarin het *Guru*-beeld gestaan moet hebben, een fraaie onbeschadigde *Guru-kop* gevonden werd, die wat uitvoering betreft sterk doet denken aan den *Guru-kop*, indertijd bij den torentempel van Singosari gevonden. Ook werd bij denzelfden tempel een buitengewoon fraai, goed bewaard *Nandiçvara*-beeld aangetroffen. De voeten, die door den val afgebroken waren, zijn eveneens gevonden.

Op *Kedoe*-gebied werden bij dezelfde tempels koekjes van gips van verschillende grootte gevonden, waarvan het doel eerst raadselachtig was. Door de vondst van een toetssteen terzelfder plaatse werd het duidelijk, dat ze als gewichten hadden moeten dienen voor het wegen van edele metalen. Met het oog op het Hindoe-Javaansche stelsel van maten en gewichten dus een zeer belangrijke aanwinst.

Over verschillende andere vondsten in de afdeelingen Kediri, Toeloengagoeng, Blitar, Malang geeft bovengenoemd kwartaalverslag belangrijke mededeelingen.

Wettelijke bepalingen tot bestrijding van woeker.

Nu de Indische woekerwet in het Staatsblad verschenen is, wijdt X in de *Loc.* daaraan een artikel, waaraan we het volgende ontleenen.

Na de wetten ter bestrijding van den woeker in Frankrijk, Engeland en Duitschland, wat de hoofdzaken betreft, te hebben nagegaan, merkt X op, dat de voor Indië afgekondigde verordening gebaseerd is op een in Engelschen zin gewijzigd Duitsch stelsel.

De wetgever is niet overgegaan tot het strafbaar stellen van den woeker; de zaak blijft op burgerrechtelijk terrein.

Daar het principe van evenwicht tusschen de verplichtingen de contractanten aanvaard is, kan de rechter tusschenbeide komen, indien dat evenwicht verbroken is.

Immers, „indien bij een overeenkomst een der partijen voor zich of voor een derde eenig voordeel heeft bedongen, dat haar eigen uit de overeenkomst voortvloeiende verplichting zoodanig in waarde overtreft, dat, in verband met de omstandigheden, de onevenredigheid van de wederzijdsche verbintenissen buitensporig is............" en heeft de bevoordeelde partij misbruik gemaakt van de „lichtzinnigheid, onervarenheid of noodtoestand der wederpartij", dan kan de rechter op verzoek van de benadeelde partij, de verplichting dier partij matigen of de overeenkomst nietig verklaren.

Opdat de rechter zich niet door allerlei fraaie geschriften van een der partijen behoeft te laten bedotten, is in alle gevallen bewijs door getuigen toegelaten.

Daarenboven is bij afzonderlijk Koninklijk Besluit het Inlandsche Reglement in dien zin verduidelijkt, dat de rechter den dommen justiciabele op weg zal kunnen helpen door hem de noodige voorlichting te geven en hem opmerkzaam te maken op de rechtsen bewijsmiddelen, welke hij zal kunnen aanwenden.

Dat het zoolang geduurd heeft voordat de nieuwe voorschriften afgekondigd werden, wil de schr. zoeken in den economischen toestand in Indië.

Woekerwetgeving is bescherming van den economisch zwakke, maar een dergelijke bescherming kan ontaarden in het kweeken van indolentie, indien de beschermde, zooals de Inlander, zorgeloos is, en van de bescherming niet altijd gediend is. Het geld rolt den Inlander door de vingers, hij is koopziek en geeft overdreven dure feesten, zoodat hij, zonder aan de toekomst te denken, toeslaat, indien hij op wat voor voorwaarden ook geld kan krijgen.

Menigen Inlander leent liever bij een Chinees, die hem vriendelijk behandelt, soms trakteert of een klein geschenk voor de huisgenooten meegeeft, tegen hooge rente, dan goedkoop bij een dessaloemboeng.

Bij een dergelijken volksaanleg staat de regeering vrijwel machteloos; strafbepalingen missen ten eenenmale haar doel. Daarenboven zou de rechter of ambtenaar, die de overtredingen zou moeten berechten of opsporen tot in de kleinste bijzonderheden op de hoogte moeten zijn van de economische toestanden, niet alleen waar het geldleeningen betreft, maar ook wat aangaat grondhuur-contracten, den standaard voor arbeidsloon enz. In de practijk zou blijken, dat het zeer moeilijk zou wezen om de grenslijn aan te geven, waarover het gebied van den woeker betreden wordt, en het is zeer te billijken, dat tot het uitvaardigen van strafbepalingen niet overgegaan is.

Onderwijzers en leerlingen ter eere van de vertrekkende familie J. C. Hietink, voor het hoofdgebouw der Madioensche „Osvia" vereenigd.

Maar het is een groote vooruitgang, dat er een einde gekomen is aan den misstand, ,,dat, wanneer het slachtoffer van een woekeraar ten slotte in arren moede weigerachtig werd, zijn verplichtingen na te komen, de vampier zijn door alle gewenschte wettelijke bewijsmiddelen gestaafde vordering slechts den rechter behoeft te brengen om het overheidsgezag als medeplichtige in zijn onguur bedrijf te betrekken. Hoe apert de schromelijke verrijking van den schuldeischer ook was, de rechter moest als regel het slachtoffer niet alleen ongetroost laten gaan, maar zelfs door zijn uitspraak de executie voltrekken.''

In den vervolge zal de rechter bij een contract, aangegaan in lichtzinnigheid, onervarenheid of door noodtoestand gedrongen, naar volle billijkheid, als goed scheidsman waarlijk recht kunnen doen tusschen woekeraar en slachtoffer.

Malaria.

In verschillende nummers van dit Weekblad werd gewezen op de ontzettende verwoestingen door de malaria aangericht. Nu weer vraagt de schrijver van de Dag-kroniek van het *Bat. Nieuwsblad* de aandacht voor dezelfde ziekte en de feiten, die hij meedeelt, zijn niet minder verontrustend.

Uit *Probolinggo* wordt gemeld, dat bij een deskundig onderzoek bleek, dat in sommige kampongs 100 pct. malaria voorkwam of m. a. w., dat alle bewoners, van klein tot groot, ziek waren.

,,Eenige jaren geleden kwam ik'' — aldus de schr. — ,,in een plaatsje aan Java's Noordkust, om de choleracijfers en cholera-woede te constateeren en vernam toen, wat nergens ooit gepubliceerd was, dat er een Christenkampong bestond, die snel aan 't uitsterven was — door malaria''.

Een jaar of zeven geleden kon in 't Sidoardjosche de bevolking geen weerstand bieden aan de cholera, nadat pas een malaria-epidemie onderdrukt was. Zwakke ouders van een zwak geslacht, zwakke kinderen van malaria-ouders stierven als ratten, toen de cholera kwam.

,,Stille werkers, dokters en assaineeringsliefhebbers strijden hier en daar tegen dien sloopenden vijand, *die de grootste bijdrage levert voor de abnormale sterftecijfers*''. (cursiveering van ons, Red.)

De schr. in 't *Bat. Nieuwsblad*'' oordeelt, dat kinine-verstrekking wel een epidemie onderdrukt, maar afdoende en voorbehoedend helpt alleen de assaineering en de voortdurende patrouilleering met malariabrigades.

Indien de deputatie ,,Indië Weerbaar'' ook in dat opzicht Indië eens weerbaar trachtte te maken, dan deed ze zeker een goed werk.

Indië weerbaar ter bestrijding van volksziekten, en dan in de eerste plaats, om de malaria den kop in te drukken, dat zou een zegen zijn voor de bevolking van a l l e rassen!

Suriname.

De Surinaamsche begrooting voor 1917 is door de Eerste Kamer nog niet goedgekeurd en reeds geven de Surinaamsche bladen beschouwingen over de door Gouverneur *Staal* ingediende begrooting voor 1918.

Aan het overzicht in *De West* van 9 Maart ontleenen wij het volgende uit de Memorie van Toelichting:

Terwijl de kolonie bij uitnemendheid aangewezen is op den landbouw, kan niet ontkend worden, dat een grooter deel van de bevolking dan een behoorlijk bestaan in de stad kan vinden, zich te Paramaribo heeft gevestigd. De buitengewoon ongunstige tijdsomstandigheden dragen er ongetwijfeld het hare toe bij, dat in tal van stadsbedrijven schaarschte aan arbeid heerscht. Doch het is voor den gouverneur de vraag, of zelfs in gewone omstandigheden de stad wel aan allen het noodige zou kunnen verschaffen. Een uitgebreide nijverheid bezit de stad niet. Dit op zichzelf is al een reden om met bezorgdheid den trek naar Paramaribo aan te zien, maar de bezorgdheid neemt toe, wanneer men zich afvraagt, welke toekomst het opkomend geslacht tegemoet gaat, dat, opgroeiend in het stadsleven, de aantrekkingskracht ondergaat, die het zal weerhouden buiten één levenstaak en levensonderhoud te zoeken.

De gouverneur acht het een van de belangrijkste en moeilijkste vraagstukken, hoe de bestaande onevenredigheid tusschen de gelegenheid tot arbeid en de verdeeling van de arbeidskrachten over de kolonie kan worden opgeheven. Hij waagt het nog niet, op dit onderwerp dieper in te gaan, want hij beseft ten volle, dat de voor de hand liggende oplossing: vestiging en ontwikkeling van fabrieksnijverheid in de stad, breede ontplooiing van landbouwnijverheid in de districten, gemakkelijker is uitgesproken dan uitgevoerd. Hij blijft dit groote belang van de bevolking echter steeds voor oogen houden en wat hij er voor doen kan, zal hij niet nalaten.

Voor het oogenblik moet hij zich beperken tot de bespreking van een enkel onderdeel van het groote vraagstuk.

Hoewel hem nog geen volledige gegevens voor een goed gesteund oordeel ten dienste staan, mag de gouverneur wel aannemen, dat een der middelen om de bevolking der districten voor den landbouw te behouden, gelegen is in eene doelmatige verschaffing van onderwijs. Thans nog onbesproken latende de vraag in hoever het gewoon lager onderwijs hervorming behoeft in verband met de werkelijke eischen van het leven, mag de gouverneur zeker wel volhouden, dat de doelmatigheid wordt bevorderd, wanneer het onderwijs in de districten verschaft wordt in zulk eene mate, dat de ouders geen aanleiding hebben hunne kinderen naar de stad te zenden. Het spreekt van zelf, dat niet overal evenveel en even gemakkelijk bereikbaar onderwijs kan worden verstrekt, maar zoover als wezenlijk behoefte aan scholen blijkt te bestaan, acht hij het in het belang der bevolking, in het belang der kolonie, daaraan te voldoen. Als de kinderen in het district hun onderwijs kunnen ontvangen, wordt de kans vergroot, dat zij ook later in het district zullen blijven en zich op den landbouw zullen toeleggen. Vooral nu een aanvang gemaakt is met het landbouwonderwijs, is het van groot gewicht, dat daarvoor in de districten een ruim veld van arbeid gevonden wordt.

Het is op grond van deze overwegingen, dat de gouverneur de voorstellen, die hem met betrekking tot de uitbreiding van het onderwijs in de districten gedaan zijn, in het ontwerp der begrooting heeft overgenomen en, voor zoover de middelen het zullen veroorloven, hoopt hij in die richting voort te gaan.

Bij den voorgestelden school- en woningbouw heeft de gouverneur rekening gehouden met het groote nut van het beoogde doel. Om met voortvarendheid daarop te kunnen afgaan, zijn eenvoudige, open scholen ontworpen, die weinig kostbaar zijn. Op de onderwijzerswoningen zou de gouverneur niet willen bezuinigen, het komt hem voor, dat juist in de districten aan de onderwijzers eene aangename woning moet worden aangeboden, omdat het al evenzeer een groot belang is het personeel in de districten te behouden.

Naar het overzicht in *De West* te oordeelen, ziet de eerste begrooting van Gouverneur *Staal* er goed uit. Wij komen hierop terug, zoodra de begrootingsstukken in onze handen zijn.

Boschnegerkapitein staande voor een offerplaats.

De Surinamer geeft belangrijke beschouwingen over het financiëele plan van den nieuwen gouverneur. Deze acht het z.g. ,,plan-Idenburg'' minder geschikt om het beoogde doel te bereiken en vervangt het daarom door een nieuw, door hem zelf ontworpen plan.

,,Welk van beide plannen — vraagt het blad zich af — verdient nu de voorkeur?''

Wanneer wij dan de geschiedenis raadplegen, zien wij, dat tegen het z.g. plan-Idenburg vooral twee groote bezwaren bestonden, n.l. 1o. het was te ingewikkeld, en 2o. het schreef een jaarlijksche

aflossing van 30 mille op de oude schuld, gemaakt voor de strenghuishoudelijke uitgaven, imperatief voor.

Beide bezwaren waren gegrond. Wat het eerste aangaat, voor 'n buitenstaander was het onbegrijpelijk en voor hen, die het bestudeerd hadden, wilde ook na die studie vaak de volle klaarheid niet komen; vandaar misvattingen.

Wat echter bovenal het plan-Idenburg zoowel hier als in het moederland antipathiek heeft gemaakt, was het tweede bezwaar. Behalve de minister van koloniën, zagen allen, het bestuur, de Koloniale Staten en de pers in de kolonie, en de Kamers en de pers in Nederland, hierin een „draw-back" voor den goeden gang van zaken.........

Voor Gouverneur Staal was nu de geschiedenis van dit plan zeer leerrijk. Hij wist thans met zekerheid hoe het plan niet moest zijn.........

De opzet van het plan-Staal is eenvoudiger en daarom bevattelijker; de splitsing der uitgaven in slechts twee groepen is daardoor vanzelf ook eenvoudiger en daarbij redelijker; zij geeft beter dan het vorige plan den aard der uitgaven aan. O. i. zegt Gouverneur Staal zeer terecht in de Memorie van Toelichting, dat in de gevolgde wijze van verdeeling volgens het plan-Idenburg niet genoeg en klaar tot uitdrukking komt, wat in strikten zin gewone beheersuitgaven en wat buitengewone kapitaalsuitgaven zijn.

Wat het tweede bezwaar — h e t bezwaar — tegen het vorige plan betreft, dit heeft de gouverneur absoluut weggenomen. Radicaal heeft hij met de imperatieve jaarlijksche aflossing gebroken. Hiervan is geen sprake in het plan-Staal.

Het blad zou zijn beschouwingen over het financiëele plan in volgende artikelen voortzetten.

* * *

Naar *De Surinamer* verneemt, is de oprichting van een landbouwcredietbank — dank zij de bemoeiingen van Gouverneur Staal — vrijwel verzekerd zonder subsidie en zonder rentegarantie van de zijde der regeering of van de kolonie.

* * *

De Nederlandsche Handel Mij. heeft op plantage „Belwaarde" een hoeveelheid van 75000 liters rum vernietigd, die een bijzondere bereiding voor Engeland had ondergaan, doch nu niet meer weg kan.

Men verkoos de vernietiging boven het risico om de rum (bij gebreke van ijzeren tanks) in houten vaten te bewaren, waarbij de fabriek verantwoordelijk zou blijven tegenover het gouvernement voor den accijns, die ongeveer *f* 2 per liter bedraagt. Ook het verwerken van de rum tot brandspiritus stuitte, naar *De West* vernam, op technische bezwaren.

Een en ander beteekent een winstderving van *f* 40.000.

* * *

De West van 13 Maart heeft het over de ellende, die het gevolg is van de afschaffing der tijdschoten, „die een doorn in het oog waren van enkele would be moderne lieden".

In ons vorig nummer schreven wij: „Waarom neemt Gouverneur *Staal* niet het kloeke besluit de tijdschoten weer in te voeren?"

Na het stuk in *De West* te hebben gelezen, zouden wij die wederinvoering zelfs als een maatregel van bezuiniging aanbevelen.

* * *

In hetzelfde nummer van *De West* het bericht dat de Nederlandsche artisten, de heer en mevrouw *Arbous* in de kolonie verwacht werden.

„De heer *Arbous* is een oude bekende. Hij was hier tien jaar geleden als lid van het Hollandsche Ensemble, en de praestaties van toen geven alle reden te verwachten, dat de declamator ons avonden van hooge kunst te genieten zal geven".

* * *

De Surinam Extracts Company, directeur de heer *Hamel Hamelsmith*, heeft een terrein van 8 H.A. aan de Coppename, ten Noorden van de Kalabaskreek, in erfpacht aangevraagd voor de oprichting van hare fabriek voor het drogen van mangrovebast, enz.

* * *

Dun's International Review bevat in de Februari-aflevering een artikeltje van den heer *J. B. Percival* over de toenemende handelsbetrekkingen tusschen Suriname en de Vereenigde Staten, verlucht met eenige kiekjes over de aankomst van Gouverneur *Staal*.

* * *

Naar aanleiding van onze vraag in het vorige nummer of de naam van wijlen *Willem Lodewijk Loth* niet verbonden zou kunnen worden aan dien van een straat te Paramaribo, schrijft ons de heer *J. A. E. Plat*, Surinaamsch ambtenaar m. v., dat Gouverneur *van Asbeck* reeds in November 1916 een van de nieuw aangelegde lanen in de Combé-wijk te Paramaribo „W. L. Lothlaan" heeft genoemd.

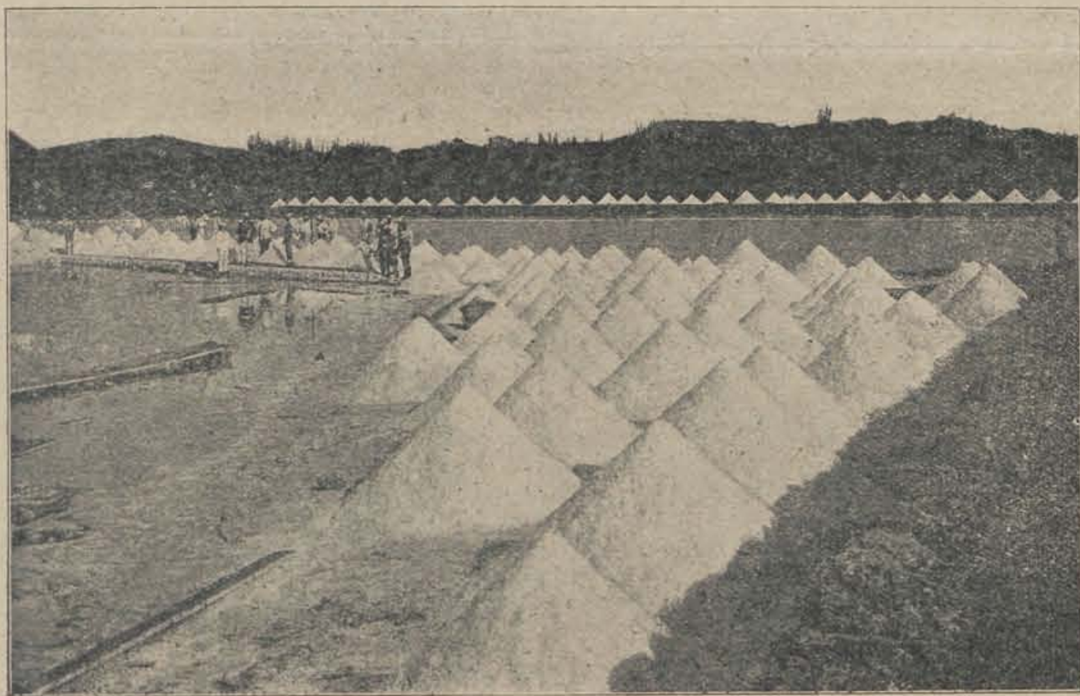
Wij maken tevens van de gelegenheid gebruik om een drukfout te herstellen: men leze aan het slot van de rubriek Suriname in het vorige nummer in plaats van „Italiaansch-Paramaribo", „Indiaansch-Paramaribo".

„ONZE WEST IN BEELD EN WOORD", met verklarende bijschriften van *Fred. Oudschans Dentz*, Administrateur van het Militair Hospitaal te Paramaribo, en *Herm. J. Jacobs*, oud-Hoofd van de Emmaschool te Paramaribo.

Eerlang zal verschijnen bovengenoemde nieuwe uitgave, een platenalbum, bevattende ongeveer 150 afbeeldingen van groote verscheidenheid en naar fraaie foto's, voorstellende: volkstypen, merkwaardige gebouwen, schilderachtige West-Indische landschappen en kijkjes op het gebied van cultuur en nijverheid, keurig uitgevoerd op kunstdrukpapier. De hieronder volgende illustraties zijn er aan ontleend. Iedere plaat zal worden voorzien van een 4 à 5 tal regels onderschrift, dat de plaat kort en zakelijk toelicht, welke onderschriften te zamen een meer dan oppervlakkige beschrijving van onze West zullen vormen. Nog zal achterin worden opgenomen een aanhangsel, bevattende eenige statistische gegevens omtrent bevolking, productie, in- en uitvoer, enz. Dit Album zal een aangenaam en leerzaam bezit worden, zoowel voor huisgezin als onderwijsinrichtingen en bibliotheken.

De inteekening op dit werk is mede opengesteld bij den Secretaris van de Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West", *Heulstraat 17*, en bij de N.V. „Boeatan". *Heulstraat 19, Den Haag.*

De prijs bij inteekening is *f* 1.75 per exemplaar, c.q. verhoogd met de verzendingskosten.

De zoutindustrie op Curaçao.

Curaçao.

In de *Curaçaosche Crt.* van 23 Maart j. l. zijn opgenomen de door den Gouverneur goedgekeurde statuten van de *Curaçaosche Looi- en Kleurstof Maatschappij*.

Curaçao is dus een nieuwe onderneming rijker geworden.

Elders lezen wij dat deze maatschappij zich ten doel stelt, looi- en kleurstof te winnen en uit te voe-

ren, dat zij zich aanvankelijk zal bepalen tot het trekken van looistof uit dividivi, later zich bezig houden met de vervaardiging van andere looi- en kleurstoffen.

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt ƒ300.000. Voor de ter verkrijging eener concessie van het koloniaal bestuur vereischte aandeelen is reeds ingeteekend, en eerlang zal het bestuur der Mij. inteekeningen trachten te verkrijgen, om het vastgestelde kapitaal aan te vullen.

Tot directeuren der Mij werden gekozen de heeren G. A. Winkel en D. de Marchena jr en tot commissarissen de heeren C. H. Jonckheer Wz., C. F. Muskus en C. N. Wenkel.

Onder buitengewone baten rekenen we de directe en indirecte voordeelen van het Grootbedrijf.

Dertig jaar geleden hield de Kolonie tonnen gouds over alleen door de buitengewone inkomsten van de Aruba Phosphaat Maatschappij.

Na den oorlog zal deze kostbare meststof meer dan ooit worden gezocht.

Zal de Phosphaatmijn van St. Barbara dan niet stijgen tot ongekenden bloei!

De exploitatie geschiedt daar meer modern en meer intensief dan vroeger op Aruba.

De baten zullen daarom zeker niet minder zijn.

Inboorlingen van Bonaire aan de wasch.

* * *

De *Amigo di Curaçao* van 24 Maart j. l. schrijft in een hoofdartikel getiteld: „Rondom de Nieuwe Begrooting” o. m.

„Als na den oorlog de handelsvloot weer veilig uit zal varen en de handelsbetrekkingen overal opnieuw zullen worden aangeknoopt, zullen ook de grootste schepen gemakkelijk onze haven kunnen binnenloopen.

Reeds nu is het veilige vaarwater onzer haven 70 M. breed en 9 M. diep. Dat is in de meeste gevallen breed en diep genoeg. Maar nu wordt de vaargeul nog 10 Meter breeder gemaakt en nog 1,80 M. dieper, zoodat de havenmond op een volle breedte van 80 M. bij een diepte van 10,80 komen zal.

Alleen schepen, te groot voor het Panamakanaal, zijn ook te groot voor de haven van Curaçao. Nu, dat mag wel!

Onze berekeningen zijn gebaseerd op de eischen aan het meest moderne wereldkanaal gesteld.

We zijn dus zeker up to date.

Althans wat breedte en diepte van onze haven betreft.

Maar ook wat veilig binnenkomen betreft?

Het blad acht een golfbreker en stroomkeerder in geen geval overbodige weelde, want reeds nu wordt van golf en stroom voldoende last ondervonden bij het in- en uitvaren, om dergelijke werken wenschelijk te maken.

* * *

In een vervolgartikel in zijn nummer van 31 Maart j. l. laat het blad zich weer hoopvol uit over Curaçao's toekomst, schrijvende o.a.:

„Als we nu nagaan, dat aan de Begrooting van 1918 nog geen volle twee en een halve ton tekort komt, is het dan zoo onmogelijk, dat het gewone accres der middelen in twee jaar tijds, gedurende 1917 en '18 oploopen zal tot een bedrag van ƒ250,000?

Zoo erg onmogelijk vinden we dit niet.

Maar!

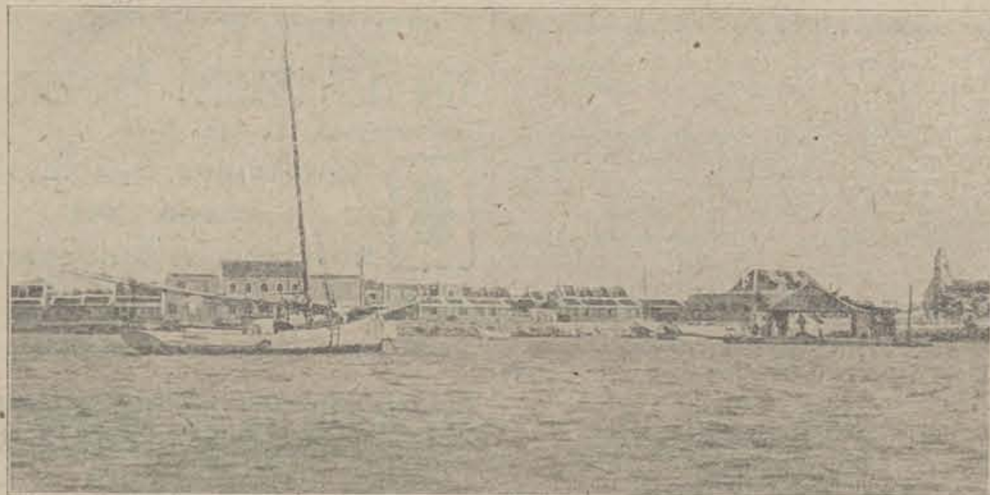
Veronderstel eens, dat dit niet het geval is, dan hebben we nog altijd de buitengewone baten om dat kleine tekort, wat nog ontbreken zal, te dekken.

Het is dus volstrekt geen onbereikbare utopie, te verwachten, dat de twee en een halve ton, op de Nieuwe Begrooting als *Rijks Bijdrage* gepost, verkregen zal worden uit eigen middelen.

De millioenenregen van de Curaçaosche Petroleum Maatschappij lieten we met opzet geheel en al buiten beschouwing, evenals de voordeelen, welke met reden verwacht mogen worden van de overige Grootbedrijven, hier op het eiland opgericht en in volle werking.

Misschien, dat men ons vraagt, wat voor nut het heeft op deze gouden toekomst van Curaçao het volle licht te werpen.

Vooreerst doen wij dit uit liefde voor ons Moederland.

Oranjestad, de hoofdplaats van Aruba uit zee gezien.

Het zal voor Nederland reeds een groote verlichting zijn, als die twee en een halve ton, welke voor Curaçao was bestemd, kan worden uitgespaard. En dat dit zal kunnen, vinden we heel waarschijnlijk.

Maar niet minder doet ons de liefde voor Curaçao zoo spreken.

Te veel aan tegenslag gewend, schijnt men hier niet licht aan een rooskleurige toekomst te kunnen gelooven.

En dat pessimistisch gevoel verlamt en doodt heel veel energie.

Maar nu wij aan het opkomen zijn, hebben wij al onze energie juist zoo hard noodig!

Wie durft echter nieuwe, hoog noodige plannen maken, als men steeds maar hooren moet:

Daar kan toch niets van komen. Er is geen geld!

Dat geld komt er, en meer dan we noodig hebben. Laat ons gerust berekeningen voor de toekomst maken. De toekomst is ons en belooft veel.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Verzoekschrift. Volgens de *Sinar Djawa* hebben negen Inl. teekenaars, in dienst der gemeente Soerabaja, een verzoekschrift tot den gemeenteraad gericht met verzoek om verhooging van salaris. Hun loon vangt aan met ƒ 30.— 's maands en kan, volgens de bestaande bepalingen, binnen acht jaren op een maximum van ƒ 54.— gebracht worden. Vergelijken wij — alzoo de schrijver — deze loonregeling met die der B. O. W., S. S. en andere

gouvernementsdiensten, dan verkeeren de gemeente-teekenaars wel in een ongunstige positie. Zeker niet allen, want weinig teekenaars in gemeentelijken dienst hebben het niet verder gebracht dan tot de routine om teekeningen in inkt te zetten. Maar voor de bekwaamsten onder hen is ƒ 30.— tot ƒ 54.— een te gering salaris. Een teekenaar en opnemer bij B.O.W. geniet een maximum van ƒ 90.—, die bij landrente en kadaster ƒ 120.—. Bedoelde teekenaars hebben aan hun verzoekschrift een staatje toegevoegd, waaruit kan blijken, dat de behoeften van hun gezin in geen verhouding staan tot zelfs het maximum-salaris. Zij rekenen aldus:

Huishuur	ƒ 10.—
Eten met vrouw en kind	,, 36.—
Water en personeel ...	,, 5.—
Kleeren	,, 5.—
Belasting	,, 2.50
Korting pensioen (7 %)	,, 3.75
Schoolgeld	,, 2.50
Totaal	ƒ 64.75

De directeur der gemeentewerken heeft reeds eerder een andere loonregeling voorgesteld. Hij wil een scheiding maken in 1e en 2e teekenaars. Voor de tweede teekenaars, die met eenvoudige werkzaamheden belast worden, acht hij een begin-salaris van ƒ 30.—, opklimmende tot ƒ 54.—, voldoende, terwijl de andere categorie, aan wie bijv. het verder afwerken van teekeningen alsmede het in teekening brengen van tracé's enz. kan worden overgelaten, van ƒ 50.— tot ƒ 90.— kunnen verdienen.

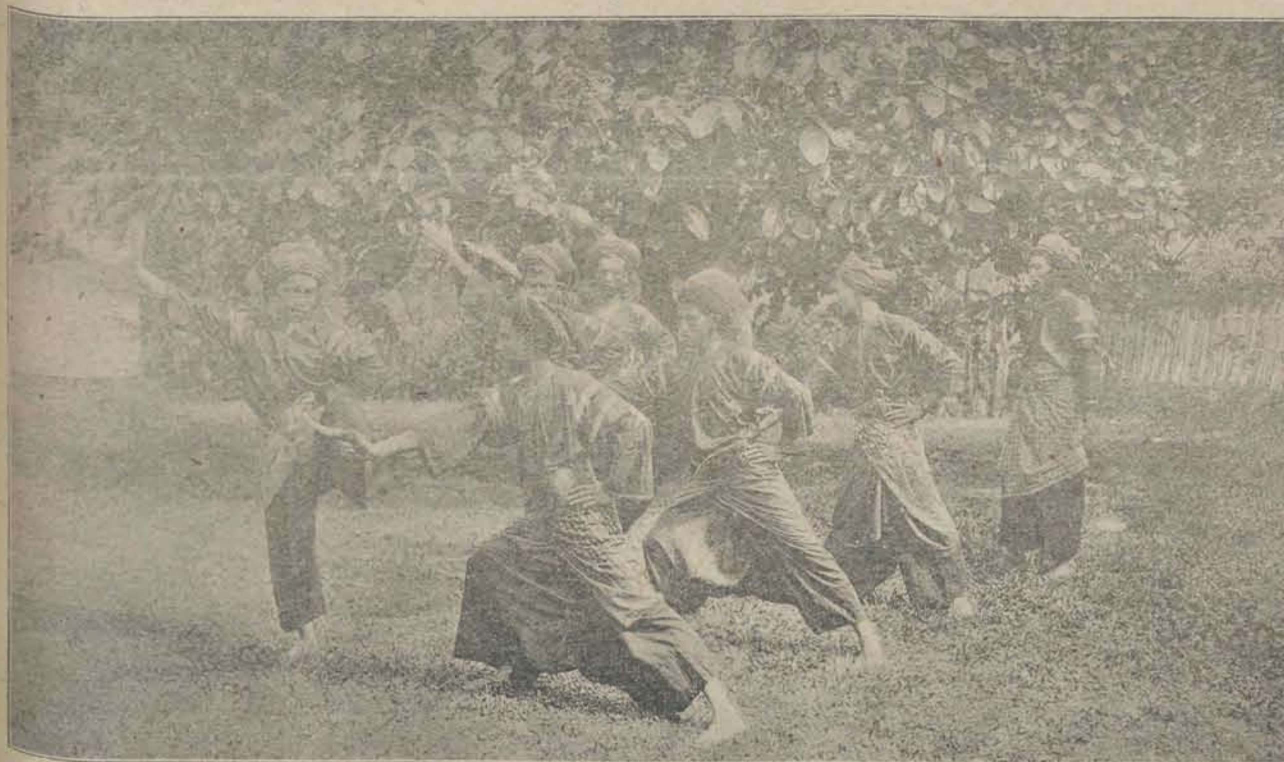
Twee nieuwe Inl. Vereenigingen? Aan hetzelfde blad wordt uit Maos bericht, dat te Adiredja, een belangrijke nederzetting bezuiden die plaats aan den Indischen Oceaan gelegen, niet ver van het artillerie kampement Babakan te Windoropajoong twee vereenigingen zijn opgericht, nam. 1. *Sedijo Darmo* van het onderwijs- en pandhuispersoneel, en 2. *Tjoba Roekoen*, een soort spaar-, hulp- en credietbank voor den kleinen man. Elk lid (de kleine man), moet minstens ƒ 0.50 sparen, maar kan dan ook in tijd van nood leenen, evenals zijn meerderen. Deze laatsten zullen wel de meerderheid vormen van de leeners. Het heet, dat de afdeelingsbank te Tjilatjap niet gemakkelijk is met leeningen, ook omdat er te weinig kasmiddelen zijn. Best mogelijk, even goed, dat het niet onmogelijk is, dat de een of andere flesschentrekker te Adiredjo de oprichting van zoo'n bankje wil benutten, om zich ten koste van den kleinen man te verrijken. Weet het bestuur van Tjilatjap er van? zoo vraagt de schrijver.

In de Padangsche Bovenlanden.

Van bevriende zijde ontvingen wij onderstaande kiekjes, die zulk een sprekend beeld geven van den aangeboren goeden smaak der Minangkabauers; niet alleen in hun huizen-bouw en versiering, maar ook in hunne nationale kleederdrachten en dansen. Hunne prachtige weefsels en vlechtwerken, die ook in de permanente tentoonstelling van „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag, te koop zijn, vinden ook onder de Europeesche kunstenaars veel bewondering.

Minangkabausch huis met rijstschuurtje.

Minangkabausche Messenschermers (Toekang-Mantjak).

WAT DE CHINEES VERTELT.

Inl. Onderwijs. Het blijkt meer en meer, dat het aantal candidaten voor plaatsing op diverse scholen te Solo in hoogst abnormale verhouding staat tot het aantal beschikbare plaatsen. Wat de Europeesche lagere scholen betreft, is de toestand er nog ongunstiger op geworden, sinds een groot aantal Chineezen met Europeanen werd gelijkgesteld. Wat aangaat de H.-I. scholen is de toestand nog slechter. Op de 1e H.-I. scholen waren voor 34 plaatsen niet minder dan 235 candidaten, op de 2e idem 102 candidaten voor 35 plaatsen. Eerst zal dus de gebruikelijke selectie moeten plaats hebben (positie der ouders, opleiding, gegoedheid enz.) en dan zal er per saldo

nog moeten worden geloot. De neutrale H.I.-school is eveneens tjokvol; er bestaat een ware geeuwhonger naar onderwijs. Hoe gunstig dit verschijnsel in algemeenen zin ook is, wij voorzien — alzoo de schrijver — dat ook in dit opzicht de Inl. maatschappij in de toekomst een reactie te zien zal geven. Thans verwachten de meeste Inlanders gouden bergen van dit onderwijs, doch waar het aantal beschikbare betrekkingen niet in dezelfde mate groeit, als het aantal candidaten, moet op den duur teleurstelling ontstaan. Tenzij de Inlander mettertijd in een zeker kwantum schoolkennis geen beletsel zal zien om achter den ploeg te loopen. Tot nu toe ziet het er echter hiernaar nog niet uit. *(Bintang Soerabaja).*

Anti-S. I. In de *Djawa Tengah* wordt in een ingezonden stuk beweerd, dat eigenlijk, nadat aan Inlanders en Chineezen ontwikkeling en verlichting was bijgebracht, de onderlinge nijd tusschen deze beide vroeger zoo innig met elkander verbonden en geknechte rassen, is ontstaan. Maar zoo waren toch alleen maar de onontwikkelden gezind en één domoor kan toch geen tien verstandige menschen meeslepen! Neen, de hoofdoorzaak van alle onrust is de verregaande aanmatiging van de *Sarikat Islammers*, die, zonder eenige geldige reden, troepsgewijs aanvallen doen op Chineezen, en dezen uitschelden voor *kafirs* en *zwijneneters*. Waarom brengt de S. I. zelf niet het noodige geld bij elkaar om de gronden van de Chineesche landeigenaren terug te koopen? Dit ware beter dan 't hun zoo lastig te maken. Indien deze landen eens alle in de handen van Japanners terecht kwamen, waarvan volgens bericht reeds met enkele het geval is, wat zouden de opgezetenen dan daartegen kunnen doen? Zoo vraagt het blad.

Een Critiek. Naar aanleiding van de vrijspraak van een rijken Arabier wordt in de *Perniagan* een kritiek geleverd op de voorzitters van de Indische rechtbanken. Zij worden voor kwajongens gehouden, vergeleken bij die handige en ervaren advocaten. Zij, die bemiddeld genoeg zijn om voor hunne zaak een advocaat te betalen, kunnen er vast op rekenen van vervolging vrij te komen.

Bezwaren. In hetzelfde blad wordt een nieuw bezwaar genoemd tegen de voorgenomen reorganisatie van het Chineesche bestuur. Deze zal nam. van wege de hooge kosten slechts worden ingevoerd op de groote plaatsen van N.-I. en omdat er elders niet een voldoend aantal ontwikkelde Chineezen wordt aangetroffen. In de binnenlanden zullen alsdan de Chineezen onder het bestuur van de Inlandsche hoofden komen te staan. Dat wordt minder aangenaam gevonden.

Betrouwbaarheid. De *Djawa Tengah* geeft een ernstige vermaning aan Inlanders, die gelden onder hunne berusting hebben, om toch vooral betrouwbaar en eerlijk te zijn, opdat de pogingen niet verijdeld zullen worden van hen, die van den Inlander een volslagen mensch willen maken. Nog niet lang geleden werden op aanklacht van den voorzitter van de S. I. te Soerabaja, vijf bestuursleden gevangen genomen, wegens verduistering van het geheele kassaldo der vereeniging tot een bedrag van *f* 1767.19. Daardoor werd aan die schreeuwers in de Europeesche pers en ook aan de Regeering een aanleiding gegeven om van onbetrouwbaarheid enz. te spreken.

De redactie van de *Bintang Soerabaja* schrijft al die woelingen in den laatsten tijd toe aan de beweging van „*Indië Weerbaar*".

Uit Djambi. Hetzelfde blad meent, dat het verkeerd is om eenige waarde te hechten aan het feit, dat bij verschillende personen in Djambi portretten van *Goenawan* gevonden zijn en daaruit het bewijs te putten, dat hij en de S. I. medeplichtig waren aan den opstand in Djambi. Indien bij deze personen de portretten van den Soesoehoenan of eenig bestuursambtenaar gevonden waren, zouden dezen dan ook als medeplichtig worden aangezien?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

J. H. Pannekoek. †

In Eigen Haard van 5 Mei geeft R. een levensbeschrijving (met portret) van den heer J. H. Pannekoek, oud-lid van den Raad van Ned.-Indië, onlangs te 's-Gravenhage overleden. De in veel opzichten merkwaardige levensloop van den heer P. heeft men reeds in hoofdtrekken in de dagbladpers (en ook in het Kol. Weekblad) kunnen lezen, maar de bijzonderheden geeft R. nu in E. H. Bij de lezing krijgt men eerbied voor den man, die op nog geen 14-jarigen leeftijd werkzaam werd gesteld op de Algemeene Secretarie en 26 jaren daarna de hoogste sport van de Indische ambtelijke ladder had beklommen.

Museum voor Land- en Volkenkunde te Rotterdam.

Verschenen is het jaarverslag over 1916 van het Museum voor land- en volkenkunde en het maritiem museum „Prins Hendrik" te Rotterdam. De beschrijving van de aanwinsten der ethnographische verzameling vormt den hoofdschotel van dit verslag; bijna alles is door geschenk verkregen en uit den Indischen Archipel afkomstig. Daarom wordt dezerzijds de aandacht er op gevestigd.

Het Oud-Archief te Weltevreden.

Mr. P. C. Bloys van Treslong Prins schrijft in No. 4/5 van jaarg. 1917 van het Maandblad van het Genealogisch-Heraldisch Genootschap „De Nederlandsche Leeuw" een artikel over het beheer van het oud-archief te Weltevreden, waarmede het volgens dien schrijver allertreurigst is gesteld.

„Het is hemeltergend" — schrijft hij — „zoo schandelijk als het met het oud-archief te Weltevreden is gesteld; ten prooi aan alle diersoorten, die zich met papier plegen te voeden, aan de vocht, aan de blakende zon, op enkele meters afstand van de keukens van het Hotel de Nederlanden, liggen daar oude registers en acten te vergaan. Als men eens in die oude stukken wat wil nazien, ontvangt men nu eens een register, dat half opgeknaagd is door wurmen en witte mieren, dan weder een stuk dat nog donkerder is dan chocolade en bij het eerste aanraken in duizenden stukjes of in stof valt, dan weer een acte waarop de inkt door den invloed van de zonnestralen ganschelijk is verdwenen.

Wanneer men zulk een toestand ziet en bedenkt, dat elken dag weer meer van die archiefstukken wordt opgegeten of vergaan, dan zou men er heusch toe komen te zeggen: Had 't gouvernement van Ned.-Indië destijds maar...... het gansche archief verbrand, dan was het nu wel verdwenen geweest, maar men had er zich thans al in geschikt, terwijl men nu, in de meening verkeerende, dat er een uitgebreid archief is, telkens moet vernemen, dat en dat stuk is vergaan. En waar de opeenvolgende landsarchivarissen in Ned.-Indië blijkbaar geen van allen iets gevoelden voor de genealogie, is het met registers en stukken, waarvoor de genealoog zich het meest interesseert, het treurigst gesteld. Tal van andere bescheiden zijn ten minste in druk verschenen. Ook de tegenwoordige landsarchivaris heeft heel wat, dat uit een historisch oogpunt van belang is, gepubliceerd, maar doop-, trouw- en begraafboeken en dergelijke registers, zooals gezegd, verkeeren alle in meer of minder vergevorderden staat van ontbinding en zullen over eenige jaren geheel opgevreten of weggerot zijn."

Schrijver uit deze en andere jammerklachten over den toestand van het genealogisch gedeelte van het landsarchief na persoonlijke bezoeken. Hij is van meening, dat er slechts een middel is om van dit archief nog te redden wat er te redden valt en dat is: „zoo spoedig mogelijk, d.i. dus direct na den oorlog, als het vervoer ter zee weer vrij is van al de gevaren, waaraan het thans bloot staat, late de Regeering alle te Weltevreden berustende doop-, trouw-, begraaf-, lidmaten- en dergelijke boeken naar het Rijksarchief te 's-Gravenhage transporteeren. ......Elken dag dien zij in Indië vertoeven, gaat minstens één acte verloren. Men haaste zich dus, wil men niet risqueeren, dat men — als eindelijk tot transport besloten wordt — slechts een hoop stof in den Haag ziet arriveeren!"

Wij zijn benieuwd welke houding Dr. F. de Haan, de tegenwoordige landsarchivaris te Weltevreden, tegen deze beschuldigingen van Mr. Bloys van Treslong Prins zal aannemen. Ze verkregen stellig een bijzondere beteekenis door de opname in een gezaghebbend periodiek als „De Nederlandsche Leeuw" is.

Verhandelingen van het Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap.

Het vierde stuk van deel II der Verhandelingen van het Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën (Geologische Serie) bevat het vierde vervolg van Dr. R. D. M. Verbeek's opgave van geschriften over geologie en mijnbouw van Nederlandsch Oost-Indië. — In het tegelijkertijd verschenen vijfde stuk o.m. de volgende opstellen: De beteekenis der Zuid-Sumatraansche anticlinalen, door P. Hövig, en: Geographisch-geologische Beschreibung des Küstengebietes von Koetei zwischen Bontang und dem Santan Fluss (Ost Borneo), von W. Hotz und L. Rutten.

Archief voor de Rubber-cultuur in Ned.-Indië.

Onder redactie van Dr. K. Gorter, Dr. W. Roepke, Dr. A. J. Ultée, Dr. O. de Vries, Dr. Th. Wurth, Jhr. F. C. van Heurn, H. C. Pratt en H. J. Hellendoorn, verscheen (bij Ruygrok en Co. te Batavia), het eerste nummer van een nieuw periodiek, getiteld: Archief voor de rubbercultuur in Nederlandsch-Indië.

Tot nu toe vonden de onderzoekingen over rubber, die in Ned.-Indië verricht werden, een plaats in allerlei publicaties: in boekjes, brochures, mededeelingen van verschillende proefstations, enz. Het nieuwe Archief zal deze verspreide publicaties samenvatten tot een meer overzichtelijk geheel, maar overigens zoo worden ingericht, dat de reeds bestaande vaktijdschriften „Primrose" en het Ned. Ind. Rubbertijdschrift, hun beteekenis en reden van bestaan blijven behouden.

Dit eerste nummer bevat, behalve een inleiding van Dr. H. J. Lovink, o.m. de volgende bijdragen (de meeste met Engelsche vertaling).

Suiker als coagulatiemiddel bij crepe-bereiding, door Dr. O. de Vries. — Invloed van het rubbergehalte van de latex op de innerlijke eigenschappen van den rubber, door Dr. O. de Vries — Invloed van de hoeveel-

heid azijnzuur op de innerlijke eigenschappen van den rubber, door Dr. O. de Vries. — Eenige opmerkingen naar aanleiding van ondernemingsbezoeken en de in 1916 door het Rubberproefstation West-Java uitgebrachte adviezen, door Dr. N. L. Swart.

Berichten der Utrechtsche Zendingsvereeniging.

In het Mei-nummer geeft zendeling D. C. A. Bout een overzicht van het werk van genoemd genootschap in West-Nieuw-Guinea. — Verder bevat dit Nr. het vervolg van het overzicht van het vijftigjarig bestaan der Halmahera-zending.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Nr. 9 (1 Mei 1917) brengt het slot van Fr. Oudschans Dentz's geïllustreerd artikel „De Scheepvaart naar en in de West." — Tevens het vervolg van I. Scheltema de Heere's „Aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea." (met afb.)

De Indische Gids.

De Mei afl. opent met het portret van den oprichter en eersten hoofdredacteur van de I. G., den heer C. E. van Kesteren (Geb. 12 Aug. 1837, overl. 16 April 1917) waarbij de tegenwoordige hoofdredacteur, de heer E. A. A. van Heekeren, een levensbeschrijving geeft. De heer v. H. schrijft vervolgens een lang artikel over „De wijziging van art. 113 R.R. in de Tweede Kamer", met welke wijziging bedoeld is, gelijk men weet, de mogelijkheid te scheppen, dat ook de inlandsche bevolking door middel van een militieleger aan de verdediging van onze koloniën, hare geboortegrond, medewerkt. — De heer E. L. K. Schmülling vraagt de aandacht voor belangrijke onderwerpen in een beschouwing, getiteld: Nijverheidsvraagstukken en Nijverheidspolitiek in Indië, inzonderheid het Titaanijzer-vraagstuk. — Behalve een artikel van F. K. „Onze aanstaande Indische verlofsofficieren", bevat dit Ind. Gids Nr. overigens de gewone vaste rubrieken: Varia. — Maandelijksche revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en Industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië. — Eindelijk nog een Indisch schetsje van Hugo Penning: Nieuwjaarsmorgen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 18: Studies in rice, by J. C. Rundles, besproken door Dr. A. van Bijlert. — De landbouw in het vroegere Duitsch Nieuw Guinea onder Australisch bewind, door J. Sibinga Mulder. — De munteenheid en handel te Hongkong. — Het einde van den opiumhandel van Britsch-Indië met China. — Oogstberichten uit Britsch-Indië. — De begrooting van Ned.-Indië voor 1917. — Oorlogswinstbelasting voor Indië. — Suriname in 1916. — De overzeesche handel en de oorlog. — Cultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Indisch Genootschap.

Verschenen is het verslag der vergadering van het Indisch Genootschap van 13 Maart j.l., waarin Mr. J. C. Kielstra eene voordracht hield over volksontwikkeling en rechtsontwikkeling in Nederlandsch-Indië.

De Reflector.

In No. 7 van dit weekblad wijdt M. M. enkele waardeerende woorden aan de nagedachtenis van Jan Dinger (met diens portret ten voeten uit).

No. 8 bevat een portret met korte levensbeschrijving van Prof. Ch. A. van Ophuysen.

Een merkwaardige offersteen te Tagoelandang.

Het Nr. van 27 April van de Nederlandsche Zendingsbode bevat een afbeelding van een merkwaardigen offersteen op het eiland Tagoelandang (Sangi-eilanden) met bijschrift van zendeling Kok, waaraan het volgende is ontleend:

„Het doel van het brengen van het offer was de belofte van een zoon of dochter te zullen ontvangen.

Als voorbereiding voor het offer baadde men zich, trok schoone kleeren aan en trachtte men zich verder aangenaam te maken door den geur van welriekende kruiden. Daarna ging men bergopwaarts naar den offersteen, die 50 à 60 meter hooger ligt dan de badplaats.

Vóór den grooten offersteen is een kleinere, p e r a l a m b o e n a n d. i. „pleisterplaats" geheeten, waarbij men wat ging uitrusten na de klimpartij. Daar werden ook twee droge bamboe latjes te voorschijn gehaald door het offerende echtpaar, gehuwd volgens den ouden, heidenschen adat, dat trachtte ze aan het branden te krijgen. Lukte het niet, dan was het echtpaar bedroefd en keerde teleurgesteld huiswaarts. Had men echter vuur kunnen maken, dan was men verblijd, in de hoop, dat de wensch vervuld zou worden. Daarop naderde men den steen, offerde wat kleingeld en de ingrediënten voor een sirih-pruim. Ook teekende men op de rots met kalk, al naar men begeerde een jongen of een meisje. Ingeval men een meisje verlangde werd boven het hoofd van het poppetje een kam geteekend. (Op de foto zichtbaar als een flauw gebogen, dwarsliggend lijntje).

Op de plaat ziet men ook een kruis in een elips. Boven dit teeken zijn poppetjes aangebracht, die prinsen en prinsessen moeten verbeelden en daaronder kinderen van de gewone bevolking.

Om het vol raken te voorkomen zorgde de regen steeds voor een schoone lei, maar de vlakte, die het meest beschut is tegen den regen, toont de teekeningetjes nog duidelijk aan.

In het jaar 1911 kwamen nog lieden van Taboekan (Groot Sangi) de lange zeereis hierheen maken om aan den steen te Boelangan te offeren. De Kapitein-Laut van die plaats heeft er toen een einde aan gemaakt door alle booze geesten bij elkaar te roepen, die de Heidenen meenden er te vinden, dan konden dezen ze in hun prauw laden en meenemen naar Groot-Sangi."

De offersteen is openlijk veroordeeld. In het algemeen gesproken is er niemand, die er nog eenige waarde aan hecht. Maar of men nu waarlijk in 1911 heeft opgehouden er aan te gelooven is moeilijk te zeggen, want als men dit doet, dan doet men dit in 't geheim."

Van Vreemde Koloniën.

Belangrijke voornemens.

Omtrent de verhandelde onderwerpen in de rijksoorlogsconferentie te Londen is lang niets van beteekenis uitgelekt, maar nu is officiëel een mededeeling gedaan, die voor de toekomst van de over geheel de wereld verspreide deelen van 't Britsche rijk van verreikende beteekenis kan worden. Terwijl de regeering zich nog niet kan uiten over sommige der genomen besluiten, daar deze geheim moeten blijven tot 't einde van den oorlog, kan zij de volgende besluiten, die alle met algemeene stemmen zijn genomen reeds bekend maken. 't Zijn uitspraken, aanbevelingen, wenschen, verder kan de conferentie niet gaan.

Uniforme bewapening, uitrusting en militaire africhting in alle deelen van 't rijk. De admiraliteit ontwerpe dadelijk na 't einde van den oorlog een doeltreffend plan voor de verdediging ter zee van 't rijk en legge het aan de ter conferentie vertegenwoordigde regeeringen voor. Na den oorlog kome een bijzondere rijksconferentie bijeen ter overweging van een hervorming der constitutioneele betrekkingen tusschen de samenstellende deelen des rijks, om daardoor te komen tot bestendig overleg en gemeenschappelijk optreden in alle aangelegenheden van groot gemeenschappelijk belang. Eenheid van naturalisatie in 't geheele rijk.

In Londen worde een rijksbureau voor delfstoffen opgericht, waarin alle deelen van 't rijk vertegenwoordigd zijn, ter ontwikkeling van de delfstofwinning en om deze dienstbaar te maken aan de behoeften van 't rijk.

Gemeenschappelijk optreden is noodig gebleken, 1o. om de voortbrenging van materieel voor vloot en leger, van munitie en levensmiddelen te bevorderen, 2o. om de natuurlijke hulpbronnen van 't rijk te beheeren, 3o. om die te ontwikkelen.

Dan nam de conferentie nog deze conclusie aan: De tijd is gekomen om de ontwikkeling van de hulpbronnen des rijks zooveel mogelijk aan te moedigen, ten einde het rijk onafhankelijk te maken van andere landen ten opzichte van de voorziening met levensmiddelen, grondstoffen en onmisbare fabrikaten. Met dat doel voor oogen gelde 't beginsel, dat elk deel van 't rijk, met inachtneming der belangen van de bondgenooten, op voet van bijzonder begunstigde rechten van voorkeur en tegemoetkoming aan de andere deelen des rijks zal verleenen voor hunne voortbreng-

De volksmenigte voor de openbare gebouwen te Washington, toen de republiek der Ver. Staten partij koos.

selen en fabrikaten. Aanbevolen werd maatregelen te treffen, waardoor emigranten, die voornemens zijn Engeland te verlaten, zullen worden bewogen zich in landen onder de Britsche vlag neer te zetten.

Tot zoover de mededeelingen. Zij ademen een geest van verbroedering tusschen alle deelen van 't rijk, waarbij dan Indië voortaan in gelijke verhouding zal komen als de kroonkoloniën Canada, New Foundland, Z.-Afrika, Australië en Nieuw Zeeland, met dien verstande, dat allen met 't vereenigde koningrijk in Europa tot zekere hoogte op voet van gelijkheid zullen komen, voor de behandeling van de vraagstukken, die voor 't geheele rijk van ingrijpend belang zijn. Een soort van — wij wilden schrijven: statenbond, maar juister is regeeringenbond, met Engeland als kern.

Komen in deze mededeelingen klanken voor, die in vooruitstrevenden zin 't Nederlandsche oor aangenaam zullen aandoen, daar naast staan andere, die wij zeker liever niet zouden hebben vernomen. 't Begrip van een samenvoeging van de ver van elkander liggende deelen van 't rijk tot een broederschap moet ons meer welkom zijn, dan 't streven om elk van die deelen tot een los geheel zelfstandig stuk te maken. Daargelaten of 't proces later in die richting verder zal doorwerken, is 't behoud van den band, doch zooveel doenlijk als gelijkwaardigen in één gemeenschap de meest sympathieke vorm voor landen, die in den oorlog getoond hebben samen goed en bloed over te hebben om elkanders rechten te verdedigen. In deze oplossing kan overigens ook voor Nederland bij zijn ontwikkelingstaak in Indië een vingerwijzing liggen. Lezen wij in de rechten van voorkeur en in 't zelfstandig maken van de eigen nijverheid een omzwenking naar de monopolistische theoriën, dan zou dit tegen 't vrijhandelsbegrip ingaan dan zou Nederlands medestander op vrijhandelsgebied ons in den steek laten, dan zou hierdoor voor 't vrije handelsverkeer veel verloren zijn. Een stap in deze richting was al te vreezen door de in oorlogsopwinding uitgesproken wenschen om aan den Duitschen handel voortaan in 't wereldverkeer den voet dwars te zetten. De rijks-oorlogsconferentie stuurt 't nu over een anderen boeg. 't Britsche rijk moet in eigen gebied de hulpbronnen hebben, waaraan 't in tijd van oorlog en vrede behoefte kan hebben, om dit te verkrijgen moet de industrie binnen 't rijk aangespoord worden om voort te brengen wat hiertoe noodig is. Rechten van voorkeur en tegemoetkoming moeten dit bewerken. De admiraliteit heeft daarnaast een plan te maken om de zeegemeenschap te verzekeren. Hierdoor kan Nederland aan afzetgebied op de Engelsche overzeesche gebieden verliezen en ten opzichte van den vrijhandel is een reactie ingetreden, die alleen wijken en slijten kan, naar gelang de oorlogsgedachten wijken en slijten bij 't overwegen van vredesmaatregelen.

Eenheid van handelwijze ten aanzien van de naturalisatie in 't geheele rijk is bij een verbroederingsbijeenkomst bijna een als vanzelfsprekende conclusie, maar voor de verwezenlijking zal zij bijna even stellig als vanzelfsprekend op sterk verzet stuiten. Wie zich herinnert de protesten der Britsch-Indiërs over achterstelling in Zuid-Afrika, of den zwerftocht van 't met Indiërs beladen schip, dat in Canada overal werd afgewezen en dat zijn landverhuizers ten slotte weer naar Indië moest terugbrengen, zal niet gemakkelijk gelooven aan een gelijkheid van naturalisatie-grondslag over en weer voor de verschillende deelen van 't rijk. Bij dit vraagstuk geeft niet 't rassenverschil den doorslag, daar zet men zich wel over heen, maar 't gaat om de mededinging in den strijd om 't bestaan, de Indiërs stellen lage levensvoorwaarden en werken daarom ver beneden het arbeidsloon, dat de blanke arbeider als minimum stelt. Zij bederven de markt; d i. wel niet ,, d e naturalisatie-vraag'', maar 't staat er toch nauw mee in verband.

Smuts en nogmaals Smuts.

Als de komst van Barnum wordt de gebeurtenis voorbereid.

Smuts werd in Gildenhal het eereburgerschap van Londen aangeboden. Hij hield een rede, die klonk als een klok. De groote city, altijd een bolwerk van vrijheid, heette bedorven en verslapt door weelde. De vijanden, die hierop rekenden, zagen, zonder conscriptie of dwang, millioenen Engelschen ten strijde trekken, Groot Britannië werd de financiëele, militaire en zedelijke hoeksteen van 't bondgenootschap.

't Vierde van de Br. blanke bevolking, dat buiten Europa woont, heeft niet om 't moederland meegestreden, maar wél voor de zaak van de vrijheid. Alle volken verlangen zelf hun redding zonder dwang en zonder vrees voor de aanvalsziekte der militaire autocratie. Om dien strijd schaart bijna heel de wereld zich aan de zijde van Engeland.

De aansluiting van Amerika was onvermijdelijk als 't de vrijheid wilde steunen tegen 't gevaar van een reactie in Rusland en als 't Duitschland zelf niet voor altijd voor de vrijheid als verloren wilde opgeven.

De Boerengeneraal ziet in den oorlog redding voor de ziel van Duitschland zelf. Hij acht 't einde van den strijd nabij. Sterker krachten dan die van de legers vechten, de geest der vrijheid is aan 't werk.

In zijn land heeft hij dien strijd meegestreden. Toen leek dit de doodstrijd voor zijn volk te zijn. Maar hij heeft de vrijheid zien herrijzen, onverwoestbaar en onsterfelijk. 't Zelfde volk greep weer naar de wapens voor dezelfde vrijheid, maar nu voor die van de heele wereld.

Wie zeggen, dat Indië door 't zwaard bedwongen wordt, doen groot onrecht aan Britannië en aan Indië. 't Bestuur berust er op vaster grondslagen, en wel op de beginselen van recht en goede trouw. Familietwisten kunnen tusschen 't moederland en de jongere leden van 't huishouden worden beslecht.

Terwijl deze rede door geheel de Engelsche pers werd toegejuicht, kwam Central News met 't bericht, dat generaal Smuts eerstdaags een hoogst belangrijk bevel zal worden aangeboden, dat hij ook wel zal aanvaarden. Ja, werd erbij gezegd, hij heeft zich bereid verklaard om elke taak in dienst van 't rijk op zich te nemen. De verwachte benoeming zal bewijzen hoe populair hij wel is in dit land en ook in de overzeesche gewesten.

Wat zal 't zijn? De weddenschappen staan open. De aandacht is gespannen. Hebben de Afrikaansche strijders aan 't Westfront gevraagd om hem tot bevelhebber te mogen krijgen? Wil de regeering een logenstraffing geven van de dagbladberichten, die den held van Duitsch West- en Oost-Afrika thans tot den minst populairen man van Zuid-Afrika maken?

Op 't oogenblik, dat wij dit schrijven, weten wij 't nog niet, maar de reclame is goed opgezet. Wat zal 't wezen?

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Klein-notarisexamen.

De bij het Koninklijk besluit van 12 Februari 1913 no. 130 *(Staatsblad no. 54)* ingestelde commissie voor het afnemen hier te lande van het zoogenaamd klein-notarisexamen, bedoelt in de artt. 16g tot 16n van het Reglement op het Notarisambt in Nederlandsch-Indië, maakt, ingevolge art. II van genoemd besluit, bekend, dat in de maand Juni aanstaande, op nader te bepalen dagen, aan de met verlof hier te lande vertoevende ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië gelegenheid zal worden gegeven tot het afleggen van bovenbedoeld examen, waarvoor een bedrag van ƒ 30 (dertig gulden) verschuldigd zal zijn.

Zij, die tot dit examen wenschen te worden toegelaten, moeten zich *vóór 23 Mei aanstaande*, met opgaaf van hun adres, schriftelijk aanmelden bij den secretaris der commissie (mr. P. J. Gebel, te 's-Gravenhage, Bankastraat no. 141), onder overlegging van eene quitantie van storting bij een der Rijksbetaalmeesters.

's-Gravenhage, 4 Mei 1917.

Namens de Commissie,
De Voorzitter,
Mr. J. J. HAGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Jaarlijksche Algemeene Vergadering 1917 „Oost en West".

Op de jongste Hoofdbestuursvergadering is besloten, dat de *Jaarlijksche Algemeene Vergadering* dit jaar zal plaats hebben te *Breda* op *Zaterdag 7 Juli a. s.*

Het Hoofdbestuurslid Mevrouw Douair. *Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel*, voorzitster van de afdeeling *Breda*, deed de welkome mededeeling, dat het voornemen bestond, na afloop dier algemeene vergadering den bezoekers de gelegenheid te geven om deel te nemen aan een gemeenschappelijken maaltijd. Daarna, zoo hoopt men, zou Mejuffrouw *Kitty Ament* van Apeldoorn bereid bevonden worden, een harer hooggewaardeerde lezingen te houden over Indische kunst en nijverheid.

Daar zij, die niet te Breda wonen en van een en ander willen genieten, genoodzaakt zullen zijn om zich van logies te verzekeren, is Mevrouw *Clifford Kocq van Breugel* genegen, indien haar daartoe het verzoek gedaan wordt, voor dat logies zorg te dragen, en te trachten, billijke schikkingen te verkrijgen.

Wie daarvan gebruik zal willen maken, wende zich dan tegelegenertijd tot bovengenoemde dame, *Baronielaan 25, Teteringen.*

Met de prijzenswaardige voornemens van de afdeeling Breda, om den bezoekers van de Algemeene Vergadering het verblijf zoo aangenaam mogelijk te maken, wordt het bijwonen dier vergadering warm aanbevolen.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

LAAT voor Uwe familie in Indië een PORTRET van U maken **bij U aan huis.**

Artistieke afwerking. Gewone atelier-prijzen

Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN, Fotograaf,**
Regentesselaan 108 h. Regentesseplein - Tel. 6757 en 3305

Te allen tijde aan huis te ontbieden voor het maken van foto's van Familiegroepen, Kinderportretten, Diners enz.

De Firma GIJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.

VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN

Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA"

K. SPANJER

COIFFEUR -:- PARFUMEUR.

Specialiteit in alle soorten fijne HAARWERKEN onder Garantie.

Warmoestraat hoek Dam. Gebouw 1913.

AMSTERDAM.

APARTE SALON VOOR DAMES.

Adverteeren doet verkoopen.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Voor het a.s. **Voorjaar-** en **Zomerseizoen:**

Blouses *Costuumrokken*

in piqué en voile stoffen.

Sportmantels *Witte Kousen*

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken), FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Brengt een bezoek aan BOEATAN

: **Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID** :

WIE

er op gesteld is, solide nette, goed openvallende

KANTOORBOEKEN

te gebruiken, bestelle dezelve bij de

N.V. Boekdrukkerij voorh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.

Solide bewerking.
Billijke prijzen.

Bij de N. V. BOEKDRUKKERIJ vh. Firma T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

Weeklijst der Werklieden

(met Kasrekening)

en

Dag- en Weeklijst

(met plaats voor noteering van aangevoerde materialen en staat van meer en minder werk).

Prijs 1—50 stuks 3½ cent per stuk
„ 50—100 „ 2½ „ „ „
vanaf 100 „ 2 „ „ „

desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending na ontvangst van postwissel, vermeerderd met *f* 0.20 voor franco verzending.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED" POETSCRÊME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, *'s-Hertogenbosch.*

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

DRIJVEND HOTEL TE VELSEN.

(NOORDZEEKANAAL)

Het grootste passagiersschip der Stoomvaart Maatschappij „Nederland" (de „Jan Pieterszoon Coen") zal, bijzondere omstandigheden voorbehouden, gedurende de maanden JULI en AUGUSTUS voor het publiek als hôtel geopend worden.

De pensionprijzen zullen overeenkomen met die van de omliggende eerste rang hôtels te Zandvoort, Bloemendaal, Wijk aan Zee enz. Deze speciale prijzen gelden slechts voor een verblijf van minstens 7 dagen; kinderen beneden 12 jaren 25 pCt. reductie.

Een bekend Tzigane orkest zal gedurende het diner en op andere uren uitvoeringen geven.

Uitstapjes in de omgeving onder de beproefde leiding van het Nederlandsch Reisbureau LISSONE & ZOON.

Velerlei gelegenheid tot het beoefenen van verschillende soorten Sport.

Schoone wandelingen in de boschrijke omgeving.

Voor tarieven en nadere inlichtingen wende men zich spoedig en uitsluitend tot

De Directie der Stoomvaart Maatschappij „NEDERLAND", Scheepvaartsluis, Amsterdam.

N°. 20. Donderdag 17 Mei 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Verslag van het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau „Oost- en West", over het jaar 1916.

—o—

Met leedwezen moet worden geconstateerd, dat het, niettegenstaande ruime verspreiding van circulaires, nog steeds niet is mogen gelukken het algemeen vertrouwen der werkgevers te winnen. Zij zien waarschijnlijk niet voldoende in, dat het bureau beoogt te zijn een belangelooze schakel tusschen werkgevers en werknemers. Voor de werknemers geschiedt alle arbeid geheel kosteloos; inschrijvingskosten noch plaatsinggelden worden van hen geheven. Alleen betalen de werkgevers, bij gebruikmaking van de diensten van het bureau, ter bestrijding van de noodzakelijke kosten, eene kleine vergoeding, welke volstrekt niet meer bedraagt dan hetgeen zij zullen moeten uitgeven bij het zelf oproepen van werkkrachten.

Het is van algemeene bekendheid, dat handel en industrie in Indië dikwijls moeite hebben om goede Europeesche werkkrachten te vinden. Konden de Directies er toe besluiten om voor de oproeping daarvan, de tusschenkomst van dit bureau in te roepen, dan was de schakel gevonden, want goed onderlegde jongelieden op elk gebied melden zich hier in groote getale aan. Aan de eischen van de Directies, die hiertoe besloten, kon nog steeds naar tevredenheid worden voldaan.

In het afgeloopen jaar werden door rechtstreeksche bemiddeling van ons bureau geplaatst: 2 geëmployeerden op een rubber-onderneming in Tapanoeli, welke ook verleden jaar, tot hare tevredenheid, van onze bemiddeling gebruik maakte; 1 geëmployeerde op eene rubber-onderneming op Borneo en 3 jongelieden op handelskantoren op Java en Marauke.

Van drie jongelieden, die met onze aanwijzingen naar Gouvernements- en particuliere betrekkingen gingen, werden dankbrieven ontvangen voor de verleende hulp. Deze brieven deden ons aangenaam aan, want van vele jongelieden die wij op de eene of andere wijze die hulp verleenden, vernamen wij taal noch teeken, vermoedelijk omdat zij ten onrechte vreesden, toch nog daarvoor te moeten betalen.

De resultaten waren dus weer bedroevend klein, waaraan echter ook de tijdsomstandigheden schuld hebben. De slechte verbindingen met de Koloniën en de hooge passagekosten doen de uitzending van nieuw personeel zoo veel mogelijk uitstellen tot betere tijden.

De wd. Directeur,
GROOSS.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Toekomstig zelfbestuur in de koloniën.

In welke richting moet men zich denken, dat een toekomstig zelfbestuur dezer kolonie zal gaan? Moet dit op aristocratischen of democratischen grondslag gebouwd zijn? zoo vraagt de hr. Boon in het *Soer. Handelsbl.*

De toestanden op de Philippijnen vergelijkende met die in onze koloniën, meent hij, dat het bestuur op den verkeerden weg is.

Regeerden we tot dusverre door tusschenkomst van de Inl. vorsten of door die van door ons aangestelde hoofden, meestal getrokken uit Java's ouden adel, thans reiken we de hand „aan een min of meer ontwikkeld proletariaat, welks politieke ambities in geenerlei verhouding staan tot zijn capaciteiten, en men opent, zij 't ook in verre toekomst, perspectieven op een zelfbestuur, van welks grondvesten echter nog niet de eerste steen is gelegd."

Uit het gecoquetteer met bedoeld proletariaat trekt schr. het besluit, dat men meent, dat een republiek de beste regeeringsvorm voor een vrij Indië zal zijn. Men bedenke echter, dat die regeeringsvorm bij het volk een hooger graad van ontwikkeling en beschaving veronderstelt dan de Inl. bevolking bezitten zal op het oogenblik der vrijmaking, welk tijdstip niet bepaald zal worden door den beheerscher doch door de beheerschten.

Door met de ontwikkeling van onderen af te beginnen, door de leiders van het proletariaat naar de oogen te zien, vervreemdt het bestuur de aristocratie van zich, legt den grond voor een toekomstige verwijdering tusschen het aristocratische en het democratische deel van het volk en ondermijnt dusdoende reeds thans het principe „gezag", waarop elke geordende maatschappij gebaseerd moet zijn.

Door om geknipoog tegen enkele intellectueelen, die zich zelf opwerpen als voormannen van het proletariaat, verkeeren deze in de meening, dat ons streven is de vorsten op zij te schuiven en daardoor een volkselement los te laten, dat ons steeds trouw ter zijde heeft gestaan, om het bestuur in handen te spelen van een kliek, die reeds nu bezig is de voor een volk in wording gevaarlijke theorieën van het socialisme van de oppervlakte te bezien, zonder tot haar diepte te kunnen afdalen. Daardoor wordt de strijd om zelfstandigheid reeds van te voren gestempeld tot een strijd tegen het kapitaal, hetgeen juist vermeden moet worden.

Niet alleen toch is in een land als Indië het kapitaal van groot nut voor den bloei en de economische ontwikkeling, maar ook dient bedacht, dat het voor een groot deel in handen is van Chineezen en andere buitenlanders, wat tot allerlei ongewenschte verwikkelingen aanleiding zou kunnen geven bij een ernstige botsing.

De toekomst van Indië moet in handen gegeven worden „aan die geslachten, welke door een traditie van eeuwen daar recht op hebben, welke de gezagsoefening in 't bloed zit" en welker gezag door de breede schare eerder erkend zal worden dan dat van den een of anderen „emporkommling".

Het is dan ook een eerste plicht der regeering, zoowel op Java als de Buitenbezittingen, de zonen der gezagoefenenden door een degelijke opvoeding geschikt te maken voor de hun wachtende taak en het aanzien der vorstengeslachten hoog te houden, om een vóórtijdige ontglipping aan ons gezag te voorkomen en in het belang van een geleidelijke evolutie der Inlandsche maatschappij.

Tractementen bij de rechterlijke macht.

In het tijdschrift van de Ned. Ind. Officiersvereeniging verscheen eenigen tijd geleden een grafische voorstelling van de traktementen van verschillende categorieën van ambtenaren, met de bedoeling natuurlijk om te doen uitkomen, dat de bezoldiging van de officieren schreeuwend onbillijk is, vergeleken bij die van andere landsdienaren.

In het *Bat. Nieuwsbl.* wordt er op gewezen, dat het een groote fout geweest is bij die grafische voorstelling, dat verzuimd is er bij te vermelden, hoeveel procent van de ambtenaren de hoogere rangen en dientengevolge de hoogste traktementen bereikten.

Vooral de voorstelling van de traktementen der rechterlijke ambtenaren, op wie steeds gaarne gewezen wordt, als voorbeeld van zeer snelle bevordering, is geheel bezijden de werkelijkheid.

Het is waar, dat bij de rechterlijke macht in de lagere rangen vlug promotie wordt gemaakt, zoodat binnen twee jaren een traktement van *f* 600.— bereikt wordt, maar over eenigen tijd zal het weer 6 jaar duren, voordat een ambtenaar die bezoldiging ontvangt.

Verder heeft men het laten voorkomen, alsof ieder

rechterlijk ambtenaar lid van het Hof wordt op *f* 1400.— 's maands, doch dat lijkt er niet naar. Zelfs de betrekkingen van boven de *f* 1000.—, zooals die van procureur-generaal en advocaat-generaal, en van president van een R. v. J. op de Buitenbezittingen, liggen niet onder ieders bereik.

Het grootste deel der ambtenaren gaat op een traktement van *f* 900.— met pensioen.

Men kan de formatie der rechterlijke macht het best vergelijken met een driehoek, waarvan de basis heel lang en de hoogtelijn in vergelijking daarmee heel kort is, zoodat men een driehoek heeft met zeer scherpe hoeken aan de basis, waarbij de hoogste betrekking den top vormt en de lange basis de mindere goden bevat."

Voor den veestapel.

Ten bewijze van op zeer verschillend gebied ontwakend leven kan dienen de vergadering te *Remboen* in *Zuid Oud-Bagelen* gehouden, welke ook werd bijgewoond door den voorzitter en den secretaris der vereeniging ter bevordering van landbouw en veeteelt in de afd. *Salatiga* en door den voorzitter der vereeniging ter bevordering van veeteelt in de afd. *Magelang*, en waar o. a. ter sprake kwam de wenschelijkheid van de oprichting van dessafokvereenigingen en de aanstelling van aparte ambtenaren om richting te geven aan de veefokkerij. Dr. 't Hoen, adjunct-inspecteur van den burgerlijken vijartsenijkundigen dienst, had in een nota zijn denkbeelden over fokvereenigingen neergelegd.

Het doel eener zoodanige vereeniging moet wezen niet alleen om evenredig gebouwde dieren te fokken, maar ook om het productievermogen op te voeren, hetzij dit bestaat in vleesch, arbeid, melk of overervingsvermogen.

Voor *Zuid Oud-Bagelen* is het gewenschte type een dier, dat veel arbeid kan verrichten, terwijl het, als gebruiksdier afgekeurd ,nog een hooge slachtwaarde vertegenwoordigt.

De springstier eener fokvereeniging moet niet alleen goed en sterk gebouwd zijn, doch ook het vermogen bezitten die eigenschappen op de nakomelingen over te planten.

Daarom dient vooraf uitgemaakt te worden welk soort van vee men wil aanfokken.

Verder acht Dr. 't Hoen het gewenscht, teneinde bij sterfte onder het vee zware verliezen van de afzonderlijke leden der fokvereenigingen te voorkomen, dat verschillende dier vereenigingen een onderlinge veeverzekering in het leven roepen.

De wenschelijkheid van aanstelling van veeteeltconsulenten werd door de vergadering neergelegd in een rekest aan de regeering, waarin betoogd werd, dat voor verbetering van den veestapel in de eerste plaats noodig is registratie van het fokmateriaal en een voldoend aantal fokstieren, welk aantal in Bagelen niet voldoende is en in 1916 ook niet aangevuld met het aangevraagde getal, daar er van de 125 aangevraagde volbloed Ongole-stieren, slechts 10 geleverd werden, afkomstig van Soemba. Waar het, met het oog op de vele aanvragen ook voor andere gewesten, nog lang zal duren, voordat de regeering bij machte is om voldoende dieren uit de volbloedfokkerij op bovengenoemd eiland te verstrekken, merkt het rekest op, dat het noodzakelijk is een regeling te treffen, die waarborgt, dat de beste fokkoeien uitsluitend door superieure stieren besprongen worden, daar de financiëele voordeelen voor de bevolking daardoor grooter zullen worden en de liefhebberij voor het veeteeltbedrijf zal toenemen. Ter bereiking van een en ander acht de vereeniging het noodig, dat door de regeering een deskundige wordt aangesteld, die met de plaatselijke toestanden op de hoogte, voldoende Javaansch kent om met de bevolking te kunnen spreken en die, zich uitsluitend met veeteeltbelangen bezig houdende, alle werkzaamheden op zoötechnisch gebied tot heden opgedragen aan veterinaire ambtenaren en landbouwleeraren zou kunnen overnemen en tevens richting geven aan en eenheid brengen in de wijze van veefokken in een bepaalde streek.

In aanmerking nemende, dat Bagelen bekend is om zijn goed vee, en er op Java nog veel vee voor het transportwezen noodig is, is het te wenschen, dat de regeering zooveel mogelijk elke poging zal steunen om den veestapel te verbeteren.

* * *

Onder den hierboven genoemden titel komt in het *Bat. Nbl.* een artikel voor, waaruit blijkt, dat de Reg. in deze zaak diligent is, en zelfs de onmogelijkheid inziet, om vanuit *Soemba* het voor Java en de Buitenbezittingen benoodigde fokvee te betrekken.

Op voorstel van den gouvernementsveearts *Dr. van der Schroeff* zal te *Watoebelak* in de buurt van *Bandar* in *Pekalongan* onder den naam van Landsfokkerij Bandar een depôt en fokstation voor Bengaalsche runderen opgericht worden.

Zooals bekend is, wordt er sedert jaren op aangestuurd om den minderwaardigen Javaanschen veestapel om te zetten in een Javaansch-Bengaalschen. De noodige volbloed stieren werden uit *Britsch-Indië* verkregen en met de Bengaalsche koeien naar Soemba overgebracht, waar dit ras zeer goed schijnt te gedijen, zelfs in die mate, dat de afstammelingen niet zelden welgedaner zijn dan de ouders. Zoo voortgaande hoopte men in de toekomst geheel Indië van stamvaders te kunnen voorzien. Edoch, de oorlog, die zooveel nuttige en grootsche plannen in duigen deed storten, bracht ook hier een kink in den kabel. Tijdens den oorlog is er geen vee meer uit *Britsch-Indië* te krijgen en het is te verwachten, dat ook na den oorlog in de eerste jaren de uitvoer van vee uit dat land verboden zal zijn.

Wilde de geheele veefokkerij in Ned.-Indië niet stopgezet worden, zoo moest de Reg. erop bedacht zijn om op andere wijze in het gebrek aan fokvee te voorzien, en wel door de aanwezige Bengaalsche stieren zoo voordeelig mogelijk aan te wenden, en niet, zooals nog te vaak gebeurt door den Javaan, ze te verkoopen voor transportdieren of anderszins.

Het ligt in het plan van de Reg. om de goede Bengaalsche jonge stieren zooveel mogelijk op te koopen, ze op te fokken, en later weer aan den inlander af te staan, dan wel ze te gebruiken voor een eigen fokkerij, waarvoor die te *Bandar* tot voorbeeld zal kunnen dienen. Er zal dan vee verkregen worden. dat aan de plaatselijke omstandigheden gewend is.

Maar tevens zal een dergelijke fokkerij in streken, waar de bevolking nog niet het nut ervan inziet, of er nog vreemd tegenover staat, een voorbeeld tot leering zijn, waarvan meer kracht zal uitgaan dan van mondelinge of schriftelijke leeringen.

,,Moge de zaak ten volle slagen", schrijft het *Bat. Nbl.* en met dien wensch stemmen we van harte in.

Voor de militie.

Met opzet hebben we ons onthouden van het ver-

FEUILLETON.

De Grenzen van haar Macht.

Een verhaal uit Britsch-Indië.

—o—

(Slot).

De regen viel nog steeds in stroomen neer, de magere, bruine beenen der draagstoel-torsers, die mevrouw Wallace en haar vriendin naar de comedie droegen, waadden telkens door groote plassen water. Niettemin was de schouwburgzaal geheel bezet; er bleef slechts één enkele plaats ledig, die naast juffrouw Murray. Met de vastberaden uitdrukking van het eigendomsrecht deponeerde zij haar mantel daarop en toen kapitein Berry een begeerlijken blik op die open plek tegelijk met een smeekenden oogopslag op de jonge dame wierp, glimlachte deze, maar riep daarbij afwijzend: ,,bezet!" Zij zag er nog mooier, nog opgewekter uit dan gewoonlijk, in de zacht-gele japon, het haar volgens de allernieuwste mode opgemaakt; zij knikte alle kennissen vriendelijk toe en praatte vroolijk met haar buurvrouw, doch mevrouw Wallace merkte toch op, dat zij geschreid had.

Het comediestukje werd bijzonder goed gespeeld, zoodat het publiek zich goed vermaakte en er uitbundig geapplaudisseerd werd. De tijd ging vlug om, het eerste bedrijf was al uit, maar van Torrens was er nog niets te zien.

Wat zou dit te beteekenen hebben? Hij was toch anders de stiptheid zelve. Zou Wade hem soms voor haar gewaarschuwd hebben? Zoo dacht Milly Murray en keek eens om zich heen. Inderdaad Wade was er ook niet. Met op elkaar geperste lippen en hoog roode wangen staarde zij voor zich uit.

Het stuk was uit; het gordijn ging omlaag.

Waar of Teddy Torrens toch zou zijn?

Iedereen stond op. Juffrouw Murray nam haar binocle en volgde haar vriendin. Teddy zou haar zeker aan de deur opwachten. Hij gaf niet veel om de regenbuien. Een standje had hij echter verdiend en dat zou zij hem geven ook, maar er was nergens een Teddy te ontdekken, niets dan natte draagstoelmannen.

Plotseling hoorde men een zacht gemompel door de zaal gaan, zag men ontstelde gezichten, overal in het rond.

,,Cholera", riep men elkander toe.

,,Wat?" vroeg mevrouw Wallace, doodsbleek van schrik.

,,Ja — is het niet vreeselijk?" vroeg iemand, die dicht bij haar stond. ,,Die jonge Torrens is van morgen doornat geweest en dientengevolge een half uur geleden aan de cholera gestorven."

De dood had hem dus uit zijn ellende verlost.

* * *

Den volgenden morgen om negen uur stonden mevrouw Wallace en juffrouw Murray op hare veranda, tusschen de natte rhododendron-struiken door, zwijgend naar de soldaten te turen, die voor een bungalow aan de overzijde in het gelid stonden. Voor het hek stond een kanon opgesteld.

Na een poos drong gedempt tromgeroffel door de vochtige lucht, daarop klonken de eerste tonen van een treurmarsch en langzaam, zeer langzaam verdween de droeve optocht uit het gezicht, stierf de plechtige muziek weg in den witten nevel, die over de geheele omgeving hing, als een lijkkleed.

Dit was het laatste wat de beide vrouwen van Teddy Torrens te zien kregen.

,,En gisteren om dezen tijd reed hij nog naast mij", riep juffrouw Murray met doffe stem uit.

Zij keerde zich om en ging stil de kamer binnen, terwijl tranen haar over de wangen stroomden.

Mevrouw Wallace zag haar, in gepeins verdiept, na. Om wie zou zij nu eigenlijk schreien: om Teddy Torrens of om zichzelf? vroeg zij zich af.

melden van alle stukken, die voor en na in de Indische bladen verschenen zijn over het weerbaar maken van Indië en over een Indische militie, daar de stroom zoo overvloedig was, dat we elke week wel een deel van deze rubriek ermee hadden kunnen vullen, en omdat we meenen, dat er meerdere middelen zijn om Indië weerbaar te maken dan door een leger en een vloot.

In het *Soer. Hbld.* verscheen echter een artikel van de hand van den hoofdredacteur Boon, dat wederspraak uitlokte van den redacteur van het *Bat. Nbl.*

Een van de voornaamste redenen, waarom de hr. Boon tegen een militie is, bestaat in zijn wantrouwen tegen de Inl. bevolking. Het *Soer. Hbld.* heeft steeds gebrek aan vertrouwen getoond in den Inlander, zoowel wat zijn trouw aan de Nederlandsche regeering betreft als wat aangaat zijn intellectueele, maar meer nog zijn moreele eigenschappen in een afzienbare toekomst.

Het Soer. Hbld. vreest voor een eventueelen opstand van de Inlandsche bevolking of van een deel daarvan, waarbij de Inlandsche militairen, hetzij allen, hetzij voor een deel de partij van de opstandelingen zullen kiezen, om de Nederlanders, die ver in de minderheid zijn, te verjagen.

Natuurlijk heeft de Reg. dezen kant van de zaak ook bekeken, en als ze desalniettemin toch voor een Indische militie is, en zelfs het oefenen in den wapenhandel bevordert van de leerlingen der opleidingsscholen voor Inl. Ambt., dan blijkt daaruit, dat de Reg. anders tegenover de kwestie staat dan het *Soer. Hbld.* Uit het standpunt door de Reg. ingenomen in de militie-zaak blijkt duidelijk, dat ze de bevolking vertrouwen wil inboezemen, maar ook dat ze haar vertrouwt, en dat ze haar zelfstandig wil maken, ook physiek, tegen een buitenlandschen vijand.

,,Maar zij heeft mede de overtuiging, dat noch de eenheid in de bevolking van Indië, noch de wensch bij de bevolking naar zelfstandigheid, noch het besef van de mogelijkheid hiervan, van zulk een intensiviteit zijn, dat gevaar voor het Nederlandsche gezag bestaat'', aldus het *Bat. Nieuwsblad.*

,,En wanneer die drie zoodanig zijn gegroeid, dat dit er wèl zal wezen, dan wordt het ook tijd voor dit gezag zich terug te trekken.''

Laatstgenoemd blad meent, dat de intellectueelen onder de Inlanders heel goed inzien, dat Indië nog niet op zich zelf kan staan en met algeheele instemming haalt het het volgende aan uit een Filippijnsch economisch tijdschrift, dat het van toepassing vindt op ons Ned.-Indië:

,,De toekomst zal verzekerd zijn, wanneer wij, door arbeid en productie, zulk een trap van welvaart hebben bereikt en van rijkdom, dat wij in staat zijn zulk een leger en vloot uit te rusten als ons kunnen steunen en de rechtvaardigheid van onze zaak handhaven. En zoolang Amerika de verantwoordelijkheid van onze buitenlandsche betrekkingen aan zich houdt, zoolang als het zijn souvereiniteit over ons handhaaft, is het onze plicht als een lichaam en als individuen, van gouvernement en van volk, de niet te overtreffen goede gelegenheid te benutten om voor onze economische ontwikkeling te werken. Iedereen weet dat deze souvereiniteit niet voor altijd zal wezen en dat noodzakelijkerwijze de dag zal komen, dat wij op onze eigen krachten zullen zijn aangewezen voor onze eigen bescherming. Wat voor bescherming kunnen wij ons geven wanneer we in den tusschentijd niet hebben gewerkt om onze economische lijdzaamheid te boven te komen en ze te veranderen in een koortsachtige bedrijvigheid van scheppenden aard, welke de noodzakelijke hulpbronnen voor de behoeften van den komenden dag zal exploiteeren en vermenigvuldigen?''

Zoolang de Indiër inziet, dat het Nederl. bestuur beter is dan elk ander, en hij tevens weet, dat zijn zelfstandigheid afhangt van zijn eigen kracht, zal algemeen verzet buitengesloten zijn.

Mocht echter het bestuur onbillijkheden begaan, dan is de kans op verzet groot.

De militie zal echter niet ineens een volkswapening zijn. Hier vooral is beperking noodzakelijk. Al zien de deskundigen ook kans om een groot deel der bevolking voor militair op te leiden, men zorge liever eerst voor eenige ontwikkeling. In de militie kan dan paedagogische kracht schuilen, die de energie en de tucht van het volk ten goede komt.

Maternité.

Volgens de *Java-Bode* werd op de jaarvergadering van de vereeniging S. O. V. I. A., welke 2 jaren geleden ook de opleiding van Inlandsche verpleegsters en vroedvrouwen in haar werkprogram opnam, besloten tot de oprichting van een verloskundige kliniek, een *maternité.*

Reeds eenigen tijd werd de behoefte gevoeld aan een inrichting waar kraamvrouwen en zuigelingen uit de armere Inlandsche bevolking een doelmatige verpleging zouden kunnen genieten. Bovengenoemde vereeniging steunt thans een 12-tal meisjes bij de opleiding tot verpleegster, terwijl een 2-tal, dat aan het examen voor mantri-verpleegster voldeed, bij haar opleiding tot vroedvrouw geholpen wordt.

Bij de oprichting van een *maternité* zal rekening gehouden moeten worden met de voortdurende aanvraag om plaatsing van nieuwe leerlingen en met de wenschelijkheid van een vollediger opleiding dan thans in de centrale Burgerlijke Ziekeninrichting gegeven kan worden.

Dr. J. J. van Lonkhuyzen, de adviseur der vereeniging, is van meening, dat het bestaande stadsverband zich zeer slecht leent tot opname van een aantal kraamvrouwen, zoowel omdat geen der zalen tot een behoorlijke kraaminrichting is in te richten, als om de ligging. En al zal de toestand verbeteren, als het Salemba-complex gereed is, het tijdstip, waarop dit nieuwe ziekenhuis in gebruik genomen zal kunnen worden, is nog niet met zekerheid te bepalen.

Waar reeds nu door Mej. Dr. Valk een paar meisjes theoretisch voor vroedvrouw worden opgeleid, is practische opleiding dringend noodig.

Ook met het oog op de groote kindersterfte te Batavia, voornamelijk een gevolg van ondoelmatige voeding, onoordeelkundige verpleging en ziekte der moeders, is een zuigelingenkliniek zeer gewenscht.

De vraag of een dergelijke inrichting niet van gouvernementswege ware op te richten, is door Dr. v. L. om verschillende redenen ontkennend beantwoord; dit neemt niet weg, dat er bij de Reg. om subsidie zal aangeklopt worden. De steun van het publiek is echter onmisbaar bij dit werk van naastenliefde: ,,het lenigen van een nood, die, hoewel aan oningewijden weinig aandacht vragend, nijpt met een felheid, welke vaak alle beschrijving te boven gaat''.

Suriname.

,,Terwijl de kolonie bij uitnemendheid aangewezen is op den landbouw, kan niet ontkend worden, dat een grooter deel van de bevolking dan een behoorlijk bestaan in de stad kan vinden, zich te Paramaribo heeft gevestigd.'

Aldus gouverneur Staal in de Memorie van Toelichting tot zijn eerste begrooting. (Zie ons vorig nummer).

Deze juiste opmerking is reeds meermalen gemaakt. In het verslag van het onderwijs over 1880 (Koloniaal Verslag van 1881) vonden wij — in verband met het euvel van de ,,kweekjes'' — de volgende beschouwing: ....,,Suriname is een landbouwende kolonie en dan is het zeker een ongezonde toestand dat plm. 45 pCt. van de geheele bevolking in de hoofdstad geconcentreerd is. Er is alle reden om aan te nemen dat plantagekinderen — en in 't bijzonder meisjes — die door de moeders in de stad gezonden worden, grootendeels verloren gaan voor den landbouw. De invloed van Paramaribo in dien zin is van algemeene bekendheid. Uit stadsbevolkingen worden geen landbouwers gerecruteerd.''

Gouverneur Staal overweegt, zooals wij in ons vorig nummer mededeelden, maatregelen om het stroomen van de districtsbevolking naar Paramaribo te keeren. Hij wil daartoe o. m. in de districten scholen oprichten. Dit verdient toejuiching. ,,Thans nog onbesproken latende de vraag — aldus de Gouverneur — in hoever het gewoon lager onderwijs hervorming behoeft in verband met de werkelijke eischen van het leven, mag hij zeker wel volhouden, dat de doelmatigheid wordt bevorderd, wanneer het onderwijs in de districten verschaft wordt in zulk eene mate, dat de ouders geen aanleiding hebben hunne kinderen naar de stad te zenden.''

Dat de gouverneur de vraag voorloopig onbesproken laat mag een verblijdend teeken genoemd worden. Neemt hij eenmaal de zaak ter hand, dan late hij niet na rekening te houden met de beschouwingen van den heer Luitink in het blad ,,*Het Onderwijs*'', die wij aangehaald vonden in ,,*De Surinamer*'' van 11 Maart. Het eerstgenoemde blad bereikt ons n. l. niet meer. Het laatste nummer, dat wij ontvingen, is van 22 November 1916.

* * *

Uit het bovengenoemde nummer van *De Surinamer*'' knippen wij het volgende bericht, onder het hoofd ,,*Naar den Landbouw!*''

,,Door den druk der tijden gedwongen gaan een 40-tal ambachtslieden het weer eens probeeren in den landbouw. Zij hebben zich bij monde van K. Muntslag tot den Gouverneur gewend om een perceel te krijgen aan het Garnizoenspad. Hierop is

als antwoord gekomen, dat volgaarne perceelen voor hen beschikbaar zullen worden gesteld, doch niet aan het Garnizoenspad, daar voorloopig hier geen gronden uitgegeven zullen worden, maar wel in den Saramacca-polder in leiding 9A.

Deze 40 ambachtslieden, thans landbouwers, hebben in leiding 9A reeds de hand aan 't werk geslagen hetgeen te prijzen is. Vol lof zijn ze over de „welwillendheid en voortvarendheid" van den Gouverneur. In een schrijven d.d. 9 Maart brengen zij Exc. hiervoor hun dank.

Het is nu maar te hopen, dat deze 40 ambachtslieden, die van den landbouw wel niet veel verstand zullen hebben, slagen. Maar men vergete dan niet, dat de landbouw een vak is evenals bijv. het schoenmakers-, timmermans-, smidsvak, dat dus aangeleerd moet worden. Onkunde is helaas de mislukking van de meesten. Leiding is hier dan ook beslist noodig. Anders voorzien wij, dat het aantal mislukte klein-landbouwers met eenige tientallen binnen een niet te langen tijd zal vermeerderd worden."

* * *

Uit het nummer van 1 Maart van „*De Surinamer*"' het volgende:

„Waar in de laatste tijden de bladen telkens melding maken van „een mooi stuk werk bij dezen of dien", achten wij ons verplicht ook melding te maken van „een stuk werk" dat niet alleen artistiek mooi is, maar getuigt van kunde, te voorschijn geroepen door goed toegepaste stuwkracht.

't Was op het kantoor van de opnemingsbrigade dat de chef van de brigade ons een plattegrond van de stad en omstreken liet zien, door de jongelui van de opnemingsbrigade na opmeting ter plaatse in 8 maanden tijd in kaart gebracht op een schaal van 1: 10000.

De kaart is sober van kleur, doch artistiek mooi, minutieus afgewerkt wat de details betreft en toch niet overladen en goed duidelijk.

Ze geeft te zien, ja dat is niet op te noemen; doch o. a. vindt men er alle wegen, in de buitenwijken tot zelfs de voetpaden, verschillende aanplantingen op de kostgronden aangegeven, in het oog vallende boomen, alle openbare en particuliere bijzondere gebouwen, tot zelfs de paadjes in den palmentuin.

Deze kaart heeft des te meer waarde, omdat zij geteekend is door onze Surinaamsche topografen, opgeleid door den heer Spirlet, die geene moeite heeft ontzien om in deze Surinaamsche jongens de energie zóó wakker te schudden, dat zij een stuk werk kunnen leveren, dat met 't beste kan concurreeren. 't Zat er in, de heer S. heeft het er uit weten te halen.

Aan beide partijen komt een woord van hulde toe.

Bedoelde kaart zal naar Europa worden gezonden om gedrukt te worden en is juist een zeer groote aanwinst voor hen, die zich orienteeren moeten of willen in de omstreken van onze vroede veste."

* * *

„*De Surinamer*" van 25 Februari beschrijft een nieuwe industrie, in het leven geroepen door den assistent weesvader van het R. K. Jongensweeshuis, den eerw. frater G r a t u s, n.l. een touwslagerij. De enorme prijsstijging van touw gaf den stoot tot deze poging om van het buitenland onafhankelijk te worden.

Wij wenschen de jonge industrie een volledig succes toe. Voorloopig is alles nog zeer primitief, maar het plan bestaat om alles zoo in te richten en te vervolmaken, dat men ook later de concurrentie met het buitenland zal kunnen volhouden.

Het werk wordt verricht door weesjongens, die boven de 15 jaren zijn, terwijl de andere weesjongens, die er lust in hebben, 's namiddags tusschen 4 en 6 uur in de gelegenheid worden gesteld het vak aan te leeren.

Tot onze verwondering lazen wij dat Bromeliavezel niet voldeed, omdat het touw er onoogelijk uitzag „doordat er zooveel losse vezel aan kwam." Gelijk bekend maken de Indianen hun ongeëvenaard mooi en sterk touw uit den vezel van het z.g. „zeilgras" (*Bromelia pinguin*. Zie *Kappler, Surinam*, blz. 42 en 227).

* * *

„*De West*" van 20 Maart bevat een verslag van de op 15 Maart gehouden vergadering van de Immigranten-Vereeniging, n.l. van Britsch-Indiërs. Uit de rede van het betuurslid P a n d i t P a l t o n schrijven wij het volgende over:

„Landgenooten! Het is nu al 44 jaren, dat wij Britsch-Indiërs naar het ons thans lief geworden Suriname emigreeren, sommigen uit armoede, niet weinigen echter ook om den vreemde te leeren kennen, weer anderen om fortuin te maken.

Voelen wij spijt dit gedaan te hebben?

Neen en nogmaals neen!

Immers na expiratie van onze 5-jarige verbintenis vestigen wij ons, althans een groot gedeelte onzer, als landbouwers in deze kolonie.

Velen hebben het tot een zekere mate van welvaart gebracht, hetzij in den kleinen landbouw, hetzij in eenig ander bedrijf en wanneer wij nagaan dat wij schier $^1/_3$ der Surinaamsche bevolking uitmaken en welke maatschappelijke positie wij door onzen arbeid, noeste vlijt en spaarzaamheid in dit land bekleeden, dan mogen wij recht dankbaar zijn; dankbaar aan het lot dat ons hierheen heeft gevoerd, vooral dankbaar aan het Nederlandsch Gouvernement, dat al het mogelijke in het werk stelt om ons hier te behouden en vooruit te helpen."

Daarna betoogt de spreker dat de loonen op de plantages te laag zijn, vooral in deze dure tijden. „De Britsch-Indiër zal niet meer uitgeven dan zijn inkomsten bedragen. Dit heeft hij in zijn land geleerd, dit is zijn natuur, doch dit zegt nog niet dat zijn verdiensten voldoende zijn. De prijs van vele eerste levensbehoeften, de invoerrechten daarop zijn in de laatste jaren gestegen. De behoefte van den Indiër van tegenwoordig is niet meer zoo bescheiden als in vroeger jaren."

Spreker gaf daarom aan het bestuur der Vereeniging in overweging „om in dezen te doen wat vereenigingen in andere landen, die de belangen der arbeiders voorstaan, doen, n.l. om op den loontoestand der immigranten de aandacht te vestigen van het koloniaal Bestuur en van de personen, die het in hunne macht hebben in dezen toestand verbetering te brengen."

* * *

In hetzelfde nummer van „*De West*" vinden wij het bericht dat Dr. T h. G. d e n H o u t e r, die in opdracht van de regeering advies heeft uitgebracht over den gezondheidsdienst op Curaçao, zich thans te Paramaribo bevindt. Wij zouden het een gelukkige gedachten vinden, zoo de regeering hem had opgedragen ook in Suriname den hygiënischen toestand te bestudeeren.

* * *

In het Mei-nummer van „*Neerlandia*" lezen wij aangaande de Groep Suriname:

Deze groep kon nog altijd niet gereorganiseerd worden. De tijdsomstandigheden bleven ook in dit gebied belemmerend werken. Intusschen vond het hoofdbestuur gelegenheid de belangen van het Verbond in deze kolonie te bepleiten bij den nieuwen gouverneur, den heer G. J. Staal, en er bestaat reden om te hopen, dat Suriname spoedig weer in de rij onzer groepen zal kunnen plaats nemen met een nieuw krachtig bestuur, dat den verzuimden tijd moge inhalen...... Het kort geleden gestichte Studie-syndicaat voor Suriname, waarin twee onzer hoofdbestuurders zitting hebben, zal een nauwere aansluiting zeker bevorderen.

* * *

Ter voorziening in de behoefte aan plantage-arbeiders in de kolonie Suriname zijn op 1 Maart j.l. 595 Javaansche emigranten van Makasser over Panama naar Paramaribo vertrokken; blijkens bericht van den Gouverneur van Suriname van 10 dezer is dit transport in goeden welstand aldaar aangekomen. (Stct.)

* * *

Bij de lessen met lichtbeelden, die door de Haagsche Commissie van lichtbeelden voor onderwijs van tijd tot tijd gegeven worden, is voor het eerst op 4 Mei voor 10 scholen, in 2 groepen van 5 elk, in de school aan de van Dijckstraat een bespreking gehouden over Suriname door den heer H e r m. J. J a c o b s, met lantaarnplaatjes van de centrale vereeniging van lichtbeelden te Amsterdam en van het Koloniaal Instituut.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Hoogere Kweekschool. In de *Pembrita Betawi* wordt een beschrijving gegeven van de Inlandsche onderwijsinrichting te Poerworedjo. In 1914 werd met den bouw dier kweekschool een aanvang genomen. De zuidelijke *aloon-aloon*, het vroegere raceterrein, ter grootte van 11 à 12 bouws, wordt er geheel door in beslag genomen, waardoor dit gedeelte van de *kotta* in niet geringe mate is verfraaid. Het gebouwen-complex ligt aan drie hoofdwegen. Aan den societeitsweg staat het front van de school met een lengte van 80 meter. Twee flinke ingangen ge-

...en toegang tot het hoofdgebouw. Dit heeft in het midden een ruime recreatiezaal met annex een leeszaal en biljartkamer. Aan de laatste sluiten twee leslokalen en de teekenzaal aan, terwijl naast de leeszaal de directeurskamers, het derde leslokaal en de natuurkunde-zaal gebouwd zijn. Van het hoofdgebouw leidt een overdekte gang ter lengte van ruim 100 meter naar de slaapzaal. Rechts van deze gang bevindt zich de gymnastiekzaal en het sportterrein, terwijl aan den anderen kant een *goedang*, de eetzaal met de daarachter liggende keuken en verderop de 16 badkamers met eenige W. C.'s enz. worden aangetroffen. De slaapzaal telt 12 kamers door eternietwanden van elkaar gescheiden. Dit gedeelte met het ziekenpaviljoen is langs den Stationsweg gelegen. Rechts van school, sportterrein en slaapzaal loopt een nieuwe weg van een paar honderd meter, bij een breedte van 13 meter, welke Societeits- en Stationsweg verbindt. Aan de Noordzijde van dezen dwarsweg liggen zes woningen voor kweek- en leerschoolpersoneel, terwijl de overige woningen, n.l. die van den directeur, van een onderwijzer der kweek- en een der leerschool, aan den anderen kant van school en slaapzaal zijn gelegen. Zooals hierboven is vermeld, draagt het geheel veel bij tot verfraaiing van Poerworedjo. Maar het heeft ook veel geld gekost. Met de nieuwe H. I. S. nog in aanbouw, is hier een bedrag van vier ton verbouwd! Wij gelooven — alzoo de schrijver — dat er echter een aanzienlijke som bespaard had kunnen worden, zonder dat een en ander minder aan het doel had beantwoord. Rest nog te vermelden, dat gebouwen en terrein electrisch verlicht worden, ook een nieuwigheid voor Poerworedjo.

Het Hollandsch. In de *Warna Warta* dringt een zekere P. K. er op aan om overal op de scholen het Hollandsch te onderwijzen, opdat deze taal een wereldtaal moge worden, gelijk het Fransch, het Engelsch en het Duitsch. In een ander nummer van dit blad, zegt de schrijver, dat het een schande is, dat er nog zoo weinig Inlanders het Hollandsch spreken. Hij vergelijkt daarmede den toestand in Britsch Indië, waar bijna alle Engelsch-Indiërs Engelsch spreken.

Ontwikkeling Inl. Meisjes. In de *Oetoesan Melajoe* beklaagt zich *H. M. S. M. Bintalamauer* in scherpe bewoordingen er over, dat in zijn negorij Talamau nog niets is gedaan in het belang van de ontwikkeling van de meisjes. Noodig is 't — zegt hij — dat er handwerk en huishoudscholen worden opgericht. Hij toont 't aan, dat zij daar met eenigen goeden wil ook tot stand kunnen komen en doet een dringend verzoek aan den Controleur der Ophirdistricten en de betrokken Inlandsche ambtenaren, opdat deze zijne wenschen vervuld mogen worden. Ongetwijfeld zullen groote dankbaarheid en vereering van de zijde der bevolking hun deel zijn. Zoo besluit schrijver.

Vooruitgang in West-Sumatra. In een ander nummer van bovengenoemd blad, zegt *Sumatraan*, dat 1916 voor West Sumatra veel goeds, o.a. meerderen vooruitgang heeft aangebracht, zoowel op onderwijsgebied als op dat van politiek en economie. Wat het onderwijs betreft, brengt hij in herinnering, dat voornamelijk meisjesscholen zijn opgericht, w.o. voor handwerken en huishoudscholen, die wel de aandacht trekken. Op economisch terrein zal — zegt hij — de bevolking gouden vruchten plukken van de ontwikkeling van haren land- en tuinbouw, mede in verband met den uitvoer van producten.

Inl. Onderwijs. In een ander nummer van hetzelfde blad wordt uitbundige vreugde betoond in verband met de verandering, die, volgens den schrijver, gebracht is in de richting van het Inlandsch onderwijs. In 't bijzonder vestigt de schrijver er de aandacht op, dat op de kweekschool voor Inl. onderwijzers de z e s klassen op v ij f gebracht zijn. Ook acht hij 't van groote waarde, dat deze school verplaatst is naar de normaalschool van het landbouwonderwijs. Verder betoogt hij uitvoerig het nut van de „Van Deventer-" of Kartinischolen, daarbij de hoop uitsprekende, dat meer en meer van deze scholen op Java opgericht mogen worden.

„Pendidik Melajoe". In meergenoemd blad wordt sympathie betuigd met deze te Medan opgerichte vereeniging, ten doel hebbende de opheffing der Maleische zeden, gewoonten en taal, zoomede de bevordering van het gevoel van saamhoorigheid van de Maleiers. De schrijver hoopt, dat deze Vereeniging ook voeling en overeenstemming zal verkrijgen met de Maleiers in Achter-Indië en Malakka.

Lotsverbetering. In hetzelfde blad vraagt een handelaar te Fort de Kock, zich noemende „*Le Bienfaiteur*", aan den assistent-resident van Solok wel zijn hulp te willen verleenen om gedaan te krijgen, dat de traktementen van de onderwijzers der volksscholen verhoogd worden, omdat de tegenwoordige tractementen niet genoeg zijn om er van te leven.

Inl. Militairen. De *Tjaja Sumatra* betuigt haar groote instemming en vreugde met de afkondiging van het Koninklijk Besluit van 3 April 1916 No. 30 (Indisch Staatsblad Uo. 497), houdende openstelling van kadettenschool, militaire academie en het officierscorps voor Inlanders zonder onderscheid van stand. (Zie ook het vorige weekoverzicht).

Bezwaren. In de *Pembrita Betawi* komt voor het verslag van een lezing door een Inlandschen arts te Demak gehouden naar aanleiding van het verzet tegen de miltpunctie bij overlijden van pestlijders, grondende op godsdienstige overwegingen en voorschriften. Waar, zooals in Demak gebleken is, slechs *enkele* Inlanders de voorschriften van de Islam volgen, zoo bestaat er voor hen toch geen aanleiding om tegen de doctoren een vijandige houding aan te nemen, die bezig zijn om te trachten voor de mede-ingezetenen gevaarlijke ziektegevallen op te sporen.

In de *Sinar Djawa* wordt aangaande deze miltpunctie uit het Mohamedaansch tijdschrift *Medan Moeslimin* een artikel overgenomen, waarin met overneming van de argumenten der tegenstanders wordt aangetoond, dat even goed uit de Mohamedaansche voorschriften kan worden bewezen, dat het algemeen belang het vordert, dat men zich onderwerpt aan de gegeven voorschriften, daar de pest op geen andere wijze kan worden tegengegaan. — Slechts wordt der Regeering in overweging gegeven om de punctie bij de lijken van vrouwen, zooveel mogelijk door *vrouwelijke artsen* te doen verrichten.

Bovengenoemd blad schrijft, dat 't noodig is de *Koran* in andere talen over te zetten. Het aantal Arabieren is veel minder, dan dat der Inlanders. Waartoe dient 't de Arabische taal zoo hoog te vereeren?

Ontaarding. In een ingezonden stuk van de *Perse Koetoean* wordt uitgeweid over de ontaarding van vele flinke, ontwikkelde landgenooten, nadat zij hun geboortegrond Ambon verlaten hebben. In hun jeugd leiden zij een deugdzaam en hoogstaand leven. In andere landen gekomen, storten zij zich in de losbandigheid, en wat nog erger is, verloochenen zij hun „armzalige Alfoersche afkomst." 't Spreekt van zelf, dat hierdoor de eer van land en volk verloren gaat, temeer nu alle groepen van de Inlandsche bevolking, voornamelijk de Javanen, eendrachtig en moedig deelnemen aan den moeilijken strijd om het bestaan. Zal men er genoegen mee nemen, dat zij later de plaatsen der Europeesche chefs innemen? Een volk als het onze, alzoo de Ambonsche schrijver — dat reeds meer dan drie eeuwen onder de zoo fier wapperende Nederlandsche driekleur leeft, wil in geen geval op het gebied van ontwikkeling door andere Indische rassen geweerd worden. En toch zijn dezen ons in menig opzicht reeds ver vooruit.

Tweeërlei Critiek. In de *Sinar Djawa* wordt in een ingezonden stuk de post van *f* 15000 op de Indische begrooting voor het reizen van Regenten naar en in Europa „een nuttelooze geldverspilling" genoemd en gevraagd: Hoe is 't mogelijk, dat zij in drie maanden tijds op de hoogte zullen komen van de Europeesche bestuurspraktijk? Het Gouvernement bezit toch reeds voldoende èn in de praktijk en in de theorie goed onderlegde leiders. Een andere vraag is 't nog, of de Europeesche beginselen toe te passen zijn op Indië met zijn verscheidenheid van rassen en van wetgeving. Deze maatregel kan eerst dan zijn nut hebben, als de *volkomen* gelijkstelling van *alle* ingezetenen op *elk* gebied is tot stand gekomen en alsdan de regenten belast worden met het volledig bestuur over alle inwoners binnen hun ressort. Tot nu toe is gebleken, dat die enkele Europeesch opgeleide regenten, die men nu op Java aantreft, niet anders kunnen of willen besturen dan op Inlandsche wijze. Het ware beter — zoo gaat de schrijver voort — deze gelden te besteden aan de verbetering van het nog altijd zoo gebrekkige Inlandsche onderwijs.

In de *Oetoesan Melajoe* en zoo ook in de *Tjaja Sumatra*, wordt daarentegen van deze reizen van regenten gezegd, dat zij véél nut van zich zullen afwerpen. De schrijver betreurt 't, dat deze post later uit hoofde van de tijdsomstandigheden weder van de begrooting is geschrapt.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Indië Weerbaar. Ongeveer een maand later — alzoo de *Bintang Soerabaja*, naar aanleiding van een bericht uit Malang in het *Soer. Hbld.*, — nadat in andere plaatsen bijeenkomsten waren gehouden met betrekking tot *Indië Weerbaar*, kondigden rood, wit en blauwe strooibilletten aan, dat het voorbeeld ook

daar tot navolging had opgewekt. *S. I.* en *I. W.* hielden de voorgenomen meeting, die, wat opkomst betrof, ver beneden de reuzenafmetingen bleef, die men zich te Malang reeds had gedroomd. Noch van Europeanen, noch van Inlanders was veel publiek aanwezig. Chineezen ontbraken nagenoeg geheel; het erf van den ergent bleek ruim genoeg. Aanwezig waren bestuur en leden van het voorloopig comité I. W., waaronder de assistent-resident en regent, benevens het bestuur S. I. en afgevaardigden uit een 15-tal plaatsen, allen in den Oosthoek. De heer van Hinloopen Labberton was verhinderd de vergadering bij te wonen. Om 9 uur kwam een optocht, voorafgegaan door muziek, het terrein opwandelen; het waren de buurtvereenigingen van Malang met hun vaandels en een drom *nieuwsgierigen*. Precies negen uur nam de meeting een aanvang en trachtten de verschillende sprekers met luider stem en begeleidende gestes hun denkbeelden over te gieten in de hoofden der schijnbaar aandachtig luisterende toehoorders. De heer S. Blok, gep. majoor, president van het voorloopig comité I. W., ontvouwde zijn denkbeelden eerst in het Hollandsch, daarna in correct Maleisch. Zijn rede werd luide toegejuicht. Hierna volgden nog eenige besprekingen, die geen direct verband hielden met *Indië Weerbaar*, maar waarvan enkele fragmenten aangehaald worden, daar zij aanleiding gaven tot eenig debat. De Inl. arts *Soemowidigdo* sprak o.m. over zelfbestuur. Hij verscheen op het podium geheel in nationale kleeding: hoofddoek, kort zwart baadje, kain, kris en bloote voeten. Of dit een toeval was, een gril door het oogenblik ingegeven, dan wel een zachte wenk aan zijn landgenooten, die liepen in gele schoenen, groene kousen, roode das en het onmisbare lorgnet op den neus, willen we niet beslissen, zegt de schrijver en vervolgt: Zijn woorden maakten nog meer de verwondering gaande, dan zijn ouderwetsche kleedij. Kort en goed beweerde hij, dat mettertijd het volk van Java voor zelfbestuur rijp zal zijn, wat reeds dikwijls door de voormannen van jong Java is beweerd; in zoover waren zij het met hem eens, maar de termijn, welken hij voor dat „mettertijd" stelde, was wel geschikt om een schok door de verzamelde mannen van den vooruitgang te doen gaan; hij stelde dien op niet minder dan een vijf, ja misschien wel tien eeuwen, waarop *Tjokroaminoto* hem van repliek diende en dat tijdsverloop kordaatweg op even zooveel dagen stelde, waarmede dus gezegd werd: we zijn *nu* reeds rijp. Abdoel Moeis, de president van de S. I. te Bandong en lid van het comité I. W. aldaar, had een tamelijke hoeveelheid gal medegebracht, die evenwel niet werd uitgestort over zijn toehoorders, maar speciaal was bestemd voor de heeren redacteurs van het *N. v. d. Dag v. N.-I.* Volgens het inzicht van dien spreker hadden de laatst geschreven artikelen die heeren gestempeld tot beestmenschen (deze uitdrukking werd eerst onvertaald de lucht ingeslingerd, en door het talrijke publiek, voor zooverre het *Inlanders* betrof, luide toegejuicht na een approximatieve vertaling). Verder kwam nog een zeer actueel onderwerp op het tapijt in verband zeer waarschijnlijk met het vorenstaande. Het betrof den opstand in Djambi; met groote verontwaardiging werd elk verband, hoe gering ook, tusschen de actie van de S. I. en de hoogst ernstige gebeurtenissen op Sumatra verworpen. — Staande de vergadering werd een motie aangenomen, waarbij het verzet der opstandelingen tegen het wettig gezag ten zeerste gelaakt en betreurd werd. Van de S. I. is niet anders te verwachten, dan groote liefde en aanhankelijkheid voor het tegenwoordig bestuur. Aan de vertegenwoordigers, uit heinde en ver opgekomen, werd nu de vraag gesteld, of ze vóór of tegen de beweging *Indië Weerbaar* waren. Van een zeer enkele kwam een voldoend antwoord, de meesten spraken zich nu nog niet uit of wachtten op een besluit van hun kring. Dezelfde vraag, gesteld door den president van de S. I. Malang aan de op het erf verzamelde Inlanders, werd met een luid en duidelijk *ja* beantwoord, waarop duizenden strooibilletten met een opwekkend woord onder de menigte werden gestrooid.

Pestbestrijding. In de *Tjhoen Tjhioe* wordt de assistent-resident van Pemalang geprezen, omdat hij twee Djokdjasche prinsen ter plaatse heeft verzocht te komen om een voordracht over de pestbestrijding te houden. Den aard van het volk kennende, dat zich liever laat leiden door personen van hoogen adel dan door menschen uit het volk, is hij, volgens den schrijver de eerste, die de gelegenheid te baat genomen heeft om het volk zich in deze kwestie door een paar prinsen te doen voorlichten. Niet slechts in de Vorstenlanden, maar ook in de Gouvernements landen, wordt een *Pangeran* hoog geschat. Een Inlander is geen democraat en de schreeuwende volksleiders uit de lagere klasse hebben niet zooveel invloed als de adel. Beschouw eens het systeem Rinkes! Voortdurend wordt hij door de Inlandsche ambtenaren tegengewerkt, dezelfde ambtenaren, van wier trouw het N.-I. Gouvernement afhankelijk is. Zoo merkt het blad op.

Chineesche Politieke Bond. In de *Djawa Tengah* komt voor een verslag van een „propagandavergadering" te Pekalongan gehouden, met het doel om alle plaatselijke Chineesche vereenigingen, zonder onderscheid, tot één bond te vereenigen, op de wijze van de S. I., die zoo krachtig geworden is, dat de Regeering thans geen maatregelen in het belang van de Inlandsche bevolking wil nemen zonder deze vereeniging vooraf er in te kennen. In hetzelfde nummer wordt gemeld, dat te Semarang, op initiatief van eenige Semarangsche Chineezen, een dergelijke Chineesche politieke bond voor geheel N. I. is opgericht en dat voor dit doel reeds *f*50000 bijeen zijn gebracht. Om de zaken gemakkelijker met de Regeering te behandelen, zal het centraal bestuur te Batavia gevestigd zijn. De Regeering behoeft voor dezen bond geen vrees te koesteren, daar hij in het openbaar zal werken, in tegenstelling van enkele andere reeds bestaande, plaatselijke Chineesche vereenigingen, die in het geheim werken, aanleiding gaven tot vechtpartijen en waartegen de Regeering dus wel gekant moest zijn.

Van Vreemde Koloniën.

Ook in verband met „Indië weerbaar".

De Stille Zuidzee begint hoe langer hoe meer aandacht te vragen. Zoo heeft nu ongeveer te gelijkertijd een dubbel artikel in de „N. R. Ct." en een in 't „Handelsblad" aan de toenemende actualiteit herinnerd, en dit geschiedde als naklanken van beschouwingen van H. C. Douglas en prof. P. J. Freat in de „Review of Reviews" en van het boek „the New Pacific" van den Australiër Brunsdon Fletcher. Daar de twee eerstgenoemden meer de Japansche, de laatstgenoemde meer de Duitsche invloed in 't oog namen, loopen de onderwerpen nog al uit elkander, maar in den grond der zaak komen alle er op neer, dat Australië in 't Australische gebied aan geen vreemden vasten voet wenscht te schenken, dat 't van 't vasteland van Australië een blank land wil maken, maar tevens dat 't met zijn schaarsche bevolking de kracht en macht mist om zelf te doen wat als eisch van den tijd en als eisch van gezonde ontwikkeling mag gelden. Daar 't hier onzen naasten buurman in 't verre Oosten geldt en daar in de geleverde betrachtingen de Nederlandsche koloniën bij name in 't geding worden gebracht, achten wij 't nuttig hier op eenige gedeelten nader de oplettendheid te vestigen.

Wat 't vaste land aangaat, wordt erkend, dat honderd millioen menschen er arbeid kunnen vinden, terwijl er nog geen vijf millioen blanken wonen. 't Noordelijke gedeelte ligt in 't tropische gebied dat daardoor voor bewerking door blanken minder geschikt is. Toch wil de Australiër geel, bruin en zwart eruit houden. Onder de voorwaarden tot toelating is een taalproef opgenomen, waarvoor ieder zakt, die men niet wil toelaten. Voor den Australiër is deze uitsluiting de eenvoudigste zaak van de wereld, maar Engeland staat er anders tegenover. Zij is toch voornamelijk tegen de Japanners gericht, en zoowel uit een zuiver economisch standpunt, als om de goede politieke verhouding is er alles voor te zeggen 't noordelijk deel, dat in exploitatie zeer achterlijk blijft, voor Japansche immigratie open te stellen. Hierin ligt dus niet alleen een bron voor toekomstige verwikkeling tusschen Groot-Britannië en Japan, maar ook tusschen Australië en 't moederland.

Waar de eilanden in de Australische wateren besproken worden, wordt voorop gesteld, dat de in den oorlog aan Duitschland ontnomen koloniën Australisch moeten blijven. Vooral op 't groote Nieuw-Guinea, dat aanvankelijk voor ongeveer 1/3 Nederlandsch, 1/3 Britsch, 1/3 Duitsch was, zal de Germaansche vlag niet meer mogen terugkeeren. 't Is den Australiërs eigenlijk sedert lang een doorn in 't oog, dat andere mogendheden bezittingen in hun archipel hebben, 't gaat niet aan dezen allen uit te wijzen, maar de gelegenheid om dit al vast met een te doen is te mooi om ze ongebruikt te laten voorbij gaan. Maar ook voor deze kwestie is de oplossing niet zonder voetangels en klemmen. Vooreerst toch dringt, nu de groote strijd zonder beslissing schijnt te blijven, al meer en meer de oplossing zich op: teruggeven wat veroverd is. Dan komen, als de entente de overwinnende partij mocht worden, de Japanners ook met hun eischen voor den verleenden hulp en zij zullen hierbij allicht een deel der vermeesterde D. koloniën vragen. Eindelijk, wanneer men aanneemt, dat ook dit bezwaar uit den weg te ruimen mocht zijn, blijft nog een moeilijkheid over. Engeland en Australië zullen, op zuiver theoretische gronden elk 't bestuur der eilanden naar zich toe willen halen, maar daar dit bestuur en de ontginning zware geldelijke offers zullen vergen, die in afzienbaren tijd op verre na niet door de baten gedekt zullen worden, laten zij deze liever aan den ander over. Engeland zal na den oorlog bij voorkeur de lastpost van Nieuw Guinea, den Bismarck-Archipel, enz. niet voor zijn rekening

krijgen. Australië heeft al te weinig geld en werkkrachten om 't vasteland met bekwamen spoed te exploiteeren en past dus liever voorloopig voor de ontwikkelingstaak der eilanden. Men wil er zelf niet aan, doch gunt 't niet aan een vreemde, en de vreemde zal in die onmacht een reden vinden tot sterker aandringen.

Terwijl professor Freat 't met 't Japansche gevaar zoo ernstig niet opneemt, meent Douglas niet beter te kunnen doen dan de Nederlandsche koloniën in Oost-Indië als bliksemafleider te gebruiken. 't Eigenbelang van Engeland brengt, volgens hem, mee Japan in die richting te sturen. Een casus belli heeft Japan reeds beschikbaar, als Engeland het de vrije hand laat zal dat dus van zelf gaan.

't Is zeker niet voor 't eerst dat een dergelijk geluid vernomen wordt, maar 't is weer wel een nieuwe klank in 't koor. 't Wijst er weer op, dat Nederland niet alleen in Europa, maar eveneens in 't verre Zuid-Oosten in 't oorlogsgedrang zit, maar laat 't zich aanzien dat 't kleine landje in Europa buiten den thans loeienden brand kan blijven, voor 't groote gebied in Indië neemt met den dag het gevaar toe om in den daar te verwachten brand te worden gemengd, ja wellicht 't object van een toekomstigen grooten oorlog te worden.

Is Indië dan niet weerbaar, dan zal de strijd spoedig in ons nadeel beslist worden. Door Indië weerbaar is niet alleen te verstaan een door vloot en leger verdedigd Indië, maar ook en vooral een Indië dat zelf Nederlandsch wil blijven, in de overtuiging in Nederland de beste voogd te hebben om tot zelfbestuur te komen. Wie 't eerste wil zonder 't laatste is even ver van de goede oplossing als wie 't laatste wil zonder 't eerste. Strategisch en economisch moet Indië gemobiliseerd worden, de tijd dringt, langs lijnen van langzame geleidelijkheid is de oplossing niet te waarborgen.

Nederland-Amerika.

In een correspondentie uit San Francisco in 't Alg. Handelsblad over de toekomstplannen, die Amerika vormt om in den Grooten Oceaan de hegemonie van Japan te breken, wordt met groote waardeering en groot vertrouwen gewag gemaakt van 't aandeel door Nederland in den jongsten tijd genomen in 't bewaren van de zee tusschen Amerika en Oost-Azië. Wij ontleenen 't volgende aan die beschouwingen:

„In verband nu met de belangen welke de Nederlandsche scheepvaart thans heeft op den Grooten Oceaan is 't aan te nemen, dat de plannen der Amerikaansche regeering harmonieeren zullen met die belangen. Zelfs zal de Am. regeering gaarne zien, dat de Ned. scheepvaart op den G. O. zich meer en meer uitbreidt, want in die scheepvaart ziet deze regeering een natuurlijken bondgenoot in haar commercieelen strijd tegen Japan ...... De Regeering der V. S. streeft naar een evenwicht, niet naar een hegemonie.......

„Ik meen, dat deze quaestie beschouwd kan worden als een geheel nieuwe in de annalen van den wereldhandel. Wel hebben andere regeeringen door 't geven van subsidies aan sch. v. m. 't voor die maatschappijen mogelijk gemaakt den concurrentiestrijd aan te binden, maar 't feit, dat een regeering zelf een ontzaggelijke handelsvloot bouwt, uitsluitend met 't doel een verloren evenwicht te herstellen, is te beschouwen als iets nieuws. 't Is een van de gevolgen van den grooten oorlog, die de wereld geheel hervormen zal en nieuwe methoden en nieuwe denkwijzen in 't leven zal roepen, aan de mogelijkheid waarvan men voorheen niet heeft gedacht.

„De groote vermeerdering van de Ned. scheepvaart van Am. op Indië heeft de volle waardeering van den handel te San Francisco.”

Een Nederlander in Frankrijk in hooge positie.

Wij hadden meer de gelegenheid onzen landgenoot van Vollenhoven in zijn loopbaan in Franschen kolonialen dienst te volgen, zoowel toen hij met posten van groot vertrouwen aan 't departement te Parijs als in de koloniën werd vereerd. 't Laatst maakten wij melding van zijn verwonding als officier aan 't front, verwonding, die zich aanvankelijk zoo ernstig liet aanzien, dat aan de mogelijkheid, om zijn dienst in de koloniën te hervatten, getwijfeld werd. 't Is intusschen ten goede gekeerd, en nu is hem 't gouverneurschap van Fransch West-Afrika toevertrouwd, een bestuur waaraan in de tegenwoordige omstandigheden groote moeilijkheden verbonden zijn. Bij de vermelding van deze benoeming wijzen de Fr. bladen er op, dat hij al gedecoreerd is met 't legioen van eer en 't oorlogskruis.

De schuldeischen van een keizerlijken tandarts.

De „Times”-correspondent in Marokko doet een in menig opzicht vermakelijk verhaal van de moeilijkheden, die 't Fransche gouvernement uit den weg te ruimen heeft gehad, alvorens de sultan van Marokko, die in 1912 abdikeerde, in Tanger berust had in zijn staat van roi en exile. De meest typische zaak, die, naar verzekerd wordt, tevens de lastigste geweest is, was de vereffening van sultan's schuld aan den tandarts, een Spanjaard. Men denkt hierbij aan een rekening voor tandheelkundige verzorging, maar dat zou niet origineel zijn, 't gold de betaling van... een leeuw. Waarom zou een sultan, in den tijd dat hij voor zijn dentist geen werk heeft, deze ook niet met de opdracht belasten om leeuwen te koopen!! Zijne keizerlijke of koninklijke hoogtijd had zijn fantasie gezet op een verzameling wilde dieren. Zoo reisde de tandarts van Afrika naar Europa om zich bij Hagenbeck een leeuw te bezorgen. Intusschen verging de liefhebberij bij den sultan, maar de leeuw en de daarvoor gemaakte kosten bleven te betalen. Bij de inschikkelijkheid om van alle zaken af te komen, zou de Fransche regeering de kwestie gemakkelijk uit de wereld hebben kunnen helpen, maar er kwam een verwikkeling bij. De sultan, in bewondering voor den mekanieken stoel van den tandarts, had hem opgedragen een troon te bestellen, die volgens dezelfde grondslagen kon worden bewogen. Die troon was nooit geleverd, maar er was wel geld voor gegeven, zoodat er een tegeneisch was. Ook beweerde hij, dat voor den leeuw reeds geld gegeven was, maar bovendien was dit zijn zaak niet, want de afdoening was een staatsschuld.

Toen de moeilijkheden en de verwijten, die men elkander wederkeerig deed, hoog liepen, gebeurde 't zelfs, dat slaven, die naar den dentist werden gezonden om des sultanseisch over te brengen, door dezen met revolverschoten ontvangen werden. De „Times”-correspondent had 't voorrecht als mediator aangezocht te worden. Een onderhoud van de twee partijen in 't paleis van den ex-sultan liep op niets uit, want de vorst bleef vragen of de tandarts den mekanieken troon had meegebracht, en de dentist bleef bij zijn verwijt van den onbetaalden leeuw. 't Ging er warm toe en een handgemeen werd ternauwernood voorkomen.

Ten slotte vermocht de mediator, na eenigen tijd, toch een oplossing te vinden. De sultan kreeg zijn troon niet, maar ook betaalde hij niet voor den leeuw, die door 't Fransche protectoraat werd overgenomen, hoewel 't dier sedert overleden was. De dentist kreeg een zeker bedrag aan geld, waarvoor hij afstand deed van elke pretentie. De „Times”-correspondent kreeg van niemand dank voor zijn bemiddeling, daar geen van de drie partijen voldaan was over hetgeen zij erbij hadden ingeschoten.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Handel.

Het Mei-Nr. bevat eene korte beschouwing van G. Dieterle over „Onze kolonie Suriname”. In hoofdzaak geeft schrijver een overzicht van de productenhandel en de opbrengst der cultures in het jaar 1916, waaruit blijkt dat, niettegenstaande de deprimeerende invloed van den wereldoorlog op het economische verkeer van Suriname, genoemd jaar niet ongunstig is geweest. Na te hebben medegedeeld dat onze uitvoer naar de West-Indische koloniën stop staat en dus zeer waarschijnlijk alle benoodigdheden voor Noord- en Zuid-Amerika en Japan moeten komen, oppert de schrijver het vermoeden dat het gevolg wel eens zou kunnen zijn dat de bewoners dier koloniën aan de industrieproducten van genoemde landen, nu zij er eenmaal aan gewend zijn de voorkeur blijven geven, waarmede onze uitvoer naar Suriname dan geheel of gedeeltelijk verloren zou zijn.

Hij besluit: „Waar de financieele belangen tusschen Nederland en Suriname, niet zoo omvangrijk zijn als tusschen Nederland en Insulinde, zal het voor onze West-Indische kolonie minder moeilijk zijn om bij het handelsverkeer in normalen tijd Nederland uit te schakelen of even stiefmoederlijk te bedeelen als wij ons klein koloniaal kind in de Antillen doen.”

Verder bevat dit Nr. nog een artikel „De ontwikkeling onzer koloniën” waarin de schr. wijst op onze achterlijkheid in vele opzichten. Telkens blijkt, bij de tegenwoordige organisatie, de onmacht om iets grootsch tot stand te brengen in Indië. Schr. noemt tal van voorbeelden en verwacht alleen verbetering van een Reorganisator die een afkeer heeft van inkt en papier en daarnaast een keurbende van vakmenschen, die ingewijd in de groote lijnen, elk voor een onderdeel opkomen, en dat met forsche kracht uitwerken.

Indië weerbaar, door J. B. van Heutz Jr.

Bij W. L. en J. Brusse te Rotterdam verscheen een nieuw geschrift van J. B. van Heutsz Jr.: „Indië weerbaar, wien de goden verderven willen slaan zij met blindheid”. In deze brochure bestrijdt schr. de bekende vlootplannen van de Ministers van Marine en Koloniën en bepleit het nut van een duikbootvloot, want z. i. zal zich in de nauwe Indische zeeën geen vijandelijk slagschip wagen, indien duikbooten daar opereeren.

Eén of meer gewassen op de onderneming?

Over de vraag of het beter is voor het welslagen eener onderneming van landbouw, dat zij één dan wel meer dan één gewas verbouwt, zou volgens de „Java-Bode” den 16 Maart j.l. in een vergadering te Djember, belegd door de vereeniging ter bevordering van landbouw en nijverheid aldaar, van gedachten worden gewisseld. Als spreker voor één gewas zou optreden de heer Van Hasselt, directeur van het Gouvernements-cautchoucbedrijf, daarentegen zou Dr. P. J. S. Cramer, directeur van het selectie-station voor meerjarige gewassen het tegenovergestelde beginsel verdedigen.

Men herinnert zich dat de bovengenoemde vraag volstrekt niet uit de lucht komt vallen. Toen Dr. Cramer tijdelijk als directeur van landbouw in Suriname fungeerde, heeft hij zich daar voorstander getoond aan de verdeeling van de risico op ondernemingen door meer dan één gewas te verbouwen en heeft dat stelsel bepaald aanbevolen.

In het begin van 1916 kwam daar de heer Van Hasselt en heeft toen het door Dr. Cramer aanbevolen stelsel volkomen afgekeurd. In een lezing over het

onderwerp heeft de heer V. H. gewezen op Java en verkondigd, dat aldaar het stelsel van één gewas op de onderneming algemeen is en alleen het vertrouwen heeft van de bankinstellingen. Het andere stelsel achtte de spreker achterlijk en wees erop dat het eigenlijk alleen nog veelvuldig voorkomt in Midden-Java.

De heer Cramer heeft onlangs zijn meening verdedigd tegen den heer van Hasselt in een brochure (waarop o.a. door den schrijver van de rubriek West-Indië in het ,,Kol. Weekbl.'' werd gewezen), en zal nu te Djember met zijn bestrijder van gedachten wisselen. We verwachten dat het daar gesprokene zal worden opgenomen in de Publicaties van het Ned.-Indisch Landboud-Syndicaat en zullen er alsdan de aandacht op op vestigen.

Fabrieksnijverheid in Ned.-Indië.

In de ,,Ind. Merc.'' een aan de ,,Java-Bode'' ontleend bericht over de commissie tot bevordering van de fabrieksnijverheid in Ned.-Indië, welke commissie indertijd door G. G. Idenburg werd geinstalleerd. Tot nu toe bemerkte het groote publiek weinig of niets van haar arbeid welke zich in hoofdzaak bepaalde tot adviezen aan de Regeering. Het voornemen bestaat echter thans o.' a. meer krachtig ter hand te nemen het bijeenbrengen van gegevens voor het nijverheidsvraagstuk van belang, welke thans verspreid in diverse archieven en literatuur, voor velen feitelijk niet bereikbaar zijn. Tegelijkertijd zullen personen, op de hoogte van speciale onderwerpen en belangstellend in het beoogde doel worden gezocht en uitgenoodigd tot medewerking. Deze stelt men zich voor te verkrijgen met het instellen van Studie-Commissies.

De resultaten zullen zooveel mogelijk worden gepubliceerd in den vorm van korte geschriften en voor belangstellenden beschikbaar gesteld.

Een taalgeleerde.

Dr. H. van der Veen, die voor rekening van het Nederlandsch Bijbelgenootschap naar Rante Pao op Zuid-Celebes is vertrokken om met zijn wetenschap de zendelingen te steunen, is onlangs aldaar aangekomen. In het Mei-Nr. van de ,,Macedoniër'' vindt men nadere bijzonderheden waarvan het slot luidt:

Zoo is dan de vierde zendingsman op ons terrein aangekomen. Want dat de taalgeleerde tevens zendingsman is, lijdt geen twijfel. Wij verwachten dan ook veel van hem. Hoe kan hij ons helpen in de geheimen der taal door te dringen, welk een steun zal het zijn, als hij meehelpt aan het tot stand komen van geschikte methodes en handleidingen in de Toradja-taal voor de verschillende vakken van onderwijs, niet het minst voor een Bijbelsch leesboek, waaraan onze scholen zulk eene dringende behoefte hebben. En dan ten slotte, de kroon op al zijn arbeid: een Bijbelvertaling. Maar dat is een reuzenarbeid, een levenstaak, bijkans te zwaar voor de krachten van één man.

Klacht van een zendeling over de bestuursambtenaren.

In bovengenoemd zendingsperiodiek leest men nog:

Zendeling Fortgens van Halmahera beklaagt zich over de houding van onze bestuursambtenaren. Ze zijn onverschillig, het is hun precies gelijk of de heidenen overgaan tot den Islam of tot het christendom. Ze koketteeren met den Islam en verleenen gaarne steun opdat vervallen moskeeën worden gerepareerd; ze steunen de zending voor zoover dit met het begrip van neutraliteit is overeen te brengen. Voor de belasting, de vaccinatie, de heerendiensten, ijveren ze met kracht, maar als het gaat over de scholen, dan zijn ze opeens geweldig neutraal. Flinke, overal geldende voorschriften bestaan er niet. Komt er een nieuwe bestuursambtenaar dan zijn allen nieuwsgierig in wat richting hij zal sturen...... Enz.

De suikerchemist in Indië.

De heer P. L. Mohr besluit in het Mei-No. van ,,Ceres'' zijn in opgewekten toon geschreven artikelen over het leven van den suikerchemist in Ned.-Indië. De schr. vertelt thans van den werkkring van den chemist gedurende den maaltijd, waarbij eene beschrijving van het gebruikelijke maaleest door het inlandsch werkvolk niet ontbreekt.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Uit den inhoud van No. 5 (9 Mei): Indië-Zuid-Afrika, door F. M. Knobel. — Uit het land van kruidnagelen en muskaatnoten. I. Ambon (slot), door A. G. Boes (met ill.) — Een woning huren, door Dr. G. J. Nieuwenhuis. — Welke loopbaan staat voor jong Holland open? Gezaghebber bij het Binnenlandsch Bestuur, door G. F. E. Gonggrijp.

Koloniaal Tijdschrift.

De Mei-afl. bevat de volgende bijdragen: Desa-financiën en nog wat, door C. A. Schnitzler (voordracht gehouden voor de Ned. Indische bestuursacademie op 15 Febr. 1917). — Documenten omtrent den Djambi-opstand. Journaal van den controleur van Moeara Tebo. (In een noot wijst de redactie op het belang der publicatie. Beter dan uit welke beschrijving ook, leest men uit deze sobere opsomming voor welke heete vuren de mannen van het B.B. in Djambi hebben gestaan). — Bij het optreden van onzen eersten Minister van Koloniën na het herstel van het Nederlandsch gezag in Indië): A. R. Falck, door P. H. van der Kemp. — Paria, door M. B. van der Jagt. De schrijver geeft een treurig beeld van het droevige lot der Europeesche gepensionneerde beroepssoldaten, die na hun pensionneering in Indië verblijven.) — De Indische begrooting, door Ch. P. J. Blok (slot).

Voorts bevat dit Nr. de gewone rubrieken: Verscheidenheden, door H. D. (Indië's leger. Een politiek gastmaal. — Het B. B. en de assaineering). — Kroniek, door Tertius. (In de Eerste Kamer. Het comité Indië-Weerbaar. — Technisch en Hooger Onderwijs). — Persoverzicht, door A. H. J. G. Walbeehm en J. D. R. H. Pillard. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Bibliographie, door C. v. d. V.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 19 (11 Mei): Suikerprijzen in Engeland gedurende den oorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Medisch-Indische week te Utrecht. (De werkkring van den gouvernementsgeneesheer in Ned.-Indië. Overzicht van de voordracht van Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Bijgeloof in de Inlandsche geneeskunst en Inlandsche geneesmiddelen. Overzicht van de voordracht van Dr. D. J. Hulshoff Pol). — De oorlogswinstbelasting in Nederland en in Ned.-Indië. — Suiker-fabricatie in Britsch-Indië. — Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen (adres van den Raad van leeraren aan de Eerste en Tweede Kamer inzake het gewijzigd ontwerp van wet op het hooger landbouw- en diergeneeskundig onderwijs). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Een jaar in de Molukken.

Bij H. D. Tjeenk Willink te Haarlem verscheen: Een jaar in de Molukken. Persoonlijke ervaringen bij het vestigen eener cultuuronderneming, door H. R. Roelfsema.

Vergissen wij ons niet dan heeft de tekst van dit werk reeds het licht gezien in het maandschrift ,,De Aarde en haar Volken'', waarbij tal van afbeeldingen, die echter niet overgenomen zijn bij de uitgave in boekvorm. Intusschen ook in dezen vorm uitgegeven verdient het geschrift van den heer Roelfsema dat velen er mede kennis maken, want het bevat interessante bijzonderheden, vooral ook op ethnographisch gebied, hoewel dit niet uit den titel blijkt.

De heerendiensten in de Minahassa.

De ,,N. R. Ct.'' van 14 dezer (Avondblad) schrijft:

Met een enkel woord is in het Zondagochtendblad meegedeeld, wat de heer Laoh, lid van het comité Indië Weerbaar, op het feestmaal in de Industrieele Club zeide omtrent de heerendiensten in de Minahassa. Wegens het belang dezer zaak moge hierop nog even worden teruggekomen. De spreker wees er allereerst op, dat de bewoners van de Minahassa nooit onderworpen werden, maar dat zij vrijwillig een bondgenootschap met Nederland sloten. Desniettegenstaande is later hun land eenvoudig bij de andere Indische koloniën ingelijfd. De bewoners zijn er tot op den huidigen dag niet vrijgesteld van heerendiensten, die enorme plaag. Niemand kan daaraan ontkomen; afkoopbaar zijn de heerendiensten niet. Iedereen, behalve de ambtenaren, zijn dienstplichtig. Sprekers grootvader was hoofd; zijn vader gevoelde niets voor dat ambt en werd koopman. Hij verdiende veel geld met den handel, zoodat elk van zijne kinderen eigen zaken kon opzetten. Noch zijne afkomst, noch de staat zijner middelen kon spreker echter vrijwaren tegen de verplichte heerendiensten: het bikken van steenen langs den grooten weg, te zamen met zijn bedienden. Want heer en knecht hebben dezelfde verplichting; behalve de bedienden der Chineezen — die zijn vrijgesteld.

De eenige wijze om aan de heerendiensten te ontkomen is ambtenaar te worden; en zoo werd spr. om niet gouvernements-schrijver. Het gevolg van dezen toestand is, dat de zonen der aanzienlijke Minahassers het land verlaten en gaan zwerven. Velen nemen dienst bij het leger enz. — spr. noemde het cijfer van 10000 zonen van Minahassers, die ter ontkoming aan de heerendiensten buiten hun land wonen. Overal in Indië ontmoet men de intellectueele Minahassers in vrijwillige ballingschap. Er is al meermalen gesproken over de opheffing dier heerendiensten. Minister de Waal Malefijt heeft indertijd als bezwaar genoemd, dat er in de Minahassa geen eigenlijke koeliestand is. En spr. gaf dit op zekere hoogte toe. Maar z.i. mag dit geen reden zijn om het onrecht te bestendigen. Voor het geval er geen voldoende arbeidskrachten zouden blijken te zijn, gaf hij deze oplossing aan: te bepalen dat de omliggende negorijen, die het meeste belang hebben bij het onderhoud van de wegen, verplicht zijn arbeidskrachten te leveren, maar dan in betaalden dienst.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

In verband met het verrichten van werkzaamheden aan de leeszaal en het kantoor, Laan van Meerdervoort 187, zullen deze van Maandag 21 Mei tot en met Zaterdag 2 Juni a. s. gesloten zijn.

Voor aanvragen enz. richtte men zich schriftelijk tot den Secretaris der Vereeniging Ieplaan 11.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Concept-notulen van de Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 28 April 1917.

Aanwezig zijn de leden: *C. R. Bakhuizen van den Brink*, voorzitter, *R. Zuijderhoff*, onder-voorzitter,

Mevrouw *M. ten Bosch-Bosscher* (den Haag), *J. P. Th. J. Brondgeest* (Haarlem), *J. H. Calmeijer* (Apeldoorn), Mevrouw Douair. Jhr. *C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs* (Breda), *F. E. Luitjes* (Nijmegen), *Ch. H. Monod de Froideville* (Studenten Afd. Leiden), Mevrouw *J. E. van Oeveren-van Schaik* (Utrecht), *H. W. Scheuer* (Leiden), *Mr. Dr. C. F. Schoch* (Amsterdam), *C. de Vries* (Amsterdam) en *E. F. Grooss*, secretaris.

Afwezig de leden: *A. A. C. Harting*, penningmeester, *Prof. Dr. J. F. van Bemmelen* (Groningen), *T. Gerdes Oosterbeek* (Apeldoorn) en *Z. G. Ph. Marcella* (Rotterdam).

De *Voorzitter* opent om 2 uur n.m. de vergadering en vangt aan met eenige hartelijke woorden het kortelings overleden hoofdbestuurslid, den heer *L. A. H. Lamie*, te herdenken.

Waarna wordt overgegaan tot de behandeling van de agenda.

1. De notulen van de vorige vergadering worden goedgekeurd.

2. De candidaten van het Dagelijksch Bestuur voor 2en Secretaris en 2en Penningmeester worden met algemeene stemmen gekozen, nl. de heer *A. A. C. Harting* tot 2en secretaris, de heer *E. F. Groos* tot 2en Penningmeester.

3. Voor de voordracht aan de a.s. Algemeene vergadering ter vervulling van de vacatures in het Hoofdbestuur wegens periodieke aftreding van leden worden de candidaten der afdeelingen met algemeene stemmen overgenomen, t.w.:

Onder-voorzitter: 1. R. Zuijderhoff. 2. L. A. Bakhuis.

Amsterdam: 1. C. de Vries. 2. C. H. L. Baelde.

Apeldoorn: 1. T. Gerdes Oosterbeek. 2. Mejuffr. K. Ament.

Den Haag. 1. Mevrouw M. ten Bosch-Bosscher. 2. Mevrouw G. T. J. van Aalst-Koopman.

Leiden: 1. H. W. Scheuer. 2. Mr. E. Rijke.

Tengevolge van het overlijden van den heer L. A. H. Lamie, 1en candidaat van de afdeeling Arnhem, zal van die afdeeling een nieuwe voordracht worden ingewacht.

4. Als datum voor de a.s. *Algemeene vergadering* wordt met algemeene stemmen vastgesteld *7 Juli as.* Zij zal, overeenkomstig de uitnoodiging van de afdeeling *Breda*, daar ter stede plaats hebben. De afgevaardigde van genoemde afdeeling, Mevrouw Douair. Jhr. *C. Clifford Kocq van Breugel*, geeft te kennen, dat het voornemen bestaat dezen dag tot een feestdag te maken en hem tevens dienstbaar te doen zijn aan de propaganda van de Vereeniging. De vergadering zal worden gevolgd door een gemeenschappelijken maaltijd, terwijl 's avonds Mejuffrouw *Kitty Ament* een voordracht met lichtbeelden zal houden, opgeluisterd door een kleine tentoonstelling. De plannen van Mevrouw *Clifford* vinden algemeen instemming en in het *Koloniaal Weekblad* zal hierop t.g.t. nog eens de aandacht worden gevestigd.

5. Bij afwezigheid wegens ongesteldheid van den Penningmeester, licht de Voorzitter de begrooting voor het volgende jaar en de rekening en verantwoording van het afgeloopen jaar toe.

In de *begrooting* zijn een paar veranderingen gebracht.

Het hoofd „Studiefonds" is daarvan afgevoerd, omdat de studie-commissie zich met andere studievereenigingen tot een centraal comité heeft gevormd en de regeling harer financieële verplichtingen nog moet worden afgewacht.

Daarentegen is opgebracht het hoofd Arbeidsbeurs, om rekening te houden met de optering van het kapitaaltje van het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau, waarna zal overwogen moeten worden om de werkzaamheden van dat bureau te rangschikken onder de gewone werkzaamheden van de Vereeniging.

Voor de propaganda is een hooger bedrag opgebracht, omdat rekening is gehouden met de eventueel uit te betalen premiën voor de beantwoording van de prijsvraag voor een propagandistisch tooneelstuk.

De *rekening en verantwoording* is door den *Onder-Voorzitter* nagezien en zal na goedkeuring door het Hoofdbestuur aan de *verificatie-Commissie* worden aangeboden.

De stukken gaan ter inzage rond onder de aanwezige leden en begrooting zoowel als rekening en verantwoording worden met algemeene stemmen goedgekeurd.

6. De Voorzitter deelt mede, dat de financieele toestand van het *Koloniaal Weekblad*, ondanks de slechte tijden, bevredigend is. Het is mogelijk geworden een nieuwe rubriek daarin op te nemen, n.l. „*Stemmen uit de Europeesche pers in Nederl.-Indië*", voor de bewerking waarvan een zeer te waarderen kracht is gevonden.

7. De Secretaris deelt mede, dat hij namens de *Studie-Commissie* een reglement ter goedkeuring aanbiedt.

Het is na vele besprekingen mogen gelukken tot volledige samenwerking tuschen de verschillende Indische studie-vereenigingen te geraken. De *studie-Commissie* van de vereeniging „*Oost en West*", het *Julianafonds*, het *Max Havelaarfonds*, de *Ned. Ind. Onderwijs- en Studiekas* en de *Tjandi-stichting* zijn overeengekomen om voor de algemeene leiding een centraal comité te benoemen, hetwelk zal zijn samengesteld uit: Voorzitter en Secretaris van de Studie-Commissie en een vertegenwoordiger van elk der andere vereenigingen. Bovendien zal er te Batavia een sub-commissie worden ingesteld, welke al de bovengenoemde instellingen daar zal vertegenwoordigen, aanraking zal zoeken met de ouders of verzorgers der voor uitzending naar Nederland in aanmerking komende jongelieden en invloed zal trachten uit te oefenen op de uitzending dezer jongelieden.

Het Reglement regelt de samenstelling van het centraal-comité in Nederland en van de subcommissie in Indië en omschrijft de werkzaamheden dezer instellingen. Het wordt voorgelezen en met algemeene stemmen goedgekeurd.

8. Naar aanleiding van een verzoek van het Hoofdbestuur om twee, met name genoemde personen voor een benoeming tot lid voor te dragen, werd door de *West-Indische Commissie* in overweging gegeven hiertoe niet over te gaan, omdat nadere aanvulling van het reeds groote ledental, nadat daarin nog zal zijn opgenomen de leider van het Suriname-Studie-Syndicaat, de heer *J. S. C. Kasteleijn*, waartoe hierbij het voorstel wordt gedaan, in het belang eener vlotte samenwerking in de Commissie niet wenschelijk wordt geacht.

Bij de Commissie bestond echter reeds lang het denkbeeld door de instelling van een Raad van advies niet te trekken van de kennis en ervaring van in de West-Indische koloniën belangstellenden. Zij doet daarom een voorstel tot aanvulling van het reglement.

Op een opmerking van den heer Schoch wordt door den Voorzitter geantwoord, dat voor den band met het Hoofdbestuur voldoende is gezorgd, daar Spr. als Voorzitter der Vereeniging steeds de vergaderingen der Commissie bijwoont en bovendien de Secretaris van het Hoofdbestuur tevens Secretaris der Commissie is.

Het voorstel tot benoeming van den heer Kasteleijn wordt daarop met algemeene stemmen aangenomen en, met een kleine wijziging, ook het voorstel tot aanvulling van het reglement. Men had n.l. verzuimd een verplichting op te nemen om tenminste eenmaal 's jaars met den raad van advies te vergaderen.

9. Door het bureau „*Inlichtingendienst*" werden van de serie „Staats- en Particuliere betrekkingen in Nederl.-Indië in dit jaar uitgegeven:

a. brochure no. 11, de Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië;

b. een verbeterde herdruk van brochure no. 2, de Geëmployeerde bij de Suiker-industrie op Java;

Terwijl in bewerking zijn en spoedig zullen verschijnen:

a. brochure no. 12, de Berg-cultures in Nederl. Indië;

b. een verbeterde herdruk van brochure no. 9, de Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Ned.-Indië.

10. Van de *Studie-Commissie* is een voordracht ingekomen tot benoeming als lid dier Commissie van den heer *W. K. Tehupeiory*, Gouv. Arts met verlof. De voordracht wordt met algemeene stemmen goedgekeurd en genoemde heer zal tot zitting nemen in de Studie-Commissie worden uitgenoodigd.

11. De Voorzitter vraagt goedkeuring tot:

a. toetreding als lid van de *Vereeniging voor Studie van Koloniaal Maatschappelijke Vraagstukken*, te Buitenzorg, waarvoor de contributie *f* 1.50 per maand bedraagt;

b. toetreding tot de permanente instelling voor *Koloniale Onderwijs-Congressen*, waarvan de contributie nog niet is vastgesteld. De congressen zullen zoo mogelijk om de 2 jaren worden gehouden.

De gevraagde goedkeuring wordt met algemeene stemmen verleend.

12. Op een desbetreffende vraag van den Voorzitter wordt besloten om de Deputatie „*Indië Weerbaar*" op een door haar nader te bepalen dag uit te noodigen tot een vriendschappelijke samenkomst met het Hoofdbestuur.

13. De heer *Schoch* merkt op, dat het pas verschenen jaarboekje van de vereeniging niet *up to*

date is, wijl daarin de verslagen voorkomen over 1915 en dat de opneming daarin van de ledenlijst tot onnoodige uitgaven leidt.

De Voorzitter zegt toe, deze opmerkingen in een dagelijksche bestuursvergadering nader te overwegen. De ledenlijst wordt vooralsnog van belang geacht voor de propaganda.

14. Nadat de Voorzitter nog eenige mededeelingen van verrichte werkzaamheden heeft gedaan, zegt hij den opgekomenen dank voor de betoonde belangstelling en sluit de vergadering.

De Secretaris,
GROOSS.

Van het Informatie-bureau :
(Heulstraat 17, Den Haag).
Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-Onderwijswet)

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de anatomie aan de Nederlandsch-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Leeraar in de wiskunde.

Leeraar in de plant- en dierkunde.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Tweede technoloog voor de laboratoria ten behoeve van het materiaal onderzoek.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (bouwkundig ingenieur).

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur. Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de buitenbezittingen (civiel-ingenieur). Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken. Opzichter. Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst van het mijnwezen:

Ingenieur. Opziener.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur. Werktuigkundig ingenieur. Ingenieur voor het signaalwezen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant-ingenieur. — Commies.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine:

Derde stuurman. Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant
van 1 Mei 1917 No. 101).

Van de Afdeeling Rotterdam :
Geldelijke Verantwoording over 1916.

Uitgaven.

11 Febr. Aan storting J. van Hoboken Azn.	*f* 100.10
21 Maart. Aan incassokosten 74 appoints à 5 ct.	,, 3.70
2 Juni. Aan remise Hoofdbestuur	,, 2.—
20 Juni. Aan porti	,, 0.75
30 Juni. Aan incassokosten	,, 0.05
3 Juli Aan Z. Marcella	,, 15.—
14 Juli. Aan retourkosten incasso	,, 0.05
22 Juli. Aan dom. M. Wijt en Zn.	,, 24.05
29 December. Aan dom. Ned. Handel Mij. .	,, 90.—
31 Dec. Aan saldo	,, 230.27
	f 465.97

Ontvangsten.

1 Jan. Per saldo	*f* 222.33
27 Maart. Per incasso	,, 205.50
10 April. ,, ,, ...	,, 5.—
20 Mei. ,, ,, ...	,, 10.—
23 Mei. ,, ,, ...	,, 10.—
28 Juli. ,, ,, ...	,, 2.45
22 Sept. ,, ,, ...	,, 2.35
28 Nov. ,, ,, ...	,, 4.95
31 Dec. Aan intrest	,, 3.39
	f 465.97

1 Januari 1917 per saldo . . . . *f* 230.27

Nagezien en accoord bevonden.
H. J. KNOTTENBELT, Voorzitter.
Z. MARCELLA, Secretaris.

Rotterdam 16 Febr. 1917. Accoord bevoden,
A. VEDER,
Penningm. O. en W. afd. Rotterdam.

Ingezonden.

Wij ontvingen volgend schrijven, dat wij gaarne onder de aandacht brengen der lezers met het oog op het belangrijk streven dier nieuwe vereeniging.

Red.-Comm.

—

Buitenzorg, den 6en Januari 1917.

Zooals door U wellicht uit de dagbladen vernomen werd, is eenige maanden geleden te Batavia opgericht de ,,Vereeniging voor Studie van Koloniaal-Maatschappelijke Vraagstukken'', welker naam haar doel duidelijk genoeg aangeeft. De Vereeniging wil, geheel in den trant van de Nederlandsche Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek, werkzaam zijn, doch acht, behalve het doen houden van algemeene vergaderingen, op welke over uitgebrachte prae-adviezen gediscussieerd wordt, de uitgifte van een tijdschrift noodzakelijk, als band tuschen de over geheel Indië verspreide leden onderling.

Van dit tijdschrift ,,Koloniale Studiën'', is het eerste nummer verschenen, van welke aflevering ik U hiernevens als drukwerk een exemplaar doe toekomen. De samenstelling van het bestuur der Vereeniging, waarin een directeur van de Javasche Bank en twee Departementschefs zitting hebben, de omstandigheid, dat Z.E. de Gouverneur-Generaal zich als donateur deed inschrijven, geeft aanleiding te over om medewerking te verwachten van de zijde der meest deskundigen; van publicatie van belangrijke tot dusver in de archieven der Departementen zorgvuldig opgeborgen nota's en rapporten is de redactie thans in elk geval zeker.

Onze redactie vleit zich daarom met de hoop, dat de inhoud van ,,Koloniale Studiën'' in tot oordeelen over Indische aangelegenheden bevoegde kringen in Nederland belangstelling vinden zal. Daar zij harerzijds veel prijs zou stellen op geregelde ontvangst van Uw blad, wendt zij zich tot U met het voorstel, wederkeerig ruilexemplaren te zenden. Harerzijds zal zij, in de verwachting dat dit denkbeeld Uwe instemming hebben zal, van U elk der nummers van ,,Koloniale Studiën'' geregeld doen toekomen.

In afwachting van Uwe beslissing teeken ik, met de meeste hoogachting,

Namens de redactie van ,,Koloniale Studiën''
D. M. G. KOCH.

Adres: D. M. G. Koch,
Tanah Sareal,
BUITENZORG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 21. Donderdag 24 Mei 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Vereeniging *,,Oost en West"*, gevestigd te 's-Gravenhage, stelt de gelegenheid open tot deelneming aan de volgende

Prijsvraag.

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Nederlandsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tusschen de verschillende rassen, de erkenning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachtenleven van oosterling en westerling; waarin valt in te lasschen de goede werking tot bovengenoemde doeleinden van vereenigingen als die van ,,Oost en West".

Behalve dat het stuk, natuurlijk, in het Nederlandsch geschreven moet zijn, is de schrijver overigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd in welken en de plaats waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeniging ,,Oost en West te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, uiterlijk in *Juni 1918*.

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voozien zijn van een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt couvert, waarop het adres, met dezelfde hand geschreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk gesloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje met den volledigen naam en het adres van schrijver of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoomede op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst. Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het Hoofdbestuur der vereeniging ,,Oost en West benoemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering geschikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur uitgekeerd:

een hoofdprijs van f 250. (twee honderd en vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en geschikst geoordeelde:

een tweede prijs van f 100. (een honderd gulden).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Koloniaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan weder ter beschikking van de stellers.

Het Hoofdbestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter.
R. ZUIJDERHOFF, Onder-Voorzitter.
E. F. GROOSS, Secretaris.
A. A. C. HARTING, Penningmeester.
(Dagelijksch Bestuur te Den Haag.)
Prof. Dr. J. F. VAN BEMMELEN te Groningen.
Mevrouw M. TEN BOSCH—BOSSCHER, 's-Gravenhage.
J. P. TH. J. BRONDGEEST, Haarlem.
J. H. CALMEIJER, Apeldoorn.
Mevrouw Douair. Jhr. W. C. CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL—ROELOFS, Breda.
T. GERDES OOSTERBEEK, Apeldoorn.
F. E. LUITJES, Nijmegen.
Z. G. PH. MARCELLA, Rotterdam.
CH. H. MONOD DE FROIDEVILLE, Leiden.
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAIK, Utrecht.
H. W. SCHEUER, Leiden.
Mr. Dr. C. F. SCHOCH, Amsterdam.
C. DE VRIES, Amsterdam.

Persoverzicht.

Draadlooze Telegraphie in N.-Indië.

In het avondblad van de *N. Rott. Crt.* van 19 dezer bespreekt de heer J. Corver dit onderwerp naar aanleiding van het door het Ministerie van Koloniën uitgegeven *,,Verslag der jaarproeven en der technische wetenschappelijke onderzoekingen"* en de gedane onderzoekingen op het gebied der Radio-telegrafie in Nederlandsch-Indië.

Hij zegt o.m.:

Ziehier de verschijning van een ambtelijk rapport, waarmede ons koloniaal bestuur eer inlegt.

Het is zoowel uit technisch als uit wetenschappelijk oogpunt wellicht het belangrijkste werk, dat in onze taal over draadlooze telegrafie in het licht is gegeven. En in vele opzichten mag het worden beschouwd als een waardevolle oorspronkelijke bijdrage tot de internationale vakliteratuur.

Doordien niet beschikt kon worden over betrouwbare bronnen, aangaande de ondervinding, door andere mogendheden en particuliere maatschappijen opgedaan met in de tropen opgerichte radiostations — zoo zegt de inleiding — bleef voor de Nederlandsch-Indische regeering geen andere weg open dan door een reeks systematische proeven de ontbrekende gegevens zelf te verzamelen.

Met behulp van die gegevens moest de vraag worden beantwoord of naast landlijnen en kabels ook de draadlooze telegrafie in aanmerking kwam voor het vormen van schakels in het Nederlandsch-Indische telegraafnet en zoo ja, *in hoeverre* zij dan als verbindingsmiddel tusschen vaste punten in aanmerking zou moeten komen.

Oorspronkelijk bestond het voornemen, eenige krachtige stations op te richten, die *uitsluitend* voor de te verrichten proeven zouden dienen. Na rijp beraad werd echter besloten, met de te bouwen stations al dadelijk Ambon en Koepang aan het telegraafnet aan te sluiten en daartoe zoowel deze stations als dat te Sitoebondo (over land met Soerabaja verbonden) direct voor publiek verkeer open te stellen.

Weliswaar werden de proeven hierdoor eenigermate aan banden gelegd, maar aan den anderen kant werd het voordeel verkregen, dat de tot stand te brengen verbindingen dadelijk aan de practijk getoetst zouden worden.

Omtrent drie hoofdpunten moesten gegevens worden verkregen: omtrent de oprichtingskosten, omtrent de exploitatiekosten en omtrent de verkeerszekerheid. En ten einde, wat het laatste punt betreft, den invloed van klimatologische omstandigheden zuiver te kunnen nagaan, mocht gedurende een vol proefjaar geen wijziging worden aangebracht aan de stationsinstallaties. Als maatstaf ter beoordeeling van de deugdelijkheid van het verkeer diende het woordental, dat gedurende den werktijd kon worden overgebracht. Met het oog hierop werd, wanneer geen telegrammen ter overseining aanwezig waren, willekeurige tekst uit boek of krant overgeseind.

Ten einde verder te kunnen beoordeelen of voor de gegeven afstanden sterkere stations noodig zouden zijn (en dan *hoeveel* sterker) en welke installatie-wijzigingen gewenscht zouden wezen, werden naast de jaarproeven ook technisch-wetenschappelijke proefnemingen in het programma betrokken.

De hoofdleiding was in handen van den hoofdingenieur bij den post-, telegraaf- en telefoondienst, den heer F. van der Goot, terwijl de dagelijksche leiding op de drie stations werd toevertrouwd aan den ingenieur, den heer C. J. de Groot en aan de toenmalige luitenants ter zee 2e kl. de heeren G. C. Holtzappel en J. A. Brouwer.

Het eerste deel van het rapport — het verslag der jaarproeven — geeft een volledig overzicht met fotografische opnamen, van inrichting en bouw der stations, van oprichtings- en exploitatiekosten, vergeleken met die van eventueele kabelverbindingen voor gelijke afstanden en van de verkeersuitkomsten uit telegraaftechnisch oogpunt, eveneens vergeleken met hetgeen met kabelverbindingen mogelijk zou zijn geweest.

Een categorisch antwoord op de ter beantwoording gestelde hoofdvraag of radioverbindingen de voorkeur zouden verdienen boven kabels, geeft de conclusie van het verslag niet. De tot stand gebrachte radioverbindingen worden becijferd ruim 10 pCt. duurder te zijn en een veel geringere capaciteit te bezitten, terwijl andere specifieke voordeelen alle (behalve wellicht die, welke met defensiebelangen in verband staan) spreken ten gunste van kabelverbindingen. De steller van het rapport wil echter daarom toch nog geenszins in het algemeen tot een veroordeeling van radioverbinding komen. Hij wil de keuze voor elke nieuwe verbinding afzonderlijk in overweging laten komen.

Maar waar bovendien is gebleken, dat de drie in dit geval door Telefunken geleverde stations veel te zwak zijn om met de hier toegepaste ontvangmiddelen steeds geregeld verkeer te waarborgen en de radio-technische wetenschap voortdurend nieuws brengt, zullen de proefnemingen volgens den hoofdingenieur van der Goot moeten worden voortgezet, onder geleidelijke aanbrenging van verbeteringen en wijzigingen aan de stations, voordat de hoofdvraag definitief zal kunnen worden beantwoord.

Hier treft wel bijzonder, hoezeer op dit gebied een rapport, dat nu reeds twee jaar geleden werd opgesteld (het is gedateerd van Mei 1915) door de vorderingen der wetenschap is achterhaald. De ontvanghulpmiddelen en ook de hulpmiddelen tegen den grooten vijand der radiotelegrafie, de luchtstoring, zijn op dit oogenblik al weer heel wat gevorderd, vergeleken bij twee jaar geleden en al is de wereldoorlog oorzaak, dat nog niet alle nieuws op dit gebied direct gemeengoed is geworden, toch mag wel dit worden gezegd, dat de begrippen omtrent de zendenergie, die voldoende moet worden geacht voor bepaalde afstanden, op het punt staan zich zeer sterk te wijzigen in dezen zin, dat men met stations, die eertijds te zwak waren, veel meer zal kunnen uitrichten.

Het getuigt dan ook van een waarlijk vooruitzienden blik, dat de hoofdingenieur Van der Goot zijn conclusie uit de in 1914 gedane proeven in een zoo voorloopigen en niet definitieven vorm heeft gesteld.

Wij komen thans tot het tweede gedeelte van het rapport, het verslag der technisch-wetenschappelijke onderzoekingen, waarbij als derde deel een map met teekeningen en afbeeldingen is gevoegd. In dit deel treft men het meer persoonlijke werk der drie plaatselijke leiders aan, verhandelingen over onderzoekingen, betreffende een groot aantal speciale onderwerpen, die niet alleen belangrijk zijn in verband met de te beantwoorden practische hoofdvraag, maar die even zoovele wetenschappelijke bijdragen vormen en in den ruimsten kring van belangstellenden in het onderwerp een dankbare ontvangst zullen vinden.

Men vindt hier al het materiaal terug, waarop de heer De Groot zijn bekend proefschrift: „Radiotelegrafie in de Tropen" bouwde, waarop hij verleden jaar cum laude tot doctor in de technische wetenschap promoveerde. Het luchtstoringen-onderzoek en de daarop opgetrokken theoriën, evenals de waarnemingen over het verkeer op groote afstanden en de voor electrische golven ontwikkelde voortplantingshypothesen nemen een belangrijke plaats in. Daarnaast een aantal verhandelingen over verschillende methoden over geluidsterkte-meting, over de schakelingen der ontvangtoestellen, eigenschappen van detectoren, eischen te stellen aan de telefoons, installeeringsbijzonderheden van moderne zenders, enz.

Dit is natuurlijk niet de geordende en bezonken stof van een handboek. Het is voor een deel practische critiek, voor een ander deel nieuwe stof, die zelf critische beschouwingen en toetsing vraagt.

Maar wie in deze onderwerpen is geïnteresseerd, zal het technisch-wetenschappelijk verslag niet onverschillig ter zijde leggen.

Het is te hopen, dat de ontwikkeling van den Indischen radiotelegraafdienst aanleiding zal geven tot meer werk van dit gehalte van haar ambtenaren en dat dit op soortgelijke wijze tot publiek goed zal worden gemaakt.

* * *

Japan.

In hetzelfde blad schrijft *J. H.* onder dit opschrift in een *Ingezonden stuk:*

„Met belangstelling lazen wij het stuk van mr. T. B. „Iets over Japan" in het ochtendblad van 16 Mei. Het is zeer zeker gewenscht, dat wij evenals voor andere gevaren, op onze hoede zijn voor een *mogelijk* Japansch gevaar, doch het lijkt ook ons overdrijving, dat gevaar als nabij voor te stellen.

De opinie omtrent Japan en de Japanners is in Nederland en in Indië over het algemeen niet gunstig en daarvoor hebben wij tot nu toe al heel weinig reden. Er is trouwens een algemeen wantrouwen in Europa ten opzichte van Japan, dat voldoenden grond mist, doch dat voornamelijk is toe te schrijven aan de omstandigheid, dat men den Japanner zoo weinig kent en in karakter, opvattingen, zeden en gewoonten zoo ver van hem afstaat, en wij Europeanen in het algemeen en Hollanders in het bijzonder, geneigd zijn alles wat „vreemd" is, wat afwijkt van onze begrippen en opvattingen, verkeerd te vinden en de menschen die ze huldigen, gevaarlijk.

De kenners van het Japansche volk, zooals een Lafcadio Hearn, denken zeer gunstig over het Japansche volkskarakter en wat wij van hen hebben ondervonden, gedurende de twee en een halve eeuw dat wij, Hollanders, in Japan waren gevestigd, vóór de omwenteling van 1868, getuigt van veel goeds, in aanmerking genomen, dat wij daar uitsluitend voor den handel kwamen en onze „opperhoofden" eerst te Hirado en later te Desjima, eenvoudig als chefs van het Hollandsche handelshuis waren te beschouwen, dat er alleen op uit was veel geld te verdienen, wat dan ook is gelukt, vooral in de 17e eeuw, en de wijze waarop dat geschiedde was niet altijd *nobel*. De Japanners waren streng in het handhaven van de vooraf gemaakte verbodsbepalingen en achterdochtig, vooral waar het de propaganda van de christelijke leer betrof, maar zij gaven ook dikwijls blijk van beminnelijke karaktertrekken, die men van hen en nog wel in dien tijd en in de positie waarin wij toen in Japan verkeerden, niet zou hebben verwacht.

Zoo was het ten strengste verboden, dat Hollanders op Desjima gehuwd waren en Europeesche vrouwen daar verbleven, doch de vluchtelingen van het verloren gegane Formosa (1662) met de *Groene bende* te Nagasaki aangekomen Nederlanders, werden vriendelijk ontvangen, aan de Hollandsche vrouwen werd vergund op Desjima te landen; zelfs werd aan den meegekomen predikant toegestaan op het eiland een huwelijk in te zegenen en een kind te doopen, ten overstaan van al de Compagniesdienaren en eenige Japansche ambtenaren, terwijl aan het echtpaar werd vergund tot nader order te Desjima te blijven.

Ook tijdens de Fransche overheersching, toen de bekende H. Doeff, opperhoofd op Desjima, was verstoken van alle gemeenschap met de buitenwereld, werden de Hollanders aldaar door de Japanners goed

behandeld en zoo goed mogelijk van alles voorzien. Doeff komt er herhaaldelijk op terug, dat de Japanners zoo vriendelijk en behulpzaam waren. De (Japansche) geldkamer verleende maar steeds voorschotten, zoodat in 1812 de schuld van de insolvente factorij reeds 80.000 taels bedroeg en toen in November van dat jaar een groot gedeelte van Nagasaki door brand werd vernield en Desjima ternauwernood daarvan vrij liep, gaf de gouverneur van die stad aan zijn ondergeschikten last te zorgen, „dat de Hollanders daarbij geen schade leden, die toch door het uitblijven hunner schepen reeds ongelukkig genoeg waren.” Zulke beminnelijkheid zal men in dergelijke omstandigheden in Europa niet licht ondervinden en nu is het wel waar, dat de politiek geen beminnelijkheid of sentimentaliteit kent, maar het getuigt dan toch voor het Japansche volkskarakter.

Het is bekend, dat de Japansche regeering, vooral tengevolge van onze tusschenkomst, haar isolement heeft opgegeven. De onderhandelingen met andere mogendheden, de Ver. Staten, Engeland, Frankrijk, werden gevoerd in onze taal, die toen door vele Japanners werd gesproken. Mr. v. d. Chijs zegt dienaangaande in *Neerlands streven tot openstelling van Japan voor den wereldhandel*: „Nederland is de eerste geweest, die Japan tot het sluiten van een tractaat heeft weten te bewegen.” „Nederland is alzoo de eigenlijke opensteller van Japan en de andere natiën hebben aan Nederland hun eerste handelsbetrekkingen met Japan te danken.”

Sindsdien is Japan met reuzenschreden tot ontwikkeling en voorspoed geraakt.

Men denke niet, dat Japan dat alles vergeten is, ook niet, dat de kiem van de Japansche marine is gelegd door het onderwijs van onze marine-officieren met de onder hun bevelen staande detachementen en het schenken aan de Japansche regeering van het Nederlandsche s.s. „Soembing”.

In de *Japan Daily Mail* van 7 April 1892 werd opgemerkt, dat de wetenschap en de algemeene ontwikkeling, die Japan van Holland ontving, den enormen prijs waard is, die er voor is betaald.”

„Men is gewoon van Japan te spreken als een land dat in twintig jaar zooveel heeft geleerd als andere volken gedurende eeuwen, maar zij die zulks beweren, houden geen rekening met den enormen invloed, uitgeoefend door de Nederlanders gedurende 200 jaar. De wetenschappen, die in Japan den meesten vooruitgang hebben gemaakt, hebben dat te danken aan den stoot door Nederlandsche onderwijzers gegeven. Het moderne Japan is niet geboren in één dag. Aan de Nederlanders komt de eer toe al het pionierswerk te hebben gedaan.”

Even waardeerend schreef hetzelfde blad tijdens het laatste bezoek van (drie) Nederlandsche oorlogsschepen (1909?)

De komst der drie Nederlandsche oorlogsschepen heeft Japan weer eens herinnerd aan de groote dankbaarheid, die het verschuldigd is aan Nederland, zijn eenigen vreemden bondgenoot gedurende eenige eeuwen en altijd zijn goeden vriend.

Amerika wordt steeds zeer geprezen, omdat het de havens van Japan geopend heeft voor den handel met de geheele wereld, maar Nederland heeft deze opening voorbereid en verdient daarom evenveel lof. In de vorige eeuw, toen Japan voor het eerst producten van Westersche beschaving verlangde en de voornaamste mannen er op uitgestuurd werden om die te verkrijgen, werd er nooit aan gedacht naar een ander land dan Nederland te gaan. Het was Nederland, dat het eerste oorlogsschip aan Japan leverde” (lees: schonk).

Nu weten wij wel dat men aan dergelijke vriendschapsbetuigingen bij een officieel bezoek niet te veel waarde moet hechten, dat wij ons daardoor niet in slaap moeten laten wiegen en steeds ons kruit droog houden, maar wij moeten ook onze Japansche vrienden niet prikkelen, door te spreken van een Japansch gevaar, dat waarschijnlijk in het geheel niet bestaat.

* * *

De *N. R. Ct.* van 19 dezer wijdt in haar Avondblad D van 19 dezer een hoofdartikel aan:

Het economisch weerbaar maken van Indië.

Op de verlanglijst, welke de vertegenwoordigers van de Inlandsche vereenigingen op hun reis naar Nederland hebben medegebracht, staat ook het verkrijgen van een eigen Inlandsche industrie. De Inlanders, zoo betoogen zij, misgunnen den Europeanen en door deze in Indië gemaakte industrieele winsten niet — al komen zij ook op tegen de z.g. drainage; maar zij zouden gaarne ook zelven hun deel willen genieten van den, aan den bodem huns lands ontwoekerden, rijkdom.

Laat Nederland hen helpen, om aan het industrieele bedrijf deel te nemen, en hun volk in staat te stellen, het kapitaal te verwerven, dat het voor zijn verdere ontwikkeling en vooruitgang zoozeer noodig heeft.

Dat is hun vraag.

Men heeft hier met een zeer belangrijke quaestie te doen, welke, al berust zij ten deele ook op niet geheel juiste opvattingen, toch in hooge mate de aandacht verdient.

Gelukkig is dit in Nederland — en men mag hierin een der heugelijkste gevolgen zien van het optreden der deputatie Indië Weerbaar — begrepen. In handels- en industrieele kringen heeft men de zaak, als zijnde van practische beteekenis, in studie genomen, en met de voortvarendheid, welke de leiders van die kringen in ons verjongde Nederland kenmerkt, zijn onmiddellijk de middelen getroffen, om, voor zoover althans van particuliere zijde mogelijk is, zoodanigen bijstand te verleenen als het gewenschte doel nader zou kunnen brengen.

Bij de ontvangst van de deputatie in het gebouw van de Industrieele Club te Amsterdam is in de gehouden redevoeringen aan het licht getreden, dat de Nederlandsche industrie zich zeer goed met de leus „Indië Weerbaar”, niet enkel in militairen, maar ook in economischen en politieken zin, vereenigen kan. Begrepen wordt, dat Indië niet kan worden verdedigd, wanneer niet een sterk nationaal voelend zelfbewust volk daarbij aan Nederland's zijde staat, een volk, dat wat te verliezen heeft: een land, rechten, welvaart, vrienden.

Niet een geknecht, armoedig Indië is hetgeen het industrieele Nederland bij een gezonde opvatting van zaken doen voor zich wenschen moet, maar een welvarend Indië met een ontwikkelde bevolking, gezind om samen te werken, tot wederzijdsch voordeel. Men kan toch de opvatting verouderd achten, — wij spreken hier enkel nog maar van zuiver materieele motieven — dat duurzaam voordeel te vereenigen zou zijn met „uitbuiting”. dat de sterke werkelijk het meest bereikt door den deken, zoo hij 't kan, geheel naar zich toe te halen. Een goed zakenman ziet het nu anders in.

Er zijn inderdaad geen redenen, waarom de Nederlandsche industrieel er behoefte aan zou gevoelen, deelneming van de inlandsche wereld aan de industrieele ontwikkeling van haar land tegen te houden; integendeel, er zijn materieele en zeer goede redenen, welke hem moeten nopen, dat proces te bevorderen.

Is het daarbij echter wel noodig aan wat men noemt een eigen Inlandsche industrie te denken? Gelijk de heer C. F. Stork het in zijn rede zeide: Indië heeft reeds industrieën — en welke! Is het niet beter deze industrieën uit te breiden langs den natuurlijken economischen weg en deze te vervolmaken — waarbij de Inlanders naarmate zij in ontwikkeling, in intellectueele en economische waarde groeien, er van zelf aan zullen komen deel te nemen — dan langs den moeilijken, kostbaren, onzekeren en wij zouden haast zeggen, tegennatuurlijken weg van kunstmatige industrie-fokkerij, aan het uitgesproken verlangen van hen, die Ned.-Indië den weg van Japan zouden willen zien volgen, te voldoen?

Economisch weerbaar: dit moet de Indiër worden. Iedereen is het hierover eens, het is het belang zoowel van Nederlander als Indiër. Door pogingen te doen tot vestiging van nieuwe industrieën, waarvan misschien wel iets te wachten zou zijn, dan wel door Inlanders in staat te stellen, het eens zelf met bestaande takken van industrie te probeeren, zou men de paarden achter den wagen spannen. Niet anders dan verlies, zoowel van tijd als van geld, en ontstemming zouden daarvan te wachten zijn.

Bezorg den Indiër de gelegenheid om ontwikkelende kennis op te doen, kweek bij hem het gevoel van zelfbewustheid aan, door hem het begrip zijner minderwaardigheid, zooals die nog door zekere bepalingen of bewoordingen der wet en helaas! ook door het optreden en de houding van zeker soort Europeanen wordt in stand gehouden, weg te nemen; geef hem steun, geef hem de gelegenheid om de talenten en hoedanigheden, welke hij ongetwijfeld bezit, te gebruiken en hij zal op actieve en voor hem voordeelige wijze aan de industrie van zijn land, welken vorm deze ook moge aannemen, deel komen te hebben. 't Kan niet anders, is hij werkelijk wat waard, dan zal men hem gebruiken voor het werk, waarvoor hij geschikt is; dan zal hij de plaats komen in te nemen, welke hem toekomt — *en welke het ook voordeelig zal zijn hem te geven.*

Zoolang dit nog niet het geval kan wezen, zoolang een Indiër in eene verantwoordelijke betrekking te plaatsen, geen voordeel belooft te bieden aan de zaak welke hij heeft te dienen — het moge dan een Europeesche dan wel een Inlandsche zijn — heeft het ook geen zin, kan het slechts tot teleurstelling leiden, hem daartoe te roepen of te bevorderen.

De heer Van Aalst, bij de ontvangst het woord voerende, zeide te hopen, den tijd te mogen zien komen, van deelneming van de Inlandsche wereld aan de Indische industrie, een tijd, waarin Inlanders mooie administrateursbaantjes zouden bekleeden, hooge tractementen trekken en mooie tantièmes genieten, zij echter ook in staat zouden zijn, *goede suiker en goede koffie te doen groeien.*

Indien men er toe overgaat den Inlander voor het economisch leven, den economischen strijd toe te rusten, hem op te voeden en de noodige kennis te brengen, dan zal de moeilijkheid als van zelf uit het vraagstuk verdwijnen. Levert hij goed werk, dan zal zich ook bij hem kapitaal vormen, dan zullen ook bij hem zich de kunde en het initiatief vertoonen, welke hem in staat stellen zullen, nieuwe ondernemingen te vestigen en dat op zijn naam. En wanneer die goed zijn, zullen zoowel inlander als Europeaan daaraan wat gaarne deelnemen!

Gevaar dat in den tusschentijd zijn land „gedraineerd” zou worden, zoodat hij, tot rijpheid gekomen,

het uitgemergeld zou vinden, bestaat niet. Indien de Indische staat het zich heeft kunnen veroorloven binnen vijftien jaar tijds, de uitgaven, ter wille van het gemeenebest gedaan, te verdubbelen, indien Java thans met een schitterend spoorweg- en wegennet is begiftigd, dan is dit voor het overgroote deel te danken aan de soort, ,,drainage'', welke de Europeesche industrie daar oefent. Stellig zijn enorme schatten uit Indië weggevoerd; dit is er echter niet armer door geworden, maar rijker. Een vruchtboom wordt er niet minder door, dat men zijn vruchten plukt; integendeel, hij gaat er in waarde en productievermogen door vooruit, daar men hem in dat geval zal verzorgen, bemesten, snoeien.

De wereld vertoont zulke mysteries: dat is er een; een ander is dit, dat bij een deeling ieder der parten méér kan zijn dan het oorspronkelijk geheel. Benepen winstbejag, dat een ander buitensluit, brengt minder voordeel dan het breede gebaar, dat noodigt om samen te werken, samen te deelen.

Legde de Europeesche industrie het er op toe ontluikende inlandsche industrie in den knop te smoren, omdat zij anders het profijt met haar zou moeten deelen, dan handelde zij zeer dwaas. Zij doet dit dan ook niet, wenscht het niet te doen. Zij wil, het is op meergenoemde bijeenkomst afdoende gebleken, den Indiër bijstaan, om hem mede een aandeel in de voordeelen, welke de exploitatie van zijn land oplevert, te laten *verdienen*. Zij willen medehelpen aan het economisch weerbaar maken van Indië.

Een geschenk zal door de groote Nederlandsche en Ned.-Indische industrieele en financieele lichamen worden aangeboden, 't welk de deputatie bij haar terugkeer naar Indië zal medenemen. Waaruit het zal bestaan is nog niet vastgesteld; daarover wordt nog, ook met de leden der deputatie, beraadslaagd. Vermoedelijk zal het echter het karakter komen te dragen van een instelling, waaraan de Indiër in zijn eigen land de gelegenheid zal kunnen vinden, zich door een technische opleiding voor den strijd op de economische kampplaats te bekwamen.

Het is een mooie oplossing. Toen de heer Abdoel Moeis op het genoemde feest, nadat de heer van Aalst de toezegging had gedaan, van zijn plaats opstond en om de tafel liep om den spreker te danken, voelde men dat diens woord, dat diens daad — de daad der Nederlandsche industriëele wereld — had gepakt en een groote stap verder was gezet op den weg der associatie, den weg der goede verstandhouding van Nederlanders en Indiërs, op welk verbond alleen de toekomstige voorspoed van Ned.-Indië zal zijn te vestigen.

* * *

Het Middelbaar Onderwijs in Indië.

Hierover schrijft in de *Telegraaf* van 19 dezer de heer Henri van Wermeskerken uit Weltevreden, 5 Maart 1917:

,,Het gaat met het middelbaar onderwijs in Indië niet zooals men dit algemeen wel wenschen zou. Men is ermee in een ernstige impasse geraakt.

Door onvoldoend beleid is er een tekort aan personeel ontstaan, speciaal aan wis- en natuurkundige leeraren (maar bij de andere vakken eveneens), dat fnuikend dreigt te worden voor het onderwijs in Indië!

Het is nog niet lang geleden, dat ik een leeraar sprak, die mij zeide: ,,Als dat zoo doorgaat, dan zend ik mijn jongens, zoodra ze aan het middelbaar onderwijs toe zijn, naar Nederland, want ik wil niet, dat ze, als ze eenmaal te Delft of ergens anders komen, voor minderwaardig worden aangezien...... En dat door de schuld van het dreigend-minderwaardig onderwijs in Indië!'' En hij meende het.

Waar de schuld ligt? Hoofdzakelijk wel bij het departement.

Het is wel waar, dat geen departement in Indië een zóó groote uitbreiding heeft moeten ondergaan als onderwijs, maar even waar is, dat men daar ook niet de tering naar de nering heeft gezet. Men heeft het onderwijs uitgebreid zonder het oog te houden op een voldoende uitbreiding van personeel, en zonder het naar Indië lokken van personeel ook voldoende aantrekkelijk te maken. Andere departementen hebben de aanvangstractementen verhoogd, alleen onderwijs is met het aanvangstractement naar beneden gegaan.

Het eindtractement van leeraren is wel verhoogd (850 gulden), doch hiernaar wordt niet uitgekeken door iemand, die (gewoonlijk om financieele redenen) naar Indië wil gaan. Hij redeneert, ik heb hier zóóveel en daarvan kan ik met mijn gezin moeilijk rondkomen, ik krijg in Indië zooveel en dus ga ik.

Niettegenstaande dit feit, zijn toch nog tal van leeraren in Nederland bereid de H. B. scholen op Java te gaan bevolken, doch helaas zag men geen oproepingen meer in de laatste jaren.

In plaats van menschen uit Nederland op te roepen, werden bij den opzet van de nieuwe H. B. S. te Bandoeng alle daar noodige leeraren aan de bestaande inrichtingen vijf-jarigen cursus onttrokken. Ook bij den opzet van de nieuwe technische school te Soerabaja, werden opnieuw de vijfjarige H.B.S.-en geducht adergelaten. Bovendien heeft men nog allerlei nieuwe dingen meer opgezet met het oude personeel, en hetgeen men kon afroomen van lager onderwijs.

Zoo geven vaak leeraren met acte A, die dus slechts bevoegd zijn onderwijs te geven aan een H. B. S. met 3-jarigen cursus of in de eerste 3 klassen eener H. B. S. met 5-jarigen cursus, onderwijs aan alle klassen eener 5-jarige.

Het spreekt van zelf, dat zulk een toestand niet kan en niet mag blijven voortbestaan.

Er is werkelijk genoeg animo in Nederland om hierheen te komen, dank zij de tijdsomstandigheden en de dure tijden, die de oorlogstoestand in het leven heeft geroepen (iets waarvan het departement wijs zou doen te ,,profiteeren'', want als de tijden weer beter zijn, zal men misschien gedwongen zijn het aanvangssalaris te verhoogen) en ook dank zij de overtollige hoeveelheid acte B.-bezitters in Nederland.

Een der Semarangsche leeraren, kortelings hier teruggekeerd van verlof, had zich in Nederland per advertentie beschikbaar gesteld, om volkomen bevoegde leeraren van advies te dienen voor het geval zij naar Indië wenschten te gaan. Hij kreeg er maar even een veertigtal bij zich. Allen wilden gaarne naar Indië, maar...... er waren immers geen vacatures, meende men. Er werden geen oproepingen gedaan in de laatste jaren. En dat terwijl het gebrek hier zoo nijpend is.

Men ziet nu hoe het kaartenhuis, waarin het departement zijn plannen bouwt, hopeloos ineenstort. Het zal een zware bezem moeten zijn, die dezen Augiasstal reinigt.

Het is inmiddels te begrijpen dat de leeraarswereld zich fel kant tegen de voorgestelde verlaging van het peil van het Middelbaar onderwijs in Indië en dat van alle kanten protesten daartegen zullen opgaan.

Want wat is het gevolg van het voorstel van Onderwijs en Eere-diensten? Om bezitters van acte A dezelfde bevoegdheid te geven als die met acte B?

Komen later de Indische jongens in Nederland om hun studies daar verder voort te zetten, dan is het logisch gevolg, dat ze minderwaardig zijn bij de jongelui, die het Middelbaar Onderwijs in Nederland konden volgen...... en dat ze niet mee kunnen.

De vorige week hebben de leeraren der Koning Willem III school alhier daarover reeds een vergadering gehouden. Drie en dertig leeraren waren aanwezig en zoo goed als eenparig hebben zij zich tegen het voorstel van den directeur verklaard. Acht en twintig stemden er tegen, twee er voor en drie stemden blanco.

Aan het departement van Onderwijs meende men inmiddels handig te zijn, door ook het advies eens in te winnen van de Vereeniging van Leeraren en Leeraressen bij het Middelbaar Onderwijs, waarvan ook bezitters enkel van acte A lid zijn, en voor wie het van belang kon worden geacht, dat zij voorstemden. En dit natuurlijk in de hoop daar een gunstig adviesje te mogen krijgen.

Men heeft daar echter bot gevangen; die vergadering heeft Vrijdagavond 2 Maart plaats gehad en zoo goed als met algemeene stemmen is het voorstel verworpen. Er werden slechts één stem vóór het voorstel en één stem blanco uitgebracht.

Leeraarsvergaderingen zullen ook te Soerabaja, Semarang en Bandoeng worden gehouden, en het is te voorzien, dat die vergaderingen zich in denzelfden geest zullen uitspreken of reeds hebben uitgesproken.

Het is natuurlijk begrijpelijk, dat het departement zich gaarne wil redden uit de impasse, die het aan zichzelf te wijten heeft, maar dat dit zou moeten gaan ten koste van het peil van het onderwijs, en ten koste van de leerlingen, dàt is wel de laatste weg, dien men zal mogen en kunnen inslaan. Het is dan ook niet te verwachten, nu de adviezen onverdeeld zoo ongunstig luiden, dat men dien weg zal durven opgaan.

Buitenzorg zal er bovendien zeker een stokje voor steken.''

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Indië en Japan.

Ter gelegenheid van het veel besproken proces Minami voor den Raad van Justitie, schijnt er door den verdediger op gewezen te zijn, dat er door Europeesche bladen zoo op Japan gehakt werd. Het *Nieuws v. d. Dag* maakte er vooral het *Bat. Nbld.* een verwijt van, dat dit blad zich aan die fout zou schuldig gemaakt hebben.

In een artikel, getiteld *Indië en Japan*, komt de redacteur van het aangevallen blad tegen die aantijging op en verdedigt zijn standpunt ten opzichte van Japan.

Het is waar — zoo zegt hij — dat ons blad meermalen gewezen heeft op het verkeerde van de Japansche industrie om goedkoope waren van slechte hoedanigheid te leveren, en van de arbeidstoestanden. Edoch, de voornaamste klagers zijn de Japansche consuls, die, zelf Japanners, heel goed inzien hoe de naam van hun vaderlandsche industrie daardoor benadeeld wordt.

Ook is door het *Bat. Nbld.* meermalen de aandacht gevestigd op de uitingen van vooraanstaande Japansche publicisten en staatslieden, welke uitingen vaak wezen op een neiging tot uitbreiding van

het Japansche gezag naar het Zuiden, naar de *Filippijnen* en *Nederl.-Indië*.

En dat is toch zeker niet verkeerd. Zonder zich dadelijk ongerust te maken, is het toch verstandig oogen en ooren wijd open te houden, en te letten op de verschillende stroomingen in het land van de Rijzende Zon. Dat is zelfs plicht.

Al vertrouwen we, dat de tegenwoordige regeering in Japan, onder de bekwame leiding van den premier Terauchi, slechts een vriendschappelijke toenadering tot Indië zoekt en alleen op het gebied van den handel, dit neemt niet weg dat veranderingen in de politiek mogelijk zijn, en dat er in de Japansche pers wel eens andere stemmen gehoord worden, „en de tendenz naar een uitbreidingspolitiek in Japan is blijkbaar sterk groeiende". En al kan Indië instemmen met de leuze *Azië voor de Aziaten*, met dien verstande, dat elk deel van Azië eigen zelfbestuur en in de toekomst wellicht onafhankelijkheid verkrijgt, nooit zal het vrede kunnen hebben met de leuze *Azië voor Japan*.

Niet lang geleden verscheen een in het Engelsch gestelde brochure „for private circulation", bevattende een te *Kojimochi* uitgesproken rede, waarin o.a. voorkomt:

„De tegenwoordige Europeesche oorlog gaf ons de gulden gelegenheid heel Azië te bevrijden van Europeesche overheersching en onze leiding in invloed en handel te verzekeren. Maar waar Turkije, de zieke man van Europa, er in slaagde zich te verjongen, ging het met den sterken man van Azië anders. Wij zijn niet alleen stom voor de kreten van Indië, maar wij dempen den Hindoe-opstand te Singapore door onze matrozen en leveren de Hindoe-patriotten over aan hun vijanden op anderer bevel. Wij hebben het meesterschap over den Stillen Oceaan noodig en zelfs als Engeland in een doodsstrijd verkeert, ontworstelen wij het hem niet. Wij hebben er behoefte aan, onzen handel en politieken invloed uit te breiden en zelfs als Holland is tusschen den duivel en de diepe zee, nemen we het den sleutel van den Stillen Oceaan niet af en staan toe dat dertig millioen Japanners door zijn hebzucht worden uitgeplunderd."

Bij zulke uitingen is het onverantwoordelijk Indië niet weerbaar te maken. In Japan heeft Indië het voorbeeld, wat er van een volk van 30 millioen te maken is. Heeft Indië idealen, zoo liggen die in de richting van zelfbestuur en vrijheid en daarvoor kan het zich met Nederlands krachtige hulp volkomen gereed maken.

Het blad ziet met vreugde de nauwere handelsrelatie, die gedurende dezen oorlog met Japan ontstaan is, en spreekt den wensch uit, dat de gewenschte toenadering tusschen deze beide groote Aziatische rijken — Japan en Nederlandsch-Indië — steeds een vriendschappelijke zal blijven.

Gescheiden samengaan.

Naar aanleiding van de Indische Vrijzinnige Vereeniging, ontstaan uit de Solosche beweging van de heeren Landouw en van de Kamer, welke vereeniging bovenal eên politieke organisatie wil vormen, bespreekt de *Locomotief* de vraag, of het wenschelijk dan wel noodig was, dat de „niet-revolutionnaire Indische Europeanen" zich zelfstandig organiseerden. Het blad beantwoordt de vraag bevestigend. De minderheid der Indische Europeanen, met geheel Europeesche opleiding en afdoend bezoldigde ambten, mogen het zonder een eigen vereenigingswezen kunnen stellen, er is een groote groep van hen, die een Indischen middenstand vormen, met gelijke belangen en rasverwantschap, die de behoefte aan een *eigen* verband wel degelijk voelen. De Indische Bond, het oude „Insulinde", de Indische partij, het nieuwe „Insulinde" en de Solosche beweging zijn er even zoovele bewijzen voor.

Die erkende behoefte sluit niet in, dat de I. V. V. op zich zelf moet blijven staan. Verschillende groepen met tijdelijk gemeenschappelijke belangen kunnen samengaan ter behartiging van die belangen, een coalitie of federatie vormen zelfs, maar behoeven daarom nog niet in een zelfde organisatie op te gaan. De werkelijkheid is met dit laatste in strijd. „Juist door aanvankelijk scherp gescheiden te gaan, wordt het onderkennen van wat er in staatkundig opzicht gemeenschappelijk te verrichten is, gemakkelijker." Bij een gezamenlijk georganiseerd zijn zullen op den duur de geschilpunten de gemeenschappelijke actie belemmeren.

Om dezelfde reden beschouwt de *Loc.* het samengaan der Indische Europeanen met Inlanders in één organisatie als een politieken flater. Gelijkheid van *streven* is bestaanbaar zonder gelijkheid van aanwijsbaar *belang*, zooals in „Insulinde", waar gelijkheid van *streven* is, voor zoover het Westersche overheersching aangaat. Is er ook gelijkheid van belang? „De Indische Europeaan heeft — wat zijn maatschappelijke vooruitzichten betreft — van den Inlander *niets* te verwachten, *alles* te duchten." — Dientengevolge werkt een organisatie van Indische Europeanen, die zich bij voorkeur van de Europeesche maatschappij afwendt om aansluiting te zoeken bij de Inlandsche, aan een politieken zelfmoord.

Het ontstaan van de Indische Vrijz. Ver. mag ongetwijfeld voor een goed deel uit zulk besef verklaard worden. Er zijn zeer veel Indische Europeanen, die, hoewel behoefte gevoelende aan een politieke organisatie, toch niet afkeerig zijn van het Nederlandsche bestuur.

Streven en belang gaan bij hen samen, waar zij pogen zich niet alleen te handhaven, maar ook te verheffen in de Europeesche samenleving, welke de *hunne* is. En een dergelijke groep heeft zeker reden van bestaan, maar behoeft goede, nuchtere, volhardende leiding. Al zullen in de praktijk ook belangenverschillen zich openbaren bij de politieke vereenigingen, toch zullen ze niet scherp tegenover elkaar behoeven te staan, daar er voor haar, die oprecht den vooruitgang willen, nog tal van dingen te bereiken zijn tot verruiming van de staatkundige vrijheid, zoodat, al blijft ieder zijn eigen politiek huis bewonen, toch aangename en vruchtbare samenwerking zal mogelijk blijken. Die associatie zal eigen wezen en eigen belangen zuiver houden, en in de politieke werkelijkheid haar bron en haar kracht vinden.

Woeker.

In hetzelfde blad schrijft de correspondent uit *Pati*: „De woekerwet beschouw ik als een vallenden steen, die de meeste woekeraars doodelijk treft." De meeste, doch niet alle, want er zijn Chineezen en gegoede hadji's, die woekerhandel drijven in den vorm van koopovereenkomsten. Deze eersten weten de eigenaren, die in geldnood verkeeren, te bewegen tot het sluiten eener koopovereenkomst met recht van wederinkoop tegen verhoogden prijs. Wordt binnen den gestelden termijn van dat recht gebruik gemaakt, zoo hebben ze altijd een winstje, zoo niet, dan is hun winst op de tegen lagen prijs ingekochte goederen groot. De hadji's leggen het anders aan; ze koopen huizen en het bezitsrecht op tambaks en sawahs, ook met recht van wederinkoop, tegen den oorspronkelijken koopprijs. Ze verhuren echter staande de koopovereenkomst, het gekochte aan de verkoopers gedurende den bepaalden termijn van wederinkoop, om al vast wat te verdienen. Geschiedt deze niet, zoo zijn zij eigenaren en verkoopen de huizen, die op eens anders woonerf staan, voor afbraak met enorme winst. De voordeelige sawahs behouden ze voor zich, om zelf te gebruiken of te verhuren.

Hoe komt het dan toch, dat de Inlanders liever naar Chineezen gaan om geld op te nemen, dan naar een credietbank? Dat is niet alleen omdat de Chineezen vriendelijker zijn en het spreekwoord in praktijk brengen van de kleine geschenken, die de vriendschap onderhouden. Er zijn andere redenen.

Eerstens worden ze bij de Chineezen vlugger bediend, maar ook schiet een Chinees meer voor dan een bank. Zoo moet het voorgekomen zijn, dat een gegoed Inlander, wiens goederen op *f* 2500.— getaxeerd werden, verzocht om *f* 1000.— te mogen leenen, doch van de bank niet meer dan *f* 300.— kreeg. De man was toen tegen wil en dank gedwongen om het ontbrekende bij een Chineeschen geldschieter op te nemen.

Verder staan Chineesche geldschieters aan hun Inlandsche debiteuren, die tambaks of sawahs hebben, toe, om maanden lang alleen rente te betalen en eerst te beginnen met het aanzuiveren van het geleend kapitaal, wanneer de oogst van de vischteelt of padiaanplant binnenkomt.

Doet de credietbank dat? vraagt bovengenoemde correspondent.

Regeering en zelfbestuur.

In de Eerste Kamer is terloops — aldus Ph. M. in de *Loc.* — een vraagstuk aangeroerd bij de behandeling van de laatste suppletoire begrooting, dat voor een jaar 5, 6 menig keer in de pers, en in 1910 óók in het Parlement aan de orde is geweest.

De heer van Kol oefende critiek op de wijze, waarop het bureau voor de Buitenbezittingen zich in de bestuurszaken daarvan mengt, en zette uiteen, dat tengevolge van den grooten invloed van dit bureau, millioenen, toebehoorende aan de kassen der zelfbesturen, zonder controle van het Parlement naar de Gouvernementeele schatkist verhuizen.

In het bijzonder richtte de heer van Kol zich tegen de z.g. *restitutiepost*, vermeldende de gelden, door de zelfbesturen aan het Gouvernement terugbetaald voor aan de Landschappen gedane voorschotten.

De vroegere adviseur voor de Buitenbezittingen, de heer Colijn, verzette zich tegen de door den heer van Kol gegeven voorstelling en merkte op, dat er groote sommen werden besteed voor den aanleg van openbare werken o.a. wegen.

Het is opmerkelijk, dat „*niet* minister Pleyte, als de man, die van alle Indisch-koloniale problemen en politieke daden op de hoogte dient te zijn, den heer van Kol beantwoordde, doch de heer Colijn, die zelf destijds de politiek tegenover de zelfbesturen heeft helpen vaststellen en, als we het wel hebben, mede de grondlegger is geweest van de *tegenwoordige* politiek." Wellicht is dit een gevolg van de omstandigheid, dat de politiek ten aanzien van de zelfbesturen geheel *binnenskamers* wordt uitgewerkt en vastgesteld, zoodat alleen zij, die de politiek ten opzichte van de zelfbesturen maken, geacht kunnen worden geheel op de hoogte te zijn. De zaak, waarom het gaat, is niet zóó eenvoudig, als de heer Colijn wilde doen gelooven. Ieder zal het recht van de Regeering erkennen om gelden, aan wie ook voorgeschoten, terug te vorderen, maar niemand weet eigenlijk naar welken maatstaf de restitutie geschiedt en door welke oorzaken de restituties de laatste jaren zóó snel zijn toegenomen, dat zij een zeer groot deel

van de zelfbestuursbegrootingen zijn gaan uitmaken en geen verband hielden met de vergrooting van de regeeringsbemoeienis in het zelfbestuursgebieden. — Zoo is de restitutiepost ter *Sumatra's Oostkust* van 1910 tot 1915 gestegen van f 38.795 tot f 337.442 of van 1.58 pct. tot 13.1 pct. der begrooting van uitgaven. Het gaat hier dus over tonnen gouds, die niet onder de controle van de Volksvertegenwoordiging of de Rekenkamer komen. „De restitutiepost is uitsluitend bedoeld als een verrekening van de bekostiging van diensten, door de regeering *uitsluitend* in het belang van de Inlandsche bevolking verricht. En daaronder vallen toch zeer stellig de gouvernementswegen *niet*."

Het argument van den heer C o l ij n klinkt nog vreemder, indien men weet, dat niet de *Reg.* op *haar* kosten openbare werken voor de *bevolking* heeft doen aanleggen, doch dat ze uit de kassen der *zelfbesturen* geput heeft voor haar eigen openbare werken, terwijl vooral op het gebied van onderwijs, zieken- en armenzorg en den landbouw nog niet in de behoeften van de ingezetenen der zelfbesturende gebieden is voorzien.

Ware het gouvernement gerechtigd om met de kassen der zelfbesturen te doen en te laten, wat hem goed dunkt, zoo kon men er nog vrede mee hebben, doch dit is volgens de politieke contracten geenszins het geval. De Regeering heeft echter, geheel tegen den geest en den letter van het contract in, de bepaling, dat de gelden uit de Landschapskas worden besteed in het belang van „land en volk", „uitgelegd als te bedoelen: niet in het belang van land en volk van den zelfbestuurder, doch in dat van „land en volk" in het algemeen, óók dus in dat van het Gouvernement." Voor zoover *Sumatra's Oostkust* aangaat, heeft ze de bepaling ingesteld, dat zoolang van een weg *niet* blijkt, dat hij *niet* is in het belang van het Landschap, dit moet betalen.

In toenemende mate heeft het Gouvernement het zelfbestuur laten opdraaien voor de gouvernementswegen met achterstelling van de belangen van het zelfbestuursgebied.

Nadat in 1910 door verscheidene Indische specialiteiten in de Tweede Kamer geklaagd is over de wijze, waarop met de politieke contracten wordt omgesprongen, is er geen verbetering te bespeuren. Het wordt dan ook hoog tijd, dat de Tweede Kamer zich de controle op de handelingen van het bureau voor de Buitenbezittingen verzekert.

Suriname.

Het kleine pakje nieuwsbladen uit de kolonie ontvangen, bevat al zeer weinig nieuws.

„De Surinamer" van 11 Maart ontleent aan het Gouvernements Advertentieblad het volgende verslag over de Anchylostoombestrijding door de Rockefeller Foundation:

Einde December 1916 bestond de staf die aan het werk was uit gemiddeld 21 personen.

Het werk moest zich uitstrekken over pl.m. 150 plantages en nederzettingen met een bevolking van 38055 man. Tot nu toe zijn behandeld 30 plantages met eene bevolking van 11130 personen.

Uit deze 11130 zijn onderzocht 10966, dat is 98.4 pCt.; hiervan waren 10053 geïnfecteerd, dat is 91.6 pCt.; van deze 10053 zijn behandeld 8631 personen, dat is 85.8 pCt. en hiervan zijn genezen 6424 personen of 63.9 pCt.

In het vierde kwartaal van 1916 werd gewerkt op de 13 volgende plantages: Mariënburg, Geertruidenberg, Leliëndaal, Visserszorg, Sorgvliet, Nijd ten Spijt, Mon Trésor, Katwijk, Wederzorg, Vriendsbeleid en Ouderzorg, Spieringshoek, De Maasstroom en Alkmaar.

Op deze plantage werden onderzocht 4411 personen, hiervan waren 3900 of 88.4 pCt. besmet; behandeld werden 3667 of 94.0 pCt. en als genezen ontslagen 3233 personen of 82.8 pCt.

Nu is men nog in 26 andere centra bezig met de bestrijding. En deze 26 centra omvatten eene bevolking van 6669 personen, waarvan reeds 6555 onderzocht zijn. Onder dit getal vond men 6153 geïnfecteerden, waarvan 4964 de eerste behandeling ondergingen, zoodat men er 3191 als genezen kon ontslaan. In deze 26 centra is het werk nog niet afgeloopen.

* * *

„De West" van 16 Maart bespreekt een vergadering op 13 Maart, gehouden door de voedingsmiddelen-commissie en directeuren van verschillende plantages ter bespreking van de vraag in hoeverre de plantages kunnen medewerken om de productie van voedingsmiddelen te verhoogen.

De planters bleken in het algemeen bereid tot medewerking, maar opperden bezwaren, die slechts het gouvernement uit den weg kan ruimen. Een groot bezwaar was, dat als de aanvoer van buiten blijft doorgaan, er een overproductie zou komen van inlandsche gewassen, die dan zouden moeten bederven of met verlies verkocht worden.

De plantages, die voor de eigen cultures handen te kort komen, zouden slechts noode een deel van hun arbeidskrachten voor andere doeleinden afstaan, en als zij dan nog het risico loopen van verlies, kon de lust tot aanplanten van kostgewassen niet groot zijn.

Het blad wijst er dan op, dat men niet moet rekenen op geregelden aanvoer van buiten. Stelt men zich op dit standpunt, dan is het een maatregel van urgentie, dat zoo krachtig mogelijk voedingsmiddelen worden aangeplant, ook op de plantages"......

......„Om kort te gaan, van nu af moet doelbewust worden aangestuurd op het zoo spoedig mogelijk onafhankelijk maken van de kolonie van de buitenlandsche levensmiddelen. Van de landbouwers, groot en klein, zal dit buitengewone inspanning eischen. En daarom moet eenige waarborg worden gegeven, dat *mocht* overproductie van enkele artikelen ontstaan, de landbouwers niet de dupe zullen worden. Heel groot lijkt ons die kans op overproductie niet. Want blijft het buitenlandsch verkeer open, dan zal er allicht gelegenheid zijn om onze overproductie uit te voeren. Worden wij daarentegen afgesneden van het verkeer, dan hebben wij de productie ten volle zelf noodig."

* * *

„Suriname" van 13 Maart behandelt in een artikel, getiteld *„Waar moet het heen?"* een van die onverkwikkelijke, periodiek opdoemende kwesties, waarbij of van de eene of van de andere zijde gedacht wordt aan „ras-animositeit". Niet om op de kwestie in te gaan spreken wij van dit artikel, maar om er een paar zinsneden uit over te schrijven, geheel uit hun verband gelicht:

„Op het erf van de Gouv. Secretaris, die in Britsch Guyana onder-gouverneur is — de betrokken functionaris neemt thans dan ook de post van Gouverneur waar — werd door den gezondheidsopziener een blikje met water gevonden. Hij werd deswege voorgebracht: overtreding van de muskietenwet. En hoe hij zich verweerde — welke verontschuldigingen aangevoerd — hij werd veroordeeld, met een strenge berisping van den Rechter daarboven.

Deze veroordeeling liet niet na indruk op het volk te maken — ofschoon het toch aan *recht* gewend was. Het leerde daaruit, dat niemand, die de wet overtreedt, ontzien wordt, zelfs niet de hoogste magistraat en het dus op zijn tellen moet passen. En inderdaad, sindsdien verminderde het aantal bekeuringen ter zake van overtreding der muskieten-verordening."

De muskieten-verordening! Het is er om van te watertanden. In Suriname weigert men met onverklaarbare hardnekkigheid het voorbeeld van den Britschen nabuur te volgen. In onze goede stad Paramaribo staat het iedereen vrij zooveel muskieten te kweeken als hem lust. Elke waschvrouw — en haar aantal is legio — heeft naast haar woning een open vat of tobbe, waarin zij voor haar bedrijf regenwater opvangt. Deze vaten wemelen van muskietenlarven en wijst men de eigenaars daarvan op het kwaad dat zij sticht, dan zegt ze met een gemoedelijken lach: „nono, mi masra, na watra waron". (neen, mijn goede heer, het zijn waterwurmen).

Is er dan in de Koloniale staten niemand die het initiatief neemt tot het indienen van een „muskietenverordening", zoo het Bestuur geen tijd of geen lust heeft om de zaak ter hand te nemen? Legt men de Demerarische verordening naast zich, dan is de samenstelling van zoo'n verordening een kwestie van een paar uren. Men weet toch wat de muskieten op hun kerfstok hebben.

Voorlichting zou, zoo noodig, de heer *C. Bonne*, officier van gezondheid der 2e kl. O. I. leger, gedetacheerd bij de landmacht in Suriname, kunnen geven. Hij maakte met zijne echtgenoote, mevrouw *J. Bonne Wepster*, een studiereis naar de Panamakanaalzône. (Zie zijn verslag, dat als bijvoegsel tot de Nederl. Staatscourant van 29 Januari 1917, No. 24 is verschenen).

Wellicht ligt het op den weg van *Dr. den Houter* — zie ons vorig nummer — deze levenskwestie voor de kolonie ter hand te nemen.

* * *

„Arbous is gekomen, de langverwachte" — aldus *„Suriname"* van 16 Maart.

„In onze samenleving, waar echte kunst zoo weinig doordringt en de herinneringen aan het Hollandsch ensemble (waarvan Arbous zelf deel uitmaakte), dat ons, nu 10 jaar geleden, voor het eerst echte Hollandsche kunst deed genieten, en aan Vogel, die al bijna vier jaar geleden Paramaribo veroverde met zijn voordrachten — in onze samenleving is de herinnering aan deze kunstenaars bij de gratie der goden zoo levendig, dat de aankomst van Gerard Arbous met blijde verwachting werd tegemoet gezien."

Volgens *„De West"* van denzelfden datum dacht *Arbous* vier avonden voordrachten te geven en daarna een groote voorstelling met medewerking van dilettanten.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Onschuldigen veroordeeld? De *Pembrita Betawi* maakt melding van de uitspraak van den landraad in zake den aanval op de boschpolitie in een zeker district op Java. Van de 38 beklaagden, die, volgens den verslaggever, alle zoo onschuldig er aan waren als pasgeboren kinderen, werd er maar *één* vrijgesproken. Alle anderen werden veroordeeld tot dwangarbeid van 4—15 jaren.

Een goede maatregel. De assistent-resident van Grobogan heeft, volgens de *Sinar Djawa*, den In-

landschen ambtenaren in zijn afdeeling verboden van de afdeelingsbank aldaar geld te leenen. Het blad vindt, dat dit verbod ter navolging in andere afdeelingen mag dienen. Het wordt meer dan tijd, dat de ambtenaren leeren de tering naar de nering te zetten. De ondervinding heeft daarbij geleerd, dat het leenen tal van executies tengevolge heeft, waarbij, zooals bijv. kort geleden gebeurde, een huis ter waarde van *f* 200 verkocht werd voor *f* 25.— met het gevolg, dat de eigenaar zich van kant heeft willen maken.

Toestanden op de particuliere Landerijen. De *Oetoesan Hindia* wijdt hieraan een artikel. Vooraf wordt in herinnering gebracht het door de *S. I.* te Soerabaja genomen besluit een deputatie te zenden naar den Gouverneur-Generaal, om o. a. te verzoeken, dat van Regeeringswege kosteloos een advocaat worde aangewezen voor iederen Inlander, die een landeigenaar in rechten zou willen aanspreken. Het is om van woede te koken — alzoo de schrijver — als men ziet hoe met de hulp van de meeste ambtenaren de opgezetenen verdrukt, uitgezogen, bestolen en van hun rechten beroofd worden door de landeigenaren. En dit in de 20ste eeuw! De Regeering mag er wel dankbaar voor zijn, dat de zachtmoedigheid van den Inlander steeds het plaats hebben van zeer ongewenschte gebeurtenissen voorkomen heeft.

In de *Sinar Djawa* wordt breedvoerig melding gemaakt van de uitzuigingen, waaraan de opgezetenen der particuliere landerijen in Soerabaja zijn blootgesteld. Op een zeker land, waar tevoren de grondhuur nooit meer dan 10 cent per hoofd en per maand bedroeg, is deze langzamerhand tot *f* 3.— gestegen en kwam in 1912 zelfs op *f* 7.50 te staan. Toen de menschen niet meer wilden betalen, werden zij weggejaagd en kregen *f* 100 voor de kosten van verhuizing. Een *missigit*, die er reeds van het jaar 1855 bestond, werd op last van een advocaat omvergehaald en de inboedel, w. o. ook een preekstoel en een verzameling *korans*, in beslag genomen. Naar aanleiding van deze roof- en plunderpartij werd een klacht ingediend. Menschen, die op hun eigen erf hun eigen boomen omkapten, werden gestraft met 2—6 maanden dwangarbeid. Deze hebben om gratie gevraagd.

Heerendiensten. In de *Sinar Djawa* komt voor het verslag van een door den Voorzitter der *Centrale Sarikat Islam* geleide vergadering der *S. I.* te Sitoebondo. Naar aanleiding van de klachten over de aanwending van de gelden tot afkoop van de ten behoeve van het dessabestuur te verrichten dessadiensten, zeide de voorzitter, dat het een verblijdend verschijnsel genoemd kon worden, dat vele dessalieden thans die diensten als vernederend beschouwen. De volksleiders zijn verheugd te kunnen constateeren, dat *Kromo* niet langer de slaaf van anderen wil zijn. Ook achtte hij het een vernedering en voor de bevolking een zwaren druk, die op haar is gelegd, om de riettuinen en tabakschuren na een brand te bewaken. Men kan zeggen, dat de menschwaardigheid van den Inlander daardoor omlaag wordt gehaald, wat niet in overeenstemming te brengen is met de bedoelingen van den Minister van Koloniën om den Inlander dien ,,hoog verheven'' militieplicht tot verdediging van staat en land op te leggen.

In de *Oetoesan Melajoe* wordt het opstootje in Tapanoeli geweten aan de verplichte heerendiensten en het hooge hoofdgeld, welke voor Tapanoeli veel te zwaar waren. Onder het bestuur van den resident Vorstman, — zoo heet 't verder in dit stuk — werden de duimschroeven nog sterker aangezet. Terwijl hij wist, dat er onder de bevolking een geest van onrust en verzet heerschte, werd er toch niets gedaan om dien druk op de bevolking te verlichten.

Verbetering van den Veestapel. De *Bintang Soerabaja* beschrijft, hoe in de afdeeling Batang van de residentie Pekalongan, op voorstel van den veearts te Pekalongan, dr. H. J. v. d. Schroeff, door de afdeelingsbank te Batang besloten werd een veerekening te openen tot een maximum van *f* 5000.— Het doel daarvan is: te zorgen, dat jonge op de jaarlijks te houden veetentoonstelling te Limpoeng (district Soebah) geprimeerde stierkalveren de afdeeling niet uitgaan. Mocht de eigenaar van zoo'n geprimeerd stierkalf er toe overgaan, het beest te verkoopen, dàn koopt de bank het op tegen een door den veearts of diens mantri te taxeeren redelijken prijs, na voorafgaande keuring. Het kalf wordt dan ter opfokking aan den eenen of anderen sappibezitter gegeven tegen vergoeding van verzorgingskosten en premie ingeval van goede verzorging. Na een jaar of twee wordt het beest, hetzij als dekstier, hetzij als trekos van de hand gedaan, waarvoor de gouvernements-veearts dan steeds zijn bemiddeling zal verleenen. Behalve voor dit doel zal ook over het geld beschikt kunnen worden voor andere doeleinden, de bevordering van de veeteelt betreffende. Van de winsten op deze verzekering wordt na aftrek der kosten en berekening van 18 pct. rente een reserve gevormd voor afschrijving van eventueel te lijden verlies door het afsterven der beesten. De gouvernements veearts heeft zich bovendien bij schriftelijke verklaring verbonden, dat hij met het hem ten dienste staande fonds ad *f* 4000 ruim, aansprakelijk blijft voor eventueel door de bank te lijden verliezen, indien dezen het bedrag der reserve overschrijden.

Eene Terechtwijzing. In de *Sinar Djawa* biedt de *wedono-politie* van Semarang in een ,,Ingezonden stuk'' verontschuldiging aan namens zijne vrouw, die in de tram tegenover de medepassagiers onbeschoft is geweest. Hij is er zelfs erkentelijk voor, dat zijn vrouw in dit opzicht een lesje heeft ontvangen en hoopt, dat zij voor den vervolge hierdoor tot betere gedachten zal zijn gekomen.

In een onderschrift wordt door de redactie nog verder toegelicht, dat deze wedono zelf op het redactiebureau is geweest om tegenover haar zijn leedwezen over het gebeurde te betuigen. De schuldige krijgt dan nog een bijna een volle kolom lange terechtwijzing, met het verzoek die aan zijn echtgenoote te willen voorlezen.

Waarom moet men dat een Hulpbank noemen? Onder dit opschrift staat in hetzelfde blad een klacht uit Poerkowerto over het ,,vertrappen'' van den kleinen man en van het Inlandsch personeel der afdeelingsbank door het bestuur dezer instelling. Tot staving hiervan wordt o.a. aangehaald het feit, dat de drie Europeesche geëmployeerden aan deze bank te zamen meer tractement ontvangen dan het gezamenlijk uit 25 personen bestaande Inlandsche personeel.

Chineesch geld voor een Missigit. In de *Pewarta Deli* worden met cijfers de bedragen vermeld, die ontvangen werden voor de oprichting van een missigit te Pemalang Siantar (Sumatra's Oostkust), waaruit blijkt, dat van de *f* 264.90, die door 64 personen ingeteekend waren, slechts *f* 64.90 van Mohamedanen afkomstig waren en *f* 200 van een Chinees, n.l. den majoor der Chineezen.

Indië Weerbaar. In de *Tjaja Sumatra* wordt melding gemaakt van een artikel in de *Peking Daily News*, waarin wenschelijkheid, ja noodzakelijkheid van een bezetting van Ned.-Indië door Japan wordt aangetoond en daarvoor propaganda wordt gemaakt onder de Chineezen, met de belofte, dat Japan dan terstond gelijkstelling en meerdere rechten zou geven. Hierop laat het Maleische blad een betuiging volgen van gehechtheid aan het Nederlandsche gezag, de meening uitende, dat de Inlander er niet op gesteld is dat gezag, tegen welk ander ook, te ruilen. Tevens worden de Inlandsche lezers opgewekt zich krachtig te verweren tegen eventueele wisselingen, o.a. door alleen steun te verleenen aan *Indië Weerbaar*''.

Anti-Woekerwet. In de *Oetoesan Melajoe* wordt het ontstaan van de z.g. woekerwet toegelicht. De schrijver is er ten zeerste mede ingenomen, dat deze tot stand is gekomen, doch hoopt, dat zoodra zijne landgenooten op economisch gebied wat meer tot ontwikkeling zullen gekomen zijn, zij de bescherming, hun door deze wet toegekend, niet meer noodig zullen hebben.

Rijp geoordeeld. De korte inhoud van de Indische begrooting voor 1917 is in het Maleisch door den heer *P. J. Gerke*, referendaris ter Algemeene Secretarie, opgenomen in een brochure van de Commissie voor de Volkslectuur. Het blad *(Oetoesan Melajoe)* is hiermede zeer ingenomen en daarvoor zeer dankbaar. Het is een bewijs, zegt de schrijver, dat nu 's lands bevolking waardig is gekeurd om na te gaan, wat met de door haar opgebrachte gelden verricht wordt, en daardoor in de gelegenheid wordt gesteld om zelf te overwegen welke zaken in den vervolge geregeld en behartigd moeten worden, welke ter bevoegder plaatse dienen voortgebracht te worden, enz.

Schrijver vindt 't o.m. vreemd, dat alleen voor Java Landgerechten noodig worden geacht. Op de buitenbezittingen worden z.i. ook vele streken aangetroffen, waar de bevolking rijp genoeg is voor deze gezegende instelling. Hij wil dit uit de begrooting bewijzen, die o.a. voor streken met nog geen kwart van de bevolking van Java, meer dan de helft van het daar aanwezige aantal onderwijzers aanwijst. Wel een bewijs, meent hij, dat de Regeering weet, dat de bevolking in die streken minstens even ontwikkeld is als op Java.

Dankbaarheid. In de *Kaoem Moeda* verhaalt een hadji van de groote ellende, die hij en zijne reisgenooten te Mekka gedurende dezen oorlogstijd ondervonden hebben en hoe blijde zij waren, toen het bericht vernomen werd, dat een boot zou komen om hen te halen. Die blijdschap was zoo groot, dat de menschen, die er uit zagen alsof zij op sterven lagen, op eens een andere gelaatsuitdrukking kregen. Aan het slot van zijn verhaal, wekt schrijver alle Muzelmannen op toch vooral zeer dankbaar te zijn en nooit te vergeten, wat in dezen tijd in hun belang is gedaan door Dr. Rinkes, het Indische Gouvernement en de toen in Mekka vertoevende handelaren uit Hindostan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Afkeuring. Ook de Chineesche pers beoordeelt de thans weer ingetrokken post van *f* 15 mille voor het reizen van regenten naar en in Europa en onderschrijft wat dienaangaande door het *Soer. Hbld.*. is geschreven: Het heet, dat deze reizen voor hunne sociale ontwikkeling moeten dienen — alzoo de *Bintang Soerabaja*. Nu zijn de meesten dezer hoofd-

ambtenaren reeds op een leeftijd, dat zij wel met hun gezin op 's lands kosten naar en in Europa willen rondreizen voor een aardige variatie, maar te oud zijn, om zich druk te maken voor sociale ontwikkeling. De jongste regenten (in leeftijd) zijn o.a. die van Tjiandjoer, Karanganjar en Ponorogo, maar de twee laatsten zijn in hun jeugd reeds in Europa geweest. Welk practisch nut voor de bevolking, evenredig aan de kosten, die z.g. „sociale ontwikkeling" kan hebben, waar de eigenlijke leiding toch berust bij het Europeesch bestuur, is het blad niet duidelijk. De kort geleden gepensionneerde regent van Probolinggo, Abdoel Moehni, is in zijn jeugd in Europa geweest en welke ervaring de regeering met regenten met een dunne laag vernis van Westersche beschaving heeft opgedaan, is dunkt mij — alzoo de schrijver — nog genoeg bekend.

Een nieuwe Stoomvaartlijn. De *Pewarta Soerabaja* vernam, dat binnenkort door een Japansche maatschappij een tweemaandelijksche stoombootdienst zal worden geopend uit Yokohama naar de Zuidzee-eilanden, Sangir- en Talaut, Menado, Tominibocht. Een concurrent dus voor de Java-China-Japan lijn en de K. P. M. (Koninklijke Paketvaart Maatschappij). De handelaren te Gorontalo wrijven zich in de handen, niet alleen omdat de K. P. M. reeds de vrachtprijzen heeft verlaagd, zoodanig, dat ze niet hooger zijn zullen, dan die der Japansche, maar bovenal omdat de groote voorraden copra, welke sedert het begin van den oorlog daar opgestapeld liggen, nu uitgevoerd kunnen worden. Zij verheugen zich natuurlijk ook over de verlaging van het vrachttarief, dat inderdaad zeer hoog kon geacht worden en waaraan ze zich wel moesten onderwerpen, omdat ze aangewezen waren op de K. P. M. booten. Men behoeft evenwel nog niet te vreezen, dat de K. P. M. of Java-China-Japan lijn „er onder gewerkt" zullen worden door de Japs, want beiden hebben een belangrijk fonds gereserveerd voor de bestrijding van concurrenten. Ook het publiek kan van deze nieuwe vaart profiteeren; verschillende artikelen, daar niet meer te krijgen en thans van uit Holland ook niet te bekomen, kunnen nu wellicht aangevoerd worden uit Japan.

Tegenspraak. In de *Djawa Tengah* wordt de meening van het *Soer Hbl.* bestreden, dat in het voornemen van den Regeeringscommissaris Liefrinck zou gelegen zijn om de *S. I.*, van wege haar vermeend aandeel in den Djambischen opstand, te onderdrukken en den Inlander terug te brengen tot zijn staat van 300 jaren geleden. Men vergeet, dat de Inlander thans een gevoel van eigenwaarde in zich omdraagt. Voor Djambi behoeft men niet bevreesd te zijn, als men daar de menschen maar meer vrijheid laat, hen niet onderdrukt, doch rechtvaardig bestuurt. Afgescheiden hiervan, gelooft de redactie niet, dat dergelijke voornemens post gevat kunnen hebben bij een man zoo hoogstaand, beleidvol en rechtvaardig, als de heer Liefrinck altijd geweest is.

Raadselachtig. In de *Pertimbangan* wordt medegedeeld het antwoord van het Chineesche kabinet op een vraag door een lid der volksvertegenwoordiging(?) gedaan: of, naar aanleiding van de onlusten in Ned. Indië, de Chineesche handel daar schadevergoeding heeft gekregen, of er een oorlogsschip daarheen is gezonden om voor de belangen der Chineesche onderdanen te waken, en of de Ministers van Onderwijs, Landbouw en Handel ter zake rapporten hadden ontvangen van de Chineesche handels- en onderwijsvereenigingen in Ned.-Indië? Bovenbedoeld antwoord luidde: dat op N. Guinea (?) 9 Chineezen gedood waren, dat 3 schepen verloren zijn gegaan en dat behalve in Djambi voor *f* 20 mille schade was aangericht. Aan de Chineesche consuls werd telegraphisch opgedragen om schadevergoeding te vragen aan de Nederlandsche Regeering. In verband met de groote belangen in Indië bestond het voornemen daarheen een oorlogsschip te zenden, maar tot nu toe heeft de Republiek aan dit voornemen geen uitvoering kunnen geven, omdat er op de marinebegrooting zooveel besnoeid werd. Aan den gezant in Nederland werd telegrafisch opgedragen ernstig tegen de politierol te protesteeren, die op de drie hoofdplaatsen van Java reeds door een residentiegerecht was vervangen. Aan den gezant werd daarna mede opgedragen ook voor alle overige plaatsen op gelijke behandeling met de andere landaarden aan te dringen.

Honden-saté. In de *Pewarta Soerabaja* wordt verhaald van een Chinees tegen wien proces-verbaal is opgemaakt, wegens het bezit van een hondenfokkerij, terwijl geen dezer dieren van een penning was voorzien. Hij verdedigde zich door te verklaren, dat de honden slechts werden gehouden om geslacht te worden. „Misschien wel voor *saté*" wordt hieraan toegevoegd.

Japanners Mohamedaan. In hetzelfde blad beweert de redactie, dat in tegenstelling met de vijandschap vroeger tusschen Chineezen en Japanners, de laatsten thans aansluiting zoeken met Chineezen en Inlanders. Velen zijn zelfs Mohamedaan geworden. Uit overtuiging, of omdat zij zich er door aangetrokken gevoelen? vraagt de schrijver. Ongetwijfeld zullen er anderen redenen voor bestaan, meent hij.

Japansche Kooplust. Hetzelfde blad vernam, dat een Japansche maatschappij reeds geruimen tijd moeite doet om twee erfpachtslanden ten Noorden van Bandong in bezit te krijgen. Daar er zich in de onmiddellijke nabijheid van deze plaats verschillende versterkingen bevinden, zoo heeft het bestuur die pogingen verhinderd, door zelf die landen te koopen. Nu wil die maatschappij andere gronden in die buurt koopen. Waarom juist daar en niet op andere plaatsen? Iedereen zal 't wel begrijpen, verklaart de schrijver.

Nieuwe Vereenigingen. Te Semarang, Soerakarta en Djokdjakarta zijn afdeelingen opgericht van een algemeene vereeniging tot behartiging van alle klachten der Chineezen in Ned.-Indië. (*Pewarta Soerabaja*).

Van Vreemde Koloniën.

Steunpunten voor de vloot en koloniale politiek.

Wie door de geweldige gebeurtenissen van de laatste jaren de geruchten niet vergeten heeft, die in de daaraan voorafgaande jaren nu en dan opdoken over pogingen door Duitschland aangewend om steunpunten voor zijn vloot in verschillende deelen van de wereld te krijgen, kan zich herinneren dat door ons eenige malen bijzondere aandacht gevraagd is voor 't gevaar de Duitsche vlag in den Nederlandsch Oost-Indischen Archipel geheschen te zien. Veel geloof is hiertoen toen niet gehecht, men heeft 't beschouwd als een van de vele fantasieën waartoe vrees brengt. Wij vinden nu in de Deutsche Kolonialzeitung van 20 April 'n artikel van P. Dehn, dat 't bestaan der voornemens echter zeer waarschijnlijk komt maken, terwijl 't alleen aan den Britschen naijver wordt geweten, dat er niets van is gekomen.

Alle mogendheden, die invloed ter zee willen doen gelden, beschikken over steunpunten en kolenstations voor hun vloot, Engeland over 54, de Ver. St. v. Nrd. Amer. over 28, Frankrijk over 26, Japan over 19. Duitschl. had, in weerwil van zijn groote handels- en oorlogsvloot, behalve Kiautschau geen enkel dergelijk punt. Alle pogingen werden, zegt de schr. door de afgunst van de Britsche politiek te niet gedaan, haar pers maakte de Duitsche bedoelingen steeds als voor de vrede gevaarlijke veroverings oogmerken verdacht. Hij gaat de ter zake door D. in de laatste 20 jaren gedane stappen na.

Van 't Marseillaansche handelshuis Rabaud werd de nederzetting Scheid-Said in de Roode Zee gekocht. Zij ligt op een schiereinland tegenover Perim, niet ver van Aden. Als D. bezit zou 't Eng. geen rust laten, D. moest er dus van afzien.

Reeds lang werden Marokko en de Balearen genoemd, een Turksche haven in 't Oosten van de Middellandsche Zee, daarna een haven in de Perzische golf, e e n e i l a n d in 't N e d e r l a n d s c h e S o e n d a - o f S o e l o e g e b i e d, de Portugeesche nederzetting Macao. In 1902 werd de stichting van een D. kolenstation besproken op 't aan Nederl. behoorende Poeboe Waij in de nabijheid van Singapore. Deze Engelsche belangensfeer werd ook voor D. afgesloten.

In Mei 1906 verspreidde de „Times" 't volgens den schr. valsche gerucht, dat D. kapitalisten de steenkolenmijnen op P. Laoet, Z. O. van Borneo, in bezit trachten te krijgen, om er een vlootsteunpunt van te maken. Dadelijk kwam Eng. tegen 't gerucht in 't geweer. In 1904 is Madeira aan de orde geweest, maar werden daar Portugeesche belangen door bedreigd geacht, tegen Marokko moest Spanje zich wapenen, in 1909 moest Siam door een verdrag alle vreemden invloed weren, ook de beruchte komst van 't D. oorlogsschip Panther voor Agadir in 1911 gold als een poging in dezelfde richting, die daarom ook door Eng. hoog werd opgevat. In 1910 werd 't zelfde gevaar in Nicaragua en in 1912 zelfs in Triest gezien en bestreden.

Worden al deze gevallen besproken alsof de waarheid in twijfel te trekken is, merkwaardigerwijze is de strekking van 't geheele artikel er op gericht om de noodzakelijkheid te bepleiten van 't verkrijgen van dergelijke D. steunpunten in verschillende deelen van de wereld, zoodat 't geloof eerder gevoed wordt, dat daar naar in 't verleden ook wel degelijk zal zijn gestreefd. Volgens den schr. zal in de eerste plaats in D. Oost-Afrika een dergelijk punt moeten worden ingericht maar zal D. zich ook elders de vrije hand op zee moeten verzekeren tegenover de overmacht, die overal bevoorrechte belangen heeft en eischt en overal tegen 't D. rijk is ingegaan.

Zeer belangrijke beslissing.

Zoo kondigde Lloyd George de gebeurtenis aan, die een mijlpaal mag heeten in de constitutioneele geschiedenis van 't Britsche rijk. Wij hebben hem zien komen dien maatregel, die nu, na 't nemen van een proef, zijn beslag gekregen heeft. De rijksoorlogsconferentie, waarin de leidende staatslieden van de overzeesche gewesten en van Indië samenwerkten met 't oorlogskabinet, droeg geheel het karakter van een gelegenheids bijeenkomst. Zij heeft in haar 14 vergaderingen echter alle aangelegenheden van de Br. algemeene politiek zoo besproken, dat hun werkzaamheid, die van een rijksoorlogskabinet werd. De op deze wijze genomen proef tot samenwerking van de deelen van 't rijk in alle werelddeelen heeft de overtuiging gevestigd, dat ook in normale tijden overeenstemming gezocht en verkregen behoort te worden. En nu is de groote nieuwigheid, dat men in de laatste zitting overeengekomen is, dat er jaarlijks bijeenkomsten gehouden zullen worden of vaker, wanneer dit dringend noodig zal zijn. 't Rijks kabinet zou bestaan uit den Eng. eersten minister en die van zijne collega's, welke zich met algemeene rijkszaken bezig houden, verder de eerste ministers of vertegenwoordigers van de kroonkoloniën, een vertegenwoordiger van Indië, aangewezen door de Indische regeering.

Lloyd George sprak de hoop uit, dat de jaarl. vergadering een instelling van de Eng. grondwet zou worden. Met eerbiediging van de autonomie van elk der deelen zou dan voor de buitenlandsche en de algemeene rijksaangelegenheden samenwerking verkregen worden.

Inderdaad een zeer belangrijke stap in de richting

om de verspreide deelen als een eenheid samen te houden, maar toch zal nog een schrede verder gegaan moeten worden. Indië zal alle rechten van een kroonland moeten krijgen.

Wel wat te ver!

Dat twee voormalige tegenstanders er bij een latere ontmoeting, nadat zij tot medestanders geworden zijn, 't zwijgen doen tot wat zij voorheen hebben verguisd, om elkander te eeren in datgeen wat men zelfs in zijn vijand kan waardeeren, dat zal niemand hinderen. Integendeel zelfs, dat pleit meestal voor grootheid van karakter. Maar wanneer tusschen die tegenstanders zaken te vereffenen zijn, die nooit en door niets zijn goed te praten en wanneer zij dan tegenover elkander gebracht elkander gaan verheerlijken om datgeen wat de kieschheid zou eischen onaangeroerd te laten, dan is dit een daad, die tegen 't gewone gevoel van ridderlijkheid ingaat en die er te huichelachtiger om wordt als hij dan nog wel juist met een beroep op de ridderlijkheid gedaan wordt.

Deze gevoelens dringen zich onweerstaanbaar op bij 't lezen van de wederzijdsche opkammerij van de generaals French en Smuts, die zij ten beste gaven bij het groot banket, door leden van 't Hooger- en Lagerhuis den Boerengeneraal aangeboden.

Burggraaf French zat voor en had dus 't voorrecht den held van 't feest 't eerst te mogen huldigen, maar hij zette dit om in een zelfverdediging voor 't tijdvak waarin zij in Zuid-Afrika tegenover elkander hadden gestreden. 't Engelsche leger heeft, zeide hij, naar ik hoop en geloof, den naam dat het den oorlog met die edelmoedige ridderlijkheid heeft gevoerd, welke hem alleen in de oogen van de beschaving kan rechtvaardigen, eerlijk verdiend, en ik verheug mij als ik in 't verleden terugzie en ontwaar hoe onze vijand, die toen onder aanvoering van mannen als Botna en Smuts stond, met ons gewedijverd heeft in de voortdurende betrachting van die mooie gevoelens, welke wakkere vijanden altijd moeten aankweeken.

De gasten juichten en Smuts wist niet beter te antwoorden dan ,,de oorlog werd aan weerskanten in een sportmansgeest en op een zuivere, ridderlijke wijze gevoerd'', waardoor hij evenzoo de toejuichingen mocht hooren losbreken. Heeft hij toen echter wel bedacht, dat de Engelsche correspondenten gereed stonden om zijn woorden naar Zuid-Afrika over te seinen? In de positie van Smuts mag men zelfs in een after dinnertoast geen dingen zeggen, die men niet verantwoorden kan en 't zal hem zeker uiterst moeilijk vallen een bevredigende verantwoording te geven, wanneer straks de Z.-A. bladen hem de herinneringen zullen voorhouden, waarvan die aan de vrouwen- en kinderkampen wel 't minst strookt met de definities, die French en Smuts tot lauweren voor 't Britsche leger in Zuid-Afrika vervlochten.

Heeft French met voorbedachte rade de plaats en de gelegenheid tot een afrekening voor 't onuitgevochten punt gekozen, dan is hem driestheid niet te ontzeggen. Smuts is dan in de hinderlaag gevallen en heeft zich overgegeven.

Toch had hij, naar 't ons voorkomt, een aardigen tegenzet kunnen doen, nu zijn Engelsche vervanger in Oost-Afrika, generaal Hoskings, na kort optreden weer vervangen is door een Boeren generaal, en hiervoor van Deventer aangewezen is, die zijn oorlogslessen van Smuts gekregen heeft.

IJzer uit Algerië.

Sedert lang is de ijzerrijkdom van de provincie Constantine bekend. De ,,Temps'' heeft er weer eens aan herinnerd. 't Erts komt overeen met de beste soorten uit Zweden en Bilbao, en de jaarl. productie wordt op minstens 500.000 ton geschat. Waarom blijft 't onbenut? Volgens de ,,Temps'', omdat de naijver tusschen de havens Bone en Bizerta 't aanleggen van een spoorwegverbinding naar 't ertsgebied belet heeft. Bone is Algerijnsch, Bizenta is Tunisch, 't eerste ligt den Franschen 't meest na aan 't hart, 't laatste ligt dichter bij 't mijngebied, van daar overwegen zonder beslissing 't Blad dringt er op aan om den knoop door te hakken, Fr. heeft ijzer noodig.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De burgerlijke geneeskundige dienst in Ned.-Indië.

Als mededeeling No. VIII (Afdeeling Tropische Hygiene No. 4) van het Koloniaal Instituut te Amsterdam is verschenen:

De taak van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederl. Indië, door Dr. W. T. de Vogel, hoofdinspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst in N. I. (Amsterdam, Ellerman, Harms en Co.).

Het geschrift bevat den tekst eener voordracht van Dr. de V., vermeerderd met plaatjes, kaartjes en grafische voorstellingen. Het geeft een uitstekend idee van den aard van het werk en de organisatie van dezen tak van dienst, zoomede van de groote beteekenis der te vervullen taak. Vooral interessant zijn de mededeelingen over den gezondheidstoestand te Sibolga.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De eerste afl. van den 2en jaarg. van dit maandschrift opent met een redactioneelen terugblik op de Bali-Tentoonstelling (evenals alle volgende bijdragen, geïllustreerd).

M. Ng. Djwidjo Sewojo (zooals men weet een der afgevaardigden van het Comité ,,Indië Weerbaar'') schrijft een artikel over ,,het inlandsch onderwijs in Nederlandsch Oost-Indië. Schr. betoogt dat dit onderwijs heden ten dage nog lang niet aan billijke eischen voldoet; acht o. m. opheffing der z.g. desa scholen wenschelijk en is van meening dat de Inlandesche onderwijzers veel te laag gehonoreerd worden.

De heer S. Sunjaningrat (de banneling) artikelt over de deputatie van het comité ,,Indië Weerbaar. De heer S. doet vooral uitkomen dat de meeste leden dier deputatie, behalve het mandaat van het comité, ook eene opdracht van hunne eigen vereenigingen hebben uit te voeren. Zelfs is het de bedoeling geweest van de door hen vertegenwoordigde lichamen (Sarekat Islam, Boedi Oetomo, Perserikatan Minahassa) dat zij in de eerste plaats beschouwd moeten worden als afgevaardigden hunner vereenigingen. ,,Zij zijn naar Nederland gegaan niet om enkel het opperbestuur te wijzen op den treurigen toestand van weerbaarheid waarin Indië zich bevindt, doch ook — en dat zal weldra blijken de hoofdzaak der zending te vormen — om Nederland de boodschap te brengen, dat het Indische volk om medezeggenschap vraagt.''

Jhr. H. B. de la Bassecour Caan vraagt de aandacht voor eene beschouwing over de medische zending in Nederlandsch Oost-Indië, waaruit opnieuw blijkt dat de zending, ook op medisch gebied hoogst nuttig werkzaam is onder de Inlanders.

Mr. J. G. Huyser vervolgt, ten slotte, zijn interessante artikelenreeks over het vervaardigen van krissen. Mr. H. beschrijft thans verschillende krisheften of grepen, die meestal zeer kunstig zijn versierd. ,,Er zijn — zegt de schr. — prachtstukken bij, getuigenis afleggend van een onberispelijke, hoogstaande techniek, van superbe materiaal vervaardigd en een ornament vertoonend, waarvan de wederga ter wereld niet te vinden is.''

Moeara Teweh.

In het 16-Mei Nr. van het ,,Nederlandsche Zeewezen'' vervolgt luitenant E. A. Nix zijn aardig geschreven en geïllustreerde opstelletje uit Moeara Teweh (Oost-Borneo); hij vertelt nu weder een en ander over de fauna van Borneo.

,,Indie''. Geïllustreerd Weekblad.

De dubbelaflevering 6/7 is nagenoeg geheel gewijd aan 's Lands Plantentuin te Buitenzorg, welke in 1817 werd opgericht en dus thans zijn eeuwfeest viert. Dr. H. H. Zeylstra Fzn. herdenkt dit feit in eene algemeene beschouwing. — Verder een artikel van Dr. J. C. Costerus ,,de beteekenis van 's Lands plantentuin voor de wetenschap.'' — Van Prof. Dr. Johanna Westerdijk ,,de beteekenis van 's lands plantentuin voor den landbouw''. — Mevr. M. C. Kooy—Van Zeggelen eindelijk maakt een lange wandeling ,,in den hortus Bogoriensis''. Veel mooie illustratie's en portretten verduidelijken de verschillende artikelen.

Verder in dit Nr. nog een korte beschouwing van den heer F. de Knobel ,,Indië's verdediging''.

Handel, Nijverheid en Landbouw in N.-I.

Blijkens eene mededeeling in No. 11 (16 Maart 1917) der ,,Korte Berichten'' is verschenen No. 2 der publicatiën in 1917 van de afdeeling Nijverheid en Handel te Buitenzorg, onder den titel: Verslag omtrent handel, nijverheid en landbouw van Nederlandsch-Indië gedurende 1916.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

Het Nr. van 15 Mei bevat een artikel over de prauwenvaart en den Inlandschen handel van West-Celebes, bewerkt naar de studie van L. van Vuuren in afl. 1 van het Tijdschrift ,,Koloniale Studiën'' (waarop reeds eerder in dit blad de aandacht werd gevestigd).

Verder vinden we in de rubriek ,,Bibliographie'' besproken een geschrift van J. Sibinga Mulder: De boekhouding eener Java-Suikerfabriek (No. 1 van een serie getiteld ,,De administratie onzer Indische cultuurondernemingen, met een korte verklaring van elk bedrijf dat behandeld wordt'').

In het eerste gedeelte van zijn werk schetst de heer S. M. het bedrijf, het verkrijgen van grond voor de suikercultuur en verder de grondhuur-contracten, de tuinadministratie, de algemeene onkosten, de boeking daarvan, en de financieele beteekenis der Suikerindustrie.

Na aldus een algemeenen indruk van het bedrijf te hebben gegeven en den gang van zaken, wordt in het tweede gedeelte de eigenlijke administratie van het bedrijf, de boekhouding en de controle der onderdeelen behandeld, en eindelijk de controle-maatregelen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 20: Huldeblijk aan 's Lands Plantentuin te Buitenzorg. — Buitenzorg 1817—18 Mei—1917 (met ill.) door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — De Export Centrale. — Beetwortelsuikeroogst in Amerika in 1916-17. — Planters-vereeniging ,,Semarang—Kedoe.'' — Verkoop van Banka-tin in Nederlandsch-Indië. — De handel van de Vereenigde Staten met China. — The Hongkong and Shanghai Banking Corporation in 1916. — De overzeesche handel en de oorlog.. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen.

De onrust in de Bataklanden.

Onlangs maakten we melding van een artikel in de Reflector, waarvan de schrijver zich over de zending bij ongunstig uitliet naar aanleiding der jongste onlusten in de Bataklanden.

Eenigszins in verband hiermede zij thans de aandacht gevestigd op een uitvoerig artikel van zendeling J. H. M.(eerwaldt), getiteld ,,Stemmen uit de Bataklanden'', waaruit we een gedeelte hier doen volgen.

,,De stemmen uit de Bataklanden, van Inlander en Europeaan, zeggen dat daar groote ontevredenheid in de gemoederen heerscht, misnoegen over maatregelen van Gouvernementswege genomen. Het eigenaardig patriarchale, dat het Bataksche volksleven kenmerkt en bij de aanneming van het Christendom zelfs nog beter is bewaard gebleven dan onder het regime van den Islam, heeft al te plots een geweldigen stoot gekregen. Toestanden, wier verandering en ook verbetering bij ons in Europa een proces van een paar eeuwen heeft vereischt, moeten nu bij het vliegend haasten van onzen tijd als door een tooverslag tot verbetering gebracht worden. Wat in de streken van Sumatra's Oostkust in den loop van een dertigtal jaren geleidelijk en waarschijnlijk ook met andere middelen tot stand kwam, moet nu in Tapanoeli in een paar luttele jaren volbracht worden. De wegen, voor enkele jaren nog slechts paardenpaden of ter nauwernood voor het verkeer met rijtuigjes en vrachtkarren geschikt, moesten nu plots aan het verkeer met auto's dienstbaar gemaakt worden. Daarvoor moet veel belasting worden opgebracht en veel rôdi gedaan. De bevolking werd lang

daarmede in rust gelaten, en nu moet er gehaast worden, om het verzuimde in te halen. Zoo ging het geleidelijke, voor het gemoedelijk in patriarchalische toestanden levende Batakvolk zoo noodig, verloren. Is het wonder, dat de volksziel zich nu gedeprimeerd, beleedigd en verwond gevoelt? — Is het wonder, dat er nu menschen zijn, die dien heelen nieuwen boel als voor hen overbodigen rommel beschouwen en maar het liefst in de ravijnen van hun bergland zouden werpen? — Ja, verstandige menschen doen zoo iets niet, ook geen verstandige bruine Bataks. Maar de dommen hebben het beproefd. Zij hebben daarbij klop gekregen. Zij zijn op de vlucht gejaagd en verstrooid. En nu — is het nu daarmee uit? — Misschien, maar misschien ook niet. 't Komt er maar op aan, of die dommen verstandig worden of niet en of er dan nog andere dommen bijkomen of voor de verstandig gewordenen in de plaats treden."

De Bataksche schaakspeler: Si Narsar.

Het Mei-Nr. van het Tijdschrift van den Nederlandschen Schaakbond schrijft:

,,Uit een schrijven van den heer H. Meyer, te Weltevreden, Schaakredacteur van ,,Het Nieuws van den Dag voor Nederl.-Indië" nemen wij het volgende over:

Het schaakleven hier in Indië is den laatsten tijd zeer opgewekt. U hebt zeker wel gehoord van het hernieuwde optreden van den inlandschen schaker Si Narsar, een Batakker, die, voordat het Gouvernement in de Karo-Bataklanden voor rust en veiligheid zorgde, zich zelf ook wel schuldig heeft gemaakt aan rampok-partijen van de eene kampong tegen de andere, waarbij het aan dooden en gewonden niet ontbrak. — Niet ver van zijn kampong woont trouwens een stam der Batakkers, die voor luttel jaren een menschenboutje niet versmaadde en van de bij evengenoemde rampok-partijen behaalde gevangenen overheerlijke jachtschotels wisten te bereiden.

Natuurlijk weet onze bruine schaakbroeder niets van theorie af en voelt zich daardoor in de opening bedreigt door allerhande onbekende gevaren. — zijn eenmaal de weeën voorbij, dan toont hij een goed ontwikkeld positie-gevoel. — Natuurlijk heeft hij op den ,,Weg zur Meisterschaft" nøg een goed eind af te legen, maar het is in ieder geval een mij nog niet geheel verklaarverschijnsel, hoe een halve wilde — want dat is hij, — het ,,esprit de jeu" bezit om een soms werkelijk goede partij te spelen.

Erg veel theorie studeeren zal niet gaan, zoolang de goede man noch lezen noch schrijven kent. — Aangezien hij geruimen tijd bij mij heeft gelogeerd, heb ik hem van meer nabij leeren kennen dan menig ander en de resultaten van die kennismaking vindt U neergeschreven in bijgaand artikeltje in mijn schaakrubriek.

Tevens zend ik U een tweetal partijen van Si Narsar waaruit zijn zwakte en zijn sterkte blijkt. — Voorloopig zal hij wel iedere partij tegen een werkelijk goed speler reeds reeds in de opening verliezen.

Hieronder volgt het artikel over Si Narsar en twee door hem gespeelde partijen, overgenomen uit het ,,Nieuws van den Dag voor N.-I." [1]).

SI NARSAR.

Na een tournée over Java is deze Bataksche schaker weder te Batavia teruggekeerd, waar hij zich thans in eenige ernstige partijen met de beste spelers meet.

Te Bandoeng heeft Si Narsar 22 partijen simultaan gespeeld met den uitslag: 18 gewonnen, 3 verloren en 1 remise; tijd 5 uur.

Te Djocja-speelde hij 18 partijen, waarvan hij 2 verloor en 1 remise maakte in den tijd van 6 uren.

Te Soerabaja speelde Si Narsar twee simultaan-seances, de eerste keer tegen 22 borden (15 gewonnen, 6 verloren, 1 remise) en de tweede keer tegen 14 borden (8 gewonnen, 3 verloren, 3 remise).

De voornaamste proef zoude hij echter te Soerabaja te doorstaan hebben en dit niet in den vorm van een simultaan-seance, maar in een tweetal ernstige partijen tegen den Heer Bleykmans, die hij beide verloor.

Voor de partij, waarin de Heer Bleykmans Wit speelde, komt dezen Heer allen lof toe voor de wijze, waarop hij, gebruik makend van het gebrek aan theorethische kennis van Si Narsar, in den aanvang den beteren stand wist te verkrijgen en dezen in een voortreffelijk doorgevoerde aanval wist om te zetten. Wij zullen deze interessante partij zoo spoedig mogelijk in onze rubriek opnemen.

Merkwaardig is, dat wij in de rubriek van het ,,Bat. Nsbl." lezen, dat de Heer Bleykmans zich weinig waardeerend betreffende het spel zijns bruinen tegenstanders zoude hebben uitgelaten, terwijl in een ons getoonden brief van een der bestuursleden van de Soer. Schaakclub juist het omgekeerde staat, n.l.

,,De Heer Bleykmans is van oordeel, dat Si Narsar een zeer sterk speler is, die echter niets van de theorie kent en daarom reeds in het begin in het nadeel komt. Ook ontbreekt hem routine. Si Narsar is echter een speler met van nature buitengewone capaciteiten."

Welke van deze beide met elkaar in strijd zijnde lezingen de juiste is, kunnen wij thans lastig uitmaken, maar de praestatie van Si Narsar na zijn terugkeer hier ter stede doen ons het laatstgenoemde oordeel onderschrijven.

Tegen den Heer Heije speelde Si Narsar twee ernstige partijen, waarvan hij de eerste won, terwijl de tweede remise werd.

Van 5 ernstige partijen, welke de Batakker met den Heer Safier zal spelen, zijn bij het ter perse gaan van dit blad reeds twee door hem gewonnen, terwijl de redacteur, die eveneens een vijftal partijen met Si Narsar aan het spelen is, de eerste verloor en de tweede won.

Wie de partijen naspeelt, die wij van Si Nasar publiceeren, zal zien, dat het midden- en eind-spel door den Batakker inderdaad zeer sterk gespeeld wordt.

Wij mogen hier niet onvermeld laten, dat Si Narsar's kracht eerst dezer dagen weer goed tot ontplooiing komt. Gedurende eenige jaren heeft hij zeer weinig geoefend, terwijl ook het voortdurend simultaan spelen tegen minder sterkeren zijn spel geen goed zal hebben gedaan.

1) Deze partijen zijn opgenomen in genoemd Nr. van het Tijdschrift Ned. Schaakb. Ze werden door Si Narsar gespeeld resp. in Dec 1916 te Soerabaja en in Jan. 1917 te Weltevreden.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Mededeelingen.

Verslag Julianafonds.

Het volgende is ontleend aan het jaarverslag over 1916 van bovengenoemd fonds:

In het vorig jaarverslag is reeds aangeteekend, dat, zoolang de wereldoorlog, onder de gevolgen waarvan onze vereeniging gebukt gaat, duurt, propaganda-pogingen wel zonder succes zullen blijven. Daarom is daarvan voorloopig afgezien en moeten wij steunen op onze tegenwoordige geldmiddelen.

Al kan van geen vooruitgang gesproken worden, achteruitgang valt echter niet te constateeren. Het ledental is op het einde van 1916 op 23 gebleven en wij mogen er op rekenen, dat deze kleine schare, dank wellicht aan de *prabhawa* (§) van den naam onzer vereeniging, ons trouw zal blijven en ons haren verderen steun niet zal onthouden.

Volgens rapport van de financieele commissie, benoemd op de vergadering van 4 Mei 1916 bedroeg het saldo in rekening-courant bij de Nederlandsche Handelmaatschappij, agentschap 's-Gravenhage

	f 613.18
aan contanten	,, 112.19
Totaal......	f 725.37

terwijl ten name van het Julianafonds bij genoemd agentschap in depot waren twee bewijzen van deelneming aan de oorlogsleening, elk van f 1000.— rentende 5 pCt., Nos. 172472 en 172473.

Daar in den loop van 1916 meer noodig was dan wij aan inkomsten ontvingen, zijn bovenvermelde effecten bij de Nederlandsche Handels-Maatschappij beleend tegen een rente van 4.6 pCt. en kunnen wij onze verplichtingen blijven nakomen.

Op ultimo 1916 bedroegen volgens de boeken van den Penningmeester de ontvangsten f 4392.29
de uitgaven ,, 3893.30
en het saldo ,, 498.99

Aangezien wij steeds met onze bescheidene middelen rekening houden en in onverwachte gevallen tot de hierboven vermelde effecten onze toevlucht kunnen nemen, behoeven wij geen vrees te koesteren, dat wij op een gegeven oogenblik aan een ondersteunde onze verdere hulp moeten ontzeggen.

Een der ondersteunden slaagde in het candidaatsexamen der Rijksveeartsenijschool te Utrecht, en zal nu verder door de Regeering in opleiding worden genomen.

Aan een tweede, die zich bekwaamt voor de hoofdacte voor het Lager Onderwijs, is de toelage als voorschot gedurende één jaar verlengd.

Aan een derde, een Inlandschen onderwijzer, is ondersteuning verleend, omdat hij; met eigen middelen naar Nederland gegaan ten einde de hulpacte voor het Lager Onderwijs te verwerven, na het slagen in afwachting van een ter beschikking stelling, geene voldoende middelen tot aan zijn vertrek had. Hij zou het voorschot terugbetalen, zoodra hij zijne uitrustingsgelden zou hebben gekregen.

Door de tegenwoordige slechte verkeersmiddelen met Indië is zijn vertrek onbepaald uitgesteld, en is daarom besloten hem den steun tot dat tijdstip toe te kennen.

's-Gravenhage, 21 Mei 1917.

—

Gaarne geven wij gevolg aan het verzoek tot plaatsing van dit verslag.

Red.-Comm.

§) Wondermacht.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 22. Donderdag 31 Mei 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

"Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

In Memoriam.

A. A. C. HARTING.

Wij bieden hierbij onzen lezers aan het portret van den diepbetreurden penningmeester van de Vereeniging *„Oost en West"*, den Oud-Majoor-Intendant van het Nederl. O.-I. leger, A. A. C. HARTING, Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Het is kort geleden nog maar, dat de dood uit ons midden wegnam een onzer oudste en getrouwste hoofdbestuursleden, L. A. H. LAMIE, en thans werden wij geroepen om de laatste eer te bewijzen aan onzen onvolprezen penningmeester, die ons 26 Mei ontviel. Met hem is der vereeniging een harer krachtigste steunpilaren ontvallen. Met gelijke onverdroten toewijding, welke hem gekenmerkt heeft in zijn eervolle loopbaan van Indisch officier, heeft hij zich gegeven aan de Vereeniging *„Oost en West"*, toen hij eenmaal zich de belangen dier vereeniging aangetrokken had. Hij nam de taak van penningmeester zeer breed op. Niet slechts was hij een getrouw schatbewaarder, maar alles, wat het belang der Vereeniging raakte, hield zijne gedachten bezig — wij mogen zeggen — tot zijn laatsten ademtocht. Ondanks een ongeval, na zijn pensionneering hem overkomen, waardoor hij de vrije beschikking over een zijner beenen miste, zag men hem steeds in beweging, overal, waar hij voor de Vereeniging werkzaam kon zijn. Hij was niet tevreden, wanneer hij niet op de wekelijksche vergaderingen van het Dagelijksch Bestuur een paar nieuwe leden kon aanbrengen, of nieuwe contractanten voor de advertentierubriek van het „Koloniaal Weekblad".

De Vereeniging had eenige jaren geleden besloten, hem uit dankbaarheid voor zijne goede diensten het eerelidmaatschap aan te bieden; zijne overgroote bescheidenheid echter kwam daartegen in verzet, omdat hij de diensten, welke door de leden der Vereeniging zoo hoog werden geschat, slechts als iets heel gewoons beschouwd wilde zien.

De ziekte, die langzaam-aan zijn overigens sterk lichaam sloopte, vermocht niet hem tot rusten te dwingen, voordat de dood hem opeischte.

De herinnering aan hem zij ons allen, bestuurders en leden der Vereeniging, een prikkel om zijn zoo vruchtdragend werk in stand te houden door hem na te volgen in ijver en toewijding.

Met zijne weduwe, die eenzaam achter blijft en zijne veelgeliefde dochter, die een jaar geleden als jonge vrouw, de echtgenoote van den controleur REMMERT, naar Indië vertrok, draagt de vereeniging *„Oost en West"* diepen rouw.

NECROLOGIE.

Pangeran Ario Notodirodjo. †

Omtrent Pangeran Ario Notodirodjo — wiens overlijden aan de pers werd geseind — deelt de heer Soewardi Soerjaningrat mede:

Prins Notodirodjo was onder de hoogadellijke personen de meest vooruitstrevende figuur.

Hij was een zoon van den vijfden vorst van het Pakoe-Alamsche Huis. Al vroeg bezocht hij de Europeesche lagere school; later — en dat was in dien tijd toen de Javanen er over het algemeen nog niet aan dachten naar school te gaan — de Hoogere Burgerschool te Batavia en te Semarang.

Hij werd kapitein bij het toenmalig Legioen van Pakoe-Alam. Na opheffing van dit hulpleger werd hem door zijn vader het beheer opgedragen van diens landschap Adikartâ, dat onder zijn leiding een bloeiende streek is geworden.

Na den dood van zijn vader, die opgevolgd werd door zijn ziekelijken, oudsten broeder, werd hij aan het hof teruggeroepen, omdat de rijksbestuurder (de z.g. pathi) alleen niet in staat was de vele zaken af te doen. Anderhalf jaar daarna, toen ook zijn broeder stierf, werd hij prins-regent, belast met de voogdij over zijn minderjarigen neef, den zoon van den overleden vorst. Zijn regentschap kenmerkte zich door een verstandig beleid, een streng maar rechtvaardig optreden en door de bevordering van het onderwijs, vooral ten aanzien van de leden van het Huis zelf. Bij de verheffing van zijn neef — den kroonpretendent — tot Pakoe-Alam VII, die nu regeert, werd hij van regeeringswege bevorderd tot majoor bij den generalen staf en benoemd tot officier in de orde van Oranje-Nassau.

In Augustus 1912 werd hij door het congres der vereeniging „Boedi-Oetomo" benoemd tot voorzitter van het hoofdbestuur, wat in hooge mate pleitte voor zijn populariteit onder de Javaansche intellectueelen.

Ook was hij bestuurslid van vele andere vereenigingen, o. a. het Jogjasche (Javaansche) Studiefonds, de „Jogjasche Kunstarbeid", Vereeniging „Holländsch-Javaansche Scholen op neutralen Grondslag".

Vijf van zijn zonen — de semi-arts Noto Kworo, de jur. cand. Noto Soeroto en Gondowinoto en de beide technische studenten Notodiningrat en Noto Séwojo — studeeren thans in Nederland, terwijl zijn dochter Karlinah het eerste Javaansche meisje is, dat de (Europeesche) akte voor onderwijzeres heeft behaald en die nu aan de school van de bovengenoemde Neutraal Holl.-Ind. Schoolvereeniging verbonden is.

Met Pangeran Ario Notodirodjo is inderdaad een hoogstaand lid der Javaansche maatschappij heengegaan.

Generaal Van Zijll de Jong. †

Op ruim 81-jarigen leeftijd overleed te 's-Gravenhage de gepens. luitenant-generaal, oud-commandant van het Ned.-Ind. leger, Th. J. A. van Zijll de Jong, ridder van de Militaire Willemsorde en verder o. a. gerechtigd tot het dragen van het grootkruis der orde van St. Anna van Rusland.

Omtrent zijn levensloop valt o. m. mede te deelen:

In 1868, nadat hij van verlof wegens gezondheidsredenen uit Nederland in Indië was teruggekeerd, nam hij als kapitein bij de artillerie een werkzaam aandeel aan de krijgsverrichtingen op Bali.

In 1874 heeft hij als majoor deelgenomen aan de tweede Atjeh-expeditie, waarbij hij gewond werd.

Later werd hij benoemd tot commandant der artillerie van Sumatra's Westkust en vervolgens tot luitenant-kolonel en tot kolonel, chef van het wapen der artillerie, na inmiddels o. a. de functies te hebben bekleed van commandant der veld- en bergbatterijen op Java en chef van het materieel bij het hoofdbureau der artillerie.

In 1887, terwijl hij met verlof wegens ziekte in Nederland vertoefde, werd hij tot generaal-majoor bevorderd, in welken rang hij na zijn terugkeer benoemd werd tot chef der tweede afdeeling van het Departement van Oorlog.

Na zijn terugkeer in het vaderland bekleedde hij o.a. ook het voorzitterschap van de Afd. Zutphen der vereeniging Oost en West.

Begrafenis Majoor A. A. C. Harting.

Op de begraafplaats Oud Eik en Duinen waren, behalve vele hoofdbestuursleden van de vereeniging Oost en West, aanwezig vertegenwoordigers van de afdeelingen Den Haag, Haarlem en Nijmegen, o. m. ook luit.-generaal M. B. Rost van Tonningen, oud-voorzitter van de vereeniging Oost en West, en de gepens. luit.-kolonels H. D. H. Bosboom en F. Th. Schröder.

In zijn grafrede herdacht de voorzitter van de vereeniging Oost en West, de heer C. R. Bakhuizen van den Brink, de groote verdiensten van den ontslapene ook voor de vereeniging.

Na hem sprak de heer R. Zuijderhoff, voorzitter van de afdeeling Den Haag, waarvan de heer Harting mede bestuurslid was.

De heer J. A. Soetens dankte namens de familie voor de betoonde deelneming en de gesproken hartelijke woorden.

Onder de talrijke bloemstukken waren kransen van het hoofdbestuur, van de afdeelingen Den Haag en Nijmegen en van de presidente der Redactie-Commissie van het „Kol. Weekblad".

„Indië Weerbaar".

Lezing gehouden door den heer *W. V. Rhemrev*, kap. Inf. N. I. L., lid van de *Deputatie „Indië Weerbaar"* voor: de Koninkl. Vereeniging *„Onze Vloot"*, afdeelingen Amsterdam, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem en DenHelder;

de Kon. Milit. Academie te Breda;

het Alg. Nederl. Verbond, afdeeling Rotterdam;

de Handelshoogeschool te Rotterdam;

de Hoogescholen te Amsterdam, Groningen en Leiden;

de Technische Hoogeschool te Delft.

Mijnheer de Voorzitter!

Dames en Heeren.

Indien ik het woord hier tot U richt, dan doe ik dat om U te geven een juist en klaar beeld van de actie „Indië Weerbaar".

Het doel is niets anders, dan wat te lezen is in de hierbij opgenomen motie, n.l. „Indië militair weerbaar" te maken.

Toen ik de overtuiging kreeg, dat wij reeds leven in de schaduw van groote komende gebeurtenissen; dat eene voortduring van de bestaande weerloosheid van N. I. daardoor een misdaad zou zijn jegens de toekomst van Nederland en jegens de toekomst van N. I. heb ik het als mijn plicht opgevat „reveille" te blazen.

In het feit, dat deze beweging als een vuur om zich heengreep, ligt voor mij het bewijs, dat deze actie niet kunstmatig is opgezet, maar dat door het spontane de aanwezigheid van een gevaar terdege is gevoeld. Wanneer toch dat gevaar niet bestond, had deze actie nimmer zoo spontaan en zoo gretig om zich heengegrepen.

Mijne voorstellen waren:

„Op een en denzelfden dag op zooveel mogelijk plaatsen in N. I. vergaderingen te houden; aan die vergaderingen eene motie aan te bieden, waarin wij onbewimpeld en eerlijk onze meening zouden zeggen omtrent den huidigen toestand onzer defensie en de wensch uit te spreken tot eene tijdige en afdoende weerbaarmaking van N. I. Bij aanneming zou die motie zoo spoedig mogelijk door een deputatie aan Z. E. den G. G. van N. I. worden aangeboden en daarna door eene deputatie aan H. M. de Koningin, Z. E. den M. van K. en de St. G. in Nederland.

En het is naar aanleiding van de in Juni 1916 in Indië geboren actie, dat thans de deputatie I. W. hier in het oude Moederland is.

De deputatie bestaat uit de 6 ondervolgende leden:

1. F. Laoh, Afgevaardigde van de Perserikaten Minahassa.

2. Prins Ario Koesoemodiningrat, afgevaardigde van den Prinsenbond.

3. Raden Toemengoeng Danoesoegondo, Afgevaardigde Regentenbond.

4. Mas Ngabehi Dwidjo Sewojo, Afgevaardigde Boedi Oetomo.

5. Abdoel Moeis, Afgevaardigde van den Sarikat Islam en ten

6. mijn persoontje, als Nederl. afgevaardigde, terwijl als leider en raadgever der deputatie is opgetreden Z. E. de Oud-Gouverneur-Generaal Idenburg.

Mijne bedoeling met de zending van de deputatie naar Nederland is niets anders dan: „het overbrengen van het zwaartepunt van de in Indië geboren actie naar Nederland in de hoop, dat de pers, de vereenigingen en welke corporaties en wie dan ook, de actie zullen overnemen en doorzetten in vereeniging met ons in Indië, om te komen tot het gewenschte resultaat, d.i. eene tijdige en afdoende weerbaarmaking van N. I."

Men heeft mij meermalen gevraagd tegen welken vijand wij ons weerbaar hebben te maken. Mijn antwoord hierop is:

„Tegen iederen vijand, wie hij ook zij".

Het is niet alleen onpolitiek hardop te zeggen tegen welken vijand wij ons weerbaar hebben te maken, maar de vriend van heden kan immers morgen onze vijand zijn, en, indachtig aan het proces Minami, hoop ik, dat men hier in Nederl. niet zal vervallen in de grove fout verleden jaar in Semarang begaan.

Het standpunt van de actie is gebaseerd op de beide onder volgende grondslagen:

1o. geen bepaald stelsel van defensie aangeven.

2o. geen politieke actie voeren.

Ad. 1. Ware ik in den beginne van de actie gekomen met een bepaald stelsel van defensie, financieël, maritiem en militair uitgewerkt, dan waren anderen waarschijnlijk ook met een ander stelsel van defensie te voorschijn gekomen. Wij zouden dan in een maand tijd minstens tien verschillende stelsels van defensie hebben gekregen; wij zouden hierover praten, praten en nogmaals praten en over tien jaar zouden wij nog praten en twisten over het beste stelsel van defensie, ten minste wanneer N. I. nog N. I. was. En om de doodeenvoudige reden, dat de Regeering middels de Staatscommissie van 1912 de strategische grondslagen van de defensie reeds had gepaald, was het beslist onnoodig om met een ander stelsel voor den dag te komen.

En niettegenstaande de kwasie diepzinnige vertoogen van Nederlandsche en Inlandsche politieke tinnegieters en ander onrijp groen, hecht 99 pCt. van alle nuchter denkenden meer waarde aan het *deskundig* rapport van de S. C. van 1912 dan aan allerlei fantastische plannetjes van menschen, die van militair technische zaken geen begrip hebben.

Ik wil curiositeitshalve hier aanhalen het oordeel van den grootsten vijand van al wat militair is, van den leider van de partij, die in hare vanen voert de leuze „geen man, geen cent", geuit in de vergadering van 23 Maart j.l. De heer Troelstra dan besprak

het rapport van de S. C. van 1912 en zeide: „Voor een lichaam als de Tweede Kamer is hier dus, wat *deskundigheid* betreft, waarborg genoeg aanwezig, om wanneer er een brochure komt, al is die van een militair, dan maar niet eenvoudig mede te werken tot de uitvoering van denkbeelden, welke daarin de juiste worden geacht.”

Ad 2. *Geen politieke actie.*

Wij allen weten, dat van alle vereenigingen, die in N. I. op 31 Augustus 1916 hebben mede gedemonstreerd, slechts een tweetal getracht heeft aan de actie I. W. een „politiek tintje” te geven en gemeend heeft de Regeering hun stelsel van defensie te moeten aanbevelen.

Daarom haal ik dan ook met genoegen hier aan het oordeel van de intellectueel en moreel hoogstaande Inlandsche Vereeniging, de *Regentenbond*, voorkomende in de „Groene Amsterdammer” van 17 Maart j.l. waarin de afgevaardigde van dezen bond, de heer Danoesoegondo, Regent van Magelang, het volgende schreef:

„Het Comité I. W. heeft over de vraag: *hoe* moet „de defensie van Indië worden?”, geen meening. „*Het heeft zulk een meening ook van het volk niet* „*gevraagd*. Met en namens het volk wenscht het „slechts, dat Indië weerbaar zij, en dat het dit worde „zoo spoedig mogelijk.”

Dat ik steeds getracht heb van de actie I. W. verre te houden, en nog steeds verre zal houden, eene politieke actie, ligt voor de hand.

Ten overvloede verwijs ik naar de bewoordingen van de motie, die op 31 Augustus j. l. in Indië werd aangenomen en eenigen tijd geleden ter bevoegder plaatse werd aangeboden:

MOTIE.

De vergadering van ingezetenen van Nederlandsch-Indië van alle rassen, bijeengekomen op 31 Augustus 1916,

Overwegende:

dat de weerbaarheid van Nederlandsch-Indië tegen eene mogelijke vijandelijke aanranding een dringende en onafwijsbare eisch is, gesteld door de behoefte aan zekerheid in de toekomst voor een snelle en regelmatige ontwikkeling van land en volk en erkend door ingezetenen van allen landaard zonder onderscheid;

dat de ervaring van hetgeen in de laatste twee jaren op het wereldtooneel is voorgevallen aan de volken de dringende les voorhoudt om weerbaar te zijn en, gereed, zoo noodig, alleen op eigen kracht te steunen ter handhaving van hunne zelfstandigheid;

dat de tegenwoordige staat van weerbaarheid van Nederlandsch-Indië bij allen, die zich verzetten tegen de gedachte aan eene mogelijke overweldiging met alle noodlottige gevolgen daarvan, slechts een gevoel van onvoldaanheid en onrust vermag in te boezemen;

spreekt als hare vaststaande overtuiging uit, dat het een levensbelang is om Nederlandsch-Indië tijdig en afdoende zoo ter zee als te land in staat van weerbaarheid te brengen;

vleit zich met de hoop, dat deze uitspraak weerklank moge vinden bij de Kroon, de Regeering en de Staten-Generaal bij de tenuitvoerlegging van de reeds ter hand genomen taak om Nederlandsch-Indië weerbaar te maken en

noodigt het Comité Indië Weerbaar uit van dit haar besluit mededeeling te doen in Nederland aan Hare Majesteit de Koningin, Zijne Excellentie den Minister van Koloniën en de Staten-Generaal en in Nederlandsch-Indië aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal.

Uit deze motie blijkt dus zonneklaar dat niemand er aan dacht, om een bepaald stelsel van defensie te pousseeren of om aan de actie een politiek tintje te geven.

Ik wensch even Uw aandacht te vestigen op het standpunt en de houding van de Minahassa en Ambon.

Toen de kreet I. W. in Indië voor het eerst werd gehoord, waren de Minahassa en Ambon de eersten, die sympathie kwamen betuigen aan de actie. Van die eerlijke en loyale zijde werd niet de minste poging gedaan om de beweging te vertroebelen met eene politieke actie. Toen hun gewezen werd op het verschil in standpunt en houding van de verschillende vereenigingen was het fiere antwoord van de Minahassa en Ambon:

„Er dreigt direct gevaar. Wij, Minahassa en Ambon, stellen ons zelve, onze kinderen en ons geld „*onvoorwaardelijk* ter beschikking van Holland. Wij „zullen eerst toonen met daden, dat wij eventueele „politieke rechten hebben verdiend. En zooveel vertrouwen hebben de Minahassa en Ambon in U, „Hollanders, dat wij zeer goed weten, dat als wij het „verdiend hebben, wij ook van U zullen krijgen de „politieke rechten, die wij wenschen.”

Dames en Heeren! Ziet daar het antwoord van de Minahassa en Ambon. Nederland mag trotsch zijn op die loyale onderdanen.

* * *

De vraag, waarom het gaat, de kern waarom de geheele zaak draait, is deze:

„Moeten wij Indië weerbaar maken of weerloos laten, zooals nu?”

Zijn er waarlijk nog Nederlandsche Vrouwen of Mannen voor wie het nog een vraag is: of Indië weerbaar moet worden gemaakt? Weerbaar, d.w.z. zóódanig in staat gesteld om van zich af te slaan, om zich te verdedigen tegen een aanvaller — wie hij ook zij — dat het werkelijk bij machte zal zijn, zich te handhaven? Te handhaven, mijne Hoorders, dat Koninklijk parool, waaronder Nederland eenmaal zijn eigen onafhankelijkheid, zijn eigen vrijheid bevocht, de trotsche leuze, waaronder wij allen ons immers hebben geschaard: „Ik zal handhaven?”

Zijn er waarlijk nog Nederlanders, die *niet* voelen zouden onze hooge roeping, om Indië, dat ons eenmaal rijk maakte en krachtig, nu óók te beschermen, die niet zouden inzien, dat Indië ook thans nog is de hoeksteen van onze internationale beteekenis, de hoofdvoorwaarde voor het welvaren van ons volk; die niet inzien, dat Indië is de kurk waarop drijft de Ned. Volkswelvaart?

Zijn er inderdaad nog, die kunnen voorbijzien onzen plicht om te blijven behartigen het belang van de Inlandsche bevolking, die wij namen onder onze bescherming en die wij langs lijnen van geleidelijkheid hebben op te voeden en te ontwikkelen ter bevordering van haar geestelijke en stoffelijke welvaart, en dat wij daarom de maatregelen hebben te nemen, die moeten beletten, dat Indië ons afhandig wordt gemaakt?

Zijn er soms die niet voelen dien eere-plicht, die eere-schuld, die bovendien nog is de behartiging van ons eigen volksbelang! Gelukkig de natie, waarvan nog het geweten spreekt.

Is het eigenlijk niet bedroevend voor de Nederlandsche natie, dat Indië eene deputatie moet afvaardigen om haar te wijzen op hare plichten?

Er zijn er, die gemeend hebben, dat onze actie staat in het teeken van oppositie tegen de Regeering; welnu, niets is minder waar! Integendeel is het ons eenig doel, de Regeering moreel en daadwerkelijk te steunen, zooveel als in ons vermogen is, om op die wijze eindelijk te geraken tot: „eene tijdige en afdoende weerbaarmaking van ons Indië”.

Maar tevens willen wij er de Nederlandsche natie van doordringen, dat ook zij de Regeering daarin te steunen heeft, om te vervullen de roeping, de plicht van koloniseerend volk, om te bevorderen haar eigen groote belangen, om te behouden de achting van de geheele wereld, welke zij door haar doen of laten op het spel zet.

En van dit groeiend besef van haar plichten, hopen wij dan eindelijk eens den weerklank te zullen vernemen in de Kamer, waar de mannen zitten, die het volk vertegenwoordigen.

Er is nu waarlijk genoeg gepraat, beschouwd, gehoord en overwogen. De zalige tijden van geteuter, geleuter en gepeuter zijn nu voorbij. Daden moeten er komen. Daden moeten worden geëischt door ons volk en tot stand gebracht in hun vertegenwoordiging!

Want als wij lezen, hoe daar zooveel gepraat en gepleit wordt voor allerlei eerste en allereerste belangen, die meestal hun oorsprong vinden in de partijpolitiek, dan krijgt men van slechts enkelen den indruk, dat ook naar hunne meening de defensievraagstukken niets te maken hebben met partij-politiek.

Edoch...... dit zal wel altijd onbereikbaar blijven, zoolang er één partij is, die zich stelt buiten, ja tegenover de daadwerkelijke handhaving van onze onafhankelijkheid en tegenover onze eer als natie; tegenover de krachtige beveiliging van Ned.-Indië, de kurk, waarop drijft onze volkswelvaart! O zeker, zij *zeggen* het wel, dat zij onze onafhankelijkheid willen en zij hebben het in 1914 luide herhaald,...... maar verder dan *woorden* komt het niet. Want als die woorden in daden moeten worden omgezet, dan komt de waarde ervan duidelijk aan het licht, bij het zich verzetten tegen elke militaire begrooting, die de middelen vraagt om ons te kunnen verdedigen. „Met hooivorken” dan zeker, zooals Minister Colijn het indertijd zoo juist qualificeerde.

Dan wordt er gezegd, ja, wij willen thans de neutraliteits-handhaving nog wel, maar waarom zouden wij dat, nu, na dezen oorlog óók nog willen?

De vraag is alléén deze: „Of Indië beschermd moet worden, ja of neen?” En een vertegenwoordiger van het Nederlandsche volk, die hierop ten slotte „neen” antwoordt, laadt daarmede een — men moet haast zeggen — misdadige verantwoordelijkheid op zich, zoowel tegenover het geheele Nederlandsche volk, als tegenover ons Indië, dus tegenover de gezamenlijke Rijksbelangen.

Tegenover de vredes-illusionisten en pacifisten à outrance wil ik kort zijn. Hun bedoelingen zijn goed, maar wie door de geheele geschiedenis der menschheid...... wie door den oorlog van heden nog niet begrepen heeft de waarheid van het woord van Cromwell: „Bid God, maar houd je kruit droog”,......... die zal zelf door het krachtigste betoog wel niet meer te overtuigen zijn.

* * *

De eisch om Indië weerbaar te maken, is voor Nederland niet uitsluitend een vraagstuk van binnenlandsch belang. Ik wil hiermee zeggen, dat men niet meenen moet, dat het ten slotte is een Nederlandsch-

onder-onsje, waarin wij na veel gehaspel en veel gepraat, naar believen en ongestraft kunnen beslissen, of wij Indië nu eens willen gaan verdedigen of niet, en dat het overige deel van de wereld er onverschillig onder zal blijven, wat het resultaat van ons gepraat zal wezen. Weest ervan overtuigd, dat met zeer groote belangstelling de groote mogendheden, en vooral de groote zeemachten, die evenals wij levensbelangen hebben in het Oosten, op al onze handelingen letten, en dat ook zij deze, onze Indische actie met groote belangstelling volgen!

Men weet het zéér goed in Australië, in Japan, in Amerika, in Engeland, dat er in onzen Archipel actie is gevoerd om aan onze weerloosheid een einde te maken, en om te blijven wat wij gaarne zijn: *Nederlandsch en geen ander Indië!* Even goed weten zij, dat thans hier eene deputatie is, om die actie te gaan overplanten naar het Moederland, waar de beslissing ligt, in het hart van het Nederlandsche volk zelve. Meent gij, dat het antwoord, dat Nederland geven zal op dezen alarmkreet, onze Aziatische buren onverschillig laat?

Het heeft er soms de schijn van, dat het gros van het Nederlandsche volk overgerust geworden is door zijn meer dan 100-jarige rust, te midden der wereldconflicten, en daardoor een groote onverschilligheid ten dezen aan den dag legt. ,,Waarom zouden anderen ons verontrusten''? zoo redeneert men. Wij bemoeien ons toch immers ook niet met hun zaken?'' Best mogelijk, maar men vergeet daarbij, dat wij nu eenmaal niet op een onbewoond werelddeel zitten. Evenals in de dagelijksche samenleving, leven wij ook als volk, te midden van de gemeenschap: de gemeenschap der volkeren, waartegenover wij onze rechten hebben, ja, maar ook onze verplichtingen.

En wie die plichten meent te mogen verwaarloozen of trotseeren, die maakt zich jegens die gemeenschap onmogelijk en wordt te avond of te morgen verjaagd.

Het antwoord, dat het Nederlandsche volk zal geven op onzen kreet om weerbaarheid......... het zal weerklinken bij al onze buren hier en in Oost-Azië!

Wee ons, als wij ons dan onmogelijk hebben gemaakt!

Het buitenland moet weten, dat wij in de allereerste plaats begeeren, ja *eischen*, met rust te worden gelaten en dat wij gereed zijn, om dien eisch met daden kracht bij te zetten.

Politiek is op macht en op macht alléén gebaseerd, dat heeft de huidige oorlog nogmaals bewezen en de strijd, die ontbrandt, waar levensbelangen met elkaar in botsing komen, wordt niet voorkomen of gewonnen door tractaten, door ,vodjes papier'', maar door hem, die de noodige kracht ontwikkelen kan. Keurt dit af, best. Zegt, dat het anders worden moet en zal...... uitstekend; wij allen hopen, dat de toekomst ons de vervulling van die wenschen eenmaal brengen zal.

Maar het *is* nog *niet* zoo, en waar wij *nu* onze houding hebben te bepalen voor het *tegenwoordige*, hebben wij ook met het *tegenwoordige* rekening te houden. Maar ik wil mij niet langer stellen op dit standpunt. Ik hoop, ik vraag, neen, als goed Ned. Staatsburger *eisch* ik, dat Nederland Indië *niet* zal prijsgeven en het dus ook niet langer het zwaard onthouden, waaraan het, ter zelfverdediging, en niet voor imperialistische doeleinden, reeds zoo lang behoefte heeft en dat het thans nogmaals dringend vraagt....

Ik eisch dit in naam van de toekomst van Nederland en in naam van de toekomst van Indië.

* * *

Hoe dat zwaard er uit moet zien?

Er is veel gepraat over het stelsel van verdediging dat Indië noodig heeft, er is gecritiseerd, van onbekwaamheid beticht en verdacht gemaakt. Er is betoogd, uitspraken van veldheeren en vlootvoogden zijn geciteerd, rijp en groen — en vooral veel groen heeft mee betoogd, — afgebroken en voorgelicht, maar...... de daden bleven uit, en de weerloosheid welke al die sprekers bestreden, ze bleef in al haar onmacht gehandhaafd!

De deputatie mag, wil en kan in deze quaestie geen uitspraak doen. Dit zou zijn in dezelfde fouten vervallen, die wij in anderen afkeuren.

En daarom men vertrouwe onze Regeering en late aan haar de beslissing van het stelsel. Men late aan haar over te beslissen hoe het zwaard, dat wij behoeven, er uit zal zien, want de regeering alleen beschikt over de financieele, maritieme en militaire deskundigen.

* * *

Willen wij bereiken ons groote ideaal, d.i. de ongestoorde ontwikkeling van de economische, intellectueele en moreele weerbaarheid, dan *moet* voorafgaan de *militaire* weerbaarheid. En waarom?

Waarom de militaire weerbaarmaking in de eerste plaats? Uitgaande van het standpunt: ,,Eerst het noodige, dan het nuttige en eindelijk het aangename'', ligt het voor de hand, dat wij in de allereerste plaats moeten beginnen met de ,,Militaire'' Weerbaarmaking van N.-I. Wanneer wij 10 verschillende nooden hebben te bevredigen, dan begint men natuurlijk met die behoefte, die in de allereerste plaats in aanmerking komt, hier de ,,Militaire'' weerbaarmaking. Ik wensch niet verkeerd begrepen te worden en daarom herhaal ik hier, wat ik steeds en overal heb gezegd, dat *,,de militaire weerbaarmaking is het eenige schild, waarachter de weerbaarmakingen op intellectueel, moreel en economisch gebied ongestoord kunnen plaats hebben.''* Wat toch hebben wij aan deze laatste weerbaarmakingen als *wij te midden van deze evolutie onze onafhankelijkheid en onze vrijheid verliezen als gevolg van eene te late militaire weerbaarmaking?* Niets nietwaar. Dus in de allereerste plaats: de ,,Militaire'' weerbaarmaking. Is deze grondslag gelegd, dan kunnen wij *in alle gerustheid arbeiden aan de snelle en regelmatige ontwikkeling van land en volk.* Het is immers onmogelijk aan de evolutie van Indië te arbeiden, wanneer een buitenlandsche aanval steeds, als een eeuwig dreigend zwaard van Damocles die ontwikkeling bedreigt. Welke Nederlander zal zijn kapitaal, zijn energie, zijn tijd en zijn idealen durven geven aan eene evolutie, waarboven steeds dreigt dat zwaard van Damocles, als gevolg van verwaarloozing of van eene te late ,,Militaire'' weerbaarmaking. Nog eens en ik herhaal: *,,De militaire weerbaarmaking, zooals de actie I. W. dit bedoelt en nastreeft, is de kurk, waarop drijven alle andere weerbaarmakingen, zooals de weerbaarmaking op moreel, intellectueel en economisch gebied.''*

Trouwens de geheele motie van 31 Augustus toch spreekt slechts van een *militaire* weerbaarmaking van Indië; dit blijkt ten duidelijkste uit hare bewoordingen. Willen wij dus bereiken ons groote ideaal: ,,de ongestoorde ontwikkeling van de moreele, intellectueele en economische weerbaarheid'', dan is dit niet mogelijk zonder voorafgaande militaire weerbaarmaking.

Nu zijn er lieden, die aldus redeneeren:

,,Indië verkeert op het oogenblik in een toestand, dat het Nederland als voogd nog niet kan missen. Wij willen dan ook Indië wel militair weerbaar maken, maar dit kan slechts geschieden door een Inlandsche militie en omdat de Inlandsche militie zooveel verplichtingen op de Inlanders legt, moeten die Inlanders (naast die verplichtingen) rechten en wel politieke rechten krijgen.'' Deze lieden willen dus wel iets geven, indien zij daarvoor iets ontvangen. Hoewel deze stelregel, op zich zelf beschouwd, niet absoluut slecht kan genoemd worden, is hij in casu, geheel en al verkeerd. Waarom?

Om de volgende redenen:

De redeneering gaat eerstens uit van de veronderstelling, dat eene militaire weerbaarmaking van Indië per sé moet gepaard gaan met een Inlandsche militie op Java. *Deze praemisse is geheel onjuist, want de actie I. W. is niet uitgegaan van de wensch naar eene Inlandsche militie.*

Hoe de S. C. van 1912 denkt over de Inlandsche militie, lezen wij op bladzijde 24 van het rapport: ,,Een leger daartoe in staat is echter met geen mogelijkheid voor onzen archipel te verkrijgen; zelfs niet bij eene algemeene vorming van militielegers uit de inlandsche bevolking, waarvan de practische bestaanbaarheid, naar het eenstemmig oordeel der commissie, bovendien voorshands eene utopie moet worden geacht.''

Maar de redeneering is ook in een ander opzicht absurd. ,,Men'' begint, om een beeld te gebruiken, met te zeggen, dat Indië thans nog onder voogdij moet staan. Dat wil dus zeggen, dat ,,men'' toegeeft (en het zou ook moeilijk anders kunnen), dat Indië op dit oogenblik nog onmondig is. Wat doet men in het algemeen met onmondigen? Zij moeten op natuurlijke wijze geleidelijk en *met de jaren* tot ontwikkeling gebracht worden, en doet men dit anders, dan komt het spreekwoord: ,,vroeg rijp, vroeg rot'', in toepassing.

Welnu, de lieden, die aan de actie I. W. een politiek tintje willen geven eischen nu reeds politieke rechten voor Indië, dat zij zelf nog onmondig verklaren. Meenen zij, dat Indië misschien daardoor plotseling mondig wordt? Geeft men in een beschaafd land aan onmondigen dergelijke rechten? Ik verwijs dan ook slechts naar de rede van den heer J. Th. Gerlings, de man, die het werk voortzet van den grooten Javanen-kenner en Javanen-vriend van Deventer, op Zaterdag 28 April in de Koningszaal in Artis. *De heer Gerlings zeide, dat èn van Deventer èn hij het Javaansche volk nog niet rijp achten voor het toekennen van politieke rechten.*

Neen, laten wij verstandiger wezen! Laten wij Indië niet op onnatuurlijke wijze, doch *geleidelijk en met de jaren* tot ontwikkeling brengen; dit is de beste waarborg voor een gezonde en vruchtdragende evolutie. Juist *hierom* moet de *militaire* weerbaarmaking, die een dergelijk geleidelijk proces mogelijk maakt, zoo spoedig mogelijk en liefst dadelijk tot stand komen.

Ik hoop, dat voor mijn hoorders meteen duidelijk is geworden, dat tusschen de ,,militaire'' weerbaarmaking, zooals de actie I. W. dit bedoelt en nastreeft en de andere hierboven aangeduide weerbaarmakingen aan den anderen kant een groot verschil bestaat, n.l. dat de ,,militaire'' weerbaarmaking *noodzakelijk* is om de andere *mogelijk* te maken, dat zonder de militaire weerbaarmaking de anderen missen de zekerheid in de toekomst voor eene regelmatige ontwikkeling van land en volk. En wanneer zij dit onderscheid klaar voor oogen houden, zullen zij hen, die onze reine zaak trachten te vertroebelen door politieke tintjes, met een schouderophalen kunnen beantwoorden.

Er zijn verder ook nog menschen, die, hoewel mis-

schien onbewust, verwarring veroorzaken, door naast en tegelijk met de actie tot militaire weerbaarmaking van Indië, een actie te voeren tot verbetering van onderwijs, hygiëne en andere economische toestanden. Hoewel deze laatste actie zeer zeker te prijzen valt, is het jammer, dat zij, op deze wiize gevoerd met een andere actie, *waarmee zij feitelijk niets te maken heeft*, de onnadenkenden op een dwaalspoor kan brengen. *Alle* aandacht moet thans gewijd worden aan de allernoodzakelijkste weerbaarmaking van Indië, die, zooals aangetoond, de militaire weerbaarmaking is, omdat, zonder deze, de regelmatige ontwikkeling van Indië niet mogelijk is. Wat geeft het, indien thans begonnen wordt aan verbeteringen op allerlei gebied, zoo straks of morgen alles gestaakt zou moeten worden door mogelijke vijandelijke aanranding.

Nu Indië eenmaal begint te ontwaken, zal het ook, en daaraan twijfelt trouwens niemand, *te rechter tijd* alles krijgen, wat het noodig heeft, ook goed onderwijs, ook goede oeconomische toestanden en ook politieke rechten.

De Regeering werkt immers reeds in die richting en wij moeten haar daarvoor dank zeggen. Als wij nu maar ook de zekerheid hadden, dat Indië's ontwikkelingsproces ongestoord en geleidelijk zijn gang kan gaan.

En juist om die zekerheid te verkrijgen, wordt de actie I. W. gevoerd.

* * *

Ik zou degenen, die zoo hard roepen om een Inlandsche militie op Java, in gemoede willen vragen, of het hun werkelijk ernst is met de evolutie en ontwikkeling van N.-I. Ik zou hun willen vragen, of zij zich wel terdege rekenschap *hebben gegeven van de porté van deze kwestie, van de reusachtige bezwaren en gevaren op allerlei gebied, dus ook voor den rustigen gang der evolutie van N.-I., die er aan de verwezenlijking verbonden zijn*. Ik verwijs hun naar de conclusie van het hierboven aangehaalde rapport van de S. C. van 1912 en waarvan de onderteekenaars zijn mannen van groote politieke en technische bekwaamheid. Maar voor alles wil ik hen weder toeroepen: „Laat de wijze, waarop Indië weerbaar gemaakt moet worden, aan onze regeering over en steun haar zooveel gij kunt, want die taak is al uitermate zwaar. *Bedenkt daarbij, dat de actie I. W. en onze zending niet zijn uitgegaan van de wensch naar eene Inlandsche militie of welke anderen bepaalden vorm van weerbaarmaking ook.*"

Ik kan U niet genoeg met den grootsten nadruk herhalen: „*De actie I. W. wenscht niets anders dan dat Indië zoo spoedig mogelijk weerbaar zij.* Nimmer heeft de actie I. W. willen voorschrijven of aanbevelen de wijze waarop Indië Militair Weerbaar moet worden gemaakt."

Dames en Heeren. Ik wensch even uw aandacht te vestigen op een artikel getiteld „Het Comité Indië Weerbaar" en voorkomende in de *Avondpost* van Vrijdag 30 Maart 1917 avond-editie, tweede blad en waarvan ik eerst zoo juist kennis nam

De schrijvers van dit artikel hebben kans gezien in 2 kolommen druks zooveel tegenstrijdigheden en onzin bij elkaar te persen, met, als culminatiepunt, een heerlijk, fantastisch militair technisch plan, als alleen mogelijk is bij personen, die een keukenwagen nog niet kunnen onderscheiden van een dreadnought, maar toch meepraten.

Oordeel zelve:

In de 1ste kolom staat: „De wenschen van dit Comité zijn, dat Indië wel weerbaarheid wil, alsook hiervan de lasten dragen, *maar meteen zeggen, hoe de militie zal geregeld worden*".

In de 2de kolom staat: „Het Comité I. W. doet ten aanzien van de weerbaarmaking van Indië *geenerlei bepaalde voorstellen* en laat het „*hoe*" *geheel* aan de bevoegde autoriteiten over."

Ra, ra, hoe zit dat? In die 2 kolommen staan twee standpunten, die juist lijnrecht tegenover elkaar staan.

In de 1ste kolom staat, dat het Comité I. W. meteen zeggen wil, „hoe de militie zal geregeld worden", dus wel degelijk bepaalde voorstellen heeft, dus wel degelijk zich bemoeit met het „hoe" en dus dit „hoe" *niet* overlaat aan de bevoegde autoriteiten, terwijl in de 2de kolom geschreven wordt, dat het Comité het „hoe" overlaat aan de bevoegde autoriteiten.

Dat het Comité I. W. voor dergelijken onzin en „streberei" niet aansprakelijk is, zal wel duidelijk zijn. En na het door mij hierboven aangevoerde, aan de hand van de motie, is het begrijpelijk, dat men dergelijke van-alles-verstand-hebbende-bemoeials toe roept:

„Schoenmakertjes, blijft bij je leest".

Het mooiste van alles is, dat, even nadat gezegd is dat het Comité het „hoe" geheel aan de bevoegde autoriteiten overlaat, de schrijvers toch laten volgen: „Voor het landleger op Java alleen, een 100.000 man militietroepen en wel inlandsche landbouwers in dessa's verdeeld, langs de spoorlijnen gevestigd. Geen kazerneering, maar oefening van kleine groepen, door zich langs de spoorlijn verplaatsende instructeurs, enz., etc."

Dames en Heeren. Staat men niet versteld over die „vrijmoedigheid" zullen wij maar zeggen, om te beweren, dat het Comité I. W. ten aanzien van de weerbaarmaking geenerlei bepaalde voorstellen doet en toch, een kolom daarvóór en eenige regels daarna, het tegengestelde beweert, en dan te doen voorkomen alsof de actie I.W. uitsluitend vraagt en is uitgegaan van de wensch naar eene Inl. militie op Java, *wat absoluut onwaar is.*

Al is de leugen nog zoo snel, de waarheid achterhaalt ze wel.

Heb ik te boud gesproken, als ik zeg, dat *vooral veel onrijp groen*" brutaalweg spreekt en oordeelt over militair-technische zaken, waarvan zij geen flauw begrip hebben?

* * *

Heb ik logisch de militaire weerbaarmaking voorop gesteld, het groote ideaal: de moreele, intellectueele en economische weerbaarheid is dus slechts te verwezenlijken achter een hecht schild van physieke weerbaarheid, d.i. in dezen de militaire weerbaarheid.

Voor de verwezenlijking van deze, onze desiderata is in de allereerste plaats geld noodig, véél geld, dat bovendien in den kortst mogelijken tijd ter beschikking der Regeering moet komen.

Een politiek dus, die er op berekend is om slechts in een verre, nog niet afzienbare toekomst de noodige geldmiddelen te verschaffen, is uit dien hoofde alleen reeds verwerpelijk, kan zelfs misdadig blijken te zijn.

De vraag is nu: hoe komen wij thans aan de middelen ter uitvoering van wat hoog noodig is? Het antwoord daarop is: door voor Indië een flinke leening te sluiten. Maar dan komt vanzelf de tweede vraag, die is: hoe vinden wij de middelen om de aan zulk eene leening verbonden, jaarlijksche renteschuld te betalen?

Ons antwoord daarop is: door Indië zoo wijd mogelijk open te stellen voor het particulier initiatief en particulier kapitaal en door dit zoo krachtig mogelijk aan te moedigen en te steunen.

Men versta mij wèl: Indië is het land der „onbegrensde mogelijkheden", daarom ben ik vast overtuigd, dat een financieele steun aan den particulieren ondernemingsgeest, van staatswege onnoodig zal blijken. Het zal, naar mijne oprechte overtuiging, geheel voldoende zijn, voor handel en industrie de belemmeringen weg te nemen, die hun thans door een kortzichtige bureaucratie in den weg worden gelegd. Reeds van Hogendorp klaagde in zijne brieven aan zijn vader, den kingmaker, dat de bureaucratie alle particulier initiatief weerde.

Ik wil hier als voorbeeld aanhalen den zeven-mijlslaarzen-snellen opbloei van Californië, Australië en, last not least, Malakka.

Het tienmaal kleinere Malakka was financieel sterk genoeg om, zonder eenig bezwaar, aan Engeland onder meer twee dreadnoughts voor zijn vloot aan te bieden. Daar echter werd aan het particuliere initiatief volkomen de vrije hand gelaten, men verwelkomde het.

En het tienmaal grooter Ned. Oost-Indië kan niets, niets doen, zelfs niet voor zichzelve. Maar hoe is daar dan ook de toestand?

De toestand in Indië is thans zoo, dat 't handel en industrie steeds moeilijker gemaakt wordt zich te vestigen en te ontwikkelen in plaats dat deze, gelijk zulks in andere, maatschappelijk jongere landen, het geval is, als welkome, welvaart-brengende factoren, met open armen ontvangen worden.

Het gevolg is, dat vele takken van industrie en handel, in hun groei gestuit, ja soms zelfs, zooals met de mijn-industrie 't geval is, geheel gedood worden.

Dit nu houdt de ontwikkeling van Indië, niet alleen op economisch, doch ook op maatschappelijk, sociaal en intellectueel gebied, op onverantwoordelijke wijze tegen.

Aan deze belemmeringen moet zoo spoedig mogelijk en afdoende, een einde gemaakt worden.

Wij mogen verschillen in onze opvattingen omtrent de sociale idealen, zeker is, dat wij, om tot die idealen te geraken, de natuurlijke evolutie niet kunnen ontberen, dit is het cultureele stadium der kapitalistische maatschappij.

Zich of anderen aan deze wet te onttrekken, door zich of hen, vóór zij daarvoor rijp zijn, het ideaal pasklaar op te dringen, beteekent het dooden van zich zelf of van het ongelukkige proefkonijn.

Wij kunnen, wij mogen aan de jongeboren maatschappij, het kapitaal, dat zij voor haar groei noodig heeft, niet onthouden. En wanneer wij hier spreken van het kapitaal, dan bedoelen wij daarmede niet alleen het financieele, doch in gelijke mate het intellectueele en dat van den stoeren arbeid. Dit kapitaal vragen wij, zonder uitsluiting of belemmering van de kanalen en wegen, waarlangs ons dit uit een politiek oogpunt in de eerste plaats van het buitenland kan toevloeien, ook van Nederland, van ons eigen land, van ons eigen volk, en wel omdat wij tot dat volk behooren, het liefhebben, er één mede zijn en *willen blijven.*

Wij vragen dus van het Nederlandsche volk, èn de gelden, èn het intellect, èn de energie en de mannen en vrouwen in groote drommen, die vruchtbaar dit kunnen verwerken, ten zegen van het Nederlandsche Rijk, van de twee-eenheid Nederland en Indië.

Wij vragen dit kapitaal van U in zijn meervoudige gedaante, omdat het onontbeerlijk is voor elke evolutie, dus ook voor die van N. I.

En evenals voor het individu in zijn prilste jeugd, wil het kunnen voortleven en gedijen, uitsluitend de bevrediging zijner materieele behoeften levenseisch is, zoo kent ook de maatschappij, de gemeenschap, in de eerste jaren van haar leven geen andere eischen.

* * *

Tot slot een woord tot U, Vrouwen van Nederland. Uw invloed is zoo groot, en goed en zuiver zijn steeds Uwe bedoelingen; legt dan ook Gij Uwe meening in de schaal en spreekt uit, dat ook gij begeert, dat Nederland zijne plichten jegens N. I. nakomt. Waakt mede, dat ons Volk bewaard wordt voor schande, vernedering en verarming. Ziet op naar Uwe Vorstinne en volgt het voorbeeld van die Hoogste Vrouwe van Nederland. Ons volk is zoo moeilijk in beweging te brengen, meestal niet dan als het te laat is. Ons staat het beeld van Polen voor oogen, Vrouwen van Nederland. Ook dáár roemrijke voorvaderen, op welke men terecht trotsch was evenals bij ons; ook daar heftige partijstrijd, evenals bij ons; ook dáár verwaarloozing van defensie, tot eindelijk, plotseling kwam het Finis Poliniae. Zou het met Nederland ook zoo moeten gaan en zou dan net als bij de arme Polen, het nationaal gevoel ontwaken als het te laat is en Nederlandsch-Indië verloren?

En daarom roep ik U, Regeering en Volk, toe: Handelt. Handelt. Handelt.

„Geef ons ten spoedigste het zwaard, dat wij behoeven. Heeft de S. C. van 1912 niet reeds vijf jaren geleden als hare innige overtuiging gezegd, dat veronachtzaming van die militaire weerbaarmaking een roekelooze onverantwoordelijke lichtzinnigheid is? Laat dan toch eindelijk eens zien een *daad*, opdat wij teruggekomen aan gene zijde van den aardbol kunnen boodschappen aan hen, die ons gezonden hebben: „Onze alarmkreet heeft weerklank gevonden in het vrije Nederland; onze wapenen worden gesmeed en zijn ten spoedigste klaar."

Is de aanwezigheid van onze deputatie niet reeds eene aanklacht, voor de Nederl. Natie?

Daarom roep ik U allen toe: „Ontwaakt allen die nog niet in vollen omvang ziet het gevaar, dat ons allen bedreigt. Ziet gij dan nog niet, dat wij in O. Azië reeds leven in de schaduw van groote komende gebeurtenissen? Toont, dat wij niet te klein en te lamlendig zijn voor de eeretaak jegens Indië. Praat niet langer, maar laat spreken een *daad* van Uw onbuigbaren wil om te beschermen en te verheffen ons Indië. Schudt dan van U af dien geest van Jan Salie en dien geest van Kruideniers, ten zege van Nederland en ten zege van N. I. dus ten zege van de tweeeenheid Nederland en Indië.

Mijnheer de Voorzitter.

Thans rest mij nog slechts de aangename plicht U mijn hartelijken dank te betuigen voor de gelegenheid mij geboden hier in het openbaar een woord tot het Nederlandsche volk te spreken.

Ik heb gezegd.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Hoe dwingt men den Inlandschen werkman?

Naar aanleiding van een artikel van *L. B.* onder bovenstaanden titel in het *Soer. Hbld.* verschenen, heeft zich een pennestrijd ontsponnen tusschen den schrijver en den heer *Putman Cramer*, t. v. notaris te *Bondowoso*.

L. B. beweert, dat met den uit de voortgaande ontwikkeling voortspruitenden economischen vooruitgang een soort sociale ontwikkeling hand in hand gaat, die in goede banen behoort geleid te worden. Volksvereenigingen, van wier werking de ethische voorgangers verbetering der sociaal-economische toestanden verwachtten langs vreedzamen weg, zijn druk bezig een geslacht van onverstandige, eigengereide wezens te kweeken.

Een gevolg daarvan is, dat nu reeds de verhoudingen tusschen werkgever en Inlandschen arbeider met den dag scherper worden.

Vooral de suikerindustrie in den *Oosthoek* ondervindt den last der zich wijzigende toestanden en naarmate met het ontwakend zelfbewustzijn van den Inlander de geest van ontevredenheid en verzet grooter wordt, zullen de moeilijkheden toenemen.

De vraag is nu, hoe de Inlandsche arbeider het best in bedwang te houden is, en met kans op succes tot de uitoefening van zijn plicht te brengen.

De gewoonte om bij moeilijkheden tusschen werkgever en arbeider het bestuur te hulp te roepen, acht *L. B.* verkeerd, ja zelfs moest het den bestuursambtenaren verboden worden, zich met dergelijke kwesties in te laten, omdat hun geen wettelijk dwangmiddel ten dienste staat en de wet aan ieder, hij zij werkgever of arbeider, den weg aanwijst om tot zijn recht te komen, indien hij verongelijkt is.

Schr. acht het noodig om met iederen arbeider individueel een overeenkomst te sluiten, inhoudende de regeling van het werk, voorschot, betaling en inhouding daarvan en een boetebeding in geval van het niet nakomen der gestelde contractueele bepalingen.

Dit contract moet worden onderteekend door werkgever en arbeider, en daar de meeste Inl. arbeiders niet in staat zijn hun naam te zetten, kan worden volstaan met een duimafdruk, mits deze wordt gewaarmerkt door een daartoe bij *Stbl. 1916 no. 46* aangewezen ambtenaar (landraadvoorzitter, notaris, assistent-resident). Aan een dergelijken gewaarmerkten duimafdruk wordt volgens *Stbl. 1916, no. 44*, dezelfde waarde gehecht als aan een handteekening.

Door induvidueele contracten dringt de ernst van de zaak beter tot den arbeider door „en bij eventueele fraude is zijn identiteit gemakkelijker vast te stellen".

Niet alleen springt bij contractbreuk de waarde van een dergelijke overeenkomst in het oog, maar men mag ook de opvoedende kracht van een op de juiste wijze gesloten overeenkomst voor den Inl. arbeider niet te licht schatten, daar ze de rechtszekerheid verhoogt en den arbeider gewent aan ernst en plichtsbetrachting. In een volgend nummer van het *Soer Hbl.* bespreekt *L. B.* den weg, dien bij contractbreuk gevolgd zal moeten worden, opdat de werkgever aan zijn recht komt. Deze heeft daartoe een ongezegeld rekest in te dienen bij den landraadvoorzitter. Is dan na al den omslag, aan ieder rechtsgeding noodzakelijkerwijze verbonden, vonnis gewezen en de arbeider veroordeeld tot betaling eener schadeloosstelling, zoo kan het geval zich voordoen, dat er geen of niet genoeg goederen zijn tot verhaal, waarop mondeling of schriftelijk aan den landraadvoorzitter om gijzeling van den schuldenaar gevraagd kan worden, van welke gijzeling de kosten door den eischer worden gedragen.

Daar de arbeiders niets voelen voor maandenlange opsluiting, heeft men in de gijzeling een prachtig middel om de arbeiders te dwingen.

De vraag, in welke richting voor den werkgever verbetering gezocht moet worden in den toestand, beantwoordt de schrijver door als zijn meening te kennen te geven, dat de verbetering gezocht moet worden in het formeele gedeelte des rechts.

„Al dergelijke kwesties moesten „in kort geding" kunnen behandeld worden, zoodat b.v. binnen 8 dagen na indiening der vorderingen de zaken berecht waren."

De veranderingen, die daartoe noodig zijn in het Inlandsch reglement „moeten des te spoediger worden aangebracht, naarmate het duidelijker is, dat snelle rechtspraak in arbeidsgeschillen van zeer groot belang is, niet alleen voor de industrie, doch ook voor den Inlandschen werkman zelf, voor wiens sociale ontwikkeling, opvoeding tot plichtsbetrachting en stipte nakoming van een gesloten overeenkomst een hoofdvereischte is."

De hr. *Putman Cramer* bovengenoemd is het met *L. B.* volkomen eens, dat het wenschelijk is, dat de verhouding tusschen de werkgevers en de Inl. werklieden in een deugdelijk schriftelijk contract geregeld wordt, doch hij verschilt met *L. B.* wat betreft de opmaking van het contract. Volgens zijn meening moet dit notariëel geschieden en niet ondershands, zooals *L. B.* wenscht op grond van Stbl. 1916 No. 44 en 46.

Het groote bezwaar van den hr. *P. C.* tegen die staatsbladen is, dat „om een duim op een onderhandsch contract te kunnen plaatsen, er eerst een contract moet zijn." En de man, die dat moet doen, is de notaris, „de door de wet gepatenteerde contractenmaker."

Hij begrijpt niet door wien de onderhandsche contracten, door *L. B.* bedoeld, zullen moeten worden opgemaakt. Toch niet door den landraadvoorzitter, die de duimafdrukken waarmerkt? Ook bestrijdt hij *L. B.*, waar deze van meening is, dat met ongezegelde contracten kan worden volstaan volgens No. 36 van de lijst van vrijstellingen van zegelrecht, want volgens den hr. *P. C.* strekt zich de vrijstelling slechts uit tot stukken, die in rechtsgedingen worden gebruikt.

De administrateur, die dus onderhandsche contracten opmaakte, zou gevaar loopen voor elk contract beboet te worden, welke boete bij een aantal arbeiders van eenige honderden in de duizenden zou gaan loopen.

De hr. *P. C.* twijfelt er dan ook niet aan, of de administrateurs der suikerfabrieken zullen ook in den vervolge aan notariëele contracten de voorkeur blijven geven, omdat de notariëele akte alle vereischte waarborgen oplevert.

Natuurlijk volgt een verdediging van *L. B.*; daarin verklaart hij als vaststaande, dat aan verschillende Inlandsche rechtbanken alles, wat betrekking heeft op zaken beneden de *f* 100, ongezegeld wordt toegelaten, huur- en koopcontracten zoowel als contracten van verponding, enz. „Waarom zouden die rechtbanken ongezegelde arbeidscontracten dan niet toelaten?"

Is men daarvoor echter bevreesd, zoo legge men alle afzonderlijke contracten in of plakke ze op één zegel.

De volgens Stbl. 1916 Nos. 44 en 46 opgemaakte onderhandsche arbeidscontracten krijgen door de waarmerking van de duimafdrukken een niet geringe rechtskracht. „Zij leveren toch ten aanzien van de onderteekenaars en hunne erfgenamen en rechtverkrijgenden *hetzelfde volledig bewijs* als een *authentieke* akte.

De hr. *L. B.* handhaaft zijn reeds eerder geuite conclusie en geeft den raad een kort en bondig arbeidscontract te sluiten, waarvan ieder arbeider

als „tanda” zijner overeenkomst een ongezegeld afschrift bekomt. Voor het viseeren wordt de hulp van den landraadvoorzitter gevraagd, wat ongetwijfeld indruk zal maken, daar de Inlandsche werkman zeer goed weet, dat als de zaak „voor de heeren” komt, de landraadvoorzitter de man is, waarmede hij te maken heeft.

In een afzonderlijk artikel, getiteld: *Een Inlandsch Notariaat*, komt schr. terug op de door den hr. *P. C.* gewraakte Nos. 42, 44 en 46 van Stbl. 1916, waarvan door dezen de waarde betwijfeld werd, terwijl hij niet schroomt ze tot de gewichtigste te rekenen, die de laatste jaren verschenen zijn. In de nieuwe regeling moeten twee zaken wèl onderscheiden worden.

Eerstens de in Stbl. 1916 No. 42 gegeven wijziging en aanvulling van het Burgerlijk Wetboek voor N.-Indië en tweedens de in Stbl. 1916 No. 44 gemaakte wijzigingen en aanvullingen der ordonnantie nopens de bewijskracht van onderhandsche geschriften van Inlanders of met hen gelijkgestelde personen. Voor Europeanen en allen, die onder het Burgerlijk Wetboek vielen, gold, dat „een onderhandsch geschrift, hetwelk erkend is door dengene, tegen wien men zich daarop beroept, of *hetwelk op wettige wijze voor erkend wordt gehouden*”, hetzelfde volledig bewijs oplevert als een authentieke akte. Op het gecursiveerde komt het aan.

Bij Stbl. 1916 No. 42 is bepaald, hoe een onderhandsche akte op wettige wijze voor erkend gehouden wordt; tevens is daar de kwestie voor analphabeten opgelost, door te bepalen, dat de onder de akte gestelde onderteekening of duimtopafdruk, gewaarmerkt moet zijn door een notaris of een anderen bij ordonnantie aan te wijzen ambtenaar (landraadvoorzitter, ass.-resident).

„Feitelijk kunnen nu voor Europeanen, hetzij zij schrijven kunnen of niet, alle onderhands opgemaakte acten van gelijke kracht gemaakt worden als de notarieële”. Er zijn er slechts eenige, waarbij het officium van den notaris van noode is. Daar het visum der akte volgens art. 4 van Stbl. 1916 No. 46 slechts één gulden kost, terwijl een gang naar den notaris minstens 20 gld. kostte, springt duidelijk het voordeel voor de minder gegoeden in het oog.

Wat voor den Europeaan bezwarend mocht heeten, was dit in nog veel grooter mate voor den Inlander.

Door de nieuwe bepalingen kunnen voor den bruinen broeder „alle acten, bevattende overeenkomsten van koop, verkoop, huur, verhuur, contracten omtrent voorschotten, arbeidscontracten, obligatiën, inlandsche testamenten en schenkingen volgens adat of godsdienst”, met zeer geringe moeite en zeer geringe kosten even krachtig gemaakt worden als authentieke.

„De regeering heeft door deze nieuwe regeling een zeer goede daad gedaan, zij heeft den inlander, voor wien werkelijk het recht dikwijls nog zeer krom is, overvloedig en goedkoop gelegenheid gegeven, aan zijn overeenkomsten rechtskracht te verschaffen.”

Dat de notarissen klagen over de groote geldelijke schade, die veel notariaten door de nieuwe regeling zullen lijden, is begrijpelijk, doch het algemeen belang dient ook bij deze dienaren des rechts op den voorgrond te staan.

De heer *Putman Cramer* blijft in zienswijze verschillen van *L. B.* en al geeft hij toe, dat een onderhandsche, met duimtopafdruk gewaarmerkte akte hetzelfde volledig bewijs oplevert als een authentieke akte, toch houdt hij vol, dat ze *onderhandsch blijft*. De landraadvoorzitter immers heeft er niets mee te maken, of de inhoud van de akte juist is, of er fouten en welke dan in voorkomen, of er onzin in staat, dat gaat allemaal buiten den landraad-voorzitter om. Hij heeft den betrokken partijen den inhoud voor te houden, te waarmerken en daarmee is zijn werk geëindigd.

En dat is volgens den hr. *P. C.* het groote gevaar. De menschen denken een authentieke akte te hebben en bezitten slechts een onderhandsche, waarvan de inhoud *door niemand gewaarborgd wordt*.

Daarom is het noodig, dat de notaris de akte opstelt, deze toch moet de belangen van beide partijen behartigen; hij moet zich boven de partijen stellen en een akte opmaken, waaraan beide partijen een absoluut houvast hebben.

„De notaris is verantwoordelijk voor den inhoud der notarieële akte, bij de gewaarmerkte onderhandsche akte bestaat geen verantwoordelijkheid van een derden persoon. Moeten nu in casu de inlanders soms zelf den inhoud van een contract aan de wet toetsen? Neen, dat kunnen zij niet (en dat kunnen de leeken in het algemeen niet), en daarom moet de notaris dat voor hen doen.”

De bewering van *L. B.*, aldus de hr. *P. C.*, dat de gewaarmerkte onderhandsche akten rechtens dezelfde kracht hebben als notarieële, is niet houdbaar. Om dit te staven, deelt *P. C.* mee, dat bij het sluiten der contracten op suikerfabrieken, deze zoo worden opgemaakt, dat daarin tevens voorkomt de obligatie voor het genoten voorschot, hetgeen opeischbaar wordt gesteld, indien de afbetalingen niet geschieden. En dan blijkt ten volle de groote kracht eener notarieële akte, daar de wet notarieële akten van obligatie gelijk stelt met vonnissen. De grossen dier akten hebben executoriale kracht, zoodat de administrateur met die grosse in de hand *zonder vonnis* den nalatigen Inlander kan executeeren. Daarvoor is het niet noodig den langen weg van rechten te volgen; alleen voor executie door middel van lijfsdwang moet eerst vonnis gevraagd worden.

Uit het feit, dat de wetgever den waarmerker van duimtopafdrukken een vaste belooning toekent van *f* 1.— voor elk geschrift, doch geen tarief heeft vastgesteld voor het waarmerken buiten het kantoor van den betrokken ambtenaar, valt volgens den hr. *P. C.* af te leiden, dat het niet de bedoeling van den wetgever geweest is, dat die ambtenaar zich daartoe buiten zijn kantoor zou begeven.

Hij zou er dan ook bezwaar tegen hebben „indien een landraadvoorzitter zich voor het waarmerken van onderhandsche akten, enz. buiten zijn kantoor, b.v. naar een suikerfabriek zoude begeven, en daardoor quasi als notaris optredende, den notaris concurrentie zou aandoen, b.v. indien een landraad-voorzitter propaganda zou maken voor het opmaken van onderhandsche akten, door hem te waarmerken.”

Hij acht het waarmerken van handteekeningen en duimtopafdrukken alleen van belang voor kleine, onbeduidende akten en voorziet van de door *L. B.* met zooveel vuur verdedigde Staatsbladen niet veel andere resultaten, dan dat ze zaakwaarnemerij en andere praktijken in de hand zullen werken.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Waardeering. In de *Oetoesan Melajoe* wordt de tegenwoordige assistent resident van Gorontalo geprezen, die zijn groote gaven en prijzenswaardigen werklust, gesterkt door een goede dosis ervaring, aanwendt tot heil van zijn afdeeling. Het blad deelt mede hoe deze man een plan heeft, dat vooral den Europeeschen inwoners ten goede kan komen. De grond van Gorontalo is schraal en weinig geschikt voor tuinbouw, vandaar dan ook, dat er zoo goed als niets aan gedaan wordt en men zelden versche groenten eet. Nu is het de bedoeling van den assistent-resident een stuk grond in orde te laten brengen voor stadsgroententuin, de kosten daarvoor te bestrijden uit particuliere bijdragen en den gevers natuurlijk het eerste kooprecht te verleenen. Een ander plan van niet minder sociaal belang is: een ziekenhuis te verkrijgen. Men ligt daar zoo afgezonderd en heeft zulk een slechte communicatie met andere plaatsen van beteekenis, dat men in dringende gevallen reeds lang dood, begraven en vergeten kan zijn, voor men afdoende hulp heeft kunnen verkrijgen. Het is te hopen, zegt de schrijver dat deze plannen mogen gelukken, even goed als hij heeft weten te bewerken, dat er voor de Hollandsch-Inlandsche en Hollandsch-Chineesche scholen permanente gebouwen komen zullen. Als men weet, dat onder het voorgaande bestuur de Holl.-Chin. school vier jaren lang heeft moeten hokken in een *paloepoe* gebouw, een schande voor het Gouvernement en een beleediging voor het onderwijs, dan krijgt men den indruk, dat ook van andere zijde zijn werk gewaardeerd wordt.

Marco. De *Bintang Soerabaja* vernam uit het *Bat. Nwsbl.*, dat op last van hooger hand in preventieve hechtenis is gesteld de bekende Inlandsche journalist Mas Marco, redacteur van het Maleisch dagblad *Pantjaran Warta*, waarvan hoofdredacteur is de even bekende *Goenawan*, ten onrechte wel eens „Raden Goenawan” genoemd. Tegen Mas Marco is een instructie geopend wegens het schrijven in de *Pantjaran Warta* van 14—19 Februari j. l., eener serie artikelen onder den titel: „*Sama rasa dan sama rata*”, wat men zou kunnen vertalen met: gelijke monniken, gelijke kappen, — in welke artikelen hij geacht wordt gevoelens van vijandschap, haat en minachting tegen de regeering van Nederlandsch-Indië te hebben opgewekt en bevorderd. De vervolging, ingesteld op last der regeering, geschiedt op grond van het bekende artikel 66a van het strafwetboek voor Inlanders. Dit artikel (overeenstemmend met art. 63a van het strafwetboek voor Europeanen) is, naar men weet, in 1914 in het wetboek opgenomen, tijdens de *I. P.* beweging en eenige weken vóór Idenburg's bekende beslissing op het verzoek der S. I. om rechtspersoonlijkheid. Het artikel bedreigt een straf van gevangenis (dwangarbeid) van vijf tot tien jaren tegen boven omschreven misdrijf. Dit is de tweede maal, dat Marco, wegens zijn geschrijf, met de justitie in aanraking komt. De eerste maal heeft hij te Semarang terecht gestaan op gelijke aanklacht. De Raad van Justitie meende hem geen al te zware straf te moeten opleggen, en veroordeelde hem toen tot negen maanden gevangenisstraf, waarvan hem, bij wege van gratie, zes maanden werden kwijtgescholden. Dat was in de dagen van de bekende vervolging tegen den redacteur van het Ind. Militair Tijdschrift, wegens het artikel van *Asymptoot*, dat beleedigend voor den Inlander werd geacht; een vervolging, die met vrijspraak eindigde. In hoever dat proces invloed heeft gehad, zooals wel eens beweerd is, op de lankmoedigheid ten opzichte van Marco betoond, is niet bekend, doch het blijkt thans wel afdoende, dat die lankmoedigheid daar niet op haar plaats was. Marco is, na zijn straf ondergaan te hebben, naar Nederland geweest; en kort geleden vandaar teruggekeerd, schreef hij de geïncrimineerde artikelen, waarvan men het „Leitmotiv” zou kunnen noemen, hetgeen hij als een in

Nederland opgedane ervaring vooropstelt: *„als men maar hard genoeg durft te schreeuwen, doet niemand je wat"*. Hij zal nu anders moeten ervaren, en ongetwijfeld zal het feit, dat hier aanwezig is, een herhaling van misdrijf, er toe bijdragen, hem een zwaardere straf op te leggen dan anders zijn deel zou zijn geweest.

S. I. Eenige afdeelingen van de *Sarikat Islam* ter Oostkust van Sumatra wenschten, volgens de *Sinar Sumatra*, te komen tot de vorming van afd. „Atjeh en Sumatra's Oostkust". Daar de statuten echter zulk een provinciale fusie niet gedoogen, alleen gewagen van afdeelingen en een centraal lichaam, is het betrekkelijke voorstel van de hand gewezen. In den boezem van de Medansche S. I. is onlangs besproken de regeeringsbeslissing, om alle gouvernements-onderdanen tot onderhoorigen van het zelfbestuur te verklaren, welke politiek eerstdaags tot uitvoering komend, nog al wrevel schijnt te hebben gewekt, vooral waar hiermede ook de rechtspositie van vele honderden Inlanders een niet geringe wijziging ondergaat. De S. I. nu wilde zich bij request tot de regeering wenden, teneinde te vragen deze beslissing ongedaan te maken, dan wel zoodanige maatregelen te treffen, dat onderhoorigen van de zelfbesturen dezelfde rechten als de gouvernementsonderdanen verkrijgen. Om aan het verzoek meer kracht bij te zetten, werd aan de Javaansche vereeniging Boedi-Oetomo adhaesie gevraagd, maar deze wilde er niets van hooren, daar zij, naar reeds vroeger vermeld, bezig is, om voor de Javanen ter Oostkust eigen hoofden, gelijk op Java, te verkrijgen. Een regeeringsantwoord werd ten deze nog niet ontvangen. De aanstelling van eigen hoofden voor de Oostkust Javanen schijnt nog al aan ernstige bezwaren onderhevig te zijn. In Medan zelf behoort het overwegend deel van de Inlandsche bevolking tot het Maleische ras, en wat de ondernemingen betreft, het is zeer de vraag of het schuiven van Javaansche hoofden tusschen de koelies en den administrateur wel zeer wenschelijk zou zijn.

In navolging van de zusterafdeeling te Pekalongan gaat de S. I. afdeeling te Tegal — alzoo de *Sinar Djawa* — een school oprichten voor godsdienst-onderwijs. Het geld daarvoor moet komen van een *fancy fair (pasar darma)* een nabootsing van die te Cheribon voor de *Kartinischool;* alsmede werd gerekend op een regeeringssubsidie.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Naar aanleiding van het bericht omtrent de oprichting van een *sekola agama Islam* te Tegal, wordt in de *Perniagan* de vraag gedaan: waarvoor dan wel het geld van de S. I.-kas bestemd is? Het is te hopen, meent de redactie, dat de regeering niet zoo dom zal zijn, subsidie te verleenen en alzoo flesschentrekkerij in de hand te werken. De Gouv.-Gen. heeft toch reeds aanmerking gemaakt op de hooge uitgaven voor den bouw van prachtige monumentale schoolgebouwen voor Inlanders. Nu zal het volgende jaar te Tegal een visscherijschool voor Inlanders opgericht worden. Als Z.Exc. nu maar oplet, dat weer geen monumentaal gebouw aan het zeestrand zal verrijzen, liefst met internaat voor visschers, die met bemodderde voeten in mooie ledikanten gaan slapen overeenkomstig den wensch van heeren ethici." Zoo besluit bovengenoemd blad.

Politie-reorganisatie De *Perniagan* betoogt in een hoofdartikel, dat de reorganisatie der politie nog geen verbeteringen heeft gebracht. Integendeel, te Batavia treden de dieven hoe langer hoe brutaler op. Zij maken zelfs gebruik van vuurwapens. De politie is thans, beweert schrijver, nog even omkoopbaar als vroeger, en dat niettegenstaande de vroegere titels van schout enz. vervangen zijn door mooi klinkende namen, de traktementen verbeterd, de uniformen verfraaid zijn, en het personeel militair gedrild wordt. Onmachtig om Batavia te beschermen tegen dezen *binnenlandschen* vijand, bestaande uit ongedrilde en van gebrekkige wapens voorziene misdadigers zonder bekwame leiders, wil men toch Indië weerbaar maken tegen een *buitenlandschen* vijand, die gesteund door oorlogsschepen en goed voorzien van de noodige kanonnen en geweren, aangevoerd zal worden door bekwame en speciaal daarvoor opgeleide generaals en officieren.

Jaaroverzicht. In hetzelfde blad wordt, als gewoonlijk, een terugblik gegeven over het afgeloopen jaar. De gelukwensch aan den Gouv-Gen. wordt vergezeld van de bede, dat het regeeren in den vervolge met meer rechtvaardigheid jegens alle rassen moge plaats hebben, dan dat in 1916 het geval was. Van de bestuurshoofden wordt verwacht, dat zij trouwer in de betrachting hunner plichten jegens land en volk zullen zijn. Volgen verder de wenschen en verwachtingen aan het adres van gemeenteraden, de politie, cipiers, enz.

Nachtwakersdienst. Te Soekaboemi wordt geklaagd dat de nachtelijke ronde vervangen is door bezoldigde nachtwakers. Voor de eerstbedoelde diensten betaalden de Chineezen vroeger een contributie aan de wijkmeesters; thans wordt de zaak geregeld door den aspirant-kontroleur. De Chineezen moeten nu nog meer betalen, en om meer kracht aan de vorderingen te stellen, wordt de plaatsvervanging bij de nachtdiensten verboden. Twee vragen worden er gesteld: 1e Waarom wordt er maandelijks meer dan *f* 400 geheven, terwijl maar *f* 300 benoodigd is voor de nachtwakers? 2e. Waarom moeten deze voornamelijk door Chineezen betaalde menschen de Europeesche wijken bewaken, terwijl de Europeanen er niets aan betalen? Afgescheiden hiervan wordt er op aangedrongen, dat voor Batavia streng de hand gehouden moge worden aan de zedelijkheidswet, opdat een einde moge komen aan de op het gebied van prostitutie en dobbelen aldaar heerschende schandelijke toestanden. Indië is toch een groot proefveld, zegt de schrijver. Allerlei keuren worden er gemaakt, om niet nageleefd te worden. De gelegenheden tot dobbelen en vermaak zijn te Batavia enorm toegenomen. Vijf jaren geleden wist een wijs bestuurder 't daarheen te leiden, dat er geen ongelimiteerde vergunningen gegeven werden voor allerlei openbare vermakelijkheden, die de menschen arm maken. De schrijver, die zich Z. noemt, roept sarcastisch uit: „Wel brengt het veel geld in kas aan belasting op de publieke vermakelijkheden, maar het is zeer nadeelig voor de bevolking, vooral voor de minder-bedeelden!" Bij den achteruitgang haalt hij ook Bandong als voorbeeld aan. Daar was de bevolking twintig jaren geleden, toen er nog geen bioscopen, enz. waren, arbeidzaam en kalm. Men hoorde er niet van misdaden. Sedert raakte de bevolking verzot op dobbelen en vermakelijkheden. De mannen werden lui en ontaarden meer en meer. Geldelijk belang trad op den voorgrond. De vrouwen en dochters werden des nachts de straat opgezonden om geld te verdienen.

(Perniagan).

Gelden naar China. In hetzelfde blad wordt den Chineezen dringend in overweging gegeven, de gelden, die zij vroeger voor de revolutie in China beschikbaar hadden gesteld, niet terug te vorderen, er liever nog wat bij te doen, daar het met de financiën van de Republiek alles behalve gunstig gesteld is. Zij moet in het buitenland groote leeningen sluiten om verschillende vorderingen te kunnen voldoen en daartoe dan de opbrengst van vele middelen als waarborg stellen.

Rassenhaat. „Stille waters hebben diepe gronden". E. V. bespreekt in hetzelfde blad onder dit hoofd den rassenhaat in Indië, die diep geworteld en verderfelijk is voor den goeden gang van zaken. Om er een einde aan te maken, moest er z.i. geen onderscheid meer gemaakt worden tusschen Westersche en Oostersche vreemdelingen. Het Hollandsch bestuur moest ten deze, als aller Vader, een goed voorbeeld geven. „Doet het dat?" vraagt hij. Hij hoopt, dat deze vraag spoedig bevestigend beantwoord mag worden.

Said-Partij. In de *Pertimbangan* een „Open Brief" van een Anonymus uit Cyprus, die aan een landgenoot te Batavia inlichtingen verzoekt aangaande de *Said*-partij aldaar en zijn houding bij de inzameling van gelden voor de *Roode Halve Maan*. Uit het daarop tegelijkertijd gegeven antwoord blijkt, dat de aangevallene, ter voorkoming van meerdere verduistering van gelden, het Comité heeft doen ontbinden, toen na twee jaren nog niet werd voldaan aan de opdracht van den Turkschen Consul-Generaal om geregeld elke maand een verantwoording aan het Consulaat te zenden. De strijd tusschen de *Saids* en *Sechs* is begonnen, zegt hij, toen de eersten het huwelijk van een *Sech* met een *Saids*dochter *haram* verklaarden.

Anti-Zondagsrust. De *Pewarta Soerabaja* ontleent het volgende bericht aan het *Soer Hbld.:* Ofschoon de Chineesche tokohouders te Cheribon onderling afgesproken hebben Zondagsrust te houden, gaan verscheidenen hunner gewoon door met den verkoop. Het heet dan, dat de winkel toch open moet blijven, daar de bewoners bezwaarlijk achter gesloten deuren kunnen blijven zitten. Het initiatief tot sluiting is uitgegaan van de voorname tokohouders, die de winsten op een Zondag kunnen en willen missen, maar het is den overigen geen ernst hetzelfde te doen. Laatstgenoemden hebben dan ook ter vergadering slechts ja en amen gezegd, om solidair te schijnen. Het is voor de mindere winkeliers zeer hard, hunne toko's heelemaal te sluiten des Zondags, wanneer de wandelaars juist in de stemming zijn, om iets te koopen. Dit laatste is ook de reden, waarom men van de Zondagsrust in de apotheken aldaar nog niets merkt. De Japansche tokohouders moeten van dezen maatregel ook niets hebben en hebben het des Zondags juist drukker dan op andere dagen.

S. I.-zaken. Een der S. I.-ers heeft het portret van den Sultan van Turkije vastgespijkerd aan een boom op zijn voorerf met de kennelijke bedoeling, de voorbijgangers te laten weten, dat hij alleen de souvereiniteit van den sultan erkent. Zoo meent bovengenoemd blad.

Het bestuur van de *S. I.* te Cheribon klaagt over wanbetaling der leden. Deze zeggen te bedanken, geld op te brengen ten bate van de witte mieren, van welke de grootste domicilie heeft gekozen tegenover de bioscoop. Deze witte mier heeft geknaagd aan verschillende woningen, welke hij achtereenvolgens bewoonde, maar waarvan de huishuur nimmer door hem betaald werd. Die huizen behooren aan niet-Europeanen, die het S. I. bestuur niet aandurven! Aldus het blad.

Van Vreemde Koloniën.

West-Indische belangen.

Terwijl 't congres, door de Guadeloupéenne georganiseerd, de belangen der Fransche Antillen aan de orde zal stellen, heeft onlangs de eerste bijeenkomst plaats gehad van de Kamers van Koophandel in de Britsche Antillen (West Indian Associated Chambers of Commerce). De openingszitting werd, onder 't eerevoorzitterschap van den gouverneur van Trinité, den 26sten Februari gehouden. 't Initiatief was genomen door den voorzitter van 't West India Committee te Londen, den heer W. R. Dawson, en E. Tripp uit Trinité, die ook tot voorzitter en secretaris van de vergadering werden gekozen. De zittingen leidden tot 't formuleeren van meerdere wenschen, waarvan de voornaamste hier volgen.

1°. In onderhandeling treden met een Eng. st.v. lijn om een nieuwen dienst te stichten tusschen Gr. Brittannië, Colon en de kust van de Stille Oceaan. 2°. Met alle beschikbare middelen de ,,Ligue des compagnies maritimes'' tegenwerken, als nadeelig voor de handelsbelangen, en 't sluiten van elk contract met leden van deze trust verbieden. 3°. Aanneming van 't metrieke stelsel. 4°. Stichting van een landbouwbank voor de Antillen, naar 't model v. d. Prussian Landschafter. 5°. Reorganisatie van den consulairen dienst, zoodat de consuls steeds Br. onderdanen zullen zijn op de hoogte van handelsaangelegenheden. 6°. Buitenlandsche voortbrengselen moeten van een bewijs van herkomst voorzien zijn. 7°. Voorstellen dat 't aan de vijandige rijken niet geoorloofd zal zijn hun scheepvaartdient tot de Antillen uit te strekken, zoolang als zij de door duikbooten tot zinken gebrachte schepen niet zullen hebben vervangen. 8°. Bij 't Foreign office krachtig aandringen op 't nemen van maatregelen om de Venezuelaansche regeering te brengen tot de afschaffing van de 30 pct. belasting op de uit de Antillen ingevoerde waren.

De Fr. en de Eng. geven zoo 't voorbeeld van zelfs onder den druk der omstandigheden te willen groeien, ligt in die herleving van de belangstelling geen les en leering, die aan Nederlandsch West-Indië ten goede kan komen? Wij hebben deze vraag gesteld, toen wij 't Fr. congres met de tentoonstelling in Guadeloupe aankondigden, wij herhalen ze nu Br. West Indië zich tot nieuw leven wil organiseeren. Of is die druk der omstandigheden eerst noodig uit de malaise weer tot geestkracht te komen?

Weer en nogmaals Smuts.

Daar generaal Smuts een gezochte gast is, die zich gemakkelijk laat vinden om een feestrede te houden, zullen wij wellicht herhaaldelijk in de gelegenheid zijn van zijn belijdenissen after dinner of in tendenz-vergaderingen melding te maken. Wij zijn niet voornemens al de speechen weer te geven, maar de generaal heeft 't talent er meestal een noot bij aan te slaan, die verdient verder door en na te galmen.

Nadat de tekst van de rede, welke wij in 't vorige nummer bespraken, precies is bekend geworden, bleek dat hij niet zoo ten volle in de hinderlaag gevallen is, door generaal French gelegd, als 't aanvankelijk telegram te verstaan gaf, maar toch gaat hij niet vrijuit. Slim ingekleed heef hij de loftuitingen, die French aan de ridderlijkheid van de Engelsche oorlogsvoering in Z.-Afrika wijdde, door zijn antwoord heen gemengd zonder ze eigenlijk te beamen, maar dit is geschied op een wijze, waardoor noch de mede aangezetenen, noch de correspondenten er dadelijk een afweren in vonden en waardoor evenmin de Boeren er een genoedoening in zullen vinden, zoodat er grond voor onze beschouwing blijft bestaan.

Doch dit slechts terloops. Wij wilden 't nu hebben over een nieuwe rede, waarin hij voor de toekomstpolitiek van Z. Afrika, speciaal voor de rassenverhouding, een programma aangegeven heeft. 't Was aan tafel van een aanzienlijk gezelschap Zuid-Afrikanen dat hij zijn blik over de toekomst liet gaan.

De politiek van Botha en van hem is gericht op een nationale eenheid, die met de verschillende elementen der blanke bevolking best te verkrijgen is. Alle groote volken zijn gevormd door een vermenging van onderscheiden stammen. Zoodanige vermenging moet een Zuid-Afrikaansch volk scheppen, dat niet op één been, maar op meer beenen staat, en dat door zijn ontstaan ruime, grootmoedige denkbeelden heeft.

Zonderling is na dezen inzet de oplossing van 't inboorlingen vraagstuk. Men zou verwachten een pleidooi om, zij 't al geleidelijk, de vermenging van blank en gekleurd ook door te voeren, maar men krijgt juist 't tegenovergestelde. 't Streven moet zijn in Z.-A. een land van blanken te maken.

Ten opzichte van de inlanders moet als eerste beginsel gelden: geen bloedvermenging! Dus scherpe afscheiding en tegenstelling. Als tweede beginsel geeft hij, volgens 't Reuter telegram: handelen naar de christelijke zedewet van eerlijkheid, oprechtheid en rechtvaardigheid. Deze zou, komt 't ons voor, zwart en blank weer tot broeders moeten maken.

't Is te verklaren daarna de bekentenis te vernemen dat nog een politiek beginsel ontdekt moet worden, al klinkt dit naief openhartig uit den mond van hem die aan de politiek richting wil geven. Naar hij erbij voegde is uit de ervaring een stelsel ontstaan van gelijksoortige instellingen van blanken en zwarten langs verschillende lijnen gesticht. Gelijksoortige instellingen maar deze zullen, meenen wij, van Z.-A. toch een land maken, waarin de inboorling achter blijft staan in rechten bij het nagekomen volk van vreemdelingen.

Deze politiek, die, volgens Smuts, misschien een eeuw zal noodig hebben om te worden uitgewerkt, kan z.i. op den duur het inboorlingen-vraagstuk oplossen. Er zullen groote streken zijn geheel door zwarten bewoond en door zwarten bestuurd. Op geschikte plaatsen zal er een samenleving van blanken zijn, geregeerd naar beginselen van Europ. bestuur. Lijkt dit een scheiding en afscheiding, deze is weer niet vol te houden, want voor de ontwikkeling van het het land is overal hulp van de zwarte werkkracht noodig, daarom liet de generaal-staatsman er op volgen, dat inboorlingen wel in de streken der blanken zullen werken, maar zoo dat elk element tevreden is en zich kan ontwikkelen naar zijn aard. 't Is eenvoudig als bonjour.

Misschien ligt de oorsprong van Smuts' Britsch-Hollandsch-Afrikaansche vermengingspolitiek in de herinnering, die hij opriep bij gelegenheid van een ander feest. Toen hem 't eeredoctoraat werd aangeboden van de universiteit te Cambridge, sprak hij van den daar door hem doorgebrachten studietijd. Tijdens den Boerenoorlog was de sympathie voor Engeland terzijde gezet of onderdrukt, maar nadien heeft zij zich weer doen gelden, en hij meent nu in zijn volk te kunnen doen overgaan, wat in hem zelf leeft als de vereeniging van twee stroomingen.

Op 't Londensche gastmaal van Z.-Afrikanen sprak hij ook over de bedreiging, die bestaan heeft door de vorming van een groot centraal Duitsch-Afrikaansch gebied, dat zich van met Kameroen zou uitstrekken tot over Oost-Afrika met de Portugeesche koloniën, en ook Kongo zou inbegrijpen. Die bedreiging moet voortaan opgeheven worden. Voor 't Britsche Rijk is ook de beteekenis van D. Oost-Afrika te bedenken, waardoor niet alleen de overlandgemeenschap van de Kaap naar Egypte loopt, maar dat ook voor de zeevaart om de Kaap en door de Roode Zee van 't grootste belang is.

't Is aan te nemen dat de aangezetenen hem met bewondering zullen hebben gevolgd, daar de gastheeren wel bewonderaars zullen zijn geweest, maar wij verwachten geen onverdeelde instemming van de Z.-A. pers.

De Afrikaners vertrouwen voor 't meerendeel die vorming van een nieuw blank volk niet. Reeds te veel is gebleken hoe de Engelschen die vorming meer in Britsche dan in Hollandsch-Afrikaansche richting willen drijven, en zij verwijten Botha en Smuts hieraan te gemakkelijk toe te geven, ja hierin te ver mee te gaan.

Deze ontstemming uit zich zelfs tot in zaken van betrekkelijk zeer ondergeschikt belang. Zoo is de Boer er gevoelig voor geweest dat khaki voor de uniform van de verdedigingsmacht in Z.-A. werd gekozen, waardoor de soldaat als 't ware Engelschman werd. In 't Parlement schijnt Botha gezegd te hebben dat de keuze indertijd door Beyers werd gedaan. Geen wereldschokkende gebeurtenis zou men zeggen, maar de Interpreter heeft uitgezocht dat 't juist een grief van Beyers is geweest dat Smuts, als minister van verdediging, hem de keuze niet liet, hij heeft de groene banden weten te verkrijgen, die eenigszins aan de grief te gemoet kwamen, maar Smuts is de khaki-schuldige. Zal de eeuw, die voor de door hem aangegeven hervorming noodig wordt geacht, hem maken tot een vereerd ziener, of tot een doortastend generaal, maar mislukt politicus?

Canada geeft steeds meer.

In den wedijver tot deelneming aan den orlog in Europa staat, voor de Br. overzeesche gebieden, Canada wel vooraan. De regeering wil nu dienstplicht invoeren om zelf te kunnen uitmaken wie binnen de te stellen leeftijdsgrenzen voor den militairen dienst beschikbaar behooren te komen. 't Voornemen bestaat 't Engelsche stelsel te volgen. Ten behoeve van de noodzakelijke bedrijven zullen vrijstellingen gegeven worden, maar geen bedrijf zal als zoodanig die vrijstelling verleenen, elk geval moet op zich zelf beoordeeld worden. Een centraal gerechtshof van militairen en burgers (deze zullen de meerderheid vormen) zal de gevallen behandelen, waarin tegen de aanwijzing in beroep wordt gekomen. 't Onderwerp vindt in de Br. Provinciën meer instemming dan in de Fr., maar heeft ook hier toch veel aanhangers.

Teekenen wij hier nog aan dat de Canadian Pacific Railway, die haar hoofdbureau, naar wij meenen, in New York heeft maar die toch groote Canadeesche belangen vertegenwoordigt, voor 1 milioen doll. heeft ingeschreven op de Amerikaansche vrijheids- of oorlogsleening, dan wijst ook dit weer op een onbekrompen hulpverleenen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschr. voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde.

Afl. 3 van den 32en jaarg. bevat een kort artikeltje van den heer Fr. Oudschans Dentz, getiteld ,,Een episode uit het leven van Cornelis van Aerssen van Sommelsdijck'', waarin de kwestie ter sprake wordt gebracht of deze Surinaamsche Gouverneur een Indiaansch meisje als concubine heeft gehad, dan wel er mede getrouwd is geweest, zooals de geschiedschrijvers wel beweren.

Stemmen des Tijds.

Het Mei-Nr. heeft een artikel van M. Lindenborn over Nationaal Christendom op Java.

Ds. Lindenborn zet het verschil uiteen tusschen het Christendom en den Islam, die wel een menigte volken heeft onderworpen, maar niet overwonnen. Voor de volken buiten Arabië kan er geen sprake zijn van een nationalen Islam, alleen van nationale bijbeginselen van den Islam. Voorts geeft schr. o.m. een historisch overzicht van sterk sprekenden drang naar een Javaansch Christendom (Coolen, Sadrach, enz). Het Christendom van Sadrach is een synkretisme, dat niet meer maar ook niet minder is dan de wil om Christen te zijn en dat beteekent reeds veel te midden eener Mohammedaansche wereld. Ten slotte zet Ds. L. uiteen, wat ten opzichte van dit nationale Christendom, de roeping van den zendeling is.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

In het 1 Juni-Nr. geeft Pr. H. Geurtjens (missionaris op Groot-Kei) het zesde vervolg zijner ,,Reisindrukken van de Tenimber-eilanden'', waarop dezerzijds reeds de aandacht werd gevestigd, toen deze interessante artikelenreeks een plaats vond in de ,,Java-Post''.

De Katholieke Missiën.

Pater L. van Rijckevorsel S. J. houdt in afl. 7 van den loopenden jaargang der Katholieke Missiën een causerietje over den Javaan als volgeling van Moham-

med, (dien hij noemt „een derderangs godsdienststichter") en als animist.

De Reflector.

No. 11 van den 2en jaargang van dit weekblad bevat o.m. een geillustreerde (korte) bijdrage over de gewapende politie in Nederlandsch-Indië, welk korps sedert de groote reorganisatie uit 22 divisiën bestaat, waarvan 19 op de buitenbezittingen.

De Ingenieur.

In No. 21 een geillustreerd artikel van ir. F. Smit over het zelfladend zuigbaggervaartuig „Sumatra", bestemd voor de verbetering van den toegang tot de haven van Belawan (Deli).

Orang Peladang.

Het jongste Nr. van dit orgaan van de leerlingen der Kol. Landbouwschool te Deventer bevat „enkele raadgevingen aan L'ers die zich in Deli willen vestigen", door Soenggoeh, zoomede eene beschrijving van een tocht naar den Gedeh, op Java.

Een vreemde ziekte op Borneo.

In het Kol. Weekbl. van 5 April j.l. werd de aandacht gevestigd op een vreemde ziekte in de Wester-afd. van Borneo, waarvan de officier van gezondheid (belast met den civiel geneeskundigen dienst) geen verklaring kon geven.

Iets dergelijks lezen we nu in het 15 Mei-Nr. der Berichten uit de Zendingswereld: „Hier aan de boven Kahajan en ook aan de boven Kapoeas, heerscht sedert vele maanden een vreemde ziekte, die het volk dreigt te verwoesten. Naar den naam te oordeelen is het een ziekte der milt, maar naar de verdere verschijnselen is de ziekte ook in de lever. In het filiaal Tewang Padjangan zijn er binnen de week 4 personen aan gestorven...... In dit filiaal wonen nauwelijks 300 menschen. Menigeen sterft reeds na drie uren. Men beweert, dat door het lichaam warm te houden en te masseeren, de zieken langzaam herstellen. Verscheidene symptonen doen denken aan cholera. Het is echter toch een geheel andere epidemie, zij heeft een veel sluipender karakter. De zieken zijn ook rustiger in hun lijden, dan bij cholera het geval is. Ons Kwala Koeron is tot heden van deze ziekte verschoond gebleven."

Indië. Geïllustreerd weekblad.

No. 8 van den 1en jaarg. bevat o.m.: Waar Indië's toekomstige leiders gevormd worden. De middelbare koloniale landbouwschool te Deventer, door Dr. H. D. Tjeenk Willink, Directeur der school (met ill.). — Iets over Gorontalo, door G. F. E. Gonggrijp (met ill.) — De oorsprong van den naam Menado, door G. S. S. J. Ratu-Langie. — Een volksindustrie op Curaçao (nl. de hoedenvlechterij), door E. G. W. Fischer (met ill.) — De koning van de kaaimannen (Lampongsche vertelling), door W. Blokzeijl-Leembruggen. Aan het slot van dit laatste artikel staat „Overneming verboden", waarin we aanleiding vinden te vragen of dit ook geldt voor den volkomen gelijkluidenden tekst dezer Lampongsche vertelling, verschenen eenige jaren geleden in het Weekblad voor Indië (jaargang XI, 1914—15, blz. 572). [1]

Oudheden van Java.

Prof. Dr. J. Ph. Vogel schrijft in het April-Nr. van het Journal of the Royal Asiatirc Society of Great Britain and Ireland „Two notes on Javanese archaeology. I. The ship of Boro-Budur. II. The heads of chandi Bhjma."

De nuttige planten van Ned.-Indië.

Bij Ruygrok en Co. te Batavia verscheen deel II van „De nuttige planten van Nederlandsch-Indië, tevens synthetische catalogus der verzamelingen van het Museum voor economische botanie te Buitenzorg, door K. Heyne, chef van het Museum". Van deze hoogst belangrijke publicatie verscheen deel I in 1913, deel III is ter perse en het IVe zal worden gedrukt zoodra het IIIe gereed is; daarna verschijnt nog een supplement, dat zal bevatten een analyse van de museum-verzamelingen en algemeene registers, uitgebreider dan die van de deelen afzonderlijk.

Het werk is een uitgaaf van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Indië en hier te lande verkrijgbaar bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 21. Medisch-Indische week te Utrecht. De particuliere geneesheer (in Indië), door Dr. J. H. F. Kohlbrugge. — De werkkring van den plantage-arts, door Dr. W. A. Kuenen. — Politieke ontwikkeling en heryormingen in Oost-Azië en de positie van Indisch Nederland in toekomstige conflicten, door J. B. van Heutsz Jr., besproken door F. M. Knobel. — De boekhouding eener Javasuikerfabriek, door J. Sibinga Mulder, besproken door A. D. — Koloniaal Landbouwmuseum te Deventer (uit het jaarverslag over 1916). — Verkoop van Bankatin. — De Semarangsche Handelsvereeniging in 1916. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Een Inlandsche landbouwonderneming.

De Kaoem Moeda maakt melding van eene in de afdeeling Tjiandjoer opgerichte theeonderneming met een kapitaal van 3 ton, waarvan 1 ton, door Inlanders bijeengebracht, reeds gestort is. Directeur is een Europeaan, die den Inlander zeer wel gezind is. zeer goed aangeschreven staat en veel steun ondervindt van de ambtenaren. De onderneming beschikt over 1000 bouws grond en levert het bewijs (dat moet ons eerst in de toekomst blijken, teekent de redactie van de Java-bode hierbij aan) dat de Inlander wel degelijk in staat is een groote landbouwonderneming te drijven. De krachtige medewerking van den Regent wordt zeer geprezen, terwijl het blad inlandsche geldbezitters opwekt tot deelneming in het bedrijf.

---

1) Vermeld in het Repertorium op de Koloniale literatuur, 1911—1915, door W. J. P. J. Schalker en W. C. Muller.

Tijdschr. van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

Met betrekking op Indië bevat No. 3 van jaarg. 1917 de volgende bijdragen:

Dr. Neubronner van der Tuuk's bezoek aan Si Singa Mangaradja in 1853 van Bataksche zijde toegelicht, door E. Gobée. In dit artikel vindt men opnieuw bevestigd dat Dr. van der Tuuk de eerste Europeaan was, die het Toba-meer aanschouwde.

Beschouwingen over de afdeeling midden-Doesoen in de Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo, door F. C. A. Schulte. De auteur is drie jaar in het door hem beschreven gebied werkzaam geweest en geeft achtereenvolgens I. Aardrijkskundige bijzonderheden. II. Een beschrijving van flora en fauna. III. Klimaat. IV. Bevolking (bestaande uit Dajaks en Maleiers). V. Middelen van bestaan (landbouw, veeteelt, mijnbouw, boschproducten, jacht en vischvangst, enz.) VI. Geschiedenis en bestuur.

Wetenschappelijk onderzoek van Atjeh en Onderhoorigheden door J. Kreemer. De schrijver, archivaris van het Atjeh-Instituut, maakt momenteel eene reis door Noord-Sumatra en publiceert de bijzonderheden in het T. A. G.; zijne mededeelingen betreffen thans in hoofdzaak de nederzettingen in de Alasvallei.

Historische geologie van Midden-Celebes, door E. C. Abendanon (Rede uitgesproken ter algemeene vergadering van 21 April 1917).

Voorts besprekingen van recente publicaties over Indië (als: Jaarboek van Nederlandsch-Indië, door W. E. Boerman. — De uitkomsten der verrichtingen van de militaire exploratie in Ned. Nieuw-Guinea, door J. L. Chaillet. — Repertorium op de koloniale literatuur, door W. J. P. J. Schalker en W. C. Muller, besproken door S. P. l'Honoré Naber).

Prauwversiering bij de Papoea's.

In het Maart-Nr. van „Man. A monthly Record of anthropological Science", schrijft C. G. Seligman een kort artikel (met plaat) over „Canoe prow ornaments from Netherlands New Guinea."

Opiumregie.

Aan het jaarverslag omtrent de werking van de opiumregie gedurende het jaar 1916 heeft de Sumatra Post ontleend: dat het debiet 202.469.20½ thail bedroeg, tegen 791.722.70 thail in 1915, alzoo een vermindering van 59.153.49½ thail.

De bruto-opbrengst over 1916 bedraagt ƒ 7.325.692.05½, terwijl deze in 1915 was ƒ 6.665.883.80, alzoo in 1916 meer ƒ 659.808.25, welke toeneming natuurlijk verband houdt met de regeeringspolitiek om de prijzen elk jaar hooger op te voeren.

De vermindering van het debiet vindt haar oorzaak waarschijnlijk voornamelijk in de toenemende levensduurte.

Literatuur over de groote cultures.

In de Ind. Mercuur van 25 dezer vindt men eene van de afdeeling Handelsmuseum (Koloniaal Instituut) uitgaande opgave van nieuwe literatuur over verschillende cultures, als suiker, koffie, thee, rubber, tabak enz.

Meded. vanwege het Nederl. Zendelinggenootschap.

Uit den inhoud van het 2e stuk van deel 61: Nieuw-Guinea als Zendingsterrein, door Joh. Rauws. III. De werkzaamheid der Utrechtsche Zendings-Vereeniging. — Een Bataksche perkara, door L. Bodaan. — Langgars en Pesantrèns, door Kartawidjaja. — Het feminisme op Boeroe, door J. A. F. Schut.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Mededeeling omtrent de *Algemeene Vergadering* van „Oost en West" op *7 Juli* e.k. ten 2 ure 's nam. te *Breda* in het *Zuid-Hollandsch Koffiehuis*, Groote Markt.

De aan de leden van het Hoofdbestuur aan te bieden lunch zal plaats hebben te 1.15 uur in het Oranjehotel tegenover het station.

Het gezamenlijk middagmaal zal te 6.15 uur gehouden worden in het hotel Mastbosch à ƒ 2.50 per couvert.

De voordracht met lichtbeelden van Mej Kitty Ament, alsmede de tentoonstelling van Indische Kunstvoorwerpen zal evenzoo plaats vinden in genoemd hotel te 8 ure 's av. Leden van O. en W. met hunne dames vrijen toegang. Niet-leden à 25 ct.

Een extra-tram zal de bezoekers der Alg. vergadering na afloop hiervan vanaf de Torenstraat, achter de Groote Kerk, tot aan het Mastboschhotel brengen.

Dringend verzoek aanvragen voor logies uiterlijk 21 Juni e.k. te doen, daar er niet voor ingestaan wordt, dat aan latere aanvragen voldaan kan worden in verband met het drukke seizoen.

Aanvragen s.v.p. inzenden aan Dour. Clifford—Kocq van Breugel, Presidente Afd. Breda, Baronielaan 25, Breda.

Aanbevolen hotels: de Kroon ƒ 2.50 logies m. ontb. Oranjehotel ƒ 2.25 logies m. ontb. Cosmopolite van af ƒ 2—.

Namens het Bestuur Afd. Breda,
De Secretaris,
L. VISSER.

N.B. De vergaderzaal is te bereiken met de Ginnekentram, standplaats tegenover het Station.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Büreau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam. — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:
a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten
b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N^O^. 23. Donderdag 7 Juni 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Economische weerbaarheid van Indië.

De Indische deputatie „Indië Weerbaar" kan met voldoening zien op de resultaten van haar bezoek aan het Moederland, waar algemeene belangstelling is betoond voor haar doel en streven en het „kostbare geschenk", dat zij voor het Indische volk meebrengt, „vermoedelijk een instelling, waaraan de Indiër in zijn eigen land de gelegenheid zal vinden, zich door een technische opleiding voor den strijd op de economische kampplaats te bekwamen", bewijst, dat men zich niet wil bepalen tot woorden en beloften, maar ook diep in den zak wil tasten.

Het is nu maar te hopen, dat de Deputatie, in Indië teruggekeerd, hare landgenooten de overtuiging bijbrengt, dat het Moederland bereid is Indië te helpen en het wantrouwen bestrijdt, dat er nog steeds tegen de „overheerschers" bestaat. Wij zijn nu zoo ver, dat, zooals de heer van Aalst opmerkte, „wij hopen den tijd te mogen zien komen van deelneming van de inlandsche wereld aan de Indische Industrie, een tijd, waarin Inlanders mooie administrateursbaantjes zouden bekleeden, hooge traktementen trekken en mooie tantièmes genieten, zij echter daarvoor ook in staat zouden (moeten) zijn goede suiker en goede koffie te doen groeien."

Herhaaldelijk hebben wij het belang betoogd van goed onderwijs voor den Indiër, een belang zoowel voor hem als voor ons, want als het den Inlander goed gaat, zal het ons ook goed gaan, maar er kan niet genoeg op worden gewezen, dat onderwijs, zoowel voorbereidend- als vakonderwijs, in zijn geheel, nooit meer kan zijn dan een voorbereiding en dat het succes van den onderwezene geheel zal afhangen van zijn werkkracht en energie. Geruimen tijd geleden las ik een vers van Fabricius in Drentsch dialect, waarvan het refrein was, (om dit of dat te verkrijgen) „moet je werken man" en ik kan niet nalaten nog eens de mooie Maleische spreuk aan te halen: „elmoe jang tiada beramal saperti pohon kajoe jang tiada berboeah", vrij vertaald: „wetenschap zonder praktijk, kennis zonder arbeid, is als een boom, die geen vruchten draagt".

Waarom zijn de Chineezen op Java over het algemeen zoo welvarend? De inlander klaagt over tegenwerking en achterstelling bij Europeanen, maar hebben de Chineezen het beter gehad? Eerder het tegendeel en desniettegenstaande zijn zij gegroeid tegen de verdrukking in. Maar zij zijn dan ook ijverig, leerzaam en spaarzaam. De nieuwelingen, die uit China komen, zijn slecht of niet onderwezen, staan als een kat in een vreemd pakhuis, maar zij pakken aan, zetten door en houden zol; door harden arbeid en energie komen velen tot welvaart en rijkdom. Zij leven zuinig, hebben weinig behoeften, spannen zich in om het bedrijf, waaraan zij zich wijden, zoo goed mogelijk te kennen en sparen geen moeite om daarvan op de hoogte te blijven.

Daaraan mogen de Indiërs zich spiegelen. Wij Hollanders zouden niets liever wenschen, dan dat de middenstand op Java voor 't grootste gedeelte uit Inlanders bestond en niet uit Chineezen, en er is geen enkele reden van politieken of socialen aard, waarom dat niet zou kunnen. Die reden moet geheel bij den Inlander zelf liggen.

Er zijn tal van energieke Indiërs, maar gemiddeld staat de Javaan wat werkkracht, energie en *Ausdauer* betreft bij den Europeaan en den Chinees achter en daarom ligt het vooral op den weg van de energieke intellectueelen, zooals de leden van de Deputatie, hunne landgenooten dit onder het oog te brengen.

Een eerste vereischte om vooruit te komen en den economischen toestand van de Indiërs te verbeteren is, dat er, met gebruikmaking van de verkregen kennis, flink worde aangepakt en volgehouden, zonder veel praten en schrijven.

Terecht merkte de heer Stork op, bij de ontvangst van de deputatie in het gebouw van de Industrieele Club te Amsterdam: „'t kan niet anders, is hij (de Inlander) werkelijk wat waard, dan zal men hem gebruiken voor 't werk, waarvoor hij geschikt is; dan zal hij de plaats kunnen innemen, welke hem toekomt en welke het ook voordeelig zal zijn hem te geven".

Het succes in het bedrijf, wat dat ook zij, hangt af van kennis en bekwaamheid, ongetwijfeld, maar zeker niet minder van werkkracht en energie, zonder welke geen verbetering in den economischen toestand van het Indische volk te verwachten is, al worden millioenen aan allerlei onderwijs besteed.

J. H.

Persoverzicht.

Kartini-school.

Aan het vierde jaarverslag dezer Ver. ontleenen de dagbladen: Sinds 1913, toen de eerste school te Semarang werd geopend, zijn nog vijf van deze op Java opgericht. Het staat dus onomstootelijk vast, dat de Kartini-scholen voldoen aan een groote behoefte. Een ernstige hinderpaal, die zich aan de uitbreiding van het Holl.-Inl. onderwijs voor meisjes in den weg stelt, is het gemis van bevoegde Inl. onderwijzeressen. *)

*) De „N. R. Ct." werd uit Batavia 2 dezer geseind: De „Indiër" vernam, dat de directeur van onderwijs en eeredienst aan de regeering de oprichting voorstelde van kweekscholen voor inlandsche onderwijzeressen, een in Midden Java en een te Sumatra's Westkust. De benoodigde gelden zullen waarschijnlijk op de begrooting voor 1918 worden aangevraagd.

Te Semarang steeg het totaal der leerlingen in het afgeloopen jaar van 113 op 159. Te Batavia was dit getal 120, te Madioen 120, te Buitenzorg 49 en te Malang 98.

Voor de „*Mr. C. Th. Van Deventer-Stichting*” kwam een bedrag in van ƒ 38.000, hetgeen aangewend zal worden tot bevordering van het voortgezet onderwijs voor Inl. meisjes. Voor een te Tegal, door een zuster van Kartini opgerichte huishoudschool, schonk het Kartinifonds een gift van ƒ 250.

Voor het Indische kind.

De dagbladen vermeldden, dat te 's-Gravenhage een vergadering werd gehouden tot oprichting eener vereeniging „Indische Kinderzorg”, met de bedoeling om de invoering der kinderwetten in Ned.-Indië te bevorderen. Zij stelt zich ten doel om misdadige en verwaarloosde minderjarigen in Nederl.-Indië, die op eenige wijze haar worden toevertrouwd, te verzorgen en op te voeden; na voltooiing der opvoeding behulpzaam te zijn bij 't zoeken eener plaats in de maatschappij en de belangen der pupillen zooveel doenlijk te blijven behartigen.

De vergadering heeft in beginsel tot oprichting der vereeniging besloten. Maar dewijl een telegram uit Soerabaja gemeld had, dat aldaar eene soortgelijke vereeniging was gesticht, en nog op andere plaatsen een gelijk doel wordt beoogd, zoo werd besloten aan zuster Van Gheel Gildemeester, die 5 Juni naar Batavia vertrekt, de opdracht te geven om de comité's in Nederl.-Indië van dezen stand van zaken op de hoogte te brengen en samenwerking te zoeken.

In het najaar zal dan over dit gewichtig belang eene algemeene vergadering worden saamgeroepen.

Er werd mededeeling gedaan van een vorstelijke gift, voor de jonge vereeniging geschonken door H. M. de Koningin.

Indië Weerbaar.

De Minister van Koloniën, mr. Pleyte, heeft in het Hotel de Witte Brug den leden van het comité „Indië Weerbaar”, die naar Indië terugkeeren, een afscheidsmaal aangeboden, waaraan ook eenige ambtenaren en officieren van het Departement van Koloniën deelnamen.

Omtrent de lezingen door de leden dier Deputatie gehouden, lezen wij nog:

23 Mei .l. hield voor de *Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap* de heer D. van Hinloopen Labberton, *) geleider van de Inlandsche deputatie van het comité Indië Weerbaar, een voordracht over:

„De invoering van een militie in Indië, welke rekening houdt met het karakter van den Inlander en de stroomingen in de Inlandsche maatschappij.”

Spreker zeide o.m.:

„De deputatie heeft slechts de motie over te brengen en geen bepaald stelsel voor te lichten, toch heeft spr. deze gelegenheid aangegrepen om eenige denkbeelden daaromtrent te uiten.

Spr. zelf staat thans in luitenants-uniform, maar zal niet over technische onderdeelen spreken, waar hij geen beroepsofficier is. Echter toont hij, dat hij bereid is, zelf op te komen, voor hetgeen hij voorstaat.

De vraag leger of vloot bestaat niet. Naast een vloot behoort een krachtig leger.

De Indische Archipel is één geheel; zijn onafhankelijkheid dient verdedigd te kunnen worden en Java als de sleutel moet wel het sterkst verdedigd.

Maar de Indische weerplicht zal algemeen moeten zijn, dus over alle eilanden met vrijlating van den gouverneur-generaal en den Volksraad om den weerplicht daadwerkelijk in te voeren in die gebiedsdeelen, waar dit mogelijk en noodig blijkt. Bij de uitvoering dient voorop te staan, dat zij populair zal moeten zijn en zich aanpast aan de toestanden. Het besef van noodzakelijkheid van de weerbaarmaking doordringe daarom alle onderwijs en opvoeding, niet in Duitschen militairistischen zin, maar zooals zulks in Zwitserland het geval is.

Wat de gelden betreft: Indië zou dan alle kosten kunnen betalen, uitgezonderd die voor een slagvloot. Nederland is als koloniale mogendheid daartoe verplicht. De benoodigde gelden schat spr. op ½ milliard. De rente en aflossing zou Indië kunnen dragen, te meer indien het geld ook in Indië zal worden verwerkt.

Ten slotte blijft de vraag zal een volksleger zijn te vertrouwen en zich niet tegen Nederland keeren. Neen, het leger zal te vertrouwen zijn, indien ook Nederland zich als een waardig voogd gedraagt. De bevolking weet dat Nederlands leiding onmisbaar is te achten.”

*) In de „Hollandsche Revue” een karakterschets van den heer D. van Hinloopen Labberton, welke tevens een schets is van „Indië Weerbaar”, met een viertal kieken.

26 Mei j.l. heeft voor de afdeeling Rotterdam van het *Nederlandsch Onderwijzersgenootschap* de heer Mas Ngahebi Dwidjo Sewojo het woord gevoerd over „*Het onderwijs in Ned.-Indië*”.

Spreker deelde een en ander mede naar aanleiding van een door hem samengestelde brochure. Hij toonde zich daarbij een voorstander van goed volksonderwijs, dat z.i. in Indië nog lang niet voldoet aan de eischen, voor goed onderwijs te stellen.

Spreker uitte ten slotte den wensch, dat de leden van het Nederlandsch Onderwijzersgenootschap zouden willen medewerken tot verbetering van het onderwijs in Indië, wat o.m. zou kunnen geschieden door het zich beschikbaar stellen van een groot aantal onderwijzers, om als leerkracht naar Indië uitgezonden te worden.

Voor de afd. 's-Gravenhage der Vrijz. Dem. Kiesvereeniging hield de heer Laoh een lezing over de *Evolutie in de Minahassa*, waarbij spreker vooral pleitte voor de spoedige afschaffing der heerendiensten in dat gewest.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

„Indische” onderwijzers.

Gelijk in deze rubriek reeds vermeld werd, zullen de Gemeenteraden in Indië zich ook de belangen van het onderwijs gaan aantrekken, wat door de Regeering in de hand gewerkt wordt, omdat deze onmogelijk kan doen op onderwijsgebied, wat gedaan moet worden, en dat wel voor een deel uit gebrek aan onderwijzers. Of het in de toekomst in het belang van het onderwijs zal blijken te wezen, dat de gemeenten het terrein van het gewone volksonderwijs betreden, zal moeten blijken.

Edoch, waar de Regeering geen onderwijs kan geven zonder onderwijzers, zal het voor de Gemeenteraden ook in de eerste plaats noodig zijn zich van voldoend onderwijzend personeel te voorzien.

In het *Bat. Nwsbl.* wordt die kwestie behandeld. De Regeering heeft reeds „aan de Gemeenteraden laten weten, dat ze gaarne zou zien, dat die Raden hun onderwijskrachten eventueel niet nemen uit de in Indië aanwezige, maar zelf als nieuwe aanwinsten uit Nederland laten uitkomen.”

Van het standpunt der Regeering moge het uiten van dien wensch zeer verklaarbaar zijn, voor de Gemeenteraden wordt de kwestie er niet eenvoudiger op.

Het zal n.l. de vraag wezen, of de gemeenten niet hooger salaris zullen moeten geven dan het Gouvernement, daar het leven in de grootere plaatsen duurder is dan in de meeste kleinere, terwijl de groote plaatsen de warmte tegen hebben, die wel geheel het voordeel neutraliseert, dat gelegen is in de drukte, de mogelijkheid om muziek en andere kunst te genieten, de goede winkels.

Ook zullen de Gemeenteraden pensioen en verlof moeten toestaan op de wijze als bij het Gouvernement en dus over een zekere reserve moeten kunnen beschikken, teneinde stagnatie in den dienst te voorkomen.

Deze bezwaren zijn niet denkbeeldig en wegen bij een klein corps ambtenaren zwaarder dan bij een groot.

Het *Bat. Nwbl.* wil die moeilijkheid uit den weg trachten te ruimen door Indische jongelui te bewegen bij het onderwijs te gaan. Bij de meisjes is de lust daartoe zeer groot, doch het aantal mannelijke candidaten voor de onderwijsacte is zeer gering. Hierin kan volgens genoemd blad verbetering gebracht worden door in Indië te zorgen voor een betere opleiding van onderwijzers, een opleiding, die op gelijk peil staat als die in het vaderland, maar geheel rekening houdende met de Indische toestanden.

„Waarbij b.v. voldoende aandacht wordt gewijd aan Indische talen en land- en volkenkunde, aan de Indische geschiedenis ook, om de onderwijzers in staat te stellen later zonder bijexamen aan niet-Europeesche scholen les te geven.”

Het blad zou zijn voor oprichting van kweekscholen, ook al zijn ze duur en daardoor slechts op enkele plaatsen op te richten, indien ze de Indische jongelui — meer dan tot heden het geval is — tot het onderwijs konden brengen.

Voor onderwijzers uit Nederland uitgezonden zou aan dergelijke kweekscholen een cursus verbonden kunnen worden om de noodige kennis van Indische zaken en toestanden op te doen.

Naast de enkele kweekscholen goed in elkaar gezette cursussen tot opleiding van onderwijzers en dan wat meer reclame en wat meer moeite om het goede in de betrekking van onderwijzer aan de Indische jongelui en hun ouders bekend te maken.

Mededinging van de gemeenten en het Gouvernement om onderwijskrachten uit Nederland te laten komen, moet vermeden worden.

Over de opleiding van inlandsche onderwijzers geeft het blad ook zijn meening te kennen en wel naar aanleiding van het afdeelingsverslag van den Semarangschen Gemeenteraad bij het onderzoek der begrooting.

„Is het de gemeente ernst met de verzorging van het onderwijs" — aldus een lid — „dan moet ze dadelijk zorgen voor de benoodigde leerkrachten". En dit lid rekent dan uit, dat er 375 onderwijzers voor 15000 schoolkinderen noodig zullen zijn, en komt diensvolgens tot het besluit, dat de gemeente een kweekschool zeer noodig heeft. Ofschoon het denkbeeld van een kweekschool instemming vond, werd toch de zeer practische raad gegeven om de financiëele konsekwenties van de oprichting eener dergelijke inrichting deugdelijk na te gaan.

Het *Bat. Nieuwsbl.* merkt terecht op, dat bij bovenstaande redeneering uitgegaan is van het denkbeeld, dat de gemeente zoo wat het geheele Inl. onderwijs in handen zal nemen.

En zal dat wel ooit kunnen gebeuren?

Bovengenoemd blad acht het beter, dat de gemeenten het Europeesch inderwijs van zuiver intellectueelen aard aan het Gouvernement overlaten en zich bepalen tot vakonderwijs, zoowel voor Europeanen, als voor andere bevolkingsgroepen. De gewesten of de „gewenschte autonome gedeelten der gewesten" zouden dan beter de zorg voor het Inl. onderwijs op zich kunnen nemen, rekening houdende met de behoeften en eigenaardige toestanden van een streek. Die zouden ook dadelijk genoeg onderwijzers noodig hebben om een kweekschool te rechtvaardigen. Maar dan zouden aan de gewesten of de autonome deelen door de Reg. de noodige middelen geschonken moeten worden.

Afstandsritten en wedrennen.

In de *Militaire Causerie* in het *Bat. Nieuwsbl.* heet P., die zich een „eenvoudig lansknecht" noemt, het over de waarde van de afstandsritten en wedrennen, naar aanleiding van het feit, dat in den in December l.l. gehouden afstandrit van *Batavia* over *Buitenborg* en den *Poentjaq* naar *Tjimahi* slechts door twee luitenants van de cavalerie en twee paarden werd deelgenomen.

Hoewel het rijden van afstandsritten, naast springconcoursen of jachtritten, de meest oordeelkundige paardensport voor het leger is, is de belangstelling voor dergelijke sportbeoefening, als regel, merkbaar minder dan die, welke voor het rennen bestaat, hetgeen in hoofdzaak te wijten is aan het feit, dat bij het rennen wordt gegokt en er geld bij te verdienen is.

„Een wedren op zijn tijd is heel mooi om te zien, maar het moest voor onze officieren *verboden* zijn, met hun dienstpaarden, paarden, die steeds gereed moeten zijn voor den dienst te velde, aan zuivere wedrennen mede te doen."

Daar de meeste officieren niet gefortuneerd zijn, kunnen ze het houden van dure en risico-gevende paarden niet betalen en moeten derhalve meestal met hun dienstpaarden gaan rijden.

Militaire waarde heeft zulk een wedren niet. Dat is met jachtritten, cross-countries en...... afstandsritten heel iets anders. Van den ruiter wordt daarbij veel ruitertalent gevergd èn bij het rijden zelf èn bij de training.

Kunnen paard en ruiter mede doen aan een rit van *Batavia* naar *Tjimahi* dan is het bewijs geleverd dat paard en ruiter bruikbare elementen in het leger voorstellen en er de slagvaardigheid van verhoogen.

„Ik voor mij" — aldus P. — „heb voor een dergelijk ruiter, zulk een paard heel wat meer waardeering, dan voor een officier, die in het bezit van een hardloopend paard en gezegend met een goed gewicht, daardoor een prijs op de courses wint — een beker misschien ook nog, als hij een winkans heeft getrokken — en verder na de rennen een nieuw paard tracht te verdienen aan écarté- of roulette tafel."

Er wordt steeds beweerd, dat de rensport gecombineerd met zeker systeem van dobbelen meewerkt tot veredeling van het paardenras; 't is mogelijk, maar zeker is, dat de meer hippische sport als door P. bedoeld zal meewerken tot verbetering van paard en ruiter.

En het is te hopen, dat, indien de hippische sportvereenigingen niet in staat zijn verbetering ter zake aan te brengen, het legerbestuur of de betrokken wapenchefs meer afstandsritten zullen uitschrijven en heeren bereden officieren eens zullen aanzeggen, dat meerdere deelname aan paarden*sport*, niet aan paardengokkerij, wel zeer op prijs zal worden gesteld.

Iets over de bescherming van de volkstheecultuur.

In een paar nummers van de *Loc.* brengt *Max* de bescherming ter sprake, die de volkstheecultuur tegenwoordig geniet. Was vroeger de Preanger bekend om de koffie, nu draagt de thee bij tot den roem van dit gewest. Is de koffie nooit een volkscultuur kunnen worden, met de thee is dit wel het geval en de volkstheetuinen in de Preanger beslaan nu al een oppervlakte van 20.000 bouw. *Tjitjoeroeg*, het westelijkste district der afdeeling *Soekaboemi*, kan als het centrum der volkstheecultuur beschouwd worden. Op de vraag, of de voortdurende ontwikkeling der volkstheecultuur niet een gevaar in zich sluit, gaat de schrijver niet in.

Van verschillende zijden worden de Inlandsche planters met raad en daad bijgestaan, de Regeering stelt haar landbouw-ambtenaren beschikbaar, de afdeelingsbanken helpen met geld, terwijl de ondernemingen niet alleen het blad opkoopen, maar ook vaak voorlichting geven en materiaal verschaffen. Het gevolg der volkscultuur-ontwikkeling is dan ook verhoogde welvaart. Toch is niet alles zoo mooi als de schijn zou doen vermoeden.

Doordat de moderne methodes van grondbewerking bemesting, planten, kweeken, veredelen, enz., factoren, welke voor een goed deel de resultaten der cultuur beheerschen, den Inlandschen planter onbekend zijn, haalt deze niet uit den bodem wat er in zit.

Door onoordeelkundigen snoei en geforceerden pluk ten einde zooveel mogelijk product te krijgen, offert de onnadenkende planter niet zelden een voortdurende, regelmatige, maar kleiner productie gedurende langen tijd op aan een groote opbrengst van korten duur, vooral wanneer de markt plotseling stijgt, niet bedenkende, dat behalve de ruïnatie van den aanplant ook een achteruitgang in kwaliteit te wachten staat.

De Inlandsche planter moet dus tegen zich zelf beschermd worden. De Soekaboemische landbouwvereeniging vond zich geroepen als beschermster op te treden. Na heel wat overleg met den Gewestelijken Raad en van dezen met de Regeering werd er een verordening voor de volkstheecultuur ontworpen, die hierop neerkomt, „dat niemand kampongtheeblad, dat niet aan de in de verordening omschreven voorwaarden voldoet, buiten de tuinen mag brengen, vervoeren of bezitten."

Deskundigen zullen worden aangesteld om te controleeren of de verordening wordt nageleefd.

De onkosten voor traktementen dier ambtenaren en de reiskosten worden geraamd op *f* 36.000. Daar de geldmiddelen van den Gew. Raad echter slechts beperkt zijn, zoodat er geen geld voor wegen is, zal er naar een middel omgezien moeten worden om de volkstheecultuur op andere wijze te helpen.

Het denkbeeld om de kosten uit vrijwillige bijdragen te bestrijden werd verworpen.

Daar de ontwikkeling van de volkstheecultuur als onderdeel van den Inlandschen landbouw te beschouwen is als een algemeen belang, vond de meening van de *Preangerbode* aanhangers, waar deze uit 's Lands kas wilde putten.

Al is de volkstheecultuur ongetwijfeld een algemeen belang, zoo is het de vraag, of ze *uitsluitend* algemeen belang is, dan wel of het particulier belang er ook bij gemoeid is.

En dit laatste is volgens *Max* het geval.

Immers, de belangstelling van de Soekaboemische planters vloeit niet voort alleen uit pure naastenliefde. Het loffelijk pogen der Europeesche theeplanters verliest een groot deel van zijn edelmoedigheid doordat zelfzucht er de drijfveer van was. Zij hebben zich ter bescherming opgeworpen terwille van den naam der Javathee, hun eigen product.

Het onoordeelkundig geplukte kampongtheeblad levert een marktproduct van mindere kwaliteit en daar het voor het overgroote deel in de ondernemingsfabrieken verwerkt en met de thee der ondernemingen gemengd, als Javathee op de Londensche of Amsterdamsche markt gebracht wordt, ligt de gevolgtrekking voor de hand.

„De theecultuur ontwikkelt zich zienderoogen, productie en prijs stijgen beide, de Javathee steekt langzamerhand de best bekende soorten ter wereld naar de kroon, maar de ontwikkeling van den Java-theehandel en de zware concurrentie met de theeën van *Ceylon* en *Britsch-Indië* worden belemmerd door de minderwaardigheid der kampongthee.

Van de verbetering der volkscultuur zal op den duur de bevolking de gunstige gevolgen ondervinden, maar het gevolg zal ook wezen, dat de Java-thee grooter uniformiteit zal krijgen, van beter kwaliteit zal zijn en in marktwaarde zal stijgen.

Daarvan zullen alle Europeesche ondernemingen mede profiteeren, in de eerste plaats die, welke kampongblad verwerken, maar ook die ondernemingen, welke alleen eigen product aan de markt brengen.

Ter wille van de verhoogde opbrengst der theeondernemingen mag, als zijnde geen algemeen belang, niet uit de algemeene geldmiddelen geput worden. De Indische maatschappij geniet van de verhoogde opbrengst geen voordeel, maar wel de couponnetjes knippende aandeelhouders in Holland, om niet te spreken van het Fransche, Engelsche en Duitsche kapitaal, dat in onderscheidene ondernemingen zit.

Het is dus niet meer dan billijk, dat de thee-ondernemingen haar aandeel in de door de verordening veroorzaakte kosten mee betalen Na te gaan welk deel door de ondernemingen bekostigd moet worden, was niet het doel van *Max*' artikel, wel om het principe naar voren te brengen

Het graf van de eerste keizerin van Modjopahit.

Door combinatie van verschillende gegevens zou

de oudheidkundige dienst erin geslaagd zijn het graf terug te vinden van de eerste keizerin van *Modojopahit*, wiens stichter gehuwd was met de dochters van den laatsten vorst van *Singosari*. Een dier dochters zou haar gemaal meer dan 40 jaren overleefd hebben en in 1350 gestorven zijn. Haar asch zou in eenige tempels bijgezet zijn, o.a. in de desa *Bhayalango*, volgens een bij de verovering van den kraton van Lombok aangetroffen handschrift.

De oudheidkundige dienst kwam tot besluit, dat die graftempel gezocht moest worden in de desa *Bhayalango*, 4 paal ten Z. van *Toeloeng-Agoeng* gelegen.

Bij een plaatselijk onderzoek vond men een in een reuk van heiligheid staand plat heuveltje, waarop een zwaar beschadigd beeld aangetroffen werd van de Boedhistische godin der Metaphysica, waarvan de bedoelde vorstin, volgens het Lomboksche handschrift, een incarnatie was.

Daardoor is alle twijfel buitengesloten aan de juistheid der onderstelling dat het oude *Bhayalango* gezocht moet worden in het moderne *Bajalangoe*. Te meer daar bij een proefopgraving fragmenten van een graftempel zijn gevonden, welker toestand van dien aard is, dat de kans groot is, dat het graf zelf ongeschonden zal blijken te zijn. Ook uit een oogpunt van godsdienststudie zal de blootlegging van het binnenste van het graf merkwaardig zijn, daar men een inzicht zal krijgen in de wijze, waarop oudtijds op Java de asch van gestorven vorsten werd bijgezet en van de gaven, welke volgens de daar geldende Boedhistische leer mede werden gegeven in het graf.

Suriname.

Bij de Tweede Kamer is ingediend een wetsontwerp houdende bepalingen betreffende de beteekening en tenuitvoerlegging in de koloniën van in Nederland uitgevaardigde dwangbevelen en in Nederland, alsmede in Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao onderling van in de koloniën uitgevaardigde dwangbevelen.

In de bepalingen nopens invordering van belastingen, zoowel van die, welke in Nederland worden geheven als van die, welke in de koloniën gelden, is geen rekening gehouden met het niet zelden voorkomende geval, dat iemand die Nederlandsche belasting schuldig is, zich in eene der koloniën bevindt, of omgekeerd, dat iemand, die eene koloniale belasting moet betalen, in Nederland verblijf houdt. Dientengevolge is het, indien in een dergelijk geval niet vrijwillig aan de verplichting tot betaling wordt voldaan, zeer moeilijk, dikwijls zelfs onmogelijk, betaling der verschuldigde belasting te verkrijgen.

Wenschelijk is dus een regeling op grond waarvan in de koloniën verblijf houdende of gevestigde personen, die in Nederland verschuldigde belasting niet hebben voldaan of omgekeerd, personen die in Nederland verblijven of gevestigd zijn en in een kolonie verschuldigde belasting niet hebben aangezuiverd, tot betaling daarvan kunnen worden gedwongen.

Dit kan geschieden bij eene eenvoudige regeling, welke ook de invordering van gewestelijke en gemeentelijke belastingen zal omvatten.

Het komt uit practisch oogpunt wenschelijk voor de te treffen regeling ook toepasselijk te maken op de gevallen, waarin een nalatige belastingplichtige uit de eene kolonie zich in de andere bevindt.

Voorts verdient het — zoo wordt in de toelichting gezegd — aanbeveling haar zoo algemeen te maken, dat zij mede toepasselijk is op andere bij dwangbevel in te vorderen gelden, bijvoorbeeld op domeininkomsten en andere, alsmede op landbouwvoorschotten en akkergelden, welke in Suriname, en voorschotten, domeininkomsten en loodsgelden, welke in Curaçao, voor zooveel de wijze van verhaal op schuldenaren betreft, met belastingen worden gelijk gesteld.

Deze wet kan worden aangehaald onder den titel: „Koloniale invorderingswet”.

* * *

Aan het bij het ministerie van koloniën van den gouverneur van Suriname ontvangen en op 19 Jan. j.l. gedagteekende mailverslag wordt het volgende ontleend:

Van 24 November 1916 tot en met 16 Januari 1917 hebben zich acht gevallen van typhus abdominalis en twee gevallen van diphterie voorgedaan.

De gezondheidstoestand is overigens over het algemeen bevredigend.

Het seizoen is normaal. Er vallen dikwijls zware buien.

Sedert 25 November 1916 bedroeg de uitvoer naar New-York en naar Europa:

Naar New-York: balata 228.389 K.G.; cacao 324.753 K.G.; rum niets; suiker 2.944.900 K.G.; koffie niets; gedroogde bacoven niets; goud 132.256½ gram.

Naar Curaçao werd verscheept 27.306 L. rum.

Naar Europa: koffie 124.354 K.G.

Van de andere bovengenoemde voortbrengselen had geen verscheping naar Europa plaats.

Met het stoomschip Rotti van de Maatschappij Nederland zijn op 10 Januari 1917 te Paramaribo aangevoerd 590 Nederlandsch-Indische immigranten, te weten: 283 mannen en 307 vrouwen. Mede gekomen zijn 2 Javaansche vrouwen, die geen overeenkomst sloten.

Op de reede te Padang overleed 1 man: gedurende de verdere reis vonden geen sterfgevallen plaats en kwamen er ook geen noemenswaardige ziektegevallen voor.

Van 6 tot 17 December 1916 vertoefde in de kolonie de heer C. K. Bancroft, gouvernements-plantkundige van Britsch-Guyana, om met den plantkundige van het Surinaamsch landbouwdepartement, dr. Stahel, te overleggen over en onderzoek te doen naar de bladziekte in de Hevea-Brasiliensis, welke ziekte ook in Demerary de gecultiveerde rubberboomen in ernstige mate heeft aangetast.

De heer Bancroft heeft voor dat onderzoek bezocht de plantages Voorburg, Sorgvliet en Wederzorg en de gouvernements-rubberonderneming „Slootwijk”. Op deze onderneming werden eenige stammen van door de ziekte aangetaste boomen voor het onderzoek gekapt.

Mede werd (in gezelschap van dr. Stahel en den houtvester) een bezoek gebracht aan het terrein van het boschwezen op sectie O langs den spoorweg, omdat ook daar de bladziekte voorkomt, zoowel in de aangeplante hevea-brasiliensis, als in de in het wild groeiende hevea-guyanensis.

Voor onderzoek naar de krullotenziekte in de cacao, welke ook in Demerary veel kwaad doet, bezocht de heer Brancroft de plantages Mon Souci en de Maasstroom.

De gouverneur van Britsch Guyana heeft het verzoek gedaan om voor ongeveer eene maand te mogen beschikken over de diensten van den heer C. J. Witteveen, directeur van het departement van openbare werken en verkeer, om het bestuur dier kolonie na een bezoek ter plaatse van raad te dienen over de daar in uitvoering zijnde werken voor eene kustverdediging tegen den zee-afslag. De heer Witteveen stelde zich beschikbaar en de gouverneur meende dan ook aan het verzoek te moeten voldoen. De heer Witteveen zal tegen het einde dezer maand naar Georgetown afreizen. (St.ct.)

* * *

In verband met het laatste lid van dit mailverslag schrijven wij uit „Suriname” van 3 April het volgende over:

„Het rapport van den heer Witteveen in zake de Seadefence in Britsch-Guyana is verschenen en is er met ingenomenheid aanvaard.

Alleen over de vertaling, verricht door een Engelschman in Demerary, is men niet tevreden en is aan het Bestuur gevraagd die te laten overdoen.

In de Combined Court is een motie van dankbetuiging aan den heer Witteveen aangenomen en is een som van £ 250 (*f* 3000) beschikbaar gesteld met verzoek bij den heer Witteveen aan te dringen deze som als honorarium aan te nemen.

Naar het gerucht wilde, zou ons Bestuur niet wenschen, dat de heer W. honorarium voor zijn arbeid ten behoeve van de zusterkolonie aannam”.

* * *

Met ingang van 1 April is bij wijze van proef in Suriname een arbeidsbeurs ingesteld, onder beheer van de Kamer van Arbeid. Zij, die werk zoeken, zullen zich aanmelden. Zij, die werkkrachten zoeken, zullen eveneens hun aanvragen daar richten. Zoo zal men een overzicht verkrijgen van vraag en aanbod van werkkrachten. Men zal zoodoende statistieken krijgen en vele wetenswaardige gegevens over het arbeidersvraagstuk.

De arbeidsbeurs zal zich niet met enkele bepaalde categorieën van arbeiders bezig houden, doch haar bemiddeling uitstrekken tot alle ambachten, bedrijven en beroepen, zoowel mannelijke als vrouwelijke.

De Beurs verleent hare diensten kosteloos.

* * *

Van den heer Fred. Oudschans Dentz ontvingen wij een overdruk van een artikeltje van zijne hand in het „Tijdschrift voor Gesch., Land- en Volkenk”. XXXII jaarg. no. 3, getiteld: „*Een episode uit het leven van Cornelis van Aerssen van Sommelsdijck*”.

De Surinaamsche historie wil dat van Aerssen, ter bevestiging van den vrede met de door hem overwonnen Indianen, een Indiaansch meisje als concubine tot zich genomen heeft. Pater van Coll beweerde in een artikel in „De Surinamer” van 23 Januari 1908, dat deze bewering op geen enkel getuigenis van tijdgenooten berust, maar vorge er voorzichtigheidshalve bij: „voor zoover bij kon nagaan.”

De heer Oudschans Dentz nu is in het bezit van een manuscript: „Annotatie op de Beschrijvinge van de Volk-plantinge Zuriname, Leeuw-(arden) 1718, met k. en pl. 4o. door J. D. H.(erlein)”, geschreven door Jan Nepveu in 1769. Uit deze annotatie zou blijken dat van Aerssen zich wèl de bedoelde vrijheid heeft veroorloofd.

Ten slotte merken wij op dat de annotatie van Jan Nepveu ook aan Jhr. C. A. van Sype-

Steyn bekend is geweest. Zie zijn geschrift: „Mr. Jan Jacob Mauricius, Gouverneur-Generaal van Suriname van 1742—1751". 's-Gravenhage 1858, blz. 76.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Rechtzetting. Van Inlandsche zijde wordt het volgende aan het *Soer. Hbl.* medegedeeld:

Naar aanleiding van een beschouwing van uw medewerker uit Midden-Java over de houding van den Vorst van de Mangkoenegaran bij ontmoetingen met den *Soesoehoenan* (van Solo) zij nog 't volgende opgemerkt

1e. De *sembah* is *niet* de Javaansche groet, maar een bewijs van eerbied van minderen jegens meerderen of van jongeren jegens ouderen. Als de *sembah* inderdaad de Javaansche groet is, waarom begroeten de *Kraton Pangerans* den *Prangwedono* (den tegenwoordigen titel van den Mangkoenegaranschen Vorst) dan ook niet op deze wijze?

2e. De *Prangwedono* begroet den *Soesoehoenan* op dezelfde wijze als zijn voorganger Mangkoenegoro VI dit deed. De tegenwoordige *Prangwedono* is, evenals Mangkoenegoro VI het geweest is, Hoofd van het Mangkoenegorosche huis. Waarom wordt de groetwijze van den *Prangwedono* thans gelaakt en werd dit van Mangkoenegoro VI correct gevonden?

3e. Door Mangkoenegoro VI werd indertijd het *sembah*-maken voor het Hoofd van het Mangkoenegorosche huis beperkt. Aan de ondergeschikten werd voorgeschreven, dat zij bij het hoofd voornoemd komende, slechts tweemaal een *sembah* behoefden te maken, eens bij het komen en eens bij het heengaan. De *Prangwedono* heeft deze regeling bestendigd en het is dus wel kras uitgedrukt, als men beweert, dat de *Prangwedono* van zijn ondergeschikten *sembahs* vergt. Indien dit wel het geval was, dan ware immers de door Mangkoenegoro VI getroffen regeling ingetrokken en had de *Prangwedono sembahs* gevergd volgens de oude adat.

4e. Het stuk verwekt den indruk, alsof de *Prangwedono* gesteld zou zijn op overdreven *hormat* betoon, hetgeen toch niet zoo is. Als bewijs hiervan diene, dat thans wordt toegestaan, dat bij feesten in de Mangkoenegaran alle Inlandsche ambtenaren van den rang van *Kliwon* (onder-regent) af, geschoeid komen en ook, dat zij binnen de poort voor de *pendopo* uit de rijtuigen stappen.

Het is treurig, als het bericht waar is, dat de *Pangerans* van den *Soesoehoenan* ontstemd zijn over den Prangwedono, wegens het niet presteeren van sembah aan den Soesoehoenan. De tijden zijn voorbij, dat veel gewicht mag worden gehecht aan hormat *atoeran*. Er zijn thans veel gewichtiger zaken te behartigen. Uiterlijk eerbied-betoon streelt wel de menschelijke ijdelheid; maar ten allen tijde en in alle landen hangt het prestige van den Vorst af van diens bekwaamheid, rechtvaardigheid, deugd en liefde voor het volk. Regeerders, die daarin te kort schieten, leggen het vroeg of laat af. Het is verkeerd eenheid te zoeken met de Mangkoenegaran; integendeel, moeten de zelfbesturen er naar streven om samen te werken ter bevordering van de belangen van land en volk en zoo mogelijk aan te sturen naar een federatie, volgens het denkbeeld van Mr. van Deventer. Wij vermoeden echter, dat het bericht over de beweerde ontstemming niet afkomstig is van de *Pangerans* zelf, maar uit den koker komt van den een of anderen hofbeambte, die plus royalist que le roi is en een besef heeft van het kwaad tweedracht te zaaien. Onder de *Pangerans* en andere Rijksgrooten zijn er eenigen, die een goed inzicht in den toestand hebben en hartelijk verlangen naar eene loyale samenwerking tot heil van land en volk. Van hen zal hoogstwaarschijnlijk de medewerker het bericht niet hebben gekregen.

De Collier van den Kettingganger. De *Bintang Soerabaja* ontleent uit bovengenoemd blad het volgende bericht: In 1835, dus bijna 82 jaren geleden, vaardigde de G.-Gen. ad interim, Jean Chretien Baud, een resolutie uit, welke het dragen van een ijzeren collier door de kettingjongens verplichtend stelde. Deze resolutie is thans door den Gouv.-Gen. van Limburg Stirum ingetrokken, overeenkomstig den wensch der ethici. Dat collier was het herkenningsteeken van een gedrosten kettingbeer. Waar het toch reeds zoo moeielijk is, deserteurs uit de kolenmijnen van Sawahloento in de Sumatrasche *rimboe* op te sporen, zal dat er niet gemakkelijker op worden, nu dit „sieraad" niet meer gedragen wordt. Feitelijk was het dragen van dat zichtbaar schuldbewijs nog het eenige, waarover een veroordeelde zich schaamde tegenover zijn rasgenooten. Door de afschaffing moet nu een massa oud ijzer worden opgeborgen, maar alvorens een en ander op vendutie te zetten zou 't overweging verdienen enkele dier colliers op te zenden naar de musea in Nederland en te Batavia.

S. I. In de eerste tijden — alzoo de *Pembrita Betawi* — na de oprichting van de Bataviasche *Sarikat Islam*, liep het, zooals men zich zal herinneren, storm op de vergaderingen. Er werd veel en ijverig gebeden, voornamelijk op Vrijdag; *Waroengs* werden opgericht, speciaal ten behoeve van de leden der vereeniging; bij overlijden, huwelijk of andere feestelijke gelegenheden ging een speciaal daarmede belaste persoon gelden inzamelen bij de andere leden in de buurt, ter bestrijding van de onkosten, aan gezegde plechtigheden verbonden. Thans niets meer van dit alles. Vergaderen doet men niet meer, of hoogst zelden. Gebeden wordt er evenveel of even weinig als voor de S. I.-opleving. De *warongs* zijn successievelijk verdwenen, — trouwen en doodgaan geschiedt op de oude, beproefde wijze. Over de kas der Ver. wordt liever niet gesproken.

Marco. Hetzelfde blad maakt er melding van, dat in de *Djawa Tengah* een schrijven is opgenomen van den in Nederland vertoevenden Javaanschen journalist *Marco*, waarin besproken wordt de aanhaling uit het werk van den heer Domela Nieuwenhuis, getiteld: *Van Christen tot Anarchist;* luidende: „De dienst der vrijheid is een zware dienst, hij geeft geen goud, hij brengt geen vorstengunst, hij brengt verbanning, honger, smaad en dood en toch is deze dienst de hoogste dienst." Na een uitlegging dezer uitspraak te hebben gegeven, constateert de schrijver met voldoening, dat meerdere Inlandsche journalisten, evenals hij zelf, zich vol moed aan den evenbedoelden dienst wijden en niet terug schrikken voor de gevolgen. Zij, die hun volk waarlijk liefhebben, vreezen geen verbanning, honger, smaad of dood, doch vechten voor de rechten van den mensch. Dat weet de Regeering uit het vlugschrift *Selamat* van den schrijver.

In datzelfde artikel wordt medegedeeld, dat de echtgenoote van Raden Mas Soewardi in Nederland niet kan aarden en herwaarts zal terugkeeren en dat Soewardi van plan is haar in het geheim te volgen, wanneer hem niet vergund wordt naar Indië terug te keeren, op gevaar af, van bij aankomst te Tandjong Priok gevangen te worden genomen.

Ver. van Inl. S. S.-beambten. Bij Gouvernementsbesluit zijn de statuten der Vereeniging *Perkoempoellan Inl. Personeel S. S.*" te Bandang goedgekeurd en is mitsdien die vereeniging als rechtspersoon erkend. (*Kaoem Moeda*).

WAT DE CHINEES VERTELT.

S.I. Op de *Sarekat Islam* bijeenkomst (in Februari j.l.) te Tjilatjap gehouden, heeft ook Tjokroaminito, de voorzitter van de *Centrale S. I.*, gesproken. De *Pewarta Soerabaja* deelt daaromtrent het volgende mede: Wat het volk in de eerste plaats behoeft om, met kans op succes, den economischen strijd aan te binden met de vertegenwoordigers van andere volken, is onderwijs, met name volks- of dessa-onderwijs. Het bevolkingspeil kan alleen daardoor worden opgeheven. Het betrekkelijk gering aantal Javaansche intellectueelen is daartoe niet in staat. Het is dezelfde grief, die telkens opnieuw ter sprake wordt gebracht. Het voortdurend hameren op hetzelfde aambeeld moet ook hier in toepassing worden gebracht. Wil het volk eenmaal medezeggenschap in bestuurszaken hebben, dan dient het zich eerst geestelijk omhoog te werken.

Spreker brak daarna een lans voor het reeds meer en eerder geopperde denkbeeld: algemeen kiesrecht voor de Inlanders in te voeren en hun gelegenheid te geven zitting te nemen in de gewestelijke en locale raden. Deze rede werd langdurig toegejuicht.

De *Locomotief*, waaraan het Chineesch-Maleische blad bovenstaande ontleent, merkt op:

Volgens meneer Tjokroaminoto zou dus hetzelfde volk, dat vóór alles behoefte heeft aan dessa-onderwijs, d.i. het meest elementaire onderwijs, dat zich denken laat, — moeten dus die 96 pCt. analphabeten, waaruit het Javaansche volk nog bestaat en nog geruimen tijd zal blijven bestaan, algemeen kiesrecht hebben, opdat zij gewesten en steden mee zullen helpen besturen!

Verder volgen eenige staaltjes van de vrijheden, welke de S. I.-organisaties zich veroorloven en van de meegaandheid der Regeering, die alle buitensporigheden van dien aard schijnt te gedoogen. Aan het *Bat. Nwsbl.* wordt ontleend: Het schijnt zoo langzamerhand de „gebruikelijke weg" te worden, dat S. I. bestuurders, als zij reden meenen te hebben tot klagen, zich maar dadelijk rechtstreeks wenden tot den Gouv.-Gen. Deze moet steeds gereed staan, om de menschen aan te hooren, een onderzoek te beloven enz., en dan kunnen de bestuursambtenaren, op last der Regeering, aan het uitzoeken gaan, of de ingebrachte klachten wel juist zijn. Feitelijk wordt daardoor de misstand geschapen, dat de Gouv.-Gen. de middelaar wordt, om ware of vermeende grieven van allerlei S. I. besturen te doen onderzoeken. Van S. I. besturen, die zich dan betrekkelijk (of openlijk, Djambi bijv.) tegen het bestuur kanten; die dat bestuur in aard en wezen uitschakelen als vertegenwoordiger der bevoegde macht en het per saldo in staat van beschuldiging stellen! Dat al het gewroet der S. I. ten slotte daarop neerkomt en dus aanstuurt op ontwrichting der bestuurs-organisatie, schijnt nog steeds niet tot de Regeering te zijn doorgedrongen. Veeleer schijnt zij de vrijmoedigheid, om zich *sans façon* tot den hoogsten vertegenwoordiger te wenden, aan te moedigen. De Regeering vindt 't blijkbaar goed, dat zij zelve als 't ware dag aan dag in de zaken van allerlei S. I. organisaties gemoeid wordt: een soort superintendentie, waarvoor in het N. I. bestuursstelsel toch waarlijk geen plaats is. Wie of wat is de president van de S. I. te Djember,

of op Madoera, of zelfs de voorzitter der Centrale S. I., dat zij zich de vrijheid mogen veroorloven afdeelingsbestuurshoofden, residenten, regenten, rechters, zonder meer terzijde te schuiven en „recht'' te gaan zoeken bij den Gouv.-Gen.? Geen regent, hoe verlicht ook, welke aanzienlijke positie hij in zijn regentschap moge bekleeden, hoe hoog hij bij de bevolking in aanzien moge staan, zal er één oogenblik aan denken, voor elke grief naar Buitenzorg te trekken, om zich direct en persoonlijk te beklagen bij den Landvoogd. Men zou hem spoedig duidelijk maken, dat er een andere weg bestaat, een, dien ook *hormat* en *adat* voorschrijven. Maar de eerste de beste stoethaspel, die door een koempoelan van S. I.-ers tot „president'' wordt uitgeroepen, krijgt gehoor niet alleen, maar — wij zagen het aan de voorbeelden — ziet de geheele bestuursmachine te zijnen behoeve aan het werk gezet... en hij keert in zijn omgeving terug, omgeven met den nimbus van een machtige, die het in de hand heeft, om den *Toean Besar* aan het werk te zetten. Waar het prestige van het bestuur blijft, het prestige, waarmee men zoo graag schermt, behoeft dan niet gevraagd te worden. Indien de Regeering nog langer blind blijft voor deze consequenties van haar meegaandheid, haar slapheid in alle zaken, die de S. I. raken, bereide zij er zich op voor, binnen heel korten tijd het bestuur over deze kolonie uit handen te geven en dienaresse te worden van een organisatie, die vóór alles een straffe hand behoeft om binnen de perken te worden gehouden. Verwende kinderen bederven het fraaiste speelgoed het snelst. Maar het speelgoed der verwende, neen, vertroetelde S. I. in handen gegeven, is toch wat al te kostbaar, om het zoo maar kapot te laten slaan. Want dat speelgoed heet: het Nederlandsche Gezag!

Chineesch Onderdaanschap. In verband met het voorgaande wordt in de *Djawa Tengah* geschreven over de positie der in Indië geboren Chineezen. Volgens de wet op het Nederlandsche onderdaanschap, en krachtens het voor den tijd van *vijf* jaren met China gesloten contrakt, zijn bedoelde Chineezen Nederlandsche onderdanen en kunnen zij — zoo oordeelt de schrijver — tot militaire diensten, in het belang van Nederland, gedwongen worden. Nu „*Indië Weerbaar*'' is opgericht, is deze kwestie van meer actueel belang geworden en mag de vraag gesteld worden: Wat heeft Nederland voor ons gedaan, dat wij ons goed en bloed in zijn belang ten offer zouden moeten brengen? Een vergelijking wordt gemaakt met de Japansche onderdanenwet en verwezen naar het betrekkelijk artikel van Mr. Fromberg, die van oordeel is, dat de Nederlandsche wet voor Indië geen hechten grondslag daarstelt. Terwijl er verder aan herinnerd wordt, dat het hierboven bedoelde met China gesloten contract in Mei afloopt, geeft de schrijver in overweging een deputatie naar China te zenden om het daar van de Regeering gedaan te krijgen een onderdanen-wet, gelijk de Japansche te maken, in dien geest nm. dat de Chineezen in Indië Chineesch onderdaan kunnen worden, zonder Indië voor langen tijd te verlaten.

Ten slotte wordt 't volgende aangehaald uit de *Peking Daily News* te Medan: „We wish to be regarded as free citizens of the Republic of China and not as Dutch subjects, nor to be put on the level of the Malays, Javanese and Dajaks. We ask the same rights as enjoied bij those Japanese and Europeans, wheter born in the Dutch East Indies or in Europe''.

De Aanhouder wint. De *Djawa Tengah* maakt zich boos over de vinnige aanvallen van de Europeesche pers op de Inlandsche bladen. Het is niet tegen te spreken, dat deze bladen zich van krasse termen bedienen bij het veroordeelen van h.i. laakbare handelingen. Maar volgen zij hierin niet het voorbeeld der Eur. pers in N.-I., o.a. van het *Soer. Hb.*? Schrijver meent, dat de Inl. pers toch den strijd voortzetten zal zoolang er nog laakbare handelingen tegen de onderhoorigen gepleegd worden, indachtig aan de leus: „*Brani krana benar, takoot krana salah.*''

Van Vreemde Koloniën.

Bestaat een Indische natie?

De „Neue Orient'' (No. 3) bevat een artikel van Bharat Das waarin deze vraag beslist bevestigd wordt beantwoord. Volgens hem willen de Engelschen 't ten onrechte doen voorkomen of 't begrip van een gemeenschappelijke Indische nationaliteitsgevoel eerst door hen gekweekt is. 't Indische volk zou dan uit verschillende rassen en godsdiensten bestaan, door geenerlei gemeenschapsband verbonden. Eerst de „Pax Britannica'' zou van de geografische eenheid een rijk van den Indiër gemaakt hebben.

De schr. hecht aan 't argument, dat Indië bewoond is door rassen, die elkander bevochten hebben, evenmin waarde als aan de voorwaarde van homogene gelijkheid van de bevolking om een nationaliteit te vormen. Nam men deze grondslagen aan, dan zou ternauwernood een natie in de wereld zijn aan te wijzen.

Wat zijn de voorwaarden om van een nationaliteit te kunnen spreken? Een geographische eenheid en een gemeenschappelijke geschiedkundige ontwikkeling en kultuur. Indië voldoet hieraan ten volle. De rasseneenheid mag als toevallig meewerkende factor beteekenis hebben, zij geeft nergens den maatstaf aan. Veeleer vergroeien meerdere rassen tot een natie.

De vraag is zelfs gewettigd: wat een ras is? Niemand kan een volkomen goede definitie geven. Bij de bespreking van deze vraag komt de schr. tot de conclusie, dat de physieke grondslagen van veel minder beteekenis zijn dan de psychologische. De oorspronkelijke eigenschappen worden achtergesteld bij de geestelijk bijgebrachte. De geographische eenheid met de gemeenschappelijke ontwikkeling domineeren, aldus opgevat, ook 't rassenvraagstuk.

Van dit standpunt beschouwd, voldoen de Indiërs aan alle eischen van 't natie-begrip. Zij leven in een land, dat aardrijkskundig een eenheid is. De volksstammen voelen zich van één oorsprong. De overeenkomst in godsdienst, kultuur, overlevering, geschiedenis heeft tot overeenkomst in geestesopvatting geleid. De vele dialecten hebben 't sanskritsch tot grondslag.

De Br. census-commissaris E. A. Gait komt ook tot deze conclusie, waar hij schreef: 't Indische volk kan in zijn geheel door duidelijk aan te wijzen eigenschappen van de Europ. volken onderscheiden worden.

Verschillen in physieken bouw zijn zeker aan te wijzen, maar zij wijken niet meer van elkander af dan b.v. 't geval is in Engeland, Duitschland, Italië of Japan.

De voorwaarden gemeenschappelijk land en gemeenschappelijke ontwikkeling verder uitwerkende, wijst Bharat Das op de insluiting door zeeën en bergen, op de geschiedenis, die de beschaving voor 't geheele gebied geregeld heeft. De omvangrijke sanskritlitteratuur is door schrijvers uit alle deelen van Indië bezorgd. De groote godsdienstige en sociale bewegingen zijn door 't geheele land gegaan. De wetgeving is gemeenschappelijk evenals de religie.

Uitvoerig gaat hij de politieke eenheid na. In veraf gelegen tijd werd Indië in meerdere koningrijken verbrokkeld. De invloed der Ariërs deed verscheidene dezer rijken tot een staat versmelten. De overheersching door een keizer is er een oud begrip, dat zijn beste uitdrukking vond in 't tijdperk van Yoedhisthira, de held van Mahabharata, die van 't Sneeuwgebergte tot en met Ceylon gehuldigd werd.

Daarna kwam het Boedhistisch tijdperk. In 400 v. J. C. heerschte Chandragoepta (in de Grieksche geschiedenis vermeld als Sandrakottos) over een rijk van Afghanistan tot aan de golf van Bengalen. 't Boedhisme verspreidde zich over 't geheele land uit. Wij zullen de geschiedkundige herinneringen verder slechts volgen ter vermelding, hoe ook in de volgende periode, waarin de Mahomedaansche invloed door geheel Indië doordrong, het begrip der eenheid van 't rijk bleef bestaan, zoodat Akbar werd genoemd: de koning van Delhi, die God in grootheid nabij komt.

Voordat de Br. invloed zich kon doen gelden heeft Indië dus reeds een groote eenheid gevormd, die nu en dan, meer in schijn dan in werkelijkheid, wel tot verbrokkeling is gebracht, maar die altijd weer neiging toonde om tot het oude nationale bijeenbehooren terug te keeren.

Ook de vorming van een Indisch rijk met eigen bestuur is dus geen nieuwheid, maar zou slechts een herstel zijn van de tijdperken waarin Indië een eigen zelfstandige grootheid was.

De Joden in Palestina.

Geruchten over uitdrijving van de Joden uit verschillende plaatsen in Palestina, met daaraan verbonden commentaar over door de Turken bedreven gruweldaden worden gelukkig op zoo stellige gegevens tegengesproken, dat de verontruste gemoederen tot bedaren zouden mogen komen, ware 't niet dat de betrouwbaarheid der aan censuur onderhevige berichten niet hoog kan staan.

In denzelfden zin als de tegenberichten, die van Duitsche en Turksche zijde kwamen, laat 't uitvoerige telegram zich uit dat Dr. Ritter, de opperrabijn te Rotterdam ontvangen heeft van den grootrabbijn te Jerusalem N. Danon Chacham-Bachj.

t'Noemt 't door Havas verspreide bericht over een Jodenvervolging monsterachtig. De hoofdrabbijn acht 't heilige plicht tegen den lasterlijken smaad op te komen. 't Is een leugen dat Gaza en Jaffa ontruimd zijn uitsluitend met 't doel de Joden uit te delgen. De waarheid is dat onder de 30.000 inwoners, die Gaza in 't belang van hun eigen veiligheid moesten ontruimen, zich slechts een 20 of 30 Joden bevonden. Onder de 40.000, die om dezelfde op strategischen grond berustende reden Jaffa moesten verlaten, bevonden zich 7000 Joden. Deze konden zich allen in andere steden en dorpen in Palestina neerzetten, bijna niemand heeft Palestina verlaten. De Joodsche koloniën buiten de twee genoemde plaatsen zijn ongerept gebleven.

De inwoners der ontruimde steden zijn allen zonder aanzien des geloofs zooveel als de omstandigheden 't toelieten aan vervoermiddelen geholpen. Aan de armen is van regeeringswege bovendien onderstand in geld verleend.

't Is een kwaadwillig verzinsel dat 7000 Israëlieten uit Jerusalem zijn gezet. Met uitzondering van een aantal onderdanen van vijandelijke mogendheden, Joden en geen Joden, zijn sedert 't begin van den oorlog slechts enkele Joodsche gezinnen om redenen van bestuur uit Jerusalem gezet.

De Turksche Opperbevelhebber in Palestina, Djemal pasja, heeft meermalen met woord en daad aan zijn welwillendheid en zijn ruimhartige gezindheid uiting gegeven.

Tot de sprookjes behoort ook 't verhaal van de steeds opgericht staande galgen en van de aanhoudende terechtstellingen. Met uitzondering van drie soldaten, die zich zwaar vergrepen hadden, is sedert 't begin van den oorlog geen enkele Jood veroordeeld.

Tot zoover de tegenspraak, die afdoende zou zijn en overal zeker met vreugde vernomen zou worden, als andere berichten geen rechtmatigen twijfel aan de juistheid er van bleven voeden. Bovendien doet het in de wederlegging die ook van officieele Turksche zijde gekomen is, zeker zonderling aan van diepe verontwaardiging te lezen, dat zoo iets schandelijks van de T.-overheid gedacht is kunnen worden. Wie de Armenische gruwelen indachtig is moet hierbij denken: ware daar die verontwaardiging maar tot haar recht gekomen!

Kentering.

Onder de berichten die op intredende politieke kentering wijzen behoort ook dat de motie in de Kamer van koophandel te Hongkong, om na den oorlog de Duitschers uit de kolonie uit te sluiten, voorloopig is verworpen, als niet in 't belang der kolonie te zijn.

Propaganda voor de Ned.-Indische nijverheid.

De Ned.-Ind. regeering heeft besloten in Melbourne en Sidney toonkamers te openen voor monsters van N.-I. voortbrengselen. De regeering zal voorts verzamelingen monsters ter beschikking stellen van de consuls der Vereenigde Staten van N.-Amerika en van Zuid-Afrika. Een goede stap, mits 't niet bij de eerste schrede blijve, en de medewerking van een consulairen dienst en de nijverheid goed georganiseerd worde en actief blijve.

Oost-Afrika.

Volgens een bericht van den Belgischen minister van koloniën heeft een patrouille 't succes gehad van den bevelhebber der Duitsche troepen in 't N. W. van O.-Afrika, majoor Wintgens, gevangen te nemen. Daar de leiding de onsamenhangende gedeelten in actie en in overleg moet houden, kan dit resultaat van beteekenis zijn op 't beëindigen van den veldtocht. Voorts zou een afdeeling Belgen zich vereenigd hebben met de Britsche krijgsmacht, de kolonnes ageeren in verband met elkander op 20 K.M. bezuiden Kaloela, waar een der laatste punten van verweer wordt aangetast.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Suriname.

Alsnog zij de aandacht gevestigd op een artikeltje (met veel illustraties) in No. 21 van den 11en jaargang van „De Spiegel, weekillustratie voor het Christelijk huisgezin", getiteld „27 Februari 1667. Suriname 250 jaar Nederlandsch. 27 Februari 1917".

Verder vervolgt en besluit de heer Fr. Oudschans Dentz (die ons op het bovenstaande attent maakte) zijn beschouwing over „de scheepvaart naar en in de West" in het 1-Juni No. van het Nederlandsche Zeewezen.

In het jongste No. van „Neerlandia" eindelijk eene mededeeling op welke wijze het 250-jarig bezit der kolonie Suriname in dat land zelf is herdacht.

Hollandsche herinneringen op Essequibo.

Als aanvulling zijner bijdrage over „Historische monumenten van Britsch-Guyana" (Navorscher, 1916, afl. 8), publiceert de heer F. Oudschans Dentz thans in „Eigen Haard" (Nr. van 2 Juni) een drie-tal afbeeldingen (met korte beschrijving) die doen herinneren aan den Hollandschen tijd op Essequibo (thans een deel van Britsch-Guyana).

Belangstelling in — en reclame voor Indië.

Dr. W. van Lingen schrijft in het Juni Nr. van „Neerlandia" een vrij uitvoerig artikel over „Gemis aan belangstelling in Indië", z.i. toe te schrijven aan de omstandigheid dat, in het algemeen gesproken, de kennis van Indië ontbreekt.

In verband met deze beschouwing zij ook gewezen op het Nr. van 31 Mei j.l. van „Ons Land", hetwelk op echt-Amerikaansche wijze „Koloniale propaganda" en reclame wil maken, want„alle gepraat over defensie, ethische politiek, groot-Nederlandisme, opheffing en wat dies meer zij, het blijkt leeg gepraat en niets dan dat, zoolang de belangstelling voor Indië zoo gering is als thans".

De Molukken en Nieuw-Guinea.

In het 1 Juni Nr. van het „Nederlandsche Zeewezen" geeft J. Scheltema de Heere het 16e vervolg zijner „Aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea". Ook thans verluchten enkele foto's den tekst.

De Ingenieur.

No. 22 bevat een geïllustreerde beschouwing van den Ir. Y. C. W. Herweyer: De nieuwe Centrale werkplaats der Nederlandsch-Indische Spoorweg-Maatschappij te Djocja. Inleiding tot een bezoek aan de inrichting door de Afd. Ned.-Indië van het Kon. Inst. van Ingenieurs op 7 Oct. 1916.

Verder schrijft Prof. Ir. R. W. van der Veen een artikel over den mineralen rijkdom van Ned. Oost-Indië.

Voorts eenige mededeelingen over een regeeringsopdracht aan Ir. J. Koomans naar Japan, bedoelende de bestudeering van de in dat land toegepaste werkwijze en inrichtingen voor de vervaardiging van cokes voor metallurgische doeleinden uit Japansche kolen; zulks in verband met aanhangige plannen om zoo mogelijk ook in Indië de cokesfabricage door distillatie van Ombilinkolen ter hand te nemen.

Adatrechtstichting.

Dezer dagen is te Leiden onder bovenstaanden naam een stichting in het leven geroepen, bestemd om het wetenschappelijk onderzoek naar het adatrecht der inlanders van Ned.Indië en van andere deelen van Indonesië duurzaam te verzekeren en de bestudeering van dat recht duurzaam te bevorderen. Tot haar oprichting is samengewerkt door drie lichamen: het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië te 's-Gravenhage, de Thorbecke-Stichting te Leiden, en het Leidsch Universiteitsfonds te Leiden.

Als bestuur der stichting fungeert de in 1909 ingestelde commissie voor het adatrecht, thans bestaande uit de heeren prof. C. Snouck Hurgronje (voorzitter), prof. C. van Vollenhoven (secretaris), dr. N. Adriani, J. C. van Eerde, O. L. Helfrich, F. A. Liefrinck, J. J. Meijer en C. J. Westenberg.

Als penningmeester der stichting is opgetreden mr. W. de Roo de la Faille, te 's-Gravenhage.

(N. Rott. Crt.)

Verslagen der Marine-Vereeniging.

Nr. 2 van jaarg. 1916-17 bevat den tekst eener voordracht (met discussie) van den heer Van Hengel over de vloot in verband met de verdediging van Nederlandsch Oost-Indië.

Een der conclusiën van den heer v. H. luidde: De kern van de vloot, die voor de verdediging van Indië onmisbaar is, moet bestaan uit zware schepen; daar naast moet eene ruime plaats worden gegeven aan de onderzeebooten, overeenkomende met de waarde van dit wapen als aanvulling der zware strijdkrachten.

De heer v. H. gaat dus niet mede met het bekende plan van overste van der Weyden, die het meeste heil verwacht van een machtige onderzeevloot en slag- of linieschepen in het geheel niet opneemt in zijn plan.

De Macedoniër.

In het Juni-Nr. een artikel van Ds. H. Dijkstra naar aanleiding van de behandeling der Indische Begrooting voor 1917 (voor zooverre de zending daarbij ter sprake kwam). — Verder het vervolg van Ds. S. K. Wielinga's uitvoerige historische beschouwingen over het eiland Soemba. Schr. behandelt thans het jaar 1879 (periode der ambtenaren, Wesley, Erich en Dornseif).

P. E. Tegelberg. †

Den 3en Juni is te Amsterdam overleden, bijna 79 jaar oud, de heer P. E. Tegelberg, oud-zee-officier, oud-directeur van de stoomvaartmaatschappij „Nederland", ridder in de orde van den Nederl. Leeuw.

Na van 1855 tot 1873 officier van de Kon. Nederl. marine te zijn geweest en zich op de expedities in Nederlandsch-Indië te hebben onderscheiden, trad hij op als mede-directeur der stoomvaartmaatschappij „Nederland". Twee-en-dertig jaar is hij daar directeur geweest; toen hij in 1905 aftrad als directeur, werd hij commissaris van de maatschappij.

Voorts was de heer Tegelberg sedert 1885 lid van de Kamer van koophandel en fabrieken; gedurende de laatste jaren was hij penningmeester van de Kamer. Verder was hij commissaris van den Havenstoombootdienst, commissaris der Handelsvereeniging „Holland-Bombay", lid van de commissie van Toezicht over den doortocht en het vervoer van landverhuizers, lid van de districtscommissie Amsterdam van het Fonds tot aanmoediging en ondersteuning van den gewapenden dienst, voorzitter van de commissie van Toezicht op de middelbare technische school, bestuurslid van de Inrichting voor Doofstommen te Rotterdam, enz.

De heer Tegelberg was gerechtigd tot het dragen van het eereteeken voor belangrijke krijgsverrichtingen.

De begrafenis heeft plaats gehad Woensdag 12 uur op Westerveld. (N. R. Ct.).

Het ziekenhuis te Modjowarno.

Aan het verslag van Dr. Hartgerink over den staat van het ziekenhuis te Modjowarno, ontleenen wij de volgende bizonderheden:

In April herdacht onze trouwe dokter-djawa **Mas Ismael** het feit, dat hij 25 jäar geleden tot dokter-djawa bevorderd werd. Aan belangstelling heeft het den jubilaris dien dag niet ontbroken. Voor het ziekenhuis is hij al jaren lang een groote steun. Wij hopen, dat hij nog lang zal mogen medewerken.

Ook werd veel steun ondervonden van den inlandschen oogarts, **Mas Tasripin.**

Op 31 December bestond het **inlandsch personeel** uit 29 mannen en 18 meisjes; te specificeeren als volgt: 1 schrijver, 2 helpers in de apotheek, 2 koks, 2 waschbazen, 1 terreinopzichter, met 1 helper en 1 koetsier. De anderen, 19 mannen en 17 meisjes, dienden als verpleger(ster) en leerling-verpleger(ster).

Verder was er een inlandsch voorganger in het ziekenhuis werkzaam, onder toezicht van den kerkeraad te Modjowarno.

Het aantal opgenomen patiënten bedroeg 1427. Het aantal verpleegdagen 71187. Gemiddeld aantal patiënten per dag 194½. Er waren 57 sterfgevallen, dus een sterftecijfer van 4 pCt. van het aantal opgenomen patiënten. 359 maal werd operatief ingegrepen. Over het algemeen mocht men met het resultaat der operaties tevreden zijn. De meeste patiënten komen eerst in een vergevorderd stadium hunner ziekte hulp vragen, en wanneer de behandeling wat langdurig is, hebben ze geen geduld om te blijven totdat ze geheel genezen zijn. Besmettelijke ziekten kwamen dit jaar gelukkig weinig voor. Het ziekenhuis is op de behandeling daarvan niet ingericht; isolatie-barakken ontbreken nog.

De meeste patiënten waren Javaansche Mohammedanen. In zoover beantwoordde het ziekenhuis volkomen aan zijn doel. Van eenigen zin om de Godsdienstoefeningen bij te wonen, werd weinig bemerkt. Natuurlijk is het naar de samenkomsten gaan absoluut vrij. Vele patiënten schijnen het een aangename afwisseling te vinden in hun overigens vrij eentonig bestaan.

De Christenen maakten slechts een klein deel der patiënten uit.

Behalve op Zon- en Feestdagen werd dagelijks **polikliniek** gehouden, van 8 tot 11 uur voormiddags. Het totaal aantal behandelde patiënten bedroeg 4819; het aantal consulten 26900. Per dag werden gemiddeld 87 patiënten geholpen.

In verband met den oorlogstoestand is in de **apotheek** groote zuinigheid met geneesmiddelen geboden. Het aantal gereed-gemaakte recepten bedroeg 18588.

De 4 door het Gouvernement gesubsidiëerde en onder toezicht van den zendeling-arts geplaatste **vroedvrouwen** verrichtten in de omliggende dessa's 155 verlossingen. Slechts enkele malen behoefden zij de hulp van den medicus in te roepen.

De **melaatschen-afdeeling** was voortdurend vol. Eerst in Februari 1917 konden de lijders naar de nieuwe inrichting van Dr. Bervoets verhuizen. Het vrijkomende terrein kan misschien gebruikt worden om er eenige barakken voor besmettelijke ziekten op te richten.

De gebouwen verkeeren in goeden staat. De onlangs aangelegde waterleiding is een groot gemak, al kan men het water ook niet ongekookt drinken. De gasverlichting voldeed slechts matig.

Het meubilair is goed, al vragen de bedden op de kinderzaal om vernieuwing; maar de kosten! Aan verplegingsartikelen was er gebrek, totdat er voor rekening van het ziekenhuis een bezending uit Holland kwam. De linnenkast verkeerde ook in een droevigen toestand, totdat in November een groote voorraad uit Rotterdam

kwam, dank zij de welwillende hulp van het Vrouwenhulpgenootschap.

Mogen deze mededeelingen eenigen indruk geven van het gezegende werk, dat in het Ziekenhuis gedaan wordt.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 22: Verslag van de Gouv. Kina-onderneming Tjinjiroean (Bandoeng) over 1915, door Prof. van der Wielen. — Proefstation voor Vorstenlandschen tabak. No. XXVII, door P. Hondius Jzn. — Verkoop van Koloniale producten in het Moederland of in de Koloniën, door W. Suermondt Lzn. — Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië, onder redactie van Dr. H. D. Benjamins en J. F. Snelleman. Besproken door O. P. — Handleiding voor de tropische Witsuikerfabrikatie, door W. H. Harloff en H. Schmidt. Derde druk. Besproken door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Soebaboemische Landbouwvereeniging. — Polytechtnische school in Nederlandsch-Indië. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen (hierin o. a. een belangrijk verslag van de in Maart j.l. te Buitenzorg gehouden jaarlijksche vergadering van de Vereeniging tot bescherming van Natuurmonumenten in Ned.-Indië).

Indië. Geïllustreerd weekblad.

Uit den inhoud van Nr. 9: De leergang in tropische hygiene en tropische ziekten te Amsterdam. — Van een Javaansche aristocraat en onbeleefde Hollanders, door A. H. J. G. Walbeehm. — Waar Indië's toekomstige leiders gevormd worden. De middelbare koloniale landbouwschool te Deventer (slot), door Dr. H. D. Tjeenk Willink. — Een volksindustrie (n.l. de hoedenvlechterij) op Curaçao (vervolg), door E. G. W. Fischer. Boegineesche handelsprauwen, door J. G. Sinia.

De Argoenimoorden en de paradijsvogeljacht.

De in Augustus 1916, na de gebeurtenissen van Juli tevoren in de Argoenistreek, voor den handel gesloten Argoenibaai, werd in het begin van Januari j. l. weder voor de scheepvaart geopend, zoodat de bevolking der gebieden om die binnenzee gelegen, weder rechtstreeks betrekken kan, wat ze van buiten noodig heeft. In de allereerste plaats behooren daartoe de blauwe zakjes van Nelle en Samsontabak met lucifers, waaraan de Papoea's in die oorden, vrouwen zoowel als mannen, nu eenmaal reeds zoo gewend zijn geraakt, dat ze er moeilijk meer buiten kunnen. Hun boschproducten worden dus thans weder van de hand gedaan, waardoor ze, als de prijzen te Makasser en elders wat meevallen, in staat zullen zijn hun belasting te voldoen en zich te voorzien van het betrekkelijk weinige, dat ze van voortbrengselen uit andere landen behoeven om zich een beetje senang te gevoelen.

En over eenige weken mogen ze ook weder voor de vogelhandelaren op paradijsvogels, enz. jagen, waardoor hun koopkracht ook weer wat grooter wordt.

Naar ik verneem, zoo schrijft men aan de „Loc.", zal het jachtseizoen dit jaar, evenals vroeger, in April beginnen. De kosten der licenties zullen echter ƒ 5 per geweer meer bedragen dan in 1916, een maatregel, die misschien nog zoo verkeerd niet is, vooral niet als er mede bedoeld wordt thans de eerste, zeer bescheiden stap te doen in de richting van opheffing der jacht. Maar of dat wel de bedoeling is, kan een particulier-sadja niet zoo gemakkelijk aan de weet komen. In het algemeen belang, en in dat der bevolking van de Papoe niet in de laatste plaats, is het te wenschen, dat het jaar 1917 een beter en rustiger jaar mag zijn dan 1916, en dat excessen van dezelfden aard als die van Juli 1916 in Argoeni en Tanah-Merah niet weder roet in het eten gooien en den vooruitgang van land en volk voor jaren tegenhouden.

Directe of geleidelijke opheffing der vogeljacht zonder meer is vooralsnog niet geraden, dit spreekt van zelf. Het scheppen van andere bestaansmiddelen voor de verschillende bevolkingsgroepen, vooral door aanmoediging en daadwerkelijken steun van overheidswege van alles wat de economische ontwikkeling van Nederlandsch Nieuw-Guinea ten goede kan komen, op welk gebied ook, maar vooroloopig en in hoofdzaak voor wat betreft den landbouw en wat daarmede in nauw verband staat, en dan verder wat meer belangstelling bij particulieren, zich voornamelijk uitende in het verschaffen van de onontbeerlijke middelen om het land in kultuur te brengen, een werk waaraan nog moet begonnen worden, zal aan die opheffing vooraf — of er mede gepaard moeten gaan.

Zou dat niet kunnen?

Het woord is aan de mannen der daad, die in onze koloniale huishouding recht van medespreken hebben, in voldoende mate over kapitaal, kennis en werkkracht kunnen beschikken en iets voelen voor de zaak, waar het in dit episteltje om te doen is.

Grootscheeps behoeft het werk niet op touw gezet te worden, heeren!

Dat komt later wel vanzelf terecht, als het goede voorbeeld maar gegeven is en de te nemen proeven succes hebben. Wie niet waagt, wie niet wint!

Ik besluit met een verwijzing naar het bekende woord van Coen:

Daar is in Indië door ons, Nederlanders, wat groots te doen. (Ind. Merc.)

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur der Vereen. „Oost en West":

Jaarverslag van het Hoofdbestuur over 1916.

I. *Algemeene toestand.*

De algemeene toestand van de Vereeniging „*Oost en West*" bleef — het zij met vreugde vermeld — ondanks de bezwarende tijdsomstandigheden bevredigend en zij kon met de haar ten dienste staande beperkte middelen de noodige werkkracht ontplooien. Met dankbaarheid kan worden vermeld, dat de Regeerings-subsidie ten behoeve der vereeniging ad ƒ 3000.— weder werd toegestaan.

II. *Leden.*

Het aantal leden ging in het afgelopen jaar met 97 vooruit en bedroeg op 1 December 1916: 2589.

III. *Hoofdbestuur.*

Door het overlijden van den heer *J. C. van Reijn* op 15 April 1916, verloor het Hoofdbestuur een van zijn oudste en ijverigste leden, die — ook als Secretaris-Penningmeester van de afdeeling Breda — sedert vele jaren voor de vereeniging werkzaam was. Hem werd in *Het Koloniaal Weekblad* een woord van hulde gewijd.

De Secretaris van het Hoofdbestuur, de heer *E. F. Grooss*, keerde den 4en April van verlof terug en nam den 15en d.a.v. weder zijne functie van den waarnemenden Secretaris, den heer *F. H. R. Neumann*, over.

In de jaarlijksche algemeene vergadering van 1 Juli 1916 werden de navolgende leden van het Hoofdbestuur, die ingevolge het bepaalde in de 1e alinea van artikel 11 H. R., aan de beurt van aftreden waren, herkozen: *C. R. Bakhuizen van den Brink*, Voorzitter, *E. F. Grooss*, Secretaris, *A. A. C. Harting*, Penningmeester, *Z. P. Ph. Marcella* (Rotterdam), Mevrouw *J. E. van Oeveren-van Schaik* (Utrecht).

Terwijl in plaats van wijlen den heer *J. C. van Reijn* (Breda) werd gekozen: Mevrouw Douair. *Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs* en in plaats van Mejuffrouw *C. E. Worthington* (Studenten-afd. Leiden), die zich niet herkiesbaar stelde, de heer *Ch. H. Monod de Froideville*.

Mejuffrouw *Worthington* zij hier een woord van dank gebracht voor hare als Hoofdbestuurslid- en den heer *F. H. R. Neumann* voor zijne als wnd. Secretaris bewezen diensten.

Het Hoofdbestuur was op 31 December 1916 samengesteld als in bijlage A aangegeven.

IV. *Afdeelingen.*

De vereeniging telt 12 afdeelingen, n.l.: te *Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Breda, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Leiden, Nijmegen, Rotterdam* en *Utrecht*, benevens een *Studenten-afdeeling te Leiden.*

Voor de veranderingen in de besturen der afdeelingen en verdere bijzonderheden zij verwezen naar hare in *Het Koloniaal Weekblad* opgenomen verslagen. *)

V. *Vergaderingen.*

De wekelijksche vergaderingen van het Dagelijksch Bestuur hadden geregeld plaats.

Hoofdbestuursvergaderingen werden gehouden op 29 April, 1 Juli en 28 October.

De Jaarlijksche Algemeene Vergadering had plaats op 1 Juli te Leiden.

VI. *Stichtingen, Commissiën en Fondsen.*

De vereeniging heeft de navolgende stichtingen, commissiën en fondsen:

a. het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau;
b. de Inlichtingendienst;
c. de Studie-Commissie;
d. de Redactie-Commissie;
e. de Commissie voor West-Indië;
f. het Fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen;
g. het Fonds voor bijstand, opvoeding en leiding van in Europa studeerende Indische jongelieden.

*) Amsterdam, 5-4, No. 14, Apeldoorn 29-3, No. 13, Arnhem, 5-4, No. 14, Breda, 3-5, No. 18, 's-Gravenhage, 15-3, No. 11, Groningen, 7-6, No. 23, Haarlem, 5-4, No. 14, Leiden, 15-3, No. 11, Nijmegen, 29-3, No. 13 Rotterdam 17-5, No. 20 en 7-6, No. 23, Utrecht, 29-3, No. 13, Studenten-afd. Leiden, 5-4, No. 14 en 3-5, No. 18.

Voor den stand van deze instellingen en hare werkzaamheden zij verwezen naar de betrekkelijke in *Het Koloniaal Weekblad* gepubliceerde verslagen. **)

De financieele toestand van *Het Koloniaal Weekblad* is, ondanks de slechte tijden, bevredigend. Moest tengevolge van den oorlogstoestand het weekblad in 1915 tot 8 pagina's worden teruggebracht, den 1en Januari 1916 kon het tot 10 pagina's worden uitgebreid en op 1 Juli 1916 weder, als te voren, met 12 pagina's verschijnen. Ook is het mogelijk geworden een nieuwe rubriek daarin te openen, nl. ,,*Stemmen uit de Europeesche Pers in Nederlandsch-Indië*'', voor de bewerking waarvan een zeer te waardeeren kracht is gevonden. De redactie blijft er op bedacht om het orgaan steeds belangwekkender te maken en het is hier de plaats om den trouwen medewerkers van de redactie dank te brengen voor hun zeer gewaardeerden steun.

VII. *Werkzaamheden.*

1. De werkzaamheden der afdeelingen, stichtingen en commisisën zijn onder de betrekkelijke in *Het Koloniaal Weekblad* gepubliceerde verslagen vermeld.

2. Op het in de eerste dagen van Februari 1916 ontvangen bericht van de ontzettende overstroomingen op Java, werd hier te lande, nadat de Gouverneur Generaal bij den Minister van Koloniën den steun van het Moederland had ingeroepen, een comité gevormd tot het inzamelen van gelden ten behoeve van de noodlijdende Javaansche bevolking. In dat comité, onder beschermheerschap van Z. K. H. den Prins der Nederlanden, was ,,*Oost en West*'' vertegenwoordigd door haren voorzitter, den heer C. R. Bakhuizen van den Brink. Het behoeft eigenlijk geen vermelding, dat onze Vereeniging weder krachtdadig medewerkte aan die inzameling.

Wij mochten daarbij den steun ondervinden van onze afdeelingen en vooral de afdeeling den Haag spande zich bijzonder in en had een enorm succes. Een Indische kunstavond, op 15 Maart 1916 in de Koninklijke Schouwburg te 's-Gravenhage gegeven, waaraan ook de *Indische Vereeniging* en de *Indologische Studentenvereeniging* medewerkten, genoot zooveel belangstelling, dat den 17en Maart d. a. v. een herhaling plaats vond, met evenveel succes, zooals in alle dagbladen en *Het Koloniaal Weekblad* werd vermeld.

Een aanbod uit de schilderswereld werd dankbaar aanvaard, n.l. dat de leden van het Haagsche schildersgenootschap ,,*Pulchri Studio*'' geteekende, geetste of geschilderde omslagen zouden aanbieden, welke tot versiering van de programma's voor dien kunstavond zouden kunnen dienen. Dit plan had een schitterende uitkomst. Niet alleen was het aantal schoone bijdragen zeer groot, doch de altijd gulle schilders stonden die ook af ten verkoop in het belang der noodlijdenden. Een op 14 Maart 1916 in het voorlokaal van de *N. V. Boeatan*, Heulstraat 19, Den Haag, gehouden tentoonstelling van deze werken, genoot een druk bezoek en de daarna gehouden verkooping bij opbod leverde een ruime bijdrage.

Voor de leniging van dezen nood werd door ,,*Oost en West*'' *f* 10.460.79 ingezameld en afgedragen. Aan alle medewerkers zij hier nogmaals dank gebracht voor hunne toewijding en gulheid. De van ons Koninklijk Huis ondervonden belangstelling en gulle ondersteuning zij hierbij mede dankbaar vermeld.

3. Den 28én, 29en en 30en Augustus 1916 had het *Eerste Koloniaal Onderwijs Congres* te 's-Gravenhage plaats. De Vereeniging ,,*Oost en West*'' nam daaraan deel en werd in het Bestuur vertegenwoordigd door de heeren Mr. J. H. Abendanon, toenmaals Voorzitter van de Studie-Commissie, en C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter van de Vereeniging ,,*Oost en West*'', respectievelijk als Voorzitter en Onder-Voorzitter van het Congres. Een verslag van dit congres werd o.a. opgenomen in de nummers 35, 36 en 37 van 31 Augustus, 7 en 14 September 1916 van ,,*Het Koloniaal Weekblad.*''

4. Ook op ander gebied nam de Vereeniging deel aan belangrijke werkzaamheden ten bate van N.-Indië. Zoo werd zij in de Commissie voor de herdenking van het honderdjarig bestaan van 'sLands Plantentuin te Buitenzorg vertegenwoordigd door den heer Prof. Dr. J. F. van Bemmelen, Voorzitter van onze Afdeeling Groningen; in de Commissie tot voorbereiding van de a.s. Algemeene Nederlandsch-Indische Tentoonstelling te Soerabaja door haren voorzitter, den heer C. R. Bakhuizen van den Brink en in de Commissie tot voorbereiding van een Nederlandsch Paviljoen op die tentoonstelling, door haren Onder-Voorzitter, den heer R. Zuyderhoff.

5. Verder trad de Vereeniging toe als lid van de Vereeniging tot Bestrijding der Melaatsheid ,,*Het Oranje Kruis*'' te Batavia en van de ,,*Vereeniging voor Studie voor Koloniaal Maatschappelijke Vraagstukken*'' te Buitenzorg.

6. Terwijl ter verbreiding van populaire kennis van onze Koloniën weder gezorgd werd voor een ruime verspreiding van de brochures van onze serie ,,*Staats- en Particuliere Betrekkingen in Nederl. Indië*'' aan de inrichtingen van onderwijs, welke serie werd vermeerderd met de brochure, getiteld: ,,*De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië*''. Dat deze werkjes wel aftrek hebben, bewijst o.a. dat van de brochure No. 6: ,,*De Ambtenaar bij het Onderwijs in Ned.-Indië*'' een herdruk noodig was en van No. 2, ,,*De Geëmployeerde bij de Java-suiker-industrie*'' een herdruk spoedig zal moeten verschijnen.

De Secretaris,
GROOSS.

**) a. Kol. Arbeids- en Informatiebureau, 3-5, No. 18 en 17-5, No. 20, c. de Studie-commissie, 10-5, No. 19.

BIJLAGE A.

Hoofdbestuur einde 1916.

NAMEN.	FUNCTIËN.	WOONPLAATS.	Jaar van af-treden	AANTEEKENINGEN.
C. R. Bakhuizen van den Brink.	Voorzitter.	's Gravenhage.	1919	Dagelijksch Bestuur.
R. Zuijderhoff.	Ondervoorzitter.	"	1917	
E. F. Grooss.	Secretaris.	"	1919	
A. A. C. Harting.	Penningmeester.	"	1919	
Prof. Dr. J. F. van Bemmelen.	Lid.	Groningen.	1918	
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher.	"	's Gravenhage.	1917	
J. P. Th. J. Brondgeest.	"	Haarlem.	1918	
J. H. Calmeijer.	"	Apeldoorn.	1918	
Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel—Roelofs.	"	Breda.	1918	
T. Gerdes Oosterbeek.	"	Apeldoorn.	1917	
L. A. H. Lamie.	"	Arnhem.	1917	
F. E. Luitjes.	"	Nijmegen.	1918	
Z. G. Ph. Marcella.	"	Rotterdam.	1919	
Ch. H. Monod de Froideville.	"	Leiden.	1919	Stud. Afd.
Mevr. J. E. van Oeveren—v. Schaik.	"	Utrecht.	1919	
H. W. Scheuer.	"	Leiden.	1917	
Mr. Dr. C. F. Schoch.	"	Amsterdam.	1918	
C. H. de Vries.	"	"	1917	

Van het Informatie-bureau :
(Heulstraat 17, Den Haag).

Veearts voor den Indischen dienst.

Voor de waarneming gedurende twee jaren van de betrekking van leeraar aan de Nederlandsch-Indische Veeartsenschool te Buitenzorg wordt een veearts gevraagd op eene bezoldiging van ten minste *f* 350 (drie honderd vijftig gulden) 's maands.

Aan de uitzending uit Nederland zal verbonden worden:

a. overtocht naar Nederlandsch-Indië en binnen één jaar na beëindiging of ontheffing van de verbintenis — tenzij de ontheffing medebrengt de verplichting om ingevolge het onderstaande gelden terug te storten — recht op overtocht terug voor landsrekening in de eerste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1500 (een duizend vijfhonderd gulden), welke vergoeding voor gehuwden verhoogd wordt met een bedrag, gelijkstaande aan eene maand ambtsbezoldiging;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat.

Zij, die in aanmerking wenschen te komen, behooren zich zoo spoedig mogelijk bij gezegeld verzoekschrift, dat aan de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) moet worden gericht, te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de plaats en de datum van zijne geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

De uit te zenden leeraar is verplicht de in verband met zijne uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt dan wel binnen twee jaren na zijne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

(Nederlandsche Staatscourant van 8 Mei 1917 No. 107).

Opleiding hier te lande voor commies bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Ned.-Indië.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat zestig jongelieden, waaronder ten hoogste vijftien vrouwelijke mogen zijn, geplaatst kunnen worden op de te Leiden gevestigde school tot opleiding voor commies bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Van de zestig plaatsen kunnen dertig ingenomen worden door in Indië aangenomen surnumerairs, die voor Gouvernementsrekening naar Nederland worden gezonden.

Worden in Indië minder dan dertig surnumerairs aangenomen, dan wordt het aantal hier te lande aan te wijzen surnumerairs verhoogd tot het aantal van zestig in het geheel is bereikt.

Voor opleiding komen in aanmerking:

jongelieden die den leeftijd van 24 jaar nog niet bereikt hebben en die in 1917 of 1916, of in bijzondere gevallen te beoordeelen door den Minister van Koloniën, reeds vroeger het einddiploma hebben behaald van eene hoogere burgerschool voor jongens met 5-jarigen cursus, van eene middelbare handelsschool, met als onderbouw eene hoogere burgerschool met drie-jarigen cursus, van een gymnasium of van een met genoemde scholen gelijkgestelde inrichting van middelbaar of gymnasiaal onderwijs, voor zoover eene in te stellen commissie de gegadigden geschikt acht voor het volgen van den cursus.

Een duidelijk leesbaar handschrift is een vereischte.

De eigenhandig geschreven verzoekschriften om in opleiding te worden genomen moeten eene opgaaf bevatten van de inrichting of inrichtingen van onderwijs, waar de gegadigde na het verlaten der lagere school onderwijs heeft genoten en uiterlijk 18 Augustus a.s. bij het Departement van Koloniën (Afdeeling Kabinet p. t.) zijn ingezonden, vergezeld van:

a. een geboortebewijs;

b. de door de eindexamencommissie bij het diploma hiervoor bedoeld afgegeven lijst der op het eindexamen behaalde punten.

De opleiding, welke kosteloos geschiedt, vangt 15 November a.s. aan.

Zij, die in opleiding worden genomen, ontvangen een toelage van ƒ 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande op den dag waarop de opleiding aanvangt en eindigende op den dag, waarop de opleiding naar het oordeel van den Minister van Koloniën als voltooid moet worden beschouwd.

Het leerplan omvat, behalve theorie en practijk van de posterijen en telegrafie in den meest uitgebreiden zin, aardrijkskunde, bepaaldelijk van Nederlandsch-Indië, volkenkunde van Nederlandsch-Indië en Maleisch.

De cursus is ingericht als volgt:

Eerst 1½ maand practische opleiding aan een der Nederlandsche post- en telegraafkantoren; daarna theoretische opleiding voor den postdienst en voor den telegraafdienst, telkens gedurende één jaar, en vervolgens wederom practische opleiding gedurende ten hoogste 4 maanden.

Behoudens vrijstelling, te verleenen door den Minister van Koloniën, mag dezelfde surnumerair niet meer dan tweemaal aan elk der beide cursussen deelnemen, terwijl toelating tot den telegraafcursus niet plaats vindt alvorens de surnumerair het examen voor den postdienst en de bediening der telegraaftoestellen met goed gevolg afgelegd heeft.

Bij gebrek aan ijver, bij gebleken ongeschiktheid of wangedrag kan de Minister van Koloniën staking van de opleiding gelasten.

De surnumerairs moeten zich metterwoon te Leiden of in eene der aangrenzende gemeenten vestigen.

Na voltooiing der opleiding worden de surumerairs ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië gesteld om tot commies te worden benoemd.

Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië wordt verbonden:

a. vrije overtocht in de tweede klasse, c.q. met wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1000 (een duizend gulden);

c. voor gehuwde mannelijke personen uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 's maands, ingaande met den dag waarop de toelage voor de opleiding ophoudt, en voortdurende totdat in Indië de vaste bezoldiging ingaat.

Aan de betrekking van commies is, voor degenen die in Nederland opgeleid zijn, verbonden eene aanvangsbezoldiging van ƒ 300 's maands, opklimmende met 2 tweejaarlijksche verhoogingen van ƒ 25 en 1 driejaarlijksche verhooging van ƒ 50, tot het maximum van ƒ 400 's maands.

Na 3 jaren op dat maximum gediend te hebben worden de commiezen, die ten volle voor hunne taak berekend zijn, tot hoofdcommies op ƒ 450 's maands bevorderd, in welke betrekking, na wederom 3 jaren, het maximum van ƒ 500 's maand verkregen wordt.

Bovendien zijn de in Nederland opgeleide ambtenaren benoembaar tot de hoogere rangen, als kantoorchef 1ste klasse (bezoldiging ƒ 625—ƒ 850 's maands).

Aan het beheer van een kantor, alsmede aan de detacheering op het hoofdbureau, is eene toelage boven de vaste bezoldiging verbonden.

Voorts staat voor hen open eene benoeming tot inspecteur 3de klasse (ƒ 400—ƒ 600), 2de klasse (ƒ 700—ƒ 800) en 1ste klasse (ƒ 900—ƒ 1000), en hoofdinspecteur, chef van den dienst, welke benoemingen echter steeds bij keuze plaats heben.

Op pensioen wordt aanspraak verkregen bij eervol ontslag na een voor Indisch burgerlijk pensioen geldigen diensttijd van 20 jaren en wanneer de leeftijd van 45 jaar is vervuld.

Het maandelijksch pensioen bedraagt dan $^1/_4$ van de hoogste gedurende 2 jaren genoten bezoldiging. Voor elk jaar langer dienst, tot een maximum van 30 jaren, wordt het pensioen voor 20 jaren dienst met $^1/_{20}$ verhoogd, tot een maximum van 30 jaren dienst van $^3/_8$ van het hoogste gedurende 2 jaren genoten traktement, als dit niet hooger dan ƒ 1000 's maands is. Onder den voor Indisch pensioen geldigen diensttijd telt Nederlandschen diensttijd, die geldig zou zijn voor Nederlandsch pensioen, voor de helft mede.

Ten behoeve van de pensioenen wordt 2 ten honderd betaald over de bezoldiging, genoten gedurende den tijd die jaar voor jaar, en 1 ten honderd over inkomsten, genoten gedurende den tijd die voor de helft voor pensioen in aanmerking komt.

De gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren, waaruit, behalve onderstand aan weezen, een pensioen aan de weduwen van die ambtenaren wordt toegezegd, maandelijks bedragende 16 ten honderd van het gemiddelde der maandelijksche bezoldiging, gedurende de laatste twee jaren van werkelijken dienst genoten, bedraagt thans 5 ten honderd van de bezoldiging. Bovendien is bij de eerste indiensttreding te voldoen ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden 2 maanden en door ongehuwden éene maand traktement; bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éene maand, door ongehuwden eenmaal; bij huwelijk éene maand traktement.

Deze bijdragen zijn te voldoen in eens of, met bijberekening van rente van 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Niemand wordt in opleiding genomen of uitgezonden dan nadat bij onderzoek door de te 's-Gravenhage gevestigde geneeskundige commissie van het Departement van Koloniën gebleken is van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Elk der in opleiding te nemen personen moet zich schriftelijke verbinding om de gelden, welke aan hem uit de Indische begrooting worden voldaan ter zake van zijne opleiding, onverwijld terug te betalen, vermeerderd met tien ten honderd, wanneer hij zijne opleiding niet voltooit door van zijn wil en toedoen afhankelijke omstandigheden, ter beoordeeling van den Minister van Koloniën, na voltooing van zijne opleiding van zijne uitzending afziet, niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt dan wel binnen vijf jaren na aankomst daar te lande uit 's lands dienst ontslagen wordt.

Daaromtrent worden notarieele schuldbekentenissen gevorderd, waarvan de kosten voor rekening komen van de als surnumerair aangewezenen.

(Nederlandsche Staatscourant
van 9 Mei 1917, No. 108).

Uitzending van een instrumentmaker voor het Marine-etablissement te Soerabaja.

Ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja is de uitzending noodig van een goed onderlegd instrumentmaker.

De uit te zenden instrumentmaker, die voor den Indischen dienst lichamelijk geschikt moet zijn bevonden, mag niet jonger dan 22 en niet ouder dan 30 jaar zijn. Hij moet goede oogen hebben en in staat zijn de meest voorkomende werkzaamheden in de instrumentmakerij te verrichten, nazien, herstellen en instellen van sextanten en prismacirkels, schoonmaken van afstandmeters, herstellen van kompassen, kijkers, binocles, meet- en geneeskundige instrumenten, klokken, waarnemingshorloges, loodingstoestellen, patentloggen, stellen en herstellen van richtmiddelen voor geschut enz., terwijl tot aanbeveling strekt dat hij op de hoogte is van het geweermakersvak.

De vaste werklieden bij het Marine-etablissement, waartoe de uit te zenden instrumentmaker zal behooren, zijn niet uitsluitend werkman noch toezichthouder, maar hunne werkzaamheden dragen het kenmerk van medewerkend toezicht.

Zij zijn gehouden zich te verbinden voor den tijd van drie jaren, in te gaan met den dag van ontscheping te Batavia.

Na verstrijking van het driejarig verband kunnen zij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits hunne diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op hun behoud prijs stelt. Bij mogelijke benoeming in vasten dienst, waarop echter geen vast uitzicht kan worden gegeven, worden zij burgerlijke ambtenaren, in welk geval op hen van toepassing zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, enz.

De bezoldiging zal vermoedelijk binnenkort als volgt geregeld worden: gedurende het eerste driejarig verband ƒ 225 (tweehonderd vijf en twintig gulden) 's maands, gedurende het tweede ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands en daarna ƒ 275 (tweehonderd vijf en zeventig gulden) 's maands.

De vaste werkman zal na zes jaren tot tevredenheid van den directeur van het Marine-etablissement te hebben gewerkt, bij niet-verlenging van de overeenkomst eene tegemoetkoming van ƒ 1600 (een duizend zeshonderd gulden) ontvangen; na negen jaren dienst wordt eene tegemoetkoming van ƒ 3000 (drie duizend gulden) uitgekeerd; bij verlenging van de overeenkomst na 9 jaar wordt aan den werkman de keuze gelaten tusschen dadelijke uitkeering van het bedrag en latere uitkeering daarvan, vermeerderd met de gekweekte rente, berekend tegen 4 ten honderd rente op rente. De uitkeering van de tegemoetkoming heeft niet plaats wanneer de werkman tusschentijds in vasten dienst wordt aangenomen, daar alsdan de reeds in 's lands dienst doorgebrachte tijd wordt medegeteld voor de berekening van het pensioen. Mocht de uitkeering reeds hebben plaats gehad, dan kan alleen opneming in vasten dienst plaats hebben, wanneer de werkman zich verbindt het genotene terug te storten.

Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië is verbonden:

1o. vrije overtocht met gezin naar Indië als landsreiziger der tweede klasse;

2o. gelijke overtocht na beëindiging van de overeenkomst doch niet langer dan gedurende één jaar nadat het verband is afgeloopen;

3o. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van ƒ 500 (vijfhonderd gulden) voor ongehuwden en ƒ 725 (zevenhonderd vijf en twintig gulden) voor het geval de nieuwe bovengemelde bezoldigingsregeling tot stand is gekomen voor gehuwden.

Voorts wordt de aandacht van de gegadigden gevestigd op de bepalingen van het Koninklijk besluit van 22 Juni 1916 no. 12 (Staaatsblad no. 289), volgens welke de uit te zenden persoon de in verband met zijne uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas zal moeten terugstorten, ingeval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen lichaams- of zielsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaard, dan wel binnen drie jaren na zijne aankomst in Nederlandsch-Indië wordt ontslagen.

Zij, die voor uitzending in aanmerking kunnen komen, zullen vermoedelijk eene proef van bekwaamheid moeten afleggen, waarvan plaats en dag nader zullen worden bekend gemaakt. In dat geval wordt vergoeding toegekend wegens reiskosten en verlies van loon.

Gegadigden voor genoemde betrekking behooren zich vóór 15 Juni a.s. bij gezegeld verzoekschrift (te richten aan de 9de afdeeling van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van getuigschriften.

Het verzoekschrift moet bevatten:

a. eene beschrijving van opleiding en levensloop;

b. eene mededeeling waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is (met vermelding van het aantal en den leeftijd zijner kinderen) en bij wien inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

(Ned. Staatscrt. 19 Mei 1917.
No. 116).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 24. Donderdag 14 Juni 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

MEDEDEELING
betreffende de Algemeene Vergadering van „Oost en West".

Deze zal gehouden worden op *7 Juli e.k.* ten 2 ure 's namiddags te *Breda* in het *Zuid-Hollandsch Koffiehuis*, Groote Markt.

De aan de leden van het Hoofdbestuur aan te bieden lunch zal plaats hebben te 1.15 uur in het Oranjehotel tegenover het station.

Het gezamenlijk middagmaal zal te 6.15 uur gehouden worden in het hotel Mastbosch à *f* 2.50 per couvert.

De voordracht met lichtbeelden van Mej. Kitty Ament, alsmede de tentoonstelling van Indische Kunstvoorwerpen zal evenzoo plaats vinden in genoemd hotel te 8 ure 's av. Leden van O. en W. met hunne dames vrijen toegang. Niet-leden à 25 ct.

Een extra-tram zal de bezoekers der Alg. vergadering na afloop hiervan vanaf de Torenstraat, achter de Groote Kerk, tot aan het Mastboschhotel brengen.

Dringend verzoek aanvragen voor logies uiterlijk 21 Juni e.k. te doen, daar er niet voor ingestaan wordt, dat aan latere aanvragen voldaan kan worden in verband met het drukke seizoen.

Aanvragen s.v.p. inzenden aan Dour. Clifford—Kocq van Breugel, Presidente Afd. Breda, Baronielaan 25, Breda.

Aanbevolen hotels: de Kroon *f* 2.50 logies m. ontb. Oranjehotel *f* 2.25 logies m. ontb. Cosmopolite van af *f* 2—.

Namens het Bestuur Afd. Breda,
De Secretaris,
L. VISSER.

N.B. De vergaderzaal is te bereiken met de Ginnekentram, standplaats tegenover het Station.

Reclame.

Het Nationale Tijdschrift „*Ons Land*", dat te Groningen verschijnt, en hoofdzakelijk bedoelt reclame te maken voor onze koloniën, bevat in zijn nummer van 31 Mei een artikel, dat wel eenige bijzondere aandacht verdient: *Een systeem voor Indische reclame* n.l.

De redactie klaagt er over, dat men hier te lande te weinig gevoelt voor propaganda of zich daarvan geen juist beeld weet te vormen. „Dat men er niet genoeg voor gevoelt", zegt zij „bewijst dat de ver-„eeniging, die hier goed werk heeft verricht, steeds „over onvoldoende geldmiddelen heeft beschikt; wij „bedoelen de vereeniging *Oost en West*. Die heeft „veel en goed werk verricht; doch op te kleine schaal, „waar er te weinig geld voor was. Waar vele honderd-„duizenden hadden moeten zijn, waren er enkele „schrale honderden ,waar de staat met tonnen had „moeten subsidieeren, deed hij niets of nagenoeg „niets. En zoo deelde de propaganda van *Oost en „West* het lot van zooveel propaganda en reclame, „die te klein is: zij werkte te weinig uit, te weinig „in verhouding tot de moeite en de goede denkbeel-„den, die daaraan besteed waren."

De redactie geeft de volgende middelen van reclame aan:

1. Rondgaande grootere tentoonstellingen. 2. Drijvende kleinere tentoonstellingen. 3. Een vasten Indischen tuin in het centrum ('s-Gravenhage). 4. Gelegenheid voor combinaties van dagbladen of geillustreerde bladen door hen aan te wijzen journalisten gratis te doen reizen. 5. Krachtige organisatie van plaatsing-bureau's. 6. Krachtige reclame voor Nederlandsche toeristen. 7. Schoolpropaganda en betere outilleering van de scholen. 8. Een systeem van rondgaande bioscopen. 9. Reclame in de geillustreerde bladen. 10. Winkelraam-reclame. 11. Het verspreiden van Indische merkwaardigheden in groot formaat beeld in tienduizenden. 12. Indische tableaux-vivants en kijkstukken enz. enz.

Een dier plannen brengt ons in herinnering de poging, weinige jaren geleden in het werk gesteld door den Ingenieur te dezer stede Jhr. C. E. Blois van Treslong, om een vereeniging in het leven te roepen ter exploitatie van eene permanente drijvende en rollende tentoonstelling, die niet alleen voor Nederland of zijne koloniën zou werkzaam zijn, maar voor geheel Europa en daarbuiten, door aanschouwing en bespreking bevorderlijk zou zijn aan nijverheids- en allerhande andere maatschappelijke belangen. Ontwerpen van gebouwen en plannen voor uitvoering lagen gereed.

Iets dergelijks denkt nu *Ons Land* in 't bijzonder voor Indië. Hierachter nemen wij over het plan, zooals de redactie zich dat voorstelt.

„De Indische commissie, die het tot werkelijkheid zal moeten brengen, heeft twee tentoonstellingsgebouwen. 1 April vaart de eerste bouwtrein uit, bestaande uit werk- en woonschip en drie laadschepen. Waar het gebouw zal worden opgesteld, worden een driedubbele steiger aangelegd en een Decauvillespoor. Men denke zich het geheel langs de vier zijden van een rechthoek, buitenwerks gemeten, 140 meter breed en 120 meter diep, de afzonderlijke afdeelingen of gebouwen ± 30 meter breed, en in het midden een binnenplein van ± 80 M².

De gebouwen dienen voor expositie, het binnenplein voor vermaak. 't Moet een smakelijk Oostersch (liefst Ned. Indisch) cachet dragen, een centrum van gezelligheid zijn. Is het gewenscht twee binnenpleinen daarvoor te maken, dan verbreede men het gebouw en deele het binnenplein in twee pleinen.

Zoodra de bouw is afgeloopen, komen de schepen met te exposeeren voorwerpen; zijn zij gelost, dan wordt het spoor opgenomen en komen voor de aanlegsteigers drie schepen, een met Indische fauna en aquarium, een met Indische flora en een werkschip met materiaal voor electrische verlichting, beweegkracht, enz.

De fauna- en flora-schepen worden met overdekte gangen met het gebouw verbonden en de tentoonstelling kan een aanvang nemen. Inmiddels is nu van

den eersten bouwtrein, bestaande uit werk- en woonschip en drie laadschepen, het werkschip naar de tweede stad gevaren om daar weer het terrein te egaliseeren, de steigers te bouwen en de Decauville-baan te leggen. De laadschepen gaan naar het centrale punt om het tweede tentoonstellingsgebouw te halen en brengen dat naar de tweede stad, waar met de inmiddels gereedgekomen steigers en Decauville-baan de materialen aan land en op hun plaats worden gebracht. Het tweede tentoonstellingsgebouw zal nu dus spoedig klaar zijn, de laadschepen keeren terug naar de eerste tentoonstelling en worden gereed gehouden om, zoodra die tentoonstelling is afgeloopen, het tentoongestelde te bergen en naar de tweede plaats te vervoeren. Nu komen werkkrachten en materiaal vrij, die de tentoonstelling van plaats I naar plaats III zullen overbrengen en dat gaat zoo voort, totdat de winter invalt.

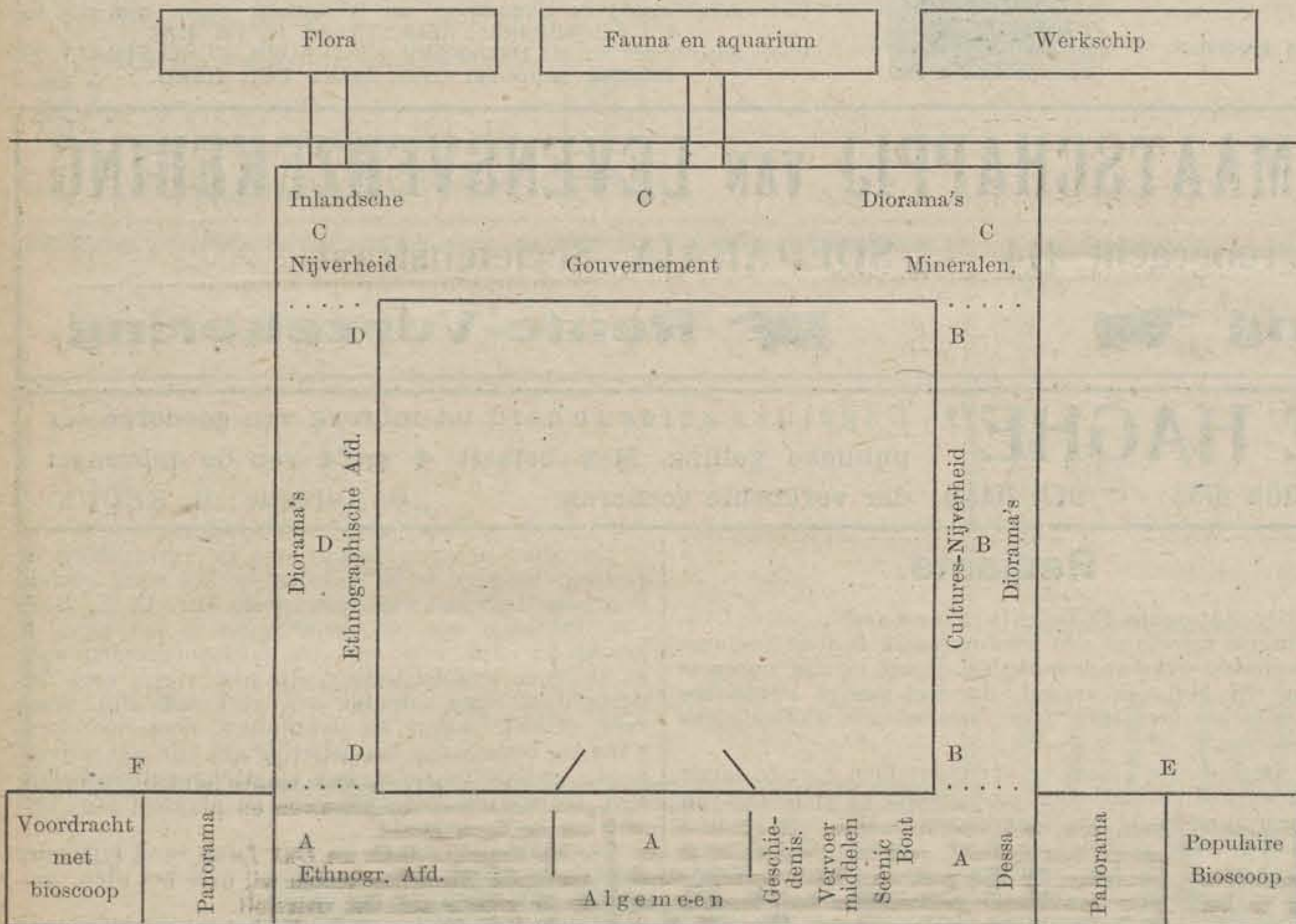
Laat ons nu eens een bezoek aan de gedroomde tentoonstelling brengen. Wij stellen, dat alles juist klaar is, dat het terrein er omheen wat is opgeknapt en een kleurige, fleurige, rijkbevlagde façade den bezoeker al van verre zal toelachen.

Indië: Stoomboot-modellen, statistieken, plastische voorstellingen van de beteekenis van het vervoer.

Doorgaand komen wij aan het rechtsche eind van het frontgebouw. Nadat wij (in de scenic boat of elders) de reede van Tandjong Priok hebben zien opdoemen, staan wij nu plots voor een stukje dessa, waar nijvere Javanen aan het werk zijn. Wij treden een der huisjes binnen, dat geheel authentiek is ingericht, bewonderen de inrichting, slaan een raam of een deur open en hebben dan het gezicht op een volkomen Indisch panorama (wij denken b.v. aan de ,,View from the Hotel Bellevue, Buitenzorg" uit ,,Java the Wonderland" pag. 26).

Dit panorama is uitgebouwd in den uitersten rechtervleugel van het gebouw (zie de teekening). Het verdere gedeelte van dien vleugel dient voor populaire bioscoopzaal gelijk de uiterste linkervleugel van het voorgebouw voor een analoog panorama en voor voordrachts-bioscoopzaal dient.

Wij gaan terug en zetten nu onze wandeling voort door het gebouw (B) rechts van de binnenplaats. Hier vinden wij aan onze rechterhand een 10-tal diorama's ter breedte van een meter of vijf elk,

Zoodra men het gebouw is binnengetreden — wij volgen hierbij bovenstaand kaartje — heeft men een gezicht op de binnenplaats voor zich, die er zoo aardig en aanlokkelijk mogelijk moet uitzien, niet te warm, niet te koud, gezellig en toch kleurrijk moet zijn, waar het vroolijk en toch stemmig, gezellig en toch niet herrieachtig, opgewekt en toch niet kermisachtig moet zijn.

Wij slaan nu rechts af en staan direct voor een imponeerende verbeelding van de beteekenis van Indië voor ons land, van de beteekenis van Indië tegenover andere koloniën, van de grootte en de vruchtbaarheid en schoonheid van Indië, alles zooveel mogelijk in plastische voorstellingen, die pakken en bijblijven, zoo weinig mogelijk in dorre cijfers, die men vergeet.

Hier vinde ook een korte geschiedenis in beeld haar plaats, een vergelijking tusschen den toestand nu en voor 250 jaar, van de vervoermiddelen, van de bestuursuitbreiding, de costuums der troepen, de huizen enz., verder wat betreft de vervoermiddelen voor

welke achtereenvolgens gewijd zijn aan tabak, kina, notemuskaat, kola, coca, cacao, gom-elastiek, koffie, indigo, vanilje, thee en suiker.

In C worden de verdere groote industrieën ondergebracht: de Petroleum-industrie, de Tin, de Steenkolen, enz. Panorama's van Banka en Billiton, van de groote petroleum-terreinen mogen niet ontbreken, de tandrad-spoor in de Anei-kloof bij Padang. Dan volgen de Gouvernements-afdeeling met alles waar de regeering bemoeienis mee heeft, plastisch en graphisch, die voor de Inlandsche nijverheid, in gebouw D de ethnografica.

Het plan is groot en grootsch, over de uitvoerbaarheid wagen wij het niet reeds een oordeel te vellen. In elk geval, alvorens het dadelijk als onmogelijk te verwerpen, worde het rijpelijk overwogen. Onze rijke zuster, de vereeniging *Het Koloniaal-Instituut* moge daarover ook eens hare gedachten laten gaan.

Persoverzicht.

De Standaard van 12 dezer schrijft in een hoofdartikel:

Indië Weerbaar.

o. m.:

,,Het bezoek door het ,,Indië Weerbaar"-Comité aan ons land gebracht, zal van achteren ongetwijfeld blijken van verre strekking en van zeer ernstige beteekenis te zijn geweest.

Bij de veelvuldige ontmoetingen van allerhande inheemsche kringen met deze Indische gezanten trad dit minder in 't licht. Oosterling en Westerling zijn op het stuk van gedachte en mededeeling niet één van aard. In onze kringen is het schier regel, al wat ons voor den mond komt over de lippen te laten glippen. Lees maar de duizenden bladzijden van ons Tweede Kamerverslag van het afgeloopen zittingsjaar, en van zelfbeperking ontwaart ge nauwelijks een spoor.

Nu is hiermede niet gezegd, dat de Javanen op eigen erf en in eigen kring niet vaak wat men noemt den flapuit spelen, maar vast staat dan toch, dat bij officieele en officieuse ontmoetingen met Europeanen, en in nog strenger zin met Nederlandsche autoriteiten, de kunst onzerzijds minder is om met een goed gehoor attent te luisteren, doch veeleer om wat de Indiërs *niet* zeggen, maar schuil houden, uit blik en toon en houding te gissen. Vooral op officieel terrein is de Oosterling een mysterie, door wiens voorzichtige terughoudendheid ge anders allicht wordt misleid.

Toch neemt dit niet weg, dat ,,Indië Weerbaar'' hier te lande een veelszins gunstigen indruk achterliet. Steeds pasten ze op hun tellen. Rustig waren ze in hun uitdrukkingen. Hun oogen zagen scherp rond, maar ze bewogen zich toch met bedachtzaamheid. Alleen wat u niet wel gelukken zal, is, om uit hun optreden en uitlatingen met eenige zekerheid op te maken, welken indruk van het moederland ze nu naar Java terug meenamen. In beleefdheid van vorm en term staan ze boven ons, maar hier hangt dan ook rechtstreeks mee saam, dat er niet licht iets over hun lippen komt, of het is gekonfijt.

De Regeering ging zeer juist te werk, dat ze dit Comité beleefd en deftig ontving, maar toch er geen overdreven huldebetoon aan spilde. Dit zou stellig min goed zijn geweest. Deze sociale gezanten mochten toch niet onder den indruk geraken, alsof onzerzijds aan hun bezoek een overmatige beteekenis werd gehecht. Ook konden we, in vergelijking met voor 50 jaar, ons eerlijk en waar voordoen. De periode van het Batig slot vindt thans bij niemand meer verdediging. Over de Oost-Indische Compagnie zal niemand zich, wat het koloniaal egoisme betreft, thans nog in gunstigen zin uitlaten.

Ook zij wisten natuurlijk, dat het gevaar voor ons koloniaal bewind hier te lande het meest van de zijde van Tokio wordt geducht, en omgekeerd begrepen wij zeer wel, dat het voorbeeld van Formosa en Korea, en zelfs van Zuid-Mandchoerije, voor hen weinig aanlokkelijks heeft. Lang niet in elk opzicht zijn ze met onze bewindvoering ingenomen, maar toch zou een opperbewind dat in Tokio zat, hen nog minder aantrekken. Ze trachten daarom in volle oprechtheid het vooralsnog met ons te vinden, en zullen allicht van hun voorkeur voor ons bewind niet licht aflaten.

Toch zij men er steeds op bedacht, dat, komt 't vroeg of laat voor hen tusschen Azië en Europa te staan, het rasbloed ten slotte altijd het sterkst trekken zal, en 's-Gravenhage voor Tokio zou moeten onderdoen.

Komt er eenmaal zuiging in het rasbloed, dan verliest ten slotte elk ander element zijn aantrekkingskracht, en zoekt ras ras.

Van den Islam gaat lang niet meer de saambindende kracht uit, gelijk de historie hiervan wist te verhalen. Ook in den huidigen oorlog zag men het opnieuw, hoe de 67 millioen Islamieten in Engelsch-Indië er niet aan dachten om het voor den Sultan aan den Bosporus op te nemen.

Niet zonder gewicht zal intusschen de indruk zijn, dien ,,Indië Weerbaar'' uit de Residentie medenam. Ze moeten wel gevoeld hebben, hoe nog altoos een zeer groot deel van onze Ned. welvaart teert op wat we uit Indië ons ten goede lieten komen. Op de vraag, wat onze Archipel uit Nederland trok. en wat Nederland trok uit den Archipel, zal het voor Java min-gunstige antwoord, met name in de Residentie, het Comité kwalijk met zelfvoldoening hebben vervuld.

Een ervaren koloniaal zal uit hun blik iets althans omtrent hun indruk hebben opgevangen. Verreweg de meesten daarentegen zullen uit hun beleefden, lachenden blik zoo goed als niets hebben gemerkt.

Misschien hooren we straks uit de Indische Pers iets meer.

* * *

Het Amsterdamsch Weekblad voor Ned. wijdt een reeds artikelen aan:

De verdediging van Nederlandsch-Indië,

en vraagt dan:

,,Het vraagstuk der verdediging van Indië is meer dan ooit urgent geworden. Het heeft eindelijk zelfs belangstelling in Nederland mogen vinden. Doch het aantal meeningen, plannen, strijdvragen, en leuzen is op bedenkelijke wijze gegroeid en het wordt moeilijk zich een juist beeld van de ware behoeften en van de aangeprezen middelen te vormen. Het kan dus nuttig zijn in enkele korte artikelen het geheele vraagstuk eens zakelijk voor de lezers van dit blad bloot te leggen.''

Het Nr. van 2 dezer begon met:

De vroegere defensie-plannen.

* * *

De Vrijzinnige Democraat van 2 dezer nam van Mevrouw Cl. Hogenraad op een

Open Brief aan Abdulmoeis.

waarin zij o. m. schrijft:

,,30 à 40 jaar geleden was het gevoel van rechtvaardigheid en algemeene menschenliefde nog bij weinigen ontwaakt; ook de Javanen hadden hunne groote gebreken: kenden bijna geen waarheid en om die reden kon men niet geheel ,,vertrouwd'' met hen omgaan.

Zeker is er ontzettend veel leed geleden in Indië (echter niet alleen in Nederl.-Indië); maar dit lijden is —gelijk voor een ieder — ook voor den Inlander de weg geweest tot groei en vooruitgang en een middel om te ontwaken! Want niets wordt geboren zonder pijn...... en al moge het nieuwe licht ook nog lang niet voor iedereen waarneembaar zijn...... toch schijnt het reeds voor sommigen. En al is evolutie latent, toch worden de weinigen van heden de velen van morgen.''

,,En nu ten slotte nog een feit genoemd als troost en bemoediging van Insulinde: namelijk dat diegene, die thans de voogdij voert over uw land en volk, iemand is die evolutie kent en voelt — hijzelf en zijn allernaaste omgeving — en indien hij, de tegenwoordige Gouverneur-Generaal, maar lang genoeg aanblijft, zal dit groote uitwerking hebben.'' *)

* * *

In hetzelfde blad lezen wij:

Aan het Indies Comité.

Na het horen van de lezing van Abdulmoeis voor de vrijzinnig democratiese bond op 11 Mei.

't Klimmen in den klapperboom
Economies te bereknen,
Is voorwaar geen kleinigheid
Zo maar daadlik op te teeknen.
Van de bibit tot de boom,
Van de klapper tot de kopra,
't Zweet van vader en van zoon
En zelfs van den over-opa.
Maar ik geef u schoon gelijk,
Abdulmoeis, met uw klagen
Dat de tusschenhandel niet
In zijn rol is te verdragen.
Economies, politiek
Kweke men uw volk van slaven
Tot een schoon en edel ras
Enkel vrijen, enkel braven.
Vang het Nederlandse oor,
Warm ons volk voor uwe rechten;
Denk, het mààkte u niet er toe,
Neen, het vond u reeds als knechten.
Vraag aan Holland's kunstenaars,
Wat ons volk hen stil deed lijden,
Dat de besten van hen wierp
Op de mestvaalt te'allen tijden.
Wie de grote trom niet roert,
Zal geen aandacht voor zich vinden;
Jan publiek, al is 't niet kwaad,
Gaat als doven, gaat als blinden,
Wacht u niet te snelle vrucht.
Langzaam rijpen grote zaken
En een land, dat slaapzucht heeft,
Is niet gauw ter been te maken.
Maar blijf waardig, recht en hoog,
Laat u niet op zwaks betrappen:
Geen hoera-ra-politiek,
Noch sentimentele grappen!

AUGUST HEYTING.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Landbouw-onderwijstoestanden onder de Inl. bevolking in de Buitenbezittingen.

Onder het bekende motto: ,,Wijs mij de plaats, waar ik gezaaid heb'', wijdt de heer A. A. M. van Lierop in de ,,*Loc.*'' in een tweetal nummers een artikel aan bovengenoemd onderwerp, dat van zeer groot belang is, daar volgens de laatste volkstelling op Java van het totaal aantal Inlanders, die een beroep of bedrijf uitoefenen, 84 pCt. betrokken is bij het landbouwbedrijf.

Hoewel voor de Buitenbezittingen het percentage landbouwers niet nauwkeurig is op te geven, zal het naar alle waarschijnlijkheid niet belangrijk lager zijn dan 84 ten honderd. In Nederland is slechts 30 pCt. van de totale bevolking bij den landbouw betrokken, zoodat de Inlandsche bevolking van Ned.-Indië een landbouwende bevolking bij uitnemendheid genoemd mag worden.

De landbouw geeft derhalve allereerst de lijn aan, ,,waarlangs zich welvaart, ontwikkeling en vooruitgang bewegen en dan lijkt verbetering van den Inlandschen landbouw *het middel* ter verkrijging van betere economische toestanden.''

Om tot die gunstiger toestanden te geraken, dient thans reeds de hand aan den ploeg geslagen te worden, daar de sterke bevolkingstoename, zoowel als het feit, dat Indië steeds meer in het wereldverkeer opgenomen wordt, onherroepelijk voeren tot zware concurrentie, welke den economischen toestand ongunstig beïnvloeden zal.

Houdt men daarbij in het oog, dat van een gezond evenwicht tusschen de gewone Indische Staatsinkomsten en uitgaven niet gesproken kan worden en men ter bereiking van een schijn-evenwicht zijn toevlucht neemt tot financieële kunstgrepen, dan zal men de

* De Ind. bladen meldden reeds eenigen tijd geleden, dat Graaf v. Limburg Stirum verzocht zou hebben van zijn ambt te worden ontheven, zoodra deze wereldoorlog ten einde is. Red.-Com.

noodzakelijkheid voelen om — optimisten en koloniale specialiteiten van het oude uitbuitingssysteem ten spijt — nieuwe wegen in te slaan.

Volgens het verslag van den Pandhuisdienst over 1915 bedroeg het batig saldo voor geheel N.-I. over het verslagjaar *f* 4.552.834.

Het staatsspoorwegbedrijf gaf over 1914 een bruto opbrengst van *f* 34.714.830, waarvan een netto winst van *f* 15.171.635 overbleef, gelijk staande met een amortisatie-rente van meer dan 6 pCt. Klopt deze amortisatie-rente wel geheel met den rente-standaard van de Nederlandsche en N.-I. staatsleeningen? vraagt schr.

Het zout, een onontbeerlijk volksverbruikmiddel bracht over 1914 ruw *f* 12.729.280 op.

,,Bedenkt men nu, dat het de taak is van een economisch goed bestuurd land, het bruto winstcijfer op deze diensten zooveel mogelijk te doen samenvallen met het exploitatiecijfer, vermeerderd met de rente van de aanlegkapitalen, en dat wij dit uit gemis aan voldoende andere baten niet *kunnen* doen, zelfs al zouden wij het *wenschen*, ja, dat wij, om de begrooting kloppend te maken, zelfs gedwongen zijn onze toevlucht te nemen tot het trekken van winsten uit het opium-monopolie tot een netto-bedrag van ruim *f* 27.000.000 over 1914, zoomede van *f* 1.101.135 over 1915 uit de pacht der dobbelspelen (vergelijk het Koloniaal verslag 1915), gezwegen nog van de opdrijving der belastingen voor de Inlandsche bevolking en den druk der onbetaalde heerendiensten, dan zal men wel willen toegeven, dat aan ons financieël-economisch stelsel nog zeer veel hapert.''

Eerst wanneer de Inlandsche landbouw een zoodanige hoogte bereikt heeft, dat het mogelijk zal blijken uitvoerrechten van bepaalde landbouwproducten te heffen en andere billijke belastingen op te leggen, ter vervanging der bovengenoemde onéreuse winsten, zal ons bestuur op een gezond financiëele basis rusten. Daarenboven zullen de *enorme winsten* van veel *Europeesche* grootcultures voor een veel grooter percentage in de algemeene bestuurskosten van Ned.-Indië moeten bijdragen, zoodat ze *inderdaad* een belangrijke factor beteekenen voor de welvaart der bevolking instede van een ,,financial draining system'' te zijn.

Landbouwonderwijs moet het wachtwoord zijn, landbouwonderwijs ook voor de Buitenbezittingen, waar de landbouw nog voor een zeer groot deel bestaat uit *roofbouw*. Niet alleen het allen landbouwers over de geheele wereld aangeboren conservatisme moet uitgeroeid, maar de landbouwkundige kennis en begrippen der bevolking moeten verruimd en verrijkt worden. Wat heeft de Inl. landbouwer in de Buitenbezittingen geleerd van zaadselectie, zaadopschuring, grondbewerking, bemesting, snoeien, oogst- of productiebereiding; wat weet hij van methodische bestrijding van ziekten en plagen in de voornaamste cultuurgewassen?

En toch is de uitvoer van verschillende producten uit de Buitenbez. niet onbelangrijk, als we nagaan, dat in 1913 de uitvoer rechtstreeks naar het buitenland (niet meegerekend dus hetgeen over Java daarheen ging) bedroeg:

aan	copra	36 mill. gld.
,,	rubber	14 ,, ,,
,,	peper	6.220.000 gld.
,,	pinang	3.329.000 ,,
,,	gambir	3.137.000 ,,
,,	katoen	1.484.000 ,,

Maar te betreuren is het, dat de bevolkingsrubber van *Djambi*, de *Westerafd. van Borneo* en van elders op de Singapore-markt als de ,,usual bad quality'' wordt opgeveild, dat de geoogste peper vermengd wordt met bladerafval en zand, de katoen, verkregen van de afgevallen onrijpe, onontwikkelde vruchtstapels vermengd wordt met de rijp geoogste, dat de klappers, onrijp geplukt, het vruchtvleesch er van onvoldoende gedroogd, op de markt bekend staan als een weinig gewild product van ,,poor quality.''

Landbouwleeraren, dessalandbouwscholen zijn dringend noodig en om deze te verkrijgen, staan de navolgende wegen open:

I. De toeloop tot de middelbare landbouwschool te Bandoeng moet bevorderd worden door het beschikbaar stellen van ruime beurzen, en de toekenning van behoorlijke uitrustingskosten en salaris bij aanstelling tot aspirant-landbouwleeraar.

II. Men vorme een corps mantri's voor den Inl. landbouw, welke mantri's aan groote praktische kennis, zekere theoretische kennis van den landbouw dienen te paren.

Is aldus na verloop van een 15-tal jaren de grond gelegd van het systeem voor de ontwikkeling van den Inl. landbouw, dan kan op het voetspoor der reeds bestaande ordonnanties in de Buitenbezittingen een algemeene ontginning-ordonnantie in het leven geroepen worden, waarbij de strafbaarstelling van den roofbouw een machtige factor zal zijn ter verkrijging van betere landbouw-toestanden en die den tani van zelf naar intensiever landbouw zal voeren.

Wenschen van ambtenaren.

In de *Mededeelingen* van den Bond van niet-gediplomeerde ambtenaren komt een stuk voor over de positieverbetering van ambtenaren.

Stelde men als eisch voor indienstneming van klerken b.v. eindexamen M.U.L.O.-school of een ander gelijkwaardig dan wel hooger diploma, zoo zoude als aanvangssalaris *f* 75.— 's maands kunnen toegekend worden, met jaarlijksche traktementsverhoogingen van *f* 15.— tot een maximum van *f* 150.— Iemand op 18-jarigen leeftijd in dienst gekomen, zou dan op 23-jarigen leeftijd het maximum bereiken. Aan hen, die alleen de L. S. hebben afgeloopen, ware op 18-jarigen leeftijd als klerk een aanvangssalaris van *f* 50.— 's maands toe te kennen met jaarlijksche verhoogingen van *f* 10.—, zoodat op 28-jarigen leeftijd het maximum bereikt was.

Jongelieden, jonger dan 18 jaar, die in 's lands dienst traden, zouden als leerling-klerk een aanvangssalaris van *f* 30.— moeten ontvangen om op 18-jarigen leeftijd tot klerk te worden bevorderd.

Voorts behoort er gelegenheid te wezen om op een cursus, waarvan de lessen in den vooravond gegeven worden, zich theoretisch te bekwamen voor den administratieven dienst.

Eindexamen van dien cursus zou den weg moeten openen tot bevordering tot commies op een aanvangssalaris van *f* 200.— met 3-jaarlijksche verhoogingen van *f* 50.— tot een maximum van *f* 500.—, aan welk maximum de titel van hoofdcommies ware te verbinden en dat op 40-jarigen leeftijd bereikt zou kunnen worden.

Werden bovendien een voldoend aantal referendarisplaatsen opengehouden, zoodat er bij behoorlijke plichtsvervulling een goede kans bestond om tot dat ambt bevorderd te worden, zoo ,,zouden een heele massa onbillijkheden, welke de tegenwoordige regeling aankleven, voor goed naar het rijk der geschiedenis verwezen zijn.''

De thans bestaande trek naar de particuliere kantoren zou zich dan naar de regeeringsbureaux wenden, zoodat er voldoende ambtenaren zouden zijn, om een behoorlijke schifting te houden en er vrij ruime keuze zou zijn.

Consequentie-vrees?

De ,,*Loc.*'' bespreekt onder bovenstaanden titel de wijziging, die er in de subsidie-ordonnantie voor het bijzonder onderwijs gebracht is.

Luidde die, wat het toezicht op het onderwijs aangaat, vroeger:

,,Geen subsidie wordt toegestaan voor toezicht, n a m e n s e e n o r g a n i s a t i e o f v e r e e n i g i n g a l s i n a r t. 1 b e d o e l d (n.l. ,,kerkelijke organisatiën of rechtspersoonlijkheid bezittende vereenigingen'', welke zich mede of uitsluitend met Inlandsch onderwijs belasten) uitgeoefend door personen voor wier salarieëring reeds uit anderen hoofde subsidie wordt genoten, of die hun salaris uit 's lands kas ontvangen,

in de nieuwe ordonnantie vinden we:

Subsidie wordt slechts toegestaan voor toezicht, namens een organisatie of vereeniging als in art. 1 bedoeld, uitgeoefend door ,,zendelingen, Roomsch-Katho- ,,lieke geestelijken of personen in het bezit van de akte ,,van onderwijzer, bedoeld in art. 32, onder a, van het ,,Europeesch onderwijsreglement (Staatsblad 1894 No. 192), ,,dan wel van een door den betrokken inspecteeur ,,renden ambtenaar van het Inlandsch onderwijs afge- ,,geven verklaring van geschiktheid voor hun taak.''

Uit de nieuwe redactie van het artikel maakt de *Loc.* op, dat de Mohammedaansche geestelijkheid van toezicht-subsidie uitgesloten is. Dat vindt het blad juist, daar de bijzondere school bij uitstek en uitsluitend onder overheidstoezicht behoort te staan, maar begrijpt niet, waarom het christelijk onderwijs bevoorrecht wordt, en vraagt of zendelingen en R.K. geestelijken, *in het algemeen gesproken*, zooveel verdraagzamer en voor het houden van toezicht op eigen onderwijs zooveel bevoegder zijn. Het met staatsgeld bekostigen van een *eigen* schooltoezicht is een groote fout, de achterstelling hierbij van den landsgodsdienst een grootere.

Die conclusie van het blad wordt echter, zooals het schrift van ,,goede zijde'' in twijfel getrokken: de nieuwe regeling toch zou geen andere strekking hebben dan het stellen van een waarborg van *geschiktheid*, welke zal moeten blijken uit een door den betrokken inspecteur van het Inlandsch onderwijs af te geven verklaring. Zendelingen, R. K. geestelijken en zij, die de Eur. hulpakte bezitten, zijn van het overleggen eener dergelijke verklaring vrijgesteld.

De *Loc.* erkent, dat er een lezing mogelijk is, waarbij de uitsluiting van Mohammedaansche geestelijken niet volkomen is, doch vindt niettemin, dat er met twee maten gemeten wordt, daar de laatstgenoemde geestelijken achtergesteld worden bij de eerstgenoemde, wat aanleiding kan geven tot willekeur, zoowel als tot ontstemming aan Mohammedaansche zijde.

Het blad verwacht van deze nieuwe regeling veel onaangenaams voor de Reg., wat niet anders kan bij een stelsel, dat in zichzelf ondeugdelijk is.

Aanslagen op assistenten.

De assistent D e s B o u v r i e van de onderneming *Soengei Silau*, was in het laatst van het vorig jaar bijna het slachtoffer van een moordaanslag geworden. Bijna een half uur lang met zijn aanvaller, een koelie natuurlijk, worstelende, voordat er hulp kwam opdagen, had hij een vrij diepen steek in den rug en eenige verwondingen in den buik opgeloopen. Uit de woorden van den koelie: ,,Kalau kowe tida mati sekarang, besog'', bleek, dat de aanvaller het op het leven van den assistent gemunt had.

Toch werd de zaak niet door den landraad, doch door den magistraat te *Tandjong Balei* berecht, vermeldt *De Planter*, en kreeg de koeli slechts 3 maan-

den *krakal*, met de mededeeling, dat hij daarna naar Java teruggezonden zou worden.

Het vonnis vermeldde, dat „niet was gebleken, dat de delinquent den assistent had willen doodsteken of op andere wijze om het leven brengen.”

Deze onverklaarbare uitspraak wordt geweten aan de omstandigheid, dat te *Tandjong Balei* de magistraatsfunctie juist in andere handen was overgegaan en aan het erger dan gebrekkige vóóronderzoek van den djaksa.

De assitent heeft zich tot het bestuur van de A. V. R. O. S. gewend om door bemiddeling van dat bestuur een klacht bij den procureur-generaal in te dienen.

De Planter brengt in herinnering, dat tijdens de over het bedrijfsrisico-van-assistenten met den gouverneur gehouden conferenties, door het Avros-bestuur er op gewezen is, dat een veroordeeling vaak achterwege moet blijven *tengevolge van verkeerd geleid vooronderzoek*, en dat, waar bij den assistent veel op rekening van zijn jeugd en mindere ervaring mag geschreven worden, dit evenzeer geldt voor enkele controleurs, die het gewicht van sommige zwaardere overtredingen niet begrijpen.

De verbijsterende ongelijkheid van rechtspleging ten aanzien van aanvallen op assistenten blijkt uit het feit, dat deze man 3 maanden *krakal* kreeg, terwijl een Javaan, die ongewapend een assistent enkele minuten lang de keel dicht kneep, door den landraad werd veroordeeld tot 5 jaar buiten den ketting.

Suriname.

In een hoofdartikel geeft „*De West*” van 22 Maart beschouwingen over het financieele plan-Staal.

„Wij hechten, — aldus het blad, — in het algemeen slechts betrekkelijke waarde aan financieële plannen.

Hoewel een verstandig financieel beleid ongetwijfeld kan bijdragen tot de ontwikkeling van een land, is er geen enkel plan dat den economischen toestand kan beheerschen. En van dien toestand is de draagkracht der bevolking afhankelijk. Bloeien landbouw en industrie, dan vloeien de middelen ruim en zal er geen bezwaar zijn om volgens een vast plan het subsidie te verminderen. Loopt het echter tegen, dan houdt het beste plan geen steek. Wij hebben dit gezien met het plan-Idenburg”.......

Na eenige beschouwingen over dit plan, vervolgt het blad:

......„Het bezwaar nu van elk financieel plan is, dat het uit den aard der zaak berekend is op onafgebroken vooruitgang. Dit nu is ondenkbaar. De vooruitgang vormt nergens een rechte lijn. En onderbreking van den vooruitgang zal gewoonlijk nopen tot een afwijking van het plan. Is de tegenslag van korten duur, dan kan men het correctief vinden door vergelijking van *jaargroepen*, zooals Idenburg wilde. Maar ligt de oorzaak dieper (een jarenlange landbouwcrisis bijvoorbeeld) dan helpt ook dit correctief niet. Wij weten niet hoe men dit bezwaar op afdoende wijze zou kunnen ondervangen.

Of het dan eigenlijk niet beter ware in 't geheel geen financieel plan te hebben?

Toch niet.

Vooral in het financieel beheer is systeem noodig. Het moet gaan langs vaste lijnen.

Het richtsnoer in de meeste landen is het evenwicht bewaren tusschen uitgaven en inkomsten. Men regelt zich zooveel mogelijk daarnaar, al is het niet altijd uitvoerbaar. Slechts bij hooge noodzakelijkheid wijkt men er van af.

Zulk een richtsnoer heeft ook de kolonie noodig, wil men niet vervallen tot stelselloosheid. Daarom is een rem noodig, die ons weerhoudt van uitgaven boven zekere grens, tenzij die bestreden kunnen worden door verhooging van eigen inkomsten.

Uit dit oogpunt is een financieel plan nuttig en noodig, mits men er niet het onmogelijke van vergt. Een machinale toepassing onder alle omstandigheden kan niet zijn in het welbegrepen belang van 't land. Men kan echter eischen, dat als tijdelijk wordt afgeweken van het plan, er duidelijk aanwijsbare oorzaken moeten zijn, die dit onvermijdelijk maken!”

Onder dit voorbehoud begroet het blad gaarne het plan-Staal, dat het zeer voorzichtig ontworpen acht en eenvoudiger dan het plan-Idenburg, waarover zooveel te doen is geweest.

Op het plan-Staal komen wij te zijner tijd terug.

„*De West*” eindigt haar beschouwingen met deze woorden:

„De financieele toestand van de kolonie is nog verre van rooskleurig. En wij verhelen ons niet, dat er menige klip is waarop het scheepje van Gouverneur Staal gevaar loopt te stranden. Maar is er wederzijdsch vertrouwen en samenwerking tusschen Moederland en Kolonie, dan durven wij op het compas van den huidigen schipper met eenige gerustheid in zee te gaan.”

* * *

„*De West*” van 3 April schrijft over het standpunt der Britsch-Indische regeering in zake de emigratie onder contract. Zoowel de Britsche als de Britsch-Indische regeering schijnen niet van harte mede te werken aan de afschaffing daarvan. Zij schijnen van oordeel te zijn, dat, ook in het belang van de koelies zelven, het aanbeveling verdient de contract-emigratie voort te zetten.

De Britsche regeering wenscht de eindregeling uit te stellen tot na afloop van den oorlog. Intusschen heeft de Britsch-Indische regeering, ten einde de besprekingen met de betrokken koloniën te vergemakkelijken, in een brief aan den Minister van Koloniën (opgenomen in de „*Times of India*” van 25 November 1916) alvast aangegeven in welke richting h. i. de kwestie moet worden opgelost.

Met een eenvoudig besluit om de uitzending van contract-arbeiders te verbieden kan niet worden volstaan. Dan zouden wervers door aanbieding van voorschotten als anderszins arbeiders kunnen bewegen om zonder contract te emigreeren naar een of andere kolonie, waar zij dan ingevolge de daar geldende wetten toch tot contract-arbeid zouden worden verplicht.

Het beste ware, naar de Britsch-Indische regeering meent, invoering van een verbeterd Kangani-stelsel, werving door Britsch-Indiërs, die in eenige kolonie hebben gearbeid, van arbeiders voor die kolonie, waarbij een betere verhouding tusschen beide sekten zou worden verkregen.

* * *

Het Zendingsgenootschap der Ev. Broedergemeente te Zeist ontving van wijlen freule C. J. E. M. Vaillant in den Haag twee legaten, elk van *f* 2000.— één voor zijn arbeid onder de Javanen in Suriname en één voor dien onder de Boschnegers in Suriname.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Taalkwestie. De Inl. wereld houdt zich hiermee druk bezig, n.m. over het al of niet wenschelijke, voortaan zich alleen te bedienen van het z.g. „laag Javaansch”. Deze belangstelling vindt uiting in artikelen in de *Sinar Djawa* en andere Maleische en Javaansche bladen. Zelfs Chineesche bladen bemoeien zich met het geval en opperen de veronderstelling, dat het alleen gebruiken van het laag Javaansch op de jeugd geen goede uitwerking zal hebben, de kinderen brutaal en onbeleefd zal doen worden. Ook werd de meening verkondigd, dat de *Sarikat Islam* het is, die deze beweging op touw heeft gezet. Daartegen komt de *Oetoesan Hindia* op: lang vóór er de S. I. bestond, zijn al stemmen opgegaan, om het hoog Javaansch niet meer te gebruiken, al kan niet worden ontkend, dat dit streven geheel in de lijn ligt van de S. I.

Betoogd wordt, dat het verkeerd is, te spreken van verschillende talen in het Javaansch, daar er slechts sprake kan zijn van een aantal woorden, die in een bepaald geval moeten worden gebruikt ,en dat men heelemaal niet bevreesd behoeft te zijn, dat de Javaansche taal ruw zal worden, wanneer men wat ouderwetschen ballast over boord zet. Dat het *Ngoko*, het laag Javaansch; de taal der Javanen is, dat ze alleen in het *Ngoko* zich volledig kunnen uitdrukken, en dat een taal, zooals bijv. het Hollandsch of het Engelsch, die zoo'n apart stelletje woorden niet bezit, daarom toch niet ruw te noemen is.

De taal zelf wordt door het afschaffen van het gebruik van het *hoog Javaansch* volstrekt niet aangetast. De zaak komt eenvoudig hierop neer, dat men in het gebruik van het hoog Javaansch hetzelfde heeft te zien als in het hurken en het *Sembahs* maken, n.l. een soort *vernedering*. Dàt is de kern, waarom alles draait.

Tot zoover — alzoo de *Bintang Soerabaja* — de meening van enkele Javanen in de Inl. bladen, waarin ontegenzeggelijk een kern van waarheid ligt opgesloten. Maar al te veel menschen meenen — zegt de schrijver — dat het Javaansch uit verschillende talen bestaat. Toch is niets minder waar. De zaak is eenvoudig, dat een betrekkelijk zeer klein gedeelte der Javaansche woorden, en wel uitsluitend die, welke in het gesprek voortdurend terugkomen, hun beleefden neventerm hebben, een nog geringer aantal een neven eere-term, om iets te zeggen of te noemen van hoog- of hooger geplaatste personen, terwijl een nog kleiner aantal in het aanspreken van minderen of gelijken voor halfbeleefde termen wordt verwisseld.

Wanneer men lieden van verschillenden rang met elkaar hoort converseeren, heeft het er iets van weg, alsof ze een aparte taal spreken, maar in wezen is het er verre van af. Alles en alles schat hij het aantal woorden, dat zoo'n beleefden neventerm heeft, op nog geen 5 pct. van het totaal aantal woorden, een betrekkelijk gering deel dus. En van die 5 pct. wordt een groot gedeelte nog gevormd door een kleine verandering, een klank of uitgang-verwisseling, zoodat hij gaarne wil aannemen, dat er nog genoeg overblijft, wanneer men niet langer zich van de *Kromo*-woorden wil bedienen.

Intusschen zit er in het streven van enkele jongelui, om maar eens even te breken met een eeuwen oude traditie, iets zeer onsympathieks, dat niet zoo heel gemakkelijk onder woorden te brengen is. Verschillende Javanen, die hij over deze kwestie sprak, van een Regent tot een eenvoudigen *goeroe* toe, voelden dat onsympathieke in dat streven ook. Ontwikkelde Javanen zijn van oordeel, dat in den loop der tijden veel van deze vormen, door enkele heethoofden zoo gewraakt, zullen afslijten, dat veel woorden

in onbruik zullen geraken, en dat ze er dan vrede mee zullen hebben, maar de tegenwoordige beweging — zoo meent hij — als zijnde geheel ongezond, zal wel spoedig dood-bloeden, ook al komt de zaak ter sprake op het aanstaande groote *S. I.* congres.

Een „wijze" vrouw. In de dessa Boelong Koelon van het district Tenggeles der afdeeling Koedoes, woont Bok Lawinah — alzoo de *Sinar Djawa.* — Twee jaar geleden, zoo wordt verteld, verloor zij haar zoon en dientengevolge sloeg zij aan het malen. Na eenigen tijd keerden haar normale verstandsvermogens weer terug, maar kort geleden stortte zij, naar algemeen aangenomen wordt, weer in. Althans sinds dien verdiept zij zich in wijze spreuken en leeraart voor een ieder, die het hooren wil, de wijze, waarop toekomstig geluk verkregen kan worden. Gelijk dat in de dessawereld gaat, verwierf zij weldra den roep van heiligheid en alwetendheid. Naar de schrijver dan ook vernam, stroomt het Inl. publiek naar haar stulpje. Op zekeren dag kwamen haar niet minder dan 5000 personen bezoeken. Het traject Boreng-Koedoes der Semarang-Joana Stoomtram Mij beleeft een ongekende drukte. De rapporten der Inl. ambtenaren maken telken male van druk bezoek van heinde en ver gewag. Zelfs uit Soerabaja komt men haar adviezen vragen. De dessawegen zijn bedekt met stroomen volks, zoodat de mantris de huizen langs die wegen moeten beveiligen. De paggers van Lawinah's erf zijn omvergeloopen, haar cassave-aanplant is vertrapt. Vrouwen en mannen trekken ver van huis, om haar te zien en te hooren en zijn niet tot terugkeer, zonder het bereiken van hun doel te bewegen.

Lawinah ontvangt de bezoekers zingend, spreuken reciteerend en vraagt een elk naar het doel van zijn komst. Zij deelt mede geen dokter te zijn, noch voor de lieden te bidden. Zij geeft raad. Zij noemt den asthma-lijders kruiden ter heeling op, schrijft hun, die hoesten, djeroek voor, enz., enz. Alles zingend, neuriënd, op Javaansch rijm. Een vrouw kwam haar om kinderzegen vragen en ze antwoordde, dat dit verzoek tot den man dier vrouw gericht moest worden. Zij gelast niet te liegen, geen opium te schuiven, geen overspel te plegen, stuurt gansche groepen menschen naar huis met het bevel goed te doen. En ze weigert geld aan te nemen... Zij dankt vooral haar roem daaraan, dat ze vlug van woord is en goedkoope en gemakkelijke middelen ter bereiking van het gewenscht geluk voorschrijft. De ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur zijn van haar doen en laten volkomen op de hoogte, doch zien er voorloopig geen gevaar in. Maatregelen worden dus niet tegen haar genomen. Doch de kans, dat de vrouw door een of ander familielid, die er geld uit wil slaan, geëxploiteerd zal worden, blijft bestaan; ook de kans, dat van die volkssamenkomsten voor de een of andere propaganda gebruik wordt gemaakt. Bovendien offert menige arme dessaman toch zijn tijd en reisgeld op voor deze „vertooning"......

Er valt hier goed werk te verrichten voor een vereeniging als de S. I. Zij kan dan Javanen er van overtuigen, dat het optreden van Bok Lawinah slechts boerenbedrog is en dat van een bezoek aan deze vrouw niet het minste nut te verwachten valt. En dan zal van zelf haar roem gaan tanen, ten slotte de vrouw vergeten worden, hetgeen stellig gewenscht is, zoo meent bovengenoemd Inl. blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onrust-stokerij. De *Pewarta Soerabaja* vernam, dat er op Madoera, speciaal in de omgeving van Bangkalan, tengevolge van z.g. S. I.-gestook, gevaar dreigt, en dat de bevolking aldaar op het punt staat in verzet te komen tegen het Bestuur. Zoo moet er groote ontevredenheid bestaan over de wijze, waarop de woningverbetering wordt toegepast, n.m. ten koste van den Madoerees, die met zijn vele vrouwen en door zijn groote dobbelzucht, 't geld er niet voor heeft, het er althans niet voor wenscht te besteden. De bevolking verlangt, dat het land die kosten zal dragen. In de dessa Sendang zijn onlangs reeds ongeregeldheden voorgevallen, doordat de bevolking, duizendtallen dakpannen, bestemd voor de woningverbetering, moedwillig vernielde. Bij onderzoek bleken de heeren, allen S. I.-ers, naar onderneming op Java te zijn gevlucht. Onder de oogen van de politie wordt openlijk gedobbeld. Scheepsjongens van Nederlandsche mailbooten voeren in groote hoeveelheden vuurwapenen in, waarop zij *f* 50.— per stuk verdienen. Hoofdzakelijk heeft de invoer op Sotja plaats, waar de geheele politiemacht uit slechts één mantri en één oppasser bestaat, welke macht des nachts onzichtbaar is. Het toezicht te Bangkalan en te Sembilangan laat eveneens te wenschen over. Het personeel van de barisan, dat van tijd tot tijd tot machtsvertoon gebezigd wordt, en de eenige militaire hulp op Madoera uitmaakt, behoort zonder uitzondering, de Inlandsche officieren inbegrepen, tot de S. I en is derhalve niet betrouwbaar te achten in tijden van gevaar.

Druk verkeer met Japan. Hetzelfde blad vernam, dat de betrekkingen tusschen Indië en Japan hoe langer hoe drukker worden, wat o.m. blijken kan uit een regeeringscirculaire aan de hoofden der departementen van algemeen bestuur. Daarin wordt gezegd, dat aangezien gebleken is, dat de briefwisseling over en weer van het Nederlandsch gezantschap te Tokio met verschillende diensttakken in Ned.-Indië gaandeweg zulk een omvang heeft gekregen, dat zij minder overzichtelijk is geworden, de gezant het voorstel gedaan heeft, die briefwisseling in Indië in één hand te vereenigen door de verzending van alle ambtelijke bescheiden uit Indië naar gemeld gezantschap en omgekeerd uitsluitend te doen geschieden door tusschenkomst van den Gouverneur-Generaal. De Gouverneur-Generaal ging met dit voorstel accoord, zoodat daar het gewenschte overzicht gemakkelijker zal verkregen kunnen worden.

Pestbestrijding. Te Malang is volgens de *Bintang Soerabaja* een conferentie gehouden van het leidend personeel van den Dienst der Pestbestrijding. Deze vergadering, welke haar groot belang ontleende aan het feit, dat daar zoo worden getracht tot eenheid te komen omtrent eischen van wege dien dienst te stellen bij den bouw van woningen en ook pakhuizen, alsmede ten opzichte van de bewoning, werd o.m. bijgewoond door den burgemeester en den direkteur van gemeentewerken van Soerabaja. De rooimeester was verhinderd. Op deze vergadering werd duidelijk vastgelegd, met welke principieel verschillende omstandigheden men in een stad vergeleken met het platteland heeft te doen en nadat de vertegenwoordigers van Solo de bepleiters van de belangen van Soerabaja waren bijgevallen, werd de eenheid verkregen in een formuleering van enkele algemeene hoofdpunten, terwijl de weg om dat doel te bereiken plaatselijk zal worden vastgesteld aan de hand van eenige als desiderata gestelde practische maatregelen. Breedvoerig werd ook besproken de mogelijkheid om onafhankelijk van en vooruitloopende op de stelselmatige woningverbetering een geregelde schoonmaak in te voeren, welke naar men meende te Soerabaja van gemeentewege zou kunnen worden georganiseerd onder super-intendentie van den dienst der pestbestrijding en met vergoeding van de kosten van personeel voor uitvoering en toezicht door den lande.

Chineesche Meisjes. Niettegenstaande geschrijf en protesten hebben twee Chineesche meisjes het toch ondernomen dienst te nemen op het postkantoor te Semarang tusschen zoovele ook mannelijke beambten van andere nationaliteit. Onder vele Chineezen heeft deze stap veel ontstemming verwekt. Een rasgenoot, die bevreesd was, dat het die meisjes daar niet goed zoude gaan, bood haar een betrekking aan, waar zij meer onder rasgenooten zouden verkeeren. De moeder van deze beide meisjes wees echter dit aanbod af. „Een slechte moeder" wordt zij nu genoemd in de *Warna Warta* door *Tjinta Bangsa.*

Te Batavia is volgens meer genoemd blad het eerste Chineesche meisjes-weeshuis van en voor geheel N.-I. geopend.

Oedjan Persdeliet. In de *Djawa Tengah* wordt onder dit opschrift geklaagd, dat er in den laatsten tijd zoovele vervolgingen wegens persdelicten worden ingesteld, ook tegen de redacteurs van Maleische en Chineesche bladen. De opmerking wordt gemaakt, dat deze vervolgingen feitelijk een reclame voor de vervolgde bladen zijn. De schrijver eindigt zijne beschouwing met den lezers de leus in herinnering te brengen: „Brani krana benar, takoet krana salah".

Oog om oog. In hetzelfde blad wordt aan Chineezen en Inlanders in overweging gegeven om de onbeleefdheid der Europeanen (bedoeld wordt voornamelijk het gebruik van het woord „kowé") met gelijke munt te betalen. Een uit de *Pertimbangan* overgenomen verhaal wordt gedaan van een desweg te Bandong ontstaan twistgesprek tusschen een Europeaan en een hadji, waarbij de Europeaan het afgelegd heeft en de vertaler zich ziek gelachen heeft.

Onder den titel „Semarangsch zoeklicht" wordt door T. Coöperator medegedeeld, dat er werkelijk zoovele Europeanen zijn, die de Chineezen en Inlanders minachten. Daarna wordt hevig gescholden op den assitent-resident de Groot te Solo, de politie te Semarang en de Europeanen in 't algemeen te Djokdja.

Op Stoelen zitten. *Tjoklipo* te Keling deelt aan de *Sinar Djawa* mede, dat men te Japara, op initiatief van den regent aldaar, een *Regentschapsraad* wil oprichten, met de bedoeling, dat op vergaderingen van dezen Raad de leden dezer vereeniging op stoelen zullen plaats nemen. Is 't niet beter — vraagt hij — om met dit zitten op stoelen niet te wachten op de oprichting van deze vereeniging, maar er nu terstond mede te beginnen, en wel bij de petinggis (dessahoofden) als zij op de gewone conferenties verschijnen. Niet meer *kodok-kodokan* (Kikvorschachtig) doen!

Welkom Bezoek. In de *Sri Sumatra* worden in een artikel van *Normasatoe* (pseudoniem) de maanden December 1916 en Januari 1917 in 't bijzonder geprezen, als zijnde gelukkig voor de Inlanders van Sumatra's Westkust terzake van de komst van het lid in den Raad van N. I. den heer Liefrinck, van wien verwacht wordt, dat hij een eind zal maken aan de zware heerendiensten en belastingen en aan de knevelarijen en plagerijen door Inl. Hoofden.

In hetzelfde blad *(Sri Sumatra)* komt voor een „*Open Brief*" aan „Toean Adil" (waarschijnlijk den heer Liefrinck) waarin dezen gebeden en gesmeekt wordt spoedig te Ras-Ras (Fort van der Capellen) te willen komen om den kleinen man, die ver

van den vlaggestok woont, te helpen, opdat hij moge worden ontlast van te zware heerendiensten en onwettige heffingen zijner Hoofden.

Klachten. „*Stempubliek*” beklaagt zich in hetzelfde blad over den Gemeenteraad van Poelo Tello en zijn voorzitter, den gezaghebber J. C. van Leeuwen. Voor het niet nakomen van een keur betreffende de verplichting tot het witten 2×'s jaars van de erf- of woningafsluitingen langs de groote wegen werden eenige Chineezen veroordeeld tot een boete van *f* 1 ieder. Zij hadden toen het voornemen om gratie te verzoeken, maar werden daarvan door genoemden gezaghebber teruggehouden, die hun toezegde de boeten te zullen betalen, indien zij den Raad wilden verzoeken de betrekkelijke keur in te trekken. Zij deden dat verzoek en betaalden intusschen maar eerst zelf de boeten. Het verzoekschrift werd medegeteekend door de Chineesche leden van den Gemeenteraad. Maar toen het op de behandeling van deze zaak aankwam, werd vóór de opening van de zitting door den gezaghebber verklaard, dat naar zijne meening de keur niet kon worden ingetrokken. Bij de beraadslaging was er onder de Chineesche leden en mede-onderteekenaars van het request slechts *één*, die het ondersteunde, anderen waren er, die het zelfs bestreden, ten slotte werd de keur gehandhaafd.

Ook laakte hij (bovenbedoelde schrijver) 't in den gemeenteraad, dat deze een heffing van 5 % handhaafde van het bedrag door districts- of magistraatsgerecht toegewezen voor civiele vorderingen, te betalen door de winnende partij. Deze heffing was, zeide hij, reeds bij een vroeger Staatsblad ingetrokken. Tenzeerste hierover verontwaardigd, verklaarde hij, dat de Gemeenteraad hierdoor is getreden in de prerogatieven van den Minister van Koloniën en den Gouverneur-Generaal.

In een ander nummer van hetzelfde blad wordt echter dezelfde gezaghebber, van wien door een Chinees zooveel kwaad wordt gezegd, door een zekeren „*Naratja Adil*” als bijzonder eerlijk en rechtvaardig geprezen.

Van Vreemde Koloniën.

Duitsche koloniale vredeseischen.

De D. koloniale vereeniging, die te Leipzig een vergadering hield, onder voorzitterschap van hertog Johan Albert van Mecklenburg, kon bij verrassing een rede van den minister van Koloniën Dr. Solf op haar agenda brengen. De verrassing was te grooter toen bleek dat het een ontplooiing was van beschouwingen, die met medeweten van den rijkskanselier uitgesproken werden. Naar 't ons voorkomt kan in het zoo ongevraagd medegedeelde, bij den huidigen stand van zaken, een beteekenis worden gezocht, waarop wij elders nog niet gewezen zagen en waarin, als wij ons niet vergissen, toch eigenlijk de reden gelegen kan hebben van die zending naar Leipzig om daar ten aanhoore van geheel de wereld een officieele verklaring af te leggen, want, als met hetgeen daar gezegd is, alleen opvat zooals 't gezegd is, ware het ternauwernood de moeite waard er veel ophef van te maken.

Nieuws immers, in den zin van nog niet geopperde zienswijzen, heeft de uitvoerige toespraak niet gebracht. Zij had wel haar waarde als afweer en tegenaanval op de redevoeringen van lord Cecil en generaal Smuts, maar om dit te zeggen was een zich onverwacht en als ongeduldig aanmelden op de vergadering van een particuliere vereeniging niet noodig geweest.

Reeds bij den aanvang legde de minister er nadruk op, dat regeering en volk vast besloten zijn de koloniale toekomst van D. te waarborgen. 't Koloniaal program is eenvoudig: D. wil zijn koloniaal bezit terug hebben en wil daarvan zooveel mogelijk een krachtig, economisch-productief gebied maken.

Dit lijkt inderdaad heel eenvoudig. Maar in 't verdere deel van zijn rede erkende Dr. Solf de juistheid van hetgeen tot nu toe slechts bij geruchte verkondigd was, het sedert lang bestaan van 't plan om door vreedzaam vergelijk tot een afronding van 't D. koloniale bezit te geraken.

Dit plan nu voor 't eerst openlijk uitgesproken, kan o. i. op een nummer van 't vredesprogramma van D. wijzen.

Door deze zienswijze zal 't mogelijk zijn gedeelten van de koloniën prijs te geven, zonder ze als overwonnen land af te staan. Meent D. inschikkelijker te moeten worden, en daardoor de kans op 't terugkrijgen van alle koloniën onder oogen te moeten nemen, dan moet 't een formule vinden om dit voor 't eigen volk aanneembaar te maken. Deze formule kan luiden: afronden van 't D. koloniale bezit. Moeten de verloren Schutzgebieten in 't verre Oosten en Australië wellicht opgegeven worden, dan kan afronding van O.-Afrika dit aanneemlijk maken. Moeten de vermeesterde reuzengebieden in Z.-W. en Centraal Afrika onder andere vlag blijven, 't zou alweer tegen afrondingstukken voor Duitsch O.-Afrika te verrekenen zijn. Er kan op den grondslag van afronding een geheel nieuwe verdeeling van Afrika onder alle partijen plaats vinden.

Dit zou zeker een heel andere strekking hebben dan de expansie-politiek, die er op gericht was een D.-Afrikaansch gebied te krijgen dat zich naar drie Oceanen zou uitstrekken en aan D. vele over alle zeeën verspreide steun- en rustpunten voor de oorlogs- en handelsvloot te geven, en wij zeggen ook niet bepaald, dat Dr. Solf een prijsgeven van deze grootsche plannen heeft willen uitspreken, maar a l s m e e n i n g dringt deze opvatting zich toch onwillekeurig aan ons op. Nu de kansen op een overwinning voor de centrale staten afnemen, kunnen zij bedacht worden op 't betalen van 't gelag. De koloniën kunnen dan, althans voor een deel, de boetedoening worden, te meer omdat de koloniale uitbreiding zonder twijfel een der redenen van den oorlog is geweest. De stemming moet dan worden voorbereid op en geleid naar die afdoening. D.-Oost-Afrika houdt zich nog goed, dit hoopt men dus te behouden, daaromheen wordt dan de afronding gedacht die een pleister op de wond moet worden, voor 't elders te verliezen gebied, ja misschien, wie weet, zelfs wel voor een afstand van Elzas-Lotharingen, als aan dezen van Fransche zijde uitdrukkelijk gestelden eisch toegegeven zou moeten worden.

Hierbij zou dan ook de lof aansluiten, die Dr. Solf de door D. voorgestane inboorlingen-politiek toezwaaide, die O.-Afrika ten goede moet komen en waarvoor hij zich aansloot bij de zienswijze van Smuts, terwijl hij de praktijk der Eng. afkeurde, die de inlanders nu in Europa tegen de blanken ten strijde voeren, en hun zoo 't gevoel voor 't rassenverschil ontnemen.

't Suezkanaal tijdens den oorlog.

In „Economisch-statistische berichten” van 30 Mei komen gegevens voor over 't verkeer door 't Suezkanaal in de oorlogsjaren, waaraan 't volgende wordt ontleend. Een vergelijking van 1915 met de voorafgaande jaren geeft:

	Aantal schepen			Netto tonnage.		
	1913	1914	1915	1913	1914	1915
Engeland	2951	3078	2736	12 052 484	12 910 278	11 656 038
Nederland	342	347	334	1 287 354	1 389 390	1 334 474
Frankrijk	256	228	171	927 787	799 624	666 122
Japan	68	64	119	343 732	354 376	565 945
Italië	110	131	124	290 576	369 239	363 488
Denemarken	56	42	46	171 848	163 832	166 497
Zweden	33	35	38	122 957	132 027	144 330
Noorwegen	44	41	48	93 313	96 647	135 544
Griekenland	17	49	47	54 560	138 042	95 876
Spanje	26	26	26	75 643	71 558	72 700
Rusland	110	71	17	340 595	200 423	59 535
Vereenigde Staten	8	3	1	7 476	2 562	3 436
België	—	—	1	—	—	2 170
Duitschland	778	481	—	3 352 387	2 118 946	—
Oostenrijk-Hongarije	246	176	—	845 830	631 730	—
Turkije	23	25	—	41 648	23 289	—
Siam	7	2	—	17 677	5 050	—
Perzië	7	3	—	5 159	2 491	—
China	2	—	—	2 087	—	—
Portugal	1	—	—	871	—	—
	5058	4802	3708	20 033 883	19 409 495	15 265 155

De afname van het verkeer weerspiegelde zich in de geringe ontvangsten van de kanaal-maatschappij. Deze bedroegen in 1915 fr. 98.228.098, d. i. een vermindering, bij vergelijking met 't voorafgaande jaar, van francs 26.893.138. Van 1911—1915 werden deze cijfers verkregen:

	Bruto inkomsten in fr. 1000	Dividend in fr. per aandeel
1911	138 038	165
1912	139 923	165
1913	129 925	165
1914	125 121	120
1915	98 228	120

Als gevolg van de verminderde inkomsten is de maatschappij overgegaan tot de volgende verhooging van hare tarieven:

1 Juni 1916 fr. 6.75 p. ton scheepsruimte.
5 Oct. 1916 fr. 7.25 „
1 Jan. 1917 fr. 7.75 „
1 Juli 1917 fr. 8.50 „

Zijn, zooals uit bovenstaande gegevens ook blijkt, de Duitsche en Oostenrijksche schepen, die een belangrijke plaats begonnen in te nemen, evenals de Turksche, voorloopig uitgesloten, ook andere nationaliteiten moesten een grooten achteruitgang boeken, zooals Engeland en Frankrijk. Nederland wist zich in 1915 op een goed standpunt te handhaven. Nadien heeft de verminderde vaart en de route via de Kaap en nu via Panama daar natuurlijk wijziging in gebracht. Opvallend is dat Japan de toeneming, die reeds sedert 1896 werd ingezet, wist door te voeren.

De duikbooten duiken overal op.

Uit Washington werd, volgens Reuter, door 't departement van buitenlandsche zaken geseind, dat de D. pogingen in 't werk stellen om controle te krijgen over 't eiland Santa Margarita voor de kust van Venezuela, om er een Duikbootbasis in te richten. 't Departement zou president Gomez gewaarschuwd hebben. Onmogelijk is 't niet, want de D. blijven een bewonderenswaardige activiteit ontplooien, maar waarschijnlijk is 't toch niet, want zoo ingericht, zou 't station dadelijk onhoudbaar zijn.

Wat de Punjab heeft gedaan?

Bij een der bijeenkomsten op de tournee van den onderkoning van Britsch-Indië, lord Chelmsford, bracht deze te Lahore hulde aan hetgeen de Punjab tijdens den oorlog gedaan heeft. Wij vinden 't merkwaardig genoeg om er 't volgende aan te ontleenen:

Als in den ouden tijd heeft deze provincie getoond de bakermat van strijdbare mannen te zijn, zij is de voornaamste bron ter recruteering van 't Indische leger gebleven en heeft 63 percent van de recruten bezorgd sedert 't begin van den grooten oorlog in dat leger opgenomen. Hare zonen hebben met onderscheiding gestreden in Frankrijk, Gallipoli, Mesopotamië, O. Afrika en Egypte, en waar zij streden, en of zij Muzelmannen, Sikhs of Hindoes waren, steeds hielden zij den ouden roem op.

De Lahore-divisie kwam op een kritiek oogenblik in Frankrijk aan, in de herfst van 1914, zij was een der eerste overzeesche afdeelingen, die den vijand te gemoet traden, zij gaven, ook door de wijze, waarop zij den verschrikkelijken winter doorstonden, den doorslag voor de beantwoording van de vraag: of Indische troepen goede diensten kunnen bewijzen op 't Europeesche slagveld? 't Eerste Victoriakruis, dat aan een Indiër werd toegekend, werd verdiend door Naik Khudadad Khan uit district Jheloem.

Tot nu toe hebben de Punjabstrijders gekregen 3 Victoria-kruisen, 186 kruisen van verdiensten, 370 medaljes voor bijzondere daden. De deelneming aan den

succesvollen strijd in Mesopotamië zal dit aantal weer belangrijk hebben uitgebreid.

Toen in den zomer van 't vorige jaar een nieuwe oproep om mannen kwam, waren 't weer de Punjab-contingenten, die den toestand redden.

Werden de soldijen van de troepen te velde geleidelijk verhoogd, dit is nu ook geschied voor de noncombattanten, die bij de legers velerlei diensten als helpers verrichten. Zij zijn nu, ook voor de pensioenen, gelijkgesteld met de strijders. Kan de regeering de verloren plaatsen niet verhelpen van den gesneuvelden vader of echtgenoot, zij is er wel op bedacht 't verlies zooveel doenlijk te verzachten, door de pensnoenen flink te verhoogen. 't ,,Imperial relief fund'' heeft door gulle inschrijvingen van particulieren hieraan nog een bijslag kunnen toevoegen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Een zendeling over de Sarikat Islam.

In het jaarverslag van den arbeid van zendeling H. J. Eggink te Pagaroetan (Bataklanden), opgenomen in het Mei-Juni-Nr. van het Geïll.Zendingsblad, leest men met betrekking op de Sarikat-Islam-beweging o. m. ,,Een soort heilstaat wordt (door de leiders) in 't vooruitzicht gesteld, waarin de Sarikat alles zal zijn; de Islam groeit en bloeit en geen andere godsdiensten nevens zich duldt; de menschen niet meer zullen geplaagd worden door heerendiensten en belastingen, enz. M.a.w. de Sarikat krijgt een politiek revolutionairen tint en het zou zeker onverstandig zijn daaraan schouderophalend voorbij te gaan en te doen alsof dit alles niets beteekende. Men bedenke, dat wij hier een tijd beleven van allerlei reorganisaties. Daar is de Bestuursreorganisatie, waardoor aan de oude Koeriahoofden een groot deel van hun macht is ontnomen en overgebracht op eene nieuwe instelling: het Domangschap. Dan de vorming van landschapskassen, waaraan de bevolking moet bijdragen. Straks de ,,dessascholen'', door de bevolking voor het grootste gedeelte zelve te onderhouden! Altemaal dingen, die op zich zelve goed zijn, maar die een poosje zullen noodig hebben zich in te burgeren. En onder dergelijke omstandigheden is het te begrijpen, dat velen groote verwachtingen koesteren van de Sarikat Islam en een strakkere houding aannemen tegenover wat geen gelijke kleur bekent''.

Zendeling H. Hendriks. †

In bovengenoemd Zendingsblad worden de verdiensten in herinnering gebracht van den oud-zendeling Hein Hendriks, geb. 31 Juli 1854, overl. 19 April 1917, aanvankelijk in dienst van de Utrechtsche Zendingsvereeniging, later van het Java-Comité. Behalve als Zendeling maakte hij zich ook naam op het gebied der Indologische taalwetenschap. We citeeren: ,,Br. Hendriks was een man van groote taalgaven; daarvan getuigt o.a. het Madoereesch-Hollandsch woordenboek, door hem en zijn zwager Penninga bewerkt. Zijn Maleische lessen werden ook door jonge Indië-gangers zeer gezocht. Het Nederlandsch Bijbelgenootschap riep herhaaldelijk zijne hulp in. Utrechtsche Zendingsvereeniging en Java-Comité zonden hare kweekelingen voor de Boeroeneesche en Madoereesche talen.''

De Ned.-Indische mijnbouw-politiek.

Het Maandschrift ,,De Handel'' (Nr. van 1 Juni) bevat eene belangrijke verhandeling over de Ned.-Ind. Mijnbouw-Politiek en de vooruitzichten der benzinemarkt (via ,,De Auto'' van 8 Maart en volgende nummers, ontleend aan de Java-Bode), van de hand van Jhr. J. C. Reigersberg Verslys, ingenieur te Bandoeng.

Het artikel begint met de geschiedenis van de mijnbouw-politiek sinds 1910, waarbij de lijdensgeschiedenis van de Djambi-consessies ter sprake wordt gebracht. Daarna krijgt men eene beschouwing van het benzine-vraagstuk waarbij de schr. met cijfers de verbazende toename van het verbruik door benzine-motoren aantoont. Vervolgens wordt duidelijk gemaakt ,,de invloed der benzine-prijzen op de petroleum-industrie''.

In een hoofdstuk ,,Wat nu verder'' komt de heer v. R. V., na gewezen te hebben op de veranderde omstandigheden door den opstand in Djambi geschapen en na opgemerkt te hebben dat geld laten verdienen aan de bevolking een goed pacificatie-middel is, met een voorstel dat tot onmiddellijk handelen aanspoort niet alleen wat betreft petroleum in Djambi, maar tevens wat steenkolen enz. in andere gebieden aangaat. Ook toont schr. de fouten aan in de werking van het Hoofdbureau van het Mijnwezen in Ned.-Indië en bespreekt daarbij de kwestie of de exploitatie van de delfstoffen van Ned.-Indië zal behooren te vallen onder dat Hoofdbureau of dat het wenschelijker is dat werk afzonderlijk te houden. Doch hoe de beslissing ook moge zijn, in ieder geval behoort men te beginnen met de exploitatie. ,,Laat men nu beginnen met eens eenige geologen aan het werk te zetten, dan komt later de gelegenheid wel te overwegen of zij hun rapporten al dan niet op 't bureau van het Mijnwezen moeten afgeven. Op de stukken zelf, niet op hun adressen komt het aan.''

Resumeerende luiden des schrijvers voorstellen: 1o. Er worde niet langer tijd verloren en dadelijk een aanvang gemaakt met:

a. Een algemeen economisch-geologisch onderzoek, beginnende met de gebieden, waar de beste kansen zijn voor de voor landbouw en industrie meest gewenschte delfstoffen, op steenkool en op petroleum.

b. Exploratie-boringen naar petroleum in Djambi en Peusangan.

2o. Met spoed worde voorbereid de petroleum-ontginning van Staatswege en een contract voor den verkoop der productie.

Annalen van het Missiehuis te Roosendaal.

In het Nr. van Juni vertelt de heer V. Halder (missionaris in N. Borneo) een Dajak-legende, zooals hij die opteekende bij gelegenheid van een Dajaksch feest, gevierd ter eere van ,,Siu, die den Dayak het rijstplanten leerde''. De legende is getiteld: Siu, de slangenheld.

Rubbercultuur op Oost-Java.

De Britsche Vice-Consul te Soerabaja bericht in ,,the Board of Trade Journal'' dat de rubbercultuur op Oost-Java snel vooruitgaat en dat de boomen spoedig vrij wat rubber zullen opleveren. Als voorbeeld mogen de cijfers dienen van éene onderneming: De oppervlakte dezer plantage is 25.000 acres en in het begin van 1915 leverden de 435.039 getapte boomen 1.557.317 K.G. rubber; einde 1916 werd 3.375.147 K.G. rubber verkregen van 964.045 boomen. De gemiddelde opbrengst over beide jaren was 3½ K.G. per boom. (Ind. Merc.).

Indië. Geïllustreerd weekblad.

In Nr. 10 o. m. het volgende: Mr. C. Th. van Deventer gehuldigd (met afbeelding van de bronzen plaquette met de sprekende gelijkenis van Mr. v. D., versierd met verschillende bloemstukken). — De verdediging van Nederlandsch-Indië, door Prof. Dr. J. H. F. Kohlbrugge. — Een volksindustrie (n.l. de hoedenvlechterij) op Curaçao (slot), door E. G. W. Fischer. — Up and downs! De Indo-Chineesche wereld, door Th. Brondgeest Sr.

Adatrechtbundels XIII en XVI.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage verschenen nagenoeg tegelijkertijd 2 Adatrechtbundels (bezorgd door de commissie voor het Adatrecht en uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië) n.l. Nr. XIII: Borneo en XIV. Java en Madoera. Eerstgenoemd deel bevat o.a. een volkenkaart van Borneo en aan het slot een uitvoerig litteratuuroverzicht van het eiland.

Een Javaansche Bibliotheek.

In de ,,Oetoesan Hindia'' wordt de vereeniging Boedi Oetomo, die toch bevordering van ontwikkeling wil, opgewekt zich wat meer te interesseeren voor het Openbaar Bibliotheekwezen, omdat Indië daarin zeer achteraan komt. Wel wordt erkend, dat er iets voor de volksbibliotheken werd gedaan, maar dat toch de inhoud der boeken uit die volksbibliotheken niet veel zaaks is. Goed voor een grootvader, om er uit aan zijn kleinkinderen te vertellen, maar nut stichten de volksbibliotheken absoluut niet. Geen fabeltjes heeft de Javaan noodig, maar boeken om zich te ontwikkelen, boeken over kunst, wetenschap, handel en nijverheid. Vervolgens wordt de blik o.a. naar Japan geslagen en geconstateerd, dat daar heel veel voor het Openbaar Bibliotheekwezen werd gedaan, dat daar honderd duizenden boeken ter beschikking van den weetgierige staan.

,,Overal is het beter dan op Java. Ja, toch is er een bibliotheek. In de harten der Javanen, waar geschreven staat de rechtsverkrachting, waaraan ze blootstaan, hun behandeling alsof zij dieren waren.''

Het ,,Soer. Handelsblad'' is, leest men in de ,,Ind. Gids'' van Juni (blz. 833), op de beschouwingen der ,,Oetoesan Hindia'' ingegaan en schrijft haar bedoelingen niet te begrijpen. Het blad zegt, dat in de Inlandsche talen zeer weinig is geschreven, waaruit volgt dat de openbare wetenschappelijke volksbibliotheken zouden moeten bestaan uit boeken, geschreven in Europeesche talen. En hoeveel Javanen zijn er, die behoefte aan wetenschappelijke lectuur hebben? Waarachtig niet veel, en de weinige Javanen, die er wel behoefte aan hebben kunnen meestal wel aan de gewenschte literatuur komen.

Het blad besluit: ,,De tot voorbeeld gestelde bibliotheek te Tokio bevat 230.000 boeken, afkomstig van Japan of China. Zoek eens 23 d e g e l ij k e Maleische of Javaansche boeken bij elkaar? De weinige goede boeken in die talen, die er nog zijn, hebben tot auteur een...... Hollander.''

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 23: Buleltin van het Deli-Proefstation Medan, Sumatra, door P. Hondius Jz. — Suikerriet in Assam. — De industrie van de Vereenigde Staten. — Soja-boonen in de Vereenigde Staten. — Personalia (P. E. Tegelberg †). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Indische Gids.

De Juni-afl. bevat de volgende artikelen: Boschbehoud of boschontginning? door A. te Wechel. — Het oplichten van de beide weerspannige regenten van Kedoe op 28 September 1744, door A. K. A. Gijsberti Hodenpijl. — Een gouverneur van Atjeh, (n.l. A. Pruys van der Hoeven) door S. Kalff.

Verder bevat de rubriek varia o.m. De Indische Europeaan in de Straits. — De opstand in Djambi (slot). — Marco. — Draadlooze telegraphie in Indië. — Overigens de gewone rubrieken: Koloniale literatuur. — Revue van brochures enz. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De Indiër.

In bovengenoemd Nr. van de Ind. Gids leest men, dat het eerste nummer van ,,De Indiër'' onder hoofdredactie van den heer Razoux Kuhr, op 4 Jan. te Semarang is verschenen. De heer R. K. kondigt zijn blad aan als een politiek dagblad. Hij zegt daarvan:

,,Of wij politiek het eenig noodige achten voor Indië? Eerlijk gezegd: Neen! Wij willen zelfs verder gaan en de politiek voor deze gewesten, de verschillende bevolkingsgroepen met hare tegenstrijdige belangen een kwaad noemen, maar dan een noodzakelijk kwaad. Noodzakelijk in zooverre, dat het ons den weg opent naar verbeteringen. Per aspera ad adstra! Wat gemeenteraden, schoon gekortwiekt, tot stand brachten, zou zonder die instellingen nog steeds tot de vrome wenschen hebben behoord. De Volksraad, hoe ridicuul overigens, zal ons verder brengen, zelfs al zou het eenige gevolg wezen, dat we ons niet meer zullen voelen als weeskinderen in een gesticht.

Het is de regeering zelve, die aan de politiek de

eereplaats toekent en de andere, feitelijk hoogere, belangen van Indië daaraan ondergeschikt maakt. Laat ons dien wenk begrijpen en door doelbewuste deelname aan de komende politieke actie het middel vinden om Indië te geven wat het toekomt."

Nijhoff's Index.

In het Mei-Nr. van dit maandblad vonden we nog eenige titels van bijdragen, welke in het Kol. Weekblad nog niet werden vermeld.

Het van Eeden-fonds voor het natuurwetenschappelijk onderzoek van Suriname, door J. Dekker (Amsterdammer, Weekblad 7 April 1917).

De :oodzakelijkheid van de instelling eener Indische Volksvertegenwoordiging met wetgevende macht, door M. Ng. Dwidjo Sewojo. (Amsterdammer, 28 April 1917).

Gedachten aan mijn moederland, door Noto Soeroto (Tijdspiegel 1917, II, blz. 61).

Het honderdjarig bestaan van 's lands plantentuin te Buitenzorg, door J. C. C. (De Natuur, 1917, bl. 97).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur der Vereen. „Oost en West":

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1916.

Ontvangsten.

1. Contributie van Leden in Administratie bij het Hoofdbestuur	*f*	2489.25
2. Contributie van de afdeelingen	„	1363.70
3. Boekwerken	„	51.40
4. Bijdrage in de huishuur	„	150.—
5. Ned. Ind. Handelsbank	„	3978.66
6. Rijks Postspaarbank	„	1400.—
7. Rente	„	176.83
8. Ondersteuningsfonds	„	205.—
9. Studiefonds	„	100.—
10. Koloniaal Weekblad	„	549.60
11. Subsidie Regeering	„	3000.—
12. Diverse Ontvangsten	„	10.—
Saldo in kas op 1 Januari 1916	„	37.43^5
	f	13511.87^5

Uitgaven.

1. Inlichtingendienst	*f*	2017.76
2. Koloniaal Weekblad	„	2363.92
3. Ned Ind. Handelsbank	„	4472.96
4. Rijks Postspaarbank	„	1692.79
5. Druk- en typewerk, schrijfloonen	„	129.67^5
6. Receptiekosten	„	31.52
7. Onderhoud en Loonen	„	166.86
8. Administratiekosten	„	139.81^5
9. Huishuur	„	699.96
10. Toelagen	„	425.—
11. Gas, waterleiding en telephoon	„	349.73^5
13. Onkosten inning contributiën	„	163.29^5
14. Bewaarloon Ned. Bank	„	5.77
15. Ondersteuningsfonds	„	269.22
16. Studiecommissie	„	213.98
17. Inrichtingskosten	„	53.65
18. Terugbetaling contributiën	„	15.59^5
19. Diverse uitgaven	„	29.49^5
20. Reis- en verblijfkosten	„	86.45
21. Propagandakosten	„	145.44
Saldo in kas d.d. 31 December 1916	„	38.98^5
	f	13511.87^5

Balans.

Activa.

3 Certificaten N.W.S. à *f* 1000.— 3 % 75 1/16	*f*	2251.87^5
6 Certificaten N.W.S. à *f* 100.— 3 % 75 1/16	„	450.37^5
8 Certificaten N.W.S. à *f* 100.— 2½ % 62 11/16	„	501.50
4 Maanden rente van *f* 3600 à 3 %	„	36.—
6 Maanden rente van *f* 800 à 2½ %	„	10.—
229 Aandeelen „N. V. Boeatan" nominaal groot *f* 11450.— (Pro memorie).		
Nog te innen contributi:n na afschrijving der dubieuse posten	„	1864.25
Saldo 31 Dec. 1916 op Rijkspostspaarbankboekje No. 178	„	357.37
Saldo 31 Dec. 1916 op Rijkspostspaarbankboekje No. 4996	„	553.85
Saldo Deposito d.d. 31 Dec. 1916 b. d. Ned. Ind. Handelsbank	„	1467.30
Saldo in kas b. d. Penningmeester van het Hoofdbestuur	„	38.98^5
Inventaris na afschrijving van 25 %	„	70.—
	f	7601.50^5

Passiva.

Nog te betalen aan de Geldleening	*f*	650.—
Saldo kapitaalrekening op 31 Dec. 1916	„	6951.50^5
Onder saldo kapitaalrekening is begrepen Saldo Studiefonds *f* 423.61 Saldo Ondersteuningsfonds „ 161.09^5		
	f	7601.50^5

's-Gravenhage, 31 December 1916.

De Penningmeester,
A. A. C. HARTING.

Goedgekeurd in de Hoofdbestuursvergadering van 28 April 1917.

Namens het Hoofdbestuur,
BAKHUIZEN VAN DEN BRINK,
Voorzitter.

Begrooting voor Ontvangsten en Uitgaven van den Penningmeester voor het jaar 1918.

Ontvangsten.

Contributie van de afdeelingen	*f*	1600.—
Idem van leden in adm. b. h. Hoofdbestuur	„	1600.—
Huishuur	„	150.—
Rente	„	175.—
Verkoop brochures	„	75.—
Baten van het Koloniaal Weekblad	„	9200.—
Subsidie v. d. Regeering	„	3000.—
Saldo in kas op 31 Dec. 1916	„	38.98^5
	f	15838.98^5

Uitgaven.

Koloniaal Weekblad	*f*	9000.—
Administratiekosten	„	150.—
Informatiebureau	„	3000.—
Arbeidsbeurs	„	300.—
Huishuur	„	700.—
Toelagen aan Secretaris en Penningm.	„	450.—
Reis- en verblijfkosten	„	250.—
Onkosten inning contributiën	„	150.—
Diversen	„	50.—
Inrichtingskosten	„	50.—
Drukwerken, type en schrijfloonen	„	600.—
Telephoon, gas en waterleiding	„	250.—
Propaganda	„	500.—
Onderhoud en loonen	„	200.—
Ondersteuningsfonds	„	100.—
Studiecommissie		Pro Memorie.
Onvoorziene uitgaven	„	50.—
West-Indische Commissie		Pro Memorie.
Vermoedelijk saldo op 31 Dec. 1917	„	38 98^5
	f	15838.98^5

's-Gravenhage, 1 Januari 1917.

De Penningmeester,
HARTING.

Verslag van het Fonds tot Ondersteuning van Personen, Commissies en Instellingen over 1916.

Ontvangsten.

1 Jan. Saldo in kas	*f*	120.49^5
22 Juni. Van den heer N. D. te Paramaribo	„	30.—
Door tusschenkomst van den heer Zuyderhoff van den heer N.N.	„	15.—
24 Nov. Van de afd. Utrecht bijdrage in de contributie van het Oranjekruis	„	5.—
Voor idem v. d. afdeelingen	„	55.—
Bijdrage uit de kas van het Hoofdbestuur	„	100.—
Rente	„	4.82
	f	330.31^5

N.B. De rente ad *f* 4.82 is in de Alg. Verantwoording opgenomen onder hoofd „Rente".

Uitgaven.

1 Jan. Contributie aan de Anti-Oorlograad	*f*	1.02^5
Idem aan het Alg. Ned. Verbond 1916	„	2.50
31 Jan. Aan het Nationaal Bureau voor Vrouwenarbeid	„	0.62
1 Febr. Aan contributie v. d. Vereeniging Vrede door Recht	„	1.05
28 Febr. Bijdrage van het Hoofdbestuur aan de noodlijdenden tengevolge van den watersnood te Demak	„	100.—
11 Mrt. Bijdrage a. h. Max Havelaarfonds	„	5.—
14 April. Bijdrage a. h. Kartinifonds	„	5.02^5
10 Mei. Bijdrage a. d. Ver. „Het Oranjekruis"	„	50.—
30 Juni. Bijdrage v. d. Leprabestrijding	„	4.—
31 Dec. Saldo in kas	„	161.09^5
	f	330.31^5

Verslag van het Fonds van Bijstand, Opvoeding en Leiding voor in Nederland studeerende jongelingen.

Ontvangsten.

1 Jan.	Saldo in kas	f 418.86
31 Dec.	Van de kas v. d. Hoofdbestuur	,, 100.—
	Rente	,, 16.75
		f 535.61

N.B. Rente ad f 16.75 is in de Alg. Verantwoording opgenomen onder hoofd „Rente”.

Uitgaven.

1 Mrt.	Firma T. C. B. ten Hagen voor geleverd drukwerk	f 14.17
1 Mrt.	Receptiekosten vergadering	,, 3.—
9 Mrt.	Firma Ch. L. Boucher voor geleverd typewerk	,, 4.37[5]
11 Juni.	Administratiekosten a. d. Secr v. h. Hoofdbestuur	,, 9.52[5]
31 Aug.	Voor idem	,, 4.30
11 Oct.	Voor idem	,, 8.20
11 Oct.	Voor receptiekosten vergadering	,, 5.90
11 Oct.	Voor receptiekosten ten behoeve van de Studiecommissie voor de ontvangst van den nieuw benoemden Gouverneur van Suriname	,, 39.10
30 Oct.	Aan de Firma Boucher voor geleverd typewerk	,, 25.41
31 Dec.	Saldo in kas	,, 421.63
		f 535.61

Van het Informatie-bureau :
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ambtenaren voor de beoefening van de Indische talen.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat er dit jaar en ook in de eerstvolgende jaren telkens een tweetal jongelieden aan de Rijksuniversiteit te Leiden in opleiding zullen kunnen worden genomen voor het doctoraat in de taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel of voor dat in de Semitische letterkunde, ten einde na voltooiing van hunne opleiding in Nederlandsch-Indië te worden benoemd tot ambtenaar voor de beoefening van de Indische talen of in een anderen met hunne opleiding verband houdenden werkkring.

Voor opleiding komen in aanmerking Nederlandsche onderdanen, die met goeden uitslag hebben afgelegd het eind-examen van een gymnasium of in het bezit zijn van het Staatsdiploma A.

Zij, die in opleiding genomen worden, zullen voor den duur der studie, doch hoogstens gedurende zeven jaren, eene toelage genieten, naar reden van f 1000 (een duizend gulden) 's jaars.

De aanvangsbezoldiging van de ambtenaren voor de beoefening van de Indische talen bedraagt f 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands, met eene twee-jaarlijksche verhooging van f 100 (eenhonderd gulden) per maand, eene twee-jaarlijksche verhooging van f 50.— (vijftig gulden) 's maands en tien jaarlijksche verhoogingen van f 50 (vijftig gulden) 's maands, tot een maximum van f 1000 (een duizend gulden) 's maands.

Aan de uitzending wordt verbonden:
a. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië, c.q. ook voor het wettig gezin, als passagier der 1ste klasse;
b. eene tegemoetkoming voor uitrusting ten bedrage van f 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);
c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië;
d. voor gehuwden, uitkeering van het bedrag van een maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Zij, die voor opleiding in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van eene korte beschrijving van opleiding en levensloop.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van 2 Juni 1917, No. 127).

Van de Afdeeling Groningen en Omtreken :

Jaarverslag over 1916.

Het afgeloopen jaar is voor de afdeeling „Groningen en Ommelanden” geen gunstig jaar geweest. De belangstelling in onze Koloniën is in het Noorden van ons land altijd gering geweest, vertoonde bij de oprichting van de afdeeling zekeren opbloei, maar gaat nu weer achteruit. Een der hoofdoorzaken is wel, dat het Groningsch publiek opeens veel te veel uit Indië werd aangeboden, daar ook het Koloniaal Instituut lezingen hield. Pogingen, om tusschen Uw Hoofdbestuur en dat van het Koloniaal Instituut meer samenwerking te krijgen, mochten helaas niet baten. Thans heeft het laatstgenoemde een werkplan ontworpen, waarop misschien samenwerking mogelijk is, en waarvan Uw Hoofdbestuur zeer zeker kennis zal hebben ontvangen.

Een lezing voor de gezamenlijke afdeelingen van onze Vereeniging, van „Onze Vloot” en van het „Departement Groningen” van de Mij. tot Nut van het Algemeen, had een zeer poover succes.

De belangstelling onzer leden zelf is eveneens gering. Op de ledenvergadering, noodig voor Bestuursveranderingen, verscheen niemand.

B. A. KWAST, Secretaris.

Van de Afdeeling Rotterdam :

Jaarverslag over 1916.

Hoewel ook dit jaar pogingen in het werk werden gesteld om het ledental op te voeren, is het resultaat toch nog altijd bedroevend. Einde 1915 bedroeg het ledental 68 en einde 1916 80 leden; er zijn bijgekomen 20 leden, terwijl door bedanken of overlijden 8 leden werden verloren. Het totaal is voor onze koopstad, die op zooveel trosch kan zijn en waar zoovele vereenigingen bloeien, nog zeer bedroevend.

Dit zal echter niet wegnemen, dat ons Bestuur het hoofd omhoog zal houden en zijne activiteit zal toonen, telkens wanneer de gelegenheid zich zal voordoen, vertrouwende, dat mettertijd wel kentering zal komen en men de daden en het bestaan van onze afdeeling zal weten te appreciëeren.

Slechts ééne lezing werd dit jaar gehouden en wel den 22 December door mejuffrouw Kitty Ament, die hieraan verbond eene tentoonstelling van Indische kunst. Dit gaf het bestuur aanleiding de leden van den Rotterdamschen Kunstkring uitnoodigingen te zenden, waarvan een dankbaar gebruik is gemaakt. Ook studenten der Ned. Handelshoogeschool werden uitgenoodigd, doch wegens de vacantie werd hiervan weinig gebruik gemaakt; eene dankbetuiging werd van den Senaat ontvangen. Groote belangstelling was er anders voor deze werkelijk interessante lezing nog niet, zoodat andere pogingen in het werk gesteld zullen moeten worden om onze leden te bevredigen. Laten wij hopen hiermede in 1917 beter te slagen en de Vereeniging een voorspoedig jaar toewenschen.

De Secretaris,
Z. G. Ph. MARCELLA.

Van de Naamlooze Vennootschap „Boeatan” :

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING van Aandeelhouders, op *Zaterdag 30 Juni 1917*, te 3 ure, in het lokaal der Vennootschap *Heulstraat 19*, Den Haag.

Punten van behandeling:
1o. Jaarverslag over 1916.
2o. Balans en Winst- en Verliesrekening over 1916. ((de stukken liggen ter inzage Heulstraat 19).
3o. Benoeming van de leden der financieele commissie voor 1917 en van plaatsvervangende leden.

DE RAAD VAN BEHEER.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 25. Donderdag 21 Juni 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

MEDEDEELING
betreffende de Algemeene Vergadering van „Oost en West".

Deze zal gehouden worden op *7 Juli e.k.* ten 2 ure 's namiddags te *Breda* in het *Zuid-Hollandsch Koffiehuis*, Groote Markt.

De aan de leden van het Hoofdbestuur aan te bieden lunch zal plaats hebben te 1.15 uur in het Oranjehotel tegenover het station.

Het gezamenlijk middagmaal zal te 6.15 uur gehouden worden in het hotel Mastbosch à *f* 2.50 per couvert.

De voordracht met lichtbeelden van Mej. Kitty Ament, alsmede de tentoonstelling van Indische Kunstvoorwerpen zal evenzoo plaats vinden in genoemd hotel te 8 ure 's av. Leden van O. en W. met hunne dames vrijen toegang. Niet-leden à 25 ct.

Een extra-tram zal de bezoekers der Alg. vergadering na afloop hiervan vanaf de Torenstraat, achter de Groote Kerk, tot aan het Mastboschhotel brengen.

Dringend verzoek aanvragen voor logies uiterlijk 21 Juni e.k. te doen, daar er niet voor ingestaan wordt, dat aan latere aanvragen voldaan kan worden in verband met het drukke seizoen.

Aanvragen s.v.p. inzenden aan Dour. Clifford—Kocq van Breugel, Presidente Afd. Breda, Baronielaan 25, Breda.

Aanbevolen hotels: de Kroon *f* 2.50 logies m. ontb. Oranjehotel *f* 2.25 logies m. ontb. Cosmopolite van af *f* 2—.

Namens het Bestuur Afd. Breda,
De Secretaris,
L. VISSER.

N.B. *Dringend verzoek* aan hen, die aan den maaltijd op 7 Juli e.k. in het Mastboschhotel willen deelnemen, dit zoo spoedig mogelijk (minstens drie dagen van te voren) te willen berichten aan den heer W. *Helms*, vice-president afd. Breda, *Baronielaan 88, Ginneken.*

De vergaderzaal is te bereiken met de Ginnekentram, standplaats tegenover het Station.

Persoverzicht.

Pest op Java.

Ten gevolge van het bericht, opgenomen in de Staatscourant van 5 dezer, wordt medegedeeld, dat bij het departement van koloniën het volgende telegram van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië d.d. 13 dezer, betreffende pestgevallen op Java van 21 Mei-3 Juni j.l. is ontvangen:

Residentiën Soerabaja en Semarang ieder 1 doodelijk geval, tezamen dus 2 doodelijke gevallen.

Hierbij wordt aangeteekend, dat de totaalcijfers over het nagenoeg overeenkomstige 14 daagsche tijdvak van het vorige jaar (19 Mei t/m 1 Juni 1916) bedroegen: 7 gevallen en 8 dooden.

„Opstootje" op Bali.

Naar aanleiding van een officieele verklaring van het bovenstaande schrijft *„Het Vaderland"* van 16 dezer o. m.:

„Die officieele verklaring zal slechts weinigen kunnen bevredigen. Zij verklaart feitelijk niets en doet vragen, of het met al die diensten niet het geval is als naar aanleiding van den opstand in Boven-Baros aan den dag trad in de residentie Tapanoeli. Hopen we dat de heer Liefrinck als Regeerings-commissaris Zuid-Bali spoedig voor een onderzoek aan de beurt doet komen. Een door een natuurramp als de jongste aardbeving in Zuid-Bali geschokte bevolking is wel allerminst geschikt de dupe te worden van op het stuk van heerendiensten te ijverige bestuursambtenaren.

Maar de weigering der bevolking van Gianjar betrof poeridiensten, terwijl zij tot herstel van de vernielde bruggen, wegen enz. hare krachten verleende. Hoe dit te verklaren?

We zoeken de oorzaak van dit feit in de omstandigheid, dat het kastenstelsel der Hindoesche samenleving in Zuid-Bali dreigt verloren te gaan, door onze inmenging in die verhoudingen. De vorst, de dewa van weleer, is thans gouvernementsambtenaar en als regent met groote macht bekleed. De Ida, behoorende tot de kaste der Brahmanen, de hoogste instelling wier leden de voornaamste positie innemen ongeacht of zij tot de welgestelden behooren of een armelijk bestaan lijden, de Ida is thans feitelijk aan de bevelen van den dewa als regent onderworpen, hetgeen van zelf reeds moeilijkheden tengevolge hebben kan. Ook is het de vraag of door zijn benoeming tot regent de vorst en dewa niet bij de bevolking aan aanzien heeft ingeboet. Waren de Ida's in het verzet betrokken?

De zaak lijkt ons dus niet zoo eenvoudig als uit de officieele mededeeling kan worden opgemaakt.

Een Paradepaard.

In hetzelfde blad lezen wij:

„Het *Bat. Nwsbl.* spreekt van een „paradepaard" en doelde daarmede op het *Instituut Pasteur.*

Erkend wordt de groote humanitaire beteekenis van het werk dat dit instituut verricht, hetgeen het blad echter geen beletsel is, middels een globale berekening, tevens te wijzen op het aantal menschen, dat werkelijk aan rabies sterft. Dat aantal moet in de algemeene verhoudingen in het niet verzinken. „En om dit minimale cijfer nog meer te reduceeren, worden handen vol geld uitgegeven, worden andere, dringender belangen verwaarloosd".

Er zit een fond van waarheid in deze klachten. Zelfs de gedachten aan het vreeselijk lijden van hen die sterven ten gevolge van besmetting door dolle honden, is niet in staat ons te verzoenen met de meer dan onbekrompen wijze waarop rabies bestreden wordt. En zeker is die vrijgevigheid niet goed te praten met de verklaring, dat het bezit van een zoo schoone wetenschappelijke instelling wel op prijs mag worden gesteld. De overbrenging naar en de installatie in een bergklimaat van een zoo omvangrijke inrichting, ware — meenen we — beter achterwege gelaten; de daarvoor te besteden gelden waren voor nuttiger doeleinden aan te wenden."

„Ned.-Indië en Oost-Aziatische conflicten".

De *Nieuwe Crt.* wijdt een reeks hoofdartikelen aan dit werk en schrijft in zijn blad van 19 dezer o.m.:

„De heer *J. B. van Heutsz* heeft iets te zeggen, wanneer hij schrijft. Hij doet dit niet, omdat schrijven hem een lust is of een beroepstaak, maar omdat er iets van zijn gemoed af moet. In een twintigtal maanden richtte hij zich driemalen in 't openbaar tot zijn landgenooten om hen op een groot gevaar te wijzen en te herinneren aan een dringende verplichting.

Het gevaar is, dat Ned.-Indië en dus ook Nederland alle kans loopt betrokken te worden in „een der naastvolgende onvermijdelijke oorlogen, waarbij om

de heerschappij over den Atlantischen Oceaan gestreden zal worden tusschen Amerika en Japan, al of niet met Engeland.''

De verplichting: ons verwijld tegen de gebeurlijkheid afdoende weerbaar te maken, zoowel hier te lande, als in de koloniën.

Ontzaglijk veel historisch en politiek materiaal werd voor dit boek gebruikt. Men kan moeilijk zeggen verwerkt, want de schrijver schudde in zijn 235 bladzijden alles leeg wat hij aan uittreksels en aanteekeningen in zijn portefeuilles bijeengebracht had. Den slag om samen te vatten, om feiten, beschouwingen, uitkomsten in de teekenende en onmisbare hoofdtrekken weer te geven, mist hij. Al hetgeen hij van links en rechts voor zijn destilleer-toestel bijeenbracht, loopt nagenoeg onveranderd weer uit. Tot essence haalt het slechts eigen meeningen en denkbeelden over. Dat de lectuur van de...... Oost-Azië...... conflicten alle aandacht vordert, zou uitsluitend als een verdienste gelden, ware het niet, dat de aandacht ook ingespannen wordt, omdat het, niet als in 't verhaal der Camera Obscura, zoo warm en zoo ver, maar zoo lang en zoo veel is. Aan matheid van toon lijdt het echter niet, allerminst daar waar de heer Van Heutsz zichzelf uitspreekt. Wat meer ingehoudenheid had aan dien toon geen schade gedaan. Dat hij warm, hartstochtelijk voelt voor de door hem voorgestane zaak strekt hem tot eer en kan niet anders dan sympathiek aandoen. Alleen had 't hem niet telkens moeten vervoeren tot schimpen, smalen en schelden vooral tegen het parlement, de regeering, de pers in Nederland en tegen de pacifisten over de geheele wereld. De ruwheden en smakeloosheden, waartoe zijn tropische heftigheid hem verleidt, verleenen niet meer kracht aan zijn betoog, maar hinderen daarin, bederven den indruk. Men is daar hier niet aan gewend, noch erop gesteld.

Jammer voor het forsche en eerlijke pleidooi van den heer Van Heutsz, dat ten volle de aandacht en ernstige overweging verdient, ook al mocht men deze en gene zijner opvattingen niet deelen.''

Ten slotte schrijft het blad:

,,In zijn geheel is het een uiterst belangwekkend en prijzenswaardig werk, dat niemand, wien de nationale zaak ter harte gaat, ongelezen mag laten.''

* * *

Aan de

Indische Causerieën.

van H. van Wermeskerken, gedateerd Weltevreden, 12 April, in *De Telegraaf* van 19 dezer ontleenen wij:

,,Zooals men weet is de vroegere chef van Mainz & Co., de heer Zimmerman, gedurende den oorlog genoodzaakt geweest af te treden, om de firma niet op de zwarte lijst te brengen, wijl hij een onderdaan is van den ,,Kulturstaat''.

Hij nam de agentschappen der Duitsche en Oostenrijksche stoomvaartmaatschappijen, die tot nu toe door Mainz & Co. vertegenwoordigd waren, mee!

Wijl die schepen links en rechts in de havens van Ned.-Indië en de Philippijnen opgeborgen waren, was er toch niets voor te doen.

Herhaalde malen hebben de ,,bewegingen''. die deze schepen meenden te moeten maken, reeds de verwondering gewekt en zeer de aandacht der Engelsche autoriteiten getrokken, terwijl het geval met de ,,Preszen'', waarop een draadlooze verbinding werd in stand gehouden, voor zichzelf spreekt.

Welke bedoelingen men met deze schepen heeft, is gebleken toen Amerika de relaties met de Centralen afbrak, terwijl ook onze regeering, toen er berichten kwamen, dat het spande tusschen Nederland en Duitschland, goed heeft meenen te doen, enkele bemanningen van schepen, die te Priok lagen, veilig uit deze schepen te verwijderen, terwijl aan andere schepen in den archipel een veiliger ligplaatsje werd aanbevolen! Ik zeg hier niet mede, dat men vreesde dat deze schepen zich op een onverwacht moment in railders zouden omzetten, zooals op de Philippijnen wel is geschied, ik zeg alleen maar dat de regeering het noodig oordeelde maatregelen te nemen.

,,Dat de Duitschers hier probeeren zooveel mogelijk hun vaderland nog goed te doen is hun niet kwalijk te nemen. Al is het hun kwalijker te nemen, dat zij vergeten, dat zij onze gasten zijn, en dat zij Nederland in moeilijkheden kunnen brengen. Nog te meer te betreuren is het echter, dat zij Nederlandsche onderdanen voor hun Machinatiën gebruiken en zelf ter goeder naam en faam bekend staande Nederlandsche firma's in discrediet brengen.

De Bataviasche Handelsvereeniging heeft tot nu toe nog altijd een Duitscher als secretaris. Namelijk de heer Schmidt Ernsthausen. Naar men mij mededeelt, heeft deze zijn langsten tijd in deze functie doorgebracht, en bestaat het plan, om in de volgende bestuursvergadering een nieuwen secretaris te verkiezen.

Van algemeene bekendheid was, dat de heer Schmidt Ernsthausen deze functie hoofdzakelijk dankte aan zijn huwelijk met de rijke Indische familie Ament.

Waar deze band kortelings eindigde, vervalt ook de reden, waarom men hem nog de hand boven het hoofd hield.

Bovendien heeft het lang genoeg ergernis gewekt, dat een zoo Duitsch-voelende Duitscher, die genaturaliseerd Nederlander was, wat aan den aard van het Duitsche beestje, zooals in den oorlog gebleken is, weinig verandert, die belangrijke functie bekleedde.

Dat dit van belang is, begrijpt men, als men weet, dat de secretaris van een Handelsvereeniging in zijn kwaliteit inzage heeft in de manifest-lijsten der vertrekkende schepen.

Men heeft zich hier in de handelskringen wel eens afgevraagd, hoe wist toch de kapitein van de hier indertijd rondspokende ,,Emden'' precies de ladingslijsten der Nederlandsche schepen en hoe heeft de onderzeeër, die de ,,Kediri'' in den grond boorde zoo precies de lading geweten. Er bestaat natuurlijk geen enkelen grond om aan te nemen of zelfs te vermoeden, dat de secretaris der Bat. Handelsvereeniging zich daarover in zijn ,,onschuld'' op onvoorzichtige wijze zou hebben uitgelaten tegen nietgenaturaliseerde gasten in Indië, en uit goede bron weet ik, dat iemand, die hem er over aansprak van den heer Ernsthausen ten antwoord kreeg: ,,Es ist lächerlich......, maar de heer Schmidt Ernsthausen heeft nu eenmaal den klank van zijn Duitschen naam tegen zich en het feit, dat hij vroeger Duitscher was, en daarom schijnt men het beter te vinden als secretaris iemand te kiezen, die een meer Hollandsch-klinkenden naam heeft en die van geboorte Hollander is.''

Tagore.

Frederik van Eeden heeft wederom werk van Rabindranath Tagore vertaald: *De Wassende Maan.* (Liederen van het Kind.) Het is bij W. Versluys te Amsterdam verschenen.

De *N. R. Crt.* citeert het volgende fragment:

,,Als Kindeke maar wilde, kon het nu zóó den heemel invliegen.

Niet zonder reeden blijft het bij ons.

Het wil zoo graag zijn hoofd aan moeders boezem leggen, en het kan niet verdragen als ze maar eventjes uit zijn oogen gaat.

Kindeke weet alle soorten van wijze woorden, al kunnen weinigen op aarde hun beteekenis verstaan.

Niet zonder reeden spreekt het nooit.

Het verlangt niet anders dan moeders woorden te leeren van moeders lippen. Daarom ziet het er zoo onnoozel uit.

Kindeke had een schat van goud en paerelen, maar het kwam op aarde als een beedelaar.

Niet zonder reeden kwam het in die vermomming.

Het lieve naakte schooyertje deed zich zoo heelendal hulpeloos voor, om te kunnen beedelen om moeders liefde-rijkdom.''

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Bandjar-Parigi-lijn.

In het Zuid-Oostelijk deel der residentie *Preanger Regentschappen* ligt een landstreek, zoo volkomen geïsoleerd, als nergens op Java het geval is, beweert een schrijver in het *Soer. Hbl.* Het is meer bepaaldelijk het gedeelte, dat beklemd ligt tusschen de *Tji Tandoei* en de districten *Bandjar* en *Soekapoera* van de afdeeling *Tasikmalaja*, bezuiden en bewesten den spoorweg, die van *Tasikmalaja* naar het oosten loopt over *Bandjar* en verder zuidwaarts over *Kawoengangan* naar *Maos* en *Tjilatjap*. In het zuiden is bovengenoemde landstreek begrensd door den Indischen Oceaan en de Kinderzee.

Geen wonder, dat tengevolge van dit isolement deze landstreek in ontwikkeling en welvaart verre achterbleef bij het overige deel van de Preanger.

Sedert de Handels- en Vervoer-Mij.: Soekapoera'' in 1912 een geregeld verkeer in 't leven heeft geroepen tusschen *Tjilatjap* en *Kali Poetjang* is het volkomen isolement verbroken, en valt het de bevolking van het district Pangandaran gemakkelijker de copra af te zetten.

Vroeger waren de handelaren tevens eigenaars der prauwen, en kon de bevolking, wilde ze de copra niet loslaten voor den geboden prijs, haar product niet kwijtraken.

De dienst, ingesteld door de Mij ,,Soekapoera'' bracht daarin wel eenige verbetering, doch deze is nog niet afdoende.

Indertijd reeds was de S.S. voornemens een plm. 45 K.M. lange lijn aan te leggen van *Tjilatjap* — via *Kali Poetjang* — naar *Kawoenganten* aan de hoofdlijn.

Van den aanleg dezer lijn is afgezien, daar ze grootendeels door een moerassige streek zou loopen en bij de opname bleek, dat de kosten alle ramingen verre zouden overtreffen.

Ook de nu ontworpen lijn *Bandjar-Kali Poetjang-Parigi* is zeer kostbaar, daar er gedeelten zijn, waar de kosten *f* 90.— en zelfs *f* 600.— per strekkenden meter bedroegen. Groote kunstwerken, z.a. een groote brug over de ravijn *Soember* bij *Kali Poetjang* en drie tunnels, achtereenvolgens 105, 110 en 1200 M. lang, moeten worden uitgevoerd, doch een geregelde spoorverbinding alleen kan de bevolking de zegeningen brengen, waarop door haar in een goed bestuurd land gerekend mag worden, al heeft het B. B. in den laatsten tijd door het aanleggen van een 10 M. breeden weg langs de Mauritsbaai en het bouwen van een Inl. school te *Pangandaran* reeds getracht de bevolking tegemoet te komen.

De heer IJzerman, wiens land een oppervlakte beslaat van 500 bouws en 40.000 groote en kleine boomen telt, is de eerste Europeaan, die in het groot de klappercultuur aanpakt.

De prijs van een pikol copra is in de Zuid-Oost Preanger gemiddeld *f* 10.—

Plaatselijke gezondheidszorg.

Bij gouvernementsbesluit van 24 Nov. l.l. werd voor de gemeente *Soerabaja* een gezondheidsdienst ingesteld. *De Loc.* gaf naar aanleiding daarvan eenige kritische opmerkingen ten beste, daar dit blad vond, dat de overgave van de plaatselijke gezondheidszorg in een groote gemeente aan de centrale ambtelijkheid een door niets geboden terugtred was.

Het *Soer. Nbl.* hoewel in den grond van dezelfde meening als *De Loc.*, meent dat Soerabaja's houding te rechtvaardigen is en schrijft o.a. ,,Inderdaad door ,,niets geboden'' en te *Soerabaja* ook *niet gedaan*. *De Loc.* is er geheel naast, waar zij beweert, dat de gemeenteraad te *Soerabaja* door 't tijdelijk aanvaarden van gouvernementeele hulp, zich aan den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst eenvoudig zou hebben overgegeven, zonder zijn taak naar behooren te begrijpen''. De onmogelijkheid inziende om binnen afzienbaren tijd een degelijken gemeentelijken gezondheidsdienst in te richten, in elk opzicht aanpassende aan de plaatselijke eischen, heeft men te S. niet geaarzeld om de tijdelijk aangeboden hulp van het gouvernement te aanvaarden.

,,Geheel in overeenstemming met den wensch van den minister van Koloniën, wenscht de regeering de hygiënische belangen der gemeenten aan de gemeentelijke zorg over te laten. Doch wetende, dat deze zorg veeleischend is, en dat de gemeenten voorloopig niet ten volle daaraan zullen kunnen voldoen, strekt zij de behulpzame hand uit. Soerabaja heeft die hand dankbaar aanvaard. Semarang wantrouwt die hulp en prefereert zelf te prutsen, door aanvankelijk half werk te doen.''

Aldus verdedigt zich het *Soer. Nbl.*, zooals de *Loc.* opmerkt, doch volgens dit laatste blad klopt de voorstelling van zaken niet met de feiten; indien er slechts sprake was van een *tijdelijken* gezondheidsdienst, in afwachting van een gemeentelijke organisatie zou die tijdelijkheid uitdrukkelijk in het gouvernementsbesluit vermeld zijn.

Dit is niet het geval. Voor de gemeente Soerabaja wordt een gezondheidsdienst ingesteld, waarbij elke gemeentelijke autoriteit vrijwel volkomen uitgeschakeld is, waartegen de Ver. voor Locale Belangen en meerdere leden in de Staten-Generaal zijn opgekomen. ,,De gemeente wordt van haar voornaamste taak teruggehouden, heeft geen zeggenschap en zal later mogen meebetalen.''

De te Soerabaja aan te stellen bacterioloog en onderhebbend personeel hadden evengoed in gemeentedienst gedetacheerd kunnen worden, en dan ware het beginsel van plaatselijke gezondheidszorg aan de plaatselijke overheid gehandhaafd.

Dat *Semarang* half werk geleverd heeft, is niet waar; de organisatie is vastgesteld, er moet nog een leider van den dienst gekozen worden uit de sollicitanten, doch ondertusschen is een gezondheidscommissie benoemd, die reeds getoond heeft, reden van bestaan te hebben.

Had de B. G. D. niet *geweigerd* de tijdelijke beschikking te geven over het noodige personeel, dat voor *Soerabaja*, hetwelk ,,zoet'' is, gereed staat, zoo zou *Semarang* veel productiever hygiënisch werk hebben kunnen verrichten.

Soerabaja is met vereende krachten voor den B. G. D. gewonnen. Zijn burgemeester heeft er door gekregen, wat hij in vroegere functie ook aan *Semarang* wilde zien opgedrongen. Het te laten voorkomen, alsof Soerabaja profijt heeft behaald is klein en overbodig.

Japanners in Indië.

Aan dit onderwerp wijdt Z. in het *Soer. Hbl.* een artikel, waarin hij opkomt tegen de dwaze vrees van vele Europeanen, die in elken Japannees een spion zien en dientengevolge in hun houding jegens de zonen uit het land der Rijzende Zon een zekeren afkeer, zoo niet erger aan den dag leggen.

Ingelicht, zooals Z. beweert, door insiders, bespreekt hij hun houding tegenover de verschillende rassen in onzen Archipel en tegenover de Engelschen en Australiërs daarenboven, en vertelt een en ander over hetgeen zij denken en voelen, verwachten en wenschen.

Vóór alles dient in het oog te worden gehouden, dat de groote meerderheid der in Indië vertoevende Japanners behoort tot de partij, welke de bekende Zuidzee aspiraties heeft, waarvan de aanhangers door hun landgenooten met zekere onderscheiding worden bejegend.

Een bewijs daarvan meent Z. te zien in het feit, dat de Japanner T. die te *Soerabaja* een kleine toko heeft, waarin maar weinig omgaat, een kring, van kennissen en een invloed heeft, welke in omgekeerde verhouding staan tot de beteekenis van zijn toko. Hij was dan ook de eenige Japanner, die bij de officieele erkenning van den Japanschen kroonprins een onderscheiding van zijn regeering kreeg.

In de jaren 1914 en '15 bestond er tusschen de Chineezen en Japanners in Indië een vrij gespannen verhouding, die na het bekende Japansche ultimatum zulk een hoogte bereikte, dat er een boycot van Japansche goederen in Indië dreigde.

Daarom moet het wel de aandacht trekken, dat er van Japansche zijde pogingen aangewend worden om tot een betere verhouding te geraken. Hetzelfde valt op te merken, waar het de Indo-Europeanen en de Inlanders betreft.

De toetreding van Japanners tot ,,Insulinde'' is bekend, maar minder bekend is het wellicht, dat de Japanners meer werk van den Inlander maken niet alleen, maar ook ,,dat sommige groepen der Inl. bevolking in de Japanners nog iets anders zien dan toevallig hier verblijvende vreemdelingen.''

Opmerkelijk is zeker, dat te Soerabaja wonende Inlanders zich herhaaldelijk tot Japanners wenden met het verzoek hun rechten op in die kota gelegen grond over te nemen.

De overgang van eenige der Japanners tot den Islam wijst er in alle gevallen op, dat ze naar assimilatie streven.

Wie zou meenen uit de huidige politieke constellatie te mogen besluiten, dat de Japanners pro-Engelsch en anti-Duitsch zijn, vergist zich. De Japansche kolonie te Soerabaja is vrij algemeen pro-Duitsch.

De politiek van Engeland wordt vaak als slecht en verderfelijk gesignaleerd en veel Japanners hebben de overtuiging, dat ze door de Engelschen als minderwaardig worden beschouwd. Ze vinden de Engelschen arrogant, maar zich zelf buiten kijf ,,the best conquerors of the world''.

Zij meenen, dat de toekomst een samengaan van Duitschland, Japan en Rusland te aanschouwen zal geven.

De antipathie tegen de Amerikanen en Australiërs is nog sterker.

Het bezoek van den gouverneur Harrison aan het Marine-etablissement trok zeer hun aandacht en ze knoopen er allerlei commentaren aan vast.

Zeer slecht te spreken zijn ze over de achteruitzettingen, die ze in Australië ondervinden; daarover sprekende volgt meestal de stereotype uitdrukking: ,,Afterwards we will settle that.'' En thans de Hollanders. ,,Hoewel ze onze natie niet onsympathiek vinden, onze overoude relatie met Japan bij enkelen nog wel nawerkt, onze geschiedenis uit Engelsche en Japansche leerboeken vrij goed kennen (dat zal dan wel een geschiedenis ,,made in England'' zijn. Red.) en voor onze historie respect zeggen te hebben, zijn ze van meening, dat Holland zijn tijd heeft gehad.''

Zij meenen, dat de Hollanders hen minachten en haten en dat prikkelt hen. Ze klagen over het jegens hen getoonde wantrouwen en over den toon ten hunnen opzichte in de Indische pers veelal aangeslagen.

Groote belangstelling toonden ze voor de actie ,,Indië Weerbaar'', die volgens hen een fiasco is te noemen.

,,Het demonstreeren van Japannervrees is evenmin noodig als het uiten van beleedigende en grievende opmerkigen aan het adres der Japanners'', die geen behandeling willen, gebaseerd op hun ondersteld minderwaardigheid.

Laten we kalm onzen gang gaan en vermijden om redenen tot rechtmatige ergernis te geven, dan kunnen wij met grooter waardigheid de toekomst afwachten, welke zich als elke nieuwe phase in de wereldgeschiedenis ontwikkelen zal, zonder rekening te houden met onze persoonlijke gevoelens.

Daar Holland nóch de macht, zelfs — door gebrek aan nationale idealen en geestdrift daarvoor — niet den ernstigen wil heeft er naar te streven om die toekomst in voor ons wenschelijke banen te dwingen, blijft ons slechts een waardig en berustend afwachten der komende dingen over.

De N.V. ,,Oliefabrieken Insulinde''.

Volgens den redacteur voor Midden-Java van het *Soer. Hbl.* bestaat het plan het maatschappelijk kapitaal van genoemde vennootschap van 2.5 millioen tot 6 millioen uit te breiden. Welk deel daarvan zal uitgegeven worden, is nog niet zeker en zal afhangen van de plannen voor de toekomst, waarin waarschijnlijk het aantal fabrieken een uitbreiding zal ondergaan.

Begonnen zal worden met de vergrooting der ca-

paciteit van de bestaande fabrieken te *Keboemen*, *Kediri* en *Blitar*, welke dan voor de fabrieken in beide eerstgenoemde plaatsen zal bedragen 1100 picols coprah en voor die te Blitar 600 picols.

Het is te voorzien, dat de oliehandel in Indië daarvan den terugslag zal ondervinden, omdat de kleine hoeveelheden olie in blikken, die thans *Amerika, Holland* en *Japan* nog nemen, geheel beschikbaar zullen blijven voor de Javamarkt.

Zelfs zullen de Insulinde-fabrieken na de verdubbeling van haar capaciteit niet meer de geheele productie naar Amerika zenden, doch een deel op de Indische markt werpen.

Er is echter nog een verandering. De drums, waarin tot voor korten tijd de olie verzonden werd, zijn vervangen door dieptanks. De vennootschap heeft de *Tjilatjap* en te *Soerabaja 2* tanks van 500 ton en in laatstgenoemde plaats 2 tankprauwen voor het vervoer van den wal naar de reede. Deze wijze van verzending komt goedkooper uit, daar de leege drums in Amerika niet veel waarde hebben en ze bij de berekening der vrachtkosten vierkant gemeten worden.

Zeer waarschijnlijk zal Duitschland ook na den oorlog een deel van zijn olie-uitvoer naar Amerika aan de Javafabrieken moeten afstaan. In gewone omstandigheden werd de meeste coprah van *Ceylon*, de *Malabarkust*, de *Filippijnen* en den *Indischen Archipel* opgekocht voor de groote Duitsche fabrieken, waar het product tot olie verwerkt werd en dan voor een deel naar Engeland en Amerika uitgevoerd werd. Daar men in Indië evengoed olie kan maken, de coprah uit de allereerste hand krijgt en daarop dus een financieelen voorsprong heeft, terwijl de Javafabrieken behoorlijk voor de export zijn ingericht, mag men verwachten dat deze haar afzetgebied nog belangrijk zullen kunnen uitbreiden.

Suriname.

De beschouwingen over de begrooting voor 1918 voortzettende, schrijft ,,Suriname'' van 10 April, naar aanleiding van het financieele plan-Staal:

......,,De afwezigheid van een economisch plan, dat tot een succes wordt verwezenlijkt, brengt de mislukking van elk financieel plan mee dat ten doel heeft het tekort in de huishouding der kolonie te dekken — wanneer men althans de kolonie niet tot langzame versterving wil doemen. Het economisch plan moet vóór het financieele gaan. Eerst als men met het eerste succes heeft behaald, mag men aan het tweede denken en is dan tevens het middel aangewezen ter verwezenlijking daarvan.

Men zou niet eens tegelijk met beide kunnen beginnen. Immers een groeiende maatschappij groeit in de eerste plaats in hare behoeften.

Men kan niet zeggen: wij zullen de huish. uitgaven der kolonie beperken en ons met meer kracht aan hare economische ontwikkeling wijden.

Want juist het streven naar de economische ontwikkeling, stelt eischen aan de huishouding.

Het kapitaal zal zich niet voor ernstige beleggingen, als welke wij noodig hebben — b.v. in den landbouw — in de kolonie interesseeren, wanneer de toestand er primitief is en de gemakken en veraangenamingen des levens ontbreken.

Primitieve maatschappijen trekken alleen wanneer er snel rijkdom uit te halen is, b.v. in rijke goud- of diamantvelden.

De kolonie moet aantrekkelijk zijn voor de buitenlander — Nederlander, ander Europeaan of Amerikaan — wil men deze er heen trekken.

Dat is het groote voordeel van Br. Guyana boven deze kolonie — de vreemdeling vindt daar veel comfort, waaraan hij gewend is, of ander, dat op voldoende wijze vervangt, waaraan hij gewend was. En hieraan ontbreekt nog veel in Suriname.

Wil men dat inderdaad de kolonie tot voorspoed kome, dan mag men haar in haar huishouding niet te krap houden''.

Er is in de beschouwingen van het Surinaamsche blad veel waars, maar leert de geschiedenis van de economische ontwikkeling b.v. van Sumatra geen andere lessen? De ware pionniers stellen niet dadelijk hooge eischen aan het comfort.

In het nummer van 17 April schrijft het blad:

......,,Met onze koloniale huishouding is het zóó gesteld, dat het belastingveld beperkt is en de leeningsmogelijkheid nog meer.

Gelijk al opgemerkt, springt het Moederland bij in de zuiver huishoudelijke uitgaven en in de uitgaven voor de economische ontwikkeling.

Het streven nu is er op gericht de zuiver huishoudelijke uitgaven ten volle zelve te dragen.

Dit streven, hoe prijzenswaardig ook, moet moordend worden, wanneer het in een plan, een reglement, belichaamd wordt, waaraan men onwrikbaar de hand houdt.''

Na van het moederland wat meer vertrouwen in de koloniale vertegenwoordiging gevraagd te hebben, vervolgt het blad:

,,Tot nu hebben de Staten metterdaad bewezen dit vertrouwen te verdienen, dat hun echter tot nu onthouden is.

Zij hebben steeds en met de meeste kracht en ernst, naar zuinigheid gestreefd, waarbij zij, helaas, vaak de uitvoerende macht tegenover zich vonden.

Aan de andere kant hebben zij zich nimmer onwillig getoond die offers aan de burgerij op te leggen, welke ten bate der gemeenschap, aan hen gevraagd werden; zij zijn zelfs verder gegaan — getuige de z.g. oorlogswinstbelasting, waarbij zij de koloniale kas een bate van ruim 2 ton bezorgden, waar de voorstellen van het Bestuur er op berekend waren slechts *f* 25.000 op te brengen''.

* * *

In het Voorloopig Verslag der Koloniale Staten inzake het ontwerp Surinaamsche begrooting voor 1918, dat we verkort vinden in de Surinaamsche bladen, lezen wij omtrent het plan-Staal:

,,Met alle aandacht en groote belangstelling werd kennis genomen van de uitvoerige beschouwingen van den gouverneur ten aanzien van het geldelijk beleid, dat Zijne Excellentie zich voorstelt over de kolonie te voeren.

Ten volle erkenden vele leden, dat de bezwaren tegen het zgn. Financieele Plan-Idenburg meer golden de wijze van uitvoering daarvan, dan de grondgedachte waarop dat plan berustte, nl. dat elke gemeenschap in strikten zin zelfstandig hare eigen lasten behoort te dragen.

Dat de tijd gekomen is om van dat plan af te zien, werd algemeen ten volle beaamd.

De vraag echter of in de plaats daarvan eene andere beschouwingswijze moest worden gevolgd, werd verschillend beantwoord.

Unaniem werd het als vanzelf sprekend genoemd, dat het streven ernstig moet gericht zijn op het einddoel: de financieele onafhankelijkheid der kolonie van het moederland, en dat met inspanning van alle krachten zoo spoedig mogelijk naar de bereiking van dit doel moet worden gestreefd.

Zich daarbij echter aan vaste regelen te binden om het beoogde doel te bereiken, kon de instemming van eenige leden niet wegdragen. Daaraan had de kolonie huns inziens niet alleen geen behoefte, maar gevreesd werd zelfs, dat de kolonie daardoor in een te eng keurslijf zou worden gestoken en daardoor gevaar zou loopen van het beoogde doel verwijderd te blijven.

En de vrees werd niet denkbeeldig geacht, dat bij de toepassing wrijving met het moederland niet tot de zeldzaamheden zal behooren.

De overige leden konden zich met de beschouwingen van laatstbedoelde leden niet geheel vereenigen. De vooruitgang vormt nergens eene rechte lijn. Doorvoering van het plan bij onderbreking van den vooruitgang, welke zich doet gevoelen in de opbrengst van 's lands middelen, zou niet doenlijk zijn. In een dergelijk geval zou daarom van het plan moeten worden afgeweken.

Wanneer de kolonie zelve in hare behoeften kon voorzien zonder jaarlijksche bijdrage van het moederland, dan zouden de leden aan het woord accoord gaan met de vorenbedoelde leden, dat geen financieel plan noodig zou zijn, omdat het dan alleen de kwestie zou zijn om het evenwicht tusschen uitgaven en inkomsten te bewaren.

Waar wij in de kolonie echter te maken hebben met buitengewone omstandigheden, kwam het aan de hierbedoelde leden, trots de daartegen geldende bezwaren, nuttig en noodig voor, dat er een systeem bestaat, dat tot richtsnoer kan strekken voor het financieel beleid.

Naar het inzien der leden muntte dit plan uit in eenvoud en duidelijkheid boven het plan Idenburg, en getuigt het van een voorzichtig beleid.

Zij achtten het volkomen juist ingezien van den gouverneur om de uitgaven te onderscheiden in gewone en buitengewone. Het werd echter betreurd, dat de gouverneur in de praktische uitvoering van het plan moest vervallen tot zekere willekeur.''

* * *

Uit ,,De West'' van 24 April het volgende bericht:

,,Op een rondreis door West-Indië zijn Zaterdag hier aangekomen de heer E. R. Harper, oud-gouverneur van Colorado en zijne echtgenoote.

Zij zijn hier de gasten van de familie van Asch van Wijck.

De Suriname had een onderhoud met den heer Harper, die verklaarde lid te zijn van een groote combinatie kapitalisten, welke zaken doet in alle takken van industrie. Zijn bezoek staat daarmede in verband en zal later gevolgd worden door dat van experts, om de rentabiliteit van bepaalde bedrijven na te gaan.

De heer Harper was optimist over de toekomst der kolonie, ongeacht het kwaad door minderwaardige speculanten uit Amerika aangericht. Hij betreurde echter, dat hier geen informatiebureau bestaat en achtte de gebrekkige regeling van het credietwezen in de kolonie een hinderpaal voor ontwikkeling. Hij verzekerde echter, dat het Amerikaansche kapitaal willig is zich te interesseeren voor Suriname.''

Hetgeen de heer Harper zegt over het gebrekkige credietwezen moge waar zijn, maar voor ,,een groote

combinatie kapitalisten" zal dit wel geen bezwaar opleveren.

* * *

De heer J. B. Percival te Paramaribo heeft eenige artikelen over ,,black magir" geschreven in het tijdschrift ,,The Good Healte Clinic" te New-York van December en Januari j.l.

Curaçao.

In de jongste Curaçaosche bladen lezen wij:

,,In de Benedendistricten, vooral in de buurt van Barber en Sabaneta, staan de velden nog groen, alsof het volop planttijd was. De feterita bloeit weer en belooft opnieuw een goeden oogst. De geiten springen en dartelen van pleizier.

Een groene Mei op Curaçao is wel vermeldingswaard.'

* * *

Begin April j.l. liep het gerucht op Curaçao, dat Amerika den uitvoer van levensmiddelen had verboden, doch later werd met genoegen vernomen, dat de Gouverneur, in antwoord op een door hem gezonden telegram, telegrafisch van Hr. Ms. Gezant te Washington het bericht heeft ontvangen, dat er in Amerika nog aan geen uitvoerverbod van levensmiddelen wordt gedacht.

Intusschen heeft, naar wij vernemen, de Gouverneur toch een conferentie gehad met de voornaamste importeurs van levensmiddelen, den Onder-voorzitter en den Secretaris van de Kamer van Koophandel en Nijverheid, teneinde na te gaan hoe er het best zou kunnen worden gezorgd, dat Curaçao voldoende voorzien blijve van de noodige levensmiddelen, want nu de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat het scheepvaartverkeer tusschen Amerika en Curaçao gebrekkiger wordt, is het van het grootste belang, dat er wordt gezorgd, dat er hier op het eiland geen schaarschte komt aan levensmiddelen.

De Gouverneur heeft daarom ook Z. D. H. den Bisschop verzocht door de Heeren Pastoors de bevolking te laten aansporen om zuinig te zijn met den oogst, dien ze dit jaar hebben verkregen en vooral hun voorraad mais niet te verknoeien of te verkoopen.

* * *

De *Amigoe* meldt:

,,De dames Catharina Ellis, Maria Cristina Badaracco en Emilia Maria van der Veen Zeppenfeldt hebben het prijzenswaardig plan opgevat een Tombola te houden ten bate van den bouw der Nieuwe Kerk op San Mateo. Er zijn mooie prijzen ten geschenke ontvangen en voor *f* 1000 loten verkocht.

* * *

Hetzelfde blad schrijft:

Grl. Juan Vicente Gomez heeft in Venezuela verboden arbeiders uit te betalen met bonnetjes, die dan later in winkels en herbergen worden ingewisseld. Dat gevaarlijke systeem van uitbetaling bestaat ook op Curaçao. De gedwongen winkelnering en de drinkdwang wordt er sterk door bevorderd.

* * *

In de Punda, het handelscentrum onzer stad, werden dezer dagen twee nieuwe zaken geopend, terwijl ook een koopmansvennootschap gesticht werd door de heeren J. M. de Windt Sr. en Jr. onder de firma J. M. de Windt en Co.

Dat zijn goede teekenen des tijds! Zoo luidt het blad.

* * *

De *Curaçaosche Crt.* van 27 April j.l. meldt o.m.:

,,Gisteravond werd in het gymnastieklokaal van de *Hendrikschool* een bijeenkomst gehouden van de onderwijzers met de ouders en verzorgers van de leerlingen dier school ter bespreking van het leerplan.

Het hoofd der school oordeelt verandering daarvan noodzakelijk om tot betere uitkomsten te geraken. Op die verandering heeft hij reeds in verslagen aangedrongen, de Schoolcommissie heeft daarover reeds van gedachte gewisseld, in de memorie van antwoord op het voorloopig verslag over de begrooting voor 1918 is hetzelfde onderwerp aangeroerd.

De bijeenkomst werd geleid door den Inspecteur van het Onderwijs en kenmerkte zich door de zakelijke behandeling van het onderwerp.

Het hoofd der school, de heer L. Welling, schetste de toestand der school bij zijn optreden, ging na wat de oorzaken der slechte uitkomsten van het onderwijs waren, waarbij op den voorgrond traden: onvoldoende kennis van het Nederlandsch tot in de hoogste klassen en een overladen leerplan. Hoe wil hij dat veranderen? Vooreerst door den onderbouw der school, hier zeer zeker 7-jarig, te verbeteren. Het onderwijs in het Nederlandsch moet in de eerste 4 of 5 klassen tot die hoogte gebracht worden, dat dan met kans op slagen aan de studie van andere talen begonnen kan worden.

Gevolg: geen Engelsch in de 4e klasse, maar met die taal beginnen in de 5e klasse. Welke talen komen in de eerste plaats voor de M.U.L.O.-school op Curaçao in aanmerking? Zeer zeker Engelsch en Spaansch, minder of bijna niet Fransch en Duitsch, die nu in resp. 4 en 3 klassen der school worden onderwezen en oorzaak zijn, dat met Nederlandsch, Engelsch en Spaansch geen voldoende resultaten verkregen worden, zonder dat in die twee andere talen ook eenige vorderingen van beteekenis worden gemaakt. De school, betoogde het hoofd, heeft rekening te houden met de Curaçaosche leerlingen, het percent der leerlingen, die naar Nederland gaan tot verdere opleiding is uiterst gering en zal dat wellicht voorloopig ook blijven. Nagaande wat de leerlingen na 't verlaten der school voor het grootste deel noodig hebben, kwam hij tot de conclusie: algemeene ontwikkeling, kennis van Nederlandsch, Engelsch en Spaansch, voorbereidende kennis voor den handel, dus boekhouden, handelsrekenen en handelsaardrijkskunde. Bij de tegenwoordige inrichting van het leerplan is daartoe in de 8e en 9e klasse in geen geval voldoende tijd beschikbaar, zelfs uitbreiding met een 10e klasse zou de moeilijkheid niet opheffen, daar het leeren van 5 vreemde talen te moeilijk is gebleken. Er is ter voldoende verbetering en om ten eerste te bereiken wat mogelijk en noodig is, maar één oplossing: de beide talen Fransch en Duitsch, die voor de kolonie van het minste belang zijn, van het leerplan te schrappen, daardoor komt tijd beschikbaar. De praktijk zal van zelf wel uitwijzen, dat ook dan nog een 10e klasse noodzakelijk is. Er moet evenwel gezorgd worden, dat er voor hen, die Fransch en Duitsch noodig hebben, gelegenheid bestaat onderwijs in die talen te ontvangen. De heer Welling gaf in overweging dit te doen in aansluiting bij den reeds bestaanden handelscursus, die zeer waarschijnlijk ook belangrijke uitbreiding zal moeten ondergaan. Voor de kinderen, die eventueel naar Nederland moeten om daar verder onderwijs te ontvangen is Fransch noodzakelijk, maar volgens het bestaande leerplan krijgen die kinderen dat onderwijs ook niet. Hieraan zou tegemoet gekomen worden in het leerplan, dat het hoofd zich voorstelt te ontwerpen, door hen in de 5e en 6e klasse geen Engelsch en Spaansch te laten meedoen, doch hun in die uren Fransch te onderwijzen.

Het hoofd acht de huidige regeling niet goed en betoogt dat van den middagschooltijd in het algemeen niet veel terecht komt, zooals dat door vermoeienisproeven bewezen is; de tijd van Kerst- tot Meivacantie is te lang, wat duidelijk te zien is aan den lust der leerlingen en de uitkomsten van het werk.

Na deze besprekingen werd door de groote meerderheid der aanwezige ouders verklaard, dat zij vóór de plannen van het hoofd der school waren.

De Inspecteur van het Onderwijs dankte daarna alle aanwezigen voor hun belangstelling en noodigde ouders en verzorgers uit, niet alleen tot het slagen van volgende ouderavonden mede te werken, maar ook door het zooveel mogelijk spreken van Nederlandsch tot en met hun kinderen het onderwijs te steunen.

* * *

De *Amigoe* vraagt bizondere aandacht voor den Oproep van het Groepsbestuur *Nederlandsche Antillen* van het Alg. Ned. Verbond. Er worden studiebeurzen beschikbaar gesteld niet slechts voor kinderen van de eilanden en buitendistricten, om hier ter stede M.U.L.O. te kunnen genieten aan Openbare en Bizondere Scholen, maar allereerst wil het groepsbestuur helpen bij een degelijke vakopleiding in Nederland.

En nu wordt niet alleen gedacht aan de opleiding tot Onderwijzer, of Stuurman, waarvoor reeds meerdere malen een beurs vergeven werd, maar de bedoeling is de meer bizondere opleiding tot een of ander ambacht.

Flinke ambachtslui kunnen op Curaçao best gebruikt worden. Daaraan bestaat een leelijk tekort.

Nu verschillende industrieën zich hier in het groot ontwikkelen, is de vraag naar degelijk opgeleide vaklui zeer groot.

Een flinke smid, verver, timmerman, metselaar, opzichter, werktuigkundige, electricien, bankwerker zou nu grof geld kunnen verdienen.

Ook blijft de oproep niet beperkt tot de jongere jongens alleen.

Ook hij, die reeds iets van het vak verstaat, en zich verder wil bekwamen, of een diploma wil behalen aan een ambachtsschool komt zeer zeker in aanmerking.

Natuurlijk, behoeft de gegadigde niet tijdens den gevaarlijken oorlogstijd naar Nederland te vertrekken, maar kan gerust wachten tot de zeereis onder veiliger omstandigheden kan geschieden.

We hopen, zoo schrijft het blad, dat ditmaal de goede bedoeling van het Groepsbestuur ten volle zal gewaardeerd worden en er veel aanvragen inkomen. Als de middelen der Groep niet toereikend zijn om allen te helpen, kunnen nog andere wegen worden ingeslagen om de vakstudie onder de Curaçaosche jongelui wat meer te bevorderen."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Eén Javaansche Taal. 1. Hoe zal mijn hart van vreugde opspringen — roept *Si Mangajoe Bagijo* in de *Darmo Kondo* uit — als ik sprekende met de Pangerans, ja zelfs met de Vorsten, mij van de *Ngoko*-taal bedienen mag. En dan gaat hij volgender wijze voort: 2. Hoe zal mijn hart van trots zich opzwellen,

als ik van het *Ngoko* gebruik mag maken tegenover wedono's, patihs, controleurs, assistent-residenten, residenten en verder allen in Indië, die hooger in rang en boven mij gesteld zijn. 3. Wat zal het mijn hart goed doen, als mijne kinderen en aangetrouwde kinderen dag aan dag slechts in het *Ngoko* tot mij zullen spreken. 4. Wat zal het mijne zinnen streelen, als ik zie, dat mijn volk, dat den vooruitgang dienen wil, voortaan slechts *Ngoko* spreken zal, een taal los van allerlei kahormattan. 5. Wat zal het mijn hart genoegen doen, als de Inlanders het geluk mogen hebben te leven in de taal, die niet van hooge woorden gebruik maakt, welke het gevoel van eigenwaarde in den mensch kwetsen. 6. Wat zal het mijn hart voldoening schenken, als de ontwikkelde en vooruitstrevende Javaan met al zijn krachten met deze beweging medegaat en haar steunt. 7. Wat zal het mijn hart tevreden stellen. *a.* als het onderwijs op de gouvernementsscholen in de Javaansche taal zoo spoedig mogelijk in den geest van deze nieuwe beweging moge worden gegeven. *b.* als van de boeken over de geschiedenis van Java en nog meer de geschriften betreffende de Javaansche overleveringen, welke in het *Kromo* geschreven zijn geen notitie genomen, daaruit niet onderwezen wordt, omdat de Javaan tot het besef gekomen is, dat hij slechts van het *Ngoko*, zijnde de Javaansche taal, gebruik mag maken. 8. Trotsch zal mijn hart zijn, als deze taal niet verbeterd, niet verfijnd en verfraaid wordt, maar veranderd in een ruwe en krachtige taal. 9. Wat zal het mijn hart en hoofd goed doen, indien deze verandering alom in de geheele wereld bekend zal raken. 10. Wat zal ik blijde zijn, als het lage *Ngoko* als de gewone taal beschouwd zal worden. 11. Wat zal ik tevreden zijn, indien de menschen konden besluiten afstand te doen van het *Kromo*.

Tegenover deze wenschen en verlangens slaakt dezelfde schrijver de volgende verzuchtingen: 1. Hoe zal mijn hart droevig gestemd zijn, indien door deze beweging mijn volk *niet* zal stijgen in zijn gevoel van eigenwaarde en steeds laag zal blijven. 2. Wat zal ik een hartzeer hebben, indien dat deel van mijn volk, dat het oordeel des onderscheids bezit, tot de conclusie zal komen, dat deze taal-beweging een beletsel en hindernis zal zijn voor den werkelijken vooruitgang. 3. Maar nog meer leed zal het mij doen, indien de Regeering mocht denken, dat deze beweging een revolutie zou zijn.

Op een vergadering van *Boedi Octomo* te Soerabaja werd de Voorzitter door een der leden in het Ngoko toegesproken, die daarop in het Maleisch antwoordde.

Dezelfde Javaan, Tjokrosoedarmo geheeten, volgeling van den aanstichter der beweging, staat overigens als een onontwikkelde Javaan bekend. Hij is notaris-klerk te Soerabaja, en verkoopt tevens klapperolie. De *Djawa Tengah* maakt naar aanleiding hiervan melding van een praktisch gevolg, waartoe de beweging tot afschaffing van het hoog Javaansch geleid heeft. Genoemde Javaan werd, toen hij bezig was klapperolie te verkoopen, door een Europeesche dame aangeroepen. Toen hij haar in *Ngoko* toesprak, joeg zij hem tot zijn verbazing weg en was boos. Een andere Javaan, koetsier van een huurrijtuig, wees hem er op, dat de stadsmenschen het onbeschoft achten in het *Ngoko* te worden toegesproken, hetgeen alleen menschen, die in de bosschen wonen, deden. Even daarna zag hij, dat de dame eenige flesschen olie van een anderen Javaanschen olieverkooper kocht en dezen als *langanan* nam.

Persdelict. Den 16en April j.l. werd een begin gemaakt met de behandeling van de zaak van *Mas Marco*, beschuldigd van opzetting tegen en beleediging der Regeering, naar aanleiding van een door hem geschreven artikel, getiteld: „*Salebaran*", waaraan was toegevoegd de illustratie van een houthakker, die bezig was een boom om te hakken met het onderschrift: „*Wat ons in den weg staat, hakken wij om.*" Marco ontkent het opzet te hebben gehad van te beledigen of op te stoken. Hij wilde slechts de Regeering waarschuwen. Hij moest evenwel erkennen, dat er in dit stuk vele onjuistheden voorkwamen. Ook kon hij geen nadere verklaring geven van de bedoeling of beteekenis van enkele uitdrukkingen, zooals. „Kinderen van Indië weest op uw hoede voor de wilde mannen, het zijn roovers". (*Sinar Sumatra*).

Een Verzoek. Hetzelfde blad deelt mede, dat de *S. I.* te Medan en andere Inlandsche vereenigingen den Sultan van Deli per request verzocht hebben, om, in verband met de omstandigheid, dat bijna alle Inlanders tot Sultansonderdanen gemaakt zijn, voor de rechtspraak een *karapatan*-wetboek samen te stellen, ter vervanging van de adat-rechtspraak.

Oude Gewoonten. De *Sinar Djawa* dringt sterk op samenwerking aan, ter bespoediging van de evolutie. In de eerste plaats moeten de vernederende eerbiedsbetuigingen afgeschaft worden, z.a. „het gehurkt loopen" en „op den grond zitten". De schrijver betreurt 't, dat velen onder de jongeren, die een Westersche opvoeding gehad hebben, later in de een of andere ambtelijke positie geplaatst, weder tot de oude gebruiken terugkeeren.

Ontwikkeling Inl. Meisjes. In de *Oetoesan Melajoe* wordt uit de *Yermin* een stuk overgenomen, waarin een vrouw uit Bengkoelen hare zusters aanspoort niet achter te blijven bij de in gang zijnde evolutie, om ook wetenschap en kennis deelachtig te worden, teneinde in de Maatschappij een plaats in te nemen gelijk aan die der mannen. Aan de ouders wordt verzocht aan hunne dochters hetzelfde onderwijs te doen geven als dat van de jongens, opdat zij de zoo noodige kennis en ontwikkeling mogen verkrijgen.

Geen Eerbewijzen meer. *La Piété* schrijft in de *Oetoesan Melajoe*, dat, de onderwijzers een grooten invloed hebben op de ontwikkeling van het volk. Ook hij haalt de kwestie van de eerbewijzen aan de Overheid aan en zegt o.m., dat de helft der menschen van oordeel is, dat die eerbewijzen voor de Overheid niet noodig zijn op grond van de bekende hormatcirculaire No. 2014. Dit is niet juist, verklaart hij. De bedoeling van deze circulaire is n.m., niet om aan de ondergeschikten voor te schrijven, dat zij geen hormat aan hunne meerderen hebben te bewijzen, maar om aan dezen te kennen te geven, dat zij van de ondergeschikten geen kahormatan te vorderen hebben, die lastig of vernederend geacht moeten worden, zooals op Java het op den grond zitten. Indien dan ook een ambtenaar zich niet aan deze circulaire houdt in dezen zin opgevat, dan is het de taak van den meerdere en niet van den mindere hem daarover te onderhouden.

Inl. Avondschool. In hetzelfde blad wordt melding gemaakt van een vereeniging te Padang, die het plan heeft een avondschool te openen voor het onderwijs in handelsboekhouding, werktuigkunde, de Engelsche taal, enz., niet alleen aan Europeanen maar ook aan Inlanders en Chineezen. In een vergadering belegd om donateurs onder de Inlandsche te verkrijgen, gaven dezen te kennen, dat zij liever gewoon lid wenschen te worden, om hierdoor het medezeggensrecht in de vereeniging te krijgen. Bij het sluiten van de vergadering waren er toch vele Inlanders, die zich als donateurs opgaven, misschien wel om niet bij de Chineezen achter te blijven.

De *Tjaja Sumatra* begroet met vreugde de oprichting van verbeterhuizen voor de Inlandsche jeugd.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Kartinischool. Den 24en Maart j.l. hield deze vereeniging te Soerabaja een vergadering in de bovenzaal van het *Oost-Java restaurant* aldaar teneinde nadere uitlegging te geven van haar doel en streven. Raden Adjeng Roro Soedjina, hoofdonderwijzeres van de bestaande Kartinischool te Soerabaja gaf een lezing over de opvoeding van het Inlandsch meisje. *Raden Ajoe Siti Soendari* van Tegal, die nog niet lang geleden uit Holland was teruggekeerd sprak over haar wedervaren in Holland. *Mas Adjeng Roro Djoewito* onderwijzeres te Soerabaja over de Inlandsche huishouding en handenarbeid. *Raden Adjeng Soedjoetoen*, onderwijzeres aan de Retnosoesih school te Bodjonegoro over den toestand van het Inlandsch kind en over de uitgifte van een Kartiniblad. Mas Adjeng Roro Maridjem onderwijzeres aan de Kartinischool te Soerabaja over den vooruitgang van de Inlandsche vrouw. Iedereen had vrijen toegang. De *Pewarta Soerabaja* dit mededeelende schrijft: „Ziet hoe ver de Inlandsche vrouwen op den weg van ontwikkeling en vooruitgang gevorderd zijn" en vraagt: „Wanneer zullen de Indo-Chineezen vrouwen zich op dit gebied in beweging zetten?"

Laatdunkendheid. In hetzelfde blad wordt geklaagd over de laatdunkendheid van den Europeaan. Hij werkt o.m. niet mee om der politie behulpzaam te zijn bij de handhaving van de orde en veiligheid op straat en geeft daardoor een slecht voorbeeld aan den Inlander. De schrijver geeft hiervan het volgende staaltje: Onlangs werd te Soerabaja een Europeaan in een auto door een politieoppasser aangehouden, omdat een der lichten was uitgedoofd. Instede hem voor deze mededeeling erkentelijk te zijn en het licht weder op te steken, schold hij den oppasser uit, vroeg hem, of hij niet wist, dat hij een broeder van den Resident van Soerabaja vóór zich had en bracht de auto zoo schielijk in beweging, dat de oppasser bijna geen tijd had om op zij te gaan.

Gelijkheid. Dank zij de oprichting van Chineesche scholen (Tiong Hoa Hwee Koan) en het ontstaan van Inlandsche vereenigingen als de S. I. begint de Westerling minder laag op Chineesch en Inlander neer te zien. Toch zijn er nog vele Europeanen, waaronder die in hun eigen land gerekend worden tot het plebs behooren, dan wel de zoogenaamde kampong Europeanen, die tegenover Chineezen en Inlanders een alles behalve gepaste houding aannemen. (Perniagan).

In hetzelfde blad wordt nogmaals de kwestie van de gelijkstelling besproken van Chineezen met Europeanen. Met genoegen wordt uit krantenberichten vernomen, dat deze zaak een onderwerp van overweging uitmaakt tusschen de Chineesche en Hollandsche Regeering. Eerst wanneer deze gelijkstelling tot stand is gekomen, komt de Chinees op de hoogte, waarop hij staan moet.

Evolutie. Uit het oogpunt van de ontwikkeling en de evolutie, verdeelt *Yih Sih* in de *Perniagan*, zijne landgenooten in „conservatieven", die niets van een verandering van de oude zeden en gewoonten willen weten; „ultra-modernen", die alle oude zeden en gewoonten overboord willen gooien en vervangen door Westersche gebruiken; en „modernen", die in het oude het goede willen behouden en zoo ook uit het Westen het goede willen overnemen. „Ziet", zegt hij, „wat Dr. Louis Boen Keng gezegd heeft: „Wij Chi-

neezen, houden onze Chineesche zeden en gewoonten nog hoog, al verlangen wij er ook sterk naar om de nieuwere (en goede Y. S.) ons eigen te maken.

In de *Warna Warta* geeft „*Jantje*" aan zijne landgenooten den raad om nimmer hunne saamhoorigheid met de Chineezen en China te vergeten en dit gevoel bij de jongeren levendig te houden, o.a. door middel van de Tiong Hwa Hwee Koan scholen, niet slechts den mond vol hebben van „vaderlandsliefde" maar dit te doen blijken door het vaderland met geld te steunen en slechts goederen te koopen van de vaderlandsche nijverheid, zij 't ook, dat dezen niet zoo goed zijn als van andere landen.

In de *Djawa Tengah* wordt een beschouwing gegeven over de verhouding tusschen de Chineesche werkgevers en werknemers in Indië. De werknemers worden aangeraden om te „demonstreeren" tot verkrijging van den voor den tegenwoordigen tijd zoo hoog noodigen duurte-toeslag, zooals door de Europeesche werkgevers wordt gegeven, zoomede tot verbetering van de arbeidsvoorwaarden.

Den gemeenteraad van Bandong wordt verweten, dat hij slechts de belangen van de rijken en grooten op het oog heeft en niet die van Inlanders en Chineezen, zoowel wat betreft het onderhoud der wegen, als de zorg voor de hygiëne. Ten aanzien van de belastingen bestaat ook ongelijkheid. Maar tot den kleinen man wordt ook het verwijt gericht, dat hij zich zoo den voet op den nek laat zetten na de verbanning van de drie voormannen der I. P.

Volgens de *Perniagan* heeft de Regeering bepaald, dat bij de behandeling van verzoeken van Chineezen om gelijkstelling met Europeanen meer moet worden gelet op de maatschappelijke positie van den aanvrager, zoodat ook minder ontwikkelde Chineezen, doch met een uitstekende sociale positie, gelijkgesteld zullen kunnen worden.

(*Djawa Tengah*).—

Hoa Kiauw. In de Chineesche pers is het concept te lezen van een bezwaarschrift van de Chineesche ingezetenen van N. I. onderteekend door de H.H Han Hie Kie Cs. aan de Tjham Gee Wan (parlement) in China. Han Hie Kie voornoemd is direkteur van de Tiong Hoa Siang Hwe (een handelsvereeniging) te Soerabaja. Hij deelt mede onder welke bezwarende omstandigheden de Chineezen in Indië verkeeren en vraagt China's tusschenkomst om verbetering te doen aanbrengen in de wettelijke bepalingen, welke betrekking hebben op het leven en het lot van de Chineezen in N. I. In het request wordt o.m. verteld, dat er ongeveer 60.000 Chineezen in Indië wonen, wier gezamenlijke bezittingen op millioenen geschat worden. De blanken beweren, dat Indië een goudmijn is in het bezit van de Chineezen; maar de Chineezen daar kunnen geen rechten uitoefenen, hebben bijna geen bescherming van persoon of goed. Zij worden benadeeld en onderdrukt. Kortom het leven wordt hun niet aangenaam gemaakt. Hun lot kan vergeleken worden bij dat van een mier. Aan China wordt gevraagd om zich het lot van de Chineezen in Indië meer aan te trekken, verandering te brengen in de wet op het Nederlandsch-onderdaanschap en in de betrekkelijke bepalingen en kontrakten.

Klacht. In de *Perniagan* is opgenomen een klacht tegen den gemeenteraad en den gezondheidsdienst te Batavia, waar de wegen totaal verwaarloosd worden, gebrek aan artesische putten bestaat, het water in te kleine hoeveelheden verstrekt wordt en waar het vuil in de kampong niet meer wordt opgehaald.

Verbond met Japan. In de *Djawa Tengah* wordt gevraagd, wat voor Nederland de beste keuze zou zijn, om zich in den oorlog aan Engelsche of Duitsche zijde te scharen. Na een uiteenzetting van de gevaren, welke van beide zijden te wachten zijn, wordt in overweging gegeven, maar een verbond met Japan te sluiten, vóórdat het Engelsch-Japansch verdrag is afgeloopen. Indien het dan nog noodig mocht zijn zich in den strijd te mengen, ware het wenschelijk Duitschlands zijde te kiezen, daar Nederland dan door dit rijk, en Oost-Indië door Japan beschermd kon worden, natuurlijk tegen een vergoeding. Aan het slot van het artikel wordt een lofzang geheven op de krachtige handhaving onzer neutraliteit.

Slapheid. In de *Bintang Soerabaja* wordt de opmerking gemaakt, naar aanleiding van een verbod tot invoer van twee buitenlandsche Maleische bladen, dat de Regeering zich te weinig gelegen laat aan, en niet krachtig genoeg optreedt tegen de binnenlandsche pers, waarin bijna dagelijks opruiende stukken voorkomen.

Verschil. In hetzelfde blad wordt in een artikel onder den titel van „*adat blanda*" een vergelijking gemaakt tuschen Europeanen en Inlanders. Eerstgenoemden — zegt de schrijver — hechten meer waarde aan een goeden naam dan aan rijkdom. De Inlanders daarentegen geven niet veel om een goeden naam, als zij maar een gemakkelijk en lekker leventje kunnen leiden.

Van Vreemde Koloniën.

Douane ontvangsten en scheepvaart in China.

Aan de mededeelingen van den consul-generaal der Ned. te Shanghai ontleenen wij 't volgende:

De ontvangsten der Chin. Zee-douane waren in 1916, de tegenwoordige tijdsomstandigheden in aanmerking genomen, zeer gunstig en wezen een stijging aan van ongeveer 1 millioen Hk. Taels tegen 1915, n.l. 37.750.000 tegen 36.747.000. Daar waar de ontvangsten van deze bron van inkomsten dienen als waarborg voor buitenlandsche schulden in goud, is 't niet van belang ontbloot te vermelden, dat de geïnde rechten in 1916, tegen een gem. koers van den Hk. T. ad 3/3 13/16 d., een som van 6.262.174 P. S. vertegenwoordigden, terwijl de opbrengst van 1915, tegen een koers van 2/7 1/8 d. gelijk was aan 4.765.626 P. S.

De scheepvaartbeweging van Shanghai in 1916 verschilde in aantal schepen en hoeveelheid tonnenmaat niet veel van 1915, maar bereikte natuurlijk op lange na niet de cijfers van vóór den oorlog. De resultaten waren door de hooge vrachten zeer bevredigend. Vrijwel 't eenige belangrijke feit was de heropening der trans-pacifieke vaart door de nieuwe „Pacific mail S.S. Co." met 3 schepen, vroeger behoord hebbende aan den Kon. West-Indischen maildienst. Door den oorlog worden meer en meer Britsche schepen aan de vaart onttrokken, hetgeen voor 1917 een groote belemmering voor den Chineeschen in- en uitvoerhandel dreigt te worden.

De Ned. scheepvaart in Shanghai is in 1916 niet onbelangrijk teruggegaan, hetgeen toe te schrijven is aan 't uitvallen van een petroleumlichter, die in de jaren 1913—15 in geregelde vaart op de Yangtsze-rivier was. Wegens verminderde petroleum-aanvoer uit N.-I. kwamen ook minder N. schepen. Als tegenhanger voor de verminderde suikeraanvoer van Java hadden de booten der J. C. J. L. groote hoeveelheden Java-thee te vervoeren met overlading te Shanghai naar Wladiwostock.

Concurrentie ter zee.

Na de Amerikaansche oorlogsverklaring hebben Engeland en Japan vermeerderde bedrijvigheid ter zee getoond. Of Japan ook hiertoe gekomen is door de vrees anders een lesje van de marine der V. S. te krijgen, durven wij niet uitmaken. Valt de grootere levendigheid van dit rijk toevallig samen met die van Amerika, dan komt hun ook samen de eer toe de Britsche vloot uit den dut geschud te hebben. 't Beeld van de netjes opgelegde dreadnoughts, die geregeld netjes afgestoft werden, was waarheid gebleven. De duikbootoorlog had nog nader aangespoord om zich niet of hoogst zeldzaam buiten de havens te wagen. Amerika toonde een ander inzicht toegedaan te zijn, 't wilde er desnoods wat schepen aan wagen, maar tegen de duikbooten moest flinker worden ingegaan. In dezen tijd dook Japan ook weer op. 't Reeds eenige malen verspreide gerucht van Jap. schepen in de Midellandsche zee werd nu tot een feit, en om zich niet al te zeer de loef te laten afsteken, is de Britsche vlag nu ook op avontuur uitgegaan. Nog wel niet van harte en op groote schaal, maar er is toch iets gemerkt van een Britsche vloot.

In afwachting van de dingen die komen zullen, is 't wel interessant de herinneringen weer te geven door lord Cecil in 't Lagerhuis verlevendigd over hetgeen door Japan ter zee gepresteerd is.

De J. vloot heeft doorloopend de zee in 't Verre oosten en Zuid-oosten bepatrouilleerd. Zoodoende is 't den D. vloot onmogelijk geworden ergens vasten voet te krijgen. In 't vorige jaar was een kruiser-smaldeel in den Indischen Oceaan gestationneerd tusschen Colombo en Singapore; 't is daar nog op zijn post. Groote oorlogsschepen werden naar den Ind. Oceaan, den Zuid- en den Noord-Stillen Oceaan gezonden. Er zijn mijnen gelegd tot aan de Kaap de Goede Hoop, de Golf van Aden en Colombo, deze op te zoeken is een moeilijk en gevaarlijk werk. De J. schepen hebben hiertoe mede gewerkt en zij doen dit nu ook weer in de Middellandsche Zee, waar de ramp aan 't groote transportschip Transylvania overkomen, 't gevaar aangeeft, waaraan zij zich bloot stellen.

Rothschild's wensch.

Rothschild gaf als illusie voor 't vormen van een Joodsch rijk een protectoraat van de entente in 't oude klassieke land der Joden. Mag men Sir A. Murray, thans bevelhebber van de Britsche macht in Palestina, eenig gezag toekennen, dan zou de geschiedenis op weg zijn dien wensch te verwezenlijken.

Als de entente Palestina van de T. overheersching bevrijdt, zou zij 't als Joodsch Palestina doen herleven en de Ziondroomen zouden tot werkelijkheid kunnen worden. Vele Joden van elders zouden naar den nieuwen staat komen, die onder Engelsch of Fransch protectoraat 't kultuurcentrum voor 't Jodendom van de gansche wereld zou worden.

Intusschen wist 't correspondentiebureau in den Haag een officieel bericht uit Rome te geven, volgens hetwelk de Ital. regeering bij monde van Boselli aan Nahum Sokolof, lid v. h. hoofdbestuur der Zionistische wereldorganisatie, zich bereid heeft verklaard steun te verleenen aan ieder initiatief, dat de vestiging der Joden in Palestina beoogt en de neutraliseering van dit land onder waarborg van Europeesche mogenheden. De Paus zou zich ook gunstig over een naturalisatie van Palestina als Joodsche kolonie uitgelaten hebben.

Neutraliseering onder waarborg of protectoraat, deze begrippen dekken elkander niet, maar in korte berichten, die door particuliere tusschenpersonen zijn overgebracht, wordt 't niet altijd nauw genomen met de stiptheid der bedoeling. De vraag blijft dan: wat van de twee is de bedoeling?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het Boschwezen in Ned.-Indië.

Verschenen is het verslag van den „Dienst van het boschwezen in N.-I. over het jaar 1915”, dat als gewoonlijk een uitvoerig overzicht geeft van de verrichtingen van den dienst en van de resultaten.

Uitvoerige mededeelingen worden gedaan over den toestand, de inrichting, de verjonging en de bescherming en bewaking der bosschen op Java en Madoera, over de caoutchoucaanplantingen van het boschwezen en over het proefstation en voorts over hetgeen door den dienst van het boschwezen en van bestuurszijde op de buitenbezittingen werd verricht.

Wij laten hieronder volgen eene opgaaf (afgeronde cijfers) van de zuivere inkomsten uit het boschbedrijf over de jaren 1909—1915.

1909	*f* 2,080,000
1910	„ 2,410,000
1911	„ 2,800,000
1912	„ 2,900,000
1913	„ 2,417,000
1914	„ 1,351,000
1915	„ 1,890,000

Bij het verslag is gevoegd eene boschkaart van Java en Madoera, schaal 1 : 100,000, duidelijk aangevende de ligging der djatibosschen, der wildhoutbosschen, der houtvesterijen en der Gouvernementscaoutchouc-ondernemingen. (Java Bode)

Instituut voor Economische Geschriften.

De vereeniging „Instituut voor Economische Geschriften”, opgericht 29 December 1916, heeft ten doel de bevordering van de studie van economische en economisch-politieke vraagstukken en de verbreiding van kennis dienaangaande. Tot de wijzen waarop dit doel kan worden nagestreefd, behoort naar het oordeel van den Raad van Beheer ook het bevorderen van de uitgave van afzonderlijke studies op economisch en economisch-politiek gebied.

Als No. 1 dier geschriften is thans verschenen eene studie van Mr. G. Vissering, getiteld: Het vraagstuk van de geldruimte in Nederland en de goudpolitiek van de Nederlandsche Bank. Met bijlage: Nederlandsch Oost-Indië en de Gold-Exchange-Standaard (Rotterdam, Nijgh en van Ditmar).

Marineblad.

In het Nr. van 16 dezer schrijft de luitenant ter zee E. J. Langelaan een artikel „Onze Marine in 1925. (Schets van het materieel der vloot in Nederlandsch-Indië)”. — De heer W. E. van Dam van Isselt geeft het eerste gedeelte eener beschouwing over de bestemming, de organisatie en het gebruik van onze oorlogsvloten in 1599.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 16 Juni bevat het 17e vervolg van J. Scheltema de Heere's aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea. Schr. geeft thans korte bijzonderheden over Ternate, Batjan, Ambon en Boeroe.

Koloniale Studiën.

Van dit nieuwe (in Indië verschijnend) periodiek is nu reeds de vierde aflevering verschenen. Volgens de Banier van 30 Maart bestaat de inhoud uit de navolgende opstellen: Bestuursverhouding, door Ir. A. C. de Jongh. — De wenschelijkheid van een Geologischen dienst in Ned.-Indië, door L. Rutten. — De Indische middelbare school, door Z. Stokvis. — De visscherijbank „Bagan Madjoe” en de visscherij-industrie te Bagan Si Api-Api, door O. P. Besseling. — Associatiepolitiek, door H. J. 's Jacob. — De Indo-Europeaan, door W. de Cock Buning. — Onze landbouw en het gebrek aan scheepsruimte, door Cr. — Het kampongvraagstuk, door W. Price. — Samenwerking van Inlandsche planters, door Victor Zimmerman. — Kroniek. — Boekbespreking.

Over het koppensnellen op Nieuw-Guinea.

Behoort het koppensnellen bij de kustbewoners van Ned. Nieuw-Guinea, dank zij onze bestuursmaatregelen, thans tot het verleden, in de binnenlanden „gaat het duivelsch spel nog steeds zijn ouden gang”, schrijft Pr. P. Vertenten in de Java-Post van 16 Maart j.l. Schr. vertelt van dit wreede gebruik o.m.:

„Eerst wordt het slachtoffer zoo vriendelijk mogelijk toegesproken, opdat het zijn naam noeme. (Hoewel de taal der Digoel-menschen een heel andere is als die der Okabaërs met de andere strandbewoners hier, zoo houdt de Kaja-Kaja er toch voor, dat het slachtoffer zijn naam noemt. Maar wie zal zeggen, welk het eerste woord is, dat die arme, zoo geprangde menschen er dan uitbrengen!) Is die ware of schijn-naam genoemd, dan wordt hij, zoo de overvaller het gedaan kan krijgen, voor de zekerheid herhaald en nog eens herhaald. Maar dan is het ook uit met alle vriendelijkheid.

Zoo lang (zoo laag!) mogelijk wordt nu de hals van den ongelukkige doorgesneden met de scherpe s o k, d.i. het Kaja-Kajasche bamboemes (vandaar het woord sok-anem, d.w.z. sneller) en daarna de halswervel omgedraaid. Dappere slachtoffers bieden daarbij onversaagd hun hoofd rechtop aan, de andere zien het af te wenden of laten het al als ontzield neerhangen. Afschuwelijk gezicht dat onthalzen! De tong komt zeer ver uit den mond, de oogen rollen wild in de kassen en puilen uit. 't Bloed spat uit de groote aders naar alle kanten.

Is dit afschuwelijk moordtooneel ten einde, dan laat men de lijken maar verder liggen. Alleen wordt door sommigen een arm, been of stuk uit de dijen meegenomen om te braden en op te eten. Ook moet dit menschenvleesch wel eens dienen als ingredient voor geneesof tooverkunsten.

Van de gesnelde koppen wordt nog dienzelfden dag de huid afgestroopt, daarna van alle vleeschdeelen ontdaan, om ze goed schoon te krijgen. De hersenen worden er uit gehaald door een groote opening van onder. Met sago vermengd worden deze dan gebakken en opgegeten. De wangen vult men aan met klei, terwijl door de neusholte een rotan-lus gehaald wordt. Deze lus door een ander rotan reepje vastgehouden, dient dan tevens tot bevestiging van den kinnebak. Is men daarmede klaar, dan halen zij de huid weer over den schedel en naaien de snede (van kruin tot hals) alsook de oogleden, dicht met een reepje rotan.”

Een nieuw Indisch periodiek.

Volgens een bericht in de „Java-Bode” is verschenen no. 1 van het „Algemeene Militair Weekblad voor Ned. Indië”, onder redactie van den heer J. v. den Hoog.

De redactie zet het doel van het blad uiteen; daaruit blijkt, dat het bedoelde weekblad wil zijn een orgaan, waarin ook de militair beneden den rang van officier zich vrijelijk kan uiten, altijd met inachtneming van de juiste begrippen der krijgstucht.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van No. 3 (Maart 1917): Bokschutters, inschieten van geweren, verhooging van schietvaardigheid en schietuitkomsten bij den troep, door F. Oberstadt (vervolg). — Over toestanden bij het wapen der Artillerie, door H. L. Maurer. — Van gidsen en spionnen, door E. J. Geldorp. — Overzicht van de militaire actie in Djambi en Palembang (slot), door A. J. C. Jonquière. — Naar aanleiding van „De gewapende politie”, in het I. M. T. 1916, blz. 1367, door J. H. Goosens. — De secundaire taak van het N. I. leger en het korps Gewapende politie, door J. C. A. Bannink. — Een geneesmiddel, door Sanitas. — De gewapende politie, door J. F. den Ouden.

Koloniaal Tijdschrift.

De Juni-afl. bevat de volgende bijdragen. De tarekat's (Mohammedaansche Broederschappen), door P. C. A. van Lith. — Desa-autonomie en desa-begrooting, door J. Brinks. — Desa-financiën en nog wat (slot), door C. A. Schnitzler. — Verbetering van misstanden bij huwelijk en echtscheiding, alsmede bij het godsdienstonderwijs in de afdeeling Agam (Sumatra's Westkust), door K. A. James. — Economische politiek in de Fransche Koloniën, door G. d. d. V.

Overigens de gewone rubrieken: Verscheidenheden, door H. S. — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door J. D. R. H. Pillard. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Bibliographie, door C. v. d. V.

Vereeniging „Je Maintiendrai” te Medan.

Deze vereeniging stelt zich ten doel niet alleen Java maar geheel Ned.-Indië en speciaal Sumatra's Oostkust weerbaar te maken, en maakt voor dat doel o.m. propaganda door het uitgeven van „Rood-Wit-en-Blauw-boekjes”, waarvan onlangs het tweede is verschenen. Het bevat o.a. een lezing van Majoor J. C. Pabst over de verdediging van Ned.-Indië, den 20 Dec. 1916 te Medan gehouden. — Een artikel over de houding van de inlandsche bevolking ingeval van oorlog met een buitenlandschen vijand. — Mededeelingen over de korpsen Barisan van Madoera, van F. Fokkens en A. K. A. Gijsberti Hodenpijl.

De Tropische Natuur.

Uit den inhoud van jaarg. VI, afl. 4 (April 1917). Eigenaardig gevormde gal uit Sumatra, door S. v. L. — Eenige Javaansche boktorren (vervolg), door G. O. J. — Orchideeën (vervolg), door W. Winckel. — Javaansche aquariumvisschen, door J. Sybrandi (slot). — Nog eens „Vliegende draakjes”, door H. Schroo Jr.

Ceres.

In het 1 Juni No. een overzicht eener voordracht van Dr. H. C. Prinsen Geerligs over de suikerbereiding door alle landen en eeuwen. — Idem van H. J. Boschman over den landbouw in Suriname. — Verder het eerste gedeelte eener beschouwing van Th. Tj. H. Enkele bijzonderheden van de Chineezen en de Chineesche gewoonten”.

Orgaan der N.-I. Officiersvereeniging.

Enkele bijdragen uit de Maart-afl.: De Vereeniging „Indië Weerbaar”. — Het plan van Boxtel, door Fr. Treffers, met Naschrift door H. M. Luchsinger. — Propaganda voor het Ned. Ind. leger, zoowel in Nederland als in Indië, door Graaff. — Beschouwingen over ons schermvoorschrift. — Officierscasino's, door H. A. Kooy.

Indische bijdragen in buitenlandsche tijdschriften.

In No. 4-5, jaarg. 48 van het Zeitschrift für Ethnologie belangrijke artikelen van W. Ahrens en A. Maass: Etwas von magischen Quadraten in Sumatra und Celebes (met afb.)

Verder in het jongste Nr. van „Boletin de la Real Sociedad Geografica” het vervolg der uitvoerige beschouwing van E. d'Almonte „Formación y evolución de las sub-razas Indonesia y Malaya (met veel afbeeldingen).

Tijdschrift voor Economische Geographie.

Met betrekking op de Indiën bevat het 15-Juni Nr. een tweetal beschouwingen :Gegevens en beschouwingen betreffende de economische geographie van Midden-Celebes, door Ir. E. C. Abendanon. — Suriname en zijn economische hulpbronnen, door Fr. Oudschans Deutz. Verder worden in de rubriek „Uit tijdschriften en verschillende werken" overzichten gegeven van Wing Easton's jongste artikelen over de geologie en mijnbouw van O. Indië en van E. Helfferich: De suikerindustrie op Java en haar toekomst in verband met den wereldoorlog.

„Indië".

Nr. 11 van dit geïllustreerd weekblad voor Nederland en Koloniën bevat o.m. De Chineesche schoolbeweging, door Dr. Yap Hong Tjoen. — De reis naar Oost-Indië voor vijftig jaar, door Mercator. — Ups and downs in de Indo-Chineesche wereld, door Th. Brondgeest (slot). — Welke loopbaan staat voor jong-Holland open? De Javasche Bank, door Mr. P. J. C. Tetrode.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Departement van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Voorzitter v. d. Landraad te Sidoardjo (Soerabaja).	2 April 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. L. R. van Dam.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

VERGADERING van het HOOFDBESTUUR der VEREENIGING op ZATERDAG, 7 JULI 1917, om 1 uur n.m., in het ORANJE-HOTEL te BREDA.

Agenda.

1. Notulen (zie K. W. 17 Mei 1917, no. 20).
2. Bespreking van de agenda voor de Algemeene Vergadering.
3. Voorziening in de vacature van Penningmeester.
4. Rondvraag.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op Zaterdag 7 Juli 1917, ten 2 ure n.m. in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groote Markt te Breda.

Agenda.

1. Opening.
2. Notulen van de vorige vergadering (zie K.W. 20 Juli 1916, No. 29).
3. Het jaarverslag over 1916 van het Hoofdbestuur (zie K.W. 31 Mei 1917, No. 22).
4. Idem van de Studie-Commissie (zie K.W. 10 Mei 1917, No. 19).
5. Idem van het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau (zie K. W. 3 en 17 Mei 1917, Nos. 18 en 20).
6. Idem van den Inlichtingendienst (zie K. W. 21 Juni 1917, No. 25).
7. Rekening en Verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1916 (zie K. W. 14 Juni 1917, no. 24).
8. Begrooting voor het jaar 1918 (zie K. W. 14 Juni 1917, No. 24).
9. Benoeming van leden der Commissie tot Onderzoek van de rekening en verantwoording over 1917.
10. Voorziening in 7 vacatures in het Hoofdbestuur, ontstaan door periodieke aftreding of overlijden van de navolgende leden:
R. Zuyderhoff, Ondervoorzitter (periodiek aftreden).
A. A. C. Harting, Penningmeester (overlijden).
T. Gerdes Oosterbeek, Apeldoorn (periodiek aftreden).
Mevr. M. ten Bosch-Bosscher, den Haag (id.)
C. de Vries, Amsterdam (id.)
L. A. H. Lamie, Arnhem (id.)
W. Scheuer, Leiden (id.)
Gestelde candidaten:
Ondervoorzitter: 1. R. Zuyderhoff; 2. L. A. Bakhuis.
Penningmeester: Nog niet gesteld.
Amsterdam: 1. C. de Vries. 2. C. H. L. Baelde.
Apeldoorn: 1. T. Gerdes Oosterbeek; 2. Mej. K. Ament.
Arnhem: 1. L. A. H. Lamie (sedert overleden); 2. H. J. M. Baumann.
's-Gravenhage: 1. Mevr. M. ten Bosch-Bosscher. 2. Mevr. C. T. J. van Aalst-Koopman.
Leiden: 1. W. H. Scheuer. 2. Mr. E. Rijke.
11. Mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden.
12. Vaststelling van de plaats, waar de Algemeene Vergadering in 1918 zal gehouden worden.
13. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

In de leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Vierde jaarverslag 1916 van *de Vereeniging „Kartinifonds,,*
2. Jaarverslag 1916 van het *Koloniaal Landbouwmuseum.*
3. Jaarboek 1916—1917 der *Vereeniging „Studiebelangen"* te *Wageningen.*
4. *„Koloniale Studiën"*, afl. No. 4 (Maart 1917), 1e jaargang.
5. 38e Jaarverslag van *het Studiefonds „Midden-Java".*

Van de Naamlooze Vennootschap „Boeatan":

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING van Aandeelhouders, op *Zaterdag 30 Juni 1917*, te 3 ure, in het lokaal der Vennootschap *Heulstraat 19*, Den Haag.

Punten van behandeling:

1o. Jaarverslag over 1916.
2o. Balans en Winst- en Verliesrekening over 1916. (de stukken liggen ter inzage Heulstraat 19).
3o. Benoeming van de leden der financieele commissie voor 1917 en van plaatsvervangende leden.

DE RAAD VAN BEHEER.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de anatomie aan de Nederlandsch-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Tweede technoloog voor de laboratoria ten behoeve van het materiaal onderzoek.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Veearts voor de waarneming gedurende twee jaren van de betrekking van leeraar aan de Nederlandsch-Indische veeartsenschool te Buitenzorg.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur.

Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur).

Jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken.

Opzichter.

Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst van het mijnwezen:

Ingenieur. Opziener.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur. Werktuigkundig ingenieur. Ingenieur voor het signaalwezen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant-ingenieur. Commies.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine:

Derde stuurman. Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Vast werkman instrumentmaker voor het Marine-etablissement te Soerabaja.

Zij die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 Juni 1917, No. 126).

Ingezonden.

De oprichting van een Algemeen Koloniaal Informatie-bureau.

Talrijk en verscheiden zijn de manieren, waarop, vooral in de laatste twintig jaren, getracht is onze koloniën meer en meer in het moederland bekend te maken, Indië (Oost en West) en Nederland meer tot elkaar te brengen. En die pogingen zijn niet zonder resultaat gebleven. Zij hebben krachtig bijgedragen om de kennis onzer koloniën hier te lande uit te breiden en in breedere kringen te brengen.

Toch is er nog een zeer groot deel onzer landgenooten voor wien Indië vrijwel een onbekend land is. Niet altijd is hiervan onverschilligheid de reden. Bij herhaling is mij gebleken, dat men er gaarne meer van zou willen weten, maar men weet niet tot wien men zich daartoe wenden moet. Velen zijn er, zelfs hier in Den Haag, met wien ik toevallig in aanraking kwam, die mij naar Indië vroegen en informeerden hoe men daar in zekere branches connecties kan aanknoopen, hoe men er zich een bestaan kan scheppen, hoe men moet handelen om er een plaatsing te verkrijgen, enz. In de provinciesteden is deze onwetendheid uit den aard der zaak veelal nog slimmer, om van het buitenland niet te spreken.

Een en ander heeft mij de behoefte doen kennen van een centraal iets, dat Indië onder het bereik brengt van een *i e d e r*, zoowel in ons land als daarbuiten, waar iedereen de inlichtingen kan verkrijgen, die hij verlangt.

Het meest doeltreffende zou m. i. zijn *e e n a l g e m e e n i n f o r m a t i e - b u r e a u v o o r k o l o n i a l e z a k e n* zooveel mogelijk *o p e l k g e b i e d*, dat voor elke branche geadviseerd wordt door deskundige personen, die uit liefde voor het land, waar zij een groot deel van hun leven hebben doorgebracht, bereid worden gevonden gratis, dan wel tegen een bescheiden honorarium, korte zakelijke adviezen te geven omtrent hetgeen door het bureau van hen gevraagd wordt. Onder de vele voor goed of tijdelijk gerepatrieerden zullen er ongetwijfeld genoeg zijn, die de door hen opgedane kennis en ervaring dienstbaar willen maken aan het belang van koloniën en moederland.

Het bureau moet zoo volledig mogelijk uitgerust worden met handboeken en papieren gidsen, die op tal van vragen direct antwoord kunnen geven, terwijl een monsterkamer, waar industrieelen en landbouwondernemers hunne monsters van Indische handelsproducten kunnen tentoonstellen, eraan moeten worden verbonden.

Geregeld eenmaal 's maands wordt in alle voorname bladen van ons land het bestaan van het informatiebureau met monsterkamer flink duidelijk geadverteerd, evenzoo na den oorlog in enkele der voornaamste bladen van ieder buitenland, hetwelk daarvoor in aanmerking komt, terwijl, waar mogelijk, voor verdere reclame (o.a. in reisgidsen, aan spoorwegstations, enz.) wordt zorg gedragen.

Het bureau behoort gevestigd te worden te 's-Gravenhage, omdat daar de meeste gerepatrieerden wonen, hetgeen voor het voltallig krijgen en houden van het benoodigd aantal adviseurs van groot belang is en omdat die stad door Scheveningen de meeste vreemdelingen telt, niet doortrekkende, maar min of meer lang vertoevende, die den tijd hebben om het bureau te benutten.

De kosten voor bureau, advertenties en reclame, alhoewel beduidend, zullen, dunkt mij, waar het een zaak van zulk groot nationaal belang betreft, door jaarlijksche bijdragen van direct en indirect belanghebbenden, waartoe de Indische regeering in de eerste plaats behoort, gemakkelijk kunnen gedekt worden.

Er bestaan weliswaar informatiebureaux op Indisch gebied, maar die zijn of partiëel, of maken deel uit van een instelling en zijn daardoor slechts in beperkten kring bekend. Zij voldoen niet aan de behoefte van iets algemeens, waar op elk gebied deugdelijke informaties kunnen ingewonnen worden en waarvan het bestaan geregeld in binnen- en buitenland bekend gemaakt wordt.

V o o r a l n a d e n o o r l o g k a n z u l k e e n a l g e m e e n k o l o n i a a l b u r e a u a l s h i e r b e d o e l d e e n e g r o o t e b e t e e k e n i s v e r k r i j g e n.

Zij, die mij hunne medewerking willen verleenen om bedoeld bureau in het leven te roepen, worden beleefd verzocht hunne naamkaartjes met de letters A. I. B. aan mijn adres, Den Haag Frederik Hendriklaan No. 58, te willen zenden.

Met veel dank voor de plaatsing,

Hoogachtend,

Uw dienstw. dienaar,

F. FOKKENS,

Oud-Resident van Madoera.

Den Haag, Juni 1917, Fred. Hendriklaan 58.

—

Wij wenschen den heer Fokkens met zijn plan groot succes, in het belang van Indië en van Nederland. De vereeniging *O o s t e n W e s t* is sedert 20 jaar bezig om op allerlei terrein Nederland en Indië meer tot elkaar te brengen, o.m. ook te ijveren in den geest, door den heer Fokkens bedoeld. Ten tijde van het voorzitterschap van den heer Mr. A. van Gennep is het gelukt om met de hulp van enkele weinige vrienden en een paar maatschappijen een klein fonds te vormen, waarmede het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau in het leven getreden is. Het heeft met de beschikbare gelden goede diensten kunnen bewijzen, maar het ontbreekt te zeer aan blijvenden steun, zoodat in zijn jongste verslag zijn einde wordt voorzien. Een voorstel van den Minister van Koloniën, om dat bureau van regeeringswege geldelijk te steunen, opdat het ook aan het Ministerie goede diensten hadde kunnen bewijzen ter voorziening in de behoefte aan werkkrachten voor den Gouvernementsdienst in Indië, ondervond in de Tweede Kamer zoo weinig tegemoetkoming, dat Z.E., bij de beraadslaging het zonder een woord van verdediging terug nam.

Dit is dus een korte lijdensgeschiedenis.

Intusschen blijft het kantoor der vereeniging ,,Oost en West'', Heulstraat 17, steeds geopend, om naar best vermogen de inlichtingen te verstrekken, welke men met betrekking tot Indië wenscht; terwijl de vereeniging, zooals uit haar jaarboek blijkt, door het geheele land vertegenwoordigd wordt door afdeelingen en correspondenten, en in haar orgaan: het *K o l o n i a a l W e e k b l a d*, geregeld melding wordt gedaan van openstaande gouvernements-betrekkingen en de voorwaarden voor de vervulling daarvan, en overigens het ,,Koloniaal Weekblad'' ook de gelegenheid geeft voor de aanvraag van werkkrachten.

Verder verwijzen wij nog naar onze boekjes: *S t a a t s - e n p a r t i c u l i e r e b e t r e k k i n g e n i n o n z e o v e r z e e s c h e b e z i t t i n g e n*, waarvan reeds meer dan één een nieuwe druk beleefde, en eerstdaags het *t w a a l f d e* nummer: *D e B e r g c u l t u r e s* verschijnen zal.

Indien wij buiten onze vereeniging nog de aandacht vestigen op het nieuwe weekblad ,,*I n d i ë*'', dat voor het vragen en verkrijgen van inlichtingen in zijne kolommen een plaats openstelt, en op het Nationale tijdschrift: *O n s L a n d* met het daaraan te verbinden *N a t i o n a a l S e c r e t a r i a a t*, dat zich vooral op het gebied der reclame, in 't bijzonder ook voor Indië wenscht te bewegen, dan, gelooven wij, dat wij niet hebben te klagen over instellingen of personen van goeden wille, om de belangstelling voor Indië op te wekken, om het Nederlandsche publiek de oogen op Indië te doen werpen.

Als er iets aan ontbreekt, dan is het: *o n d e r l i n g e s a m e n w e r k i n g.*

Zal het bureau, dat de heer Fokkens op het oog heeft, iets meer uitwerken dan het reeds bestaande, dan zal het breed moeten worden opgezet, dus krachtig gesteund door mannen van grooten invloed en een ruim kapitaal, en onder het beheer moeten komen van iemand van buitengewone kennis op verschillend gebied in Oost en West, van rijpe ervaring, van rustelooze werkkracht, bijgestaan door talentvolle ondergeschikten.

Moge het organiseerend talent van den heer Fokkens dit weten te bewerken, dan zullen wij hem daarmede hartelijk geluk wenschen, het feit met vreugde begroeten, en wat w i j thans op dit gebied kunnen verrichten, gaarne aan zijne schepping overdragen!

Dag. Bestuur O. en W.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 26. Donderdag 28 Juni 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel d. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

MEDEDEELING betreffende de Algemeene Vergadering van „Oost en West".

Deze zal gehouden worden op *7 Juli e.k.* ten 2 ure 's namiddags te *Breda* in het *Zuid-Hollandsch Koffiehuis*, Groote Markt.

De aan de leden van het Hoofdbestuur aan te bieden lunch zal plaats hebben te 1.15 uur in het Oranjehotel tegenover het station.

Het gezamenlijk middagmaal zal te 6.15 uur gehouden worden in het hotel Mastbosch à *f* 2.50 per couvert.

De voordracht met lichtbeelden van Mej. Kitty Ament, alsmede de tentoonstelling van Indische Kunstvoorwerpen zal evenzoo plaats vinden in genoemd hotel te 8 ure 's av. Leden van O. en W. met hunne dames vrijen toegang. Niet-leden à 50 cents per persoon.

Een extra-tram zal de bezoekers der Alg. vergadering na afloop hiervan vanaf de Torenstraat, achter de Groote Kerk, tot aan het Mastboschhotel brengen.

Aanvragen s.v.p. inzenden aan Dour. Clifford—Kocq van Breugel, Presidente Afd. Breda, Baronielaan 25, Breda.

Aanbevolen hotels: de Kroon *f* 2.50 logies m. ontb. Oranjehotel *f* 2.25 logies m. ontb. Cosmopolite van *f* 2.—.

Namens het Bestuur Afd. Breda,
De Secretaris,
L. VISSER.

N.B. *Dringend verzoek* aan hen, die aan den maaltijd op 7 Juli e.k. in het Mastboschhotel willen deelnemen, dit zoo spoedig mogelijk (minstens drie dagen van te voren) te willen berichten aan den heer *W. Helms*, vice-president afd. Breda, *Baronielaan 88, Ginneken.*

De vergaderzaal is te bereiken met de Ginnekentram, standplaats tegenover het Station.

VERSLAG

van de Commissie van Raad en Voorlichting ten behoeve van personen die een werkkring zoeken in Nederlandsch Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, over het jaar 1916.

Door den *Inlichtingdienst* der Vereeniging „Oost en West" (Informatie-bureau), Heulstraat 17 te 's-Gravenhage, werden in den loop van het jaar 1916 verstrekt 258 schriftelijke en 106 mondelinge inlichtingen.

In vergelijk met het vorige jaar is het aantal eenigszins toegenomen, terwijl bovendien de tusschenkomst van het bureau werd ingeroepen voor tal van inlichtingen, welke niet tot ons ressort behooren, o.a. betrekking hebbende op pensions, het verschaffen van baboes, reizen in Nederland, enz.

De ingewonnen informaties behooren tot de volgende rubrieken:

Betreffende:

	schriftelijk	mondeling	totaal
betrekkingen in het algemeen	9	2	11
Gouvernements-betrekkingen .	92	43	135
partikuliere betrekkingen . .	20	7	27
de reis naar, het leven, de kleeding en toestanden in Indië .	6	3	9
een bepaalde plaats of landstreek	2	2	4
maatschappijen, ondernemingen, personen	5	6	11
brochures, boekwerken over Indië en over betrekkingen ald.	35	—	35
de opleiding tot, studiekosten en vereischten voor ambten, bezoldiging, pensioen. . . .	65	38	103
de meest uiteenloopende onderwerpen, niet afzonderlijk te rangschikken.	24	5	29
	258	106	364

Vele inlichtingen werden gevraagd door gemobiliseerden, voornamelijk onderwijzers, die in Indischen dienst wenschten over te gaan.

Het Indische Gouvernement verleent thans geldelijken steun voor de opleiding tot 15 verschillende betrekkingen; vele inlichtingen betreffende die opleiding, de vereischte examens, enz. werden gevraagd en beantwoord.

In het begin van 1917 werd vanwege het Departement van Koloniën een boekje hiervoor verstrekt, dat gratis aan belangstellenden wordt verzonden.

In den loop van het verslagjaar konden wij doen verschijnen het boekje No. 10: „*De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl. Indië*, waarnaar veel vraag bestaat en dat door pers en publiek gunstig is beoordeeld. Intusschen was de oplaag van ons in 1911 uitgegeven boekje No. 2: „*De Geëmployeerde bij de Java-suikerindustrie*". uitgeput, terwijl er nog steeds veel vraag naar het door den heer Dr. P. C. Prinsen Geerligs geschreven werkje bestond. Deze achtte het beter om een ander met de herziening er van te belasten, die pas van Java gekomen, meer op de hoogte was van de huidige toestanden. De heer P. L. Lohr, gewezen fabricatiechef bij de Java-suikerindustrie, tijdelijk in Nederland aanwezig, nam die taak op zich, kweet zich op loffelijke wijze van de opdracht en voegde aan het werkje een nieuw hoofdstuk toe: „Het leven op eene Indische suikeronderneming". Dit boekje, in Maart verschenen, vindt gereeden aftrek.

De uitgifte van het in het vorig verslag vermelde boekje „*De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc)-cultuur en bij eenige bergcultures in N.-I.*"

is dientengevolge vertraagd en zal vermoedelijk eerst in de tweede helft van dit jaar plaats hebben, ook dewijl intusschen een spoed-herdruk van het boekje No. 9: *„De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Ned.-Indië"*, moest worden onder handen genomen. Tengevolge van de gewijzigde toestanden bij dezen tak van dienst, betrekking hebbende op de positieverbetering der titularissen, drong het Departement van Koloniën er op aan hiertoe over te gaan, zoodat dit werkje binnen kort zal verschijnen.

Ook in het verslagjaar kon ons bureau het boek *„Nederlandsch Oost-Indië als Productie- en Handelsgebied"* van Dr. H. Blink, in bruikleen geven aan een officier der huzaren, die in den cursus zijner leerlingen meer licht omtrent onze koloniën wenschte te verspreiden. Wij zijn te allen tijde bereid die hulp en medewerking ook aan anderen te verleenen om meerdere kennis omtrent Nederlandsch-Indië, vooral onder de gemobiliseerden, te verspreiden.

Van de 9e Afdeeling van het Departement van Koloniën ondervond ons bureau steeds de meest welwillende medewerking, en alle inlichtingen, wanneer noodig, omtrent de Gouvernements-betrekkingen, voorschriften omtrent toelating, enz.

De ons gezondene overdrukken van de Staatscourant, inhoudende aanvragen om personeel voor Indië, werden geregeld in *Het Koloniaal Weekblad* gepubliceerd.

De Secr. v. d. Inlichtingendienst,
J. L. VAN GENNEP.

Persoverzicht.

Het Vaderland van 21 dezer schrijft over

Toestanden op Madoera.

Niet van opwekkenden aard is hetgeen we over land en volk van Madoera vernemen. Ook hier moest, nu wel geen feitelijk verzet, maar dan toch de heerschende slechte geest onder de bevolking, waarvan de berichten gewaagden als van een dreigenden opstand, er op komen wijzen, hoe slecht het publiek door de „Korte verslagen" wordt ingelicht. De zending van Barisan-afdeelingen naar de streek, waar het verzet dreigde, trok de aandacht van de pers en spoedig was het publiek ingelicht.

Die streek was, is mogelijk nog, de afdeeling Bangkalan, het westelijk deel van het eiland Madoera. Daar heeft, met name in het onderdistrict Soekolilo, voor enkele jaren vrij erg de pest geheerscht en sedert 1915 werkt daar de woningverbetering. Het is nu tegen de wijze, waarop deze bestrijding plaats vindt, dat de bevolking zich voornamelijk keert, daarbij gedreven door verschillende motieven.

Blijkbaar heeft men niets geleerd van de ondervindingen bij de pestbestrijding op Java opgedaan; ook op Madoera wordt ernstig geklaagd over het onoordeelkundig optreden van het lagere personeel, belast met het toezicht op en het uitvoeren van de woningverbetering.

Nu was het voor de pestbestrijders wel een ongunstige omstandigheid dat in West-Madoera waar zij optrad, de voornaamste djagoeng-oogst een belangrijk bestanddeel, in het gebergte het belangrijkste der volksvoeding mislukte, als gevolg van de zeer vroeg ingevallen en overvloedige regens. Een zeldzaam verschijnsel in dit droge land. En aangezien er gevaar bestond, dat ook een deel der te velde staande padi zal mislukken, moet de economische toestand op Madoera ditmaal wel ongunstig worden geacht.

Het mislukken van den oogst zou den controleur door de inlandsche ambtenaren zijn gerapporteerd, doch op diens vraag op de eerstvolgende bijeenkomst, of er gebrek heerschte, zouden zij gezwegen hebben. „Waaruit dus de controleur de conclusie moest trekken, dat de mislukking van den oogst geen gebrek ten gevolge kon hebben."

Die conclusie van het *Soer Hbl.* ligt nu niet zoo voor de hand, een controleur die met een dergelijke voorlichting genoegen neemt, doet zijn plicht niet.

Het *Soer. Hbld.* vervolgt:

„De meeste inlandsche beambten missen den moed en de eerlijkheid om het Europeesche bestuur over den toestand in te lichten.

„Aldus richt de ontevredenheid zich hoofdzakelijk tegen de woningverbetering en de inlandsche beambten."

Dat is ons bestuur en de pestbestrijding tegelijk in bescherming genomen tegenover het inlandsch element. Doch op een wijze, welke de *Loc.* tot een krachtig protest uitlokte.

De Eur. overheid, zegt de *Loc.*, weet alles, kan, neen moet alles weten; van de reeds geruimen tijd heerschende ontevredenheid, ingelicht als zij werd door de inlandsche ambtenaren: hoe weinig tactvol door de beambten van de woningverbetering werd opgetreden. Het blad vraagt naar de bestemming der vroegere geinde, z.g. tjarik-gelden, geind onder dat de bevolking te voren was gehoord.

Zooveel is wel zeker, dat ook voor West-Madoera dringend de aandacht der Regeering noodig wordt geacht, besluit *Het Vaderland*.

* * *

In *de Nieuwe Crt.* van 23 dezer lezen wij onder het hoofd:

De behandeling van Chineezen in de Koloniën.

„Uit een ons toegezonden nummer van *The Hongkong Telegraph* blijkt, dat er in een te Peking verschijnend blad een reeks artikelen is gepubliceerd over de behandeling welke de Ned.-Indische regeering Chineezen op Java doet ondergaan. Het blad te Hongkong komt daar tegen op. Wel erkent *the Hongkong Telegraph*, dat de koelies in Ned.-Indië soms wreed behandeld worden en het systeem van donderen er bij de opzichters op sommige ondernemingen nog lang niet uit is. Verschillende staaltjes haalt de schrijver aan en zegt dan, dat Kingsley vóór hij zijn *Westward Ho* schreef, de geschiedenis van de Hollanders in de West zeker niet gekend heeft, daar hij anders in zijn boek niet de Spanjaarden maar de Hollanders met schurken had vergeleken.

Maar men moet billijk zijn, zegt *The Hongkong Telegraph*, en ook erkennen dat tegenover die op zich zelf staande gevallen staat, dat de Hollanders binnen hun grondgebied voor de Chineezen hebben gedaan wat dezen nooit voor zich zelf zouden hebben tot stand gebracht. Wanneer de kolonisten uit dit werelddeel (China) op Java en Sumatra een betere lichamelijke gezondheid genieten, over het algemeen welvarender zijn en beter opgevoed en onderlegd dan hun broeders in hun eigen moederland, dan hebben zij dat hieraan te danken, dat de Nederlanders van geen gekscheren weten, waar het de strenge naleving geldt van de gezondheidswetten en dat zij ook weten te beletten dat de eene Chinees den ander uitschudt. Wat aan zekere klasse van Chineezen moeilijk aan het verstand is te brengen, is dat al worden zij soms wat hard behandeld, zij veel meer bescherming tegen wreedheid en verdrukking ondervinden dan hun te beurt ware gevallen als zij in hun eigen land gebleven waren. En dat niet alleen maar wij in Hongkong weten maar al te goed, dat de Chineezen meer onrechtvaardig, meer hardvochtig, meer inhalig en meer wreed jegens elkander zijn, zelfs wanneer zij buiten hun eigen land wonen, dan Europeanen ooit jegens hen geweest zijn.

En dan nog iets anders, dat de Nederlanders over het algemeen beter verstaan dan de Engelschen. Er is een scherp onderscheid te maken tusschen den Chinees wiens voorouders hier of drie of vier geslachten gevestigd zijn geweest en den Chinees die vandaag hier is en morgen weer naar elders is vertrokken. Hongkong, met zijn bekend gemis van gezond verstand, maakt maar weinig onderscheid tusschen den Chinees, die hier geboren en getogen is en loyaal tot aan de nieren is aan het Rijk, en den ander die hierheen de wijk heeft genomen, omdat de justitie van zijn eigen land hem achter de vodden zat, of omdat hij meer geld kan maken en hier veiliger kan wonen dan b.v. in Kanton. De Nederlanders maken een scherp onderscheid, en de Amerikanen op de Filippijnen doen dit nog sterker door aan Chineesche pas aangekomenen den toegang tot het land eenvoudig te weigeren — een regel, die ook in Australië gevolgd wordt. Wanneer de Nederlanders dan ook in één richting hebben misgetast, dan kan men een half dozijn richtingen aanhalen waarin zij geslaagd zijn en wij ten duidelijkste fiasco hebben gemaakt. Nederland heeft ten minste aan Aziaten nooit den indruk gegeven, dat het belang voor hen is; en dat heeft Hongkong bij meer dan één gelegenheid gedaan. Wij zullen mettertijd misschien nog eens een staatssecretaris krijgen, die iets weet van de koloniën en de moeilijkheden begrijpt, die overwonnen moeten worden, om ze op geschikte wijze te besturen. Dan zal ongetwijfeld ook meer macht gegeven worden aan de politie dan deze thans bezit en meer fermiteit tegenover de vreemde Chineezen, waardoor dezen wat meer eerbied voor het gezag zullen krijgen.

* * *

De *N. R. Crt.* wijdt een reeks artikelen aan

De Toekomst van Sumatra.

In No. VII van 26 dezer getiteld: „Medan of Palembang?" schrijft Dr. R. Broersma o.a.:

„Geen pijnigend alternatief wensch ik mijn lezers voor te leggen. Maar ieder weet nu eenmaal hoezeer Medan in den loop der jaren vooruitging en ieder weet, dat Belawan bestemd is tot oceaanhaven. Met Deli, Langkat, Serdang, Asahan en nog andere landschappen van beteekenis tot achterland, met rijke cultures tot voeding van allerlei bedrijf en verkeer, kan men zonder bezwaar Medan met zijn havenplaats Belawan een grootere toekomst toekennen, terwijl de stad nu reeds de beteekenis heeft langs de geheele oostkust van Sumatra.

Medan is bovendien een stad van snellen opbloei: vijftig jaren geleden was het nog maar een inlandsch plek in een sultanaat, dat zijn sultan over niet meer guilverlingen als jaarlijksche inkomst de beschikking gaf dan een Haagsche referendaris tot salaris heeft. En thans? Wie prijst niet van Medan het ordelijke, nette uiterlijk, de vlotte levensbeweging, het goederen- en geldvertier? Dank zij het met zooveel zorg gekweekte tabaksblad, is de groei van stad en land wonderbaar geweest. En wie ziet de grens?

Of is er geen rubberteelt ontstaan in de jongste jaren, welker omvang, manier en belofte alles te boven gaat, wat de rubber in Indië reeds gaf te zien? En kwam niet in nog jonger tijdsbestek de theecultuur op, waarvan de opbrengst volkomen slaat wat op Java aan productief vermogen werd ondervonden? De toekomst van oliehoudende gewassen valt nog niet te bepalen, maar men is vol hoop. En achter het gebied van den Europeeschen landbouw strekt zich op hooger plan het groote land uit der Bataks, wier aanleg plaats laat aan goede verwachtingen van hun tuinbouw en veeteelt.

Dat alles woog mede, toen men beraadslaagde over een uitbouw van Belawan tot oceaan-haven.

Profeteeren kost niets. Wie op de kaart Sumatra's oostelijke kust volgt, vindt er niet één punt, dat hij onmiddellijk herkent als groote haven, waar waterloopen en spoorwegen te zamen komen. Toch is er in het Zuiden één punt, dat inderdaad een bijzondere opmerkzaamheid verdient en waar althans de waterloopen aanwezig zijn: het is Palembang.

De Komering, de Ogan, de Lematang en de Moesi behooren tot de beste rivieren van Sumatra en bieden over een groote lengte gelegenheid tot een open afvoerende prauwvaart. En elk der rivieren gaat door een gebied, dat zich door geschiktheid voor land- of mijnbouw onderscheidt. Ook Palembang is door een weg verbonden met de Westkust, eindpunt Benkoelen, en het is voor velen geen geheim, dat verlang de havenplaats Benkoelen zal moeten inboeten van zijn matige beteekenis ten behoeve van Palembang. De drang is duidelijk naar de Oostelijke kust van het eiland en daarom is het goed, dat er althans op drie plaatsen een wegverbinding Oost-West door het eiland heen bestaat.

Evenals in het gouvernement Oostkust van Sumatra de spoorlijn de wegverbinding tracht te volgen, zoo ook in Palembang. De Zuid-Sumatra Spoor is met zijn aanleg van Palembang Westwaarts een heel eind gevorderd en te zijner tijd zal die aanleg niet terugdeinzen voor de bezwaren, welke het doorbreken van den Barisan ongetwijfeld meebrengt: de spoorlijn Benkoelen—Palembang zal er over enkele jaren zijn.

Als haven behoeft Palembang op dit oogenblik niet onder te doen voor Belawan, want de schepen der Koninklijke Paketvaart komen de riviermonding vrijelijk op en af en altijd is er een levendig verkeer geweest tusschen Palembang en Singapore. Komt het er op aan, dan zal Palembang even gemakkelijk tot oceaan-haven zijn uit te breiden.

Het is wikken en wegen in een oppervlakkige beschouwing, waaraan ik mij schuldig maak. Maar ik meen, dat het de eerste maal is, dat Palembang genoemd wordt als eerste haven op de Oostkust van het eiland tegenover Medan (Belawan), welks stappen in die richting reeds zeer duidelijk zijn. Wie zal ons zeggen wat in deze gebieden van onverwachte ontwikkeling over enkele jaren in uitzicht staat? Ik houd op een hoogen bloei van Palembang als gewest, en een haven, maar ik blijf achter het opschrift „Medan of Palembang" een vraagteeken zetten."

* * *

Het *Alg. Hbld.* van 26 dezer schrijft, onder het hoofd:

De Regentenbond en een Inl. Nationaal Comité.

o.m.:

„Den 7en en 8en April j.l. hield de Regentenbond van Java in de kaboepaten, woning van den regent, te Bandoeng eene algemeene vergadering. De leiding daarvan berustte tengevolge van het overlijden van den president, Pangeran Ario Hadiningrat, regent van Demak, bij den vice-president, den regent van Japara.

Verschillende belangrijke onderwerpen zijn op die beide dagen ter sprake gebracht.

Zoo deelde de voorzitter een en ander mede over het onder nadere goedkeuring van den bond genomen besluit om den regent van Magelang, Raden Toemenggoeng Danoesoegondo te doen deelnemen aan de deputatie „Indië Weerbaar".

Deze kreeg, zoo lezen wij in de „*Locomotief*", tevens eene opdracht om namens de vereeniging aan de Koningin een adres van hulde aan te bieden en ter bestemder plaatse kenbaar te maken, dat de vereeniging accoord gaat met het denkbeeld om Indië zoo spoedig mogelijk weerbaar te maken, maar onder voorwaarde, dat de kosten daarvan voor de eene helft door Nederland en voor de andere helft door Indië zullen gedragen worden.

Last not least zij nog uit het in deze vergadering verhandelde aangehaald, hetgeen de regent van Temanggoeng mededeelde over zijne zending naar de gecombineerde vergadering van verschillende Inlandsche vereenigingen, 31 Maart j.l. te Solo gehouden.

„Daar waren gekomen afgevaardigde van de vereenigingen „Narpowandowo" van Solo, „Boedi Oetomo", „Sedijo Moeljo", „Hadi Darno Wargo" (Pakoealaman), „Prinsenbond" (Djokja), Vereeniging van Inl. Onderwijzers en „Mangoen Hardjo". De afgevaardigden van de Centrale Sarikat Islam waren verhinderd de vergadering bij te wonen."

Het *Vaderland* vraagt:

„Was de verhindering der S. I.-leden aan toeval of opzet toe te schrijven?

Het karakter eener combinatie is een bron zoowel van kracht als van zwakte voor zulk een comité. Tegenstrijdigheid van belangen in sommige opzichten kan toch hier en daar zoo zwaar wegen, dat onwil om samen te werken voor gemeenschappelijke belangen daarvan 't gevolg is.

Moge de vereeniging, indien zij tot stand kwam, dit gevaar te boven weten te komen, maar moge zij ook bewaard blijven voor invloeden, die aan hare gezonde ontwikkeling zoowel als aan die van het volk, welks belangen zij voorstaat, niet anders dan afbreuk kunnen doen.

Dat die invloeden nog voor de geboorte der vereeniging aan 't werk waren, bleek uit hetgeen hier bekend geworden is, omtrent de devies-quaestie.

In het orgaan van „*Boedi Oetomo*", welke vereeniging het initiatief nam tot de vorming van een Inlandsch Nationaal Comité, verscheen een open brief van zekeren Raden Mas Soeriokoesoemo aan het op te richten comité.

„Gij allen wenscht, men vertelde het mij, een nieuw devies te construeeren, hetwelk met onze houding overeenstemt. Ons devies: rawé-rawé rantas malang malang poetoeng, schijnt niet in uw smaak te vallen, omdat het „te heftig" zou klinken en dus niet past voor een partij, die langs banen van orde en geleidelijkheid wenscht voort te schrijden.

„Als ik deze ruwe opvatting hoorde uit den mond van één uwer, kon ik toch moeilijk een pijnlijken glimlach onderdrukken, een glimlach, die u om uitlegging vraagt, want het kan er bij mij maar niet in dat dit schoon en krachtig devies door u wordt verworpen als zijnde te heftig.

„Heftig is ten eerste een onjuiste bepaling, het is krachtig en hoe krachtiger een devies luidt, hoe grooter bezielende kracht er van uitgaat...... „Je maintiendrai", „Ik zal handhaven", is de lijfspreuk van de Hollanders, die fier onder den Nederlandschen Leeuw prijkt; zal één uwer willen ontkennen, dat dit mooi en krachtig luidt? Waarom zouden wij ook voor ons geen mooie en krachtige spreuk mogen hebben? En waarachtig voor ons is er geen ander devies beter dan „rawé rawé rantas malang malang poetoeng". Als ik dit in het Hollandsch mag vertalen, niet naar het woord, doch naar het wezen van den zin, dan is dit in drie woorden gezegd: „ik wil overwinnen". Klinkt het niet schoon en krachtig deze drie woorden: ik wil overwinnen? Wat voor heftigheid en wat voor kwaad zit daar nu in?"

Terwijl „Je Maintiendrai" zoowel naar het woord als naar het wezen een en dezelfde beteekenis heeft, ligt in het „rawé-rawé rantas malang-malang poetoeng" naar 't woord een heel andere beteekenis opgesloten dan „ik wil overwinnen". Zoo we ons niet vergissen, luidt dat zinnetje vertaald: „de rawé-rawé (klimplanten, waarin een booze geest, de hantoe rawe, huist) doorgehakt, de sluitboomen verbroken". Daar ligt symboliek in, door den schrijver natuurlijk bedoeld.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Nieuwe geluiden.

Onder dezen titel bespreekt de hr. J. Z. v a n D ij c k in het *Soer. Hbl.* de poging, uitgaande van den *Bond van Vrije-Liberalen* om in Nederland meer belangstelling voor Indië te wekken door de instelling van een *Propaganda-comité*, dat ten doel heeft „de Nederlandsche Koloniale belangen op politiek gebied te behartigen, meer dan tot dusver, uit den aard der omstandigheden, kon geschieden." De Bond wenscht

leiding te geven aan het politieke leven, dat in Indië geboren is. En volgens deze heeren mag Indië, dat meer directe aanraking heeft met het buitenland, buiten Europa om, niet buiten medezeggingsschap blijven op politiek terrein. Niet nader wordt omschreven, hoe die medezeggingsschap zal zijn, noch nù, noch in de toekomst. Uit heel den geest van het schrijven over een propaganda-comité spreekt de bedoeling van de voortzetting der voogdij-politiek.

Tegenover de vaagheid van het politieke program der Vrije Liberalen stelt de hr. v. D i j c k het kernachtig betoog van Mr. s'Ja c o b, waar deze in zijn *Associatie-politiek* zegt: „Wil men van een leerjongen een werkman maken, zoo dient men hem het instrument in handen te geven." En: „Geen vrijheid derhalve bij den Inlander zonder hem drager te maken van Staatsrechten":

De *Vrijzinnig-Democratische Bond* vraagt de aandacht voor een comité, uit leden gevormd, die „in het bijzonder de nieuwere stroomingen in het maatschappelijk en politiek leven in Indië in de laatste jaren hebben medegemaakt."

Een nadere beginselverklaring wordt beloofd in zake:

a. de ontwikkeling van de geheele koloniale bevolking;
b. de ontwikkeling van den bestuursvorm met zelfstuur der kolonie als einddoel;
c. de verdediging van Indië met medewerking van de ingezetenen.

Bij punt *a* zal de vraag ernstig overwogen dienen te worden, op welke wijze een aaneensluitend onderwijs-systeem van de laagste tot de hoogste inrichtingen van onderwijs voor de Inl. bevolking zal kunnen verkregen worden.

Thans sluit het volksonderwijs — voor zoover er van volksonderwijs sprake kan wezen — in geen enkel opzicht aan bij de verschillende inrichtingen van voortgezet onderwijs, welke voornamelijk opgericht zijn, om in het steeds nijpender gebrek aan Inl. ambtenaren te voorzien.

Punten *b* en *c* zijn duidelijk geformuleerd, doch wat de verdediging aangaat dient in de naaste toekomst beslist te worden, of de *medewerking* zal bestaan in een financieele, dan wel in een daadwerkelijke *deelneming*.

Een derde nieuw geluid klinkt uit den *Indischen Vrijzinnigen Bond*, waarop in deze rubriek reeds eerder de aandacht werd gevestigd. Die Bond wil „waken tegen het overbrengen van Nederlandsche partijschappen naar het maatschappelijk zoo geheel anders geconstrueerde Indië", waar nog lange jaren als eerste eisch geldt: het hoog houden van het gezag, ook indien oppositie gevoerd moet worden tegen het beleid der Regeering.

De hr. v a n D i j c k vindt de strekking van het bovenstaande niet heel duidelijk en vraagt: of de Bond het gezag — in casu dat van de Nederlandsche Regeering — ook zou steunen, indien een tweede *Du Bus de Ghisignies* naar Indië werd gezonden, met het doel meer directe voordeelen uit de koloniën te trekken?

Duidelijker is de Bond in No. 1 van zijn beginselverklaring, waar hij regelrecht op zelfbestuur der bevolking van Ned.-Indië aanstuurt. Echter „toekenning van kiesrecht voor alle vertegenwoordigende lichamen aan Europeanen en Inlanders of daarmede gelijkgestelden, voorloopig op de basis van algemeene ontwikkeling" is niet zoo grif te onderschrijven. Om toch die individueele ontwikkeling te bepalen, zal men zijn toevlucht nemen tot het beoordeelen van schoolkennis en dan vraagt schr.: of den Bond het verschil tusschen een Westerschen staat en „het zoo geheel anders geconstrueerde Indië" wel helder voor den geest staat?

„Klassen- en rassenstrijd worden verworpen", zegt de beginselverklaring. Zal men zich dan in alle geschillen tusschen werk-gever en -nemer onzijdig houden? Hoe rijmt men daarmee, dat de Bond zal waken „tegen misbruik van economisch overwicht door den werkgever." Het rasverschil te ontkennen, ware struisvogelpolitiek.

Ook maakt de hr. v. D. een opmerking bij hetgeen in § 3 van het concept werkprogram voorkomt over het onderwijs en luidende: „in geheel Nederlandsch-Indië worde van overheidswege openbaar lager onderwijs gegeven, overeenkomstig de zich openbarende behoefte". Nederland heeft geleerd, hoe voorzichtig men moet zijn met die „zich openbarende behoefte." In de praktijk zal dat stelsel hierop neerkomen: dat, waar openbaar onderwijs niet uitdrukkelijk geëischt wordt door de bevolking, het ook niet zal worden gegeven.

En dan in het werkprogram verder: „Verplichte toelating op *elke* openbare school van alle kinderen, die het onderwijs kunnen volgen en waarvoor het minimum schoolgeld betaald wordt." Uitstekend geschikt voor een vrijzinnige vereeniging in Nederland, maar ontkent de bestaande verschillen in landaard, levenswijze, milieu enz., welke tusschen de volkingsgroepen bestaan.

„Rechtsbijstand van staatswege, gratis voor onvermogenden, ook voor niet-Europeanen, die recht zoeken". Waar zal men de daarvoor benoodigde gegradueerde juristen of ambtelijk erkende rechtskundigen vandaan halen?

Oprichting van verbeterhuizen voor de verwaarloosde jeugd, contrôle op voedingsmiddelen en passars, openbare wasch- en badplaatsen, dat alles is niet vergeten.

„Als een jongeling, die zich van zijn kracht bewust wordt, maar nog niet de gelegenheid heeft gehad die te meten, en zich daarom tot alles in staat acht, heeft de I. V. B. in jeugdig élan zich zijn taak van werkzaamheid zoo uitgebreid mogelijk gedacht. Zelfkennis zal ook hier tot beperking en beperking tot een vruchtdragender arbeid leiden."

Jong-Javanen in dienst van de bergcultures en verbetering der methoden.

Volgens de *Publicaties* van het *Ned.-Ind. Landbouw Syndicaat* heeft de heer C. H a m a k e r op een vergadering der *Rubberplantersvereeniging* bovenstaand onderwerp behandeld.

Hij begon met op te merken, dat velen, zoowel werkgevers als anderen, er zich te weinig rekenschap van geven „dat het volk, waaronder ze leven, bezig is met groote snelheid te evolueeren, tot krachtiger uiting van zijn innerlijke eigenschappen". „Landman en edelman tegelijk" heeft v a n S o e st in het Cultuurstelsel van den Javaan gezegd. De hr. H. voegt er bij: en werkman, niet als koelie, maar als geschikt werkman. Die geschiktheid dateert van de uitwerking van het veel verbeterd onderwijs.

Een leger van jongere Javanen wachten op werk, ja vragen er om.

Naast het oude type van sprietjestrekkende koelie of kruiperige „ja-broer-mandoer", zooals de bergcultures dat kenden, is iets geheel nieuws verrezen, hetgeen wel goeddeels te danken zal zijn „aan den degelijken Hollandschen schoolmeester", de verbetering der verkeersmiddelen en wellicht aan het zwaarder worden van de bestaansvoorwaarden. Hoe het zij, de Inlander, die hard werken wil, die meer geld wil verdienen: dan hij strikt noodig heeft, die van het werk houden kan om het werk zelf, die begrijpt en vertrouwen toont, hij *is* er. Hij vormt het materiaal, waarmee de cultures intensiever gedreven kunnen worden.

Met het bovengeschetste leger van eenigszins geletterde, werklustige Inlanders kan de grond beter bewerkt en onderhouden worden, de cultuurplant nauwkeuriger verzorgd, het oogsten accurater gedaan en de bemesting beproefd worden.

Wat men bij de heveacultuur begint te doen, n.l. te werken in de richting van individueele kennis en exploitatie van elken boom, en wat ook bij de andere cultures ingevoerd zal worden, is met dit personeel te ondernemen.

De schat ligt in den grond, als men hem er maar weet uit te halen. Doch een oud leerling eener lagere school is natuurlijk niet daarom al een goed werkman, de geschiktheid moet nog blootgelegd worden.

Het recept daarvoor is eenvoudig:

Geven, niets dan geven, zonder iets terug te vragen. In de eerste plaats een goed voorbeeld, dadelijk een goede betaling, om den betrokken leerling te geven zelfvertrouwen, zelfrespect en voorts lust. Verder vertrouwen, voordat in 't minst gebleken is, dat het goed geplaatst is; voorts moeite geven voor uitleg en verklaring, een behandeling als gelijke en eenige belangstelling. Wie naar dit recept handelt, zal veel teleurstelling ondervinden, maar ten slotte zal hij trouwe, ijverige lustige medewerkers krijgen, met wie hij de hem toevertrouwde onderneming tot hooger bloei kan brengen."

De aanleg van Havenwerken in Nederland en Indië, beschouwd in verband met de Defensie.

In het *Bat. Nbl.* brengt ** in herinnering, dat bij het wetsvoorstel voor verbetering van den Waterweg tevens voorstellen werden ingediend ter verbetering van de forten, dat het wetsvoorstel tot drooglegging van de Zuiderzee belangrijke sommen vroeg voor het aanleggen van verschillende noodzakelijk geachte verdedigingswerken, en dat zelfs van een verbetering van de haven van *Scheveningen* is afgezien, omdat te groote sommen zouden noodig zijn voor de door die verbetering noodig geworden defensiewerken.

Hoe is het daarmede in Indië gesteld, wat betreft de haven van *Soerabaja, Tandjoeng Priok, Semarang, Tjilatjap, Banjoewangi, Makassar* en de a.s. nieuwe havenwerken te *Belawan*?

Wordt *Antwerpen* een pistool op de borst van *Engeland* genoemd, zoo kan men *Makassar* wel bij een „zwaren vuurmond'' vergelijken, gericht op de borst van *Java*.

Men wil Java ernstig gaan verdedigen en maakt op een dag stoomens afstands een keurige haven, zonder eenigen maatregel te nemen om die haven behoorlijk te beschermen. En is *Makassar* niet voldoende voor den vijand, zoo vindt hij op Java zelf goede, onbeschermde havens, terwijl maatregelen in voorbereiding zijn om den toegang tot belangrijke gewesten in de Buitenbezittingen (Deli, enz.) door betere, doch onbeschermde havens te vergemakkelijken. Het is er mee als met een slotheer in de oudheid, die zijn kasteel in staat van verdediging wilde brengen, zooals wij met Java immers wenschen te doen, maar die begon met de ophaalbrug over de slotgracht neer te laten.

De Landgerechten.

Indertijd is in deze rubriek gewag gemaakt van een bestrijding van Mr. H i r s c h van een artikel, in het *Soer. Hbl.* verschenen, over de landgerechten en waarin de aanstelling van assitent-residenten tot landrechters gewraakt werd.

Mr. H i r s c h trok partij voor de Regeering en meende, dat deze niet anders handelen kon en bij de invoering de vraag had op te lossen: of men het nieuwe Reglement en dus de gelijkstelling van alle bevolkingsgroepen dadelijk zou invoeren en waar men geen rechterlijk ambtenaar had, het Landgerecht aan de bestuurshoofden zou opdragen, dan wel of men op die plaatsen den ouden toestand zou bestendigen?

„Neen'', zegt N. in '*t Soer. Hbl.*, „dat was de vraag niet. Het wezenlijk kenmerk bestaat niet in het feit, dat de landrechter is een rechtskundig ambtenaar en iemand, die zich geheel aan de rechtspraak kan wijden, maar hierin, dat de landrechter *niet* is een bestuursambtenaar en dus niet in de verleiding komt om zijn macht als rechter te misbruiken om zijn macht als bestuurder onwettiglijk uit te breiden.''

Scheiding van bestuur en rechtspraak, ook waar het de politierechtspraak betrof, dat was het motief voor de oprichting der landgerechten. Benoemt men ass.-res. of controleur tot landrechter, zoo wordt het landgerecht verkracht en verlaagd tot de vroegere politierol, waar dan ook overtredingen van Europeanen zullen „berecht'' worden.

Het door Mr. H i r s c h geschetste dualisme blijft bestaan, zoolang in de eene residentie een bestuursambtenaar, in de andere een van het B. B. onafhankelijk persoon recht spreekt.

Opgeheven wordt het dualisme door of de scheiding van bestuur en politierechtspraak overal radicaal door te voeren, d.w.z. speciale landrechters in te voeren, dan wel overal de politierechtspraak, ook die der Europeanen op te dragen aan bestuursambtenaren.

De Reg. is in een impasse geraakt, waaruit ze zich niet redden kan door 31 ass.-residenten tot landrechters te bombardeeren. En men moet niet denken, dat Inlanders en Chineezen daarvan dupe worden; deze zullen zeer goed inzien, dat het karakter der rolrechtspraak niet veranderd doordat een ass.-res. een toga aantrekt en een bordje: „landgerecht'' op zijn kantoordeur zet!

De Reg. kan tot landrechter niet benoemen juristen, die er niet zijn, maar dan ga ze de nuttige instelling der landgerechten daarom niet bederven, ja ontwrichten. Daarmee is niemand gebaat.

De hr. B o o n voegt daaraan toe, dat de hr. N. gelijk heeft ten aanzien van het doel, waarmee de landgerechten in het leven zijn geroepen; maar daar gaat het niet geheel om.

Het is de vraag: of bij de Reg. de bedoeling voorzit de voorgenomen scheiding voor goed ongedaan te maken? En dat is haar bedoeling niet; de Reg. wil verder gaan met de scheiding en doet dat met de middelen, die haar *op dit oogenblik* ten dienste staan, maar met het doel om gaandeweg de nietrechtskundige landrechter door juristen te vervangen, evenals dit indertijd gebeurd is met de landraden, toen eenmaal aangenomen was, dat die rechtbanken door juristen behoorden gepresideerd te worden. Met de uitvoering van dit principe hebben we geduld moeten oefenen, welnu, dat geduld wordt ook thans van de justiciabelen gevraagd.

Suriname.

Eenigen tijd geleden bespraken wij hier de meeningen van de heeren *Sibinga Mulder, Dr. Cramer en van Hasselt* over het z.g. „twee kaartenstelsel'' in den Surinaamschen landbouw. Wij deelden toen mede dat er over dit onderwerp een debat zou plaats vinden in een plantersvereeniging tusschen de heeren *Cramer* en *van Hasselt*.

Dit heeft nu plaats gehad in de vergadering op 31 Maart j.l. te Djember gehouden door de vereeniging tot bevordering van landbouw en nijverheid te Djember.

Nadat de vergadering de discussies met belangstelling en volharding had aangehoord, nam zij met algemeene stemmen de volgende door den voorzitter, Birnie, voorgestelde moties aan.

1°. „De vergadering, gehoord de gevoerde debatten en rekening houdende met de opgedane ervaring in deze residentie, spreekt als haar gevoelen uit, dat het hebben van meer dan eene cultuur per onderneming of van gemengde cultures besliste voordeelen heeft ten opzichte van de risico, aan het landbouwbedrijf verbonden; doch zij is tevens van oordeel, dat de voordeelen spoedig verdwijnen bij een onoordeelkundige toepassing van het systeem.

2°. „De wenschelijkheid van vermindering van de risico bestaat zoowel voor groote als voor kleinere landbouwondernemingen, doch de toepassing zal op verschillende wijzen dienen te geschieden.''

Met applaus werd ook de volgende door den heer Folkersma voorgestelde motie aangenomen:

„De vergadering is van oordeel, dat de critiek, door den heer dr. Cramer vastgelegd in een brochure, op de door den heer van Hasselt te Paramaribo gehouden lezing, gerechtvaardigd is, omdat uit de heden gehouden debatten is gebleken, dat voor een goed begrip van hetgeen de heer van Hasselt bedoelde, de nadere toelichting van heden niet kon worden gemist''.

Uit die nadere toelichting bleek toch, dat de heer v. H. het thans niet zoo bedoelt, als hij te Paramaribo heeft gesproken, waardoor toen zooveel stof is opgeworpen.

Niet onverdiend is de terechtwijzing van de *Java Bode:*

„Eigenlijk behoorde het niet voor te komen, dat twee vooraanstaande ambtenaren in den tropischen landbouw tijd, inspanning en papier noodig hebben, de een om een bekende aangelegenheid geheel verkeerd te behandelen, de ander om haar weer recht te zetten. Als men nagaat wat de oppervlakkige beweringen van den heer van Hasselt tijdens zijn reisje door Suriname nu voor een nasleep hebben gehad, zal men den wensch uiten dat de noodzakelijkheid van cijfermateriaal ook voor kleine verhandelingen en besprekingen voortaan in het oog wordt gehouden en (ook?) dat de ambtelijke bediening alléén geen waarborg geeft voor de juistheid van het beweerde.''

Het bovenstaande, dat wij ontleenen aan het *Algemeen Handelsblad* van 20 Juni, Avondblad- Tweede blad, zal met voldoening gelezen worden door de Surinaamsche planters, die zooveel hebben moeten hooren om hun twee- en meer-kaartenstelsel bij de cultures.

Misschien zal dit debat tot gevolg hebben, dat de heeren deskundigen wat minder voorbarig worden in het uitspreken van een oordeel over toestanden in een land, dat zij slechts even bezocht hebben.

* * *

Als bijvoegsel van de *Nederl. Staatscourant* van 13 Juni j.l. is verschenen het „Verslag, uitgebracht naar aanleiding van een door Zijne Excellentie den Minister van Koloniën opgedragen bezoek aan de kolonie Suriname, door G. J. van den Broek, c. i., ingenieur van den Rijkswaterstaat''.

Het zeer belangrijke verslag, waaraan interessante bijlagen zijn toegevoegd, handelt over de vraag hoe de afzet van het Surinaamsche hout in Nederland kan worden bevorderd.

De heer *van den Broek* vat zijne beschouwingen als volgt samen:

„1. Om te trachten den afzet van Surinaamsch hout in Nederland te bevorderen zal noodig zijn uitbreiding van de kennis van de houtsoorten en verbetering van de wijze van exploitatie.

2. Voor de uitbreiding van de kennis is in Suriname noodig voortzetting van de exploratie en de inventarisatie van de bosschen en van het verzamelen van herbariummateriaal, in Nederland studie van de botanische, microscopische en technische eigenschappen en onderzoek in de practijk.

3. Aan het Koloniaal Instituut ware te vragen de leiding van de bestudeering van de Surinaamsche houtsoorten in Nederland op zich te nemen.

4. Voor een exploitatie van de bosschen in het groot is de tijd nog niet gekomen; voorloopig zal de exploitatie zich kunnen beperken tot het met zorg aankappen van proefzendingen op niet te kleine schaal; geleidelijk kan zich dan met de uitbreiding van de kennis van het hout en de vermeerdering van den afzet de exploitatie ontwikkelen.

5ó. Het aankappen van de proefzendingen zou zoo mogelijk door een exploitatie-maatschappij onder toezicht van het Boschwezen of anders door het boschwezen zelf moeten geschieden.

6. Voor de behandeling van de proefzendingen in Nederland, voor de introductie van het hout en het zoeken van een markt zou het wenschelijk zijn te trachten de medewerking van den houthandel te verkrijgen."

In verband met hetgeen sub 3 is gezegd, lezen wij in het verslag (blz. 12) dat uit voorloopige besprekingen is gebleken, dat het Koloniaal Instituut, indien zulks door den Minister van Koloniën gewenscht wordt, zich naar alle waarschijnlijkheid wel met dit onderzoek zal willen belasten en de daaraan verbonden kosten dragen, waarbij voor het zuiver botanisch deel het Van Eeden-fonds zijne hulp zal blijven verleenen.

Op blz. 19 lezen wij: ,,De afzet van het Surinaamsche hout in Nederland zal, wil deze het tot een belangrijk bedrijf der kolonie brengen, nog jaren de ernstige zorg zoowel van het gouvernement als van het particuliere initiatief in Suriname en Nederland noodig maken."

......,,Zelfs — aldus de schrijver op blz. 20 en 21 — zou ik tot de behandeling der leveringen in Nederland door de exploitatie-maatschappij, die den aankap in Suriname verricht, niet adviseeren, maar veeleer willen trachten den houthandel voor deze proefzendingen te interesseeren, zoodat deze de administratie en de verzending der eerste zendingen en de verdere bekendmaking op zich nam.

Een bestaande houthandel toch zal de behandeling van de betrekkelijk toch kleine zendingen op goedkoopere wijze kunnen verrichten dan eene speciale Surinaamsche houtexploitatie-maatschappij; deze laatste zou de concurrentie en zelfs de tegenwerking van den houthandel te vreezen hebben, wat dan ook van vroegere maatschappijen dikwijls als klacht vernomen is.".......

Van dit laatste zouden wij treurige ervaringen kunnen mededeelen van ondernemende mannen in Suriname, die getracht hebben hout naar Nederland uit te voeren.

,,Bij den houthandel in Nederland — zoo vervolgt de schrijver op bl. 22 — bestaat thans nog weinig vertrouwen in het Surinaamsche hout, wat zijn oorzaak gedeeltelijk vindt in de onbekendheid er mede, gedeeltelijk ook in de weinig gunstige ervaring, die met enkele leveringen is opgedaan. Daartegenover echter staat de overtuiging, dat, indien zijn bruikbaarheid mocht blijken, het hout uit een Nederlandsche kolonie, dank zij ook den steun van Rijkswege, een zekeren voorsprong heeft boven even goede soorten uit vreemde landen. Zou het dan ook moeielijk zijn den houthandel zoover te krijgen, dat deze zich voor belangrijke bedragen in een houtaankoop-maatschappij wilde interesseeren, of wel groote hoeveelheden Surinaamsch hout zou willen inkoopen, het komt mij op grond van voorloopige besprekingen zeer wel mogelijk voor, dat een of meer der Nederlandsche groote houthandelaren de behandeling der proefzendingen op zich zouden willen nemen en voor de vorming van een markt voor het hout alle moeite doen."

Deze laatste mededeeling is zeer belangrijk. Pakken de bedoelde houthandelaren de zaak ernstig aan, dan twijfelen wij niet aan den goeden uitslag.

Als men in het artikel ,,*hout en houthandel*" in de ,,*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*" ziet hoeveel er geschreven is over de Surinaamsche houtsoorten, dan doet het vreemd aan nu nog te lezen over onbekendheid van de houthandelaren met die houtsoorten. Die belang stelt in het onderwerp leze daarover een artikel van ouden datum, getiteld ,,*De rijkdom der Surinaamsche bosschen in meubelhout*" in het ,,*Tijdschrift voor staatshuishoudkunde en statistiek*, door *Mr. B. W. A. E. Sloet tot Oldhuis*, zevende deel (1852), blz. 495—519.

* * *

Wij hebben weer de aandacht te vestigen op een artikel van de hand van den heer *Fr.Oudschans Dentz* in het ,,*Tijdschrift voor Economische geographie*" van 15 Juni. De schrijver heeft het nu over de economische hulpbronnen van Suriname. Een lange reeks van vezelstoffen, oliën en vetten, gommen en harsen, looimiddelen, kleur- en verfstoffen en geneeskrachtige kruiden passeeren de revue. Dat er zoo weinig aandacht geschonken wordt aan al deze rijkdommen der wouden zal wel daaraan toegeschreven moeten worden dat er gebrek aan handen is.

* * *

In de Surinaamsche bladen vinden wij vermeld dat te Paramaribo een bos bananen gekapt is, die een lengte heeft van 1,30 M., een dikte van 0.50 M. en een gewicht van 64 K.G. Het aantal ,,handen" bedraagt 17; aan de eerste zitten 24 ,,vingers", aan de laatste 20, in het geheel 374 bananen. Een reuzenbos dus.

* * *

De Inspecteur v. h. Onderwijs in Suriname maakt bekend dat op de beide openb. scholen v. u. l. o. te Paramaribo het schooljaar 1916—1917 eindigt 30 Juni 1917; het schooljaar 1917—1918 loopt van 1 Juli 1917 tot 30 April 1918, terwijl in volgende jaren het schooljaar duurt van 1 Mei tot 30 April.

Het klimaat eischt dat de groote vacantie valt in September en October, de warmste maanden. Tot dusver begon daarom het schooljaar begin November om half September te eindigen. Zal nu de groote vacantie midden in het schooljaar vallen? Het motief voor deze wijziging is ons niet bekend. Niet aan te nemen is het, dat men daartoe is overgegaan in het belang van de enkele leerlingen, die jaarlijks naar Nederland gaan ter voortzetting hunner studiën.

WAT DE INLANDER ZEGT.

S. I.-raadgevingen. Te Djombang heeft, volgens de *Bintang Soerabaja*, de *Sarikat Islam* een door 700 personen bezochte vergadering gehouden, welke werd gepresideerd door den voorzitter van de Centrale S. I., die een rede hield, waarin hij de dessalieden opwekte, toch vooral niet gereedelijk hunne gronden aan de fabrieken te verhuren, daar deze toch gewoonlijk veel te lage prijzen daarvoor betalen, en in geval van noodzakelijkheid tot verhuur, toch vooral voorzichtig zijn, zich niet te laten beetnemen, gerust hooge prijzen te vragen. Ook wekte hij de menschen op, om geen tabak meer te planten, daar ze hun product niet, of tegen veel te lage prijzen zouden moeten verkoopen.

Inl. Staatswoningen. In het Maleische orgaan *Si Tetap* van de ,,*V. S. Teepé*" komt een klacht voor over den bouw van staatswoningen voor het Inlandsch personeel van de S. S. te Cheribon, wijl die niet voorzien zijn van W. C. noch van badkamers, putten of ander drinkwater. Deze klacht is inderdaad juist, zegt de redactie en voegt daaraan toe. Er zijn ruim 60 *pétaks* voor even zoovele huisgezinnen. De naaste *Kali* (het Soekalitakanaal) stroomt een halve paal er van daan. In elke *pétak* slaapt het geheele gezin in één kamer, wat zeker in strijd is met de goede zeden.

Pestbestrijding. De *Darmokondo* heeft van vertrouwbare zijde vernomen, dat de pestbestrijding dienst heeft toegestaan, dat de wanden der reeds verbeterde woningen mogen worden gedekt met *képangs* (beschotten van dicht vlechtwerk uit dunne bamboerepen). De pestratten van nu zijn dus — alzoo de schrijver — niet meer zoo gevaarlijk als die van toen. Of nestelen er geen muizen en ratten meer tusschen *gédék* (beschot van grof vlechtwerk van breede repen bamboe) en *kepang*? Onze goede, vroegere assistent-resident Petrus Blumberger, zal uit zijn vel springen, als hij verneemt, dat nu *képang* in plaats van Chineesch papier mag worden gebruikt.

Nieuw Inl. Blad. De *Bintang Soerabaja* vernam, de verschijning van een nieuw Maleisch Nieuwsblad, dat zooals de naam *Soeara Prijaji* trouwens aangeeft, de belangen van de Inlandsche ambtenaren zal behartigen. Met April zou het eerste nummer uitkomen.

Inl. Groot-Industrie. In een ,,Ingezonden stuk" in de *Sinar Djawa* wordt gevraagd, waarom *Boedi Oetomo* en de *Sarikat Islam* er geen werk van maken om fabrieken op te richten voor het maken van lucifers, meubels enz. door en voor de Inlanders zelve. Indien daarvoor geschikte personen bij tientallen gezonden werden naar de centra, waar zij de bedrijven konden leeren, zoude men spoedig een kern van vakmenschen verkrijgen, die aan het hoofd van dergelijke zaken kunnen staan. De gelden, benoodigd voor de uitzending van die menschen, zoomede later voor de oprichting der bedoelde fabrieken, zoude gemakkelijk te bekomen zijn, indien bijv. elk huisgezin en ieder ongehuwde, die zijn eigen kost verdient, *f* 1.— per jaar wilde offeren. De redactie teekent hierop aan, dat het denkbeeld prachtig en zeer behartigingswaardig is, maar...... en ten slotte slaakt zij de verzuchting: ,,Helaas! Hoe zullen die guldens geïnd worden, waar men nu reeds moeite heeft met contributies van *f* 0.35 's jaars binnen te krijgen?

Rekesten. In hetzelfde blad is de tekst overgenomen van een aan den resident van Semarang gericht rekest, waarin verzocht wordt de gevolgen te willen opheffen van een zeventien jaren geleden ondergane veroordeeling van twee maanden ten arbeidstelling, wegens ,,vechten", daar tengevolge

van deze straf rekestrant tot nu toe voor benoeming tot dessahoofd niet in aanmerking kon worden gebracht.

De hoofdredacteur van dit blad, ondersteunt dit verzoek, met verwijzing naar de circulaire van den 1e Gouvernements-Secretris d.d. 13 November 1916 no. 2845/A. r.

De *Sinar Djawa* bevat ook een rekest voorzien van de noodige toelichtingen van de zijde van de *Centrale S. I.*, opkomende voor de belangen van verschillende vereenigingen op Madoera, waar tal van bezwaren gerezen zijn tegen de wijze, waarop de briquetteering is ingevoerd, bij de zoutwinning en levering, zonder dat van verhooging van prijs sprake is. Gerept wordt van de daaruit ontstane ontevredenheid onder de zoutmakers. Verzocht wordt om weer tot de oude werkwijze te mogen terugkeeren of de aan de zoutmakers te betalen prijs van het zout te verhoogen van f 10.— tot om en bij de f 25.— per *kojang*.

Islamitisch Onderwijs. In de *Pewarta Deli* wordt geklaagd, dat men in Ned. Indië nog zoo weinig bekend is met den Islam, zoodat de Mahomedanen feitelijk niet volgens de voorschriften daarvan leven. De schrijver acht 't zeer gewenscht, dat er vele scholen worden opgericht, speciaal voor het onderwijs in den Islam, en betoogt, dat de oprichting dezer scholen de taak is van het Ned.-Gouvernement. Wellicht zal beweerd worden, dat het Gouvernement over de daarvoor benoodigde gelden niet zal kunnen beschikken, welnu — zoo oordeelt de schrijver — dan kan bedoeld onderwijs op de Gouvernementsscholen gegeven worden.

Dit onderwijs behoeft dan zoo goed als niets meer te kosten, daar de geloovigen, die uitgezocht worden, om het te geven, dit wel gratis zullen doen, krachtens het voorschrift van hun leer. Zoo het Gouvernement echter, ,,om neutraal te blijven'', niets van dit onderwijs weten wil, dan schiet er niets anders over, dan dat de meer met aardsche goederen gezegende Mohamedanen bij elkaar komen om zelf tot de oprichting dier scholen te besluiten. Zijn die er eenmaal, dan kan aan het Gouvernement om subsidie gevraagd worden. Dit zal wel niet geweigerd worden, daar het aan zoovele andere scholen gegeven wordt.

Klachten. In hetzelfde blad komt een lang artikel voor, waarin wordt opgekomen tegen de onbarmhartige wijze, waarop de controleur van Mandeling (Th. Grondijs) *te werk gaat onder de Inl. bevolking*, ten aanzien van het schoonhouden der erven en bij de inning der betalingen. De schriftelijke bevelen van den controleur worden er bij overgelegd. Beweerd wordt, dat hij eens een vijftigtal achterstalligen, op wier aangezicht te lezen stond, dat zij onder de zeer behoeftigen te rekenen waren, in den laten namiddag vóór het kantoor liet verzamelen en wachten — nog wel gebonden — waar zij vreeselijk door de muskieten gebeten werden. Af en toe kwam de controleur naar hen kijken en vroeg: ,,zult ge betalen, of niet?''

De schrijver hoopt in de eerste plaats, dat de opleiding tot controleur B. B. weer op de oude wijze mag plaats hebben, welke hen beter geschikt maakte om met de bevolking om te gaan, waardoor zij beter op de hoogte kwamen van hare nooden en behoeften. Ten tweede, dat de civiele gezaghebbers, die tot nu toe gekozen werden uit stuurlieden en machinisten, uit tuin-assistenten en gepensioneerde millitairen plaats zullen maken voor meer ontwikkelden, die verstand van besturen hebben.

De opstootjes in Tapanoeli. Naar aanleiding hiervan schrijft de *Pewarta Deli*, dat thans overal ongeregeldheden plaats vinden, waarvan gezegd wordt, dat daarvan de druk der heerendiensten en belasting de oorzaken zijn. Dat de regeering den heer Liefrinck voor het onderzoek dezer aangelegenheid heeft uitgezonden, is wel een bewijs, dat zij dit ook gevoelt. Toch hoort men later, dat de verschillende volksvereenigingen bij deze rustverstoringen de hand in het spel gehad moeten hebben, wat niet onmogelijk is, daar zij daartoe aanleiding gevonden hebben in het optreden van den een of anderen bestuursambtenaar of in het gebrek aan onderwijs voor de landskinderen. Ongelukkig genoeg is 't, dat de Regeering weinig of niets te hooren krijgt van het willekeurig optreden harer bestuursambtenaren, noch minder van het wel en wee der bevolking uit de rapporten, die haar door hare vertegenwoordigers worden voorgelegd. Het papier is o, zoo geduldig! De Inlandsche pers houdt niet op met de ambtenaren, die willekeurig te werk gaan, te signaleeren, maar, naar het schijnt, wordt daarvan geen notitie genomen. Wel wordt af en toe een blad vervolgd, wegens persdelict, om de schrijvers der artikelen vrees aan te jagen. Een verblijdend verschijnsel mag 't genoemd worden, dat zij zich echter niet laten ontmoedigen, indachtig aan de spreuk: ,,*brani kerana benar* enz.'' Gewenscht is het daarom, bij het uitbreken van ongeregeldheden in de eerste plaats het optreden van de betrokken ambtenaren aan een onderzoek te onderwerpen en niet dadelijk de schuld aan de volksvereenigingen te geven. Er is toch geen enkele vereeniging, die zich ten doel gesteld heeft het Gouvernement te weerstreven, maar wèl dient er rekening mee gehouden te worden, dat daar, waar zulke vereenigingen bestaan, eerder verzet zal worden gepleegd tegen willekeurige handelingen van een ambtenaar. Indien men de belangen van de bevolking ernstig behartigen wil, moeten de ambtenaren, die te dien opzichte hun plicht verzaken, eenvoudig weggejaagd worden. Wij vertrouwen — alzoo de schrijver — dat de Regeering wel niet zal twijfelen aan de gehechtheid van de Inlandsche bevolking, jegens het Koninkrijk der Nederlanden, maar die liefde *en* trouw worden wel dikwijls op een zware proef gesteld, tengevolge van het optreden van ambtenaren, die de Inlanders als pandelingen beschouwen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Anti-Alcohol. De *Tjhoen Tjhioe* maakt er melding van, dat de Regeering vast besloten is om maatregelen te nemen tegen het toenemend gebruik van sterken drank door Inlanders. In de eerste plaats zullen geschriften verspreid worden, zoowel voor volwassenen als voor leerlingen van scholen, waarin zoo duidelijk mogelijk het nadeelig gevolg van het gebruik van alcohol zal worden uiteengezet. Deze geschriften zullen samengesteld worden door een ambtenaar, lid van de Commissie voor de volkslektuur.

Inl. Revolutie. De *Pertimbangan* beschrijft in een hoofdartikel, onderteekend *Analyse*, de mogelijkheid van een revolutie in N.-I.

Daarvoor is, volgens schrijver, niet alleen noodig, dat het volk er in slaagt de Regeering omver te werpen, doch ook, dat het daarna in staat is zelf het bestuur te voeren. De eigenlijke bevolking van Ned.-Indië, de Inlanders, zijn, zelfs al zou hun het eerste gelukken, tot het laatste niet in staat zijn. Als over een honderd jaar, vooropgesteld, dat Indië nog een Nederlandsche Kolonie is, de Inlander zich intellectueel heeft opgewerkt, dan zou, meent de schrijver, bij eene algemeene ontevredenheid, zooals die tegenwoordig heerscht, van een revolutie sprake kunnen zijn, doch die zal zich dan niet keeren tegen de Regeering, maar tegen den Volksraad, die in den loop der jaren steeds meer bevoegdheden zal krijgen en met die bevoegdheden ook de verantwoordelijkheid daarvoor. Vele maatregelen der Regeering, concludeert schrijver, dragen het kenmerk van den Inlander te willen beschermen tegen andere rassen. In den Volksraad zullen die andere rassen over den Inlander regeeren. Er zal nog eens een tijd komen, dat de Inlanders bij de Regeering steun zullen moeten zoeken tegen den Volksraad, evenals thans de ingezetenen van Batavia bij de Regeering steun zoeken, met betrekking tot den aankoop van het land Petodjo tegen den gemeenteraad, welke notabene die ingezetenen heet te vertegenwoordigen.

Evolutie in Theorie en Praktijk. ,,Er is geen ongeluk zoo groot, of er is nog een gelukje bij'' — schrijft de *Tjahaja Timor* — die er op wijst, dat ook de tegenwoordige oorlog groote dingen heeft geboren doen worden, zooals bijv. de handelsduikboot. *Hendraja* (de schrijver) is er van overtuigd, dat de druk, waaronder thans Indiës zonen gebukt gaan, de zweepslag is, die hen zal opjagen tot nadenken en evolutie doen komen. Indien zij echter onder dien druk, maar bij de pakken blijven neerzitten, ach en wee roepende, dan zal er stellig geen verbetering komen. Er moet een krachtige wil zijn, om iets tot stand te brengen. Er wordt thans véél over de evolutie *gesproken*, daden en praktijk zijn nog niet veel aan den dag gelegd. Theorie zonder praktijk is als de bij zonder honing. Dit mogen de leiders wel bedenken.

In hetzelfde nummer van bovengenoemd blad klaagt ,,*Boeloewanger*'' er over, dat de evolutie zoo langzaam voortschrijdt. Hij weet daarvoor twee oorzaken te noemen. Vele menschen beseffen nog niet het nut van het onderwijs, zij zijn tevreden met hetgeen er is en verlangen niet naar meer. Er bestaat geen ernstige wil. Om spoediger tot een algemeene evolutie te komen, geeft de schrijver in overweging, dat zij, die op eenig gebied goed onderlegd zijn, lezingen en voordrachten gaan houden op verschillende plaatsen. Indien zich in alle afdeelingen en gewesten vereenigingen tot dit doel gevormd hebben, welke zich dan met elkaar in verbinding gingen stellen, zou er stellig gelegenheid zijn om deze lezingen kosteloos te doen bijwonen.

Ook *Si Miskin* geeft in hetzelfde blad een verhandeling over *Evolutie*. Om daartoe te komen is, zegt hij, bezit van kennis en geld noodig. Een ieder, is verplicht om dit bezit te verkrijgen. Van uit dit standpunt bezien, moet het bij zoovele volwassenen gelaakt worden, dat zij zich nog door hunne ouders laten onderhouden. De wereld is groot genoeg. Laten zij als de Hollanders doen en naar andere landen trekken, om aan den kost te komen. Ook dan kunnen zij immers nog hun geboortegrond liefhebben, zooals de Hollanders in verre gewesten doen, die tevens de verkeerdheden van dien grond weten te dekken.

Vooruitgang? Ook kan hij zich er niet mede ver-

eenigen dat de XXe eeuw beschouwd wordt als de meest verlichte. Marconi (Marconigraaf) en Röntgen (X-stralen) worden de lichten dezer eeuw genoemd. Maar tegenover deze namen kunnen gesteld worden andere, waarvan de dragers in vorige eeuwen geleefd hebben, z.a. Newton, Leibnitz, Napoleon Bonaparte, Cromwell, Victor Hugo, Molière, Goethe, Schiller, Shakespeare, Byron, Dante, Mozart, Beethoven, Haydn, Bismarck, Robert Fulton en George Stephenson. Ten slotte worden door hem de oorlog en de menschelijke slachting als bewijs aangehaald van den achteruitgang van Europa. Hoevele honderden jaren zullen er noodig zijn, roept hij uit, om te herstellen, wat thans verwoest is. Hoevele milliarden gelds zijn niet nutteloos weggeworpen? Welke voordeelen zullen er van dezen oorlog getrokken worden? Er is een slachting gekomen onder de menschen, het geloof is vertrapt, de landen zijn verwoest, kapitalen zijn vernietigd, hongersnood en andere bezoekingen worden verwekt. Is dit vooruitgang te noemen?

Een vergelijking. De *Perniagan* maakt een vergelijking tusschen de politie vroeger en thans te Batavia, den vorigen hoofdcommissaris (R.) en den tegenwoordigen (B.) Niettegenstaande er commissarissen, opzieners zijn aangesteld, het aantal oppassers is vermeerderd, daargelaten nog hun militaire opleiding, is de veiligheid eerder achter- dan vooruitgegaan. Wel is waar, is het gehalte der politieoppassers nooit hooger geweest dan het peil van waterdragers en tjendolverkoopers, maar zoolang de commissarissen en opzieners hunne tochten per fiets of auto verrichten en feitelijk niets anders doen dan politieposten inspecteeren en zoolang er geen eind gemaakt wordt aan het willekeurig en onnoodig ruw optreden der beambten, kan een werkelijke verbetering niet verwacht worden. De vergelijking tusschen de beide hierbovengenoemde hoofdcommissarissen valt zeer ten nadeele van den tegenwoordigen titularis uit.

Van Vreemde Koloniën.

Geen Zuid-Afrikaansche republiek.

In den Zuid-Afrikaanschen Volksraad is een poging gedaan om tot een uitspraak te komen over de republikeinsche gezindheid in de volksvertegenwoordiging. De agitatie, die de nationalisten levendig houden voor een herstel van de zelfstandige republiek verdriet de partij, welke van een geleidelijke ontwikkeling van de Britsche kroonkolonie zooals zij nu is alle heil verwacht. De afgevaardigden moesten ten opzichte van dit vraagstuk nu maar eens kleur bekennen en dan zou blijken hoe gering 't aantal is van hen, die de verantwoordelijkheid durven aanvaarden voor 't verzet en 't ontevredenheid kweeken, zoo werd gezegd.

De voormalige eerste minister Merriman diende een motie in, waarin de pogingen om republikeinsche propaganda te voeren werden afgekeurd. Bij de verdediging hekelde hij Hertzog, alsmede Tielman Roos en Poutsma, de opstellers van een manifest, waarin wordt aangedrongen op behandeling van de kwestie der onafhankelijkheid van Zuid-Afrika, door het congres dat de vredes-bepalingen zal vaststellen. Hij noemde dit een poging om de constitutie van Z. A., die nu op goeden grondslag berust, teniet te doen, die poging is uiting van een uiterst kleine minderheid en heeft niet de minste kans van slagen en zou slechts tot de verschrikkingen van den burgeroorlog kunnen leiden.

De republikeinsche propaganda noemde hij een duivelswerk, dat ten doel heeft de twee blanke rassen te verdeelen en tegen elkander op te zetten.

Botha verklaarde de stichting van een republiek voor onmogelijk, een poging daartoe zou tot een wanhopigen strijd leiden, waarin 't Boerenvolk instede van meer vrijheid te bereiken, gevaar van vernietiging zou loopen. Hij schreef 't oproerig gepraat toe aan teleurgestelde eerzucht van sommige politici, die nu met vuur spelen. De eenige toekomst voor Z.-A. ligt in 't samengaan der rassen.

Voor de republikeinsche beginselen kwamen in 't krijt Colin Steyn, zoon van den overleden president van Oranje-vrijstaat, die de wijziging langs constitutioneelen weg bepleitte; kolonel Cresswell, leider van de arbeiders, die voor Z.-A. een beëindiging van alle vrijheden verwacht, als D. niet verslagen wordt; generaal Hertzog, die de politiek van Botha heftig aanviel, maar daar de Engelsch sprekende Z.-Afrikanen niet bereid zijn bij de Br. regeering om herstel van de republiek te vragen, was hij op 't oogenblik geen voorstander ervan hiertegen in te gaan en dus ook niet van republikeinsche propaganda.

Onder toejuichingen van den overvollen vergaderzaal werd de motie-Merriman met 72 tegen 21 stemmen aangenomen.

Eerst was nog door den nationalist de Waal een amendement ingediend, waarin werd ontkend, dat 't streven naar onafhankelijkheid deloyaal en onwettig is en sympathie werd geuit voor de gepubliceerde bedoeling der geallieerden om elk volk vrij te laten zijn eigen lot te bepalen.

De hierin opgesloten logica werd met utiliteits-argumenten verdrongen, zoodat 't amendement ook alleen de stemmen van een twintigtal nationalisten had kunnen verwerven.

Hiermede staat dus al vast dat Z.A. geen stem zal verheffen om bij den algemeenen vrede zijn onafhankelijkheid terug te krijgen. Maar omtrent de kwestie, die Cresswell zoo gaarne tot een diepgaande bespreking had gemaakt, de verwachting van 't Z. A. volk, dat Zuid-West-Afrika niet aan Duitschland zal worden teruggegeven, werd niets gezegd dat voor een beslissing of bedoeling als aanwijzing kan dienen. Voor zoover Cresswell als vertolker van den arbeiderswensch mag worden beschouwd, weet men nu alleen dat deze op 't behouden van Z.-W.-Afrika gericht is.

Oost-Afrika.

De strijd is zoo naar de kust verplaatst dat landen zeemacht weer hebben kunnen samenwerken.

Reuter seinde nam. vanaf 10 Mei zijn de strijdkrachten der geallieerden bezig geweest om de oevers van den mond van de Lukeledi van vijanden te zuiveren. Gesteund door vuur van de oorlogsschepen werd, bij verrassing een landing nabij Abreveka bewerkstelligd. De D.-afdeeling infanterie en bereden zeesoldaten, die daar de bezetting uitmaakten, werden verdreven en tot Ablama, 23 mijl Z.-W.-waarts, vervolgd.

Den 12en Juni zouden patrouilles uit Kilwa er in geslaagd zijn den voedselstapel der D. te Utigeri te vernielen.

't Blijft dus, zooals wij vroeger reeds schreven, doorloopend overwinnen zonder dat de overwinning bereikt wordt.

't Lot der bezetting van Koet el amara.

't Fatum dat deze bezetting achtervolgd heeft, schijnt haar nog niet los te laten. Na de langgerekte verdediging, met al haar ellende, de grievende overgave aan de Turken en de onvermijdelijke krijgsgevangenschap. Generaal Townsend zelf is naar Constantinopel overgebracht, maar 't meerendeel der krijgsgevangenen schijnt in Mesopotamië gehouden te zijn. De sedert zegevierend volbrachte opmarsch der Engelschen en Russen, zal de gemoederen der T. daar niet zachter hebben gestemd, en dat men er niet voor een kleinigheid vervaard is, is helaas bekend uit het lot der beklagenswaardige Armenische bevolking uit die streek. Hoewel wij op de geruchten over slechte behandeling van krijgsgevangenen, die de partijen elkander wederzijds verwijten, niet dadelijk ingaan, en wij hopen dat die betreffende deze E. gevangenen ook onwaar gemaakt kunnen worden, vreezen wij toch dat zij wèl waar kunnen zijn. De censuur laat bovendien alleen door wat zij bekend wil laten worden en 't gebeurde kan dus slechts moeilijk en langzaam tot ons komen. Vele Eng. en Indische krijgsgevangenen zouden zijn omgekomen ten gevolge van slechte behandeling en gebrek aan medische hulp, meer dan de helft van de bij Koet el amara gevangen genomenen zouden zoo reeds hun einde gevonden hebben. Gemeld wordt dat de Zwitsersche roodekruis commissie 't kamp in de Taurus, waar deze soldaten verblijven, niet heeft mogen bezoeken. 37 gevangenen werden naar een hospitaal onder Europeesche leiding gezonden, volgens den Europ. dokter, die aan 't hoofd stond, konden 35 gered worden, maar hij en zijn assistent werden verwijderd en in 2 weken stierven 21 ervan. Ook van de slechte verzorging in de hospitalen of kampen te Aleppo, Marmurea en Katma (N. Syrië) worden treurige staaltjes genoemd van onvoldoende voeding en verzorging.

Duitsch ijveren in Afganistan.

Tracht D. inderdaad weer invloed in Afganistan te winnen, of wordt 't slechts van kuiperijen beschuldigd om de Russen tegen D. op te zetten? D. agenten zouden in Afganistan en omliggende landen volgens een nauwkeurig beraamd plan gepoogd hebben wanordelijkheden in 't leven te roepen, maar dit is hun niet gelukt. De emir heeft aan alle verlokkingen weerstand geboden, de D. agenten zijn gedwongen zijn gebied te verlaten, behalve enkelen die gevangen genomen zijn. Zoo is ook luitenant Hentig te Berlijn teruggekeerd, die als aardrijkskundige een reis heeft gemaakt, waaraan politieke bedoelingen worden vastgeknoopt. Hij moest om zijn land te bereiken door China, over de Stille Zuidzee en den Atlantischen Oceaan, via Skandinavië reizen. Dit is op zich zelf een sterk stuk in dezen tijd, maar zijn zending is, volgens Reuter, ten eenemale mislukt.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Natuurmonumenten van Ned.-Indië.

Blijkens een aankondiging in „De Indische Gids" (Nr. van Juni) is verschenen: Natuurmonumenten van Nederlandsch-Indië. Mededeeling No. 1, samengesteld door Ds. S. H. Koorders.

Deze uitgave zal „Korte mededeelingen" bevatten over „Ned.-Indische natuurmonumenten". Het is geen periodiek, maar een publicatie die op ongeregelde tijdstippen, als eene gewenschte aanvulling van het Jaarverslag der Ned.-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming verschijnt. Voor de voortzetting der uitgave wordt een krachtig beroep gedaan op den steun en de medewerking der leden dezer vereeniging.

De redactie der „Korte mededeelingen" wordt gevoerd door een commissie, voorloopig bestaande uit de heeren K. W. Dammerman, S. H. Koorders en T. Ottolander, resp. 1e Secretaris, Voorzitter en Onder-Voorzitter van genoemde vereeniging.

Een nieuwe brochure van den heer J. B. v. Heutsz Jr.

Bij J. Muusses te Purmerend verschijnt een reeks brochures onder den algemeenen titel: De invloed van den oorlog op onze samenleving. Redactie H. S. Uyekruyer. Het jongste nr. is geschreven door J. B. Van Heutsz Jr. en getiteld: De invloed van den oorlog op onze koloniën.

De heer v. H. geeft eerst een overzicht van den staatkundigen ontwikkelingsgang van Indië — sterk gekruid en gepeperd, zooals we dat van den schr. gewend zijn — om daarna zijn lezers bezig te houden met de defensie van Indië. Schr. laat de economische factoren buiten beschouwing.

De Ingenieur.

In het Nr. van 23 Juni eene geïllustreerde beschouwing van Dr. Ir. J. H. A. Haarman over „De viaduct over het ravijn der Tjipamottan in de lijn in aanleg Bandjar—Parigi der Staatsspoor- en tramwegen in Ned.-Indië.

Verder een kort stukje van den Ir. N. Wing Easton,

getiteld: „De mineralen rijkdom van Ned.-Indië", in antwoord op een artikel van Prof. Ir. R. W. van der Veen over dat onderwerp.

Ter nagedachtenis L. A. H. Lamie.

De afl. van 16 Juni van het Marineblad bevat een uitvoerige levensbeschrijving, onderteekend G. S., van den betreurden Voorzitter van de afd. Arnhem der Vereeniging „Oost en West", den oud-kapitein ter zee Lodewijk Adriaan Herman Lamie, wiens nagedachtenis in het Kol. Weekblad van 12 April werd herdacht.

Huldiging Mr. C. Th. van Deventer.

Den 26en Mei j.l. hield het Indisch Genootschap zijne jaarvergadering, bij welke gelegenheid — zooals bekend is — aan het Genootschap een bronzen gedenkplaat met de beeltenis van Mr. C. Th. van Deventer werd aangeboden namens eenige Indische vereenigingen.

In het thans verschenen verslag dier vergadering vindt men woordelijk weergeven hetgeen bij die plechtigheid werd gezegd door den heer W. K. Tehupeiory (die de plaquette aanbood) en door den voorzitter van het Indisch Genootschap Dr. E. B. Kielstra.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 12 bevat o.m.: Indische cursussen voor onderwijzers. — Het grondgebied van Nederlandsch-Indië, door Prof. D. G. Stibbe (met afb.). — Een bootreisje (van Soerabaja naar Grissee). — Welke loopbaan staat voor Jong-Holland open? De Javasche Bank, door Mr. P. J. C. Tetrode (slot).

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Juni-afl. opent met een bijdrage van den heer J. Th. Petrus Blumberger, getiteld: In.en om den kraton te Soerakarta. Schr. geeft daarin een duidelijk beeld van de zeer omslachtige hof- en huishouding van den vorst, den Soesoehoenan. Wat den opmerkzamen bezoeker treft als hij vergelijkend rondkijkt in de vorstelijke verblijfplaats: het verwarde en onsamenhangende in de architectuur, het ontbreken van harmonie bij de samenvoeging van nieuw bij oud, ditzelfde treft hem bij de bestudeering der huishouding van het zelfbesturend rijk. Ook daar het gewrongene in het samenstel van staatsrechtelijke functiën van wetgevenden en uitvoerenden aard, grootendeels afkomstig van middeneeuwsche glorierijke tijden, zonder deskundig inzicht ingelegd met imitatie patronen van Westersch beheer!

Den 2en Mei j.l. hield de heer M. Ng Dwidjo Sewojo, afgevaardigde van het Comité Indië Weerbaar, voor de Delftsche studentenvereeniging „Onze koloniën" een voordracht over 't ontstaan en 't doel der vereeniging „Boedi Oetomo". De tekst dezer voordracht — die bijzondere beteekenis heeft omdat de heer Dw. Sewojo nagenoeg sedert de oprichting hoofdbestuurslid van „Boedi Oetomo" is — is nu opgenomen in Ned. Indië O. en N.

Verder geeft genoemde afl. nog: De Roomsch-Katholieke scholen te Moentilan, door L. v. Rijckevorsel. — Europeesche huizen te Batavia, door S. Kalff (wordt vervolgd). — Bij de plaquette van Mr. C. Th. van Deventer, door E. A. Kayadoe. — Inlandsche vruchten, Djeroek, door A. H. Blaauw. Alle bijdragen zijn fraai geïllustreerd, terwijl die over Boedi Oetomo de portretten bevat van den oprichter en presidenten dier vereeniging.

De gevaren der Westersche beschaving.

In het Juni-Nr. van „De Rijnsche Zending" wijst zendeling Bieger onder het opschrift „De cultuur en de Batakzending" op de kwade invloeden van de Westersche beschaving"; hij zegt daarbij o.m.:

„Vele jongelingen, die eenige jaren geleden de school (te Sipahoetar) bezochten en eenige kennis verworven hadden, wilden niet meer de velden hunner ouders bebouwen. Zij hadden immers gestudeerd en waren daarom te voornaam geworden om de pangkoe (schop) te hanteeren. Hoe dikwijls werkte ik in mijn bloementuin om de jongens in mijn gemeente te toonen dat in het werken werkelijk geen schande ligt. Dikwijls had ik net gekleede jongelingen als toeschouwers op mijn erf staan; gaf ik hun de pangkoe opdat ik eens zou kunnen uitrusten, dan liep de een na den ander stil weg. Schoenen aan de voeten, een bontgekleurd zakdoekje met odeur in het jaszakje, een mooie hoed schreef op het hoofd etc., en een cigaretje tusschen de smalle mooie vingers, — ja dat is volgens hun idee schoon, voornaam. Het kost den ouders veel, enorm veel om zulke bengels te onderhouden. Maar ze doen het, ook wanneer zij hun vee moeten verkoopen, immers het is niet onaardig zoo'n zoon te hebben, die zoo netjes voor den dag kan komen, die een „jawel mijnheer", „hoe maakt mevrouw het", „verdomme" en dergelijke woorden meer kan uitspreken. Daar zijn ook velen die zich Jong-Batakkers noemen naar het voorbeeld der Jong-Turken in Europa...... 't Batakvolk is een gevaarlijk jongelingsstadium ingetreden. 't Ware misschien voor het volk beter geweest, indien het nog eenige jaren in zijn isolement gebleven ware!"

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 25: De suiker en de oorlog (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerlings. — Verkoop van Banka-tin. — Java tabak. Haar positie als importartikel tijdens dezen wereldoorlog, door W. Amesz. — Koffiestatistiek voor Nederlandsch-Indië. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. —Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Teysmannia.

Afl. 11—12 van den jaargang 1916 bevat een uitgebreide, geïllustreerde verhandeling van den heer P. E. Keuchenius over ziekten en plagen van de klappercultuur in Nederlandsch-Indië en hun bestrijding. — Overigens de volgende opstellen: Parthenogenese bij hoogere planten, door A. C. Hagedoorn—la Brand en A. Hagedoorn. — Demonstratievelden, door D. J. G. van Setten. — Sprokkelingen op landbouwgebied (De Lijerziekte der maïs. — Kalkstikstof. — Bestrijding van insectenplagen van het suikerriet. — Overbrenging van schildluizen door den wind. Enz.)

Mata Hari gearresteerd?

Uit Parijs wordt aan 't „Hbl." gemeld dat volgens de „Figaro" de bekende Javaansche danseres, Mata-Hari, welbekend te Parijs, die vroeger gehuwd was met den Nederlandsch-Indischen overste Mac Leod, is gearresteerd. Zij is, volgens de beschuldiging, geboren in Indië uit Duitsche ouders, die Zell heeten; zij wordt vervolgd voor spionnage en verstandhouding met den vijand. Zij zal binnenkort voor den krijgsraad terecht staan.

(Mata-Hari, mejuffrouw Selle, later mevr. Mac Leod, is geen dochter van Duitsche ouders, maar van Nederlanders, uit een familie, die reeds geruimen tijd van ouder tot ouder in Friesland gevestigd was, en later te Amsterdam. Zij is trouwens ook niet op Java geboren. Red.)

Javaansche koelies voor Nieuw-Caledonië.

Bij besluit van 29 Maart 1917 is aan den Vice-Consul van Frankrijk voor Ned.-Indië te Batavia voor den tijd van één jaar, ingaande op 10 April 1917, vergunning verleend tot het aanwerven van ten hoogste 400 inlanders van Java voor het verrichten van arbeid op landbouw-ondernemingen in de Fransche kolonie Nieuw-Caledonië, op den voet van de ordonnantie van 14 September 1914.

De Internationale Crediet- en Handels-Vereeniging „Rotterdam", over den invloed van den oorlog.

Volgens het jongste jaarverslag ondervond bovengenoemde vereeniging, met vele andere dergelijke vennootschappen, eerst recht hoezeer de oorlog meer en meer het oude Europa benadeelt ten profijte van de nieuwe wereld en van het oosten. Indië moet noodgedwongen voor zijn bodemproducten nieuwe banen zoeken; benoodigdheden die van buiten moeten komen, moet Indië thans van elders betrekken en zoo ziet men langzamerhand een groote evolutie.

Het verkeer over de Pacific heeft vrij plotseling afmetingen aangenomen, waarvoor men zich vóór den oorlog een termijn van vele jaren gedacht zou hebben. De verkeerstroom tusschen Indië en Amerika, vroeger via West-Europa, heeft een nieuwe bedding gevonden, die behouden zal blijven en waarmede de Europeesche export-industrie duchtig rekening zal hebben te houden. De invoer in Indië van velerlei artikelen uit Amerika en Japan, waar de nijverheid niet gebukt zal gaan onder nieuwe belastingen, zal de producenten der oude wereld verzwaren.

(Zie uitvoeriger het overzicht in de Ind. Mercuur, van 22 dezer).

Der Tropenpflanzer.

In het Mei-Nr. vervolgt Dr. Fr. Zacher zijn „Notizen über Schädlinge tropischer Kulturen.

Het bijblad (Band XVII Nr. 2—3) bevat eene monographie van Dr. O. Würtenberger: Die Erdnuss (Arachis hypogaea). Ihre Geschichte, geographische Verbreitung und wirtschaftliche Bedeutung.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

VERGADERING van het HOOFDBESTUUR der VEREENIGING op ZATERDAG, 7 JULI 1917, ten 1 uur n.m., in het ORANJE-HOTEL te BREDA.

Agenda.

1. Notulen (zie K. W. 17 Mei 1917,, no. 20).
2. Bespreking van de agenda voor de Algemeene Vergadering.
3. Voorziening in de vacature van Penningmeester.
4. Rondvraag.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op **Zaterdag 7 Juli 1917**, ten 2 ure n.m. in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groote Markt te Breda.

Agenda.

1. Opening.
2. Notulen van de vorige vergadering (zie K.W. 20 Juli 1916, No. 29).
3. Het jaarverslag over 1916 van het Hoofdbestuur (zie K.W. 31 Mei 1917, No. 22).
4. Idem van de Studie-Commissie (zie K.W. 10 Mei 1917, No. 19).
5. Idem van het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau (zie K. W. 3 en 17 Mei 1917, Nos. 18 en 20).

6. Idem van den Inlichtingendienst (zie K. W. 21 Juni 1917, No. 25).
7. Rekening en Verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1916 (zie K. W. 14 Juni 1917, no. 24).
8. Begrooting voor het jaar 1918 (zie K. W. 14 Juni 1917, No. 24).
9. Benoeming van leden der Commissie tot Onderzoek van de rekening en verantwoording over 1917.
10. Voorziening in 7 vacatures in het Hoofdbestuur, ontstaan door periodieke aftreding of overlijden van de navolgende leden:
   R. Zuyderhoff, Ondervoorzitter (periodiek aftreden).
   A. A. C. Harting, Penningmeester (overlijden).
   T. Gerdes Oosterbeek, Apeldoorn (periodiek aftreden).
   Mevr. M. ten Bosch-Bosscher, den Haag (id.)
   C. de Vries, Amsterdam (id.)
   L. A. H. Lamie, Arnhem (id.)
   W. Scheuer, Leiden (id.)

   Gestelde candidaten:

   Ondervoorzitter: 1. R. Zuyderhoff; 2. L. A. Bakhuis.
   Penningmeester: Nog niet gesteld.
   Amsterdam: 1. C. de Vries. 2. C. H. L. Baelde.
   Apeldoorn: 1. T. Gerdes Oosterbeek; 2. Mej. K. Ament.
   Arnhem: 1. L. A. H. Lamie (sedert overleden); 2. H. J. M. Baumann.
   's-Gravenhage: 1. Mevr. M. ten Bosch-Bosscher. 2. Mevr. C. T. J. van Aalst-Koopman.
   Leiden: 1. W. H. Scheuer. 2. Mr. E. Rijke.
11. Mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden.
12. Vaststelling van de plaats, waar de Algemeene Vergadering in 1918 zal gehouden worden.
13. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van het Informatie-bureau;
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ambtenaren voor de beoefening van de Indische talen.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat de termijn van aanmelding van gegadigden tot opleiding voor de betrekking van ambtenaar voor de beoefening van de Indische talen of voor een aanverwanten werkkring, waarop betrekking heeft de oproeping in de „Nederlandsche Staatscourant" van 2 Juni 1917, no. 127, op 15 Juli 1917 gesloten wordt.

(Nederlandsche Staatscourant van 13 Juni 1917 No. 136).

Oproeping van gediplomeerde verpleegsters voor de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië.

Voor de verpleging van ernstige zieken in de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië kunnen derwaarts worden uitgezonden ongehuwde ziekenverpleegsters met Nederlandsch diploma, die niet jonger dan 20 jaar en niet ouder dan 35 jaar zijn.

Aan de betrekking van verpleegster 1ste klasse, waartoe de uit te zenden verpleegsters in Indië benoemd zullen worden, is verbonden eene bezoldiging van ƒ 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, benevens vrije woning in het zusterhuis, voeding, licht, wasch en bediening.

In Indië zal bevordering kunnen worden gemaakt tot hoofdverpleegster en directrice.

Eene hoofdverpleegster geniet eene aanvangsbezoldiging van ƒ 200 (tweehonderd gulden) 's maands, met éène driejaarlijksche verhooging van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, eene directrice eene bezoldiging van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands. Zoowel de hoofdverpleegsters als de directrices hebben recht op vrije woning, doch voor voeding, licht, wasch en bediening moeten zij ƒ 40 (veertig gulden) 's maands betalen.

Voor de berekening van de verlofsbezoldiging, het pensioen en de bijdragen voor de burgerlijke pensioenen en aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren, wordt de bezoldiging van de verpleegsters 1ste klasse met ƒ 75, van de hoofdverpleegsters en directrices met ƒ 35 verhoogd, zijnde het geraamde bedrag van de haar niet in geld toekomende voordeelen.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen enz. staan de uit te zenden verpleegsters gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren.

Twintig jaren Indische dienst geven aanspraak op pensioen. Rijks- en gemeentedienst kunnen voor de helft geldig gemaakt worden voor Indisch pensioen.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrusting, ten bedrage van ƒ 300.— (driehonderd gulden);
b. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 60.— (zestig gulden) 's maands ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot den dag waarop de lande de ambtsbezoldiging ingaat;
c. overtocht voor landsrekening in de tweede klasse.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal de lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moeten blijken.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. het diploma en, zoo mogelijk, getuigschriften;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de dag van geboorte worden vermeld.

De aandacht van belanghebbenden wordt er op gevestigd, dat bij de 9de afdeeling van het Departement van Koloniën op aanvrage kosteloos verkrijgbaar is een gedrukte, houdende uitvoerige inlichtingen nopens de „Dienstvoorwaarden" van de verpleegsters bij de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië.

(Nederlandsche Staatscourant van 15 Juni 1917, No. 138).

Van de Naamlooze Vennootschap „Boeatan":

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING van Aandeelhouders van *„Boeatán"* op *Zaterdag 30 Juni 1917*, te 3 ure, in het lokaal der Vennootschap *Heulstraat 19*, Den Haag.

Punten van behandeling:

1o. Jaarverslag over 1916.
2o. Balans en Winst- en Verliesrekening over 1916. (de stukken liggen ter inzage Heulstraat 19).
3o. Benoeming van de leden der financieele commissie voor 1917 en van plaatsvervangende leden.
4o. Benoeming van den Raad van Beheer.

De Raad van Beheer:
G. VAN BERESTEYN-Tromp, *Voorzitster.*
Ch. J. P. BLOK, *Secretaris.*
HUART, *wnd. Penningmeester.*
H. W. ZILCKEN VAN BAAK.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
M. Couterier, Amsterdam	ƒ 2.50
F. Q. Insinger, Amsterdam	„ 2.50
M. van Oorschot, Amsterdam	„ 2.50
J. W. Schut, Amsterdam	„ 2.50
Mevr. C. H. Koot-Lottering, Nieuw-Helvoet	„ 2.50
A. J. Borggreve, Utrecht	„ 2.50
Jonkvr. E. M. H. Cremers, Den Haag	„ 10.—
E. Rijken, Den Haag	„ 2.50
J. A. J. Vermaat, den Haag	„ 5.—
C. Visser, den Haag	„ 2.50
A. van der Schuit, Amsterdam	„ 2.50
Kon. Nederl. Vereen „Onze Vloot", den Haag	„ 10.—
L. J. M. Koremans, Nijmegen	„ 2.50
W. A. Paalman, Rotterdam	„ 2.50
Mevr. H. G. de Booij—Boissevain, Amsterdam	„ 2.50
G. Brunet de Rochebrune, den Haag	„ 2.50
C. L. C. de Bruin, den Haag	„ 2.50
Mevr. de Wed. A. Gierlings—Deeleman, den Haag	„ 2.50
K. C. Barkey, Nijmegen	„ 2.50
P. de Bas, den Haag	„ 2.50
Mevr. C. J. Heemskerk-Hintzen, Amsterdam	„ 5.—
C. Pabst, den Haag	„ 2.50
K. P. Th. Berkhout, den Haag	„ 2.50
Dr. N. J. Krom, den Haag	„ 2.50
C. N. J. Moltzer, Amsterdam	„ 5.—
Mejuffrouw M. L. Russer, Amersfoort	„ 2.50
G. J. Goedhart, Norg	„ 2.50
F. W. Laupman, den Haag	„ 2.50
H. E. Pieters, Amsterdam	„ 3.—
H. J. Vermeer, den Haag	„ 2.50
B. Wieringa, den Haag	„ 2.50
A. Storm van Leeuwen, Haarlem	„ 2.50
C. A. Fock, den Haag	„ 2.50
P. A. Bergsma, Nijmegen	„ 2.50
Mevr. Douair. Jhr. J. Teding van Berkhout-van der Wijck, Hoenlo, Olst	„ 10.—
L. Grobben, Amsterdam	„ 2.50
Mevr. de Wed. Couvée-Bentz van den Berg, Teteringen	„ 2.50
Mevr. Gijsberti Hodenpijl-Utenhoven, Breda	„ 2.50
C. A. H. Taminian, den Haag	„ 2.50

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 27. Donderdag 5 Juli 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Verslag van de werkzaamheden van het Max Havelaarfonds over het Vereenigingsjaar 1916.

In het verslag over 1915 werd vermeld, dat het vereenigingsjaar eindigde met één pupil, die financieelen steun van ons fonds genoot. Ten gevolge der uiterst moeielijke communicatie tusschen Nederland en zijne Koloniën, was het te verwachten, dat geene andere inlandsche jongelieden zich bij onze vereeniging zouden aanmelden; het bleef dan ook bij dezen eenigen pupil.

Deze vervolgt met lust en ijver zijne studies aan de Hoogere Landbouwschool te Wageningen en mag van hem verwacht worden, dat hij in den loop van dit jaar van de eerste naar de tweede klasse zal worden bevorderd. Hij gedraagt zich steeds goed en maakt op alle bestuursleden een gunstigen indruk.

Twee van onze gewezen pupillen in Nederlandsch Indië komen hunne tegenover onze Vereeniging aangegane financieele verplichtingen correct na, doch de overige 5 voldoen hieraan, niettegenstaande herhaalde aansporingen van den penningmeester, niet.

Tot dusver leidden de pogingen van ons bestuur, om in nauwere relatie te treden met personen, in Indië verblijvende, om ons bij onze werkzaamheden behulpzaam te zijn, tot geen vaste regeling. Voornamelijk zou het ons er om te doen zijn, dat naar inlandsche jongelieden, die voornemens zijn bij onze Vereeniging financieelen steun te zoeken, vooraf in Indië een onderzoek werde ingesteld ten aanzien van hun aanleg en physiek en hunne karaktereigenschappen, zoodat zooveel mogelijk decepties hun en ons zouden worden bespaard. Deze pogingen zullen door ons worden voortgezet en mag worden vertrouwd, dat zij tot een goed resultaat

Rekening en Verantwoording over het Boekjaar 1916.

Folio's van het Grootb.	Namen der Rekeningen.	Tellingen Proefbalans Debet	Tellingen Proefbalans Credit.	Saldi Debet.	Saldi Credit.	Noteeringen van Verlies.	Noteeringen van Winst.	Balans voor 1916. Debet.	Balans voor 1916. Credit.
10	Kas	f 1741.99	f 1714.50	f 27.49	—	—	—	f 27.49	—
11	Prolongatie u/g.	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Rotterd. Bankvereen.	- 628.06	- 105.48	- 522.58	—	—	—	- 522.58	—
21	Kapitaal	—	- 5704.24	—	- 5704.24	—	—	—	- 5704.24
23	Interest	—	- 7.88	—	- 7.88	—	- 7.88	—	—
25	Jaarl. bijdr. en subs.	—	- 1322.50	—	- 1322.50	—	- 1322.50	—	—
31	Giften, schenkingen en legaten	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Toevallige baten	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Quitantierekening Rott. Bankver.	- 279.—	- 279.—	—	—	—	—	—	—
45	Contributie quitant.	- 787.—	- 472.—	- 315.	—	—	—	- 315.—	—
47	Onkosten	- 29.98	—	- 29.98	—	- 29.98	—	—	—
50	Verlies- en Winstrek.	—	—	—	—	—	—	—	—
57	Studie-voorschotten	- 10999.89	- 620.—	- 10379.89	—	—	—	- 10379.89	—
62	Reserve	- 247.—	- 4487.32	—	- 4240.32	—	—	—	- 4240.32[1]
65	Crediteuren	- 1090.—	- 1090.—	—	—	—	—	—	—
		f 15802.92	f 15802.92	f 11274.94	f 11274.94	f 29.98	f 1330.38	f 11244.96	f 9944.56
	Surplus 1916					- 1300.40	—	—	- 1300.40
						f 1330.38	f 1330.38	f 11244.96	f 11244.96

Gezien en goedgekeurd, 's-Gravenhage, Mei 1917.

Namens het Bestuur der Vereeniging „Max Havelaar Fonds",
(w.g.) HENDRIK MULLER, Voorzitter.
(w.g.) KREISCHER, Secretaris.

Voor copie conform.

's-Gravenhage, 1 Juni 1917.

De Penningmeester der Vereeniging „Max Havelaar Fonds",
(w.g.) J. H. DIJKMAN.

's-Gravenhage, 1 Januari 1917.

De Penningmeester der Vereeniging „Max Havelaar Fonds",
(w.g.) J. H. DIJKMAN.

Gezien en goedgekeurd, 's-Gravenhage, 30 Mei 1917.

De Financieele Commissie der Vereeniging „Max Havelaar Fonds",
(w.g.) BAKHUIZEN v. d. BRINK.
(w.g.) LOUDON.
(w.g.) P. J. VAN HOUTEN.

[1] Wordt f 4240.32 + f 1300.40 = f 5540.72.

zullen leiden, waartoe eene verandering ten goede in de tegenwoordige tijdsomstandigheden het hare zal bijdragen.

De financieele toestand van ons Fonds kan niet gunstig genoemd worden; het aantal contribueerende leden is door afschrijving, bedanken en overlijden teruggebracht tot 57.

Versterking onzer geldmiddelen is dan ook ten zeerste gewenscht, wil onze Vereeniging in staat blijven haar werk op de door haar vastgestelde beginselen voort te zetten. Ook in deze moeten wij op betere tijden blijven hopen.

Voor den toestand onzer geldmiddelen op het einde van het verslagjaar wordt overigens verwezen naar de hierbij in afschrift overgelegde jaarverantwoording en balans.

Evenals ten vorigen jare maken wij met erkentelijkheid melding van de medewerking, die wij bij de vervulling van onze taak van verschillende zijden, o.a. van de Studiecommissie der Vereeniging „Oost en West" mochten ondervinden.

In den loop van het verslagjaar onderging het Bestuur van het Max Havelaar Fonds geene verandering. Het Bestuur der Vereeniging „Max Havelaar Fonds",

(w.g.) HENDRIK MULLER, Voorzitter.
(w.g.) KREISCHER, Secretaris.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Volksindustrieën.

Dat de volksindustrie in Indië meer en meer belangstelling trekt, bewijst wel het aantal stukken, dat erover in verschillende bladen, z.a. *Soer. Hbld.*, *Sumatra Post* en *Java-Bode* verschijnt. Konden we onlangs gunstige berichten mededeelen over de steenen pannenbakkerijen te Paree, in het *Soer. Hbl.* wordt door J. M. S. de aandacht gevestigd op eene zelfde industrie te *Keboemen* en *Sokka*, in welke laatste dessa ruim 2000 werklieden nun dagelijksch brood verdienen bij deze industrie.

Over geheel Midden-Java worden de Sokka- en Keboemen-pannen en steenen bij voorkeur gebruikt, en het feit, dat alleen vanuit Sokka gemiddeld *f* 3500 per maand aan vracht wordt betaald, bewijst het groote aantal steenen, dat afgeleverd wordt.

Jammer, dat het verzoek, door een vroegeren ass.-res. gedaan om de vrachtprijzen te verlagen, ten einde de steenen meer onder het bereik der Inlanders te brengen, wat in deze dagen van woningverbetering niet van belang ontbloot is, door de S. S. geweigerd is.

De industrie is geheel door Inlandsch kapitaal opgericht. De betere ovens, gebouwd onder leiding van het hoofd der Inlandsche ambachtsschool te *Keboemen*, vonden reeds ingang. De voornaamste bedrijven hebben een eenvoudige boekhouding. Chineesche en Europeesche tusschenhandelaars zijn uitgeschakeld en er wordt alleen direct aan de afnemers geleverd.

Dat het aanbod van hooge voorschotten, zoo van de zijde van Europeanen als Chineezen, de Inlanders van *Keboemen* en *Sokka* niet heeft kunnen verlokken hun zelfstandigheid prijs te geven, pleit voor hen. Wel worden door enkele kleinere bakkerijen nog steenen en pannen aan opkoopers onder de marktprijzen verkocht, doch dit zal spoedig een einde nemen, door een geheele vereeniging van het bedrijf, welke zich tot den kleinsten oven zal uitstrekken.

Werken alle gouvernementsbedrijven — vooral de B.O.W. kan hierin een goed voorbeeld geven — mede tot het bestellen bij het centraal-bureau, zoo zullen de laatste opkoopers spoedig verdwenen zijn.

Plannen bestaan om door aankoop van machines het bedrijf verder te moderniseeren.

De *Javabode* schrijft over „Een nieuwe Volksindustrie", ontstaan tengevolge van den oorlog en door den durf van een paar ambtenaren bij het boschwezen, de heeren Bruinier en van Schouwenburg.

Sedert het uitbreken van den oorlog is er gebrek gekomen aan looistoffen, wat aanleiding gegeven heeft tot een uitvoerverbod van looistoffen uit Nederland en tevens tot een zeer belangrijke stijging van de prijzen van alle looistoffen. Zoo maakt mangrove-extract, de z.g. „cutch", een uittreksel van de schors van rizophoren, vergeleken met den normalen toestand, prachtige prijzen.

Niettegenstaande de geweldige uitgestrektheden mangrovebosschen langs de stranden in ons eilandenrijk, telde de archipel slechts één cutchfabriek, die te *Telok Ajer* in het Pontianaksche. Bij den adj.-houtvester Bruinier kwam het denkbeeld op om de uitgestrekte vloedbosschen in *Boeton* en *Kendari* winstgevend te maken. Op eigen gezag ving hij aan proeven te nemen, die weldra de medewerking en goedkeuring van den houtvester v. Schouwenburg en van den gouverneur Fryling verwierven.

Daar het de bedoeling was om van de cutch-bereiding een *volksindustrie* te maken, werd als aanvangskapitaal een bedrag van eenige duizenden uit de landschapskassen beschikbaar gesteld.

Na een jaar van arbeid en studie mag gezegd worden, dat een flink stuk werk geleverd is, dat belooft goede resultaten te zullen afwerpen.

Wilde men niet spoedig genoodzaakt zijn de productie stop te zetten, wegens gebrek aan fondsen, zoo moest vóór alles afzet voor het nieuwe product gevonden worden.

Dat het product niettegenstaande de geringe kwaliteit — onvermijdelijk bij een nieuw bedrijf met gebrekkige hulpmiddelen — grif verkoopbaar bleek tegen *f* 15.— p. picol, is natuurlijk in de eerste plaats te danken aan den oorlogstoestand.

Van de omstandigheden moest gebruik gemaakt worden om de productie op te voeren, waartoe op *Raha*, *Kendari* en *Kolakka* ook de exploitatie ter hand genomen werd, terwijl tegelijkertijd de capaciteit van indampen werd vermeerderd en verbeterd.

Tevens werd door aanschaffing van ijzeren pannen het mogelijke om grootere hoeveelheden bast te verwerken, doch de cutch gaat, in aanraking gebracht met ijzer, in hoedanigheid zeer achteruit.

Geld om betere werktuigen, w.o. groote koperen pannen, aan te schaffen, was niet aanwezig, zoodat men zich van de minder geschikte hulpmiddelen moest blijven bedienen.

De bereidingswijze is in hoofdzaak deze: De bast wordt van de rizophoren gehaald en indien ze met zeewater in aanraking geweest is, eerst gewasschen. Daarna wordt ze in stukjes gehakt, en na toevoeging van water in de kookpannen gekookt.

Na afgieting van het kookwater wordt de bewerking herhaald, waarna de bast kan weggeworpen worden.

Het afkooksel wordt daarna ingedampt, totdat de cutch de vereischte vastheid verkregen heeft, waarna ze in kisten gegoten, stolt en vervolgens behoorlijk verpakt, verzonden kan worden.

Er moet niet uit het oog verloren worden, dat het product nog niet van *goede* kwaliteit is. Het bewijs is echter geleverd, dat de tot nu toe vrij wel waardelooze vloedbosschen kunnen geëxploiteerd worden, ter ontwikkeling van een volksindustrie.

De vooruitzichten op *Boeton*, waar op 8 plaatsen met een kleine drie honderd pannen gekookt wordt, zijn goed te noemen.

De houtvester van Schouwenburg merkt terecht op, dat van de tegenwoordige abnormaal hooge prijzen gebruik gemaakt moet worden, om het bedrijf behoorlijk in te richten, zoodat het ook in vredestijd met goed gevolg zal kunnen gedreven worden.

Naar aanleiding van het bekende rapport van Kol, schrijft de *Sum. Post* over de *volksindustrie* en merkt op, dat, wanneer we in aanmerking nemen hetgeen de Inlander op 't gebied van handen-arbeid en eigen kunstnijverheid voortbrengt, en daarbij rekening houden met zijn natuurlijken aanleg en verstandelijke vermogens, het verwijt, dat we met de volksindustrie zooveel verder zouden kunnen wezen, een des te scherper aanklacht is.

„De Inlander heeft het van jongs af al veel verder in de kunst van zijn handen te gebruiken gebracht dan waartoe de doorsnee-Nederlander in zijn geheele leven in staat is. Dat van hem een goed ambachtsman te maken is, behoeft waarlijk niet meer bewezen te worden."

Werd niet door den gouverneur-generaal der Filippijnen het verzoek gedaan om eenige steenbakkers uit *Goerah* ter beschikking van de Amerikaansche regeering te stellen om den Filippijners de kunst van steenbakken te leeren?

Trokken de voortbrengselen der Inlandsche industrie en der kunstnijverheid op de Brusselsche Tentoonstelling van 1910 niet de algemeene aandacht, zoodat Mr. C. Th. v. Deventer in het officieele verslag der Nederlandsche commissie schrijven kon: „Het bezoek, dat aan de pendopo en zijn tijdelijke bewoners werd gebracht, heeft de verwachtingen verre overtroffen. Ware menschenmassa's hebben vier maanden achtereen elken namiddag door de middenruimten der koloniale afdeeling gehold."

Om den vooruitgang deelachtig te worden, dien zijn voorzaten op het gebied van industrie en nijverheid reeds bezaten, doch die teniet ging en waarop nu, volgens Mr. Abendanon, millioenen zitten te wachten, heeft de Inlander noodig volledig ambachtsonderwijs en verkoopopleiding.

De daaraan te besteden sommen zullen weer goed gemaakt worden door vermeerderde volkswelvaart

Autonomie en Zelfbestuur.

In een der „Engelsche brieven" in het *Soer Hbl.* tot titel dragende: „De Engelsche Commonwealth", geeft v. d. K. in korte trekken de historische lijnen aan, waarlangs het Britsche Empire met zijn Dominions, Koloniën, Protectoraten en Afhankelijke Staten ontstaan is. Met enkele woorden brengt hij in herinnering, waaraan het te wijten was, dat Engeland de koloniën in N.-Amerika zich zag ontvallen en waardoor deze een zelfstandigen staat vormden. Hij schetst, hoe door ondervinding wijs geworden, Engeland aan de koloniën die vrijheden verleende, waarvoor ze rijp waren, en hoe langzamerhand er slechts weinig overblijft, waarin de Engelsche dominions met self-government hun zelfstandigheid missen. „Wat overblijft, is de band, steunende op democratisme, gevoel van, hoewel een eigen staat, toch eenzelfde volk te zijn, loyaliteit tegenover den koning en verder loyaliteit tegenover de gemeenschap, waarvan de Dominions een deel uitmaken." Doch ook de meest vooruitstrevende Engelsche democraten erkennen, dat een verantwoordelijke volksregeering alleen daar kan bestaan, *waar de meerderheid der bevolking* geschikt is voor het uitoefenen van politieke macht.

Waar het volk nog niet is opgewassen voor de taak van self-gouvernment is het belangrijkste probleem, hetwelk in de eerste plaats de aandacht vraagt, dat van opvoeding.

„Zelfs in de zuivere plaatselijke aangelegenheden kan het volk slechts zoover verantwoordelijk gemaakt worden als het geschikt is, om die verantwoordelijkheid te dragen."

Het volk daarvoor op te voeden is de plicht der regeerders en de plaats voor die opvoeding is niet alleen de school voor de kinderen, maar ook de school des levens.

Daarna overgaande tot *Nederlandsch-Indië* merkt Schr. op, dat Minister P l e y t e omtrent de school voor de kinderen harde waarheden van tekortkomingen gesproken heeft en dat ons ambtenaarsstelsel waarschijnlijk te kort is geschoten in de opvoeding van den Inlander in de school des levens.

De leiding van het particulier initiatief zal daarin slechts kunnen helpen.

„Het streven van *Java* moet zijn geleidelijk te komen op één lijn met het democratisme van de Engelsche Dominions en zóó deel uit te maken van het geestelijk verbond, waarvan het Britsche Rijk en de Vereenigde Staten de groote voorvechters zijn."

In een artikel, getiteld: „Autonomie en Zelfbestuur" komt v. P. in het *Soer. Hbl.* op bovengenoemden brief terug met het doel kritiek uit te oefenen op de beschouwingen van v. d. K., waar deze den wensch uitspreekt, dat Java geleidelijk moet trachten te komen op één lijn met het democratisme (waarom dit woord, dat niets te maken heeft met zelfbestuur en autonomie, hier ingelascht, vraagt v. P.) van de Engelsche Dominions. De vergelijking immers van *Java* met de vrije Engelsche Dominions — Australië, Nieuw-Zeeland, Canada en Zuid-Afrika — kan niet opgaan, daar deze alle in gematigde zônen gelegen zijn, waar een Europeesche bevolking sinds lang ingeburgerd is, terwijl de oerbevolking óf uitgestorven (Australië) óf in een hoek geduwd is (Canada) dan wel volkomen onmondig gehouden wordt (Z.-Afrika), en absoluut geen politieke rechten heeft.

Van de Crown Colonies zijn Britsch-Indië en de Straits Settlements het best met onze koloniën te vergelijken. Daar toch was ook een zeer talrijke oerbevolking, die een vrij hoogen trap van beschaving bereikt had en voor een groot deel een der groote wereldgodsdiensten Boedhisme, Hindoeisme of Mohamedanisme beleed.

Deze bevolking heeft zich in onzen Oost niet alleen staande gehouden, maar ook vermenigvuldigd en is er in economisch opzicht zeker niet op achteruitgegaan, doch heeft geen poging gedaan om de Westersche beschaving aan te nemen of den grooten vooruitgang van Europa te volgen.

Het conservatisme van den Mohamedaanschen godsdienst, de polygamie, waardoor de band van het gezin slap is en de vrouw geen hooge positie krijgt, de materialistische aard van de bevolking, het klimaat en de weinige ontwikkeling der indonesische talen zijn alle factoren, die den vooruitgang tegenhielden.

Daardoor zijn er onder de 40 millioen inwoners van Ned.-Indië nog geen 100.000, die voldoende moreele en intellectueele ontwikkeling bezitten en dat is de voornaamste reden, waarom er van autonomie in ons Indië nog geen sprake kan zijn. Een bijkomende reden is, dat er in onze koloniën zulk een ontelbaar aantal verschillende rassen en stammen de bevolking uitmaken, die zich volstrekt niet elkaars medeburgers voelen. Zoolang die verschillende groepen niet voelen, dat ze gemeenschappelijke belangen hebben, moet er een centraal gezag zijn van ons Westerlingen, en is er geen autonomie mogelijk.

Wel te verstaan autonomie, niet te verwarren met zelfbestuur, zooals in de Indische pers vaak geschiedt.

Zelfbestuur hebben geheel afhankelijke onderdeelen en dat slechts voor zooveel het hoogere staatsgezag dat aan hen overlaat, zooals dat met de gemeenten het geval is, voor zoover het betreft het aanleggen van wegen, het nemen van politiemaatregelen, enz.

„Autonoom of onafhankelijk zijn ze echter niet; ze mogen niet op het gebied van den hoogeren wetgever komen en zoodra de hoogere wetgever dit wil, hebben de gemeenten zich te onthouden."

De *zelfbesturende* landschappen, die wij kennen in Indië, kunnen niet autonoom genoemd worden, daar ze niet onafhankelijk zijn en zich te onthouden hebben van alles wat het centraal gezag zelf regelen wil.

Laat ons hopen, dat door het sympathieke streven naar meerdere ontwikkeling en beschaving, naar opgewekter politiek leven, bij velen belangstelling gewekt zal worden voor de groote eenheid, die Ned.-Indië moet vormen.

Zullen na verloop van tijd de 100.000 meer ontwikkelden zich burger voelen van de ééne en ondeelbare kolonie, en zullen zij hun beschaving over alle 40 of 50 millioen inwoners hebben uitgebreid, dan zal de tijd gekomen zijn voor een vergelijking met Australië en de andere Dominions, dus voor onafhankelijkheid, waaraan medezeggenschap en zelfbestuur natuurlijk vooraf zullen zijn gegaan.

Suriname.

Aan de Memorie van Antwoord inzake het ontwerp begrooting voor 1918 ontleenen wij het volgende:

Financieel plan. Vertrouwen is de basis van dit plan; indien het niet vaststond, dat de kolonie geleid werd door het besef van hare moreele verplichtingen, dan zou een dergelijk stelsel niet aanbevolen mogen worden. Maar daarom bevreemdde het den Gouverneur te lezen, dat de Staten zich hunne meening over de voortzetting van de buitengewone heffingen gedurende 1918 nog wilden voorbehouden, want hij kan zulk een voorbehoud niet goed aanpassen bij hetgeen elders in het Verslag is betoogd.

Het sprak van zelf, dat getracht moest worden af dadelijk tegemoet te komen aan het extra tekort op een half millioen geschat, tengevolge van de crisis, en dat de kolonie derhalve van stonde aan moest doen blijken van den ernst van het voornemen om de lasten te dragen, die naar redelijkheid door de kolonie gedragen behooren te worden. Toen de Gouverneur 's Ministers medewerking voor de toepassing van zijn plan inriep, bood hij dan ook tevens de verlenging van die heffingen gedurende 1918 aan, hoewel dientengevolge tegenover de becijferde ƒ 500.000 slechts een opbrengst van (op zijn best) ƒ 400.000 in uitzicht kon worden gesteld. Die heffing zal dus alleen noodig zijn, wanneer de druk der ongunstige omstandigheden ook in 1918 voortduurt. Maar de bereidwilligheid om er toe over te gaan moet aanstonds vaststaan, want zij is de materieele uitdrukking van de moreele verplichtingen, die ook in het verslag der Koloniale Staten met zooveel nadruk worden uitgesproken.

Hygiëne. Het zou beslist onjuist zijn te zeggen, dat in Suriname niet zéér veel gedaan is voor bestrijding van ziekten. De ziekenverzorging van overheidswege heeft er zelfs te groote afmetingen aangenomen en het is dan ook een vraagstuk, hoe een hervorming van den landsgeneeskundigen dienst kan plaats hebben in dien zin, dat meer het stelsel van voorkomen van ziekten op den voorgrond treedt dan het tegenwoordig systeem van voorziening, dat — zooals professor van Loghem het uitdrukt — slechts in het geweer komt als een ziekte is uitgebroken en dat dus op een lagen trap van ontwikkeling staat.

Zeer juist, merken wij hierbij op.

Een goed begin met de oplossing van dit vraagstuk zou zijn de onmiddellijke indiening van een „muskieten-verordening".

Over de toekomst van de bevolking van de hoofdplaats schrijft de Gouverneur:

„De ondergeteekende moet bekennen, dat inderdaad bij hem eene neiging bestaat om stadsbewoners te leiden naar de disctricten. In hoever dat streven zal slagen is eene vraag, die hij nog niet durft beantwoorden. Zonder twijfel biedt het opkomend geslacht beter kansen dan het tegenwoordige, dat in de stad reeds tot rijperen leeftijd is gekomen. De tot dusver opgedane ervaring geeft dan ook niet veel hoop, maar de tijd is nog te kort geweest om een eindoordeel te vellen.

De ondergeteekende acht de zaak echter van zooveel belang, dat hij gaarne de gelegenheid aangrijpt om er wat dieper op in te gaan.

Zijn streven is niet louter het gevolg van een invallende gedachte, noch alleen een poging om na te komen de verplichting, die art. 12 van het Regeeringsreglement hem oplegt en die hij bij de aanvaarding van het bestuur in herinnering bracht door de belofte, om al wat strekken kan tot prikkeling van de arbeidzaamheid te steunen met even vasten wil, als waarmede hij zou afwijken en tegengaan al wat haar verslapt.

Evenmin is het streven van den ondergeteekende uitsluitend ontstaan uit den wensch om te voorzien in den tijdelijken nood van de werkloozen, want hoezeer hij zeer zeker ook gedreven wordt door medegevoel voor de noodlijdenden, toch is het vooral de toekomst der geheele gemeenschap, waarop hij het oog heeft en welke hij ook langs dezen weg wil trachten te bereiken.

De ondergeteekende beoogt, dat het land zelf zal voortbrengen wat het geven kan.

Er wordt te veel ingevoerd in Suriname. Te veel dat uit eigen bodem, met eigen middelen, in eigen kring zou kunnen worden verworven.

Rijst, meel, vleesch, visch — om eenige levensmiddelen, die dadelijk in de gedachten moeten komen, te noemen — worden nog altijd in belangrijke hoeveelheden van buiten betrokken. En waarlijk niet, omdat het land zelf ze niet zou kunnen leveren! Het kan, dus moet het; moet in zulk een mate, dat eerst in eigen behoefte geheel kan worden voorzien, daarna de overvloed naar buiten kan worden uitgevoerd.

Langen tijd is de uitvoerhandel voornamelijk beperkt geweest tot de zoogenaamde stapel- en boschproducten; met de uitvoeren van koren is een voorbeeld gegeven hoe ook een gewas van den kleinen landbouw elders een markt kan vinden; onze naburen hebben getoond wat met rijstbouw te bereiken is en Suriname kan nog zooveel voortbrengen, dat anderen zeker gaarne zullen afnemen. Het is natuurlijk niet de bedoeling van den ondergeteekende, dat Suriname zich onafhankelijk zou maken van allen invoer. Dat is ondenkbaar; maar wel is denkbaar, dat het eigen behoefte beter aanvult dan nu geschiedt. De wisselwerking tusschen in- en uitvoer zal daardoor geenszins worden belemmerd; juist zal hij toenemen naar mate het land van den eigen overvloed van voortbrengselen kan afstaan.

Het is onnatuurlijk dat een land invoert wat het zelf even goed kan voortbrengen — tenzij het eigen edeler product uitgaat in ruil voor wel gelijksoortige maar minder kostbare waar; het is natuurlijk dat het invoert wat het zelf niet leveren kan.

Naar de meening van den ondergeteekende is het nu de aangewezen tijd om de hand aan den ploeg te slaan. Deze tijd, die voor zoo onnoemelijk velen slechts rampspoed en ellende brengt, kan voor Suriname een zegen worden. De verstoring in den aanvoer van tal van artikelen, die vroeger zoo gemakkelijk en zoo regelmatig werden toegevoerd, heeft de besliste noodzakelijkheid veroorzaakt om hetzij zelf voor de voortbrenging te zorgen, hetzij het ontbrekende door andere producten van eigen bodem te vervangen.

Het heerschend onheil heeft een heilzamen stoot gegeven aan de energie van het volk en wat de ondergeteekende nu zoo van harte gaarne zou zien, is, dat het volk werkelijk daarop reageerde en den aangewezen tijd niet liet voorbijgaan."

Na nog eenige beschouwingen eindigt de gouverneur aldus: ,,Ook de ondergeteekende neemt aan dat een deel van hen, die naar buiten trekken, naar de stad zullen terugkeeren. Toch kan hij niet deelen in de vrees voor het sociaal gevaar, die enkele leden koesteren, want grooter sociaal gevaar schijnt hem toe te schuilen in toeneming van de werkeloosheid. Ook voor de ervaring in andere landen gaat hij niet uit den weg. Wij leven immers in zulke bijzondere omstandigheden, dat geen goede vergelijking mogelijk is. Er is in dezen tijd meer werkelijkheid geworden, wat vroeger een droombeeld leek."

* * *

Aan het verslag van de Surinaamsche Bank over 1916 zij het volgende ontleend:

,,De landbouw bleef zich ten aanzien van de resultaten der verschillende cultures in gunstige richting bewegen. De productie zoowel van koffie als van cacao en rijst nam toe. Naast eene gunstige weersgesteldheid waren bovendien de gemaakte prijzen voor het product over het algemeen voor de planters zeer bevredigend.

Alles bijeengenomen was 1916 voor de kolonie geen slecht jaar.

Aan het Suriname Studie Syndicaat en aan het consortium ter bestudeering van de mogelijkheid om tot een Cultuurbank voor Suriname te komen, werd door de instelling een werkzaam aandeel genomen.

Is de oorlog eenmaal voorbij en is het scheepvaartverkeer weder normaal geworden, dan kan de ontwaakte energie met alle kracht aan den arbeid.

Op één punt, zoo vervolgt het verslag, dient echter ten slotte met allen nadruk te worden gewezen. De stijgende lijn van productie-vermeerdering zal slechts tot bloei kunnen leiden, indien de regeering in deze landbouwkolonie op het gebied van den landbouw de noodige hulp en leiding geeft. Sedert meer dan vijftig jaren is de kolonie voor de benoodigde arbeidskrachten op immigratie aangewezen. En deze immigratie is steeds van regeeringswege ter hand genomen en verzorgd. Tot nu konden omtrent de uitvoering van deze taak weinig gegronde aanmerkingen worden gemaakt. Die toestand dreigt echter anders te worden, nu de immigratie van uit Britsch-Indië door een aldaar genomen regeeringsbesluit binnen niet al te langen tijd onmogelijk zal gemaakt worden, terwijl geen zekerheid bestaat dat Nederl. Indië voldoende werkkrachten zal kunnen leveren. Het bestaan der tegenwoordige cultuurondernemingen zal dan in gevaar worden gebracht en van oprichting van nieuwe ondernemingen zal dan wel geen sprake zijn. Slechts wanneer de regeering de zekerheid kan verschaffen, dat de immigratie van werkkrachten ongestoord voort zal gaan en zelfs uitgebreid kan worden, zal voor Suriname iets goeds kunnen geboren worden. Geen cultuurbank en geen studie-syndicaat kunnen iets blijvends tot stand brengen, indien de regeering hieromtrent niet de noodige zekerheid verschaft. En daaraan knoopt zich vanzelf vast de wensch, dat de regeering, nog meer dan tot nu toe, leidend voor den landbouw optrede, door b.v. aanleg van proeftuinen en stichting van proefstations en een en ander niet overlate aan of verwachte van particuliere instellingen. De koloniale landbouw is in deze nog geheel aangewezen op de voorlichting van het gouvernement."

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Bataksche Onlusten. De *Sinar Sumatra* publiceert, overgenomen van het *Bat. Hdbld.*, een brief uit de Bataklanden, waarin de volgende feiten werden medegedeeld als oorzaken van de ontevredenheid der Bataksche bevolking: ,,Een man moest niettegenstaande zware ziekte (een boom was op hem gevallen) overmatig veel belasting betalen. Daar hij die echter niet betalen kon, werd hij s nachts uit zijn dorp gehaald en toen mishandeld, omdat hij niet snel genoeg loopen kon, daarna met nog enkele andere arme menschen naar K. gebracht(een afstand van ruim 5 paal), waar zij voor straf aan den weg moesten werken. De menschen verzochten mij schriftelijk om hulp. Het geld werd geleend om de belasting te betalen, ofschoon eenige dier lieden meer dan acht dagen zwaar gewerkt hadden. Hoe ziek eerstgenoemde man was, blijkt uit het feit, dat hij niet lang daarna aan de gevolgen overleden is. Honderden hebben, om de belasting te kunnen betalen, geld geleend tegen 50 à 100 pCt. en zelfs nog hooger (5 tot 10 cent voor elke gulden per maand). Ik zelf heb voor enkele arme lieden de belasting betaald. Schooljongens, die nog dagelijks de school bezochten, en zelfs ,,slaven", hebben belasting moeten betalen. Ook een arme vader, die vele kinderen te verzorgen had, maar geen hand breed rijstveld zijn eigendom kon noemen, moest *f* 8.— belasting betalen. Het gevolg is, dat de kleine man, het weinige vee, dat hij bezit, afschaft, zijn huis zoo armzalig mogelijk inricht, omdat hij de hooge belasting niet betalen kan. In 1916 werden een deel der belastingbiljetten op Donderdag uitgereikt en den Zondag daarop reeds, dus na *drie* dagen, kwam de politie in de huizen om goederen in beslag te nemen. Uit nood moesten vele arme menschen hun goederen voor halven prijs verkoopen om de belasting te kunnen betalen. Zelfs liet men zich de belasting van een armen man, die het geld niet gauw genoeg bij elkaar had, in den vorm van een schaap betalen. Ook worden soms twee belastingbiljetten aan een en denzelfden persoon gezonden, bijv. één met *f*3.50 op zijn Christenaam. En wee den armen kerel, wanneer hij niet beiden betaalt!

Waarom deze tyrannie en willekeur, dit taktloos optreden der beambten en onderbeambten? Welke wantoestanden! Er gebeuren in Tapanoelie wonderlijke dingen! Het schijnt, alsof de gezaghebbers, de controleurs en de resident niets weten van deze wantoestanden. Of zouden ze door Inlandsche ambtenaren bedot zijn? Zij moeten meer op tournée gaan en kontakt krijgen met de bevolking, dan komen zulke opstanden nimmer tot uiting; want iedere actie eischt een voorbereiding en de tournées verschaffen bekendheid, niet de civiele bureaux. Wat heeft de Regeering tot nu toe gedaan, om het Batakvolk betaalkrachtig te maken? Met uitzondering van controleur Monteiro, wiens gezegend werk nu nog merkbaar is, deed niemand het minste of geringste.

Associatie en gezamenlijke Evolutie. Er moet verandering komen in de wijze van doen en handelen,

zoowel in het belang van land en volk, als in dat van het N.-I. Gouvernement, schrijft *D. H.* in de *Darmo Kondo* naar aanleiding van eenige beschouwingen van „*Analyse*" over de evolutie in de Inlandsche maatschappij. Vele vereenigingen zijn opgericht, die echter ieder op zich zelf werken. Kunnen de Inlanders zich niet met de Europeanen vereenigen, in éene vereeniging met deze samen werken, of moeten zij, om hun doel te bereiken voortgaan met eigen vereenigingen te vormen? Kunnen de Inlandsche vereenigingen in samenwerking met de Europeesche vereenigingen naar éénzelfde doel streven?

Het doel, waarmede de vereeniging *Insulinde* is opgericht, zooals in hare statuten vermeld, kan een antwoord op bovenstaande vragen geven: „Zij zoekt langs alle gewettigde wegen het lot en den toestand der inwoners te verbeteren, het welzijn en den voorspoed van Ned.-Indië te bevorderen. Zij wil alle hinderpalen, die belemmerend of remmend werken, uit den weg ruimen, regelingen in het leven roepen, waardoor eerder en gemakkelijker het doel bereikt kan worden. De Inlandsche vereeningingen, die in de laatste jaren opgericht zijn, en ook bovenstaand doel voor oogen hebben, staan ontegenzeggelijk op politieken bodem. De grens tusschen politiek en economie is op dit terrein moeielijk te trekken. *Boedi Oetomo*, *Sarekat Islam*, *Insulinde* enz. nemen feitelijk de politiek te baat om Indie's vooruitgang te bevorderen, zich het lot van de ingezetenen en inboorlingen aan te trekken. B. O. omvat in haar streven Java en Madoera en trekt zich vooral het lot der meer ontwikkelde Inlanders aan. De S. I. nam een uitgebreider terrein in beslag, geheel N. I. voor zoover het door den Islamitischen godsdienst begrensd wordt. *Insulinde* daarentegen heeft geheel N. I. tot zich getrokken met *al* zijn bewoners, zonder onderscheid van geboorte en geloof. Daar de Inlander geen politieke rechten bezit, brengt hij in zijn vereenigingen de politiek, om daardoor rechten te verkrijgen. Er is in Indië een samengaan van belangen onder Inlanders en Europeanen. Het zoude daarom goed zijn, indien zij samen werkten. Dit samenzijn ware te vergelijken bij een *sapo lidhi* (bezem van samengebonden dunne bamboesteeltjes). Elke lidhi op zich zelf is gemakkelijk stuk te maken, maar bij elkaar tot *sapo* gebonden, zijn zij moeilijk te breken. Het verzoek van een enkele groep der bevolking zal geen uitwerking hebben, als het niet wordt ondersteund door de andere groepen. Vereenigt zich een bevolkingsgroep met vereenigingen van Europeanen of wordt zij daarin opgelost, dan zal de associatie van zelf tot stand komen. Associatie tusschen overheerschers en overheerschten is dringend noodig, opdat later, als het besturen meer en meer op Europeesche wijze zal plaats hebben, de veranderingen, die daarvan noodwendig het gevolg zullen zijn, geen botsingen en stoornis teweeg zullen brengen. Op dit oogenblik zijn de ingezetenen van N. I. verdeeld in verschillende groepen, die ieder op eigen wijze bestuurd, onderwezen en berecht worden. Daardoor zijn zij ook onder elkaar verdeeld en worden geen middelen te baat genomen om hen tot elkaar te brengen. Men kent elkaar te weinig, met het gevolg dat het Eur. bestuur dikwijls de bevolking verkeerd beoordeelt en ten onrechte van kwade oogmerken verdenkt. Alsdan wordt de politiek van „verdeel en heersch" toegepast. Inlanders, Chineezen en Europeanen hebben dientengevolge ieder hun eigen sfeer (*doenia*). Van wat er buiten ieders eigen sfeer plaats heeft, daarvan wordt over en weer geen notitie genomen. Alzoo betoogt bovengenoemde schrijver in het inlandsche blad.

„Soeara Mardika". In de Maleische bladen is uit Semarang een circulaire opgenomen, waarin bekend wordt gemaakt, dat medio April van dit jaar een Inl. blad zou verschijnen, dat speciaal de politiek in Ned. Indië wil bespreken, de politiek, welke gevolgd moet worden om den Inlander te verheffen, den eigenlijken waren Inlander, die bestemd is het zaad der Sociaal Democratie (sic) uit te strooien. Wel is waar — alzoo de berichtgever — zijn er reeds verscheidene bladen, als organen van bepaalde vereenigingen of groepen, maar die bewegen zich in eigen kring en hebben onderling geen voeling. Het nieuwe, hierboven bedoelde ofgaan, zal een *contra* uitspreken tegen alle bestaande gewoonten en regelingen, die den Inlander klein en onmondig houden. Er moet wrijving zijn, die de evolutie en den vooruitgang ten goede zullen komen. De Sociaal Democratie moet hier ingang vinden, ten spijt van velen, die haar veroordeelen, zonder evenwel te weten, wat zij eigenlijk beteekent. Bij de Hollanders bestaat reeds zoo'n orgaan: „*Het vrije woord*", maar aangezien de meesten onzer de Hollandsche taal nog niet voldoende kennen, zal er nu ook een dergelijk blad in de Maleische taal worden uitgegeven, gemakkelijk te begrijpen voor den Inlander, die lezen en schrijven kan. En aan dit blad zal eveneens de naam gegeven worden van *Soeara Mardika* (het vrije woord). 1e. Omdat er het vrije woord in geschreven zal worden; 2e. omdat het met vrijmoedigheid critiek zal uitoefenen en beschouwingen zal leveren omtrent de stroomingen in Ned. Indië; 3e. omdat het ongedwongen de maatregelen van overheidswege zal laken die niet in het belang van die emancipatie zijn; 4e. om de bevolking verder in vrijheid op te voeden en op te leiden; 5e. om te steunen alles wat dienstig kan zijn om van Indië te maken een vrij land.

Het blad zal twee malen in de maand verschijnen en onder redactie staan van de heeren *Semaoen*, *Notowidjojo* en *A. Baars*. Als administrateur zal optreden de heer *Soekir* te Semaring; het abonnement ad *f*3 's jaars of *f*0.25 's maands, wordt geacht zóó laag te zijn, dat het binnen het bereik van een ieder zal vallen.

Ver. voor Laag Javaansch. Te Bodjonegoro wil men een *Comité Djawa Dwipa* vormen — alzoo de *Sinar Djawa* —met het doel om voor het algemeen gebruik van de *Ngoko* taal (het laag Javaansch) propaganda te maken. Tal van leden hebben zich reeds voor deze vereeniging opgegeven; gewacht wordt op de algemeene vergadering, waarin zij geconstitueerd zal worden. De lagere ambtenaren en de partikulieren zijn vóór deze beweging. Spreken reeds onder elkaar in die taalsoort. Doch de hooger geplaatsten zien haar met leede oogen aan. „*Ajo*, vooruit dan!" roept de schrijver uit.

Hetzelfde blad maakt melding van een Inlandschen opnemer, die in een bioscoop te Tjomal (Tegal) door den Europeeschen kaartjesverkooper in het Ngoko werd aangesproken en toen in dezelfde taal een antwoord gevende, daarvoor een pak slaag ontving. Een klacht is bij den hulpofficier ingediend. Men is er niet meer van gediend om door den eersten en besten Blanda in het laag Javaansch aangesproken te worden en dan gedwongen te zijn in het hoog Javaansch antwoord te geven. Door de „associatie" moet en zal hierin verandering komen. Maar eerst moeten die heerschersideeën over de zonen van het land er uit gebannen worden. Nog vele conservatieven en onontwikkelden gaan hiermede niet accoord, wat echter niet in het algemeen belang geacht moet worden. Zoo meent het blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het „witte gevaar". De *Warna Warta* geeft een uitlegging van de uitdrukking „het gele gevaar", zeggende dat daarmee bedoeld wordt: het gevaar van de zijde der Chineezen en Japanners. Nu zouden de donker gekleurden ook kunnen spreken van „het witte gevaar", daar de Engelschen in Indië en Egypte de bruinen overheerschen, in Amerika de Amerikanen de oorspronkelijke bevolking en in Ned. Indië de Inlanders door de Nederlanders overheerscht worden.

Hoop op betere behandeling. In hetzelfde blad geeft „*Darah-Hindia*" een beschouwing over de verhouding tusschen de chefs en ondergeschikten in vroegere jaren en thans, eindigende met te zeggen, dat sedert de leus „*brani krana benar*" meer en meer ingang gevonden heeft bij de minderen, er thans niet licht een chef zal gevonden worden, die het wagen zal zijne ondergeschikten op onwaardige wijze te behandelen, uit vrees den stoot van het Indische wapen te voelen. „Kom", alzoo de schrijver, laten we hopen, dat er niemand zal zijn, die met vuur wil spelen." En laat de Regeering de kolonie vooruitbrengen, even als op elk ander gebied de chef steeds er toch op uit moet zijn, de belangen zijner zaak te behartigen om die vooruit te brengen. Wij zijn wel benieuwd te weten op welke wijze de Regeering haar doel wenscht te bereiken. In 's lands belang hebben wij er vrede mee — al zal 't ons nog geld kosten — als Indië slechts er mee gebaat zal worden. Wij vreezen echter, dat van de inzichten der onderdanen geen notitie genomen zal worden, al zijn zij ook rijp voor het medezeggenschap. Vroeger kon de bevolking er niet over oordeelen, en kon men haar gemakkelijk knollen voor citroenen verkoopen. Thans gaat dit niet meer. De Regeering doet daarom wijs het kleed te laten vallen, waarin zij haar voornemens omhuld houdt, want indien er in gestoken mocht worden zou het schade doen aan het eerbiedsgevoel, dat men voor haar hebben moet. De Regeering weet 't heel goed, dat het behoud van Indië geheel afhangt van onze liefde en trouw. Indien aan den band, die nog bestaat, getornd werd, dan zou die van zelf kunnen breken. En wat dan? De Regeering weet ook heel goed, dat de welvaart van Nederland afhangt van het welzijn van Ned.-Indië. Wie tegenover ons mocht willen beweren, dat wij 't thans beter hebben dan

onder de Javaansche vorsten, dien willen wij in herinnering brengen, dat deze landen in de handen van de Hollanders gevallen zijn, omdat wij zelf moede waren van het bestuur onzer eigen Hoofden en ons leven over hadden voor het heil van onzen geboortegrond. In vroegere jaren werd het blanke ras in hoog aanzien gehouden bij den Inlander, die de vertegenwoordigers van dat ras als „heeren, leermeesters en voorgangers" accepteerde. Schrijver heeft dien tijd niet gekend en kan er dus niet over oordeelen, of dat respect te danken was aan de overgroote domheid van den Inlander, dan wel aan de goede inzichten der Europeanen. Wel is waar zijn er thans ook nog Europeanen, die 't goed met ons meenen, maar dit aantal is zéér gering in vergelijking van degenen, die ons als beesten beschouwen; reden waarom wij geneigd zijn veel slechts van hen te denken. Die slechte gedachten worden ook tegenover het Bestuur gekoesterd. En geen wonder, waar onder de vertegenwoordigers daarvan er zoovelen zijn, die daartoe aanleiding geven. Het is thans tijd om krachtig tegen zulke vertegenwoordigers op te treden; onze liefde zal dan niet behoeven afgesmeekt of afgedwongen, maar die zal vrijwilig gegeven worden. De Regeering zal moeten erkennen, dat het eene oprechte en welgemeende pers is, die de hoop op zulk optreden uitspreekt.

Chin. Meisjeshandel. De *Warna Warta* vernam, dat de bekende Semarangsche millionair, *Oei Tiong Ham*, voor de som van *f* 100.000 drie jonge maagden gekocht heeft, dochters van zijn rasgenoot *Hoo Sie Sioe* te Solo. Hij heeft zich verder tegenover den vader van deze meisjes verbonden om *f* 50.000 uit te betalen aan ieder harer, voor het geval hij haar niet langer begeerde. *Hoo Sie Sioe* voornoemd, zoo deelt het blad mede, is van goede familie, doch in den laatsten tijd financieel zeer achteruitgegaan. De *Sin Po* het bericht besprekende, waarschuwt den heer *Oei Tiong Ham*, dat het hem wel eens kan opbreken, zoo hij in zijn overmoed voortgaat met het bedrijven van wreedheden.

De Javanen in de Lampongs. De *Perniagan* nam uit de *Java Bode* het verslag over 1915 over, van de kolonisatie proeven in de residentie Lampongsche distrikten genomen met van Java afkomstige gezinnen. De thans met de dagelijksche leiding der proeven belaste administrateur van de Lampongsche bank, de heer *W. C. Schalkwijk*, wees er o.a. op, dat een der hoofdvoorwaarden om de proeven niet geheel te doen mislukken, hierin bestond, dat zonder verwijl werd overgegaan tot de verbetering van de hoogst gebrekkige irrigatie, waardoor de aanleg van sawahs bevorderd en een behoorlijke opbrengst van *padi* verzekerd kon worden. Er wordt aan herinnerd, dat de Regeering reeds in het midden van het vorige jaar machtiging had gegeven, om een gedeelte van het kolonisatie-terrein van een technische bevloeiing te voorzien door middel van de waterrijke rivier Way Padang Ratoe, voor welk doel de tot stand brenging van het eerste gedeelte der werken een som van *f* 44590 was toegestaan. Thans is voor de verdere uitvoering der werken o.a. den bouw van een *prise d'eau* in genoemde rivier éen som van *f* 79500 beschikbaar gesteld.

Een samenzwering. In het district Madjalengka (Cheribon) is, volgens hetzelfde blad, een complot ontdekt, dat ten doel had de bestaande regeering omver te werpen en een nieuwe regeering aan het bewind te helpen, zonder dat echter nog bekend was, onder welken vorm. Leden van de *S. I.* verweten den deelnemers aan het complot slecht levensgedrag, waarop dezen een aanval deden op het gebouw van den leider der S. I. en dat verwoestten. De autoriteiten grepen onmiddellijk in; 30 man werden gearresteerd, w.o. 5 leiders van de oproerige beweging. De rust is thans teruggekeerd.

Koper uitvoer. De *Pewarta Soerabaja* vernam, dat uit de Molukken voor een bedrag van *f* 2500 aan kopergeld naar Singapore is uitgevoerd. Het blad vraagt: of er geen verbod bestaat van uitvoer van kopergeld uit Indië naar Engelsche gebieden? Zouden ze van dit koper geen granaten kunnen maken? vraagt de schrijver.

Eng. Industrie op Java. Hetzelfde blad deelt mede, dat aan de *Anglo Java Chinese Trading Company* te Batavia vergunning is verleend om een rijstpellerij en tapiocafabriek op te richten in de dessa Tjiparai nabij Garoet (Preanger Regentschappen).

Van Vreemde Koloniën.

't Mesopotamië-rapport.

't Was met een ongewone openhartigheid dat de E. regeering mededeelingen deed over hetgeen 't Mesopotamië-rapport, bij publicatie, te lezen zou geven. Nu 't verschenen is, kan men er zich nog over verwonderen dat een zoo zware acte van beschuldiging zoo rond uit aan allen en ieder ter beoordeeling wordt gegeven, maar bij nader overwegen zal men moeten erkennen, dat de regeering, nu zij eenmaal voor de treurige feiten stond, verstandig gehandeld heeft. Door de vroegere voorloopige mededeelingen is de schok voorbereid en zoo half gebroken. Tusschen den tijd van eerste en definitieve openbaarmaking is gelegenheid gevonden om de personen te verwijderen en de toestanden te verbeteren, zoodat de indruk getemperd kan worden door de erkenning dat, zij 't al achteraf, nu toch alles gedaan is wat te doen is om de laakbare misstanden weg te nemen. Dank zij 't sedert in Mesopotamië bevochten succes is de neiging ook groot om 't licht niet te bederven door te lang op de schaduw te turen. Bovendien is 't E. volk thans meer geneigd over 't onderwerp dat verleden is heen te glijden, nu 't tegenwoordige en de toekomst aller aandacht en combinatievermogen in beslag nemen. Nieuws brengt 't rapport eigenlijk ook niet, 't dikt alleen 't bekende nog eens extra aan, en 't verlevendigt, erkent, bevestigt wat tot nu toe deels nog naar bij geruchte bekend was. De Engelsche pers uit in krasse woorden haar verontwaardiging, de „Daily Mail" vraagt of niemand zal worden gestraft, maar overigens lijkt de rechtmatige verontwaardiging bij voorbaat ontwapend door de sedert getroffen maatregelen, zoodat zij wel tot een golving, zij 't al een hoog gaande golf, zal worden, die verloopt onder de vele up and down's van 't rumoerige getij.

Een regeering besloot tot den inval in Mesopotamië, een tweede regeering gaf bevel tot den opmarsch van Koet el Amara naar Bagdad. Beide regeeringen zijn gewijzigd. Geen van de generaals en officieren van gezondheid, wie blaam kan treffen, hebben meer iets te maken met de huidige expeditie, die uitstekend uitgerust en geleid reeds lang meester is van Bagdad.

't Oppertoezicht op de krijgsoperaties van 't in de zaak betrokken hoofdkwartier in Br. Indië is overgegaan naar 't departement van oorlog.

In een hoofdartikel van de „Times" worden vier punten als de quintessens van 't commissie-rapport vermeld.

1. Er is een verbijsterend gebrek aan samenwerking tusschen de autoriteiten in Br. I. en die in Eng. geweest. 2. De ministers en de civiele bestuurders in Br. I. en in Eng. zijn schandelijk misleid door hun militaire en maritieme raadgevers. 3. 't Fatale besluit, om in 1915 van Koet el Amara naar Bagdad op te rukken, is op alleronverstandigstewijze door 't kabinet genomen, om redenen veeleer van politieken dan van militairen aard. 4. Al erkent men ten volle de groote verdiensten, die op andere oorlogsterreinen door het Br. Ind. leger zijn bewezen, dan kan toch onmogelijk de gevolgtrekking worden vermeden. dat 't stelsel van militaire beheer en controle van het leger in Br. Ind. een fiasco is gebleken.

In 't Hoogerhuis zal lord Hardinge, wiens onderkoningschap in de berispingen gemoeid is, zich wel schoon weten te wasschen, waarbij dan verwacht wordt dat lord Curzon, die als onderkoning is heengegaan omdat hij de militaire overheersching op den verkeerden weg achtte, zich dan wel als door de gebeurtenissen gerechtvaardigd tegenover hem zal stellen. In de pers komen ook reeds aanvallen voor op 't rapport dat eenzijdig, niet deskundig en lichtvaardig wordt genoemd.

Malaria-bestrijding in Calcutta.

In Calcutta zijn muskieten brigades ingesteld, die behalve de jacht op deze ziektenverspreiders ook door oliebegieting van kweekplaatsen den strijd voeren. 't Nut werd bestreden omdat de oliebestrooiing slechts nu en dan plaats vindt, waardoor de bedoelde resultaten spoedig te niet worden gedaan, zoodat de vraag rijst of 't bereikte opweegt tegen de kosten en de moeite, Aan een terzake door Dr. Bentley uitgebracht rapport is 't volgende ontleend. Hij stemt in met de opvatting dat Calcutta eigenlijk geen malaria-oord is, al komt deze ziekte er geregeld voor, haar uitbreiding blijft beperkt. Toch acht hij 't voortbestaan der brigades gewenscht, dat strenge doorvoering van hun campagne meent hij dat de malaria er geheel is uit te roeien. Maar daarbij is de malaria niet alleen in rekening te brengen, de anopheles is met andere muskieten ook te bestrijden als overbrenger van zevendaagsche koorts en elephantiäsis. De werzaamheid der brigades is ten onrechte tot den regentijd beperkt, zij moet doorloopend worden voortgezet. De culex fatigans, die filiaris overbrengt, en de stegomyia, die verdacht wordt dengue te verspreiden, komen in 't droge seizoen ook voor. Om tot afdoende bestrijding te komen moet van hoogerhand een voortgezette uitroeiing geleid worden, of de bevolking moet bij bestuursmaatregel gedwongen worden, ieder in eigen woning, de muskieten te verdelgen. Dit laatste zal te bevorderen zijn door een stelselmatige opleidingsmethode, die eenvoudig gestelde aanwijzingen met illustraties onder 't volk verspreidt en op school ter kennis van de jeugd brengt.

't Huwen van Hindoevrouwen.

De Bombay provincial social conference, die onder voorzitterschap van den heer M. R. Jayakar bijeenkwam, heeft zich in ruime mate bezig gehouden met de vrouwenkwestie. Behalve wenschen betreffende verbetering en uitbreiding van 't onderwijs voor meisjes, betroffen eenige resolutiën de bestaande huwelijksopvattingen. De publieke opinie, die nog gekeerd is tegen 't hertrouwen van weduwen, moet ten goede gekeerd worden. 't Is van sociaal belang de jonge weduwe niet aan dien staat te binden; gelukkig wint deze opvatting reeds veld. Polygamy wordt veroordeeld, evenals 't huwelijk van oude mannen met jonge meisjes; door deze verouderde instellingen wordt 't aantal weduwen nog vergroot. De huwelijken met kinderen werden streng afgekeurd, het aanzien van de vrouw moet verhoogd worden, de bruid zal minstens 16 jaar oud moeten zijn. en voor 't aangaan van 't huwelijk zal de instemming van bruid en bruidegom vereischt moeten worden. Om de strenge kastenafscheiding te breken worden huwelijken van gemengde kasten aanbevolen. Een commis-

sie werd ingesteld ter voorbereiding van een beweging om de wettelijke positie van de vrouw, ook wat 't erf pacht betreft, te verbeteren.

Men ziet hier een beweging naar de westelijke beschaving, volgens welke de vrouw bepaald hooger staat dan in de hindoelanden, al zijn de Europeesche wetten in 't algemeen, en die in ons land in 't bijzonder, ook geenszins voor op 't belang der gehuwde vrouw gericht.

Anarchistenkweek.

Onder de Engelsch-Indische mailberichten treft ons weer een voorval behandeld door den magistraat van Dinajpoer. Vijf jonge Bengaleezen van goeden huize zijn beschuldigd leden te zijn van een vereeniging, die ten doel heeft de Britsche regeering omver te werpen, zij zijn vertrouwd met alle methodes der anarchisten· dacoiting, plundering, roof en moord. Zij leefden onder valsche namen, zij zochten een taak als privaat-onderwijzer om zoo recruten voor 't anarchisme te maken.

Nadere vredeseischen.

Men moge klagen over weinig vastheid in de geuite verklaringen, ook over het waarschijnlijk achter houden van bedoelingen, maar aan veelheid en verscheidenheid ontbreekt 't niet meer op 't gebied van vredes wenschen. Hebben wij b.v. den eisch de Turken uit Europa, sedert de Russ. revolutie stilzwijgend zien verdwijnen, daarentegen, en misschien in de plaats daarvan, heeft Lloyd George in zijn groote rede te Glasgow nu de Turken uit Armenië en Mesopotamië gezet, en hij heeft tevens voor 't lot der D. koloniën de oplossing aangegeven. 't Is ons echter niet duidelijk, hoe men onder de negers van Kameroen en van den Bismarck-Archipel een referendum, of iets dat daarop lijkt, zal kunnen houden.

Volgens 't uitvoerige Reuter-telegram heeft de premier hierover 't volgende gezegd: Mesopotamië was eens een Eden en de graanschuur van de wereld. onder T. bestuur is 't een wildernis geworden. Aan 't vredescongres moet worden overgelaten wat van Mesopotamië zal worden, maar in geen geval kan 't duurzaam onder de dwingelandij van T. blijven. 't Zelfde geldt voor Armenië.

Wat 't lot der Duitsche koloniën aangaat, dienaangaande moeten de wenschen en verlangens der bewoners den doorslag geven. Onbeschaafde volken zullen, meent Lloyd George, vermoedelijk aan zachter handen dan die der Duitschers behoefte hebben, als zij over hun eigen bestuur kunnen beslissen.

Herinnert men zich hetgeen wij onlangs in 't ,,Kol. Weekblad'' schreven over den afrondingswensch aan Duitsche zijde, dan staan de beginselen hier vrijwel tegenover elkander. De Br. staatsman wil de stem vernemen der betrokken kolonie, de D. minister van koloniën wil afgeronde gebieden omlijnen, de kolonie heeft dan natuurlijk geen stem.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Vragen van den Dag.

In de Juli-afl. een belangrijk artikel van G. Marius Nieuwenhuis, ,,Is er een Indo-vraagstuk''. In den breede tracht schr. aan te toonen dat een dergelijk vraagstuk slechts bestaat in de fantasie van hen, die zich in meer- en minderwaardigheids-theoriën ten opzichte van den Indo vermeien. Als er een vraagstuk op te lossen valt, dan is het volgens schr. dit: hoe den Indo het spoedigst en het best het onderwijs te verschaffen dat hij vraagt.

Voorts een bijdrage van C. Spat over adat (gewoonterecht) en Sjâriat (Mohammedaansche wet) in Alam Minangkabau (de wereld van Minangkabau).

Cultura.

De houtvester I. van Roosendael schrijft in het Juni Nr. van ,,Cultura'' een opstel over de particuliere boschexploitatie in verband met de te bereiken normale ouderdomsklassenverhouding der djatibosschen. Het betreft hier weder de oude kwestie, wat verdient de voorkeur: Staats- dan wel particuliere exploitatie der houtbosschen; schr. is voor Staatsexploitatie.

J. T. Cremer 1847 - 30 Juni - 1917.

Bij gelegenheid van den 70sten verjaardag van den man der ,,onbegrensde mogelijkheden'', den oud-minister van Koloniën, J. T. Cremer, heeft de dagbladpers in kleinere of grootere artikelen gewezen op de verdiensten van den jubilaris en vermeld op welke wijze hij is gehuldigd.

Ook ,,Eigen Haard'' (Nr. 26) en ,,Indië'' (Nr. 13) wijdden een beschouwing aan den 70-jarige; beiden geven ook zijn portret. (Zie ook de ,,Ind. Mercuur'', No. 26).

Jaarboek van het Geol. Mijnbouwk. Genootschap voor Nederland en Koloniën.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen het jaarboek 1917 van het hierboven genoemd genootschap. We vinden hierin een levensbeschrijving (met portret) door Prof. Dr. G. A. F. Molengraaff, van den Delftschen hoogleeraar Dr. H. G. Jonker, die den 19 Januari j.l. vrij plotseling op den leeftijd van 41 jaar is overleden. Prof. Jonker was o. a. leider eener wetenschappelijke (geologische) expeditie op het eiland Timor in 1916.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

De Nos. 9—12 van deel 107 van het orgaan der Ned. Ind. Juristen-Vereeniging bevatten een zeer belangrijke beschouwing van Mr. W. Boekhoudt (oud Raadsheer in het Hooggerechtshof), onderteekend a/b S. S. Insulinde, Mei 1916. Schr. noemt zijn bijdrage, die tal van raadgevingen bevat voor de jonge rechterlijke ambtenaren ,,Een afscheidsgroet aan de jongeren onder mijne oud collega's''.

Verder bevat deze aflevering nog eene verhandeling van Mr. A. Neytzell de Wilde, getiteld: ,,Onware erkenningen''.

Twee brochures over de verdediging va dië.

Bij M. Nijhoff te Den Haag verscheen: Andermaal Z. E. den oud-Gouverneur-Generaal J. B. van Heutsz en de defensie van Nederlandsch-Indië, door K. van der Maaten; en bij J. A. Boom te Haarlem een brochure van J. B. van Heutsz Jr., getiteld ,,De Indische weermacht en de voorstellen Merens gespiegeld (motto: Antwoord den zot naar zijn dwaasheid, opdat hij in zijne oogen niet wijs zij).

Jaarboek Departement van Landbouw.

Ter Landsdrukkerij te Batavia verscheen het jaarboek van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Nederlandsch-Indië over 1915. Deze hoogst belangrijke publicatie met zijn talrijke illustraties, bevat o.a. mededeelingen over 'sLands Plantentuin te Buitenzorg, de verschillende wetenschappelijke laboratoria, over den Inlandschen landbouw, de cultures, het boschwezen, den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst enz. In de inleiding brengt de wnd. Directeur van L., N. en H. Dr. J. C. Koningsberger hulde aan de nagedachtenis van J. W. Huysmans, chef der reproductieateliers, die de instelling welke aan zijn zorgen was toevertrouwd, zoodanig heeft weten omhoog te werken dat het afgeleverde werk kan wedijveren met het beste dat elders wordt voortgebracht. Een fraai portret van den overledene vergezelt de korte necrologie.

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

De Febr. afl. opent met het portret en de levensbeschrijving van Jan Dinger (overleden 2 Febr. j.l. te Toeloeng Agoeng), door W. J. van de Leemkolk. Schr. putte zijn necrologie uit de aanteekeningen van den heer Dinger zelf, kort voor zijn heengaan neergeschreven.

Overigens bevat deze afl.: Beknopte economische schets van Britsch Noord-Borneo. Naar eene Amerikaansche consulaire verhandeling, bewerkt door W. J. van de Leemkolk. — Over het gebruik van waterkracht als middel tot meer vruchtdragende bodemexploitatie, door P. A. Roelofsen. — Over oliefabricage in Nederlandsch-Indië. — Een nieuw zaaitoestel voor tabak, door J. J. Baumgarten. — Kinazaken. — Prijsvraag voor een Robusta-pulper.

Militaire periodieken.

In de Jan. afl. van het Indisch-Militair Tijdschrift o.m. de volgende bijdragen:

De herziene rechtspleging bij de landmacht (vervolg), door Mr. P. A. F. Blom. — Iets over het slaan van veldbruggen, door C. P. Brest van Kempen. — Iets over de opleiding tot officier van het Britsche leger gedurende den oorlog, door P. — Artillerie-schietscholen. — Overzicht van de militaire actie in Djambi en Palembang, door A. J. C. Jonquière (vervolg).

In de Febr. afl. De herziene rechtspleging enz. (als boven). — De vesting-artillerie niet meer altijd te laat, door J. Beudeker. — Iets over loopgraafmortieren en het nemen van proeven, door H. L. Maurer. — Die goedkoope gewapende politie, door S. S.

Het Febr. Nr. van het Orgaan van de Ned.-Ind. Officiersvereeniging bevat o.a.: Slotbeschouwingen naar aanleiding van de gegevens omtrent den financieelen toestand van den officier, verkregen bij de uitwerking der enquête. — Het plan van Boxtel. — Over een goeden geest in het officierskorps en een hechten band tusschen de officieren. — Beschouwingen over ons schermvoorschrift. — De opleiding tot infanterie officier.

De onderzeesche vorm van Celebes.

In de tweede afl. van deel 76 van het Natuurkundig Tijdschrift voor Ned.-Indië schrijft de heer L. van Vuuren, chef van het Encyclodaedisch bureau een wetenschappelijk artikel over den onderzeeschen vorm van het eiland Celebes, een interessant onderwerp waarmede veel geleerden zich bezighielden.

In de inleiding doet de schr. mededeelingen over een eerlang te verschijnen uitvoerige monographie over ,,het gewest Celebes en Onderhoorigheden'', bewerkt door het Encyclopaedisch Bureau.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 26: J. T. Cremer, door A. D. — Bevordering van den afzet van Surinaamsch hout in Nederland. — Scheiding van vaccinatie en revaccinatie in Ned.-Indië, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Over Helopeltis in theetuinen, door S. Leefmans, besproken door Prof. Dr. J. Westerdijk. — Achief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië, door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Medansche Handelsvereeniging. — Uit- en invoer van en op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Maart-aflevering van ,,Tectona'', het orgaan der vereeniging van ambtenaren bij het boschwezen in N.I. bevat o.a.: Grond en bosch, door H. Beekman. — Verslag over een onderzoek van eenige gronden van mergel-oorsprong uit de Djati-bosschen, door N. Beumée-Nieuwland. — Een nieuw soort van het geslacht Styrax L., door J. J. Smith. — Hoe Daendels boschgangers behandelde die hunne plicht niet vervulden, door E. H. B. B.

Locale Belangen.

In afl. 15 van den loopenden jaargang schrijft J. F. H. Later een artikel: ,,Practische zaken van decentralisatie'', waarin schr. de onvoldoende watervoorziening van Batavia ter sprake brengt.

Afl. 16 bevat eene beschouwing van J. E. Stokvis: ,,Decentralisatie en achteruitgang'' en van v. W(ijngaarden): ,,Voortzetting der decentralisatie.''

De Java-Post.

Van dit weekblad bracht de mail de No. 5—10 van jaarg. 1917. Enkele bijdragen uit die nummers noemen we, n.l. Indisch Staatsbeleid. Een benoeming, door J. Suys (Critiek op de benoeming van Prof. Mr. Carpentier Alting tot president van het Hooggerechtshof) (No. 6).

Indisch Staatsbeleid. Ons middelbaar onderwijs (No. 8) — Een Christelijke ethische partij in Indië, evenals

vorengenoemd artikel van J. Suys. — Uit Kaja-Kaja mond, door Pastoor P. Vertenten (No. 10).

De Ingenieur.

In het Nr. van 30 Juni een stukje van Ir. R. W. van der Veen over ,,De mineralen rijkdom van Ned. Oost-Indië", in antwoord op een artikel van den Ir. E. C Abendanon over dit onderwerp.

De Waterstaatsingenieur.

De Febr. afl. van dit maandblad heeft o.a. de volgende opstellen:

De Rawah Pening, door A. M. Valkenburg. — Naamlijst van de Directeuren der Burgerlijke Openbare Werken vanaf het tot stand komen van het Departement B. O. W. tot heden, door A. Th. Manusama. — Verslag over een onderzoek naar de in Europa gangbare systemen van drinkwater zuivering en wenschelijkheid hunner toepassing in Ned.-Indië, door D. A. Koster. — Naar aanleiding van voornoemd verslag, door S. J. Gomperts. — Het hooger leggen van den bovenbouw van de brug over de Kali Brantas, afdeeling Kediri, door G. J. Dijkerman.

A Malay Reader.

Onder dezen titel verscheen te Oxford (Clarendon Press) een boek, samengesteld door de bekende beoefenaars der Maleische taal R. O. Winstedt en C. O Blagden. Het bevat een bloemlezing uit de meest bekende Maleische geschriften (in Maleischen tekst met Latijnsche karakters) als de hikajats Pelandoek Djinaka, Radja-Radja Pasai, Hang Toeah, Abdullah, Sadjarah Malajoe, enz.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 1 Juli bevat het slot van wijlen J. Scheltema de Heere's geïllustreerde aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea; dit slot bevat hoofdzakelijk mededeelingen over Boeton.

De Tropische Natuur.

In afl. 2 en 3 van jaarg. 1917 o.m. de volgende (meest geïllustreerde) bijdragen:

Eenige Javaansche boktorren, door G. J. O. Jr. — Rimboeleven in Sumatra (vervolg), door E. Jacobson. — Twee geologische excursies, door A. J. K. — Javaansche aquariumvisschen, door J. Sybrandi. — Bloeiende Fourcroya's, door C. J. F. Denker. — De hamerhaai, door P. van Oye.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Behalve het reeds genoemde artikel over oud-minister J. T. Cremer bevat No. 13: het grondgebied van Ned.-Indië, door Prof. D. G. Stibbe (slot). — De naam ,,Menado", door N. Adriani. — Onderwijs voor Chineezen in Indië, door D. G. Sibbe. — Bamboe-ornament van Ceram, door J. F. Snelleman. — De Koloniale Suikercursus te Deventer, door H. van Nouhuys.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Voorzitter v. d. Landraden te Pekalongan en Batang.	2 Maart 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. B. van Giffen.
Voorzitter van de Landraden te Klaten en Bojolali (Soerakarta).	2 April 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr J. R. L. Jansen.

DERTIENDE JAARVERSLAG
met de Balans en de Winst- en Verliesrekening over 1916 der Naamlooze Vennootschap ,,Boeatan".

De abnormale tijdsomstandigheden in aanmerking genomen mag ,,Boeatan" met eenige tevredenheid op den arbeid van het afgeloopen jaar terugzien. Het bedrag van den omzet was, hoewel niet groot, toch meer dan in de beide voorgaande jaren, zoodat er ook iets meer winst is gemaakt.

Het totaal nadeelig saldo bedroeg op ultimo December 1916 *f* 4249.71, waaronder begrepen is het nadeelig saldo over 1913 ad *f* 916.18^{5}, over 1914 ad *f* 1802.77 en over 1915 ad *f* 1164.91^{5}; zoodat de Vennootschap over 1916 slechts met *f* 365.84 is achteruitgegaan.

Verder verwijzen wij kortheidshalve naar de hierbij gaande *Balans en Winst- en Verliesrekening* en de *Nota van Toelichting* bij de verantwoording van 1916, en de verschillende bijlagen, welke in het lokaal der Naaml. Venn. voor belangstellenden ter inzage liggen.

Ons verkoop- en tentoonstellingslokaal, Heulstraat 19 Den Haag, is niettegenstaande de geringe toevoer der laatste jaren nog goed voorzien van verschillende artikelen op het gebied van Indische huisvlijt en kunstnijverheid, afkomstig uit de Nederlandsche Koloniën; o.a. zoowel van fraaie batik en weefstukken, als van geciseleerd en geslagen koperen voorwerpen, ook van vlecht- en houtsnij-arbeid, alsmede van fijn naald- en kantwerk; er is nog genoeg keuze. Vandaar, dat wij wederom een beroep meenen te mogen doen op de daadwerkelijke belangstelling van allen, die hart hebben voor het behoud en de herleving der van ouds geroemde Ned.-Indische kunst en kunstnijverheid, als huisvlijt beoefend.

Nogmaals brengen wij in herinnering, dat ,,Boeatan" gaarne goede huisvlijt-artikelen van de inboorlingen inkoopt tegen behoorlijke prijzen. Zij mist daartoe echter nog steeds, in voldoenden getale, geschikte tusschen-personen in Indië, als onvermijdelijke schakels om haar met de producenten te verbinden. Reeds eenige jaren geleden is er door ons op aangedrongen, dat in alle kunstnijverheidscentra zoogenaamde ,,*Boeatan Commissies*" mochten tot stand komen, die op dit gebied werkzaam zouden zijn in het belang van de Inlandsche bevolking onzer koloniën. Wij beoogen daarmede, zooals gezegd, ,,een blijvende organisatie — liefst gesteund van uit een officieel centrum — die het kunsthandwerk, veelal in den vorm van huisvlijt, op allerlei wijzen aanmoedigt, tot wie de kunstnijveren zich om raad en steun kunnen wenden en die zich geregeld met Boeatan hier in verbinding stelt. Wij hebben ten deze reeds eenig succes gehad, doch hopen op meerder, zoodra rustiger tijden aanbreken.

Vóór zijn vertrek naar Indië mochten wij een uitvoerig onderhoud hebben met Dr. Lovink, Dir. van Landbouw, Handel en Nijverheid aldaar, die ons opnieuw zijne medewerking toezegde. Wij zijn dus voor de toekomst hoopvol gestemd.

Ook koesteren wij nog altijd het denkbeeld om in vredestijd een soort van jaarmarkt te houden en roepen daarvoor *nu reeds* de hulp in van alle belangstellenden, zoowel als van al onze gewaardeerde medewerkers, ook in Indië, wien wij bij dezen dank betuigen voor hun onverdroten hulpbetoon.

Tot ons leedwezen moeten wij in dit verslag melding maken van het overlijden van onzen volijverigen en nauwgezetten thesaurier, den heer A. H. Huart, die steeds met de meeste zorg het beheer onzer Vennootschap gevoerd heeft. Zijn nagedachtenis zal ons in dankbare herinnering bijblijven.

Andere mutaties kwamen niet voor

Uit Curaçao ontvingen wij reeds weken geleden bericht, dat de door H. M. de Koningin-Moeder bestelde, fraai geborduurde spreien gereed en afgezonden waren. Tot heden hebben wij die echter nog niet in ons bezit.

Ten slotte zij hier aangeteekend, dat ,,Boeatan" nog steeds 83 aandeelen ieder van *f* 50 in portefeuille heeft, die wij in het belang der zaak natuurlijk gaarne zoo spoedig mogelijk geplaatst zouden zien. Dit verslag sluit dan ook met een inschrijvingsbillet daartoe.

De Raad van Beheer,

G. VAN BERESTEYN—TROMP. *Voorzitster.*
CH. P. J. BLOK, *Secretaris.*
H. W. ZILCKEN-VAN BAAK, *Lid*

Nota van Toelichting bij de Verantwoording voor 1916.

Winst- en Verliesrekening. Het nadeelig saldo op 31 December 1916 bedraagt *f* 4249.71 — waaronder begrepen is het nadeelig saldo over 1913 ad *f* 916.18½, over 1914 ad *f* 1802.77 en over 1917 ad *f*1164.91½ —, zoodat de Vennootschap over 1916 *f* 365.84 is achteruitgegaan.

Het bedrag van den omzet was *f* 4771.28 (*f* 3980.35 E/R en *f* 790.93 consign.); ongeveer 32 pCt. hooger dan in 1915;

tegen *f* 3615.52½ (*f* 2811.42½ E/R en *f* 804.10 consign.) in 1915;

tegen *f* 4246.81½ (*f* 2483.82½ E/R en *f* 762.99 consign.) in 1914;

tegen *f* 7688.62½ (*f* 5702.49½ E/R en *f* 1986.13 consign.) in 1913, en

tegen *f* 9486.76½ (*f* 7256.32 E/R en *f* 2230.44½ consign.) in 1912.

De *Onkostenrekening* beliep over 1916 *f* 3314.58^{5} tegen *f* 3286.22 in 1915, *f* 3548.74½ in 1914 *f* 3560.80 in 1913 en *f* 3589.89½ in 1912, zijnde circa 69, 90^{8}, 83^{5}, 46^{3} en 37^{8} pCt. van den omzet. Onder deze kosten zijn ook thans niet opgenomen de afschrijvingen op Inventaris. (Zie volg. blad).

De bijzonderheden omtrent de rekening *Winkelgoederen* zijn opgenomen in bijlage A, aangevende eene volledige specificatie der rekening voor elke rubriek, waardoor is na te gaan, welk resultaat elk dier rubrieken heeft opgeleverd. Er is een winst gemaakt van *f* 1770.23, tegen *f* 1744.55 in 1915, *f* 723.11 in 1914, *f* 3229.55½ in 1913 en *f* 3142.28 in 1912. Op *Commissie-rekening* werd een voordeelig saldo van *f* 199.62½ verkregen, voortspruitende uit den verkoop in commissie van goederen van diverse consignatarissen.

Uit Bijlage A valt verder te constateeren, dat in 1916 door de Vennootschap werd aangekocht voor *f* 452.80; Bijlage B bevat die aankoopen met de daarop gevallen onkosten meer uitvoerig. In 1915 1914, 1913 en 1912 bedroegen die aankoopen resp. *f* 579.55, *f* 1331.90, *f* 3156.51 en *f* 3540.50. Aan vrachten, inkomende rechten en uitgaven tot beter verkoopbaarmaking drukken daarop thans *f* 155.04½, tegen *f* 143.09½ in 1915, *f* 344.16½ in 1914, *f* 367.04½, in 1913 en *f* 240.67 in 1912, overeenkomende met 34^{2}, 24^{6}, 25^{8}, 11^{6} en 6^{8} pCt. van den aankoop. De aankoopen zijn ook in het jaar 1916 zoo laag, omdat de correspondenten in Indië huiverig zijn goederen af te zenden, terwijl ook de duurte der grondstoffen (voornamelijk metalen) oorzaak is, dat de prijzen der als wenschelijk opgegeven voorwerpen in zeer hooge mate zijn gestegen; bij terugkeer van de gewone orde van zaken zou daaruit voor de Vennootschap een zeer aanzienlijk verlies kunnen voortvloeien.

De taxatie van het restant aan winkelgoederen op ultimo December 1916 geeft aan *f* 13032.54½

(f 15522.94½ in 1915, f 16017.63 in 1914, f 17825.39 in 1913 en f 15706.45 in 1912). De balanswaarde werd ook thans weder op 60 pCt. van de getaxeerde verkoopwaarde vastgesteld. De gedetailleerde inventaris van de restanten is ter beschikking van de commissie van onderzoek.

Hoezeer de malaise, door den oorlogstoestand ontstaan, van grooten invloed is op den verkoop, is het een verblijdend verschijnsel, dat in vergelijking met 1915 het cijfer van den omzet met ruim f 1250.— is gestegen, en zelfs ruim f 500.— hooger is dan het omzetcijfer over 1914, toen de oorlog zijn belemmerenden invloed slechts over een deel van dat jaar deed gelden. Door den grooten omzet, en daartegenover den geringen aanvoer, neemt de voorraad winkelgoederen echter in grootere mate af dan in de naaste toekomst voor een goeden gang van zaken gewenscht is te achten. Moge spoedig het weder intreden van geregelde toestanden den wederopbloei van onze Vennootschap ten gevolge hebben.

Aan rente kon dit jaar worden gekweekt een som van f 377.01, tegen f 411.03 in 1915, f 405.64 in 1914, f 330.22 in 1913 en f 226.92 in 1912.

Bijlage C geeft eene specificatie van de *Onkostenrekening*, die door zooveel mogelijk bezuinigen en andere oorzaken is kunnen gebracht worden op f 3314.58½ of f 28.36½ meer dan over 1915.

Op *Beleggingen* is een voordeelig koersverschil te constateeren van f 365.23. Bijlage D geeft de waarde der voorhandene effecten aan op 31 December 1916, waarbij wordt opgemerkt, dat één 4 pCt. Obligatie groot f 1000.— van de Stoomvaart-maatschappij „Nederland" voor bankgarantie ten behoeve der N.O.T. tijdelijk is gedeponeerd bij de firma Scheurleer en Zoonen alhier.

De hoofden *Inventaris* en *Publicatiën* gingen ook thans voor f 1.— op nieuwe rekening over, waarbij op Inventaris een bedrag van f 53.— moest worden afgeschreven.

In 1916 zijn geene aandeelen geplaatst geworden; de Vennootschap had echter het voorrecht van Jhr. H. Loudon 5 aandeelen ten geschenke te ontvangen, waarvoor Zijnhoogwelgeboren hierbij oprechte dank wordt betuigd.

Het saldo in kas op 31 December 1916 bedroeg f 592.74½, overeenkomende met het kasboek van de Directrice op dien datum; bedoeld kasboek alsmede de aanwezige effecten zijn aan de commissie van onderzoek vertoond.

Op Bijlage E komt voor de rekening met de Heeren Scheurleer en Zoonen alhier, sluitende met een bedrag in ons voordeel van f 1831.72.

Bijlage F geeft de bedragen aan, door de Vennootschap nog schuldig aan diverse consignatarissen ad f 493.41; de afrekening zal zoo spoedig mogelijk plaats hebben.

Bijlage G betreft de bedragen door diverse correspondenten nog aan de Vennootschap verschuldigd tot een bedrag van f 942.12½. Omtrent het te goed in kas in den boedel van wijlen den Heer G. K. B. Agerbeek ad f 20.88 werd van de familie, tot wie wij ons in het vorige jaar met een verzoek om teruggave of tot opname in het saldo van den Heer A. H. B. Agerbeek te Taloe hadden gewend, niets vernomen.

Bijlage H zou een bedrag van f 8.— moeten aangeven alsnog te vorderen van den Heer Noto Koworo te Leiden, die tot betaling in gebreke is gebleven. Aangezien van verdere pogingen geen heil verwacht wordt, vindt de Raad van Beheer vrijheid voor te stellen dat bedrag ten laste der Winst- en Verliesrekening te brengen. Dit wordt mede voorgesteld ten opzichte van een bedrag van f 2.35, ten onrechte op Diverse debiteuren geboekt.

Van de in commissie gegeven goederen is f 165.15 op nieuwe rekening overgebracht.

Het kapitaal der Vennootschap bleef ongewijzigd op f 30.000.—

's-Gravenhage, den 2en Juni 1917.

Voor den Raad van Beheer:
G. VAN BERESTEYN—TROMP,
Presidente.
W. N. M. HUART,
Waarn. Thesaurier.—

Balans op 31 December 1916.

Debet.

Aan Winst- en Verliesrekening	f	4249.71
„ Publicaties	„	1.—
„ Scheurleer en Zoonen	„	1831.72
„ Winkelgoederen	„	7819.53
„ Beleggingen	„	10290.43
„ Diverse correspondenten	„	942.12⁵
„ „ debiteuren	„	—.—
„ Goederen in commissie	„	165.15
„ Inventaris	„	1.—
„ Kasrekening	„	592.74⁵
	f	25893.41

Credit.

Per Kapitaalrekening	f	30000.—
af: Aandeelen in portefeuille	„	4600.—
	f	25400.—
„ Diverse consignatarissen	„	493.41
	f	25893.41

Winst- en Verliesrekening over 1916.

Debet.

Aan nadeelig saldo over 1915	f	3883.87
„ Inventaris	„	53.—
„ Diverse debiteuren	„	10.35
„ Onkostenrekening	„	3314.58⁵
	f	7261.80⁵

Credit.

Per Aandeelen in portefeuille (winst door schenking)	f	250.—
„ Subsidierekening	„	50.—
„ Interestrekening	„	377.01
„ Commissierekening	„	199.62⁵
„ Winkelgoederen	„	1770.23
„ Beleggingen (voordeelig koersverschil)	„	365.23
	f	3012.09⁵
Nadeelig saldo	„	4249.71
	f	7261.80⁵

's-Gravenvenhage, den 2en Juni 1917.

De Raad van Beheer:
G. v. BERESTEIJN-TROMP,
Presidente.
W. N. M. HUART,
Wd. Thesaurier.

's-Gravenhage, 9 Juni 1917.

Aan de N.V. „Boeatan" alhier.

Voldoende aan de in uwe ledenvergadering d.d. 31 Mei 1916 verstrekte opdracht, hebben ondergeteekenden, na de in hunne handen gestelde verantwoordingsstukken over het jaar 1916 nauwkeurig te hebben onderzocht, en na zich vergewist te hebben van de aanwezigheid der in de balans vermelde waarden, de eer te rapporteeren, dat zij de administratie in goede orde hebben bevonden en mitsdien vrijheid vinden te adviseeren tot goedkeuring van de Winst- en Verlies-Rekening en van de Balans, met décharge van den Raad van Beheer, onder dankbetuiging voor diens onverpoosde behartiging van de belangen der Vennootschap.

Zij maken van de gelegenheid gebruik om ook hunnerzijds hulde te brengen aan de nagedachtenis van wijlen den overleden Thesaurier, na wiens onverwacht overlijden de zaken in zoo voortreffelijke orde werden bevonden, dat het den tijdelijk waarnemenden titularis mogelijk is geweest de verantwoordingstukken tijdig en volledig in gereedheid te brengen, waarvoor deze zich aanspraak op erkentelijkheid uwer vergadering heeft verworven.

De Commissie van verificatie,
(*w.g.*) A. H. G. FOKKER.
„ H. E. LEVERT.
„ K. H. H. VAN BENNEKOM.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending van een technische bacterioloog voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië.

Bij den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië kan een technische bacterioloog worden geplaatst.

De bezoldiging bedraagt f 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands, welke door twee tweejaarlijksche verhoogingen van f 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands en daarna vijf driejaarlijksche verhoogingen van f 100 (eenhonderd gulden) 's maands tot f 1000 (een duizend gulden) 's maands kan klimmen. Met de reeds opgedane ervaring wordt rekening gehouden bij de vaststelling der aanvangsbezoldiging.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:
a. overtocht naar Nederlandsch-Indië voor landsrekening in de eerste klasse, ook voor het wettig gezin;
b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van f 1000 (een duizend gulden) voor ongehuwden, welke voor gehuwden verhoogd wordt met een bedrag, gelijkstaande aan eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.
c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat.

Uitzending heeft niet plaats, dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 1 Augustus a.s., bij een gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij de 9de afdeeling van dat Departement, onder overlegging van:
a. hun diploma;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de datum van geboorte worden vermeld.

De benoemde in vasten dienst benoemde ambtenaren is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen, en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indienst-

treding te voldoen, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden éénе maand bezoldiging, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk eene maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden éénmaal.

(Nederlandsche Staatscourant van 18 Juni 1917, No. 140).

Gouvernements-artsen.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat onderscheidenlijk voor **10** en **25 studenten in de geneeskunde** aan de Nederlandsche Universiteiten de gelegenheid bestaat om in opleiding te worden genomen voor de betrekking van gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië en voor die van officier van gezondheid der 2de klasse bij het leger aldaar.

Gegadigden behooren zich vóór 1 September a.s. aan te melden bij gezegeld, aan den Minister van Koloniën gericht verzoekschrift, uitdrukkelijk aangevende voor welke betrekking opleiding wordt gewenscht. Ook aanmelding voor beide betrekkingen is geoorloofd, mits duidelijk blijkt voor welke betrekking in de eerste plaats aanneming wordt gewenscht.

De aanwijzing voor welken tak van dienst de gegadigde, die zich voor beide diensttakken aanmeldt, zal worden bestemd, geschiedt door den Minister van Koloniën.

Bij het verzoekschrift moeten worden overgelegd:

a. een uittreksel uit het geboorte-register betreffende den student, of, ter vervanging daarvan, eene akte van bekendheid;

b. het bewijs, dat hij Nederlander of Nederlandsch onderdaan is;

c. een bewijs van goed gedrag, afgegeven door den burgemeester van zijne laatste woonplaats;

d. het bewijs van het examen waaraan hij laatstelijk heeft voldaan;

e. tenzij kan worden aangetoond dat de student niet militieplichtig is in Nederland, een bewijs betreffende de militie;

f. eene verklaring tot welk bedrag reeds collegegelden zijn betaald en in hoever deze betaling is geschied aan het Rijk of aan de gemeente Amsterdam.

De aanneming voor beide betrekkingen zal voorloopig geschieden op den voet van de bestaande bepalingen betreffende de opleiding tot officier van gezondheid bij het leger in Nederlandsch-Indië, van welke bepalingen een overdruk op aanvrage aan het Departement van Koloniën kosteloos verkrijgbaar is.

Het voornemen bestaat om de tegemoetkoming in de studiekosten te verhoogen, waartoe bij aanvullingsbegrooting voor 1917 gelden worden aangevraagd.

Indien deze verhooging tot stand komt, zal de nieuwe regeling toepasselijk worden verklaard op de bovenbedoelde voorloopig aangenomenen.

(Nederlandsche Staatscourant van 23 Juni 1917 no. 145).

Oproeping van gediplomeerde verpleegsters voor de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië.

Voor de verpleging van ernstige zieken in de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië kunnen derwaarts worden uitgezonden ongehuwde ziekenverpleegsters met Nederlandsch diploma, die niet jonger dan 20 jaar en niet ouder dan 35 jaar zijn.

Aan de betrekking van verpleegster 1ste klasse, waartoe de uit te zenden verpleegsters in Indië benoemd zullen worden, is verbonden eene bezoldiging van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, benevens vrije woning in het zusterhuis, voeding, licht, wasch en bediening.

In Indië zal bevordering kunnen worden gemaakt tot hoofdverpleegster en directrice.

Eene hoofdverpleegster geniet eene aanvangsbezoldiging van *f* 200 (tweehonderd gulden) 's maands, met ééne driejaarlijksche verhooging van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, eene directrice eene bezoldiging van *f* 250 (tweehonderd en vijftig gulden) 's maands. Zoowel de hoofdverpleegsters als de directrices hebben recht op vrije woning, doch voor voeding, licht, wasch en bediening moeten zij *f* 40 (veertig gulden) 's maands betalen.

Voor de berekening van de verlofsbezoldiging, het pensioen en de bijdragen voor de burgerlijke pensioenen en aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren, wordt de bezoldiging van de verpleegsters 1ste klasse met *f* 75, van de hoofdverpleegsters en directrices met *f* 35 verhoogd, zijnde het geraamde bedrag van de haar niet in geld toekomende voordeelen.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen enz. staan de uit te zenden verpleegsters gelijk met de overige landsdienaren.

Twintig jaren Indischen dienst geven aanspraak op pensioen. Rijks- en gemeentedienst kunnen voor de helft geldig gemaakt worden voor Indisch pensioen.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrusting, ten bedrage van *f* 300 (driehonderd gulden);

b. eene voorloopige bezoldiging van *f* 60 (zestig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot den dag waarop daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat;

c. overtocht voor landsrekening in de tweede klasse.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal de lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moeten blijken.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. het diploma en, zoo mogelijk, getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de dag van geboorte worden vermeld.

De aandacht van belanghebbenden wordt er op gevestigd, dat bij de 9e afdeeling van het Departement van Koloniën op aanvrage kosteloos verkrijgbaar is een gedrukte, houdende uitvoerige inlichtingen nopens de „Dienstvoorwaarden" van de verpleegsters bij de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië.

Ingezonden.

Verzekering van Indische Pensioenen.

Een dezer dagen kreeg ik onder de oogen een aanvraagformulier, bestemd voor Oud-Indische-Officieren en Ambtenaren, ter verzekering, geheel of gedeeltelijk, hunner eigen pensioenen of die der weduwen. Tegen betaling van ruim 5 pCt. jaarpremie kon men zich bij de betrokken maatschappij verzekeren met een verbintenis voor vijf jaar.

Een Tweede Kamerlid zou President-Commissaris van die maatschappij zijn.

Dat er eene gelegenheid is opengesteld om speciaal I n d i s c h e pensioenen te verzekeren, wijl zulks voor Hollandsche pensioenen niet noodig is, zal de ongerustheid bij de Indische gepensioneerden en hunne weduwen omtrent het lot, dat hun te wachten staat, wanneer onverhoopt datgene zou gebeuren, waarop de uitnoodiging tot het aangaan dier verzekering doelt, sterk doen toenemen, terwijl het feit, dat een Kamerlid president-commissaris is van die verzekeringmaatschappij (alhoewel op zichzelf een bijkomende omstandigheid, die tot de zaak niets afdoet) bij velen zal bijdragen tot de meening, dat er werkelijk reden tot die ongerustheid bestaat. Het aantal aanvragen om zich te verzekeren moet dan ook, naar ik vernam, reeds een groote omvang hebben genomen.

Zeer wenschelijk zou het, dunkt mij, zijn, dat de Regeering hier tusschenbeide kwam en zich uitsprak of er al of niet grond voor die ongerustheid bestaat, n.l., want daarop komt het neer, of de gepensioneerde Indische ambtenaren en officieren en gegageerde militairen al dan niet gerekend worden den Nederlandschen Staat gediend te hebben evengoed als de hier te lande in dienst geweest zijnden.

In het bevestigend geval zou de Nederlandsche Staat voor de eerstgenoemde categorie van personen en hunne weduwen op dezelfde wijze als voor de laatstgenoemde categorie en hunne weduwen t e n a l l e n t i j d e hebben zorg te dragen, en zouden niet de menschen, uit angst en vreeze voor hetgeen hun te wachten staat, ertoe behoeven te besluiten in deze tijden, waarin iedereen om duurte-toeslag vraagt, van hun vaak karig pensioen nog een twintigste te offeren, om te voorkomen, dat zij misschien later tot den bedelstaf geraken.

Weliswaar is het aan Hare Majesteit gericht verzoek, d.d. 6 November 1915 van den Pensioenbond van Indische ambtenaren en van „Bendor", den bond van gepens. Indische officieren, om de spoedige oprichting van een of meer pensioenfondsen voor Indische landsdienaren zooveel doenlijk te willen bevorderen, niet zonder uitwerking gebleven, hebbende men in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende de Indische begrooting van 1917 kunnen lezen, dat de Minister van Koloniën met de Indische Regeering in overleg is getreden over de oprichting van fondsen ten behoeve van Indische burgerlijke en militaire landsdienaren en dat middelerwijl hier te lande gegevens verzameld en bewerkt worden, hetgeen doet zien, dat de Regeering in de richting van het geven van waarborg werkzaam is, maar aan de ongerustheid en de gevolgen ervan maakt dat geen einde, omdat vermoed wordt er zeer veel tijd overheen zal gaan alvorens de fondsen voorzien zullen zijn van het volle kapitaal, noodig om alle pensioenen te kunnen uitbetalen, en intusschen zou kunnen gebeuren wat gevreesd wordt en waardoor het zich verzekeren wordt noodig geacht.

De mededeeling in de „Javabode", dat de te vormen pensioenfondsen voorloopig alleen zullen dienen voor hen, die na 1 Januari 1917 in 's lands dienst treden, zal er zeker niet toe bijdragen om de ongerustheid weg te nemen.

Een Regeerings-uitspraak blijft derhalve gewenscht. Vooral nu, waar de Regeering er ernstig over denkt het verzekeringsbedrijf geheel aan zich te trekken. Mocht dat toch gebeuren, zoo zou men het curieuse verschijnsel krijgen, dat Indische gepensioneerden bij den Staat, die hun het pensioen uitbetaalt, in verzekering zijn tegen het eventueel staken van die uitbetaling.

Den Haag, Juni 1917.

Hoogachtend,

Uw Dw.

F. FOKKENS,

Oud-Resident van Madoera.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 28. Donderdag 12 Juli 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Vereeniging ,,*Oost en West*", gevestigd te 's-Gravenhage, stelt de gelegenheid open tot deelneming aan de volgende

Prijsvraag.

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Nederlandsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tusschen de verschillende rassen, de erkenning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachtenleven van oosterling en westerling; waarin valt in te lasschen de goede werking tot bevordering de doeleinden van vereenigingen als die van ,,Oost en West".

Behalve dat het stuk, natuurlijk, in het Nederlandsch geschreven moet zijn, is de schrijver overigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd in welken en de plaats waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeniging ,,Oost en West te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, uiterlijk in *Juni 1918*.

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voozien zijn van een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt couvert, waarop het adres, met dezelfde hand geschreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk gesloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje met den volledigen naam en het adres van schrijver of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoomede op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst. Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het Hoofdbestuur der vereeniging ,,Oost en West benoemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering geschikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur uitgekeerd:

een hoofdprijs van f 250. (twee honderd en vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en geschikst geoordeelde;

een tweede prijs van f 100. (een honderd gulden).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Koloniaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan weder ter beschikking van de stellers.

Het Hoofdbestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter. }
R. ZUIJDERHOFF, Onder-Voorzitter. } Dagelijksch Bestuur te Den Haag.
E. F. GROOSS, Secretaris. }
Prof. Dr. J. F. VAN BEMMELEN te Groningen.
Mevrouw M. TEN BOSCH—BOSSCHER, 's-Gravenhage.
J. P. TH. J. BRONDGEEST, Haarlem.
J. H. CALMEIJER, Apeldoorn.
Mevrouw Douair. Jhr. W. C. CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL—ROELOFS, Breda.
T. GERDES OOSTERBEEK, Apeldoorn.
F. E. LUITJES, Nijmegen.
Z. G. PH. MARCELLA, Rotterdam.
CH. H. MONOD DE FROIDEVILLE, Leiden.
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAIK, Utrecht.
H. W. SCHEUER, Leiden.
Mr. Dr. C. F. SCHOCH, Amsterdam.
C. DE VRIES, Amsterdam.

REDE,

uitgesproken bij de opening van de 18e Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging „Oost en West", door haren Voorzitter, den heer C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.

Geachte vergadering! Het is voor de tweede maal, dat ik in deze beroemde historische stad, dat ik te Breda de vereeniging *Oost en West* in algemeene

vergadering bijeen zie. De eerste maal, het was in 1908, dus nu 9 jaar geleden, viel mij de eer te beurt, van mevrouw van Zuylen, nu mevrouw van Beresteijn, aan wie in samenwerking met wijlen den heer kolonel van Zuylen, de vereeniging haar ontstaan te danken heeft, den voorzittershamer over te nemen; thans heb ik het voorrecht deze algemeene vergadering alhier te openen, u allen, die hier vergaderd zijt, welkom te heeten, een hartelijke dankbetuiging te richten tot het Afdeelingsbestuur Breda, en in 't bijzonder tot de voorzitster, mevrouw Clifford—Kocq van Breugel, die zich zoozeer beijverd heeft om de opgekomenen tot deze vergadering in hare zomerstad, zooals zij Breda betitelde, een gastvrij onthaal te bereiden.

Wederom hebben wij, sedert de laatste algemeene vergadering te Leiden, een jaar achter ons, en nog zien wij niet alleen, — Gode zij dank buiten onze grenzen — de volkeren van Europa gewapend tegenover elkander staan, elkander met vernietiging en ondergang bedreigend, maar ook de andere deelen der aarde door den wereldbrand bestookt; overal heerscht woeling en onrust, en onbeantwoord blijft nog de vraag, *wanneer* zal het einde zijn, en *hoe* zal dat zijn? „Wachter, wat is er van den nacht, o, zeg mij welk een dag wordt aan de kim verwacht?”

Gode zij dank, dat wij in ons vaderland, trots groote bezorgdheid door den nood der tijden, rustig hebben kunnen voortarbeiden aan de werken des vredes. Dat kan vooral gelden onze vereeniging, die haar ledental zag vermeerderd, en hare werkzaamheden mocht uitbreiden. Danken wij dit alles aan de toewijding van bestuurs- en commissieleden, in het algemeen aan de belangstelling van onze leden, met weemoed gedenken wij daarbij de in den verstreken jaarkring ons ontvallen verdienstelijke leden prof. Ch. A. van Ophuijsen, lid onzer Studiecommissie, ons hoofdbestuurslid L. A. H. Lamie, die zoovele jaren de leiding had van de afdeeling Arnhem, en...... onze onvergetelijke penningmeester A. A. C. Harting, aan wiens onverdeelde toewijding *vooral* wij het verschuldigd zijn, dat onze financieele toestand, ondanks de onvoldoende hulpmiddelen, bevredigend kan heeten, wiens voorbeeldige werkzaamheid in de aanwerving van leden enz. ieder onzer ter aansporing, ter opwekking, tot navolging moge strekken.

En...... terwijl wij ons opmaakten voor deze vergadering is te Utrecht ter aarde besteld het stoffelijk overschot van onzen voortreffelijken geleerde, den oud-hoogleeraar Kern. Hoewel hij reeds een zeer hoogen leeftijd had bereikt, trof ons het bericht van zijn overlijden toch nog onverwacht, want tot het laatste oogenblik heeft hij der wereld de rijke vruchten zijner studie blijven schenken. Door zijne buitengewone kennis op taalkundig en wijsgeerig gebied heeft hij medegewerkt om den roem van Nederland te verbreiden over de geleerde wereld en alle landen.

Deze vaderlandlievende man en hartelijke vriend van Indië en van den Inlander, heeft te allen tijde de vereeniging „Oost en West zijne warme sympathie betoond, en heeft bij de vestiging van onze Studiecommissie geen oogenblik geaarzeld, om het eere-voorzitterschap te aanvaarden. Zijn onsterfelijke naam zal bij onze vereeniging in hooge eere en in dankbare herinnering voortleven!

Nogmaals, Gode zij dank, in ons Indië heerscht geen nacht, integendeel aan de kim gloort een aanbrekend morgenlicht!

Wat West-Indië betreft is in herinnering gebracht, dat 250 jaar geleden Suriname door de moedige, beleidvolle onderneming van Abraham Krijnssen in Nederlandsche handen kwam. De ijverige nasporingen in de archieven door den heer Baron Mulert, hebben dien naam voor het huidige geslacht doen herleven; terwijl de heer Oudschans Dentz, onze gewezen correspondent te Paramaribo, zijn verlof hier te lande besteed heeft, en verder onvermoeid bezig blijft om in Nederland meer kennis aan te brengen omtrent de geschiedenis van Suriname en de toestanden aldaar, en aldus voor die kolonie het verslapte vertrouwen in hare toekomst wederom aan te wakkeren. Wij mogen met genoegen verklaren, dat voor West-Indië de sombere nevelen aan het opklaren zijn.

En wat Oost-Indië betreft, wel heerschen in veler gemoederen onrust en onzekerheid, maar toch de dag, die daar aan de kim verwacht wordt, kan een hoopvolle zijn. Daar straalt het licht van verhoogde menschenwaarde, van saamhoorigheid. Van saamhoorigheid, het gronddenkbeeld van onze vereeniging, die volgens hare statuten ten doel heeft: den band tusschen Nederland en zijne Indiën voortdurend te versterken, de gemeenschappelijke belangen, en wel in het bijzonder die van Oost- en West-Indië, te bevorderen.

Een gewichtige gebeurtenis van den laatsten tijd is ongetwijfeld de beweging, waaruit geboren is *de deputatie „Indië Weerbaar”*, de beweging in de Indische maatschappij, die scherp deed uitkomen het besef van saamhoorigheid van Indië en Nederland, zooals het zich heeft uitgesproken in de motie van de vergadering van ingezetenen van Nederlandsch-Indië van alle rassen, op den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin van 31 Augustus 1916 te Batavia, gegrond op de vaststaande overtuiging, dat het een levensbelang is om Nederlandsch-Indië tijdig en afdoende, zoo ter zee als te land, in staat van weerbaarheid te brengen. *)

Waarom — zal men vragen — als die beweging van zoo groot belang wordt geacht, waarom heeft de vereeniging *Oost en West* dan geen nauwere aanraking gezocht met de leden van de Deputatie, terwijl Koningin, Ministers, verschillende staatkundige vereenigingen, maatschappelijke vereenigingen van allerlei aard, die wel gezocht hebben? Ik zou kunnen antwoorden: juist omdat de ontvangst van alle zijden zoo buitengewoon hartelijk was, omdat niets ontbroken heeft aan een waardige ontvangst, aan de erkenning van de hooge beteekenis van die zending, bleef *Oost en West*, die uit den aard reeds geneigd is zich bescheiden terug te trekken, wanneer anderen op den voorgrond treden, in de achterhoede. Toch bij verschillende samenkomsten met de deputatie was *Oost en West* vertegenwoordigd. En ingevolge den wensch van de laatste hoofdbestuursvergadering heeft het Dagelijksch Bestuur de leden der Deputatie uitgenoodigd tot een vriendschappelijk samenzijn met de bestuursleden van *Oost en West*. Die brief, geadresseerd aan den heer van Hinloopen Labberton, is zonder antwoord gebleven. Onbekend met de intieme verhouding van de leden der deputatie onderling, schijnt de fout begaan, den brief aan den heer v. H. L. te adresseeren en had dit moeten geschieden aan den heer Rhemrev. Voor redres was het toen te laat.

De zooeven gegeven verklaring zal U misschien niet bevredigen. Wij hadden onder de eersten, en niet onder de laatsten moeten zijn, zal men misschien zeggen of denken, om de Deputatie te begroeten. Dat nu was het juist, wat ik meende van niet, waaromtrent ik althans in ernstigen twijfel verkeerde. Indië weerbaar! Dat devies, volgens zijne geschiedenis, volgens de bewoordingen der motie, door de Deputatie naar Nederland overgebracht, en zooals door den heer Rhemrev in zijne rede nog eens bevestigd, beteekende niets anders dan Indië weerbaar in militairistischen zin. En mocht men nu al ten volle erkennen, dat de verdediging van Indië tegen een buitenlandschen vijand een zaak is, die zeer ernstige aandacht verdient, men zal moeten toegeven, dat een beweging in militairistischen geest niet in

---

*) Zie de lezing van kapitein W. V. Rhemrev, gehouden voor de Kon. Vereeniging „Onze Vloot”, de Kon. Mil. Academie te Breda, het Alg. Ned. Verbond, en verschillende inrichtingen van hooger onderwijs, in haar geheel opgenomen in het „Koloniaal Weekblad” van 31 Mei 1917.

de lijn, niet op den weg ligt van onze vereeniging, zooals die in onze reglementen is aangeduid.

Later, toen de verschillende leden der Deputatie, ieder naar zijn eigen inzicht, zijne wenschen had uitgesproken, kreeg *Indië Weerbaar* de ruimere beteekenis van Indië weerbaar niet alleen in militairistischen zin, maar ook, ja ten slotte schijnt het bovenal in economischen, geestelijken en zedelijken zin.

Dit laatste zeer zeker ligt op onzen weg. Onze Vereeniging, die niet geleid wil worden door staatkundig partijverschil, en daardoor in ons vaderland geen politieke kracht vertoont, die door hare bescheiden middelen bij haar uitgebreid plan van werkzaamheid ook niet kapitaalkrachtig is, heeft tot taak, onafgebroken haar doel voor oogen houdend, stil en bescheiden haren weg te gaan. Dankbaarheid ten opzichte van Indië, genegenheid voor den Indiër, dien de meesten onzer door langdurig onderling verkeer hebben leeren kennen in zijne goede geaardheid, en steeds meer en meer hebben leeren waardeeren in zijne uitnemende eigenschappen van hart en geest, waardoor het gevoel van saamhoorigheid en van gemeenschap van belangen steeds is aangegroeid en voortdurend sterker wordt, zijn de hoofddrijfveeren van ons streven en ons werken.

Er is uit de Deputatie ook een stem verrezen, die ons toeriep: Stelt u niet voor, Nederlanders, dat wij u lief hebben. Daarnaar hebt gij het niet gemaakt; — en hij wees dan op de wreedheden, op ongerechtigheden uit het verleden, maar hield daarbij geen rekening met den geest der tijden. Wat voorheen rechtvaardig heette, wat voorheen geoorloofd scheen naar het oordeel èn van Westerling èn van Oosterling, wordt naar beider inzicht *thans* anders geoordeeld. Wij vragen niet of de Inlander *ons* lief heeft, wij hebben *hem* lief, wij zijn *hem* genegen, en wat wij kunnen doen in zijn belang, wij willen het doen, naar ons vermogen. Zijn toekomst willen wij helpen opbouwen. Zal die toekomst onze banden nauwer toehalen, of zullen zij vaneen scheuren? Wij weten het niet, maar hopen het eerste.

Moge *Indië Weerbaar* in Indië terug komen met de overtuiging, dat Nederland voor Indië het goede wil. De Minister heeft aan het afscheidsmaal, de Deputatie aangeboden, herinnerd aan hetgeen reeds in de goede richting was gedaan als: de regeling van het onderdaanschap, de instelling van den volksraad, maatregelen tot unificatie van het recht en van de belastingen, de oproeping van alle landskinderen tot de landsverdediging, maatregelen voorts tot verhooging van de volkswelvaart, de stichting van een volkscrediet, de woekerwetgeving, opheffing van de gouvernements-koffiecultuur, instelling van coöperatieve vereenigingen, instelling van studiebeurzen voor alle rassen, voorbereiding van het aanpassend onderwijs tot het hooger onderwijs enz. Het Nederlandsch kapitaal heeft zich willig betoond, onlangs door de aanbieding van gelden ter oprichting van een Technische Hoogeschool in Ned.-Indië.

Waar de regeering met het kapitaal blijvend zullen samen werken, kunnen groote dingen verwacht worden. Wat de huidige oorlogstijd ook geleerd heeft, is, dat het aan geld niet ontbreekt, het daagt op in eene mate, die te voren nooit verwacht kon worden, het duikt op om elkander te vernietigen, het duikt op onder den druk van dreigende leeningen, van scherpe belastingwetten; — maar, ,wij zien het, ook vrijwillig ter bevordering van doeleinden van hoogeren, verheffenden, opbouwenden aard.

Dat dit zoo blijve, dat de weldadige zin, de menschenliefde, de verbroedering van rassen, die het streven van de vereeniging *Oost en West* bezielen, zich mogen uitbreiden over gansch het Nederlandsche volk, *liefde geven, geen liefde vragen*, met dien hartgrondigen wensch open ik deze vergadering.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Een voorname oorzaak van „l'affaire Djambi".

Kolommen bij kolommen zijn volgeschreven over de oorzaken van den Djambi-opstand. Het was niet te doen om in deze rubriek melding te maken van alle artikelen, waarin de oorzaken van den Djambiopstand werden blootgelegd door bevoegden of niet te oordeelen bevoegden.

In het *Soer. Hbl.* verscheen echter een artikel, waarin de schr. *één* voorname oorzaak van „l'affaire Djambi" behandelt zonder voorop te zetten, dat het *de* oorzaak geweest is. Hij geeft zelfs toe, dat de belastingdruk, de heerendiensten, de schaarschte aan voedingsmiddelen, de gewapende politie, vreemde invloeden, de Sarekat Islam, de Sultansafstammelingen, het Bestuur, de resident Quast, het een met het ander samengewerkt heeft, doch meent, dat het *uitbreken* van den wijdvertakten, lang voorbereiden opstand een op zich zelf staande aangelegenheid is, die van de rest gescheiden behoort te worden. Het doel van den schrijver is een scherp licht te doen vallen op een even noodlottig als onlogisch bestuurssysteem van den lateren tijd, dat in het buskruitvat „Djambi" de ontploffing heeft veroorzaakt, het stelsel *„van het te veelvuldig verplaatsen van Bestuursambtenaren en het benoemen van Residenten, die nimmer in het gewest dienden!"*

Het is immers een niet te ontkennen feit, dat het eerste euvel steeds toeneemt, ongeacht de overwegingen, waaruit het voortvloeit.

Eveneens is het bekend, dat de hoofden van gewestelijk bestuur reeds sedert 10 jaren voortdurend dringende vertoogen richten tot het Departement van B.B. om eens één of twee goede controleurs te krijgen, dat de gaten veelvuldig gestopt worden door gezaghebbers, aspirant en hulp dito, dat ambtenaren met één jaar dienst tot controleur gebombardeerd en gezaghebbers met „fungeerend controleur" betiteld worden, en dat de assistent-residenten met dat „wrakke spulletje" maar moeten zien voort te rijden. Die *bestuursinzinking* is een gevolg van verkeerd begrepen zuinigheid en gebrek aan regeerkunst bij opvolgende Indische Regeeringen.

Het was niet voldoende, dat minister C r e m e r de bestuursambtenaren openlijk brandmerkte als niet berekend voor hun taak en de Delftsche instelling sloot.

Onmiddellijk hadden doeltreffende maatregelen genomen moeten worden om dan wel een deskundig bestuurscorps voor de Koloniën te vormen.

Dat is ook een fout van V a n H e u t s z en de toenmalige Regeering geweest, dat niet vóór het openleggen der Buitenbezittingen en het meer intensief bestuur daarover, het ambtenarental in snel tempo vermeerderd is.

Reeds omstreeks 1908 zeide D o e f f in de *Javabode*, „dat een toestand, als op personeel bestuursgebied bestond, bij een particuliere maatschappij ongetwijfeld op een faillissement zou aansturen."

Doch het is niet alleen de voortdurende bestuurswisseling, die een euvel vormt; ook aan de residentsbenoemingen kleven fouten. Er wordt niet uitsluitend op de geschiktheid van een bepaald persoon voor een bepaald ambt gelet. Een ambtenaar, die al hoog in de ranglijst staat, vrienden heeft of door het toeval geholpen wordt, komt op de voordracht en dan volgt meestal een verrassende benoeming, nadat de voordracht door de Algemeene Secretarie of den Raad van Indië be- of mishandeld is. Voldoet de benoemde niet, een commissaris er heen, pensioen, en l'histoire se répète.

Door de voortdurende wisseling van standplaats van de controleurs en assistent-residenten (mèt het overkropt zijn met administratieve beslommeringen en soms nesterijen), is er van een meeleven met de ideeënstroomingen in de Inlandsche maatschappij en het maken van betrouwbare vrienden, ook buiten de ambtelijke wereld, geen sprake meer. Bedenken we daarbij, dat de districtshoofden, soms naast of boven of in de plaats van de vroegere volks-adathoofden, ook aan overplaatsing onderhevig zijn, ja

dat er zelfs streken zijn, waar de gewoonte bestaat om kamponghoofden over te plaatsen, dan is het niet te verwonderen, dat ten slotte de Inlandsche maatschappij in haar geheel een gesloten boek blijft voor het bestuur, dat als de figuren van een kaleidoskoop dooreen wordt geslingerd.

En nu heeft men in de tegenwoordige fel bewogen tijden „stelselmatig residenten gekozen voor gewesten waarin de benoemden nimmer dienden."

De slechte elementen, die geduld hebben en hun tijd afwachten, welke onder den een of anderen opvolger kan aanbreken, maken daarvan gebruik.

Nog niet zoo heel lang geleden hebben twee residenten en een gouverneur vóór den normalen tijd een gedwongen aftocht moeten blazen, hoewel ze door de Regeering en haar adviseurs boven anderen uitverkoren waren om die hooge zetels in te nemen.

Elders zijn moorden en aanvallen op bestuursambtenaren niet van de lucht.

Hoe was nu de toestand in Djambi?

Ambtenaren van de oude school van den resident H e l f f r i c h, die jarenlang in *Djambi* dienden en de onderwerping van het gewest meemaakten, weten dat de streek om *Tambesi* en naar het *Sarolangoensche* steeds de woeligste elementen geherbergd heeft.

Hun zouden zonderlinge gestes van het volk opgevallen zijn, ja zij zouden zelfs hun controleurs op de gevaren hebben kunnen wijzen en onheilen hebben voorkomen. Maar Djambi werd niet bestuurd door mannen, die het kenden. „Jonge controleurs, of die er nog slechts enkele maanden geleden aankwamen, geen enkel assistent-resident en...... natuurlijk een resident, die er nimmer diende. Uit zuinigheid geen assitent-resident en een resident, die niet door persoonlijke ervaring kon aanvullen, wat zijn voelarmen ontbrak.

En nu maar weer anderen er heen; voortgaan met bezuinigen en over 10 jaren een dure expeditie?

En, Djambi is niet het eenige gewest zóó, al is de bodem er beter toebereid om de fouten van dat noodlottige, onlogische en verouderde bureaucratische benoemingssysteem gevoelig bloot te leggen.

Iets over den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst in Indië.

Eenigen tijd geleden hebben we in deze rubriek een en ander meegedeeld over de veeteelt in Bagelen en het fokvee uit Britsch-Indië.

Naar aanleiding van een reis van den wd. chef van den B. V. D. naar enkele der kleine Soenda-eilanden, voornamelijk *Soemba* en *Soembawa*, wijdt de hoofdredacteur van het *Soer. Hbl.* een artikel aan den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst en brengt een en ander de paardenfokkerij betreffende in herinnering.

Soemba, de bakermat der Sandelwoods, heeft jarenlang niet alleen gebruikspaarden geleverd, maar ook vaderdieren om het gedegenereerde paardenras in verschillende streken te verbeteren.

Ernstige moeilijkheden zouden ontstaan in 't vervoerwezen, indien *Soembawa* niet meer kon voldoen aan de groote vraag naar dogkarpaarden.

Ook voor de teelt van rundvee zijn die eilanden van belang. Op *Soembla*, en nu ook op *Soembawa* heeft men een volbloed fokkerij van Bengaalsch vee opgezet.

Door den al te grooten uitvoer heeft de paardenfokkerij op *Soemba* echter zeer geleden, en het gouvernement heeft aan den achteruitgang meegewerkt. Toen er immers voor de fokkerij op *Java* en *Sumatra* geen voldoend aantal hengsten meer aanwezig was, werden er veulen-depots opgericht, van waar jonge hengsten na er een paar jaren verpleegd te zijn, werden uitgevoerd.

Om aan grootere hengsten te komen, voerde men op *Soemba* Arabische hengsten in, en de kruisingen daarvan werden op Java en op Soemba als dekhengst gebruikt

„Kan het meer irrationeel? Strijdt het niet geheel tegen de nieuwe richting, die wetenschap en proeven aan de veeteelt hebben gegeven, om een dusdanig stelsel toe te passen?" Ook met de runderfokkerij is raar omgesprongen.

Naast het Bengaalsche vee heeft men er ook kudden Madoereesch en Australisch vee ingevoerd, zoodat een kruising dier verschillende rassen niet kan uitblijven en men ze dus voor verbeteraars ongeschikt maakt.

Op *Soembawa* is men de runderfokkerij begonnen met eenige kudden gekruist vee uit Kedoe.

Daaruit besluit de heer B o o n, dat het hoog noodig was, dat eens iemand anders dan de heer P e n n i n g, inspecteur van den dienst, de zaak onderhanden nam.

Veel zal er nog gered kunnen worden, al zal er dan ook veel geld mee gemoeid zijn.

„Schatten gelds zijn de laatste decennia weggeworpen aan onoordeelkundige proeven op het gebied der veeteelt." Niettegenstaande onder het beleid van den heer P e n n i n g de vee- en paardenstapel hard achteruitgaat, blijft de Reg. vertrouwen stellen in genoemden chef.

Op landbouwgebied ontbreekt het niet aan wetenschappelijk gevormde docenten. Vreemd dat men aan den veeartsenijkundigen dienst, die van zoo groot belang is voor de bevolking, zoo weinig aandacht heeft geschonken.

„Verbetering van den paarden- en runderstapel op Java en elders in den Archipel is een der vraagstukken, waarvoor onze regeering staat, en welker oplossing snel dient te komen, wil het niet te laat zijn!"

Daartoe is noodig een wetenschappelijk goed onderlegd korps veeartsen en een leider, die dien naam verdient.

Doet de halsstarrigheid, waarmee de Reg. den heer P e n n i n g handhaaft, vermoeden dat zulk een leider in Indië niet is te vinden, dat ze dan het oog richte naar Nederland; een snelle en grondige verandering is noodig.

In een ingezonden stuk komt K. in hetzelfde blad de zaak nog een beetje aandikken en pleit met klem van redenen voor het inslaan van een anderen weg op het gebied van veeteelt. Daartoe doet hij in de eerste plaats een aanhaling uit een artikel van de hand van Dr. A. L. H a g e d o o r n, een bevoegd beoordeelaar op het gebied van selectie en erfelijkheidsleer.

Deze dan wijst op een fundamenteel onderscheid tusschen veefokkerij in *Indië* en in *Europa*, waar een stand van echte, knappe, practische veefokkers bestaat, tegenover wie niet-fokkers, heeren landbouwspecialisten en veeartsen zich niet zeker voelen en slechts bij uitzondering invloed kunnen uitoefenen.

In *Indië* daarentegen ontbreekt een kern van werkelijk kundige beroepsfokkers, zoodat niet-fokkers, landbouwspecialisten en veeartsen oneindig meer invloed op de fokkerij kunnen krijgen dan ooit in *Europa* het geval zijn zou.

„En waar — aldus Dr. H a g e d o o r n — dan tegenover de verschillende goedbedoelde pogingen van zulke autoriteiten, geen op praktijk begronde kennis van fokkers staat, daar is veel meer nog dan in Europa noodig, dat ze zoo goed mogelijk op de hoogte zijn van de beginselen van het fokken, van dat, wat de erfelijkheidsstudiën van de laatste tien vijftien jaren ons hebben geleerd." En verder: „waar een speciaal vak als de erfelijkheidsleer niet op het programma staat van de opleiding van veeartsen of van ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur, daar is het geenszins te verwonderen, dat er hier en daar in Indië met de beste bedoeling, maatregelen worden getroffen inzake fokkerij, die stellig niet in het algemeen belang zijn, en die nooit zouden worden genomen, hetzij door echte beroepsfokkers, hetzij door menschen, die op de hoogte zijn van wat we nu weten omtrent overerving".

In Holland haalt men er niet altijd den veearts bij, als er wat belangrijks is op veeteeltgebied. Een

veearts, die medicus is, heeft men graag bij keuringen, tentoonstellingen, enz.

Het is wel te verklaren, hoe men er in Indië toe kwam, den veeartsenijkundigen dienst ook de belangen van de fokkerij op te dragen, doch het wordt nu tijd dit aan deskundigen te doen. Den ambtenaren van B. B., die niet de minste biologische kennis verwierven, zal men moeten verbieden om zich met fokkerij in te laten anders dan om steun te verleenen bij het werk van de deskundigen. Op het oogenblik heeft de toch altijd meer-deskundige veearts minder te zeggen op 't gebied van veeteelt dan de eerste de beste tijdelijk civiel-gezaghebber. Indië heeft een corps ambtenaren noodig, die theoretisch en practisch de veeteelt in al haar onderdeelen verstaan. Zooals er reeds landbouwleeraren zijn, moeten er ook veeconsulenten komen.

Deze veeconsulenten zouden na een vooropleiding aan de veeartsenijkundige school, of de H.L.S. of aan een universiteit, ingewijd moeten worden in de geheimen der veeteelt. In Europa gevormd, zouden ze zich evenals de landbouwkundigen, de botanici en de zoölogen, in Indië nog wat in te werken hebben. Alleen van dergelijke deskundigen kan iets verwacht worden voor de Indische veeteelt. Niet van B.B.-ambtenaren, van wie het altijd beunhazen moet blijven, niet van veeartsen, die gewoonlijk meer voor medische, noch van landbouwkundigen, welke meer voor cultuur-technische of economische kwesties zullen voelen.

Men zal er toe moeten overgaan om de fokkerij-belangen te ontnemen aan den veeartsenijkundigen Dienst en ze te geven in handen van werkelijk deskundigen.

Suriname.

Gouverneur Staal heeft gevolg gegeven aan zijn voornemen om zelf in de vergadering der Koloniale Staten te verschijnen ter verdediging van de eerste door hem ingediende begrooting. Zooals te verwachten was, heeft hij zich bepaald tot de beantwoording van de algemeene beschouwingen, waarbij hij zijn algemeen beleid nader heeft uiteengezet. Bij de artikelsgewijze behandeling der begrooting is hij niet verschenen. Daarbij zijn de gedelegeerden, hoofden van departementen, opgetreden.

Zooals wij in onze vorige nummers opmerkten, heeft Gouverneur Staal's financieele plan niet veel bijval gevonden. Men verwacht daarvan niet veel heil en acht een plan voor systematische, economische ontwikkeling der kolonie meer noodig dan een financieel plan.

Ook des Gouverneurs plan om door de oprichting van scholen in de districten de naar Paramaribo gestroomde districtsbevolking weer naar de districten te leiden, is niet zonder critiek gebleven. De heer van Ommeren zeide gaarne te zullen medewerken tot uitbreiding van het onderwijs, hoewel hij daarvan weinig heil verwacht voor de oplossing van het vraagstuk der stadsbevolking. Niet gebrek aan scholen heeft de menschen stadwaarts gedreven, doch de misère, die door de krullotenziekte onder de vroeger welvarende landbouwers haar intrede deed.

Naar onze meening hebben ook andere factoren meegewerkt.

De heer Jessurun acht het vleiend voor de school — en dus ook voor hen die haar dienen — dat voor het eerste probleem, waarvoor men oplossing zoekt, haar hulp wordt ingeroepen. De schaduwzijde is echter, dat als de verwachtingen niet worden beantwoord, het instituut als zoodanig gevaar loopt de schuld te krijgen. Het doel van de scholen is niet om te zorgen voor een meer evenredige verdeeling der bevolking over de kolonie. Hij gelooft ook niet, dat zij daartoe veel zullen bijdragen. Is de bevolking niet weggetrokken in die deelen der districten waar scholen waren? Het zijn andere invloeden die daarop werken. Ook is de school niet het middel om liefde voor den landbouw te kweeken. Daarvoor heeft men vakscholen.

De heer Simons is volbloed voorstander van volksontwikkeling en zal daarom nimmer stemmen tegen credieten voor schoolbouw. Men moet echter het onderwijs niet beschouwen als panacee tegen allerlei sociale kwalen. Goede wegen kunnen meer dan scholen bijdragen tot het houden van de bevolking in de districten, want de mensch behoort tot de gezellige dieren en voelt na de dagtaak behoefte aan afleiding, gezelschap en ontspanning. Ook van de deportatie van stadsmenschen naar de districten verwacht hij niet veel. Wie zijn leven lang de naald hanteerde, kan maar niet zoo dadelijk met de spade omgaan, daargelaten dat vele van die tobbers physiek ongeschikt zijn voor den landbouw.

Hiertegen zou men kunnen opmerken, dat des Gouverneurs plan niet is om juist deze physiek ongeschikten naar de districten te drijven.

Wij teekenen hier aan, dat de bovenstaande uitingen niet ontleend zijn aan het officieele verslag — dat ons nog niet heeft bereikt — maar aan het overzicht in „*De West*" van 1 Mei.

* * *

In het verslag van de Algemeene Rekenkamer over 1916 met betrekking tot Suriname leest men omtrent het bedrag van het tractement van den Griffier der Koloniale Staten:

„In 1914, tijdens het verlof van den toenmaligen griffier der Koloniale Staten, werd een commies belast met de waarneming van diens functiën onder genot van eene toelage van *f* 3300 boven zijn traktement van *f* 2000. Later, toen de griffier den dienst verliet, werd de waarnemer door de Staten definitief tot griffier benoemd en werd hij door den gouverneur in het genot gesteld van een traktement van *f* 5300.

De omstandigheid, dat aan den benoemde werd vergund bij zijn ambt van griffier het beroep van praktizijn bij het Hof van Justitie te blijven uitoefenen, welke vergunning de afgetreden griffier eveneens had bezeten, had de Kamer aanleiding gegeven in het voorjaar van 1915 de vraag te stellen of de werkzaamheden, verbonden aan het ambt van griffier, welke, te oordeelen naar de verleende vergunning, niet de volle werkkracht van den titularis eischen, wel van zoodanigen omvang waren, dat niet had kunnen zijn volstaan met toekenning van een lager tractement dan *f* 5300.

In antwoord hierop deelde de gouverneur in het afgeloopen jaar mede, dat eene in 1905 door zijn toenmaligen ambtsvoorganger aangewende poging om het traktement van den griffier der Koloniale Staten te verlagen, niet de instemming van dat college had kunnen verwerven en dat de Staten (althans de meerderheid) dit standpunt hadden gehandhaafd, toen bij de begrooting van 1912 eene tweede poging tot verlaging werd gedaan.

De werkzaamheden van den griffier waren sedert dien, naar de gouverneur meende, zeker niet verminderd. Derhalve was het niet wenschelijk geacht, een voorstel te doen tot vaststelling van de bezoldiging van den nieuwbenoemden griffier op een lager bedrag dan *f* 5300.

Aan dit antwoord werd door den minister van koloniën de mededeeling toegevoegd, dat de zaak nog een onderwerp van nadere overweging uitmaakte.

De briefwisseling met den gouverneur is nog niet beëindigd."

Wij durven de verwachting koesteren, dat de voortgezette briefwisseling zal leiden tot het eenig juiste standpunt: de zaak overlaten aan de beslissing van de Koloniale Staten.

* * *

Woensdag 18 dezer, zal in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis in den Haag, de eerste algemeene vergadering van de vereeniging Koloniaal Onderwijs Congres gehouden worden.

De agenda vermeldt o.m. de volgende door het bestuur voorgestelde onderwerpen voor het in 1918 te houden 2e Koloniaal Onderwijs Congres.

a. Hoe moet het onderwijs in Suriname ingericht worden ten aanzien van de Nederl. Indische en de Britsch-Indische kinderen, in het bijzonder wat betreft de taal? Is het noodig voor hen afzonderlijke scholen op te richten?

b. Zijn voor Chineezen afzonderlijke gouvernementsscholen gewenscht?

c. Voorbereidend onderwijs voor alle bevolkingsgroepen in Nederl. Oost- en West-Indië.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Djowo Dipo-beweging. Te Bangel is, volgens de *Sinar Djawa*, door de vereeniging *Boedi Moeljo* besloten propaganda te maken voor de *Djowo Dipo*, de beweging om het *Ngoko* (laag Javaansch) als de

éénige ware en zuivere taal van het Javaansche volk te doen proclameeren. Aanvankelijk waren velen onder de aanwezigen ter vergadering, waar dit besluit genomen werd, van meening, dat men hierdoor in een scheeve verhouding zoude komen te staan tot zijn schoonouders. Weg dan met de schoonouders, — zeide de woordvoerder —; en indien zij eenmaal weg zijn en wij zijn op onze beurt schoonouders geworden, dan zullen onze aangehuwde kinderen er geen aanstoot in vinden. Wij zijn dan de schoonouders van het Javaansche volk.

Toenggoel Seto betreurt in de Darmo Kondo dien taalstrijd. Hij begrijpt 't niet, waarom voor de „evolutie", de „emancipatie" van het Javaansche volk het *Kromo*, het hoog Javaansch, waarin zoovele schoone en verheven gedachten zijn uitgedrukt, verdwijnen moet. Met deze taalsoort zouden dan mede verdwijnen de Javaansche poëzie, de *wajang*- en *babad*-verhalen, de voorstellingen, die bij feestelijke en plechtige gelegenheden hierop betrekking hebben, kortom alles, wat herinnert aan de vroegere grootheid van Java en zijne bewoners. Hij waarschuwt daarom tegen dezen ondoordachten ijver.

Z. Mohamad vreest (in de *Sinar Djawa)* dat deze beweging toch zal doodloopen en alle circulaires, die daarop betrekking hebben, hetzelfde lot zullen ondergaan als die mooie en welbekende zoogenaamde Hormat-circulaires; d.w.z. dat men er zich niet aan storen zal. Als *motto* heeft hij aan het hoofd van zijn artikel de volgende woorden geplaatst: „*Mensch, waar is uw plaats. Waarvoor zijt gij hier op aarde!*" Van waar — vraagt hij — die *sembahs* *) dat op den grond zitten *(silo)*, dat gehurkt loopen *(lakoe dodok)* Wat 't om de vereering van den eenen mensch tegenover den anderen? Onmogelijk. Veeleer dateert z.i. deze aanbidding van den tijd, toen de vorsten zich als godsgezanten, ja als incarnaties van de een of andere grootheid of van den oppersten God beschouwden en zich als zoodanig door hunne onderhoorigen, door het gansche volk lieten respecteeren. Kruipende, met het aangezicht over het stof gebogen, ging men tot die grootmachten. Elk woord, uit hun mond gesproken moest met het hiervoren omschreven handgebaar *(sembah)* beantwoord worden. Zoo werden de vorsten en later de Hoofden en Ambtenaren op een ongenaakbaren troon boven het volk geplaatst. Ziedaar het ontstaan van de meest laffhartige vleierij, de zucht om in den vorm van titels den aangesprokene honig om den mond te smeren. Het behoud van deze titels en van de taal, waarin alleen tot hen mag worden gesproken *(Kromo)* is bij de hooggeplaatsten het redanker voor de openbare achting, daar, waar het kleed die achting reeds voor drie vierde verloren heeft.

Daar, waar in den laatsten tijd het volk niet meer systematisch dom gehouden wordt en de volksgeest ontwaakt, is het alleszins begrijpelijk, dat de Regeering in haar Hormat-circulaires, de ambtenaren en hoofden, die over het volk gesteld zijn, aan hunne plichten moest herinneren, voornamelijk hierin bestaande, dat zij het Inl. volk niet meer als „kwartmenschen" bleven beschouwen en behandelen, maar het een plaats in de samenleving geven, gelijkwaardig aan alle andere rassen. Zeker er zijn vormen, die onontbeerlijk zijn voor het onderling verkeer, voornamelijk onder de meer ontwikkelden en hoe vaster die vormen zijn ingeworteld,des te gemakkelijker en aangenamer zal het verkeer wezen. Doch in aanmerking genomen, dat vooral in de Inlandsche ambtenaarswereld ieder iets hooger wil vliegen dan de luchtkring, waarin hij geboren is, dienen die vormen niet te ontaarden in bombastische kruiperijen, doch moeten zij veeleer getuigenis geven van verstand en menschelijke waardigheid. Helaas, de Hoofden zijn van meening, dat de hormatveroordeeling hun gezag niet ten goede zal komen. En de hormat-circulaires zijn in de meeste archieven eenvoudig gedeponeerd. Nu wil men met de *Djowo Dipo* hetzelfde, de taal afschaffen, waarin uitdrukking gegeven wordt juist aan de verschillende gevoelens van eerbied en vereering. Ook ten deze zullen de hooggeplaatsten een rem zijn, waardoor te vreezen is, dat deze beweging nog in haar geboorte gesmoord zal worden.

Algemeene Politie. *S. Nich. Winter* schrijft in de *Sinar Djawa*, dat thans te Semarang de *Algemeene Politie* is ingesteld, die de leiding en regeling in politiezaken heeft. Geklaagd wordt over het meten met twee maten. Een schrijver op het bureau van dezen tak van dienst, — zoo verhaalt hij — reed op een avond (6 uur) op de fiets naar zijn bureau. De fiets was niet van een brandende lantaarn voorzien. Zijn lantaarn was stuk gegaan. Geld had hij niet om een nieuwe te koopen. Hij had daarbij geen gewetensbezwaar om zonder licht te rijden, daar hij naar zijn bureau ging, dus in de uitoefening van zijn functie was en tot de politie behoorde. Maar onderweg was hij door een agent aangehouden, die hem blijkbaar nog niet kende. Er ontstond een vraaggesprek, dat door den schrijver in 't Hollandsch wordt vermeld en hieronder woordelijk wordt weergegeven:

H. A.: „Uitstappen". Schielijk sprong de schrijver van zijn fiets. Vervolgens vroeg hem de hoofdagent: „Waarom zonder voorzien van licht?"

S.: „O, neem mij niet kwalijk mijnheer. Ik dacht, dat ik ook op een fiets zonder licht mocht rijden."

H. A.: „Wie bent u?"

S.: „Ik ben een der schrijvers van de Algemeene Politie." (Tot welke sektie ik behoorde wist ik niet)

H. A.: „Of heeft u recht het rijden op een fiets zonder te voorzien van licht?"

S.: „Dat weet ik niet precies, mijnheer! Maar waarom mag het andere personeel wel, zooals mantris politie, rechercheurs en Inlandsche agenten? Ik ben toch ook een personeel van de Algemeene Politie, niet waar?

H. A.: „Jawel, maar u mag op een fiets zonder licht niet rijden, daar u niet belast is met straatdienst."

S.: „Nou! Ik weet nu pas, dat wij schrijvers van de Algemeene politie niet op fietsen zonder voorzien van licht mogen rijden."

Volgt een ontboezeming vol verontwaardiging over deze behandeling; de schrijver acht zich miskend en gekleineerd tegenover de andere werkelijke politiebeambten, zegt, dat het meten met twee maten niet te pas komt en verzoekt den hoofdredacteur van de *Sinar Djawa* een exemplaar van zijn blad, waarin zijn stuk is opgenomen, aan den Hoofd-Commissaris van Politie te zenden. „*Dengan segala seneng hati*" (met het meeste genoegen), teekent de redaktie hierop aan.

Niet in orde. Den 31en Maart j.l. werden — alzoo teekent de *Oetoesan Melajoe* aan — vier gevangenen in zake den Djambi opstand door de *rapat* te Rawas ter dood veroordeeld, door middel van ophanging. Van drie beklaagden werd het vonnis door den Resident bekrachtigd. Dit is wel een bewijs, dat het met de Indische rechtspleging niet in orde is. Een niet justitioneel ambtenaar bekrachtigt een vonnis van een zeer ondergeschikt rechterlijk college, waarin niet één gegradueerde zitting heeft. En het gaat hier toch om niet minder dan leven en dood. Zoo besluit bovengenoemd blad.

*) eerbiedige begroeting van een mindere jegens een meerdere, door de tegen elkander samengevoegde handen zóó naar het voorhoofd te brengen, dat de toppen van de duimen de punt van den neus raken.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Bond van Chineesche Geëmployeerden. In de *Sinar Sumatra* werd door S. te Padang propaganda gemaakt voor de oprichting hiervan, wijl die van Batavia reeds zooveel goeds voor de geëmployeerden aldaar gedaan moet hebben. Hij laakt 't in de Europeanen, vooral de ambtenaren, die hun brieven aan Chineezen adresseeren: „Aan den Chinees", zelfs al waren de geadresseerden ook personen van goeden naam en behoorende tot den gegoeden stand. Waarom kan niet geschreven worden „Aan den Heer". Dit is nog korter dan „Aan den Chinees". Doch nog erger is 't, dat er Chineezen zijn, die precies zoo hun schrijven adresseeren aan hun eigen landgenooten, hetgeen hen natuurlijk in de oogen der Europeanen nog meer verlaagt.

S. voornoemd verklaart in een ander nummer van hetzelfde blad erg blijde te zijn, dat zijn oproep tot vorming van den hierboven bedoelden bond zoo goed is opgenomen, en dat deze bond op 't punt staat opgericht te worden. Maar — zoo vraagt hij zich zelven af — hoe zullen de chefs-werkgevers dien bond aanzien? Het is te hopen, dat zij dien welwillend zullen accepteeren en daarvan donateur willen worden. Want aan geld mag 't ons niet ontbreken.

Toekomst-plannen? In hetzelfde blad komt een gesprek voor met een Japanner, die o.m. verklaarde, dat de bewering als zou Japan het oog hebben op Java en Madoera, zooals ook de Heer van Hinloopen Labberton in zijn propaganda voor „Indië Weerbaar" verklaarde, van allen grond ontbloot is, en slechts als een uiting van vrees kan worden aangemerkt. Japan is voor veroveringen niet sterk genoeg en zoude daarin toch ook door de Europeesche mogendheden tegengehouden worden. Indien China met Japan wilde samengaan, ja, dan zouden niet alleen Java en Sumatra, maar ook Australië in bezit genomen kunnen worden."

In de *Sinar Sumatra* wordt opgemerkt, dat het Japan's eigen schuld is, dat de Indische Regeering en de Indiërs dit land van veroveringsplannen ten opzichte van Indië verdenken, want in de pers van Japan worden vrijuit artikelen hieromtrent geschreven. Wat de verhouding tusschen China en Japan betreft, wordt gezegd, dat zeer zeker Japan herhaaldelijk te kennen gegeven heeft, dat het in vrede met China wil leven, maar dat er nog geruimen tijd verloopen moet, vóór die goede verhouding tot stand zal komen. Japan moet ook in zijne houding tot

China nog veel veranderen, vóór en aleer het in Japan vertrouwen zal stellen.

Insulinde. Te Padang werd een lezing gehouden door *Mara Soetan*, als vertegenwoordiger van het hoofdbestuur van „Insulinde" te Semarang en van het bestuur van de afdeeling te Batavia. Het doel der Vereeniging werd uitgelegd en de reden waarom alle nationaliteiten daarin aangenomen worden. Hij toonde ook aan, dat sedert de Regeering de batig slot politiek van de O.-I. Compagnie had losgelaten, zij niets anders deed dan wat „Insulinde" zich ten doel had gesteld, n.l. Indië en de Indiërs opheffen, opdat zij niet bij andere rassen ten achteren zouden staan; reden waarom „Insulinde" zich niet tegen de Regeering zal keeren, haar steeds zal steunen in hare pogingen om aan de nooden en behoeften van het land te voldoen en haar daarvan dientengevolge steeds op de hoogte zal houden. *(Sinar Sumatra).*

Nog meer Bonden. De Inlandsche ambtenaren van de S.S. te Padang en omstreken worden opgewekt tot het vormen van een Bond, zooals die op Java reeds bestaat en die daar in 't belang der leden goed werkt. Naar aanleiding hiervan worden klachten kenbaar gemaakt van het Inlandsch personeel over tenachterstelling bij de Europeesche collega's. Vroeger werd er met Inl. hoofdconducteurs en treincontroleurs gewerkt en het ging goed. Nu worden deze posten slechts aan Europeanen toevertrouwd. Het tractement van de conducteurs is zoo laag, dat het op het duur niet toereikend zal zijn om daarvan met vrouw en kinderen gras te eten. Waarom krijgen de Inl. beambten geen huishuurindemniteit, zooals de Europeesche? De heeren zijn toch niet van meening, dat zij een eigen woning bezitten? Of dat zij bij familieleden inwonen? Dan wel onder den blooten hemel huisvesten? 't Is te hopen, dat de chefs, die hiervan op de hoogte zijn, spoedig den toestand verbeteren zullen. *(Sinar Sumatra).*

Over Turkije. In hetzelfde blad wordt betoogd, dat de Sultan van Turkije het eenige ware hoofd van den Islam is en dat die *Sheriff Hoesin*, die pogingen aanwendt om zich als zoodanig op te werpen, toch niets kan uitvoeren. Wel is waar wordt hij door de Engelschen en Franschen gesteund, maar men behoeft er zich geen illusies van te vormen, dat zij zulks belangeloos doen. De Europeanen zijn zoo dom niet. De ééne dienst is de andere waard. Turkije heeft vele vijanden. In herinnering wordt gebracht, wat de minister Trepoff tot de Doema gezegd heeft ten aanzien van de Dardanellen in Constantinopel, n.l. als zouden zij reeds door de geallieerden aan Rusland zijn toegezegd. 't Was gekkemanswerk — alzoo gaat de schrijver voort. De Engelschen konden met hun oorlogsschepen niet in de straat, maar moesten uit de buurt vluchten. Daarom zullen overal de Mohamedanen zich tegen den wil van de Europeesche vorsten verzetten, waar zij zich in zaken van het Chalifaat willen mengen.

Help U zelven. Den Batakkers van Siboga wordt aangeraden zich zelven aan een particuliere school te helpen, waar het Nederlandsch kan onderwezen worden, daar het Gouvernement, naar het schijnt, niet bij machte is om hun voldoende onderwijs te geven. In een vergadering van den kring Pajakombo der vereeniging „*Insulinde*" gaf de assistent-resident van Tubergen als zijne meening te kennen, dat het niet noodig was voor den landman om het Hollandsch aan te leeren. De conclusie wordt hieruit getrokken, dat de Hollanders 't niet gaarne zien, dat de Inlanders even ontwikkeld worden als zij zelven. Dit is toch dwaas. Indien de Inlanders tot volle ontwikkeling gekomen zijn, zullen zij immers uit dankbaarheid de Hollanders helpen, als deze aangevallen worden. Nu zal dit met dwang plaats hebben. De Duitschers en Russen zien 't anders in. Zij zijn blij dat de ingelijfde Polen hunne taal willen leeren. Wacht daarom niet op het Gouvernement, maar neemt de zaak van het onderwijs zelf ter hand en bepaalt u niet tot het Hollandsch alleen, maar leert ook het Engelsch, Fransch en Duitsch, want als 't waar is, dat er in Japan reeds een kaart bestaat waar Ned.-Indië aan Japan is toegevoegd, en dat alzoo Holland Indië verliezen zal, dan heeft de kennis van de Hollandsche taal geen nut meer, daar zij geen handelstaal is. *(Sinar Sumatra).*

Twee nieuwe Chineesche feestdagen. De *Djawa Tengah* deelde mede, dat deze door het ministerie van Buitenlandsche Zaken zijn ingesteld. Naar aanleiding hiervan zegt *Banswé* in de *Warna Warta*, dat men zich daarover niet behoeft te verblijden. Hij brengt in herinnering, dat in 1911 de vlag van de Republiek te Soerabaja werd neergehaald en dat later hetzelfde gebeurde te Palembang, toen daar ter eere van *Lee Gong Hong* gevlagd werd bij zijne verheffing tot President. Hij verwijt 't den Chineeschen Consul-Generaal, dat deze niet met meer ernst de belangen zijner landgenooten behartigt en vraagt of de Regeering in China niets anders in hun belang kan doen dan feestdagen vaststellen. Zou 't niet beter zijn om onderwijzers voor de Chineesche scholen en Inspekteurs voor het onderwijs uit te zenden, zorg te dragen voor de verbetering van het lot der Chineezen, van hunne rechtspraak, met name de politierol, enz.?

Zelfbeheersching. Met groote ingenomenheid deelt de *Warna Warta* mede, dat de resident van Solo pensioen zal aanvragen en de heer de Groot overgeplaatst zal worden. „Projector" schrijft dit feit toe aan zijn geschrijf in dat blad: „Ziedaar waartoe thans de Maleische pers in staat is" roept hij uit.

„De Aanhouder wint". In dit blad wordt met verontwaardiging te kennen gegeven, dat terwijl particuliere firma's het ingezien hebben om in verband met de duurte aan hun personeel een duurtetoeslag van 5—25 pCt. toe te kennen, een verzoek van het pandhuispersoneel te Semarang om in het genot van huishuurindemniteit te worden gesteld, van de hand werd gewezen. Batavia en Soerabaja hebben dat reeds verkregen. Is het dan te Semarang zooveel goedkooper dan ergens anders? Zijn de requestranten dan geen Gouvernementsbeambten, zooals elders? Na overleg kwam men tot het besluit om het er niet bij te laten, maar om het Bestuur van den Bond van pandhuisambtenaren te verzoeken op audientie te gaan bij den Gouverneur-Generaal en de zaak opnieuw voor te brengen.

Een Vergelijking. De *Tjahaja Timor* maakt een vergelijking tusschen Chineezen en Javanen: de gegoede Chineezen helpen hunne arme en pas aangekomen landgenooten vooruit, zóó dat zij binnen korten tijd naar behooren kunnen bestaan, terwijl de Javanen onderling héél anders doen. De welgestelden onder deze laatsten leven geheel voor zich zelven, trekken zich het lot hunner minder bedeelde landgenooten niet aan, zelfs niet als die in moeilijkheden verkeeren. Moge Allah hen tot inkeer brengen! Zoo roept hij uit!

Zou 't waar zijn? In hetzelfde blad wordt medegedeeld, dat een meisje van een zekere Kartinischool naar huis gaande, steeds een omweg maakte om niet een H. I. school te passeeren. Naar de reden hiervan gevraagd, gaf zij te kennen, dat zij dit uit schaamte deed, daar haar kennissen van de H. I.-school de Kartinischool voor een armenschool aanzagen, omdat er steeds om geld voor die inrichtingen gevraagd wordt.

Van Vreemde Koloniën.

China geen keizerrijk.

De door hun volk verloochende vorsten van Portugal, Rusland, Griekenland zullen een oogenblik weer de hoop hebben voelen oplaaien, nu de verdreven keizer Hoean Toeng op den troon van Peking was terug gebracht, zij zullen, in onverflauwd geloof aan de goddelijke roeping en de gehechtheid van „het volk" aan hun dynastie, gedacht hebben: zoo zal ook onze beurt komen. Of de loop der gebeurtenissen in China deze verwachtingen nader zou schragen was dadelijk zeer te betwijfelen, behalve in Peking zelf vond de staatsgreep weinig steun. In weinige dagen is de contra-omwenteling ling in 't niet verloopen. De keizer deed weer afstand van de pas opgerichte troon.

Sjangsoen, vooral gesteund door Kangjoewei en den voormaligen minister Sjang spoe sjoeng, maakte zich onverwacht van de macht in Peking meester. De president der republiek, Lijoen Hoeng, weigerde afstand te doen en werd gevangen gezet; volgens nadere berichten wist hij echter te ontvluchten en in de Japansche legatie een betrekkelijk veilige schuilplaats te vinden. Liet de censuur aanvankelijk alleen de berichten door, die den indruk gaven dat de lagere volksklasse, 't leger en 't meerendeel der ambtenaren zeer ingenomen zouden zijn met 't herstel van Hoean Toeang, en dat eenige der noordelijke provinciën diens zijde gekozen hadden, weldra klonken andere toonen. Sjangsoen was tot onderkoning van Tsjili aangewezen, maar de militaire gouverneur van deze provincie, Tsoakoen, bleef der republiek getrouw, en daar hij over een gewapende macht beschikt, welke die van Sjangsoen verre overtrof, was dit reeds een bedenkelijke tegenvaller. De voormalige minister-president Toean sji joei wist bij Machang een groote troepenmacht samen te trekken, zoodat hij den 5den Juli reeds met 20.000 man tusschen Peking en Tiëntsin stond. Werd 't aantal tegen de hoofdstad oprukkende krijgers op 50.000 geschat, verwacht werd dat Sjangsoen daar slechts 5000 zou kunnen tegenover stellen. 't Aantal der provinciën, die zich openlijk tegen de monarchie verklaarden, steeg met den dag.

Intusschen bleek toch in ruimer kring ontevredenheid te bestaan over het bestuur der republiek, zooals dit door Lijoen Hoeng, gevoerd werd.

Volgens Dr. Soen jat sen, de bekende voorvechter voor den republikeinschen regeeringsvorm, hing de jonge republiek nog veel te veel aan de oude instellingen en opvattingen. De zuidelijke provinciën voelen

veel voor een afscheiding. Door dit alles heen deed de positie der vreemde legaties moeilijkheden vreezen. Zouden de partijen, of zouden de losgelaten strijdelementen de neutraliteit dier legaties ontzien? Om dit meer te verzekeren, rukten Amerikaansche, Japansche, Engelsche en Fransche detachementen van de kustplaatsen naar Peking op.

De binnenlandsche oorlog is begonnen, spoorwegen zijn opgebroken, de eerste gevechten zijn geleverd. Er was nog niet genoeg strijd in de wereld.

Had de keizerlijke partij haar zetel te Peking, voorstanders van de afscheiding der Shanghaische republiek hebben een kruiser naar Peking gezonden om den in de Japansche legatie gevluchten president Lijoen Hoeng af te halen en hem Shanghai tot bestuurszetel te doen maken; de meest geavanceerde partij, waartoe ook Dr. Soen jat sen behoort, heeft een voorloopige regeering te Nanking ingesteld; zij die den toestand in 't algemeen willen behouden zooals hij vóór den jongsten staatsgreep was, maar die niet tevreden zijn met den president, wenschen Toean sji joei aan 't bestuur te brengen, die, zooals wij boven zeiden, een groote troepen macht onder zijn bevel heeft. De monarchistische partij is met den keizer en Sjangsoen van 't tooneel getreden. Zullen de anderen doorvechten?

Voor de algemeene politiek in 't verre Oosten lijkt 't ons voorloopig van geen overwegend belang welke partij aan het roer komt. Zij zal nog geruimen tijd de handen vol hebben met de regeling der binnenlandschen aangelegenheden. Voor later belooft de democratisch-republikeinsche vorm wellicht de meeste kans op een vredelievende buitenlandsche politiek.

Intrée-rede van gouverneur-generaal van Vollenhoven.

Is 't Nederlanderschap van den gouverneur-generaal van een Fransche kolonie voor ons de naaste aanleiding om meer aandacht aan zijn eerste rede te geven, dan wij doorgaans aan die plechtigheden wijden, de inhoud van de toespraak is echter van dien aard, dat zij op zich zelf beschouwd toch volle opmerkzaamheid verdient. Den 3en Juni stapte de G.-G. van Fransch West Afrika te Dankar aan wal, waar hij door het hoofd van het gemeentebestuur werd verwelkomd. Daarna had in het paleis van den G.-G. de voorstelling der autoriteiten plaats en 't was bij die gelegenheid dat de heer van Vollenhoven de rede hield, welke de Dépêche Coloniale van 22 Juni geheel weergeeft, en waaraan wij 't volgende ontleenen.

Tijdens den oorlog heeft de kolonie een levenskracht getoond, die alle verwachtingen heeft overtroffen. En wanneer men vergelijkt wat 't koloniale gebied aan Frankrijk heeft gekost met datgeen wat 't aan Fr. opbrengt, wanneer men tracht te schatten wat die bijna maagdelijke landen waard zullen zijn na afloop van den oorlog, terwijl de grondstoffen zeldzaam zullen zijn geworden, wanneer men bedenkt, dat een vijftigtal jaren geleden de inlanders den naam van Frankrijk zelf niet kenden, en dat zij nu hun leven zijn komen offeren voor dat land, dan kan men niet twijfelen aan de toekomst van deze Fr. kolonie. Welke andere koloniale mogendheid heeft zooveel in een kolonie weten te bewerken? Welk stelsel heeft elders zooveel bewerkt als de derde republiek aan dit land gegeven heeft?

Na herdenking van de mannen, wier namen aan de geschiedenis der kolonie verbonden blijven, kwam de G.-G. weer op den oorlog terug. De kolonie had krijgers gegeven, nu wordt haar echter vooral materieelen steun gevraagd om den oorlog langer vol te kunnen houden dan de tegenpartij. Meer dan van 't vechten is nu van 't uithouden de overwinning te verwachten. West-Afrika kan copra, rijst, mais, hout, vee, enz. leveren. Maatregelen zijn getroffen om 't overbrengen te verzekeren, maar 't offer wordt niet zonder vergoeding gevraagd. De inboorling weet, integendeel, dat hij zijn product goed zal verkoopen. De cultuur, de handel zal er door verlevendigen. Allen moeten zich beijveren de productie hoog op te voeren.

Niet hij zal overwinnaar zijn die de minst gevoelige slagen krijgt, maar hij die 't spoedigst na den oorlog zijn volle energie weet te gebruiken in den economischen na-oorlog, welke zich nu reeds aankondigt.

't Slot van de rede was een schitterende oproep tot samenwerking en onderling vertrouwen. Frankrijk zal zijn eigen geld noodig hebben, de kolonie zal op eigen middelen moeten rekenen, zoo zal zij de zorgen van de emancipatie krijgen tegelijk met de voordeelen ervan.

Opleiding van invaliden.

Op initiatief van lady Willingdon is te Bombay een instelling geopend, die in den oorlog invalide geworden krijgers opneemt. In navolging van hetgeen in Europa gedaan is, is de bestemming hen die kunstledematen gekregen hebben te oefenen in 't gebruik daarvan en hun vervolgens een ambacht, werkkring of bezigheid te leeren, waardoor zij in hun onderhoud kunnen voorzien, dan wel zich nuttig onledig kunnen houden.

Bij de opening werden 73 Indische invaliden opgenomen, voorloopig is er plaats voor 200. De kosten worden uit particuliere bijdragen bestreken, de instelling heet: ,,Willingdon technical school for Indian soldiers."

Nog meer zelfbesturen.

La Croix, een te Quebec verschijnend blad, dat zijn lezers hoofdzakelijk onder de katholieke geestelijkheid vindt, bepleit dat de samenvoeging van Fransch en Britsch Canada, gedurende een halve eeuw, ten nadeele van de Fransche Canadeezen gewerkt heeft. 't Meent, dat de tijd gekomen is voor een afscheiding van Laag Canada van Hoog Canada, zij moeten beide onder de Britsche kroon blijven, maar een eigen bestuur krijgen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De Januari-afl. heeft den navolgenden inhoud: Aanteekeningen nopens de samenstelling van het zelfbestuur van Bima, door A. Couvreur, assistent-resident.

Bima is een der landschappen op het eiland Soembawa (administratief behoorend tot het gewest Timor en onderh.) De vorige sultan, Ibrahim, een krachtig en vooruitstrevend bestuurder, overleed in Dec. 1915; met zijn oudste zoon en opvolger, Mahomad Salahoedin staat een nieuw politiek contract te worden gesloten, waarin de bepalingen van het oude contract al dan niet zullen worden opgenomen, of nieuwe bepalingen zullen worden ingelascht. Naar aanleiding hiervan publiceert de heer Couvreur zijn, met groote kennis van zaken geschreven, verhandeling.

De eerste kerstening der Mentaweiers, door J.F. K. Hansen, kapitein-gezaghebber. Het is een vijftien-tal jaren geleden, dat het Rijnsche Zendings-Genootschap te Barmen zijn arbeid aanving op de ter Westkust van Sumatra gelegen Mentawei-eilanden. Na veel tegenspoed en onwil van de heidensche bewoners ondervonden te hebben, (zendeling August Lett werd eenige jaren geleden zelfs vermoord) mocht eindelijk zendeling Börger de voldoening smaken onlangs het Kampong-hoofd Djagomandri met zijn gezin, als eerstelingen, te doopen. Kapitein Hansen verwacht dat dit voorbeeld spoedig navolging zal vinden, in de eerste plaats tot heil der Mentaweiers zelf.

Verder kortere bijdragen, als: Pionierswerk, door K. A. James. — Voor den oud-indischen militair. — Onze thee in 1916. — De beteekenis der Buitenbezittingen.

De Febr.-afl. van hetzelfde tijdschrift houdt in: De gewestelijke wegenbelasting, door J. E. Jasper. — Zou het wenschelijk zijn, indien door Inlanders ontgonnen en met overjarige gewassen — als hevea e.d. — beplante gronden aan niet-inlanders in landbouw-concessie of erfpacht konden worden uitgegeven, door D. J. G. van Setten, met Naschrift, door C. L. — Bestuurscontrole op de inlandsche rijstcultuur ter Sumatra's Westkust, door W. Frijling. — Benoemingen bij het inlandsch bestuur op de buitenbezittingen, door H. W. Stap. — De organisatie der gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië. — Onvoldoende vooropleiding van onderwijspersoneel in Indië.

Orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging.

No. 56 van dit periodiek bevat: Verslag der Algemeene Vergadering op 9 October 1916; debat over het kader vraagstuk. Inleider P. A. Cox, 1e luitenant der inf. — No. 56. Debat over het onderwerp het tactisch gebruik van onze Veldartillerie. Inleider J. B. van der Poll, kapitein der art.

C. E. van Kesteren. †

In de Ingenieur van 7 Juli schrijft de hoofdredacteur R. A. van Sandick een necrologie van den heer C. E. van Kesteren (met portret). In 1861 naar Indië vertrokken als gouverneur der kinderen van den regent van Demak, Pangeran Ario Tjondro Negoro, trad hij in 1863 op als hoofdredacteur van de ,,Locomotief". Na zijn terugkeer in Nederland bleef hij als directeur aan dat blad verbonden en stichtte weldra (in 1879) het maandschrift de Indische Gids, waarvan hij de hoofdredactie bleef waarnemen tot het jaar 1897. Zijne belangstelling in algemeene koloniale zaken was in de laatste jaren schijnbaar sterk verminderd (met de Locomotief had v. K. sedert 1896 geen bemoeienis meer), en wijdde hij zich geheel aan een nieuw levensdoel: de oprichting, aanleg, exploitatie en uitbreiding van kleine spoorwegen op Java. O. a. was hij mede-oprichter en directeur van de Kediri- en de Malangstoomtrammaatschappij.

Na een lang en arbeidzaam leven had de heer Van Kesteren nog één wensch: zijn laatste jaren nuttig door te brengen en zijn memoriën te schrijven. Reeds lang had hij zich voorgenomen om op 1 Mei 1917 dit plan ten uitvoer te brengen. Een ongesteldheid maakte het hem echter reeds eenige maanden vóór dien onmogelijk zijn arbeid voort te zetten. Op raad van zijn geneesheer verliet hij den 4den April, kort voor den datum, dien hij zich gesteld had, zijn woonplaats Amsterdam, om zijn nieuw verblijf te Arnhem te betrekken.

De welverdiende rust was echter niet voor dezen werkzamen man weggelegd. Twaalf dagen later overleed hij.

Indologenblad.

Het Nr. van 4 Juli bevat het vervolg der beschouwingen van H. J. van Mook over het totemisme. — Verder het eerste gedeelte van een artikel: Een tournee naar de Batang Loepar Dajaks (in de Wester-afdeeling van Borneo).

Graphische voorstellingen landbouwgewassen.

Als publicatie (1917, No. 1) van de Afdeeling Nijverheid en Handel van het Dep. van L., N. en H. te Buitenzorg, verscheen een werk bevattende berekeneerde ,,Grafische voorstellingen van oogst en aanplant van de voornaamste inlandsche landbouw-gewassen in 1913,

1914 en 1915, door Jhr. C. de Savornin Lohman". Onder de voornaamste gewassen worden verstaan: Sawahrijst, droge rijst, maïs, cassave, bataten, aardnoten, kadelé.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

No. 7—8 van deel 107 bevat eene verhandeling van Mr. G. J. Nolst Trenité, getiteld „Een bedenkelijk landraad-vonnis". De kwestie betreft de beslissing van een proces tusschen een Inlander en de dessa Mendoet over het bezitsrecht op een sawah. Volgens Mr. N. T. is het vonnis dat door den gouvernementsrechter is gewezen bedenkelijk omdat het den duidelijken zin van de woorden der wet geweld aandoet, om met miskenning van de kracht, welke het geschreven recht ook voor den Inlander hebben kan, aan den Adat eene alles overheerschende beteekenis toe te kennen, welke daaraan naar ons Indisch staatsrecht stellig niet toekomt.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 14 bevat o. a. de volgende bijdragen: De Buitenzorgsche Kartinischool, door M. C. Kooy-van Zeggelen. — Het nieuwe rijk van Modjopahit, door Prof. Dr. J. H. F. Kohlbrugge. — De bevolking van Suriname, door Fr. Oudschans Dentz. — Indische volken en hun verleden, door M. L. Adriani-Gunning. — Kebon (de tuinman), door X.

Onze Eeuw.

In het Juli-Nr. een bijdrage van Dr. E. B. Kielstra over het voormalige sultanaat van Bandjermasin. Onderhoudend en bevattelijk geeft schr. een historisch overzicht van de onwaardige wijze waarop eerst de compagnie en later het N.-I. gouvernement (voorgelicht door voor hunne taak ongeschikte ambtenaren) met de bestuurders van Bandjermasin hebben gehandeld. De voor ons beschamende geschiedenis werd in 1860 met de opheffing van het Sultanaat beklonken.

Dr. K. getuigt: Het moet erkend worden: de ondergang van het Bandjermasinsche Sultanaat is niet, zooals elders, bijv. in Riouw, het gevolg geweest van de wijze waarop het handelde, maar van de manier waarop het behandeld is. In den Compagniestijd en in dien van Daendels hebben onze bestuurders met hunne bemoeiingen met Zuid-Borneo weinig eer ingelegd, maar wat daar tusschen 1850 en '60 is geschied, is waarlijk niet van verhevener aard. Uit baatzuchtige overwegingen deinst men niet voor de meest wederrechtelijke daden terug, heult men jarenlang met een verachtelijken intrigant zooals Tamdjid; want toen hij in 1857 Sultan werd, gewaagde men zelfs niet van den in 1852 zoo gewenschten en door hem toegezegden afstand van grondgebied ten behoeve der kolenontginning..."

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 27: J. T. Cremer (naar aanleiding van zijn 70en verjaardag). — Eenige cijfers omtrent riet- en suiker-opbrengst en suikerprijzen uit den Java-oogst van 1916. — Looistof-fabricage in Ned.-Indië, door Th. A. de Neve. — Het machinaal graven van plantgeulen in suikerrietvelden, door den „Geveke"-geulengraver. — Vereeniging „het P. G. Fonds" (Prinsen Geerligs Fonds) te Amsterdam. — Vergadering van de Vereeniging van Landbouw en Nijverheid te Djember, 20 Januari 1917. — Vergadering van de Kedirische landbouwvereeniging te Blitar. — De zijdehandel van China, door A. D. — Economisch overzicht van Suriname in 1916. — Verkoop van Bankatin. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

De Macedoniër.

Ds. L. Tiemersma schrijft in het Juli-Nr. van dit zendingsperiodiek een artikel: Eischen der zending bij veranderde tijdsomstandigheden. Schr. doelt natuurlijk op de ontwaking van Java's bevolking, waarbij zich niet alleen een drang naar kennis, maar ook naar zelfstandigheid en vrijheid openbaart. — Dr. D. K. Wielenga vervolgt zijn historische (druppelsgewijze gepubliceerde) beschouwingen over het eiland Soemba. Zijne bijdrage is thans getiteld: 1880. Posthouder Erich in Soemba. Oemboe Toenggoe voor den Resident.

De Indische Gids.

De Juli-afl. bevat de volgende artikelen: De Nederlandsch-Indische topographische dienst weerbaar! door J. van Roon. — Een gouverneur van Atjeh (n.l. Pruijs van der Hoeven), door S. Kalff (slot). — Van een Javaansche aristocraat en onbeleefde Hollanders, door E. A. A. van Heekeren. (Onder dezen titel verscheen onlangs in het weekblad „Indië" een artikel van den heer Walbeehm; de heer v. H. draait nu de zaak om en vertelt uit eigen ervaring van onvormelijkheden aan het Solosche Hof tegen Europeanen gepleegd). — De geschiedenis van Samiro, door E. J. Tjerkstra. — Verder de gewone rubrieken: Revue van brochures; Koloniale literatuur; Wetenschap en Industrie; Bibliographie.

Korte geschiedenis van Ned.-Indië.

Onlangs verscheen bij J. H. de Bussy te Amsterdam een leerboekje, getiteld: Korte geschiedenis van Nederlandsch-Indië van de vroegste tijden af. Voor de hoogste klassen der lagere scholen, Mulo en middelbaar onderwijs, door W. Carelse.

In ruim 40 hoofdstukjes of lessen brengt de schr. (we meenen dat hij onderwijzer in N.-I. is) de belangrijkste tijdperken en gebeurtenissen in Indië naar voren, waarbij het hem o.i. gelukt is ten 1e. door een prettigen stijl belangstelling te wekken en gaande te houden voor de behandelde onderwerpen, en 2e. het volle licht te doen vallen, waar zulks behoort.

Eén periode echter (en lang niet de onbelangrijkste) lijkt ons eenigermate misdeeld, n.l. het tijdvak der uitbreiding en bevestiging van het Nederlandsch gezag op de Buitenbezittingen na 1900, waaraan bijv. de heer W. van Gelder in zijn bekend werkje: „Geschiedenis van Nederlandsch Oost-Indië voor de scholen aldaar bewerkt" terecht de noodige aandacht schenkt.

Het boekje is geïllustreerd met plaatjes, portretten en een kaart.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Departement van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Landrechter te Koedoes (Semarang).	2 Mei 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. A. J. A. Bake

Van de Red.-Comm.:

Naar wij vernemen is *Mr. P. H. Fromberg*, oud-raadsheer in het Hooggerechtshof van N.-Indië, thans wonende Charlotte de Bourbonstraat 16 te 's-Gravenhage, opgetreden als vertegenwoordiger in Nederland van de te Weltevreden gevestigde „Vereeniging van Rechtskundige Ambtenaren in Ned.-Indië".

Van „Boeatan":

Te Nijmegen zal op 14 dezer een *Indische Feestdag* worden gehouden. Op de daaraan verbonden *fancy fair* zullen, op verzoek van den heer de Voogt, Comm. der Kol. Reserve en tevens voorzitter dier feest-commissie, ook voorwerpen van Oost- en West-Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt van Boeatan afkomstig, verkocht worden. De baten zijn voor het te Nijmegen op te richten *Doorgangshuis voor Oud-Indische Militairen.*

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending van leeraren voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië worden gevraagd:

I. drie leeraren in de wis- en natuurkunde;
II. twee leeraren in de plant- en dierkunde;
III. een leeraar in de Staatswetenschappen;
IV. een leeraar in het Engelsch;
V. een leeraar in het Fransch;
VI. twee leeraren in het Duitsch.

Voor leeraar in de wis- en natuurkunde komen in aanmerking doctoren en doctorandi in dat vak, bezitters der acte hoogere wiskunde (Kv) en ingenieurs (bij voorkeur civiel- en werktuigkundige ingenieurs).

Ingeval geen geschikte doctoren of doctorandi in de plant en dierkunde voor leeraar in dat vak zich aan-

melden, zullen ook personen die in het bezit zijn van de akte K iv uitgezonden kunnen worden.

De uit te zenden leeraar in de Staatswetenschappen zal tevens in het bezit moeten zijn van de middelbare bevoegdheid voor boekhouden. Desnoods kan worden volstaan met een leeraar bevoegd voor staatsinrichting en boekhouden of voor staathuishoudkunde en boekhouden.

Voor de vreemde talen alleen de bezitters eener B-akte in aanmerking kunnen komen.

Vrouwelijke gegadigden komen voorloopig althans niet in aanmerking.

Op onderwijservaring wordt prijs gesteld.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1000.— (een duizend gulden);

b. vrije overtocht in de 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van éene maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt *f* 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van *f* 100.— (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75. —(vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van *f* 850.— (achthonderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië) eene zoogenaamde ervaringstoelage van *f* 100.— (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend, zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

Zij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Departement van Koloniën wenden, onder toevoeging van:

1o. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2o. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, alsook of zij al dan niet zijn gehuwd en het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden leeraren worden vóór hun vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of zij lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant
van 30 Juni 1917, no. 151).

Uitzending voor den Ned.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooge-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Drie leeraren in de Wis- en Natuurkunde.

Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.

Een leeraar in de Staatswetenschappen.

Een leeraar in het Engelsch.

Een leeraar in het Fransch.

Twee leeraren in het Duitsch.

Leeraar in de anatomie aan de Nederlandsch-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijke gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorhands niet worden uitgezonden.

Technisch bacterioloog voor de laboratoria ten behoeve van het materiaal onderzoek.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1e klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den Waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur.

Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur).

Opzichter.

Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst van het mijnwezen:

Ingenieur.

Opziener.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur.

Werktuigkundig-ingenieur.

Ingenieur voor het signaalwezen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant-ingenieur.

Commies.

Onderwijzer der 3de klasse bij het Openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine:

Derde stuurman.

Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant
van 2 Juli 1917, No. 152).

Ingezonden.

Een Javaansch Jongeling naar Holland gezonden ter opleiding in de Theologie. 1621.

In 't tiende deel van de derde volgreeks der ,,Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië'' (jaargang 1875) staat onder bovenstaanden titel 't ondervolgende vermeld:

,,Onlangs werden wij (namelijk 't bestuur van 't Koninklijk Instituut voor Taal-, enz. zie boven) opmerkzaam gemaakt op den volgenden, zeker niet onbelangrijken brief van Jan Pietersz. Coen aan de Bewindhebberen der Generale O.-I. Comp. van de Vereenigde Nederlanden:

,,Edele Erntfeste, Wijze, Voorsienige,
Zeer discrete Heeren!

Also seecker Javaens jongsken, genaemt Pieter Ducot, Broeders zoone van den Sabandar van Japara, in Banda gevange geweest zijnde, ons door Hendrick van Soest ende Jasper Stevensz. is gerecommandeert te hebben seer fijne bequame gaven naer zijn jonckheyt door neerstige onderwysinge in de Schoole by de voorn. becomen. Ende oock met eenen aen ons versocht hebben, 't selve jongsken naer 't patria gaen ende aldaer tot de studie gevordert mochte worden, om thans ofte morgen gelyck goede apparentie geeft, voornamentlyck hier te lande onder d'eygen natie een goet instrument der Kercke Godts ter stichtinge te mogen zijn. Soo ist dat wy hun billyk en goet versoeck in desen hebben toegestaen. Ende by desen U.E. 't selve knechtken recommandeeren omme soo 't doenlyck is (teneinde als boven) tot den studie gevordert te mogen worden.

,,Hier mede Ed. Erntfeste, Wijze, Voorzienige, Zeer discrete Heeren, wil U.E. na hertelycke groetenisse in de protectie des allerhoogsten bevelen.

,,In 't fort Batavia ad i. 15 November A. 1621.

U.E. dienstwilligen,
(was eigenh. geteekend) J. P. COEN.

Is er onder Uwe lezers soms iemand die weet wat er van dit veelbelovend ,,knechtken'' geworden is; of hij 't hier te lande tot Bedienaar des Goddelijken Woords heeft gebracht, om daarna ,,onder d'eygen natie een goet instrument der kercke Goodts ter stichtinge'' van de goe-gemeente in Indië te zijn; oftewel dat Pieter Ducot zijn begunstigers, de heeren van Soest, Jasper en Coen heeft teleurgesteld, zooals wel eens meer met studenten in de Godgeleerdheid, ook al zijn zij geen oomzeggers van den sabandar van Japara, het geval is geweest.

D. A. H.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116
van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank** van **Ambtenaren** en **Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.
Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.
De Directeur: ZEILMAKER.

AUG. SAVELKOUL.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

P. B. VAN MOORSEL & Co
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

De Firma GIJP & Co.
vervaardigt hare
prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.
VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN
Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.
Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA"

Pension DE BRUIJN
P. C. Hooftstraat 6-8-10, bij R. Museum en Vondelpark.
AMSTERDAM.
Prachtige Appartementen
Electrisch verlicht - Badkamers - Telefoon.
ARRANGEMENTEN VOOR FAMILIES.

Sigarenmagazijn J. J. LUCAS,
SUEZKADE 122, hoek L. v. Meerderv. Telephoon 2447.
'S-GRAVENHAGE.
Specialiteit in Havana en Manilla Sigaren en Echte Russische, Egyptische, Fransche en Turksche Sigaretten.
Speciale blikverpakking voor de tropen.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor de Vacantie:

Sport-Blouses en Mantels
Kinder-Jurken en Hoeden
Badcostumes
Gekleurde Overhemden

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout 2** en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - -

---

GENEALOGISCH BUREAU — HERALDISCH CARL KOFFLER
BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTSREGISTERS, BIJEENBRENGEN DER BENOODIGDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSERKENNING, INLIJVING
& VERHEFFING, HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS, ALSMEDE ALLE WERKZAAMHEDEN OP DAT GEBIED IN DEN UITGEBREIDSTEN ZIN.
DEN HAAG — TELEFOON H 7840 — OBRECHTSTR. 181

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Brood-, Beschuit- en Banketbakkerswinkel van J. J. MOOLENAAR.
Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.
Alle Artikelen verkrijgbaar der KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK LENSVELT NICOLA.

„MODERN-SHOE"
5 Vlamingstraat 5 Den Haag
1e huis vanaf de Veenestraat.
Soliedste adres voor Dames-, Heeren- en Kinderschoeisel, in alle genres.
ALLE REPARATIËN SPOEDIG EN BILLIJK.
Aanbevelend,
(On parle Français). P. Ph. BAZIN.

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA".
Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.
Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electrisch Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.
PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.
J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE.

Familiepension „KERCHER"
Villa „MATHILDE"
Oude Schev. weg 112-114.
Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

A. VAN DER PUTTEN,
Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330
Specialiteit: Damesblouses - Rokken
Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

J. VAN DER LUGT & Co.,
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.
Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 -:
ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ
OPGERICHT IN 1857.
Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14
BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE BANKZAKEN.
SAFE-DEPOSIT.

Pedicure BIJLMER, Amsterdam

SINGEL 159
Telefoon No. 356 - Centrum.
Antiseptische behandeling.
Spreekuren van 2 tot 4½ uur en verder afgesproken uren.

American Hotel - Amsterdam
Hotel en Café-Restaurant 1e Rang.
Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen
A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

N^O^. 29. Donderdag 19 Juli 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Baedeker's Indië.

Aan den oorlog, die nu bijna drie jaren lang met groot misbaar elken dag opnieuw onze volle aandacht vraagt, moet 't m.i. worden toegeschreven, dat de verschijning van Baedeker's Handboek voor reizigers naar en in Indië hier te lande tot nu toe vrijwel onopgemerkt is gebleven.

Egypte, Algerië, Palestina, Canada, de V. S. v. Amerika en Mexico komen op de lange lijst van Baedeker's reisgidsen met nagenoeg alle landen van Europa voor, maar Zuid- en Oost-Azië zijn nog niet aan de beurt geweest, wat al sedert jaren door menig globetrotter is betreurd.

De algemeene samenstelling van dit voortreffelijk handboek werd door den uitgever, Karl Baedeker, toevertrouwd aan dr. Georg Wegener, die speciaal voor dit doel de beschreven landen herhaaldelijk heeft bereisd, de laatste maal in 't gevolg van den Duitschen Kroonprins (1911). Deze geleerde heeft daartoe veler medewerking gehad. Zoo schreef dr. (nu Prof. te Leiden) J. Ph. Vogel over Noord-Indische archaeologische verzamelingen en geeft dr. Rich. Garbe te Tübingen een prachtig, maar beknopt overzicht over Indische volkenkunde, cultuur en kunst. Inlichtingen van allerlei aard verstrekten de Duitsche consuls te Colombo, Madras, Bombay, Agra Delhi, Calcutta, Penang, Singapore, Batavia, enz.

Om zich een denkbeeld te maken van de studie, die het samenstellen van zoo een reisgids vereischt, late men eens 't oog gaan over de lange lijst van daarvoor geraadpleegde boeken en tijdschriften. Voor Java alleen beslaat die een halve pagina. De Max Havelaar is daarbij niet vergeten.

Na 70 bladzijden met „Praktische Vorbemerkungen" wordt de zeereis van Europa naar Indië beschreven. „Weitaus" wordt voor Duitschers de Nord-deutscher Lloyd (deze reisgids heeft in 't ongeluksjaar 1914 't licht gezien) en de Oesterreich. Lloyd aanbevolen; daarna volgen de P. and O., de Oriental S. N. C. en de Orient line; dan de Stoomv. Mij. Nederland, de Messag. Maritimes, de Marittina Italiana en ten laatste de Nippon Yusen Kaisha. De Rotterdamsche Lloyd wordt niet genoemd.

Hierop volgen de reisbeschrijvingen van Ceylon, Voor- (d.i. Engelsch) Indië, Burmah, 't schiereiland Malakka, 't Koningrijk Siam, en ten slotte Java; dit alles toegelicht door 22 land- en 33 overzichtskaarten, zoomede 8 plattegronden, van een duidelijkheid, waarvan Baedeker 't geheim bezit.

Moge, als aan de harakiri in Europa eenmaal een einde zal zijn gekomen en de wereldreizigers zich opmaken om hun zwerftochten met nieuwen moed te hervatten, *Baedekers Indien* veel bijdragen tot 't bezoek aan landen, waar de menschen verstandiger en wijzer zijn dan wij hier. Een Oostersch spreekwoord zegt: eerst dan zal een volk wijs zijn, als 't in zijn veldheeren ezeldrijvers ziet.

D. A. H.

Een Stem uit de Minahassa.

Door den heer Fr. Laoh is bij zijn vertrek naar Indië een nota tot den minister van Koloniën gericht, waarin werden uiteengezet eenige desiderata der Minahassers, zooals ze tot uiting zijn gekomen op bijeenkomsten door de *Perserikatan Minahassa* georganiseerd.

Op verzoek van mijn landgenoot wil ik bovengenoemde nota aan een bespreking in de pers onderwerpen. Wij hopen, dat hierdoor meerdere bekendheid wordt gegeven aan de verschillende zaken, die voor ons Minahassers van zeer groot belang zijn. De nota handelt over zes onderwerpen:

1o. de heeren- en negorij-diensten;
2o. het middelbaar (voortgezet lager) onderwijs in de Minahassa;
3o. het irrigatiewezen;
4o. de toepassing der decentralisatiewet op de Minahassa;
5o. den burgerlijken stand;
6o. de positie van de Minahassers in het bijzonder en van het niet-Europeesche element in 't algemeen, in het Nederl.-Indische leger.

Aan het slot van zijn schrijven geeft de heer Laoh eenige aanwijzingen omtrent de te nemen maatregelen, die een eind zouden kunnen maken aan de uiteengezette, minder wenschelijke toestanden en verhoudingen.

Zooals bekend is de heer Laoh met een uitgebreide volmacht van de *Perserikatan Minahassa* naar Nederland gekomen, onder voorwaarde, dat hij verschillende questie's tevoren bespreken zou met de hier te lande vertoevende Minahassers. Een kleine uitweiding over den aard van de *Perserikatan Minahassa* zal wellicht te dezer plaatse noodig zijn voor een goed inzicht. De P. M. telde einde 1916 ruim 12.000 leden; meer dan de helft van het ledental wordt gevormd door militairen en gewapende politiedienaren, die hun geboorteland verlaten en zich in den Nederlandschen wapenrok gestoken hebben. In de Minahassa zelf zijn leden toegetreden uit alle standen van de maatschappij. In de Aprilaflevering van *Het Koloniaal Tijdschrift* heeft steller dezes met den heer Laoh de beteekenis uiteengezet van de P. M. voor de Minahassers, zij is een

nationale vereeniging, waarin zich samengetrokken heeft al wat een nationaal ideaal in zich omdraagt. De vereeniging werd opgericht in 1910, een der jaren van intensieve *Boedi-Oetomo*-propaganda, en was oorspronkelijk bedoeld als militairen-vereeniging. Later verwijdde zij de omheining, waarbinnen zich hare bemoeienis liet voelen (de laatste voorzitter is een onderwijzer, de heer Tombeng), trok algemeen maatschappelijke vraagstukken binnen den kring harer belangstelling en heeft tenslotte, zooals reeds boven opgemerkt, een uitgesproken nationaal karakter gekregen. Dit in het kort over de *Perserikatan Minahassa*. Ik zal overgaan tot een bespreking der door den heer Laoh in zijn nota behandelde onderwerpen. De beschouwingen zijn, afgescheiden van den officieelen stijl der memorie, zoo getrouw mogelijk weergegeven.

I. *De Heeren- en Negorij-diensten.*

Het verschil tusschen Heerendienst en Negorijdienst ligt voornamelijk hierin, dat de eerste gepresteerd wordt bij werken van meer algemeen, hetzij districts of gewestelijk belang, en de laatste voor werken, die een locaal nut afwerpen. Men onderscheidt in de Minahassa bijv. Heerendienst- en Negorij-wegen. Natuurlijk zal tenslotte een strenge scheiding tusschen werken waarvoor heerendienst, en die waarvoor negorijdiensten gevergd worden, niet steeds door te voeren zijn. Verder wordt het heerendienstreglement door den G. G. vastgesteld; de negorijdiensten worden geregeld door het hoofd van het gewestelijk bestuur. Wij willen in het vervolg gemakshalve van heerendienst spreken waar wij beide diensten bedoelen. Ten slotte is het principe van de twee instellingen hetzelfde: de bevolking dwingen ten behoeve van aanleg of onderhoud van publieke werken, waar de gemeenschap geen vrijwillige arbeiders tegen betaling kan leveren.

Dit beginsel op zich zelf is reeds aanvechtbaar; men kan de vraag stellen of de bedoelde werken inderdaad reeds sociale behoeften zijn, indien de gemeenschap niet eens den meest primitieven vorm van arbeidskracht hiervoor kan opbrengen.

Wij willen echter over dit theoretisch bezwaar heen stappen, en lettend op de uitkomsten in de praktijk, toegeven dat in den aanvang van werkelijke regeeringsbemoeienis het instellen van heerendienstplicht onvermijdelijk en van veel nut is geweest.

De aanleg van wegen, waarlangs de bevolking op een gemakkelijke manier landbouw- en boschproducten naar de inscheepplaatsen kan vervoeren, zou zonder de heerendiensten zeker voor langen tijd onmogelijk zijn geweest. In zeker opzicht alzoo is de heerendienstplicht te verdedigen voor gebiedsdeelen van Nederlandsch-Indië, waar elementen eener moderne maatschappij nog niet zijn doorgedrongen; hier zal de persoonlijke heerendienstplicht bestaande verlangens en aspiratie's niet in den weg treden. Meestal kent het volk, in dit stadium, in den een of anderen vorm deze gedwongen dienstpraestaties, daar men bijna met zekerheid kan aannemen dat vóór regeerings-inmenging toch diensten geleverd zouden zijn geweest aan vorst of gemeenschap.

Heel anders echter toont zich de zaak in de Minahassa. In de ontwikkeling, althans uit verstandelijk oogpunt, staat de Minahassa bovenaan in de rij van Insulindes volkeren; het getal analphabeten zal, als men bij de aanstaande volkstelling deze differenties in acht gaat nemen, verrassend laag blijken; het volksonderwijs staat in de Minahassa het hoogst, qualitatief en quantitatief. Gevolgen van een en ander: een scherpere arbeidsverdeeling en intensievere beoefening van het beroep.

Het spreekt welhaast van zelf, dat zij, die door ontwikkeling of ondernemingsgeest tot een zekere mate van welstand zijn gekomen, of die in dezen welstand geboren zijn, het verrichten van lichamelijken arbeid aan den openbare weg naast hun bedienden en andere ondergeschikten, niet bepaald aangenaam vinden. Gevolg van dezen moreelen druk is dat de zoons van de aanzienlijken van het land, van kooplieden, ambtenaren en grondbezitters òf trachten zich een plaatsje aan de staatsruif te verzekeren, òf het land uittrekken om ergens anders vrij van heerendienst een bestaan te zoeken. In beide gevallen zijn ze verloren voor de economische productiviteit van het volk. In 't eerste geval hoeven wij slechts er aan te herinneren, dat een plaatsing in een Gouvernementsbetrekking in de Minahassa voorafgegaan moet worden door een minstens vier à vijfjarig leerlingschrijverschap met als eenige belooning vrij licht als de zon schijnt, zoodat men gedurende dien tijd en nog lange jaren daarna, aangewezen is op een parasieten-bestaan. Het tweede geval spreekt voor zich zelf, wij behoeven er niet op in te gaan.

Zij dus, die door opleiding, bezit, aanleg en geboorte aangewezen zijn om in de economische ontwikkeling aan de spits van het volk te staan, worden op deze wijze maatschappelijk lamgeslagen of verdreven uit hun geboorteland.

Daar is een andere categorie, die eveneens gebukt gaat onder den druk der heeren- en negorijdiensten.

Sinds ruim een halve eeuw dienen duizenden jonge krachtige mannen uit de Minahassa in het Indische leger en bij de gewapende politie. Hun aantal bedraagt op 't oogenblik meer dan tien duizend. Vraagt men naar de reden, waarom ze hun land hebben verlaten, dan zal men vernemen. dat de druk der heerendiensten ondraaglijk is geworden. Door eenige Minahassische hoofden is indertijd becijferd, dat gemiddeld de Minahasser 45 à 50 dagen van het jaar voor heeren- en negorijdiensten moet uitkomen. Deze arbeid vertegenwoordigt een zilverequivalent van 45 × ƒ 0.60 = ƒ 27.—, [1]) waarbij men verder nog in rekening moet brengen, dat de Minahasser meestal zijn kar en trekdieren voor het werk beschikbaar moet stellen, zonder vergoeding er voor te ontvangen. Ten slotte dient men ook niet te vergeten, dat de onderbrekingen van zijn werkzaamheden in de tuinen of ergens anders door de heerendiensten, direct terugslaan op de inkomsten.

Door nu voor soldaat of gewapend politiedienaar te teekenen trachten velen zich de vrijstelling van heerendiensten te verwerven na afloop van het dienstverband.

Intusschen moet men eens op zich in laten werken wat het voor een volk van 250.000 zielen beteekent, dat tienduizend uitgekozen mannen tusschen 18 en 30 jaren voor den tijd van 12 en meer jaren aan de gemeenschapsplichten worden onttrokken. Dit zou vergelijkenderwijs Nederland met zijn 6 millioen inwoners komen te staan op ± 275.000 jonge mannen, die b.v. in vreemden krijgsdienst trekken.

En van hen, die na afloop van den dienst in de Minahassa terugkeeren, weten wij maar al te goed, dat onder den invloed van het jarenlange kazerneleven hun sociale waarde beneden de wenschelijke normen is gedaald.

„Vraagt men mij”, aldus een Minahassisch medicus van naam, „naar de oorzaken van de geringe toeneming der bevolking in ons land, dan zou ik, alléén met de cijfers der werving vóór mij, met beslistheid durven beweren, dat de werving de hoofdoorzaak is. Ergo, in een verder verband, het instituut van heeren- en negorijdiensten.

II. *Het voortgezet onderwijs in de Minahassa.*

Eenige jaren geleden werd de Tondanosche hoofdenschool in een Mulo-school getransformeerd. Het was meer dan tijd; terwijl de zusterscholen op Java n.l. een ontwikkelingsgang doormaakten tot ze ten slotte zijn geworden de hedendaagsche opleidingscholen voor inlandsche ambtenaren, heeft de Tondanosche hoofdenschool haar fossielair leerprogram gehandhaafd, dat niet uitsteekt buiten dat van een goede Europeesche lagere school. De bovengenoemde transformatie is dus in elk geval een verbetering; maar mèt de verbetering is tevens een fout binnen geslopen. Het leerprogram der hedendaagsche Tondonosche Mulo is *niet* gelijk aan dat der Mulo-scholen op Java. Het nadeel ligt hem in de eerste plaats hierin, dat faciliteiten aan de Javaansche Mulo's verleend, hoogstwaarschijnlijk onthouden zullen worden aan de Tondanosche.

Nergens zullen de leerlingen na het afloopen dezer school (Tondanosche) aansluitende onderwijsinrichtingen kunnen vinden. Nu is het volkomen waar, dat voor de bediening van landsbetrekkingen in de Minahassa de opleiding tot een zekere hoogte (deze restrictie voeg ik er uitdrukkelijk bij) voldoende is, maar het kan toch niet de bedoeling zijn om stelselmatig de bevolking van Insulinde in bepaalde hokjes op te sluiten en alzoo het ontstaan van een verderflijk provincialisme in de hand te werken. Is inderdaad het streven naar de vorming van een zich éénvoelend Indisch volk ernstig gemeend, dan moet men ook zulke separisme ademende en kweekende instellingen niet in het leven roepen of houden.

Ik sprak er hierboven van dat de opleiding aan de Muloschool slechts tot zekere hoogte voldoende is voor de bediening van landsbetrekkingen in de Minahassa. Hiermee bedoel ik, dat de school alléén bij wijze van vóóropleiding, afgezien van de reeds

[1]) De loonstandaard in de Minahassa is hoog; een arbeider werkt voor niet minder dan 75 cts. per dag met voeding.

genoemde separistische elementen die zij bevat, als voldoende beschouwd mag worden; men zal mij toch moeten toegeven, dat bestuursambtenaren en onderwijzers nog over een uitgebreider geestelijke bagage moeten beschikken dan de Mulo ze kan geven, willen zij bij de bestaande maatschappelijke verhoudingen hun functies nog naar behooren kunnen verrichten. Men kan mij niet voor de voeten werpen dat de Minahassa, gelegen buiten de centra van handel en verkeer, niet zulk veelomvattend onderwijs noodig heeft als Java, want verschillende teekenen wijzen er op, dat de Minahassa en omgeving eerlang getrokken zullen worden in de groote handelsroute Japan-Filippijnen-Makassar-Soerabaja. In aansluiting aan zijn beschouwingen over de Mulo-school, betoogt de heer Laoh dan ook een aparte vakschool tot opleiding van onderwijzers en een tot opleiding van inlandsche ambtenaren in den geest van de gelijksoortige scholen op Java en Makassar.

Mocht men eventueel overgaan tot oprichting dezer vakscholen, en wil men deze volkomen tot hun recht laten komen, dan ga echter hiermede hand aan hand een positieverbetering van de inlandsche ambtenaren en onderwijzers, dit om gevallen te elimineeren dat abituriënten tóch ergens anders een goed heenkomen zoeken. In het Februarinummer van het Kol. Tijdschrift van dit jaar heeft schrijver dezes een lans gebroken voor de Minahassische ambtenaren. Belangstellenden verwijst hij naar dat artikel. Aan het slot van zijn beschouwingen hierover pleitte de heer Laoh voor een meer systematische aanwending van Minahassische krachten voor het civilisatiewerk in Noord- en Centraal-Celebes, dan tot nu toe door Zending en Regeering is gedaan. Het kan niet anders dan gunstig werken, en den arbeid verlichten, daar wij in elk geval ethnologisch nader tot de Celebessers staan dan de Europeaan.

Men diene ook niet te angstvallig de onderwijsuitgaven in de Minahassa op een apothekersweegschaaltje af te wegen, maar neme in acht, dat heel Noord- en Centraal-Celebes, de Sangir en Talautéilanden, en Ternate van Minahassische onderwijsinstellingen direct en indirect genieten.

III. De Irrigatie.

Over deze quaestie kunnen wij heel kort zijn, omdat er op dit gebied nagenoeg niets in de Minahassa is gedaan. Al wat er aan waterwerken ginds in verricht, is onder ondeskundige leiding uitgevoerd: een vast plan zou men vruchteloos zoeken. Ter illustratie een enkel feit: omstreeks 1904 werd te Tondano een riviertje gekanaliseerd; het was een werk van maandenlange heerendienstarbeid. Zeven à acht jaren later ging men de groote Tondanorivier kanaliseeren en uitdiepen; gevolg: het eerste kanaaltje liep droog.

De heer Laoh bepleit de instelling van een irrigatiedienst, waar onder deskundige leiding, zooals op Java, een doeltreffende waterverdeeling kan worden uitgevoerd, volgens vaste prospectieve plannen; ook werd gewezen op het hoogst bedenkelijke verschijnsel, dat van de 15 jongelieden, die op gouvernementskosten de landbouwschool in Buitenzorg hebben afgeloopen, er slechts twee teruggekeerd zijn naar de Minahassa, terwijl alle andere ergens anders een arbeidsveld zochten, wijl in het geboorteland hun positie niet behoorlijk geregeld was.

IV. Toepassing der decentralisatiewet in de Minahassa.

Zooals bekend zal de toekomstige volksraad door twee categoriën raadsleden gevormd worden. De eerste categorie wordt gekozen door de gewestelijke en (of) locale raden, de tweede benoemd door den G.-G. na raadpleging van den Raad van Indië.

In de Minahassa heeft men noch gewestelijke, noch locale raden, zoodat natuurlijk geen Minahasser *gekozen* kan worden om voor de belangen van zijn land en zijn volk in de Volksraad op te komen. Het al of niet vertegenwoordigd zijn in den Volksraad wordt dus voor de Minahassers geheel afhankelijk gesteld van de goedertierenheid van den Raad van Indië. Dit nu vinden wij een groote onbillijkheid, om na te noemen redenen.

Als een der eerste problemen, die den volksraad voorgelegd zullen worden, is genoemd: de quaestie der invoering van de Militie.

De teekenen wijzen er onmiskenbaar op, dat de Militie het eerst in de Minahassa ingevoerd zal worden. Als kenners van ons geboorteland durven wij de bewering te bestaan, dat in de Minahassa, de militaire dienstplicht technisch ingevoerd kan worden.

Wij zeggen „technisch", omdat wij die mogelijkheid alleen toegeven als wij de oogen sluiten voor de maatschappelijke nooden van het volk. Wij willen hier niet in gedetailleerde beschouwingen treden, maar stippen enkel aan, dat heerendienst- en militaire dienstplicht wel eens een resultante zouden kunnen componeeren, die een moordenden druk op het volk uitoefent.

Waar dus in den volksraad besluiten genomen zullen worden over een quaestie, die voor ons van groot gewicht is, daar is het niet meer dan billijk, dat wij het *recht* verlangen een door ons gekozen vertegenwoordiger in dien raad af te vaardigen. Het middel hiervoor is, onder de vigeerende bepalingen, de toepassing van de decentralisatiewet in de Minahassa.

Daar is bijna geen gebied in Nederlandsch-Indië dat een zoo compacte eenheid vormt als de Minahassa. Wij hebben reeds de opmerking gemaakt, dat de volksontwikkeling in de Minahassa het hoogste is voor heel Indië. Een Minahassa-Raad, b.v. gevormd door de 1e en 2e districtshoofden (±30 in aantal), die voor den volksraad een of twee leden kan kiezen, is niet alleen geheel op zijn plaats en absoluut competent te achten, maar zou trouwens ook een voortzetting der traditie zijn.

Vóór de Westersche interventie toch bestond reeds een raad van stamhoofden, die naar buiten de Minaesa (Minahassa) of verbondenen vertegenwoordigden.

Mocht echter, aldus de heer Laoh, de instelling van een Minahassa-Raad niet tot stand kunnen komen vóór de samenstelling van den Volksraad, dat men dan een besluit uitvaardige, dat onder de door den G.-G. te benoemen leden van den volksraad, ten minste één Minahasser zij. De quaestie van den militairen dienstplicht in haar verband met andere lasten is voor ons een levensquaestie.

V. De Burgerlijke Stand.

Hierover weder kan men kort zijn; het is een algemeen erkende waarheid, dat een behoorlijke burgerlijke stand voor een goede registratie noodzakelijk is. Over de invoering ervan in de Minahassa is bovendien reeds door Prof. Mr. Carpentier Alting een studie gemaakt, van welke resultaten men gebruik kan maken, terwijl de hulppredikers een correct kerkelijk register der geboorten en sterften hebben bijgehouden.

VI. De positie der Minahassers en die der niet-Europeesche militairen in het algemeen, in het Leger.

Neemt men nog eens het reeds genoemde aantal Minahassische militairen (± 8000) in acht, dan is het begrijpelijk, dat ook deze quaestie onze bijzondere belangstelling gaande houdt.

Vooral dient men niet te vergeten, dat de Minahassische militairen volstrekt niet uit de heffe des volks zijn voortgekomen, zooals volgens zeggen het grootste gedeelte der Javaansche en Europeesche.

Wij offeren de waarheid niet op aan de phrase als wij beweren, dat het de bloem van het volk is, die uit de Minahassa trekt om in Nederlandschen krijgsdienst een avontuurlijk leven tegemoet te gaan. Zij, die wel eens een Minahassisch bataljon of compagnie hebben zien voorbij marcheeren, die de robuste, pootige kerels van middelmatige lengte hebben nagekeken, zullen ons dit moeten toegeven. Wij hebben reeds verteld, wat de reden is dat zij beroepssoldaat zijn geworden.

Het zijn dus menschen, die het contact met de samenleving en het geboorteland volstrekt niet verbroken hebben (wat wel eenigszins met de Javaansche militairen het geval is) en daarom gaat ons Minahassers in het algemeen, hun lot van harte aan.

Door vele proefnemingen hebben de Minahassers zich geschikt getoond voor elk werk, dat in den militairen dienst aan de Europeanen wordt opgedragen; het incompleet aan Europeanen wordt heden aangevuld met Minahassers.

Wat de heer Laoh daarom vraagt, is: *volkomen gelijkstelling van de Minahassische militairen aan de Europeesche wat soldij en andere inkomsten en indemniteiten betreft*; openstelling van de hoogere onderofficiersrangen (sergeant-majoor, adjudant en onder-luitenant) voor de Minahassers, en deelgenootschap in het weduwen- en weezenfonds. Men moet echter de examens voor de verschillende rangen *niet* in het Hollandsch maar in het Maleisch afnemen, daar de gelegenheid om de Nederlandsche taal te leeren nog niet in genoegzaam ruime mate geboden wordt. Wij vertolken hiermede de verlangens van de militairen zelf. Stelt men prijs op hun aanwezigheid en hun enthousiasme in het leger, dan moet men ook op zijn minst aan hun grieven een willig oor leenen.

Hiermede is het zakelijk gedeelte der memorie afgehandeld. De volgende slotbeschouwingen zijn heelemaal op rekening van schrijver dezes.

Wordt vervolgd.

120e Jaarvergadering van het Nederlandsch Zendelinggenootschap.

Aan het ons toegezonden verslag ontleenen wij:

De 120e jaarvergadering van het Nederlandsch Zendelinggenootschap wordt gehouden op Dinsdag 10 en Woensdag 11 Juli in de kapel des genootschaps te Rotterdam. Voorzitter dezer Jaarvergadering is Ds. G. van der Giesen, predikant te Rotterdam en Voorzitter van het Hoofdbestuur.

De aandacht wordt gevestigd op de verplaatsing van de school naar Oegstgeest, die noodig werd geoordeeld met het oog op het onderwijs. Dertien leerlingen slaagden bij het examen voor de Indische Commissie en vier voor het examen als godsdienst-onderwijzer.

Door Ds. Rauws wordt bepleit de uitgave van een geïllustreerd maandblad voor de samenwerkende zendingscorporaties, waardoor de tegenwoordige periodieken worden vervangen.

* * *

In de middagvergadering wordt het jaarverslag uitgebracht en toegelicht door de directeuren Rauws en

Fokkema. Mededeelingen worden gedaan omtrent de reis van Dr. Gunning. Hij is overtuigd van de wenschelijkheid van de instelling eener Indische Directie, die ten doel heeft het zendingswerk geestelijk beter te fundeeren, de Conferenties van zendelingen op de onderscheiden velden meer bevoegdheid binnen aangewezen grenzen te verleenen en het contact tusschen de zendelingen en het Hoofdbestuur hechter te maken. Zij heeft betrekking op den binnenkant van het werk, terwijl het zendingsconsulaat meer betrekking heeft op den buitenkant, op de verhouding van de zending tot de Regeering.

In de inlandsche gemeenten op Java zijn teekenen van nieuw leven. Zij gaan zich hoe langer hoe meer organiseeren, terwijl een spontaan verlangen om te evangeliseeren is ontwaakt. Daarmee gaat gepaard een toenemende zucht om zelfstandigheid, die getuigt van groei. Onder deze omstandigheden komt er veel aan op een goede organisatie van ons werk. Een voldoend aantal zendelingen is noodig. Verder zijn noodig Javaansche voorgangers, die hoe langer hoe meer zelfstandig hun arbeid kunnen verrichten als predikers en onderwijzers. Met de speciale opleiding voor voorgangers is een aanvang gemaakt. De vraag is nu aan de orde, wanneer aan deze inlandsche predikanten de bevoegdheid om de sacramenten te bedienen kan worden toegekend.

In de Minahassa behooren de zendingsscholen aan het Genootschap, evenzoo de kweekschool, de ambachtsschool, enz. Met de hulppredikers wordt gezocht naar samenwerking inzake het beheer van die scholen. De meisjesschol te Tomohon ontwikkelt zich goed; een derde Europeesche onderwijzeres wordt gezocht, een nieuw terrein is aangekocht. Het ziekenhuis te Sonder vierde onder veel belangstelling zijn tienjarig bestaan.

In Bolaang-Mongoudou zijn besprekingen gaande over de subsidie-regeling der scholen en de toekomst van de Hollandsche school. Omtrent het bezoek van Dr. Gunning aan Posso werden geen berichten tot nog toe ontvangen.

In Deli is het zendingswerk groeiende tegen allerlei belemmerende invloeden in. Van eigen aandrang der bevolking om onderwijs is weinig te bespeuren. Het valt moeilijk echte belangstelling te wekken en het zoover te brengen, dat de bevolking zelf haar aandeel in de kosten wil dragen. De Bataks worden overstelpt door de vruchten der Westersche beschaving, in die mate, dat de geestelijke vorming geen gelijken tred houdt met den maatschappelijken vooruitgang. Dank wordt gebracht aan de hulp van de Bataksche Vereeniging te Medan en de samenwerking met het Bataksch Instituut te Leiden. Ook de medische zending ontwikkelde zich hier in het hulpziekenhuis te Sibolangit en het melaatschen-asyl te Laoe Si Momo. Aan de kweekschool te Raja zal waarschijnlijk een hoofdencursus worden verbonden.

* * *

Prof. Dr. F. Pijper, hoogleeraar te Leiden, spreekt over: „De Evangelie-verkondiging aan de menscheneters in N.-W. Europa".

Spreker verzet zich tegen de somtijds gehoorde leuze: „Laat de heidenen maar heidenen blijven"! Sommigen beweren, dat het maar het beste is de heidenen te laten bij hun voorvaderlijk geloof en zeden. „Past het Christendom wel bij die natuurvolken?" zoo vraagt men. „Zullen de nakomelingen van halve wilden, van koppensnellers en menscheneters ooit beschaafde Christenen worden?"

Spr. tracht nu beknopt de vraag te behandelen, hoe het er uitzag bij de bewoners van Noord-West Europa bij het begin onzer jaartelling en eenige eeuwen daarna. Bedoeld worden de Germanen, de Kelten, de Galliërs. Hoedanig waren onder hen de toestanden op maatschappelijk, zedelijk en godsdienstig gebied? Deze vragen worden beantwoord aan de hand van een aantal geschiedschrijvers en aardrijkskundigen, zooals Julius Caesar, zijne tijdgenooten Pomponius Mela, Diodorus, Siculus, Strabo, Tacitus, Hieronymus, Procopius e.a. De maatschappelijke toestanden waren allertreurigst. Onder de genoemde volkeren heerschte groote armoede, kenbaar aan woning en kleeding. De Germanen hadden b.v. nauwelijks kleeren aan het lijf, hunne kinderen in het geheel niet. Hunne huizen waren zoo gebrekkig, dat zij 's winters hun toevlucht zochten in holen onder den grond, waaroverheen zij rijs legden, dat tegen de koude met koemest bedekt werd.

En de zedelijke toestanden? Tacitus koestert voor de Germanen de sympathie, die de geblaseerde stedeling gevoelt voor den dorpsbewoner. Het verhindert hem niet te schilderen, hoe zij den nacht doorbrengen met drinken en dobbelen, waarbij zij ten laatste zichzelf, hunne vrijheid verdobbelen. Onder hunne aanzienlijken bestaat veelwijverij. Verder heerschen op 't gebied van het geslachtsleven onder de Kelten, de Ieren en de Schotten onbeschrijfelijke toestanden.

En op godsdienstig gebied? In een groot deel van Europa zijn menschenoffers voorgekomen. Eusebius vermeldt het van de Scythen, de Massageten en anderen. Men treft het aan bij de Polen, de Noord-Slaven. Julius Caesar verhaalt van de bewoners van het tegenwoordige Frankrijk, dat zij reusachtige beelden maakten van gevlochten takken, ze opvulden met menschen en ze vervolgens in brand staken. Ook de Germanen brachten op gezette tijden menschenoffers aan Wodan. Onze Friesche voorouders desgelijks.

Weet men, dat onder Galliërs en Germanen koppensnellers zijn voorgekomen? Strabo verhaalt, dat zij bij terugkeer de hoofden hunner vijanden ophangen aan den nek hunner paarden.

En zelfs het menscheneten wordt onder de Germaansche en Keltische volksstammen van Noord-West-Europa aangetroffen. Dat onder de volken van Oost-Europa Kannibalen zijn voorgekomen, is wellicht beter bekend. Maar ook in het Westen ontbraken de Kannibalen niet. Pomponius Mela bericht het van de bewoners van West-Frankrijk. Volgens Strabo zijn de bewoners van Ierland menscheneters. Zij houden het voor betamelijk hunne gestorven ouders op te eten. Over het algemeen handelen de menscheneters uit animistische opvattingen, met het doel eigen levenskracht te verhoogen. Vandaar dat zij afgeleefde personen in stukken snijden en opeten, of in den oorlog het bloed drinken uit de wonden van den eersten vijand, dien zij dooden.

Gelukkig dat Willebrord, Bonifacius, Ludger en vele anderen niet gedacht hebben: „laat die heidenen maar heidenen blijven!" Spr. beschrijft nu hoe ijverig de genoemde zendelingen in N.-W. Europa het Evangelie verkondigd hebben en maakt gewag van de Zendingsmethode, door Alcunus in een rapport aan Karel den Groote aanbevolen. Wij weten, dat Karel de Groote voor geweld niet is teruggedeinsd. Bonifacius hakte den heiligen eik te Geismar om. Ludger bracht het zoover, dat eene reeds halfbekeerde bevolking, het afbreken harer oude heiligdommen zonder misnoegen aanzag. De toehoorders van zendeling Amandus wierpen zelf hunne afgodsbeelden omver. In het algemeen hebben de zendelingen, in overeenstemming met het rapport van Alcuïnus, het gezocht in overreding, in de prediking, het onderwijs.

En het Evangelie overwint. Door de vernieuwende kracht van het Evang. verdwenen de misstanden. Eusebius zegt het uitdrukkelijk, dat bij zekere volkeren sedert zij als christenen gedoopt waren, de beschreven afschuwelijkheden niet meer voorkwamen. Tweehonderd jaren nà Karel den Groote is het menschenoffer en het menscheneten geheel in vergetelheid verzonken. Waarschijnlijk heeft men zich daarover zoo diep geschaamd, dat men elke herinnering daaraan diep in de aarde heeft begraven.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Veiligheid van persoon en goederen in de residentie Batavia.

Bovenstaand onderwerp wordt behandeld in het nieuwe dagblad „*De Indiër*", hetwelk beweert, dat de politie-toestand te *Batavia* met den dag slechter wordt en iederen avond brutale roof- en kaappartijen plaats vinden, ondanks politie-wachten, idem patrouilles en theorielessen.

Wat zijn de oorzaken, dat de rampokkers ongestoord hun bedrijf in en om de hoofdstad kunnen uitoefenen, en dat „die menschen daar dat bedrijf in het groot prefereeren?"

Om tot een beantwording van de eerste vraag te komen, zullen we dienen na te gaan, of de politie te *Batavia* goed dan wel minder goed uitgeoefend wordt.

De dagbladen te *Batavia* hebben dienaangaande verschillende meeningen. Het *Bat. Nsbl.* is in den persoon van deszelfs hoofdredacteur, den heer *Zaalberg*, de personificatie van het Almachtige, Alwetende, Alvermogende Alverdwijnende *Men*, dat bij politioneele excessen al te zeer geneigd is om de politie de schuld te geven. Daartegenover staat het *N. v. d. D.*, dat niets dan lof heeft voor de gebenedijde politie, terwijl *Java-Bode* en *Handelsbl.* daar tusschenin zoo wat pruttelen zonder partij te kiezen.

De Indiër, noch het een noch het ander doende, vraagt of de politie-autoriteiten wel genoeg vertrouwen schenken aan hun ondergeschikten. „Menschenkennis en goed gesteld vertrouwen zijn de voornaamste factoren, waarover een politie-autoriteit beschikken moet." Het blad laakt het doen vervallen van het ter beschikking stellen van gelden uit de politiefondsen voor de lagere politie-ambtenaren, die de mannen zijn, welke *het* politiewerk verrichten. Al kunnen ze bij goede arrestaties en buitengewone plichtsbetrachting rekenen op premies, ze moeten toch eerst geld tappen uit hun bitter schrale beurs en vallen dan niet zelden in de handen van woekeraars en ten slotte in die van hen, welke ze bestrijden moeten, waardoor ze aan *Men* de gelegenheid geven om uit te roepen, hoe onbetrouwbaar de lagere politie-ambtenaren zijn.

Wantrouwen wekt tegenzin en wrevel, zooals blijkt uit het rekest van mindere politie-beambten aan den G. G. om ontheffing te verzoeken van hun functies. Dat zijn de lieden der praktijk, die het dienen der theorie moede zijn.

„Vroeger richtte men geen politieposten op, baggerden geen tientallen opzieners in de modder van karbouwenpaden, maar men stelde tegenover het brute optreden der bandieten de zachte, maar weergalooze macht van het geld en zond betrouwbare spionnen uit om óf preventief óf actief op te treden. En men zag resultaten."

Daarenboven schijnen de politieagenten geen vertrouwen te stellen in hun wapens en dat, terwijl ze weten, dat de rampokkers uitstekende patronen en revolvers bezitten. Wantrouwen aan allen kant, zoowel van de superieuren jegens hun minderen als van deze in het beleid hunner meerderen. Dat wantrouwen moet de Reg. doen verdwijnen.

Het antwoord op het tweede deel der vraag zal ons gegeven worden door te onderzoeken, of wellicht de economische toestand der bevolking rampokkers kweekt.

De landen in en om *Batavia* zijn in particulier bezit en eigendom, en het is voor niemand een geheim, dat de bevolking der particuliere landen zwaarder belast is dan die in onder direct bestuur staande gebieden.

De rijstbouw staat achter bij die in de *Preanger* en in het *Bantensche*. Waarom zouden de lieden zich beijveren, daar het grootste deel aan den landheer komt?

Betreffende de *compenian* kunnen hemeltergende gevallen genoemd worden: ouden van dagen, grijsaards worden aangeslagen, zoo goed als jongelieden, nog onder de hoede hunner ouders. En dan de onrechtigheden, die er bij de schattingen plaats hebben, en waartegen de ambtenaren weinig of niets vermogen. De economische toestand der bevolking in die streken kweekt rampokkers en doet ze er tevens een toevlucht vinden.

Werkelijk de Reg. zal goed doen, spoed te zetten achter den terugkoop van de particuliere landerijen.

Tusschen Oenarang en Merbaboe.

Aldus betiteld *Asinan* in de *N. Soer. Ct.* een artikel, waarin hij de plannen bespreekt aangaande de bevloeiing van de vlakte van *Demak* en die omtrent den *Rawa-Pening*.

De overstroomingen bij *Demak* hebben tengevolge gehad dat de *Toentang*-rivier over een lengte van 900 M. uitgediept is, waardoor de afwatering van den *Rawa-Pening* ten zeerste bevorderd is. Dit werk, waaraan 5 jaren gearbeid is, heeft natuurlijk eenige tienduizenden guldens verzwolgen.

Nauwelijks is deze arbeid voltooid, of de ingenieur *Varkevisser* heeft een plan ontworpen om van den *Rawa-Pening* een groot watererservoir te maken, een soort van wadoek, waaruit in den Oostmoesson de *Demak-landen* te bevloeien zouden zijn.

Volgens betrouwbare bron zijn project en begrooting reeds bij de Reg. ingediend en daar in goede aarde gevallen.

Het plan komt in groote trekken hierop neer, dat om van den *Rawa-Pening* een groote wadoek te vormen, de eerst uitgediepte Toentang door een sterken dam moet worden gesloten. Bij het station *Toentang* heeft een geoloog aardkundige onderzoekingen gedaan, ten einde na te gaan of de bodem, zonder gevaar voor onder-spoeling en onder-watering, stevig genoeg is, om den zwaren dam te dragen. Hij moet o.a. ontdekt hebben, dat daar het eindpunt is van den lavastroom, welke verharde lava uitmuntend moet wezen voor de grondvesten van den dam.

Door den bouw van bedoelden dam zal de waterafvoer van den *Rawa-Pening* stop gezet worden en de rawa herschapen worden in een reusachtig meer van driehoekigen vorm met zijden van 15, 10 en 5 K.M. Door vijf flinke betonbuizen zal het water kunnen uitstroomen naar de oude Toentang-bedding waar sluizen den waterdoorvoer zullen regelen. De *Toentang* zal over een lengte van 1200 M. nog 1½ M. dieper gemaakt worden, waarvan de kosten geraamd worden op *f* 36000, terwijl het bouwen van den dam *f* 234.000 zal kosten.

Door de stijging van het water in den *Rawa-Pening* zullen kampongs moeten worden ontruimd, bouwgronden prijs gegeven worden en zelfs de militaire vestingen te *Willem I* en *Banjoe Biroe* moeten worden opgedoekt.

De 16.000 bewoners der 37 kampongs, welke gedoemd zullen zijn te verdwijnen, wil men doen emigreeren naar de *Lampongs*, waar de bevolking aanvankelijk wel ooren naar schijnt te hebben. Of de lust ook nog groot zal zijn, wanneer het eens zoo ver gekomen zal wezen, is de vraag.

Verder zullen er schadeloosstellingen moeten worden uitgekeerd en gronden onteigend. Een gedeelte der lijn *Willem I—Kedong Djati* moet worden verlegd en de eindlijn der trambaan naar *Magelang* zal een andere richting krijgen. Geraamd wordt, dat alles bij elkaar 6 millioen zal kosten en dat het werk over twee jaar klaar kan zijn. Noodig schijnt het de Reg. toe te roepen: ,,Bezint, eer gij begint'', omdat naar *Asinan* van een landbouwadviseur vernomen heeft, de bodemgesteldheid van de omstreken van *Demak* zeer onvruchtbaar is, doordat de grond in den drogen tijd zoo hard als marmer is en bij bevloeiing niets zal opleveren.

We kunnen ons echter niet voorstellen, dat de Reg. een werk van 6 millioen zou beginnen zonder eerst een grondig onderzoek te hebben doen instellen naar den aard van den bodem van het te bevloeien gebied.

Rechtstreeksche draadlooze verbinding Nederland-Indië.

In verschillende Indische bladen is met groote ingenomenheid melding gemaakt van de ernstige pogingen der Reg. om een rechtstreeksche radiotelegrafische verbinding tusschen Moederland en Koloniën tot stand te brengen. Over de eerste pogingen hebben we indertijd een en ander medegedeeld en in dat verband ook genoemd den naam van Dr. C. J. de Groot, die in zijn dissertatie op wetenschappelijke gronden tot de stelling kwam, dat een rechtstreeksche radio-telegrafische verbinding over een kwart van de oppervlakte der aarde tot stand gebracht kan worden. Het was dus de vraag, of een dergelijke verbinding over grooten afstand ook practisch uitvoerbaar zou zijn. Door de Reg. daartoe in staat gesteld, maakte Dr. de Groot niet alleen studie van de nieuwste in gebruik zijnde installaties en de vereischte sterkte der stations, maar verzamelde op zijn reis ook de beste toestellen. Daarmee zijn de proeven genomen, welke tot een gunstig resultaat geleid hebben, zoodat Nederland niet meer afhankelijk zal zijn van het buitenland, waar het de verbinding met Indië betreft. Het bezwaar, dat de gewisselde telegrammen overal opgevangen en begrepen zouden kunnen worden, wordt èn door het gebruik van code-schrift èn vooral door de nieuwe technische middelen zoo goed als geheel opgeheven.

De kosten worden geschat op 4 à 5 millioen gulden. De stations moeten zich 300 M. boven den grond bevinden, dus zoo iets als de hoogte van den Eiffeltoren.

De nieuwe dienst zal ook voor den handel en de particulieren worden opengesteld.

Ethiek zonder geld.

De *Loc.* beweert, dat de Indische financiëele politiek er a. h. w. op gericht is om misverstand te bevorderen. Hoort iemand de eischen van den volksvertegenwoordiger, of de beloftenstroom van elken ethisch aangelegden kolonialen minister en ziet hij dan zoo weinig tot stand komen, dan denkt hij, dat *gebrek aan geld* daarvan de oorzaak is. En dat berust op een misverstand, want er is wèl geld. Bij een *juist* financieel beleid zou er jaarlijks gemiddeld zeker 40 millioen meer te besteden zijn voor directe volksverzorging: meer onderwijs, betere politie, zuiver desa-bestuur, meer gezondheid.

Alle regeeringen hebben tot nu uit de contanten van de tegenwoordig levenden groote en blijvende werken laten aanleggen, waarvan meerdere komende generaties *kosteloos* kunnen genieten, waardoor een noodelooze en ongeoorloofde druk op de menschen van thans wordt gelegd.

Maar ook werken, welke winsten opbrengen, worden bekostigd uit de penningen van de bevolking, die voor een goed deel die winsten, welke dan voor uitbreiding van die rendabele werken gebruikt worden, weer opbrengen. ,,De belangen van het poovere en magere heden worden dus geofferd ter wille van een vet te mesten toekomst. Dat heet dan ,,beproefde voorzichtigheid'', maar het *is* woorden-ethiek.''

Voor groote en duurzame werken mag geleend worden, omdat het billijk is, dat het nageslacht, hetwelk het vol genot behoudt van onzen arbeid, in de kosten daarvan bijdraagt in den vorm van rente en aflossing der voor die werken thans aangegane schuld.

Zeide niet *N. P. van den Berg* in een lezing voor het ,,Indisch Genootschap'' in 1890 reeds:

,,Geld te leenen voor reproductieve werken in Indië bleef voor onze staatslieden jaren achtereen een schrikbeeld, een in hun oog roekeloos bestaan, waaraan geen minister zich durfde wagen. Toch dwongen de omstandigheden om het eenmaal aangevangen werk voort te zetten; ter verkrijging van de hiertoe noodige middelen werd de op de bevolking rustende reeds zeer zware belastingdruk nog hooger opgevoerd en het is zeer de vraag, of dientengevolge de algemeene volkswelvaart niet meer is geschaad, dan zij gebaat werd door het achtereenvolgens gereed komen van de van staatswege onder handen genomen lijnen. Zelfs goud kan te duur gekocht worden en mijns inziens lijdt het geen twijfel, dat de belangen van Java zeer ernstig zijn benadeeld door het vasthouden aan het beginsel, dat ten behoeve van den ondernomen staatsaanleg de beurzen der belastingschuldigen, en niet het op de wereldmarkt in zoo ruimen overvloed ter uitleening beschikbare kapitaal is aangesproken.''

Sedert zijn er ruim 25 jaren verloopen, en nog is het beginsel niet doorgedrongen, want de beide leeningen van 1915 en 1916 raken in geen enkel opzicht het stelsel, dat *N. P. van den Berg* in 1890 zoo scherp vonniste. Immers, de eerste Indische leeningen van 1915 en 1916 hebben geen andere beteekenis dan dat Holland geld noodig had en de aan Indië gedane voorschotten opvroeg, welke Indië niet kon terugbetalen dan door er eerst zelf voor te gaan leenen. Het eenige onderscheid met vroeger is, dat er toen *voor* Indië en tegenwoordig *ten name van* Indië geleend wordt.

Suriname.

Voor hen, die belang stellen in Indianen-studiën, is het een goede tijd. Niet lang geleden verscheen te Washington, in het dertigste jaarverslag van het ,,Bureau of American Ethnologie" aan den Secretaris van het Smithsonian Instituut, van de hand van W a l t e r E. R o t h, ,,*An inquiry into the animism and folk-lore of the Guiana Indians*". Op deze zeer uitvoerige studie, waarin nagenoeg de geheele bestaande literatuur over het onderwerp is verwerkt, hopen wij spoedig terug te komen. Thans wenschen wij de aandacht te vestigen op een niet minder belangrijk geschrift — verschenen als Heft I van de ,,*Studien zur Ethnologie und Soziologie*", herausgegeben von Professor Dr. A. V i e r k a n d t — getiteld ,,*Die Aruaken. Ein Beitrag zum Problem der Kulturverbreitung*", van Dr. jur. et phil. M a x S c h m i d t, Direktorial-assistent am Kgl. Museum für Völkerkunde zu Berlin. Leipzig. Verlag Veit en Comp. 1917.

In zijne ,,Methodologische Vorbemerkungen" vestigt de schrijver er de aandacht op, dat, wanneer de resultaten van zijn ,,im wesentlichen auf soziologischer Grundlage aufgebauten Arbeit" dikwijls niet overeenstemmen met vroegere opvattingen, dit onderscheid hoofdzakelijk berust op de gebruikte methode.

In het eerste hoofdstuk geeft de geleerde schrijver een algemeen overzicht van de ,,Aruak-Kulturen". De drie volgende hoofdstukken bevatten het eigenlijke hoofddeel van het werk en behandelen ten eerste de motieven van de verbreiding der Arowakculturen, vervolgens de middelen, waardoor de verbreiding bereikt wordt en eindelijk het wezen en de gevolgen dezer uitbreiding. In het vijfde hoofdstuk wordt een uiteenzetting gegeven omtrent de plaats der Arowakken met betrekking tot de overige culturen van Amerika. Het zesde hoofdstuk behandelt den invloed van de uitbreidingswijze der Arowak-culturen ,,auf den Wandel der einzelnen Kulturgüter." In het slot-hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van de uitkomsten van schrijver's onderzoek en een beschouwing over de draagwijdte, welke het voor de Arowak-culturen vastgestelde uitbreidingsbeginsel voor het verdere ethnologische onderzoek heeft.

Onze ruimte gedoogt niet een overzicht van Schmidt's uitkomsten te geven. Door het vooropzetten van het sociologische standpunt opent de schrijver nieuwe gezichtspunten omtrent vele vragen waarop tot dusver geen bevredigend antwoord was gegeven. Zijne beschouwingen over verscheidene sociale instellingen der Arowakken — het moederrecht, de exogamie, de couvade of het z.g. ,,mannenkraambed" — zijn aannemelijker dan de tot dusver gangbare verklaringen.

Hier volge het slot van het boek in des schrijvers eigen woorden:

.......,,In der kontinuierlichen Unterwerfung der kulturell unterlegenen Elemente, mithin in der Zweiteilung der Menschheit in wirtschaftlicher Beziehung in Herrscher unt Beherrschte, würde die Wurzel eines jedes Kulturfortschritts zu suchen sein. Aber nicht allein auf das Uebergewicht der rohen Gewalt der jeweiligen Kulturbringer darf diese fortlaufende Spaltung der Menschheit nach Klassen zurückgeführt werden, sondern vor allem auch auf die friedlichen Mittel, durch die der Kulturbringer kraft seiner kulturellen Vorteile die unterlegene Bevölkerung in wirtschaftliche Abhängigkeit zu bringen sucht. Diese fortlaufende Schaffung immer neuer wirtschaftlich abhängiger Bevölkerungsklassen wäre demnach als die notwendige Voraussetzung für die aufsteigende Entwicklung des sich in stetigem Fortgang und in wechselseitiger Zersplitterung und Vereinheitlichung der einzelnen Kultur-elemente vollziehenden Kulturwandels auszusehen."

Wie zich overtuigen wil dat Dr. Max Schmidt een goede gids is, sla nog een blad om en vindt dan onder het hoofd ,,Meine bisherigen Publikationen sind die folgenden": een lange reeks geschriften.

Curaçao.

De Curaçaosche bladen vermelden met ingenomenheid, dat de *Zweedsche Johnson-Lijn* weldra ook Curaçao in haar vaarplan zal opnemen en die haven om de veertien dagen aandoen. Curaçao krijgt daardoor nieuwe verbinding met Zweden, Venezuela en Colombia. De heer Julius L. Penha is Agent dezer Lijn geworden.

In verband hiermede werd de heer Jos. M. L. Maduro benoemd en toegelaten als Consul van Zweden.

* * *

In de *Curaçaosche Ct.* van 1 Juni j.l. lezen wij: Het eigenlijke werk van de *Curaçaosche Petroleum Maatschappij* schijnt spoedig een aanvang te zullen nemen. Einde Mei j. l. is de sleepboot *Don Alberto* met den tanklichter *Willemstad* naar Maracaibo vertrokken om de eerste lading ruwe petroleum aan te brengen.

* * *

De *Amigoe di Curaçao* neemt uit *De Bode* de *Ingezonden stukken* over van den heer *Van der Heide*, die den onderwijzers in Nederland afried om op een salaris van *f* 2550 naar Curaçao te solliciteeren, omdat een gehuwd onderwijzer van dit salaris onmogelijk kan rondkomen; zoo ook dat van den heer *H. Michelsen*, gepensionneerd hoofd der Hendrikschool, die in de Bode van 16 Maart 1917 getracht heeft de cijfers van den heer van der Heide te weerspreken en meent, dat het aangeboden salaris wel voldoende is, besluitend:

,,Alles te zamen genomen, is mijne meening, dat jonge getrouwde onderwijzers met één of twee kinderen met volle gerustheid op het aangeboden tractement kunnen solliciteeren. Zij zullen in Curaçao met zijn gastvrije, hartelijke bevolking een aangenamen werkkring vinden en met overleg en niet te hooge eischen best rondkomen.

Eerstgenoemde antwoordt daarop:

,,Alles tezamen genomen is mijn meening, dat iedere onderwijzer afgeraden moet worden om op het aangeboden salaris te solliciteeren. Dan zullen ze gevrijwaard blijven van het pijnlike gevoel de gulle, gastvrije hartelikheid der Curaçaose bevolking niet op dezelfde wijze te kunnen beantwoorden."

* * *

In de *Amigoe* van 26 Mei j.l. een ,,Ingezonden stuk" van J. L. C. Monsanto uit Bonaire, die onder het hoofd

Stoomvaartverbinding.

o.m. schrijft:

,,Overtuigd van het groote belang voor de onderhoorige eilanden dezer kolonie, gelegen in eene goede en snelle scheepvaartverbinding met het hoofdeiland Curaçao (wat de bovenwindsche eilanden betreft ook met St. Kitts en St. Thomas), heeft de toenmalige Gouverneur Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk op onze begrooting voor het dienstjaar 1906 een post uitgetrokken, waaruit de onkosten, verbonden aan den voorgestelden stoomvaartdienst, zouden kunnen worden bestreden.

Uit de toen gewisselde schrifturen blijkt het, dat de Koloniale Raad met genoegen had geconstateerd dat eindelijk een stoomvaartverbinding tusschen de eilanden onderling tot stand zou komen en dat daardoor — dit waren de woorden van den Raad — aan een der wenschen van de bewoners der onderhoorige eilanden zou kunnen worden voldaan. In de Memorie van Antwoord sprak de Gouverneur zijne levendige voldoening uit, dat de totstandkoming van een stoomvaartverbinding met genoegen in den Raad werd geconstateerd. Men was het dus met elkaar eens, de stoomverbinding was noodzakelijk, die noodzakelijkheid werd ingezien ook in het moederland en de stoomvaartdienst werd in de kolonie ingesteld.

Buitengewone omstandigheden waren oorzaak, dat wij na eenigen tijd wederom onze toevlucht moesten nemen tot de zeilvaart, maar wij wisten, dat het hier gold een tijdelijken maatregel en wij berustten in het onvermijdelijke, hoopvol blikkend in de toekomst.

De groote voordeelen van eene stoomverbinding hebben wij leeren waardeeren, met genoegen denken we terug aan de Christansted en de Prinses Juliana; des te meer gevoelen wij het, reeds sinds jaren, de voordeelen te moeten derven en des te dieper medelijden hebben wij vooral met de ambtenaren die huns ondanks gedoemd zijn met hun gezin, tien, soms meer dan veertien dagen de martelingen te doorstaan, verbonden aan een zeereis per schoener naar de Bovenwinden.

Niets heeft de tegenwoordige Landvoogd onbeproefd gelaten om in deze verandering ten goede aan te brengen, op de begrooting prijkte sinds lang een tot dat einde uitgetrokken memoriepost en alleen de oorlogstoestand scheen de verwezenlijking van diens plannen tijdelijk in den weg te staan. Op een oogenblik en van een zijde, waar aandringen op stoomvaartverbinding moreele plicht was, stuitte men op tegenstand; er kwam een kink in den kabel.

Het klinkt ongeloofelijk, het is evenwel een treurig feit, de Koloniale Raad heeft bij meerderheid van stemmen en op voorstel van het Lid H. Statius

Muller den Memoriepost voor aanschaffing van een stoomboot van de begrooting afgevoerd.".............

Schrijver eindigt met de woorden:

„Algemeen toch is men geërgerd over het afvoeren van den post voor een stoomverbinding en als van zelf sprekend beschouwt men het, dat Zijne Excellentie de Minister van Koloniën van Z.E.D.'s recht gebruik zal maken om het afgevoerde er wederom op te brengen.

Te lang en terecht wordt in de kolonie Curaçao steen en been geklaagd over de meer dan ergerlijke verbinding der eilanden onderling, terecht worden afschuwelijke tafereelen opgehangen van werkelijk doorstane ellende en met het volst vertrouwen vraagt men zich af, of Nederland nog langer zal gedoogen, dat een toestand worde bestendigd die een koloniale Mogendheid eenvoudig tot schande strekt."

WAT DE INLANDER ZEGT.

De S. I. Den 20en Maart j.l. had er — alzoo de *Sinar Djawa* — een vergadering plaats van de Blorasche afdeeling van de *Sarikat Islam*, welke in de open lucht, op de *aloon-aloon* aldaar gehouden werd met ongeveer 2000 menschen. De regent, patih, aspirant-controleur, adjunct *djaksa*, zoomede een bestuurslid van de *Tiong Hwa Hwee Koan*, waren mede aanwezig, alsook *Tjokroaminoto* (voorzitter van de *Centrale S. I.*) en andere hoofdbestuursleden. Zij allen mochten op stoelen plaats nemen. De anderen (de broeders) konden op den grond zitten (*silà*) of *ngapoerantjang* (met samengevouwen handen *uit eerbied* voorover gebogen staan). Des ochtens om 9 uur 10 werd de vergadering geopend door den president *Gondowidjojo*, die alle aanwezigen met „kameraden" toesprak. Vooraf werd de ramp in Bali in herinnering gebracht en een beroep gedaan op den weldadigheidszin der broeders. Daarna werd uitvoerig over het volksonderwijs gesproken. De armoede en ellende, die onder het volk heerschen — zoo sprak de redenaar — zijn de gevolgen van zijn domheid, welke is weg te krijgen door het water van het onderwijs der scholen. De Javaan is verplicht zijn kinderen naar de scholen te zenden en de kameraden moeten op den ijver der kinderen aandringen. 't Is te hopen — zeide hij verder — dat de S. I. van Blora met geld zal steunen het studiefonds *Darmoworo* te Djokdjakarta, dat dezer dagen uit de loterij *f* 5000 getrokken heeft en dat de S. I.-leden van Blora daarvan lid mogen worden. Ook beval hij de plaatselijke Inlandsche meisjesschool *Darmo Rini*, die reeds eenige jaren bestaat, in den steun der leden aan. Indien elk lid 2½ cent in de maand wilde betalen, kon daarvan ½ cent voor elk der beide genoemde vereenigingen worden afgestaan. De leden hadden hiertegen geen bezwaar. Van den schoolopziener — zoo ging de heer *Gondowodjojo* voort — had hij vernomen, dat het schoolbezoek op de dessascholen met den dag verminderde. Hij schreef dit toe aan de zorgeloosheid van de ouders en deed ten deze een beroep op de belangstelling en toewijding van de gezinshoofden. Zij beloofden alles te doen, wat in het belang van het onderwijs en het schoolbezoek dienstig kon wezen. Nadat de bestuursverkiezing had plaats gehad, trad de heer *Tjokroaminoto* als spreker op. Wat *Gondo* over Bali en het onderwijs gezegd had, werd nog eens goed duidelijk gemaakt. Hij wilde niet ontkennen, dat het de bedoeling van de S. I. is, om eenmaal de teugels van het bewind in handen te krijgen, welke thans in het bezit van de Hollanders zijn. Het is daarom gewenscht, dat de leiders goed ontwikkelde mannen zijn, die een hooge school doorloopen hebben. Er kan niet genoeg worden aangedrongen op *onderwijs* en nog eens onderwijs. Ook voor de meisjes, opdat zij zullen zijn uitstekende moeders en „presidenten" van de keuken. Hij juichte het bestaan van de plaatselijke Inlandsche meisjesschool „Darmo Rini" ten zeerste toe, en gaf in overweging daar ook Islamitisch godsdienstonderwijs te geven, indien zulks niet reeds gedaan wordt. Dit onderwijs is voor de meisjes bepaald noodig, zeide hij. De godsdienst houdt haar van slechte dingen af, van slechte gedachten en van een slecht levensgedrag. Een slechte vrouw is verderfelijk voor het gezin, voor de dessa, ja voor het heele land!

Dan had hij 't over de uitdrukking „de kleine man", welke hij vernederend vond en die dus niet meer gebezigd mocht worden. Hij beval het woord „rajat" aan, dat meer in overeenstemming was met den tegenwoordigen tijd.

Ook de regent sprak eenige woorden. Hij kon zich niet vereenigen met het voorstel om geld af te staan aan de „*Darmoworo*" te Djokdjakarta. Heeft de S. I. geld genoeg, dan ware 't beter een eigen school op te richten. Met de „Darmo Rini" is 't anders gesteld; daar zij een plaatselijke vereeniging is, had hij geen bezwaar, dat deze geldelijk door de S. I. gesteund werd. Hij gaf verder een verklaring waarom de *rajat Djawa*, de *orang ketjil* (kleine man) genoemd werd. Van wege hun domheid worden de Inlanders door andere menschen als kleine kinderen beschouwd.

Ook de assistent-resident gaf een verklaring van de benaming „orang ketjil". het zijn menschen, zeide hij, die uitsluitend behooren tot degenen, die gelast worden, de geringen, de kleinen, die niets te vertellen hebben, maar slechts te gehoorzamen. Hij bracht voorts onder de aandacht, dat te Blora een ziekenhuis van de zending bestaat. In de kliniek worden niet alleen Europeanen, maar ook Inlanders kosteloos behandeld. Slechts van de rijken wordt eenige vergoeding gevraagd. De Inlanders mogen zich over deze hulp niet onbetuigd laten. Zou 't niet wenschelijk zijn, vroeg hij, om *f* 5.— uit de dessa gemeentekas aan het zendingshospitaal te geven? Niemand gaf er eenig antwoord op. De regent kwam er tusschen beide, met te zeggen, dat de Inlanders nog te dom waren om hem te begrijpen, en daarom hun mond hielden.

Verbeteringen. In de *Sinar Djawa* wordt verklaard, dat de Javaan nog zeer ten achteren is en dat hij daarom zoo gemakkelijk om den tuin geleid kan worden door kapitalisten, bloedzuigers en onderdrukkers. Wat kan verbetering in dezen toestand brengen? zoo vraagt schrijver. Ook hier is het antwoord: onderwijs, goede voorgangers, rechts- en bestaanszekerheid. De toestand in de dessa hangt geheel af van de opvatting, waarmede het dessahoofd zijn taak verricht. Goede dessahoofden zijn dus in de eerste plaats noodig, de wijze van hunne verkiezing dient verbeterd te worden. Hij geeft in overweging deze hoofden voor een bepaald aantal jaren (3—5) te doen verkiezen en hen bij periodieke aftreding weder in aanmerking te brengen.

In hetzelfde blad wordt een opsomming gegeven van Indiës rijkdommen en met verontwaardiging gevraagd: waarom Indië ten aanzien van de voorziening zijner behoeften toch nog afhankelijk is van het buitenland, zich zelve niet kan helpen? Schrijver meent, dat het Gouvernement daarvoor niet de noodige moeite doet. Het geld van Indië moet alleen voor Indië gebruikt worden. Alle ingezetenen van Indië dienen samen te gaan, zich Indiërs te voelen. En het gouvernement mag ten hunnen aanzien geen onderscheid maken in de verschillende nationaliteiten. Het nu bestaande verschil vervreemdt de menschen van elkaar, die er hartzeer over hebben. De Chineezen hebben dit openlijk te kennen gegeven. In een Chineesch blad worden de Chineezen opgewekt om hun kennis en hun kapitaal dienstbaar te maken ten bate van China en niet langer meer in het belang van Indië.

Anti-Kerstening. In de *Pewarta Deli* worden eenige oorzaken genoemd van den opstand in Tapanoeli, o.a.: de zware druk van de belastingen en heerendiensten, de nieuwe regeling ten aanzien van de rapats, de omkooperijen, die daarbij plaats vinden, vroeger bij uitzondering, thans regel, de te geringe schadeloosstelling door het Gouvernement uitgekeerd bij de onteigening der geweren, maar voornamelijk de ijver, waarmede met de kerstening wordt te werk gegaan, niettegenstaande het Regeeringsreglement aan alle godsdiensten gelijke rechten waarborgt. Staaltjes worden gegeven van de buitengewone macht der zendelingen. Een Mohamedaan, die verscheidene kinderen besneden had, werd veroordeeld, op aanklacht van een Christen kampoenghoofd, wegens verwonding. Van een controleur, die de zending niet gunstig gezind is, wordt gezegd, dat hij wel spoedig overgeplaatst zal worden.

Lof en Blaam. De nieuwe Gouverneur-Generaal wordt in hetzelfde blad geprezen voor zijn ijveren in het belang van de voorziening in de behoeften van de Inlandsche bevolking. Als bewijs hiervan wordt aangehaald een besluit, waarbij wordt aangedrongen op een spoedige gelijkstelling van Inlanders met Europeanen. Een ander besluit wordt genoemd, waarbij aanzienlijke Inlanders slechts met gevangenis mogen worden gestraft, en desverkiezende in de gevangenissen voor Europeanen kunnen worden ondergebracht. Maar dat niet aanzienlijke Inlanders van dit voorrecht geen gebruik kunnen maken, kan de schrijver niet goedkeuren. Zijn die dan geen menschen? zoo vraagt hij. Het ware beter „recht en billijkheid" te betrachten, dan op zoo'n manier gelijkstelling. Een gevolg van deze ongelijkheid is, dat er opstootjes in verschillende plaatsen zijn, waartoe voor een deel de onontwikkeldheid der bevolking bijdraagt, die het willekeurig optreden der ambtenaren aan den wil der Regeering toeschrijft. Het Gouvernement wil allerwegen zelfbe-

stuur instellen. Sumatra's Oost- en Westkust, zoomede Atjeh zijn reeds in het genot daarvan, en daar hoort men niet van opstootjes. Wanneer zal nu ook op andere gewesten het zelfbestuur worden ingesteld? zoo besluit schrijver.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Hygiëne onmogelijk. In hetzelfde blad haalt Si Miskin aan, dat *Lord Playfair* geconstateerd heeft, dat 80 % van de sterfgevallen onder de menschen te wijten is aan de weinige zorg die voor de reinheid van het lichaam wordt besteed. Voor Java kan gerust gezegd worden, dat die 80 % — alzoo *Si Miskin* — onder de Javanen gezocht moet worden. Maar hoe zouden zij voor hun lichaam de noodige zorg kunnen besteden, daar al hun tijd in beslag genomen wordt om voor de vulling van hun maag te zorgen. Bij het uitbreken van epidemiën zijn zij de eersten, die aangetast worden, omdat zij de bevelen niet kunnen opvolgen om voor de reinheid van hun lichaam, kleeren, eten enz. zorg te dragen. Want zij worden door den honger geplaagd. De armen moeten geholpen worden, dit is Allah's gebod. Maar wie zal hen helpen? Allen, die geen moeitevol leven lijden. De Javaan lijdt op Java ontegenzeggelijk een moeitevol leven. Hij heeft geen schuilplaats, waar hij zich bergen kan, als hij door ziekte of honger vervolgd wordt. Ook heeft hij geen scholen. Zoo zal hij arm blijven zoo lang de niet-armen zich zijn lot niet aantrekken.

Anti-Indië Weerbaar. In de *Sinar Sumatra* schrijft S. dat zeker wel 80 % van de overheerschten niet meegaan met het doel en streven van „*Indië Weerbaar.*" Wel is waar is er een Comité naar Nederland vertrokken om daar wat anders te vertellen: doch 't is bezijden de waarheid. Ga maar eens na — zegt hij — wie onder de overheerschten, die den druk zwaar gevoelen van de ongelijkheid van rechten, zouden zich gaarne tot kanonnenvoeder willen bestemmen? Hij waarschuwt ook tegen het voorloopig Comité, dat zich te Batavia gevormd heeft, dat verklaarde geen bemoeienis te hebben met „*Indië Weerbaar*", maar toch blijkbaar dezelfde bedoelingen heeft, misschien zelfs nog verder strekkende. Denkt er eerst dus goed over na, vóór gij besluit daarvan lid te worden. Zoo raadt schrijver aan.

Slechte opvoeding. *W. A. K.* schrijft in de *Tjahaja Timor*, dat zuinigheid een zeer goede eigenschap is; vandaar dat 't Europeanen en Chineezen in Indië, die deze eigenschappen bezitten, dan ook zoo goed gaat. Met de Inlanders is 't anders gesteld. Als een Inlandsche vrouw met haar kind naar de *pasar* toegaat en het kind begint om de een of andere reden te huilen, dan zal de moeder niet ophouden met speelgoed en koekjes te koopen om het maar stil te krijgen. Deze opvatting van moederliefde is verderfelijk. De kinderen zijn groot geworden met vele behoeften en met de gewoonte veel geld uit te geven om daarin te voorzien.

Drang naar Onderwijs. In hetzelfde blad worden uit een verslag van de Hoogeschool te Weenen eenige cijfers overgenomen, o. a. betreffende het groote aantal studenten en opgemerkt, dat men daar niet bang is om veel geld uit te geven voor lagere scholen, waar de onderwijzers slechts met twintig rijksdaalders betaald worden. 't Is mogelijk dat het thans moeilijk gaat om in N.-I. vele nieuwe scholen te bouwen, maar kunnen — zoo vraagt hij — de bestaande niet vergroot worden, om nieuwe leerlingen, die zich aanmelden, te kunnen aannemen? De H. I. en H. Ch. scholen zijn overvol; vele aspiranten moeten worden afgewezen. Er is geen geld, geen plaats, er zijn geen onderwijzers. 't Kan toch niet waar zijn, dat het Gouvernement aan dit alles tekort komt?

In de *Sinar Sumatra* wordt gevraagd wat of wie eigenlijk de evolutie in Indië tegenhoudt. Dit is het Gouvernement zelf, wordt er op geantwoord, dat geen scholen genoeg geeft, terwijl het gegeven onderwijs lang niet de noodige kennis verschaft om de Indiërs vooruit te brengen.

In de *Warna Warta* schrijft *Tjiptomangoenkoesoemo*, dat de Hollanders alleen dan naar Indië gaan, als zij in Holland niet genoeg te verdienen hebben en het vooruitzicht hebben hooge salarissen te trekken. Nu zou 't wel kunnen gebeuren, dat na den oorlog geen Europeesche werkkrachten meer voor Indië beschikbaar zullen zijn, omdat men in Europa zelf daaraan behoefte zal hebben, en daarvoor goed betalen wil. Hij raadt de Indiërs daarom aan hunne kinderen naar Europa of Japan te zenden om daar voor verschillende betrekkingen opgeleid te worden, die nu nog hoofdzakelijk door Europeanen vervuld worden.

China bovenal. S. schrijft in dat blad, dat de Chineezen zelf niet voldoende de hand er aan houden, dat hunne kinderen de eigen Chineesche taal leeren lezen en schrijven. Als zij hun eigen taal en schrift hoog hielden, zou er meer respect voor hun natie afgedwongen worden. Maar de meesten, vooral onder de welgestelden, verkiezen hunne kinderen naar de H. Ch. scholen te zenden, waar zij wel vreemde talen leeren. De ouders konden dan evengoed hunne nationaliteit afleggen en Europeaan of Jood worden.

Ook Y laakt 't in zijn rasgenooten (in hetzelfde blad) dat zij, als zij reeds naar hunne meening voldoende geleerd hebben, d.w.z. Hollandsch kunnen spreken, of als zij rijk geworden zijn, gelijkstelling met Europeanen aanvragen en hun nationaliteit wegwerpen. Waarom wenden zij de verworven kennis en het verkregen kapitaal niet aan ten bate van het Chineesche vaderland, dat thans zoovele bekwame mannen noodig heeft? Gelukkig acht hij het te kunnen constateeren, dat die drang naar gelijkstelling niet zoo groot meer is, daar het Gouvernement als belooning daarvoor het schutterspak gereed houdt en de Chineezen beschaamd zijn om soldaatje te spelen. Zouden zij ook beschaamd zijn om voor den dienst van het eigen vaderland soldaat te zijn? Neen niet waar? Veeleer trotsch!

De *Djawa Tengah* is verontwaardigd over de wijze, waarop China door de macht van het geld door de Entente in den strijd is gemengd, aangezien het geen ernstige grieven tegen Duitschland kan hebben.

De Chineezen in Indië worden opgewekt om met hun geld het Chineesche vaderland te steunen, opdat het spoedig vrij kome van vreemde invloeden en vooruit ga.

Van Vreemde Koloniën.

De oorlogsdoelen van de entente buiten Europa.

In een geestig artikel hekelt Albert de Pouvourville, op de hem eigen wijze, in de Dépêche coloniale van 19 Juni, 't onoprechte in de vredesformule waarop samenwerking wordt gezocht. Iedereen is 't er over eens: „pas d'annexions, pas de rançons, pas de conquêtes", maar men moet weten wat die uitdrukkingen beteekenen.

Geen annexaties, maar wel bevrijdingen. Geen oorlogsschattingen maar vergoeding voor den roof en voor de schade. Geen veroveringen, maar waarborgen.

Buiten Europa heeft Frankrijk met Duitschland slechts een zaak in den trant van Elzas-Lotharingen te vereffenen, nam. die van de 2 uitstekende punten van Kongo, die in een onbewaakt oogenblik afgestaan, 't Fransche gebied in Afrika uit zijn evenwicht brachten. Sedert 1914 hernomen, blijven ze, 't spreekt van zelf, nu behouden; dat gaat verder niemand anders aan.

Fr. heeft geen bemoeienis met de D. koloniën, die in de Stille Oceaan bezet zijn. Groot Brittanië zal er zich ook niet veel aan gelegen laten liggen, want de kroonkolonie der „Anzac" heeft ze ingelijfd bij de groote Australisch-Zeelandsche gemeenschap. De Russische broeders zullen de toepassing van hun formule hiervoor te regelen hebben met die van Melbourne en Victoria.

Voor Azië zal dit met Japan gevonden moeten worden, dat voor zijn moeite de D. Chineesche haven bewaart. Lang zal hierover niet getwist behoeven te worden.

De Afrikaansche zaken lijken minder eenvoudig, maar zijn 't inderdaad niet. De Inlanders van Kameroen hebben evenmin als die van Oost-Afrika of als de Herreros ooit van 't Germaansche dwangregime gehouden. Zij waren in doorloopenden opstand er tegen. Zij ontvingen de Franschen en Engelschen als hunne redders.

In naam van de socialistische beginselen, die aan den eigen volkswensch zooveel waarde hechten, is 't onmogelijk de landen aan Duitschland terug te geven, die zoo duidelijk hun vreugde te kennen hebben gegeven van er niet meer toe te behooren. Bovendien zijn, volgens Kropotkine, Jaurès en Marx zelfs, menschen geen ruilmiddel.

Wat moet er dan van die dappere negers worden? Hen aan hun vroegere onafhankelijkheid terug geven? Dat is hen tot den staat van verwildering, zelfs tot 't kanibalisme doen terugkeeren. De schim van Tolstoï zou er tegen opkomen. 't Zelfbestuur is zelfs niet goed denkbaar voor de zwarte staatjes, zooals de republiek Liberia aantoont, waar opera-bouffe toestanden heerschen.

Aan te bevelen schijnt de verschillende stammen van 't zwarte werelddeel in federaties samen te voegen, in 't genot van Gods vrijheid van bewegen, en verbonden door den lichten band van een welwillend protectoraat, door één of door een groep van mogendheden uitgeoefend. Onder voorwaarden van geen onwelvoegelijkheden te begaan, zooals 't geheel naakt loopen in de steden en 't opeten van hun medemenschen, zou aan de inlanders van Kameroen, Togo, Zanzibar, aan de Herreros en Betchoeanen verzekerd kunnen worden dat zij voortaan als menschen zullen worden behandeld en beschermd zullen zijn tegen alle gevaren, w.o. ook

dat van weer onder 't D. stelsel te vervallen.

De geallieerden zullen, zegt Pouvourville, niet meer vragen, en dit altruïstisch programma moet de meest besliste voorstanders van de Russische formule behagen.

Maar er is nog iets anders dan 't bezit van den bodem. De handels hégémonie, de onderneming der markten, de kunst van te ruilen, 't gebruik van de rivieren, de aanleg van spoorwegen, alles wat de economische strategie van de beschaafde ondernemende rijke volkeren uitmaakt. D. had zekere punten op 't oog om van daar uit zijn invloed over de andere natiën te doen veld winnen. De geallieerden hebben 't recht en ten opzichte van de nakomelingschap zelfs den plicht, de gevaarlijke mededingers van daar verwijderd te houden. Is er ergens een congres, b.v. in Zweden, dat dit annexaties of veroveringen zou willen noemen? 't Is een bevrijding voor de inlanders en 't zijn waarborgen voor Frankrijk en zijn vrienden. Wie zal daar tegen op kunnen komen?

Pouvourville meent dit eens te moeten zeggen voor 't algemeen begrip, voor de goede verstandhouding, voor de eerlijkheid en duidelijkheid in de verhouding tot de geallieerden onderling.

Naar 't ons voorkomt vertolkt hij inderdaad, en niet alleen voor de koloniën de opvatting van de formule volgens de partij, die zich 't sterkst zal voelen op 't oogenblik dat de formule in een staatsstuk zal worden uitgewerkt. Weer scheurpapier, die formule?

Terug van de oorlogs-rijks-conferentie.

De Britsch-Indische bladen brengen ons de mededeelingen, die de maharaja van Bikanir, sir J. Meston en sir S. P. Sinha, de Indische gedelegeerden ter rijksconferentie, bij hun terugkeer in Indië ten beste hebben gegeven. Uit den aard der zaak hebben zij geen onthullingen gedaan, wat de conferentie wereldkundig wenschte te maken had zij reeds openbaar gemaakt; veel wenschen wij dan ook niet te ontleenen aan de kolommen druks, die de Indische pers toch nog aan den terugkeer wijdt, maar enkele punten zijn er toch uit aan te stippen.

Aan een vertegenwoordiger van the Times of India zeide de maharaja, dat de boodschap, die hij had over te brengen, zich 't best liet samenvatten in 't woord door den koning-keizer gebezigd: ,,hoop''. De oorlog heeft Indië en Engeland nader tot elkander gebracht. 't Aandeel van Indië aan den oorlog, 't betoonde patriotisme, de dapperheid van zijne zonen, heeft I. in 't Engelsche begrip een plaats verzekerd, zooals niets te voren dit had kunnen bewerken. Overal was er een verregaande welwillende gezindheid, die goede vruchten zal brengen zoodra de oorlog tot een goed einde zal zijn gebracht.

Ook van de zijde der vertegenwoordigers van de kroonkoloniën werd oprechte sympathie ondervonden. De bewering, dat deze koloniën ten opzichte van Indië een ander toezicht zouden noodig achten, dan voor de kroonkoloniën, werd niet bevestigd.

In een interview gaf sir Sinha zijn indrukken weer aan een verslaggever van de Englishman. Overal in Engeland vond hij een geest van kalmte, hoop en vertrouwen vooreerst in 't welslagen van den oorlog, vervolgens in de nawerking ervan. Men gelooft dat de strijd nog wel langer dan een jaar zal duren, maar er is volstrekt geen twijfel aan 't succes. Wat zijn zending zelf aangaat, noemde hij de uitkomst bevredigend. Van allen, hoog en laag, werd de noodige medewerking ondervonden om alle gewenschte voorlichting en inlichting te krijgen. Opvallend is 't hem ook weer de lof te hooren verkondigen van den staatssecretaris voor Indië Mr. Chamberlain, als iemand, die met veel hart de Indische belangen bevorderde, terwijl deze zich nu juist genoopt heeft gevoeld zijn hoog ambt neer te leggen, naar aanleiding van de verwijten, die 't Mesopotamië-rapport aan zijn adres bevat en waarover hij zich zal hebben te verantwoorden. Sir J. Meston en de maharaja van Bikamer kregen elk stuk, dat in behandeling zou komen, vooraf ter kennisneming en konden de zaak uit Indisch oogpunt beoordeelen. Een gekozen vertegenwoordiger zou, volgens Sinha, niet meer voor Indië hebben kunnen doen, dan de aangewezen vertegenwoordiger sir Meston ervoor gedaan heeft.

Naar 't schijnt staat vast, dat voortaan elk jaar een bijeenkomst van 't Rijkskabinet zal plaats hebben, terwijl na 't beëindigen van de vijandelijkheden een Rijks-bijeenkomst zal worden gehouden om de algemeene gedragslijn aan te geven en over de handelsbelangen, alsmede de toekomstige verhoudingen der onderdeelen van 't rijk te beraadslagen.

De gehouden conferentie heeft helderheid gebracht over menig verschilpunt waaromtrent misverstand of gebrek aan onderling begrijpen bestond tusschen Indië en de kroonkoloniën en 't moederland. Zijn de geschilpunten niet alle opgeheven, dan zijn zij toch op den besten weg ter oplossing geleid.

De conferentie is in menig opzicht een openbaring geweest en hare herhaling en bestendiging zal van onschatbare waarde zijn voor Indië en voor geheel het rijk.

Heeft Nederland hieruit niets te leeren, nu 't de bakens te verstellen heeft voor de toekomst van zijn koloniale politiek?

Actie van de mohamedanen in Rusland.

De mohamedaansch-nationaal godsdienstige beweging in Rusland is nog jong, maar zij heeft in den laatsten tijd een organisatie gekregen, die haar voor de toekomst tot een kracht zal maken, waarmede zal zijn te rekenen.

Op 16/29 April kwamen in Petrograd vele mohamedaansche leeraars uit 't geheele rijk te zamen, om tot 't sluiten van een bond te komen. Te gelijkertijd hadden ook gebiedscongressen plaats van mohamedaansche paedagogen, waaronder b.v. een te Kazan van de vrouwen, waar meer dan 300 gedelegeerden van vrouwenvereenigingen uit verschillende deelen van 't rijk samen vloeiden. Van de genomen conclusiën bij de congressen troffen ons in 't bijzonder die genomen door de Wolga-tartaren, die, eveneens te Kazan, op 9/22 April samenkwamen. Wij vinden deze aldus weergegeven:

1. Rusland moet een foederatieve volksrepubliek worden. 2. De rechten der minderheden moeten overal beschermd worden. 3. 't Nationale leven en de eigen zeden der volksgroepen — in 't bijzonder der Tartaren — is te bevorderen. 4. In gebieden met een talrijke mohamedaansche bevolking zal de tartaarsche taal in 't verkeer der daartoe behoorenden zijn in te voeren. 5. Iedere nationaliteit — ook de tartaarsche — zal 't recht hebben, overeenkomstig haar zielental, ambtenaren te kiezen. 6. Iedere natie in Rusland krijgt gelijke rechten als de Russen. 7. De vrouwen genieten dezelfde rechten als de mannen. 8. De mohamedaansche soldaten vervullen hun dienstplicht in afzonderlijke regimenten. 9. De kolonisatie van Siberië en Turkestan is te staken. 10. De oorlog is zoo spoedig mogelijk te beëindigen.

Merkwaardige uitspraken voorwaar, ook in verband met 't tijdstip waarop de Russiche omwenteling begonnen is, en mede om de emancipatie der vrouw, die men van daar en uit een specifiek mohamedaanschen kring nog niet zou hebben verwacht.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Brandende koloniale vraagstukken.

Als No. 10 der 2e serie geschriften, welke met den verzameltitel ,,Onze Koloniën, onder redactie van R. A. van Sandick'', bij de Hollandia-Drukkerij te Baarn worden uitgegeven, is verschenen:

,,Brandende koloniale vraagstukken. Een nagelaten studie over onze plichten, belangen en rechten in Indië, door wijlen Ir. S. I. Hazewinkel''.

Uit den aard der zaak bevat deze brochure (van 46 blz.) slechts een zeer beknopte beschouwing van wat de overleden schrijver noemt de ,,brandende koloniale vraagstukken'', als onderwijs, weerplicht voor Inlanders, een Indisch parlement, enz.

Koloniaal Tijdschrift.

De Juli-afl. opent met het eerste gedeelte eener beschouwing van den heer H. E. K. Ezerman (tekst eener in de Bestuursacademie gehouden voordracht) over Timor en onze politieke verhouding tot Portugal, sedert het herstel van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië. Een interessant en belangrijk onderwerp, want de voortdurende kwesties met de Portugeezen, zijn onafscheidelijk verbonden aan de geschiedenis onzer vestiging in den Timor-Archipel.

De heer J. W. Meijer Ranneft schrijft vervolgens een opstel over ,,Scheiding van bestuur en politierechtspraak op Java.'' In tegenstelling met andere bestuursambtenaren is de schr. van meening, dat eene splitsing, ook uit zuiver bestuursoogpunt, meer voordeel dan nadeel medebrengt.

De heer H. T. Damsté publiceert een en ander over het eiland Simaloer (Poeloe Oe, Simeuloeë, Simoeloel, Poeloe Babi, enz. genaamd) ten westen van Sumatra. In een kort historisch overzicht deelt schr. mede, dat (volgens Francis, levensloop, dl. III, bl. 106) in 1669 o.m. de eilanden Maros en Inako met onze loge te Baroes in verbond traden en oppert de veronderstelling: ,,Wordt met het Maros uit dat bericht het eiland Simaloer bedoeld?'' O.i. moet het antwoord hierop ontkennend luiden en wordt met Maros vermoedelijk bedoeld een der Hinako-eilanden ten Zuid-Westen van het eiland Nias gelegen (en daartoe geographisch zoowel als staatkundig behoorend), met de hoofden van welk laatstgenoemd eiland in gemeld jaar 1669 (en nader in 1693) een contract werd gesloten. In het Aardrijkskundig en statistisch woordenboek van N.-I., uitgegeven door Prof. P. J. Veth (Deel II, 1869, blz. 454) vindt men in weinig maar veelzeggende woorden ons vermoeden bevestigd: ,,Maros, landschap op het eiland Nias, met een 5000 tal zielen (1854).''

De heer K. A. James geeft het slot van zijn artikel ,,Verbetering van misstanden bij huwelijk en echtscheiding, alsmede bij het godsdienstonderwijs in de afdeeling Agam (Sumatra's Westkust).''

Van den overigen inhoud dezer aan bijdragen rijke aflevering noemen we alleen nog een stukje van den landbouwleeraar te Fort de Kock, M. B. Smits, getiteld ,,Literatuur gegevens over de oliepalm'', waarin de schr. ten 1e. geen groote verwachtingen koestert van deze cultuur in Indië, en ten 2e geen blijken geeft met de literatuur over dat onderwerp bijzonder op de hoogte te zijn.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

In de jongste afl. (No. 4 van 15 Juli) geeft de heer E. C. Abendanon het vervolg zijner beschouwing over de historische geologie van Midden-Celebes (Rede uitgesproken ter Alg. Verg. van 21 April 1917). — Verder bevat deze afl. een overzicht van twee vergaderingen der commissie voor economische geographie, waarin het navolgende onderwerp een punt van bespreking uitmaakte: De ontwikkeling van den landbouw in den Indischen Archipel, de mogelijkheid van haar uitbreiding en intensiveering. Dit onderwerp werd ingeleid door Prof. J. F. Niermeijer.

Eigen Haard.

Het Nr. van 14 Juli bevat een in memoriam, onderteekend R. C. Boer, waarin de schr. eerbiedige hulde

brengt aan de nagedachtenis van Prof. Kern, den grooten taalgeleerde, van wien wel eens gezegd wordt, dat hij alle talen der wereld kende.

Verder geeft d(e) B(albian) V(erster) nog eenige geïllustreerde bijzonderheden over het feest van den heer J. T. Cremer, ter gelegenheid van zijn 70sten verjaardag.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

No. 2 van dit nieuwe periodiek heeft den navolgenden inhoud: Verslag van een studiereis naar Sumatra's Oostkust, door Dr. A. J. Ultée. — Verslag van een bezoek aan eenige rubberlanden in West-Java, door P. E. Keuchenius. — Phytopathologische aanteekeningen over Hevea, door P. E. Keuchenius. — De invloed van tappen en winteren op de voedselreserve van Hevea, door Dr. A. A. L. Rutgers. — Verklarende woordenlijst ten dienste der rubbercultuur, door Jhr. F. C. van Heurn. — Eenige opmerkingen naar aanleiding van ondernemingsbezoeken en de in 1916 door het Rubber proefstation West-Java uitgebrachte adviezen, door Dr. N. L. Swart.

Gedenkboek Koloniale Tentoonstelling Semarang.

Ter drukkerij „Mercurius" te Batavia is verschenen het Gedenkboek van de Koloniale tentoonstelling te Semarang van 20 Augustus—22 November 1914, samengesteld door den secretaris van het hoofdbestuur M. G. van Heel.

Het werk bestaat uit twee deelen in groot 4e formaat en bevat tal van portretten, platen en een kaart der suikerfabrieken op Java. Het eerste deel bevat algemeene inlichtingen betreffende organisatie, opbouw en exploitatie der tentoonstelling, welke beschrijving van veel nut zal kunnen zijn voor mogelijke volgende groote tentoonstellingen in Indië. Deel 2 bevat de beschrijving der tentoonstelling zelf, aangevuld met toepasselijke, door deskundigen gestelde bijdragen. Die monographieën verhoogen ongetwijfeld de belangrijkheid van dit gedenkboek en geven er vooral blijvende waarde aan. De vermelding van alle opstellen en de auteurs ervan zou te veel plaatsruimte vragen, waarom slechts wordt genoemd een beschouwing van mevr. M. C. Kooij-van Zeggelen over de vrouwenbeweging in Indië.

Alweder een brochure van den heer van Heutsz Jr.

Bij J. A. Boom te Haarlem verscheen opnieuw een geschrift van den heer J. B. van Heutsz Jr., getiteld: Senator H. Colijn en de defensie van Indië in de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

In zijn ijver om de door hem voorgestane denkbeelden betreffende de weerbaarmaking van Indië wereldkundig te maken, vervalt de schr. meer en meer in een toon welke, naar het wil voorkomen, aan de verwezenlijking dier denkbeelden niet bevorderlijk kan zijn. Een enkel voorbeeld: „Het leger dat de Russen versloeg, werd aangevoerd door officieren, die geen M.U.L.O. hadden genoten, net zoo min als de heer H. Colijn zelf en net zoo min als vele der door de militiewet van onzen Colijn tot officier gebombardeerde reizigers in Singer naaimachines en pakhuis-employé's".

Wetten en Verorderingen van Ned.-Indië.

Van de bekende uitgaaf van Mrs. Hekmeijer en Corporaal „Wetten en verordeningen van Ned.-Indië" (Batavia, G. Kolff en Co.) verschenen de Nrs. 21-24, respectievelijk de volgende onderwerpen behandelend: Verordeningen betreffende ontplofbare stoffen, vuurwapenen, kuskruit en munitie. — Reglement industrieele eigendom koloniën 1912. — Reglement stoomketels, veiligheidsreglement, bepalingen omtrent de oprichting van fabrieken enz. — Verordeningen Inlandsch grondbezit. Alle 4 zijn bewerkt door Mr. F. C. Hekmeijer.

Teysmannia.

Inhoud van jaarg. 28, afl. 1. Rattensoorten, door Dr. A. L. Hagedoorn. — Brand in het graan op Java, door Dr. C. J. J. van Hall. — Aanwijzingen voor het snijden en de verzending van entrijs van koffie en oculatiehout van cacao, door W. M. van Helten. — Een praktische tapproef op wetenschappelijken grondslag, door Dr. A. W. K. de Jong. — Javaansche voedergrassen, door C. A. Backer.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 16 Juli vervolgt luit. E. A. Nix zijn schetsen uit Moeara Teweh. Thans geeft hij een geïllustreerde beschrijving van een grot aan de Boven-Teweh, L i a n g S i a p a genoemd, een der belangrijkste wijkplaatsen van de opstandelingen in den tijd van actie in het Poeroek Tjahoesche omstreeks 1905.

Uit Zendingsperiodieken.

Hoe Pulang Gana god der aarde werd. Een Dajaklegende, door V. Halder, missionaris in N. Borneo. (Annalen Missiehuis Roosendaal, Juli 1917).

Mededeelingen van de Mentawei-eilanden en jaarverslag over den arbeid te Padang en filialen (Berichten uit de zendingswereld. 15 Juli 1917).

Pandita Djawa (Ned. Zendingsbode, 13 Juli 1917).

De Keiees en zijn kerk, door J. v. d. Kolk (Annalen van het Missiehuis te Tilburg, 15 Juli 1917).

Kaja-Kaja phantasie, door P. Vertenten. — Stichting der missie op Jamdena, door E. Cappers. (Almanak van het Missiehuis te Tilburg, jaarg. 1918).

Locale Belangen.

Mededeeling No. 21 van de vereeniging voor locale belangen (Bijlage van afl. 20 van „Locale Belangen"), bevat de besprekingen over havenbeheer en zelfbestuur ter gelegenheid van het zesde decentralisatie-congres (bijeenkomsten van 11 en 12 Juni 1916).

De rattepest op Java.

Den 2en Juli j.l. promoveerde tot doctor in de geneeskunde aan de Universiteit te Amsterdam de heer H. W. Hoesen (geb. te Fort de Kock), op een proefschrift, getiteld: Gegevens omtrent de indicatoren der rattepest op Java. Dit proefschrift is tevens een rapport, uitgebracht aan den hoofdinspecteur, chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Indië, 1913—1914.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De April-afl. bevat de volgende oorspronkelijke bijdragen: Hoogtemetingen, door J. Beumée. — Iets over de fauna in het gebergtewildhoutbosch van Java, door Bartels. — De djatibosschen in de memorie van overgave van Nicolaas Hartingh, Gouverneur en Directeur van Java's Noord-Oostkust in 1761, door E. H. B. Brascamp. — Gebruik van Palembangs IJzerhout op Java, in 1764, door E. H. B. Brascamp. — De invloed van het bosch op den regenval, door W. H. van der Haas.

De Mei-afl.: Over de wijze van taxatie bij de boschinrichting, door A. J. van Deventer. — Grondslagen van een bedrijfsregeling, toegepast op het plenterbosch, door F. Kramer, met naschrift door Dr. A. H. Berkhout.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 28: De suikeraankoopen van de Britsche regeeringscommissie in 1916, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Nogmaals sprinkhanen op Java, door G. J. Vink. — Vergadering van de Soekaboemische Landbouwvereeniging. (Hierin o.a.: Verhooging van de opbrengst van theetuinen met behulp van geletterde Javanen). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van maatschappijen.

Korte Berichten.

No. 19 der Korte Berichten (uitgave Dep. van Landb. te Buitenzorg) bevat o.a. het slot van het overzicht van den productenhandel op Java gedurende het eerste kwartaal van 1917.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag,* zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Uitgaven van de Vereeniging *„Je Maintiendrai"* te Medan, Nos. 1 en 2.
2. Jaarverslag 1916 van de *Surinaamsche Bank.*
3. Idem Idem van de Ned. Vereeniging *„Landverhuizing"* te 's-Gravenhage.
4. *Statistiek* betreffende de *Eerste H.B.S. met v. cursus te Rotterdam,* 1865—1915.
5. *Andermaal Z.E. de Oud Gouv.-Generaal J. B. van Heutsz en de defensie van Ned.-Indië,* door *K. van der Maten,* gep. Gen.-Majoor N.-I. L.
6. *Suriname en zijne economische hulpbronnen,* door Fr. Oudschans Dentz.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 30. Donderdag 26 Juli 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een Stem uit de Minahassa.

(Vervolg.)

Uit de door den heer *Abdoel Moeis* en *Dwidjo Sewojo* naar het moederland overgebrachte motie's der Javaansche vereenigingen *Serikat Islam* en *Boedi Oetomo*, en uit de uitlatingen dezer representanten van het Javaansche volk bij „Indië Weerbaar" hier te lande, is ondubbelzinnig dit te adstrueeren: dat het streven der politiekbewusten in de Javaansche samenleving is, een streven naar de onafhankelijkheid van Ned.-Indië. In zijn bezadigd, vlot en overzichtelijk geschreven artikel „*Stroomingen en Partijen in Oost-Indië*" in de *Nieuwe Amsterdammer* van 26 Mei 1917 is dit door den heer Surjaningrat m. i. helder uitéén-gezet.

Meer en meer groeit de overtuiging, dat alle politieke en sociale kwesties ten slotte beheerscht worden door de tegenstelling tusschen overheerscher en overheerschte, op Java tot een communis opinio uit.

Wil men in het licht dezer koen gestelde antithese de positie uitduiden, die door de *Perserikatan Minahassa* is ingenomen, dan zal men moeten zeggen, dat zij nog geen partij heeft gekozen, dat zij tot heden is gebleven een „neutrale middenstof". Al is dan ook door een harer leiders, den heer *Laoh*, gezegd, dat de P. M. hetzelfde nastreeft als *B. O.* en *S. I.*, uit geen enkele uiting in de *Nofiri Minahassa* ('t orgaan van de P. M.) is mij zulks gebleken.

Deze afwachtende houding vindt zijn reden en verklaring in de minder scherpe vormen, waarin zich tot heden de bestaanstrijd aan den Minahasser heeft getoond.

Daar is echter bijna geen twijfel mogelijk, eenmaal overgaande tot daadwerkelijke deelname aan den politieken strijd, zullen de Minahassers naast B. O. en S. I. stelling nemen.

Een afwijzing hunner billijke verlangens, een veronachtzaming hunner maatschappelijke nooden zullen slechts dat tijdstip vervroegen.

'S-Gravenhage, 18 Juni 1917.

RATU-LANGIE.

De Eerste vrouwel. Suikerfabriek-Administrateur.

Uit een particulier schrijven per jongste mail uit Soerabaja ontvangen, meldt men ons:

„Weet u dat Nelly Dinger haar vader is opgevolgd als administrateur van de suikerfabriek *Modjopangoeng*. Zij is de eerste vrouwelijke adm. Een kranig meisje.

Nelly D. is op één na de oudste der kinderen van de familie Dinger. Zij is altijd de lievelinge van haar vader geweest, is later diens rechter hand geworden. Zoo o.a. toen Jan Dinger aan de H. B. S. te Batavia les gaf in 't boekhouden — er was toen tijdelijk geen leeraar in dit vak — verving zijn dochter Nelly hem, als hij op reis ging voor zaken en soms weken lang afwezig was."

SUMATRA's WESTKUST.

22 Mei 1819—22 Mei 1919.

Door S. M. LATIF.

—o—

In de maand Mei van het jaar 1919 zal het land der Menangkabauers 100 jaren deel uitmaken van het Nederlandsche Rijk. Dit is een feit, dat zij, die het met land en volk van West-Sumatra goed meenen, niet ongemerkt voorbij mogen laten gaan. Het is daarom, dat ik gaarne de welwillende aandacht, in de eerste plaats van de autoriteiten van dat gewest en in de tweede plaats van verschillende lichamen, met name „*Het Menangkabausche Instituut*", hierop vestig.

Een groote tentoonstelling in Mei 1919, van landbouw, nijverheid en handel voor de heele residentie ter herdenking, zou de belangrijkheid van dit feit, wel duidelijk doen uitkomen. Een congres zou eventueel daaraan verbonden kunnen worden, waarop de verschillende factoren, die den vooruitgang van West Sumatra kunnen bevorderen, worden besproken en waardoor tevens meer de aandacht op deze veel-belovende streken zal worden gevestigd. Ook de bevolking van Sumatra's Westkust, wier evolutie in de laatste tientallen jaren met lof vermeld mag worden, heeft reden tot het uitspreken van haar erkentelijkheid. Moge haar daartoe de gelegenheid worden gegeven!

Wordt nu het initiatief tot het ontwerpen van plannen, waarvan de strekking met een enkel woord boven door mij is aangegeven, door bevoegde personen zoo spoedig mogelijk worden genomen, dan meen ik dit artikel niet te laat en niet tevergeefs te hebben geschreven.

Thans veroorloof ik mij de vrijheid in enkele vluchtige trekken de geschiedenis van Sumatra's Westkust hier aan te stippen. Het schetsje maakt geen aanspraak op volledigheid; critische beschouwingen kunnen evenmin verwacht worden, want volledige gegevens ontbreken mij geheel en al, terwijl mij ook de noodige tijd ontbreekt, die een behoorlijke studie daarvan zou vereischen. Een jaren lang verblijf elders deed mij weliswaar van land en volk niet vervreemden, doch het noopt mij nu toch tot voorzichtigheid bij het trekken van conclusies.

Verschillende natiën, o.m. Hollanders, Engelschen, Franschen en Amerikanen, trachtten in het begin van de zeventiende eeuw vasten voet te krijgen op de kusten van Sumatra. De Portugeezen, die zich

reeds bij het begin van de zestiende eeuw daar hadden gevestigd en tot dusverre het voorrecht van alleen-handel bezaten, vonden de komst der Hollandsche schepen natuurlijk alles behalve pleizierig. Gedreven door naijver, wisten zij de Inlanders tegen deze nieuwe vreemdelingen op te hitsen. Om zekerder te zijn van het monopolie werden toen contracten en andere overeenkomsten met de bevolking gesloten. De concurrentie tusschen de Europeesche handelaars onderling werd evenwel met den dag grooter en ten slotte zóó groot, dat de Inlanders onmogelijk aan de van alle zijden opgedrongen vorderingen konden voldoen. Iedere natie had zich bij hen zoeken in te dringen om zich, steeds bij uitsluiting van anderen, van de producten des lands meester te maken. Deze onderlinge strijd der naties, waarbij zich later ook de Atjehers voegden, die toen de heele Westkust bezetten, heeft een zeer nadeeligen invloed op den geest van 't Sumatraansche volk uitgeoefend. Het niet nakomen van gemaakte overeenkomsten schokte het wederzijdsch vertrouwen, hetgeen zelfs hier en daar tot opstandige en vijandige gevolgen leidde.

Toen de vorst van het Menangkabausche rijk zich ook de opperheerschappij over de kust aanmatigde, op grond, dat daar de bevolking in vroegere tijden uit de binnenlanden gesproten was, scheen het voor de Compagnie nog maar een stap om met de West-Sumatranen een verbond aan te gaan, waarbij zij zich ,,ten eeuwigen dage'' onder de bescherming der Nederlandsche Maatschappij begaven, die hen wederkeerig tegen alle vijanden ter zee zou beschermen, waarvoor zij zich dan ook den alleen-handel voorbehield. Eerst na vele verwikkelingen echter, kon de Compagnie zich eindelijk voor goed vestigen te Padang, alwaar een fort met pakhuizen, even boven de monding der Batang Arau, werd gebouwd. Intusschen veroorzaakten de opgedrongen handelscontracten en het verbod op het maken van zout tegensparteling van de bevolking. Telkens brak er opstand uit. Aan het stelsel der monopoliseerende Compagnie kleefden grove fouten, die een algemeene rust, al ware 't maar van eenige maanden, onmogelijk maakten. Terwijl zij op het land te kampen had met de bevolking, zag zij zich ter zee gedwarsboomd door mededingers. En toen de oorlog tusschen de Republiek der Nederlanden en Engeland uitbrak, kwam al spoedig de geheele Westkust in handen der Engelschen.

In 1818 kwam de Luitenant-Gouverneur van Benkoelen, Sir Thomas Stamford Raffles, oud-luitenant-Gouverneur-Generaal van Java, te Padang aan, met het doel de bovenlanden te bezoeken, waar hij hoopte uitgebreide plannen betreffende de binnenlanden te kunnen maken. Natuurlijk had hij toen de spoedige teruggave van Padang aan het Nederlandsche Gouvernement allerminst verwacht.

Vóór hem was nog geen enkele Europeaan in dat binnenland geweest. Hij wilde op de plaats zelf kennis nemen van den aard der geschillen, die sedert eenige jaren de inwoners van het dicht bevolkte gebergte in onderlingen oorlog hadden gewikkeld.

Raffles scheen getroffen te zijn door de uitgestrektheid dier schoone bebouwde landen en het milde klimaat, dat hij aan de andere zijde van de Barisan vond en besefte dadelijk, dat daar iets te doen viel. Zijn eerste verblijfplaats was Semawang, op het punt, waar de rivier Ombilin uit het Singkarahmeer stroomt, om haar vrijen loop te vervolgen naar de Oostkust. Geschiedkundigen uit dien tijd melden, dat hij daar, op dringend verzoek der bevolking, de Britsche vlag plantte en liet bewaken door een detachement van 12 man, dat kort daarna tot 80 vermeerderd werd, met den stelligen last om onzijdig te blijven, daar hij hoopte allengs tot vreedzame betrekkingen met de Padri's te geraken. Deze bezetting geschiedde dus zeer vredig. Raffles benoemde een geschikt ambtenaar met 6000 Spaansche matten tractement, speciaal bestemd om kennis van zaken op te doen. Deze voorbereidselen werden echter een jaar later afgebroken, toen de Commissarissen van het Ned. Gouvernement de Compagnies-kantoren overnamen. Na overleg, waarbij het Ned. Gouvernement een schuld van 175.000 matten, welke de Britsche regeering reclameerde voor extra uitgaven, erkende, had de overgave plaats.

De heer P. H. van der Kemp [1]) schreef omtrent die overgave o.m. het volgende:

,,De 22e Mei 1819 is voor Padang een gewichtige dag geweest. Toen toch woei voor het laatst de Britsche vlag aldaar, ten teeken van de souvereiniteit der Engelschen en gaf hun resident, De la Motte, het gezag over aan onze voor de overneming aangewezen Commissarissen Du Puy en Dibbetz.

,,Commissarissen en de Engelsche resident begaven zich naar het plein vóór de vergaderzaal, alwaar de Engelsche vlag wapperde, en al de Europeesche en de Inlandsche ingezetenen, zoomede de Inlandsche Hoofden verzameld waren.

,,Het Engelsche garnizoen was rechts, de door de Commissarissen medegebrachte troepen links aldaar opgesteld en bewezen bij de komst der hooge heeren de militaire honneurs. De Engelsche resident deed daarop aflezen de volgende proclamatie:

P r o c l a m a t i o n.

,,Whereas by the terms of a convention, concluded between His Britannic Majesty and the Sovereign of the United Netherlands on the thirteenth day of August One Thousant Eight Hundred and fourteen, it has been mutually agreed amongst other things, that the Settlement of Padang and its Dependencies shall be restored, and whereas Mr. James du Puy and Colonel Dibbetz, Knight of the Royal Netherlands Military order of William, Commanding His Netherlands Majestys Ship ,,Wilhelmina'' appointed by the His Excellency the Governor-General of Netherlands India Commissioners, having produced full powers to receive over the said place and its Dependencies, the necessary arrangements having been made between the Acting Resident Digby Delamotte Esquire and the Commissioners aforesaid, for the restitution of the same, it is hereby publicly proclaimed that the Commissioners have this day received over possession of the said place its Dependencies, and the inhabitants thereof are accordingly placed under His Netherlands Majesty's Government.

Given at Padang this 22nd day of May 1819.

By me Acting Resident,
D. DELAMOTTE.

,,De Engelsche vlaggen ter vergaderplaats, die op de bergbatterij en op het fregat ,,Wilhelmina'', waarmede onze Commissarissen waren aangekomen, werden na het lezen dezer proclamatie nedergehaald, onder een saluut van 21 schoten, het presenteeren van het geweer en het slaan van de trommen der troepen van beide natiën.

,,Vervolgens wisselden de troepen van plaats, marcheerden de Engelschen van den rechter naar den linker vleugel en de Nederlanders van de linker naar den rechter.

,,Hierop lieten de Commissarissen onze proclamatie voorlezen; enkele zinsneden zijn gelijkluidend met die, welke voorkomen in de proclamatie van Commissarissen Generaal dd. 9 Augustus 1816, Staatsblad No. 5, bij de overneming van Java.

Ziehier het stuk:

IN NAAM DES KONINGS.

WIJ JAMES DU PUY, benoemd Resident van *Padang en Onderhoorigheden* en HERMAN MAURITS DIBBETZ, Ridder der Koninklijke Militaire Willemsorde, Kolonel ter zee, Commandeerende Zijner Majesteits Fregat de Wilhelmina, Commissarissen ter overneming van *Padang en Onderhoorigheden*.

Aan degenen, die dezen zullen zien en hooren lezen — salut.

Door Zijne Excellentie den heer Secretaris van Staat, Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indië*, gemachtigd om, krachtens het verbond tusschen Hunne Majesteiten de Koningen van *Groot-Brittanie* en der Nederlanden op den 13den Augustus 1814 gesloten, in Hoogstdeszelfs naam weder bezit te nemen van *Padang en Onderhoorigheden*.

Hebben wij ter voldoening aan deze geërbiedigde bevelen, van den Heer Digby Delamotte, waarnemend Britsch Resident, overgenomen het Etablissement voornoemd en wat daartoe behoort.

Wij verklaren alzoo hetzelve van stonden aan te zijn teruggekeerd, onder het Nederlandsch bestier. Deze bezetting, door een grootmoedigen bondgenoot wedergegeven, zonder verwijl onder de Nederlandsche Regeering terug te brengen, was Zijne Excellentie's bevel en onze last; dit oogenblik is daar en het is voor ons een hoogst genoeglijk gevoel, u lieden zulks te mogen aankondigen.

Gij komt onder de Regeering en Bescherming van eenen Vorst uit Nederlands dierbaarst geslacht gesprooten, bij wien gantsch Nederland in edelen moed

[1]) ,,Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië'', 5e volgreeks, tiende deel, 2e aflevering. S.M.L.

ontstoken zijn heil zocht, en dank zij der Goddelijke Voorzienigheid vond.

Nederlandsch Indië aan Nederland hergeven, zal ook *Padang* in dat heil delen en zo God Zijnen Zegen schenkt tot grooteren luister dan nog voorheen geraken, zodanig is de vaste wil van Zijne Excellentie den Heere Gouverneur-Generaal, het hoogst bewind in deze gewesten in naam van Zijne Majesteit voerende.

Het gezag als Resident van dit Etablissement en Onderhoorigheden door Zijne Excellentie aan onzen ambtgenoot den Heer James Du Puy toevertrouwd, wordt ook heden door denzelve met zulke bedoelingen aanvaard, in de verwagting van in zijne pogingen daartoe, allerwege medewerking en ondersteuning te zullen ondervinden.

Regtvaardig, billijk, doelmatig tot bevordering van algemeen en bijzonder belang te zijn als ook een nauwkeurige waarneming der maatschappelijke plichten in overeenstemming met de algemeene en bijzondere wetten, zijn Zijne voorschriften, ten einde allen te doen delen in Zijne Majesteits bescherming, die onder Hoogstdeszelfs gebied leven.

Wij verklaren voorts ter voorkoming van alle stoornis en hinder in den geregelden loop der zaken, dat de bestaande wetten en verordeningen op de oeffening van het regt, de beheering en Invordering van 's Lands middelen en Geregtigheden, de Landbouw, den Handel, de vaart en andere voorwerpen van Algemeen Bestier, hare volle kracht en werking behouden.

Willende en begeerende wij dat dezelve door allen worden geeerbiedigd en achtervolgd, en door hen aan wien dezelver toepassing en uitvoering is toevertrouwd, uit naam vanwege het Nederlandsch Bestier worden gehandhaafd tot dat daarin nader mogt worden voorzien.

En opdat niemand hiervan eenige ignoratie mogt pretendeeren zal deze publiek worden afgekondigd en aangeplakt ter plaatse waar zulks gebruikelijk is.

Gegeven te Padang den 22sten Meij 1819.

J. DU PUY,
DIBBETZ.

,,Toen de aflezing geëindigd was, werden de Hollandsche vlaggen geheschen en onder dezelfde eerbewijzen, die bij het nederdalen der Engelsche waren gedaan.

,,Commissarissen ontvingen daarop de gelukwenschen der autoriteiten en ingezetenen, waarna de vergaderzaal, onder dezelfde honneurs als te voren, werd verlaten.''

De eerste jaren van het Gouvernements bestuur op de Westkust kenmerkten zich door een aaneenschakeling van donkere wolken, die zich duidelijk aan den horizon afteekenden.

Eenerzijds uit zucht naar uitbreiding van gebied en anderzijds uit vrees, dat de macht der Padri's zou toenemen, ging men er toe over om aanvallenderwijs op te treden. De eerste pogingen onder Luitenant Kolonel Raaff waren echter verre van gelukkig te noemen, getuige de geleverde slagen van Air Betoemba, van Tjilatang en van Kapau, alsmede die van Maraphalan en Soelit Air. In de naaste omgeving van Periaman was de situatie alles behalve rooskleurig. En al was de Regeering te Batavia geenszins van plan om haar macht dadelijk uit te breiden, men gevoelde zich verplicht de geleden slagen en verloren gebieden te herstellen.

Niet alleen, dat de Regeering ongaarne zag, dat de aangevraagde troepen Java verlieten, die men daar eigenlijk niet kon missen, maar ook de militaire uitgaven waren bovenmatig groot. Tijdens het bestuur van den resident en militairen commandant, Ridder de Stuers (1824—1829), werden de vijandelijkheden dan ook verminderd, ofschoon de gesteldheid daar niet zoo rustig was, als zij zich soms liet aanzien.

Het zou ons te ver voeren bij dit gedeelte van de geschiedenis lang stil te staan. Hier zij ten slotte nog alleen vermeld, dat de lang verwachte vrede eerst terugkeerde, toen men het door de Padri's verlaten Bondjol bezette (16 Augustus 1837).

Vanaf dien datum dateert eigenlijk de geleidelijke vooruitgang van het gewest. De landbouwers konden nu rustig hun akkers bewerken en de handel herleefde van lieverlede. Het duurde toen ook niet lang, of men ging ernstig op onderzoek uit. De resultaten hiervan waren gunstig, en men kwam tot de conclusie, dat van dit vruchtbare en rijke gewest wel degelijk iets te maken viel.

Het volk, dat zich door zijn democratische levenswijze en practische levensbeschouwing vrij gemakkelijk aan de nieuwe toestanden kon aanpassen, heeft niet weinig bijgedragen tot het vergemakkelijken van de uitvoering van verschillende maatregelen.

Om de vrucht van jaren-langen arbeid te kunnen constateeren willen we, het verleden verlatende, een blik werpen op den hedendaagschen toestand.

Bevolking. Volgens de laatste gegevens [2]) is het zielenaantal van West-Sumatra 1.219.515 over een oppervlakte van 40.285 vierk. K.M. De dichtheid der bevolking is dus plusminus 30.27 per vierkanten K.M. Het aantal der ingeborenen bedraagt 1.208.392, zoodat op Bali na, Sumatra's Westkust een der dichtst bevolkte gewesten van de Buitenbezittingen is.

Gewone en spoorwegen. Een der voorwaarden, waaronder een landbouwland tot den geleidelijken groei kan komen, is, dat men zijn bewoners in de gelegenheid stelt om handel te drijven. Dit kan men het beste bereiken door het aanlegen van goede en groote wegen te land, tenzij de natuur mild genoeg is om de streek met groote en bevaarbare rivieren te doorsnijden. In tegenstelling met het Oostelijke gedeelte van het eiland, heeft men langs de heele Westkust smalle en heuvelachtige terreinen met alle voor de scheepvaart geen beteekenende wateren. De landwegen zijn daar evenwel veel beter en doen niet onder voor die van Java. Het gevolg van deze wegen is, dat zelfs de kleinste markt in het binnenland vrij druk is en haar aanzien meestal te danken heeft aan de kleine handelaren, die van heinde en ver komen om de producten te koop aan te bieden. Nog duidelijker blijkt dit op de groote markt, zooals die van Pajakoemboeh en van Fort de Kock.

Wat de spoorwegen aangaat, het is bekend, dat bij de regeering in overweging zijnde of reeds ten deele uitgevoerde plannen omvatten het aanleggen van een verbinding tusschen Zuid- (Palembang en Lampoeng) en Midden-Sumatra (Djambi) en voorts het openen van Koerintji door een weg naar Tapan, het verbinden van het Benkoelensche en Padangsche wegennet en dat ter Oostkust van Sumatra met het Atjehsche.

Met de exploitatie van Ombilin-kolen zag het Gouvernement dadelijk in de urgentie van een beteren afvoer naar de kust. In 1887 besloot het tot den aanleg van een spoorbaan, ten einde een goede verbinding te krijgen tusschen Sawah-Loento en Emmahaven. Men ging toen dadelijk aan het werk en in 1892 waren de lijnen Fort de Kock en die van Sawah-Loento tot Moeara Kalaban gereed. Vier jaar later werd een zijlijn aangelegd van Fort de Kock naar Pajakoemboeh.

In 1908 werd met den aanleg van een 35 K.M. lange lijn naar Soengai-Limau via Loeboek Aloeng en Periaman begonnen, welk werk in 1910 tot stand kwam. Het uitgebreide net heeft nu een lengte van plus minus 245 K.M. Deze vervoerondernemingen door de verschillende dicht bevolkte en landbouwende streken, moeten dus gunstige resultaten opleveren.

Ligt de grootste economische ontwikkeling van Zuid-Sumatra in de breede kuststrook beoosten de Barisan-ketenen, in Midden-Sumatra treffen we haar in de smallere westelijke kustvlakte en op den rijken bodem der hooggelegen landen tusschen de bergrijen. Het is een economisch centrum van groote beteekenis, vanwaaruit de zuurdeesem der beschaving en welvaart van lieverlede doordringt in de omringende nog vrijwel onbekende achterlanden. Terwijl de Oostkust haar welvaart te danken heeft aan de Europeesche energie en werkracht, waarvan de invloeden weinig doorgedrongen zijn op de lagen der inlandsche maatschappij, welke zooveel behoefte daaraan heeft, is de vooruitgang der Westkust bijna uitsluitend een product der wilskracht van het volk, dat kan evenaren met dat van het welvarendste gedeelte van Indië.

Mijnbouw. De rijkdom van den bodem van de Westkust beperkt zich niet alleen tot land- en boschbouw-producten, maar ook tot delfstoffen, zooals goud, zilver, koper, zink en tin, zij 't dan ook niet in groote mate. Reeds in de oudheid is dit feit bekend. De overleveringen van het volk en de voortbrengselen der inlandsche nijverheid zijn daar om het te bewijzen. De exploitatie der steenkolenvelden spande de kroon. Deze velden hebben een oppervlakte van niet minder dan 6000 H.A. Naar schatting bevatten ze samen 193 millioen ton. De tegenwoordige ontginningsterreinen bevatten plus minus 93 millioen ton. Het kostbare transport is alleen de oorzaak, dat deze goede en goedkoope kool niet die ruime mate van omzet vindt, die ze verdient. Intusschen vinden duizenden daar in hun brood.

[2]) Deze en vele andere gegevens in dit artikel vermeld danken we vooral aan verschillende ,,Mededeelingen'' van het Encyclopaedisch Bureau. S. M. L.

Irrigatie. Het was in het jaar 1910, dat de regeering een onderzoek liet instellen naar de bestaande gewenschte bevloeiingswerken o.a. op het eiland Sumatra. Dit onderzoek heeft aanleiding gegeven tot het aanstellen hier en daar van een ingenieur, die behalve voor het verrichten van een systematisch irrigatie-onderzoek ook in opdracht kreeg de bestuurs-ambtenaren deskundige voorlichting te verstrekken voor den aanleg van eenvoudige irrigatie- en afwaterings-verbeteringen.

Sumatra's Westkust behoort tot een van de gewesten, waar een ingenieur zetelt voor irrigatie-werken, waarvan de ontwikkeling in dat land op vrij hoogen trap staat. Die aanstelling kan dat gewest dus niet anders dan ten goede komen.

(Wordt vervolgd).

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Woningnood, armenzorg, ziekenzorg.

Van Inlandsche zijde wordt in de *Loc.* een lans gebroken voor bovenstaande behoeften der Inlandsche maatschappij. Veel wordt er door het Gouvernement gedaan voor het volksonderwijs; het aantal scholen wordt steeds uitgebreid.

Edoch, er zijn nog andere zaken, die voorziening eischen en de schrijver vraagt:

,,1°. Op welke wijze zijn de lieden in de meeste streken van Java gehuisvest?

2°. Bestaan er reeds voor hen gebouwen voor armenzorg?

3°. Dito voor verpleging van zieken?''

Aan deze drie zaken wordt niet of niet genoeg gedaan.

Door het Gouvernement en door de zending wordt het ziekenwerk onvoldoende verricht. Wel bouwt de laatste, vooral in 't belang van den Christelijken godsdienst, hospitalen en schr. heeft alle respect voor het zendingswerk, ,,temeer omdat de prediking ,,naastenliefde'' zoo aan den dag wordt gelegd'' en er zooveel opoffering bij de behandeling van zieken (melaatschen) getoond wordt, maar hij vraagt of dat werk door het particulier initiatief niet in het groot zou kunnen worden voortgezet. Hij zou wenschen, dat de Reg. de zaak in studie nam, door vast te stellen welk type van woningen er moeten en kunnen worden gebouwd, zoo ook ten aanzien van hospitalen en armenhuizen.

Hij zou wenschen, dat er begonnen werd met het verbeteren van complexen van woningen en met het oprichten van ziekenhuizen op iedere standplaats van een onder-districtshoofd. Met armenhuizen bedoelt hij inrichtingen, die zich bezig houden met het verplegen en met het onderwijs aan weezen van beide seksen tot op zekeren leeftijd. Een 400-tal dergelijke op de districtshoofdplaatsen acht hij voldoende.

Het daarvoor benoodigde geld wenscht hij te verkrijgen door bijdragen te heffen van de winst der suikerfabrieken, door hem begroot op 270 millioen, en waarvan hij 5 pCt. geheven zou willen zien, waardoor een bedrag van 13½ millioen beschikbaar zou komen voor de boven omschreven doeleinden.

De redactie van de *Loc.* de aandacht vestigend op bovengenoemd artikel en beamende, dat op het gebied van volksgezondheid en volkshuisvesting nog weinig gedaan is, zoodat ,,de hospitaalvoorziening in de binnenlanden zoo bitter slecht is, dat de lijdzaamheid der verwaarloosden bijna een ergernis wordt'', zegt, dat de mooiste voorstellen, welke te Buitenzorg in beraad komen, ter zijde worden gelegd, omdat de kas leeg is.

Met het voorstel van den schr. om de suikerindustrie een extra-heffing op te leggen, kan ze niet meegaan, en dat niet enkel, omdat er reeds een extrabelasting in aantocht is, welke 25½ millioen zal opbrengen, en waarin ,,de suiker'' stevig zal deelen, maar ook omdat het niet redelijk is één tak van Europeesch bedrijf in het bijzonder te treffen, waar allerwege in Indië goede zaken gemaakt worden, zooals ook door de bergcultures, den mijnbouw en in 't bijzonder door de petroleum.

Daarenboven behooren algemeene zorgen, welke de onmiskenbare plicht van de overheid vormen, uit de algemeene inkomsten gedekt te worden; en dat is in Indië in ruime mate mogelijk.

Werden er geen millioenen gebezigd om groote werken uit te voeren, ,,waarmee aan de toekomstigen een ongeoorloofd geschenk wordt gelaten, of aan productieve bedrijven, waarvan de winsten weer door de bevolking worden opgebracht'', dan zou er jaarlijks minstens een 10 millioen beschikbaar wezen om het noodigste in woning- en gezondheidsnooden der bevolking te lenigen.

,,Het is de grove schuld van hen, die het financiëel beleid over Indië voeren en van hen, die hun machtige zeggenschap gebruiken om er in te berusten, dat er n o o d e l o o s honderden millioenen aan de koloniale huishoudkas worden onttrokken.''

Blijkt den een of anderen dag de druk te zwaar, en volgt er een losbarsting, dan is er de S. I. altijd nog, die het wel gedaan zal hebben.

,,De tegenwoordige financieele politiek is bezwaar en gevaar tevens.''

De gezondheidsopvoeding in de Philippijnen.

Van de hand van D r. G. J. N i e u w e n h u i s verscheen in de *Java-Bode* een belangrijk artikel over bovenstaand onderwerp.

Met groote waardeering spreekt hij over hetgeen de Amerikanen in de 15 jaren van hun bestuur over de *Philippijnen* hebben tot stand gebracht en over het idealisme, dat alle ambtenaren — zoowel Amerikanen als Filippinos bezielt, het oprecht verlangen, een volk op te voeden.

Ter bereiking van het gemeenschappelijk doel: het Philippijnsche volk in den kortsten tijd gezonder, sterker, knapper en rijker te maken, ontstond een samenwerking van de departementen van onderwijs, landbouw, gezondheid en openbare werken, waarbij de ambtenaren noch door versteende reglementen, noch door in-sleur-verdroogde bureaucraten geremd werden.

,,Men begreep dat een physiek zwak, indolent, sanitair-onwetend, arm volk niet alleen noodig had betere hygiënische en economische bestaansvoorwaarden, doch vooral inzicht in het waarom dier verbetering. Niet een ontwikkeling van buiten en van boven af, maar van binnen uit.''

Een spelonderwijs begonnen, krachtig georganiseerd systeem van lichaamsoefeningen heeft eene nieuwe generatie gekweekt.

Een goed doorgevoerd industriëel onderwijs met commerciëel karakter, het voor rijk en arm verplicht stellen van arbeid in en om de school, heeft den eerbied voor lichamelijk werk doen stijgen, terwijl een directe en indirecte zedelijke opvoeding iederen leerling doordrongen heeft van de noodzakelijkheid om mede te werken aan de opkomst van het land, aan de regeneratie van zijn ras.

Daarenboven werd bij het onderwijs steeds gevraagd: wat eischt de maatschappij? Wat geeft het huisgezin niet?

En het verwondert ons dan ook niet, dat de noodige aandacht gewijd werd aan de behandeling van de hygiëne, die als afzonderlijk leervak in de hoogere klassen der lagere school behandeld, en als deel der natuurkundige vakken bij het middelbaar onderwijs herhaald wordt. Ook bestaat in sommige provincies geneeskundig onderzoek en behandeling van schoolkinderen. Populair-hygiënische geschriftjes werden door de school verspreid en de onderwijzers geven vaak voordrachten voor ouders en volwassenen over onderwerpen uit de gezondheidsleer.

Uit een mededeeling van D r. L o n g, directeur van het Departement van Gezondheid, naar aanleiding van een door hem ingestelde enquête over den invloed van de lichamelijke opvoeding op het Philippijnsche volk, blijkt, dat de lichaamsoefeningen gunstig werken op het voorkomen van tuberculose. Op 6000 onderzochte leerlingen vond men slechts 5 gevallen van tuberculose, terwijl het onderzoek van een groot aantal families aantoonde, dat de eenigen, die geen tuberculose kregen, de leerlingen waren van een school, die geregeld lichaamsoefeningen gekend hadden.

Toch kon de school niet alles doen. Een directe beïnvloeding van de volksideeën was noodig, en alle maatregelen, door de verschillende departementen genomen, ademen één geest: de gezondheidsopvoeding, ook der volwassenen.

De nieuw gebouwde markthallen staan onder contrôle van den gezondheidsdienst. Alle eetwaren der warongafdeeling moeten door vliegengaas beschermd worden, het ophangen van vliegen-papier bij elk stalletje is verplichtend, vleeschwaren mogen alleen met een vork betast worden, alle afval wordt aanstonds verwijderd en dit alles gebeurt niet zoo zeer om de directe hygiënische voordeelen, als wel om de indirecte paedagogische waarde van het goede voorbeeld. Openbare badplaatsen geven den inlanders gelegenheid kosteloos een douche te nemen.

Prachtig werk verrichten voorst de gezondheidscommissies, bestaande uit: een practiseerend geneesheer, een bacterioloog, een saniteits-ingenieur, een verpleegster, een dictist en een klerk, die gedurende 4 à 6 maanden zeker dorp of stadje tot werkterrein kiezen. De geneesheer behandelt de patiënten, de bacterioloog onderzoekt voedingsmiddelen, moedermelk, uitwerpselen (voor 't constateeren van ingewands-parasieten), terwijl de verpleegster (steeds een inlandsche) van huis tot huis gaat, met de moe-

ders over haar *babies* spreekt, op de noodzakelijkheid van betere zorg voor de pasgeborenen wijst en toont, hoe ze behandeld moeten worden.

Daarna brengt ze de moeders tot de oprichting van een vrouwenclub, die het centrum wordt van de gezondheids-opvoeding, eerst vergadert in de school en daarna in een eigen huis, waar ook de verpleegster spreekuur houdt voor baby-aangelegenheden.

Een afzonderlijke ambtenaar voor ,,hygiënische en industrieële ontwikkeling'' heeft ook een anderen kant van het vraagstuk onder de oogen te zien. Hij onderzoekt welke plaatselijke industrie voor ontwikkeling vatbaar is, om, door de bevolking economisch sterker te maken, ze in staat te stellen de hygiënische maatregelen te kunnen betalen.

En al die clubs, commissies en ambtenaren schrijven geen dikke rapporten, houden geen lange theoretische bespreking, noch brengen doodgeboren adviezen ter wereld, doch grijpen direct ter plaatse in.

Ziet de dietist — wat trouwens algemeen bekend is — dat de voeding van de inlanders verre is van een ,,*balanced diet*'' (evenredig dieet), dat het voedsel van de moeders van dien aard is, dat ze nooit krachtig haar kinderen kunnen zoogen, dan bespreekt de verpleegster de zaak in de vrouwenclub, en de ambtenaar voor ,,hygiënische en industrieële ontwikkeling'' geeft een plan tot een ,,*garden plan campaign*''.

De departementen van onderwijs, landbouw en gezondheid werken samen, en over 't heele land worden in school- en huistuinen die groenten gezaaid en in dat aantal, als noodig is voor het ,,*balanced diet*''. Aanwijzingen worden gegeven, hoe met die groenten en wat vleesch en visch een weinig kostbaar menu samen te stellen. De schooltuinen en de groentetuinen bij huis worden door de leerlingen onderhouden. Ook plannen voor een ,,beter-dorp'' campagne zijn ontworpen, waarbij vooral de afvoer van faecaliën een gewichtig punt van het programma vormt. Ook worden proeven genomen met een nieuw bouwmateriaal, gevlochten bamboe in cement gedrenkt, dat nat en vuurvrij heet te zijn. Dit cementboard wordt weer door schoolkinderen gemaakt.

Terecht vraagt D r. N i e u w e n h u i s, of er mooier en ongedwongener sociale opvoeding denkbaar is dan kinderen, die meewerken om betere huizen te bouwen voor hun ouders, beter voedsel te doen groeien voor 't heele gezin.

En onwillekeurig komt de verzuchtig bij ons op: waren we in Indië ook reeds zoo ver!

De Javanen in Deli.

Naar aanleiding van een klacht in het *Bat. Nbl.* behandelt M. in de *Loc.* den toestand der Javanen in Deli. Het schijnt wel, alsof de Reg. niet goed weet, wat ze wil of moet. Eerst begon ze met de Javanen te stellen onder de jurisdictie van de Sultans en toen 't haar toescheen, dat dit niet de juiste vorm was, om de Javanen in te lasschen in het bestuursstelsel van Sumatra's Oostkust, heeft de Reg. dit stelsel op goede gronden zonder twijfel, laten varen en de Javanen gesteld onder de jurisdictie der regeering.

Eenigen tijd geleden is dit stelsel weer losgelaten en zijn de Javanen opnieuw teruggebracht onder de jurisdictie der Sultans, met het doel de kolonisatie te bevorderen. De Reg. hoopte n.l. door de Javanen toe te vertrouwen aan de Sultans, hun dezelfde rechten op den grond te verzekeren als van nature aan de Maleische bevolking toegekend zijn. Door velen wordt het echter in twijfel getrokken, of de Reg. daarin slagen zal, omdat de gronden, die nog niet in concessie gegeven zijn, in geen verhouding staan tot het aantal Javanen ter *oostkust van Sumatra*.

Dat de Javanen met die regeling niet bijzonder ingenomen zijn en voor hun nieuwe hoofden, de Sultans, niets voelen, blijkt o. a. uit het nog niet lang geleden genomen besluit van *Boedi Oetomo* om een onderzoek in te stellen naar de rechtspositie van de Javanen ter Oostkust, en waarbij onder een zevental achttal desiderata ook voorkwam de vraag: Waarom hebben de Javanen ter Oostkust geen eigen hoofden?

Uit het stellen van de vraag blijkt reeds voldoende, dat de Javanen voor de kunstmatige samenvoeging van Maleische sultans en Javaansche onderdanen niets voelen, welke laatste geen vertrouwen hebben in hoofden, die ze niet kennen en met wie ze niets gemeen hebben.

Zou het geen daad van billijkheid en van taktiek zijn de Javanen hun eigen vertrouwens- en raadslieden te geven en zoodoende te trachten hen in hun tweede vaderland op hun gemak te stellen?

En zou daardoor de kolonisatie niet meer en beter bevorderd worden dan op de wijze, waarop de Reg. dit tracht te doen? Zeker zou het niet anders dan billijk wezen, aan de groote groep van Javanen ter Oostkust te geven, wat aan de Chineezen, Klingaleezen, enz. reeds sedert tijden toegestaan is, en wat men niet lang geleden aan een kleine groep geimmigreerde, in *Simeloengoeng* gevestigde, Tobaneesche rijstbouwers ongevraagd verleende.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Dokter-Djawa-praktijk. De *Sinar Djawa* vermeldt, dat art. 1 van het reglement betreffende de bevoegdheden en verplichtingen van den *dokter-djawa* door den chef van den Burgerlijken geneeskundigen dienst als volgt gewijzigd is:

Na eervol ontslag uit 's-Rijks dienst kunnen zij, na eene door den Hoofd-Inspecteur, chef van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, te verleenen akte van toelating tot uitoefening der praktijk, als Inlandsch geneeskundige, te hebben verkregen, dezelfde bevoegdheden behouden, behalve die tot uitoefening der artsenijbereidkunde op plaatsen, waar een apotheker dan wel een Europeesch geneesheer gevestigd is.

Singkawang Leprozen-Kampong. Volgens de *Oetoesan Melajoe* zullen de Paters Capucijnen te Pontianak, met de hulp der Regeering, zich belasten met de verzorging der lepralijders in de Westerafdeeling van Borneo. De lepralijders worden in de leprozen-kampong te Singkawang ondergebracht en zijn gesteld onder het medisch toezicht van een Europeesch geneesheer. De kosten voor de verzorging van een tachtigtal lijders worden geschat jaarlijks op *f* 10 mille. Deze post is door de Regeering reeds toegestaan.

Krankzinnigen-gestichten op de Buitenbezittingen. Op sommige plaatsen in de Buitenbezittingen, zooals Palembang, Padang, Medan, Bandjermasin en Makassar zullen, volgens evengenoemd blad, verplegingshuizen voor krankzinnigen worden opgericht, die zooveel mogelijk gescheiden zullen zijn van de plaatselijke zieken-inrichtingen. Tot nu toe bezit alleen Java krankzinnigen gestichten.

Moderniseering. Te Solo is, volgens de *Pantjaran Warta*, gebroken met de oude *adat*. De *Soesochoenan* heeft bepaald, dat de Inlandsche ambtenaren niet meer door hunne zonen opgevolgd zullen worden, terwijl oude betrekkingen, die van geen nut meer zijn, afgeschaft worden.

Persdelicten. Bij vonnis van den Raad van Justitie te Padang, werd *Mohamad Amin Gelar Maharadja Soetan*, *mantri*-boekhouder bij de Burgerlijke Openbare Werken, tot 14 dagen gevangenisstraf veroordeeld wegens persdelict.

De Chinees *Gouw Si* is, bij vonnis van den Raad van Justitie te Batavia, tot verschillende geldboeten veroordeeld, wegens: *a.* laster jegens een openbaar ambtenaar; *b.* laster; *c.* smaad jegens een openbaar ambtenaar; *d.* smaad, alles door middel van een verspreid drukwerk.

Tegen het vonnis van den Raad van Justitie te Batavia, waarbij *E. P. van der Valk*, hoofdredacteur van de ,,*Perniagan*'', veroordeeld is, wegens smaad jegens twee ambtenaren, door middel van een verspreid drukwerk, tot eene boete van *f* 50, is door den Officier van Justitie hooger beroep aangeteekend.

De Raad van Justitie te Padang behandelde het persdelict van de *Poetra Hindia* te Bengkoelen. *Mohamad Abdoellah* werd vrijgesproken. Het is toen gebleken, dat hij als ,,zitredacteur'' maandelijks *f* 10 ontving om de verantwoordelijkheid te dragen. Zijn vak is eigenlijk chauffeur.

Aangaande de veroordeeling van *Mas Marco* nam het blad 't volgende uit het *Bat. Nieuwsblad* over: Den 30en April j.l. deed de Raad van Justitie te Batavia in deze zaak uitspraak. Marco werd schuldig verklaard aan: 1e. Het opwekken bij de bevolking van gevoelens van haat, vijandschap en minachting jegens de Regeering; 2e. opruiing ten doel hebbende de omverstooting van de Regeering van N.-I., zonder dat een aanslag daarop gevolgd is. Beide misdrijven, twee malen gepleegd, en wel door middel van een verspreid en verkocht drukwerk. Als verzachtende omstandigheid werd aangenomen de geringe ontwikkeling en een zekere begripsverwarring bij den beklaagde, doch niettemin werd een gevoelige straf noodzakelijk geacht uit overweging, dat beklaagde systematisch een laster- en opruiingscampagne gevoerd heeft tegen de Regeering en wel *tegen beter weten in*; alsook omdat hij reeds eenmaal voor een dergelijk feit veroordeeld is geworden. Op grond van een en ander veroordeelde de Raad *Mas Marco* tot *twee jaren gevangenisstraf, ter vervanging van dwangarbeid buiten den ketting*, zoomede tot betaling van de kosten van het geding met aftrek van de preventieve hechtenis. De eisch van den Officier van

Justitie, Mr. Duclôux, was een jaar gevangenis. *Mas Marco* hoorde dit zware vonnis zwijgend aan. Een zeer groote menigte Inlanders woonde de uitspraak bij. De menschen waren zóó dicht opgepropt, dat er niemand meer bij kon. Een paar politieopzieners van de recherche waren tusschen de toehoorders aanwezig om eventueel de orde te handhaven. Toen de uitspraak gevallen was, moest de zaal door het publiek ontruimd worden. Allen verzamelden zich in de ruime voorhal, doch Marco werd, zonder dat iemand het zag, snel achter het paleis van justitie geleid en per auto weggevoerd. Mr. Lieftinck was zoo welwillend om de vrouw van Marco, die ook bleef wachten, te waarschuwen, dat haar man reeds was weggevoerd. De menigte bleef nog een poos in en om het gebouw hangen, geloovende aan een list om hen weg te krijgen.

Anti-Gelijkstelling. De *Pewarta Deli* kan het rechtsmiddel der gelijkstelling van Inlanders met Europeanen niet goedkeuren, daar het slechts op enkele weinigen wordt toegepast, waardoor scheuring onder de familieleden en vrienden ontstaat.

Landbouwonderwijs voor Sumatra gewenscht. In hetzelfde blad wordt een voorstel bestreden om elf kweekscholen op Sumatra op te richten. De schrijver rekent uit, dat het financieel onmogelijk uit te voeren is, tenzij dat de andere deelen van N.-I. ten achter gesteld worden. Feitelijk — zegt hij — heeft de bevolking meer behoefte aan lager onderwijs en nog meer aan *landbouw*-onderwijs, aangezien Sumatra, niettegenstaande het in het bezit is van uitgestrekte bouwgronden, zich zelf nog niet kan voeden. Daarbij komt, dat meer en meer gronden in handen van kapitalisten komen. De bevolking mag dan bij het schatten verdienen toezien.

Te kort aan Rijst. In de *Oetoesan Melajoe* schrijft een reiziger, dat hij voor hongersnood vreest in de *Alam Menangkabau*, als de padi daar dit jaar niet goed slaagt. Van de oogst van het vorige jaar werd een groot gedeelte uitgevoerd door menschen, die slechts op eigen voordeel bedacht zijn. Tengevolge van de verbodsbepalingen der Engelschen en Franschen kon geen rijst uit Rangoon, Saigon en Siam worden ingevoerd, een reden te meer, waardoor een tekort aan dit voedingsmiddel zal ontstaan.

Christelijk Politieke Partij. De *Sinar Djawa* bericht dat in het begin van Maart j.l. te Batavia een vergadering van ± 30 personen gehouden werd, met het doel een Christelijke politieke partij op te richten. Een voorloopig comité werd gevormd, waarin zitting namen de heeren P. Bergmeijer, Mr. C. C. van Helsdingen, M. Middelberg en V. J. van Marle. Behandeld werd een concept circulaire aan alle Christengemeenten in N.-I. om mede te werken tot bereiking van het hierboven omschreven doel en in verband met het belang van de werking van een goede decentralisatie, alsmede van de instelling van den volksraad zich in het politieke leven niet onbetuigd te laten. Voorop moet evenwel staan de geloofsovertuiging .Verder zal de ethische richting worden voorgestaan, gegrond op de Christelijke leerstellingen en de woorden van Jezus: „Heb God lief boven alles en in de eerste plaats, maar ook uw naasten gelijk u zelf.” Voorts zal deze partij zich schrap zetten tegen daden van willekeur en knevelarij jegens de Inlandsche bevolking en de totstandkoming bevorderen van regelingen en bepalingen in het belang van het stoffelijk en geestelijk welzijn van den Inlander. Het laatst omschreven doel draagt de goedkeuring van het blad ten zeerste weg. Het spreekt evenwel de hoop uit, dat het doel zich ook in daden zal uitspreken en niet slechts op het papier te lezen zal zijn.

Inl. Woning-Coöperatie. In de *Sarikat Islam* te Semarang hebben volgens de *Sinar Djawa* de leden aan het bestuur dezer vereeniging verzocht om een coöperatie te organiseeren niet om te voorzien in de behoefte van kleeding en voeding, zooals reeds plaats heeft gehad, doch mislukte, omdat de Inlander nu eenmaal niet op de hoogte is van dergelijke zaken, maar om middels kleine bedragen van minstens *f* 1 huizen te koopen, ten einde die weder te verhuren. De jaarlijks te ontvangen huursommen zouden dan onder de deelnemende aandeelhouders verdeeld worden. De S. I. te Semarang geeft weer teeken van leven.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. te Bengkoelen. *Hadji Mohamad*, leerling van den bekenden zich noemenden *Raden Goenawan*, president van de S. I. te Bengkoelen, wekt, volgens de *Sinar Sumatra*, in zijn blad, de *Poetra Hindia*, de Inlanders op, om in grooten getale bij den heer Liefrinck te komen klagen, zoodra deze ter plaatse is. Met deze vereeniging gaat 't te Bengkoelen niet bijster goed. Zij telt thans geen andere leden dan de bestuursleden; de andere zijn er één voor één uit geloopen. Te Bengkoelen bestaan nog wel de S. I. automobielverhuurderij en het kantoor van de S. I. Ook het orgaan van deze partij, de *Poetra Hindia*, wordt er uitgegeven. Het blad schrijft dezen achteruitgang toe aan de actie van de S. I.-besturen in Sumatra's Westkust, Tapanoelie en Bengkoelen, die voortdurend onder de Chineezen en Inlanders het bericht verspreiden, dat onder de hooggeplaatste ambtenaren in Indië de meesten pro-Duitsch gezind zijn en 't daarom voor de bevolking wenschelijk achten om ook maar pro-Duitsch te zijn. De kleine man schijnt echter niet van hetzelfde gevoelen te zijn en ging daarom uit de vereeniging.

Minami. Het verzoek van den Japanner *Minami*, redacteur van de *Pertimbangan*, om gratie van de hem opgelegde straf van een jaar gevangenis, is, volgens bovengenoemd blad, van de hand gewezen. Hij is nu van Weltevreden overgebracht naar de centrale gevangenis te Semarang. Daar is hij volgens de *Sin Po* ingedeeld bij de kleermakerij, waar hard gewerkt wordt van 's ochtends vroeg tot 's middags laat. Hij heeft daar geen tijd om zoo nu en dan wat te lezen. De gevangenen te Semarang hebben veel last van groote muskieten. Het is hun verboden de ‚*Obat Njamoek*” te branden (een Japansch middel tegen de muskieten.) Te Weltevreden, waar men zooveel last niet had van de muskieten, mocht dit wel.

Marco's Brochure. De Officier van Justitie te Soerabaja heeft volgens de *Pewarta Soerabaja* ± 200 exemplaren van de door *Mas Marco* geschreven brochure: „*Boekoe sabaran pertama*” op het postkantoor in beslag genomen; zij waren gedrukt bij den Javaanschen Brochurenhandel „*Tri Moerti*”, 's-Gravenhage.

Zelfberechting. De *Djawa Tengah* heeft 't lang en breed over de behandeling door de Regeering van de Indische onderdanen. Dezen hebben lang genoeg gezwegen en geduld uitgeoefend. Het is de schuld van de Regeering zelf, dat nu de onderdanen zich roeren en in hunne pers uiting geven aan hunne gedachten. Men tracht nu door straffen den mond dier pers te snoeren, maar de menschen lachen er om. Het ware beter — alzoo de schrijver — dat de Regeering, die wij nog als zoodanig erkennen en eeren, over zich zelve recht sprak, opdat om hare berechting de onderdanen niet langer zullen lachen.

P. Chinaman heeft 't in hetzelfde blad ook over de houding der Regeering. Voor zich zelf is hij er van overtuigd, dat de Regeering het goede met Ned.-Indië en de Indiërs voorheeft. De Inl. critiek op hare daden moet dan ook geen ander doel hebben dan om haar te steunen, om onder hare aandacht te brengen wat verkeerd is, vermits toch de Regeering niet van alles op de hoogte kan zijn en dikwijls te veel geloof slaat aan hare ambtenaren, die soms slechts op eigen voordeel bedacht zijn en van den vooruitgang der Inl. niets willen weten. 't Is jammer, dat de Regeering blijk geeft niet erg gediend te zijn van dergelijke critiek, zich er niet aan stoort en de schrijvers in de gevangenis doet terecht komen. Het is noodig, dat eindelijk der Regeering de oogen open gaan voor de slechten onder hare ambtenaren. De schrijver weet echter niet op welke wijze dit geschieden moet. Maar — daarvan is hij overtuigd — eenmaal zal de tijd komen, dat die slechte elementen verwijderd zullen worden.

Darah Hindia hekelt in hetzelfde blad het optreden van de Regeering tegen de voormannen in de Inlandsche pers en ten aanzien van de evolutie. 't Is alsof de Regeering van deze evolutie niet gediend is. Zoo begint de bevolking meer en meer te gelooven. Vroeger werd het Gouvernement om zijn rechtvaardigheid geprezen. Wie dit nu nog doet, wordt met den naam van „likker” aangeduid. Waarom durft de Regeerng de openlijke critiek op hare handelingen niet te aanvaarden? Deze kritiek is immers een bewijs, dat men nog vertrouwen in haar stelt, in haar poging om de toestanden te verbeteren. Wanneer deze kritiek niet geaccepteerd wordt, zal het vertrouwen van de bevolking verloren gaan, die toch ageeren zal, maar dan in het geheim. Dit zal der Regeering toch zeker niet aangenamer zijn?

Naar aanleiding van de revolutie in Rusland, schrijft *Tjipto* in hetzelfde blad, hoe 't een Regeering vergaan zal, die de rechtvaardigheid niet betracht en steeds door blijft gelooven, dat de onderdanen zullen blijven dragen en verdragen, hoe zij ook uitgezogen en vertrapt worden. Hij brengt dan de volgende woorden van Roorda van Eysinga in herinnering: „Dan zij ons de buffel ten voorbeeld.” enz.

Anti-wijkenstelsel. In een hoofdartikel van de *Warna Warta* schrijft *Tjipto Mangoen Koesoemo* over het wijkenstelsel der Chineezen, dat hij veroordeelt, aangezien Chineezen en Inlanders immers toch beiden Aziaten zijn. Als reden van deze afscheiding

wordt genoemd de noodzakelijkheid om den economisch zwakkeren Inlander tegen den Chinees te beschermen. Z.i. *nonsens*. Als dit waar is, dan moet nog veel eerder de Europeaan uit de dessa verwijderd worden. Hij acht 't veel eerder een politiek van ,,verdeel en heersch'', die de Regeering er toe genoopt heeft om geen verbroedering tot stand te brengen tusschen Chineezen en Inlanders.

Anti-rasonderscheid. De *Djawa Tengah* releveert het vonnis van den Raad van Justitie te Semarang in hooger beroep door het Hoog Gerechtshof bekrachtigd, waarbij van personen, die zich aan hetzelfde feit schuldig gemaakt hebben, de één, een Inlandsch hoofdconducteur, veroordeeld werd tot drie maanden ten arbeidstelling en de andere,een Europeesch treincontroleur, een veroordeeling van slechts veertien dagen gevangenisstraf opliep. 't Is alsof het Hoog Gerechtshof — alzoo de schrijver — weer tot den ouden tijd terug-wil keeren, toen het beginsel van onderscheid in de rechtspraak warm gehuldigd werd. Dit beginsel is gebleken een groote hinderpaal voor den vooruitgang van het volk te zijn. Elk vonnis, dat opgemaakt is en elke straf, die opgelegd wordt met ras-onderscheid voor oogen, is ongemotiveerd.

De Opium-kwestie. In de *Tjahaja Timor* beschrijft ,,*Si Miskien*'' herhaaldelijk de verderfelijke gevolgen van het opiumschuiven. Nu vraagt hij weder waarom de Regeering in Indië, de Staten Generaal en het opperbestuur in Nederland niet eenvoudig-weg de opium in Indië verbieden. De heer van Kol schreef reeds lang geleden zijn brochure ,,*Weg met het opium*''. Er is nog altijd geen dergelijk verbod uitgegaan van de Staten-Generaal. De Gouverneur-Generaal Idenburg gaf destijds een gift aan de *Anti-Opium Hospitaalvereeniging;* wel een bewijs, dat hij het doel dezer vereeniging goed vond; maar een voorstel om opium te verbieden heeft hij niet gedaan. Is 't niet juist, als ik beweer, dat de wereld een plaats is, waar men comedie speelt? Zoo besluit schrijver.

Gelijkstelling. De *Djawa Tengah* verheugt er zich over, dat de Controleurs B.B. niet meer gratis in dienst mogen telegrapheeren, omdat zij er misbruik van gemaakt hebben. Toen vroeger de Post- en Telegraafdienst er ook al een aanmerking op maakte bij de chefs dier ambtenaren, werden die B.B.-ambtenaren slechts per circulaire er aan herinnerd, dat zij een zuinig gebruik van dit recht moesten maken. Een Inlandsch ambtenaar zou in een dergelijk geval stellig met degradatie gestraft zijn! Zoo merkt bovengenoemd blad op.

Van Vreemde Koloniën.

Geen dienstplicht in de Britsche kroonkoloniën. *

Canada gaat 't voorbeeld van Australië volgen. 't Wil gaarne zijn aandeel in de offers voor den oorlog brengen, 't wedijvert zelfs met de andere overzeesche gebieden in offervaardigheid, maar tegen dienstplicht steigert 't. Evenals de Australische premier schipbreuk leed toen hij aan een volksstemming uitspraak vroeg voor of tegen dienstplicht, lijkt 't dat de Canadeesche premier Borden dit lot te gemoet zal gaan, wanneer hij tot een uitspraak wil laten komen. In 't Fransche gedeelte is de tegenstand 't heftigst. In Quebec zijn reeds onregelmatigheden voorgekomen, daar bestaat een georganiseerd verzet. De bevolking van Fr. oorsprong staat er vinnig tegenover die van Engelsche origine.

In de Engelsche provinciën is er echter ook onder de liberalen beduidende weerzin. De dienstplicht, als dienstdwang bestempeld, wordt er beschouwd als strijdig met het liberale beginsel. De oud-premierLaurier, die de regeering in deze wel ter wille wilde zijn, heeft aan Borden verklaard, voor zijn aanhangers niet te kunnen instaan, indien de regeering een poging doet om de dienstplicht door te zetten, vóórdat een referendum of een verkiezing 't land in staat stelt van 't gevoelen van een meerderheid te doen blijken. Reeds hebben liberalen zich van Laurier afgescheiden, omdat hij zich niet tegen de dienstplicht heeft uitgesproken en kozen dezen Pardee tot leider van een partij, welke zij die der unionisten noemen.

Onder deze omstandigheden zal de duur van 't parlement nu wel niet verlengd worden, zoodat de kiezers gelegenheid zullen krijgen zich uit te spreken in een verkiezing, waarbij vóór of tegen dienstplicht de toetssteen zal zijn. Zal daarbij ook 't voorbeeld van Australië worden gevolgd, zoodat de strijders op 't Europ.gevechtsveld gelegenheid krijgen hun stem uit te brengen? En zal deze dan ook hier wellicht den doorslag geven om niet tot dienstplicht te komen?

Vrijheids-wenschen.

Hoewel wij de in Stockholm aan de Nederlandsch-Skandinaafsche socialistische commissie uitgebrachte wenschen niet beschouwen als de vertolking van de wenschen der natiën voor wien gesproken wordt, willen ons de verklaringen van de afgevaardigden der internationale Egyptische partij, der demokratische Perzische partij, der revolutionaire groepen van Indië en de Turksche arbeiders-organisatie, zooals zij door de telegraaf zijn overgebracht, toch belangrijk genoeg voorkomen om er hier aandacht voor te vragen.

De Eg. p. verlangt erkenning van 't recht der 13 millioen Egyptenaren op volkomen staatkundige onafhankelijkheid. De Perz. p. dringt aan op ongeldig verklaren van 't Engelsch-Russisch verdrag van 1907. De afgevaardigden uit Br. Indië vragen dat hun land ter vredesconferentie recht van medespreken zal hebben. Volgens de Turken heeft hun land slechts aan den oorlog deelgenomen ter verdediging van zijn bedreigd nationaal bestaan. Zij aanvaarden de Russ. formule tegen inlijving en oorlogsschatting, die even goed buiten als in Europa moet gelden.

*)Volgens een Reuter-telegram van 25 dezer, heeft 't Lagerhuis het wetsontwerp tot invoering van dienstplicht met 102 tegen 44 stemmen aangenomen.

S. D. A. P. koloniaal inzicht.

Volgens 't verslag in de Reichsanzeiger over de rijksdagzitting van 9 Mei liet de vertegenwoordiger van de groote handelsstad Bremen, de heer Henke, zich aldus uit over koloniaal politiek.

Ik wensch de stelling mijner vrienden (sociaal-democratische arbeiders-partij) ten opzichte van 't koloniale vraagstuk te preciseeren. Onze weerzin tegen het koloniale bezit is door den oorlog nog versterkt, en zal na den oorlog nog onveranderd zijn. Dat dit bezit voor Duitschland geen economische noodzakelijkheid is, weten de arbeiders en zij zullen zich door de imperialistische koloniale politici niet laten inpalmen. Bij de wieg van de Duitsche koloniale politiek stonden geen ideale belangen als peter, maar de meest naakte kapitalistische belangen. 't Koloniale bezit is een ballast voor Duitschland

Deze namens zijn politieke vrienden geuite verklaring vertolkte echter niet ten volle wat alle partijgenooten in den rijksdag denken, want in dezelfde zitting liet de afgevaardigde Roske zich kennen als een voorstander van koloniseering in eigen Duitsche koloniën.

Zooals men weet staan de S. D. in Italië wat de koloniaal-politiek betreft veel meer nabij Roske, dan nabij Henke, en is het Tripolis-avontuur voor een groot deel aan hun ijveren te danken of te wijten.

Voorziening in de krijgsbehoeften van O. Afrika.

Tot de zaken, die verwondering en bewondering wekken, bij 't volhouden van den strijd door de Duitschers in O.-Afrika behoort ook de mogelijkheid om de daar ageerende krijgsmacht van 't noodige te voorzien. Kunnen troepen en dragers zich voor de voeding naar 't plaatselijk gebruik voegen, kan de kleeding tot 't meest eenvoudige worden teruggebracht, dan blijven toch nog tal van artikelen over die uit een verplegings-oogpunt vrijwel onmisbaar zijn en die in O.-Afrika zelf niet te krijgen zijn, en dan blijven ook over alle vernieuwingen en aanvullingen van 't krijgstuig en de munitiën in den meest uitgebreiden zin genomen.

In een artikel van majoor Göring in de Deutsche Kolonialzeitung van 20 Juni l.l. over ,,Die militärische Lage in Deutsch-Ostafrika'', komen een paar mededeelingen voor, die een kijk geven op den ondernemingsgeest, die in de behoeften van 't geïsoleerde leger tracht te voorzien, maar die, in haar vermelding als bijzonderheden, toch verwondering over laten, dat bij zoo zeldzame aanvulling de krijksmacht niet reeds lang is uitgeput.

Omtrent den overgang van 1914 op '15 gelukte 't een transport wapens, geneesmiddelen, enz. naar O.-Afrika over te brengen. De gezagvoerder, Oberleutnant bij de marine-reserve Christiansen, slaagde er niet alleen in zijn schip door de Engelsche blokkade van de Noordzee te sturen, maar ook onopgemerkt de kust van O.-Afrika te bereiken. Bij de poging om in de noordwaarts van Tanga gelegen Mansabocht binnen te loopen, werd 't schip door een E. kruiser ontdekt en onder vuur genomen, waardoor brand aan boord ontstond. Luitenant Christiansen liet 't schip op 't strand loopen en door 't openen der ventilen zinken. Dit heeft den aanvaller vermoedelijk den indruk gegeven dat hij 't schip vernietigd had, 't vuren hield op, de Engelschman verdween. De brand kon gebluscht worden. Later werd 't grootste gedeelte van de lading door duikers van de kruisers Koningsberg en den hulpkruiser Möwe geborgen.

De marine hielp mee om 't stoomschip Marie, onder de luitenant van de zeeweer Sörensen, met een groote lading wapens, munitiën, allerlei uitrustingsstukken, telegraaf-, telefoonbenoodigdheden, geneesmiddelen, voedings- en verplegingsartikelen, enz. zee te doen kiezen. 't Schip wist weer alle moeilijkheden te ontgaan, 't landde op 't laatst van Maart 1916 in 't zuidelijk deel der kust tusschen Lindi en Mikidani. De lading werd afgeleverd en naar 't binnenland overgebracht vóórdat de tegenwoordigheid van de Marie door de Engelschen werd opgemerkt. Eindelijk ontdekt, werd 't schip hevig onder vuur genomen, maar wist dit in de duisternis toch nog aan de waakzaamheid van 5 oorlogsschepen te ontkomen. 't Vond zijn weg dwars over den Oceaan naar Nederlandsch-Indië, waar 't, naar we meenen, behoort tot de schepen die D. wil afstaan ter vergoeding van de getorpedeerde Nederlandsche schepen.

Dit zijn mooie staaltjes van den geest tot samenwerking en van den durf die de Duitschers bezielen. Maar toch, indien de schrijver niet meer dan deze twee reizen kan bijbrengen, waarvan de eerste nog maar ten deele aan 't doel beantwoordde en waarvan de laatste nu alweer bijna 1½ jaar geleden is, dan laat hij voor O.-Afrika dezelfde vraag bestaan, die eigenlijk voor 't geheele moederland geldt: waar worden de noodige groote hoeveelheden op den duur van daan gehaald?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Verslag Ned. Handelmaatschappij.

Op het jongste jaarverslag van de Ned. Handel-

Maatschappij, in dank door ons ontvangen en op de leestafel Heulstraat 17 voor belangstellenden ter inzage gelegd, wordt hier gaarne de aandacht gevestigd, omdat het o. m. een overzicht (hoofdzakelijk economisch) van Ned.-Indië bevat over het jaar 1916. Blijkens het medegedeelde was 1916 voor deze kolonie, niettegenstaande de belemmeringen die de oorlogvoerenden den handel, industrie en scheepvaart in den weg legden, in menig opzicht een goed jaar.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De Maart-afl. opent met een opstel van den heer J. Roest over de plaatselijke fondsen in de residentie Timor en Onderhoorigheden. Een zeer nuttige publicatie, vooral wanneer men in het oog houdt dat afl. 4 (1914) der Mededeelingen van het Encyclopaedisch Bureau, welke speciaal gewijd is aan de plaatselijke fondsen in de Buitenbezittingen, op blz. 26 onder het hoofd Timor en Onderhoorigheden de lakonische mededeeling bevat „Geene gegevens".

De controleur H. W. Stap schrijft over verschillende statistieken in de onderafdeeling Oud Agam ter Sumatra's Westkust, welke aldaar worden bijgehouden om den bestaanden ambtenaar bij de vervulling van zijn taak behulpzaam te zijn. Op het voorbeeld van Oud Agam zijn in de andere onderafdeelingen van Sumatra's Westkust reeds dergelijke statistieken aangelegd.

De heer J. W. Kroon, oud-secretaris van het Gouv. van Sumatra's Westkust beëindigt zijn beschouwingen over de invoering der belastingen op Sumatra's Westkust.

Verder bevat deze afl. een en ander over de voorgenomen oprichting van Kamers van Landbouw in Indië, zoomede een aantal boekbesprekingen.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

No. 1—4 van deel 108 van het Ind. Tijdschrift van het Recht bevat den tekst eener den 5en Febr. te Batavia gehouden lezing van Mr. F. M. G. Walsem over de vereeniging Pro Juventute „Voor de jeugd", wier doel in de Statuten als volgt wordt omschreven „bestrijding van de criminaliteit van jeugdige personen in Ned.-Indië".

De Economist.

Prof. Mr. D. van Blom schrijft in het 15 Juli-Nr. een opstel getiteld „Uitvoerrechten voor Indië?" Schr. behandelt dit onderwerp naar aanleiding der debatten over de Indische begrooting voor 1917, waarbij vooral de heeren Marchant en de Meester, zoomede Minister Pleyte als voorstanders en o.a. de heer IJzerman als tegenstander van uitvoeringen op den voorgrond traden.

Aan welke zijde Prof. v. Bl. zich schaart blijkt uit het volgende citaat:

„Uitvoerrechten houden noch rekening met behaalde winst, noch met draagvermogen; zij werken progressief in omgekeerden zin en doodend dus voor allerhande niet te sterk, maar op zichzelf toch levensvatbaar bedrijf, doordat zij de grootste winst en het sterkste draagvermogen naar verhouding het lichtst, de kleinste winst en het zwakste draagvermogen naar verhouding het zwaarst belasten; zij treffen, met botte gelijkmoedigheid, zelfs waar winst ontbreekt. Zoowel het belang van het moederlandsche kapitaal als dat der Inlandsche bevolking, in het kort: de welvaart van Nederlandsch-Indië, verzet zich tegen het heffen van uitvoerrechten, want beide deze belangen eischen ongehinderde bestaanbaarheid van ondernemingen die daarentegen op de inkomsten van de scherpe heffing van de overwinst, die geringe draagkracht ontzien maar sterke draagkracht in geenen deele sparen, belastingen die zoo noodig kunnen worden verscherpt, zijn voor den Indischen fiscus de aangewezen weg tot versterking van middelen."

Ceres.

In het 1 Juli-Nr. van Ceres „Orgaan der Studenten aan de Hoogere Landbouwschool, vervolgt Th. Tj. H. zijn „Enkele bijzonderheden over de Chineezen en de Chineesche gewoonten", in het bijzonder op Java. Voor de lezers van dit blad die Indië uit eigen aanschouwing kennen bevat deze causerie weinig of geen nieuws.

Veeartsenijkundige bladen voor Ned.-Indië.

De jongste hier te lande ontvangen aflevering (n.l. 6 van deel 28) bevat, behalve de opstellen die slechts vakkundigen kunnen interesseeren, nog eenige zeer belangrijke bijdragen, warvan de titels hier volgen.

Beschouwingen naar aanleiding van de laatste artikelen over veefokkerij, door Dr. H. 't Hoen. — Selectie in eigen ras, door Dr. B. Vrijburg. — Javaansche voedergrassen, door C. A. Backer (vervolg). — Opmerkingen naar aanleiding van het artikel van W. Groeneveld, getiteld: „Het paard in Ned.-Indië, hoe het is ontstaan, hoe het is en hoe het worden zal", door J. K. H. de Roo van Alderwerelt. — Zorgen en bemoeienissen ten opzichte van den buffelstapel, door A. J. E. de Voogd. — Over Groeneveld's Indische paard en de nieuwe richting in de fokkerij, door Dr. W. van den Akker. — Beschouwingen, in verband met het gebruik om de cadavers van afgemaakte legerpaarden te begraven, door W. van der Burg. De schr. dezer laatste bijdrage houdt een betoog dat het Departement van Oorlog in Indië niet langer mag blijven voorgaan en voortgaan met de vernietiging van maatschappelijk kapitaal in den vorm van voor de consumptie geschikt vleesch en voor de industrie bruikbare huiden. De Javaansche bevolking is niet afkeerig van paardenvleesch; de prijs van het leder is tegenwoordig zeer beduidend.

De Rijnsche Zending.

In het Juli-Nr. beantwoordt J. H. M(eerwaldt) de vraag uit welke motieven de Inlander Christen wordt:

Verder brengt dit Nr. o. m. het eerste gedeelte van het jaarverslag van het Rijnsche Zendings-Genootschap (een Duitsche te Barmen gevestigde corporatie die op Borneo, Sumatra en de eilanden ten Westen daarvan het Christendom predikt), waaruit den volgenden veelzeggenden zin:

„In eigen land is onze Zending des te zwaarder getroffen; ons Zendingshuis staat bijna geheel ledig; onze Duitsche broeders zijn allen in het veld; één broeder sneuvelde in het afgeloopen jaar en met hem is het getal der gesneuvelde Zendeling-Kweekelingen tot 20 geklommen, zoodat wij meer dan 25 % van hen door den dood verloren."

Verslag B. O. W.

Ter Landsdrukkerij (en deels bij de Uitg.-Mij. „Papyrus") te Batavia zijn drie gedeelten van het Verslag over de Burgerlijke Openbare Werken in Ned.-Indië over het jaar 1913 verschenen.

N.l. het derde gedeelte, met gegevens over aanleggen, onderhouden enz. van wegen en bruggen op Java en Madoera, zoowel als op de Buitenbezittingen en het vijfde gedeelte: Irrigatie, waterafvoer en waterkeering. B. Verslag nopens een ingesteld irrigatie-onderzoek op Sumatra, door den ingenieur J. van Tubergen; C. Verslag nopens een ingesteld irrigatie-onderzoek op Celebes, door den ingenieur J. van Buuren. — Vooral de beide laatstgenoemde gedeelten zijn zeer interessant en bevatten tal van gegevens die men er, afgaande op den titel, niet in zou vermoeden.

Vereenig. voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek.

De jongste publicatie dezer vereeniging bevat een praeadvies van den ingenieur A. Plate over de vraag: Welke gedragslijn behoort te worden gevolgd om de ontginning van den mineralen rijkdom van Ned.-Indië te bevorderen? Schr. betoogt dat het mijnbedrijf in Indië in het algemeen op den voet van Staatsexploitatie zal moeten geschieden.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 29: Economisch overzicht van Ned.-Indië, Britsch-Indië, de Straits Settlements en China. — Eenige mededeelingen betreffende de op de onderneming Pengadjaron voorkomende Excelsa-koffie, door T. O. Meen. — Algemeen Suiker-syndikaat. — Koloniale Raad van Curaçao. — Het oxydeerend vermogen van eenige Deli-gronden, door J. A. Honing. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van maatschappijen.

Ons Land. Nationaal Tijdschrift.

Het 17 Juli-Nr. bevat het tweede gedeelte van het artikel over „Koloniale Propaganda". De redactie publiceert hierbij de meeningen van een aantal personen die zich met betrekking op Indië naam hebben gemaakt; zoo is o.a. geïnterviewd de voorzitter der vereeniging Oost en West, de heer Bakhuizen van den Brink.

Verspreide geschriften van Prof. Kern.

Bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen als uitgave van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië; het zesde deel van Prof. H. Kern's verspreide geschriften. Volgens den titel wordt in dit deel behandeld hetgeen Prof. Kern heeft geschreven over Indonesië in 't algemeen (slot) en over inschripties van den Indischen Archipel (eerste gedeelte).

Even voor de verschijning van dit deel is Prof. Kern overleden en heeft deze groote geleerde de voltooiing van de heruitgave zijner overtalrijke publicatiën dus niet mogen beleven. Trouwens, zijn we goed ingelicht, dan moeten er op het thans verschenen 6e deel nog vijf à zes volgen.

Een nieuw werk van de Linschoten-Vereeniging.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen No. XIII der werken uitgegeven door de Linschoten-Vereeniging, getiteld: De Oost-Indische Compagnie in Cambodja en Laos. Verzameling van bescheiden van 1630 tot 1670, uitgegeven en toegelicht door Dr. Hendrik P. N. Muller (met kaart en drie afbeeldingen).

Hetgeen Dr. Muller in dit hoogst belangrijke geschrift biedt over genoemde landen, (thans deel uitmakende van Fransch Indo China), is vrucht van nasporingen in het Rijksarchief te 's-Gravenhage, welke thans voor het eerst door den druk worden openbaar gemaakt. Alleen is een zeer zeldzaam boekje van 1669, getiteld „Vremde geschiedenissen in de Koninckrijcken van Cambodia en Louwen-lant" in het werk opgenomen.

Indië. Geïllustreerd weekblad.

Uit den inhoud van No. 16: Het centraal informatiebureau van de afdeeling handelsmuseum van het Koloniaal Instituut. — Van blanke paleizen, door X. (Beschrijving van het paleis van den G. G. te Buitenzorg). — Nog eens de naam Menado. — Een en ander over Curaçao en het Panamakanaal, door J. van Haaften. — De Koninklijke Paketvaart-maatschappij, door G. J. Smit (slot).

Eenige publicaties in vreemde talen.

Notes on wooden trumpets in New Guinea, by E. W. P. Chinnery and A. C. Haddon (Man. May 1917).

Ye-tiao, Sseu-tiao et Java, par G. Ferrand (Journal Asiatique. Nov.-Dec. 1916).

Die Reduplication in den indianischen, indonesischen und indogermanischen Sprachen, von Prof. Dr. Renward Brandstetter. (Bijlage zum Jahresbericht der Luzerner Kantonsschule. 1917).

New and rare Malayan Plants, bij H. N. Ridley. — Some rare words: Kutaha, nakas, turap, teterapan, kop, biram, ganteh, Seri menanti, by R. O. Winstedt. — De Maley rice cycle, by R. O. Winstedt (Journal of the Straits Branch of the Royal Asiatic Society. April 1917).

Mededeelingen.

Van de Vereeniging „Koloniaal Onderwijs Congres".

Woensdag, den 18den Juli 1917, hield de bovengenoemde Vereeniging een *Algemeene vergadering* in het *Z. H. Koffiehuis alhier.*

De Voorzitter, de heer Mr. J. H. Abendanon,

opende om 2.30 n.m. de vergadering en heette de aanwezigen welkom.

Nadat de notulen van de vorige vergadering waren voorgelezen en goedgekeurd, deelde de Voorzitter mede, dat tot aller leedwezen de heer *van Witzenburg* niet meer in Den Haag woonachtig en daarom afgetreden is als Secretaris van het Bestuur. De heer van Geuns is zoo vriendelijk geweest deze functie tijdelijk op zich te nemen.

De statuten zijn nog niet goedgekeurd.

Overgaande tot punt 3 van de agenda: „*Voorgestelde onderwerpen voor het 2de congres*”, gaf de Voorzitter eenige toelichting en vroeg de meening der aanwezigen.

Gevolg gevende aan de op het eerste congres gedane belofte, zal het Onderwijs in de *West Indische Koloniën* thans aan de beurt komen.

Bij de behandeling van punt a: „*Hoe moet het onderwijs in Suriname ingericht worden ten aanzien van de Ned.-Indische en Britsch-Indische kinderen, in het bijzonder wat betreft de taal? Is het noodig voor hen afzonderlijke scholen op te richten?*” vroeg de Voorzitter of het niet gewenscht zou zijn, hierbij ook het onderwijs aan de *Chineezen* op te nemen, daar in *Suriname* ook vele *Chineezen* wonen.

Dit werd van verschillende zijden beaamd, waarop een der aanwezigen vroeg of het niet gewenscht ware punt a en b: „*Onderwijs voor Chineezen.*” *Zijn voor Chineezen ook afzonderlijke Gouvernementscholen gewenscht?* ”samen te vatten.

Na eenige discussie werd vastgesteld de beide punten afzonderlijk te behandelen, doch bij punt b ook het onderwijs voor *Chineezen in Suriname* op te nemen en dit onderwerp dus te doen luiden: „*Onderwijs voor Chineezen, ook in Suriname, enz.*”

De punten a en b werden goedgekeurd.

Ook punt c: „*Voorbereidend Onderwijs voor alle bevolkingsgroepen in Nederl. Oost- en West-Indië*”, werd na eenige bespreking aangenomen.

Bij punt d: „*Volksonderwijs in Ned. Oost- en W.-Indië (vooral in verband met landbouw en bedrijf)*”. werd de vraag gesteld om hier van vakonderwijs te spreken. Waarop de Voorzitter opmerkte, dat dit niet juist zou weergeven wat wij hier bedoelen. Bij vakonderwijs, denkt men gewoonlijk aan oudere leerlingen, terwijl hier bedoeld wordt, zoowel het onderwijs aan eerstbeginnenden als aan meer gevorderden. Waarna ook dit punt ongewijzigd wordt goedgekeurd.

Onderwerp e: „*Meisjesscholen in de binnenlanden*”, wordt na eenige discussie veranderd in: „*Onderwijs aan meisjes van alle bevolkingsgroepen in de binnenlanden van Nederl.-Indië*”.

Punt f: „*Voorbereidend hooger en hooger onderwijs*”, werd ongewijzigd goedgekeurd.

Daarna werd overwogen welke personen zullen worden uitgenoodigd om als praeadviseurs voor de verschillende onderwerpen op te treden; er werd een voorloopige lijst opgesteld en aan het bestuur machtiging gegeven, deze naar omstaindigheden te wijzigen of aan te vullen.

De Voorzitter deelde mede, dat de heer *Claas de Vries* als te behandelen onderwerp voorgesteld heeft „*Gelijkstelling der examenakten in Nederland en Indië*”. Aangezien dit onderwerp niet geschikt lijkt, zal genoemden heer in overweging worden gegeven, in dien geest op het congres een motie in te dienen.

Voorts deelde de Voorzitter mede, dat het bestuur voornemens is iedere vraag in paragraven te verdeelen en de sprekers uit te noodigen deze punt voor punt te behandelen. Hierdoor werd het gemakkelijker voordrachten te volgen en tot een practisch gevolg te komen.

Bij punt 4 van de agenda: „*Het Bestuur stelt voor aan het 2de congres een tentoonstelling van schoolversiering te verbinden*”, merkt Mej. v. d. Willigen op, dat de kale witte muren der Indische scholen een droeven aanblik opleveren, waarom zij wilde voorstellen niet een gewone tentoonstelling van schoolversiering te houden, doch een prijsvraag uit te schrijven voor versierde schoolwanden. Dit vond algemeene instemming en de Voorzitter verzocht Mej. v. d. W. de leiding over deze aangelegenheid op zich te nemen, waartoe deze zich bereid verklaarde.

Op de rondvraag van den voorzitter, zeide de heer *Eijbergen*, dat naar zijne meening, door de groote belangstelling die het onderwijs aan *Inlanders* en *Chineezen* thans geniet, het belang van de *Europeesche leerlingen* wel een beetje op den achtergrond gedrongen wordt. Hij zou daarom gaarne als onderwerp zien opgenomen: „*Welke zijn de voor- en nadeelen verbonden aan een geheele of gedeeltelijke openstelling van de Europeesche school voor kinderen van de niet-Europeesche bevolkingsgroepen in Ned.-Indië? a. Ten opzichte van de Europeesche groep; b. ten opzichte van de andere groepen; c. ten opzichte van het onderwijzend personeel*”.

De Voorzitter merkte op, dat dit met de indeeling van het Congres niet goed overeen te brengen is. Er zijn voor de drie Congresdagen n.l. juist 6 onderwerpen vastgesteld, een ond...erp voor elke ochtend- en middagzitting. De opening van het congres zal echter den avond te voren plaats hebben en hij gaf daarom in overweging, dit onderwerp op dien avond te behandelen. De heer *Eijbergen* nam daarmede genoegen.

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de Voorzitter, onder dankzegging, de vergadering.

G.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Concept-Notulen van de Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 7 Juli 1917.

Aanwezig zijn de leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter; R. Zuijderhoff, Onder-Voorzitter; Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen); J. P. Th. J. Brondgeest (Haarlem); J. H. Calmeyer (Apeldoorn); Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs (Breda); F. E. Luitjes (Nijmegen); Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam); Ch. H. Monod de Froideville (Studenten afd. Leiden); H. W. Scheuer (Leiden); C. de Vries (Amsterdam) en E. F. Grooss, Secretaris.

Afwezig de leden: Mevr. M. ten Bosch-Besscher (Den Haag); T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn); Mevr. J. E. van Oeveren-van Schaik (Utrecht) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam).

De Voorzitter opent om 1.15 uur namiddags de vergadering, vangt aan dank te brengen aan het bestuur der Afd. Breda voor de vriendelijke uitnoodiging van het Hoofdbestuur en herdenkt het droevig voorval, dat 2 onzer bestuursleden, de heeren L. A. H. Lamie uit Arnhem en A. A. C. Harting, onze Penningmeester, door overlijden niet in ons midden hebben kunnen zijn.

Overgaande tot de Agenda, vraagt de voorzitter of een der aanwezigen ook aanmerkingen heeft op de notulen van de vorige vergadering, die in het K. W. van 17 Mei j.l. No. 20 werden gepubliceerd. Daar niemand het woord verlangt, worden de notulen goedgekeurd en gearresteerd.

De agenda voor de algemeene vergadering lokt geen besprekingen uit en wordt met algemeene stemmen goedgekeurd.

In de vacature van Penningmeester, ontstaan door het overlijden van den heer Harting, zal voorloopig niet worden voorzien.

De heer Grooss neemt als 2de Penningmeester de functie tijdelijk waar. Deze maatregel wordt goedgekeurd.

Op de vraag van den Voorzitter of een der aanwezigen nog iets heeft te bespreken, wordt ontkennend geantwoord, waarna de vergadering wordt gesloten.

De Secretaris,

E. F. GROOSS.

Concept-Notulen van de Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging „Oost en West”, gehouden te Breda, den 7den Juli 1917.

Aanwezig de leden van het Hoofdbestuur: *C. R. Bakhuizen van den Brink*, Voorzitter; *R. Zuijderhoff*, Onder-Voorzitter; *Prof. Dr. J. F. van Bemmelen, J. P. T. J. Brondgeest, Mevr. Douair. Jhr. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs, J. H. Calmeijer, F. E. Luitjes, Z. G. P. Marcella, Ch. H. Monod de Froideville, H. W. Scheuer, C. de Vries* en *E. F. Grooss*, Secretaris, waarvan de heeren *Prof. Dr. J. F. van Bemmelen, J. P. T. J. Brondgeest, J. H. Calmeijer, Z. G. P. Marcella* en *Ch. H. Monod de Froideville* tevens optreden als afgevaardigden, resp. van de afdeelingen *Groningen, Haarlem, Apeldoorn, Rotterdam* en *Studenten-afdeeling Leiden;*

voorts de afgevaardigden: *A. Zon*, Amsterdam; *E. G. A. Taenzer* en *L. Visser*, Breda; *Mevr. E. T. Nijenhuis-van Beusekom*, den Haag; *G. Monod de Froideville*, Leiden; *A. E. Kamerman*, Nijmegen; *Mej. J. J. Lagers*, Utrecht;

zoomede de leden: *L. D. Petit Jr., Mevr. A. van der Hoek-Heintz, V. L. Slors, W. Helms, Mevr. J. Couveé-Bentz v. d. Berg* en *Mevr. E. Jacobs—de Jongh.*

1. De Voorzitter der Vereeniging, de heer *C. R. Bakhuizen van den Brink*, opent om 2 uur n.m. de vergadering met een gloedvolle rede, welke in haar geheel werd opgenomen in het K. W. van 12 Juli j.l. No. 28.

Daarna gaf hij het woord aan *Mevr. Douair. Clifford Kocq-van Breugel*, die met eenige hartelijke woorden uitdrukking gaf aan de vreugde van het bestuur der afdeeling *Breda*, dat het het hoofdbestuur en de Algemeene Vergadering in zijn midden mag ontvangen.

2. Overgaande tot de agenda, vraagt de Voorzitter, of ook een der aanwezigen aanmerkingen heeft op de notulen van de vorige, te Leiden gehouden, Algemeene Vergadering. Daar niemand het woord verlangt, worden deze goedgekeurd en gearresteerd.

3. Eveneens worden goedgekeurd: het Jaarverslag van het Hoofdbestuur over 1916 (3), de Jaarverslagen van de Studie-Commissie (4), het Koloniaal Arbeids- en Informatiebureau (5) en den Inlichtingendienst (6).

7. De rekening en verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1916 (7), zoomede de begrooting voor het jaar 1918 (8) worden — nadat de waarnemende penningmeester deze heeft toegelicht — goedgekeurd.

9. De Voorzitter deelt mede, dat de financieele commissie verklaard heeft, de in hare handen gestelde boeken en stukken te hebben onderzocht en voorstelt de balans en verantwoording over 1916 goed te

keuren en het Hoofdbestuur voor zijn beheer te déchargeeren, onder dankbetuiging voor het zorgvuldig beheer. De Commissie bracht in het schrijven hulde aan de nagedachtenis van den ontslapen, volijverigen penningmeester, die tot in zijn laatste levensdagen met zoo groote toewijding en volharding de geldelijke belangen der Vereeniging heeft behartigd en trots zijne ziekte de afsluiting dezer verantwoording nog heeft kunnen verzorgen.

Het voorstel tot décharge wordt bij acclamatie aangenomen.

De *Voorzitter* stelt voor den heeren *A. H. G. Fokker, Ch. P. Blok* en *A. K. Nolthenius*, leden van de bovengenoemde Commissie, den bijzonderen dank der Algemeene Vergadering over te brengen voor de nauwgezetheid, waarmede zij zich van hun taak gekweten hebben en genoemde heeren uit te noodigen ook voor het volgend jaar hunne op prijs gestelde diensten te willen blijven bewijzen.

Dit voorstel wordt eveneens bij acclamatie goedgekeurd.

10. Alvorens tot de verkiezing van Hoofdbestuursleden over te gaan, deelt de voorzitter mede, dat in de vacature voor Penningmeester nog niet kan worden voorzien, omdat de afdeeling den Haag nog geen candidaten heeft gesteld. De functie wordt waargenomen door den tweeden penningmeester, den heer *Grooss*. Voorts is de eerste candidaat van de afdeeling Arnhem, de heer *L. A. H. Lamie*, ons door den dood ontvallen. De afdeeling heeft nog geen gelegenheid gehad een nieuw dubbeltal voor te dragen, doch stelt voor, den tweeden candidaat, den heer *H. J. M. Baumann* te verkiezen.

De heer *Helms* hoopt, dat de vervulling van de betrekkingen van Secretaris en Penningmeester door één persoon slechts zeer tijdelijk zal zijn, daar hem deze combinatie niet gewenscht voorkomt; 1e. omdat een ijverig Secretaris, indien hij ook de kas beheert, er allicht toe komt, ten bate van de werkzaamheden der Vereeniging, meer gelden beschikbaar te stellen dan misschien gewenscht is. Hij mist dan als het ware de rem van den Penningmeester. Ook heeft deze combinatie het nadeel, dat bij afwezigheid van den titularis door ziekte of anderszins, dadelijk twee belangrijke functies moeten worden waargenomen.

De *Voorzitter* zegt, dat de vrees, dat de Secretaris-Penningmeester ongewenschte uitgaven zal doen, niet behoeft te bestaan, daar geen enkele buitengewone uitgave wordt gedaan, die niet eerst in de vergadering van het Dagelijksch Bestuur is besproken en goedgekeurd. Bovendien is bij vele groote vereenigingen de functie van Secretaris en die van Penningmeester in één persoon vereenigd, zonder dat dit aanleiding tot moeilijkheden geeft. Deze combinatie heeft het voordeel, dat de Secretaris, als hij een geregeld overzicht over de financiën der Vereeniging heeft, beter in de gelegenheid is te beoordeelen welke voorstellen hij aan het Bestuur kan voorleggen. Even wel, deze quaestie is thans nog niet aan de orde, de heer *Grooss* neemt de functie van Penningmeester nog slechts waar, en er is tijd genoeg om dit onderwerp goed onder de oogen te zien, alvorens eene beslissing te nemen.

De *Voorzitter* verzoekt thans den heeren *E. G. A. Taenzer, L. Visser* en *C. de Vries* het stembureau te willen vormen, waarna de vergadering overgaat tot de verkiezing. Het aantal uitgebrachte stemmen bedraagt 42, t.w. de Voorzitter 1, Amsterdam 5, Apeldoorn 3, Breda 2, 's-Gravenhage 6, Groningen 2, Haarlem 5, Leiden 2, Nijmegen 3, Rotterdam 4, Studenten-afdeeling Leiden 4, Utrecht 5 (Arnhem is niet vertegenwoordigd).

Hiervan zijn uitgebracht: voor Onder-Voorzitter 42 op den heer R. Zuijderhoff; voor leden 42 op *Mevr. M. ten Bosch-Bosscher* en de heeren *C. de Vries, H. J. M. Baumann* en *W. H. Scheuer* en 37 op den heer *T. Gerdes Oosterbeek*, die dus allen gekozen zijn, terwijl 5 stemmen zijn uitgebracht op *Mej. K. Ament*.

De gekozen leden, voor zoover ter vergadering aanwezig, nemen de benoeming aan.

11. Thans doet de Voorzitter eenige mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden:

a. de financieële toestand van het Koloniaal Weekblad is, ondanks de slechte tijden, dank zij het goede beheer, bevredigend. Zooals den lezers zal zijn opgevallen is daarin een nieuwe rubriek „Stemmen uit de Europeesche Pers in Ned.-Indië" opgenomen.

b. Het is der Studie-Commissie gelukt tot inniger samenwerking te komen met andere Studie-Vereenigingen. *De Studie-Commissie, het Juliana-Fonds, het Max Havelaar-Fonds, de Ned.-Ind. Onderwijs-en Studie-Kas en de Vereeniging Tjandi-Stichting*, hebben te zamen een *Centraal-Comité* gevormd voor de samenwerking bij de behartiging der belangen van Indische jongelieden, die in Nederland worden opgeleid, terwijl in Indië een *Sub-Commissie* wordt ingesteld, welke tot taak zal hebben, zoo mogelijk invloed uit te oefenen op de uitzending van die jongelieden.

c. Op verzoek van het *Studie-Fonds „Midden-Java"* behartigen de Vereeniging „*Oost en West*" en hare *Studie-Commissie* de belangen van de pupillen in Nederland van dat fonds. Tot onze vreugde kunnen wij constateeren, dat het gedrag en de studie-ijver dier pupillen voorbeeldig is.

d. De vereeniging zal blijven deelnemen aan de volgende *Koloniale Onderwijs-congressen* en is vertegenwoordigd in het permanente bestuur dier congressen.

e. In de Commissie tot herdenking van het 100-jarig bestaan van *'s Lands Plantentuin te Buitenzorg* is de vereeniging vertegenwoordigd door Prof. Dr. J. F. van Bemmelen.

f. In de Commissiën tot voorbereiding van de *Algemeene Ned.-Indische tentoonstelling te Soerabaya* en van een *Nederlandsch Paviljoen* op die tentoonstelling is de Vereeniging vertegenwoordigd door haar Voorzitter en haren Onder-Voorzitter.

g. Aan de voorbereidende maatregelen tot het verkrijgen van samenwerking bij het verbreiden van de kennis omtrent Nederland en zijne Koloniën in den vreemde neemt de Vereeniging ook deel.

h. Verder is aandacht gewijd aan de nooden der hier vertoevende Inlanders uit den dienstbaren stand. Geruimen tijd geleden werd een en ander onder de aandacht van Z. E. den Minister van Koloniën gebracht. Z. E. voelde wel voor het denkbeeld en gaf in overweging deze aangelegenheid te overleggen met den heer *G. J. Oudemans*, die door den Minister met het toezicht op de belangen der hier vertoevende Inlanders is belast. De heer Oudemans heeft thans aan den Minister een gedocumenteerd voorstel ingediend, zoodat de hoop gekoesterd mag worden, dat in deze richting iets tot stand zal komen.

De Studie-Commissie heeft ook de wenschelijkheid van de oprichting van een tehuis voor de in Nederland aankomende Indische studenten in overweging genomen, doch de meeningen hierover zijn nog te verdeeld, om daarover verder iets te kunnen mededeelen.

i. Ten slotte vestigt de *Voorzitter* nog bijzondere aandacht op de reclame-plannen, in het bijzonder ook voor *Indië*, van het *Nationaal Secretariaat te Groningen*, bekend gemaakt in het periodiek *Ons Land*, o.m. behandeld in het *Koloniaal Weekblad*.

12. Op de vraag van den *Voorzitter*, of ook een der afdeelingen er prijs op stelt om het volgend jaar de Algemeene Vergadering in haar midden te ontvangen, zegt de heer *Calmeijer*, afgevaardigde van de afdeeling *Apeldoorn*, dat het zijne afdeeling aangenaam zal zijn, dat genoegen te mogen hebben, zoodat besloten wordt, omtrent het houden van de volgende Jaarlijksche Algemeene Vergadering te *Apeldoorn*, met het bestuur der genoemde afdeeling nader te overleggen.

13. Daar op de rondvraag van den voorzitter geen der aanwezigen het woord verlangt, sluit de voorzitter met een woord van dank voor de opkomst aan de aanwezigen en van hartelijken dank voor de heusche ontvangst aan het bestuur van de afdeeling Breda, de vergadering.

De Secretaris, E. F. GROOSS.

Van het Informatie-bureau:

Uitzending van een ijker ten behoeve van het ijkwezen in Nederlandsch-Indië.

Ten behoeve van het ijkwezen in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een bij voorkeur ervaren, gediplômeerd ijker.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht in de 2de klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden ijker gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt *f* 300 (driehonderd gulden) 's maands, met vier driejaarlijksche traktementsverhoogingen van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van *f* 600 (zeshonderd gulden) 's maands.

De uit te zenden ijker is verplicht de in verband met zijne uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt, dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

Zij, die zich in de genoemde betrekkingen aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Departement van Koloniën wenden, onder toevoeging van:

1°. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2°. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, alsook of zij al dan niet zijn gehuwd en het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden ijker wordt vóór zijn vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of hij lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staat de ijker gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Ned.-Indië.

De dienstbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij de eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

(Nederlandsche Staatscourant van 18 Juli 1917 No. 166).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 31. Donderdag 2 Augustus 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

"Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een Tehuis voor Oosterlingen uit den dienstbaren stand te 's-Gravenhage.

—o—

Een lang gekoesterde wensch van de Vereeniging „*Oost en West*" heeft kans verwezenlijkt te worden: de wensch om tegemoet te komen in de verlatenheid, de hulpeloosheid, het gevaar door onkunde in handen te geraken van onvertrouwbare raadgevers, waarin allicht de Oosterlingen hier te lande komen te verkeeren, wanneer zij vrij geraakt zijn van het dienstverband, waarop zij naar hier gekomen zijn, of tijdelijk werkeloos zijn.

Reeds eenigen tijd geleden heeft het bestuur van „*Oost en West*" bij den *Minister van Koloniën* de wenschelijkheid bepleit van de inrichting van een doorgangshuis, waar deze menschen, tegen geringe betaling, een passend verblijf kunnen vinden. Aan dit „tehuis" zou een recreatiezaal verbonden moeten worden, waar ook de hier te lande in dienst zijnde Oosterlingen, een Vereenigings- en ontspanningsplaats zouden kunnen vinden. Daaraan zou verder een informatiebureau te verbinden zijn voor de Oostersche dienstbaren, die een betrekking zoeken en voor personen, die hen in dienst willen nemen. Voor het beheer en de leiding van dat tehuis zal iemand gezocht moeten worden, die met tact en toewijding deze zeker lang niet gemakkelijke taak op zich wil nemen, iemand, die een goed vertrouwd, belangstellend raadsman voor allen kan zijn.

De Minister had wel ooren naar dit voorstel en gaf ons bestuur in overweging deze aangelegenheid te bespreken met den heer *G. J. Oudemans*, die van regeeringswege met het behartigen der belangen van de in Nederland vertoevende Indiërs is belast.

De besprekingen met genoemden heer hebben er toe geleid, dat thans een gemotiveerd voorstel bij de Regeering is ingediend, zoodat de hoop gekoesterd mag worden, dat „*Oost en West*" eerlang in de gelegenheid zal zijn, gesteund door een Regeeringssubsidie, tot de inrichting van zoo'n tehuis over te gaan.

G.

SUMATRA's WESTKUST.

22 Mei 1819—22 Mei 1919.

Door S. M. Latif.

—o—

(Vervolg.)

Inlandsch Credietwezen. Een der voornaamste instellingen, welke pas in de laatste jaren op de Westkust zijn tot stand gekomen, mag zeker het credietwezen genoemd worden, dat voor landbouw, nijverheid en handel van groote beteekenis is. Dit lichaam heeft nu reeds op belangrijke resultaten mogen bogen. De 3 soorten van volkscrediet-instellingen zijn de volgende:

1. De dorps-rijstcrediet-instellingen *(loemboeng nagari)*;
2. De dorps-geldcrediet-instellingen;
3. De volksbanken.

De eerste hebben ten doel door onderlinge bijdragen in natura (d.i. in *padi* en soms ook in geld, na den oogst) een fonds te vormen. Den landbouwers kunnen uit dit fonds voorschotten in natura worden verschaft bij mislukking van oogst en als plantmateriaal. Deze voorschotten worden weer afgedaan in natura met bijberekening van 25 à 50 pCt. rente, na den eerst volgenden oogst. Uit de opbrengst van den verkoop van de niet uitgeleende rijst wordt, na aftrek der kosten van onderhoud en na teruggave van de eerste bijdragen, een reserve-fonds gevormd. Na verloop van tijd is de *nagari* dus de eigenares van een *loemboeng* met voorraad en een reserve-kapitaal. Van dit laatste worden, ten algemeene bate der bevolking, uitgaven gedaan, zooals proeven met betere rijstsoorten en dergelijke. Of men schaft daaruit voorwerpen aan tot algemeen gebruik b.v. sieraden en andere benoodigdheden voor plechtigheden en huwelijksfeesten, ze worden tegen een gering bedrag verhuurd aan hen, die ze noodig hebben. Een en ander voorkomt groote uitgaven, welke aan dergelijke plechtigheden zouden kunnen zijn verbonden. Uit de kas kan men ook geld leenen voor andere dan landbouwdoeleinden. Uit den aard der zaak behoort dit tot de taak van dorps-geldcrediet-instellingen, welke zooveel nut stichten bij kleinhandelaars en handwerkers, dus daar vooral, waar de inlandsche landbouw-centra zijn. Door hun billijke rente vormen ze naar verhouding een krachtig middel tegen den ingewortelden inlandschen woeker.

„Het verdient bijzondere vermelding", zegt de heer L. C. Westenenk ([1]) „dat alle crediet-instellingen in dit gewest werken met eigen middelen, *zonder* eenigen geldelijken steun van het Gouvernement."

Onderwijs. Hoe staat het met het onderwijs op de Westkust? Het was Mr. C. Th. van Deventer,

([1]) „Menangkabausche Nagari", Med. Encycl. B 1915.

de inluider der ethische politiek, wiens stempel ongeveer het geheele tegenwoordige stelsel duidelijk draagt, die een lans brak voor Indië met zijn „Eereschuld" in *De Gids* van 1899, welk artikel een mijlpaal is geworden in de koloniale geschiedenis van den Nederlandschen staat. Een koloniaal stelsel, gegrondvest op zucht naar winst, ten bate van het moederland, was door dit artikel plotseling ten doode opgeschreven. Het uitbuitingssysteem moest nu plaats maken voor het zedelijk opvoeden der koloniën tot de bestemming, die ze moeten en zullen bereiken, n.l. van zelfstandige gemeenschappen.

De Indische baten worden dan ook tegenwoordig door niemand meer, van welke politieke richting ook, verdedigd. Het belang van Indië zelf staat bij het bestuur op den voorgrond en de opgebrachte gelden worden uitsluitend voor Indische belangen besteed. Voorwaar, een gezonde politiek. Op de geestelijke, zedelijke en stoffelijke verheffing der bevolking is thans het streven van de regeering gericht. Het onderwijs sedert de laatste jaren krachtig ter hand genomen, voldoet nu ook grootendeels aan de vraag der West-Sumatranen om gewoon, lager en voortgezet onderwijs voor jongens en meisjes. De volksscholen, alwaar de dorpskinderen de eerste schrede naar wetenschap doen, zijn nu tot bijna 400 aangegroeid.

Op ultimo 1914 bezochten 21224 jongens en 2809 meisjes de lagere school. Nog is echter een groot deel der bevolking van alle onderwijs verstoken. In de laatste paar jaren deden ook een ambachtsschool en landbouwschooltjes hun intrede.

Op sommige plaatsen bestaan verder nog kleine kunstnijverheidscholen, welke meestal door bestuursambtenaren in het leven zijn geroepen (hulde aan hen!) om eèn plaatselijk voorkomenden tak van kunstnijverheid te steunen, zooals kant maken en weven.

Landbouw-voorlichtingsdienst. Tot de voornaamste taak van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel behoort de bevordering van den inlandschen landbouw. Java heeft reeds eerder daarvan mogen profiteeren.

Toen dit jonge Departement dezen tak van dienst ook tot Buitenbezittingen uitbreidde, kreeg Sumatra's Westkust al dadelijk zijn aandeel daarin.

Was men aanvankelijk begonnen (1910) met het aanstellen van één landbouwleeraar, al spoedig bleek het, dat het personeel uitgebreid moest worden. De landbouwschooltjes en landbouwcursussen dienen om der bevolking populaire landbouwwetenschap bij te brengen. Evenals elders moeten we ook hier eerst na jaren lang geduld en inspanning van energie kunnen zien de resultaten van den ingeslagen weg. Teleurstellingen met de genomen en de te nemen maatregelen zullen niet uitblijven, doch deze zullen ons niet van het goede doel afbrengen.

Tot het hoofdproduct van den inlandschen landbouw in de meeste gewesten van den Archipel behoort in de eerste plaats zeker de rijst. Het is het hoofdvoedsel zonder welk het bestaan van ons volk niet denkbaar is.

In een normaal productiejaar bedraagt de uitvoer van rijst op de Westkust p. m. 3 millioen K.G., terwijl daartegenover een invoer van 1 millioen K.G. staat. Het gewest heeft dus een genoegzame overproductie van rijst. De heer M. B. Smits, landbouwleeraar te Fort de Kock, zegt hierover (²): „De Residentie Sumatra's Westkust is een zeer belangrijk produceerend gebied. Hoewel noch omtrent de uitgestrektheid der sawah's noch omtrent de opbrengst cijfers beschikbaar zijn, is het zeker, dat hare belangrijkheid niet onder doet voor die van verscheidene gewesten van Java. Dit blijkt wel hieruit, dat ze behalve de noodige hoeveelheid rijst voor haar vrij talrijke bevolking (ruim 1½ millioen inwoners) nog in staat is om tamelijk groote hoeveelheden te produceeren voor export naar andere gewesten van Sumatra, voornamelijk Benkoelen, Tapanoeli en Atjeh.

„Vóór 1910 werd van uit Emmahaven niets geëxporteerd. In 1910 bedroeg de export van daar 20732 pikol. En in de daarop volgende jaren valt een gestadige toename te bespeuren, zoodat in 1914 werd uitgevoerd een hoeveelheid van 96531 pikol. Voegen we hier nog bij den uitvoer van Aier Bangis, Sasak en de Zuidelijke havens, zooals Indrapoera en Tapan, dan mogen we veilig aannemen, dat de totale uitvoer in 1914 meer dan 100.000 pikol bedroeg. Over 1915 zijn thans nog geen cijfers bekend, maar er is reden om aan te nemen, dat de export dit jaar nog aanmerkelijk hooger zal zijn."

(²) „Teysmannia" 10ᵉ afl. 1915: „Enkele bijzonderheden van de rijstcultuur ter Sumatra's Westkust".

Ook de rijstbouw heeft een gestadige ontwikkeling gehad in het land der Menangkabauers. De bekende *kintjir* is het resultaat van een eeuwen lange ondervinding op rijstcultuurgebied. Zij vindt haar toepassing vooral op lagere of vlakke streken, waar de rivieren zooveel minder verval hebben. Verder de geleidelijke overgang van oogsten met toeai (aniani op Java) tot oogsten met den sikkel (³). Waar nu in de Buiten-Bezittingen de rijstbouw een beschavingsproduct is, daar kan men den stand der volksontwikkeling afmeten naar den trap van volmaaktheid, welke de rijstcultuur heeft bereikt.

Tabak, klapper, gambir, cassia vera, muskaatnoot e.a. cultures behooren tot die, welke krachtig door het Departement van Landbouw, N. en H. worden gesteund en vormen een punt van voortdurende belangstelling van den betrokken Landbouw-voorlichtingsdienst. Door betere werkwijze, ziekte-bestrijding en zaadselectie, tracht men verbetering van het product te bereiken.

Handel. De bosch- en andere producten van het land vormen nog steeds den belangrijken handel van de Westkust en hebben tot afzetgebied bijna alle werelddeelen. Enkele tabaksoorten zijn in het buitenland zeer geliefd, terwijl die van Pajakoemboeh een wereldvermaardheid hebben. Ook de binnenlandsche markten zijn zeer bedrijvig. Het is een feit, dat op Java b.v. bijna nergens een plaatsje aan te wijzen is, waar de kleinhandel niet in handen is van Chineezen. In het verst afgelegen dorpje ziet men nog een Chineeschen venter, die het bestaan van zijn inlandschen collega bijna onmogelijk maakt. Hoe anders is dit op de Westkust. Menig plaatsje kan men aantoonen, waar de verschijning van een zoon van het Hemelsche Rijk tot een zeldzaamheid behoort. Zelfs op groote plaatsen, alwaar de *struggle for life* het hevigst is, houden de inlandsche kooplieden naast hun vreemde collega's zich goed staande. In dit eenvoudig volkje met zijn democratische instellingen schuilt een energie, die deel kan nemen aan den ideëelen strijd van Europa.

Het is de taak van de regeering om deze langs goede banen te leiden. „Het is dan ook een slag volk, dat met goede leiding het ver zal kunnen brengen, omdat het weet, wat het wil en aanleg heeft voor logica (⁴)."

Summa Summarum. Wanneer een Menangkabauer de ontwikkeling van zijn land en volk in de laatste jaren met aandacht volgt, dan heeft hij zeker reden tot erkentelijk-zijn jegens het Gouvernement. En toch zijn we nog niet geheel tevreden. Integendeel we zijn zeer bezorgd voor de toekomst. Wat we zoo hard noodig hebben voor geheel Indië is: defensie. De urgentie van dit vraagstuk is meer en meer gebleken in dezen tijd van Europeeschen zelfmoord. De uitputting van Europa beteekent immers de opleving van de Japansche expansie-politiek. Nu ook Amerika aan den broederen-moord deelneemt, verkrijgt die zin een dubbele beteekenis, welke onze volle aandacht waard is. Uit den aard der zaak is Japan nu machtiger dan ooit. De Japansche handel zal spoedig de heele wereld omvatten en de politieke beteekenis daarvan zal ook in Indië niet uitblijven. Meer dan ooit raakt het Europeesche belang in het gedrang. Dit alles slechts lijdelijk toezien beteekent in dit geval verwaarloozing van die belangen. De geschiedenis van de laatste tientallen jaren, vooral die van Azië, heeft ons geleerd, dat waar de handel van een natie veroveringen maakt, de expansie-politiek toeneemt. De verdediging van Indië is een levenskwestie voor Nederland. *Met* ons Indië verzekeren we het bestaan van Nederland; *is het niet dan redelijk, dat we op onze beurt de waarborg van onze veiligheid vragen?* We willen de zekerheid daarvan hebben om de komende *Sturm- en Drangperiode* ook voor ons volk met succes te kunnen overwinnen. Aan de medewerking van het volk van Ned.-Indië zal 't zeker niet ontbreken. Gelukkig is het aantal der tegenhangers van het verdedigingsvraagstuk, zoowel in Indië als in Nederland, niet groot: een handje vol socialisten in Holland en een paar ontevredenen in Insulinde.

De intelligente staatsman Troelstra verklaarde onlangs in de Tweede Kamer (⁵): „We begeven ons daardoor (n.l. door Indië te verdedigen) in een avontuur en vergiftigen daardoor den geest van het volk. Wij belasten daardoor het volk met een ondragelijken last. De verdediging van Indië is onbegonnen werk. Het kan ons niet anders dan de grootste teleurstellingen brengen en bergt een groot gevaar in zich."

(³) „Teysmannia" 10ᵉ afl. 1915. Als boven.
(⁴) „Buiten" No. 17, 1911: „Van Sumatra's Westkust", door Mr. P. A. F. Blom, toen 1e luit. O.-I.L.
(⁵) Zitting van 21 December 1916.

Hoe kunnen wij in een tijd, waarin alles onzeker is, voortgaan op dien weg, alsof er geen vuiltje aan de lucht is" en zoo ging de redevoering maar door. Hoe Indië behouden moet worden, dààr sprak de leider der S.D.A.P. niet van. Ook overigens was zijn geheele redevoering vol van onjuiste beschouwingen over de Aziatische politiek. Hoe gemakkelijk werd door dezen socialist verder gezegd, dat kapitalisme en imperialisme de oorzaken waren van den tegenwoordigen oorlog. Als dat waar was, dan vragen we ons af, waarom de soccialisten dan niet allen daartegen opgestaan zijn? Terecht merkte de Nederlandsche Premier op, dat de volken den oorlog wilden en nog willen en dat bij de sociaaldemocratie nog altijd een ......*minderheid* was, die den krijg niet wenschte. Ook hier dus is de natuur sterker dan de leer.

Intusschen maakt men in Japan geen geheim van den veroveringszucht van verschillende hunner partijen en staatslieden. We laten, ter staving daarvan, een stuk volgen, overgenomen uit een artikel van een Japanner in een der Japansche bladen, welk artikel overgenomen is geworden door het Amsterdamsche *Handelsblad* ([6]). De schrijver besprak eerst de nadeelen voor Japan, indien een der partijen in dezen Eur. oorlog won en vervolgt:

> ,,Met het oog op dit alles is het beter, dat Japan thans aan Holland vraagt om Java en Sumatra af te staan, nu de mogendheden Japan geheel vrij laten en niets anders doen dan vriendschap en goede verstandhouding bevorderen... Men moet het ijzer smeden als het heet is; wij zullen geen gelegenheid meer hebben Java en Sumatra te nemen als wij de tegenwoordige kans laten verloren gaan."

en verderop:

> ,,Het is zoo duidelijk als de dag, dat in de toekomst Java en Sumatra een handige basis zullen vormen voor Japans vijanden, wie de vijanden dan ook mogen zijn. Om zijn eigen veiligheid te verzekeren mag Japan niet toestaan, dat Java en Sumatra in zulk een vage en onzekere positie blijven als tegenwoordig. Ook daarom zouden wij Java en Sumatra willen bezitten."

Een duidelijker politiek program bestaat, geloof ik, niet.

Mocht de aandacht van de Indische regeering op het doel van dit artikel gevestigd worden en het Menangkabausche volk gelegenheid worden aangeboden om de honderdjarige deeluitmaking van het Nederlandsche Koninkrijk te herdenken, dan zullen wij als bewoners van het pronkjuweel Sumatra, dat zich daar evenwichtig balanceert, en droomerig uitgestrekt ligt op den Equator, in volle pracht en rijkdom, als een Oostersche prinses op een Oceaan van veelkleurige tapijten ([7]), dan zullen wij als medebewoners van het eiland bij die gelegenheid een oogenblik vragen om duidelijker te doen hooren onze vraag om: *defensie*.

Moeara-Enim, Mei 1917.

S. M. LATIF.

([6]) Avondblad (derde blad), 25 October 1916.

([7]) Naar den bekenden slotzin van Multatuli in den „Max Havelaar".

S. M. L.

Samenwerking op het gebied van propaganda voor vermeerdering van de kennis hier te lande omtrent Ned.-Indië.

Voor eenigen tijd ontving het bestuur der Vereeniging ,,*Oost en West*" van den Raad van Beheer der Vereeniging ,,*Koloniaal Instituut*" een uitnoodiging om met eenige andere vereenigingen, welker werkzaamheid geheel of gedeeltelijk zich beweegt op Koloniaal gebied, samen te komen, ten einde te overleggen, op welke wijze, met behoud van ieders volkomen zelfstandigheid, te geraken tot meer samenwerking bij het houden van lezingen, voordrachten en cursussen ter verbreiding van kennis omtrent onze overzeesche gewesten.

Waar ons bestuur reeds verscheidene jaren op een dergelijke samenwerking bij de verschillende andere vereenigingen had aangedrongen, laat het zich begrijpen, dat het deze uitnoodiging gaarne aannam.

De gecombineerde vergadering, waarbij ,,*Oost en West*" vertegenwoordigd werd door haren ondervoorzitter, den heer *R. Zuyderhoff*, en door den voorzitter van de afdeeling Groningen, den heer *Prof. Dr. J. F. van Bemmelen*, had den 27sten Juni j.l. in het bureau van het *Koloniaal Instituut* te Amsterdam plaats.

De vergadering werd voorgezeten door den vertegenwoordiger van het *KoloniaalInstituut*, den heer *D. F. W. van Rees*, die haar opende met een toespraak, waarin hij het doel der samenkomst aangaf.

Dit doel was: Overweging van de Instelling van een permanent Comité voor Koloniale voordrachten en cursussen ter verspreiding in veel ruimeren kring dan tot dusver, van kennis van onze koloniën.

De belangstelling voor onze koloniën hier te lande is, dank zij de toenemende bemoeienis van tal van vereenigingen, groeiende. Maar, hoezeer die vermeerderde belangstelling is toe te juichen, de daartoe in werking gestelde propaganda bereikt slechts een deel van de Nederlandsche bevolking, en over het geheel genomen geschiedt zij niet op een wijze, die in uitgebreiden kring blijvende vruchten belooft. Wil men een beduidend grooter deel van ons volk bereiken, dan is vereeniging van krachten onvermijdelijk; wil men meer blijvende vruchten, dan is stelselmatiger arbeid noodig, welke weder alleen door onderling overleg en samenwerking uitvoerbaar zal zijn.

Die samenwerking is niet in dien zin gedacht, dat de vereenigingen, die zich bezig houden met voordrachten of lezingen over koloniale onderwerpen, dan wel met cursussen of leergangen, deze taak zouden overdragen aan een nieuw in te stellen orgaan; het is niet de bedoeling geweest, dat die vereenigingen hare vrijheid ten deze en zelfstandige beoordeeling in het minst zouden prijs geven, noch dat zij zich in den vervolge grootere geldelijke opofferingen voor het hier besproken doel zouden getroosten dan thans haar deel zijn. Bedoeld is niet anders, dan vergemakkelijking van haar taak en verhooging van het nuttig effect van haar streven, door de individueele actie van ieder te doen worden: Onderdeel van een gezamenlijke actie van velen. En dat gevolg dacht men te bereiken door de instelling, met aller vrijwillige medewerking, van een *Comité van Advies*, belast met het telken jare samenstellen van een ontwerp voor een programma van actie over het geheele land, echter zonder bindend karakter voor de in dat Comité vertegenwoordigde vereenigingen.

De taak van dat Comité zou omvatten:

a. het instellen van een nauwkeurige boekhouding, vermeldende op welke plaatsen, op welke data, ten behoeve van welke vereenigingen, over welke onderwerpen en door welke personen spreekbeurten in het afgeloopen jaar werden vervuld;

b. het verzamelen van de in dagbladen gegeven overzichten van de gehouden voordrachten;

c. het opsporen van personen, bekwaam en genegen om de propaganda te dienen, hetzij door zich te belasten met een of meer voordrachten, hetzij door leergangen op zich te nemen, die aan de eischen voor subsidieering van Regeeringswege voldoen;

d. het ontwerpen van een programma van actie voor het geheele land, met uitsluiting van enkele hoofdplaatsen;

e. het onderwerpen van dat programma, met vermelding van alle ter beoordeeling daarvan vereischte gegevens, aan de goedkeuring van de Besturen der aangesloten vereenigingen, ieder voor zoover het haar toegedacht aandeel in de beraamde actie betreft;

f. het voorbereiden van de uitvoering der goedgekeurde onderdeelen van het programma, met overlating van de *plaatselijke* organisatie aan de daarbij betrokken vereenigingen zelve;

g. het verleenen van bemiddeling tot beschikbaarstelling van aanschouwingsmateriaal, strekkende tot verduidelijking of aanvulling van het gesproken woord;

h. het verleenen van bijstand tot samenstelling van nieuw of vervollediging van reeds bestaand aanschouwingsmateriaal; tot organiseering van bij gehouden voordrachten aansluitende kleine tentoonstellingen, museum-bezoeken e.d.

Aan deze reeks zou nog een punt toegevoegd moeten worden, nl.: of het mogelijk zou zijn de land- en volkenkunde van Ned.-Indië bij het onderwijs meer naar voren te brengen. Ook dit zou tot de taak van de commissie kunnen behooren.

Na eenige beraadslaging wordt besloten aan de vertegenwoordigde vereenigingen voor te stellen, een groot Comité te vormen, waarin voor iedere aangesloten vereeniging één afgevaardigde zitting zal hebben, terwijl uit dat Comité een Dagelijksch bestuur, bestaande uit voorzitter, onder-voorzitter en secretaris, zal worden benoemd.

Ten einde al dadelijk de vereischte werkzaamheden te kunnen verrichten, worden — onder nadere goedkeuring van de aangesloten vereenigingen — benoemd in het Dagelijksch bestuur: de heer *D. F. W. van Rees*, tot voorzitter, de heer *C. Lekkerkerker*, tot onder-voorzitter, terwijl de aanwijzing van den secre-

taris aan het *Koloniaal Instituut* zal worden overgelaten.

Aan de afgevaardigden wordt verzocht aan hunne vereenigingen te vragen om te doen weten of zij zich willen aansluiten en, zoo ja, door wien zij zich in het Comité, dat de naam zou kunnen dragen van: „*Comité voor Indische lezingen en leergangen*", doen vertegenwoordigen. Voorts of zij zich kunnen vereenigen met de voorloopige aanwijzing van voorzitter, onder-voorzitter en secretaris. Het Dagelijksch bestuur kan dan tot de volgende vergadering aanblijven.

Behalve het *Koloniaal Instituut* en de vereeniging „*Oost en West*" waren nog vertegenwoordigd: *Het Nederl. Onderwijzers-Genootschap, de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, de Vereeniging van Christelijke Onderwijzers en Onderwijzeressen in Nederland en de Overzeesche bezittingen* en *het Departement van Koloniën.*

Wij hopen, dat deze door het *Koloniaal Instituut* uitgelokte bespreking, door de hartelijke samenwerking aller vereenigingen, met een volledig succes zal worden bekroond.

G.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Over belasting en heerendiensten ter Sumatra's Westkust.

In het *Bat. Hbld.* behandelt *H. A. S.* de grieven van de bevolking ter *Sumatra's Westkust* tegen belastingen en heerendiensten. Die heffingen zijn op zich zelve niet zoo zwaar, maar de bevolking heeft veel meer te betalen in geld en in arbeid.

Het bedrag der belasting ter *S. W. K.* bedraagt slechts 4 pCt. van de inkomsten met een minimum van *f* 2.—, terwijl de geheele opbrengst een gemiddelde geeft van *f* 1.30 per ziel.

Maar het volk heeft meer belastingen op te brengen, zooals de „oeang Sarajo" of hoofdelijken omslag van *f* 3.— ter bestrijding van de kosten van het dorpsbestuur. Hierdoor stijgt voor de minst aangeslagenen het bedrag tot 10 pCt. Bovendien gaat er haast geen jaar voorbij, of het volk moet bijdragen voor de vorming van een kapitaal van een dorps- of afdeelingsbank, voor de oprichting van een dorpsschool of voor den bouw van pasarloodsen.

Wel heet het, dat sommige van die uitgaven zullen worden teruggegeven, of dat er winst op wordt uitgekeerd, maar de Inlanders zijn wat sceptisch gestemd met betrekking tot de „teruggave" en „hoe reëel de winsten vaak zijn, begrijpt ieder, die wel eens gezien heeft, hoe lang de aandeelhouder van een afdeelingsbank soms moet omhangen om 6 pct. van *f* 5.— in ontvangst te komen nemen."

Doch de heerendiensten geven nog meer ruimte voor willekeur. Wel is voorgeschreven, dat van een Inlander niet meer dan 35 dagen heerendienst gevergd mag worden, doch dit aantal geldt meer als „minimum" dan als „maximum"; immers de dagen, dat een Inlander moet opkomen voor werken, welke noodzakelijk zijn geworden door „rampen van hoogerhand", vallen buiten die 35 dagen, evenals die voor de dorpsdiensten, voor onderhoud van de wegen, het herstellen van irrigatie-kanalen, enz. Ook vallen daarbuiten de heerendiensten, bij het volk bekend als „rodi halaman", d.z. „erfdiensten", welke gevorderd worden, wanneer van tijd tot tijd de controleur een kampong komt bezoeken, en vooraf beveelt, dat de erven en tuinen behoorlijk schoongemaakt moeten zijn, zoodat geen grassprietje op 't erf te zien is en dit geheel met wit zand bedekt moet zijn. De droge bladeren der pisangboomen moeten worden verwijderd en de omgekapte stammen begraven. Stelt de controleur om een of andere reden zijn komst telkens uit in den regentijd, zoo geeft dat den kamponglieden heel wat arbeid, vooral als men in aanmerking neemt, dat de erven en tuinen tusschen 400 en 1000 M^2. groot zijn.

Het reglementaire maximum aantal dagen wordt meest besteed aan aanleg en onderhoud van verkeerswegen en op een wijze, dat de bevolking wel moet denken, dat men haar aan het werk wil houden. „Vreemd doet het toch aan, dat wegen, die in heerendienst worden onderhouden, er steeds beter moeten uitzien, beter verhard en schoongemaakt moeten worden, dan die, welke ten laste der B. O. W. komen." Moge een nieuwe en gestrenge regeling van de heerendiensten worden ingevoerd, waarbij met den arbeid der Inlanders even zuinig omgesprongen wordt als met het geld der B. O. W.

Boude Beweringen.

Onder dezen titel wordt in de *Java-Bode* gewaarschuwd tegen het lichtvaardig geschikt verklaren van den bodem in de een of andere streek voor Europeesche cultures in het algemeen of voor den teelt van een bepaald gewas in het bijzonder.

Het zijn vooral de ambtenaren B. B., die zich vaak aan een dergelijke boude bewering schuldig maken, en dat uit zucht om de streek, die onder hun bestuur staat, vooruit te brengen door middel van Europeesch kapitaal en Europeesche leiding, opdat de grond meer zal opleveren en dienstbaar gemaakt wordt aan de behoeften der wijde wereld.

Vooral op de Buitenbezittingen zal de ijverige bestuursambtenaar dien duw naar boven, welke landbouw en nijverheid onder Europeesche leiding geven, toejuichen. En het is verklaarbaar, dat hij de aandacht vestigt op de geschiktheid van zijn gebied. Te prijzen is het zelfs, maar niemand zij blind voor het gevaar, dat er in die aanwijzingen allicht een stelligheid sluipt, waarvoor geen reden bestaat.

„De bestuursambtenaar moge met stelligheid kunnen spreken van de mogelijkheid werkvolk uit de streek zelf te bekomen, van de verbindingen, de levensmiddelen enz., hij kan over de geschiktheid van den bodem voor den Europeeschen landbouw niet behoorlijk oordeelen en daarom dient hij zich te onthouden van pogingen tot het inhalen der particuliere nijverheid, zoolang de geschiktheid van den bodem niet vaststaat.

Zoowel van jongeren als van ouderen datum zijn er voorbeelden genoeg, dat residenten hun gewest of deelen van 't gewest aanbevolen voor bepaalde cultures of voor landbouw in 't algemeen. Zoo de resident van *Benkoelen*, die na een reis door het noordelijk deel van zijn gewest verklaarde, dat landbouwondernemingen daar zonder twijfel zouden slagen, terwijl het alluviale strand zeer veel goud zou moeten bevatten.

Had die resident genoegzame redenen voor een zoo stellige uitspraak? Waarom niet vooraf aangedrongen op een agro-geologisch onderzoek vanwege het Departement van Landbouw?

De resident van *Rembang* ijverde eenige jaren geleden voor de vestiging van een suikerfabriek in de *Gening-streek*, terwijl er sedert sterke twijfel gerezen is aan de geschiktheid van den bodem.

En zoo zijn er meerdere voorbeelden aan te halen uit vroegeren en lateren tijd. Daarmee is niet gezegd, dat een bestuursambtenaar het altijd bij het verkeerde eind heeft, maar wanneer hij den particulieren ondernemingsgeest wil aanmoedigen, is de weg tegenwoordig een andere.

Het betoog van den heer Ottolander in het *Algemeen Landbouw Weekblad* om de wenschelijkheid te bepleiten van een exploratiedienst voor landbouwdoeleinden op de Buitenbezittingen, is wel het beste bewijs, dat men deskundige voorlichting verlangt in landbouwkringen.

De Veiligheid in de dessa.

Aan dit onderwerp wijdt Kromo in de *Java-Bode* een artikel. Macauly of een ander Engelsch schrijver moet er zijn vreugde over geuit hebben, dat er in zijn tijd meer dan 10000 dieven in Londen waren, omdat daaruit de rijkdom en welvaart der machtige koopstad bleek. Indien werkelijk het aantal dieven en diefstallen een graadmeter is voor de welvaart van een stad of land, dan is er zeker geen rijker land ter wereld dan *Java*, want het aantal dieven is er legio, op de hoofdplaatsen zoowel als in de afgelegenste dessa's in het binnenland en wordt er hier of daar niet gestolen, zoo kan men veilig aannemen, dat de bevolking zóó arm is, dat er niets te stelen valt, of dat den dieven de gelegenheid ontbreekt het gestolene in veiligheid te brengen of van de hand te zetten.

Of de onveiligheid op *Java* steeds toeneemt, is moeilijk met zekerheid te zeggen, en mag niet afgeleid worden uit de belangrijke toeneming van het aantal berechte zaken, daar in den goeden ouden tijd zeker 75 pCt. der delicten niet aangegeven werden. Zelfs nu worden tal van vergrijpen niet ter kennis van de bevoegde macht gebracht, omdat de kans op *ketrangan* gering is en elke „zaak" niet alleen voor den betrokkene veel soesah oplevert, maar de kleine man in de dessa daarenboven weet, dat hij zijn leven lang bloot zal staan aan de wraak der verwanten van hem, dien hij in de boei hielp. Daarom wordt veel onrecht in stilte gedragen.

Toch, wie de toestanden van vroeger vergelijkt met die van tegenwoordig, zal moeten erkennen dat er, al blijft er voor politie en justitie veel te doen over, wel eenige vooruitgang valt te boeken.

Het is echter niet te ontkennen, dat van tijd tot tijd over een landstreek a. h. w. een vloed van diefstallen en geweldpleging golft, welke veelal samenvalt met den aanleg van groote werken, zooals o.a. in *Bantam*, waar met den aanleg van de spoorlijn veel vreemd volk en meestal niet van het beste soort in het land kwam, waardoor de Bantammers een

goede leerschool doorliepen in diefstallen, dobbelpartijen, weddenschappen en al den aankleve van dien.

Bij de pestbestrijding iets dergelijks. De „verbeterde" woningen leenen zich gemakkelijker dan de oude tot diefstal en de vrije koelies, die bij de woningverbetering werken, vinden ruimschoots gelegenheid hun oogen den kost te geven en op te nemen, waar iets te halen valt.

Ook de nabijheid van suikerfabrieken en andere industriëele ondernemingen, gevoegd bij de grenzenlooze zorgeloosheid en den in bijna elke dessa welig tierenden woeker, zijn factoren, die in den regel niet gunstig werken op de veiligheid in een streek.

De misdrijven, welke in de dessa het veelvuldigst voorkomen, zijn diefstallen met of zonder huisbraak, brandstichting en veediefstallen.

Wel worden door de strenge bepalingen op het bewaken van het vee 's nachts in de kralen de veediefstallen beperkt, doch daardoor wordt tevens een zware last op de schouders van de eigenaars gelegd. Soms stelen de dieven het vee voor een principaal en krijgen van 10 tot 25 pct. van de waarde, terwijl allerlei „trucs" worden aangewend om het vee onkenbaar te maken.

In de meeste gevallen wordt de eigenaar in de gelegenheid gesteld het gestolen vee terug te koopen voor een prijs van *f* 5.— tot *f* 20.—, wanneer het een karbouw betreft.

Diefstallen van klein vee en pluimgedierte komen nooit tot klaarheid, omdat de dief alle gelegenheid heeft het vee terstond te slachten en het vleesch en de huid afzonderlijk van de hand te zetten. Hoe tracht men nu de veiligheid in de dessa te verzekeren?

Daar het materiaal, waarvan de huizen in de dessa gebouwd worden, meestal bamboe is, zijn de woningen moeilijk inbraakvrij te maken, al tracht men ook door het aanbrengen van stevig bamboe-vlechtwerk als fundeering, het ondergraven te voorkomen. Door de geheele dessa zooveel mogelijk te omringen met een stevigen bamboe-doeri pagger en de ingangen af te sluiten door houten poorten, die 's nachts bewaakt worden, tracht men de dessa te beveiligen.

Daarenboven treft men op verschillende punten wachthuizen aan, die 's nachts door de *ronda-dessa* worden betrokken, een soort van onbezoldigde, ongedisciplineerde dessa-politie, gevormd door alle werkbare mannen boven de 18 jaren, welke verplicht worden eens in de zeven dagen uit te komen.

Elke groep huizen wordt bewaakt door vier man, van wie er twee de ronde doen en twee de wacht in de gardoe betrekken.

Op verdachte personen wordt het z.g. *girik-stelsel* toegepast. Elke *weri* of verdachte moet zich eens in de week „melden" bij het onderdistrictshoofd, waar hij 28 genummerde bamboe of blikken plaatjes ontvangt. 's Nachts moet de *ronda-dessa* het huis van zoo'n verdachte vier maal aandoen en van hem persoonlijk een plaatje in ontvangst nemen. Is zoo'n *weri* niet thuis, zoo wordt zijn huis bewaakt en de man bij zijn thuiskomst gepakt, gefouilleerd en naar het dessahoofd gebracht.

Hoewel deze maatregelen er nog niet zoo kwaad uitzien, laten ze in de praktijk alles te wenschen over, daar een eigenlijke politie in de dessa geheel ontbreekt, en een assistent-wedono, die voor de veiligheid in 10 tot 20 dessa's heeft te waken, daartoe beschikt over *één* tot *vier* politie-oppassers, want de politie staat nog op dezelfde sterkte als 25 jaar geleden.

Om de veiligheid afdoende te verzekeren, zou een radicale hervorming van het dessabestuur noodig zijn.

De dessahoofden, die maar zelden geheel vrij tegenover hun kiezers staan, meestal ongeletterd zijn en daardoor de strekking van de politie-maatregelen niet begrijpen, zijn tot besturen veelal ongeschikt, terwijl de leden van het dessa-bestuur, die het dorpshoofd moeten bijstaan en als politie-beambten fungeeren, in den regel in het geheel geen bezoldiging genieten.

Volgens Kromo zou afdoende verbetering slechts te krijgen zijn, indien aan het dessa-hoofd eenige eischen van ontwikkeling gesteld werden, het Bestuur hem benoemde, hij geheel onafhankelijk van zijn geadministreerden stond, evenals zijn adjunct en zijn schrijver, en in iedere dessa minstens één behoorlijk bezoldigde politieagent aangesteld werd, die niet tegelijkertijd landbouwer of koopman was. De *ronda-dessa* kon dan zoo niet afgeschaft, ten minste zeer beperkt worden.

Een andere maatregel, meer de organisatie van het Bestuur betreffende, zou dan tevens moeten worden ingevoerd, n.l. scheiding tusschen bestuursdienst en politie, die tegenwoordig in één hand vereenigd zijn. Toen de Inlandsche maatschappij eenvoudig was ingericht, moge deze regeling voldaan hebben, nu de samenstelling der Inl. maatschappij zooveel ingewikkelder geworden is, en er in allerlei richtingen èn van den bestuursdienst èn van de politie zooveel meer gevergd wordt, nu de Inl. maatschappij een reusachtige evolutie doormaakt, behoort naast den wedono, die met het eigenlijke bestuur belast is, een politie-ambtenaar gesteld te worden, wiens taak uitsluitend zal bestaan in het zorgen voor de veiligheid van het district, daarin bijgestaan door een voldoende politiemacht.

„Thans is de toestand in het binnenland zoo, dat geen enkel dessa-man zich ook maar een oogenblik veilig kan achten tegen de aanslagen van boosdoeners op zijn meestal schamel bezit. Het Gouvernement is aan zijn eigen waardigheid verplicht aan dien onhoudbaren toestand zoo spoedig mogelijk een einde te maken."

Suriname.

Onder het hoofd „*Aanplant, of . . . hongersnood*", schrijft „*De West*" van 1 Juni:

„Het is noodig, om nogmaals — en nu heel duidelijk — aan de bevolking te zeggen, dat als er niet voldoende wordt aangeplant, de hongersnood ons aangrijnst.

Hongersnood heerscht reeds in vele landen, zonder dat de bevolking dit kan helpen.

Maar als ooit Suriname door hongersnood mocht worden geteisterd, dan zal dit een eeuwige schande zijn voor de bevolking.

Men heeft sedert jaren het gevaar zien aankomen. Men heeft vruchtbaar land in overvloed om te beplanten. Wee de bevolking, die — intijds en herhaaldelijk op het gevaar gewezen — met onbegrijpelijke lichtzinnigheid verzuimt het noodige te doen. Zij zal in haar ellende niet eens het medelijden van anderen verdienen.

Als morgen aan den dag de aanvoer van buiten wordt stopgezet, verkeeren wij aanstonds in groote moeilijkheden.

Nu reeds is dit duidelijk.

Door de stijgende meelprijzen, wordt het brood met den dag duurder. De mindere man kan het zich haast niet meer aanschaffen.

Van zelf rijst dus de behoefte aan wat anders: koornmeel en cassave. De vraag naar die artikelen neemt toe. Maar nu reeds — terwijl wij nog heel wat voedingsmiddelen van buiten ontvangen — is de productie geheel onvoldoende. Het cassavebrood is in prijs gestegen. De bereiding van couac (kwak) kan slechts met halve kracht geschieden, omdat niet genoeg cassave wordt aangevoerd.

Wat zal er gebeuren, als straks daarbuiten de prijzen nog meer stijgen, of — erger nog — de aanvoer geheel ophoudt?

Is men zóó verblind, dat men het gevaar niet begrijpt?

Maar wat talmt men dan nog!

Wil men een ramp voor de kolonie voorkomen, dan moet men uit alle macht aanplanten: rijst, koorn, cassave, boonen, enz.

Wat tot nu is gedaan, is onvoldoende."

Uit het artikel knippen wij nog het volgende:

......„Naarmate door den oorlog het wereldtekort aan voedsel grooter wordt, moeten de landen, die dit kunnen, hun krachten verdubbelen om het tekort aan te vullen.

Ook Suriname moet daaraan medewerken. In de eerste plaats om in de eigen behoeften te voorzien, maar daarnevens om ook anderen te helpen.

Van de zusterkolonie Curaçao is dezer dagen het verzoek ontvangen om geholpen te worden met een duizend zakken koorn van Suriname.

Het is bedroevend — het is beschamend — dat dit verzoek om hulp zal moeten worden afgewezen. Daar de Vereenigde Staten nog geen uitvoerverbod hebben uitgevaardigd, zal denkelijk Curaçao het gevraagde voedsel nog wel van daar kunnen betrekken. Maar als dit later niet meer mogelijk is, zou het dan niet ten hemel schreien, wanneer een nieuwe bede om hulp van de zusterkolonie, die haren rotsbodem niet beplanten kan, weder afgewezen zou moeten worden?

Laat ons daarom de handen uit de mouwen slaan en toonen een klaar besef te hebben van wat onder de huidige tijdsomstandigheden de plicht is van een rijk en vruchtbaar land als Suriname."

Voorts deelt het blad mede wat reeds is gedaan: „Een lichtpunt is, dat ook op verscheidene plantages de rijstcultuur in den laatsten tijd ter hand is genomen. Rust en Werk en Jagtlust hebben ieder

een 150 akkers in cultuur en breiden nog uit. Laatstgenoemde plantage zal zelfs een eigen pelmolen opzetten. Op Johannisburg heeft men den eersten rijstoogst binnen, zoodat men voor geruimen tijd in de behoeften der arbeiders kan voorzien. Voorts zijn er kleine en grootere aanplantingen op Slootwijk, de Maasstroom, Sorgvliet, de Nieuwe Grond, Guineesche Vriendschap, Leonsberg, Beekhuizen, Liberté en wellicht nog elders. Wij noemen de rijstplantage Vreeland niet, omdat die reeds jaren bestaat. In den cultuurtuin zijn ook 10 akkers aangeplant''......

.......,,Een ander belangrijk vraagstuk is de jongste prijsstijging van zoutvleesch, waardoor dit artikel in het klein wellicht spoedig voor 65 à 70 cent per pond verkocht zal moeten worden.

Gelukkig zijn de proeven om inlandsch zoutvleesch te bereiden wel geslaagd en zijn plannen in overweging om dit bedrijf op groote schaal uit te breiden. Het gouvernement zal daartoe waarschijnlijk medewerken. Door op grooter schaal dan tot dusverre vee aan te voeren — uit Demerara en zoo noodig uit Venezuela — zou men dan inlandsch zoutvleesch aan de bevolking kunnen blijven verstrekken tegen den huidigen prijs, 50 cent per pond.''

* * *

,,*De West*'' van 29 Mei bericht:

,,In den ouderdom van 78 jaren is Vrijdagnacht alhier overleden de heer Heinrich Bernhard Heyde, een onzer oudste kolonisten. De vorige maand herdacht hij — op het ziekbed — zijn aankomst in de kolonie vijftig jaar geleden. De overledene stond in hoog aanzien, vooral onder de volgelingen der Moravische Broedergemeente, aan welke gemeente hij vroeger als leeraar verbonden was.''

* * *

In hetzelfde blad lezen wij:

,,Alle postpakketten verzonden 25 Januari per ,,Prins der Nederlanden'', zijn terug ontvangen in de kolonie, vermoedelijk omdat zij te min gefrankeerd waren voor de verdere reis over land, van uit Lissabon. Gelukkig zijn de mail en de postwissels wel doorgezonden.

't Is gezellig in de wereld tegenwoordig!''

Wij weten niet wie in Lissabon dezen dommen maatregel heeft bevolen. Al waren de pakketten te min gefrankeerd, gezien de tijdsomstandigheden en de vele onregelmatigheden, die overal gebeuren, had men ze kunnen doorzenden. Men wist immers, dat de pakketten niet bestemd waren om over land te gaan en daarom te min gefrankeerd waren voor de overlandreis. Er was hier force majeure.

* * *

In eene, door ongeveer 60 personen bijgewoonde vergadering te Paramaribo op 29 Mei, heeft de heer *G. Calkoen* voorgesteld de groep Suriname van het Algemeen Nederl. Verbond weder actief te doen worden.

* * *

In de 14de afl. (4 Juli) van het weekblad *Indië*, een met aardige kiekjes verlucht artikel van den heer *Fred. Oudschans Dentz*:

,,De bevolking van Suriname.''

Een enkele opmerking zij ons veroorloofd. Waarom noemt de schrijver het Neger-Engelsch leelijk? Het taaltje is arm en gebrekkig, heeft geen last van te veel grammatica, maar, vooral uit een aardigen vrouwenmond, is het alles behalve onwelluidend.

De namen ,,tertseronen'' en ,,quadronen'' zijn in Suriname niet gebruikelijk.

In afl. 5 van ,,*De Navorscher*'' geeft de heer *Oudschans Dentz* een extract uit het doopregister van de Luthersche kerk in Suriname:

,,1800. 10 April. Gedoopt door Ds. I. H. Koops. Frederik Henry Pohl, geboren 14 Jan. 1800, zoon van Frederik Samuel Pohl en Margaret Pohl, dochter van Cornelius en Margaret Holms.

Peet Zijne Koninklijke Hoogheid de Hertog van York Albany, hebbende in Hoogst deszelver plaats gestaan den WelEdelen Gestrengen Heer Lieutenant Colonel Rottenberg van het 60 Reg. en Zijne Excellentie den HoogEdel Gestrengen Heer Brigadier-Generaal *Magan*, commandant in de Colonie Suriname.

Doopgetuigen den WelEdelGestr. Heer F. S. Pohl en Mevrouw Johanna Charlotte Opitz, geb. Vogt, Huisvrouw van den WelEd.Gestr. heer J. C. Opitz.''

WAT DE INLANDER ZEGT.

Vrije- en orde-oefeningen voor Inl. De *Oetoesan Melajoe* bericht, dat de civiele gezaghebber, Koopman, in de scholen van de Bataklanden een methode van vrije- en orde-oefeningen heeft ingevoerd, welke hij met de noodige teekeningen aan den Gouverneur-Generaal ter kennisse heeft gebracht, opdat zij ook in andere deelen van Indië moge worden toegepast. De Gouverneur van Sumatra's Oostkust kon zich met het systeem heel goed vereenigen, nadat hij die oefeningen in oogenschouw genomen had en verleende aan het voorstel van den heer Koopman een gunstig advies.

Uitgesteld. De *Sinar Djawa* meldt, dat aan het voornemen tot oprichting van dessalandbouw-cursussen te Djokdja voorloopig geen uitvoering zal worden gegeven, totdat meerdere ervaring verkregen is van de bestaande cursussen.

Schanddaden. In de *Kaoem Moeda* is een request opgenomen van de Inlandsche vrouw *Maimoenah*, uit de dessa Noeng Goenoeng van de afdeeling Bangkallan der residentie Madoera en gericht aan den Officier van Justitie te Soerabaja. In de Indische bladen staat hieromtrent 't volgende vermeld: Anderhalve maand vóór de dagteekening van dit request stierf haar man aan pest. Nadat zij met anderen, die ook in aanrakig geweest waren met haar man, twaalf dagen in de pest-barakken afgezonderd geweest was, werd haar vergund heen te gaan. Zij ging naar de woning van haar oom, *Pa Denawi*, waar haar man was overleden. In den avond van 14 Maart kwam *Pa Rawit*, een dessagenoot van haar, haar zeggen, dat zij dien avond nog bij den wedono en den dokter moest komen om gedesinfecteerd te worden. De andere huisgenooten zouden den volgenden dag een beurt krijgen. Samen met *Pa Rawit* begaf zij zich toen op weg. Maar buiten stond reeds een auto gereed, waarin zij plaats moest nemen. De *wedono* en een haar onbekenden dokter-djawa, die inmiddels waren komen aanwandelen, stapten ook in den auto. *Maimoenah* was achterin gezeten tusschen den dokter en den wedono. Voorop zat *Pa Rawit*, met den chauffeur. Onderweg raadden Pa Rawit en de dokter haar aan zich niet te verzetten, men had haar *f* 20.— toegedacht. Maimoenah werd ongerust, vooral toen de dokter djawa haar zonder noodzaak belastte. Zij begreep nu wat men met haar voor had en begon te huilen. Voor de *Kawedanan* stopte de auto; de wedono steeg uit en toen ging het naar de *pasangrahan*. De auto werd in de garage geréden. De lichten in de garage en de autolantaarns werden gedoofd. De chauffeur en de dokter djawa traden naar buiten, maar de vrouw en *Pa Rawit* bleven zitten. Een uur later kwam een Europeaan, dien Maimoenah voor een dokter hield, daar zij hem vaak de zieken had zien onderzoeken. Deze Europeaan kwam nader en hielp haar uitstijgen. Zij zag, dat *Pa Rawit* haar niet helpen zou en volgde den Europeaan, die haar in een kamer bracht. Deze was verlicht, overigens brandde er in de *pasangrahan* geen licht. De Europeaan sloot de kamer en trachtte haar over te halen zich aan hem over te geven. Zij verzette zich hevig tegen den Europeaan en zette een keel op, waarna de Europeaan niet langer aanhield en haar uitliet. Met denzelfden auto, nu door een anderen chauffeur bestuurd, werd zij naar huis gereden. ,,Ik neem geen genoegen met hetgeen mij overkomen is'' — zoo eindigt zij het request — ,,en verzoek *Pa Rawit* te vervolgen, die debet is aan alles, wat door den dokter djawa en door den Europeeschen dokter tegen mij ondernomen is. Ook verzoek ik beide geneesheeren te vervolgen, die een lagen aanslag gepleegd hebben op mijn eer. Ik heb twaalf verwanten verloren in zeer korten tijd, ook mijn man werd het offer der vreeselijke ziekte. In de dagen van mijn verplicht verblijf in de barakken heb ik veel van hetgeen ik bezat verloren. En nu kwam nog deze diepe grief mijn leed vergrooten.''

Hetzelfde blad *(Kaoem Moeda)* schrijft verder vernomen te hebben, dat de meeste personen arm in dienst komen van de pestbestrijding, maar binnen korten tijd reeds contanten genoeg bezitten om brillanten voor hunne vrouwen te koopen; zoo ook dat eigenaren van woningen, die verbeterd moesten worden, afgezet werden en dat de woningen, ook al waren zij nog niet geheel volgens de aanwijzingen van den dienst verbeterd, toch van een nummer voorzien werden, ten bewijze, dat zij reeds afgeleverd waren. Alles van wege de ,,smeer''! Nu is er een opzichter ontslagen en spoedig zullen er wel anderen volgen, enkelen hunner worden voor de Justitie getrokken.

In de kampong Kaoeman te Solo — zoo vervolgt het blad — woont een vrouw, die een dochter heeft, een aardig, lief kind, van wie iedereen houdt. De woning dezer vrouw werd afgekeurd en moest verbeterd worden. De hiervoren bedoelde en later ontslagen opzichter zag die vrouw en haar dochter. Hij zond er een mantri op af met een voorstel van den chef, eerst ten opzichte van de moeder. Deze wilde

er niets van weten. Toen moest de mantri om haar dochter vragen. Ook dit kreeg hij niet gedaan. Tot drie keeren werd het verzoek herhaald, steeds zonder eenig resultaat. Toen kwam de opzichter zelf; ook deze kreeg niets gedaan. Wat er toen gebeurde, wordt niet vermeld; wel werd later deze opzichter wegens afpersing ontslagen.

Scholen in Djocdja. De *Sinar Djawa* maakt melding van een conferentie bij den Sultan van Djokdjakarta met den Resident en andere autoriteiten. Eerst werd het plan voor het aanleggen van een nieuwe wijk besproken, waarmede de Sultan zich vereenigen kon. De kommissie voor het grondbedrijf, bestaande uit den kroonprins, assistent-resident en controleur van Djokdja, den ingenieur Robbers en den rijksbestierder had aanvankelijk een ontwerp-verordening op 't grondbedrijf gemaakt en daarna de schadeloosstelling aan de Inlandsche opgezetenen op plusminus ƒ 170 mille bepaald. Ook stemde de Sultan er in toe, dat in de buurt van Djetis een stuk grond werd afgestaan, bestemd voor de aldaar op te richten suikerschool, technische school, ambachtsschool en H. I.-school.

Scheiding van Fondsen. Wat het zelfbestuur te Solo betreft, de scheiding van de fondsen werd vastgesteld en de Soenan krijgt voor zijn privé-uitgaven een bepaald bedrag; de rest van het geld wordt aangewend in het belang van het welzijn van het land.

De zoutpannen op Madoera. In de *Oetoesan Hindia* wordt hierover geschreven: Onlangs zijn twee hoofdambtenaren van gouvernementsbedrijven op Madoera geweest om eens poolshoogte te nemen van den dienst van den zoutaanmaak. Wij begrijpen 't niet, dat dit onderzoek niet is opgedragen aan hoofdambtenaren, *die geen belang bij den zoutaanmaak hebben*, bijv. leden van den Raad van N.-I. *Dan was er geen „officieele waarheid" te vreezen* door de klagers, want dan waren er geen rapport uitbrengende „betrokken ambtenaren". Het gaat toch om het wel en wee van ongeveer 150,000 menschen, die jaarlijks een millioen in de schatkist brengen. Deze lieden verzoeken de waarde van een *kojang* zout van ƒ 10.— op ƒ 25.— te brengen. De *kojang* wordt door het gouvernement voor ƒ 250.— verkocht. Zoo'n groote winst is met geen anderen handel ter wereld te maken. Het N.-I. gouvernement deed als vader van het volk goed, de regelingen in het voordeel der werklieden te wijzigen, daar het nu er van heeft, dat slechts beoogd wordt, *de werklieden te drukken en uit te zuigen*. Het gouvernement moet niet alleen waarde hechten aan de overwegingen van zijn ambtenaren, wien eigen eer slechts *ter harte gaat, zonder dat ze op de belangen der bevolking letten*. Zijn wij goed ingelicht, dan hebben deze ambtenaren geadviseerd: voor den eersten oogst ƒ 10,50 en voor den tweeden ƒ 9.— te betalen. Dat is dus minder dan ƒ 10.— per *kojang*. Raakt de werkman zoo niet nog meer achterop? De *S. I.* heeft gegevens verzameld, *die de willekeur aantoonen, waaraan de ambtenaren zich schuldig maken*. Zoo zijn er gronden door den dienst in gebruik genomen ter oprichting van schuren en voor het graven van slooten, zonder dat de eigenaars daarvoor schadeloos zijn gesteld.

Djowo-Dipo. *Djawa Totok* in de *Sinar Djawa* gaat niet accoord met de taal-beweging, die 't *Ngoko* als de eenige taal voor het Javaansche volk behouden wil. De Javaansche taal is — zegt hij — in zijn verschillende vormen en soorten te mooi om tot één taalsoort teruggebracht te worden. Zij kan in haar tegenwoordige vormen onmogelijk een belemmering voor den vooruitgang en de ontwikkeling van het Javaansche volk zijn. Laten wij, Javanen, liever werk maken van meer en voldoende onderwijs. Wij hebben 't ook eerder noodig om vreemde talen aan te leeren, maar laten we in de eerste plaats onze eigen taal verzorgen.

Den 1en April j.l. had er te Bodjonegoro een vergadering plaats van het comité „*Djowo Dipo*" ten huize van den heer *Wirosoedarmo*, waaraan ± 20 personen deelnamen, zoo vermeldt hetzelfde blad. De waarnemende president *Raden Pratondo* opende de vergadering, die de aanwezigen in het Maleisch welkom heette en met het oog op het doel, waarvoor deze bijeenkomst plaats had, vergunning vroeg om in 't *Ngoko* te spreken. De heer *Soekandar* gaf een uitlegging van de bedoeling dezer beweging, de wenschelijkheid om alle taalsoorten te doen vervangen door éene taal, het *Ngoko*, zijnde de jongste der taalsoorten. De Javaansche taal is om haar verschillende vormen zoo moeilijk, dat het bestuur in zijne bevelen en de vreemdeling zich van het Maleisch bedienen om tot den Javaan te spreken. Het *Ngoko* zal de eigenwaarde van het volk verhoogen, omdat het dan onder de menschen geen onderscheid van rang en stand behoeft te maken, een ieder als zijns gelijke te beschouwen heeft; terwijl de verbroedering zal worden bevorderd. De redactie teekent hierop aan, dat het *Ngoko* wel is waar de eenvoudigste, maar dan ook de grofste taalsoort is. Wanneer de durf bij den Javaan verhoogd moet worden door het bezigen van één taalsoort, waarom dan niet een fijne, beschaafde taal genomen, n.m. het gewone *Kromo*?

WAT DE CHINEES VERTELT.

Belastingdruk. In de *Sinar Sumatra* klaagt *B. Rodi* over den zwaren druk van de belastingen, waaronder de kleine man gebukt gaat, die niet meer dan 30 à 40 cent per dag verdient, ƒ 9.— à ƒ 12.— in de maand en toch onevenredig hoog wordt aangeslagen. Hij is dom en onontwikkeld; als kind heeft hij geen onderwijs genoten, en nu bezit hij de middelen niet om voldoend onderwijs voor zijn kinderen te betalen, afgescheiden nog van het onvoldoende en gebrekkige onderwijs, dat van 's lands wege gegeven wordt. Het gros begrijpt daarom het Gouvernement en zijne ambtenaren niet, is gemakkelijk te leiden en te misleiden door menschen, die in troebel water visschen, en het eind is, dat de Inlander het kind van de rekening is, met en zonder opstootjes of relletjes. Is 't niet zaak van het Gouvernement om den druk te verminderen? Maar ook en voornamelijk om goed onderwijs te geven, waarvan iedereen profiteeren kan, opdat er een ontwikkelde bevolking zij, die het Gouvernement begrijpen en verstandig oordeelen kan!

Banden met China. In de *Perniagan* komt voor een „Ingezonden stuk" van *M. C. Linsven* (Lim Soe Oen) p/a „Chinese consulate Soerabaja". Hij deelt mede, dat hij in 't begin van Mei weder naar China terugkeert en gaarne kinderen, ook andere familieleden, mee wil nemen, en alle mogelijke inlichtingen wil verstrekken aan in Nederlandsch-Indië vertoevende Chineezen, die voor hunne verwanten hooger onderwijs verlangen te Shanghai, Nangking, Tiantsjin of Peking. Zij, die vroeger in Nangking gestudeerd hebben, worden verzocht hem van die plaats eenige adressen op te geven om daardoor des te gemakkelijker in het belang der zaak connecties aan te kunnen knoopen.

Banden met Japan. De *Warna Warta* bericht, dat *Soemarsono*, gewezen djaksa van Poerworedjo, naar Japan vertrekt, om toezicht te houden op Javaansche kinderen, die daar onderwijs ontvangen, waarvan er reeds meer dan honderd aanwezig moeten zijn. *Soetopo*, gewezen landbouwonderwijzer, gaat spoedig dit voorbeeld volgen. Hij heeft bekend gemaakt, dat hij gaarne een tiental Javaantjes naar Japan wil brengen. De Japansche regeering steunt deze personen. Zoo beweert het blad.

Een nieuwe Zendings-school voor Chineezen. In de maand April is, volgens de *Tjhoen Tjhioe*, in het centrum van het Chineesche kamp te Bandong een H. Ch. school geopend met 80 leerlingen, uitgaande van de Nederlandsche Zendings-vereeniging. Aan het hoofd daarvan staat de heer *Hoekstra*, tevoren hoofd van een Christelijke school te Soerabaja. De opening had onder veel belangstelling van het publiek plaats. De waarnemend resident was er bij tegenwoordig. Vele toespraken werden gehouden. Daarna had een rondgang in de inrichting plaats.

Goedgeloovige Inlanders. Uit de *Java-Bode* neemt de *Perniagan* het bericht over, dat niet lang geleden door den landraad te Bandong een Inlander van de naburige dessa Dago veroordeeld werd tot *drie* jaren dwangarbeid wegens het feit, dat hij zich had schuldig gemaakt aan verschillende oplichterijen, terwijl hij zich uitgaf voor een zoon van een pangeran, wat hem bij de goedgeloovige gemeente maar al te wel gelukte. Later kwam hij voor een ander feit voor de rol. *Madlamri* — zoo heet deze Inlander — was n.m. opgetreden als *goeroe* en wist zijn omgeving wijs te maken, dat hij als zoodanig op goeden voet met *Toean-Allah* stond, zóó goed, dat hij voor de luttele som van ƒ 6.75 iemand aan een plaats in den hemel kon helpen, wanneer hij of zij het tijdelijke met het eeuwige verwisseld had. De man was zelfs vrijmoedig genoeg er bij te vertellen, dat hij nog bij het leven van den kooper voor een *ticket* naar den hemel zorg zou dragen. Voor iederen betaler van ƒ 6.75 zou een plaats in gereedheid gehouden worden „*pakei merk*" (van een merk voorzien) — zoo zeide hij — d.w.z. dat de naam van den aanstaanden bewoner reeds zou zijn aangebracht, zoodat geen vergissingen konden plaats hebben. Bij wijze van toegift zou Madlamri bovendien zorgen, dat de in de hel vertoevende bloed- en aanverwanten van zijn klanten een plaatsing naar den hemel kregen.

Deze bedrieger heeft zijn oplichterijen bekend en de zaak is thans naar den landraad verwezen. Niet minder dan 44 personen hadden geloof geslagen aan de beweringen van dezen „goeroe"!

Een Chineesche Makelaar. De *Tjhoen Tjhioe* deelt mede, dat een zekere *Thwan Siang Liem* gerequestreerd heeft voor de betrekking van makelaar te Soerabaja. De Europeesche makelaars en handelaren vonden 't echter niet goed een Chinees als zoodanig aan te stellen. De Handelsvereeniging verzond een telegram aan den Gouverneur-Generaal om op dit verzoek afwijzend te beschikken. 't Heeft niets geholpen. Hij is benoemd, uit overweging, dat geen wettelijke bepalingen zich daartegen verzetten, vermits hij in rechten en verplichtingen met Europeanen is gelijk gesteld. Toch heeft men 't, naar aanleiding van deze benoeming, noodig geacht — zoo vernam het blad verder — de bepalingen omtrent de benoembaarheid tot deze betrekking, die van ouden datum zijn, aan eene herziening te onderwerpen.

In een ander nummer van hetzelfde blad, worden de landgenooten, naar aanleiding van het lawaai, dat over deze benoeming is gemaakt, opgewekt om

't er niet bij te laten, maar eendrachtig aan de Regeering te verzoeken niet alleen met Europeanen gelijk gestelden te benoemen, maar alle andere Chineezen, die daarvoor de geschiktheid bezitten. In het wetboek van Koophandel wordt immers ook geen onderscheid gemaakt, zoo verklaart de schrijver.

Geel contra Blank. De *Perniagan* haalt eenige uitlatingen aan van het *Soer. Hblad*, naar aanleiding van de beweging door „*Indië Weerbaar*" veroorzaakt, en het verzet van de Chineezen om er aan deel te nemen. „Nu is 't duidelijk", roept de heer *Boon* (hoofdredacteur van het S. H.) uit, „geel staat vijandig tegenover blank!" „Ha, ha, ha" — zoo schrijft de *Perniagan* — „wat maakt u mij aan het lachen, mijnheer Boon, dat eerst nu u de oogen open gaan! Geel contra blank! Maar dat bestaat toch immers meer dan honderd jaren, zoolang de Hollanders heerschappij over Indië voeren. Daarbij komt, dat 't niet *onze* wil is; maar de wetten, die de Hollanders gemaakt hebben, zijn daarvan de oorzaak. Wij, Chineezen, zijn 't, aan wie de handschoen is toegeworpen. Allicht dat we dien toch opvangen! Toch doet de heer Boon, alsof hij er niets van begrijpt".

Van Vreemde Koloniën.

't Decimale stelsel voor 't Britsche rijk.

In een artikel van de United Empire, orgaan van 't Royal Colonial Institute, dringt Raymond Godfrey er op aan, Engeland nu te bevrijden van de last van zijn muntstelsel en hiervoor de decimale berekening aan te nemen. Hij zegt dat de tegenwoordige becijfering minstens 5 ambtenaren vergt in elk bureau waar met 4 zou kunnen worden volstaan als de tientallige grondslag werd aangenomen. Onder de verbeteringen, die door de oorlogsommekeer tot stand komen, raadt hij aan ook deze op te nemen.

Velen meenen, dat hiertoe de souverein, de shilling en de penny moeten verdwijnen; dit zou echter alleen voor de penny 't geval behoeven te zijn. 't Schijnt niet van algemeene bekendheid te zijn, dat een bruikbaar gebleken decimaal stelsel reeds in de practijk voldaan heeft. In Ceilon heeft men den weg gewezen en een proef van 40 jaren genomen. De naam van R o x behoeft slechts in p o n d, die van r o e p e i in f l o r ij n veranderd te worden, en 't stelsel is klaar.

Een 15-tal jaren geleden waren in Engeland, zonder de gouden munt mee te rekenen, de volgende stukken in omgang:

zilver:	koper:
st. van 5 shilling.	penny.
st. van 4 shilling.	halve penny.
halve kronen.	liard (farthing).
florijn.	halve liard.
shilling.	
6 pence.	
3 pence.	

Dus elf muntstukken, hiervan zijn twee vrijwel in onbruik geraakt.

De nieuw aanbevolen muntsoort zou beperkt kunnen worden tot:

zilver:	nickel:	koper:
st. v. 4 shilling (of dollar).	deka (10 cent).	halve deka.
florijn.		
halve florijn (shilling).		

Misschien zou hieraan zijn toe te voegen de kwart florijn en 't 2 cent stuk, maar dan zou men nog maar komen tot 6 à 7 muntstukken.

De schrijver gaat in zijn wensch verder, door er ook 't metrieke stelsel in op te nemen, zooals 't in Frankrijk proefondervindelijk voldaan heeft.

't Wil ons voorkomen dat elke poging om ten deze gelijkheid in de verschillende landen te brengen, aanmoediging verdient, 't is dan echter gewenscht voor den muntgrondslag ook tot meer overeenstemming te komen. Waar de latijnsche landen de frank als grondslag genomen hebben, en de Oostenrijksche florijn (ongeveer 2 kronen of franken), evenals de Nederlandsche gulden (ongeveer 2 franken) hiertoe zonder veel bezwaren om te zetten waren, zou eenheid voor al deze landen en 't Britsche rijk nu te overwegen zijn.

Gijzelaars.

De D. overheid heeft twintig Belgische persoonlijkheden van beteekenis in de koloniale wereld laten overbrengen naar 't krijgsgevangenkamp te Holzminden. Zij laat dit gelden als represaillemaatregel voor de onheusche wijze waarop, naar zij beweert, de Duitsche onderdanen in Oost-Afrika door de Belgen worden behandeld. De Belgische regeering heeft hiertegen protest aangeteekend, zij verklaart in 't bezit te zijn van uitvoerige getuigenissen van betrokken Duitsche onderdanen, waaruit zou blijken, dat de behandeling steeds voorkomend mocht heeten.

De meeste D. onderdanen werden uit 't evenaarsklimaat, waarin zij al jaren waren, naar Frankrijk overgebracht. In die overbrenging ziet de D. regeering echter juist de zwaarste grief. De lezer van 't Kol. Wkbld. zal zich herinneren, dat inderdaad klachten hierover vernomen zijn, gezinnen, vrouwen, kinderen moesten kolossale marschen afleggen om de plaats te bereiken, die als inschepingsplaats was bestemd. Onderweg, door inspanning en gebrekkige verzorging, ziek of zwak geworden, kon de tocht niet meer gestaakt worden. Was 't doel goed, de wijze van uitvoeren deed aan de bedoeling zooveel afbreuk, dat de begunstigden er zich over ergerden. Is dit inderdaad de reden van de weerwraak, dan zou zij o.i. geen doel meer treffen, daar 't hier afgeloopen overbrengingen betreft. De maatregel van 't stellen van gijzelaars zou alleen reden hebben, wanneer hij het beëindigen van een nog bestaanden maatregel betrof.

Van B. zijde is bovendien opgemerkt, dat een verontwaardiging over 't interneeren van D. burgers wonderlijk zou aandoen bij een regeering, die tientallen B. burgers opgesloten houdt in gevangenkampen. België had, naar de N. R. Ct. mededeelt, te Berlijn 't voorstel laten doen, om D. burgers uit Afrika naar Frankrijk overgebracht uit te wisselen tegen B. burgergevangenen. Dit leek eerst tot een gewenscht resultaat te leiden, maar de bovenvermelde gevangenzetting wijst op een nu geheel veranderd inzicht.

Nu zou de B. regeering hebben aangeboden om een onderzoek te doen instellen door een neutrale commissie, zoowel naar de behandeling die de D. van de B. in Afrika hebben ondervonden, als tijdens de reis van daar naar Frankrijk. In afwachting van den uitslag van dit onderzoek zouden de gijzelaars in vrijheid moeten worden gesteld.

De Japansche goudpolitiek.

De betalingsbalans van Japan, die voor den oorlog den steun van geregelde buitenlandsche leeningen niet ontberen kon, is thans door de ontzaglijke verschuivingen in den in- en uitvoer van goederen, in sterke mate actief geworden (Ec. Stat. berichten). De vorderingen op den vreemde zijn door J. benut voor 't terugkoopen van belangrijke posten buitenlandsche schuld en voor 't versterken van den goudvoorraad. Ook zijn verschillende credieten aan de geallieerden verleend.

In de laatste maanden heeft J. zich in 't bijzonder toegelegd op 't versterken van zijn goudvoorraad. Dit heeft vooral de aandacht van de Ver. Staten van N. Amerika getrokken, die ten slotte 't overgroote deel van 't goud geleverd hebben, in de laatste 11 maanden tot Juni 1917 b.v. niet minder dan 63 millioen dollars. Van verschillende zijden werd de vraag geopperd of aan deze goudverzendingen geen grenzen behooren te worden gesteld. De Amerik. reg. heeft aan dezen wensch geen gehoor gegeven, zij liet de goudbeweging vrij, doch nam een maatregel om steeds volledig op de hoogte ervan te blijven.

Eigenaardig is dat werkelijke verschepingen nauwelijks plaats vonden. Een deel toch van 't goud is door de Bank van Engeland, in Londen of in Amerika, ter beschikking van de Jap. rechthebbenden gesteld, die 't daar lieten berusten. Hetzelfde geldt ook voor een deel van 't in de Ver. Stat. zelf aangekochte goud. Hierdoor waren in Mei van den Jap. specievoorraad van 774 millioen yen slechts 233 millioen in Japan, doch de overige 541 millioen in 't buitenland gedeponeerd.

Naar 't ons voorkomt ligt hierin een geruststelling opgesloten, voor de vredelievende bedoelingen van J. in de naaste toekomst; werd aan den horizon verwikkeling met Amerika of Engeland gezien, of met een andere mogendheid, die op de vriendschap van deze staten kon rekenen, dan zou J. zijn goud niet zóó beleggen.

Ook Siam nog.

Bij de opeenvolgende uitingen van medegevoel voor de entente van zóó vele Amerikaansche republieken dat men de tel kwijt raakte, voelde men toch steeds en telkens iets van weer een stem meer tegen de politiek, die, met alle tractaten en gebruiken brekend, eigenlijk aan de neutraliteit den oorlog verklaarde, en zoo tot partijkiezen dwong. De aankondiging, dat Siam zich ook bij de geallieerden aansloot, heeft veel minder de aandacht getrokken. Zij kwam in de eerste dagen van 't echec der Russische legers, toen velen begonnen te gelooven, dat de toestand nu wel eens over 't doode punt heen kon komen en dat een gebeurtenis, sterker dan hetgeen Michaëlis en Lloyd George pas als wenschen van de strijdende groepen tegenover elkander hadden gezet, Rusland tot 't beëindigen van den oorlog kon dwingen, waardoor de geallieerden dan verplicht konden worden hun politiek hiernaar te regelen.

Toch heeft de Fransche en Engelsche pers niet nagelaten 't passend eeresaluut aan Siam te brengen en zijn toetreden, geheel uit eigen beweging — hetgeen de Duitschers natuurlijk betwisten —, als een feit van beteekenis te vermelden. Van Siam uit werd naar Br. Indië Duitsche propaganda gevoerd, die voortaan uitgesloten is. Verder heeft Azië nu vrijwel geheel zich pro-entente uitgesproken, een moreele factor, die men niet zonder belang acht. Naar verklaard wordt, hadden vele Duitschers, die 't overige deel van Azië verlaten hadden, Siam gekozen als veld om van daaruit de D. relatiën aan te houden, alle vreemdelingen van de vijandige staten zouden nu geïnterneerd zijn. Zou Siam ook op andere wijze nog in den oorlog een aandeel wenschen te nemen?

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Verwildering van afstammelingen van Europeanen op Kisser.

In de Timor-Bode beschrijft Ds. K(yftenbelt) een merkwaardig geval van verwildering van geheele familiegroepen. Aan de Ned. Zendingsbode van 20 Juli j.l., die hierop de aandacht vestigt, ontleenen we:

„Tot het ressort van Timor behoort ook het eiland Kisser, dat vóór 1912 onder de Residentie Ambon ressorteerde. Op dat eiland is thans gestationeerd de Hulpprediker Binkhuijsen, die zijn woonplaats heeft te Wonreli. Te Kata-lama, een kampong van Wonreli, wonen een tweehonderd afstammelingen van Nederlanders die den naam dragen van Moestiza. Nadat in 1819 de bezetting op Kisser was opgeheven, werden de afstammelingen dezer Hollanders, die aldaar wenschten te blijven, geheel aan hun lot overgelaten, terwijl bij het instellen van een burgerlijken stand aan hen niet schijnt gedacht te zijn. Een gevolg hiervan was, dat niet alleen Maleisch en de landstaal in gebruik kwam en het Hollandsch niet meer verstaan werd, doch ook dat hun christendom achteruit ging en zij vele heidensche gewoonten en gebruiken aannamen. De geboorten, de sterfgevallen en de huwelijken werden

door hen geregeld ingeschreven vóór in hunne bijbels, zoodat deze lijsten de eenige bewijzen vormden voor hunne afstamming van Hollanders. Ongelukkigerwijze zijn bij een typhoon die in 1908 woedde, al hunne oude bijbels en geschriften verbrand en zijn slechts enkele stukken gered geworden.

Hoewel deze Mestiezen van Kota Lama geheel als Inlanders leven, hebben velen nog het type van Europeaan behouden. Zij hebben een blanke lichaamskleur, blonde haren, blauwe oogen. Hun voornaamste broodwinning vinden zij in den handel met het Portugeesche deel van Timor. Zij ruilen daar de door de vrouwen geweven snikirs of omslagdoeken, kains, slendangs, voorts messen en bijlen, geiten en varkens en djeroeks, tegen mais, padi, aardvruchten, was, karbouwenhorens, geelhout en kajoe tjandana. Nimmer verrichten zij veldarbeid.

Meer dan eens heeft het bestuur getracht een regeling te treffen om deze gedegenereerde hollandsche afstammelingen uit hun verval op te heffen. Die pogingen dateeren reeds vanaf het jaar 1889 toen de Ass.-Resident Baron van Hoëvell het voorstel deed om op Kisser een Europeesche school op te richten. Later heeft de Resident van Ambon, Baron Quarles de Quarles, voorgesteld aan een tiental der best ontwikkelde kinderen van regeeringswege een beurs te verleenen om te Ambon opgeleid te worden tot Inl. Leeraar of tot klerk op een der kantoren.

De Militaire kommandant van Ambon heeft bij de Regeering bewerkt dat de Mestiezen-jongelingen bij het leger konden dienst nemen als Amboneezen, doch na een geneeskundige keuring door den eerstaanwezend officier van gezondheid bleek, dat slechts een enkele hunner lichamelijk voor den dienst geschikt zou zijn, wat zeker een gevolg was van de voortdurende familiehuwelijken. Sedert twee jaren zijn door bemoeiing van den Resident en den tegenwoordigen Gezaghebber van Kisser, twee meisjes van Kota Lama te Koepang gehuisvest.

Deze meisjes bezoeken de Europeesche school en geven wat hun vorderingen betreft, alle reden tot tevredenheid.

De Gezaghebber van Kisser, de 1ste Luitenant Tersteege, die niet alleen goed op de hoogte is van land en volk, maar ook met hart en ziel de belangen van zijn bevolking behartigt, heeft de quaestie der opheffing dezer Mestiezen weder op het tapijt gebracht. Veel kans bestaat er nu, dat de Regeering zal overgaan tot maatregelen, om ten minste voor de kinderen der Mestiezen een weg ter ontwikkeling te openen.

Aan de Mestiezen van Kisser den rechtstoestand van Europeaan te verleenen, zou zeer zeker niet in hun belang wezen."

In een naschrift zegt de redactie van de Ned. Zendingsbode: „Gaarne wilden we nog wat naders weten van deze verwilderden." Nu, zulks is gemakkelijk genoeg. In zijn mooie studie over de Leti-eilanden (waartoe Kisser, of Kisar behoort) verschenen in het Tijdschr. van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, deel 33 (1890), vertelt G. W. W. C. Baron van Hoëvell, op blz. 214 vgg. interessante bijzonderheden van deze afstammelingen van Europeanen, namen dragende als Schilling, Woudhuizen, Speelman, van Hasselt, Bakker, enz. Ook komen ze ter sprake in J. G. Fr. Riedel's „De sluik- en kroesharige rassen tusschen Selebes en Papua" (den Haag, 1886), blz. 400 vgg.

C. M. Pleyte Wzn. †

Naar aanleiding van het dezer dagen hier te lande ontvangen telegraphisch bericht, meldende het overlijden te Batavia van den heer C. M. Pleyte, broeder van den Minister van Koloniën, schrijft men aan de „N. R. Ct.":

„In den ethnografischen kring van ons land is Pleyte een bekende figuur geweest. Hij heeft veel geschreven, ook in buitenlandsche tijdschriften, was niet bang voor een hypothese, en herhaaldelijk is hij aangevallen, zooals veelal gebeurt met hen, die aan den weg timmeren. Ook om zijn soms vluchtige manier van werken, wanneer het ernstige onderwerpen gold. Daar is bijv. de Handleiding voor de vergelijkende volkenkunde van Ned.-Indië, naar G. A. Wilkens' dictaat door Pleyte uitgegeven, een boek, dat men bij iederen vakman vindt om de goede dingen, die er in staan, maar dat toch hoogst voorzichtig dient gebruikt te worden om de minder goede. Eenigen tijd was hij conservator aan het ethnografisch museum in Artis en in die periode is de gids voor deze verzameling verschenen. Met Schmeltz was hij een tijd lang op goeden voet; mijn vrouw behandelde hem als haar kind, vertelde Schmeltz, en Pleyte had zijn eigen lange pijp in mijn pijpenrek staan. Maar aan deze idylle is een eind gekomen en toen is het onweer losgebroken.

Tot Pleyte's meest bekende werken behooren het plaatwerk Indonesian art, Die Buddha-legende in den Skulpturen des Tempels von Boro-Budur, zijn Soendasche schetsen en zijn beschrijving van de ethnografica der Zuidwester- en Zuidooster-eilanden; voorts de opstellen over de inlandsche nijverheid in West-Java als sociaal-ethnologisch verschijnsel en de bijdragen over Soenda in het tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap. West-Java en de Bataklanden kan men de provinciën van Indië noemen, waar Pleyte het best thuis was. Uit het jaar 1912 is het plaatwerk Gria Mendara, een koninklijk lied zonder woorden, van het eiland Lombok. [1])

Aan de inrichting van het Museum van het Bataviaasch Genootschap heeft hij een werkzaam deel genomen; men heeft 't ginds met verschillende systemen geprobeerd en met den museum-inhoud jaren lang gesjouwd, totdat eindelijk de geografische lijn weer aangenomen is als richting, en dat is Pleyte's werk geweest.

Gedurende zijn verblijf hier te lande is hij eenigen tijd lid geweest van de redactie-commissie voor het tijdschrift van het Aardrijkskundig genootschap.

[1]) De meer volledige titel van dit werk luidt: Het „Darmo Lelangon", een koninklijk lied zonder woorden van het eiland Lombok, verlucht door Nengah Gria Mendara en verklaard door Goesti Poetoe Gria. Verdietscht door C. M. Pleyte.

(Red.-Comm.)

Een grafsteen van Gouv.-Generaal C. Reyniersz.

In No. 15 van „De Reflector" vindt men de reproductie van een grafsteen van den gouverneur-generaal Carel Reiniersz, benoemd als zoodanig den 26 April 1650, in het jaar 1653 door den H. H. VVII teruggeroepen, doch vóór de ontvangst der tijding van zijn ontslag overleden.

Onder het opschrift „Een vergeten graf" geeft de Reflector bij die reproductie het volgende bijschrift:

„Ieder rechtgeaard Soerabajaan kent het „Spookhuis van Koepang", maar er zijn er slechts weinigen, die weten dat op den top van den achter het „Spookhuis" gelegen heuvel een begraafplaats is van de familie Middelkoop.

Het kerkhofje ligt er, onder de ruischende takken van de Indische tjemara's, in de schaduw van andere reuzenboomen, in vredige rust.

Een oploopende tjemaralaan voert erheen; eenmaal boven, heeft men een mooi uitzicht over de gewezen artillerie-kazerne en een gedeelte van Koepang en de Tamarinde-laan.

Te midden der graven van de familie Middelkoop vindt men, in een hoekje, een steenen zerk, welker afbeelding hierboven staat.

Het grafschrift van den heer Renierssen luidt:

Hier rvst ontslapen in den Heer
Op achtienden Mey 1653
den Edl. Heer Carel Reniersen,
in syn leveen Goveernevr
Generael van Indea.

Het grafschrift er naast luidt:

Hier leyt begraaven d'eerbaere joffr. Judith Barra van Amsteldam, huysvrouw van den ed. Heer Carel Renierssen, Raadt van Indien, sterf in 't jaar ons Heeren Jesu Christi MDCXLVI den XXI Juli, oud XXV jaaren X maanden.

Het wapen van de edele Joffer Judith Barra van Amsteldam vertoont een doodskop in een krans van korenaren, daarboven een engelenkop met de spreuk: „Christus mijn Opstanding."

We vernamen dat het graf eigenlijk midden op den top van den heuvel gelegen was en dat de zerk door de afspoeling geheel verschoven was.

Verdere nasporingen daaromtrent zijn vruchteloos gebleven."

In verband met deze slotwoorden hopen wij in een der volgende Nummers van het Koloniaal Weekblad aan deze merkwaardige mededeelingen een korte beschouwing vast te knoopen en trachten eenig licht te verspreiden.

De Java-Post.

In No. 18 vervolgt Joh. Suys zijn artikel over volkshuisvesting in Indië.

Pr. P. Vertenten schrijft over „de maan bij de Marindineezen", in verband met de feesten, welke die volksstam van Nieuw-Guinea in den regel bij maneschijn geeft.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de April-afl. Eén belang, één leger, door W. J. Lucardie. — Van gidsen en spionnen (slot), door E. J. Geldrop. — Bokschutters; inschieten van geweren enz. (vervolg), door F. Oberstadt. — De geneeskundige dienst bij mobilisatie en concentratie, door J. P. de Bats. — Wenken, vragen en antwoorden op gebied van militair strafrecht. — Vrijwilligerskorpsen.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 17 bevat o.a. Rasverschil, door D. G. Stibbe. — Een en ander over Curaçao en het Panamakanaal, door J. van Haaften (slot). — Uit het Bataksche dorpsleven, door M. Joustra. — Een en ander over de werkkring van den geneesheer in Oost-Indië, door C. H. L. Baelde.

De Indische Mercuur.

Belangrijkste inhoud van No. 30. Voorgestelde wijziging in de suikerbelasting in de Vereenigde Staten, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De oorlogswinstbelasting in Indië, door H. J. Vooren. — Verslag van de Handelsvereeniging te Batavia (overzicht van het jaarverslag over 1916). — Plantersvereeniging „Semarang-Kedoe". — Chineesche handel, geschiedenis en gebruik. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Rubber naar Amerika.

Het Ned. Indisch Rubbertijdschrift spreekt van geruchten over de vorming eener Amerikaansche scheepvaart-maatschappij met 6 schepen, welke een geregelden dienst tusschen San Francisco en Ned. Indië zal onderhouden. Promotor van dezen dienst moet zijn een rubberfabrikant te Mansfield, die in de „Pacific Commercial Advertiser" Amerika reeds krachtig aanbeval zich voor de voorziening in zijn rubberbehoefte vooral te wenden tot Ned. Indië. (Ind. Merc.)

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië,

Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Derde Jaarverslag van de *Nederl. Ver. ter Bestrijding der Melaatschheid (Lepra).*
2. Verslag van het *„Max Havelaarfonds"* over 1916.
3. Idem der *Utrechtsche Levensverzekering Maatschappij* over 1916.
4. Gedenkboek van de *Koloniale Tentoonstelling Semarang 1914.*

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Rechterlijke betrekkingen in Nederlandsch-Indië.

Bij Kon. Besluit is het Reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der Justitie in Ned.-Indië in dien zin gewijzigd, dat het vereischte van Nederlanderschap, hetwelk in dat reglement voor de benoembaarheid tot Rechterlijke betrekkingen bij de Raden van Justitie op Java en het Hooggerechtshof gesteld wordt, is komen te vervallen, zoodat voortaan ook Inlanders en andere Nederlandsche onderdanen, die doctoren in de rechtswetenschap zijn, tot de bedoelde rechterlijke betrekkingen kunnen worden benoemd.

Uitzending naar Nederlandsch-Indië van twee artsen ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk daar te lande.

Ter benoeming tot gouvernementsarts — in vasten dienst (achtjarig verband) dan wel in tijdelijken dienst (driejarig verband) — bij den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië is de uitzending noodig van een tweetal geneesheeren, die in het bezit zijn van een diploma als Nederlandsch arts en door hunne vroegere werkzaamheid geschikt kunnen worden geacht om eene opdracht te verkrijgen tot bestudeering van de verbreiding der tuberculose in Nederlandsch-Indië.

Aan de betrekking van gouvernementsarts is verbonden eene bezoldiging van *f* 400 's maands, met zes verhoogingen, elk van *f* 100 's maands, waarvan de eerste na een jaar en de overige telkens na drie jaren dienst.

Bij de vaststelling van de aanvangsbezoldiging van de uit te zenden geneesheeren zal met de reeds opgedane, voor den Indischen dienst van belang zijnde ervaring rekening worden gehouden.

Aan de uitzending uit Nederland is verbonden:

a. overtocht naar Nederlandsch-Indië voor landsrekening — eventueel ook voor het wettig gezin — in de eerste klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van f 3000 (drie duizend gulden) voor de artsen die een tijdelijk dienstverband aangaan en van *f* 5000 (vijf duizend gulden) voor hen, die ter benoeming in vasten dienst worden uitgezonden;

c. indien de uit te zenden geneesheeren gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van ééne maand ambtsbezoldiging, en wel voor zooveel de voor vasten dienst uit te zenden geneesheeren betreft als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijksbijdrage aan het weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, en, voor zooveel de voor tijdelijken dienst uit te zenden geneesheeren betreft, als verhooging van de onder b bedoelde tegemoetkoming;

d. eene voorloopige bezoldiging van *f* 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederl.-Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat;

e. voor de voor tijdelijken dienst uit te zenden geneesheeren binnen een jaar na ontheffing van de te werkstelling — tenzij deze ontheffing medebrengt de verplichting om gelden terug te storten — recht op overtocht naar Nederland op denzelfden voet als omschreven onder a.

De voor den vasten dienst bestemde geneesheeren zullen na afloop van het hun op te dragen onderzoek zich ook voor andere bij genoemden diensttak voorkomende werkzaamheden beschikbaar moeten stellen en daarom, alvorens te worden uitgezonden, eene opdracht ontvangen tot het volgen van een leergang in bacteriologie en hygiëne, ter voorbereiding voor hunnen aanstaanden werkkring.

Aan de opdracht tot het volgen van den leergang, welke zes à zeven maanden duurt, wordt verbonden eene toelage van *f* 150 's maands voor den duur van den leergang, en, zoo noodig, vergoeding van reiskosten op den voet van de deswege bestaande bepalingen.

Zij, die voor deelneming aan den leergang worden aangewezen, moeten zich op notarieele akte verbinden tot terugbetaling van alle gelden, welke aan hen of te hunnen behoeve worden voldaan ter zake van deze opdracht, indien zij hunne opdracht niet volbrengen door van hun wil en toedoen afhankelijke omstandigheden (ter beoordeeling van den Minister van Koloniën), dan wel niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen acht jaren na hunne aankomst in Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

Van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij de eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd per jaar, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over één maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

(De in de drie voorafgaande alinea's opgenomen bepalingen gelden slechts voor de voor vasten dienst uit te zenden geneesheeren).

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 15 Augustus a.s. bij een gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij de 9de afd. van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten worden vermeld de plaats en de datum van geboorte, zoomede of men voor vasten, dan wel voor tijdelijken dienst wenscht te worden uitgezonden.

De uit te zenden geneesheeren zijn verplicht de in verband met hunne voorbereiding en uitzending voor den Indischen dienst aan hen of te hunnen behoeve dan wel ten behoeve van hun gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van voorbereiding en uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hen ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld uit 's lands kas terug te storten, ingeval zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen acht of drie jaren (al naar het aan te gaan dienstverband) na hunne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

(Nederlandsche Staatscourant
van 18 Juli 1917 No. 166).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

LAAT voor Uwe familie in Indië een PORTRET van U maken
bij U aan huis.
Artistieke afwerking. Gewone atelier-prijzen
Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN, Fotograaf,**
Regentesselaan 108 h. Regentesseplein - Tel. 6757 en 3305
Te allen tijde aan huis te ontbieden voor het maken van foto's van Familiegroepen, Kinderportretten, Diners enz.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen
Hartenstraat 14—18—20 AMSTERDAM
Aanbevolen Speciaalzaak voor het inrichten der Slaapkamers
(Leveringen door het geheele land) - Telef. Interc. 8399 N

CREDIET- EN HANDELSBANK voor Nederland en Koloniën
HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM
Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

Familiepension „KERCHER"
Villa „MATHILDE"
Oude Schev. weg 112-114.
Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

AUG. SAVELKOUL.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor de Vacantie:

Sport-Blouses en Mantels
Kinder-Jurken en Hoeden
Badcostuums
Gekleurde Overhemden

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - -

Tel. Interc. H. 447.
Hotel de Bellevue
Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.
Vraagt Prijscourant. **Neemt Proef.**
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

Luxe Brood- en Banketbakkerij
Willem Renout
Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.
AMSTERDAM

l'Abonnement-National
Barentszstraat 2a 's-Gravenhage
Onze abonné's kunnen als met contant geld koopen: meubilair, kleeding, huish. artikelen enz. enz. in bij ons aangesloten solide winkels **en ons in gemakkelijke paijementen betalen.**
Credieten tot elk bedrag. Vraagt inlichtingen.

Hotel Pension INSULINDE
BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486
Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

VERZEKERINGMAATSCHAPPIJ
„BOERHAAVE"
Gevestigd te 's-Gravenhage, SPUI 2a.
Opgericht 1907.
Verzekert U als Particulier voor vrij Dokter, Apotheker, Ziekenhuis, Operatiekosten enz. **Premie** vanaf *f* 6.- per jaar, kind. *f* 3.-.
Prospectussen en inlichtingen gratis.
Actieve Vertegenwoordigers(sters) gevraagd.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER
Brood - Beschuit - Banket

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403 's GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.
DEN HAAG, STATENLAAN 115.
Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag. Spreektijd 12½ — 1½ uur.
GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.
Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.
GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.
De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leeraressen: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

INHOUD:

Een strijder voor de vestiging van een leerstoel in het Sanskriet te Leiden en voor de erkenning van de talenten van den toen nog jongen geleerde, Dr. J. H. C. Kern, den onlangs overleden oud-hoogleeraar.

—o—

De dood van prof. Juynboll, den 12den Februari 1862, en het loopend gerucht, dat diens ledig gevallen plaats bij de letterkundige faculteit te Leiden onvervuld zou blijven, gaf Dr. R. C. Bakhuizen van den Brink aanleiding om in De Ned. Spectator opnieuw te bepleiten het groote belang van een leerstoel voor het Sanskriet, waardoor dat vak niet langer als bijvak behandeld zou worden, maar de waardeering zou genieten, welke het elders, en met name in Engeland, reeds ten deel gevallen was. Bij die gelegenheid schreef hij: „Er is in Nederland een „man, wiens bekwaamheid in het Sanskriet buiten „'s lands zoo gewaardeerd wordt, dat hij tot mede„werking aan het groote Sanskriet-Woordenboek is „uitgenoodigd, dat aan hem met drie anderen de „taak om te voltooien, wat door Wilson werd achter„gelaten, is opgedragen; ja, zijn wij wel onderrigt, „dan staat hem de gelegenheid open, zich met Juni „aanstaande naar Oxford te verplaatsen, op beter „voorwaarden dan ons vaderland hem aanbiedt."

Later kwam het bericht, dat „onze Indoloog, dr. Kern te Maastricht, eene uitnoodiging om zich naar Oxford te verplaatsen had van de hand gewezen en in het vaderland aan de wetenschap dienstbaar wenschte te blijven". Dit zou in verband gestaan hebben met een wenk van de curatoren der Leidsche hoogeschool.

In een volgend artikel in „De Nederl. Spectator" van 1862 schreef Dr. B. v. d. B., dat bij hem moeilijk de overtuiging te onderdrukken viel, dat de specialiteit voor het Sanskriet in den door curatoren aanbevolen persoon gevonden was. „Stu„dent onder Bopp en Alb. Weber, sedert door dezen „als hoogleeraar in het Sanskriet aan de hooge„school te Würzburg aanbevolen, medewerker op bij„zondere uitnoodiging aan het groot Sanskriet„Woordenboek door Roth en Böhtlingk voor de „akademie van Petersburg uitgegeven en door beide „die geleerden als medewerker *rühmlichst aner„kannt*, vermaard om de Sanskriet studiën door hem „in Engeland geoefend en daarom door gezagheb„bende leden van het Oost-Indisch bestuur bestemd „voor eene zending naar Britsch-Indië en nog dezer „dagen door Monier Williams aan het plan van het „Oxfordsch Woordenboek verbonden; — ziedaar „antecedenten, die zeldzaam in ons vaderland kun„nen aangevoerd worden.

„Mogten regering en vertegenwoordiging onge„voelig blijven voor den eisch van het hooger onder„wijs en voor de regten van persoonlijke verdiensten, „dan wenschen wij van harte, dat curatoren op den „ingeslagen weg niet verflaauwen en van het regt „gebruik maken hun door het besluit van 1815 toe„gekend om door een extraordinair professoraat een „man van verdienste, thans nog voor het vaderland „beschikbaar, daaraan te verbinden; — vooral wan„neer het gevaar dreigt, dat hij eerlang niet meer „beschikbaar zal zijn."

(Verg. 3de deel van Studiën en Schetsen over Vaderlandsche geschiedenis en letteren door R. C. Bakhuizen van den Brink blz. 504—508).

Bij de bespreking van de in hetzelfde jaar, 1862, verschenen vertaling door Kern van Kâlidâsa's Cakuntalâ of het Herkenningsteeken, een Indisch tooneelspel in 7 bedrijven, wees ook prof. Mathijs De Vries op het groote belang voor Nederland om dezen geleerde en ijverigen beoefenaar van het Sanskriet aan de Leidsche Universiteit te verbinden. „Moge „de vertaling", eindigde hij, „van Dr. Kern het „*herkenningsteeken* zijn, waardoor Nederland tot be„zinning kome, en aan de Indische taal- en letter„kunde, te lang verstooten door den vloek der on„verschilligheid, de eereplaats inruime, waarop zij „onbetwistbaar aanspraak heeft."

De regeering bleef zich, ondanks die wakkere voorvechters, voorloopig nog ongevoelig betoonen. En in het laatst van 1862 legde Kern zijne betrekking van professor in het Grieksch aan het Koninklijk Atheneum te Maastricht neder, verliet het vaderland, voorshands naar Londen, waar hij in de bibliotheek van het India Office gelegenheid had, zijne kennis van het Sanskriet uit te breiden. In 1863 nam hij de benoeming aan van Anglo-Sanskrit professor aan het Brahmana College en Queen's College te Benares.

Het werd 1865, voordat de vacature Juynboll werd vervuld, en Kern optrad als hoogleeraar te Leiden met een rede over: *Het aandeel van Indië in de geschiedenis der beschaving*. Dr. Bakhuizen van den Brink was intusschen overleden.

De Vereeniging „*Oost en West*", gevestigd te s-Gravenhage, stelt de gelegenheid open tot deelneming aan de volgende

Prijsvraag.

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Nederlandsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tusschen de verschillende rassen, de erken-

ning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachtenleven van oosterling en westerling; waarin valt in te lasschen de goede werking tot bovengenoemde doeleinden van vereenigingen als die van „Oost en West".

Behalve dat het stuk, natuurlijk, in het Nederlandsch geschreven moet zijn, is de schrijver overigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd in welken en de plaats waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, uiterlijk in *Juni 1918.*

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voozien zijn van een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt couvert, waarop het adres, met dezelfde hand geschreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk gesloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje met den volledigen naam en het adres van schrijver of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoomede op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst. Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West benoemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering geschikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur uitgekeerd:

een hoofdprijs van f 250. (twee honderd en vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en geschikst geoordeelde;

een tweede prijs van f 100. (een honderd gulden).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Koloniaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan weder ter beschikking van de stellers.

Het Hoofdbestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter.
R. ZUIJDERHOFF, Onder-Voorzitter.
E. F. GROOSS, Secretaris.
(Dagelijksch Bestuur te Den Haag.)
Prof. Dr. J. F. VAN BEMMELEN te Groningen.
Mevrouw M. TEN BOSCH—BOSSCHER, 's-Gravenhage.
J. P. TH. J. BRONDGEEST, Haarlem.
J. H. CALMEIJER, Apeldoorn.
Mevrouw Douair. Jhr. W. C. CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL—ROELOFS, Breda.
T. GERDES OOSTERBEEK, Apeldoorn.
F. E. LUITJES, Nijmegen.
Z. G. PH. MARCELLA, Rotterdam.
CH. H. MONOD DE FROIDEVILLE, Leiden.
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAIK, Utrecht.
H. W. SCHEUER, Leiden.
Mr. Dr. C. F. SCHOCH, Amsterdam.
C. DE VRIES, Amsterdam.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Japanitis.

Een nieuwe ziekte heeft in Indië het hoofd opgestoken en zoekt haar slachtoffers niet alleen onder de stamgasten van de bittertafel, maar zoowel onder de redactie-leden der groote Indische bladen, als onder ter zake kundige mannen, die allen in lichter of ernstiger graad aangetast zijn door wat *F. D.* in de *Loc.* Japanitis noemt.

Hoe dikwijls hoort men niet van lieden van groot of klein fortuin, en vooral van spaarders voor den ouden dag, dat ze geen duit wenschen te beleggen in Indische waarden uit vrees voor Japan, van welks optreden tegen Europeesche ondernemingen men sombere dingen mompelt.

F. D. onderwerpt de ziekte aan een nader onderzoek.

Hij erkent dat een Japan, 't welk de vrije hand tegen ons gelaten wordt, een groot gevaar oplevert, een gevaar zoo dreigend, dat ook hij geen cent in Indische waarden zou wenschen te beleggen.

Maar heeft Japan wel de vrije hand tegen ons? *F. D.* beweert van niet.

In het tractaat van 17 Maart 1824, te Londen tusschen ons en Engeland gesloten, vermeldt art. 15:

„De Hooge Contracteerende Partijen komen overeen, dat geen der landen of etablissementen, bij artt. 8, 9, 10, 11 en 12 vermeld, *immer aan eenige andere mogendheid zal mogen overgedragen worden.* Ingeval dat eenige dier bezittingen door een der thans contracteerende partijen verlaten wordt, *zullen hare rechten tot dezelve onmiddellijk op de andere partij overgaan.*"

De artt. 8, 9, 10, 11 en 12 vermelden in hoofdzaak dat Engeland aan ons afstaat al zijn bezittingen op Sumatra, Billiton en onderhoorigheden, de Carimono-eil., Battam, Bintang, Lingin en „eenige der andere eilanden liggende ten Zuiden van straat Singapore", of wel deze landen aan ons overlaat.

Bij *verlating* gaat 't recht op de kolonie over op de medecontractante. Werden wij door een overwinnaar gedwongen bedoelde landen te verlaten, zoo zouden ze aan Engeland toekomen.

Nu is de term: „eenige der andere eilanden liggende ten Zuiden van straat Singapore" wel wat vaag, en slaat wel niet op heel ons Insulinde, maar in Engeland legt men het aldus uit, en zegt: *wij* gaven hun die rijke bezittingen terug; 't spreekt vanzelf, dat *wij* ze weer krijgen als Holland ze moet opgeven.

Opmerkelijk is ook, dat we nooit aan een groote mogendheid een vloot- of kolenstation afstonden.

En heeft niet Japan de eil. der Duitsche Mariannen en Carolinen, door Duitschland voor 25 millioen peseta's van Spanje gekocht, na ze veroverd te hebben, afgestaan aan . . . . Australië?

Dat lijkt heel weinig op „een vrije hand."

Daarenboven treden in Amerika en Australië nieuwe zeemogendheden op het tooneel, die zeker niet Japan zijn gang zullen laten gaan.

Dit een en ander neemt echter niet weg „dat wij al het mogelijke moeten doen om onze koloniën te brengen in staat van verdediging, ten einde zoo mogelijk ons te verzetten tot hulp komt en daarmee te kunnen samenwerken." Weg dus met die ziekelijke angst voor Japan en andere mogendheden. Ze doet kwaad en drijft geld uit Indië. „Laat ons teruggzien op den moed onzer voorouders, niet om dwaas te gaan doen, maar om wat optimisme te verzamelen. In gering aantal met geringe hulpmiddelen op Java gekomen, tornden zij, de particulieren, tegen overmachtige staten op, „desespereerden" niet en stichtten een reusachtig rijk. Hun optimisme leere ons!"

De gelegenheid voor Inlanders om opgeleid te worden voor den officiersrang.

In 1907 werd de „Cursus tot opleiding van Inlandsche officieren" opgericht, nadat van militaire zijde door den sedert jaren gep. luit.-kolonel *F. C. Hering* en den toenmaligen kapitein van den generalen staf *G. Nijpels* en van Inlandsche zijde door den bekenden regent van Demak, raden mas Adipati Ario *Hadiningrat* het vraagstuk belicht was. Het standpunt van den toenmaligen legercommandant, die zich een voorstander verklaarde van *algeheele gelijkstelling tusschen den Eur. en den Inl. officier*, welke laatste zijn opleiding op de Kon. Mil. Academie te Breda zou moeten krijgen, waardoor hem de weg tot alle ambten in het leger geopend zou worden, moest wijken voor dat van den Min. v. Kol. en bij besl. van 10 Mei 1907 No. 36 werd een voorloopige regeling vastgesteld voor het instituut der Inl. officieren, waarvan de kenmerkende eigenschappen waren: **opleiding in Ned.-Indië en belangrijke achteruitstelling, zoowel ten opzichte van toekomst en salariëering bij de Eur. officieren van het Indische leger.**

De gevolgen van deze regeling waren, dat verschillende candidaten zich terugtrokken en de cursus geopend werd met 3 leerl. in stede van 12, waarop gerekend was. Het tweede jaar was de oogst niet grooter en in de acht jaren van zijn bestaan heeft de cursus niet meer dan 13 officieren kunnen afleveren.

Toen bij Stbl. 1913 No. 652 het voor Inlanders uit Ned.-Indië mogelijk gemaakt werd tot de studie aan de cadettenschool en de K. M. A. toegelaten te worden, werd het billijk geoordeeld om ook de Inl. officieren, afkomstig van den cursus te Mr. Cornelis, in de gelegenheid te stellen door het afleggen van een aanvullingsexamen, zich dezelfde rechten te verwerven als de Eur. officieren en hun toekomstige landgenooten met K. M. A. opleiding.

Eerst in 1916 is bij Algemeene order No. 89 de zaak geregeld; het is de bedoeling de Inl. officieren, die met goed gevolg het aanvullingsexamen hebben afgelegd, *in alle opzichten* gelijk te stellen met hun Eur. collega's.

Het programma voor bedoeld aanvullingsexamen ziet er nog al lijvig uit, maar een belangrijk deel van het programma — het militair wetenschappelijk gedeelte vrijwel geheel — is tijdens den applicaten-

cursus reeds doorloopen en vermoedelijk is de omstandigheid, dat na den applicatencursus geen examen meer afgenomen werd, reden geweest om door een aanvullingsexamen de overtuiging te krijgen, dat de indertijd gedoceerde stof verwerkt is.

Een hierbij aansluitende vraag, of er in de toekomst voor het Ind. officierskorps veel te verwachten is van de Inlandsche jongelui, tracht de schrijver eveneens te beantwoorden. Zijn verwachtingen zijn ten deze niet hoog gespannen. In 1916 werd het eind-examen H.B.S. met goed gevolg afgelegd door *één* Javaan, in 1915 door slechts *drie*, terwijl in het cursusjaar 15/16 op de gezamenlijke H. B. S.-en in Indië aanwezig waren in de 5e kl. 6, 4e kl. 7, 3e kl. 15, 2e kl. 16 en 1e kl. ook 16 Inl. mannelijke leerlingen. In aanmerking nemende, dat gemiddeld 1/5 der leerlingen van de 1e kl. den eindpaal bereikt, en dat niet alle geslaagden naar Nederland vertrekken om daar voor officier te gaan studeeren, kan in de naaste toekomst geen groote toeloop van Inl. leerl. op de K. M. A. verwacht worden.

Ook in verband met de in uitzicht gestelde Inl. militie is de versterking van het Ned. Ind. officierskorps door Inl. officieren nog steeds een lands- en legerbelang en ook thans nog gelden de woorden, voorkomende in de M. v. T. op de Ind. begrooting van 1917:

,,*Het Instituut van de Inlandsche officieren heeft ten doel om duidelijk blijk te geven van het vertrouwen, dat de Regeering in den Inlander stelt en hem door het in het leven roepen van eene nieuwe eervolle en begeerlijke positie in den staatsdienst van lieverlede inniger te binden aan het Europeesch bestuur.*"

Een tak van chemische industrie in Indië.

Naar de *Javabode* meldt, zal binnen korten tijd in Oost-Java een fabriek voor de bereiding van zwavelkoolstof in werking treden. In normale tijden is de vraag naar dat artikel in Indië gering, doch door de tegenwoordige omstandigheden is er groote vraag naar en wel speciaal voor de desinfectie van de tabak, welke in groote hoeveelheden op afscheep ligt te wachten.

Om de aantasting van die tabak door het Lasioderma-torretje te voorkomen of de aangetaste balen voor verder bederf te behoeden, wordt desinfectie door middel van zwavelkoolstofdamp toegepast.

Daar de desinfectie van tijd tot tijd herhaald moet worden en de afscheep nog lang op zich zal laten wachten, zal de benoodigde hoeveelheid zwavelkoolstof, die tot nu toe door Amerika geleverd werd, zeer groot zijn.

De Belangen-behartiging buiten de groote steden.

In *De Indiër* heeft de hoofdredacteur Later het over bovenstaand onderwerp. Volgens hem valt er in de steden, wier gemeenteraden hun taak goed hebben opgevat, een groote verbetering aan te wijzen, als we de toestanden van nu vergelijken bij die van een jaar of tien geleden; hetzelfde mag gezegd worden van die afdeelingshoofdplaatsen, gelegen in een gewest, dat kan bogen op een actieven gewestelijken raad, doch daarbuiten zien we niet veel verandering.

Hier en daar een goed B. O. W.-werk, een irrigatie-arbeid of een particuliere onderneming, een mooi pandhuis of een opgeknapte pasar, doch de huizen zijn even slecht en onhygiënisch, de verlichting laat alles te wenschen over, rioleering bestaat niet en de wegen buiten de hoofddito zijn van het soort ,,veld"-wegen, ook al loopen ze door dicht bewoonde buurten. De peststreken maken hierop een uitzondering. Wat is daarvan de reden?

Uit den aard van hun functie kunnen de bestuursambtenaren weinig meer doen dan beheeren en ,,een verzorging van plaatselijke zaken is afwezig bij gebrek aan een verzorger." En al is de Reg. niet in staat de verzorging van plaatselijke belangen op zich te nemen, toch schijnt ze er voor terug te deinzen, meer te decentraliseeren. En toch kan een bestuursman uit gebrek aan geld en personeel niet veel tot stand brengen. Ieder bestuursambtenaar weet, hoe er geschipperd moet worden met de middelen, die men bij elkander kan halen.

De tijden zijn nog niet rijp voor een dessahuishouding, die dessa's zou kunnen veranderen in welverzorgde dorpen met een mooi wegenstel, verlichting, onderwijsgelegenheden, nijverheid en goede huizen.

Dat zal moeten wachten tot er een nieuw geslacht van dessalieden is, opgevoed door degelijk onderwijs, beter dan het tegenwoordige dessa-onderwijs.

Maar er moet wat gedaan worden en de lichamen, die het eerst in aanmerking komen om veranderingen ten goede aan te brengen, zijn de gewestelijke raden, die dan ook op de hoofdplaatsen van 't gewest of de afdeeling in zake rioleering, wegenverbetering en pasarwezen een en ander tot stand brachten. —

,,Maar de gewestelijke raden bestaan uit vele leden, die van het grootste deel van het gewest *niets* weten en zoo'n gewest is geen economische eenheid, maar een verzameling van vaak absoluut verschillende afdeelingen. Dit bezwaar zal nog zwaarder wegen, indien later de gewestelijke raden vervangen worden door gouvernementsraden over een nog grooter en meer uiteenloopend terrein. Dan vooral zal men buiten de gemeenteraden weinig bemerken van zorg, dan zal men alles moeten verwachten van kandjeng gouvernement, dat zoo geweldig langzaam opschiet en in een eeuw zal bereiken, wat in tien jaren moest beginnen vruchten af te werpen. Let op den *landbouw*, hoe langzaam gaat dat: hier een schooltje, daar een landbouwleeraar voor een heel gewest, ginds een proefveld, maar dat alles kan onmogelijk binnen korten tijd resultaten opleveren.

De geneeskundige verzorging is een ander voorbeeld. De hospitalen zijn schaarsch en geneeskundige hulp is er vaak niet te krijgen.

Naast de gewestelijke raden dienen regentschapsraden ingesteld te worden, aan welke àl wat plaatselijke voorziening is, dient te worden overgelaten. Dan eerst kan worden bereikt, dat de districts- en onderdistrictshoofdplaatsen van tegenwoordig veranderen in goed verzorgde dorpen. Het leven kan er aangenamer, het bestuur beter geregeld en de *veiligheid grooter* worden; bloei kan gebracht worden, waar nu alles verdort.

Daarvoor zal er verandering moeten komen in de opvattingen ten aanzien van de dessa en de kampong.

Persoverzicht.

Naar aanleiding van de *a.s. uitzending van Generaal van Rietschoten* schreef *Het Vaderland* o.m.:

,,Bij hetgeen de Reg. voornemens is in zake het defensie-vraagstuk voor Indië, is het ons een gerustellling, dat een man van beproefde militaire bekwaamheid, die tevens onmiskenbare bewijzen gaf als bekwaam, tactvol en energiek bestuursambtenaar, als militair-resident van Timor en Onderh. ten tijde van de ernstige moeilijkheden met onze Portugeesche naburen op het hoofdeiland, een invloedrijke stem in het kapittel hebben zal. Het was met groote voldoening, dat we kennis namen van het Kon. besluit van 3 Juli, waarbij den gep. luit.-generaal-titulair van het N.-I. leger, C. H. van Rietschoten, is opgedragen ,,zich op een nader door den minister van Koloniën vast te stellen datum naar Ned.-Indië te begeven, ten einde den Gouv.-Generaal persoonlijk voor te lichten aangaande de bedoelingen der Regeering met betrekking tot de hervorming van het leger in Ned.-Indië, inzonderheid nopens de invoering van een verplichten krijgsdienst, en zich verder ter beschikking te stellen van den Landvoogd, die gemachtigd wordt hem, onder toekenning van den titel van regeeringscommissaris, onder zijn rechtstreeksche bevelen, desgeraden, opdrachten te verstrekken in verband met de voorbereiding van die hervorming."

* * *

De *Nieuwe Crt.* had liever gezien, dat de oud-Gouv.-Gen. van Heutsz als een dergelijk regeerings-

FEUILLETON.

DE NIEUWE MOED. *)

Door James Allen.

Over de deugd van moed wordt meestal gesproken met betrekking tot de stoffelijke openbaring er van en het is bijzonder teekenend dat het zinnebeeld er van een roofdier is, n.l. de leeuw. Het woordenboek schijnt hetzelfde te verstaan onder dit stoffelijke aanzicht van moed, want er wordt als opheldering gegeven: dapperheid, onbevreesdheid, onverschilligheid en niets anders. De soldaat is het menschelijk type van moed, en het aangenomen gezegde, op moed slaande, is: Zoo moedig als een leeuw en zoo dapper als een soldaat.

De leeuw en de soldaat zijn even onbeschroomd in het aanvallen als in het verdedigen, en beiden zullen eerder het leven verliezen dan toegeven; maar het is een volstrekt dierlijke, stoffelijke aanval en verdediging.

Moed kan evenwel niet tot dit soort alleen bepaald worden; dit is er de laagste openbaring van, want deze eigenschap heeft vele aanzichten, vele wijzen van uitdrukking en als de mensch zich zedelijk en geestelijk ontwikkelt, wordt zijn moed veranderd en neemt een nieuwen en hoogeren vorm aan. Maar alvorens tot den hoogsten vorm van moed over te gaan (het onderwerp van dit artikel) moeten eerst de lagere vormen beschouwd worden.

Een ieder is bekend met den stoffelijken vorm van moed, zoowel bij menschen als bij dieren; die drukt zich uit door onbevreesdheid. De tweevoudige wijze van handeling is: aanvallen en verdedigen. Evenwel zal men zien dat deze soort van moed onvermijdelijk is met lijden, zelfs met verwoesting en dood, zoo als dagelijks gezien wordt in de dierlijke en menschelijke toestanden van het leven; zelfbescherming is de overheerschende beweegreden voor aanval of voor verdediging.

Maar de mensch is niet alleen en enkel een dier, een stoffelijk ding, ook een zedelijk en verstandig wezen en tegelijk met zijne zedelijke evolutie begon hij een hoogere soort van moed te ontwikkelen — niet de hoogste of de nieuwe Moed, waar hierop gedoeld wordt — naar den zedelijken moed. In stoffelijken moed wordt het lichaam of het bezit van een ander mensch aange-

*) Overgenomen uit het Theosofisch Maandblad voor N.-I. van Mei 1917. Red.-Comm.

commissaris ware aangewezen en merkt o.a. op:

,,Voor de richtige uitvoering (van de opdracht aan den bedoelden regeeringscommissaris verstrekt) toch zijn niet slechts noodig erkende bekwaamheden, als den generaal van Rietschoten niet ontzegd worden, maar in verband met mogelijke moeilijkheden, waarop hiervoor gedoeld werd, ook het gezag, het prestige eener groote reputatie. Zoowel op politiek, als op militair terrein heeft een man als generaal van Heutsz zich die verworven, niet generaal van Rietschoten, welke zijn verdiensten en bekwaamheden ook mogen zijn. Hij heeft niet gepraesteerd wat van Heutsz gepraesteerd heeft als militair aanvoerder, als vormer en bezieler van troepen en officieren, als koloniaal bestuurder en koloniaal staatsman. Nog altijd steekt van Heutsz met hoofd en schouders boven de groote massa zijner landgenooten uit. Deze beteekenis van zijn persoonlijkheid, het overwicht, dat zij hem verleent, zouden hem bekleed hebben met een autoriteit, over welke geen ander beschikt voor het ontwerpen en verwezenlijken van hervormingen in het Ned.-Indische leger.

Generaal van Rietschoten behoort tot de officieren, die onder en door van Heutsz het eerst in evidentie en vooruit kwamen. Het schijnt, dat de wederzijdsche waardeering sedert, zooal niet verminderd, dan toch niet geheel dezelfde is. Zoo wordt althans wel beweerd. Wat hiervan ook zij, men mag niet anders aannemen, dan dat de keus van den thans aangewezen regeeringscommissaris een wel overwogen en goede keus geweest is. Te groote belangen hingen daarvan af, dan dat bijredenen daarop eenigen invloed uitgeoefend mochten hebben.

Toch blijven wij van meening, dat een ander in de eerste plaats en als van zelf aangewezen was.''

* * *

De *Nieuwe Rott. Crt.* zegt: niet te kunnen beoordeelen in hoeverre generaal van Rietschoten de eigenschappen bezit, noodig om de uiterst moeilijke taak te vervullen, waarvoor hij zich zal geplaatst zien. Men mag echter aannemen, dat de minister, die zich daarbij wel door den raad van de beste autoriteiten op politiek en militair gebied zal hebben laten leiden, goede reden heeft gehad om deze keuze te doen.

* * *

De hoofdredacteur van *De Ind. Gids* geeft in het jongste nummer van dit tijdschrift als zijne meening o.m. te kennen:

,,Zoo iemand, dan zal generaal van Rietschoten, die ook gemakkelijke vormen heeft, de hem opgelegde zware taak tot een goed einde kunnen brengen.

Hierbij is echter één maar. Het is een openbaar geheim, dat de verhouding tusschen generaal van Rietschoten en den tegenwoordigen Indischen legercommandant, luitenant-generaal De Greve, niet best is. Men wil zelfs, dat generaal van Rietschoten, voor wien anders het legercommando hoogstwaarschijnlijk wel zou zijn weggelegd geweest, het leger plotseling heeft verlaten, omdat bekend werd dat generaal De Greve legercommandant zou worden. Deze benoeming heeft generaal van Rietschoten gemeend niet eens te moeten afwachten.

Was dit den minister onbekend? Zoo niet, werd dan niet begrepen, dat de keuze van generaal van Rietschoten voor het ambt van regeeringscommissaris voor de hervorming van het N.-I. leger, den legercommandant, die toch ook zeker partij is bij die hervorming, al heel onaangenaam moest treffen? Werd ook niet begrepen, dat dit de samenwerking niet zal bevorderen? Zoo ja, dan is de minister weer eens onvoldoende voorgelicht.

We betwijfelen het sterk of de uitzending van een regeeringscommissaris met het aangegeven doel, wel zal leiden tot bespoediging van de bedoelde hervorming. Generaal van Rietschoten is nog niet lang geleden uit het leger getreden, hij kan dus geacht worden nog wel op de hoogte te zijn van de hangende quaesties, maar toch zal hij zich met name in de invoering van den militieplicht voor inlanders, hebben in te werken, hetgeen voor iemand, die zich zijn verantwoordelijkheid bewust is, werkelijke vakbekwaamheid heeft en dus de bezwaren ziet, die niet houdt van groote woorden zonder die te kunnen verantwoorden, een taak zijn die geruimen tijd vordert; dien tijd had men kunnen besparen door rechtstreeks het legerbestuur in Indië met de voorbereiding van die legerhervorming te belasten, desnoods door daarvoor een of meer stafofficieren boven de formatie te voeren. Die hadden dan dadelijk kunnen doorwerken op het reeds verzamelde materiaal.

We blijven het afkeuren, dat nu er in Indië weer eens een gewichtige quaestie aan de orde is, een gepensionneerde uit Nederland wordt gezonden om haar tot oplossing te brengen. Dat moet energiedoodend werken op de actief dienende landsdienaren. Onder het gemaakte voorbehoud heeft de minister echter de beste keuze gedaan, die er te doen was. Als de adviezen, waarop men zoo gesteld schijnt te zijn, wat langer uitblijven dan men wel gehoopt had, dan zal dit niet aan generaal van Rietschoten liggen, want deze kan heel wat arbeid verzetten.

* * *

S. Soeria Ningrat schrijft in de *Nieuwe Amsterdammer* o.m.:

,,Het feit doet zich thans voor, dat *Javanen naar Japan* gaan, om onderwijs te ontvangen. Hoe onaangenaam dit ook voor Nederland moge wezen, deze soort emigratie zal voortgaan, zoolang Nederland aan de landskinderen geen voldoend onderwijs kan geven, zoolang men ons koest tracht te houden met ethische beloften en bureaucratische voornemens, zonder zichtbare daden en zonder tastbare resultaten. De stroom naar Japan zal voortduren, zoolang de studie ons wordt bemoeilijkt door ouderwetsche bepalingen.

,,Dat de Japansche universiteiten in deze omstandigheden voor ons de geschiktste scholen zijn, behoeft geen nader betoog. Japan is niet zoo ver van Java als Nederland en het leven daar zal niet zoo vreemd zijn als hier. Het is niet te hopen, dat het Indische gouvernement de Japansche diploma's eenmaal ongeldig zal verklaren, want het logische gevolg daarvan zal natuurlijk wezen, dat de afgestudeerden — met een grooteren wrok jegens Nederland — in vreemden dienst zullen gaan.

,,Het zal niet baten, of men al boos en driftig optreedt tegen al degenen, die Nederlandsch-Indië verlaten, om elders een weg te zoeken, die hem in het leven kan voorwaarts brengen. Japan moge voor de Nederlanders het hol van den leeuw schijnen, voor de Indiërs is het een land, dat zijn schooldeuren wagenwijd openzet voor al de leergierigen, ook voor ons. Als wij zulk een prachtige gelegenheid hebben, om beter onderwijs te erlangen, dan ons eigen vaderland ons biedt, waarom zouden wij daar geen gebruik van maken!

De vrees voor Japan behoeft ons daarvan niet te weerhouden. Het is geen Hollandsche vrees.

Laat ze naar Japan gaan; dat is in het belang der ontwikkeling van Indië's volk. Wil men dat niet graag zien, welnu, geeft het Indische volk dan, wat het rechtens toekomt. Vergeet daarbij echter niet, dat wij nu voor goed hebben afgeleerd, de regeering naar haar voornemen te beoordeelen. Dat geeft ons slechts teleurstellingen. Alleen haar daden komen in tel.''

Volgens een telegrafisch bericht, aan *De Locomotief* ontleend, loopt het zoo'n vaart niet met het trekken der leergierige Javaansche jeugd naar Japan. Er zouden slechts op z'n hoogst 5 Javaansche kinderen in Japan zijn.

* * *

De *N. R. Crt.* van 4 dezer wijdt een hoofdartikel aan de *Bestuurszaken der Buitenbezittingen* en zij schrijft o.a.:

,,Het woord ,,Buitenbezittingen'' staat feitelijk voor een begrip, dat in een ander tijdvak dan dit te-

---

vallen, terwijl de aanvaller zijn eigen lichaam en eigendom verdedigt. In zedelijken moed worden gedachten gevoelens en beginselen van anderen aangevallen, terwijl de aanvaller de zijnen verdedigt. Dit is dezelfde onbevreesdheid, dezelfde aanval en verdediging wat de geest van moed betreft, maar wat de letter aangaat, hebben deze toestanden eene verandering ondergaan; hun stoffelijk aanzicht is verdwenen, ze zijn in een nieuwen vorm verschenen. Want zedelijke moed heeft betrekking op beginselen; daarom is die soort van moed zuiver verstandelijk en terwijl die evenzeer vernietiging en lijden doet ontstaan, heeft deze vernietiging plaats zonder bloedvergieten en is enkel verstandelijk, n.l. de vernietiging van de beginselen van een ander; zijn lijden is verstandelijk en niet stoffelijk.

Deze vorm van moed is nu algemeen erkend en beschouwd als zedelijke moed, ter onderscheiding van gewonen of stoffelijken moed, zonder twijfel is het een betrekkelijk nieuwe ontwikkeling van den lateren tijd in de evolutie van het ras en is volstrekt nog afwezig in dieren. Eenige duizenden jaren geleden was het waarschijnlijk een bijzonder zeldzaam en nieuw vermogen en het is nog in een proces van ontwikkeling, daar een groot gedeelte van het ras er nog niet in ontwikkeld is, want, terwijl op zijn minst 70 pCt. van het ras reeds vergevorderd is in de ontplooiing van stoffelijken moed, is het twijfelachtig of 20 pCt. der menschen eenige beduidende graad van zedelijken moed hebben, ten minste zóó dat zij in het volle bezit er van zich onderscheiden van hunne medemenschen door een hoogeren graad van karakter en doorgaans — ofschoon niet juist altijd — als leiders van menschen in hunne bijzonderen kring van werkzaamheden optreden.

Maar de Nieuwe Moed, tot welker beschouwing de voorgaande opmerkingen hebben geleid, is een nog hoogeren vorm; werkelijk even veel boven en verder dan de zedelijke moed, als deze staat boven en verder is dan de stoffelijke moed, en is er even afgescheiden van als de vorige vorm. Ik heb deze de Nieuwe Moed genoemd omdat het nu iets nieuws is in dit ras, zijne openbaring tegenwoordig zeer zeldzaam en daarom weinig begrepen. Ofschoon zeer verschillend van zedelijken moed, ontstaat die er toch uit, evenals zedelijke moed, zoo verschillend van stoffelijken er uit voortkomt. Stoffelijken moed behoort aan het dier; zedelijke moed aan den mensch; de Nieuwe Moed is goddelijk, ter onderscheiding van de dierlijke of menschelijke onbevreesdheid.

(Wordt vervolgd).

genwoordige thuis behoort, en in het geheel niet past bij onze Indische toekomstpolitiek.

Men sprak van de Buitenbezittingen, gelijk de inwoner van een groote stad zou spreken van de ,,buitenwijken''. Java was het centrum, de Metropolis niet alleen maar eigenlijk het eenige deel van Indië, dat voor Nederland, dat voor den Europeaan waarde had en waar deze op eenigszins dragelijke wijze kon leven.

In die opvatting is, aanvankelijk langzaam, maar later, onder den invloed van de politiek van Van Heutsz, zeer snel een ommekeer gekomen.

De buitenbezittingen verliezen bij de thans gevoerde ontwikkelingspolitiek hoe langer hoe meer hun karakter van buitenwijken eener Metropolis.

Trouwens, hoe meer onze kennis van die gewesten vermeerdert, hoe meer daar op bestuurs-, handels- of industrieel gebied omgaat, hoe meer de ontwikkeling en de bloei toenemen, hoe scherper de differentieering zich zal afteekenen, des te moeilijker zal het blijken, hen gezamenlijk onder het hoedje van dien oneigenlijken naam te blijven vangen.

't Is echter niet een naam, waar het hier op aankomt, maar een politiek.

De gevoerde politiek heeft zich, ondanks de pogingen, om haar daarvan te bevrijden, steeds weder laten vastzetten binnen den kring van het door dien naam aangeduide begrip.

De hoofden der gewesten waren vroeger gebonden door het eenvormige consigne: voor alles zorgen, dat er zoo weinig mogelijk uitgegeven wordt en er geen moeilijkheden ontstaan. Daarna is het tijdvak gekomen van het initiatief.

Er moet worden gewerkt en uitgegeven! Kwamen er moeilijkheden, dan zou de regeering die wel helpen oplossen. Toen begonnen de gewesten te leven! Maar dadelijk werd een band aangelegd, die bedoelde te steunen, maar aldra aanving te knellen.

Er begon zich weder, en dit door toedoen van het Bureau voor de Bestuurszaken der Buitenbezittingen, een ambtelijke ,,Buitenbezittingen-politiek'' te ontwikkelen. Zeer zeker komt aan dit bureau, schepping van den heer Colijn, groote verdienste toe. Zonder de hulp van dit bureau en de voortreffelijke ambtenaren, die met zijn leiding waren belast, zouden de hoofden van gewestelijk bestuur nimmer in staat zijn geweest de behoeften hunner gewesten door de regeering genoegzaam te doen erkennen, en zou de regeering die behoeften nimmer hebben kunnen doorgronden en begrijpen, veel minder in staat geweest zijn de voorziening daarin op doeltreffende wijze te regelen.

Nu behoort, gelijk van zelf spreekt, het ten opzichte van de gewesten te voeren regeeringsbeleid door de centrale regeering met behulp van de haar ten dienste staande organen te worden vastgesteld, maar wat het bestuursbeleid betreft, daarvan moet het zwaartepunt niet te Batavia, maar in de gewesten zelve liggen. Door de schepping van het bureau is dat zwaartepunt echter bezig, zich naar het departement van binnenlandsch bestuur, waarvan het een deel uitmaakt, te verplaatsen.

Tusschen het hoofd van gewestelijk bestuur, resident of gouverneur, en de regeering, behoort geen schakel, noch in den vorm van een instelling of departement, noch in dien van een persoon, als een adviseur.

Bij de zoo urgente reorganisatie van het Binnenlandsch Bestuur op de Buitenbezittingen is het dringend gewenscht, hiermede rekening te houden.

Worden er, gelijk werd voorgesteld, gouvernementen opgericht, waarvan elk eenige der tegenwoordige gewesten zal omvatten, dan dient tevens het departement van B. B. te Batavia bij de betrekkingen tusschen gouverneur en regeering als tusschenpersoon te worden uitgeschakeld. Opheffing van het geheele departement, met verdeeling van zijn bevoegdheden, waar dit pas heeft, aan de technische departementen, gelijk destijds door den heer Ritsema van Eck werd aanbevolen, zou ter bereiking van dit doel, het meest gewenschte middel zijn; gebeurt dit niet, dan zou toch, door drang naar macht en invloed bij de bureauambtenaren en zucht, bij de zwakkeren onder de hoofden van gewesten, om een zwaar wegende verantwoordelijkheid van zich af te wentelen, de vroegere verhouding, zij het ook in nieuwen vorm, in het van ouds gebruikelijke spoor terugkeeren.

De regeering zal het natuurlijk niet geheel zonder ,,Bureau'', om bij haar de bestuurszaken der Buitenbezittingen voor te dragen, kunnen doen. Daartoe zou een afdeeling der Algemeene Secretarie moeten worden ingericht — een middel, dat voorzeker ernstige schaduwzijden heeft, maar althans een niet onbelangrijke reductie van het kwaad zou helpen aanbrengen.

Het incident, 't welk zich onlangs in de Indische ambtelijke wereld heeft afgespeeld, wij bedoelen het ontslag van den heer Lulofs als adviseur en diens detacheering bij de Algemeene Secretarie, schijnt er op te duiden, dat de regeering ingrijpende wijzigingen van de bestuurs-organisatie op het oog heeft. Omtrent Java verluidt, dat de instelling van drie gouvernementen thans definitief voor de deur staat.

Zou de regeering den overeenkomstigen maatregel ten aanzien van de Buitenbezittingen niet te gelijkertijd willen treffen?''

Suriname.

Onder het hoofd ,,*Vrije arbeiders op plantages*'', schrijft ,,*De West*'' van 1 Juni:

,,Het is een gelukkig verschijnsel, dat de plantages er zich meer dan vroeger op toeleggen om vrije arbeiders aan de ondernemingen te verbinden, door de uitgifte van lapjes grond.

Het voordeel is wederzijds.

Er vormt zich aldus een reserve van arbeidskrachten op de plantages, die haar zeer te stade komt. Omgekeerd vindt de landbouwer, die niet altijd ten volle kan bestaan van de opbrengst van zijn perceel, gelegenheid tot bijverdienste.

Een gelukkig voorbeeld van deze methode vindt men op de plantage Vreeland, waar een honderdtal gezinnen (meerendeels Javanen en Britsch Indiërs) rijstperceelen bezitten, waarvoor zij geen huur behoeven te betalen. Omgekeerd heeft de plantage geen hooge uitgaven voor immigratiekosten, want de noodige arbeidskrachten voor den cacaoaanplant vindt zij in meer dan voldoende mate onder de houders der rijstperceelen.

Het aardige van deze plantage is, dat wederzijdsche partijen geheel vrij staan tegenover elkander. Van een contract is geen sprake. Dwang tot nakoming van verplichtingen schijnt er overbodig te zijn. Die toestand duurt nu al sedert jaren en het geheel is een succes. De plantage produceert thans ongeveer 1000 balen rijst per jaar. Wij namen er Maandag weder een kijkje en kregen den indruk van welvarendheid en tevredenheid. De onafzienbare rijstvelden — doorsneden met dammen, die benut zijn voor den aanplant van bananen, cassave en andere kostproducten — maken een heerlijken indruk. En de woningen van de landbouwers, vooral de ruime en comfortabele verblijven van de Javanen, zijn een lust om te zien.

Wat op een betrekkelijk kleine plantage kan geschieden, is wellicht niet mogelijk op een grootere onderneming. *De Surinamer* vertelt in haar jongste nummer een en ander van de methode, die op de suikerplantage Rust en Werk wordt gevolgd om arbeiders als landbouwers zich te doen vestigen. De vestiging geschiedt daar onder een contract, dat nauwkeurig de wederzijdsche rechten en plichten afbakent. De arbeiders zijn verplicht vier dagen per week voor de plantage te werken en wel alle werk evenals de immigranten. Een middelmatig arbeider zal met dit werk ongeveer 12 cent per uur moeten kunnen verdienen en per dag ten minste 7 uren moeten werken. Daartegenover staat men hem vijf jaar kosteloos een perceel van 1(?) hectare af, met vrije geneeskundige behandeling en verpleging voor hem en zijn gezin, een renteloos voorschot van ƒ 25.— voor het bouwen van een woning, enz.

Reeds hebben 80 arbeiders, uitsluitend Britsch Indiërs en Javanen, een grondje genomen. Een oppervlakte van 80 akkers is reeds met rijst beplant, 10 akkers met bananen, aardvruchten en mais, terwijl 30 akkers plantklaar gemaakt zijn.

De Surinamer heeft, dunkt ons, gelijk, als zij dit streven gunstig beoordeelt en er op wijst, dat daarbij behoorlijk gezorgd is voor de wederzijdsche belangen, van de plantage en de arbeiders.

In de laatste jaren zien wij meerdere plantages dezen kant opgaan. Sorgvliet en Jagtlust bijvoorbeeld zijn twee plantages waar men reeds verscheidene arbeiders als perceelhouders gevestigd ziet. Op Jagtlust heeft men daaronder ook eenige jeugdige Creolen.''

Tot zoover ,,*De West*''.

De opmerking moet ons uit de pen, dat men in Suriname wel eerder met deze pogingen had kunnen beginnen.

Britsch Guiana is ons in dit opzicht — als in zoo veel andere — voor geweest. Sedert jaren moedigt men daar de vestiging van vrije arbeiders op de plantages aan en met succes. De Surinaamsche planters behooren zich op de hoogte te houden van de verdere ontwikkeling van het proces bij den nabuur.

* * *

Eenige weken geleden bespraken wij de voorgenomen wijziging van het schooljaar op de openbare

M.U.L.O.-scholen te Paramaribo. „*De West*" deelt nu mede, dat de Gouverneur besloten heeft de wijziging uit te stellen tot 1918. „Dat is maar goed ook, — aldus het blad — want het ging niet aan om het publiek met een dergelijke wijziging plotseling te overvallen. Wij veronderstellen, dat zelfs voor 1918 van de zijde van het publiek nog heel wat bezwaren tegen den maatregel zullen worden ingebracht."

***

Eindverslagen Eerste Kamer. Omtrent het ontwerp van wet houdende bepalingen betreffende de beteekening en tenuitvoerlegging in de koloniën, van in Nederland uitgevaardigde dwangbevelen en in Nederland alsmede in Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao onderling, van in de koloniën uitgevaardigde dwangbevelen, werd opgemerkt, dat de benaming, waaronder de wet volgens artikel 10 kan worden aangehaald, namelijk van: „Koloniale invorderingswet" niet juist is. Immers zullen volgens de wet Nederlandsche belastingen in Nederland verschuldigd in de koloniën, en omgekeerd belastingen in de koloniën verschuldigd in Nederland kunnen worden geëxecuteerd; de wet is dus niet uitsluitend eene „koloniale". Onjuist is ook de benaming „invorderingswet", daar de wet alleen betreft de beteekening en ten uitvoerlegging van dwangbevelen.

***

Wij vestigen de aandacht der Surinaamsche collega's er op, dat hunne bladen ons ongeregeld of in het geheel niet bereiken.

Van „*Op den Uitkijk*" is het nummer van 10 Febr. het laatste dat wij ontvingen, van „*Het Onderwijs*" het nummer van 22 November 1916. „*De Surinaamsche Bode*" zagen wij in vele maanden niet. Onzerzijds worden de ruilexemplaren geregeld naar Suriname verzonden.

Curaçao.

In de *Curaçaosche Courant* van 8 Juni j.l. lezen wij o.m.:

„Bij den Kol. Raad is ingediend een ontwerp-verordening, regelende den *Openbaren Gezondheidsdienst* in de kolonie Curaçao.

De Gouverneur licht het ontwerp toe als volgt:

Het doel van het ontwerp-verordening is om de belangen der volksgezondheid in deze kolonie toe te vertrouwen aan een Openbaren Gezondheidsdienst, wiens directeur den dienst vertegenwoordigt en er het middelpunt van uitmaakt.

De gezondheids-commissie is gedacht, eensdeels als een college van advies voor het Bestuur, anderdeels als eene bron van voorlichting en hulp voor den Openbaren Gezondheidsdienst in hygiënisch-sanitaire zaken en in zaken van meer algemeenen aard, bijv. kennis van land en volk, belangen van industrie, handel en scheepvaart, enz.

Het was niet noodig de taak en de bevoegdheid der gezondheidscommissie zoo uitgebreid te maken als in het Moederland, omdat de gezondheids-commissie hier niet in aanraking komt met zelfstandige gemeentebesturen, zooals in Nederland, maar enkel met het Bestuur, den Openbaren Gezondheidsdienst en met het publiek.

Door de bepaling, dat het personeel van den Openbaren Gezondheidsdienst geen lid der commissie kan zijn, is er tegen gewaakt, dat zij te eeniger tijd te weinig zelfstandig zoude worden in samenstelling en te veel het contact met de bevolking, waaruit zij behoort voort te komen, zoude verliezen.

Aan de andere zijde wordt het nauwe verband met den Openbaren Gezondheidsdienst voldoende verzekerd door het lidmaatschap en praesidium van den Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst.

De benoeming van gewone leden, niet op Curaçao woonachtig, stuit op het bezwaar van zeer hooge reis- en verblijfkosten en op de moeilijkheid, om zakenmannen te vinden, die enkel voor het bijwonen van eene commissie dagen en soms weken van huis zouden moeten zijn. Daarom is getracht het bezwaar te ondervangen, door de benoeming van correspondeerende leden voor alle eilanden der kolonie, behalve voor Curaçao.

***

Naar aanleiding van het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer betreffende de *Begrooting van Curaçao* merkt de redactie der *Amigoe* in haar blad van 2 Juni j.l. in een Naschrift o.m. op:

„Evenals dit gebruikelijk is bij iederen Missionaris, die met verlof naar Nederland vertrekt, ontving ook Pastoor Dahlhaus van Mgr. Vuylsteke de opdracht, de belangen der kolonie en van de Missie warm aan te bevelen bij personen van invloed.

Nu was het een gelukkige gedachte van pastoor Dahlhaus, de hoofdaandacht van voorname personen en hooge autoriteiten te vragen voor den hoofdvijand van het R. K. onderwijs, we bedoelen den Kolonialen Raad.

De groote meerderheid van dezen Raad heeft bij herhaling getoond de doodsvijand te zijn van het Katholiek Onderwijs.

. . . .

„Met zulk een Kolonialen Raad is geen samenwerking mogelijk. Het Vicariaat doet alles om het Onderwijs zoo goed te geven als redelijk geëischt kan worden, het gaat zelfs nog een eind weegs mee, waar men al te veel eischt en bepaald onredelijk wordt.

Maar, reeds nu weten wij zeker, dat een nieuwe aanvrage om verhooging van subsidie, welke onmogelijk langer uit kan blijven, wil het Vicariaat het Bijzonder Onderwijs op peil houden en aan de gestelde eischen blijven voldoen, bij den Kolonialen Raad geen gehoor zal vinden.

Aan deze nieuwe weigering van wat recht en billijk is, stelt zich het Apostolisch Vicariaat liefst niet bloot.

Reeds tweemaal heeft de Regeering in Nederland het Bijz. Onderwijs in de Kolonie Curaçao moeten redden.

Pastoor Dahlhaus hoopt het nu zoo ver te brengen, dat aan dien wantoestand voor goed een einde zal worden gemaakt.

De Hooge Regeering in Nederland schijnt nu zelf maatregelen te nemen om het Bijz. Onderwijs in onze Kolonie te beschermen tegen de vexatoire maatregelen van den Kolonialen Raad.

Als dat gebeurt, hebben de heeren het slechts aan zich zelf te wijten."

***

In de *Curaçaosche Crt.* van 8 Juni j.l. is een „Ingezonden stuk" geplaatst van *C. Amelunxen* betreffende *'t Onderwijs,* luidende:

„Men vreest verval van de Hendrikschool en de pogingen, die men aan wil wenden om genoemde school tot een betere onderwijsinrichting te maken, verdienen lof.

Een stel onderwijzers (met hoofdakte niet waar?) in elke klas één. Zoo'n tiental dus, die hebben we noodig. Dan zou de Hendrikschool een school worden om je petje voor af te nemen. Ik betwijfel niet, de uiterlijke verzorging zou er in dit geval mogen zijn, ik wil zelfs toegeven, dat de school er in wezen door op zou knappen mits — die onderwijzers met hoofdakte dan goede onderwijzers waren, want onder hen is evenveel minderwaardig materiaal als onder de niet hoofdakte bezitters.

Een stel goede — als waarvan boven sprake is — krijgen we op Curaçao nooit!

Jawel, hoor ik roepen, als er maar beter betaald wordt, de Indische regeling mijnheer!

De Indische salaris-regeling komt op Curaçao nooit tot stand! Die komt te duur. Weet men wel, dat in Indië de onderwijzers met hoofdakte opklimmen tot *f* 700.— in de maand. Dat bedrag zal men in Curaçao nooit of te nimmer betalen, dan zou de kwestie verbroken evenwicht in de gage's in het geding komen.

De conclusie ligt voor de hand. Als Curaçao zijn eisch „hoofdacte" blijft of zal gaan handhaven zal men zich tevreden hebben te stellen met die hoofdakte-bezitters, die in de Oost niet terecht kunnen.

Maar al zou Curaçao de Indische regeling treffen en zelfs de verlofsregeling als die in Indië maken, waarom zal dan een vreemd onderwijzer Curaçao de voorkeur geven boven Oost-Indië.

De West heeft de naam ongezond te zijn en al weten wij beter, feit is het dat de Nederlandsche onderwijzer met geruster hart naar Java trekt, waar dagelijks een paar honderd menschen aan de pest sterven, dan dat hij zich hier bij zijn landgenooten voegt, die voortdurend met elkander overhoop liggen.

Dus Curaçao zou boven de Indische regeling dienen te gaan? — nogmaals men doet het niet — nooit of te nimmer en in dit verband beteekent vasthouden aan de eisch hoofdakte of geen sollicitanten of een enkele, dus geen keus uit velen.

Wat dan? — Schaft de rangen af, laat de eischen hoofdakte vallen, die de onderwijzer niets geschikter maakt voor zijn werk en roept op voor Curaçao onderwijzers zonder meer, zonder onnoodige bijakten, die het aantal sollicitanten beperken.

Breng het aanvangssalaris op — minstens *f* 3000 met eenige periodieke verhoogingen om er den moed in te houden. Dan krijgt men bij elke vacature veel sollicitanten. Daaruit kan men de besten laten pikken. Zoodoende komt de Hendrikschool dan aan een stel onderwijzers van de bovenste plank.

Voorstanders van goed onderwijs, ik bied u dit artikeltje ter overweging en bespreking met de meeste ernst aan".

* *

Onder het opschrift „*Een teeken des tijds*" schrijft de *Amigoe:*

„Gedurende de groote armoede, welke er in de laatste jaren heerschte, was het Gesticht voor Krankzinnigen steeds opgepropt met arme lijders. Het is zeer zeker een verblijdend teeken, dat, nu de algemeene toestand aanmerkelijk verbetert, het aantal krankzinnigen weder geregeld afneemt.

Bedroeg het aantal krankzinnigen gedurende de eerste vijf maanden van het jaar opgenomen in de laatste jaren steeds dicht bij de 40, dit getal liep dit jaar niet hooger dan 18.

Ook verdient het opmerking, dat er vroeger altijd meer mannen dan vrouwen werden verpleegd, in den laatsten tijd is dat juist omgekeerd.

Er wordt meer gewerkt door de mannen, omdat er meer gelegenheid voor is, en dien ten gevolge

wordt er minder leeggeloopen en gesuft, en vooral minder gedronken.''

En betreffende *De Volksgezondheid* schrijft hetzelfde blad:

,,De Gouverneur heeft bij den Kolonialen Raad een Ontwerp ingediend van bepalingen tot het tegengaan van den verkoop van schadelijke eet- en drinkwaren.

In de Memorie van Toelichting lezen wij:

Dat eet- en drinkwaren door de bevolking te nuttigen, aan een doeltreffend toezicht moeten onderworpen zijn, is een in de laatste jaren algemeen aangenomen beginsel.

Behalve dat het gebruik van ondeugdelijke eet- en drinkwaren reeds tal van malen tot schade der gezondheid van velen heeft geleid, zelfs tot den dood heeft gevoerd, hetgeen al voldoende reden zou zijn, om een nauwkeurig toezicht tot een noodzakelijken eisch te maken, heeft een zoodanige keuringsdienst ook in oeconomisch opzicht groote beteekenis, en wel voornamelijk in tweeërlei opzicht.

In de eerste plaats is het oecomisch verlies, dat de bevolking ook zelfs door betrekkelijk geringe vervalsching lijdt, zeer aanzienlijk. Nemen wij bijv. aan, dat bij de allergewoonste voedingsmiddelen als melk, brood en vetten een vervalsching van slechts 10 pCt. werd bewerkt, dan leert een eenvoudige berekening, dat deze vervalsching de bevolking jaarlijks op een schade van tienduizend guldens komt te staan.

In de tweede plaats is het bestaan van een keuringsdienst in dit opzicht van beteekenis, dat vervalschende fabrikanten in plaatsen en streken, waar wél een zoodanige instelling bestaat, nu niet langer hunne minderwaardige producten bij voorkeur naar deze gemeenschap kunnen expediëeren. Immers, in eigen land, en in plaatsen, waar een keuringsdienst bestaat, vinden hunne waren geen aftrek; des te meer worden zij geworpen naar plaatsen, waar geen keuring van deze artikelen wordt uitgeoefend.

Het instellen van een keuringsdienst heeft dus een preventieve werking. Deze meening berust niet op hypothesen; het is bijv. bekend, dat bepaalde fabrieken een onderscheid maken in de hoedanigheid hunner producten, al naar gelang deze bestemd zijn voor steden mét, of zónder keuringsdienst, van het bestaan waarvan de fabrikanten nauwkeurig op de hoogte zijn.''

* * *

Elders lezen wij onder de berichten, welke de jongste mail ons bracht:

,,Het Amerikaansch *Weather Bureau* zal te Willemstad worden geopend. Vanwege de Am. Regeering is uitgezonden Prof. *O. L. Fassig*, die de noodige meteorologische instrumenten heeft opgesteld.

Het bureau zal gevestigd zijn in de Breedestraat, Overzijde, boven de woning van den heer J. H. Jonckheer.

Prof. Fassig is gisteren met het s. s. ,,Philadelphia'' naar New York vertrokken.

* * *

San Salvador, hoofdstad van de gelijknamige republiek, is benevens eenige voorsteden door een aardbeving of een vulkanische uitbarsting verwoest.

Er zijn eenige slachtoffers te betreuren, waaronder echter volgens een particulier telegram geen enkel lid van de daar gevestigde Curaçaosche kolonie.

* * *

Er heeft zich eene commissie gevormd bestaande uit de dames: Rebecca C. Henriquez; M. Moller; Evelina Winkelschemel; Lelia Capriles en A. C. Willemsen, die zich belast met het organiseeren van een bazaar ten bate van het *nieuwe theater*. Zij deelt mede dat de opening van den bazaar zou plaats hebben op den 19en Juni, des avonds om 8 uur in de benedenzalen van de Loge ,,De Vergenoeging''.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Technische Avondschool. De *Sinar Djawa* vernam, dat van Regeeringswege voortgegaan zal worden met de toekenning van een subsidie van *f* 500 aan de vereeniging ,,*Mangoenhardjo*'', ten behoeve van de door haar in het leven geroepen technische avondschool, onder voorwaarde, dat het daar gegeven onderwijs zal worden gewijzigd in den zin, als door een door den Directeur van Onderwijs te benoemen commissie zal worden bepaald. Hoewel nog niet wetende hoe die wijziging zal plaats hebben, heeft het bestuur van ,,*Mangoenhardjo*'' maar vast in deze regeling toegestemd.

Drang naar Onderwijs. Hetzelfde blad vernam ook, dat er te Semarang een tweede H.-I. school zal komen. De kosten van oprichting zullen ± *f* 4000 bedragen. Mogen er nog meerdere komen, roept de redactie uit! Want één er bij is niet voldoende. Nog honderden kinderen wachten op plaatsing.

Oneenigheid. De *Oetoesan Melajoe* en de *Kaoem Moeda* hebben ruzie over doel en beteekenis van de S. I. *Datoe Soetan Maharadja*, redacteur van de *Oetoesan Melajoe* — zoo schrijft de *Kaoem Moeda* — wil niets van de S. I. weten. Hij beweert, dat de meeste hoofden van Sumatra's Westkust haar vijandig gezind zijn. Hij is niet genegen om met ,,Insulinde'' en de Indiërs het Hollandsche Gouvernement te weerstreven. Hij brengt in herinnering den opstand in Djambi, de handelingen van *Hadji Mohamed*, door hem een flesschentrekker genoemd, zoo ook die van *Goenawan*, destijds door Tjipto openbaar gemaakt. Hij heeft er geen behoefte aan de hulp van de S. I. in te roepen, daar de Menangkabauers zich zelve wel kunnen helpen en weten, wat zij noodig hebben.

De *Kaoem Moeda* heeft 't naar aanleiding van het vorenstaande lang en breed over de schoone roeping van de Inlandsche pers, de stem van het Inlandsche volk, die der Regeering de wenschen van den kleinen man kenbaar maakt. Te Padang schijnt 't anders te zijn. Daar doet het bestuur met de pers wat het wil en de politie doet er ook aan mee. De Inlandsche bladen zien de overheid naar de oogen. Enfin dit is haar zaak, maar wat ergerlijk en onverantwoordelijk is — alzoo de *Kaoem Moeda* — dat is haar houding tegenover andere Maleische bladen. Uit nijd, dat aan *Datoe* niet de een of andere mooie positie in de S. I. is aangeboden, werkt hij anderen tegen, die het goede willen. Waar het iedereen duidelijk is, dat het Gouvernement door zijne ambtenaren het volk onderdrukt, daar zegt de *Oetoesan Melajoe*, dat deze beschuldiging onwaar is. En dat **om deze** reden (onderdrukking) een Regeeringscommissaris naar Sumatra is gezonden, noemt Datoe een ongegrond verwijt. Er is — zegt hij — geen enkel bewijs, dat de bevolking geklaagd heeft over den druk van heerendiensten en belastingen.

In een ander nummer van de *Kaoem Moeda*, zegt de redactie, dat nu kort geleden de S. I. haar stem heeft doen hooren over de belastingheffing en de heerendiensten op de Buitenbezittingen en de Regeering dientengevolge een Regeeringscommissaris heeft gezonden om een onderzoek dienaangaande te doen, het thans ook haar plicht is om dien commissaris de noodige inlichtingen te verstrekken. Bericht wordt, dat kort vóór het vertrek van dien hoofdambtenaar, de Regeering een nota van een journalist ontving, waarin is aangetoond, dat de bevolking van Sumatra's Westkust tevreden is en geen aanleiding heeft om te klagen. Indien het waar is, dat een dergelijke nota is ingediend, dan hopen wij (red. *Kaoem Moeda*), dat allen, die in 1908 in Komang begraven liggen, uit hunne graven herrijzen om den waarheidlievenden steller van deze nota dank te zeggen. Misschien dat er dan ook een decoratie voor hem gereed zal liggen.

S. I.-vergadering. De *Sinar Djawa* maakt melding van een groote vergadering te Petaroekan bij Pemalang door de S. I. gehouden, die bezocht werd door een paar duizend S. I.ers en waarbij ook Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren tegenwoordig waren. *Tjokroaminoto* was van Soerabaja overgekomen, hij opende en leidde de vergadering. Hij sprak eerst over het doel van de S. I. en ried de bevolking aan geen gronden meer in huur af te staan aan de suikerfabrikanten, als er geen ongehoord hooge prijzen bedongen kunnen worden. De bevolking moest zich niet laten overhalen haar gronden te verhuren voor *vijf* jaren, daar het toch zeker is, dat na het verstrijken van dien termijn die gronden het eigendom geworden zijn van de fabrieken, zoodat de bevolking zich dan slechts de vingers kan nalikken.

Deze S. I.-vergadering is gehouden kort vóór Tjokroaminoto's vertrek naar de buitenbezittingen.

Ook te Paree (Kediri) werd een groote S. I.-vergadering gehouden mede door genoemden Tjokro geleid. Een Arabier uit Soerabaja, *Basan bin Abdoel Rachman* en een Boeginees uit Makassar, waren daarbij tegenwoordig, zoomede eenige Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren. De *Oetoesan Hindia* wijdt er een artikel aan, en meldt, dat *Tjokro* gesproken heeft over de tabakscultuur in Djember en de bevolking middelen aan de hand deed om zich te bevrijden van den druk, dien zij van de tabakkers ondervindt. Hij vroeg o.m. of het voor de bevolking een ruïne zou zijn, indien zij hare gronden niet meer aan de tabakkers verhuurde?

In de plaats van *Marco*, die nu tengevolge van zijn veroordeeling voor twee jaren aan den dienst van de

S. I. is onttrokken, heeft de S. I. naar een waardigen vervanger gezocht en dien gevonden in de personen van de heeren *Westerveld* en *Sneevliet* (van Insulinde). De *Sinar Djawa* schrijft dienaangaande: ,,Om reden van politieke beginselen heeft Westerveld ontslag gevraagd uit den Semarangschen gemeenteraad. Den S. D. Westerveld hebben wij leeren kennen als een orang S. I. Dit is ons gebleken uit zijn optreden en houding in den gemeenteraad. De S. I. te Semarang moet op middelen zinnen, opdat deze S. I.er zitting blijft nemen in den raad der Semarangsche vroede vaderen. Want hoewel de S. I. geen stemrecht heeft, is het goed, dat hij voor ons blijft werken bij de gemeenteverkiezingen. Den 6en Mei vergadert de S. I. Zal de S. I. te Semarang dan blijken revolutionair te zijn? Als nu Westerveld en Sneevliet beiden zitting hebben in den gemeenteraad, dan heeft de S. I. immers door hen stem in den raad?

Ontdekkingen? De *Oetoesan Hindia* meldt, dat *Tjokroaminoto* van zijn reis naar Borneo en Celebes overhaast te Soerabaja is teruggekeerd. In Midden-Celebes moet hij toestanden aangetroffen hebben van dien aard, dat hij vreest, dat de S. I. of S.I.-ers genoemd zullen worden daaraan debet te zijn. Zijn bedoeling is 't de Regeering van een en ander op de hoogte te stellen.

Reisbrieven van Abdoel Moeis. In de *Kaoem Moeda* worden reisbrieven van *Abdoel Moeis* opgenomen. Uit Port Said is een zijner laatste brieven geschreven. In de Preanger Bode is overgenomen, wat hij over het leven aan boord meldt. Daarover is hij lang niet te spreken. Hij werd door meer dan 90 pCt. der passagiers vrijwel genegeerd. De heeren Dr. Moresco en van der Houwen van Oordt waren wel vriendelijk. Hoe dichter bij Europa, hoe vriendelijker ze werden. Maar de rest, vooral de Europeesche onderwijzers en marine-officieren, waren hoogst onhebbelijk. Ronduit durfde er één te zeggen, dat de Inlanders wel 2000 jaren bij de Hollanders ten achter waren en dat het Gouvernement met zijn hervormingen daarmede wel wat rekening mocht houden. Een marineofficier vertelde met een vriendelijk gezicht, dat de Inlanders noch voor matroos, noch voor zeeofficier geschikt zijn. Al hadden ze gelijkwaardige diploma's, ze misten toch de eigenschappen om hun kennis in de praktijk toe te passen. Toen *Abdoel Moeis* het tegendeel wilde bewijzen, verklaarde bedoelde marineofficier heel beminnelijk, dat Abdoel Moeis dat maar niet moest doen, omdat hij daar toch geen verstand van had. Ook aan een Inlandsche militie zou men niets hebben, die was niet te vertrouwen.

Abdoel Moeis was erg boos en heeft dien officier geen groet meer waardig gekeurd. Dat de meeste passagiers hem als een gevaarlijk individu beschouwden, goed om levend verbrand te worden, begrijpt hij heel goed. 't Zijn allemaal...... trouwe lezers van het *Nieuws van den Dag van N.-I.* En dus zien ze hem aan voor den hoofdmoordenaar van de gevallenen te Djambi. Aan boord heeft *Abdoel Moeis* zich stil gehouden, maar later komt de afrekening." Zoo luidt 't o.m. in die ,,Reisbrieven".

,,Kaoetamaan Istri". Aan de statuten dezer vereeniging te Tjiamis, opgenomen in de Javasche Courant, ontleent de *Kaoem Moeda* 't volgende: Het doel der vereeniging is het oprichten en in stand houden van een fonds, ter bestrijding van de kosten van oprichting van scholen voor en het verleenen van onderwijs aan Inlandsche meisjes in het gewest Preanger Regentschappen. Als lid kan worden aangenomen een ieder, die den leeftijd van 18 jaren bereikt heeft. De maandelijksche contributie ten behoeve van het doel der vereeniging, waartoe elk lid verplicht is, bedraagt minstens *f* 0.10. De vereeniging wordt bestuurd door vijf leden. Voor het eerst bestaat het bestuur uit *Nji Raden Ajoe Soetanandika, presidente;* mevrouw *Th. A. A. Hartevelt,* geb. *Hagnauer*, secretaresse; *Nji Raden Asana*, penningmeesteresse; mevrouw *J. F. Burghard*, geb. *Wardenaar*, commissaresse; *Nji Raden Natakoesoemah*, commissaresse. De directie vult zich zelve aan. Zij wordt terzijde gestaan door een commissie van bijstand, bestaande uit ten hoogste vijf leden. Voor het eerst bestaat die Commissie uit *Raden Toemenggoeng Sastrawinata;* de heer *C. F. Gonsalves; Mas Setjaditrata; Raden Djajawinata, Raden Koesoema Adi.* De commissie vult zich zelve aan.

Vorstelijke Huwelijken. Het huwelijk van vier dochters van den Sultan van Djokdjakarta werd Maandag 14 Mei j.l. voltrokken. Er was een gezantschap van den Soenan van Soerakarta aanwezig. De kosten van deze huwelijken, de feesten, enz. worden geschat op een totaal van vijftig mille. Alleen op den eersten feestdag waren daarvoor 3000 Inlanders werkzaam, allen in betaalden arbeid. *(Sinar Djawa).*

WAT DE CHINEES VERTELT.

Valsche Voorstellingen. De *Sin Po* acht den heer *Tjokroaminoto*, president van de C. S. I., een gevaarlijke volksmenner, en *Abdoel Moeis* ook niet te vertrouwen. Het blad releveert 't volgende — zooals 't in de *Preanger Bode* te lezen staat, van de door laatstgenoemde te Genève uitgesproken rede: De oorzaken van het ontstaan der S. I. waren de minderwaardige praktijken door de Chineezen, die de brug vormen tusschen Inlandsche en Europeesche kooplieden, toegepast op de bevolking als geldschieters. Een domme Inlander, die *f* 5.— leent, moet dat bedrag dagelijks met *f* 0.25 gedurende een maand inlossen, hetgeen neerkomt op een jaarlijksche rente van 600 pCt. Europeesche kooplieden, die zich rechtstreeks in verbinding willen stellen met den Inlander, worden bedreigd met boycot. Sinds den boxeropstand worden de Chineezen hooghartig en lieten zich door den Inlander *toean* noemen. Vaak kwam het voor, dat de een of andere Inlander door een troep Chineezen werd aangevallen. Te Solo stelden zich voor het eerst de Inlanders te weer. Daar bezat Hadji Samanhoedi een batikkerij, die met de Chineezen concurreerde. Dat gaf vijandschap en vechtpartijen, totdat Hadji Samanhoedi ten slotte 30000 Mohammedanen, deels uit Solo, deels uit andere plaatsen, vereenigde. Het gouvernement trad tusschenbeide en verbood de S. I. buiten Solo. De beweging was echter reeds te ver gevorderd en niet lang daarna vereenigde de heer Tjokroaminoto een gewezen H. B. S.-leerling, te Soerabaja alle S. I. tot een geheel. Toen het zoover gekomen was, was het gouvernement slim genoeg om officieele relaties met de S. I. aan te knoopen; niettemin werd zij door het Europeesch en Chineesch publiek onbillijk beoordeeld. De Chineezen vereenigden zich om tegen de S. I. te ageeren en men kan er zeker van zijn, dat de Chineesche bloedzuigers leugenachtige berichten over de S. I. verspreidden. Zoo werd o.a. het bericht verspreid, dat de Inlanders te Banjoemas een opstand wilden verwekken, zoodat vele Europeanen de vlucht namen. Naar aanleiding hiervan ontkent de *Sin Po*, dat het streven van de S. I. economisch zou zijn, zooals door *Abdoel Moeis* geschetst. Geen enkele S. I. toko wordt goed beheerd en Dr. Rinkes zelve heeft zich uitgelaten, dat de S. I. in de eerste plaats haar ontstaan dankt aan den nationaliteitswind, die over Azië strijkt en den vooruitgang van Japan, terwijl het opdringen van den Christelijken godsdienst door G.-G. Idenburg de aanleiding werd. De S. I. is een politieke vereeniging, zegt de *Sin Po*, met den Islam als basis. Vervolgens bespreekt het blad de bewering, dat Chineezen 600 pCt. interest eischen. Mr. P. H. Fromberg, zegt het blad, schreef in ,,De Chineesche beweging" pag. 5: ,,De Chineezen fungeeren als geldschieters ,,voor de Inlanders, wier financiën steeds in de war ,,zijn, zoodat de assurantiepremie te hunnen opzichte hoog moet zijn. Inlanders kunnen niet sparen, ,,hebben geen bedrijfscrediet, hun bezittingen worden door de politie onvoldoende beschermd, de civiele procedure duurt te lang, de priesterraad ,,knoeit vaak met de boedels, enz., zoodat het risico ,,voor den Chineeschen geldschieter zeer groot is." En dan het Gouvernement zelf, zegt de *Sin Po*, dat eischt 75 pCt. in de pandhuizen, zonder daarbij eenig risico te loopen.

Strijd over de S. I. Eigenaardig is 't — zoo vervolgt het blad — dat nu in de Maleische pers weer eens een pennestrijd ontbrand is over den oorsprong van de *S. I.* De een noemt het een economische, de ander een politieke, een derde een godsdienstige beweging. Misschien hebben ze allemaal gelijk en is het een *tjampoer adoey* (allergaartje). Maar grappig doet het wel aan, als de heer *Abdoel Moeis* de schuld geeft aan de Chineezen, die immers als geldschieters zoo bar en bar van den Inlander profiteeren. Men zou de vraag kunnen stellen: Waarom laat de Inlander zich dan geld schieten? Waarom ,,piendjemt" (leent) hij dan altijd? Dat is toch zijn eigen verkiezing. De S. I. moest liever, als zij het ten minste werkelijk goed met den Inlander meent, den Chinees aan haar landgenooten ten voorbeeld stellen. Door zijn ijver en spaarzaamheid komt hij, hoewel als vreemdeling altijd eenigszins gehandicapt, er bijna altijd boven op. Zoodra de S. I. in haar wapen de zinspreuk voert: ,,zuinigheid met vlijt bouwt huizen als kasteelen", zal zij een zegen voor den Inlander worden. Dan zullen de pandhuizen verminderen en de spaarbanken bloeien. Dan behoeft men niet meer te pikeren over inzinking en mindere welvaart en opheffing. En dan zal de S. I. niet meer boos zijn op den ,,geldschietenden Chinees", want die bestaat dan niet meer.

„Laat ze maar crepeeren". Naar aanleiding van het bericht in de *Sin Po*, dat in de gevangenis te Glodok (Batavia) verscheidene van de Djambische gevangenen van uitputting gestorven zijn, teekent de *Warna Warta* aan, dat die menschen immers hun geboortegrond verdedigd hebben met geen ander doel dan om dien vrij en zelfstandig te maken, wat slechter geacht wordt dan rooven en moorden. En daarom, aangezien met goed fatsoen niet te veel menschen opgehangen kunnen worden, was het maar beter geweest ze op die manier dood te laten gaan, niet waar?" Alzoo de schrijver.

Een Sino Japanese Club. De *Perniagan* deelt mede, dat te Batavia spoedig de oprichting te verwachten is dezer sportvereeniging, welke zich zal toeleggen op het beoefenen van tennis en baseball.

Van Vreemde Koloniën.

De Duitsche sociaal-democratie en de koloniale politiek.

In een vorig nummer wezen wij op verschil van opvatting tusschen de Duitsche sociaal-democratische afgevaardigden in den Rijksdag ten opzichte van de koloniale politiek. 't Is zeker niet louter toeval dat de Deutsche Kolonialzeitung van 20 Juli juist nu een artikel over 't standpunt der S. D. bevat, en dat zij Gustav Roske bereid heeft gevonden zijn beschouwingen hierover ten beste te geven. Aan zijn vrij uitvoerig artikel ontleenen wij 't volgende:

Op 't tijdstip dat zich in Engeland, Frankrijk en Nederland de arbeidersklasse een politieke vertegenwoordiging wist te bezorgen, waren die landen reeds lang in 't bezit van koloniën. De S. Die. van die landen heeft geruimen tijd de behoefte niet gevoeld om met een duidelijk programma stelling tegen de koloniale politiek te nemen. In Duitschland, waar een sterke neiging bestond tot principieele behandeling van staatkundige problema's, deed de behoefte aan behandeling van 't koloniale vraagstuk zich niet voelen zoolang zij voor 't Rijk geen practische beteekenis had. 't Duitsche rijk trad in 1871 zonder koloniaal bezit in 't leven. Zelfs was er een aanwijzing geweest dat de Rijksdag daar ook niet aan wilde. In November 1870 was een petitie van Bremer reeders om Saigon in Fransch Kochinchina over te nemen, door den N. Duitschen Rijksdag afgewezen; bij die gelegenheid had de sociaal-democraat Mende een programmanummer geformuleerd, daar hij die overname als een annexatie afkeurde, wijl zij niet met toestemming van de bewoners zelf zou geschieden.

Daarbij zijn in tien jaren geen koloniale vragen in den Rijksdag in debat gekomen. In 1880 werd een wetsontwerp, om de maatschappij die ondernemingen op Samoa had, steun te verstrekken, met 118 tegen 112 verworpen. De S. D. hadden geen koloniallust te bestrijden, want deze was er niet, vond althans geen meerderheid.

In 1884 vond 't begin der koloniseering van Z. W.-Afrika bij Rijksdag en bij Bismarck nog een koel onthaal. Maar in dat jaar begon Dr. Bamberger in den Rijksdag zijn begeesterende verdediging voor een koloniale politiek. In Januari 1885 kwam de S. D. Hasenclever op tegen de overdreven verwachtingen, die men de toekomstige kolonisten voorspiegelde, maar hij richtte zich niet tegen 't begrip der koloniseering in Schutzgebieten. Hij verwachtte dat 't beloofde voordeel niet zoo gemakkelijk en zoo mild zou toevloeien en hij vreesde veelvuldigen strijd met inboorlingen. Toen de uitbreidingslust verder ging en in Kameroen b.v. inderdaad tot bloedige ontmoetingen leidde, kwam de S. Die. hiertegen in verzet, zij bestreed de gegenwärtige gevaarlijke koloniale politiek. Tegen een gezagspositie ter bevordering van de wetenschappelijke verkenning van Afrika had de partij geen bezwaar.

Bij de aanvragen om subsidie voor de stoombootdiensten, in 1885, was de S. D. fractie geneigd de lijnen op Oost-Azië en Australië te steunen, aangezien zij uitsluitend ten dienste van handel en verkeer gevraagd werden, maar zij was niet te vinden voor de lijnen naar Samoa en Oost-Afrika, daar zij de koloniale politiek, voor zoover zij toen te overzien was, niet kon billijken. Zij vond daarbij steun van velen buiten de partij, zoo vond Eugen Richter 't gevraagde bedrag voor de eerste 7 beambten voor Z. W.-Afrika, Togo en Kameroen van te vergaande strekking. Maar in beginsel wezen de S. D. de koloniale politiek toch niet af, zoo zeide Liebknecht bij een debat op 4 Maart 1885: Werkelijke koloniën, landbouwkoloniën e.d. zijn in bepaalde tijdperken van buitengewoon nut geweest. De menschelijke kultuur kan van 't koloniaalwezen niet worden losgemaakt.

In de eerst volgende jaren bleef de toestand ongeveer dezelfde, de koloniën groeiden langzaam, de Rijksdag verwachtte er niet veel van. De S. D. hadden hun tijd en belangstelling aan belangrijke binnenlandsche kwestiën te geven, bij 't aanvragen van geld namen zij 't standpunt aan, door den afgevaardigde Kayser voor de begrooting van 1888 uitgesproken, aangezien de voor de koloniën vroeger uitgesproken verwachtingen niet in vervulling waren gegaan, behoorde er verder geen geld voor gegeven te worden, vóórdat op een verkregen resultaat en voordeel voor de Duitsche natie kon worden gewezen.

De misslagen, bij 't koloniaal beleid begaan, riepen in datzelfde jaar de aandacht echter nog nader op voor hetgeen in Oost-Afrika tot den z.g.n. opstand der Boeschiri leidde. Wat daar in naam van 't uitroeien van den slavenhandel gebeurde, gaf Paul Richter aanleiding tot de volgende ontboezeming: „Ik heb in de tegenwoordige leiding der D. politiek niet zooveel vertrouwen om te gelooven, dat zij, voor zoover zij haar organen in Afrika heeft, zich bijzonder inspant om de kolonisatie in werkelijk humanen en z.g.n. christelijken zin uit te voeren. Een stelsel, dat elke onbevriende partij dadelijk met uitzonderingswetten bedenkt; een stelsel, dat koelbloedig tienduizenden en nogmaals tienduizenden vreedzame bewoners over de grenzen van hun land deed drijven; een stelsel, dat er zich tot nu toe hardnekkig tegen verzet heeft aan de inheemscne arbeiders een broodnoodige beschermende wetgeving te schenken; een stelsel, dat ieder persoonlijken tegenstrever door alle mogelijke vervolgingen en processen tracht te vernietigen; een zoodanig stelsel kunnen de S. D. niet vertrouwen, kunnen zij niet volgen."

De S. D. hielden vast aan de oorspronkelijke opvatting van Bismarck, dat de opbrengsten van de Schutzgebieten de kosten van hun eigen bestuur moesten dekken. Intusschen had de ondervinding reeds geleerd dat dit vooralsnog niet mogelijk zou zijn. Toch verklaarde Georg v. Vollmar in 1890: „alle beschikbare moreele en materieele krachten van ons volk en van de gemeenschap zijn te vereenigen en voor 't eigen volksbelang aan te wenden". Maar hij zeide daarnaast bovendien: „Ik ijver volstrekt niet tegen een D. kolonisatie in O. Afrika. Dat zou een strijd tegen windmolens zijn, daar dit niemand, ook geen regeering kan hinderen. 't Staat ook buiten twijfel dat dergelijke ondernemingen ten slotte kultuurdoeleinden dienen, al zijn er vaak ook zeer treurige phases voor door te maken en komen er bedenkelijke verschijnselen bij voor . . . . Ik bestrijd dus niet de kolonisatie op zich zelf, maar ik verlang, dat alle dergelijke ondernemingen aan 't particuliere initiatief zullen worden overgelaten." Wel zou hij voor wetenschappelijke onderzoeken geld willen toestaan. Toen in 1891 voor dit doel voor Afrika 200.000 M. werd gevraagd, kwam daartegen van vrijzinnige zijde krachtig verzet, de S. D. steunden de aanvraag.

't Heeft vrij lang geduurd vóórdat de S. D. principieel tegen de koloniale politiek stelling genomen hebben. Eerst in 1900, dus zestien jaren nadat D. aan koloniaal politiek begon te doen, kwam 't op den partijdag te Mainz tot een diepgaande bespreking van de vragen van koloniale- en wereldpolitiek. Het verkrijgen van Kiautschoe en de Chineesche Boksersveldtocht gaven hiertoe den stoot, maar hetgeen in de D. koloniën was gebeurd en ook over gruwelen in de overzeesche bezittingen van andere landen werd gemeld, deed de aandacht te meer op deze kwestiën vallen. Zoo kwam de partijdag tot een afkeuring van de veroveringsstaatkunde o.a. aldus uitgedrukt:

„Deze politiek berust op de toeëigening door geweld van vreemd gebied en de meedoogenlooze onderdrukking en uitbuiting van de daar wonende volksstammen; zij leidt ook noodwendig tot demoraliseering en verruwing van de elementen, die hun roofzucht door de meest te verwerpen, ja zelfs door onmenschelijke middelen trachten te bevredigen, waardoor zij meer voortgezet verzet der mishandelden uitlokken. De S. Die. komt, als vijandig staande tegenover elke onderdrukking en uitbuiting van menschen door menschen, beslist op tegen de roof- en veroveringspolitiek."

Ook 't Internationaal socialisten-congres van 1904 in Amsterdam vond de koloniale politiek op zijn programma. In een besluit, dat op Indië betrekking had, kwam voor: „'t Kongres erkent 't recht van bewoners van geciviliseerde landen, om zich neder te zetten in landen, wier bevolking nog in een laag stadium van ontwikkeling is. Maar de vormen, waarin 't kapitalisme zich geuit had in de koloniale uitbreiding, werden scherp veroordeeld, en naast 't vermelde besluit werd een ander gesteld, dat 't den S. D. tot plicht maakte: „Onvoorwaardelijk alle gruwel- en gewelddaden openbaar te maken, waarvan inboorlingen ergens 't offer zijn geworden; voor hen krachtige beschermende maatregelen te eischen tegen militair barbaarsch optreden en kapitalistische uitbuiting, en alle aandacht eraan te geven dat zij niet door list of geweld van hun eigendom worden beroofd. Maatregelen, die de levensvoorwaarden der inboorlingen kunnen verbeteren voor te stellen of te ondersteunen, z.o. arbeid van algemeen nut, hygiënische verbeteringen, scholen, enz. Voor de inboorlingen die mate van vrijheid en zelfstandigheid te vragen, welke hun ontwikkeling kan toelaten, met de volslagen emancipatie der kolonie als einddoel."

In deze richting is, door 't uitoefenen van kritiek op de misstanden en misslagen, die helaas te constateeren vielen, veel gedaan. De toestanden in de koloniën werden geleidelijk beter. Op 't tijdperk van de krijgstochten volgde dat van den stelselmatigen kultuurarbeid, die langzaam zegenrijk werkte.

't Bestuur heeft erkend, dat de hoofdfactor bij de ontwikkeling de inboorling zelf moet zijn. Voor gezondheidsdoeleinden zijn belangrijke bedragen bestemd, 't onderwijs werd geregeld, groote sommen werden toegestaan voor de ontwikkeling van den inlander in verschillend opzicht. Dit is door de S. D. gesteund. Vóórdat de oorlog uitbrak kon de hoop worden gekoesterd, dat Togo, Kameroen, Oost-Afrika tot een snelle vredesontwikkeling zouden komen. Daarom betreuren ook de S. D. dat de oorlog door de vijanden „mit toller Zerstörungswut" naar de koloniën is overgebracht, zoodat een waardevolle inzet van ontwikkelingsarbeid teniet is gedaan.

Nooit heeft de afkeer van koloniale credieten de beteekenis gehad, dat 't lot der koloniën den S. D. onverschillig zou wezen. Voor emancipatie zijn de Schutzgebieten nog lang niet rijp. 't Behoeft wel niet verzekerd te worden dat de Duitsche S. D. den wensch niet deelen het uitgestrekte koloniale bezit van Frankrijk en Engeland nog meer te zien uitbreiden. Daarom spreekt 't van zelf, dat bij 't bepalen van de vredesvoorwaarden, de eisch, Duitschland moet ongeschonden uit den wereldoorlog komen, ook insluit: 't Duitsche koloniale bezit moet teruggegeven worden. Over verschuivingen en wijzigingen, die niet te verhinderen zullen zijn, kan onderhandeld worden. De S. Die. hoopt, ook in de toekomst met alle ernst te kunnen meewerken aan de oplossing van de omvangrijke kultuurvraagstukken, die het D. volk wachten in zijn hersteld koloniaal gebied.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Neerlandia.

Het Aug. Nr. opent met een artikel van den heer H. J. Kiewiet de Jonge, gewijd aan de nagedachtenis van Prof. Dr. H. Kern. Schr. doet vooral uitkomen diens verdiensten ten opzichte van het Algemeen Nederlandsch Verbond, waarvan Prof. K. een der oprichters, de eerste voorzitter en sedert 1903 eerelid was.

In de navolgende woorden schetst de heer K. de J. zoo juist Prof. Kern's meening over den Inlander, dien hij met hart en ziel liefhad.

,,Wat naar buiten Kern's onmiskenbaar stempel droeg, was het standpunt van het Verbond tegenover onze Oost. Gevolgd wel, veranderd nooit, is de koers dien hij als opperste zegman van meet af voorschreef. Krachtiger dan hij het deed, kon aan steeds zich uitbreidende kringen nooit de verachting worden geuit over het domme gedrag van die Indische ambtenaren en particulieren, die in hun gevaarlijken waan — Kern sprak dat woord dan steeds met stemverheffing! — zich verheven achtten boven den inlander. En nooit liet hij na denzulken, en ons allen Nederlanders, den geestesadel voor te houden van die beschaafden onder de Javanen, uit wier brieven in voortreffelijk Nederlandsch, hij zoo gaarne aanhalingen deed. Met welk een kracht ook zweepte hij het landspraatje weg, alsof het hem en dus het Verbond, er om te doen was aan alle inlanders onze taal op te dringen! Altijd maar weer dook die onzinnigheid op en altijd door moest zij worden bekampt. Dacht men soms, dat wij Nederlanders ons geestelijk en maatschappelijk zouden hebben kunnen ontwikkelen, als wij geen vreemde talen hadden geleerd? Welnu, zooals wij Fransch of Duitsch of Engelsch hebben behoefd, maar niet allen, alleen de leergierigen en meest ontwikkelden onder ons, zoo zouden de inlanders behalve hun eigen taal ook onze taal moeten kunnen leeren als zij door belangstelling en vermogens gedreven worden tot verruiming van hun kennis op geestelijk en maatschappelijk gebied. En triomfantelijk konden die schitterende oogen rondzien, als hij vertelde van wat toen aan zeer velen nieuw was, maar nu gemeengoed voor allen, dat zoo talrijken op Java en Sumatra hunkerden naar onze taal, omdat zij dorst hadden naar meerdere kennis. Noem mij één andere koloniseerende mogendheid, zoo zei hij dan, die dat heeft aanschouwd, dat de inlander vroeg om scholen voor de taal van den overheerscher! Dat is nooit gebeurd, nergens dan in onze Oost.''

In hetzelfde Nr. van Neerlandia houdt Dr. v. L(ingen) nog een causerie, hoofdzakelijk over de verbreiding der Nederlandsche taal in Indië.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

In het Nr. van 1 Augustus een stukje van Pr. J. v. d. Kolk, getiteld: De Keiees in de Kerk, waaruit blijkt, dat die betrekkelijk kort geleden nog zeer onbeschaafde heidenen, na hunne bekeering goede Christenen zijn geworden en in de kerk zelfs vele Christen Europeanen ver vooruit zijn.

Verder vervolgt Pr. H. Geurtjens zijn ,,reisindrukken van de Tenimber-eilanden'', welke tevoren reeds in de ,,Java-Post'' zijn verschenen.

Water. Een nieuw maandblad voor Nederl. en Koloniën.

Volgens een aankondiging in ,,De Ingenieur'' is het eerste nummer verschenen van het maandblad voor Nederland en Koloniën, ,,Water'', gewijd aan druk- en industriewater, sanitair-techniek, rioleering, enz.

Het eerste nummer bevat een programma, waaraan natuurlijk nog niet in den vollen omvang uitvoering kon worden gegeven. Met betrekking op Indië vindt men er één bijdrage in, n.l. Inleiding tot mededeelingen over Indische watervoorzieningen, door Prof. ir. C. W. Weijs.

Het tijdschrift wordt uitgegeven door Moorman's publicatiebureau te 's-Gravenhage.

Dr. van Gorkom's Indische cultures.

Van den 2en druk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs, zijn thans weder drie afleveringen (de eerste van het tweede deel) verschenen. De heer J. J. Paerels geeft daarin eene beschrijving van de rijst (botanische beschrijving, cultuur, ziekten en plagen, productie en handel, enz.), terwijl Dr. Prinsen Geerligs de rietsuiker behandelt.

De Gids.

Met groote piëteit schrijft Prof. Dr. J. Huizinga in het Augustus-nummer van de Gids over Professor Kern.

Het slot van het mooi geschreven stuk luidt: ,,Indien een leven aan de wetenschap gewijd heroïsch kan zijn, dan is dat van Kern het geweest. Wat heeft hij veel uit eigen kracht geschapen. Wat heeft hij een nieuws zien opkomen onder zijn hand. De vader te worden van meer dan één tak van wetenschap in zijn land, de meester van het geheele geslacht der Nederlandsche sanskritisten; de eerste te zijn, die in Nederland sanskrit drukken laat, de eerste te zijn, die van tal van onderwerpen: Indische sterrekunde, Yoga, oud-Javaansche taal en schrift en hoeveel meer nog, grondig kennis krijgt: welk een veroveringen, welk een geluk en welk een macht! Het was alles veilig bij hem, want hij was eenvoudig en goed.''

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Afl. 2 van den 5en jaargang bevat onder kleinere bijdragen een vervolg van S. A. Reitsma's: Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek. 10. De voorgeschiedenis der Indische spoorwegen. Hoofdstuk I. Het tijdvak van 1840—1852.

In 1840 kwam de aanleg van spoorwegen op Java ter sprake door een voorstel van den Directeur der genie Jhr. van der Wijk, die een spoorweg over de geheele lengte van Java van zeer groot belang achtte voor de verdediging. Destijds waren reeds groote bezwaren ondervonden bij transport van producten naar Semarang. Bij het maken van plannen voor verbetering van transport, werden steeds spoorwegen doelmatiger gevonden, doch aanleg bleef achterwege uit financieele overwegingen. Concessie-aanvragen van particulieren werden afgewezen. Gouverneur-Generaal J. J. Rochussen meende n.l., dat Staatsaanleg en -exploitatie de voorkeur verdiende. Door G.-G. Duymaer van Twist werd echter de voorkeur gegeven aan aanleg door particulieren. Het Kon. Besl. van 31 Oct. 1852 (Ind. Stbl. 1853, No. 4) gaf aan Nederlanders gelegenheid onder bepaalde voorwaarden concessie te krijgen tot aanleg en exploitatie van spoorwegen. (Het vorenstaande is ontleend aan De Ingenieur van 4 dezer).

Indologenblad.

No. 14 van den loopenden jaargang bevat grootendeels vervolg-artikelen, als: Een tournée naar de Batang Loepar Dajaks, door J. W. H. — In en om de kampong. VII. De mantri obat, door Opheffer junior. — Totemisme. IV, door M. J. van Mook.

Verder tracht men, onder het opschrift ,,14 van de 38'' eene verklaring te vinden voor het feit, dat het resultaat van het eindexamen voor ambtenaar B. B. dezen zomer zoo bedroevend is geweest. Voor het examen hadden zich 38 candidaten aangemeld; 14 zijn er geslaagd, 7 trokken zich terug en 17 zakten.

Schrijver vergelijkt de studie voor O.-I. ambtenaar bij die op de H.B.S. ,,Wie alle vakken gelijkmatig bijhoudt, op geen enkel onderdeel dieper ingaat en dan een bepaalden tijd vóór het examen zegt: ,,zie zoo, nu sluit ik me op met al m'n boeken en dictaten en pomp als een machine alles er in — het droge en het taaie met evenveel toewijding en zorg als het interessante'' — zoo iemand komt in den bepaalden tijd klaar. Maar wie zich op een der studievakken, dan wel iets buiten de studie om, met meer dan middelmatigen ijver toelegt, kan bijna zeker zijn, niet in drie jaar af te studeeren. Ons zijn dan ook velen bekend, die hun belangstelling voor islam of volkenkunde of strafrecht of iets anders op deze wijze moesten boeten.''

Vergissen wij ons niet dan was het naar aanleiding van dergelijke klachten, dat nu bijna 20 jaar geleden de gemeentelijke instelling tot opleiding van Indische ambtenaren, kortweg de ,,Indische Instelling'', te Delft door minister Cremer werd opgeheven!

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

In No. 18 o.m. de volgende bijdragen: De Indologische leergang van het Koloniaal Instituut. — Uit het Bataksche dorpsleven, door M. Joustra. — Een en ander over den werkkring van den geneesheer in Oost-Indië, door C. H. L. Baelde. — Prof Kern (6 April 1833—4 Juni 1917), door Dr. N. Adriani. Dr. A. wijst vooral op prof. Kern's groote kennis der talen van den Indischen Archipel en van de Philippijnsche eilanden. Schr noemt hem, naast Van der Tuuk den grooten pionier van het wijde gebied der Austronesische talen, maar met dit groote onderscheid: Van der Tuuk bleef een eenzame, een verlicht despoot, die met groven boert tegen den grond sloeg wat zijn weerzin opwekte; Prof. Kern was de zachtmoedige meester, de welwillende beoordeelaar van het werk van anderen.

Malariabestrijding in Mandheling.

De Indische Mercuur ontleent aan de Java-Bode het navolgende over de malaria-bestrijding in het Mandhelingsche (West-Sumatra).

In Mandheling worden de anopheles, de muskietsoort, welke de malaria overbrengt, bij duizenden gedood. De controleur kreeg drie inlandsche opzichters om de bevolking der malariastreek, die 65 dorpen omvat, te onderrichten, zoodat ieder de anopheles kan onderscheiden en weten hoe hij ze moest vangen. Die dieren verstoppen zich overdag graag op minder lichte en windvrije plaatsen en geven dan de voorkeur aan donkere stoffen. In een enkele minuut kan men op zulke plekken tientallen dooden. Des morgens worden de verslagen muskieten in flesschen verzameld en deze worden bij het dorpshoofd ingeleverd. De kinderen, onder wie vele parasietendragers zijn van de malaria-perniciosa, moeten onder een goed sluitende klamboe (muskietennet) slapen. Daarentegen mogen de volwassenen hunne defecte klamboes behouden (de inlander gebruikt meestal klamboes die stuk zijn) omdat zij even zoovele muskietenvallen zijn. Des ochtends begint men dus met het vangen binnen de klamboe en onderzoekt vervolgens de woning. Het gouvernement heeft aan de armen kosteloos klamboes verstrekt en ook de flesschen voor de gevangen muskieten.

Dr. Schüffner, die hier de bestrijding der malaria ter hand nam, ging tot deze methode over, omdat andere werkwijzen òf te kostbaar zouden wezen, òf te veel last aan de bevolking oplegden.

Annalen van het Missiehuis te Roosendaal.

In het Nr. van Aug.—Sept. 1917 een uitvoerige beschouwing over het missie-vraagstuk in Nederlandsch-Oost-Indië, door A. v. d. Deyssel (grootendeels reeds verschenen in het dagblad ,,De Tijd'').

Mededeelingen.

Van het Departement van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Landrechter te Buitenzorg (Batavia).	2 April 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. E. Hesselink.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:
a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten
b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Maison de Bonneterie

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,

Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**

CREDIETEN **met** en **zonder** persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.

SPAARGELDEN. Rentevergoeding **5 pCt.** 's jaars.

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.)

's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in : STAALWAREN.

Groote sorteering in TAFEL- en DESSERTMESSEN ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN, SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank** van **Ambtenaren** en **Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.

Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.

De Directeur: ZEILMAKER.

Pension DE BRUIJN

P. C. Hooftstraat 6-8-10, bij R. Museum en Vondelpark.

AMSTERDAM.

Prachtige Appartementen

Electrisch verlicht - Badkamers - Telefoon.

ARRANGEMENTEN VOOR FAMILIES.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. **Code 5th Edition A. B. C.**

T. B. VAN DER POL

Daendelsstraat 1c 's-Gravenhage

Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkleeding voor Dames en Heeren en Avondkleeding.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Voor de Vacantie:

Sport-Blouses en Mantels
Kinder-Jurken en Hoeden
Badcostuums
Gekleurde Overhemden

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout 2** en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - -

---

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken), FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

Pedicure BIJLMER, Amsterdam

SINGEL 159

Telefoon No. 356 - Centrum.

Antiseptische behandeling.

Spreekuren van 2 tot 4½ uur en verder afgesproken uren.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN

MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ

..................VERHUIZINGEN..................

HAARLEM RIDDERSTRAAT 20

TELEPHOON 1654

Regulateurs
Westminster Carillons

SPECIAAL VOOR INDIË.

ZENITH en WALTHAM HORLOGES in goud en zilver.

Grootste sorteering. - Laagste prijzen.

J. A. J. REMMERS, **Molenstraat 35..... t/o de Oude Molstr.**

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden

KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM

Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND

Zuster C. G. SOER,

Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

Henri Terbeek

HEEREN-MODEMAGAZIJN

VALERIUSSTRAAT 37 - DEN HAAG

OVERHEMDEN - DASSEN - HOEDEN en PARAPLUIES.

De Firma GIJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.

VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN

Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA"

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.

E. VAN OS, Directrice.

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA".

Spuistraat 16 **DEN HAAG** **Telefoon 3768.**

Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electrisch Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.

PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.

Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.

J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

N°. 33. Donderdag 16 Augustus 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

—o—

Personen, genegen in het winter-seizoen 1917—1918 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST”, Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Persoverzicht.

In de ,,Nieuwe Crt.” van 14 dezer lezen wij:

,,De vereeniging voor koloniaal-maatschappelijke vraagstukken maakt in een speciaal nummer den uitslag van een enquête bekend, gehouden onder een zestigtal vooraanstaande personen, naar de gevolgen van de Schepenvorderingswet voor Indië.

Er wordt gezegd, dat het gevolg zal zijn een geweldig tekort aan scheepsruimte, waardoor producten onverkocht moeten blijven en waardoor de grootste schade ontstaat voor Europeesche cultuurondernemingen, die gewoon zijn haar jaarlijkschen oogst met bankvoorschotten te verhandelen. De gevolgen zijn beslist noodlottig voor de inlandsche producenten van artikelen zooals thee en koffie, die verplicht zijn hun oogsten met groote verliezen van de hand te doen. Dit en de verminderde werkzaamheid van de groote plantages zouden ernstige arbeids- en politieke moeilijkheden mee kunnen brengen. Ten slotte wordt gezegd, dat de belangen van Indië veronachtzaamd worden; voldoende uitvoer is evenzeer een levensbelang voor Indië als voldoende invoer voor Nederland.

Het rabat, waartoe de vrachtconferentie te Batavia besloten heeft, brengt voordeel aan Indië, dank zij de particuliere scheepvaart-ondernemingen, zoowel buitenlandsche als Nederlandsche. Doch grootere beperking van scheepsruimte zal voor Indië noodlottig worden.

De regeering van Nederland moet er van overtuigd worden, dat de vitale belangen van het land niet alleen kunnen worden overgelaten aan particuliere ondernemingen. De regeering moet ook ingrijpen.”

* * *

Het Nederlandsch-Indisch Landbouwsyndicaat had zich eenigen tijd geleden tot den gouverneur-generaal gericht met het verzoek te trachten van de Nederlandsche regeering te verkrijgen, dat de *invoer in Nederland van andere koffie* dan die van eigen koloniën was geteeld, zou worden verboden. Dit werd noodig geacht om de Indische cultures te steunen, waarbij adressant een beroep deed op den toestand, door den oorlog geschapen.

Op dit verzoekschrift is nu antwoord ontvangen, waarin wordt medegedeeld, dat in verband met de mislukking van vroegere stappen, geen resultaat werd verwacht. Desniettegenstaande zal het verzoekschrift aan den minister van koloniën worden doorgezonden.

In de afdeeling Panaroekan zijn de *suikerrietbranden* op ontstellende wijze toegenomen, waardoor verschillende suikerfabrieken al ernstige schade hebben geleden.

De ,,Soerabaja Crt.” is van meening, dat de oorzaak van die veelvuldige brandstichtingen gelegen is in den algemeenen ongunstigen economischen toestand, die tot een algemeene stijging van de criminaliteit zal leiden.

De mislukking van den padioogst zal tot stijging van de prijzen der voedingsmiddelen met 100 pct. leiden.

Behalve vermindering van de heerendiensten heeft de inspectietocht van den heer Liefrinck ook ten gevolge, dat er belangrijke *wijzigingen* zullen worden gebracht *in het algemeene belastingstelsel in alle deelen van de Buitenbezittingen.*

* * *

Het *Alg. H.blad.* van 9 dezer meldt:

Men meldt ons:

,,Ter gelegenheid van het vierde eeuwfeest der Hervorming is een nationale stichting in het leven geroepen, genaamd ,,Hervormingsfonds Pembaroean”, die tot doel heeft allen Christelijken arbeid te steunen, welke de opheffing en ontwikkeling der jeugd en jongelingschap in onze overzeesche bezittingen beoogt. Getracht zal worden een kapitaal van *f* 500.000 bijeen te brengen, waartoe in de maand October over het geheele land een collecte zal worden gehouden. De organisatie dezer collecte is reeds in voorbereiding. De collecte-commissie bestaat uit de heeren: E. René van Ouwenaller, voorzitter van het Bijbel-Genootschap, te Hilversum, voorzitter; Th. Ruys Jr., theol. docts. te Amsterdam, secretaris; mr. dr. C. F. Schoch, hoofd-directeur der Surinaamsche Bank, te Amsterdam, penningmeester; dr. N. Adriani, afgevaardigde ter Bijbelvertaling, in de Bilt; jhr. mr. A. F. de Savornin Lohman, directeur der Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering, te Amsterdam; en dr. H. C. Rut-

gers, secretaris der Ned. Christen-Studenten-Vereeniging te Driebergen."

Blijkbaar wordt met het „Christelijke" van den voorgenomen arbeid het rechtzinnig Christelijke bedoeld, zoo besluit het blad.

* * *

In *Het Vaderland* van 14 dezer lezen wij:

Dono-Rodjo.

In de eenzaamheid van de Noordkust van Japara (Midden-Java) is een stichting tot stand gekomen, die de kern zal worden van een stelsel van bestrijding van wel een der vreeselijkste ziekten.

Dono Rodjo is die stichting genaamd, hetgeen „Vorstinnegift" beteekent. De gelden bij de geboorte van Prinses Juliana in Indië verzameld, werden door H. M. de Koningin bestemd als grondslag voor de stichting van de eerste melaatschen-kolonie op Java, die bestemd zou zijn voor Javaansche lijders.

Die daad van de Koningin was wijders aanleiding tot de oprichting der Vereeniging „Het Oranje Kruis", Nationale Bond ter bestrijding der melaatschheid, welke vereeniging zich ten doel stelt om allereerst bijdragen te verzamelen ten einde in den geheelen O.-I. Archipel bestaande leproserieën door geldelijken steun te helpen verbeteren en uitbreiden, dan wel nieuwe ziekenhuizen voor melaatschen in het leven te roepen.

Is Dono Rodjo, de moederstichting, enkel voor Javanen, de vereeniging wil in West-Java voor Soendaneezen, in Oost-Java voor Madoereezen soortgelijke inrichtingen tot stand brengen. Het initiatief van de Koningin zal van onschatbare beteekenis blijven voor de bestrijding in geheel Oost-Indië van de lepra.

Vlak ten Zuiden van het vuurtoren-eilandje Mandelika, op de Noordelijke kuststrook van Midden-Java, ligt Dono Rodjo. Daar heeft het gouvernement een terrein van bijna 200 bouw afgestaan voor het ziekenhuis voor melaatschen, dat 30 April van het vorige jaar werd ingewijd en 3 Aug. d.a.v. met de opneming van patiënten een begin maakte. In haar tegenwoordigen vorm bestaat de stichting uit 10 paviljoens, zij biedt plaats aan minstens 150 en hoogstens 180 lijders.

Het is nog slechts een begin, want willen ten slotte alle Javaansch-sprekende lepralijders in die stichting een onderkomen vinden, hetgeen het gestelde einddoel is, dan valt op nog ettelijke honderden meer te rekenen.

Bij de beschikbaarstelling van het terrein is op een aanzienlijke uitbreiding der inrichting gerekend, tevens op het in cultuurbrengen van een gedeelte van dien grond met voedingsgewassen door de verpleegden, die daartoe in staat zijn.

Het denkbeeld bij deze stichting is: van het kleine in het groote te werken, zooals de leider, dr. Bervoets, in zijn verslag uiteenzet en de stichting uit te breiden naarmate de middelen het toelaten, totdat, zegt dr. Bervoets, we alle Javaansch-sprekende melaatschen in onze inrichting hebben.

Ten opzichte van de beide andere voorgenomen stichtingen op Java kan worden medegedeeld, dat reeds ernstig werd omgezien naar een geschikt terrein voor een stichting in Bantam. Voor een leproserie aldaar, werd reeds een inzameling gehouden, welke „gedeeltelijk geslaagd" wordt genoemd.

Een groot, menschlievend werk is in Indië in wording, dat zeer zeker de belangstellende aandacht van geheel ons volk verdient.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Voor den Europeeschen Indiër.

In *de Indiër* worden de „Indische jongens" van Europeeschen landaard aangezet zich meer met den handel te bemoeien. Ze zouden zich kunnen begeven op het gebied van de leveringen aan gouvernementsinstellingen, aan leger en vloot incluis, wat thans zoo goed als het monopolie van zeer enkelen is, meest Chineezen.

De nadruk wordt erop gelegd, dat de hierbedoelde Indiër gewoon is met Inlanders om te gaan en dus gemakkelijk de producten zal kunnen krijgen, die voor dergelijke leveringen in aanmerking komen. De leveringen aan het gouvernement zouden niet de eenige behoeven te zijn, aan andere instellingen zou ook geleverd kunnen worden. Er is echter een groote „maar" aan de zaak verbonden. Hoe zal de Indiër aan beginkapitaal komen?

Hetzelfde blad vertelt van iemand in een der plaatsen van Midden-Java's noordkust, die begonnen is met het bereiden van allerlei gedroogde levensmiddelen, benoodigd voor de rijsttafel. Daar de noodige zindelijkheid betracht en tegen vervalsching gewaakt wordt, neemt de zaak op en zou bedoeld persoon er gaarne uitbreiding aan geven, maar .... vraagt kapitaal. De Inlander kan bij zijn afdeelingsbank terecht, maar waar moet de Indiër heen, die geen Inlander is?

„Waar is de man die een goed geregeld systeem van bankwezen voor ook andere Indiërs in elkaar zet?" vraagt het blad.

Woeker in de desa.

Bovengenoemd blad vestigt daarop nogmaals de aandacht. Hoeveel malen is dat al in verschillende couranten- en tijdschrift-artikelen gedaan en hoeveel malen zal dat nog moeten geschieden, voor en aleer verbeterde toestanden intreden. De den Inlander aangeboren zorgeloosheid, zijn zucht om feestmaaltijden aan te richten en daarbij zijn buurman zoo al niet de loef af te steken dan toch niet voor hem onder te doen, zijn gebrek aan handelsinzicht, zijn even zoo vele hinderpalen, die een afdoende bestrijding van den woeker in den weg staan. We kunnen dan ook gerust zeggen, dat over geheel Java en Madoera de woeker welig tiert en dat het vooral de kleine grondbezitters zijn, die onder den woeker gebukt gaan.

De meeste geldschieters zijn Chineezen, Arabieren en Inlanders, de laatste zijn wel het minst in aantal.

Volgens een onderzoek in 1906 gehouden in de afdeeling Serang met ruim 129.000 zielen, stonden daar slechts 25 personen als geldschieters bekend, maar de Regent van Serang voegt in zijn verslag daaraan toe, dat uit het geringe getal geldschieters niet de gevolgtrekking gemaakt mag worden, dat het leenen tegen buitensporig hooge rente in de afdeeling niet vaak voorkomt.

De Serangsche adat toch kent vormen van hulpvaardigheid, die niets anders zijn dan vormen van vermomden woeker. Heeft een sterfgeval plaats en is de familie niet in 't bezit van voldoende padi voor 't geven van slametans, zoo zal het benoodigde geleend worden van een buurman tegen een door den adat geregelde meer dan behoorlijke renteberekening in geld of padi. Daar de Moslimsche wet alle renteberekening verbiedt, wordt bij het leenen van geldschieters steeds gesproken van verkoop, pand of verkoop met recht van wederinkoop, waarbij 't recht tot wederinkoop voor onbepaalden tijd blijft bestaan, dan wel aan een bepaalden termijn gebonden is.

De voorwaarden, waarop een leening gesloten wordt, loopen uiteen naar gelang van de omstandigheden en 't bedrijf van den geldleener.

Een landbouwer, die gebrek aan rijst heeft, verkoopt b.v. zijn te veld staand gewas voor een prijs, overeenkomende met de vermoedelijke opbrengst, onder beding, dat hij bij den oogst het gewas terugkoopt tegen de waarde, die het dan zal hebben.

Wordt zoo 't gewas gekocht voor ƒ 20.— en teruggekocht voor ƒ 25.—, na 3 maanden, zoo maakt de geldschieter een winst van 100 pct. per jaar.

Heeft de leener geen huis of eenig ander goed om als zekerheid te dienen, zoo koopt hij het huis van den geldschieter voor ƒ 35.—, te betalen over 3 maanden, doch verkoopt onmiddellijk het huis weer aan den geldschieter voor ƒ 25.— contant, zoodat de laatste in 3 mnd. 40 pct. maakt of 160 pct. 's jaars.

Het gevolg van een en ander is, dat de landbouwer door geldschaarschte niet steeds in staat is zelf over zijn grond en 't geoogste product te beschikken. Ook al valt de oogst goed uit, zoo blijft er dikwijls niet genoeg over om tot den volgenden oogst te leven, zoodat hij telkens opnieuw moet leenen, steeds dieper in de schuld komt en tenslotte zijn bezittingen moet verkoopen om zijn schulden te betalen.

Heeft een landbouwer veel schulden, dan wordt hij door de schuldeischers bij het naderen van den oogst aangemaand en dientengevolge haast hij zich dan om 't geoogste product zoo gauw mogelijk te verkoopen. De opkoopers maken daarvan dan weer misbruik door af te spreken een lagen prijs te betalen. Is alle padi verkocht, zoo stijgt de prijs weer en moet de landbouwer het product tegen hoogeren prijs terugkoopen, waardoor hij aan twee kanten schade lijdt. Daarin verandering te brengen is niet gemakkelijk. De Inlander zal moeten beginnen om alle noodelooze uitgaven na te laten, geen feesten te geven, noch sieraden te koopen. Hij moet weerstand bieden aan eigen begeerten en aan de verlangens van vrouw, kinderen en familieleden. Daar het billijk en redelijk is, dat de landbouwer een goeden prijs voor zijn product krijgt, moet hij tegen billijke rente geld kunnen leenen, dat niet dadelijk bij den aanvang van den oogst terugbetaald behoeft te worden, doch eerst 1 of 2 maanden later. Teneinde de kwade praktijken van de opkoopers het hoofd te kunnen bieden, moeten de landbouwers zich vereenigen, hun product gezamenlijk te verkoopen en niet onder een zekeren overeen te komen prijs. Door den grooteren

voorraad zal het den opkooper niet meer onverschillig wezen, of hij het kan koopen of niet, terwijl niet alle landbouwers hun huis en werk behoeven te verlaten, daar één hunner met den verkoop belast kan worden.

Hoeveel water zal er echter nog naar de zee gevoerd moeten worden, voordat de Inlander zijn zorgeloosheid laat varen, voldoende wilskracht toont om zijn begeerten te onderdrukken en er prijs op leert stellen om geen schulden te hebben!

Woeligheid in de Bataklanden.
De Parhoedamdam-beweging.

Wat al onrust in Indië. Geheel *Zuid-Sumatra* in onrust; *Borneo* bleef niet achter; de kleine *Soenda-eil.* leveren dagelijks hun bijdragen; *Menado*, het beste gewest onder de goeden, vertoont teekenen van onrust. *Amboina* en *Ceram* en ook de trouwe Bataksche residentie, *Tapanoeli*, vragen de aandacht.

In verschillende bladen verschenen artikels, waarvan de schrijvers de oorzaken trachten op te sporen van al die woelingen.

In de *Loc.* en de *Java-Bode* wordt het verzet in *Tapanoeli* op rekening gezet van de „Sarikat-Parhoedamdam" of „Sarikat-Parsidamdam". Over de afleiding van den naam der vereeniging is men het niet eens. Wat de beweging precies beoogt, staat nog niet vast, maar een der punten van het programma omvat het inwijden der leerlingen in de geheimenissen van de leer der onkwetsbaarheid. Uit de gedragingen der leiders en leden blijkt verder, dat de vereeniging moet leiden tot verzet tegen den gevestigden staat van zaken en dus gevaarlijk geacht moet worden voor de openbare rust en orde.

Waarschijnlijk heeft men hier niet te doen met een bepaalde godsdienstige leer, daar alle dogmatiek en ritus ontbreekt. Niet alleen heidenen, maar ook Mohammedanen en Christenen zijn erbij betrokken. De aanhangers eten geen varkensvleesch. Volgens *X. X. X.* in de *J.-B.* is het duidelijk, dat Mohammedaansche invloeden op de beweging hebben ingewerkt. De „goeroe's" lieten zich voor hun onderricht in de nieuwe leer, waartoe behoorde o.a. het onkwetsbaar maken, het genezen van alle kwalen, de kunst om tegen honger bestand te zijn, goed betalen, terwijl aan den anderen kant door de leiders afschaffing, of in elk geval vermindering van den druk van heerendiensten en belastingen in uitzicht schijnt gesteld te zijn. Daardoor moest de beweging op den duur wel een anti-gouvernementeel karakter krijgen, gericht tegen de bestaande orde van zaken en eindigend in gewapend verzet van de bevolking tegen de over haar gestelde machten.

De redactie van de *Loc.* is van meening, dat een dergelijke fanatieke beweging wel de *aanleiding* tot de opstootjes geweest kan zijn, maar dat ze niet de *oorzaak* ervan is. „Het feit echter" — aldus bovengenoemde redactie — „dat er bijna na elke volksonrust toestanden bekend worden, welke ontevredenheid rechtvaardigen, geeft ons de overtuiging, dat hetgeen officieel meestijds wordt verklaard uit fanatieke bewegingen, gewoonlijk niet anders is dan de uitingsvorm van een eindelijk op de spits gevoerde ontevredenheid."

Niet alleen wordt er zware druk van heerendiensten vastgesteld, waarbij afkoopgelden van *f*20—*f*40 worden genoemd, maar er wordt ook een grief gezien in het optreden van de Batak-zending. De zendelingen zouden zich te veel in bestuurszaken mengen en de verkiezing van christen kamponghoofden bevorderen. Wat hiervan waarheid is, dient onderzocht te worden. Klachten over het optreden van de Rijnsche zending zijn niet nieuw. Reeds in 1912 of 1913 heeft van Kol erop gewezen, dat de zendelingen in de Bataklanden zich in erge mate aan bestuurswerk te buiten gingen, tot groote ontstemming van een deel der niet-christelijke bevolking.

Ook het *Nieuws van den Dag in N. I.* meent op het gevaar van de *Rheinische Missions Gesellschaft* te moeten wijzen en meent, dat de samenwerking tusschen een vreemden missionaris en het bestuur nooit dát gelukkige en gewenschte karakter dragen kan, als de arbeid van bestuur en Nederlandsche zending elders in onze buitenbezittingen kenmerkt.

Het *N. v. d. D.* legt dus den nadruk op het feit, dat in *Tapanoeli* vreemdelingen naast ons bestuur arbeiden, en dat de samenwerking tusschen zending en bestuur bemoeilijkt wordt, doordat men niet met landgenooten maar met lieden van andere nationaliteit te doen heeft.

Waar zoo verschillende stemmen opgaan van personen en organen, welke alle waarschuwen tegen het eigenmachtig optreden van de *Rheinische Missions Gesellschaft*, is een streng, doch onpartijdig onderzoek zeker gewenscht, zooal niet noodzakelijk. De *Java-Bode* haalt nog eens in extenso aan, wat van Kol in zijn „Driemaal dwars door Sumatra" o. m. geschreven heeft en waarvan wij slechts het volgende in herinnering wenschen te brengen: „Elk inmengen der „Mission" in bestuurszaken behoort ten strengste te worden geweerd, waarbij de ambtenaren B. B. wel op wat meer steun uit Buitenzorg aanspraak mogen maken."

Quo Vadis slaat in zijn „Herinneringen uit de Bataklanden" een anderen toon aan en wekt op om „niet langer om te zien naar oorzaken *buiten* onszelve gelegen, maar ernstig en met den wil om te vinden, te zoeken naar oorzaken, *daarbinnen* in het karakter en de opvattingen van onze bestuurders aanwezig." Daar liggen de diepere oorzaken, daar zult ge vinden een verslapping, een verwaarloozing van het oude beproefde beginsel onzer voorvaderen: *besturen met en door de Inlandsche hoofden.*

„Dáár zult gij vinden een onmacht, soms helaas ook onwil, om den ter toepassing van het schoone beginsel, onontbeerlijken band te leggen tusschen die hoofden en het Europeesch bestuur." Puttende uit de herinneringen tracht hij te bewijzen, hoe nauw de band tusschen den Europeeschen bestuurder en het volk zijn *kan* en zijn *moet*, teneinde te voorkomen, dat er een wig gedreven wordt tusschen ons en het te besturen volk, waardoor we de verschijnselen in de psyche van het volk niet verder kunnen waarnemen, en tengevolge waarvan onze bestuurders onkundig blijven van veranderingen, die in de volksziel plaats hebben.

Sterk in het animisme hunner vaderen, vormden de Bataks in en door die opvattingen een bolwerk tegen opdringende overtuigingen van anderen. De Padries stootten hier het hoofd; de eerste pogingen van Engelsche zendelingen mislukten.

Om hen te winnen moet men gaan tot het hart van dit volk.

Dat deden *Nommensen* en *Pilgram*, de oudste missionarissen der Rijnsche zending, die met een bundeltje op den rug het Batakland introkken en, zich aansluitende aan de volksopvattingen, langzaam vorderingen wisten te maken, even langzaam als de Islam van uit het Zuiden volgde met de bekende methode van pennetratie door handen en huwelijk.

Toen kwam ons bestuur onder *Welsink* en *van Dijk*, die, bezield door den ernstigen wil om het volk te winnen, voelden welken weg ingeslagen moest worden. *Alleen* gingen ze naar de onafhankelijke Bataklanden, en wisten den onontbeerlijken band te leggen tusschen volk en bestuurder. Het kleinste

FEUILLETON.

DE NIEUWE MOED.

Door JAMES ALLEN.

(Vervolg.)

De goddelijke onbevreesdheid heeft een tweevoudig aanzicht: ten eerste geeft zij den moed om zonder vrees de vijanden in eigen boezem te verslaan, in plaats van die daarbuiten, zooals in de twee vorengenoemde vormen van moed, en is te onderscheiden door een geheel nieuwe gedragslijn jegens anderen, vooral waar uiterlijke vijandschap en tegenstand worden ondervonden. Het is de latere en volmaakte graad, de uiterlijke openbaring er van, welke wij nu behandelen.

Wij hebben gezien hoe een mensch met stoffelijken moed handelt om zijn leven en bezitting te verdedigen; ook hoe een mensch met zedelijken moed handelt ter verdediging van zijne gevoelens; en nu: hoe handelt iemand met hoogeren Moed?

Hij, die den Nieuwen Moed bezit, valt andere menschen niet aan, noch verdedigt zichzelven; hij is de verdediger van alle menschen, en wel doordat hij hen verdedigt tegen hunne eigene dwaasheid, tegen hunne eigene onbeheerschte hartstochten. Ofschoon, hij nooit tracht zichzelf te beschermen, handelt hij zóó, dat de anderen beschermd worden voor hunne doodelijkste vijanden: het kwaad in henzelven.

En stoffelijke, èn zedelijke moed maken veel leven. Bij den eene hoort men het gekletter van wapens, en het geschreeuw van paardenvolk, tegelijk met het gejuich van de overwinning en het gekerm van stervenden; bij den andere, in den vurigen oorlog van opinies, hoort men het getier van twistende tongen. Maar bij den Nieuwen Moed heerscht eene diepe stilte; toch heeft deze stilte meer invloed en langduriger macht over een mensch dan dat rumoer over de gansche menschheid. De Nieuwe Moed kan inderdaad beschreven worden als de macht van de stilte. Dus, wanneer de mensch met hoogeren moed aangevallen, beleedigd of belasterd wordt, blijft hij kalm zwijgen. Toch is dit geen trotsche of zelfzuchtige stilte. Het is een zwijgen, gegrond op de rechte kennis van het leven, en heeft een diep en weldadig doel: het doel om goed te doen aan den aanvallenden persoon, en door hem, aan de gansche menschheid, door hem te beschermen voor de slechte drift, waardoor hij zoo nadeelig beïnvloed wordt.

Om zwijgend, kalm en medelijdend te blijven te midden van eene kokende zee van menschelijke drift, welke uiterlijk tegen iemand aanbotst, om dit te volvoeren wordt hooge moed vereischt, welke zoo weinig bekend is bij de menschen, dat veelal weinigen, die deze bezitten, gedurende het leven, onbegrepen en vervolgd worden, maar later als Goddelijke en wonderdoende wezens worden aanbeden. Zoo zien wij hoe deze moed nog invloed uitoefent zelfs nadat zijn bezitter uit het sterfelijk gezicht is verdwenen. De stoffelijk-moedige man overwint iemand in het gevecht; de zedelijk-moedige door de gevoelens van vele menschen en wint duizenden voor zijne zaak; maar de goddelijk-moedige verovert de wereld, en zijne verovering is vreedzaam, niet bloedvergietend of partijkiezend.

In den Nieuwen Moed zijn aanval en verdediging, welke tot de twee lagere soorten van moed behooren, geheel verdwenen, maar toch niet vernietigd; zij be-

kind kende *Welsink* — die 25 jaren in het Toba-land werkte — als „Ompoenami”, onzen Grootvader.

Een oud moedertje verzocht hem, den resident, eens een brief mee te nemen voor haar zoon te *Balige*, en *Welsink* nam den brief mee van het moedertje voor haar kind, dat immers ook hij groot had zien worden. Dat voorval wijst de plaats aan, die hij innam in het hart van het volk. Daarom kon hij naast, met en door de zending besturen. Het Bataksche volk ging tot hem en zijn ambtenaren, die van zijn geest doordrongen waren.

Als de zending zich als een *wig* gedrongen heeft tusschen bestuur en volk, dan is dat alleen mogelijk geweest door verslapping van den *band*, door de voorgangers zoo hecht en sterk gelegd. Door de groote vlucht, die de ontwikkeling der Buitenbezittingen genomen heeft, zijn de eischen aan de bestuursambtenaren te stellen veranderd, terwijl van vele zijden wiggen voorwaarts dringen tusschen ons en het volk.

Hoe dit laatste te voorkomen?

Toen in 1905 besloten was tot een bestuursvestiging in de landen ten westen van het *Tobameer*, wenschte *Welsink* zelf mee te gaan. Zwaar was de weg, donker het bosch en bovenal oud en stram, hoewel nog flink, waren de beenen. De landtong bij *Samosir* was een sta-in-den-weg, die den westelijken meerarm afsloot, welke anders een kostelijken waterweg zou vormen.

Nauwelijks had *Welsink* een woord gesproken, of duizenden Bataks groeven in 5 dagen tijds door de ± 200 M. breede landtong een kanaal van 5 M. diep. Liefde-diensten waren toen de heerendiensten.

Zending, noch heerendiensten en belastingen konden zich dringen tusschen hem en het volk. De hechte band, steunende op het vaste vertrouwen in zijn rechtvaardigheid, belette dit.

Eerlijk en rechtvaardig te zijn is buitengewoon moeilijk. Wie dat kan wezen, is een goed bestuurder. Maar daartoe zijn noodig „goed waarnemen, zuiver combineeren, met toewijding trachten door te dringen tot de begrippen, welke het te besturen volk zich van rechtvaardigheid en eerlijkheid gevormd heeft.”

Daarop was het bestuur van *Westenberg* in de Karolanden gebaseerd. Met een grondige kennis van hun begrippen van rechtvaardigheid, eerlijkheid en recht ging hij tot de *Karo-Bataks*. Dit was spoedig op de hoogvlakte bekend en bij den man, die de wetten en begrippen der Karo-Bataks kende als geen, lag het zwaartepunt, bij den man in het eenzame huis op *de rechtplaats*.

Den bestuurder, die de boven geschetste beginselen toepast, *moesten* de eerste teekenen van vervreemding opvallen uit tallooze kleinigheden. „Dan zal het nooit zoover komen, dat de beweging zich in de plaats stelt van het bestuur, wijl *zij* en *niet wij* het hart van het volk veroverde, zonder dat wij het *wisten*.”

Uit de O. I. Mail.

Hollandsch-Chineesche Kweekschool.

De directeur van het departement van onderwijs zond een circulaire aan de schoolcommissiën betreffende de Hollandsch-Chineesche Kweekschool.

Voor de toelating tot deze kweekschool komen in aanmerking Chineesche jongens en meisjes, die de zevende klasse van een lagere school hebben afgeloopen en daarvoor geschikt worden geacht.

De opleiding duurt vijf jaren, terwijl aan de kweekschool bovendien een internaat wordt verbonden.

De abituriënten ontvangen een salaris van ƒ 100 met zes driejaarlijksche verhoogingen tot ƒ 250.

Grondbedrijf.

De „Locomotief” meldt:

Te Djokja is ten residentiehuize een conferentie gehouden, waaraan deelnamen de resident, de assistent-resident, de controleur-kota, de directeur der sultanaatswerken en de rijksbestuurder.

De besprekingen betroffen de vaststelling der verordening op het grondbedrijf, dat in verband met de stadsuitbreiding onlangs ingesteld is.

Ter conferentie werd deze aangelegenheid zoodanig geregeld, dat binnen enkele dagen, als de sanctie van den sultan verkregen is, onmiddellijk kan worden begonnen met de werkzaamheden.

Hiermede zijn de voorbereidingen afgeloopen, en rest alleen nog de uitvoering van het plan.

Palembang-Benkoelen.

Volgens het „Nbl. van Palembang” is het ten gevolge van het voltooien van de spoorlijn tot aan Moeara Enim thans mogelijk van Palembang uit in vijftien uren Benkoelen te bereiken.

De treinreis duurt ongeveer zes uur en met een goeden auto vergt het volgend traject van 380 K.M. niet meer dan negen uur, waarin begrepen een ruim oponthoud te Tebing Tinggi.

In negen uur kan Pagaralam bereikt worden.

Handelsbetrekkingen.

Uit Bandoeng wordt d.d. 21 Mei aan het „Bat. Nbl.” gemld:

Momenteel maken afgevaardigden, waaronder de generaal-vertegenwoordiger voor het verre oosten van de Union Nationale pour l'exportation des produits français et l'importation des matières nécessaires d'industrie française met het hoofdkwartier Parijs een reis door Indië voor het aanknoopen van handelsbetrekkingen na den oorlog.

Zij hebben reeds verscheidene contracten gesloten. Thans vertoeven zij te Bandoeng.

Nieuwe Legerformatie.

Vrij spoedig zal overgegaan worden met de omvorming van de vierde brigade tot een afzonderlijke divisie, tellende twee regimenten, elk van drie bataljons.

Daartoe zullen twee bataljons van Batavia worden toegevoegd aan de vierde brigade, terwijl het geheele leger later in verschillende divisies met regimentsverband zal worden verdeeld.

Comité Indië Weerbaar.

Wij ontleenen aan „De Loc.”:

Den 23en Mei vergaderde dit Comité, dat zich voorstelt een nieuwe weerbaarheidsbeweging in het leven te roepen.

Een dertigtal belangstellenden woonde de bijeenkomst bij.

De heer K. A. R. Bosscha, de voorzitter, leidde de vergadering en zette uitvoerig de bedoelingen van het Comité uiteen, waarna de heer Quispel een verslag gaf van de verrichtingen.

Er zijn tot dusver in 27 plaatsen comité's opgericht; op plaatsen waar geen comité is, kan men zich aansluiten bij het hoofdcomité.

Beide sprekers stelden op den voorgrond, dat de bedoeling der nieuwe weerbaarheidsactie niet voornamelijk geldt een militaire, doch een economische weerbaarmaking van Indië.

Ten slotte werd de Bataviasche afdeeling opge-

---

staan nog in den geest, maar ineengesmolten, veranderd in een verhevene en algemeene liefde, want, wanneer de Goddelijke Mensch afhoudt te strijden met zijnen tegenstander, en hem laat gaan met het gevoel, dat de geheele overwinning hem toebehoort, dan komt dat omdat zijne gedachte geheel is gewijd aan den dwalenden vijand, en niet aan zijn eigene verdediging. Hij wordt geleid door een diep medelijden voor zijnen vijand, een medelijden, gegrond op goddelijke en volmaakte kennis; en indien zwijgende handeling niet altijd de drift van zijnen tegenstander overwint op dat oogenblik, overwint zij, alleen door de overlevering, de drift van duizenden menschen door honderden van komende geslachten; zóó groot en verreikend is een daad van waarheid.

In den Nieuwen Moed dan is stille vriendelijkheid (en hiermede wordt heel iets anders bedoeld dan menschelijke aandrang, vriendelijkheid genaamd) èn aanval èn verdediging. In plaats van te trachten om drift door grootere drift, wat de menschelijke manier is, te overwinnen, bezweert hij die door het tegenovergestelde, n.l. door zachtmoedigheid, wat de goddelijke wijze is. In het menschelijk begrip is drift niet tegenovergesteld aan allen, maar wordt afzonderlijk gelaten; toch is zij werkelijk tegenovergesteld door iets veel machtigers dan drift; want in allen strijd tusschen Goddelijke zachtmoedigheid en menschelijke drift is de verhevene soort overwinnaar. Zoo denkt de mensch met Goddelijken Moed er niet aan (gezien van het lagere standpunt van dapperheid) om zich te beschermen of te verdedigen, en mag voor het oogenblik beschouwd worden als een lafaard, toch verdedigt hij zich inderdaad volmaakter en met méér succes dan de hartstochtelijk strijdenden en de partijmannen; want hij, die zijnen vijand door liefde verdedigt, beschermt alle menschen door daden van Goddelijke zachtmoedigheid; hij vormt een eeuwig schild ter bescherming rondom zich.

Wil men den Nieuwen Moed leeren kennen, zoek dien dan bij de groote, geestelijke Leiders van het ras, zóó zeldzaam is die Het meest opmerkelijke geval is wel dat van Jezus, die, hoewel bespot, geslagen en gekruist, niet vergold, noch den minsten tegenstand bood, of een woord van zelfverdediging sprak, en het feit, dat het grauw Hem hoonde met de beschuldiging: „Hij redde anderen, zichzelf kan Hij niet redden”, schijnt aan te toonen, dat zij Hem èn als een bedrieger, èn als een lafaard beschouwden. Denk eens aan den verheven moed, die er noodig is, om door zulk eene beproeving te gaan, en ge zult eenig begrip krijgen, hoe ver de Nieuwe Moed verheven is boven de gewone menschelijke vormen van dapperheid. Die overtreffende handeling van moed wordt ook tegenwoordig erkend als goddelijk, en die zal steeds de menschen verheffen boven hunne zelfzuchtige hartstochten.

Toen Buddha beleedigd en valschelijk beschuldigd werd door zijne vijanden, zweeg hij altijd, en het gebeurde niet zelden, dat zij, die als beschuldigende vijanden kwamen, heengingen als aanbiddende vrienden en leerlingen, zóó machtig was dat zwijgen.

Het zal lang duren, naar den tijd gerekend, vóórdat zulk een moed algemeen zal zijn in dit ras, maar veel zal daartoe mee helpen. Er zullen hoe langer hoe meer menschen komen, die hem bezitten, totdat ten laatste het geheele ras op deze Goddelijke hoogte zal staan; dan zullen zelfzuchtigheid en lijden eindigen en zal de pijnlijke strijd van menschelijke hartstochten niet meer op aarde gehoord worden.

Vert. door H. v. E.

richt, welke staat onder leiding van den heer van Beuningen en 250 leden telt.

Stroomgeul.

De stroomgeul der Tji-Oedjoeng in de afdeeling Serang is door aanslibbing zoodanig vernauwd, dat de prauwen moeilijk in- en uitvaren.

De regeering heeft nu, meldt de „Java-Bode”, dezer dagen bepaald, dat bedoelde geul zoo spoedig mogelijk verbreed en uitgediept moet worden in het belang der prauwvaart dier streek.

Opslagplaats suiker.

De loodsen van den zoutaanmaak op Madoera, welke reeds voor den dienst der havenwerken overgebracht zijn naar het nieuwe haventerrein en oorspronkelijk bestemd waren voor douanelokalen, worden in de eerste maanden gebruikt voor den opslag van suiker.

De eerste Javaansche prediker.

Volgens de „Java-Bode”, zou een inlander te Bandoeng tot Pandita Djawa worden ingezegend. Het is een Soendasche goeroe, die den Christennaam Titus draagt. Een man, die jaren lang in dienst der zending arbeidde, en die naar wij hoorden in de inlandsche — ook Mohammedaansche wereld — zeer is gezien, om zijn karakter-eigenschappen en kennis, speciaal van het Soendaasch.

Op Hemelvaartsdag zou deze goeroe in een plechtige samenkomst tot Pandita Djawa worden gewijd.

Dit zou dan de eerste geordende Javaansche prediker zijn.

Inlandsche Chauffeursbond.

Er is te Bandoeng een inlandsche chauffeursbond gesticht met al dadelijk ruim 900 leden.

Suriname.

De Gouverneur heeft den 8n Mei het 52ste zittingjaar der Koloniale Staten geopend met een rede, waaraan wij het volgende ontleenen:

De schadelijke invloed van de ontwrichte toestanden is niet te ontkennen. Er is echter meer reden voor dank dan voor neerslachtigheid.

Uit zijn korte waarneming mag de gouverneur de gevolgtrekking maken dat, indien niet heviger stoornissen optreden, vooruitgang kan worden voorspeld uit de teekenen van het heden.

Trof hem na de afwezigheid van acht jaren, de verbetering van het uiterlijk aanzien der stad, meer werd hij getroffen door het panorama van krachtige koffieplantsoenen, herlevende cacaotuinen, hooggewassen suikerrietvelden en frischgroene rijstdalen, dat zich op tal van plaatsen in onze lage landen aan het oog vertoont.

Levendigheid is te bespeuren in grooten en kleinen landbouw.

Belangrijke vraagstukken, die het grootlandbouwbedrijf raken, zijn door de vertegenwoordigers van dat bedrijf in gemeen overleg in studie genomen. In hooge mate is dit toe te juichen, want het is de voorbode van verdere ontwikkeling van de bedrijfsvormen en van eene gezonde, gemeenschappelijke behartiging van de landbouwbelangen.

De opbrengst van de cacao steeg in 1916 mét ruim 9000 balen, die van de koffie met 1555 balen. Hooge marktprijzen vergrootten de beteekenis van het ruimer beschot. De vooruitzichten van den koffieoogst in 1917 zijn zeer gunstig; de opbrengst mag dientengevolge weder aanzienlijk hooger geschat worden dan die van 1916.

De suikeraanplant leverde 1700.000 K.G. minder dan in 1915, terwijl ook de rum 230.000 liter achterbleef. De ongunstige weergesteldheid in het tweede halfjaar van 1915 was een der oorzaken van den achteruitgang. Dank zij gunstiger weersomstandigheden, gaf de oogst van 1917 tot dusver een beter verslag. In de eerste drie maanden van 1917 kon ruim 4 millioen K.G. worden uitgevoerd; in hetzelfde tijdvak van 1916 slechts 1½ millioen. Ook de verwachtingen zijn goed.

De kleine landbouw is een nieuwe toekomst ingetreden, nu de eerste leerlingen van den landbouwcursus hunne studie hebben volbracht en, door kennis versterkt, het bedrijf in nieuwe banen zullen leiden.

De tentoonstellingen, die aan het einde van den leergang werden gehouden, gaven een sprekend beeld van hetgeen arbeid op dit gebied vermag tot stand te brengen.

Weldra zullen de onderwijzers, die de opleiding voor eene akte landbouwkunde volgden, de vergaarde kennis verspreiden in wijder kring.

Daar de kleine landbouwer belangstelling begint te toonen voor mechanische bewerking van den bodem, mag ook langs dezen weg eene verdere ontwikkeling van het bedrijf worden verwacht.

Een verblijdend verschijnsel is de toeneming van de teelt van voedings-gewassen. De verwachting, dat onder den druk der omstandigheden en in het bijzonder onder den invloed van de verstoring van den geregelden aanvoer, de voorziening in voedsel uit eigen bodem krachtiger zou worden ter hand genomen, is verwezenlijkt. Méér, veel meer, kan nog worden gedaan, doch het goede voorbeeld en de gelukkige uitkomst zullen zeker hunne uitwerking niet missen.

De toenemende zorg voor den aanplant van voedingsmiddelen, die vooral van zoo onschatbare beteekenis is, omdat zij hoop geeft op eene blijvende ontplooiing van het bedrijf, verlicht de taak der overheid, die, indien de landbouw niet aan de behoeften tegemoet kwam, voor groote moeilijkheden zou worden geplaatst.

De gouverneur houdt zich bezig met de vraag hoe de afzet van de voortbrengselen van den kleinen landbouw, ook in verband met de verschaffing van goedkoop voedsel, kan worden verbeterd.

De rijstoogst steeg van 5½ millioen K.G. in 1915 tot 7½ millioen. Aanzienlijke opbrengsten mogen in het najaar worden verwacht.

Aan aardvruchten leverde 1916 een opbrengst van 2.308.000 K.G. tegen 2.025.000 in het voorafgaand jaar. En 524.000 bossen bananen schonk 1916 tegen 452.000 bossen in 1915.

Mocht 1916 een hoeveelheid mais van 345.000 K.G. méér boeken, ook de opbrengst aan kokosnoten ging met 35.000 stuks vooruit.

Kwak, een voedsel bereid uit cassaven, vond in den laatsten tijd toenemenden afzet; het laat zich aanzien, dat dit weinig kostbaar voedsel zich eene plaats onder de Surinaamsche volksvoeding zal veroveren.

Voor de veehouderij, die nog lang niet voorziet in de behoefte aan vleesch op de binnenlandsche markt, begint eenige meerdere belangstelling te ontwaken.

In het boschbedrijf trekt de belangrijke vermeerdering van de balata-opbrengst van rond 210.000 K.G. in 1915 tot 770.000 K.G. in 1916 de aandacht. De uitvoer, die in 1915 bedroeg 182.984 K.G., steeg, trots de hooge vrachten en andere ongunstige invloeden, tot 912.490 K.G. in het afgeloopen jaar.

Dat de uitvoer ruim 142.000 K.G. meer dan de opbrengst bedroeg, wijst er op, dat voor een groote hoeveelheid van den oogst van 1915, die destijds nog niet kon worden uitgevoerd, afzet werd gevonden.

De uitvoer van hout leed onder de vermindering van de gelegenheid tot verscheping. De belangstelling in de houtwinning neemt echter toe.

Het verzamelen van mangrove-hout voor het vervaardigen van looistoffen wordt voortgezet. Tegenover 14.621 K.G. in 1915 kan een opbrengst van 59.864 K.G. in 1916 worden vermeld. In het gebied der Coppename zijn voorbereidingen getroffen voor de oprichting van een fabriek om plaatselijk het looizuur aan den mangrovebast te onttrekken.

De goudontginning ondervond belemmering tengevolge van de prijsstijging van levensmiddelen en gereedschappen, den ongunstigen wisselkoers, de hooge vrachten en verzekeringskosten. De opbrengst bleef 112 K.G. achter bij die van 1915.

De onderzoekingen in verband met de baxietontginning zijn krachtig voortgezet. Tot dusver is het bedrijf echter nog niet aangevangen.

Het geldverkeer wijst op toenemende kracht van de landbouwende bevolking. De groote bedrijvigheid in grooten en kleinen landbouw en op ander nijverheidsgebied deed de behoefte aan ruilmiddelen stijgen.

De waarde van den totalen uitvoer steeg in 1916 met ruim *f* 1.100.000; die van den invoer met slechts *f* 100.000.

Door een maandelijksche scheepsverbinding met New-York door de Koninklijke West-Indische Maatschappij werd een, onder de tegenwoordige omstandigheden gelukkige oplossing gevonden voor de vermindering van andere scheepsgelegenheden.

Zooals reeds bekend is uit de begrootingsstukken, heeft de opbrengst der gewone middelen in 1916 die van 1915 overtroffen met rond *f* 439.000. In de eerste drie maanden van het loopende jaar stegen de middelen ruim *f* 100.000 boven $^{3}/_{12}$ der raming en *f* 50.000 boven de ontvangsten in hetzelfde tijdvak van 1916.

Het tekort op de Koloniale Vaartuigen bedroeg 60 à 70 duizend gulden minder dan in 1915.

Ook in 1916 had geen terugvoer van immigranten plaats. Maar terwijl gedurende 1915 geen en in 1916 slechts 303 immigranten binnen kwamen, werd in het loopende jaar de arbeidsmarkt versterkt met 1188 Nederlandsch-Indische immigranten.

De natuurlijke aanwas van de bevolking kan worden uitgedrukt in een geboorteoverschot van 1273 zielen. Hoewel zich in 1916 meer typhusgevallen voordeden dan in 1915, was de gezondheidstoestand over het algemeen bevredigend. Het sterftecijfer van 1915, dat 15.9 per 1000 inwoners beliep, was 16.6 per 1000 in 1916, welk laatste cijfer echter ook gunstig is.

De bestrijding der anchylostoomziekte is met even krachtige hand en op uitgebreider schaal, dank zij de gewaardeerde werkzaamheid van de Rockefeller-Foundation, ook in het verloopen tijdperk voortgezet.

Dor is de opsomming van cijfers, maar levend het beeld, dat daaruit te voorschijn komt. Ik heb, aldus de gouverneur, u mogen vertoonen een rijzende lijn, met slechts heel enkele inzinkingen. Te grooter is de beteekenis van hare richting, omdat buiten ons gebied de tegenwerking van ongunstige factoren heviger dan die in een vorig tijdvak is geweest. Dat niettemin gewezen kan worden op menig gelukkig verschijnsel, stemt tot bemoediging en hoop voor de toekomst. Is niet alles in onze hand, veel hangt af van de mate van inspanning; arbeid, en nog eens arbeid wordt gevorderd voor de verzekering van de toekomst der kolonie. Dat ieder dien geve naar zijn gaven en kracht!

* * *

Op 8 Augustus overleed te Leiden, in den ouderdom van 68 jaar, de heer A. E. J. W. Juta, oud-zeeofficier, gep. W. I. Hoofdambtenaar. De overledene heeft zich in verschillende betrekkingen in Suriname hoogst verdienstelijk gemaakt. Aan de oprichting van de centrale suikerfabriek van de Nederlandsche Handelmaatschappij heeft hij een zeer werkzaam aandeel gehad.

In 1888 werd hij benoemd tot districts-commissaris van Coronie en in Maart 1890 overgeplaatst naar Nickerie; in 1891 volgde zijne benoeming tot beheerder der koloniale vaartuigen en chef van het brandwezen, in welke betrekking hij groote kracht heeft ontwikkeld. Onder zijn beheer werd het koloniale vaarwezen zeer belangrijk verbeterd en uitgebreid. Later naar Suriname teruggekeerd, trad hij op als commissaris van politie te Paramaribo, in welken werkkring hij zich zeer onderscheidde door zijn organiseerend talent. Einde 1909 nam hij ontslag uit den gouvernementsdienst.

De heer Juta was ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

WAT DE INLANDER ZEGT.

S. I.-Vergaderingen. Volgens de jongste Inl. bladen werden er vele vergaderingen van de S. I. in de afgeloopen maanden gehouden, o.a. te Pekalongan, die op de Pasar Ratoe met muziek bijeenkwam. De leiding berustte ook hier bij Tjokroaminoto, den voorzitter van de C. S. I.

De *Kring Koewoe* hield een vergadering in de pendopo van de Kawedanan te Koewoe, waartoe door den assistent-resident en regent vergunning werd verleend, die daarvoor dan ook den dank der vergadering ontvingen. Behalve over zaken van algemeen belang, werd speciaal over den Islamitischen godsdienst gesproken, om dien meer en meer op den voorgrond te doen treden. Ook kwam het trouwen van de meisjes op te jeugdigen leeftijd ter sprake. Zij werden vergeleken bij de bibit (zaailingen), die ook niet te jong bij den padiaanplant mag worden uitgeplant.

In gemoede werd aangeraden om wederrechtelijke handelingen van andere menschen, ook van bestuursambtenaren, tegenover de S. I. en hare leden niet met gelijke munt te betalen, maar daarvan rapport uit te brengen bij de bevoegde autoriteiten.

Voorts moest de opvoeding der kinderen goed ter harte genomen worden en de algemeene menschenliefde betracht, opdat van alles behoorlijk rekenschap aan Allah kan worden gegeven.

In een bestuursvergadering van de S. I. te Semarang, werd o.m. een voorstel van den president behandeld om op de kantoren van de S. I. een „ontwikkelingscursus" te houden. Een der Commissarissen gaf niet veel om die „ontwikkeling" en stelde zich niet veel heil van die cursussen voor. Hij beweerde, dat de dessascholen al heel veel kwaad gesticht hadden. De jongens konden vroeger den vader helpen in het landbouwbedrijf of bij het hoeden van het vee; thans bedanken zij daarvoor, wat natuurlijk een schadepost voor den vader is. Hij werd echter door de meerderheid overstemd, die 't met den voorzitter eens was. Op het congres van de C. S. I. te Bandong werd algemeen het nut van de dessascholen erkend en besloten aan de Regeering te verzoeken dit onderwijs hooger te willen opvoeren; maar wat de voorzitter met den ontwikkelings-cursus bedoelde, had niets met dessaonderwijs te maken en zou slechts voor de leden van de S. I. bestemd zijn. *(Sinar Djawa).*

Belasting-druk. *Pa Mones* schrijft in de *Pantjaran Warta* over den zwaren druk van de belastingen in Bangkalan (Madoera). Niettegenstaande de padioogst is tegengevallen, is de landrenteaanslag toch gehandhaafd. Sommige *sawahs* hebben in 't geheel niets opgebracht. De *pettinggi* (dessahoofd) accepteert 't niet, als hem de verontschuldiging wordt voorgebracht, dat geen inkomsten genoten werden. De zaak wordt voor de rol gebracht en de klager gestraft. Zoo gaat 't ook, volgens den schrijver, met de woningverbetering. Het Gouvernement wil het goede en getroost zich hiervoor groote uitgaven, maar de uitvoerders van dien wil doen hun plicht niet. Een hooggeplaatst ambtenaar te Bangkalan — zoo verhaalt hij — heeft een bijzit, die de lage ambtenaren uitzuigt. Wie van dezen naar een hoogere betrekking dingt, *koopt haar invloedrijke tusschenkomst met drie maanden salaris.* Is de begeerde post verkregen, dan komt zij onmiddellijk om de toegezegde belooning of stuurt een kennis met kains, hoofddoeken en andere artikelen, die dan verkocht worden voor het dubbele, of driedubbele van de waarde. Het gaat haar goed. Zij heeft zich een huis laten bouwen voor *f*12000; en er een gekocht voor *f*2000. Niettegenstaande de Europeesche bladen over deze zaak geschreven hebben, schijnt het bestuur er toch nog geen stokje voor gestoken te hebben.

Klachten over de Eur. Pers. De *Kaoem Moeda* klaagt over den ergerlijken toon in den Europ. pers, voorn. het *Nieuws v. d. Dag van N. I.* in hare uitlatingen ten opzichte van de Inlanders en de S. I. Alles, wat tot hunne opheffing en ontwikkeling strekken kan, wordt uit den booze geacht. Stond vroeger genoemd blad onder de hoofdredactie van mr. van Haastert, reeds als anti-Inlander en anti-S. I. gezind bekend, thans onder de nieuwe redactie van de heeren Mulder en van Loon, gaat dit alle grenzen te buiten. Waar de Regeering blijkbaar den Inlander wil opheffen en Ned.-Indië niet langer geheel als een wingewest gebruiken wil, daar zegt het blad, dat de Inlanders zich zelf maar moeten opheffen, dat de Europeanen en nog veel minder de Regeering zich daar mee bemoeien moeten, en dat dus met het geven van steeds meer onderwijs moet worden opgehouden. De Inl. schrijver deelt verder mee, dat hooggeplaatste Regeeringspersonen hem den raad gaven zich niet te storen aan het geblaf van dolle honden. Maar waarom worden die dolle honden niet bewaakt en gemuilkorfd? vraagt hij. Dit ware veel beter! Wij, Inlanders, wenschen niet langer het gepraat van gekke menschen aan te hooren. Het gestook van het *N. v. d. D. v. N. I.* brengt allen in de war, die worden langzamerhand revolutionnairen en oproerlingen. En dan mag de Regeering daarvan niet aan de Inlanders de schuld geven, waar de Europeesche pers het bloed aan het koken gebracht heeft. Gelukkig zou 't te achten zijn, indien de Regeering steeds waakt en scherp toekijkt.

Raden Patah zegt in een ander nummer van hetzelfde blad, dat 't wel gemakkelijk is om op de Europeesche pers te schelden, maar dat niet uit 't oog verloren moet worden, dat van de zijde der Inlandsche ambtenaren en van de zich noemende „*Kaoem Moeda*" (Jong Indiërs) de Regeering zóó weinig steun ondervindt in haar streven om den Inlander op te heffen, zoodat men 't den Europeanen waarlijk niet kwalijk moet nemen, dat zij, althans velen onder hen, die z.g. „Indische beweging" met een wantrouwend schouderophalen beschouwen en zich daarover niet gunstig uitlaten. Er is, volgens den schrijver, bij den Inlander nog geen nationaliteitsgevoel genoeg. Wanneer zullen wij — zoo vraagt hij — een menschwaardig bestaan krijgen? En dan antwoordt hij zelf: Slaap niet langer, zooals gij nu doet!

Lof. De *Tjaja Sumatra* prijst den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal voor alles, wat hij reeds in korten tijd voor de opheffing van het Inlandsche volk gedaan heeft. Hij betreurt daarom den opstand in Djambi en de onlusten in de Bataklanden en op Flores, waarmee z.i. waarlijk niet bedoeld is een verzet tegen de Regeering, doch die slechts te beschouwen zijn als een uiting van de bestaande ontevredenheid over de willekeur en grove onkunde harer ambtenaren. Ons volk is, zegt hij, nog te dom om een onderscheid te maken tusschen de Regeering en de uitvoerders van haar wil; en de Regeering is helaas nog niet wijs genoeg om dit te begrijpen, vandaar het gewapend verzet en de gewapende onderdrukking, tot schade en schande van land en volk.

Onder de maatregelen, door den G.-G. genomen in 't belang van de opheffing van het Inlandsche volk, noemt hij o.m. op a. De gelijkstelling met Europeanen door onderwerping aan de Europeesche wetgeving; voldaan is hij echter niet, daar zij, die dit voorrecht erlangen, van hunne familie als 't ware gescheiden worden, waardoor scheuring ontstaat. Verlangd wordt naar een *algeheele* gelijkstelling. b. De bepaling, dat aanzienlijke Inlanders met gevangenis gestraft worden. Ook dit acht hij niet voldoende, want de „niet aanzienlijken" zijn toch ook schepselen Gods? Indien, zoo gaat hij voort, de Regeering ten deze nog niet aan de wenschen van het volk voldoen kan, laat zij het dan bekwame, zachtaardige en verdraagzame vertegenwoordigers schenken. De bevolking weet, dat het N. I. gouvernement lankmoedig en genadig is, maar verlangt daarom ook, niet zoozeer de gelijkstelling, als wel de „rechtvaardigheid", de gelijkheid in de eerste plaats bij de oplegging van straffen. c. De instelling van het „zelfbestuur". Schrijver hoopt, dat het zelfbestuur eveneens gegeven moge worden aan andere deelen van het Indische Rijk, ook daar waar geen eigen vorst of Sultan meer bestaat.

Regentenbond. Te Bandong had, volgens de *Sinar Djawa*, een vergadering dezer vereeniging plaats; het oude bestuur werd herkozen, bestaande uit den regent van Japara als voorzitter, dien van Serang als secretaris, Atmodirono, architekt te Semarang, penningmeester. Door dezen Bond werd een voorstel ingediend om de Inlanders op hunne belastingen opcenten te laten betalen, omdat zij geen heerendiensten meer te verrichten hebben. Een ander voorstel betrof de aanwending van de moskeegelden voor het oprichten van armenhuizen. De regent van Garoet stelde voor om Inl. ambtenaren, die van een H.B.S. afkomstig zijn, in den aanvang een hooger salaris toe te kennen dan dengenen, die een opleidingschool doorloopen hebben. Het aanvangssalaris zou voor eerstgenoemden op *f*100 's maands bepaald worden. Ook wil de Bond 't daarheen leiden, dat de kleine man niet in het bezit zal komen van uitgestrekte gronden. De redactie verklaart dit niet te begrijpen.

Gelijkstelling. Volgens hetzelfde blad heeft de N. I. S. (N. I. Spoorweg-Mij.) evenals de S. S. en S. J. S. (Semarang-Joana Stoomtram-Mij.) een regeling getroffen, waarbij aan beambten uit de Inlandsche bevolking, geschikt om Europeesche betrekkingen te vervullen, dezelfde positie en dezelfde bezoldiging toegekend zullen worden. Tevens zal voor die Inlandsche ambtenaren een pensioenfonds worden opgericht.

Orgaan Inl. Ambtenaren. Binnenkort zal te Soerabaja uitgegeven worden een orgaan van de vereeniging van Inlandsche ambtenaren, onder redactie van den heer J. Mattheus Jr., lid in de redactiecommissie van de *Bintang Soerabaja*. Het blad zal gedrukt worden in de drukkerij van *de Toekomst* en den naam dragen van *Perdamian Prijaji. (Sinar Djawa).*

WAT DE CHINEES VERTELT.

Afschaffing Chin. Officieren. Uit de *Sinar Sumatra* vernemen wij 't volgende, aan de *Sum. Post* ontleend: De ambtenaar voor Chineesche zaken, *J. A. M. Bruineman*, is aangewezen om te Hongkong, voorloopig voor twee jaren, onder den Nederlandschen Consul-Generaal aldaar werkzaam te zijn. Zijn reis ging over de Oostkust van Sumatra, Banka en Billiton, waar de heer B. zich op de hoogte had te stellen van de verhoudingen in de Ind. Chineesche samenleving. Tijdens zijn verblijf te Medan, vernam het blad, dat inzake de voorgenomen reorganisatie van het Chineesche bestuur — de oprichting van Chineesche bureaux in plaats van de huidige officieren — nog geenerlei beslissing genomen is. Het bureau voor Chineesche zaken heeft evenwel in verband met de voorgenomen unificatie, welke den Chinees ongeveer dezelfde rechten als die van den Europeaan zal doen verwerven, voorgesteld om als proef op de hoofdplaatsen van Java: Batavia, Semarang en Soerabaja, tot afschaffing van de Chineesche officieren over te gaan en de tengevolge der burgemeestersbenoeming vrijgekomen controleurs ter beschikking op te dragen zich van de specifiek Chineesche aangelegenheden aldaar op de hoogte te stellen. Is de unificatie eenmaal een voldongen feit geworden, dan zal, naar van zelf spreekt, ook deze zijdelingsche bemoeienis een einde nemen.

Een tweetal Ordonnanties. Er is een regeling tot stand gekomen voor den privaatrechterlijken toestand der Chineezen en eene tot vaststelling van een regle-

ment op den burgerlijken stand voor deze bevolkingsgroep. De inwerkingtreding zal geschieden op een door den G.-G. te bepalen tijdstip, daar vooraf nog eenige met de onderhavige regelingen verband houdende voorzieningen bij Koninklijk besluit moeten tot stand gebracht worden. Ingevolge de artikelen 22 en 1 onderscheidenlijk van beide ordonnanties, zullen zij voorloopig alleen gelden voor Java en Madoera, Sumatra's Westkust, Tapanoelie, Benkoelen, Sumatra's Oostkust, Menado, Celebes en Onderhoorigheden. De dadelijke uitbreiding van de werkingsfeer tot de overige gewesten zou tal van praktische moeilijkheden opleveren in verband met de procedure voor Raden van Justitie. Intusschen zijn maatregelen in voorbereiding om zoo spoedig mogelijk de nieuwe regelingen ook buiten de genoemde gewesten van kracht te doen worden.

Het beginsel der bovenaangegeven regelingen is een in hoofdzaak op Java toepasselijke verklaring van het Europeesche privaatrecht op de Chineezen daar te lande. In verband daarmede is ook de instelling van een burgerlijken stand voor de Chineesche bevolking geregeld.

De Taal is het Volk. Dikwijls wordt gezegd — alzoo de *Djawa Tengah* — dat de kennis van een taal van zelf de liefde aanbrengt voor het volk, dat die taal spreekt. Waarmee dan bedoeld wordt, als ge het Engelsch aanleert, dan is 't, omdat ge van de Engelschen houdt; leert ge de Hollandsche taal aan, dan houdt ge ook van de Hollanders, het Fransch, van de Franschen, de Japaneesche taal van de Japanners, enz. Daarom doet 't mij waarlijk leed — alzoo de schrijver — dat er onder ons Chineezen nog zoo velen zijn, die zoo weinig voor onze taal gevoelen. Zij vergeten, dat wij ten deze reeds tever gegaan zijn en dat 't moeilijk zal gaan het verzuim te herstellen. 't Is bij de Chineezen alsof de lust, de liefde voor het aanleeren van vreemde talen den haat aan de eigen taal meebrengt. Dit is een groote fout. Een andere fout is 't, dat als wij andere naties haten, eerst dan sprake kan zijn van liefde voor ons eigen ras. Dit mag toch niet zoo zijn. De liefde voor onze eigen taal en volk sluit niet uit de liefde voor andere talen en volken. Wij mogen om die reden niet haten. Zeker moeten wij de Europeesche talen aanleeren, maar daarom mogen wij onze eigen taal niet verwaarloozen, al kunnen wij ook met onze taal niet op de hoogte komen van de Westersche wetenschappen. Maar 't is ook niet noodig dat alle Chineezen zich de Europeesche wetenschappen eigen maken. Indien van de 400 millioen Chineezen, 40.000, die, behalve dat zij op de hoogte zijn van de eigen taal en literatuur, zich op de Europeesche wetenschappen gaan toeleggen, dan is dit reeds voldoende te achten om het geheele Chineesche ras zoowel in als buiten China vooruit te brengen. Voor de anderen is 't voldoende, dat zij op de hoogte komen van eigen taal en literatuur. Van de zooveel millioenen Europeanen zijn ook niet allen op de hoogte van de Westersche kennis en beschaving. Laten wij dus beginnen met op de hoogte te komen van onze eigen taal en letterschrift, vóórdat wij overgaan om andere talen te leeren. De kennis van vreemde talen moet zijn de brug, die ons brengt op het gebied van andere kennis en beschaving, de band, die bestaan moet met andere volken. Onze eigen literatuur bevat zooveel schoons en wijsheid, dat geleerden en andere intellectueelen in andere landen er vol bewondering voor zijn. Onze wijsheid is van ouderen datum.

De S. I. Agrarische plannen. De *Pewarta Soerabaja* deelt mee, dat sommige S. I. plannen het opdrijven van de huurprijzen der gronden voor de suikerfabrieken ten doel hebben.

Van Vreemde Koloniën.

Vredesvoorwaarden.

Naar 't heet worden alle aanbiedingen om tot vredesonderhandelingen te komen afgewezen, maar inderdaad zijn de vredesonderhandelingen ten volle aan den gang, zonder dat de diplomatieke vertegenwoordigers tot een vredesconferentie bijeen zijn gekomen. Wij hoorden den eisch de Turken uit Europa, Konstantinopel Russisch. Deze is ten volle prijs gegeven. Na de imperialistische eischen van 't oude régime kwam nieuw Rusland met zijn geen annexatie, geen oorlogsschatting. 't Overleg heeft hieraan reeds een andere beteekenis gegeven dan er aanvankelijk inlag. Duitschland hield aan 't: „alle koloniën terug'', nu geeft de afrondingspolitiek al den weg aan om hierop wat toe te geven. Frankrijk wilde behalve de teruggave van Elzas en Lotharingen, een bufferstaat tusschen Germaan en Galliër, 't hiertegen aangeteekende verzet heeft deze bij-eisch al vrijwel doen versmelten. Aan 't herstel van Polen als onafhankelijk rijk valt ternauwernood meer te twijfelen, maar de Duitsche- en Oostenrijksche gedeelten van 't oude rijk zullen erbij moeten komen. De D. koloniën in Afrika moesten eerst verdeeld worden onder de entente mogendheden, die aan Afrika-politiek doen, wij brachten reeds stemmen uit Frankrijk over om ze tot een bondgenootschappelijk gebied te maken, onder Europeesche leiding en bescherming. De gedecreteerde economischen oorlog na den oorlog wordt minder luide verkondigd. De stemmen, die de Stockholmsche sociaaldemocratische bijeenkomst, als voorloopers op de groote September bijeenkomst, tusschen 't oorlogsgewoel doet heenklinken, doen ook aan 't eischen, bieden, afwijzen mee. De afwijkingen in de speeches van de groote woordvoerders geven de vorderingen der wereldpersonderhandelingen aan.

Zoo heeft nu ook weer een organisatie haar programma uitgesproken, die bij de diplomatieke onderhandelingen wel geen plaats zal krijgen doch wier invloed zich wel kan doen gevoelen. Vooreerst toch deelde zij daardoor mede welke houding Engeland op het socialistische congres te Stockholm dacht aan te nemen, vervolgens verplicht zij tot overwegen van formules, die door anderen reeds ten beste waren gegeven, maar die niet waren blijven hangen.

't Uitvoerend comité van de Engelsche arbeiderspartij heeft in een memorandum vredesvoorwaarden opgesteld, die den 10en Augustus zijn voorgelegd aan de afgevaardigden, om den 21en d.a.v. in de groote algemeene bijeenkomst te worden aangenomen, die op haar beurt de leidster moest zijn voor de positie van Engeland ter internationale bespreking van 't vredesvraagstuk te Stockholm.

Zij verdeelt de verantwoordelijkheid van den oorlog over alle regeeringen, geleid als deze waren door kapitalistische en imperialistische belangen. — De inval van D. in België en Frankrijk bedreigt de onafhankelijkheid van alle naties en het vertrouwen in alle verdragen. Onder deze omstandigheden zou een zegepraal van D. de nederlaag van de democratie en de vrijheid beteekenen. — De soc. van de ententelanden jagen echter niet de politieke en economische vernietiging van D. na. — België moet bevrijd en schadeloos gesteld worden. — De Poolsche kwestie moet worden geregeld in overeenstemming met de wenschen van 't P. volk. — 't Herstel van verwoeste streken moet worden bekostigd uit een internationaal fonds van alle oorlogvoerenden (met uitzondering dat België door D. wordt schadeloos gesteld). — De instelling van een hof wordt aanbevolen voor 't onderzoek van klachten en beschuldigingen van wreedheid, verdrukking, toeëigening, enz., in 't bijzonder t.o.v. den onmenschelijk wreeden duikbootoorlog. —

Het Comité verwacht van 't herstel der socialistische internationale den besten waarborg voor 't behoud van den toekomstigen vrede. — De verzekering van den vrede moet berusten op de democratiseering van alle landen, hierbij past ook de Russ. formule geen annexaties, geen schadeloosstellingen, die bron kunnen worden voor revanche.

Het verlangt als stellige voorwaarde in 't vredesverdrag de onmiddellijke instelling van een volkerenbond van alle souvereine staten ter wereld, die een gerechtshof instelt om alle geschillen te beslechten, terwijl daarnaast een orgaan komt om de oplossing aan te geven wanneer dit gerechtshof deze niet heeft kunnen geven. Hierbij past een internationale wetgeving.

De conferentie protesteert tegen een voortzetting van den oorlog in de verwachting dat een der twee partijen aan de andere een verpletterende nederlaag als straf kan toedienen.

Servië en Montenegro herstellen. 't Balkanvraagstuk regelen op een conferentie van Balkanvolken, of van een autoritaire internat. commissie.

Elzas-Lotharingen (de groote politieke fout van 1871) aan Frankrijk terug. Waarborging van de wettige belangen van Italië en de bevolking langs de Adriatische en Aegeische zee (niet erg duidelijk, dunkt ons). — **Dan volgen de vraagstukken die ons hier in 't bijzonder interesseeren.** Palestina bevrijd van de Turksche verdrukking, worde een vrije Joodsche staat. — Armenië, Mesopotamië, Arabië mogen niet weder onder Turksche heerschappij komen. Deze gebieden moeten op denzelfden voet worden behandeld als zij voorstelt voor de koloniën in Afrika, zij moeten namelijk worden beheerd door een commissie, ondergeschikt aan den bovenvermelden volkerenbond. Alle tegenwoordige Europeesche koloniën in tropisch Afrika zullen met de tegenwoordige negerrepubliek Liberia op zich zelf ook een volkerenbond vormen voor de onderlinge verhoudingen. Konstantinopel worde een vrijhaven.

De conferentie verklaart zich tegen alle voorstellen voor een economischen oorlog.

Door de rol, welke de socialistische minister van arbeid Henderson op de bijeenkomst van 10 Aug. gespeeld heeft, en die hem verplichtte uit 't kabinet te treden en door 't besluit der groote entente mogendheden om geen afgevaardigden van de soc. partij naar Stockholm te laten vertrekken, lijkt de beteekenis van de gestelde voorwaarden verzwakt. Ook de verklaring van Kerenski, volgens welke hij aan de Stockholmsche bijeenkomst elke beteekenis als officieuse advies-conferentie wil ontnemen, zal haar invloed niet te stade komen. Maar met dit al en tegen dit al in blijft hetgeen 't arbeidscongres te Londen gedaan heeft en hetgeen de conferentie te Stockholm dientengevolge zal doen, een factor van voortstuwende kracht, en hetgeen er over geschreven wordt is een onderdeel van de pers-vredesconferentie, die in vollen gang is.

De Philippijnsche zelfstandigheid.

't Algemeen Handelsblad van 10 dezer zet, in een vrij uitvoerig artikel, eenige opmerkingen van de Pouvourville in „La Revue" recht, betreffende de thans in de Philippijnen bestaande toestanden; aan hetgeen daar gezegd is ontleenen wij 't hier volgende:

De Pouvourville meent dat de Vereenigde Staten aan de Philippijnen hun politieke autonomie hebben teruggegeven, zonder eenige restrictie, zoodat de Amerik. schenking volledig zou zijn. Zulk een stoutmoedige edelmoedigheid, misschien op ongelegen tijd aan den dag gelegd, moet bij andere, onder voogdij staande Aziatische volkeren, naar hij meent, ontijdige verwachtingen hebben gewekt en dat te meer wijl de Philippijners, wat beschavingspeil en zeden betreft, beneden de bewoners van Indië, Indo China en den Indischen Archipel staan.

De schr. in 't Hbl. komt op tegen deze verlaging van 't peil waarop de Philippijner wordt gesteld, en mede tegen de voorstelling als zou aan die eilanden volledige autonomie zijn geschonken. Hij stelt, wat 't eerste betreft, verklaringen van professor Kern, reeds in 1891 gedaan over 't Spaansche onderwijs-resultaat, hier tegenover. Deze vonden bevestiging in een beschouwing van Taft, na een in 1905 aan Manilla gebracht bezoek, waarbij hij niets minder zeide dan dat de Spaansche de eenige natie was geweest, in staat om een tropisch volk vatbaar te maken voor een opleiding tot zelfbestuur.

De Amer. vonden bij hun komst in den archipel in hun kolonie een volk dat reeds tal van geleerden, leeraren, kunstenaars en dichters telde; dat jaren en jaren vóór den val van 't Sp. bestuur velen zijner kinderen ter voltooiing van hun opleiding naar Europa zond; dat aan 't Sp. bestuur voor verschillende takken van dienst zijn ambtenaren leverde; dat, zoowel in den opstand tegen Sp., als in zijn verzet gedurende de eerste jaren van 't Amer. gezag, duidelijk blijken gaf van groot organiseerend talent.

Wat door Amer. op den weg naar autonomie aan de Phil. geschonken werd, is niet uit edelmoedigheid gegeven en is ook verre van onvoorwaardelijk. De wensch, om zich zoo spoedig mogelijk van een koloniaal bezit te ontdoen, waarvan men niets dan last voorzag, heeft den doorslag gegeven. „Ware edelmoedigheid was het, die nog op het laatste oogenblik de Philippijners behoedde voor een ontijdig loslaten, waarvoor zij o.a. door economische zwakte in 't geheel niet waren voorbereid."

De Amer. schenking bepaalt zich tot een groote mate van zelfstandigheid, zoodat de wetgeving in handen van een zelf gekozen parlement is gelegd, maar met verschillende restricties, waarvan 't Hbl. er een viertal opsomt.

Uit de Philippines-bill blijkt dat „aangezien 't steeds de bedoeling van 't volk der V. S. is geweest om zijne souvereiniteit over de Phil. te herroepen en hunne onafhankelijkheid te erkennen zoodra een duurzaam bestuur daar zal zijn ingesteld, de Phil. voor de spoedige bereiking van dit doel in 't genot van de hun verleende zelfstandigheid werden gesteld." Dat wil dus zeggen, merkt 't Hbl. op, dat de Amer. aan de Phil. de gelegenheid hebben willen geven om een proeve van bekwaamheid in zelfbestuur af te leggen.

Na bewijzen aangevoerd te hebben, dat de strekking tot 't verleenen van onafhankelijkheid, haar grond vond in den wensch om zich van een lastpost te ontdoen, merkt de schr. op, dat zich sedert 9 Aug. 1916, toen de Phil. bill door Wilson werd bekrachtigd, een gewichtige verandering in de Unie teekent. Als de Unie eenmaal in 't bezit zal zijn van krachtige weermiddelen, zooals zij nu als oorlogvoerende mogendheid aanlegt, zal 't bezwaar vervallen, dat zij alleen ten behoeve van de Phil. tot de uitbreiding van haar weermiddelen zou moeten overgaan. Is 't nu toeval of iets anders, vraagt hij dan, dat in de Weekly Times van Manilla, de voorzitter der Amer. handelskamer aldaar H. M. Pitt, een artikel schreef, waarin op 't groote nut gewezen werd door de Phil. voor Amer. reeds afgeworpen, dat in de toekomst nog kan toenemen? Zoo zal o.a. 't Am. kapitaal een wijd veld voor vruchtbare plaatsing vinden, wijl de bescherming van en 't feitelijk toezicht op de Phil. door de V. S. nu als duurzaam mogen worden beschouwd.

't Slot van 't Hbl.-artikel luidt: 't Laatste woord in zake de Phil. zelfstandigheid w a s nog niet gezegd. 't Is, in 't belang van de Phil. zelve en ook voor anderen te hopen, dat 't nog lang uitblijve. Een Phil. staat, waarin toestanden zouden zijn te voorzien als in vele Z.- en M. Amer. republieken heerschen, zou al evenmin bevorderlijk zijn voor de rust in 't Verre Oosten, als een navolgenswaardig voorbeeld voor anderen, terwijl de Phil. zelven er 't loodje bij zouden leggen.

Het Indisch Congres.

Naar de Times uit Bombay verneemt, heeft het Indische congres, waaraan ook de Mohammedanen deelnemen, eenige besluiten genomen, die het in een memorie aan den onderkoning heeft bekend gemaakt. Daarin verlangt het, om aan de heerschende ontevredenheid een einde te maken en het vertrouwen in Indië te herstellen, dat Indië tot een zelfbesturend deel van het rijk wordt gemaakt, de politiek van onderdrukking in Indië aanstonds ophoudt en mevrouw Besant onmiddellijk in vrijheid wordt gesteld. Op het congres werd verder besloten om, voor het geval Engeland weigert, de eischen der Indiërs in te willigen, alle Indiërs uit de bestuurslichamen in Indië te laten treden, opdat de Engelschen voortaan alleen de verantwoordelijkheid dragen. Een openbare bijeenkomst van het congres werd door de politie opgeheven.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De heer E. A. A. van Heekeren, hoofdredacteur van de Indische Gids, opent de Augustus-afl. van dit tijdschrift met een artikel, getiteld: „Een regeeringscommissaris voor de hervorming van het Ned.-Ind. leger". Hoewel schr. de goede hoedanigheid en bekwaamheden van den uitverkorene, generaal van Rietschoten prijst, meent hij dat de Minister van Koloniën met deze benoeming verkeerd heeft gehandeld. Het moet z.i. energie doodend werken op de actief dienende landsdienaren in Indië, dat een gepensionneerde uit Nederland wordt gezonden om een zoo gewichtige kwestie (nl. militieplicht voor Inlanders) voor te bereiden; ook is het een openbaar geheim dat de verhouding tusschen generaal van Rietschoten en den tegenwoordigen Indischen legercommandant, luit.-generaal De Greve, niet te best is.

De heer A. D. van der Gon Netscher geeft eene beschouwing over de organisatie der Indische officieele handelsstatistiek, in aansluiting bij een studie over hetzelfde onderwerp in jaarg. 1915 (afl. Oct.-Nov.) van het Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

Onder het opschrift „Het toekomstig onderwijs in Nederlandsch-Indië", bespreekt de heer J. Rottier het bekende verslag der commissie van advies inzake aanpassend middelbaar (voorbereidend hooger) onderwijs in Nederlandsch-Indië.

De heer J. Habbema betoogt dat vereenvoudiging van onze schrijftaal een nationaal belang is, vooral met het oog op het feit dat steeds meer Inlanders het zoo moeilijk te leeren Nederlandsch wenschen te kennen.

Verder bevat dit Nr. nog een afschrift van een bezwaarschrift (met memorie van toelichting), van den oud-majoor van Tonsea E. Rotinsulu aan den Gouv.-Generaal. — Eene vertaling van een stuk van A. de Pouvourville in „La Revue", getiteld „De oorlog en Azië". — Overigens de periodieke rubrieken Revue van tijdschriften, enz.

De Handel.

In de Aug. afl. van dit maandschrift schrijft de heer H. Pieters over den mineralen-rijkdom van Indië. Schr. wijst op het feit dat van den bodem van Indië nog heel weinig bekend is en dat de Regeering tot nu toe er niet in geslaagd is iets van belang op mijnbouwkundig gebied tot stand te brengen (met uitzondering dan van de Ombilin steenkolen-mijnen). Trouwens zoolang de Regeering haar handen nog zoo vol heeft met andere werkzaamheden, is er aan een intensieve ontginning van staatswege niet te denken. De eenige oplossing is volgens den heer P. dan ook: de zaak over te laten aan het particulier initiatief.

De heer G. Dieterle artikelt over de verplaatsing van onzen kolonialen handel naar Amerika en Japan tengevolge van den oorlog.

Aan de hand van de maandstatistiek van December 1916, geeft verder de heer J. B. E. Graat een overzicht van den uitvoer van Java en Madoera gedurende 1916.

Ten slotte bevat deze afl., onder het opschrift ,,Zuinig koloniaal beheer'', een aan het Kol. Weekbl. ontleende beschouwing naar aanleiding van ,,l'affaire Djambi''.

Berichten der Utrechtsche Zendingsvereeniging.

Het Aug. Nr. van dit zendingsblad bevat het verslag van den staat en de werkzaamheden der Utrechtsche Zendingsvereeniging gedurende Mei 1916—Mei 1917. De mededeelingen betreffen de ressorten Nieuw-Guinea, Halmaheira en Boeroe.

De Ingenieur.

Het Nr. van 11 Aug. bevat o.m. een levensbeschrijving (met portret) van den heer E. A. C. F. von Essen, oud-hoofdingenieur der 1e klasse bij den waterstaat en openbare werken in Ned.-Indië, overleden te Leiden, den 1en Juli j.l. in den ouderdom van bijna 66 jaar. Schr. is de ir. L. J. C. van Es.

Verder vindt men in dit Nr. een zeer interessante beschouwing van Prof. ir. S. J. Vermaes, getiteld ,,Tinerts op Flores'', waarbij de schr. overtuigend aantoont dat het op Flores aanwezige tin van het eiland zelf afkomstig is en niet van elders werd aangevoerd, zooals o.a. Prof. Wichmann veronderstelt.

Vereeniging Krijgswetenschap.

De 8e afl. (jaarg. 1916—'17) van het orgaan der Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap bevat den tekst van de onlangs door den heer D. van Hinloopen Labberton gehouden voordracht over ,,de invoering van eene militie in Indië, welke rekening houdt met het karakter van den Inlander en de stroomingen in de Inlandsche maatschappij''. Ook hetgeen de overige leden van de deputatie ,,Indië Weerbaar'' in het midden hebben gebracht is in dit verslag opgenomen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 32: Overeenkomst tusschen het Australische Gouvernement en de Suikerfabrikanten, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De invloed van het tappen en winteren op de voedselreserve bij Hevea, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Proefstation voor Vorstenlandsche tabak, door P. Hondius Jzn. — Het Indische boschwezen gedurende 1915, door A. te Wechel. — Economische toestand van Ned.-Indië. — De toestand der suikerindustrie in Argentinië. — Een reisje naar Sumatra's Oostkust, door A. R. W. Kerckheven. — Korte beschrijving van de tot op heden gebruikelijke methoden van bewerking van den grond als voorbereiding voor de beplanting met Hevea en tot onderhoud van geplante Heveaboomen, door C. M. Hamaker. — De overzeesche handel en de oorlog, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Koloniaal Tijdschrift.

In de Aug. al. worden de volgende onderwerpen behandeld. Inlandsche rechtsgemeenschappen in Zuid-Sumatra. Voordracht gehouden in de Ned.-Indische bestuursacademie, door J. L. M. Swaab. — Samenstelling en verkiezing der Lokale Raden in Ned.-Indië. Gedeelte eener voor de N.-I. bestuurs-academie gehouden voordracht, door J. C. Brinks. — Timor en onze politieke verhouding tot Portugal sedert het herstel van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië (vervolg), door H. E. K. Ezerman. — Verscheidenheden, door H. D. (Hierin: Javaansche kinderen naar Japan). — Kroniek, door Tertius (Hierin: Oorlogswinsten voor Indië. — Rechtstoestand der burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië). — Persoverzicht, door J. P. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Bibliographie, door C. v. d. V.

De Macedoniër.

Het Aug. Nr. bevat een opstel van Ds. H. Dijkstra, getiteld: De oorlog en de Zending. — Voorts het vervolg der druppelsgewijs gepubliceerde historische beschouwingen van Ds. D. K. Wielenga over het eiland Soemba. Schr. behandelt thans het jaar 1881: ,,Oemboe Toenggoe speelt comedie.''

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Al. 19 bevat o.m.: Een eerste proef van ambulancewerk door Soendaneesche meisjes, door M. C. Kooy—Van Zeggelen. — De Sabanghaven, door H. Zondervan. —Daeng Pabarang, door F. J. van der Lijke—Prins. — Een en ander over den werkkring van den geneesheer in Oost-Indië, door C. H. L. Baelde (vervolg).

Het gebrek aan scheepsruimte in Indië.

Nr. 84 van ,,Economisch-Statistische Berichten'' bevat een artikel over het gebrek aan scheepsruimte in Ned.-Indië, waarover van alle kanten klachten komen, nu de producten zich in de afvoerhavens meer en meer opstapelen. Via de N. R. Crt. ontleenen we aan het artikel:

,,Behalve bederf van eenige belangrijke artikelen en groot gebrek aan opslagruimte voor vele andere, zijn er nog twee kwesties, die een korte bespreking vereischen, n.l. de inkrimping van de cultures en de financiëele regeling.

Inkrimping van de cultures helpt slechts bij de éénjarige gewassen. En hiervan komt feitelijk alleen de tabak in aanmerking, maar daar de groote massa van dit artikel (de krossok) een inlandsch product is, komen de gevolgen van de inkrimping die reeds op groote schaal plaats vinden, grootendeels ten laste van den Javaan. Dit mag niet uit het oog worden verloren. Er zijn te velen in ons land, die meenen, dat het hier behandelde vraagstuk van minder belang is, omdat de nadeelen gedragen worden door de Europeesche ondernemingen, die in vorige jaren toch reeds zooveel geld verdiend hebben. Tegen dergelijke voorstellingen kan niet genoeg worden opgekomen: elke beperking in den uitvoer van krossok, copra, van alle boschproducten, van kampongthee, maïs, grondnoten, djarakpitten enz. enz. komt ten laste van den inlander.

Wat nu de financiëele zijde van het vraagstuk betreft, moet er op gewezen worden, dat de groote verliezen, die de speculatieve Chineesche suikerkoopers thans lijden, direct verband houden met het gebrek aan scheepsruimte, waardoor suiker slechts in kleine hoeveelheden verkoopbaar is. Overigens schijnen dit jaar nog geen groote geldelijke moeilijkheden te wachten te zijn. De meeste Europeesche ondernemingen toch zijn financieel sterk en de banken zullen wel geen bezwaar maken de onverkochte producten tegen ongeveer kostprijs te beleenen. Indien met het laatste echter, wat niet onmogelijk is, een 100 millioen gemoeid is, wat zal dan de gedragslijn der banken in 1918 zijn? Die vraag zal wel niemand thans willen beantwoorden.

Wanneer men het bovenstaande wil samenvatten, dan komt het hierop neer:

Door elkander genomen is de toestand in onze koloniën, hoe bezwaarlijk ook, nog wel houdbaar, maar komt er vóór het einde van 1917 geen grondige verbetering, dan dreigen er gevaren van den meest ernstigen aard.''

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van ,,Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10**, 50 ex. **f 2.80.**

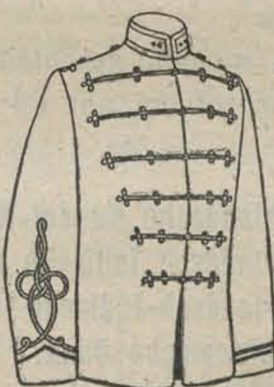
Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:
a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten
b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

5 pCt. Geldleening groot f 50.000.000.- ten laste van Nederlandsch-Indië

waarvan opengesteld in Nederland f 30.000.000.—
en in Nederlandsch-Indië f 20.000.000.—,

in Schuldbewijzen aan Toonder groot f 1000.-, f 500.- en f 100.-.

Uitgifte tot den koers van 99¾ pCt.

Inschrijvingen op deze leening kunnen worden ingeleverd

op Donderdag 23 Augustus 1917,

van des voormiddags **9** tot des namiddags **4** uur,

ten kantore van:

te AMSTERDAM: de Nederlandsche Handel-Maatschappij,
„ Nederlandsch Indische Handelsbank,
„ Nederlandsch-Indische Escompto Maatschappij;
te ROTTERDAM: „ Nederlandsche Handel-Maatschappij;
te 's-GRAVENHAGE: „ Nederlandsche Handel-Maatschappij,
„ Nederlandsch Indische Handelsbank,
„ Nederlandsch-Indische Escompto Maatschappij;

en voorts:
te AMSTERDAM: de Amsterdamsche Bank,
De Twentsche Bank,
Hope & Co.,
de Incasso-Bank,
Lippmann, Rosenthal & Co.,
de Rotterdamsche Bankvereeniging,
Gebr. Teixeira de Mattos,
Vermeer & Co.,
Wertheim & Compertz;
te ROTTERDAM: de Amsterdamsche Bank,
De Twentsche Bank,
de Incasso-Bank,
R. Mees & Zoonen,
de Rotterdamsche Bankvereeniging;
te 's-GRAVENHAGE: de Amsterdamsche Bank,
De Twentsche Bank,
de Rotterdamsche Bankvereeniging;

en in Nederlandsch-Indië ten kantore van
de NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ te **Batavia** en al hare vestigingen,
de NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK te **Batavia** en al hare vestigingen,
de NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ te **Batavia** en al hare vestigingen.

Inschrijvingsbiljetten en prospectussen zijn bij alle bovengenoemde kantoren kosteloos verkrijgbaar.

De stortingen zullen moeten geschieden op een der werkdagen van 10 September tot en met 14 September 1917.

Voor verdere bijzonderheden raadplege men het prospectus.

Nederlandsche Handel-Maatschappij.
Nederlandsch Indische Handelsbank.
Nederlandsch-Indische Escompto Maatschappij.
Amsterdamsche Bank.
De Twentsche Bank.
Hope & Co.
Incasso-Bank.
Lippmann, Rosenthal & Co.
R. Mees & Zoonen.
Rotterdamsche Bankvereeniging.
Gebr. Teixeira de Mattos.
Vermeer & Co.
Wertheim & Compertz.

No. 34. Donderdag 23 Augustus 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1917—1918 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Tweede Indologische Leergang van het Koloniaal Instituut.

17 September—15 December.

Op Maandag 17 September 1917 wordt de tweede leergang van de afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut geopend. Men kan zich daarvoor laten inschrijven ten kantore der genoemde Afdeeling, Keizersgracht 690 te Amsterdam, tegen storting van *f* 25.

De leergang, ingericht ten dienste van hen, die eenige kennis wenschen op te doen omtrent Ned.-Indië in verband met een toekomstigen werkkring daar te lande of in verband met den wensch om te worden ingeleid in enkele vakken van wetenschap, welke op Ned.-Indië betrekking hebben, kan bezocht worden door personen van verschillenden leeftijd en met uiteenloopende vooropleiding.

Het onderwijs bevat de navolgende leervakken:

1. Inleiding tot de Volkenkunde van den Indischen Archipel door J. C. van Eerde, dir. van de Afd. Volkenkunde van het Kol. Instituut, en Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, Anthropoloog bij die Afdeeling.
2. Inleiding tot de Aardrijkskunde van Ned.-Indië door C. Lekkerkerker, archivaris van het Bali-Instituut.
3. Eenige kennis van het Maleisch door M. Joustra, archivaris van het Batak-Instituut.
4. Eenige kennis van Koloniaal-Maatschappelijke toestanden door Mr. J. C. Kielstra.
5. Inleiding tot de Staats-instellingen van Ned.-Indië door Mr. J. Slingenberg.

Bovendien voordrachten over:

a. Tropische gezondheidsleer door Prof. Dr. J. J. van Loghem en Dr. W. A. Kuenen.
b. Koloniale voortbrengselen door Mej. Dr. Ir. J. E. van Amstel.
c. Zoo noodig voordrachten over andere Koloniale onderwerpen.

Voor den eersten Indologischen Leergang, die van April—Juni 1917 werd gehouden, waren 64 ingeschrevenen (w.o. 9 dames), van wie 32 voor den geheelen leergang en 32 voor een of meer vakken.

Kinderhuwelijken in de Inlandsche wereld. *)

Men verzoekt ons plaatsing voor den volgenden „open brief" aan Mevrouw Gravin van Limburg Stirum van Sminia:

Mevrouw,

Met de herinnering aan het bezoek, dat U met Zijne Excellentie aan de Semarangsche Kartinischool bracht, en aan de welwillende en vriendelijke woorden, waarmede U Uwe waardeering te kennen gaaft voor alles, wat onze inrichting beoogt en reeds bereikt heeft, durf ik het wagen, mij tot U te wenden met een bede om hulp voor het Javaansche meisje!

Reeds meermalen werden bij ons op school uit de verschillende klassen meisjes, kinderen van 12 à 14 jaren, uitgehuwelijkt door de ouders, zoodat dan tevens haar leertijd werd afgebroken. Telkens trachtte ik in zoo'n geval de ouders van hun voornemen af te brengen, maar steeds stuitte ik op een zeer beleefde, doch besliste weigering, om het huwelijk uit- of af te stellen.

Weer heb ik zoo'n meisje in de klas, dat me eenigen tijd geleden onder veel tranen en snikken vertelde, dat ze van school moest om te trouwen met een haar onbekenden man! Een kind van 14

*) Gedeeltelijk ontleend aan de Java-bode en gedeeltelijk aan de Preanger-bode.

jaar, dat zoo graag leert en nog zoo graag......... speelt!

O, wie zooals ik, haar na dit besluit van haar ouders dagelijks gadesloeg, zou met me meegevoeld hebben de smart om den strijd, die daar gestreden werd in dat kinderzieltje; de verontwaardiging over 't lichtvaardige en onmenschelijke in het gedrag der ouders, den toorn tegen het inlandsche stelsel van kinderhuwelijken!

Kind als ze was, speelde ze in de uitspanningen meestal vroolijk met de vriendinnetjes mee, haar verdriet vergetend. Maar dan soms, plotseling, staakte ze 't spel of het vroolijke gebabbel, kwam naast me zitten en zonder een woord of klacht kwam ze met 't handje, dat de mijne vastgreep en met de starende oogen me smeeken om hulp; hulp die ik haar niet geven kon!

En in de klas, onder een rustige les, schoten haar telkens de oogen vol tranen en als ze me aankeek, gaf de treurige, angstige uitdrukking in de oogen me zoo'n ontroering, dat de vraag me niet meer losliet: ,,Is er nergens een weg, om te helpen?''

Ik ben er voor dit meisje in geslaagd, om nog gedurende de laatste week, dat ze bij ons zou blijven, haar ouders over te halen, het huwelijk nog eenigen tijd uit te stellen en hun kind voorloopig nog op school te laten. Ze ziet dus nu 't gevaar van zich afgewend en alle vroolijkheid is weer teruggekeerd in 't kinderhartje, ofschoon er toch iets voorgoed gebroken zal blijven. En arm kind! Over eenigen tijd, eenige korte maanden misschien, komt toch de bruidegom zijn bruid opeischen en dan zullen mijn woorden weer als steeds niet krachtig genoeg zijn, de ijdelheid en het eigenbelang, of het vasthouden aan de traditie bij de ouders te beïnvloeden!

't Eerste meisje, dat om deze reden onze school verliet, is nu al moeder van een kindje. Zelf is ze nauwelijks 16 jaren en hoeveel ze ook van haar meisje houdt, dat ze onlangs vol trots liet zien, toch voelde ik diep medelijden met het arme kindmoedertje! Hoe kan ze haar huishoudentje goed bestieren, hoe een goede vrouw voor haar man zijn, hoe haar kinderen opvoeden, zooals het behoort? Ze kan er slechts mee spelen als met een pop, maar draagt geen schuld, wanneer 't zou gaan kwijnen door ondoelmatige verzorging, voeding, enz.

En zoo lijden duizenden meisjes!

Haar jeugd wordt haar ontnomen, haar gouden kindertijd geofferd aan den dwazen, schandelijken wensch van de ouders, hun dochters zoo jong mogelijk getrouwd te zien!

Hoe kan 't moreele peil van een volk hoog staan, wanneer dergelijke traditiën nog in eere worden gehouden?

En welke bede ik nu richt tot U, Mevrouw, tot U, die bewezen heeft, het volk in Indië te willen liefhebben en opheffen?

Uw invloed zal groot genoeg blijken, om kinderhuwelijken zooal niet te verbieden, dan toch als zijnde immoreel en onmenschelijk, te ontraden.

Als bij de Inlandsche hoofden deze ,,adat'' zal veranderen, zullen ook de mindere prijaji's en het volk de nieuwe gewoonte volgen en hun dochters niet uithuwen, voordat ze volwassen, vóórdat ze vrouw zijn.

Moge dan daarbij ook meer en meer de eigen keuze van het meisje gehoord en gevolgd worden!

Eén woord van Zijne Excellentie en U, Mevrouw, gericht tot Regenten en Inlandsche edelen, zal zeker al een grooten invloed ten goede ten gevolge hebben en duizenden arme kinderen bewaren voor het wreed afbreken van haar jeugd, de verwoesting van haar levensgeluk en van haar gezondheid!

O, dat mijn beroep op Uw mededoogen bij U den drang mag hebben gewekt, te willen helpen, dien smet op de Inlandsche samenleving uit te wisschen, dien zegen te willen brengen over het volk, dat nog geleid, geraden en gesteund moet worden in zijn ontwikkeling en zoo gaarne voorlichting zal ontvangen van onzen zoo zeer geëerbiedigden Landvoogd en Zijne Eechtgenoote!

Het vermeerderde levensgeluk van vrouw en meisjes tot in volgende geslachten zal de dank zijn, die deze schoone taak voor U zal meebrengen!

Met de meeste hoogachting heb ik de eer te zijn,

Uwe zeer dienstwillige

F. A. SCHIPPERS,
hoofd der Kartinischool.

Naar aanleiding van bovenstaanden brief maakt de heer A. Mühlenfeld te Bandoeng de volgende opmerkingen:

Met veel belangstelling kennis genomen hebbend van den open brief door de verdienstelijke directrice der Kartinischool te Semarang, mejuffrouw Schippers, gericht tot mevrouw de Gravin Van Limburg Stirum, acht ik, naast warme instemming met de hoofdstrekking van het betoog van deze strijdster voor de verheffing der inlandsche vrouw, eenige opmerkingen geoorloofd en gewenscht.

Mejuffrouw Schippers toch komt n.m. aan het slot van haar zoo warm gesteld en sympathiek betoog tot een niet geheel juiste eind-conclusie en streeft daardoor het goede doel voorbij.

Dat kinderhuwelijken — hoezeer er de laatste jaren op dit gebied ontegenzeggelijk vrij algemeen eenige verbetering in den toestand te constateeren viel — nog zeer veel voorkomen, schrijver dezes zal de laatste zijn, om het bestaan van dezen misstand te ontkennen.

Iets geheel anders is het evenwel of in dit opzicht de Inlandsche hoofden het slechte voorbeeld geven; dit meen ik ten sterkste te moeten betwijfelen, althans voorzoover het 't hoofdbestanddeel der bevolking van dit eiland, het Javaansche volk betreft.

Integendeel valt, als gevolg van eensdeels meerdere ontwikkeling, anderdeels den invloed der Inlandsche beweging en ten slotte het voortdurend hooger worden der eischen, welke voor het bekleeden van verschillende ambten gesteld worden en dientengevolge het op ouderen leeftijd dan vroeger op eigen beenen staan der Inlandsche jongelieden, op te merken, dat de leeftijden, waarop de meeste huwelijken tot stand komen, zich het laatste decennium in sterk stijgende richting bewegen.

Veel jongelui, die een goede opvoeding genoten, stellen er prijs op, een vrouw van eenige ontwikkeling te huwen en verschillende ouders zien ook in, dat zulks voor haar zonen het beste is.

Meerdere voormannen der Inlandsche beweging lieten zich ook afkeurend uit over kinderhuwelijken, en Inlanders, die er prijs op stellen voor vooruitstrevend aangezien te worden, zullen dan ook niet gaarne een huwelijk tot stand doen komen, waarbij de bruid de kinderschoenen nog niet ontwassen is.

Het feit, dat de mannen in de betere standen op lateren leeftijd, dan voorheen het geval was, in het huwelijksbootje stappen, maakt ten slotte, dat zij in veel gevallen zich niet zoo zonder meer bij de keuze der ouders neerleggen, doch zelf ook een woordje medespreken.

En wat de ouders van het meisje betreft, ook al hadden zij reeds lang te voren, toen hun dochter nog heel klein was, een huwelijk voor haar bedisseld, vaak wordt met de huwelijksvoltrekking gewacht, totdat het jongemensch een eenigszins behoorlijke positie bekleedt.

Vooral in regenten-families behooren kinder-huwelijken steeds meer tot de zeldzaamheden en hoe star-conservatief die stand ook in veel opzichten moge zijn, onder den drang der omstandigheden ziet men zich genoopt in dit opzicht het goede voorbeeld te geven.

Dat hetgeen ik hier beweer, zoo maar niet zonder eenigen grond is, moge o.a. blijken uit het feit, dat een paar der bekendste figuren uit de Javaansche vrouwenwereld zich in het zoo buitengewoon belangrijke deel der Welvaartsverslagen, handelende over ,,de verheffing van de Inlandsche vrouw'' (deel VII, No. IX b 3) zoo mogelijk nog positiever uitlaten, waar Raden Ajoe Sosro Hadikoesoemo, een jongere zuster van wijlen R. A. Kartini, o.a. zegt: ,,een verblijdend verschijnsel doet zich al voor onder den priajistand, waar de kinder-huwelijken zoo goed als niet meer voorkomen......'' en Oemi Kalsoem, dochter van den bekenden heer Boedi Hardjo onder het opschrift: ,,Afschaffing van 't kinderhuwelijk'', schrijft:

,,In de ontwikkelde standen der Javaansche maatschappij, waar 't meisje reeds naar school wordt gezonden en den jongen geleerd wordt, niet tevreden te zijn met een weinig geleerdheid, genoeg om brood te verdienen, maar steeds zijn vleugels wijder uit te slaan, hier treft men het kinderhuwelijk niet meer aan. De Jong-Javaan, de ontwikkelde jonge man, begrijpt van zelf, welke ongezonde, gevaarlijke toestanden hij schept door een te vroeg huwelijk, en uit zich zelf richt hij huwelijksbonden op, welke hun leden verbieden te trouwen vóór hun vijf en twintigste jaar (Huwelijksbond ,,Dwidjo-Tomo'', opgericht door de kweekelingen der kweekschool voor Inl. onderwijzers te Djokjakarta).

Is dit feit geen bewijs, hoe verstrekkende gevolgen opvoeding en onderwijs kunnen hebben''?

Tot zoover schrijfster.

Van een veertiental huwelijken in mij bekende

families van hoogere Inlandsche ambtenaren, de laatste vijf jaar in de gewesten Semarang, Banjoemas, Kedoe, Solo en Djokja tot stand gekomen, hadden in niet minder dan 10 gevallen de bruidjes den leeftijd van 20 jaar overschreden, in 3 gevallen waren zij 18 jaar of ouder en slechts een harer was 16 jaar.

In de vorstelijke families der Mangkoenegaran en Pakoealaman komen kinderhuwelijken, evenmin als bij de meeste regenten, nog voor. De eenige dochter van den vorigen Mangkoe Negoro is, hoewel de twintig jaar reeds gepasseerd, nog niet gehuwd en moge de leeftijdsgrens in de Kratons van Soesoehoenan en Sultan over het algemeen wel wat lager gesteld zijn, ook daar behooren eigenlijke kinderhuwelijken steeds meer tot de zeldzaamheden.

Met den gestadigen vooruitgang in de ontwikkeling der Javaansche meisjes van goeden stand, komt het gelukkig ook steeds meer voor, dat de vrije keuze der dochters door de ouders geëerbiedigd wordt en zoo weet ik met besliste zekerheid, dat in vier der veertien door mij bedoelde gevallen slechts de wil van de betrokken meisjes en niet die harer ouders beslissend was.

Met dit al wil ik geenszins beweren, dat de algemeene toestand in dit opzicht reeds volkomen gezond is; in den kleinen priajistand en vooral in de dessa zijn kinderhuwelijken nog aan de orde van den dag en elke poging, om hierin een wijziging ten goede te brengen, verdient hartelijk toejuiching.

Uit den open brief van mejuffrouw Schippers zou men echter ten onrechte den indruk kunnen krijgen, dat de inlandsche wereld in dit opzicht volstrekt nog niet medewerkt.

Met de voortschrijdende ontwikkeling komen er steeds meerderen in die maatschappij, die even fel tegen kinderhuwelijken zijn, als mejuffrouw Schippers zelf, en over het algemeen mag wel geconstateerd worden, dat althans in dit éene opzicht de hoogere ambtenaren steeds meer 'het goede voorbeeld geven.

Doordat hoogere ambtenaren zich echter te lang afzijdig van de inlandsche beweging hielden en daardoor steeds meer van hun invloed verloren zagen gaan, wekt dit goede voorbeeld nog niet zoo spoedig tot algemeene navolging.

Afdoende verbetering in dit euvel kan men slechts hopen van de resultaten van steeds algemeener onderwijs, en daardoor verbreeding van het inzicht der massa.

Dit is het aambeeld, waar steeds op gehamerd dient te worden, zoolang we, moge de kwaliteit ook bevredigend zijn, wat de kwantiteit daarvan betreft, nog zoo enorm ten achter zijn bij de Amerikaansche, Fransche en Engelsche koloniën.

Het is ook in dit opzicht nog altijd zoo juist, wat de uitnemende Javakenner Schmalhausen in zijn „Over Java en de Javanen" schreef: „Wanneer het volk thans nog onwetend is, wie draagt dan daarvan de verantwoordelijkheid? Zeker wij, die de koloniale administratie zóó voeren, dat er geen geld beschikbaar blijft voor de eerste behoeften van hen, die van hun armoede de belastingen opbrengen. Wij moesten over de zoogenaamde domheid van den Javaan zwijgen, omdat er een aanklacht in schuilt tegen ons koloniaal beleid, waarop wij tegenover vreemden zoo trotsch zijn."

Wel is er, sinds Schmalhausen dit schreef (1905), zeer veel ten goede veranderd, doch nog steeds zijn er op elke 1000 zielen van Java's bevolking slechts hoogstens 15 volwassen mannen en 2 à 3 volwassen vrouwen, die lezen en schrijven kunnen.

Onder zulke omstandigheden valt het moeilijk, gezonde begrippen van hygiëne, economie enz. tot de massa te doen doordringen.

Voorloopig zal men echter meer bereiken door een krachtig beroep te doen op de leiders der inlandsche beweging, die meer invloed op de massa hebben, dan de hoogere inlandsche ambtenaren, die overigens reeds het goede voorbeeld geven.

Mocht het Nationaal-comité, waarin afgevaardigden uit alle groote inlandsche vereenigingen (Prinsenbonden, Regenten-vereenigingen, Inl. ambtenaren-vereeniging Mangoenhardjo, Inl. Onderwijzers genootschap, Sarikat Islam en Boedi-Oetomo) zitting hebben, zijn speciale belangstelling aan dit onderwerp wijden, dan ware intusschen reeds een belangrijke schrede in de goede richting gezet en zou de open brief van mejuffrouw Schippers, waaraan een woord van instemming van den landvoogd uitwaard nog meer beteekenis zou geven, zegenrijke gevolgen kunnen hebben!

Moge het zoo zijn!

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Voor het Binnenland.

In een der vorige overzichten maakten we kennis met een artikel van den redacteur van „De Indiër", waarin deze opkwam voor het binnenland en waarin hij als zijn meening uitsprak, dat alleen van vertegenwoordigde lichamen, die de taak der bestuursambtenaren komen verlichten, ze gedeeltelijk overnemen en met kracht en klem zich toeleggen op de behartiging van plaatselijke belangen, heil verwacht kan worden.

In een tweede artikel zet de heer Later zijn beschouwingen voort en geeft aan, hoe die vertegenwoordigende lichamen zouden moeten zijn samengesteld enz.

Voor het door hem omschreven doel acht hij afdeelingsraden het meest geschikt. Afdeelingen, met gelijksoortige belangen en die voldoende bibit opleveren voor de bezetting der raden, zouden bijeengevoegd moeten worden.

De samenstelling dier raden is een moeilijk punt. De regent van Japara heeft dienaangaande weinig optimistische voorspellingen gedaan en zelf een regeling ontworpen, waarbij de regentschapsraad zou worden beadviseerd door een volksraad, die dan meer de stem van het volk zou doen hooren. De resident van Semarang heeft daartegen gewaarschuwd, op grond van het feit, dat die volksraden allicht de taak zouden overnemen, welke aan de dessa's toekomt.

De bevolking zal in al haar schakeeringen door eigen gekozen mannen vertegenwoordigd moeten zijn, en dan zullen de personen, die geschikt zijn de hunnen te vertegenwoordigen vanzelf opduiken.

De groote meerderheid van zulk een afdeelingsof regentschapsraad zal moeten bestaan uit Inlanders. Op een totaal van dertig leden zal men 20 Inlanders moeten hebben, 6 Chineezen of Arabieren en 4 Europeanen b.v., wat veranderen kan naarmate van de sterkte der bevolkingsgroepen.

De kwestie van de taal dient ook hier onder het oog gezien te worden. De regent van Japara heeft betoogd, dat alleen, wanneer in de eigen taal gesproken wordt, verwacht mag worden, dat de Inlanders zich goed zullen weren. De redacteur van „De Indiër" is ervoor, dat Nederlandsch de voertaal zij, omdat in die taal de kwesties het best kunnen worden behandeld. Zoolang echter een gemengde bevolking door een gemengde vertegenwoordiging haar belangen ziet behartigen, zal er een tusschentaal noodig zijn en daarvoor is Maleisch zeker het meest aangewezen. Van de Europeesche leden moet dan ook geëischt worden, dat ze zich in die taal kunnen uitdrukken en de debatten kunnen volgen.

Hoewel het wenschelijk zou zijn, dat alle kiezers meewerkten aan de verkiezing van alle gekozenen, zal dat voor de regentschapsraden niet mogelijk wezen, omdat er van samenwerking van heel het ressort wel moeilijk sprake zal kunnen zijn.

Voorloopig zullen dus de kiezers van elke bangsa hun eigen vertegenwoordigers moeten kiezen, totdat ze door de werkzaamheid der vertegenwoordigende lichamen een beteren kijk op personen en toestanden hebben verkregen en de vertrouwensmannen hebben leeren kennen.

Allen, die lezen en schrijven kunnen en geen misdrijf op hun geweten hebben, moeten kiezer zijn. Daar het lidmaatschap geen desa-invloed meebrengt, noch inkomsten geeft, behoeft voor gekonkel niet gevreesd te worden.

Onze Vorderingen.

Bij de personen, die gekozen kunnen worden, zal een zekere mate van ontwikkeling niet mogen ontbreken, opdat ze de belangen van de afdeeling zullen beoordeelen en teneinde te verhoeden dat de bevolking overgeleverd wordt aan domme maar invloedrijke goeroe's of aan fanatici. De eisch mag zeker gesteld worden, dat de gekozenen een tweede klas school doorloopen hebben. Ook voor de Chineezen en Europeanen geldt de eisch, dat ze een behoorlijke school doorloopen hebben.

De voorzitter behoort door den raad zelf gekozen te worden, terwijl de regeering de keuze zal moeten bekrachtigen. Het voorzitterschap, dat door een Europeaan of Inlander bekleed kan worden, zal een bezoldigd ambt moeten zijn, vrij van allen bestuurlijken invloed, opdat de leden van den raad vrijuit hun meening zullen durven zeggen.

Met zulk een college kan gewerkt worden, verbetering gebracht worden in de toestanden in 't binnenland; de landbouw kan aangepakt, de irrigatie beoordeeld, de industrie bevorderd en de woningtoestanden verbeterd worden.

De Java-Bode maakt melding van een coöperatie in de buurt van de bekende Christendessa Modjoarno in de afd. Djombang. Ze beoogt het gemeenschappelijk in cultuur brengen van ingehuurde bouwgronden.

Het aandeelen-kapitaal van ± f 4000 is saamgebracht door de deelhebbers en gesplitst in aandeelen, die zoo klein zijn, dat een eenvoudig dessaman er een paar kan koopen.

De president der vereeniging en de commissarissen, die hem bijstaan, zijn Christen-Inlanders.

De voor *f* 40 per baoe en per jaar gehuurde gronden worden gewoonlijk beplant met tabak en suiker voor de Inlandsche markt.

Alle onkosten worden uit de opbrengst betaald en de winst onder de bezitters der aandeelen verdeeld. Als regel kan 18 pCt. dividend worden uitgekeerd, terwijl de aandeelhouders of als verhuurders der gronden, of als bearbeiders daarvan of als beide een geregelde verdienste genieten.

In tegenstelling met de bewoners der dessa's, waar het regel is de gronden aan suikerfabrieken te verhuren, verkeeren de landbouwers der Christendessa's in vrij goeden doen. Het is een genoegen waar te nemen, dat, waar het den Inlanders niet ontbreekt aan belangelooze leiding en verstandige voorlichting, waar verkeerde volksgebruiken op bezadigde wijze tegengegaan worden, de mogelijkheid bestaat, dat ze tot zekeren welstand komen.

,,De christen-landbouwers-coöperatie in het Djombangsche is een succes en een prikkel tot volharding voor een ieder, die op eenige wijze de Inlanders vooruit wil helpen, 't zij stoffelijk, 't zij geestelijk.''

Het geld kan niet op.

Het Soer. Hbld. is ontevreden over de wijze, waarop met het geld der belastingbetalers wordt omgesprongen in een tijd, dat aan alle kanten het wachtwoordt luidt: bezuinigen.

Het doet vreemd aan te zien, dat er departementen zijn, waar zonder noodzaak duizenden worden uitgegeven, zooals aan het Dep. van O. en E.

Op voorstel van den inspecteur van het Holl.-Inl. Onderwijs heeft de directeur van O. en E. een commissie benoemd, die belast is met het afnemen van het eindexamen der kweekscholen voor Inl. onderwijzers. Vroeger was het de gewoonte, dat het eindexamen afgenomen werd door het onderwijzend personeel der kweekschool onder leiding of toezicht van den inspecteur van het Inl. Ond., hetgeen zeker de beste manier is, daar niemand beter dan de onderwijzers kunnen oordeelen over leerlingen, die gedurende jaren intern geweest zijn op de kweekschool.

Sinds de Holl.-Inl. inspectie de kweekscholen onder haar vleugelen getrokken heeft, is daarin verandering gekomen, en is een centrale commissie benoemd, bestaande uit een paar leden der bovengenoemde inspectie en verder uit de eerste onderwijzers der kweekscholen.

Daar de scholen verspreid liggen van Fort de Kock tot Probolinggo, kost dat een aardige duit aan reis- en verblijfkosten. Immers midden Mei komen de leden eenige dagen te Djokja bijeen om het schriftelijk werk na te zien, waarna ze weer naar huis gaan. Eind Mei komt de commissie opnieuw bijeen om de verschillende kweekscholen af te reizen, en het mondeling examen af te nemen. Er moeten dus door verschillende leden heel wat reizen over groote afstanden gemaakt worden.

Het fraaiste is zeker wel, dat de commissie niet in staat is de opstellen in de verschillende Inl. talen na te zien. De inspectie der Inl. talen berust dan ook niet bij de Holl.-Inl. inspectie, doch bij de inspecteurs van het Inl. Onderwijs, die echter geheel buiten de eindexamens gehouden worden.

Bovenbedoelde commissie kost niet alleen veel geld, maar ook worden een aantal onderwijzers een maand aan hun eigenlijk werk onttrokken, terwijl ze nog een aardigen duit bijpassen, omdat een daggeld van 6 gld. voor een reis van langen duur niet voldoende is.

,,In Holland streeft men naar beperking van het examenwee, en bestaan er plannen om de kweekscholen het recht te geven onder zekere waarborgen een einddiploma uit te reiken. En hier in Indië, waar we Holland een stukje vooruit waren, en die toestand bestond, gaan we juist den anderen kant uit.''

Te weinig bestuurskrachten.

Het Soer. Hbld. heeft uit zeer betrouwbare bron vernomen, dat het laatste verzet op Flores zijn oorzaak vond in gebrek aan bestuursambtenaren.

De uiterst actieve gezaghebber, luitenant van Suchtelen, is in ongeveer zes jaren tijds slechts vier malen in Tanaren, het laatste verzetsgebied, geweest.

Doordat de bevolking den besturenden ambtenaar bijna nimmer zag en dientengevolge niet kende, ontbrak de zoo noodige innige aanraking tusschen beiden, stelde de bevolking geen vertrouwen in het bestuur en durfde ze geen klachten voorbrengen.

En toch wâren er redenen genoeg tot klagen. Niet over de hooge belastingen en de heerendiensten op zich zelf, al vielen deze nieuwigheden niet bijzonder in den smaak, neen, de klachten betroffen de wijze, waarop de heerendiensten gevorderd werden.

Voor het werken aan de wegen werden de heerendienstplichtigen gesteld onder wegmandoers van Roti en Sawoe, welke zich niet ontzagen, om vaak hardhandig op te treden, hetgeen de bevolking zich niet wenschte te laten welgevallen.

De bevolking durfde daarover niet te klagen, omdat ze den ambtenaar niet kende, doch de wrok bleef, groeide zelfs aan tot verzet en dat verzet kostte menschenlevens en geld.

Heeft de vorige krachtige en energieke assistent-resident niet genoeg aangedrongen op uitbreiding van het aantal ambtenaren, of zit de fout bij de regeering, welke, steeds op gezagsuitbreiding aandringende, niet genoeg personeel daarvoor heeft, dan wel dit uit verkeerd begrepen zuinigheid niet wil geven? Ambtenaren, die veel vragen, worden in Buitenzorg en Batavia lastig gevonden, hun energie wordt in twijfel getrokken en daarmee hun bruikbaarheid, zoodat ze huiverig worden, omdat hun toekomst ermee gemoeid is.

Slechts uiterst krachtige gewestelijke bestuurders hebben met goed gevolg durven eischen, doch het is toch wel de verkeerde wereld, dat de regeering voor eischen zwicht, doch kalm beredeneerde voorstellen ter zijde legt.

,,Hebt vertrouwen in uwe gewestelijke bestuurders, hooge Heeren te Buitenzorg en te Batavia, gij wikt tegenwoordig lang genoeg bij hunne benoemingen, gij passeert er genoeg om dit te mogen doen.'' Geld, maar vooral menschenlevens zullen er op de Buitenbezittingen door gespaard worden.

Lichamelijke opvoeding.

De ,,Sumatra-Post'' wijdt aan bovenstaand onderwerp een artikel naar aanleiding van de proef, genomen door den heer Koopman, gezaghebber, om in de Batak-landen de vrije- en orde-oefeningen op de scholen in te voeren.

De heer Koopman is op eenvoudige, practische wijze te werk gegaan. De onderscheiden standen en bewegingen der vrije en orde-oefeningen, in scherpe teekeningen vastgelegd, zijn photografisch vermenigvuldigd, en de verschillende oefeningen en opeenvolgende bewegingen van elke oefening genummerd, zoodat een zeer bevattelijke handleiding voor het onderricht is ontstaan.

Nadat hij de goeroe's der Batakschooltjes met zijn plan bekend gemaakt had, heeft hij hen, die de zaak het vlugst en het best begrepen, er uit gepikt, en hen later rondgezonden om de andere goeroe's te helpen en wegwijs te maken.

De verdienste van den opzet schuilt vooral in de practische methode, die, wat doelmatigheid betreft, moeilijk kan worden overtroffen, en die in een minimum van tijd aan de Inlandsche jeugd van geheel Ned.-Indië kan ten goede komen.

De heer K. heeft n.l. zijn geheele methode op schrift gebracht en elke serie oefeningen kort, doch duidelijk omschreven. Het geheel, in 't Maleisch vertaald, vormt een gemakkelijk handboek, dat voor elken onderwijzer eener dessa-school volkomen begrijpelijk is.

De heer K. is voornemens zijn manuscript den Gouverneur-Generaal aan te bieden met het verzoek het boek voor rekening van den lande te doen drukken.

Zijn bedoeling is, dat eerst te Batavia en later op andere voorname plaatsen van Java, enkele geschikte personen op de hoogte gebracht worden, die dan elk in eigen kring weer anderen zullen onderrichten, totdat de onderwijzers der dessa-scholen bereikt zijn. Zoo zullen binnen korten tijd en zoo goed als zonder kosten de vrije en orde-oefeningen onder de bevolking van den geheelen archipel kunnen worden ingevoerd.

Op de Batakscholen worden de oefeningen gehouden in het ontspanningsuur, zoodat er op het gewone onderwijs in 't minst niet beknibbeld wordt.

,,Terwijl vroeger het ontspanningsuur dikwerf ontaardde in ruw spel en vechtpartijen, is daarvoor thans een verpoozing in de plaats getreden, welke den jongens orde en tucht leert, hun ledematen ontwikkelt, hen oefent in zelfbeheersching, hen eraan gewent, gezamenlijk en tegelijk een zelfde doel na te streven.''

Bij de proef, door den heer K. genomen, is gebleken, welk een toer het voor de Inl. jongens was, de natuurlijke reflexbewegingen der ledematen op te heffen, dus de lichaamsbeweging te beheerschen en te onderwerpen aan den oogenblikkelijken wil.

Dat deze wilsoefening, overgeplant op geestelijke

inspanning, zeer gunstige gevolgen kan hebben voor de nog zoo trage energie van den Inlander, behoeft nauwelijks betoog. Indien door die lichamelijke opvoeding ieder persoon slechts 1 pCt. „verflinkt", geeft dat omgeslagen over een bevolking van 10 millioen Inlanders reeds een aanzienlijke hoeveelheid nieuwe energie.

Uit de O. I. Mail.

Drinkwatervoorzieningen.

Ruim een maand geleden is, zooals wij destijds vermeld hebben, de ingenieur C. A. E. van Leeuwen naar Borneo en Celebes vertrokken voor het instellen van onderzoekingen in het belang van den aanleg der voorgenomen drinkwatervoorzieningen te Bandjermasin, Gorontalo, Menado en Tondano.

Wij vernemen thans dat op telegrafisch verzoek van den resident, de heer van Leeuwen ook de residentie Ternate zal bezoeken, ten behoeve van de drinkwatervoorziening ter hoofdplaats van dat gewest. *(Java-Bode).*

De nieuwe directeur van Justitie.

Naar reeds eerder vermeld, wordt verwacht, dat de ter beschikking van den directeur van justitie gestelde rechterlijk ambtenaar Mr. H. J. Scheuer als opvolger van den tot lid van den raad van Indië benoemden heer Mr. W. Sonneveld zal worden benoemd.

Deze voorgenomen benoeming wordt, volgens de *Java-Bode*, in rechterlijke kringen druk besproken, doch vindt geen algemeene instemming. Op de ranglijst van rechterlijke ambtenaren staan meer dan 30 boven den heer Scheuer, waaronder verscheidene hooge betrekkingen bekleeden. De heer Scheuer trad in 1895 in 's lands dienst en doorliep gedurende de eerste 10 jaren van zijn diensttijd de lagere rangen bij de rechterlijke macht, totdat hij in April 1906, nadat hij ruim een jaar voorzitter was geweest van de landraden te Pamekasan en Sampang (Madoera) naar Nederland ging met verlof. Bijna 8 jaren bleef hij aldaar en was sedert 1 Februari 1908 werkzaam bij het ministerie van Koloniën bij de afdeeling Justitie.

In het begin van 1914 hier te lande teruggekeerd, nadat hem de orde van den Nederlandschen leeuw was verleend, werd hij met den titel van hoofdambtenaar op non-activiteit ter beschikking gesteld van den algemeenen secretaris, ten einde met eenige speciale opdrachten te worden belast. In Juli 1915 werd hij ter beschikking van den directeur van justitie gesteld.

Een veelbewogen leven.

Eenige dagen geleden is te Batavia overleden Friedrich Joseph Johann, graaf Von Berchthold, Freiherr von und zu Ungerschütz Frätting und Pullitz, een dier tragische figuren, waarvan zoovelen een laatste rustplaats in Indië gevonden hebben.

Graaf Von Berchthold, wiens bloedverwanten zeer hooge posities aan het Oostenrijksche hof en de vreemde ambassades bekleeden, doodde als cadet in een duel om een jonge vrouw zijn tegenstander Von Wallenstein, schrijft het „Soer Hbl."

Hij was daardoor genoodzaakt te vluchten en week uit naar Rusland, waar hij in de Russische legers tegen Turkije streed.

Hij werd door de Turken krijgsgevangen gemaakt en bleef twee jaar in hun midden.

Daarna diende hij in het Fransche vreemdelingenlegioen en liet zich ten slotte in Nederland voor het koloniale leger aanwerven.

Hij maakte hier als verpleger de Lombokexpeditie mede en wijdde zich na 12 dienstjaren aan den kleinen landbouw en de jacht op Ceram, waar hem een ernstig ongeluk trof. Hij verloor daarbij zijn rechterbeen door twee kogels uit geweren, die op wild uitgezet waren. Ofschoon men niet meende, dat Von Berchthold dit ongeval te boven zou komen, genas hij.

Hij leefde van het een in het ander.

Zijn bloedverwanten aan het Oostenrijksche hof deden herhaaldelijk moeite, hem in Oostenrijk terug te brengen, doch Von Berchthold — hij was een volle broer van den bekenden staatsman — sloeg elk aanbod af. Zijn gezondheid liet de laatste jaren veel te wenschen over en eindelijk is hij na een leven van veel ellende in het diaconessenhuis Tjikini gestorven.

Een aardige Legende

is die van den berg Lawoe, schrijft men uit de Vorstenlanden aan de *Loc.*

Toen na een oorlog van drie jaren tegen zijn rebellischen broeder, den pangeran Mangkoe Boemi, de vorst van Mataram in 1749 overleed, vluchtte de vorstelijke opstandeling, geheel ontmoedigd door de ongunstige wending, die de zaken voor hem dreigden te nemen, naar den top van den goenoeng Lawoe, om zich daar te verbergen voor de handlangers der Compagnie en van zijn neef, den nieuwen vorst van het Mataram rijk.

Terwijl hij daar in de onherbergzame woestenij doelloos ronddoolde, verscheen hem een geest, die hem moed insprak en voorspelde, dat hij eens een machtig vorst zou worden, mits hij den krijg voortzette. In ruil voor deze belofte zwoer pangeran Mangkoe Boemi, dat hij, eenmaal vorst geworden, jaarlijks van zijn dankbaarheid tegenover den geest van den Lawoe blijk zou geven, door het zenden van een gezantschap, dat namens hem (en zijn opvolgers) op den top van den berg zou bidden en offeren.

Daarna daalde de vluchteling den berg weer af en bleef tot 1755 in verzet, in welk jaar de oorlog eindigde met de splitsing van Mataram in twee deelen: Soerakarta en Jogjakarta.

De berggeest had dus woord gehouden, de voorspelling was in vervulling gegaan — de pangeran Mangkoe Boemi, oom van den toenmaligen vorst van Mataram, was verheven tot eersten sultan van het rijk van Jogjakarta.

Sedert werd door de sultans van dat rijk elk jaar trouw een gezantschap gezonden naar den top van den Lawoe, om daar te bidden en te offeren. Zaterdag, 26 dezer, is door den zevenden sultan, 165 jaren na het ontstaan van het rijk van Jogjakarta, wederom een gezantschap, bestaande uit 150 personen, van Jogja naar den goenoeng Lawoe gezonden, om daar den goeden berggeest te danken voor zijn bescherming en hulp.

Ongeregeldheden op Bali.

De Resident van Bali en Lombok seinde 23 Mei j.l.

De assistent-resident van Zuid-Bali seinde:

27 dezer hebben ongeveer 125 inwoners van het dessagebied van Boekawati, onderafdeeling Gianjar, die weigerden hun wegens poeri-dienstverzuim door het districtsgerecht opgelegde straf van ten arbeidstelling te ondergaan, een 3 tal gearresteerde belhamels uit de handen der politie ontzet en daarna een aanval gedaan op den controleur en op een brigade gewapende politie, die hen naar de gevangenis zou overbrengen, zulks nadat tallooze pogingen om hen tot rede te brengen, hadden gefaald.

De gewapende politie vuurde pas, toen zij in gevaar kwam onder den voet geloopen te worden, dus zuiver uit noodweer.

Als gevolg waarvan, zonder verliezen onderzijds, werden gedood vier verzetslieden en gewond acht, waarvan sedert 1 overleden is.

Hierop hebben de weerspannigen zich overgegeven, uitgezonderd een 20-tal, die de vlucht namen.

De belhamels zijn, volgens den zelfbestuurder, allen gevangen of gedood.

De rust werd niet verder verstoord.

De ass.-resident bezocht met den divisie-commandant nog in den afgeloopen nacht de plaats van het gebeurde.

Volgens een nader gehouden telefoongesprek met den assistent-resident en den controleur te Gianjar is gebleken, dat als wederspannig bekende Soekawatiërs weigerden poeridiensten te verrichten voor den regent van Gianjar, verklarende niet plichtig te zijn.

Volgens door den controleur direct ingesteld onderzoek, zijn zij in de registers wel ingeschreven als poeriplichtig.

Door den controleur en het zelfbestuur is hun zulks gedurende ongeveer 2 uur uitgelegd en hun aangeraden zich niet verder te verzetten.

De belhamels weigerden aan het verzoek te voldoen, als gevolg waarvan de overigen volgden.

De bevolking werd voor de eerste maal na de aardbeving voor dezen dienst opgeroepen, zoodat misbruikmaking hiervan te hunnen opzichte uitgesloten is.

Door den ass.-resident werd tijdens de reis naar Gianjar de desa Soekawati bezocht en alles rustig bevonden.

—

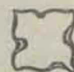
PERSONALIA.

De civiele gezaghebber J. A. W. Coenen is belast met het bestuur over de afdeeling Painan.

De controleur E. L. de la Parra is belast met de waarneming der betrekking van assistent-resident van Buitenzorg.

De controleur E. W. Maurenbrecher is belast met het bestuur over de afdeeling Padangan.

De luitenant-kolonel der infanterie Th. J. Veltman is eervol ontheven van het bestuur over de afdeeling Sigli.

De civiel gezaghebber M. L. Imgram is belast met het bestuur over de afdeeling Sigli (Atjeh).

De civiel gezaghebber S. de Waard is gesteld ter beschikking van den assistent-resident van Sepoetih Toelangbawang.

De assistent-resident J. de Haan is belast met het bestuur over de Indragirische Benedenlanden.

De civiel gezaghebber J. de Vrij is belast met de werkzaamheden als bestuurder van de afdeeling Kwantan districten.

De heer J. H. Gilles is belast met de waarneming der betrekking van collecteur van de afdeeling Madjene.

Aan den landraadvoorzitter te Sampang, mr. H. A. Idema, is wegens gewichtige redenen een maand verlof verleend, door te brengen op Java.

Aan den civiel gezagvoerder te Moeara Tewé, Jhr. C. F. de Lannoy, is wegens ziekte twee maanden verlof verleend naar Soerabaja.

De controleur G. J. van Dongen is belast met de waarneming der betrekking van assistent-resident van Groot Atjeh.

De ambtenaar bij de centrale kas voor het Volkscredietwezen C. G. E. van Delden Laerne is gesteld ter beschikking van den adviseur van het Volkscredietwezen.

Den commies-redacteur bij het departement van Financiën G. A. Brunet de Rochebrune is de titel van adjunct-referendaris toegekend.

De verificateur bij de in- en uitvoerrechten en accijnsen J. Ch. L. Nelissen is van Cheribon naar Batavia overgeplaatst.

De controleur W. Stort is geplaatst te Soerabaja en zulks met intrekking van zijne plaatsing te Kedoe, en de controleur W. Heijman is van Cheribon naar Kedoe overgeplaatst.

De controleur H. W. Bloch is belast met de functiën van ambtenaar bij het residentiegerecht te Koeningan.

De controleur C. E. Meier is belast met het bestuur over de afdeeling Karang Asam (Bali).

De controleur J. E. Boulonois is belast met de functiën van ambtenaar bij het residentiegerecht te Pamekasan.

De assistent bij de in- en uitvoerrechten en accijnzen F. L. Hall is van Soerabaja naar Batavia overgeplaatst, en van Batavia naar Soerabaja, J. K. Jungst.

De controleur J. J. Viehoff is belast met het bestuur over de afdeeling Boven Langkat.

De administrateur der tweede klasse bij den gouvernements-pandhuisdienst N. B. Coenraad is wegens volbrachten diensttijd eervol uit 's lands dienst ontslagen.

Bij den gouvernements-pandhuisdienst zijn benoemd tot administrateur der tweede klasse Ch. V. van Zuijlen, laatstelijk administrateur der derde kl. en tot administrateur der 3e klasse, P. Gors, thans adjunct-administrateur.

De secretaris van het gouvernement Oostkust van Sumatra G. Obdeyn is belast met het bestuur over de afdeeling Beneden Deli.

De controleur H. J. D. Veen is ter beschikking gesteld van den assistent-resident van Pajakoemboeh.

De controleur E. J. van Ebbenhorst Tengbergen is belast met het bestuur over de afdeeling Kamper Kiri.

De adspirant controleur D. G. van der Meer Mohr is belast met het bestuur over de afdeeling Poerbolinggo.

Suriname.

Het blad „*Suriname*” van 22 Juni schrijft over het voedselvraagstuk:

„Op gisterenavond vergaderde ten gouvernementshuize de voedingsmiddelen-commissie. De vergadering duurde van 5 uur 's middags tot 9½ uur 's avonds en werd geleid door de Gouverneur. Aanwezig waren behalve de leden der voedingsmiddelen-commissie de Gouvernements-secretaris en de referendaris. Zeer veel is overwogen wat zooal gedaan dient te worden om hongersnood te voorkomen, althans om de nood zoo gering mogelijk te maken. Want uitgemaakt meent men is het, dat er hongersnood, zij het ook voor korten tijd, geleden zal worden, als niet op de een of de andere wijs hulp in de rijstvoorziening van buiten komt.

Iedereen weet echter, dat de waarschijnlijkheid dat die hulp komen zal zeer gering is.

De vergadering kwam dan ook tot de conclusie, dat de bevolking zelf er toe moet medewerken, zal er straks geen groote ellende heerschen.

Het is naar aanleiding van de dreigende ramp, dat Z.Exc. de Gouverneur de verschillende districten bezoekt om in persoon propaganda te maken voor het aanplanten van voedingsmiddelen.

Morgen gaat Z. Exc. naar Meerzorg. Op gisteren en eergisteren werden door haar bezocht de Saramacca-polder en Nieuw Amsterdam.

De 1000 balen rijst, die uit Demerary ontvangen zijn, zullen aan de kooplieden voor *f* 28.— per baal beschikbaar gesteld worden, met bepaling dat die voor niet meer dan 15 cent per pond aan het publiek zal verkocht worden en niet meer dan 3 K.G. te gelijk aan één klant.

Volgens uit Demerary ontvangen bericht, is een hoeveelheid rijst voor ons aldaar nog beschikbaar. Hoeveel en voor welken prijs is echter niet bekend.”

In het nummer van 26 Juni van hetzelfde blad lezen wij:

„Het Gouvernement van Demerary heeft voorloopig vergunning verleend tot uitvoer van 1000 balen rijst naar Suriname, waarvan 600 balen per S.S. Albina op l.l. Zaterdag zijn ontvangen. De rest wordt per Prinses Juliana op a.s. Zaterdag hier verwacht.

Ook de verwachtingen van den a.s. rijstoogst zijn gunstiger geworden sedert de regens weer geregeld vallen.

Wie uit het een en ander echter gaat afleiden dat het gevaar van voedsel-te-kort geweken is, denkt verkeerd. Er is nog geen reden om gerust te zijn. Integendeel, men trachte aan te planten zooveel als mogelijk is, want de droogte is in aantocht en nog zwak staat de rijst in het veld. Ja op vele plaatsen is men door het weer pas nu met den aanplant begonnen. Men late zich dus niet misleiden door den momenteelen toestand.

Zekerheid dat wij al wat wij behoeven, geregeld uit Demarary zullen kunnen betrekken, bestaat niet. Wat Demerary heeft is nog niet ons eigendom, en als men daar nu vergunning tot uitvoer van zekere hoeveelheid rijst geeft, dan wil dat nog niet zeggen dat wij in de toekomst op geregelden aanvoer van daar mogen rekenen. De tijdsomstandigheden, waarin wij nu leven, maken het „*Elk voor zich zelf*” tot parool.

De Gouverneur gaat voort met propaganda-reizen in de districten. Het publiek toone zich niet onverschillig voor den ernst van den toestand en kome het bestuur ter hulp.”

* * *

De oorlog bevordert ook in Suriname de inlandsche industrie.

„Borstels in alle soorten — aldus „*De West*” van 18 Mei — werden vroeger nagenoeg uitsluitend ingevoerd. Thans zien wij van verschillende kanten de borstelfabrikatie uitgeoefend in de kolonie. Het beroep van borstelmaker is hier ontstaan.

De borstelmaker H. Cooman wees ons gisteren een keurigen kleerborstel, gemaakt van staartpluimen van koeien, die in afwerking zeker niet achterstaat bij Europeesch fabrikaat. Hij vervaardigt ook stalbezems, waschborstels, boenborstels, enz., die aan verschillende departementen worden geleverd en wel schijnen te voldoen. Ook allerlei andere soorten, als babyborstels, schoenborstels, handstoffers, enz. kan men tegenwoordig te Paramaribo koopen als inlandsch fabrikaat. Het publiek doet goed als het bijdraagt de inlandsche nijverheid te bevorderen.

Het voordeel van het maken dezer voorwerpen in de kolonie is, dat men — door de oude stelen en blokken in te leveren — nieuwe bezems gemaakt krijgt voor de helft van het geld.

Ook inlandsche klompen zullen waarschijnlijk spoedig aan de markt komen. De heer J. Meersen vertoonde ons heden drie paar klompen, door hem vervaardigd uit sankokohout. Nu de aanvoer van klompen uit het buitenland nagenoeg geheel heeft opgehouden, heeft hij alle hoop door inlandsch maaksel in de behoefte te kunnen voorzien.”

„*Suriname*” van 22 Juni deelt mede dat Johan Mezas de vervaardiging van schoenleesten uit pritijarihout ter hand heeft genomen.

* * *

Uit „*De West*” van 18 Mei het volgende:

„*Treasure.* Mevrouw *G. S. Mathews*, de Amerikaansche journaliste, heeft onder dezen titel een boek uitgegeven, naar aanleiding van haar bezoek aan Suriname.

Wij hebben het boek nog niet ontvangen, doch kregen een bespreking er van onder de oogen in de „*Evening Sun*” van 17 Maart j.l.

Daaruit blijkt dat wij hier te doen hebben met een romantisch verhaal van een Schotsch ingenieur, die als goudprospector zijn fortuin zocht in de wouden der Guyana's. Het leven in de bosschen van Suriname wordt er onderhoudend in beschreven. De tropische natuur wordt in haar grootsche pracht ontleed. En over de typische eigenaardigheden — en vooral hun

goede hoedanigheden — van negers en Indianen, wordt veel verteld. Want de held van het verhaal, — en wie dat is, kan men in Suriname gemakkelijk traceeren — weet het goed te vinden met de inlandsche helpers, die hem bij de prospectie ter zijde staan.

De beschrijving van het prospector's leven moet erg amusant zijn. En er gaat — in weerwil van het primitieve boschleven — zooveel bekoring van die beschrijving uit, dat de *Sun* het boek geschikt acht om in sterke mate te werken op de verbeeldingskracht van jonge lieden: Zoo iets als „Robinson Crusoe."

* * *

In het „*Tijdschrift voor Economische Geographie*" van 15 Augustus een belangrijk artikeltje, vol historische bijzonderheden, getiteld „*Suriname als koffievoortbrengend land*", door *Fred. Oudschans Dentz.* Schrijver geeft een overzicht van de cultuur van den invoer van de koffieplant in Suriname tot heden, een cultuur, die nog al up and down is gegaan. „Nu belooft — aldus de schrijver — de koffiebouw in de naaste toekomst een der belangrijkste cultures te worden, daar zij zich voortdurend uitbreidt."

De schrijver vergat bij de gebruikte literatuur ook te noemen het artikel „koffie" in de „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië.*"

WAT DE INLANDER ZEGT.

Coöperatie.

Eenige Inlanders — zoo wordt aan de *Kaoem Moeda* medegedeeld — hebben te Weltevreden een coöperatieve landbouw- en handelsvereeniging opgericht, waarin al dadelijk vijftig leden werden opgenomen.

Gelijkstelling.

Bij Gouv. besluit is bepaald, dat voortaan niet-Europeesche sergeanten en korporaals-schrijvers, die voldaan hebben aan het examen van Europeesch sergeant-schrijver, in soldij enz. zullen worden gelijkgesteld met de Europeesche sergeanten-schrijvers. *(Kaoem Moeda).*

Ontevredenheid.

In het *Nieuws van den Dag van N.-I.* — alzoo het zelfde blad — is afgedrukt een brief van een Batakker, waarin de heerschende stemming van het volk tot uiting komt. Hij schrijft: „Vroeger kon men voelen, dat de ambtenaren het Batakvolk liefhadden, dat hun het wel en wee der bevolking na aan het hart lag. Door de tegenwoordige ambtenaren worden wij echter als honden behandeld en aan de willekeur en ruwheid van andere beambten en hoofden overgeleverd. Wij vinden nergens gehoor om onze klachten uit te spreken. Men schijnt ons volk te willen vernietigen. Wij moeten bovenmatig belasting betalen en rodidiensten doen, die onze krachten te boven gaan. Wij willen gaarne belasting betalen, doch niet boven ons vermogen. Men moet ons tijd laten om het noodige geld daarvoor te verdienen. We wenschen voorts gaarne de belasting in termijnen te betalen en willen ook rodi doen, doch niet boven onze krachten, want wij moeten ook onze velden bewerken om onze familie te eten te geven." Het blad zegt verder: Dat de klachten van dezen man niet ongemotiveerd zijn, wordt door vele geleverde bewijzen aangetoond.

Studiereizen.

De voorzitter van de S. I. te Siboga — zoo verhaalt de *Oetoesan Melajoe* — vertrok een paar maanden geleden naar Java om een studiereis te maken. Ten einde die reis zoo vruchtbaar mogelijk te doen zijn, werd aan dien voorzitter een aanbevelingsbrief voor den Resident van Batavia meegegeven.

De Zending.

Volgens de *Java-Bode* — alzoo de *Bintang Soerabaja* — zou een Inlander te Bandong tot pandita djawa (Javaansch zendeling) ingezegend worden. Hij is een Soendaneesche goeroe (leermeester), die den Christen-naam van Titus draagt, en reeds jaren lang bij de zending werkzaam was. Om zijn karaktereigenschappen en kennis speciaal van de Soendaneesche taal, is hij in de Inlandsche en ook Mohamedaansche wereld zeer gezien. Op Hemelvaartsdag zou deze goeroe in een plechtige samenkomst tot pandita djawa worden gewijd. Hij zou dan de eerste geordende Javaansche prediker zijn.

Een nieuwe Bond.

Te Bandong is opgericht een Inlandsche chauffeursbond. Meer dan 900 leden traden terstond toe. *(Kaoem Moeda).*

Een nieuw blad.

Onder redactie van het gepensionneerde hoofd J. A. Worofkan is in Menado verschenen een nieuw Inlandsch blad onder den titel „*Minahassa Permatakoe*". Om de veertien dagen zal het blad uitkomen. Tot dusver zijn nog slechts proefnummers verschenen. *(Bintang Soerabaja).*

De Engelsche taal beter dan de Hollandsche taal.

De *Oetoesan Hinda* geeft den Javanen in overweging om het Engelsch aan te leeren, opdat zij beter en spoediger de noodige kundigheden zullen kunnen opdoen en meer geschikt zullen zijn voor het economische leven, daar de Hollandsche taal voor de Javanen moeielijker is aan te leeren en er zoo weinig Hollandsche onderwijzers zijn, zoodat ook nog zoo weinig gelegenheid bestaat om deze taal goed aan te leeren. Dit voorstel is wel der overweging waard, zegt *Pa Tjeploek* in de *Sinar Djawa.* De Engelsche taal is gemakkelijker aan te leeren — zegt hij — en Engelsche onderwijzers zijn ook gemakkelijker te krijgen. Velen willen gaarne onderwijs geven in de Engelsche en Japansche taal en vragen er ook niet veel voor. Ik voorspel — alzoo Pa Tjeploek — dat de Javanen in zeven jaren tijds eerder het Engelsch dan het Hollandsch aanleeren. De boeken in de Engelsche taal zijn ook goedkooper, dan die in de Hollandsche taal geschreven.

Indien de Javanen de Engelsche taal goed kennen, zal Java meer en beter vooruitkomen; het welzijn van den inboorling zal meer en beter bevorderd worden. Met de Engelsche taal zal men het werk kunnen verrichten aan de departementen van Landbouw, Handel en Nijverheid, en van de Gouvernementsbedrijven. In de eerste plaats zal met de kennis van de Engelsche taal de landbouwwetenschap meer volledig beoefend kunnen worden, zooals het planten van suikerriet, thee, rubber, tabak, koffie, enz., wat zoo noodig is om in het bezit te komen van kapitaal. Ook zal men met behulp van de Engelsche taal beter op de hoogte kunnen komen van de handelswetenschappen, van den handel in suiker, de exen import van suiker, van riet, koffie, thee, rubber en andere handelsartikelen. Ook van de nijverheid zal de Javaan door de Engelsche taal meer kennis krijgen, van de fabrieksnijverheid, van de suiker-industrie, id. van de thee, koffie, rubber, tabak, sigaren, geconserveerd vleesch, lijnwaden, kains, sjitsen, ijzer, en juweelen, enz. Met de Engelsche taal zal de Javaan zich beter eigen kunnen maken de kennis der „bedrijven", zooals het smeden van werktuigen voor den landbouw en het winnen van delfstoffen, diamanten, goud, tin, lood, petroleum, voor het maken van auto's, fietsen enz. Met de Engelsche taal zal de Javaan handel kunnen drijven met de geheele wereld; Europa, Amerika, Azië, Japan, Afrika enz. Met de Hollandsche taal zullen de Javanen slechts kunnen onderhandelen met Hollandsche handelaren, die toch bij Engelsche of Amerikaansche firma's hun toevlucht moeten zoeken. Men zal langer moeten wachten en meer moeten betalen. Wat is 't niet gemakkelijker en beter en goedkooper om als men het Engelsch kent, rechtstreeks met Engelschen te onderhandelen of met Amerikanen en Japanners. De handel en goederen op de zeeën is grootendeels in Engelsche handen. De kunst om stoomschepen te maken leert men beter aan, als men Engelsch kent, dan met 't Hollandsch. De Hollandsche taal is goed voor menschen, die in dienst zijn van het N. I. Gouvernement, voor anderen is de kennis van deze taal niet zoo bijster noodig. Met de kennis van de Engelsche taal komt men nog beter op de hoogte van het financiewezen, onderwijszaken, zaken in betrekking tot den Eeredienst, het Binnenlandsch Bestuur en de Justitie. Nog meer voordeelen worden genoemd van de kennis der Engelsche taal.

Dessahoofden.

Pa Soemarto in de *Sinar Djawa* bepleit de wenschelijkheid om de dessahoofden niet meer te doen verkiezen, maar door den Resident aan te stellen, hen te benoemen even als andere Inlandsche ambtenaren en beambten. De keuze moet alsdan gedaan worden uit personen, die minstens een 2e klas Inlandsche school doorloopen hebben. Al de nadeelen en al het geknoei aan het tegenwoordige stelsel van verkiezing verbonden, zullen dan ophouden. Dessaklachten, omkooperijen zullen niet meer voorkomen. En het bestuur zal niet behoeven te werken met ongeschikte of onbetrouwbare hoofden. Alzoo Pa Soemarto.

Rechtswezen.

De *Oetoesan Melajoe* acht 't noodig, dat aan de landraden zullen worden toegevoegd zoogenaamde „kepala kota" (waarmee blijkbaar procureurs be-

doeld worden). Zooals de advocaten bij de Raden van Justitie, en zulks in het belang van de minder gegoeden, die dan van rechtskundigen bijstand voorzien kunnen worden. Die kepala kota kunnen dan door den Landraad tot behartiging hunner belangen pro Deo aangewezen worden.

Associatie.

In hetzelfde blad oordeelt ,,*Analyse*'', dat de belangen van de inboorlingen niet samen gaan met die der Indo's en Totok's, waarom het voor eerstgenoemden niet zal gaan, om zich met die beide andere categorieën der. Indische bevolking te associeeren.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Samenzweringen.

In de *Sinar Sumatra* wordt uit Madjalengka bericht, dat daar een samenzwering is ontdekt, ten doel hebbende een nieuw bestuur in te voeren, op welken grondslag, valt nog niet duidelijk te bepalen. De S. I. had den samenzweerders hun slecht levensgedrag verweten, zoomede de verwaarloozing hunner godsdienstplichten. Zij hebben zich toen onmiddellijk gewend tot de eigen S. I.-leden hunner dessa's. Men is toen overgegaan om het huis van den groepsleider te beschadigen. Het Europeesch en Inlandsch bestuur is toen krachtig opgetreden. De raddraaiers werden opgevat en spoedig was de rust weer hersteld. Kort te voren hadden troepen van Inlanders 't gewaagd om den regent aan te vallen; maar deze riep de bevolking op. De aanvallers gingen aan den haal; *25* werden er van gearresteerd, waaronder *5* leiders. De assistent-resident wilde hun een verhoor afnemen, doch zij verkeerden in zoo'n toestand van geestesvervoering, dat hij daarvan voorloopig moest afzien. Uit het verhoor, dat later van de andere onruststokers,en getuigen werd afgenomen, is gebleken, dat oorspronkelijk slechts sprake was van een poging tot misleiding van de dessagenooten. Hieraan namen S. I.-mers aanstoot. Als reactie besloten de ontevredenen een eigen vereeniging op te richten met het doel een nieuw rijk te stichten met een zekeren Atnawi, een der leiders, als radja (vorst). De verdeeling van de overige bestuursfuncties was reeds op het papier gesteld. Het dessahoofd van Djeuris vernam van spionnen, dat de aanleggers een bijeenkomst hielden in het bidhuisje. Hij trok er met de politie heen om poolshoogte te nemen. Toen de onruststokers zich ontdekt zagen, vielen zij de politie aan, die wist te ontsnappen. Dit verhoogde hun moed. Zij keerden zich thans tegen de voornaamste leden van de S. I. in het gehucht Babahan. Getracht werd om de deur der woning van den groepsleider door middel van een zwaren steen te forceeren. Dit mislukte, waarop zij naar het bidhuisje terugkeerden en beproefden om de dessa te overrompelen. Daar was de politie verzameld. Door tijdig afgekomen hulp van de bevolking trokken de ontevredenen af en werden door het bestuur gearresteerd. Toevallig was een groep marechaussee van de oefening terug en wilde in gemelde dessa overnachten. Aangezien de rust volkomen hersteld was, vond de assistent resident zulks niet wenschelijk. In totaal zijn ongeveer 40 deelnemers gevat. Dooden of gewonden vielen niet te betreuren.

De Russische Revolutie.

Een zekere *Semaoen*, een jeugdige en volijverige propagandist van de S. I., heeft volgens bovengenoemd blad, na het bekend raken van de Russische revolutie, herhaaldelijk samenkomsten in de dessa gehouden, waarin hij aangaande deze revolutie meedeelingen deed en den menschen de Russische revolutionairen ten voorbeeld stelde. Dit heeft bij de goed geloovige en onbedachtzame menschen gepakt. Natuurlijk geschiedde dit in de bekende niets en alles zeggende taal, welke voor de behandeling van dergelijke onderwerpen geraden wordt geacht, maar de gretige verstaanders hebben dan aan halve woorden genoeg.

De H. Ch. Kweekschool.

De Directeur van Onderwijs zond volgens de *Perniagan*, een circulaire aan de school-commissiën betreffende de Hollandsch-Chineesche kweekschool. Voor de toelating tot deze kweekschool komen in aanmerking Chineesche jongens, die de zevende klas van een lagere school hebben afgeloopen en daarvoor geschikt worden geacht. De opleiding duurt vijf jaren, terwijl aan de kweekschool bovendien een internaat wordt verbonden. De abituriënten ontvangen een salaris van *f* 100.— met zes driejaarlijksche verhoogingen tot *f* 250.—

Voorliefde voor Japan.

In de *Oetoesan Hindia*, zoo wordt door bovengenoemd blad aangehaald, kwam de volgende merkwaardige advertentie voor: ,,Eenige Inlandsche Onderwijzers, in het bezit van een diploma eind-examen kweekschool (thans in dienst van het Gouvernement) zoeken een betrekking bij een firma, liefst een Japansche firma, enz.''

De sigaren-industrie.

Als gevolg van de toenemende vraag naar goedkoope sigaren — zoo wordt uit de *Java-Bode* door de *Perniagan* medegedeeld, — vooral van de zijde der bevolking, heeft zich de sigarenfabrikatie op Java, sedert ongeveer begin 1914, betrekkelijk snel ontwikkeld. Die ontwikkeling werd het laatste jaar verhaast door de voortdurende prijsstijgingen van het geïmporteerde product, waardoor de consumptie van de in Indië vervaardigde sigaren belangrijk toenam. Het totaal aantal sigarenfabrieken, welke op Java in werking zijn, wordt getaxeerd op ongeveer 70. Het centrum van deze industrie is gelegen in Midden Java (Kedoe), terwijl,de fabrieken in hoofdzaak van Chineezen zijn. De fabrikatie laat, zooals niet bepaald te verwonderen is, zoowel uit een technisch als uit een hygiënisch oogpunt nog dikwijls veel te wenschen over. Waar deze tak van industrie haar levensvatbaarheid ook onder normale omstandigheden ruimschoots bewezen heeft, zou het zeker wenschelijk zijn, dat met behulp van voorlichting van ter zake kundigen getracht werd het fabrikaat aan hooger eischen te laten voldoen, wat zonder dat de produktiekosten aanmerkelijk verhoogd worden, mogelijk zal blijken te zijn.

De ,,Jin Po.''

Te Pekalongan is volgens de *Pewarta Soerabaja* het eerste nummer van de ,,*Jin Po*'' verschenen, zijnde een voortzetting en uitbreiding van het weekblad *Perdamian*. Redacteur is de heer T. H. Phoa.

Persdelicten.

Den 14en April j.l. werd voor den Raad van Justitie te Batavia de zaak berecht van Engelbrecht Pieter van der Valk, oud 39 jaar, geboren te Brussel en hoofdredacteur van de *Perniagan*, terzake, dat hij in dit blad van 2 en 4 December 1916 eenige beleedigende artikelen geschreven heeft over den Wedana Kota van Soekaboemi, Mas Kandoeroean Widjaja Sastra, getiteld ,,Resia Soekaboemi.'' (*Perniagan.*)

Op 21 April d.a.v. heeft voor denzelfden Raad terecht gestaan de Chinees Gouw Sing Ho, oud 33 jaar, van beroep werkbaas bij de uitbreidingswerken van de S.S. te Bandong, terzake dat hij beleedigende artikelen in het te Bandong verschijnend Maleische dag blad ,,*Rajat*'' over den wijkmeester van de Chineesche wijk te Soeniaradja (Bandong) geschreven heeft. (*Perniagan*).

De evolutie.

In de *Warna Warta* heeft *Natanejara* een artikel geschreven, getiteld: ,,Anti Nederlandsch'' handelende over de evolutie in Indië, die al dadelijk bij haar ontstaan, als anti-Nederlandsch werd uitgemaakt en wel omdat èn de bevolking èn de Inlandsche pers zich met de politiek inlieten. Ook de Regeering was van dezelfde meening, getuige de onderdrukking die de I. P. en de S. I. ondergingen, als zijnde van slechte bedoelingen verdacht. De ultra-pro-Nederlanders en de groep van kapitalisten vooral, waren 't die de evolutie van de Inlandsche bevolking sterk tegenhielden, bevreesd als zij waren, dat zij de gevolgen daarvan in hun eigen zak zouden gevoelen. De evolutie verdeeld over enkele deelen der bevolking daar waren zij niet bang voor, omdat 't een toepassing zou zijn van de politiek van ,,Verdeel en heersch'', welke steeds op de Inlanders wordt toegepast. Nederland kan toch gerust zijn, al wordt dat ,,anti-Nederlandsch'' ook nog zoo hard uitgeroepen. In dezen oorlog, waar 't zoo gemakkelijk valt zijne gevoelens te luchten, heeft de bevolking zich allesbehalve ,,anti-Nederlandsch'' betoond; integendeel, hare houding was loyaal tegenover het N.-I. Gouvernement.

De suiker-industrie.

De *Djawa Tengah* beweert, dat meer dan eens in de Maleische bladen wordt aangetoond dat het bestaan der suikerfabrieken niet in het belang van het volk te achten is. Nu weer wordt in de *Sinar Djawa* uitgerekend, dat één bouw sawah aan de fabriek voor *f* 75.— verhuurd, den bezitter met *f* 265.— benadeelt, welke hij anders bij eigen bewerking verdiend zou hebben.

Van Vreemde Koloniën.

Fransche koloniale toekomstpolitiek.

Den 30en Juni werd de koloniale conferentie geopend, die te Parijs was bijeengekomen op initiatief van den minister van koloniën, den heer Maginot, en waarvan de heer Chailley 't voorzitterschap bekleedde. Bij de sluitingszitting op 31 Juli, door den minister bijgewoond, hield de voorzitter een rede, waarin hij eenige, ter conferentie naar den voorgrond gebrachte, wenschen memoreerde, die ook de aandacht van onze lezers verdienen.

In de koloniën zijn de landbouwdiensten meestal niet hoog aangeschreven bij de bestuursambtenaren, zij worden met geringschatting beoordeeld. Hun eersterangsbeteekenis wordt niet begrepen. Instede van hun hulpbronnen uit te breiden en zoo hun arbeidsveld te verruimen, wordt hun uitkomst gaarne verkleind.

Frankrijk moet zich in de eerste plaats beijveren om kolonisten naar zijn koloniën te zenden. Zij zullen handelen, zij zullen rijkdommen scheppen, zij zullen de vijanden leeren bestrijden, die de landbouw heeft, en zoo alleen zullen de landbouwdiensten hun volle voordeel afwerpen. Op Java worden jaarlijks honderd-duizenden uitgegeven om de soorten te verbeteren en om die vijanden de bestrijden. Deze laatsten zijn talrijk; op een enkelen boom telde Dr. Treub, directeur van den plantentuin te Buitenzorg, eens 294 verschillende

soorten van epiphytes. Bewonderenswaardige pogingen, door de planters in Ned.-Indië gedaan om den landbouw te verbeteren, zijn er door de regeering gesteund.

Overal wordt overigens ook in deze richting geijverd. Sedert een 2 à 3 tal jaren, heeft Engeland een departement voor koloniale entomologie ingesteld. Ook Italië heeft er een afzonderlijken dienst voor. In Frankrijk wordt goed gedacht door vele geleerden; maar de inspanning blijft die van eenlingen en daardoor onvruchtbaar, de geleerden kennen elkander niet, als zij elkander niet bestrijden. Hieraan moet een einde komen; 't is volstrekt noodzakelijk en er is spoed bij, dat 't middel worde gevonden om de versnipperde krachten te organiseeren, te richten, tot samenwerking te brengen, ook die der instellingen welke reeds bestaan. Meer dringend wellicht nog is 't de Franschen te wekken uit hun onverschilligheid ten opzichte van de koloniën.

De heer Fauchère heeft onlangs in een studie voorgerekend, dat 13 milliards Fransch geld in twintig jaren onherroepelijk is verloren gegaan in slechte buitenlandsche ondernemingen. Wat zou men met dit geld in de koloniën al niet hebben kunnen doen! Hiertegen moet worden ingegaan door een intense propaganda en door aanmoediging door de besturende autoriteiten. Maar Fr. zal ook zijn zeden hebben te wijzigen; de handelsmenschen zijn niet hoog in tel; men is te zeer geneigd den zakenman, die goed geld verdient, als een vijand van 't algemeen te beschouwen. Voor den arbeider is de patroon een tegenstander; in zekere kringen van de volksvertegenwoordiging is ieder, die rijk wordt, een verdachte. Deze neigingen moeten bestreden worden; laat ons, zeide Chailley, noch socialist, noch protectionnist zijn (of hij hiervoor in Frankrijk gehoor zal vinden ?!). Laat ons, integendeel, voor de groote economische worsteling, die op komst is, trachten de oprechte en vruchtbare samenwerking te vinden van 't kapitaal en de arbeidshand. Dat de staat, die voor uiterst zware lasten zal komen te staan, 't rechtmatige aandeel in de te scheppen rijkdommen neme, maar hij ontmoedige vooral niet de schepping ervan.

Naar aanleiding van Mevrouw Besant vrijheidsbeperking.

Zooals in 't vorige Nr. kort werd vermeld, heeft de maatregel van de regeering te Madras, om mevrouw Besant onder strenge censuur en contrôle te stellen, ter fnuiking van haar propaganda voor Home rule voor Indië, van vele zijden protest en zelfs bedreigingen uitgelokt. Tusschen de onvoorwaardelijke verdedigers en de dito veroordeelaars staat de Times of India, die den getroffen maatregel goedkeurt, ja zelfs vindt dat reeds eerder iets had moeten worden gedaan tegen een ijveren, dat ingaat tegen hetgeen de Indiërs zelf wenschen, daar deze geen afscheuren van Engeland willen, maar die er aan toevoegt, dat hij niet alleen mag blijven staan. De regeering moet, in plaats van de denkbeelden van Mrs. Besant, met derden toonen een verstandige politiek te willen van vooruitgang en hervorming, geleid door de Br. Indische regeering. Dan wordt uiteengezet dat dit geenszins geschiedt, zoodat daardoor elementen worden gekweekt van verzet en ontevredenheid, welke weer, hoewel zij de strekking der Mrs. Besant-beweging zijn toegedaan, toch in de woeling meegaan.

De tijd, waarin de Ind. regeering is gekomen, aldus 't laatste gedeelte van 't betoog, om zich aan 't hoofd te stellen van de beste nationale krachten van Indië, om flink en ronduit te bekennen, dat haar politiek gericht is op zelf-bestuur binnen 't Rijksbestuur, dat 't voorstelt spoedig besliste stappen te doen om hiertoe te geraken, door de algemeene verspreiding van goed onderwijs, 't uitbreiden van de bevoegdheid der lokale besturen, 't instellen van daadwerkelijke provinciale autonomie, en 't zelfstandig-maken van de Indische regeering. Wanneer deze staatkunde oprecht erkend is en eerlijk uitgevoerd wordt, zullen de woorden van hen, die geheele losmaking van de regeering prediken, meerendeels voor dooven verkondigd worden en de vaderlandschlievend gezinden in Indië zullen aan de zijde der regeering staan.

Men ziet 't, steeds een hameren op hetzelfde aanbeeld, zelfs waar een maatregel van de regeering steun vindt, wordt de waarschuwing eraan verbonden: geef ons zelfbestuur evenals de kroonkoloniën, anders zult gij Indië binnenkort tegenover u vinden.

't Voornaamste geschilpunt.

De N. R. Ct. van 18 Aug. (ochtendblad) bevatte een, naar onze meening, hoogst interessant artikel van haar particulieren correspondent over ,,De Balkan-conferentie der geallieerden''. Is zijn inzicht juist, dan zou 't van hetgeen deze conferentie vast stelt voor een belangrijk deel kunnen afhangen of er vredeskansen in 't naaste verschiet opdoemen. Wij nemen 't volgende gedeelte in zijn geheel over:

,,De voornaamste grond voor de volkeren-worsteling en de aanleidende oorzaak er toe, is de Levant geweest, de naijver van de Britten op de Duitschers, en de beduchtheid dat dezen zich van den weg over land naar Indië zouden verzekeren, en die dan voor zich zouden monopoliseeren, wat de ergste knak voor de wereldpositie van Groot-Brittanje zou zijn. De grootste moeilijkheid bij de onderhandelingen over het sluiten van den vrede, zal dan ook blijken te wezen niet zoozeer de oplossing van de kwestie van Elzas-Lotharingen, of die van de grenzen van Polen, dan wel wie voortaan de wezenlijke meesters zullen zijn in Mesopotamië, waarmede diezelfde vraag ten opzichte van Syrië nauw samenhangt.

Reeds bij een vorige gelegenheid, toen Bagdad door de Britten is ingenomen (zie N. R. Ct. van 8 April l.l.), heb ik verklaard, dat het verlies van Bagdad en daardoor van nagenoeg geheel Mesopotamië en van den Irak een tegenslag was, waarvan de gevolgen waarschijnlijk nog nadeeliger voor de Duitschers dan voor de Turken zouden kunnen worden, wanneer de Britten de uitgangspoort van het Tweestroomengebied naar zee in bezit zouden houden. Een der belangrijkste oogmerken welke Engeland in den tegenwoordigen oorlog zoekt te bereiken, is immers voorzeker, de Duitschers de zoogenaamde vredelievende oeconomische verovering van het Tweestroomengebied te beletten.

Evenzoo zou het verlies van Syrië en Palestina niet alleen een harde slag zijn voor Turkije, maar voor de geheele groep der centralen, en met name voor Duitschland; want bijgeval Syrië in handen der tegenpartij zou komen, zou deze ook vandaar uit den weg over land naar Mesopotamië en naar Indië kunnen beheerschen.

Duitschland zal bijgevolg moeilijk een vrede kunnen aanvaarden, waarbij de Britten de heeren en meesters in Mesopotamië en den Irak zouden blijven, en (of) een of meer der geallieerden een overwegende stelling in Syrië zou worden toegekend; want daardoor zou al wat het tot nu toe in het Ottomansche rijk heeft tot stand gebracht en verkregen in gevaar worden gebracht, ja, grootendeels vernietigd, en het voortzetten van het Duitsche streven en werken in het naburig Oosten, en verder Oostwaarts, onmogelijk worden gemaakt.

Aan de andere zijde zal Engeland goedschiks wel niet willen toestemmen in het herstel en het handhaven van den status quo ante voor zoover het de positie en den invloed van de groote mogenheden van Europa in Aziatisch Turkije betreft. Want de worsteling tusschen Groot-Brittanje, dat de leiding heeft in en geeft aan de groep der geallieerden, en Duitschland, dat die positie inneemt bij de andere partij, wordt in waarheid hoofdzakelijk, om niet te zeggen nagenoeg uitsluitend, gevoerd om den weg naar Indië over het Balkanschiereiland en door Aziatisch Turkije naar de Perzische Golf. Konden Londen en Berlijn zich daaromtrent verstaan, de moeilijkheden, welke het herstel van den vrede nog in den weg staan, zouden voor driekwart zijn overwonnen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Aug.-afl. opent met eene huldiging van wijlen Prof. Kern door Mr. J. H. Abendanon. Het toegevoegde portret is — zooals we vernamen — een reproductie van een fotografie in 1909, genomen in Leiden door den heer J. D. E. Schmeltz. Ook uit dit stuk van Mr. A. blijkt weder de diepe vereering, welke men voor Prof. Kern èn als mensch èn als geleerde heeft gekoesterd. De schr. besluit: ,,Hoe meer tijd zal komen tusschen het oogenblik van zijn sterven en de nieuwe geslachten, hoe meer de naam Kern als het ware omgeven zal zijn met een luister van eerbiedige erkentelijkheid voor alles wat hij gedaan heeft in het belang van de wetenschap, van den vooruitgang in voorbijgegane tijdperken, van den vooruitgang ook der komende tijden. Wij, menschen, die hem hebben kunnen zien en spreken, die weten wat en hoe hij geweest is, hebben hem te brengen een uit het hart wellenden afscheidsgroet, vermengd met gevoelens van groote genegenheid.

Verder bevat deze kwistig geïllustreerde afl. een stukje van ,,Kromo'' over het Wurtembergsche Legioen, Duitsche vrijwillige militairen in den dienst der Oost-Indische Compagnie, in 1787 door den hertog van Wurtemberg ,,geleverd''. — Dr. N. J. Krom geeft een uitvoerige beschrijving der Hindoe-oudheden in de verzameling van Indonesische en Chineesche kunst te Leeuwarden. — Mr. J. G. Huyser voltooit zijn beschouwing over ornament van Indische koperwerk. — Dr. A. M. Blaauw deelt een en andere mede over op Java voorkomende komkommervruchten. — De heer C. Spat schrijft over houten sloten, die door primitieve volken worden aangewend om hunne woningen af te sluiten. — Eindelijk geeft R. M. Noto Soeroto, bij een Ganeshabeeld uit bovengenoemde Leeuwarden'sche verzameling een gedicht.

Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en Statistiek.

De jongste publicatie dezer vereeniging bestaat uit twee prae-adviezen over de vraag: Welke gedragslijn behoort te worden gevolgd om de ontginning van den mineralen rijkdom van Ned.-Indië te bevorderen. Prae-adviseurs zijn de heeren A. Plate en Dr. Th. van der Waerden.

Welk standpunt beiden hierbij innemen, blijkt uit onder volgende korte aanhalingen uit hun betoog. De heer Pl. zegt: ,,De mijnbouwpolitiek voor Indië moet passen in het kader van onze algemeene koloniale politiek. Wegens den bijzonderen aard van den mijnbouw, welke in wezen roofbouw is, kan zulks alleen door de baten van het bedrijf ten bate van het Gouvernement te doen komen.'' Dr. v. d. W. schrijft: ,,Staat onmiddellijk belang van het Nederlandsch kapitaal op den voorgrond, zoo is de particuliere exploitatie, de vrije mijnbouw, aangewezen. Verder ziende politiek echter, die hetzelfde belang beoogt, zal een deel van dien rijkdom opeischen voor het bestuur der kolonie, en dit met te meer aandrang, naarmate de vrees voor verlies van het wingewest grooter wordt en het gevaar daarvoor meer gaat dreigen.''

Hindia Poetra.

Verschenen zijn de 11e en 12e afl. van Hindia Poetra, het orgaan der Indische Vereeniging. De voorzitter dezer vereeniging en de redacteur, R. M. Soewardi Soerijaningrat, deelen daarin mede, dat de uitgave van dit maandblad, waarvan nu juist de eerste jaargang was voltooid, gestaakt wordt.

Overigens geeft deze dubbele afl. de volgende bijdragen: Indië weerbaar (slot), door S. Soerijaningrat. — Pangéran Ario Noto Dirodjo, In memoriam, door S. N. — De gordel van smaragd, door Abdoel Moeis. — Militie en volksvertegenwoordiging, door M. Ng. Dwidjo Sewojo. — Op de puinhoopen van oud-Java (slot), door R. M. A. Soorjo Poetro. — Een brief van den heer E. L. K. Schmülling. — De deputatie-Indië Weerbaar als gasten der Indische vereeniging. — Opmerkingen in verband met de redevoeringen van de leden der deputatie Indië Weerbaar, door R. M. A. Soorjo Poetro. — De arrestatie en veroordeeling van Mas Marco, door S. N.

Aan het slot vindt men een inhoudsopgave van den voltooiden jaargang; jammer dat de redacteur niet tevens heeft gegeven een generalen titel en omslag

voor dezen eersten (tevens laatsten) jaargang; men had dan de losse afleveringen kunnen laten vereenigen tot één compleet deel.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 16 Aug. het begin eener „Korte beschrijving van de exploratie van Noord Nieuw Guinea en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t/m 1911", door A. F. H. Dalhuisen. — Verder vervolgt luit. E. A. Nix zijn artikelenreeks, getiteld „Moeara Teweh"; schr. behandelt thans de plantenwereld van Borneo. — Eindelijk vangt J. Chr. M. Kruisinga aan met eene beschrijving der reis van het s.s. Kawi van Rotterdam (uitvaart 18 Nov. 1916) naar Indië. Schr. titelt zijne bijdrage: De Kawi's voyagie rondt de werelt gemengt met ongemeene geschiedenissen, verziert met een aanzienelijk getal door den schrijver naar het leven genomen afbeeldingen."

Tijdschrift voor Economische Geographie.

De heer Fr. Oudschans Dentz schrijft in het 15 Aug. Nr. een artikel over Suriname als koffievoortbrengend land. — Voorts geeft Dr. H. Blink belangrijke mededeelingen over de kruidnagelteelt, welke vroeger bijna uitsluitend tot de Molukken was beperkt, maar thans in hoofdzaak (n.l. 90 pct. van de wereldproductie) geschiedt op het eiland Zanzibar.

Geïllustreerd Weekblad Indië.

Uit den inhoud van No. 20: De leprozen-kolonie „Bethesda" in Suriname, door Jkvr. H. B. de la Bassecour Caan (met ill.): — Kazernekind (Atjehsche schets), door M. C. Kooij-van Zeggelen. — Een en ander over den werkkring van den geneesheer in Oost-Indië (vervolg), door C. H. L. Baelde.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 33: De bepaling van den rijpheidsgraad van het suikerriet, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Rapport van een bezoek aan de suikerfabrieken op Hawaii, door W. van Baak Jr. en J. F. Gogelein. — Wat de theeplanters voor de selectie kunnen en moeten doen, door Dr. C. P. Cohen Stuart. — Het Indische boschwezen gedurende 1915, door C. A. te Wechel. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen.

Eigen Haard.

Het No. van 18 Aug. bevat bij diens portret een levensbeschrijving van den heer A. E. J. W. Juta, van wiens overlijden in het vorig Koloniaal Weekblad reeds melding werd gemaakt. Schrijver van het artikel is de heer Fr. Oudschans Dentz.

Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel.

Bij Mouton en Co. te 's-Gravenhage verscheen de vierde druk van deel III van den Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel, uitgegeven door de afd. Hydrographie van het Ministerie van Marine. — Dit deel bevat eene beschrijving van de Gasparstaten, Straat Karimata, Westkust Borneo en Toedjoeh-eilanden, Noordkust Java en nabijliggende eilanden, Straat Bali en Zuidkust Java.

De lijkbezorging op Tenimber.

Aan de interessante „Reisindrukken van de Tenimber-eilanden", welke Pr. H. Geurtjens in de Annalen van het Missiehuis te Tilburg schrijft, ontleenen we omtrent het hierboven genoemde onderwerp, het volgende:

De lijkverzorging geschied op Tenimber op geheel eigenaardige wijze. Zoodra iemand door Ratoe (opperwezen) is opgegeten, d.w.z. gestorven is, wordt zijn lijk midden in 't huis gelegd met het hoofd naar de taboe (offerplaats) gekeerd. Boven 't lichaam wordt een lange staak dwars door het dak gestoken en met wit katoen omwikkeld. Aan beide kanten steekt een stuk naar buiten uit als een wimpel, ten teeken dat er een doode in huis is. Onder de knieholten van 't lijk wordt een tjawat doorgehaald, waarmee de beenen worden opgetrokken en in deze houding bestendigd, doordat de tjawat boven aan den staak wordt vastgemaakt.

Bij het hoofd van den doode liggen op borden enkele armbanden, die hem even op oogen en mond gelegd worden en later verdeeld onder degenen, die voor de gelegenheid een varken hebben laten slachten. De schimmen dier krulstaarten volgen den doode; van de vleeschelijke omhulsels smullen degenen die hem uitgeleide doen naar 't schimmenrijk. Was de doode een voornaam persoon, dan wordt 's nachts bij 't lijk gezongen onder begeleiding van de doodentrom. De ceremoniemeester, die de plechtigheid leidt, heeft een rottinkje met een pluim op de punt, waarmee hij de slaperigen wakker kwispelt. Het gezang der jongelui wordt bij groote tusschenpoozen afgewisseld door een stemmigen dans, dien enkele jonge meisjes uitvoeren. Op de maat van trom en gong trappen ze op den vloer en laten de voetringen klingelen, terwijl ze met handen en armen wijdsche plechtige gebaren wuiven. Het tempo wordt allengs sneller en sneller en houdt dan plotseling stil. De dans is geëindigd. Het gezang der jongelui begint weer langzaam en meewarig te deunen op weemoedige wijs, om straks weer door een dans te worden opgevolgd. En zoo gaat het voort nacht aan nacht, volgens oude adat, totdat het lijk geheel was uitgeteerd; doch daar heeft thans het Bestuur een stokje voor gestoken. 't Rook wel niet lekker, maar 't was toch gezellig, beweren de taberi's.

Een afgedankte kano wordt intusschen tot lijkkist omgewerkt. Het middenstuk, ongeveer ter lengte van een meter, wordt er uitgekapt en van twee schotten voorzien. Twee stevige bamboestokken, die als draagbaar dienst doen, worden langs den bak vastgebonden. De doode wordt er in gelegd met het hoofd tegen het voorste schot; de knieholten rusten op het achterste, zoodat de beenen vanaf de knieën er buiten hangen.

Wanneer de doode aldus gekist is, wordt hij door vier jongelui buiten den kampong gedragen. Daar wordt hij nogmaals op plechtige wijze door de nabestaande vrouwen beweend, die er om de beurt in optocht heengeleid worden.

Eerst komt de weduwe of naaste bloedverwante. Boven 't hoofd houdt zij het uiteinde uitgespreid van een lang stuk katoen, waarvan zij de twee voorste tippen vasthoudt, en waaraan evenals aan de achterste zilveren oorhangers bengelen. Door eenige jongelui, die als 't ware als sleepdragers fungeeren en achter haar aanstappen, wordt het doek op manshoogte uitgespreid omhoog gehouden. Bij 't lijk aangekomen, stort de vrouw er zich met groot misbaar overheen onder meewarig treurgezang. Van de oorbellen, die aan het doek hingen, worden er twee bij den doode in de kist geworpen; de twee andere komen aan de schatkist van den kampong. Het doek is de buit der lijkbezorgers. De zusters, dochters en andere vrouwelijke nabestaanden volgen op dezelfde wijze, doch de laatste draagt een stuk katoen, dat geheel aan flarden gescheurd is. Dit toch is voor den doode bestemd, en zonder dien maatregel zouden de schraapzuchtige lijkbezorgers ook dat nog mee in de wacht sleepen. Eerbied voor den doode is hier onbekend. Velen gooien nog een sirihblaadje in de kist als laatsten afscheidsgroet aan den verscheiden vriend.

Dan moet de doodsoorzaak worden vastgesteld. Een dokter komt hierbij echter niet te pas. Blijkt de doodsoorzaak niet voor een ieder duidelijk, dan staat het buiten kijf, dat de geesten zich op den overledene gewroken hebben en moet bijgevolg nagegaan worden wat hij op zijn geweten heeft. De vier dragers nemen met de bamboestokken de kist op de schouders.

De priester gooit uit een klapperdop wat ongekookte rijst in, tegen en onder de kist, slaat met zijn hakmes den klapperdop stuk en smijt dien weg.

Daarna doet hij 't zelfde uit de hand met wat aarde. Daarop begint hij de ondervraging. Hij noemt eene overtreding der adat op en voegt er aan toe: indien gij daaraan plichtig zijt, dan ti! = ga; en meteen slaat hij met zijn hakmes tegen de kist. Alle omstanders wachten met spanning. Staat de doode schuldig aan 't genoemde vergrijp dan zal de kist bewegen en de dragers dwingen een stap voorwaarts te treden. Is hij echter onschuldig, dan blijft hij onbeweeglijk.

Heeft hij zich schuldig verklaard aan ongedelgde schulden of eenige andere onrechtvaardigheid, dan worden door de familie schatten bijgesleept, om zijn zaken te vereffenen, doch na afloop der plechtigheid nemen de geldschieters hun schatten weer mee.

Op de nabestaanden berust overigens den plicht de kwade nalatenschap van den doode te aanvaarden en door offertjes of anderszins te vereffenen wat hij nog op zijn kerfstok heeft. Schieten zij aan dezen plicht te kort, dan zal de schim er hen op minder aangename wijze aan weten te herinneren.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Handwerklessen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West”*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

I. *a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 35. Donderdag 30 Augustus 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1917—1918 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

A. N. I. T. A.

Op Maandag 2 April 1917 had in het Gebouw der Handelsvereeniging te Soerabaja een bijeenkomst plaats van de Vereeniging: Algemeene Tentoonstelling van Nederlandsch-Indische Landbouw, Veeteelt, Visscherij, Handel en Nijverheid, Soerabaja-Java.

In verband met de tijdsomstandigheden en de zich voordoende moeilijkheden in het verkeer met Europa is de opening dier tentoonstelling van 1 Mei 1918 verschoven tot 1 Mei 1919. Men verwacht, dat dan ongeveer tezelfdertijd de nieuwe havenwerken te Soerabaja in gebruik genomen zullen worden.

Uit de rede, waarin de Voorzitter van het Dagelijksch Bestuur dier Tentoonstelling, de heer Mr. B. H. Drijber, het doel daarvan (van de A.N.I.T.A.) uiteenzette, nemen wij de volgende belangrijke mededeelingen over omtrent den tegenwoordigen staat van den handel en de scheepvaart in Indië:

„De tijd, waarin wij ons voorbereiden voor het houden der Tentoonstelling, mist bijna elke opwekking. In het bijzonder wordt de Nederlandsch-Indische landbouw, nu de zeevaart door de tijdsomstandigheden groote belemmering ondervindt, ernstig bedreigd. De uitvoer van de meeste landbouwproducten dreigt voor dit jaar stop gezet te worden; alleen wordt nog gehoopt, hangende de eindelooze Europeesche kwestie, op eenige verlichting, door een aanvulling van de scheepsruimte, dan wel door een radicale verplaatsing van het afzetgebied der producten.

En wat is Nederlandsch-Indië, aangewezen — wellicht te eenzijdig — als het is op den landbouw, zonder een afzetgebied voor zijn producten van den grooten en den kleinen landbouw? Ik zal U niet vermoeien met cijfers, maar enkele sprekende getallen zullen ook U bij dit onderwerp voor den geest komen. Denkt U voor een moment in de omstandigheid, dat de uitvoer onmogelijk of bijna onmogelijk is van de producten, welke in 1915 tot een waarde van *f* 770.860.000.— werden uitgevoerd, in het bijzonder de uitvoer van rubber tot een bedrag van *f*56.202.000; van koffie tot een bedrag van *f* 34.699.000.—; van tabak tot *f* 64.195.000.— en van suiker tot *f*216.556.000.—. Hier komt bij, dat ook de invoer ernstig bedreigd wordt, nu de verbinding met het vaderland en het overig Europa ongeveer geheel is verbroken. De gedachte dringt zich in dezen ernstigen tijd op, dat Nederlandsch-Indië tot nog toe, zoowel wat betreft den invoer als den uitvoer, te veel gezet heeft op één kaart en te weinig *self-help* heeft betracht.

Het is Nederlandsch-Indië de laatste jaren gegaan —in het bijzonder den Europeeschen handel en nijverheid, zoowel wat den import als den uitvoer aangaat — als het een welvarend man gaat, wien de overvloed van het heden zoo al niet blind, dan toch ietwat zorgeloos voor de toekomst heeft gemaakt. Men zag hier voorbij, dat de handel plotseling voor een geheel andere constellatie kon worden gesteld.

Indien de gebeurtenissen van de laatste tijden ons iets hebben geleerd, dan is het wel dit: dat Nederlandsch-Indië op economisch gebied te weinig zijn eigen weg heeft gezocht en te veel gedreven heeft op de Europeesche markt, op de Europeesche vervoermiddelen en op de door Europa aangegeven afzetgebieden. De economische toestand van Nederlandsch-Indië was, meer dan noodzakelijk en meer dan nu wenschelijk blijkt, afhankelijk van enkele speciaal Europeesche factoren. Om het kort te zeggen: Europa beheerschte Indië, Indië miste te veel zelfstandig bestaan.

En nu is het niet geboden om in het andere uiterste te vervallen en het Oosten geheel voor het Oosten op te vorderen; ook die stelling vindt in haar eenzijdigheid veroordeeling. Voor tal van producten blijft Europa het voornaamste afzetgebied; voor vele behoeften de aangewezen leverancier. Maar, wanneer de Oostelijke landen meer voor zichzelf zorgen, meer dan tot nu zelf contact met afzetgebieden zoeken, meer dan nu over en weer hunne producten uitwisselen en bij elkaar hunne markten zoeken, zal dit den economischen toestand onzer koloniën niet dan ten goede komen, en een meer stabiele, van gezondere factoren afhankelijke, welvaart garandeeren.

Het is niet gemakkelijk een markt van verkoop dan wel inkoop in korten tijd te verplaatsen. Het is niet het werk van een oogenblik, om de uit den loop der omstandigheden gedurende lange jaren gegroeide ver-

houdingen op handels- en industrieel gebied te wijzigen. Met te vele factoren valt rekening te houden. Niet gering te schatten is daarbij de factor, dat gevochten moet worden tegen den grootsten vijand van vooruitgang en verbetering: de sleur. Maar — dit is een lichtzijde in deze donkere tijden — de tegenwoordige omstandigheden hebben het hardhandig geleerd, dat aan de tot nog toe gevolgde handels-politiek bezwaren kleven, doch ook, en gelukkig, dat een andere weg open ligt.

Wanneer in 1916 naar Amerika kon worden uitgevoerd 8.069.000 K.G. rubber instede van 186.000 KG. in 1914; 37.665.000 K.G. tapiocameel in stede van het vorige jaar 13.344.000 K.G.; 196.165 KG. citronella olie in stede van 25.789 K.G. in 1914; wanneer thans de uitvoer van huiden, kopra, klapperolie, nootmuscaat, tin, kapok en rottan naar Amerika aanmerkelijk is toegenomen; wanneer thans voor de kininezouten in Egypte, de Philippijnen, Japan en Australië een belangrijke markt is gevonden; wanneer thans de uitvoer van thee naar Rusland in één jaar 39.60 pCt. kon toenemen,, dan is de vraag gewettigd: waarom vroeger die markten òf niet werden gezocht òf langs den omslachtigen weg over Europa moesten bereikt?

Eén der redenen is zonder twijfel voor een niet gering deel de tot voor enkele jaren gevolgde scheepvaart-politiek. Er valt, naar men zegt, veel te leeren van Japan; in ieder geval verdient het overweging of de politiek van dat land, met zooveel ondernemingsgeest voorgestaan, geen navolging verdient: de oceaan-verbindingen te laten voorgaan aan de handelsrelaties. Is er een scheepvaart-verbinding, dan komt er een afzetgebied, is daar de politiek.

Het valt niet te ontkennen, dat in de laatste jaren ook hier in Nederlandsch-Indië belangrijke stappen in die richting zijn gedaan. Ik doel hier op de Australië-lijn, de Java-China-Japan-lijn en de Pacific-verbinding. Ook de vaderlandsche lijnen bleven niet achter. De Rotterdamsche Lloyd en de Maatschappij Nederland hebben in aanbouw ongeveer 87000 Br. Reg. T. De Java-China-Japan Lijn, wier vloot op 31 December 1916 49103 ton bedroeg, zal daaraan binnen kort 11400 ton toevoegen. Het plan bestaat om te Soerabaja een branche te openen van het te Hongkong gevestigde Transpacific Freight Bureau.

* * *

Omtrent het belang, dat de Inlandsche bevolking bij de Tentoonstelling hebben zal, zeide Mr. Drijber het volgende:

Het is U bekend, dat de Regeering — niet het minst in de laatste jaren — de bevordering van den kleinen landbouw zoo krachtig mogelijk heeft aangepakt. Niemand minder dan de tegenwoordige Directeur van Landbouw heeft zijn groote organisatietalenten in dienst van dien landbouw gesteld. Het aanleggen van selectie- en zaadtuinen van rijst en tweede gewassen, het nemen van bemestingsproeven in het bijzonder voor de padi, bestrijding van ziekten, voorlichtingsdienst der bevolking door de inspecteurs, landbouwleeraren, adviseurs en ambtenaren, directe bevordering van vruchtenteelt en Inlandsche cultures als thee en katoen, invoering van het kaartensysteem betreffende den stand der Inlandsche gewassen en dan, last not least, de groote uitbreiding van het landbouw-onderwijs: de middelbare Landbouw-School, de Cultuur-school, de zeer talrijke Inlandsche landbouw-scholen, landbouw-onderwijs aan kweekscholen en opleidingsscholen, vakcursussen, cursussen in plantkunde en plantenteelt.

Het oogenblik is gekomen om de uitnemende resultaten van het onvermoeid streven der Regeering en hare ambtenaren tot verbetering van de Inlandsche cultures, tot voorlichting en ontwikkeling der bevolking op een algemeene tentoonstelling te demonstreeren.

Na den landbouw komt voor de Inlandsche bevolking de veeteelt. Ook hier sedert jaren krachtige maatregelen van Regeeringswege in het belang van den veestapel. Invoering van fokvee, opleiding van deskundigen, maatregelen tot beteugeling van veeziekten waren de krachtig aangewende middelen. De resultaten waren van dien aard, dat reeds in 1913 ten opzichte van het hoornvee kon worden gesproken van eene kwalitatieve en kwantitatieve verbetering. Een algemeene veetentoonstelling, demonstratie van modelstallen, is thans van groot algemeen nut.

Een minder bekend, maar zeker niet onbelangrijk middel van bestaan vindt de bevolking in de visscherij. Veroorloof mij hierover een korte uitweiding.

De zoetwater-visscherij, de rivier-vischvangst is hier van zeer geringe beteekenis; roofvisscherij en het verminderen der waterhoeveelheid in de groote rivieren schijnen daarvan de oorzaak. In de Preanger heeft men nog enkele zoetwater-visscherijen, in het bijzonder op de sawah's.

Van grooter belang is de strand-visscherij door vischkooien, vijvers, treknet, djoegoengs, hengel en hoek. In hoofdzaak wordt hier in de vijvers gekweekt de *bandeng*. Deze vischvangst is van vrij groote beteekenis. Voor enkele jaren bracht de belasting op de vischvijvers, welke op den grondslag der geschatte jaarlijksche opbrengst wordt geheven, op *f* 298.000.—.

Van het meeste belang is echter de diepzee-visscherij, welke langs de geheele Noordkust van Java en Madoera beoefend wordt. Als vischrijk worden opgegeven in de Java-Zee de gedeelten benoorden Batavia en Krawang, de wateren van Pekalongan ver van de kust, die van Kendal, Japara, Rembang en die benoorden Sidaijoe en Grissee; de zee tusschen Bawean en de Noordkust van Madoera. Het meest gebruikte vischvaartuig voor deze vangst is de *prahoe majang*, in het Rembangsche gewoonlijk gebouwd.

Het is moeilijk betrouwbare gegevens te krijgen over de opbrengst van deze visscherij. Die opbrengst dient voornamelijk voor Inlandsch verbruik; van Java wordt zeer weinig visch uitgevoerd.

Volgens sommige gegevens is de vischvangst in de jaren 1870 tot 1902 zeer achteruit gegaan. Bestond de vloot in 1870 uit 37000 vaartuigen, in 1902 werd die naar deze gegevens geschat op 16000. Als oorzaken vindt men opgegeven: meerdere inkomsten uit het landbouw-bedrijf en geringe verdienste in de visscherij.

De Regeering begreep, dat maatregelen noodig waren om de visscherij, na den landbouw het volksbedrijf bij uitnemendheid, tot meerderen bloei te brengen. Een afdeeling van het Departement van Landbouw is aangewezen, welke zich bezighoudt met waarnemingen en onderzoekingen. Fondsen werden ter beschikking gesteld voor proefvisscherij met een motorkotter en voor aanschaffing van netten en instrumenten. Op verschillende plaatsen zijn pakhuizen geopend, om onder tegemoetkomende voorwaarden voor de verduurzaming van visch zout te verstrekken; ten slotte werd door het Gouvernement bijgedragen in de kosten van enkele afdeelingsbanken ter tegemoetkoming van de visscherij.

De maatregelen, tot nog toe door de Regeering genomen, zijn nog onvoldoende om de visscherij afdoende op te heffen. Het is daarom van het grootste belang dit volksbedrijf op de tentoonstelling te belichten, in het bijzonder de maatregelen, welke genomen zijn en nog genomen moeten worden om dit bedrijf vooruit te brengen.

* * *

Het einddoel van de tentoonstelling is, zooals de Voorzitter, Mr. Drijber, uitsprak, een gebouw ter beschikking te stellen van eene stichting of vereeniging, waarin gevestigd zal zijn een Instituut voor Landbouw, Handel, Scheepvaart en Nijverheid. Een bibliotheek, monsterkamer, tijdelijke tentoonstelling, een congreszaal, een bureau voor handelsinlichtingen moeten daarin plaats vinden.

Onze welgemeende hulde aan de ondernemende heeren, die in deze zwaarmoedige tijden het hoofd omhoog, het hart warm kloppend weten te houden, en — hoezeer getroffen door het schrikwekkend gebeuren in Europa — den moed hebben, onvermoeid en onverzwakt te arbeiden om voor Indië den weg te bereiden tot een heilvolle toekomst!

Persoverzicht.

Sociaal-Democratie in Indië.

In een hoofdartikel in de *Nieuwe Crt.* van 25 Aug. lezen wij o.m.:

„Volgens de laatste mailberichten — en een uitvoerig schrijven uit Indië in *Het Volk* — verwachtte men in de Indische sociaal-democratische Vereeniging een splitsing of althans een reorganisatie. Men is er de rumoerige en terecht onpractisch geoordeelde leiding van Sneevliet moede. Het evenbedoeld ingezonden schrijven zet duidelijk het steeds scherper geworden meeningsverschil uiteen tusschen den leider en de oppositie, hoofdzakelijk door de partijgenooten Koperberg en Westerveld geleid.

Sneevliet stuwt de massa der inlandsche bevolking door zijn propaganda rechtstreeks op revolutie aan. Hij richt zijn streven zonder beginsel of eindprogram, zonder richting, stelselloos reeds op een eindrevolutie, op een grooten „kladderadatsch", — zijn tegenstanders wenschen voorloopig slechts op den grondslag van het werk van...... Van Kol, de bevordering van de industrialiseering van Indië en de

deelneming van de inlandsche bevolking aan dit proces, omdat hiermede gepaard gaat het ontstaan van een klasse, van ,,grond- en productiemiddelen losgeraakte bezitloozen." Immers van hun standpunt uit, meenen zij zeer terecht, dat de eerste voorwaarde voor een doeltreffende sociaal-democratische propaganda is de aanwezigheid van een proletariaat en, daar dit in het nog op agrarischen grondslag berustend Indië, een enkele uitzondering niet mede gerekend, nog niet valt aan te wijzen, is de bodem er nog niet rijp voor een rein sociaal-democratische propaganda.

Wij gelooven niet aan practische uitkomsten van kunstmatige industrialisatie op de door hem voorgestane wijze.

Dat er voor de sociaal-democratie ook in Indië terrein te bewerken valt, kan men niet ontkennen, alleen nog in lange niet onder de inlandsche bevolking, ook niet op Java en Madoera. Zooals de heer *Soewardi Soerja Ningrat* in een ingezonden stuk *(Het Volk* dd. 16 dezer) zich verontschuldigend, dat hij tegenover sociaal-democraten minder voegzaam voor zijn ,,v a d e r l a n d" opkomt, zuiver uiteenzet, is de inlandsche beweging op Java een nationalistische, ,,omdat wij voorshands strijden voor de geleidelijke, maar algeheele bevrijding van onzen geboortegrond, de grootste koloniale bezitting van Nederland." Dit is echter geen doel, ,,maar middel om te geraken tot een menschwaardig bestaan." Zij streven naar ,,een hooger ideaal dan de systematische verdrijving van een vreemd bestuur, d.i. de verovering der nationale vrijheid."

Doch in afzienbaren tijd blijft dit, het wordt met te waardeeren oprechtheid uitgesproken, wel het groote en voornaamste doel. Wapen of doel, het inlandsch nationalisme ,,gaat tegen het imperialisme van Nederland." Dit nationalisme, beseffen de inlandsche meer ontwikkelden terecht, kan niet gebaat worden door een actie naar Sneevliets opvatting en manieren, wel steun vinden bij het democratisme der sociaal-democratie, — in het moederland meer nog dan in Indië zelf.

Politieke Rechten.

Onder dit hoofd schrijft H. J. V e r m e e r, lid Indisch Comité van den Vrijzinnig Democratischen Bond en redacteur van ,,Onze Koloniale Pers", bijblad van de ,,Vrijzinnig-Democraat", o.m.:

De heer Rhemrev, lid van de deputatie Indië Weerbaar, sprak in verschillende bijeenkomsten in Nederland een rede uit, waarmede hij o.m. propaganda maakte t e g e n Inlandsche militie en t e g e n het toekennen van politieke rechten aan Inlanders. *)

En met een zeker soort politieke Schadenfreude lanceerde hij daarbij de volgende woorden:

> Welnu, de lieden, die aan de actie I. W. een politiek tintje willen geven, eischen nu reeds politieke rechten voor Indië, dat zij zelf nog voor onmondig verklaren. Meenen zij, dat Indië misschien daardoor plotseling mondig wordt? Geeft men in een beschaafd land aan onmondigen dergelijke rechten? Ik verwijs dan ook slechts naar de rede van den heer J. Th. Gerlings, de man, die het werk voortzet van den grooten Javanen-kenner en Javanen-vriend Van Deventer, op Zaterdag 28 April in de Koningszaal in Artis. De heer Gerlings zeide, dat èn Van Deventer èn hij het Javaansche volk nog niet rijp achten voor het toekennen van politieke rechten.

Kapitein Rhemrev wil die uitlating van den heer Gerlings dus benutten om aan ,,Indië", waartoe hij zelf als ,,Indiër" behoort, waartoe alle Indische Europeanen, Chineezen, Minahassers, enz. enz. behooren...... ...politieke rechten te onthouden! Voor onmondig uit te maken! Zijn eigen redevoering zou dus staan in het teeken van ,,onmondigheid!"

Maar bovendien...... die uitlating is absoluut verkeerd weergegeven. Wij wendden ons tot den heer Gerlings, die ons mededeelde, dat door hem op 28 April de uitdrukking ,,het toekennen van politieke rechten" niet werd gebezigd!

Sprekende over het streven van Van Deventer tot het bevorderen van samenwerking tusschen Europeanen en Indiërs, wees hij erop, dat Van Deventer den Indiër geschikt achtte om reeds thans een veel belangrijker plaats in de bestuurs-organisatie te vervullen dan tot dusverre aan dezen wordt toegekend.

Daaraan voegde hij toe, dat de volken van Ned.-Indië evenwel thans nog niet rijp kunnen worden geacht voor een volksvertegenwoordiging met wetgevende macht en dat ook Van Deventer, ware hij nog in leven, hetzelfde standpunt zou innemen.

Dat klinkt heel anders dan wat de heer Rhemrev ons geliefde voor te zetten!

Opheffing van het ballingsbesluit van Soewardi.

In de ,,Vrijzinnig Democraat" van 25 Augustus schrijft H. J. V(ermeer):

Bij besluit van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië van 17 Augustus is de beschikking, waarbij aan *Raden Mas Soewardi Soerjaningrat* het eiland Banka tot verblijf was aangewezen, ingetrokken.

Zooals bekend, verkoos hij z'n vrijheid in Holland boven gevangenschap op Banka en vertoefde hij daarom van af 1913 in Nederland.

Na hetgeen wij over zijne verbanning in het nummer van 28 Juli in ons koloniaal bijblad schreven onder het opschrift ,,Machtsmisbruik" en gezien de drang, die bij voortduring uitging van onze partij en van geestverwanten tot opheffing van dat besluit, kunnen wij volstaan met het uitspreken van onze groote voldoening.

Soewardi en zijne dappere echtgenoote, die vrijwillig de bittere ballingsjaren in Holland medemaakte en hem krachtig steunde, van harte gelukgewenscht!

Op hem rust thans de plicht zijn levenstaak voort te zetten, krachtig verder te werken aan den vooruitgang van zijn land en volk.

Door geen beperkende beloften gebonden, geheel vrij, gehard door een tijd van strijd en ontbering, zijn blik verruimd door studie en door omgang met Nederlanders, die hem de wetenschap hebben bijgebracht dat Jong-Indië in Holland een krachtigen steun vindt, zal hem de noodige werkkracht daartoe niet ontbreken.

Evenmin zal het hem moeilijk vallen, martelaar als hij werd voor zijne principes, in de jong-Indische beweging een leidende positie in te nemen.

Wel zal het hem moeilijk vallen daarbij den juisten toon te treffen!

Meer en meer treedt in Indië de tegenstelling tusschen overheerscher en overheerschte scherper op den voorgrond.

De Europeesche en Indische pers bestrijden elkander daar dikwijls op een dusdanige wijze, dat ,,rassenhaat" wordt aangekweekt, dat de kloof tusschen blank en bruin wordt verbreed! En als hij, de vurige nationalist (met sterk gepronoceerde sociaal-democratische sympathieën) zich straks in het heete land in den heeten strijd werpt, dan zal de wonde, geslagen door het ondervonden leed en onrecht — als nationalist kon hij de motieven van zijne interneering niet begrijpen, moest hij die voelen als een onrecht — zijn na-pijn doen gevoelen.

Moge hij in dien strijd voor een verheven doel zichzelf beheerschen! Moge hij beseffen, dat een verscherping van die antithese leidt tot rassenhaat, revolutie, bloedbaden, onderdrukking en achteruitgang...... en kàn leiden tot verbrokkeling en (of) overgang in handen van een anderen ,,overheerscher" (overheerschers). Moge hij begrijpen, dat matiging, dat overbrugging van den kloof, streven naar associatie gepaard kunnen gaan met een streven naar vermindering van die antithese, met het zoeken en vinden van de synthese.

Wie de artikelen gevolgd heeft, die zijn vaardige pen in verschillende Nederlandsche periodieken (het Volk, de Groene en de Nieuwe Amsterdammer, Hindia Poetra, Indië, Indië-Oud-en-Nieuw) lanceerde wéét — ook al is hij het niet in alle deelen eens met die uitingen — dat Soewardi de kracht van zelfbeheersching heeft!

Dat hij die kracht nuttig gebruike...... de toekomst zal leeren of we met de intrekking van zijn interneeringsbesluit ook ,,Indië" kunnen gelukwenschen.

De Redjang.

De Indische medewerker van *Het Vaderland* schrijft in het blad van 27 Aug. j.l. o.m.:

,,Lebong in het Noorden, daaraan grenzende ten Zuiden Redjang, beide gescheiden door een vulkanischen dwarsrug van de Barisanketen, welke in Noord-Benkoelen den vorm van een H. heeft. Wat zou de residentie Benkoelen beteekenen zonder de rijke Lebong- en Redjang-streken?

De rijkdom van den bodem is voor beide verschillend. Lebong munt uit door zijn mineralen-houdenden bodem. De mijnconcessie Redjang-Lebong bracht schatten op aan goud. Thans loopt zij ten einde. Van Ketahoen en — meenen we — ook van Lebong Sim-

*) Deze redevoering kan men in haar geheel vinden in het Juli-nummer van ,,Onze Vloot" en in het Koloniaal Weekblad van 31 Mei.

pang blijkt weinig of niets meer te wachten voor de goudwinning. Daarentegen zijn nu de verwachtingen hoog gespannen voor een terrein nabij de grens met Djambi. Het werd sedert 1905 van Staatswege nauwkeurig geëxploreerd. De exploitatie er van door den Staat werd goedgekeurd in de zitting der Kamer van 19 October 1915.

Redjang trekt in hoofdzaak de aandacht om den vruchtbaren bodem, in gelukkige samenwerking met het bijzonder gunstige klimaat. De Kaba-vulkaan is hier de vruchtbaarmaker van den grond.

„Aan de Kaba-vulkaan”, schreef voor meer dan een twintigtal jaren de heer A. A. von Karacson na een bezoek aan de Redjang, „heeft de bevolking van de den berg omgevende streek hare buitengewone welvaart te danken.”

We hebben in bovenstaande regelen een plekje aangeduid, wel zoo bevoorrecht als er mogelijk weinige streken op aarde zijn. En toch vragen we ons af: Is er van de voorspelling van den heer Karacson wel iets van beteekenis in vervulling gegaan?

Van de vier koffieondernemingen, door hem genoemd, is er nog slechts één terug te vinden in het „Handboek voor Cultuur- en Handelsondernemingen in Ned.-Indië” van dit jaar. *Soeban Ajam*, dat in het district Redjang is gelegen.

Het schijnt dat voor de koffieproductie tot dusver meer het oog gericht wordt naar de een 70 K.M. zuidelijker gelegen Pasoemahstreek van de Palembangsche Bovenlanden, m.n. naar de omgeving van den Goenoeg Dempo.

De groote afstanden tot de naastbij zijnde haven: Benkoelen en Palembang en het gemis van een spoorlijn, zijn vermoedelijk nog een hinderpaal, om de Redjang tot een bloeiende koffiestreek te maken.

Vereeniging „Het Generaal van Heutsz-fonds”.

In de Amsterdamsche bladen lezen wij: „Vereeniging „Het Generaal van Heutsz-Fonds”.

Onder voorzitterschap van den heer J. H. Solkesz, had de jaarvergadering plaats.

Uit de rede van den voorzitter bleek, dat in Indië voor 28 kinderen ondersteuning wordt verleend. De verleende steun hier te lande, welke zich in het vorig jaar bepaalde tot 77 kinderen, verminderde in het afgeloopen jaar door overlijden, hertrouw enz. met 14 kinderen en vermeerderde door nieuwe aanvragen met 31 kinderen.

De vereeniging „Moed, Beleid en Trouw” en het Nationaal Fonds werken ijverig mede om het doel van de vereeniging te bereiken, doch haar statuten bepalen zich niet tot opvoeding en onderwijs en zij verwijzen daarom, en ook vermoedelijk wel om reden van zuiver paedagogischen aard, de kinderen van de door haar ondersteunde nagelaten betrekkingen naar het Fonds.

Dit is op zichzelf een prachtige samenwerking en verdient ook allen mogelijken steun.

Maar om dit blijvend te bevorderen, om aan alle door het Fonds grondig onderzochte aanvragen te voldoen, is echter geld noodig.

Het vorig jaar stond de Regeering, gezien de werking van het Fonds en de vele ondersteuningen, op aanvraag *f* 1000 per jaar toe.

Dit blijkt nu dit jaar met betrekking tot de tijdsomstandigheden, ontstaan door den oorlog, de voortdurende stijging van het aantal ondersteuningen hier te lande en de daar nog bij komende aanvraag om geld voor ondersteuningen in Indië, niet voldoende.

Uit het financieël verslag bleek, dat het afgeloopen jaar een tekort had van *f* 896.37½, terwijl bovendien Indië verzocht om toezending van fondsen, die ruim *f* 800 zullen bedragen.

Verder maakt het jaarverslag melding van diverse aanvragen en de daarop genomen beslissingen, alsmede mededeeling omtrent vorderingen van leerlingen en geneeskundige verklaring van een verpleegde.

Er werd voor een totaal bedrag van *f* 5050.12½ in 1916 uitgekeerd.

Voorgesteld wordt om het saldo per 31 Dec. 1915 groot *f* 2066.49½, te verminderen met het tekort over 1916 en de rest, *f* 1170.12, op het volgend boekjaar over te brengen.

Bij de verkiezing van twee bestuursleden wegens periodieke aftreding van de heeren W. G. H. van Erp en J. P. H. van Maarsel werden deze herbenoemd.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Volksontwikkeling.

Volgens den Semarangschen correspondent van het *Soer. Hbl.* heeft zich te *Semarang*, op uitnoodiging van den burgemeester, een commissie gevormd om de mogelijkheid te bespreken van het openen eener openbare leeszaal of bibliotheek.

In het Alg. Ned. Verbond was er reeds op gewezen, dat er minder noodig was een bibliotheek voor hen, die voorlichting verlangden op wetenschappelijk gebied dan wel een volksleeszaal, teneinde voornamelijk hen te bereiken, die na de lagere school verlaten te hebben, de gelegenheid misten om zich verder te bekwamen.

De hr. Joekes meende, dat voor een en ander een som van *f* 40.000 noodig zou zijn. De hr. Stokvis, directeur der H. B. S., herinnerde aan het bestaan van de bij vele oudgasten bekende bibliotheek-De Bruyn Kops, welke indertijd aan de H. B. S. overgedragen werd. Deze belangrijke boekenverzameling, welke in den laatsten tijd vooral op letterkundig gebied geregeld aangevuld is, dient in de eerste plaats voor de leeraren der H. B. S., bevat echter ook afzonderlijke litteratuur voor de leerlingen, maar kan door iedereen benut worden.

Aan het gebruik door het publiek zijn echter eenige bezwaren verbonden. Ten eerste is er geen geld om den omvangrijken catalogus te doen drukken en verder is er geen bepaald met de bibliotheek belast persoon om het publiek in te lichten, en is de bibliotheek slechts op de schooldagen en -uren geopend.

Die moeilijkheden waren echter te overwinnen door op het terrein der H. B. S. een eenvoudige, doch geriefelijk ingerichte leeszaal te bouwen en een bezoldigd persoon aan te stellen, die steeds aanwezig zou moeten zijn om de gewenschte inlichtingen te verschaffen.

Ds. Brink wijst erop, dat reeds vroeger door de Loge „Constante et Fidèle” een volksbibliotheek opgericht is, die echter meer voor ontspanningslectuur diende en nu in vrij verwaarloosden toestand verkeert. Toch zouden daaruit evenals uit andere te Semarang bestaande boekerijen nog heel wat nuttige bijdragen verzameld kunnen worden. Laten we hopen, dat door samenwerking van velen op het gebied van het biblotheekwezen te Semarang iets goeds tot stand zal komen.

De vooruitzichten der Nederlandsch Indische theecultuur.

De *Deli-Courant* vestigt de aandacht op een belangwekkende beschouwing van den hr. Op de Coul, voorkomende in *In- en Uitvoer*, betreffende de vooruitzichten van de theecultuur in Ned.-Indië, welke cultuur ieder jaar van meer beteekenis wordt.

In verband met de eischen, die de theestruik stelt aan de samenstelling van den bodem en de hoogteligging meent de schr., dat de aanplantingen op *Java* in de toekomst slechts geringe uitbreiding zullen ondergaan. Alleen kan eenige toeneming der Java-oogsten verwacht worden door het in volle productie komen van nu nog jonge tuinen.

Naast de beroemde Preanger theeplantages verwerven de Sumatra-ondernemingen, zoowel op *Sumatra's Oost- als Westkust*, een wereldreputatie. De productie van die uitgestrekte ontginningen zal de totale thee-exportcijfers voor Ned.-Indië in de toekomst aanzienlijk opvoeren.

Aan de wereldproductie, bij benadering geschat op 750 millioen (Engelsche) ponden, draagt Nederl.-Indië thans ongeveer 100 millioen (Eng.) ponden bij, terwijl Britsch-Indië en Ceylon te zamen jaarlijks 500 à 600 millioen (Eng.) ponden thee voortbrengen.

Op de Londensche markt heeft de Indische thee zich een belangrijke plaats veroverd.

Onder den drang der tijdsomstandigheden is de afzet van thee, direct op Java verhandeld, sterk gestegen, waarin een aanwijzing ligt, dat direct van Java de verkoop naar groote afzetgebieden kan plaats vinden en dat ook voor het artikel thee de markt zich verplaatsen kan.

De te Batavia verhandelde hoeveelheden thee bedroegen in 1913 14.986.000½ K.G., in 1914 15.572.000½ K.G., in 1915 29.245.000½ K.G., terwijl deze cijfers in 1916 in omvang toegenomen zijn, waar de Ned.-Ind. producenten bij gebrek aan verlaadruimte naar Europeesche havens, genoodzaakt waren in Indië zelf groote hoeveelheden te realiseeren.

Voor een groot gedeelte komt de toeneming op rekening van den directen handel op Rusland.

De financieele verhouding van Gewest en Gemeente tot het Rijk.

Hieraan wijdt de hr. J. Z. van Dijck een artikel in het *Soer. Hbl.*

Of het beginsel der decentralisatie werkelijkheid zal worden, hangt voor een groot deel af van de regeling van de financieële verhouding van het Rijk en de nieuw ingestelde bestuursressorten. Worden aan de laatste de noodige geldmiddelen onthouden, dan verliest het begrip decentralisatie allen inhoud. De wetgever erkende dit, toen hij in 1913 bepaalde, dat „naar mate de omstandigheden het toelaten, voor gewesten of gedeelten van gewesten geldmiddelen (worden) afgezonderd uit die, bedoeld in art. 66 (van het R. R.), ten einde als eigen geldmiddelen van dat betrokken gebied te strekken, ter voorziening in bijzondere behoeften van dat gebied." (Art. 68a R.R.) De nadere uitvoering van dit beginsel zou bij ordonnantie geregeld worden. Daar de praktijk van gemeentelijk en gewestelijk bestuur in Indië geheel ontbraken, kon geen richting aangegeven worden, waarin een oplossing gezocht kon worden.

Had 's lands belastingstelsel niet in een overgangstoestand verkeerd tengevolge van de invoering van nieuwe en de wijziging van bestaande belastingen, zoo had het voor de hand gelegen een vastgesteld gedeelte van een of meer landsbelastingen te bestemmen voor financieele tegemoetkoming aan de nieuw in te stellen bestuursorganisaties. Een vermeerdering dier middelen zou dan vanzelf aan de locale kas ten goede zijn gekomen. Iedere regeling werd nu een sprong in het duister en kon dus slechts een voorloopige zijn, zooals de Minister in de Memorie van Toelichting op de ontwerp-begrooting van 1913 verklaarde door de verwachting uit te spreken, dat herhaalde overweging ten slotte een bevredigende oplossing zou doen vinden.

Daar gewest noch gemeente gebaat waren met een wissel op de toekomst, werd bepaald, dat elke gemeente boven de op den voet van art. 68a. van het R. R. voor haar afgezonderde geldmiddelen de beschikking zou verkrijgen over een bedrag, gelijk aan de volle bruto opbrengst van de door haar geheven locale belastingen en wel in dier voege, dat de opbrengst van de belastingen van het vorig jaar gebracht wordt op de begrooting voor het volgend jaar. Enkele belastingen zijn daarvan uitgezonderd, terwijl bijzonder in aanmerking kwamen de belasting op de openbare vermakelijkheden en de opcenten op de personeele en verpondingsbelasting.

Met het oog op de aanhangig zijnde bestuurs-reorganisatie achtte men voor de gewesten zelfs een voorloopige regeling niet gewenscht.

Intusschen zijn weder 4 jaar verstreken, is de bestuursreorganisatie onzekerder dan ooit, moeten de gewesten maar zien rond te komen en is er een ongelijkheid geschapen tusschen gewest en gemeente, die de innerlijke zwakheid van dit financiëel beleid duidelijk aantoont.

Het beginsel voor de gemeenten aangenomen is, dat de vermeerdering van de belastingopbrengst een maatstaf is voor de stijging harer behoeften en daarmede voor de haar door het Rijk te verleenen hulp, hetgeen we uitgesproken vinden in een circulaire van den 1en Gouvernementssecretaris (17 April 1913 No. 977), waar het heet, „dat voor deze behoefte (vermeerdering n.l. van rijksuitkeering) voorshands geen maatstaf was aan te wijzen dan de grootte van de offers, die de locale gebiedsdeelen zelf ter tegemoetkoming in die behoefte aan hun ingezetenen opleggen."

De gemeente, wier middelen het ruimst vloeien, krijgt dus het meest, niet die met een weinig draagkrachtige bevolking en een klein percentage aan Europeesche bewoners. Neem b.v. de vermakelijkheidsbelasting, die in Soerabaja van alle gemeenten wel het meest opbrengt. Die opbrengst is daar toch niet zoo hoog, omdat Soerabaja een behoeftige gemeente is!

„Het gebrek aan systeem, het gemis aan logischen grondslag, komt echter het sterkst uit in de financieële verhouding van het Gewest tot het Rijk".

Bij ordonnantie No. 198 in 1914 werd de beschikking over heerendiensten aan de Gewestelijke Raden ontnomen. Nu was het reeds lang gewoonte, dat de heerendienstplichtigen voor het onderhoud der wegen niet zelf meer opkwamen, doch voor iederen dagdienst een zeker bedrag betaalden, dat in 1914 op 76 cts. geschat werd, zoodat de regeering aan het gewest zooveel maal 76 cts. uitkeert, als het aantal hoofdgeldplichtigen op 1 Januari van het dienstjaar aanwijst.

In de residentie *Semarang* is nu gebleken, dat voor iederen hoofdgeldplichtige niet 76 cts., maar *f* 1.09 diende berekend te worden, zoodat dit gewest sedert het begin van 1914 bijna 1½ ton te weinig ontving. Op het ver zoek van den G. R. aan de regeering om alsnog terug te komen op het vastgestelde bedrag van 76 cts., werd nog geen antwoord ontvangen.

Voor gewestelijke werken werd de vaste jaarlijksche uitkeering aanvankelijk bepaald op *f* 349.500 en allengs verhoogd tot *f* 408595, terwijl alleen voor technisch personeel *f* 49.955, voor administratief personeel *f* 9970 en voor transport *f* 17700 noodig is, zoodat in die verhooging geen vermeerdering is te zien, om tegemoet te komen aan de steeds stijgende uitgaven.

Een enkele maal wordt voor zeer belangrijke werken wel eens een bijzondere regeerings-subsidie verleend, indien er overeenstemming wordt verkregen met het Departement van B. O. W. Ontbreekt deze, zoo houdt de regeering de hand op den zak en gaat dus vlak tegen de decentralisatie in.

Zooals het nu gaat, zijn de rijke gemeenten de troetelkinderen van de regeering en worden de gewesten als verschoppelingen behandeld.

Bij zijn optreden als voorzitter van den G. W. te Semarang heeft de hr. Kern aan dien Raad voorgesteld de regeering te verzoeken om in zake financiëelen steun met de gemeenten te worden gelijkgesteld. Op dit verzoek, ingediend in *November 1914*, kwam, nadat in *Februari 1916* aan dat verzoek herinnerd was, een antwoord, waarin de 1e Gouv. Secr. meedeelde, dat Zijne Excellentie, hoezeer de wenschelijkheid erkennende om ook aan de gewesten tegemoet te komen in hun geldelijke nooden, van oordeel is dat, waar van dadelijke urgentie bezwaarlijk kan worden gesproken, het thans niet het juiste oogenblik is om daartoe 's lands kas met blijvende uitgaven te bezwaren en dat het den Landvoogd onvruchtbaar voorkomt om in afwachting van den terugkeer van betere tijden, over deze aangelegenheid een louter principiëel overleg met den Minister van Koloniën te openen.

Al schreeuwt de praktijk de urgentie dezer zaak uit, eerst moet er een principiëel overleg plaats hebben, waarvoor het nu de tijd niet is. Gewichtiger aangelegenheden, zooals b.v. de overname van het Babat-Djombang-lijntje, namen 's ministers aandacht in beslag.

Dan dienen er betere tijden te worden afgewacht.

„Dit is wel een van de grootste ellenden van dezen oorlog, dat hij als zulk een voor de hand liggend middel wordt aangegrepen om zelfs dringend noodige hervormingen niet tot stand te brengen."

„Wanneer men de argumenten op hun werkelijk gewicht onderzoekt, valt het moeilijk, om de gedachte aan een zekeren onwil bij onze huidige koloniale regeering van zich af te zetten en is met name haar financiëel beleid niet in staat om een ongeschokt vertrouwen daarin te bewaren. Er is een sterk vermoeden, er zijn sommige feiten, die er op wijzen, dat de aandrang tot krachtiger handelen bij het Indische bestuur niet ontbreekt. De groote remmende kracht echter gaat uit van het Plein. Zoolang Indië nog zijn Kolonialen Raad mist, is het de plicht der volksvertegenwoordiging in Nederland, om in het belang van zijn koloniën die remmende kracht te breken.

Suriname.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat Gouverneur *Staal* — afwijkende van de opvatting zijner voorgangers — persoonlijk de zitting der Koloniale Staten heeft bijgewoond ter verdediging van zijne begrooting voor zooveel betrof het algemeene beleid.

Het blad *Suriname* houdt daarover een nabetrachting. Er waren voor- en tegenstanders. De voorstanders zagen daarin het middel tot zuiverder gedachtenwisseling en vruchtbaarder samenwerking tusschen Bestuur en Staten.

„In gevallen toch waarin de gedelegeerden geen vrijheid vonden een beslissing te nemen, een toezegging te doen, een inlichting te geven, een standpunt vast te stellen, zonder nader overleg met den gouverneur, zou deze allicht oponthoud of vertroebeling van debat kunnen voorkomen, door dadelijk te zeggen waarop het aankwam. Vooral verheugde men zich dat 't met den dooddoener: „ik zal het aan mijn lastgever overbrengen", gedaan zou zijn; de lastgever zou er zelf wezen om zijn oordeel kenbaar te maken."

De tegenstanders vreesden, dat het prestige van den landvoogd er onder zou lijden.

„Het standpunt der tegenstanders vond geen steun in de ervaring in de Demerarische volksvertegenwoordiging.

Zeker, er vallen soms heftige woorden. O.m. hebben de afgetreden Gouverneur, Sir Walter Egerton en de op hem volgende interimaire Gouverneur, de heer Clementi, harde dingen rechtstreeks aan hun adres moeten hooren.

Maar dat daardoor het prestige van het Gouverneurschap naar beneden zou gehaald zijn, is niet gebleken. Dit is op zich zelf ook duidelijk. Immers, iemand die een hooge positie inneemt en het ,,noblesse oblige" in het oog houdt, m.a.w. optreedt in overeenstemming met de hoogheid van de door hem bekleede post, kan niet door anderen neergehaald worden; hij kan dwalen, maar als zijn goede trouw blijkt, kan zijn dwaling geen afbreuk doen; vriend zoowel als tegenstander zal hem eerbiedigen.

Evenwel kan hij zich zelf neerhalen door een incorrecte houding".......

,,Het deelnemen door Gouverneur Staal aan de begrootingsdebatten is een proef geweest, welke niet van belang ontbloot is en een toetssteen mag zijn voor de voor- en tegenstanders van het denkbeeld."

Het blad geeft dan aan in welk opzicht de houding van den Gouverneur teleurstellend is geweest.

,,Of de tegenstanders van het denkbeeld de Gouverneur-in-de-Staten, dan gelijk kregen?

In geenen deele.

In de eerste plaats leek, behalve de voorzitter — die zeer zenuwachtig deed en sommige leden zelfs hinderde — niemand door de aanwezigheid van den Gouverneur geïntimideerd.

Integendeel, de critiek vloeide even rijkelijk en onbeschroomd als wanneer de Gouverneur er niet geweest ware.

En ofschoon de landvoogd zich bloot gaf, door zwakke zaken te verdedigen en de leden zich daarbij niet neerlegden, is hij door alle sprekers met onderscheiding behandeld.

Van een aangetast prestige schijn noch schaduw. In dit opzicht is de proef uitnemend geslaagd.

Mag hetzelfde in het ander opzicht niet gezegd worden, wij twijfelen er niet aan, of als de Gouverneur het experiment geregeld herhaalt, de resultaten steeds beter zullen worden.

Wij zijn er overtuigd van dat als Gouverneur Staal zich opnieuw georienteerd heeft in de psyche van het Surinaamsche volk, hij ook het juiste standpunt zal vinden en voor de bevolking van Suriname herleven als de oude Staal van voor 10 jaar, van wien zij zulke goede herinnering had."

* * *

In de nummers van 15 en 22 Augustus van het geïllustreerd weekblad ,,*Indië*", zeer interessante en voortreffelijk verluchte artikelen over Suriname. In het eerste nummer vertelt *Jkvr. H. B. de la Bassecour Caan* over de leprozen-kolonie ,,Bethesda" en in dat van 22 Augustus beschrijft de heer *Fred. Oudschans Dentz* de stad Paramaribo.

,,Het geregeld en matig leven — waaraan de noodige beweging niet mag ontbreken — biedt in het vrij gunstige klimaat — aldus besluit de schrijver — waarborg, dat men er lang en gezond kan leven, ofschoon de hooge temperatuur, de ingespannen arbeid in een tropisch klimaat en de eentonigheid van het dagelijksch bestaan bij de Europeanen uit den aard der zaak afmattend werken op lichaam en geest, waarom na een eenigszins langdurig verblijf in de kolonie verloven naar de gematigde luchtstreek noodig en verstandig zijn om nieuwe krachten op te doen."

* * *

Eenigen tijd geleden maakten wij hier melding van een artikel in het ,,*Koloniaal Tijdschrift*", No. 3, 6e jaargang (1917) getiteld ,,*De Kolonisatie van Guyana*", door *Fred. Oudschans Dentz*, waarin de schrijver een overzicht geeft van de kolonisatieproeven en kolonisatieplannen in den loop der tijden.

In een geschrift, dat ons dezer dagen in handen kwam, ,,*Die Kolonialreiche der Groszmächte 1871 — 1916*". Von Legationsrat *Dr. Alfred Zimmermann*, 1916. Verlag Ullstein en Co., Berlin, vonden wij melding gemaakt van nog een niet tot uitvoering gekomen kolonisatieplan in het laatste deel van de 18de eeuw, van een zekeren scheepskapitein *J. Nettelbeck*: ,,Er machte mehrere Fahrten nach der afrikanischen Westküste und verschiffte von da Sklaven nach Westindien in derselben Art, wie es einst Raule betrieben hatte. Auf Grund seiner Erfahrungen legte er 1786 dem König den Plan zur Erwerbung einer Kolonie in Surinam vor, wohin von Afrika aus, wo gleichfalls wieder Gebiete in Besitz zu nehmen gewesen wären, Neger verschifft werden sollten. Friedrich der Grosze hat die Angelegenheit in Erwägung gezogen. Günstig war der Augenblick jedenfalls dafür nicht. Damals bereiteten sich gerade die Kämpfe der Französischen Revolution vor; in der Welt regte sich lebhafter Widerspruch gegen den so lange ohne Skrupel allgemein betriebenen Menschenhandel. Gleichzeitig hatten die Gedanken der französischen Volkswirte über die Wertlosigkeit kolonialer Politik im allgemeinen damals überall Wurzeln geschlagen. Ehe der König sich entschied, ereilte ihn der Tod. Sein Nachfolger widmete der Sache keine Aufmerksamkeit." (blz. 178).

WAT DE INLANDER ZEGT.

Het ,,Nationaal Comité". De *Sinar Djawa* maakt melding van een vergadering, den 19en Mei j.l. te Djokdjakarta gehouden, in de kapatian van de *Pakoe Alaman*, voorgezeten door den voorzitter van het hoofdbestuur van *Boedi-Oetomo*, p.r.m.t. *Woerjoningrat*. Voorts waren aanwezig de afgevaardigden van de verschillende Inlandsche vereenigingen, ten getale van negen, die bij de oprichting van dit Comité tegenwoordig waren, t.w. de *Solosche Prinsenbond*, *Darahdalem Mangkoenegaran*, de *Djokdjasche Prinsenbond*, *Darahdalem Pakoe Alaman*, de *Regentenbond*, *Mangoenhardjo*, de *Inl. Onderwijzersvereeniging* (P.G.H.B.), de *Centraal Sarikat Islam* en het hoofdbestuur van *Boedi-Oetomo*. De vergadering, welke om half tien 's avonds werd geopend, eindigde eerst den volgenden ochtend om vijf uur. Drukke discussies werden een uur lang gevoerd over den naam ,,Nationaal Comité". Volgens den afgevaardigde van de Centrale *S. I. O. S.*, *Tjokroaminoto*, gaf het den schijn, alsof het ,,Nationaal Comité" alleen de belangen der Javanen zou behartigen. Indien dit zoo was, verklaarde *Tjokroaminoto*, zou de *C. S. I.* hiermede niet accoord gaan, daar het woord ,,nationaal" wees op de behartiging der belangen van alle Inlanders over geheel Indië, en de C. S. I. dit beginsel ook was toegedaan. De *Inl. Onderwijzersvereeniging* ging met dit standpunt mede. Achtereenvolgens zetten *Dr. Radjiman*, *R. M. S. Soerjokoesoemo* van de Pakoe Alaman en *Dr. Widiodipoero*, de laatste uit een theosophisch standpunt, hunne meeningen uiteen. Na deze langdurige besprekingen kwam men evenwel nog niet tot een resultaat, zoodat dit punt van de agenda naar de eerstvolgende bijeenkomst werd verwezen, terwijl men den naam ,,Nationaal Comité" voorloopig zou handhaven.

Hierna werd de contributie ter sprake gebracht en vastgesteld, dat elk bestuur van iedere bij het comité aangesloten vereeniging *f* 5 per kwartaal zou betalen. De regent van Temanggoeng kwam daarna ongeveer een uur lang aan het woord om het standpunt van den *Regentenbond* in zake de voertaal uiteen te zetten. Ook omtrent deze kwestie werd geen bindend besluit geslagen. Wat betreft de aan te nemen houding in zake den *Volksraad* en het *Inlandsch kiesrecht* werd vervolgens bepaald, dat in de bondsvergadering van *Boedi-Oetomo*, welke in de maand Juli te Batavia zou worden gehouden, *Dr. Widiodipoero*, *O. S. Tjokroaminoto* en *R. Sastrowidjojo* praeadviezen zouden uitbrengen.

Bij half vijf kwam de ,,*hormat circulaire*" nog ter tafel. In het verslag van de *Sinar Djawa* komt niets voor over hieromtrent genomen besluiten. Ten slotte werd aan het dagelijksch bestuur opgedragen het bestuur van de vereeniging *Pasoenda* te Bandong aan te schrijven tot toetreding bij het Comité.

Slepende gehouden. In de *Pantjaran Warta* is een schrijven afgedrukt van het bestuur van zekere *S. I.-vereeniging* in de residentie Palembang, luidende als volgt: ,,Den 18 April j.l. werd ik met een kameraad voor den Controleur geroepen, die mij vroeg, of ik in November 1915 een brief van *Goenawan* ontvangen had. Toen ik mij dit niet herinneren kon, hielp hij mij op weg. Het was een geheime brief van *Goenawan*, den Controleur getoond door den president van de S. I.-vereeniging. In dat schrijven werd verzocht op te geven, welke klachten de bevolking had. Eindelijk kwam mij die geheime brief voor den geest, dien ik erkende werkelijk ontvangen te hebben niet alleen, maar ook beantwoord. Ik had Goenawan de verlangde opgave gezonden. Hiervan was blijkbaar den Controleur een afschrift gezonden door den Resident van Palembang. De Controleur vroeg toen boos, waartoe dat alles diende en waarom klachten niet werden voorgebracht bij den betrokken Controleur.

Ik antwoordde, dat die opgave van klachten was verzocht en verstrekt om de Inlanders te helpen, die de dupe zijn van de willekeur der bestuursambtenaren. De Controleur zeide hierop, dat de zaak verder zou worden onderzocht. Tot op den huidigen dag evenwel heb ik er niets naders van vernomen. Als de zaak niet spoedig nauwkeurig onderzocht wordt, vrees ik, dat de getuigen door het bestuur geïntimideerd zullen worden, zoodat ze later bang zullen zijn rondweg voor de waarheid uit te komen."

Deze brief is in de *Pantjaran Warta* voorzien van aanteekeningen van Goenawan, verklarende, dat hij

opgave van de ,,grieven'' der bevolking verlangde, omdat hij als journalist verplicht is de Regeering te waarschuwen, wanneer zich onregelmatigheden hebben voorgedaan en tegen de wetten is gezondigd; en omdat art. 55 van het Regeeringsreglement den Inlander het recht toekent zijn klachten bij den Landvoogd voor te brengen.

Opruiming. In een der vorige overzichten is melding gemaakt van een bericht in de *Oetoesan Hindia*, als zoude de ,,adviseur honorair'' voor Inl. zaken, *Tjokroaminoto*, die den 19en April een ,,inspectiereis'' heeft ondernomen naar Borneo en Celebes, den 9en Mei d.a.v. overhaast naar Soerabaja zijn teruggekeerd, omdat hij in Midden-Celebes toestanden heeft aangetroffen, welke hem doen vreezen, dat de *S. I.* en de *S. Iers* genoemd zullen worden, als daaraan debet te zijn. Het blad beloofde zijn lezers nadere berichten hierover, zoo het bestuur van de S. I. toestemming wilde geven deze te publiceeren. In de *Kaoem Moeda* wordt daaromtrent vermeld, dat de redactie *Tjokroaminoto* gesproken heeft op zijn doorreis naar Buitenzorg. Hij hoopt er tot een of ander hooggeplaatst ambtenaar toegelaten te worden, met wien hij in gedachtenwisseling kan treden over die ongewenschte toestanden in Celebes. Vergissen wij ons niet — alzoo de redactie — dan heeft broeder *Tjokroaminito*, dank zij zijn ferm optreden en voortvarendheid, in zijn hoedanigheid van president van de *C. S. I.*, reeds *vier* residenten doen vallen.

Wanneer komen de regenten aan de beurt?

Het A.B.C.-Syndicaat. De *Pertimbangan* deelt mede, dat dit Arabieren, Boemipoetra en Chineezen syndicaat besloten heeft om het kantoor van de *Pertimbangan* van Bandoeng naar Batavia over te brengen. In verband hiermede zou het blad in Mei niet verschijnen. Den 1en Juni zou het dan op nieuw te Batavia uitgegeven worden. Thans wordt daarin alsnog opgenomen een request aan den G.-G., naar aanleiding van 't feit, dat in den nacht van den 1en op den 2en Maart j.l. een Chinees van de Kampong Soengei Doeri, onderafdeeling Singkawang (Borneo) door een militaire patrouille bij ongeluk is dood geschoten. Requesten zijn ook gezonden aan den chef van het Departement van Oorlog, aan de Tweede Kamer, aan den resident van Pontianak, den militairen Commandant, den militairen en civielen asistent-resident van Singkawang en aan den Chineeschen consul te Padang.

Klachten. De *Oetoesan Hindia* schrijft, dat de Inlanders van het onderdistrict Banjoeanget (Besoeki) van af de maand Januari in betaalden dienst zijn uitgekomen om voor het aangekondigde bezoek van den Gouverneur-Generaal de wegen in orde te maken. Maar over de betaling wordt geklaagd. Deze geschiedt steeds te laat, met het gevolg, dat de menschen nu recalcitrant worden en niet meer willen uitkomen.

Door den Bond van het Inl. *Pandhuispersoneel* is, volgens bovengenoemd blad, indertijd bij den dienstchef een request ingediend, waarin op verbetering van de dienstvoorwaarden werd aangedrongen. Hierop is, naar het blad vernam, reeds een antwoord binnengekomen. Met ingang van 1918 zal met de in het request vervatte voorstellen rekening worden gehouden. De regeering heeft n.l. haar voornemen te kennen gegeven om de titels van administrateur 1e, 2e en 3e kl. te vervangen door die van hoofdbeheerder en beheerder. Wanneer een gunstige beschikking afkomt op bedoelde voorstellen, gaat het blad verder, dan zullen in Januari 1918 alle administrateurs 1e kl. beheerders 1e kl., behalve *acht* hunner, die tot beheerders zullen worden aangesteld. Voorts zullen alle Europeesche administrateurs 2e en 3e kl. den titel krijgen van beheerder 2e kl., waarbij de rang van Europeesch administrateur 3e kl. komt te vervallen. Tot den rang van administrateur 3e kl. worden slechts Inlanders toegelaten. De titel van Inlandsch-adjunkt-administrateur wordt later eveneens vervangen door dien van adjunkt-beheerder 3e kl.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Schending Archief-geheim. De hoofdredacteur van de *Warna Warta* is door den Officier van Justitie te Semarang gehoord, wegens het bekend maken in zijn blad van een archief-geheim, door het publiceeren van gedeelten uit een geheim rapport van den heer Mouw, den adviseur voor Chineesche Zaken.

Wanbeheer. De *Perniagan* verklaart, dat meer en meer blijkt, dat de *S. I.* nog steeds niet hare geldmiddelen kan beheeren. Nu weer meldt de *Kaoem Moeda*, dat de S. I. van Garoet geen geld heeft. Een berichtgever doet, naar aanleiding van een gehouden bijeenkomst te Garoet, eigenaardige mededeelingen over het bestuur. Deze vergadering werd den 15en Maart j.l. in de bioscooptent aldaar gehouden. Om te beginnen — alzoo de berichtgever — betalen de helft der toegetreden leden hun entreegelden niet. En toen op de bedoelde bijeenkomst de kas-verantwoording werd voorgelezen, maakte een der leden de opmerking, dat dit heel prachtig was, maar dat hij voortaan wel gaarne kwitanties wilde zien. *Jahja*, godsdienstonderwijzer en voorzitter van de plaatselijke vereeniging, werd wit toen hem de noodige vragen dienaangaande gesteld werden. Hij antwoordde, dat hij geen schuld had en dat de verantwoording bij den secretaris berustte. Een bestuurslid, dat gekomen was om de kas op te nemen, moest onverrichterzake terugkeeren. ,,Kom maar een anderen keer terug; ik heb nu geen tijd'', zeide de voorzitter. Grappig is 't, dat er een post in de verantwoording voorkomt, die aldus luidt: *Gekocht een kip voor de bestuursvergadering...* Bovendien onderneemt de voorzitter reisjes buiten Garoet, waarvoor hij de toestemming der andere bestuursleden niet heeft verkregen, terwijl hij niettemin de kosten uit de vereenigingsgelden bestrijdt. Eens is hij zelfs acht dagen te Soemedang geweest op rekening van de kas. Bovendien draagt hij dan zijn functie over aan zijn schoonvader, die niet eens bestuurslid is. Het vreemde van de zaak is echter, dat de man nu bij de laatste bestuursverkiezing als president is herkozen en als vice-president zijn schoonvader naast zich heeft gekregen. Men is thans bezig een tegenactie te voeren, waarbij de handelingen van dezen president aan het oordeel van den rechter zullen worden overgelaten. De bijeenkomst, waarin hij in zijn functie herkozen werd, bleek achteraf ongeldig te zijn.

Onnutte belasting. Zooals wellicht bekend, brengen de Chineezen op de groote plaatsen een zeker bedrag op, het zoogenaamde *wang djaga* en *wang lantera* ten behoeve van de politiediensten en de straatverlichting in de Chineesche wijken. Het is de gewoonte, dat deze gelden door de Chineesche wijkmeesters worden geïnd. Thans hebben de Chineezen op enkele plaatsen zich afgevraagd, waarvoor deze gelden eigenlijk bestemd zijn, daar de wijkmeesters toch niet bij machte blijken te zijn voor de rust en veiligheid in hunne wijken te waken. Doch niemand durfde tot nu toe zich openlijk hierover uit te laten. Een dezer dagen werd evenwel te Solo een gedrukte circulaire verspreid, welke voluit onderteekend was en waarin er bij de Chineezen op aangedrongen werd de *wangdjaga* en *lantera* voortaan maar niet meer te betalen, daar het absoluut nutteloos was. Wat de veiligheid betrof, heette het daarin, deze zaak kon men gerust aan het Gouvernement overlaten. Beter ware 't, de bedragen te schenken voor liefdadige doeleinden. Naar aanleiding hiervan, meldt de *Sin Po*, is een conferentie bijeengeroepen van de Chineesche wijkmeesters, onder voorzitterschap van den Luitenant Chinees, en den volgenden dag zijn zij bij den Assistent-Resident verschenen, die beloofde het oordeel van den Resident te zullen inwinnen.

Pro-Sultan en Duitsch. De ,,*sympathie*'' (sic) die de S. I. voor den *Jadisah* (sultan van Turkije) gevoelt — alzoo de *Perniagan* — brengt noodwendig mede, dat deze vereeniging pro-Duitsch is. In de *Oetoesan Hindia* — zoo verklaart de schrijver — heeft onlangs een artikel gestaan onder den titel van: ,,*Keizer van Rusland*''. Die vorst met onbegrensde macht is — zoo heet 't — van den troon gestooten. Wie ooren heeft om te hooren, die hoore. En dan: Die revolutie in Rusland kan niet anders dan van gunstigen invloed zijn voor de vijanden van Rusland. Een land, dat inwendig verdeeld is, kan natuurlijk niet krachtig naar buiten werken. Wij en de geheele Mohamedaansche gemeente brengen daarmede de Midden-Europeesche Staten geluk. Deze revolutie zal voor Duitschland en zijne bondgenooten de eindoverwinning zijn. De overwinning van de Engelschen in Mesopotamië zal dan blijken van nul en geenerlei waarde te zijn. Alle booze handelingen van de Engelschen tegen het Chalifaat van Constantiopel zullen op de Engelschen zelf neer komen. Zoolang nog de zon en de maan aan den hemel staan, is 't niet te verwachten, dat iets te kort zal worden gedaan aan de macht en de kracht van het Chalifaat. Ons geloof daarin is onverzwakt. Geve Allah, dat die macht en dat aanzien meer en meer mogen toenemen. Nog tal van stammen zijn den Sultan trouw gebleven, zooals: de Senosi, de Ali Dinar, de Seped, Ibn Rassid, Iman Jahja, de Al Edresse. De moeilijkheden, waarin Turkije verkeert, hebben den band nog meer versterkt, die er tusschen ons en Constantinopel bestaat. Zij, die stammen, helpen Turkije aan soldaten en de noodige materialen. Dit versterkt ons in onze blijde verwachtingen. Mogen zij door Allah in vervulling gebracht worden. Wij — alzoo de *Perniagan* — halen deze zinsneden aan, om aan te toonen, hoe door de *Oetoesan Hindia* op de bevolking gewerkt

wordt. Als werkelijk de *O. H.* de meening uitspreekt van het overgroote deel van de Mohamedanen, dan is Engeland's oordeel, dat de Inlandsche bevolking niets om Turkije zou geven, wel onjuist.

Om hulp van China geseind. De Chineesche Handelsvereeniging te Semarang heeft, volgens de *Pewarta Soerabaja* een telegram gestuurd aan het Departement van Landbouw en Handel in China, waarin wordt aangedrongen op het zenden van Chineesche oorlogschepen naar Java tot bescherming van de Chineesche ingezetenen in N.-I. De *Sin Po* heeft dit telegram uit *The China Times* vertaald, waarin o.m. voorkomt, dat er 300.000 Chineezen op Java wonen, aan wie wel is waar door de wet veiligheid van personen en goed is gewaarborgd, doch die er zich bezorgd over maken, of de Nederlandsche neutraliteit geëerbiedigd zal blijven en die overtuigd zijn, dat ingeval van inbreuk daarop in Nederland, het Gouvernement op Java niet in staat zal blijken de Chineesche belangen voldoende te kunnen beschermen. Daarbij wordt niet zoo zeer gevreesd voor den buitenlandschen als wel voor een binnenlandschen vijand.

Klachten. De *Perniagan* heeft 't weer over de zoutmakers op Madoera. Indertijd heeft 't melding gemaakt van een request aan den Landvoogd door de plaatselijke S. I. vereenigingen op dit eiland om het aan de bevolking uit te keeren bedrag per kojang ruw zout te verhoogen van *f* 10 tot *f* 25. Ook van wege de duurdere levenswijze. De *Oetoesan Hindia* is, volgens genoemd blad, fel in haar critiek op de wijze, waarop door een tweetal hoofdambtenaren van het departement van Gouvernements-bedrijven een onderzoek werd ingesteld naar de in het request opgesomde bezwaren. Het blad wijst er op, dat deze ambtenaren niet onbevooroordeeld hun advies zullen kunnen uitbrengen, omdat zij ambtenaren van denzelfden diensttak zijn en zich dus doorgaans zullen kunnen vereenigen met de reeds getroffen regelingen. Het begrijpt niet, dat het onderzoek naar zulke kwesties niet aan een hoofdambtenaar wordt opgedragen, die er geen belang bij heeft, bijv. aan een lid van den Raad van Indië, als Regeerings-Commissaris. Zoolang de Regeering aan ambtenaren van denzelfden tak van dienst het onderzoek opdraagt, zullen de zoutmakers moeite hebben om volledig recht te verkrijgen, en de redactie vindt 't niet meer dan behoorlijk om een regeerings-commissaris het onderzoek op te dragen, daar het hier een kwestie betreft, waarbij niet minder dan 150.000 zoutmakers zijn betrokken, uit wier bedrijf het Gouvernement jaarlijks tientallen van millioenen winst trekt. Schrijver vindt het verzoek, om voortaan per kojang *f* 25 in plaats van *f* 10 aan de bevolking uit te keeren, billijk, daar het Gouvernement zelf *f* 200 per kojang winst maakt. Na het verwijt, dat de Regeering slappe ambtenaren zonder energie aanstelt, die niet zelfstandig kunnen denken, die groote salarsisen genieten ,zonder nut in auto's rijden en brieven teekenen zonder meer, verzoekt de O. H. dringend om een onpartijdig regeerings-commissaris met het onderzoek te belasten.

Van Vreemde Koloniën.

Zelfbestuur voor Britsch Indië.

Wij lazen in 't bijblad van den Vrijzinnig Democraat „Onze koloniale politiek" van 25 Augustus een artikel van den heer G. Nypels, waarin de Nederlandsche regeering wordt aangespoord haar koloniaal programma uit te spreken. Hij verwacht dat dit dan in beslist vrijzinnige en democratische richting moet gaan, zoodoende zullen de partijen, welke in Indië voor een democratische evolutie ijveren, welke gericht is op zelfbestuur, vertrouwen krijgen op de goede en ernstige bedoelingen der regeering. Op deze wijze zal 't wederzijdsch vertrouwen herwonnen en bevestigd worden en zal met vereende krachten voor de economische en intellectueele ontwikkeling van Nederlandsch Indië worden geijverd:

't Artikel is onder een gunstig gesternte geschreven, want ongeveer te gelijk met zijn verschijnen, heeft de Britsche regeering voor Britsch-Indië gedaan, wat de heer Nypels voor Insulinde vraagt. Men kan dus 't practisch uitvoerbare niet ontkennen, en zal er geen staatkundige fantasie zonder meer in kunnen zien. Wat de staatssecretaris voor Indië, lord Montagu, den 20 Augustus in 't Lagerhuis officieel verklaarde, is vrijwel juist datgeen wat in „Onze koloniale politiek" van de Nederlandsche regeering werd gevraagd.

't Reuter-bericht zeide:

De politiek der regeering, waarmee de regeering van Indië 't volkomen eens is, is die van toenemende deelneming der Indiërs aan elken tak van 't Indische bestuur en de geleidelijke ontwikkeling van de zelfbesturende instellingen, ten einde een verantwoordelijke regeering in Indië als een ongeschonden deel van 't Br. rijk te vestigen. Besloten is, dat ingrijpende stappen in deze richting zoo spoedig mogelijk zullen worden gedaan. Het is van 't hoogste belang, dat er een vrije en niet-formeele gedachtenwisseling zal zijn tusschen de menschen, die in 't moederland op 't kussen zitten en die in Indië. De regeering heeft besloten, de uitnoodiging van den onderkoning aan te nemen om in Indië over te gaan tot een bespreking van deze zaken met den onderkoning en de Ind. regeering gedurende den winter.

De staatssecretaris voor Indië zeide ook, dat de regeering heeft besloten, dat de slagboom, die tot dusver de Indiërs belette om den officiersrang in 't Br. leger te bekleeden, zal worden weggeschoven. Er zijn stappen gedaan, om Indische officieren, die behooren tot de uit geboren-Indiërs samengestelde strijdkrachten te land, die in den tegenwoordigen oorlog in 't veld zijn geweest en door de Ind. regeering als erkenning van hun diensten aanbevolen werden, de aanstelling tot officier te verleenen.

Tot nu toe zijn Indiërs alleen officier bij de speciale Ind. korpsen, die niet als Br. regimenten gelden. 't Nu voorgestelde zal zeker niet voldoen aan de wenschen der Indiërs, die een plaats als gelijkgeboortigen in de gelederen vragen, doch niet als gunst en als getolereerden.

Wat deze opleidingskwestie van Inlanders tot officier betreft, is Ned. I. thans wellicht op den goeden weg, maar voor 't overige spiegele de regeering ten onzent zich aan de Engelsche; nu deze voorgaat, ligt ook daarin een reden te meer tot handelen.

The grand old man of India.

't Toeval heeft gewild dat de Indische mail ons bijzonderheden, over 't verscheiden van Dadabhai Naoroji heeft gebracht terzelfder tijd dat, door de bovenvermelde verklaring van lord Montagu voldoening is gegeven aan de beweging waarvan hij de vader is geweest. Mocht deze merkwaardige man den hoogen leeftijd van bijna 93 jaren bereiken, hij is toch nog even te vroeg heengegaan, daar die bekroning van zijn werk zijn laatste levensdagen wel had mogen beglanzen. Overigens heeft hij in 't algemeen niet te klagen gehad over 't hem beschoren lot, in tegenstelling met de predikers van nieuwe inzichten en de voorvechters voor nieuwe denkbeelden, heeft hij in menig opzicht waardeering ondervonden. Hij is de grondlegger geweest van bijna alle groote bewegingen die modern Indië kenmerken, zoowel op 't gebied van onderwijs, als op sociaal, godsdienstig, staatkundig en economisch terrein. Kort na 't verlaten van 't Elphinstone instituut, waar hij werd opgevoed, wijdde hij zich aan de verbetering van de opvoeding der vrouw in Indië. Hij heeft de leuze Indië voor de Indiërs 't eerst ingang doen vinden. Hij werkte beurtelings in Indië en in Engeland, zoodat hij zelfs het grootste deel van zijn leven in Londen doorbracht. Hij is de eerste Indiër geweest, die 't hoogleeraarsambt in een gouvernements-college bekleedde, de eerste Indiër, die in 't Britsche parlement zitting nam, door zijn verkiezing tot lid van 't Lagerhuis. Onder hetgeen hij door zijn invloed wist te bereiken behoort hier nog vermeld te worden het overreden van velen in Indië om hun zoons naar Europa te zenden om er door studie het intellectueel peil van Indië te verheffen. Zoo was b.v. de eerste Indiër, die bij de rechterlijke macht werd geïnstalleerd, Sir Pherozeshah Mehta, een zijner beschermelingen. Thans leven een 2 à 300-tal jonge Indiërs in Londen, vele anderen in Oxford, Cambridge en Edinburgh als studenten in rechtwetenschap, geneeskunde, technische wetenschappen, enz.

Hij heeft er zeer veel toe bijgedragen in Engeland een ander en beter begrip ingang te doen vinden betreffende den Indiër, die in den tijd van zijn optreden nog zoo weinig bekend was dat de Eerste minister, Lord Salisbury, in verband met zijn benoeming tot lid van 't Lagerhuis sprak van „de zwarte man", niet wetende dat de kleur van zijn huid weinig donkerder was dan die van den blanken broeder in Engeland. Door die erkenning en waardeering heeft deze groote Parsi 't moederland tevens opgevoed tot de stemming, die noodig was om Indië te laten moderniseeren.

De laatste 12 jaren van zijn leven bracht Dadabhai Naoroji in Indië door, hij woonde en overleed te Versova. Dat hij ook daar niet vergeten was, bewijzen de relatiën, die de leiders van de jong-Indië bewegingen met hem onderhielden, alsmede de bezoeken die opvolgende gouverneurs te Bombay hem kwamen brengen, beiderzijds werd hij gewaardeerd in zijn overtuiging dat Indië tot een zelfstandig bestaan moest komen, maar als deel van 't groote Britsche Rijk.

Interessant is de herinnering dat hij leefde onder de regeering van vijf vorsten van Groot Brittanië: George IV 1820—30, William IV 1830—37, Victoria 1837—1901, Edward VII 1901—10, George V, van 21 onderkoningen van Indië, van de Earl of Amherst 1823—28 tot den tegenwoordigen Lord Chelmsford, terwijl 24 gouverneurs elkaar in de Bombay Presidency opvolgden, van Stuart Elphinstone 1819—1827 tot Lord Willingdon, die thans in functie is. Dit zal wel een record zijn.

De joden in Palestina.

Terwijl er twijfel blijft bestaan over de mate van uitzetten van de Israëlieten uit Gaza, Jaffa en andere plaatsen in Palestina, alsmede over de vraag in hoever die maatregelen speciaal voor hen, dan wel voor alle bewoners genomen zijn, en eindelijk over de kwestie of dit inderdaad en alleen om krijgskundige overwegingen is geschied, rust de Turksche regeering niet van 't bijbrengen van bewijzen, waaruit 't averechtsche

van de voorstellingen den entente-bladen moet blijken.

Om aan te geven hoezeer de joden in Turkije over de beschuldigingen verbaasd en verontwaardigd zijn, wordt nu in T. bladen b.v. aan een brief, door den opperrabijn te Konstantinopel gericht aan den minister van eeredienst, de verklaring ontleend, dat de regeering wel niet zal betwijfelen, dat de joden in T. in de toekomst, evenals tot nu toe, de laatste druppel bloed willen vergieten om de ongeschondenheid van 't T. rijk te verdedigen. De opperrabijn overhandigde bovendien een adres van trouw, onderteekend voor alle joodsche vereenigingen en organisaties te Konstantinopel. 't Betuigt de onwankelbare aanhankelijkheid aan T., belooft op nieuw toewijding en onderdanigheid aan den sultan en spreekt den innigen wensch uit voor den uiteindelijken zege van T. en voor zijn ontwikkeling tot een aangesloten en ondeelbaar blok.

Wie er nu nog aan twijfelt of den joden in Palestina onnoodig een haar is gekrenkt, behoort wel tot degenen, die niet overtuigd willen worden! Zou de T. censuur zulk een bericht doorlaten als 't niet op onbetwistbare zekerheid berustte?

Rabindranath Tagore een voorstander van Home Rule.

Zooals reeds eenige weken geleden werd gemeld, heeft de Gouverneur van Madras, Mrs. Annie Besant, de bekende leidster der theosophische beweging en voorvechtster eener Indische actie voor Home Rule, uit Madras verbannen. Haar is verder iedere meeningsuiting in woord en geschrift ontzegd en men heeft de reeds bejaarde vrouw eene verblijfplaats verre van het middelpunt van het politieke en geestelijke leven aangewezen. Naar de „Frf. Ztg." mededeelt, heeft deze maatregel echter ten gevolge gehad, dat een groot aantal intellectueelen, die zich tot dusverre niet met de strijdwijze van mrs. Besant konden vereenigen, zich thans bij de Home-Rule-Liga hebben aangesloten. Zoo heeft o.a. de Indische dichter Rabindranath Tagore, zijne sympathie met deze beweging uitgesproken. Men zal zich herinneren, dat verschillende bundels zangen van Tagore door Dr. Frederik van Eeden in het Nederlandsch vertaald werden.

De Britsche pers bewaart een zorgvuldig stilzwijgen over deze actie en eerst thans worden uit de Indische bladen verschillende bijzonderheden bekend.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het oud-archief te Weltevreden (Batavia).

In een der vorige nummers van het Koloniaal Weekblad werd gewezen op een artikel van Mr. P. C. Bloys van Treslong Prins in No. 4/5 van het maandblad van het genealogisch-heraldisch genootschap." De Nederlandsche Leeuw", handelend over het oud-archief te Batavia. Shr. liet zich er vrij ongunstig over uit; met oude stukken, waarin de genealoog belang stelt, zooals doop-, trouw- en begraafboeken, is het volgens hem treurig gesteld, wat begrijpelijk is omdat — volgens schr. — „de opeenvolgende landsarchivarissen in Nederlandsch-Indië blijkbaar geen van allen iets gevoelden voor de genealogie."

Naar aanleiding van deze klachten is een artikel in No. 6 van genoemd maandblad verschenen, waarin de heer W. Wijnaendts van Resandt, die evenals Mr. Prins veel in het oud-archief gewerkt heeft, de mededeelingen van laatstgenoemde aanvult, maar daarbij een andere lezing geeft van de wijze waarop de landsarchivarissen dit gedeelte van hun taak opvatten, die zooveel mogelijk hebben gered wat te redden viel. Intusschen pleit ook deze schr. voor het overbrengen dier oude bescheiden naar het Rijksarchief te 's-Gravenhage.

Landbouwkundig tijdschrift West-Indië.

Afl. 1 van den 2en jaargang (gedateerd Maart 1917) bevat o.a. de volgende bijdragen: Bodemventilatie, door J. J. Leys. — Wenken voor de klein-landbouwers, door J. A. Liems. — Voedselvoorziening in West-Indië, door J. J. Leys. — Resultaten verkregen met de krulloten-bestrijding. — Bestrijdingsmiddelen tegen plantziekten, door Dr. A. A. L. Rutgers. — Moeten de krulloten worden weggenomen? door D. S. Huizinga. — Tripsschade in cacao, door D. S. Huizinga.

Mededeelingen van het Departement van den Landbouw in Suriname.

No. 7 dezer op ongeregelde tijden verschijnende publicatie, handelt over de teelt van peulvruchten en bevat korte raadgevingen aan planters in Suriname (welke soorten met goed gevolg kunnen worden geteeld enz.).

No. 8 handelt over een schorskevertje (Xyleborus perforans Woll.) in de Liberia-koffie. Dit schadelijk insect heeft zich in Suriname voor het eerst vertoond in Febr. j.l. op een plantage aan de Commewijne. De schrijver, Dr. G. Stahel, geeft biologische bijzonderheden.

No. 9 bevat een korte mededeeling van den gouvernements-veearts E. Vleming over het nadeel, veroorzaakt door teken of couparies bij het vee (een der grootste plagen van den veestapel in Suriname).

In No. 10 geeft dezelfde arts enkele nuttige wenken voor varkenshouders.

Ons Land.

In het Nr. van 26 Juli j.l. wordt weder teuggekomen op de beschouwingen over Indische propaganda en reclame. Gewezen wordt nogmaals op het nut van perspropaganda, lezingen-propaganda, school-propaganda maar bovenal op het nut van de tentoonstellingen welke „het levende, werkende, geurende, bloeiende Indië naar Nederland" zullen brengen.

J. K. Kempees. †

Den 9en Aug. j.l. overleed te Nijmegen in den ouderdom van 70 jaren Jan Karel Kempees. Aan „de Ingenieur" van 25 dezer ontleenen we enkele bijzonderheden over diens leven. Op 1 Nov. 1878, na een eervol ontslag te hebben bekomen als kapitein der genie hier te lande, werd Kempees ter beschikking van den Gouverneur-Generaal gesteld om te worden benoemd tot ingenieur der 2e klasse bij de Staatsspoorwegen op Java. Na van 1881—'84 werkzaam te zijn geweest op het bureau van den algemeenen dienst te Buitenzorg, werd hij belast met de waarneming der functie van inspecteur der Spoorwegdiensten lijn Batavia-Buitenzorg en in het zelfde jaar 1884 benoemd tot hoofd-ingenieur-sous-chef. In 1890 werd K. benoemd tot hoofdinspecteur der Spoorwegdiensten en van het stoomwezen welke belangrijke functie hij tot aan zijn pensionneering, in 1903 vervulde. De overledene werd in dat jaar tot ridder in de orde van den Ned. Leeuw benoemd; verder was hij nog president-commissaris van de Kediri- en Malang Stoomtram-Maatschappijen.

Koloniale Studiën.

Afl. 5 van dit twee-maandelijksch, te Batavia verschijnend periodiek, heeft den volgenden inhoud:

De Home-Rule beweging in Britsch-Indië, door Mr. A. G. Vreede. — De woekerwet, door Dr. J. H. Boeke. — De zoutaanmaak door Inlanders op Madoera, door W. van Braam. — Havenonkosten, door W. Cool. — Singapore als concurrent van de doorvoerhavens Makasser en Tandjong Priok, door W. C. Houck. — Organisatie van drinkwater-voorzieningen voor het binnenland, door Mr. A. B. Cohen Stuart. — Hooger onderwijs in Indië? door D. M. G. Koch. — Een draadloos telegrafische verbinding tusschen Indië en Nederland, door Mr. H. 's Jacob. — Boekbespreking. Enz.

In- en Uitvoer.

In het nummer van 1 Aug. van dit weekblad eene beschouwing van Th. O(p) d(e) C(oul) over de Nederlandsch-Indische Cultuurbanken in 1916, die met groote voldoening kunnen terugzien op hare verrichtingen in dat jaar. Vergelijkt men de winst-cijfers van 1916 met die van 1915, dan blijkt dat de bedragen niet onbelangrijk hooger zijn en voor aandeelhouders hoogere dividend-uitkeeringen mogelijk waren. Het volgende staatje illustreert zulks.

		Geplaatst kapitaal.	Winst.	Dividend.
Nederl. Handel-Maatschappij .	1915	50.000.000	5.941.000	10
	1916	60.000.000	11.350.000	15
Nederl. Indische Handelsbank	1915	20.000.000	3.187.000	14
	1916	30.000.000	6.717.000	23
Koloniale Bank	1915	11.000.000	1.082.000	8
	1916	11.000.000	1.741.000	12
Intern. Cred.- en Handelsvereen. Rotterdam.	1915	8.750.000	2.170.000	14
	1916	8.750.000	3.619.000	17

Verder bevat het Nr. van 22 dezer een overzicht van den invoerhandel op Java gedurende het eerste kwartaal van 1917.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 34: Electriciteit op suikerfabrieken, door G. de Clercq. — Planters-Vereeniging Semarang-Kedoe 1888—1913. Jubileum-verslag ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan, door Prof. Dr. F. A. F. Went. — Het vraagstuk van de bestrijding der sprinkhanen op Java, door Jr. Th. White. — Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan, door P. Hondius, Jzn. — De resultaten der verkoopen van de Sumatra-tabakmaatschappijen. — Algemeene vergadering van de Malangsche Landbouw vereeniging op 24 Febr. te Malang. — Robusta-enquete, door J. F. Meilink. — Ontwerp-Grondhuur-ordonnantie. — De opening van de Koloniale Staten door den Gouverneur van Suriname. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. Kleine mededeelingen enz.

De Reflector.

In Nr. 21-22 van den 2en jaargang een geillustreerd artikel van L. B. M. Lammers over een nieuwe leprozen-stichting te Koendoer (Palembang), waar plaats wordt gemaakt voor zes à zeven honderd lepralijders, wier deerniswaardig lot de schr. aldus schetst:

„Het is een ongeschreven wet onder de Inlanders, dat wie aan eene besmettelijke ziekte ten prooi valt, meedoogenloos door de gemeenschap uitgestooten wordt. Dus verging en vergaat het den lepralijder.

In een oerbosch bouwt men hem een soort schulp; familieleden voorzien hem gedurende eenigen tijd van het noodige. Spoedig echter laat men den ongelukkige aan zijn lot over, geheel. Zoolang hij de kracht daartoe heeft, tracht hij het noodige levensonderhoud te bemachtigen. Drijft de honger ook hem uit het bosch, dan keert hij in den regel naar de doesoen terug; van zijne afzichtelijke wonden partij trekkend, wekt hij het medelijden op door ze te vertoonen.

Is ook dit hulpmiddel uitgeput, dan rest hem niets anders dan roof en diefstal tot den dood hem hier of daar op zijne zwerftochten overvalt en hem verlost uit bittere ellenden.

Wat een lot! En toch, dat valt honderden te beurt in deze residentie.''

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

In Nr. 21 worden o.m. de volgende onderwerpen behandeld: Koloniale en moederlandsche financiën, door D. G. Stibbe. — De stad Paramaribo, door Fred. Oudschans Dentz. — Kazernekind (Atjehsche schets), door M. C. Kooij—van Zeggelen. — Het leven en de werken van den bouwkundige in Indië, in het bijzonder in de Buiten-bezittingen, door G. D. Langereis.

BLADVULLING.

—

Hoe het Nederl. volk nog op het einde der negentiende eeuw over Indië werd voorgelicht.

In 1887 schreef dominee S. Ulfers een brochure, getiteld ,,Zendingslectuur voor het volk. Het optimisme in de zending'', welk geschrift ons dezer dagen in handen kwam en waarin we met verbazing van het volgende kennis namen:

Wijzende op het optimisme van den zendeling, dat hij zich met zoo hoopvolle verwachtingen ,,durft gaan zetten onder eene heidensche bevolking, schrijft Ds. U. daarna letterlijk:

,,Iedereen weet, dat dit lang niet alles is. Ja, wie gaan er gewoonlijk naar Oost-Indië toe? Dat zijn onze jongens, die niet oppassen, en die hier niet terecht kunnen; en die dan maar als soldaat zich aanmelden te Harderwijk, om het land uit te komen en te zien wat er van hen als koloniaal in Indië te recht zal komen of niet te recht zal komen. En dat zijn verder die jongelieden, die fortuin willen maken, en die gehoord hebben, dat zulks in Oost-Indië in een paar jaren gebeuren kan; die in den kortst mogelijken tijd rijk willen worden; op eerlijke of oneerlijke wijze, dat doet er niet toe! En in zulk een land van heidenen, kolonialen of fortuinzoekers, daar gaat de zendeling bij neerzitten.

Wat drijft hem toch? Hier heeft hij zijn vader, zijne moeder, en broeders en zusters en vrienden; hier kan hij een ordentelijk stuk brood hebben (want het zijn de minsten niet, die zendeling worden) — en dat alles geeft hij over om daar ginder zich te vestigen onder allerlei goddeloos volk.''

In zijn ijver om de zendelingen te verheffen ten koste van ,,fortuinzoekers'' e.a. goddeloos volk, gaat Ds. U. hier zoo ver, dat hij later in zijn brochure zich zelf tegen moet spreken, want schrijvende over de taak van ,,Heeren Bestuurders'' der verschillende zendingsvereenigingen, ontvallen hem de volgende woorden: ,,Wat zijn toch hunne zendelingen geweest vóór de afvaardiging? Hoedanige waren toch die mannen, in wien zij zoo groot vertrouwen dorsten stellen, dat zij hen niet ongeschikt achtten om ginder den strijd tegen het heidendom aan te binden? Och! eenvoudige menschen, in den regel uit den derden stand; handwerslieden, boerenknechts, schipperszoons, zeer enkel een onderwijzer; eerst in lateren tijd eenige weinige gestudeerden. Was Jellesma niet marskramer? Zendeling van Dijken was boerenknecht. Livingstone was weversjongen. Enz.''

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

☛ Het Kantoor en de Leeszaal van de Afdeeling 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost en West", Laan van Meerdervoort 187, zullen van 1 tot en met 14 September a.s. GESLOTEN zijn.

De Secretaris,
J. A. SOETENS.

—

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, *Heulstraat 17 Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *Mededeeling van het Departement van den Landbouw in Suriname*, No. 7 t. m. 10.
2. *West-Indië*, Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao, 2de Jaargang No. 1.

Ingezonden.

Sumatra's Westkust.

22 Mei 1819—22 Mei 1919.

Naar aanleiding van het artikel van den heer S. M. Latif in ,,Oost en West.'' Nos. 30 en 31 van dit jaar, over een herdenking, dat het land der Minangkabauers in 1919 reeds 100 jaren deel uitmaakt van het Nederlandsche rijk — de heer Latif bedoelt natuurlijk van den Nederlandschen staat — acht ik als Minangkabauer het recht te mogen hebben, eenige opmerkingen daaromtrent te maken. Het voorstel van den heer Latif is mij niet onsympathiek en iedere welmeenende Minangkabauer zal gaarne zijn medewerking tot het slagen van het plan niet willen onthouden, althans wanneer de geschikte gelegenheid zich daartoe voordoet. Maar, naar mijn bescheiden meening, is die gewenschte gelegenheid nog niet gekomen. Met het oog hierop wil ik tot den heer Latif eenige vragen stellen:

1°. Denkt hij, dat de tijd, als heden, waarin de heele wereld in beroering is, een geschikte tijd is, om den dag der .... te herdenken?

2°. Denkt hij, dat de toestand, waarin Sumatra's Westkust thans verkeert, gunstig genoeg is, om zoo'n plan ten uitvoer te brengen? Men bedenke den belastingdruk, heerendienst, enz. aldaar.

3°. Weet hij ook, of de bevolking van dit gewest de gebeurtenissen van 1908 reeds vergeten heeft?

4°. Is hij van meening, dat de proclamatie, die te Padang den 25sten October 1833 door de Commissarissen van Sevenhoven en Riesz gepubliceerd werd, heelemaal uit de gedachte is van de ouden van dagen onder de Minangkabauers? Men weet immers, dat zij deze proclamatie de bekende P e l a k a t P a n d j a n g noemen.

Wanneer men de tegenwoordige stroomingen op Sumatra's Westkust nagaat — zie o.a. de voordrachten van de heeren S a l i m [1]) en A b d o e l M o e i s, [2]) ook Minangkabauers — zal men de bovenstaande vragen niet bevestigend kunnen beantwoorden.

Dientengevolge acht ik zeer raadzaam, om de herdenking niet te doen plaats vinden.

EEN MINANGKABAUER.

—

Den Haag, 20 Augustus 1917.

Aan de Redactie-Commissie van ,,Het Koloniaal Weekblad.''

Ondervolgende brief van den voorzitter van het Roode Kruis N. O.-I. verzoeken wij U beleefd in Uw weekblad te willen opnemen.

De Commissie brengt Uwe Redactie hartelijk dank voor de kostelooze en geheel belangelooze opname van de mededeelingen betreffende de plaats gehad hebbende tentoonstelling.

Mag de Commissie van Uw blad ook gebruik maken, om te bedanken de begunstigers(sters) voor hun liefdegaven, de Gebr. Quinta d'Albani ,,De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij'' vh. N. Molstraat 20, voor de gegeven reductie op de toegangskaarten en ander drukwerk, alleen betrekking hebbende op de tentoonstelling en de Firma J. F. van Rijn, sigarenmagazijn Bazarstraat 19a, voor den verkoop, gedurende 3 weken, van de toegangskaarten.

Hopende U aan het verzoek van de Commissie kunt voldoen en U nogmaals dank zeggend voor Uwe hulp en medewerking.

Hoogachtend,

Namens de Commissie,

B. v. HENGEL.
Lid der Commissie.

—

Batavia, 16 Mei 1917.

Aan de Commisie voor de inzameling van gelden voor het Indische Roode Kruis, adres den Heer B. v. Hengel, oud-kapitein O.-I. L., Wattstraat 6a, 's-Gravenhage.

Wij hebben de eer Uwe Commissie de goede ontvangst te berichten van Uw schrijven van 9 Februari j.l. en van den daarin aangekondigden postwissel groot ƒ78.50, zijnde de bruto opbrengst van eene door de N. V. Handelmaatschappij de Bas en Co. gehouden tentoonstelling ten bate van het Indische Roode Kruis.

Wij veroorloven ons Uwe Commissie onze groote erkentelijkheid te betuigen voor haar zeer gewaardeerde bemoeiingen en verzoeken haar tevens bij de firma de Bas en Co. onze tolk te willen zijn voor onze gevoelens van oprechten dank voor het door haar genomen initiatief.

Uwe Commissie gelieve de verzekering van onze hoogachting te aanvaarden.

Het Centraal Comité in Nederlandsch-Indië van het Roode Kruis,

De GRAEFF, Voorzitter.

1) De heer S a l e m hield een voordracht over Sumatra's Westkust in een vergadering van den N.-I. V r i j z. B o n d op 19 Mei j.l. te Batavia (zie „De Nieuwe Courant", 13 Aug. 1917).

2) De heer A b d o e l M o e i s, mede-deputant van „I n d i ë W e e r b a a r", heeft ook de toestanden van Sumatra's Westkust bij verschillende besprekingen, tijdens zijn verblijf hier in Holland, aangeroerd.

☛ Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

I. *a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

1858 — 1908

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

LAAT voor Uwe familie in Indië een PORTRET van U maken **bij U aan huis.**

Artistieke afwerking. Gewone atelier-prijzen

Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN, Fotograaf,**
Regentesselaan 108 h. Regentesseplein - Tel. 6757 en 3305

Te allen tijde aan huis te ontbieden voor het maken van foto's van Familiegroepen, Kinderportretten, Diners enz.

Haagsche Levens- en Spaarverzekering Mij
Barentszstraat 2a 's-Gravenhage

VERLEENT CREDIETEN
.... tot elk bedrag ....

Billijke voorwaarden Discrete afdoening.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

AUG. SAVELKOUL.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

P. B. VAN MOORSEL & Co
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor het HERFST- en WINTER-SEIZOEN:

JAPONSTOFFEN
MANTELSTOFFEN

Covert-Coats *Slobkousen*

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - -

---

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

AMSTERDAMSCHE BANK - Amsterdam

Kapitaal	f 29.122.400.—
Reservefonds	= 18.900.000.—
Bijzondere Reserve . =	2.000.000.—

ALLE BANKZAKEN

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652
FABRIKANT VAN
Hotel-Restaurant-Fornuizen
Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

J. VAN DER LUGT & Co.,
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.
Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 -:
ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

De Firma GIJP & Co.
vervaardigt hare
prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.
VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN
Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.
Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA"

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ
OPGERICHT IN 1857.
Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14
BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE BANKZAKEN.
SAFE-DEPOSIT.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.
Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

Ned. Coöperatieve Spaar- en Credietbank
van Ambtenaren en Beambten.
Hoofdkantoor KEIZERSGRACHT 569 - AMSTERDAM
Telefoon 4297 Noord.
Credieten met en zonder persoonl. of zakel. zekerheid.
Spaargelden: Maximum rentegevende inleg *f* 5000.—.
Rentevergoeding 3,6 pCt.

Hotel Pension INSULINDE
BANKPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486
Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering ....

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden"
Frederikstr. 2 *Kapitaal f 1.000.000* 's Gravenhage

Geeft 4, 5 % **Schuldbrieven** uit in stukken van *f* 1000.—, *f* 500.— en *f* 100.—, onder **Trustee-toezicht.**

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1917—1918 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over INDISCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST", Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
E. F. GROOSS.

De Vereeniging „*Oost en West*", gevestigd te s-Gravenhage, stelt de gelegenheid open tot deelneming aan de volgende

Prijsvraag.

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Nederlandsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tusschen de verschillende rassen, de erkenning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachtenleven van oosterling en westerling; waarin valt in te lasschen de goede werking tot bovengenoemde doeleinden van vereenigingen als die van „Oost en West".

Behalve dat het stuk, natuurlijk, in het Nederlandsch geschreven moet zijn, is de schrijver overigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd in welken en de plaats waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, uiterlijk in *Juni 1918*.

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voorzien zijn van een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt couvert, waarop het adres, met dezelfde hand geschreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk gesloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje met den volledigen naam en het adres van schrijver of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoomede op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst. Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West benoemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering geschikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur uitgekeerd:

een hoofdprijs van f 250. (twee honderd en vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en geschikst geoordeelde;

een tweede prijs van f 100. (een honderd gulden).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Koloniaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan weder ter beschikking van de stellers.

Het Hoofdbestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter.
R. ZUIJDERHOFF, Onder-Voorzitter.
E. F. GROOSS, Secretaris.
(Dagelijksch Bestuur te Den Haag.)
Prof. Dr. J. F. VAN BEMMELEN te Groningen.
Mevrouw M. TEN BOSCH—BOSSCHER, 's-Gravenhage.
J. P. TH. J. BRONDGEEST, Haarlem.
J. H. CALMEIJER, Apeldoorn.
Mevrouw Douair. Jhr. W. C. CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL—ROELOFS, Breda.
T. GERDES OOSTERBEEK, Apeldoorn.
F. E. LUITJES, Nijmegen.
Z. G. PH. MARCELLA, Rotterdam.
CH. H. MONOD DE FROIDEVILLE, Leiden.
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAIK, Utrecht.
H. W. SCHEUER, Leiden.
Mr. Dr. C. F. SCHOCH, Amsterdam.
C. DE VRIES, Amsterdam.

25-jarig Jubileum „Pa van der Steur".

In No. 75 van *Onze Kleine Bode*, onder redactie van het Comité van Bijstand voor den arbeid van Joh. v. d. Steur in Ned.-Indië, lezen wij hoe van der Steur schrijft:

„Ik ben bezig met een Jaarverslag, dat voor dit jaar tot titel zal hebben: „Nà 25 jaren". — Herinneringen uit mijn Leven en Werk. — Eene wordingsgeschiedenis van het gesticht: „Oranje-Nassau" te Magelang". — 10 Sept. 1917 is het mijn zilveren jubileum, doch 9 Sept. valt op Zondag, dan kan ik het Kerkelijk gedenken."

J. v. R. (Gravin Dour. van Randwijck geb. van Hogendorp) voegt hieraan toe:

„Dat zullen zeker alle vrienden mèt hem doen en den Heer loven voor den rijken zegen, dien Hij op dit zwakke pogen van 25 jaren herwaarts, heeft uitgestort! Als een tweede Jacob, trok v. d. S. met weinig uit, de zee over — en ziet, God heeft hem tot twee heiren doen worden!"

En als „naschrift" wordt vermeld:

„In een brief van 15 Mei, op heden, 20 Augustus ontvangen, schrijft de heer van der Steur: „Ik heb een heel vriendelijk verzoek aan al mijn vrienden en vriendinnen in het vaderland, 't is dit:

„Geef mij met mijn 25-jarig jubileum s.v.p. niets voor mij zelf, geen enkele cents-waarde, maar geef mij, als gij kunt, eene gift voor het werk, en zoo mogelijk, eene bijzondere gift met het bijschrift: „Voor één alléénstaand, afzonderlijk kerkje", ingericht naar mijn wensch en smaak. Hiermede zou ik heel blij en dankbaar zijn!"

Lieve vrienden, laat ons trachten, dien wensch te vervullen.

Ook onder de lezers van ons weekblad zijn ongetwijfeld vele belangstellenden in het gezegend werk van „Pa van der Steur", die daartoe hun steentje zullen willen bijdragen. Penningmeester van het comité is Mr. J. Bierens de Haan, 17 Museumplein, Amsterdam.

Dat de arbeid van het echtpaar v. d. Steur er met de jaren niet minder op geworden is, blijkt o.a. uit een schrijven d.d. 25 Februari j.l. van Mevr. v. d. Steur, waaruit wordt aangehaald:

„Met juffrouw Otto gaat 't goed; ze is niet heel sterk, maar vol toewijding. „'t Is een heele geruststelling, iemand te hebben, die men vertrouwen kan", zoo luidt de brief. Ze had een moeilijken tijd gehad in het Kleintjeshuis; een paar zeer zwakke kinderen moest ze een ligkuur doen ondergaan, en daarbij moesten ze de noodige extra-kostjes hebben. Er was juist een kleintje van 1½ jaar onverwachts bijgekomen. De vader, die in 't Oude mannenhuis te Samarang is, had 't kind naar de inrichting gestuurd, zonder er eerst over te schrijven. Bij aankomst zat 't kind vol wonden en omdat die zeer besmettelijk waren, moest 't den volgenden dag naar 't hospitaal gebracht worden, waar 't 4½ maand bleef.

De Kerstmaand was dezen keer zeer druk geweest, ook nog door iets anders dan de feestdagen. Op raad van kolonel Salm, chef van den geneesk. dienst, werd n.l. de geheele inrichting ingeënt tegen den typhus, die elk jaar slachtoffers in Oranje-Nassau maakte. Dat gaf heel wat werk; van der Steur moest drie weken achter elkaar, telkens twee ochtenden in het hospitaal doorbrengen, waar ieder kind drie keer een injectie kreeg, telkens met een tusschenruimte van 5 à 6 dagen. „'t Was een heele optocht door Magelang", zoo zegt de brief, „den eersten van de twee dagen ging van der Steur met 180 groote jongens, den tweeden met 140 kleine jongens, de meisjes en de kleintjes die meekonden loopen; daarachter reden juffrouw Otto, een paar groote meisjes en ik met 't kleine grut. Gode zij dank is alles heel goed gegaan en zijn er zoo goed als geen zieken geweest". Door de minder aangename dagen na 't inënten schijnen de kinderen elkaar wel heengeholpen te hebben. De jongens hielden zich flink voor de meisjes, en die wilden weer niet onderdoen voor de jongens.

Diezelfde maand was de Roos, de verbandmeester, ziek, en moest v. d. Steur diens werk er bij doen. „Hij voelde zich toen dan ook zeer moe en blijft zich nà de drukte moe voelen", aldus Marie v. d. Steur, die zich niet weinig ongerust over haar man maakt. Het werk hoopt zich op, breidt zich uit, de aanvragen zijn vele en van der Steur kan er niet toe komen, ze te weigeren."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Gewapende Politie op Flores.

Veel is reeds over het korps der G. P. geschreven, en niet altijd in waardeerenden zin. Ook in deze rubriek is indertijd melding gemaakt van de vinnige kritiek in het „Soer. Hbl.", van de hand van den heer B o o n verschenen.

Het is weer genoemd blad, dat van een medewerker op Flores een artikel over de Gewapende Politie op F l o r e s plaatst, waarin toestanden aan het licht gebracht worden, welke ten spoedigste om verbetering vragen. De schrijver, die reeds sedert eenige jaren op F l o r e s vertoeft, is in de gelegenheid geweest om de verrichtingen van het korps G. P. van nabij gade te slaan. Hij begint met op te merken, dat de dienaren der G. P. het nog zoo kwaad niet hebben, daar hun traktement van *f* 15 tot *f* 18 bedraagt in verband met hun diensttijd en graad.

Zijn ze op patrouille, zoo krijgen ze, om in hun onderhoud en voeding te voorzien, vivresgelden, die voor een Amboinees of daarmee gelijkgestelde 60 cts. daags bedragen en voor een Timorees 34 cts., terwijl voor elke 2 palen, door hen afgelegd, 2½ ct. vergoed wordt, hetgeen overeenkomt met één koelie per 2 man voor het vervoer van hun vivres enz.

Het is echter een ontzettende toer om de duiten te krijgen, daar de geheele afrekening door middel van mandaten gaat, en het niet zelden voorkomt, dat de gewone termijn van 3 maanden, waarna de mandaten binnenkomen, oploopt tot 6 maanden en langer.

Theoretisch gesproken kan een politiedienaar dus steeds voldoende geld hebben, indien hij goed administreert. In de praktijk komt het hierop neer, dat hij, nu en dan thuis zijnde, een bom duiten heeft, die natuurlijk in een minimum van tijd verdwenen zijn, en in het veld gewoonlijk platzak is. En dan zijn ze verplicht voor hun eigen onderhoud te zorgen en de koelies zelf te bekostigen.

Niet alleen de vivres- en palengelden krijgen ze later, maar ook hun traktement, tenzij de det. cdt. hun voorschot wil geven, hetgeen bij een Inl. commandant natuurlijk niet voorkomt. Wel worden rijst en visch op aanvraag opgezonden, maar die opvoer gaat vrij slecht en ongeregeld. Daar de G. P. er geen vivres-magazijnen op nahoudt, wordt plaatselijk ingekocht, als er voorraad is. Dat gaat ook alweer op voorschot. Vrouwen en kinderen krijgen ook voorschot; het is door die voorschotten-historie alles behalve een gezonde toestand.

De resident heeft aan dit euvel een eind willen maken door den divisie-commandant een voorschot van *f* 50.000 te geven, waarvan dan elke det. cdt. *f* 2000 zou krijgen om de traktementen enz. van één maand te voldoen, doch de divisie-commandant, die de verantwoordelijke persoon zou blijven, heeft voor het aanbod bedankt.

Wat gebeurt nu echter?

Als het geld op en de bodem van het rijstblik te zien is, dan komen de djagoengtuinen van de bevolking aan de beurt. Zelfs schoot een korporaal der G. P. een varken van de bevolking neer.

Ook al is de voorraad nog niet uitgeput, zoo wordt deze aangevuld met rijst, kip of wat ook van den goenoengman, die, zelf blij als hij voldoende heeft voor zijn eigen onderhoud, er niet veel voor voelt om de voeding der politie er bij te nemen, temeer waar, zelfs als hij betaling ontvangt, hij toch met een geringen prijs afgescheept wordt.

De meeste menschen zijn nog te dom of te bang om daarover te klagen.

Hoe het met de betaling der koelies gesteld is, zal iedereen gemakkelijk begrijpen. Een kapala van zekere strandkampong wil aan de soldaten en aan de G. P. zooveel koelies leveren, als ze maar vragen, maar dan eerst betalen.

Een bijkomende, ongunstige omstandigheid is nog, dat het gros der politiemannen op Flores bestaat uit Sikkaneezen en Manmorianen, menschen van Midden-Flores, die van oudsher de parasieten voor de bergbevolking geweest zijn. Dergelijke heeren alleen of onder een slap Inl. sergeant op de bevolking los te laten, lijkt niet erg verstandig.

Daarbij komt nog, dat velen er in combinatie een opgeschoten bengel van 15 tot 18 jaar als bediende op na houden, die luistert naar den naam van „schoffie" en die op kosten van ongelijk leeft.

„Is het te verwonderen, dat na vorenstaande uiteenzetting der feiten, waarbij ik mij volkomen bewust ben, mij niet aan overdrijving te hebben schuldig gemaakt, *de bevolking van Flores in verschillende streken de politiedienaren met hun aanhang, de „schoffies", als „de kraaien van Flores" betitelt, daar ze gelijk deze vogels, waarmede we hier rijk gezegend zijn, alles wegpikken uit de kampong, wat er maar te krijgen is?*

De kraaien van Flores met hun „schoffies doen, wanneer ze niet uitrukken onder een flinken dnt. cdt., mijns inziens meer kwaad dan goed aan ons gezag en werken de ontevredenheid in de hand."

Een gezaghebber, die jarenlang op Flores gediend heeft, beweerde zelfs, dat hij in een onveilige streek veiliger sliep bij een kapala in huis, moederziel alleen, dan bij een dekking G. P.

Radicale verbetering is alleen te verwachten van het afschaffen der vivres- en palengelden, terwijl de militaire magazijnen ook voor de G. P. moeten opengesteld worden, of deze haar eigen magazijnen moet krijgen, waaruit de troep op patrouille gevoed wordt. Verder behooren dwangarbeiders bij elk detachement te worden ingedeeld en moet de soldij om de 10 dagen worden uitbetaald.

Uitbetaling van vivres- en palengelden vooruit, neemt de vexaties van de bevolking niet weg. Bovendien zijn de politiedienaren op Flores ook aartsgokkers en ziet een pientere Inl. commandant kans om zijn onderhebbenden in één nacht alles af te winnen.

Het Deli Proefstation en Dr. L. P. le Cosquino de Bussy.

Ter gelegenheid van het vertrek van Dr. de Bussy, directeur van het Deli Proefstation, die de Oostkust vaarwel gezegd heeft om in het vaderland op te treden als directeur van het Handelsmuseum, verbonden aan het Koloniaal Instituut, wijdt de „Deli Courant" een paar artikelen aan het Deli Proefstation en den scheidenden directeur.

In 1905 is Dr. de Bussy uitgekomen als zoöloog voor de toenmalige achtste afdeeling van 's lands Plantentuin, welke afdeeling ontstaan was op initiatief van de planters, die daarvoor jaarlijks *f* 30.000 beschikbaar stelden.

Dr. de Bussy kreeg tot taak een bestrijdingsmethode tegen de rupsenplaag te zoeken, doch kwam als dierkundige ook te staan tegenover vragen als: Hoe moet ik ficus vermeerderen, uit zaad of uit stekken? Hoe moet citronellegras behandeld worden? Hoe moet ik patsjoeli kweeken?

Het bleek, dat uitbreiding zeer wenschelijk was, en dat het voor de zaak der planters noodig was, dat de deskundigen hun tenten te Medan opsloegen.

Daar de afhankelijkheid van Buitenzorg de planterscombinatie reeds lang een doorn in het oog was, werd in 1906 de knoop doorgehakt door de oprichting van het zelfstandige Deli Proefstation, waarvan Dr. Vriens directeur bleef, doch waaraan ook Dr. de Bussy verbonden werd.

De helft van het nieuw gebouwde pathologisch laboratorium voor Dr. Kuenen werd bestemd voor de zoölogisch-botanische afdeeling, waaraan Dr. Diem assistent werd en waar men er zich op toelegde, behalve wetenschappelijke waarnemingen te doen, ook zooveel mogelijk in de praktijk te werken. Proefvelden werden aangelegd voor de bemesting, onderzoek werd gedaan naar de mogelijkheid van wisselbouw.

Een der eerste voor de praktijk belangrijke proeven was die, waaruit bleek, dat niet alle Delitabak gelijk is. Er bleek op de proefvelden, dat er „vroegbloeiers" zijn en toen het bestaan hiervan eenmaal vastgesteld was, zette men de onderzoekingen voort om andere verschillen en de oorzaken ervan te ontdekken. Onderwijl kwam Dr. Honing als plantkundige den staf van het Proefstation versterken.

De afdeeling van Dr. de Bussy hield zich in de eerste plaats bezig met de insectenbestrijding, doch heeft zich ook verdienstelijk gemaakt door proefnemingen en onderzoekingen op elk gebied, dat tot het hare gerekend kan worden. Hoewel de proeven niet altijd met een gunstigen uitslag bekroond werden, zijn op het ernstige streven de woorden van Tollens toepasselijk:

„En rekent den uitslag niet, maar telt het doel alleen."

Toch vielen er ook successen te boeken. Zoo bleek Sweinfurter groen een uitstekend middel ter bestrijding van rupsen te wezen. Eerst met weinig vertrouwen begroet, wordt het nu in reusachtige hoeveelheden aangewend. Ook moet in herinnering gebracht worden de gelukte bestrijding van lasoderma met zwavelkoolstof.

De schoonste triomf werd echter behaald met den invoer van een z.g. „nuttig" insect ter bestrijding van voor de tabak schadelijke insecten.

Gebruik makende van de wetenschap, dat elk dier zijn natuurlijken vijand heeft, werd daarnaar een onderzoek ingesteld in het gewest zelf, welk onderzoek deed uitkomen, dat het percentage dier vijanden daar slechts klein was.

Daar het bestaan van een insect, zooals gewenscht werd, bekend was, moest onderzocht worden of het voldoende cosmopolitisch van aard was, om ook ter Oostkust van Sumatra te kunnen leven.

Voor het vinden van deze parasieten maakte Dr. de Bussy een reis over Java en naar Amerika, waar de trichogramma door een assistent ontdekt werd. Met groote voorzorgen werd de trichogramma gezonden naar Holland en vandaar naar Deli vervoerd. In gevangenschap bleken ze zich enorm te vermenigvuldigen.

Vervolgens in de vrije natuur losgelaten moest worden nagegaan of ze zouden blijven bestaan en het is zeker een groote voldoening voor Dr. de Bussy geweest, dat hij kort voor zijn vertrek zich ervan vergewissen kon, dat na drie jaar de jongere generaties teruggevonden zijn op plaatsen, waar de oude vroeger zijn losgelaten. Te opmerkelijker is het succes, daar het voor het eerst in Indië is, dat deze proef genomen is.

Het economische nut van den invoer moet natuurlijk in de toekomst nog blijken.

Onderwijl was het budget van het Proefstation van *f* 30.000 tot *f* 70.000 gestegen, terwijl drie jaar lang extra nog eens *f* 30.000 beschikbaar werd gesteld voor de bestrijding van schadelijke dieren door dierlijke vijanden.

In 1912 werd besloten een nieuw proefstation te bouwen, dat in 1913 geopend en verdeeld is in 4 afdeelingen: een dierkundige, een plantkundige, een landbouwkundige en een scheikundige, terwijl nu het plan bestaat daaraan een vijfde afdeeling toe te voegen, die zich in het bijzonder zal toeleggen op de behandeling van vragen uit de praktijk.

Dr. de Bussy werd directeur van de nieuwe inrichting, terwijl de dierkundige afdeeling onder zijn leiding bleef.

Dr. Honing, de nieuwe directeur, leidt de plantkundige afdeeling, welke tot taak heeft het nagaan en bestrijden der oorzaken van slijmziekte, het doen van bacteriologische onderzoekingen, de bevordering van de hygiëne der zaadbedden. Ook het selectievraagstuk behoort in deze afdeeling thuis.

De landbouwkundige afdeeling onder Dr. Diem houdt zich bezig met de herziening van de bemestingskwestie en met de vraagstukken betreffende wisselcultuur, reboisatie, enz.

De scheikundige afdeeling onder Dr. Tijmstra onderzoekt de meststoffen en alle andere zaken, die bij de tabakscultuur gebruikt worden, verder de chemische samenstelling van den bodem in verband o. m. met het voorkomen van slijmziekte. Men hoopt eerlang een geoloog aan het Proefstation te verbinden, waarvan de begrooting op *f* 150.000 gebracht is.

Als directeur heeft Dr. de Bussy door het uitbreken van den grooten Europeeschen oorlog niet kunnen bereiken hetgeen hij zich voorgesteld had. Verschillende plannen konden niet uitgevoerd worden, wijl het uitkomen van personeel bemoeilijkt werd.

Ten slotte zij nog vermeld, dat het Deli Proef-

station haar medewerking heeft toegezegd ten aanzien van de oprichting van een museum, waaraan een deel van haar verzameling reeds in bruikleen afgestaan en ondergebracht is in een tijdelijk tehuis, dat nog op den overgang naar een blijvende woning wacht.

Voor het vlugge verkeer.

In *De Indiër* wijst L. op het nauwe verband tusschen de heerendiensten en de verkeerskwestie en op het streven van veel auto-houdende ambtenaren om in pas ontgonnen of nog te ontginnen streken wegen aan te leggen van een breedte en sterkte, dat er met auto's gemakkelijk over gereden kan worden. Doordat de aanleg in heerendienst geschiedt zonder technische voorlichting, moeten er vaak te veel diensten gevergd worden, de bevolking van heinde en ver opgeroepen worden, terwijl de weg toch spoedig in een staat van verval verkeert.

In Djambi had men meer voordeel kunnen trekken van het water als verkeersweg door tijdig te zorgen in het bezit te zijn van snelvarende booten, die ook voor de bevolking hadden benut kunnen worden en waarmee de producten van het land wellicht ook hadden kunnen worden afgevoerd.

Maar men heeft juist de landwegen zwaar laten onderhouden en wel toen het niet de tijd was voor reparaties aan de wegen en bruggen, omdat deze na korten tijd toch weer door het water vernield zouden worden. Bemerkt een bevolking, dat ze voor niets aan het werk wordt gezet of voor maar heel korten tijd, dan kan men zich voorstellen, dat daarover ontstemming heerscht; ook wanneer het bestuur breede wegen laat aanleggen, waar met voetpaden volstaan kon worden. Het argument, dat men het land voor de cultuur wil openleggen, is vaak een onjuist motief, want niet elk land is geschikt voor cultuur. Om hierover een oordeel uit te spreken, dient een deskundig onderzoek vooraf te gaan.

Daarenboven moet niet uit het oog verloren worden, dat volgens deskundigen op Sumatra meer behoefte bestaat aan een dicht net van tramlijnen dan aan een zeer duur net van gewone wegen, daar bij de groote afstanden de bevolking meer heeft aan het massavervoer, dat de trams kunnen bieden dan aan automobieldiensten.

De kwestie van billijkheid of onbillijkheid en het z.g. opvoedend karakter van verplichte diensten daargelaten, zal men bij eenig nadenken moeten toegeven, dat het aanleggen van werken in heerendiensten economisch onjuist en technisch ellendig moet zijn. Er zal zeker geen technicus wezen, die niet liever zijn eigen werkkrachten kiest dan met een samengeroepen groep menschen als de heerendienstplichtigen wegen aanlegt en bruggen bouwt. Een snel verkeer langs smalle trambanen geeft alle voordeelen van verkeerswegen, minder onderhoud en- kan, zoo noodig, rendeerend geëxploiteerd worden.

Dan zal het ook niet meer voorkomen, dat een bestuursambtenaar den door zijn voorganger aangelegden weg laat vervallen en een nieuw tracé gaat zoeken. Dan is het uit met het aanleggen van wegen, die alleen den tijd van den aanleggenden ambtenaar kunnen duren en dan tot de lasten van zijn opvolgers komen.

De aanleg van trambanen zal de afschaffing van heerendiensten, welke uit één oogpunt van billijkheid en economie te veroordeelen zijn, in de hand werken, en er indirect toe meewerken om veel ontevredenheid te voorkomen.

Suriname.

,,De West'' van 5 Juni schrijft onder het hoofd ,,*Een angstig seizoen*'':

,,Waar de geheele bevolking — om begrijpelijke redenen — medeleeft met de rijstcultuur, ziet men met bezorgdheid het seizoen aan.

Vele rijstgronden (zonder irrigatie) zijn geheel van den regenval afhankelijk. Voor dezen was het weder de laatste weken veel te droog.

Was het al heel vreemd, dat men in de maand Mei klaagde over te weinig regens in de kuststreek, in de bovenlanden regende het des te meer en waren ongekende waterstanden. De laatste drie dagen was het echter ook in het binnenland droog. Men heeft plaatselijke buien, zooals men gewoonlijk in Juli en Augustus heeft bij den overgang naar den drogen mousson.

Het is te hopen, dat er een nieuwe kentering komt in het seizoen, want volgens den kalender zijn wij nog in 't hartje van den regentijd, en wij hebben de regens nog broodnoodig.''

In het nummer van 12 Juni deze mededeeling:

,,De laatste dagen lichte buitjes in stad en districten, die goud waard zijn voor de cultures, als ze...... aanhouden.

De regenval was de laatste drie dagen: op Kwakoegron 18.7 m.M., Kabelstation 14.5 m.M., Dam 27.5 m.M., Paramaribo 8.4 m.M.''

* * *

In hetzelfde nummer lezen wij over den aanvoer van rijst:

,,Door den aanvoer van duizend balen rijst uit Demerara, spoedig te volgen door nog 500 balen, benevens eenige duizenden balen uit Nickerie, is in de oogenblikkelijke behoefte aan rijst voldoende voorzien. Men kan dus rustig overwegen, welke maatregelen voor de toekomst noodig zijn.

In Nickerie blijkt de voorraad niet zoo groot te zijn als in 't begin des jaars was opgegeven. Ook op Demerara mag niet veel staat worden gemaakt voor de toekomst, daar men zich ginds op het standpunt stelt, dat het beschikbaar overschot allereerst moet dienen voor de andere Engelsche West-Indiën en Cayenne.''

* * *

De Gouverneur heeft bij de Koloniale Staten een verordening ingediend, strekkende om maatregelen te nemen tegen het opdrijven van de prijzen van levensmiddelen.

Deze ontwerp-verordening beoogt in hoofdzaak om den gouverneur de bevoegdheid te geven maximumprijzen vast te stellen, die dan door den koopman zoowel in 't Neger Engelsch als in 't Hollandsch in zijn winkel zullen moeten worden aangeplakt.

Voorts legt de verordening aan ieder de verplichting op, om, als het gouvernement dit verlangt, opgaaf te doen van zijn voorraden. Op overtreding staat boete en gevangenisstraf.

De gouverneur verklaart echter, dat hij slechts bij hooge noodzakelijkheid van deze bevoegdheden zal gebruik maken, daar hij het beginsel huldigt dat de handelsvrijheid zoo min mogelijk moet worden beperkt.

,,De West'' van 12 Juni, van de indiening dezer verordening melding makende, roept uit: ,,Uitstekend! Wat ons betreft, kan men de lieden, die zich met bloedgeld verrijken, gerust in de gevangenis werpen.''

* * *

Hier volgen nog eenige berichten uit de laatst ontvangen nummers van ,,De West'':

,,Sisalcultuur. In de ,,Suriname'' van 15 Juni komt een bericht over den welgeslaagden aanplant van 5 akkers sisal op Kwatta voor. Deze aanplant werd in 1912 begonnen onder leiding van den landbouwassistent Drost, en is sedert 1915 productief. Van 21.000 verwerkte sisalbladen verkreeg men 2900 K.G. droge vezels. Men schat de opbrengst van sisal op ruim 1000 K.G. droge vezels per jaar en per akker.

Wij kunnen aan dit bericht toevoegen, dat op de onderneming Gelderland, welke thans eigendom is van den heer A. A. Abrahams, een uitgebreide sisal-

aanplant voorkomt, aangelegd door wijlen Cooke. Die aanplant beslaat eenige honderden akkers, en het voornemen bestaat om een flinke fabriek ter plaatse op te richten voor de verwerking der vezels."

* * *

„Men weet, dat sedert het begin van den oorlog een uitvoerverbod in de kolonie bestaat voor voedingsmiddelen, enz. Voor enkele artikelen gold dit verbod niet, waaronder koorn en melasse. Thans is echter bepaald, dat koorn en melasse niet meer mogen worden uitgevoerd."

* * *

„Uitvinding. De Franschman Louis Bouis (Anniestraat) wees ons dezer dagen een handig licht geweer (kaliber 14 m.M.), waarvan het model een uitvinding is van hemzelven. De constructie is het toppunt van eenvoud.

Van buiten ziet men er bijna niets van, daar het haanmechaniek geheel binnen den kolf berust. Het is zijn voornemen op deze uitvinding patent te nemen in Amerika. Hij wil er den naam der kolonie aan verbinden, door het merk Suriname te noemen."

* * *

„Het wrak, hier dezer dagen op onze kust gezien, is vermoedelijk van de „Asnières" of de „Nantes". Deze twee Fransche barken, respectievelijk 3103 en 2679 ton groot, zijn in December j.l. tot zinken gebracht door den Duitschen hulpkruiser „Möwe", die plusminus 65.757 ton tusschen Brazilië en Trinidad gekelderd heeft."

* * *

„Steenkolen. Het Amerikaansch stoomschip „Icuak" heeft dezer dagen 480 ton steenkolen aangevoerd voor de gasfabriek. De fabriek had nog maar voor enkele maanden kolen in voorraad."

* * *

„De West" van 5 Juni geeft een overzicht van de krasse dwangmaatregelen, die men op het eiland Barbados heeft voorgesteld om den aanplant van voedingsmiddelen te bevorderen.

De ingediende verordening bepaalt, dat een commissie van 22 planters zal worden benoemd, die moet zorgen, dat er voldoende wordt aangeplant en die zeer uitgebreide bevoegdheden krijgt om haar taak naar behooren te kunnen vervullen.

Iedere landbouwer is verplicht de hoeveelheid voedingsmiddelen aan te planten, die de commissie zal vaststellen, gelet op de grootte van zijn perceel, de gesteldheid van den grond, enz.

Op het niet nakomen der opgelegde verplichting zijn zware straffen gesteld.

Personen, die landbouwproducten stelen, zullen, behalve de gewone straf, op een dracht slagen worden onthaald.

„Wij hopen niet, — aldus besluit het blad zijn overzicht — dat zulke dwangmaatregelen zullen noodig zijn in Suriname. Maar als de bevolking niet vrijwillig doet wat noodig is om hongersnood in de toekomst te voorkomen, dan zal ten slotte ook hier het gouvernement er met de harde bijl op in moeten hakken."

Curaçao.

Aan de *Curaçaosche Courant* van 29 Juni j.l. ontleenen wij omtrent het sanatorium „Het Groene Kruis" het volgende:

Het nieuwe sanatorium, dat door de naamlooze vennootschap „Sanatorium Het Groene Kruis" aan de Rembrandtstraat is opgetrokken, maakt een gunstigen indruk en is een bezoek ten volle waard.

Het gebouw is uitstekend gelegen en geeft een prachtig uitzicht over de geheele stad en een fraai gedeelte van het eiland; de werken van de Curaçaosche Petroleum Maatschappij kunnen van vrij nabij bewonderd worden. Het geheel bestaat uit twee vleugels, die ieder drie verdiepingen hebben en samen den vorm van een L hebben. De beide zijden, Noord en Oost, liggen geheel open, zoodat de ventilatie niets te wenschen overlaat. De vloeroppervlakte van den zuidvleugel is 42 × 7 M. en van den westvleugel 33 × 7 M. Vóór den zuidvleugel aan het front bevindt zich een uitbouw van ongeveer 15 × 5 M., waarin geinstalleerd zijn een ontvangkamer, een spreekkamer voor de doctoren en een administratiekamer. De hoofddeur van het gebouw is in de ontvangkamer en men komt daar door middel van één vóórbalcon, dat geflankeerd is door twee ruime en gemakkelijke steenen trappen.

Ontvang-, spreek- en administratiekamer zijn op de eerste verdieping, daar beneden een regenbak en daarboven een ruim balcon op de tweede verdieping, vanwaar men het geheele zuidelijk gedeelte van het eiland overziet.

Op de benedenverdieping zijn de ziekenzalen voor de patiënten der 3de klasse: die voor vrouwen, een ruime zaal voor een twaalftal patiënten, aan het oosteinde van den zuidvleugel. Verder naar het westen worden er achtereenvolgens gevonden een zitkamer voor de zusters, eenige slaapkamers voor het verplegend- en administreerend personeel, een kamer voor ernstige zieken, die afzonderlijk verpleegd moeten worden, het magazijn van de vereeniging „Het Groene Kruis", een magazijn van benoodigdheden, een donkere kamer voor onderzoekingen en de Röntgenkamer. De trap naar de eerste verdieping voorbij, gaat men in den westvleugel langs het laboratorium, twee afzonderlijke ziekenzalen voor mannen voorbij om heel aan het noordeinde als laatste vertrek, de kamer voor onsteriele operaties te vinden.

Boven deze onsteriele operatiekamer bevindt zich, op de eerste verdieping, de oogoperatiekamer, een kamer, aan alle kanten voorzien van groote matglazen ramen, en ook van jaloezieën. Op deze verdieping zijn een drietal kamers voor de zusters, verder drie kamers voor patiënten der 2de klasse. In den hoek is er een zithal, waarin de trap uitkomt en ook de trap naar de 2de verdieping zich bevindt. In den zuidvleugel zijn er verder een tiental kamers voor patiënten, terwijl het laatste vertrek in het oosteinde van dien vleugel is ingericht als kraamkamer. Dit vertrek is voorzien van ramen aan drie kanten en is ruim en degelijk ingericht. Ongeveer in het midden van den gang in den zuidvleugel bevindt zich de toegang tot de bovengenoemde kamers voor administratie, enz.

Vlak boven de kraamkamer is de luxe kamer, bestaande uit een zitkamer, een slaapkamertje en een badkamer met waschtafel, eigen bad en W. C.; het geheel is op de tweede verdieping in het oosteinde van den zuidvleugel. Van hieruit gaande, vindt men langs den gang een achttal kamers voor de patiënten der 1ste klasse, alle voorzien van vaste waschtafels, verbonden aan de waterleiding.

In den hoek, waar de trap uitkomt, is er een zithal voor de patiënten en ongeveer in het midden van den gang, drie deuren, toegang gevende tot het groote en ruime vóórbalcon. In den westvleugel bevinden zich verder twee patiëntenkamers, de zit- en slaapkamer van de directrice, de verbandkamer, en verder heel in het noordeinde de kamer voor steriele operaties, door een deur verbonden met de verbandkamer.

Aan de westzijde bevindt zich op elke verdieping een ruime bijkeuken tevens aanrechtkamer, waarvan die beneden de verbinding daarstelt van het hoofd- met een bijgebouw, in welk bijgebouw zich bevinden een zeer ruime keuken, provisiekamer, logeerkamer voor bedienden en het waschhuis. Onder dit bijgebouw zijn er bewaarplaatsen, benevens een regenbak, die verbonden is met den grooten regenbak vóór aan het gebouw.

Voor elke klasse van patiënten zijn er moderne badkamers met W. C., afzonderlijk voor dames en heeren, terwijl ook de zusters en de luxekamer apparte baden en W. C.'s hebben.

Een van de modernste uitvindingen is hier toegepast voor den afvoer van faecaliën en ander vuil, de z.g. „sceptic tank". Door een speciale constructie

werken zekere miscroben zoodanig op den inhoud van de tank in, dat er ten laatste slechts gewoon water uit den tank onder den grond uitkomt. Wij kunnen mededeelen, dat deze inrichting de aandacht getrokken heeft van den Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst, die veel belangstelling daarin getoond heeft.

In het midden van den westvleugel is de elevator voor zieken en in de bijkeuken de eetlift, beide door een zeer bekende fabriek van de Vereenigde Staten geleverd. Deze elevators werken zacht en verschaffen een groot gemak voor de patiënten en de bediening.

De inrichting der kamers is eenvoudig doch modern en maakt ze comfortable en gezellig. Vooral de inrichting van de kamer voor steriele operaties verdient bijzondere vermelding. Een ruime kamer zonder hoeken (alle verbindingen zijn rond), royaal voorzien van groote glazen ramen en aan de noordzijde van een groote boogopening met één groot glazen raam. in één woord een ruime kamer goed geventileerd en verlicht; inderdaad een zeer moderne inrichting. Het armentarium laat niets te wenschen over. Gezorgd is voor een zeer moderne steriliseermachine en verder voor alle benoodigdheden, die in een up-to-date operatiekamer niet gemist mogen worden. Geen twijfel, dat de aanblik van deze kamer den afkeer voor operaties zal doen verdwijnen.

Aan het hoofd van deze inrichting staat als directrice Mej. S. H. M. Gauthey, die hare akte van bekwaamheid behaald heeft in Nederland bij de Witte Kruisvereeniging en reeds ettelijke jaren in de verpleging is. Verder bestaat het verplegend personeel uit drie Surinaamsche verpleegsters, die met de eerstvolgende boot uit Paramaribo verwacht worden en dames, die hier opgeleid zijn voor haar taak.

Aan het hoofd van de huishouding komt een huishoudster te staan, bijgestaan door het noodige personeel, terwijl de Chefkok, een uit St. Thomas afkomstig, den schepter in de keuken voert over het Curaçaosch personeel.

De officieele opening van het sanatorium zal binnen eenige dagen plaats vinden.

* * *

In hetzelfde blad schrijft *Dr. P. J. Van Breemen* over „*De wortelziekte van de dividivi (Caesalpinia coriaria Willd.) en de wabi (Acacia tortuosa Willd.)*”.

„Het mag zeker een verblijdend verschijnsel heeten, dat de aanplantingen van vruchtboomen evenals wildgroeiende gewassen op Curaçao in het algemeen weinig te lijden hebben van aanvallen van plantaardige vijanden uit het rijk der zwammen, dat, zooals bekend is, talrijke en gevaarlijke verwekkers van plantenziekten herbergt. Dit als ziekteveroorzakers weinig op den voorgrond treden van de zwammen, waarvan vele soorten elders, in heete zoowel als in gematigde luchtstreken, als de grootste vijanden van de natuurlijke vegetaties en de gekweekte gewassen berucht zijn, vindt zijn eenvoudigste verklaring wel in het feit, dat Curaçao een zoo bij uitstek droog klimaat bezit, waardoor aan een der eerste levensvoorwaarden voor de zwammen, n.l. een hoogen graad van vochtigheid in hare omgeving, niet of slechts gebrekkig voldaan kan worden. Wie in regenrijke jaren heeft waargenomen, hoeveel soorten paddestoelen hier overal uit den grond, op vermolmd hout, op mest, enz. opslaan, kan zich een denkbeeld vormen van den rijkdom aan soorten, die feitelijk aanwezig zijn, maar die door de langdurige perioden van droogte of van onvoldoenden regenval soms gedurende eenige jaren achtereen tot een latent leven gedoemd zijn, wachtende op een doordringenden regen, die ze tot nieuw leven wekken kan, dat dan in gunstige gevallen met de vorming van vruchtlichamen, de paddestoelen, afsluit. En die paddestoelvormende zwammen zijn nog maar een klein onderdeel van het groote leger der zwammen, dat zich overal in den regentijd ontwikkelt; men onderscheidt ze als hoogere zwammen van de ontelbare soorten schimmels, roest- en brandzwammen en vele andere groepen, waartoe men soms ook nog de bakteriën brengt, welke men alle als lagere zwammen daartegenover stelt en die in het algemeen daardoor gekenmerkt zijn, dat zij geen paddestoelen als vruchtlichaam bezitten, maar hare sporen (mikroskopisch kleine voortplantingslichaampjes) in anders, maar bij de onderscheidene groepen overigens op verschillende wijze gevormde vruchtlichamen tot ontwikkeling brengen.

Het droge klmaat nu werkt, zooals gezegd, de verspreiding en de ontwikkeling der zwammen in hooge mate tegen en belet dus ook, dat zij gemakkelijk vat krijgen op levende of gestorven planten. Voor de parasitische zwammen (d.z. zulke, welke levende wezens aantasten in tegenstelling van de saprophytische, die zich met de overblijfselen van doode dieren en planten voeden) komt daar nog bij, dat zij den strijd aan te binden hebben met het levende organisme, op welks bestanddeelen zij willen teren, en hetwelk zich met alle beschikbare middelen tegen den indringer verzet.

Het is daarom wel opmerkelijk te achten, dat een inheemsche boomsoort als de dividivi, die door geen ander gewas in geschiktheid om in het droge en winderige klimaat van Curaçao te leven overtroffen wordt, in sterke mate onderhevig zijn aan eene parasitische zwamziekte.

Daar ik er in geslaagd ben in de wortels van zieke dividiviboomen een zwam aan te treffen, waarvan ik ook de vruchtlichamen heb mogen ontdekken, is daarmee de vraag opgelost, welk organisme de ziekte veroorzaakt. Hoewel het onderzoek nog niet in alle opzichten als afgesloten kan worden beschouwd, zijn de tot dusver verkregen uitkomsten zoodanig, dat ik ze voor openbaarmaking, zij het dan ook van min of meer voorloopigen aard, wel geschikt acht. Een uitvoeriger, meer wetenschappelijke verhandeling hoop ik later te kunnen doen verschijnen.

In het najaar van 1915 eigenaar geworden van de plantage Vredeberg (alias Jan Zoutvat) in het 2e district, bevond ik, dat omstreeks dien tijd de ziekte zich in het meest oostelijke gedeelte van de plantage begon te vertoonen. In het volgende jaar breidde zij zich in westelijke richting allengs over de geheele plantage uit, hier en daar afzonderlijke boomen of kleinere groepen aantastende. Leeftijd en standplaats der boomen, regenval, grondsoort, al deze faktoren schijnen geen rol te spelen.

Reeds in het voorjaar van 1916 vond ik bij een rondgaan langs de aangetaste boomen aan den voet van een tweetal stammen de hoedvormige vruchtlichamen van een paddestoel, die vrij sterk door insecten aan- en uitgevreten waren, maar waarin ik onmiddellijk den hoed van een Polyporussoort kon herkennen. De boomen, waarop zij zaten, waren betrekkelijk jong, ongeveer 10—12 cM. dik aan den voet en bovengronds uiterlijk geheel gaaf; zij vertoonden echter duidelijk het beeld der ziekte, maar leefden nog, zooals uit de nog aanwezige, zwakke bebladering bleek. Hoewel ik toen dadelijk reeds eenige verdenking tegen deze Polyporus koesterde, heb ik in 1916 de zaak niet verder vervolgd.

In het voorjaar van 1917 trof ik opnieuw een tweetal stammen aan, waarin een Polyporus moest woekeren, getuige de hoeden aan den voet van den stam. Een dezer stammen was de kortgekapte stronk van een ouden, dikken boom, waaruit aan één zijde nog eenige spruiten opgeschoten waren. Voor onderzoek was deze stronk minder geschikt, maar daar de andere boom een geheel gaaf voorwerp was, dat de kenmerken der ziekte in de verarming der bebladering duidelijk vertoonde, besloot ik het zoo nauwkeurig mogelijk te onderzoeken. Toen ik daartoe de wortels liet uitgraven en blootleggen, bleek het al dadelijk, dat de meeste ervan, waaronder een paar krachtige hoofdwortels, in hooge mate bros en vermolmd waren. Daarbij was de bodem hard en gruisachtig, zoodat het niet te verwonderen viel, dat de fijnste wortelvertakkingen, die ik in verband los kon krijgen, maar 1½—2 mM. dik waren.

Een nauwkeurig onderzoek van stam en wortels leerde, dat de meeste wortels vermolmd waren, waarbij echter de zwartbruine schors onaangetast bleef; dat deze aantasting van het hout en den bast zich naar boven voortzette in de wortelkroon en den voet van den stam tot op de hoogte, waar de twee hoeden, die op den stam voorkwamen, daaruit ontsprongen. Het mikroskopisch onderzoek toonde aan, dat in het aangetaste hout de watervaten met los mycelium (draadweefsel) van vaalgele kleur gevuld waren en dat een dunne, dichtviltige, nagenoeg overal samenhangende laag van dezelfde tint tusschen hout en schors voorkwam, die uit hetzelfde mycelium als dat der vaten bestond. De zwam tast dus niet alleen het houtweefsel, maar ook den levenden bast aan en werkt dus wel zoo verwoestend mogelijk.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Eenige vragen. De *Tjahaja Timor* haalt de volgende woorden aan door het *Bat. Nieuwsblad* geschreven naar aanleiding van de kortelings ingestelde bepaling, dat bij voorkeur Inlanders moeten worden aangesteld tot assistent bij de post en telegrafie:

„De Inlanders gaan voor, als een gevolg van de ethische richting, zonder dat er op gelet wordt, wie daarvan de dupe zijn, i. c. de Indo”. De redacteur van bovengenoemd Maleisch blad verklaart 't niet te begrijpen, waarom het *B. N.* aldus oordeelt. Is het aanstellen van Inlanders bij de post en telegrafie nu iets zoo gewichtigs, dat het lot van den In-

lander daardoor wordt verbeterd, zijn toestand opgeheven? Wel is waar wordt hem hierdoor een nieuw arbeidsveld geopend, maar hij is en blijft assistent en altijd ondergeschikt, hij kan nooit chef van het eene of andere groote kantoor worden! Kan hieraan den naam van „opheffen" gegeven worden? Indien de Regeering werkelijk de Inlanders wil *opheffen*, waarom wordt dan een Inlander, die het groot ambtenaars-examen afgelegd heeft, niet benoemd tot controleur of ambtenaar bij het Europeesche Binnenlandsch Bestuur? Waarom bleef *Raden Mas Koesoemoejoedo* geen controleur B. B., maar werd hij bij het credietwezen geplaatst en later benoemd tot regent? Waarom wordt *Raden Kamil*, die reeds zoo geruimen tijd adj.-Inspecteur is bij het Inl. onderwijs, niet tot Inspecteur benoemd? Ten slotte wordt aan het *B. N.* de vraag gedaan, of het dan zoo verkeerd van de Regeering is, als zij den Inlander wil opheffen?

Si Miskin schrijft in hetzelfde blad *(Tjahaja Timor)*, dat, nu tengevolge van den Europeeschen oorlog Indië in gevaar verkeert, van alle kanten en niet 't minst van het Comité „*Indië Weerbaar*" uitnoodigingen worden gedaan aan verschillende vereenigingen van alle nationaliteiten, tot meerdere aansluiting. Ik *(Si Miskin)* moet eigenlijk om die oproepingen lachen; alles is maar theorie. In de praktijk komt 't niet tot werkelijkheid; want waarom blijft de Regeering, die 't toch met de oproepingen eens is, zich houden aan het verschil in rechtspraak onder Europeanen en niet-Europeanen? Waarom worden de verschillende nationaliteiten niet in dezelfde gevangenis opgesloten? Waarom kunnen de kinderen van de verschillende nationaliteiten niet in dezelfde scholen geplaatst worden? Waarom moet er een onderscheid bestaan in Europeesche scholen, Holl. Inl. en Holl. Chineesche scholen? Waarom zijn er nog steeds meer Europeesche gemeenteraadsleden dan Inlandsche of Chineesche, terwijl de Inlanders en Chineezen, die vertegenwoordigd worden, in aantal veel talrijker zijn? Waarom worden de Europeesche leden door hunne vertegenwoordigers gekozen, die der Inlanders en Chineezen door de Regeering benoemd? Zoolang deze onderscheidingen niet opgeheven worden, zullen oproepingen van comités doelloos zijn, want steeds zullen de Chineezen en Inlanders die onderscheidingen blijven gevoelen, en zal men zich afvragen: „Waartoe dient 't gehoor te geven aan den oproep van I. W. en zich in het partikuliere met den Europeaan vereenigen, terwijl wij van Regeeringswege toch van elkaar gescheiden worden gehouden?"

Russische Toestanden. In de *Warna Warta* is een fel artikel opgenomen van „*Darah Hindia*", naar aanleiding van het geschrijf in het *Soerabajaasch Handelsblad* over de actie van de *Sarikat Islam* te Solo tegen het Europeesch personeel bij de woningverbetering. Hij maakt de opmerking, dat de toestand in Indië slechts vergeleken kan worden bij dien in Rusland. Als een Europeaan een Inlander of een Chinees slaat, trapt, uitscheldt of onbehoorlijk behandelt, wordt dit steeds goed gepraat, maar als omgekeerd een „*anak Hindia*" tengevolge van de laakbare handelingen van den Europeaan, dezen slechts aankijkt, wordt hij voor „koerang adjar" (onbeschoft) uitgemaakt en gedreigd! Vergeet toch niet — zoo gaat *Darah Hindia* voort — dat de *anak Hindia* vast besloten is een eind te maken aan die onbeschofte behandeling, die hij zoo lang heeft moeten verduren. Tot nu toe wordt nog op vredelievende wijze er naar gestreefd, maar een *einde moet* er toch aan komen. Kan 't niet goedschiks, dan met geweld en wee dan ook het lot van Indië. Laat de Regeering dus niet te laat ingrijpen; zij bedenke, dat zij ook begrepen is in deze beweging van de *anak Hindia*, dat het noodig is, dat het optreden van de andere partij intijds gestuit en tegengegaan worde. De Regeering moet nu niet denken, dat de gisting onder de *anak Hindia* ontstaan is door het gestook van de Inlandsche pers, zij bestond reeds lang te voren, daar de *anak Hindia* reeds geruimen tijd de vernederende behandelingen heeft moeten ondergaan, waarvan zij beu werd. De pers heeft slechts beoogd om des te spoediger aan deze onbehoorlijke handelingen een eind te maken. *Darah Hindia* koestert ten slotte de hoop, dat er wel degelijk een eind aan komen zal en wel zonder dat één druppel bloed gestort behoeft te worden.

Schadelijke Grondverhuur. De *Djawa Tengah* rekent 't uit, dat de schade, den Inlandschen bezitters van bouwgronden berokkend, door den verhuur der velden ten behoeve van de suikerrietcultuur, jaarlijks in de millioenen in geld of in padi beloopt. Elk jaar neemt het zielental der bevolking toe. Als nu de velden met padi beplant konden worden, zou er genoeg voedsel voor de bevolking kunnen zijn, ja zelfs daarvan kunnen worden uitgevoerd. Maar de Regeering gaat voort met vergunningen te verleenen voor de oprichting van nieuwe fabrieken en voor de uitbreiding van bestaande aanplantingen. Is 't niet vreemd, dat nu rijst van Siam en Rangoen moet worden ingevoerd en tegen hooge prijzen verkocht? Is 't geen wonder, dat de Inlandsche bevolking nu aan voedsel tekort komt, omdat zij niet in staat is de dure rijst van buiten te betalen en zelf de benoodigde *padi* niet kan planten? Het groote aantal suikerfabrieken maakt de bevolking arm en het buitenland als Siam, enz. rijk. En behalve deze schadepost voor de Inlandsche bevolking, bezorgen de fabrieken nog andere moeilijkheden aan de bevolking en de ambtenaren, vooral de Inlandsche. De administrateurs doen alsof zij het Gouvernement zelf zijn.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De S.-I. De *Perniagan* maakt melding van een groote *S.I.*-vergadering te Soekaboemi, gehouden in het park van de Odeon-Bioscoop, waaraan door wel duizend personen werd deelgenomen. De eigenaar van de bioscoop gaf kostelooze vergunning voor het gebruik van het terrein, doch het bestuur van de S. I. hief een entrée van *f* 0.05 per persoon als bijdrage voor de bestrijding van de kosten eener Inlandsche school. De president van de vereeniging, *Raden Hadji Mohamad Seradji*, gaf een financieel verslag over de afgeloopen twee jaren, waaruit bleek dat de *S. I.*-Soekaboemi en hare kringen sterk achteruit gegaan waren, wat aan de slechte administratie moet worden geweten. Van de 15270 mannelijke en 4809 vrouwelijke leden waren er slechts 25 pCt., die de vastgestelde contributie van *f* 0.10 's maands betaalden. Ook ondervond de S. I. veel tegenwerking van *anti S. I.-ers*, die de vereeniging overal zooveel mogelijk verdacht maakten. Ook in Cheribon gaat 't, volgens de *Perniagan*, niet zooals 't behoort. De *Kaoem Moeda* vraagt wanhopig: „Moeten de S. I. en de S. Dagang Islam van Cheribon vernietigd worden?" Het bestuur van die vereenigingen is naar het oordeel van eerstgenoemd blad, zonder energie, de leiding slecht. De S. I. heeft *f* 30000 en de S. D. I. beschikt over *f* 100.000 en beide zijn als rechtspersoon erkend. Toch hoort men met den dag minder van deze Sarekats. Zij verkeeren in een toestand van apathie. Op de algemeene vergadering onlangs te Cheribon gehouden, werd voor het gemak maar geen rekening en verantwoording afgelegd. Na de vergadering liet een Inlandsch onderwijzer zich sceptisch en afkeurend uit over dit verzuim. Hij werd kort daarop schriftelijk uitgenoodigd te verschijnen op een buitengewone S. I.-vergadering, waarop hij beschuldigd werd de S. I. te hebben verraden. Ook een opvatting, precies liggend in de lijn van een bestuur, dat zich om particuliere redenen graag onttrekt aan alles wat lijkt op afleggen van rekening en verantwoording van zijn comptabel beheer. De gedagvaarde Inlandsche paedagoog lachte en trok zijn schouders op. Maar zal de president der S. I. den moed hebben tot dit afdoend gebaar, als men later ernstig aandringt op rekenschap? En deze S. I. president, Hadji Mahmoed heet de man, koestert nog wel de hoop verkozen te worden tot president van de S. D. I. Ik wed — alzoo de schrijver in de *Perniagan* — om wat liefs, dat zijn kansen niet slecht staan. Op het oogenblik is hij een der directeuren van de toko's van de S. D. I. En dat hij ook in deze hoedanigheid een onbeperkt vertrouwen geniet, bewijst de omstandigheid, dat er nimmer vergaderingen van aandeelhouders worden belegd. Er is een tijd geweest, dat de S. D. I. te Cheribon en in den omtrek vele toko's had, waarvan er nu reeds eenige gesloten zijn.

Anti-S. I. In 't begin van April kwam volgens meergenoemd blad een politieman namens den *wedana* van Mènès (Bantam) in de avonduren belasting innen in de kampong. Hierbij trad hij nog al arrogant op en werd door een der kampongbewoners met een *golok* aangevallen en verwond. Bij den *wedana* gebracht, verklaarde de aanrander den aanslag te hebben gepleegd op aanzetten van een kamponggenoot. Deze werd mede voor den wedana geleid, doch ontkende halsstarrig alle schuld. Het was laat geworden en dien nacht werd hij in het kantoor van het districtshoofd opgesloten. Den volgenden morgen werd het onderzoek voortgezet, evenwel weer zonder eenig resultaat. De *wedana* was zich zelf geen meester meer en sloeg den man met een dikke ronde liniaal op de linkerzijde en op het hoofd, zoodat de mishandelde viel en kort daarop den geest gaf. De wedana meldde telephonisch den Patih en den As-

sistent-Resident van Pandeglang, dat een Inlander op zijn kantoor een aanval van epilepsie gekregen had, tegen de deur was gevallen en gestorven. De familieleden van den overledene namen geen genoegen met deze voorstelling van de zaak en gaven den Patih en den Assistent-Resident hun eigen lezing van het ongeval. Spoedig waren deze ambtenaren met een geneesheer bij den wedana. De dokter stelde vast, dat de man was mishandeld — er waren twee ribben gebroken — maar verklaarde, dat ook zonder die mishandeling de dood zou ingetreden zijn, daar de man blijkbaar ernstig ziek was, toen hij bij den wedana kwam. De familieleden ontkenden, dat de man aan toevallen geleden had of aan eenige andere ziekte.

,,De doode was lid van de S. I.", voegt de *Pantjaran Warta* aan het verhaal toe. ,,Het barbaarsche optreden tegen den S.-Ier bewijst, wat lang bekend is, dat de wedana van Menès een verklaarde vijand van de S. I. is."

Chineesche Kweekschool. In de *Djawa Tengah* wordt geklaagd, dat de Chineezen ten aanzien van het onderwijs nog steeds ten achter worden gesteld en gevraagd: of er een Chineesche kweekschool in Indië is? De schrijver zegt vernomen te hebben, dat het plan bestaat een dergelijke school op te richten en verklaart dan, dat indien dit bericht juist is en daarmede de bedoeling heeft voorgezeten het Chineesch onderwijs vooruit te brengen, men dan ook beginnen moet de Chineesche taal op het leerplan te brengen.

Opiummisbruik. In hetzelfde blad wordt dit opnieuw, daar 't zoovele slachtoffers maakt, veroordeeld. Maar feitelijk draagt — alzoo de schrijver, het Gouvernement hiervan de schuld, dat dit vergif beschikbaar stelt. Als men nagaat, dat het Gouvernement nog zooveel profijt trekt van den opiumverkoop, zal er van een opheffing van dit monopolie bezwaarlijk nog sprake kunnen zijn. Toen vroeger de speelpacht werd ingetrokken, werd, als hij zich niet vergist de belasting op de publieke vermakelijkheden daarvoor in de plaats gesteld. Indien het werkelijk meenens is van het Gouvernement, om een eind te maken aan het opiumgebruik in Indië, dan zou als aequivalent voor de derving der daaruit voortvloeiende inkomsten, de belasting der Europeanen verhoogd kunnen worden naar den maatstaf van die der Chineezen. Dan zou de jalouzie der Chineezen ten deze ook ophouden.

De Stemming. In meergenoemd blad wordt gewag gemaakt van de vraag, die men zich stelt, wat de gevolgen en de kosten zouden zijn, indien Nederland in den oorlog gemengd werd. *P. Chinaman* zegt in dit blad: ,,Wij Indiërs *(anak Hindia)* behoeven er ons eigenlijk niet druk om te maken, wij zijn immers nog kinderen, onmondigen, nog niet rijp genoeg om na te denken over zaken, die voor anderen zeer belangrijk zijn. Indien men ons de vraag deed, wat wij zouden doen in geval van oorlog, dan zouden wij moeten antwoorden, dat wij nog als kinderen worden beschouwd en dus als kinderen zullen handelen, wij zullen ten behoeve van de Regeering doen, zooals zij tegenover ons doet. Hoogstens zou de Regeering onze hulp kunnen verwachten, maar indien zij met geweld hierop wilde aandringen, zou er iets kunnen gebeuren, wat nu juist niet tot versterking van Indië kon dienen. Ten slotte geeft de schrijver der Regeering in overweging om de Indische industrie te ontwikkelen.

S. I. anti ,,Indië Weerbaar". Volgens de meer genoemde *Djawa Tengah*, hebben de S. I. te Batavia en Solo naar Holland getelegrapheerd, dat de meeste leden van de S. I. niet accoord gaan met het streven van het Comité *,,Indië Weerbaar"*. Het *Nieuws v. d. Dag v. N. I.* noemt dit een brutaal *(Koerang adjar)* stukje. De *Sin-Po* verklaart niet te begrijpen, waarom het *,,Koerang adjar"* is. Toch niet, omdat het bericht onaangenaam voor Nederland is? De redacteur van de *Djawa Tengah* licht toe, dat dit optreden van de S. I. eigenlijk geprezen moet worden. Zijn blad, zoomede vele andere bladen, hebben zich van den aanvang af gekant tegen de beweging van dit comité I. W. Wat de heer van Hinloopen Labberton in zijn propagandavergaderingen gezegd heeft, alsof de S. I. er mede eens zou zijn, noemt het blad ,,gelogen." Mogelijk waren er in het begin enkele S. I.-ers, die met deze beweging meegingen, maar feitelijk waren dezen misleid door dien heer en zijne volgelingen. Daarna hebben de Hollandsche bladen, met name het *Nieuws v. d. Dag*, leugenachtig verklaard, dat de meesten van de Indische onderdanen gevraagd hebben om Indië weerbaar te maken. Werkelijk waren er op de propagandavergaderingen van den heer van Hinloopen Labberton vele Inlanders aanwezig, maar deze kwamen slechts om te ,,zien"; begrepen niet wat de bedoeling was en waren trouwens ook door hunne Hoofden gelast er heen te gaan. Het *Nieuws v. d. Dag* doet het nu voorkomen, alsof de Inlanders zelf gevraagd hebben om tot ,,kanonnenvoeder" te dienen. Het Eur. Bestuur heeft 't dadelijk geloofd en geen acht geslagen op de uitingen in de Inlandsche pers. Toen dan na het vertrek van ,,God Labberton" naar Nederland, de hierboven genoemde S. I. vereenigingen het telegram verzonden, was het *Nieuws v. d. D.* als door den bliksem getroffen, bewust als het was, dat *Soewardi*, aan wien het telegram geadresseerd was, een sterke fractie in de Tweede Kamer achter zich had, die het streven van ,,Indië Weerbaar" tegen zou houden en bestrijden. En om deze reden wordt nu het optreden van de S. I. *,,koerang adjar"* genoemd.

Bedreiging. Ten aanzien van het onderwijs wordt mede in de *Djawa Tengah* onder de aandacht van de Regeering gebracht, dat zij met de verbetering van dit onderwijs voor de Inlanders en Chineezen niet langer talmen moet, daar anders Japan wel deze zorg zal overnemen. De Inlandsche en Chineesche kranten schrijven hier reeds druk over — alzoo de schrijver.

Van Vreemde Koloniën.

Britsch-Indische samenzwering in N. Amerika.

Nu en dan hadden wij gelegenheid te doen uitkomen, dat de sporadische gevallen van plaatselijken opstand in Britsch-Indië uitingen waren van een organisatie die haar vertakkingen had tot in China, Japan, Canada, de Philippijnen, en die vooral in San Francisco een belangrijken haard had. Sedert Amerika partij in den oorlog is geworden, heeft 't meer in 't bijzonder aandacht aan de samenspanning binnen zijn gebied gegeven. Ook werd de opmerkzaamheid er op gevestigd bij 't groot spionnage-proces dat gevoerd is tegen officieele en niet officieele Duitsche agenten, waarbij bemoeienissen ten opzichte van de Britsch Indische agitatie aan 't licht kwamen.

Nu heeft de Am. regeering besloten de complotten, die hierin betrokken zijn, alle voor eenzelfden rechter en voor dezelfde groote jury te brengen, en San Francisco is uitgekozen als plaats der berechtiging. 105 beschuldigden zijn wegens 't uitklaren van wapens, munitie en voorraden met verschillende voor Br. Indië bestemde schepen, of 't deelnemen aan andere complotten voor den rechter geroepen.

Volgens de acte van beschuldiging moet 't geheele complot te San Francisco ontworpen zijn, daarna ter beoordeeling zijn overgelegd aan 't ministerie van buitenlandsche zaken te Berlijn, waarna 't ten uitvoer werd gelegd door D. vertegenwoordigers in de V. S., in Honoloeloe, China, Batavia en Manilla.

De actie van D. zijde zou reeds meer dan een jaar vóór 't uitbreken van den oorlog in vollen gang zijn geweest. Volgens den correspondent van 't Handelsblad, aan wien wij deze details ontleenen, moet daarbij 't doel hebben voorgezeten door 't uitlokken van een rebellie in Indië, Groot Britt. te verplichten daar vele troepen te houden. De verschillende uitbarstingen, die tijdens den oorlog zijn voorgekomen, hebben, volgens de heerschende overtuiging, met die samenzwering in Am. in verband gestaan.

Volgens de beschuldiging heeft 't plan bestaan om een militaire expeditie uit te rusten, die van de Ver. Staten, Batavia, Siam en Manilla uitgaande zou samenwerken met de revolutionnaire elementen in Br. Indië zelf.

De leiding der vervolging is in handen van den advocaat-generaal in Californië, Mr. J. Preston, die reeds sedert lang met een zorgvuldig onderzoek bezig is De pers zal ons over dit proces wel even uitvoerige verslagen brengen, als zij over de Duitsche conspiratie in Amerika heeft gebracht.

Van de puntvormige tot de vlakvormige kolonisatie.

In de Deutsche Kolonialzeitung van 20 Augustus geeft Dr. R. Hennig een studie, waarin eerst een geschiedkundig overzicht van de wijze van koloniseeren voorkomt, die tot kort geleden, in gebruik was, deze karakteriseert hij als puntvormig. Alle koloniseerende staten beperkten zich vrijwel tot 't inbezitnemen van punten aan de kust of eilanden, handelslichamen vestigden factoryen. Er zijn uitzonderingen aan te wijzen, zooals de verspreiding van Spaanschen invloed in Midden- en Zuid Amerika; veroveringstochten naar 't binnenland vonden echter slechts plaats waar de auri sacra fames de menschen lokte. Waar dit niet 't geval was, werd bezitneming naar binnen wel in naam uitgevoerd, maar inderdaad stelde men zich met een handelspunt aan de kust tevreden, vanwaar aanraking met de inlanders behouden werd. Typisch werd dit weergegeven in Afrika, waar de kust druk in den handel betrokken en grootendeels in Europeesche koloniën verdeeld was, terwijl 't binnenland als onbekend op de kaarten vermeld bleef.

De schr. vergeet niet dat Engeland zich in Indië en Amerika niet geheel tot 't bezetten van de kusten beperkte — van Nederland op Java vergeet hij 't wel — maar ook daar ziet hij toch in hoofdzaak nog 't zelfde kolonisatietype. Ja, uit de nieuwe Engelsche staten, die Noord-Amerika vormden, haalt hij aan dat in 't midden van den 19e eeuw 't gebied om de Missisipi voor de

ew-Yorkers als 't „verre Westen" gold, terwijl t estelijk daarvan gelegen binnenland eerst sedert de ertiger jaren langzaam verkend is. In de negentiger ren bood de politiek der Europeesche mogendheden genover China nog eens 't beeld der puntenvormige stenkolonisatie.

Intusschen was omtrent de tachtiger jaren de ommeer gekomen, die gericht was op 't krijgen van groote, amenhangende overzee-gebieden, d.i. de vlakvormige olonisatie. Weldra was men er op uit na te gaan, welk ebied nog niet onder een Europeesche vlag gebracht as of door 't aanwijzen van een invloedssfeer aan een uropeesche mogendheid was toegedacht, voordat zij er nige daad van meesterschap of souvereiniteit verricht ad. In onderling overleg verdeelde men de onbekende erelddeelen. Men ging nog verder. Er zijn staten, die n volle als souvereine moeten gelden, maar wier stuuransbekwaamheid toch niet voldoende wordt vertrouwd m ze zonder loods een eigen vaart te laten kiezen. Voor en werd ook uitgemaakt welke der Europeesche ogendheden voor een loods zou zorgen. Zoo voor Siam, erzië, enz. Andere staten kwamen onder vreemd protectoraat. Op die wijze werd de koloniale politiek op roote samenhangende brokken gericht. In de laatste rtig jaren zag men 't groote Fransche koloniale rijk Noord-West Afrika ontstaan, 't Engelsch reuzenebied in N.O.- en in Z. Afrika, met 't Kaap-Kaïroplan, erwijl zelfs over een Kaap-Singapore-programma werd esproken.

Hennig ziet bij Engeland 't voornemen om den Inschen Oceaan tot een Britsche middenzee te maken. ngeven door een Britsch koloniaal rijk. In den tegenoordigen oorlog met Turkije wordt de gelegenheid gecht om dit doel naderbij te komen, Arabië, Mesopomië zullen bij den vrede aan den sultan moeten woren ontnomen. Door Zuid-Perzië zal de lijn doorgeokken worden.

Wil Duitschland zich 't bezit van geïsoleerde kolenations verzekeren, dan kan dit in vredestijd voor zijn orlogs- en handelsvloot groote beteekenis hebben, maar t een militair oogpunt zijn zij bij uitgebroken krijg n heel weinig waarde, daar zij geen verdedigingsermogen hebben. De groote koloniën daarentegen eden Duitschland niet alleen de gelegenheid ook in t opzicht zijn aandeel in de wereldrol te krijgen, maar e, welke 't reeds bezat, hebben ook een weerstandermogen getoond waaruit voor de toekomst goede les n te putten zijn. D. moet naar vlakvormige kolonisatie reven, zonder de puntvormige daarom geheel uit t g te verliezen, 't blijve daarbij indachtig dat de verkering van 't bezit van een territoir tegen vijandelijke eroveringsplannen toeneemt in verhouding tot de rootte, en omgekeerd afneemt in verhouding tot den mvang der landgrenzen. Dit moet men goed bedenken anneer uitgemaakt zal worden hoe 't toekomstige D. oloniale gebied zal wezen. Daarbij valt echter natuurjk met menigen anderen factor rekening te houden' Moet niet uitsluitend een tropisch rijk worden. Een oot koloniaalland met gemengde klimaats-toestanden reenigt de voorrechten van de tropische cultures met van 't gunstige gebied voor landverhuizers. D. moet n koloniaal rijk krijgen dat zich van den Atlantischen t den Indischen Oceaan uitstrekt. Hoe dit rijk er cies zal uitzien, behoeft nu nog niet vastgelegd te orden, maar wel moet 't voornemen vaststaan om geen gunstiging van Portugal of België toe te staan n g minder een begunstiging van Groot Brittanië ten ste van deze kleine mogendheden, van wien 't wel ns een vergoeding zou kunnen vragen voor de vernde bescherming.

De pot en de ketel beide schoon.

Nadat de Belgen door aanhaling van feiten, met amen en data, hebben trachten te bewijzen dat D. issionarissen en inlandsche stamhoofden gunstig oorelen over de wijze van optreden van hun troepen in . Afrika, hebben de Duitsche bladen de verwijtenreeks eer opgevat, door de publicatie van een brief door n inl. hoofd gestuurd aan den Belg. generaal Tomur, waarin zeer zware klachten zouden voorkomen. eze beschuldiging is niet onweerlegd gebleven, zij zou p een verkeerde interpretatie berusten van een brief n 't opperhoofd Msinga aan den Belg. majoor Muller en deze diens verblijfplaats Nyanza had ingenomen. aarin verzocht hij, onder aanbieding van zijn geheele nderwerping en medewerking, zijn land niet nutteloos verwoesten, geen koeien te dooden, over de vrouwen waken. Dit is nu weergegeven alsof 't tegenovergeelde dus in den aard der Belgen ligt Hiertegenover ordt gesteld dat majoor Muller de noodige waarborgen af en dat de Belg. opperbevelhebber van de Kongoesche macht na den val van Tabora een commissie tot kwidatie instelde om klachten in ontvangst te nemen. ekwisitiebons uit te betalen, vergoeding voor schade te even.

De B. zouden zich gelukkig achten, als hun landgeooten in 't bezette gebied evenmin recht tot klagen hadn over de D

Een getuigenis, dat ons niet door tusschenkomst van Turksche censuur bereikt en daarom van veel waarde , werd uit Bern aan de „N.R.C." gezonden. Daar waen 90 joden uit Jerusalem aangekomen, voornemens om aar Amerika te gaan, en dus door niets meer aan T. erplichtingen gebonden. Zij ontkenden ten stelligste, at er in Palestina Jodenvervolgingen hebben plaats gead en toonen zich zeer tevreden over de behandeling, e zij van de Turken ondervonden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenk. van Ned.-Indië.

De juist verschenen afl. der Bijdragen (deel 73, afl. 2) van het Kon. Inst. voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-I., vertoont op den omslag een teeken van rouw over het afsterven van Prof. Dr. J. H. C. Kern, wiens naam een lange reeks van jaren ten nauwste aan het Instituut was verbonden.

De afl. openende, ziet men het portret van den overledene, genomen toen hij reeds 83 jaar oud was, welk portret een verrassende gelijkenis vertoont. Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje, voorzitter van het Kon. Instituut, schrijft er woorden van eerbiedig-dankbare herinnering bij.

De eigenlijke artikelenreeks dezer afl. opent met een bijdrage van Prof. Kern, kort voor zijn overlijden geschreven en getiteld: Zang IV—V van het Oud-Javaansche Ramayana in vertaling, waarop volgen nog een twee-tal kleine stukjes van diens hand, getiteld: Niasch adu, en: Kalana.

De heer A. K. A. Gijsberti Hodenpijl geeft eenige aan archiefstukken ontleende bijzonderheden over het ontslag en het oponthod van den gouverneur-generaal Mr. Diderik Durven op 9 October 1731, welke een nieuw licht werpen op dien ingrijpenden maatregel van Heeren XVII.

Dr. F. de Haan schrijft een zeer interessant artikel over den laatste der Mardijkers, Augustijn Michiels, in de wandeling Majoor Jantji genaamd, die den 27en Januari 1833 overleed. Een bijgevoegde plaat geeft de vervallen graftombe zijner vrouw Davida.

Ten slotte publiceert Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje een belangrijk document betreffende den heiligen oorlog van den Islam (1914), getiteld: Algemeene kennisgeving aan alle belijders van den Islam, uitgegeven door het Comité der Nationale Verdediging. Zetel van het verheven Chalifaat (Constantinopel) 1333 (1914-15) gedrukt in de Chairijjah-drukkerij.

Teysmannia.

Afl. 2 van den 28en jaargang bevat o.m.: Tephrosia candida en eenige andere groenbemesters, door W. M. van Helten. — Javaansche voedergewassen, door C. A. Backer (vervolg). — Barleria Cupulina als paggerplant, door W. M. van Helten. — Photographische illustraties voor wetenschappelijke mededeelingen, door S. Leefmans.

Afl. 3 bevat een artikel van Dr. J. C. Koningsberger (met Naschrift van Dr. W. G. Boorsma) ter herdenking van het honderdjarig bestaan van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg. Een afbeelding van het borstbeeld van Dr. Treub, geplaatst in het laboratorium, is aan de beschrijving toegevoegd. — Verder schrijft Dr. J. J. Deuss een opstel over het internationaal theecongres met tentoonstelling, hetwelk vermoedelijk in 1919 te Batavia zal plaats hebben. — Dr. E. C. Jul. Mohr schrijft eene verhandeling over het ontstaan en de eigenschappen van den bouwgrond op Java.

Neerlandia.

Het Sept. Nr. van Neerlandia bevat zeer veel Indische lectuur. Onder het hoofd Oost-Indië, houdt Dr. v. L(ingen) een causerie, voornamelijk over het leeren van de Nederlandsche taal door Inlanders. — Onder het opschrift „Herleefde belangstelling" wordt melding gemaakt van de wedergeboorte der groep Suriname van het Alg. Ned. Verbond. — De heer H. F. Tillema behandelt de kwestie op welke wijze meer belangstelling voor Indië gekweekt kan worden. Ook de heer J. Th. Dinger Jr. wijdt aan dat onderwerp eene beschouwing, door hem getiteld: Nederland roept U!

Mededeelingen Ned. Zendelinggenootschap.

In het 3e deel van deel 61 een artikel van den heer P. H. van der Kemp over den Ambonschen zendeling J. Carey, 1814—1817; al hetgeen de heer v. d. K. hier over C. mededeelt, zijn schoolorganisatie, zijn doopsgezinden geloofsijver is geheel nieuw en door den schr. ontleent aan archiefstukken.

Van den overigen inhoud worde nog genoemd een opstel van J. L. D. van der Roest „Vijftig jaren Halmahera-Zending".

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De April-afl. opent met het verslag van een reis van den controleur van Baros naar de beoosten Baros gelegen onafhankelijke landschappen in het jaar 1883 (bewerkt voor het „Tijdschrift van B. B." naar een officieel verslag). Deze reis had ten doel het instellen van een onderzoek naar den wensch van de hoofden van eenige Bataksche landschappen, om onder het rechtstreeksch bestuur van het Ned. Ind. Gouvernement te worden gebracht en om tevens de meest mogelijke gegevens te verzamelen betreffende land en volk in die streken.

De heer A. Couvreur, assistent-resident, geeft wetenwaardige mededeelingen over aard en wezen der Inlandsche zelfbesturen op het eiland Soemba.

Controleur v. d. Pauwert schrijft over „Desafederaties." Het feit, dat de reorganisatie-voorstellen het bestuur betreffende, zich voornamelijk in „hoogere regionen" hebben bewogen en daarbij te weinig aandacht is geschonken aan de desa (die toch eigenlijk den hoeksteen vormt van ons bestuur op Java), geeft schr. aan-

leiding te wijzen op verschillende gebreken, welke dit „heilig huisje, gebleven uit den tijd van de vaststelling van het Regeeringsreglement” aankleven.

Onder de middelen, welke tot verbetering kunnen leiden, noemt schr. o.m.: aanstelling van tusschenhoofden, vorming van desa-federaties, desaraden, enz.

De rubriek korte mededeelingen bevat o.m. Dr. Carl. Lumholtz over Borneo (ontleend aan een artikel in de Daily Chronicle). — Over kampong-thee. — Ontwerpen, beginselverklaring. algemeen program van beginselen, statuten, enz. der Christelijk ethische partij.

Een of meer gewassen per onderneming?

Afl. XIII van den 9den jaarg. der Publicaties van het Nederlandsch-Indisch Landbouw-Syndicaat bevat de notulen der Algemeene Vergadering van de Vereeniging ter bevordering van Landbouw en Nijverheid te Djember, gehouden op 31 Maart j.l.

Deze vergadering werd uitsluitend gehouden voor een debat tusschen de heeren van Hasselt en Cramer over „het hebben van één of meer cultures op dezelfde onderneming”. Met voordacht waren andere onderwerpen van de agenda uitgesloten, opdat de geheele aandacht van de vergadering en al de tijd die disponibel was, aan de behandeling dezer belangrijke kwestie zou kunnen worden gewijd.

We laten hieronder volgen een der moties, welke in genoemde bijeenkomst met algemeene stemmen werden aangenomen.

„De vergadering, gehoord de gevoerde debatten en rekening houdende met de opgedane ervaring in deze residentie (Besoeki), spreekt als haar gevoelen uit, dat het hebben van meer dan één cultuur per onderneming of van gemengde cultures besliste voordeelen heeft ten opzichte van de risico, aan het landbouwbedrijf verbonden; doch zij is tevens van oordeel, dat de voordeelen spoedig verdwijnen bij eene onoordeelkundige toepassing van het systeem”.

De Tropische Natuur.

Uit den inhoud van afl. 6 (jaarg. VI, Juni 1917): De Patoeha (een der hoogste toppen van het gebergte dat bijna de geheele residentie Preanger Regentschappen bedekt) en zijn omgeving, door Loerzing (wordt vervolgd). — Enkele bijzonderheden uit het leven van een Myxomyceet (slijmzwam), door C. Reijnvaan. — Indische duinplanten (vervolg), door C. A. B(acker). — Nog eens over „Bryozoën”, door P. v. O. — Rimboeleven in Sumatra, door Edw. Jacobson. — (De meeste dezer bijdragen zijn van illustraties voorzien).

Uitgaven van het Encyclopaedisch Bureau.

In de Banier van 1 Juni wordt het navolgende vermeld: Mededeelingen van het Bureau voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen, bewerkt door het Encyclopaedisch Bureau.

Van deze mededeelingen ontvingen we in dank de volgende stukken.

Aflevering XII. De handelsbeweging der buitenbezittingen in 1913, 1914 en 1915.

De Buitenbezittingen. Deel II, afl. 1 en 2.

Dit laatste werk zal ook in breeden kring belangstellende lezers vinden; afd. 1 geeft Sumatra, algemeene hoofdstukken en afl. 2 behandelt Atjeh en Onderhoorigheden. Beide afleveringen bevatten kaarten en platen en zijn rijk van inhoud.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 35: De suiker en de oorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs (vervolg). — Vergadering Algem. Syndicaat van suikerfabrikanten in Ned.-Indië (vervolg). — Kruising van Javaansche ratten. — Proclamatie van den Gouverneur van Suriname. — Uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Cultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Enz.

Lignum vitae in Curaçao.

In het tijdschr. „American Forestry (XXIII, bl. 331) beschrijving en voorkomen van Guayacum sanctum en G. officinale, twee boomsoorten, voorkomende op de West-Indische eilanden (o.a. op Curaçao) en waarvan het hout voor verschillende doeleinden wordt gebruikt.

Locale Belangen.

Afl. 22 van den loopenden jaargang bevat o.m. een artikel van B. over de opleiding van den localen administratieven ambtenaar.

Afl. 23 een opstel van X. over gemeentebestuur en politie.

Geïllustreerd weekblad Indië.

In No. 22 een mooi geïllustreerd artikel over het „Koninklijk Koloniaal militair invalidenhuis” op het landgoed „Bronbeek”, door den oud-kapitein O.-I. L., thans Bibliothecaris van het Koloniaal Instituut, A. de Braconier. — Voorts een stukje van C. Lekkerkerker over de vermoedelijke herkomst van het welbekende woord „Presentkaasje”. — Mevr. W. Blokzeijl-Leembruggen publiceert een Benkoeleesch sprookje: de Oeler N'daoeng. — G. D. Langereis vervolgt zijn beschouwing over het leven en werken van een bouwkundige in Indië, in het bijzonder in de Buitenbezittingen.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 1 Sept. bevat een drietal vervolgartikelen, n.l. korte beschrijving van de exploratie van Noord-Nieuw Guinee en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t/m 1911 (met veel illustraties), door A. F. H. Dalhuisen. — De Kawi's voyagie rondt de werelt, door J. Chr. M. Kruisinga. — Moeara Teweh, door E. A. Nix (X. De insectenwereld).

Elsevier's Maandschrift.

In dit maandschrift een artikel van W. O. J. Nieuwenkamp, met een aantal afbeeldingen (meest reproducties van foto's van Dr. Kraüse), over Bali, welk eiland de schr. een tien-tal jaren geleden in alle richtingen doorkruiste. Interessant o.a. zijn des schrijvers mededeelingen over den vulkaan Batoer (naar aanleiding van de aardbeving op 21 Januari j.l.)

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Voorzitter van den landraden te Medan c. a. (Oostkust v. Sumatra).	4 Juni 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. H. Oele.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Jaarboek van Ned.-Indië, uitgave 1916.
2. „Kromoblanda”. Over 't vraagstuk van „het wonen” in Kromo's land, door H. F. Tillema.
3. Van wonen en bewonen, van bouwen, huis en erf, door H. F. Tillema.
4. Mededeelingen vanwege het Nederlandsch Zendelinggenootschap, 61ste Deel, 3e stuk.
5. Senator H. Colijn en de Defensie van Indië in de Eerste Kamer der Staten-Generaal, door J. B. van Heutsz Jr.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

☞ Het Kantoor en de Leeszaal van de Afdeeling 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost en West”, Laan van Meerdervoort 187, zullen van 1 tot en met 14 September a.s. GESLOTEN zijn.

De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Ingezonden.

KETJAP BENTENG No. 1.

Een Waarschuwing aan Consumenten.

Het schijnt, dat deze heerlijke en alom bekende soya niet meer of althans moeilijk te krijgen is. Ook hetzelfde merk No. 2 is schaarsch. Maar nu kocht ik onlangs een flesch No. 1 elders in één der toko's en wat bleek me eenige dagen daarna?...... Dat ik — argeloos en onverschillig als ik altijd ben — niet goed gelet had op de étiket, waarop het cijfertje 2 op handige wijze veranderd was in 1. Bij nader onderzoek is me verder gebleken, dat de étiket van No. 1 niet enkel in het cijfer van die van No. 2 verschilt, maar ook in enkele andere kleinigheden. Ja, ik heb zelfs wel eens flesschen No. 1 gekocht, waarvan de étiketten geheel van die van No. 2 verschilden.

Intusschen weet ik nu, door al die verschillen, heelemaal niet meer, wat echt is en wat niet.

Zou een der lezeressen, in het belang der consumenten, het publiek niet eens willen inlichten?

ASTI S.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. **AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.**

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank** van **Ambtenaren** en **Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.
Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.
De Directeur: ZEILMAKER.

J. VAN DER LUGT & Co.,
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.
Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 -:
ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.)
's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.
Specialiteit in: STAALWAREN.
Groote sorteering in TAFEL- en DESSERTMESSEN ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN, SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

Pedicure BIJLMER, Amsterdam
SINGEL 159
Telefoon No. 356 - Centrum.
Antiseptische behandeling.
Spreekuren van 2 tot 4½ uur en verder afgesproken uren.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN
MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ
..................VERHUIZINGEN..................
HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
TELEPHOON 1654

„HUIZE ZEELANDIA"
Pension van den 1sten Rang.

Statenlaan 100 DEN HAAG.
Telefoon Schev. 2231.
PRIMA REFERENTIËN. BILLIJKE PRIJZEN.
Aanbevelend, Mevr. J. KOOPMAN.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor het HERFST- en WINTER-SEIZOEN:

JAPONSTOFFEN
MANTELSTOFFEN
Covert-Coats *Slobkousen*

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout 2** en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - -

---

Tel. Interc. H. 447.
Hotel de Bellevue
Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

AUG. SAVELKOUL.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652
FABRIKANT VAN
Hotel-Restaurant-Fornuizen
Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

AUTOMOBIEL-TECHNICUM
Charlotte de Bourbonstraat 63—65. 's Gravenhage
Directeur: G. F. STEINBUCH c.e. ing., Corn. Speelmanstraat 42, Tel. 204.
Cursussen voor Automobielbestuurders, voor Chauffeurs en voor Reparateurs.
Prospectus op aanvraag.
Bij voldoende deelname **speciale cursussen** te organiseeren voor verlofgangers.

Sigarenmagazijn J. J. LUCAS,
SUEZKADE 122, hoek L. v. Meerderv. Telephoon 2447.
'S-GRAVENHAGE.
Specialiteit in Havana en Manilla Sigaren en Echte Russische, Egyptische, Fransche en Turksche Sigaretten.
Speciale blikverpakking voor de tropen.

Brood-, Beschuit- en Banketbakkerswinkel
van J. J. MOOLENAAR.
Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.
Alle Artikelen verkrijgbaar der
KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK
LENSVELT NICOLA.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering..........................
N.V. „Voorschotbank de Nederlanden"
Frederikstr. 2 *Kapitaal f 1.000.000* 's Gravenhage
Geeft 4,5 % **Schuldbrieven** uit in stukken van *f* 1000.—, *f* 500.— en *f* 100.—, onder **Trustee-toezicht.**

Henri Terbeek
HEEREN-MODEMAGAZIJN
VALERIUSSTRAAT 37 - DEN HAAG
OVERHEMDEN - DASSEN - HOEDEN en PARAPLUIES.

Kantooropleidingcursus ....
f 12.-, f 14.-, f 16.- per maand en verder clubjes voor elken leeftijd.
......Anneveldt-Pitmanschool......
Amsterdam, Singel 386 - Haarlem, Ged. O. Gracht 14
Nijmegen, Arksteestraat 19
Anneveldt.
Typen - Stenografie - Talen - Boekhouden

No. 37. Donderdag 13 September 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Is Indië rijp voor „hooger" onderwijs?

—o—

Er gaan den laatsten tijd verschillende stemmen op, die vragen om hooger onderwijs voor onze koloniën in Azië. Een vereeniging in Oost-Indië stelt zich de bereiking van dat onderwijs ten doel en de leider van het Comité „Indië Weerbaar" heeft in Nederland zijnde voor het denkbeeld van een hoogeschool propaganda trachten te maken.

In het algemeen openbaart zich bij velen een bijzondere haast om aan Indië niet alleen datgene te schenken, wat volgens hun meening te lang onthouden is, maar ook om onderscheidene inrichtingen der Westersche maatschappij op Indischen bodem over te planten, waaronder een hoogeschool of een universiteit. Bij de meer bedachtzamen, al gaat hun sympathie ten volle uit naar het volk, dat ginds aan den evenaar bezig is te evolueeren, komt de vraag op, of de tijd voor het stichten van een hoogeschool [illegible] aangebroken is, dan wel of op onderwijsgebied nuttiger en noodiger werk te verrichten valt.

Het is moeilijk uit te maken met woorden, of een land rijp is voor hooger onderwijs. Het „ja" van den een heeft evenveel of even weinig bewijskracht als het „neen" van den ander.

Een vage bewering, dat er genoeg „intellectueelen" zijn om de stichting van een hoogeschool mogelijk te maken, is geen bewijs. Mij dunkt, de verslagen over het middelbaar onderwijs in Indië moeten het antwoord geven. Men zal daar toch zeker ook willen vasthouden aan den eisch, dat het bewijs van goed afgelegd eindexamen van een gymnasium of H.B.S. noodig is om de poorten van de *alma mater* te mogen binnentreden. Zou men met minder tevreden zijn, zoo zou het peil van het hooger onderwijs onverbiddelijk dalen, wat toch de bedoeling niet kan wezen.

Het zal dus de vraag zijn, of er een voldoend aantal jongelui zijn met bovenbedoeld diploma, die toegang vragen tot de hoogeschool. Immers gaat het niet aan de oprichting van een hoogeschool in Indië uit te stellen, totdat Insulinde zelf de noodige leerkrachten geven kan. Dat zou gelijk staan met de zaak te verschuiven naar een *zeer* verre toekomst, zonder dat zulks noodig is.

Heeft Indië de benoodigde leeraren niet, dan zoeke men in het moederland of elders; de wetenschap toch is internationaal en we zien in Europa dan ook herhaaldelijk, dat er uitwisseling van professoren plaats vindt.

De leerkrachten zullen wel te vinden wezen; de groote vraag is, of er telken jare een voldoend aantal studenten zich voor de lessen zullen laten inschrijven.

Onderstaand staatje, aangevende het getal der in het eind-examen H.B.S. in Indië geslaagden over de jaren 1911 tot en met 1915 geeft daarop het antwoord.

SCHOOL te	1911		1912		1913		1914		1915 10)		Totaal.	
	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.	j.	m.
Batavia	22	3	26 1)	2	32 3)	5	22 6)	7	12	6	114	23
Semarang	19	1	15 2)	4	10 4)	3	11 7)	—	11	2	66	10
Soerabaja.	11	2	13	4	12 5)	4	5 8)	1 9)	12	1	53	12
Bandoeng	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal . . .	52	6	54	10	54	12	38	8	35	9	233	45

1) w.o. één Inlander.
2) „ drie Inlanders en één Chinees.
3) „ twee Inlanders.
4) „ één Inlander en twee Chineezen.
5) „ één Inlander.
6) „ één Inlander en één Chinees.
7) „ twee Inlanders en twee Chineezen.
8) „ één Chinees.
9) Chineesche leerlinge.
10) Ontleend aan het Koloniaal Verslag, waar de leerlingen van verschillenden landaard niet afzonderlijk genoemd staan.

In een tijdsverloop van 5 jaren hebben 233 jongens en 45 meisjes de middelbare scholen in Indië verlaten, of gemiddeld per jaar 48 jongens en 9 meisjes, waaronder in de eerste vier jaren van 1911 tot en met 1914 slechts waren 11 Inlandsche en 8 Chineesche leerlingen, onder welke laatste zich één meisje bevond.

De verslagen van het middelbaar onderwijs lichten ons ook ten deele in over den werkkring, die de in het eind-examen geslaagden kozen. Over 1914 werd echter van Semarang geen opgave ontvangen, terwijl bedoelde gegevens voor het eerst in het verslag van 1912 aangetroffen worden.

Dientengevolge loopen de opgaven aangaande de geslaagden van de H.B.S. te Batavia en Soerabaja over de jaren '12, '13 en '14 en aangaande die van de H.B.S. te Semarang over de jaren '12 en '13, zooals uit onderstaand staatje blijkt.

	BATAVIA			SEMARANG			SOERABAJA			Totaal.
	1912	1913	1914	1912	1913	1914	1912	1913	1914	
Tech. Hoogesch. Delft	9	11 + 1 I. + 1 m.	7 + 1 I. + 1 m.	4 + 1 Ch.	4 + 1 m.	Geen opgaaf.	6	6 + 1 I. + 2 m.	—	56
Handelsschool . . .	1	1	1 + 1 m.	—	—		—	—	—	4
Jurist	3	4 + 1 I.	—	—	—		—	1	1 Ch.	10
Arts	1 m.	1	2	—	2 Ch.		—	—	1 Ch. m.	7
Tandarts (Utrecht) . .	—	—	—	1 + 1 m.	—		—	1 m.	—	3
Veearts	—	—	1	—	—		—	—	—	1
Landb.sch. (Wagen.) .	—	—	—	2 + 1 I.	1 I.		1	—	—	5
O.-I. Ambtenaar. . .	1	5	1	1	1		3	1	1	14
Offic. landmacht . .	3	2	2	—	—		2	—	—	9
Zeeofficier	1	—	—	—	—		1	—	—	2
Akte M. O.	—	2 m.	2 m.	—	—		—	—	—	4
Onderwijzeres . . .	—	—	3 m.	3 m.	2 m.		1 m.	—	—	9
Adj.landm. b/h Kadast.	2	2	3	—	—		1	2	1	11
Handel	2 + 1 m.	2	—	—	—		—	—	—	5
In- en Uitvoerrechten.	3	1	—	1 + 2 I.	2		—	1	—	10
Pandhuisdienst . . .	—	—	—	1	—		—	—	—	1
Dienst Staatsspoorw. .	—	—	—	—	—		2 m.	—	—	2
Landb. onderneming .	—	1	—	—	—		—	—	—	1
Volkscredietbank . .	—	1 m.	—	—	—		—	—	—	1
Post- en Telegraafd. .	—	—	1 m.	—	—		—	—	1	2
Cursus idem (Nederl.)	—	—	—	—	—		—	—	1	1
Levensverzeker. Mij. .	—	1 m.	—	—	—		—	—	—	1
Partic. betrekking . .	—	—	—	—	—		—	1 m.	—	1

Veronderstellen we, dat alle in het jaar 1914 te Semarang geslaagden hun studiën voortzetten aan een universiteit, dan komen we over 3 jaren tot een totaal van 45 leerl., die voor hun studie colleges aan een universiteit zouden moeten volgen, benevens 56, die zich lieten inschrijven aan de Techn. H. S., 5 welke de H.L.S. te Wageningen bezochten en één die voor veearts studeerde.

Het geheele aantal dergenen, die hooger of daarmee gelijkstaand onderwijs noodig gehad hebben, bedroeg dus 107 in de jaren 1912 tot en met 1914, of gemiddeld 36 per jaar. Voor dat geringe getal zou een inrichting van hooger onderwijs noodig zijn, waar colleges gegeven werden voor de studie voor arts, jurist, tand- en veearts en O.-I. ambtenaar, terwijl daarnaast een hoogeschool diende te staan voor de technische vakken en voor de landbouwkunde. En dat alles voor een getal van 38 leerlingen per jaar.

Ik geloof niet, dat het de meest ethisch aangelegde of de heetstgebakerde Indische chauvinist in het hoofd zou komen om voor zoo'n luttel aantal studenten zoo omvangrijke inrichtingen voor hooger onderwijs in het leven te willen roepen.

Maar — zoo zal men mij toevoegen — indien er in Indië gelegenheid bestond tot het ontvangen van hooger onderwijs, zoo zouden meerdere ouders hun kinderen de colleges aan een dergelijke inrichting laten volgen, die nu uit geldelijke overwegingen daarvan moeten afzien. Grif geef ik toe, dat dit met een zeker getal bezitters van het einddiploma eener H.B.S. het geval zou wezen; eveneens moeten we erop bedacht zijn, dat over eenige jaren het aantal gediplomeerden stijgen zal, wanneer de in 1915 geopende H.B.S. te Bandoeng leerlingen zal gaan afleveren, maar daar staat tegenover, dat er onder de Europeesche ouders toch ongetwijfeld velen zullen zijn, die — al bestond in Indië een universiteit — hun zoons en dochters toch naar Europa zouden zenden om zich dáár te laven aan de bronnen der wetenschap, er nieuwe, frissche indrukken te ontvangen, er Westersche denkbeelden op te nemen.

Doch zelfs al waren *alle* gedurende vijf jaren in het eind-examen geslaagden gewonnen voor Indisch hooger onderwijs, zoo zou een getal van 288 jongelieden, of 58 studenten per jaar niet voldoende wezen om tot de stichting van een hoogeschool over te gaan.

De doode cijfers duiden levendig aan, dat er in de naaste toekomst voor een universiteit in Indië geen plaats is.

Voor de geleidelijke ontwikkeling van het volk zou ik het een ramp achten, indien te vroeg tot het stichten van een universiteit werd overgegaan. Het gebouw van het onderwijs zou dreigen topzwaar te worden, het zou doen denken aan een kind met een waterhoofd, aan een reus met leemen voeten.

We kunnen met belangstelling en groote ingenomenheid de ontplooiing der krachten en talenten van de Indische volkeren gade slaan en toch waarschuwen tegen overhaasting en aanmanen tot het oefenen van geduld. De ontwikkeling en vooral de opvoeding van een volk van millioenen is geen zaak van enkele jaren, doch van menschenleeftijden.

Op het gebied van opvoeding en ontwikkeling heeft Indië nog zoo ontzettend veel noodig. Het eigenlijke volk verkeert pas in het eerste stadium van ontwikkeling en de millioenen guldens, die een inrichting voor universitair of hooger onderwijs zou verslinden, kunnen zeker nuttiger aangewend worden voor de opvoeding van het dessa-volk, waaraan nog zoo weinig gedaan wordt. De prullerige dessaschooltjes, die slechts als noodmiddel te dulden zijn, mogen al *eenige* kennis aanbrengen, opvoedende kracht *kan* daarvan hoegenaamd niet uitgaan, omdat de onderwijzers, aan de dessa-scholen werkzaam, zelf niet voldoende opgevoed en ontwikkeld zijn om leiders van de jeugd te kunnen wezen!

Laten eenige millioenen gebruikt worden om die schooltjes, waarvoor ieder onbevangen, ernstig onderwijsman de schouders zal ophalen, ten spoedigste om te zetten in z.g. 2e klasse scholen van het oude type voorloopig en men zal aan de Inlandsche bevolking een groote weldaad bewijzen. Opvoedend, ontwikkelend volksonderwijs zal leiden tot verhooging van volkskracht, tot opwekking van volksenergie.

Of ik dan niets zou willen doen om hooger onderwijs onder het bereik van meerderen te brengen?

Zeker, de regeering stelle op ruime schaal beurzen beschikbaar voor leerlingen van de verschillende landaarden om hun studiën in Holland voort te zetten, doch zende alleen degenen uit, die deze onderscheiding werkelijk verdienen, zoowel om hun verstandelijke gaven als om getoonde wilskracht en vastheid van karakter. Ze zorge echter ook voor leiding in het vreemde land, regele vooral aanstonds de positie, die de afgestudeerden in Indië zullen innemen, en toone zich daarbij van een vrijzinnigen geest doordrongen. Wel zijn de resultaten van de in Nederland studeerende Indische jongelui, over het geheel genomen, niet schitterend, maar men bedenke, dat er ook niet voldoende onderzocht is, of de naar Nederland gezondenen daarvoor wel geschikt waren. De regeering zij omzichtig met het verleenen van steun. Indië heeft degelijke, stoere werkers hard noodig: schreeuwers zijn er voldoende.

Daarnaast breide de regeering het aantal inrich-

lingen van M.O. gestadig en naar een vast plan uit, al naar de behoefte zich doet gevoelen, om zoo den weg te effenen, die ten slotte voeren moet, na een groot aantal jaren tot de oprichting van instituten voor hooger onderwijs.

Met vermijding van alle overhaasting, zij de regeering — en niet minder de volksvertegenwoordiging — gedachtig aan den bekenden onderwijskundigen stelregel: niet het *vele* is goed, maar het *goede* is veel.

J. C. H.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Een aanklacht.

Zooals bekend is hebben de Bataviasche exporteurs een protestmeeting gehouden in verband met het ontbreken van alle verbinding van Nederland met Indië.

De *Sumatra-Post* richt in een artikeltje onder den titel „Een aanklacht", scherpe verwijten tot de groote scheepvaartmaatschappijen en particuliere ondernemingen.

Ze schrijft o.a.: „Nadat de groote scheepvaartmaatschappijen meer dan twee jaar lang alléén met het eigenbelang hebben gerekend, nadat ze de vrachtprijzen tot een ongekende en niet te billijken hoogte opgevoerd en de passagiers op alle mogelijke wijze gedupeerd hebben, nadat alles is gedaan om zoowel hier als in het moederland in discrediet te geraken, gaan de Bataviasche exporteurs tot een protest-meeting besluiten."

Het blad verwacht geen gevolg daarvan, daar de scheepvaartmaatschappijen, die, terwijl Engelsche booten de verbinding tusschen Nederland en zijn koloniën onderhouden, haar grootste vaartuigen aan den ketting leggen, zich van welke protestbeweging ook niets zullen aantrekken, en zullen voortgaan met het vergaren van zoete oorlogswinstjes.

„De verbindingslijnen tusschen Nederland en zijn koloniën, die beiden in zoo velerlei opzicht van elkander afhankelijk zijn — men denke eens na over het feit, dat in onze nabijheid de rijkste oliebron van heel Indië is aangeboord en de oliekan van de Nederlandsche huisvrouw al vele maanden lang ledig in den hoek ligt — ze zijn in handen van particulieren, die niets verstaan van de grootheid der eendrachtigheid in een tijd, die alle verhoudingen in de wereld ondersteboven gekeerd heeft, van tallooze naties de strakspanning van elken levensspier vereischt om staande te blijven."

Klein in hun zorg voor de eigen brandkast, verbreken ze den band tusschen ons en onze familieleden in het Westen.

Misbruik makend van een toestand, die ons weerloos aan haar overlevert, hebben de maatschappijen door haar daden, waaraan elk nationaal sentiment ontbreekt, zich volkomen geplaatst buiten de gemeenschap, die in haar isolement dacht te kunnen vertrouwen op wie in normale omstandigheden zooveel gehechtheidsphrasen te uiten wisten.

En de regeering heeft den breeden blik en den durf en de doortastendheid om in te grijpen gemist. Wat geeft de klaagzang van een handjevol exporteurs, wat „het stille gemok, het luid geschetter tegen de brute machtsuitbuiting van de Nederlandsche scheepvaartmaatschappijen", indien de hoogste macht in den lande onwillig blijft om te doen hetgeen haar als een plicht kan worden aangerekend?

„Andere landen, waar de maatschappijen wel nationale aspiraties ontwikkelden, hebben zelfs ten slotte nog moeten zwichten voor den eisch van de regeering: uw schepen aan òns. Nederland eischte slechts met een beroep op de wet, waar het de directe voedselvoorziening van het eigen huis betrof. Ten aanzien van het verre Indië, waar de producten te rotten liggen, de levensstandaard met den dag stijgt, de zieken zóó lang moeten blijven tot zij eindelijk, scheepsgelegenheid vindend, onder weg den laatsten adem uitblazen, ten opzichte van Indië heeft men niets gedaan, doet men niets en zàl men niets doen."

Dono-Rodjo of Vorstinnegift.

Dr. Bervoets heeft in de Indische pers een artikel geschreven onder den titel van Dono-Rodjo, waaraan we een en ander ontleenen.

In de laatste maanden van 1908 gingen op voorstel van een centraal damescomité in Batavia inteekenlijsten rond om bij de toen verwachte blijde gebeurtenis aan H. M. de Koningin een bewijs van verknochtheid en hulde aan te bieden. De Koningin gaf als haar wensch te kennen, dat de huldeblijksgelden aangewend zouden worden voor een doel van algemeen nut voor Ned. Oost-Indië. Met volle instemming en sympathie van H. M. werden de gelden bestemd tot bestrijding van de lepra in Ned.-Indië, en werd aan Dr. Bervoets opgedragen den grond te leggen voor het stichten van de eerste melaatschenkolonie op Java.

Vandaar dat de stichting den welluidenden naam draagt van *Dono-Rodjo*, een naam haar gegeven op voorstel van den regent van Japara, r. m. t. a. Koesoemo Oetoyo.

Ten einde de bestrijding van de melaatschheid zoo algemeen mogelijk te doen zijn en alle leprozen in geheel Indië in de toekomst te kunnen bereiken, werd opgericht de Vereeniging „Het Oranje Kruis", Nationale Bond ter bestrijding der melaatschheid, die zich ten doel stelt om bijdragen te verzamelen ten einde in den geheelen Oost-Indischen Archipel bestaande leproserieën te helpen verbeteren en uitbreiden, dan wel steun te verleenen bij het in het leven roepen van nieuwe ziekenhuizen voor melaatschen.

Tweeërlei doel staat daarbij voor oogen: ten eerste om door afzondering der zieken het besmettingsgevaar voor de gezonden meer en meer te verminderen, en misschien eindelijk te doen verdwijnen, en ten tweede om het lot der geisoleerde zieken zoo dragelijk mogelijk te maken, alles aan te wenden tot verzachting van het lijden, tot bemoediging en vertroosting en kan het zijn tot genezing.

De moederstichting of modelinrichting Dono Rodjo, aangewezen om uitsluitend Javaansch sprekende Inlanders op te nemen, ligt op den vasten wal, vlak ten zuiden van het kleine vuurtoreneilandje *Mandelika*, in de afd. *Pati*. Het gouvernement heeft daar een terrein van bijna 200 bouw afgestaan voor de inrichting, die in haar tegenwoordigen vorm bestaat uit 10 paviljoens, plaats biedende voor minstens 150 en hoogstens 180 lijders.

„Het terrein is zoo ruim genomen, omdat als einddoel gesteld is, dat Dono Rodjo in verloop van tijd plaats zal kunnen bieden aan al de Javaansch sprekende Inlanders, lijdende aan melaatschheid, zoodat op ettelijke honderden gerekend moet worden; voorts zullen patiënten met hun gezin op Dono Rodjo kunnen worden opgenomen en eindelijk moest er voor gezorgd worden, dat akkergrond beschikbaar is voor aanplant van allerlei gewassen, voor rijstvelden en tuinbouw, om aan de bewoners, die daartoe in staat zijn, gelegenheid te verschaffen tot aangenamen arbeid en heilzame verstrooiing."

Het plan bestaat om allereerst op West-Java voor de Soendaneezen en op Oost-Java of Madoera voor de Madoereezen dergelijke inrichtingen tot stand te brengen. In Bantam worden reeds pogingen aangewend om een geschikt terrein te vinden.

Door allerlei omstandigheden, w. o. ook de oorlog genoemd moet worden, werd de opening van Dono Rodjo vertraagd.

In de eerste maanden van 1916 werden alle zeilen bijgezet om op Prinsessedag de stichting te kunnen inwijden.

30 April 1916 was een heerlijk mooie dag. Het terrein in de omgeving der tien aardig gelegen paviljoens was met wapperende vlaggen en lange oranje wimpels versierd en maakte een prettigen indruk. De verschillende Javaansche gasten kwamen in groepjes aan en onderhielden zich onderling, totdat ze tegen 9 uur samengeroepen werden in een der paviljoens, waar Dr. Bervoets hun het gewichtige van de samenkomst voor oogen stelde.

„Kostelijk klonken voor en na de inwijdingsrede de liederen door de Javaansche verpleegsters aangeheven en ik kon niet nalaten te hopen, dat wanneer eenmaal daar uitsluitend melaatschen in die omgeving zouden verblijf houden, dat ook dan een opgewekte stemming zou getuigen hoe het lijden des lichaams niet de overhand behoeft te hebben over de stemming des gemoeds."

Wegens de zeer afgelegen ligging was ten behoeve eener vlotte en vlugge administratie, zoowel als tot spoedige verbinding met het Centraal Zendingsziekenhuis te *Kelet* voor medische aangelegenheden en met het Zendings Hulpziekenhuis te *Margaredja*, van waaruit de proviandeering van Dono Rodjo plaats vindt, een telefonische verbinding met de districtshoofdplaats *Tajoe*, de afdeelingshoofdplaats *Japara*, de ziekenhuizen te *Kelet* en *Margaredja* en meer stations in den omtrek een noodzakelijkheid, waarin in den loop van 1916 voorzien werd.

Nog bleef er een wensch te vervullen over. Voor het vervoer der patiënten was met het oog op be-

smettingsgevaar voor mede-reizigers een ambulance-wagon zeer gewenscht. In de werkplaatsen te *Madioen* werd een dergelijke wagon gebouwd, die slaapplaats biedt voor 10 patiënten, een badkamertje bevat, afzonderlijke verblijfplaats voor de begeleidende ziekenverplegers, apotheekje, waschplaats, aanrecht, bergplaatsen voor kleeren, kussens, dekens, enz., eetservies, verbandstoffen en alles wat voor tijdelijke verpleging noodig kan wezen.

De directies der verschillende Spoor- en Tramwegmaatschappijen hebben aan bedoeld rijtuig, kenbaar aan een groot Oranje Kruis, op drie plaatsen op de paneelen tusschen de raampjes aangebracht, vrij vervoer langs haar lijnen toegestaan, in het belang der volksgezondheid op Java en ter wille van de menschlievende bedoelingen.

Ned.-Indische Scheepvaartbelangen.

In de *Preangerbode* brengt *L. S.* in herinnering de stranding van het gouv.-stoomschip „Raaf" op het breede kustrif van *Poeloe Satanga*, gelegen in het Zuidelijke vaarwater naar *Makassar*.

Zooals het gebruik is bij scheepsrampen, moest naar de oorzaak dezer stranding een onderzoek worden ingesteld, waartoe een commissie benoemd werd, bestaande uit een kapt.-luitenant ter zee, den havenmeester te Soerabaja en een tijd. wd. adjunct-inspecteur van scheepvaart. De samenstelling van deze commissie wordt door *L. S.* gewraakt, daar van de leden slechts de eerstgenoemde geruimen tijd een zelfstandig commando gevoerd zal hebben, wat toch noodig is om een oordeel te kunnen uitspreken over de bevelvoering van den gezaghebber bij scheepsrampen. Alleen mannen van de praktijk, varende kapiteins dus, kunnen zich geheel in de plaats van den gezagvoerder denken, alleen aan hun oordeel kan waarde gehecht worden. „Een uitspraak getoetst aan een onderzoek, door zulke menschen geleid, naar volle bekwaamheid en verantwoordelijkheid, zal alleen het rechtsgevoel van betrokkenen en publiek volkomen vermogen te bevredigen."

Na de stranding van het s.s. „Tjimahi" der J.-C.-J.-lijn werd een commissie benoemd, waarin d r i e n i e t - v a r e n d e l e d e n zitting hadden met weinig of geen praktijk op het gebied van zelfstandige navigatie. Opmerkelijk was het, dat door de t w e e v a r e n d e leden, al werd door de meerderheid ten nadeele van den gezagvoerder beslist, op enkele cardinale punten een heel wat milder oordeel geveld werd dan door de overige leden. Talrijk waren toen de stemmen, die instemming betuigden met de brochure van den heer L a p, waarin de argumenten, die tot bovenstaande uitspraak geleid hadden, werden ontzenuwd.

In Indië wordt dringend de behoefte gevoeld aan een instituut op dit gebied, zooals dat in Holland en ook in het buitenland bestaat, een Raad voor de Scheepvaart, die op voorstel van den Hoofdinspecteur van Scheepvaart elke scheepsramp onderzoekt of beoordeelt.

Deze raad bestaat in Nederland uit een voorzitter (doctor in de rechtswetenschappen) en vier gewone leden, n.l. twee marine-officieren en twee gezagvoerders ter koopvaardij en voorts nog uit 12 buitengewone leden, t.w. drie gezagvoerders, drie reeders, drie scheepsbouwkundigen, één electrotechnicus, één werktuigkundige en één machinist, welke laatsten zitting nemen naar gelang het te behandelen geval hun tegenwoordigheid wenschelijk maakt.

Moge door het minder plaats hebben van scheepsrampen in den archipel dan in Europa, een zoo uitgebreid lichaam vooralsnog niet noodig worden geacht, toch klemt de behoefte aan een vast instituut steeds meer en meer door de zich voortdurend uitbreidende koopvaardijvloot.

Een Raad voor de scheepvaart dus, waarmee geen depreciatie beoogd wordt van al hetgeen thans reeds door de scheepvaart-inspectie verricht wordt.

Doch in het belang van de scheepvaart in 't algemeen en ter beveiliging van de opvarenden dient nog meer gedaan te worden.

Men breide zoo noodig het corps der scheepvaart-inspectieambtenaren uit, „vervange de van vele leemten voorziene huidige Ned.-Ind. Stoomvaart-ordonnantie door een doelmatige schippers- en schepenwet en stelle aan de hand daarvan in, een op Hollandsche leest geschoeide Scheepvaart-inspectie met bijbehoorenden Raad voor de Scheepvaart, en deze kolonie zal een instituut rijker geworden zijn, waaraan de vitale belangen onzer scheepvaart, waarmede die van handel en industrie hier te lande steeds zoo nauw verbonden zullen zijn, reeds lang dringend behoefte gevoelen."

Suriname.

Als no. 2 van de uitgaven van het „*Instituut voor Economische Geschriften*" verscheen bij Nijgh en van Ditmar's uitgevers-mij., Rotterdam, „*Het Bankwezen in Nederlandsch West-Indië*", door G. J. F a b i u s.

In „*De Economist*" van 1913 (Mei en Augustus tot December) was van de hand van Mr. F a b i u s een uitvoerige studie verschenen over de Curaçaosche Bank, in „*De Economist*" van April 1915 een artikel over „*Het muntstelsel op onze Bovenwindsche Antillen*. Van de hand van denzelfden schrijver is ook het artikel *Muntwezen* in de „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*".

Het getuigt van de toenemende belangstelling in de West-Indische koloniën, dat het Dagelijksch Bestuur van bovengenoemd Instituut een plaats in zijn publicatiën beschikbaar stelde voor een overzicht van het bankwezen in Nederlandsch West-Indië, en allen, die belangstellen in deze koloniën, zullen Mr. F a b i u s dankbaar zijn voor het samenstellen van hetgeen hij met te groote bescheidenheid in een voorwoord een „overzicht" noemt. De schrijver bepaalt zich immers niet tot een geschiedenis van het bank- en muntwezen, maar geeft een oplossing aan de hand, die door haar eenvoud de vraag doet rijzen: waarom heeft men daar niet eerder aan gedacht?

De oplossing is n.l. deze: De Nederlandsche Bank trede in Suriname en in de kolonie Curaçao als circulatiebank op en wel met uitsluiting van andere instellingen. „De afstand — aldus de schrijver op blz. 48 — behoeft daartegen geen bezwaar te vormen. Dat Suriname en Curaçao tot het economisch gebied van De Nederlandsche Bank behooren, is niets vreemder dan dat het een of andere afgelegen eiland in den Indischen Archipel tot het operatieterrein van de Javasche Bank te Batavia behoort. Ook de belangen van het moederland worden niet geschaad. De circulatie in de Westindische koloniën is, bij de Nederlandsche vergeleken, zóó gering, dat de taak van De Nederlandsche Bank niet merkbaar zal worden verzwaard."

Ons weekblad is de plaats niet om verder in te gaan op het hoogst belangrijke geschrift van Mr. F a b i u s. Alleen willen wij de hoop uitspreken, dat de door hem voorgeslagen weg zal worden betreden. Voor Suriname is dit waarschijnlijk niet meer mogelijk. In een der Surinaamsche bladen lazen wij n.l. dat de Gouverneur van den Minister van Koloniën een telegram heeft ontvangen, inhoudende de mededeeling dat een landbouwcredietbank tot stand is gekomen. Vermoedelijk zal daarnaast de Surinaamsche Bank als circulatiebank blijven bestaan.

* * *

Uit Suriname zijn ons toegezonden aflevering 1 en 2 (Maart en Juni 1917) van den tweeden jaargang van „*West-Indië, Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao*". In het vorige jaar bespraken wij hier de afleveringen van den eersten jaargang. Wij opperden toen de vraag: „Wie moet dat tijdschrift lezen?" Onze indruk was n.l. dat er veel in voorkwam dat o.i. boven de bevatting van de kleine landbouwers ging. In het voorwoord van den tweeden jaargang vinden wij dit antwoord: „De man, die deze vraag stelde, zal Suriname ongetwijfeld kennen, maar het Suriname van een jaar of tien geleden. Wij kunnen hem verzekeren, dat het tijdschrift druk gelezen wordt en met vrucht. Als alles ons niet bedriegt zal het aantal lezers zich voortdurend uitbreiden. Onzes inziens is dit een bewijs, dat de toestanden in Suriname veranderen, sneller dan men zich dat in Holland kan voorstellen. Men voelt de behoefte aan wetenschappelijke voorlichting en dat is een verblijdend verschijnsel."

Een antwoord op onze vraag is dit wel niet, maar wij nemen met blijdschap kennis van de mededeelingen, en constateeren dat de inhoud van het tijdschrift steeds belangwekkend blijft. Op enkele artikelen komen wij bij gelegenheid terug.

* * *

Van den uitgever *J. B. Wolters* ontvingen wij een leesboek voor Surinaamsche scholen „*Uit onze Omgeving*" door H e r m. J. J a c o b s en J u l i u s W. L o b a t o, geïllustreerd door J a n S ü h l. In

ons volgend nummer komen wij op het boekje terug.*)

* * *

Aan „*De West*” van 19—29 Juni ontleenen wij de volgende berichten:

Naast de ladingpremie voor kapiteins en stuurlieden, is thans bij de Koloniale vaartuigen ingevoerd een houtpremie voor machinisten. Door het stoken van hout in plaats van kolen, is een enorme besparing verkregen. Vijf percent van die besparing zal voortaan in den vorm van premies worden uitgekeerd aan de machinisten.

* * *

De heuvel van Rorac aan de Surinamerivier is van verschillende kanten geprospecteerd. Het blijkt dat zich ter plaatse een uitgebreid massief van bauxiet bevindt, door zijn ligging aan de rivier zeer gemakkelijk te exploiteeren. Waar de delfstof hier opgehoopt is op een kleine oppervlakte, spreekt het van zelf dat van een gewone uitgifte van het terrein voor 10 cent per H.A. geen sprake kan zijn, doch zal in 't belang van de koloniale kas een andere vorm van uitgifte dienen te worden overwogen.

* * *

Den 24sten Juni zijn 600 balen rijst uit Demerary aangevoerd. Na inventarisatie is gebleken, dat in Demerary aanzienlijke hoeveelheden rijst voor uitvoer beschikbaar zijn. Ons gouvernement doet stappen om te trachten een deel daarvan te bekomen voor Suriname, doch heeft voorloopig slechts toezegging voor duizend balen.

* * *

De totale goudaanvoer bedroeg: in Mei 1917 87.269 gr.; in Mei 1916 62.879 gr.; in Mei 1915 87.315 gr.; Jan.—Mei 1917 321.664 gr.; Jan.—Mei 191 295.343 gr.; Jan.—Mei 1915 313.618 gr.

* * *

De boot, die begin Augustus naar Holland vertrekt, is de Nickerie. Deze komt van de richting New-York, zoodat nu vaststaat, dat er geen boot voorloopig rechtstreeks van Nederland hierheen komt.

* * *

De N. R. Crt. van 6 Sept. Av.-blad B. bevat het volgende bericht:

Het ministerie voor Britsch-Indië en dat van koloniën hebben een plan ontworpen om de nederzetting van Britsch-Indiërs in Guiana, Trinidad, Jamaica en de Fiji-eilanden van staatswege te bevorderen.

Curaçao.

Uit de jongste bladen lezen wij, dat het droge Curaçao zijn ouden kwaden aard begint te verliezen en belooft natter te worden.

In Mei was het nog groen op verschillende plaatsen en einde Juni, begin Juli, zijn er weer zware regens gevallen, heesters, struiken, boomen, alles botte uit als in de jonge lente. Het malsche, teere groen verrukte overal het oog, een groen waas begon den bodem te bedekken.

Als de regen heeft aangehouden, zal men toen gauw aan het planten gegaan zijn.

* * *

Een ander heuglijk nieuws is, dat de Gouverneur bij den Kolonialen Raad een Ontwerp heeft ingediend ter algemeene verhooging van traktementen en toelagen als suppletoire begrooting voor 1918; zij zal dus ingaan 1 Januari van het volgend jaar. Een uitkomst voor menig gezin.

* * *

Een minder gunstig bericht was, dat er te Willemstad een inbrekerscomplot aan 't werk scheen. Er werd zoo veelvuldig ingebroken, dat men 's morgens als eerste nieuws informeerde: waar er nu weer ingebroken was.

Het rustige Curaçao, waar een ieder zich, bijna uitsluitend onder eigen volk, veilig voelde, heeft den goeden ouden tijd achter zich; het herbergt thans vele vreemdelingen en wordt „modern”. Men mag zich tegenwoordig wel degelijk wapenen tegen dieven en inbrekers. De gemoedelijke zorgeloosheid, waarmede men vroeger zijn huis des nachts ter nauwernood sloot, heeft plaats gemaakt voor angstige bezorgdheid, of alles wel goed verzekerd is achter slot en grendel.

„Verhoogde waakzaamheid der Burgerij over eigen huis en erf mag echter wel samengaan met scherper toezicht van de politie, ook op den gang van doortrekkende vreemdelingen.

De logementen van dit soort reizigers zijn toch gemakkelijk te bewaken. Met weinig moeite kan worden onderzocht, of deze vreemde gasten ook werkelijk 's nachts in het logement vertoeven”. Zoo schrijft de *Amigoe*.

* * *

Gelukkig dan ook zal weldra de hervorming van de politie haar beslag krijgen.

Er werd voorgesteld een corps met 1 commissaris, 1 inspecteur, 5 hoofdagenten, 17 agenten 1e kl. en 86 agenten 2e kl. Te zamen 110 manschappen.

Heel wat stof zal er echter worden opgejaagd, vóórdat deze reorganisatie een voldongen feit zal wezen.

De *Amigoe di Curaçao* vroeg om aanstelling van eenige maréchaussée's te paard, de *Boletin Comercial* om detectives, *La Cruz* om getrouwde lieden, die als fatsoenlijk-levend te boek staan.

Maar de goede elementen uit de militairen, die getrouwd zijn, zullen geen burgerlijk ambtenaar willen worden en bij de politie in dienst blijven, want dan gaan zij financiëel sterk achteruit. De tractementen dienen dus hooger gesteld, als men prijs stelt op het behoud der goede elementen, of de nieuwe reorganisatie toegankelijk wil maken voor nieuwe, geschoolde krachten.

* * *

De *Curaçaosche Crt.* van 13 Juli j.l. geeft een uitvoerig verslag van de plechtige opening van het sanatorium *Het Groene Kruis*, in ons vorig weekblad beschreven, welke op Zaterdagmiddag 7 Juli plaats vond.

Aanwezig waren de gouverneur der kolonie, vergezeld van ZHEG's militairen adjudant, luitenant de Vries, de meesten der oprichters en schier alle op Curaçao practiseerende geneesheeren. Ook de pers was er vertegenwoordigd.

De tegenwoordigheid van dames verhoogde de plechtigheid. De groote zaal voor vrouwelijke patiënten werd ingericht voor de opening. Het eerst nam Dr. C. A. Zeppenfeldt het woord en zeide o.m.:

HoogEdelgestrenge Heer,
Dames en Heeren,

Terwijl de hel van den oorlog met al zijne ontketende booze geesten van moord, brandstichting en verwoesting Europa teistert, zijn wij hier bij elkaar verzameld om een werk van genezing, verzachting van lijden en opbouwing in te wijden. Dáár het onbarmhartig rondwaren van dood, verwoesting en brandfakkel. Hier het in de gelegenheid stellen van een edele rij vrouwen, die met zachte en bekwame hand zullen trachten onder Gods zegen de flikkerende levensgeesten met woorden van liefde, troost en daden van kennis en wetenschap gaande te houden, gesteund door de edelste wetenschap, die der geneeskunde, beoefend door een corps geneesheeren, van wie wij overtuigd zijn dat zij niet als hoofddoel hebben het najagen van eigenbaat en rijkdommen, maar het in edelen wedstrijd behouden van menschenlevens zoo zulks mogelijk is of het verzachten van lijden waar het behouden onmogelijk blijkt.

U te verklaren hoe het altoos ons vurig wenschen en streven is geweest hier een neutraal ziekenhuis te zien verrijzen, zoude oude geschiedenis zijn. In den breede uit te weiden over het langzaam, zeer langzaam doordringen van dit denkbeeld tot de publieke opinie en de groote moeite, ondervonden om de noodige goede verplegingskrachten te krijgen; in het kort de lijdensgeschiedenis van het pas geboren sanatorium in al zijne onderdeelen te beschrijven, zou mij te ver leiden en op Uwe gevoelens te pessimistisch werken. Genoeg is het U triomphantelijk te kunnen wijzen op de prachtige resultaten van dit werken en ijveren, belichaamd in het gebouw, dat gij voor U ziet en de bekwame verpleegsters, die daarin hare diensten zullen presteeren en aan wie een speciaal woord van dank hier toe komt voor de welwillende en belanglooze hulp, verleend bij het in orde brengen van het sanatorium.

De geheele inrichting met het benoodigd armen-

*) Het ligt voor belangstellenden ter inzage op de leestafel van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag. Red. Com.

tarium en meubelen bereikt een groot bedrag, eene som, welker bijeenbrenging gij mij wel zult willen toegeven op zoo'n klein eiland als het onze en in deze oorlogstijden niet gemakkelijk te zijn geweest. Des te meer eer en hulde moeten ik en mijne mederegenten daarom brengen aan onze geachte medeburgers. Israëliet, Protestant, Katholiek en Syriër, menschen van geheel verschillend geloof en denkwijze, hebben met de meest mogelijke liefde en eendrachtelijk van hunne moeielijk verkregen gelden afgestaan, om dezen zoo lang gekoesterden wensch te realiseeren.

De moderne wetenschap heeft bewezen, dat de oorzaak van alle ziekten toe te schrijven is aan micro-organisme, geholpen door onreinheid, slechte en onvoldoende voeding, gebrek aan versche lucht en voldoend licht. Deze oorzaken weg te nemen zou betrekkelijk gemakkelijk zijn, indien wij niet overal stuiten op de groote, den mensch eigene onwetendheid en ontmoedigend egoisme, dat daarmede gepaard gaat. Deze veelhoofdige monsters vereischen in vele gevallen, vooral op kleine plaatsen, een Hercules-kracht en gezondheid om ze uit te roeien. Vooral in deze eeuw van materialistisch jagen naar rijkdommen en verwaarloozing der toepassing van het Goddelijk gezegde: „Hebt Uw naaste lief als U zelve en God boven alles".

Verblijdend en opbouwend is het daarom het in praktijk brengen van dit genoemd gezegde op dit klein eiland, ons dierbaar vaderland, te kunnen constateeren.

En zeer verklaarbaar zal het thans voor U wezen, dat ik als Voorzitter van het College van Regenten van dit hospitaal, mij door een hemelsch geluk voel doordrongen, nu dat mij door den Almachtige het voorrecht is gegeven de opening van deze inrichting straks te mogen aankondigen.

Menschenliefde, wetenschap, hygiëne zullen de richtsnoeren onzer daden zijn... Vrije artskeuze!... Vrije uitoefening van geloof en denkwijze is de leuze onzer vennootschap en zal onder Gods zegen, gesymboliseerd door de vlag van het Groene Kruis, die boven deze inrichting waait, altijd zoo blijven!......"

Daarna zeide de Gouverneur:

Dames en Heeren,

Ik kan U verzekeren, Doctor Zeppenfeldt, dat ik met zeer veel genoegen aan de vereerende uitnoodiging, om hier hedenmiddag het Sanatorium te komen openen, heb gevolg gegeven.

En dat wel, omdat ik meen, dat deze nieuwe inrichting in dubbel opzicht de kolonie tot voordeel kan zijn.

Primo, omdat zij ons, naast het bestaande, mooie St. Elisabeth's gasthuis, een tweede uitstekende gelegenheid zal openen, waar de bewoners van Curaçao en van de omliggende eilanden zich, bij ernstige ziektegevallen, op de best mogelijke wijze zullen laten verplegen en behandelen;

en secundo, omdat een dergelijke inrichting er veel toe zal kunnen bijdragen, om den trek van vreemdelingen naar Curaçao te bevorderen; wat uit den aard der zaak voor de welvaart der kolonie van belang zal wezen.

Dat dit groote, schoone ziekenhuis, in deze drukkende tijdsomstandigheden, ondanks alle moeilijkheden waarmee men te kampen had, toch zóó is afgebouwd en ingericht, getuigt wel voor de toewijding en de energie van de oprichters, en is een feit waarop zij met recht trotsch kunnen zijn.

Ik hoop van harte, dat het Sanatorium in alle opzichten aan het doel waarvoor het is opgericht zal beantwoorden; dat de doctoren en de verpleegsters, die er hun beste krachten aan zullen wijden, er voldoening zullen vinden bij hun arbeid; en dat de oprichters er van steeds met pleizier op hun werk kunnen terugzien.

Na het uitspreken van deze rede verklaarde de Gouverneur, op verzoek van de Regenten, het sanatorium geopend en wijdde een hoera aan het nieuwe ziekenhuis en aan zijn bestuur.

Het woord werd toen verleend aan den heer C. H. Jonckheer Wz., Secretaris van het College van Regenten, die zich in het bijzonder tot Dr. C. A. Zeppenfeldt, Voorzitter van dat College, wendde:

Door die oprichters opgedragen om aan de inrichting aan te bieden diens portret in lijst, als een aandenken aan haren hooggeachten Voorzitter.

* * *

Op 30 Juni j.l. is in het St. Elisabeths-gasthuis overleden de Weleerw. Moeder Maria Florencia, Overste van het Leprozen-gesticht.

Mejuffouw Anna Maria Strijbos werd te Stratum geboren, 5 December 1873, trad te Breda in het klooster 16 Augustus 1897, legde aldaar 19 December 1899 hare H. Geloften af en kwam 1 Juni 1901 op Curaçao.

Van de zestien jaren, welke zij op Curaçao doorbracht, heeft zij 15 jaren gewijd aan de verpleging der melaatsen, de laatste 4 jaren als Overste. In hartelijken eenvoud ging Moeder Florencia met hare zieken om, zij gevoelde het groote leed der armen en trachtte het zooveel mogelijk te verlichten en dragelijk te maken. De melaatschen verliezen in haar een zorgzame moeder, die zich geheel voor hen opofferde. Al te veel heeft zij van hare krachten gevergd en daarom is zij zoo vroeg heen gegaan.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een stem uit de Inlandsche wereld. Deze doet zich als volgt in het *Bat. Nieuwsblad* hooren. Vooraf haalt hij de volgende woorden van Prof. de Louter aan: „*Een volk, dat zijn taal verguist*, zijn godsdienst versmaadt, zijn zeden verkracht en uit bewondering of ingenomenheid met vreemde talen, godsdiensten en zeden eigen aard verloochent, beantwoordt niet aan zijn roeping, maar ondermijnt zijn eigen volksbestaan en bereidt zijnen ondergang." (De roeping der kleine staten). Uitvoerig — alzoo die stem — behandelde *Isbenel* in verschillende nummers van het *Bat. Nieuwsblad* bovengenoemd onderwerp (Hollandsch voor Inlanders). Het komt mij voor, dat men in 't algemeen over *Hollandsch voor Inlanders* sprekende, teveel over het hoofd ziet de even belangrijke kwestie, n.m. *de Inlandsche taal voor de Inlanders*. Wanneer men de Inlanders gelegenheid geeft om Nederlandsch te leeren, dan moet men n.b.m. steeds voor het oog houden, dat zij *boven alles* hun eigen moedertaal niet vergeten of verwaarloozen. De Maleische natie is nog te veel in haar kindsheid om de beteekenis van deze nationale zaak voldoende te beseffen. Doordat de Regeering weinig of geen notitie daarvan neemt, verwaarloost zij een heilige zaak van het volk, dat zich later, wanneer het ontwikkelingspeil der Inlandsche maatschappij hooger zal staan, ongetwijfeld wreken moet. De beweging in Zuid-Afrika, in Vlaanderen, in Polen en elders is een treffend voorbeeld van de belangrijkheid der taalkwestie, zooals een volk die kan opvatten. Het is teekenend, hoe ernstig de Vlamingen die zaak in het arme België *nu* nog meenen. Maar om op het artikel van *Isbenel* terug te komen, deze schreef o. a., over de Middelbare Landbouwschool sprekende: „Daar worden op breeden grondslag opgeleid de Inlandsche jongelieden, die later zullen optreden als bevoegde voorlichters van hun volk. De daarvoor noodige kennis wordt hun onderwezen door wetenschappelijke mannen, en wanneer zij de school hebben afgeloopen, zullen zij op hunne wijze, *dat is op Javaansche wijze, de verkregen kennis dienstbaar maken aan de belangen van hun volk.* De cursiveering is van mij (den schrijver). Nu moet *Isbenel* weten, dat leerlingen, die deze school bezoeken, afkomstig zijn, althans voor een zeer groot deel, van de lagere school, de 3-jarige H.B.S. of Muloschool. Noch op deze scholen, noch op de Landbouwschool wordt den Inlandschen leerlingen Maleisch of Javaansch geleerd. Waar ze nu van klein af niets van hun eigen taal hebben geleerd, daar rijst bij ons de vraag: of het voor hen niet zéér moeilijk valt de in een vreemde taal verkregen kennis op Javaansche (Inlandsche) wijze dienstbaar te maken aan de belangen van hun volk. Immers om goed met een volk te kunnen omgaan, moet men, behalve zijn zeden en gewoonten, ook zijn taal *grondig* kennen. Het is niet voldoende Maleier te zijn, om goed Maleisch te kennen, evenmin Hollander om behoorlijk Hollandsch te kennen. Dat op de lagere scholen, H.B.S. en Muloscholen geen Maleisch wordt geleerd, zal niemand de Regeering kwalijk nemen, maar op een vakschool als de Landbouwschool mag het zeker niet vergeten worden. De meeste leerlingen van genoemde Landbouwschool komen later aan het hoofd van lagere landbouwschooltjes. Menig Inlandsch landbouwleeraar, dien ik (de schrijver) gesproken heb, klaagt over zijn gebrekkige kennis van de eigen taal, waardoor het onderwijzen van het nieuwe vak hem zéér moeilijk valt. Hoe kan het anders? En zal zulk gebrekkig onderwijs nog eenig nut afwerpen? Naar ik vernomen heb, staat de Maleische taal ook niet op het program van de Rechtsschool voor In-

landers te Batavia! En toch zullen de Inlandsche rechters straks meer te doen hebben met de taal van hun eigen volk, dan met het Nederlandsch. Een jurist moet doorkneed zijn in de taal, waarin hij een zaak bepleit, om de rechtbank en het publiek te kunnen overtuigen. De Maleische taal is inderdaad arm aan technische woorden. Maar even als 't met een volk gaat, ook de armste taal kan leven, en heeft dus ook recht op ontwikkeling.

N.V. Uitgevers Mij. Evolutie. Te Batavia is deze opgericht, welke zich ten doel stelt boeken, dagbladen en tijdschriften in de Nederlandsche en Inlandsche talen uit te geven. Overtuigd, dat de ontwikkeling der Inlandsche maatschappij, wel is waar geleidelijk en op vreedzame wijze, maar toch liefst zoo snel mogelijk moet plaats hebben, wil de vennootschap deze gewenschte evolutie door middel van brochure, courant en tijdschrift zooveel mogelijk bevorderen en leiden. Als eerste stap in deze richting zal zij in den loop van Juni een dagblad in de Maleische taal uitgeven, dat den naam zal dragen van *Naratja* (d.i. weegschaal). In dit woord vindt men tevens het streven van de redactie uitgedrukt. Als op een zuivere weegschaal zal zij de toestanden, de gebeurtenissen en de daden zoo van de Regeering als van de bevolking wegen. Onpartijdig zal zij haar oordeel uitspreken en niet schromen, waar noodig, scherpe critiek uit te oefenen, zonder echter in grofheden, onwaardige polemiek en persoonlijkheden te vervallen. De redactie zal bestaan uit de heeren: Hadji A. Salim, Raden Djojosoediro en A. M. Soetan Djenawi. Als verantwoordelijk hoofdredacteur zal een Inlandsch journalist uitgenoodigd worden, die volkomen voor zijn taak berekend is. Groot is reeds het aantal der dagbladen, die in de Maleische taal verschijnen, maar niettemin durven wij hopen — alzoo de *Kaoem Moeda* — dat onze *Naratja*, zich door haar richting en haar toon een groot lezerspubliek zal winnen onder degenen, wien inderdaad het heil en de ontwikkeling van Indië en zijn ingezetenen in de eerste plaats ter harte gaan. Het is ons bekend, zegt de redactie, dat zich onder het Europeesch publiek velen bevinden, die den Inlander welgezind zijn en met belangstelling het ontwaken der Inlandsche samenleving volgen, doch die tot nog toe daarover niet van Inlandsche zijde kunnen worden ingelicht. Hen in de gelegenheid te stellen de evolutie der Inlandsche maatschappij geregeld te volgen, ligt tevens in de bedoeling. Daarom is de vennootschap voornemens om, zoodra mogelijk, over te gaan tot de uitgifte van een Hollandsch tijdschrift: *Inlandsche Stemmen*, waarvan de leiding eveneens in alleszins bevoegde handen zal worden gegeven. De direktie spreekt de hoop uit, dat dit eerlijk streven van Inlandsche zijde, om onpartijdig de bewegingen onder de bevolking te bezien en de ontwikkeling van de Inlandsche samenleving langs lijnen van geleidelijkheid zoo snel mogelijk in de gewenschte banen te voeren, alom op steun of althans op welwillende belangstelling zal mogen rekenen.

Een wijziging. Het eerste lid van art. 12 van het benoemings-reglement voor den Inlandschen bestuursdienst is in dien zin gewijzigd, dat de gediplomeerde Inlandsche jongelieden, die jaarlijks worden aangewezen om praktisch te worden voorbereid voor de vervulling der hoogere betrekkingen bij den Inlandschen bestuursdienst in de Gouvernementslanden op Java en Madoera, daartoe zullen worden toegevoegd aan een controleur bij het Binnenlandsch Bestuur, aan een *patih* of aan een *wedana (Sinar Djawa).*

Ten bate der Van Deventer-School. De vereeniging „*Langen Wardojo*" gaf groote wajang voorstellingen in den Soloschen Schouwburg ten bate van de op te richten Van Deventer-School. Opgevoerd werden de geschiedenissen van „*Moertjolono*" en „*Madoekoesoemo*" *(Sinar Djawa).*

WAT DE CHINEES VERTELT.

Inl. Zieken-verpleging. De *Perniagan* haalt 't volgende aan uit het derde jaarverslag van de vereeniging tot bevordering der Inlandsche Zieken-verpleging over het jaar 1916. De winst- en verliesrekening sloot met *f* 9527; de balans met *f* 177,32 aan kapitaal. Het winstsaldo bedroeg *f* 3615. Op het in September 1915 verzonden request om het aantal leerlingen, dat op Java van regeeringswege in opleiding mag worden genomen, te willen uitbreiden in het belang der Inl. Ziekenverpleging, werd een gunstig antwoord ontvangen. Het aantal leerlingen, dat tegelijkertijd op Java van regeeringswege in opleiding mag zijn, werd daardoor van 100 op 200 gebracht, zoodat te Semarang dadelijk werd overgegaan tot uitbreiding van het aantal leerlingen. De Semarangsche vereeniging, die tot dien tijd een *14* meisjes en *13* jongens in opleiding had op hare kosten, werd daardoor van die financieele zorg voor een groot deel ontlast; door de uitbreiding van het aantal gouvernementsleerlingen werden aan het einde van het jaar nog slechts *6* meisjes en *3* jongens geheel onderhouden en gesalarieerd door de vereeniging, terwijl van regeeringswege *31* meisjes en *28* jongens in opleiding werden genomen. Dat het zeer noodig was wat meer geld te besteden aan het Tehuis der jongens, werd de Regeering verzocht om voor de jongens dezelfde subsidie toe te kennen, als voor de meisjes wordt ontvangen, d.i. *f*3.—, *f* 5.— per gouvernementsleerling; gelukkig werd ook op dit verzoek goedgunstig beschikt, zoodat thans wat meer zorg aan de huisvesting der mannelijke leerlingen kan worden besteed. Het aantal meisjes werd in dat jaar tot *37* opgevoerd, tegen *25 in* 1915. Het plan was om het aantal in dit jaar op 40 te brengen, wat ook gebeurd zou zijn, indien men niet genoodzaakt was geweest een paar meisjes wegens ongeschiktheid na een proeftijd van een paar maanden te ontslaan. Ook moesten verscheidene candidaten afgewezen worden, omdat zij niet aan de gestelde eischen van school-ontwikkeling, leeftijd, enz. voldeden. Dit jaar boden zich *36* candidaten aan. Nu zich zooveel meisjes blijven aanmelden, valt het steeds gemakkelijker selectie toe te passen. Men tracht zooveel mogelijk een „keurkorps" te vormen. De opleiding tot mantri verpleegster en vroedvrouw wordt in overleg met Dr. Lim geheel naar de wenschen van het bestuur verlengd tot 5 jaren, d. w. z. het examen van vroedvrouw zullen de meisjes moeten doen 2 jaren in plaats van 1 jaar, nadat zij voor mantri-verpleegster geslaagd zijn. Het is n.m. te veel gebleken voor de meisjes om gedurende de 3 jaren harer verpleegster opleiding tevens veel tijd en aandacht aan theoretisch verloskundig werk te moeten schenken. Dat eene jaar extra komt de geheele opleiding ten goede; hoe langer de meisjes onder controle zijn, hoe meer zij gewend blijven aan goed routine werk en hoe meer hoop gekoesterd mag worden, dat het geleerde een blijvend bezit zal zijn.

Chineesche Kweekschool. Naar aanleiding van al het geschrijf (zie o.a. het vorige weekoverzicht) hierover vond de *Bintang Soerabaja* 't aangenaam te kunnen mededeelen, dat het Departement van Onderwijs de volgende circulaire gericht heeft tot de Europeesche school-commissie in N.-I.: „Ruim 2½ jaar geleden werd door den toenmaligen chef van dit departement een onderzoek ingesteld naar het aantal geschikte candidaat-leerlingen voor een eventueel te openen kweekschool voor Chineesche onderwijzers ten behoeve van de openbare Hollandsch-Chineesche scholen. Ofschoon niet geheel onbevredigend, waren de uitkomsten van de gehouden enquete toch ook niet van dien aard, dat daarin aanleiding kon worden gevonden tot het doen van verdere stappen ter verwezenlijking van het kweekschoolplan. Onverklaarbaar was het betrekkelijk geringe resultaat der enquete geenszins: het aantal volgroeide H. Ch. scholen — de aangewezen inrichtingen voor de levering van leerlingen aan de kweekschool — was destijds nog gering, terwijl die scholen in de hoogste (7e) klasse bovendien nog zeer dun bevolkt waren. Thans, nu de omstandigheden in dit opzicht zooveel gunstiger zijn geworden, is het denkbeeld om een kweekschool als hierbedoeld op te richten opnieuw aan de orde gekomen en is door de Regeering besloten zulk een opleidings-instituut in de maand Juli a.s. te openen, mits zich een voldoend aantal geschikte candidaat-leerlingen aanmeldt. Voor toelating kunnen in aanmerking komen Chineesche jongens en meisjes, die de 7e klasse eener openbare of bijzondere H.-Ch. of Europeesch lagere school hebben doorloopen en door hun (haar) schoolhoofd voor de kweekschool-opleiding geschikt worden geacht. Ook Chineesche leerlingen van openbare of bijzondere Muloscholen, middelbare en technische scholen, kunnen bij gebleken geschiktheid tot de kweekschool worden toegelaten, terwijl Chineesche jongens en meisjes, die op het oogenblik geen schoolonderwijs meer ontvangen, eveneens voor een plaat-

sing op de kweekschool in aanmerking kunnen komen, indien hun leeftijd daartegen geen bezwaar oplevert en zij bij een opzettelijk in te stellen onderzoek naar hun kennis en aanleg ook overigens geschikt blijken voor de kweekschoolstudie. De opleiding aan de kweekschool zal ongeveer 5 jaren duren. Het onderwijs, uitsluitend in het Hollandsch gegeven, zal geheel kosteloos zijn, terwijl alle leermiddelen gratis zullen worden verstrekt. Aan de school wordt een internaat verbonden. Voor inwoning wordt geen vergoeding betaald. Voor het levensonderhoud der leerlingen wordt een maandelijksche toelage van ƒ 20 per hoofd uitgekeerd. Intusschen zal aan leerlingen, wier ouders of verzorgers dit wenschen, kunnen worden vergund buiten het internaat te wonen. Daarvoor wordt echter geen vergoeding van landswege toegekend. De inwonende vrouwelijke leerlingen zullen in een geheel afzonderlijk internaat worden ondergebracht, waar voor vrouwelijk toezicht zal worden gezorgd. — De kweekschool zal in West-Java worden gevestigd, hoogstwaarschijnlijk te Batavia of Meester-Cornelis (althans voorloopig). De abituriënten zullen een salaris ontvangen van ƒ 100 's maands met zes driejaarlijksche verhoogingen, opklimmende tot ƒ 250 's maands.

Verder schrijft het blad hieromtrent, dat de Inspekteur van het Lager Onderwijs Groenema reeds een opdracht gekregen heeft om naar een geschikt huis (te Batavia) om te zien. De Regeering denkt voorloopig een huis te huren voor twee jaren. Beantwoorden de resultaten daarna aan de verwachtingen, dan zal een monumentaal gebouw voor die school worden opgericht. Een bedrag van ƒ 250.000 zal daarvoor beschikbaar worden gesteld.

Wat de oorlog leert. De *Warna Warta* heeft 't over de moeilijkheden, waarin Nederland tengevolge van den grooten oorlog verkeert, vooral ten opzichte van het behoud van Indië en zegt dan, dat de Regeering hiervan zelf de schuld draagt. In de eerste plaats had zij deze moeilijkheid zelf kunnen en moeten voorzien, want de *anak Hindia*, die nog steeds voor onrijp en onmondig wordt aangezien, heeft reeds jaren geleden op de toestanden in Europa gewezen en speciaal er de aandacht op gevestigd, wat er dan met Nederland gebeuren kon. In den 1en en 2en jaargang van de *Djawa Tengah*, dus nu 6 à 7 jaren geleden, heeft iemand, zich noemende „Queen Mary" en onder het opschrift „*Tenoeng Professor*" reeds alles voorspeld, wat zich nu heeft afgespeeld. Ook is 't een fout van de Indische Regeering, dat zij de voormalige Indische Partij den kop heeft ingedrukt. Zij was toen zeker van het bezit van Indië en overwoog niet, dat het beter ware Indië aan de „Anak Hindia" terug te geven, dan het door een andere mogendheid te doen opslokken. De Inlanders hebben reeds geruimen tijd voor Nederlands welvaart gewerkt. Zij zijn nu niet in het bezit van hoorns om in het belang van Indië werkzaam en gewapend te zijn. Zij moeten thans wel voor eigen veiligheid zorgen, maar hopen, dat indien het tegenwoordige gevaar geweken is, de Regeering bedenken moge, dat er nog andere gevaren zijn. Zij verandere intijds hare politiek ten aanzien van Indië, opdat er tevredenheid, welvaart enz. heerschen moge.

Van Vreemde Koloniën.

Mooie principes.

De „Journal Official" van Fransch West Afrika bevatte een zeer lange circulaire van den onlangs opgetreden gouverneur-generaal (onze landgenoot) van Vollenhoven, waarin hij de bestuursbeginselen aangeeft, die de verhouding moeten beheerschen van 't centraal gezag met de locale bestuurders. Zij vormt ten volle een programma waarnaar de ambtenaren van elken rang hun gedrag hebben te regelen, de geest welke zij ademt spreekt voldoende uit hetgeen wij hier aan 't slot ervan ontleenen.

Ik wil dat van mijn medewerkers een krachtige persoonlijkheid uitgaat. Ik wil niet slechts hun kennis en hun ondervinding leeren waardeeren, maar evenzeer hun karakter. Daarom wil ik hun een groote mate van initiatief laten. Van dit initiatief moeten zij gebruik maken om mij, zonder terughoudendheid, tot op den bodem van hun gedachte te laten zien, wanneer ik hen raadpleeg; om de juiste beslissingen te nemen wanneer zij binnen de grens hunner bevoegdheid handelen moeten. Lang heeft men gedacht dat de ware administratie die was, welke de chef zoowel als de ondergeschikten ontzag, en die, bij alle zaken, de middenweg koos om iedereen te kunnen voldoen, en, in elk geval, niemand te ontstemmen.

Dit is een groote dwaling. De hoogste bekwaamheid is de oprechtheid. Wanneer ik wensch dat gij in vertrouwen met mij omgaat, dan beteekent dit dat ik wil dat gij altijd oprecht ten opzichte van mij zult zijn, zooals ik 't altijd ten opzichte van u zijn zal. Gij zult mij uw gevoelen zeggen, ik zal u 't mijne zeggen. Komt de beslissing u toe, dan zult gij vrij kiezen; komt ze mij toe, dan zult gij haar gehoorzaam uitvoeren. In 't eene, zoowel als in 't andere geval zult gij handelen als een man, die zich zijn rechten en plichten bewust is, en die vooral zijn waardigheid indachtig blijft.

Er is geen ander middel om 't gevoel van verantwoordelijkheid op te wekken. Men heeft er dikwijls over geklaagd dat die verantwoordelijkheid niet in de voorschriften is uitgedrukt; dit zou niet kunnen. Men kan in een reglement een goedkeuring of een straf opnemen, maar straffen is niet vervolledigen. Ik wil dat gij verantwoordelijk zijt tegenover u zelf, alvorens 't tegenover mij te zijn, dat 't aanspraak maken op verantwoordelijkheid voor u geen onaangename last, maar een oprechte fierheid zij. Indien gij een dwaling zult hebben begaan, zult ge deze eerlijk erkennen en gij zult niet rusten zoolang gij deze niet hebt hersteld. Weest sterk!

't Door u te geven voorbeeld zal weldra navolging vinden. De ondergeschikten zijn waard, wat de chefs waard zijn. Wij, Franschen, vormen een volk van goed geloof en gezond verstand. Wij hebben behoefte om te begrijpen, zooals wij behoefte hebben om ons te geven. Wij zijn tot 't ongelooflijke in staat als wij goed aangevoerd worden. Zij, die de onvergetelijke eer hebben gehad aan 't gevechtsfront te mogen aanvoeren, zij 't een escouade, zij 't een sectie maar, zij weten dit. Hebt vertrouwen in u zelf! Hebt vertrouwen in uw welslagen! Hebt vertrouwen in hen die u bevelen, zoowel als in hen die u gehoorzamen! Niets groots wordt volbracht, als 't niet door 't hart geschiedt!

Fransch West Afrika doorloopt een kritiek tijdperk. Frankrijk heeft veel gevraagd; 't zal nog meer vragen. Dat is een groote eer. De kolonie zal grooter uit de beproeving komen en er door verheven worden. Van de hoogste tot de laagste sport der bestuursladder, moet ieder zich met lust aan zijn taak geven. De inspanning moet gedecentraliseerd worden, om de opoffering te decentraliseeren. In tucht geleid kan onze kracht wonderen doen! Zij zal deze doen!

Aldus 't slot der van geestdrift en zelfvertrouwen tintelende woorden door den hoogen chef tot allen gericht, die een plaats hebben in 't ambtenaarskader. 't Zal interessant zijn deze circulaire te onthouden, om, bij 't heengaan van den heer van Vollenhoven na een hopelijk lang verblijf aan 't hoofd der kolonie, te vernemen in hoever de uitkomst beantwoord heeft aan de verwachting. Zij 't al in minder welsprekende woorden, wij hebben meermalen pogingen in de hier aangegeven strekking zien doen. Maar vooral in een kolonie, waar de ondergeschikten zoo vaak, ja soms doorloopend en uitsluitend in gedachtenomgang zijn met hun onmiddellijken chef vergt 't een zoo bijzondere mate van karaktersterkte om inderdaad zich zelf te kunnen blijven en te durven zijn, dat alleen zeer krachtige persoonlijkheden dit vermogen. En waar deze in hun zich-zelf-zijn in botsing komen met de heerschende begrippen of met de inzichten van hun naaste chefs op de hiërarchische ladder, daar wordt 't voor den hooger staanden chef, juist weer in de koloniale samenleving uiterst moeilijk de verhoudingen goed te regelen. Immers wanneer er twee partijen zijn, kunnen beiden evenzeer 't volle geloof in goed recht hebben, en veelal is niet uit te maken wie 't aan 't rechte eind heeft. De gouverneur-generaal zal dan kiezen en beslissen, het oogenblik van gehoorzamen is dan aangebroken, maar zijn daarmede 't goede geloof en 't gezond verstand bevredigd?

In elk geval zijn de uitgesproken beginselen in beginsel mooi en verheven, moge de praktijk aangeven dat zij hier den toets doorstaan van 't „wat de chef waard is, zijn de ondergeschikten waard".

De Franschen ontdekken hun koloniën.

Eindelijk ontdekken wij onze koloniën, roept Jean Weber uit in „Le Journal". De oorlog met zijn wreede lessen is noodig geweest —, wat meer is, zijn lange verlenging, de bittere verarming van Frankrijk is noodig geweest met de bedreiging van hongersnood, niet alleen zelfs van dit land, maar van geheel de wereld om de Franschen te dwingen den blik te richten naar den bronnenschat, die aan gene zijde van de zee verwaarloosd is gebleven. En, tegelijkertijd dat wij de grootte en de schoonheid inzien van 't werk dat zich aan onzen ondernemingsgeest aanbiedt, stellen wij de treurige verwaarloozing vast waarin 't gebrek aan vooruitzienden geest en 't nietsdoen dat uitgestrekte domein, rijk aan zoovele toekomst mogelijkheden hebben laten vegeteeren.

Na eenige cijfers genoemd te hebben, ter bevestiging van de nalatigheid van Frankrijk, en het geheele volk daaraan schuldig verklaard te hebben, komt hij tot de volgende beschouwingen.

Indien de koloniën thans niet al de mais bezorgen die Fr. noodig heeft, dan is dit doordien de voortbrengers in 't moederland, zich bezorgd makend voor hun persoonlijk belang, beschermende rechten geëischt en verkregen hebben, die de opkomst dier cultuur beletten. De zijdeteelt in Indochina heeft de fabrikanten in Fr. evenzoo ongerust gemaakt. Welke aanmoediging hebben de koffie en de cacao gevonden bij de Fr. groothandelaars? Geene! Voor den oorlog gingen de olieproducten en 't hout uit Afrika naar Hamburg ter markt. Heden vindt de rubber der Fr. koloniën met moeite zijn weg naar Fr., waar de Engelsche en Nederlandsche planters de markten ruim voorzien.

Wat zal men wel zeggen van de h a u t e f i n a n c e, die voor den oorlog stelselmatig vijandig stond tegen over elke Fr. koloniale onderneming, terwijl ze methodisch 't bespaarde Fr. geld naar vreemde landen leidde?

Weber roept de Franschen op tot 't erkennen van die fouten zonder ijdele verontschuldiging, maar met 't vaste voornemen om een terugkeer tot dien toestand te vermijden. Zij, die 't grofste in dwaling verkeerd hebben, moeten zich 't krachtigst beijveren om hun misslag goed te maken! De algemeene meening moet hen hiertoe hulp verleenen; de koloniale inspanning moet morgen de groote nationale taak worden, alleen tegen dien prijs zal Fr., na zich overwinnaar gemaakt te hebben, ook van zijn overwinning voordeel weten te trekken.

De Centralen naar Bagdad?

In dezen oorlog wordt bijna elk succes na eenigen tijd door een contrabeweging geneutraliseerd. De tactiek spreekt van „golven", maar ook de groote strategie zou 't onverpoosde komen en komen, zonder dat schijnbaar veel in den toestand verandert, wel met 't spelen van de golven op 't strand kunnen vergelijken. Een van de deelen, waar de overwinning zoo beslist leek, dat aan een hernemen van 't verlorene echter wel niet gedacht kon worden, was de verovering van 't Turksche gebied, waarvan Bagdad als 't domineerende punt te beschouwen is; te meer daar de overwinning zich tot ver voorbij deze stad heeft uitgestrekt. Door de uitputting der Turksche strijdkrachten, die overigens nog in Palestina en door de gebeurtenissen in Griekenland gebonden zijn, was de gedachte aan een terugvloeien van den stroom, zoodat Bagdad weer Turksch kon worden, bij niemand opgekomen. Volgens een verklaring van in Nederland aangekomen deserteurs, zouden de Duitschers nu toch met 75.000 man op weg naar Bagdad zijn; voor 't transport zouden in hoofdzaak motorwagens worden gebruik. Heel waarschijnlijk klinkt 't verhaal niet.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

In de Sept.-aflevering komt de hoofdredacteur E. A. A. van Heekeren nog eens terug op zijn artikel in de Aug.-aflevering, over de benoeming van Generaal Van Rietschoten als regeerings-commissaris voor de hervorming van het Nederl.-Indisch leger.

De heer A. D. van der Gon Netscher vervolgt zijn breede beschouwingen over de organisatie der Indische officieële handels-statistiek.

Mavors artikelt over bevordering enz. van officieren-magazijnmeesters. Volgens zijn voorstelling wordt daarmede zonderling en onbillijk gehandeld; ook komt het voor dat het inkomen van de onder-luitenants-magazijnmeesters dikwijls dat van de luitenants verre overtreft.

Dr. A. H. Berkhout schrijft een opstel over de bosschen in de Fransche bezitting Gabon (gelegen dicht bij den evenaar op de westkust van Afrika).

Overigens de gewone rubrieken Varia. — Maandelijksche revue van brochures enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De kokospalm, door L. Th. Mayer.

In bovengenoemd Nr. van de Ind. Gids lezen we dat bij G. Kolff en Co. te Batavia is verschenen: De kokospalm of klapper-boom, door L. T. Maijer. — E. v. H. bespreekt dit werk als volgt: „Deze proeve eener monographie van den Cocos nucifera L." was bestemd als antwoord op de voor 1907 door de Commissie van het Koloniaal Museum uitgeschreven prijsvraag. Het manuscript werd echter te laat ontvangen om nog tot mededinging te kunnen worden toegelaten. Een weinig omgewerkt heeft Maijer het nu publiek gemaakt.

Deze in populair wetenschappelijken trant geschreven monographie betreffende den nuttigen klapperboom, schijnt ons een welgeslaagde arbeid die de kennisneming ten volle waard is. De illustraties hebben bij het overdrukken wel wat geleden."

Tot zoover E. v. H. Het is merkwaardig dat in deze aankondiging gezegd wordt dat de heer Mayer zijn geschrift n u publiek heeft gemaakt, daar zulks onmogelijk is; de oud-assistent-resident Leendert Theodorus Mayer is n.l. reeds den 6en November 1914 te Bandoeng overleden. Vermoedelijk heeft dus de firma Kolff te Batavia het nagelaten hs. in handen gekregen, en eerst nu door den druk openbaar gemaakt.

Merkwaardig is het ook dat geen enkele Indische courant en geen enkel periodiek een woord gewijd heeft aan de nagedachtenis van den overledene, die als uitnemend kenner van den Javaan, onder meer andere publicaties, een standaardwerk heeft geschreven „Blikken in het Javaansche volksleven." (Leiden, 1897, 2 dln.)

De ethnographische verzameling te Leeuwarden.

In 1906 stichtte de heer A. Tj. van der Meulen, toenmaals Indisch onderwijzer met verlof, in zijn geboorteplaats Bergum (in Friesland) de zgn. „Indische verzameling", bestaande uit eene collectie voorwerpen van Indische Kunst, door hem op zijn verschillende standplaatsen bijeengebracht. Wie over het ontstaan dier collectie meer wil weten leze den gids, dien Van der Meulen in 1906 daarover heeft samengesteld.

Sedert is de verzameling belangrijk aangegroeid o.a. met een aantal Hindoe-Javaansche beelden, en in 1916 in eigendom overgegaan aan de gemeente Leeuwarden. Van een en ander is thans een geïll. gids verschenen, samengesteld door verschillende deskundigen, waardoor de groote beteekenis dezer Leeuwarder ethnographische verzameling duidelijk aan het licht treedt.

De titel luidt: Gids voor de verzameling van Indonesische en Chineesche kunst te Leeuwarden (Princessehoff). De inleiding is geschreven door den heer H. F. E. Visser. — De heer G. P. Rouffaer doet mededeelingen over Chineesche invloeden op Javaansche kunst; Dr. N. J. Krom beschrijft de Hindoe-oudheden; Mr. J. G. Huyser het Indische koperwerk; de heer N. Ottema het Chineesch porcelein.

West-Indië. Landbouwkundig Tijdschrift.

No. 2 van den 2en jaarg. (Juni 1917), bevat verschillende, meest korte opstellen, als: De motorploeg, door J. J. Leys. — Een belangrijke agrarische kwestie, door D S. Huizinga. — Wenken voor de kleinlandbouwers, door J. A. Liems. — Rijst als voedsel voor den mensch, door J. J. Leys. — Iets over palmstroo (Raphia, Mauritia, Carludovica), door Dr. G. Stahel. — Onze tentoonstellingen, door J. J. Leys.

Prof. Dr. F. A. F. C. Went wijdt eene zeer waardeerende bespreking aan dit jonge tijdschrift in de Ind. Mercuur van 7 dezer.

Radio-telegrafie in de tropen.

Bij N. Veenstra te 's-Gravenhage verscheen een nieuwe uitgave van het acad. proefschr. van Dr. Ir. C. J de Groot, ingenieur bij den gouv. post-, telegraaf- en telefoondienst in N. I., getiteld: Radio-telegrafie in de tropen. Deze herdruk onderscheidt zich in zooverre van den oorspronkelijken (welke van vele zijden buitengewoon gunstig werd beoordeeld), dat slechts enkele onduidelijkheden en onjuistheden zijn hersteld.

Nederl.-Indië in woord en beeld.

Onder dezen titel heeft de firma L. J. C. Boucher te 's-Gravenhage een fraaie wandkalender voor het jaar 1918 het licht doen zien. Ieder blad (in 't geheel zijn er 53), bevat de reproductie eener foto (naar een procédé zooals voor het weekblad „Panorama" wordt toegepast), waarbij een toepasselijk, door bevoegde hand geschreven, onderschrift.

De Economist.

In het Aug.-Sept. Nr. eene critische beschouwing van den heer H. S. M. van Wickevoort Crommelin „Japan voorbeeld voor Nederlandsch-Indië", naar aanleiding van het bekende en veel besproken rapport van den heer Van Kol over de ontwikkeling der groot-industrie in Japan.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 36: Het één- of meerkaarten-stelsel voor onze Oost- en West-Indische cultuur-ondernemingen door J. Sibinga Mulder — Zoetwatervischteelt op Java, door L. E. Dom van Rombeek. — West-Indië, Landbouwkundig tijdschrift voor Suriname en Curaçao, besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Resultaten verkregen met de bestrijding der Krullotenziekte. — De controle op het suikerverbruik in Groot-Brittannië. De petroleum-industrie in 1916, door A. D. — De Panoembangan theewan. — Invoer op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Zendeling A. A. van de Loosdrecht. †

In het Zendingstijdschrift „De Macedoniër" (Sept.-Nr.) geeft Ds. H. Dijkstra eenige bijzonderheden uit het jongste jaarverslag van den zendeling A. A. van de Loosdrecht (den 26sten Juli j.l. vermoord), waaruit blijkt dat reeds lang iets in de Toradjalanden broeide. Zendeling v. d. L. was gehuwd en den 21en Maart 1885 te Veenendaal geboren.

Vragen van den Dag.

In het Sept. Nr. schrijft de heer J. Habbema een kort artikel „Onderwijs en volkstaal in Indië", waarin de schr. betoogt dat aan den inlander in de eerste plaats de volkstaal (dus zijn eigen taal) dient te worden onderwezen en eerst daarna een vreemde, want, zegt hij o.m. „zoolang de overgroote meerderheid der leerlingen van inlandsche, Hollandsch-Indische, Kartini- en vakscholen, welke dan ook, in Indië zullen blijven en daar hunne carrière maken (ook die van vrouw des huizes), terwijl slechts bij hooge uitzondering inlanders zich voor goed in Nederland vestigen en niet naar Indië terugkeeren, moet aan allen eerst hun eigen taal worden onderwezen.

De Ingenieur.

Het Nr. van 8 Sept. bevat het antwoord van het bestuur der Vereeniging van Waterstaats-ingenieurs in Ned.-Indië op de opmerkingen van Ir. C. L. M. Lambrechtsen van Ritthem (Ingenieur 1916, No. 51), over het prae-advies van dat bestuur over de nandelingen der tweede Indische Havencommissie.

In- en Uitvoer.

Een medewerker van dit weekblad geeft aan de hand van officieële gegevens, uit Weltevreden een overzicht van de buitenlandsche handelsbeweging van Java in 1916.

Resumeerende noemt hij den algemeenen economischen toestand op Java op het eind van 1916 buitengewoon gunstig.

Indië, geïllustreerd weekblad.

No. 23 bevat o.a. de volgende bijdragen: Bali. Een vierdaagsche tocht over dit eiland, door C. E. Croiset van Uchelen. — Het „Koninklijk Koloniaal militair invalidenhuis" op het landgoed „Bronbeek", door A. de Braconier. — Een en ander over „Slametan's" en enkele hieraan verbonden gebruiken, door C. F. M. Dumont. — Het leven en werken van een bouwkundige in Indië, in het bijzonder in de Buitenbezittingen, door G. D. Langereis.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *„Indië"*, Geïllustreerd Weekblad voor Nederland en Koloniën.
2. *„West-Indië"*, Landbouwkundig tijdschrift voor Suriname en Curaçao, 2e Jaargang, Nos. 1 en 2.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Ned.-Indië van eenige boekhouders ter benoeming tot adjunct-gouvernements-accountant.

In aanmerking komen zij die den leeftijd van 23 jaar nog niet hebben overschreden, in het bezit zijn van een diploma hoogere burgerschool vijfjarigen cursus en van een diploma boekhouden en tevens practische ervaring in het boekhouden hebben opgedaan.

De bezoldiging bedraagt *f* 250 's maands met één tweejaarlijksche verhooging van *f* 50 en twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100, alzoo een maximum van *f* 500 's maands.

Zij, die voor deze betrekking in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, onder opgave van vroegeren en tegenwoordigen werkkring en van hun geboortedatum, schriftelijk te wenden tot het Departement van Koloniën (9de afdeeling), onder overlegging van afschriften van diploma's en bewijzen van practische ervaring; tevens moet worden medegedeeld of zij gehuwd zijn, c.q. het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De aandacht wordt er op gevestigd, dat de overgelegde stukken niet spoedig kunnen worden teruggezonden, aangezien zij ter beoordeeling aan de Indische regeering overgelegd moeten worden.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ad *f* 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht in de 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin, dan wel in de 1ste klasse indien de te benoemen persoon in het bezit is van een diploma middelbaar onderwijs;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden ambtenaar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de uit te zenden personen gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten van de maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van 16 Aug. 191, no. 191).

Uitzending voor den Ned.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).
Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).
Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.
Een leeraar in de Staatswetenschappen.
Leeraar in de anatomie aan de Nederlandsch-Indische Artsenschool te Soerabaja.
Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst);
Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst;
Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië;
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding;
Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.
Technisch bacterioloog voor de laboratoria ten behoeve van het materiaal onderzoek.
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Adjunct-gouvernements-accountant.
Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).
Civiel-ingenieur;
Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur);
Opzichter;
Tijdelijk bouwkundig opzichter;
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.
Ingenieur;
Opziener;
Bij den dienst van het mijnwezen.
Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Civiel-ingenieur;
Werktuigkundig-ingenieur;
Ingenieur voor het signaalwezen;
Bij den dienst der Staatsspoorwegen.
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Adspirant-ingenieur;
Commies;
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Derde stuurman;
Leerling-machinist;
Bij de Gouvernements-marine.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.
IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.
Onderopziener over den zadelmakerswinkel bij den artillerie-constructiewinkel te Soerabaja.
Adspirant-verificateur bij de in- en uitvoerrechten en accijnzen.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 29 Augustus 1917, no. 202).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

CREDIET- EN HANDELSBANK voor Nederland en Koloniën

HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM

Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Medan, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 30.000.000.- Reserven f 14.800.000.-

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden, Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerensafdeeling.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Voor het HERFST- en WINTER-SEIZOEN:

JAPONSTOFFEN
MANTELSTOFFEN

Covert-Coats *Slobkousen*

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

☞ Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - - -

---

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

☞ **LAAT** voor Uwe familie in Indië een PORTRET van U maken **bij U aan huis.**

Artistieke afwerking. Gewone atelier-prijzen

Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN, Fotograaf,**
Regentesselaan 108 h. Regentesseplein - Tel. 6757 en 3305

Te allen tijde aan huis te ontbieden voor het maken van foto's van Familiegroepen, Kinderportretten, Diners enz.

M. VISSER,

voorh. A. J. RODBARD.
Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken

REPARATIE-INRICHTING.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen

Hartenstraat 14-18-20, Tel. Interc. 8399 N
Ceintuurbaan 354, Telefoon Zuid 6174.. **AMSTERDAM**

Aanbevolen Speciaalzaak voor het inrichten der Slaapkamers

LEVERINGEN DOOR HET GEHEELE LAND.

C. P. MEIJS Lzn.,

Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652

FABRIKANT VAN

☞ **Hotel-Restaurant-Fornuizen** ☜

Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",

Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijtstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank** van **Ambtenaren** en **Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.
Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.

De Directeur: ZEILMAKER.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,

Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**

CREDIETEN **met** en **zonder** persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding **5. pCt.** 's jaars.

P. B. VAN MOORSEL & C°

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

N°. 38. Donderdag 20 September 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Coöperatie in Nederl.-Indië.

In mijn boekje „Een en ander over Coöperatie in N.-Indië '08—'17" werd gewezen op de Verbruikscoöperatie van S.S.-personeel en daarover een en ander aangehaald uit het officiëele Verslag der Staatsspoorwegen over 1915. Daarna kwam ik eerst te weten, dat deze Vereeniging een Orgaan heeft met den titel: „De Coöperatie", maandblad voor de Verbruikscöoperatie van S. S.-personeel. Dit is, en kan ook niet anders zijn, dan een bescheiden periodiek, een mager papieren kind. Maar wat niet is, kan worden; in Rochdale o.a. is men in 1847 nog veel kleiner begonnen en denkt daar thans nog niet aan volgroeid zijn en stilstand. Ik kreeg onlangs van den heer Hegt, notariëel gemachtigd agent en vertegenwoordiger dier Indische Vereeniging, een drietal nummers van het orgaan, n.l. dat van 15 December '16 (tweeden jaargang), 15 Maart en 15 April (derden jaargang).

Het is het eerste in Indië, speciaal aan coöperatie gewijd blad, dat mij onder de oogen gekomen is. Van elk dezer drie nummers wordt meer dan de helft ingenomen door de prijscourant. Wat den tekst betreft, kan het van belang zijn, uit het December-nummer het navolgende over te nemen:

„Rechtstreeksche import van goederen uit Europa.

„Dank zij elders in dit blad bedoelde overeenkomst met een der Soerabajasche banken, kunnen wij thans, zonder financieel bezwaar, rechtstreeks, op groote schaal, goederen uit het buitenland betrekken. Nu treft het hier gelukkig, dat juist thans onze secretaris, de heer A. Hegt, met verlof naar Europa gaat. Hij vertrekt reeds begin Januari 1917. Het bestuur heeft — in overleg met de commissie van toezicht — deze gelegenheid met beide handen aangegrepen om onzen secretaris notarieele volmacht te verstrekken voor het aanknoopen van relaties met de groot-inkoops-coöperaties in Europa in de eerste plaats en zoo noodig ook met particuliere fabrikanten. De heer Hegt heeft in opdracht om aan de hand van de omzet-cijfers der verschillende buitenlandsche artikelen, welke wij verkoopen, op uitgebreide schaal bestellingen te doen. Wij kennen den heer Hegt als een uiterst voorzichtig zakenman, die met de grondige kennis, welke hij bezit van de behoeften en de inrichting onzer vereeniging, voor een dergelijke opdracht, alle noodige eigenschappen bezit.

„Wij stellen ons van de resultaten van den arbeid van onzen secretaris zeer veel voor. De winsten van importeurs in Indië en groothandelaren in Europa, zijn niet gering te schatten en wanneer wij deze tusschenpersonen geheel zullen hebben uitgeschakeld, zal dit voor onze vereeniging van buitengewoon groot voordeel zijn. Eerst dan — als wij als het ware één groot geheel uitmaken met de coöperatieve beweging in Europa — zullen wij den S. S.-verbruikers in Indië in de gelegenheid hebben gesteld te profiteeren van de reuzen-organisaties op dit gebied in het buitenland. Er bestaat bijna geen artikel of de Engelsche groot-inkoopsvereeniging bijv. is in staat het te leveren, meerendeels zelfs uit hare eigen fabrieken, tegen prijzen, die zelfs aanmerkelijk lager zijn dan die, welke de importeur in Indië aan zijn Europeesche leveranciers betaalt.

„Het groote voordeel van de reis van den heer Hegt is vooral gelegen in de omstandigheid, dat hij in staat zal zijn zelve de artikelen, de verpakking en de kwaliteit er van, persoonlijk te onderzoeken, hetgeen voor ons een tijdsbesparing beteekent van vele maanden en in sommige gevallen zelfs van jaren. Een kleine bespreking ter plaatse zal in vele gevallen een langdurige correspondentie en het sturen van kleine proefzendingen overbodig maken.

„Bovendien zal de heer Hegt ook in andere opzichten nuttig werk kunnen doen door een studie van de inrichting der coöperaties in Europa, waaruit voor ons nog heel wat te leeren valt. Het bestuur wenscht hem een voorspoedige reis en een aangenaam verblijf in de negri blanda. Het heeft de vaste overtuiging, dat die reis in alle opzichten vruchtdragend zal zijn".

Dit kan dus eenigszins als eerste stap gelden op den weg der verwezenlijking van wat ik in begin 1913 schreef in „Over Coöperatie en de beteekenis daarvan voor Ned. Indië". . . .

„Hierbij sluit zich heel logisch aan de toevoeging van een, uit eigen aanschouwing, met Indische toestanden en eischen volkomen bekend persoon, als raadsman omtrent de voor Indië bestemde van de Handelskamer te betrekken waren".

Nu lijkt het mij het meest redelijk toe, indien men van dezen zelfden persoon partij zou kunnen trekken als gevolmachtigde van andere Indische Coöperatieve vereenigingen; hoe meer hoe beter, mocht het niet mogelijk zijn, dat één persoon meerdere dusdanige volmachten krijgt, dan is tusschen een eventueel twee- of meertal personen zeer gewenscht het plegen van gemeenschappelijk overleg, het werkzaam zijn in onderlinge verstandhouding.

Verder bevat dat nummer van het orgaan o.a.:

„Goedkeuring Statuten.

„In April 1916 boden wij de op de Algemeene Vergadering van 13 Februari tevoren goedgekeurde statuten de Regeering ter goedkeuring aan.

„Nadat in October j.l. eene herinnering was verzonden, kregen wij van den Directeur van Justitie bericht, dat in verband met de onlangs in werking getreden ordonnantie betreffende coöperatieve vereenigingen in Nederlandsch-Indië, de statuten notarieel moeten worden verleden. Dit heeft onlangs plaats gehad, zoodat de goedkeuring der statuten en de erkenning onzer vereeniging als rechtspersoon binnen kort kan worden tegemoetgezien."

Voorts bevat het een stukje over de uitbreiding van de verdeelplaats, ten onrechte „toko" (winkel) genaamd, te Soerabaja; in verband daarmee de noodzakelijkheid van de positieregeling van het steeds grooter wordend personeel, de invoering van kasregisters.

Het nummer van 15 Maart '17 bestaat slechts uit één krachtig partijkiezend hoofdartikel met het opschrift „Tokohouders en Coöperatie", dat echter niet gedocumenteerd is. In zijne gevolgtrekkingen komt het zeer veel overeen met de door Riemens en Wibaut uitgesproken reden op het Nederlandsch Coöperatief Congres van dit jaar; die gevolgtrekkingen zijn zeer scherp geformuleerd en in allesbehalve vriendschappelijken, maar juist vijandig-spottenden toon gesteld aan het adres vooral van de meer beschaafde groothandelaren en fabrikanten met diploma's van handelsscholen

en academische opleiding, die niet ,,evenals de ruwe, meerendeels onontwikkelde kleinhandelaren'' — bedoeld zijn de groente- en aardappelhandelaren van Amsterdam in verband met de opstootjes van 1917 aldaar — ,,met geweld trachten te beletten, dat het publiek zich buiten hen om van levensmiddelen voorziet: ,,Men ziet, de grootfabrikanten en groothandelaren zijn goede, rustige staatsburgers, die nooit geweld gebruiken om het publiek hun winsten te laten betalen; op deze wijze gaan ze voort, de groote massa in alle landen der wereld uit te mergelen''.

,,Hoe lang nog?''

,,Tot de geweldige strijd zal zijn uitgestreden tusschen hen, die als parasieten leven op het overige overgroote deel der maatschappij eenerzijds en de coöperatie der verbruikers, de Vakvereenigingen en de Staatsmacht anderzijds.''

Vooral acht ik karakteristiek, dat de zich met A. W., vermoedelijk de Voorzitter, Weeber, — teekenende schrijver van dit stuk, spreekt van ,,de Staatsmacht''. Daarover heb ik mij ook uitgesproken en ben in '13 tot de tweeledige gevolgtrekking gekomen, dat waar mogelijk de Overheidsopdrachten en bestellingen (Staat, Provincie, Gemeente, Waterschappen) moesten geschieden bij groot-inkoopvereenigingen, verkoopkantoren van Productieve Coöperaties, zooals b.v. de Zuivelbond (bl. 54), en in 1917, dat de Overheden moesten zijn pro-coöperatie en dienovereenkomstig eene doeltreffend-rationeele coöperatie-politiek moesten voeren en haar begunstigen.

Het nummer van 15 April bevat een beredeneerd overzicht van het boekjaar 1916. Op eind '14, '15, '16 was het aantal leden achtereenvolgens 523, 1151, 1972. De omzet bedroeg op ƒ 1900 na 4 ton. Het is te betreuren, dat er dan ook aan niet-leden werd verkocht en wel voor ruim een achtste gedeelte; terwijl de verkoop op crediet, hoewel vrij beduidend n.l. tot een bedrag van ruim ƒ 322.000, niet zoo bedenkelijk moet worden geacht, blijkens den post van nog te vorderen van debiteuren: ƒ1455.56. Het geheele kapitaal, bestaande uit inleggelden, obligatiegelden en reservekapitaal is bijna ƒ40.000 groot. De bruto winst is pl.m. ƒ 12.000 en daarvan zal aan de leden ƒ 8400 of minder dan 3 pCt. worden uitgekeerd. De bedrijfskosten beliepen ruim ƒ 33.000 of 8.4 pCt. van de geheelen omzet. De bruto winst bedroeg 6 pct.

De slotwoorden luiden: ,,Intusschen meent het bestuur met voldoening op het afgeloopen jaar te mogen terugzien. Gezien de vele mutaties onder het personeel der vereeniging en de voortdurende zorg om telkens weer geschikte personen te vinden voor de opengevallen betrekkingen naast den snellen groei van den omzet, die telkens weer bijzondere maatregelen noodig maakte, mag het wel voldoening wekken, dat de zaken nog zoo goed hebben gemarcheerd als het geval blijkt te zijn geweest. Het bestuur meent, dat dit vooral te danken is aan het beleid, het organisatietalent en de zakenkennis van onzen huidigen administrateur, den heer Cluwen. Deze toonde zich in den waren zin des woords een zakenleider.''

Wat nu de officieren van het Indische Leger betreft, mede door de aansporingen en bemoeienissen van den oud-kapitein, H. J. Vermeer, thans redacteur van het koloniaal politieke maandblad der Vrijzinnig-Democraten, is tot stand gekomen: De Nederl.-Indische Officiers-vereeniging; deze geeft sinds 1915 een vrij lijvig maandblad uit onder den naam ,,Orgaan der N. I. O. V.''. No. 2, 3 en 5 van den eersten Jaargang bevatten een drietal artikelen over ,,Coöperatie'' van inlichtend-verhalenden aard; en ze deelen de bekende feiten en uitkomsten der Britsche en Nederlandsche beweging mede; zij hebben ten doel het tot dusverre vrij verborgen en in militaire kringen bijkans onbekende plantje aan de krijgslieden te toonen en bij hen bekend te maken als inleiding voor eene propaganda voor coöperatie; dit zou, zooals de schrijver, de heer Gruys, zegt ,,mijnen oud-kameraden van het Indisch Officierscorps bij het beramen van hunne plannen tot verbetering van hunnen economischen toestand van dienst kunnen zijn.''

Op de basis van deze drie artikelen bevat No. 9 een belangwekkende voordracht door den kapitein J. Kosman te Koetaradja gehouden, waarin hij uiteenzet, hoe, met Soerabaja als steunpunt, eene coöperatieve onderneming voor de officieren zoude moeten worden opgezet. Hij geeft vrij vele details aan, zonder te diep op de zaak in te gaan en besluit aldus: ,,hier in alle onderdeelen de werkzaamheid der C.V. na te gaan, heeft niet voorgezeten en zou geen zin hebben. Waar de N. I. O. V. dat onderwerp op haar programma van actie heeft staan, twijfel ik niet aan de goede voorbereiding en uitvoering binnen korten tijd. De leerzame artikelen van den heer P. G. Gruijs hebben reeds velen ingewijd en deze bespreking heeft slechts ten doel eenige nadere beschouwing en het opwekken tot zin voor coöperatie, aangezien bij mij de overtuiging heeft post gevat, dat de officier het langs dien weg in eigen hand heeft zijn finantieele positie ernstig te verbeteren en wij door samenwerking veel, zelfs heel veel kunnen bereiken''.

No. 10 bevat een stuk over Venduvereenigingen: een stelsel van wederkeerig hulpbetoon, dat slechts heel ver verwant is aan coöperatie.

De nummers 13 en 14 bevatten doorwrochte bijdragen van den kapitein J. J. Riel; het eerste gedeelte behandelt alles, wat in verband met het reeds gepubliceerde door de heeren Gruijs en Kosman nog van belang kan worden geacht. Het is vrij omvangrijk en bestaat uit: A. Inleiding. B. Algemeene kenmerken van Coöperatie, verschil met andere instellingen op sociaal gebied, waarmede coöperatieve instellingen de meeste overeenkomst vertoonen. C. Inzicht in den stand van het bedrijf van in Ned.-Indië bestaande coöp. verbruiksvereenigingen; vergelijking van de exploitatie van zoodanige vereenigingen met gewone winkelneringen; beginselen van exploitatie. Voorts de interne aangelegenheden n.l.: I. de wettelijke grondslag; II. het doel; III. de leden; IV. het bestuur, de raad van commissarissen (commissie van toezicht) en de ledenvergadering; V. het kapitaal der vereeniging; VI. de oprichting; VII. de exploitatie; VIII. verdeeling van de winst. Slotwoord. No. 1 van den tweeden Jaargang geeft er een vervolg en slot op door de redactie, samengevoegd met: Ontwerp-statuten en huishoudelijk reglement van de Coöperatieve Verbruiksvereeniging voor officieren te Koetaradja door den kapitein-intendant I. Kosman; de heer J. J. Riel had n.l. ongeveer gelijktijdig de ontwerp-statuten voor en eene begrooting van een te Bandoeng op te richten coöperatieve verbruiksvereeniging ontvangen; deze twee ontwerpen zijn, wat de statuten betreft, artikelsgewijs op gelijke hoogte aan weerszijden van de scheidingsstreep gedrukt. Een sympathieke en achtenswaardige arbeid van deze twee mannen.

In het artikel van I. Kosman treft deze zinsnede: ,,Van den heer Faubel, gepensionneerd hoofdintendant te Den Haag, ontvangen we bericht, dat te 's-Gravenhage een kantoor is opgericht, dat zich belast met de Indische zaken in den meest uitgebreiden zin, orders uitvoert op elk gebied enz., enz. Alle bestellingen, die belanghebbenden in Indië in Holland willen doen, kunnen aan dat kantoor gericht worden. Men heeft daardoor het voordeel, dat men zich niet tot verschillende adressen behoeft te wenden. Het kantoor combineert de orders en kan daardoor billijke prijzen bedingen. De heer Faubel is een der directeuren van bedoeld kantoor. De coöp. verbr. ver. te Koetaradja zal zich voor hare bestellingen met genoemd kantoor in betrekking stellen, daar zulks het voordeel biedt, dat wij onze bestellingen bij een instelling doen, die weet wat wij noodig hebben en welke artikelen speciaal voor Indië geschikt zijn. De secretaris van den Ned. Coöp. Bond vestigde nog onze aandacht op de ,,Handelskamer''.

Ik mag niet verzuimen melding te maken van een artikel van Kosman in No.13 over de wettelijke regeling op de coöperatieve vereenigingen in Nederl.-Indië, hetwelk aldus begint:

,,De voordracht over Coöperatie door o.g. in de Vergadering der Afdeeling Koetaradja in Mei j.l. gehouden en opgenomen in het ,,Orgaan'' No. 9, bevat een onjuistheid, die herziening behoeft. Op bl. 15 wordt n.l. gezegd, dat Indië in tegenstelling met het Moederland eene wettelijke regeling voor de C. V. mist.

Dat is onjuist! Inderdaad werd bij K. B. van 7 April 1915 No. 29 eene wettelijke regeling voor de C. V. in Ned.-Indië getroffen en afgekondigd in het Ind. Staatsbl. No. 431 van 1915, doch met de beperkende bepaling, dat deze regeling eerst op een nader door den Gouv.-Gen. te bepalen dag in werking zou treden. Deze dag is ondertusschen bepaald op 1 Augustus j.l., nadat bij Stsbl. No. 444 van dit jaar het notaristarief in verband met bedoelde verordening werd gewijzigd en bij het volgend Staatsbl. No. 445 het model-register voor de C. V. werd vastgesteld.

Aangezien de N. I. O. V. ernstig streeft naar de oprichting van C. V., zal het, naar het mij voorkomt, voor hare leden van belang zijn te vernemen, aan welke rechtsregelen de C. V. volgens dit Koninklijk besluit gebonden is. Het zij mij dus vergund, aan de hand van hetgeen Mr. Beguin in het ,,Tijdschrift voor het Notariaat'' daarover schreef, op de voornaamste artikelen van de nieuwe verordening eenige beschouwingen te leveren''.

No. 14 bevat een kort stuk van Kosman naar aanleiding van een rondschrijven van het bestuur der Afdeeling Koetaradja van de N. I. O. V. van September '16, waarin voor het statuaire begrip van ,,het behartigen van officiersbelangen'' te veel het oog zoude zijn gericht op ,,vermeerdering van inkomsten'', terwijl als zeker even machtig middel, om onzen economischen toestand te verbeteren, ,,beperking van uitgaven'', weinig of geen belangstelling verwierf''.

No. 1 van den IIIden Jaargang bevat een artikel, dat men kan rekenen te behooren tot het gebied van Crediet-coöperatie dan wel van Woekerbestrijding, met den titel ,,Voorziet een eventueel op te richten voorschotbank voor Officieren in een bestaande behoefte?''

No. 3 (Maart 1917) geeft een vrij kort artikel ,,nogmaals Coöperatie''; het begint aldus: ,,De afleveringen 13 en 14 van het Orgaan van de N. I. O. V. bevatten opstellen over coöperatie van den kapitein J. J. Riel. Het doet werkelijk genoegen te constateeren, dat het bevorderen van een der vele officiersbelangen eindelijk eens het tot-daden-komen benadert''. Met ijver bepleit hij, in afwijking van den heer Riel, eene meer centrale organisatie: er behoeft niet nader op ingegaan te worden; van gewicht acht ik deze zinsnede aan het slot: ,,de officiers C. V. V. zou zich verder met de andere in Indië bestaande C. V. V. kunnen aansluiten tot de vorming van een groote Inkoopsvereeni-

ging, die betrekkingen onderhoudt met de in Europa bestaande gelijksoortige vereenigingen en die de belangen behartigen gaat van de in Indië aangesloten C.V.V. De bestellingen in grootere hoeveelheden door deze t. b. v. de aangesloten vereenigingen gedaan, zal mede een gunstigen invloed uit kunnen oefenen op den inkoopsprijs der verscheidene artikelen.

In No. 9 had zich de kapitein Kosman aldus hierover geuit: ,,Het zal vermoedelijk ook in de toekomst noodig zijn, dat te Soerabaja een Centrale Instelling gevestigd wordt, waarbij verschillende C.V. zijn aangesloten. Sinds de oprichting van een kantoor in Nederland zal onze vertegenwoordiger van de N.-I. O.V. aldaar stappen in die richting moeten doen. In hoeverre aansluiting met de Handelskamer, waarvan de heer Gruys ons het belang zoo duidelijk heeft geschetst, is te verkrijgen, zal aan het beleid van onzen vertegenwoordiger in het Moederland moeten worden overgelaten. Maar zeker zullen wij ons bij den Ned. Bond moeten aansluiten, van waaruit de Coöperatiebeginselen worden geleid en waar alle mogelijke voorlichting wordt gegeven.

Het ,,Nieuws van den Dag van N.-I.'' van 23 April deelt mede, dat op den 12den door de afdeelingen Bandoeng en Tjimahi een C.V.V. is opgericht met 248 tegen 28 stemmen. ,,Is de Coöperatie te Bandoeng en Tjimahi plaatselijk geslaagd dan is de weg geëffend, om die plaatselijke vereeniging uit te breiden tot een Centraal-Depôt, van waaruit ook in de andere garnizoenen filialen kunnen worden opgericht,'' zoo zegt de toelichting.

Er is dus ontegenzeggelijk in Ned.-Indië roering en werking; en dat is wel verblijdend; maar slechts tot zekere hoogte: er blijkt zich te zullen voltrekken eene ontwikkeling van zaken, waartegen ik reeds in 1912 gewaarschuwd heb in den ,,Suikerbond'', vakblad van het personeel op suikerfabrieken werkzaam, met deze woorden: ,,Er zijn stemmen opgegaan van lieden, die meenden, dat de Coöperatieve aansluiting en toenadering moest worden bewerkstelligd en verkregen alleen tusschen vak- en beroepsgenooten onderling. Dit is, het behoeft geen betoog, geheel onjuist, dwaas en onredelijk, dus geheel te verwerpen en af te wijzen; het zou beteekenen een arbeiden langs lijnen van den grootsten weerstand, dus met het geringste nuttige effect. Dus geen federatieve of corporatieve, waar uitsluitend locale en later regionale samenvattingen; dus vereenigingen waarin vogels van de meest diverse en uiteenloopende pluimage, voor welke als voorwaarde van toetreding alleen moet gelden, de ernstige bedoeling en het stevige voornemen, om werkdadig en perpetueel bestellend lid te zijn.

Het voorbeeld van zulk eene vereeniging is die van Medan, en eenigszins de vroegere ,,Onderlinge'' te Batavia. Maar ik koester de hoop en verwachting, dat zooals zoo vaak ook hierin verscheidene wegen naar Rome leiden; dat zich zelfs nog andere beroepsgroepen coöperatief zullen organiseeren op het voorbeeld van het personeel der S.S. en der officieren. Maar dan is het toch dringend en onvermijdelijk zaak, dat én hunne Centralen in Indië én zelfs de plaatselijke organisaties zich hoe eerder hoe liever verstaan omtrent samenwerking; en deze worde beschouwd als eerste stap tot ineensmelting en liefst als beginkern van eene gemengde plaatselijke vereeniging. Hetzelfde geldt ook voor eenen vertegenwoordiger in Europa.

Intusschen acht ik het van véél belang, dat de groote lichamen, wier geëmployeerden verbruiksartikelen in het groot bestellen, zooals b.v. te Moeara Enim en Pangkalan Brandan, dit ook zooveel mogelijk doen bij of door de Handelskamer.

Bij de opgave van literatuur over de Coöperatie in Ned.-Indië, opgenomen in mijne bovenaangehaalde brochure, moet nog worden gevoegd: Het mindere welvaartonderzoek, speciaal ,,Economie der Dessa'' en ,,Stemmen over de Laksheid van den Javaan.

E. L. K. SCHMüLLING.

Persoverzicht.

Een benoeming.

Onder dit opschrift hoofdartikelt de ,,Nieuwe Rott. Crt.'' in haar Avondblad C. van 17 dezer o.m.:

Bij Koninklijk Besluit is tot voorzitter van den Indischen Volksraad benoemd dr. J. C. Koningsberger, thans directeur van 's lands plantentuin te Buitenzorg.

Een benoeming, die veel belangstelling en vermoedelijk ook wel eenige bevreemding zal wekken.

Veel belangstelling: de Volksraad toch is een lichaam met welks schepping een nieuw tijdperk voor Indië kan gerekend worden te beginnen.

Hoewel wij geenszins voornemens zijn kritiek op deze benoeming te oefenen, kunnen wij toch niet ontkennen, dat zij geschikt is om bevreemding te wekken. Dr. Koningsberger heeft zich, voor zoover ons bekend is, nog nimmer op het terrein der politiek bewogen; al moge hij ook uitnemend op de hoogte zijn van de economische behoeften des lands en van de bevolking, al zou hij ook als directeur van landbouw wellicht op zijn plaats zijn geweest, zoo was er tot dusver geen reden om in hem de eigenschappen te vermoeden, welke aan een groot leider en initiator op staatkundig gebied moeten zijn.

Een moeilijke, uitgebreide, in menig opzicht vermoedelijk ook een ondankbare taak wacht den eersten voorzitter van den Volksraad. Hij zal een, wat de Engelschen noemen ,,uphill fight'' te strijden hebben. De Volksraad wordt van vele zijden vrijwel als een minderwaardige instelling, een soort misbaksel beschouwd, een vertegenwoordiging, die feitelijk geen vertegenwoordiging is, een ,,raad'' van een ,,volk'', dat niet bestaat. De voorzitter moet het lichaam door dat moeilijke stadium heenhelpen, er voor zorgen, dat het de plaats komt in te nemen, het gezag verkrijgt, die het in de staatsgemeenschap toekomen. Aan den eenen kant zal hij den ijver van de leden moeten temperen, die overdreven en onvervulbare eischen komen stellen en aan den anderen de instinctieve pogingen — die niet zullen uitblijven — van de zijde der Regeeringsbureau's moeten weerstaan om den Raad ,,klein te houden.'' De rechten van den Raad zal hij moeten helpen vaststellen en handhaven; van hem zal het grootendeels afhangen, of de arbeid, welken de Raad verricht, werkelijk van vruchtbaren aard zal zijn.

Werk ligt hier voor den boeg voor een persoonlijkheid van den eersten rang!

Laat ons de hoop uitspreken, dat de heer Koningsberger zoo iemand zal blijken te zijn.

* * *

Het ,,Alg. Handelsblad'' van 14 dezer vestigt de aandacht op het volgende:

,,Het Weener Corr. Bureau meldt, dat de ,,Neue Freie Presse'' een artikel bevat, waarin gewezen wordt op den moeilijken toestand, waarin Nederland zich tengevolge van den oorlog bevindt, met het oog op zijn koloniaal bezit. Het blad verwijt echter daarbij naar een officieel verslag, dat bij het Australisch parlement omtrent de toestanden in Nederlandsch-Indië werd ingediend en waarin met grooten lof wordt gewaagd van de wijze, waarop het bestuur daar wordt gevoerd. Zoo werd er op gewezen, dat der inlandsche bevolking het bezit van de beste gronden bleef verzekerd, dat groote sommen werden besteed voor de oprichting van hospitalen en van duizenden scholen voor de inlandsche bevolking.

Het verslag besluit met de verklaring, dat der Nederlandsche heerschappij geen grooter lof kan worden toegezwaaid dan door de vaststelling, dat de inlandsche bevolking onder Nederlandsch bestuur van 4 tot meer dan 33 millioen zielen is aangegroeid. Het zal moeilijk vallen om in de geheele koloniale geschiedenis meer lofwaardige uitkomsten te vinden.

De ,,Neue Freie Presse'' voegt hieraan nog een en ander toe en besluit dan:

Holland bereikte in zijne koloniën uitkomsten, die in economisch en ethisch opzicht, eene plaats in de voorste rij innemen. Het kostbaar bezit is natuurlijk het voorwerp van begeerige wenschen, maar de internationale moraal is wel, ondanks alles, te ver voortgeschreden om toe te laten, dat Holland duurzaam daarvan zou worden beroofd. Het zou vergeefsch werk zijn, indien de Entente zoude trachten om Holland, door de bedreiging dat men het anders de koloniën zou ontnemen, te dwingen om tot de Entente toe te treden. Holland blijft standvastig.''

* * *

De ontdekkingsreiziger Papo Koppensneller naar Europa.

V. d. P., een onder-de-streper van het H.bl., is in het gelukkig bezit geraakt van een verslag, door den ontdekkingsreiziger Papo Koppensneller uitgebracht aan het Aardrijkskundig Genootschap der Papoea's afdeeling van den kampong Domande op Zuid-Guinea.

Een gedeelte nemen wij over:

,,......Alvorens u iets van mijn bevindingen en indrukken mijner reis naar de binnenlanden van Europa mede te deelen, zeg ik de H.H. leden hartelijk dank voor de financieele en moreele hulp mij betoond. Mijn reis is buitengewoon geslaagd. In de eerste plaats kan ik een gevoel van diepe deernis met de ongelukkigen, die daar wonen, niet onderdrukken. Geliefde mede-Papoea's, wij moeten die lieden het licht brengen van onze beschaving!

't Zijn evengoed menschen als wij! Van dezelfde beweging, met dezelfde behoeften. Wij mogen hen niet verachten alléén, omdat ze tien eeuwen of meer bij ons ten achter zijn.

Bij éérste aanschouwing valt het inderdaad moeilijk om in hen nog menschen te zien. Maar met des te grooter ontroering werd ik aangegrepen, toen ik diep in hen en verborgen soms onder een laag van dierlijkheid en verwildering, menschelijke neigingen en hartstochten bespeurde.

Hun lichaamsvorm vertoont zoowaar nog eenige gelijkenis met de onze. Ze hebben armen en beenen, net

als wij. Veel kan ik hierover echter niet mededeelen, daar zij het grootste deel van hun lichaam angstvallig bedekken met gewaden, van dieren afkomstig. De geruchten, welke hier omtrent hun huidskleur de ronde deden, kan ik bevestigen, — ze is......wit! Tenminste voor zoover ik dat kon constateeren. In plaats van het mooie diepbruin der Papoea's, hier afgrijselijke witheid, het best te vergelijken met het witte, droefgeestige licht der maan.

Ik heb den kampong Parijs gezien. Ook heb ik de nederzetting Londen bezocht en het vrouwen- en invalidenkamp Berlijn. De hutten, waar alleen de vrouwen en kinderen onder de vijftien jaar slapen, zijn inplaats van naast elkaar óp elkaar gebouwd: voorwaar een zonderlinge bouwtrant! De mannen en de jongelingen zijn nooit in de kampongs, doch jaar in jaar uit in 't veld, vechtende tegen de andere volksstammen.

'k Heb de slagvelden, waar de blinde Europeanen elkaar in vreeselijke vernielzucht dooden, aanschouwd.

Mijn zachtmoedig Papoea-hart heeft getrild bij de gedachte aan de duisternis, waarin deze ellendelingen verzonken liggen."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Gedachten en feiten.

Dit is het hoofd van een nieuwe rubriek in het „Soer. Hbl." door S p e u r d e r aldus begonnen: „Gedachten uit het menschelijk brein, die de feiten van den dag omfladderen als het onbestemd gewemel van broze vlindervlucht. Stemmingen van den meditatieven enkeling, die slechts dan het hart der massa treffen, wanneer zij in wisselwerking staan met de alomvattende magisch stuwende kracht, die het evenwicht beheerscht tusschen het zinnelijk waarneembare en het ongeziene, zooals de zwaartekracht de vloeistof in communiceerende vaten. Sprokkelingen uit natuur en samenleving, die met elkaar het dagelijksch wonder van ons leven vormen.

Legio zijn de feiten, nuchtere, naakte, onomstootelijke feiten als even zoovele dolksteken voor het idealistisch gemoed. Als een chaos ligt het gedachtenmateriaal opgestapeld, uit alle windstreken bijeen gewaaid tot een broeiende gistende massa. En een zoekende naar het middelpunt van het hem omringende, naar een houvast, naar een levensmaxime is hij, wiens dwalende geest het omzwerft."

Over die feiten wil S p e u r d e r van tijd tot tijd eens met zijn lezers van gedachten wisselen. Hij begint met de bekentenis, dat de zegeningen van den verlichten ethischen geest hem wreedelijk voorbijgaan. Hij ontwaart het beeld van een onvermijdelijke catastrophe, waarin de slagader van ons bestaan zal worden doorgesneden, van karakterloosheid en van verval. Waar in Europa een homogene volksziel de stuwende kracht is naar de zegevierende democratie, daar schijnt dezelfde strooming, door fanatieke en overtuigde ethici in de Indische bedding geleid, een principieele fout, waarvan de gevolgen niet te overzien zijn.

Immers in een koloniaal land is geen sprake van een homogene volksziel, zelfs associatie van Westersche ideeën en Oostersche mentaliteit is niet mogelijk, zoolang het Westersch idee tevens het symbool is van Westersche macht, zoolang een kleine minderheid van Europeanen aan een overgroote meerderheid van Inlanders hun superioriteit opdringen m o e t om hun aanwezigheid te rechtvaardigen. Of men zich nu op het standpunt der ethici plaatst dan wel de kettersche woorden heerscher en overheerschte in den mond neemt, de waarheid is, dat we ongeroepen in Indië gekomen zijn en de Inlander ons dus als indringers beschouwen moet. Een indringer veronderstelt een verdrongene, twee categorieën van menschen met geheel verschillende belangen en die dus nimmer een homogene volksziel kunnen hebben.

Nog lange jaren zal in Indië als eerste eisch gelden het hoog houden van het gezag. En dat zal onder Oosterlingen allereerst moeten geschieden door macht. En wat zien we?

„De Westerling in dienst van het Oostersch ideaal! De Europeaan hormat betuigende aan den Inlander. Het Westersch inzicht ondergeschikt gemaakt aan Oostersch fanatisme."

Daar gaan we hard naar toe. Vraag het maar aan het Comité „Indië Weerbaar" en aan hen, die ijveren voor een Inlandsche militie.

Eerst de geweren en de patronen, het schieten leeren de Inlanders vanzelf en dan zullen ze later weten te vuren om zich de lastige weldoeners van den hals te schuiven. Immoreel is het om den economisch zwakken Inlander voor o n s belang, voor de verdediging tegen o n s bedreigende vreemde overheersching, de belastingschroeven aan te zetten; dat is in strijd met het ethisch beginsel. Het gaat toch in de eerste plaats om de welvaart van o n s, Europeanen, om o n s gezag.

Volgens S p e u r d e r draaien de ethici de zaak om, maken den Inlander het hof, werken en denken voor hem en hopen daarvoor op een goede belooning in de toekomst.

En mocht in de naaste toekomst de numerieke meerderheid der Inlanders de uitvoerende meerderheid worden, daarmee is dan nog niet bewezen, dat de Inlander onze meerdere, zelfs niet onze gelijke zou zijn, en recht zou hebben op de plaats hem door den drang der evolutie in de Indische maatschappij aangewezen. De groote massa volgt de politieke leiders blindelings en de s t e mkracht der massa zou de gestie dier leiders ten goede komen, doch het land aan den rand van den afgrond brengen.

„Wat zulke potentaten, zulke volksleiders vermogen, heeft ons voor den zooveelsten keer Djambi bewezen, en ik kan dan ook van eene machtsuitbreiding van het onrijpe Inlandsche element, zooals dat tegenwoordig in alle toonaarden gepropageerd wordt, in de naaste toekomst niets anders verwachten dan onze goedschiksche of kwaadschiksche, — vermoedelijk het laatste, — uitzetting uit deze koloniën."

Slechts door een aureool van macht zullen wij op den duur ons gezag kunnen handhaven tegenover den slechts voor macht zwichtenden Inlander. En nu is het onze schoone taak om de onderdanigheid door ons goed voorbeeld, door langzame en doelbewuste karaktervorming, — iets anders dan opgedrongen schoolonderwijs —, zoodanig te wijzigen, dat daaruit het gezonde begrip ontstaat van de verhouding van werkgever tot werknemer, zoodat in de koloniale fabriek de Inlander in staat gesteld wordt om uit eigen drang, uit plichtsgevoel, zich omhoog te werken en zich een bestaans- en ontwikkelingsmogelijkheid te waarborgen. Maar i n de fabriek heeft hij te gehoorzamen aan zijn meerderen, die nog h e e r s c h e n, maar die dan ook de logische consequentie daarvan hebben te aanvaarden om voor de verdediging op e i g e n krachten te drijven. Maar dan tast men den Hollander in zijn zwak. Dat kost veel geld! Daarvoor is noodig gemeenschapszin, vaderlandsliefde, geestdrift, toewijding — een ideaal! Dat is te veel gevergd in een tijd, waarin het geld zoo gemakkelijk verdiend wordt.

Liever wil men den Inlander d w i n g e n om z ij n land te verdedigen, en van zijn penningen daarvoor een deel af te staan, alsof onze belangen er niet mede gemoeid zijn.

En toch verdedigde Minister P l e y t e de invoering van een Inlandsche militie „in het belang der Inlanders en ook in dat van de Nederlandsche natie."

Ook A b d o e l M o e i s, de afgevaardigde der Sarekat Islam, die als l o y a a l onderdaan van Hare Majesteits Regeering de bede om een militie aan de voeten van den Nederlandschen troon neerlegde, heeft op zijn reis naar Nederland reeds de urgentie van een militie bepleit, toen hij te Padang ten huize van H a d j i A b d u l l a A c h m a d, godsdienstig adviseur der S. I. merah, propaganda maakte voor de vredelievende beginselen der S. I. en door zijn tendentieuse redevoeringen wantrouwen en ontevredenheid in de harten der „dociele" Maleiers zaaide, door hun de onrechtmatigheid van de hun opgelegde belastingen onder het oog te brengen en den Inlandschen bestuurshoofden hun te groote gedweeheid in krasse bewoordingen verweet.

En uit dat materiaal moet het militieleger gevormd worden?

Rawah-Pening en Irrigatie middels wadoeks.

In het „Soer. Hbl." heeft „G o u d e n P e t" een artikel geschreven over „Irrigatie middels wadoeks", waarin hij zich ontpopt als een tegenstander van het wadoekstelsel, zooals dat door hem opgevat wordt. De eerste stap op den weg van het wadoek-stelsel is volgens schr. gezet door den aanleg van de wadoek P r i d j e t a n in de afd. L a m o n g a n, waarmee in October 1910 een begin

gemaakt werd en waarvan de kosten geraamd werden op *f* 320.000. Deze wadoek moet dienen om 4500 bouws sawah te bevloeien. G o u d e n P e t betwijfelt of het werk aan de verwachting zal voldoen, daar hij vreest, dat de P r i d j e t a n wadoek door den aanvoer van veel slib niet op de vereischte diepte zal zijn te houden, ook al is in de heuvels aan de westzijde een diep en breed kanaal uitgegraven, zoogenaamd voor den afvoer van bandjir-water, doch dat ook zal kunnen dienen als afvoerweg voor de ontzaglijke hoeveelheid slib, die met elken bandjir meekomt.

Ook het ,,formidabel irrigatiewerkstuk'' in de Woelan-rivier, geraamd op *f* 600.000, doch gekost hebbende ruim 1 millioen, in 1908 begonnen, doch nog steeds niet in werking gesteld, vindt geen genade in schrijver's oogen. Werd in het Kol. Verslag van 1914 vermeld, dat de afwerking geen voortgang kon hebben door de verzakkingen, schrijver beweert, dat waar het werkstuk in de modder gebouwd is, de verzakkingen wel zullen doorgaan.

Door ondervinding wijzer geworden, heeft men voor het onderzoek van de Toentangrivier en de ten westen hiervan gelegen stroompjes een geoloog in den arm genomen, die de plaats, waar men in de Toentang een dam wil bouwen, solide vond. Die dam, niet hooger en breeder dan 10 M., zal de R a w a-P e n i n g moeten afsluiten, waardoor men een wadoek wil scheppen van 50 maal de oppervlakte van het Koningsplein te Batavia. Het zal echter de vraag zijn, of de dam bestand zal zijn tegen een waterkolom, zooals er 25 jaar geleden eens kwam opdagen.

Daarenboven hebben de bergstroompjes de P a n d j a n g, de G a l e h en de S e t r a n de Pening-vallei met hun slib al merkbaar verhoogd, zoodat de rawa-vallei spoedig zal volloopen, indien de afvoer van het met slib bezwangerde water belemmerd wordt.

Het verschijnsel, dat zich in de Nijldelta voordoet, waar de katoenproductie afneemt, doordat het vruchtbare slib grootendeels achter de in die rivier gelegde dammen blijft, zal zich ook voordoen bij de T o e n t a n g. Het slib, dat deze rivier uit de P e n i n g aanvoert, is vruchtbaar, maar kan niet meer tot zijn volle recht komen, daar het voor een groot deel door den dam tegengehouden wordt. De 76.000 bouws sawah in D e m a k zullen er dus verder op achteruit- dan vooruit gaan in productievermogen, want het meerdere water, dat ze heeten te krijgen, doet 't 'em op arme gronden niet.

Beter te spreken is schr. over de gelden, die toegestaan worden voor ,,verruiming'' van bestaande wadoeks; daarvan verwacht hij meer heil en hij zou wenschen, dat de Waterstaat meer aandacht wijdde aan d e r g e l ij k e werken, en tevens zou hij het Boschwezen ook gaarne meer zien doen aan herbossching van toppen en hellingen van bergen en heuvels, waarmede zij beiden weldadig zouden bijdragen tot oplossing der vele waterkwesties.

,,Dat alles verdient voor de toekomst meer aanbeveling dan doodgeboren kunstreizen van praatcommissies, van proefnemingen en van adviseurs voor fabrieksnijverheid.'' De schrijver besluit met den wensch, : ,,dat de wadoek-commissie een eervolle retraite zoeke ter voorkoming, dat zij eerlang in het slib harer plannen vastrake.''

In de ,,Loc.'' komt D i x i op tegen de beweringen van G o u d e n P e t, die de irrigatiestelsels, bevloeid uit groote wadoeks, verwart met het wadoeksysteem van den ingenieur C r a m e r, welk laatste geen ander doel heeft dan een oplossing te vinden voor de brandende kwestie van dag- en nachtregeling in streken, waar zich suikerfabrieken bevinden. Of dit systeem zal voldoen, kan alleen door de praktijk worden uitgemaakt.

De groote wadoeks hebben ten doel om in droge tijden in het tekort aan water te voorzien door water gedurende den regentijd op te sparen. ,,De inhouden, de uit deze wadoeks te bevloeien oppervlakken en de werking, b.v. de vulling, worden alle over een reeks van jaren nauwkeurig berekend. Deze berekeningen kunnen met voldoende nauwkeurigheid geschieden, zoodat (bij) exploitatie van de ontworpen wadoek deze aan de gestelde eischen zal voldoen.''

,,Voor de vulling van een wadoek moet het achterliggende stroomgebied genoeg water geven om het reservoir op een bepaald tijdstip van 't jaar, b.v. begin Mei, geheel gevuld te hebben. ,,De oplossing van mijnheer met de ,,G. P.'', die enkel in een terreinplooi een dammetje wil bouwen, is te kinderlijk om hierop verder in te gaan.''

Daarna neemt D i x i ,,den onzin'' over Rawah Pening onderhanden, doch maakt eerst de werking van een wadoek duidelijk.

Door de afsluiting van een rivierdal wordt het toestroomende water achter de dalafsluiting opgestuwd en zal steeds hooger en hooger stijgen; het mag echter een bepaald wadoekpeil niet overschrijden, wat de maximum waterstand (H. W.) genoemd wordt. Het exploitatiepeil (E. P.), d. i. het water benoodigd voor de exploitatie, ligt altijd lager dan H. W.

Bergrivieren geven plotseling wel groote afvoeren, maar deze bandjirs duren slechts zeer kort, zoodat de totaal afgevoerde hoeveelheid water betrekkelijk meevalt.

Stel de kali voert gedurende een etmaal 4.000.000 M³. naar de wadoek en het wateroppervlak bedraagt bij E. P. 16 K.M². (16.000.000 M².) dan zal de stijging tengevolge van den bandjir bedragen

$$\frac{4.000.000}{16.000.000} = 0.25 \text{ M.}$$

Daar gedurende die 24 uren ook water afgevoerd is, zal de stijging minder dan 0.25 M. bedragen. De afsluitdammen zijn zoodanig ingericht, dat behalve een aftapping van de exploitatie (geheel door schuiven beheerscht) ook nog een z.g. overlaat voorkomt, welke dient om al het water, dat boven E. P. aanwezig is en niet door aftapping weggevoerd wordt, te verwijderen. De afvoeren van de kali T o e n t a n g zijn bij het station van dien naam gedurende tal van jaren opgenomen, waaruit blijkt, dat er nooit meer dan 60 M³. per seconde door de kali afgevoerd is en dit nog bij uitzondering. Het afgevoerde water is helder te noemen in vergelijking met het chocolade-voorkomen van bandjir-water in 't algemeen, waaruit valt op te maken, dat de slibafvoer te T o e n g t a n g vrij gering is. Waar het slib blijft, dat door de affluenten van de R a w a h-P e n i n g daarin wordt gestort, is een raadsel, dat nog niet geheel opgelost is.

,,Wat de mijnheer met de ,,G. P.'' voor opslibbing heeft aangezien is een geheel ander verschijnsel. Aan den rand van de rawah komen z.g. drijvende gronden voor, die met den waterspiegel op en neer gaan. Nu is door den bouw van een stuw bij station T o e n t a n g mogelijk geworden het wadoekpeil te v e r l a g e n, waardoor de drijvende gronden zich tegen de randhellingen van de rawah aanvleien en daardoor voor ontginning meer bruikbaar geworden zijn. Door de bevolking wordt hiervan dan ook gretig gebruik gemaakt.''

D i x i komt tot het besluit, dat de afvoer te T o e n t a n g nooit meer dan 60 M³. per seconde zal bedragen, dat na den bouw van den afsluitdam het water bij een bandjir slechts enkele d.M. boven E. P. zal komen te staan en dat de afsluitdam op zijn rotsvaste fundeering rotsvast z a l b l ij v e n s t a a n.

Bovendien zal voor de bevloeide gronden het verschil in watertoevoer tusschen thans en na den bouw van den dam niet zijn ,,een schijntje meer'', maar v e e l meer. Is er thans in den Oostmoesson nagenoeg niets, later zal er ,,ruim voldoende'' zijn voor een ,,veel grooter'' sawahoppervlak.

Suriname.

Eenigen tijd geleden hadden wij het genoegen te wijzen op de verschijning van een leesboek voor Surinaamsche scholen ,,U i t o n z e o m g e v i n g'', door H e r m. J. J a c o b s en J u l i u s W. L o b a t o. Dit boekje was bestemd voor het derde leerjaar. Zooals wij in ons vorig nummer mededeelden is thans bij denzelfden uitgever (J. B. Wolters' U. M.) van dezelfde schrijvers verschenen een leesboekje voor het vierde leerjaar. De schrijvers verdienen allen lof voor hun voortreffelijken arbeid, waarmede zij aan de Surinaamsche jeugd een grooten dienst hebben bewezen. Zij hebben zich streng gehouden aan de belofte in den titel, ,,U i t o n z e o m g e v i n g'' uitgedrukt, zoozeer zelfs, dat zij hier en daar een ,,Surinamisme'' hebben behouden, als b.v. op blz. 75, waar verteld wordt, dat de eigenaren van de plantages en gronden langs den

weg hun „v o o r d e u r” moeten schoonhouden, waaronder (voegen zij er bij) verstaan wordt het gedeelte van den weg, waar hun plantage of woning staat.

Voor de keus der leeslesjes hebben we niets dan lof. De schrijvers kennen ter dege de omgeving waarover zij schrijven. Naar wij vermoeden zijn vele illustraties (van de hand van den heer J a n S ü h l) geteekend onder leiding van den heer L o b a t o. Men moet zelf „kanaries” gehouden hebben om den teekenaar zulke nauwkeurige aanwijzingen te kunnen geven als waarvan het stukje banaan in de kooi op blz. 26 blijk geeft.

De illustraties zijn zeer goed gelukt. Mogen wij ons een opmerking veroorloven, dan zou het deze zijn: de aap op blz. 22 is geen Surinaamsche aap; voortreffelijk gelukt is daarentegen de „luiaard” op blz. 70.

Wij twijfelen er niet aan of het aardige boekje zal zijn weg vinden.

* * *

De „N. R. Ct.” van 12 September — Ochtendblad B — ontleent het volgende aan het jaarverslag over 1916 van het centraal comité ter behartiging van de belangen in Nederland van de „Protestantsche Vereeniging ter verpleging van lepra-lijders in de kolonie Suriname”.

Op den 1sten Augustus was het vijftien jaar geleden, sedert dit centraal-comité in Nederland werd opgericht. Vele giften kwamen in den loop der jaren binnen, uit medelijden voor de arme ongelukkigen en uit dankbaarheid voor eigen gezondheid. Was het doel van den arbeid in den aanvang om het lijden van de zieken te verzachten en hun leven zoo dragelijk mogelijk te maken, in de laatste jaren mocht het comité zijn ideaal nog hooger stellen. Er komt meer teekening aan den horizont in dien zin, dat een melaatsche niet een voor dit aardsche leven onherroepelijk veroordeelde behoeft te zijn. Er zijn aanwijzingen, dat de wetenschap bepaald op weg is, gesteund door de practische ervaring van zendelingen en anderen, om een middel te vinden, dat de ziekte zoo niet geheel doet verdwijnen, dan toch tot stilstand brengt. Laat het middel chaulmogra-olie heeten of aiouni, dat op Bethesda nog altijd wordt toegediend en waarvan het voornaamste bestanddeel toch ook chaulmogra-olie schijnt te zijn, in ieder geval is er gegronde aanleiding voor de melaatschen, om hun toestand niet meer zoo hopeloos in te zien als eenige jaren geleden nog geschiedde. De gezondverklaring van enkele Bethesdapatiënten in 1915 heeft daartoe natuurlijk ook het hare bijgedragen. Men staat aan den ingang van een nieuwe periode, waarin niet alleen meer de verzachting van het lijden der ongelukkigen doel zal zijn van hen, die hun leven aan de verpleging geven, maar waarin de bestrijding van de ziekte hoe langer hoe meer op den voorgrond zal komen.

Wat betreft den arbeid in de melaatschen-inrichting Bethesda zelf, wordt o.a. vermeld: Het aantal verpleegden steeg weer in 1916 van 45 tot 52. De ontvangsten waren van dien aard, dat zij *f* 2000 meer bedroegen dan de uitgaven en het bestuur daardoor de gelegenheid had, de nog bestaande schuld van vroegere dienstjaren af te betalen. Geen plaats is in de inrichting onbezet, en het bestuur zal waarschijnlijk genoodzaakt zijn, eerlang tot uitbreiding over te gaan in de overtuiging, dat men, zoowel in het belang van de menschen zelven als in dat van de koloniale maatschappij, aanvragen om opneming niet dan noodgedwongen mag afwijzen. De directeur-leeraar, met zijn echtgenoote, hoewel reeds 10 jaar in de tropen, moest door den oorlog van een welverdiend verlof naar Europa verstoken blijven en een zuster, die met verlof was, kon niet uit Duitschland naar haar arbeidsveld terugkeeren.

Ten aanzien van de werkzaamheden van het centraal comité in Nederland kan het volgende vermeld worden. In 1916 werd ongeveer *f* 5000 ontvangen, waarvan in ronde cijfers *f* 1800 aan gewone contributiën binnenkwam en *f* 2200 aan giften werd ontvangen. Het bestuur was daardoor in staat, *f* 4200 naar Suriname over te maken. De hoop, dat de contributiën en het aantal contribuanten in 1916 zouden stijgen, werd niet verwezenlijkt. In 1915 werd ontvangen van 825 contribuanten *f* 1839.35.

In 1916 verminderde dit bedrag met *f* 87.95. In 1916 traden 17 nieuwe contribuanten toe. In totaal werd ontvangen *f* 1800.90 van 804 contribuanten. Deze vermindering schrijft men niet toe aan gebrek aan belangstelling, maar op rekening van den oorlogstoestand en de daardoor veroorzaakte duurdere levenswijze. Het bestuurslid mevrouw Sillem—Hoeufft, die behalve voor de verzending van het geneesmiddel aiouni, ook geregeld voor de verzending van zwachtels zorgt, moest in de laatste jaarlijksche vergadering mededeelen, dat in hare woning de goederen eenvoudig waren opgestapeld, omdat er geen gelegenheid tot verzending was. De oorlog bedreigt dus ook dit liefdewerk onder de meest beklagenswaardigsten der menschheid. Intusschen, de arbeid der dienende liefde op de stille afgelegen plek aan de Noordkust van het groote Zuid-Amerika kon, onder Gods zegen, rustig worden voortgezet door een Duitschen directeur-leeraar met grootendeels Duitsche diaconessen onder een Nederlandsch bestuur, krachtig financieel gesteund door Amerikaansche en Engelsche vrienden.

Gedurende 1916 overleden in de inrichting 3 verpleegden. Opgenomen werden in 1916 twaalf zieken. Van deze 12 zijn er nu reeds 2 overleden.

Het totaal der uitgaven van de vereeniging bedroeg in 1916 *f* 29.881.10. De totaal uitgaven per patiënt beloopen ongeveer *f* 525. Ontvangen werd over 1916 bijna *f* 32.000.

* * *

„De West” van 3 Juli meldt:

Zaterdag zijn weder 800 balen rijst uit Demerara aangevoerd, waarvan 500 voor Gouvernementsrekening. De volgende week verwacht het Gouvernement weder 500 balen, terwijl voor particuliere rekening ongeveer 1000 balen worden verwacht.

* * *

Naar „De West” verneemt, is twijfel gerezen, of de afgekondigde buitengewone belasting, met terugwerkende kracht tot 1915, als wettig is te beschouwen. Er zou namelijk geen rekening zijn gehouden met art. 12 der comptabiliteitswet, volgens welke geen belastingen geldig zijn dan die waarmede rekening is gehouden bij de begrooting. Wel is er een uitzonderingsbepaling op dit artikel, doch deze zou voor dit geval niet opgaan.

* * *

Uit vrees voor gebrek — aldus „De West” — is er zooveel bloem ingevoerd de laatste maanden, dat verschillende bakkers vergunning hebben gevraagd tot weder uitvoer van een deel, daar men anders gevaar loopt van bederf.

Het spreekt van zelf, dat met de belangen der importeurs rekening dient te worden gehouden. Dit is ook het standpunt, naar wij zijn ingelicht, van het gouvernement. Het eenige wat noodig is, is aan te toonen dat de uitvoer noodzakelijk is, wegens spoedig te verwachten bederf. Voor de partijen waarvoor dit tot dusverre aangevraagd werd, achtte de gouvernements scheikundige den uitvoer nog niet noodzakelijk. Meent men dat hij zich vergist, dan staat de weg tot nader overleg open.

* * *

De heer Pay, die zich op het gebied van mineralogische ontdekkingen al meermalen verdienstelijk maakte jegens de kolonie, heeft volgens „De West” op haar bureau twee monsters kalk gedeponeerd. Hij verklaart dat deze, in nagenoeg zuiveren toestand, in groote hoeveelheden in Suriname voorkomt, en geleverd kan worden veel goedkooper dan ingevoerde kalk. Deze kalk dient zoowel voor metselwerk als voor landbemesting.

* * *

In het nummer van 21 April van de „*Louisiana Planter and Sugar Manufacturer*” is een artikel van den heer J. B. P e r c i v a l verschenen, getiteld „*Sugar cane. Its cultivation and manufacture*”, waarin belangrijke mededeelingen over de suikercultuur in Suriname worden gedaan.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Geslaagden. Aan het eerste eindexamen van de *Hoogere Kweekschool voor Inl. Onderwijzers* te Poerworedjo namen 22 candidaten deel, waarvan er 3 werden afgewezen. Eén candidaat kon wegens ziekte slechts voor een gedeelte aan het examen deelnemen. Hem zou later de gelegenheid gegeven worden het examen van de resteerende vakken af te leggen. De namen der geslaagden worden in de *Sinar Djawa* als volgt opgegeven: Soepadi, Toma, Sarkim, Sastrawikarta, Roesman, Latip, Katamsi, Daroes, Soekartiko, Slamat, Moertidjo, Soemani, Sardjono, Je-

remias, Gani, Abdoel Moeloek, Ismangil en Moenadi.

Voor het eindexamen van de *Opleidingschool voor Inl. Rechtskundigen slaagden*, volgens evengenoemd blad, Raden Soepardi, Raden Soemardi Raden Pandji Fawitrohadinoto, Raden Moekiman, Raden Pandji Tjokroadisoerjo, Raden Soeprapto, Z. Arisin en Mas Soerjanandika.

De Djambi Onlusten. De *Pantjaran Warta* maakt melding van het volgende uit een brief van Mersam in Djambi: ,,Tijdens de onlusten in dit gewest beweerde de S.-I.er *Hadji Maksoem*, zoon van wijlen den *demang*, *Arbain van Moeara Tambesi*, een volmacht gekregen te hebben van den resident van Djambi en kapitein Snel en op grond daarvan zijn vader terstond te hebben opgevolgd. Hij gaf toen last aan de bevolking om hout te leveren voor den bouw van gouvernements-huizen. De loonen waren lager dan gewoonlijk. Hij legde boeten op en deed bezittingen verkoopen. De bewijzen van lidmaatschap van de S.-I. werden op zijn bevel te Moeara Tambesi of in de doesoen teruggegeven. Onwilligen dreigde hij met straffen. Later zou de hoegrootheid der boeten worden vastgesteld en door *Hadji Maksoem* per brief bekend worden gemaakt. Die brieven kwamen ook werkelijk. Er waren boeten opgelegd van af *f* 25.—, tot *f* 1000 per persoon. In vier maanden tijds waren er 700 lieden door hem beboet. In de doesoen Mersam alleen bedroeg het totaal der opgelegde boeten *f*13500. Toen er later in Tambesi een controleur geplaatst was, kwam dezen alles ter oore en ook de resident wist er spoedig van. De betaalde boeten zijn natuurlijk in *Hadji Maksoem's* eigen zakken terechtgekomen.. De namen der bedrogenen zijn bij het bestuur bekend. *Hadji Maksoem* werd naar Djambi ontboden. In Moeara Tebo trad Hadji Bahoesin in dezelfde rol op als Maksoem te Tambesi. Hij gaf zich in de Tebo uit voor den ,,plaatsvervanger van den controleur'', *f* 3000.— werden aan boeten geïnd. Hij nam van de bevolking 97 karbouwen in ontvangst, in de doesoens toch had men niet altijd over contanten te beschikken.

Bijgeloof? In de *Taman S.S.* (orgaan van het Inlandsch personeel bij de S.S.) komt het volgende ingezonden stuk voor: ,,Toen ik CS. te Mnd. was, verkeerde mijn vrouw in gezegende omstandigheden. Ik werd naar Batavia overgeplaatst en de ongeboren vrucht van 8 maanden stierf, zonder dat mijn vrouw er van kon worden verlost. Dokter Kock wilde tot een operatie overgaan, waar ik mij tegen verzet heb. Mijn groote vertrouwen in een *moestika (bezoarsteen)* die ik bezit, werd niet beschaamd. Door den invloed van deze kostbare *moestika* gelukte het, de moeder eindelijk van het doode kind te verlossen.''

Hulpverschaffing. De *Kaoem Moeda* deelt mede, dat *Raden Mas Soerjopranoto*, commissaris van de centrale S.I. en Inlandsch landbouwleeraar te Wonosoto, zijn ontslag *uit 's lands dienst gevraagd en gekregen heeft*. Hij heeft zich nu te Djokdjakarta gevestigd en een ,,*Arbeidsleger*'' gevormd, waaraan de naam van *Adhi Dharma* gegeven is. Hij heeft zijn kantoor dicht bij de *Dalem* (paleis) van *Prins Pakoe Alam*. ,,*Adhi Dharma*'' wil hulp verleenen aan alle te goeder naam bekend staande menschen, die er om vragen onverschillig voor welk doel. Het blad vernam, dat reeds tientallen van personen geholpen geworden zijn.

Een Boosdoener. In de kampong Oeloean, onderafdeeling Toba van het gewest Tapanoelie, woonde *Pandair* — alzoo de *Oetoesan Melajoe* — die niet alleen door zijn kamponggenooten, maar in den geheelen omtrek zeer gevreesd was. Circa tien jaren geleden, heeft hij de woning van den zendeling Schmidt in brand gestoken, waarbij een kind van dien zendeling in de vlammen is omgekomen. Later heeft hij den rooden haan laten kraaien van het kerkdak en van de woningen van hen, die hij haattte. Eindelijk werd hij gegrepen en voor eenige jaren onschadelijk gemaakt. Na zijn straftijd kwam hij weer in dezelfde kampong terecht, maar de man was er niet beter op geworden, integendeel, het leek, of hij nog slechter geworden was. Over het mijn en dijn maakte hij zich niet druk. Waar hij zin in had, nam hij zonder eenigen omslag weg. Hij werd eindelijk wederom door den mantri politie opgevat. Maar toen de politie hem overbracht, ontsnapte hij aan zijne geleiders en de kampong Oeloean zag hem terug. Pandair beweerde, dat hij de gevangenis was ontvlucht en de kampong vreesde hem toen meer dan ooit. De vrouwen durfden zich niet ver van hare woningen verwijderen. Wreed terrosiseerde de boef de kampong. Het liep ten laatste de spuigaten uit. De kampong klaagde bij het bestuur en het gelukte den assistent demang van Loembạn den schavuit te knippen. Hij verzette zich hevig tegen zijn arrestatie. En eerst toen hij zwaar gewond was werd men hem baas. Hij genas van zijne verwondingen en werd door de rechtbank veroordeeld tot 25 jaren dwangarbeid in den ketting. De bevolking van Oeloean Toba is nu voorgoed van hem verlost.

Mas Marco. Deze wordt nu in de jongste Inl. pers meer en meer afgebroken. De *Kaoem Moeda* schrijft o.a.: *Mas Marco* heeft zelf geen flauw begrip van de rechten, waarvoor hij opkomt. Waartoe dient gelijkstelling, als de persoon, die gelijkstelling eischt, zich niet den gelijke gevoelt van den Europeaan? Waarom is de volksvoorlichter Marco, de voorvechter van zijn rasgenooten voor de rechtbank niet voor zijn en onze rechten opgekomen? *Mas Marco* heeft met vuur gespeeld. ,,Durf, als gij in uw recht zijt,'' heette het steeds. Waarom heeft hij geen durf getoond aan de toehoorders in de rechtszaal? Hij zei, dat zijn actie lang zoo scherp niet is geweest, als die van eenige gepensioneerde ambtenaren in Europa; een ex-direkteur van het Indisch algemeen bestuur heeft in Nederland zooveel geschreven over den Inlander, zonder daardoor in aanraking gekomen te zijn met de justitie. Weet Marco dan niet, dat er een hemelsbreed verschil bestaat tusschen een geargumenteerd schrijven in diplomatieke taal en een onbesuisden irriteerenden aanval op de Regeering? ,,*Brani krana benar*'' (durf als gij in uw recht zijt), goed! Maar *brani* zijn alleen is niet voldoende; men moet ook aantoonen, dat men ,,*benar*'' is, dat men gelijk heeft. De antwoorden, die Marco gegeven heeft op de vragen, hem ter terechtzitting gesteld, waren onsamenhangend. Het spreekt van zelf, dat de Voorzitter van de rechtbank wel eens ongeduldig werd. Mas Marco en de zijnen bedoelen de Inl. pers tot medelijden voor hem te stemmen. Maar wie voelt nu iets voor iemand, die niet meegaat met zijn tijd? Wie onze zaak wil dienen, moet die niet noodeloos bederven. De aangewezen pleitbezorger van Marco is *Goenawan* daar deze aansprakelijk moet worden gesteld voor zijn collega. Door de *Pantjaran Warta* is Marco van den rechten weg afgeweken. *Marco moet beschouwd worden als de dupe van Goenawan en niet als een martelaar voor de goede zaak van het Inlandsche volk.*

De *Sinar Djawa* is 't scherpst in hare veroordeeling van Marco's optreden, wat haar wederom door de *Pantjaran Warta* wordt verweten. Laatstgenoemd blad heeft nu de billijkheid beoogd van het verzoek van Marco's vrouw aan den Raad van Justitie, haar man toe te staan buiten de gevangenis verblijf te houden; heeft ook den stoot gegeven tot het stichten van het *Sedja-Tamafonds*, en het verweerschrift gepubliceerd, dat Marco den 24en Februari j.l. den Raad van Justitie heeft aangeboden. In verband hiermede, vindt het blad in de artikelen van *P. H. Koesoemo*, hoofdredacteur van de *Sinar Djawa*, een welkome aanleiding allen *Soedara's* te doen blijken, welk een goed hart 't Marco toedraagt. Heftig trekt het blad van leer tegen den onridderlijken belager van den weerlooze in de gevangenis. ,,Kunnen de goede eigenschappen van Marco dan de slechte, door *Koesoemo* gelaakt, onmogelijk te niet doen? Zoo vraagt de *Pantjaran Warta*. ,,Koesoemo schijnt niet de minste notitie te willen nemen van het verslag over het verhoor van Marco. Wij vreezen, dat dit muisje ten slotte een staartje zal blijken te hebben, zooals in de dagen van de *Doenia Bergerak* en de *Oetoesan Hindia*, toen zaken, waarvan het wenschelijk was, dat ze geheim bleven, aan het licht zijn gekomen. Als dit nu weer gebeurt, moeten wij Inlanders ons van schaamte nogmaals het aangezicht bedekken.''

De *Pantjaran Warta* schrijft verder vol edele verontwaardiging aldus: ,,*Madoekara*, de edele, die zijn vijand *Raksasa* slapende vond, gelastte *Petroek* en *Gareng* den slapende te wekken, waarna *Madoekara* hem eerst bekampte. Zoo schaamde zich ook *Raden Damar Woelan* zijn vijand *Praboe Menak Djingga* in zijn slaap te overvallen. Hij gaf *Palon* en *Nojoljenggeng* last den sluimerenden prins te wekken en tot den strijd te nooden. Een goed jager overvalt ook niet gaarne het wild in zijn leger. In werkelijkheid heeft ons volk den moed nog niet van de rasechte socialisten in Europa. De meesten onzer dagbladredacteurs, wegens persdelict vervolgd, draaien, om de hun dreigende straf te ontgaan. Dr. K. Liebknecht werd tot drie jaren gevangenisstraf veroor-

deeld om zijn dagbladartikelen. Zou hij niet geweten hebben, wat hem in het gevang kon brengen, of hem daar buiten kon houden? Zijn er reeds Liebknechts onder ons? Wij schreeuwen om rechten, maar kijken daarbij schuw naar de poort van de gevangenis".

WAT DE CHINEES VERTELT.

Over Marco. De Maleisch-Chineesche pers maakt met leedvermaak melding van de „onwelwillende klanken", opgegaan in het groote concert van de Inl. pers ter eere van Marco, „den voorlichter van zijn volk". De *Perniagan* en *Sin Po* spreken van de onbeduidendheid van den jeugdigen volksmenner. Voor den rechter maakte Marco meer den indruk van iemand, die zich klein maakte om aan den greep der wet te ontkomen, dan van den fermen, fieren voorman, die opkomt voor de rechten van zijn volk. Zoo schrijft *Sin Po*.

Congres van de vereeniging „Insulinde". De *Pewarta Soerabaja* deelt mede, hoe dit in 't laatst van Mei te Semarang plaats vond. De vergadering werd door den heer *Topee* geopend, met een uitvoerige rede, waarin hij het *tien*jarig bestaan van „Insulinde" herdacht. Aanwezig waren een 300 personen, de meesten Inlanders, waaruit het karakter der vereeniging voldoende blijken kan. Alle debatten werden in het Maleisch gevoerd. Aan de muren hingen de versierde portretten van *Douwes Dekker* en *Tjipto*. Vertegenwoordigd waren elf afdeelingen. Ook waren er afdeelingen van de *S. I.*, van de *Indische socialisten-ver.*, van de *Ver. van Spoor- en Trampersoneel* en van *Boedi Oetomo*. Eerst werd het request goedgekeurd, houdende het verzoek tot opheffing van de bekende interneeringsbesluiten. Daarna werden de jaarverslagen goedgekeurd. Het *Tadofonds* bleek over *f* 4124 te kunnen beschikken. Ook werd nog het sterk nationalistisch gekleurde partijprogram goedgekeurd. Eindelijk werden eenige commissies benoemd tot bestudeering van vraagstukken van actueel belang. Het blad teekent verder aan, dat deze vereeniging, waarvan *Tjiptomangoenkoesoemo* de hoofdleider is, thans ongeveer 80 pCt. Inlandsche leden telt, wel een bewijs, dat „*Insulinde*" geen Indovereeniging is. Velen hadden geen sympathie voor de Indo's in 't algemeen, die zich tevoren nimmer den vriend van den Javaan betoond hadden.

Kerstening. In de *Warna Warta* een beschouwing over de verschillende godsdiensten, in Indië beleden. Uit de omstandigheid, dat de Regeering subsidies verleent aan de Christelijke Zending en salarissen betaalt aan Christelijke geestelijken en godsdienstleeraren, doch zich geen uitgaven getroost ten gunste der belijders van andere godsdiensten, wordt de gevolgtrekking gemaakt, dat het Christelijk geloof wordt gepropageerd, althans de Christelijke propaganda gesteund wordt. Wij behoeven slechts op te merken — alzoo de schrijver — welke vorderingen deze maakt onder de goedgeloovige Inlanders om tot de vaste overtuiging te geraken, dat hier een machtige hand steun verleent. In Moentilan alleen hebben de zendelingen verscheidene scholen gesticht, om de kinderen der Inlanders voor zich te winnen en tot het Christendom te bekeeren. De Christelijke kweekschool te Moentilan heeft reeds vele hulppredikers voortgebracht, die, laten wij eerlijk zijn, om den broode het Christelijk geloof hebben omhelsd. Hoevele hospitalen zijn er niet reeds opgericht door de zending? Worden ook hier de dankbare patiënten niet langzaam aan de bekeerlingen der zendelingen?

Met welke bedoeling? De *Perniagan* meldt, dat elke Donderdagavond honderden en honderden Inl. naar de groote misigit van Pakodjan trekken, niet alleen menschen van Batavia, maar ook van Pesing, Rawa Boenga en andere partikuliere landen in Tangerang. Dit heeft, volgens schrijver, reeds sedert een half jaar plaats. Hij verklaart niet te weten, wat de geheime bedoeling dezer tochten is.

Van Vreemde Koloniën.

De herboren Turksch-tartaarsche volkstammen in Rusland.

Scheich Abd er Reschid Ibrahim wijdt aan dit onderwerp een zeer lezenswaardig artikel in de N. O. no. 9, wij ontleenen er eenige bijzonderheden aan.

Niemand is er nog in geslaagd een nauwkeurige statistiek samen te stellen van de in Rusland levende Turksch-tartaarsche volksstammen. De opgaven wisselen af van 20 tot 30 millioen. In de gewone ambtelijke schattingen vindt men de R. mohamedanen op ongeveer $1/_{10}$ van de geheele bevolking gesteld.

Zij kunnen in vier hoofdgroepen worden onderscheiden. De talrijkste is die van de Kirgisen, die een nomaden leven leiden tusschen de Kaspische zee en de Wolga. Zij hebben één taal en stemmen in levenswijze overeen. Zij houden trouw aan de mohamedaansche zeden en gebruiken. De vele stammen, waarin deze groep verdeeld is, weten hun stamvoorvaderen terug aan te wijzen tot op een gemeenschappelijken oorsprong. In verhalen en liederen wordt de geschiedenis van elken stam overgebracht. De schr. meent hun zielental op 9 à 10 millioen te mogen stellen.

Dan volgen de bewoners van Turkestan met ongeveer 6 millioen. De derde groep vormen de Tartaren van de Oeral en de Wolga. Deze staan onder 't toezicht van 't Orenburger priestergerechtshof, die dan ook voor 't aanhouden van een burgerlijken stand zorgt, zoodat geboorten en strefgevallen geregistreerd worden. Volgens deze opgaven telde deze Tartaren in 1909 reeds ongeveer 5¼ millioen.

Ten slotte blijven de mohamedanen dan over van de Kaukasus en de Krim, die weinig minder in zielental zullen zijn, terwijl 't totaal dan op rond 27 millioen zielen komt. Allen hebben onmiskenbaar een zelfde taaloorsprong en behooren tot eenzelfde Turksch ras, zoodat zij dan ook in den naam Turksche Tartaren kunnen worden samengevat, al zijn zij Russische onderdanen.

Heeft de schr. in een vorig nr. van den N. O. over hun verleden geschreven, hij geeft nu een blik op 't heden, waaruit eenigszins te lezen is, hoe hij zich de toekomst denkt. Daar hij Rusland niet vriendelijk gestemd is, moet men hiermede rekening houden bij de beoordeeling van zijn geschrift.

Een 30 à 40-tal jaren terug was onder de Tartaren ternauwernood iemand te vinden, die zich met de moderne wetenschap inliet. De enkelen, die Russische scholen bezochten, kwamen niet in aanzien. In de godsdienstige scholen werd alleen volgens de religieuse boeken onderwijs gegeven. Drukkerijen bestonden niet in hun land. Sedert 1880 is echter een nieuwe beweging, eigenlijk een wedergeboorte, in opkomst, en vertoont zich een toeloop van Tart. studenten naar Konstantinopel; 't Russ. verbod ten spijt. In 1886 kwamen de twee eerste onderwijzers voor 't elementaire onderwijs uit Konstantinopel, de een voor Mantschil in 't gouvernement Tobolsk, de ander voor Orenburg. Hun taak was een uiterst lastige, daar zij zonder medehelpers stonden, terwijl de jonge beweging de twee vijanden van vooruitgang te bestrijden had: de Russ. regeering en de fanatieke conservatieve massa. In 1892 keerde de eerste Tart. onderwijzer na voltooide opleiding uit Konstantinopel terug, hiermede begon een aanvulling van 't onderwijzend personeel door Tart. zelf. Intusschen waren de Dschedid ook begonnen hun zoons naar Russ. onderwijsinstellingen te zenden. Geleidelijk won de moderne richting veld. De Russ. regeering zag dit niet gaarne, wijl zij er een begin in zag van een onafhankelijkheidsbeweging. Volgens den schr. kon een eenvoudig Russ. ambtenaar 't wagen mohamedaansche scholen te sluiten of er beslag op te leggen. De onderwijzer, die hiertegen in verzet kwam, werd in de gevangenis geworpen en naar Siberië gezonden. De groei ging tegen de verdrukking in, de opvoeding en ontwikkeling namen toe. De Tart. gingen een rol spelen in de politiek. Na 't uitbreken der onlusten in 1905, vormden zich een partij der Russ. mohamedanen, die levendig deel nam aan de Doemaverkiezingen. De Tart. vertegenwoordigers stonden in 't centrum en ter linkerzijde. Met een dergelijke opkomst van een volk is in onzen tijd de medewerking van de pers onvermijdelijk, dagbladen in 't Tart. worden uitgegeven en ruim verspreid. De in Kasan, Orenburg en Oefa gedrukte Arabische boeken reikten zelfs tot ver buiten Rusland, naar Egypte, Hedschaz, Br. Indië en Java. Wel een enorm succes voor een zoo jonge onderneming!

't Aantal scholen voor lager, middelbaar en zelfs hooger onderwijs neemt sterk toe. De leeraars dringen tot 't uiterste oosten van 't Tart. gebied, tot Kaschgar, door. Maar ook in 't buitenland zoeken de weetgierigen verruiming van blik en bekwaamheid, zoo, vóór den oorlog, tot in België, Zwitserland en vooral in Duitschland. De kosten voor hun onderwijs dragen zij zelf.

De nieuwe republikeinsche beweging in Rusland heeft de Turksche tartaren frisschen moed en opwekking gegeven. Bijeenkomsten zijn gehouden om de tart. aangelegenheden te bespreken en van de provisoire regeering inwilliging van lang gekoesterde wenschen te verkrijgen.

Hierbij hebben de vrouwen ook een groote rol gespeeld, een teeken van vooruitgang, waarop wij in 't Kol. Wkbl. reeds eerder gelegenheid vonden te wijzen. Daar de bovenvermelde geestelijke gerechtshoven op de oud-Russ. despotische wijze hun ambtelijke taak vervulden, werden de leden er van in verzekerde bewaring gesteld. De nieuwe regelingen kwamen tot stand op den grondslag van de algemeene verkiezingen.

Zoo ziet Scheich Abd er Reschid Ibraham een toenemend verlangen van de Tartaren om meer, ja om geheel zich zelf te kunnen worden en doet hij hierbij meer genegenheid voor Turkije dan voor Rusland uitkomen. Zou ook dit een van Rusland afvallend brokstuk moeten worden?

Leeningpraktijken.

Een communiqué van de regeering van Bengalen doet wel wat bedenkelijk aan, wanneer men zich den stroom van toegevloeide deelneming in Britsch-Indië aan de oorlogsleening als een zaak van louter geestdrift denkt; 't luidde: In aanmerking nemende, dat van verschillende zijden klachten zijn ingekomen over ondergeschikte ambtenaren, die op ongeoorloofde wijze hun invloed hebben doen gelden en 't volk gedwongen hebben voor de leening te teekenen, wenscht de Gouverneur in rade ter algemeene kennis te brengen, dat reeds vóórdat de leening ter teekening gelegd was, bepalingen uitgegeven waren, die tegen elken vorm van dwang, alsmede tegen buitensporige of sensationeele wijze van oproepen gericht waren. Aan die voorschriften werd onlangs nog eens herinnerd.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Ingenieur.

Onder het opschrift „De urgentie van de ontginning der nog niet uitgegeven petroleumvelden in Sumatra, door Jhr. Ir. J. C. van Reigersberg Versluys", wordt in No. 37 van „De Ingenieur" eene beschouwing gewijd aan de verhandeling van genoemden schrijver (in de Javabode van Nov. 1916) waarbij de Ned.-Indische mijnbouwpolitiek en de vooruitzichten der benzinemarkt werden besproken.

Japan, Mekka en Nederlandsch-Indië.

In No. 24 van „De Reflector" een kort opstel van P. H., waarin hij vraagt „zou het waar zijn, dat Japan voornemens is een stoomvaartdienst te openen op Mekka?", en „zullen dan onze Indische moslims onder Japansche vlag overgevoerd worden naar de heilige stad der Mahomedanen?" En veronderstellende dat de loopende geruchten op waarheid berusten, verheft schr. reeds bij voorbaat zijn stem: men zij voorzichtig, men zette de oogen wijd open en neme zijn maatregelen want Mekka is thans de politieke kansel van waar uit men onder een godsvruchtig masker, met de heilige boeken in de hand, de moslim stuwt in richtingen, waardoor de rust in Indië verstoord zou kunnen worden. Zou elke scheepskapitein, zouden alle scheepsofficieren op de nieuwe Japansche Mekka-lijn wel uitsluitend zeevaarders van beroep zijn? Is het niet maar al te vaak gebleken dat Japansche tokohouders, en „toekangs dagang" knappe officieren waren, die er een uitmuntend spionage-stelsel op na hielden? De actie op de schepen en vooral die te Mekka kan zelfs middels den consul te Djeddah niet worden gecontroleerd volgens schr., die er van doordrongen is dat een toekomstige aansluiting van Duitschland en Japan een vrijwel natuurlijk gevolg is van dezen oorlog.

„De Duitsche expansie-plannen zullen na den vrede niet worden opgegeven; zijn deze wellicht thans mislukt, deze mislukking zal men trachten te herstellen door een vreedzame geste; daartoe zal Turkije i.c. het Mohamedanisme worden aangewend met Japan als hulp, dat toch o zoo graag den gordel van smaragd onder zijn Rijzende Zon zou wenschen."

Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

In de jongste afl. (van 15 Sept.) is Indië niet vergeten. Vooreerst bevat zij een bijdrage van N. Wing Easton: „Had Borneo vroeger een woestijnklimaat", welke vooral interessant is voor geologen.

Verder publiceert Dr. L. M. R. Rutten zijne reisherinneringen uit Noord-Koetei, bewesten de Sangkoelirang-baai (Borneo), waarbij o.a. leerrijke mededeelingen over bevolking, fauna en flora van het bereisde gebied.

De Archivaris van het Atjeh-Instituut, die voor wetenschappelijke doeleinden dit land doorkruist en zijne bevindingen in briefvorm in het tijdschr. T. A. G. publiceert, doet thans mededeelingen, o.m. over bestuursvorm enz. der landschappen welke de onderafdeeling Lho Soekon vormen (het eenige bestuursressort in heel Atjeh, waar de oude bestuurstitularissen niet alleen nog bestaan, maar ook door het Europeesch bestuur worden erkend en uit de landschapskas worden bezoldigd). Belangrijk is vooral ook hetgeen de heer Kr. vertelt van Atjehsche inhoudsmaten.

In de rubriek „Literatuur" een critische bespreking door W. E. Boerman van des heeren C. Lekkerkerker's geschrift: Land en volk van Sumatra.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Inhoud van de Juni-afl. Oorspronkelijke bijdragen: Berichten omtrent de djatibosschen op Java van 1746, door E. H. B. Brascamp. — Aanvulling van technisch opgeleid personeel bij den dienst van het boschwezen, door W. K. J. de Wit. — Rehabilitatie van de boschinrichting, door E. H. B. Brascamp. — Korte mededeelingen: Overzicht van de resultaten der in het 2e semester 1916 gehouden venduties van het hout en de boschproducten verkregen door exploitatie in eigen beheer van den dienst van het boschwezen. — Staat van de particuliere boschperceelen, welke in 1915 en 1916 in werking traden, gevende tevens een overzicht van het verloop der inschrijvingen. — De inschrijvingen op de stapelplaatsleveringen van djatitimmerhout voor 1917. — Boekbespreking. — Mededeelingen van de Vereeniging.

In- en Uitvoer.

No. 37 bevat een deskundige bespreking, onderteekend Mr. J. W. H., van Mr. Dr. G. J. Fabius' geschrift: Het bankwezen in Nederlandsch West-Indië, waarop in het vorig Koloniaal Weekblad reeds de aandacht werd gevestigd in de rubriek „West-Indië."

Onderzoek van het Idjen-plateau.

Het is ruim een jaar geleden dat de Koninklijke Natuurkundige Vereeniging in Ned.-Indië, het besluit nam om een hernieuwd onderzoek van het Idjen-hoogland op Java in het leven te roepen. In de verwezenlijking van dit voornemen mocht de vereeniging voorloopig slagen, dank zij den ruimen finantieelen steun van verschillende personen en lichamen.

Van hetgeen thans reeds is verricht, is door een uit de leden van genoemde vereeniging benoemde commissie (voorzitter Dr. W. van Bemmelen, Secretaris Dr. H. J. van Lummel), een gedrukt verslag uitgebracht (verschenen bij Visser en Co te Weltevreden).

In dit verslag wordt vooral aandacht gevraagd voor de onderzoekingen van Dr. G. L. L. Kemmerling naar de geologische gesteldheid van het Idjengebergte.

Koloniaal Tijdschrift.

De Sept.-afl. opent de heer B. J. Suermondt met een breede beschouwing over „De academische bestuursstudie en de bestuursacademie", naar aanleiding van de aanneming — op 4 Mei en 31 Aug. j.l. — van het bekende wetsontwerp-Limburg c.s. door de beide Kamers der Staten-Generaal.

De heer J. L. M. Swaab geeft het slot zijner mededeelingen over Inlandsche rechtsgemeenschappen in Zuid-Sumatra; hij is van meening dat op de instandhouding, verbetering en krachtige organisatie dezer instellingen het succes berust van al onze maatregelen en de voorspoed van het land.

De heer H. E. K. Ezerman beëindigt eveneens zijne studie over „Timor en onze politieke verhouding tot Portugal. Sedert het herstel van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië". Het is niet zeer opwekkend de schr. te hooren voorspellen dat met zekerheid kan worden vastgesteld dat ook in de toekomst op Timor grensincidenten niet zullen uitblijven en dat er wrijving zal blijven bestaan tusschen de wederzijdsche koloniale bestuurders en officieren.

Verder bevat deze aflevering behalve de gewone rubrieken: Verscheidenheden, Kroniek, Persoverzicht enz. nog een fotografische reproductie eener „Sarakata van een Chineesch panglima op Atjeh, met afschrift en Hollandsche vertaling, zoomede bijzonderheden over herkomst enz. van dit stuk, beschreven door den heer H. T. Damsté.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 37: De beteekenis van de bastaard-selectie bij padi en hoe deze wordt uitgevoerd, door L. Koch, besproken door Dr. A. van Bijlert (met afb.). — Electriciteit op suikerfabrieken (vervolg), door G. le Clercq. — De wenschelijkheid van een geologischen dienst in Nederlandsch-Indië, door L. Rutten, besproken door Prof. Dr. G. A. F. Molengraaff. — Medansche vereeniging voor den productenhandel (overzicht van het eerste jaarverslag). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, enz.

Voor geïnteresseerden bij de Rubbercultuur.

Dezer dagen verscheen afl. 3 der „Communications of the Netherland Government Institute for advising the Rubber trade and the Rubber industry established at Delft", uitgegeven door de „International Association for Rubber cultivation in the Netherland Indies."

Verder bracht de jongste mail No. 7 van den 2en jaargang (16 Juni 1917) van het Nederlandsch Indisch Rubbertijdschrift, waarin o.m. Grafische voorstelling van het verloop der rubberproducties eener Preanger

onderneming. — Eenige proeven over den inhoud van het verwijderen der koffie op de rubberproductie, door Dr. A. J. Ultée. — Een nieuw apparaat ter bepaling van het rubbergehalte, van latex, door Prof. Dr. G. van Iterson. — Enz.

Eindelijk zag dezer dagen het licht jaargang 1916 van het Rubber-jaarboekje der makelaars Wijnand en Keppler. De publicatie werd vertraagd door de ongeregelde postverbinding met Ned.-Indië, waardoor de aanvullende gegevens eerst laat ontvangen zijn. Het goed uitgevoerde boekje dat thans zijn vierden jaargang beleeft, heeft een welverdiende reputatie. Men raadpleegt het gaarne en vindt de gegevens steeds betrouwbaar.

Indisch Militair Tijdschrift.

De Mei-afl. bevat o.m.: De herziene rechtspleging bij de landmacht (vervolg), door Mr. P. A. F. Blom. — Eén belang, één leger (slot), door W. J. Lucardie. — De S.i.a.t der bereden artillerie, door J. B. van der Poll. — Practische kennis van officieren van gezondheid, door H. L. Roelofsma. — Iets over de voeding in het leger, door H. van Wijk. — Naar aanleiding van „De Vestingartillerie niet meer altijd te laat, door J. Beudeker", door Ch. Kiès. — Wenken, vragen en antwoorden op gebied van militair strafrecht, door Mr. J. Meihuizen. — Enz.

Publicaties over Nieuw-Guinea.

In bovengenoemd Nr. van het I. M. T. leest men o.m. dat bij het Departement van Oorlog een verslag wordt samengesteld van de militaire exploratie van Nederlandsch Nieuw-Guinea. Het zal behalve eene beschrijving van land en volk nog eenige hoofdstukken bevatten, terwijl ± 150 foto's en ± 10 kaarten zullen worden bijgevoegd.

Bovendien zullen alle exploratie-verslagen door den druk openbaar gemaakt worden en, evenals eerstbedoelde publicatie, op ruime schaal verspreid, opdat vooral ontdekkingsreizigers, ambtenaren en officieren leering kunnen putten uit de ervaringen hunner voorgangers. (Zie uitvoeriger meergenoemd I.M.T., blz. 395)

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 24 bevat o.m.: Johannes van der Steur. Een weldoener (met portret). — De „luiheid" van den Javaan, door A. H. J. G. Walbeehm. — Bali, een vierdaagsche tocht over dit eiland, door C. E. Croiset van Uchelen (slot). — Een en ander over „Slametans" en enkele hieraan verbonden gebruiken, door Ch. F. Dumont (slot). — Het leven en werken van een bouwkundige in Indië, in het bijonder in de Buitenbezittingen, door G. D. Langereis (slot).

Gezondheidsleer voor de Indische scholen.

Bij G. B. van Goor Zonen te Gouda verscheen een „Leesboek over gezondheidsleer voor de Indische scholen, door Th. J. A. Hilgers en F. H. N. Bloemink. Met teekeningen van W. K. de Bruin."

Van een werkje als dit kan nu eens met het volste recht getuigd worden, dat het in een lang gevoelde behoefte zal voorzien. Dat in Indië de hygiënische toestanden nog zeer veel te wenschen overlaten, zal iedereen moeten toegeven, die bijv. wel eens gehoord heeft van Tillema's „Kromoblanda. Over 't vraagstuk van het wonen in Kromo's groote land", waarvan het derde deel in bewerking is. Alle pogingen, welke tot verbetering kunnen leiden in dit opzicht, verdienen op zich zelf reeds toejuiching, en dus zeker in hooge mate de poging van de schrijvers om een leesboek samen te stellen, dat op aangename en aanschouwelijke wijze de jongeren bekend maakt met de belangrijkste regelen der gezondheidsleer en hen prikkelt ze toe te passen tevens.

In een voorbericht deelen de schrijvers mede, dat vóór het afdrukken van op- en aanmerkingen van specialisten een dankbaar gebruik is gemaakt, terwijl het werkje geheel werd doorgelezen door Prof. Dr. J. J. van Loghem, Directeur van het Instituut voor Tropische hygiëne te Amsterdam.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:
Nederlandsch-Fransche Handel.

De heer A n c o n a, Algemeen Secretaris der Commissie voor den *Nederlandsch-Franschen Handel*, verzoekt ons het volgende op te nemen:

De Commissie voor den Nederlandsch-Franschen Handel te Den Haag zal 15 Sept. e.k. hare werkzaamheden aanvangen.

Gelijk bekend, is samenwerking verkregen met het te Parijs gevestigde zusterlichaam, het *Comité du Commerce Franco-Hollandais*, onder Voorzitterschap van den heer C h a r l e s D u m o n t, oud-Minister van Financiën en Voorzitter van het Syndicaat der Provinciale Bankiers.

Het doel is de handelsbetrekkingen tusschen beide landen en hunne resp. koloniën op de meest practische wijze te bevorderen; de Commissie zal zich daarbij streng buiten elke politieke actie houden en beoogt allerminst Nederland op economisch terrein van andere landen te vervreemden.

Uiteraard zal de Commissie eerst na afloop van den oorlog hare volle krachten kunnen ontplooien en zijn hare tegenwoordige werkzaamheden dan ook slechts van voorbereidenden aard.

Intusschen zijn plannen in bewerking om ook nog tijdens den oorlog den handel tusschen beide landen zooveel mogelijk gaande te houden, mede in verband met de oprichting der Export-Centrale.

Daartoe worden belanghebbenden bij den in- en uitvoerhandel met Frankrijk en Koloniën uitgenoodigd tot eene bespreking met den Alg. Secretaris der Commissie v. d. Nederlandsch-Franschen Handel te Den Haag, Denneweg 134a (Tel. 9034), tot wien eveneens belangstellenden zich om nadere inlichtingen kunnen wenden.

De Volks-Universiteit te 's-Gravenhage.

De lessen van de *Volksuniversiteit* nemen in October weder een aanvang.

Toegangskaarten zijn te verkrijgen aan het secretariaat Hooge Nieuwstraat 4a, Den Haag (Geopend van 's morgens 9½ tot 1 uur en n.m. van 2—5 uur. Zaterdags van 's morgens 9½—12½ uur).

Inlichtingen zijn aldaar te bekomen.

De leergang over *Onze Koloniën* zal omvatten:

a. Tropische gezondheidsleer door Prof. Dr. *J. J. van Loghem*, Hoogleeraar aan de Universiteit van Amsterdam. Afdeelings-directeur van het Kol. Instituut.

De volksgezondheid van Nederlandsch-Indië en de maatregelen ter bestrijding der Ned.-Indische volksziekten.

1. Omschrijving van de kennis der tropische volksziekten en van hare bestrijding. Gezondheidstoestand van Inlanders en Europeanen in de tropen, beoordeeld naar de sterfte. Ongunstige invloed van de aanraking met het Westen op de Koloniale volksgezondheid (stedenvorming, industrie, landbouw, aanleg van groote werken, toenemend verkeer). — 2. Overzicht der oorzaken van ziekte en sterfte in de tropen en ontleding der omstandigheden, die de volksziekten in de tropen bevorderen. — 3. Pokken, lepra, huid- en geslachtsziekten, trachoom. — 4. Tropische darmziekten, Mijnwormziekte. — 5. Malaria, gele koorts. — 6. Pest, beri-beri. — 7. Sanitaire organisatie (toegelicht met eenige voorbeelden: arbeidershygiëne in Deli en in de Panama-zône).

Donderdag 8 uur, elke week. Aanvang 11 October. 7 lessen.

Met lichtbeelden.

b. Huiselijk en maatschappelijk leven der Inlandsche bevolking in Ned.-Indië, door *C. Lekkerkerker*, Oud-Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs.

1. Geboorte en kinderjaren. — 2. Jongelingsjaren. — 3. Het Huwelijk. — 4. De positie der vrouw. — 5. De Inlander als lid zijner maatschappij. — 6. Ziekte en ziektebestrijding. — 7. Sterven en lijkbezorging. — 8. Herdenking en vereering der dooden.

Donderdag 8 uur, elke week. Aanvang 10 Januari. 8 lessen.

Met lichtbeelden.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigerstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof–Groenmarkt. AMSTERDAM, Kalverstraat–Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

AUG. SAVELKOUL.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

A. VAN DER PUTTEN,
Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330
Specialiteit : Damesblouses - Rokken
Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

AMSTERDAMSCHE BANK - Amsterdam
Kapitaal . . . . . . f 29.122.400.—
Reservefonds . . . . - 18.900.000.—
Bijzondere Reserve . - 2.000.000.—
ALLE BANKZAKEN

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS
in : Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

HOLLAND TYPING OFFICE
Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625
Type- en Vermenigvuldigbureau
Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.
E. VAN OS, Directrice.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor het HERFST- en WINTER-SEIZOEN :

JAPONSTOFFEN
MANTELSTOFFEN

Covert-Coats *Slobkousen*

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

☞ Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - -

---

Brengt een bezoek aan BOEATAN
Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Tel. 2162. Zichtzendingen.

Voorhanden : LINNEN Damast Tafelgoed.
LINNEN Bedlakens en Sloopen.
LINNEN Handdoeken en Keukendoeken.
BERNARD DRABBE, Noordeinde 6 t/o de Plaats.

AUTOMOBIEL-TECHNICUM
Charlotte de Bourbonstraat 63—65. 's Gravenhage
Directeur: G. F. STEINBUCH c.c. ing., Corn. Speelmanstraat 42, Tel. 204.
Cursussen voor Automobielbestuurders, voor Chauffeurs en voor Reparateurs.
Prospectus op aanvraag.
☞ Bij voldoende deelname **speciale cursussen** te organiseeren voor verlofgangers.

Pedicure BIJLMER, Amsterdam

SINGEL 159
Telefoon No. 356 - Centrum.
Antiseptische behandeling.
Spreekuren van 2 tot $4\frac{1}{2}$ uur en verder afgesproken uren.

Sigarenmagazijn J. J. LUCAS,
SUEZKADE 122, hoek L. v. Meerderv. Telephoon 2447.
'S-GRAVENHAGE.
Specialiteit in Havana en Manilla Sigaren en Echte Russische, Egyptische, Fransche en Turksche Sigaretten.
☞ **Speciale blikverpakking voor de tropen.**

Regulateurs
Westminster Carillons
SPECIAAL VOOR INDIË.
ZENITH en WALTHAM HORLOGES in goud en zilver.
Grootste sorteering. - Laagste prijzen.
J. A. J. REMMERS, Molenstraat 35..... t/o de Oude Molstr.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering........................
N.V. „Voorschotbank de Nederlanden"
Frederikstr. 2 *Kapitaal f 1.000.000* 's Gravenhage
Geeft 4, 5 % **Schuldbrieven** uit in stukken van *f* 1000.—, *f* 500.— en *f* 100.—, onder **Trustee-toezicht.**

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden
KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.
OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND
Zuster C. G. SOER,
Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

Adverteeren doet verkoopen.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

In de Uitstalling van „Boeatan".

Heulstraat 19, Den Haag.

Sedert eenige dagen staan voor het groote raam onzer Verkooplokalen van Indische Kunstnijverheid-produkten tentoongesteld eenige mooie, hier te lande gemaakte vergrootingen naar daartoe door den Soesoehoenan van Soerakarta aan een vriend meegegeven kleinere foto's.

Het middelste, grootste stuk stelt voor: De Ontmoeting in de Kraton te Soerakarta van Z. H. DEN SOESOEHOENAN VAN SOERAKARTA en Z. H. DEN SULTAN VAN DJOKJAKARTA, welke in 1913 plaats had. Van links naar rechts staan daarop:

1o. de thans overleden Kroonprins van Djokjakarta:
2o. Z. H. de Sultan van Djokjakarta;
3o. Z. H. de Soesoehoenan van Soerakarta;
4o. twee haremdames van den Soesoehoenan van Soerakarta. (De halssjerp beteekent, dat zij in buitengewonen dienst zijn);
5o. Z. H. PANGERAN ADIPATI ARIO PAKOE ALAM, schoonzoon van den Soesoehoenan van Soerakarta.

In den rechterhoek van het raam staat het portret van Z. H. de Soesoehoenan van Soerakarta met gemalin;

en in den linkerhoek de Portretten van Z. H. den Soesoehoenan van Soerakarta, schoonzoon van Z. H. den Sultan van Djokjakarta, gehuwd 27 October 1915, en H. H. DE RATOE HEMAS, Gemalin van den Soesoehoenan van Soerakarta, dochter van den Sultan van Djokjakarta.

Deze foto's zullen daar nog enkele dagen tentoongesteld blijven, wijl zij zeer de aandacht trekken der voorbijgangers, waaronder dan telkens wel enkele meer belangstellenden zijn, die het lokaal binnen gaan om ook een kijkje te nemen van het Inl. handwerk uit Ned. Oost- en West-Indië, dat door 't Nederlandsche publiek in het algemeen nog véél te weinig gekend en gewaardeerd wordt.

Verbetering.

De heer *E. L. K. Schmülling* verzoekt ons te willen vermelden, dat het opschrift van zijn artikel in ons vorig weekblad eigenlijk had moeten luiden: „Coöperatie onder Landsdienaren in N. I."; daar dit juister ware geweest en dat zijn daarin genoemd geschrift: „*Een en ander over Coöperatie in N.-Indië*" is uitgegeven door den *Nederl. Coöp. Bond.*

Eigen miskenning.

In een der laatste afleveringen van dit weekblad wordt als een onomstootbare waarheid vastgesteld, dat wij met het onderwijs der Inlanders „wat de „kwantiteit daarvan betreft, nog zoo enorm ten „achter zijn bij de Amerikaansche, Fransche en „Engelsche koloniën".

Ik moet mij veroorloven deze bewering ten sterkste tegen te spreken.

De Amerikanen hebben zich ongetwijfeld in hun wingewesten veel moeite voor het volksonderwijs gegeven. Maar Hawaï en Portorico zijn betrekkelijk dicht onder de kust gelegen van het tegenwoordige moederland en de bevolking is er uiterst gering. Voorts vonden zij op Portorico den weg bereid door Spaansche priesters, terwijl in beide gewesten het volk begeerig is om zich met de blanken zooveel mogelijk te vereenzelvigen, waartegen klimaat noch godsdienst, zooals in onze Oost, zich verzet. Inlanders bezit trouwens Portorico in het geheel niet meer en het lagere volk bestaat er uit negers. Voor hen is nabootsing van blanken overal lust en leven. Op de Philippijnen heeft het Amerikaansche bewind inderdaad de school gebracht onder de wilden. De gezamenlijke bevolking echter van die eilanden bedraagt slechts een vijfde van die in ons Indië, terwijl het moederland 16 maal ons zielenaantal telt. Buitendien erkent het Amerikaansche bestuur, niet op te zien tegen zelfs de gevaarlijkste proefnemingen, omdat immers het bezit dezer kolonie voor haar niet, als dat van Indië voor ons, een levensvraag vormt, maar zij er integendeel onder zucht en er gaarne hoe eer hoe beter van verlost zou zijn. Evenzeer beseft zij onze rijpere ervaring en diepe kennis op koloniaal gebied, behalve dan met betrekking tot het scheppen van betere gezondheidstoestanden, die zij vooral op Havanna en Manilla bewonderenswaardig heeft gezuiverd. Tel-

kens gaat de Philippijnsche overheid bij ons ter schole.

Wat de Fransche koloniën betreft, zij zijn te talrijk en te groot om haar hier op onderwijsgebied stuk voor stuk na te gaan. Maar wel kan worden getuigd dat zij, in stede van ons achter zich te laten, in het algemeen bij Nederlandsch-Indië ten achter staan. Dit geldt ook voor Fransch Indo-China, waaraan de schrijver of schrijfster van de door mij gewraakte zinsnede wel in de eerste plaats zal hebben gedacht. Wel is een algemeen stelsel ontworpen en wordt dit hier en daar toegepast, ook met betrekking tot ambachtsscholen, in eenige plaatsen van beteekenis. Maar van een volksschool op breede schaal is geen sprake. Onder de klasse der hoogere mandarijnen is studie in Frankrijk aangemoedigd en wel tot bittere teleurstelling aan beide zijden. Hoort den gouverneur-generaal Klobukowski: „C'est au clan des lettrés pseudo-nationalistes qu'il „faut attribuer l'initiative et l'aggravation du „mouvement antifrançais, arrivé à son apogée pen„dant l'année 1908. Quelques-uns d'entre eux, „revenant de l'étranger en 1906 et 1907, avec un „bagage d'aspirations incohérentes et subversives, „avaient essayé de grouper des adeptes et de consti„tuer un parti de rébellion solidement ramifié dans „le pays...... A côté de ces lettrés, propagateurs „d'idées aventureuses, la classe remuante des gra„dués universitaires sans place, aigris, froissés dans „leur orgueil d'être tenus à l'écart des affaires, „continuaient à fomenter contre nous, par esprit „de caste, une sourde hostilité. Et parmi eux, se „distinguaient des jeunes gens que nous avons vu „naître, demi-savants pleins de convoitises, avides „de se produire, et de s'élever, disaient-ils, au „niveau du Japon. Noble ambition certes, et dont „nous aurions les premiers à les louer, si, dans leur „inexpérience prétentieuse, ils n'avaient perdu de „vue le lent et prodigieux effort accompli par la „nation japonaise pour atteindre une aussi haute „fortune et en rester digne". Het onderwijs beoogt in de eerste plaats de inlanders geschikt te maken voor de gedwongen dienstneming in het leger, welke moederland en wingewesten samensmeedt en in dezen oorlog opnieuw van groote waarde blijkt. En voorts het aanleeren van de Fransche taal, wenschelijk wegens den schuw van den Franschman voor het aanleeren van vreemde talen, de afwezigheid van een algemeene taal als bij ons het Maleisch, en den slechts tweejarigen achtereenvolgenden verplichten dienst der ambtenaren.

Voor de Engelsche koloniën eindelijk geldt de ontoelaatbaarheid van vergelijking met de onze nog in veel sterker mate dan voor de Fransche. Zij zijn verspreid over de geheele aarde, hebben gezamenlijk alle denkbare klimaten, worden bevolkt door de meest uiteenloopende rassen; en de beginselen, volgens welke zij worden bestuurd, loopen volkomen uiteen. Slechts in één opzicht komen die regelen overeen, namelijk in het vastsnoeren aan het moederland. Op het schiereiland Malakka met zijn ver overvloeiende schatkist, dank zij de uitvoerrechten op tin en rubber, is zelfs verplicht onderwijs ingevoerd, maar slechts voor kinderen die minder dan 3 kwartier gaans van een school wonen. Daarenboven bezit het geheele schiereiland, voor zoover Britsch, weinig meer dan een millioen zielen. Dat Britsch-Indië met zijn 315 millioen inwoners geen algemeene volksschool bezit is niet te verwonderen. Trouwens een belangrijk deel des lands wordt ingenomen door de zoogenaamde „native states", waar de Britsche overheid zich zoo min mogelijk bemoeit met de binnenlandsche aangelegenheden. En ook daarbuiten is het in hoofdzaak het zoogenaamde universitaire onderwijs, waarop zij zich toelegt. Dit heeft met dat in Europa slechts den naam gemeen. Wel verschaft het aan Engeland een menigte inlandsche ambtenaren van lageren rang, doch overigens is het een groote mislukking gebleken, doordat het halfrijpe jongelieden aflevert met slechts een waas van kennis, maar des te meer eischen en begeerten, menschen, voor wie slechts ten deele plaats is en die een last zijn geworden voor zichzelven, voor hun land en voor de regeering.

Ten slotte moge de vraag worden gesteld: of het zaak is om zelf af te breken? Zeker mogen ook wij niet neder zitten bij de pakken in welvoldane zelfgenoegzaamheid. Maar dankbaar en fier kunnen wij, behalve in Suriname, erkennen, dat onze koloniale inspanning van jaren her rijke vruchten heeft gedragen en dat Nederlandsch-Indië een eer is geworden voor het moederland.

Dr. HENDRIK MULLER.

's-Gravenhage, 12 September 1917.

Is Indië rijp voor „hooger" onderwijs?

wordt door J. C. H. ontkennend beantwoord in het Koloniaal Weekblad van 13 September 1917 op den enkelen grond, dat van 1911 tot 1915 niet meer dan 233 jongens en 45 meisjes, d. w. z. gemiddeld per jaar 48 jongens en 9 meisjes het eindexamen der Hoogere Burgerscholen in Indië hebben afgelegd, terwijl onder het eerstgenoemd aantal slechts 11 behoorden tot de inheemsche maatschappij en 8 tot de Chineesche bevolking.

Tegenover deze beschouwing moge worden opgemerkt, dat ook met andere factoren rekening valt te houden, welke er op wijzen, dat eene Indische Hoogeschool op veel meer studeerenden mag rekenen:

1°. Aan een medische faculteit ontbreekt nog maar weinig. Na toevoeging van enkele medische vakken en na verbetering van de vóóropleiding, zal zij honderden studenten kunnen tellen. De thans bestaande inrichtingen tot opleiding van geneeskundigen te Weltevreden (Stoviaschool tot opleiding van Indische artsen) en te Soerabaja (Nias=Ned.-Indische artsen-school) hadden gedurende den cursus 1914/15 152 en 43 leerlingen, van wie 80 in de geneeskundige afdeeling. De Stovia wordt belangrijk uitgebreid; het inkomen der Indische artsen is verhoogd tot een maximum van *f* 450 's maands (zie blz. 26 der memorie van toelichting op de Indische begrooting voor 1917). De Nias, eerst sedert 1913 bestaande, groeit gestadig. Ook Europeesche en Chineesche leerlingen hebben daar toegang, en bezoeken metterdaad den cursus (10+10).

2°. Verder is sedert 1908 te Weltevreden opgericht eene school tot opleiding van Inlandsche rechtskundigen, met ruim 50 leerlingen. Deze school beantwoordt nog niet aan de verwachtingen, die men van deze juridische faculteit mag koesteren, doch dit wordt beter, zoodra de wijze van voorontwikkeling stijgt en de toelating van Indische juristen tot de Rechterlijke Macht en de Balie op vasteren grondslag gaat rusten door opvoering van de juridische kennis.

3°. Vervolgens bedenke men, dat te Buitenzorg eene faculteit van natuurwetenschappen aan het ontluiken is, die een groot aantal jongelieden van alle bevolkingsgroepen tot zich zal trekken, zoodra de bij den Plantentuin behoorende laboratoria en andere studie-inrichtingen voor het ontvangen van onderwijs worden geschikt gemaakt, en de wiskundige vakken mede daartoe gaan behooren.

4°. Eene faculteit van letteren, van Indische letteren in de eerste plaats, maar dan ook van Chineesche, Arabische en Europeesche letteren, zal zonder eenigen twijfel velen aanlokken. Meer dan men vermoedt, worden de Indische talen in de inheemsche maatschappij beoefend. Dit aan te moedigen door het vormen van voorgangers en studenten ligt op den weg der overheid. Er is verwerkings-materiaal voor een groot aantal menschen.

5°. Nog een belangrijke weg opent zich voor de technische studie, vroeger gerekend tot het middelbaar onderwijs — zonderling genoeg! — thans getrokken in de lijn van het hooger onderwijs, al dragen de examens nog het kenmerk van de vroegere vakopleiding.

Voor den opzet van huizen en andere gebouwen, voor den aanleg van spoor- en tramwegen, voor de mijnontginning, voor het fabrieks- en stoomwezen, voor het electrisch bedrijf, voor het totstandbrengen van havens en daarmede samenhangende werken, voor het onderzoek van grondstoffen en de vaststelling van het daarmede te bereiken nut, voor dit alles zijn ingenieurs noodig, die ook in Indië te vormen zijn door reeds aanwezige of nader uit te zenden deskundigen. Dankbare leerlingen zijn te wachten, die op hun beurt als voorgangers zullen kunnen dienen, voor zooveel zij niet in andere richting noodig zijn.

6°. Ten slotte zou in het leven te roepen zijn eene bijzondere faculteit tot vorming van bestuursambtenaren, behoorende tot alle bevolkingsgroepen. Als voorbeeld hetgeen vroeger verkregen werd door de afdeeling B van het Gymnasium Willem III, in een onbewaakt oogenblik opgeheven, om bijna dadelijk te herleven in de tegenwoordige Bestuursschool te Weltevreden. Echter op een breederen grondslag te vestigen, met behulp van de andere faculteiten, ongeveer zooals te Leiden geschiedt. Ook zij, die het eindexamen der bestaande opleidingsscholen voor Inlandsche ambtenaren hebben afgelegd, zouden daar hunne kennis kunnen vermeerderen. Het toekomstbeeld dient toch te zijn, dat de ambtenaren,

uit de Inlandsche maatschappij voortgekomen, denzelfden graad van ontwikkeling en kennis moeten kunnen bereiken als die, behoorende tot de Europeesche bevolking. Een eerste stap is trouwens reeds gedaan op voormelde Bestuursschool.

7°. Eindelijk houde men in het oog, dat zoodra de in voorbereiding zijnde Indische middelbare scholen tot stand komen, het aantal voor hoogere studie geschikte jongelieden zeer belangrijk zal toenemen.

Het voorafgaande heeft de bedoeling een ruwe schets te geven van de redenen, welke niet moeten doen twijfelen aan de rijpheid van Indië voor hooger onderwijs.

Ik ben overtuigd, dat J. C. H. zelf, die blijkbaar aan Indië een goed hart toedraagt, de eerste zal zijn om na kennisneming van het voorafgaande te erkennen, dat hij in zijn oordeel gedwaald heeft.

Aan het reeds gezegde zou alleen nog zijn toe te voegen, dat de groote meerderheid der studenten in alle oorden der wereld — men zondere slechts uit de ruim met aardsche goederen bedeelden — vooraf moeten weten op welke wijze zij hunne verworven kennis zullen kunnen dienstbaar maken om zich een bestaan te verschaffen. Velen gaan eerst op reis, nadat de weg gebaand is om aan te komen, waar zij wenschen. Zoo gaat het met alle materieele middelen van vervoer; hetzelfde is te verwachten van het geestelijk vervoermiddel.

Gaarne onderschrijf ik overigens den raad van J. C. H., eensdeels om het volksonderwijs te bevorderen, hetgeen natuurlijk zeer goed samengaat, anderdeels om door toekenning van beurzen de studie in het moederland aan te moedigen en de toekomst der in hunne studie geslaagden, naar ruime beginselen vast te stellen.

J. H. ABENDANON.

Den Haag, 18 September 1917.

Persoverzicht.

Naar aanleiding van het telegrafisch bericht uit Batavia, dat *Tjipto Mangoenkoesomo* afgetreden is als redacteur van de „Indiër" schrijft het *Alg. Hbld.* van 23 dezer:

„De „Indiër" is het orgaan der vereeniging Insulinde, van welker hoofdbestuur Tjipto Mangoenkoesoemo deel uitmaakt of ten minste uitgemaakt heeft. Deze is de bekende inlandsche arts, op wien met Douwes Dekker en Soewardi Soerianingrat wegens het Indische partij-gedoe door gouverneur-generaal Idenburg de maatregel van interneering werd toegepast. Hun werd toen echter vergund naar Nederland te vertrekken, alwaar aan Tjipto Mangoenkoesoemo reeds spoedig, met 't oog op zijn gezondheid, werd toegestaan naar Indië terug te keeren, op belofte zich weder rustig te zullen gedragen. Instede van zich aan die belofte te houden, is hij op den eenmaal ingeslagen weg voortgegaan en was hij een der voormannen van de Insulinde-beweging, die het los van Nederland als leuze in haar schild voert.

Bij een onlangs te Buitenzorg gehouden vergadering voor Insulinde-propaganda bleek intusschen dat Tjipto zich niet in alle opzichten met de beginselen van Insulinde kon vereenigen. Zoo versmaadt deze o.a. de hulp niet van Europeanen, als Sneevliet en consorten, die zij ook tot de Indiërs rekent; terwijl Tjipto zich alleen nog buiten de inlandsche bevolking tot de in Indië geboren Europeanen meent te moeten richten."

* * *

Betreffende een onlangs te Tokio uitgekomen Maandschrift *The New East* onder redactie van J. W. Robertson Scott, schrijft de *N. R. Crt.* o.m.:

„Omtrent Japan is en wordt nog steeds veel geschreven. Zoowel omtrent het oude als het nieuwe Japan; over zijn kunst, zijn volkstoestanden, zijn politiek. Kent het Westen daardoor Japan, verstaat het iets van hetgeen aldaar gebeurt, is het in staat iets te begrijpen van wat zijn bevolking bezig houdt, deze bij haar geestesstroomingen en in haar idealen te volgen? Wie zou het durven beweren? Slechts zeer enkelen kennen Japan, en begrijpen het; voor het Westen in zijn geheel genomen blijft Japan, ook nu het gordijn over het tooneel is opgegaan, schier een even groot raadsel als toen de Sjogoen-politiek het zoo stijf voor de rest der wereld gesloten hield.

En omgekeerd? Zou Japan het Westen begrijpen, waarvan het zulk een, zich tot de kleinste bijzonderheden uitstrekkende studie en voor de praktijk zoo vruchtdragende studie heeft gemaakt? Oogenschijnlijk wel; taalkennis, kennis der geschiedenis van het Westen, welke het juist ten opzichte van Japan zoozeer ontbreken, moeten de initiatie mogelijk hebben gemaakt. Toch blijft hier ruimte voor eenigen twijfel. Zekerheid kan niet bestaan, zoolang de wederzijdsche geestelijke toenadering niet nauwer wordt.

Met het loffelijk doel Japan en het Westen — Amerika moet het zich maar laten welgevallen mede onder „het Westen" te worden inbegrepen! — nader tot elkander te brengen door wederzijdsche kennis te vermeerderen, is deze nieuwe revue verschenen.

Wat onze belangstelling echter wekt, is het gedeelte, dat meer in het bijzonder op Japan betrekking heeft en waarin men o.a. aantreft „*Topics of te Day*" by an old resident; een beschouwing over algemeene verkiezingen in Japan, de vrouwenquaestie daar te lande, enz. Hier vindt men werkelijk wel wat bij, wat de populaire kennis omtrent Japan kan helpen verhelderen

Een ander merkwaardig stuk is het „Candid Statement", door professor M. Anesaki afgelegd betreffende „Japanese Sympathy with Germany". „Technically" schrijft de professor, „Japan is at war with Germany, and yet a feeling of admiration for Germany, is pretty general among the Japanese people. This is in significant contrast with the situation in the United States, where anti-German feeling is almost universal, in spite of American technical neutrality up till recently." De schrijver nu tracht dit verschijnsel op zijne wijze te verklaren.

Hoewel de New East voornamelijk naar de behoeften en smaken van Engelschen, Amerikanen en Japanners is ingericht, kunnen ook wel Nederlanders van de lectuur eenig nut trekken."

* * *

Het Vaderland van 23 dezer schrijft onder het hoofd: „*Het kan verkeeren*", o.m.:

„*Lain dahoeloe lain sekarang*" zegt de Inlander, in onze taal uitgedrukt: andere tijden andere zeden. Ons Indisch veldleger kent de beteekenis van dit spreekwoord, nu het ,in afwachting dat wellicht de kolonie van buiten wordt bedreigd, op Java moet teren op de lauweren eenmaal als politieleger in de Buitenbezittingen behaald.

Voor het Europeesche element is heelemaal de aardigheid van het dienstnemen weg. Vreemdelingen zijn niet meer te krijgen, Nederlanders geven er de brui van, hoe aanlokkelijk het dienstnemen voor den Oost ook wordt gemaakt.

De Nederlander was eertijds nog wel te vinden voor het avontuurlijke leven in het Atjeh-gebied en zoo op menig eiland van den Archipel. Doch sedert een 10 of 15 jaren Indië op dat stuk voor den militair al niets beter is, dan het oude land, blijft hij liever tehuis dan zich voor den Indischen troependienst te laten aanwerven.

In het 16-jarig tijdvak (1877—1892) spande het in Atjeh.

Dan, in bovenvermelde periode van den Atjehkrijg, 16 jaren aan een, bedroeg het gemiddeld per jaar hier te lande aangeworven aantal vrijwilligers: 718. Van het Nederlandsche leger kwamen in datzelfde tijdvak jaarlijks 407 man over. Waarmede echter de vereischte jaarlijksche aanvulling van 2000 man nog in lange niet werd bereikt in een tijd, dat het aantal vreemdelingen onder het Europeesche element van ongeveer 50 pCt. tot ruim 25 pCt. daalde en dus bijna tot de helft verminderde.

De Koloniale Reserve ook zou medewerken om in het Europeesche leger het moreel te verheffen. Mede een illusie die op niets is uitgeloopen; men raadplege daarvoor het artikel over de „Criminaliteit

in het leger", in het Ind. Mil. Tijdschrift, jaargang 1916. Augustus-aflevering.

Het staande leger heeft in Indië zijn glorietijd gehad. Voor de taak waarvoor het nog geroepen kan worden, is het allerminst berekend. De invoering eener militie voor de Europeesche burgerij van Indië, speciaal van Java en Madoera, met een jaarlijksch contingent van een 600 man, verandert niets aan dit feit, evenmin als een militie van Javaansche intellectueelen.

Zoo is het waarlijk niet te verwonderen, dat de vlotte geest, die vooral onder de landvoogdij van generaal Van Heutsz het Indische leger bezielde, heeft plaats gemaakt voor een vrij algemeen heerschende ontstemming en ontevredenheid.

En wanneer nu nog de officieren, in de blijkbaar evenmin rooskleurige stemming waarin zij verkeeren, den minderen hun grievende opmerkingen niet sparen en deze te klagen hebben over een lang niet altijd oordeelkundige behandeling van hun officieren, dan moet het ten slotte verkeerd loopen en drossen de menschen om aan hun ongenoegen lucht te geven.

Dat zulke uitingen van wrevel en zonder nadenken ten beste gegeven den ongunstigen staat van zaken moeten verergeren, ligt voor de hand.

De heerschende onverschilligheid wordt door dergelijke onverstandige uitingen slechts gevoed. Die uitingen zijn bovendien ten eenenmale onjuist. Steeds waren de Europeanen in de vredesgarnizoenen een lastig element, doch te velde hebben zij vele goede diensten bewezen en in menig gevaarlijk oogenblik brachten zij redding en uitkomst. Voor de toekomst blijven zij zeker onmisbaar.

De tijden zijn er trouwens niet naar om te durven beweren, dat het niet lang meer zal duren of er zullen geen Europeesche militairen meer noodig zijn in Indië!

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Zending en Islam in de Bataklanden.

In de *Loc.* komt een en ander voor van hetgeen door de *Banier* aan het jaarverslag van het Rhijnsche Zendinggenootschap op Sumatra ontleend werd en waarin gewezen wordt op den invloed, die in de Bataklanden van de Sarikat Islam uitgaat.

Nog in veel sterker mate dan in het vorig verslagjaar mocht van dit jaar gezegd worden, „dat een groote onrust zich van het volk had meester gemaakt." Daar door den weg tusschen Oost- en West-Sumatra heel het land geopend is, „komen met de cultuur en de welvaart ook velerlei verzoekingen tot het volk", en staat de zending voor gansch andere eischen. De drang naar onderwijs in het Maleisch is niet langer te weerstaan en op de twee Maleische scholen, door het gouvernement geopend te Taroetoeng en Balige meldden zich 3000 kinderen aan voor de 300 plaatsen.

„Het Mohammedanisme" — aldus het verslag — „laat zich ook weer sterker gelden; onwillekeurig begunstigt het gouvernement dit, door het aanstellen van Moh. Inlandsche beambten. Vooral sedert den oorlog heeft de Islam aan zelfvertrouwen en kracht gewonnen. De belastingen en heerendiensten zijn door het uitgebreide wegennet drukkender geworden, doch ook de handelsgeest begint meer te ontwaken. Door dit alles wordt het volk meer bij de aardsche zaken bepaald dan bij Gods Woord en de eeuwige dingen."

Een der zendelingen schrijft nog over de verzoekingen, die de „nieuwe tijd" voor de Batakkers meebrengt, en waartegen ze nog zoo weinig zijn opgewassen. ·Van een kleine betrekking bij het gouvernement verwachten ze alle heil en ze worden kerkeraadslid om vrij van belastingen en heerendiensten te zijn.

„Ook de Sarikat Islam heeft in de Bataklanden haar intree gedaan. Waar zij oorspronkelijk slechts de oeconomische en intellectueele verheffing der Mohammedanen bedoelde zonder zich op politiek of godsdienstig terrein te begeven, zien wij haar in heidensche streken een sterke propaganda voor den Islam maken."

Dit doet nu ook de Sarikat Islam in de Bataklanden, en gebruik makende van de heerschende ontevredenheid onder de bevolking, die het onder de tegenwoordige bevelen van het gouvernement niet langer vindt uit te houden en het onmogelijk acht ook den pandita nog te gehoorzamen, beweert de Sarikat Islam veel beter te zijn dan het Christendom. „Alle menschen, die daarbij als lid toetreden, behoeven na verloop van eenigen tijd geen belasting meer te betalen en ook geen heerendiensten meer te verrichten. Dan krijgt ook elk van den Radja Stamboel (Sultan van Constantinopel) een geweer en een sabel, maar men moet eerst *f* 5.— betalen aan den president van de Sarikat. De leden daarvan zijn één in dood en leven en dragen te zamen de schande, d.w.z.: indien iemand van hen door het bestuur beboet wordt of bestraft, dragen zij het gezamenlijk, en wie door een van hen gehaat wordt, moet door allen gehaat worden."

„Daarom zijn zij dan ook erg brutaal. Zij hebben de macht, om iemand, dien zij haten, te dooden, zonder dat het bij het gouvernement behoeft te worden aangegeven. Bovendien kan men bij dien godsdienst onkwetsbaarheid verwerven, en er wordt nog veel meer gezegd, waaraan de menschen gaarne het oor leenen."

Daarop volgt het verhaal van een twist tusschen een Christen en een Islamiet, waarbij de eerste vluchtte naar het erf van een zendeling en niet vrij kon heengaan, voordat de demang van Taroetoeng gekomen was, die den Islamieten, welke den Christen schrijver naar het leven gestaan hadden, echter niets deed. „Van toen af liepen er vele menschen tot dien godsdienst over, want zij moesten nu toegeven, dat de Sarikat-Islam het sterkste was." Ook is er een nieuwe secte ontstaan, die den naam draagt van „Oegama-Tigor" (de zuivere godsdienst).

Hun leer is echter een warboel. Aan het Christendom hebben ze het gebruik van den bijbel ontleend, maar ze houden ook de Moh. wassching met citroensap en water als teeken der reinheid in eere en maken gebruik van heidensche muziek en dans.

De *Loc.* zet onder het verslag, dat ze het relaas een wijdere openbaarheid waard acht, omdat er uit te gevoelen is, hoe gespannen en onverdraagzaam de verhouding tusschen de beide gezindten wordt, indien ze tegenover elkaar komen te staan.

Het vooronderzoek in strafzaken bij de landraadsrechtspleging.

Men hoort in Indië meermalen klagen over het gebrek aan rechtskennis of misschien meer over het ontbreken van de noodige praktische bedrevenheid in de toepassing en uitvoering van het recht bij de Inl. ambtenaren. En toch — dat is ons van nabij bekend — wordt op de Opl. Scholen voor Inl. ambtenaren door de leeraren in de rechtswetenschap niet alleen getracht den leerlingen theoretische kennis bij te brengen, maar ook eenig inzicht in de praktijk.

In de *Loc.* bespreekt Mr. C. de gebrekkige wijze, waarop het vooronderzoek in strafzaken bij de landraadsrechtspleging plaats vindt.

Dat beklaagden of getuigen ter terechtzitting een andere verklaring afleggen dan ze volgens het proces-verbaal voor den (ass.) wedono deden, komt herhaaldelijk voor.

De rechter blijft bij zoo'n voorval volkomen onbewogen, daar hem het twijfelachtig gehalte der voor hem liggende processtukken bekend is. „Van de 100 dossiers toch is misschien een 10 pCt. deugdelijk en bruikbaar, de rest is slecht; òf gebrekkig uit een juridisch oogpunt, òf onbetrouwbaar, niet zelden beide tegelijk.

Op dergelijke stukken wordt door den ass.-resident en daarna door den landraadvoorzitter beslist over 't al of niet strafbare van 't feit en over de schuld van den verdachte, over diens vrijheid of voorloopige gevangenschap; ze moeten den land-

raad tot leiddraad strekken bij het onderzoek ter terechtzitting.

,,'t Vooronderzoek, zooals 't thans bestaat, is een aanfluiting van een gerechtelijk onderzoek; de fout schuilt allereerst daarin, dat de daarmee belaste ambtenaren totaal ongeschikt zijn de hun opgelegde taak naar behooren te vervullen, 't onderzoek onbevooroordeeld en kundig te leiden.''

Wil men den Inlander recht doen, laat men dan beginnen in den hier aangewezen misstand verbetering te brengen.

De schrijver geeft dan een beschrijving van den gang van zaken bij eenig misdrijf, b.v. een diefstal. Hij geeft aan, hoe de bestolene den loerah waarschuwt, deze den (ass.) wedono op de hoogte brengt, die òf zelf gaat kijken, òf thuis zijn printa's geeft, hoe het districtshoofd, met werk overstelpt, den loerah gelast om ketrangan te brengen in de zaak, hoe deze er op een of andere manier in slaagt een verdachte te vinden, een politierapport opmaakt en den verdachte daarmee naar de hoofdplaats opzendt, waar de ass.-resident den laatste in de boei doet opsluiten.

Onderwijl zet de (ass.) wedono zich aan 't werk om de processen-verbaal in elkaar te zetten. Heeft hij te veel werk, zoo laat hij dien arbeid over aan een djoeroetoelis, een tjarik of iemand anders van gelijke bekwaamheden. 't Politierapport wordt uitgewerkt tot een lijvigen bundel en eindelijk — een tijdsverloop van 3 maanden is betrekkelijk snel — door tusschenkomst van den regent den ass.-resident aangeboden.

Ziedaar de wordingsgeschiedenis der ,,stukken''. Als verontschuldiging voor de geschetste werkwijze voert Mr. C. aan, dat het den menschen veelal aan tijd ontbreekt om die zaken behoorlijk te instrueeren, en dat ze daarbij de vereischte kennis en den takt missen.

Schrijver zou daarin verbetering gebracht wenschen te zien door bedoelden ambtenaren die belangrijke taak te ontnemen, door het hooren van beklaagde en getuigen en het naar aanleiding daarvan opmaken van het proces-verbaal aan anderen op te dragen. Hiervoor zouden b.v. in aanmerking komen zij, die eenige juridische opleiding genoten en de strafrechtspleging bij den landraad eenigen tijd hebben bijgewoond als griffier of (adjunct-) djaksa. Deze ambtenaren zouden bij het corps rechterlijke ambtenaren moeten worden ingedeeld. ,,Bij elken landraad zou onder den titel van ,,buitengewoon djaksa belast met de instructie van strafzaken'' één of naar behoefte meer djaksa's kunnen worden aangesteld, wier bemoeienissen zich echter strikt dienen te beperken tot de boven aangeduide taak, zoodat ze nimmer als ambtenaar van het openbaar ministerie zitting nemen.''

Dan zal er aanmerkelijke verbetering komen in de Inlandsche strafrechtspleging, de preventieve hechtenis tot korteren duur beperkt worden en ten slotte de wedono's en ass.-wedono's de handen vrij krijgen ter behartiging van de hun opgedragen bestuurstaak.

Eenige opmerkingen over de tegenwoordige financiëele politiek van het Mangkoenegorosche rijk.

In het artikel, dat onder bovenstaanden titel in de *Loc.* voorkomt, wordt allereerst de aandacht gevraagd voor het feit, dat met ingang van 1 Jan. 1917 in het Mangkoenegorosche rijk de heerendiensten geheel afgeschaft zijn, zonder daarvoor, gelijk in de gouvernementslanden, afkoopgelden te vorderen, hetgeen een geschenk van een paar ton 's jaars aan de bevolking beteekent.

Opmerkelijk is het, hoe gering de belastingen in de Mangkoenegaran reeds jaren zijn. Van de in de gouvernementslanden bekende landrente, inkomstenbelasting, hoofdgeld en slachtbelasting wordt door het zelfbestuur alleen de eerstgenoemde geheven. De slachtbelasting, door het gouvernement na den Java-oorlog voor *f* 425 's jaars afgekocht, brengt nu bijna het honderdvoudige op.

In het algemeen trouwens trekt het gouvernement meer inkomsten van dit rijkje dan het zelfbestuur zelf. Vanaf het optreden van resident van Wijk is daarin eenige verandering gekomen, doordat deze er bij meer dan één gelegenheid op wees, dat het niet aanging allerlei hervormingen van de Vorstenlandsche rijkjes te vorderen, doch dien staatjes de middelen te onthouden om de groote kosten daarvan te bestrijden.

Toch vloeien nog steeds groote inkomsten in 's lands schatkist en het is niet te verwachten, dat de financieele verhoudingen spoedig herzien zullen worden.

Uit den verkoop van opium en zout verkrijgt het gouvernement ook aanzienlijke baten. Op den opiumverkoop alleen wordt in Soerakarta ruim 2 millioen gewonnen, waarvan echter niet meer dan 4 ton uit het Mangkoenegorosche rijk afkomstig zijn en van de winst op het zoutbedrijf zal ten naaste bij *f* 100.000 uit dat rijk komen.

Alles bijelkaar bedraagt de bijdrage van dit zelfbestuur aan de gouvernementsschatkist minstens een half millioen 's jaars, de in- en uitvoerrechten en accijnzen, alsmede de van Europeanen en vreemde Oosterlingen geheven belastingen nog buiten rekening gelaten.

Daartegenover staan slechts geringe uitgaven van de zijde van het gouvernement ten bate van het zelfbestuur; de kosten der Justitie worden door het zelfbestuur aan het gouvernement terugbetaald, terwijl het aandeel van de uitgaven voor het Europeesch bestuur, wat betreft het Mangkoenegorosche rijk op niet meer dan *f* 25.000 's jaars is te stellen.

In de groote behoefte aan onderwijs wordt slechts gedeeltelijk voorzien en worden de Vorstenlanden minder ruim bedeeld dan de aangrenzende gewesten, zoodat de zelfbesturen besloten zelf de handen uit de mouwen te steken.

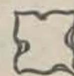
Maatregelen op het gebied van verbetering van landbouw en veeteelt, reboisatie, irrigatie, hygiëne, verkeerswezen enz. worden in hun geheel door het zelfbestuur bekostigd, terwijl er groote uitgaven gedaan zijn voor woningverbetering tot tegengang van het pestgevaar.

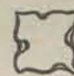
De eerlijkheid gebiedt te melden, dat de laatste jaren door het gouvernement eenige tienduizenden guldens toegestaan zijn voor uitgaven, verband houdende met de voorbereiding der agrarische hervormingen; het meerendeel der gelden kwam ten goede aan het soesoehoenans rijk, waar de toestanden minder gunstig zijn dan in het M. N. rijk, waar landhuur slechts weinig voorkomt. Er bestaan dan ook slechts enkele kleinere huurlanden, waarop slechts 3 à 4 pct. van de bevolking woont, terwijl op de eigen M. N.-ondernemingen het stelsel van vrijen arbeid ingevoerd is.

Aan het legioen legt het N. I. gouvernement na de opheffing der cavalerie nog geen anderhalven ton ten koste en waar het M. N. rijk met minder dan $^1/_{70}$ van het zielental van geheel Ned.-Indië meer dan $^1/_{50}$ der geheele weermacht levert, ware er iets voor te zeggen in de toekomst de kosten van het legioen ten laste van de landschapskas te brengen en de winsten van opium- en zoutregie en van het pakhuisbedrijf ter beschikking van het zelfbestuur te stellen; het gouvernement zou dan tevens hebben af te zien van de slachtbelasting.

Door een en ander zou toch nog een halve ton 's jaars meer in de M. N.-kas binnenkomen dan thans het geval is.

De uitgaven voor de bestrijding der kosten voor regeering, hooge colleges en Eur. bestuur konden dan gevonden worden uit de in- en uitvoerrechten en voorts uit de personeele- en inkomstenbelasting

van Europeanen en vreemde oosterlingen, in het rijk gevestigd.

Werd in het M. N. rijk hoofdgeld geheven, waren de heerendiensten niet afgeschaft zonder dat daarvoor een afkoopsom geëischt was, waren de Inlanders evenals in de gouvernementslanden onderworpen aan bedrijfs- of inkomstenbelasting, zoo zou er jaarlijks ruim 3 ton meer vloeien in de M. N.-kas.

Slechts de landrente drukt er een weinig zwaarder dan in de gouvernementslanden. Wordt in deze 17 tot 20 pCt. geheven alleen in de economisch-sterkste streken, in de Mangkoenegaran wordt in het economisch-sterkste deel 20 pCt. geheven, zoodat de sawahbelasting in het M. N.-rijk vermoedelijk een halve à drie kwart ton meer zal bedragen dan wanneer dit land deel uitmaakte van het gouvernementsgebied. De landrente van droge gronden is er echter lager dan elders, doordat voor de allerslechtste gronden slechts 10 cnt. per bouw opgebracht moet worden." Alles bij elkaar genomen drukken in dit vorstendom de belastingen zeer veel lichter dan in de gouvernementslanden.

„Zelfs indien het streven bestond de belastingdruk tot elken prijs lager dan in de gouvernementslanden te houden, zou nog zonder eenige moeite bij invoering eener betere financieele regeling met het gouvernement en zeer matige heffing van afkoopgelden van heerendiensten, een half millioen meer verkregen kunnen worden, dan thans het geval is."

De vraag dringt zich als vanzelf op, hoe het onder de bestaande omstandigheden mogelijk is, dat het M. N. rijk zich niet alleen weet te bedruipen en tal van groote werken ten bate van land en volk kan uitvoeren, doch daarenboven over een reserve-kapitaal van ongeveer 10 millioen kan beschikken, terwijl de toestand in het sultansrijk veel ongunstiger is, hoewel daar wel afkoopsommen voor heerendiensten geheven worden, de winsten uit het zoutbedrijf aan het zelfbestuur overgedragen worden en ook nog hulp verleend wordt in den vorm van traktementen aan rijksbestuurders en bijdragen aan hospitalen e. a., wat ook geldt voor het soenansrijk, waar eenige jaren geleden om de kosten van bruggebouw te bestrijden, moest overgegaan worden tot een soort tolheffing in den vorm van bruggegeld.

Het antwoord op die vraag is, dat in het M. N.-rijk met schitterend gevolg het systeem van indirecte staatsexploitatie van cultuur-ondernemingen toegepast wordt en daarnaast dat de financiën goed beheerd worden.

De winsten der ondernemingen werden in den beginne gebruikt om de schulden te delgen, waarin het land onder Mangkoenegoro V geraakt was, en daarna benut tot 't vormen van een reserve-kapitaal, waarvan de rente slechts ten behoeve van het rijk gebruikt mocht worden.

Toen dit kapitaal tot bijna 10 millioen gestegen was, werd bepaald in 1915, dat de winsten geheel in de rijkskas gestort zouden worden, zonder de uitdrukkelijke bepaling, dat deze buitengewone inkomsten alleen voor buitengewone uitgaven gebruikt zouden mogen worden. Een behoorlijke scheiding tusschen buitengewone en gewone inkomsten en uitgaven is nog niet gemaakt, en het is toch ook niet wenschelijk, met het oog op een vroeger of later te verwachten, door sommigen reeds voorspelde crisis, de ondernemingen steeds meer te gaan beschouwen als de kurk, waarop het rijk drijft.

„De algemeene Ned. Ind. financiële politiek kenmerkte zich wel sinds vele jaren door het eerstgenoemde euvel, doch daarom is het juist te betreuren, dat het M. N.-rijk, dat in verschillende opzichten de gouvernementslanden vóór is, in eenzelfde fout dreigt te vervallen."

Gelukkig bestaat er reden te vermoeden, dat de nieuwe vorst eerlang een anderen koers zal gaan volgen.

Suriname.

Uit „De West" van 12 Juni:

„E e n B o s c h n e g e r d r a m a".

„Uit de bovenlanden hebben wij thans eenig nader bericht ontvangen over het Boschneger-drama aan de Boven Suriname, waarbij — volgens de hier ontvangen, overdreven geruchten — verscheidene dooden en gewonden gevallen waren.

Ook in de Boschnegerwereld speelt het „cherchez la femme" een groote rol. Masra M e t j o e i was verliefd geworden op de vrouw van B a k a n e k i, en moest deswege gestraft worden. In zulke gevallen wordt door de Boschnegers altijd de schuld gegeven aan den man. De vrouw gaat vrij uit. De straf bestaat hierin, dat de schuldige zich een flink pak slaag moet laten welgevallen. Dit schijnt niet naar den zin te zijn geweest van Metjoei, zoodat er een vechtpartij ontstond, waarin de wederzijdsche familiën zich mengden. De slag werd geleverd eind Februari op het kleine plaatsje Stonhoedoe aan de Gran Rio. Men vocht met boksijzers en houwers. Het resultaat was dat negen personen gewond werden, onder wie A s a b a n g i, die een gapende wond aan den linkerschouder bekwam. De andere verwondingen waren niet erg. Dooden zijn er niet gevallen. Asabangi werd naar het dorp Dahomey vervoerd en aan de zorgen toevertrouwd van een Boschnegerdokter, die de kunst verstaat ijzer en lood zonder operatie uit het lichaam te verwijderen, gebroken beenen aan elkander te lappen en meer zulke wonderen. Asabangi is dan ook alweer aan de beterhand.

Het heet dat het Opperhoofd Jankoeso verheugd was toen hij vernam, dat de blanken politie hadden opgezonden voor het onderzoek der zaak, en zeer ontstemd toen hij later hoorde, dat wegens den hoogen waterstand de politie was teruggekeerd. Het heet dat hij order heeft gegeven, dat men voortaan aan expedities van de blanken geen hinderpalen in den weg moet leggen om door te reizen naar zijn residentie: Granman-kondré".

Tot zoover „De West".

Of het, ook al had de hooge waterstand de politie niet genoodzaakt terug te keeren, deze zou gelukt zijn de hand te leggen op de delinquenten, betwijfelen wij zeer. Zonder telefonische of telegrafische verbinding weten de Boschnegers van de verschillende dorpen elkander snelle berichten te zenden, door middel van hun „trommentaal" of door boodschappers, die in kleine snelle korjalen, dag en nacht doorvaren. Vóór de politie ter bestemder plaatse is, hebben de gezochten volle gelegenheid om zich in de bosschen te verbergen.

Wat de order van J a n k o s o e betreft, verwijzen wij den belangstellenden lezer naar het artikel „P o l i t i e k e c o n t r a c t e n m e t d e B o s c h n e g e r s i n S u r i n a m e", in de „B ij d r a g e n t o t d e T a a l-, L a n d- e n V o l k e n k u n d e v a n N e d e r l.-I n d i ë", 1916 Deel 71, afl. 3 en 4, blz. 390 en 404—407.

* * *

Aan hetzelfde nummer van „D e W e s t" ontleenen wij nog het volgende:

„Uit de Spaansche haven Vigo zijn hier eenige brieven ontvangen van de Surinaamsche jongens aan boord van de sleepboot Utrecht, die via Afrika het stoomschip Curaçao moet overbrengen naar Holland.

Een der jongens beschrijft zijn indrukken van de Afrikaansche haven Dakar, waar men anderhalve week vertoefde om noten in te laden.

Eindelijk is het mij vergund — schrijft hij — om Afrika te zien, waar wij, zwartjes, vandaan komen. 't Zijn allen negers hier, met wat Arabieren en Franschen, want 't is een Fransche bezitting. In Suriname hebben wij niet zulke akelige negers als hier. Hun voorkomen lijkt op Boschnegers, maar niet getatoueerd. Overigens dezelfde bijgeloovigheden. Hun kleedij lijkt op die van de Britsch-Indiërs. Hoofdbron van bestaan is de vischvangst. Men heeft er ook rijke lui onder, kooplieden, handelaren in pinda, enz. Iedereen spreekt Fransch, maar zij hebben ook hun eigen taal, die zij O l l o f f noemen. Die taal is nog beroerder dan die van onze Boschnegers. Ik sprak met een paar van die lieden, maar kon ze niet verstaan. Ze moesten lachen, om-

dat ik ook zwart ben en toch hun taal niet verstond.

We hebben een zwarten jongen van Suriname aan boord, die weggeloopen was, en als stowawdy met ons is medegegaan: Daniel Vrij. Hij is in Afrika achtergebleven bij een anderen Surinaamschen jongen, die een achttal jaren geleden uit Suriname vertrok en getrouwd is met een Fransche mulattin. Hij is hoofdklerk in een winkel en heeft daar een plaatsje bezorgd aan Vrij."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Siswoschool. Het hoofd van de *Mangkoe Negaran* heeft volgens de *Sinar Djawa* *f* 30000 beschikbaar gesteld voor de oprichting van deze school. Sedert eenige jaren bestaan zij reeds in een gehuurd huis. Deze school werd reeds door den vorigen vorst in het leven geroepen. Het onderwijsprogram is gelijk aan dat van de H.I.-scholen. In tegenstelling met de *Kasatrianschool* van den Soesoehoenan van Soerakarta, waar alleen de familieleden van den Vorst worden toegelaten, kunnen op de *Siswoschool* zoowel adellijke als niet adellijke leerlingen worden toegelaten.

Inl. Onderwijs-belangen.

De te Medan verschijnende *Goeroe Hindia* deelt mede, dat in de 8 Juli en volgende dagen te Batavia te houden Algemeene Vergadering van de P(erserikatan G(oeroe) H(india) B(elanda) een voorstel zou worden gedaan om de Inlandsche 2e kl. scholen, thans bestaande uit 4 of 5 klassen, met 1 klas uit te breiden. De *Pantjaran Warta*, van dit bericht melding makende, spreekt de verwachting uit, dat in de aanvullingsklasse landbouw- en ambachtsonderwijs zal worden gegeven.

Mangoenhardjo. Ten huize van den heer *Atmodjrono* te Semarang werd een vergadering gehouden dezer vereeniging. Onder de aanwezigen werd ook de regent van Wonosobo opgemerkt. Onderwerpen van algemeen belang werden behandeld, w.o. in de eerste plaats de bezoldiging van de Inlandsche hulpschrijvers, die geen candidaat Inlandsch ambtenaar zijn. Het verloop der hulpschrijvers, die zoodra zich een gelegenheid voordoet, den dienst verlaten, om elders een beter betaalde betrekking aan te nemen, is een der zaken, die niet bevorderlijk kan zijn voor den regelmatigen loop der werkzaamheden. De veelvuldige verwisseling van dit personeel brengt heel wat moeielijkheden met zich en het is de bedoeling der vereeniging de aandacht der Regeering hierop te vestigen, met verzoek de salarisregeling van deze categorie van landsdienaren te willen verbeteren. De vereeniging sprak zich ter zake uit in een motie. Een niet minder belangrijk punt van behandeling vormde de veel besproken motie, onlangs door den Regentenbond aangenomen, waarbij aan de Regeering in overweging werd gegeven om candidaat Inlandsche ambtenaren met 5-jarige H. B. S.-opleiding al dadelijk een toelage van *f* 100 's maands toe te kennen, dus reeds 100 pCt. meer dan aan hun collega's van de O. S. V. I. A. Dat dit voorstel in het algemeen bij de lagere ambtenaren niet zeer welkom was geweest, werd van verschillende zijden vernomen. De O. S. V. I. A. zal, zoo de Regeering dit voorstel zou aannemen, steeds in de collega's van de H. B. S. indringers zien, omdat toch in de H.B.S.-opleiding niet de bedoeling ligt de jongelieden voor den Inlandschen bestuursdienst op te leiden. Bovendien zou dan de toestand ontstaan, dat bij aanstelling van twee ambtenaren in gelijken rang twee uiteenloopende salarissen moeten worden toegekend, als *f* 50 aan den een en *f* 100 aan den ander. Om van deze bepaling eventueel te kunnen genieten, zou, bij even groot vermogen om te studeeren, voor vele zonen van subalterne Inlandsche ambtenaren, die studie tot de onmogelijkheden gaan behooren, daar de H.B.S.-opleiding boven de financieele draagkracht der ouders gaat. Na een langdurige bespreking over dit punt vatte de vergadering hare gevoelens samen in een met geestdrift aangenomen motie met de volgende strekking: „*Mangoenhardjo* moet tot haar leedwezen onder de aandacht der Regeering brengen, dat zij zich niet kan vereenigen met het denkbeeld van den Regentenbond om de Inlandsche ambtenaren met H.B.S.-opleiding den door den Bond gewenschten voorrang te verleenen, en zoodoende een verschil in salariëering toe te passen voor ambtenaren van gelijken rang, waardoor een wanverhouding tusschen de betrokken ambtenaren zou ontstaan en onnoodig de uitgaven voor het B.B. zouden stijgen. Mocht de Regeering het wenschelijk achten, dat het Inlandsch bestuur in de toekomst in handen gesteld worde van meer ontwikkelde ambtenaren, dan zou *Mangoenhardjo* in overweging willen geven het peil van het onderwijs op de opleidingsscholen zoodanig op te voeren, dat de afgestudeerde jongelui voldoende algemeene ontwikkeling bezitten om tot volle tevredenheid der regeering de hen op te dragen bestuurstaak te vervullen." *(Sinar Djawa).*

Vrijheid en gelijke rechten.

Naar aanleiding van de in de laatste jaren meer en meer op den voorgrond tredende verschillen en wrijvingen tusschen Totoks en Indo's, gaf *Toengkoe Oemar* in de *Sinar Djawa* aan den Inlanders den raad om zich in den strijd te mengen en zich te scharen aan de zijde van de Indo's en de andere „anak Hindia", ten einde daardoor des te eerder tot vrijheid en gelijke rechten te komen. Het doel is toch, die volkseenheid te bereiken, die alleen de voldoening hunner eischen kan waarborgen. Maar dan moeten ook in de eerste plaats die oude Javaansche gewoonten verdwijnen, welke den staat van onderworpenheid zoo duidelijk kenmerken. Indo's en Inlanders moeten voor hetzelfde doel niet gescheiden te werk gaan en zich aansluiten bij de Indische Partij. Bij flink en doortastend optreden, zullen dan ongetwijfeld „vrijheid en gelijke rechten" verkregen worden.

In een ander nummer van evengenoemd blad wordt als „nieuwe kost" voorgehouden hoe tegenover den dessaman en de lagere Inlandsche ambtenaren moet worden opgetreden, en wat in het belang van hun welzijn moet worden gedaan.

Inl. Groot-Industrie.

S. P. vraagt in meergenoemd blad of de Javaan wel in staat is om de groot-industrie te beoefenen. Een vergelijking makende met de Japanners, beantwoordt hij deze vraag bevestigend, en zegt dat, indien zulks niet mocht gelukken, dit de schuld van het gouvernement is, dat niet voor de noodige belangstelling en leiding gezorgd heeft.

Onderzoek gewenscht.

Volgens de *Kaoem Moeda* zou er nog vrees bestaan voor het uitbreken van ongeregeldheden op het in de afdeeling Tangerang gelegen particuliere *land Serpong*, wegens ontevredenheid van de bevolking over de regeling van *tjoeké* en heerendiensten. Op het instellen van een onderzoek wordt aangedrongen.

S. I. In hetzelfde blad beklaagt zich iemand over het bestuur van de S. I. te Cheribon, dat niets zou uitvoeren en in geen 7 jaren rekening en verantwoording heeft afgelegd over ontvangsten en uitgegeven gelden. De president is tevens voorzitter van de *Sarikat Dagang Islam* ter plaatse, die vroeger tal van toko's exploiteerde, welke thans voor het grootste gedeelte gesloten zijn.

In het jaarverslag van de S. I. te Semarang, loopende van Mei 1916—Mei 1917, wordt in meergenoemd blad geklaagd over de slechte betaling door de leden van hunne contributies, zoodat in 1916 evenals in 1915 bijna niets ontvangen werd. Ten einde verbetering in den bestaanden toestand te brengen, is een bezoldigd persoon in dienst gesteld, die met de inning der contributiegelden belast is.

Inl. Koetsiers-Vereeniging.

In hetzelfde blad *(Kaoem Moeda)* steekt „*Keok*" op de volgende wijze den draak met de vereenigingswoede van zijn landgenooten. Er moest — zoo zegt hij — een comité gevormd worden, dat tot taak heeft een koetsiersvereeniging op te richten. Omdat er menschen zijn, die een comité niet vertrouwen, moet men het maar laten bestaan uit 900 personen. Wanneer dat comité, laten wij zeggen te Djokdja, zeven dagen heeft vergaderd, zijn ze wel zoo ver,

dat ze weten, hoe de propaganda moet worden gevoerd. Natuurlijk krijgen die 900 comitéleden tractement, maar pas, wanneer alle koetsiers lid willen worden. Moed om een aparte vereeniging op te richten, zal wel niemand hebben; 100.000 leden zijn er in Indië best bij elkaar te krijgen. Elk comitélid heeft er dan maar 111 aan te brengen. Elk koetsier betaalt per dag een dubbeltje contributie. Dat is, gezien de hoeveelheid saté en nassie, die de koetsiers per dag verorberen, niet te veel. Per dag komt er dus aan contributies binnen 100.000 dubbeltjes, wat in een maand *f* 300.000 wordt. Nu kunnen de 900 bestuursleden in de maand *f* 100 tractement krijgen; dat wordt dus in totaal per maand *f* 90.000. Men moet niet bang wezen te royaal te zijn! Met een goed tractement wordt er beter werk verricht. Dan willen de leden vrucht van hun vereeniging zien. Welnu, de eerste maand worden er *vier* wagenfabrieken opgericht te Batavia, Semarang, Soerabaja en Sumatra, elk van *f* 50.000. De tweede maand wordt begonnen met een ijzer-, paarden- en imitatie leder-handel. Dan kunnen fabrieken van paardentuigen, veevoeder en kaarsen aan de beurt komen. Alle andere kooplieden moeten het tegen deze organisatie afleggen. Maar daar kan men zich niet om bekommeren. Ieder voor zich. Daarna neemt men een hypotheek op de bezittingen en van dat geld wordt te Batavia, Semarang, Soerabaja en Bandong een bank opgericht. Men maakt het den leden zoo aangenaam mogelijk en behartigt hun belangen. Er komt toch elke maand *f* 300.000 binnen. Binnen een jaar kan er aan fabrieksondernemingen gedacht worden. De tractementen van de bestuurders kunnen voldoende worden verhoogd. Scholen kunnen worden opgericht. Het leven der koetsiers zal heerlijk worden! Wie lid van het comité wil worden, schrijve maar aan „*Keok*".

WAT DE CHINEES VERTELT.

S.I. De *Perniagan* meldt, dat de S.I. te Tangerang weer eens haar tanden heeft laten zien. Lie Bok Tjoen, employé van den landeigenaar te Tangerang had een liaison aangeknoopt met Djena, de dochter van Mesir, een S. I.er te Babakan. Haar familie wist er van. Op een dag kwam zij zich voor goed vestigen in de woning van Lie in de Kongsie. Toen Djena's vader zijn dochter kwam halen, weigerde zij Lie's woning te verlaten. Haar moeder moest later eveneens onverrichterzake huiswaarts keeren. Den volgenden middag stonden er 500 S. I.ers voor het kongsiegebouw. Zij tierden en scholden en eischten, dat Lie onmiddellijk Djena zou uitleveren. Khouw, een andere bewoner van het kongsiegebouw, wist de bende met een geweer zoolang in bedwang te houden, tot er politie kwam opdagen. Djena werd naar het kantoor van den Wedana geleid, waar zij beslist verklaarde niet naar haar ouders terug te willen. Eindelijk werd de knoop doorgehakt. Een politieman tilde Djena in een dos a dos en reed haar naar haar ouders terug. De *Pantjaran Warta* heeft dit geval ook behandeld, doch spreekt van een schaking.

„Sama Rata". Te Soerabaja werd een propagandavergadering gehouden door deze Inlandsche Sociaal-Democratische vereeniging, die *50* leden telt. Op deze vergadering kwamen zoowel Chineezen als Inlanders en Europeanen bijeen. De heer Baars werd tot vicevoorzitter benoemd, de heer Mas Darsoeki tot voorzitter. Het ontbrak niet aan de noodige speeches. Tevens is er een orgaan van de vereeniging opgericht, onder den naam van „Soeara Mardika" (stem der vrijheid). De vereeniging Sama Rata bedoelt een onderafdeeling te zijn van de I. S. D. V., waarvan te Semarang en Batavia reeds afdeelingen bestaan. *(Bintang Soerabaja).*

Reclame.

Uit de *Pantjaran Warta* wordt in de *Perniagan* het volgende bericht aangehaald. „Inwoners van Batavia, die lange chitsen baadjes dragen, kunnen zich nog herinneren, dat toen de zaak Brinkman-Söffing (moordzaak) voor den Raad van Justitie behandeld werd, te Batavia een soort chits verkocht werd, waaraan door de handelaren de naam van tjita-söffing gegeven werd en dat zeer gewild was. Op deze wijze raakte de naam van Söffing overal in de kampongs bekend.

In de Nieuwe Rotterd. Courant kwam onlangs een advertentie voor, waarin bekend wordt gemaakt de oprichting van een nieuwe handelsmaatschappij: de N. V. Marco, Vereeniging voor betere theeën". Aan het publiek wordt voorgesteld een proef te nemen met de Marco thee, kostende *f* 1.20—*f* 2.50 per pond. De Chineesche pers zegt nu, dat deze nieuwe zaak een handig gebruik weet te maken van de gebeurtenissen van den dag. Op deze wijze zal Marco veel kans hebben een beroemdheid te worden. Maar erg genoeg, dat Marco, die zoo vereerd wordt door de *Pantjaran Warta*, in één adem genoemd wordt met Söffing en dat voorspeld wordt, dat Marco's naam beroemd zal worden, zooals die van Söffing.

„Nieuwigheden".

Voor het kantoor van den adjunct-controleur van den Grooten Boom te Soerabaja houdt een oude beproefde oppas de wacht — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — die van „nieuwigheden" in de Javaansche wereld niets wil weten. Op een dag komt er een jonge landgenoot met toetoepjas en witte broek op trompas (houten sandalen) aangezet, die in het kantoor van zijn heer wilde binnenkomen. Si Oppas was begrijpelijke wijze zeer verstoord, wees het jonge mensch op deze onbeleefdheid, doch het product der nieuwste richting stapte verontwaardigd over deze ouwerwetsche opvatting, met veel geruisch het kantoor binnen. Daar werd hij teruggestuurd, omdat de pas, dien hij ter behandeling voorlegde, niet in orde was. Toen ging het jonge mensch rechtstreeks naar het kantoor van de *Oetoesan Hindia*, om te vertellen, dat hij teruggestuurd was, wijl hij op zijn trompas bij den adjunct-controleur was binnengestapt. Waarop Tjokroaminoto een briefje schreef, dat deze opvatting uit den tijd is, waarover men aan den Boom natuurlijk groote schik had.

Van Vreemde Koloniën.

N.-I. in den vreemde.

De belangstelling voor de producten van onze koloniën in den vreemde neemt in verblijdende mate toe. 't Vreemde kapitaal, dat plaatsing in N.-I. zoekt, verontrust enkelen, omdat zij er een invloed en uitwerking van vreezen als die van 't in Zuid-Afrika geplaatste Britsche kapitaal, dat tot den Zuid-Afrikaanschen oorlog leidde, maar wij zijn door die angst niet bevangen. Als de regeering zorgt voor een bonte schakeering van de belangen van buitenlanders, zal hierdoor het evenwicht, door onderling tegenwicht, te verkrijgen zijn. Naast Japansch ook Amerikaansch, naast Chineesch ook Engelsch kapitaal. Ongezocht meldt de belangstelling uit verschillende landen zich reeds aan, hoewel wij den regel: verdeel en heersch, niet in alle omstandigheden als een mooie en goede zouden willen aanbevelen, geeft hij voor dit vraagstuk toch de eenvoudige formule ter oplossing. Wij hebben reeds eenige malen gelegenheid gevonden om de Nederlandsche en Indische regeering aan te moedigen mede te werken om onzen kolonialen handel een ruimere markt te bezorgen in 't verruimd internationaal verkeer ligt, naast 't direct financieel voordeel, ook een beteekenis van buitenlandsche en binnenlandsche koloniale politiek, die zich in de strekking van 't voorgaande beweegt.

In dit verband hechten wij ook bizondere waarde aan het bericht, dat uit New-York is gevraagd om toezending van artikelen van nijverheid en kunst uit Djokja, om daarvan een permanente tentoonstelling te houden in een groot warenhuis. Nog beter zou 't ons lijken, als 't een tentoonstelling kon zijn, die na eenige maanden telkens naar een andere groote Amerikaansche plaats ging, zooals te gelijk gemeld wordt, de bedoeling te zijn voor een van dergelijke artikelen te houden tentoonstelling in Singapore en andere plaatsen. De inzet is echter te bekrompen, waarom alleen van artikelen van nijverheid en kunst en waarom alleen uit 't Djokjasche? De mannen, die 't aanpakken, zullen wel van genoeg practischen geest doortrokken zijn om 't belang van een breederen opzet te kunnen begrijpen, maar dit streven verdient aanmoediging en steun van de regeering; van opzet, uitvoering, organisatie der keuze, aanvulling, bestellingen, uitvoering der orders hangt heel veel af. Dat deze zaak opkomt in een tijd, waarin N.-I. gebrek aan scheepsruimte heeft om zijn artikelen uit te voeren, moge een factor ten nadeele zijn, op stuk van zaken behoeft hij toch niet zwaar te wegen. De uitwerking zal zich immers eerst na eenigen tijd doen gevoelen en zal dus juist komen in de periode waarin 't Indië welkom zal wezen de geleden schade door nieuwe relaties goed te maken.

Na den oorlog zal een scherpe concurrentie ontstaan, wie dan gereed is zal een belangrijken voorsprong op de anderen hebben. Geen gelegenheid mag onbenut worden gelaten om de omstandigheden zoo voordeelig mogelijk te stellen. Japan is 't eenige land, dat momenteel zijn positie economisch versterkt, bij 't gebrek aan scheepsruimte in Europa, in Amerika, in China, in Indië, in Australië vindt 't zijn voordeel, gestadig en overal wint zijn toenemende handelsvloot veld. Na den oorlog zullen de in den strijd betrokken landen door een verlevendigd verkeer met hun overzeesch gebied

herstel van de geschokte financiën trachten te krijgen, in menig opzicht zijn de koloniën, door het eigen moederland, nu pas ontdekt, wat de mogelijkheid van voortbrenging en samenwerking betreft. In alle landen wordt, tusschen 't oorlogsgewoel door, met nadruk op dit groote belang gewezen. Als Nederland er zich niet toe zet, in die te verwachten wereld-emotie, zijn rol als groote koloniale mogendheid met eere en waardigheid te vervullen, zal 't niet profiteeren van 't voorrecht rechtstreeks buiten den oorlog gebleven te zijn, waardoor 't in menig opzicht een voorsprong kan hebben op andere mogendheden. 't Deelnemen aan jaarmarkten, 't instellen van tentoonstellingen van korteren en langeren duur, 't goed organiseeren van 't officieel consulaatwezen, 't aanmoedigen van 't uitzenden van uitstekende handelsagenten en handelsreizigers, dit zijn middelen om van dien voorsprong wel en in ruime mate te profiteeren.

De Indische opium.

De voor geneeskundige doeleinden bestemde opiumproducten kwamen meerendeels uit Perzië en Klein-Azië, de oorlog, die in zoo menig bedrijf afwijkingen veroorzaakt heeft, deed ook den uitvoer van dit artikel uit Perzië en Klein-Azië zoo goed als geheel te niet. Brisch-Indië vond hierin een gunstige omstandigheid om 't verlies te herstellen, geleden door 't verbod tot opium schuiven in China, waardoor de winstgevende levering aan dat rijk tot onbeduidende afmetingen werd terug gebracht. Maar de Indische opium bleek niet geschikt voor 't medisch gebruik en tot nu toe zijn de pogingen niet gelukt, om hierin afdoende verbetering te brengen. De „Indiaman" van 5 Juli geeft hierover eenige beschouwingen, waaraan wij 't volgende ontleenen.

In de Turksche en Perzische opium kwam 11 tot 16 pct. morphine voor, in de Indische gemiddeld maar 8 pct. Sedert een tweetal jaren legt men er zich in Indië op toe dit percentage te verhoogen. Daar is gebleken, dat zoowel de wijze van verbouwing van de papaver, als die van 't plukken en behandelen een verandering moesten ondergaan. Tot nu toe hechtte de Indische opiumverbouwer minder waarde aan 't morphinegehalte, daar dit er bij 't rooken of schuiven minder op aan komt. 't Klimaat heeft een bezwaarlijk geheel weg te nemen invloed, maar daar de wijze van verzamelen en bewerking den doorslag geeft, hoopt men toch op belangrijk hoogere uitkomsten te kunnen komen. Terwijl de Turken de opium, dadelijk na 't inzamelen in groote hoeveelheden in den schaduw leggen om 't te laten drogen, laten de Indiërs 't papaverproduct eenigen tijd in vochtigen toestand, waardoor blijkbaar een minder gunstige omzetting intreedt. Bij de verwerking gebruiken de Indiërs kwistig olie om de handen en krassen in te smeren, opdat 't gelatineachtige vocht niet blijft kleven, dit schijnt op de deugdelijkheid van de opium in te werken. Door rekening met deze waarnemingen te houden, zijn verbeteringen verkregen en reeds werden 2000 ladingen van Indië naar Engeland verscheept. Toch is 't de vraag of de mededinging na den oorlog zal zijn vol te houden; 't percentage aan morphine staat nog ver ten achter, terwijl dat aan bittere narcotic de overhand behoudt. 't Voornemen bestaat dan ook om deskundigen uit Klein-Azië te laten overkomen, om of als onderwijzer op te treden, of zelf den arbeid te verrichten.

In dezen omzet van bestemming is in elk geval dit goede gelegen, dat de opium als heulsap naar China ging en in Europa als heilsap aangewend moet worden, daargelaten of 't toch ook hier niet velen tot onheil kan worden.

Ongelijkheid in gelijkheid.

Door 't streven om toch vooral eerlijk allen over één kam te scheren, wordt herhaaldelijk op gewenschte ongelijkheid inbreuk gemaakt, zoodat degenen, die men door de gelijkheid heeft willen bevoorrechten er zelf tegen in verzet komen. Een voorbeeld hiervan heeft 't Fransche legerbestuur weer gehad bij zijn behandeling van de Singaleezen, die aan 't front dienst doen. Aanvankelijk werd 't logisch en verstandig geacht zwart en blank zooveel doenlijk op één lijn te stellen; hierin werd iets verheffends en echt broederlijks gezien, gelijke plichten, gelijke rechten, gelijke zorgen, gelijke verzorging. Al heel spoedig werden de hieraan onvermijdelijk verbonden nadeelen ondervonden en deze namen zoodanige afmetingen aan, dat de toestanden onhoudbaar werden. De groote verschillen in opvattingen, in genoegens, in levenswijze, enz., enz. maakten voor den een tot een behoefte of genot, wat voor den ander een last of kwelling was. De Europeaan ziet een gebrek aan vorm in wat voor den Afrikaan juist een vormeisch is. Om een voorbeeld te noemen van een doorloopend ergernis gevend verschil in opvatting, wordt de voor een neger onschuldige gewoonte vermeld van ongegeneerd met zijn rood gekleurd speeksel de vloer, de muur en zelfs 't beddegoed te besmetten, terwijl de Franschman zich hiermede nooit kan verzoenen. Daar hier beiderzijds de mannen uit die volksklasse tegenover elkander staan, die bij 't uiten van haar gevoelen geen blaadje voor den mond pleegt te nemen, is 't bij dergelijke verschillen meermalen tot grove verwijten en beleedigingen gekomen. Amuletten en gebeden geven aanleiding tot plagerijen, die hoog opgevat worden. Fransche gebruiken lokken spot van de negers uit. In tegenstelling met de aanvankelijke goede bedoeling, heeft de gelijkstelling en samenvoeging overal tot verwijdering geleid.

Zoo heeft de ondervinding tot scheiding gebracht. 't Eerst zijn in de hospitalen negers en blanken afzonderlijk gehouden. In de depots was 't voor de opleiding noodig, maar werd 't bij de legering ook doorgevoerd. Bovendien bleken de uit de rimboe gekomen inlanders grootendeels ook niet bestand tegen de weelde der verbroedering met de Fransch bevolking. Over 't paardje getild werden velen onverdragelijk aanmatigend.

De remedie is gevonden. Waar Singaleezen tot korpsen vereenigd dienen, is een omgeving geschapen, die zooveel mogelijk met hun gewone samenleving thuis overeenkomt. Daar zijn in 't grootste te bereiken getal die kleinigheden bijeengebracht, die de herinnering aan 't leven in Afrika opfrisschen. Huisvesting, voeding, ter afleiding dans en spel uit hun land, muziek en zang, bijeenkomsten naar Singaleeschen trant. Zoo komen de strijders daar samen en zij vervullen hun plicht als soldaat er te beter om, terwijl zij volstrekt niet treuren om 't verloren Europeesche paradijs.

De electriciteitsnijverheid in China.

De Zaisei Keizai Jiso (Finant. en Staath. h. tijdschrift) een Japansche revue, geeft een overzicht van de ontwikkeling van 't electrisch bedrijf in China. 't Is eerst in zijn eerste ontwikkeling, maar trekt toenemend de aandacht. De reeds bestaande ondernemingen zijn, in hoofdzaak, tot de groote havensteden beperkt. De bedrijfsactie der aanwezige electromotoren wordt op slechts 70.000 kilowatt gesteld. Van de 87 ondernemingen zijn er 62 in eigenlijk China en 25 in Manschoerije, bijna alle hebben de bestemming licht of kracht te leveren. In China hebben alleen Shanghai, Hongkong en Tietsin electrische trams. In Zd. Manschoerije zijn electrische spoorwegen aangelegd.

Ter vergelijking kunnen deze cijfers spreken: Naar de laatste statistische gegevens werd in geheel China voor kracht 33000 P. S. geleverd en voor verlichting 1,375,000 kaarsen, terwijl de Japansche stad Hokkaido alleen al voor 35000 P.S. verbruikt, en aan Tokio met zijn voorsteden alleen voor 1.100.000 kaarsen wordt geleverd. 6 van de ondernemingen zijn regeeringsbedrijven, 53 worden door Chineezen, 28 door buitenlanders gedreven, maar in de Chineesche zit nog heel veel buitenlandsch kapitaal. De belangstelling van Japan wendt zich ook in deze richting. Ruw genomen zijn 45 millioen gld. kapitaal er in betrokken, waarvan 18 millioen op Amerikaansche en Europeesche deelnemers en 6 millioen op Japanners te stellen zijn. Slechts 13 ondernemingen echter konden een interest van 5 pCt. uitkeeren.

Zoodra de rijkdommen van China tot hun recht komen, de nijverheid en de economische bronnen zich kunnen ontwikkelen, zal de electriciteit een groote rol te vervullen krijgen. De invoer van electr. materiaal was, vóór den oorlog, 't meest beduidend uit Duitschland, dan volgden Engeland en Japan. Tijdens den oorlog heeft Japan de plaats van Duitschland ingenomen en is N. Amerika ook sterk naar voren gekomen, naar beweerd wordt zou een trust in N.-Amerika er op berekend zijn na den oorlog de levering van alle electr. licht- en krachtbronnen en voor de trambanen in de voornaamste plaatsen in handen te krijgen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Junghuhn-natuurmonument.

We lezen in No. 7 van den 14en jaargang van het Weekblad voor Indië dat op initiatief van het dagelijksch bestuur der Ned. Indische Vereeniging tot Natuurbescherming, een Junghuhn-natuurmonument-Comité tot stand is gekomen (het blad noemt de namen der personen waaruit het comité bestaat), dat zich ten doel stelt om zoo spoedig mogelijk afdoende maatregelen te doen treffen tot restauratie van het grafmonument voor Junghuhn en tot voorkoming van herhaling van de in het dagblad „De Locomotief" van 9 Maart j.l. zeer terecht scherp gelaakte verwaarloozing van het Junghuhn-monument en van zijne omgeving.

Naar aanleiding van dit bericht genoemd Nr. van de Locomotief raadplegende, bleek ons dat het Week-

blad van Indië niets te veel heeft gezegd. Nadat de Loc. eerst vermeldt dat de foeileelijke gedenksteen (met zijne omgeving) van den boosdoener Pieter Erberfeld aan den Jacatra-weg nog altijd uitstekend wordt verzorgd, vervolgt het blad:

,,Doch kom nu eens naar Lembang, naar het monument voor Junghuhn, dat daar is opgericht als een teeken van blijvende waardeering van het vele goede, dat hij voor Java deed...

Een jaar of twintig geleden werd er over geklaagd, dat niemand er naar omkeek. Toen is er eens een bestuursambtenaar heen geweest; en er is niets aan gedaan......

Het hek om het monument is voor een groot deel verrot en omgevallen, de steenen pilaren, waartusschen een ketting, op enkele na afgebroken van het voetstuk, en een stuk ketting geheel verdwenen.

Het monument zelf is uit het lood gevallen, vol beschreven met namen van bezoekers, die zich niet ontzien hebben hun naam te vereeuwigen op de marmeren platen met opschriften gewijd aan Junghuhn en de Vrij......''

Helaas zullen deze mededeelingen, welke de talrijke vereerders van Junghuhn's nagedachtenis pijnlijk moeten treffen, niet overdreven zijn, gezien de benoeming van hoogerbedoelde commissie. Maar het ergste is dat deze schromelijke verwaarloozing van het graf van den beroemden natuuronderzoeker Junghuhn blijkbaar een aanvang heeft genomen, n a d a t sinds 1909 zijn grafmonument is ingeschreven ,,in den legger van Gouvernements-Gebouwen'' in de Preanger, en van 1910 af jaarlijks een vaste som werd beschikbaar gesteld voor onderhoud van het graf. Zie toch G. P. Rouffaer in het ,,Gedenkboek Franz Junghuhn 1809-1909'' (Den Haag, M. Nijhoff), die d.d. 16 Aug. 1909 schrijft: ,,Vereerders van Junghuhn kunnen dus gerust zijn. De plek van zijn graf is zoo goed gekozen als die maar kon wezen, terwijl het onderhoud van het gedenkteeken voortaan van Gouvernementswege is verzekerd.'' De heer R., die in persoon Junghuhn's graf bezocht, rept in zijn bijdrage in genoemd gedenkboek, getiteld: ,,Het grafmonument van Junghuhn'', met geen enkel woord van beschadiging van dit monument; integendeel, men krijgt den indruk dat het tot 1909 goed was onderhouden, zooals ook de toegevoegde afbeelding doet vermoeden.

De door den heer Rouffaer gebezigde uitdrukking ,,dat het onderhoud van het gedenkteeken voortaan van Gouvernementswege is verzekerd'', is dus wel door de feiten gelogenstraft!

Gids voor betrekkingzoekenden in Deli.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen een geïllustreerd geschrift ,,Gids voor betrekking zoekenden in de cultures ter Oostkust van Sumatra'', blijkens de onderteekening aan het slot, samengesteld door Dr. Ch. F. Haije te Middelburg.

De inhoud van dit werkje maakt een uitstekenden indruk; achtereenvolgens behandelt schr. (waarom gaf hij geen inhoudsopgave aan begin of eind?) de geschiedenis van Deli als cultuurland; het land en volk van Sumatra's Oostkust; de cultures (tabak, rubber, thee, palmen); het koelievraagstuk; zoomede de vooruitzichten enz. van het Europeesch personeel op de cultuurondernemingen.

Een verdienste van dit boekje is o.i. ook dat de schr. geen overdreven verwachtingen opwekt, geen gouden bergen belooft.

Weekblad voor Indië.

No. 10 van den 14en jaargang van het weekblad voor Indië (sedert eenigen tijd onder hoofdredactie van Joh. Koning) heeft een stukje over kinderhuwelijken in Indië (naar aanleiding van een open brief van mej. Schippers; zie Kol. Weekbl. van 23 Aug. j.l.), onderteekend A. H. W. — Voorts impressies van vreemdelingen over Indië en zijn bewoners. I. Een française in Indië, door Patati de Pata. — Eene bespreking van Constant van de Wall's opera: Attina (welke in den afgeloopen winter eenige malen te 's-Gravenhage werd opgevoerd), met eenige levensbijzonderheden van den componist. — Verder o.a. mededeelingen over het bedrijf van de oliefabrieken ,,Insulinde'' te Soerabaja.

De Katholieke Missiën.

In het Nr. van 15 Sept. van dit maandschrift een artikeltje over den ,,doodsvijand van Curaçao'', waarmede een schrijver in de ,,Amigoe di Curaçao'' den Kolonialen Raad aanduidt.

Verder nog een afbeelding van de Kathedraal te Batavia, met kort bijschrift. In vroeg-gotischen stijl in kruisvorm met gaanderijen opgetrokken, bedraagt de lengte van dit prachtige bouwwerk (in 1911 door Mgr. Luypen ingezegend) 60 M., op een breedte van 20 M., de beide ijzeren torenspitsen verheffen zich 60 M. hoog in het luchtruim.

Maandblad voor Nederland en Koloniën ,,Water''.

No. 3 van dit jeugdige maandschrift bevat een artikel van Prof. ir. C. W. Weijs, getiteld: ,,Oorzaken van langzame vorderingen met waterleidingaanleg in Indië

Als hoofdoorzaken noemt schr. 1. ambtelijke voorkeur voor artesisch water. 2. Op den voorgrond stellen van gratis-verstrekking, en 3. Wering van krachtige particuliere medewerking. Deze hoofdpunten eischen volgens prof. W. allereerst herziening, wil binnen afzienbaren tijd de voor de volksgezondheid zoo noodlottige achterstand worden ingehaald.

Indologenblad.

In No. 1 van den nieuwen jaarg. wijdt W. J. L. een hoofdartikel aan het nooit uit te putten onderwerp ,,Belangstelling voor Indië''. — Verder een artikel van M. d. M. ,,Indië Weerbaar.''

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 38: Nog eens: ,,De toekomst der bibit-voorziening van de Java-suikerindustrie'', door J. Sibinga Mulder. — Hoe de tijden veranderen (Herinneringen van een ouden Surinaamschen planter), door E. J. Bartelink, besproken door Fr. Oudschans Dentz. — Hevea-selectie. — De Bataviasche Handelsvereeniging en de scheepvaart. — Economische toestand van China in 1916. — Moeten de krulloten zoo scherp mogelijk worden weggenomen? door D. S. Huizinga. — De cultures van Sumatra's Oostkust. — Economische toestand der gefedereerde Maleische Staten in 1916. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Gebrek aan salvarsaan in Indië.

Het jongste Bulletin van den Bond van Geneesheeren in N.-I. maakt melding van het feit, dat de voorraad salvarsaan in Indië zoo goed als geheel uitgeput is en de particuliere geneesheeren dit nergens meer kunnen bekomen. De Bond heeft zich daarom tot den Gouverneur-Generaal gewend, met het verzoek om bemiddeling der Regeering, om dit in onze Oost zoo onmisbare praeparaat weder aan te voeren en voor de particuliere geneesheeren verkrijgbaar te stellen.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 16 Sept. bevat het vervolg der geïllustreerde ,,Korte beschrijving van de exploratie van Noord Nieuw-Guinee en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t. m. 1911'', door A. F. H. Dalhuisen.

In deze tijden van duurte is het om te watertanden, den schr. te hooren vertellen, dat hij op een goeden dag 3 nog totaal versche kasuaris-eieren vond, met een gezamenlijken inhoud van ongeveer 40 kippeneieren, waarvan dan ook een reuzen-omelet kon worden gebakken!

Nederlandsch Indië Oud en nieuw.

De Sept.-afl. bestaat uit een drietal, fraai geïllustreerde artikelen.

Dr. M. Mortier Hijmans schrijft een en ander over de pest op Java en hare bestrijding, welke vreeselijke ziekte voor het eerst in Ned.-Indië in 1905 werd geconstateerd bij een koelie in het Delische en sedert zoovele slachtoffers, inzonderheid op Java, maakte. (Deze beschouwing wordt in een volgende afl. voortgezet.)

Dr. H. C. Prinsen Geerligs wijdt een opstel aan de bereiding van suiker uit palmboomen, die een licht- tot donkerbruine kleur heeft en een aangenamen aromatischen geur bezit, die haar bij de inlandsche bevolking de voorkeur doet genieten boven zuivere kristalsuiker. Zij wordt als lekkernij gegeten en maakt ook een voornaam bestanddeel uit bij de bereiding van tal van inlandsche gerechten en gebaksoorten.

Eindelijk schrijft de heer T. J. Bezemer het eerste gedeelte van een interessant artikel: Plechtigheden en gebruiken bij en na de begrafenis in den Oost-Indischen Archipel.

Archief Rubbercultuur in Ned.-Indië.

No. 3 van den eersten jaargang van dit nieuwe periodiek bevat o.a.: Invloed van den ouderdom der boomen op de eigenschappen van den rubber, door Dr. O. de Vries. — Over het coaguleeren van de latex in gedeelten, door Dr. O. de Vries. — Werkzaamheden in het belang van de rubbercultuur, verricht aan het proefstation Malang. — Eenige proeven ter voorkoming van ,,Rustiness'' bij sheets en enkele opmerkingen omtrent ,,Greasiness'', door Dr. P. Arends.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 25 bevat o.a. de volgende bijdragen: De A. N. I. T. A., door S. — De beteekenis van de koffiecultuur voor Ned.-Indië, door D. G. Stibbe. — Daeng Pabarang, door F. J. v. d. Lijke-Prins (slot). — De weertijger. Lampongsch verhaal, door W. Blokzeijl-Leembruggen. — Valentijn en de beteekenis van Menado, door E. C. Abendanon.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN"
Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAÜFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

De Nederlandsche Spaarkas
AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzetfondsen, Studiebeurzen, Stortingen van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud.-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af. VLEUGELS „ f 8.- „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

N.V. Inrichting voor Physische Therapie
„WINTERNITZ"
Johan v. Oldenbarneveltlaan 5 - Tel. Schev. 695
SCHEVENINGEN.

Alle Physische Hulpmiddelen: **Waterbehandeling, haute Fréquence, Electrisch Viercellenbad, Lichtbad, Vibratie, Kunstzon, enz.**

Nauheimer-, Wiesbadener-, Carlsbaderkuren.

UIT- en INWONENDE PATIËNTEN
(ook rustbehoevenden, herstellenden en zenuwzieken).

Spreekuur van $9^1/_2$—$10^1/_2$, des morgens.

J. H. W. VAN OPHUIJSEN, Zenuwarts,
Gedel. Commissaris.
J. S. J. DE VRIES ROBLES, Arts,
Geneesheer-Directeur.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

☞ **Prijscourant gratis.** ☜

Hotel Pension INSULINDE
BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486
Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade Telefoon 3213 - DEN HAAG
Levering van abonnementen op alle Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften en Modeplaten.
ADVERTENTIE-BUREAU.
Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.
LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.
(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

Ned. Coöperatieve Spaar- en Credietbank
van Ambtenaren en Beambten.
Hoofdkantoor KEIZERSGRACHT 569 - AMSTERDAM
Telefoon 4297 Noord.

Credieten met en zonder persoonl. of zakel. zekerheid.
Spaargelden: Maximum rentegevende inleg *f* 5000.—.
Rentevergoeding 3,6 pCt.

N°. 40. Donderdag 4 October 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Vergelijking tusschen drie vormen van woeker in Nederland en Oost-Indië.

—o—

In het jaar 1916 zijn voor Ned.-Indië voorschriften afgekondigd, gericht tegen het misbruik maken of voordeel trekken van overmacht tegenover onervarene, lichtvaardige of in noodtoestand verkeerende personen; juister uitgedrukt, is er een korte, uit slechts één artikel bestaande, koloniale ordonnantie van civielrechtelijke strekking uitgevaardigd, waarin het woord „woeker" wel niet voorkomt, maar zij beoogt toch de bestrijding daarvan. Van die woekerordonnantie kan men met veel grond verwachten, dat zij dit euvel, vooral door haar niet-rechtstreeksche, n.l. preventieve werking, belangrijk zal inperken en op den duur den standaard van „Volksfatsoen" eenigszins omhoog zal helpen voeren.

Bij hare practische uitvoering zijn vooral betrokken rechterlijke functionarissen en voorts de ambtenaren van het Bestuur en het Volkscredietwezen.

Daar in Nederland geenerlei bepalingen van dien aard bestaan, denkt een Europeaan allicht ongeveer aldus: „Nu ja, het spreekt vanzelf, dat men in Indië zulke bepalingen moet maken en dat wij ze hier niet of nog lang niet noodig hebben, want wij zijn op dit gebied veel deugdzamer, braver en rechtschapener dan de niet-Europeesche bewoner van den „Gordel van Smaragd". Dit is evenwel eene geheel onjuiste gedachte, voortkomende uit een mengeling van laatdunkendheid, onkunde en bekrompenheid. Op deze gedachte van maar al te vele Europeanen is dan ook zeer veel, zoo niet alles af te dingen

Vooreerst zijn er in N.-Indië zelf reeds meer dan genoeg Europeanen, vol- en gemengdbloedigen, die zich sinds jaar en dag aan het misdadige bedrijf van woeker schuldig hebben gemaakt, „en gros et en détail", zoowel aan geld- als aan waren- en woningwoeker.

I.

Wat nu Europa betreft, is dit euvel zóó wijd en diep verspreid, dat men er in de omliggende landen van Nederland speciale wetsbepalingen heeft gemaakt, zoowel van straf- als burger-rechtelijken aard. Men zou daarom allicht geneigd zijn te beweren, dat Nederland bij hen vergeleken een onschuldig lam is, rechtschapen in hart en nieren, van woekersmetten vrij. Maar ook dat is volstrekt onjuist en kan blijken uit het feit, dat ten onzent bestaat eene „Nationale vereeniging tot bestrijding van den woeker", opgericht in het begin van 1907, gevestigd te 's-Gravenhage, waarvan art. 3 der Statuten luidt: de Vereeniging stelt zich ten doel door alle wettige middelen den woeker in elken vorm te bestrijden en het krediet der behoeftigen op betere wijze te regelen;

Art. 4. zij tracht dit doel te bereiken door het:

a. verbreiden van kennis omtrent den omvang en de gevolgen van den woeker in het volksleven en van de juiste beteekenis der voorwaarden, waaronder krediet wordt verleend;

b. in het leven roepen van credietinstellingen ten behoeve der mingegoeden en door bij openbare besturen en filantropische instellingen aan te dringen, zoowel op het oprichten van dergelijke credietinstellingen, als op het zoo doelmatig mogelijk inrichten van bestaande;

c. maken van propaganda voor wettelijke bepalingen, teneinde het kwaad van den woeker te beteugelen, aan de werking van dergelijke bepalingen voortdurend hare aandacht te schenken en deze krachtig te steunen.

Ook Rechtspersonen kunnen het lidmaatschap verkrijgen.

Wie nu op grond van deze woorden niet geheel van inzicht zoude zijn veranderd, zal stellig van zijn optimisme genezen door kennisneming van C. A. Gerritsen's dappere geschrift: De Woeker der Voorschotbanken en de Nederlandsche Wetgeving 1916", met een inleidend woord van Mr. Joh. J. Belinfante, Voorzitter dier Vereeniging. Dit boekje bevat tal van treffende en zelfs ontstellende feiten en mededeelingen omtrent aard en omvang van dit kwaad en zal gebiedend iedereen het zwijgen opleggen, die in goedkoop farizeïsme zou willen beweren: „de woeker is een tropische plant, maar bij ons te lande kan en wil die niet ontluiken en groeien, dit koude land is er geen voedingsbodem voor."

Nu komt het mij in het algemeen zeer aanbevelenswaardig, ja, zelfs noodzakelijk en vanzelfsprekend voor, dat ambtelijke personen, autoriteiten, vereenigingen e.d. die met vast en eenigszins beperkt inkomen genietende personen hier te lande te maken hebben, ook met dezulken, die niet in 's Lands dienst zijn of waren (activiteits-, verlofsbezoldiging, pensioen), op zijn minst het bestaan van deze Vereeniging kennen; maar beter nog er lid van zijn. Zij zijn aldus steeds in staat om te weten, welke Bankinstellingen vertrouwen van en aanbeveling aan credietbehoeftigen verdienen, ook voor welke gewaarschuwd moet worden; omtrent deze laatste kan zij zeggen: wee u als gij deze hyena's in handen valt, of beter in hun muil loopt, want deze geven inlandschen, Arabischen, Chineeschen woekeraars in niets toe, evenmin wellicht den op dit punt zoo beruchte Grieken en Syriërs. Wil men die inlichtingen niet luide of in het openbaar geven, dan kan dit onder vier oogen en discreet gebeuren. Het komt mij dan ook voor, dat meer bepaald vereenigingen als „Oost en West", die van Bestuursambtenaren, Onderwijzers, Officieren, Houtvesters, functionarissen van suikerfabrieken e.d., ook al is hun zetel niet in Nederland gevestigd, maar er wel vertegenwoordigd, het lidmaatschap van deze Nationale Vereeniging tegen den Woeker moesten verkrijgen en liefst ook dat van den Nederlandschen Coöperatieven bond, om aldus heilzaam te kunnen inwerken op den kring van personen, die zij kunnen bereiken en beïnvloeden, en wier stoffelijke belangen zij kunnen bevorderen.

Wat inzonderheid de Vereeniging „Oost en West" betreft, lijkt mij het hier aangegevene volledig in de lijn te liggen van het voorkomende bij 2, 5, 7 omtrent haren „Inlichtingendienst". De eenige, echter m.i. kleine schaduwzijde zoude zijn, verlies van eenige advertenties van misnoegde winkeliers, die het coöperatief bedrijf, zooals licht te begrijpen, vijandig gezind zijn. Zij heeft intusschen reeds eenige schreden in die richting gezet, waarvan ik met instemming en verheugenis nota heb genomen n.l. door het feit, dat men sinds eenigen tijd in het Koloniaal Weekblad eene adverten-

tie kan aantreffen van de Ned. Coöp. Spaar- en Credietbank van Ambtenaren en Beambten, de Crediet- en Handelsbank voor Nederland en Koloniën, de N. V. Voorschotbank de Nederlanden, de Coöperatieve Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank. Nog beter ware het, geenerlei advertenties van dit soort op te nemen, *) maar zich te bepalen tot eene vaste, korte mededeeling, ongeveer zoo luidende: ,,Hun, die voorschotten of credieten behoeven, wordt dringend aangeraden zich eerst te wenden tot onzen ,,Inlichtingendienst.''

Nu is het wel een eigenaardig toeval, dat bovengenoemde Nationale Vereeniging tegen woeker is opgericht in 1907, dus ongeveer in den tijd, dat de dessaloemboengs en afdeelingsbanken — mede gericht tegen geld- en padiwoeker, zooals uit statuten en andere motiveeringen blijkt — en de Gouvernementspandhuizen — gericht tegen de bij de Pachtpandhuizen bestaande misbruiken, van nagenoeg oncontroleerbare extraheffingen — krachtig begonnen te werken.

Die Nationale Vereeniging heeft zich ook bemoeid met de pandhuizen ten onzent en door hare werkdadige belangstelling in deze lugubere zaak gedaan gekregen, dat in 1910 de Pandhuiswet tot stand kwam. Vóór dien had zij een modelverordening op de Pandjeshuizen samengesteld, teneinde, op veelvuldig verzoek van den kant der gemeentebesturen, een doeltreffende regeling aan te geven, waardoor van Gemeentewege de misbruiken der Pandjeshuizen konden worden bestreden, en het gevolg was, dat verschillende misbruiken in de pandjeshuizen konden worden geweerd. Daarna gaf zij een leidraad uit omtrent de eischen, te stellen voor alle pandhuizen onder de werking der Pandhuiswet, aan welker uitvoering zij voortdurend hare aandacht schenkt.

Tal van gemeentebesturen richtten hunne verordening tegen de Pandjeshuizen aan de hand van dezen leidraad in en zelfs maakte de gouverneur van Suriname daarvan gebruik voor eene verordening op de pandhuizen te Paramaribo.

De Indische Pandhuiswet streeft, door allerlei doeltreffende regelingen, geleidelijk naar verlaging der beleeningsrente, en moge dit al langzaam gaan, de winst helpt de openbare middelen versterken en komt indirect ten goede aan de pandgevers, nog daargelaten de vele andere lichtzijden, aan het Staatspandhuisbedrijf verbonden boven het Pachtbedrijf.

De laatste ontbrekende schakel is ten onzent eene Woekerwet; maar daar zijn we nog een eind vandaan, laten we hopen een zeer kort, een zoo kort mogelijk eind.

Volledigheidshalve zij gewezen op een zeker grens- en ontmoetingsgebied, waar in Nederland Coöperatie en Geldwoekerbestrijding elkaar raken; n.l. de Credietcoöperatie, op woekerbestrijding gericht, terwijl, zij het langs anderen weg, de Nationale Vereeniging in 1914 in een adres tot de Koningin, aandrong op strafbepalingen tegen degenen, die door het opzettelijk achterhouden van levensbehoeften, schaarschte en duurte daarvan veroorzaken.

II.

Voorts tieren en bloeien in Nederland nog andere takken van het woekerbedrijf krachtig, zij het niet altijd in het oog loopend.

Van wat er op het gebied van warenwoeker gepraesteerd is en nog wordt, geeft even leerrijke als bedroevende inlichtingen het stenografisch verslag van het Nationaal Coöperatieve Congres, bevattende de stevig gedocumenteerde behandeling van het onderwerp: ,,Wat heeft de oorlogscrisis ons, Coöperatoren, geleerd'', op voortreffelijke wijze ingeleid door G. P. Riemens, administrateur van de Amsterdamsche Coöperatieve keuken.

Hij komt op bl. 12 o.m. tot de volgende gevolgtrekkingen omtrent Nederland, ook voor Indië van belang:

,,Na het vorenstaande stellen wij vast, dat:

1. het huidige voortbrengingsstelsel, gebaseerd op winstbejag, in den crisistijd geene middelen heeft nagelaten om winsten te behalen, zelfs al moest het zich van middelen bedienen, strijdig met moraliteit, wet en gezag;

2. zelfs de particuliere bakkers hebben toegegeven, dat door de contractbreuk der meelfabrieken de productie in handen dier productieve fabrieken niet meer veilig was;

3. een onnoodig aantal tusschenpersonen oorzaak is, dat de prijzen van waren hooger worden, dan bij eene doelmatige verdeeling noodig zou zijn;

4. de Regeerig het eene gedeelte des volks in bescherming neemt tegen het andere, door het stellen van maximumprijzen en het verbieden en reglementeeren van den uitvoer;

5. de Regeering op allerlei wijze schandelijk is misleid door een deel der voortbrengers en fabrikanten, tot schade van de schatkist, alzoo het publiek belang, dus ten nadeele van de medeburgers;

6. ter beteugeling van de misbruiken van fabrikanten en exporteurs zelfs Wet noch Gezag hielp, ook omdat de onervarenheid der Regeeringsambtenaren aanvankelijk niet bleek opgewassen tegen die practijken.

7. niettegenstaande ruime oogsten, gebrek en schaarschte in sommige artikelen voorkwam en dat, hoewel ruime aanvoeren in 1915 plaats hadden, thans niet genoegzaam voorhanden is van sommige artikelen. Een gevolg van de te ruime uitvoeren en onvoldoende reserveering en dit laatste voortvloeiende uit te geringen invloed van de verbruikers op den gang van zaken;

8. het land werd overstroomd door allerlei personen, die zich met oorlogswinstbedoelingen op den handel toelegden, waardoor waren-, consentenvervalsching, smokkelhandel, enz. werden aangemoedigd.''

Over de ,,Coöperatieve organisatie'' zei hij:

,,De crisis bracht sterk naar voren het feit, dat overheid en geldbezitters wel bereid bleken, de productieve coöperatie openlijk te steunen, maar in het algemeen niet de verbruikscoöperatie.''

,,Op congressen, vergaderingen etc. der Middenstanders en productie-coöperatoren was wel de overheid vertegenwoordigd, maar bij de officieele opening van het pand der Handelskamer was geen der genoodigde autoriteiten aanwezig. Een bewijs, dat de overheidspersonen zich niet openlijk durven te interesseeren voor de verbruikscoöperatie en zulks uit vrees voor den Middenstand. Een vrees, zelfs onomwonden te kennen gegeven.''

,,Aan wie de schuld?''

,,Aan ons zelven.

Wat toch werd onzerzijds gedaan, om de openbare meening weer tot een juist inzicht te brengen en tot eene besliste uitspraak te komen?

De bestuurders onzer coöperatieve vereenigingen hebben te veel, ja haast uitsluitend gelet op de directe belangen hunner eigen vereenigingen en daardoor geen oog gehad voor de groote algemeene belangen.

Men heeft te veel een kleine kruideniersppolitiek gevoerd. Concurreeren en afbreken in plaats van plaatselijke samenwerking.

Van werking naar buiten, om invloed te krijgen op de massa, om van de leden niet alleen verbruikers, doch ook coöperatoren te maken, geen sprake''.

Ik zal mij met citeeren hiertoe beperken, maar raad allen belangstellenden ten zeerste de kennismaking, liefst verdere bestudeering aan van die indrukwekkende inleiding, gevolgd door die van den bekenden wethouder van Amsterdam, den heer Wibaut, over hetzelfde onderwerp.

Het is dan ook geen wonder, dat, in een vrij stevige overtuiging, zij het helaas ook te weinig bestudeerd, de Deputatie ,,Indië Weerbaar'', — vooral bij monde van Abdoel Moeis, Dwidjo Sewojo en gesteund door van Hinloopen Labberton —, voor de economische weerbaarmaking opkomende, met zooveel klem wees op coöperatie als een zeer voorname voorwaarde en vereischte daartoe. Daarin hebben zij groot gelijk en den spijker op den kop geslagen. Maar de zaak en de taak is niet gemakkelijk: er is in dezen geen sprake van ,,uit de mouw schudden'', ,,vloek en zucht'' e.d.

Hadden wij bij het uitbreken van den oorlog hier te lande eene gecentraliseerde verbruiksorganisatie, naar verhouding nog niet eens zoo sterk als die van Zwitserland en Denemarken gehad, ± 400.000 gezinnen omvattende en had onze z.g. ,,Handelskamer'' (de Nederlandsche Grootinkoopsvereeniging of Wholesale) een omzet van ± 50 millioen gulden bereikt, dan was alles veel eerlijker, behoorlijker en beter geloopen; tal van volksberoovingsplannen had men of niet uitgedacht of in de kiem gesmoord, tal van zwendelarijen en uitbuitingsstreken, woekerpractijken in levensmiddelen en andere goederen waren binnen veel nauwere grenzen beperkt gebleven of te pletter geslagen aan een rustig-onwrikbare Handelskamer. Deze zou de kapelmeester gebleken zijn, naar wiens maatstok een groot gedeelte van ons economisch leven had moeten strijken en dansen, hij zou de eerste viool in ons nationaal economisch orkest gespeeld hebben; vooral zijn indirecte werkingen en uitwerkingen zouden overtuigend, bijkans een triomfantelijk bewijs voor de juistheid en de kracht van het coöperatief beginsel geweest zijn, als het ware een dwingende demonstratio adoculos beteekend hebben.

En daarbij ware het stellig niet gebleven; haar stem had geklonken, haar licht hadde gestraald ver over de wereldzee tot in Tropisch-Nederland, de groote van haar uitgaande, suggestieve kracht had niet alleen aan werkers, strevers, beginners daarginds moed en hoop, dus idieele waarden geschonken, maar zij had met kracht de Indische beweging veelzijdigen en daadwerkelijken steun kunnen geven, dit blijmoedig als eenen vanzelf sprekenden plicht beschouwd en volvoerd; zij het voor een deel dan ook gedrongen door zeker maar nobel en vruchtbaar eigenbelang.

Hierbij wordt niet in raadsels gesproken, noch in de wolken gezweefd; want de Handelskamer had over

*) De idealistische schrijver vergeet dat het bestaan van ons „Koloniaal Weekblad" — zooals trouwens met alle bladen het geval is — grootendeels afhankelijk is van advertenties.

Red.-Comm.

1916 een omzet van ± 11 millioen gulden met 150000 leden; is het dan zoo vreemd en onbegrijpelijk, dat het aantal leden 2½ maal en, door hun grooter gezinsverbruik, langs coöperatieven weg en grootere centralisatie, haar totale omzet meer dan vier maal zoo groot had kunnen zijn geworden dan vroeger? De in onderling goede verstandhouding werkzame Engelsche en Schotsche Wholesales, hadden over 1916 een omzet van ± 800 millioen gulden, dat is naar verhouding veel, veel meer; wel te verstaan, dit is eerst een gedeelte van het georganiseerde verbruik in die landen, want buiten deze twee wholesales wordt er ook nog door de Britsche coöperatieve vereenigingen, ongeveer 1400 in aantal met ruim drie millioen leden, direct gekocht of in eigen bedrijven aangemaakt; zoodat met inbegrip van het evenvermelde, het totaal bedrag over 1916 twee milliard gulden stellig te boven is gegaan. Men kan dus veilig zeggen, dat men in deze in Groot Brittannië dubbel en dwars uit de kinderschoenen is getreden; daarbij is ook — zie het Januari-nummer van de ,,Indische Gids'' van 1917 — de coöperatieve beweging in Britsch-Indië van beteekenis en steeds groeiende in omvang en diepte. Zie ook wat Dr. Boeke er in de ,,Koloniale Studiën'' van November '16 over geschreven heeft.

Het kan dus niet zoo heel vreemd en fantastisch heeten, als men hoopt op, rekening houdt met eene krachtige ontwikkeling in v. z. t. z. associatieve wederkeerigheid van de coöperatie in Moederland en Koloniën, zooals dat reeds als mogelijkheid en noodzakelijkheid is betoogd in mijn geschrift terzake in 1913 door de ,,Indische Partij'' uitgegeven. En er is een stap op dien weg gezet: de Verbruikscoöperatie van het S. S. personeel van Java heeft een gemachtigd lid, om hier in Europa directe betrekkingen in de eerste plaats met de Handelskamer aan te knoopen eenigszins bij wijze van agent en dit leidt tot het navolgende:

Indien er ook in Indië bij het begin van den oorlog een krachtige ,,producenteur'', als verbruikers-coöperatie, vooral van Inlanders, had bestaan, die b.v. voor ± 10 millioen had uit- en voor een gelijk bedrag had ingeverd, buiten tusschenkomst, van plaatselijken of binnelandschen en zelfs geheel tusschenhandel, buiten de gewone in- en exporteurs om, dan ware aldus een eisch en een verlangen van de ,,Sarekat Islam'' althans voor een deel vervuld geweest; terwijl, om de woorden van den heer Wibaut op het nationaal coöperatief congres van 17 Juni te bezigen, deze ,,perzik stellig naar meer gesmaakt hebbende'', men met veel grond op vluggen aangroei van deze betrekkelijk reeds beduidende getallen kon rekenen. Ware deze ontwikkeling van zaken onzer ,,haute finance coloniale'' speciaal ,,commercielle'' welkom en voor haar verheugend geweest? Ik zou aangenaam verbaasd zijn, als zij hierop ja antwoordde; daar ik **neen** verwacht en overtuigd van die zijde ben, dat men zulk eene ontwikkeling juist, op zijn zachtst gezegd: met leede oogen zou hebben aangezien; men zou eene groeiende en succesrijke coöperatieve beweging hoogstwaarschijnlijk verfoeien en op allerlei wijze tegenwerken; zoo is het althans in Europa altijd gegaan en gaat het nog en op grond daarvan zal men ook in Indië niet op veel menschlievendheid en zelfverloochening van de zijde van den Groothandel kunnen rekenen.

Blijkbaar heeft men in die kringen niet bedacht, wat het door Abdoel Moeis ontvouwde programma van den ,,Sarekat Islam'', voor wat aangaat economische weerbaarmaking, kon beteekenen in strekking en einddoel; welke fatale gevolgen dit ,,ôte-toi que je m'y mette'' voor hen zoude kunnen hebben. Abdoel Moeis heeft dit een en ander nog eens toegelicht in No. 11-12 van ,,Hindia Poetra'', maandblad door de ,,Indische Vereeniging'' uitgegeven, al is dit dan ook vrij vaag gedaan, vrij slecht beredeneerd en in zijn verdere consequenties uitgesponnen. Afgaande op de op zijn minst uiterlijk vertoonde blijdschap en opgetogenheid, waarmede de Deputatie ,,Indië Weerbaar'' de Amsterdamsche koloniale kringen is binnenge- en vooral onthaald, moet men wel zeggen, dat zij aan deze voor hen hoogst onprofijtelijke mogelijkheid niet schijnen te hebben gedacht. Zou anders het betoon van sympathie en liefde voor inlandsche volksbelangen wel zoo ver zijn gegaan? Zou men inderdaad nog niet eens door positieve medewerking, maar alleen door algeheele afwezigheid van tegenwerking, zoo bereid zijn tot zekere zelfprijsgave en zooveel zelfverloochening bezitten, bij het zien aanmaken in zekeren zin van den strop, bestemd voor den eigen nek? Hadde men dit grondig overdacht, dan ware Abdoel Moeis —ik leg juist den nadruk op dit comitélid, omdat de anderen er of niet of met veel geringeren nadruk over gesproken hebben — stellig niet in die mate oogenschijnlijk ,,persona grata'' en in die kringen betrekkelijk zoo populair geweest zijn.

Het geheel komt het theatrale nabij en doet onwillekeurig denken aan het ,,mundus vult decipi'', de wereld wil bedrogen zijn.

III.

Wat ten slotte den woningwoeker aangaat, ook te dezen aanzien bestaat er zekere evenwijdigheid tusschen Moederland en Koloniën. In beiden bestaat het verschijnsel van stijging van huurprijzen, woningnood en daaruit voortkomende woningwoeker. Sinds vrij langen tijd is er hier te lande als geneesmiddel tegen bedoelden woeker gebezigd: bouwcoöperatie of coöperatieve woningbouw, waar tegen de scherpere vormen van huuropdrijving, die aan woningwoeker grenst of het feitelijk is, is de wetgever opgetreden, door de in het begin van 1917 aangenomen huurcommissiewet, betrekking hebbende op woonhuizen van den ,,kleinen man'' ten onzent; die moest dus weer ,,beschermd'' worden; tegen wien? Stellig niet tegen overmatige tegemoetkoming, edelen zin en belangeloosheid der landgenoot-huiseigenaren of huisjesmelkers. In Indië nu bestaat wel geene huurcommissiewet, maar wel kon men in September lezen, dat men daar reeds terzake van coöperatieven woningbouw voor landsdienaren, plannen en voornemens heeft, zoo vast omlijnd, dat de Indische Regeering ze ter goedkeuring en met gunstigen steun aan het opperbestuur zoude aanbieden. Het ligt dus ook geheel op den weg van de vereeniging ,,Oost en West'' om, overeenkomstig hare statuten, die van ,,huisvesting'' in Europa, ,,verblijf'' in Indië gewagen, den woningwoeker te bestrijden, door o.m. voor bouwcoöperatie te ijveren. Zie het voorkomende in de ,,N. R. Ct.'' van 15-9:

Men seint ons uit Batavia:

,,Een artikel in het gemeenteblad toont aan, hoe wanhopig het met den woningtoestand gesteld is, o.m. door de hooge huurprijzen, die bedongen worden. Van bezoldigingen van ƒ 50—ƒ 100 's maands wordt 22 pct., van ƒ 100—ƒ 200 21 pct., van ƒ 200—ƒ 300, 20 pct., van ƒ 300—ƒ 400 19 pct., van ƒ 400—ƒ 600 17 pct. aan huishuur betaald. Van de bezoldigingen tot ƒ 50 per maand betaalt men van 30—50 pct. aan huishuur. Dit alles bewijst wel de noodzakelijkheid om over te gaan tot gemeentelijken of coöperatieven bouw van huizen''.

In Nederland schijnt niet alleen woning-, maar zelfs bouwmaterialenwoeker te bestaan, zie het onderstaande ingezonden stuk in de ,,N. R. Ct.'' van 22-9 voorkomende:

Bouwmaterialen-woeker.

Rotterdam, 21 Sept.

Zou het eindelijk geen tijd worden dat de Regeering overging tot inbeslagneming der nog aanwezige voorraden van die bouwmaterialen, welker aanvoer of aanmaak niet meer in voldoende mate verzekerd is?

Openlijke aanbiedingen van draadnagels tegen ƒ 200 per 100 kg., terwijl die voorheen misschien ƒ 10 deden, bewijzen voldoende, in welke mate de oorlogswoeker wordt opgevoerd.

In elk geval is vaststelling van maximum prijzen hoog noodig.

Begrijpt men niet — afgezien van alle andere gevolgen — dat de geldelijke offers thans door Rijk en Gemeente gebracht om eenigermate de woningvoorziening te bevorderen, voor een zeer belangrijk deel terechtkomen in de zakken van speculanten?

Hoogachtend,
L. J. C. J. van Ravesteijn.

Ook hierop moet in N.-Indië gelet, en tegen gewaakt worden. Want èn de maatregelen van bestrijding als van voorkoming van pest, voorts die van andere ziekten, dan de blijvende en toenemende aandacht, die in de naaste toekomst zal worden geschonken aan hygiënische maatregelen, het doorwerken van den veel beteekenenden arbeid van Tillema, vermindering van opium- en drankgebruik, toenemende volksontwikkeling, beperking van uitgaven voor feesten en opschik e.d., de daaruit voortkomende stijging van het peil van welvaart en koopkracht, zullen er allen min of meer krachtig toe blijven medewerken, dat er in de naaste toekomst door blank als bruin, overheid als particulier, rijk en arm aan verbetering van woontoestanden en huisvesting van mensch en van vee betrekkelijk veel zal besteed worden; dus in stad en land. Uitbreiding en verdieping van het geneeskundig staatstoezicht, verbetering en uitbreiding der bouw- en woningverordeningen, stelselmatige stadsuitleg, stedenbouw, villaparken, werk- en ambachtslieden-kolonies bij industrieele bedrijven, koelikampongs op suiker- en andere ondernemingen, arbeidsinspectie, voorts het welbegrepen eigenbelang, n.l. het inzicht, dat solidere huizen grootere beveiliging tegen diefstal, brand, overstrooming bieden (dit laatste als ze hooger op worden gebouwd), en dus dat ook hierbij geldt ,,duurkoop is goedkoop'', overwegingen van bouwaesthetiek, dit alles bij elkaar genomen, vormt een complex van evenzoovele min of meer krachtige veroorzakers van groote navraag naar bouwmateriaal in de toekomst. De stijgende houtprijzen maken de zaak niet eenvoudiger en bemoeielijken de woning-verbetering.

Gelukkig schijnt zich het steenen- en pannenbedrijf sterk te zullen ontwikkelen met name in de afdeelingen Keboemen (in het Oosten van het Regentschap Karang-Anjar) en Kediri (Controleursafdeeling Paree) alwaar de grondslagen voor een inlandsch bedrijf zijn gelegd. Of dit zich ontwikkelt of ontwikkelen zal in de richting van individueel, coöperatief of vennootschappelijk bedrijf, durf ik niet beweren. In beide streken zijn er pogingen in coöperatieve richting gedaan en men kan

zeggen, dat er van inlandsche zijde achtenswaardige en treffende voortvarendheid, ondernemingsgeest, kapitaal en werkwilligheid in en achter zit en het fabrikaat deugdelijk kan heeten. Zie omtrent Keboemen het voorkomende in het Koloniaal Weekblad van Juni en omtrent Paree het Jaarboek van het Dept. van Landbouw, Nijverheid en Handel over 1915, speciaal de bijdrage van den ambtelijken deskundige voor het steenen- en pannenbedrijf. Vanwege dit Departement — waarschijnlijk eene beschikking van den heer Lovink, is daar een opzichter der B. O. W. belast met technische leiding en toezicht. Dit Pareesche volksbedrijf, door den Controleur B. B. van Heyst met zulk succes in het leven geroepen, in verband met de groote navraag naar de pannen voor de woningverbetering als maatregel van Pestbestrijding, werd volgens een bericht in de ,,N. R. Crt.'' van 19/9 onderworpen aan een commissoriaal onderzoek naar zijn rentabiliteit; maar de commissie kwam tot het resultaat, dat deze niet verzekerd was. Wat van dit korte, eenigszins sfinxachtige bericht de feitelijke beteekenis is, kan thans nog niet meegedeeld worden.

Ter voorkoming of beperking van bouwmaterialenwoeker is het evenwel zeer noodig, dat die bedrijven op vele plaatsen van Java blijken te kunnen bestaan, dat de bedrijfsvorm zoodanige is, dat de aanmaak en voortbrengingskosten zoo laag mogelijk zijn, en zij dus tegen zoo laag mogelijken prijs verkocht kunnen worden, anders zou er eene door eenzijdigheid schadelijke disharmonie ontstaan.

Wat het hout betreft: toenemende toekangbedrevenheid werkt ook in houtbezuinigenden zin, maar voor en aleer het aantal timmerlieden groot genoeg is, zal het volksambachtsonderwijs, na aanzienlijke uitbreiding nog geruimen tijd moeten hebben doorgewerkt. Het is daarom, met het oog op Bouwen en Wonen in Kromo's groote land, van het grootste belang, dat eene Indische IJzer- en Staalnijverheid mogelijk blijke, derwijze, dat zoowel de Ertsen (het oermateriaal) in groote hoeveelheden aanwezig en exploitabel zullen blijken en bovenal, dat men er een eigen hoogoven- en walsbedrijf kan hebben, zoodat het product goedkooper verkrijgbaar is dan ooit van te voren het van elders aangevoerde. Voor kalk en cement geldt hetzelfde, zoo ook voor hardsteen. Zijn deze voorwaarden vervuld, dan zal — als maar weer de hooge transportkosten geen te dikken streep door de rekening halen, — voor Indië heel wat zijn gedaan of voorbereid tegen bouwmaterialenwoeker.

De bestuursambtenaren, bevrijd en ontheven van bemoeienissen met Heeren- en Cultuurdiensten, Politie rol, na de vrij groote inkrimping der werkzaamheden aan dorpsverkiezingen en belastingaanslag, e.d. verbonden, kunnen en moeten zich, mede ook door hunne deelneming in de besturen der Volkscredietinstellingen, juist met deze sociaal-economische vraagstukken, eene hunner moderne hoofdwerkzaamheden, met allen ernst bemoeien; het is noodig, nuttig en bovenal zeer vruchtbaar werk in meer dan één opzicht.

IV.

Er bestaat ten slotte tusschen de twee nationale lichamen tegen Woeker en vóór Coöperatie een, zij het ook niet dadelijk zichtbaar, maar meer diepliggend verband, dat o.m. blijkt uit het feit, dat in het Volkscredietwezen in Indië — al is dit niet of nog heel zwak coöperatief georganiseerd — en de Crediet-Coöperatie hier te lande tegen den geld-woeker gericht zijn. Het zijn beiden Vereenigingen, die, langs eenigszins indirecten weg, de ,,welvaart'' trachten te bevorderen.

E. L. K. SCHMüLLING.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Wadoek-illusiën.

Hebben we een paar weken geleden melding gemaakt van de polemiek gevoerd tusschen D i x i in de *Loc.* en G o u d e n P e t in het *Soer Hbl.* over de rawa Pening en het wadoekstelsel, we hebben nu om der wille van de volledigheid en eerlijkheid plaats te verleenen aan X., die in het laatstgenoemde blad de partij opneemt van *G o u d e n P e t*, achter welken schuilnaam hij een deskundige vermoedt, die meer econoom en agronoom is dan D i x i volgens hem blijkt te wezen.

Met G. P. meent ook X., dat de afsluitdam te Toentang wel eens niet bestand zou kunnen zijn tegen een catastrophe, vooral in een streek, waar aardbevingen danig hebben huis gehouden en waar men een kratermeer wil belasten met 10 M. waterdruk. Of de schoone berekeningen van D i x i steekhoudend zullen zijn, zoodra het slibgevaar zich doet gevoelen, is juist de vraag. Afgaande op onze ervaring — aldus X., die verklaart een oud-bestuursambtenaar te zijn in de afd. *Salatiga* — is het slibprobleem het kardinale punt. Jammer dat het raadseltje aangaande het verdwijnen van het slib nog niet opgelost is en dit verschijnsel niet ter sprake gebracht is op het Bodemcongres te *Jogja.*

Tot ult. 1914 was er *f* 142.775.— verwerkt voor verlaging en regeling van het peil der Pening-rawa ten behoeve van de verbetering van den gezondheidstoestand in de vallei *Ambarawa* en van de bevloeiing uit de *Toentang-rivier.*

Het rawa-peil zal met circa 10 M. verhoogd worden. Moeten er dan weer moerassen ontstaan, wanneer het water voor *Demak* wordt afgetapt? En al wordt de *Ambarawa-vallei* ontvolkt en zijn *Bandoeng* en *Magelang* het voorland van *Willem I* en *Banjoebiroe*, zal de ongezondheid dan niet overslaan op *Salatiga*, tot dusver het Kurort voor *Semarang?*

D i x i krijgt den raad het *Beknopt verslag van de Handelingen van het Bodemcongres*, van 24—28 October l.l. gehouden, eens aandachtig te lezen. In dat verslag vinden we o.a.: ,,De grootste teleurstelling levert wel de irrigatie van de Demakvlakte. Deze zeer jonge vlakte is in cultuur gebracht en van een technische bevloeiing voorzien, toen zij in geologisch opzicht nog geheel onrijp was.''

En verder: ,,Eveneens leert het technisch geirrigeerde deel van *Demak*, dat een dunne laag Merbaboeslib, uit het suppletie-kanaal van de *Toentang* voldoende is om de Demak-klei tot productie van zeer goede oogsten van padi en tweede gewassen te brengen, zoodat de door dit slib opgehoogde strooken ter breedte van een dertigtal meters langs de tertiaire leidingen overal een beeld van welvaart vertoonen.'' (Dr. v. Harreveld).

,,Echter zijn sawahs, die uit wadoeks bevloeid worden, zelden bijzonder productief. Wadoekwater is toch wegens gebrek aan slib in den regel arm aan plantenvoedingsstoffen en kan daardoor den bodemrijkdom niet op een zoo hoog peil brengen als slibrijk rivierwater.'' (Dr. van der Elst).

Na nog een lans gebroken te hebben voor wadoeks in terreinplooien, besluit X., dat alle rawa's, de Pening, zoowel als de Djoewana-dito een wissen dood tegemoet gaan.

De boterham wordt dunner!

Eenigen tijd geleden verscheen in het *Bat. Nbl.* een hoofdartikel, aanvangende: ,,Er zit systeem in de wijze, waarop de regeering den minderen Indo-Europeaan geleidelijk de bestaansmiddelen ontneemt; successievelijk worden de deurtjes voor hem dichtgeworpen. Er zijn nu anderen aan de beurt om zich te koesteren in gouvernementeele gunst. Hij — de Indo — heeft voorloopig afgedaan.

Daar komt bij, dat die voor den Indo onaangename melodie sterk crescendo gaat.''

En dan worden eenige voorbeelden aangehaald, waaruit blijkt, dat het voor den Indo steeds moeilijker wordt een behoorlijk bestaan te vinden, daar hij door den Inlander uit verschillende betrekkingen verdreven wordt.

Zoo werd op het laatste houtvesterscongres de opmerking gemaakt, dat het aan Europeanen practisch onmogelijk werd gemaakt zekere ondergeschikte betrekkingen bij het boschwezen te bekleeden, doordat het salaris — voor Europeanen en Inlanders gelijk — zóó laag gesteld is, dat de Europeaan er niet behoorlijk van kan bestaan en dus het veld ruimt voor den Inlander, wiens behoeften-peil vooralsnog wat lager staat.

Bij een circulaire van den chef van den post- en telegraafdienst is bepaald, dat voor de betrekking van assistent uitsluitend Inlanders mogen worden aangenomen, waardoor honderdtallen Indische meisjes en jongens, niet in het bezit van een diploma, de gelegenheid ontnomen wordt om assistent bij de Post te worden, en zoodoende hun bordje rijst te verdienen.

Nu zal men zeggen: de Indo moet naar de *hoogere* betrekkingen dingen; de lagere zijn voor den Inlander. Doch dat zijn steenen voor brood. Niet alle Indo's zijn voor hoogere betrekkingen geschikt; er zijn er velen, die òf door gebrek aan aanleg, òf door omstandigheden gedwongen zijn hun geheele leven te slijten in de lagere rangen en deze categorie, het slechts toegerust voor den strijd om het bestaan, wordt door de huidige regeeringspolitiek het zwaarst getroffen.

Een nieuwe tijd breekt zich baan; de bakens moeten verzet, dat is waar, doch moet het helpen van de eene bevolkingsgroep gaan ten koste van de andere?

Verschillende maatregelen schijnen aangelegd op

de aftakeling van de Indo-Europeesche samenleving, ze schijnen er op gericht om den minderen Indo te doen opgaan in de Inlandsche samenleving.

Slaat de regeering de goede richting in? De geschiedenis zal eenmaal over haar oordeelen. Handelt ze echter verkeerd, dan zal ze, na wind gezaaid te hebben, storm oogsten. Het kan onmogelijk goede politiek zijn om een groep ingezetenen met krachtige Westersche aspiraties op ruwe wijze van zich af te stooten. En als die groep geheel is afgestooten en zich aangesloten zal hebben bij de steeds grooter wordende massa, welke revolutionnaire tendenzen koestert, waar hij door zijn grooter intellect de leidende rol gaat spelen, dan bedenke de regeering, dat ze hem dien kant uitdreef door haar hoogst eenzijdige politiek.

,,Maar met dat al: vaders en moeders van hiergeboren Europeesche kinderen" — aldus het slot — ,,het ziet er in de toekomst slecht uit voor uw kroost. Er gaat een tijd komen, waarin ge u gelukkiger zoudet prijzen, indien ge geen kinderen hadt. De boterham wordt kleiner en kleiner, de schotels worden in een andere richting gepresenteerd."

De Redactie van *Het Bondsblad*, orgaan van de vereeniging ,,De Indische Bond", die het artikel in extenso afdrukt, voegt er een naschrift aan toe, waaraan we het volgende ontleenen:

Bovenstaand artikel houdt de *kreet* in, die *alle* Europeesche ouders in Indië bij elkaar moest doen komen ter verdediging van de belangen van hun kroost tegen de politieke richting, die de oorzaak worden *moet* van het verlies der koloniën en den ondergang van het Europeesche ras, voor zoover dat overgeplant is in deze gewesten.

Alleen een loyale, regeeringsgezinde actie, welke *verbetering* wil, doch wars is van *omverwerping*, van *alle Indische* ouders zal aan regeering en volksvertegenwoordiging doen inzien tot welke noodlottige gevolgen het tegenwoordige regeersysteem moet leiden.

De schuld ligt echter in de eerste plaats aan het egoïstisch streven der Indische maatschappij, en aan dat van Nederlandsche voormannen, die bereid zouden zijn om zelfs hun kinderen te offeren aan de voordeelen van het koloniaal bezit.

Doch de schuld ligt ook aan de Indo's, vooral die van de regeerings- en andere bureaux, die zich koesteren in welstand en hun ongelukkige broeders in den steek laten.

Een opwekking tot de Indische Nederlanders van goeden wille om zich te vereenigen in den socialen ,,Indischen Bond", die de behartiging van de belangen van ,,*het Europeesche ras*" in Indië in zijn vaandel heeft geschreven, besluit het naschrift.

Een of meer gewassen.

Heel wat woorden zijn er gewijd aan de bespreking van de vraag welk stelsel de voorkeur verdient: ondernemingen met één overjarig gewas of ondernemingen met twee of meer gewassen. Dr. P. J. S. Cramer heeft zich een voorstander getoond van het laatste, de heer van Hasselt van het eerste.

In de *Sum. Post* behandelt B. het voor en tegen, dat door genoemde heeren aangevoerd wordt.

De heer v a n H a s s e l t, wijzende op den vooruitgang op schier elk gebied verkregen, beweert, dat van ondernemingen met één gewas verbeterde wijzen van planten en bereiden zijn te wachten, doch niet van die met meer dan één gewas, waar het personeel zijn kunde en zijn aandacht moet verdeelen.

Ook zou het kapitaal meer vertrouwen schenken aan de ondernemingen met één dan aan die met meer gewassen, terwijl hij de voordeelen, door Dr. C r a m e r opgesomd, voor ondernemingen met meer gewassen, ontkent, z. a. vermindering van het risico, beter partij trekken van den arbeid en van bereidingsinstallatie benevens beter gebruik van den bodem.

Daar de heer v a n H a s s e l t het deed voorkomen, alsof de onderneming met één gewas vrucht is van moderne opvatting, vooruitgang in zich bergt, de voorliefde van het grootkapitaal heeft en op Java algemeen is, gaat D r. C r a m e r in zijn verweer eens na, hoe het op Java gesteld is.

De helft van de rubber staat op ondernemingen, die ook andere cultures hebben (koffie, thee, klapper, oliepalm), terwijl van andere gewassen: thee en kina, koffie en thee en andere samenvoegingen hetzelfde geldt. De kleine cultures als cacao, peper, kapok en coca komen haast uitsluitend met een of meer van de groote vereenigd voor.

De bewering van den heer v. H., dat men in Indië ,,aan iemands verstand zou twijfelen". indien hij een goede thee- of suikeronderneming aanried een tweede cultuur erbij te nemen tot vermindering van risico, wordt weersproken door de volgende ondernemingen: Gamboeng met 235 b. kina en 1917 b. thee; Sindangsari met 578 b. thee en 514 b. kina; Pasir Mangka met 1260 b. thee en 300 b. kina; Sedep met 969 b. thee en 230 b. kina; Pangledjar met 685 b. thee en 196 b. rubber en Kiara Pajong met 832 b. rubber en 323 b. thee, om er maar enkele te noemen.

Het meest sprekende voorbeeld is wel de onderneming ,,Limburg" bij Malang, waar rubber, koffie en vezel worden verbouwd en bereid op voorbeeldige manier en het bereidings-etablissement de bewondering van velen opgewekt heeft.

Even gemakkelijk handhaaft D r. C. het door hem genoemde voordeel, dat er een beter gebruik van den bodem gemaakt kan worden, daar op veel ondernemingen grootere of kleinere stukken grond van andere hoedanigheid voorkomen, beter geschikt voor een andere dan de hoofdcultuur.

En de heer B i r n i e, zeker meer dan anderen tot oordeelen bevoegd, heeft zich onvoorwaardelijk verklaard voor gemengde ondernemingen. Voldoet één der gekozen gewassen niet, dan is het te verwijderen, zonder de waarde der onderneming in hooge mate te verminderen. Zijn de gemengde tuinen in volle productie, dan zal men, al naar de omstandigheden het aanwijzen, het eene gewas hier, het andere elders op de onderneming tot hoofdgewas bestemmen, desnoods tot eenig gewas.

Volgens den heer B. stellen de algemeene verschijnselen in Indië D r. C r a m e r in het gelijk.

De badplaats Krakal.

In ,,Uit Oud-Bagelen" wordt in de *Loc.* de aandacht gevestigd op K r a k a l, ten N.O. van de afd.-hoofdplaats K e b o e m e n, ± 500 M. van de kali R a n t j a n g en op een hoogte van ongeveer 50 M. gelegen. Kampong Krakal, gebouwd aan de zuidelijke helling van den berg, ziet uit in een nauw dal, hetwelk zich alleen naar het oosten opent. De omgeving is rijk aan natuurschoon, de temperatuur aangenaam en frisch. In dat dal is een warme bron, welke wijd vermaard is onder de Inlanders en lang niet onbekend bij de Europeanen. Het geneeskrachtig water, dat in een groote, gemetselde bak opborrelt, is kristalhelder, bezit een warmte van 30 tot 40 gr. C., heeft een sterken zoutsmaak en reageert neutraal. In het midden van den 2 voet diepen bak zijn diepere plaatsen, waaruit groote blazen opborrelen, die volgens sommigen verwarmde lucht, volgens anderen koolzuur bevatten. Het water wordt gebruikt voor baden, doch ook gedronken.

Dr. B a u m g a r t e n heeft het water medisch geanalyseerd en zegt, dat het hetzelfde keukenzoutgehalte heeft als dat te W i e s b a d e n, terwijl de indicatiën voor het gebruik van de kuur te W i e s b a d e n eveneens voor K r a k a l geldig zijn, dus in de eerste plaats chronische gewrichts- en spierrheumatiek. Onder de Inlanders was de gunstige werking van K r a k a l voor die ziekten van oudsher bekend.

Tegen klieraandoeningen moet K r a k a l zelfs beter zijn dan K r e u z n a c h, waar het water minder zouten bevat.

Voor verschillende ziekten wordt een drinkkuur met Krakalwater door geneesheeren ten zeerste aanbevolen. Het is echter noodig, alvorens met Krakalwater een kuur te doen, eerst een geneesheer te raadplegen, daar het voor hartziekten niet aan te raden is en het met eenige omzichtigheid gebruikt dient te worden.

Hoewel door de bemoeiingen van den vorigen ass.-resident de baden doelmatig en zindelijk ingericht en die voor Inlanders en Europeanen geheel gescheiden zijn, en er binnenkort waarschijnlijk een houten pasanggrahan verrijzen zal, is daarmede nog niet alles gedaan.

Een diepe boring zou wenschelijk zijn om te onderzoeken of niet andere bronnen voor den dag komen; verder zou het raadzaam zijn om de omliggende sawahs te onteigenen en met boomen te beplanten.

Zijn de geruchten waar, zoo zou de tegenwoordige ass.-resident plan hebben om met medewerking van particulieren en geholpen door regeeringssubsidie,

de badplaats u p t o d a t e te maken. Geschiedt dit, dan zal de badplaats Krakal eerst tot zijn recht komen en een zegen kunnen worden voor de lijdende menschheid, vooral in deze tijden nu de gemeenschap tusschen Indië en het moederland zoo buitengewoon lastig is, en veel Europeanen gedwongen zijn langer in Indië te vertoeven dan voor hun gestel goed en wenschelijk is.

Suriname.

Onder het hoofd „*Monroe-leer*" geeft de „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*" eenige uitlatingen van Amerikaansche schrijvers betreffende de Europeesche koloniën in West-Indië. Het artikel eindigt met deze woorden: „Deze uitspraken van Amerikaansche politici, die met andere van gelijke strekking zouden te vermeerderen zijn, mogen volstaan om de overtuiging te vestigen, dat, bij de steeds ruimer wordende toepassing van de Monroeleer, in de komende geschiedenis van het Europeesche bezit in Amerika, de Vereenigde Staten een woord mede te spreken zullen hebben."

In dit verband laten wij hier het volgende stuk uit de „N. R. Ct." van 25 September — Avondblad C — volgen:

„In de New York Herald" schrijft prof. Chester Lloyd Jones, hoogleeraar in de politieke wetenschappen aan de universiteit van Wisconsin, over de Vereenigde Staten en Ned. West-Indië.

Prof. Lloyd Jones oppert in dat stuk enkele bezwaren tegen de opvatting, dat het (op het oogenblik!) in het belang van het Amerika-voor-de-Amerikanen-beginsel zou zijn, Ned. West-Indië te koopen. Nederland heeft weinig aan die koloniën; en het heeft geld noodig, wegens de groote kosten, die uit den wereldoorlog ook voor Nederland voortspruiten, en omdat het veel uitgeeft voor de geïnterneerde Belgen. Toch zou Nederland op dit oogenblik — d. w. z. gedurende den oorlog — niet kunnen verkoopen. Want dat zou, meent prof. Lloyd Jones, een schending van de neutraliteit zijn ten nadeele van Duitschland. Evenmin zou Nederland zijn bezit aan Duitschland kunnen verkoopen. Komt Nederland in den oorlog aan den kant van de centralen, dan zou de West spoedig ingepakt worden.

Wel is waar heeft president Wilson het beginsel verkondigd, dat wij nooit één extra voet grondgebied door verovering zullen zoeken, maar de gebeurtenissen handelen niet vriendelijk met zulke profetieën. Duizenden Amerikanen, en daaronder president Mc. Kinley, zouden bij den aanvang van den Spaansch-Amerikaanschen oorlog vermoedelijk hetzelfde hebben gezegd wat president Wilson thans heeft verklaard. Zulk een verklaring zou in overeenstemming zijn geweest met onze aangekondigde oogmerken. Echter houden wij thans Puerto Rico, Guam en de Filippijnen."

Mocht Nederland zich bij de centralen aansluiten, dan zouden de Vereenigde Staten zekerlijk niet toestaan, dat een Europeesche vloot Ned. West-Indië neemt. Toch zouden de V. St. die bezittingen moeten vermeesteren om te beletten, dat Duitsche duikbooten er steunplaatsen zouden vinden. En, eenmaal in 't bezit van Ned. West-Indië, is het twijfelachtig, of de publieke opinie in de Unie wel zou toelaten, dat het weer werd losgelaten.

Waarschijnlijk zou men in de Unie het fait accompli kalmpjes aanvaarden.

Prof. Lloyd Jones gaat dan na wat de waarde van de eilanden voor de Unie zou zijn. Heel groot acht hij die niet, doch van de waarde van de haven van Willemstad heeft hij een klaar besef.

Het ernstige bezwaar tegen gebiedsuitbreiding in Ned. West-Indië door de Ver. Staten is — dat de Zuid-Amerikaansche Staten dat bijna zeker ongaarne zouden zien.

„Zelfs de vorderingen (door de Unie gemaakt) in West-Indië en Centraal-Amerika, hebben het wantrouwen van onze buren gewekt. Het kan zijn, dat stappen, genomen en nog te nemen in het Caraibische gebied, een struikelblok zullen blijken voor hen, die vooruitzien naar een nauwe samenwerking tusschen de Amerikaansche republieken. De Latijnsche staten kunnen echter misschien verzoend worden met onze toenemende contrôle in vloot-aangelegenheden. Dat zou kunnen worden aanvaard als een natuurlijk gevolg van onze internationale positie; maar een uitbreiding van ons bezit op het vasteland, en vooral stappen om gebied te verkrijgen voorbij de Landengte, zouden argwaan kunnen wekken, dien het heel moeilijk zou zijn te stillen. De verkrijging van de Nederlandsch West-Indische eilanden moge zijn aan te bevelen voor de tenuitvoerlegging van onze algemeene Caraïbische politiek. De kolonie op het vasteland echter (n.l. Suriname) zou grooter nadeelen voor ons kunnen meebrengen, dan voordeelen."

* * *

Onder het hoofd „*Het eind van contract-immigratie*", neemt „*Suriname*" van 17 Juli uit de „*India Statesman*" een verslag over van de zitting van 20 Maart van den Raad van (Britsch) Indië, waarin door den Onderkoning werd medegedeeld, dat de Britsche Regeering de aanbeveling van het Indische gouvernement om het systeem van arbeid onder contract (voor immigranten) af te schaffen, had aangenomen, hetgeen groote vreugde wekte bij de Indische leden van den Raad.

Door een der leden (Pandit Madan Mohan Malaviya) werd toen een motie voorgesteld om den Gouverneur-Generaal in rade aan te bevelen zoo spoedig mogelijk stappen te nemen om het systeem van arbeid onder contract voor de Indiërs af te schaffen. Deze motie werd dadelijk door den Onderkoning overgenomen, die daarbij een uitvoerige rede over het systeem hield.

Onze ruimte gedoogt niet de zeer interessante rede hier over te nemen. Een der leden protesteerde daarna tegen het denkbeeld om de immigreerende koloniën ter zake te raadplegen, aangezien zij als belanghebbenden bij de contract-immigratie, voortgang in deze zouden kunnen vertragen.

* * *

„*De West*" van 13 Juli schrijft:

„De Gouverneur heeft bij de behandeling der jongste begrooting in de Koloniale Staten zich de moeite gegeven om aan te toonen, dat de cijfers betreffende geboorte en sterfte in Suriname gerust de vergelijking met elders kunnen doorstaan.

Eerst maakt Zijne Excellentie een vergelijking tusschen Paramaribo en Georgetown, omdat men hier zoo licht geneigd is onze kolonie met Britsch-Guyana te vergelijken.

De sterfte per duizend zielen bedroeg te:

	Paramaribo	Georgetown
In 1911	32,5	46,7
„ 1912	39,2	49,2
„ 1913	33,2	40,8
„ 1914	29,5	40,0
„ 1915	26,9	45,1

De kindersterfte beneden een jaar bedroeg per duizend levend geborenen te:

	Paramaribo	Georgetown
In 1911	185	282
„ 1912	197	272
„ 1913	176	247
„ 1914	128	214
„ 1915	118	234

Ook de vergelijking van onze geboorte en sterfte met die in Nederland valt niet ongunstig voor ons uit. Het geboorte-overschot was in 1915 in Suriname 14.3 en in Nederland 13,75.

De kindersterfte van geheel Suriname bedroeg in 1915 per duizend levend geborenen 79 en in Britsch-Guyana 184."

* * *

Aan hetzelfde nummer van „*De West*" ontleenen wij nog de volgende berichten:

„*Mooie goudproductie.*" Met de compagnie des mines d'or schijnt het van goed tot beter te gaan. Dit jaar belooft de productie die van alle vorige jaren te overtreffen.

De maand Juli leverde 49.427 gram, dus bijna 50 kilogram goud. De productie over het eerste half jaar wordt daardoor 208 kilogram......

......Als men ziet welk een schatten aan goud nu reeds meer dan een kwart eeuw onafgebroken van dit placer te voorschijn komen, dan vraagt men zich onwillekeurig af of dit werkelijk het éénige rijke plekje zou zijn in het heele Lawagebied?"

* * *

„*Trouwslagerij*". Op Gelderland schijnt men thans een heele trouwslagerij te hebben. Wij ontvingen onlangs eenige prachtige monsters sisalvezels en thans worden ons ter bezichtiging een paar mooie touwmonsters gezonden. Het wit glanzend touw maakt den indruk zeer stevig te zijn. Het schijnt,

dat dit bedrijf in Gelderland wordt uitgeoefend met behulp van Indianen."

* * *

Mej. E. F. Liems, te 's-Gravenhage, is met ingang van den dag van haar vertrek uit Nederland naar Suriname, gesteld ter beschikking van den Gouverneur van Suriname, voor de vervulling, aanvankelijk uiterlijk voor den duur van drie jaren, van het ambt van onderwijzeres aan de Emmaschool te Paramaribo.

* * *

Het Stbl. no. 589 bevat een Kon. besluit van den 18den September 1917, houdende bepaling van het tijdstip, waarop de „Koloniale invorderingswet 1917" in Nederland, Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao in werking zal treden. Deze wet zal in werking treden met ingang van 1 Maart 1918.

Curaçao.

In de laatst ontvangen *Amigoe* lezen wij:

„Dat mag wel aan den balk, dat men op Curaçao in den jare 1917 reeds begin Juli aan het planten was. De regens zijn niet algemeen, maar van tijd tot tijd valt hier en daar een flinke bui.

Kleine maïs rijpt toch niet vóór Maart—April van het volgend jaar, al wordt ze ook nu al geplant.

Daarom zouden we willen aanraden: Probeert het eens met Feterita; daarvan kan voor einde October een oogst binnen zijn en dan blijft er nog volop tijd over voor het planten van maïs.

Stel je voor: op het droge Curaçao twee graanoogsten en een dubbele planttijd!

Of Curaçao ook in zijn voordeel verandert!"

* * *

Het padvinderschap schijnt daar niet te willen gedijen. Hetzelfde blad meldt:

„In de Bestuursvergadering van de Curaçaosche Padvinders Organisatie, gehouden den 5n Juli j.l., is besloten dat, met het oog op de weinige belangstelling der leden gedurende de laatste twee jaren, de vereeniging ontbonden wordt.

De baten der vereeniging — zijnde ruim honderd gulden — zijn bestemd voor de Commissie belast met de instandhouding en het onderhoud van het Wilhelminapark."

* * *

De Nederlandsche gepantserde kruiser Hr. Ms. „Zeeland" is 15 Juli j.l. voor Bonaire gekomen en heeft daar schietoefeningen gehouden. De daaropvolgende Woensdagmorgen liep het oorlogsschip de haven van Willemstad binnen na het wisselen der saluutschoten.

Het verblijf aldaar zou slechts van korten duur zijn. De „Zeeland" vertrok naar Colon, Panama, San Francisco, Honolulu en Japan. Misschien zou Oost-Indië ook nog bezocht worden.

De Zeereerw. Pater Fr. Hendriks, Pastoor van de Playa van Bonaire, heeft van de vriendelijke gelegenheid gebruik gemaakt en is met het oorlogsschip naar Willemsstad gekomen.

* * *

Blijkens het verslag over 1916 van de Curaçaosche Handel-Maatschappij, te Amsterdam, heeft de oorlog zoowel op de export als op de importzaken der Mij. een ongunstigen invloed. Dat niettegenstaande deze moeilijkheden de werkzaamheden der maatschappij tot een gunstigen uitslag hebben geleid, is, naar het verslag meldt, voor een niet gering deel te danken aan de resultaten, verkregen door de vestigingen te La Guaira, Caracas en op Curaçao. Deze konden hare zaken niet alleen blijven voortzetten, maar zelfs niet onbelangrijk uitbreiden; zij waren daarbij, zoowel voor hun uitvoer als invoer, voor een deel op de Amerikaansche markten aangewezen. De vestiging te Paramaribo gaf, de omstandigheden in aanmerking genomen, volgens het verslag eveneens bevredigende resultaten.

Een plan tot vestiging van een bijkantoor der Mij. te New-York is in voorbereiding; men hoopt tot de oprichting daarvan in het nu loopende jaar te kunnen overgaan.

De exploitatie- en rentewinst is *f* 551.975 (v. j. *f* 401.254). Inclusief saldo Ao. po. ad *f* 738 (*f* 1232) is de brutowinst *f* 552.709. Hiervan wordt besteed voor afschrijving *f* 62.838 (*f* 57.781), terwijl gereserveerd wordt voor debiteuren *f* 29.907 (*f* 40.000), voor koersverlies Venezuela *f* 15.000 (*f* 24.000) en voor diverse belangen *f* 205.000 (nihil). Van het overblijvende wordt *f* 25.000 (als v. j.) aan de reserve toegevoegd en een dividend van 13 pct. (als v. j.) uitgekeerd. Na tantièmes en belasting gaat *f* 796 naar nieuwe rekening over.

De bezittingen en de goederen staan voor *f*556.732 (*f* 560.437) op de balans (waarvan goederen *f* 7689, tegen *f* 45.947 verleden jaar). Kassa en kassiers *f* 123.046 (*f* 254.509), effecten *f* 16.129 (*f* 19.068). Bijkantoren staan voor *f* 1,299.601 (*f* 1,433,980) te boek en debiteuren voor *f* 306.886 (*f* 752.792).

Onder passiva staat de obligatie leening met *f* 224.000 (*f* 236.000) vermeld, de reserve met *f* 149.651 (*f* 124.651) en crediteuren met *f* 137.703 (*f* 797.398). Voorts paraisseeren de reserven voor: debiteuren, koersverlies Venezuela en diverse belangen met onderscheidenlijk *f* 100.000 (*f* 70.092), *f*33.470 (*f* 24.000) en *f* 205.000 (nihil).

WAT DE INLANDER ZEGT.

Kinderhuwelijken. Ook de Maleische bladen namen den brief op, betreffende dit onderwerp, door mejuffrouw Schippers, het hoofd van de Kartinischool te Semarang, geschreven aan de echtgenoot van den G.-G., mevrouw Gravin van Limburg Stirum—Van Sminia, welke wij voor enkele weken elders in zijn geheel in dit weekblad hebben weergegeven.

Ver. van Inl. Handelsondergeschikten. In het begin van Juni werd te Semarang in de Inlandsche Societeit op het regentserf een openbare vergadering gehouden van de Inlandsche klerken der verschillende handelskantoren om te geraken tot de oprichting van een vakvereeniging, t.w.: een „*Bond van Inlandsche handelsgeëmployeerden*", ten doel hebbende het verkrijgen van lotsverbetering (betere arbeidsvoorwaarden, bestaanszekerheid enz.) Een soortgelijke vereeniging bestaat reeds eenige maanden te Batavia, doch daar heeft men als doel gesteld het bijeenbrengen van kapitaal voor het voeren van eigen handel. (*Sinar Djawa*).

Inl. Credietwezen. Van Inl. zijde wordt hierover het volgende aan de *Locomotief* geschreven: Bij de instelling van het volkscredietwezen op Java en Madoera, zat het doel voor den Inlander aan kapitaal te helpen tegen matige rente, voor woningverbetering, den kleinhandel enz. Bij geldschieters, Arabieren en Chineezen, kon de Inlander ook kapitaal bekomen, maar dan was de rente van 3—500 pCt. 's jaars, terwijl het volkscredietwezen slechts 12 pCt. rekent. Hier staat tegenover, dat bij het volkscredietwezen de leening in 20 termijnen moet worden aangezuiverd. Bij de geldschieters is men met de afbetaling niet aan een bepaalden termijn gebonden. Dit is dan ook één der oorzaken, dat men den woeker niet kan verdrijven en de Inlander bij Arabieren en Chineezen blijft leenen. Het is ook begrijpelijk als men bedenkt met hoeveel geduld de woekeraar zijn doel bereikt om zijn kapitaal uit te zetten tegen zoo hooge rente. Hij ontziet geen moeite, en schenkt zijn volle vertrouwen aan den Inlander. Om een voorbeeld te noemen, uit de vele, gaat hij volgender wijze te werk. Een Chinees verkoopt een kain met een inkoopswaarde van *f* 1.50 voor *f* 2 à *f* 3. Hij is tevreden met de inning van 2½ cent per dag, zoodat de koop eigenlijk in *100* dagen afgeloopen kan zijn. Hier is dan de rente al boven de 100 pCt. Een ander voorbeeld. Hij komt in een dessa, ziet dat een Inlander zijn tegallan beplant heeft met tabak, en verstrekt daarop voorschot met verplichting om het product tegen marktprijs aan hem te leveren, als de oogst daar is. De oogst is aanstaande, doch de tabaksaanplant is door weersgesteldheid totaal vernield. Nu zou men denken, dat hij onmiddellijk het geleende kapitaal terugeischt. Geen sprake van. Hij verstrekt een tweede kapitaal op dezelfde voorwaarden. Men ziet hieruit het verschil bij een leening bij Chinees of credietbank. Dat men bij de laatstgenoemde instelling dwangmiddelen gebruikt, den leener gerechtelijk vervolgt en, wanneer hij niet in staat is aan zijn verplichtingen te voldoen, hem bij districts- of onderdistrictshoofd brengt, is bekend. Welke zijn de middelen om het credietwezen uit zijn verval op te beuren en hoe zou het mogelijk zijn om het eenmaal gestelde doel te bereiken? Naar zijn overtuiging zijn er slechts twee middelen, n.m. om de renteberekening

te doen dalen tot bijv. 6 of 8 pCt. en de kosten van administratie aan een herziening te onderwerpen. Geen dure administrateurs en verder personeel. Voorts de termijn van afbetaling in plaats van op 20 te stellen bijv. op 30 of 40 termijnen.

Jaarmarkt van Soerabaja. De heer Jasper, assistent resident van Toeban, is als afgevaardigde van den gewestelijken Raad van Rembang op het decentralisatiecongres te Soerabaja geweest, alwaar hij met den heer Italie een onderhoud gehad heeft over de mogelijkheid in dit jaar een *pasar malem* te Soerabaja tot stand te brengen. Afgaande op het succes, dat in vorige jaren verkregen werd, zou er alle kans moeten bestaan ook in dit jaar de *pasar-malem* te Soerabaja te krijgen, maar men stuit thans op de moeilijkheid voor het verkrijgen van een geschikt terrein. Vroeger werd het Missigitplein daarvoor gebruikt; maar nu is bijna dit geheele emplacement bezet voor de gemeentelijke bureaux. *(Pewarta Soerabaja).*

Reclame. In de *Nieuwe Soerabaja Courant*, vestigt de *Bintang Soerabaja* de aandacht op de door de firma Wealth en Cie. in den handel gebrachte luciferdoosjes, waarop een Turk is afgebeeld, die een vlag van den Islam draagt, terwijl de figuur wijst op een klok, als opschrift dragende deze woorden: „*Freedom bell*”, en die op vier uur staat, zijnde het biduur van de Mahomedanen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Rassenhaat. *P. Chinaman* drukt in de *Djawa Tengah* nogmaals zijn bevreemding uit, dat de Regeering niet krachtiger tegen de Europeanen optreedt, die steeds voortgaan met schelden op de „*anak Hindia*”, deze als „apen” schijnen te beschouwen en niets liever doen dan hen onderdrukken. 't Is vreemd, dat de Regeering 't zelf niet inziet, dat dit schelden op en neerdrukken van hare onderdanen, haar zelf in moeilijkheden zal brengen tegenover de onderdanen, meent schrijver.

Opvoeding in Japan. In een ander nummer van hetzelfde blad, geeft *Tjondro Koesoemo* den Inlanders den raad, om even als de Chineezen te doen, die, zoodra zij middelbaar en hooger onderwijs in China genoten hebben, naar Europa of Amerika gaan, om daar op onderwijsgebied meerdere ervaring op te doen. Ook kan de verdere ontwikkeling in het nabije Japan verkregen worden, waaraan minder kosten verbonden zijn. Volgens het rapport van den heer Van Kol is Japan best in staat om die verdere en hoogere ontwikkeling te geven, die de Indische Regeering haar onderdanen onthoudt. Om de goede verstandhouding met Japan niet te verstoren, zal de Regeering een zoodanige beweging naar dit land niet vermogen te beletten. De vrees behoeft dan niet bestaan, dat Indië door Japan in bezit genomen zal worden. Hij geeft verder den raad om in Japan zijn opleiding voor officier te zoeken, ten einde als zoodanig in het Indische leger benoemd te worden.

„Chineesche onbeschaamdheid.” Meergenoemd blad haalt uit het *Bataviaasch Nieuwsblad* dit stuk aan, dat in scherpe taal de Chineezen en het Chineesche bestuur in China aanvalt. Vergeleken wordt daarbij het geschrijf van Marco en Minami, die niet zoo kras geschreven hebben en toch veroordeeld werden wegens „het zaaien van haat tusschen de onderdanen en de Regeering.” De schrijver vraagt: of het *Batav. Nieuwsblad* zoodoende dan geen haat zaait tusschen het eene ras en het andere? Hij hoopt, dat de Regeering onpartijdig zal zijn en ook het Hollandsche blad vervolgen.

Een waarschuwing aan Pranakans. In de *Perniagan* wordt betoogd, dat de Chineezen politiek der Regeering er op gericht is om het zich aansluiten der in Ned.-Indië geboren Chineezen *(pranakans)* aan hun daar vertoevende, uit China komende stamverwanten, tegen te gaan. De Indische Regeering wil de *pranakans* gaarne als eigen onderdanen behouden en acht het aanblijven van die nijvere volksklasse noodig voor de ontwikkeling van het land, al zeggen dan ook de Hollandsche bladen, dat de Chineezen naar hun eigen land moeten terugkeeren, als het hun in Ned.-Indië niet bevalt. Maar dan moeten de daar geboren Chineezen van China vervreemd worden, waarvoor in de eerste plaats noodig is hen gescheiden te houden van de uit China komende Chineezen (Totoks). Zelfs hebben eenige rijke Chineezen indertijd naar middelen gezocht om de Indische Regeering in dit snoode streven bij te staan. Vervloekt zijn zij! Toen er kort geleden sprake was, dat de Chineezen bij de schutterij zouden worden ingelijfd, waren het weer diezelfde rijkaards, die het eerst naar den Chineeschen consul liepen om diens tusschenkomst in te roepen voor een protest tegen de plannen der Indische Regeering. De consul kon toen niets voor hen doen en herinnerde hen er aan, dat de *pranakans* in Indië er zelf schuld aan hebben, dat zij als Nederlandsche onderdanen aangemerkt worden, door in vroegere jaren niet tijdig te protesteeren, vóórdat het daartoe kwam. China heeft over deze kwestie reeds voldoende geprotesteerd, zoozeer zelfs, dat het bijna in oorlog geraakte met Nederland, doch de *pranakans* zelf hielden zich er buiten. Thans, zegt de schrijver, beidt iedere Chinees in Indië, hij zij *pranakan* of *totok*, met smart 't oogenblik, dat hij weer nauwe relaties kan aanknoopen met de Chineesche Regeering en hij de Nederlandsche den rug kan toekeeren. Welk voordeel schenkt het Nederlandsche onderdaanschap? vraagt de schrijver en hij antwoordt: *nihil!* Ten slotte wekt de schrijver zijn landgenooten op om te protesteeren: „Thans is het tijd. Een protest moeten wij zenden naar den Haag en verklaren Chineesche onderdanen te willen zijn en als zoodanig alle lief en leed met de Chineesche totoks te willen deelen. Het Hollandsche spreekwoord luidt: „Beter laat dan nooit.” De Nederlandsche Regeering behandelt ons als speelgoed en doet met ons, wat zij wil. Wij worden beschouwd als kinderen, die het éene oogenblik naar den duivel geschopt kunnen worden, om het andere oogenblik met lekkernijen te worden overladen als lokmiddel.

Chineesche pranakans! Komt tot uzelven! De zon staat reeds hoog aan den hemel! Beraadslaagt voor het te laat is.”

Van Vreemde Koloniën.

De groot-visier over de Turksche gruwelen.

In de sluitingsrede van 't congres, door de partij voor eenheid en vooruitgang te Konstantinopel belegd, heeft de grootvizier Talaat pasja mededeelingen over de tegen de Armeniërs gevolgde politiek gedaan, die de gruwelen zeker niet verontschuldigen, maar die dan toch den gedachtengang weergeven, welke de Turksche regeering tot haar optreden heeft geleid.

De Armeniërs, die al eeuwen onder den sultan staan, genieten zorg en bescherming zoolang zij arbeidzaam en eendrachtelijk leven, maar sedert zij gehoor geven aan de inblazingen van Rusland, die tot oproer en afscheiding aansporen, ondervinden zij de gevolgen hiervan. Dit is in 't midden van de 19de eeuw begonnen. In 1877 bood de Armeensche patriarch aan grootvorst Nicolaas, te San Stefano, een verzoekschrift ten gunste van de Armeensche onafhankelijkheid aan. Nadat 't Berlijnsche congres eenige hoop in deze richting geopend had, ontrolden de Komitadzji's de vaan van den opstand. Toen de partij der Jong-Turken meer invloed kreeg, sympathiseerde zij met de Armeniërs. Hun vielen alle politieke rechten ten deel, zij kregen zetels in den Senaat en in de Kamer. Zij werden in den Raad van State en de gewichtigste ambten in alle takken van dienst benoemd.

Nadat de reactie te Konstantinopel 't hoofd opstak en de regeering alle kracht er op moest zetten deze te smoren, hebben de Armeensche komitadzji's getracht in troebel water te visschen. Zij hebben in heel Europa deputaties rond gestuurd, om de onvervulbare afscheidingsgedachte te prediken.

Bij 't uitbreken van den grooten oorlog voelde de regeering zich genoodzaakt, onverwijld de algemeene mobilisatie uit te schrijven en weldra deel aan den krijg te nemen. De Armeniërs werden als alle andere burgers bij 't leger ingedeeld. De komitadzji's, die zich kalm hielden, totdat de Turken in den strijd gemengd waren, gingen, zoodra de Russen de T. grens overschreden en eenige plaatsen bezetten, tot opstand over. In de derde maand van den oorlog overhandigde Arian, afgevaardigde van Wan en wali van dit wilajet, een memorandum, waarin de eischen der Armeniërs aan de Porte waren weergegeven. Daarna deserteerden de ingelijfde Armeensche soldaten; zij vluchtten met hun wapens de bergen in, waar zij de muzelmansche bevolking en de gendarmes aanvielen.

De T. regeering heeft daarop den patriarch te Konstantinopel en de tot 't comité behoorende Arm. afgevaardigden den ernst van den toestand bloot gelegd en maatregelen aanbevolen om 't gevaar te bezweren. De uitslag liet zich nog wachten, toen de opstand van Wan uitbrak, waardoor 't leger bedreigd werd. Overal werden huiszoekingen gehouden, die in tal van steden wapens, ontplofbare stoffen en bommen deden vinden, vooral in kloosters en kerken. Pas toen 't als een paal boven water vaststond, dat 't leger in flank en rug werd bedreigd, werd tot deportaties uit 't oorlogsgebied overgegaan.

Talaat pasja beweert niet, dat deze deportaties, die zooveel aanstoot hebben gegeven, geregeld zijn volbracht, maar de regeering heeft onderzoekingscommis-

siën gezonden en wie aan wandaden schuldig zijn gevonden, zijn tot den dood en dwangarbeid veroordeeld.

Elke regeering heeft 't recht zich te verdedigen tegen degenen, die met de wapens in de vuist opstaan. Dit recht hebben de T., zeide de grootvizier, zoo goed als de Engelschen en Franschen, waarbij hij op de Iersche kwestie wees en de concentratiekampen in Transvaal in herinnering bracht.

Nadat hij de houding van T. ten opzichte van de Armeniërs recht gezet achtte, behandelde hij ook de beschuldigingen over 't ontruimen van Gaza en Jaffa, waarbij vooral de joden 't kwaad te stellen zouden hebben gehad. De ontruiming had door oorlogsnoodzaak plaats, zij is niet wreeder of harder voor de joden dan voor anderen geweest. De T. regeering heeft niet vijandig tegenover de joden gestaan. Men kan zelfs zeggen, dat de Ottomaansche regeering de eenige is, die den joden in 't volledig genot hunner burgerlijke en politieke rechten laat. Hieraan voegde de T. staatsman een belangwekkende mededeeling toe. Volgens een Reuter-telegram zou de voormalige Amerikaansche gezant Morgenthan een reis over Europa naar Egypte maken om maatregelen te treffen voor 't stichten van een joodsche regeering in Palestina. De T. regeering heeft dit aanstonds voor een verzinsel gehouden, daar net streven naar de vorming eener joodsche regeering in een gedeelte van 't T. land een groote ondankbaarheid zou zijn. De regeering der Vereenigde Staten heeft, door bemiddeling van 't Zweedsche gezantschap, ter kennis van de Porte gebracht, dat Morgenthan zich niet om de vermelde reden naar Egypte heeft begeven, zoodat 't verhaal van grond ontbloot blijkt.

Toch ziet Turkije ook in de beschuldigingen ten opzichte van Gaza en Jaffa den invloed van de ententemogendheden, die de joden in de centrale landen tegen Turkije willen opzetten en die daartoe een lastercampagne hebben opgezet. Tot zoover Talaat pasja.

't Is weer de oude geschiedenis, wie zich vrij maakt of vrij vecht is een held, wie zich vrij wil maken of vrij wil vechten is een landverrader. De Armeniër, de Jood moeten zich tevreden Turken vinden, maar waar Mohamedanen onder christen overheersching staan, moeten zij dit als een tijdelijk juk beschouwen, dat af te werpen een Allah welgevallig werk zal zijn.

De positie van Indië.

In de mail-editie van „the Times of India" van 11 Augustus worden de bezwaren gewogen, die doorgaans worden aangevoerd tegen 't verleenen van zelfbestuur aan Indië. Zij worden daar eerst kort samengevat en dan besproken.

1. De massa is onvoldoende opgevoed en er is een tekort aan ervaring voor hen, die 't bestuur in handen zouden moeten nemen. 2. Er is geen eenheid tusschen de volkeren van verschillende kasten, stammen en volkeren. 3. Aan zich zelf overgelaten, zullen de Indiërs niet bekwaam zijn zich tegen buitenlandsche inmenging te verdedigen. 4. De democratische regeeringsvorm strookt niet met den geest der Aziaten. 5. Kort samengevat is Indië niet rijk voor Home rule.

Ad. 1 vraagt 't artikel of de hervormingen elders gekomen zijn nadat de massa voldoende was opgevoed naar de meening van hen, die de macht in handen hadden, of is de opvoeding op die hervormingen gevolgd? Zijn voorwaarden van opvoeding tot eisch gesteld van de barons, die de Magna Charta afdwongen van koning John in 1215? Hoe stond 't met de opvoeding van Engeland tot 't eerste parlement in 1265 bijeenkwam? Was de meerdere vrijheid verleend aan 't proletariaat in 't midden van de 19e eeuw afhankelijk gesteld van den graad van opvoeding van de massa? Waarom nu voor Indië dan wel dezen eisch te stellen? En overigens als er een tekort aan ontwikkeling is, waar zijn dan de maatregelen om dit zoo spoedig mogelijk aan te vullen?

Ad. 2, wat de eenheid betreft, wordt verwezen naar de zeer groote tegenstelling tusschen Boeren en Britten, die niet belette Z. Afrika toch zelfbestuur te geven. Is de eenheid in bestuur niet elders verzekerd, niettegenstaande er grootere verschillen bestaan dan in Indië? Als gewacht moet worden totdat de bestaande verschillen zullen zijn opgeheven, kan alle hoop op 't verkrijgen van de gewilde hervormingen wel worden opgegeven.

Ad. 3 komt aan op de krijgsmansdeugden van de Indiërs. Indië is altijd door zijn eigen zoons verdedigd en zij hebben 't dapper gedaan. De Rajputs, Sikhs, Marathas enz., hebben een goeden naam als krijgslieden. Britsch Indië is voor de verdediging van Indië meerendeels van de Indische troepen afhankelijk en deze hebben getoond als gelijkwaardigen van de Br. troepen te kunnen vechten. De bevolking is van wapens beroofd, de Indiërs zijn niet tot aanvoerders opgeleid, maar wat de Ind. troepen getoond hebben bewijst wat zij, onder goede omstandigheden, zullen kunnen presteeren.

Ad. 4. De democratische regeeringsvorm heeft bij de Japanners wel ingang gevonden, al hebben zij hun vorst behouden, waarom zou een ander Aziatisch volk daarvoor dan niet geschikt zijn? Hiervoor is geen bepaald kenmerk aan te duiden. Als de democratische vorm in beginsel juist is, moet hij voor elke natie zijn toe te passen, zooals Japan van autocratie tot parlement overging. Bovendien is 't kasten- en gemeentenstelsel der Indiërs sedert overoude tijden op 't democratische stelsel der volksregeering gegrond, de overgang zal dus gemakkelijk zijn.

Ad. 5. Wie moet beoordeelen of zelfregeering voor Indië reeds is in te voeren? Wellicht de bureaucraten? Dan zal 't oordeel van bekwaamheid lang uitblijven. Men geve Indië de gelegenheid om zich, zij 't ook met de tegenvallers en fouten, die elke ondervinding moeten vormen, door de practijk op te voeden. Vóórdat de Boeren zelfregeering kregen, trof hun ook 't oordeel van onbekwaamheid en nu wordt de stap om hun die te verleenen als wijze staatsmanskunst erkend. Tegen 't kiesrecht der vrouwen is hetzelfde aangevoerd en nu wordt 't haar toch verleend, omdat men verwacht dat de bekwaamheid zich nader vormen zal.

De Indiërs wenschen geleidelijke ontwikkeling volgens hun eigen lijn, binnen de Rijksgemeenschap.

Deze beschouwingen waren geschreven voordat lord Montagu de regeeringsverklaring aflegde, waarbij zelfbestuur voor Indië officiëel tot programpunt voor het koloniaal beleid is gemaakt. Wat de regeering volgens die verklaring toezegt, gaat wel niet ten volle zoover als de Times of India bepleitte, maar 't komt aan de wenschen toch een heel eind tegemoet.

Joden en Mohammedanen dingen om 't welbehagen van den Paus.

Volgens mededeelingen van den Zionistischen leider, Sokolof, heeft de paus zich tegenover hem in pro-Zionistischen zin uitgesproken. In verband hiermede wordt groote beteekenis gehecht aan een verklaring, die mgr. Tedeschini, secretaris van den paus, volgens 't Joodsche correspondentiebureau, zou hebben afgelegd, namelijk dat Z. H. een afscheiding van Palestina van 't Ottomaansche rijk niet in strijd zou achten met het beginsel „geen annexatie", aangezien Palestina volgens den Paus geen Turksch gebied is. Een afscheiding zou dus geen verovering worden, zelfs als 't land onder bescherming van een of meer mogendheden werd gesteld.

Wie bovenstaande rede van Talaat pasja heeft gelezen, weet, dat Turkije hierover anders denkt, en nu mag 't een merkwaardige samenloop van berichten heeten, terzelfder tijd 't bericht te vinden, volgens welk een comité van Indische muzelmannen besloten heeft zich tot den paus te richten, om zijne opmerkzaamheid te vestigen op de Mohamedaansche landen Marokko, Tunis, Algiers, Tripoli, Egypte, Perzië, Kaukasus, Krim, Boekara en Kiwa, die onder „een tyranniek en vreemd juk zuchten." Daarbij wordt dan nog in 't bizonder op Indië gewezen, welks 310 millioen inwoners, naar 't heet, onder Engelands gewelddadige heerschappij worden onderdrukt. 't Comité verwacht van 't pauselijk initiatief, dat Z. H. ten gunste dezer naties ingrijpen zal.

Zou er in de poging van 't comité ondeugende ironie schuilen? O heer der Christenen verlos ons van de christen-overheersching!

In elk geval merkwaardige verschijnselen, de Joden en Mohamedanen voor den troon van Petrus.

Rattenslachting.

In Britsch-Indië wordt sedert eenige jaren een premie van ½ anna uitgekeerd voor elke ingeleverde rat. 't Totaal der aangebrachte ratten is enorm, toch is de voorraad blijkbaar nog niet uitgeput. In 't afgeloopen jaar werden te Calcutta 138,386 ratten gedood, terwijl nog ruim 40.000 dood gevonden werden, de bestrijding kostte er 3374 roepijnen. In Bombay werden niet minder dan bijna 36000 Rp. uitgegeven en 943.346 ratten ingeleverd. In Madras bedroegen deze cijfers 6700 Rp. en 138.611 ratten.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Gids.

Het October-Nr. bevat een artikel van Overste D. Merens over de „Indische Weermacht", waarvan momenteel eigenlijk moeilijk sprake kan zijn, omdat Indië eenvoudig weerloos is. De marine — zegt schr. — is samengesteld uit een paar zeer verouderde kleine pantserschepen en kruisers zonder eenige gevechtswaarde tegenover groot modern materiaal, en uit een hoogst onvoldoende hoeveelheid licht materiaal (torpedojagers en torpedobooten en onderzeeërs, gedeeltelijk nog in aanbouw); onze weermacht kan in theorie op Java, dat viermaal zoo groot is als Nederland, een „leger" te voorschijn brengen van 21 bataljons à 600 man infanterie = bijna 13000 man infanterie, naar verhouding nog op zeer onvoldoende wijze voorzien van artillerie en technische hulpmiddelen; op de buitenbezittingen hebben we hier en daar een paar honderd man z o n d e r artillerie, alleen in staat om onder niet te ongunstige omstandigheden de orde te handhaven. Onze versterkingen zijn van nul en geener waarde; van een economische of industrieele weerbaarheid van Indië is zelfs geen sprake.

Tot zoover het niet zeer opwekkend beeld van Indië's weermachteloosheid door Overste Merens geschetst, die verder in zijn artikel in hoofdlijnen de vorming aangeeft van een weermacht, welke wel in staat zal zijn Ned.-Indië te beveiligen tegen verovering, voor zooverre dat binnen afzienbaren tijd mogelijk zal zijn met de krachten en de middelen, waarover wij inderdaad kunnen beschikken. De door den schr. ontwikkelde denkbeelden zijn overigens dezelfde als door hem zijn neergelegd in eene lezing in Febr. 1917 j.l., gehouden in de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap.

Stemmen voor Waarheid en Vrede.

In het Aug. Nr. van dit maandschrift een artikel van den zendingsdirector Ds. M. Lindenborn, over den „pandita djawa" (o.i. 't best te vertalen als Javaansche dominee). Schr. beziet van alle kanten, ook aan de hand der geschiedenis, het oude vraagstuk (dat thans echter meer dan ooit op den voorgrond treedt) of het Evangelie den Inlanders moet verkondigd worden al dan niet door Inlanders.

Nederlandsche Zendingsbode.

B. C. (= Jonkvr. H. B. de la Bassecour Caan) schrijft in het Nr. van 28 Sept. een artikel naar aanleiding van de opening der Nederlandsche Zendingsschool te Oegstgeest den 19 te voren. Deze instelling tot opleiding van zendelingen voor het werk in Oost-Indië bestaat reeds sedert 1905, maar was tot voor korten tijd geleden (op gebrekkige wijze) gehuisvest in de lokalen van het Nederlandsche Zendelingengenootschap te Rotterdam.

De Petroleum.

Van de reeks populaire handboekjes onder den titel „Onze koloniale mijnbouw", onder redactie van Dr. J. Dekker, verscheen (bij H. D. Tjeenk Willink te Haarlem) het 2e deeltje, getiteld: De petroleum, door den mijningenieur H. Witkamp.

Schr. meent dat, hoewel er h.t.l. reeds sedert jaren groote belangstelling bestaat voor Indische oliewaarden als beleggings- of speculatiepapier, er in het Hol-

landsch nog zeer weinig in druk is verschenen over de petroleum-industrie van Nederlandsch-Indië, zoodat een populaire brochure over dit onderwerp zijn nut zal hebben.

De groote beteekenis, welke in den tegenwoordigen tijd de petroleum en de daaruit bereide producten in onze maatschappij hebben erlangd acht spr. te algemeen bekend, dan dat hij noodig zou hebben, daarop nog met nadruk te wijzen. Hij merkt echter op, dat men de ontplooiing dezer industrie nog geenszins als afgesloten behoeft te beschouwen en dat de recente belangrijke toepassingen haar nieuwe perspectieven openen.

In het (geïllustreerde) werkje wordt alleen Oost-Indië behandeld. Schr. doet achtereenvolgens mededeelingen over aard en ontstaan der petroleum, de exploratie, de ontginning, de verwerking (distillatie en raffinage), parafine-fabricage, kaarsen-fabricage, bereiding van batikwas, smeerolie-bereiding, asphalt-bereiding, consistentvet-bereiding, bereiding van cokes, verpakking en verscheping, benzine-winning door compressie en door absorptie, verwerking van emulsie en het Edeleanuprocedé.

Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures.

Van den nieuwen, onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs verschijnenden druk van Dr. K. W. van Gorkom's standaardwerk: Oost-Indische cultures, verschenen opnieuw drie afleveringen (deel II, afl. 14—16). Zij bevatten het slot van de beschouwing der suikercultuur, door Dr. H. C. Pr. G., terwijl Dr. Z. Kamerling de koffie beschrijft.

IJzeren wegen in het oostelijk gedeelte van den Archipel.

Aan meer uitvoerige mededeelingen ten deze in de Ind. Merc. (blz. 814 van den loopenden jaargang) ontleenen we:

In een telegram maakte ik (d.i. een corresp. van het Bat. Nwbl.) in het kort reeds gewag van de bedoeling der regeering om in Zuid-Celebes eenige spoorwegen aan te leggen. Deze lijnen zullen loopen: 1°. van Takalar over Limbang, Makassar, Maros, Pangkadjene naar Segeri; 2°. van Pare Pare noordwaarts tot Alita, dan naar het Oosten tot Sidenreng, noordelijk in de meren tot Balamalimpong en verder zuidwaarts tot Singkang.

De eerstgenoemde lijn brengt daardoor een verbinding tot stand van de verschillende plaatsen noordelijk en zuidelijk van Makassar gelegen, met de hoofdplaats en heeft een lengte van 114 KM. Langs deze lijn, d.w.z. in een strook van ongeveer 5 KM. breedte ter weerszijden daarvan, woont een bevolking van 170.000 zielen, verdeeld over 14 stations en halten, wat op 114 KM. lengte der lijn 2000 inwoners per KM. beteekent. (In Zuid-Sumatra werd gemiddeld ongeveer het tiende deel geteld).

De lijn van Pare Pare is van geheel anderen aard. Heeft de lijn in de vlakte van Makassar in hoofdzaak ten doel, het verkeer tusschen de verschillende kampongs in de vlakte en de hoofd- en havenplaats te vergemakkelijken, daar wordt met de lijn van Pare Pare naar de Tempe depressie beoogd: de import en export van Palima, welke havenplaats een slechte en open reede heeft en waar de schepen van uit de wal moeten ankeren, naar Pare Pare te leiden, welke plaats een prachtig beschutte, een voor alle windrichtingen veilige ligplaats biedende, natuurlijke haven is gelegen, waar de schepen aan den steiger kunnen meren.

Beide lijnen zullen zeker tot stand komen, hetzij op particulier initiatief, hetzij als staatsexploitatie. Met de opname zal ongeveer twee jaar gemoeid zijn en neemt men nu nog een jaar voor de verdere behandeling, dan kan verwacht worden, dat de werkzaamheden over drie jaar kunnen aanvangen.

Dit wat Celebes betreft. Ook op Bali kan men eerlang den aanleg van een tramweg verwachten. In „Loc." en „Soer. Hbl." werd de wenschelijkheid bevestigd en vermoedelijk zal de Ned. Ind. Spoorweg Mij. Bali als arbeidsveld nemen. Eerst zal door haar het eiland economisch worden opgenomen. Valt die opneming, zooals verondersteld wordt, mede, dan gaan de tracé-zoekers aan het werk. En als die zaak door de krachtige N. I. S. M. wordt aangepakt, kan men er zeker van zijn, dat zij na den oorlog spoedig haar beslag zal krijgen.

West-Indië.

Bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen een historische studie over Kiliaan van Rensselaer van 1623 tot 1636, door Dr. J. Spinoza Catelle Jessurun. Hoofdstuk VI bevat van Rensselaer's verhouding tot de West-Indische Compagnie en de verrichtingen van dat lichaam in Nieuw-Nederland (Noord-Amerika).

Verder verscheen als Bijvoegsel tot de Nederlandsche Staatscourant van Vrijdag 28 Sept. No. 227 een uitvoerig rapport over het Surinaamsche boschwezen, uitgebracht door Dr. A. H. Berkhout, op grond van een inspectiereis, ondernomen in den zomer 1914. Tusschen indiening en publiceering van dit rapport ligt een tijdsruimte van bijna drie jaren; het is nl. gedateerd 9 November 1914.

Ten derde bevat de Ind. Merc. een aan de West ontleend bericht, dat Dr. G. Stahel, landbouwkundige aan het Departement van Landbouw te Paramaribo, een aanbod uit Ned.-Indië heeft ontvangen, om directeur te worden van het proefstation te Salatiga op een aanvangstractement van ƒ 8400, met verhoogingen tot ƒ 12000. Te Salatiga is een proefstation voor cacao en koffie, met een volledig ingericht laboratorium.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 1 Oct. bevat het 4e vervolg van A. F. H. Dalhuisen's geïllustreerde „Korte beschrijving van de exploratie van Noord-Nieuw Guinea en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t. m. 1911".

Voorts het vervolg van het artikel: De Kawi's voyagie rondt de werelt, gemengt met ongemeene geschiedenissen, verziert met een aanzienelijk getal door den schrijver naar het leven genomen afbeeldingen", door J. Chr. M. Kruisinga.

De Handel.

De Sept. afl. geeft een uitvoerig overzicht (verduidelijkt door een kaartje) van het artikel van S. M. Latif over Sumatra's Westkust, onlangs in het Koloniaal Weekblad verschenen.

Ned.-Ind. Rubbertijdschrift.

Onder tal van kleinere bijdragen worden in het Nr. van 1 Juli de volgende onderwerpen min of meer uitvoerig behandeld. Hevea-tapproeven. Voordracht door C. M. Hamaker. — Onze planters en de wetenschappelijke voorlichting der rubbercuituur, door A. R. F. van der Mark. — De opkomst der rubbercultuur ter Oostkust van Sumatra en in Atjeh (ontleend aan het jaarverslag over 1916 der Medansche vereeniging voor den productenhandel). — De huidige positie en de vooruitzichten van de rubbermarkt. — De vooruitzichten van Nederlandsch-Indische rubber voor 1917, door Th. P. C. J. Op de Coul.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 26 bevat o.a. Het plan „Van Boxtel" door A. de Braconier. — Bij een dwergvolk op de Philippijnen, door Dr. G. J. Nieuwenhuis. — Een Indiër in de Kamer. Pleidooi van Dr. Hendrik Muller.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 39: Nog eens: De toekomst der bibitvoorziening van de Java-Suikerindustrie, door J. Sibinga Mulder (vervolg). — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — De rol van rubber in den oorlog, door A. D. — Handel van Canada met Nederland, zijne koloniën en bezittingen in 1915-16. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Petermanns Mitteilungen.

De Augustus-afl. bevat het eerste gedeelte van een uitvoerig artikel van Dr. E. Gogarten, getiteld: Der Vulkan „Tolo" auf Halmahera (Molukken)" (met kaart). — Verder een beschouwing van Dr. E. Blanck: „Die Entstehung und das Alter des Laterits vom Standpunkt neuzeitlicher Bodenforschung."

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal, Heulstraat 17, den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *Maandelijksche Rubberstatistiek*, Sept. '17, van Glerum en Westenhoff, Comm. in effecten, Amsterdam.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 41. Donderdag 11 October 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Is Indië rijp voor „hooger" onderwijs?

In de nummers van 13 en van 27 September van ons weekblad komt bovenstaande vraag ter sprake. J. C. H. in het eerstgenoemde nummer beschouwt de vraag in verband met het aantal jongelieden, die met een voldoend afgelegd eindexamen de in Indië bestaande hoogere burgerscholen verlaten, en die naar zijne meening de stof zouden moeten leveren voor een aldaar op te richten hoogeschool of universiteit, en hij komt dan tot het besluit, dat in de naaste toekomst voor een universiteit in Ned.-geen plaats is. Het meeste belang heeft die vraag met het oog op de Inlandsche bevolking; uit dat oogpunt alleen willen wij het ook beschouwen.

J. H. Abendanon, in een volgend nummer, wil tot een tegenovergesteld besluit voeren, dan waartoe J. C. H. geraakt, met te wijzen op de bestaande inrichtingen met kabalistische nanemen: de *Stovia* (School Tot Opleiding Van Inlandsche Artsen) te Weltevreden en de *Nias* (N.-I. Artsen School) te Soerabaja, voorts de school tot opleiding van Inlandsche rechtskundigen (waarom niet konsekwent de *Stovir?)* en de Bestuursschool te Weltevreden, de enkele bestaande en verder te hervormen of uit te breiden gelegenheden om zich te bekwamen in de kennis der natuur en in technische wetenschappen. Daarmede rekent de heer Abendanon zich overtuigd, dat de heer J. C. H. zal erkennen, in zijn oordeel gedwaald te hebben.

Wij deelen die overtuiging niet. Het bestaan der genoemde instellingen of gelegenheden tot verdere ontwikkeling zijn J. C. H. natuurlijk niet onbekend. Zij staan echter buiten de vooropgestelde vraag. De genoemde scholen danken haren oorsprong aan het practische inzicht, om aan de Inlanders voorloopig dat onderwijs te geven, voor hetwelk zij vatbaar geacht worden en dat hen geschikt maakt om in het maatschappelijk leven, in hun eigen wereld in de eerste plaats, met vrucht werkzaam te zijn.

Aldus ga men voort, met het onderwijs te geven, waaraan het volk bij den natuurlijken drang tot ontwikkeling uit eigen boezem behoefte gaat gevoelen, ten einde het op te voeren tot hooger levenspeil of levensgeluk. Dat is iets anders dan het stichten, zoo maar, van een hoogeschool of universiteit met verschillende faculteiten, waar niet slechts het werkdadig leven in het oog gehouden wordt en het individu grootendeels verloochend wordt, maar vooruitgang van de algemeene kennis, van de wetenschap, om haar zelve vooral, beoogd wordt, aan welk streven, ondanks het verheven doel, het gevaar verbonden kan zijn, van een klasse hongerlijdende pseudo-geleerden te vormen, zooals dat in Engelsch-Indië was waar te nemen. Terecht waarschuwt J. C. H. tegen den haast bij velen om onderscheidene inrichtingen der Westersche maatschappij, daaronder een hoogeschool of universiteit, op Indischen bodem over te planten. Vooreerst geen kweekplaats van geleerden, maar van practische, voor hun land nuttige individuën!

Laat ons Indië niet te veel afhankelijk doen zijn van Europeesche, van Westersche- vaak te schoolschebegrippen. Laat onze hoogere kennis, als wij daarop roem mogen dragen, daartoe strekken, niet tot blinde navolging voor den Inlander, maar om hem te leeren beseffen wat er waarlijk goeds en heilrijks schuilt in eigen hoofd en hart, hem dat te helpen ontwikkelen ten zegen van zichzelven, van eigen land en volk, tot heil van het algemeen.

Helaas, Europa heeft in de laatste jaren bewezen, voor de Aziatische volkeren geen aanbevelenswaardig voorbeeld te zijn ter pure navolging. In het gebeuren van heden ligt de waarschuwende ernstige les verborgen — hoe de opdrijving van wetenschap, de overlading der hersens, bij onevenwichtige naturen tot verdwazing en vernietiging leidt!

Persoverzicht.

De *N. R. Ct.* van 26 September schreef in haar Avondblad over *„Gewestelijk zelfbestuur in Indië"* o.m.:

„Volgens de, door hemzelf herziene, plannen van den regeeringscommissaris De Graaff zou het wenschelijk zijn, Java en Madoera te verdeelen in vijf gewesten, te weten Batavia, Cheribon, Semarang, Soerabaja en Pasoeroean (zonder de Vorstenlanden). Oorspronkelijk bestond het voornemen slechts drie gewesten te vormen (West-, Midden- en Oost-Java) maar daarop kwam de reorganisator later terug. Indien de berichten in de Indische bladen waarheid bevatten zou dit eerste plan wederom bij de regeering in de gunst zijn gekomen en zouden zelfs maatregelen in voorbereiding zijn om het in den loop van het volgend jaar over geheel Java door te voeren.

„Niet in overeenstemming zou dit laatste zijn met het advies van den heer De Graaff, die in zijn rapport uitdrukkelijk de wenschelijkheid heeft doen uitkomen, aanvankelijk slechts een enkel nieuw-model gewest (Batavia) te vormen. Eerst wanneer dat gewest volkomen naar eisch zou zijn op gang gebracht, mocht z.i. de tijd gekomen worden geacht om met de instelling en inrichting van andere gelijksoortige gewesten te beginnen.

„Zwaar wegende redenen voerde hij daartoe aan. Zeer duidelijk spreekt tot ons o.a. de moeilijkheid om de nieuw te stichten gewestelijke bureaux genoegzaam van voor de vervulling van hunne taak geschikt personeel te voorzien.

,,Gemakkelijk valt te begrijpen, dat voor het welslagen van de hervorming de inrichting van deze nieuwe gewestelijke bureaux een zaak van groot gewicht is, en dat juist daarbij groote moeilijkheden zullen zijn te overwinnen. Wil de hervorming iets beteekenen en niet op een jammerlijken warboel uitloopen, dan is het noodig, dat de gouverneurs over goed ingerichte, met bekwame ambtenaren bevolkte bureaux zullen beschikken.

,,Wat hier van de ambtenaren van de gewestelijke bureaux wordt gezegd, geldt in niet mindere mate van die bij de technische diensten, welke den gouverneurs bij de uitoefening van hun ambt zouden worden toegevoegd.

,,Mochten de geruchten waarheid bevatten en de regeering er werkelijk naar streven de hervorming in éëns over geheel Java in te voeren, dan zou ook de keuze van het stelsel van drie gewesten boven dat van vijf te verklaren zijn. Waar anders vijf ambtenaren geschikt zouden moeten worden bevonden om als gouverneur op te treden, zou nu met drie kunnen worden volstaan. En in stede van vijf zouden slechts drie nieuwe gewestelijke bureaux op voldoende sterkte behoeven te worden gebracht.

,,Mocht de regeering er kans toe zien, in deze zeer moeilijke tijden dit zeer gewichtige en naar onze overtuiging voor Indië zoo heilzame hervormingswerk te verrichten, dan zouden wij er ons hartelijk over verheugen. Over de mogelijkheid, het thans te volbrengen, willen wij ons niet uitlaten. Om dit te kunnen doen zouden wij moeten beschikken over de gegevens, welke alleen aan de regeering eigen zijn. Wij nemen hier natuurlijk aan, dat het doel, 't welk aan de hervorming is te stellen, onder de gegeven omstandigheden naar het oordeel der regeering zou kunnen worden bereikt. Wij bedoelen de verkrijging van een naar de eischen van den tegenwoordigen tijd goed ingericht en goed werkend bestuur, 't welk wanneer de tijd daar zou zijn, zich zou kunnen aanpassen aan de organen van den volkswil, gelijk die zich zouden hebben ontwikkeld.

,,Mocht men er echter aan denken om politieke overwegingen, omdat men hoopt met schijn van ,,medezeggingschap" bij gewestelijk zelfbestuur de Indische vooruitstrevenden te paaien, en dit misschien nog wel ten koste van hetgeen Indië vóór alles noodig heeft: een goed werkend, stabiel bestuur — mag dit in zijn tegenwoordigen vorm niet geheel bevredigend zijn ingericht — dan zouden wij dit ten zeerste betreuren. Gelijk alle dingen, die op halfslachtige wijze worden behandeld, zou de maatregel, zóó doorgevoerd, naar geen van beide zijden bevrediging geven."

* * *

In het *Avondblad C.* van Zaterdag 29 September schrijft hetzelfde blad over: ,,*Gouverneurs en Gewestelijke Raden*" o.m.:

,,Indien er waarheid ligt in de loopende geruchten zal bij de onderhanden zijnde voorbereiding van de reorganisatie enkel met de behoeften van Java, niet met die van de Buitenbezittingen rekening gehouden worden.

,,Mocht dit juist zijn dan zouden wij het ten zeerste betreuren.

,,Met de volgende woorden, door den heer De Graaff geschreven in zijn Verslag omtrent een verdere voorbereiding van een hervorming van het Bestuurswezen, stemmen wij volkomen in:

,,Ofschoon in hare uiting meer eenzijdig, kan een breed opgevatte decentralisatie in den zin van Gewestelijk Zelfbestuur ook voor de Buitenbezittingen van groote beteekenis zijn. Wellicht zelfs in het bijzonder voor de Buitenbezittingen, waar in verschillende gewesten de maatschappij in menig opzicht zooveel frisscher en zooveel krachtiger voor het vraagstuk staat; waar door een vooruitstrevend Gewestelijk Bestuur, toegerust met eigen middelen, bij de meerdere hulpbronnen in de Inlandsche maatschappij zelve en bij de grootere veerkracht van die maatschappij feitelijk zoo belangrijk meer tot stand te brengen is dan op Java nog het geval kan zijn."

,,Wij vermoeden dat het bezwaar hierin is gelegen, dat op uitoefening van een eenigermate doeltreffende controle door den gewestelijken raad over de bestuursdaden der gouverneurs op de Buitenbezittingen minder kans zou zijn dan op Java, en wel vanwege de veel grooter moeilijkheid om die raden op eenigszins competente wijze te bezetten.

,,Op dit bezwaar hebben wij tweeërlei antwoord. Ten eerste:

,,Een overgangstoestand is noodig, waarin men het met passen en meten zal moeten vinden — daar valt niet aan te ontkomen. Het gaat echter niet aan, om, ten einde hieraan te ontsnappen, bij de oude toestanden te blijven, waarbij het, om een woord van den heer Colijn te gebruiken, overal ,,rammelt"! Er wordt trouwens niets bij gewaagd, dan feitelijk alleen, dat de toestand er bij thans niet beter op zou worden.

,,In de tweede plaats achten wij de mogelijkheid geenszins uitgesloten, dat de gewestelijke raden, ook in de meer primitieve gewesten der Buitenbezittingen, zullen meevallen.

,,Het blijft onze wensch aan te toonen, dat men de hervorming op de Buitenbezittingen niet behoeft na te laten, uit vrees, dat zij daar niet door de andere parallel daarmede loopende, hervorming, welke ,,medezeggingschap" ten doel heeft, zou kunnen worden gesteund."

,,In een vroeger in dit blad gepubliceerd artikel hebben wij reeds, in verband met de quaestie over het Bureau voor de Bestuurszaken der Buitenbezittingen gerezen, de hoop te kennen gegeven, dat eerlang tot de beoogde reorganisatie zou worden overgegaan, ook omdat dan het Bureau, 't welk mooi den weg uitging van een departement voor de Buitenbezittingen te worden, zijn reden van bestaan zou komen te ontberen en opgeheven zou kunnen worden. Inderdaad, wij herhalen het hier, is het de bestuursvorm der toekomst te achten, waarnaar zooveel mogelijk dient gestreefd, dat de groote gewesten of gouvernementen, waaraan in zekere mate zelfbestuur is verleend, direct, d.i. zonder den onnoodigen tusschenschakel van het Departement van Binnenlandsch Bestuur met de regeering in verbinding zou komen te staan. Hiervan zou echter niets kunnen komen, wanneer de hervorming werd uitgesteld, tot zoolang er eens in de Buitenbezittingen menschen kwamen te wonen, beter geschikt om in Gewestelijke raden te zitten dan de tegenwoordige... Behoud van den tegenwoordigen toestand beteekent behoud van wantoestanden en wanverhoudingen, beteekent ook aan de Buitenbezittingen de vleugels onthouden, waarmede zij zich hoog boven het tegenwoordige peil zouden kunnen en ook zouden weten te verheffen."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De ,,geest" der bevolking.

,,Het is in de kringen van den particulieren landbouw, dat men tegenwoordig de hardste noten hoort kraken over kwaliteit en wangedrag van ,,den inlander"." Aldus vangt een artikel aan in de *Java-Bode* over den geest der bevolking. Ofschoon volgens de *J. B.* in vroegere jaren in vergaderingen en geschriften over hetzelfde euvel geklaagd werd, merkt het blad toch op, dat het gedrag van den Inlander op de landbouwondernemingen een belangrijke bijdrage levert tot de beoordeeling van den voor- of achteruitgang der bevolking.

Immers neemt in verschillende centra van grooten landbouw niet alleen de geheele gezeten dessabevolking, mannen, vrouwen en kinderen, deel aan den arbeid in de tuinen of op het etablissement, doch bestaat er daarnaast een leger van losse arbeiders, meest mannen, doch ook vrouwen, die korter of langer in een streek verblijven.

Indien haast tegelijkertijd in *Banjoewangi* en in *Malang* klachten rijzen over het veelvuldig dobbelen, dat vaak tot diefstal en vechterij leidt, zoo maakt dat eenigen indruk. Vooral wanneer van meerdere zijden geklaagd wordt over ongeregeldheid in den arbeid, diefstal en brutaliteit.

Meer politie en samenwerking tusschen planters en politie hoort men aangeven als geneesmiddelen van de kwaal. Ook ziet men planters gelden bijeenbrengen tot het onderhouden van meer politie, gesteld onder de bevelen van het binnenlandsch bestuur. Het is echter geen zuivere toestand, dat particulieren moeten bijdragen tot het op de been brengen van een versterkte politie. Daarenboven is het een lapmiddel, dat maar zeer tijdelijk werkt. Het ongeluk der binnenlanden is het ontbreken van een preventief werkende politie.

Jaren geleden was er een resident op Java, die nu en dan in den nacht de politie in zijn hoofdplaats naging; het gevolg daarvan was, dat de politie in orde was en er niets gebeurde. Nu moet het niet noodig zijn, dat een resident de politie controleert,

doch dat er met behoorlijke controle meer van de Inl. politie te maken zou zijn is buiten kijf.

Verder zij opgemerkt, dat het nog de vraag is, of de „geest" der bevolking over het algemeen verslechtert, daar de een steen en been klaagt over het volk en de ander vrij tevreden is. Maar ook al vermindert de goede geest onder de bevolking, zoo is het noodig om te trachten de oorzaken daarvan op te sporen.

Er zijn toch tal van omstandigheden, welke invloed uitoefenen op het gedrag van de bevolking eener onderneming en de geest der bevolking is afhankelijk, voor een groot deel althans, van den toestand der onderneming.

Een met beperkte middelen opgezette en gedreven onderneming heeft zoowel op Java als elders een slechten invloed op den Inl. arbeider. Zuinigheid wordt in de eerste plaats betracht op woningen, verzorging en betaling van koelies.

Wanneer bij aanwezigheid van voldoende arbeidskrachten een vrouw voor acht uren werk een kwartje bekomt, is die onderneming er niet geheel onschuldig aan als dergelijke vrouwen een ongezonde bijverdienste zoeken, en de mannen, die voor hun bijzondere genoegens geld noodig hebben, trachten zich dat te verschaffen door spel, leening of diefstal.

De vooruitgang eener onderneming behoort te zijn de vooruitgang van allen, die er aan meewerken en daarop wordt met betrekking tot den Inl. arbeider niet altijd voldoende gelet.

Indien de beheerders van ondernemingen eens samen kwamen om te overleggen, wat er gedaan zou kunnen worden ten einde de Inl. werkkrachten een menschwaardig en gezond bestaan te verschaffen, d.w.z. goede huisvesting en verzorging, redelijke belooning en den waarborg eener rechtvaardige behandeling, waarbij willekeur en geslepenheid van mandoers buitengesloten zouden zijn, dan zou men met meer recht de schuld van zekere verschijnselen bij den geest der bevolking mogen zoeken.

Want er is een wijziging opgetreden onder de bevolking van zekere opvattingen, rakende haar verhouding tot den Europeaan. Doch dit is zeer natuurlijk. Door de uitbreiding en bevordering van het onderwijs, door het ontstaan van verschillende vereenigingen, w.o. in de eerste plaats de Sarekat Lslam, is de geest der bevolking bezig zich te wijzigen en wel in de grootere plaatsen het snelst en het meest, waarbij excessen niet uitblijven.

Er is echter alle reden om te verwachten — men denke aan de beweging onder de Chineezen van eenige jaren geleden — dat het streven naar verheffing en maatschappelijke versterking, hetwelk zich onder de Inl. bevolking openbaart, den geest dier bevolking niet zal bederven. Op de uitwassen, die een dergelijke beweging steeds vergezellen, dient echter gelet.

„Reactie tegen een in den grond goede beweging werkt als altijd verkeerd. Zij bereikt slechts een geheimzinnigheid en een verzet. Het is te hopen, dat de Europeesche landbouwnijverheid in deze landen nimmer den weg der reactie kiest, om den ouden geest, zooals sommigen dien prijzen boven den tegenwoordigen, te herstellen. Tegenover bevolkingscultuur en het optreden van jonge en ontwikkelde inlanders op de ondernemingen in betrekkingen, welke zij vroeger niet konden bereiken, behooren onze planters te staan met een mild gemoed. Leiden is beter dan weren."

Met dat deel der bevolking komt de planter op zijn onderneming zelden in aanraking. Hij heeft meer te doen met eenvoudige lieden, die gretig gebruik maken van de nieuwste verkeersmiddelen, die wij hun aanboden en waardoor verplaatsing naar andere streken, iets heel gewoons voor hen is. Daardoor zagen zij dingen en toestanden in andere streken, namen over en leerden beoordeelen het leven hier en elders. Van die meerdere beweeglijkheid der bevolking heeft de planter op Java zeker in de eerste plaats voordeel getrokken, al moest door dat reizen en het verkeer met anderen de onderdanigheid naar het uiterlijk verdwijnen. Dat ook hier het terrein voor uitwassen zeer groot is, behoeft geen betoog en het zijn die uitwassen, waaraan de planter zich dagelijks stoot en die hem de hierboven genoemde klachten op de lippen brengen.

Het korps B. B. ambtenaren op de Buitenbezittingen.

Onder de artikelen, die voor een bespreking in aanmerking komen in deze rubriek, ligt er één reeds eenigen tijd op onze schrijftafel en hoewel er ons een verwijtende stem uit tegenklonk, toch werd door allerlei oorzaken de vermelding ervan uitgesteld en het zelfs met een zekere arglistigheid onder een paar andere geschoven, totdat het nu weer bovenop kwam te liggen en doordringend zijn stem deed hooren.

Om de groote verantwoordelijkheid, die op de schouders van den B.B.-ambtenaar op de Buitenbezittingen rust, meent de schr. niettegenstaande alles wat over de bestuurstaak en de bestuursambtenaren geschreven is, er toch goed aan te doen nogmaals eenige beschouwingen aan het belangrijke onderwerp te wijden.

The „roll of honour" van ons bestuurskorps telt reeds veel namen — we noemen slechts die van Bastiaans, van Hoëvell, Jansen, Agerbeek, van Gorkom, Walter en nu onlangs Muller — van hen „die te midden van hun werk op verraderlijke wijze aangevallen, onder moordenaarshanden het leven lieten, maar ook van hen, wier gestel door niet minder verraderlijke ziekten werd ondermijnd, totdat eindelijk een korte mededeeling aan de Regeering, een nog kortere annonce in de dagbladen, een nieuwe gaping in de gelederen van het Binnenlandsch Bestuur verkondigden."

Hij, die zich voor oogen stelt, hoe nu hier dan daar in de Inlandsche maatschappij wild-warrelende stroomingen opduiken in dezen tijd van ontwakend politiek leven, van onderlinge aansluiting en van semi-religieuse associaties, zal erkennen, dat aan den persoon van den bestuursman hooge, zeer hooge eischen gesteld worden, en dat *alle* maatregelen toejuiching verdienen, welke strekken moeten den bestuursambtenaar zoo volkomen mogelijk voor die taak voor te bereiden. Schr. stelt de vraag: „Zijn wij op den goeden weg?"

In herinnering brengt hij, hoe 15, 20 jaar geleden jongelieden, die hun toekomst in den Oost wilden zoeken, zich niet door bezwarende voorwaarden lieten afschrikken, zich aan een zeer zwaar vergelijkend examen onderwierpen, bij slagen zelfs de kans op niet-plaatsing liepen en hoe toch telkenmale het aanbod de vraag overtrof. En nu?

De instelling van het candidaat-Indisch-ambtenaarschap waarborgt iederen indoloog, die in de voorgeschreven examens slaagt, op gezetten tijd uitzending en dadelijke plaatsing. Studiebeurzen, een vrijgevige regeling ten aanzien van voorloopig traktement en tegemoetkoming voor hen, die gehuwd uitkomen, moeten de dienstneming aanlokkelijk maken, en het resultaat is, dat het tekort aan controleurs op Java reeds zéér voelbaar, op de Buitenbezittingen bepaald onrustbarend is en in nog ernstiger mate dreigt te worden, terwijl de schiftingscommissie in Nederland steen en been klaagt over veel te beperkte keuze, die haar dwingt haar eischen steeds lager te stellen.

Wat zijn daarvan de oorzaken?

In de eerste plaats wil een goed deel van Hollands jeugd niet naar Indië.

Daarbij moet rekening gehouden worden met het feit, dat handel, nijverheid en landbouw vroeger niet dien omvang hadden als nu en dat jongelui, die wel naar Indië willen voor een niet onbelangrijk deel derwaarts worden afgeleid.

Een derde factor is de stijging van den levensstandaard, waardoor de bezoldigingen vergelijkenderwijs gedaald zijn.

Voegt men bij deze oorzaken de omstandigheid, dat de *vraag* naar bestuursambtenaren gestegen is tengevolge van meer intensieve bestuursuitoefening in vroeger nagenoeg niet geëxploreerde gebieden, dan is de huidige noodtoestand vrijwel verklaard.

De formatie van het bestuur inkrimpen is ondoenlijk.

De Regeering heeft een oplossing gezocht door bij den bestuursdienst personen werkzaam te stellen, „die, zoo zij al eenige bijzondere opleiding genoten hebben, toch niet de volle voor den bestuursambtenaar verplichte studie hebben doorgemaakt." Schr. doelt op de instelling der gezaghebbers, burgerlijke ambtenaren, die, niet tot de hoogere rangen van den bestuursdienst benoembaar, toch bestuursdiensten verrichten. De officieren-gezaghebbers schakelt schr. voorloopig uit. Bij de regeling der ambtelijke positie van de burgerlijke gezaghebbers staat men steeds voor moeilijkheden, daar er onder hen zijn, die voor volledig opgeleide bestuursambtenaren in de praktijk niet onderdoen, ja zelfs uitmunten boven velen.

De voor-de-hand-liggende onvermijdelijkheid dat de gezaghebbers niet op een gelijke positie als de gediplomeerde ambtenaren aanspraak kunnen maken, gevoegd bij het feit, dat de gezaghebbers nu

eenmaal niet voor vol worden aangezien, maakt het dienen voor hen niet overdreven aangenaam. En toch wordt er, waar op de B. B. ± 28 controleursplaatsen door gezaghebbers worden ingenomen, veel belangrijk werk door hen verricht.

Daarin kan verbetering aangebracht worden door een opleiding aan de bestuursschool van candidaat-gezaghebbers, waardoor een nieuwe categorie van ambtenaren, die der gediplomeerde gezaghebbers in 't leven wordt geroepen, verder traktementsverhooging en door, zooals in de bedoeling lag van de reorganisatie-plannen-de Graaff, een bepaald aantal residentsplaatsen op de Buitenbezittingen open te houden voor de uitstekendsten onder de uitstekende gezaghebbers. Hierdoor wordt de dienstneming aangemoedigd en het korps op peil gehouden.

De Schr. geeft ook eenige middelen aan, welke volgens hem aangewend kunnen worden om in het nijpend gebrek aan controleurs te voorzien, waarvan dit jaar wel een betere salarisregeling is in werking getreden, maar welke naar hij vreest den toeloop niet zóó zal doen aangroeien, dat binnen afzienbaren tijd in het tekort wordt voorzien. Er zal naar andere middelen moeten omgezien worden, zooals opneming van gezaghebbers in het korps bestuursambtenaren, wat in de praktijk weinig verandering zal geven, daar door de laatste toch al dikwijls controleurswerk verricht wordt.

Een andere vraag is het echter, of de ontstemming en moedeloosheid, die in het reeds zoo vaak gedupeerde korps bestuursambtenaren zou ontstaan, op zou wegen tegen het daardoor slechts indirect gediende belang van den dienst. Ook zouden onder-officieren-gezaghebbers, wier taak wel een andere is dan die van de burgerlijke idem, doch onder wie goede bestuursambtenaren voorkomen, personen gezocht kunnen worden, geschikt en bereid om in het korps der bestuursambtenaren te worden opgenomen. Ook dit zou echter slechts een lapmiddel zijn en de bovengenoemde ontevredenheid doen toenemen, terwijl het natuurlijk ook de vraag is, of het leger de officieren zou *kunnen* en *willen* afstaan.

Een andere maatregel, van tijdelijken aard echter, zou zijn om controleurs van Java en Madoera naar de Buitenbezittingen over te plaatsen, en zoo eenvoudig de scheiding tusschen de beide korpsen tijdelijk op te heffen. „Ook zou er tegen kunnen worden gewaakt, dat geen der uitgezonden jongste ambtenaren naar Java of de centrale bureaux verdwaalde, en ook dat geen ambtenaren aan den bestuursdienst worden onttrokken ter vervulling van betrekkingen die — geheel van administratieven aard zijnde — even goed door bureau-ambtenaren kunnen worden bekleed."

Deze maatregelen zouden het tekort aan ambtenaren kunnen beperken, doch zouden niet voldoende blijken om er in te voorzien.

Jaarlijks toch is er minstens een zeker aantal nieuwe ambtenaren noodig en is Leiden niet in staat die te leveren, zoo is een tekort onvermijdelijk. Het kardinale punt ligt in de te geringe belangstelling voor Indië in Nederland, juist in die kringen, waaruit de bestuursambtenaren getrokken moeten worden, die toch minstens uit den gegoeden middenstand moeten voortkomen. „Lieden van het genre Topee, Sneevliet zijn daarbij beslist uit den booze. Na de goede middenklasse is er niet eene die men bereikt door toekenning van studiebeurzen."

Wat er dan gedaan moet worden? Het traktement is, hoewel niet overmatig ruim, toch wel voldoende, doch verbetering van verlofstraktementen en pensioenen is een dringende eisch.

Verlof dient om geestelijk op te frisschen, om nieuwe indrukken op te doen, zich in te leven in de Europeesche denkwijze, kunst en muziek te genieten, om zoo mogelijk te reizen, andere menschen, dingen en opvattingen te zien, te hooren en te verwerken. *Niet* om ergens in een gehucht op de Veluwe, op een paar bedompte kamers in een straatje eener hoofdstad te hokken — omdat men al dat andere niet kan betalen.

En het is voor de werving niet bevorderlijk, als men in beschaafde kringen ziet, hoe verlofgangers, niettegenstaande de grootste zuinigheid, met een gezin niet rond kunnen komen van hun verlofstraktement, als het verlof ook maar eenigszins zal beantwoorden aan het doel, waarmee het is gevraagd en verleend.

Ook de pensioenen zijn te gering, tenzij men van de B.B.-ambtenaren eischt, dat ze gedurende hun diensttijd een kapitaaltje oversparen. Die eisch is onbillijk, daar een ambtenaar, die strikt eerlijk is, werkelijk niet zooveel kan sparen, als hij getrouwd is en kinderen heeft. En het verlof verslindt meestal de weinige gespaarde duitjes.

En in Holland kent men de fatsoenlijke armoede ook wel, die geleden wordt door gepensionneerden, die niet zoo gelukkig waren den residentsrang te bereiken, en ook dat benadeelt de werving.

Suriname.

Uit een brief van den heer J. J. Leys, directeur van het Landbouwonderwijs te Paramaribo, aan „De Standaard":

Van de Oost een stuk Nederland maken gaat nooit. Van de West wel. Dat stuk Nederland verliezen zou later ook wel eens een ramp kunnen blijken. Welnu, ik beweer, dat in betrekkelijk korten tijd Suriname een stuk land kan worden, dat overwegend Nederlandsch is, dat Nederlands denkt en doet, evenals Zuid-Afrika. Men schrijft veel over een Groot Nederland, welnu, annexeer Suriname voor de Ned. Taal en de Ned. gedachten, dan zijt ge een goed eind op weg om 't ideaal van een Groot Nederland te verwezenlijken. Dat kan geschieden door kolonisatie van Hollanders. Boeken en kranten zijn vol geschreven over de vraag: kan de Nederlander in de Tropen den gewonen arbeid verrichten? Kan hij concurreeren met den inlander? Neen, zeggen bijna alle autoriteiten. Ja, zeg ik, ten minste in Suriname. Hier is de toestand alweer geheel anders dan in de Oost. Daar verliest de kolonist zich in de millioenen inlanders. Hier beheerscht sinds reeds een handje vol kolonisten den toestand. Daar kan hij de concurrentie niet volhouden tegen den inlander, die voor een gering loon werkt. Hier wel, want de inlander vraagt hier een hoog loon. Voor minder dan ƒ 1.25 per dag werkt hij niet, dat is een loon, dat in den Achterhoek van Gelderland zelden wordt betaald. Bovendien moet de Hollander hier niet komen als arbeider, maar als zelfstandig landbouwer, die zijn eigen zaken drijft en zijn waren brengt op de groote wereldmarkt. Wij hebben hier een 60 jaar geleden een kolonisatie gehad van Hollanders. Die menschen zijn hier op de meest schandelijke manier behandeld, en toch, ik ga nog dagelijks om met hun afstammelingen, hebben enkelen het ver gebracht. Hoewel ze totaal verwaarloosd zijn op geestelijk gebied, zou er nog wel wat van te maken zijn. Die menschen doen ook het zwaarste werk in de tropenzon. Maar men moet hier niet zoo hard werken om op eervolle wijze in zijn behoeften te voorzien. De grond is buitengewoon vruchtbaar en levert twee volle oogsten per jaar. Als de zaak goed aangepakt wordt, als Jan Salie geen president is van de kolonisatievereeniging, maar Jan Cordaat presideert, dan is over 10 jaar de toestand reeds schitterend veranderd.

Ik heb mijn plannen meegedeeld aan dr. Scheurer en gouverneur Idenburg. De laatste vreest, dat de kolonisten te veel heeren zullen worden. Ik heb ook getracht burgemeester Tenkink van Ambt-Doetinchem er voor te winnen. Geef mij ƒ 100.000 en ik kies 50 jongens uit, die ik in een internaat samen breng, onder leiding van een flink predikant. Gezamenlijk ontginnen wij het oerwoud gedurende 2 jaar, dan wordt het ontgonnen terrein verdeeld in 50 perceelen, iedere kolonist krijgt een deel als zijn boerderij. Daar komt een huis op, hij laat zijn meisje overkomen, trouwt en begint voor zich zelf; met behulp van landbouwwerktuigen wordt het land coöperatief bewerkt. Het internaat wordt dan het kerkgebouw van de nieuwe gemeente. De technische leiding, daarvoor kan van hier gezorgd worden. Na drie jaar produceeren wij zooveel, dat we met zijn 50en voedsel kunnen leveren aan een tweede bezending van 50, die op een uur afstand 't zelfde bedrijf uitoefent. De rente van 't kapitaal, en de aflossing kan opgebracht worden in huurpenningen. Ik heb thans zoo iets bij de hand. Wat nog nooit iemand heeft aangedurfd, heb ik aangepakt. Ik heb een stuk oerbosch van het gouvernement gekregen, daarop heb ik 50 gezinnen, meest negers, die van samenwerking geen flauw begrip hebben. Ieder heeft een stuk grond gekregen en nu ben ik aan den gang om er gevestigde landbouwers van te maken in plaats van straatslijpers en armoelijders. Niemand heeft eenig vertrouwen gehad in 't slagen. Nu ik een half jaar bezig ben, nu praten de buitenstaanders anders, terwijl ik nog maar

aan het begin sta. De gouverneur is ook al geweest om een kijkje te nemen en sympathiseerde zeer met mijn streven. Maar één Hollander is meer waard dan twee negers. Ik vind het zoo jammer, dat we hier nog duizenden bij duizenden H.A. vruchtbaar land hebben liggen, dat we hier nog een paar millioen menschen met groot gemak konden voeden, terwijl we in Holland niet weten waar we met onze jonge mannen naar toe moeten.

Laat ze hier komen, hier is een schoone toekomst en Suriname blijft bewaard voor ons land en wordt een stukje Nederland in de nieuwe wereld.

* * *

„*De West*" van 13 Juli bevat een onderhoud met *Dr. Th. G. den Houter*, die — na de voltooiing zijner werkzaamheden op Curaçao — van den Minister van Koloniën de opdracht had gekregen om naar Suriname te gaan voor het geven van advies over hygiënische zaken. Deze opdracht was uitgelokt door een voorstel van den Geneeskundigen Inspecteur in Suriname, *Dr. Schenk*.

Dr. den Houter verklaarde, dat de deskundigen van oordeel zijn, dat Curaçao het doode punt voorbij is en zich thans in de opgaande lijn beweegt. Niet het minst dragen daartoe bij de groote werken, door de Bataafsche Petroleum Maatschappij daar de laatste jaren ondernomen. De aanvoer van ruwe petroleum uit Venezuela en de verscheping van de gewonnen producten, scheppen nieuw verkeer en de bewerking der olie in de raffinaderij op Curaçao, geeft vele handen werk, wat nog in sterker mate bij den bouw het geval was.

Na het noodige onderzoek en voorbereiding, diende dr. den Houter zijn voorstellen betreffende den gezondheidsdienst in bij den gouverneur. Nog tijdens zijn verblijf aldaar werd eene speciale kliniek en polikliniek voor besmettelijke geslachtsziekten geopend, bestemd zoowel voor vrouwen als mannen. Curaçao had den naam gekregen, dat het er op dit gebied niet gunstig gesteld was, wat natuurlijk geen aanbeveling is voor eene haven. Dr. den Houter, kreeg echter aanvankelijk den indruk, dat het in dit opzicht op Curaçao niet erger gesteld was dan in sommige West-Indische en Midden-Amerikaansche havens. Waar echter toenemende scheepvaart wordt verwacht, is het, afgezien van andere overwegingen, van belang voor Curaçao om den toestand zoo gunstig mogelijk te doen zijn, en in dat opzicht is reeds gebleken, dat de geopende inrichting aan eene behoefte voldoet.

Op de vraag, hoe het in dit opzicht in Suriname gesteld is, antwoordde dr. den Houter, dat, naar hetgeen hij had vernomen, het hem voorkomt, dat de gevaren hier zeker niet grooter zijn dan elders, eer het tegendeel.

Van de verdere voorstellen door dr. den Houter gedaan, ten aanzien van Curaçao, zijn eene scherpere doorvoering der koepokinenting en eene quarantaine-verordening eveneens bereids aangenomen.

Dr. den Houter deelde mede reeds talrijke conferenties met den geneeskundig inspecteur te hebben gehad, waarbij o.m. eenige adviezen en ontwerpen, te Curaçao uitgewerkt, waren behandeld, met het oog op eventueel noodige verbeteringen in Suriname. In het algemeen leek hem de gezondheidstoestand in Suriname niet zoo ongunstig als soms wordt beweerd, maar nog voor verbetering vatbaar. Wat de vaccinatie betreft, scheen men in Suriname, althans tot nog toe, Curaçao vooruit. Het was hem opgevallen, dat de inenting hier blijkbaar goed wordt doorgevoerd. Zelfs in de afgelegen scholen in de districten, vernam hij op zijn verschillende reizen, dat de kinderen gevaccineerd waren; overigens was hier voor de hygiëne nog veel en nuttig werk te doen.

Met genoegen had de heer den Houter vernomen, dat de geneeskunst hier, evenals op Curaçao het geval is, een goede reputatie heeft buiten de kolonie, zoodat meermalen vreemdelingen genezing komen zoeken.

De aard van de meest voorkomende ziekten op Curaçao en hier is zeer verschillend. Malaria, anchylostomiasis en filaria, hier maar al te veel bekend, komen daar als heerschende ziekten niet voor. Daarentegen nemen scorbut en ondervoeding daar soms bedenkelijke afmetingen aan in tijden van droogte, wanneer er gebrek is aan goed drinkwater en aan voedsel.

* * *

Onder de Woensdagavond-voordrachten, in 1917—1918 aan de Nederlandsche Handels-Hoogeschool te Rotterdam te houden, vinden wij opgenoemd „6 Febr. Mr. D. Fock: Suriname".

De voordrachten worden gehouden in het gebouw der Hoogeschool, Pieter de Hooghweg, des avonds te 8 uur precies. Zij zijn voor een ieder tegen betaling van ƒ 1.— per avond toegankelijk. Kaarten zijn verkrijgbaar bij den pedel der Hoogeschool en des avonds aan de zaal.

Curaçao.

De jongste mailbladen melden:

„Het blijft, gelukkig, doorregenen. De oude maisstronken van verleden jaar schoten opnieuw uit en hebben al lange groene blaren. En dat in Juli! Maar als alles goed gaat, komt de maiskorrel toch niet eerder dan begin van het volgend jaar. Veevoeder is er nu reeds in overvloed, maar voedsel voor den mensch moet duur worden gekocht."

* * *

Een der officieren van Hr. Ms. Zeeland is op Curaçao achtergebleven, om het station voor D. T. zoo mogelijk veel sterker te maken en heelemaal up to date; wat voor de scheepvaart en de toekomst der haven ongetwijfeld van het grootste belang zal zijn.

* * *

De Gouverneur heeft bij den Kolonialen Raad een Ontwerp ingediend ter aanvulling van eenige politieverordeningen.

Art. 1 zegt: „Het houden op openbare plaatsen, en buiten de stad zelfs op plaatsen die niet openbaar zijn van optochten, mascarades en serenades, van danspartijen en andere feesten of vermakelijkheden, daaronder begrepen het branden van vuren en het afsteken van en werpen met vuurwerk op of aan die plaatsen is verboden, tenzij met schriftelijke vergunning van het hoofd der politie en onder zoodanige bepalingen als nevens die vergunning door hetzelve nuttig of noodig worden geacht."

Art. 2: „Het is verboden, zonder vergunning van het Hoofd van politie, openbare vermakelijkheden te geven, of voor het publiek toegankelijke bijeenkomsten tot ontspanning of vermaak te houden, en in de buitendistricten bovendien danspartijen, muziekuitvoeringen en andere feestelijkheden of vermakelijkheden, die niet als openbaar of voor het publiek toegankelijk kunnen worden aangemerkt.

Het is verboden gebruik te maken van eèn in strijd met de bepaling van het vorig lid opengestelde of aangeboden gelegenheid tot bijeenkomst of vermakelijkheid of feestelijkheid."

* * *

De *Amigoe* van 4 Aug. schrijft o.m.: *Een gouden Jubelfeest.* 7 Augustus a.s. herdenkt het *Pensionaat Welgelegen* zijn vijftigjarig bestaan.

„Als een overwinningsfeest wordt dat gouden Jubilé gevierd in dankbare vreugde.

„En met reden!

„Immers, hoevele andere stichtingen op Curaçao hebben in dien langen loop van vijftig jaren den zwaren strijd om het bestaan moeten opgeven, terwijl het *Pensionaat Welgelegen* bleef groeien en bloeien en rijke vruchten gaf.

„Bijna vijf duizend Jongedames ontvingen daar haar opvoeding. Zij kwamen van Curaçao, Colombia, Venezuela, Haiti, Sto. Domingo, St. Thomas, Trinidad, St. Kitts, Saba, Mexico, Cuba, Jamaica, Argentinia, Costa Rica, Puerto Rico, Panama. Verschillende Fransche, Italiaansche, Engelsche families, hier of op de kust woonachtig, zonden hun kinderen naar het Pensionaat. Het getal pensionaires klom tot 167. En, ofschoon langzamerhand bijna overal in die verschillende landen zelf colleges en pensionaten werden opgericht, bedraagt het getal pensionairen van Welgelegen nog altijd 68. Dit wijst op een gevestigden naam, met eere verworven door goed onderwijs en degelijke opvoeding.

„Als Katholiek opvoedingsgesticht vooral heeft het zeer veel goeds gedaan, door toekomstige Moeders te vormen in die landen, waar het Katholiek Geloof nog niet overal bloeide."

Het blad besluit met de woorden:

„Van de bekwame hoofdmeesteressen aan deze inrichting verbonden, verdient de Eerw. Soeur Marie Josef Ricart een bizondere vermelding.

Haar invloed heeft grootelijks meegewerkt tot den snellen opbloei van het Pensionaat.

* * *

Door den Heer P. Jansen, directeur der Curaçaosche, is te Willemstad een Naamlooze Vennootschap opgericht de Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij met het doel stoomschepen en andere vaartuigen voor de algemeene vrachtvaart aan te koopen, te bouwen, in de vaart te brengen en te exploiteeren. Het kapitaal der Vennootschap bedraagt 2 millioen.

Curaçao is derhalve weer een nieuw Grootbedrijf rijk, dat grootelijks kan bijdragen tot de algemeene welvaart van het eiland.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Mas Marco. De *Sinar Djawa* en andere Maleische bladen maken er melding van, dat Mas Marco den 4en Juli j.l. in hooger beroep door het Hoog-Gerechtshof veroordeeld werd tot één jaar gevangenisstraf, met aftrek van de preventieve hechtenis. Alles overeenkomstig den eisch van het Openbaar Ministerie, zoowel bij den Raad van Justitie als bij het Hof zelf, zonder evenwel alle overwegingen van het Openbaar Ministerie tot de zijne te maken. Van eenige politieke overweging wordt niet gerept. In 't kort luidt het arrest aldus: Gelezen enz., het op 1 Mei uitgesproken vonnis van den Raad van Justitie, waarbij beklaagde is schuldig verklaard aan het opwekken van gevoelens van vijandschap tusschen groepen van ingezetenen en van haat en minachting tegen de Regeering; voorts aan opzetting tot een aanslag tegen de Regeering van Ned.-Indië, zonder dat de opzetting eenig gevolg heeft gehad en onder aanneming van verzachtende omstandigheden is veroordeeld tot twee jaren gevangenisstraf. — Overwegende, dat het vonnis wat de straftoemeting betreft behoort te worden vernietigd, omdat die straf niet staat in juiste verhouding tot de zwaarte van het gepleegde misdrijf; dat toch het Hof in ruimere mate dan de Raad verzachtende omstandigheden aanwezig acht; dat voor het overige het vonnis, als wel en wettig bewezen, behoort te worden bekrachtigd. — Op deze gronden veroordeelde het Hof Mas Marco tot de straf van één jaar gevangenis ter vervanging van dwangarbeid van gelijken duur, met bepaling, dat de reeds ondergane, voorloopige hechtenis geheel als straf zal worden aangerekend.

Mas Marco was bij de uitspraak tegenwoordig en hoorde uiterlijk kalm de voorlezing van het arrest aan. Hem werd nog medegedeeld, dat en op welke wijze hij gratie kon vragen, in welk geval de tenuitvoerlegging der straf zou worden opgeschort. Er was een vrij groot publiek in de zaal.

Uit het verhoor wordt alsnog 't volgende medegedeeld: Mas Marco, voorgeroepen en door den President in het Hollandsch aangesproken, gaf zijn verlangen te kennen in 't Maleisch te worden gehoord, waarom de President last gaf den tolk voor te roepen. Op de vraag van den President, of de tolk beëedigd is, antwoordde deze, dat zulks niet het geval was, waarop de President gelastte, dat hij alsnog beëedigd moest worden. De tolk maakte bezwaar, dat hij *vrijdenker* is. De President schortte daarop de zitting voor een half uur. Hierna werd de zitting heropend. Een Commies van het parket zou als tolk fungeeren en werd als zoodanig beëedigd.

De President: Mas Marco, U hebt de dagvaarding voor deze terechtzitting ontvangen?

Mas Marco: Ja.

De President verzocht den griffier deze dagvaarding voor te lezen, hetgeen deze met buitengewone radheid van tong deed. In deze dagvaarding werd de beklaagde beschuldigd van het zaaien van haat en minachting tegen de N.-I. Regeering, bij herhaling gepleegd en opruiing van de bevolking, ten doel hebbende de omverwerping der Regeering, echter zonder dat dit gevolgen had gehad. De President vroeg den beklaagde, of deze nog volhardde bij zijn verzoek om uitstel. (Hij had den 30en Mei een brief aan het Hof geschreven met verzoek de behandeling der zaak te willen uitstellen, totdat hij, Marco, met zijn memorie gereed zou zijn). Daar Marco deze memorie bij zich had, antwoordde hij ontkennend op de vraag van den President en overhandigde dezen de memorie, waarin Mas Marco zeide, het hem in de dagvaarding ten laste gelegde te aanvaarden, doch tevens de clementie van het Hof in te roepen. Hij verzocht het Hof nederig de meest verzachtende omstandigheden in aanmerking te willen nemen en te letten op zijn geringe ontwikkeling en jeugdigen leeftijd. De President vroeg toen, of Mas Marco bleef volhouden bij zijn bewering, dat hij met zijn geschrijf niet ten doel had de bevolking op te ruien tegen de Regeering. Marco antwoordde slechts het goede te hebben beoogd.

De President: Maar waarom gebruikte U dan zulke beleedigende uitdrukkingen?

Mas Marco: Ik heb slechts gewaarschuwd en deed dit op dezelfde wijze, als het *Nieuws van den Dag v. N.-I.* waarschuwde.

Toen las de President de memorie van appel van den Officier van Justitie te Batavia voor. In deze memorie werd gewezen op de verschillende uitlatingen in de vonnissen van den Raad van Justitie te Batavia; voorts vestigde de Officier de aandacht op het feit, dat Mr. W. K. S. van Haastert vroeger hoofdredacteur van het *Nieuws van den Dag v. N.-I.* voor bijna een synoniem geval werd vrijgesproken en Mas Marco, als Javaan, zulk een zware straf kreeg. De Inlandsche wereld noemde dit niet meer straffen, doch ging Mas Marco als een martelaar beschouwen. Mas Marco heeft niet anders gedaan dan voor zijn volk opkomen, zoodat de Officier van Justitie het Hof verzocht de door hem geëischte straf van één jaar alsnog op den beklaagde toe te passen.

De President: Maar als U, Mas Marco, niet het plan had om de bevolking tegen de Regeering op te zetten, waarom bezigde U dan deze uitdrukking: ,,*slaat hen half dood, of beter heelemaal dood?*''

Mas Marco: Dat deed ik om de inlanders moed in te spreken.

Daarna stelde de President den beklaagde in 't Hollandsch verschillende vragen omtrent diens levensloop, welke door Mas Marco afwisselend in het Hollandsch en het Maleisch werden beantwoord.

De President vroeg daarna of hij nog iets in 't midden te brengen had?

Mas Marco: Neen.

De President: Heeft een der Raadsheeren nog iets in 't midden te brengen?

Daar geen der Heeren iets te vragen had, gaf de President vervolgens het woord aan den Advocaat-Generaal. Deze requisitoir nemend, zeide, dat hij met betrekking tot deze zaak niet veel meer had op te merken, vooral niet na de minutieuse behandeling voor den Raad van Justitie. ,,Ik acht het zonneklaar bewezen, dat beklaagde schuldig is aan het hem ten laste gelegde''. Bovendien is beklaagde reeds meermalen veroordeeld geweest voor hetzelfde feit, zoodat ik feitelijk geen verzachtende omstandigheden kan aanvoeren. Ik requireer derhalve voor beklaagde een straf van één jaar gevangenis met aftrek van de door hem reeds ondergane preventieve hechtenis.

De President stelde Mas Marco in kennis met het requisitoir van den Advocaat-Generaal en zeide, dat de uitspraak in deze zaak zou plaats hebben op Woensdag 4 Juli 1917. — Er was vrij veel publiek. Mr. Nederburg woonde als belangstellende de zitting bij. Het Hof was samengesteld uit Mr. A. C. H. Graafland, president, Mr. Heyman en Mr. Stork, Raadsheeren en Mr. H. V. Monsanto, Advocaat-Generaal.

Gekrenkte Majesteit. De *Sinar Djawa* doet 't volgende verhaal betreffende den assistent-resident van Soerakarta: ,,Op een ochtend stond deze in slaapbroek en kabaja op het erf van zijne woning. Passeert een Inlandsch onderwijzer, nieuweling op de plaats, bewondert het huis, dat daar zoo alleen staat. De assistent-resident vraagt hem in 't Maleisch: waar hij zoo naar kijkt? O, was het antwoord, ik kijk naar het mooie huis. De assistent-resident: ,,Wat is daar voor moois aan te zien?''

De onderwijzer: ,,Mag ik dan niet naar het huis kijken?''

De assistent-resident: ,,Je bent brutaal, kun je niet *boso?* ('t hoog Javaansch spreken).

Blijkbaar was de assistent-resident ten zeerste verwonderd en verontwaardigd, dat die Inlander aan den intelligenten glans op zijn gezicht en aan andere treffelijke dingen niet kon zien, dat hij de assistent-resident was. Een oppasser schiet toe en beduidt den Inlandschen onderwijzer, dat hij tegenover den assistent-resident staat, waarop de Inlander in beleefd hoog Javaansch zijn excuus maakt.

De assistent-resident: ,,*Pigi, bangsat*''. (ga weg, schurk.).

De Inlander af, dient elders een klacht in.

Waarom — zoo vraagt de schrijver — verstrekt de Regeering geen ambtelijke slaapbroeken (slaapmutsen zijn niet meer noodig) of pijamas met een breed galon om de pijpen, en aan de achterzijde ter plaatse van elk der beide halfronden, twee groote B. B.'s?!''

Nieuwe Inl. Kerken. De *Bintang Soerabaja* vernam, dat Soerabaja twee nieuwe Inlandsche protestantsche kerken krijgen zal. Voor de éene liggen de fundamenten al, en is men druk bezig met het houtwerk in orde te maken. De tweede zal verrijzen naast den stadstuin. Met 't oog op de aardbevingen, die daar nog al eens in meerdere of mindere mate voorkomen, zullen de gebouwen van hout worden opgetrokken. Om er meer het aanzien van een kerk

aan te geven, krijgt elk van deze gebouwen een toren van 25 M. hoog met uurwerk; ook is men in onderhandeling over den aankoop van een klokkenspel. Behalve deze twee Inlandsche kerken krijgt ook de Europeesche kerk een toren met carillon.

Inl. Coöperatie. In het einde van Juni is te Soemenep, op initiatief van den administrateur der afdeelingsbank aldaar, een vergadering gehouden van landbouwers, met het doel om van dezen gedaan te krijgen, dat zij hun produkten coöperatief zullen verkoopen en daardoor uit de handen blijven van Chineesche opkoopers, die zich door het bekende voorschotten-systeem tegen véél te lage prijzen van den oogst der verschillende produkten verzekeren. Men heeft hier vooral het oog gehad op de *Kesambipitten*, waaruit zeer goede olie verkregen wordt en waarin een levendige handel wordt gedreven door Chineesche opkoopers. De prijs, dien zij daarvoor betalen, moet, in verhouding tot de werkelijke waarde, abnormaal zijn. De Mandoerees bleek wel ooren naar het plan te hebben en het is vrij zeker, dat een coöperatieve verkoopsvereeniging in dien geest tot stand zal komen. Zij zou dan tevens andere categoriën landbouwers omvatten. Zoo wil men o. m. ook den handel in coprah en maïs tegen het woekersysteem in bescherming nemen. De afdeelingsbank belast zich verder geheel met de regeling van deze zaken; zij zal den landbouwer voorschotten geven en zijn product verkoopen, waarna hem het verschil wordt uitbetaald. De bedoeling is te Soemanep een vaste markt van deze artikelen te openen, waarbij de Madoeratram heeft toegezegd de produkten tegen een gereduceerd tarief te vervoeren. Dat dit vervoer belangrijk is, moge hieruit blijken, dat de Madoeratram. sinds den oorlog per maand 20.000 blikken k e s a m b i-olie vervoert. Uit den bast der kesambipit verkrijgt men brandstof van goede kwaliteit. (*Bintang Soerabaja*).

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. In de *Perniagan* wordt het verhaal gedaan van *Antawi*, die een samenzwering op touw gezet had in de dessa Tjicureuh (afdeeling Madjalengka, residentie Cheribon). Hij wilde een koninkrijk stichten en stelde al vast *dertig* ambtenaren aan. Waarschijnlijk was hem de Russische revolutie in het hoofd geslagen! Zoo gek was hij echter niet, of hij dacht ook aan de praktische voordeelen. Die hem niet wilde volgen, liep een boete op van *f* 25. Hij kreeg een zekeren aanhang in de dessa. De *S. I.*-afdeeling, die hiervan kennis kreeg, verklaarde Antawi voor een slecht Mohamedaan. Een groote ruzie ontstond er en zoo lekte de zaak uit. De revolutionairen bombardeerden de huizen van de S. Iers. De mantripolitie en de dessapolitie konden de aanhangers van Antawi niet te pakken krijgen. De regent riep toen de bevolking in massa op, waarna het een dessapatrouille gelukte om de oproermakers te vatten en op te sluiten. Indien de S. I. zich niet met deze zaak bemoeid had, zou het verzet stellig grooter en misschien van politieke beteekenis geworden zijn. Bij deze niet politieke actie in de dessa Tjicureuh is weer van een hulpmiddel gebruik gemaakt, waarvan het succes onze opmerkingen — alzoo de schrijver — over de onrijpheid van de volksmassa opnieuw onderstreept heeft. „Koning Antawi" won de meeste zijner aanhangers door het *tandakken*. Toen de oproermakers gevangen genomen werden, waren ze op van overspanning; den heelen vorigen nacht hadden ze n.l. doorgebracht met tandakken. De dans hypnotiseert de omstanders als 't ware en maakt ze tevens tot aanhangers eener „revolutionaire beweging". Alweer blijkt hoe weinig er noodig is om de dessabevolking of een deel daarvan in beweging te brengen.

* *
*

Dat de S. I. weinig of in 't geheel niets doet voor den kleinen man, wiens belangen zij heet te bevorderen — zoo wordt in de *Pewarta Soerabaja* geschreven — heb ik reeds een enkele maal met bewijzen gestaafd. Nu nog een ander sterk staaltje van de indolentie der *S. I.*: Een huisnijverheid is n.m. de aanmaak van *sapoe's* of bezems, waarvoor de grondstoffen uiterst goedkoop of slechts voor het krijgen zijn, n.m. de klapperbast, de idjoek van de arenpalm, enz. Nu geschiedt de aanmaak slechts tot een bepaalde hoeveelheid, voldoende voor den plaatselijken verkoop. Aan export werd tot voor kort niet gedacht in Pekalongan en Kedoengwoeni. Ook het crediet wezen dacht er niet aan, waarschijnlijk met het oog op de lijdensgeschiedenis van de thans opgedoekte kokosfabriek te Koetoardjo aan gene zijde van den Slamat. Maar het exporteeren van kokosartikelen door internen van het Bandoengsche blindeninstituut tot ver buiten de Preanger bracht de Chineezen *Tan Ke Djwan* en *Loe Kay So* respectievelijk te Kedoengwoeni en Pekalongan op het idee, om van de *sapoe's* een exporthandel te maken. Zij noodigen de huisnijverheid aan en koopen de bezems bij duizenden op van den kleinen man, voor den uitvoer naar Batavia, tegen zeer lonende prijzen. De winsten door de Chineezen behaald, hadden de Inlanders zelf kunnen verdienen. Nu scheldt de S. I. op de Chineezen, die de winsten empocheeren. Men moet maar op het idee komen!

Bij tijds gesnapt. Eenigen tijd geleden meldde bovengenoemd blad de arrestatie van een Chineeschen hotelhouder, toen deze aan boord van een paketboot op de reede te Soerabaja in ontvangst dacht te nemen vijf Chineesche meisjes, die hem van Singapore voor obscure doeleinden toegezonden waren. Ook een oude Chineesche vrouw, die de meisjes begeleidde, werd in arrest gesteld. De meisjes werden naar China teruggezonden, terwijl de hotelhouder en de oude vrouw door den landraad tot twee jaren gevangenisstraf veroordeeld werden. De vergunning van den Chinees om een hotel te houden is tevens ingetrokken.

Kweekschool voor Chin. Onderwijzers. Van Padang hebben zich d r i e Chineesche jongelieden aangemeld voor de toelating tot de kweekschool voor Chineesche onderwijzers. (*Sinar Sumatra*).

Geen Plaats. De Engelsche Consul waarschuwde de Indische Regeering, dat het te kort aan scheepsruimte voor Britsch-Indië het zeer onwaarschijnlijk maakt, dat in den overvoer van andere dan Engelsch Indische pelgrims van Bombay, naar Djeddah kan worden voorzien. In verband hiermede is op de Engelsche schepen voor de N. I. pelgrims, die naar Djeddah wenschen te gaan, geen plaats. (*Perniagan*).

Van Vreemde Koloniën.

Herlevend Nationaliteitsbewustzijn.

Al is 't verloop der Stockholmer conferentie op stuk van zaken niet op een vrede door 't georganiseerde proletariaat uitgeloopen, toch kan de poging, om de stemmen uit 't volk van vele deelen van de wereld tot uiting te laten komen, niet als geheel mislukt worden beschouwd. Integendeel zelfs, wat tot nu toe op verschillende punten alleen binnen eigen grenzen uitgesproken werd, of ook wel binnen eigen landsgrenzen zelfs niet uitgesproken durfde worden, heeft nu gelegenheid gehad zijn toon verder te doen reiken en in ruimer kring kond te doen van de vrijheidswenschen, die bij vele broeien in vele groote rijken. Of dit een voor de socialisten verblijdend verschijnsel is? Zeker, in den ontwaakten vrijheidszin, in den ontwaakten moed tot spreken kan niets dan verblijdends liggen, maar dat zoo vele stammen zich niet thuis voelen in de natie, waartoe zij nu heeten te behooren, dat deze allen hun politieken meester beschouwen als een dwingeland, waarvan zij zich vrij willen vechten en zeer sterk gehecht blijken aan hun nationaliteit, dat moet 't perspectief van vele oorlogen openen, en 't moet de illusie wegnemen aan een nu voor goed en algemeen te stichten wereldvrede na den wereldoorlog. Of zouden er vredesapostelen zijn, die in ernst gelooven dat de komende vrede voor deze kwestiën de oplossing zal schenken, die de volkeren zelf wenschen?

Wie de reeks van mededeelingen leest die aan het Stockholmer comité zijn overgebracht door afgevaardigden uit de zich onderdrukt voelende landen, zal niet durven aannemen dat deze vraagstukken, naast de vele die reeds van algemeene bekendheid zijn, bestemd zijn om afgedaan te worden. Afgescheiden van hetgeen te bereiken zal wezen, is 't reeds zeer interessant in den bundel verklaringen na te gaan, uit welke hoeken stemmen zijn opgegaan en wat deze ons via 't comité kwamen zeggen.

Aan den oproep van de nationale partij in Egypte ontleenen wij b.v. de volgende grepen:

Nadat Amerika zich vrij had gemaakt van de Europeesche overheersching en nadat alle andere werelddeelen verdeeld waren onder de koloniseerende mogendheden, is de verdediging onder deze zoo scherp geworden en den strijd zoo razend, dat een beslissing door de wapens onvermijdelijk was geworden. Hieraan is de groote wereldoorlog te wijten . . . .

De onderdrukte volkeren hebben zich uitermate verheugd toen de socialisten hun vredesbeginselen hebben verkondigd: geen annexaties, geen oorlogsschatting. Zij hopen dat dit geen leege uitdrukkingen zullen zijn, maar dat die beginselen ook zullen worden toegepast op Afrika en Azië. 't Recht voor elk volk om zich zelf te regeeren moet voor 't geheele menschdom erkend worden.

Daarop zet 't rapport uiteen, dat de afkondiging van 't Britsche protectoraat over Egypte als een onrechtmatige daad is te beschouwen en bepleit 't uitvoerig 't recht en de noodzakelijkheid van een Egypte zoowel vrij van Turkije als van Engeland.

De Egyptenaren zullen voor geen enkel offer terugdeinzen om hun grond te bevrijden en de onafhankelijkheid ervan te verzekeren.

Wie een duurzamen vrede wil vestigen, moet van 't politieke terrein alle kwestiën wegvegen, die toekomstige oorlogen in zich dragen. Maar zoolang als er onderdrukte natiën zijn, kan de vrede niet gewaarborgd zijn. Die natiën zullen er steeds op bedacht zijn den overheerscher te verdrijven met den steun van zijn vijanden, zelfs als hij overigens de meest rechtvaardige onder de vorsten ware.

Namens de gefedereerde socialistische en de nationaal

democratische partijen in Géorgië werd een memorie ingediend, die tegen de drukkende Russische politiek gekant is, waaronder de Géorgiërs sedert 115 jaren gebukt gaan.

Na over die onderdrukking gesproken te hebben, luidt 't stuk: Thans is Rusland in opstand gekomen. 't Tsarisme is terneer geworpen. De R. revolutie is niet alleen door 't R. volk uitgeroepen, maar zij is een daad van alle volkeren van Rusland. Dientengevolge moeten alle volkeren van 't groote rijk gelijkelijk van de veroverde vrijheid genieten. De gelijkheid van alle R volken, daarop moet die vrijheid berusten. De verklaring van de rechten van den R. burger, zooals zij gegeven is door 't revolutionaire bestuur, is niet afdoende, zij moet worden aangevuld met die van het recht op gelijkheid van alle volkeren, zoodat elk volk vrij over zijn eigen lot zal beslissen.

Dan worden de grondslagen aangegeven, waarop Géorgië een plaats in de R. gemeenschap zou willen innemen. Zijn gebied omvat Tiflis, Koetais, Batoem, Soekhoem, de helft van Kars en Sakathala, 't wil een autonoom bestuur krijgen, in bondgenootschap met het overige Rusland en Caucasië. 't Wil herstel en geheele onafhankelijkheid voor de Géorgische kerk. Onafhankelijkheid van de buitenlandsche politiek van R., zoodat 't niet wordt meegesleept in imperialistisch bedrijf tegen volkeren, die geen vijanden van Géorgië zijn.

De uiteenzetting van den afgevaardigde der Kirghise-Kaïssaks achtte 't niet overbodig eerst te zeggen dat dit volk de streek bewoont begrepen tusschen 't Oeral-gebergte en de Chineesche grens, en 7 millioen zielen telt.

Sedert 1831 heeft Kahn Aboul-Haïr 't Russisch protectoraat aanvaard. Nadien volgden de andere kahnaten. In 1850 werd de gesloten overeenkomst eenvoudig door Rusland terzijde gezet. In 1868 werd een R. bestuur voor alle Kirghisen ingevoerd. Een opstand volgde, die op de meest geweldige wijze werd onderdrukt. De godsdienstige, nationale en bestuursvrijheden werden belangrijk ingekort. De bouw van scholen en kerken werd tegengegaan. 't Militaire bestuur heeft de macht om de Kirghisen zonder vorm van proces te verbannen of gevangen te zetten. De verdeeling van den grond heeft op willekeurige wijze plaats. Het bestuur der Russen is, volgens dien afgevaardigde, gericht op de uitroeiing van zijn volk.

Zij vragen nationale en godsdienstige autonomie. De grondverdeeling overeenkomstig de in 1831 gesloten overeenkomst. Afschaffing van alle wetten, die de bewoners der Steppen achter stellen bij de orthodoxe Russen. Behandeling van de instellingen van onderwijs, godsdienst en weldadigheid op gelijken voet als dergelijke instellingen in 't eigenlijke Rusland. De opgebrachte belastingen moeten voor 't volk en 't land der Kirghisen bestemd worden. De willekeurige handelingen der R. ambtenaren moeten ophouden.

Uit een gansch ander deel van de wereld kwam een vrijwel gelijkluidende roep. De muzelmannen van Noord-Afrika wezen erop dat drie groote groepen van te zamen 20 millioen Arabieren verdeeld zijn over Algerië, Tunis en Marokko. Algerië is sedert 1830, Tunis sedert 1882 onder Fransch protectoraat, en met Marokko is dit ook, zij 't al niet geheel, 't geval. De onderdanen dezer landen hebben veel voor Fr. gedaan, maar zij zijn teleurgesteld door 't gebrek aan betoonde belangstelling. Hierover wordt in 't rapport nader uitgewijd, om de verlangens dan in de volgende termen samen te vatten. Vooreerst opheffing van de wetten, waardoor de inboorlingen worden achtergesteld. Vermindering van den belastingdruk. Zelf gekozen vertegenwoordigers om hunne belangen te verdedigen. Verbetering van 't onderwijs. Eerbiediging van hun godsdienstige instellingen. Bescherming tegen willekeur van de kolonisten en de ambtenaren. Bestrijding van den alcohol. Vrije beweging in 't actieve en economische leven, waar de inboorling tot nu toe slechts is gebruikt als middel om de kolonisatie te dienen en den handenarbeid te verrichten.

't Indisch nationaal comité gaf een samenvatting van de redevoeringen, welke in December 1916 op congressen in Britsch Indië gehouden zijn, om aan te dringen op zelfbestuur: no worldpeace without Indian freedom. De lezer van 't Koloniaal weekblad kent er de strekking van.

Een geestdriftvolle, maar wel wat te lange oproep, namens 't Perzische volk, brachten de 2 afgevaardigden in 't Perz. parlement en leiders van de constitutionalistische partijen aan Europa over. 't Is niet doenlijk den inhoud in enkele regels weer te geven, wij meenen te moeten volstaan, met de conclusiën over te nemen. Buitenwerking stellen van de Anglo-Russische conventie van 1907. Teruggave van de staatkundige en economische vrijheid van Perzië. Vrijheid om zijn financiën en zijn verdediging te regelen. 't Recht om vreemde raadslieden te kiezen van alle nationaliteiten naar eigen goedvinden. 't Recht om leeningen te sluiten zooals en waar Perzië naar eigen inzicht. Teruggave van de fiskale zelfbeschikking. Vrijheid van vaart op de omringende zeeën. Exploitatie ten eigen bate van de minerale rijkdommen. De concessies, conventies en contracten, die, in groot aantal, door ultimatums en bedreigingen verkregen zijn, moeten opgeheven worden. Eindelijk geheele en volkomen onafhankelijkheid van de Perzische natie, om tot vrije en vreedzame ontwikkeling te kunnen komen.

In den afgevaardigde van Tchagataï kwam de volksstam aan 't woord, die in Rusland woont in de khanaten van Boekhara en Khiva en de provincie Turkestan, met een bevolking van ongeveer 5 millioen. Hij vroeg eveneens geheele onafhankelijkheid. Hij beschuldigt Rusland zich niet te hebben gehouden aan 't tractaat van 1866 op voet van gelijkheid gesloten. Een halve eeuw van R. onderdrukking heeft bijna niets overgelaten van de nijverheid, 't onderwijs en andere instellingen van nationale cultuur en beschaving. Onder voorwendsel van de mogelijkheid van een aanval uit Afganistan, nam 't landen in bezit en bouwde 't havens, die niet in 't voordeel van 't land kwamen; 't belet de inboorlingen omgang met de mohamedaansche buurstammen te hebben, 't werpt duizend moeilijkheden op voor de reizen der Tchagatais naar 't buitenland en in 't bijzonder naar Mekka en Medina. Van dit alles vragen dezen nu bevrijding van de jonge republiek.

Wij vonden in een vorig nummer van 't Kol. Wkbl. gelegenheid van de beweging onder de Tartaren gewag te maken. Wat wij boven aanhaalden uit rapporten van Russische stammen is een herhaling hiervan.

Op vele, vele punten van de wereld komt een nationaal bewustzijn op, dat zich los weet te maken van de suggestie der overheersching, en 't is zeker zeer verwonderlijk, dat die drang tot herstel van de zelfstandige natiën in een eigen volksland, zich kwam uite door 't congres te Stockholm dat de Internationale wil herstellen, die meer voelt voor 't wegdoezelen, dan voor 't aandikken van de nationale demarcatielijnen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Domein. Agrarisch eigendom en Inlandsch bezit.

In de laatst verschenen afl. van het Indisch Tijdschrift voor het Recht in N.-I., doet het Bestuur der N.-I. Juristen Vereeniging mededeeling aan de leden, dat het aanvankelijk besluit om de Algemeene Vergadering dit jaar te houden in Semarang, door de omstandigheden niet kan worden gehandhaafd. Het heeft het Bestuur groote moeite gekost om zich, behalve van het reeds gepubliceerde praeadvies van Mr. A. Neytzell de Wilde, over de bewijskracht der zgn. eigendomsacte, nog een tweede praeadvies te verzekeren. Eerst onlangs mocht het gelukken Mr. G. J. Nolst Trenité te winnen voor het uitbrengen van een praeadvies over een zeer belangrijk onderwerp, het agrarisch recht betreffende.

Bedoeld praeadvies is thans verschenen. Het gaat over deze twee vragen:

1°. Welke is de aard van het zgn. agrarisch eigendomsrecht en van het Inlandsch bezitrecht op grond en welke is de verhouding dezer rechten tot het domeinrecht van den Lande?

2°. In hoeverre bestaat er behoefte aan wijziging van onze agrarische wetgeving, teneinde den aard en de onderlinge verhouding dezer rechten zuiver te doen uitkomen?

In een 50-tal bladzijden brengt Mr. G. J. Nolst Trenité hierover advies uit. Eerst stelt hij een onderzoek in naar de verhouding tusschen het domeinrecht en agrarisch eigendom (§§ 1—6), behandelt vervolgens de verhouding tusschen het domeinrecht en het Inlandsch bezitrecht (§§ 7—19) en geeft dan in de §§ 20—25 de wijzigingen aan, die volgens hem in art. 62 Reg. Regl. en art. 1 van het Agrarisch Besluit moeten worden aangebracht.

Weekblad voor Indië.

No. 11 bevat een opstel van den heer J. Koning die er de aandacht op vestigt dat het dit jaar een eeuw geleden is sedert wij eenig daadwerkelijk gezag over Borneo's Zuider- en Oosterafd. kregen. Na de voornaamste gebeurtenissen in herinnering te hebben gebracht, zegt schr. dat aan Borneo nog veel te weinig aandacht wordt geschonken. Weliswaar zijn in de laatsten tijd aldaar herhaaldelijk wetenschappelijke onderzoekingen gedaan, maar van de bronnen van handel en welvaart, waaraan het land daarbij gebleken is zoo rijk te zijn, werd tot dusverre in geen belangrijke mate gebruik gemaakt. — Verder bevat dit Nr. o.m. levensbijzonderheden (met portret) van den nieuwen directeur van het Dep. van Justitie Mr. H. J. Scheuer.

In No. 12 schrijft J. Koning over het landvoogdelijk bezoek aan Soerabaja en Oost-Java. In opvolgende Nrs. zal schr. deze gebeurtenis in woord en beeld vereeuwigen. — S. v. D. vertelt, als ooggetuige, van een begrafenis in de Dajaksche landen van Centraal Borneo.

De Indische Mercuur.

De heer F. W. Craandijk opent het Nr. van 5 October met een waardeerend artikel, gewijd aan de nagedachtenis van den heer J. H. de Bussy, (den 2en dezer in den ouderdom van 69 jaren te Amsterdam overleden). Als uitgever van Indische geschriften had de overledene een gevestigden naam; ook aan de Ind. Gids en de Indische Mercuur was zijn naam verbonden. Vooral zijn verdiensten ten opzichte van laatstgenoemd blad worden door den heer Cr. naar voren gebracht.

Overigens bevat dit Nr.: Nog eens: de toekomst der bibit-voorziening van de Java suikerindustrie (vervolg), door J. Sibinga Mulder. — Koffie surrogaten, door W. H. Th. Harloff. — Ontkleuringsschool voor suikerproducten. — Soekaboemische Landbouwvereeniging (Kiemproeven van kinazaad). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Inlandsche rietsuikerindustrie.

Blijkens bovengenoemd Ind. Merc.-Nr. bevat het Soer. Handelsbl. interessante mededeelingen van Reflector omtrent de inlandsche rietsuiker-industrie in het district Ngoenoet (Kediri).

Het vorig jaar werden daar 3191 bouws met riet beplant. De opbrengst varieerde van 40 tot 60 pikol goela (suiker) batok, zoo genaamd naar de halve klapperdoppen (batok), waarin de vloeibare suiker gegoten wordt en na verharding den vorm van den dop behoudt.

De geldelijke opbrengst zal voor 1916 ongeveer f717.975 hebben bedragen, d.i. 225 per bouw, heel wat meer dus dan de inlander van zijn rijstvelden trekt. En

zulk een uitkomst wordt dan nog verkregen niettegenstaande de bevolking, uiterst conservatief, niets aan riet-selectie doet en de schadelijke gevolgen daarvan in den stand van het riet duidelijk waarneembaar zijn.

Mocht het Departement van Landbouw er eindelijk in slagen de lieden tot betere kultuurmethoden te bekeeren, dan zouden zij nog heel wat meer van hun grond kunnen maken.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Inhoud van de Mei-afl.: De ontwikkeling van het financiewezen der zelfbesturende landschappen op de Buitenbezittingen, gedurende het tijdvak 1914—1916, door J. Roest. — Verslag van een reis van den controleur van Baros naar de beoosten Baros gelegen onafhankelijke landschappen in het jaar 1883. Bewerkt voor het Tijdschr. B. B. naar een officieel verslag (slot). — Het inzouten van zeevisch in de afdeeling Toeban, door J. E. Jasper. — De bestuursreorganisatie in Tapanoeli, door W. J. Beck. — Bevordering van het steen- en pannenbakkersbedrijf in Ned.-Indië (ontleend aan het Jaarboek van het Dep. van L., H. en N. over 1915. — Pisang-export van Java (Idem). — Een nieuw weekblad in Holland over Indië. — De loop der grondhuurprijzen bij de suiker-industrie.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 2 van deel 57 van het geneeskundig Tijdschr. voor Ned.-Indië (een lijvig boekdeel vormend), is uitgegeven ter gelegenheid der opening van het nieuwe geneeskundig laboratorium te Weltevreden. De bundel bevat tal van bijdragen van hen, die vroeger aan het laboratorium hadden gewerkt, als: Verontreiniging van openbare wateren, door Dr. P. A. A. F. Eijken. — Choleravaccinatie te Batavia in 1914, door Dr. G. J. Krediet. — Over den infectiositeitsduur der Indische rattevloo, door Dr. L. Otten. — Over het reukvermogen bij Inlanders, door Dr. H. C. G. Tempelaar. — Over de cholera te Batavia in 1915 en 1916, door L. S. A. M. von Römer. — Voorts o.m. bijdragen in verband met genoemd laboratorium van Dr. G. Grijns, H. von Essen, W. van der Burg en L. J. Hoogkamer.

De Tropische Natuur.

Het Juli-Nr. bevat o.a.: Indische duinplanten, door C. A. B. (vervolg). — Een uitstapje naar de Vorstenlandsche vulkanen, door Dr. L. G. den Berger. — Bataviasche causerieën, door Fr. J. van Eekhout. (Beschrijving van verschillende vogelsoorten). — Rimboeleven in Sumatra (vervolg), door E. Jacobson. — Kraaien (in den Ind. Archipel), door E. Jacobson.

De Java-Post.

In No. 25 van den loopenden jaargang weder een artikel van den heer Joh. Suys over het Indisch staatsbeleid. Schr. behandelt thans „het kiesrecht voor Inlanders."

Voorts in No. 26 het eerste gedeelte van een opstel van Pr. Vertenten: Naar het binnenland van Zuid-Nieuw-Guinea.

Indië. Geïllustreerd weekblad.

No. 27 bevat o.m. Het Studiefonds van de middelbare koloniale landbouwschool te Deventer. — De Volksraad (met portret van den benoemden voorzitter Dr. J. C. Koningsberger). — De nieuwe ziekeninrichting van de Koninklijke Paketvaart Maatschappij te Weltevreden.

Koloniale goudindustrie.

In den aanvang van dit jaar hield Dr. J. H. Verloop een drietal lezingen in de Handels Hoogeschool te Rotterdam over „De economische beteekenis van onze koloniale goudindustrie", welke thans in boekvorm zijn uitgegeven (bij H. A. van Bottenburg te Amsterdam). Achtereenvolgens behandelt Dr. V. I. De Koloniale goudindustrie, de geologisch-technische zijde. II. De economische vraagstukken. III. Algemeene vraagstukken en conclusies. Aanteekeningen.

De Indische Gids.

In het October-Nr. besluit de heer A. D. van der Gon Netscher zijn beschouwingen over de organisatie der Indische officieele handelsstatistiek. — De heer van Andel schrijft een artikel: Indië (Java) weerbaar in economisch opzicht, waarin hij tal van maatregelen aanbeveelt, die tot opheffing van den landbouw kunnen bijdragen. — In een niet onderteekend artikeltje „Initiatief" worden eenige wegen aangegeven, die open staan voor Indische nijverheid en industrie.

Overigens de gewone rubrieken: Varia (Het bankwezen in Ned.-Indië. — Papua. — Mohammedaansche vrouwen in Indië. — De reis naar Sumatra van Lievinck. Enz.) — Revue van brochures, enz. — Wetenschap en industrie. (De hoedenindustrie op Curaçao.) — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Berichten Utrechtsche Zendingsvereeniging.

Het 1 Oct.-Nr. bevat een stukje van zendeling J. Fortgens „De zendingsdirector op Halmahara" en mededeelingen over de opening van het nieuwe gebouw der Nederlandsche zendingsschool te Oegstgeest.

Desaloemboengs.

Door den dienst van het volkscredietwezen is uitgegeven een werkje bevattende „Aanwijzingen ten behoeve van het beheer van en het toezicht op Desaloemboengs" (Batavia, Landsdrukkerij). Het is gedrukt in de Hollandsche en Maleische taal en bevat hoofdstukken over het bedrijf, toezicht en leiding en de boekhouding van desaloemboengs.

Mededeelingen.

HINDIA POETRA.

Gaarne willen we de aandacht vestigen op een advertentie in dit blad, waarin medegedeeld wordt, dat de verschenen, complete 1e Jaargang van „Hindia Poetra" verkrijgbaar wordt gesteld à *f* 5.—

De 1e Jaargang bevat o.a. artikelen van de H.H. Abendanon, Tillema, Mühlenfeld, François e.a. Van de Inlandsche medewerkers noemen wij de H.H. Abdoel Moeis, Dwindjo Séwojo, Ratu Langi, Noto Soeroto, en vele anderen.

Red.-Com.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).
Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).
Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.
Een leeraar in de Staatswetenschappen.
Zeven leeraren in de Nederlandsche taal.
Twee leeraren in het Duitsch.
Vier leeraren in het teekenen.
Vijf leeraren in de Wiskunde.
Een leeraar in het Fransch.
Een leeraar in het Engelsch.
Een leeraar in de Aardrijkskunde.
Drie onderwijzers voor de houtbewerking.
Leeraar in de anatomie aan de Nederl.-Indische Artsenschool te Soerabaja.
Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).
Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Gouvernements-arts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.
Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Tweede technoloog voor de laboratoria ten behoeve van het materiaal onderzoek.
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Adjunct-gouvernements-accountant.
Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).
Civiel-ingenieur,
Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur),
Opzichter,
Tijdelijk bouwkundig opzichter,
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.
Ingenieur,
Opziener,
Bij den dienst van het mijnwezen.
Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Civiel-ingenieur,
Werktuigkundig ingenieur,
Ingenieur voor het signaalwezen,
Bij den dienst der Staatsspoorwegen.
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Adspirant-ingenieur,
Commies,
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst.
Onderwijzer der 3de klasse bij het Europeesch lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Derde stuurman,
Leerling-machinist,
Bij de Gouvernements-marine.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.
Onderopzichter over den zadelmakerswinkel bij den artillerie-constructiewinkel te Soerabaja.
Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.
(Nederlandsche Staatscourant van 1 October 1917, no. 229).

Candidaat-ambtenaar voor Chineesche zaken.

Den Minister van Koloniën maakt bekend, dat dit jaar een persoon in opleiding kan worden genomen voor de betrekking van ambtenaar voor Chineesche Zaken in Nederlandsch-Indië.
Voor opleiding komen slechts in aanmerking Nederlandsche onderdanen, die hebben voldaan aan een der examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene universiteit of de Technische Hoogeschool, of aan het eindexamen van eene daarvoor naar het oordeel van genoemden Minister in aanmerking komende handelsschool, dan wel van wie op andere wijze op grond van hunne opleiding en (of) wetenschappelijke werkzaamheid geschiktheid voor hun lateren werkkring wordt verwacht.
De duur van de opleiding is vijf jaren, waarvan twee jaren aan de Rijksuniversiteit te Leiden en drie jaren in China.
Hij, die in opleiding wordt genomen, draagt gedurende zijn studietijd in Europa den naam van ,,Candidaat-ambtenaar voor Chineesche Zaken" en geniet alsdan eene toelage naar reden van ƒ 1000 (een duizend gulden) 's jaars.
Alvorens eenige uitkeering ter zake te ontvangen, zal hij zich moeten verbinden om de opleidingsgelden, vermeerderd met tien ten honderd, terug te betalen, o.a. ingeval hij, om welke reden ook, alleen uitgezonderd het geval van welbewezen ziels- of lichaamsgebreken buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van den Minister), zijne bestemming voor den dienst in Nederlandsch-Indië niet mocht kunnen of willen volgen of indien hij niet binnen den door den Minister bepaalden tijd zijne opleiding voltooit.
Na beëindiging der studie in Europa wordt de daartoe geschikt geachte candidaat-ambtenaar ter beschikking gesteld van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, die hem benoemt tot adspirant-ambtenaar voor Chineesche zaken en opdraagt zich ter voltooiing van zijne studie naar China te begeven.
Aan bovenbedoelde benoeming is verbonden:
a. overtocht voor landsrekening in de eerste klasse — c.q. met wettig gezin — van Nederland naar China en van daar naar Nederlandsch-Indië;
b. eene bezoldiging van ƒ 200 (tweehonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar China;
c. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting ten bedrage van ƒ 1000 (één duizend gulden);
d. een voorschot van ƒ 400 (vierhonderd gulden) op de in Nederlandsch-Indië te verleenen bezoldiging, terug te betalen in door den Gouverneur-Generaal te bepalen termijnen, zulks voor den aankoop van boeken;
e. gedurende het verblijf in China eene door den Gouverneur-Generaal te bepalen toelage, zoowel wegens dure levenswijze als ter bezoldiging van Chineesche leermeesters;
f. wanneer de belanghebbende gehuwd is uitkeering van het bedrag van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië.
Na voltooide opleiding wordt de adspirant-ambtenaar voor Chineesche Zaken, bij gebleken geschiktheid, door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië benoemd tot ambtenaar voor Chineesche Zaken, op eene bezoldiging van ƒ 300 (driehonderd gulden) 's maands, met drie tweejaarlijksche en daarna drie driejaarlijksche verhoogingen, elk van ƒ 100 (éénhonderd gulden) 's maands, tot een maximum van ƒ 900 (negenhonderd gulden) 's maands.
Zij, die voor opleiding in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór of op 20 October a.s. bij gezegeld adres te wenden tot het Departement van Koloniën onder overlegging van eene korte beschrijving van opleiding en levensloop.
Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.
(Nederlandsche Staatscourant van 22 September 1917 No. 222).

Ingezonden.

Van belangstellende zijde ontvingen wij het volgende ter plaatsing:

Blijkens een onlangs door uw Weekblad uit het ,,Alg. Hbld." overgenomen bericht, heeft de ,,European Association te Calcutta, naar aanleiding van de invrijheidstelling van Mrs. Annie Besant, die sinds den 16 Juni j.l. geïnterneerd is geweest, wegens haar ijveren voor Home Rule in Britsch-Indië, aan de Regeering geseind, dat zij deze opheffing van interneering een gevaarlijken maatregel acht. Als tegenhanger van dit bericht is het zeker wel interessant te vernemen, hoe de ook in Holland welbekende Indiër, Sir Rabindranath Tagore, over Mevrouw Besant denkt. In ,,The Herald of the Star" van September schrift hij:
,,Wil mijn hartelijke sympathie en dankbaarheid ,,overbrengen aan Mrs. Besant en haar zeggen, dat ,,haar martelaarschap, ter wille van de lijdende ,,menschheid, meer goed voor ons land zal opleveren ,,dan eenig gunstbetoon, ons verleend, met de bedoeling om ons voorloopig tevreden te stellen."
Dat de sympathieke Indische dichter een juisten blik op de toekomst had, toen hij deze woorden schreef, moge blijken uit het Reuter-telegram van 20 Augustus j.l., luidende als volgt:
,,In het Lagarhuis deelde Montagu, minister van ,,Indië mede, dat besloten is om over te gaan tot ,,maatregelen ter opneming van Indiërs in alle takken van het bestuur van Indië, met het oog op eene ,,geleidelijke ontwikkeling van zelfbesturende instellingen en de progressieve instelling van eene verantwoordelijke regeering in Indië, als een integreerend deel van het rijk.
,,De minister deelde tevens mede, dat de bepalingen, ,,die de opneming van Indiërs in het Britsche leger ,,tot dusverre beletten, weggenomen zullen worden."
Zoo heeft dus de zaak, waarvoor Annie Besant heeft gestreden en geleden, tijdens hare interneering belangrijke vorderingen gemaakt, en nu zij weder vrij is, zal zij voorzeker den strijd voor Home Rule voor haar tweede vaderland met onverzwakte energie voortzetten.
Aan het slot van een artikel in ,,New India" van 15 Juni j.l., overgenomen in de September-aflevering van ,,The Herald of the Star" zegt zij:
,,Ik heb gedwongen stilzwijgen en berooving van ,,vrijheid te ondergaan, omdat ik uit liefde voor Indië ,,er naar gestreefd heb het te doen ontwaken, vóór ,,het te laat was. Het is beter te lijden, dan onrecht ,,goed te keuren. Het is beter de vrijheid te verliezen, ,,dan de eer.
,,Ik ben oud, (zij vierde den 1en October van dit jaar ,,haar 70sten verjaardag), maar ik verwacht, dat aan ,,Indië nog Home Rule zal gegeven worden vóór ,,ik sterf. Indien ik, zij het ook nog zoo weinig, medegewerkt moge hebben aan die glorierijke toekomst, ,,dan ben ik meer dan voldaan."
,,God behoede Indië". C.

Heemstede, 27 Sept. '17.

Oproep om Medewerking.

Het door den Nederlandschen Coöperatieven Bond uitgegeven geschrift van ondergeteekende: ,,Een en ander over Coöperatie in Indië 1900—'17", eindigt in zijn slot-alinea met deze woorden: ,,Dit geschrift is bedoeld als fragment, waarvan de aanvulling door mededeeling van belangstellenden, wellicht zelfs belanghebbenden, in en buiten Indië, zeer gewenscht en noodig geacht wordt."
Om aan dit voornemen uitvoering te kunnen geven, zouden ook niet meer in actieven dienst zijnde ambtenaren, vooral van het Binnenlandsch Bestuur en Volkscredietwezen, mij verplichten, door hunne ervaringen, of andere, dus buiten eigen ondervinding vallende kennis of wetenschap in zake coöperatie in Ned.-Indië, zoo volledig mogelijk op schrift te willen stellen en mij dit schriftstuk onderteekend te willen doen toekomen. Ik hoop deze bijdragen, al of niet gewijzigd of aangevuld — maar in het eerste geval met medeweten en instemming der schrijvers — samen te stellen tot een geheel en dit z.t.t. openbaar te maken. Desverlangd zal een exemplaar van voornoemd geschrift ter beschikking van de aanvragers worden gesteld. Veel dank zij er, voor de goede zaak, reeds bij voorbaat voor uitgesproken.

E. L. K. SCHMüLLING.

Statenlaan 119, Den Haag.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

De Firma GIJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.

VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN

Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA"

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, STATENLAAN 115.

Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag. Spreektijd 12½ — 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leeraressen: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

Pension DE BRUIJN

P. C. Hooftstraat 6-8-10, bij R. Museum en Vondelpark.

AMSTERDAM.

Prachtige Appartementen

Electrisch verlicht - Badkamers - Telefoon

ARRANGEMENTEN VOOR FAMILIES.

AMSTERDAMSCHE BANK - Amsterdam

Kapitaal	f 29.122.400.—
Reservefonds	18.900.000.—
Bijzondere Reserve . .	2.000.000.—

ALLE BANKZAKEN

A. VAN DER PUTTEN,

Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330

Specialiteit: **Damesblouses - Rokken**

Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.

Heerenkleeding naar Maat.

Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Voor het HERFST- en WINTER-SEIZOEN:

JAPONSTOFFEN

MANTELSTOFFEN

Covert-Coats *Slobkousen*

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen. - - - - - - -

---

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348

'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden

KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM

Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND

Zuster C. G. SOER,

Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

Hotel Pension INSULINDE

BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486

Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering.......................

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden"

Frederikstr. 2 *Kapitaal f 1.000.000* 's Gravenhage

Geeft 4, 5 % **Schuldbrieven** uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder **Trustee-toezicht.**

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen

Hartenstraat 14-18-20, Tel. Interc. 8399 N
Ceintuurbaan 354, Telefoon Zuid 6174.. **AMSTERDAM**

Aanbevolen Speciaalzaak voor het inrichten der Slaapkamers

LEVERINGEN DOOR HET GEHEELE LAND.

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.

E. VAN OS. Directrice.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 201

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 13.000.000.—.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Is Indië rijp voor „hooger” onderwijs?

—o—

In No. 39 van dit blad bestrijdt Mr. J. H. Abendanon de slotsom, waartoe ik in mijn artikel, voorkomende in No. 37, gekomen ben, dat n.l. de tijd nog niet aangebroken is, waarop Indië in de termen valt om de zegeningen van het universitair onderwijs te genieten. Hij meent, dat er ook met andere factoren rekening valt te houden bij het beantwoorden van de door mij gestelde vraag, dan de door mij te berde gebrachte.

Mijn antwoord kan kort zijn.

Voorop stelde ik, dat, volgens mijn meening, het noodig is om tot inrichtingen van hooger onderwijs toegelaten te worden, een algemeene ontwikkeling te hebben, die de met succes volbrachte studie aan een H. B. S. of gymnasium geeft, doch daarmede heb ik tevens alle andere inrichtingen van onderwijs, die geen daarmede gelijkstaande ontwikkeling waarborgen, uitgeschakeld.

Van verschillende zijden wordt steeds geklaagd, dat er aan de universiteit te veel tijd besteed moet worden aan propaedeutisch onderricht, waaraan de heer van Capelle, directeur der eerste H. B. S. m. 5 j. c. te Rotterdam, in zijn brochure: „Een oplossing van het onderwijsvraagstuk”, door een andere indeeling van het onderwijsstelsel tegemoet wil komen.

Stelt men zich in Indië met minder eischen tevreden, zoo zal men aan de inrichting van hooger onderwijs òf meer tijd nog aan de propaedeutische vakken moeten besteden, òf men zal het universitair onderricht noodwendig naar beneden halen.

Nu zijn de door Mr. Abendanon aangehaalde scholen, n.l. de artsenscholen, de school tot opleiding van Inl. rechtskundigen, die tot opleiding van Inl. ambtenaren en, naar ik meen, de te Buitenzorg gevestigde landbouwschool ook, zuivere vakscholen, terwijl de vooropleiding der leerlingen niet van dien aard is om van universitair onderwijs te kunnen spreken en wat de leerlingen der opl. scholen voor Inl. ambtenaren aangaat, weet ik uit ondervinding, dat zij, die met 't diploma der 2e afd. de school verlaten, niet in staat zijn hooger onderwijs te volgen, enkele der beste leerlingen uitgezonderd.

Wil men zich echter, zooals ik reeds opmerkte, met minder tevreden stellen, dan kan men nog wel van universitair onderwijs spreken, doch het wordt dan een speciaal Indisch universitair onderwijs en we loopen groot gevaar een toestand te krijgen, als in Britsch-Indië, waarvan Dr. Hendrik Muller in No. 39 van dit blad zegt: „Dit” — n.l. het z.g. universitair onderwijs — „heeft met dat in Europa slechts den naam gemeen. Wel verschaft het aan Engeland een menigte inlandsche ambtenaren van lageren rang, doch overigens is het een groote mislukking gebleken, doordat het halfrijpe jongelieden aflevert met slechts een waas van kennis, maar des te meer eischen en begeerten, menschen, voor wie slechts ten deele plaats is en die een last zijn geworden voor zichzelven, voor hun land en voor de regeering.”

En dat zou ik een ramp achten voor Ned.-Indië.

In aflevering 10 (October 1917) van „Neerlandia” mijn artikel besprekende, geeft Dr. v. L. te kennen, dat met de oprichting van het Koninklijk Instituut voor Hooger Technisch Onderwijs in Ned.-Indië de eerste stap gezet is op den weg, die voert tot de Universiteit.

Ik weet volstrekt niet, wat het op te richten Instituut zal trachten te bereiken. Sommigen spreken van een technicum, anderen van een polytechnische school, nog anderen verbinden er de gedachte aan van een technische hoogeschool. We zullen moeten afwachten, wat de toekomst zal brengen, doch, dat het Instituut zal aansluiten bij de Mulo-scholen, wijst er op, dat er geen „hooger” onderwijs zal gegeven worden, tenzij er de noodige voorbereidende klassen aan toegevoegd worden, om de leerlingen voor dat onderwijs geschikt te maken. In allen gevalle zullen er de technici gevormd kunnen worden, waarvan Mr. Abendanon spreekt in zijn artikel.

Uit mijn opmerking aangaande het dessa-onderwijs meent Dr. v. L. te moeten opmaken, dat ik een theoreticus ben, die met te hoog opgevoerde schoolprogramma's de Inlandsche maatschappij dreigt te ontwrichten. Excusez du peu!

Uit die vrees van Dr. v. L. meen ik te mogen opmaken, dat hij nimmer een programma voor het onderwijs aan een 2de klasse Inl. school onder de oogen gehad heeft, anders zou het met zijn vrees voor ontwrichting der Inl. maatschappij nog wel zoo'n vaart niet loopen.

Het mindere of meerdere hoeveelheidje kennis, dat de leerlingen op de dessascholen opdoen, laat me betrekkelijk koud, maar niet, wie als leiders der jeugd optreden.

'k Ben het volkomen eens met den heer Boon, die onlangs in het „Soer. Hbl.” schreef: „Minder door het onderwijs-zelve, dan door de opvoedende kracht, welke men daarvan zal vermogen te doen uitgaan, zal de economische opheffing van den Inlander moeten geschieden.”

En wat voor opvoedende kracht kan er uitgaan van onderwijzers, die na een 2e klas Inl. school doorloopen te hebben en een jaar kweekeling te zijn geweest, als zelfstandig onderwijzer van een dessaschool optreden!

Maak het onderwijs practisch, zoowel voor jongens als meisjes, tracht vooral den lust tot handen-

arbeid en daaronder in de eerste plaats tot landbouwarbeid aan te wakkeren, dat alles is uitstekend, doch zorg voor degelijke, goed onderlegde leiders, anders loopt men gevaar, dat het onderwijs ontaardt in gepruts, in minder dan half-weten en dat is een gevaar voor de futlooze Inl. maatschappij.

Ontwikkelend onderwijs, waarbij karakter en wil gevormd en geoefend worden, zal de baantjesjagerij minder in de hand werken dan alle half-weten en prutserij.

Over de schooltjes in Atjeh waag ik geen oordeel uit te spreken; alleen is de beschrijving haast al te idyllisch, maar bovenal verlieze men niet uit het oog het verschil in aard en karakter tusschen den Atjeher en West-Sumatraan ter eener en den Javaan ter anderer zijde. J. C. H.

De Reis naar Ned.-Indië over Amerika.

—o—

Gaarne wil ik den overland reizigers door Noord-Amerika opmerkzaam maken op de laatste Engelsche uitgave van *Baedekers „United-States*, van 1909, en op het in 1917 verschenen handige boekje van den Ingenieur, *Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys*, die, op zijn reis naar Indië, van Mei tot Augustus 1916 in Noord-Amerika vertoefde en daarover in vlotten stijl allerlei wetenswaardigheden meedeelt. Of echter onder de huidige omstandigheden eene „*crossing of the continuent*" even gemakkelijk zal gaan, als toen in '16, is zéér de vraag. Van vele zaken, vooral levensmiddelen b.v., is de prijs sinds aanmerkelijk gestegen. Op de prijsopgaven van 1909 kan men thans natuurlijk allerminst bouwen.

Met den heer R. V. zijn wij het geheel eens, dat Baedeker's „*Guide*", nog de beste en volledigste inlichtingen geeft, dit ondervonden wij op de reis door Amerika in tegengestelde richting, die wij verleden jaar van begin Juli tot begin October maakten. Ook op een vroegere reis, waarvan wij eenige ervaringen hebben medegedeeld in den vorm van „*Wenken voor Amerika-reizigers*", zie het Koloniaal Weekblad van 1906, No. 13, deden wij omtrent die eerste uitgave van Baedeker dezelfde gunstige ondervindingen op.

Hier volgen eenige praktische opmerkingen:

Hotels. Op 't kantoor der Stoomvaartmaatschappij, wellicht aan boord zelve of bij een der vele reisbureaux (ticket-office), en in spijswagens der Pullmann-rijtuigen vindt men lijsten of zelfs vrij lijvige boeken *(hotel-directory of the U. S.)* betreffende de hotels, hunne kamerligging en de grensprijzen. Het verdient zuinigheidshalve aanbeveling, om niet in de z.g. *Luxe* of *Palace* hotels, dan wel in de als „duur" bekend staande, te gaan, dit geldt voor de groote plaatsen van meer dan een half millioen inwoners. Heeft men zijne keuze bepaald op een eersterang's hotel, waarvan b.v. als laagste kamerprijs is genoteerd 2 dollar, dan beteekent dit voor 1 persoon en voor één dag en één nacht, zonder voeding. Men vrage steeds eerst om de billijkste kamer, die er te bekomen is — *the most modest and simple room you have with detached bath* — en zonder badkamer in verbinding met en naast die kamer, en dan ook onmiddellijk naar den prijs. Meestal komt dit goed uit; valt die echter tegen, dan kan men zich op de geraadpleegde lijst, *directory*, c.q. eene aanbeveling, beroepen of neemt, als de goedkoopste kamers niet meer beschikbaar zijn, de daarop in prijs volgende, dus van 2 in plaats van 1½, 3 in plaats van 2 dollar; tenzij men zijn geluk bij een ander hotel wil beproeven, of door het onderwerpelijke naar een ander wordt gezonden, dat beter aan de gestelde verlangens voldoet.

Ik heb mij bij deze, ook door de Amerikanen zelve, die voor verreweg het meerendeel zuinig moeten zijn, toegepaste wijze van doen, altijd goed bevonden. Legt men niet den nadruk op het verlangen naar de *goedkoopste* vertrekken en zegt men niets van het bad, dan krijgt men, zonder dat de hotelhouder in het minst de bedoeling heeft van overvragen, een grooter, beter gelegen, wellicht fraaier, (niet doelmatiger) gemeubileerd vertrek, met bad in doorloopende kamer daarnaast, maar dan wordt de prijs allicht 5 in plaats van 2 dollar, zonder dat men het wezenlijk beter heeft. Overal zijn electrische lampen, vaste waschtafels, lifts. Men zette de schoenen niet buiten; deze worden alleen op straat, in den hotelgang, bij den barbier, *aan den voet* gepoetst. In alle hotels zijn badkamers op elke verdieping, waarvan men gratis gebruik kan maken. De kamers hebben, met uitzondering van die der eerste verdieping, als nummer een getal van 3 of 4 cijfers, zóó, dat men uit het cijfer van het honderdtal altijd kan weten op welke verdieping ze liggen, want die stemmen met elkaar overeen. Heeft men het kamernummer 943, dan ligt die op de 9de verdieping, wat niet zeggen wil, dat er 100 kamers op die verdieping zijn; het kan zijn, dat elke étage slechts 40 vertrekken heeft; dan loopen de nummers der tientallen voor elke verdieping maar tot 40: men zegge aan den *liftjongen* (elevator-boy), direct het nummer der verdieping, waar men wenscht afgezet te worden. Dit geldt ook voor alle groote warenhuizen, kantoorgebouwen e.d.

De maaltijden worden als regel aan onderscheiden tafeltjes gebruikt en contant betaald in de eetzaal. Daar kan men eten naar de spijskaart of een gewone maaltijd (regular dinner, supper) volgens het menu van den dag krijgen. Dat is in restaurants evenzoo. Restaurants zijn er in alle klassen en geraden; de prijzen der spijzen en dranken staan veelal aan den buitenkant aangeplakt, men kiest naar den indruk of vraagt den hotelhouder naar de gewenschte adressen. Aardig zijn de z.g. *Cafeteria*, waar men zich zelf bedienen moet; zij zijn goed en goedkoop; het zijn geen automaatrestaurants, die zijn er v.z.v. mij bekend niet, hotelverblijf met kost en logies bijeen komt ook voor.

Fooien bedragen 5 à 10 % van de consumptie en men geeft alleen aan menschen, die werkelijk geholpen hebben, maar steeds eerst bij het verlaten van het hotel, b.v. aan huisknecht, kamervrouw, liftjongen.

Is men over een hotel tevreden geweest, dan late men zich door den *Manager* (chef) eene aanbeveling geven naar een gelijksoortig hotel in de plaats, waar heen men zich denkt te begeven.

Het normale vervoermiddel is de electrische tram in New-York en Chicago de ondergrondsche en bovengrondsche snelbanen, subway en elevated railway; aardig en goedkoop zijn ook de autobussen met imperiales, die over vaste trajecten rijden. Alle andere voertuigen zijn zeer duur; een taxi is alleen aan te bevelen als men veel koffers bij zich heeft, die men anders door eene *bagage transfer Cy*, iets als onze *van Gend en Loos*, laat bezorgen; dat gebeurt tamelijk vlug, maar is duur, n.l. ¼ tot ½ dollar. Aan die *transfer-companies* kan men ook het vervoer van bagagestukken naar alle oorden der Ver. Staten opdragen. Het is gewenscht, om ze op de plaats van bestemming naar een hotel of agentschap der Stoomvaartmij, waarmede men denkt verder te reizen, te dirigeeren, anders vervalt men in de hooge kosten voor bewaarloon aan het station of de lokalen der transfer-Mij.

Is men in 's Lands dienst, dan deele men dit waar het pas heeft mee; dat wordt vaak interessant gevonden; ook dat men in Nederlandsch-Indië zijn werk heeft en eene reis van duizenden mijlen moet maken, maakt de belangstelling gaande en verhoogt de hulpvaardigheid en voorkomendheid. Velen denken, dat Java een land is, waar iedereen koffie en suiker plant en dat er bij uitsluiting koffie en rijst groeit.

Reist men 's nachts, dan is het het redelijkst een Couchet en Pullmanwagen te nemen, waarvoor men de kaarten van te voren moet bespreken. Het is als regel raadzaam zich voor inlichtingen, van welken aard ook, te wenden tot het *hotel-office*, den „*clerk*"; het beste is men natuurlijk geholpen door verwanten, bekenden, landgenooten. Kan men zich niet voldoende vlot in het Engelsch uitdrukken, dan komt men soms in zeer lastige en onaangename situaties en oogenblikken, vooral als men over reis en verblijf langer dan 14 dagen van oceaan tot oceaan doet. De eenige uitweg is dan om van te voren maar een 25 à 30-tal standaardzinnen van buiten te leeren en deze vooral goed uit te spreken, wil men door Amerikanen verstaan worden; zij zijn vaak moeielijk verstaanbaar; telefoongesprekken heb ik vooral in den aanvang zeer moeielijk gevonden.

E. S. *)

*) Schrijver is gaarne bereid mondeling, dan wel schriftelijk, alle nader gewenschte inlichtingen aan belanghebbenden te geven. Zijn adres is bij de redactie bekend. Red.-Com.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Desascholen.

In het artikel: Is Indië rijp voor ,,hooger'' onderwijs? voorkomende in No. 37 van dit blad, sprak J. C. H. terloops over de desascholen, en liet zich over die onderwijsinrichtingen niet gunstig uit. In *De Indiër* onder de rubriek Achter de Schermen, troffen we van Inlandsche zijde een artikel aan over desascholen. De schrijver, die zich Natanegara noemt, is Inlandsch bestuursambtenaar en deelt uit zijn ervaringen een en ander mee.

Zijn herinneringen gaan terug naar 1908, toen hij in dienst trad als districtsschrijver te P. gelegen in een residentie, waar men onder het teeken ,,onderwijs'' stond. Waar men kwam, daar werd, bestond het gezelschap uit prijajies, over het onderwijs gesproken. Op de conferenties in de Kaboepatan, in de Kewedanan, in de Kassistenan, in de desa, overal werd het thema ,,onderwijs'' behandeld. Het scheen den schrijver toe, alsof alle prijajies met het onderwijs naar bed gingen en er mede opstonden.

In het heele district P. moesten zes desascholen opgericht worden, in ieder onderdistrict twee. De kosten van oprichting werden geraamd op *f* 600 per school, terwijl de Regeering voor het heele district een tegemoetkoming gaf van *f* 1100, welke som aangewend werd voor de aanschaffing van schoolbenoodigdheden, als banken, kasten, stoelen, enz.

De *f* 600 oprichtingskosten moesten door de bevolking worden opgebracht.

Nu behoort het district P. tot een der armste districten, waar misgewas elk jaar voorkomt. Toentertijde was zelfs meer dan $^2/_3$ van het bebouwde oppervlak voor de landrente afgeschreven. De hamaperkekeh woedt er duchtig en het water doet de rest. Gelukkig dat de bevolking door de visscherij nog ten deele in haar onderhoud kan voorzien.

Op de conferenties in de desa, waar de bevolking van drie, vier desa's, onder één schoolkring ressorteerende, verzameld werd, nam schrijver nooit volkomen instemming met de door de Regeering gewenschte onderwijsinstelling waar.

Gaf de wedana zich de moeite om de voordeelen van onderwijs lang en breed te bespreken, zoo gaapte de een, terwijl een ander sliep en alleen de desahoofden gaven blijk van met aandacht te luisteren. Richtten de oogen van den wedana zich toevallig op een persoon uit de menigte, zoo klonk aanstonds te pas of niet het bekende ,,inggih'', doch schrijver voelde en zag den tegenzin.

En als daarna de middelen besproken werden om tot de oprichting te geraken, werd de atmosfeer steeds drukkender en werd aan het eind de vraag gesteld, of allen het er mee eens waren, dan antwoordde de voorste man: ,,Moefakat'', doch de rest zweeg en uit geheel de houding der menigte was te lezen: ,,De wedana wil het, in Godsnaam.'' Van vreugde, instemming, dankbaarheid geen spoor.

De processen-verbaal werden opgemaakt, door de verschillende desahoofden geteekend en de zaak was afgedaan. Een anderen dag elders weer hetzelfde geredeneer, en dezelfde berusting: ,,Als de wedana het wil, hebben wij niets in te brengen.''

Alleen aan de kuststreken met een landbouwende Chineesche bevolking heerschte levendiger stemming. Al zijn de Chineezen in geheel hun doen en laten daar meer Inlander dan Chinees, en verschillen ze slechts in godsdienst met de overige bevolking, er is meer doortastendheid, werklust en belangstelling in voor Regeeringsmaatregelen, en de Chineesche landbouwers daar gaven een goed voorbeeld aan de Inlandsche bevolking.

Op de conferenties in bedoelde desa's waren ze ook tegenwoordig; ze wenschten van alles tot in kleinigheden te worden onderricht; ze stelden vragen, vroegen bijzonderheden en toen ze inzagen het nut en de voordeelen van het minimale onderwijs, den was hun ,,moefakat'' ook gemeend.

En de Inlandsche bevolking, aangestoken door het voorbeeld harer Chineesche medeburgers, stelde ook meer belang in de nieuwe instelling der Regeering.

De voorspoedige oprichting der desascholen in het district P. was dan ook te danken aan de instemming daarmee van de Chineesche tani's.

En dat was noodig ook, want...... alle noodige staten, processen-verbaal en opgaven waren reeds bij voorbaat opgemaakt en verzonden, vóór nog de bevolking ervan op de hoogste gesteld werd.

,,Mijn eerste lessen in de bestuurskunst'' — aldus Natanegara — ,,waren: ,,Durf en geluk, met kunst en vliegwerk uitgevoerd.''

Later, zelf onderdistrictshoofd geworden, en de verantwoordelijkheid torsende voor de richtige uitvoering van deze onderwijs-maatregelen, heeft hij nut getrokken uit die lessen.

Bij de opening der scholen zaten de prijajies in de penarie, indien de regent of een Europeesch ambtenaar de feestelijke opening kwamen bijwonen.

De aspirant-leerlingen bezorgden dan vaak bange uren. Schrijver vertelt daarvan: ,,Op papier moesten er bij de opening plm. 30 leerlingen aanwezig zijn. Een uur vóór den vastgestelden tijd was nog niet de helft van het aantal verschenen, en die er waren, in feestkleeding gestoken, waren voor een groot deel of te klein (beneden 6 jaren) of te groot (slungels van 14—15 jaren). Uit alle hoeken en gaten werden dan jongens en meisjes te voorschijn gehaald en naar school gedreven. En toen de regent verscheen, was het aantal er.

Den volgenden dag was er slechts een vijftal leerlingen aanwezig; de rest was décor geweest. ,,En zulke staaltjes waren geen uitzonderingen, maar regel. Ook later in andere afdeelingen werkzaam, zag ik hetzelfde gebeuren en maakte zelf van dien truc gebruik.''

Het schoolverzuim, dat in de residentie B. eerst 30 à 40 pct. bedroeg, is er niet op vooruitgegaan; er zijn scholen waar het slechts 4 pct., maar ook, waar het 60 pct. kan wezen, hetwelk veel afhangt van den desagoeroe.

,,De desagoeroe's!''

Na het afloopen der 2e kl. school werden ze 6 maanden opgeleid voor desagoeroe. Van paedagogiek werd hun slechts heel weinig bijgebracht. Hart voor hun werk, als opvoeder der desa-jeugd, was hun vreemd. Ze hadden zich opgegeven, alleen aangetrokken door het salaris (15 gld. s mnds. met vijfjaarlijksche verhoogingen van *f* 2.50) en het vooruitzicht: ,,bij gebleken geschiktheid en ijver in de functie van desagoeroe, na minstens vijf jaren, benoeming tot districtsschrijver.'' Of dit laatste werkelijk gemeend was?'' De schrijver gelooft het thans nog niet, maar wel wijst hij op het groote verloop onder de desa-goeroe's.

Na een vergelijking gemaakt te hebben tusschen een onderwijzer met normale opleiding, die één klas krijgt, met hooger salaris begint en minder met absenties te kampen heeft en den desa-goeroe met gebrekkige opleiding, die, uitgenomen de nu en dan ontvangen instructies en raadgevingen van den opziener, aan zich zelf overgelaten is, het toezicht over (beter: de leiding van, Red.) drie klassen heeft en alleen verantwoordelijk is voor den goeden gang van zaken, gaat schr. aldus voort: ,,De volksontwikkeling moet geschieden langs de paden van het onderwijs, en dat onderwijs moet het volk geven, al vraagt het er niet om. Maar het onderwijs diene men hooger op te voeren dan het peil van het huidige desa-onderwijs, *dat door de onvoldoende opleiding der onderwijzers slechts gevaarlijke halfgeleerdheid kweekt. Een halfgeleerdheid, die onbekwaamheid voor en afschuw van eerlijken handenarbeid te weeg brengt*''. *) Tevens wenscht de schr. dat de kosten van dat ,,beter'' onderwijs niet op de schouders van den desaman gelegd zullen worden.

De jenever op komst.

,,Toen we meerdere jaren geleden tegen het alcoholgevaar voor de Inlanders waarschuwden'' — aldus de *Loc.* — ,,en van harte naast Dr. Bervoets streden voor een alkoholverbod, werd van vele zijden aangevoerd, dat het jeneververbruik onder de Inlanders nog geenszins aanleiding tot ongerustheid gaf en ook de minister van Koloniën deelde, op gezag van de Indische regeering, deze zienswijze tegenover de Kamers.''

Het rapport-Engelenberg bevestigt volkomen de ervaring van Dr. Bervoets, dat het alkoholgevaar reeds zeer dicht de Inlandsche maatschappij genaderd is. De jenever verovert een steeds grootere en vastere plaats in de Inlandsche samenleving, waar geen danspartij meer gehouden wordt zonder den

*) Cursiveering van ons. Red.

„vierkanten pot", terwijl het alkoholgebruik onder de Inlandsche ambtenaren regel wordt.

De slechtste alkoholsoorten worden aan den man gebracht en op de etiketten de gezondheidbrengende kracht van den drank verkondigd.

De heer Engelenberg heeft vastgesteld, dat het getal aangevraagde sterke-drankvergunningen voor de binnenlanden sterk toeneemt en in de Vorstenlanden het geldswaardig verbruik per man en per dag reeds hooger is dan van opium! Heel Java met Madoera inbegrepen staat reeds onder bedreiding van den drankduivel.

Verschillende Inlandsche vereenigingen hebben haar waarschuwende stem doen hooren. De S. I. en de Jokjasche vereeniging „Mohammadija" wenschten een algeheel drankverbod voor Inlanders; de Regentenbond wenschte beteugeling van het gebruik, terwijl Boedi Oetomo aandrong op localiseering van het gebruik alleen op de hoofdplaatsen.

De heer Engelenberg acht een drankverbod nog niet noodig, maar wenscht de instelling van verboden kringen, waarbinnen alleen op de districtsplaatsen de verkoop geoorloofd zou zijn, welke aan een strenger vergunningsrecht gebonden zou worden.

„In het algemeen is onze overtuiging, dat tegenover een zoo groot volksgevaar, als thans reeds een deel der bevolking bevangen houdt, alleen de strengste maatregelen nog kunnen helpen."

Bezoldiging en ras.

Volgens de *Loc.* heeft de N.I.S. gebroken met een van ouds bestaanden toestand, waarbij Inlanders, hoe bekwaam en geschikt ook, van bepaalde ambten uitgesloten bleven, omdat ze Inlanders waren. Zij heeft voor de betrekkingen, waarvoor met een opleiding in Indië kan worden volstaan, gelijke toegankelijkheid en gelijke arbeidsvoorwaarden ingesteld voor Europeanen en Inlanders.

De thans doorgevoerde maatregel is langen tijd tegengehouden door de praktische moeilijkheid om de Inlanders op voldoend zekeren grondslag in het pensioenfonds der ambtenaren op te nemen, daar er eerstens geen Inlandsche burgerlijke stand bestaat en vervolgens huwelijks- en familieverband in de Inlandsche maatschappij van dien aard zijn, dat identiteit en aanspraken niet steeds met volle zekerheid zouden zijn vast te stellen.

Het treffen van bovengenoemden maatregel moet niet aan ethischen drang toegeschreven worden, al zal er een groot onrecht door worden weggenomen. De toestand werd voor de maatschappij feitelijk onduldbaar, doordat tengevolge van de uitbreiding van het bedrijf de vraag naar arbeidskrachten ook voor verantwoordelijke betrekkingen het aanbod verre overtrof. En daar volgens de reglementen alleen Europeanen voor bepaalde betrekkingen mochten worden aangesteld, was het N.I.S.-bestuur herhaaldelijk gedwongen minder geschikt en minder betrouwbaar personeel te benoemen, terwijl onder de onderwezen Inlanders geschikte werkkrachten te vinden waren. Met betrekking tot de loonen zullen de gevolgen van deze maatregelen groot zijn.

De onvermijdelijkheid, dat de import-Europeaan krachtens de onmisbaarheid van zijn arbeidssoort en het gemis in Indië van veel, dat hij in het moederland achterliet, daar hooger loon kan bedingen, was ook van voordeeligen invloed voor die Europeanen, voor wie niet in die mate aanleiding tot hooger bezoldiging bestond. Het feit, Europeaan te zijn, is bij de bepaling van de salarissen een groote factor.

Daar de uitsluiting van Inlanders, dus een kunstmatige beperking, niet in de laatste plaats oorzaak was van de opdrijving der bezoldigingen voor Europeanen, is te verwachten, dat een daling der Europeesche traktementen zal intreden.

„Het is het begin van de inwerking eener natuurlijke tegenstelling van belangen, welke met het ras samenvalt, en welke nog zal verscherpen naar gelang meer gebroken wordt met de onnatuur om het ras als ras van welke arbeidssoort ook uit te sluiten."

De voeding van den soldaat.

In een artikel, handelende over bovenstaand onderwerp en voorkomende in de „Loc.", beweert B., dat de voor het jaar 1917 vastgestelde vivresindemniteit niet zonder grond de algemeene verontwaardiging in het leger heeft opgewekt. Teneinde dit te bewijzen geeft hij een overzicht van hetgeen voor de voeding in het leger verricht en geregeld wordt.

De hoeveelheid levensmiddelen (ration vivres), waarop ieder militair recht heeft, bestaat uit rijst, rund- en varkensvleesch, koffie, zout, azijn, thee, brood, bruine boonen en brandhout, uitsluitend artikelen, welke het land oplevert.

Om die levensmiddelen in voldoende hoeveelheid en zoo goedkoop mogelijk te verkrijgen, houdt de intendance aanbestedingen en sluit met de laagste inschrijvers contracten af. Aan de hand van de bedongen prijzen wordt het geldswaardig bedrag van een „ration vivres" berekend, oftewel de vivresindemniteit.

Hoe lager prijzen, hoe lager vivresindemniteit, maar ook hoe slechter kwaliteit van levensmiddelen en hoe onsmakelijker maal.

Om hierin verbetering te brengen is de gelegenheid geopend om een deel van de vivres niet te ontvangen, doch daarvoor de geldswaarde te beuren. Voor dat geld worden dan gekocht groenten voor de soep, sajor, sambal, aardappelen, enz, altemet dingen om de van landswege verstrekte levensmiddelen eetbaar te maken.

Omdat echter bovengenoemde gelden niet voldoende waren, laat men den soldaat eenvoudig een gedeelte van de soldij in de menage storten. Nadat men zoo de helft van de soldij ingehouden had en nog geen eetbaar maal kon bereiden, ging men in 1914 er toe over om aan de Europeesche militairen een bijslag voor de menage toe te kennen. De intendance heeft echter kans gezien uit den toegekenden bijslag een belangrijk voordeeltje te slaan, zooals door B. voor 3 garnizoensplaatsen, n.l. Bandoeng, Semarang en Malang met cijfers aangetoond wordt.

Ondanks den oorlog, strubbeling met de scheepvaart en stijging der prijzen worden de troepen nu 15 à 20 pct. goedkooper gevoed dan in 1915, een kunststuk, dat door de intendance verkregen is door middel van allerlei gegoochel met cijfers.

B. besluit zijn artikel met de hoop uit te spreken, „dat de hoogere autoriteiten zich eindelijk de voeding van den soldaat eens ernstig zullen aantrekken en ondanks de intendance dan, het geheele stelsel eens grondig herzien en wel zoodanig, dat het in de toekomst niet meer mogelijk en bovendien ten strengste verboden is, ook maar één cent der soldij van den soldaat, voor welk doel of wanneer ook, te doen inhouden."

Suriname.

„De West" van 31 Juli schrijft:

„Met heel veel genoegen maken wij melding van de oprichting eener Vereeniging tot bevordering van het handelsonderwijs in de kolonie Suriname.

Aan Ons Huis, de stichting van Ds. Ort, schijnt de eer toe te komen, deze zaak aan het rollen te hebben gebracht. In den heer A. C. Verhey, gouvernements-accountant, vond men aanstonds een krachtig en deskundig medewerker, die een overwegend aandeel heeft gehad in het thans bereikte resultaat.

De heer C. Calkoen, directeur-president van de Surinaamsche Bank, nam het financieel gedeelte voor zijn rekening. Hij is rondgegaan bij lichamen als de K. W.-Ind. Maildienst, de firma C. Kersten en Co., de Surinaamsche Bank, enz., die de noodige gelden hebben verschaft om deze zaak te beginnen, zonder eenig subsidie van Gouvernementswege.

Zoo hebben wij een vereeniging, die jongelieden zal opleiden voor den handel.

Tot welk nut? zoo maakte iemand de schampere opmerking. Zal men jongelieden wetenschappelijk opleiden, om daarna als handelsbedienden hier geplaatst te worden op de hier gebruikelijke karige bezoldigingen?

Er is reden voor die vraag, doch zij behoeft o. i. niet te ontmoedigen.

Het is waar, dat op enkele uitzonderingen na, de bezoldiging in onzen handel verre van schitterend is. Maar men mag vertrouwen, dat die bezoldiging zal verbeteren, wanneer men jongelieden krijgt die voldoen aan alle eischen en derhalve ook meer waarde hebben voor den handel.

Bovendien — en het is goed, dat dit reeds in de statuten der vereeniging tot uitdrukking is gekomen — zijn de jongelieden niet gebonden aan de kolonie. Men mag aannemen, dat een zeker aantal hier plaatsing zal vinden. En wie niet zoo gelukkig is, zal met de genoten opleiding allicht in Indië of elders zijn weg kunnen vinden.

De vereeniging is niet van plan hare leerlingen direct los te laten als de opleiding voltooid is. Zij zal er zich op toeleggen, relaties aan te knoopen om zooveel mogelijk, ook in het buitenland, voor hare oud-leerlingen een passenden werkkring te vinden...

De vereeniging beoogt de opleiding van jongelieden van tweederlei klasse, niet alleen de meergegoeden, maar ook jongens uit den eenvoudigen burgerstand.

Zij zal in November beginnen met de cursussen A en B.

Afdeeling A is voor jongens, die over dag hun werk hebben, en dus alleen de avonduren kunnen benutten om zich te bekwamen. Het doel van dezen cursus is om bruikbare ondergeschikten voor den handel te vormen.

De cursus duurt twee jaren, waarna een eindexamen wordt afgenomen voor elk vak afzonderlijk.

Afdeeling B (de middelbare) is bestemd om jongelieden te vormen, die in den handel een leidende of in 't algemeen een meer verantwoordelijke positie zullen innemen. Ook deze cursus zal twee jaren duren, doch de beste leerlingen zullen in de gelegenheid gesteld worden nog een derde jaar een specialen cursus te volgen, met het oog op eventueele plaatsing in het buitenland.

De leerlingen van dezen cursus zullen al hun tijd behoeven voor de studie en dus geen betrekking daarnevens kunnen bekleeden."

Wij wenschen aan de jonge vereeniging alle mogelijk succes toe.

* * *

Uit „De West" van 10 Augustus:

Het Gouvernements Advertentieblad bevat heden het volgende bericht:

„Namens den Gouverneur wordt, in verband met de moeilijkheden, die te verwachten zijn met betrekking tot den aanvoer van steenkolen voor de gasbereiding, mede ter voorkoming van eventueel door het Bestuur ter zake te treffen dwangmaatregelen, den ingezetenen met klem aanbevolen groote bezuiniging te betrachten in het gasverbruik."

* * *

„G o e d e b e r i c h t e n. Een gedeelte van de goederen, die de „Prins der Nederlanden" moest aanbrengen, is achtergebleven in Amerika, omdat de vergunningen tot uitvoer nog niet bekomen waren.

Volgens passagiers, die Woensdag uit New-York hier aankwamen, behoeft men niet te vreezen, dat in Amerika vergunningen tot uitvoer naar Suriname zullen worden geweigerd. Men heeft daar geen bezwaar tegen uitvoer naar Zuid-Amerikaansche havens, doch alleen tegen uitvoer naar landen, die de goederen zouden kunnen doorzenden naar Duitschland."

* * *

„D e A u t o - p e d. Dit is het nieuwste snufje uit Amerika. Eenige maanden geleden zag men dit modern vervoermiddel voor het eerst rijden in het Bois de Boulogne bij Parijs. Volgens het „Handelsblad" van 12 Juni had de auto-ped in Nederland dien datum nog niet zijn intrede gedaan.

Suriname is dus up-to-date, waar hier de auto-ped al sedert eenige weken rustig rondsnort. De bezitter, de heer G. Van Dien Jr., is zeer tevreden over het vervoermiddel. Men rijdt gemakkelijk en vlug en het heele vervoermiddel weegt nog geen 40 K.G. De prijs komt in de kolonie op *f* 300 te staan.

Men staat op een plankje, zoowat een decimeter boven den grond. De beweegkracht is een motor van 1½ paardekracht. Het gebruik is zeer goedkoop. Een liter benzine is voldoende om 30 K.M. af te leggen."

* * *

Onder het hoofd „T o e n e m e n d e o n t s t e m m i n g" schrijft „De West" van 17 Augustus:

Van wege den Kon. W.-Ind. Maildienst is bericht ontvangen, dat de voorgenomen reis van het s.s. Nickerie naar Holland vervallen is. De boot wordt heden hier verwacht om lading voor New-York te nemen.

Er heerscht toenemende ontstemming in de kolonie over het feit, dat — hoewel er het laatste half jaar vrij geregeld scheepvaartverkeer was tusschen Nederland en de Vereenigde Staten — de Kon. W. Ind. Maildienst niet één keer in dien tijd gelegenheid heeft gegeven, om langs dien weg producten, die tot een waarde van ettelijke tonnen gouds hier opgestapeld liggen, naar het Moederland te verschepen. De koloniën van oorlogvoerende mogendheden zijn er in dit opzicht beter aan toe dan wij, want hare verbinding met het Moederland is nergens zoo afgesneden als in Suriname."

* * *

„De West" van 14 Augustus deelt mede, dat de heer L. Diephuis, uitgezonden van wege het Suriname-studie-syndicaat, in de kolonie is aangekomen.

* * *

In hetzelfde nummer lezen wij:

„Daar onze mail uit Europa tegenwoordig meerendeels over Engeland en Demarara verzonden worden, is de volgende opgaaf voor ons van belang:

Blijkens mededeeling van de Engelsche posterij, zijn door het torpedeeren van schepen de volgende mails verloren gegaan:

Brieven voor Demerara, Suriname en Cayenne, die geposteerd waren tusschen 17 Mei en 5 Juni, en pakketten voor Demerara en Suriname verzonden tusschen 23 Mei en 5 Juni."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Eind-examen der Roomsch-Katholieke Kweekschool. Dit heeft te Moentilan (Kedoe) in 't laatst van Juni j.l. plaats gehad. De vijftien candidaten, die daaraan deelnamen, zijn allen geslaagd. De verchristelijkte namen dezer jongelieden luiden: Raden Paulinus Tjakrasoedarma, Franciscus Djajasoewanda, Corbinianus Dwidjawiyata, Gerardus Sastrasoedarma, Raden Abraham Hardjawiyata, Raden Franciscus Djapengoetama, Joannes Darmasoebrata, Simplicianus Brataminarda, Joannes Sastramihardja, Marinus Martasoedarma, Cosmos Hardja Soedarma, Donatianus Dwidjasoedarma, David Djajasoedirdja, Albertus Padmosoemarto en Julius Poedjasiswaja. Het examen liep over de navolgende vakken: Javaansch, Maleisch, Nederlandsch, rekenen, vormleer, opvoedkunde, natuurkunde, scheikunde, plant- en dierkunde, landbouw, geschiedenis, wis-, natuur- en staatkundige aardrijkskunde, teekenen en schoonschrijven. *(Sinar Djawa).*

Inl. Grofsmederij. Bij de door den heer Lovink gehouden inspectie over de ambachtschool te Keboemen, besliste hij, dat aan de school een grofsmederij toegevoegd zal worden. *(Sinar Djawa).*

Persdelict. De heer Weijdemuller, hoofdredacteur van het te Semarang verschijnende blad, *Warna Warta*, zal zich voor den Raad van Justitie te verantwoorden hebben over een artikel van 9 December 1916, waarin hij den toenmaligen *wedono* van het distrikt Poerwodadi — afdeeling Koetaardjo, een „uitzuiger" genoemd, hem zijn willekeurig optreden en schaamteloosheid verwijtende. De verschijning is eerst op 13 October a.s. bepaald. *(Pantjaran Warta).*

Een Onderzoek. De heer J. E. Jasper, assistent-resident van Toeban, heeft onlangs een week lang te Blora vertoefd om de grieven der bevolking te onderzoeken, welke daar aanleiding hadden gegeven tot een hernieuwde Samin-beweging. Hij ging alleen en incognito de dessa in. De uitslag van dit onderzoek wordt geheim gehouden. De afdeeling Blora schijnt wel het middenpunt van deze volksbeweging. *(Sinar Djawa).*

Inl. Volksraad-leden. Bovengenoemd blad vernam uit Djokdja, dat de resident van Solo, door de Regeering daartoe uitgenoodigd, twee ontwikkelde Inlanders zal aanwijzen voor een later te verwachten benoeming tot lid van den Volksraad.

Opening Technische School. Deze had onlangs te Djokdja officieel plaats. Aanwezig waren toen de

Inspecteur Hoekstra, de resident, assistent-resident, controleurs, kroonprins, prins Pakoe Alam, rijksbestierder, diverse kratonprinsen, belangstellenden en 28 leerlingen. De heer Hoekstra, resident en direkteur van den Hoeven hielden speechen en dronken op het toekomstige succes. Daarna werden *drie* semipermanente gebouwen in oogenschouw genomen. De cursus zou 6 Juli beginnen. *(Sinar Djawa).*

Inl. „Bevolkingsfonds". Op de ondernemingen van de N. V. Cultuurmaatschappij Djoenkarie (Klaten) zal in het oogstjaar 1917 in elk *bekeltoewa*-schap een bevolkingsfonds opgericht worden door de directie. Het doel daarvan is de nooden der bevolking te lenigen en zooveel mogelijk welvaart te brengen in de dessa's. Onder meer staan op het programma: armenzorg, woningverbetering en de oprichting van Kartini-scholen. Het kapitaal zal gevormd worden uit de meerdere opbrengst van het vast te stellen product der diverse variëteiten van den suikerriet-aanplant. Bij een prijs van *f* 8 per pikol suiker zal in elk *bekeltoewa*-schap met ongeveer 30 bouws aanplant *f* 600 door de directie in het bevolkingsfonds kunnen worden gestort. Vermoedelijk zullen meerdere ondernemingen dit voorbeeld volgen, terwijl het bestuur zich voor de kwestie zeer interesseert. *(Sinar Djawa).*

Klachten. Hetzelfde blad vermeldt, dat de uitgifte van het tijdschrift *Soeara Boschwezen*, wegens het niet geregeld binnenkomen van de abonnementsgelden gestaakt is moeten worden. Aan den Hoofd-Inspecteur is verzocht, het boschpolitiepersoneel te versterken en verbetering van salarisregeling voor het Inlandsch boschpersoneel aan te vragen.

Voor de Inl. Vrouw. Aan de Regeering is, volgens de *Pantjaran Warta*, voorgesteld om zoo spoedig mogelijk over te gaan tot de oprichting van kweekscholen voor de opleiding van Inl. onderwijzeressen. Waarschijnlijk zijn reeds de daarvoor benoodigde gelden op de ontwerp-begrooting van 1918 uitgetrokken. Een dier scholen zou komen in 't Javaansch, een ander in 't Maleisch taalgebied, d.w.z. een in Midden-Java en één in West-Sumatra. Verder heeft de Directeur van onderwijs gesteund het verzoek om subsidie van de Vereeniging voor de oprichting van een „*Van Deventerschool in West-Java*", zoodat deze school waarschijnlijk in het volgende jaar kan worden geopend. Bedoelde vereeniging wil niet een zelfde soort school stichten als de Semarangsche „Van-Deventerschool". Deze toch beoogt aansluiting van het onderwijs op haar school aan de Kartinische. De „*West Java van Deventer-school*" zal aansluiten bij de gewone lagere Inlandsche scholen, hetzelfde programma hebben als de in 1915 geopende normaalscholen, met Nederlandsch als leervak en huishoudonderwijs. Ook zal aan die school een internaat worden verbonden.

S. I. De afd. Batavia dezer Vereeniging heeft in 't laatst van Juni j.l. een bijeenkomst gehouden in het Sirene-park, waar *Tjokroaminoto* de voornaamste woordvoerder is geweest. Het Binnenlandsch Bestuur met den resident aan het hoofd, was goed vertegenwoordigd. Overigens bestond het gehoor, behalve de heeren Bohl en de Nijs Bik, voornamelijk uit Inlanders.

Sprekende over de particuliere landerijen in 't algemeen, zeide Tjokroaminoto, dat deze zijn „verkwanseld" aan verschillende particulieren, toen de Regeering onder Daendels geld noodig had. De eenige oplossing om de door hem ontstane vicieuse toestanden nu uit de wereld te helpen, is, volgens spreker, de onteigening van al die landen. Nog een ander spreker bracht de kwestie Petodjo op het tapijt; deze noemde dien aankoop een stap in de goede richting. Later merkte Tjokroaminoto naar aanleiding hiervan op, dat het hier niet ging om de al of niet wenschelijkheid om het land Petodjo te koopen, maar over de vraag: of niet een te hooge prijs is betaald ten laste van de gemeente en ten voordeele van een enkeling? Verder hamerde Tjokroaminoto weer op hetzelfde aambeeld: dat de Hollanders sedert 300 jaren de heerschappij in Indië hebben gevoerd en in dien tijd *weinig* hebben tot stand gebracht. Uitdrukkelijk liet hij uitkomen, dat de Inlanders *eigenaren* zijn van het land en dat zij dit niet uit het oog moesten verliezen. Een ander spreker had 't over de militie en laakte zeer het streven der Regeering om een Inlandsche militie in te stellen, met de daaraan verbonden kosten van 20 millioen per jaar. „Waarom moeten wij ons wapenen?" riep hij uit. „Vijanden hebben wij niet! Laat men die 20 millioen liever besteden om ons bestaan wat dragelijker te maken". — En zoo ging het voort. Alle sprekers werden luide toegejuicht. In het Sirenepark staat een schip, waar gewoonlijk een restaurant gehouden wordt. Van uit dit schip hebben de sprekers de menigte toegesproken. *(Sinar Djawa).*

Beleedigd. Vele *andong*-koetsiers te Djokdjakarta voelen zich grof beleedigd en verongelijkt door de klachten, die Europeanen over hun brutaal optreden hebben ingediend en over de berichtjes, die hierover af en toe in de bladen voorkwamen. Kort en goed hebben zij nu in de een of andere *koempoellan* besloten om *de Europeanen te boycotten*, dezen althans niet meer te rijden. Van verschillende zijden worden nu klachten vernomen over dat weigeren van Europeanen op te nemen en iemand, die dringend op Lempoejang moest zijn, kon slechts met héél veel moeite een koetsier daartoe bereid vinden tegen betaling van *f* 1.— *(Bintang Soerabaja).*

Een Javaansche Prins-klein-ambtenaar.

Het weekblad „Medan-Boediman", onder redactie van R. M. Soerjopranoto, te Jogja verschijnende, meldt in zijn nummer van 4 Juni j.l., dat Pangeran Ario Soerjo-Mataram, zoon van den Sultan van Jogja, met succes het z.g. klein-ambtenaars-examen heeft afgelegd. De bedoeling is niets anders geweest, dan dat de prins, die — evenals velen zijner broeders — zich de moeite wilde geven de Nederlandsche taal te leeren, eens gaarne wenschte te weten, hoe ver hij met zijn studie gevorderd was.

In hetzelfde bericht wordt mede vermeld, dat Raden Adjeng Partini, dochter van den huidigen Prins Mangkoenegoro, eveneens hetzelfde examen met goed gevolg heeft gedaan.

Verder lezen we, dat Raden Adjeng Soerti, dochter van Prins Soerjodiningrat te Jogja, na het klein-ambtenaarsdiploma te hebben behaald, thans toegelaten is tot de H. B. S. te Semarang.

Een Javaansch Arbeidsleger.

In hetzelfde nummer van „Medan-Boediman" vinden we een mededeeling omtrent het Bureau A d h i - D h a r m a (=de Hoogere Plicht), dat onder leiding van R. M. Soerjopranoto, hoofdbestuurslid van Boedi-Oetomo, te Jogjakarta zijn arbeid heeft aangevangen. Het bureau, dat een „arbeidsleger" heeft gevormd, blijkt meer te zijn dan een gewoon werkverschaffingskantoor. Het doel toch is steun aan de inlanders te verleenen, dit in den uitgebreidsten zin op te vatten en verder de stoffelijke en zedelijke belangen der inlandsche maatschappij te behartigen; o.a. door de bevordering der oprichting van scholen, weeshuizen, doorgangshuizen, verblijfplaatsen voor ouden van dagen, die hulp behoeven, ziekeninrichtingen, bibliotheken, een studiefonds, en ook de uitgave van nuttige lectuur enz.

Het leger is samengesteld uit vele ontwikkelde Javanen, die in het belang der leiding zich daarvoor bereids hebben aangemeld. Het benoodigde geld zal worden gevonden door middel van handel, landbouw en nijverheid; verder nog door andere nuttige pogingen.

Boedi-Oetomo weer actief.

Uit de verslagen van de laatste jaarvergadering van *Boedi-Oetomo* is gebleken, dat deze vereeniging van Javaansche intellectueelen, thans officieel tot een politieke vereeniging is gereformeerd. Het beginselprogram en het werkprogram zijn daarvan de bewijzen. Het eerste luidt, zooals de heer A. Mühlenfeld het in de „Preangerbode" van 8 Juli heeft vertaald, als volgt:

I. „De Boedi-Oetomo-partij streeft naar de totstandkoming van een parlementairen regeeringsvorm in nationalen geest en te dien einde naar de invoering eener Kieswet en naar gelijkheid en uniformiteit van het recht."

II. „De Boedi-Oetomo-partij spreekt als beginsel uit, dat door een nationale wetgeving moet worden aangestuurd op het wegnemen van de maatschappelijke oorzaken, welke tusschen de leden van het volk ongelijkheid scheppen of versterken ten aanzien van hun ontwikkelingsvoorwaarden."

Het eigenlijke partijprogram bevat scherp geformuleerde paragrafen, gewijd aan:

1. de noodzakelijkheid eener ingrijpende wijziging van het Regeeringsreglement; 2. de sociale wetgeving; 3. het onderwijs; 4. de volkswelvaart; 5. de hygiëne; 6. den godsdienst; 7. het rechtswezen; 8. het belastingwezen en financiën; 9. de landsverdediging; 10. den landbouw.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Tweeërlei Recht. Op een particulier land in Meester Cornelis — alzoo de *Perniagan* — wordt door de opgezetenen geknoeid om te ontkomen aan de plicht tot het verrichten van heerendiensten en dit geknoei wordt in de hand gewerkt door een rechterlijke beslissing, die den toets der kritiek niet kan doorstaan. Bedoelde opgezetenen hadden zich op de een of andere wijze een certificaat weten te verschaffen van een Inlandsch arts, houdende verklaring, dat zij ongeschikt waren voor persoonlijken lichaamsarbeid. Aangezien de certificaten weinig geloof vonden, riep de landheer de hulp in van een Europeesch geneesheer, die dezelfde menschen, na onderzoek, wèl geschikt oordeelde. Nochtans vond de landrechter, wiens uitspraak werd gevraagd, goed de menschen vrij te spreken, op grond van hun beweerde ongeschiktheid tot arbeid. Ieder ziet dadelijk in — alzoo de schrijver — dat een dergelijke uitspraak het wettig recht van den landsheer tot heffing van heerendienst (of een aequivalent daarvan in geld) op losse schroeven zou zetten. Men heeft er langs een omweg een mouw aan weten te passen door de menschen voor den landraad te trekken, die hen veroordeelde tot het verrichten c.q. afkoopen van den heerendienst. Intusschen heeft zich op hetzelfde land een andere kwestie voorgedaan, waarbij alweer de landrechter, onder den invloed vermoedelijk der ethica, een zeer aanvechtbare uitspraak gaf. Op dit land hebben zich n. m. gevestigd ruim honderd Inlanders, allen werkzaam bij den dienst der S. S. Hun vestiging op het land had een alleszins begrijpelijke reden; zij woonden er zeer dicht bij hun werk, hadden daarvan groot gemak. Maar toen de landheer kwam en — in ruil voor dit gemak afkoop van heerendiensten verlangde (dan wel, zoo ze dit wenschten, het verrichten van heerendiensten) weigerden ze botweg. Ze waren in dienst van het Gouvernement en dus niet heerendienstplichtig. De landrechter stelde de menschen in 't gelijk. Zij konden immers niet op hetzelfde oogenblik hun dienst bij de S.S. èn heerendienst op het land verrichten? En — zooals het Openbaar Ministerie betoogde — ze konden toch niet in de lucht wonen? Dat ze dan maar elders hun penaten moeten opslaan, waar ze de in geldswaarde uit te drukken gemakken van vlak bij hun werk te zijn zouden derven, schijnt bij den landrechter geen gewicht in de schaal te hebben gelegd. Dat zij, noch heerendienst verrichtende, noch een afkoopsom betalende, een onrechtmatig occupatierecht uitoefenden, scheen alsmede niet te zijn overwogen. Hoe dan ook, de eisch om óf heerendienst te verrichten óf dien af te koopen werd door den landrechter afgewezen. En daarmede werd een nieuwe weg geopend voor allerlei geknoei. Ook in dit geval is de tuschenkomst van den landraad ingeroepen, en met succes. De weigerachtige S. S.-menschen werden alweer veroordeeld tot een boete en tot nakoming van den plicht om heerendienst te verrichten dan wel een afkoopsom te betalen. Zoo is in dit geval alles weer ten goede geschikt, maar intusschen doen uitspraken van den landrechter als hierboven gereleveerd bij den Inlander de idee post vatten, dat hij terwille van den landeigenaar „geknepen" wordt en onderworpen is aan tweeërlei recht, wat gelijkstaat met *on*recht, want wat weet de Inlander van de revisie eener „ethische" uitspraak door een practischen, hoogeren rechter?

S. I.-geknoei. De *Perniagan* brengt in herinnering het geval Goenawan, één uit de vele. Goenawan, nog altijd één der „leiders" van de *S. I.* en tevens hoofdredacteur van de *Pantjaran Warta*, is eens en andermaal in het openbaar gedaagd tot aflegging van rekening en verantwoording der onder zijn bestuur geïnde contributies en bijdragen. Deze rekening en verantwoording bleef, voor zooverre bekend, tot dus verre achterwege...... precies als in zoovele andere gevallen. Nu heeft zich weer zoo'n onfrisch zaakje te Cheribon overgedaan. De Resident van de *S. I.* aldaar, *Hadji Machmoed*, is door een aantal leden der vereeniging bij den Gouverneur-Generaal aangeklaagd. De beschuldiging loopt over oneerlijkheid en oplichterij. Hoe behandelt nu de Inlandsche pers deze zaak? zoo vraagt de *Perniagan*. De *Kaoem Moeda* waarschuwt de tegenstanders van de *S. I.* om hun leedvermaak nog wat in te toomen: „Nu zullen zij, die ons vijandig zijn, zooals Mulder, uitroepen: Het is weer mis met de S. I." Alsof het reeds gebleken is, dat die beschuldigingen gegrond zijn. „Personen, zooals Mulder, dat zijn de leiders der Europeesche bladen. (Met Mulder wordt hier n.m. bedoeld de heer Mulder, waarnemend hoofdredacteur van het *Nieuws v. d. Dag van N. I.*) Alsof die personen, door de ervaring geleerd, niet het volle recht zouden hebben te zeggen: dat is weer juist iets voor de S. I. — en alsof zelfs een *Kaoem Moeda* niet zou weten, dat er geen nader bewijs noodig is, wanneer de gewone Inlander zich over zijn zelf gekozen leiders bij den Landvoogd beklaagt. Nog mooier maakt het de *Pantjaran Warta* van Goenawan. Deze schrijft: „De direkteur van de *Sarikat Dagang Islam* te Cheribon is door de vereeniging bij den Landvoogd aangeklaagd wegens frauduleuse handelingen, waarvan zij de dupe is." En dan — zoo vervolgt de *Perniagan* — heeft het orgaan de onbeschaamdheid er quasi-naief de vraag aan toe te voegen: „Is dit niet Hadji Machmoed?"

In Soekaboemi gaan de zaken der S. I. ook al verkeerd; en de *Pantjaran Warta* ligt haar lezers volgender wijs daarover in: „*Saoedara Abdoel Afandi* berichtte: „*Een Kijahi, die zijn leerlingen besteelt*", is de titel van een artikel in de *Pantjaran Warta* een paar weken geleden. Dit artikel behelst slechts waarheid. Die *Kijahi* heeft een medeplichtige een bekend *oelama* te Soekaboemi.

Wat hebben deze beide *Kijahis* vroeger ijverig propaganda gemaakt voor de S. I.? Uit koranplaatsen hebben ze den geloovigen aangetoond, dat contributie-betalen heilige plicht is. En nu verklaren ze, dat geen der 2000 leden een groot jaar lang contributiepenningen geofferd heeft. Broeders, schroomt niet de zaak bij de overheid te brengen!"

In de *Oetoesan Hindia* wordt bericht, dat *f* 9000 is verduisterd ten nadeele van de S. I. te Pontianak. „De administratie is er niet in orde", staat er ter verduidelijking bij. „Voor de tweede keer is te Pontianak een *S. I.*-vereeniging opgericht, doch deze vereeniging heeft evenmin als de vorige iets met de *Centrale S. I.* uit te staan."

Bijgeloof. Een poos geleden — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — kon men in de buurt van de broodfabriek *Ketabang* te Soerabaja een groote menschenmenigte, meest Inlanders, zien staan, die met eerbied en ontzag naar een balk stonden of zaten te kijken, welke daar op de uiterwaard der rivier achter de woning van den resident lag. De Inlanders vertelden onder elkaar, dat het een „heilige balk" was met een menschenhoofd, die telkenmale, wanneer de Gouverneur-Generaal Soerabaja een bezoek bracht van Grisee kwam aandrijven, hetgeen ook ditmaal was geschied. De Inlanders durfden den balk niet aan raken, terwijl offeranden van verschillende etenswaren en dranken gebracht werden, bestemd voor den geest, die in den balk huisde. Af en toe — zoo zei men — sprong deze in de lucht op. Er waren verscheidene Javanen, die beweerden zulks gezien te hebben, en wie het soms niet mocht gelooven, kon naar den resident gaan. Toen deze n.m. naar het wonder was komen kijken, was de geest in den balk ook omhoog gesprongen, blijkbaar toen in den waan verkeerende, den G. G. in eigen persoon te zien. Een Inlandsch agent, die blijkbaar niet erg bijgeloovig was, trok op een gegeven oogenblik zijn klewang en maakte aanstalten om den kop van den balk af te hakken, doch de omstanders beletten dit snoode voornemen op bijna hardhandige wijze. Dit gaf aanleiding, dat de politie maatregelen nam om den balk te laten wegslepen, hetgeen door personeel van den waterstaat zou geschieden. Naar het blad vernam, bestond er intusschen voor de fantastische verhalen over dezen „heiligen" balk wel eenige aanleiding. Het gevaarte toch had een eenigszins grillige vorm; het eene uiteinde er van leek inderdaad sprekend op een menschenhoofd; de een of andere grappenmaker had er een paar oogen, een neus en een mond op geschilderd en om de gelijkenis te volmaken op het hoofd een bos haren geplakt.

Van Vreemde Koloniën.

Japan—Amerika.

In de laatste weken heeft men geen courant of tijdschrift in de hand kunnen nemen zonder er beschouwingen of mededeelingen in te vinden over de verhouding van Japan tot Amerika. De reis, welke een Japansch gezantschap, onder burggraaf Isjii, door Amerika maakt, moge hiertoe de naaste aanleiding zijn, uitingen onafhankelijk hiervan vernomen, zijn zich daar echter komen bijvoegen om de belangstelling in het vraagstuk te verlevendigen. Bij de redevoeringen in N.-Amerika gehouden door Isjii en de staatslieden, die met hem aanzitten, bij de vele diners, lunchen en bijeenkomsten ter eere van de missie aangeboden of be-

legd, komt vooral uit dat Japan een Monroeleer voor Oost-Azië wil doen erkennen, waarin dan echter 't geheele Oosten en niet enkel Japan, mag meespreken, en dat Amerika daar niet tegen op komt, aangezien de zelfontwikkeling van China, waaraan den Vereenigde Staten veel gelegen is, daarmede zeer goed te vereenigen is. De aankondiging dat Japan voor China de open-deur-politiek wenscht, is in N. Amer. met geestdrift begroet. Zij die meenen, zooals dr. H. T. Colenbrander dit dezer dagen nog in den Haag bepleitte, dat de toekomst kan wijzen op een combinatie van Japan met Duitschland en misschien Rusland eenerzijds, tegenover Pan-Amerika, 't Britsche Rijk en China, zullen bij den Japanschen gezant te Londen, burggraaf Sjinda, niet veel steun vinden. In zijn in de American Luncheon club gehouden rede, stelde hij de Duitsche politiek hatelijk aan de kaak en waarschuwde hij tegen haar gevaarlijk drijven. Hij ziet in een samengaan van Japan en Amerika de aangewezen weg voor den bloei van beide landen.

De beteekenis van den Grooten Oceaan is voor Nederland ook belangrijk toegenomen, wat daar omtrent de kansen van gezagsuitbreiding, van politiek en economisch evenwicht beslist of beraad wordt tusschen de groote energieke mededingers is voor ons land van bijzonder gewicht. Zal deze oorlog, die zooveel ellende brengt, op zijn te goed zijde ook mogen boeken het openen van een tijdperk van betere verstandhouding waar een gespannen verhouding reeds van dreigende oorlogskansen deed spreken? Naar gezegd werd, wil de missie tot een meer effectieve militaire samenwerking komen om den oorlog krachtiger door te zetten; zij zou niet gericht zijn op 't sluiten van leeningen in de V. S., zij komt dus overleg, en geen geld vragen.

Over de kwestiën, die tusschen Japan en N.-Amer. hangende zijn, heeft een Japansch journalist Juyui Kasai een belangwekkend artikel geschreven, waaraan wij (uit de correspondentie van San Francisco in 't Alg. Handelsblad) hier eenige punten ontleenen.

De immigratie-kwestie is eigenlijk reeds opgelost. Japan wenscht geen onbeperkte immigratie in Amerika; 't verlangt alleen een menschelijke behandeling van zijn wettig toegelaten onderdanen.

't Jap. volk zou gaarne weten in hoever de Amer. politiek gericht is tegen Japan en welke houding N.-Amer. denkt aan te nemen tegenover Japan in de Chineesche kwestie. Zal Amer., wanneer 't Duitschland heeft overwonnen, den veroveringsoorlog vervolgen tegen Japan? De vraag wordt gesteld met 't oog op oorlogszuchtige uitlatingen van Amer. jingoes, die bij de 70.000.000 Japanners achterdocht hebben gewekt.

De gewichtigste kwestie is die welke de houding tot China zal bepalen. Japan staat tot China in juist dezelfde verhouding als de V. S. tot Mexico. Evenals de V. S. niet kunnen toestaan, dat de Europ. naties Mexico onder elkander verdeelen, evenmin kan Japan toestaan, dat China de „gelukzalige jachtvelden" levert voor die naties.

De handhaving van vrede en orde in China is Japan's doel, want een vreedzaam en welvarend China zal een veel beter afnemer zijn dan een verarmd, in tweedracht verscheurd China. De opendeur-politiek wil aan alle naties dezelfde kansen geven, maar Japan zal zich verzetten tegen elke inmenging, waardoor zijn overwegende positie in China kan worden bedreigd.

De V. S. hebben een muur gebouwd voor Jap. immigratie, Canada en Australië hebben 't voorbeeld gevolgd. De w h i t e m a n's landen zijn voor de Jap. bevolking gesloten. Waar moet Japan een uitweg vinden? Slechts 't Oosten kan de gelegenheid geven.

Vervolgens gaat de Schr. de onderwerpen na, die in de laatste jaren aanleiding gaven tot eenige spanning tusschen Japan en Amerika. A. d. z. 't voorstel om den Manchoerije-spoorweg te neutraliseeren, om een Amer. marinebasis te bouwen te Santou, op de kust van Toekiën, deze kwestiën worden dan bestreden door als voorbeeld te stellen een dergelijk optreden van Japan in Mexico of in 't Amer. kustgebied.

Alles wijst er op, dat de Jap. kapitalisten genegen zijn samen te werken met 't Amer. kapitaal om de nog verborgen hulpbronnen van China te exploiteeren, ten voordeele van de drie landen.

Slechts wederzijdsch vertrouwen en hoogachting, zoo schrijft Jiugi Kassai, zullen Japan en de V. S. er toe brengen in vriendschap samen te werken en de staatsmanschap van de leiders dier twee naties staat er borg voor, dat er een weg te vinden zal zijn om daartoe te geraken. Dan eerst kunnen de beide naties de verdedigers worden van de menschelijke rechten en samen den post bekleeden van voogd over den vrede op den Grooten Oceaan.

Geven deze uitingen van den Jap. publicist de wenschen der regeering weer, dan zou in de bezadigde beschouwingen ook voor ons eenige gerustsstelling kunnen liggen; maar hierbij moet toch worden bedacht dat deze toenadering eerst is ontstaan, nadat Amerika zich als oorlogspartij sterk is gaan maken. 't Zou voor de Nederlandsche regeering ernstig te overwegen zijn in hoever zij ook met Jap. tot een vergelijk kan komen over de politieke bedoelingen voor de toekomst, maar Jap. zal hierover niet te spreken zijn voordat Nederland zich in Oost-Azië sterk genoeg heeft gemaakt om niet beantwoord te worden met een: wacht maar af wat wij ter goeder tijd beschikken zullen.

De Seeadler.

Graaf von Lückner heeft de traditie van stoutmoedigheid ter zee, die de Duitschers in dezen oorlog gevormd hebben, moedig voortgezet. Met de Seeadler, een schip van 4000 ton, verliet hij Duitschland als Noorsch houtschip. De papieren waren als zoodanig in orde, maar de houtlading was slechts aan de buitenzijde opgestapeld, in de holle ruimte konden de marine- en de scheepsbemanning zich opbergen. 't Houtschip werd door een Engelsche torpedojager aangehouden, 't onderzoek aan boord liep, evenals dat van de papieren, liep vlot af, 't Noorsche houtschip kon zijn weg vervolgen — naar den Stillen Oceaan. 't Turfschip van Breda nageboorst.

Daar werd de ware gedaante als verwoester van vijandelijke tonnenmaat en van waren onder vijandelijke vlag aangenomen. In de nabijheid van de Australische kust werd 't eerste schip in den Ind. Oceaan met kolen voor Honoloeloe, buit gemaakt. De bemanning beweert in korten tijd voor 8 millioen pond sterling aan waarde van schepen in den grond geboord te hebben. 't Lijstje, dat Lloyd's opgave verstrekt, doet dit wel mogelijk worden, wij vinden daarop als slachtoffers van 't kaperschip:

Engelsche: Gladys Royle; Lundy Island; Horngarth; Britsch Yeoman; Pinmore. Fransche: Charles Gounod; La Rochefoucauld; Antonin; Dupleix. Italiaansch: Buenos Ayres. Canadeesch: Perce. Amerikaansche R. C. Slade; A. B. Johnson en Manila.

Er ligt voor de tegenpartij nog 't hatelijke in, dat de Zeeadelaar, alvorens tot een Duitsch kaperschip te worden gemaakt, een Amerikaansche bark was, buit gemaakt, terwijl zij van New York naar Archangel op reis was. Bij 't toekennen van haar nieuwe bestemming werd zij gewapend met 2 kanonnen van 10.5 cM. en 16 machinegeweren.

Zij begon haar oorlogshandelingen in December 1916 met aan de Braziliaansche kust mijnen te leggen. Als de lezing van de Engelsche bladen waarheid bevat, hetgeen wij ons veroorloven te betwijfelen, zou de commandant door noodseinen te geven schepen naar zich toe gelokt hebben, om ze daarna in den grond te boren. Men zal zich herinneren, dat in Maart 200 man van verschillende schepen afkomstig, aan boord van het Fransche schip Cambronne te Rio de Janeiro aan werden gebracht en dat toen sprake was van een vernieuwd optreden van een Moewe of Bremen. Nadien hoorden wij hier niets meer van den kaper, maar wel werd een abnormaal groot aantal schepen in den Australischen Archipel vermist.

De tegenwoordigheid van een kaper werd zoo al vermoed, men achtte 't waarschijnlijk, dat hij zich bij de Salomons-eilanden schuil hield, hetgeen ook wel bevestigd lijkt.

Toen de Seeadler 8 maanden op zee was, was de kiel zoo aangegroeid, dat schoonmaken noodzakelijk was geworden; de kapitein zette haar op 't eiland Mopeha op 't strand. Bemanning en gevangenen waren druk bezig met poetsen van de kiel, toen een vloedgolf het schip diep in 't koraalzand bedolf. 't Schip zat gevangen, de opvarenden wachtten nu weldra hetzelfde lot. Deze zijn deels ter plaatse gevangen genomen, deels in Amerika aangekomen, terwijl graaf von Lückner met een deel der bemanning in een barkas op 8 October bij de Fidzji-eilanden werd aangehouden.

Wanneer in latere jaren het verhaal van de Seeadler, in phantastisch kleed gehuld, voor de Duitsche jeugd te boek gesteld wordt, zal aan de figuur van Lückner niet veel bijgewerkt behoeven te worden. Zijn levensloop van den adellijken knaap, die, op avontuur belust, eerst daalt tot den worstelaar in de tent-arena, om zich daarna weer te verheffen tot den kaper-kapitein, die heel de wereld van zich doet spreken, is zóó, dat de vindingrijkste romanschrijver er bij in de leer kan gaan.

De strijd in Duitsch Oost-Afrika vlamt weer op.

De oorlog in D.-Oost-Afrika geeft in 't klein een weerspiegeling van den grooten krijg in Europa. Vele overwinningen, die toch niet tot een beslissing schijnen te voeren. De optimistische verklaring van generaal Smuts bij zijn terugkeer in Zuid-Afrika, dat de kamp in de laatste Duitsche kolonie als volstreden te beschouwen was, is volstrekt niet bewaarheid, de verdediging wordt met taaie volharding meesterlijk voortgezet. Nu is weer een succes van beteekenis gemeld door Britsche en Belgische kolonnes, in samenwerking bereikt; 't is voor een buitenstaander moeilijk te beoordeelen in hoever dit van eenigszins beslissende beteekenis zal zijn, moeilijkheid, die vermoedelijk echter niet alleen voor den buitenstaander geldt, en die mede niet alleen voor D. Oost-Afrika bestaat, want in bijna alle koloniale veroveringsoorlogen is 't gissen meestal jarenlang vergissen gebleven.

Nadat Reuter onze aandacht gevestigd had op operatiën, die in 't westelijk oorlogsterrein van D. Oost-Afrika in aantocht waren, en waarvoor Mahenge een der doeleinden was, kwamen officieele Engelsche en Belgische berichten ons vrij uitvoerig verslag doen van 't verloop der krijgsverrichtingen.

De Belgische troepen onder majoor Bataille tastten

den 7en October de vijandelijke stellingen bezuiden de rivier Kilimbero over een breed front aan. Zij slaagden er in de Duitsche strijdmacht terug te werpen, maar deze hield weer stand in een tweede linie. Den 9en gelukte 't majoor Muller, aanvoerder van een afdeeling op den rechtervleugel, Mahenge binnen te rukken, waardoor deze plaats door de verdedigers moest worden prijs gegeven. 't Was, volgens het bericht, de laatste districtshoofdplaats in handen der Duitschers.

De Britsche kolonnes blijven in nauwe aanraking met de Belgische de vervolging voortzetten, hun taak is niet gemakkelijk door 't woeste karakter van de streek, zonder drinkwater. Portugeesche afdeelingen houden den zuidelijken oever van de Rovoema bezet om het terrein naar die zijde af te sluiten.

Ook van 't andere oorlogstooneel benoorden 't Ejassimeer komt een voor de ententetroepen gunstig bericht. Een D. detachement van 3 Europeanen en 53 Askari's moest zich overgeven. Dit zou, met uitzondering van enkele op zich zelf staande strijders, 't overschot zijn van de strijdmacht, die in de laatste maanden de guerilla in de noordelijke districten heeft gevoerd.

't Gebied waarbinnen de Duitschers zich nog bewegen kunnen zou nu tot 250 bij 50 mijlen zijn teruggebracht.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud der Oct.-afl. De ontwikkeling der Indische decentralisatie, door J. Brinks. — Mededeelingen uit de afdeelingen Keboemen en Demak omtrent de opheffing van „vrije" en Gouvernementsdessa's en de mogelijke gunstige gevolgen daarvan, door E. L. K. Schmülling. — Banierdragers van het Binnenlandsch Bestuur, door S. Kalff. — Beschouwingen over bestuurswisselingen in een gewest op de Buitenbezittingen, door Opheffer Jr. — Uit de Minahassa, door Ratu Langie (Naar een voordracht van F. Laoh). — Verscheidenheden (Overheerscher en overheerschte). — Kroniek (De Volksraad en zijn eerste voorzitter), door Tertius. — Persoverzicht (De Inlandsche pers, De Chineesche pers), door J. P. — Vreemde koloniën, door H. D. — Uit allerhande bron. — Boekbespreking. — Bibliographie.

In- en Uitvoer.

In No. 41 van dit weekblad een artikel over de Indische scheepvaartmoeilijkheden, door D. Het overzicht is niet volledig, want van den jongsten maatregel van Amerika, het beschikbaar stellen van bunkerkolen op onaannemelijke voorwaarden, kon de schr. nog geen melding maken. Zijn de loopende geruchten juist, dan is nu een totale stilstand te verwachten van de scheepvaart naar en van Indië.

Mededeelingen Commissie Fabrieksnijverheid.

Ter Landsdrukkerij te Batavia verscheen (in fol. formaat) No. 1 der Mededeelingen van de commissie tot ontwikkeling van de fabrieksnijverheid in Ned.-Indië.

Dit eerste nummer bevat een analyse van de douanestatistiek van Ned.-Indië; als grondslag heeft gediend deel II van die statistiek (gesplitst in een deel voor Java en Madoera en een deel voor de Buitenbezittingen), waarin men uitvoerig uitgewerkte staten aantreft van den invoer (gesplitst in invoer door particulieren en door het Gouvernement, met vermelding van de landen van herkomst en de voornaamste kantoren van invoer). De verzamelde cijfers hebben betrekking over de vijf jaren 1909 t-m. 1913; de statistiek over de jaren 1914 en 1915 werd niet genomen wegens de onzekerheid door den oorlogstoestand.

De Waterstaatsingenieur.

De Maart-afl. bevat o.m.: Jhr. ir. W. H. Teding van Berkhout. † — W. M. Jordaan. † — B. O. W. contra decentralisatie, door Ir. F. W. Th. van Oordt. — Irrigatie onder Landbouw? door Ir. D. J. F. van Es. — Drinkwatervoorziening van Batavia, door Ir. D. Drost. — Artesisch water voor Batavia door Ir. C. A. E. van Leeuwen. — Verslag over een onderzoek naar de in Europa gangbare systemen van drinkwaterzuivering en wenschelijkheid hunner toepassing in Ned.-Indië, door Ir. D. A. Koster. — De Indische aannemerskwestie, door Ir. W. Elenbaas en L. de Groot. — Het wadoekstelsel, door v. R. — Havenexploitatie, door d. G.

Indisch Tijdschr. voor Spoor- en Tramwegwezen.

Onder verschillende bijdragen van zuiver technischen aard, bevat de Mei-afl. van dit maandschrift het vervolg van S. A. Reitsma's „Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek". 10 (De voorgeschiedenis der Indische spoorwegen). Hoofdstuk VI. Het tijdvak van 1852—1860. (Slot).

De Ned.-Indische nijverheid in 1916.

In het verslag omtrent Handel, Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië gedurende 1916 lezen wij, dat voor vele takken van nijverheid de resultaten in 1916 wederom beter waren dan in het voorafgaande jaar ondanks het feit dat de moeilijkheden, verbonden aan het betrekken van grondstoffen, halfmaterialen, enz. uit het buitenland, zeker niet minder waren dan in het vorig jaar het geval was. Zoowel Japan als de Vereenigde Staten traden als leverancier meer en meer op den voorgrond.

Dank zij den gunstigen toestand, waarin sommige takken van landbouwnijverheid in 1916 verkeerden, waren de hooge prijzen, die aangelegd moesten worden, meestal geen bezwaar, terwijl noodgedwongen vele bestellingen, welke in normale tijden naar het buitenland gaan, bij industrieele inrichtingen in Ned.-Indië geplaatst werden.

Vermelding verdient, dat enkele industrieën gedurende het verslagjaar in werking kwamen, zooals een fabriek voor de bereiding van calciumcarbid, een biscuitfabriek, een bierbrouwerij, een garenververij onder Europeesche leiding, een confectiefabriek en een margarinefabriek, terwijl een fabriek voor zgn. Venestakisten en een voor het vulcaniseeren van rubber in 1916 zoover gereed waren, dat begin 1917 met de fabricage een aanvang kon worden gemaakt. De oprichting in 1917 van een machinale touwslagerij op de buitenbezittingen en van een spiritusfabriek op Java, is verder verzekerd. (In- en Uitvoer).

Prof. J. C. van Eerde.

Eigen Haard van 13 Oct. bevat een artikel van den heer C. Lekkerkerker, naar aanleiding der benoeming van den heer J. C. van Eerde tot hoogleeraar in de koloniale volkenkunde aan de Universiteit te Amsterdam.

We ontleenen aan het artikel de volgende levensbijzonderheden van den nieuwen hoogleeraar.

Prof. J. C. van Eerde, geb. in 1871 te Workum (Fr.) vertrok in 1892 na de H.B.S. te Deventer en de toenmalige Indische instelling te Delft te hebben doorloopen, als ambtenaar bij het Binnenl. Best. naar Indië. Na vier jaar werkzaam te zijn geweest ter Westkust van Sumatra, was hij in 1896—97 belast met werkzaamheden in het belang van de landrente en de politieke aangelegenheden op het eiland Bali. Van 1897 tot 1903 werkte hij mede aan de regeling van de landelijke inkomsten en van de agrarische aangelegenheden op het eiland Lombok. In 1903 met verlof naar Nederland gekomen, was hij eerst korten tijd directeur van Het Vaderland en daarna tot 1913 als referendaris werkzaam aan het Departement van Koloniën. In 1904 vertoefde hij voor studiedoeleinden te Berlijn.

In 1913 trad van Eerde op als directeur der afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut; het daarop volgende jaar maakte hij een studiereis naar de voornaamste ethnographische musea van West-Europa. Thans werkt hij o.a. ook mede in de Commissie voor het adatrecht van Ned.-Indië.

Adatrecht van Ned.-Indië.

Van het werk van Prof. Mr. C. van Vollenhoven: „Het adatrecht van Nederlandsch-Indië" (Leiden, E. J. Brill), verscheen een dubbele afl. (de 7e en 8e).

Prof. v. V. behandelt hierin Middel- en Oost-Java met Madoera (slot) en de Vorstenlanden. Met een beknopte 9e afl. (West-Java en Register) zal het eerste deel van dit standaardwerk compleet zijn.

Vragen van den Dag.

De heer H. J. Jacobs verheft, onder het opschrift „Kinderslavernij in Suriname", in het Oct.-Nr. van „Vragen van den Dag" opnieuw zijn stem tegen een treurigen misstand, welke in Suriname onder den naam van het „kweekjesstelsel" wordt aangetroffen. Zooals men weet bestaat dit „stelsel" uit het afstaan van kinderen (vooral door ongehuwde moeders) aan vreemden, die hen in vele opzichten op een schandelijke manier exploiteeren.

De Macedoniër.

In het Oct.-Nr. van dit Zendingsperiodiek een beschouwing „Van en over de zending", door „Bios". — Voorts het vervolg van D. K. Wielenga's historische beschouwingen over het eiland Soemba (schr. behandelt thans de jaren 1881 en 1882; controleur A. Mellink en zendeling J. J. van Alphen). — In zijn rubriek „Uit mijn Camera" bespreekt Ds. H. Dijkstra o.m. een artikel van Ratu Langie over de Minahassa.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 41: In memoriam J. H. de Bussy, door de Commissie van redactie. — De noodzakelijkheid van een nieuw onderzoek over de serehziekte en de gele strepenziekte, door Dr. H. M. Quanjer. — De marmeren buste van Dr. H. C. Prinsen Geerligs (met afb.) — Het natuurwetenschappelijk gezelschap te Wageningen, door S. M. — Koffiesurrogaten. — Tegenstrijdige suikerbelangen. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kleine mededeelingen. (Een arbeidsregeling voor assistenten in Deli. — Economische toestand van Curaçao. — Gezondheidsdienst in Curaçao en Suriname Enz.) — Kultuurberichten, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De twee blanke Radja's van Serawak.

Den 17en Mei van dit jaar overleed in Engeland op bijna 88-jarigen leeftijd Sir Charles Johnson Brooke, de tweede blanke radja van Serawak.

Het gebied van dezen heerscher, in het Noord-Westen

van Borneo, had de laatste jaren een oppervlakte van 57000 vierkante mijlen of ongeveer 4½ maal de grootte van ons land. Als Radja van Serawak was Sir Charles Brooke de opvolger van Sir James Brooke, die in 1868 stierf.

Enkele bijzonderheden over het avontuurlijk leven dezer beide mannen en over het inlandsche rijk dat zij gesticht en gedurende 75 jaren bestuurd hebben, vindt men in het Oct.-Nr. van de Annalen van het Missiehuis te Roosendaal.

De Reflector.

We ontvingen van dit Indische weekblad de Nrs. 27—29 en vestigen op enkele bijdragen daarin de aandacht, nl.: Het gebied van de Ombilin Steenkolen (slot). — Het landvoogdelijk bezoek aan Soerabaja (No. 27 en 28). — De afgetreden gouverneur van Sumatra's Oostkust S. van der Plas. — Naar de Minahassa (No. 29). — De profeet van Soendà. Een Oostersche roman van Victor Ido (in alle Nrs.)

Indië. Geïllustreerd weekblad.

Uit den inhoud van No. 28: Het jubileum van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg. — Tapanoeli, door Y. — De middelbare technische school te Dordrecht, door Ir. H. A. C. van der Jagt. — Krokodillen vangen met een haak, door C. Spat.

Adressen van importeurs van koloniala producten.

Verschenen is Nr. 3 van de publicatiën in 1917 van de afdeeling Nijverheid en Handel te Buitenzorg, onder den titel: Adressen van importeurs van koloniale producten in Australië, de Philippijnen, Japan, Zuid-Afrika, de Vereenigde Staten van N.-Amerika en Canada. (Tweede vermeerderde uitgave).

Onze West in beeld en woord.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam verscheen een publicatie waarvan reeds eerder een prospectus werd verspreid (waarop ook in dit weekblad bereids de aandacht is gevestigd).

De volledige, veelzeggende titel luidt: Onze West in beeld en woord. Platenalbum voor het huisgezin en ten gebruike bij het onderwijs aan gymnasia, hoogere burgerscholen, kweek-, normaal- en andere scholen, door Fred. Oudschans Dentz, administrateur van het militaire hospitaal te Paramaribo en Herm. J. Jacobs, oud-hoofd van de Emmaschool te Paramaribo.

Een bespreking van dit werk volgt.

Het ontwerp koelie-ordonnantie van Mr. v. Blommestein.

Van de hand des heeren J. S. C. Kasteleyn is verschenen (bij Gebr. Tuinzing te Rotterdam) een „Open brief aan de Commissie der Tweede Kamer, belast met het uitbrengen van een rapport omtrent de d.d. 15 Maart 1916 overgelegde bescheiden terzake van het ontwerp koelie-ordonnantie van Mr. A. F. van Blommestein."

De heer Kasteleyn, die lange jaren ter Oostkust van Sumatra een verantwoordelijke betrekking heeft bekleed en zich sedert zijn vertrek geregeld van de ontwikkeling der arbeidstoestanden aldaar op de hoogte heeft gehouden, publiceerde den open brief (met zijn talrijke bijlagen een boek vormend), op verzoek van de besturen van het informatie-bureau voor de tabakscultuur ter Oostk. van Sum. en van de Int. Ver. voor de rubbercultuur in N.-I., ten einde „de beweringen des heeren Van Blommestein recht te zetten."

Indologenblad.

No. 2 van den loopenden jaargang bevat o.m. een verdienstelijk geschreven verhaal: „De dag van den tijger" (waarvan het slot in No. 3).

In No. 3 een korte beschouwing van A. D. Jr., naar aanleiding van Prof. van Eerde's benoeming. — Voorts eene beschrijving van een eenvoudig Javaansch huwelijk, door E. A. Z.

Mededeelingen.

HINDIA POETRA.

Gaarne willen we de aandacht vestigen op een advertentie in dit blad, waarin medegedeeld wordt, dat de verschenen, complete 1e Jaargang van „Hindia Poetra" verkrijgbaar wordt gesteld à *f* 5.—.

Die 1e Jaargang bevat o.a. artikelen van de H.H. Abendanon, Tillema, Mühlenfeld, François e.a. Van de Inlandsche medewerkers noemen wij de H.H. Abdoel Moeis, Dwidjo Sêwojo, Ratu Langie, Noto Soeroto, en vele anderen.

Door een vergissing werd deze aankondiging in het vorige nummer geplaatst; thans is ook de advertentie opgenomen.

Red.-Com.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

VOORDRACHT van den WelEdGestr. Heer F. KROON, uit Breda, 1e Luit. N.-I. L., Leeraar aan de *Kon. Mil. Academie*, in het gebouw van den *Ned-Protestantenbond, Boothstraat 7*, op *Dinsdagavond 23 Oct. a.s. 8 uur.*

Onderwerp: „*Kijkjes in de Wester-afdeeling van Borneo*" (met lichtbeelden).

Voor introductie van belanghebbenden kunnen de leden zich wenden tot den Secretaris:

J. J. LAGERS,
Burgstraat 48, Utrecht.

Van het Hoofdbestuur der Vereen. „Oost en West":

VERGADERING van het Hoofdbestuur op *Zaterdag 27 October a.s.* in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, Den Haag.

Agenda:

1. Notulen (zie K. W. 26 Juli j.l. No. 30).
2. Voorstel tot tijdelijke vereeniging van de functies van secretaris en penningmeester in één persoon.
3. Voorstel tot statutenwijziging.
4. Regeling van de positie van den secretaris-penningmeester.
5. Mededeelingen.
6. Rondvraag.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17*, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *De Petroleum*, door H. Witkamp, van de serie „Onze Koloniale Mijnbouw, onder redactie van Dr. J. Dekker.
2. *Open Brief* aan de Commissie der Tweede Kamer, belast met het uitbrengen van een rapport omtrent de dd. 15 Maart 1916 overgelegde bescheiden terzake van het ontwerp Koelie-ordonnantie van Mr. A. F. van Blommestein, door J. S. C. Kasteleyn.
3. *Koloniale Studiën*, No. 6, Juni 1917.
4. „*Onze West" in Beeld en Woord*, door Fred. Oudschans Dentz en Herm. J. Jacobs.
5. *Mededeelingen van de Commissie tot ontwikkeling van de Fabrieksnijverheid in Ned.-Indië No.* I, Analyse van de douanestatistiek van N.-I.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
A. K. M. Martis, Nijmegen	*f* 2.50
N. de Neef, Rotterdam	„ 2.50
P. G. W. Valderpoort, Rotterdam	„ 2.50
H. W. den Hartog, Everdingen	„ 2.50
De heer en mevrouw J. L. Henkes-d'Arnaud Gerkens, Prinsenhage	„ 2.50
Sanders, Haarlem	„ 2.50
K. J. Boeyinga, Pematang Siantar (S.O.K.)	„ 2.50
W. A. Zegers Rijzer, Pematang Siantar (S.O.K.)	„ 10.—
Mej. C. E. Scheuer, Teteringen	„ 2.50
J. H. Boschman, den Haag	„ 2.50
Mr. H. L. Lindal, Den Haag	„ 2.50
A. H. Blaeser, den Haag	„ 2.50
Mr. W. K. S. van Haastert, den Haag	„ 2.50
J. G. van den Bossche, Maastricht	„ 2.50
Mej. S. G. Haman, den Haag	„ 2.50
Mevr. Wed. J. T. Visser-Fruithoff, Apeldoorn	„ 2.50
A. B. Poppe, IJmuiden	„ 3.—
Mej. Thomas, Haarlem	„ 2.50
A. C. v. d. Krocht, Leiden	„ 2.50
Mej. A. A. Muysink, Den Haag	„ 2.50
J. Gouwentak, Semarang	„ 2.50
Mevr. A. v. der Hoek—Heintz, den Haag.	„ 2.50
Mr. B. van Giffen, Goutum bij Leeuwarden	„ 2.50
Ned. West-Ind. Landsyndicaat, Amsterdam	„ 2.50
A. L. v. Elten, Arnhem	„ 10.—
B. van Dantzig Dzn., Rotterdam	„ 10.—
A. Jongman, Amsterdam	„ 2.50
Jan Kalis Azn., Hochdon (Holstein)	„ 2.50
Mevr. D. Raedt van Oldenbarnevelt-van Maarseveen, den Haag	„ 2.50
Mevr. de Wed. H. Ypes—Schenk, den Haag	„ 2.50
Mevr. J. J. d'Arnaud Gerkens—Bakhuizen van den Brink, Dordrecht	„ 2.50
A. Post, Oudeschoot	„ 2.50
Mevr. de Wed. Beets—Toorop, den Haag	„ 2.50
Mevr. de Wed. van den Broeke—Maris, den Haag	„ 2.50
H. P. Hesselaar, den Haag	„ 2.50
G. A. de Jong, Medemblik	„ 2.50
J. P. van Dalsum, Vleuten	„ 5.—
Dr. J. H. Gunning, Hilversum	„ 2.50
Mevr. de Koning—Gorter, den Haag	„ 2.50
Mejuffrouw M. C. Maal, den Haag	„ 2.50

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 43. Donderdag 25 October 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Voor-Indische koelies in Suriname.

In dit weekblad werd 12 Juli l.l. aan het verslag der Surinaamsche Bank over het afgeloopen jaar ontleend, dat de toevoer van koelies uit Britsch-Indië eerlang door een aldaar genomen regeeringsbesluit onmogelijk zou worden gemaakt, terwijl het jongste nummer mededeelde, dat tot de afschaffing van „het systeem van arbeid onder contract voor immigranten" thans inderdaad door de Britsche Regeering op aanbeveling van het Indische Gouvernement is besloten.

Overbekend is, dat het geringe bevolkingscijfer van Suriname, nog geen 100.000 zielen, op een oppervlak zoo groot als dat van Java, aanzienlijk dient te vermeerderen, wil de kolonie tot bloei komen en haar kosten dekken. Wel is zij, voor den aanvoer van landbouwkrachten, sedert de komst der Javanen, niet meer geheel afhankelijk van Britsch-Indië. Wel zou uit een staatkundig oogpunt gevaar kunnen ontstaan uit de aanwezigheid van een overgroot aantal Britsch-Indiërs binnen de kolonie, zoo lang onze wetgever blijft verzuimen om diegenen onder hen, welke op den duur Suriname tot blijvende woonplaats kiezen, of althans hun nageslacht, door opneming in ons staatsverband te onttrekken aan het Britsche gezag. Maar de omstandigheid, dat de planters steeds voortgaan met nieuwe koelies uit Voor-Indië aan te vragen, bewijst, dat de Javanen dezen geenszins verdringen of overbodig maken en dat dus een sluiting van den aanvoer door de Britsche Regeering een zeer ernstig struikelblok in den weg zou werpen aan onze veelzijdige en kostbare pogingen, reeds sedert jaren aangewend, om Suriname een waardige plaats te geven naast Nederlandsch-Indië.

Als tegengift voor den afstand van onze geheele „Vaste Bezittingen ter Kuste van Guinea", werd ons, bij afzonderlijk verdrag van 8 September 1870, de aanwerving van werkkrachten uit Britsch-Indië voor Suriname, voor minstens 3½ jaar, toegestaan. Wel zijn die lang verstreken en kan het verdrag thans worden opgezegd voor na een termijn van 18 maanden, maar sedert heeft onze Regeering aan Engeland een gelijken dienst bewezen en zulks zonder eenigen tegendienst te vragen of te verkrijgen.

De Gefedereerde Maleische Staten n.l. lijden aan hetzelfde gebrek als Suriname: gebrek aan bevolking, inzonderheid aan werkkrachten voor den landbouw. Terwijl nu de aanwerving in Nederlandsch-Indië voor het buitenland verboden is, tenzij krachtens uitdrukkelijke machtiging van den landvoogd, is men ten slotte gezwicht voor den aanhoudenden drang der Regeering te Singapore en heeft de aanwerving voor het schier-eiland Malakka toegestaan. Gelukkig tot wederopzegging toe, en zonder dat deze gunst in een verdrag is neergelegd.

Telkens geven onze opvolgende regeeringen waardevolle troeven uit handen, zonder er iets door te verkrijgen van den vreemde, nu tegenover Engeland en Frankrijk, dan ten opzichte van Duitschland en Japan en zelfs ten aanzien van Portugal en Siam. Machteloos staan wij daardoor telkens, wanneer wij op onze beurt van andere regeeringen nieuwe gunsten hebben te verzoeken of bestendiging van reeds verleende vrijheden. Misschien ligt de fout in gebrek aan overleg tusschen de verschillende departementen en afdeelingen van bestuur, gebrek aan overzicht van het geheel of in de ontstentenis van het besef, dat men ook *neen* behoort te kunnen zeggen.

In dit geval intusschen ligt de troef nog op tafel en kan teruggenomen worden, want evengoed als onze Regeering voor Malakka een uitzondering heeft gemaakt op het verbod van aanwerving voor den vreemde, kan de Britsche Regeering haar Indische onderdanen naar Suriname blijven laten trekken.

Zij kan dit niet alleen, maar zij behoort dit ook te doen; en onze Regeering heeft de macht in handen om dit te bereiken.

's-Gravenhage, 12 October 1917.

Dr. HENDRIK MULLER.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Indo-Europeaan.

Van de hand des heeren W. de Cock Buning verscheen in *Het Bondsblad*, orgaan van den Indischen Bond, een serie van 5 artikelen over den Indo-Europeaan, van welke artikelen er ons slechts 2 bereikten. Drie gingen er verloren, hetzij door den zich-het-recht-om-alles-te-doorzoeken-aanmatigenden censor, hetzij door de op razernij gelijkende duikbooten-actie.

Toch willen we er een en ander uit meedeelen, daar er gedachten en uitspraken in voorkomen, die eenigszins anders luiden dan die, welke aangaande den Indo den laatsten tijd openbaar gemaakt werden.

In de beide voorafgaande artikelen schijnt de hr. de C. B. het gehad te hebben over de werkende Indo-klasse; in het derde der reeks verklaart hij geen rekening nog te houden met de groote groep van beroepsloozen en gedegenereerden, die bij het pauper-vraagstuk zijn aandacht zullen hebben, al vormen ze op politiek terrein een deel van de meest ontevreden elementen.

Hij heeft op het oog dat betere deel der Indo-klasse, dat in politieke zaken de leiding heeft, de natio-

nalisten,wier politiek ideaal is de spoedige afscheiding der koloniën van het moederland. ,,Hun streven naar gelijke vrijwording van alle rassen is gebaseerd op de verwachting, dat deze rassen in staat zullen zijn dit land rechtvaardiger en gelukkiger te regeeren dan de Nederlandsche overheerscher.''

Door hen werd echter niet voldoende rekening gehouden met het feit, dat de verschillende klassen en volksgroepen der inboorlingen geen voldoende saamhoorigheidsgevoel hebben, dat bijzondere klasse- en groepsbelangen hun nationalisme overheerschen en dat het gebrek aan economische kracht, de totale afwezigheid van wetenschappelijk onderlegde mannen, krachtige staatslieden, kooplieden, ondernemers, en maatschappelijke leiders in de eerste tientallen van jaren ,,een onafhankelijk volksbestaan'' onmogelijk maken. Van gelijke politieke belangen kan eerst dan gesproken worden, als de enorme economische verschillen door de ontwikkeling van 't Javaansche volk meerdere gelijkheid van maatschappelijke belangen meebrengt. En dit kan geschieden ook al handhaaft de Indo zijn meerderwaardigheid als werkkracht en zijn economische superioriteit door veelvuldiger en beter gebruik te maken van de middelen, die hem daartoe ten dienste staan en door bestrijding van die gebreken en neigingen, welke hem daarbij in den weg staan.

Dit doende kan de Indo evengoed in den Javaan een broeder zien en hem de hand reiken om, zelf stijgende, hem te steunen in zijn streven naar economische en politieke ontwikkeling. Doorgaande tot het bespreken van de fouten van den Indo, merkt schrijver op, dat in het oog gehouden moet worden, dat men in Indië evenals in Nederland te maken heeft met de groote categorie van erfelijk belasten en geestelijk minderwaardigen en in Indië in des te sterker mate ,,doordat het kruisingsproduct in vele gevallen afstamt van onontwikkelde, laagstaande ouders of voorouders.''

Toch blijft juist het verwijt van indolentie of zorgeloosheid, lusteloosheid, onverschilligheid, geestelijke traagheid met, als gevolg, gebrek aan zelftucht en volharding.

Een uiting van traagheid des geestes is de zorgvuldig gekoesterde opvatting, dat hun levensomstandigheden te wijten zijn aan tegenwerkende invloeden van buiten-af. Zelden steken ze de hand in eigen boezem en klakkeloos nemen ze phrasen over als achteruitstelling van den Indo, onherroepelijke ondergang tengevolge van Inlandsche mededinging, enz.

Juist was het antwoord, dat I s b e n e l onlangs in het *Bat. Nbl.* gaf aan een Indo, die hem vroeg, waarom hij zich slechts het lot aantrok van den Javaan, toen hij schreef: ,,De Indo-Europeaan behoeft onze hulp niet, noch die van andere hem welgezinde elementen. De Wet is voor hem precies gelijk als voor mij. Wat de Wet hem niet heeft geschonken, kan ik, noch wie ook hem geven. Indien hij achteruit wordt gesteld, is 't omdat hij zich achteruit laat stellen; indien hij in zijn rechten bekort wordt, dan is 't, omdat hij zich daartegen niet verzet.''

Slechts eigen inspanning en krachtsontwikkeling kunnen den Indo blijvend van nut zijn. De werkkracht, ontwikkeld door Indo-Europeesche officieren, bestuursambtenaren en planters, is een bewijs, dat de indolentie bestreden kan worden. Machtige wapens hiertoe zijn hygiëne, opvoeding en concurrentie. De toenemende zorg voor woningtoestanden en hygiëne zal niet alleen den Javaan, doch ook den Indo ten goede komen.

Met de opvoeding, die van hem zelf moet uitgaan, staat het anders gesteld, en traditie en gemakzucht zijn een beletsel hem van zijn verkeerd inzicht te overtuigen.

In gezinnen, waar de moeder een Inlandsche is of een dicht daarbij staande halfbloed, is meest alleen sprake van voeding, doch niet van opvoeding. Een en ander wordt in de hand gewerkt door de opvatting, dat meisjes niet veel behoeven te kennen. Zelf hecht hij aan algemeene ontwikkeling doorgaans ook weinig en hij getroost zich zelden de moeite een meer dan oppervlakkige kennis te verwerven van zaken, die hem belang inboezemen.

In het laatste nummer der serie gaat schr. na, wat er in den loop der jaren gedaan is, om den Indo in de gelegenheid te stellen met meer kans op slagen den strijd om het bestaan aan te kunnen binden. Daartoe somt hij op welke inrichtingen van onderwijs Indië rijk is, welke alle ook toegankelijk zijn voor den minder bedeelden Indo.

Tevens gaat hij na wat er gedaan is en nog wordt gedaan om het pauperisme onder de Indo's te bestrijden.

Nadat dit zich als politiek-oeconomisch vraagstuk aan de Regeering had opgedrongen, is aan de oplossing daarvan veel gearbeid, hoewel met weinig resultaat, wat aan de beperkte eischen der Indische arbeidsmarkt en aan de geringe medewerking der Indo's zelf toegeschreven werd. ,,Pa'' van den Steur bracht het pauperisme in nauw verband met het concubinaat in de kazerne en het verregaand geknoei met kinderen, die vaak zonder behoorlijk onderzoek als Europeaan worden ingeschreven. De pogingen met landbouwkolonies mislukten jammerlijk. Ook die om Indo-paupers aan het werk te krijgen bij de Landsdrukkerij, het Marine-Etablissement en den Constructiewinkel gaven geen bevredigende resultaten. Het is volgens schr. dan ook een onbegonnen taak om te trachten deze mislukten er weer boven op te helpen.

Het jongere geslacht echter *kan* en *moet* gered worden. De kinderen moeten door de invoering van leerplicht tot leeren gedwongen worden. Door plaatsing in opvoedingsgestichten, desnoods in tuchtscholen, moeten ze aan slechte en bedervende invloeden onttrokken worden. De weeshuizen kunnen o.a. door instelling van afzonderlijke afdeelingen voor kinderen beneden de vijf jaar, verbeterd worden terwijl het gewenscht is afzonderlijke opvoedingsgestichten in 't leven te roepen voor halfweezen en verwaarloosde kinderen, wier vader, moeder of voogd in staat is een behoorlijk kostgeld te betalen.

Van de overdracht van armenzorg aan de Lokale Raden verwacht schr. verbetering, mits er voldoende geld is.

,,Moge er nog veel te doen overblijven in het belang van den Indo, van *verwaarloozing* van zijne belangen door de Regeering van Ned. Indië is geen sprake meer.

Bestaansmogelijkheid van industrieën in Indië.

Reeds dikwijls is de bevreemding geuit over het feit, dat er in Indië geen papier gemaakt werd, terwijl toch de grondstoffen ervoor ongetwijfeld aanwezig zijn. Dat in de naaste toekomst daarin verandering komen zal, mag ongetwijfeld verwacht worden, als we de berichten lezen over ontluikende industrieën. In het *Soer. Hbld.* troffen we een bericht aan over de Industrieele Compagnie, gevestigd op Bagong te *Soerabaja*, welke cartonnages en zeep fabriceert.

De resultaten van dit bedrijf, de ervaringen, erbij opgedaan en de vindingen, erbij toegepast, toonen aan, dat Indië, het gebied van ongekende rijkdommen, menige industrie zou kunnen voeden. Dat in een kolonie, tot nu toe voornamelijk als landbouwgebied geëxploiteerd, men zich op carton- en zeepindustrie is gaan toeleggen, is te danken aan de omstandigheid, dat de grondstoffen voor deze bedrijven in ruime mate aanwezig zijn, waardoor geen vrachten en invoerrechten de exploitatie drukken.

Toen de vervaardiging van carton ondernomen werd, werden de berekeningen van rentabiliteit gebouwd op een ongelimiteerde hoeveelheid grondstoffen, welke in Indië werden geacht aanwezig te zijn w.o. den vezelafval, een weinig kostbare en in ruime mate verkrijgbare grondstof en de bamboe. Dan zijn er bepaalde rietsoorten welig groeiend en ook goede eigenschappen voor de papierfabricage toonend. Verder dienen als grondstoffen van Borneo alangalang en verschillende houtsoorten genoemd te worden.

In streken, waar de grondstof in ruime mate voorhanden is, zouden fabrieken in 't leven te roepen zijn vor half-stof, welke een ruim afzetgebied zouden kunnen vinden in Australië, waar de invoer van papier verboden is, doch niet die van de half-stof.

De mogelijkheid om van de cartonnage naar het pakpapier over te gaan, is ook reeds overwogen, en zoowel de noodige ruimte daarvoor benoodigd als de machines heeft de Industrieele Compagnie zich verschaft.

Op het oogenblik levert de I. C. per maand 600.000 vellen carton aan de zoutverpakking, 6 millioen kaartjes aan verschillende spoor- en tramwegmaatschappijen, terwijl ze haar eigen zeep-industrie en tal van particuliere lichamen van cartonnages voorziet.

In dezelfde fabriek zou zonder groot bezwaar ook wit papier vervaardigd kunnen worden, doch daarvoor is chloor van een bepaald gehalte noodig, dat uit Europa betrokken, in Indië aangekomen 2/3 van haar intensiteit verloren heeft. Had onze kolonie slechts een chemische industrie, zoo zouden verschillende andere takken van nijverheid zich voorspoedig kunnen ontwikkelen.

Chloor kan in Indië zeker evengoed bereid worden als caustic soda en het vet, dat noodig is voor de vervaardiging van alle zeepen.

De productie van de door bovengenoemde maat-

schappij afgeleverde zeep neemt steeds toe en liep van ƒ5000.— in 1910, over ƒ89.000 in 1914 naar ƒ245.000 in 1916.

Neemt men in aanmerking, dat er van dit product op Java en Madoera per jaar voor ƒ 1.700.000 wordt ingevoerd, zoo ziet men, dat er voor verbruik in eigen land heel wat geplaatst zou kunnen worden.

En vooral nu, door den nood in Nederland en de oorlogvoerende landen, de invoer zoozeer verminderd is, is het scheppen en bevorderen van inheemsche industrieën dringend noodzakelijk.

Afscheidsrede van Gouverneur van der Plas.

Aan de *Deli-Courant* ontleenen wé een en ander uit de rede, uitgesproken door Gouverneur v. d. Plas, toen hij het bestuur neerlegde, over wat hij noemde het belangrijkste gewest der koloniën. Zijn bestuurstaak der O. v. S. viel samen met een tijdperk van ongeëvenaarden bloei en ontwikkeling, wat hij met enkele feiten staafde. In het laatste decennium verdubbelde ongeveer de bevolking, zoowel van de hoofdplaatsen als van het gewest; de laatste van ongeveer ½ millioen tot bijna een millioen; verdubbelde ook het aantal werklieden op de ondernemingen en wel van bijna een tot tweemaal honderdduizend; deed een rubbercultuur in dit gewest haar intrede, welker omvang en beteekenis, gerekend naar de resultaten, welke binnen eenige jaren zijn te verwachten, 2—3 maal zoo groot zijn als de tabakscultuur, de kurk, waarop voorheen Deli dreef; werd het Deli Spoorwegnet zeer aanzienlijk uitgebreid en wel naar Siantar en Tandjong Balei; ontstond de afdeeling Simeloengoen en de Karolanden; werd het wegennet aanzienlijk uitgebreid en verbeterd en kwamen nieuwe uitergewestelijke verbindingen tot stand; werd het woord Belawan—Oceaanhaven gesproken; deed de centralisatie haar intrede; werd de politieke verhouding tot de Inlandsche Zelfbesturen grondig herzien, met gevolg o.m. de instelling der landschapskassen met dier millioenenbudget.

En de toekomst blijft aan dit land; daarvan ben ik vast overtuigd, aldus de hr. v. d. Plas.

Uit alles kan men opmaken, dat men slechts wacht op het einde van den wereldkrijg om opnieuw de hand aan de ploeg te slaan.

Maar moeilijker en moeilijker wordt de bestuurstaak.

Allerwege actie en reactie; het woelt en het bruist in alle lagen der maatschappij en iedere dag haast plaatst ons voor nieuwe vraagstukken.

Opheffing der scheidingsboomen tusschen de verschillende rassen; unificatie van rechten en lasten; het streven naar zelfbestuur; belastingen en heerendiensten; het financieele evenwicht; het zijn altegader problemen, het eene al moeilijker dan het andere, waartegenover de Regeering zich ziet geplaatst, en waarbij zij moet kunnen vertrouwen op de voorlichting, de ervaring, maar bovenal de algeheele toewijding harer voornaamste raadgevers, de hoogste gezaghebbers in de gewesten.

Wat dit laatste punt betreft, bleek de hr. v. d. Plas het te betreuren, dat ondanks de zooveel nauwer technische verbindingen, er veeleer verwijdering ontstaat tusschen de centrale Regeering en de gewestelijke bestuurshoofden, terwijl zoovele geen of geen genoegzame verantwoordelijkheid dragende personen, die minder hart en gevoel, doch meer de materie laten gelden, zich meer en meer tusschen beide trachten in te dringen.

Uit de O. I. Mail.

Bezoek van den G.-G. aan Bandoeng.

Hierover lezen wij in de jongste mailbladen o.m.:

Om kwart over acht op 3 Aug. j.l. vertrok het landvoogdelijk echtpaar per auto van Tjipanas, slechts vergezeld van freule Von Schmidt auf Altenstadt en den adjudant Byl de Vroe, luitenant ter zee.

Zijne Excellentie chauffeerde den 53 paal langen weg zelf. Men passeerde te omstreeks 11 uur Bandoeng en reed dadelijk naar Lembang door, teneinde er het tarweveld te bezichtigen, door den heer Bothma aangelegd en dat, ter grootte van een halve bouw, zoo goed slaagde.

Het bezoek duurde circa een half uur. Het resultaat der proef om tarwe te verbouwen schéén den landvoogd zeer te verheugen; Zijne Excellentie beloofde eventueel steun te zullen verleenen om deze cultuur uit te breiden.

's Middags bezocht het gezelschap de Caoutchoucfabriek.

De directeur, de heer van Rijn, leidde den Landvoogd rond, die de eindfabricatie van een auto-buitenband meemaakte. Vervolgens bezocht Z. Ex. onder leiding van burgemeester Coops een tweetal kampongs om daarna een bezoek te brengen aan de Chineesche school, waar de kinderen het landvoogdelijk echtpaar toezongen.

Spoedig hierop vertrokken de Landvoogd en Mevrouw van Limburg Stirum naar het oostelijk deel der stad, teneinde daar het nieuwe bouwterrein te bezichtigen.

Den volgenden morgen volgde de G.G. de races om na de lunch te half twee, per auto naar Tjipanas terug te reizen.

Van Loewoe.

Zooals bekend, is de gouverneur van Celebes naar aanleiding van den moord op den zendeling Van de Loosdrecht, naar Loewoe vertrokken. Ter zake kan de *Mak. Crt.* van 1 Aug. nog het volgende mededeelen:

De gouverneur kwam den 30en Juli met een militaire patrouille te Tandoeng aan en ontmoette daar den assistent-resident van Loewoe, die den dag te voren 5 verzetslieden had neergelegd.

De oozaak van den moord op den heer Van de Loosdrecht moet gezocht worden in het optreden van de zending en het bestuur tegen het dobbelen en heeft vermoedelijk plaats gehad op aanstoken van het landschapshoofd van Baloesoe, die zich aan allerlei knevelarijen had schuldig gemaakt. Dit hoofd werd gevangen gezet. De gouverneur en de assistent-resident trokken door het landschap Baloesoe. Alle hoofden, op 3 kamponghoofden na, meldden zich. Evenzoo de 13 personen, die het plan hadden gesmeed om den zendeling te vermoorden.

De bevolking stak overal de witte vlag uit. De hoofden verleenden alle mogelijke medewerking. Den 31 Juli arriveerde de gouverneur te Rante Pao.

Een Joodsche gemeente te Batavia.

Te Batavia is een Joodsche gemeente opgericht. Het kerkbestuur, bestaande uit de heeren Mr. I. Hen als voorzitter en S. Biet Jr. als secretaris, heeft een circulaire gericht aan de geloofsgenooten tot steun en tot toetreding.

De redenen, die tot die oprichting hebben geleid, bestonden voornamelijk in de bij verschillende hier gevestigde Joden gevoelde behoefte om elkander en andere Joden bij te staan in ernstige gebeurtenissen des levens. Het spreekt van zelf — en de in de oprichtingsvergadering vastgestelde statuten stipuleeren dat uitdrukkelijk — dat de nieuwe gemeente haar arbeidskring niet zal mogen beperken, doch zal trachten te voorzien in de ethisch-religieuse, ritueele, zoowel als religieus-sociale behoeften van alle Joden in N. I., behalve op plaatsen, waar, later, eveneens een Joodsche gemeente mocht worden gevestigd.

Het heeft reeds voorloopige stappen gedaan tot aankoop van een Joodsche begraafplaats en zal zoo spoedig mogelijk de zorg op zich nemen voor de Joodsche militairen en onbemiddelde doortrekkenden.

Daarbij neemt de gemeente op zich de begrafeniszorg, de ziekenzorg, de armenzorg enz., waartoe waarschijnlijk vaste commissiën zullen worden ingesteld.

Plannen zijn aanhangig tot den bouw van een synagoge met bijgebouwen, waaronder een werkgebouw, speciaal om een pied à terre te geven aan militairen een doortrekkenden, enz. waar dezen een omgeving wacht, die hen afhoudt van omgang en vermaak van minder allooi.

Missie Liefrinck.

De komst ter Sum. Westk. in het begin van dit jaar, lezen wij in de *Sum. Post*, van den heer Liefrinck, die een geheel nieuwe periode in het bestuur der buitenbezittingen inwijdde, heeft ten gevolge gehad, dat op het gelijktijdig rijstplanten dit jaar veel minder werd gelet. Een van die nieuwe inzichten is het minder bemoeien van overheidswege met de particuliere belangen van den inlander, dan als tot dusver steeds het geval is geweest. Het gevolg was een verminderde rijstopbrengst.

De *Java-Bode* deelt mede, dat besloten is de uitbreiding van de rijstcultuur in de afdeeling Korintji, Djambi, ter hand te nemen. Korintji moet het geheele gewest van rijst kunnen voorzien. Moet die uitbreiding nu ook maar zoo tot stand komen zonder

bemoeienis van overheidswege met de part. belangen van den inlander?

De S. I. te Medan verzocht den heer Liefrinck ook op de Oostkust een onderzoek in te stellen. Het antwoord luidde: „nu niet, misschien volgend jaar.”

Samenwerking gewenscht.

In een open brief in de bladen geeft de corresp. van de ver. van ambt. b. h. binn. best. voor de residentie Kediri, van Pelt, te kennen, dat hij het niet eens is met het standpunt der afd. Kedoe, die inlandsche ambtenaren niet tot de vereeniging wil zien toegelaten. Juist nu is samengaan noodzakelijk. Nu diepe stroomingen de volksziel beroeren, nu de Javaan ontwaakt uit den eeuwenlangen sluimer van onderworpenheid en indolente docieliteit, nu is er werk aan den winkel voor een vereeniging van mannen, door hun arbeid in staat die stroomingen te peilen.

Slechte Tijden.

De *N. S. Cour.* vernam, dat in den laatsten tijd de rietbranden in de afdeeling Panaroekan zeer toenamen. Vooral leden de fabrieken Wringinanom en Pordja er van. Bij de eerstgenoemde waren onlangs 40 bouws verbrand. Daarbij werd geen ketrangan (licht) verkregen. De administrateurs met een syndicaatslid hebben bij den resident geklaagd. Deze zou de afdeeling bezoeken. Vermoedelijk zouden afdeelingen gewapende politie op de benadeelde suikerfabrieken worden gedetacheerd. De *N. Soer. Crt.* weet de oorzaken van de rietbranden aan den ongunstigen economischen toestand, waardoor ook de andere misdrijven in de streek onrustbarend vermeerderen. De padioogst was grootendeels mislukt. Daarvan was een prijsstijging van de levensmiddelen het gevolg, soms met 100 pCt.

Landbouwschool voor Inlanders.

Binnenkort wordt te Tjiandjoer geopend een Landbouwschool voor Inlanders. Er is reeds een bedrag van *f* 10.000 toegestaan voor de eerste inrichting dier school.

Fancy-Fair Van Deventer.

De fancy-fair voor de oprichting van een Van Deventerschool te Semarang heeft ongeveer negen duizend gulden opgebracht.

Het N. I. O. G.

Op eene begin Aug. j.l. door het N. I. O. G. belegde vergadering, waarbij het woord gevoerd werd door het schoolhoofd Oldemans en den directeur der H. B. S. Stokvis, werd een motie aangenomen, bepleitend de afschaffing van het toelatingsexamen H. B. S. voor candidaten, die een getuigschrift van het betr. schoolhoofd konden overleggen.

Voor de Djokjasche en Semarangsche kunstkringen.

De op 4 Aug. j.l. te Djokja gegeven voorstelling van het Javaansche tooneelspel *Soemantri Ngenger*, door den Prins Pakoe-Alam aan de leden van de kunstkringen te Jogja en Semarang aangeboden, slaagde uitstekend zoowel wat het spel als de schitterende costuums betreft.

„De Indiër”.

De vereeniging „Insulinde” is er niet in geslaagd om *f* 20.000 bijeen te brengen voor de voortzetting der uitgifte van het dagblad „De Indiër”. Een Chineesche kongsie zou waarschijnlijk bijspringen.

De eerste Kolentrein.

De eerste kolentrein vertrok begin Aug. van Tandjong naar Moeara Enim.

Het gouvernement aanvaardde de optie op de kolenvelden van het Lematang-syndicaat nabij Tandjong. Gedurende zes maanden zullen de ingenieurs het object onderzoeken.

„Indië Weerbaar”.

Naar *De Javabode* uit Tjimahi verneemt, zou aldaar een vergadering worden belegd onder leiding van den luitenant-kolonel J. van der Weijden, teneinde het oprichten eener plaatselijke afdeeling der vereeniging „Indië Weerbaar” te bespreken.

De heer H. Quispel zal doel, enz., dier vereeniging uiteenzetten.

In de te Medan gehouden vergadering van *Je Maintiendrai* werd besloten aan het vrijwilligerskorps het vaandel te schenken, waartoe de Landvoogd toestemming heeft verleend.

De uitreiking zou 31 Aug plaats hebben.

Voorts werd besloten dat „Je Maintiendrai” zich zal aansluiten bij de nieuwe vereeniging „Indië Weerbaar”, indien de laatste bereid is tot wijziging van het huishoudelijk reglement en wel zoodanig, dat „J. M.” zelfstandigheid kan behouden.

Er zullen geen afgevaardigden naar de vergadering van „Indië Weerbaar” worden gezonden.

Vermoedelijk zal binnenkort een inzameling worden gehouden voor den aankoop van een vliegmachine.

De Japansche Gasten en Goederen.

Het persbureau „Aneta” verneemt, dat uit Djokja vertrokken waren naar Soerabaja zestien Japansche schoolmeesters en vier dito kooplieden.

De vreemde bezoekers bezochten o.a. ook de Boro-Boedoer.

De *Javabode* meldt, dat een vertegenwoordiger der firma B. Ornstein en Co. te Yokohama, die in Japan van wege den Nederlandschen Gezant belast is met den aankoop van goederen voor het N. I. Gouvernement, binnenkort Java zal bezoeken ten einde met de verschillende departementshoofden besprekingen te houden.

Suriname.

Suriname van 31 Juli ontleent aan de *Pan American Magazine* van Juli het volgende:

„Wij vestigen de aandacht op zekere bijzonderheden van de Long Beach Conferentie, onlangs te New York gehouden:

Daar was b.v. het denkbeeld van Staats-Secretaris Lansing, dat de Ver. Staten en Midden Amerika wederzijds een onderzoek zouden instellen naar de hulpbronnen voor voedselverschaffing van de landen van de Caraïbische Zee en Zuid Amerika, niet alleen met het oog op verscheping naar het Noorden van zulke artikelen als de Ver. Staten in grootere hoeveelheden zullen eten, doch ook om de productie en den reservevoorraad te verhoogen van voedingsmiddelen, waaraan de Amerikanen wel is waar nog niet gewend zijn, doch welke, wanneer in groote hoeveelheden geteeld en voor bederf bewaard, den aankoop door die streken zou kunnen voorkomen van Amerik. voedingsmiddelen, welke in Amerika zelf zeer noodig zijn. Noord-Amerika verscheept thans voedingsmiddelen als koren, meel en boonen naar deze landen, waaronder er zijn, die tot de vruchtbaarste der wereld behooren.

Een middel moet gevonden worden, zegt de heer Lansing, waardoor de landen van de Caraïbische Zee en Zuid Amerika hun eigen hulpbronnen zullen ontwikkelen, zoodat zij zulke aanvoeren niet meer zullen behoeven. Met een grooter productie van in het eigen land geteelde zwarte en bruine boonen of van wortels als cassave, yams, pataten of rijst en maïs, zullen de zuidelijke landen geen beroep op de Vereenigde Staten behoeven te doen voor voedingsmiddelen, welke de oorlogvoerende landen dringender noodig hebben, daar er geen arbeiders over zijn om den grond te bebouwen. Hier is de gelegenheid voor de vruchtbare deelen van de West-Indiën en Zuid Amerika om de wereld en zichzelve van voedsel te helpen voorzien. Als de zuidelijke landen een dubbele hoeveelheid boonen, cassave, yams, pataten willen verbouwen en deze naar de Ver. Staten en Canada verschepen, zouden wij ze ook kunnen leeren eten. Wij koopen reeds alle bacoven en cocosnoten, die verscheept kunnen worden, maar deze zijn niet de grens van mogelijke voedingsmiddelen.

De zuidelijke landen moeten zich weren of, vrees ik, zullen zij in de naaste toekomst honger lijden.”

* * *

In een tweetal artikelen in zijn nummers van 14 en 17 Augustus tracht het blad *Suriname* aan de hand van de cijfers in het Koloniaal Verslag aan te toonen, dat het niet mogelijk is het percentage van de bevolking dat den landbouw uitoefent, hooger op te voeren zonder handen voor de overige bedrijven te kort te komen en dat ten onrechte aan de bevolking verweten wordt, dat zij van den landbouw afkeerig is.

Tegen den gang der bewijsvoering hebben wij geen bezwaar, maar zij berust op cijfers, waarin wij geen vertrouwen stellen. Een betoog als het blad geeft zou eerst dan waarde hebben, als daaraan een behoorlijke volkstelling vooraf ging. Edoch, het Surinaamsche Bestuur wil het groote nut hiervan niet inzien.

* * *

In ons nummer van 11 October namen wij een brief van den heer *J. J. Leys*, Directeur van het landbouwonderwijs in Suriname, aan *De Standaard* over, waarin de schrijver voorstelt Hollandsche jongens naar Suriname te brengen, om daar den landbouw uit te oefenen. Wij meenden, dat de heer *Leys* niet au sérieux behoefde genomen te worden. Nu ons evenwel gebleken is, dat er lezers zijn, die dit wel doen, vestigen wij hun aandacht op een ingezonden stuk in de *N. R. Ct.* van 20 October — Avondblad A — van de hand van een West-Indisch Bestuursamb-

tenaar, die „enkele kantteekeningen" — maar zeer rake! — maakt op des heeren *Leys'* brief.

De *f* 100.000, die de heer *Leys* voor de uitvoering van zijn plan noodig heeft, zullen hem voorloopig wel niet gegeven worden. Koloniaal Bestuur en Regeering zullen wel wijzer zijn.

* * *

Naar *De Surinamer* verneemt, wordt een groote reorganisatie van de ambachtsschool te Paramaribo voorbereid. De school zal komen onder het bestuur van het Departement van Onderwijs, zoodat zij eene gouvernementsinstelling worden zal. Ook zal het practisch onderwijs meer op den voorgrond komen, terwijl het theoretische aanmerkelijk zal worden verminderd. De avondlessen worden afgeschaft.

Eindelijk! Een 18-tal jaren geleden schreef de toenmalige Inspecteur voor het onderwijs — zie den „Catalogus der Nederl. W. I. Tentoonstelling te Haarlem", 1899, blz. 52 —: „Naar mijn gevoelen zal eerst dan eene voldoende organisatie van het ambachtsonderwijs verkregen worden, wanneer het Gouvernement de zaak geheel in handen neemt. Op den duur zullen particuliere krachten onvoldoende blijken tot instandhouding van een goede ambachtsschool en naarmate de particuliere bijdragen verminderen — hetgeen na eenigen tijd zonder twijfel te wachten is — zullen de subsidiën uit de koloniale kas moeten stijgen."

* * *

Voor hen, die in dergelijke studiën belang stellen, vestigen wij de aandacht op een zeer uitvoerig artikel van Felix von Luschen „*Ueber Schlösser mit Fallriegeln*" in het „*Zeitschrift für Ethnologie*", 48 Jahrg. 1916, Heft VI, p. 406—429.

Gelijk bekend zijn zulke sloten, ook bij de negers in Suriname gebruikelijk, overgebracht uit Afrika. Het artikel bevat een schat van afbeeldingen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Anti-Dessascholen en Import. Een „Inzender" in de *Sinar Djawa* betoogt, dat deze onderwijsinrichtingen eigenlijk niet dringend noodig zijn; zij brengen slechts voordeel aan de tokohouders, die potlooden verkoopen, waarmede de leerlingen gaarne de bovenzakjes van hunne baadjes versieren. Kinderen van landbouwers worden er tot kleine mandoers gefabriceerd, die het landbouwbedrijf zelve niet uitoefenen, er de voorkeur aan geven, hunne sawahs tegen lagen prijs aan de fabrieken te verhuren. Zoo zal langzamerhand alle bouwgrond met suikerriet beplant worden en de kleine man zal ter voldoening zijner levensbehoeften van het buitenland afhankelijk zijn. Het ware beter — meent schrijver — in de plaats van die dessascholen, ambacht- en landbouwonderwijs aan de bevolking te geven, opdat de Inlander leere zich zelf te helpen en niet afhankelijk te zijn van import. Indien er dan verder gezorgd wordt dat de landbouwer ongestoord zijn bedrijf kan uitoefenen, de dessahoofden niet te spoedig en gestreng overgaan tot het innen van de belastingen, opdat de dessaman den tijd zal hebben om hooge prijzen voor zijn product te vragen, dan zal alles zeer zeker den kleinen man te stade komen.

Een ander schrijver, in hetzelfde blad, maakt er op attent, dat zoo lang de Inlander liever kleeren draagt van stoffen in het buitenland vervaardigd en liever eetwaren gebruikt, die ook van het buitenland afkomstig zijn, hij steeds gedoemd zal zijn de slaaf der buitenlanders te zijn, aan wie hij meer *hormat* bewijzen zal dan aan zijn eigen rasgenooten. Dringend wekt schrijver op om kleeren te dragen en eetwaren te gebruiken uitsluitend van Inlandsch fabrikaat.

Ook de dessahoofd-verkiezingen worden in hetzelfde blad afgekeurd. De schrijver acht 't wenschelijk, dat de dessahoofden benoemd worden, evenals de Inlandsche ambtenaren, te kiezen uit degenen, die voldoend onderwijs genoten hebben.

Oorlogs-gevolgen. Over de duurte in Indië wordt mede in de *Sinar Djawa* geklaagd. Ambtenaren en beambten hebben om tractementsverhooging gevraagd. Doch de Gouverneur-Generaal — alzoo de schrijver — wil er niets van weten. De *Sinar Djawa* vindt dit ook goed en acht 't beter, dat er werk van gemaakt werd op welke wijze de verschillende heffingen van rechten en belastingen verminderd konden worden, opdat de Inlander, wat hij noodig heeft, goedkooper koopen kan.

Ras-hoogmoed. Het *Soerabajaasch Nieuwsblad* deelde onlangs mede, dat de kinderen van de Inlandsche scholen te Soerabaja niet zouden meedoen aan de aubade, welke door de gezamenlijke schoolkinderen dier stad tijdens het bezoek van den Gouverneur-Generaal, dezen zoude worden toegebracht. Gedacht werd toen, dat er van sociaal-democratische zijde gestookt was, opdat althans van éene zijde samenwerking zou bestaan met de onmogelijke houding, welke de linkerfractie in den Raad gemeend heeft te moeten aannemen, doch, volgens de *Oetoesan Hindia*, was dit geenszins het geval, doch moet het niet meedoen van de Inlandsche schoolkinderen geweten worden aan het gebrek aan tact en het zeer onbehoorlijk optreden van den president der feestcommissie uit de burgerij, Mr. Hirsch, toen op een vergadering de plannen der aubade werden besproken en wel tegenover den Inlandschen onderwijzer *Sarwono Danoeredjo, goeroe* aan de middagschool te Soeloeng. Toen deze onderwijzer n.l. enkele bezwaren voor de armste kinderen, die bij hém op school gaan, te berde bracht, en voor dezen een kleine tegemoetkoming uit de kas der feestcommissie verzocht, moet Mr. Hirsch gevraagd hebben — en dit op de, volgens het blad, hem eigen onhebbelijken sarcastischen toon — of de *goeroe* soms ook verlangde, dat al die kinderen met een auto van huis werden gehaald. Deze, voor Inlanders kwetsende opmerking, zou nog door enkele andere gevolgd zijn, zoodat per slot van rekening van samenwerking geen sprake meer kon zijn. Hoewel de schuld — volgens verklaringen van inlandsche zijde — in deze geheel lag in het onhebbelijke optreden van Mr. Hirsch, moet deze zich bij den Inspekteur van het Inlandsch Onderwijs over *Sarwono Danoeredjo* beklaagd hebben. Na het verhoor van den *goeroe* door den Inspekteur, wien de zaak volkomen duidelijk werd gemaakt, belde de Inlandsche onderwijzer Mr. Hirsch op en vroeg opheldering waarom deze hem van onbeschoftheid had beschuldigd. Mr. Hirsch moet toen woedend geworden zijn en gezegd hebben, dat de *goeroe* opnieuw onbeschoft was tegen hem......, omdat hij als Inlander, een „*toean*" per telephoon durfde opbellen. Als hij, de Inlander, hem den Europeaan, spreken wilde, kon hij op het kantoor komen. En na den *goeroe* nogmaals afgesnauwd te hebben, belde Mr. Hirsch woedend af.

Overstrooming. Volgens een telegram uit Balaje aan het Maleische blad *Sinar Sumatra* zou een geweldige bandjir zoo goed als alle woningen in de kampong Soemban pasir bij Balaje hebben weggedreven, zoodat de plaatsen door de bevolking moesten worden verlaten.

De groote weg en verscheidene bruggen zijn vernield.

Bali. De *Oetoesan Hindia* deelt omtrent de ongeregeldheden in Mei j.l., in Gianjar voorgevallen, een en ander mede, waaruit blijkt, dat daar op onnoodig gewelddadige wijze tegen weerspannige, doch ongewapende lieden zou zijn opgetreden.

Het *Soer. Hbld.*, dat naar aanleiding van die mededeeling op onderzoek uitging, komt eveneens tot die conclusie, dat de onhandigheid van den trotschen jongen regent, den zoon van den vroegeren stedehouder van Gianjar, de onmiddellijke oorzaak van deze slachting was en dat de eveneens jeugdige controleur, die eerst zeer kort te Gianjar was, de dupe van dat inlandsch hoofd is geweest. Hij zocht achter het lijdelijk verzet meer dan er achter zat en gaf order te vuren op de ongewapende menigte.

Het blad hoopt op een onpartijdig serieus onderzoek, opdat nog recht worde verschaft aan de lieden, die wegens hun „verzet" tot zware straffen werden veroordeeld.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Achter- of Vooruitgang. De hoofdredacteur van de —*Tjahaja Timor* wijdt eenige beschouwingen aan den beweerden vooruitgang der Inlanders in de laatste jaren, welke volgens hem eerder achteruitgang genoemd moest worden. In tegenstelling met de rassen — alzoo de schrijver — die in de gematigde luchtstreken hun bakermat hebben, is de Oosterling van nature lui en vreesachtig. Deze eigenschappen dankt hij aan het klimaat en de levensvoorwaarden,

en geen onderwijs, hoe uitmuntend ook, zal daar iets aan kunnen veranderen. De natuur zal steeds sterker zijn dan de leer. Dit is de reden, dat de Oosterling uit de heete zône, steeds een Westersch juk te dragen zal hebben, vereenigingen als *Boedi Oetomo* en *Sarikat Islam* ten spijt. Waarmee — zoo vraagt hij — bewijst men den vooruitgang van Ned.-Indië van den laatsten tijd? Met de vele Inlanders, die de H.I.S., H.B.S., H.W.S., S.H.S. enz. bezoeken; met te wijzen op de Inlandsche officieren, artsen, controleurs, inspecteurs, commiezen en de architecten. Dat noemt men dan den vooruitgang van Ned.-Indië! De waarheid is echter, dat hoogstens gezegd kan worden, dat enkele Inlanders zich een stukje Westersche cultuur hebben verworven, waaraan echter Ned.-Indië als zoodanig geen aandeel heeft. Integendeel! Met al die opvoeding raken de aloude begrippen van ridderlijkheid en trouw, aan ieder primitief volk eigen, in het gedrang. De Alfoer van Ceram, de Badoej van het Kendenggebergte, de Dajakker van Borneo, zij allen verafschuwen leugen en woordbreuk meer dan de meesten van die „opgeheven" Inlanders. Het voorbeeld, dat zij op die wijze aan hun minder ontwikkelde landgenooten geven, is niet erg verheffend, waarbij dan nog komt, dat velen van die *intellectuels* graag den *dandy* uithangen, aan kleeding en pretmaken buitensporig veel geld uitgeven, dat zij niet altijd op eerlijke wijze in staat zijn te verdienen. Knevelarijen, gepleegd op de minder ontwikkelden, staan er vaak mee in verband. Ook hun wijze van „pretmaken" kan in de meeste gevallen niet aan de „onopgevoeden" ten voorbeeld strekken. Jenever en brandewijn, vroeger onbekende genotmiddelen voor den Inlander, doen meer en meer hun intrede. Hoeveel beter ware 't niet, meent de schrijver, indien er wat minder van deze halfrijpe „intellectueelen" bestonden. Een vader, wiens inkomen ƒ 40.— 's maands bedraagt, ziet men thans daarvan ƒ 5—ƒ 10 's maands betalen aan schoolgeld voor zijn zoon, die Hollandsch moet leeren en een Europeesche school bezoekt. De jongen zal later in gouvernementsdienst gaan, op een inkomen van hoogstens ƒ 1 per dag, en zich behoeften hebben eigengemaakt, waaraan met dat weinige geld niet voldaan zal kunnen worden. Voor het eerlijke ambacht van zijn vader, voelt hij zich véél te voornaam. Hoeveel verstandiger had niet de vader gedaan, indien hij zijn zoon de gewone Inlandsche school had laten doorloopen. Zijn jongen zou dan ook arm geweest zijn, maar tevreden en gelukkiger. Thans heeft hij wat Hollandsch geleerd, te weinig om zich in de wereld een flinke positie te verwerven, doch teveel om niet beschaamd te zijn den ploeg ter hand te moeten nemen. Ja, vele van die jongens schamen zich zelfs voor hunnen vader, den eenvoudigen landbouwer, die notabene hun geld verschafte om zich „op te heffen". Het eenige middel om het kwaad tegen te gaan, acht de schrijver: vermeerdering van het aantal dessascholen, alle naar eenzelfde model en met precies hetzelfde leerplan. Een mondjevol Hollandsch kan ook op de dorpsschool onderwezen worden.

Niet de manier. *Semaoen*, de nieuwe S. I.-president van Semarang — alzoo de *Perniagan* — is daar druk bezig geweest om de kampongbevolking op de hoogte te brengen van de Russische revolutie. Zoowel de politieke inlichtigingsdienst als het Binnenlandsch Bestuur hoorden hiervan, maar terwijl eerstgenoemde maatregelen nam om „den volksleider" op heeterdaad te betrappen, vond het B.B. 't beter, eerst de Hollandsche bladen er van op de hoogte te stellen, o.a. *De Locomotief*, die de kroon op het werk zette door bij . . . . . den betrokkene zelf te informeeren of het waar was, dat hij in de kampongs de Russische revolutie verheerlijkte. Natuurlijk was het antwoord: dat er niets van aan was. En even natuurlijk dat *Semaoen*, nu gewaarschuwd, er wel voor zorgde niet tegen de lamp te loopen.

S. I. Het proces tegen *Aboebakar*, ex-president van de S. I. te Lasem, is geëindigd, zoo meldt hetzelfde blad. Beklaagde werd veroordeeld tot *drie* jaren gevangenisstraf plus een geldboete van ƒ 100.—. Het onderzoek in deze zaak heeft veel tijd gevorderd. Einde April werd er reeds mede begonnen en met kleine tusschenpoozen is er de geheele maand Mei en de halve maand Juni mee gemoeid geweest. Allerlei interessante dingen zijn er in den loop der zittingen aan het licht gekomen. Een kort overzicht wordt hiervan door het blad gegeven. De S. I. te Lasem is destijds opgericht op initiatief van genoemden *Aboebakar*. Spoedig telde deze vereeniging reeds 10.000 leden, afkomstig uit Lasem, Pamotan en Kragan. Deze leden betaalden als entreegeld ƒ 1.— plus 20 centen voor hun lidmaatkaart. De contributie werd bepaald op 5 centen per maand; zoodat de S. I. te Lasem al spoedig over een flinke kas kon beschikken. De bevoegdheden van de verschillende bestuursleden wåren in het reglement zeer vaag omschreven. Het gevolg hiervan was, dat *Aboebakar*, die toch al een grooten invloed op de bevolking had, eigenlijk *de* man was in de S. I. te Lasem. Op zijn voorstel werden de bestuursleden benoemd. Het bleek echter, dat dit bestuur niet in alle deelen naar de pijpen van den voorzitter wilde dansen. Het gevolg hiervan was, dat dit bestuur ontslagen en spoedig weer op het voorstel van *Aboebakar* door een nieuw bestuur vervangen werd. Ook dit werd spoedig weer ontslagen. Zóó ging het door, tot er eindelijk functionarissen gevonden waren, die (zooals één der getuigen 't uitdrukte) iets *wit* noemden, al wisten ze ook, dat het *zwart* was, alleen, omdat de voorzitter hun dat voorzei. Eenigen der oude bestuursleden begonnen echter lont te ruiken en wendden zich in Maart 1916 met een request tot den resident van Rembang. Deze gelastte den *djaksa* het onderzoek te beginnen met het doorworstelen van een stapel boeken, betrekking hebbende op de toko van de S. I. te Lasem en op de kasgelden der vereeniging, die al spoedig bleken niet in orde te zijn. De *toko* was destijds door de S. I. opgericht en had den eersten tijd een bloeiend bestaan, zoodat er reuzenwinsten gemaakt zijn en toch — na *zes* maanden was ze op de flesch. Wie die toko beheerde? Feitelijk *Aboebakar* alleen. Wel was er een penningmeester der vereeniging, doch deze deed precies, wat de voorzitter zeide. *Aboebakar* woonde bij dezen in en had dus de kas altijd vlak bij zich. Een feit was het, dat de voorzitter daaruit gelden nam voor allerlei particuliere doeleinden. Zoo zijn er gelden uit de kas gehaald tot aanschaffing van een paar oorknoppen voor zijn vrouw. Hij was n.m. eerst gehuwd met een Javaansche vrouw uit Lasem. Zijn zwager, een *hadji* uit Rembang, heeft het aan deze omstandigheid ook nog te danken, dat hij voor ƒ 250 werd opgelicht.

Aboebakar zeide tot hem: „Kom op Lasem wonen, steek je geld (ƒ 250) in de *toko S. I.*, dan zal ik je maken tot inspekteur van de *toko* op een salaris van ƒ 50 's maands." De man vloog er in, gaf zijn geld af en kreeg nooit eenig salaris. De eerste vrouw van *Aboebakar* had weldra afgedaan en sinjeur, die te Lasem een soort van alleen-heerschers-leven leidde, huwde een Arabische vrouw uit Semarang. Op de bruiloft ging 't erg royaal toe. De kas van de *S. I.* was er goed voor. Voorzeker zouden er nog meer dergelijke posten ten nadeele van *Aboebakar* gekomen zijn, als de laatste penningmeester verhoord had kunnen worden. Deze is echter, een paar dagen vóór het onderzoek begon, overleden, zoodat de beklaagde dezen man een groot deel der wantoestanden in de schoenen kon schuiven. Zoo beweerde hij ook, dat vele zijner particuliere uitgaven *niet* uit de kas der *S. I.* waren gedaan; al leek dit wel zoo, omdat hij den penningmeester, ook een groot deel zijner eigen gelden, verdiend in verschillende winstgevende transacties, in bewaring had gegeven. In verband hiermede is o.a. een Chinees, woonachtig te Rembang, verhoord, die echter verklaarde, dat hij *nooit* met *Aboebakar* in connectie was geweest. Van het zestiental getuigen, dat is verhoord, waren er *14* Inlanders, alle vroegere bestuursleden van de S. I., 1 Chinees en 1 Arabier. Deze laatste was handelaar te Semarang en had zaken gedaan met de *S. I.* voor de *toko*. Het bleek weer, dat ook hier veel niet in orde was, want de waarde der geleverde goederen was veel hooger dan de destijds in de toko *S. I.* verhandelde goederen. Wie had zich de rest toegeëigend? Jammer echter konden de meeste knoeierijen niet genoegzaam bewezen worden. Ongetwijfeld loopen de verduisterde gelden in de duizenden, doch het wettige en overtuigend bewijs kon slechts geleverd worden voor een bedrag van ƒ 260.

De angst voor *Aboebakar* en zijn partij weerhield blijkbaar de getuigen tot ronduit spreken. De invloed, dien *Aboebakar* op de menschen bezat (en ondanks alles nog bezit) grenst aan het ongeloofelijke. Hij mag blijkbaar alles doen. Niemand der eenvoudige, bedrogen slachtoffers schijnt hem iets ten kwade te duiden, vandaar dan ook de reden, dat *Aboebakar* een der gevaarlijkste individuen is in die streek. Mr. Grivel heeft deze zaak echter door zijn kalm optreden gelukkig tot een goed eind kunnen brengen, ondanks alle moeielijkheden en intriges. Te hopen is 't, dat *Aboebakar* niet zal worden vrijgesproken, als hij (en van dat recht maakt hij ongetwijfeld ge-

bruik, gezien het succes bij zijn vorig proces) in hooger beroep gaat. Ten slotte zij nog vermeld, dat de *S. I.* te Lasem sedert het gevangen nemen van haar president zoo goed als niet meer bestaat. Met hem is de *S. I.* aldaar verdwenen.

Nieuwe Recepten. De *Perniagan* roemt mevrouw *Tjoa Tjoen Goan* te Soekaboemi als een „weldoenster der menschheid.” Zij heeft onlangs vijf „geheime” recepten voor koekjes geopenbaard, welke eerst zorgvuldig in het diepste van haar gemoed verborgen gebleven waren. De Chineesche en ook andere huisvrouwtjes mogen hierover tevreden zijn, ze worden alle bereid uit *katjang idjo* meel, een hoogst smakelijke en voedzame vervanging van rijst, of tarwemeel. Dit *katjang idjo* meel wordt onder den naam van *Tepoeng Hoen Hwé* in den handel gebracht en is verkrijgbaar bij mevrouw *Tjoa Tjoen Goan*, halte Tjitjoeweg.

Beschamend Voorbeeld. De majoor-Chinees te Medan heeft in verband met de moeilijke tijden, aan al de koelies van al zijne ondernemingen een duurtetoeslag toegekend. Een beschamend voorbeeld voor de Europeesche werkgevers! Zoo schrijft de *Sinar Sumatra*.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Een Slangenhuis.

Waar zoekt gij Sao Paulo? 't Is ook maar een plaatsje met 400.000 bewoners, dat in zielental snel toeneemt! In handelskringen, die hun activiteit tot over den oceaan uitstrekken, is de bloeiende stad in Zuid-Brazilië geenszins onbekend. Met Rio de Janeiro door een spoorweg verbonden, ligt de zich snel uitbreidende stad diep landinwaarts in een nog vrijwel woest landelijke omgeving. De stad draagt 't stempel van haar in korten tijd opkomen door en ten behoeve van de ontginning van de rijkdommen van een binnenland. De reiziger, die er iets bezienswaardigs zoekt, heeft in enkele uren afgedaan. Wie naar 't bezienswaardige vraagt, wordt zonder uitzondering verwezen naar 't Instituut Vital Brazil van Butantan.

Dit instituut maakt, naar de beschrijving die Maurice Rondet-Saint er van geeft in la Dépeche Coloniale van 5 October, op zich zelf de reis naar Sao Paulo loonend. Te Butantan, in de nabijheid der stad gelegen, is 't instituut uitsluitend gewijd aan de studie van „de slang”. Grasvelden, waar verharde lanen door slingeren, omgeven door met water gevulde grachten, terwijl 't geheel door muren omringd is, ziedaar 't gebied waar de slangen huizen. In 't klimaat, waar zij thuis behooren, zijn zij niet meer de kil in elkander gewrongen, schier levenlooze hoopen, onder een deken geborgen, die onze dierentuinen te zien geven. Zij zijn hier vol leven en kracht. De vergiftigde en de niet vergiftigde slangen worden van elkander gescheiden gehouden, evenzoo zijn de soorten, voor zoover dit gewenscht geoordeeld is, afzonderlijk gehouden. De schr. geeft een denkbeeld van de kleurschakeering van de echte slangenbewegingen, van de uitingen der karakter-eigenschappen, die hij heeft mogen bewonderen. Hij heeft er de reusachtige kalme boa, de adder in 't water, de ratelslang en vele, vele andere soorten in leven en beweging gezien, allen geinstalleerd naar hun wensch.

Een wachter, de beenen beschermd door een soort waterlaarzen, beweegt zich tusschen de monsters. Gewapend met een langen ijzeren haak, zet hij ze in beweging, drijft ze daarheen waar hij ze hebben wil. Volgens de verklaring van professor Vital Brazil kan dit ongestraft gebeuren, omdat de giftige slang, die iemand ziet naderen en zich opgemerkt weet, niet aanvalt, zij bijt omdat zij verrast is of omdat er op getrapt is, in die gevallen bijt zij letterlijk van zich af. Onder de niet vergiftigden daarentegen zijn er die wel aanvallen en door hun kracht gevaarlijk zijn. Tusschen deze wandelt de wachter dus slechts, voor zoover hun kracht niet te vreezen is.

Hoogst interessant is wat van de toepassingen en proeven wordt medegedeeld en waaraan wij 't volgende ontleenen. 't Spreekt van zelf, dat er een museum is, waar de gevolgen van vergiftiging door slangenbeten bestudeerd kunnen worden, evenals de middelen ter voorkoming of genezing der gevolgen. Behalve dat beveiligingsserum verkocht wordt, wordt een tube gratis gegeven in ruil voor elke aangebrachte slang. Deze maatregel doet elk jaar een 6000-tal binnenkomen en hij brengt 't gebruik van het serum onder de bevolking.

't Winnen van 't gift wordt aldus beschreven. Een groote slang ligt kalm in elkander gerold in een hoek van de zaak, zonder zich iets van de aanwezige personen aan te trekken. Een assistent grijpt 't dier, een hand houdt de hals, de andere 't midden van 't lichaam vast. Met een tang opent de operateur de bek, maakt de lange, beweegbare tanden gereed om 't vocht te kunnen uitstorten, daarna drukt hij op de klieren ter weerszijde van den kop. 't Gift vloeit uit, een hoeveelheid om een borrelglas te vullen vloeit uit. Helder, goudkleurig, bijna aanmoedigend tot proeven. 't Dier wordt weg gedragen, de staart siddert van pijn en van woede. Na drie weken wordt de operatie herhaald.

Evenals de zwarte en de bruine rat elkaar verdelgen, als de roode mier de witte mier helpt uit te roeien, zoo zijn ook slangensoorten, die elkander niet alleen als gezworen vijanden te lijf gaan, maar elkander zelfs verslinden, opeten. De Mussurana, een niet vergiftigde slang, is de beste verdelger van de vergiftigde slang. Bij 't bezoek van Rondet-Saint werd eerst een zwarte Mussarana van ongeveer 1½ M. lengte binnen gebracht, dit soort is geheel onschadelijk voor den mensch, het dier liet zich kalm aaien. Daarna wordt een andere giftdragende slang er tegenover gelegd, die in afmeting weinig onder de eerste bleef. Ternauwernood heeft de Mussarana haar tegenstander gezien of de kalmte slaat om in razernij. Zij vliegt op, en slaat als een bliksemstraal op de andere in, zij knoopt zich aan haar, om haar, omvat haar, kraakt haar, stikt haar. De staart van 't slachtoffer wendt en draait zich in wanhoop, de kop heft zich nog op, twee-, driemaal beproeft 't zijn gift in werking te brengen, maar de aanvaller is hiervoor evenmin gevoelig als voor de toegebrachte beet. Ten slotte is de Mussurana overwinnaar en kraakt de kop van den tegenstander samen. Daarna, langzaam aan, neemt zij die kop in haar bek, de inslokking begint. 't Lichaam van 't gevelde reptiel beeft nog in trillende schokken voort, tot 't geheel verdwenen is in den maagkelder van de vreedzame Mussurana.

't Kan, meenen wij, niet alleen van wetenschappelijke, maar ook van practische beteekenis zijn, de aandacht voor Nederlandsch-Indië op 't instituut van Butantan te vestigen, zooals de Fransche schrijver dit voor de Fr. koloniën heeft gedaan.

De strijd in Mesopotamië.

Nu de aandacht geboeid blijft door hetgeen in Mesopotamië voorvalt, komt 't ons gewenscht voor, een beschouwing, die de Times gaf over de beteekenis van de overwinning van generaal Maude en hetgeen ginds te wachten staat, toch nog kort weer te geven, nadat wij die eerst terzijde hadden gelegd, omdat ook andere onderwerpen dan „de oorlog” tot hun recht moeten komen.

't Gunstige operatieseizoen is door Sir Stanley Maude met een mooie overwinning aan de Eufraat ingezet. De vooruit geschoven Turksche legermacht is verslagen en afgesneden. 't Gerucht, onlangs door deserteurs in Nederland gebracht, over een voornemen om Bagdad te hernemen, door versterking van 't Turksche leger met een Duitsche troepenmacht, blijkt op waarheid te berusten. De „Times” zegt althans, dat de plannen van maarschalk von Falkenhayn voor de herneming van Bagdad nu in de war zijn gebracht.

De krijgsverrichtingen in Mesopotamië zullen de eindoverwinning niet brengen, maar 't bij Ramadie behaalde succes stelt de T. voor langen tijd buiten staat om krachtig aan den oorlog deel te nemen en 't heeft afbreuk gedaan aan 't T. vertrouwen op de D. leiding. De „Times” waarschuwt er voor, nu echter weer niet in de dwaling te vervallen, dat overwinningen buiten de Europeesche slagvelden gemakkelijk te behalen zijn. De waarheid toch is, dat von Falkenhayn nog niet voor den opmarsch gereed was, Maude heeft hem weten te slaan vóórdat hij hierop gerekend had. 't Is te betwijfelen of de maarschalk erin zal slagen alsnog een indrukwekkende macht naar de Eufraat in beweging te zetten. Slechts een keer in de geschiedenis is een werkelijk sterke krijgsmacht daarheen opgerukt. 't Was onder keizer Julianus en 't liep op een débacle uit. De natuurlijke weg voor een krijgstocht naar Bagdad wordt door de Tigris aangegeven, die dan ook steeds voor alle ondernemingen uit 't westen gekozen is. De Bagdadspoor, die tot Nisibin gevolgd kan worden, maakt 't nog waarschijnlijker, dat die weg ook voor een eventueele wintercampagne genomen zal worden. Is een krachtige stoot in de richting van Bagdad niet te verwachten, dan zal voor de T. krijgsmacht, die naar deze streek verplaatst is, toch een doel gezocht worden en 't is te vreezen, dat Perzië hiervoor 't kind van de rekening zal worden. 't Perzische front ligt open tusschen Rowanduz en Khanikin, en 't zal noch den Britten, noch den Russen gemakkelijk vallen de T. te beletten ondernemingen in Perzië uit te voeren, vele gevechten ter afleiding van dit gevaar zijn echter te verwachten.

De copra-koek als veevoedsel.

Proeven om de palmkoek als veevoedsel te gebruiken hadden, vooral in Duitschland, reeds voor den oorlog tot interessante uitkomsten geleid. Ze zijn na dien ook in Engeland voortgezet en op kleinere schaal in Frankrijk.

De koeken zijn van 't overschot der oliefabrieken vervaardigd. Zij geven een voedsel, dat gunstig op de melkwinning inwerkt, mits voor een goede kwaliteit wordt gezorgd. Hiertoe is 't zeer gewenscht op analysegarantie te koopen. Zij kunnen dan de plaats van lijnkoeken innemen. Zelfs kunnen zij instede van haver aan de paarden worden gegeven, maar voor de voeding van schapen en varkens leverden zij minder gunstige

uitkomsten. Zooals voor alle fabrikaten van cocosolie, bestaat 't gevaar van ransch worden; al heeft de moderne wetenschap de kans hierop ook zeer beperkt, 't blijft verstandig er bij den aankoop op te letten, geen oude koeken aan te nemen en geen voorraden voor langer dan 3 maanden op te doen.

Deze aanwijzingen zijn voor den veestapel van ons land in de toekomst misschien niet zonder belang en voor dien in de koloniën misschien dadelijk van beteekenis.

't Verkoopen van Japansche schepen.

Volgens ,,der Neue Orient'' van 5 October worden door Japansche maatschappijen ongehoorde winsten gemaakt door het verkoopen van schepen aan 't buitenland, maar hierdoor zou voor de Jap. zeevaart zelf een zoo dreigend gevaar voor gebrek aan scheepsruimte ontstaan, dat de regeering 't noodig heeft geoordeeld, hierop te wijzen. Een stoomvaartmaatschappij kon 2000 pCt. dividend uitkeeren, door alle schepen en instellingen te verkoopen. Dit voorbeeld staat geenszins alleen, al is 't vermoedelijk 't sterkst sprekende. De regeering vreest na het sluiten van den vrede voor een gebrek aan scheepsruimte te staan, dat Japan dan niet in staat zou stellen terstond zijn aandeel te nemen in de handelsuitbreiding, die met zekerheid te verwachten is.

't Manifest van Stockholm.

't Manifest, dat voor de socialisten de aanwijzing wil zijn voor een door de partij te voeren vredespropaganda, en dat langs dien weg den wereldvrede wil brengen, ja, meer dan dit, een duurzamen wereldvrede wil doen groeien uit dezen oorlog, laat ons, tot onze spijt, voor de koloniale kwestiën onbevredigd.

De vrede zal, meent 't manifest, kunnen worden gesloten op den status quo ante, aangevuld door de oplossing van kwesties, die oorlog zouden kunnen brengen. Geen annexaties, geen oorlogsschatting, doch dadelijk komen al zwakke punten te berde, als: de oplossing der nationale kwesties mag 't sluiten van een vrede niet vertragen, maar de oplossing van een bepaalde nationale kwestie zou naar een commissie gezonden kunnen worden, belast met 't scheppen van een internationaal instituut voor die kwesties, die bij de vredesonderhandelingen niet kunnen worden afgedaan. Alle kwesties van zich onderdrukt, of niet onafhankelijk voelende natiën, die voortaan een eigen bestaan wenschen, commissoriaal maken! 't Comité heeft te Stockholm kunnen vernemen, hoe deze nationaliteiten bereid zijn te strijden en te vechten om onafhankelijk te worden. Een commissie zal moeten uitmaken aan welke partij in Britsch-Indië en Zuid-Afrika den voorrang is te geven, die pro- of contra 't blijven onder Britsche vlag, enz., enz.

Volledige ontruiming van alle bezette gebieden, ook in de koloniën, lezen wij. Zelfs als deze formule aanvaard mocht worden, hoe staat 't dan met 't gestichte koningrijk van de Hedscha's en 't sultanaat van Egypte? Worden deze weer Turksch? En indien dit gedecreteerd mocht worden, verwacht dan iemand, dat de Arabier en de Bedouien zich goedmoeds daarnaar schikken zullen? En zonder dit is daar aanstonds weer oorlog. Zal Tripolis Turksch of Italiaansch worden?

Territoriaal herstel van Turksch Armenië met waarborgen voor verdere ontwikkeling, heet 't verder. Verwacht iemand hiervan in ernst een gezonden toestand voor de arme bewoners van Armenië?

En hoe staat 't met de Perzische kwestie, met die van den Bagdad-spoorweg, met de Chineesche kwestie, enz., enz.?

Vrede door recht?

De Washingtonsche correspondent van de Times meldt, dat de bond van kleine onderdrukte nationaliteiten eerlang te New-York een driedaagsch congres zal houden. Als deelnemers worden opgegeven vertegenwoordigers van Albanië, Griekenland, Indië, Ierland, Korea, Litauen, Polen, Elzas-Lotharingen, Roemenië, Schotland, Servië, Finland en de Oekraine.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Onze West in beeld en woord.

In het vorig Koloniaal Weekblad werd reeds de volledige titel van dit nieuwe werk vermeld, thans een enkel woord over den inhoud.

Op elke bladzijde van dit in groot 4o formaat en op mooi papier gedrukt platenboek, vindt men één of meer afbeeldingen met korte onderschriften, die getuigenis afleggen dat de samenstelling toevertrouwd was aan ter zake deskundigen.

Aan Suriname, als belangrijkste gebied van de West-Indische bezittingen, zijn 121 plaatjes gewijd; aan Curaçao 44 en aan de kleinere eilanden Aruba, Bonaire, St. Martin, St. Eustatius en Saba onderscheidenlijk 8, 9, 6, 3 en 7 afb.

Vooral St. Eustatius is hierbij stiefmoederlijk behandeld, wat jammer is, omdat dit eiland ook in andere geschriften over de W. I. eilanden bijzonder misdeeld is wat illustreering betreft. Trouwens er ligt voor den fotograaf nog een heel groot arbeidsveld open op alle W. I. eilanden.

De totaal indruk, welken men verkrijgt van dit werk is, dat het, in het algemeen gesproken, uitstekend geschikt lijkt voor het doel dat de samenstellers, de heeren Oudschans Dentz en Jacobs, blijkens hun Voorwoord met de uitgave beoogden.

Alleen mist men noode, al was het slechts een enkele afbeelding, welke er op wijst dat ,,Onze West'' ook een oorspronkelijke fauna heeft; dit schijnt een leemte die vooral bij het onderwijs zal worden gevoeld.

Koloniale Studiën.

No. 6 van den 1en jaarg. van ,,Koloniale Studiën'', het tijdschrift van de vereeniging voor studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken, opent met een artikel van Jhr. van Reijgersberg Versluys, getiteld ,,Amerika weerbaar''. Schr. gaat de motieven na, welke Wilson genoopt hebben naar het zwaard te grijpen, verheugt zich er in, dat Amerika's ,,onwaardige weerloosheid'' nu plaats zal maken voor zelfbewuste kracht, omdat hij dit van het grootste gewicht zelfs van onschatbare waarde voor Nederlandsch-Indië acht.

Mr. A. Neytzell de Wilde houdt eene beschouwing over den rechtstoestand der opgezetenen van de particuliere landerijen beoosten te Tjimanoek, welke (wat de grondrechten der bewoners betreft) belangrijk afwijkt van dien op de overige particuliere landen. — Over de winning en het gebruik der nevenproducten uit steenkolen artikelt M. A. J. Kelling, die het betreurt dat in Indië geen enkele fabriek bestaat, welke zich daarop toelegt. — T. J. Lekkerkerker wijdt een opstel aan de ,,kampongtheecultuur in de Preanger en de Indische overheid'', welk onderwerp ook behandeld wordt door J. Wolff. — Het artikel van L. van Vuuren, verschenen in afl. 1—2 over de prauwvaart van Celebes, wordt in deze afl. voortgezet. — Ten slotte bevat ze nog een bijdrage van v. P. over de verdediging van Ned.-Indië.

Verslag dienst opiumregie.

Onlangs is verschenen (te Batavia bij Ruygrok en Co.) het verslag over 1916 betreffende den dienst der opiumregie in Ned.-Indië (met overzichtskaart en tal van graphische voorstellingen). We ontleenen er aan, dat over genoemd jaar voor Java en Madoera een vermeerdering van het debiet valt waar te nemen van 10.1 pCt. vergeleken met 1915, toen het debiet 6.4 pCt. lager was dan in het voorafgaande jaar. Deze vermeerdering moet worden toegeschreven aan den zeer verminderden invoer van sluikwaar, als gevolg van de beperkte buitenlandsche scheepvaart. Bovendien zijn door de Engelsche regeering strenge maatregelen genomen tegen den uitvoer van opium uit Engeland, waardoor het verkrijgen van opium in de Engelsche havens zeer wordt bemoeilijkt. In het verslag van den commissaris van politie belast met de opiumrecherche te Batavia, wordt ten dezen aanzien nog vermeld, dat de Chineesche opvarenden van Nederlandsche schepen tegenwoordig in de Engelsche havens weinig of geen gelegenheid meer hebben om opium aan boord te brengen, zoodat zij het nog slechts te Amsterdam kunnen bekomen en dan nog tegen een veel hoogeren prijs dan vroeger. Een andere oorzaak voor de toeneming is de in vergelijking met het jaar 1915 verbeterde oeconomische toestand der bevolking, waardoor het nadeel, verbonden aan de nog steeds aanhoudende prijsstijging van vele der eerste levensbehoeften, grootendeels wordt opgeheven. — In de bezittingen buiten Java en Madoera ging het debiet, vergeleken bij 1915, met 3.3 pCt. achteruit.

Verslag Javasche Bank.

Bij Kolff en Co. te Batavia verscheen het Verslag van den President van de Javasche Bank enz., uitgebracht in de algemeene vergadering, gehouden op 27 Juli 1917. Dit verslag bevat als gewoonlijk algemeene beschouwingen met betrekking op Indië over het verstreken jaar, waaruit kan worden geconcludeerd, dat de welvaart van Ned.-Indië steeds toeneemt (niettegenstaande den rampzaligen wereldoorlog) en dat de economische toestand van de bevolking zeer gunstig mag worden genoemd.

De Islâm

en zijn beteekenis voor Nederlandsch-Indië, door C. Spat, leeraar aan de Kon. Militaire Academie te Breda en aan de Ned. Handels Hoogeschool te Rotterdam.

Dit boekje is niet in den handel en blijkbaar bestemd voor het gebruik bij het onderwijs van den schrijver aan bovengenoemde instellingen. Niet uitsluitend echter: ook buiten zijne leerlingen zal het velen nuttig zijn, al heet het slechts een inleiding tot de kennis van eenige belangrijke onderwerpen uit de wetenschap van den Islam en van de beteekenis van dezen godsdienst voor de inlandsche bevolking.

Het aantal Mohammedanen in onze Oost wordt geschat op 35 millioen, waarvan 30 millioen op Java wonen; hier is de inheemsche bevolking grootendeels tot den Islam overgegaan. Uitgezonderd moeten worden 24000 Christen-inland., de Badoejs in Bantam, de Tenggereezen in het Oosten, die voor een deel nog heidenen zijn. Zeven achtste van de geheele bevolking van Ned.-Indië belijdt den door Mohammed gestichten wereldgodsdienst; een zevende deel van alle Moslims staat

onder bestuur, hetzij middellijk of onmiddellijk, van het Nederlandsche gouvernement. Reeds deze cijfers wijzen op het belang van een overzichtelijke uiteenzetting.

Van de zes hoofdstukken behandelt I de invoering en bevestiging van den Islam in Nederl. Indië; II. de ontwikkeling van de wet; III. de wet en hare toepassing ten aanzien van de ibadat (godsdienst-plichten in engeren zin); IV nog eenige belangrijke wetsbepalingen en hare toepassing; V. de geloofsleer, de mystiek en de heiligen-vereering; VI. de Islam-politiek van de Ned. Ind. regeering. Dat alles in honderd bladzijden saam te persen, moet een arbeid van veel hoofdbrekens geweest zijn; wie meer van den Islam in den Archipel wil of moet weten, vindt de titels vermeld van eenige werken, o.a. van prof. Snouck Hurgronje en van prof. Th. W. Juynboll. (N. R. Ct.)

Water.

In het vierde nummer van dit nieuwe maandblad een kort opstel van Ch. van Spall, getiteld „Plannen tot watervoorziening van Batavia", waarin ter sprake komt een rapport van ingenieur D. Drost over deze aangelegenheid. In dit rapport wordt het artesische water op verschillende gronden afgekeurd en het water uit de bronnen van Tjomas en Tji Gombong daarentegen als van uitstekende hoedanigheid bevonden en in elk opzicht aanbevolen voor drink- en industriewater. Ook wordt in het rapport verslag uitgebracht van de verkenningen en onderzoekingen, die naar de geologische en hydrologische gesteldheid van het bronnengebied met zijn verdere omgeving ondernomen werden en van de geaardheid der bodemlagen, die daar werden aangetroffen. Eindelijk zijn bij het rapport gevoegd de financieele opzet van het bronwaterbedrijf en een drietal rentabiliteitsrekeningen

Een portret van ing. Drost, die den 9en Juni j.l. is benoemd tot hoofdingenieur voor de te ontwerpen hoogdrukwaterleiding te Batavia, is opgenomen in genoemde afl. van „Water."

Eigen Haard.

In het Nr. van 20 dezer geeft F. W. Craandijk, bij diens portret, eene levensbeschrijving van den heer J. H. de Bussy, dezer dagen te Amsterdam op den leeftijd van 69 jaren overleden. Zooals men weet interesseerde de overledene, als uitgever, zich bijzonder voor de ontwikkeling van den handel onzer koloniën, waarvan o.a. zijn stichting „De Indische Mercuur" gedurende ruim veertig jaren getuigenis heeft afgelegd.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De Oct.-afl. met talrijke en zeer interessante afbeeldingen, heeft den navolgenden inhoud. Een en ander over de pest op Java en hare bestrijding, door Dr. M. Mortier Hijmans (slot). — In de Preanger. I. Twee witte kratermeeren, door J. C. Doorman. — Indische vreemdenlegioenen, door S. Kalff. — Plechtigheden en gebruiken bij en na de begrafenis in den Oost-Indischen Archipel. — C. M. Pleyte Wzn. †, door Dr. N. J. Krom

De Handel.

In No. 10 van den loopenden jaargang schrijft J. C. W. Duncker een artikel „Indië's import na den oorlog", waarvan de conclusie nu eens geheel anders luidt dan men in den regel leest aan het slot van beschouwingen over dit onderwerp.

Om verschillende (door hem uitgewerkte) redenen, acht schrijver het n.l. zeer waarschijnlijk dat Amerika (welk land nu zoo profiteert van onze belemmerde, ja zelfs stopgezette scheepvaart) na den oorlog een groot deel van zijn afzet naar Indië weder zal verliezen en dat de verschillende tusschenhandelaren die Indië's import beheerschen, met graagte zullen terugkeeren tot hunne vroegere Europeesche leveranciers.

De Indo-Nederlandsche wetgeving.

Van deze uitgave der Staatsbladen van Nederlandsch-Indië, bewerkt en met aanteekeningen voorzien door J. Boudewijnse, G. H. van Soest, K. H. Boers en P. J. F. van Heutsz, verscheen de 76e aflevering, bevattende de aanteekeningen (A — Handel) op de jaargangen 1913, 1914 en 1915 (Amsterdam, Uitg. Mij. „Elsevier").

Gedenkschrift 's Lands Plantentuin.

De wereldberoemde Plantentuin te Buitenzorg viert zijn eeuwfeest; we weten het van verschillende periodieken in Nederland, die deze gebeurtenis niet ongemerkt hebben laten voorbijgaan. Ter plaatse zelf is van een internationale herdenking zooals in het voornemen lag, niets kunnen komen en heeft de directeur van den tuin, Dr. J. C. Koningsberger, zich bepaald tot het doen uitgeven van een gedenkboek, waarvan onlangs het eerste gedeelte is verschenen.

Het geschrift sluit aan bij de in 1892 ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan verschenen feestpublicatie en maakt een zeer soberen indruk, door zelfs geen enkele illustratie verlucht; men vindt er achtereenvolgens in behandeld: 's Lands Plantentuin onder Melchior Treub, door Dr. J. C. Koningsberger. — Lijst der in de laatste 25 jaren door ambtenaren van het Herbarium in het licht gegeven geschriften, door Dr. J. J. Smith. — Het Pharmacologisch Laboratorium van 's Lands Plantentuin, door Dr. W. G. Boorsma. — Lijst van de wetenschappelijke bezoekers van 's Lands Plantentuin. — De Annales der Jardin botanique de Buitenzorg, door Dr. Ch. Bernard.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 29: Een leerstoel voor koloniale volkenkunde aan de Universiteit van Amsterdam. — Nog wat Javaansche volksgebreken, door A. H. J. G. Walbeehm. — De middelbare technische school te Dordrecht, door Ir. H. A. C. van der Jagt (slot). — De kalksteenrotsen van Kahoeripan, bij Buitenzorg. — Uit vreemde koloniën. Een hanengevecht op de Philippijnen, door Dr. G. J. Nieuwenhuis. — Pah Simin en de vischgraat (Bataviaasch sprookje), door W. Blokzeijl-Leembruggen.

Maleische taaluitgaven.

1. Zelfonderricht naar Schidlof's taalmethode praxis voor vreemde talen. 1000 woordensysteem. Maleisch, 2e druk, door G. Ström, Gep. kapitein O.-I. L., oud-leeraar in het Maleisch aan de Kon. Mil. Academie te Breda. (Amsterdam, H. Meulenhoff).

2. Maleische taalcursus. Grammatica. Oefeningen. Woordenlijst, door B. Alkema, leeraar aan de Midd. Kol. Landbouwsch. te Deventer, 2e verbeterde en vermeerderde druk. (Deventer, Ch. Dixon. 1917).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 42: Over de rol der polyhenolen bij de witsuikerfabrikatie in de tropen, door W. H. Th. Harloff. — Uit het boschbouwkundig tijdschrift „Tectona", door A. te Wechel. — De wijziging in de suiker belasting in de Vereenigde Staten afgestemd, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De Gramang mier. — Resultaat der stemopneming in zake stamtuin en onderlinge bibitcontrole. — Uitvoer der voornaamste handelsartikelen uit het vrije verkeer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur der Vereen. „Oost en West":

VERGADERING van het Hoofdbestuur op *Zaterdag 27 October a.s.* in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, Den Haag.

A g e n d a:

1. Notulen (zie K. W. 26 Juli j.l. No. 30).
2. Voorstel tot tijdelijke vereeniging van de functies van secretaris en penningmeester in één persoon.
3. Voorstel tot statutenwijziging.
4. Regeling van de positie van den secretaris-penningmeester.
5. Mededeelingen.
6. Rondvraag.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Leeszaal Heulstraat, Den Haag.

Tengevolge van het ontbreken van de telegrafische gemeenschap met onze koloniën kan de maandelijksche Rubberstatistiek van de heeren Glerum en Wüstenhoff niet verschijnen.

Ter lezing zijn o.a. neergelegd:

Verslag betreffende de Opiumregie over het jaar 1916.

Jaarverslag 1916 v. d. Kon. Nat. Bond „*Het Oranje Kruis*".

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Tolken voor de Japansche spreektaal.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat in verband met de behoefte aan tolken voor de Japansche spreektaal in Nederlandsch-Indië er gelegenheid bestaat voor 4 officieren van het Nederlandsch-Indische leger en 2 Indische burgerlijke ambtenaren om zich op 'slands kosten in die taal te bekwamen, onder verbintenis dat zij na afloop van hunne studie zich beschikbaar houden voor mondelinge vertolking in en uit het Japansch ten behoeve van de Indische Regeering.

De duur van de opleiding is drie jaren, waarvan anderhalf jaar aan de Rijksuniversiteit te Leiden en anderhalf jaar in Japan.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië wijst de personen aan, die tot de studie zullen worden toegelaten.

Gedurende den tijd van de studie worden zij beschouwd als te zijn belast met werkzaamheden in het belang van den Indischen dienst.

Bij hun terugkeer in Nederlandsch-Indië genieten de opgeleide personen gedurende hun verderen diensttijd, zoolang zij in Nederlandsch-Indië verblijf houden, boven hun bezoldiging eene toelage van ƒ50 (vijftig gulden) 's maands, mits ten genoege van de Indische Regeering blijkt, dat zij hunne kennis van het Japansch goed onderhouden.

De burgerlijke landsdienaren genieten ter zake van hunne opleiding de volgende voordeelen:

a. gedurende hun verblijf in Nederland eene toelage boven hunne verlofsbezoldiging naar reden van ƒ1000 (een duizend gulden) 's jaars, met dien verstande nochtans, dat indien de som van verlofsbezoldiging en toelage minder bedraagt dan ƒ3000 (drie duizend gulden) 's jaars, de toelage zoodanig wordt verhoogd, dat laatst gemeld bedrag bereikt wordt;

b. overtocht voor 's lands rekening in de eerste klasse, c. q. met wettig gezin, van Nederland naar Japan en van daar terug naar Nederlandsch-Indië.

c. gedurende hun verblijf in Japan eene door den Gouverneur-Generaal te bepalen toelage, zoowel wegens dure levenswijze als ter bezoldiging van Japansche leermeesters.

Zij, die voor opleiding in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór of op 31 October a.s. bij gezegeld adres te wenden tot het Departement van Koloniën.

De voorwaarden waaronder officieren van het Nederlandsch-Indische leger hier te lande voor tolk vóor de Japansche spreektaal worden opgeleid, zullen voor zooveel noodig en mogelijk worden vastgesteld naar de regelen geldende voor officieren die in of naar Nederland zijn of worden gedetacheerd als leerling aan eene inrichting van militair onderwijs hier te lande, met dien verstande, dat die voorwaarden zich overigens zooveel mogelijk zullen aansluiten bij die vastgesteld voor de burgerlijke ambtenaren, die dezelfde opleiding volgen. Dit laatste geldt ook voor den in Japan door te brengen tijd van opleiding.

—o—

Candidaat-tolken voor het Japansch.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat dit jaar ten behoeve van den dienst in Nederlandsch-Indië twee personen, van wie één burger en één officier van het Nederlandsch-Indische leger, in opleiding kunnen worden genomen voor de betrekking van tolk voor het Japansch.

Ten aanzien van den burger geldt het volgende:

Voor opleiding komen slechts in aanmerking Nederlandsche onderdanen die hebben voldaan aan een der examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit of de Technische Hoogeschool of aan het eindexamen van eene daarvoor naar het oordeel van genoemden Minister in aanmerking komende handelsschool, dan wel van wie op andere wijze op grond van hunne opleiding en (of) wetenschappelijke werkzaamheid geschiktheid voor hun lateren werkkring wordt verwacht.

De duur van de opleiding is vijf jaren, waarvan drie jaren aan de Rijksuniversiteit te Leiden en twee jaren in Japan.

Hij die in opleiding wordt genomen, draagt gedurende zijn studietijd in Europa den titel van „candidaat-tolk voor het Japansch" en geniet alsdan eene toelage naar reden van ƒ1000 (een duizend gulden) 's jaars.

Alvorens eenige uitkeering ter zake te ontvangen, zal hij zich moeten verbinden om de opleidingsgelden vermeerderd met tien ten honderd, terug te betalen, o. a. ingeval hij om welke reden ook, alleen uitgezonderd het geval van welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van den Minister) zijne bestemming voor den dienst in Nederlandsch-Indië niet mocht kunnen of willen volgen of indien hij niet binnen den door den Minister bepaalden tijd zijne opleiding voltooit.

Na beëindiging der studie in Europa wordt de daartoe geschikt geachte candidaat-tolk ter beschikking gesteld van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, die hem benoemt tot aspirant-tolk voor het Japansch en hem opdraagt zich ter voltooiing van zijne studie naar Japan te begeven.

Aan bovenbedoelde benoeming is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de eerste klasse— cq. met wettig gezin — van Nederland naar Japan en van daar naar Nederlandsch-Indië;

b. eene bezoldiging van ƒ200 (tweehonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Japan;

c. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting ten bedrage van ƒ1000 (een duizend gulden);

d. een voorschot van ƒ400 (vierhonderd gulden) op de in Nederlandsch-Indië te verdienen bezoldiging, terug te betalen in door den Gouverneur-Generaal te bepalen termijnen, en zulks voor den aankoop van boeken;

e. gedurende het verblijf in Japan eene door den Gouverneur-Generaal te bepalen toelage, zoowel wegens dure levenswijze als ter bezoldiging van Japansche leermeesters;

f. wanneer de belanghebbende gehuwd is, uitkeering van het bedrag van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Na voltooide opleiding wordt de adspirant-tolk voor het Japansch, bij gebleken geschiktheid, door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie benoemd tot tolk voor het Japansch, op eene bezoldiging van ƒ300 (driehonderd gulden) 's maands, met drie tweejaarlijksche en daarna drie driejaarlijksche verhoogingen, elk van ƒ100 (eenhonderd gulden) 's maands tot een maximum van ƒ900 (negenhonderd gulden) 's maands.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden eene maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk éene maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zooeven aangegeven.

Bij bevordering, door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éene maand, door ongehuwden éénmaal. De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een bedrag afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Hij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal wordt gesteld, is ingevolge de bepalingen van het Koninklijk besluit van 22 Juni 1916 no. 12 (Staatsblad no. 289) verplicht om de in verband met zijne opleiding en uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van opleiding en uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), onverwijld in 's lands kas terug te storten, in geval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen, dan wel bewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

Zij, die voor opleiding in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór of op 31 October a.s. bij gezegeld adres te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van eene korte beschrijving van opleiding en levensloop.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

De voorwaarden waaronder officieren van het Nederlandsch-Indische leger hier te lande voor bovenvermelde betrekking worden opgeleid, zullen, voor zooveel noodig en mogelijk, worden vastgesteld in overeenstemming met de regelen geldende voor officieren die in of naar Nederland zijn of worden gedetacheerd als leerling aan eene inrichting van militair onderwijs hier te lande.

Na voltooide opleiding en bij gebleken geschiktheid gaan zij, onder benoeming tot tolk voor het Japansch, in 's lands burgerlijken dienst over.

(Nederlansche Staatscourant van 5 October 1917 no. 233).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West”*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 44. Donderdag 1 November 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een sympathiek Echtpaar.

Wij lezen in het *Bataviaasch Nieuwsblad* van 6 Juli 1917 het volgende „In Memoriam" aan de nagedachtenis van Mevrouw A. E. Hietink geb. Lammerdink:

Naar aanleiding van een advertentie in *De Locomotief*, waarin het overlijden te 's-Gravenhage op 21 Maart 1917 gemeld werd van mevr. A. E. Hietink geb. Lammerdink, wijdt een oud-Osviaan *) in de *Sinar Djawa*, een artikel aan de echtgenoote van den vroegeren directeur, den heer Hietink, der opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren te Madioen.

„Moeder" noemt deze oud-Osviaan wijlen mevr. Hietink, waaruit blijkt, welk een hoogachting de vroegere Osvia-leerlingen koesterden voor de echtgenoote van hun directeur. En met reden, want de schr. in de *Sinar Djawa* vertelt van haar het volgende:

„In 1910 werd de Osvia te Madioen geopend, onder het directeurschap van den heer Hietink. De familie H. was zeer goed voor alle leerlingen, wat uit het volgende moge blijken:

„In 1915 brak in de Osvia een zeer besmettelijke ziekte onder de leerlingen uit, nl. de buiktyphus. Een drietal werd door deze ziekte aangetast, nl. raden Irawan, raden Soewondo en raden Soebandi.

„Behalve deze drie zieken, lagen nog anderen te bed aan koorts. En wie verzorgden al deze zieken? De heer en mevrouw Hietink zelf. Eten voor de zieken brengen, hen wasschen en verschoonen, bij hen waken in het ziekenpaviljoen, dat alles deed wijlen mevrouw Hietink zelve. In het kort, zij verzorgde de zieke jongens, als waren zij haar eigen kinderen.

„Ondanks de zorgvuldige behandeling kwam raden Soebandi toch te sterven. Bij het grafwaarts dragen van zijn stoffelijk overschot volgden de heer en mevrouw Hietink in den stoet. Bij de groeve weende mevr. H. als een moeder aan het graf van haar eigen kind.

„Hieruit blijkt het goede hart, dat de familie den leerlingen toedroeg. En omdat dezen zich zeer aan de familie begonnen te hechten, sprak men onder elkaar, wanneer men hen wilde aanduiden, van „vader en „moeder".

„In de maand Augustus 1916 repatriëerde de familie Hietink, nadat zij 26 jaren in Indië had doorgebracht. Nauwelijks acht maanden na haar vertrek is mevrouw Hietink overleden.

„Dit bericht heeft alle leerlingen diep getroffen, uit de verte treuren we om haar, als bij het verlies van onze moeder.

„Rust zacht, Moeder.

„Uw naam zal nog lang bewaard blijven in de harten van uw bruine zonen, die u zooveel verschuldigd zijn.

„Rust zacht, Moeder, rust in vrede."

*) O s v i a, samentrekking van Opleidingsschool voor Inlandsch Ambtenaar. Een leerling van die school wordt in dat stuk Osviaan genoemd.

Aanvulling op: „Reis naar Ned.-Indië over Noord-Amerika".

(*Kol. Weekblad van 18 Oct. 1917, No. 42.*) *

Als goede, niet dure hotels kán ik uit ondervinding aanbevelen:

a. te New-York het „*Holland-House*", fifth Avenue and 30 th. Street. Van het „*Alpin Hotel*" heb ik veel goeds gehoord, maar dit zal wel duurder zijn; in elk geval is dit reuzengebouw met zijn twee duizend-hoofdig vast personeel voor een even groot aantal kamers een zeer merkwaardig bedrijf, op zijn minst het bezichtigen waard. Een rondgang wordt gaarne toegestaan als men een kleine fooi geeft aan den voor dergelijke bezoekers in het hotel aanwezigen gids. Nadere inlichtingen daaromtrent zijn te vinden in het boekje van Reigersberg Versluys. De hotels *Waldorf-Astoria* en *Knickerbocker* zijn nog duurder, daarom bekeek ik ze slechts van buiten.

b. Te Chicago beveel ik in gemoede aan het *Auditoriumhotel*. De hotels „*Blackstone*" en „*Lassalle*" zijn luxe-inrichtingen. Ik heb ze beiden bezichtigd, „*Lassalle*" ook van binnen; dit heeft een groote balzaal op de 22ste verdieping en een modernen tuin op het platte dak. Ondergronds heeft het eene drievoudige keldering *(subbasement)*, eene soort onderwereld op zich zelve, waar keuken, wijn- en drankvoorraden, koelruimten, de servies- en tafelgoedbewaarplaatsen, de wasscherij en strijkinrichting, de machines voor electriciteitslevering, de bordenwasscherij c.a. zich bevinden. Dit hotel is, als zoovele andere, dus een z.g. „*skyskraper*" en „*grounddriller*" (wolkenkrabber en grondboorder) tevens.

c. Te San Francisco is aanbevelenswaardig het alleszins voortreffelijke „*Stewart Hotel*", schuin tegenover de zijfassade van *Saint Francis*, het reuzeluxe-hotel, op gelijke lijn staande met het *Palace Hotel*. In *Stewart* komen vele officieren en ambtenaren en 't is daardoor billijker.

Zoowel Reigersberg Versluys als de Hartog in zijne artikelen in *De Javabode* van 8 en 9 Aug. j.l. „Door Amerika naar N.-Indië" hebben het over de oorlogsstemming tegen Duitschland en over de Duitsch-Amerikanen (± 12 millioen). Zij wijzen er op in welk een moeielijk parket deze laatsten, hoewel stevige Amerikaansche staatsburgers, zijn gekomen. Zelfs tijdens mijn verblijf kon men waarnemen, van hoeveel beteekenis dit volksdeel daar is, welk een groot gewicht het in de schaal legt van het geheele

*) Schrijver ontving eenige vragen om nadere inlichting, waarop hij hiermede antwoord geeft. Red.-Com.

zijn en doen der Vereenigde Staten. In de periode van voorbereiding der Presidentskeuze kon men vaak hooren en lezen, dat Hughes het zou winnen, omdat hij de stemmen der Duitsch-Amerikanen kon krijgen, daar deze erg vijandig waren tegen Wilson. Deze had zich vaak uitgelaten tegen de z.g. „hyphenatés", („hyphen" beteekent verbindingsstreep (trait d'union), waarmee men bedoelt het streepje in de benaming van hen, die niet behooren tot de afstammelingen van de *eerste* kolonisten, de eigenlijke Yankee's; maar Wilson bedoelde met dit woord voornamelijk de Duitsch-Amerikanen, zijdelings ook de Ieren en Oostenrijkers, met hunne in doorsnee vrij groote welgesteldheid en bekwaamheid, dus in één woord hunne groote cultuur- als staatsburgerlijke waarde. Het is dan ook niet voor niets, dat men New-York lang de derde Duitsche stad heeft genoemd, op grond van het feit, dat er een kleine drie-kwart millioen Duitsch-sprekenden woonden. Deels is het ook hieraan te danken, dat in die stad en toevallig bij het *Holland-Hause* en *Alpin Hotel*, een uitstekend internationaal bezocht restaurant is met den naam „*Hofbräu*", in winkelhaakvorm om een hoekhuis gelegen.

Het tal- en invloedrijkst zijn die Duitsch-Amerikanen echter in de z.g. *Middle-States*, n.l. in Michigan, Illinois, Jowa, Wisconsin, Indiana, Ohio, Missouri, Minnesota, waar de afstammelingen der „fourty-eighters" (landverhuizers van 1848) hun talrijke, veelal behagelijke „*farms*" met veelomvattenden korenbouw, intensieve vee- en varkensfokkerij hebben en dit tot de vruchtbaarste landbouwstreken van de Unie behooren. Van deze bloeiende streek is Chicago het centrum: en het is geen wonder, dat men daar talrijke banken vindt met bij elkaar een milliarden-deposito van die welvarende en vooruitstrevende landbouwers. Wellicht is het ook daaraan te danken, dat er te Chicago een uitstekend, niet duur, onder Duitsche leiding staand, maar internationaal bezocht hotel bestaat, en dat zelfs den naam „*Kaiserhof*" draagt. Ik geloof niet, dat de oorlogstoestand op deze bedrijven van nadeeligen invloed zal zijn, ja zelfs, dat zij nog niet eens hunne namen zullen veranderen.

Bij goede aansluiting kan de reis dwars door den *Continent* gedaan worden van New-York over Chicago tot San Francisco in 18+64=82 uren (maar men kan normaal rekenen op 90) waarbij men dag en nacht doorreist. Eerste en tweede klasse volgens onze onderscheiding, bestaan er niet. Men kan zeer zeker de reis maken met een z.g. *local train*, in *chair-cars*, maar zonder dat men zich kan ontkleeden en slapen; dat is wel goedkooper, maar duurt langer, daar er vaker gestopt wordt en is vermoeiend; toch zou zulk reizen reden van bestaan hebben, indien men telkens buiten den trein wenscht te overnachten. Duurder, maar per slot van rekening het rationeelst is, zooals gezegd, het gebruik maken van een *Pullmann-trein*, waarvan de z.g. „*limited*", ongeveer gelijk aan onze Express, als „*Pullmann-standard-train*" de beste zijn. Zij bestaan uitsluitend uit slaapwagens, die over dag worden veranderd in zeer aangename wagons met behagelijke zitbanken, dining-car, observation-car, barbier, soms ook badgelegenheid aan verbonden. De wagens hebben drievoudige veeren en zoo'n rustigen gang, dat men er in kan zitten schrijven.

De slaapgelegenheden zijn er in de lengterichting aangebracht.

Voor het genot en het recht op eene slaapplaats, overeenkomende met de zitplaats van gelijk nummer, betaalt men eenen toeslag, overeenkomstig den afstand. Die toeslag wordt berekend op den prijs waarvoor men in den gewonen trein in „*chair cars*" rijdt, dus zonder vaste en genummerde plaatsen; maar waar men geen dining-car (spijswagen) bij heeft en dus zelf voor voeding moet zorgen; wat veel goedkooper is en door het meerendeel der reizigers wordt gedaan over korte afstanden. Voor een vreemdeling is dit echter in het algemeen niet aàn te bevelen.

Nu bestaan er ook wagens met slaapgelegenheid in afgeschoten vertrekken; z. g. *compartiments*, maar deze zijn zeer duur en moeten speciaal vooraf besteld worden. In het kort kan men zeggen, dat de *Pullmann-Standard* overeenkomt met de eerste kl. in een D-trein of eerste klasse slaapwagen in Europa.

Omtrent de kosten voor personen en goed, welk laatste v. z. v. ik meen te weten, naar het gewicht wordt berekend, wende men zich om inlichtingen tot de Holland-Amerika-lijn of tot de haar bekende te Rotterdam gevestigde agentschappen van Amerikaansche sporen.

De tusschenstations, waar men eventueel zou moeten overblijven zijn: Buffalo (Niagara), Chicago, Omaha, Cheyenne (zeer aanbevelenswaardige uitstap naar Denver in Colorada), Salt Lake City. Het nadere informeere men bij dezelfde plaatsen en personen te Rotterdam.

Wat de fooien betreft, deze worden gegeven, zooals bij ons en loopen aan koetsiers en witkielen van 10 tot 25 dollar-cents; dat informeert men het best in Amerika zelf. Men denke er om, dat het aanbrengen en afladen der bagage niet geschiedt door „witkielen", maar door *red-cap-men*, d.z. negers of gemengd-bloedigen, die een roode pet op hebben en deze komt geene fooi („tip") toe, daar zij steeds in vasten dienst bij de spoorwegmaatschappijen staan; tegenover dezen is het geven van fooien een misbruik geworden.

V.z.v. mij bekend, wordt aan de Gouvernementsreizigers het hun toekomende uitbetaald door den Consul-Generaal der Nederlanden in New-York en dien te San Francisco. Het nadere daaromtrent kan de belanghebbende aan het Ministerie van Koloniën te 's-Gravenhage vernemen.

Ik acht het zeer gewenscht, dat dit Ministerie alles, wat vooral in ambtelijken zin wetenwaardig is, voor de Amerika-reizigers naar Indië eens openbaar maakte. Dit zou haar allicht het geven van vele detail-inlichtingen uitsparen; het zou, behalve in dag- of weekbladen, kunnen gebeuren op een of meer bladen papier, aan iederen belanghebbende bij wijze van rondschrijven rechtstreeks ter hand te stellen, dan wel verkrijgbaar bij de kantoren der betrokken Stoomvaartmaatschappijen.

Met inbegrip van de kosten der landreis kan men op 15 dollars per dag rekenen voor een duur van 14 dagen; is die korter, dan moet dit bedrag verhoogd worden en omgekeerd.

Het bedoelde, handige boekje van Reigersberg-Versluys, getiteld „*Amerika*", is bij de *firma Nijhoff*, Voorhout te 's-Gravenhage, verkrijgbaar voor den prijs van *f* 2.50; men kan het ook door tusschenkomst van elken boekhandelaar bestellen.

Aan boord kan men het geheel stellen zonder andere uitgaven dan fooien aan den hutbediende, den tafelkelner en andere dienende geesten, die hier en daar een handje extra geholpen hebben.

Wat het aanleeren van Engelsche standaardzinnen betreft, wende men zich tot een leeraar in de Engelsche taal; het zou mij echter niet verwonderen, dat een van onze Oostelijke naburen wel een speciaal boekje had samengesteld van het „Amerikaansche-Engelsch", met de specifiek Amerikaansche zegswijzen en zinswendingen (slang); deze zijn n.l. zóó afwijkend van het gewone Engelsch, dat Amerikanen en Engelschen elkaar nadoende, door overdrijving en bespottelijk makende onderstreeping van nationale of dialectische eigenaardigheden een grappig effect bereiken; het is eene bron van velen en vroolijke aardigheden (yokes').

E. S.

Persoverzicht.

In de „Nieuwe Crt." van 25 dezer staat een uitvoerig artikel van S. Ritsema van Eck te Buitenzorg over

„De reorganisatie van het Indische bestuur",

eindigend met de woorden:

„De gestie der Indische regeering in deze aangelegenheid getuigt niet van kracht, van bestuursvermogen. Na alle moeite en kosten aan deze zaak besteed, had men minstens mogen verwachten, dat het Java-centrische standpunt verlaten zou zijn, dat althans met Java of een deel van Java, ook een deel van de Buitenbezittingen voor organisatie zou zijn voorgesteld. Had men Sumatra niet aangedurfd, dan was Celebes daar, door Colijn speciaal aanbevolen en als Oostelijk bolwerk zeker alle aandacht waard. Maar alleen West-Java voor te stellen, maakt den indruk van weinig overtuiging. En nu men bovendien het adviseurschap voor de Buitenbezittingen heeft opgeheven, moet men constateeren dat ook in absoluten zin de bestuursmiddelen van Indië zijn verminderd; een fout, nu ons er alles aan gelegen moet zijn alle ontwikkeling te blijven omvatten, zonder haar te hinderen. Het bureau voor de Buitenbezittingen had de overgang moeten worden voor de vorming van gouvernementen op die buitenbezittingen. Het adviseurschap opheffen zonder er iets voor in de plaats te geven is den wijzer terug zetten."

* * *

Dr. R. Broersma wijdt in de „N. R. Ct." van 24, 26 en 30 dezer een drietal artikelen zijner serie „De Toekomst van Sumatra", speciaal aan „Een regeerings-commissie voor Tapanoeli" komt tot het besluit:

„Om werkelijk gesteldheid en gezindheid van de bevolking te vernemen, moet men bezitten een groot vertrouwen, ontstaan en gekweekt in langdurigen omgang.

Aan dergelijke enkelingen lukt het, den kleinen man vrij-uit te doen spreken. Maar het lukt niet aan den hoogsten ambtenaar, den knapsten, den eerlijksten, die daar komt opzettelijk. Klagen over dienst en last van het gouvernement en over ambtenaren durft zoowel de Batak als de Maleier óók wel zonder zending van een commissaris. Want zij zijn geboren klagers.

Algemeen wordt vernomen, dat de reizen van den regeeringscommissaris in Djambi, Tapanoeli, Palembang, groote ontstemming hebben verwekt bij de gewestelijke bestuursambtenaren; zij voelen zich gekrenkt door wantrouwen, zij zien hun eerlijken ijver miskend. Hoewel zoo'n ontstemming zeer verslappend moet werken, is zij toch een aangelegenheid van personeelen aard, die hier onbesproken kan blijven.

Anders is het met een regeeringsbeleid, dat heil ziet in een opdracht als de onderhavige onmiddellijk na ongeregeldheden en verzet. Aan de goede bedoeling valt niet te twijfelen, maar een onderzoek naar toestanden en feiten in bepaalde gewesten behoort een ander karakter te dragen, zal het niet schade berokkenen aan den eerbied der bevolking voor het geheel onzer bestuursinrichting.''

* * *

Uit Leiden wordt aan de dagbladen gemeld:

Het bestuur der (Studenten) Indologenvereeniging te Leiden heeft voorgesteld, het 3de lustrum te vieren met een Indisch studentencongres, dat 2 dagen zal duren. Op dit congres zullen drie stellingen worden verdedigd: één door een Chinees, één door een Indonesiër, en één door een Nederlander, die geacht worden een vertegenwoordigend karakter te dragen voor de geestesrichting in elk der drie groote volksgroepen, meer in het bijzonder een geestesrichting, welke iedere groep kenmerkend van de beide andere groepen onderscheidt. De Chung Hwa Hui verklaarde zich reeds bereid tot het congres mede te werken en zorg te dragen voor de Chineesche stelling; de Indische Vereeniging zal hetzelfde doen voor het Indonesische gedeelte en de Indologenvereeniging zal voor de Nederlandsche stelling zorgen.

In de dezer dagen gehouden vergadering der Indologenvereeniging is dit voorstel van het bestuur aangenomen, alsmede het voorstel, dat met de besturen der Indische Studentenvereenigingen zal worden besproken de oprichting van een Indische Federatie, welke de Indische studenten in Nederland moet omvatten en samenbrengen, en wier werkkring zoo begrensd kan zijn als haar eerste zwakheid misschien eischt, om dan later te kunnen worden uitgebreid.

Besloten werd dat dit congres zal plaats hebben op 23 en 24 November. De Chineesche en Japansche studenten te Leiden hebben reeds hun instemming betuigd. Uitgenoodigd tot het congres zijn of worden: Onze Koloniën te Delft; de Tsjoeng Hwa Hoei; de studentenafdeeling van Oost en West; de Wageningsche tropische land- en boschbebouwers; de Utrechtsche Studentenvereeniging ter voorbereiding van onze koloniale taak; de Indische Vereeniging en de Vereeniging van Ambtenaren B.B. De praeses der Indologenvereeniging, de heer H. J. van Mook, zal de Nederlandsche stelling verdedigen.

Op den eersten dag zullen twee stellingen worden behandeld: één des morgens en één des middags. Daarna vindt er een gemeenschappelijke maaltijd plaats en vervolgens een samenkomst der besturen, waarin de oprichting der federatie zal worden besproken. Den tweeden dag des morgens zal de derde stelling worden verdedigd. Met een thé dansant des namiddags zal de lustrumviering worden besloten.

De hoofdregeling der lustrumviering zal geschieden door de heeren H. J. van Mook, W. van Hoven en M. P. E. de Man; de regeling der andere voorbereidingen door de heeren L. A. van Hecking Colenbrander en J. W. de Stoppelaar.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Sport en karaktervorming.

In de ,,Loc.'' heeft Dr. G. J. Nieuwenhuis een warm pleidooi gehouden voor sport. Hij begint met op te merken, dat hij niet onder sport verstaat ,,de eenzijdigheid van het eeuwig en overal voetbalspelen, de ruwheid en patserachtige allures van veel teams'', noch ,,het geteut om het theetentje van een tennisveld, op zichzelf niet onaardig, maar toch eigenlijk niet meer sport dan het flaneeren in de Kalverstraat''.

Sport, die georganiseerd wordt om een volk te verbeteren, is oneindig rijker in haar vormen, strenger in haar leiding, nauwgezetter in haar eischen. Waar haar geest heerscht, daar zal het besef wakker geworden zijn, dat zelf-aanpakken bij sport hoort. Meer en meer worden ook in Indië de lichamelijke voordeelen van sport erkend, al leeft het oude systeem nog voort in één van de tallooze tropensuggesties: veel beweging deugt hier niet.

En juist in een warm land, ,,waar de aanvallen op onze gezondheid talrijker zijn, is sport noodig, omdat ze grooter vitaliteit, grooter weerstandsvermogen geeft omdat ze voor indolent worden behoedt, omdat ze het tekort aan prikkels, klimatologische en sociale'' aanvult.

De hoogste waarde heeft sport echter voor de karaktervorming. Het is volgens Schr. psychologisch verklaarbaar, dat in alle landen van het verre Oosten, overal de eerste periode van louter kennisdorst wijken moest voor een, waarin de lichamelijke opvoeding naar voren trad.

In het Oosten begint men allengs te zien, dat ,,een maatschappij achterlijk in Westersche educatieve richting alleen den in Westerschen stijl gevoerden economischen strijd kan volhouden, als ze van haar kinderen gezonde menschen, doelbewuste werkers, sociaal voelende karakter, tracht te maken; niet als ze zich tevreden stelt met het bloot ingieten van Westersche kennis.''

De groote opvoedende waarde van de sport spruit voort uit het nauw verband tusschen ziel en lichaam. Immers, ,,alleen belangstelling geeft opvoedende waarde aan het geleerde; alleen kennis, die ook in daden wordt omgezet, blijft; alleen een door gevoelens gekleurd weten voert tot daden.''

En dit komt nergens beter tot zijn recht dan bij sport. Boven den weifelenden veelweter staat de minder geleerde man, die doortasten kan, beslissen durft, vol kan houden en weet aan te pakken. En van dat alles moge iets bereikt worden met onze kennis-opvoeding er is geen leervak, waarbij onder de sterkste gemoedsbewegingen en de krachtigste levenspols in één seconde beslist moet worden, wat te doen: naar de paal te rennen of te staan, alle verantwoordelijkheid voor het winnen met één bliksemslag voor zich te zien en dan te handelen.

,,Vooral ons middelbaar onderwijs met zijn langen schooltijd, zijn vakkenoverlading, zijn — de leerling passief latend — voordrachtsysteem, zijn alleen in proefwerken en repetities, in cijferjacht culmineerende belangstelling, vooral dat onderwijs op een leeftijd, die om karakterkneding smeekt — mist deze het meest, omdat zijn eenzijdig intellectualisme een passief verzet, een werken met halve stroom oproept bij de jeugd.''

,,Hebben zij die voor het bestendigen van het systeem verantwoordelijk zijn, wel eens gedacht, welk een oorspronkelijk aanwezige liefde voor waarheid, zin voor orde en tucht, verlangen naar actie, drang naar uiting, dorst naar kennis door onze H. B. S. gedood wordt?''

Doch behalve het reeds genoemde leert de sport ook de kostelijkste aller eigenschappen, de zelfbeheersching niet slechts in het spel, doch ook daar buiten. Het lichaam toch moet sterk zijn om te winnen, daarom weg met alles wat dat lichaam schaadt; minder of niet rooken, geen alcohol, sterker strijd tegen sexueele verlangens.

Doch niet alleen het bewuste streven naar ingetogenheid, ook de meerdere kans op ontlading, op physische afleiding der puberteitsspanning vermindert de zucht naar andere prikkels en dat is in Indië van nog meer gewicht dan in Holland.

,,Behalve de reeds genoemde voordeelen: volharding, vlug beslissen, zelfbeheersching, de meerdere zorg voor geest en lichaam, het opwekken van tucht en onderwerping aan zelf gekozen reglementen en scheidsrechters, heeft sport één gewichtig resultaat: ze leert samenwerking.''

De sociale zin is in de Indische maatschappij niet bijster ontwikkeld en een beetje opvoeding in dezen zou waarlijk niet overbodig zijn, nu zoowel de Inlandsche als de Europeesche samenleving in nieuwe banen zich gaat bewegen van medezeggenschap en decentralisatie.

,,De Filippino's begonnen pas na de interinoulaire matches oude antipathieën af te leggen, en intertribale veeten in de meer afgelegen bergstreken zijn vooral door de invoering van sport sterk afgenomen. En een van de nieuwste middelen, waarmee Korea gejapaniseerd wordt ,is: het samen laten spelen van Koreanen en Japanners tegen andere nationaliteiten.''

De grootste verdienste van goede sport is misschien wel, dat ze geluk geeft aan de jeugd, recht jong geluk, door de ontvouwing van alle talenten, de ontlading van alle emoties, de ontwikkeling van alle krachten. Al is tegenspoed heilzaam, onaangenaam werk noodig, inspanning ook zonder plezier onmisbaar voor de volledige karakterontwikkeling, sterker prikkel tot nieuwe inspanning, krachtige drijfveer voor krachtdadigheid in alle levensuitingen, in werk en spel is geluk.

In dit licht bezien, begrijpen we, dat de burgemeester van Manila over sport aldus schreef: ,,Door de sport hebben de kinderen meer belangstelling in het andere schoolwerk gekregen, de school is er door geworden een meer actief instituut en hierdoor wordt ze regelmatiger en met grooter stiptheid bezocht.''

Ten slotte stelt Schr. het ,,Sporthandboek voor Filippijnsche scholen'' ten voorbeeld, daar volgens hem op de Fillippijnen het beste systeem van lichamelijke opvoeding ter wereld bestaat.

Geen leerling wordt als lid van den Sportbond toegelaten, die niet behoorlijke cijfers voor gedrag en vlijt op school heeft, zoodat het gevaar dat sport en school

elkaar tegenwerken uitgesloten is. Sport heeft het eigenlijk onderwijs intensiever gemaakt; de zedelijke opvoeding een fundament gegeven, de hygiënische een ruggegraat, de handenarbeid (werken werd vroeger als minderwaardig beschouwd) een steun.

„En ze heeft gemaakt, dat het departement van onderwijs niet zoozeer is een werkgever en controleur van de onderwijzers, een in paparassen en persoonlijke „kwesties" zijn tijd verprutsende ambtelijkheid, maar een allen bezielend en allen omvattende organisatie, die in beslag neemt, en dankbaar aanvaardt: elk stukje toewijding, werklust en orginaliteit, elk beetje liefde voor een ideaal."

Wij achten het een zeer gelukkig verschijnsel, dat de belangstelling voor de lichamelijke opvoeding in Indië steeds toeneemt. Van nabij hebben we waargenomen, hoe gymnastiek en sport voor Inlandsche leerlingen een krachtig opvoedingsmiddel is, om den wil te sterken, zelfbeheersching aan te kweeken en — te leeren de handen uit de mouwen te steken. Daarom is het te hopen, dat de Regeering er spoedig toe zal overgaan om gymnastiek en sport in te voeren op niet slechts alle lagere scholen, maar ook op de inrichtingen van voortgezet en middelbaar onderwijs tot in de hoogste klassen toe en we hopen ten zeerste, dat de krachtige en gedocumenteerde propaganda van Dr. Nieuwenhuis gunstige gevolgen zal hebben. De cursus voor spelleiders dit jaar te Bandoeng gehouden wijst op een gunstige kentering.

Malaria te Probolinggo.

Reeds meerdere malen gingen in deze rubriek stemmen op, die wezen op den slechten gezondheidstoestand van verschillende plaatsen en streken op Java tengevolge van het voortdurend heerschen van malaria. Zelfs werd eenige maanden geleden in dit blad een artikel gewijd aan de malaria in Indië, waarin uit particuliere berichten, zoowel als met officieële cijfers aangetoond werd, welk een grooten omvang de sterfte aan malaria op Java heeft.

Nu klinkt er in het „Soer. Hbl. weer een stem, die gedachtig aan het: „frappez, frappez toujours", nogmaals aandacht vraagt voor het stedeke „P r o b o l i n g g o, waar de malaria als een ware geesel heerscht, en dat nog wel een plaats, waar èn een Kweekschool tot vorming van Inl. Onderw. èn een Opl. school voor Inl. Ambt. gevestigd is.

Toen de laatst gepubliceerde mortaliteitscijfers voor P r o b o l i n g g o het hoogste percentage aangaven, toen men eindelijk tot de ontdekking kwam, dat er in de kampongs m e e r m e n s c h e n a a n d e m a l a r i a s t e r v e n, d a n i n s r e k e n, w a a r d e p e s t h e e r s c h t, a a n p e s t, toen is er gelast, dat er met bekwamen spoed n u e e n s w a t g e d a a n m o e s t w o r d e n.

De kweek- en opleidingsscholen moesten voorloopig van een waterleiding voorzien worden, terwijl aan alle kamers gaas moest worden aangebracht. Niettegenstaande de streng volgehouden chininekuur stijgt toch af en toe het aantal malariagevallen op bovengenoemde onderwijsinrichtingen, wat den B. G. D. er toe bracht te twijfelen, of er wel streng genoeg de hand gehouden werd aan het gebruik van chinine.

Ook kwam de vraag, of de huizen van het personeel wel met gaas waren afgesloten. Nu dat was het geval niet, met uitzondering echter van één gouvernementswoning, die een onderwijzer uit eigen zak muskietenvrij had laten maken, hetgeen dien onderwijzer door de B. O. W. zeer kwalijk genomen werd. Een hoofdingenieur heeft een plan opgemaakt voor een rationeele afwatering van heer Probolinggo en 'n paar muskietenvangers zijn naar die plaats gezonden om den strijd aan te binden met de muskieten. Plannen genoeg; als die nu maar tot uitvoering komen. „Voor de pestbestrijding is geld beschikbaar, veel geld. En de pest doodt wel, maar verzwakt het volk niet. De malaria is veel wreeder. Die doodt, en die verzwakt, drukt zijn stempel op de jeugd, en daarom vragen wij met aandrang, ook voor de malaria-bestrijding niet enkel een paar muskietenvangers te sturen. Niet te vragen, of er wel voldoende pillen worden geconsumeerd. Niet al te veel te confereeren. En niet te veel rapporten te schrijven. Maar om wat t e d o e n."

Pro Juventute.

In het „Soer Hbl." kondigt J u r i s t de geboorte aan van een nieuwe vereeniging „Pro Juventute", welke zich, zooals bekend is, ten doel stelt het misdadige kind te verbeteren en van het kwaad af te houden. Voor de jonge vereeniging ligt een arbeidsveld gereed, „waarvan de intensieve bewerking buitengewone moeite en inspanning zal meebrengen."

Het eerste, wat haar te doen staat, zal zijn, dat ze van stonde af aan stelling neemt „tegen het euvel van de „onware erkenningen" en tegen het onbeperkt verstrekken door den staat van het Europeaanschap aan uit Inlandsche moeders geboren en indirect tegen artikel 275, 2e. van het B. W. dat wettiging toelaat van erkende kinderen, geboren uit een moeder, die tot de Inlandsche of daarmee gelijkgestelde bevolking behoort."

Het B. W. laat straffeloos het erkennen toe van kinderen, voortgekomen uit Inl. vrouwen, waarvan het gevolg is, dat die kinderen ook gewettigd kunnen worden. De gevolgen daarvan op maatschappelijke en sociologisch gebied zijn door den Indischen wetgever blijkbaar niet berekend.

Wie eenigszins van nabij bekend is met de toestanden, wie die verschoppelingen der maatschappij gezien heeft, die zonder de hulp van Van der Steur zouden zijn afgedaald tot den laagsten trap van ontwikkeling en ondanks die hulp soms nog verongelukken, zal moeten toegeven, dat het mes dient gezet te worden in het instituut der erkenningen.

Wil iemand gelijkgesteld worden met Europeanen, zoo moet hij aan veel eischen voldoen, die niet gesteld worden aan een „erkende" verschoppeling der Indische maatschappij.

„Men staart te veel op het afstammings-begrip, dat ons steeds verder zal voeren van een geordende maatschappij, voor zoover het hare onderste lagen betreft, die eene misdadiger, ontevreden, tot samenrotten geneigde groep doet ontstaan en waarvan alleen de wetgever de schuld is."

Het geneesmiddel zal gezocht moeten worden in de afperking van het instituut der erkenningen.

Van den vader zal men een zekere maatschappelijke welgesteldheid moeten eischen, met waarborgen voor de toekomst, terwijl bepaalde groepen, b.v. de soldatenstand, moeten uitgesloten worden.

Het euvel vreet zóó in, dat men slechts door doortastend optreden kan redden, wat langer dan een eeuw bedorven is.

„Voor de klasse van dergelijke verschoppelingen, met wie de Indische maatschappij thans opgescheept zit, zal de vereeniging „Pro Juventute" op dienen te komen, om goed te maken aan hen, die door de zorgeloosheid van den Indischen wetgever in het begin der 19e eeuw geworden zijn, wat ze nu zijn: paria's."

Suriname.

De beschouwingen over de verkrijging onzer West-Indische Koloniën door de Vereenigde Staten zijn niet van de lucht. In ons nummer van 4 October wezen wij op het artikel van *Prof. Chester Lloyd Jones* in de *New York Herald*. De hoogleeraar kwam tot de conclusie, dat de verkrijging van de eilanden zou zijn aan te bevelen voor de ten uitvoerlegging van de algemeene Caraibische politiek der Vereenigde Staten, maar dat het bezit van Suriname grooter nadeelen zou kunnen medebrengen dan voordeelen.

In „*Onze Zelfstandigheid*" (orgaan van het comité 's-Gravenhage van den Bond van Neutrale Landen, afdeeling Nederland) van 15 October vinden wij nu een artikel besproken, dat voorkomt in de Amerikaansche „*Independant*" van 21 Juli en tot titel heeft: „*let us buy the Dutch West Indies.*"

Het is twijfelachtig, meent de Amerikaansche schrijver, of Nederland zijne neutraliteit zal kunnen volhouden. Door Engelsche en Amerikaansche maatregelen zal Nederland de blokkade, die het van den zeehandel, zijn levensader, grootendeels berooft, dezen winter erg gevoelen en de pro-geallieerde gevoelens der Nederlanders konden wel eens in een andere richting omslaan. Een blijvende breuk met Duitschland zou voor Nederland ruïneus zijn. Toonde Nederland eenige neiging om met de Entente mede te gaan, dan zouden de Duitsche troepen het land binnenvallen en Nederland zou misschien België's lot deelen. Maar in ieder geval, als Nederland door de Entente of door de Centralen werd veroverd of gedwongen om aan den oorlog deel te nemen, zouden de Nederlandsche koloniën „be thrown in with the spoils of war to be held by the strongest or to be disposed of by bargaining around the conference table."

Met Nederlands O.-I. bezittingen hebben de V. S. niets te maken, maar de overgang der W.-I. bezittingen aan een andere Europeesche mogendheid zou de Monroe-leer in het spel brengen, bijzonderlijk volgens de interpretatie van het amendement-Lodge van 1912. De heer Lansing zegt in zijn rapport van 22 Januari 1917:

„De Caraibische zee ligt binnen de bijzondere belangensfeer der V. S., vooral sedert de opening van het Panamakanaal, en de mogelijkheid van een verandering van souvereiniteit over eenig eiland thans onder vreemde heerschappij, zou voor de V. S. een ernstige zaak zijn."

De schrijver verklaart dan, dat de Nederlandsche W.-I. bezittingen voor Nederland geen waarde hebben, maar voor de V. S. zeer veel waard zijn. Suriname zou door toevoer van Amerikaansch kapitaal welvarend worden. Een spoorweg zou de kust verbinden met de rijke Amazone-vallei.

De Deensche eilanden (138 vierkante mijlen) gingen voor 25.000.000 dollar in Amerika's bezit over. De totale oppervlakte der Ned. W.-I. koloniën, inclusief Suriname, is ongeveer 5000 vierkante mijlen. Maar men kan niet verwachten, dat de V. S. daarvoor denzelfden prijs zouden geven — per hectare — als voor het Deensche gebied. Nederland, verklaart de schrijver, wordt zwaar door den oorlog getroffen, al hebben de Duitschers ook hooge prijzen voor Nederlandsche producten betaald. De Nederlandsche financiën worden op een zeer zware proef gesteld, en onder die omstandigheden zou men onderhandelingen kunnen beproeven. De regeering der V. S. heeft kortelings Duitschlands intriges gepubliceerd ter verkrijging van het eiland Margarita bij de kust van Venezuela. Curaçao heeft een dergelijke ligging en zou een nog ernstiger bedreiging vormen voor de veiligheid der V. S., want de haven is prachtig en het eiland zou een formidable duikboot-basis vormen.

De schrijver in *„Onze Zelfstandigheid"* betoogt, dat de waarde van „De West" voor Nederland uitsluitend berust op gevoelsoverwegingen. „Wanneer Nederland West-Indië aan de V. S. overdeed, zou de ruil voor de bewoners niet slecht zijn. Zij zouden blijven onder een rechtvaardig, verlicht bestuur. En wanneer nu het verkoopcontract een clausule inhield waarbij de V. S. aan Nederland het ongestoord bezit van Ned. O.-Indië tegen iedere agressie van buiten garandeerde, zou de transactie voor Nederland en voor Ned. O.-Indië van het grootste belang worden." De schrijver zet dan uiteen wat men zoo al zou kunnen doen met de koopsom, indien deze 400.000.000 dollar bedroeg. Naar den maatstaf van hetgeen de Deensche bezittingen opbrachten, zouden de Nederlandsche 905.800.000 dollar waard zijn, merkt de schrijver in een noot op. Wij betwijfelen het zeer sterk of de Amerikanen vele millioenen zullen over hebben voor een stuk van het vasteland van Zuid-Amerika.

Wij zullen ons hier bepalen tot de opmerking, dat wij niet gelooven aan de mogelijkheid van de verlangde garantie en hadden de V. S. geen bezwaar de bedoelde clausule in het „verkoopcontract" op te nemen, dan vreezen wij dat deze overeenkomst te zijner tijd zou kunnen blijken — malgré de beste voornemens der V. S. — de waarde te hebben van een vodje papier. Wie weet nu reeds welke combinaties van staten in de toekomst mogelijk zullen blijken?

En wij, die meenden, dat men den worstelstrijd voortzet „opdat het oorlogsmonster nooit meer den kop zal kunnen opsteken". Wordt dit bereikt, waarvoor is dan de bedoelde garantie noodig? Zouden onze O.-I. koloniën ons worden afgenomen, ook als er geen wolkje aan de lucht is?

Een veiliger middel om onze O.-I. koloniën te behouden dan welke clausule ook in een verkoopcontract, achten wij hetgeen de heer *J. S. C. Kasteleyn* voorstelt in een ingezonden stuk in de *N. R. Ct.* van 30 October, ochtendblad B.

De bevolking van de Deensch W.-I. eilanden „was vol geestdrift voor de verandering." We betwijfelen het of de bevolking van *onze* W.-I. koloniën dat ook zou zijn.

* * *

In de *N. R. Ct.* van 26 October — ochtendblad A — een ingezonden stuk van *Dr. Th. Lens*, getiteld: *„Nog eens „ „Europeesche kolonisatie in Suriname" "*, geschreven naar aanleiding van de plannen van den heer *J. J. Leys* — zie ons nummer van 11 October — en van het daarover verschenen ingezonden stuk in de *N. R. Ct.* van 20 October, besproken in ons nummer van 25 October. *Dr. Lens* heeft de stellige overtuiging „dat bij raseering en inpoldering van terreinen, bij prophylaxis tegen de bovengenoemde ziekten — malaria, ankylostomiasis en filariasis — en met de moderne, technisch volmaakte landbouwwerktuigen, door blanken in Suriname een intense landbouw kan worden uitgeoefend."

Afgezien van de millioenen, die de bestrijding dezer ziekten zouden kosten — waarop ook Dr. Lens wijst — zouden wij gaarne zijne meening willen kennen over de moderne theorieën omtrent de directe inwerking van het tropische zonnelicht op de minder gepigmenteerde rassen.

De bespreking van des heeren Leys' plan in *„De Standaard"* van 10 October lezende, viel het ons op, dat het blad van meening is, dat er „ongetwijfeld iets van aan is, dat de Herrnhutters voor geen gering deel zwakker in hun geloof zijn komen te staan."

De Herrnhutters zullen waarschijnlijk vreemd te moede zijn, wanneer zij van dezen bunnen „teruggtred" lezen, waarvan zij zich zeker niet bewust zijn. *„De Standaard"* voegt er ter verzachting bij: „We danken voor Suriname aan de Herrnhutters van jaren her zooveel goeds, dat ze steeds in dankbare herinnering bij ons blijven moeten."

Curaçao.

In de „Amigoe" van 11 Aug. lezen wij:

„Sinds enkele dagen ligt voor den waterkant der Overzijde een rank zeiljacht, de „Hendrika" ten anker. Maandagmiddag ging de havenmeester met zijn kinderen er een tochtje mee maken buiten de haven, in de volle zee. Dinsdagmiddag doorkruiste onze wakkere loods H. van der Hoeven de haven er mede en trok aller bewondering door zijne koene manoeuvres. Wat loopt dat kleine jacht fijn, wat kan daar scherp mee gezeild worden! 't Is een lust voor sportliefhebbers, die de edele zeilkunst verstaan. Als er een oorlogsboot binnen is, zal dat pleizierjacht veel aftrek vinden. Goede zeilers zien dadelijk, dat het iets bizonders is, een fijn jacht.

Maar de bedoeling van den eigenaar is, het ook aan liefhebbers van een zeiltochtje te verhuren. Een vertrouwde kapitein en een matroos worden meegegeven. Het bootje is absoluut veilig, als men zich slechts houdt aan de waarschuwing van den schipper, zich stevig vast klemt, als het scheepje schuin scheert over de golven, en niet bang wordt, al komt er ook een zeetje over.

Voor dames is het alleen te gebruiken bij heel kalm weer, ook niet voor kinderen zouden wij het durven aanbevelen, maar voor jongemannen, die eens een heerlijk tochtje willen maken en echt genieten van een zeilvaart, is het een ideaal.

Ook om veilig voor den wind een snelle reis te maken naar Daybaai of Westpunt is het een prachtig verkeermiddel zonder het minste gevaar.

Per jacht heen en per auto terug; vlugger kan het niet, en evenmin goedkooper.

* * *

Omtrent de draadlooze telegrafie schrijft hetzelfde blad:

De officier, die hier achter bleef, gaat door met zijn onderzoekingen en proefnemingen. Menschen van S. Willbrordo vertellen, dat op Dania een station voor de Draadlooze wordt opgericht. De chef der Draadlooze, de heer Molenkamp, gaat er meermalen heen.

* * *

Het blad van 18 Aug. j.l. meldt o.m.:

„Gisteren had in den hoofdcursus op Pietermaai het openbaar examen plaats tot verkrijging van het diploom van hoedenvlechtster.

Van de 18 candidaten werd slechts 1 afgewezen.

De examinandae hadden allen een modelhoedje gevlochten, waarin alle finesses der kunst waren toegepast.

De nieuwe methode vlecht den rand van den hoed omgekeerd, het binnenste buiten, zoodat bij opgeslagen rand het fijne weefsel gezien kan worden, en niet zooals vroeger, wegvalt binnen den omgeslagen rand.

Er werden proeven geleverd van het heelen van gescheurde hoeden, en het invlechten van kleine stukjes om gaten te dichten. Ook kleurproeven werden genomen.

Hoeveel strootjes gaan er in een hoed?

Dat loopt van 2600 tot 3000.

De gevlochten hoeden waren allen van 15—30 à 40 Gld. waard.

* * *

„Een stout stuk".

Onder dit hoofd lezen wij:

„Te Willemstad werd telegrafisch bericht ontvangen, dat de sleeper der „Curaçaosche", met den petroleumlichter op reis naar Maracaibo, nabij Aruba drijvende was. Onmiddellijk nam de directeur, de heer P. Jansen, de noodige maatregelen om de noodige hulp te gaan brengen. Persoonlijk ging ZEd. met den loodsmotor, bestuurd door den loods H. van der Hoeven, naar Aruba. Algemeen vond men dat een koen bedrijf, maar dacht niet anders, dan dat per zeilschip de terugtocht zou worden aanvaard.

Maar twee dagen later kwam de sleeper „Don Alberto" met den heer Jansen aan boord de haven weer binnen en tegen acht uur, zoo waar, ook de loodsboot met H. van der Hoeven. De lichter kon in de haven van Aruba in veiligheid worden gebracht.

Per motorbootje van Aruba hierheen!

't Is een stout stuk! Maar 't heeft er gespannen ook. De nacht was ruw en de zee liep hoog. Van tijd tot tijd viel de loodsboot van een hooge golf pardoes omlaag met zulk een smak, dat de loods dacht: de bodem splijt onder mijn voeten." Eens, na zoo'n val, stond de machine stil. Daar lagen ze tusschen de hooge golven, prijs gegeven aan stroom en wind, de boot telkens vol

water. Reeds had men een noodzeiltje in elkander gewerkt, toen de motorist van de „Brandan", die ook aan boord was, de machine weer op gang kreeg.

Zoo zijn ze voortgesukkeld tot Daybaai, waar ze ankerden om een kleinigheid te gebruiken. Volle vier en twintig uren had men gevochten tegen de zee en was bek af. Na een uurtje gerust te hebben, kwamen ze Donderdagmorgen tegen achten veilig de haven binnen.

Deze reis is eén prachtreclame voor de Kromhoutmotoren, maar ook een schitterend bewijs voor de flinke zeemanskunst en koenen zeemansdurf van onzen wakkeren loods H. van der Hoeven.

* * *

Aan het verslag over 1916 der „Kon. Ned. Mij. tot exploitatie van petroleum-bronnen in Ned.-Indië" is het volgende ontleend:

„In ons vorig verslag deelden wij mede, dat als middelpunt voor de verwerking van onze Venezolaansche ruwe olie, voor zoover die niet in Venezuela zelf geplaatst zal kunnen worden, het eiland Curaçao was gekozen.

„De uitwerking van deze plannen is thans belangrijk gevorderd. Wij gingen in het najaar van 1916 over tot de oprichting van de Curaçaosche Petroleum Maatschappij, met een kapitaal van ƒ 4.000.000. Voor rekening van deze Maatschappij, werd de bouw van eene raffinaderij volgens het vroeger reeds meermalen genoemde Trumble-stelsel ter hand genomen, welke raffinaderij eene capaciteit zal verkrijgen van 1000 ton daags. De talrijke moeilijkheden bij de aflevering van materialen en het steeds groeiende tekort aan transportmiddelen vertraagde den bouw zeer. Wij meenen thans echter te mogen verwachten, dat in dit jaar de raffinaderij in bedrijf zal komen. De aanvoer van ruwe olie uit Venezuela naar Curaçao zal bezorgd worden door eenige sleepbooten en lichters, welke laatste door de tijdsomstandigheden van hout moeten gebouwd worden.

„De producten, uit de ruwe olie verkregen, zullen van Curaçao uit zoowel op de wereldmarkt als op de locale markten door ons verkocht worden."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Kweekscholen voor Inl. Onderwijzeressen. Volgens de *Sinar Djawa* heeft de Regeering het besluit genomen, over te gaan tot het oprichten dezer zoo noodige onderwijsinrichtingen. Per circulaire worden nu Europeesche onderwijzeressen opgeroepen. Het bezit van de hoofdakte is daarvoor geen vereischte. Zij ontvangen een salarisverhooging van honderd gulden 's maands, benevens een toelage voor de bemoeienis met het internaat.

De „Prinsenbond". Deze Vereeniging te Djokdjakarta, staande onder leiding van *Prins Soerodiningrat* heeft — aldus schrijft hetzelfde blad — reeds herhaaldelijk blijken van belangstelling gegeven in de openbare zaak. Zoo werden indertijd door haar verschillende lezingen gehouden op de hoofdplaatsen der regentschappen van het gewest Djokdjakarta, over het nut der woningverbetering, welke telkens door duizenden personen bijgewoond werden. Alzoo worden niet alleen in zeer ruimen kring betere begrippen verspreid omtrent de maatregelen tot bestrijding der pest, doch kon ook de kleine man uit de houding der prinsen een aansporing putten om ten opzichte der woningverbetering loyale medewerking te betoonen. Intusschen is deze Bond uit den aard zijner samenstelling steeds aan enge grenzen gebonden. Alleen prinsen van den bloede mogen tot het lidmaatschap worden toegelaten en zoo zijn er nooit meer dan vijftien leden. Er bestaan thans plannen tot een algeheele reorganisatie. Het blad vernam uit goede bron, dat men den bond wil uitbreiden tot alle adellijken, zoodat dus ook de talrijke Raden Mas in de vereeniging kunnen worden opgenomen. Komt dit plan tot uitvoering, dan zal men elke groep adellijken nog onder een afzonderlijk „hoofd" stellen. Zoo krijgen dus de prinsen van den bloede in den nieuwen bond een apart „hoofd"; ook hunne afstammelingen enz., zoodat gelijken van rang allen in den bond een afzonderlijke klasse vertegenwoordigen. Het geheel zal echter samenwerken in het belang der vereeniging. Ook adellijken in de Gouvernementslanden, benevens sultansdienaren, zullen dan ook lid kunnen worden.

Een Copra-Wedstrijd. De Chineezen in Toeloeng Agoeng zijn flink aan het speculeeren in coprah, vermeldt een correspondent van de *Sinar Djawa*. De vereeniging „*Insulinde*" heeft de oliefabriek van den Chineeschen eigenaar overgenomen en ziet zich, naar het schijnt, voor niet geringe moeilijkheden geplaatst bij den aankoop van de grondstof. Alle Chineezen, die maar een paar rijksdaalders rijk zijn, gingen aan het opkoopen van coprah en de eigenaren van klappers varen er wel bij, want ze bieden tegen elkaar op, dat het een lust is. De verkooper van de oliefabriek is aan het bouwen van groote *goedangs*, vlak tegenover zijn vroegere fabriek, naar verluidt, voor het opslaan van coprah. Of het een nieuwe, groote combinatie is, of dat het opkoopen geheel op eigen risico geschiedt, is niet bekend, maar voor de fabriek van „Insulinde" komt dit op hetzelfde neer. Eerst later zal kunnen blijken, wat er achter deze algemeene opkooperij verscholen ligt. Of het alleen dient om „Insulinde" te „melken", of om te profiteeren van den te verwachten concurrentiestrijd tusschen „Insulinde" en haar machtigen concurrent! Van enkele zijden gewerden den correspondent verzoeken om nadere inlichtingen. Hierop kan voorshands alleen geantwoord worden, dat de firma, welke optreedt voor den aankoop en het trekken van verschillende oliefabrieken, binnen de machtssfeer der nieuwe combinatie, den heer Taylor tot hoofd heeft. Dat het bij het ontstaan van dezen strijd heet zal toegaan, ondervindt „Insulinde" bij haar bedrijf te Toeloeng-Agoeng nu reeds.

Een Ontslag. De *djaksa* van Poerworedjo, een zeer vooruitstrevend Javaan, tevoren assistent wedono van Senèn (Batavia), die de vijfjarige H. B. S. heeft afgeloopen, is onlangs uit zijn betrekking ontslagen. De *Bintang Soerabaja* vernam het volgende omtrent de aanleiding hiertoe: Op zekeren dag, toen er zitting zou worden gehouden, waarbij vonnis zou worden geveld in een moordzaak — toevallig was de uitspraak reeds eenmaal uitgesteld — had genoemde *djaksa* zich, om de een of andere reden, verslapen. Om geen gek figuur te slaan, meldde hij zich schriftelijk ziek aan bij den Voorzitter van den Landraad. Deze kwam daardoor in een moeielijke positie. De zitting zou zonder den djaksa niet door kunnen gaan, terwijl een tweede uitstel bezwaarlijk ging. Daarom schreef de Voorzitter den djaksa een beleefden brief, of hij toch niet de zitting zou kunnen bijwonen, al zou hij — de djaksa — niets behoeven te zeggen of te schrijven. Op dezen brief gaf de djaksa een mondeling antwoord, dat de grenzen der wellevendheid verre overschreed, temeer, waar het bestemd was voor den chef. De djaksa moet n.m. tegen den oppasserbrenger van het schrijven van den Voorzitter gezegd hebben: „Zeg aan den Kandjeng Toean, dat ik ziek ben, en dat ik niet wensch gehoor te geven aan zijn oproep om te komen. Al zou de Gouverneur-Generaal in eigen persoon mij ontbieden, dan kwam ik nog niet."

De plichtgetrouwe oppasser bracht dit bescheid woordelijk aan den chef over. Toen diende de voorzitter van den Landraad een aanklacht in bij den Assistent-Resident. Deze liet er geen gras over groeien en ontbood den djaksa om de zaak te onderzoeken. En ziet, de djaksa kon wel bij den Assistent-Resident komen. Toen de Assistent-Resident hem wees op het onbetamelijke van zijn gedrag, antwoordde de djaksa, dat, aangezien de voorzitter van den Landraad in den dienst toch niet met hem accordeeren kon, hem niets anders overbleef dan op staanden voet zijn ontslag te vragen. Doch hiermede nam de voorzitter van den Landraad geen genoegen, deze was niet tevreden met een „eervol ontslag op verzoek", doch stond er op, en kreeg 't ook gedaan, dat het hier betrof een geval van dienstweigering en dat schorsing daarvan het gevolg moest zijn. De djaksa is nu voornemens om zich naar Japan te begeven! *(sic)*. Zoo besluit het blad kort.

Een Kostbare Vondst. Kort geleden bracht een Javaan van de dessa Tjepoko (Klaten-Solo) bij het bewerken van zijn sawah, een aantal gouden voorwerpen uit den grond te voorschijn, waaronder zeer fraaie vingerringen met en zonder steenen, een urn en eenige stukken van oorsieraden. De eerlijke vinder bracht zijn vondst bij het betrokken kamponghoofd, die er voor zorgde, dat alles in het bezit van den *Soenan* kwam. Deze stelde de voorwerpen, ter onderzoek, in handen van een ambtenaar van den oudheidkundigen dienst. Het bleek, dat zij afkomstig waren uit den Modjopaitschen tijd. De kostbare voorwerpen hebben nu in het ongeveer vijf jaren geleden door den Soenan gestichte Oudheidkundig museum een plaats gevonden, terwijl de vinder een bedrag van ƒ 10 ten geschenke kreeg. *(Sinar Djawa)*.

Zou 't waar zijn? In de *Pantjaran Warta* komt de volgende krasse beschuldiging voor: „Het *Soekoe-*

hoofd van Negeri Batin (Toelang Bawang) is onlangs ontslagen, omdat hij geen bijdrage heeft willen geven voor het feest op het Europeesch nieuwjaar (1 Januari 1917). Er moet in December 1916 een circulaire bij de Inlandsche hoofden zijn rondgegaan om gelden in te zamelen ter bestrijding der kosten van het nieuwjaarsfeest. Genoemd hoofd stond op de lijst voor een bijdrage van ƒ 5. Vele hoofden, die aan het feest hebben deelgenomen, zijn nu nog hun, bij de circulaire vastgestelde, bijdragen schuldig. De stakkers hebben nauwelijks het noodige voor hun huishouden."

WAT DE CHINEES VERTELT.

Moeilijke Tijden. De *Djawa Tengah* heeft 't over de enorme toename der bevolking op Java en de in verband hiermede onstane moeilijkheden, waarin de bevolking, grootendeels uit landbouwers bestaande, verkeert om in haar levensonderhoud te voorzien. Ook is er nu een tekort ontstaan aan bouwgrond, geschikt om met voedingsgewassen beplant te worden. Om hierin de bevolking tegemoet te komen, acht de schrijver 't noodig, dat de Regeering de bosschen moest openstellen, die nu nog voor haar gesloten zijn. Wel is waar wordt als bezwaar hiertegen aangevoerd, dat die bosschen voor het behoud van de waterhoeveelheid in stand gehouden moeten worden, doch schrijver acht zulks geen onoverkomelijk bezwaar, vermits er nog genoeg bosschen aanwezig zijn.

P. Chinaman aan het Woord. Deze schrijft in hetzelfde blad naar aanleiding van de veroordeeling van *Mas Marco*, dat *Tjipto* eigenlijk gelijk had, toen deze verklaarde, dat die veroordeeling geen schade zou berokkenen aan de zaak der evolutie, daar achter *Marco* nog duizenden zouden staan, die de banier der evolutie omhoog zullen houden en doen wapperen. Verkeerd is 't van het Gouvernement ingezien, zoo oordeelt *Chinaman*, om het optreden van Marco voor een poging tot omverwerpen van het gezag te houden. Niets zal den gang der evolutie vermogen tegen te gaan. 't Is nog de vraag, of de Regeering onze bezwaren zal willen aanhooren. Zij zal daar wellicht niet de minste moeite voor doen. Zoolang de bezwaren, die tot deze actie aanleiding gegeven hebben, niet opgeruimd zijn, zal men er mee voortgaan. Schrijver wacht nu nog steeds af, wat de Regeering tegen het *Bat. Nieuwsblad* zal doen naar aanleiding van het geschrijf over de Chineesche regeering te Peking, en maakt een vergelijking met wat de Hollandsche Justitie tegen „de Telegraaf" gedaan heeft, terzake van uitlatingen over de Centralen in Europa.

Zesde Indiërs-Congres. In meergenoemde *Djawa Tengah* komt hierover een verslag voor. O.m. werd uitvoerig besproken en als vaststaand aangenomen, dat de Regeeringszorg in het belang van de volksgezondheid ten eenenmale onvoldoende moet worden geacht, op grond van hetgeen er alzoo voor de bestrijding van pest en malaria is gedaan. Daar deze onvoldoende zorg voornamelijk geweten moet worden aan gebrek aan geneesheeren, zoo werd besloten, dat de vereeniging „*Insulinde*" flink propaganda zal gaan maken voor de „Stovia" en voor de Inlandsche Artsenschool te Soerabaja. Ook werd het besluit genomen om bij de Regeering krachtig aan te dringen op vermeerdering van het aantal scholen, toegankelijk voor *alle* rassen. Betoogd werd, dat daarom alle in Indië geborenen (Indiërs) eendrachtig samen moeten gaan en deel nemen aan de beweging, door „*Insulinde*" in het leven geroepen. De opmerking werd evenwel gemaakt, dat gebleken was, dat de Chineezen blijkbaar de voorkeur geven aan afzonderlijk ageeren. Voorts werd ook besloten, er bij de Regeering op aan te dringen, dat de Maleische taal als de officieele taal zou worden aangenomen en ingevoerd, opdat er later geen vergissingen of fouten meer zouden voorkomen in de vertalingen door tolken bij rechtsgedingen. Frappante gevallen werden hiervan opgegeven. Ook werd in overweging gegeven, de voorzitters van Landraden in de Maleische taal een examen te doen afleggen, door Inlandsche onderwijzers af te nemen.

Gelijkstelling. De *Sinar Sumatra* spreekt nogmaals met minachting over de Chineezen, die om gelijkstelling met Europeanen verzoeken en constateert met welgevallen, dat de drang daartoe thans véél minder geworden is. De verplichting om als gevolg van die gelijkstelling mee te moeten schutteren, zal, volgens het blad, grootendeels hiertoe aanleiding gegeven hebben. Die „*verzoeken*" om gelijkstelling afkeurende, geeft schrijver als reden hiervoor aan, dat de Regeering verplicht is die gelijkstelling aan *allen* te verleenen.

In een volgend nummer van hetzelfde blad, noemt een andere schrijver, die zich „*Sinaasappel*" teekent, bovengenoemd betoog een „smalend artikel" en maakt de opmerking, dat de schrijver, die zoo heeft op het aanvragen van gelijkstelling, maar de Regeering toch wil *dwingen*, die gelijkstelling aan *allen* te verleenen, het bewijs geleverd heeft, dat hij zelf wel van die gelijkstelling gediend zou zijn.

S. I. De *Warna Warta*, het streven van de *Sarikat Islam* prijzende, vindt 't evenwel jammer, dat iedereen lid van deze vereeniging kan zijn. De meeste dessamannen zijn nog dom en onbegrijpelijk voor de goede bedoelingen, meent schrijver, en als er nog voormannen aangetroffen worden, zooals *Abdoel Moeis*, die zich nog zóó kunnen vergissen, wat is er dan van den gewonen Inlander in de dessa te verwachten? Deze overweging heeft ook wel den doorslag gegeven tot het afzenden van het zooveel besproken telegram aan de Chineesche Regeering, waarin de „*Siang Hwee*" om hulp heeft gevraagd.

Vergelijkingen. Hetzelfde blad is vol lof over de houding der Nederl. Regeering en Justitie in hare vervolging tegen „de Telegraaf" betreffende opneming dier vunzige artikelen, en knoopt daaraan de beschouwing vast, dat deze houding wel niet anders kon wezen, daar de beschimping een zwak land gold. Het zou daarom zeer zeker te pas komen, dat de Justitie in Indië het Bataviaasch Nieuwsblad buiten vervolging liet voor diens beschimpen van de Chineesche Regeering.

Elders wordt opgemerkt, dat de Regeering, die neutraal wil zijn tegenover alle godsdiensten in Ned. Indië, ook de bedehuizen van de Chineezen en Inlanders zou moeten oprichten en onderhouden zooals zij 't die van de Christenen doet. Dat de Christelijke godsdienst waarlijk niet beter is dan die der Chineezen en Inlanders, bewijst wel de tegenwoordige Europeesche oorlog. De belijders bestrijden elkaar fel, terwijl toch Christus *naastenliefde* predikte. De schrijver vraagt dringend aan de Chineesch-Maleische en Inlandsche pers om aan zijn hiervoren geopperd denkbeeld adhaesie te willen betuigen, opdat het verwezenlijkt zal kunnen worden.

Afkeuring. Meergenoemd blad keurt 't in de Chineezen af, dat er nog zoovelen onder hen zijn, die hunne kinderen liever naar de Holl. Ch. scholen dan naar die van de *Tiong Hoa Hwe Koan* zenden, en dit alleen, omdat daar de kinderen een weinig Hollandsch leeren. Ja er zijn er zelfs, die hunne kinderen in de kampongschooltjes laten opnemen, waar onderwijs gegeven wordt door ontslagen militairen, enz.

Hoe 't opgevat wordt. Naar aanleiding van de opmerkingen in de *Warna Warta*, dat de Hollandsche bladen het streven van het Comité „Indië Weerbaar" geprezen hebben, doch niet wisten, dat een groot deel van Indië het daarmee oneens was; daar 't een leugen was, dat het Comité kon optreden in naam van de Indische ingezetenen in 't algemeen, merkt de *Djawa Tengah* op, dat *I. W.* haar doel en streven alsnog zou moeten wijzigen en dan haar invloed bij de Regeering zou moeten aanwenden om gedaan te krijgen, dat Borneo, Celebes, de Molukken en de kleine Soenda-eilanden aan de eene of andere groote Europeesche mogendheid verkocht werden, die beter in staat is om deze eilanden en hunne bevolking te ontwikkelen. Daarna zou 't overweging verdienen om een verbond met Amerika, Japan en met Duitschland te sluiten en om onder hunne bescherming een sterk volksleger te onderhouden voor Java en Sumatra. Hierbij wordt dan nog aangehaald, dat de heer van Kol ook al dezen raad gegeven heeft; wel een bewijs — zoo eindigt de schrijver — dat Nederland niet in staat is, zijn zoo uitgestrekte bezittingen te beheeren! (Sic).

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Teruggave van Duitsche koloniën.

De Duitsche pers heeft met genoegen gewag gemaakt van Engelsche stemmen vóór een herstel van Duitschland als koloniale mogendheid. De Deutsche Kolonialzeitung van 20 October is er vol van, twee artikelen

,,Englische stimmen für eine Verständigung uber die Kolonien'' van Oberregierungsrat Dr. E. Jacobi en ,,Englische Kolonialangebote'' van Paul Dehn zijn er aan gewijd. Zij drukken beide hun voldoening er over uit, dat Sir Harry Johnston, die vóór den oorlog al een groot verdeelplan van Afrika gereed had, en die in 't begin van 1915 bij de verdeeling Duitschland uitschakelde, nu tot ander inzicht gekomen blijkt te zijn. Wij kunnen hier buiten beschouwing laten in hoever deze meeningverandering door de oorlogssuccessen en de activiteit van de onderzeeërs bewerkt is, doch vermelden wel, dat Johnston in de Contemporary Review zich aanpast aan 't denkbeeld dat de entente de vredesvoorwaarden aan de centralen niet zal hebben voor te schrijven, maar dat een schikking noodig zal zijn. Volgens zijn voorstel zouden de ententemogendheden door afkoopen in 't bezit komen van de D. koloniën en Elzas-Lotharingen, van Oostenrijksch Triest en Triënte, van Turksch Palestina en Mesopotanië. Door afkoopen, dat is niet meer zoo zegesbewust, maar hij komt zelfs tot de verklaring, dat wanneer een duurzame vrede door de teruggave van eenige D. koloniën zou kunnen worden bereikt, de mogelijkheid hiervan wel te overwegen is, de enorme kosten, die den oorlog aan Engeland oplegt in aanmerking genomen. Hij denkt hierbij aan Duitsch Oost-Afrika, Kameroen en Togo.

Van veel verdere strekking is een artikel van W. Harbutt Dawson, die Engeland wel als opperbeslisser voor de koloniale vraagstukken beschouwt, doch juist om Engelands belang aan Duitschland een plaats onder de tropische zon blijft gunnen. Zijne beschouwingen zijn opgenomen in hetzelfde Septembernummer van de Contemporary Review, waarin die van Johnston staan. Dawson zegt, dat 't in 't belang van Groot Brittannië is Duitschland aan te moedigen, ja zelfs te ondersteunen tot koloniseeren. Een der gronden immers waarom Groot Brittannië en D. elkander thans beoorlogen, ligt hierin, dat 't D. keizerrijk voor de werkzame, eerzuchtige bevolking te klein geworden is. Duitschland heeft verder te zien dan 't heden, 't moet een gebied hebben, waar zijn overbevolking een uitweg kan vinden. 't Moet hierop bedacht zijn voor de naaste en voor een verre toekomst. 't Heeft evenzeer te zorgen voor hetgeen de eigen bevolking aan ruimte, afzetgebieden en grondstoffen voor hare nijverheid noodig heeft. 't Weet dat er niet steeds gedeelten van den aardbol te verdeelen zullen zijn, men is vrijwel met de laatste verdeeling bezig. Op deze wijze geeft de Engelsche schrijver de beste rechtvaardiging van de D. koloniaal-politiek, die men zou kunnen bijbrengen. Hij zou in het afnemen der koloniën een kleinmoedige vergeldingsmaatregel zien. Hierdoor zou D. in de toekomst niet meer mogen koloniseeren zonder toestemming van Engeland, dit zou een oorlogsverklaring zijn aan de nationale aspiratiën van een groot volk. Is 't voordeel van een dergelijke handeling de daarin opgesloten risico waard, moet niet veeleer voordeel worden gezocht in een verzoeningspolitiek? Om hiertoe te komen kan niet precies worden gezegd welke koloniën D. terug zal moeten krijgen. De teruggave van Duitsch Z. W. Afrika acht hij natuurlijk ondenkbaar, voor 't overige is echter, onder beding bovendien van ruil en compensatie, te onderhandelen. 't Geheel moet onder oogen worden gezien, zoodat aan samenwerking met Frankrijk, België en Portugal moet worden gedacht.

De D. Kolonialzeitung noemt dit een voorstel waarover te onderhandelen valt. Behalve Z. W. Afrika zou D. zijn koloniën dus terug krijgen, maar zou voor de onderlinge verdeeling nader overleg noodig zijn, de bedoeling der samenwerking met Frankrijk, België en Portugal, die te berde is gebracht bij de uitdrukkingen ruil en compensatie, zou dan kunnen wezen, dat D. van de gebieden dier rijken in Afrika een vergoeding voor 't verlies van Z. W. Afrika kan krijgen. Groot-Brittannië zou er dan alleen niets bij inschieten. Dawson voegt hieraan den wensch toe, dat D. de kosten zal overnemen door Engeland besteed voor de verovering van de D. koloniën, en dat D. zijn half-absolute regeering zal afschaffen. Werken dergelijke bijvoegingen de toenadering niet in de hand, daar 't slechts punten zijn ,,ter behandeling'' zouden zij van 't ,,behandelen'' niet behoeven af te schrikken.

De D. Kolonialzeitung wijst hierbij echter reeds dadelijk op 't groote belang door de tegenpartij gehecht aan Z. W. Afrika, 't voorheden in Duitschland zoo geminachte zandgebied. Zij ziet hierin een aanwijzing voor D. om niet te luchtig over de beteekenis van die kolonie te denken.

't Wil ons voorkomen, dat uit dergelijke geschriften en 't verschijnen ervan in een ernstig tijdschrift 't gelukkig verschijnsel te lezen is van terugkeerend koeler beraad. Dit kan zeker meewerken om de vredeskansen te vermeerderen. Er ligt echter ook de geruststelling in dat de opgewondenheid, die een economischen oorlog aan gene zijde van den vrede aan Duitschland heeft verklaard, aan 't bezinken is. De nood, die in alle landen heerscht, toont aan, hoe geen land op eigen vet kan drijven, of op eigen schuur kan teren, men heeft elkander meer noodig dan men zich dit vóór den oorlog bewust was. 't Welvaren van den buurman kan eerder een reden tot eigen verheugenis zijn, dan tot ijverzucht, mits een macht kan worden aangewezen, die tegen overheerschzucht waakt. Nu de Engelsche en Duitsche koloniale organen elkander gevonden hebben, de oorlogszuchtige speeches der leden van 't Britsche oorlogskabinet ten spijt, zien wij hierin een der opkomende krachten, die ook in Engeland, de vrede beginnen voor te bereiden. Men moet bovendien in aanmerking nemen, dat deze geschriften verschenen voor de débacle van 't Italiaansche leger. Deze kan de toenadering nog bevorderen.

Lord Chelmsford's speech.

Bij de opening van de Imperial Legislative Council op 5 September j.l. heeft de onderkoning van Britsch-Indië, lord Chelmsford te Simla, een rede gehouden, die de Times of India noemt wellicht de langste en de meest belangrijke speech ooit door een onderkoning uitgesproken.

De vergadering werd eerst in de goede stemming gebracht door de voorafgaande mededeeling, dat mevr. Besant en haar mede-propagandisten voor home rule voor Indië vrij konden worden gelaten, nu van de aanstaande komst van minister Montagu reeds een zoo heilzame invloed werd verwacht, dat de agitatie der onruststokers hierdoor zonder uitwerking moest blijven. Lord Chelmsford gaf een duidelijk overzicht van hetgeen in de laatste zes maanden gedaan was en trok dit door tot datgeen wat voor de toekomst in 't voornemen ligt. De tijdsomstandigheden maken 't verklaarbaar, dat de krijgsman 't eerst aan de beurt werd gesteld, met een toezegging dat de Indiërs officiersplaatsen zullen kunnen innemen in 't Britsche leger. Voor de groote hervorming in de regeeringsverhoudingen zullen drie wegen worden gevolgd. 't Zelfbestuur van de gemeenten, in dorpen en steden, moet een ruimer terrein krijgen. Indiërs moeten een grooter aandeel krijgen in de algemeene regeeringswerkkring. Op 't gebied der wetgevende raden moeten de Indiërs meer medezeggenschap krijgen. Om de samenwerking van 't moederland met Indië te bevorderen, komt, op zijn voorstel, de minister van koloniën Montagu zelf naar Indië. Deze zal in Indië niet tot besluiten komen en niet in den gewonen gang van zaken ingrijpen, maar alleen raadplegen en zich op de hoogte stellen.

Sprekende over de nijverheidsontwikkeling, uitte hij de overtuiging, dat wanneer de munitieaanmaak niet meer noodig zal zijn, Indië na den oorlog een snelle beweging voorwaarts zal maken. Hier bracht hij in herinnering wat volbracht was voor oorlogsdoeleinden in Mesopotamië, Egypte, Oost Afrika en voor de recruteering van de treindiensten bij de legers te velde.

De Indische oorlogsleening was met 32 millioen p. st. overteekend.

De aangekondigde hervorming zal een mijlpaal zijn in de staatkundige geschiedenis van Indië. De onderkoning deed een beroep op de leiders der partijen om geloof te hechten aan de oprechte bedoelingen van Engeland. De oplossing der vraagstukken zal 't best te vinden zijn bij samenwerking in onderling vertrouwen.

In de speech werd het voortaan samenkomen van 't Rijkskabinet eenmaal per jaar gememoreerd, waarin Indië op gelijke wijze vertegenwoordigd zal zijn als de dominions met zelfbestuur. De eerste bijeenkomst, die te Londen gehouden werd, heeft Indië die plaats reeds verzekerd, de eerste en beslissende stap tot erkenning van 't recht op zelfbestuur is gedaan.

De Joden en Palestina.

De correspondent van het Joodsche correspondentiebureau seint:

In Engeland is ten gunste van de oplossing van de Palestina-kwestie in Zionistischen geest een stap van onmiskenbare beteekenis gedaan. Meer dan 250 Joodsche instellingen hebben zich tot de Engelsche regeering gewend en een beroep op haar gedaan om de wederoprichting van Palestina als nationale woonplaats voor het Joodsche volk in haar program op te nemen.

De Times, die dit feit bespreekt in een hoofdartikel van het nummer van 26 October, zegt onder meer: De actie, nu door het Engelsche Jodendom ingeleid, is van groote beteekenis. Tot dezen gewichtigen stap zou nauwelijks besloten zijn, indien men niet de overtuiging had, dat een antwoord van de regeering niet zal uitblijven. Inderdaad is het geen geheim meer, dat aangaande het herstel van een Joodsch Palestina reeds maandenlang besprekingen worden gevoerd, niet alleen door de Britsche regeering en haar bondgenooten, maar tevens ook met de aanvoerders der Britsche strijdkrachten in Palestina.

Ontbreekt het onzen staatslieden, zoo gaat de Times door, aan voldoende inzicht om te begrijpen, van welke waarde voor de zaak der geallieerden de hartelijke sympathie van de Joden der heele wereld zou zijn, die alleen is te winnen door een ondubbelzinnige verklaring der Britsche staatslieden? Duitschland heeft spoedig het gevaar voor zijn doeleinden weten te ontdekken, dat in een meegaan der geallieerden met de Joodsche nationale verwachtingen schuilt en heeft niet getalmd om den Britten daarin voor te zijn. Heeft de regeering gedacht aan de waarde van den Joodschen invloed in de bestrijding der listige Duitsche propaganda in Rusland, waaraan Lord Robert Cecil nog gisteren herinnerde?

De tegenwoordige houding van het Engelsche Jodendom moet beschouwd worden als de houding der Joodsche massa's. Een verder uitstel van de regeering om deze belangrijke kwestie openhartig te bespreken zou daarom even onverklaarbaar als de ver strekkende gevolgen daarvan gevaarlijk zijn.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

r. J. van Breda de Haan. †

In de rubriek Personalia van de ,,Ind Merc.'' van 26 Oct. vindt men levensbijonderheden van Dr. J. van Breda de Haan, Inspecteur van den Inlandschen landbouw. Dr. de Haan, onlangs te Buitenzorg overleden, heeft zich vooral naam gemaakt door zijn onderzoekingen en bestrijding van verschillende tropische plantenziekten. In dit opzicht zal zoowel de Inlander als de rietplanter en vooral de tabakker in Deli, met dankbaarheid gedenken hetgeen de overledene voor hunne cultures heeft verricht.

Parlement en Kiezer.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen jaarg. 1917-18 der publicatie: Parlement en kiezer. Jaarboekje samengesteld door J. A. Jungman en F. K. van Iterson.

Dit in verschillende opzichten practisch en handig boekje bevat o.m. een alphabetisch overzicht der onderwerpen welke een punt van bespreking hebben uitgemaakt bij de Indische Begrooting voor 1917.

Neutraliteit jegens godsdienstzaken.

Dezer dagen verscheen te Haarlem bij H. D. Tjeenk Willink een geschrift: ,,Neutraliteit der overheid in de Nederlandsche Koloniën jegens godsdienstzaken'' door Jhr. Mr. W. H. Alting von Geusau, op welk geschrift de schr. onlangs promoveerde aan de Leidsche Universiteit. Het is niet mogelijk in enkele woorden een idee van den vrij diepzinnigen inhoud van dit werk te geven Het Ie hoofdstuk bevat algemeene beschouwingen; het IIe handelt over de koloniale overheid jegens de godsdienstzaken van individuen; het IIIe jegens die van gezindten, terwijl hoofdstuk IV de conclusies inhoudt.

Watervoorziening van Batavia.

In het jongste nummer van de ,,Ingenieur'' schrijft Ch. van Spall een artikel ,,Watervoorziening van Batavia'', naar aanleiding van een rapport van ir. D. Drost over dit onderwerp. (In een vorig Kol. Weekbl. werd reeds de aandacht op deze beschouwing gevestigd, nadat ze in het maandblad ,,Water'' was verschenen.)

Jaarboek Technische Hoogeschool.

Voor de eerste maal sedert het bestaan der Technische Hoogeschool te Delft is (bij J. Waltman aldaar) een jaarboek in druk uitgegeven. Voor een overzicht van den inhoud zie men bovengenoemd nr. van de ,,Ingenieur'', waaruit blijkt dat o.a. Prof. Molengraaff een herinneringswoord in het jaarboek heeft gewijd aan wijlen Prof. Dr. H. G. Jonker.

Indische cultuur-almanak.

Van de ,,Indische cultuur-almanak'', samengesteld door Dr. A. H. Berkhout en Dr. H. C. Prinsen Geerligs is de 32e jaargang (voor 1918) verschenen (bij J. H. de Bussy te Amsterdam).

Het is onnoodig om over den inhoud dezer oude bekende uit te wijden; alleen wordt de bijzondere aandacht gevestigd op het lose supplement getiteld: ,,Tijdschriften en boeken betreffende kolonialen landbouw en aanverwante vakken'', dat met groote zorg is samengesteld en een betrouwbaar antwoord geeft aan hen die bijv. literatuur verlangen over een of andere tropische kultuur.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de Juni-afl.: De herziene rechtspleging bij de landmacht (slot) door Mr. P. A. F. Blom. — Waarom wordt de hulpverbandplaats afgeschaft, door H. L. Roelfsema. — Indrukken van de paardenfokkerij op het Idjen-plateau in verband met het remonteeringsvraagstuk, door J. H. Wesseling en K. G. W. Baron van Wassenaer. (Schr. geven hier hun indrukken weder van een bezoek aan de veeteelt-onderneming Djampit van den heer Couvreur). — Iets over onze verlichtingsmiddelen, door H. Bartels. — Mededeelingen voor den kleinen oorlog tegen een B. V., door **. — Een nieuwe methode voor het schieten op vliegtuigen met de mitrailleurs model '12 en model '14, door J. Ouwehand. — Wenken, vragen en antwoorden op gebied van militair strafrecht, door Mr. J. Meihuizen. — Marschsnelheid, door F. Treffers. Enz.

Domeingrond en agrarische eigendom.

In een vorig ,,Kol. Weekblad'' werd reeds medegedeeld dat, blijkens eene mededeeling in de ,,Banier'', over dit onderwerp een praeadvies was uitgebracht door Mr. G. J. Nolst Trenité. Thans is dit praeadvies ook hier te lande aangekomen en blijkt het te zijn opgenomen in de Handelingen der Nederlandsch-Indische Juristen-Vereeniging over 1917 (Bijlage van het orgaan der vereeniging: Het Indisch Tijdschrift van het Recht).

Genoemd praeadvies behandelt de vragen: 1. Welke is de aard van het zoogenaamd agrarische eigendomsrecht en van het Inlandsch bezitrecht op grond en welke is de verhouding dezer rechten tot het domeinrecht van den Lande? — 2. In hoeverre bestaat er behoefte aan wijziging van onze agrarische wetgeving ten einde den aard van de onderlinge verhouding dezer rechten zuiver te doen uitkomen?

Indisch Tijdschrift van het Recht.

De Nos. 5—8 van deel 108 van het Indisch Tijdschrift van het Recht bevatten, behalve de rubriek: Jurisprudentie, een drietal verhandelingen, nl.: Is het tijdstip waarop het strafbaar feit gepleegd, of dat waarop het vervolgd wordt, beslissend voor de beoordeeling der absolute bevoegdheid van den strafrechter? door Mr. R. H. Kleijn. — Het ontwerp 1912 van een wetboek van strafrecht voor Nederlandsch-Indië (eenige bezwaren), door Mr. C. A. Wienecke. — Extract uit de aanteekeningen op het notariaat van den notaris Jhr. A. H. van der Does de Bije, door Mr. A. H. van der Does de Bije.

Locale Belangen.

Afl. 1 van den 5en jaarg. (1 Juli 1917) bevat eene beschouwing van B. over de onteigening in verband met de volkshuisvesting in Ned.-Indië.

Nieuwe Indische organen.

De eerste Nrs. zijn verschenen van: 1o. Het Katholieke Schoolblad van Ned.-Indië, orgaan van den R. Katholieken Onderwijzersbond. Redactie en administratie-adres: A. B. ten Berge, Panaragan, Buitenzorg.

2o. ,,Vrijzinnig Weekblad''. Orgaan van den Ned.-Indischen vrijzinnigen Bond. De commissie van Redactie uit het Hoofdbestuur bestaat uit de heeren H. C. Kerkkamp, W. de Cock Bruning en W. A. Pénard.

,,Pa'' van der Steur.

,,Na 25 jaren'' luidt de titel van een boekje uitgegeven door den heer Joh. van der Steur van het gesticht ,,Oranje Nassau''. Lief en leed wordt er in verteld, al die jaren lang ondervonden, nadat eerst eenige herinneringen uit vroeger leven in Holland zijn medegedeeld. Zooals gewoonlijk leest ook dit boekje van den heer v. d. St. gemakkelijk, vooral waar om de andere bladzijde het geschrevene door een foto verlucht wordt. De heer v. d. St. verstaat zeker de kunst van prettig keuvelen, al is het ook — anders een minder gewenscht thema — over zich zelf. (Java-Post).

De zwarte cacao-mier.

Mededeeling No. 25 van het Proefstation Midden-Java bevat een monographie van P. van der Goot over de zwarte cacao-mier (Dolichoderus bituberculatus Mayr) en haar beteekenis voor de cacao-cultuur op Java.

Eerst sedert een tiental jaren geleden werd ontdekt, welk een hoogst belangrijke rol deze miersoort, speciaal ten opzichte van de cacao-cultuur vervult, daar ze in staat bleek te zijn, de cacao-boomen in meerdere of mindere mate te vrijwaren voor de zoo nadeelige aantasting door Helopeltis.

Teysmannia.

Inhoud der 4e afl. van jaarg. 1917: Eenige bijzonderheden omtrent de cassia-cultuur, door E. W. Wijers. — Iets over de bereiding van kleinere hoeveelheden robusta-koffie, door D. J. G. van Setten. — Papaine, door Dr. A. J. Ultée. — Gemengde overjarige culturen, door K. van der Veer. — Sprokkelingen op landbouwgebied: Onderzoekingen over het ontijdig afsterven van peperranken in Ned.-Indië. — Hevea-kanker. — Ziekten en plagen der cultuurgewassen in Nederl.-Indië in 1916. — Koffie in Hevea-tuinen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 43: De Brusselsche Conventie, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Herleving van de indigocultuur in Britsch-Indië, door C. J. van Lookeren Campagne. — Ned. Oost-Indië en de Goldexchange Standard, door Mr. G. Vissering, besproken door A. D. — Invoer tot verbruik der voornaamste handelsartikelen op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Koloniaal Instituut.

Zooals reeds vroeger werd medegedeeld, is het Koloniaal Instituut van belangstellende zijde in de gelegenheid gesteld, langs de kapiteelen en de friezen, ter lengte van ongeveer 40 meter, van het in aanbouw zijnde Museum te doen uitbeitelen een aantal tafereelen uit het verhaal van Willem Lodewijksz van de Eerste Schipvaart der Nederlanders naar Oost-Indië. Van het op deze versiering betrekking hebbende beeldhouwwerk is de uitvoering opgedragen aan den beeldhouwer L. Vreugde te Haarlem.

Thans is door een anderen schenker, die voorshands niet genoemd wenscht te worden, wederom eene belangrijke toezegging gedaan. Met groote erkentelijkheid heeft het Koloniaal Instituut de beschikking aanvaard over eene belangrijke som ter bekostiging van het beeldhouwwerk op de monumentale trap en de decoratie van den trapwand in den museum-lichthof, waartegen o.a. beelden van Plancius en Rumphius zullen worden geplaatst.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 30 bevat o.a.: De Karo-Bataks (met afb.) — De Babiroesa, door C. Lekkerkerker. — Over Oost-Indië's inheemsche bevolking, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis (met ill.) — De Inlander en wij, door A. le Clercq. — Het Paleis te Weltevreden.

Reis van Nieuwenkamp naar Ceram.

In de Notulen der 109e bestuursvergadering van de Maatschappij ter bevordering van het Natuurkundig Onderzoek der Ned. Koloniën, vindt men medegedeeld, dat de heer W. O. J. Nieuwenkamp een vierde kunstreis naar Insulinde is gaan doen (daartoe in de ge-

legenheid gesteld door genoemde Maatschappij en het Kon. Ned. Aardr. Genootschap). Zijn voornemen is om de eilanden tusschen Celebes en Nieuw-Guinea te bezoeken, waarvan in de eerste plaats het eiland Ceram.

De heer N. heeft zich verbonden geen reisbeschrijvingen of andere boekwerken, betrekking hebbende op de resultaten van deze reis, uit te geven, zonder ze vooraf aan het Aardr. Genootschap te hebben aangeboden. Ook stelt hij zich voor elke maand een kort reisverslag met schets of teekening voor het „Tijdschrift" over te zenden.

Levensberichten Maatschappij Ned. Letterkunde.

In de dezer dagen verschenen Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden over 1916—1917 zijn ditmaal tevens opgenomen de levensberichten harer afgestorven medeleden.

We treffen hierin o.a. de levensbeschrijvingen aan van Prof. Ch. A. van Ophuysen, door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje en van Mr. C. Th. van Deventer, door Ch. R. Bakhuizen van den Brink.

Verder schetst Mr. F. W. J. G. Snijder van Wissenkerke het leven van wijlen den oud-gouverneur van Suriname, H. J. Smidt, die van 1885—88 deze waardigheid bekleedde.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING van den heer C. LEKKERKERKER, Leiden, op *Vrijdag 16 November 1917*, in het *American-Hotel* (ingang Marnixstraat) te *Amsterdam*. — Aanvang 8 uur.

Onderwerp: *De Islam en diens invloed in onze Koloniën.*

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Dinsdagavond, 23 Oct., trad voor de afd. Utrecht en Omstr. op, de Heer F. Kroon, uit Breda, 1e Luit. O.-I. L., Leeraar aan de Kon. Mil. Academie.

De boeiende wijze, waarop spreker zijn door fraaie lichtbeelden opgeluisterd onderwerp: „Kijkjes in de Westerafdeeling van Borneo", behandelde en waaraan de humor hier en daar niet ontbrak, voldeed de aanwezigen zeer.

De heer F. Kroon kan er zich van overtuigd houden, dat hij zijn gehoor eenige recht aangename en tevens zeer leerrijke uren heeft verschaft. Wie van onze leden er niet waren, hadden ongelijk.

Namens het Bestuur der afdeeling,
DE SECRETARESSE.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Adjunct-landmeters voor het kadaster in Ned.-Indië.

Ter plaatsing als adjunct-landmeter bij het kadaster in Nederlandsch-Indië kunnen derwaarts worden uitgezonden jongelieden, die den leeftijd van 18 jaar zijn ingetreden en den vollen ouderdom van 24 jaar nog niet hebben bereikt, en die voldaan hebben aan het examen voor adspirant-landmeter bij het kadaster in Nederland, dan wel aan het eindexamen eener hoogere burgerschool met vijfjarigen leergang, indien daarbij in de afdeeling wis- en werktuigkunde niet minder dan het cijfer 6 (voldoende) is behaald.

Aan de betrekking van adjunct-landmeter is verbonden eene bezoldiging van ƒ150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands.

Aan de betrekking van landmeter, waartoe men na aflegging van een examen bevorderd kan worden, is verbonden eene aanvangsbezoldiging van ƒ300 (driehonderd gulden) 's maands, met 4 driejaarlijksche verhoogingen van ƒ75 (vijf en zeventig gulden) 's maands elk.

Aan de uitzending ter plaatsing als adjunct-landmeter bij het kadaster is verbonden:

a. overtocht in de 2e klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 750 (zevenhonderd vijftig gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ100 (honderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot dien, waarop in Indië de dienstbezoldiging ingaat.

De adjunct-landmeters worden terstond na hunne aanstelling te Bandoeng geplaatst, om gedurende ten hoogste twee jaren de lessen te volgen van den aldaar gevestigden opleidingsleergang van het kadaster. Gedurende dien tijd genieten zij de aan hunne betrekking verbonden bezoldiging.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór of op 15 November 1917 bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma en cijferlijst;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld de plaats en de datum van geboorte van den gegadigde.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Nederlandsche Staatscourant
van 20 October 1917 (no. 246).

Ingezonden.

Wat Jan van de Vechtcompie zegt.

Herhaaldelijk leest men in een of ander dagblad of tijdschrift, dat aan „Koloniën" wordt overwogen, welke maatregelen zij zullen nemen, om het tekort, dat bestaat in verschillende diensten in Ned. Indië, aan te vullen. Meermalen is er op gewezen, dat het tekort in het leger een grooten omvang heeft genomen, althans wat onderofficieren betreft, maar op het Plein te 's-Gravenhage wordt niet gedacht, dat dit ligt aan de bepalingen en voorschriften, die veel te bindend zijn voor den persoon in kwestie. Dat is anders duidelijk genoeg, even zoo als dat eén koppensneller niet kan optreden voor Europeesch onderofficier. Dat die voorschriften echter even bindend zijn voor het gezin van den betrokken persoon, dat kan niet door den beugel heen. En dit is dan ook de reden, waarom de meeste zeggen: **trima kassi banjak**. Wij zijn en blijven **orang blanda ketjil**, maar wij willen fatsoenlijk voor den dag komen.

Ik zal thans over het leger niet spreken, wat de oorzaken zijn, daarvoor zijn de vakvereenigingen, en die hebben genoeg gescheterd. Maar ik heb nog nooit iemand hooren spreken, waarom er geen oud-onderofficier dienst neemt bij de gewapende politie in Nederlandsch-Indië, en wat het struikelblok is voor velen, die wel zouden willen, maar eenvoudig niet **kunnen**, omdat er bepalingen bij zijn, die 't gezin raken. Mijnheer de redacteur, mijn gezin bestaat uit vrouw en drie kinderen, alles in de Oost geweest. Kan ik nu van 250 gulden uitrustingskosten, die tegoed worden gedaan, dat zaakje aankleeden om de bootreis te maken, terwijl ik ze noodig heb voor uniform enz.? Mijn vrouw was vroeger in de oost **nonja besar**, nu loopt zij met een bonten schort voor, op klompen om regeeringssoep en bonnen voor goedkoope schoenen. Wel behoeven onze vrouwen niet opgepoetst te worden met haar fidora, maar u zult 't toch met mij eens zijn, dat zij met de kinderen niet op klompen kunnen verschijnen, als de bel gaat voor het diner aan boord bij de Maatschappij „Nederland". Want ook wij gaan met „de mode" mede: aan boord is het **diner**, maar nu is het: „geef mij nog een schep regeeringssoep."

Wat zijn nu de bepalingen, en wat is het struikelblok voor dienstnemen bij de politie?

Aan de uitzending naar Indië is verbonden: a. overtocht naar Indië voor gouvernementsrekening, eventueel voor het wettig gezin.

Die gezinnen kunnen voorloopig niet mede, want ze staan op klompen, a. zou dus te vervangen zijn door: overtocht naar Indië voor gouvernementsrekening voor het wettig gezin; op verzoek kunnen de passage-gelden aan den betrokken persoon worden uitbetaald.

Wat gebeurt er dan? De persoon gaat naar de Oost; met zijn traktement en pensioen kan hij in Indië wat overhouden, dat weten wij te goed, die er 18 jaar hebben gezeten, en zoo spoedig mogelijk laat hij de vrouw en kinderen overkomen.

Wat gebeurt er dan met de passage-gelden? De vrouw gebruikt ze, om zich klaar te maken voor de Oost. De klompen gaan met vaart de kachel in en **dia mace beli spatoe jang bagoes betoel.**

En wat de verdere bepalingen betreft, doet 't volgende de **pintoe** heelemaal dicht:

d. „Na drie jaar tijdelijken dienst, recht op overtocht naar Nederland, op denzelfden voet". Dat de betrekking tijdelijk is, dat is geen bezwaar, zij kunnen ons krijgen ook voor levenslang, maar als het recht van terugtocht vervalt b.v. na een jaar dienst, welke Hollandsche stommeling verbindt zich op zulke voorwaarden? Waar kunnen wij een burger-betrekking vinden in de Oost, die ons recht geeft op verlof en overtocht? Toch immers nergens. De enkele van ons, die een goede betrekking kreeg, is een groote uitzondering op het gros, dat als regel niet veel soeps krijgt, zoodat wij dan wederom worden gedwongen van Java in te rukken, en zoo blijven wij aan den gang: van de klompen in de schoenen en omgekeerd.

Wil men dus werkelijk goed personeel hebben, onderofficieren, die den dienst hebben verlaten met mutatiën, op wier weder-aanneming in rang wordt prijs gesteld, dan dient bovenbedoelde bepaling vervangen te worden door: Recht op terugtocht naar Nederland, ook voor het wettig gezin; op verzoek kunnen de passage-gelden worden uitbetaald. Dan kan de persoon in kwestie en zijn gezin doen wat zij willen, zij behoeven dan niet dadelijk weer weg naar Nederland, maar gaan als 't hun gelegen komt.

Hoe meer Hollandsche onderofficieren in Ned.-Indië zitten, des te beter, aangezien de meeste „reserve" zijn van het Hollandsche leger, en in tijd van nood komen ze wel, gezien de massa's die dienst hebben genomen tijdens de mobilisatie! En ik geef u de verzekering, dat, worden de bepalingen gewijzigd in den geest door mij aangegeven, er velen zullen komen. Of wordt door ons gevraagd: waarom kan dat niet; moet het Plein zich bemoeien met 't verdeelen van dividend- en couponopstrijkers van scheepvaartmaatschappijen, die liever de passage-gelden direct ontvangen, dan wanneer het ons gelegen komt om klompen en regeeringssoep te vervangen door schoenen en dineeren op een der mailschepen in de klasse **tiga betoel**?

Aan u, redactie, mijn dank voor de plaatsing, in de hoop, dat de heeren van het Plein eindelijk eens zullen inzien, wat de redenen zijn, en willen begrijpen, dat de **nonja** van Jan niet op klompen naar de Oost kan gaan. Had zij echter 't karakter van Jan, haar man, wij gingen en voerden den klompendans uit op een der mailschepen, met de noodige zang er bij van **oedjang datang en kambing tarie blanda**, op klompen, **ampat poeloeli harie.**

Hoogachtend,
„JAN VAN DE VECHTCOMPIE".

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR. Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Uitnoodiging.

Wij vestigen de aandacht der lezers van ons Weekblad op de zeer belangwekkende lezingen, welke door de Afdeelingen Amsterdam en 's-Gravenhage worden aangekondigd. Zie onder „Mededeelingen".

Red.-Comm.

Comité voor Indische Lezingen en Leergangen.

In de vergadering van bovengenoemd Comité werd het navolgende vastgesteld:

1°. Het Bestuur werd vastgesteld en bestaat thans uit de heeren:

D. F. W. van Rees, Voorzitter.
C. Lekkerkerker, Onder-Voorzitter.
Dr. H. H. Zeylstra Fzn., Secretaris, Zwolsche weg 65, Deventer.

2°. *Indische leergangen* zullen worden gehouden te: *Breda, Apeldoorn, Nijmegen, Zutphen, Dordrecht, Schoonhoven, Schiedam, Hoorn, Purmerend, Middelburg, Amersfoort, Heerenveen, Leeuwarden, Oldenzaal, Kampen, Veendam, Assen, Sittard en Venlo.*

De bedoeling is, dat de afdeelingen van de aangesloten vereenigingen ter plaatse, voor zooverre zij hiertoe genegen zijn, de plaatselijke regeling gezamenlijk op zich nemen.

De op deze wijze samenwerkende Vereenigingen zullen tot overeenstemming moeten komen omtrent de verdeeling der kosten, voor zooverre deze niet door het subsidie gedekt zijn. Het Koloniaal Instituut is bereid deel te nemen aan en mitsdien een deel der kosten te dragen van bepaalde, nader aan te wijzen leergangen. Voorts stelt het de hulpmiddelen, als lantaarnplaten, films, demonstratie-objecten, enz. ter beschikking.

De heer *Lekkerkerker* heeft een overzicht samengesteld van hetgeen een afdeeling heeft te weten omtrent de organisatie van een Indischen leergang, dat desgewenscht bij den Secretaris van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" kan worden aangevraagd.

Het Hoofdbestuur van het *Nederlandsch Onderwijzers Genootschap* zal zich belasten met het indienen der subsidie-aanvragen.

De heer *Lekkerkerker* heeft schema's van leergangen ontworpen, die hij gaarne ter beschikking stelt van sprekers, die geen eigen ervaring van deze cursorische voordrachten hebben.

3°. Omtrent de te houden *lezingen* werd overeengekomen, dat de Hoofdbesturen aan hunne afdeelingen zullen vragen of zij bereid zijn bij de door haar te houden lezingen met eventueel ter plaatse bestaande afdeelingen van de andere aangesloten vereenigingen samen te werken.

Het Secretariaat neemt op zich: het dienen van advies bij de keuze van een spreker, het verschaffen van hulpmiddelen, enz. Ten einde een en ander mogelijk te maken wordt aan de vertegenwoordigers der aangesloten vereenigingen verzocht alle hun ten dienste staande gegevens aan den Secretaris toe te zenden.

4°. De bespreking van de uitvoerbaarheid van propaganda van de kennis onzer koloniën op gymnasia, middelbare scholen en opleidingsinrichtingen voor onderwijzers, leidde tot het besluit om deze aangelegenheid te behandelen in een volgende vergadering, nadat van den heer *Dom van Rombeek*, die op dit gebied reeds ervaring heeft opgedaan en de *Commissie voor tooneel- en bioscoopvoorstellingen voor leerlingen van Gymnasia en M. O.-inrichtingen*, nadere gegevens zullen zijn ontvangen.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

Woeker in Nederland en Ned.-Indië.

Aanvullingen op het artikel in het Kol. Wlbd. van 4 Oct. 1917, No. 40.

—o—

1. Wat het steenbakkersbedrijf in het Oosten van het Regentschap Karangannjar betreft, dit wordt uitgeoefend in eene kleine groep van dessa's, waarvan Sokka de voornaamste is, vandaar dat de voortbrengselen bekend als „Sokkasteenen", „Sokkapannen", welke begeerd zijn tot naar Bandoeng, Solo, Batavia, Semarang toe. Zoowel voor Sokka als Paree, waar dit bedrijf een grooten omvang schijnt te hebben gekregen, waar bovendien het product door zijne goede kwaliteit betrekkelijk hoogwaardig kan heeten, doet zich de moeilijkheid voor, dat de onmisbare brandstof zoo duur is. Over de onderdeelen van dit vraagstuk, in verband met de ovens, kwaliteit van het product, over prijs, vervoerkosten, de wijze, waarop het bij de bevolking ingang kan vinden, de navraag door het Gouvernement, de ondernemingen, enz., is het hier niet de plaats om nader uit te wijden. Aandacht verdient het dagbladbericht van October, dat de Sokka-pannenbakkerijen aan de Inlandsche eigenaren oorlogswinsten zouden hebben verschaft, doordien er nagenoeg geen dakzink meer naar Indië uitkomt. Dit is wel eenigszins als indirect bewijs te beschouwen, dat de kwaliteit dier pannen goed s.

2. Ten aanzien van het ambachtsonderwijs en daaruit resulteerende toekang bedrevenheid, is het van belang, melding te maken van het feit, dat aan de in 1915 als timmerschool geopende eerste volksambachtsschool van Keboemen, te beginnen met het schooljaar 1917-18 wordt toegevoegd een afdeeling voor ijzerbewerking, terwijl in Djokdja eene Technische school is geopend, voor welke 17-18 ook het eerste schooljaar is. Het Hoofd der Keboemensche ambachtsschool, op ± 3 K.M. van Sokka af wonende, heeft zich zeer beijverd voor de verbetering in velerlei richtingen van het pannen- en steenenbedrijf voornoemd. Moge dit groeien en bloeien en wij er spoedig meer van vernemen.

3. In de „Indische Gids" van Mei 1917 schreef ik over Titaanijzerzand en het daaruit te verwachten metaal. Het toen gekoesterde optimisme moet ik echter, op grond van de sinds ontvangen mededeelingen, zoo niet aan kant zetten, dan toch zeer inperken. Want indien de thans in den Haag genomen wordende metallurgische proeven slagen, dan moet de uitkomst al zeer gunstig en uit een oogpunt van ver uitgesponnene en doordachte handels- en nijverheidscalculatie zeer vaststaand en veelbelovend zijn, zal er ooit van een volledig en zelfstandig gemengd bedrijf in Indië sprake kunnen zijn; de complicatieve moeielijkheid wordt er niet geringer op, doordien er berichten over vondsten van hoogwaardige ertsen in de Jangtsekiang-vallei zijn, geschikt voor de bereiding van z.g. speciaal staal en die bij voorbaat de doodelijke mededinger van het uit titaan-ijzererts wellicht verkrijgbare speciale, n.l. titaanstaal, zou kunnen worden. Daarbij komt, dat dit laatste alleen in aanmerking zou komen voor aanmaak van geschut, spoorstaven, projectieldeelen en dergelijke; voor de daar buiten vallende, zooals bruggenbouw, draagbalken, T-ijzers, landbouwgereedschap e.d. valt het, wegens zijne duurte, buiten beschouwing.

Toch is er volstrekt geen reden tot pessimisme; moeilijkheden zijn er om overwonnen te worden. De berichten over de sinds langeren of korteren tijd bekende kolenbeddingen bij Moeara-enim, in Benkoelen; over de ijzererts-lagen van Walili in Celebes, de in de naaste toekomst te verwachten exploitatie der Djambi-petroleumgebieden, wellicht goed exploitabel blijkende bruinkolenvelden, zelfs op Java, zouden weldra factoren kunnen blijken, die èn eene redelijke ijzer- en staalnijverheid mogelijk maken èn het daarmede zoo nauw samenhangende brandstofvraagstuk grootelijks zullen vergemakkelijken. Op het oogenblik staan wij m.i. voor een keerpunt in de mijnpolitiek en voor een groote uitdijning van het koloniale delfstoffenbedrijf. Wellicht dat ook daardoor de oplossing van deze vraagstukken wordt verhaast.

4. Volledigheidshalve moet nog de aandacht op het onderlinge levensverzekeringsbedrijf gevestigd worden, met zoo volledig mogelijke buitensluiting van op winstbejag uit zijnde privaat-kapitalistische verzekeringen.

Door de uitzetting van de Staatstaak en Overheidsbemoeienissen, die o.m. moge blijken uit het feit, dat de Indische begrooting voor 1917 het bedrag van 400 millioen gulden overschreden heeft, zwelt het getal functionarissen niet het minst of beter vooral dat der Inlandsche in de openbare diensten al meer en meer aan en krijgt het alle reden van bestaan, dat er voor deze eene centrale, voor zoo veelzijdige verzekeringen als mogelijk, in het leven worde geroepen. Deze zal voor een deel het karakter dragen van volksverzekering (people's Insurance), daar immers een groot gedeelte daarvan lagere bezoldigingen genieten, van ƒ 100 en minder. De tijdsomstandigheden acht ik er zeer gunstig voor, zóó gunstig zelfs, dat men kan spreken van een tijdseisch.

Niet alleen, dat de vastbezoldigden thans als het ware gedwongen worden, om met hun geld beter om te gaan, velen dit reeds uit zichzelve beter doen, dan ooit vroeger; maar er is eenigszins als automatisch werkende factor ook bijgekomen de onderwijsexpansie der laatste jaren en die in de toekomst zal blijven aanhouden; tengevolge daarvan wordt er thans een grooter deel van hun inkomen voor onderwijs en opvoeding der kinderen afgezonderd; daarbij moet er meer zorg worden gedragen voor de mogelijkheid van voortzetting der schoolsche vorming ingeval van overlijden van den vader; er moet meer gedacht worden aan studie- en opvoedingsfondsen.

Gelijk vanzelf spreekt, zou het van bekrompenheid getuigen, indien vastbezoldigde, maar niet in 's lands dienst zijnde personen daarvan zouden worden uitgesloten; ik zou integendeel zeggen, hoe meer hoe liever; want dat is ten eerste in hun direct belang en ten tweede helpen zij aldus de premies verlagen; immers hoe veelomvattender het bedrijf, hoe lager naar verhouding de kosten daaraan verbonden worden. Zouden er b.v. in het eene geval 40000 landsdienaren aan deelnemen zonder meer, of in het andere bovendien 20000 niet in 's lands dienst werkzamen, dan is verder betoog overbodig, dat éene kas voor 60000 werkzaam en door dezen in stand gehouden, naar verhouding veel profijtelijker kan werken.

Ik geloof, dat dit denkbeeld vrij gemakkelijk zou kunnen worden verwezenlijkt door het scheppen van een lichaam, dat in samenwerking met den dienst van het Volkscredietwezen (Centrale Kas) en het Weduwen- en Weezenfonds, dit vrijwillige verzekeringsbedrijf organiseerde. Ter verkrijging van de vereischte zekerheid in de betaling der premies, zou dit lichaam een half-ambtelijk karakter kunnen krijgen, zoodat deze maandelijks op hunne tractementen werden ingehouden. Wellicht blijkt het mogelijk, dat het Weduwen- en Weezenfonds in die richting wordt vergroot. De inhoudingen zouden anders, indien het Gouvernement er zich niet rechtstreeks mee wilde bemoeien, door tusschenkomst der zoo wijdvertakte organen van het Volkscredietwezen kunnen worden overgemaakt tegen eene minimale provisie. De geheele apparaat van dividendentrekkers, talrijke en te hoog bezoldigde hoofd- en gewone inspecteurs, agenten, accountants, kantoorpersoneel, kosten voor reclame en advertenties kunnen vervallen; alle alsdan verkregen besparingen komen ten goede aan de premies, die verlaagd, de uitkeeringen, die verhoogd kunnen worden

Een prachtig voorbeeld van eene gelijksoortige organisatie is de „Volksfürsorge" sinds 1913 in Duitschland werkzaam, waarover ik hier niet kan uitwijden; zij heeft daar in privaatkapitalistische en jonkerlijk agrarische kringen bitteren en venijnigen tegenstand ondervonden, en dit gelijk zoo vaak om haar wezenlijk democratisch karakter, om hare sterke en hooge sociale, zelfs socialistische bedoelingen.

Ten slotte als argument, dat het aanbevolen denkbeeld alle reden en recht van bestaan heeft, zij gewezen op de meersoortige coöperatieve of onderlinge verzekeringen, die wij in Nederland hebben, vooral op het platte land (vee-, hagelverzekeringen, de tuinbouw-onderlinge) van particulieren huize; voorts onze invaliditeits-, ziekte- en ongevallen-verzekering van Rijkswege. En staan wij ten onzent niet aan den vooravond van eene min of meer straffe concentratie van Staatswege van alle takken van het Verzekeringsbedrijf, zoodat deze als het ware „gegouvernementaliseerd" worden, op de wijze als Italië in 1912, meen ik, heeft gedaan? Zou men in deze bevreesd zijn het initiatief te nemen op een nieuw gebied? Voor die vrees bestaat hoegenaamd geen reden; er zijn voorgangers en voorbeelden te over, at home and abroad.

Den Haag, 23 Oct. 1917.

E. SCHMüLLING.

FEUILLETON.

Ningyö-no-haka.[1]

—o—

Manyemon had 't kind mee naar binnen getroond en liet 't eten. 't Meisje scheen ongeveer elf jaar oud te zijn, verstandig en aandoenlijk zacht en gedwee. Haar naam was Iné, wat „Springende rijst" beteekent en haar slanke, rijzige gestalte deed dien naam wel toepasselijk schijnen.

Toen ze op Manyemon's vriendelijk aandringen haar verhaal begon, wist ik door de verandering in haar stem, die daarmede gepaard ging, dat ik iets vreemds zou hooren. Zij sprak op een hoogen, geheel gelijkmatigen toon — een toon vast en zonder eenige emotie, evenals 't zingen van 't keteltje, boven zijn bed van gloeiende houtskool. In Japan is 't niet ongewoon een meisje of een vrouw iets, dat aandoenlijk of vreemd of verschrikkelijk is, te hooren zeggen op dien effen doordringenden toon, maar nooit iets van weinig belang. 't Beteekent, dat 't gevoel in bedwang wordt gehouden.

„We waren thuis met ons zessen — zoo begon Iné haar verhaal — vader, moeder en vaders moeder, die heel oud was, en m'n broer en ik zelf en een klein zusje. Vader was een hyoguya, een behanger, en hij maakte schuifdeuren en ook kakemono's plakte hij op. Moeder ging uit kappen. M'n broer was in de leer bij een stempelsnijder.

„Vader en moeder waren in goeden doen, moeder verdiende meer dan vader. Wij hadden goede kleeren en kregen goed te eten; en we hebben nooit verdriet gehad, tot vader ziek werd.

„'t Was midden in 't heete seizoen. Vader was altijd gezond geweest; wij dachten niet, dat zijn ziekte gevaarlijk was en hij wist 't zelf ook niet. Maar den volgenden dag stierf hij. Wij waren zeer verwonderd. Moeder trachtte haar hart te verbergen en haar klanten te bedienen als vroeger. Maar zij was niet heel sterk en de pijn van vaders dood was al te snel gekomen. Acht dagen na vaders begrafenis stierf moeder. 't Was zóó plotseling, dat iedereen er verbaasd van was. Toen zeiden de buren, dat we dadelijk een ningyö-no-haka moesten maken — want anders zou nog een van ons sterven. M'n broer zeide, dat ze gelijk hadden; maar hij stelde 't uit — misschien had hij geen geld genoeg, dat weet ik niet; maar de haka werd niet gemaakt."

„Wat is een ningyö-no-haka?" vroeg ik.

„Ik denk, antwoordde Manyemon, dat u vele ningyö-no-haka's gezien hebt, zonder te weten wat ze waren; — ze zien er uit als 't graf van een kind. Men gelooft, dat wanneer in 't zelfde jaar twee leden van hetzelfde gezin komen te overlijden, een derde hen spoedig volgen zal. Er is een spreekwoord „Altijd drie gevaren". Zoodat als twee huisgenooten in 't zelfde jaar begraven zijn, een derde graf in de nabijheid van die twee graven wordt gedolven, en daarin een kistje wordt gezet, dat niets anders bevat dan een pop van stroo — wara-ningyö; en op zoo een graf wordt een kleine zerk geplaatst, waarop de kaimyö [2]) wordt aangebracht. De priesters van den tempel, waartoe de begraafplaats behoort, schrijven de kaimyö voor deze kleine grafsteenen. Door 't aanbrengen van de ningyö-no-haka, wordt, meent men, een nieuw sterfgeval voorkomen...... Vertel nu maar verder, Iné!"

't Kind vervolgde:

„We waren nog met ons vieren — grootmoeder, m'n broer, ik en mijn kleine zusje. M'n broer was negentien jaar oud. Even vóór vaders dood was zijn leertijd geëindigd. Wij dachten, dat de goden medelijden met ons hadden. Hij was nu 't hoofd van ons gezin. Hij was heel bekwaam in zijn vak en had vele vrienden; daarom kon hij ons onderhouden. De eerste maand verdiende hij veertien yen — dat is veel voor een stempelsnijder. Op een avond kwam hij ziek thuis: hij zeide, dat hij hoofdpijn had. Moeder was toen zeven en veertig dagen geleden gestorven. Dien avond kon hij niet eten. Den

(1) Uit Lafcadio Hearn's „Gleanings in Buddha Fields".

(2) De naam, die de overledene in 't schimmenrijk heet te dragen.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Volksbanken.

In het *Soer. Hbl.* verschenen van de hand van den heer W. K. F. Pijper een drietal artikelen onder bovenstaanden titel en die — zijn de inzichten en mededeelingen van den heer P. juist — een schril licht laten vallen op het volkscredietwezen.

Het doel der volksbanken, waarin door kleine spaarders meer dan zeventien millioen is belegd, is aan te geven als a. het aan alle bevolkingsgroepen mogelijk te maken, bespaarde gelden veilig en rentegevend te beleggen, en b. het aan allen crediet verschaffen voor de uitoefening, de uitbreiding en verbetering van bedrijven en voor andere nuttige doeleinden.

Daarmede belasten zich: 1. dessa-loemboengs, 2. dessa-bankjes, 3 z.g. afdeelings-banken waarvan de laatste vereenigingen zijn met rechtspersoonlijkheid en vallen onder de zedelijke lichamen, genoemd in art. 1653 B.W., terwijl de rechtspositie der dessa-loemboengs en -bankjes niet onomstootelijk vaststaat.

Voordat de schr. elk der drie genoemde instellingen aan een beschouwing onderwerpt, wijdt hij zijn aandacht aan den ,,Dienst van het Volkscredietwezen", aan het hoofd waarvan een hoofdambtenaar staat met den titel van ,,adviseur".

Medio Juni 1916 bedroeg de sterkte van het geheele corps meer dan 300 personen, die den lande op *f* 480.540 te staan kwamen aan salarissen, reiskosten, enz.

De dienst-indeeling is: 1. Algemeene leiding; 2. Centrale bureaudienst; 3. Centrale kas; 4. Technische dienst. De eerste twee afdeelingen onder de ,,directe leiding" van den adviseur staan in het teeken der ,,adviezen". De Centrale kas wordt door schr. later besproken; het woord technisch in de 4e afd. doet komisch aan, als men weet, dat die dienst bestaat uit het opmaken en verifieeren van staatjes, betreffende dessa-loemboengs en -bankjes.

Aangaande de dessa-loemboengs, in het leven geroepen door pressie, overreding of op last van hooger hand, merkt schr. op, dat als beginkapitaal van elk persoon geëischt werd de inleg van één picol padie in natura en een bijdrage in de kosten van den opbouw der schuren.

De loemboengs verkregen aldus een belangrijken voorraad padie. Wordt nu door de dorpslieden padie geleend, zoo moet daarvan rente betaald worden in den vorm van padie.

In Juni 1915 werd door 5622 loemboengs van de 12.206 op Java bestaande 50 pCt. rente geëischt. Vier loemboengs vroegen 20 pCt. en de andere 40, 35 of 30 pCt.

Heel dankbaar is de bevolking niet voor de vaderlijke zorg van het Gouvernement, daar ze liever zelf hun voedsel bewaren. Hadden ze slechts de zekerheid, dat hun padie veilig opgeborgen was, zoo zou het hun minder kunnen schelen hoeveel rente ze moeten betalen. ,,Van de gevoerde administratie wordt de dessaman onkundig gelaten, hij ziet meermalen, dat er belangrijke tekorten zijn, waarvan hij de dupe wordt, hij heeft dus reden de zaak niet te vertrouwen."

Daaruit zijn waarschijnlijk de relletjes te verklaren, welke verleden jaar in het Blitarsche plaats grepen, toen de bevolking haar loemboengs forceerde en den inhoud verdeelde.

Daarenboven werden de winsten van dessa-loemboengs en -banken zóó herhaaldelijk gebezigd voor den aanleg van dessa-wegen en het oprichten en onderhouden van dessa-scholen, dat de Regeering dit bij circulaire B.B. No. 939 (1910) verbood. In 1914 was het verbod echter minder streng en had de Regeering er geen bezwaar tegen, dat de winsten benut werden voor ,,uitgaven ten algemeenen nutte", nadat de teruggave der inlagen geschied was. Ruim een jaar later meende de Regeering, dat ,,voor zooverre het zuiver vermogen niet beschikbaar behoefde te blijven als reserve voor mogelijke afschrijvingen, voor herstellingen van gebouwen, dekking van verliezen, enz......., het meerdere gestort kon worden in de dessakassen voor het doen van algemeene uitgaven."

Ook hier werd Kromo het kind van de rekening.

Dat er voor de bevolking groote belangen op het spel staan, blijkt uit het feit, dat de padie-voorraad in Juni 1916 op Java bedroeg 1.691.381 picols, verdeeld over 11.683 schuren, waarvan de bevolking toekwam 122.263 picols en aan haar uitgeleend was 1.107.696 p., zoodat het bezit bestond uit 2.676.814 picols.

De dessa-loemboengs schijnen ten doode opgeschreven. In de jaren 1914 en 1915 werden achtereenvolgens 212 en 550 loemboengs opgeheven, terwijl er in Juni 1916 op Java en Sumatra's Westkust 651 en 271 in liquidatie waren op een getal van 11.683 loemboengs op Java en 271 ter Sumatra's Westkust.

Is het succes van de loemboengs vrijwel negatief, over de dessa-bankjes zijn de heeren van het volkscredietwezen zeer tevreden. Met genoegen gewagen ze van de groote uitbreiding der bankjes en ze zijn erover uit, dat de behoefte aan kapitaal tegen billijke rente zoo ,,spontaan" tot uiting komt.

Op Java is in 1915-1916 een winst gemaakt van *f* 408.461 of van 70 pCt., waarvan 27 pCt. besteed werd voor administratie-kosten, 28 pCt. voor belooning aan het dessa-bestuur en de rest of 45 pCt. voor versterking van het kapitaal.

Bij de bankjes op de Buitenbezittingen werd zelfs een woekerwinst van 102 pCt. verkregen, welke winsten het gevolg zijn van de geheven woekerrente, opgebracht door den dessa-man. Als men weet, dat meer dan de helft der woekerwinsten terecht komt in den zak der dessa-bestuurders, is het niet te verwonderen, dat de dessa-bankjes zoo gewild zijn.

Eigenaardig is het, dat het Stbl. van 1916 tegen den woeker geen cijfer noemt, waarbij deze begint. ,,Of heeft de Regeering de consequenties harer bescherming niet durven aanvaarden uit vrees den dienst van het volkscredietwezen (en niet te vergeten den pandhuisdienst) te blameeren?"

Vermoedelijk is de Regeering huiverig te veel de aandacht te vestigen op de dorps-credietinstellin-

---

volgenden ochtend kon hij niet opstaan — hij had hevige koorts; wij pasten hem op, zoo goed als wij konden en waakten 's nachts bij hem; maar hij werd niet beter. De ochtend van den derden dag van zijn ziekte werden we bang, omdat hij met moeder begon te praten. Dat was de negen en veertigste dag na moeders dood — de dag, waarop de ziel 't sterfhuis verlaat, — en hij sprak, alsof moeder hem riep: ,,Ja, moeder, ja! — ik kom gauw:" Toen zeide hij, dat moeder hem meetrok aan zijn mouw. Hij wees met zijn hand en riep ons: ,,Dààr is ze! dààr! Zie je haar niet?" Wij zeiden hem, dat wij niets zagen. Dan riep hij: ,,A! jullie hebt niet gauw genoeg gekeken: ze verstopt zich nu, — ze is onder den vloer gekropen!" Den heelen ochtend praatte hij zoo. Eindelijk stond grootmoeder op en stampte met den voet op den vloer en begon op luiden toon moeder verwijten te doen. ,,Taka", riep ze, ,,Taka wat je daar doet, is heel slecht. Toen je nog leefde, hebben we allemaal veel van je gehouden. Niemand van ons heeft ooit een onvriendelijk woord tegen je gezegd. Waarom wil je nu den jongen meenemen? Je weet toch, dat hij de steunpilaar is van ons huis. Je weet toch, dat, als je hem meeneemt, er niemand meer is om voor onze voorouders te zorgen. Je weet toch, dat, als je hem meeneemt, de familienaam ophoudt te bestaan. O, Taka, dat is wreed, dat is schandelijk, dat is slecht!" Grootmoeder was zoo boos, dat haar heele lichaam beefde. Toen ging ze zitten huilen en ik en mijn kleine zusje huilden ook. Maar m'n broer zei, dat moeder weer aan zijn mouw trok. Toen de zon onderging, stierf hij.

,,Grootmoeder weende en liefkoosde ons, ze zong een liedje, dat ze zelf had gemaakt. Ik ken 't nog:

Oya no nai ko to
Hamabé no Chidori:
Higuré-higuré ni
Sodé shiboru. [3])

,,Toen werd een derde graf gegraven — maar 't was geen ningyö-no-haka; en dit was 't einde van ons huis. Wij namen onzen intrek bij bloedverwanten, tot den winter — toen grootmoeder stierf. Ze is 's nachts gestorven — wanneer weet niemand: 's ochtends scheen ze te slapen, maar ze was dood. Toen werden ik en mijn zusje gescheiden. Mijn zusje is door een tatamiya, een mattenvlechter — een van vaders vrienden — aangenomen. Ze heeft 't daar goed, ze gaat zelfs naar school.

,,Aa fushigi na koto da! — aa komatta ne?" mompelde Manyemon. Daarop volgde een oogenblik van medelijdende stilte. Iné boog dankend tot den grond en stond op, om heen te gaan. Toen zij haar voetjes door de lussen van haar sandalen stak, ging ik naar de plek, waar ze gezeten had, om den ouden man een vraag te doen. Zij zag mijn bedoeling en gaf dadelijk aan Manyemon een niet te beschrijven teeken, die dit beantwoordde door me op 't oogenblik, dat ik naast hem wilde plaats nemen, zulks te beletten.

,,Ze verzoekt, dat U eerst op de mat zult stampen", zeide hij.

,,Waarom?" vroeg ik verwonderd, terwijl ik voelde, dat mijn ongeschoende voet aangenaam werd aangedaan door de warmte van de plek, waar 't kind gezeten had.

Maneymon antwoordde:

,,Ze gelooft, dat neerzitten op de plek, nog warm van 't lichaam van een ander, is: in zijn eigen leven opnemen al 't verdriet van dien ander — tenzij er eerst op gestampt is."

Waarop ik plaats nam, zonder die gebruikelijke handeling te verrichten; en we lachten beiden.

,,Iné", zeide Maneymon, ,,de Achtbare Meester neemt je verdriet op zich. Hij verlangt (ik waag 't niet Maneymon's loftuiting hier over te nemen) hij verlangt de smarten van andere menschen te begrijpen. Voor hem behoef je niet bang te zijn, Iné".

D.A.H.

(3) ,,Ouderlooze kinderen zijn als de meeuwen aan 't strand. Avond na avond wordt de mouw uitgewrongen". De kreten van meeuwen doen denken aan verdriet en verlatenheid.

Met de breede mouwen van 't Japansche opperkleed pinkt men zich de tranen uit 't oog, bedekt men 't gelaat.

gen; we lezen toch in de circulaire B.B. No. 1596 (1915) o. a.:

,,Daarentegen komt het mij voorshands ook niet gewenscht voor, dat voor de oprichting van meergenoemde dorps-credietinstellingen propaganda wordt gemaakt door ambtenaren, hetzij van het Bestuur, hetzij van het Volkscredietwezen".

Over de a f d e e l i n g s b a n k e n sprekende, begint schr. met op te merken, dat de meening algemeen verbreid is, dat de rechtspersoonlijkheid bezittende en door administrateurs van Europeeschen landaard beheerd wordende afdeelingsbanken een onderdeel vormen van den ,,Dienst van het Volkscredietwezen".

De hoogste macht is echter d e a l g e m e e n e v e r g a d e r i n g v a n l e d e n, zoodat het voor geen enkelen buitenstaander mogelijk is zich met de zaken der vereeniging in te laten. Doch de grijparmen der Regeering reiken ver. Ze heeft er ,,voor gezorgd, dat het ambtenaarlijke element in de particuliere banken overheerschend is en wel in zoodanige mate, dat de trapsgewijze ondergeschiktheid afdaalt tot in de besturen der bank." Handig moge zulk een zet wezen, hij past echter niet in het stelsel eener onpartijdige zaken-behandeling. Het moet ten eenenmale buitengesloten zijn, dat een bestuurslid zijn meening niet durft uiten, uit vrees voor zijn ambtelijke meerderen.

De hoofden van gewestelijk bestuur beschouwen zich als superintendanten, ook ambtenaren van het V. C. W. steken hun neus in bankzaken en veroorloven zich reglementen vast te stellen. Voor het geval de functie van ass.-resident en bank-voorzitter in één persoon zijn vereenigd, wordt het als vanzelf sprekend beschouwd, dat de regeeringsorders de particuliere banken worden binnengeloodst. Waar de niet-ambtenaarlijke bestuursleden als een q u a n t i t é n e g l i g e a b l e worden uitgeschakeld, is het geen wonder, dat er over de onkunde van de bank-bestuurders geklaagd wordt, en dat te Soerabaja een achterstand van meer dan één honderd duizend gulden jarenlang onopgemerkt bleef. Van dergelijke gevallen geeft schr. verschillende voorbeelden. ,,Over het algemeen zijn de achterstanden niet onbelangrijk. Zoo zien we bij een uitstaand bedrag van *f* 18.198.606.27, verdeeld over 80 banken, een achterstand van *f* 1.847.744.22, betrekking hebbende op méér dan 8 voorafgaande jaren en verschuldigd door 78.612 personen."

Waar blijkens het verslag V. C. W. in Juni 1916 het zuiver vermogen der gezamenlijke afdeelingsbanken *f* 2.173.672.81⁵ bedroeg, hetgeen gegeven de geflatteerde balansen op minder dan *f* 2.000.000 is te stellen, moet het publiek dus bijspringen, en doet dat ook, aangelokt door de hooge rente van 6 pCt. p. a. en meenende dat het Gouvernement borg staat.

Door in vele gevallen te leenen tegen een opzeggingstermijn over en weder van hoogstens 3 maanden, en het geld in de dessa's op langeren termijn uit te zetten, gaan de banken verplichtingen aan, die ze niet kunnen nakomen. Daarenboven zijn de uitzettingen hoogst onzeker bij afwezigheid van onderpanden, waarin de z.g. ,,credietverbanden" slechts een weinig voorzien.

Met het uitleenen van gelden — er wordt voor allerlei dwaze doeleinden geleend — wordt vaak zonderling omgesprongen door de Ind. bank-agenten, dessa-bestuurders en anderen. ,,Als regel mag worden aangenomen, dat de leeners eerst een fooi in geld moeten afstaan, alvorens hun leenings-aanvragen in behandeling genomen worden."

Fictieve leeningen en leeningen onder dubbele namen zijn schering en inslag. ,,Indien er eens een diepgaand onderzoek werd ingesteld naar de vicieuze praktijken, zoude er veel ongerechtigheid aan het licht komen." Het goedgeloovige publiek, dat er zijn duiten aan waagt, zij gewaarschuwd en eische met klem recht van meespreken en zaken-behandeling door particuliere personen, getraind in handelsusances. Nu denkt het publiek ten onrechte, dat de ,,Centrale Kas" wel zal bijspringen in tijd van nood.

Bij een bedrag aan uitstaande leeningen van *f* 18.000.000, waarvoor door derden een bedrijfskapitaal van *f* 16.633.000 verstrekt werd, in welk laatste bedrag de Centrale Kas slechts voor een bedrag van *f* 1.005.000 deelnam, is het belang van particulieren in de uitzettingen in de dessa's te schatten op rond *f* 15.628.000.

Waar nu het ,,grondkapitaal" der C. K. — dat in het gunstigste geval kan aangroeien tot *f* 5.000.000, zijnde dit het maximum-voorschot door de Regeering te verstrekken — geleidelijk verminderd, doordat de C. K. kans heeft gezien in 3 jaren een verlies te fokken van *f* 63.016.52, en de vlottende middelen der Kas de bedenkelijke hoogte van *f* 941.649.46 hadden bereikt, blijkt duidelijk, ,,dat de Centrale Kas, die de ruggegraat der banken zou moeten zijn, ten opzichte van zichzelve aan overkapitalisatie lijdt en ten opzichte van de banken, waarvoor ze in het leven geroepen heet, jammerlijk tekort schiet."

En toch beweert de C. K. in haar jaarverslag over 1915, dat er niets deugt bij de banken en het zaak wordt, dat het bestuur en beheer in handen komt van de Kas. ,,Brutaalweg wordt beweerd, dat het op ,,accountancy-gebied" (s i c!) geleden verlies de schuld is van de banken. Nu is zoo'n uitlating begrijpelijk, als men weet, dat de ambtenaren der Kas niet bezoldigd worden door de Regeering. Salarissen, reiskosten, verlóren naar Europa en dergelijke komen ten laste der Kas, die zich haast de arme afdeelingsbanken te belasten."

In 1915 gaf de C. K. voor salarissen en reiskosten uit een bedrag van *f* 74.720.64, waarvan door de afdeelingsbanken werd vergoed *f* 56.262.86 of 75.2 pCt.

,,Op een listige manier is men thans doende om de nog niet aangesloten banken tot deelnemen te bewegen, om dan voor den dag te komen met tarieven voor ,,accountancy", waarvoor zelfs de meest kapitaal-krachtige handelsinstelling zoude bedanken, afgescheiden van de erbarmelijke dienst-prestaties. Binnen afzienbaren tijd zuchten de arme afdeelingsbanken dan onder een financieelen druk zonder weerga en betalen dan het geheele ,,bedrijf" der Centrale Kas."

Sch. komt tot het besluit, dat ook bij de afdeelingsbanken de dessa-man aan woekeraars overgeleverd is, daar slechts 22 banken een rente heffen van 1 pCt. per maand en de overige 60 banken een rente eischen van 1½ tot 2 pCt. per maand, terwijl de leener bij wanbetaling een boete van 10 pCt. beloopt, zoodat volgens het jongste V. C. W.-verslag een boete van *f* 274.918.03 geheven werd, terwijl er nog *f* 184.774.72 te wachten was. Niet minder dan t i e n banken konden zich staande houden door de heffing van boete.

Betaalt de debiteur niet, dan volgt ,,beslag", welk woord burgerrecht verkregen heeft in den mond van elken dessa-man.

Kosten van aanzegging, bekendmakingen, beschikkingen en dergelijke maken, dat de executeeren persoon onmogelijk aan zijn verplichtingen kan voldoen en uitgeperst en uitgeknepen zich van zijn schamel bezit ziet beroofd.

Ten slotte geeft schr. eenige aanhalingen uit het jaarverslag van den dienst voor het volkscredietwezen, zooals:

,,Evenwel zal het noodig zijn, dat een der ambtenaren voor het volkscredietwezen zich te dien einde naar Britsch-Indië begeeft."

,,Eveneens vinden de blaadjes door de C. K. uitgegeven onder de belanghebbenden en vele belangstellenden, ijverige lezers, zoodat ook in deze van de Kas een belangrijke invloed ten goede uitging. De deskundigheid van hare directie vindt onder de bankbesturen meer en meer erkenning."

,,Ook in dat opzicht is de oprichting der Centrale Kas, welk instituut in afdeelingsbank-administratie goed onderlegde personen in dienst heeft en tegen betaling ter beschikking stelt der bankbesturen, een z e g e n geweest,"

om in dezer voege te eindigen: ,,Neen, meneer de adviseur, geen snoepreisjes naar andere landen. Pak de dessa-bandieten bij den kraag en smijt ze de deur uit. Dat is de manier. Neen, meneer de adviseur, de Centrale Kas, die leeft van de armoede der bevolking, is geen z e g e n, doch een r a m p. Wij tarten U ook maar één enkel woord waar te maken van uwe snoeverijen.

Schaamt U, gij lange, onafzienbare rij van landsdienaren, in dienst van den woeker. Haal neder uw vaandel met zijn hoonend devies:

,,Opheffing der volkswelvaart". Scheert u weg, gij allen, die een wankelend gebouw hebt opgericht. Wij zien een op failliet staanden boedel, waarin het argeloos publiek de dupe zal worden van ettelijke millioenen."

Uit de O. I. Mail.

Het energieke Japan.

In het *Bat. Hbl.* van 26 Juli j.l. lezen wij:

Binnenkort wordt hier te lande een gezelschap van 18 Japansche onderwijzers verwacht, die voornemens zijn een studiereis over Java te maken en verschillende scholen en musea zullen bezoeken.

De Landvoogd gaf opdracht hun behulpzaam te zijn. (Zie ook de Rubriek: *Wat de Inl. zegt).*

Indië Weerbaar.

De Batavische bladen melden: Door de vele bewijzen van instemming met het door het Comité Indië Weerbaar vooropgestelde doel, welke bewijzen nog steeds blijven inkomen en door het zich vormen in alle deelen van den Archipel van plaatselijke afdeelingen of van Comité's, die de oprichting daarvan voorbereiden, heeft het Comité voornoemd de overtuiging gekregen, dat een groot deel der Nederlandsche Ingezetenen en van de intellectueele vertegenwoordigers der Inlandsche bevolking het een dringende noodzakelijkheid achten om tot een Weerbaar Indië te geraken.

Daarom heeft het Comité besloten om op den 30en Augustus a.s. te Batavia, eene Algemeene Vergadering te beleggen waarop in de eerste plaats overgegaan zal worden tot de oprichting der Hoofdvereeniging Indië Weerbaar tot welker bijwoning ieder lid der Vereeniging uitgenoodigd wordt, terwijl de hoop wordt uitgesproken, dat de reeds gevormde plaatselijke Afdeelingen of de Comité's voornoemd afgevaardigden ter vergadering zenden om met het alsdan gevormde Hoofdbestuur die maatregelen te bespreken, welke genomen moeten worden tot een krachtige actie om het door de Vereeniging beoogde doel zoo spoedig mogelijk tot uitvoering te brengen.

Schutters achter het kanon.

Bij wijze van nieuwtje werd medegedeeld, dat van de schutterij te Batavia een aantal schutters tot artillerist konden worden opgeleid. Het blad memoreert dat die opleiding reeds maanden is begonnen, en dat bij de thans te Batoe Djadjar gehouden schietoefeningen met scherp zelfs enkele schutters aan het vuren hebben deelgenomen.

Menadoneezen en Amboneezen.

Hetzelfde blad schrijft:

In den nood leert men bidden, niet alleen, maar onder nooddruftige omstandigheden wordt soms mogelijk, wat vroeger steeds voor onmogelijk werd uitgekreten.

Steeds toch heeft men de opinie verkondigd, dat Menadoneezen niet geschikt waren om te rijden en men ze daarom niet bij de bereden wapens aantrof.

Toen moest men ter voorziening in het tekort aan Europeanen bij de vesting-artillerie Menadoneezen indeelen, eerst bij wijze van proef. Die proef slaagde.

Daarna ging men ze ook probeeren bij de veld-artillerie, de cavalerie en de mitrailleurs, en ziet, ook bij de bereden wapens voldoen de heeren en komt uit die wapens het verzoek om nog meer.

Straks komen ze nog bij de vliegafdeeling ook.

Vakschool voor de Typografie.

Voor het gehouden examen diploma ,,A'' (zetter) slaagden van den eersten cursus der vakschool voor de typografie 20 Inlanders en 9 Chineezen, van den 2den cursus slaagden 33 Inlanders, van den derden cursus slaagden 13 Inlanders en 12 Chineezen, in totaal dus 87 leerlingen.

Voor het examen diploma ,,trappers-drukker'' had zich slechts één leerling opgegeven; hij slaagde met ,,goed''.

Tarwe oogst.

De te Lembang gehouden proeven voor het verbouwen van tarwe, uitgaande van de regeering, zijn uitmuntend geslaagd. De oogst was einde Juli j.l. bijna rijp, terwijl de korrels grooter waren dan de gezaaide.

De Kartini-school te Soerabaja.

Het aantal leerlingen van de sedert 7 December 1916 te Soerabaja opgerichte Kartini-school neemt, naar de *N. Soer. Crt.* verneemt, steeds toe. Begon men de lessen aanvankelijk met slechts 26 leerlingen bij den aanvang der poeasa in Juni 1917 telde de school 96 leerlingen, terwijl er zich sedert dien nog 38 meisjes aanmeldden. De nieuwe cursus, welke in Augustus a.s. begint, zal dan in het geheel 134 leerlingen tellen.

De promotors hebben dus wel succes van hun arbeid. Jammer is het evenwel, dat regeering en gemeente zoo bitter weinig belangstelling in deze school betoonen. Dit vormt wel een schrille tegenstelling met de goede gezindheid, waarvan verscheidene particulieren en instellingen op klinkende wijze blijk gaven.

Voor van der Steur.

Naar aanleiding van het aanstaande Zilveren jubileum van den bekenden en sympathieken leider van het gesticht Oranje Nassau te Magelang, den heer J. v. d. Steur, wekte de *Banier* op tot het bijeenbrengen van een som van minstens ƒ5000, om dat bedrag bij wijze van geschenk hem te overhandigen op den datum waarop hij 25 jaar geleden zijn mooi, filantropisch werk op Java begon.

Dat werk: de verzorging, moeilijker nog, de opvoeding van het verwaarloosde, vaak aan eigen lot onverschillig overgelaten Indisch kind, werd door niemand aangepakt. Schuilt in het feit, dat dit werk tot Van der Steur's komst eenvoudig door niemand werd gedaan, een ernstige aanklacht tegen onze koloniale samenleving, véél is sedert veranderd, ook in de verhouding tusschen Van der Steur's arbeid en ons Gouvernement.

Van der Steur wijdde belangloos zijn leven aan het Indische kind, aan Indië.

En Indië heeft daardoor ook aan hem een eereschuld in te lossen.

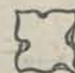
Suriname.

De heer *B. Boekhoudt*, gep. districts-commissaris in Suriname, acht het in ,,*Onze Zelfstandigheid*'' van 15 October aangegeven middel — zie ons vorig nummer — ,,om uit de Suriname- en Curaçao-misère te komen'', het eenig afdoende, ,,niet alleen ter wille van de baten, die uit den verkoop der Koloniën voor ons land zullen voortvloeien, maar bovenal omdat ons land daarna voor verdere financieele aderlatingen gespaard zal blijven.''

Het laat zich verklaren, dat een koopsom van 400.000.000 dollars voor velen een aanlokkelijk beeld vormt, maar meent men in ernst, dat die gladde Amerikanen een milliard guldens zullen betalen voor onze kwijnende W.-I. koloniën? Onze W.-I. eilanden mogen voor hen groote waarde hebben uit een strategisch oogpunt — immers is het geloof dat deze oorlog de laatste zal zijn, nog maar een zeer dun vernisje — het bezit van het groote oerwoud, dat Suriname heet, zou, zooals *Prof. Chester Lloyd Jones* in de *New York Herald* zeide, grooter nadeelen dan voordeelen voor hen medebrengen. *Charles H. Sherill*, die in de *North American Review* van Maart 1916 over ,,*The strengthening of Latin-America*'' schreef — zie ,,*Encyclopaedie v. Ned. W.-I.*'', blz. 774 — stelde voor Suriname te koopen om het...... aan Venezuela cadeau te geven en het is niet zoo heel lang geleden, dat een Yankee, op de vraag of de Vereenigde Staten Suriname zouden willen koopen, antwoordde: ,,Well, it would take some millions to bribe the Senate.''

Al wil men zich niet door ,,gevoelsoverwegingen'' laten leiden, men zij nuchter en zette zich de groote cijfers uit het hoofd. Volgens den Amerikaanschen schrijver, door ,,*Onze Zelfstandigheid*'' aangehaald, hebben onze W.-I. eilanden iets meer dan dubbel de oppervlakte van de Deensche, die voor 25.000.000 dollars door de Vereenigde Staten zijn gekocht. Veel meer dan het dubbele van dit bedrag zou de ,,koopsom'' voor onze W.I. eilanden waarschijnlijk niet bedragen. Is het met het rijke Nederland zoover gekomen, dat men, om aan geld te komen, tot zulke bedenkelijke middelen als het verkwanselen van koloniën zijn toevlucht moet nemen? En is het nu het juiste oogenblik om aan verkoop van onze W.-I. eilanden te denken, nu het zich laat aanzien, dat Curaçao spoedig zijn misère te boven zal zijn?

Dat Nederland niet in staat zou zijn Suriname tot bloei te brengen, geven wij niet toe; dit zij evenwel niet de taak van de Nederlandsche Regeering, maar van de Nederlandsche kapitalisten. Wat deze voor onze O.-I. koloniën gedaan hebben, kunnen zij ook voor Suriname doen. Dat heeft gouverneur *Staal* zeer goed ingezien, toen hij den stoot gaf tot de vorming van het Suriname-studie-syndicaat, waarvan wij groote verwachtingen koesteren. Jammer genoeg, heeft de leider van het syndicaat, de heer *Kasteleyn*, zijn voorgenomen reis naar Suriname nog niet kun-

nen aanvaarden. Men vergete niet, om maar iets te nomen, dat de suikerhandel van Amsterdam, eenmaal geheel dreef op de suikerproductie van Suriname.

Voor wij afscheid nemen van het artikel van den heer *Boekhoudt*, hoe komt hij er aan, dat „vooral in de laatste jaren het aantal Surinamers in Gouvernementsbetrekkingen benoemd, zoodanig is toegenomen, dat uitzending van Hollanders slechts sporadisch voorkomt?"

* * *

Dezer dagen kregen wij een wereldkaart onder de oogen, verspreid door de „London General News & Book Agency", in fel rood aanduidende „Wat Duitschland hebben wil. Zijne aanspraken, zooals die door de leiders der Duitsche gedachte zijn uitgedrukt." Daartoe behooren o.a. Suriname, Curaçao, Aruba en Bonaire. Onze Bovenwindsche Eilanden zijn over het hoofd gezien.

* * *

In „*De West*" van 17 Augustus een artikel „*Indië Suriname*", waaraan wij het volgende ontleenen:

„De 250-jarige herdenking van de vestiging van het Nederlandsche gezag in Suriname, is ook in de Indische pers niet onopgemerkt gebleven.

Bij die gelegenheid zijn woorden van belangstelling en sympathie voor de kleine kolonie uitgesproken, die in Suriname vollen weerklank vinden ten aanzien van de groote zusterkolonie.

Misschien zelfs is de belangstelling in Suriname voor Indië grooter dan omgekeerd, wat zeker ten deele voortvloeit uit het feit, dat een toenemend aantal Surinamers in Indië hun loopbaan vinden. Behalve de detachementen Surinamers, die de laatste jaren in het Indische leger worden opgenomen, heeft men onder de geneesheeren, planters, onderwijzers, officieren der handelsmarine, enz. in Indië vrij wat Surinamers en waarschijnlijk zal dit aantal in de toekomst nog toenemen. Omgekeerd telt Suriname duizenden zonen van Java, die medewerken aan den opbouw van het land, tegelijkertijd hun eigen vooruitzichten verbeterend.

Van zelf ontstaat daardoor aanleiding tot wederzijdsche belangstelling en de pers doet, dunkt ons, nuttig werk als zij medehelpt de banden nauwer toe te halen. Onbekend maakt onbemind. Aan de pers de taak om te zorgen voor bekendheid."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Pasar Malem te Toeban. Die zou dit jaar gehouden worden. Naar aanleiding hiervan wordt 't volgende door de *Bintang Soerabaja* aan *De Locomotief* ontleend: Het spreekt van zelf, dat den eersten keer de Jaarmarkt slechts op bescheiden voet kan plaats hebben, maar het oog is op de toekomst gericht. In deze jaarmarkt-tentoonstelling wil men een opvoedende kracht leggen. Het hoofddoel is dan ook om in de zoo geïsoleerd gelegen afdeeling Toeban aan de bevolking, die nog niet zoo ontwikkeld is als in andere streken van Midden-Java, door het uitstallen van producten van landbouw en nijverheid te toonen, wat men door flinken arbeid verkrijgen kan. Vol hoop heeft men dan ook een subsidie aangevraagd van *f* 1000. De tentoonstelling en de vermakelijkheden zal men op de *aloon aloon* een plaats geven, daarvoor gratis door den gewestelijken Raad afgestaan. Er zullen entreegelden worden geheven, en mocht er op de een of andere wijze winst behaald worden, dan zal daaruit in de eerste plaats de subsidie worden terugbetaald, terwijl de rest zal worden benut tot bekostiging van een volgende jaarmarkt, en deels ook tot financieelen steun van de door den regent aldaar opgerichte en van regeeringswege gesubsidieerde Inlandsche meisjesschool „*Poerborini*", welke steeds in bloei toeneemt. Dergelijke scholen bestaan in de residentie Rembang, ook reeds in Blora en Bodjonegoro, terwijl Rembang zelf, de hoofdplaats, er ook één zal krijgen.

Het volgende wordt verder medegedeeld om te demonstreeren, hoe deze scholen zich in de gunst der bevolking mogen verheugen. Op alle genoemde plaatsen bloeien de scholen en staan er financieel niet kwaad voor. Vaak gebeurt het, dat gegoede, trouwlustige jongelingen uit Midden-Java naar deze plaatsen komen (vooral naar Blora) om met een der gewezen leerlingen dezer scholen een huwelijk te sluiten. Zooals bekend is, nemen koken en nuttige handwerken een ruime plaats in op het leerplan.

Om echter op de tentoonstelling terug te komen: gebleken is, dat de Regent van Toeban, Raden Toemenggoeng Pringgowinoto, de promotor van het tentoonstellingsplan is. Hem is dan ook het beschermheerschap aangeboden. Verder is een bestuur gekozen, bestaande uit *tien* personen. President is de Patih van Toeban, Secretaris, de schoolopziener, de *pangoeloe* is penningmeester. De zes andere leden zijn commissarissen. De toegangsprijs bedraagt 25 centen voor Europeanen en 15 en 5 centen voor Inlanders.

Japansche Toeristen en Koopers. Einde Juli j.l. werden te Batavia verwacht *zestien* Japansche toeristen, die een reis door Java zouden maken — zoo vernam de *Bintang Soerabaja.* — Dit gezelschap zou hoofdzakelijk bestaan uit leeraren, waaronder ook de Inspecteur van Onderwijs, die daàr z.g. hun blik komen verruimen ten dienste van de Japansche schooljeugd.

Eenigen tijd geleden zijn van Malang vertrokken *drie* Japansche heeren, die belast waren met den aankoop van de fabriek *Soekoredjo* voor het Japansche consortium, dat voornemens is meerdere suikerfabrieken op Java aan te koopen. Met deze heeren, die langer dan een maand daar bleven, voerde een correspondent van *De Locomotief* een gesprek, waarbij bleek, dat zij zeer ontwikkelde menschen zijn, die veel gereisd hebben en zich met groot gemak in de Europeesche maatschappij bewegen kunnen. Zonder moeite slaagden zij er in zich op de hoogte te stellen van alles, wat zij met betrekking tot de suikerindustrie te weten wilden komen. Men vertelde, dat het Japansche consortium ook op de suikerfabriek *Kebonagoeng* in het Malangsche een bod gedaan heeft, maar dat de Chineesche eigenaar niet te bewegen was tot verkoop. Het zeer kapitaalkrachtige lichaam zal natuurlijk op alle suikerfabrieken, waar 't het meest kans van slagen denkt te hebben, een bod doen, maar of het in den eersten tijd meerdere zal kunnen koopen, valt te betwijfelen. De correspondent vernam, dat de Japansche heeren niet alleen aan suikerfabrieken hun aandacht geschonken hebben, maar dat zij zich ook op het gebied van andere, groote cultures op de hoogte stelden, waaruit de gevolgtrekking mag worden gemaakt, dat zij nog een ander consortium vertegenwoordigen, of dat het consortium, hetwelk suikerfabrieken wil aankoopen, zich ook het bezit van andere cultuurondernemingen wil verschaffen. Het moet in het voornemen der Japanners liggen om mettertijd zelf werkkrachten uit Japan voor hunne ondernemingen aan te voeren, zoodat de toeneming van het aantal Japanners op Java mede in verband zal staan met het aantal ondernemingen, dat daar in hun bezit zal komen. Of de Japansche koelie in staat zal zijn om zijn Javaansche collega te vervangen, zal de toekomst moeten leeren, maar vermoedelijk zal hij dat wèl kunnen." Alzoo de meening van den correspondent.

De Javaan en zijn Wreker. De *Kaoem Moeda* illustreerde „het lot van Kromo als hij bij een Europeaan gaat dienen". *(Nasibnja Kromo dessa jang djadi djongos).* Op de plaat ziet men Kromo juist achterover tuimelen door een schop, hem tegen den onderbuik toegebracht door een Europeaan met een Panamahoedje op. De kracht van den schop heeft Kromo's hoofddoek afgeworpen. Hij valt met uitgestrekten rechterarm, welke gericht is naar een terzijde geplaatsten vogelverschrikker op een staak. Deze vogelverschrikker draagt een lang zwart priesterkleed met aangegorde *klewang.* Het hoofd, dat veel overeenkomst heeft met een doodskop, is gedekt met een grooten tulband. Waar de *Kaoem Moeda*, het Bandongsche S. I. orgaan is, zal de vogelverschrikker waarschijnlijk de wrekende S. I. moeten voorstellen, Kromo's toeverlaat, die den Europeaan afschrikt, om Kromo nog meer schoppen te geven.

West-Sumatra. A. S a l i m heeft in de Loge „*De Ster in het Oosten*" te Batavia een lezing gehouden over toestanden in West-Sumatra. Hij maakte o.a. een vergelijking tusschen het voorheen en thans. Het Menangkabausche volk stond bekend om zijn trots en fierheid, om zijn liefde voor vrijheid. Zoo was het vroeger. Een regeering, die het zachtste volk der aarde heeft wakker geschud, het hoofd heeft opgericht van den slaafs neergehurkten Javaan, diezelfde regeering heeft het eens zoo fiere Menangkabausche volk neergedrukt. Spreker ging dan uitvoerig na het verschil tusschen de volksvergaderingen *(rapats)* van vroeger en thans. Vroeger kwamen de bevolkingshoofden bijeen om de belangen van het volk te bespreken, thans komen zij bijeen

om een ,,*prentah*'' (bevel) van den controleur te ontvangen. Er wordt niet meer *geoordeeld* door de vergadering. De wil van den controleur is wet. Niemand durft in een volksvergadering zich verzetten, indien hij meent, dat de Controleur een maatregel wil invoeren, die niet in het belang van de bevolking is. Vervolgens bespreekt Salim in 't kort den belastingdruk: De belastingen zijn z.i. te zwaar en de inning geschiedt onrechtvaardig. Een voorbeeld: Een arme Inlander, die leeft van plankenzagen, verdient daarmede ongeveer *f* 98.—. Daarvan moet hij *f* 19.96 belasting betalen (afkoop heerendiensten inbegrepen). Van het resteerende bedrag moet hij zijn gezin onderhouden. Ook de toepassing der heerendiensten onderwierp spreker aan een felle critiek, alsmede de invoering van het volkscredietwezen. Overal wil men volksbanken oprichten, noodig of niet noodig. Een Controleur wil nooit onderdoen voor een collega in een andere afdeeling. Overal verrezen mooie gebouwen; zelfs in *kampongs*, waar heelemaal geen behoefte was aan crediet (kleine bedragen) verrezen banken. In de *kampong*, waar de heer *Salim* woonde, bestond geen kleinhandel, toch kwam er een bank. En de bevolking werd geprest om te leenen. In plaats van het volk kapitaalkrachtiger te maken, werkten de banken ruineerend. Vroeger had de bevolking coöperatieve banken, die veel beter voldeden dan de tegenwoordige. Ook het onderwijs werd een last voor de bevolking, daar men veel te snel van stapel liep en te veel scholen en te mooie gebouwen oprichtte. De kosten van de scholen moest de bevolking opbrengen; zij werden niet getrokken uit de opbrengst der belastingen. Het betoog van den heer *Salim* hield in een beschuldiging van het Bestuur. Niet zoozeer van de bestuursambtenaren in het gewest, dan wel van de centrale leiding. Deze dwong de bestuursambtenaren om te werken als machines, zij moesten *prentahs* uitvoeren, anders niet. Met goeden wil kwamen vele ambtenaren op hun post, maar al te gauw moesten zij zich, wilde hun promotie niet in gevaar komen, geheel voegen naar de centrale leiding. Niet *alle* schuld werpt *Salim* op de Europeesche bestuurders, ook de Inl. ambtenaren zijn, voor het grootste deel, promotiejagers, maar zij *moeten* dat zijn, om hun positie niet in gevaar te brengen. Met een voorbeeld maakt de schrijver duidelijk, hoe een Inl. ambtenaar, die te krachtig opkomt voor de belangen van zijn volk, door den controleur er uit gewerkt wordt.

Al dit leed in West-Sumatra heeft de heer Liefrinck gezien en het Menangkabausche volk leeft thans in de hoop, dat na diens reis, een nieuw tijdperk zal worden ingeluid.

De buitengewoon geringe opkomst moet ongetwijfeld geweten worden aan het slechte weer, dat velen een bezwaar zal zijn geweest om logewaarts te trekken. Aan den regen zullen wij het ook maar wijten — alzoo de verslaggever — dat geen der ambtenaren van het Bureau ,,Buitenbezittingen'' aanwezig was.

Een Zilveren Jubileum. De Soenan van Soerakarta heeft, volgens de *Sinar Djawa*, ter gelegenheid van zijn zilveren ambtsjubileum, van den waarnemend Rijksbestuurder en de overige Inlandsche ambtenaren een mooien zetel ten geschenke ontvangen. Van de Prinsen een even mooi voetstuk van Tjendanahout met zilveren beslag voor den kwispeldoor; een zilveren eetservies van de drie suikerfabrieken der Koloniale Bank en een zilveren theeservies van de administrateurs der ondernemingen van Zijne Hoogheid.

Inl. met Eur. Geslachtsnamen. Aan *Mas Soengkono*, aan zijne echtgenoote *Mas Adjeng Saerah* en hunne minderjarige wettige kinderen *Soewiknjo, Pelaheli, Goenawan, Patimah, Sari* en *Koesnio* is vergunning verleend den geslachtsnaam *Humaan* aan te nemen en zich voortaan te noemen en te schrijven *Humaan*.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Rekest. Onlangs — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — werd melding gemaakt van een rekest, dat de Chineezen in Kediri aan de Koningin gezonden hebben, inhoudende het verzoek om tusschenkomst in zake de straatbelasting, met het gevolg, dat de Regeering het adres in handen van den Resident stelde, met uitnoodiging de bezwaren te onderzoeken. De Chineezen aldaar hadden de ondervolgende belastingvoorstellen:

Het heffen van een extra zoutbelasting.

Het heffen van een tol op de toegangswegen naar de stad van alle voertuigen.

Het heffen van een tol van 1 cent van alle voetgangers over de Brantasbrug.

Het heffen van een recht op de dogcarren der Javanen.

Het houden om de drie jaren van een loterij, groot genoeg om de ontstane tekorten te dekken.

Er is een commissie benoemd om uit te maken, in hoeverre de straatbelasting wijziging behoeft.. Vermoedelijk zullen de Chineezen de straatbelasting houden. Trouwens de meesten zijn in staat tot betalen. Ze hebben daar evenwel de huren zoo opgejaagd, dat zij de belasting niet op de huurders kunnen verhalen. Ten opzichte van de Inlanders zal de straatbelasting vermoedelijk opgeheven worden om plaats te maken voor de heffing van een kleine belasting op de woningen, waardoor ook de prijajies in de termen zouden vallen. Al de woningen langs de groote wegen zouden dan *f* 1 en de andere *f* 0.50 per jaar moeten betalen. De opbrengst zal dan niet veel verschillen met de geraamde van de straatbelasting.

Met gelijke Munt. De Landvoogd — zoo vermeldt hetzelfde blad — wenscht met het gebruik om te spreken van ,,den Inlander'' of ,,den Chinees'' N. N. ten aanzien van personen van niet Europeeschen landaard voor goed te zien gebroken. Evenals zulks met betrekking tot Europeanen gewoonte is, zal dus voortaan, ook waar het personen van anderen landaard geldt, in ambtelijke bescheiden behooren te worden gesproken van den heer ,,N. N.'', dan wel ,,vrouwe N. N.'', of eenvoudig de naam moeten worden vermeld zonder meer.

Oud IJzer om oud Lood. De *Pih Pao* is van meening, dat met de vervanging van den heer *Henri van Wermeskerken* als Bataviaasch redacteur-correspondent van het *Soer. Hblad*, door den heer *D. W. Beretty*, de Inlanders en Chineezen van hetzelfde laken een pak krijgen. (De artikelen van eerstgenoemden journalist hebben in de Maleische bladen vaak hevig protest uitgelokt).

,,*Pilih pilih teboe. Podo bae*'', zegt het blad: Het is noodeloos rietstengels uit te zoeken, ze zijn alle aan elkander gelijk.

Alarmeerende Berichten. De *Straits Times* van begin Juli vertaalde een bericht uit de *Sin Po*, waaruit blijkt, dat Djambi bedreigd wordt met een hongersnood van zoodanigen omvang, dat het volk toen reeds gedwongen was *gadoeng* (een voor de gezondheid schadelijk kruid) en een soort kool, welke in het bosch groeit, te eten. Het aantal personen, opgesloten in de gevangenissen, bedraagt ongeveer 15000 en de vraag is gerezen, wat er met de vrouwen en kinderen van die gevangenen zal gebeuren.

Natuurlijk heeft hier (in Medan en Djambi) — alzoo de *Sinar Sumatra* — niemand aandacht geschonken aan de mededeelingen van de *Sin Po*, wijl ieder dadelijk inziet, dat de leugen er duimen op ligt. Maar in de *Straits* weet men dat zoo niet en *kan* men niet weten, dat het de *Sin Po* uitsluitend te doen is om sensatie-nieuws, dat voor de Indische Regeering onaangenaam is.

Herstel der Monarchie in China. In het begin van Juli j.l. heeft de heer *van der Meer* een bijeenkomst gehouden, welke bijgewoond is door de heeren *Ezerman* en *Mauw* van het *Bureau voor Chineesche Zaken*, den hoofdcommissaris van politie, alle Chineesche officieren en wijkmeesters, waarin mededeeling werd gedaan van het herstel van de monarchie in China. Aan de presidenten en secretarissen van de verschillende Chineesche vereenigingen, die mede tot de vergadering waren uitgenoodigd, werd medewerking verzocht, opdat het feit van de troonsbestijging van den jongen Keizer in China geen aanleiding zou geven tot relletjes als anderszins. Den Chineezen werd vrijheid gelaten van hunne gevoelens te doen blijken, door het uitsteken, hetzij van de Drakenvlag, hetzij van de vijfkleurige vlag. (*Perniagan*).

Een nobele Toespraak. In hetzelfde blad wordt uit de courant *Al Kibla* de volgende vertaling gegeven van de rede, welke Z. M. de Koning van Arabië gericht heeft tot zijn soldaten, vóór hun vertrek naar het slagveld: ,,Mijn roemrijke kinderen, gij gaat uwe broeders verdedigen, die in de zwartste ellende verkeeren, die tot martelaren zijn gemaakt, door een bende lieden, zonder eer en zonder karakter. De martelaren zijn thans zonder hulp en zonder beschutting. Het is uw taak hen te bevrijden, gij, hun broeders, naar taal, land en ras. Al wat gij hun voor goeds doet, is een weldaad voor uwe natie en voor uwe toekomst. De ster der overwinning leide uwe schreden.''

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Over de toekomstige Engelsche scheepvaartpolitiek.

In Maart 1916 werd door de ,,Chamber of shipping of the United Kingdom'' gezamenlijk met de Liverpoolsche ,,steamship owners association'' een commissie ingesteld om advies uit te brengen aangaande de

maatregelen, vereischt om de Britsche handelsmarine opgewassen te doen blijven tegen haar taak met 't oog zoowel op de belangen van 't Britsche rijk in vredestijd als op de behoeften van den oorlog." Ongeveer een maand geleden is 't belangrijke rapport verschenen, dat niet zonder verrassingen is. Voor onze rubriek is 't verslag ook van groote beteekenis; de Britsche handelsmarine neemt in de verre zeeën een zoo overheerschende plaats in, dat de toekomstige verhouding tusschen de scheepvaart en de overheid in de United Kingdom grooten invloed moet hebben op de scheeps- en handelsbeweging van Oost en West.

Wie hieraan nog mocht twijfelen, neme 't eerste gedeelte van 't rapport zelf maar even ter hand. Blijkens de laatst t. z. gepubliceerde cijfers, die over 1911, bedroeg de gansche wereldvloot 22 millioen netto reg. tonnen. Hiervan bezat Groot Brittannië 10½ millioen, de dominions en koloniën bijna 1 millioen, dus te zamen de helft. In 't algemeen kan ook worden aangenomen, dat de helft van alle scheepvaart vóór den oorlog onder Britsche vlag plaats vond. 't Loont dus zeker de moeite na te gaan wat voormannen uit de Engelsche kringen ten deze te zeggen hebben, dit te eerder naar hetgeen bekend is geworden van verreikende plannen van de Duitsche regeering voor 't hervatten van den overzeeschen handel, zoodra de schepen weer de zeegaten kunnen uitstoomen.

Een beheerschende vraag voor de toekomstige handelspolitiek van Eng. ligt in de noodzakelijkheid om een afzetgebied te vinden voor de E. industrieële producten en steenkool. Deze moeten samen jaarlijks 500 millioen pond inbrengen tot dekking van den invoer van voedingsmiddelen en nijverheidsgrondstoffen. De steenkool, naar de waarde slechts 10 pct. van den export, speelt in 't overzeesche verkeer een beslissende rol, in gewicht toch bedraagt de steenkool ⅘ van dien export; alleen Eng. is hierdoor in staat tegenover de veele ruimte innemende voedingsmiddelen en grondstoffen een exportartikel te stellen, dat eveneens veel ruimte vult.

Veel meer dan andere bedrijfstakken heeft de scheepvaart in Eng. door den oorlog en door 't intensief gebruik geleden. De vraag doet zich nu voor, moeten reeders, kooplieden, industrieelen voor verschillende bedrijfstakken, doch in 't bijzonder voor de scheepvaart, geleid en gesteund worden door den staat, of behoort de taak overgelaten te worden aan de individueele energie en zakendurf?

't Rapport kiest, en dit is zeker een verrassing, principieel partij tegen 't stelsel van ingrijpen van overheidswege. Ook tegen 't plan, de thans door den staat uitgeoefende controle over de door de geheele wereld verspreide Britsche kolen- en oliestations na den oorlog te handhaven, komt 't rapport op. Mede moet de beslissing in hoever tot aanbouw zal worden overgegaan en welk gebruik van de schepen zal worden gemaakt na den oorlog, geheel in handen van den reeder overgaan. De verrassing stijgt nog waar in beginsel een afwijzende houding wordt gevonden tegen financieelen steun van regeeringswege, een tegenstelling van 't Duitsche voorstel. Er spreekt, lijkt 't ons, zelfbewuste kracht van den Engelschen zeehandel uit. Onvoorwaardelijk wordt 't beginsel echter ook niet gegeven, een drietal uitzonderingen worden aangegeven: 1°. Engeland trekt een enorme winst van zijn aandeelen in de Suez-kanaal-Mij. Op verlaging of afschaffing van de kanaalrechten wordt niet aangedrongen, maar de regeering behoort 't dividend van ongeveer 1 millioen p. per jaar te besteden om 't verkeer door 't kanaal te bevorderen ten meeste nutte van 't Vereenigd Koninkrijk. 2°. Bij 't veroveren van nieuwe markten, zal de reg. bereid moeten zijn, totdat 't verkeer zich zelf kan redden, financieelen steun te geven aan nieuw te openen lijnen. 3°. 't Heroveren van tijdens den oorlog losgelaten markten moet zonder uitstel kunnen geschieden, zoo noodig zal de staat in den eersten tijd moeten steunen.

Voor 't reizigersverkeer zal naar internationale gelijkstelling en volstrekte vrijheid van keus moeten worden gestreefd. De beteekenis van 't reizigersverkeer als steun voor een regelmatig goederenverkeer moet niet over 't hoofd worden gezien.

Verder wordt aangedrongen op afschaffing van rechten voor betonning en verlichting, met name geldt dit voor de Dardanellen en de Roode Zee. Ook op afschaffing van de Fransche surtaxes d'entrepot ware aan te dringen.

Scherp wordt partij gekozen tegen 't ingrijpen door den staat in de wijze van bouwen en uitrusten van 't schip. Staatscontrole moet leiden tot 't aannemen van een standaard en deze laat te weinig vrijheid van bewegen om zich naar eigen ondervinding te richten. De geheele geschiedenis van de scheepsbouw is een voortdurend zoeken en vinden van verbeteringen, 't momenteel weten moet niet worden vastgelegd, maar moet alleen richting geven tot verdere proeven.

Iets anders is, dat de staat zijn politiebevoegdheid zal moeten uitbreiden door verbeterd toezicht op den bouw, uitrusting en uitklaring, ook op vreemde schepen.

Van de overige gedeelten, die de Economische-Statistische berichten van 24 Oct. (waaraan wij 't voorafgaande ontleenen) uit 't Engelsche rapport overnamen, stippen we nog een paar punten aan.

Gedurende minstens 5 jaren na den oorlog zal de overdracht van Eng. schepen aan vreemden verboden moeten worden; 2 jaren zullen de Eng. werven alleen Eng. schepen mogen herstellen.

't Bezigen van vreemdelingen als agenten van Eng. stoomvaartlijnen in vreemde havens is niet te veroordeelen, 't kan den handel ten goede komen.

't Rapport heeft in de Britsche pers, zooals wel van zelf spreekt, geen onverdeelde instemming gevonden. Zij die 't veroordeelen vreezen, dat door onthouding van regeeringssteun, anderen, die van hun land wel steun zullen hebben, veel in de mededinging voor zullen hebben. In 't bijzonder zullen de Amerikaansche en Japansche scheepvaart, die zich, tijdens den oorlog hebben kunnen ontwikkelen, gevaarlijke mededingers worden.

In Palestina.

't Was voor de entente een pleister op de wond tegelijkertijd dat de doorbraak van 't Italiaansche front haar een gevoelige nederlaag te boeken gaf, elders op succes te kunnen wijzen. Aan 't Westerfront behaalde zij een niet onaanzienlijke winst in terrein en in krijgsgevangenen, maar tevens kon zij ook op geslaagde ondernemingen in Palestina roemen. In den morgen van 31 October werd Ber Sheba aangevallen, een vooruitgeschoven Turksche basis, op den rand van de woestijn en die hierom de deur naar Palestina wordt genoemd. Terwijl de Britsche infanterie de verdedigingswerken aanviel, voerde de cavalerie een omtrekking uit. Door deze beweging kon generaal Allenby niet alleen de vermeestering van de plaats melden, maar ook 't afsnijden van de aftocht voor 't meerendeel der bezetting, met het gevolg, dat 1800 gevangenen met een vrij aanzienlijke buit in handen van de Engelschen viel. In den nacht van 1 op 2 November vermeesterden de Eng. de eerste T. stellingen, die bij Gaza waren aangelegd, over een front van 5000 yards en maakten zij weer 300 gevangenen met 5 machinegeweren. Nadien is dit succes nog uitgebreid.

In Oost-Afrika.

Vriend en vijand moeten 't talent bewonderen, waarmede de aanvoerder der Duitsche afdeelingen in O.-Afrika den strijd weet vol te houden. Generaal Smuts dacht 't pleit beslecht, toen hij 't krijgstooneel verliet, maar onlangs moest hij, na vele maanden, de malaria ter hulp roepen om een verklaring te kunnen geven voor het taai volhouden der door hem verslagen gewaande verdedigers. Zoo ooit dan zal ieder kunnen instemmen met de onderscheiding door den D. keizer den aanvoerder toegekend, kolonel van Littow Vorbeck is tot generaal-majoor bevorderd, nadat hem kort geleden het eikenloof bij de orde pour le mérite werd verleend.

Wel zijn nadien weer berichten gekomen van 't nader inkrimpen van 't D. gebied, maar dit is nog geenszins tot nihil teruggebracht en von Littow Vorbeck weet er nu en dan weer een uitweg uit te vinden, naar 't voorbeeld van de groote strategie der centralen, die van alle kanten gedrukt, nu in de richting van Rusland, dan in die van Italië telkens weer bewijzen geven van nog aanwezige sterke offensie kracht. Volgens de laatste berichten hebben Br. troepen Liwale, een D. centrum van bestuur, bezet en er 24 Duitschers gevangen genomen. In 't meer westelijk gebied hebben Britsche en Belgische kolones de D. afdeelingen uit 't district Mahenge verdreven, waarbij deze een paar kanonnen in den steek moesten laten.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het Nederlandsche Zeewezen.

No. 21 van 1 November bevat het slot van S. Kalff's opstel „Indische retourvloten". Het onderschrift van de bij dit opstel gepubliceerde reproductie eener schilderij in het Rijksmuseum, voorstellende „G o u v e r n e u r - G e n e r a a l (!) Barend Pietersz. en zijne vrouw" zal wel niet van den heer Kalff zijn.

Verder vervolgt in dit Nr. A. F. H. Dalhuisen zijn interessante „Korte beschrijving van de exploratie van Noord-Nieuw-Guinee en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t.m. 1911". Dit zesde hoofdstuk (met aardige kiekjes) is getiteld: Beschrijving van de voorbereiding en afloop der grensexpeditie, ook omvattende den tocht op de Kaiserin-Augusta-rivier.

De Indische Gids.

De Nov.-afl. opent met het portret van den heer J. H. de Bussy (Geb. 7 April 1848, overl. 2 Oct. 1917), waarbij een waardeerend In Memoriam van den hoofdredacteur E. A. A. van Heekeren.

In een blijkbaar met groote kennis van zaken en toestanden geschreven artikel behandelt M. van Geuns „De Simla-quaestie". De onderkoning van Britsch-Indië verblijft het grootste gedeelte van het jaar in Simla, een waar lustoord, hoog gelegen in het gebergte van noordwestelijk Britsch-Indië, wat in Engeland lang niet door iedereen wordt goedgekeurd. In eene bespreking van het „Mesopotama Report" zei bijv. de Times: „Dit station (Simla) bevindt zich in zoo'n uithoek, dat de invloed van het beste openbare meening 't welk Indië bezit, door de regeering gedurende haar lange jaarlijksche afzondering daar zoo goed als niet gevoeld wordt, terwijl men in Engeland weinig vermoeden heeft van den omvang der demoralisatie van de openbare diensten, voortvloeiend uit deze jaarlijksche verhuizing naar wat in vele opzichten enkel een plaats van vermaak is." — De heer van Geuns deelt de meening dier critici (waaronder ook de bekende schrijver Ramsay Macdonald) niet; volgens hem zien de anti-Simlaisten geheel over het hoofd, dat als een be-

windsman op wiens schouders een zoo geweldige verantwoordelijkheid drukt, ook nog het gewicht van een permanent verblijf in de geduchte zomerhitte te Delhi (de residentie van den onderkoning) moet torschen, hij na enkele jaren zijn energie kwijt is.

E. v(an) H(eekeren) geeft onder het opschrift ,,De industrialiseering van Nederlandsch-Indië'' een grootendeels letterlijke vertaling van een critiek van Dr. E. A. Heber op het bekende rapport van H. van Kol, verschenen in ,,Weltwirtschafliches Archiv'' van Juli jl.

Als slot van de zgn. hoofdartikelen een stukje van L. L. F. de Greve, getiteld ,,Rasverschil??'', waarin de schr. tracht aan te toonen, dat zulk een verschil eigenlijk heelemaal niet bestaat.

Verder de gewone maandelijksche rubrieken. Varia. — Revue van brochures, enz. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Ons Insulinde.

De Ned. Zendingsbode van 2 dezer meldt, dat bij Ch. Dixon te Deventer een tweede vermeerderde druk verscheen van ,,Ons Insulinde. Hoe we 't verkregen en wat het door ons werd, door B. Alkema.''

De aankondiging luidt verkort: Dat van dit handboek over Indië, ongeveer anderhalf jaar na de eerste uitgave een tweede druk verschijnt is verblijdend en bewijst, dat het aan een behoefte voldoet. Dr. E. B. Kielstra gaf verbeteringen en aanvullingen bij het gedeelte dat op de staatkundige geschiedenis betrekking heeft en Prof. D. G. Stibbe bewees denzelfden dienst ten opzichte van het meer economische deel van het boek.

Dit boek van ruim 340 bladzijden, verdeeld in 20 hoofdstukken, geeft een overzicht over de geschiedenis en den huidigen staatkundigen en economischen toestand van Indië. Een der hoofdstukken geeft van onderwijs en zending een beknopt overzicht, dat zoowel zakelijk als onpartijdig is.

De steenkolenindustrie.

Als No. III der serie van populaire handboekjes over Ned.-Indische mijnbouwproducten, onder redactie van Dr. J. Dekker, verscheen (te Haarlem, bij H. D. Tjeenk Willink): De steenkolenindustrie, door Ir. J. van Lier, o.a. gewezen ingenieur-directeur der Ombilin mijnen. Schr. wijdt aan het onderwerp een tiental hoofdstukjes, waarin hij onder meer behandelt het ontstaan en de verspreiding der steenkolen; de geschiedenis van den steenkolenmijnbouw in Ned.-Indië; winning van steenkool en bijbehoorende nevenproducten, het beheer der steenkolenmijnen (administratie, werkvolk), het vervoer; een opgave der productie in Indië over het tijdvak 1906—1915, enz. Een en ander verduidelijkt door tal van illustraties en een kaartje van den N.-I. Archipel, waarop de vindplaatsen van steenkool zijn aangegeven.

Dr. K. W. van Gorkom's O.-I. cultures.

Van den herdruk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs (Amsterdam J. H. de Bussy) verschenen wederom drie afleveringen (17-19). Dr. Z. Kamerling besluit zijn beschouwing over koffie, terwijl Dr. A. W. Nanningh de thee beschrijft.

De Ingenieur.

In No. 44 van dit weekblad eene verhandeling van Ir. E. Middelberg over mijnbouw en mijnbouwpolitiek in Ned.-Indië, waarin de schr. eene uiteenzetting geeft van de volgende vraagstukken: 1e. Welk karakter dragen de verschillende takken van mijnbouw (Aardolie, steenkolen, ertsen) welke thans in Ned.-Indië worden uitgeoefend en welke zijn de voorwaarden welke hun normale en intensieve ontwikkeling kunnen bevorderen? 2e. Aan welke eischen moeten de mijnverordeningen voldoen om daartoe te geraken? 3e. Welke dient de organisatie te zijn van het overheidsorgaan dat vóór een richtige uitvoering dier verordeningen heeft te waken en dat heeft te verrichten alles wat tot de taak der overheid in zake bevordering van den mijnbouw in den meest uitgebreiden zin kan bijdragen?

De mestiezen van Kisser.

De Ind. Gids van Nov. bevat onder dit opschrift een aan het ,,Handelsbl.'' ontleende mededeeling dat de Indische regeering voornemens zoude zijn om de ,,mestiezen'' van Kisser over te brengen naar Timor. En verder bijzonderheden over deze Hollandsche nederzetting in een verloren hoekje van den Archipel, die niettegenstaande eeuwenlange isolatie, min of meer haar Hollandsch karakter heeft weten te bewaren. Deze gegevens werden ontleend aan het werk van den Australiër Mac Millan Brown.

Naar aanleiding hiervan zij dezerzijds de aandacht gevestigd op een artikel, getiteld: ,,Een praatje over Kisser'' in het Tijdschrift van de Vereeniging het Nederlandsche Zeewezen, jaargang 1913 (blz. 222 en vgl.), waarin de schr. eveneens bijzonderheden vertelt van de blanke bewoners van genoemd eiland. Dit, ook in andere opzichten interessant opstel, is onderteekend ..., wat voluit wil zeggen W. C. B. Wintgens. (De schrijver houde ons deze onbescheidenheid ten goede!)

Verslagen der Marine-Vereeniging.

No. 1 van den jaargang 1917-18 bevat o.a. het verslag eener vergadering op 18 en 19 Sept. j.l. waarin besprekingen werden gehouden naar aanleiding van de voordracht (op 25 April) van den luitenant ter zee 1e kl. A. van Hengel, over: ,,De vloot en de verdediging van Nederlandsch-Indië''.

Ned. Indisch Rubbertijdschrift.

In de afl. van 1 Aug. worden o.m. de volgende onderwerpen behandeld: Vervaardiging van dubbel en meervoudig gelijmd en geperst hout in Ned. Oost-Indië, speciaal voor de kistenfabricatie, door O. van Vuuren. — De ziekten en plagen waarvan de rubbercultuur in Ned.-Indië gedurende 1916 te lijden had, door Dr. C. J. J. van Hall. — De indrukken van P. E. Keuchenius na zijn bezoek aan rubberlanden in West-Java, door A. R. F. van der Mark. — Het vraagstuk der Hevea selectie (vervolg.)

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 31. De Atjehers (met afb.) — Iets over ornamenten op Celebes (met ill.), door Cl. L. — Een pracht-sanatorium op Java (met ill.), door G. J. N. — De natuur, zooals de Javaan haar ziet (met ill.), door B. Th. Brondgeest. — Moederliefde die niet eindigt met den dood (Soedaneesch sprookje), door W. Blokzeijl-Leembruggen.

In- en Uitvoer.

No. 44 van dit weekblad bevat een korte beschouwing over de goud-politiek van de Javasche Bank, naar aanleiding van het jongste jaarverslag. — Verder een stukje over de moeilijkheden welke de Indische scheepvaart ondervindt bij de verstrekking van bunkerkolen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 44: De Java-suikerindustrie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij de behandeling der Indische begrooting voor 1917, door Mr. J. W. Ramaer. — De aanstaande Landbouw-Hoogeschool en hare beteekenis voor onzen kolonialen land- en boschbouw, door Sibinga Mulder. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Verkeerswezen. — Kleine mededeelingen. Enz.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

In No. 21 (1 Nov.) van dit R. K. zendingsperiodiek een artikel van Pr. P. Vertenten te Merauke, getiteld: Oorsprong-legende der Marindineezen.

Attima, een episode uit het Javaansche volksleven.

Verschenen is het eerste nummer van ,,de Vereenigde Tijdschriften ,,Caecilia'' en ,,Het Muziekcollege''. Belangrijk daarin is Constant van de Wall's Causerie over Attima, een episode uit het Javaansche volksleven. De ,,N. R. Ct.'' ontleent er het volgende aan:

,,De dansen worden meestal met eenige maten muziek ingeleid waarvan dan de acteur gebruik maakt om met de sembah of officieele groet eer aan de (hooggeplaatste) toeschouwers te bewijzen. Deze groet, verricht in gehurkte houding met gekruiste beenen en half gesloten oogleden, is van een verbluffende gratie en met geen enkele Europeesche reverentie te vergelijken. Zoo neergehurkt doet de gansche figuur denken aan een mediteerenden Boedha rustend op een lotuskussen of wel — want de ceremonie van den groet is een opvolging van verschillende gebaren — herinnert zij aan oud-Egyptische priesterbeelden uit het tweede Thebaansche tijdperk der 20e dinastie. De acteur is geheel in zijn spel verdiept, elke beweging is sober en rustig. Moet kracht of laaiende hartstocht worden uitgebeeld dan wordt nooit de grens van ruwheid of wansmakelijkheid overschreden.

Van elk zijner gebaren gaat de grondgedachte uit om het beste van zijn innerlijk wezen daarmede te openbaren, zonder contrôle uit te oefenen op den toeschouwer of deze wel dan niet zijn bedoelingn begrijpen zal, hoe gering het gebaar ook zij. Gedachten aan reclame of persoonconcentratie zijn geheel uitgesloten.

Soms lijken de tooneelspelers op levenlooze wezens en de geheele scène op een of andere fantastische groep uit een panocticum, zóó miniem kunnen, gedurende een zekeren tijd, de veelzeggende gebaren zijn. Het heeft mij daarom niet verwonderd dat er onder het publiek van Attima's opvoeringen menschen waren, die meenden dat de tooneelwagen nu en dan stil stond, de vertooning stagneerde.

De Javaan zegt ook: ,,als ik tooneelspeel, beweeg ik mij voortdurend, moest ik ook volmaakte rust weergeven, maar als men niet scherp toeziet en de in dialogisch verband met elkaar gemaakte gebaartjes niet verstaat, wordt men ongeduldig.''

Zonder als uit marmer te zijn gehouwen behoeft het tooneel immers ook geen film te zijn wier onophoudelijk getril het oog vermoeit en de smaak bederft door grove effecten. Deze volkeren hadden geen Mahlers of Maeterlincks noodig ter verfijning hunner (muzikaal) dramatische Kunst.

Verdwijnend schoon?
Een strijd tusschen het Westen en het Oosten.

Onder dezen titel schrijft de heer J. J. Puister, O.-I. ambt. met verlof, in de (Groene) ,,Amsterdammer'' van 3 Nov. j.l. een warm pleidooi voor het behoud der typisch fraaie Javaansche wajang-voorstellingen, ook als tegengif van den verkeerden invloed van slechte films, welke thans in Ned.-Indië schering en inslag zijn. Hij eindigt zijn betoog met de woorden:

,,Omstreeks 15 jaar geleden heeft de bioscoop op Java zijn intrede gedaan, snel heeft hij zich verspreid, zich overal vastgenesteld, hij is ook daar in zijn werking geen opvoedingsinstituut gebleken. Op een hervorming van den bioscoop is niet te hopen, van toe-

zicht op de vertooningen verwachte men geen heil, een verbod is onmogelijk.

En zal deze would-be-kunst met haar degenereerende uitwerking op Java het eigen, oeroude, nationale tooneel voor goed verdringen?

Misschien is het kwaad nog in te perken, te keeren. Maar dan moet er tegen ontstaan een algemeene beweging, een beweging van het Javaansche volk zelf.

En daarvoor roep ik allen op, die invloed kunnen uitoefenen op dat volk, — ik roep daarvoor op alle vereenigingen, die in haar banier hebben geschreven de moreele opheffing van het Javaansche ras.

De bestuurderen, de leden van B o e d i-O e t o m o, van S a r i k a t I s l a m, van M a n g o e n h a r d j o, van R e g e n t e n b o n d, ik roep ze allen op tot den strijd tegen den vreemden bioscoop, tot herstel, zoo noodig hervorming van eigen nationaal tooneel, tot den strijd voor W a j a n g P o e r w o, voor W a j a n g G o l e k, voor W a j a n g W o n g."

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING van den heer C. LEKKERKERKER, uit Leiden, op *Vrijdag 16 November 1917*, in het *American-Hotel* (ingang Marnixstraat) te *Amsterdam*. — Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **De Islam en diens invloed in onze Koloniën.**

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Vrijdag 23 November a.s. zal de Heer W. J. GIEL, oud kolonel der artillerie O. I. L., in de bovenzaal der *Oranje-Sociëteit, Prins Hendrikplein, Den Haag, een voordracht* houden over **„Oud en hedendaagsch Hindoeisme in den Ned. Indischen Archipel"**, met lichtbeelden.

Toegangskaarten voor de leden met introducé(e)s zijn van af Maandag 12 November a.s. tot en met Dinsdag 20 Nov. d.a.v. verkrijgbaar bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, van 10—12 en van 2—4 uur.

Ook kunnen deze kaarten schriftelijk worden aangevraagd.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Klein-notarisexamen.

De bij het Koninklijk besluit van 12 Februari 1913 No. 130 (Staatsblad No. 54) ingestelde commissie voor het afnemen hier te lande van het zoogenaamd klein-notarisexamen, bedoeld in de artt. 16g tot 16n van het Reglement op het Notarisambt in Nederlandsch-Indië, maakt, ingevolge art. II van genoemd besluit, bekend, dat in de maand December 1917, op nader te bepalen dagen, aan de met verlof hier te lande vertoevende ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië gelegenheid zal worden gegeven tot het afleggen van bovenbedoeld examen, waarvoor een bedrag van ƒ 30 (dertig gulden) verschuldigd zal zijn.

Zij, die tot dit examen wenschen te worden toegelaten, moeten zich vóór 16 November a.s., met opgaaf van hun adres, schriftelijk aanmelden bij den secretaris der commissie (mr. P. J. Gebel te 's-Gravenhage, Bankastraat No. 141), onder overlegging van eene quitantie van storting bij een der Rijks betaalmeesters.

's-Gravenhage, 1 November 1917.

Namens de Commissie,
De Voorzitter,
Mr. J. J. HAGEN.

Uitzending van leeraren voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië worden gevraagd:

I. twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.
II. zeven leeraren in de Nederlandsche taal, waarvan twee in het bezit van een universitairen graad.
III. een leeraar in het Fransch.
IV. twee leeraren in het Duitsch.
V. een leeraar in het Engelsch.
VI. een leeraar in de aardrijkskunde.
VII. vijf leeraren in de wiskunde.
VIII. vier leeraren in het teekenen.

Ingeval voor leeraar in de Plant- en Dierkunde zich geen geschikte doctoren of doctorandi aanmelden, zullen ook personen in het bezit der akte K IV kunnen uitgezonden worden.

Voor de vreemde talen zullen alleen de bezitters eener B-akte in aanmerking kunnen komen.

Voor leeraar in de wis- en natuurkunde komen in aanmerking doctoren of doctorandi in dat vak, bezitters der akte hoogere wiskunde K V en hoofdonderwijzers in het bezit der akte K I.

Van de leeraren in het teekenen moet er een in het bezit zijn van de akte M A en de overige drie in het bezit van de akte M E.

Op onderwijservaring wordt prijs gesteld.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht in de 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt ƒ450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van ƒ100 (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen vaan ƒ75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van ƒ850 (achthonderd vijftig gulden) 's maands

Bovendien wordt aan hen die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië eene zoogenaamde ervaringstoelage van ƒ100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot het zelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringtoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

Zij die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich bij verzoekschrift tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijken dienst) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van:

1o. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2o. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, alsook of zij al dan niet zijn gehuwd en het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden leeraren worden vóór hun vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of zij lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de leeraren gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

De dienstbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van 19 October 1917 no. 245.)

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;
Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 46. Donderdag 15 November 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . }
INLICHTINGENDIENST . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Uitnoodiging.

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING van den heer C. LEKKERKERKER, uit Leiden, op *Vrijdag 16 November 1917*, in het *American-Hotel* (ingang Marnixstraat) te *Amsterdam*. — Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **De Islam en diens invloed in onze Koloniën.**

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Vrijdag 23 November a.s. zal de Heer W. J. HIEL, oud kolonel der artillerie O. I. L., in de bovenzaal der *Oranje-Sociëteit*, *Prins Hendrikplein*, *Den Haag*, *een voordracht* houden over **„Oud en hedendaagsch Hindoeisme in den Ned. Indischen Archipel"**, met lichtbeelden.

Toegangskaarten voor de leden met introducé(e)s zijn van af Maandag 12 November a.s. tot en met Dinsdag 20 Nov. d.a.v. verkrijgbaar bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, van 10—12 en van 2—4 uur.

Ook kunnen deze kaarten schriftelijk worden aangevraagd.

In deze lezing zullen de beide groote Hindoe-godsdiensten in hun oorspronkelijk wezen worden verklaard en zal men, aan de hand van eenige seriën lichtbeelden. kennis maken met het Hindoe-pantheon en met diverse Hindoe-bouwwerken, beelden en versierselen, waarbij tevens enkele Hindoefabels zullen worden geillustreerd, waarna de spreker zich voorstelt den invloed te behandelen, dien het Hindoeïsme op enkele groepen van onze Archipelbewoners heeft uitgeoefend, hoe deze leer heden ten dage nog op Bali voortleeft en aldaar in de maatschappelijke instellingen, zeden, gewoonten en gebruiken der Baliërs tot uiting komt.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Cultures in Palembang.

De correspondent van het *Soer. Hbl.* deelt een en ander mee over de cultures in *Palembang*.

„Waar gesproken wordt van Palembang als cultuurland, wordt daarmee steeds bedoeld het bovenstroomgebied van de *Moesi* en hare zeer belangrijke zijrivieren", aldus schr.

In de benedenlanden toch worden slechts bij uitzondering werkelijk mooie gronden aangetroffen, die niet te lijden hebben van overstroomingen. Ofschoon er in de benedenlanden uitgebreide erfpachtsgronden uitgegeven zijn, schijnt het groot-kapitaal huiverig om de risico op zich te nemen.

De gronden van uitstekende hoedanigheid langs de kust, zijn vanwege het brakke water alleen geschikt voor klappercultuur. Werkvolk is er moeilijk te krijgen, zoodat men op invoer van arbeidskrachten bedacht zou moeten zijn.

Hoewel door inpoldering buitengewoon rijke gronden verkregen zouden kunnen worden, waarop elke laagland-cultuur met kans op goeden uitslag gedreven zou kunnen worden, zal de vraag naar gronden in de laaglanden gering blijven, zoolang er in de hooger gelegen streken, waar men de risico van het poldersysteem niet heeft te dragen, nog uitstekende gronden te verkrijgen zijn.

De grond tusschen de kuststrook en het boven-Moesi-stroomgebied is meestal van weinig waarde.

„Uitgemergeld door inlandschen roofbouw, de plaats der vroegere wouden thans ingenomen door onafzienbare alang-alang-velden, waar telkenjare in den drogen moesson de moedwillig veroorzaakte branden onberekenbare schade veroorzaken aan het in den westmoesson opgeschoten houtgewas en de nog overeind staande bosschen, de humuslaag immer door vuur vernield, geeft het geheel geen opgewekten indruk." Daarbij zijn de gronden op de lage heuvelreeksen op geringe diepte zeer ijzerhoudend en boezemen daardoor den planter weinig vertrouwen in.

Het watergebrek in den drogen tijd is mede een groot gevaar voor het mislukken van ondernemingen. Daar het slaan van Nortonpompen en het boren naar artesisch water tot nu toe zonder gevolg gebleven is, zou in het gebrek aan water alleen voorzien kunnen worden door het aanleggen van dure waterleidingen. Toch treft men in de nabijheid van de hoofdplaats een drietal ondernemingen aan van klappers, rubber en koffie.

Aan de kust doet de cocospalm het het best en geeft een mooie vruchtdracht, terwijl in de middenstrook nauwelijks tien procent van den aanplant vrucht gaat dragen.

Koffie voert er als regel een kwijnend bestaan, tenzij men de hand heeft kunnen leggen op een strookje aangeslibden grond, hoog genoeg gelegen om geen last te hebben van de jaarlijksche overstroomingen.

Serehgras kan bij een degelijke grondbewerking goede resultaten geven.

Tot verbazing van menig landbouwer groeit rubber overal welig. Of het hooge ijzergehalte van den bodem later merkbaren invloed zal hebben op de productie der boomen, is een vraag, die nog niet beantwoord kan worden.

Beslaat de Europeesche cultuur in de benedenlanden slechts bij elkaar 500 bouws, in het bovenstroomgebied is het geheel anders; daar treffen we op de hellingen van den *Dempo* en *Boekit Kaba* en de uitloopers dezer gebergten een flink aantal koffieondernemingen van de Koloniale Bank, de firma Neumann en Co. en het Ned. Ind. Landb. Syndicaat.

De firma Neumann en Co., die blijft vasthouden

aan koffie, welke haar het vorig jaar een vijftigtal procenten dividend deed verdienen, ging in weerwil van de slechte tijden over tot de opening van 2 nieuwe ondernemingen. Robusta speelt in haar cultures een groote rol, doch ook Javakoffie wordt niet verwaarloosd.

Bij de Koloniale Bank staat de opening van een onderneming voor kinacultuur op de westhelling van den *Dempo* op het programma.

Aan het Landb. Syndicaat, de z.g. kongsi-Colijn, welke in de bovenlanden de beschikking heeft over 34 erfpachtsperceelen, wordt het voornemen toegedicht op de onderneming Padang Karet 500 bouws met koffie en 500 bouws met thee te willen beplanten.

De Regeering en haar ambtenaren.

De hoofdredacteur van ,,*De Indiër*'' is ontevreden over de houding van resident van Aalst. Wat is toch het geval.

De richting, waarin de regeering op staatkundig terrein wenscht te gaan is die van het brengen van volksinvloed op het plaatselijk en daardoor op het algemeen bestuur. Een wetsontwerp is in voorbereiding om het kiesrecht voor de gemeenteraden te geven aan een groep van ontwikkelde inlanders en, volgens de *N. Rott. Crt.*'' sprak de minister van koloniën bij de behandeling der laatste begrooting de volgende woorden: ,,De bevolking dient in de gewestelijke raden werkelijk vertegenwoordigd te worden. Een wetsontwerp voor de reorganisatie is in voorbereiding. In de regentschapsraden dienen alle groepen der bevolking vertegenwoordigd te zijn, niet uitsluitend de inlandsche belangen.''

Waar de minister aldus spreekt, mag men verwachten, dat de bestuursambtenaren zullen medewerken en elke poging in de aangegeven richting zullen steunen. Daarom verdient het opmerking, dat de resident van Soerabaja in de rede, waarmede hij de afgevaardigden naar het laatst gehouden decentralisatie-congres verwelkomde, blijk gaf van ,,een gedachtenrichting, volkomen tegenovergesteld aan de richting, waarin de regeering wenscht te gaan.''

,,Wij vragen'' — aldus genoemd blad — ,,wat er van de medewerking van dezen ambtenaar is te wachten, wanneer de uitvoering geschieden moet van het brengen van volksinvloed op het bestuur''. Iemand, die aldus optreedt, kan onmogelijk van ganscher harte die medewerking verleenen en zal zijn, wat van Kol noemt een lauwhartig en bureaucratisch toepasser.

Wil de regeering dat haar politiek zal doorgevoerd worden en wil ze voor teleurstellingen bespaard blijven, dan zal zij een verandering dienen te brengen in den geest van haar ambtenaren. ,,Die geest is in verschillende diensttakken niet alleen behoudend, maar tegenover de nieuwe maatregelen zelfs reactionnair. En tegenwerking kan een reactie verwekken, die te ernstiger moet zijn naarmate de hoop van de bevolking dieper is.''

,,Geen ambtenaren ter uitvoering van een nieuwe koers, die met hand en tand vasthouden aan datgene wat zij moeten wegwerpen.''

Het Staatsmijnbedrijf in Djambi.

In de *Sum. Post* bespreekt Blanda naar aanleiding van het mijnbedrijf in *Djambi* de vraag of staatsontginning dan wel particuliere de meest gewenschte is, niet speciaal voor *Djambi*, maar voor Indië in het algemeen.

Hij begint met na te gaan, hoe de houding van Minister Pleyte geweest is in zake de exploitatie in *Djambi* en vindt diens houding niet alleen teleurstellend na het votum van 15 November 1915, waarbij de Kamer zich voor een lands-petroleumontginning uitsprak, maar oordeelt, dat die bewindsman eigenlijk niet weet wat hij wil.

Toen hij, na anderhalf jaar gezwegen te hebben, tot spreken werd gedwongen, antwoordde hij doodleuk: ,,Men was in Indië niet ingeschoten op staatsontginning, en na de zaak met ernst te hebben onderzocht, kwam men tot de conclusie dat landsontginning van petroleum geen aanbeveling verdient.''

Bij de daarop gevolgde besprekingen werd het denkbeeld van gemengd bedrijf en van zuiver particuliere ontginning weer naar voren gebracht in verband met den opstand in *Djambi*. Van meer dan een zijde werd beweerd, dat, indien in 1913 de ontginning in *Djambi* aan de daarvoor in aanmerking komende gegadigden gegund was, de opstand nimmer zou zijn uitgebroken. Door het reusachtig bedrijf, dat er dan reeds geweest zou zijn — er werd immers beweerd, dat de Koninklijke het jaar tevoren reeds gereed stond om onmiddellijk het bedrijf met kracht ter hand te nemen en een groote petroleumstad aan de *Batang Hari* te doen verrijzen — zou meer welvaart in het gewest gekomen zijn en de onruststokers niet veel succes gehad hebben.

,,Hoevelen in ons land zullen, met het Hbld., dien tegenvaller der Koninklijke met haar grootsche plannen in *Djambi* betreurd hebben en nu van meening zijn, dat bestendiging van den sedert, en als gevolg daarvan, ingetreden feitelijken stilstand, ten nadeele van de ontwikkeling van het land zelf, waarvan de waarde vooral als bevredigings-factor niet onderschat mag worden, niet langer mag voortduren?''

Tegen het votum van 1915 begon al spoedig een reactie, die gestadig in kracht won. Prof van Blom begon met een artikel in *De Gids;* de hr. Wenckebach volgde in het Indisch Genootschap. ,,Toen het contract met de Koninklijke van de baan was, stond een keur van bezettingstroepen reeds gereed om de begeerde stellingen te bezetten.'' Als hoofdbezwaar tegen den staatsbedrijfsvorm gold, ,,dat de Regeering niet tegen hooge rente geleend kapitaal moet wagen in ondernemingen, waarvan de rentabiliteit niet verzekerd is, waar zij het middel bij de hand heeft om, zonder risico, zich een belangrijk aandeel in de winst te verzekeren'' door toepassing van het gemengd bedrijf, welke bedrijfsvorm aantrekkelijk is voor de voorstanders van het particulier en van het staatsbedrijf. Door den ingenieur Wellesteijn werd in de *Vragen des Tijds* uiteengezet, dat het nadeel is aan den kant van laatstgenoemden bedrijfsvorm. Volgens den hr. Albarda is het gemengd bedrijf alleen dan aan te bevelen, indien staatsexploitatie onmogelijk is.

En het blijft een feit, dat bij het gemengd bedrijf van de netto-opbrengst de tantièmes voor de directeuren en commissarissen en de dividenden van de aandeelhouders af moeten, terwijl bij staatsontginning de geheele netto-winst in de staatskas vloeit.

Voor- en tegenstanders van staats-exploitatie staan dus weer scherp tegenover elkaar.

Prof. Ir. R. W. van der Veen heeft zich met zijn artikel ,,De wijziging der Indische Mijnwet'' in *De Ingenieur* ook in den strijd gemengd. Volgens dezen practischen geleerde is er sedert eenige jaren het streven merkbaar, den particulieren mijnbouw stelselmatig tegen te gaan, hetzij door het op de lange baan schuiven en afwijzen van concessieaanvragen en aanvragen tot exploitatie-vergunning, hetzij door het reserveeren van een steeds toenemend oppervlak van Nederlandsch-Indië voor het Gouvernement zelf.'' Waar de neiging bestaat voor staatsexploitatie en -ontginning van alle minerale rijkdommen in Indië en de Tweede Kamer aan deze strooming geen weerstand kan bieden, daar is het naar de meening van dezen geleerde zaak, ,,dat allen, die door hun werkkring practische ervaring op het gebied van den mijnbouw hebben opgedaan, den voorthollenden theoretici wijzen op de struikelblokken, waarover ze practisch den hals zullen breken, terwijl door hen de toekomst van het mijnbouwbedrijf en dus een deel van de toekomst van Nederlandsch-Indië zeer groote schade zal ondervinden.''

Het oordeel van Prof. v. d. Veen, die door zijn werk in Z.-Amerika, Duitschland, Spanje en Britsch-Indië practische ervaring op het gebied van den mijnbouw heeft opgedaan en die in 't algemeen tegen staatsmijnbedrijf stelling neemt, verdient zeker wel eenige aandacht.

Alle mijnwetgevingen gaan uit van het beginsel het algemeen belang zoo goed mogelijk te dienen. Hoofdzaak van die wetgeving is dus de regeling van de belangen tusschen ontdekker of zich aanbiedend ontginner en de gemeenschap.

Heeft de Staat aan den eenen kant te zorgen, dat de ontdekker aangemoedigd wordt en er belang bij heeft te ontdekken, te prospecteeren en te onderzoeken door hem het geheele of gedeeltelijke bezit of de concessie tot ontginning zijner ontdekking te verzekeren, teneinde hem schadeloos te stellen voor de risico, die hij in de meeste gevallen loopt, aan den anderen kant moet de gemeenschap zooveel mogelijk nut en voordeel zien te verkrijgen van den eenmaal gevonden rijkdom, en acht ze de indirecte voordeelen niet voldoende, zoo moet ze directe voordeelen zien te behalen en tevens toezien, dat de ertsreserve niet door onzinnige ontginning en roofbouw met gering nuttig effect wordt verkwist. Doch steeds late ze den ontdekker zooveel over, dat anderen na hem geprikkeld worden zijn voorbeeld te volgen.

Het is de taak van den Staat dien rijkdom, die aan de gemeenschap behoort, zoo voordeelig mogelijk te kapitaliseeren of door verschillende concessies uit te geven aan de meestbiedenden, dan wel door zelf de exploitatie ter hand te nemen.

In het algemeen kan, volgens prof. v. d. Veen vastgesteld worden, dat staatsontginning slechts in

zeer bijzondere gevallen goede uitkomsten opgeleverd heeft. En hij waarschuwt er tegen om staatsexploitatie van mijnen op één lijn te stellen met die van spoorwegen, posterijen, telegrafie, enz., waarbij het algemeen belang zwaarder weegt dan het financiëel rendement.

Bij ontginning van een delfstof echter is het algemeen belang er bij gebaat, die delfstof tegen den laagst mogelijken prijs te verkrijgen door een in alle opzichten concurreerende exploitatie.

,,De ijver der directie en beambten moet tot het uiterste gespannen kunnen worden door deelneming aan de voordeelen, snelle besluiten moeten genomen, snel moet er gehandeld kunnen worden. Maar vooral de machtige factor van het eigenbelang moet meewerken om de gunstigst mogelijke resultaten te krijgen." De Staat met zijn bureaucratische inrichting is daartoe niet het geschikte lichaam en het Indische Gouvernement vormt hierop niet een gunstige uitzondering. En voordat dit als bedrijfsleider zal kunnen optreden, ,,kunnen alle mineralen, die Indië bezit, in particuliere ontginning gewonnen, reeds een zoodanig profijt met rente op rente aan de gemeenschap hebben opgebracht, dat daartegenover de winst door staatsexploitatie behaald, in het niet valt." In het mijnbedrijf, zoowel als bij de exploratie kan de hefboom van het eigenbelang niet worden gemist. Als voorbeeld haalt prof. v. d. Veen o.a. aan de petroleumontginning in Baku, dat eerst sinds 1877 is beginnen te produceeren, toen het staatsmonopolie opgegeven werd.

En in landen, zooals Indië, waar nog bijna niets van den ondergrond bekend is, kan geen twijfel bestaan tusschen Staat en particulier. De Staat moet teneinde zoo spoedig mogelijk de ontbrekende kennis te krijgen, zooveel mogelijk exploreeren en *laten exploreeren*. En daar de exploratie een loterij is met weinig groote prijzen en veel nieten, kan de Staat, die slechts voor een zeer klein deel ter hand nemen. Zoolang het uitzicht op groote winst bestaat b.v. door toekenning van concessie tot ontginning, zal de hefboom van het eigenbelang bij exploratie krachtig werken. En eerst als de ontdekker er van afziet van zijn ontdekking gebruik te maken, mogen anderen in aanmerking komen. Dit beginsel zal door Nederland over boord worden gezet, en eigenlijk houdt het Ind. Gouvernement met dezen economischen factor geen rekening in de praktijk, daar het reusachtige gebieden voor staatsexploratie gereserveerd heeft, terwijl het personeel van het Mijnwezen in afzienbaren tijd geen honderdste deel er van intensief zal kunnen exploreeren. En intusschen ligt de mineraalrijkdom renteloos en wordt wellicht verspild, daar het niet zeker is, dat nù sterk gevraagde producten dit over 50 jaren ook nog zullen zijn.

De schr. wijst dan op het rapport van de heeren Abendanon en prof. Vermaes over het voorkomen van nikkel in *Midden-Celebes*. In plaats van dit reusachtige terrein open te stellen voor exploratie en exploitatie, stuurt het Mijnwezen er één mijningenieur op af.

,,Eerst als duizenden en duizenden exploraties zullen zijn uitgevoerd, waarvan de meesten zullen mislukken, eerst als honderden ontginningen zullen zijn begonnen, waarvan misschien één tiende zal rendeeren, en zoodoende het geheele gebied van Ned.-Indië voet voor voet zal zijn afgezocht, zullen we ons eenigszins een oordeel kunnen vormen over den mineraal-rijkdom van Indië."

Ergo geen Staatsmijnbedrijf, behoudens in bijzondere gevallen, waartoe het mijnbedrijf in *Djambi* niet behoort.

Suriname.

Aan Dr. G. Stahel, plantkundige bij het Landbouwdepartement in Suriname, was een betrekking in Nederlandsch Oost-Indië aangeboden. Zooals bekend, heeft Dr. Stahel in den korten tijd van zijn verblijf zich buitengewoon verdienstelijk gemaakt door zijne studiën, in het bijzonder betreffende de plantenziekten.

In ,,*De Surinamer*" van 2 Augustus vinden wij nu het volgende bericht:

,,Naar wij met groote voldoening vernemen, is de heer Dr. Stahel, tijdelijk plantkundige alhier, op zijn voornemen teruggekomen, om onze kolonie te verlaten en een nieuwe betrekking in Oost-Indië te aanvaarden.

Dat de kolonie in het bezit zal blijven van dezen onvermoeiden en kundigen werker, hebben wij ook te danken aan eenige planters, die niet alleen met woorden, maar ook met daden Suriname hebben behoed voor zulk een groot verlies, als het weggaan van Dr. Stahel wezen zou.

Een mooi voorbeeld van samenwerking voor het algemeen welzijn, dat, naar wij verhopen, door menig ander feit zal worden gevolgd."

,,*Suriname*" van 28 Augustus deelt mede, dat Dr. Stahel het aanbod van Salatiga telegrafisch heeft afgeslagen en nog 8 jaar in Suriname zal blijven. Het Bestuur zal hem een salaris van *f* 6000 verzekeren en het selectie-fonds — een stichting van de Surinaamsche Landbouwvereeniging — zal er *f* 2000.— bij doen.

* * *

,,*De Surinamer*" van 5 Augustus schrijft:

,,De Gouverneur heeft het initiatief genomen om de visscherij te bevorderen door pogingen in het werk te doen stellen, teneinde de visch levend ter markt van Paramaribo te vervoeren.

De visscherij gaat uit van particulieren en geschiedt onder voorlichting van het Gouvernement, dat den heer Drost daartoe aangewezen heeft.

Deze week heeft de eerste proef plaats gehad en mag als welgeslaagd beschouwd worden, dank ook aan de volhardende bemoeiingen van den heer Drost.

De visschers, de gebrs. Anches van pl. Reynsfort, hebben voor eigen risico dien ondernomen in de Warappa-kreek. Ons koloniaal Gouvernement heeft voor dit doel een groote boot laten inrichten. Deze is verdeeld in 6 vakken, waarvan de vier binnenste de levende visch bergen, terwijl het voorste en het achterste vak voorzien zijn van openingen, welke versche lucht toevoeren naar de vischbakken. Bezijden de boot zijn vier openingen, voorzien van wire-net, aangebracht om verschen watertoevoer aan te brengen.

Heden morgen werden nu een 200-tal visschen aangevoerd: snoek, lomp, graumurg en witti-witti. Veel van die visch was reeds drie weken geleden gevangen, maar nog springlevend.

Naar wij vernemen, zijn de ondernemers van plan voortaan geregeld iederen Vrijdagmorgen de stad van versche visch te voorzien."

* * *

In ,,*De Surinamer*" van 30 Augustus deze verzuchting:

,,De *New-York World* deelt een onderhoud mede met den heer John J. Carty, den knappen hoofdingenieur van de American Telephon and Telepraph Company. Onder zijn leiding was men er reeds in geslaagd, in het begin van dit jaar, om per telephoon zonder draad, van New-York uit, te spreken met Panama en Californië. Maar nu heeft niet lang geleden de Fransche Regeering den Eiffeltoren ter dispositie gesteld van Amerikaansche proefnemers en daar heeft men toen een gesprek kunnen houden tusschen Parijs en New-York en het werd zelfs verstaan te Honolulu midden in den Stillen Oceaan. Men krijgt den indruk een stem uit het ander Leven te hooren, zegt Carty. Hij voorspelt, dat men over eenige jaren zijn stem even goed aan de Noord- en Zuidpool en in de Sahara als van den éénen kant der straat naar den anderen zal laten hooren.

Heerlijk, nietwaar? Er bestaan geen afstanden meer op de wereld!

Helaas, maar voor Suriname wel!

Suriname blijft van de buitenwereld geheel afgesloten, indien het onzen Franschen kabel belieft den dienst te staken, zooals te dikwijls gebeurt, als hij, het kabelen moe, zichzelven den nek breekt in den Oceaan.

Dan duurt het weer weken, soms maanden lang, voordat kop en staart van den halsstarrige weer voor een tijdje bijeengebracht zijn.

En intusschen zijn wij als weezen, geheel alleen op deze wereld!

Zuster Curaçao! wij benijden U met zusterlijke afgunst! Of neen, wij benijden U uw geluk niet. Maar mogen de Nederlandsche Regeerings-Heeren het arme asschepoetstertje Suriname eindelijk in haar

isolement gedenken en ons een draadlooze schenken zooals aan U!

Booten durven wé niet meer te vragen; onze stem is reeds heesch van het smeeken."

* * *

Op gezag van „*De Surinamer*" deelden wij in ons nummer van 25 October mede, dat de Ambachtsschool te Paramaribo onder het bestuur van het Departement van Onderwijs zou komen, zoodat zij een gouvernementsinstelling zou worden.

„*De Surinamer*" van 26 Augustus komt op dit bericht terug en deelt nu mede, dat de school geen gouvernementsinstelling zal worden. Wel is de Inspecteur van het onderwijs voorzitter van de reorganisatie-commissie.

Deze commissie werd in October 1916 benoemd, daar het bestuur allengs tot de overtuiging was gekomen, dat het bestaande leerplan niet meer met de eischen der school in overeenstemming was.

Volgens het laatste jaarverslag der school was dit jaar, niettegenstaande de slechte tijdsomstandigheden, in vergelijking met het vorige jaar, gunstig geweest. De balans sluit met een voordeelig saldo winst van ƒ 93.46, zoodat het kapitaal op het oogenblik is ƒ 5310.53⁵. In het geheel werd ƒ 670.— aan contributies ontvangen.

„*Het Koloniaal Weekblad*" houdt zich aanbevolen voor de toezending der jaarverslagen.

„*Op den Uitkijk*" en „*Het Onderwijs*" ontvangen wij sedert vele maanden niet meer. Aan den oorlogstoestand kan dit niet liggen, want „*Suriname*" en „*De West*" komen tamelijk geregeld aan.

* * *

Dr. Th. G. den Houter, hoofdinspecteur van de volksgezondheid, die door de regeering is uitgezonden ter organiseering van den gezondheidsdienst in West-Indië, heeft zijn arbeid aldaar voltooid. Hij kon echter geen scheepsgelegenheid vinden om naar het vaderland terug te keeren.

Naar de *Amsterd.* verneemt, heeft het oorlogsschip „Tromp" hem van Suriname gehaald en zal hij met dit schip naar Nederland terugkeeren.

Ingezonden.

Geachte Commissie van Redactie,

Waar mij in het „Koloniaal Weekblad" van 1 Nov. l.l. naar mijn meening gevraagd wordt over „de moderne theorieën omtrent de directe inwerking van het tropische zonnelicht op de minder gepigmenteerde rassen", wil ik U een antwoord niet schuldig blijven en uw vraag bespreken in verband met haar aanleiding, nl. mijn schrijven in de „N. Rotterdamsche Courant" van 26 November l.l. waarin over het koloniseeren van blanken in onze West-Indische koloniën wordt gesproken.

Tijd om U een wetenschappelijk uitgewerkt opstel aan te bieden ontbreekt mij en het zal ook uwe bedoeling niet zijn daarvoor de plaatsruimte af te staan. Gaarne deel ik U echter iets van mijn inzichten en ervaring mede.

Men behoeft niet biologisch te zijn opgeleid om te begrijpen, dat het huidpigment ontstaat als reactie op directe bestraling van zonlicht en dat deze pigmentvorming als een beschermenden maatregel van het organisme tegen een „te veel" van biochemischen invloed van zonnestralen op lichaamsdeelen, vooral op het bloed, moet worden opgevat.

Het nuttige zoowel als het schadelijke gevolg van inwerking van lichtstralen op het menschelijk organisme is uit de therapeutische toepassing daarvan (zonnebaden en hoogte zon) voldoende bekend geworden.

In den loop van geologisch gedachte tijdperken hebben zich de min of meer gepigmenteerde rassen ontwikkeld. Dat de tropen door de meest gepigmenteerde worden bewoond is een feit dat zich uit de biologische wetten van aanpassing en evolutie verklaren laat.

In oertijden, ik denk daarbij aan de vondsten in Neander- en Rhônedal, dus onder de atmospherische omstandigheden van meer dan een millioen jaren geleden, zal de pigmenteering voor het organisme der natuurvolken van meer nut geweest zijn dan thans, doch ik ontken het voordeel niet dat het pigment aan stammen verleent, die in zeer warme landen nog in natuurstaat leven.

Schadelijken invloed op den gezondheidstoestand van Europeanen, die zich door kleeding en hoofdbedekking tegen een te veel van het goede kunnen wapenen, oefent het licht in onze W.-Indische koloniën niet uit.

Ik ben geneigd aan het licht en de gelijkmatige warmte van tropische landen juist een gunstigen invloed op de stofwisseling toe te kennen, den huidprikkel van onze wisselende jaargetijden vervangend.

Ik baseer deze bewering wederom op mijn Curaçaosche ervaring. Curaçao toch is het lichtland bij uitnemendheid.

Schaduw kent Willemstad niet en dagelijks blakert de zon uit wolkenloozen hemel de blinkerende straten en de witte koraal. Ook buiten biedt de arme flora er weinig beschutting. En toch leeft daar sedert een paar eeuwen een blond ras. Mannen kende ik er die zeevárend of landbouwend zijn rood of bruin gelooid in gezicht en op de handen, opgewekt van humeur en kloek van gestalte, hoogen ouderdom bereikende en groote gezinnen vormende.

Huidkanker komt er niet meer voor dan hier, de gevallen die ik onder behandeling kreeg bracht ik, op één uitzondering na, met licht (Röntgen) tot genezing. Nachtblindheid zag ik zoowel onder gepigmenteerden als onder blanken.

Te veel licht zal voor de plannen van den heer Leys geen belemmering zijn.

Indien de taaie energie, voor het slagen van zijn plannen zoo noodig, te vinden is, zal Suriname een bloeiende Hollandsche kolonie worden.

Aerdenhout, 7 November '17.

TH. LENS.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. Ondernemingsgeest. De batiksters in Pekalongan kunnen zich begin Aug. j.l., volgens de *Sinar Djawa*, weer ruimschoots voorzien van *merang* (gebrand padistroo), dat zoo hard noodig is voor het bedrijf en waaraan in den laatsten tijd nog al gebrek was. Een Inl. handelaar in merang heeft daarvan twintig duizend bossen per prauw uit Indramajoe kunnen krijgen, waarvoor hij vaartuigen ter plaatse moest charteren. Om deze niet ledig te laten vertrekken, werden daarmede groote hoeveelheden bamboe vlechtwerk *(gribigs)* naar Indramajoe uitgevoerd.

Inl. Meisjesschool. In 't begin van Augustus j.l. werd in den stadstuin te Soerabaja op Inlandsch initiatief een *pasar malem* geopend, welke gedurende drie achtereenvolgende dagen voor het publiek toegankelijk was. Verschillende volksspelen werden er gehouden, terwijl ook een *wajang* niet ontbrak. Een strijkorkest en een gamelan zorgden er voor, dat de stemming er in kwam en opgewekt bleef. Het program was uitgebreid en gaf elk wat wils. De entréeprijzen waren billijk. De opbrengst diende voor de oprichting van een meisjesschool te Soerabaja. *(Sinar Djawa).*

De Badoeis. De Japansche firma *Umazumé en Co.*, die op vele plaatsen in Bantam filialen heeft, is bezig de bevolking te overstroomen met reclameplaten betreffende *Djintanpillen*, welke evenals andere patent-medicijnen, tegen alle mogelijke kwalen moeten helpen. Zij worden verkrijgbaar gesteld te Semarang, waar de *DjintanCompany* 'n grooten voorraad heeft. Nu schijnt de firma voornoemd haar invloedsfeer ook in de residentie Bantam te willen uitbreiden, maar zeer zeker zal dit niet gelukken in dat gedeelte van de afdeeling Lebak van genoemd gewest, waar de Badoeïs reeds eeuwen lang als een afzonderlijke volksstam leven. De *Sarikat Islam* heeft ook al beproefd zich met die menschen in verbinding te stellen, doch dit is haar evenmin gelukt. En geen wonder, daar deze menschen in rechte lijn afstammen van de vluchtelingen, die na het ineenstorten van het rijk van Padjadjaran, waarvan Buitenzorg vroeger de hoofdzetel was, zich terugtrokken naar het stroomgebied van de Tjioedjoeng, benoorden de Goenoeng Sanggaboeana, waar thans de plaatsen Tjampea, Leeuwiliong, Djasinja, Sadjona en Moentjang gelegen zijn. Hunne voorvaderen waren in 't geheel niet van den Islam gediend, die de veroveraar *Hasan Oedin*, een zoon van den bij Cheribon overleden *Soenan Goenoeg Djati* (Hm. Malena), den stichter van den Islam op Java, hun had willen opdringen. *(Bintang Soerabaja).*

Lotsverbetering van de djaksa's. De regent van Batang, *Dhipokoesoemo*, is bezig in bovengenoemd blad de belangen der inlandsche Officieren van Justitie te bepleiten en vervolgt: *Djaksa's* zijn Inl. ambtenaren, die niet alleen moeten zorgen voor de crimineele zaken, doch aan wie ook de behartiging der belangen van het land in alle bij de landraden te behandelen civiele zaken is opgedragen. Hunne bezoldiging was het laatst geregeld in 1912. Sedert 1 Jan. 1917 zijn zij echter ten achter gesteld bij de *assistent-wedonos*, die nu beginnen op ƒ 140 's maands, met drie éénjaarlijksche verhoogingen elk van ƒ 20 en aldus na drie jaren het maximum van ƒ 200.—

halen. Het gebeurt niet dikwijls — zoo merkt de schrijver op — dat iemand, die het toppunt van grootheid heeft bereikt, zich nog herinnert welk een nederig baantje hij vroeger bekleedde. Regent Dhipokoesoemo was n.l. voordat hij *patih* van Batavia werd, Inlandsch Officier van Justitie te Djokdjakarta, in welke betrekking hij nog tijd had een boek over reglementen, de rechtspraak betreffende, te schrijven.

Inl. Studenten in Japan. „*Aladin* herinnert in de *Warna Warta* aan het vertrek van den gewezen *djaksa* van Poerworedjo, *Soemarsono*, naar Japan, om zich daar te lande te vestigen en toezicht te houden bij de studie van Inlandsche kinderen in het land van de Rijzende Zon. Schrijver deelt mede bericht gekregen te hebben, dat de Japansche Regeering een ieder, die met het doel om in Japan te studeeren, zich daar komt vestigen, in alle opzichten behulpzaam is. Reeds honderd Inlandsche kinderen moeten daar onder toezicht van *Soemarsono* vertoeven. Dit, volgens schrijver, flinke voorbeeld van *Soemarsono* zal weldra gevolgd worden door *Raden Mas Soetopo*, die het plan heeft opgevat om met eenige tientallen jonge Inlandsche kinderen de reis naar Japan te ondernemen, eveneens met de hulp der Japansche Regeering *(nanti mahoe pergi ka japan dan djoega dongan bantoean regeering Japan).* Op de vraag, hoe het komt, dat de Inlanders zich zoo voelen aangetrokken tot de vlag van de Rijzende Zon, wordt volgens den schrijver geantwoord, dat de Inlanders nu reeds driehonderd jaren vergeefs wachten op de belofte door Nederland gedaan, om het volksonderwijs in deze kolonie uit te breiden, omdat, naar men zegt, „het Inlandsche volk nog niet rijp genoeg is om meer onderwijs, met name ook *hooger onderwijs*, te ontvangen.”

Koelieschooltjes. Op tal van ondernemingen in de Buitenbezittingen, waar met contractkoelies wordt gewerkt, bestaan deze onderwijs-inrichtingen, waar de een of andere pientere Inlandsche schrijver aan de kinderen van het werkvolk de beginselen der wetenschappen bijbrengt. Thans heeft zich ook een *koelie* als „docent” ontpopt. De *Batjan-Archipel-Maatschappij* heeft, volgens de *Sinar Sumatra*, in Juni j.l. op haar koffieonderneming *Brangkadoelong* op het eiland Batjan (Molukken) voor de kinderen der contractanten een schooltje geopend, waar een contractant, die het diploma van kweekeling bezit, onderwijs geeft. Al dadelijk volgen 28 Inl. peuters trouw die lessen; er is geen ander schoolverzuim dan door ziekte.

Nog steeds „Gila Hormat”. In de *Darmo Kondo* wordt weder eens de aandacht gevestigd op de z.g. hormat-waanzin. Niet slechts in de Inl. bladen, maar ook telkens en telkens in vergaderingen van Inlanders — alzoo de schrijver — hoort men klagen over de praktische uitwerking van de z.g. „hormat-circulaire”, welke geheel in strijd is met de goede bedoelingen der Regeering. Meer en meer wordt gevraagd om er werkelijk nu eens in allen ernst uitvoering aan te geven, opdat er een einde moge komen aan het overmatige en noodelooze, bespotteiijke, niet meer tot den tegenwoordigen tijd behoorende *hormat*-betoon, dat nog door vele chefs van hunne ondergeschikten geëischt wordt. Een recent geval wordt aangehaald, waaruit wederom blijkt, hoe men zich stoort aan die „hormat-circulaire”. 't Is alsof men weet — alzoo de schrijver — dat men die circulaire gerust en straffeloos overtreden kan. Tot nu toe — zegt hij — is geen chef gestraft, die in strijd met die circulaire gehandeld heeft. De goede en ware bedoelingen worden daarvan niet begrepen. 't Is alsof men in den waan verkeert, dat de minderen onbeschoft en brutaal gemaakt worden en niet wordt begrepen, dat juist paal en perk gesteld moeten worden aan de overdreven eischen van de meerderen. Een Inlandsch ambtenaar wordt 't kwalijk genomen, als deze zijn Europeeschen chef in 't Maleisch aanspreekt of antwoord geeft. In Solo heeft zich verleden jaar iemand tot den Procureur-Generaal gewend, naar aanleiding van willekeurige en onbehoorlijke handelingen van zijn chef betreffende deze kwestie. Nu heeft zich een Inlandsch onderwijzer ook al tot den Procureur-Generaal gewend naar aanleiding van een hormat-kwestie. De P. G. H. B. (Inl. Ond. Genootschap) heeft zich met deze zaak bemoeid. Vooral ook bij den pandhuisdienst worden in den laatsten tijd meer en meer klachten vernomen.

Javaansche Koelie-werving voor het Buitenland. Onlangs werd in de dagbladen het bericht aangekondigd, dat door den Gouverneur-Generaal — alzoo de *Sinar Sumatra* — vergunning was verleend tot het werven van contractarbeiders op Java voor cultuur- en mijnbouwdoeleinden, respectievelijk in Noord-Britsch-Borneo voor een 1400 arbeiders, in de Straits en F. M. S. (Federated Mal. States) en in Nieuw Caledonië (de Fransche kolonie ten Oosten van Australië) voor ettelijke honderden koelies. Op deze wijze gaan jaarlijks duizenden Javaansche contractarbeiders naar vreemde koloniën, worden dus onttrokken aan de controle der N.-Indische Regeering. Wij vragen ons af — alzoo de schrijver — hoe deze vergunningen tot werving van een ten arbeidstelling van Javanen in den vreemde te rijmen is met de N.-I. wetgeving, waar ten aanzien van den Javaanschen emigrant naar de Buitenbezittingen, als contractarbeider, een koelieordonnantie is gesteld en de naleving daarvan, ter bescherming van de belangen van den Javaan, aan een nauwkeurig toezicht der arbeidersinspectie is onderworpen? Indien de Regeering zich op het standpunt stelt hare „onmondige” onderdanen te moeten beschermen tegen willekeur en vexatiën, waarom wijkt zij dan af van dit principe, waar het geldt het leiden van deze onderdanen naar vreemde gewesten onder vreemde vlag, waar haar controle ten eenenmale uitgesloten is en waar andere wetten en toestanden bestaan, die het geheele arbeidsstelsel van den Javaan buiten Java buiten werking stellen en waardeloos maken? Het arbeidscontract, waarop de werving op Java kan geschieden, is voor de Engelsche koloniën bij de aldaar vigeerende arbeidswetten nietig en het moet der Ned. Regeering toch bekend zijn, dat slechts met „one month notice” de arbeider zich aan de ondernemingen kan verbinden. Waarom wordt nu de werving van Javanen voor die vreemde landen toch wel toegestaan en acht de Regeering een verder toezicht op haar onderdanen in den vreemde niet noodzakelijk en wordt in de Buitenbezittingen haar arbeidswetgeving angstvallig, met de meeste nauwgezetheid wel in toepassing gebracht? De Britsch-Indische Regeering denkt er niet zoo over en heeft de immigratie en werving van Britsch-Indische contractkoelies en klingen voor de N.-I. bezittingen geweigerd. Het heette: „we dont want slavery”. Zelfs de vrije immigratie zou slechts in overweging kunnen worden genomen naar de Ned.-Indische bezittingen, indien een Engelsch resident ter plaatse alle belangen harer onderdanen zou kunnen behartigen en waarborgen. Springt hierdoor niet voldoende in het oog, dat de N.-I. Regeering ten opzichte harer plichten als koloniale mogendheid tegenover haar Inlandsche bevolking tekort schiet?

Inl. Onderwijzer-salaris. De *Darmo Kondo* deelt mede vernomen te hebben, dat de tractementen van de Inlandsche onderwijzers, afkomstig van de Hoogere Kweekschool te Poedworedjo, om te beginnen op *f* 100 's maands gebracht zijn, met *drie* jaarlijksche verhoogingen van *f* 25, zoodat na *zes* keeren een maximum van *f* 250 's maands bereikt kan worden. Is hij daarbij hoofdonderwijzer, dan geniet hij er nog een toelage van *f* 25 's maands bij.

Inl. Onderwijs. Mede vermeldt bovengenoemd blad, dat, na afloop van de *poeasa*, de volksschool gebracht zal worden onder de inspectie van het Inlandsch onderwijs. Dit bericht werd evenwel nog niet bevestigd en het blad vermoedt, dat het wellicht nog twee jaren zal duren vóór 't zoover komen zal.

In de *Sinar Djawa* schrijft „*Djawananer*”. vernomen te hebben, dat aan verscheidene hoofden van 2e klas-scholen verweten is, dat zij niet genoeg leiding gegeven hebben aan de hun toegevoegde hulponderwijzers, daar dezen tot nu toe geen blijken van geschiktheid voor hun werk gegeven hebben. Die hoofden van scholen zouden zelfs voor een overplaatsing in aanmerking gebracht worden. De schrijver vraagt zich af: waarom alle hoofden van scholen over één kam geschoren worden? Er zijn er toch onder, die hulponderwijzers onder zich hebben, eerst kort in dienst, en anderen met hulponderwijzers, die langer in dienst, en meerdere ervaring hebben. Vroeger moest men eerst *twee* jaren *magang* (aspirant)-*goeroe* geweest zijn, alvorens het examen van kweekeling te mogen afleggen. Nu zijn 't jongelieden van zeer jeugdigen leeftijd, met nauwelijks 3 à 6 maanden dienst, soms pas van de schoolbanken gekomen, die aan het hoofd van een klas gesteld worden.

WAT DE CHINEES VERTELT

Achterlijk. Bij de handelsafdeeling der *Prins Hendrikschool* te Batavia, een inrichting, waar behalve

Hollandsche kinderen ook Chineezen en Inlanders onderwijs krijgen, wordt o.m. nog het volgende boek als leesboek gebruikt: *Klinkert. Opstellen ter vertaling in het Maleisch.* Daarin komt o.a. het volgende voor:

Over de Chineezen.

„De Chineezen zijn een wonderlijk volk. Zij dragen een staart op hun geschoren hoofd, zijn gekleed in een wit katoenen baadje en een zwarte broek. Zij eten gaarne varkensvleesch, zeeslakken en ander onrein gedierte, zooals ratten en haaien. Ook drinken zij gaarne jenever, arak en een Chineeschen drank, *tjoe* geheeten. Zelden komen er vrouwen uit China, omdat de Keizer van China dit niet vergunt. De enkelen, die komen, zijn bijna allen publieke vrouwen, enz."

Ik kan niet nalaten, schrijft *T. L. Lie* hierover in de *Java Bode*, mijn verwondering te uiten, dat genoemd boek, waarin de Chineezen, op zijn zachtst uitgedrukt, bespot worden, nog als leesboek op genoemde school gebruikt wordt. Immers elk weldenkend mensch, die het bewuste hoofdstuk onder de oogen krijgt, zal zich bewust zijn van de insinuaties, die in de aangehaalde zinsneden vervat zijn. Des te meer zal de Chineesche leerling hieraan aanstoot nemen en het zal toch niet de bedoeling zijn, om door het onderwijs rassenhaat aan te kweeken. Wat mij ook bevreemdt, is dat op de N.-I. scholen (ik bedoel hier meer de H.B.S.-en en de H. Ch. scholen) zoo weinig aan de geschiedenis en aardrijkskunde der Oostersche landen wordt gedaan en in 't bijzonder van China en Japan. Deze landen zijn volgens mijn bescheiden meening voor ons in Indië van veel meer belang dan bijv. Oostenrijk of Rusland. Aan de Chineezen toch heeft Nederlandsch-Indië voor geen gering gedeelte zijn bloei te danken en *the study of Chinese civilisation can help to solve the problem of saving the civilisation of Europe from bankrupty.*"

S. I. Een correspondent van de *Sinar Sumatra* uit Benkoelen schrijft 't volgende: De heer Liefrinck wacht reeds op eenige plaatsen tevergeefs op klachten. Tot dusver kwam nog geen levende ziel bezwaren inbrengen, noch diende men schriftelijk klachten in. Of ja, toch wel: Een president van een zekere S. I. afdeeling beklaagde er zich over, dat de oprichters, *hadji-Mohamad* en *hadji Joenoes*, beiden ook bekleedende het eervolle ambt van „*prokureur bamboe*", beloofd hadden om een deel van de ingezamelde gelden te zullen afstaan aan den afdeelingspresident, als fonds voor de afdeelingskas. Deze afdrage vond echter tot nu toe nog niet plaats, hetgeen die afdeelingspresident niet naar behooren vindt. Er zijn een president, een vice dito, commissarissen, een secretaris, ook een thesaurier, maar een afdeelingskas bestaat er niet. De leden hebben sedert niet meer willen afschuiven.

Gelijkstelling. In tegenstelling met de residentie Soerakarta, waar de Chineezen zich herhaaldelijk bij groepen laten gelijkstellen met Europeanen, bestaat in de residentie Pekalongan, met een bijzonder sterke Chineesche bevolking, bitter weinig liefhebberij voor die gelijkstelling. Alzoo de *Bintang Soerabaja.*

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

In Palestina.

De op de Turken behaalde overwinning, waarbij Gaza in handen der Engelschen viel, wordt in de ententepers graag en druk besproken; om de Italianen ook weer een succes te geven, wordt zorgvuldig vermeld, dat zij een aandeel in den strijd hebben gehad. Ontegenzeggelijk is daar aan de T. een flinke klap toegebracht die niet alleen plaatselijk een ernstige nawerking kan hebben, maar die ook van beteekenis kan worden in verband met de voornemens, die blijkbaar bestaan om in Palestina weer een Joodsch rijk te stichten.

Den 7en November rukten de Britsche troepen tot Gaza op en bezetten de geheele verdedigingslinie, waarvan dit 't steunpunt was. De aftrekkende vijand werd krachtig achtervolgd, terwijl vliegtuigen hem zonder mededoogen teisterden, door vuur uit machinegeweren op geringe hoogte. Tevens werden 't station voor den transportspoorweg te Meidhel en een vliegpark met bommen uit de lucht bestookt. Hierbij werkte bovendien 't scheepsgeschut nog mee, dat de terugtrekkende colonnes en den spoorweg mede onder vuur nam. Niet alleen werkten land-, lucht- en waterstrijdkrachten samen en waren infanterie, artillerie, cavalerie en vliegtuigen in actie, maar ook waren strijdkrachten uit allerlei windstreken hier vereenigd. Naast Yeomanry, Britsch Indische, Australische troepen, te land naast Engelsche, Fransche en Italiaansche afdeelingen, ter zee de Union jack en de Fr. driekleur.

Gaza zelf was een onaanzienlijk plaatsje, maar 't was, onder leiding van Duitsche officieren, tot steunpunt van een uitgestrekte loopgravenlinie gemaakt. Deze werd echter zoodanig onder artillerievuur genomen, dat 't verblijf er in, vooral voor niet in den stellingoorlog geschoolde troepen, onhoudbaar was gemaakt, vóórdat de algemeene aanval begon. De vermeestering was toen niet meer moeilijk.

Generaal Allenby, die hier 't bevel voert, kon na dien nog een voortgezette actie melden, zoodat ook Askalan reeds bezet werd.

De opgave van de krijgsgevangenen loopt in meerdere duizenden, zonder dezen zouden de T. nog 10.000 man verloren hebben, met vele kanonnen en veel andere buit.

't Geheele T. leger trok in noordelijke richting terug. Zullen de geallieerden weer de uitroep „Jerusalem! Jerusalem!" door de wereld mogen laten klinken?

Joodsch Palestina.

't Joodsche correspondentiebureau meldt, dat in alle Joodsche kringen in Amerika verwacht wordt, dat men op den drempel staat der verwezenlijking van 't 2000-jarig ideaal van 't Joodsche volk. Tevens vestigt het er de aandacht op, dat met Balfour's verklaring in het Lagerhuis voor 't eerst in de geschiedenis sedert de Joodsche verstrooiing een christelijke regeering haar wil te kennen geeft, om 't Joodsche volk weer vrij en zelfstandig te maken en de mogelijkheid te openen een normaal leven op den historischen bodem te hervatten.

De landen, die niet Turksch mogen blijven.

In zijn rede van 6 November in 't Lagerhuis kwam Balfour nader voedsel geven aan onze opvatting, dat er nog geheel andere moeilijkheden uit te maken zijn dan 't Elzas-Lotharingen vraagstuk. 't Mag Engeland niet onverschillig zijn, dat Armenië aan Turkije terug komt. 't Kan niet gedogen, dat Arabië weer Turksch wordt. Daar hij de onbaatzuchtige politiek van Groot Brittannië te verdedigen had, liet hij na over Egypte te spreken, dat ook niet meer aan Turkije toe te kennen zal zijn en onder den indruk der Italiaansche nederlagen vond hij 't verstandig Tripolis onaangeroerd te laten. Wel kon hij, deze alle indachtig, toch verzekeren, dat Engeland geen enkele werkelijke Turksche staatsgemeenschap wil vernietigen, geen staatsgemeenschap die uit Turken bestaat en door Turken voor Turken bestuurd wordt op de wijze, die Turken past. „Maar laten wij", zeide hij, „niet de mogelijkheid, den plicht uit 't oog verliezen, om onder 't Turksch bewind een volk vandaan te halen, dat niet Turksch is, dat door de Turken getyranniseerd is, enz."

Al kan men voor dit inzicht ten opzichte van Armenië meevoelen, 't klinkt toch eigenaardig als 't aangepast wordt aan een politiek die ook Egypte tegen den zin der Egyptenaren Engelsch, en Tripolis tegen den zin der bevolking Italiaansch wil doen blijven. Uit deze beschouwingen blijkt echter juist hoeveel bezwaren aan 't vinden van een eenvoudige oplossing verbonden zijn. De vrede door overleg blijft hierdoor in 't verschiet en die door 't zwaard lijkt geenszins dichtbij.

Gevolg van gebrek aan scheepsruimte in Frankrijk.

Op aandringen van de Fransche regeering hadden de koloniën in West- en Midden-Afrika zich beijverd om groote voorraden palmnoten, andere oliegevende producten en granen op te stapelen. De regeering had deze bestemd om aan haar geleverd te worden en had de verkoop en het vervoer geheel geregeld. De hooge bestuursambtenaren hadden zich ingespannen om op deze wijze tot voorziening in den nood van 't moederland bij te dragen; goed gevulde pakhuizen wachtten op de schepen.

Doch 't heeft niet mogen zijn zooals 't plan werd opgezet. Volgens de officieele verklaring zijn meer dringende en meer belangrijke transporten uit te voeren dan die van de koloniale voortbrengselen, de schepen hebben dus, naar 't heet, voorloopig een andere bestemming gekregen. Dit brengt de koloniën in een hoogst onaangename en zelfs bedenkelijke positie; verwacht wordt wel, dat de regeering de gedane bestellingen zal honoreeren, doch hiermede is de kwestie niet ten volle opgelost. Intusschen zal wat bewaard kan worden in de pakhuizen blijven en zal men trachten voor 't overige een afnemer in 't binnenland of de buurlanden te vinden, maar deze laatste produceeren veelal hetzelfde.

Een beteekenisvolle overeenkomst.

De verklaring door de Japansche missie in Amerika reeds in toespraken uitgedrukt, dat 't Rijk van den Mikado voor China de open-deur-politiek voorstaat, is nu in een officieele overeenkomst neergelegd. Dit kan van groote beteekenis in de geschiedenis worden. De Japansche vertegenwoordiger graaf Isji en de Amerikaansche minister van buitenlandsche zaken Lansong, onderteekenden de acte, waarbij de V. St. de bijzondere belangen van Japan in China erkennen, en waarbij beiderzijds het beginsel der open-deur in China wordt bevestigd.

Wij gaven vroeger aan, wat Japan als zijn bijzondere belangen in China beschouwt en wenscht te doen beschouwen, nu hieromtrent overeenstemming verkregen is trekken de wolken weg, die zich daar boven den oceaan samenpakten. De tijd kan komen, dat de goede verstandhouding zal verkeeren, maar voor de naaste toekomst is 't verschiet opgehelderd. De beide regeeringen spreken in haar nota's openlijk uit de boosaar-

dige berichten uit de wereld te willen helpen, die in omloop zijn gebracht. De V. St. erkennen de bijzondere belangen, die Japan, wegens de nabijheid van China, in 't aangrenzend gebied heeft, maar de territoriale souvereiniteit van China blijft onaangetast, evenals zijne onafhankelijkheid. Voor allen zal gelijke gelegenheid bestaan in China handel en nijverheid te drijven. Japan en Amerika zijn er tegen gekant dat eenig rijk zich eenig bijzonder recht of voorrecht verschaft, dat niet strookt met de onafhankelijkheid of de integriteit van 't Rijk van 't Midden.

Zoolang Japan sterk uitgerust was en N. Amerika geen vloot en geen leger had, nam 't een dreigende houding aan, nu de V. S. zich tot groote krijgstoerustingen zetten, hebben de landen elkander spoedig gevonden. Een illustratie voor: wie den vrede wil wapene zich ten strijde.

Behalve deze overeenkomst werd een andere gesloten over de samenwerking in 't oorlogvoeren tegen de Duitsche regeering. Hoewel ten deze geen openlijke verklaring van de verkregen resultaten is gegeven, kan de Amerikaansche regeering zich toch voldaan verklaren over de ontvangen verzekering, dat Japan den wensch koestert, zijn aandeel te hebben in de onderdrukking van 't Pruisische militarisme en begeerig is op elke practische manier hiertoe mede te werken. Zoolang men niet weet wat hierbij in 't schild wordt gevoerd, is 't moeilijk te zeggen of in deze verklaring op een bepaald plan tot gemeenschappelijk optreden gedoeld wordt.

Vrouwen in 't Canadeesche parlement.

Alberta, een provincie van Canada, heeft dadelijk na de invoering van 't vrouwenkiesrecht een vrouw in 't parlement gebracht. De kiezers aan 't front in Europa hebben hun kiesrecht behouden, dan deze is de keuze gericht op juffrouw Roberta C. M. Adams, als verpleegster werkzaam in een militair hospitaal in Engeland. Deze keert naar Canada terug om haar plicht als volksvertegenwoordigster te vervullen, maar na sluiting der zitting komt zij weer haar taak als verpleegster hervatten. Na den vrede heeft zij zich o.a. tot roeping gesteld geschikte betrekkingen voor de terugkeerende krijgers te vinden.

De afbetaling van de Deensch West-Indische eilanden.

N.-Amerika heeft de 25 millioen dollars nog niet betaald voor de 3 Deensche eilandjes. Volgens Aftonbladet geeft de waardevermindering van den Am. Doll. een vermindering van ruim een vijfde.

Onder bondgenooten.

Volgens Portugeesche bladen zouden de Amerikanen de Azoren helpen bezet en op Porto del Gado versterkingen aanleggen.

Dienstplicht in Australië.

De Austr. regeering heeft besloten opnieuw een volksstemming over den dienstplicht uit te schrijven. Zooals men zich zal herinneren, leed de partij van den premier Fisher bij 't vorige referendum de nederlaag, toch bleef hij aan. Blijkbaar acht hij nu de publieke meening voldoende bewerkt om een nieuwe, verbeterde uitspraak uit te lokken.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Een proefschrift.

Jhr. W. H. Alting von Geusau heeft een proefschrift met stellingen in 't licht gegeven waarvan de titel luidt: Neutraliteit der Overheid in de Nederlandsche Koloniën jegens Godsdienstzaken". De slotsom waartoe de schrijver op pagina 189 van zijn geschrift komt is, dat neutraliteit in godsdienstzaken voor de overheid een onmogelijkheid is, als men het woord neemt in deu ongerijmden zin van: een houding, die nooit instemming of afkeuring mag aangeven. De houding der overheid — aldus de schrijver — zoowel jegens individuen als jegens gezindten, laat zich in elk geval terugbrengen tot een houding van tegengaan of tot eene van in de hand werken Tertium non datur. Volstrekte neutraliteit ware alleen mogelijk, als de overheid zich met de geestelijke belangen harer onderdanen eenvoudig niet inliet; een houding die praktisch natuurlijk evenmin denkbaar is, als de veronderstelling, dat de overheid zich de stoffelijke belangen des volks niet zou aantrekken. Wel echter kan de overheid trachten, zoowel ten aanzien van individuen als van gezindten, dat tegengaan eenerzijds tot een zoo gering mogelijken omvang (handhaving van orde, rust enz.) te beperken, dat in de handwerken anderzijds zoo rationeel mogelijk te doen zijn. Deze neutraliteit, opgevat in betrekkelijken zin dus, staat, blijkens het thans beëindigde onderzoek, aan de overheid bij haar daden, ook ten opzichte van de koloniale godsdienstzaken, voor oogen; al geeft de toepassing van dit beginsel meermalen stof tot critiek.

In Oost-Indië — zoo eindigt dit proefschrift — heeft de overheid voor de vraag of haar houding „neutraal" is, geen wetsartikel als toetssteen, maar moet zij het veel moeilijker criterium toepassen van wat haar door haar eigen moraal, haar eigen geweten wordt ingeblazen. En alleen wanneer de overheid ook in haar koloniale inzettingen „het publieke en sociale belang eerbiedigt van alle standen en landaarden en partijen", alleen wanneer zij ook in haar koloniale wetgeving „het onbaatzuchtige aankweekt waar het maar kan" (woorden van Prof. van Vollenhoven) zal het mogelijk blijken, aan dat vage criterium een vorm te geven, waaraan zij zelf, en waaraan ieder ander houvast heeft.

De Ingenieur.

In No. 45 van dit weekblad eene beschouwing van Ir. A. Groothoff naar aanleiding van het onlangs ingediende wetsontwerp tot aanvulling van het Regeerings-Reglement van Ned.-Indië met een bepaling betreffende waterschappen. Schr. kan zich om verschillende redenen niet met den tekst van het ontwerp vereenigen; zoo is bijv. aan de reeds aanwezige waterschappen in de Vorstenlanden nu reeds een veel ruimer arbeidsveld te beurt gevallen dan hun volgens het ingediende wetsontwerp, dat slechts de zorg voor waterkeering en watervoorziening opnoemt, kan worden toegekend.

De Waterstaatsingenieur.

De Mei-afl. bevat o.m.: Een ontwerp voor twee verstijfde kabelbruggen van 112 M. wijdte (gebouwd in den weg Loemadjang-Paririan over de besoeks Moedjoer en Pantjing), door A. E. Jurgensen. — Watervoorziening voor de cultures in de vlakte, door Ch. G. Cramer. — Sanitary engineers op de Philippijnen. — De Indische aannemerskwestie, door J. Homan van der Heide. — De Indische aannemerskwestie, door C. L. M. Lambrechtsen van Ritthem.

In- en Uitvoer.

No. 45 van het weekblad „In- en Uitvoer" geeft het vervolg der beschouwingen van „een medewerker te Weltevreden" over de verschuivingen in het handelsverkeer van Java met het buitenland in 1916. Schr. behandelt thans den uitvoer van Java naar Europa, Azië, Australië en Amerika. Het zijn vooral de uitvoeren naar laatstgenoemd werelddeel, welke in 1916 belangrijk zijn toegenomen. Naar de Vereenigde Staten en Canada werd voor een waarde van 42.9 millioen gulden (of 160 pCt.) meer uitgevoerd dan in het jaar te voren. De vermeerdering hangt niet af van een enkel artikel, zooals bij de uitvoertoename naar Europa het geval was (schr. doelt hier op den abnormalen suiker-uitvoer naar Engeland), ze laat zich over een groot aantal artikelen differentieeren. Schr. acht het ten slotte vrij zeker dat de export-handel van Java naar Noord-Amerika zijn snellen groei in de naaste toekomst zal voortzetten en dat hij na den oorlog niet weer in het niet zal terugzinken.

Koloniaal Tijdschrift.

De Nov.-afl. opent met een waardeerend redactioneel afscheidswoord naar aanleiding van het aftreden van den voorzitter der Vereeniging van ambtenaren B. B., den heer G. F. de Bruyn Kops.

Onder het opschrift „De groote plaag in de padi", geeft de heer V. de Leeuw eene beschrijving (tekst eener voordracht gehouden voor de Ned.-Ind. Bestuursacademie in Nov. 1916) van eene plaag in het rijstgewas, waardoor voor de Inlandsche bevolking jaarlijks tonnen gouds verloren gaan. De ziekte en sterfte van het gewas ontstaat door de boordervlinder, die haar eitjes in de jonge padi legt. De kleine rupsen, die uit de eitjes zijn gekomen, gaan, zich al voedende, door de bladscheeden heen naar binnen en daarna naar beneden in den stengel, waar ze het weefsel wegvreten.

De heer D. G. Stibbe publiceert het eerste gedeelte eener uiteenzetting van de Amerikaansche bestuurspolitiek in de Philippijnen.

Een merkwaardige kijk op eene bladzijde uit de bestuurspraktijk geeft een met „D." onderteekend stukje waarin de correspondentie inzake belastinginning tusschen een controleur B.B. en zijn chef wordt openbaar gemaakt. Uit die correspondentie blijkt hoe lichtvaardig sommige chefs hunne ondergeschikten kunnen betichten van een *tekort* aan toewijding op belastinggebied; wat wel tengevolge *moet* hebben (in het algemeen ten minste, vooral ten aanzien van hen die niet te vast in hun moreele schoenen staan), een *te veel* aan toewijding, een voor de bevolking ondulbare hardheid en fiscaliteit. Waartoe *dat* leiden kan, schijnt onlangs door het onderzoek van den heer Liefrinck op de Buitenbezittingen voldoende te zijn gebleken.

In een artikel, gedateerd Tjikadjang April 1917, zet de heer M. F. Winkler uiteen hoe hij zich voorstelt, dat de bereidig van thee door de bevolking zelf, een tak van *Inlandsche groot-industrie* zou kunnen worden.

Verder bevat deze afl. nog: Banierdragers van het Binnenlandsch Bestuur, door S. Kalff (slot). — De ambtenaren B.B. en de officieren, door G. L. Gonggrijp. — Begrooting van uitgaven en ontvangsten van het Mangkoe Nagorosche Rijk voor het dienstjaar 1917, door J. H. Abendanon. — Verscheidenheden, door H. D. — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door J. P. — Vreemde koloniën, door H. D. — Bibliographie, door C. v. d. V.

Uit Zendingsperiodieken.

De Macedoniër van 1 Nov. bevat o.m. Theologische opleiding van Javanen, door D. Bakker. — Oemboe Djama Karai Mandjawa, radja van Lewa, een berucht „vorst" op het eiland Soemba † Januari 1917, door D. K. Wielenga.

Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging. In het Nov. nummer het slot der mededeelingen over de opening van het nieuwe gebouw der Ned. Zendingsschool te Oegstgeest.

In het Maandbericht van het Nederl. Zendelinggenootschap van Nov. o. a. de aankondiging van een werkje: De Zendingsklok, een verhaal uit den zendingsarbeid op Nias, door J. N. Bieger.

Het November-Nr. der Annalen van het Missiehuis te Tilburg heeft een artikeltje van den missionaris J. Staal, getiteld: De levensloop van een Doesoen, waarin achtereenvolgens de geboorte, de jeugd, het huwelijk, de ziekte en de dood van deze Dajaks worden beschreven.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van deel 57, afl. 3: Een voorloopig onderzoek betreffende de verschillende soorten van anophelinen te Soerabaja voorkomende, door M. L. van Breemen. — Over Glycosurie in de tropen en Low fiver, door C. D. de Langen en Dr. H. Schut. — De pestbestrijding vroeger en thans, door Dr. O. L. E. de Raadt. — Trichomonascysten, door S. L. Brug. — Rattenbeetziekte, door Dr. W. J. Bais. — Een geval van rattenbeetziekte, door A. Pondman. — V. Syphilis en gonorrhoe eener Javaansche koeliebevolking, door Dr. J. C. J. C. Smits. — Eenige aanteekeningen over het gebruik van salvarsan en neosalvarsan bij framboesia tropica, door P. Broertjes.

Als bijlage (van deel 56, afl. 6) verscheen tegelijkertijd het verslag van den dienst der pestbestrijding over het 2e kwartaal 1916.

Publicaties Ned.-Ind. Landbouw Syndicaat.

In afl. XV van den loopenden jaargang onder verschillende mededeelingen o.m. de tekst eener voordracht van Dr. Ultée, getiteld: Eenige proeven over den invloed van het verwijderen der koffie op de rubberproductie.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Inhoud van de Juli-afl. I. Oorspronkelijke bijdragen: Chronologisch register der meest voorkomende dienstvoorschriften van het boschwezen in Ned.-Indië. Derde vervolg, door J. van Roosendael. — Iets over diktegroei bij padi, door C. Draaisma. — Een bericht over het gebruik van Palembangs wildhout voor masten in den compagniestijd, door E. H. B. Brascamp. — Herinneringen aan een oud-lid van het college van administratie van houtbosschen onder Daendels, een halve eeuw later over het beheer der djatibosschen, door E. H. B. Brascamp. — Het door de Oost-Indische Compagnie ingenomen standpunt met betrekking tot den uitvoer van djatihout in 1790, door E. H. B. Brascamp. — Korte mededeelingen: Staat van de particuliere boschperceelen, welke in 1917 in werking traden, gevende tevens een overzicht van het verloop der inschrijvingen. — Referaten en vertalingen: Beheersching van overstroomingen, door P. A. Oudemans. — Houtexploitaties. — Het boschbedrijf op Celebes.

Locale Belangen.

Afl. 2 van het orgaan der vereeniging voor Locale Belangen heeft een artikel van V., getiteld „Vreemde opvattingen", waarin schr. doet uitkomen welke zonderlinge denkbeelden ten aanzien der Indische decentralisatie in Nederland nog bestaan, zelfs onder oud-Indische bestuursambtenaren (in casu de kroniekschrijver van het Koloniaal Tijdschrift). — Een uittreksel van „Indrukken over den Amerikaanschen gezondheidsdienst op de Philippijnen." — Verder o.m. een overzicht van een lijvig boekdeel (bijvoegsel behoorende bij het Gemeenteblad van Batavia): Voorstellen tot organisatie van den handel in versche levensmiddelen, door Dr. J. Hellemans, gemeente-veearts van Batavia.

Weekblad voor Indië.

No. 14 bevat een geïlustreerd artikel over de Madoera Stoomtram, welke een bizondere positie in het tramwezen inneemt, omdat ze behalve tram, ook Stoomvaart maatschappij is.

In No 16 een tweetal korte bijdragen (waarvan één geill.) naar aanleiding van de onlangs gehouden nijverheidstentoonstelling te Madioen.

De heer M. van Geuns houdt in No. 17 eene nabetrachting (gedateerd Den Haag, April 1917) over „Indië Weerbaar". — Verder in dat Nr. o.a. Invoer van volbloed Bengaalsche runderen in Zuid-Kedoe. — Reisindrukken uit Banka, door C.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 45: Het bankwezen in Nederlandsch West-Indië, door Mr. G. J. Fabius, besproken door A. D. — Djambi aardolie maatschappij. — Mededeelingen van het Proefstation voor Thee, besproken door Dr. A. W. Nanninga. — De principes van dryfarming en het belang daarvan voor de suikercultuur, besproken door J. Sibinga Mulder. — Huldiging van Prof. Hugo de Vries. — Verordening inzake de klapper-belasting enz. in den Toelau Toedjoeh Archipel, de Tambelan- en Wates-eilanden. — Onze West in woord en beeld, besproken door J. Sibinga Mulder. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Banier.

In No. 29 van dit weekblad vindt men uitvoerige mededeelingen van iemand, die de reis Holland-Indië, via Siberië heeft gemaakt. De schr. verklaart zich bereid nadere inlichtingen te verschaffen.

De Java-Post.

Het Nr. van 29 Juli 1917 bevat weder een artikel van den heer J. Suys over het Indische Staatsbeleid; thans behandelt schr. de toekomst van het middelbaar onderwijs in Indië. — No. 30 brengt een tweetal bijdragen op ethnologisch gebied, n.l. van Pr. H. Geurtjens, getiteld: Over gemoedelijke koppensnellers en kinderroovers (op de Kei-eilanden); en van Pr. P. Vertenten: Mijmeringen van een ouden Kaja-Kaja (Nieuw Guinea).

* * *

Ten slotte een opgave van titels, deels aan verschillende bibliografiën ontleend.

Jaarboek voor Suikerfabrikanten in Ned.-Indië, 22e jaargang 1917-18. Met kaart aangevende de ligging der Suikerfabrieken op Java en Madoera (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Stephan de Lima de Amboneesche toovenaar. Een verhaal uit Oud-Batavia, door A. Th. Manusama (Weltevreden, Visser en Co.)

Der Reis in der Weltwirtschaft, von Dr. H. Schumacher (München und Leipzig, Verlag von Duncker & Humblat).

Shells as evidence of the migrations of early culture, by J. Wilfrid Jackson (Manchester, University Press).

Schädelkultus der Dyak und anderer Stämme des malaiischen Archipels, von F. Heger (Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien. Band 47, Helft 4).

Antithese in Indië? door C. P. en M. W. C. Cohen Stuart-Francken (De Schakel), 1917, blz. 122.

Naar den Bromo en het Tenggergebergte, door Van der Brugh (Buiten, 27 October 1917).

Wat zou Nederland zijn zonder Indië, door E. — Het rapport Van Kol (Hou en Trou, October 1917).

Nog iets over besnijdenis in Ned.-Oost-Indië, door H. Jacobs (Ned. Tijdschr. voor Geneeskunde, 13 Oct. 1917).

Zakflora voor de landbouwstreken op Java, door Dr. I. Boldingh. Met voorwoord van Dr. J. C. Koningsberger (Batavia, 1916).

Diplomatieke bescheiden betreffende de toelating van oorlogsschepen en bewapende handelsvaartuigen binnen het Nederlandsch rechtsgebied (Batavia, Landsdrukkerij).

De Katholieke missiën in Nederlandsch-Indië, door H. Welbergen (Leiden, Uitgave Mij. „Futura").

Nederland buiten Europa. Aardrijkskundige schets der bezittingen en koloniën. (Groningen—Den Haag, J. B. Wolters).

Eerste Zuid-Sumatra Conferentie Congres-onderwerp I. De beteekenis en de toekomst van den mijnbouw in Zuid-Sumatra, door H. Philippi. (Uitgegeven door de Zuid-Sumatra Landbouw- en Nijverheidsvereeniging).

Schetsen uit den Oost (kerkelijk en godsdienstig leven), door E. M. van Kerkrade (Hervorming, jaarg. 1917, blz. 310).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De

Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur der Vereen. „Oost en West":

Concept-Notulen van de Hoofdbestuursvergadering op 27 October 1917.

Aanwezig de Leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter, R. Zuyderhoff, Onder-Voorzitter, Mevrouw M. Ten Bosch-Bosscher (Den Haag), J. P. Th. J. Brondgeest (Haarlem), Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs (Breda), T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn), F. E. Luitjes (Nijmegen), Ch. Monod de Froideville (Studenten-Afd. Leiden), Mevrouw J. E. van Oeveren-van Schaik (Utrecht), H. W. Scheuer (Leiden), J. M. G. Baumann (Arnhem) en E. F. Grooss, Secretaris.

Afwezig de Leden: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. H. Calmeyer (Apeldoorn), Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam), Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam), C. de Vries (Amsterdam); de Heeren Calmeijer en de Vries met kennisgeving van verhindering.

De Voorzitter opent om 2 uur n.m. de vergadering met een woord van welkom, in het bijzonder tot het nieuw benoemde lid, den Heer J. M. G. Baumann, dien hij met zijn benoeming feliciteert en wien hij een langdurige, aangename samenwerking met het Hoofdbestuur toewenscht.

I. *Notulen.*

Overgaande tot de agenda, vraagt de Voorzitter of een der aanwezigen iets op te merken heeft naar aanleiding van de in het „Koloniaal Weekblad" van 26 Juli j.l. No. 30 gepubliceerde concept-notulen van de vorige Hoofdbestuursvergadering, of voorlezing daarvan wenscht.

Daar geen der aanwezigen het woord verlangt, worden die notulen goedgekeurd en gearresteerd.

II. *Voorstel tot tijdelijke vereeniging van de functies van Secretaris en Penningmeester in één persoon.*

De Voorzitter deelt mede, dat sedert het overlijden van den vorigen Penningmeester, den Heer A. A. C. Harting, de 2e Penningmeester, de Heer E. F. Grooss, Secretaris van het Hoofdbestuur, diens functie bij de zijne heeft waargenomen. De ondervinding met deze samenvoeging van werkzaamheden gedurende vijf maanden opgedaan, heeft het Dagelijksch Bestuur aanleiding gegeven, thans met het voorstel aan te komen om dien toestand te bestendigen, ook met het oog op de bekendheid van den heer Grooss met het koopmans-boekhouden, wat ten goede kan komen ter verkrijging van een zuiver beeld van den geldelijken toestand in zijne verschillende onderdeelen, terwijl aldus mede de gelegenheid geopend wordt den functionaris een toelage te geven, welke eenigszins in overeenstemming is met de uitgebreidheid der werkzaamheden.

Indien dit voorstel de instemming der vergadering zou mogen verwerven, zal daarmede een voorstel tot wijziging der Statuten en van het Huishoudelijk Reglement gepaard moeten gaan, welke aldus zal moeten worden geredigeerd, dat een eventueele terugkeer tot den ouden toestand mogelijk blijft.

Na eenige discussie, wordt het voorstel met algemeene stemmen aangenomen, ter voorbrenging in de a.s. Algemeene Vergadering.

IV. *Regeling van de positie van den Secretaris-Penningmeester.*

Op verzoek van den Secretaris-wd. Penningmeester, die kieschheidshalve en om de debatten niet door zijn tegenwoordigheid te beïnvloeden, verzocht heeft gedurende de behandeling van deze aangelegenheid de zaal te mogen verlaten, wordt besloten de behandeling van punt IV der agenda aan die van punt III te doen voorafgaan.

De Secretaris-wd. Penningmeester verlaat de zaal; de Onder-Voorzitter neemt op zich de aanteekeningen voor punt IV te houden.

Het Dagelijksch Bestuur stelt voor de toelage van den Secretaris-Penningmeester vast te stellen op *f* 100 per maand, welk voorstel geen tegenstand ondervindt en, na eenig debat, met algemeene stemmen wordt aangenomen ter voorbrenging in de a.s. Algemeene Vergadering.

III. *Voorstel tot wijziging der Statuten en van het Huishoudelijk Reglement.*

De door het Dagelijksch Bestuur ingediende wijzigingsvoorstellen worden, na eenig debat, goedgekeurd, behoudens dat het Dagelijksch Bestuur uitgenoodigd wordt, de redactie van het voorgestelde artikel 7 van het Huishoudelijk Reglement nader te overwegen voor het juiste verband met de statuten of andere aansluitende bepalingen.

Het voorstel (ter voorbrenging in de a.s. Algemeene Vergadering) van het Dagelijksch Bestuur bevatte de volgende wijzigingen:

Statuten.

Art. 8.

Het tweede lid aan te vullen met:

„de betrekkingen van Secretaris en Penningmeester kunnen in één persoon vereenigd zijn; in dat geval wordt uit de in den kring 's-Gravenhage gevestigde leden van het Hoofdbestuur door de Algemeene Vergadering almede benoemd een plaatsvervangend Secretaris-Penningmeester, die ook deel zal uitmaken van het Dagelijksch Bestuur."

Huishoudelijk Reglement.

Art. 6.

Als zesde lid toe te voegen:

De plaatsvervangende Secretaris-Penningmeester, benoemd ingeval de functiën van Secretaris en Penningmeester in één persoon vereenigd zijn, neemt bij ontstentenis of verhindering van de Secretaris-Penningmeester diens werkzaamheden waar, en is hem overigens — voor zooveel noodig — behulpzaam.

Art. 7.

Het tweede lid te doen luiden:

Wanneer de betrekkingen van Secretaris en van Penningmeester niet in één persoon vereenigd zijn, kiest het Hoofdbestuur telken jare in de eerste vergadering uit zijn midden een 2en Secretaris en een 2en Penningmeester, om den Secretaris en den Penningmeester behulpzaam te zijn en te vervangen, indien dit noodig is.

V. *Mededeelingen:*

De Voorzitter doet de navolgende mededeelingen:

a. **Subsidie.**

Van den Minister van Koloniën mochten wij het heugelijk bericht ontvangen, dat de jaarlijksche subsidie voor de Vereeniging „Oost en West" weder op de begrooting voor 1918 is gebracht.

b. **Tehuis voor Inlanders uit den dienstbaren stand.**

Voor de oprichting van een „Tehuis voor mannen en vrouwen uit den Oost-Indischen Archipel" is overleg gepleegd met den Regeerings-adviseur, den Oud-Resident G. J. Oudemans. Het uitzicht bestaat op steun daarvoor van de zijde der Regeering.

Het tehuis zal den naam dragen: „Salam Aleikum", en onder beheer staan van de Vereeniging „Oost en West", daarin bijgestaan door hare Afdeeling Den Haag.

Voor het beheer is reeds het oog op een geschikt echtpaar gevallen.

c. **Tehuis voor studeerende jongelieden van Inlandschen bloede.**

Na rijp overleg is de Studie-Commissie van onze Vereeniging tot het besluit gekomen, dat een tehuis voor studeerende jongelieden niet aan het doel zou beantwoorden.

1°. acht zij het voor de bevordering van de algemeene ontwikkeling der jongelieden niet wenschelijk, dat zij hier geheel in eigen kring verkeeren, daar juist de omgang met de Hollandsche jongelieden voor die ontwikkeling onmisbaar is.

2°. komt het haar voor, dat een opname in een Europeesch gezin aan de moreele vorming van de jongelieden ten goede zal komen;

3°. zou men met de oprichting van één tehuis niet kunnen volstaan, daar het onderbrengen van jongelieden van verschillende landaarden in één tehuis bezwaren oplevert en de jongelieden bovendien op verschillende plaatsen studeeren.

De Commissie is er dus voor, dat de jongelieden — althans den eersten tijd van hun hierzijn — bij Hollandsche families worden ondergebracht, maar de families moeten zorgvuldig worden uitgekozen en een bevoegd persoon moet met het toezicht worden belast.

Mochten echter van Inlandsche zijde dergelijke tehuizen worden opgericht — waartoe, naar van terzijde vernomen werd, reeds plannen in overweging zijn — dan zal de Commissie natuurlijk alle mogelijke medewerking verleenen, zoowel bij de oprichting als daarna.

d. **Samenwerking op het gebied van lezingen en leergangen.**

De samenwerking op het gebied van lezingen en leergangen is verkregen. Het Koloniaal Instituut, de Vereeniging „Oost en West", het Nederl. Onderwijzers Genootschap e. a. hebben tot die samenwerking besloten en een Comité gevormd tot de regeling daarvan.

e. **Vereeniging „Toeristenverkeer" te Batavia.**

De Vereeniging „Toeristenverkeer in Nederl.-Indië" heeft verzocht haar kantoor in Nederland in het gebouw der Vereeniging „Oost en West" te mogen vestigen.

Wij hebben dit verzoek ingewilligd, omdat van dezen maatregel wederzijds nut te trekken valt. Ons Informatie-bureau zal daarvan o.a. al dadelijk kunnen profiteeren.

Bovendien komt de bijdrage van genoemde vereeniging af *f* 400.— per jaar aan onze kas ten goede.

f. **Brochures.**

Sedert de vorige vergadering is van onze brochurereeks nog verschenen een verbeterde herdruk van brochure No. 9 „De Ambtenaar b. d. Gouvernements Marine"; terwijl een nieuw No. 11 „de Bergcultures", ter perse ligt, en nu op zijn beurt, met medewerking van

het Departement van Koloniën, een verbeterde en verluchte herdruk van brochure No. 1 het licht zal zien.

g. Het geldelijk beheer.

De geldelijke administratie van de Vereeniging is thans commercieel ingericht. Daardoor zijn eenige veranderingen in de groepeering der hoofden van rekeningen aangebracht, waarvan bij de jaarverantwoording zal blijken.

De exploitatie van het „Koloniaal Weekblad” is thans geheel als onderdeel van de algemeene administratie opgenomen.

h. Het Koloniaal Weekblad.

Door de enorme stijging der papierprijzen zijn de drukkosten van het Koloniaal Weekblad ook overeenkomstig hooger geworden, wat een nader overleg met den uitgever zal noodig maken.

VI. *Rondvraag.*

Op de rondvraag van den Voorzitter, deelt de Heer J. M. G. Baumann (Afd. Arnhem) mede, dat het bestuur der Afd. Arnhem nog niet heeft kunnen voldoen aan het verzoek van het Hoofdbestuur om een der vele te Wageningen woonachtige leden in het bestuur der Afdeeling te benoemen. Men had vernomen, dat het Hoofdbestuurslid J. H. Calmeyer uit Apeldoorn, zich metterwoon te Wageningen zou vestigen en het Bestuur heeft op deze verhuizing gewacht om den Heer Calmeyer dan tot bestuurslid te verkiezen. Thans is echter het bericht ontvangen, dat de voorgenomen verhuizing van den Heer Calmeyer niet doorgaat, zoodat het Bestuur nu een ander zal benoemen.

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de Voorzitter, onder dankbetuiging voor de getoonde belangstelling, de vergadering.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de Leeszaal, Heulstraat 17, Den Haag, zijn o.a. ter lezing gelegd:

Levensbericht van Ch. Th. van Deventer, door C. R. Bakhuizen van den Brink, overdruk uit de Levensberichten v. d. Mij. der Ned. Letterkunde.

Eerste Zuid-Sumatra-Conferentie, Congres onderwerp I, De beteekenis en de toekomst van den mijnbouw in Zuid-Sumatra, door H. Philippi.

Mededeelingen van het Besoekisch Proefstation, No. 25, Verslag over het jaar 1916.

De Steenkolen-Industrie, No. III van de Serie Onze Koloniale Mijnbouw.

Van de Haagsche Hulpraad voor Zendingsstudie:

PROGRAMMA, tevens vriendelijke uitnoodiging, voor de Zendingsbijeenkomsten, georganiseerd door de „Haagsche Hulpraad voor Zendingsstudie”, winter 1917—1918.

15 November, Donderdagmiddag te 3 uur, in de zaal van het *„Clubhuis” van Speykstraat 153,* Zendeling H. LASSCHUIT, van Dodinga (Halmahera) (U.Z.V.) Onderwerp: De Zending in de Kau-baai.

29 November, Donderdag-avond te 8 uur, in de *„Fransche Kerk”* (Noordeinde tegenover de Molenstraat), Zendeling J. A. F. SCHUIT, van Tifoe op het eiland Boeroe (U.Z.V.) Onderwerp: „Boeroe-Idylle”.

12 December, Woensdagmiddag te 3 uur, in de zaal van het *„Clubhuis” van Speykstraat 153,* Mejuffrouw Zuster C. M. ROOSE (N.Z.G.) Onderwerp: Uit het Diakonessenwerk in Modjowarno.

23 Januari, Woensdagmiddag te half vier uur, in de *„Kerkzaal” van het Diakonessenhuis,* Zendeling C. J. HOEKENDIJK, van Garoet (N.Z.V.). Onderwerp: De z.g. „Stille Kracht” (Een blik in de Indische wereld).

19 Februari, Maandagmiddag te 3 uur, in de zaal van het *„Clubhuis”, van Speykstraat 153,* Ds. K. VAN DIJK, miss.-pred. van Keboemen (Z.G.K.) Onderwerp: Uit het werk op het Zendingsterrein der Gereform. Kerken van Friesland op Midden-Java.

13 Maart, Woensdagmiddag te 3 uur, in de zaal van het *„Clubhuis”, van Speykstraat 153,* Zendeling H. G. VAN EELEN, van Mori (Posso) (N.Z.G.) Onderwerp: De moeilijkheden voor den beginneling.

18 April, Donderdag-avond te 8 uur, in de *„Fransche” Kerk,* Zendeling F. J. JENS (U.Z.V.) Onderwerp: Gods leidingen in het Zendingswerk op het eiland Biak (bij N.-Guinea).

Toelichting. De middagsamenkomsten zijn als vroeger gratis toegankelijk. Voor de beide *avond*-bijeenkomsten zal thans echter een matige toegangsprijs worden geheven. Een kaart voor *één* Zendingsavond kost 15 cent. Voor *beide* te zamen in ééns genomen 25 cent. Een aantal plaatsen zal worden *gereserveerd.* De prijs dáárvan is 60 cent voor één avond. Een kaart geldig voor *beide* avonden kost *f* 1.—.

De kaarten zijn verkrijgbaar bij den Secretaris van den H.H.Z.S., Javastraat 78, (Tel. H. 7019) en bij de boekhandelaren: Firma Beschoor (Nieuwstraat), Firma Gerretsen (Spui), Firma van Golverdinge en Van Peursem (Zeestraat), Firma C. Oranje (Piet Heinstraat), alsmede bij den koster der „Fransche Kerk, den heer P. J. Bielen, Noordeinde 25. — *Op de avonden zelve ook aan het Kerkgebouw.*

Ingezonden.

Associatie en H. I. Onderwijs.

Geachte Redactie,

Vergun mij s.v.p. een plaatsje in uw blad voor het volgende:

Een pleit te voeren voor associatie is onnoodig in de kringen van O. en W. Allen zijn we van hare noodzakelijkheid overtuigd. Wat echter nog steeds aller aandacht en overweging vraagt, is dit: Hoe wordt dat doel 't allerbest bereikt? Algemeen wordt erkend, dat het onderwijs een der machtigste factoren is om daartoe te geraken. Door 't onderwijs wordt er ingewerkt op de geestelijke en redelijke begrippen van de Inlanders, waardoor ze den Westerling beter leeren verstaan niet alleen, maar ook leeren waardeeren de grondbeginselen, waarop onze cultuur is gebouwd.

Welk een zware taak is 't echter voor den onderwijzer om den Inlandschen knaap recht te verstaan, door te dringen tot zijn verborgen zieleleven, om dan daarop in te werken ten goede. Opvoedend onderwijs te geven, is zelfs in ons land, onder ons eigen volk reeds zulk een moeilijk werk, hoeveel moeilijker moet 't dan niet zijn de kinderen te onderwijzen en op te voeden van een zoo geheel anders aangelegd volk, dat daarbij een ons geheel vreemde taal spreekt. Men voelt 't: een eerste vereischte is voor den onderwijzer de taal des lands te kennen, om vervolgens tot de volksziel door te dringen. En dan, welk een liefde en toewijding om zich daaraan te geven!

En als we daarop zien, komt onwillekeurig de vraag bij ons op: zijn nu alle onderwijzers, die eenvoudig bij 't H. I. onderwijs worden geplaatst voor een tijd, nu ook daarvoor de meest geschikte personen? Hebben ze allen wel de noodige liefde voor den Inlander, den noodigen lust om zich aan zijn opvoeding te wijden? En dan weten we, dat er meermalen klachten worden gehoord en ook gelezen in de bladen van Onderwijzers, die zoo bitter weinig voelen voor hun Inlandsche leerlingen, die zich zoo weinig aan hen gelegen laten liggen, die niet eens de moeite nemen om hun taal te leeren, de hun opgelegde taak afwerken en verder... soedah. We voelen 't, zulke onderwijzers tegen wil en dank, zeiden we haast, bij 't H. I. Onderwijs geplaatst, zullen de associatie niet bevorderen.

Voordat de gedachte bij ons opkwam of 't niet mogelijk is 't Onderwijzend personeel te splitsen in twee corpsen, waarvan eene voor 't Europeesche en 't andere speciaal voor 't Inlandsche en Chineesche onderwijs bestemd is en daar ook zijn promoties maakte, zoodat overgangen alleen volgens wensch van den betrokkene en na voldoening aan de gestelde eischen kan plaats hebbeen of tijdelijk door 't Gouvernement in geval van dringenden onderwijzersnood.

Daardoor is 't mogelijk voor 't Inlandsch en Chineesch onderwijzerspersoneel bepaalde eischen te stellen, als bijvoorbeeld 't studeeren voor de bekende acte voor land- en volkenkunde, welker bezit een vereischte is voor de bevordering tot de 2e klas en een gratificatie tengevolge heeft van 2, 3, 4 of 500 gulden. Dan kunnen er ook speciaal onderwijzers voor deze takken van onderwijs worden opgeroepen en zij, die lust gevoelen om zich aan het onderwijs voor den Inlander te wijden, zullen zich daarvoor aanmelden. Het spreekt van zelf, dat bij overplaatsingen met het taalgebied rekening gehouden zal moeten worden.

O.i. zal zulk een regeling uitnemend werken, te meer daar op den duur voor 't H. I. en 't H. C. onderwijs toch getracht zal worden zooveel mogelijk met Inlandsche en Chineesche leerkrachten te volstaan, zoodat onze Europeesche Onderwijzers dan als leidslieden hebben op te treden en voor leidslieden is ten minste de noodige kennis van taal, land en volk een vereischte.

Hopende, dat deze gedachten instemming zullen vinden en ter bevoegder plaatse gebracht, tot de gewenschte reorganisatie zal leiden, teeken ik mij met dank voor de plaatsing,

A. AMBON.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46. Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N^O. 47. Donderdag 22 November 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Herinnering.

Vrijdag 23 November a.s. zal de Heer W. J. GIEL, oud kolonel der artillerie O. I. L., in de bovenzaal der *Oranje-Sociëteit, Prins Hendrikplein, Den Haag, een voordracht* houden over **„Oud en hedendaagsch Hindoeisme in den Ned. Indischen Archipel"**, met lichtbeelden.

Persoverzicht.

Militie-dienstplichtigen in Ned.-Indië.

Het Vaderland van 7 dezer schrijft onder dit hoofd o.m.:

Men zou niet zeggen, dat in ons Indië zoodanige weermacht reeds komende is. Het maakt den indruk of men in het Indische leger de zaak beschouwt als slechts eene versterking van het staande leger, waarop men zich niet heeft voor te bereiden. Althans wanneer de artikelen in de Loc. van B. en getiteld „De eerste Oefentijd der militie" en „In andere Tijden", waarheid bevatten.

De schrijver wijst er terecht op, dat met oefentijden van 8½ maand, voor hen die de Nederlandsche taal niet verstaan van één jaar, moeilijk van den Inlander een oorlogssoldaat te maken is, en met nadruk betoogt hij, nu toch gestreefd zal worden niets te verzuimen om den beschikbaren tijd voor die opleiding te besteden, haar zoo intensief mogelijk te maken.

Daarop schijnt echter weinig kans.

Dan, is met een technische opleiding in deze genoeg gedaan? Wil het doel, dat men zich met de Inlandsche militie heeft voorgesteld, niet falen, dan zal den militie-dienstplichtigen de overtuiging moeten worden bijgebracht, dat dit nieuwe stelsel van legervorming hun nationaal belang dient.

Voorwaar een moeilijke taak, waarvoor de officieren niet zijn voorbereid. De schrijver doet in deze een beroep op verschillende militaire studie-genootschappen en inzonderheid op de N. I. O. V.

Nog een belangrijk punt, waaraan men blijkbaar niet heeft gedacht, is de verhouding van het staande leger tot het militie-leger. Moet het staande leger zijn geisoleerd standpunt ten opzichte van de maatschappij blijven handhaven? De schrijver meent „geenszins" en wij zeggen het hem na. Tot verhooging van het ontwikkelingspeil der Inlandsche militairen, door geleidelijke invoering van leerplicht, — waardoor ook de geschiktheid voor de vervulling van hun militaire taak zou toenemen — werd echter nog niets gedaan.

Heeft het militie-vraagstuk wel die belangstelling waarop het aanspraak maken kan? De voorstellen ter zake kwamen van de permanente reglementencommissie. Niet overste Van der Weijden, doch een gepensionneerd officier werd aangewezen om dat bureau te versterken.

Java, één Gouvernement.

Naar aanleiding van dit artikel van den heer S. Ritsema van Eck in de *Nieuwe Ct.* van 25 October j.l., waarop wij ook hier reeds de aandacht vestigden, merkt de *Nieuwe Rott. Crt.*, Avondblad C van 12 dezer o.m. op:

„Het denkbeeld, Java tot één groote bestuurséénheid te maken onder een gouvernement met afschaffing van het departement van B. B., waarvan de heer van Eck in een vroegere brochure de overbodigheid heeft aangetoond, heeft ook voor ons veel aanlokkelijks. Ook zien wij met hem tegen de kriebelachtige omslachtigheid van de verandering van het oude in het nieuwe bestuursstelsel op en erkennen het voordeel, gelegen in het elimineeren van de moeilijkheid ten aanzien van de technische diensten; maar hoewel er van overtuigd, dat een hervorming in den geest van den heer Van Eck aan Java ten goede zou komen, zoo gelooven wij toch niet, dat er de gevolgen van zouden mogen worden verwacht, die men zich bij de beschouwing van de bestuursbehoeften van dat eiland als wenschelijk heeft voor oogen te stellen.

„Verdeeling van Java in enkele gouvernementen (wij zouden aan drie boven vijf de voorkeur geven) achten wij noodig, omdat hierdoor nieuwe centra van initiatief zullen ontstaan; zoowel van de zijde van het bestuur als van die der te creëeren nieuwe gewestelijke raden mag, waar ruime bevoegdheid hun vlucht zou geven, de opbloei van een frisch en veerkrachtig initiatief worden verwacht (autonomie van regentschappen zou even goed met dit stelsel als met dat van den heer Van Eck vereenigbaar zijn).

. . . .

„Ten volle stemmen wij met den heer van Eck in, waar hij opheffing vraagt van het departement van binnenlandsch bestuur. Maar zou die opheffing niet even goed vereenigbaar zijn met de instelling van drie gouvernementen op Java als met de creatie van een enkel gouvernement? In beginsel zou de zaak toch dezelfde blijven."

De invloed van den Islam in onze Koloniën.

Aan de *Telegraaf* van 17 dezer ontleenen wij:

„In onze dagen, nu de Sultan van Turkije, die nog steeds wordt beschouwd als het hoofd der Mohammedanen, met christenrijken strijdt tegen andere christenrijken, is het voor Nederland, dat heerscht over het tweede Mohammedanenrijk van de wereld,

van groote beteekenis zich rekenschap te geven van den invloed van den Islam op onze koloniën.

Aldus de heer *C. Lekkerkerker* uit Leiden, deze week in een rede voor de Afd. Amsterdam *,,Oost en West''* over dit onderwerp.

Spreker stelde op den voorgrond, dat de Islam op de heidensche volken in onzen Archipel een even gunstigen invloed heeft als Mohammed op zijn omgeving in zijn tijd. Van de weinige Baliërs b.v., die zijn overgegaan tot den Islam, kan worden getuigd, dat zij, zoowel wat zedelijkheid en zindelijkheid als levensrust betreft, zich gunstig onderscheiden van hun heidensche stamgenooten. Dat geldt ook voor Bataks en voor andere heidensche stammen.

Spreker teekende nu de historische lijn waarlangs het Mohammedanisme zich heeft ontwikkeld, gaf een beschrijving van de moskee en toonde het hierarchisch karakter aan van moskeeën, b.v. op regenten-hoofdplaatsen en districts-hoofdplaatsen, vertelde van Koran en Soena en van de Mohammedaansche kerkvaders, uit wier leerboeken men tot in de geringste details kan leeren wat de wet voorschrijft voor zelfs de meest minutieuse handelingen en vragen van het dagelijksche leven.

Het is dan ook hoogst verkeerd om, oppervlakkig oordeelend en zich grondend op enkele verschijnselen maar te zeggen, dat de inlanders het inderdaad met het Mohammedanisme niet zoo erg meenen. Integendeel, zegt spr., in het dagelijksche leven merkt men van het Mohammedaan zijn van de Inlanders over het algemeen veel meer dan van het Christen zijn van de Westerlingen. Dat de inlanders geen goede Mohammedanen zouden zijn, wordt alleen rondgestrooid met tendentieuse bedoelingen, b.v. ten bate van de Christelijke Zending. Het is een zeer gevaarlijke politiek zich te houden alsof de Javanen geen waarachtig geloovige Mohammedanen zouden zijn. Zij zijn het z. i. wel.

Ten slotte gaf spreker een inzicht in de dogmatiek en de mystiek der Mohammedanen en 't godsdienstonderwijs. Hij besloot zijn redé met de in warme bewoordingen uitgesproken meening, dat er voor Nederland in Indië van den Islam absoluut niet het minste gevaar te duchten is, mits het komt tot een algeheele scheiding van Kerk en Staat, zoowel ten opzichte van het Christendom als van den Islam. En wanneer de regeering bovendien zorgt dat niet alleen gelet wordt op de belangen der intellectueels van de inlandsche bevolking, maar op die van het geheele volk.

Kina en onze Koloniale Kinacultuur.

In tegenwoordigheid van H. M. de Koningin-Moeder heeft dr. D. H. Wester te 's-Gravenhage op 16 dezer voor de leden van de Maatschappij Diligentia bovenstaand onderwerp behandeld.

Aan het *Vaderland* ontleenen wij:

Spreker begon met een lichtbeeld te vertoonen van de kina-onderneming *Rioeng Goenoeng* bij Pengalengan en deelde zijn rede in deze drie hoofdpunten: de chemische samenstelling, de beteekenis als geneesmiddel en de cultuur en verwerking van de kina.

Ten slotte beschreef spreker, aan de hand van tal van lichtbeelden, het opkweeken van plantjes uit zaden en van de behandeling der planten tijdens haar groei tot boomen. Er worden eigenlijk twee soorten gekweekt, n.l. cinchoua ledgeriana en cinch. succirubra. De eerste leverde de bast voor de kinafabrieken, de laatste meer voor pharmaceutische doeleinden.

In den laatsten tijd heeft men de methode om de boomen gedeeltelijk te ontdoen van den bast en dezen weer te laten bijgroeien geheel laten varen en daarvoor in de plaats gesteld de methode, waarbij de boomen eenvoudig geheel geveld worden.

De bast wordt gedroogd en naar gelang der soort, gestampt of in pijpen verhandeld. Zoo komt hij tegenwoordig voor verreweg het grootste gedeelte te Amsterdam aan de markt, waar tienmaal per jaar veilingen plaats hebben. De Amsterdamsche markt heeft de Londensche in den loop der jaren geheel overvleugeld, al heeft Londen, ten gevolge van aanvoer uit verschillende landen, de meerderheid boven Amsterdam wat betreft den handel in zwavelzure chinine.

Spreker wijst er ten slotte op, dat het gebruik van chinine, vooral in Indië en in China, door een goede propaganda aanzienlijk uitgebreid zou kunnen worden.

* * *

Van de handelingen van de *Vereeniging tot Verbreiding van Kennis over Nederland in den Vreemde* vernemen wij o.m. dat door het bestuurslid, Generaal-Majoor A. Hoogeboom te 's-Gravenhage, een keurig geillustreerd boekje over Nederland en zijne Koloniën samengesteld is, in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal, terwijl een vertaling in het Italiaansch in bewerking is.

Om uitvoering te geven aan een lang gekoesterd plan, heeft het Bestuur een commissie gevormd, om te geraken tot het maken van een wetenschappelijke film over Nederland en de Koloniën. Door de zeer gewaardeerde hulp van het Koloniaal Instituut is de vervaardiging van een film over Ned. Indië in verren staat van voorbereiding.

Ook vormde zich een Pers-Comité uit de Heeren: Prof. Mr. J. A. van Hamel, Mr. J. Kalff Jr., Mr. Dr. E. van Ketwich Verschuur, Mr. M. Westerman (Secretaris) en Dr. D. Broex, ten doel hebbende artikelen in buitenlandsche Dag- en Weekbladen over Nederland en de Koloniën te doen opnemen. Het Bestuur verwacht van het werken dezer Commissie veel goeds voor ons land.

Verder is nog een Commissie benoemd, in verband met een door den Heer Roeper Bosch te 's-Gravenhage uitgebracht rapport over de verbinding tusschen Japan en Nederland. Deze Commissie is als volgt samengesteld: Mr. J. H. Abendanon (Voorzitter), P. A. Roeper Bosch (Secretaris), Prof. M. W. de Visser, J. A. N. Patijn, Mr. H. C. Dresselhuys, H. H. v. Kol.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Spoorwegtoestanden.

In *de Indiër* spreekt L. met eenige minachting over hetgeen door de Westerlingen in Indië is tot stand gebracht, en komt op tegen de bewering, dat men in Indië ,,nog niet rijp'' is voor zeggenschap, en dat de Westerlingen alles veel beter kunnen. Volgens L. is dat laatste nog volstrekt niet bewezen, al worden er jaarlijks millioenen uit den bodem gepeuterd door de Europeesche cultures, en al spreekt men van pioniers en werkende geesten, die voor Indië alles gedaan hebben.

Wel waren de moeilijkheden groot voor de pioniers, maar de omstandigheden in Indië waren veel voordeeliger voor de immigranten dan in hun eigen land; immers konden ze beschikken over de hulp en steun van de Landskinderen, zonder wie ze nimmer iets tot stand gebracht zouden hebben en die met zwaren en slecht betaalden arbeid ,,de kastanjes voor de immigranten uit het vuur haalden.'' Door de goedkoope en gewillige werkkrachten, den goeden grond en het mooie klimaat gelukte dien zoo buitengewoon ondernemenden lieden, zonder de minste kennis van den landbouw, wat hun in een Westersch land niet gelukt zou zijn.

,,Wat hier in Indië werd tot stand gebracht, kon tot stand worden gebracht met de hulp van de bevolking die er maar zeer weinig voordeelen uit heeft getrokken en zeer partieel. En wanneer men vergelijkt hetgeen hier is verricht op verschillend gebied met wat elders in 't Westen is tot stand gebracht, al tientallen jaren geleden, dan ziet men nog zoo geweldig veel achterlijkheid, dat men zich afvraagt: is die Westersche ondernemingsgeest dan zoo ver verheven boven wat het Oosten zelf zal kunnen opbrengen? Is die heerschappij van het intellect en den arbeid dan zoo gerechtvaardigd dat ze verheerlijkt moet worden en als eerste argument moet worden gesteld om de heerschappij in elk opzicht van de immigranten onbetwistbaar te achten en gerechtvaardigd?''

Als bewijs van de achterlijkheid wijst schr. dan op hetgeen op verkeersgebied tot stand gebracht is, of liever niet tot stand gekomen is.

Als voorbeeld haalt hij aan de verbinding van B a n d j a r n e g a r a met W o n o s o b o, waarbij zich de middelmatigheid van de geïmmigreerde ondernemers demonstreerde. Hoe vaak is niet gevraagd om plaatsen als W o n o s o b o en P a t j i t a n uit haar isolement te halen, ,,maar die groote maatschappijen, die dan de bewijzen zijn van dien hooggeroemden ondernemingsgeest en dien voorbeeldigen werklust, lieten zich niet hooren, en menige plaats bleef en blijft nog afgescheiden en buiten de kans om een grootere welvaart te bereiken.''

De regeering heeft wel het beginsel erkend om afgelegen plaatsen uit haar isolement te halen en tot welvaart te brengen door het aanleggen van spooren tramlijnen, doch de energie van de S.S. was zeer beperkt. ,,De ondernemingsgeest van de spoor- en tramwegmaatschappijen met haar Europeesch kapitaal en haar Westersche hoofdambtenaren, in handen gehouden door een dwingende directie in Europeesche huiskamers tronende, is maar zeer betrekkelijk.'' Dit blijkt uit de kleingeestigheid, die de verbinding van spoor- en tramlijnen ter hoofdplaats Semarang tegenhoudt, terwijl toch de toekomst van de Sema-

rangsche zeehaven afhangt van de wijze, waarop de spoor- en tramwegmaatschappijen haar taak opvatten. En dat daaraan wat hapert, toont de lijn Bandjarnegara—Wonosobo aan, want wordt de lijn niet doorgetrokken naar de tramlijn van de N. I. S., dan mist S e m a r a n g den afvoer der producten van een welvarende streek, daar de goederen dan naar T j i l a t j a p gaan.

S a l a t i g a en de omliggende ondernemingen wachten nog steeds op de lang verbeide tramverbinding.

Zouden er niet oneindig meer lijnen aangelegd zijn, indien er stuwkracht ware uitgegaan van een vertegenwoordigend lichaam?

Het Inlandsche Credietwezen.

Onlangs ruimden we in deze rubriek de noodige plaats in ter bespreking van een artikel over het Inlandsch credietwezen, afkomstig van de hand van een harer ambtenaren, die geacht mag worden met den inwendigen gang van zaken op de hoogte te zijn. We wenschen nu de aandacht te vestigen op een artikel van een Inlandsch ambtenaar, die onder den naam van Natanegara hetzelfde onderwerp bespreekt in de rubriek „Achter de Schermen", voorkomende in „de Indiër".

Wat hij aanvoert, heeft betrekking op een residentie, waarin hij als ambtenaar gediend heeft, en al zijn de toestanden in de verschillende gewesten verschillend, ligt toch het vermoeden voor de hand, dat de ervaringen, door den schr. in bedoelde residentie opgedaan, die van veel Inl. ambtenaren in andere residenties zullen zijn.

In die residentie in het Westen is het Inl. Credietwezen, door de het goed met de bevolking meenende Regeering als een zegening bedoeld, voor het bestuur een fiasco geworden. Naar schrijvers' meening dragen alle partijen daaraan schuld „zoowel de invoerders, i.c. de inspectie en de Europeesche ambtenaren B.B. als de uitvoerders, t. w. de ambtenaren bij genoemde instelling en de Inl. ambtenaren B.B. alsook de bevolking zelve, die begint met elken nieuwen regeeringsmaatregel te wantrouwen, te beschouwen als een nieuwe last, een nieuwe „plagerij" van de almachtige „Kandjeng Goebernemen" ".

Tegen de werkwijze van de heeren S o l l e w ij n G e l p k e, K o e s o e m o J o e d o e. v. a. heeft de schr. dit, „dat ze de Inl. ambtenaren van te veel instructies voorzagen, en bij de enkele conferenties met de desahoofden, wegens gebrek aan taalkennis in de Soendalanden de Inl. ambtenaren tot spreekbuis gebruikten, die van de nieuwe instelling zelf niet veel begrepen, of het nut ervan niet inzagen, dan wel door te veel ijver bezield, opgejaagd door de gedachte om middels deze nieuwe instelling promotie te kunnen maken, de kracht der overreding vervingen door de kracht van den „prentah".

Verder was het een bezwaar, dat de ambtenaren bij het Inl. credietwezen slechts contrôle voerden op de financiën, doch niet op den stand van zaken, terwijl er aan de samenwerking tusschen de ambtenaren I. C. en B. B. vaak heel wat ontbrak. Daarenboven werkte de vermeerdering van chefs, die in de oogen van den Inl. ambtenaar niet minder invloed konden doen gelden bij den Resident dan zijn werkelijke superieuren, niet gunstig.

Zóo kwam het voor, dat een regent, die den naam had veel te voelen voor het Inl. credietwezen, overal desaloemboengs deed verrijzen, ook daar, waar de economische toestand van het onderdistrict niets te wenschen overliet en de opbrengst van rijst, klappers en tweede gewassen van dien aard was, dat er veel kon worden uitgevoerd, zonder dat er gevaar bestond voor een tekort voor plaatselijke consumptie, terwijl misgewas er weinig voorkwam en er ook nog veel gedaan werd aan klapperteelt en visscherij in een groot meer. In bedoelde landstreek werden in het geheel dertien loemboengs opgericht, en bij de oprichting te veel door de vingers gezien en te veel dispensatie verleend op de geschreven bepalingen, wat volgens schr. aangemerkt moet worden als een der oorzaken voor de mislukking.

Zoo werd er de hand gelicht met de bepaling, dat bij de oprichting de desalieden padi moesten bijdragen naar gelang van de opervlakte sawah in bezit.

Dit was niet naar den zin van de dessalieden, die geen padi brachten, doch bamboe, atep, arentouw of hun arbeid, welk voorbeeld door andere desa's gevolgd werd en door het bestuur wel goedgekeurd moest worden, daar men de op die wijze opgerichte loemboengs toch niet weer kon laten afbreken.

Toen echter de oogst binnengehaald en de tijd gekomen was om de loemboengs met de verplichte bijdrage te vullen, vonden allen het percentage te hoog. Protesteeren hielp niet, daar de regeling in de algemeene vergadering voor de oprichting aangenomen was. Op het „moefakat" volgden toen de „prentah's". De onderdistrictsschrijver, ambtshalve belast met de functie van loemboeng-gecommitteerde, trok naar de verschillende desa's om voor de „vulling" der loemboengs zorg te dragen, want op het gebied van het credietwezen waren de hooge heeren buitengewoon streng. Maar daarmee was de waardeering voor het beleid der regeering ook verdwenen.

Toen de tijd aanbrak voor de uitgifte van de zaaipadi, rezen er weer moeilijkheden. De hooge rente van 50 pCt. per moesim, d. i. gewoonlijk 6 maanden, was den desaman toch wel wat hoog, en daar de sawah-bezitter een deel van zijn padi voor bibit bewaard had en de niet-sawah-bezitter, die in deelbouw werkte op andermans sawahs, bibit van den bezitter verkreeg, dan wel reeds zaaipadi gedeponeerd had, regende het weer prentah's, daar bij te lange bewaring er te veel spillage zou wezen, of de padi onbruikbaar zou worden voor bibit.

„Oogendienerij, jacht naar promotie, vrees voor slechte conduite van de subalternen, onoordeelkundige invoering, eigen belang en eenzijdige contrôle van superieuren, hadden het fiasco van de instelling der desa-loemboengs in die residentie teweeggebracht. Na twee jaren werden de meeste loemboengs opgedoekt, de gebouwen of afgebroken of verkocht, naar de bijdragen konden de inleggers fluiten", evenals de onderdistrictsschrijvers naar eenige schadeloosstelling voor het vele extra-werk, dat ze „ambtshalve" hadden mogen verrichten. In die heele residentie zijn thans nog geen tien loemboengs in werking, en hoe dan nog......!

Ook over de afdeelingsbanken is schr. niet best te spreken. Opgericht ter bestrijding van den woeker en ter bevordering van den spaarzin der Inlanders, profiteert de desa-man er niet van, daar hij geen borgen kan stellen en bij het „tanggoeng renteng" systeem (waarbij een zeker aantal leeners voor elkaar borg blijven) niet voldoende vertrouwen kan inboezemen om te krijgen, hetgeen hij noodig heeft. Zoo kwamen er gevallen voor, dat voor het aankoopen van een karbouw slechts f 15.— verschaft werd.

Dan wordt een rente van 12 pCt. per jaar door de heeren van het I. C. nog schappelijk genoemd.

En dan de achterstand!

Hoewel bij het uitleenen de Inl. ambtenaren worden uitgeschakeld, krijgt de prijajie elke maand „een achterstandstaat van zijn ressort, een staat, waarin het bedrag staat vermeld, dat de leeners verzuimd hebben te voldoen in de afgeloopen maand of maanden." Dat beteekent voor den ambtenaar, dat hij zijn oppasser er op uit moet sturen om de achterstallige betalers te gelasten hun schulden te betalen. Hoewel de afd.-banken als particuliere instellingen beschouwd moeten worden, kunnen ze het bestuur toch niet missen.

Daarop haalt schr. het voorbeeld aan van een achterstand van ruim v e e r t i e n d u i z e n d g u l d e n in een onderdistrict en van z e s e n t w i n t i g d u i z e n d gulden in de geheele afdeeling.

„Om daarvan zooveel mogelijk binnen te krijgen, bracht de ass.-wedana dagen en nachten buitenshuis door, sliep bij de desa-hoofden en voerde niets anders uit dan de achterstalligen narijden, en eerst door overreding, daarna door dwang hen tot betaling te dwingen. Het gelukte hem den achterstand terug te brengen tot f 400.—, die oninbaar waren, en de tevredenheid van den resident voor zijn betoonden ijver weg te dragen. Daarvoor echter had de bevolking kleedingstukken, kippen en geiten verkocht aan hen, die van contanten voorzien waren en zelfs bouwgronden en klappertuinen verpand voor prijzen vèr beneden de waarde, alleen om maar af te wezen van de politie.

Een andere functionaris, die minder kras te werk ging, zich van den financieelen toestand der achterstalligen overtuigde en hun, die geen contanten hadden, den tijd liet voor den verkoop van hetgeen ze missen konden, wat niet naar den zin was der „hooge heeren", werd overgeplaatst. „Zijn opvolger, leering trekkende uit het lot van zijn voorganger, ging danig te keer, nam geen verontschuldigingen aan, maakte zich zelfs schuldig aan machtsmisbruik door de lieden, die niet direct betalen konden in de kasistenan aan te houden tot de „achliwaris" (de erfgenamen) ze aflosten door den achterstand te betalen."

Spreek den dessa-man niet van de zegeningen der

beschaving, noch den prijajie, „die angstig voor het verlies zijner betrekking handelen moet, zelfs tegen zijn overtuiging en gevoel in.”

De slechte betalers onder de bevolking worden door dergelijke maatregelen afgeschrikt om gelden op te nemen en als er dan geen leeningen meer gesloten worden, gaan de agenten der banken druk rond en nemen leeningsaanvragen op zonder nauwkeurig onderzoek te doen naar de borgen.

Komen de gelden dan niet op tijd binnen, zoo kloppen de agenten bij de Inl. ambtenaren aan om hulp en het spelletje begint opnieuw.

In bedoelde residentie zouden de presidenten der landraden heel wat kunnen vertellen over de credietbanken en schr. meent — en wellicht met grond — dat het in verschillende andere residenties al evenzoo is.

Het is zeer te betreuren, dat een instelling, die goed bedoeld is, door verschillende samenwerkende omstandigheden voor een deel der bevolking eerder een last dan een zegen is en niet aan het doel beantwoordt, en het ware zeker te wenschen, dat afdoende maatregelen genomen werden om het credietwezen grondig te herzien en te hervormen, opdat het voldoen moge aan de verwachtingen, die ervan gekoesterd werden!

Suriname.

Uit „*De West*” van 24 Augustus tot 21 September de volgende berichten:

Cassave-fabriek. — De verlaten gebouwen en machinerieën van de voormalige Paramaribo Rubber and Timber Estates aan de Tempati, zijn op publieke veiling verkocht voor *f* 7550 aan den heer W. E. van Romondt. De kooper moet het voornemen hebben de fabriek naar elders te verplaatsen om op groote schaal de verwerking van cassave ter hand te nemen.

* * *

Houthandel. — De houtuitvoer neemt toe. Met de Nickerie werden niet minder dan 490 blokken naar New-York verscheept.

* * *

Pekelwaren. — De heer J. R. Robles heeft een inrichting geopend voor de bereiding van zoutvleesch en pekelwaren. De inrichting kan drieduizend pond vleesch per week verwerken. Er is sprake van dat Demarary den uitvoer zal toestaan van een grooter hoeveelheid vee dan tot dusver, op voorwaarde dat een deel daarvan in den vorm van zoutvleesch aldaar terugkeert.

* * *

Scrutton-Line. — Vanwege de Scrutton-Line is bericht ontvangen, dat zij niet kan voldoen aan het verzoek om lading voor Europa af te halen te Paramaribo.

* * *

Centengebrek. — Met het oog op de heerschende schaarschte aan koperen centen, heeft het Bestuur de uitzending gevraagd van een half millioen centen uit Nederland.

* * *

Demerary Bauxiet. — Het schip, dat onlangs kolen te Paramaribo aanvoerde, zou op de terugreis in Demerary de eerste partij bauxiet inladen voor Amerika. De „*Argosy*” vermeldt dat die verscheping belet is. Demerary wacht, alvorens uitvoer van bauxiet naar Amerika wordt toegestaan, op nadere instructies van de Engelsche regeering.

* * *

Surinaamsche Bank. — De biljetten der Bank moeten volgens het octrooi gedekt zijn voor een derde door munt- of muntmateriaal.

De gouverneur kan echter ontheffing daarvan verleenen, en tijdelijk de verhouding wijzigen.

Van die bevoegdheid is thans gebruik gemaakt. Op verzoek van de bank, is de dekking, in afwachting van nadere regeling, tijdelijk bepaald op een vijfde.

* * *

Sprinkhanen-plaag. — Het westelijk deel van Britsch Guiana wordt bezocht door een sprinkhanenplaag, die uit Venezuela schijnt overgewaaid. Alle krachten worden aangewend om de plaag te stuiten en de omstreken van Georgetown en de oostelijke districten vrij te houden van dit vernielend insect, dat in millioenen komt opzetten en heele aanplantingen verwoest.

De „*Argosy*” herinnert er aan, dat Britsch Guiana in 1886 eenzelfde bezoeking heeft gehad, waarbij de insecten zich vrijwel over het geheele land verspreidden. Men loofde toen prijzen uit voor het vangen van sprinkhanen en vooral van de eitjes, met het gevolg dat de arbeiders van één plantage 1600 gallons van dit goedje inleverden, waarvoor hun *f* 2000 werd uitbetaald. De directe bestrijding kostte aan Britsch Guiana destijds *f* 70.000.

* * *

Een kras oudje. — De „*Surinamer*” schrijft dat de oude Gaston, voormalig bastiaan der plantage Visscherszorg, onder veel belangstelling zijn 103e levensjaar heeft gevierd.

* * *

Lepra genezen. — De „*Surinamer*” meldt, dat een meisje, dat lepreus was, hersteld de Gerardus Majella stichting kon verlaten, na behandeling met chaulmogra-olie.

* * *

Overzicht van de voornaamste uitvoeren over het loopend jaar, vergeleken met het vorig jaar:

De uitvoer bedroeg van Jan. tot Aug. 1917: balata 444.205 K.G. (1916: 337.502 K.G.); cacao 1.485.830 K.G. (1.390.747 K.G.); ruw goud 335.333 gr. (583.368 gr.); rond of vierkant hout 1310 M³. (554 M³.); letterhout 39.242 (19.200) K.G.; huiden 13.310 (26.056) K.G.; koffie 91.666 (412.263) K.G.; mais 99.390 (455.379) K.G.; rum of dram. 50 pct. 358.085 L. (843.518 L.); suiker 1ste pr. 9.084.650 (4.023.844) K.G.; id. naproduct 136.020 (158.375) K.G.

Voorts werd uitgevoerd, als afkomstig van Cayenne: in 1917: 10.070 gram goud; in 1916: 36.113 gr. goud en 2174 K.G. balata.

* * *

Het volgend artikel in „*De West*” van 18 September komt ons belangrijk genoeg voor om het in zijn geheel hier te laten volgen:

De nieuwe immigratie-voorwaarde. — Het Gouvernement van Demerara heeft telegraphisch uit Londen een overzicht ontvangen van de voorstellen die de Emigratie-Conferentie te Londen heeft gedaan ten aanzien van de emigratie uit Britsch-Indië. De voorstellen worden thans overwogen door de Britsch-Indische regeering.

Wat te dier zake wordt besloten ten aanzien der Britsche koloniën, zal waarschijnlijk in de toekomst ook gelden voor Suriname. Op de regeling, die komen zal, zullen wij echter vermoedelijk niet den minsten invloed kunnen uitoefenen.

De Emigratie-Conferentie te Londen stelt niet alleen voor, om den contract-arbeid af te schaffen, maar bovendien om voor geen kolonie de immigratie van vrije arbeiders toe te staan, zoolang daar niet alle bestaande contracten bij de wet ontbonden worden. Dit laatste voorstel zal waarschijnlijk in de betrokken koloniën nog al wat verzet ontmoeten. De vrijkomende immigranten zullen mogen kiezen om onder de bestaande voorwaarde van repatrieering te blijven, of onder de nieuwe voorwaarden. In het laatste geval tellen de eerste vijf jaren van hun verblijf niet mede voor het verkrijgen van recht op retourpassage.

De toekomstige immigratie zal meer het karakter dragen van kolonisatie, waarbij het Gouvernement bemiddeling verleent.

Na drie jaren arbeider te zijn geweest, heeft de immigrant recht om op billijke voorwaarden een perceel te bekomen, om zich te vestigen als landbouwer. Het Gouvernement staat hiervoor borg.

Na aankomst wordt de immigrant van Gouvernementswege voor de eerste zes maanden toebedeeld aan de een of andere plantage. Na die zes maanden is hij vrij om te gaan werken waar hij wil, mits hij van de voorgenomen verandering een maand vooruit kennis geeft. Immigranten worden slechts toebedeeld aan ondernemingen die geacht worden hare verplichtingen ten aanzien van loonen, geneeskundigen dienst, huisvesting, enz. behoorlijk te kunnen nakomen. Een vergunning is noodig om immigranten in dienst te mogen nemen. Wie dit doet zonder vergunning is strafbaar.

Het niet nakomen van werkovereenkomsten, zal niet meer strafrechtelijk vervolgd kunnen worden, doch langs den gewonen weg civielrechtelijk.

De minimum loonen zullen worden vastgesteld,

elke vijf jaar worden herzien. Zij moeten verband onden met de kosten van het leven.

Het eerste jaar na aankomst hebben kinderen beeden elf jaar aanspraak op vrij voedselrantsoen en inderen beneden vijf jaar melkrantsoenen gedurene zes maanden, benevens verzorging.

Ondernemingen, die meer dan 20 mannelijke imigranten hebben, zullen aparte woningen voor geuwden moeten hebben. Zij die minder arbeiders ebben, zullen ook in die richting zooveel mogelijk edewerken. Elk volwassen mannelijk immigrant oet een plekje hebben om te beplanten bij zijn oning. De geneeskundige behandeling blijft zooals j thans is.

De emigratie van geheele families zal worden beorderd. Leden van het gezin zullen voortaan niet eer kunnen worden afgekeurd alleen op grond dat j niet geschikt zijn te werken.

Van Overheidswege zal niet worden medegewerkt n op zich zelf staande personen beneden achttien ar, of vrouwen, te doen emigreeren, tenzij deel uitakend van een gezin.

Na drie jaar heeft de immigrant en zijn gezin echt op halve retourpassage, na vijf jaar op drie wart passage, na zeven jaar op volle passage. Dit echt vervalt wanneer hij een stuk grond neemt om ich als kolonist te vestigen.

In zake huwelijk, echtscheiding, onderwijs en potieke rechten, zijn eveneens regelingen voorgesteld, ie echter niet zijn gespecificeerd in het in Demerara ntvangen telegram.

* * *

Dr. Th. Lens vestigt de aandacht op een zinstorene drukfout in zijn ingezonden stuk in het vorige ummer: in regel 23 v. o. staat n.l.: ,,het licht en e gelijkmatige warmte''; lees: ,,het licht in de gelijkmatige warmte.''

Curaçao.

De *Curaçaosche Crt.* van 7 Sept. j.l. meldt:

De maismolen, die het Bestuur uit Amerika heeft ten komen, is door den Directeur der Openbare Verken opgesteld in de voormalige militaire bakerij. Hij wordt gedreven door de machine van den oomwals en kan per dag zestig tot tachtig zakken ais van 50 kilo tot meel vermalen. De kosten zijn 1,50 per zak van 50 kilo.

Van de gelegenheid om de mais gemalen te krijen wordt druk gebruik gemaakt en het gelukkige evolg er van is, dat het maismeel, dat den laatsten jd 30 à 35 cent per kan kostte, nu voor 20 cent per an verkocht wordt.

* * *

In het *Boletin Comercial* van denzelfden datum zen wij, dat ook op Curaçao gebrek aan tarwemeel reigde. Het blad vernam uit goede bron, dat het evaar, waarmede de invoer van tarwemeel uit de ereenigde Staten bedreigd werd, bezworen is, aanezien de moeilijkheden ondervangen zijn, welke den itvoer van de bestelde hoeveelheid in den weg stonen. Een deel van deze hoeveelheid werd per s.s. *alia* verwacht en de rest zou geleidelijk worden angebracht met volgende booten.

* * *

Elders lezen wij het verblijdende bericht:

Op *Mount Pleasant* zullen spoedig de eerste rijpe salbladeren geoogst worden en ontvezeld. Men beekent 10.000 KG. schoone vezel te verkrijgen. De oodige machinerieën werden reeds besteld. Over zes aanden hoopt men een tweeden oogst bladeren te unnen verwerken. De sisalcultuur kan dus als gelaagd beschouwd worden.

* * *

De *Amigoe di Curaçao* vermeldt:

De totale waarde der uitgevoerde artikelen uit de eheele kolonie, ƒ 652.025, bleef in het tweede kwartal van het loopende jaar ruim ƒ 200.000 onder die an het eerste kwartaal.

Evenwel behoeft deze achteruitgang ons niet te erontrusten, omdat alleen reeds aan steenkolen voor ijna twee honderd duizend gulden minder werd uitevoerd in het tweede kwartaal.

Verschillende groote stoombooten, die anders geegeld onze haven aandoen en hier kolen innemen, lijven nu weg om den oorlog. Die komen wel weer erug, als de vrede in 't land is. Daarover dus geen ood. Onze gewone handel gaat normaal, en dat is e hoofdzaak. Het tweede kwartaal van dit jaar is elfs beter dan hetzelfde tijdvak van het vorige jaar.

Werd uitgevoerd aan:

Aloe	voor	ƒ	25.515
Dividivi	,,	,,	7.224
Geitevellen	,,	,,	21.655
Stroohoeden	,,	,,	84.817
Huiden	,,	,,	3.815
Katoen	,,	,,	13.793
Katoenzaad	,,	,,	1,317
Mest	,,	,,	16.656
Pinda's	,,	,,	3.424
Steenkool	,,	,,	361.265
Zout	,,	,,	35.429

* * *

Dat ook de hoofdstad van het eiland Curaçao vooruit gaat, maken wij uit het volgende bericht op:

De verbreeding van de Breede Straat aan de Overzijde heeft haar beslag gekregen. Flink en royaal werd het werk uitgevoerd. De viersprong is nu ruim genoeg voor het drukke verkeer, en de weg keurig in orde gemaakt. Dankbaar en voldaan meenen wij een woord van lof niet te mogen onthouden aan den Heer Directeur en de heeren opzichters van Openbare Werken.

,,Konden de nauwe, donkere steegjes van de Punda ook maar op deze wijze worden opgeruimd. De openbare gezondheid en de publieke moraliteit zouden daar zeer bij winnen.''

Zoo merkt de *Amigoe* op.

* * *

De statuten der ,,*Curaçaosche Vereeniging ter bestrijding en Voorkoming van Geslachtsziekten*'' zijn goedgekeurd en werden openbaar gemaakt in de *Boletin Comercial*.

Naar aanleiding hiervan merkt de *Amigoe* op:

,,Het goede doel, door deze Vereeniging voorgesteld, verdient zeer zeker aller steun en medewerking en zal samenwerking juist op dit gebied met een neutrale vereeniging soms tot groote moeilijkheden aanleiding kunnen geven. Wij twijfelen er echter niet aan, of Dr. N. Waterman zal het daarheen weten te leiden, dat door de R. K. Geestelijkheid steeds gaarne de meest volledige steun kan worden verleend, in de volle overtuiging, dat deze neutrale vereeniging immer de Katholieke principen zal eerbiedigen en daar rekening mede zal houden in haar optreden tegenover de Katholieke bevolking.

,,Voor de R. K. Geestelijkheid, die sinds jaar en dag strijdt tegen het maatschappelijk kwaad, kan deze Vereeniging wederkeerig een groote steun zijn om de publieke moraliteit te helpen verbeteren.''

* * *

Uit het Jaarverslag van de *Kamer van Koophandel en Fabrieken* te Rotterdam:

,,Ook in het afgeloopen jaar was de toestand op Curaçao vrij gunstig. De betrekkelijk weinige voortbrengselen brengen zoowel in Nederland als te New York goede prijzen op en vooral in dividivi was de handel vrij levendig. Deze looistof werd hier te lande vroeger weinig verbruikt, doch de oorlog heeft ook in dat opzicht tot andere gedachten gebracht en nu werd het product in flinke hoeveelheden in de looierijen verwerkt, waardoor de invoer gestadig toenam, totdat in Augustus 1916 de Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij geen consenten meer verleende en dus de invoer werd stopgezet.

,,Aangezien Curaçao-dividivi als de beste soort wordt beschouwd en ook in New-York zeer gewild is, zal het artikel derwaarts gemakkelijk plaatsing blijven vinden.

,,In ons vorig verslag maakten wij reeds melding van het feit, dat bij de uitbreiding van het scheepvaart- en het handelsverkeer, men op Curaçao sterk het gemis voelde van een bankinstelling; wij kunnen thans berichten, dat zich ter plaatse een Bankinstelling zal vestigen, die dus in een gevoelde behoefte zal kunnen voorzien.

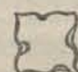
,,Door de ligging van Curaçao in de nabijheid van de Zuid-Amerikaansche republieken, waarvan de handel nog steeds voor uitbreiding vatbaar blijft, kan Curaçao na den oorlog een goede toekomst tegemoet gaan en is het zeer zeker een verblijdend teeken, dat de Regeering het belang inziet van dit eiland als een middelpunt van handel en verkeer en er ook het hare toe bijdraagt om te zorgen, dat Curaçao aan de eischen van het moderne verkeer op den duur zal kunnen blijven voldoen.''

* * *

De Amerikanen op St. Domingo en ook op Haiti, willen gaan bouwen. Zij zoeken nu op de Curaçaosche eilanden ambachtslieden te werven, vooral metselaars en timmerlieden. Zij bieden 2 tot 3 dollar per dag.

,,Dergelijk aanbod is zeer verlokkend, maar...... niet in het algemeen belang van Curaçao'', zoo merkt de *Amigoe* op.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. oordeel over de Gemeenteraden. Op de *S.I.*-Vergadering in het *Sirenepark* te Manggabesar (Batavia) heeft de heer *Soekirno*, voorzitter dier vergadering, gesproken over de gemeenteraden — alzoo de *Modjopait.* De meeste Inlanders — zegt hij — weten feitelijk nog weinig of niets van deze instelling af. Alleen wanneer er opcenten van de belastingen betaald moeten worden, dan schrikken zij er van op en hooren dan van een „Gemeenteraad", die zoodanige beslissing genomen heeft. Spreker gaf daarom een uitlegging van deze instelling en hare bedoeling en wees er op, dat de Inlanders daarin goed vertegenwoordigd moeten worden, opdat hunne belangen naar behooren behartigd zouden worden en niet ten achter gesteld bij die van de andere rassen onder de ingezetenen. Hij keurde de samenstelling dier Raden af, omdat zij bestaan uit Hollandsche leden, door de Hollanders verkozen, en uit Inlandsche en daarmede gelijk gestelde leden, die niet gekozen, maar door het bestuur als zoodanig benoemd worden. „Ziedaar een groot verschil en een groote fout", zeide hij, „zéér ten nadeele van de Inlanders, Chineezen, Arabieren enz. Van de gekozen leden kunnen de kiezers de zekerheid hebben, dat zij, die hen daartoe verkozen, naar behooren vertegenwoordigd worden. Van de benoemde leden moet men 't maar op gezag aannemen, dat zij de belangen der Inlandsche gemeentenaren begrijpen en die naar behooren zullen behartigen. Zekerheid heeft men daaromtrent niet. Te begrijpen is 't daarom, dat de stemmen van de eerst bedoelde leden steeds in den Raad zullen domineeren. Ziet maar — zoo vervolgt hij — hoe bij de verkiezingen de kapitalisten er werk van maken in dien Raad hunne menschen geplaatst te krijgen. De belangen van de Inlanders komen hierdoor in het gedrang. Meer dan noodig is 't daarom, dat de Inlanders hun eigen leden in den Raad mogen kiezen. Hij zeide verder, dat het bestuur dit ook reeds overwogen heeft en een wetsontwerp ingediend, houdende o.m. de bepaling, dat gekozen kunnen worden zij, die minstens een Inlandsche 2e klas-school doorloopen hebben en een inkomen hebben van minstens *f* 50.— 's maands. Kiezers kunnen dezelfde cathegorie van personen zijn en die daarbij de Hollandsche taal verstaan.

De heer *Soekirno* verklaarde, dat hij zich met dit voorstel niet kon vereenigen, ten eerste, omdat zeer weinig Inlanders aangetroffen worden, die een minimum inkomen van *f* 50.— 's maands genieten, vooral op kleine plaatsen. Zij, die het z.g. „kleinambtenaars-examen" afgelegd hebben, mogen zich blijde achten, als zij een traktement van *f* 30.— krijgen. Die van de 2e klas Inlandsche school afkomstig zijn, ontvangen nog minder. Ten tweede zijn er z. i. zoovelen, die niet een 2e klas Inlandsche school afgeloopen hebben en toch, wat kunde en ervaring betreft, eerder voor kiezer in aanmerking gebracht kunnen worden. Wordt het voorstel aangenomen, dan zullen slechts ambtenaren tot de kiezers en gekozenen behooren en mijn verlangen — alzoo *Soekirno* — is juist, dat zij daartoe niet mogen behooren. Hij wilde, dat kiezers mogen zijn alle meerderjarigen, die lezen en schrijven kunnen en in de belastingen zijn aangeslagen en dat onder die kiezers gekozen mogen worden zij, die de Hollandsche taal verstaan, ambtenaren daaronder niet begrepen. Verder was hij van oordeel, dat de technische belangen van de gemeente, inzonderheid in de *kampongs* niet genoegzaam behartigd worden, en wel omdat in de Raden geen deskundigen op dit gebied aanwezig zijn.

De heer *Wongsoamidjojo*, president van de I.S.D.V. *Boedikapertjäan*, was van oordeel, dat ambtenaren ook mochten kiezen en gekozen worden. „Goed", — zeide Soekirno — „als zij maar belasting betalen." Waarop de heer *Tjokroaminoto* — de welbekende voorzitter van de Centrale S. I. — 't volgende er aan toevoegde: „Het Rijk houdt er als 't ware een rijkskas op na. Ieder, die den naam van staatsburger verdient, is verplicht die kas in den vorm van belastingen te vullen. Is die kas leeg, dan gaat het Rijk onvermijdelijk te gronde. Ieder weldenkend mensch zal 't met mij hieromtrent eens zijn. De Inlandsche ambtenaren nu betalen geen belastingen, kunnen slechts beschouwd worden als het materiaal, waaruit die kas is samengesteld. Een gezaghebbend persoon heeft ergens geschreven, dat ieder, die de kas niet helpt vullen, met den naam van „misdadiger" bestempeld moet worden. Daarom mag dan ook een Inlandsch ambtenaar *niet* kiezen, noch *gekozen worden.*"

Na nog eenig debat werden de volgende moties aangenomen:

I. De Openbare Vergadering v. S. I.,

overwegende, dat de belangen der Inlandsche bevolking bij de benoemde Inlandsche leden van den gemeenteraad, niet geacht kunnen worden voldoende te worden behartigd,

overwegende, dat bedoelde belangen betere behartiging zullen vinden bij de vertegenwoordigers der bevolking, die uit en door de bevolking zelf worden gekozen,

draagt het bestuur van de S. I. op de noodige stappen te doen ter verkrijging van Inlandsch kiesrecht voor de gemeenteraden,

gaat over tot de orde van den dag.

II. Overwegende, dat de technische krachten in den gemeenteraad niet voldoende moeten worden geacht voor de behartiging der technische belangen van de gemeente, in het bijzonder in de *kampongs*,

dringt aan op betere voorziening in technisch onderlegde Inlandsche werkkrachten in den gemeenteraad,

gaat over tot de orde van den dag.

(Onder de laatste mailberichten lezen wij, dat door het comité tot oprichting eener kiesvereeniging voor Inlanders op de *aloon-aloon* te Bandong, den 31en Augustus 1917 een meeting is uitgeschreven, ter bespreking van de wenschelijkheid van het verleenen van kiesrecht aan Inlanders, gebaseerd op individueele ontwikkeling. Tevens zou dan een motie aan den Landvoogd worden vastgesteld, waarin om kiesrecht zal worden gevraagd. Ook uit andere plaatsen zijn sprekers uitgenoodigd, onder wie de heer *van Hinloopen Labberton).*

In het Belang van den „Tani". Te Bondowoso is ook een vergadering van de S. I. gehouden, waarin de president dezer afdeeling, de oud-hoofddjaksa, *Raden Ario Soerio Dipoetro*, als spreker optrad. Het was een toespraak in de Madoereesche taal en slechts verstaanbaar voor de heel dichtbij staanden. Hij stelde in het licht, dat gronden, welke bij de verhuur voor de rietkultuur in uitmuntenden staat verkeeren, na afloop van de campagne aan de verhuurders in min of meer deplorabelen toestand worden terüggegeven, en dan nog dikwijls ver over den bedongen huurtijd, zoodat zij niet tijdig genoeg met *padi* kunnen worden beplant. De Inlanders moesten z.i. de handen ineenslaan om dergelijke misstanden tegen te gaan. Het herhaaldelijk doorzoeken van tabaksverzendingen door de extra-tabakspolitie, wat veel oponthoud in het vervoer naar de ondernemingen en ook beschadiging van het produkt veroorzaakt, behoorde een eind te nemen en daarom raadde de spreker aan, de tabaksvrachten vóór de verzending, zoo noodig na visitatie, te verzegelen ter plaatse van afzending. De transporten behoorden dan verder ongemoeid te worden gelaten. Het was duidelijk, dat de spreker met een en ander de belangen van den „kleinen man" op 't oog had en hij zijn hoorders, in goeden zin, leeraarde. Immers elke poging om misstanden te bestrijden, verdient waardeering, *n'en déplaise* degenen, tegen wier belangen zulks wellicht moge indruischen. *(Bintang Soerabaja).*

Al te vrijmoedig. Hetzelfde blad deelt mede, dat een Japansch gezelschap van professoren en leeraren in Augustus j.l. na een bezoek aan de *Kartinischool* te Semarang, tegen half twaalf v.m. een bezoek zou brengen aan de M.U.L.O.-school. De assistent-resident en de heeren Kruimel en Lutter, leden van de Europeesche schoolcommissie, waren op het officieel vastgestelde uur bij laatstgenoemde onderwijsinrichting aanwezig, doch daar bleek den heeren, dat de Japansche gasten hun vóór waren geweest. Om elf uur was het gezelschap er aangekomen en had een en ander maar zonder de schoolcommissie bezichtigd!

Inl. kunstnijverheid als huwelijksgeschenken. Tot nu toe was 't de gewoonte in de Vorstenlanden om bij huwelijken van vorstelijke personen geschenken uit te wisselen. Deze huwelijkscadeaux bestonden uit een aantal karbouwen, een hoeveelheid *beras* (ongekookte rijst) *trasi* (een onmisbaar ingredient voor de rijsttafel) en een aantal zakken met *ringgits* (rijksdaalders). Op voorstel van het Solosche hof werd eenigen tijd geleden tusschen de kratons te Solo en Djokdja van gedachten gewisseld over de vraag: of het niet mogelijk was die oude adatgebruiken af te schaffen en bij huwelijken van

vorstelijke personen meer moderne cadeaux uit te wisselen. De *Sinar Djawa* vernam, dat thans daartoe besloten is. Zoo zal Solo voortaan bij die gelegenheden kostbaar Solosch batikwerk en de voortbrengselen van specifiek Solosche kunstnijverheid naar Djokdja zenden, terwijl Djokdja bijv. behalve Djokdjasch batikwerk, ook fraai goud, zilver- en koperwerk van Kotagédéh, als huwelijksgeschenken in Solo zal aanbieden

Ned. Leergang. „Algem. Ned. Verbond". Te Cheribon heeft, volgens de *Pantjaran Warta*, de opening hiervan den 4en Augustus jl. plaats gehad in het gebouw van de *H. I. School*, waar ook de noodige inlichtingen omtrent het schoolgeld, de lesdagen, enz., gegeven werden. Daarna gingen de onderwijzers en leerlingen naar de *kaboepaten* (regentswoning). 't Was een lange stoet. Voorop de *drie* onderwijzeressen en *vier* onderwijzers en daarachter de *275* jongelui, allen Inlanders. In de *kaboepaten* waren reeds aanwezig: de Resident, de Regent, de Controleur, de Voorzitter en andere leden van het *Comité van Toezicht en Beheer*, de Majoor der Chineezen, eenige Inlandsche ambtenaren en enkele andere belangstellenden. De Voorzitter van het Comité, de heer *Jacometti*, opende de bijeenkomst, heette de aanwezigen welkom, gaf een korte verklaring van de oprichting van dezen cursus en gaf zijn vreugde te kennen, dat zoovele leerlingen ingeschreven waren. Hij vestigde de aandacht op het groote nut van dezen cursus, als middel om de minder-ontwikkelden nader te brengen tot de nog te kleine groep der intellectueelen en zoo de massa te brengen tot meer belangstelling voor het eigen land. De Regent sprak vervolgens den deelnemers aan dezen cursus toe in het Maleisch, hen opwekkende de lessen trouw te bezoeken en er op wijzende, dat zij 't zelf in de hand hebben om van het schoolgeld, dat zij zouden moeten betalen, later een zeer hooge rente te trekken, wanneer zij — eenmaal in het bezit van het klein ambtenaars diploma — hun positie zouden kunnen verbeteren. Vervolgens bracht hij dank aan het comité, aan twee ingezetenen, die de kosten voor den aanleg van gas in de school voor hun rekening hadden genomen, aan de onderwijzers en onderwijzeressen, die zich beschikbaar hadden gesteld en aan alle anderen, die op eenigerlei wijze hadden meegewerkt tot deze voor de Inlanders belangrijke instelling.

Daarna vroeg de Resident het woord. In eenige gloedvolle woorden sprak ook hij zijn voldoening uit over den enormen toeloop van leerlingen, noemde het vooral zulk een verheugend feit, omdat in deze alles was uitgegaan van het particulier initiatief. Kon men vroeger niets tot stand brengen, zelfs niets beginnen, zonder het B. B., de decentralisatie heeft thans blijkbaar zoodanig doorgewerkt, dat men toont ook zelf iets te kunnen volbrengen. Hij noemde het een merkwaardig en verheugend teeken des tijds, dat de eerste stoot voor de oprichting kwam van een Inlandschen bureauklerk der S. S., die zich verzekerde van de noodige deelneming en daarop stappen deed bij het A. N. V. De Resident eindigde met de beste wenschen uit te spreken voor het welslagen van den cursus. Ten slotte dankte de Voorzitter van het comité alle aanwezigen voor de betoonde belangstelling. De cursus begint met 5 eerste klassen, 2 tweede, 1 derde en 1 vierde. Het is te hopen, besluit het blad, dat het Gouvernement een flinke subsidie zal geven; dan kan het schoolgeld belangrijk worden verminderd.

Ambonsch Studiefonds. De Ambonneezen te Bandong hebben in verband met het besluit van het Ambonsche Studiefonds om twee afgevaardigden van Ambon te zenden en de weigering van den Gouverneur-Generaal om de Ambonsche deputatie in audiëntie te ontvangen, de volgende motie aangenomen: De vergadering van de Ambonneezen, zoowel burgers als militairen, ter hoofdplaats Bandong, gehouden den 3en Augustus 1917;

gehoord het ter vergadering besprokene;

1e. hoewel toegevende, dat de samenstelling anders had kunnen zijn, waardoor aan hare waardigheid niets zou zijn af te dingen geweest, betreurt evenwel het feit, dat de Gouverneur-Generaal geweigerd heeft de eenmaal door het volk gezonden deputatie te ontvangen;

2e. keurt de handelingen van het hoofdbestuur der vereeniging „*Ambonsch Studiefonds*", waardoor de weigering der regeering kon worden verwacht, ten zeerste af.

WAT DE CHINEES VERTELT.

„Indië Weerbaar". In de *Sinar Sumatra* wordt door T. S. Y. deze vereeniging aangevallen als meerendeels bestaande uit Hollanders, die Indië alleen voor de Hollanders behouden wil en zich niet storen aan de belangen van de andere inwoners, vooral niet van de Chineezen. Schrijver's verwijt is, dat het comité te zelfzuchtig is, daar het wel weet te nemen, maar van geven niet schijnt te willen weten. Ten bewijze hiervan wordt o.a. aangehaald, dat men wel aan de Chineesche pers de gratis opname van den oproep verzocht heeft, maar zich daarna niet gelegen heeft laten liggen aan de bezwaren der Chineezen. Hij eindigt zijn verdere beschouwingen met te verklaren, dat de kracht van het Hollandsch bestuur in Indië en het welzijn van de Hollanders in dit land meer afhankelijk zijn van de gehechtheid der ingezetenen, dan van een sterke vloot of groot leger en wat daaraan annex is. Indien „*Indië Weerbaar*" werkelijk het welzijn van Ned.-Indië beoogt, dan moet z.i. in haar program alsnog worden opgenomen: 1e. De Regeering dient de bezwaren der ingezetenen zoo spoedig mogelijk op te heffen; 2e. Zij geve zoo spoedig mogelijk gelijkstelling aan alle rassen in Ned.-Indië. 3e. Zoo spoedig mogelijk moeten alle voorschriften en bepalingen, die onaangenaam voor de ingezetenen zijn, afgeschaft worden. Indien zij daartoe *niet* medewerkt, zal zij zelf haar doel tegenwerken.

Groot Nederland. De *Kaoem Moeda* antwoordt op het verwijt in de „*Soeara Mardika*", gedaan door de heeren sociaal-democraten *Notowdijojo* en *Baars*, als zoude de K. M. de partij der Regeering trekken ten nadeele van hare landgenooten, dat de *K. M.* wel in geenen deele de goede bedoelingen van de sociaal-democraten in twijfel trekt, maar toch liever zag, dat de richtsnoer van Troelstra en niet die van Domela Nieuwenhuis werde gevolgd. Het blad hoopt, dat men 't nu toch zal inzien, dat de Regeering in de laatste vijftien jaren gebroken heeft met hare imperialistische politiek tegenover Indië, wel is waar niet in ééns, maar langzamerhand, en is 't goed dit der Inl. bevolking aan het verstand te brengen, opdat zij thans de Regeering steunt, haar hare grieven en bezwaren kenbaar maakt. Ten slotte hoopt de schrijver, dat het niet al te lang meer duren mag, dat Ned.-Indië in plaats van Neerlands „bijzit" te zijn de rol van „wettige echtgenoote" vervullen zal en roept dan uit: „Leve Groot Nederland en zijn volk!"

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Petroleum in de V. S.

De N. R. C. van 16 dezer ontleende aan de Evening Post een reeks van aanteekeningen betreffende de petroleum in de V. S., waaruit wij eenige interessante gedeelten overnemen.

John D. Northrop van de Geological Survey der Unie wijst er op, dat onmiddellijk na 't uitbreken van den oorlog de olienijverheid een inzinking ondervond. Mede door afsluiting van de Russische en Roemeensche productie is echter de petroleumnijverheid er weer bovenop gekomen. De financieel sterke maatschappijen zagen dezen ommekeer aankomen en hadden zich bijtijds tegen spotprijzen van de onverbruikte voorraden meester gemaakt. Sedert is die nijverheid een bijna ongekende en koortsachtige voorspoed ten deel gevallen. De opgaande beweging vond in de jongste noteering van 3,50 doll. per barrel voor ruwe Pennsylvania petroleum haar culminatiepunt.

Naast cijfers voor de toename van de vraag naar gasoline, smeer en stookoliën, wordt de totale hoeveelheid petroleum in de Unie ter markt gebracht, welke in 1913 nog 248,4 millioen barrels bedroeg, voor 1916 als 300,8 mill. opgegeven.

De booractiviteit heeft voornamelijk in de laatste maanden ernstige moeilijkheden ondervonden door de buitensporig hooge prijzen van de ijzer- en staalartikelen. De enorme vraag naar gasoline en smeerolië voor automobielen en krachtwerktuigen heeft de producenten tot de uiterste inspanning aangespoord en de wetenschap aangezet haar studie aan dit vraagstuk te wijden. Hieraan is b.v. ook te danken dat de afscheiding van gasoline uit natuurgas (die te voren met 't gas werd verbrand) in den laatsten tijd een groote vlucht heeft genomen.

't Stuk in de Evening Post bevat een speciale correspondentie uit Washington, waar de regeering zich de vraag heeft gesteld: Wat kan petroleum bijdragen om den oorlog te winnen, en wat kan de oorlog bijdragen om den olievoorraad te vernietigen of uit te putten?

Hier teekenen zich twee opinie-stroomingen. De eene is bepaald pessimistisch gestemd betreffende de mogelijkheid om met de bestaande bronnen in de vraag om petroleum en petroleum-producten voor den oorlog te kunnen voorzien. De andere is ook niet bepaald optimistisch, maar zij meent toch wel dat de moeilijkheden zullen zijn te overwinnen. Bedford, voorzitter van de Standard Oil Co. en van 't petroleum comité van den nationalen verdedigingsraad, deelde onlangs mede dat Amerika ongeveer 300 millioen vaten petroleum produceert, terwijl de behoefte, die steeds toenemende is, reeds 335 millioen beloopt. De ongebruikte reserve zal binnen kort geheel zijn ingeteerd. Veel kan ten goede worden gekeerd, als de regeering hare politiek wijzigt om de exploitatie in 's lands domein terug te houden met het oog op de toekomstige behoeften en als de politieke moeilijkheden in Mexiko de ontginning in dit land niet meer zullen bemoeilijken.

Men is er in Washington van doordrongen, dat de bondgenooten groote hoeveelheden noodig hebben, die voornamelijk uit de Unie verkregen moeten worden. De voor 1917 geraamde productie is overal, behalve in Californië, kleiner dan die van 1916. Bedford beveelt de beperking van 't normale gebruik door de Amerikanen aan, de menschen veroorloven zich te veel automobiel-pleizier. Op 1 Januari 1917 waren 1025000 meer automobielen in de Unie in gebruik dan een jaar tevoren, het totaal aantal auto's steeg tot 3250,000.

Van den voorzitter der Western petr. refiners association vinden wij een beschouwing over den strijd der onafhankelijke producenten voor de bevrijding uit de greep der Standard Oil-heerschappij. Deze strijd begon in 1905 toen in Kansas overproductie bestond, en daar een wet tot oprichting van een regeeringsraffinaderij werd aangenomen. Niettegenstaande de raffinaderij-wet spoedig ongrondwettig werd verklaard, ondergingen de terzelfdertijd aangenomen wetten tegen bevoorrechting en voor maximum-vrachttarieven ditzelfde lot niet. Men spande alle krachten in, niet om de Standard Oil onder te brengen, maar om de onafhankelijke olienijverheid op te bouwen. De onafhankelijken bezitten thans 38 van de 400 raffinaderijen; 't z.g.n. mid-continental field wordt geheel door hen beheerscht. Dit is schijnbaar van ondergeschikt belang, maar een goed beginsel is er door gered.

Men stelt thans pogingen in 't werk om verspilling van petroleum zooveel mogelijk tegen te gaan, daar anders de geraamde aanwezige voorraad, die 't 100 jaren zou kunnen uithouden, in 27 jaren uitgeput zou wezen.

Een zeer belangrijke gedeelte der productie wordt in Oklahoma en Kansas door lange pijplijnen vervoerd. De Standard Oil heeft een pijplijn van Oklahoma naar de Golf van Mexiko, een andere loopt naar Chicago en een derde naar Illinois, waar zij aansluit aan pijpen naar de Atlantische Oceaan. De sterk groeiende Sinclair Co. voltooit nu zelfs een pijplijn van Oklahoma naar haar raffinaderij in Whiting aan 't Eriemeer.

Belgisch Kongo.

Bij de opening van de zitting van den Raad van bestuur te Boma, heeft de gouverneur-generaal Henry den 20sten Augustus een rede gehouden, waarin de toestand der kolonie wordt overzien.

De economische toestand is zoo gunstig als men maar kan wenschen, wanneer men rekening houdt met den heerschenden toestand. België is vrijwel in handen van den vijand en hierdoor niet in staat iets voor de ontwikkeling van 't overzeesche gebied te doen. Sedert de val van Antwerpen is 't meerendeel der B. handelslui beroofd van allen invloed op de zaken en van alle kapitaal. Die kolonie zonder moederland, die nog verplicht is zelf oorlog aan haar grenzen te voeren, die handelsgemeenschap zonder middelen en veelal zonder hulpbronnen, kon, volgens alle verwachtingen, bezwaarlijk weerstand bieden aan de groote beproeving, zij zou bescheiden er zich toe moeten bepalen in de behoeften van dag op dag te voorzien. Binnenlandsche verwikkelingen waren bovendien te vreezen.

Geheel anders is 't uitgekomen. In 3 jaren oorlog heeft de kolonie zich zelf weten te verheffen. Zij heeft haar vijand overwonnen en hem de twee rijkste provinciën van zijn overzeesche bezittingen ontnomen, die zij nu bezet houdt. In 't binnenland heerscht rust, de bevolking heeft soldaten en dragers geleverd voor den strijd buiten de grens, de eigen bezettingstroepen zijn op verminderde sterkte gebracht. De belastingen komen goed in. De handel heeft een ongekenden bloei. De vooruitgang is in menig opzicht verrassend.

De waarde van den invoer is bijna 47.5 millioen fr. geworden, hetgeen nog wel een achteruitgang van meer dan 35 mill. fr. beteekent vergeleken met 't jaar vóór den oorlog, maar toch weer een grooten vooruitgang aanwijst met 1915, toen 't bedrag slechts ongeveer 23.5 mill. fr. bedroeg — alles zonder wapenen en munitiën mee te rekenen. — De uitvoer steeg van bijna 72 mill. in 1915 tot ruim 122 millioen in 1916. Dit wijst zeker op een verbazende inspanning met schitterend succes.

De rubberhandel in 1914 gedaald tot 2238 ton, in 1915 zelfs tot 2013 ton, klom in 1916 tot 3232 ton. Ivoor steeg in een jaar van 201 tot 318 t. Copal daalde in die 3 jaren van 7005 t. tot 4337 t. om weer tot 8718 t. te stijgen. Al is dit deels ook te danken aan 't vlot maken van reserves, toch is de vooruitgang opmerkelijk.

Boven Kongo leverde in 1914 slechts 222 t. nootolie voor den uitvoer, in 1915 reeds 1425 t. en in 1916 zelfs 2311 t. De gouverneur-generaal was met dit resultaat nog niet tevreden; als er tegenwaarde beschikbaar ware geweest had dit product veel meer moeten leveren.

Kopra werd uit ditzelfde gebied van 1915 op 1916 gebracht van 4895 t. op 13.613 t.

De kolonie heeft groote hoeveelheden rijst aan 't moederland kunnen beloven, voor 1918 zelfs tot 20.000 t.

Dit alles houdt inderdaad een mooie belofte in.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De heer G. P. Rouffaer opent de, vooral ook door illustreering, interessante November-aflevering van dit maandschrift met een artikeltje over den artistieken Zwerver W. O. J. Nieuwenkamp, die onlangs voor de vierde maal naar Indië is vertrokken voornamelijk om de eilanden van de „Groote Oost" te bezoeken. — De heer Nieuwenkamp zelf, op wien, volgens eigen getuigenis, schepen en alles wat daarop betrekking heeft, al heel vroeg een groote bekoring heeft gehad, geeft een belangrijke beschrijving van tal van Inlandsche vaartuigen in onze Oost. — De heer J. F. Snelleman vermeldt de geschiedenis van het Ethnologisch Museum te Rotterdam, waartoe hij — de oud-directeur — beter dan iemand anders in staat is. — Over de melati, welke sterk geurende bloem een voorname rol in het dagelijksche leven der Javanen speelt, geeft de heer W. K. A. Burghardt botanische en andere bijzonderheden. — De heer T. J. Bezemer bespreekt in waardeerende bewoordingen de benoeming van den heer J. C. van Eerde tot hoogleeraar in de koloniale volkenkunde te Amsterdam. — Bij de afbeelding van een bloeiend suikerrietveld geeft Dr. H. C. Prinsen Geerligs een kort bijschrift. — Ten slotte vermeldt Dr. N. J. Krom een en ander over de Javaansche tempelwachters, steenen beelden (Rakshasa geheeten), die zich door woest en schrikaanjagend uiterlijk kenmerken.

Departement van den Landbouw in Suriname.

No. 11 der Mededeelingen van het Departement van den Landbouw in Suriname bevat aanwijzingen van Dr. Gerold Stahel over hetgeen de Surinaamsche planters voor de selectie van koffie en cacao kunnen doen; hetgeen door Dr. S. wordt aanbevolen is zoo eenvoudig dat het door iederen planter kan gedaan worden, ook wanneer hij veel werk en weinig arbeiders heeft.

De moord op zendeling Van de Loosdrecht.

De heer L. v. V. (wat voluit vermoedelijk beteekent Van Vuuren) schrijft, volgens No. 31 van „De Banier" het volgende in de Java-Bode:

Op mijn reizen door Celebes ontmoette ik ze beiden. Hij, een krachtige, energieke jonge man vol ijver voor zijn idealen, strevende naar het brengen van de blijde boodschap aan de Toradja's van het Saädang-gebied, zij, een flinke jonge vrouw geheel vervuld van den werkkring die haar wachtte aan de zijde van haar man.

Evenals ik waren zij opgegaan naar Adriani en Kruyt in het Posso-gebied, om van die mannen te leeren welken weg men in moet slaan om bij de Toradja's het moeilijke zendingswerk te verrichten.

Daar hebben zij het ervaren, hoe in de primitieve samenleving dezer natuurmenschen, alleen de liefdevolle toewijding leiden kan tot het overwinnen van de natuurlijke afwering dezer animisten tegen alles wat in strijd komt met hunne heiligste begrippen.

Tot het uitwendige wordt men gemakkelijk toegelaten, want het zijn gemoedelijke kinderen deze Toradja's maar zoodra zij meenen, dat gij dieper wilt doordringen in hun zieleleven, dan wordt een vrij krachtig „halt" U toegeroepen.

En is er ten slotte in deze animistische samenleving iets, wat niet het zieleven raakt? Praktisch gesproken is er dat niet. Gij wilt een betere plant-methode invoeren. Onmiddellijk stuit ge op godsdienstige opvattingen die aan de invoering in den weg staan. Gij wilt hun duidelijk maken, dat ook de buiten het familieverband staande menschen, recht hebben op onze waardeering en behandeling als medemensch. Zij antwoorden U dat hunne opvattingen, ja hun geheele samenleving zich verzet tegen zulke gevoelens ten aanzien van „vreemdelingen".

Zoo gaat het door, den geheelen, zwaren weg langs, welke bewandeld worden moet om dien natuurlijken afkeer te overwinnen. Langzaam en beleidvol is die taak volbracht door Adriani en Kruyt in Posso. Van de Loosdrecht en zijne vrouw zouden het werk aanvatten bij de Saädang Toradja's.

Zij vestigden zich te Rante Pao. Begin 1914 reisde ik door de Posso-streek. In Roekoe, ten N. van het meer, was door de rotanwerkers van den zendeling Schuijt de wieg gemaakt voor het te verwachten kind bij de familie van de Loosdrecht. Die wieg heb ik hun zelf kunnen brengen te Rante Pao, in de eenvoudige woning, waar thans diepe rouw is binnengevallen naast het jonge leven.

Wij weten nog niets omtrent de omstandigheden waaronder deze moord heeft plaats gehad. Wel kennen wij den natuurlijken afweer dezer animisten waarop ik hierboven wees. Is van de Loosdrecht gevallen als zijn slachtoffer? Dan zal zijn dood een baken zijn in het moeilijke vaarwater, dan heeft hij het hoogste offer gebracht.

Een jong leven is heen gegaan in den dienst van het schoone, in diepen rouw blijft een jong leven achter; moge zij de kracht vinden het leed te dragen.

De rechtspraak in Jogjakarta.

Het No. van 7 November van het Weekblad van het Recht bevat eene beschouwing van Prof. Mr. C. van Vollenhoven, over de afschaffing van de inheemsche rechtspraak in het Sultanaat Jogjakarta, welke maatregel, het behoeft nauwelijks gezegd, door dien adatrechtsgeleerde, ten zeerste wordt betreurd.

De verbinding met Indië.

Hierover schrijft de heer P. van Huizen in het 14-Nov. No. van „In- en Uitvoer".

Schr. wijst op den ernst van den toestand; sedert 22 Sept. zijn geen schepen meer naar Indië vertrokken en die uit Indië vertrokken zijn kunnen de reis niet halen. Hij besluit: „Vóór dezen oorlog is het nooit gebruikelijk geweest aan schepen bunkerkolen te weigeren en daar komt het toch feitelijk op neer. De rechtsgeldigheid van dit brute machtsmiddel (van Amerika) wordt niet grooter door de omstandigheid

dat een redelijke termijn van aankondiging van den maatregel niet is gegeven. De tegenwoordigen toestand is echter vrijwel onhoudbaar en het is te hopen dat recht spoedig de verbinding met Indië weer wordt hersteld."

Indologenblad.

Het Nr. van 8 Nov. j.l. door de Redactie ,,Jaarnummer" genoemd, bevat in hoofdzaak mededeelingen welke slechts de leden der Indologen-Vereeniging kunnen interesseeren (jaarverslagen redactie Indologenblad, societeit, muziek- en tooneelvereeniging, sportvereeniging, enz.). Onder het hoofd ,,Universiteit" vindt men overigens nog levensbijzonderheden van Prof. Ch. A. van Ophuysen (met het portret van dien betreurden geleerde). Een uitvoerige inhoudsopgave aan het slot vergemakkelijkt het raadplegen van dit No.

Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel.

No. 33 (17 Aug.) van den 7en jaarg. bevat het slot van het overzicht van den productenhandel op Java gedurende het eerste halfjaar van 1917, terwijl in No. 34 het eerste gedeelte eener beschouwing is opgenomen over den handel van Java en Madoera met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika (als uitgangspunt is genomen de officieele statistiek van den in- en uitvoer over 1916 en het eerste halfjaar 1917).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 46: Het bankwezen in Ned. West-Indië, door Mr. G. J. Fabius, besproken door A. D. (vervolg). — Het Instituut voor tropische hygiëne te Amsterdam. — Gids voor betrekking zoekenden ter Oostkust van Sumatra, door Dr. Ch. F. Haye, besproken door J. S. C. Kasteleijn. — De Economische Bond, door J. de Jong. — Maximum-prijzen bij den grondhuur. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Door de verhuizing van de afd. Tropische Hygiëne van het Koloniaal Instituut van Sarphatistraat 34 naar Mauritskade 57, besloot de Raad van Beheer de bibliotheek te Haarlem in het vrij gekomen perceel Sarphatistraat onder te brengen. Nu deze overbrenging is geschied en de inrichting voltooid, zal de bibliotheek met de daaraan verbonden leeszaal voor een ieder toegankelijk worden gesteld van 9 v.m. tot 12 en van 1 uur n.m. tot 4 uur. De bibliotheek heeft niet alleen literatuur op algemeen koloniaal gebied, doch ook op het gebied der toegepaste natuurwetenschappen, voor zoover deze met de koloniën in verband staan. Verder bezit zij een duizendtal periodieken op koloniaal en natuurwetenschappelijk gebied.

Boedi Kemoeliaän.

No. 32 van ,,De Reflector" bevat een geïllustreerd artikel over ,,Boedi Kamoeliaan" (Vereeniging voor Inlandsche ziekenverpleging) welke vereeniging te Weltevreden een instituut in het leven heeft geroepen, dat verdient in breede kring bekend te worden.

Als men de werkzaamheden overziet, samengevat in den vijfdeelígen rooster, die hieronder volgt, zal men begrijpen hoe omvangrijk de taak der leidster (Mej. S. A. Hulshoff) van het Instituut is.

1. Polikliniek voor vrouwen en kinderen.
2. Kinderziekenhuis voor zuigelingen tot en met kinderen van zeven jaar.
3. Zuigelingen-voeding (melkfokkerij ten oate van de kampong).
4. Internaat voor de leerling-verpleegsters.
5. De vroedvrouwenschool.

De inrichting bestaat nu ongeveer een half jaar en vond o.a. daadwerkelijke belangstelling van de echtgenoote van den Gouv.-Generaal, die reeds tweemaal een beduidende gift in geld schonk en ook gedeeltelijk voor de stoffeering der vertrekken zorgde.

Ned.-Indisch Rubbertijdschrift.

Opgave van eenige onderwerpen, welke behandeld worden in het Nr. van 16 Augustus: De bevolkingsrubbercultuur in Palembang, door D. J. G. van Setten. — Verslag van een bezoek aan eenige rubberlanden in West-Java, door P. E. Keuchenius (vervolg). — Het vraagstuk der Hevea-selectie (vervolg). — De Amsterdamsche actie versus de Bataviasche rubbermarkt.

Nederlandsche schilderijen te Krakau.

In het Oct.-Nr. van ,,Oude Kunst" schrijft Dr. Hans Schneider over eenige Nederlandsche schilderijen in het Museum, toebehoorende aan vorst Adam Czartoryski, te Krakau. Tot deze verzameling behoort ook een schilderij van een onbekenden meester, voorstellende ,,Sayfoedin, Coningh van Tidore". Hetgeen Dr. Schn. bij de reproductie van dit karakteristieke portret aanteekent is uit historisch oogpunt, wel interessant.

Het Nederlandsche Zeewezen.

No. 22 bevat het 7e vervolg der ,,korte beschrijving van de exploratie van Noord Nieuw Guinee en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t/m. 1911", door A. F. H. Dalhuisen.

Tijdschrift Kon. Ned. Aard. Genootschap.

Met betrekking op Oost-Indië bevat de 6e afl. van jaarg. 1917 de volgende opstellen: Nogmaals ,,net tertiaire Indische woestijnklimaat", door N. Wing Easton. — Over uitbarstingen van den Kloet in 1752 en 1771, door E. H. B. Brascamp (Een korte mededeeling, ontleend aan een brief van Johannes Vos in het Rijksarchief; volgens den heer Br. was tot nu toe niets van deze uitbarstingen bekend). — Bijdragen tot de historische cartographie van den Ned.-Indischen Archipel, door E. C. Abendanon. — Bijdrage tot de anthropologie der Mentaweiers, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan.

Verder schrijft Dr. J. de Hullu een belangrijk stuk over den n a a m Quelpaerts-eiland (ten zuiden van Korea), welke naam dat eiland zou te danken hebben aan Hollandsche schipbreukelingen aldaar in het jaar 1653.

De Kartinibode.

No. 4 der ,,Kartinibode. Mededeelingen van den Raad van Beheer van de Vereeniging Kartinifonds", bevat o.m. een verslag van hetgeen in den laatsten tijd is verricht ter zake der ,,Mr. C. Th. van Deventer Stichting", welker doel is de bevordering van het voortgezet onderwijs voor meisjes in Ned.-Indië. Het gezamenlijk bedrag dat voor deze stichting werd ontvangen, bedroeg op 22 Oct. j.l. reeds *f* 112.000.—.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Hoofdinhoud van No. 33: De Atjehers (vervolg). — Oost-Indisch oerbosch, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Zeebaboe, door X. — Schetsen over Sumatra's Oostkust en het leven aldaar, door G. D. Langereis (Slot).

* * *

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op eenige bijdragen van botanischen aard over den Indischen Archipel in ,,The Philippine Journal of Science. Section C." Vol. XII (1917) No. 1 en 2, zoomede in No. 76 van het ,,Journal of the Straits Branch of the Royal Asiatic Society" (Augustus 1917).

In laatstgenoemd periodiek vindt men bovendien nog een bijdrage van R. O. Winstedt: The folk-tales of Indonesia and Indo-China.

Mededeelingen.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

VOORDRACHT van den HoogEd. Gestr. Heer M. J. GIEL uit 's-Gravenhage, oud-kolonel der artillerie O.-I. L., in het *Gebouw van de Theosophische Vereeniging*, Kruisstraat 7, op *Donderdagavond 29 November a.s. 8 uur.*

Onderwerp: **,,Het Leven en Werken van den Europeaan in Nederl. Indië"** (met lichtbeelden).

Voor introductie van belangstellenden kunnen de leden zich wenden tot de Secretares:

J. J. LAGERS, Burgstraat 48.

Van de Ned. Afd. der N.-I. Mij van Nijverh. en Landb.:

OPENBARE VERGADERING op *Vrijdag 23 November 1917*, 's avonds 8 uur precies te 's-Gravenhage, *Zuid-Hollandsch Koffiehuis* (Groenmarkt), zaal No. 4.

Onderwerp: **De Suikerhandel op Java, de crisis van 1917 en mogelijke maatregelen om herhaling te voorkomen.**

Inleider: de Heer Th. G. H. STIBBE, oud-lid der firma Gijselman en Steup, Java.

P. J. VAN HOUTEN, Voorzitter.
L. STIBBE, Secretaris.

Toegang vrij, ook voor niet-leden.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Ned.-Ind. Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.
Een leeraar in de Staatswetenschappen.
Zeven leeraren in de Nederlandsche taal.
Twee leeraren in het Duitsch.
Vier leeraren in het Teekenen.
Zeven leeraren in de Wiskunde.
Een leeraar in het Fransch.
Een leeraar in het Engelsch.
Een leeraar in de Aardrijkskunde.
Drie onderwijzers voor de houtbewerking.
Leeraar in de anatomie aan de Nederlandsch-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.
Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Adjunct-gouvernements-accountant.
Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:
Civiel-ingenieur; Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur); opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter;
Bij den dienst van het mijnwezen:
Ingenieur; Opziener;
Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Werktuigkundig ingenieur; Ingenieur voor het signaalwezen.
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst: Adspirant-ingenieur; Commies.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Bij de Gouvernements-marine:
Derde stuurman; Leerling-machinist.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.
IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.
Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 5de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.
(Nederlandsche Staatscourant van 1 November 1917 No. 256).

Adspirant-commissarissen van politie bij de algemeene politie in Nederlandsch-Indië.

Ter plaatsing op den leergang tot opleiding van adspirant-commissaris van politie te Batavia kunnen spoedig naar Nederlandsch-Indië worden uitgezonden vier personen, niet ouder dan 27 jaar en van eene lengte van ten minste 1,70 M., die in het bezit zijn van een getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van eene hoogere burgerschool met vijfjarigen leergang, dan wel van een getuigschrift dat eene niet geringere algemeene ontwikkeling waarborgt.
Aan de betrekking van adspirant-commissaris van politie, tot welke betrekking de uit te zenden personen na hunne aankomst in Indië zullen worden benoemd, is verbonden eene bezoldiging van f150 (éénhonderd vijftig gulden) 's maands, zoomede eene vergoeding voor transportkosten van f15 (vijftien gulden) 's maands.
De adspirant-commissarissen van politie, die aan het eindexamen van den twee-jarigen leergang hebben voldaan, worden benoemd tot commisaris van politie der 2e klasse. Aan deze betrekking is verbonden:
a. eene bezoldiging van f250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, opklimmende met 3 driejaarlijksche verhoogingen van f50 (vijftig gulden) 's maands, tot een maximum van f400 (vierhonderd gulden) 's maands
b. eene vergoeding voor huishuur van f100 (eenhonderd gulden) 's maands;
c. eene vergoeding voor transportkosten van f25 (vijf en twintig gulden) 's maands.
De betrekking bij de algemeene politie boven den rang van commissaris der 2e klasse zijn die van commissaris der 1ste klasse, adjunct-hoofdcommisaris en hoofdcommissaris, aan welke onderscheidenlijk verbonden zijn maandelijksche bezoldigingen van f400, f550, f600 en f600—750 terwijl de vergoedingen voor huishuur onderscheidenlijk bedragen f100, f100 en f150 's maands en die van transportkosten f30, f40 en f50 's maands.
Op de adspirant-commisarissen van politie zijn van toepassing de voor burgerlijke landsdienaren geldende bepalingen omtrent pensioen enz.
Twintig jaren Indische dienst geven aanspraak op pensioen.
Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.
Aan de uitzending is verbonden:
a. vrije overtocht in de 2e klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting ten bedrage van f500 (vijfhonderd gulden);
c. voor gehuwden uitkeering van eene maand activiteitsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
d. eene voorloopige bezoldiging van f100 (eenhonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië tot dien waarop de activiteitsbezoldiging ingaat.
De activiteitsbezoldiging gaat in met den dag van aankomst te Batavia.
De uit te zenden personen zullen spoedig naar Indië moeten vertrekken.
Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.
Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, zoo spoedig mogelijk, bij gezegeld verzoekschrift (te adresseeren aan de 9e afdeeling van het Departement), te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van hunne diploma's of getuigschriften en de hun daarbij uitgereikte cijferlijsten, alsmede aanbevelingsbrieven, of eene opgave van personen bij wie inlichtingen omtrent hen kunnen worden ingewonnen.
In het adres moet worden gemeld plaats en datum van geboorte, of de candidaat gehuwd is en c. q. het aantal en de leeftijd zijner kinderen.
(Nederlandsche Staatscourant van 1 November 1917 no. 256).

Uitzending van een instrumentmaker voor het Marine-etablissement te Soerabaja.

Ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja is de uitzending noodig van een goed onderlegd instrumentmaker.
De uit te zenden instrumentmaker, die voor den Indischen dienst lichamelijk geschikt moet zijn bevonden, mag niet jonger dan 22 en niet ouder dan 30 jaar zijn. Hij moet goede oogen hebben en in staat zijn de meest voorkomende werkzaamheden in de instrumentmakerij te verrichten, nazien, herstellen en instellen van sextanten en prismacirkels, schoonmaken van afstandmeters, herstellen van compassen, kijkers, binocles, meeten geneeskundige instrumenten, klokken, waarnemingshorloges, loodingstoestellen, patentloggen, stellen en herstellen van richtmiddelen voor geschut, enz., terwijl tot aanbeveling strekt dat hij op de hoogte is van het geweermakersvak.
De vaste werklieden bij het Marine-etablissement, waartoe de uit te zenden instrumentmaker zal behooren, zijn niet uitsluitend werkman noch toezichthouder, maar hunne werkzaamheden dragen het kenmerk van medewerkend toezicht.
Zij zijn gehouden zich te verbinden voor den tijd van drie jaren, in te gaan met den dag van ontscheping te Batavia.
Na verstrijking van het driejarig verband kunnen zij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits hunne diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op hun behoud prijs stelt. Bij mogelijke benoeming in vasten dienst, waarop echter geen vast uitzicht kan worden gegeven, worden zij burgerlijke ambtenaren, in welk geval op hen van toepassing zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, enz.
De bezoldiging bedraagt: gedurende het eerste driejarig verband f 225 (tweehonderd vijf en twintig gulden) 's maands, gedurende het tweede f 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands en daarna f 275 (tweehonderd vijf en zeventig gulden) 's maands.
De vaste werkman zal na zes jaren tot tevredenheid van den directeur van het Marine-etablissement te hebben gewerkt, bij niet-verlenging van de overeenkomst eene tegemoetkoming van f 1600 (een duizend zeshonderd gulden) ontvangen; na negen jaren dienst wordt eene tegemoetkoming van f 3000 (drie duizend gulden) uitgekeerd; bij verlenging van de overeenkomst na 9 jaar wordt aan den werkman de keuze gelaten tusschen dadelijke uitkeering van het bedrag en latere uitkeering daarvan, vermeerderd met de gekweekte rente, berekend tegen 4 ten honderd rente op rente. De uitkeering van de tegemoetkoming heeft niets plaats wanneer de werkman tusschentijds in vasten dienst wordt aangenomen, daar alsdan de reeds in 's lands dienst doorgebrachte tijd wordt medegeteld voor de berekening van het pensioen. Mocht de uitkeering reeds hebben plaats gehad, dan kan alleen opneming in vasten dienst plaats hebben, wanneer de werkman zich verbindt het genotene terug te storten.
Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië is verbonden:
1°. vrije overtocht met gezin naar Indië als landsreiziger der tweede klasse;
2°. gelijke overtocht na beëindiging van de overeenkomst. doch niet langer dan gedurende één jaar nadat het verband is afgeloopen;
3°. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van f 500 (vijfhonderd gulden) voor ongehuwden en f 725 (zevenhonderd vijf en twintig gulden) voor gehuwden.
De uit te zenden vaste werkman moet tevens eene verklaring inzenden, dat hij bekend is met de overeenkomst (hieronder opgenomen), welke men moet aangaan, alvorens bij het Marine-etablissement te Soerabaja te worden te werk gesteld.
Zij, die voor uitzending in aanmerking kunnen komen, zullen vermoedelijk eene proef van bekwaamheid moeten afleggen, waarvan plaats en dag nader zullen worden bekend gemaakt. In dat geval wordt vergoeding toegekend wegens reiskosten en verlies van loon.
Gegadigden voor genoemde betrekking behooren zich vóór 1 December a.s. bij gezegeld verzoekschrift (te richten aan de 9de afdeeling van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van getuigschriften.
Het verzoekschrift moet bevatten:
a. eene beschrijving van opleiding en levensloop;
b. eene mededeeling waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is (met vermelding van het aantal en den leeftijd zijner kinderen) en bij wien inlichtingen kunnen worden ingewonnen.
(Nederlandsche Staatscourant van 1 November 1917 No. 256).

Parkhotel
van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.
EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden, Rustige ligging.
Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

GIJP's Alcoholvrije Groc
MOSKOWA
(Gedeponeerd).
is verwarmend, smakelijk en zuiver.
Vraagt Uwen winkelier en bij de fabrikanten Fa. GIJP & Co., Tel. H. 2962.

VAN RIJN & SCHILPEROORD
Meubelfabrikanten.
Anna van Buerenstraat 157 - Tel. H. 679
'S-GRAVENHAGE.
Des gewenscht worden alle soorten Meubelen naar teekening vervaardigd.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af. VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „
REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
Afdeeling Gebruikte Instrumenten.
Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

N.V. Inrichting voor Physische Therapie
„WINTERNITZ"
Johan v. Oldenbarneveltlaan 5 - Tel. Schev. 695
SCHEVENINGEN.
Alle Physische Hulpmiddelen: Waterbehandeling, haute Fréquence, Electrisch Viercellenbad, Lichtbad, Vibratie, Kunstzon, enz.
Nauheimer-, Wiesbadener-, Carlsbaderkuren.
UIT- en INWONENDE PATIËNTEN
(ook rustbehoevenden, herstellenden en zenuwzieken).
Spreekuur van $9\frac{1}{2}$—$10\frac{1}{2}$, des morgens.
J. H. W. VAN OPHUIJSEN, Zenuwarts, *Gedel. Commissaris.*
J. S. J. DE VRIES ROBLES, Arts, *Geneesheer-Directeur.*

BEDWATEREN
Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.
Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade Telefoon 3213 - DEN HAAG
Levering van abonnementen op alle Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften en Modeplaten.
ADVERTENTIE-BUREAU.
Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.
LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.
(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren Stemmen

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

N°. 48. Donderdag 29 November 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST",
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Sint-Nicolaas-Uitstalling van „Boeatan",

Heulstraat 19, Den Haag.

Juist waren j.l. Donderdag in het tentoonstellingslokaal, Heulstraat 17, Den Haag, de uitstaltafels in hoefijzer-vorm geschaard, keurig aanlokkelijk belegd met allerlei voorwerpen van Oost- en West-Indische huisvlijt en kunstnijverheid, bizonder geschikt voor feestgeschenken, toen H. M. de Koningin en Z. K. H. Prins Hendrik met een der hofdames er een bezoek brachten. Het Koninklijk echtpaar betoonde groote waardeering voor het handwerk uit onze koloniën, vroegen belangstellend naar een en ander en deden verschillende inkoopen, o.a. van kussens en kleedjes in Javaansch batikwerk.

Sedert stroomt 't in ,,*Boeatan*'' van belangstellende en kooplustige bezoekers.

Javaansche Kunstavond in Leeuwarden.

Door de Redactie van het Tijdschrift ,,*Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw*'' werd Zaterdag j.l. in den schouwburg te Leeuwarden een kunstavond gegeven uit waardeering voor de te Leeuwarden geopende ,,*Verzameling van Indonesische en Chineesche Kunst*''. De opbrengst kwam ten bate van het *Kartini-fonds*.

De *burgemeester* van Leeuwarden, mr. J. A. N. Patijn, opende als beschermheer den avond met een opgewekte en waardeerende toespraak. Hij wees op het bekende maar treurige feit, dat het Nederlandsche volk veel te weinig weet van het mooie land, daar ver in het Oosten, dat zoo nauw aan Nederland is verbonden. Elke poging om Indië en Nederland nader tot elkander te brengen, behoort krachtig te worden ondersteund en vandaar dan ook, dat spr. dadelijk bereid gevonden was, om den avond officieel te openen. Dan sprak de burgemeester zijn dank uit aan den man, die de prachtige verzameling van Bergum aan de stad Leeuwarden ten geschenke heeft gegeven, m.n. den heer *Nanne Ottema*, die de verzameling van den heer Van der Meulen had aangekocht, gelijk bekend is. Aan het slot van zijn rede dankte de burgemeester de dames en heeren uit Amsterdam en Den Haag, die zich de moeite hadden willen getroosten Leeuwarden met hun praestaties te verrassen.

Het eigenlijke programma werd toen aangevangen met een lezing van den heer *Raden Mas Noto Soeroto* over de oude literatuur der Javanen. Hij las o.a. een episode voor (in vertaling) uit het oud-Javaansche epos *Mahabharata* (Joedisthira met zijn hond), welk motief ook gebruikt is door *Frederik v. Eeden* in de 9de zang van *Het Lied van Schijn en Wezen*. Daarna las hij een proeve voor uit de *Ardjoena-Wiwaha*. Ten slotte vergeleek hij de oude met de nieuwe literatuur van het Javaansche volk en kwam tot de conclusie, dat de stilstand en het verval der hedendaagsche literatuur-beoefening voornamelijk te wijten is aan de *economische zwakte* van het Javaansche volk. Een beroep deed hij op de Nederlanders, aan wie de zorg voor het volk van Indonesië is toevertrouwd, dat zij de heilige taak mogen beseffen: den bloei van de cultuur te bevorderen door het scheppen van gunstiger levensvoorwaarden voor het volk, waartoe hij behoort.

Met het tweede nummer van het programma, volgde een zang met pianobegeleiding, resp. door de dames *Mej. M. Holdtgrefe* en *Mej. Jo. Meyer*, die beiden zich prachtig van haar taak kweten en daarom ook hartelijk werden toegejuicht. Gezongen werd ,,*Moeder's Nachtwake*'', gedicht van R. M. Noto Soeroto en compositie — een vrije bewerking van het maleische sluimerliedje ,,*Nina-Bobo*'' van R. M. A. Soorjo Poetro.

Daarop volgde de lezing van den heer *Mr. J. G. Huyser*, die een zeer interessante uiteenzetting gaf van den oorsprong en de beteekenis der oudheden van Java. Na in korte trekken de literatuur over die oudheden te hebben behandeld, vertoonde spr. een aantal lichtbeelden van den Boro-Boedoer, van de Diëngtempels, van die van Prambanan, van de Tjandi Sewoe enz. Ook verschillende mooie basreliefs van Prambanan en Panataran, zoomede de voornaamste godheden van het Hindoe-pantheon werden op het doek geprojecteerd.

Aan de beurt kwam toen *Raden Mas Surya Ningrat*, die over het huiselijk en maatschappelijk leven der Javanen zou spreken. Deze spreker was echter met het oog op den tijd genoodzaakt zich zeer te bekorten. In plaats van zijn lezing te houden, wilde hij daarom liever dadelijk de lichtbeelden vertoonen, aan de hand waarvan hij het Javaansche volk in zijn dagelijksch doen en laten voor het Nederlandsch publiek zou uiteenzetten.

In gedachte begeleidde spr. zijn toehoorders op een excursie, ergens in Midden-Java en toonde hij daarbij verscheidene zeden en gewoonten, uitingen van kunst en religie, maatschappelijke verschijnselen enz., die alle op het doek werden geprojecteerd. Vele malen werd er in de zaal hartelijk gelachen en geapplaudiseerd vanwege de geestige manier, waarop de spr. zijn voordracht improviseerde. Vooral als hier en daar zijne opmerkingen ten beste gaf aan het adres der Nederlanders, scheen het publiek groot plezier te hebben.

Hierna werd gepauzeerd. Het eere-comité, bestaande uit eenige aanzienlijke dames en heeren uit Leeuwarden, ontving met den burgemeester in de Directiekamer de leden van het Javaansch-Hollandsch gezelschap.

Na de pauze trad *Raden Mas Ario Soorjo Poetro* op met een lezing over de Javaansche muziek en haar plaats in de kunst. Na een kleine inleiding toonde spr. aan, dat de Javaansche absolute muziek nog niet voldoende ontwikkeld is en dat daarentegen de programma-muziek op Java reeds een stevige basis heeft. Daarna demonstreerde hij op de viool een compositie in een door hem uitgedacht nieuw-Javaansch muziekschrift, getiteld Rarjwo Sarojo (= van kleine makkers), welk lied hij daarna ook zong. De heele zaal was door zijn zeer gevoelvolle en daardoor indrukwekkende voordracht blijkbaar niet weinig getroffen.

Daarna zong de heer *Soorjo Poetro* met zijn volle, maar zachtklinkende stem het populaire lied van Prins Mangkoe Negoro IV, waarvan een bewerking naar de gamelan-bespeling, speciaal voor zang en piano, indertijd door R. M. Surya Ningrat was geleverd, terwijl de dichter Noto Soeroto daarbij de vrije Hollandsche vertaling van het minnedicht had geschreven. De zangdemonstratie van den heer Soorjo Poetro werd begeleid door den heer *Surya Ningrat*, die op de „soeling" (Javaansche fluit) speelde.

Nadat het slotnummer — de Kelono-dans, uitgevoerd door *Raden Mas Harsaja* — door den heer Soorjo Poetro was aangekondigd en ingeleid, begon de piano-muziek (geschreven door R. M. Surya Ningrat en op uitstekende wijze gespeeld door *Mej. Jo Meyer):* eerst krachtig en vlug, daarna heel zacht en langzaam, om ten slotte over te gaan tot een maatvaste, nog steeds krachtige dans-begeleiding. Toen verscheen de danser, *Praboe Kelono* voorstellende. De dans zelf is een plastische uitbeelding van trots en ijdelheid, welke menschelijke eigenschappen op schoone wijze door den danser werden weergegeven. Wanneer dit slotnummer voor de meesten der aanwezigen „de clou" van den avond werd gevonden, behoefde zulks niemand te verbazen. Niet alleen was het een genot om naar die fijne, van groote lenigheid getuigende bewegingen (vooral van de vingers en van het hoofd) te kijken, maar evenals altijd was ook dien avond het *kijken* veel gemakkelijker dan het *luisteren.*

Een ware ovatie beloonde de leden van het gezelschap. Twee groote kransen werden op het podium gebracht; één daarvan, voorzien van de kleuren van Leeuwarden, was afkomstig van het Gemeentebestuur, terwijl de andere door den heer Nanne Ottema werd aangeboden.

Nog werd aan het slot een photo gemaakt van het gezelschap met den burgemeester en de leden van het comité.

Den volgenden dag werd den gasten door den *Burgemeester* in het Hotel Doelen een lunch aangeboden, waarbij de gastheer nogmaals zijn dank, ook namens het bestuur der plaatselijke Kartini-vereeniging, uitte voor de schoone en nuttige praestatie in het belang van Indië en ten bate van het Kartini-fonds. De heer *Noto Soeroto* dankte den gastheer hartelijk namens het gezelschap. Ook den heer *Ottema* en den heer *Cuypers,* (de laatstgenoemde is de oprichter van het Tijdschrift „Ned. Indië Oud en Nieuw") werd hulde gebracht.

Naar wij hopen zullen ook andere plaatsen van Nederland in de gelegenheid worden gesteld hetzelfde moois van Indië te hooren en te zien te krijgen.

Oud- en Hedendaagsch Hindoeisme in den Ned.-Ind. Archipel.

Over dit onderwerp werd j.l. Vrijdag de aangekondigde lezing door den heer W. J. Giel gehouden.

Spreker begon er het auditorium op te wijzen, waarom het gedachtenleven van den Oosterling in geheel andere banen wordt geleid, dan dat van den Westerling, en dat dit groote verschil voor het voornaamste deel zijn ontstaan te danken had aan het groote verschil in omgeving en levensomstandigheden van beide groepen. Zoo was de Oosterling opgevoed te midden van een overweldigend schoone natuur met imponeerende natuurverschijnselen en felle contrasten. Eene natuur die alles gaf, en haast niets vroeg, die hare krachten somwijlen zóó onstuimig losliet, dat de onontwikkelde mensch wel tot angst en piëteit moest worden gestemd.

Evenals de Grieken en Romeinen achter al deze natuurkrachten bepaalde godheden zochten, deden de Oosterlingen dit ook, en kwamen zij al heel spoedig tot een zeer uitgebreid pantheon.

Zooals bij alle natuurvolken, heerschte oorspronkelijk ook in onzen Archipel het animisme, waarbij de mensch zich alles bezield denkt, zich steeds omgeven acht door geesten en krachten, die hem, naar hun welgevallen, kunnen goed doen of schaden, en die hij dus op alle mogelijke wijzen door offerandes te vriend moet houden.

Later streek over die animistische denkbeelden de louterende hand van het Hindoeïsme, welke groote godsdienst van zoo weldadigen invloed is geweest op de vorming en ontwikkeling van het grootste gedeelte onzer Archipel-bewoners. De meesten werden van animist Hindoe en kwamen daardoor op een hooger niveau van kunnen, werken en denken. Later kwam de Islam dit alles met geweld omverhalen, doch vermocht deze leer niet te raken aan de kern der volksziel, die Hindoe-animistisch was en bleef, zoodat de Oosterling altijd nog met eene zekere piëteit tot het Hindoeïsme opziet, en de ontwikkelde Oosterlingen zich in hunne beeldspraak en aphorismen gaarne van de Hindoeleer en hare fabels bedienen.

Vervolgens werd eene uiteenzetting gegeven van het oorspronkelijke Brahmanisme en Boeddhisme, waarna de voornaamste goden en figuren van het Hindoe-pantheon op het doek werden vertoond. De détails daarvan besprekende, deed de heer G. uitkomen, hoe de Hindoe bij zijne uitbeelding niet het realisme van de Westersche kunst heeft nagestreefd, doch zich in zijne godenfiguren losmaakte van het antropomorphe door in het uiterlijk der beelden alleen de geestelijke verhevenheid der god-menschen vast te leggen, eene verhevenheid, die in hooge mate het schoonheidsideaal beheerscht, vooral wanneer de kunstenaar zich geheel weet los te maken van de materie van zijne omgeving.

Dit laatste nu schijnt niet overal het geval te zijn geweest, hetzij door invloed van de Grieksche kunst, hetzij doordat de kunstenaar door een levend model was geïnspireerd, zoodat wij b.v. in P r a n a p a r a m i t a (het Denken, de Moeder van het Heelal) naast de Madonna-achtige verhevenheid van gelaats-

FEUILLETON.

OSAKA. [1])

Bijna driehonderd jaar geleden schreef kapitein John Saris, die Japan in dienst van de Engelsche Oost-Indische Compagnie bezocht, omtrent Osaka zijn lastgevers te Londen:

„Wij bevonden Osaka een zeer groote stad te zijn, zoo groot als Londen binnen de wallen; met vele mooie, hooge, houten bruggen, die een rivier overspannen even breed als de Theems te Londen. Ook zagen wij enkele fraaie huizen, maar toch niet vele. Osaka is een der voornaamste zeehavens van Japan en bevat een kasteel, dat verbazend groot en sterk is."

Wat Kapitein Saris van 't Osaka der XVIIde eeuw heeft gezegd, is bijna even toepasselijk op 't Osaka van thans. Het is nog steeds een groote stad en een der voornaamste zeehavens van Japan; 't bevat, naar Westersche opvatting slechts enkele fraaie gebouwen, het telt vele houten bruggen (ook ijzeren en steenen bruggen), die een rivier even breed als de Theems te Londen overspannen — de Yodogawa; en men vindt er een verbazend groot en sterk kasteel, gebouwd door Hideyoshi, naar 't plan van een Chineesche forteres uit de Han-dynastie, dat nog altijd door militaire bouwmeesters bewonderd wordt, al zijn de torens met vele verdiepingen verdwenen en 't prachtige paleis (in 1868) verwoest.

Osaka is meer dan twee duizend vijfhonderd jaren oud en dus een van de oudste steden van Japan.

Eeuwen voordat 't bestaan van Japan in Europa werd vermoed, was Osaka reeds 't groote financieele en commercieele centrum van 't Keizerrijk; en Osaka is zulks nog altijd. [2]) In 't feudale tijdperk waren de kooplieden van Osaka de bankiers en geldschieters van de Japansche prinsen: zij ruilden de rijst tegen zilver en goud; — zij stapelden in hun mijlen lange, brandvrije pakhuizen de voorraden graan, katoen en zijde op; — en zij verstrekten aan de groote aanvoerders „the sinews of war": n.l. geld. Hideyoshi maakte Osaka tot zijn militaire hoofdstad; — Iyeyasu, jaloersch en slim, vreesde de machtige koopstad en achtte 't noodzakelijk de kapitalisten gevoelig te aderlaten, om hun financieele macht te fnuiken.

* * *

Alle groote steden der wereld — zoo wordt gezegd — geven aan hun bewoners iets bizonders, een eigen cachet; en in Japan valt de man van Osaka zelfs op straat in 't oog. Men kan zeggen, dat 't type van den man van de hoofdstad minder opvallend is, dan dat van den man van Osaka — zooals in Amerika de man van Chicago eerder aan te wijzen is, dan de New-Yorker of Bostonner. Deze toont toch een zekere snelheid van opmerken, van steeds beschikbare energie, een algemeen air van „well up to date" te zijn, ja den tijd zelfs een weinig vooruit te wezen; wat 't gevolg is van industrieele en commercieele concurrentie. In alle gevallen heeft de Osaka koopman of fabrikant een veel grootere erfenis der ondervinding van zaken doen dan zijn mededinger van de politieke hoofdstad. Dit verklaart wellicht voor een deel de superioriteit van den Osaka handelsreiziger. Op reis, in den trein of aan boord van de boot raakt men soms in gesprek met iemand, wiens nationaliteit men niet kan vaststellen. Hij is met smaak gekleed, volgens de laatste en beste mode; hij spreekt even goed Engelsch, Fransch als Duitsch; hij is zeer hoffelijk en weet zich aan te passen aan allerlei soort menschen; hij kent Europa, en kan U zeer bijzondere informaties geven omtrent streken in 't Verre Oosten, reeds door u bezocht, en ook van landstreken, u zelfs bij name niet bekend. En wat Japan betreft, hij weet wat elk district in 't bijzonder

1) Naar Lafcadio Hearn's „Gleanings in Buddha Fields", door D. A. H.

2) Dit werd ongeveer 20 jaar geleden geschreven.

uitdrukking tevens ook het fraaie in lichaamsvormen kunnen bewonderen.

Vervolgens werd de komst van het Hindoeïsme op Java besproken en de invloed, dien deze leer heeft uitgeoefend op het werken en denken van den Javaan en op de kunstwerken, die op Java zijn gewrocht. Achtereenvolgens maakte men toen op het doek kennis met eene serie Hindoetempels en beelden op Java, waarbij de heer G. eenigen tijd bij den B o r o b o e d o e r bleef stilstaan, een zuiver Boeddhistisch bouwwerk, de belichaming van de Boeddhistische leer. De heer G. noemde dit het grootste en meest imposante bouwwerk van geheel de wereld, dat, naar het voorbeeld van andere Hindoemonumenten, is gelegen op een hoogen berg, te midden van een zeldzaam verheven en prachtige natuur, die den mensch reeds bij het naderen en betreden van het heiligdom „stemt”.

Zijne lezing voortzettende, werd nu het hedendaagsch Hindoeïsme op Bali besproken, aldaar voornamelijk beleden in Ciwaïtischen vorm, sterk vermengd met animisme en verder door eene kleine minderheid Boeddhisten. Van de oorspronkelijke wijze leer der Brahmanen en de liefdeleer van den Boeddha is op Bali niet veel meer te bespeuren, maar toch kon het Hindoeïsme worden beschouwd als de sterke pijler waarop de Balineesche maatschappij is gegrondvest. Het Hindoeïsme heeft zijn cachet op deze maatschappij gedrukt in het sterk omlijnd kastenstelsel, de dorpsgemeenschap en de priesterheerschappij. De schoone ethiek heeft echter plaats gemaakt voor eene alles overheerschende godenvereering. Bali is het land van de tempels en de goden, waaraan de Balinees haast al zijn geld offert. In de Balineesche lijkverbranding, die ook verteld en vertoond werd, komt de huidige geloofsbelijdenis van den Baliër geheel tot uiting. De beide Hindoegodsdiensten op Bali verdragen elkander goed, en het is geen zeldzaamheid bij plechtigheden zoowel Boeddha- als Ciwapriesters te zien vertegenwoordigd.

Ten slotte werd een en ander omtrent de Balische tempels en de Balische godenvereering op het doek vertoond, waarna de spreker zijne rede eindigde met de conclusie, dat het Hindoeïsme, zoowel in de ziel van het Inlandsche volk, als in zijne kunstuitingen, eene erfenis heeft nagelaten, die door allen, die zich boven het alledaagsche kunnen verheffen, met dankbaarheid zal worden aanvaard.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Militaire sociëteiten, dagverblijven en ontspanningslokalen.

Naar aanleiding van een door het Departement van Oorlog uitgegeven circulaire, waarin wordt toegezegd, dat zullen worden ingericht:

a. ontspanningslokalen voor Eur. korporaals en manschappen,
b. zoo mogelijk een ontspanningslokaal voor Eur. onderofficieren,
c. ten behoeve der niet-Eur. militairen per compagnie in het nachtverblijf een buffet, en
d. dat voorts in beginsel besloten is om bij de hospitalen een ontspanningslokaal voor het personeel van alle landaarden beneden den rang van onderofficier beschikbaar te stellen,

zijn door Z e l o o t eenige artikelen in de „Loc.” geschreven.

Daar het gouvernement thans reeds een niet onaanzienlijke som uitgeeft voor de dagverblijven, en deze uitgaven in de toekomst bij de oprichting van de ontspanningslokalen nog zullen stijgen, is het niet van belang ontbloot na te gaan, hoe het geld besteed wordt en in de toekomst besteed dient te worden.

Tegenwoordig worden de gelden voor de dagverblijven niet deskundig aangewend; de administratie is duur en omslachtig, terwijl inkoop en verkoop niet op de juiste grondslagen berusten, zoodat de soldaat in de dagverblijven niet zelden zijn dagelijksche behoeften duurder koopt dan op den pasar of in de Chineesche toko's. Afzonderlijke ontspanningslokalen voor Eur. korporaals en manschappen zullen in een werkelijke behoefte voorzien, alsook een dergelijk lokaal voor de onderofficieren, al zijn die ook beter gehuisvest; maar wenschelijk is het, daarin Amboineesche en Inlandsche onderoffcieren toe te laten.

Men richte daarvoor in ruime, luchtige gebouwen, afgescheiden van de compagnieën en helder verlicht, voorzien van eenvoudig, gemakkelijk meubilair, één of twee biljarts en waar de plaatselijke dagbladen niet ontbreken. Verder dient er verkrijgbaar te zijn: koffie, broodjes, boter, kaas, thee, melk, suiker, opdat de soldaat voor eenige centen zijn ontbijt kan aanvullen en smakelijker maken: ook moeten er alle kleinigheden te koopen zijn, waaraan de soldaat behoefte heeft.

De dagverblijven met buffet voor niet-Eur. militairen dient men in te richten overeenkomstig den smaak voor eet- en drinkwaren van den landaard der manschappen.

Behalve voor de lokaliteit en de verlichting zal het gouvernement ook te zorgen hebben voor het meubilair, dat zoo noodig uit de kleedingmagazijnen in bruikleen afgestaan wordt.

Wil men echter zeker zijn, dat het goed besteed wordt, zoo dient men de exploitatie van alle ontspanningslokalen en dagverblijven garnizoensgewijze in één hand te brengen en te vereenigen met de financiëel zooveel krachtiger militaire societeit. „De compagnies- en korpscommandanten worden dan geheel van de administratie en het beheer ontslagen, doch behouden natuurlijk wel het toezicht en het recht om voorstellen te doen in het belang van de ontspanningslokalen en dagverblijven.”

De societeit doet alle inkoopen, stelt met zeer geringe winst de verkoopprijzen vast, regelt het beheer, betaalt de onkosten voor bediening enz. en het meubilair voor de ontspanningslokalen. De plaatselijke militaire commandant krijgt het toezicht op alle inrichtingen.

Voor het doorvoeren van deze nieuwigheid zal er echter met de tegenwoordige wijze van beheer der militaire societeit, waaraan trouwens grove gebreken kleven, gebroken moeten worden.

De schrijver stelt zich voor, dat met het beheer van de groote societeiten belast worden afzonderlijke

---

oplevert, wat daarvan de goede en minder goede kant is en de geschiedenis ervan. Zijn gelaat doet prettig aan — de neus is recht of iets gebogen — de mond door een zwaren, zwarten knevel gedekt; alleen de oogleden kunnen u doen vermoeden, dat ge met een Oosterling te doen hebt. Dit is een type van den Osaka handelsreiziger van 1896 — een wezen, even ver verheven boven 't doorsnee Japansche ambtenaartje, als een prins boven een lakei. Als ge denzelfden man in zijn eigen stad aantreft, zal hij waarschijnlijk in Japansch costuum zijn, — gekleed, zooals alleen een man van goeden smaak zich weet te kleeden, en zal hij meer hebben van een Spanjaard of een Italiaan dan van een Japanees.

* * *

De reputatie van Osaka, als een centrum van voortbrenging en distributie, zou doen vermoeden, dat deze stad een modern aanzien heeft. Maar zulks is niet het geval, eer 't tegendeel. Men ziet in Osaka minder Europeesch gekleeden, dan in eenige groote stad van Japan. Ook de huizen zijn er oud-Japansch. Er zijn straten van drie verdiepingen en straten van twee verdiepingen; maar vierkante mijlen zijn volgebouwd met huizen van één verdieping. 't Grootste gedeelte van de stad bestaat uit lage, houten huizen en zijn met pannen gedekt. Toch zijn de straten interessanter, levendiger en eigenaardiger in hun teekens en uithangborden, dan de straten van Tokyo; en de stad is veel schilderachtiger dan Tokyo door de waterwegen. Men heeft Osaka terecht 't Venetië van Japan genoemd, want 't wordt in alle richtingen door kanalen doorsneden. De laatste maal, dat ik zoo een kanaal inkeek, was 't vergezicht betooverd door een voorjaarsmist. Het was in den vroegen ochtend. Twee honderd yards van de brug, waarop ik stond, begon de voorkant van de huizen, die zich in 't water spiegelden, blauw te worden; wat verder waren ze doorschijnend dampachtig; en nog wat verder schenen zijn plotseling weg te smelten in het licht — een opeenvolging, als in een droom. Ik keek naar een bootje, door een boer met een strooien hoed en een mantel van stroo voortgeduwd — zooals de boeren in de oude prentenboeken zijn afgebeeld. De boot en de man werden eerst helderblauw, dan grijs en dan — voor mijn oogen — gleden zij 't Nirwana in. 't Geheel van onwerkelijkheid door den schijnenden mist in 't leven geroepen, werd nog verhoogd door de algeheele afwezigheid van geluid; want deze kanaalstraten zijn even stil, als de winkelstraten druk en rumoerig zijn.

Osaka is, uit 't oogpunt van handel, de best ingerichte stad van Japan en een der best geordende steden van de wereld. Het is steeds geweest de stad der gilden bij uitnemendheid; en de verschillende bedrijven en industrieën vindt men nog altijd in de vaste, daarvoor in der tijd aangewezen wijken van straten bijeen.

Bouwwerken van Europeesch karakter ziet men er weinig, al steken tusschen acht en negenhonderd fabrieksschoorsteenen hun walmenden muil hoog in de lucht. Osaka zal in Westerschen stijl gaan bouwen — met gehouwen en gebakken steen en ijzer — zoodra dit blijkt een voordeel te zijn, eerder niet. „O s a k a g o e s s l o w” zegt men in Japan. 't Grootste en best geredigeerde dagblad in Japan, de „Asahi Shimbun” verschijnt in Osaka. Dit is een geïllustreerd dagblad naar een Parijsch model — het geeft een feuilleton, vertalingen van buitenlandsche b e l l e l e t t r e s en kolommen vol lichte pittige en geestige beschouwingen over de dingen van den dag. Het betaald groote sommen aan schrijvers van naam en ziet niet op kosten voor telegrammen en medewerkers. De illustraties — van de hand eener vrouw — geven een overzicht van alle phases van 't Japansche leven, oud en nieuw, zooals Punch van 't Engelsche leven geeft. Het heeft de meest moderne drukpersen, laat speciale treinen loopen en wordt over 't geheele keizerrijk gelezen. Ik verwachtte de „Asahi Shimbun” grootsch geïnstalleerd te zien in een der voornaamste wijken van de plaats. Doch dit dagblad verschijnt in de oude stad — Samuraivashiki — een van de rustigste, meest bescheiden buurten van 't geheele district.

En ik moet bekennen, dat dit sobere en verstandige conservatisme me verheugde. De concurreerende kracht van Japan zal lang afhankelijk blijven van de macht tot handhaven van de ouden eenvoud van 't leven.

(Wordt vervolgd).

personen, die uit het onderluitenantscorps getrokken moeten worden en zoo noodig van de eene societeit naar de andere kunnen worden overgeplaatst. Zoodoende zouden de societeiten economischer beheerd kunnen worden, en de ontspanningslokalen en dagverblijven ook kunnen opnemen.

Op de hoofdplaatsen zouden dan inkoopen gedaan moeten worden ook voor de societeiten in het binnenland en op de Buitenbezittingen, waardoor deze waren van beter kwaliteit zouden krijgen en tegen lageren prijs.

Teneinde de societeiten het noodige geld te verschaffen om de inkoopen contant te doen, zou gebroken moeten worden met het tot heden gevolgde systeem om de winst op te maken. Ook zouden eenige wijzigingen aangebracht moeten worden in de administratie, wat, volgens schr., reeds lang hard noodig was.

Ten slotte wenscht Zeloot nog, dat de bedoelde inrichtingen coöperatieve verbruiksvereenigingen in den ruimsten zin zullen wezen, vooral op de Buitenbezittingen. De daartoe noodige betrouwbare en belangelooze hulp kunnen de groote societeiten op de hoofdplaatsen verschaffen.

De Bandjermasinsche Credietbank en de economische toestand van Z.-O. Borneo.

In de ,,Loc.'' treffen we een en ander aan uit het verslag van het tweede boekjaar der Bandjermasinsche Credietbank, die in het begin van het jaar alleen te Bandjermasin gevestigd, in den loop van 1916 ook filialen vestigde te Martapoera, Amoentai, Kedangan en in Januari 1917 te Barabei, alle belangrijke centra in volkrijke, welvarende streken; daardoor kon de bank den Inlandschen voortbrenger ook bereiken.

In Martapoera vinden in normale tijden 3000 personen een bestaan in de diamantindustrie met het bewerken en slijpen van de in de omstreken van Martapoera gevonden diamanten en van de ingevoerde Kaapsche. Volgens het ,,Soer. Hbl.'' is de aandacht van eenige in Nederland wonende diamanthandelaren op genoemde diamanthoudende streken gevestigd.

Een gevolg van de fancy-prijzen, op het oogenblik voor den zwarten diamant betaald, is dat velen, die door de abnormale tijden geen werk meer vonden in de diamantnijverheid, nieuwe vindplaatsen van steenkool in de buurt van Martapoera aanboorden. De Bank onthoudt zich echter van het geven van voorschotten aan de delvers zelf, aangezien deze weinig zekerheid kunnen aanbieden.

Ook de rubbercultuur is er uitgebreid; overal langs de groote wegen vindt men uitgestrekte rubbertuinen, waarvan de meeste boomen binnen enkele jaren tapbaar zullen zijn.

Amoentai is het land bij uitnemendheid van de Inl. rubber. Waarschijnlijk hebben de Inlanders de cultuur afgezien van de Hayoep Rubber Estate, de oudste Eur. rubberonderneming, of de naar de Straits geëmigreerde koelies hebben bij hun terugkomst in hun doesoen die loonende cultuur ingevoerd. Vooral in de onderafdeeling Tandjong zijn groote complexen lang-alang-gronden tot waardevolle Inlandsche plantages omgewerkt. Te bejammeren is het, dat de Inlanders de boomen te dicht op elkaar planten.

De maandelijksche productie van pararubber kan men op 125 picols schatten, welke opbrengst in 1917 hoogstwaarschijnlijk verdubbeld zal worden.

De rijstbouw, waarop de bevolking zich ook toelegt ,is te wisselvallig door hooge waterstanden en dikwijls voorkomende insecten- en muizenplaag.

In de Oeloe Soengei met de hoofdplaats Kendangan is de klappercultuur het belangrijkste middel van bestaan. Door de vraag naar klapperolie uit Japan en Amerika werd een groot deel van den oogst 1916 tot olie verwerkt, waartoe de Bank haar medewerking verleende door het tegen matige provisie beschikbaar stellen van wissels op haar kantoren in het binnenland.

De welvarendste onderafd. is echter Barabei, waar de rijstbouw aanzienlijk is en de rentestandaard zoo hoog is — men spreekt zelfs van 100 pct. — dat de Bank er met succes kan werken. De uitbreiding van den kring harer werkzaamheid had voor de Bank ook haar schaduwzijden door het stijgen der onkostenrekening, het ontbreken van geoefend personeel en de betrekkelijk geringe geldmiddelen.

Al is door de hooge onkostenrekening de winst minder groot, zelfs met inbegrip van het regeeringssubsidie, het verlies van eenige duizenden valt in het niet tegenover den grooten steun, dien de Bank aan de Inl. bevolking in haar strijd om het bestaan verleent. ,,Het opvoeden van de aan de zorg van het gouvernement toevertrouwde Inlanders, ook in materiëelen zin, is regeeringszorg en de door de regeering verleende subsidie, al moge deze nog enkele jaren worden gegeven, is niet onnut besteed.''

Doordat het bestuur de hand heeft kunnen leggen op eenige goede werkkrachten, is het tweede bezwaar ondervangen. Door de ruime toevloeiing van deposito's en het openen van credieten door enkele lichamen, zoowel te Bandjermasin als Batavia, kon de uitbreiding tot stand komen.

Wanneer het Bestuur met omzichtigheid geld uitleent — op ult. December bedroeg de achterstand slechts ƒ 329.50 — een doeltreffende contrôle op de handelingen zijner ambtenaren uitoefent, is de risico, aan de oprichting van de nieuwe kantoren verbonden, gering, temeer daar de Bank een regeling getroffen heeft met de Semarangsche Zee- en Brandassurantie-Maatschappij, waardoor alle Inlandsche eigendommen, bij de Bank in onderpand gegeven, bij bovengenoemde maatschappij tegen brandgevaar zijn verzekerd. De verzekeringspremiën worden de Bank door de verzekerden vergoed.

Nog eens het Inlandsch Credietwezen.

Van Inlandsche zijde wordt in de ,,Loc.'' geschreven over het Inl. Credietwezen en dit gezet tegenover het crediet, gegeven door Arabische en Chineesche geldschieters. Deze rekenen van 3 tot 500 pct. 's jaars, terwijl het V. C. slechts 12 pct. vraagt, doch daar staat tegenover, dat bij het V. C. de leening in 20 termijnen moet worden aangezuiverd, terwijl de Inlander bij de geldschieters niet aan een bepaalden termijn gebonden is. Dit is dan ook een der redenen, waarom de Inlander blijft leenen bij Arabier en Chinees, die beiden geen moeite ontzien om hun kapitaal tegen zoo hooge rente uit te zetten, en den Inlander hun volle vertrouwen schenken. Komt een Chinees b.v. in een desa en ziet hij, dat een Inlander zijn tegallan met tabak beplant heeft, zoo zal hij daarop voorschot verstrekken met verplichting voor den Inlander om het product tegen markt prijs aan hem te leveren.

Wordt de tabak door weersgesteldheid totaal vernield, zoo verstrekt hij een tweede som op dezelfde voorwaarden. Hieruit ziet men duidelijk het verschil tusschen den Chineeschen geldschieter en de Credietbank, die den leener gerechtelijk vervolgt, als hij niet in staat is aan zijn verplichtingen te voldoen.

Volgens de meening van schr. zou het credietwezen uit zijn verval zijn op te beuren door de rente te doen dalen tot 6 à 8 pct., de kosten van administratie aan een herziening te onderwerpen en voorts de afbetaling te stellen op 30 of 40 termijnen.

Afdeelingsbanken, bestuur en belasting.

In hetzelfde blad wordt naar aanleiding van mededeelingen in het orgaan van de Centrale Kas de aandacht gevestigd op het feit, dat door een Inlandsch hoofd misbruik gemaakt is van de opgaven door Inlandsche leeners aan de ambtenaren van de afd.-bank vertrekt om de belasting te verhoogen. Zoo moet het voorgekomen zijn, dat een leener zijn aanvraag, om geld ter leen te mogen ontvangen, zag afgewezen, maar in de belasting hooger aangeslagen werd. Het Inlandsche volk spreekt dan ook reeds van ,,belasting bank''.

,,Schending van wat een geheim behoort te zijn, leidde hier tot financieele benadeeling nog wel van een afgewezen leener. Ik denk, dat deze man in een allesbehalve prettige stemming zal zijn geweest en vermoed, dat ook de wel toegelaten leeners volstrekt niet zullen zijn ingenomen met hun belastingverhooging, welke een direct gevolg is van hun aanrakingen met de volksbank.''

Erger is echter, dat een Europeesch bestuursambtenaar, een ass.-resident, niet lang geleden aan het bestuur eener bank een opgave verzocht van al de in zijn afdeeling woonachtige leeners, met het kennelijk doel daarvan gebruik te maken bij den aanslag in de bedrijfsbelasting. Het hoofd van gewestelijk bestuur weigerde echter als voorzitter van de bank de gevraagde opgave te verstrekken.

De administrateur van een andere bank zond ge-

regeld een opgave van de door de leeners als zakelijke zekerheid gestelde gronden naar het hoofd van plaatselijk bestuur, die de gegevens doorzond naar de districtshoofden, welke er een dankbaar gebruik van maakten bij den aanslag voor de bedrijfsbelasting.

Zoude in bovengenoemde handelwijze wellicht de reden te vinden zijn, waarom zoo weinig grootere Inlandsche handelaars in betrekking staan tot de afdeelingsbanken?

Het wantrouwen dezer middenstandslieden tegen de afdeelingsbanken is groot en een der middelen om dit wantrouwen te overwinnen zal zijn een strenge bewaring van het ambtsgeheim.

Suriname.

„De Surinamer" van 26 Augustus ontving van haar correspondent aan de Marowijne den volgenden interessanten brief:

„Vandaag kom ik de lezers van *„De Surinamer"* eens spreken over de Indianen der Marowijne, omdat zij de oorspronkelijke bewoners dezer schoone rivier zijn.

Reeds voor eeuwen vestigden zich hier de Caraïben, nauw verwant aan de Galibis, die verder oostwaarts wonen en waaraan Galibi zijn naam ontleend heeft. Zij bewonen de beneden-Marowijne en hun getal gaat niet boven de 200.

Voor een groote 50 jaar, kwamen hier eenige Indianen zich vestigen uit Brazilië onder aanvoering van kapitein Bastian. Van hen zijn nog een paar huisgezinnen over.

De Arrowakken kwamen hier wat later en hun getal bedraagt hoogstens een 100 zielen.

Voegt men daar nog bij de Trio's en de Aloekoejana's van de Awa en Tapanahony, dan heeft men de geheele Indianen-bevolking van deze rivier.

Deze Indianen, en ik bedoel vooral de Caraïben en Arrowakken, leven hier als echte Zigeuneurs, als lui onder en boven de wet.

Zij erkennen geen kapiteins en houden zich ook niet aan het Nederlandsch gezag. Die toestand is verre van goed.

In Oost-Indië, Nederland en Curaçao zou men zoo iets niet dulden.

Het zou goed zijn als ons Bestuur de rechtspositie der Indianen eens voor goed regelde. Het is noodig, dat er over de Caraïben een kapitein wordt aangesteld en dat de man dan ook weet wat hij doen en laten moet. Men moest hem zijn plichten voorschrijven en hem in zijn rechten handhaven.

Voor de Arrowakken was het wellicht beter ze onder Nederlandsch gezag te brengen, maar niet met dwang! Men moet die vreedzame menschen niet gaan zeggen: ge moogt niet jagen, geen hout kappen, geen boschproducten verzamelen, etc., want bij den vrede van 1684 tusschen Gouverneur van Sommelsdijck en de Arrowakken is duidelijk bepaald, dat de Indianen dat r e c h t hebben. Welnu die rechten bezitten zij bij contract, daar moet, ja daar mag m.i. het Bestuur niet aan tornen. Het recht van de minderen is ook recht.

Het is waar, dat die vredesvoorwaarden thans niet meer in schrift bestaan. De brand van 1821 heeft ze vernietigd, maar in dat vuur zijn niet d e r e c h t e n der Indianen v e r b r a n d, die bestaan n o g!

Wellicht zouden de Arrowakken te vinden zijn om een perceel land in allodialen eigendom aan te nemen en zoo zich als landbouwers te vestigen, maar hoe ook de zaak loope, het is onbillijk aan de lui te zeggen, zooals nu geschiedt: ge m o o g t niet meer jagen, visschen, hout kappen, etc. ge m o e t maar op een andere wijze aan den kost zien te komen. Een Indiaan vroeg me onlangs of het Bestuur ook zou willen dat ze roover zouden worden of zoo iets.

Daarenboven is het verkeerd die menschen te verbitteren. Suriname is dun bevolkt en kan die 300 à 500 menschen best gebruiken. Gaat men echter voort den ingeslagen weg te bewandelen, dan staat het te bezien dat onze Indianen den Franschen oever gaan opzoeken om daar te gaan zoeken wat Suriname hun niet geven wil: namenlijk, een stuk brood!......

Het is waarlijk te betreuren, dat onze Indianen niet beter benut zijn.

Als men o.a. hen belast had met de balata-bleeding onder beding hun product aan het gouvernement te verkoopen, dat zou de Maroni goud opgebracht hebben en...... de boomen waren g e b l e e d en niet g e d o o d. Ik heb daar reeds op gewezen.

De houtkap zou in goede handen zijn als de Indianen er mede belast werden.

Het is te voorzien, dat na den oorlog er veel navraag naar hout zal zijn. Thans reeds worden in Nederland en elders in Europa geheele bosschen geveld om in het nijpend gebrek aan timmerhout en brandstoffen te voorzien. De Marowijne is rijk aan hout en rijker zeker dan de overige rivieren van Suriname.

St. Laurent voerde vóór den oorlog groote hoeveelheden hard hout uit.

Albina deed echter aan den houthandel, sedert het vertrek van Kappler, zoo goed als niets. Wel waren er, die Indianen en Boschnegers opdroegen hout te kappen, maar als de menschen het wilden leveren, was er geen geld om te betalen.

Het is niet te voorzien, dat er spoedig iemand die kapitaal-krachtig is, den houthandel te Albina zal hervatten en daarom was het goed dat het Bestuur die zaak eens in studie nam. Geld kan Suriname best gebruiken en aan hout is reeds groot gebrek en dat zal nog grooter worden: twee redenen dus, om de zaak niet uit het oog te verliezen."

* * *

De gouverneur heeft — ten einde de gelegenheid te hebben die ontwerpen nader te overwegen — aan de Kolon. Staten verzocht, de behandeling te verdagen van de aanhangige ontwerp-verordening betreffende lepra, voorts die betreffende zoogenaamde kweekjes, en van twee ontwerpen betreffende de invoering van gemeente-besturen.

* * *

De Kolon. Staten hebben — hun instemming betuigend met de waardeering die van bestuurszijde geuit is aan het adres van Dr. Stahel — zich vereenigd met de voorgestelde nieuwe regeling van diens positie, waardoor zijn traktement *f* 6000 wordt, hem om de drie jaar zes maanden verlof zal worden gegeven voor studiereizen, en hij in de toekomst chef zal worden van de afdeeling proefstation.

* * *

De Koloniale Staten hebben verworpen de voorstellen betreffende de benoeming van een rondreizend ontvanger voor de districten, en het vereenigen der beide ontvangers-kantoren te Paramaribo.

* * *

De krachtige bevordering der rijstcultuur in Nickerie, heeft voor de suikerplantages Waterloo en Hazard aldaar een groote schaduwzijde. Het wordt daardoor steeds moeilijker, vrije arbeidskrachten voor de plantages te vinden. En daar het met de immigratie tegenwoordig al evenmin schitterend gaat, was het niet mogelijk het tekort geheel aan te vullen door gecontracteerde arbeiders. Een en ander is van invloed op den aanplant, met het gevolg dat de fabrieken op beide plantages niet op de normale capaciteit werken. Daarom is overwogen of het niet voordeeliger zou uitkomen, het riet van beide plantages in de fabriek van Waterloo te verwerken, zoodat de fabriek op Hazard voorloopig gesloten zou worden. Een beslissing is ter zake nog niet gekomen.

Zoo men weet, behooren beide plantages aan de Schotsche familie Kirke.

* * *

De heer J. R. C. Gonggrijp heeft 5000 H.A. land aan den rechteroever van de Suriname (tusschen de Jonkermanskreek en Braamspunt) in erfpacht aangevraagd voor den aanplant van kokosnoten.

* * *

Op 61-jarigen leeftijd is te Paramaribo overleden de heer M. M. Leefson, koopman ene honorair consul der Nederlanden in Cayenne.

„De Surinamer" vertelt, dat de heer Leefson tot tweemaal toe door de Fransche regeering werd gedecoreerd, en een zoon van hem als onderofficier in het Fransche leger dient.

Een kiesche onderscheiding verleende Z.Ex. de gouverneur Staal aan den overledene. Toen het Z. Ex. bekend werd, dat de heer Leefson in het hospitaal lag, ga'f Z.Ex. bevel, dat hij voor rekening van het rijk als patiënt eerste klasse verpleegd zou worden. De begrafenis geschiedde eveneens op kosten van het rijk.

De gouverneur was ook zoo hoffelijk, om van den dood van den heer Leefson telegrafisch bericht aan

den gouverneur van Cayenne en familie aldaar te zenden.

* * *

De door het Departement van Koloniën van den Gouverneur ontvangen mailverslagen gedagteekend 16 Augustus en 22 September bevatten niet veel dat onzen lezers niet reeds uit de nieuwsbladen bekend is.

Als een bewijs hoe slecht het gesteld is met de verbinding tusschen Moederland en Koloniën moge dienen het feit dat het mailverslag, gedagteekend 5 Juli het Departement van Koloniën nog niet heeft bereikt. Ligt het stuk niet op den bodem der zee, dan zal het te eeniger tijd wel aankomen. Toch mogen wij dankbaar zijn dat er nog brieven en kranten aankomen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Pleidooi voor 't Maleisch als voertaal. In de *Medan Goeroe Hindia* komt voor een lezing van *Soetan Mohamad Zain*, een bekende figuur in de Inlandsche Onderwijzerswereld en Voorzitter van de Inlandsche Onderwijzers-Vereeniging. In 't kort betoogt hij — dat waar actie is, ook reactie volgt. Door de kersteningspolitiek ontstond z. i. de *Sarekat Islam.* Op de vele vereenigingen van den kleinen man, volgde de oprichting van den *Regentenbond.* Zoo ook is 't met de taal gesteld. Naast het streven om de Nederlandsche taal een groote plaats in te ruimen, is een streven ontwaakt om de eigen taal te verheffen, zoodat er nu twee partijen zijn: één, die bij het Onderwijs aan Inlanders het Nederlandsch, een andere, die de landstaal als voertaal gebezigd wil zien. Verschillende personen van naam en groote vereenigingen hebben zich met die voertaal-kwestie bezig gehouden. En bij al het onderling verschil zijn zij het toch hierover eens: dat de Inlanders één Westersche taal moeten kennen, als sleutel tot de wetenschappen van het Westen, en dat, doordien Indonesië een bezitting van Nederland is, die taal het Nederlandsch moet zijn. Zij, die het Nederlandsch als zoodanig willen, zeggen: Wij, Inlanders, leeren Hollandsch, om een betrekking te krijgen, om even bekwaam te worden als de Hollanders, om niet langer als minderwaardig te worden beschouwd! Wij moeten met de Blanda's concurreeren, leeren wij het Hollandsch niet, door het te gebruiken als voertaal bij onze lessen, dan staan wij achter bij de kinderen, die van de Europeesche scholen komen! — Hooren wij nu, wat de anderen zeggen: Dat wij het Nederlandsch geen voertaal willen zien, beteekent nog niet, dat wij die taal niet willen leeren! Integendeel! Wij wenschen die taal een zeer ruime plaats ingeruimd te zien, maar als voertaal bij alle andere vakken moet de landstaal gebruikt worden. Het Nederlandsch dus uitsluitend onderwezen als vreemde taal. Ieder voelt het voordeel van het gebruik van eigen taal. Men heeft dan alleen de moeilijkheden van de vakken zelf te overwinnen. Bij gebruik van het Hollandsch daarentegen ook de taalmoeilijkheden, het lastige uitdrukken van gedachten daarin enz. Daardoor staan wij achter bij Hollandsche medeleerlingen, bereiken vaak het eindpunt niet, blijven toch maar krukken! En een gevolg is ook, dat er geen lust tot zelfstudie komt. De leerlingen worden napraters, doen niet meer dan de onderwijzers opgeven. Dit stelsel van onderwijs doodt het initiatief. Gebruikt men de eigen taal, dan verminderen de moeilijkheden, terwijl de eigen taal langzamerhand rijker en volmaakter zal worden, wat tegenwoordig niet gebeurt. Wat echter nog belangrijker is: Het tegenwoordig onderwijsstelsel is onnatuurlijk, wat betreft de aansluiting van beneden naar boven. In andere landen staat het hooger onderwijs voor ieder open. Want daar is van de eenvoudige dorpsschool tot de universiteit één taal als voertaal in gebruik. Hoe is dit in Ned.-Indië? Hier sluit bij het volksonderwijs niets aan, behalve de normaalscholen. Kan nu bij dezen toestand het volk vooruitkomen? Zoo ja, hoeveel procent kan vooruitkomen? Moet men geen medelijden hebben met de duizenden ouders, die voor hun kinderen den weg naar ontwikkeling zien afgesloten, enkel en alleen, omdat zij geen plaats op een H. I. of een Europeesche school kunnen krijgen? En dat komt alleen door de voertaal. Op de vraag: of er van beneden naar boven één taal kan worden gebruikt, antwoorden wij: ja, wanneer dat de Inlandsche taal is. Op de lagere scholen wordt de landstaal gebruikt. Op de algemeene vergadering van leeraren bij het middelbaar onderwijs heeft de heer Oostveen betoogd, dat op de komende Indische middelbare school het Javaansch als voertaal moet worden gebezigd. Wij zijn den heer Oostveen dankbaar voor zijn steun, maar zijn toch met anderen van meening, dat niet het Javaansch maar het Maleisch, het Esperanto van Ned.-Indië, moet worden gebruikt. Wie met één taal een reis om de aarde wil maken, leere Engelsch. Wat het Engelsch voor de wereld is, *is* het Maleisch voor Ned.-Indië. En het Maleisch heeft alle eigenschappen om die plaats in te nemen. — Tot hen, die niet gelooven, dat op de Indische middelbare school het Maleisch voertaal kan worden, omdat: —Er geen geschikte boeken zijn, die op die school kunnen worden gebruikt. — Er geen voldoend aantal deskundigen is, dat zulke boeken kan maken. — Er geen boeken zijn, waaruit het geleerde kan worden onderhouden, enz. enz., zeggen wij: Allemaal volkomen waar; maar dan voeg ik er dadelijk aan toe: Dat kan *nu* nog niet, maar daarmee is nog lang niet bewezen, dat het onmogelijk is. Het Maleisch bevat alle eigenschappen om zich aan te passen, om rijker te worden. En als men zich daar ernstig moeite voor geeft, kan het heel goed voertaal en wetenschappelijke taal worden. Maar dan moet het Gouvernement dit streven steunen. En van nu af aan moet dan begonnen worden, het Maleisch te verrijken, ook met technische termen. Dat daarvoor, al naar gelang het vak er zich toe leent, bij andere talen geleend moet worden, is geen bezwaar. Ook moeten er goede boeken vertaald worden. Voor het Gouv[illegible]nement zou dit 't groote voordeel hebben, d[illegible]er niet langer zou sukkelen met gebrek aan Eu[illegible] het personeel. Mits het maar zorgt voor opri[illegible]opeesch kweekscholen voor Inlanders, zal het a[illegible]nting van niet ontbreken. De Europeesche scho[illegible]n leerlingen langer met onvoltallig personeel be[illegible]en zouden niet daar op de Inlandsche scholen [illegible]hoeven te werken, wijs in het Hollandsch Eu[illegible]lleen bij het onderwerkzaam zouden zijn. M[illegible]ropeesche onderwijzers maken, dat onze kindere[illegible]ar zou die regeling niet reeren met die van E[illegible]n niet meer kunnen concurvernement wil, is [illegible]ropeanen? Wanneer het gou[illegible]e kwestie spoedig opgelost. In België zijn ook [illegible]e diploma's van de Vlaamsche en Fransche sch[illegible]olen gelijkwaardig. Wanneer de diploma's van [illegible] alle Maleische scholen met de daarmede overeenk[illegible]omende Hollandsche worden gelijkgesteld, zal de [illegible] Europeesche school door Inlanders heel wat mi[illegible]der bestormd worden. Het uit een politiek oogpunt verbreiden van de Nederlandsche taal behoeft men daarom niet te verminderen. Maar dan zal ook niet langer een leerling voor dom worden uitgemaakt, enkel en alleen omdat zijn cijfer voor Nederlandsch laag is. Maar als het Gouvernement de diploma's al gelijk stelt, zullen daarom particulieren dat ook doen? Wanneer een Inlander, een Indo en een *totok* met een H.B.S. diploma zich aanmelden, gaat de *totok* voor. Op ondernemingen wordt vaak iemand gevraagd met kennis van een Inlandsche taal. IJver en trouw zijn hoofdzaken. En alweer gaat de *totok* voor, omdat die over het algemeen ijveriger is, en beter te vertrouwen. Kennis van het Hollandsch moet in hoofdzaak door véél lezen verkregen worden. De omgang tusschen Inlandsche en Europeesche kinderen op de Europeesche scholen is toch nimmer vertrouwelijk. Naast weinig nadeel, hebben wij dus kortweg deze voordeelen bij het Maleisch als voertaal: 1e. Voor alle Inlanders staat de weg naar ontwikkeling open. 2e. De Inlanders hebben minder moeite om goed onderwijs te ontvangen. 3e Het gebrek aan onderwijzers en ambtenaren zal verminderen. 4e. Indië zal niet meer zoo erg afhankelijk zijn van Holland. 5e. De Inlandsche taal zal rijker worden en zich ontwikkelen. De Inlanders zelf zullen zich meer Inlander voelen. — De weg, dien wij te volgen hebben is deze:

a. Onze wensch aan het Gouvernement kenbaar maken. Wanneer wij allen dit vragen, zal onze wensch zeker worden ingewilligd, omdat de Regeering tegenwoordig meer onze belangen wil behartigen.

b. De taal verrijken; beginnen met goede boeken vertalen.

c. Aan het Gouvernement vragen, ambtenaren aan te stellen, die speciaal worden belast met het vertalen van boeken, terwijl de premie voor het vertalen van boeken moet worden verhoogd. Men begrijpt, dat mijn bedoeling niet is alles plotseling te veranderen. Maar met de voorbereiding moet nu al worden begonnen, opdat spoedig ons onderwijsstelsel „natuurlijk" worde.

Julianaschool. De Blitarsche Inlandsche schoolvereeniging heeft verlof gekregen om ten bate dezer school op de *aloon aloon* een *pasar derma* te houden. Den 31en Augustus zou deze school te Blitar geopend worden door den assistent-resident, waarna de meisjes-leerlingen onder geleide van de onderwijzeressen en het bestuur in optocht naar de aloon-aloon zouden trekken. De pangeran van Blitar zou dan een rede houden ter opening van de *pasar derma*, waarna drie kanonschoten den volke de opening zouden bekend maken. Het programma vermeldt verder 't volgende: 's Avonds vuurwerk. Den 1en September voetballen en volksspelen, als mastklimmen, touwtrekken, zakloopen enz. Opvoering van de *wajang orang* door de leerlingen van de opleidingschool en de normaalscholen. Den 2n September wedstrijden voor *petinggi* paarden, waarbij prijzen zijn uitgeloofd van *f* 25.— *f* 20.— en *f* 10.—. De *paseban* wordt ingericht tot restaurant, waar in afzonderlijke vakken door vrouwen van *prijajies* allerlei Inlandsche spijzen en dranken worden verkocht. De betaling geschiedt door bons, die uitsluitend aan de loketten verkrijgbaar zijn. Aardige Inlandsche meisjes zullen er voor zorgen, dat de bezoekers het noodige geld uitgeven voor bloemen en sigaren. *Wajangkoelit* en *wajangkroetjil* benevens *koedakepang* zullen niet ontbreken, terwijl hier en daar een trektafel zal zorgen, dat ook de dobbelaars zich aangenaam kunnen bezig houden. Vermoedelijk zou er ook een afdeeling komen, waar Inlandsche nijverheidsprodukten worden tentoongesteld en verkocht. De meisjes van de school zouden tijdens de pasardagen *kabajas* dragen, die al naar zij leerlingen van de 1e, 2e of 3e klasse zijn, een groene, gele en roode kleur hebben. De pasar heeft het vorige jaar *f* 300.— opgebracht en die opbrengst was nog te danken aan de gemeente, die vrijstelling van grondhuur verleende, anders zou de opbrengst nihil geweest zijn. De *Bintang Soerabaja* vernam verder, dat een der Europeesche ingezetenen aangeboden heeft om *f* 1000.— te storten in de kas van de schoolvereeniging, als hij voor zijn rekening de pasar mocht exploiteeren, maar dat op dit aanbod niet is ingegaan.

Van Deventer-school. Te *Semarang* zou een *fancy-fair* door de vereeniging *Mangoenhardjo* gehouden worden, op 't regentserf, waarvan de netto-opbrengst zou strekken ten bate van de aldaar op te richten kweekschool voor Inlandsche meisjes. De Inlanders doen alle moeite — zoo schrijft de *Bintang Soerabaja* — het den bezoekers niet aan afwisseling te laten ontbreken. Verschillende tenten voor vermakelijkheden zouden er komen, een loterij, waarvan de prijzen door de firma's Werner, Begeer, Wolf, van Ingen en Ohlenroth, welwillend zijn afgestaan. De hoofdprijs is een fiets, de tweede prijs een gouden halsketting, de derde een polshorloge enz. De trekking zal plaats hebben op den 31en Augustus. Voor *f* 1.10 kon men in de tent van Dr. R. M. *Abdulkadir* zijn geluk beproeven. Ook een *srimpitent* zou er geplaatst worden, waar speciaal van Solo geëngageerde danseressen op twee avonden het publiek zullen doen genieten van de *tandak*-kunst. De prijzen der plaatsen zijn loge *f* 2.50, 1e kl. *f* 1.50, 2e kl. *f* 1.— en 3e kl. *f* 0.25. Deze liefdadigsheidsbazar kwam tot stand op initiatief van de Inlandsche leden van het door den heer Stokvis voorgezeten propagandacomité voor de oprichting der van Deventer-school.

Prinsenbond. Te Djokdja had ten huize van *Pangeran Poeger* een vergadering van dien bond plaats. Honderd personen namen er aan deel. Zij werd zooals gewoonlijk geleid door *Prins Soeriodiningrat*, voorzitter van den Bond. Het doel van deze bijeenkomst was hoofdzakelijk om tot een statutenwijziging te komen. Zooals reeds vroeger is meegedeeld, wil men niet alleen de prinsen van den bloede, doch ook alle adellijken als lid toelaten, hetgeen onder de bestaande statuten onmogelijk was. Besloten werd, dat in den vervolge als leden zullen kunnen worden toegelaten alle adellijken tot en met den vierden graad; dus de kinderen van de achterkleinkinderen van den Sultan of de zoogenaamde „*tjanggah*" en bovendien zij, die alleen het praedikaat „*raden*" voeren. Eigenlijk zijn alle *radens*, zij het ook in heel verren graad, afstammelingen van vorstelijke families. Als uitzondering worden ook toegelaten dienaren van den Sultan en den Kroonprins, ook al zijn die geen „*Raden*", doch slechts „Mas". De bond blijft echter voorloopig den naam „Prinsenbond" dragen. (*Darmo Kondo*).

WAT DE CHINEES VERTELT.

Vreemd Kapitaal. De *Perwarta Soerabaja* vernam uit de *Japan Advertiser*, dat de stappen door de Japanners gedaan, om zich een aandeel te verzekeren in de suikerindustrie op Java, uit is gegaan van de *South Pacific Manufacturing Company*. Dit lichaam was oorspronkelijk van plan met een kapitaal van zes millioen yen op Sumatra met de suikerindustrie te beginnen, maar later werd het plan uitgebreid. Het kapitaal werd op tien millioen yen gebracht en reeds is een suikerfabriek op Java aangekocht. De nieuwe maatschappij wordt gerugsteund door de *Mitsui Company*.

Wenschen der Chineezen in Ned.-Indië. De heer *Kwee Khay Hie*, redacteur-uitgever van de *Tjahaja Timor*, heeft onder zijn landgenooten op Java een actie begonnen tot het zenden van een request aan de Indische Regeering, waarin de volgende wenschen der Chineezen in Ned.-Indië worden kenbaar gemaakt: 1e. De urgentie van de oprichting van Holl.-Ch. meisjesscholen; 2e. De wenschelijkheid om één of meer zetels in de locale raden te doen bezetten door Chineesche particuliere notabelen, door de Chineesche ingezetenen gekozen. De Chineesche Hoofden hebben er alleen ambtshalve zitting. 3e. Verbetering van den rechtstoestand van de Chineesche onderdanen in Ned.-Indië, meer in het bijzonder voor wat betreft de politie rechtspraak, o.m. afschaffing van de openbare tenarbeidstelling op denzelfden voet als voor Inlanders in de eerste plaats bij lichte overtredingen. 4e. In verband met sub 3e bespoediging van de algeheele doorvoering van het instituut der landgerechten. 5e. In hetzelfde verband voorts, minder willekeur bij huiszoekingen in Chineesche woonhuizen door in zulke gevallen de leiding aan een hoogere politie-autoriteit op te dragen en de aanwezigheid bij het bedoelde onderzoek van een Chineesch hoofd verplichtend te stellen. 6e. Een ruimere toepassing door de plaatselijke bestuurshoofden van het aan dezen toegekende recht tot het verleenen van vergunning aan Chineesche ingezetenen zich buiten de voorgeschreven wijk te mogen vestigen. In de groote plaatsen, zooals Bandong, wordt deze vergunning veel gemakkelijker verkregen dan in kleinere. 7e. De regeling der inkomsten- en bedrijfsbelasting speciaal voor kleinere neringdoenden volgens een milderen grondslag te doen plaats hebben. 8e. Vrijstelling voor Chineesche ingezetenen van de persoonlijke prestaties van gemeente- en wachtdiensten, als bijv. bedoeld in art. 3 der gewestelijke keur van de residentie Pasoeroean d.d. 15 Augustus 1906, evenals deze vrijstelling in andere residenties reeds is ingevoerd.

Een Godsdienstige Meeting. Onder de Chineesche en Inlandsche bevolking te Soerabaja zijn oranjekleurige programma's verspreid, die spreken van een godsdienstige *meeting*, welke 31 Augustus des morgens 8 uur en 's avonds half zeven in den stadstuin zou worden gehouden. Volgens deze programma's zou er op vijf plaatsen tegelijk gesproken worden: Hollandsch door den heer H. v. d. Spiegel, Maleisch door den heer R. Akkerman, Javaansch door Raden J. Wiriodiredjo, Hokian Chineesch door Oei Koan Djwe en Khonghoe-Chineesch door Ni Giok Tong. Het programma bevat verder eenige spreuken en acht zangen, die zeer letterlijk in het Maleisch zijn vertaald. 's Avonds zou er gesproken worden door ds. W. Pera, J. Mattheus, H. v. d. Spiegel, Lim Hong Lian en Nio Giok Tong. (*Bintang Soerabaja*).

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Jerusalem.

Een drietal weken geleden bereidden wij den iezer er op voor, dat de kreet: Jerusalem, Jerusalem! weer over de aarde zou klinken, als het entente-leger de heilige stad aan de Turken zou ontnemen. Terwijl wij dit schrijven is 't zoover nog niet gekomen, maar van Duitsche zijde wordt de gebeurtenis toch al voorbereid om den verwachten indruk te verzachten. Jerusalem

is niet alleen voor de christenen een plek van hooge vereering, doch ook voor de Mohamedanen, maar overigens, waarschuwt men van Duitsche militaire zijde, moet aan de plaats uit een strategisch oogpunt geen beteekenis worden gehecht. Zelfs laat men even doorschemeren, dat juist die vereering er toe bijdraagt om er geen strategisch punt van te maken, dat dan aan de oorlogskansen van vernietiging zou zijn prijs te geven.

't Turksche leger moest van Gaza over Askalon tot Jaffa terug trekken, 't had zich ter bescherming van Jerusalem in een halve cirkel opgesteld, noordelijk door Jaffa en zuidelijk door de kust der Doode Zee begrensd. De heilige stad zelf werd niet ter verdediging ingericht. 't Duitsche bericht van 22 November achtte 't daarom al niet onwaarschijnlijk, dat de vooruitgeschoven stelling door de T. zou worden opgegeven. De Engelschen, die verreweg 't hoofddeel vormen der oprukkende macht, rekenen op de groote moreele uitwerking van 't hier te bereiken succes, zoowel in christen, als in mohamedaansche, en in zionistische kringen. Zij zullen aan hun succes in Bagdad herinneren en zoo den indruk trachten weg te nemen van de overwinning der centralen in Italië, maar terwijl deze, volgens de beschouwingen in de Duitsche pers, een groote verandering in den algemeenen toestand bracht, zal hetgeen op het front in Palestina gebeurt, eigenlijk niets veranderen in den algemeenen loop der zaken.

Of dit geheel juist is? Wanneer aan de voordeelen op 't Westfront bereikt, de bezitneming van Jerusalem kan worden toegevoegd, zal dit niet alleen een moreele factor vormen die, ook uit strategisch oogpunt beschouwd, wel degelijk reëele waarde heeft, maar tevens zal 't de centralen verplichten zoowel voor 't Westfront als voor dat in Palestina sterke afdeelingen te bestemmen, die aan 't Italiaansche front onttrokken worden, of anders daarvoor legercorpsen aan te wijzen, die aan de Russische grens vrijkomen en die hadden kunnen meewerken om de overwinning in Italië uit te breiden. Ook zal de val van Jerusalem zonder twijfel de bondgenooten der entente in verschillende deelen van de wereld tot vermeerderde energie aanzetten.

Generaal Maude.

Toen ons vorig nummer ter perse ging, kwam juist 't bericht van 't overlijden van den Engelschen opperbevelhebber in Mesopotamië, generaal F. S. Maude. Met hem gaat weer een dier krijgslieden heen die, onder de Britsche vlag, in de meest uiteenloopende richtingen ten strijde zijn getogen. In den huidigen oorlog was hij een der helden van 't oogenblik, omdat hij de nederlaag bij Koet el Amara op glansrijke wijze gewroken heeft en de Britsche wapenen bijzonder relief heeft bezorgd. Terwijl de Britsche legers in Europa maar niet konden opschieten, terwijl zij aan de Dardanellen in echec werden gehouden en in Mesopotamië zelfs ten volle een nederlaag leden, werd hun verweten dat zij alleen konden zegevieren waar Boerengeneraals het commando voerden. Dit is veranderd en momenteel zijn de Britsche wapens zelfs overal in 't voordeel, aan 't Westfront zoowel als in Palestina, maar deze ommekeer is door generaal Maude ingezet, die eerst weer meester werd van Koet el Amara, daarna Bagdad in bezit nam en vervolgens de Turken tot ver naar het Westen opdreef. De Engelsche regeering waardeerde dit te meer, omdat dit succes de vele fouten en grove verwijten, bijgebracht over de vorige mislukte expeditie naar Mesopotamië, met den mantel der vergevensgezindheid deed bedekken. Door 't optreden van de krijgsmacht onder generaal Allenby in Palestina is de kans niet groot, dat de Turken weer krachtig in de richting van Bagdad zullen willen doortasten, maar mocht hiertoe nog eens een plan gevormd worden, dan zou Engeland er zijn opperbevelhebber nog zeer missen. Zal generaal Marshall, zijn opvolger, blijken een even krachtige en kundige aanvoerder te zijn? Mannen van de bekwaamheid en ervaring van Maude volgen elkander niet in reeks op.

In 1864 geboren, maakte hij in 1885 zijn eerste expeditie naar Soedan mee. In 1899 en 1900 nam hij als majoor deel aan den strijd in Transvaal. Als kolonel streed hij in den tegenwoordigen oorlog eerst bij Charleroi en Bergen, later aan de Marne en de Aisne, waar hij als brigadegeneraal optrad. Weer aan 't front in België teruggekeerd, was hij tot generaal-majoor bevorderd, toen hij aangewezen werd om 't commando in Mesopotamië op zich te gaan nemen.

Daar heeft een verraderlijke ziekte hem weggerukt, terwijl hij 't hoogtepunt van zijn roem bereikt had.

Nog eens Stockholm.

Hebben wij in deze rubriek reeds aandacht gevraagd voor de uitingen van de zich als verdrukt beschouwende natiën, die, bij 't bezinken van den chaos, hopen ook haar volk een zelfstandig land te zien toegedacht, zij hebben 't niet gelaten bij een eerste poging om gehoord te worden. Na aan 't Nederlandsch-Scandinavisch vredescomité haar klachten en wenschen te hebben overgebracht, hebben zij te Stockholm nog een vergadering gehouden onder voorzitterschap van den burgemeester van Zweden's hoofdstad, den heer Lindhagen. De delegatie bestond uit tien mohamedanen uit Kaukasië, Egypte, Indië, Marokko, Tripoli, Bengazi, Tunis, Algerië en Turkestan.

't Merkwaardige ligt vooral in 't georganiseerd optreden. Niet als bij toeval elk op zich zelf gelokt door den roep, die van Stockholm uitging, zijn de tien muzelmannen daarheen getogen. Maar wel als vertegenwoordigers van nationale organisaties, die weer de organen vormen van een groote internationale organisatie. Op den gemeenschappelijken wensch van herstel der nationaliteit hebben volksstammen, die ook in geloof één zijn, maar die overigens in landaard en taal zooveel verschillen als Kaukasiërs, Tripolitanen en Indiërs, elkander weten te vinden. Is er zeker iets heel oneigenaardigs in, dat zij het sociaal-democratisch comité, dat de internationale wilde doen herleven, tot bemiddelaar hebben genomen, dit is te verklaren doordien zij willen opkomen tegen de overheerschende regeeringsmachten, en zij hierbij nergens beter steun weten te vinden dan bij 't Stockholmer-comité, dat zich ook tot baas boven de aan 't roer zijnde regeeringsmachten wilde maken.

De correspondent van de ,,N. R. Ct.'' gaf (dd. 10 Nov.) over de moslims en hun grieven eenige interessante mededeelingen uit Stockholm. Sjeich Mohammed Atabi, afgevaardigde van Marokko, wraakte evenzeer de Fransche overheersching, als Sjeich Abdoel Aziez, namens Toeranië, dat 40 millioen inwoners bevat, de tyrannie van Rusland, als Tripolitanen de opperheerschappij van Italië en als Egypte die van Groot Brittannië. Sjeich Saleh Sjerif, oud-professor aan de universiteit van Zeitoena te Tunis en sjeich Ismail Safaih, oud-kadi van Tunis, verdedigden 't goed recht van Tunis en Algerië op onafhankelijkheid. De Britsch-Indiërs herhaalden het bekende: Indië voor de Indiërs.

Overal is de roep om vrije ontwikkeling door onderwijs, vrije pers, vrij vereenigingsrecht, eigen rechtspraak, eigen bestuur en regeering.

Uit verschillende deelen van de wereld samen gekomen, gaan zij uiteen, gesterkt door de overeenstemming van die wenschen, overtuigd strijders te zijn voor een gedachte en voor een leuze, die zich op honderd punten onder de onderdrukte volkeren baan breekt en waardoor de klein gehouden volksstammen zich ontworstelen aan de suggestie van hun overheerschers.

Hoe zal deze noot klinken door de vredesonderhandelingen heen? In de betoogen komt herhaaldelijk een verwijzing voor naar de uitlatingen van de Russische revolutie, van Wilson, van Frankrijk en Engeland en van de neutralen over 't recht van zelfbeschikking der nationalisten. Deze wissel wordt ter afdoening voor gehouden. In hoever zal hij gehonoreerd worden?

Dr. Jabber uit Delphi.

In hetzelfde verband maken wij melding van de reis door professor dr. Jabber door Europa. Hij is voorzitter van een Mohammedaansche vereeniging in Britsch-Indië en een bekend voorvechter voor Indië's vrijheid. In een interview te Kopenhagen verklaarde hij aan een medewerker van ,,Social Demokraten'', dat Europa bij 't sluiten van den vrede volle aandacht aan Indië moet wijden. Hij zeide, dat de bevolking van Indië vroeger verdeeld was, maar de Hindoestansche en Mohamedaansche bevolking heeft zich nu vereenigd tot een krachtige oppositie tegen Engeland. Indië moet, volgens de moderne grondbeginselen, tot een bondsstaat worden hervormd, gedeeltelijk uit monarchieën, gedeeltelijk uit republieken bestaande.

Ons zijn deze uitlatingen sedert geruimen tijd bekend. Wij maken er hier melding van omdat wij in 't propagandistisch optreden van dezen woordvoerder in Europa een merkwaardig teeken des tijds vinden. Zoowel zijn roeping om hier te komen getuigen, als 't feit dat Noord Europa hieraan aandacht en oplettendheid schenkt, is een eigenaardig effect van den wereldoorlog.

Japansche landverhuizing naar Brazilië.

Het hoofdproduct van Sao Paulo in Brazilië, de koffie, vordert bijna uitsluitend handarbeid ter bewerking. Reeds lang bestond er groote behoefte aan werkkrachten, de oproepingen aan Europa leverden niet voldoende liefhebbers, niettegenstaande tusschen 1889 en 1914 meer dan 930.000 door den staat ondersteunde arbeiders van over zee waren aangebracht. In 1914 heeft de regeering zich in verbinding gesteld met een huis in Tokio, dat zich verbond jaarlijks 1500 landverhuizers van beide geslachten naar Brazilië te doen komen. De regeering betaalt voor elk hunner 9 pd.st. Zij worden onderscheiden in ,,Colonos'' en ,,Camaradas.'' De eersten krijgen volgens hun contract een zeker aantal koffieboomen, meestal 5000 te verzorgen, waarvoor zij 100 à 120 milreis per 1000 en per jaar ontvangen; hiervoor hebben zij met hun gezin allen arbeid te verrichten, die voor verzorging en oogst noodig is. De planter heeft voor 't onderwijs der kinderen te zorgen en voor een huiselijke inrichting der nederzettingen. Camaradas daarentegen zijn arbeiders zonder gezin, zij zijn meestal helpers bij de planters zelve of bij colonos, zij werken op dagloon, voor 50 à 75 ct.

't Aantal Japanners, op deze wijze te Sao Paulo werkzaam, is 15 à 20.000. Naast dezen is een vrij aanzienlijk getal op eigen gelegenheid zonder contract geko-

men, ook voor hen wordt 9 pd. st. p. persoon vergoed. Het oordeel over deze Jap. is niet onverdeeld. Waar Europeesche en Jap. colonos samentroffen, bleek de goede verstandhouding niet te bewaren te zijn, de groote verschillen in karakter en levensopvatting waren gestadige bron tot oneenigheid en twist.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De Juni-afl. opent met een historische beschouwing over het Regentschap Toeban, door den ass.-resident J. E. Jasper. Aan het belangrijke opstel is toegevoegd een schetskaart van de begraafplaatsen Sentana (met de begraafplaats van Soenan Bonang, een der eerste verkondigers van den Islam op Java). — Onder het opschift ,,Van Oostindiese voyagiën en vaderlandsche reyzen'', vestigt ,,Ganesa'' de aandacht op het 3e of laatste deel van Dr. D. F. Scheurleer's groot werk ,,Onze mannen ter zee in dicht en beeld'', dat op bijna iedere bladzijde herinneringen aan de tijden der Oost-Indische Compagnie opwekt. — De rubriek korte mededeelingen bevat: De bestuursdienst in beeld. — De fatale cirkel. — Uit de Taliwangsche rechtzaal. — De haven van Belawan. — Wegen in Bantam. — Een veel belovende streek voor de theecultuur. — Het bestuur op Halmaheira. — Ten slotte in de rubriek vragenbus: Kunnen gewezen cultuurdienstplichtigen al dan niet rechten doen gelden op de door hen vroeger geplante schaduw- en vruchtboomen in sedert verlaten Gouvernements- en desa- (vrijwillige) koffietuinen? beantwoordt door W. d. K.

In- en Uitvoer.

In het 21 Nov.-Nr. van ,,In- en Uitvoer'' een korte beschouwing, getiteld: De Vereenigde Staten als afzetgebied voor Nederlandsch-Indië. Aan de hand van statistieken wordt er in aangetoond dat de Ver. Staten voor een groot aantal N. I. stapelproducten een zeer belangrijk afzetgebied zijn geworden. Rubber wordt thans voor het allergrootste deel daarheen verscheept. Voor Java-thee was tot voor korten tijd Amerika een onbelangrijke markt; in het eerste halfjaar van 1917 bedroeg echter de uitvoer daarheen reeds ca. 25 pCt. van het totaal. Koffie, welk artikel (met uitzondering van de Kroë-koffie en fancysoorten) tot nog toe slechts matig in Amerika gewild was, vindt thans daar te lande een belangrijk grooter afzetgebied. Java-copra werd voor het eerst in 1915 rechtstreeks naar Amerika uitgevoerd; in welke mate deze export sindsdien is toegenomen, toont de statistiek duidelijk aan.

Producten als cacao, damar, hoeden, klapperolie, peper, sisalhennep, tapiocameel en tin, gaan thans voor het grootste gedeelte rechtstreeks naar Amerika, terwijl van enkele dezer producten vroeger de uitvoer in hoofdzaak via Europa plaats vond.

Indologenblad.

No. 6 van den 9en jaargang bevat o.m. eenige opmerkingen door J. Mallinckrodt naar aanleiding van E. A. Zeilinga's artikel (zie Indologenblad van 25 Oct. j.l.): Oorsprong der verwantschapsstelsels in den Indischen Archipel. Laatstgenoemde dient in hetzelfde Nr. zijn bestrijder van repliek.

De Zendingsklok.
Een verhaal uit den Zendingsarbeid op Nias.

Met dezen titel verscheen (bij het Zendingsbureau te Oegstgeest) een boekje, geschreven door den zendeling J. N. Bieger. Behalve het eigenlijke verhaal, geeft de deskundige schrijver nog bijzonderheden over de zeden en gewoonten der Niassers, als koppensnellen, oorlogvoering, huwelijk, overlijden.

Zie uitvoeriger de bespreking in het Nov.-nummer van ,,De Rijnsche Zending'', waarin tevens een opstel van J. H. M(eerwaldt) over de heidensche Bataks en hun goden.

De Tropische Natuur.

Inhoud van de Aug.-aflevering: Uit het leven van eenige Javaansche bidsprinkhanen (met ill.), door S. Leefmans. — Een uitstapje naar de Vorstenlandsche vulkanen (vervolg), door den Berger. — Een bijzondere waarneming van St. Elmusvuur (in Straat Soenda), door van Weel. — Rimboeleven in Sumatra, door Edw. Jacobson.

De Java-Post.

In No. 32 van den loopenden jaargang een artikel van Pr. Vertenten over het uitsterven van de Kaja-kaja's (Papoea's) dat ten volle overdenking verdient. Doelende op sommige ethnografen, die liefst niet zien tornen aan oude zeden en gewoonten dezer natuurmenschen, zegt Pr. V. ,,'t Is hier eene kwestie van leven en dood. Wat wilt ge dan: of gezonde gekleeden, die kindertjes krijgen en 't ras nog redden, of opgesierden met hunne wel vaak interessante, maar vele in-slechte gebruiken, zonder kinderen? Bovendien moet de een na den ander toch zijne versierselen afleggen wegens ziekte, niet alleen langzaam wegkwijnend, maar... s. v. v. wegrottend in vuil en stank met een ouden viezen lap over de lendenen, ter bedekking van zijn misere. Zoo waren er velen, zoo zijn er velen, en zoo zullen er nog vele anderen volgen. In Obaka liggen weer enkele nieuwe exemplaren, nog wel jonggehuwden. Vroeger heb ik ze gekend als flinke jongens en meisjes. Helaas al weer tengevolge van de in-treurige gebruiken bij de Kaja-kaja's.''

No. 34 van de ,,Java-Post bevat het vervolg van J. Suys' Indisch Staatsbeleid. De Financiën.

De Banier.

Het Nr. van 10 Aug. j.l. bevat o.m. een uitvoerig verslag eener voordracht van Dr. J. W. Gunning over het Inlandsch onderwijs, onlangs te Batavia gehouden. — Dat van 17 Aug. het overzicht eener lezing van Dr. Colenbrander over den arbeid der zending op het eiland Soemba.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de Aug.-aflevering De schietopleiding bij de infanterie, door H. L. Bierman. — Een eenvoudig nachtrit (waarnemings) toestel, door J. Otto. — De hoofdverbandplaats; haar doel, hare indeeling en haar tactisch gebruik, door H. L. Roelfsema. — Critische beschouwingen naar aanleiding van Blad I der ,,Legenda voor de Ned. Indische topografische kaarten, door J. van Roon. — Springstoffen, door P. A. de Blieck. — Worpgeschut bij het veldleger, door P. — Uit de praktijk. — Van alles wat. — Enz.

Locale Belangen.

Afl. 3 en 4 van den 5en jaargang van het orgaan der Vereeniging voor Locale belangen bevatten een bijdrage van J. F. H. A. Later ,,De gemeente en de kampong'', naar aanleiding der aanhangig zijnde wijziging van art. 71 van het Regeerings-Reglement, teneinde de opheffing van het zelfstandig bestaan van kampongs, wier gebied in dat van eene gemeente besloten ligt, mogelijk te maken. Met dezen maatregel zal — zegt schr. — eene principieele verandering worden aangevat in het bestuur over deze landen, die grooter en belangrijker zal zijn dan men oppervlakkig denken kan; het is zulk een verandering van staatsrechterlijken en economischen aard, dat het een ware revolutie mag worden genoemd.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Inhoud van afl. 8, deel X. Cordes: de djatibosschen op Java. Hoofdstuk III. Het djatibosch, door Dr. H. ten Oever. — Determinatietabel der boomsoorten, welke in djatiwouden op Java voorkomen, door F. H. Endert. — Over dunning en winning, door H. Beekman. — Het gouvernement en de djatibosschen in Soerakarta, door S. — Het winnen van damar, door K. Heyne. — Nog eens over damarwinning, door J. B.

Mededeelingen Proefstation Midden-Java.

No. 27 dezer publicatie bevat een ,,Eerste verslag der cacao-selectie op Assinan'', door G. Hornbrug en Dr. C. J. J. van Hall. — In No. 26 behandelt de heer P. van der Groot weder een dierlijken vijand van de cultures op Java, n.l. het zgn. Tephrosia-kevertje.

Een en ander over Deli.

Onder dit opschrift geeft de heer J. Pouwels Nikkels in het 1 Nov. nr. van ,,Orang Peladang'' in korte trekken een beschrijving van het leven dat een toekomstig Deli-planter tegemoet gaat. Aan het slot beveelt schr. de kennismaking aan met het onlangs verschenen geschrift van G. J. Dixon: De assistent in Deli (met voorrede van Prof. J. F. Niermeyer).

Geïllustreerd weekblad Indië.

Afl. 34 bevat o. m. De Lampongers (met afbeelding van een dorpshoofd in de Lampongs). — De Talang op, door J. F. Snelleman (met ill.) — Jager, door Benski, (met ill.) — Adellijke en ambtelijke titels op Java en Madoera, door A. J. J. Hammelburg.

De Indische Archipel.

Bij F. Bohn te Haarlem verscheen een boekwerk getiteld: De Indische Archipel. Geschiedkundige schetsen, door Dr. E. B. Kielstra. Het is een vervolg op den bundel die in 1910, onder den titel ,,Indisch Nederland'' bij genoemden uitgever het licht zag.

In een reeks historisch staatkundige verhandelingen verhaalt Dr. K. in beknopten en bevattelijken vorm wat ieder Nederlander en in de eerste plaats hij wien in Indië een werkkring wacht, van de geschiedenis der besproken landstreken behoort te weten. Achtereenvolgens behandelt de schr. I. De Java-oorlog. II Het Bantamsche Sultanaat. III. De Sultans van Cheribon. IV. Nederland's betrekkingen tot Riouw. V. De afdeeling Indragiri. VI. De Lampongs. VII. Het Maleische schiereiland. VIII. Noord-Borneo. IX. Het Sultanaat van Bandjermasin. X. West-Borneo. XI. Nieuw Guinea.

Ned.-Indisch Rubbertijdschrift.

In de afl. van 1 Sept. worden o. m. de volgende onderwerpen behandeld. Crêpe of sheet, door G. J. Zuijderhoff. — Verkoop van rubber in het moederland of in de Koloniën? door C. J. C. Weijhenke. — Verslag van een bezoek aan eenige rubberlanden in West-Java door P. E. Keuchenius (slot). — De Amsterdamsche actie versus de Bataviasche rubbermarkt. Repliek van C. J. C. Weijhenke. — De ontwikkeling der Amerikaansche ruberindustbrie.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 47: Hout en houtoogst, door A. te Wechel. — De suikervoorziening in Groot Britannië tot December 1916. — Handleiding voor de bereiding van rubber, door P. Arens, 2e druk (Mededeelingen van het Proefstation Malang No. 17), besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — De aardnoot (Arachis hypo-

gaea), besproken door J. Sibinga Mulder. — De begrooting van Ned.-Indië voor 1918. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Tarwebouw in Ned.-Indië.

Naar aanleiding eener geslaagde proefneming met de cultuur van tarwe in het Lembangsche, schrijft de heer Buysman (volgens bovengenoemd Ind. Merc. Nr) aan het „Soer. Hbl.":

Het in de couranten verspreide bericht, dat een proefneming met tarwe door den heer Bothma te Lembang genomen, goed is geslaagd, geeft mij aanleiding te herinneren aan hetgeen ik over de tarwe in het Bat. Nieuwsbl. van 19 en 20 Mei 1908 heb gezegd. Te Nongko Djadjar op 1230 meter, dus op dezelfde zeehoogte als Lembang, heb ik destijds eveneens zeer gunstige resultaten verkregen en ben vast overtuigd, dat zulks nog op aanmerkelijk mindere zeehoogte óók het geval zou wezen.

Het is overbodig uit te weiden over het groote belang van een tarwecultuur; dat belang is zóó duidelijk en groot, dat men wel blind moet wezen om het niet te zien. Versche tarwe zou beteekenen: brood, zooals men in Holland gebruikt, ten minste wanneer de bereiding zoo geschiedde als in Holland. Op Portugeesch Timor wordt reeds vele jaren lang tarwe verbouwd en wel op zeer geringe zeehoogte. Het spreekt van zelf, dat men de korrels in den drogen tijd moet laten rijpen maar zelfs in het midden van den regentijd heb ik gunstige resultaten verkregen.

Verder kunnen we mededeelen, dat door den heer C. v. d. Wal (Sindanglaia) een reeks van proeven met diverse tarwe variëteiten aangezet is, welke beloven schitterend te slagen.

Jaarcijfers Koloniën 1915.

Van de „Jaarcijfers voor het Koninkrijk der Nederlanden", bewerkt door het Centraal Bureau voor de Statistiek, verscheen een deel met statistische gegevens der koloniën in Oost en West, betrekking hebbende op het jaar 1915. Vertraging in de aankomst der uit Indië te ontvangen gegevens is oorzaak van de late verschijning van dezen jaargang, waarin volgens het Voorbericht verschillende gegevens werden opgenomen, die in de vorige niet voorkomen.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Oproeping van gediplomeerde verpleegsters vóór de militaire hospitalen in Nederl.-Indië.

Voor de verpleging van ernstige zieken in de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië kunnen derwaarts worden uitgezonden ongehuwde ziekenverpleegsters met Nederlandsch diploma, die niet jonger dan 20 jaar en niet ouder dan 35 jaar zijn.

Aan de betrekking van verpleegster 1ste klasse, waartoe de uit te zenden verpleegsters in Indië benoemd zullen worden, is verbonden eene bezoldiging van ƒ 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, benevens vrije woning in het zusterhuis, voeding, licht, wasch en bediening.

In Indië zal bevordering kunnen worden gemaakt tot hoofdverpleegster en directrice.

Eene hoofdverpleegster geniet eene aanvangsbezoldiging van ƒ 200 (tweehonderd gulden) 's maands, met ééne driejaarlijksche verhooging van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, eene directrice eene bezoldiging van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands. Zoowel de hoofdverpleegsters als de directrices hebben recht op vrije woning, doch voor voeding, licht, wasch en bediening moeten zij ƒ 40 (veertig gulden) 's maands betalen.

Voor de berekening van de verlofbezoldiging, het pensioen en de bijdragen voor de burgerlijke pensioenen en aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren, wordt de bezoldiging van de verpleegsters 1ste klasse met ƒ 75, van de hoofdverpleegsters en directrices met ƒ 35 verhoogd, zijnde het geraamde bedrag van de haar niet in geld toekomende voordeelen.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen enz. staan de uit te zenden verpleegsters gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren.

Twintig jaren Indischen dienst geven aanspraak op pensioen. Rijks- en gemeentedienst kunnen voor de helft geldig gemaakt worden voor Indisch pensioen.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrusting, ten bedrage van ƒ 300 (driehonderd gulden);

b. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 60 (zestig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot den dag waarop daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat;

c. overtocht voor landsrekening in de tweede klasse.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal de lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moeten blijken.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. het diploma en, zoo mogelijk, getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de dag van geboorte worden vermeld.

De aandacht van belanghebbenden wordt er op gevestigd, dat bij de 9de afdeeling van het Departement van Koloniën op aanvrage kosteloos verkrijgbaar is een gedrukte, houdende uitvoerige inlichtingen nopens de „Dienstvoorwaarden" van de verpleegsters bij de militaire hospitalen in Nederlandsch-Indië.

(Nederlandsche Staats-Courant van 8 November 1917, no. 263).

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen in Ned.-Indië.

Ter vervulling van de betrekking van verpleegster bij het krankzinnigenwezen in Nederlandsch-Indië moet derwaarts worden uitgezonden eene gediplomeerde krankzinnigenverpleegster, die liefst niet jonger dan 30 en niet ouder dan 35 jaar is.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van ƒ 60 (zestig gulden) 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 10 (tien gulden) 's maands, tot eene maximum bezoldiging van ƒ 90 (negentig gulden) per maand, benevens vrije huisvesting, voeding en geneeskundige behandeling.

Voor de berekening van wachtgeld, non-activiteitsbezoldiging, verlofsbezoldiging, pensioen en bijdragen aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren, wordt de bezoldiging verhoogd met ƒ 75, zijnde het bedrag der aan de gediplomeerde verplegers en verpleegsters toekomende materieele voordeelen.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen enz. staat de uit te zenden verpleegster gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren.

Twintig jaren Indischen dienst geven aanspraak op pensioen; Rijks- en gemeentedienst kunnen voor Indisch pensioen worden geldig gemaakt.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene vergoeding ten bedrage van ƒ 300 voor uitrusting;

b. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 60 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië;

c. overtocht voor landsrekening in de tweede klasse.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 10 December a.s. aanmelden bij het Departement van Koloniën, onder overlegging van:

a. het diploma, en zoo mogelijk, getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

(Nederlandsche Staatscourant van 17 November 1917 No. 270).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Handwerklessen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR. Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 49. Donderdag 6 December 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Julianascholen in Ned.-Indië. [1])

—o—

Het zal dengenen, die belangstellen in de oprichting van jongevrouwenscholen in Indië, volgens het plan, ontworpen door mevrouw Hissink-Snellebrand, zijn opgevallen, dat het Bestuur der Vereeniging, hier te lande tot stand gekomen om dit doel te bevorderen, in lang niets van zich heeft laten hooren.

Dit was het gevolg van de omstandigheid, dat genoemde dame niet zoo spoedig, als zij zich had voorgesteld, den Gouvernementsdienst heeft kunnen verlaten, en het Bestuur van oordeel was, dat de zaak door niemand met zooveel kans op goede uitkomst ter hand kon worden genomen, als juist door haar, van wie het denkbeeld was uitgegaan, en die zich dadelijk bereid had verklaard zich met de uitvoering daarvan te belasten.

Met groot genoegen kan het Bestuur thans berichten, dat eene belangrijke schrede voorwaarts is gedaan, sedert mevrouw Hissink-Snellebrand in Maart j.l., op haar verzoek, eervol uit 's lands dienst is ontslagen. Zij is dadelijk daarop aan het werk gegaan en wel op de volgende wijze:

Mevrouw Hissink-Snellebrand heeft *voor eigen rekening* te Malang (res. Pasoeroean) een perceel gekocht, groot 12000 M². met een steenen gebouw, dito bijgebouwen, vele klapperboomen en andere vruchtboomen, een bloemenkweekerij, een weide etc. voor de som van ƒ 15000 met ongeveer ƒ 3000 onkosten.

Daar heeft zij zich thans gevestigd, voorloopig met vijf meisjes. Twee waren er reeds, toen haar laatste brief van 11 April j.l. geschreven werd; drie werden verwacht, en nog vijf anderen kunnen dadelijk geplaatst worden, want er is plaats voor tien; voor dit aantal zijn ijzeren kribben aangeschaft, uit een bedrag voor rekening der Vereeniging door haren vertegenwoordiger te Batavia, den heer Lankhout, verstrekt.

Aan mevrouw Hissink-Snellebrand is voorloopig een crediet geopend van ƒ 150 's maands gedurende een jaar. Zij stelt zich voor binnenkort aan de uitbreiding te beginnen, en ziet in het vooruitzicht een groote toeneming van het aantal meisjes. Het Bestuur zal, zooveel in zijn macht is, steun verleenen. doch meent tevens een beroep te mogen doen op dien van het publiek.

Zoolang de uitvoering van het plan nog op zich liet wachten, meende het Bestuur zich van propaganda te moeten onthouden. Nu echter de hand aan den ploeg geslagen is, hoopt het ten zeerste, dat de toegezegde contributies zullen worden verhoogd, en dat het aantal bedragen belangrijk zal toenemen. Het oogenblik tot krachtig en doortastend handelen is gekomen.

Het uiterst sympathieke streven van mevrouw Hissink-Snellebrand, dat door haar uiteengezet is in eene lezing in het Indisch Genootschap, tijdens haren verloftijd, en dat zij te voren en daarna met menigeen besproken heeft, verdient ten volle bevorderd te worden door allen, die voor den vooruitgang van Ned. Indië gevoelen, en die weten te waardeeren wat door meergenoemde dame reeds uit eigen middelen is gedaan.

Met een enkel woord moge er aan herinnerd worden, dat het streven hierop gericht is: meisjes, behoorende tot de Indo-Europeesche maatschappij, in een internaat te vereenigen, waar zij, behalve schoolkundigheden, ook zullen opdoen de kennis van al hetgeen zij noodig hebben voor het maatschappelijk leven, bepaaldelijk op het gebied van land- en tuinbouw, huishoudelijken- en handenarbeid, zoodat zij in de gelegenheid zullen zijn een nuttigen werkkring te verwerven en in eigen onderhoud te voorzien. Ook na het aangaan van een huwelijk, zal de vergaarde kennis haar ten goede komen, en zullen zij op haar beurt aan eigen kinderen en aan die van anderen hare practische geoefendheid kunnen overdragen.

Aan de thans tot stand gekomen inrichting heeft mevrouw Hissink-Snellebrand den naam gegeven van *Juliana-Stichting*. Zij verzoekt om toezending van boeken. Vooral die een goed overzicht geven van de Nederlandsche letterkunde en aardrijkskunde. De boeken, bij het vertrek uit Nederland medegenomen, zijn thans in de voor avondschool bestemde lokalen gerangschikt.

Zij verzoekt ook huishoudgoed.

Het verlangen is mede een aangrenzend perceel voor ƒ 5000.— aan te koopen, dat vroeger een geheel uitmaakte met het reeds aangekochte stuk grond. Op dat perceel staat een huis, dat groot genoeg is voor een helpster met een twintigtal meisjes.

Worden gunstige resultaten verkregen, dan zal het aangewezen zijn, nog andere inrichtingen van dien aard in het leven te roepen.

Het Bestuur zal echter voor het oogenblik zeer verheugd zijn, indien voldoende hulp verleend wordt voor de instandhouding van de geopende inrichting, voor het overnemen van het door mevrouw Hissink-

[1]) Vereeniging tot oprichting van Jongevrouwen-Scholen in Ned. Indië, als rechtspersoon erkend bij Kon. besluit van 28 October 1911, No. 52.
De vereeniging stelt zich ten doel mede te werken tot de opvoeding en ontwikkeling in Nederlandschen geest van on- en minvermogende meisjes in Nederlandsch-Indië van Nederlandschen stam en haar aan te moedigen tot het verrichten van handen- en geestesarbeid. (Art. 2 der Statuten).

Snellebrand aangekochte en voor den aankoop van het daarnaast gelegen perceel.

Voor nadere inlichtingen wende men zich tot een der ondergeteekenden.

Van bereidwilligheid tot het verleenen van geldelijke bijdragen gelieve men bericht te geven aan mevrouw M. van Humalda van Eysinga-Versteegh, Frans van Mierisstraat 50 I, te Amsterdam.

Den Haag, 26 October 1917.

Het bestuur van de Vereeniging tot oprichting van Jongevrouwen-scholen in Ned.-Indië.

Mr. J. H. ABENDANON, Jan van Nassaustraat No. 43, Den Haag.
Mej. E. BAELDE, Kortenaerstraat 11a, Rotterdam.
S. J. W. VAN BUUREN, wnd. Secretaris, Roemer Visscherstraat 20, Amsterdam.
Mevr. M. VAN HUMALDA VAN EYSINGHA-VERSTEEGH, Penningmeesteresse, Frans van Mierisstraat 50, Amsterdam.
H. RUD. DU MOSCH, Oosteinde 14, Amsterdam.
Mevrouw A. W. M. E. UHLENBECK-TERWOGT, Presidente, Groot Hertoginnelaan 75, Den Haag.

Persoverzicht.

Indische Staatkunde.

Onder dit opschrift schrijft de *Nieuwe Crt.* van 21 Nov. o.m.:

,,Behalve het artikel over de reorganisatieplannen van het bestuur op Java (thans officieel door de Regeering als voor indiening bijna gereed aangekondigd) ontvingen wij van den heer Ritsema van Eck te Buitenzorg een tweede artikel, van wijdere strekking nog dan het andere, getiteld:

POLITIEKE ORGANISATIE.

Het kentert in Indië!

Jarenlang hebben wij, kleine groep van Nederlanders, Indië geregeerd, bestuurd en de massa van het volk was passief, zóó zelfs, dat velen twijfelden of in die massa wel ooit beweging was te brengen. Elke beweging was een interessante, een toegejuichte uiting van niet volledige apathie, een machtsuiting, aan machtsoverwicht dacht niemand. Maar zonder dat wij het merkten is in die massa werkelijk beweging gekomen, door ons onderwijs, door veel anderen drang. En nu dit ons duidelijk wordt, moet het ons ook duidelijk worden dat daarmede onze positie wordt gewijzigd, dat wij niet meer eenzijdig naar den Inlander en zijn ontwikkeling moeten zien, maar dat wij ook onze eigen positie op haar deugdelijkheid moeten gaan toetsen.

. . . .

,,Rassenscheiding", ,,uitschakeling der massa" en het *divide et impera* vormden echter de pijlers van onze Indische heerschappij; maakten het mogelijk, dat de kleine groep der Nederlanders, de Regeering zelve, zich staande kon houden tegenover de vele millioenen Inlanders. Die rassenscheiding wordt nu zooveel mogelijk opgeheven; de massa begint zich te uiten, doordat het gezag der hoofden snel daalt; naar de eenheid streeft de Sarekat Islam.

Daarmede zijn de drie draagpijlers van onze machtspositie weggenomen en is het gevoel van machteloosheid over ons gekomen, wij gevoelen dat het niet meer van ons zelve, maar van machten buiten ons afhangt, hoelang wij die heerschappij zullen voeren, welken weg Indië in zijn ontwikkeling zal gaan. Tevergeefs zoekt men naar den werkelijken grondslag van onze machtspositie, nu de oude wordt weggenomen. De Indo-Europeaan wordt, onder de leuze van unificatie, reeds aan dat politiek onvermogen opgeofferd; gaat onze politieke naïviteit zoover, dat men het tot een inlandsch massa-overwicht laat komen, vóórdat nieuwe waarborgen voor de vastheid van onze positie zijn gegeven, dan geven wij, Nederlanders, niet meer de richting aan en zijn onze groote belangen in Indië niet meer zeker.

Zullen wij dien vloed over ons laten komen, gelaten het hoofd buigende? Nog leeft het groote deel der toonaangevende politici in de meening, dat onze positie volkomen zeker is, daarbij den economischen toestand van den Inlander tot maatstaf nemende. Dat is een waan! Nu wij zelf den nieuwen factor, de massa, in ons regeeringssysteem gaan brengen, de rassenscheiding opheffen en de Inlanders naar eenheid gaan streven, gaat met versnelde beweging het overwicht naar de massa toe. Het kan niet anders: de verhouding tachtig duizend tegenover vijf en dertig millioen is voor een ieder begrijpelijk. Men denke daarbij niet dadelijk aan revolutie, maar meer aan het onderspoelen der fundamenten door een steeds wassenden vloed.

. . . .

Wie een staatkundige inzakking als nu in Indië gaat dreigen, wil voorkomen, moet met staatkundige middelen gaan bouwen. Het rassenbeginsel heeft afgedaan, de massavertegenwoordiging wordt onvermijdelijk, de eenheid der Inlanders komt meer en meer. Met vaste hand, die niet meer mag aarzelen, dient daarom Nederland thans de nieuwe draagpijler van zijn koloniale positie op te richten, de staatkundige scheiding.

Tusschen de massa der millioenen Inlanders en de kleine groep van de dragers der Nederlandsche belangen, van de Nederlandsche staatswerkzaamheid, moet, evenals in het verleden, *the balance of power* gehouden worden door de van beide onafhankelijke en door beide geëerbiedigde Nederlandsche wet, nu echter op anderen grondslag. Aan de eene zijde beginne een staatkundige ontwikkeling, die steeds meer op vertegenwoordiging der massa's gaat berusten; aan de andere zijde blijve een hoogstaande autrocatie gehandhaafd, in haar taak bijgestaan door *belangen*-vertegenwoordiging. *Politieke* vertegenwoor-

FEUILLETON.

OSAKA. [1]

II.

Osaka is de groote handelsschool van het rijk. Van alle deelen van Japan worden jonge lieden er heen gezonden om zich te bekwamen voor verschillende takken van nijverheid en handel. Voor elke open plaats dingen honderden candidaten en de patroons zijn zeer voorzichtig in de keuze van hun detchi, of leerlingbediende. Met de meeste zorg worden inlichtingen ingewonnen omtrent 't persoonlijk karakter en de familie der sollicitanten. Leergeld wordt door de ouders of verwanten van den jongen man niet betaald. De tijd waarvoor hij zich verbindt, is, in verband met den aard van den handel of de nijverheid verschillend, voor sommige vakken tot zelfs twaalf of veertien jaren. Zulks wordt o.a. geëischt voor de ,,dry goods business"; en de detchi werkt in zulk een zaak tot vijftien uren per dag, met niet meer dan één vrijen dag in de maand. Zoo lang hij daar werkzaam is, geniet hij hoegenaamd geen loon — alleen inwoning en kost en de absoluut noodzakelijke kleeding. Zijn meester geeft hem twee maal 's jaars een nieuw bovenkleed, zoomede sandalen of geta. Soms, bij een bijzondere gelegenheid, een groote feestdag b.v., wordt hem zakgeld toegestopt, — doch zulks is niet verplichtend. Wanneer zijn leertijd geëindigd is, verstrekt zijn patroon hem genoeg kapitaal om eigen zaken op kleine schaal te beginnen of helpt hem op een andere afdoende wijze, — door credietgeving b.v. Menige detchi trouwt de dochter van zijn meester en in zoo'n geval kan 't jonge paar zeker zijn van hulp en steun.

De tucht van dezen langen leertijd stelt hooge eischen aan 't karakter. Hoewel de detchi nooit barsch wordt toegesproken, heeft hij te dragen wat geen Europeesche koopmansbediende verdragen zou. Vrijen tijd heeft hij niet — geen oogenblik voor zich zelf, behalve de uren aan den slaap gewijd; hij moet rustig, maar onafgebroken werken van den dageraad tot 's avonds laat; hij moet met het eenvoudigste voedsel genoegen nemen, moet zorg dragen er altijd netjes uit te zien en moet nooit humeurig zijn. ,,De bloemetjes buiten zetten" is uitgesloten, de gelegenheid daartoe wordt trouwens hem niet gegeven. Sommige detchi verlaten den winkel nooit, overdag niet en 's nachts niet, maanden aaneen; — slapen op dezelfde mat, waarop zij overdag gezeten zijn. Vooral de kundige verkoopers der groote zijdewinkels komen zelden in de open lucht — en hun ongezonde bleekheid is spreekwoordelijk. Jaar in jaar uit zijn zij elken dag op dezelfde plek gezeten, van twaalf tot vijftien uren aan één stuk; en men verwondert er zich over, dat hun beenen niet verdrogen en afvallen als die van wijlen Daruma.

Soms loopt 't met den detchi mis, besteelt hij de kas en gaat aan den rol. Soms maakt hij zich aan meer ernstige overtredingen schuldig. Maar wat 't ook wezen mag, wegloopen doet hij zelden. Is hij er van door geweest, dan blijft hij een paar dagen weg; — en komt terug, bekent en vraagt vergiffenis. Twee, drie, misschien vier keer worden deze escapades door de vingers gezien — indien hij althans niet 't bewijs heeft gegeven van een slechten inborst te bezitten — wordt hem aangetoond, dat zijn zwakheid zijn vooruitzichten te niet doet, wordt een beroep gedaan op de liefde voor zijn ouders, op de eer zijner voorvaderen, op de eischen van den handel in 't algemeen. Met de moeielijkheden zijner positie wordt steeds rekening gehouden en voor een klein vergrijp wordt hij niet ontslagen. Ontslag zou zijn ondergang kunnen zijn.

* * *

Mijn laatste dag te Osaka was aan winkelen gewijd, — voornamelijk in de districten der speelgoedmakers en der zijdehandelaars. Een Japansche kennis, zelf zakenman, ging met me mee en liet me buitengewone dingen zien, tot mijn oogen er pijn van deden. We gingen naar een beroemd zijde-huis — waar 't vreeselijk druk was en zoo vol, dat 't ons heel wat moeite kostte door te dringen naar 't vloer-platvorm, dat, in elken Japanschen winkel, als zitplaats zoowel als toonbank dienst doet. Tientallen van vlugge, rappe jongens, met bloote voeten liepen er heen en weer, beladen met rollen zijde voor de klanten om te zien; — want in zulke winkels wordt de voorraad niet op rekken tentoongesteld. De Japansche verkooper verlaat zijn zitplaats op de mat niet; maar als hij weet wat gij wilt, geeft hij luid een order en een oogenblik later komen de bedienden met armen vol monsters aandraven. Als ge uw keus gedaan hebt, worden de stukken weer opge-

[1] Naar Lafcadio Hearn's „Gleanings in Buddha Fields", door D. A. H.

diging van Nederlanders in Indië, wordt politieke zelfvernietiging als de massa gaat beslissen. Wij moeten zorgen, zooals ik bij de reorganisatie van het bestuur in 1912 reeds schreef, dat de onvermijdelijke strijd tusschen gezag en vrijheid, evenals in het verleden, een strijd blijve tusschen inlandsch gezag en inlandsche vrijheid en nooit omsla in een strijd van Nederlandsch gezag tegen inlandschen vrijheidsdrang. Tegen zoo'n strijd zouden wij niet opgewassen zijn. De Regeering kan met haar macht wel de balans houden, wel het inlandsch gezag steunen of verzwakken, maar vervangen kan zij het niet. Ook bij het rechtstreeksch bestuur steunen wij op het inlandsch gezag.

Langzaam aan zal de wet die scheidingsgrens kunnen verleggen. Eens, wellicht, zal ook die nieuwe draagpeiler van ons gezag kunnen vervallen; het zal zijn als de inheemsche volkeren door politieke verantwoordelijkheid, door ontwikkeling, door welvaart, zóó wereldwijs zijn geworden, dat de Nederlandsche belangen ook veilig zijn als geen bijzondere Nederlandsche regeering meer boven hun eigen bestuursorganen staat.

Thans echter is het een eisch van zelfbehoud voor den Nederlander, een eisch van innerlijke kracht voor de Regeering en ook een eisch van regelmatige ontwikkeling der Inlandsche maatschappij zelve, dat in plaats van de vroegere grondslagen van onze positie een nieuwe grondslag trede, die den inlandschen massa-invloed bindt aan de sfeer waar eigen, inlandsch gezag heerscht.

Het is een zware taak en slechts bezonnen voortvarenheid, doelbewuste politieke organisatie, die zich verheft boven de gewone middelen van vertegenwoordiging, kiesrecht, enz., zullen in staat zijn Nederland door de moeilijkheden heen te brengen.

Elke dag uitstel verzwaart die taak".

S. RITSEMA VAN ECK.

Buitenzorg, Juli 1917.

De Redactie der *Nieuwe Crt.* teekent hierbij aan:

,,Al hetgeen de heer R. v. E. over onze koloniale staatkunde schrijft, verdient niet slechts ten volle de aandacht, maar nauwgezette overweging. Geen tweede, die zulk een breeden kijk getoond heeft op de in Nederlandsch-Indië noodige hervormingen, zoo juist den noodzakelijken onderbouw daarvan aangegeven heeft.

Slechts wil ditmaal de toon der bovenstaande beschouwingen, welker hoofdgedachte wij beamen, ons ietwat alarmeerend toeschijnen. De tegenstelling tusschen de tachtigduizend Europeanen en de vijf-en-dertig (ruim veertig) millioen inlanders zondigt door de samenvatting dezer laatste als een samenhangende groep. Van homogeniteit nu is nog geen sprake, zelfs niet, ondanks den invloed der Sarekat Islam, onder de ruim dertig millioen drie-rassige bewoners van Java en Madoera. De hierboven bedoelde ,,inlandsche sfeer" zal dan ook verschillende schakeeringen moeten vertoonen".

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Iets over het lager onderwijs.

Naar aanleiding van een artikel in de ,,Javabode" over het Ind. Eur. lager onderwijs door iemand, ,,die geheel buiten het onderwijs staat, en die den eisch stelt, dat ,,het onderwijs voor kinderen van Europeanen in deze landen in geen enkel opzicht mag onderdoen voor dat in Nederland, ja zelfs dat laatste, zoowel in de diepte als in de breedte behoort te overtreffen", maakt ,,een onderwijzer" in hetzelfde blad eenige opmerkingen.

Slechts in enkele gevallen, onder de meest gunstige omstandigheden, kan het onderwijs aan dien eisch voldoen.

Een gewone lagere school in de binnenlanden, waar het grootste deel van de kinderen in Indië zijn opleiding krijgt, kan dat niet. Immers is er een zeer klein aantal kinderen, wier ouders in staat zijn zich met de opvoeding der kinderen bezig te houden en ,,het werk van de school in alle onderdeelen te steunen." Een veel grooter pct. van de leerlingen moet alles op school leeren, daar de vader zich door zijn werk vaak niet met de kinderen bezighouden kan en de moeder, dikwijls tot de Inlandsche gemeente behoorend, niet voldoende op de hoogte is om haar kinderen leiding te kunnen geven.

Verder is er een zeker pct. Inlanders en Chineezen, die buiten de school in den regel geen Hollandsch meer hooren en dus a l l e s op school moeten leeren.

Daar de onderwijzer de stof zóó moet behandelen, dat ze door allen begrepen kan worden, zal een ander deel der kinderen zich vaak vervelen en niet van de lesuren profiteeren, zooals ze dat zouden mogen en kunnen eischen. Maar er is nog een factor. Al kunnen de onderwijzers er voor zorgen, dat er op de speelplaats geen Inl. taal gesproken wordt, het misvormde, gebroken Nederlandsch kunnen ze onder de jeugd niet weren, evenmin als ze voorkomen kunnen, dat de goed sprekende kinderen in de klas telkens slecht Hollandsch te hooren krijgen, wat niet zonder invloed blijft op de taal dier leerlingen.

Op grooter plaatsen heeft het Gouvernement getracht daaraan tegemoet te komen, door naast de gewone z.g. eerste scholen te openen, waar ook Fransch onderwezen wordt. Daarmede is het doel echter niet bereikt, want de ouders vragen zich bij het doen van een keuze niet af, of hun kind later de H. B. S. zal bezoeken, en of het wenschelijk is, dat het Fransch leert, maar denkende, dat het onderwijs aan een eerste school beter is, of om aan zekere ijdelheid te voldoen, zenden ze hun kind naar een school, waar het niet thuis hoort, en waar het, èn het onderwijs niet kan volgen, èn remmend werkt bovendien.

,,Dat er ,, ,,door de Regeering een scheiding is

---

rold en teruggebracht naar de brandvrije magazijnen, achter den winkel gelegen. Tijdens ons bezoek, was 't grootste gedeelte van 't met matten belegde plankier één prachtige, stralende mengeling van zijde en fluweel, van honderd kleuren en tinten en honderden prijzen. Bij den hoofdingang ontving een oudachtige superintendet, dik en joviaal, als de god van den rijkdom, de gasten. Twee scherp ziende mannen, midden in den winkel op een verhevenheid geplaatst, die langzaam in verschillende richting ronddraaiden, keken uit naar dieven; en aan de deuren stonden ook wachters. Want Japansche winkeldieven zijn bijzonder brutaal en bij de hand; nagenoeg alle groote winkels worden door hen met succes geëxploiteerd. In een andere afdeeling zag ik onder een laag, met glazen pannen belegd afdak tal van boekhouders, kassiers en correspondenten, gehurkt voor lessenaars nog geen twee voet hoog. Elk der talrijke verkoopers stond verscheidene klanten te woord. 't Was enorm druk; de snelheid en zekerheid, waarmede 't werk werd gedaan, bewees de voortreffelijke regeling er van. Ik vroeg hoeveel menschen de firma in haar dienst had en mijn vriend antwoordde:

,,Waarschijnlijk twee honderd hier; er zijn echter verscheidene filialen. In deze zaak is 't werk zeer zwaar; maar de werktijd is korter dan in de meeste zijdewinkels; niet meer dan twaalf uren per dag."

,,En hoe staat 't met 't salaris?"

,,Geen salaris."

,,Wordt al het werk hier gedaan zonder loon?"

,,Misschien krijgen een of twee van de beste verkoopers iets — niet loon ,maar een kleine maandelijksche toelage; en de oude superintendent, die hier veertig jaar is werkzaam geweest, krijgt salaris. De andere krijgen alleen den kost."

,,Goede kost?"

,,Neen, goedkoop, heel gewoon voedsel. Als de jongeman hier zijn tijd heeft uitgediend — na veertien of vijftien jaar — helpt men hem om een eigen zaakje te beginnen."

,,Is deze regeling algemeen in de winkels van Osaka?

,,Ja, 't is overal 't zelfde. Maar nu zijn vele detchi opgeleid aan de handelsscholen en deze beginnen hun leertijd later dan de anderen; men zegt, dat ze minder geschikt zijn dan zij, die er van jongs af bij zijn geweest."

,,Maar een Japansche bediende is bij een Europeesche firma veel beter af."

,,Wij denken daar anders over", zeide mijn vriend zeer beslist". Enkelen, die goed Engelsch spreken en aan de Europeesche manier van zaken doen gewend zijn, krijgen vijftig of zestig dollars per maand voor zeven tot acht uur werk per dag. Maar de behandeling is anders dan bij ons. Bekwame Japanners werken niet graag onder Europeanen. Vreemdelingen zijn soms zeer hard en wreed voor hun Japansche kantoorpersoneel en huisbedienden.

,,Maar nu toch niet meer? "waagde ik te zeggen.

,,Minder dan vroeger misschien. 't Is hun duidelijk geworden, dat zulks gevaarlijk is. Ze waren gewoon hen te slaan en te schoppen. Wij, Japanners, vinden 't zelfs schandelijk detchi of bedienden onvriendelijk toe te spreken. In een zaak als deze komt onvriendelijkheid absoluut niet voor. De patroons en de opzieners zijn nooit ruw. Gij ziet hoe hard al deze mannen en jongelieden zonder een cent loon werken. Geen uitlander zou er den Japanner toe kunnen brengen, zóó te werken, zelfs niet tegen 't hoogste loon. Ik heb op vreemde kantoren gewerkt en ik weet het."

* * *

Men overdrijft niet, als men zegt, dat in Japan 't grootste deel van 't werk, waarvoor verstand noodig is, niet geldelijk wordt beloond. Misschien wordt een derde van 't zaken-werk van dit land zonder betaling verricht; de verhouding tusschen patroon en bediende, van beide zijden, van volkomen vertrouwen zijnde en van absolute gehoorzaamheid, maakt zoo'n toestand mogelijk. Dit feit heeft, boven al 't andere, een diepen indruk op me gemaakt te Osaka.

Ik zat in den avondtrein naar Nara, die me wegvoerde van de gezellige drukte van dit groote metropolis, er over na te denken. Ik bleef er over nadenken, terwijl de duisternis op de mijlen en mijlen van daken zich neervlijde, en over de fabrieksschoorsteenen, zooals altijd druk bezig hun offerande van rook op te zenden naar den troon van den goeden Nintoku. Op eens, boven de lichtpunten van ontelbare lampen, — boven de witte sterren van 't electrische licht, — boven de aangroeiende duisternis, — zag ik, door den zonneondergang als met vloeibaar goud overgoten, aan den einder verschijnen de meer dan duizendjarige pagode van Tennoji. En ik vroeg me af: of 't aloude geloof, waarvan deze tempel een waardig symbool is, niet krachtig moet hebben meegewerkt tot de algemeenmaking van dien geest van geduld en liefde en vertrouwen, waarop de rijkdom, de energie en de macht van de machtigste handelsstad van Japan zoo vast gegrondvest is?

D. A. H.

gemaakt tusschen kinderen, die gedwongen worden zich te bepalen tot het gewone lager onderwijs, en die, welke in de gelegenheid zullen worden gesteld, het middelbaar onderwijs te volgen, anders dan op de basis van hun geschiktheid,” ” zooals in bedoeld artikel wordt gezegd, is niet juist.”

Al strekt men het begrip Europeaan zoover mogelijk uit, dan volgt daaruit nog niet, dat àl de kinderen van Europeanen, ongeacht de omstandigheden, waaronder ze leven, recht op en behoefte aan hetzelfde onderwijs hebben.

Behalve voldoende geestelijke vermogens, zijn er nog andere factoren, die gewicht in de schaal werpen, waar het geldt te beslissen, welk soort van onderwijs een kind moet ontvangen. De huiselijke omgeving en de kwestie of de voertaal van het onderwijs die van het dagelijksch leven is, mogen niet zonder invloed zijn op de keuze van het onderwijs.

Tal van leerlingen, wier ouders hen niet naar een andere plaats kunnen zenden, moeten van de lagere school het leven in en dan is gebleken, dat ze met de op die school verkregen kennis zich uitstekend een weg door het leven kunnen banen.

Waar er nu in hoofdzaak twee groepen van leerlingen zijn, waarvan de één voorbereiding voor het leven en de ander voor verder onderwijs behoeft, en het leven andere eischen stelt dan het voortgezet onderwijs, zal een scheiding tusschen die leerlingen in hun eigen belang wezen. En waar het onderwijs aan Inlanders niet ten koste van het Eur. onderwijs mag gaan, zal één en dezelfde school voor allen een ideaal zijn, dat voor Indië nooit verwezenlijkt zal worden, „zonder de belangen van alle zoo uiteenloopende groepen van leerlingen, die haar bezoeken, te schaden.”

Het feit, dat verschillende groepen van leerlingen verschillende eischen hebben, zal voeren tot het oprichten van particuliere of bijzondere scholen, die niet alle leerlingen behoeven toe te laten, die zich aanmelden, waardoor het onderwijs zich beter kan aanpassen aan de eischen, die de ouders er voor hun kinderen aan stellen en de kinderen beter worden voorbereid voor wat hun na de lagere school wacht.

De gouvernements-school zal hoe langer hoe meer leerlingen zien vertrekken; haar taak zal beperkter worden, maar die zal ze dan ook beter en grondiger kunnen vervullen. En aan den anderen kant zal op de particuliere scholen het werk vergemakkelijkt worden, doordat een deel van wat vroeger behandeld moest worden, thans zal kunnen vervallen. „Een deel van de taak, die nu op de onderwijzers rust, zal daar worden overgenomen door ouders en omgeving. Veel van wat remmend werkte, — m o e s t werken, onafhankelijk van ouders en onderwijzers, maar als gevolg van levensomstandigheden, waaraan nu eenmaal niets te veranderen is, zoolang de maatschappij in haar tegenwoordigen toestand blijft bestaan, — zal daar verdwijnen. Beide partijen zullen er bij winnen.”

De garnizoensplaats Willem I en de Rawah Pening-plannen.

In de „Loc.” zijn een paar artikelen verschenen, blijkbaar van dezelfde hand, waarin het militair hospitaal te Willem I besproken wordt en een antwoord gezocht wordt op de vraag, of het gewenscht is, dat men het garnizoen te Willem I opheft, in verband met de Rawah Peningplannen.

Wat het militair hospitaal aangaat, vertelt schr., dat uit Nederland op speciaal verzoek een burgerambtenaar uitgezonden werd, die te Willem I geplaatst werd om zich aldaar te belasten met het ontwerpen der projecten en het opmaken eener kostenberekening van het nieuw te bouwen militaire hospitaal.

De verschillende projecten, welker uitvoering een paar ton zou kosten, gingen in zee, doch men zweeg als het graf en doet dit nog, tenzij de overplaatsing van den opzichter naar T j i l a t j a p op te vatten is als een antwoord en tevens als vingerwijzing, dat men den huidigen, bedroevenden toestand wenscht te bestendigen, dan wel, dat er met het garnizoen Willem I belangrijke dingen staan te gebeuren in verband met de plannen der B. O. W. om het waterpeil van den rawah Pening te verhoogen. Geschiedt dit laatste werkelijk, zoo bestaat de mogelijkheid, dat het geheele garnizoen Willem I verdwijnt, indien men niet het geheele militaire terrein indijkt en omgeeft met een ringvaart met stoomgemalen om het garnizoensemplacement droog te houden.

Daarmee valt of staat natuurlijk het plan tot het bouwen van een nieuw hospitaal, en men zou de voorzichtigheid en het beleid van het D. v. O. kunnen prijzen, indien de toestand niet zoo luide om verbetering riep. „Het gaat niet aan om een toestand te bestendigen, welke vloekt met alle moderne beginselen van hygiëne en ziekenverpleging.”

Men beweert, dat het militair hospitaal ontstaan is uit een dwangarbeiderskwartier, waaraan eenige verbeteringen aangebracht zijn.

Het semi-permanente gebouw met bilik omwanding is zoo bouwvallig, dat de daken op meerdere plaatsen moesten gesteund worden, terwijl de buitenzijden verzakken. Teneinde de patiënten te beschutten tegen de beruchte windvlagen, zijn op meerdere plaatsen dubbele wanden aangebracht. In steê van vensters vindt men er vierkante luiken. Bij sterken wind zou de kebon de boombladeren in de ziekenzalen kunnen opvegen. Voor de ventilatie zijn in de daken openingen gemaakt, waardoor bij wind het regenwater heenslaat en de patiënten op hun slaapgelegenheden besproeit.

De omwanding der vrouwenzaal is „dermate doorzichtig, dat zelfs op een afstand valt te onderkennen, hetgeen er binnenskamers voorvalt.”

Het ergste is echter, dat het gebouw door de vele holle bamboe's uitgebreide gastvrijheid biedt aan talrijke rattengezinnen. Ondanks den strijd, aangebonden tegen dit ongure gedierte, is het niet uit te roeien en levert het een ernstig gevaar op, daar te A m b a r a w a reeds pestgevallen voorgekomen zijn.

Pestbarakken bezit het hospitaal niet; evenmin een behoorlijke localiteit voor wetenschappelijken arbeid en dat, terwijl het heeft te voorzien in de geneeskundige verzorging van twee garnizoenen: W i l l e m I en B a n j o e b i r o e.

Het is dus hoogst noodig haast te maken met de beslissing aangaande de garnizoensplaats Willem I en mocht die nog lang uitblijven, zoo is het onverantwoordelijk den huidigen toestand van het hospitaal ongewijzigd te laten; ingrijpen is dan een dringende eisch.

Aan de hand van hygiënische en materiëele omstandigheden, w.o. schr. in hoofdzaak de hoedanigheid der militaire gebouwen verstaat, wil hij de vraag bespreken, of het wenschelijk is of niet om Willem I als garnizoensplaats te doen vervallen. De vesting, waar een deel van het garnizoen gehuisvest is, is een oud monument uit de vijftiger jaren, opgetrokken in een moeras en waarover een der vorige militaire commandanten in een rapport zich aldus uitliet: „Dit te onzaliger tijd aangelegde werk heeft schatten gekost. Zijn grootste kwaad is echter, dat het nu reeds meer dan 75 jaren een betrekkelijk groote troepenmacht heeft vastgehouden, Banjoe Biroe hierbij gerekend, op plaatsen, waar deze niet behooren en die voor troepenlegering ongeschikt zijn.”

De andere kazerne, het z.g. buitenkampement, bestaat uit een tiental semi-permanente barakken, gedeeltelijk van hout, gedeeltelijk van bamboe, en die eenvoudig vergiftigd zijn met witte mieren. Ook dit kampement is gebouwd in een moeras, zoodat in den regentijd het emplacement voortdurend morsig en drassig is, terwijl achter de kazerne zich poelen bevinden, gevormd door puur grondwater.

„De gezondheidstoestand in het officierskampement is even ongunstig als in de troepen-kampementen. G e e n e n k e l e f a m i l i e blijft gespaard voor de malaria; er zijn families, die het zeer zwaar te verantwoorden hebben, zelfs zijn er die ernstig bezorgd zijn voor het wel en wee hunner kinderen.”

Gelet op al het bovenstaande zouden we zeggen: Doek den rommel te Willem I zoo gauw mogelijk op. Maar de vraag is, of Willem I soms uit een militair of politiek oogpunt bezet moet blijven. Hoe de beantwoording dezer vraag ook uitvalt, toch dient Willem I niet als garnizoensplaats gehandhaafd te blijven. In de buurt van Willem I ligt B a w e n; het is er droog, heeft een heerlijk klimaat en is slechts ruim twee paal van A m b a r a w a gelegen.

Een andere uitweg zou zijn: afdoende bestrijding van de malaria naast algeheele vernieuwing van de militaire gebouwen. De afdoende bestrijding der

malaria zou volgens een berekening van kosten, opgemaakt door een paar specialisten op dat gebied, schatten verslinden, zonder dat met zekerheid gezegd kan worden, dat de resultaten aan de bestede sommen zullen beantwoorden. Het zou dus wel rationeeler zijn elders een nieuw en beter kampement met een modern ingericht hospitaal te bouwen. Zeker is, dat „de verantwoordelijke mannen dien toestand dienen met ernst onder de oogen te zien en een groote besluitvaardigheid aan den dag te leggen. Thans worden een kleine 2000 militaire personen (inclusief Banjoe Biroe wordt het wel 3000 personen) door het gouvernement gedwongen, zonder militaire noodzaak, een partij afbraak te bewonen en het slachtoffer te worden van de het lichaam sloopende malaria en...... dit is alles bij hoogerhand meer dan onbekend. Slechts laksheid en zucht tot zuinigheid zijn de drijfveeren, die de lichamen van 2000 militaire personen doen vergiftigen met den malaria-parasiet.

„Voorwaar, een verantwoordelijkheid, welke wij voor geen geld ter wereld op onze schouders geladen zouden wenschen!"

Uit de besproken artikelen blijkt, hoe ontzettend veel er op hygiënisch gebied in Indië nog te doen overblijft en hoeveel achterstand de Regeering heeft in te halen.

Dit zoo spoedig mogelijk te doen met opoffering van veel krachten en veel geld is een der sympathiekste wijzen om Indië weerbaar te maken.

Suriname.

Het levensbericht van Mr. H. J. Smidt door Mr. F. W. J. G. Snijder van Wissenkerke, opgenomen in de „Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden en levensberichten harer afgestorven medeleden, 1916—1917", bevat een stuk geschiedenis van Suriname. In 9 bladzijden geeft de schrijver een overzicht van het bestuur van Mr. Smidt als Gouverneur van Suriname van 30 Juli 1885 tot 10 Juli 1888; hij deelt daarbij veel bijzonderheden mede, die alleen uit den mond van Mr. Smidt zelf of van diens naaste omgeving kunnen zijn vernomen. Wij hebben behoort tot de vereerders van Mr. Smidt en wij deden voor niemand onder in bewondering voor zijn enorme werkkracht, maar zijn van meening, dat hij niet zooveel had kunnen tot stand brengen in zoo korten tijd, ware hij niet krachtig gesteund door de hoofden der verschillende departementen. „Hij had niet altijd den juisten kijk op personen", zegt zijn levensbeschrijver zeer terecht. Ware dit anders geweest, dan ware hem menige teleurstelling bespaard gebleven en ware zijn bestuur voor de kolonie nog veel zegenrijker geweest.

Het is ons doel niet het levensbericht op den voet te volgen en aan te geven waarin wij met den levensbeschrijver van meening verschillen. Slechts éene misvatting willen wij hier naar voren brengen.

Op blz. 245 lezen wij n.l.:

„Om deze reden kwam o.a. de regeling van de immigratie niet aan de beurt; op niet onbevredigende wijze was de Britsch-Indische immigratie in de eerste behoeften komen voorzien, *hoewel zij tevens de Yawsziekte bracht*, waartegen de Gouverneur krachtig en met succes optrad door het in het leven roepen van een afzonderlijke verpleeg-gelegenheid, *waar de ziekte geheel bedwongen werd*."

Tegen het door ons gecursiveerde moeten wij opkomen. De Yawsziekte is niet door de Britsch-Indische immigranten in de kolonie gebracht. Reeds de oudste schrijvers over de kolonie maken van deze ziekte melding. Het is ook niet juist dat de ziekte door de maatregelen van Gouverneur Smidt geheel bedwongen werd. Bedwongen is de ziekte nu nog niet. Wel werd in 1910 door toepassing van salversaan en later van neo-salversaan een verrassend succes verkregen, zoodat de ruim 300 lijders uit de Yaws-inrichting op Groningen aan de Saramacca konden worden ontslagen en de inrichting gesloten (zie „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*," onder *Framboesia tropica*), maar daarmede is de ziekte niet bedwongen.

* * *

Uit Suriname is ons toegezonden het verslag over het eerste boekjaar, eindigende 31 December 1916 van de „Naamlooze Vennootschap Surinaamsche Bouw- en Woning-Mij. Paramaribo", met 5 kiekjes.

In het voorbericht lezen wij o.m.:

„Sedert jaren reeds hebben de te Paramaribo heerschende woningtoestanden, vooral die der lagere klassen van de bevolking, in breede kringen de aandacht getrokken. Voor een ieder, die eens het vraagstuk der volkshuisvesting tot het onderwerp zijner studie maakte, was het duidelijk zichtbaar, dat de woningtoestanden te Paramaribo in menig opzicht veel te wenschen overlieten.

Door tal van couranten-artikelen en lezingen werd dit onderwerp behandeld en in verscheidene officieele rapporten werden beschouwingen daaraan gewijd. Een comité voor volkshuisvesting stelde zich in 't bijzonder ten doel, om verbetering der woningtoestanden te bereiken"......

„Als een zeer verblijdend verschijnsel moet beschouwd worden, dat het besef, van welk belang eene behoorlijke woning voor het gezin is, meer en meer in sommige kringen der bevolking doordringt."

De hier bedoelde maatschappij kwam in de eerste helft van 1916 tot stand. Haar werkkring bestaat in:

1. De exploitatie van gebouwde eigendommen met erven, op welke de woningen verhuurd worden;
2. Het uitgeven van gebouwde eigendommen met erven op afbetalingsvoorwaarden;
3. De exploitatie van bouwterreinen, en
4. Het beheeren van gebouwen, erven en terreinen voor rekening van derden.

Zooveel mogelijk wil de maatschappij het sub 2 genoemde doel bevorderen.

De maatschappij wil eene commercieele onderneming zijn, die wel bij haar werken een sociaal doel nastreeft, die echter niet eene philantropische instelling is. Wel wil zij tegen matigen prijs goede woningen verschaffen, die voldoen aan alle redelijke eischen.

Wie de erbarmelijke woningtoestanden te Paramaribo kent, zal het streven der maatschappij toejuichen en haar het beste succes toewenschen. Wij hebben hier te doen met een stap in de goede richting.

* * *

Uit de „*Haagsche Post*" van 1 December het volgende bericht:

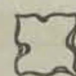
„Er loopt hier in de stad het gerucht, dat de heer Joost van Vollenhoven uit Amerika terugkomt met een aanbod van de zijde der Vereenigde Staten ons de West-Indische koloniën af te koopen. Men noemt zelfs als koopprijs de kapitale som van vijf milliard (!!) plus een garantie voor ongestoord bezit van Oost-Indië! Het is misschien maar een dwaas gerucht, of zeker wel; toch maken wij er even melding van omdat het interessant is. Sedert den verkoop der Antillen is deze zaak iets meer op den voorgrond gekomen, en men heeft ons blad zelfs in de laatste maanden herhaaldelijk artikelen aangeboden waarin zulk een verkoop werd bepleit. Wij namen die niet op omdat, onder meer, de eerste stap in die richting zeker niet van Nederlandsche zijde mag worden gedaan. En het is zeer moeilijk uit te maken of wel eenige stap op dien weg aanbeveling verdient of niet. Als wij de openbare meening goed beoordeelen, wil ons volk er niet van hooren. Doch stellig zou het interessant zijn waar te nemen, wat zijn houding zou zijn, indien het eens voor een concreet aanbod kwam te staan."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Persdelicten. De *Pantjaran Warta* deelt mede, dat voor den Raad van Justitie te Batavia terecht heeft gestaan, *Mas Atje Padmawiganda*, oud 26 jaar, geboren en wonende te Tandjong Karang (Lampongsche districten), van beroep journalist, — voorheen redacteur van het Maleisch periodiek *Medan Rajat*, thans van het periodiek *Hindia Moeda*, — terzake: dat hij, met het oogmerk den tijdelijk gezaghebber bij het Binnenlandsch Bestuur te Telok Betong, H. de Gelder, alzoo een wettig gestelde

macht, te beleedigen, dan wel in zijn eer en goeden naam aan te tasten, op verschillende tijdstippen beleedigende en hoonende artikelen in de *Medan Rajat* heeft doen drukken.

Hetzelfde blad deelt tevens mede, dat bij vonnis van den Raad van Justitie te Batavia de beklaagde *Goenawan* schuldig is verklaard aan: „laster jegens een openbaar ambtenaar, door middel van de drukpers gepleegd” en deswege veroordeeld tot één maand gevangenisstraf en de kosten des gedings.

In scherpe bewoordingen wordt in de *Warna Warta*, naar aanleiding van deze en andere vervolgingen, de Europeesche pers in N. I. aangevallen, die, naar het oordeel van den schrijver, steeds voortgaat met het zaaien van haat tusschen regeering en geregeerden, alsook tusschen Indo's en Inlanders, terwijl de Justitie daartegen *niets* doet, terwijl zij, in analoge gevallen, heel anders optreedt tegenover de Inlandsche pers.

Blijken van waardeering. De Chineesche ingezetenen van Moentilan (Kedoe), zoomede de *Sarikat Islam* aldaar hebben, volgens de *Sinar Djawa*, zich per request tot de regeering gewend met het verzoek de overplaatsing van den Controleur Holwerda naar Krawang in te trekken, daar zij allen bizonder op 't aanblijven van dezen rechtvaardigen, beminnelijken bestuursman gesteld zijn.

Ook wordt in genoemd blad medegedeeld, dat de Rijksbestierder van Djokdjakarta een welverdiende onderscheiding ontving. Hem werd n.m. de schriftelijke tevredenheid der regeering betuigd voor zijn krachtige medewerking ten goede, bij verschillende aangelegenheden gebleken.

Aan den Sultan van Djokdjakarta werd bij gelegenheid van diens jubileum een huldeblijk van ƒ 50.000 door de ingezetenen aangeboden. Zijne Hoogheid heeft toen aan een commissie verzocht drie voorstellen ter zijner keuze in te dienen, betreffende de bestemming, die aan dit geld gegeven zou kunnen worden. Voor dit doel kwamen bijeen: de Kroonprins, de Rijksbestierder, de assistent-resident Hunger, de heeren de Kanter, Th. Resink, Israel en de luitenant der Chineezen. Na ampele bespreking kwam men overeen den Sultan de drie volgende voorstellen aan te bieden:

1o. voorstel (van den heer de Kanter): De stichting van een hospitaal voor minvermogenden (niet voor behoeftigen). Men vindt onder de onbemiddelden een groot aantal personen, wier schaamtegevoel zich er tegen verzet, ingeval van ziekte te worden opgenomen in een inrichting, waarin ook de „behoeftige”, de zwerver *(plantjongen)* enz. een plaats vindt. Deze cathegorie van personen zou die nieuwe stichting van dienst kunnen zijn tegen betaling van een zeer gering bedrag; natuurlijk alleen in gevallen, waarvoor de zieke anders in een der klinieken zoude moeten worden opgenomen.

2o. voorstel (van den Rijksbestierder): Het bouwen van een hospitaal voor kraamvrouwen.

3o. voorstel (van den heer Th. Resink). De stichting van een credietbank voor personen van alle landaarden, die ten behoeve hunner zaken of van hun beroep geld noodig hebben en zekerheid kunnen stellen.

Door deze personen op billijke voorwaarden aan geld te helpen, zou men hen uit de handen van woekeraars houden.

Hoewel nog niet bekend was op welk der drie voorstellen 's Sultans keus zou vallen, drukt schrijver zijn vermoeden uit dit op het eerste zal zijn, omdat de landhuur ⁴/₅ van het geld heeft bijeengebracht en bovendien de verzorging van zieken wel nummer één op het programma mag staan.

(Darmo Kondo).

„Darmo Woro”. Dit studiefonds hield, onder groote belangstelling, zijn jaarlijksche algemeene vergadering. Tegenwoordig waren de resident en verschillende ambtenaren, de Kroonprins en eenige andere prinsen, zoomede de Rijksbestierder, het Hoofd van het Pakoe Alamsche huis en een paar honderd andere belangstellenden. Uit de mededeelingen van Prins *Soeriodiningrat*, die de vergadering presideerde, blijkt, dat van het aandeel ad ƒ 50.000 in de groote geldloterij, een netto bedrag van ƒ 41.400 in de kas der vereeniging vloeide, zoodat deze thans bijna ƒ 43 mille bezit. Reeds ontving een zevental jongelieden, waaronder één meisje, onderstand. Denkelijk zal thans dit aantal kunnen worden vermeerderd. *(Darmokondo).*

Een nuttige Instelling. In hetzelfde blad wordt medegedeeld, dat *Ario Soerjosoebandrio*, jongere broeder van den regeerenden vorst van Mangkoe Negoro, naar Nederland zal gaan, om zich verder te bekwamen in de kennis van de Nederlandsche taal en zulks op kosten van het Mangkoe Negorosche bestuur. Tot recht verstand hiervan wordt toegelicht, dat deze kosten bestreden worden uit een studiefonds door genoemden vorst ingesteld, terwijl die kosten later door den ondersteunde, na beeindiging der studies en bij plaatsing in de een of andere betrekking, terugbetaald worden met maandelijksche afbetalingen van ¹/₅ van het te verdienen traktement. Zoo wordt nu maandelijks uit dit fonds een som van ƒ 996.95 voor studiekosten uitgetrokken aan leerlingen uit de Mangkoe Negaran, die de O. I. v. I. A., H. W. S. O. V. I. R., H. B. S., K. E. S., A. S., T. A. S., en Kweekschool bezoeken.

Inl. pers als waarschuwende stem. De *Sinar Djawa* verklaart, dat opstanden en opstootjes, zooals laatstelijk in Djambi, hun oorzaak hebben in den haat, die de onderdanen tegen de Regeering koesteren, welke haat niet is opgewekt, door het gestook in de bladen, maar ontstaan is door de handelingen van de ambtenaren der Regeering: de *baoe soekoes*. Dezen zijn n.m. zeer inhalig en willekeurig, lijden aan rashoogmoed. Zij, die in de kranten schrijven en had schreeuwen, doen niets anders dan de aandacht der Regeering op vicieuse toestanden vestigen, haar vragen om daaraan een eind te maken. Maar de Regeering schijnt er zich niet om te bekommeren, denkende: „blaffende honden bijten niet.” Zij vergeet echter, dat honden, die zoo blaffen, de bedoeling hebben den huisheer er op attent te maken, dat er onraad op het erf is.

De oude kwestie. Mede wordt in hetzelfde blad geprotesteerd tegen de handhaving van het verbod, om *padi* als tweede gewas op de *sawahs* te planten, als reden waarvan wordt opgegeven, dat anders de produktiviteit van den grond sterk verminderen zal. „Nonsens”, zegt de schrijver. Z.i. is er geen andere reden, dan te voorkomen, dat de suikerfabrieken gebrek aan water zullen hebben.

Anti Inl. straatbelasting. De Regeering moet aan den gewestelijken Raad van Kediri te kennen gegeven hebben, dat zij zich niet kon vereenigen met het denkbeeld om een straatbelasting van Inlanders te heffen, daar dan een te zwaren druk op de bevolking gelegd zou worden. Ook in den gemeenteraad heeft de voorzitter, volgens zijne meening uitgesproken, dat een straatbelasting dikwijls teveel van de inkomsten eischt en het beter daarom ware een andere en billijker regeling te treffen. Toch heeft men daar getracht deze belasting in te voeren. In weerwil van de tegenkanting van den Patih, heeft de assistent-resident goed gevonden te bepalen, dat de *loerahs* (desahoofden), die de belasting zouden innen, daarvan 10 pCt. trokken. De heffing is echter totaal mislukt. Als bij afspraak, hebben alle Inlanders van alle kampongs geweigerd deze belasting te betalen. De betrokken assistentwedonos werden toen gelast, de onwillige bevolking eens flink onderhanden te nemen. Het resultaat was nihil. Men bleef weigeren. Wel is waar heeft de voorzitter van den gemeenteraad in zijne hoedanigheid van hoofd van plaatselijk bestuur de bevoegdheid om de Inlandsche ambtenaren met gemeentediensten te belasten, maar toch is de vraag gewettigd of zulks in dit geval raadzaam te achten was, daar men nu blootgesteld is aan een conflict, waarin één der partijen het moest afleggen. Deze kans mocht in het belang van het prestige van het gezag toch niet gewaagd worden. Door de S. I. wordt deze zaak nu in de kampongs druk besproken. Er is blijkbaar niet met het noodige beleid opgetreden, zoo meende de *Bintang Soerabaja.*

Marco-Sigaretten. In de „*Pantjaran Warta*” vinden we de volgende, eigenaardige annonce (in 't Maleisch gesteld natuurlijk):

Eén voor Allen, Allen voor Eén!
Indische Beweging-Sigaretten,
Echt-Javaansche Sigaretten, merk:

„MARCO”.
Pittig en Geurig.

Rawé-rawé rantas, malang-malang poetoeng!
(= Weg alle lianen, weg alle hinderpalen!)
Vervaardigd van tabak uit ons eigen V a d e r l a n d (Tanah-toempah darah) *Hindia.*

De netto-opbrengst komt ten bate van Marco's gezin (vrouw en kind). Bestellingen te richten aan *R. A. Siti Soendari*, Onder-redactrice van „*Modjopait*” te Tegal, en aan *K. Astra Widjaja* te Soerabaja.

Zooals men weet zit Marco nu in de gevangenis.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Studiefonds voor West-Java. Op het bureau van den adviseur voor Chineesche zaken is een vergadering gehouden onder voorzitterschap van den heer *Ezerman*, waarin besloten werd deze vereeniging op te richten. De vergadering werd bijgewoond door verschillende Chineezen, die het voorloopig bestuur zullen vormen. Staande de vergadering werd voor een bedrag van ƒ 5000 ingeteekend. (*Perniagan*).

Chineesche Kweekschool. Den 3en September had de opening plaats dezer inrichting tot opleiding van Chineesche onderwijzers en onderwijzeressen. De school is gelegen aan den weg van Matraman te Meester-Cornelis, naast de Sociëteit „*Amicitia*", en maakt zoowel van buiten, als van binnen, een aangenamen indruk. De klasselokalen zijn licht en luchtig en koel en bevinden zich in het hoofdgebouw. Het internaat aan weerszijden ziet er frisch en ruim uit, en ook de bijgebouwen laten uit een hygienisch oogpunt niets te wenschen over. Op verscheidene plaatsen zijn muurfonteinen aangebracht; de verlichting is electrisch, en het geheel bewijst, dat kosten noch moeite gespaard zijn om deze school te maken tot een der meest modern ingerichte van den tegenwoordigen tijd. De verslaggever van de *Perniagan* vernam, dat het perceel door de regeering is aangekocht voor een ton en dat de school zou aanvangen met *zes* vrouwelijke en *negentien* mannelijke leerlingen, welk aantal vermoedelijk binnenkort aanzienlijk zal aangroeien. De waarnemend Direkteur van Onderwijs en Eeredienst, *Mr. Creutzberg*, sprak de aanwezigen allereerst toe. Onder de belangstellenden werden o.a. opgemerkt Jhr. de Graeff, vice-president van den Raad van Indië, dr. Hazeu, adviseur voor inlandsche zaken, de Direkteur van Binnenlandsch Bestuur, de resident van Batavia, de burgemeester, de majoor der Chineezen, de adviseur voor Chineesche zaken, de heer Ezerman, de Inspekteur van het lager onderwijs, Overste Collard, de assistent-resident, benevens de gemeenteraad van Mr. Cornelis. Verder waren er nog vele onderwijsmannen en andere belangstellenden, waaronder tal van Europeesche en Chineesche dames. Mr. Creutzberg dankte de aanwezigen voor hun belangstelling en bracht hulde aan zijn voorganger, dr. Hazeu, voor diens bemoeiingen in dezen en aan den heer Ezerman. Spreker wees den heer Draaisma, Direkteur der school, op het gewicht van zijn taak en sprak vervolgens eenige hartelijke woorden tot de leerlingen. Daarop verklaarde hij de school geopend. De heer Ezerman nam vervolgens het woord en wees op het gewicht, dat men in China aan het onderwijs hecht. Hij herinnerde zich een bezoek aan een normaalschool te Touchow, gebouwd aan den voet van een berg. In deze school was — zeide hij — het voorname van het aloude en het nuchtere van het moderne vereenigd. Een kastenverdeeling kent China niet, maar wel een klassenverdeeling en No. 1 van deze klassen waren de geletterden. Spreker richtte een woord van bemoediging tot de leerlingen en zeide voorts het in de ouders te waardeeren, dat zij het goede voorbeeld gaven door hunne kinderen aan deze nieuwe school toe te vertrouwen, vooral de ouders van de vrouwelijke leerlingen, die daardoor het bewijs gaven in het belang van de Chineesche samenleving in Ned.-Indië te willen breken met eene oude gewoonte. Hij eindigde met het vertrouwen uit te spreken in het welslagen van de school, de eerste van hare soort in Ned.-Indië.

Ook de majoor der Chineezen achtte zich verplicht de regeering en de autoriteiten dank te betuigen voor de totstandkoming van de school. Ook hij richtte een woord van waardeering aan de ouders der leerlingen en sprak daarna de leerlingen zelven toe. Ten slotte werd het gebouw in oogenschouw genomen. Het uitgestrekte gasveld, waardoor het gebouw van den weg is gescheiden, levert overvloedige ruimte op voor lichamelijke ontspanning en het zou ons niet verwonderen — alzoo de verslaggever — daarop binnenkort een plantsoen met tennisbanen en andere speelgelegenheden te zien. Het internaat voor meisjes zal door een hekwerk worden gescheiden van dat der jongens. (*Perniagan*).

Dat de Regeering zich nu zooveel moeite geeft voor het onderwijs der Chineezen is te danken aan de *Tiong Hoa Hwe Koan*, die begonnen is met de oprichting van scholen. Maar dat nu de Regeering het Nederlandsch als eisch stelt voor de toelating op de Chineesche kweekschool, zal zeer zeker *niet* bevorderlijk zijn aan het door haar daarmede vooropgestelde doel, althans zoo lang zij nog weigert de Chineesche kinderen op de Europeesche scholen toe te laten, waardoor dezen belet wordt het Nederlandsch goed te leeren. (*Perniagan*).

Mislukt. Het laatste jaar is de beteekenis van de *Sarikat Islam* te Blitar, welke daar vroeger zeer groot was, gestadig aan het afnemen. Niet het minst ligt zulks aan het geval, dat een zachte wenk den regent, overigens een groot autocraat, heeft genoopt voor het eerelidmaatschap te bedanken. Doch ook het feit, dat het Binnenlandsch Bestuur elke onregelmatige of ongerechtigde daad streng bestreed, heeft daartoe bijgedragen, vooral nu de lieden den steun missen van Dr. Rinkes. De afdeeling had een Kartinischool opgericht, doch zooals het helaas veel gaat, het financieel beheer was zoodanig, dat de zaak verkeerd liep. De Inlandsche ambtenaren hebben nu de school overgenomen en haar ingericht voor het onderwijs aan meisjes van niet Europeesche afkomst. Hoe moeilijk het is Inlanders blijvende leiding te geven in financieele zaken, blijkt ook nu weer. Zoo merkt de *Pewarta Soerabaja* op.

Onbegrepen Inl. Pers. De *Warna Warta* vernam, dat de Regeering voornemens is een nieuwe progouvernementeele courant uit te geven. De schrijver voorspelt, dat dit blad zeker geen schitterend bestaan zal lijden, daar het niet in den smaak der ingezetenen zal vallen. De Regeering heeft h.i. genoeg aan haar *Javasche Courant* als orgaan, en andere bladen zijn er om de belangen van de ingezetenen voor te staan, zonder dat zij daarin tegen de Regeering behoeven opgezet te worden. Toch gaat 't onder dezen naam bij de rechters door; blijkbaar varen zij nog steeds in het schuitje van de overheerschers. Daarom is 't meer dan noodig, dat er rechters komen uit het volk zelf, die de stemmen der Inlandsche pers beter begrijpen. Maar dan wordt 't ook meer dan tijd, dat de Inlandsche bladen eendrachtig samenwerken in het belang van alle landaarden, opdat er een krachtiger actie gevoerd kan worden.

Anti Ontwerp Grondhuur-Ordonnantie. Hetzelfde blad verklaart zich niet te kunnen vereenigen met het ontwerp grondhuur ordonnantie, dat beweert ten doel te hebben het voorschottenstelsel te doen beëindigen, maar feitelijk de belangen van de ondernemingen behartigt en die van de bevolking daaraan ondergeschikt maakt, vooral als het dessabestuur het met den ondernemer eens is.

Goede Raad. Naar aanleiding van een advertentie in de bladen van een gepensionneerd assistent-resident en een dito regent, solliciteerende om een betrekking, wordt in meergenoemd blad (*Warna Warta*) in overweging gegeven, die menschen op ondernemingen als tuinassistent te plaatsen, om kennis van het landbouwbedrijf op te doen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Voor de ontwikkeling van den Franschen kolonialen landbouw.

In verband met de behandeling van 't economisch en financieel vraagstuk, zooals de Union coloniale française zich deze heeft voorgenomen op 't Koloniaal landbouw congres, dat in Maart te Parijs zal worden geopend, geeft Ed. Buchère in la Dépêche coloniale van 9 November beschouwingen, waaraan wij hier 't een en ander ontleenen.

Op dat congres zal o.m. de vraag aan de orde komen, waarom de landbouwondernemingen in de Fransche koloniën in 't algemeen slechts geringe uitkomsten opleverden, terwijl ondernemingen van denzelfden aard in vreemde koloniën tot gunstige uitkomsten leiden. De schr. meent, dat de moeilijkheden dikwijls te wijten waren aan een verkeerde reglementeering van 't eigendom, de werkkracht en de handelswetgeving, of ook aan 't gemis van meteorologische waarnemingen, proefstations en van de bestudeering van de zaden, 't kweeken, de bouwstelsels — zooals dry farming — kruising, enting, ziekte van planten en huisdieren. De reglemen-

teering van landbouwconcessies, boschontginning, rechten op dominiale en gemeentegronden van 't zoo belangrijke bankwezen, landbouw- en hypothecair crediet verdienen bovendien bij de behandeling van dit vraagstuk evenzeer de aandacht als de methodes van kolonisatie.

't Zal noodig zijn 't Fransche kapitaal op ruime schaal naar de koloniën te doen vloeien om deze spoedig productief te maken. Niettegenstaande herhaalde waarschuwingen bleef 't Fransche kapitaal voor den oorlog liever elders plaatsing zoeken, bij voorkeur in staatsfondsen, die, dank zij een flink commissieloon, door de groote Fr. bankiers gesteund werden. Hiernaast werden mede groote bedragen in particuliere vreemde ondernemingen gestoken, zooals mijnen, spoorwegen, havens, banken, maar ook in landbouwondernemingen, in 't bijzonder op Java, Ceilon, Maleiné, Argentinië en Midden Amerika.

Wij onderbreken hier even de bespiegeling van Buchère om te constateeren, dat de klacht niet speciaal Fransch is, zij wordt in ons land niet minder vernomen en de Duitsche koloniale vereeniging houdt haar landgenooten herhaaldelijk hetzelfde verwijt voor. In België wilde 't kapitaal den weg niet gemakkelijk volgen, dien koning Leopold II naar Kongo gewezen had. Blijkbaar tillen de kapitalisten de gevaren der koloniale ondernemingen door eigen landgenooten bestuurd zwaarder, dan die welke onder vreemde bestuurders staan, op koloniaal gebied schijnt men veelal geneigd meer verwachting van 't minder bekende te hebben.

Buchère wil echter niet beweren, dat Fr. zich geheel heeft onthouden. Honderden van millioenen zijn zoowel in Noord Afrika als in Indochina, in Madagascar zoowel als in Midden Afrika gestoken. Er zijn dan ook wel ondernemingen die bloeien, enkele werken met bewonderenswaardig succes. Maar ongelukkigerwijze is 't aantal veel grooter dat geen dividend uitkeert en te vaak zijn er op veel besproken wijze tot rampspoedige likwidatie gekomen. Schandalen hebben 't vertrouwen niet bevorderd.

't Meerendeel der koloniale ondernemingen beschikt over te weinig kapitaal. Kunnen tal van maatschappijen op Java, Ceilon en Egypte beschikken over een kapitaal van 20 tot 80 millioen, in de Fr. koloniën zijn bijna geene die over meer dan 3 millioen, of als zij rijk heeten, over 10 millioen te beschikken kregen. Er moet dus gestreefd worden naar vermeerdering van 't aantal, maar vooral ook naar uitbreiden van 't vermogen der groote koloniale maatschappijen. Dit is noodig om deze naar den eisch te doen werken in landen, die bewerkt moeten worden, in klimaten, die den Europeaan sterk aangrijpen en waar toch elite-werkkrachten noodig zijn, 't is ook noodig om de inrichtingen, proefstations, kweektuinen, studiën op grooten voet te kunnen inrichten. De regeering moet hierbij 't particulier initiatief ter hulp komen.

Alleen kapitaalkrachtige maatschappijen kunnen de nijverheid doen ontstaan en voortbestaan, die noodig is om de natuurproducten tot hun recht te doen komen. De suikercultuur vergt suikerfabrieken. De boschbouw wordt eerst recht loonend als de houtzagerijen in de nabijheid zijn en de fabrieken van papierpulp. Bij veeteelt sluiten conservenfabrieken, ijsinstallaties, looierijen, zich voordeelig aan. Ook hiervoor verwijst de schr. naar de Nederlandsche koloniën, al is voor deze, naar onze meening, ten deze juist nog veel te leeren in de landen waarnaar hij overigens verwijst, Britsch Indië, Kongo, Zuid Amerika.

Samenvoeging van groote ondernemingen met bijkomende van middelmatige grootte en kleine ontginningen kan overigens ook tot goede uitkomsten leiden, zooals in West Amerika, speciaal in Californië, ook in Canada, Australië, Argentinië, gebleken is, waarbij hij dan ook, zij 't op minder algemeenen voet, Algerië, de Antillen en Réunion kan vermelden.

Landbouw-syndicaten zijn in de Fr. koloniën van weinig beteekenis. 't Landsbestuur komt er niet toe, zooals dit b.v. in Amerika geschiedt, nuttige wenken bij duizendtallen gratis te verspreiden. Ieder blijft hierdoor te veel op zich zelf handelen.

't Vervoer over zee was vóór den oorlog duurder voor Frankrijk dan voor Engeland of Duitschland. De handelsmarine zal in de toekomst op een anderen grondslag gesteld moeten worden. In de koloniën zal veel moeten worden gedaan om groote wegen en spoorbanen aan te leggen. Fransche maatschappijen exploiteeren geheele spoorwegnetten in Argentinië, Klein Azië, China, maar in de Fr. koloniën wordt nog getwist over de vraag of in Madagascar, Guinea, Marokko, de staat of de particulier zal exploiteeren. De kwestie verdient volle aandacht, maar van meer beteekenis is op ruime schaal te beginnen.

Ten slotte komt de schr. tot de douaneregeling. Hierbij gaat hij eerst een heel eind in de richting van de vrijhandelgedachte, maar dan vervolgt hij, men mag niet vergeten, dat de douane-inkomsten voor een groot deel voorzien in de financieele behoeften der koloniën. Hun deel van 't budget biedt de gelegenheid om havens, spoorwegen, irrigatiewerken, wegen, telegraaflijnen, scholen te bekostigen.

't Koloniaal landbouwcongres zal in zijn economisch financieele afdeeling volgens deze uiteenzetting een ruim arbeidsveld krijgen. Wij zullen dan op de uit te brengen rapporten en te voeren debatten vermoedelijk nog wel eens nader terugkomen.

Entente doeleinden.

Er ligt een zeer groote afstand tusschen de formule „geen annexaties" en de voornemens, die de entente in 1915 koesterde. Dit ware te verklaren en te vergeven, want zij heeft de formule der Russische vredesvoorstanders nooit tot de hare gemaakt. Maar er ligt ook nog een zeer groote afstand tusschen de formule: erkenning van de rechten der nationaliteiten met de bescherming van kleine staten en de onthullingen, die de maximalisten thans geven over de aspiratiën van 1915, en dat mag wel verbazing wekken, al zijn wij in en door dezen oorlog ook al reeds gewend om ons eigenlijk over bijna niets meer te verbazen.

Ons interesseert uit den aard der zaak meer in 't bijzonder wat men met de gebieden buiten Europa heeft voor gehad. De gewezen Russ. minister van buitenlandsche zaken zette de aanspraken van Rusland uiteen op Konstantinopel en de W. kust van den Bosporus tot de rivier Samrai, de Zee van Marmora en de Dardanellen, op Z. Thracië tot de lijn Enos-Midia, benevens de eilanden Imbros en Tenedos. 't Groote rijk had groote verlangens.

De bondgenooten konden zich hiermede vereenigen, maar voegden er hun verlanglijstje toch ook aan toe, waarop o.m. voorkwam: Konstantinopel wordt een vrijhaven. Koopvaarders krijgen vrije doorvaart door de zee-ëngten. Engeland en Frankrijk zouden er, behalve de reeds bestaande, nog bijzondere voorrechten krijgen. De heilige mohammedaansche en Arabische plaatsen zullen onder mohammedaansche souvereiniteit blijven.

Hierbij gaf Rusland als zijn meening te kennen, dat 't chalifaat van Turkije ware te scheiden, maar in elk geval moesten de bedevaarten naar de heilige plaatsen vrij blijven.

Perzië zou van zijn onafhankelijkheid niet veel hebben behouden. Rusland verklaarde de onzijdige zone aan Engeland te willen overlaten, maar vroeg dan al 't overige aan zijn eigen invloedszone toe te voegen en strekte deze ook uit tot over N. Afganistan.

Niet alleen in 1915 gingen de aspiratiën heel ver. Volgens een overeenkomst van 21 Februari 1917 kwamen Engeland, Frankrijk en Rusland tot een afbakening van de toekomstige zones voor gebiedsaanwinsten in Aziatisch Turkije en de schepping van een onafhankelijken Arabischen staat.

Rusland zou krijgen Erzeroem, Trebizonde, Wan en Bitlis, benevens 't gebied van Zuid-Turkestan tot de lijn Dinemar-Amalia-Perzische grens. Groot Brittanië zou 't Z. deel van Mesopotamië met Bagdad krijgen en in Syrië de havens Haifa en Akka. 't Fransche aandeel is in de telegrammen, zooals deze nu gepubliceerd zijn, onduidelijk overgebracht.

Tusschen 't Eng. en 't Fr. gebied zou een bond van Arabische staten of een onafhankelijke Arabische staat worden gesticht, waarin voor de beide Europ. mogendheden weer een invloedsfeer zou zijn afgebakend.

Alexandrette zou een vrijhaven worden.

Palestina werd met de heilige christenplaatsen van Turkije afgescheiden en onder een door Rusl., Eng. en Frankr. in gemeen overleg aan te geven vorm gebracht.

De verdragsmogendheden waren wel zoo goed het op die gebieden vallende deel der Turksche staatsschuld over te nemen.

Nu Rusland uit 't ententeverband getreden is en zijn leuze: geen annexaties door tracht te voeren, zal alles wel op een geheel andere manier bij de vredesconferentie ter tafel komen, maar toch zal het bij velen ongerustheid doen bestaan omtrent 't lot van hun land. De verzekering van Engeland, dat 't niet met egoistische oogmerken strijdt, kan geen vertrouwen meer hebben. Zal de Russ. regeering als 't er op aankomt van elke gebiedsuitbreiding afzien? Kan, indien bij de groote rijken nog zooveel landhonger bestaat, geloof worden gehecht aan 't begrip: blijvende vrede, dat men zich de illusie maken in 't vredestractaat neergelegd te zullen vinden?

Duitsch verlies in Oost-Afrika.

Bij de kranige volharding door de Duitschers in O. Afrika betoond, mag 't als een teeken van toenemende uitputting worden beschouwd, dat kolonel Tafel zich, volgens een Britsch bericht, onvoorwaardelijk heeft overgegeven met 12 Duitsche officieren, 6 inlandsche officieren, 92 Duitschers, ruim 1200 Askaris en 2200 andere inboorlingen. Een dergelijke macht onder D. leiding geeft zich niet over als haar hulpbronnen niet in 't een of ander opzicht — proviand, wapens, munitie — zijn uitgeput.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tuberculose op Java.

In de Mededeelingen van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië is opgenomen het eerste van een reeks van opstellen, welke in deze mededeelingen zullen verschijnen, over tuberculose op Java, door de geneesheeren C. D. de Langen en dr. J. Schut.

Het eerste opstel is ,,over immuniteit en dispositie voor tuberculose bij onbeschaafde volken en de theorie van den maagdelijken bodem", door dr. J. Schut.

In het ook voor leeken belangwekkend artikel behandelt de schrijver eerst uitvoerig de immuniteit, de vatbaarheid en den weerstand van het individu en van volkeren, om vervolgens na te gaan op welke gronden men aannam, dat de tuberculose onder de ongeciviliseerde bevolking werkelijk onbekend was tot op het oogenblik, dat de beschaving er doordrong, of de ziekte dan sneller en vaker doodelijk verloopt dan bij beschaafden, levende in datzelfde klimaat.

Dr. Schut komt tot de conclusie, dat de theorie, dat de tuberculose onder de onbeschaafde volkeren onbekend is, onjuist is; er zijn juist tal van gegevens, die direct tegen de theorie pleiten.

De volgende opstellen zullen in deze volgorde verschijnen:

Volksoverleveringen over tuberculose op Java. — Pathologische anatomie der tuberculose op Java. — Pathologische physiologie en chemie bij tuberculose op Java. — Het Röntgenbeeld der tuberculose op Java. — — Interne tuberculose op Java. — Chirurgische tuberculose op Java. — Conclusies.

Eerste Zuid-Sumatra Conferentie.

Verschenen zijn drie praeadviezen voor de eerste Zuid-Sumatra conferentie. De heer H. Philippi, chef van den 1en en 3en opnemingsbrigades van den topografischen dienst behandelde de beteekenis en de toekomst van den mijnbouw in Zuid-Sumatra.

De heer D. J. G. van Setten behandelt de beteekenis en de vooruitzichten van den Inlandschen landbouw in de residentie Palembang.

Hij is van oordeel, dat de Inlandsche landbouw in Palembang van groote economische beteekenis is, en dat de vooruitzichten zeer bemoedigend zijn. Nog vele jaren zal echter deze landbouw medewerking en steun — zoowel van particulier als ambtenaar — vereischen om zoo flink te kunnen vooruitgaan als bevolking, grond en klimaat in uitzicht stellen.

De heer M. C. Koning, directeur van de Paketvaart, schreef een inleiding over het verkeerswezen in Zuid Sumatra — het vervoer over water.

Inlandsche stemmen.

Spoedig zal, volgens de ,,Java-Bode", te Batavia een weekblad verschijnen de ,,Inlandsche stemmen", welk blad zal strijden voor de verwezenlijking van het associatie-ideaal tegen elke macht, welke de verwezenlijking tracht te belemmeren.

Het blad zal oorspronkelijke artikelen en besprekingen van belangrijke beschouwingen uit de Indische pers bevatten.

Het wordt gedrukt bij ,,Evolutie".

Een bibliografie voor Ned.-Indië.

Door het bestuur van de Vereeniging tot Bevordering van het Bibliotheekwezen in Ned.-Indië is ingesteld eene commissie voor bibliografie — bestaande uit de heeren J. de Groot, dr. H. J. van Lummel en L. van Vuuren — en met de bedoeling om de samenstelling van een bibliografie voor Nederlandsch Indië krachtdadig ter hand te nemen.

Ieder, die wel eens het een of andere onderwerp, speciaal op Ned.-Indië betrekking hebbende, heeft te behandelen gehad — op welk gebied dan ook — weet hoeveel tijd en moeite of het kost zich eene — eenigszins betrouwbare literatuuropgave te verschaffen.

Ondanks de vele goede eigenschappen toch, die repertoria als die van Hooykaas, Hartmann c.a., Verbeek en anderen vertoonen, is het niet eenvoudig een afgerond geheel bijeen te brengen, terwijl de krantenliteratuur in de meeste niet aangetroffen wordt.

Een niet te ontkennen bezwaar is nog dat de genoemde bronnen bij hun verschijnen reeds verouderd zijn — zoo behandelt het in 1916 laatst verschenen deel van het repertorium van Hartmann c.a. de literatuur in tijdschriften enz. tot 1915 — terwijl de lijst van geologische geschriften van Verbeek loopende over 1916 eerst nu in Indië is aangekomen.

Met het oog hierop is dan ook door de Bibliotheekvereeniging opgericht een documentatie- en wetenschappelijk inlichtingsbureau.

Het doel hiervan is tweeledig:

In de eerste plaats stelt dit bureau zich tot taak een bibliografie bijeen te brengen, die zich voornamelijk bewegen zal op het gebied van de literatuur van Ned.-Indië in den ruimsten zin van het woord. Zeker zal daarin o.m. niet kunnen gemist worden al, wat er in deze veelbewogen dagen zoowel in de Europeesche als ook in de niet-Europeesche pers verschenen is en nog zal verschijnen omtrent de wordingsgeschiedenis van het opleven der Indische volksbewustheid en hare uitingen. Wanneer daarmede niet thans begonnen wordt, zal later veel onbegrijpelijk zijn, that zijne verklaring vindt in de feiten, welke men opgeteekend vindt in de dagbladen van heden.

De bibliografie, die zoo mogelijk tot op den dag zal worden bijgehouden, zal behalve hare grootere uitgebreidheid ook nog het voordeel hebben van actueel te zijn.

In de tweede plaats stelt dit bureau zich ten doel bij aanvraag aan haar adres — Koningsplein Zuid No. 11, Weltevreden — inlichtingen te verschaffen over literatuur op verschillend gebied, natuurlijk in de eerste plaats op dat van Ned.-Indië, en dat wel niet alleen wat deze zelf aangaat, maar ook wat hare eventueele aanwezigheid in Indië betreft.

Wil dit doel echter bereikt worden, dan moet genoemd bureau kunnen beschikken over de hier te lande uitgegeven drukwerken op allerlei gebied, zoowel boekwerken als periodieken, kranten als verslagen.

Na de bewerking worden eventueel ontvangen drukwerken of direct opgenomen in de bibliotheek van de vereeniging of wel in de leeszaal — die voor ieder toegankelijk is — ter lezing gelegd tot het geschikte oogenblik voor opneming in de bibliotheek is gekomen. Op deze wijze zal een belangrijk werk mogelijk gemaakt en tegelijkertijd door de uitbreiding van de boekenverzameling een tweede algemeen belang wòrden gediend. Het is misschien niet overbodig er hier nog even op te wijzen, dat een dergelijke samenwerking reeds bestaat tusschen het Nederlandsche Documentatiebureau en de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage.

De eerste bezigheid van de commissie zal zijn het samenstellen van een overzicht van de literatuur over de groote Indische beweging onzer dagen.

In- en Uitvoer.

In aansluiting bij een artikel in het vorig nummer, waarin de Vereenigde Staten als afzetgebied van Ned.-Indië werden beschouwd, bevat het 28 Nov. nummer van In- en Uitvoer eene beschouwing waarin, aan de hand der invoerstatistieken van Java en Madoera, de groeiende beteekenis der Vereenigde Staten als l e v e r a n c i e r s van onze Koloniën wordt nagegaan.

Een beschouwing van de getallen over het e e r s t e h a l f j a a r 1917 toont aan, dat de aanvoeren van tal van artikelen die over h e t g e h e e l e v o r i g e j a a r reeds belangrijk overtreffen. Het is echter de vraag of de invoeren dezer artikelen ook in de naaste toekomst zullen stijgen, in verband o.a. met het feit, dat de Vereenigde Staten thans zelf in den oorlog betrokken zijn.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 48: De chemische industrie in Ned.-Indië. Voordracht van Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Geen klein gedoe! door H. van Kol (over de ontwikkeling eener groot-industrie op Java.) — De petroleum, door H. Witkamp, besproken door N. W. E. — Jaarverslag der Soebaboemische Landbouw-Vereeniging over 1916. — Belawan oceaanhaven. Voordracht van W. Cool. — De vooruitgang van Johore. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Het Minangkabau-Instituut.

Te Amsterdam is opgericht de Vereeniging ,,Het Minangkabau-Instituut", dat zich ten doel stelt het verzamelen van zoo volledig mogelijke gegevens betreffende de bevolking van het Minangkabausche gebied op Sumatra en het beschikbaar stellen van die gegevens ten behoeve van het welzijn en van de stoffelijke en geestelijke ontwikkeling van de bevolking en van onze betrekkingen met haar.

Het directorium bestaat uit de heeren: Th. F. A. Delprat (voorzitter), A. H. Kleiweg de Zwaan (penningmeester), prof. J. C. van Eerde (secretaris), J. Ballot, K. H. H. van Bennekom, dr. C. W. Janssen, dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, prof. dr. Ph. S. v. Ronkel, W. H. M. Schadee en C. G. Veth.

Men wordt lid van het Minangkabau-Instituut (bijdrage jaarlijks *f* 25 of meer, of ineens *f* 100 of meer) door aanmelding bij een der leden van het directorium.

Het ligt in de bedoeling aan den heer M. Joustra, archivaris van het Bataksch instituut, de functie van archivaris van dit nieuwe Instituut op te dragen, terwijl als adjunct-archivaris zal optreden, Amaroellah Galar Soetan Mangkoeto.

In aansluiting bij het reeds in 1908 opgerichte Batak-Instituut volgden in 1914 het Atjeh-Instituut, in 1916 het Oostkust van Sumatra-Instituut en het Zuid-Sumatra-Instituut en thans wordt met het Minangkabau-Instituut de reeks van vijf Instituten voor het eiland Sumatra afgesloten. Daarmede is de bevolking in studie genomen van het geheele eiland Sumatra, dat in velerlei opzicht de aandacht verdient, in verband met de daar intredende groote veranderingen op verschillend gebied, ook met het oog op de belangen der bevolking, die op ruime belangstelling van Nederlandsche zijde aanspraak kan maken.

Zooals bekend is, werken deze wetenschappelijke instellingen in nauwe samenwerking met het Koloniaal Instituut, zijnde het secretariaat van de in 1914, 1916 en 1917 opgerichte Instituten, zoomede dat van het in 1915 opgerichte Bali-Instituut gevestigd bij de Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut.

Vragen van den Dag.

De heer S. Kalff schrijft in het Dec.-Nr. over Landbouw-asylen voor Indische militairen. Er op wijzende dat het plan van Boxtel-Fokkens om bij Nijmegen een doorgangshuis en een landbouw-kolonie te stichten voor gerepatrieerde militairen van het O.-I. leger allengs

vasten vorm begint aan te nemen, gaat de heer Kalff de proeven na welke in den loop der jaren zijn genomen om van den Europeeschen militair en den minvermogenden Indo-Europeaan een kleinen landbouwer te maken. Tevens brengt schr. hierbij ter sprake het vraagstuk over de mogelijkheid van eene duurzame Europeesche kolonie in Indië, over de geschiktheid van den Europeaan als veldarbeider, enz.

Onze weermacht in Indië.

Als No. 16 van de serie „Populair Wetenschappelijk Nederland” (Algemeene Uitgevers-Maatschappij te Amsterdam) verscheen: Onze weermacht in Indië, door F. Kroon, luitenant N.-I. L. Leeraar aan de Kon. Mil. Ac.

In weinig bladzijden geeft schr. een idee van de taak van het Indische leger; van zijn samenstelling en organisatie; bespreekt hij op welke wijze de strijd wordt aangebonden tegen een inlandschen vijand en hoe zulks zal dienen te geschieden tegen een buitenlandschen vijand, waarbij de schr. opmerkt, dat als het, bij de tegenwoordige sterkte, ooit zoover mocht komen „ons roemrijke Indische leger dan gedoemd zal zijn om nutteloos en roemloos in een te ongelijken strijd ten onder te gaan.” Met enkele woorden over „Wat wordt er van den Indischen soldaat”, besluit luit. Kroon het aardig geillustreerde geschriftje.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 1 dezer het 8e vervolg van A. F. H. Dalhuisen's geillustreerde „Korte beschrijving van de exploratie van Noord Nieuw-Guinee, en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t/m 1911.” In dit gedeelte behandelt schr. in hoofdzaak de voorbereidingen voor een tocht langs de Kaiserin Augusta rivier.

Nederlandsche Zendingsbode.

No. 46 en volgende Nrs. van dit weekblad bevatten mededeelingen over werkkring, organisatie enz. van alle zendingscorporaties in Oost- en West-Indië, welke dienen ter vervanging van de opgaven in vorige „Nederlandsche Zendingsjaarboekjes”, waarvan gezegd wordt dat geen nieuwe jaargang zal verschijnen.

Twee nieuwe Indische weekbladen.

In Indië zijn wederom twee weekbladen opgericht, het eene is getiteld: De Taak. Blijkens No. 20 van het Weekblad voor Indië, bestaat de inhoud van het derde nummer uit de volgende opstellen: Gevaarlijke eenzijdigheid, door v. W. — Nieuwe Banen, door S. Ritsema van Eck. — De Zending in Posso, door L. van Vuuren. — De Horoskoop van het Technicum, door H. 's Jacob. — Het Vliegengevaar, door S. Leefmans. — Hedendaagsche Geestesstroomingen in de Javaansche Wereld, door A. Mühlenfeld. — Feuilleton „Karen”, door Alex. L. Kielland, uit het Noorsch vertaald door Z. Stokvis. — Perstribune. — Bij het Nummer is gevoegd een bijlage met 3 foto's behoorende bij het artikel „De Zending in Posso”.

Het tweede, een politiek orgaan, is getiteld: Vrijzinnig Weekblad. In No. 7 worden de volgende onderwerpen behandeld. Staatssocialisme (vervolg), door W. de C. B. — De aanstaande verkiezing voor den Volksraad, door K. — Iets over den Volksraad, door J. de Groot. — Het stikstofvraagstuk voor onze koloniën, door Dr. Woudstra. — Voorwaardelijk huwelijk, door B. L. v. Albada. — Op reis door Java, door S. Aay. — Onder sterke belichting.

Weekblad voor Indië.

In No. 18 van den 14en jaarg. het slot der „Reisindrukken uit Banka”. Schr. geeft thans een kort overzicht van land en bestuur en van het bedrijf der gouvernements-tinwinning.

In No. 20 o.m. een artikel over het sultansjubileum te Djokjakarta; volgens Europeesche tijdrekening n.l. was het den 13en Aug. j.l. 40 jaar geleden dat Sultan Hamengkoe Boewono de VIIe aan het bewind is gekomen.

Ned. Indisch Rubbertijdschrift.

Het Nr. van 16 Sept. bevat o.a.: Crêpe of sheet, door J. M. A. Wijnaendts van Resant. — Het Centraal-Rubberstation in 1916—1917. — Over den invloed van de aanwezigheid van hars op de vulcaniseerbaarheid van rubber, door Jhr. F. C. van Heurn. — De invloed van tappen en winteren op de voedsel-reserve van hevea, door Dr. A. A. L. Rutgers.

De Reflector.

Onder verschillende kleinere bijdragen, bevat No. 36 van den 2en jaarg. van dit weekblad het slot van J. H. F. van de Wall's artikel: Over Indische literatuur.

In No. 37 een geillustreerd artikel: Met de Kenja's naar de Apo-Kajan (Borneo). — Hans van de Wall vervolgt in datzelfde Nr. zijn „Bladzijden uit de geschiedenis van het Bataviasche kunstleven in vroeger dagen.”

No. 38 heeft o.a. een bijdrage over de Salagoenting, behoorende tot de zangvogels, inheemsch in den Indischen Archipel.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Donderdagavond 29 Nov. trad voor de afd. Utr. en Omstr. als spreker op de HoogEdelGestr. Heer M. J. Giel uit 's-Gravenhage, gep. kolonel der Art. N.-I. L. Met groote belangstelling volgden de talrijke aanwezigen de op vaak geestige wijze voorgedragen rede over „Het Leven en Werken van den Europeaan in N.-I.”, welk onderwerp door een serie van fraaie lichtbeelden werd verduidelijkt.

Aan het einde der voordracht viel den spreker een warme en hartelijke toejuiching ten deel, als blijk en bewijs van ingenomenheid met dat wat men had gehoord en gezien.

Namens het Bestuur,
DE SECRETARES.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Ned.-Indië van eenige boekhouders ter benoeming tot adjunct-gouvernements-accountant.

In aanmerking komen zij, die den leeftijd van 23 jaar nog niet hebben overschreden, in het bezit zijn van een diploma hoogere burgerschool vijfjarigen cursus en van een diploma boekhouden en tevens practische ervaring in het boekhouden hebben opgedaan.

De bezoldiging bedraagt ƒ 250 's maands, met één tweejaarlijksche verhooging van ƒ 50 en twee driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100, alzoo een maximum van ƒ 500 's maands.

Zij die voor deze betrekking in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, onder opgave van vroegeren en tegenwoordigen werkkring en van hun geboortedatum, schriftelijk te wenden tot het Departement van Koloniën (9de afdeeling), onder overlegging van afschriften van diploma's en bewijzen van practische ervaring; tevens moet worden medegedeeld of zij gehuwd zijn c. q. het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De aandacht wordt er op gevestigd, dat de overgelegde stukken niet spoedig kunnen worden teruggezonden, aangezien zij ter beoordeeling aan de Indische regeering overlegd moeten worden.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ad ƒ 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht in de 2e klasse, c.q. ook voor het wettig gezin, dan wel in de 1ste klasse indien de te benoemen persoon in het bezit is van een diploma middelbaar onderwijs;

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden ambtenaar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de uit te zenden personen gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

(Nederlandsche Staatscourant van 8 November 1917, no. 262).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN

WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

In Memoriam.

Na een langdurige, langzame ondermijning zijner krachten, waartegen zijn levenslust en levensmoed zich krachtig, met geduld, weerden, ontsliep zacht en kalm, te Leiden op 6 December 1917, 69 jaar oud, *Petrus Elisa Schotel*, gepensionneerd Oost-Indisch ambtenaar. Hij was de zoon van den bekenden vaderlandschen geschiedkenner, Dr. G. D. J. Schotel. Als ambtenaar in den Indischen staatsdienst onderscheidde hij zich door zijne buitengewone toewijding, zijne groote eerlijkheid en onvermoeiden ijver. Ziekte brak zijne Indische loopbaan af. Hij had gehoopt, na het hem toegestaan buitenlandsch verlof, zich verder aan den Indischen dienst te kunnen wijden, maar de uitspraak der keuringscommissie, na het einde van het verlof, stelde hem daarin te leur en deed hem huiswaarts keeren met de verzuchting: „Habis perkara" (nu is het uit, de laatste kans verkeken!) Die uitroep gaf den naam aan het toen door hem bewoonde huis langs den Haagweg, dat later behoord heeft aan den wonderdokter, De Haas.

Rust nemen kon de werkzame man met levendigen, opgewekten geest niet, hij trachtte zich nuttig te maken, waar dit hem maar mogelijk was. Dankbaar gedenken velen zijne goede diensten, met de grootste trouwhartigheid bewezen, en onder dezen neemt ook een eerste plaats in de vereeniging „*Oost en West*", van welker afdeeling te Leiden hij vele jaren penningmeester is geweest.

Als liefhebbend, opofferend echtgenoot en vader bij zijne nagelaten betrekkingen, als oprecht vriend, op wien men te allen tijde staat kon maken, zal hij bij zeer velen in de herinnering voortleven.

—o—

LEZING van den Heer *H. K. A. Michelsen* uit Haarlem, op *Vrijdag 21 December 1917*, in het American-Hotel (ingang Marnixstraat) te *Amsterdam*. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **Een reis naar en verblijf in de Kolonie Curaçao.**

Wat KAN en MOET er gedaan worden in het belang van de in Nederland studeerende Oosterlingen?

Bij de beantwoording van bovenstaande vraag hebben wij ons niet afgevraagd, wat de Inlander of Chinees, die zijn kind naar Europa zendt, van het verblijf aldaar verwacht, omdat wij vreezen, dat die verwachtingen bij menschen, die de Westersche maatschappij niet of zeer onvoldoende kennen, uiterst vaag zullen zijn, en wellicht voornamelijk, zoo niet uitsluitend gebouwd zullen wezen op het een of ander — onverschillig welk — „papier" in het bezit waarvan ze hun kind naar Indië hopen te zien terugkeeren en dat het de poort moet openen van een schitterende toekomst.

Wij hebben ons gesteld op het standpunt van den Westerling, die met belangstellende ingenomenheid, met liefde voor het volk en het land, die een deel uitmaken van Grooter Nederland, de evolutie gadeslaat van den Oosterling en die — hoe hij zich de toekomst ook moge denken — hoopt en vertrouwt, dat er steeds een nauwe band zal blijven bestaan tusschen Nederland en Indië, en die dan ook bij de beantwoording van bovenstaande vraag wel degelijk rekening houdt — zij het niet in de eerste plaats — met hetgeen gedaan kan worden om dien band hechter te maken.

Eerstens hebben we dan na te gaan met welk doel de Oosterlingen, hier bedoeld, naar het moederland gezonden worden.

Is het niet om in Europa zoodanig onderwezen, opgevoed en gevormd te worden, dat ze in hun vaderland teruggekeerd geschikt bevonden worden voor de vervulling van betrekkingen, tot nu toe schier uitsluitend door Europeanen bekleed, dan wel in de Inlandsche maatschappij een eerste plaats in te nemen of tenminste op te kunnen treden als vertrouwde leidslieden hunner rasgenooten. In het eerste geval zullen ze naast, onder en boven zich hebben staan Europeanen, met wie ze hebben samen te werken en om te gaan.

En hoe zal die samenwerking en omgang vruchtbaar en aangenaam kunnen zijn, indien niet de Oosterling zich heeft weten aan te passen aan de Westersche denkbeelden en gewoonten, indien hij niet eenig begrip althans heeft van de verhoudingen in de Westersche maatschappij in al haar schakeeringen.

Doch ook voor hen, die niet onder de ambtenaren opgenomen worden, doch die hetzij in het „particuliere" gaan, hetzij een plaats krijgen in de Inlandsche maatschappij, is het noodig, dat ze het gezonde, werkzame Hollandsche leven van nabij zien en meeleven, dat ze waarnemen hoe het gezin de grondslag van de maatschappij uitmaakt. Immers zij, die in Europa hun opvoeding voltooid hebben, moeten in Indië den schakel vormen tusschen de Europeesche en Inlandsche of Chineesche maatschappij.

Vallen ze, in Indië teruggekeerd, geheel in hun ouden kring terug, sluiten ze zich op in de Inlandsche maatschappij, zoo zal hun verblijf in het moederland niet die vruchten dragen, welke ervan verwacht werden, zoo zullen ze blank en bruin niet nader tot elkander brengen. Zijn we het hierover eens, dan is daarmede veroordeeld het onlangs geopperde denkbeeld om de Inlandsche studeerenden onder dak te brengen in een tehuis met een ontwikkeld Javaan aan het hoofd, opdat ze niet van hun adat zouden vervreemden.

Afgezien nog van het feit, dat het voor het oogenblik praktisch onmogelijk is, naar wij gelooven, om

een Javaan te vinden met de noodige ontwikkeling en beschaving om hier in Nederland op te treden als leider van een dergelijk tehuis, komt het mij ondenkbaar voor, dat jonge menschen, al zijn het Inlanders, zich zouden kunnen laven aan de bronnen der Westersche wetenschappen, met jongelieden van ongeveer gelijken leeftijd op dezelfde collegebanken zitten en dan toch in hart en nieren Javanen blijven. Ik vrees, dat hun adat er altijd minder of meer bij zal inboeten. En dat kan zonder schade geschieden; het zou zelfs wel kunnen wezen, dat het verlies een winst bleek te zijn.

De gemoederen van de ontwikkelde Inlandsche jongelui in Indië komen vaak tegen dien adat in opstand en niet dan noodgedwongen onderwerpen ze er zich aan.

Laten dan gerust de in Holland opgeleiden met frisscher geest bezield een en ander overboord gooien.

Onze maatschappelijke verhoudingen, gewoonten, gebruiken en vormen wijzigen zich immers ook voortdurend, maat houdende eenigszins met de voortschrijdende ontwikkeling en de ontplooiing van 's menschen zelfstandigheid.

En zou dan de Inlandsche adat in een keurslijf geperst moeten blijven?

We zijn toch immers allen, Ooster- en Westerlingen, twijgen van den grooten menschenstam, en het diep-menschelijke is ook den Oosterling niet vreemd, al heeft hij zich door verschillende omstandigheden minder en in andere richting ontwikkeld dan de Westerling.

Zonder den Javaanschen adat te bespotten, met de erkenning zelfs van veel goeds, kinderlijks en eerbiedwaardigs, dat hij bevat, behoeven we hem toch niet te verzorgen als een kasplantje.

Was het niet R. A. Kartini, die met vrouwenhand krachtige rukken deed aan den nauwsluitenden keten, die haar en haar zusteren gevangen hield en houdt? Onder den drang naar meerder ontwikkeling lijdt de adat en ongetwijfeld zullen de in Nederland opgeleide Oosterlingen vrijer staan tegenover hun adat, maar dat is goed ook, want is het o.a. niet die vaak geroemde adat, die den groei van het echte, gezonde gezinsleven in den weg staat, den ongedwongen omgang van jongelieden van beiderlei kunne tegengehouden heeft.

Laten de Inl. studenten het Europeesche leven meeleven, doch dat leven genomen in zijn *beste*, *hoogste* uitingen. Laten ze in degelijke, werkzame gezinnen den omgang tusschen echtgenooten, ouders en kinderen zien en doortrokken worden van den geest van liefde, vertrouwen, opoffering en werkzaamheid, die daar heerscht; zien en beleven, welk een zegenrijke invloed er uitgaat van een goede, trouwe, ontwikkelde huisvrouw en moeder! Laten ze daar gevormd worden en zich zelf vormen tot zelfstandige, krachtigwillende menschen, die van de hun later te schenken meerdere vrijheid een goed gebruik, doch geen misbruik zullen maken.

Gedurende hun verblijf hier te lande moeten ze zich lid gaan voelen van de maatschappij, waarin ze eenige jaren zullen verkeeren, zonder hun afkomst en nationaliteit te verloochenen.

Waar de overgang voor hen zoo groot is, moeten de gezinnen met zorg gekozen worden, hetzij uit zuiver Nederlandsche, hetzij uit Indische (daarmee bedoelende gezinnen, die een tijdlang in Indië doorgebracht hebben). Doch al heeft men zoo een goede keuze gedaan, zoo zal vaak, ja, meestal een factor ontbreken, n.l. kennis van het karakter en de eigenaardigheden van de Inlandsche jeugd. En het zal vaak noodig blijken, dat er een schakel is tusschen gezinshoofd en pupil. Te veel ziet men in de Inl. jongelui prinsjes, die als zoodanig ontzien en behandeld moeten worden, en aan den anderen kant wordt aan stugheid en onverschilligheid toegeschreven, wat een gevolg is van schroom of vrees zich te uiten, dan wel worden dingen toegestaan, die geweigerd moesten worden. Is het niet voorgekomen, dat een Inlander, inwonende bij een onderwijzer, geregeld één nacht per week niet thuis sliep en dat dit geduld werd? Het is noodig, dat er toezicht uitgeoefend wordt op de gezinnen, dat de hoofden ervan ingelicht en op de hoogte gebracht worden van karakter en eigenaardigheden der inwonende Oosterlingen.

Niet ieder, die in Indië geweest is, kent de Inlandsche jongelui, om van hen, die er nooit den voet gezet hebben, niet te spreken.

Dat alleen de besten onder de Inl. leerlingen naar het moederland gezonden moeten worden, behoeft zeker geen betoog, onder de besten wel te verstaan zij, die *physiek*, *moreel* en *intellectueel* sterk genoeg zijn en voldoende *aanpassingsvermogen* hebben. Dit laatste is een belangrijke factor voor het slagen, waar de overgang van de Inl. maatschappij, of wilt ge van de Oostersche naar de Westersche, zoo krachtig inwerkt. De moeilijkheid daarvan wordt nog vergroot, indien de komst hier te lande samenvalt met den overgang van de middelbare naar de hoogeschool.

In de onlangs verschenen brochure: „Een oplossing van het onderwijsvraagstuk" van de hand van den heer van Cappelle, directeur der 1e H. B. S. 5 j. c. te Rotterdam — een brochure, waarvan de lezing en overdenking zeer is aan te bevelen aan ieder, die belang stelt in het onderwijsvraagstuk — schrijft deze: „Die leerlingen van H. B. S. of Gymnasium, die na hun eindexamen student worden, hebben weer een zeer moeilijken tijd door te maken. Werden zij eerst in hun studie en hun gedrag gecontroleerd, nu zijn zij opeens geheel vrij. Niemand, misschien alleen een bezorgd ouderhart, spoort hen aan; niemand vraagt hun verantwoording, hoe zij hun tijd hebben gebruikt; op hun kamers doen en laten zij wat zij willen en die vrijheid, die hun, jongelieden van 17 tot 19 jaar, zoo plotseling geschonken wordt, willen ze genieten en gebruiken en: „gebruik wordt dikwijls misbruik"."

En schreef niet de heer Stokvis, directeur der H. B. S. te Semarang, naar aanleiding van een artikel van den heer Lekkerkerker, waarin deze het weinige succes der Javanen bij de studie toeschreef aan de onvoldoende vooropleiding in Indië, welke opleiding, volgens hem, te weinig overeenkomt met de eischen der Indische samenleving, zich te weinig aanpast aan de specifiek Indische behoeften, schreef de heer Stokvis niet: „Voor voortgezette studie is meer noodig dan voldoende verstandelijke vooropleiding, en dit geldt zeker voor den Javaan, die in Holland gaat studeeren. Die heeft noodig geestkracht, ijver, liefde voor zijn volk, èn verstandige raadgevers, die niet bang zullen zijn om hem desnoods de harde waarheid te zeggen. Het gaan naar Holland heeft thans niet bij selectie plaats. Op enkele uitzonderingen gaan thans nog alleen zeer gegoede, aanzienlijke Javanen hun studie aan een Hollandsche hoogeschool voortzetten. Bij de uitzending denkt vader en voogd niet steeds: is de jongen, wat karakter en aanleg betreft, geschikt om in een vreemd land een moeilijke studie te volbrengen, — maar hij wenscht en hoopt het slechts; en voor den jongen man zelf heeft het woord Europa tooverkracht en is het verlangen om een flink en bekwaam man te worden, die voor zijn wachtend volk een steun en voorganger zal kunnen zijn, slechts zeer vaag." En verder: „Ik sprak daar straks van verstandige raadgevers. Sympathie voor de Javaansche studenten bestaat er zeker wel, te veel zelfs. Maar verstandige raadgevers, „vrienden met ijzeren hand", die zonder omhaal hen er op wijzen, dat er hard gewerkt moet worden, hard, vlug en energiek — zulke vrienden zijn er weinig."

Welnu, waar volgens den heer v. C. de overgang van de middelbare school naar de hoogeschool voor Eur. leerlingen zooveel moeilijkheden met zich brengt, is het zeker te verwachten, dat die voor Indische en speciaal Inlandsche en Chineesche studenten dubbel zoo groot zullen wezen.

Zij toch komen in een voor hen totaal vreemde maatschappij, krijgen onderwijs, waarbij hun een groote mate van vrijheid bij de studie gelaten wordt, komen in de studentenwereld, waar de groote vrijheid niet steeds goed gebruikt wordt, en ziedaar

drie kansen voor één om te stranden of te verongelukken.

Wij meenen, dat, indien leerlingen van Opl. Scholen voor Inl. ambtenaren of soortgelijke inrichtingen voor verdere studie naar Europa gezonden werden, er meer kans van slagen zijn zou. Deze zijn toch door hun voortdurenden omgang met de onderwijzers ook buiten de school, meer vertrouwd geraakt met Europeanen; daarenboven is het heele onderwijs niet in de eerste plaats gericht op het aanbrengen van kennis, maar op ontwikkeling en opvoeding van karakter en wil, en geheel ingericht naar de behoeften van de Inl. leerlingen.

Dit nu kan op een H. B. S. niet, omdat daar de Inlanders en Chineezen slechts enkelingen zijn, terwijl de omgang met de leeraren ook niet zoo vertrouwelijk kan wezen.

Hoe gaat het nu, als de Oosterlingen in Holland komen? Wellicht is er niemand, die ze ontvangt, er is geen tehuis waar ze bij aankomst een vriendelijk onderkomen vinden. Ze zoeken kamers, komen meer of minder goed terecht, worden wel of niet geëxploiteerd, kennen de waarde van het geld niet en vinden vrienden, die hen zullen inwijden in de nieuwe maatschappij en daarvoor vaak de kanten zoeken, die nu juist niet het meest bevorderlijk zijn aan het moreel.

Doch ook al geschiedt dit niet, dan nog voelen ze zich niet thuis in het vreemde land, welks bewoners, aard en zeden hun onbekend zijn.

Ze raken uit het evenwicht en dan komt de strijd; ze moeten hun oude gewoonten opgeven, gewoonten, die hun van kindsbeen af als behoorlijk en goed zijn ingeprent; ze moeten, tusschen het oude en het nieuwe, het juiste midden vinden en dat is zeer moeilijk, wanneer hun het noodige aanpassingsvermogen ontbreekt. En menigeen strandt of heeft veel tijd noodig om zijn evenwicht terug te winnen, dan wel vervalt in mystieke droomerijen en wat daarmee in verband staat.

Mij is een geval bekend van een Inlandsch student, die eerst begonnen met werken, daarop gedurende 3 jaren, welke hij droomende en in overpeinzingen doorbracht, het werk liet rusten en nu, nadat hij zijn evenwicht heeft herwonnen, zooals hij zegt, opnieuw aan den arbeid getogen is. Zou dat proces niet sneller en beter zijn verloopen, indien er iemand geweest ware, die den jongen man tot steun geweest was, die hem van raad en voorlichting had kunnen dienen?

En menigeen verongelukt dan, geeft de studie op, vervalt tot ledigheid of erger en verliest alle geest- en werkkracht, en als dan tenslotte het geduld van de verwanten in Indië uitgeput raakt en de jonge man naar zijn vaderland moet terugkeeren, gedesillusioneerd, onvoldaan over de Westersche maatschappij en haar leden, dan bestaat er groote kans, dat hij het getal der ontevredenen in Indië helpt vergrooten, en zich opwerpend als volksleider door zijn halve ontwikkeling zeker gezag uitoefent. Niet alleen om de geldelijke opofferingen, die het gaan naar Holland van de familie of vereenigingen vraagt, doch ook om de energie, die verloren gaat, de ontevredenheid, die opgewekt, het wantrouwen, dat gezaaid wordt, is het zoo noodig om alle krachten in te spannen, teneinde de kans op mislukken zoo klein mogelijk te maken.

Naast hen moet m. i. staan een vertrouwd raadsman, paedagogisch onderlegd, die door den omgang met Inlandsche jongelui hun eigenaardigheden en gebreken kent, hun goede en slechte hoedanigheden, die weet, waarvoor ze in de eerste plaats gewaarschuwd moeten worden, hen met raad en daad bijstaat, hun vertrouwen wint, hen weet vast te houden, als ze struikelen, aan te vuren en te bezielen voor het doel, waarvoor ze in het moederland gekomen zijn, hun door vergelijking met de Indische maatschappij de Europeesche in haar verschillende geledingen en uitwassen leert begrijpen, die hen ernstig terechtwijst, maar steeds gedachtig aan de vele moeilijkheden, die ze te overwinnen hebben, hen weer opwekt, aanvuurt en bezielt, niet alleen vertrouwen vraagt, doch het ook zooveel mogelijk geeft.

Daaraan bestaat in de eerste plaats behoefte.

Maar zal men ons tegenwerpen, is er dan geen Studie-commissie, die zich het lot van de Oosterlingen aantrekt, en die zelfs een tak in Indië heeft, welke zich met het toezicht op de uitzending zal belasten, opdat niet meer rijp en groen naar het moederland zal komen? Die Commissie bestaat inderdaad, is vol belangstelling, wil het goede, doch staat te ver van de jongelui om grooten invloed te kunnen uitoefenen. Den invloed, die van haar uitgaat, dankt ze aan enkele harer leden, die zich tot sommige Oosterlingen bijzonder voelen aangetrokken, doch over het geheel leeft ze niet voldoende het leven der Indische jongelui mee, mist ze ook nauwe aanraking. Naast haar zou iemand moeten werken, die, gerugsteund door de Studie-commissie, in nauwere aanraking met de jongelui kwam, zooals boven geschetst.

De Regeering heeft blijkbaar gevoeld, dat er iets gedaan diende te worden, vooral nu ze in den tegenwoordigen tijd zooveel beurzen voor studeerenden beschikbaar stelt, om in de toekomst eenigszins te kunnen voorzien in den in bijna alle takken van dienst heerschenden ambtenarennood. Ze heeft een oud-resident aangesteld om haar van advies te dienen en tevens toezicht uit te oefenen, of wellicht beter uitgedrukt, zich op de hoogte te houden van de gedragingen en vorderingen der met een beurs of toelage begiftigden. Dat is iets, doch niet voldoende, daar deze ambtenaar, met hoeveel goeden wil bezield, en met een warm gevoel voor den Oosterling, te veel jongelui onder zijn hoede heeft, die ieder voor zich een deel van zijn aandacht vragen, om zich geheel te kunnen geven aan de Oosterlingen. Daarenboven, al is een oud-bestuursambtenaar uit den aard zijner betrekking in veelvuldige aanraking geweest met Inlandsche ambtenaren, daarom kent hij de Inlandsche jeugd nog niet, en behoeft hij nog niet den opvoedkundigen kijk op de jeugd te hebben om de aangewezen leidsman te wezen. Heel veel kans bestaat er, dat de Inlandsche jongelui tot den oud-kandjeng-resident te veel zullen opzien, dat zij, van Inlandsch standpunt, den afstand, die hen van dien ambtenaar scheidt, te groot zullen achten om met de noodige vrijmoedigheid, maar vooral ook met het zoo onmisbare vertrouwen zich tot hem te wenden. En indien de jongelui wegblijven, geen roeping gevoelen tot toenadering, zal dan deze ambtenaar hen opzoeken en voeling trachten te krijgen? Ik meen te mogen veronderstellen, dat hij daartoe niet over zal gaan. En het kan toch noodig wezen, dat iemand ingrijpt, zoo in het belang van de betrokken jongelui, als in dat van derden, zelfs zonder dat inmenging door den Oosterling gevraagd wordt. Dat zulke gevallen bestaan, is mij bekend.

Toch schijnt de Regeering het groote nut van den aanbevolen maatregel niet in te zien, een maatregel, die geen groote offers van de schatkist vraagt, terwijl zij, door niet alles aan te wenden, wat dienen kan, om het slagen van de Inlandsche en Chineesche jongelui bij de studie hier te lande te bevorderen, zich zelf mede verantwoordelijk stelt voor de vele teleurstellingen der schipbreukelingen op de Westersche levenszee.

Het aantal Oosterlingen, op het oogenblik in ons land studeerende, is niet groot en nieuwe komen er niet door het gemis aan bijna alle gemeenschap met de koloniën, zoo hoort men van zekere zijde beweren; het is dientengevolge niet de geschikte tijd, en zoo wordt de oorlog alweer de kapstok, waaraan deze zaak, naast zooveel andere, opgehangen wordt.

Alsof het niet wenschelijk ware om bij het eindigen van den volkerenmoord gereed te wezen om de dan in grooter getale toestroomende studiebegeerigen reeds aanstonds de behulpzame hand te kunnen bieden, ongeacht nog het feit, dat er ook nu reeds nuttig en noodig werk in die richting ongedaan blijft. Moeten er eerst nog meerderen stranden, voordat alles, wat gedaan kan worden ter redding, ook werkelijk verricht wordt: Me dunkt, de feiten bewij-

zen, dat de tegenwoordige regeling niet voldoende is; dat men dan van richting verandere.

Waar de Regeering zoo warm geloopen is voor het denkbeeld om de hier vertoevende Inlandsche bedienden te steunen, mag van haar toch zeker ook verwacht worden, dat ze iets, neen veel zal willen doen, voor de zonen van het ontwikkelde deel van het Javaansche volk. Of vindt de Regeering, dat zij, die zonder regeeringssteun hier te lande gekomen zijn, zich maar moeten zien te redden met steun van de Studie-commissie alleen? Ze is toch ongetwijfeld niet zoo kortzichtig, om niet te beseffen, dat het niet slechts in 't belang van het Javaansche volk, maar ook in haar eigen belang is, wanneer het aantal van hen, die hier studeeren en mislukken, zoo gering mogelijk zij. Het is toch zeker ook niet de bedoeling der Regeering om de Oosterlingen, die voor hun studie en ontwikkeling de groote reis naar het Westen ondernemen, in hun pogen zoo niet te dwarsboomen, dan toch den stroom indirect tegen te houden. Dan geloof ik, dat ze ondervinden zal, dat de steeds wassende vloed niet te keeren zal zijn.

DIXI.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Olie-industrie in Kediri.

Uit *Kediri* werd aan de *Loc.* geschreven, dat de maatschappij *Insulinde* voor 500.000 gld. een Chineesche oliefabriek in *Toeloengagoeng* aangekocht heeft. Zooals wellicht minder bekend is, volgt Insulinde bij het opkoopen van dergelijke fabrieken een bepaald systeem. Slechts die fabrieken koopt ze, waar het bedrijf op deskundige wijze met goede hulp gedreven wordt, daar de andere toch gedoemd zijn een kwijnend bestaan te lijden. De betere machines in de goede fabrieken hebben echter een nadeel, daar zij wel een grooter percentage aan olie uit de grondstof trekken, doch ook tevens een hooger gehalte aan zuren, wat de olie bij de inlanders minder gewild maakt.

Volgens verkregen inlichtingen zal Insulinde echter een geduchten mededinger krijgen in een Engelsch consortium, dat reeds enkele fabrieken heeft weten te bemachtigen en moeite doet om de Europeesche fabrieken buiten Insulinde ook in haar kring te trekken. De eisch echter, dat de leiding in Engelsche handen zou komen, moet het grootste bezwaar wezen.

Waar een niet gering deel der productie op buitenlandsche markten moet geplaatst worden, zal de oorlog door het gebrek aan scheepsruimte ook nog van invloed zijn op deze industrie. Reeds is de prijs per blik met een gulden gedaald.

Het aantal persen gesteld op 35, die elk iederen dag 40 picol coprah kunnen verwerken, geeft een totaal van 1400 picol coprah per dag of van 2800 blikken, uitmakende 5,1 wagon.

Ook de aanplant van de katjang in de residentie Kediri zou van belang zijn, en op ongeveer 10.000 bouw gesteld kunnen worden; deze opgaaf moet echter met eenige voorzichtigheid aanvaard worden, daar op de staten de peulvruchten in twee gorepen verdeeld zijn: aardnoten en andere peulvruchten, en het niet zeker is, dat onder aardnoten uitsluitend katjang tanah verstaan moeten worden.

In de afdeeling Toeloengagoeng moet het aantal klapperboomen bedragen 2.200.000 stammen, waarvan er 1.300.000 vruchtdragend zijn. Alle boomen zijn daar klapperboomen, welke eerst na 15 jaren vruchten gaan dragen.

In *Wates* plant men ook Borneosche klappers aan, warvan de vruchten in grootte niet onderdoen voor de Javaansche, terwijl ze het voordeel hebben, dat ze naast een even groote dracht reeds na 4 of 5 jaar vruchten dragen. Ook is een niet te versmaden voordeel, dat de stammen niet zoo hoog worden, zoodat de kroon in de eerste vruchtjaren vanaf den grond of met een kleinen ladder te bereiken is.

Waar bovendien het ontkiemen minder zorgen geeft dan de Javaansche, zou eenige meerdere belangstelling van landbouwkundige zijde alleszins gewettigd zijn.

Te bejammeren is het, dat de boengkil van coprah door het lage stikstof-gehalte (hoogstens 4 pCt.) als meststof minderwaardig is; de katjang-boengkil heeft een stikstofgehalte van gemiddeld 6 pCt.

Het oprichten van meerdere oliefabrieken ondervindt vertraging doordat er geen machines te krijgen zijn.

De Watoedakon-werken.

Het Watoedakongebied, ten westen van *Mjodjokerto* en ten zuiden van den *Brantas* gelegen, is ongeveer 1100 K.M^2. groot en watert door de Watoedakon en de Brangkal met haar vele zijrivieren op den Brantas af. Het laagste gedeelte van bovengenoemd gebied wordt in den westmoesson door het Brantaswater overstroomd en staat dan vaak maandenlang onder water. Sinds 1900 waren er dan ook plannen in overweging om van dit gebied de afwatering te verbeteren en aldus geschikt te maken voor de suikercultuur en meer winstgevend voor het verbouwen van Inlandsche gewassen.

„Een tweetal projecten werd opgemaakt, waarvan het tweede meest uitgebreide bij uitvoering 21 ton zou kosten, waarin door de betrokken suikerfabrieken voor 12 ton zou worden bijgedragen. De grondgedachte van deze ontwerpen was om het bovengebied vrij op de bestaande te verruimen en te bedijken, de rivieren op den Brantas te doen afwateren, terwijl het ingepolderde gebied door middel van uitwateringssluizen op dezelfde bedijkte rivieren zou moeten loozen."

Was men eerst van plan de polders te bemalen, van dit plan werd afgezien en besloten deze door een syphon onder den Brantas op de lagere Soerabaja-rivier te laten loozen, terwijl in 1914 het plan nog in zoover gewijzigd werd, dat het bovengebied door een nieuw te graven kanaal naar den Brantas zal afwateren, terwijl de benedenloop der bestaande rivieren in het afwateringsgebied onbedijkt blijven en alleen voor de locale polderafvoeren moeten dienen.

Hierdoor was minder grondverzet noodig, het te onteigenen oppervlak kleiner, verkreeg men een absolute scheiding tusschen het boven- en het syphongebied en een overzichtelijker en gemakkelijker te bedienen irrigatiestelsel.

Daar de Watoedakonwerken den bevloeiingstoestand van de plantrayons der betrokken suikerondernemingen belangrijk zullen verbeteren en tevens uitbreiding van rietaanplant mogelijk zal maken, hebben deze ondernemingen zich contractueel verbonden in de kosten bij te dragen.

Nadat in 1914 en 1915 achtereenvolgens het 1e en 2e deel der werken uitgevoerd is, is in dit jaar machtiging verleend om het 3e deel tot stand te brengen.

Staatsrechterlijke kwestie in Indië.

De redacteur van *De Indiër* stelt zich voor verschillende kwesties op staatsrechterlijk gebied in betrekking tot Indië in zijn blad te bespreken en begint met de politie, een onderwerp, dat al heel wat pennen in beweging gebracht heeft en waarover het laatste woord vooralsnog niet gesproken is.

Met den schrijver van een artikel over politie in het tijdschrift voor locale belangen, is genoemde hoofdredacteur het eens, waar deze zegt, dat het bij de invoering van decentralisatie niet gaat om de verhooging van de techniek en de vervolmaking van het technisch politiewerk, maar om een hoogeren vorm van bestuur.

Dit klemt vooral in Indië, waar de politioneele functies van de bestuursambtenaren een voornaam deel vormen van de taak dier bestuurders, zoodat voor de bevolking politie en bestuur hetzelfde beteekenen. Het is „een van de meest principieele veranderingen die hier noodig zijn de scheiding in de praktijk door te voeren."

„De onpartijdige justitie moet de meest mogelijke waarborgen van onpartijdigheid en rechtvaardigheid bieden en wanneer deze in handen is van het bestuur moet de onpartijdigheid wijken voor de partij en is de rechtsprekende niet onbevooroordeeld, daar hij in eigen zaak te beslissen heeft, zoodat er van rechtvaardigheid in algemeenen zin geen sprake kan wezen."

Daar de politie een deel van de organisatie der staatsmacht is, welke volgens moderne opvatting rechtsmacht is, dienen de politie-ambtenaren het recht van den staat en zijn hun plichten, volgens professor Krabbe, rechtsplichten. Daaruit volgt, dat ze zooveel mogelijk onttrokken moeten worden aan invloeden, die hen een steun zouden kunnen maken van de buiten het gewone recht staande staatsmacht.

„De politie los van de staatsmacht is natuurlijk niet mogelijk, maar het is gewenscht, die zooveel mogelijk zelfstandig te maken in economisch opzicht zoodat zij zich door kwesties van promotie en vastheid van positie er niet toe laat brengen buiten de

rechtsplichten om de wenschen van de staatsmacht te dienen."

Dit nu is in Indië op lange na nog niet het geval, en Indië kan geen rechtsstaat worden, wanneer niet politie en justitie geheel afgescheiden worden van de dragers der staatsmacht en vrijwel onafhankelijk gemaakt worden tegenover de staatsgezaghebbers.

Is er in de Indische samenleving sprake van machtsmisbruik, dan is het meestal gepleegd door ambtenaren van het bestuur als politieleden.

Volgens bovenaangehaalden schrijver kan de rechtsstaat alleen tot zuiverheid komen onder een constitutioneel bestuur en daar de beroepsbestuurders een gevaar zijn, leidend tot het stellen van de machtsorganisatie buiten het gemeene recht, moest naast de scheiding van politie en bestuursfuncties komen de overdracht van de bestuursfuncties aan de vertegenwoordigende lichamen. Het politiebeleid zal dan alleen getoetst worden aan de plicht, en niet aan het dienen van partij- of groepsbelangen.

,,Maar de politie moet haar plichten opgelegd krijgen van het in het recht zetelende gezag en dat gezag moet haar rechtsregelen weten aan te passen aan het in het volk levend rechtsbewustzijn." De politie zal dus een zelfstandig corps moeten wezen met een goed geregelde rechtspositie, terwijl er toezicht moet zijn op de naleving van haar plichten. De vraag is dus, wie dat toezicht zal uitoefenen, en volgens schr. zijn de gemeentebesturen daarvoor het meest aangewezen, want daar de politie voor de naleving der rechtsregelen van den Staat, van het gewest en van de gemeente heeft zorg te dragen, zal het aandeel der gemeentebesturen grooter zijn, naarmate de taak van de gemeenten zich uitbreidt en hoe meer het voor de hand ligt om de gemeentebesturen te laten oordeelen of de politie haar plicht vervult.

Samenwerking tusschen staat en gemeente zou verkregen kunnen worden, doordat de regeering de hoogere ambtenaren benoemde, de gemeenteraden de lagere en de burgemeester of de hoofdcommissaris zelf de allerlaagste.

,,De bezoldiging wordt geregeld door de benoemende macht en de regeering betaalt aan de gemeenten een deel van de kosten der politie evenredig aan het deel der werkzaamheden, voortvloeiende uit de staatsregelingen."

Voor alles echter een regeling der rechtspositie, die de politie zoo onafhankelijk maakt, dat ze, vooral in de binnenlanden en daar waar geen vertegenwoordigend lichaam is, geen steun wordt van het staatsambtenaarlijk gezag buiten de beschreven plichten om.

Na 300 jaren.

,,Den 30en Mei 1919 zal het driehonderd jaar, drie volle eeuwen, zijn geleden, dat Coen den aanval op de Nederlandsche vestiging aan den mond der Tjiliwoeng beantwoordde met de verovering van Jacatra.

Van oudsher tot in het begin der 19e eeuw heeft men dezen datum jaarlijks gevierd als dien der stichting van Batavia. Geen landgenoot kan daarom den 30en Mei 1919 onopgemerkt laten voorbijgaan. Het was een kloeke daad, die stichting van Batavia, dat anderhalve eeuw lang de voornaamste en schitterendste vestiging van Europa in Oost-Azië is gebleven."

Aldus vangt een circulaire aan van het Bataviaasch Genootschap, dat van haar warme belangstelling wil doen blijken door de uitgave van een Gedenkboek Batavia 1619—1919.

Het Genootschap heeft zich voorgenomen in een uit te geven plaatwerk vast te leggen, wat er thans nog rest van Oud-Batavia en tevens de grootheid van dit oude middelpunt van ons gezag duidelijk te maken.

Het wenscht daartoe afbeeldingen met korte toelichting, o.a. een paar plattegronden ter verduidelijking van de geschiedenis en topographie van Batavia ook een van Batavia in 1919; een paar gezichten op Batavia naar oude afbeeldingen; enkele der door Rach omstreeks 1770 geteekende platen van het toenmalige Batavia; photo's en teekeningen van openbare en particuliere bouwwerken en onderdeelen daarvan; enkele portretten van Gouverneurs-Generaal; verschillende merkwaardige grafsteenen; voorwerpen, die betrekking hebben op de geschiedenis van Batavia en het openbaar en bizonder Bataviaasch leven in den ruimsten omvang; eenige belangrijke penningen, munten, zegelafdrukken en archivalia; eenige proeven van oud Bataviaasch drukwerk; kerkelijke oudheden; enkele Chineesche en Inlandsche oudheden en wat verder in aanmerking zal komen. Voor het welslagen van dit breed opgezette plan doet het Genootschap een beroep op de medewerking van allen, die op eenigerlei wijze, hetzij door het geven van een aanwijzing, door photografeeren van voorwerpen of curiosa, dan wel door de toestemming te verleenen tot het afbeelden van een of ander, steun willen verleenen.

Moge het Genootschap den steun van velen erlangen, opdat de herinnering aan de stichting van Batavia, aan den luister, die van deze ster in het Oosten afstraalde in voorbijgegane tijden, worde vastgelegd in een prachtwerk, dat nog na eeuwen zal spreken van den roem van het oude Batavia!

Suriname.

Ter bespreking hebben we nog voor ons liggen het ,,*Rapport over het Surinaamsche Boschwezen, uitgebracht door Dr. A. H. Berkhout, op grond van een inspectiereis, ondernomen in den zomer van 1914*", uitgegeven als bijvoegsel tot de Nederlandsche Staatscourant van 28 September 1917.

Het rapport is gedagteekend 9 November 1914 en ziet dus het licht bijna 3 jaren na de indiening. Aan waarde heeft het daardoor niet verloren; alleen is het jammer dat men van het uitstel der publicatie niet heeft gebruik gemaakt om de geschiedenis van het boschwezen en in het bijzonder de statistieke gegevens aan te vullen.

Het omvangrijke stuk bevat 134 bladzijden druks, plus 15 bladzijden bijlagen. Wij kunnen de 32 paragraphen, waarin het rapport verdeeld is, hier niet op den voet volgen, maar willen hier en daar een greep doen.

Op blz. 13 vinden wij de mededeeling dat de Rijksbouwkundige, die 20.66 M³. Surinaamsch hout in Nederland liet verwerken voor een tweetal gebouwen van de Technische Hoogeschool te Delft, weinig ingenomen was met de resultaten en rapporteerde dat het hout zich buitengewoon moeilijk liet verwerken en dat de gezondheid van de werklieden daarbij leed. Dr. Berkhout merkt daarbij op, dat beide bezwaren zich in vroegere jaren ook deden gelden bij het gebruik van djatihout in Nederland, maar dat gaandeweg de timmerlieden er mede vertrouwd raakten en het vooroordeel verdween. Opmerkelijk is het dat men de Surinaamsche timmerlieden en meubelmakers nooit hoort klagen over de moeilijkheid om het hout te verwerken. Wat den schadelijken invloed op de gezondheid betreft, heeft men in Suriname alleen opgemerkt, dat timmerlieden, die het Surinaamsche groenhart verwerken, soms last hebben van hoest. (Zie ,,*Encyclopaedie van Nederl. West-Indië*" onder *phytomose*).

Op blz. 47 laat Dr. B e r k h o u t de volgende klacht hooren: ,,In een land als Suriname is de hoofdzaak de industrie op gang te brengen. Helaas moet de arme fiscus maar al te vaak te vroeg zijn deel opeischen en wordt dat dan gegeven niet van de winst, maar van het armzalige bedrijfskapitaal en daardoor menige onderneming bij de geboorte gesmoord."

Op blz. 101 een andere klacht:

,,Er is nog zeer weinig bekend van de boschflora in het achterland van de kolonie, maar ook van het overige gedeelte is de tegenwoordige kennis beschamend. Nadat Nederland een paar honderd jaar in het bezit van Suriname is, moet Dr. Pulle verklaren, dat nog slechts de helft der inheemsche planten bekend is. Van tal van boschboomen weet men de wetenschappelijke namen niet."

Zeer terecht zegt D r. B e r k h o u t op blz. 124: ,,Vroeger werden de wegen beplant met koningspalmen en mahonieboomen, beide uitheemsche gewassen. Later werd de djoewa (Cassia Florida) uit Nederlandsch Indië ingevoerd. Het zou een veel

aangenamer en rianter indruk maken zoo langs elke hoofdstraat in Paramaribo een andere inheemsche boomsoort geplant werd. Er zijn in het bosch meerdere boomsoorten, zooals Andira inermis, die in bloei ware prachtstukken zijn.”

In § 29 wordt de stichting van een land- en boschbouwmuseum, te verbinden aan den Cultuurtuin, bepleit. „Bezoekers van buiten zal het Museum niet veel trekken, maar van het Museum uit kunnen gemakkelijk en vlug monsters naar belangstellenden in Europa gezonden worden. Een ruime collectie houtmonsters, waarvan de identiteit vaststaat, is in de kolonie bepaald noodig om zekerheid te hebben van den soortnaam van het geëxporteerde hout.”

Aan het resumé, dat aan het eind gegeven wordt, ontleenen wij het volgende:

„7. Raadzaam is het, die (de exploitatie n.l.) voorloopig aan de particuliere nijverheid over te laten, waarbij van Gouvernementswege ruimschoots hulp is te verstrekken. De fiscus moet zich in den beginne zoo weinig mogelijk doen gelden. Een Surinaamsche houtaankapmaatschappij, die flinke dividenden uitkeert, beschouwe men niet als een parasiet, maar als een reclamemakend lichaam voor de kolonie. Men naaste later een billijk deel van de winst, maar tappe niet te voren een deel van het levensbloed af.

15. Er valt op boschbouwkundig gebied nog zeer veel in de kolonie te doen. De aanvankelijk slechte uitkomst mag er niet toe leiden van verdere pogingen af te zien. Suriname is grootendeels een boschland. In de toekomst is het aangewezen om te helpen voorzien in de steeds stijgende behoefte aan hout en tropische boschproducten in Europa. Het hangt geheel af van de wijze, waarop men zich voor die taak zal voorbereiden, of die toekomst meer of minder in het verschiet blijft.

22. Langer het boschbeheer bij wijze van proef voort te zetten, moet ten sterkste ontraden worden. De hoeksteen van elk boschbedrijf is juist de duurzaamheid. Waar er zulk een lang tijdperk verloopt tusschen zaaien en oogsten als bij den boschbouw, wordt het geheele bedrijf op losse schroeven gezet, zoo men de zekerheid mist van wat men feitelijk wil.

23. De bewijsgrond, dat de kolonie arm is en de middelen mist om in meerdere dringende behoeften te voorzien, mag geen aanleiding geven om de bosschen geheel aan verwaarloozing over te laten.”

De Koloniale Staten hebben dikwijls blijk gegeven weinig prijs te stellen op het behoud van het boschbeheer. Wij vestigen daarom in het bijzonder de aandacht op de volgende mededeeling van Dr. Berkhout sub 26 van zijn resumé:

„Toen op Java meer dan 25 jaar boschambtenaren waren werkzaam geweest, kon men nog niet op afdoende geldelijke uitkomsten bogen en werd van vele zijden op afschaffing van het boschwezen aangedrongen. Thans zijn de netto opbrengsten der djatibosschen op dat eiland bijna 3 millioen gulden per jaar.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Associatie. Spoedig zal er, volgens de *Pantjaran Warta*, te Batavia een weekblad verschijnen: *de Inlandsche Stemmen*, dat zal strijden voor de verwezenlijking van genoemd ideaal, tegen elke macht, die het tracht te belemmeren. Het blad zal oorspronkelijke artikelen bevatten, alsook besprekingen van belangrijke beschouwingen uit de Inlandsche pers. Het wordt gedrukt bij „*Evolutie*.”

Boedi-Oetomo. De *Sinar Djawa* maakt melding van een vergadering dezer Vereeniging ten huize van den heer *Atmodirono* aan den Karrenweg te Semarang. *Mas Ngabei Dwidjosiwojo* hield er een lezing over het doel en streven van *Boedi Oetomo* en over zijn reis met de *Indië-Weerbaar-deputatie*. Slechts een veertigtal belangstellenden waren hierbij tegenwoordig. Op onderhoudende wijze gaf spreker in het kort een verslag van zijn reis naar en verblijf in Nederland. Bij het resultaat, n.m. de schenking door handel en industrie van de som van drie millioen voor een *Indisch Technicum*, bleef hij langer stilstaan, om op het gewicht hiervan in het bijzonder de aandacht der toehoorders te vestigen. Toen er in Holland beraadslaagd werd over het nut, dat deze instelling voor de Indische bevolking zou afwerpen, had spreker onmiddellijk de aandacht gevestigd op het feit, dat indien vastgehouden werd aan den toelatingseisch (het einddiploma van een vijfjarige H. B. S.) in het eerste tiental jaren het aantal Inlandsche studenten zéér zeker tot een minimaal aantal beperkt zou blijven. Het resultaat van die gedachtenwisseling was toen, volgens spreker, dat besloten werd het afloopen van drie jaren der H.B.S., dan wel het einddiploma eener M.U.L.O.-school als eisch zal worden aangenomen voor de toelating tot de voorbereidende afdeeling van het technicum, welke in twee cursussen zou worden gesplitst. Hierna zou men eerst toegelaten kunnen worden tot de studie van de eigenlijke Hoogeschool. Spreker had zich verwonderd over de geruchten, die omtrent de eventueele plaats, waar deze Hoogeschool zou komen te staan, in de Indische pers de ronde hebben gedaan, daar de keuze in Holland eveneens op Djokdja was gevallen. Ten slotte deelde de heer Dwidjosiwojo nog mede dat ze, volgens het oorspronkelijke plan, in 1918 geopend zal worden, terwijl een aantal beurzen ter beschikking zullen worden gesteld. Nadat eenige aanwezige *Sarikat Islam*-bestuursleden enkele vragen hadden gesteld, werd de bijeenkomst, die eerst bij half tien geopend was, bij éénen gesloten.

Sarikat Islam. In een vergadering dezer vereeniging te Buitenzorg, heeft de heer *Abdoel Moeis* verklaard zich, in de beweging om op te komen voor de rechten der Inlandsche opgezetenen van de particuliere landen, aan de zijde van den kleinen man te scharen, maar hij ried het publiek aan zich eerst grondig op de hoogte te stellen van de wederzijdsche rechten en verplichtingen, in de verhouding tot den landheer. Weet men nauwkeurig wat de bepalingen behelzen, dan eerst kan men nagaan, of de landheer werkelijk de wet overtreedt en of men met goede vooruitzichten tegen zijn maatregelen kan opkomen. Vóór alles is het daarom z.i. noodig, dat de voorschriften betreffende de particuliere landerijen in het Soendaneesch en overal verkrijgbaar worden gesteld. De welsprekende woorden van den redenaar werden herhaaldelijk met applaus begroet. *Oetoesan Hindia.)*

Missie Liefrinck. De *Oetoesan Melajoe* bevat een verslag over het onderzoek door het Lid in den Raad van N.-I. te Saralangoen en Bangko in Djambi gehouden. De schrijver vermeldt niet te weten, hoe het onderzoek te eerstgenoemder plaats is afgeloopen, omdat hij te Bangko woont. Hij heeft echter vernomen, dat de regeeringscommissaris de gevangenis te Saralangoen heeft bezocht, waar de gevangenen verklaarden, goed voedsel te krijgen. Op de vraag waarom zij tegen het Gouvernement waren opgetreden en de ambtenaren hadden vermoord, gaven zij eerst geen antwoord, doch tenslotte bekende één hunner schuld: In groote domheid waren zij van meening geweest dat er werkelijk een Maleisch vorst zou optreden, in welke opvatting zij versterkt werden door het bericht, dat de *Radja Stamboel* (de Sultan van Turkije) oorlogschepen en vliegmachines zou zenden. Er werd zelfs verteld, dat aan de monding van de Djambi-rivier (de Batang Hari) reeds een groot Turksch oorlogschip geankerd lag.

Indië Weerbaar. Den 12en September j.l. hield de Sarikat Islam te Soerabaja een vergadering, waarin de heer Abdoel Moeis, bij verhindering van den heer van Hinloopen Labberton, het woord voerde. Het doel van deze vergadering was te protesteeren tegen de handelingen van de socialisten tegenover *Indië-Weerbaar*. De spreker gaf aan de socialisten de schuld, dat zij tweedracht hebben willen zaaien in het kamp van de *Sarikat Islam*. Hij gaf hun hieromtrent een ernstige waarschuwing. De heer Baars gaf daarop een toelichting van het standpunt der Socialisten. De heer Tjokroaminoto vroeg toen aan de Inlanders, of zij vóór of tegen de *Sarikat Islam* waren, waarop allen eenstemmig vóór antwoordden. *(Oetoesan Hindia)*.

De afdeeling Semarang van de *Sarikat Islam* heeft volgens hetzelfde blad, een voorstel aan het Centrale bestuur ingediend, om in October te Batavia een algemeen congres te houden, teneinde het besluit, dat in het vorige jaar op het congres te Blitar ten opzichte van *Indië-Weerbaar* genomen was, nietig te doen verklaren, als zijnde onvereenigbaar met de belangen der Inlanders. Het Centraal bestuur heeft hierop geantwoord te zullen aftreden, indien dit voorstel werd aangenomen.

Rietbranden. Hetzelfde blad vermeldt, dat naar aanleiding van de toeneming van het aantal rietbranden in de afdeeling Blitar, het Bestuur voornemens is een aparten wedono aan te stellen, speciaal voor den tegengang van die branden. De ondernemingen van de *Handelsvereeniging Amsterdam* hebben hiervan het meest te lijden. *(Pewarta Soerabaja)*.

De Mangkoenegaran. De landbouwleeraar Lekkerkerker werd, volgens hetzelfde blad, te Solo verwacht om samen met den *Prang Wedono* (het hoofd van het Mangkoenegorosche huis) de zaak der volkslectuur te regelen. In het volgende jaar is men van plan in het gebied van dezen vorst uitbreiding te geven aan het volksonderwijs. Om te beginnen zullen er tien dessascholen in de afdeeling Wonogiri en tien in Karanangar opgericht worden. Een som van 30 mille is daarvoor voorloopig op de landsbegrooting gebracht.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Japan-vrees. Te Semarang werden de reclameplaten van de zoogenaamde ,,*Pil Djintan*'' (Japansch fabrikaat) verboden. Naar aanleiding hiervan schrijft *Aladin* in de *Warna Warta*, dat dit verbod klaarblijkelijk is ingegeven door de vrees voor Japan en het feit, dat de tegenwoordige Europeesche oorlog een grens heeft gesteld aan de macht der blanken. Deze macht is thans op het gele ras overgegaan. Hierin is een beschikking Gods te zien. Het verwijderen van die reclameplaten is slechts als een soort van plagerij te beschouwen, want als Japan werkelijk kwade bedoeling ten opzichte van Indië koestert, heeft het niet noodig van reclameplaten gebruik te maken. Nederland en zijne koloniën zijn in het geheel niet tegen Japan opgewassen volgens bovengenoemd blad.

In een ander nummer verhaalt dezelfde schrijver, dat de tegenwoordige oorlog niet zal eindigen, vóór en aleer ook Nederland, Spanje, Zwitserland, Noorwegen, Zweden en Denemarken daaraan deelgenomen hebben. En als het zoover gekomen is, zal er geen ,,geel gevaar'' meer zijn, want de vlag der gelen zal dan vrijuit wapperen.

Dezelfde schrijver meent ook, dat overdreven is de vrees, die de Hollanders voor Japansche spionnen hebben. In iederen Japanschen *tjao* of *katjang*-verkooper wordt een spion gezien, omdat geacht wordt, dat zijn nering hem geen voldoend middel van bestaan waarborgt. *Aladin* acht deze vrees ongegrond. Japan toch, zegt hij, heeft in dezen oorlog Ned.-Indië groote diensten bewezen. Vele artikelen, die niet meer uit Europa betrokken konden worden, kreeg men nu van Japan. Met zijne schepen werden de bedevaartgangers eerst naar Japan gebracht, wat geen Europeesche maatschappij heeft durven doen, uit vrees voor de Duitsche duikbooten. Maar weet de Regeering dan niet, dat er in Indië tal van Europeesche spionnen vertoeven? Weet zij dan niet, dat in het Indische leger een Duitscher het van soldaat tot officier kan brengen en zelfs in hoogere rangen kan opklimmen? Deze is eerder een spion te achten dan een *tjao* of *katjang* verkooper.

Meten met twee maten. In bovengenoemd blad staat een scherp artikel hierover naar aanleiding van den eisch van zeven dagen gevangenisstraf tegen een Europeaan, die zich aan een minderjarig Inlandsch meisje vergrepen had. Een vergelijking wordt dan gemaakt met een Inlander of Chinees, indien deze zich aan hetzelfde vergrijp tegenover een Europeesch meisje heeft schuldig gemaakt. En dan mag hij God danken — zoo roept de schrijver uit — als hij er met tienmaal zooveel dagen afkwam.

Bescherming. Naar aanleiding van het telegram van de Vereeniging ,,*Siang Hwe*'' te Semarang, aan de Chineesche Regeering om oorlogschepen naar Ned. Indië uit te zenden, wordt in het *Bat. Nieuwsblad* er op gescholden, schrijft de *Perniagan*, maar het blad moet niet vergeten — alzoo de schrijver — dat het geschrijf in de *Oetoesan Hindia*, *Pantjaran Warta*, *Indiër* en *Het Vrije Woord*, wijst op zooveel ontevreden stemmen onder de verschillende rassen in Ned.-Indië, die aandringen op een revolutie, zoodat er geen sprake is van een bescherming der Regeering ten aanzien van hare onderdanen. Ja op het papier wordt zij gewaarborgd, maar daadwerkelijk bestaat zij niet. En van een bescherming zal er in het geheel geen sprake meer zijn, zoodra Nederland in den oorlog betrokken wordt. Dan zullen de ontevredenen niet meer te houden zijn en een toestand van anarchie zal er heerschen. Vervolgens vraagt de schrijver aan het *Nieuws van den Dag v. N.-I.*, dat ook den mond vol heeft over die bescherming — of het zich nog herinnert, hoe 't met deze bescherming stond tijdens de Sarikat-opstootjes in Toeban en Tanggerang, toen de Chineezen aangevallen, mishandeld en gedood, hunne woningen verbrand werden? Heeft men 't dan reeds vergeten, dat de ambtenaren, met name de assistent-resident Johan en de voorzitter van den landraad Mr. Millius, die krachtig tegen de *Sarikat Islam* wenschten op te treden, door de Hooge Regeering in het ongelijk werden gesteld?

Chineesch Onderdaan. De Regeering doet haar best — zoo wordt in hetzelfde blad geschreven — de in Indië geboren Chineezen *(pranakans)* ver van de in China geborenen te houden *(singkehs)*. Wel is dit een bewijs, dat die noeste werkers in Ned.-Indië niet gemist kunnen worden. Aan hen werd het Nederlandsch-onderdaanschap verleend, zonder dat daaraan eenig voordeel verbonden is. Het zoude goed zijn — alzoo de schrijver — in Nederland daartegen te protesteeren, opdat zij mogen zijn en blijven onderdanen van het Chineesche rijk.

Meer Scholen. In de *Javasche Courant* zijn de statuten opgenomen van de vereeniging *Tiong Hoa Li Hok Hauw* te Batavia, die zich ten doel stelt een of meer scholen op te richten en in stand te houden ten behoeve van meisjes behoorende tot de Chineesche bevolking. *(Pewarta Soerabaja).*

Chineesche Actie. De *Pewarta Soerabaja* vernam, dat te Semarang een conferentie in de *Siang Hwee* heeft plaats gehad van het comité van actie, waarop de terugkeerende deputatie van Bandong haar verslag uitbracht van hetgeen op het groote congres der Chineezen aldaar werd verhandeld.

Voorts vernam het blad, dat weldra een nieuwe actie zal worden georganiseerd, om te komen tot de oprichting van een *Centralen Chineeschen Bond*. Als de meest geschikste plaats wordt Semarang in aanmerking gebracht voor den eventueelen zetel van den Bond, aangezien deze stad in het centrum van Java ligt en van alle kanten gemakkelijk te bereiken is en aangezien de Chineesche gemeente daar ter stede bekend staat als de meest vooruitstrevende van Java.

De heer Minawi, de Japansch-Maleische journalist, die wegens zijn geschrijf in de *Pertimbangan* indertijd veroordeeld werd en zijne straftijd thans te Semarang heeft uitgezeten, zal in de redactie van de *Sin Po* te Batavia worden opgenomen. *(Sin Po).*

Borneo Development Company. De *Pewarta Soerabaja* vernam uit de Straitspers, dat in Japan een maatschappij van dezen naam is opgericht, ten doel hebbende rubberondernemingen in Borneo te exploiteeren. Of het in Britsch of Nederlandsch Borneo zal zijn, wordt niet vermeld. Als het hoofd van deze maatschappij wordt genoemd de heer *Sobasjo Wabai*, terwijl als leider der aanplantingen de heer *Morio Tarigosjo* zal optreden.

,,Politieke Inlichtingen Dienst''. De *Warna Warta* keurt deze nieuwe instelling af. Van waar en van wie zal dit bureau nu zijn inlichtingen moeten krijgen? zoo vraagt schrijver. Natuurlijk van spionnen, die ontslagen worden, als zij geen inlichtingen kunnen verstrekken. Het gevolg hiervan is, dat zij ,,*katrangans*'' maken (duimzuigen dan wel verzinnen). Zoo lang er in Ned.-Indië nog geen anarchisten en oproerlingen onder de Indische onderdanen worden aangetroffen, acht schrijver dezen dienst ten behoeve van Ned.-Indië volstrekt onnoodig.

Geheime Loterijen. De Gouverneur-Generaal heeft de erkenning van rechtspersoonlijkheid van een tweetal Chineesche vereenigingen in de Westerafdeeling van Borneo te Pontianak en Singkawang ingetrokken, aangezien gebleken is, dat bedoelde vereenigingen geheime loterijen hebben gehouden, waarbij een zekere dwang werd uitgeoefend, zoodat zij voor de meerderheid der deelnemers gelijk te stellen waren met heffingen. Die geldinzamelingen werden voor ongeoorloofde en somtijds voor staatkundige doeleinden gehouden. Ook strekte zich overigens de bemoeienis dier vereenigingen ver uit buiten de grenzen van hetgeen als haar doel in de statuten is aangegeven, terwijl van haar eene niet toelaatbare actie uitging en zij de haarden vormden, van waar uit onrust onder de Chineesche bevolking werd ge-

wekt, zoodat zij gevaar opleverden voor de openbare rust en orde *(Sinar Sumatra)*.

Mekka-vlag. De *Pewarta Soerabaja* vernam, dat door den Sherif te Mekka een nieuwe vlag is ingewijd, door alle vorsten in Mekka te voeren als symbool van hun broederschap en eensgezindheid, met alle geloofsgenooten onder de Arabieren in Mekka. De vlag heeft drie kleuren, die vertikaal loopen, n.m. groen, wit en zwart, terwijl een vierde kleur geel horizontaal dwars over de drie andere kleuren gaat. Volgens den Sherif dateeren die kleuren, de eerste van den tijd van Ali en Fatimah; wit was de kleur van Oemayah, zwart van de afstammelingen van Said Abbas en geel van de vroegere vorsten van Mekka.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Marokko als Duitsch oorlogsdoel.

Een Duitsch Marokko, de vraag is niet nieuw. Zij heeft integendeel vóórdat de groote oorlog uitbrak, Europa in spanning gehouden en is vele jaren een van de neteligste kwestiën geweest in de Europeesche politiek. Na 't verbreken van den vrede was er niet veel meer over gesproken. Wel werd van Duitsche zijde opgekomen tegen de behandeling, die den Duitschers in Marokko te beurt viel, maar dat is een van die twistpunten, welke achtereenvolgens voor de vreemden in alle koloniën aan de beurt zijn gesteld. Onlangs is de gedachte, om een D. Marokko in de vredesvoorwaarden te bedingen, in No. 8 van de ,,Deutsche Kolonialzeitung'' weer aan de orde gesteld door Kuno Waltemath, en in No. 11 van dat tijdschrift (20 November) geeft Dr. B. Stichel een uiteenzetting van de factoren, die z.i. voor de verwezenlijking ervan spreken.

Eeuwenlang heeft 't rijk der Sherifen zich van de buitenwereld afgesloten weten te houden, en zijn middeneeuwsche instellingen behouden, totdat de handelspioniers uit Engeland, Duitschland, Frankrijk en Spanje vasten voet wisten te krijgen in 't, den christenen vijandige, gebied der mohamedaansche stammen der Berbern, Mooren, Arabieren, Negers en der Joden. Het totaal aantal bewoners wordt op 7 millioen geschat. Men slaagde erin verdragen te sluiten met de autocratische sultans, nakomelingen van den profeet, tot bescherming van de Europeanen.

Tot in de 90-er jaren van de vorige eeuw interesseerden zich de groote mogendheden ongeveer in gelijke mate voor 't rijk gezegende land en stonden zij daarbij op den grondslag van 't internationale verdrag van Madrid van 1880. Frankrijk verbrak dit vreedzaam gemeenschappelijk arbeiden, dat de souvereiniteit en integriteit van Marokko, evenals de gelijkberechtigdheid van alle concurreerende mogendheden, wilde eerbiedigen. Van de Algerische grens uit begon 't de vreedzame doordringing, onder voorwendsel van zijne grenzen te willen verzekeren. 't Had, volgens den schr. toen reeds als einddoel de overige mededingers te verdringen om zich alleen de economische en politieke voordeelen te verzekeren. Italië werd met de Tripolis-vooruitzichten gepaaid. Spanje kreeg een zone aan de Middellandsche Zee. In 1904 wilde 't bekende verdrag een einde maken aan alle getwist tusschen de sterke machten, Engeland desinteresseerde zich van Marokko, terwijl Frankrijk zijn betwistbare rechten op Egypte prijs gaf. Duitschland was hierbij buiten gesloten. De reis van den keizer naar Tanger was 't antwoord op dezen zet van Delcassé. Dit leidde slechts tot een nauwer verband van Fr. met Eng. Maar Delcassé slaagde er niet in den Russischen bondgenoot, die door den oorlog met Japan verzwakt was, voor een oorlog te winnen. daarom liet Fr. zich vinden om den wensch van den sultan te steunenen voor een internationale conferentie, die te Algericas bijeenkwam.

Het beginsel der souvereiniteit en der integriteit werd opnieuw uitgesproken. De Fransch-Engelsch-Italiaansch Spaansche samenwerking wist aan Fr. echter de politiemacht te doen toekennen, maar 't was hiermede niet tevreden. 't Wist voorwendsels te vinden om in 1907 Uschda te bezetten, liet in 't zelfde jaar, na een beschièting door de marine, een landing uitvoeren bij Casablanca en 't daarachter liggende rijke achterland van Schauja bezetten. In 1909 sprak Fr. toch in een verdrag met Duitschl. nogmaals de integriteit van 't Sherifenrijk uit, maar dit belette 't niet in 1911 Fez te bezetten. Toen verscheen de ,,Panther'' voor Agadir, zoo de wereld toonende dat 't D. ernst was met de verdediging van zijn rechten. Mag men Dr. Stichel gelooven, dan zou 't toen reeds zeker tot een oorlog gekomen zijn, indien Fr. erop had durven vertrouwen, dat Engeland zijn troepen naar Vlaanderen wilde doen oversteken om ze tegen D. aan te voeren.

Om nu toch in de gewenschte richting door te ijveren, moest Fr. 't op een nieuwe conferentie aansturen, waarin de Duitsch-Fransche-Marakko-Kongo regeling eigenlijk tot doel had D. te doen afzien van zijn verzet tegen een Fr. protectoraat over Marokko. Fr. offerde hiervoor een stuk van zijn Kongogebied. 't Beginsel der open deur werd behouden, de afgesloten overeenkomsten bleven van kracht, de consulaire uitspraak bleef bestaan.

Fr. kon nu Marokko geheel gaan beheerschen, maar 't bleef zich ook richten tegen de rechten, die D. nog had weten te bedingen. De in 1912 ingevoerde protectoraatsmaatregelen gingen tegen die rechten en de D. belangen in. Tariefschikkinen, politieke vervolgingen, bemoeilijkten 't leven der D. in Marokko. Fr. lokte de D. regeering tot tegenmaatregelen uit. Deze bleef echter beproeven door gemeenschappelijk overleg tot een oplossing te komen, maar de toenmalige onderstaatsecretaris Zimmerman, wees, kort voor 't uitbreken van den oorlog, in den Rijksdag toch in 't openbaar op 't verbreken van 't verdrag door Fr., waarbij hij duidelijk te kennen gaf dat van een prijsgeven der D. rechten geen sprake kon zijn.

De oorlog kwam.

Wij zullen de uitlatingen van den schr. in den zakelijken vorm brengen. Fr. liet de keizerlijken zaakgelastigde, na een overval op diens gezantschapsgebouw, met zijn medewerkers uit de internationaal verklaarde stad Tanger naar een Fr. oorlogsschip overbrengen en naar een Ital. haven vervoeren. Als minder bekend vertelt schr., dat generaal Lyautey, de resident-generaal van Marokko, een Elsasser is, die zijn Duitschen naam verbergt achter den nom de guerre, welke hij na een overwinning in Indochina aannam. Hij heeft den inlanders openlijk samenrotting tegen de D. gepredikt. Fr. spreekt over Marokko als van zijn jongste en mooiste kolonie, 't denkt niet meer aan D. rechten.

Wordt thans de vordering ,,Marokko Duitsch'' weer aangeheven, dan moet de Marokkovraag wel volgens de nieuwe verhoudingen gesteld worden, zoodat 't aanknoopingspunt niet gezocht moet worden bij 't gebeurde vóór den oorlog, maar voor D. is genoegdoening te verlangen voor 't beleedigde rijk en de aangedane smaad.

Had D. in de tien jaren, die den oorlog voorafgingen, op zijn rechten in Marokko onvoorwaardelijk blijven staan, dan zou er nu een Duitsch Marokko zijn. Ook zou Marokko gewonnen zijn, indien D. in 1911 de strijd erom had willen aanbinden met Fr. en Eng., misschien was een bedreiging daarmede zelfs al voldoende geweest. De vredeszin van den keizer heeft 't conflict toen vermeden, velen ten spijt, die behalve de kwestie zelf er ook een prestige verlies in zagen. In Fr. zelf werd ,,Guillaume le pacifiste'' destijds genoemd, maar men bleef in de oude lijn voortgaan, Marokko is ten slotte een der oorlogsoorzaken geworden. Is 't dan niet logisch dit ook bij de afdoening in herinnering te brengen?

De vraag wordt echter ingewikkeld omdat Spanje en Eng. ook belangen in Marokko hebben en van hun rechten zeker geen afstand wenschen te doen. Van Spanje is dit natuurlijk niet te verwachten. Eng. is ook in 't geheel niet gesticht over de neiging van Fr. om anderen buiten 't protectoraat te sluiten. Artikelen in de ,,Manchester Guardian'', de ,,Near East'', de ,,African World'' hebben hier tegen stelling genomen, en de kortgeleden opgerichte ,,Britsh Merchant's Morocco Association'' is ondubbelzinnig tegen 't Fr. monopolie gericht. 't Is daarom volstrekt niet zeker dat Marokko onvoorwaardelijk aan Fr. zal worden toegedacht, zelfs wanneer de Entente de vredesvoorwaarden mocht kunnen opmaken, al zal dan aan D. wel geen deel worden toegedacht. In 't tegeovergestelde geval, wanneer de Centralen hun stempel op de vredesbepalingen kunnen drukken, zal echter zeker D. de post Marokko op de afrekening moeten brengen. Dit is ook noodig als zekerheidsstelling voor de rechten der D. in dat deel van Afrika, en uit een strategisch oogpunt.

Hierbij is op de eerste plaats te rekenen op steunpunten voor de vloot, en Marokko ligt zoo dat van daar uit de handelswegen over zee langs de Afrikaansche kusten loopen, en zelfs die naar Indië beheerscht kunnen worden, evenals de verkeerswegen van de Middellandsche zee met de buitenwereld.

Door de deelneming van een half millioen donkerkleurige strijders aan den oorlog in Fr., wier aantal men er tot 2 millioen denkt uit te breiden, is op een andere wijze een waarschuwing uit gesproken tegen 't verwaarloozen van de D. belangen in N. Afrika

De economische belangen gaan hand aan hand met de militaire. Marokko kan vele producten voor den D markt leveren.

Naar aanleiding van deze beschouwingen van Dr. Stichel herhalen wij onze vroeger reeds gemaakte opmerking, dat in de vraagstukken, die buiten Europa spelen, de groote moeilijkheden liggen om tot de wereldvrede terug te keeren vóórdat een der partijen zich overwonnen moet erkennen. Wie moet de Bagdadspoor en de daaraan verbonden politiek beheerschen, moet de vorst van Hedscha's blijven of heengaan, moet de kedive van Egypte weer abdiqueeren? Moet D. weer in bezit komen van alle verloren koloniën? Moet Italië of Turkije meester zijn in Tripolis? En wie moet de verhoudingen regelen?

Uitbreiding van de scheepsruimte in Japan.

Terwijl in een groot deel van de wereld de scheepsruimte door de beperking van de vaartvrijheid nutte-

loos gebonden ligt, weet Japan zijn tonnenmaat blijkbaar nog maar steeds uit te breiden en vindt 't nieuwe wegen voor zijn handelsvloot.

De „Toyo Kisen Kaisha" heeft besloten een nieuwe lijn te openen van Kobe naar Calcutta via Honkong en Singapore, die 2 maal per maand afvaart. De dienst zou reeds in October begonnen zijn. Tot nu toe onderhield alleen de „Nuppon Yusen Kaisha" een dienst langs deze route. Deze st. v. m. zullen voortaan in concurrentie werken.

Eenige Japansche suikerfabrikanten hebben verder besloten zelf stoomschepen aan te koopen voor de verzending van hun verwerkte suiker, in verband met 't onvoldoende der beschikbare scheepsruimte en met de hooge vrachten.

Jerusalem.

Wat te verwachten was, is geschied. Generaal Allenby heeft den 8en van Bethlehem en Jericho uit een omvattende beweging uitgevoerd. De heilige stad heeft zich, afgesloten als zij was, toen overgegeven.

Britsche ambtenaren zullen te zamen met den Br. gouverneur en gesteund door Br., Fransche, Italiaansche en Indische bewakingstroepen, voor de veiligheid der heilige plaatsen waken.

Ook bij de vermeestering van de stad werd alles gedaan wat mogelijk was om schending en schade te voorkomen, dit heeft de in bezitneming nog eenigszins vertraagd.

't Zullen wel heel bijzondere emotiën zijn, die de moderne kruisvaarders bezielen, nu zij 't heilige land andermaal aan de Turken ontnomen hebben, emotiën, welke nog een eigenaardig karakter hebben nu de Mohamedaansche troepen uit Br. Indië aan de vermeestering hebben deelgenomen. Christmas vieren als veroveraar van de door Christus gewijde plekken, zou dit geen vredesstemming kunnen doen ontstaan, bij 't aanheffen van 't lied van vrede op aarde?

Verkorte verbinding.

Volgens de mededeelingen van 't Kon. Ned. Aardr. Gen. is de Federated Malay States Railway tot de grens van Siam doorgetrokken, waar aansluiting verkregen is aan 't Siameesche spoorwegnet. Zoo is een directe verbinding tot stand gebracht tusschen de Straits Settlements en Bangkok. Tot nu toe nam de reis over zee 3 à 4 dg. in beslag, deze wordt nu belangrijk bekort.

Dit kan ook Penang zeer ten goede komen. 't Verkeer van daar naar Bangkok ging tot nu toe om 't schiereiland via Singapore. De regeering der F. M. States is voornemens te Prai, op 't vasteland tegenover Penang gelegen, werven voor schepen met grooten diepgang aan te leggen. De Europ. mails zullen, in plaats van over Singapore, rechtstreeks over Penang gaande 5 dagen winnen. Men hoopt in April 1918 een wekelijksche expres in beide richtingen Penang—Bangkok te doen loopen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

In- en Uitvoer.

In het Nr. van 5 Dec. een beschouwing van H., waarin de schr. mededeelt dat sedert het nijpend gebrek aan looistoffen tengevolge van den oorlog, de vraag naar dividivi (zie voor bijzonderheden de Encyclopaedie van West-Indië) meer en meer is toegenomen en dat zulks de aanleiding werd der oprichting van de Curaçaosche Looi- en Kleurstoffen-Maatschappij, welke zich speciaal zal bezighouden met het verwerken van dividivi tot extract. Schr. verwacht van dit bedrijf, dat het veel zal bijdragen tot den bloei van Curaçao.

Verder bevat dit Nr. weder een artikel, thans van „een medewerker te Buitenzorg" over de handelsbetrekkingen van Java met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika in 1916.

Junghuhn-Natuurmonument.

Namens de hierna genoemde commissie van het Junghuhn-Natuurmonument is de volgende circulaire verspreid:

Het z.g. Junghuhn-monument was jaren geleden eene eenvoudige obelisk, staande te midden der Gouvernements Kinatuinen te Lembang.

Ten einde er eenige verfraaiing aan te geven, werd dit door den heer H. van Kol, destijds ingenieur te Bandoeng, thans lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, met eenige kleine pilaren omgeven en deze onderling met kettingen verbonden en door den heer P. van Leersum met tjemara's beplant en onderhouden, zoodat het tenminste eenigszins een behoorlijk aanzien had.

Sedert de kinatuinen te Lembang werden afgerooid en dit etablissement werd verlaten, ging het onderhoud in andere handen over en wijl de fondsen hiervoor toen toegezegd, zeer gering waren, kon er weinig of zoo goed als niets aan worden gedaan, zoodat het z.g. monument thans in een meer dan treurigen toestand verkeert.

Voor een zoo groot Natuuronderzoeker, zeer grondlegger der Kina-kultuur op Java, is een dergelijke toestand onwaardig en de heer S. H. Koorders, oprichter der Nederlandsch-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming (voor het behoud van natuurmonumenten), besloot hierin verandering te brengen.

Op zijn initiatief werd een commissie samengesteld, bestaande uit de heeren Jhr. L. de Stuers, Resident der Preanger-Regentschappen, als voorzitter, P. Holten als secretaris en als leden de heeren S. H. Koorders, K. A. R. Bosscha en P. van Leersum.

Het zal wel overbodig zijn hier de groote verdiensten op te sommen van den „Javaschen Humboldt", welken naam hij zich ten volle heeft waardig gemaakt, ook als de grondlegger der Kina-cultuur op Java en het was dan ook van de Nederlandsch-Indische Regeering goed gezien, bij zijn terugkomst op Java, in 1855, hem met die cultuur te belasten, als zijnde door zijne onderzoekingen het best bekend met de groeiplaatsen, analoog met de Zuid-Amerikaansche.

Het etablissement Lembang, zijn geliefd verblijf in de laatste jaren van zijn leven, werd in 1862 door hem daargesteld als proeftuin voor de kultuur van kina op open terrein en geringere hoogte. Junghuhn stierf daar den 24en April 1864 met het verlangen te Lembang aan den voet van den Goenoeng Poetri te worden begraven.

De bedoeling der commissie nu is om een hem meer waardig gedenkteeken op te richten in de plaats van den obelisk, die op instorten staat, en daarom heen een park aan te leggen ter grootte van ruim één bouw, waarin o.a. zooveel mogelijk alle soorten kina zullen worden geplant sedert Junghuhn's beheer in kultuur gebracht w. o. de door hem zoo voorgestane Pahudiana.

Voor dit plan is natuurlijk geen gering bedrag noodig, ook voor het onderhoud wanneer aan dit plan uitvoering kan worden gegeven.

De commissie hoopt dan ook geen vergeefsch beroep te doen op alle Directies, Importeurs, Administrateurs en verdere belanghebbenden bij de Kina-kultuur, om een waardig monument tot stand te kunnen brengen, een eereschuld aan de nagedachtenis van een man van zeldzaam groote verdiensten en van den grondlegger der Kina-cultuur.

Het terrein werd door den Resident der Preanger-Regentschappen bij besluit van 16 Juni 1917 op voorstel van het bestuur der Ned.-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming, voorloopig tot Natuurmonument verklaard, in afwachting van de door de Regeering ter zake te nemen beschikking, in verband met Staatsblad 1916 No. 278.

Ten slotte het verzoek de bijdragen te storten bij het Agentschap der Nederlandsch-Indische Handelsbank te Bandoeng, wat Indië betreft en wat Holland aangaat bij het hoofdkantoor dier instelling te Amsterdam.

Papierfabricage en fabrieksnijverheid in Ned.-Indië.

Als mededeeling No. 2 van de Commissie tot ontwikkeling van de fabrieksnijverheid in Ned.-Indië, verscheen ter Landsdrukkerij te Batavia een geschrift over de „Fabricage van papier en aanverwante halfstoffen in Ned.-Indië", samengesteld door Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys, gedelegeerd lid van genoemde commissie.

Het door den heer v. R. V. blijkbaar met degelijke kennis van zaken behandelde onderwerp is niet nieuw; integendeel er bestaat een uitgebreide literatuur over de kansen van een papier-industrie in Indië. De opgave van den schr. aan het eind zijner brochure is dan ook verre van compleet. Zoo maakt hij o.a. geen melding van een geschrift van 1876, gedrukt op papier van bamboe vervaardigd (Arnhem, P. Gouda Quint), getiteld „Bamboe en ampas als grondstoffen voor papierbereiding", welk geschrift ook thans nog, naar het wil voorkomen, volle aandacht verdient.

Van de hand van Jhr. van Reigersberg Versluys verscheen tevens een studie over de fabrieksnijverheid in Nederlandsch-Indië. Praeadvies, uitgebracht voor de Vereeniging voor Studie van Koloniaal Maatschappelijke Vraagstukken (Batavia, Ruygrok en Co., Aug. 1917).

Ons Land.

Het Nr. van 29 Nov. van dit veertiendaagsch tijdschrift vestigt de aandacht op een artikel van den heer

B. Boekhoudt, gep. districts-commissaris in de West, waarin deze de wenschelijkheid betoogt van een verkoop onzer West-Indische bezittingen. Naar aanleiding van dat artikel bevatte de Prov. Gron. Cour. een ironische beschouwing ,,Een ruim perspectief'', welke eveneens in ,,Ons Land'' is overgenomen. De redactie zal nader hierop terug komen.

Volkenkundige Opstellen.

Aldus de titel eener nieuwe reeks publicatiën van het Koloniaal Instituut (De ondertitel luidt: Mededeeling No. IX. Afdeeling Volkenkunde No. 3).

Deze eerste bundel bevat eene geïllustreerde studie van Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan over schedels van Tanimbar, met velerlei andere interessante mededeelingen over de bevolking dezer eilanden.

Voorts een beschouwing (eveneens geïllustreerd) over ornamentkunst van Seram, door den heer H. F. E. Visser.

De Ingenieur.

No. 49 van dit weekblad bevat een korte beschouwing van Ir. R. A. van Sandick, naar aanleiding der instelling van een ,,Dienst voor waterkracht en electriciteit in Ned.-Indië'', behoorende tot het Departement der Gouvernementsbedrijven (Javasche Courant van 17 Aug. 1917, No. 66). Schr. hoopt, dat voor dezen tak van dienst de jonge Nederlandsche ingenieurs niet achter gesteld zullen worden bij buitenlandsche, speciaal Zwitsersche, die blijkens een advertentie in de ,,Schweizerische Bauzeitung'' van 24 Nov. j.l. worden aangemoedigd om in Ned.-Indischen Staatsdienst te treden.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 49: De Suikerhandel op Java, de crisis van 1917 en mogelijke maatregelen om herhaling te voorkomen, voordracht door Th. G. H. Stibbe. — Koloniale volkenkunde. — Junghuhn. — Natuurmonument. — Voorloopige taxatie van den Amerikaanschen beetwortelsuikeroogst van 1917-18. — De begrooting van Ned.-Indië voor 1918. — De overzeesche handel en de oorlog. — Cultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Nederlandsche Zendingsbode.

In het Nr. van 1 Dec. het vervolg van het overzicht der verschillende zendingscorporaties; thans o.m. opgaven betreffende Nederlandsch West-Indië.

Maandbericht Nederlandsch Zendelinggenootschap.

In het Dec.-Nr. de mededeeling, dat met ingang van 1 Jan. 1918 het maandblad wordt samengesmolten met de Berichten der Utrechtsche Zendingsvereeniging (Hoofdaanleiding: papiernood en stijging van drukkosten). — Verder eenige gegevens over het zendingswerk in 1916, waaruit het volgende: In het geheel telde het Nederl. Zendel. Genootschap (arbeidsveld: Oost-Java, Deli, Minahassa, Bolaäng-Mongondow, Posso) in 1916 25 ressorten; 18 zendelingen; 187 inlandsche voorgangers en helpers; 240 gemeenten; 23462 gemeente leden; 540 aangenomenen; 1560 gedoopten. Het aantal kerkgangers bedroeg 's Zondags te zamen 14660; het aantal scholen 162; dat der ingeschreven leerlingen 11208.

West-Indië.

No. 3 van den 2en jaarg. (Sept. 1917) van het driemaandelijksche tijdschrift voor Suriname en Curaçao ,,West-Indië'' opent met een beschouwing van J. J. Leys over den toestand van den landbouw in de kolonie Suriname. — J. R. C. Gonggrijp schrijft een artikel over cocosaanplantingen en Dr. G. Stahel over proeven met impregneeren van hoedenstroo. — Overigens korte stukjes over allerlei onderwerpen.

De Indische Gids.

Inhoud van de Dec. afl. Het burgerlijk bewijsrecht, in het bijzonder in zake grondenrecht, door Mr. H. A. Idema, landraadvoorzitter te Sampang. — De landbouw- en diergeneeskundige hoogescholen, door Dr. A. H. Berkhout. — De wederwaardigheden van Hendrik Zwaardecroon in Indië na zijn aftreden als Gouverneur-Generaal, 7 Aug. 1725 tot 12 Augustus 1728, door A. K. A. Gijsberti Hodenpijl. — Varia: Regentenbond. — Tramplannen in Zuid-Celebes. Enz. — Maandelijksche revue van brochures enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie (Djambi aardolie maatschappij. — Gouvernements rubbercultuur. Enz.) — Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M.

Over de verwanten van de Indonesiërs.

Over dit onderwerp handelt de rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het hoogleeraarsambt aan de Universiteit van Amsterdam op Maandag 3 Dec. j.l., door J. C. van Eerde (in druk verschenen bij J. H. de Bussy te Amsterdam).

De dagbladen gaven reeds min of meer uitvoerige overzichten van deze rede, terwijl ook de Ind. Mercuur van 7 dezer de hoofdzaken van het door Prof. van Eerde gesprokene weergeeft.

De militaire dienstplicht in Ned.-Indië.

Bij Gebr. van Cleef te 's-Hage verscheen een brochure over een zeer actueel onderwerp. Ze is getiteld: Het nieuwe artikel 113 Regeeringsreglement en het Koninklijk besluit tot regeling van den militairen dienstplicht voor Europeanen in Nederlandsch-Indië. Met toelichtingen, door H. Bakker, Luit.-Kol. v. d. Gen. Staf N.-I. L.

Oude Nederlandsche zeevaarders gehuldigd.

In het vorige jaar verscheen te New-York bij de ,,Century Co.'' een boekwerk van ruim 300 blz. met een groot aantal illustraties, getiteld: ,,The golden book of the Dutch navigators''. De schrijver, Hendrik Willem van Loon, auteur van ,,The fall of the Dutch Republic'' etc., geeft in zijn jongste werk aan de hand van de oude gedrukte reisjournalen een overzicht van hetgeen zeevaarders en ontdekkingsreizigers als Jan Huygen van Linschoten, Willem Barents, Olivier van Noort, Schouten, Roggeveen e.a. hebben bijgedragen tot den roem van Nederland.

Indië. Geïllustreerd weekblad.

In het mooi geïllustreerde Nr. 36 o.a. de volgende opstellen: De Minangkabauers (vervolg). — Het Indisch studenten-congres te Leiden 23-24 November 1917. — Grootsch werk in tijden van druk, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis (handelt over wetenschappelijk onderzoek in den Indischen Archipel). — Naar 't meer van Tjangkoeang (wordt vervolgd).

Rechtsbedeeling in Ned.-Indië.

Ter landsdrukkerij te Batavia is verschenen de statistiek der rechtsbedeeling in Nederlandsch-Indië over het jaar 1912.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Nederl.-Indië van een ambtenaar, bekend met de behandeling van dienstplicht-aangelegenheden.

Ten behoeve van het Departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië zal worden uitgezonden een ambtenaar, die reeds als Nederlandsch Rijks-, provinciaal of gemeenteambtenaar met de zelfstandige behandeling van militiezaken belast is geweest.

De bezoldiging bedraagt ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, met vijf driejaarlijksche verhoogingen elk van ƒ 50 (vijftig gulden) 's maands, opklimmende tot eene hoogste maandelijksche bezoldiging van ƒ 500 (vijfhonderd gulden).

Naar gelang van de verkregen ervaring kunnen reeds dadelijk eene of meer verhoogingen worden toegekend.

Vereischt wordt het diploma van candidaat-gemeentesecretaris.

Rijks- en gemeentedienst telt mede voor pensioen.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening als reiziger der 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van ƒ 1250 (een duizend tweehonderd vijftig gulden);

c. voor gehuwden uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich zoo spoedig mogelijk bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de Afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

(Nederlandsche Staatscourant van 21 November 1917 No. 273).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 51. Donderdag 20 December 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Uitnoodiging.

LEZING MET LICHTBEELDEN van den Heer *H. K. A. Michelsen* uit Haarlem, op *Vrijdag 21 December 1917*, in het American-Hotel (ingang Marnixstraat) te *Amsterdam*. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **Een reis naar en verblijf in de Kolonie Curaçao.**

Persoverzicht.

Het *Alg. Hblad* van 7 dezer schrijft onder het hoofd:

Fabrieksnijverheid in Ned.-Indië.

„In de *N. Cour.* van Woensdagavond komt de heer H. v. Kol in een ingezonden schrijven op tegen de critiek, die door de heeren M. van Geuns en mr. J. W. Ramaer werd geoefend op zijn rapport over de Japansche groot-industrie, in verband met de ontwikkeling der fabrieksnijverheid in Ned.-Indië. Wij ontleenen aan dat schrijven het volgende:

„De feiten der laatste jaren stelden mij spoediger in 't gelijk dan ik had kunnen verwachten. De industrialiseering van Java is bereids in vollen gang. „De Indische Mercuur" der laatste weken gaf berichten over het aanvatten en voorbereiden van vele nieuwe industrieën. Ik noem slechts azijnzuur- en oliefabrieken; carton- en zeepfabricage; vernis-, inkt- en azijnfabrieken; het maken van vuurvaste steenen, van geperst hout voor kisten, enz., enz. Met betrekking tot de glasindustrie en de ruw-ijzerfabricage wordt door de regeering een onderzoek ingesteld; een commissie bestudeert de productie van kalkstikstof en het verkrijgen van staal uit magneetijzerzand. Ook werd de ingenieur Koomans naar Japan gezonden voor de bestudeering van de in dat land toegepaste werkwijze voor de vervaardiging van cokes voor metallurgische doeleinden. Als zuiver inlandsche industrieën zijn de pannenfabricage, de aardewerk-industrie en de theebereiding in opkomst, en de inlandsche beweging zal in die richting wel verder drijven.

„Ook hier gaan mijn critici voort, tegen beter weten in, mijn streven in een valsch daglicht te stellen. Mijn einddoel is een inlandsche groot-industrie gedreven door en voor de inlanders, doch nooit en nergens heb ik mij verzet tegen de bevordering van Europeesche industrieën, zoolang de hulp van vreemdelingen nog onvermijdelijk is. Hetzelfde standpunt heb ik sedert jaren tegenover de Europeesche suikerindustrie ingenomen, waarvan ik alleen de misbruiken (grondhuurpremie desahoofden,, voorschotten, looncontracten, dag- en nachtregeling, eenzijdige bevoorrechting, onbillijke heerediensten bij rietlanden, enz., enz.) wilde wegnemen. En ook hier — de jaarlijksche pleidooien van den heer Ramaer ten spijt, ten deele zelfs ten gevolge van deze — zal het pleit eerlang gewonnen worden, dank zij het toenemende streven van recht voor den inlander en het werken der zoo gesmade voorstanders van de „ethische politiek"!"

De heer Van Kol zegt hierin, zich nooit te hebben verzet tegen de bevordering van Europeesche industrieën, zoolang de hulp van vreemdelingen nog onvermijdelijk is. Inderdaad schrijft hij in zijn rapport:

„Naast de staatsbedrijven zijn zeer goed privaatondernemingen mogelijk, die de Regeering dan, hetzij door voorschotten, subsidiën, hetzij door rentegarantie of het nemen van aandeelen kan steunen, waarbij bepaalde voorwaarden moeten worden gesteld. Zelfs zoolang geen Inlanders geschikt zijn geworden om als leiders op te treden, nemen zij toch aan die bedrijven deel met hun werkkracht, bij het leveren der grondstoffen, het vervoer der producten en ligt het dus onder zekere voorwaarden in de lijn der economische ontwikkeling om ook die Europeesche bedrijven voorloopig aan te moedigen."

Hieruit blijkt echter wel, dat het toelaten dier Europeesche bedrijven door den schrijver slechts als een „pis-aller" wordt aanvaard, terwijl het staatsbedrijf voor hem het alleen-zaligmakende is. Zijn beroep op het Japansche voorbeeld, om voor zijn denkbeelden ingang te doen vinden, deugt niet, gelijk dr. E. A. Heber in het Juli-nummer van het *Weltwirtschaftliches Archiv* (zie Nov. afl. van de *Indische Gids*) aantoont.

Ook wij zijn voorstanders van de industrieele ontwikkeling van Indië, doch zien wat de groot-industrie betreft, in Europeesch kapitaal en energie de baanbrekers van een bedrijf, waaruit en waarnaast in verband met te scheppen gelegenheden voor opleiding ook een inlandsch groot-bedrijf tot ontwikkeling zal kunnen komen.

Baanbrekers echter trekt men niet, noch houdt men ze door eene houding van voorloopig dulden, die straks wellicht plaats zou maken voor een „ôte-toi de là que je m'y mette."

Dat er naast een groot bedrijf nog veel te doen valt om de inlandsche nijverheid tot ontwikkeling te brengen, hebben ook wij herhaaldelijk aangetoond, terwijl wij de vorderingen op dat gebied door regeeringsleiding en steun gemaakt, ten zeerste toejuichen.

Maar tevens hebben wij, op grond van eene uitlating in de Indische pers, er op gewezen, dat men om het gewicht der bevordering van de fabrieksnijverheid in Indië niet vergete, dat er ten aanzien van de hoofdbron van bestaan van de bevolking van Indië, voor den landbouw, nog zooveel geschieden kan, om het productie-vermogen op te voeren en te verbeteren."

Aldus besluit het *Alg. Hbld.*

* * *

Onder het opschrift:

Geen klein Gedoe.

schrijft de heer H. van Kol in *„De Indische Mercuur”* van 30 November j.l. o.m.:

„Deze tijden van geweldig gebeuren schijnen voor de beide trouwe lofredenaars der Indische suikerfabrikanten, de heeren van Geuns en Ramaer, geen aanleiding te zijn om hun campagne tegen mijn Rapport over de Japansche groot-industrie te staken. Mijnerzijds zal ik daarop niet ingaan, vooral niet, daar hun aanvallen steeds meer mijn *persoon* gelden dan wel de gewichtige *zaak* waar het om gaat: het overbevolkte Java te redden voor toenemende ellende door onvoldoende productie-middelen.

Van de leemten in mijn werk was ik dus beter dan iemand overtuigd. Doch de vele bouwstoffen die ik had verzameld, de talrijke gegevens door mij geput uit bronnen alléén in Japan te bereiken en ten deele zelfs in de Japansche taal geschreven; de mondelinge mededeelingen van Japansche staatslieden en economisten, — wilde ik niet doen verloren gaan door ze te onthouden aan hen, die deze studiën op Java moeten voortzetten. Het *„Centraal Bureau voor de Inlandsche Industrie”*, dat er zal komen, ja reeds in wording is, [1]) dank zij het werken van Directeur Lovink, zal dan deze steentjes kunnen gebruiken om daarmede verder voort te bouwen. Uit brieven en gevraagde inlichtingen is mij inmiddels gebleken, dat daarvan reeds een nuttig gebruik is gemaakt.

De feiten der laatste jaren stelden mij spoediger in het gelijk dan ik had kunnen verwachten. *De industrialiseering van Java is bereids in vollen gang.* Ik noem slechts azijnzuur- en oliefabrieken; cartonen zeepfabricage; vernis-, inkt- en azijnfabrieken; het maken van vuurvaste steenen, van geperst hout voor kisten, enz., enz. Met betrekking tot de glasindustrie wordt door de Regeering een onderzoek ingesteld; een commissie bestudeert de productie van kalkstikstof en het verkrijgen van staal uit magneetijzerzand. Ook werd de Ingenieur Koomans naar Japan gezonden voor de bestudeering van de in dat land toegepaste werkwijze voor de vervaardiging van cokes voor metallurgische doeleinden. Als zuiver Inlandsche industrieën zijn de pannenfabricage, de aarde-werk-industrie en de theebereiding in opkomst; de leerlooierij en touwslagerij zullen eerlang volgen en de Inlandsche beweging zal in die richting wel verder drijven. [2])

„De fabriek in Indië zelve”, schrijft de *Java-Bode* van 17 Aug. 1917, „is reeds in aantocht en de volledige intocht wacht slechts op een krachtige doelmatige bevordering. Men verwacht terecht van een zich uitbreidende grootnijverheid hier te lande een *verhooging van het levenspeil* der bevolking en van nieuwe perspectieven, in de eerste plaats voor Java, dat binnen afzienbaren tijd niet meer voldoende door den landbouw alleen kan worden onderhouden. Maar ook de economische zelfstandigheid van Indië zal er zijde bij spinnen.”

Hoe dat kan geschieden, wordt in hst. VI van deel I (blz. 245 t/m 286) beschreven. Daar kan men vinden welke maatregelen moeten worden genomen, welke gevaren vermeden, hoe voor het lot der arbeiders moet worden gewaakt, wat voor de opleiding der inlandsche bedrijfsleiders moet worden gedaan. Verder wordt daar gewezen op de noodzakelijkheid van het zoeken van geschikte technische adviseurs, het verstrekken van technische en commercieële voorlichting en het verleenen van financieëlen steun aan Inlandsche ondernemingen. Ook het oprichten van proefstations en proeffabriekjes, van industrieële laboratoria, het inrichten van modelfabrieken door het Gouvernement en de verspreiding van kennis op industrieël gebied onder de Inlanders, wordt daar verdedigd en toegelicht.

Aan een eerlijke bespreking daarvan zijn tijd en krachten te wijden, is nuttiger werk en beter dienen van de belangen der gemeenschap, dan zijn tijd te verspillen aan kleingeestig gekibbel en persoonlijke hatelijkheden, vooral nu bij deze kwestie gemoeid zijn zulke groote, ja levensbelangen voor millioenen Inlanders.”

* * *

In *Het Vaderland* lezen wij over de

Boepati Montjonegoro.

„Te Solo was onlangs een samenkomst door den Regentenbond uitgeschreven en de gouvernementsregenten uit verschillende streken van Java, te Solo bijeengekomen, maakten van de gelegenheid gebruik bij den opvolger der Soenans van het aloude rijk van Mataram hun opwachting te maken.

De Soenan begroette de regenten met een „boepati montjonegoro”, daarmede den tijd van het rijk van Mataram in herinnering brengende. De „montjonegoro” waren de buiten-gebieden, welke met de „Stad” (negoro) en de Ommelanden (negoro agoeng) het rijk uitmaakten. Zij gingen voor een deel in 1755, voor het overige na den Java-oorlog in 1830 voor het rijk verloren en sedert laatstgenoemd jaar is Solo vrijwel tot de huidige grenzen teruggebracht.

Er doen zich in zake deze wijze van begroeten door den Soenan verschillende vragen voor. Welke bedoeling heeft daarbij voorgezeten? Heeft de Soenan bij zijne begroeting te kennen willen geven, dat de regenten, als besturende de vroeger aan Solo ontnomen montjonegoro, nog steeds zijne dienaren waren?

Het *Soer Hbld.* meent, dat hier niet te denken valt aan eene demonstratieve uiting, de correcte houding door den Soenan zou hiertoe niet het recht geven. De begroeting zou dan ook slechts in geografischen, niet in staatkundigen zin mogen worden opgevat. Tevens echter herinnert het blad er aan, hoe in den laatsten tijd in de kringen der Solosche zelfbesturen de neiging zich openbaart, om zich meer aan de beweging in de Inlandsche wereld te laten gelegen liggen en daarvan zoo mogelijk de leiding te nemen.

Men weet voorts hoe steeds meer de leuzen en wenschen van die beweging geheel Java gaan omvatten en dat de meeste nieuwe stroomingen te Solo haar oorsprong vonden (de S. I. en de Boedi Oetomo). Daarom vragen wij: wat bracht den Regentenbond er toe te Solo te vergaderen? Of dit al meer geschiedde is ons niet bekend, doch zeker meenen we te weten, dat eene opwachting der regenten bij den Soenan nog niet voorkwam. En aangezien vele raden ajoe, echtgenooten der regenten, mede naar Solo waren opgekomen en ten hove verschenen, lijkt het vermoeden niet zoo dwaas, dat hier opzet in het spel is geweest. In dit licht beschouwd, krijgt de begroeting van den Soenan met „boepati montjonegoro” der gouvernements-regenten wel een eenigszins andere beteekenis, dunkt ons, dan het *Soer Hbl.* er aan zegt te hechten.

Zooveel is wel zeker, dat de regenten zeer onder den indruk van het bezoek huiswaarts zijn gekeerd. De Soenan is hun tegemoet getreden als de eerste onder gelijken. Doch vooral waren zij getroffen door de fijne omgangsvormen. Voor menigeen hunner kan het bezoek een les zijn, zoo verklaarde een regent, „om niet al te Westersch te doen en de goede Javaansche vormen overboord te werpen.”

Met deze opvatting kan men vrede hebben.

* * *

Onder haar *Boekbespreking* vermeldt de *N.R.Ct.:*

In *Volkenkundige Opstellen I*, uitgegeven door *Het Koloniaal Instituut*, schrijft de heer H. F. E. Visser over *Ornamentkunst van Serân*, en hij splitst zijne mededeelingen in a. wetenschappelijke en in kunstzinnige beschouwingen over „ethnographica”; b. fouten bij de behandeling van een bepaald ornamentgebied; c. ethnographische en geographische gegevens; d. algemeene karakteristiek der Seransche kunst.

Dat algemeen karakter wordt aldus omschreven: „De kunstuitingen van Seran, fel, rythmisch en toch sober, zijn veelal tot uiterste spanning opgevoerd; toch wordt hier en daar een bijna lyrische stemming bereikt, waarbij de grondtoon echter vlij-

---

[1]) Een Regeerings-Commissie maakt een studie van de glasindustrie; een technoloog werd uitgezonden voor de fabricage van ammoniak; en reeds werden proeven genomen voor de winning van bijproducten voor het cokesbedrijf. De Commissie voor de fabrieksnijverheid vraagt o.a. om proefovens voor het maken van aardewerk en porcelein; de heer Van Vuuren nam proeven met de fabricage van lucifers.

[2]) Reeds werd daarvoor op Java een Studie-Commissie benoemd uit de Vereenigingen „Sarekat Islam”, „Insulinde” en „Boedi Oetomo”.

mend en gespannen blijft, en van matheid geen sprake is.''

Voor Seran schijnt, volgens den schr. het gebruik van abstracte elementen voor de ornament-samenstelling vrijwel karakteristiek. Deze elementen bezitten reeds een fellen vorm en zijn vol latente energie. Slechts vormen, meent hij, die aan het doel — de hevige werking — beantwoorden, kan men gebruiken; zij moeten *onmiddellijke uiting der geestesgesteldheid* kunnen zijn. Eenvoudige vormen, zooals vlijmende haken, felle, vlamvormige figuren, strakke en hevig bewogen lijnen, schijnen aan dit doel te beantwoorden.

Op 14 platen is een groot aantal siermotieven afgebeeld, zooals zij aangebracht worden op hout, bamboe en boomschors door kunstenaars uit alle standen, want de kunst-beoefening is niet tot bepaalde families beperkt. Het verdient aanbeveling de uitingen van snij- en schilderkunst eerst te bestudeeren, omdat deze om technisch begrijpelijke redenen meer directe uiting zijn der geestesgesteldheid dan graveerwerk is. Het penseel zou zich eerder leenen tot wat de schrijver noemt de wedergave eener laatste vertrilling, dan dat de graveerende punt van de parang (het mes) daartoe in staat is.

Een uitsluitend wetenschappelijke beschouwing van ethnografica bevredigt den heer Visser niet; een dusdanige beschouwing en bestudeering belicht alle voortbrengselen, hetzij van meer ethnografisch belang, hetzij van belang ook voor de kunst, slechts van den wetenschappelijken kant. In verband hiermede plaatst hij boven zijn verhandeling een citaat van Just Havelaar, luidende aldus: ,,Een wetenschappelijk kunstkenner zonder aesthetische intuitie, zal een vrijwel waardeloos werker zijn; want daar hij 't wezen niet voelt der kunst, misduidt hij ook telkens haar documenteele waarde.''

Deze documenteele waarde der Seransche kunst leert de heer Visser ons hier kennen; allerlei schrijvers berichten steeds weer, dat de inlanders geen gevoel voor het schoone der natuur schijnen te bezitten; dit opstel bedoelt na te gaan of de inlander zijn extase voor het schoone in de natuur niet op andere wijze uit dan door woorden alleen.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Vakvereeniging en ras.

Hieraan wijdt Indiër in ,,de Indiër'' een artikel, waarin hij betoogt, dat een groot gevaar dreigt in de neiging om de vakvereenigingen te splitsen in vereenigingen naar ras, daar de Inlandsche beambten en employé's van verschillende takken van dienst dezelfde behoeften en wenschen hebben als de niet-Inlandsche.

Een scheiding te maken, waar deze nog niet bestaat, dan wel er een te behouden, waar ze steeds bestaan heeft, onderstelt de minderwaardigheid der Inlandsche werkers, en druischt in tegen de associatie-gedachte. Die scheiding doordenkend komt men tot den wensch om scheiding te maken tusschen de belangen van beide groepen werkers en zelfs tot een tegenstelling van belangen.

Willen de Europeanen de Inlanders niet in hun vereenigingen hebben, dan streven ze naar een monopolie. Ziende echter dat de Inlanders alle betrekkingen aanvaarden kunnen, waarvoor onderwijs en opleiding hun de bekwaamheid hebben gegeven, is het duidelijk, dat het monopolie een illusie zal blijken te zijn.

De Europeanen loopen dan alle kans zich in verschillende betrekkingen te zien verdringen door de Inlanders, die gaarne tegen een wat lager loon hun plaatsen zullen innemen, want al wordt er door velen beweerd, dat de Inlanders als werkkracht achterstaan bij de Europeanen, ,,de praktijk leert, dat een werkgever met plezier een Europeaan eruit zal zetten als hij van een Inlander tegen minder loon ongeveer hetzelfde werk denkt te kunnen krijgen.''

Toch levert de scheiding ook een gevaar voor de Inlanders; deze komen dan niet zoo gemakkelijk tot organisatie, zooals dat valt op te merken bij den suikerbond. Zal men echter dien bond ook kunnen blijven sluiten, wanneer de Inlander geschikt blijkt te zijn voor tuinemployé? Zal dit het geval zijn, zoo is er zeker niemand, die het den Inlander kwalijk zal nemen, als hij den Europeaan, die in zijn vereeniging niet van hem gediend is, er tracht uit te werken. Dan ontstaat vijandschap, waar juist innige samenwerking noodig was. Onder die versnippering van krachten, die tegenstelling en vijandschap zullen beide groepen van werknemers lijden en alleen de werkgever zal er wel bij varen door nu eens de eene groep, dan weer de andere te steunen ten koste van het andere ras.

Betrekkingen tusschen Sumatra's Westkust en Arabië inclusief Egypte.

Belangwekkend en belangrijk noemt de ,,Javabode'' het om eens na te gaan welke betrekkingen onderhouden worden tusschen de bewoners van Indië en Arabië met Egypte.

Door het voorschrift, dat elke Islamiet, zoo geen wettige oorzaak hem hierin verhindert, minstens éénmaal in zijn leven de heilige stad moet bezoeken, is door den stichter van den Islam een zeer innig verband gelegd tusschen Arabië en al de landen en volken, die zijn godsdienst hebben aangenomen.

Dat verband is voor Arabië winstgevend, daar jaarlijks duizenden pelgrims er eenige honderden guldens komen verteren. Voor de Regeerders van Islamitische volken heeft het menigmaal reden tot ernstige bezorgdheid gegeven, als bleek dat vanuit Arabië invloeden werkten, die niet bepaald bevorderlijk waren aan de goede harmonie tusschen bestuurders en bestuurden.

,,Algemeen bekend en telkens weer waarneembaar is bijv. het feit van de vereering, die de Islamieten in het algemeen koesteren voor den Radja Istamboel of Radja Roem, — den Sultan van Turkije — en hoe bij het ontstaan van woelige bewegingen bijna immer de naam van dezen vorst, of zijn oorlogsschepen, een rol spelen.''

Al zou men, oppervlakkig beschouwd, denken, dat er tusschen Arabië en Indië geen innig verkeer bestaan kan door gebrek aan kennis van het Arabisch bij de Inlanders, toch blijken er vrij innige betrekkingen aangeknoopt te zijn.

De bekende heer Knebel wees er eens op, dat vanuit de residentie Bantam een druk verkeer werd onderhouden met Arabië in groote prauwen en dat geschriften op deze wijze via de Zuidkust der Preanger over Java verspreid werden tot in de Vorstenlanden toe, buiten medeweten van het bestuur.

Ook de Westkust van Sumatra, het tooneel van de bekende padri-oorlogen, staat gestadig in verbinding met Arabië en Egypte, welk laatste land het intellectueel middelpunt van den orthodoxen Islam is. Niet enkel is de universiteit te Kaïro de plaats, waar studenten uit alle landen, waar de Islam beleden wordt, samenkomen, maar men legt er zich ook bepaaldelijk toe op de propaganda door middel van verhandelingen, brochures en tijdschriften, die hun weg o. a. vinden naar Sumatra's Westkust. Geregeld worden daar drukwerken aangevoerd tot een waarde van *f* 400 tot *f* 2500 's maands. (De totaal invoer bedroeg in 1906 circa *f* 10.000). Volgens de statistiek der douane worden in geen ander gewest, zelfs in Atjeh niet, dergelijke geschriften in noemenswaarde hoeveelheid ingevoerd.

Strijd.

In ,,De Indiër'' doet de heer Later een strijdkreet hooren, maar gelukkig om een strijd aan te binden van anderen aard dan dien, waaronder de geheele wereld nu reeds langer dan 3 jaren gebukt gaat, en die op menschonteerende wijze voortgaat zijn slachtoffers te maken in bijna alle deelen der z.g. oude wereld, en zoowel te land, op het water als in de lucht. Maar toch strijd, en tegen een vijand, die het, wat uithoudingsvermogen en doorzettende kracht betreft, nog winnen zal van de strijders in den volkerenkrijg, maar toch een edeler strijd, waarbij niet hij de dapperste held is, die een zoo groot mogelijk aantal medemenschen heeft weten te dooden op de geniepigste, verraderlijkste ma-

nier, doch waarin het doel is om zooveel menschenlevens als mogelijk is te behouden, te redden van den dood.

Reeds meerdere malen werd er èn in deze rubriek èn op andere plaatsen in dit blad op gewezen, dat er op het gebied van hygiëne en ziektebestrijding in Indië nog zoo ontzettend veel te doen is, dat de malaria haar slachtoffers telt bij honderden, en dat er meer aan deze ziekte sterven dan aan de pest.

Nu geldt het ,,te wapen" de tuberculose, die in den vorm van tering, longtering vooral, slachtoffers maakt in alle kringen van de maatschappij, maar die haar grijparmen het liefst uitslaat naar hen, die ondervoed en slecht gehuisvest zijn. ,,En hier in Indië", — en nu is het woord aan den heer L a t e r — ,,in dit mooie land van palmen en zonnelicht, van ruime landhuizen en villa's op heuveltop, hier wonen vele menschen die ondervoed zijn en hier hokken honderden en duizenden samen in ongezonde en muffe ruimten."

Reeds langen tijd heeft de tuberculose Indië bedreigd en wanneer de strijd er tegen niet met kracht aangebonden en doorgezet wordt, zal ze evenveel ellende brengen als in Europa, ,,waar de arbeidersbuurten vooral getuigen van de macht en de sloopende kracht van deze volksziekte, die een schrille aanklacht is tegen slechte toestanden en verdringing van de armen."

Als inspecteur van den geneeskundigen dienst in West-Java schreef wijlen Dr. v a n G o r k o m: ,,Zonder een radicalen omkeer in de methode van huizenbouw en huizenbewoning, voornamelijk door Inlanders en vreemde Oosterlingen, is een bevredigende eindoplossing van het vraagstuk der volksgezondheid ondenkbaar." En verder: ,,Het heele tuberculose-vraagstuk wordt in hooge mate door woningtoestanden beïnvloed, om niet te zeggen beheerscht."

In hetzelfde rapport wordt, wat de sterfte van M a n g a b e s a r in 1912 betreft, de longtuberculose genoemd na de malaria met een 5.6 pct. van de totale sterfte, d. w. z. dat er in dat jaar alleen reeds 35.2 per tienduizend bewoners aan tuberculose gestorven zijn.

Op een congres in Amsterdam 1915 het tuberculosevraagstuk in de tropen besprekende, deelde Dr. v a n L o g h e m mee, dat terwijl in het vierjarig tijdperk 1908 tot 1911 in Nederland ± 125 inwoners per honderdduizend aan longtuberculose stierven, de getallen voor Batavia, Semarang en Soerabaia achtereenvolgens 177, 200 en 237 waren.

Dr. v a n G o r k o m vond voor de tuberculosesterfte onder de Inlanders een cijfer van 409 per honderdduizend, d. i. driemaal zooveel als in Nederland.

,,Bij 160 lijkopeningen, hoofdzakelijk van Chineesche arbeiders in Deli, stelde Dr. v a n L o g h e m zelf in 10 pct. gevallen longtuberculose als doodsoorzaak vast."

Deze mededeelingen, door de waarnemingen van verschillende geneesheeren sedert bevestigd, hebben de oogen geopend. De ,,Javabode" wees erop, dat de ziekte in Europa niet alleen de arbeidzaamheid van den staat heeft noodig gemaakt, maar ook krachtige medewerking van particuliere zijde vereischt. Ook in Indië zal hulp van particulieren bij de bestrijding van wat reeds zulk een omvang heeft genomen, zeer welkom, ja noodzakelijk blijken.

Al zal de oorzaak van de ziekte onder de Europeanen nader verklaard moeten worden, daar zij, hoewel ze in den regel gezond wonen en niet arm zijn, toch aan de gevreesde ziekte lijden, toch mag zeker aangenomen worden, dat slechte woning en onvoldoende voeding de grootste bevorderaars zijn van de tuberculose.

In allen gevalle is het dringend noodig, dat het publiek van medische zijde ingelicht wordt en die inlichting laat alles te wenschen over. Menschen als v a n G o r k o m en T e r b u r g h ,,hebben hetgeen zij wisten, niet onder den ambtelijken sluier van geheimzinnigheid gelaten, maar zich gewend tot het publiek."

,,De fout van den geneeskundigen dienst is, dat ze zich in stilte hult en het publiek onwetend laat van wat er rondom gebeurt." Het is te hopen, dat de B. G. D. met die geheimzinnigheid zal breken, want de geneesheer zal zonder medewerking van de openbare colleges en van particuliere vereenigingen bitter weinig kunnen uitvoeren, ,,ondanks de hoogheid der deskundigheid en ondanks de minachting voor den leek", van wien het onder zijn leiding zal moeten komen.

Suriname.

Aan ,,Suriname" van 18 September ontleenen wij het volgende over i m m i g r a t i e:

,,In Demerara is ontvangen het advies van de Emigration Conference, onlangs te Londen gehouden, inzake de emigratie van arbeiders uit Indië.

In het kort komt het advies hierop neer:

Afschaffing van het contractsysteem.

Uitsluitend vrije immigratie met hulp voor kolonisatie. Op geen enkele wijze zal de immigrant tot dienst onder één huurder beperkt worden.

Een geschikte huurder zal door de immigratie-agent voor de eerste zes maanden voor hem uitgezocht worden, maar hij kan op zijn verlangen onder een anderen huurder worden overgeplaatst. Na afloop van deze zes maanden is de arbeider vrij om telkens van dienst te verwisselen als hij wenscht, evenwel met een maand opzegging.

Men zal hem echter er toe bewegen, vermoedelijk door de aanbieding van goedkoop land, om gedurende de eerste drie jaren zijn diensten te verleenen aan de landbouwnijverheid.

Na de drie jaren heeft hij aanspraak op een perceel land niet grooter dan 5 acres, dat onder de eenvoudigste en goedkoopste voorwaarden voor hem verkrijgbaar wordt gesteld.

Onder geen vorm is hij gebonden, behalve door de maandelijksche overeenkomsten met zijn werkgever.

Bij de verbreking daarvan geschiedt vervolging civielrechtelijk.

Er zal geen bepaalde verhouding van vrouwen zijn en ook geen bepaalde verhouding van ongehuwde mannen tot families, maar de emigratie van geheele families zal worden aangemoedigd en nietwerkende familieleden van immigranten zullen niet afgewezen worden op grond van physieke ongeschiktheid of leeftijd.

Minimumloonen zullen bepaald worden en elke 5 jaar herzien in overeenstemming met de kosten voor het levensonderhoud.

Gedurende het eerste jaar na aankomst zullen kinderen beneden 11 jaar vrije voeding ontvangen en kinderen onder de 5 jaar vrije melk, terwijl zwangere vrouwen en zoogende moeders vrije kost zal worden toebedeeld gedurende op zijn minst 6 maanden.

Alle huurders, die meer dan 20 arbeiders in dienst hebben, zullen verplicht zijn voor woningen te zorgen voor gehuwde paren, afgescheiden van de verblijven voor ongehuwde mannen.

Grond voor tuintjes zal afgestaan worden aan alle volwassen immigranten.

Voor geneeskundige verzorging zal op dezelfde wijze als thans moeten worden gezorgd.

Na 3 jaren heeft de immigrant recht op de helft van de retour-passage voor zich en zijn gezin, na 5 jaar op ¾ en na 7 jaar op de volle passage.

De Protector of Immigrants zal echter de bevoegdheid hebben, in gevallen dat hij het wenschelijk acht, volle retourpassage te verleenen, al is daarop nog geen aanspraak te maken.

Geen emigratie uit Indië zal toegestaan worden naar eenige kolonie, zoolang deze alle bestaande contracten niet vervallen verklaard heeft."

* * *

In hetzelfde blad het volgende over de l e v e n s m i d d e l e n:

,,In Demerara is algeheel uitvoerverbod van levensmiddelen afgekondigd en hebben wij geen kans — in de eerste tijden althans niet — iets van daaruit te betrekken. Dat de schrik velen bij het hooren van dit bericht om het hart geslagen is bij de ge-

dachte dat de ,,Prins der Nederlanden", die levensmiddelen uit Amerika moest aanvoeren, nog niet vertrokken is, is nogal begrijpelijk. Toch bestaat er gelukkig geen reden tot vrees, dat wij hongersnood zullen lijden.

Dank zij den rijstoogst, die vrij groot belooft te zijn en een groote hoeveelheid aardvruchten en maïs, die nu aan het rijpen is, zal er geen gebrek geleden worden, al zal het gemis aan brood, dat ontstaan zal, als niet binnen 3 weken bloem wordt aangevoerd, zich doen gevoelen.

Dat wil zeggen betrekkelijk, want het verbruik van brood is in de laatste dagen enorm afgenomen. En geen wonder; door den hoogen meelprijs is die van het brood dusdanig gestegen, dat brood thans als een artikel van weelde beschouwd wordt. Met het afnemen van het broodverbruik is daarentegen het gebruik van cassavebrood en aardvruchten toegenomen. Het zal dus een klein deel van de bevolking zijn, dat er onder lijden zal, als onverhoopt straks geen brood meer gebakken kan worden. Op dit oogenblik zijn er nog 1000 zakken bloem hier voorradig, wat voldoende is voor 3 weken.

Momenteel kost dit artikel *f* 50 per zak — geen wonder, dat een broodje, dat voor ± 3 cent in den handel wordt gebracht, niet voldoende is den honger van een kind te stillen."

* * *

Aan de ,,N. R. Ct." ontleenen wij het volgende over de bij de Tweede Kamer ingediende Surinaamsche begrooting voor 1918:

In zijn Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp tot vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Suriname voor 1918 deelt de Minister van Koloniën mede, dat de voorloopig vastgestelde begrooting de volgende eindcijfers bevat: uitgaven *f* 5.012.119; middelen *f* 3.129.979, uit leening te verkrijgen *f* 70.700, tekort *f* 1.811.440. Indien voor 1918 met den ongunstigen invloed der buitengewone tijdsomstandigheden geen rekening behoefde te worden gehouden, zou volgens berekening van den gouverneur het tekort bedragen *f* 1.311.440, of *f* 500.000 minder.

Het koloniaal bestuur wenscht de kolonie aan den invloed van de crisis zooveel mogelijk zelf het hoofd te doen bieden door in 1918 dezelfde buitengewone belastingen te doen heffen als voor dit doel reeds in 1917 zijn ingevoerd, en waarvan de opbrengst voor 1918 wordt geraamd op *f* 385.000.

In verband hiermede zal de Rijksbijdrage zijn te stellen op *f* 1.426.440.

De minister acht de cijfers van deze begrooting niet ongunstig.

Wat het plan-Idenburg betreft, heeft de gouverneur Staal, aan de grondgedachte ervan vasthoudende, de begrooting verdeeld in eene voor den gewonen en eén voor den buitengewonen dienst. Hij wenscht, dat de gewone dienst geheel door de kolonie wordt betaald en dat dus door 't Rijk slechts aan den buitengewonen dienst worde bijgedragen. Die buitengewone dienst zal, behalve de maatregelen voor de economische ontwikkeling, die niet of eerst over langen tijd productief zijn, ook bevatten de uitgaven, waarvoor hetzij door het Rijk, hetzij door de kolonie kan worden geleend. Men kan het plan dus in enkele woorden als volgt aangeven. Jaarlijks worde beoordeeld, wat op den buitengewonen dienst kan worden gebracht; hetgeen overblijft is de gewone dienst, welke geheel uit de gewone middelen moet worden bekostigd. Tot overbrenging van uitgaven van den gewonen naar den buitengewonen dienst kan in beginsel geen aanleiding bestaan; het einddoel is, dat op den buitengewonen dienst ten slotte alleen overblijven de uitgaven, welke uit leening worden bestreden en dat de andere thans daarop nog voorkomende en wellicht in de eerstkomende jaren daarop nog te brengen nieuwe uitgaven zoo spoedig mogelijk en naar gelang van haren aard óf verdwijnen óf naar den gewonen dienst overgaan. Op deze wijze zal dus de buitengewone dienst het beeld geven van hetgeen op geldelijk gebied door de kolonie wordt bereikt. Naar 's Ministers meening komen de voordeelen van het plan-Idenburg bij dit stelsel geheel tot hun recht en schijnt het hem toe, dat de practische moeilijkheden geheel zijn vermeden.

De gewone dienst zal moeten blijven sluiten; de middelen van den buitengewonen dienst zullen zoo spoedig mogelijk aan den dienst ten goede moeten komen en daarna zal de kolonie geleidelijk een steeds grooter wordend aandeel van den buitengewonen dienst moeten gaan bekostigen. Op de mogelijkheid daartoe is door den gouverneur de aandacht gevestigd door zijn mededeelingen, dat in het tijdvak voor den oorlog (1909—1913) de aanwas der middelen dien der uitgaven met gemiddeld *f* 24.000 per jaar overtroffen heeft en dat de raming voor 1918 voorzichtig is gesteld, ten einde overschrijdingen te kunnen ontgaan.

Met deze uitkomst voor oogen heeft de Minister gemeend, de voorloopig vastgestelde begrooting, behoudens eenige kleine wijzigingen — waarbij o. a. een der artikelen is teruggebracht tot de omschrijving en het bedrag, welke de gouverneur oorspronkelijk had voorgesteld, teneinde de mogelijkheid af te snijden, dat weder voor rekening der kolonie tijdschoten zouden worden gelost; en *f* 300 wordt uitgetrokken voor het Tweede Koloniaal Onderwijscongres — over te nemen.

* * *

Dank zij een door het bestuur der Groep Nederlandsche Antillen ingediend verzoek, zal de bekende Nederlandsche legerfilm ook in West-Indië, te beginnen met Suriname, vertoond worden.

(,,Amigoe di Curaçao".)

* * *

Naar de ,,Amigoe di Curaçao" schrijft, voldoet het nieuwe ontvangkantoor der draadloos telegrafische installatie op Curaçao zeer goed. Het heeft verbinding met Duitsche zoowel als met Fransche stations.

Dit bericht verlevendigt de hoop, dat ook Suriname eenlang zijn draadlooze installatie zal krijgen. Het is te hopen, dat de Staten-Generaal bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting zullen willen weten hoe het hiermede staat. Bedriegen wij ons niet, dan is deze aangelegenheid sedert lang bij het Departement van Koloniën in onderzoek.

WAT DE INLANDER ZEGT.

,,Indië Weerbaar." Nog steeds wordt in de Inlandsche bladen over actie vóór en tegen deze zaak druk geschreven. Aan het bestuur van de *Centrale Sarikat Islam* wordt zoowel door eigen landgenooten, als door vertegenwoordigers van andere rassen verweten, dat het tot het comité ,,*Indië Weerbaar*" is toegetreden, daar het hierdoor verraad aan de eigen landgenooten pleegde. De heer *Tjokroaminoto*, voorzitter van de *C. S. I.* heeft gemeend te dezen opzichte het standpunt van de *Centrale* te moeten verdedigen. In een druk bezochte vergadering van de afdeeling Batavia der *S. I.* heeft hij o.m. gezegd, dat:

1°. de leden der *S. I.* zich oprechte Mohamedanen gevoelen, vrije mannen en geen slaven zijn;

2°. dat de Javanen niet als ,,de overwonnenen" beschouwd moeten worden, daar z.i. Nederland thans over Ned.-Indië heerscht, omdat de Inlandsche Vorsten hun gezag aan het Nederlandsche hebben overgedragen, daarvoor dit dus in de plaats is gekomen;

3°. dat de Javanen zeer zeker de kinderen van het land zijn (de *boemi poetra*) die recht hebben op het bezit van hun grond *(Java)*. Nationaliteitsbesef en geloofsovertuiging schrijven z.i. voor, dat men zijn geboortegrond moet lief hebben, bewaken en verdedigen tegen elken buitenlandschen vijand;

4°. dat het doel van de S. I. is: den Inlanders het medezeggenschap in het bestuur van Ned.-Indië te doen krijgen, hetgeen trouwens ook véél van individueel gedrag van de Inlanders zelve zal afhangen;

5°. dat, zoo de Inlanders naar vrijheid verlangen,

zij zelve er aan indachtig moeten zijn, voor de weerbaarheid van hun land te zorgen;

6°. dat de tegenwoordige Inlanders afstammelingen zijn van een vrij volk, dat alles, wat aan dit begrip schade mocht kunnen doen, altijd verre gehouden heeft door streng en in alle oprechtheid naar den inheemschen godsdienst te handelen.

Dit zijn — zoo besloot de heer Tjokroaminoto — de redenen, die de *C. S. I.* gedreven hebben om zich bij „*Indië Weerbaar*" aan te sluiten. Hoe deze weerbaarheid tot stand zal komen is een kwestie van later zorg. *(Sinar Djawa).*

Journalistiek. Evengenoemd blad vernam, dat de bekende *Tjiptomangoen Koesoemo* „wegens onverwachte, particuliere redenen" uit de redactie van „*De Indiër*" zal treden. Men zegt, dat er een zekere wrijving bestond tusschen hem en den heer *Later.* Deze kwam meer op voor de belangen van de Chineeche kongsie, terwijl Tjipto die der Inlanders voorstond. Naar aanleiding hiervan zou Tjipto reeds twee malen zijn ontslag uit de redactie verzocht hebben. Nu schijnt dan eindelijk zijn vast besluit daartoe genomen.

De *Pantjaran Warta* vernam, dat *Mas Marco* weder een request om gratie aan de Regeering heeft ingediend.

Schoolvergaderingen. Laatstgenoemd blad deelt mede, dat in het begin van dit jaar door den Directeur van Onderwijs en Eeredienst besloten is, dat op de M.U.L.O., Europeesche lagere scholen, Hollandsch-Chineesch, Hollandsch-Inlandsche en speciale scholen, een proef genomen zal worden met het houden van geregelde vergaderingen der onderwijzers onderling met raadgevende stem. Aangezien het den Directeur voornoemd wenschelijk voorkwam, de uitkomsten van zulk een proefneming ook op de kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers, de Opleidingsscholen voor Inlandsche Ambtenaren en de Hoogere Kweekscholen voor Inlandsche Onderwijzers te leeren kennen, worden ook op die inrichtingen schoolvergaderingen ingevoerd, welke op dezelfde wijze worden ingericht als voor bovengenoemde scholen is vastgesteld.

Gemengd Huwelijk. Hetzelfde blad meldt, dat de Inlandsche arts, *Soetomo*, van Blora naar Batoedjajar is overgeplaatst en vóór diens vertrek op Mohamedaansche wijze in het huwelijk is getreden met een verpleegster van het zendingshospitaal, zuster de Graaf, een weduwe, die nog niet lang geleden uit Holland was gekomen.

Minvermogende Bedevaartgangers. Nu reeds (den 8n van de Javaansche maand Besar) — alzoo meergenoemd blad — beginnen stroomen van menschen ter bedevaart naar Demak te trekken, zoodat alle treinen in die richting overvol zijn van bedevaartgangers, hetgeen natuurlijk ook buitengewone verdiensten beteekent voor de Semarang-Joana Stoomtram Mij. niet alleen, maar ook voor de Semarang-Cheribon Stoomtram Mij. en de Ned.-Ind. Spoorweg Mij. Donderdag 27 September zou de plechtige godsdienstoefening in de moskee plaats hebben.

Het is bekend, dat jaarlijks ter gelegenheid van de *Garebeg Besar (*Mohameds geboortedag), vallende op den 10en van de Arabische maand *Hadji* (ook wel genaamd *Besar*) tienduizenden menschen uit alle oorden van Java naar Demak stroomen om daar offeranden te brengen en gebeden uit te spreken in de bekende missigit van Demak. Die moskee is dan natuurlijk veel te klein om deze duizenden menschen een onderdak te verschaffen; vele lieden, die van verre zijn gekomen, stellen zich dan echter tevreden met het doorbrengen van den ganschen nacht onder den blooten hemel rondom dit als zeer heilig beschouwd bedehuis. Voor de minvermogenden, die de bedevaart naar Mekka niet kunnen bekostigen, wordt een bezoek aan de heilige missigit van Demak en daarna aan het graf van den *Wali*, den Soesoehoenan van *Kalidjogo*, welk graf gelegen is in de nabij gelegen dessa Kadilangoe, beschouwd als gelijkwaardig te zijn aan de bedevaart naar Mekka en Medina of een bezoek aan het graf van den profeet Mohamed.

„Ambonsch Studiefonds". Deze hield onlangs een zeer druk bezochte vergadering in de Loge te Batavia. Niet minder dan een driehonderd tal Ambonneezen — burgers, militairen en gewapende politiedienaren — waren opgekomen. Aanleiding tot de vergadering was de weigering der Regeering tot ontvangst van de uit Ambon gekomen deputatie. Op initiatief van het Hoofdbestuur van genoemde vereeniging, zullen nu twee leden van gezegd bestuur, respectievelijk de president en de vice-president, de heeren *J. A. Soselisa* en *P. Rugebregt*, naar Ambon worden afgevaardigd, om den wellicht hierdoor ontstanen slechten indruk weg te nemen. Nadat de vergadering was aangetoond, dat de Regeering geen schuld had, maar de weigering was een gevolg van de keuze der deputatieleden, verleende de vergadering de gevraagde machtiging. Beide afgevaardigden zullen nu hunne landgenooten in Ambon voorlichten en het volk trachten te bewegen een andere deputatie in het leven te roepen en naar Batavia af te vaardigen. *(Kaoem Moeda).*

Pasar Malem. Te Madioen werd een tentoonstelling van Inlandsche kunstnijverheid gehouden. Vrijwel alle afdeelingen rondom Madioen waren vertegenwoordigd. Batikwerk, houtsnijwerk, bamboevlechten, metaalbewerking, te veel om op te noemen was er te zien. Zoo vermeldt een verslaggever van de *Sinar Djawa*. De *stands* waren heel aardig opgemaakt en voor niet te veel geld waren alle daar uitgestalde artikelen te koop. De feestcommissie kweet zich uitnemend van haar taak.

Geruchten deden de ronde, dat de *S. I.* van Ponorogo de feestvreugde zou verstoren. Voor alle zekerheid werden een vijf en twintig bajonetten van Ngawi gerequireerd en toen den tweeden dag deze mannen op het terrein aanwezig waren, kwamen alle gemoederen weer tot rust.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ontevredenheid. Uit Tempeh (nabij Loemadang), wordt aan de *Bintang Soerabaja* gemeld, dat de daar gevestigde Chineezen ontevreden zijn over het feit, dat zij niet dezelfde rechten hebben als de Europeanen. Thans hebben eenigen hunner besloten om de reis naar Japan te ondernemen, zich daar te laten naturaliseeren, om dan als *Japansch onderdaan* weer in Indië terug te keeren.

De „gelijkstelders" — zoo worden de met Europeanen gelijkgestelde Chineezen in de *Tiong Hwa wi Sien Po* genoemd — worden in dit blad voor alles wat leelijk is uitgemaakt. Welk nut heeft die gelijkstelling? Zoo vraagt schrijver. De blanken zullen ons, Chineezen, er niet beter om aanzien, terwijl wij in hét oog van onze landgenooten er minder op worden. Ten slotte mogen wij nog „het genoegen" smaken bij de schutterij ingelijfd te worden".

De *Sin Po* veroordeelt de wet op het Nederlandsch onderdaanschap, en laakt 't in de N. I. Regeering, dat zij het onderwijs in de Chineesche taal tegenwerkt. De Chineezen — zoo wordt in dit blad beweerd — zijn er niet op gesteld Nederlandsch onderdaan te zijn met al de daaraan verbonden verplichtingen, waar tegenover geen rechten worden toegekend. De Chineezen hebben hunne oogen slechts op China gericht, verwachten van dit land hun heil. In N.-Indië wenschen zij als *vreemdelingen* beschouwd en behandeld te worden, evenals de Europeanen en Japanners. Indien de Regeering hiertoe kon overgaan, zou zij de liefde van 400 millioen zielen in Azië inoogsten.

Hetzelfde blad moppert, dat nog steeds aan de Inlanders en vreemde Oosterlingen het kiesrecht niet is verleend. Beweerd werd, dat zulks in 1918 geschieden zal. Ook is het blad boos, dat er nog te weinig scholen zijn, waardoor zoovele verwachtingen teleurgesteld worden.

Meeningsverschil. Naar aanleiding van het geschrijf van *Marco*, dat het voor Ned.-Indië beter zou zijn, indien het Nederlandsche bestuur door het Japansche vervangen werd, haalt de *Bintang Soerabaja* uit „*The Contemporary Review*" aan, wat de heer *F. A. Mc. Kenzie* over de handelingen van Japan in Korea geschreven heeft en vraagt dan aan Marco en zijne volgelingen: of zij er op gesteld zouden zijn als de Koreanen behandeld te worden? Zoo ja, dan moeten zij zelf maar zien, hoe zij dat gedaan kunnen krijgen, maar schrijver bedankt er voor en wil liever onder een rechtvaardig bestuur blijven.

China en Japan. De *Sinar Sumatra* is van oordeel, dat, indien China en Japan konden samengaan, eerst dan de machtstoestand in het Oosten goed genoemd kon worden. Maar spoedig zal deze toestand wel niet tot stand komen, aangezien Japan er nog steeds een gulzige politiek tegenover China op nahoudt.

Onnoodige offers. De *Perniagan* teekent aan, dat bij het Departement van Binnenlandsch Bestuur te Batavia een speciale afdeeling is ingesteld voor het

nazien van reisdeclaratiën. „Nu *eindelijk* — zegt zij — zijn de oogen der Regeering opengegaan. Nu ziet zij in, hoeveel millioenen onnoodig en nutteloos zijn weggegooid, millioenen, die door ons, belastingbetalers, geofferd zijn!"

Politieke Inlichtingsdienst. De *Sinar Sumatra* noemt de aanstelling van postbeambten tot agenten van den politieken inlichtingendienst, een terugkeer tot de tijden der *Inquisitie*. Het blad acht dit op ergerlijke wijze strijdig met alle begrippen van moraliteit, temeer daar postbeambten in de samenleving een vertrouwensrol vervullen. „*Aneta*" vernam, naar aanleiding dezer kritiek, dat de getroffen maatregel niet geldt de private correspondenties van ingezetenen, maar wèl van verdachte buitenlanders, gelijk de verplichtingen van een neutralen staat dit eischen.

Anti-Opium-Hospitaalvereeniging. Aan het kort verslag van den Secretaris, behoorende bij *Het Tweede Jaarverslag* dezer Vereeniging te Batavia, ontleent de *Perniagaan* het volgende: In het bestuur van deze vereeniging hadden de volgende mutaties plaats: begin van het verslagjaar werd tot medebestuurder benoemd de heer A. V. Klaus, terwijl aan het einde er van de heer F. J. F. Benz als bestuurslid bedankte, wegens vertrek naar elders. De vacature, hierdoor ontstaan, is momenteel nog niet vervuld. Het bestuur verloor in den heer Benz een volijverig en toegewijd medewerker en een woord van lof voor het vele, wat hij sedert het begin vanaf de oprichting der vereeniging deed voor de A. O.-H. V., mag hier niet achterwege blijven. Het bestuur werd in den loop van het verslagjaar versterkt door een comité, bestaande uit een achttal Europeesche en Chineesche dames, dat zich voornamelijk zal belasten met het toezicht op de vrouwenafdeeling en de huishoudelijke aangelegenheden van het hospitaal. Het bestuur heeft van den arbeid dezer dames goede verwachtingen. Het aantal patiënten gedurende het verslagjaar opgenomen, was 342 met 5147 verpleegdagen. De behandeling geschiedde wederom door den *Sin Shé* (Chineesche dokter) *U Peng Ki*, terwijl ook Dr. van Buuren wederom belangeloos zijn medewerking verleende, waarvoor hem bij dezen hartelijk dank wordt gezegd.

De wenschelijkheid werd wel eens gevoeld om een Eur. verpleger of verpleegster, of kon het zijn, zendelingarts aan het hospitaal te verbinden. Evenwel kon deze gedachte tot nu toe niet tot uitvoering worden gebracht. Aan het hospitaal viel de eer te beurt van een bezoek van eenige geneeskundigen, onder wie Dr. van Linkhuijzen, inspecteur van den geneeskundigen dienst voor West-Java. Het bestuur heeft hoop, dat dit bezoek zal kunnen leiden tot het verleenen van Regeeringssteun aan het hospitaal in den een of anderen vorm. Aan de inrichting van het hospitaal valt uit den aard der zaak nog veel te verbeteren, wat tot heden onverricht moest blijven, wegens gebrek aan fondsen. Wat de propaganda betreft, ook deze werd gedurende het verslagjaar onverpoosd voortgezet. Aan den G. G. werd namens het bestuur een request aangeboden, waarin maatregelen werden voorgesteld, die door de Regeering zouden zijn te nemen, teneinde de toename van het opiumgebruik in de koloniën tegen te gaan. Al ontving het bestuur tot heden nog geen antwoord op dit request, toch vertrouwt het, dat de Regeering t.z.t. haar volle aandacht aan deze zaak zal schenken. Voorts werden propaganda-meetings gehouden in de lokalen der *Tiong Hoa Hwee Koan* vereeniging te Patekoan, Pasar Baroe, Pasar Senen, Tanah Abang en Meester Cornelis, en werden over geheel Java eenige duizenden brochures verspreid, getiteld: *Hapoesken itoe madat* (weg met het opium)! Zoo trachtte de A. O.-H. V. ook in het afgeloopen jaar op allerlei wijze (ook door de pers) bekendheid te geven aan haar streven om eenmaal deze koloniën bevrijd te zien van den vloek van het steeds verder om zich grijpend kwaad van het opiumgebruik.

Het bestuur is thans als volgt samengesteld: D. U. W. Weenink van Loon, voorzitter, A. J. Bliek, secretaris, M. Teuten, penningmeester, Lie Ting Ho, Na Keng Hoei en A. V. Klaus, leden. Het Comité van bijstand bestaat uit de dames: mevrouw Mansell, mevrouw Khouw Hong Nio, mevrouw Lie Tjan Tjoen, mevrouw Lie Teng San, mejuffrouw M. Meijers, mejuffrouw G. Bannink, mejuffrouw Kan en mejuffrouw Khouw.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Japan—Rusland.

Volgens hetgeen de welingelichte zijde van de Parijsche conferentie wist mede te deelen, zouden Clémenceau en Pichon Japan er toe hebben willen brengen, op 't Macedonische en Fransche front met daadwerkelijken steun te hulp te komen en hadden zij hiervoor zelfs aanzienlijke terreinconcessies over door Frankrijk in Indo-China te offeren. De kwestie zou echter verzet van de Ver. Staten hebben ondervonden, die Japan geen vasten voet gunnen in 't gebied bij Zuid-China. Of de Japanners er zelf voor te vinden waren geweest, vergat de zegsman er niet bij, maar Japan heeft zelf den weg gevonden om toch weer daadwerkelijk op te treden en zich 't vooruitzicht op aanwinst van invloed en wellicht van terrein op 't vasteland te vinden, althans als de berichten over 't gebeurde in Wladiwostok juist zijn.

Eerst vernam de Times uit Washington, dat de J. ambassade uit Tokio had vernomen, dat zich J. troepen in Wladiwostock bevonden. 't Werd onschuldig voorgesteld. J. genietroepen waren er aan de haven en aan 't eindstation van den Transsiberischen spoorweg bezig om 't werk aan den gang te houden, en is in dezen tijd immers overal gebrek aan werkkracht. De J. gezant in Rusland sprak, volgens een telegram uit Berlijn, het gerucht ook tegen, volgens hetwelk J. 't plan zou hebben R. den oorlog te verklaren.

Maar intusschen had de Vossische Zeitung, die wel meer verrassende — zij 't ook soms geenszins bevestigde — bijzonderheden uit afgelegen oorden vermocht te publiceeren, details over 't te Wladiwostok gebeurde, die wel degelijk van een J. daad van beteekenis spreken. De J. consul-generaal zou, zoodra de bolsjewiki 't heft in handen hadden gekregen, naar Tokio zijn gegaan om instructiën van zijn regeering te krijgen. Op een Amerikaansche kruiser teruggekeerd, zou hij aanstonds aan den burgemeester van Wladiwostok zijn opdracht hebben meegedeeld, om J. afdeelingen daarheen te ontbieden „ter bescherming van de niet-Russen", ingeval de nieuwe verkiezingen er aan de bolsjewiki de meerderheid mochten bezorgen.

Toen deze maatregel inderdaad tot uitvoering kwam, zouden een 10000 tal Roode garden zoo dreigend zijn opgetreden, dat 't den J. consul-generaal te benauwd is geworden en hij van verdere maatregelen heeft afgezien. Maar de stemming van Rus tegen Japanner wordt blijkbaar niet vertrouwd, althans allen J. in N. Mandsjoerije is, volgens dezelfde bron, dringend aangeraden naar Wladiwostok of Port Arthur te komen en in de haven worden schepen verwacht om de vluchtelingen naar J. te brengen.

Ook uit Europeesch Rusland zouden de J. zich op groote schaal weg maken. De J. kolonie in Petrograd zou b.v. al verdwenen zijn.

Zou Rusland dan, terwijl 't vrede wil 't koste wat 't wil, toch tegen J. moeten gaan vechten, als 't zich zijn haven in de Stille Oceaan en 't eindpunt van zijn grooten spoorweg niet zonder strijd wil laten ontnemen?

De Duitschers zijn in Oost-Afrika nog niet vernietigd.

Met kolonel Tafel is de laatste D. afdeeling in Duitsch Oost-Afrika overwonnen, maar de bevelhebber, generaal von Lettow Vorbeck, slaagde er in, tusschen de omsingelende colonne door te breken en op Portugeesch gebied te komen. Hij had daar voor 't overschot zijner macht weer een onmetelijke ruimte om de guerilla voort te zetten, al schenen de kansen minder gunstig, daar de bevolking der Port. kolonie uit den aard der zaak niet genegen zou zijn om hem voort te helpen. Doch nu kan dit verkeeren. De in Portugal uitgebroken nieuwe revolutie schijnt noch oorlogs-, noch beslist ententegezind, en zij zou dus wel eens de order kunnen geven 't den D. in Oost-Afrika niet al te lastig te maken. Wordt aan van Lettow Vorbeck en zijn mannen niet toegestaan om van de Portugeesche kolonie hun operatiebasis te maken, dan hebben zij nu toch tijd om wat op adem te komen en vinden zij daarna wellicht weer een punt om in de verlaten D. kolonie terug te keeren.

Bij dat verloop zou in Engeland nog te vroeg gejuicht zijn over den daar volstreden strijd.

Hindenburg heeft dan ook de hoop op 't volhouden van de Afrika-campagne nog niet opgegeven, hij drukte zijn waardeering voor de dappere schare uit in een telegram aan Dr. Solf, den minister van koloniën (zonder koloniën), die zijnerzijds in 't antwoord aan Hindenburg spreekt van „den genialen aanvoerder, die door 't doorbreken van de Portugeesche linies, aan zijn vele daden een nieuwe roemrijke bladzijde heeft toegevoegd."

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniaal Tijdschrift.

De Dec.-afl. wordt geopend met eene belangrijke beschouwing van den heer A. Th. van Ginkel over de emigratie en kolonisatieproeven, genomen door de In-

dische regeering. Schr. betoogt o.a., dat de kostbare proeven om Zuid-Sumatra met Javanen te koloniseeren vrijwel eene mislukking mogen genoemd worden. ,,Het bevolken der buitenbezittingen is beperkt gebleven tot het overbrengen van zegge 6930 zielen in 9 jaar, en de gedroomde ontwikkeling der buitenbezittingen moeten wij zoeken in een landschap, ergens aan een riviertje in de Lampongsche districten.'' Hetgeen door particulieren (kolonisatieproef van planters in Deli) ten deze is verricht, kan de Regeering tot leering strekken en haar, volgens schr., het middel openbaren tot verwezenlijking van het doel: het bevolken en ontwikkelen van de Buitenbezittingen. Verder bespreekt de heer v. G. nog de emigranten-kolonisatie in Redjang en Kepahiang, benevens de kolonisatieproef van den heer van Emmerik in Midden-Celebes.

De heer B. J. Suermondt houdt een betoog over het ,,Voor en tegen der bestuursacademie''. Naar welke zijde de schaal overslaat blijkt reeds uit deze aanhaling: ,,Men durve in te zien, dat de bestuursacademie van tegenwoordig niet kan bewijzen, dat zij geen mislukking is en dat zij alleen reden van bestaan heeft, wanneer zij bestand blijkt tegen de mededinging der universiteit. En het bewijs van dit laatste is slechts te leveren als zij haar deuren openend, de studeerenden haar vrijwillig trouw ziet blijven.'' M.a.w. geen schoolsche — zooals tot nu toe — maar vrije studie aan de N.-I. bestuursacademie.

Prof. Dr. van Ronkel deelt een geval mede van een geschil tusschen twee concurreerende moskeeën, verband houdend met dien ,,eigenaardigen strijd: de antithese van matriarchale adat en Islam''.

Naar aanleiding van dit artikel eene mededeeling van den heer H. T. Damsté, getiteld: Instelling van een tweede Sidang djoema'at en van dezelfde nog een stukje, dat de wenschelijkheid betoogt tot afschaffing van de doodstraf in Indië.

Prof. D. G. Stibbe besluit zijn artikel over de Amerikaansche bestuurspolitiek in de Filippijnen. — Verder de periodieke rubrieken: Kroniek, door Tertius. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Bibliographie. Enz.

Indisch Genootschap.

In druk is verschenen de voordracht van den heer A. Plate, gehouden den 16en Oct. j.l. over het onderwerp: Het uitbreidingsplan der Indische gemeente. Ter verduidelijking van het gesprokene zijn aan het verslag een aantal schetskaarten toegevoegd.

De Ingenieur.

Sedert den levendigen pennestrijd, die een jaar geleden gevoerd werd naar aanleiding van het ontwerp tot wijziging van de Indische mijnwet, zijn 2 belangrijke stukken verschenen, n.l. het Voorloopig Verslag en de Memorie van Antwoord. Het is dus te verwachten, dat spoedig deze wetswijziging in behandeling zal komen.

Dit geeft Prof. S. J. Vermaes aanleiding om in het jongste Nr. van de Ingenieur nogmaals zijn bezwaren tegen dit ontwerp te berde te brengen. Hij is overtuigd dat het niet tot het doel zal voeren, integendeel: door aanneming wordt z.i. den mijnbouw in Indië de gelegenheid tot opbloei voor langen tijd ontnomen.

De Macedoniër.

Ds. Dijkstra betoogt in het Dec.-Nr. van dit zendingsperiodiek, dat de Djambi-opstand niet te wijten is aan de zending, gelijk wel beweerd wordt, ,,maar aan het gouvernement, dat niet genoeg gewaakt heeft. De Zending heeft er part noch deel aan.''

Ds. Wielenga vervolgt zijn historische beschouwing over het eiland Soemba; hij behandelt thans het jaar 1883 (controleur Mellink en posthouder de Graaff).

De eerste Inlandsche hulpprediker.

Tumbelaka is de naam van den Inlander (geboortig uit de Minahassa) die het vorige jaar tot hulpprediker is bevestigd in dienst van de Prot. Kerk in Indië, met bevoegdheid om Woord en Sacramenten te bedienen, evenals de Europeesche hulppredikers (zendelingen). Over hem schrijft het Orgaan der Ned. Zend. Ver. (bl. 136):

Onze oud-kweekeling S. Tumbelaka meldt ons, dat hij in goeden welstand in 't land zijner vaderen is aangekomen en dat hij benoemd is tot hulpprediker van Loewoek op Oost-Celebes. Dit is een van de jongste hulppredikersplaatsen, maar zeker niet een van de minst verantwoordelijke. Br. Kellink heeft daar enkele jaren geleden velen gedoopt, zoodat 't Christendom nog pas ingang heeft gevonden. Er is een 20-tal scholen. Moge God onzen Br. Tumbelaka wijsheid schenken en voorzichtigheid en kracht om het ontluikend Christendom in zijn ressort in de juiste banen te leiden!

Beknopte aardrijkskunde van Oost- en West-Indië.

Bij J. Schaafstal te Hoogezand verscheen de zesde druk van J. B. Rodenburg's Beknopte aardrijkskunde onzer bezittingen in Oost- en West-Indië. Het werkje onderscheidt zich — zegt het voorbericht — van de reeds bestaande leesboeken over Oost- en West-Indië door groote beknoptheid en geeft het noodige voor 't examen hoofdakte. Het is in een aantal hoofdstukken verdeeld, die elk Indië in zijn geheel behandelen, maar steeds van een ander standpunt gezien, waarbij schrijver bewijst de uitgebreide stof behoorlijk te beheerschen. Jammer, dat het werkje door betrekkelijk veel drukfouten wordt ontsierd; Bijv. Menschenassen (p. 56); 1e04, in pl. 1904 (p. 73); Greot-Atjeh (p. 73); kajapoetboom (p. 84). Enz.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 50: De suikerhandel op Java, de crisis van 1917 en mogelijke maatregelen om herhaling te voorkomen (vervolg), door Th. G. H. Stibbe. — Eenige bijzonderheden omtrent de cassiacultuur. — Tabaksaccijns. — Bericht omtrent de Gouvernements-Kina-onderneming over het 2e kwartaal 1917. — Uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verslagen van maatschappijen, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

Ceres.

In het Dec. Nr. van Ceres, het orgaan der studenten aan de Hoogere Landbouwschool te Wageningen, een artikel, waarvan de titel ,,Regentschapsbank Keboemen te Keboemen'' al heel weinig betrekking heeft op den inhoud. Deze geeft nl. een aardige beschrijving van de pluk der eetbare vogelnestjes aan de Zuidkust van Java. Iedereen heeft daar wel eens over hooren spreken, doch niet iedereen weet, dat aan deze pluk een sage is verbonden, welke in de overlevering van de bevolking ter plaatse van geslacht op geslacht overgaat; ook deze sage wordt — in hoofdzaak althans — door den schr. weergegeven.

Nederlandsch Indië Oud & Nieuw.

De Dec.-afl. wordt geopend met een korte beschouwing van Dr. G. Krause over ,,eenige stukken Balineesche kunst'', waarover schr. — die ter plaatse zulke meesterlijke foto's van volk en land heeft gemaakt — opgetogen is en hem o.m. doet uitroepen: ,,Eigenlijk vergeet men, zoolang men op Bali leeft, naar kunst en kunstenaars te vragen. Het werkelijke leven daar doet dat vergeten. Wat bij ons ten allen tijde en in alle landen uit het genie der beste kunstenaars, en met oneindelijke moeite slechts zelden geboren kan worden, dat zit hier aan den weg, loopt daar naar den tempel, vlijt zich op de met mos bedekte rotsen, speelt met het ruischende water der bronnen, staat overal in de huispoort, briest en raast bij lijkenverbrandingen en nachtelijke feesten. De geest die in dit leven werkt, zich deze lichamen bouwt, en hun bewegingen leidt, schijnt dezelfde die wij slechts in onze beste kunst wenschen te gevoelen en hopen te leeren kennen.''

Een zeer interessante bijdrage levert Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan over kunstmatige schedelvorming bij de Inlanders van den Indischen Archipel. Over dit onderwerp is heel weinig geschreven. ,,Dat vervorming van den schedel'' — aldus Dr. de Zwaan — ,,bij onze inlanders zeer algemeen is, was langen tijd en is, naar ik meen, ook nu nog onbekend aan vele anthropologen, zelfs aan die, welke zich in het bijzonder met de anthropologie op onze Oost betrekking hebbende, bezig houden''. Schr. vermeldt van verschillende stammen op welke wijze en met welk doel de vervorming (meest bij jonggeborenen) geschiedt, waarbij tal van afbeeldingen.

Verder bevat dit Nr. een karakteristiek portret van Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel met bijschrift van Dr. N. Adriani, naar aanleiding der (voorloopige) benoeming van eerstgenoemde tot hoogleeraar aan de Leidsche universiteit.

Giftige Indische plantendeelen.

Bij J. Muusses te Purmerend is verschenen een geschrift getiteld: Eenige gegevens ter opsporing van giftige Indische plantendeelen, door H. J. van Giffen, militair apotheker 1e kl. N. I. L.

Hoewel reeds door Dr. Greshoff in verschillende studiën er op wordt gezinspeeld dat de inlander vele giftige planten niet alleen als vischvergif, doch ook voor misdadige doeleinden kent, schijnt aan dit laatste nimmer voldoende aandacht te zijn geschonken. In onze O. I. gewesten gold arsenicum — wel is waar nu en dan gemengd met andere min of meer giftige stoffen, als bamboeharen, opium, gangsa (koperschraapsel) enz. — steeds als het meest doeltreffende vergift.

Dr. van Giffen is nu in deze richting een stap verder gegaan en heeft een aantal Indische plantenzaden onderzocht welke alle vergift in zich bevatten. Aan elk zaad wijdt hij een afzonderlijk hoofdstuk hetwelk bevat: I. Gegevens omtrent de voornaamste systematische kenmerken van het geslacht en van de soort, haar geographische verbreiding en het gebruik dat van de plant wordt gemaakt. II. De op de familie en de soort betrekking hebbende tot op heden bekende phytochemische feiten, gevolgd door enkele opgaven omtrent de giftigheid van zaad of vrucht en enkele microchemische kenmerken.

De schr. hoopt zijn studiën op dit gebied voort te zetten en in de gelegenheid te zijn binnen niet heel langen tijd van alle bekende giftige Indische zaden de allernoodigste gegevens te publiceeren.

Reclame voor Indië.

,,Brengt Indië naar Nederland'' is de titel eener brochure, uitgave van het Nationaal Secretariaat te Groningen en geschreven door Mr. H. van de Rivière.

Het in dit geschrift uitgewerkt idee (reclame voor Indië op groote schaal) is reeds eerder gepubliceerd in het tijdschrift ,,Ons Land'' en heeft toen een onderwerp van bespreking uitgemaakt in het Koloniaal Weekblad. Alleen is er aan toegevoegd een geïllustreerd ontwerp voor een tentoonstellingsgebouw enz. ontworpen door den Ir. G. Knuttel Jr.

Een aantal hoogstaande mannen leiden het geschrift in en bevelen de lezing met warmte aan.

Indië. Geïllustreerd weekblad.

Nr. 37 bevat o.m.: Indo-Europeanen. De beteekenis

van de Bataafsche Petroleum-Maatschappij voor Nederland en zijne Koloniën. — Nieuwe aanlegsteiger te Ambon. — Naar 't meer van Tjongkoeang (vervolg).

De Taak.

De uitgever van dit nieuwe Indische weekblad schijnt het niet raadzaam te achten exemplaren naar Holland te zenden; 't mocht ons althans niet gelukken één of meer nummers onder oogen te krijgen. Blijkens de inhoudsopgaven in de Indische bladen is het een interessant periodiek. Hier volgt ze van het vierde nummer. Het nijpend gebrek aan Inlandsche vrouwelijke leerkrachten door Sosrohadikoesoemo. — Juist inzicht. — De openbaarheid op komst door A. M. J. — Is de Javaansche toonkunst voor verdere ontwikkeling vatbaar? door Linda Bandara. — Ver land door Daan van der Zee. — Kunstberichten. — Het Koninklijk Instituut voor hooger technisch onderwijs door v. H. — De zending in Posso (slot) door L. van Vuuren. — Economische berichten. — Hygiënische kroniek door L. Koperberg.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Haarlem:

UITNOODIGING tot het bijwonen van de *voordracht met lichtbeelden* te houden door den Heer M. Joustra, Archivaris Bataksch Instituut, op *Vrijdag 21 December e.k.*, des avonds 8 uur, in de Kleine Concertzaal van de Sociëteit „Vereeniging".

Onderwerp: **„Grepen uit het leven der Bataks".**

Namens het bestuur van de Afd. Haarlem der Ver. „Oost en West",
J. P. TH. J. BRONDGEEST, Voorzitter.
H. F. WAGENAAR REISIGER, Secretaris.

Van de Nederl. Afd. der N.-I. Mij. v. Nijverh. en Landb.:

OPENBARE VERGADERING op *Vrijdag 21 December 1917*, 's avonds 8 uur, te 's-Gravenhage, in het *Zuid-Hollandsch Koffiehuis* (Groenmarkt), Zaal no. 4.

Onderwerp: **Beschouwingen in verband met het drogen van Indische producten.** Met lichtbeelden.

Inleider: De Heer Dr. P. E. Verkade, Lector aan de Nederlandsche Handels Hoogeschool.

De Voorzitter P. J. VAN HOUTEN.
De Secretaris, L. STIBBE.

Toegang vrij, ook voor niet-leden.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Commiezen-redacteur voor 's lands dienst in Ned.-Indië.

Ten behoeve van 's lands dienst in Nederlandsch-Indië is de uitzending noodig van ervaren ambtenaren, aan wie de behandeling van alle bij de dep. van alg. bestuur en andere landskantoren voorkomende aangelegenheden kan worden opgedragen.

Voor uitzending kunnen in aanmerking komen ambtenaren in Ned. Staats-, Provincialen- of Gemeentedienst, die algemeen ontwikkeld zijn en bewezen hebben den aanleg te bezitten om zich van veelsoortige zaken van administratieven aard spoedig op de hoogte te stellen en die in de behandeling daarvan een meer dan gewoon inzicht hebben getoond.

Ten bewijze van genoten algemeene vooropleiding zal in den regel het bezit worden vereischt van het getuigschrift van het eindexamen der hoogere burgerschool met 5-jarigen leergang, van het gymnasium of een daarmede gelijk te stellen examen. In bijzondere gevallen zal van dezen eisch kunnen worden afgeweken.

De uit te zenden personen zijn bestemd om te worden benoemd tot commies-redacteur bij een der bovenbedoelde landskantoren, aan welke betrekking is verbonden eene bezoldiging van *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, met twee tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 125 (eenhonderd vijf en twintig gulden) 's maands, zoodat de hoogste bezoldiging bedraagt *f* 500 (vijfhonderd gulden) 's maands.

Naar gelang van bekwaamheid, ervaring en diensttijd hier te lande zal de toekenning van één of van beide verhoogingen reeds dadelijk bij de indiensttreding kunnen geschieden. Om voor dadelijke toekenning onderscheidenlijk van één of van beide verhoogingen in aanmerking te kunnen komen, zal de betrokkene minstens 4 of 8 jaren in den rang van adjunct-commies of een daarmede gelijkstaanden of hoogeren rang moeten hebben dienst gedaan.

Bij toekenning van eene bezoldiging van *f* 500 per maand voeren de commiezen-redacteur den titel van adjunct-referendaris.

De uit te zenden ambtenaren zullen bij gebleken geschiktheid benoembaar zijn tot referendaris, administrateur en secretaris bij de departementen van burgerlijk bestuur en de algemeene secretarie — daaronder begrepen de betrekkingen van algemeen secretaris en gouvernements-secretaris — ook indien zij niet voldoen aan de daarvoor bij het Koninklijk besluit van 11 Maart 1907 (Nederlandsch Staatsblad No. 71, Indisch Staatsblad No. 230) gestelde eischen van benoembaarheid.

Aan de betrekking van referendaris is verbonden een bezoldiging van *f* 600 (zeshonderd gulden) 's maands, welke na drie jaren dienst in dien rang wordt verhoogd tot *f* 700 (zevenhonderd gulden) 's maands; aan die van administrateur eene bezoldiging van *f* 700 (zevenhonderd gulden) 's maands; aan die van secretaris eene bezoldiging van *f* 700 (zevenhonderd gulden) per maand, met drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 (eenhonderd gulden) 's maands, tot ten hoogste *f* 1000 (een duizend gulden) 's maands.

Op de uit te zenden ambtenaren zijn van toepassing de voor burgerlijke landsdienaren geldende bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. ook zooals die later mochten worden gewijzigd of aangevuld.

Twintig jaren Indischen dienst geven aanspraak op pensioen. Het jaarlijksch pensioen bedraagt dan driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging gedurende 24 maanden genoten of gedurende 36 maanden genoten, al naargelang die bezoldiging *f* 1000 of minder dan wel meer dan *f* 1000 heeft bedragen.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting en eerste inrichting ten bedrage van *f* 1250 (een duizend tweehonderd vijftig gulden) voor hen aan wie eene aanvangsbezoldiging van *f* 250 's maands en van *f* 1500 (een duizend vijfhonderd gulden) voor hen aan wie eene aanvangsbezoldiging van *f* 375 of *f* 500 's maands wordt toegekend;

c. voor gehuwden uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië tot dien

waarop de ambtsbezoldiging ingaat, en bedragende / 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, / 200 (tweehonderd gulden) 's maands of / 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, al naargelang eene bezoldiging van / 250, / 375 of / 500 's maands wordt toegekend.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich zoo spoedig mogelijk bij verzoekschrift (te adresseeren aan de 9de afdeeling van het Departement), te wenden tot het Dep. van Koloniën, onder overlegging van eene korte omschrijving van genoten onderwijs en levensloop, hunne examen-getuigschriften (in het bijzonder voor zoover de examens verband houden met den werkkring van administratief ambtenaar,als de diploma's doctoraat, rechts- en staatswetenschap, M. O. voor Staatsinrichting en Staathuishoudkunde, candidaat-gemeente-secretaris, enz.) en de hun daarbij uitgereikte cijferlijsten, zoomede eene omschrijving van de thans door hen verrichte werkzaamheden.

In het adres moet worden gemeld plaats en datum van geboorte, of de gegadigde gehuwd is en het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

De te 's-Gravenhage zetelende commissie tot schifting van gegadigden voor den Indischen kantoordienst is belast met het onderzoek naar de geschiktheid van de gegadigden.

Artsen voor de inspectie-bureaux van den burgerlijken geneeskundigen dienst te Semarang en te Soerabaja.

Voor den burgerlijken geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië is de uitzending noodig van een tweetal geneesheeren, die in het bezit zijn van een diploma als Nederlandsch arts, ten einde daar te lande in tijdelijken dienst (voor drie jaren) te worden werkzaam gesteld op de inspectiebureaux te Semarang en Soerabaja.

Uitsluitend artsen, die bekend zijn met medisch administratieven arbeid, bepaaldelijk oud-officieren van gezondheid van het Nederland-Indisch leger, komen voor uitzending in aanmerking.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:

a. vrije overtocht naar Ned.-Indië, ook voor het wettig gezin, in de eerste klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van / 3000 (drie duizend gulden), welke voor hen, die gehuwd vertrekken, verhoogd wordt met het bedrag van eene maand ambtsbezoldiging;

c. eene voorloopige bezoldiging van / 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederl.-Indië, en voortdurende totdat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat;

d. binnen een jaar na ontheffing van de tewerkstelling — tenzij deze ontheffing medebrengt de verplichting om gelden terug te storten — recht op overtocht naar Nederland op denzelfden voet als omschreven onder a.

De bezoldiging van de gouvernementsartsen in Indië bedraagt / 400 's maands met:

zes verhoogingen, elk van / 100 's maands, waarvan de eerste na één jaar en de overige telkens na drie jaren dienst voor de geneesheeren, die in vasten dienst worden uitgezonden;

ééne verhooging van / 100 's maands na één jaar dienst, voor de geneesheeren die in tijdelijken dienst worden uitgezonden.

De aanvangsbezoldiging van de hierbedoelde geneesheeren zal worden vastgesteld met inachtneming van ervaring en diensttijd.

Van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 31 December a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij de 9de afdeeling van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld de plaats en de datum van geboorte.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 Dec. 1917 n. 282).

Scheikundige voor de Opiumfabriek in Ned.-Indië.

Ten behoeve van de fabriek der opiumregie te Batavia is de uitzending noodig van een scheikundige — bij voorkeur een scheikundig ingenieur — met uitgebreide fabriekservaring.

De bezoldiging bedraagt /800 's maands, terwijl het vooruitzicht bestaat om, na gebleken geschiktheid, in 1919 als directeur aan het hoofd van genoemde fabriek te worden geplaatst op eene bezoldiging van / 900 's maands, met drie driejaarlijksche verhoogingen elk van /100 's maands.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór den 31sten December 1917 bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Kol. moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma's en bewijs of bewijzen van practische ervaring;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van /1500;

c. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van /250 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Ned.-Indië, tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Ned. Staatscourant van 1 Dec. 1917 no. 282).

Ingezonden.

Geachte Redactie,

Mag ik u verzoeken om een plaatsje voor het onderstaande? Bij voorbaat dank.

Met groote belangstelling en instemming las ik het artikel van Dixi in ,,Het Koloniaal Weekblad'' van 13 December: **,,Wat kan en moet er gedaan worden in ,,het belang van de in Nederland studeerende Oosterlingen?''**

Hoe menigmaal zijn mij dergelijke gedachten door 't hoofd gegaan!

Ik heb vaak medelijden gevoeld met Oostersche jongelieden, die ik tegenkwam op straat — vreemdelingen meestal in dit land, waar zij juist welkome gasten behoorden te zijn.

Het komt mij voor, dat wij, vrouwen, hier de behulpzame hand kunnen reiken. Laten wij onze huiskamers openzetten voor die Inlandsche jongelieden, laat ons hen ontvangen met vriendelijke tegemoetkoming en belangstelling; wellicht is het ons gegeven te steunen, te helpen, te raden.

Ik ben bereid b.v. om de vier weken een avond een aantal jongelieden te ontvangen, de eenvoudige gezelligheid van onze huiskamer te bieden, met een kopje thee en een babbeltje, een spelletje of wat voorlezen.

Indien nog meerdere families daartoe genegen mochten zijn, zou het zóó geregeld kunnen worden, dat ieder om de zooveel weken een avond kreeg; de jongelui hadden dan elke week een avond, waarin zij zich in beschaafden, huiselijken, Hollandschen kring konden bewegen.

Het wil mij toeschijnen, dat zij op die wijze meer en spoediger inzicht zullen krijgen in het leven van Hollandsche gezinnen, en dat zij daar, in onze huiskamers, eerder zullen gevoelen den invloed van een beschaafd intérieur en van een ,,goede, trouwe, ontwikkelde huisvrouw en moeder'', dan onder uitsluitend mannelijke leiding en toezicht.

En dat niet alleen, maar ook denk ik, dat deze omgang velen straks zal afhouden van veel grofs en leelijks.

Wij vrouwen, die door jarenlang verblijf in Nederl.-Indië liefde hebben gekregen voor dat mooie zonneland, en als vanzelf daarmee sympathie voor de bewoners er van — al valt het soms niet gemakkelijk hen te begrijpen en nà te voelen — laat ons de handen ineenslaan en trachten op deze wijze iets te doen voor de eenzame zonen van dat volk, waarvan wij allen toch zoo menigmaal de hartelijke gastvrijheid, gulheid en vriendelijke hulp hebben ondervonden.

Wie instemt met dit voorstel en meehelpen wil, geve daarvan schriftelijk blijk, wij kunnen dan beraadslagen hoe verder te handelen.

D. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT—
VAN MAARSEVEEN.

Tasmanstraat 204, Den Haag.
14 December 1917.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N°. 52. Donderdag 27 December 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

EMIEL HULLEBROECK over den Maleischen Volkszang.

Het was een verrukkelijke avond voor de velen, die den 18den December in de zaal Diligentia waren opgekomen, om te luisteren naar hetgeen de bekende Vlaamsche toondichter, na een reis van weinige maanden in Indië, zou te vertellen hebben over de Indische muziek en de Maleische liederen uit alle deelen van den Ned. Indischen Archipel.

Een verrukkelijke avond was het voor de velen, die gaarne terugleven in de verlokkende, rijke Indische natuur, in de stille, rustige, verkwikkende avonden bij helder maanlicht, de stilte alleen gestoord door het zachte suizen van den avondwind in het gebladerte, het gezoem van een verborgen insect, en de uit de verte komende, welluidende tonen van den eenzamen minnaar, in de ruimte zijn leed klagend, of zijne zielsbegeerten verradend. „Wat zal iemand na zoo'n kort verblijf in ons Indië ons voor nieuws brengen?" — De vrager vergat, hoe wij Hullebroeck reeds kennen als de strijder voor de veredeling van den volkszang in zijn arm Vaderland, voor de verheffing van het Nederlandsche lied, door op te sporen hoe van oude tijden her het volk in huiselijken, in stillen kring, ja in de eenzaamheid, aan zijn gemoed, in vreugde en in lijden, in het lied uiting gaf. Zoo iemand kon niet onbewogen blijven bij de nieuwe, ongekunstelde tonen, die zijn oor al luisterend in het Inlandsche leven opving. Toch gaf hij den vrager bescheid in de inleiding van zijne knappe, van ijverige studie en ernstig doordenken getuigende toelichting tot de ten gehoore brengende liederen, in zooverre, dat hij mededeelde, dat hij reeds in zijn studietijd te Parijs van zijn leermeester Bourgon de Contray had leeren verstaan het eigenaardige, het melodieuse in het Oostersche lied. Deze had, daarin gesteund door de Fransche regeering, in Fransch Indo-China het lied bestudeerd, en als vrucht daarvan o.m. uitgegeven zijn Rhapsodie Cambodjienne. Later heeft Hullebroeck de gelegenheid gehad om op een Europeesch congres Tagore (Sourindro Mohun) te ontmoeten, van wien verschillende studies zijn over Indische muziek, die hem de Hindoe-toonwijze deed verstaan.

Behalve dus met zijne eigene natuurlijke gaven, trad Hullebroeck niet onvoorbereid, niet geheel als vreemdeling de Oostersche muziekwereld in.

Wat op zijn reis door Indië zijn nauwlettend oor aan muziek of zang uit den volksmond bereikte, trachtte hij in zich op te nemen, en in noten aan te teekenen. Niet altijd ondervond hij daarvoor medewerking bij den zanger of de zangeres. Met leedwezen vertelde hij, dat een fraai lied, dat hij toevalligerwijze hoorde zingen, hem ontgaan was, omdat de jonge maagd, die de klanken had doen hooren, op zijne vraag die voor hem te herhalen, halstarrig weigerde, en zelfs niet door den glans van het muntmetaal daartoe te bewegen was.

Het Javaansche lied, dat meer in 't bijzonder in de Vorstenlanden dient bestudeerd, gaf hij slechts een bescheiden plaats. Het had hem voorhands minder aangetrokken, omdat daarin te veel sporen zijn van Westerschen invloed. Bijv. het avondliedje *Lientang*, dat hij voordroeg, had hem zoozeer doen denken aan Donna Lucia. De krontjongliedjes, waarmede de Indo zijne geliefde een serenade brengt, hebben weinig oorspronkelijks, danken hun ontstaan vermoedelijk veel aan den invloed van de eerste kolonisten, de Portugeezen. Hij bracht in herinnering wat zijn landgenoot Mahieu met de Comedie Stamboel in Indië had gewrocht, zijn goed pogen bedervend door in het Maleisch opera's op te voeren als de Faust. Aardige opmerkingen maakte hij omtrent het talent van improviseeren van den Maleier, zooals o.a. van de leiders van ronggeng-troepen, hoe de leiders van concurreerende gezelschappen, wanneer zij in elkanders nabijheid een vertooning geven, onder het tokkelen op de rebab, elkander of het personeel van de naburige troep al zingende in beeldspraak bespotten en uitschelden.

Meer oorspronkelijk, d.w.z. meer verwant aan den Hindoe-zang, kwam hem de Maleische zang op Sumatra voor. Die zang is zeer melodieus, maar heeft veelal een klagende, treurende, slepende toon, klinkt echter zeer schoon. Hij gaf daarvan eenige treffende voorbeelden. Bovenal roemde hij den zang, dien hij in Amboina had waargenomen, o.a. op Saparoea, het Parijs der Molukken. Die klonk frisch en melodieus. Van het minnelied, van de menari-liedjes, liedjes bij het spel — het Rotan-trekken, het roeiliedje: kolé, kolé, orembaai kolé, zacht gevoelvol, over het water wegstervend, deed hij het fijne, het lieve, het zoete begrijpen, en hij eindigde met een opgewekt, levendig dansliedje: Sajang eh! rasasajang eh!, Libat nona djaoe rasasajang eh Boi balancez Patiboi balancez, Rasa bagimana beta kawin dengan se (Boi en Patiboi zijn de namen van negorijen in de buurt van Amboina.

De verschillende liederen werden door den heer H. zelven op de piano begeleid, waarop hij op loffelijke wijze de Inlandsche muziek naar best vermogen had overgezet. Bij de voordracht zijner liederen deed hij deze telkens voorafgaan door ethnografische merkwaardigheden omtrent de omgeving of de omstandigheden, waarin zij gezongen werden.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het Spoorwegvraagstuk.

Indertijd hebben we een en ander meegedeeld over de spoorwegtoestanden te *Soerabaja* en den

strijd tusschen de gemeente Soerabaja en den dienst der S.S., vertegenwoordigd door den hoofdinspecteur van bovengenoemden dienst, den heer Damme.

Medan, dat meer en meer de groote plaatsen van Java op zijde streeft en zooals we de vorige week nog gelegenheid hadden op te merken, voortdurend in beteekenis toeneemt, Medan heeft ook zijn spoorwegvraagstuk, had het eigenlijk reeds lang.

We herinneren ons, dat een jaar of zeven geleden, kort na den bouw van het viaduct bij het Medan-hotel, toen het nieuwe postkantoor in aanbouw was, er reeds gezegd werd, dat na het postkantoor het station van de D. S. M. aan de beurt kwam, om verplaatst te worden, daar het een sta-in-den-weg was bij de uitbreiding der plaats.

De ingenieur van Tubergen en de Technische Raadscommissie wenschen het station te verplaatsen naar een terrein ten noorden van den Serdangweg, en de spoorbaan om te leggen, zoodat deze buiten de stad zou komen te liggen. Daarbij werd uitgegaan van de stelling, dat de spoorlijnen zooveel mogelijk ringbanen moeten zijn, waardoor de uitbreiding der gemeenten niet of weinig gehinderd wordt. De D. S. M. heeft verschillende bezwaren geopperd tegen die voorstellen, en ter staving van haar beweringen een brochure van den heer Damme overgelegd, die tot een heel ander besluit komt.

„De heer Damme wijst er op", — aldus de Sumatra Post, waaraan we een en ander ontleenen — „dat men in de moderne steden van Europa algemeen het principe heeft aanvaard, dat de spoorweg tot het hart der stad moet doordringen en dat ringbanen uit den booze zijn, al ware 't slechts omdat zij de bebouwde kom der stad insluiten, daardoor aanleiding worden tot opeenhooping van de bevolking binnen die ringbaan en dus in sociaal-hygiënisch opzicht schade berokkenen. Eigenlijk is dit niet een modern inzicht, doch een terugkeeren tot het voorbeeld dat de stad Londen van den aanvang af gegeven heeft vóór de oplossing van het vraagstuk op welke wijze een bevredigend huwelijk kan gesloten worden tusschen spoor en stad".

Dringen de spoorbanen zoover mogelijk de stad binnen, dan eindigen ze in een z.g. *kopstation*, welke kopstations voor zoover noodig door spoorbanen over *viaducten* door de stad met elkaar verbonden worden.

Deze viaducten belemmeren het verkeer niet, doch bevorderen het stadsschoon geenszins en zijn door de breede strook, die ervoor onteigend moet worden nog duur ook.

Hoe is nu de toestand te Medan?

Geen kopstation, doch een gewoon doorgangsstation, geen viaduct met vrije doorgangen, doch een spoorbaan gelijkstraats, dwars door de stad, waarop zich het vervoer van alle lijnen der D.S.M. dagelijks concentreert; verder vier overgangen, waarvan er één den geheelen dag gesloten is en één 's avonds tegen 8 uur geopend wordt, en die zoo'n overlast veroorzaken aan het gewone straatverkeer, dat de D.S.M. eenigen tijd geleden zelf aanbood om over dien overgang een voetbrug te slaan, teneinde voor voetgangers de belemmering van het verkeer weg te nemen.

Een geheel andere toestand dan waarop de heer Damme doelt in zijn brochure en waaruit de D.S.M. ter staving van haar beweringen alleen kan aanhalen, dat als men een station midden in de stad bezit, men dit niet moet verplaatsen. Temeer waar de verplaatsing van het station volgens het plan-Tubergen, in de toekomst zou falen, daar juist aan de noordzijde een industriecentrum bezig is te ontstaan.

De *Sumatra Post* schuift een indertijd door haar geopperd plan naar voren, waarbij het station Medan *kopstation* zou worden voor het personenvervoer, waardoor de overgang Medan-hotel ontlast wordt van het personenvervoer en alleen gesloten blijft voor het goederenvervoer, dat eindigt bij de Kerkstraat, waardoor die overgang geheel zou vervallen. De overgang Serdangweg zal ontlast worden door de openstelling van den overgang Medan-hotel en mocht in de toekomst toch blijken, dat de toestand onhoudbaar was, zoo zou bij den Serdangweg een tunnel onder de spoorbaan door aangelegd kunnen worden. Hierdoor zouden zoowel het personenstation als de los- en laadinrichtingen in de stad blijven, terwijl het verkeer over de spoorlijn veel minder belemmerd zou worden. Dat de uitgaven van de D.S.M. door de inrichting en exploitatie van het kopstation zouden stijgen, behoeft geen bezwaar te zijn.

Aan den bestaanden toestand moet een eind gemaakt worden door te zoeken naar een vereeniging van de belangen der gemeente Medan met die van de D.S.M. Er moet een bevredigende oplossing gezocht worden en die is niet anders te vinden dan door opheffing van den overweg-Kerkstraat, daar dat een hoofdverkeersweg is die Oost en West verbindt.

Indische jongens bij het Lager onderwijs.

De laatste maanden zijn er in verschillende Ind. dagbladen artikelen verschenen, die alle, het een meer, het ander minder, verband houden met of betrekking hebben op de vervorming of wijziging van het lager onderwijs. De voorraad is bijna even overstelpend als die in een speelgoedmagazijn tegen den tijd van Sinterklaas of Kerstmis. Even moeilijk als het dan voor de jeugd vaak is om een keuze te doen uit de veelheid der heerlijkheden, zoo gaat het ons, waar we enkele der stukken wenschen te bespreken, daar het onderwijs een zaak van het hoogste belang is en men in Indië, ondanks alle voorgestelde reorganisaties en ingediende rapporten, toch nog steeds zoekende blijft naar een oplossing, die, zoo niet allen, dan toch de groote meerderheid voldoet.

We stellen ons voor af en toe een deel der ruimte voor de vermelding van de vele stukken af te zonderen.

Zooals bekend is, kunnen Indische jongens, die voldaan hebben aan het toelatingsexamen van een rijkskweekschool als passagier 2e klas en onder het genot van een vergoeding voor uitrusting van *f* 200 en een toelage gedurende vier jaren van *f* 500.— 's jaars, naar Europa gezonden worden om daar tot onderwijzer opgeleid te worden.

Oud-Semaranger schrijft naar aanleiding daarvan in de *Loc.*, dat de toestand van het onderwijs er hoe langer hoe slechter op wordt en dat het departement van onderwijs blijkbaar geen kans ziet afdoende verbetering aan te brengen. „Bij dezen

FEUILLETON.

Een „Spookhuis".

Op Dinojo aan den kalikant staat ergens een oud huis, met de bekende rood steenen vloeren, de ouderwetsche voorgalerij met pilaren, het op allerlei wijze bebouwde erf: hier een kippenren, daar een gedogan, daar onder de galerij een bendy echt oud-Indisch, zooals men hier in de stad tempo doeloe haast alle huizen bouwde en aantrof.

In dat huis woonde tot voor enkele dagen een familie, bestaande uit een oom, tante en een nichtje, die nimmer eenige Ahnung van geesten hadden gehad, en waarvan ook niemand leed aan hallucinaties of dergelijke eigenaardige bevliegingen. Op zekeren avond, kort geleden, toen allen ter ruste waren gegaan, begon het spektakel. Door de gesloten deur tusschen de slaapkamers van het ouderpaar en het jonge meisje werd een klapperdop geworpen. Oom stond op, maakte de deur open en vermaande het nichtje geen gekheid uit te halen, wat aanleiding gaf tot de uiteenzetting, dat het kind rustig in bed had gelegen en niets had gedaan; de deur was trouwens gesloten geweest.

Dat was al heel vreemd, vooral waar de ramen eveneens met het oog op den wind met luiken waren gesloten. Evenwel, men zette zich daar over heen en dacht al niet meer aan het geval, toen enkele dagen later het meisje plotseling door een angstig gevoel werd bekropen en zeide te gevoelen dat er „onheil" in aantocht was — ze wist niet wat. En terwijl de familie aan tafel zat, werd plotseling een kloppen op den muur gehoord, ieders oogen richtten zich naar dat punt en men zag...... men zag op den muur letters verschijnen, woorden vormen met potlood heel dun geschreven, waarin een geest — zoo moest het althans wel schijnen — te kennen gaf, dat hij het meisje niet wenschte los te laten, dat het van „hem" was, en dat hij haar, wanneer ze maar niet aan den man dacht, met wien ze nu eenigen omgang had, wel verder zou beschermen. Tevens schreef de geest, dat hij, toen hij den dood wenschte, sublimaat had ingenomen.

Men kan zich de consternatie voorstellen, welke den huisgenooten beving, toen dit gebeurde; het meisje werd half krankzinnig van angst, maar toen er verder niets gebeurde, kwam ze weer tot kalmte. Den zelfden avond viel er niets voor: echter den volgenden morgen, toen men al zoo half en half weer lachte om het geval, — hoewel de letters nog op den muur stonden — ze staan er nog! —, toen het meisje in overmoed naar haar kamer ging, waar ook al weer in den nacht iets dergelijks op den muur geschreven was, en uitriep: „Geest, wie je ook bent, ik tart je!", toen vloog midden overdag, om 11 uur 's morgens, een bezem door de glasruit vlak langs haar hoofd, een bezem, niet van eigen erf, toen vielen plots alle kasten in het huis open, toen rolden de boeken en kabajas over den vloer, toen was er een oogenblik van vreeselijke consternatie.

De familie wilde niet langer in het huis blijven, en besloot reeds te vertrekken, toen een kennis kwam oploopen, die van het geval had gehoord, en ons als betrouwbaar bekend staand man, zelf medium, die wederom met eigen oogen op den muur zag schrijven, wederom de droeve zelfmoord door middel van sublimaat van den doode vermeldende.

Toen was de maat vol; tot heengaan werd besloten. Het meisje zou nog even gaan baden. Ze had de deur der badkamer gesloten en men hoorde sirammen, toen plots een hartverscheurende gil weerklonk, gevolgd door een val, welke de huisgenooten ijlings deed toeschieten. Op het roepen van den naam van het meisje volgde geen antwoord, de deur werd met geweld opengebroken, en men vond het meisje bewusteloos op den grond met een snijwond aan haar voet.

Zij werd opgenomen en naar een huis aan de overzijde van den weg gebracht, waar een politie-commissaris woont. Zij werd bijgebracht, en vertelde toen, dat een krampachtig samengeklauwde hand was genaderd, om haar te worgen, dat ze bloed zag en dat ze de hand toen had ontweken; daarop was de hand met een fietslantaren, die in de badkamer stond gaan gooien, waarbij ze aan den voet gewond was geraakt.

Toen was ze bewusteloos neergestort. Nooit, nimmer wilde ze naar het vreeselijke huis terug. Oom en tante

tak van dienst gebeurt nu precies hetzelfde als indertijd bij de post en telegraaf, waar de werkzaamheden aanmerkelijk toenamen in den loop der jaren, zonder dat daarbij rekening gehouden werd met het aantal ambtenaren, bij dat corps werkzaam, dat voor al dat werk kwam te staan, tot, als 't ware, een catastrophe in den vorm van een groot incompleet van personeel de regeering noodzaakte een oproep te doen in Holland en later surnumeraires aan te stellen om er in te voorzien, zoodat de toestand langzamerhand verbeterd werd."

Schr. zou willen, dat Indische jongelui met diploma's eindexamen H.B.S. en M.U.L.O. of die het 3e of 4e studiejaar H.B.S. doorloopen hadden, in de gelegenheid gesteld werden om met een aanvangssalaris van *f* 150, *f* 125 of *f* 100 's mnds. als kweekeling in dienst te komen bij het L. O., waar ze zich dan verder voor de hulp- en hoofdakte zouden moeten bekwamen. Dan zou de tegenzin tegen het onderwijs wel verdwijnen en het zou blijken, dat de Indische jongen graag wil werken, maar dan ook dadelijk geld wil verdienen.

Mocht het departement tot dien maatregel overgaan, dan voorziet Oud-Semaranger een grooten toeloop van liefhebbers, mits de promotiekansen voor deze onderwijzers dezelfde zijn als voor hen, die uit Holland worden gezonden.

Bedoelde kweekelingen zouden op Holl.-Inl. en Holl.-Chin. scholen volstrekt geen slecht figuur maken, daar ze de taal spreken en de leerlingen beter kennen dan de onderwijzers, die kersversch uit Holland komen.

Een dreigend gevaar voor den Indischen jongen.

In aansluiting bij het bovenstaande vermelden we hetgeen in de *Javabode* voorkwam en de opmerkingen, door den hr. L. in *De Indiër* aan dat stuk vastgeknoopt.

Volgens eerstgenoemd blad gevoelt men op de departementen in Indië meer en meer behoefte aan bekwame ambtenaren, die zich slechts in onvoldoend aantal aanmelden. Door een voortdurende vermeerdering van personeel met middelmatige werkkrachten tracht men aan het bezwaar tegemoet te komen.

Daar verdere opvoering der traktementen alleen ten goede zou komen aan de middelmatige krachten, terwijl in Indië juist gebrek is aan ambtenaren, die meer dan gewone bekwaamheid voor bureauwerk bezitten, heeft men de tusschenkomst van den minister ingeroepen, om personen, „die op gouvernements-, provinciale-, gemeente- en andere groote kantoren in Nederland bijzondere geschiktheid getoond hebben voor zelfstandig administratief werk, zonder ze te binden aan de eischen, welke voor de hoogere bureaubetrekkingen hier te lande gelden", uit te zenden. In Indië zullen deze ambtenaren aangesteld worden als commies-redacteur op een bezoldiging van *f* 250 's mnds. met twee driejaarlijksche verhoogingen van *f* 125 's mnds, met dien verstande, dat ze naar gelang van den duur hunner werkzaamheid op een Nederl. bureau al dadelijk één of beide verhoogingen kunnen krijgen.

De uitgezondenen zullen een bedrag van *f* 1500 aan uitrustingskosten krijgen en overgevoerd worden als passagiers 1ste klasse. De uitzending van een 10-tal dezer ambtenaren is gevraagd.

De hr. L. in *De Indiër* vindt dit een scherpe tegenstelling met de Filippijnen, waar alle mogelijke moeite gedaan wordt om in het land zelf de krachten te krijgen voor de vervulling zelfs der hoogste wetenschappelijke en administratieve functies toe.

„Hier in ons Indië komt weer een strooming boven drijven om de Indische jongelui achter te laten door de recruteering van ambtenaren uit Nederland".

Een tijd geleden is er door gemeenteraadsleden te *Semarang* aangedrongen op het in het leven roepen van een cursus voor opleiding van het ontbrekend personeel voor gemeente-secretarieën. „In plaats van deze gelegenheid te baat te nemen om een algemeene opleiding dan wel examens in het leven te roepen, biedt de regeering hulp aan de gemeentebesturen aan om . . . . gemeentelijk personeel uit Nederland te laten komen." En nu er gebrek geconstateerd wordt aan bureau-ambtenaren „in de mooiere functies, weet u", nu wordt er gezegd, dat die in Indië niet te krijgen zijn, maar er wordt niet gedacht aan een degelijke opleiding van personeel ten einde de Indische jongelui in de gelegenheid te stellen die hoogere betrekkingen ook te bereiken.

In plaats van alles te doen om hier in het land met zijn tallooze Indiërs met uitstekenden aanleg de gelegenheid in 't leven te roepen voor het bereiken van de hoogere betrekkingen in het ambtenaarlijke, „laat men rustig de opleidingskwestie er buiten, denkt er niet aan gelegenheid te scheppen om secretariekennis en bekwaamheid op te doen". Men laat slechts jongelui uit Nederland komen, „die wèl gelegenheid hadden een opleiding te krijgen, die deze kregen voor ze ambtenaar werden, tijdens hun ambtenaarschap op die secretarieën en daarbuiten en deze lieden zullen hier zonder verdere examens de mooiste bureaubetrekkingen mogen bekleeden."

En toch uit de drang naar meerdere kennis zich allerwege. Men snakt naar cursussen voor degenen, die ambtenaar willen worden, voor hen, die het op de bureaux verder willen brengen, doch teruggehouden worden door gebrekkige opleiding.

„De Indiërs zien nu welke richting het uitgestuurd wordt, dwars in tegen de richting, die elders gevolgd wordt, dwars in tegen het belang van het komende geslacht. Opgetreden, om de regeering daarop te wijzen, te waarschuwen tegen het gedrijf naar steeds meer import van jongelui uit Nederland, die in Europa hun kost wel zullen verdienen en niet behoeven aangehaald te worden met goede en gemakkelijke voorwaarden om hier de beste baantjes te vervullen".

Belawan en Sabang.

De heer Cool, adviseur van havenzaken, heeft een rede gehouden over den toekomstigen oceaanhaven Belawan in verband met Sabang. Volgens de „Sum. Post" is Belawan, volgens den heer C., de tweede haven van Ned.-Indië naar het aantal binnenkomende en vertrekkende schepen, echter pas de negende haven, wanneer men rekent naar den tonneninhoud.

De omvang van het goederenverkeer is op te maken uit de volgende cijfers. De uitvoer nam van

dachtens er precies zoo over, en verlieten op staanden voet, — de tafel stond nog gedekt, toen wij kwamen kijken — het huis, om in een hotel te trekken, wat hun vierhonderd gulden per maand kost. Maar dat liever, dan in zoo'n vreeselijk huis te blijven.

Ziedaar een geschiedenis ons verteld door een persoon aan wiens waarheidszin wij niet twijfelen. Commentaren leveren wij er maar niet op, zoo schrijft het **Soer. Hdbl.**, waaraan wij het bovenstaande ontleenen.

* * *

De heer Weber, hoofdredacteur van het **Soerab. Nieuwsblad** heeft een bezoek gebracht aan het spookhuis te Soerabaja, en schrijft daarover het navolgende:

Met een drietal auto's toog ons gezelschap, bestaande uit vier heeren, een dame en een schrijvend medium, om half tien er heen. Het was een prachtige maanavond; de hooge boomen om het huis wierpen zwarte slagschaduwen.

Wij gingen de sombere woning binnen, die bewaakt wordt door een kebon. Wij vroegen den kerel, die er niet al te snugger uitziet, of hij niet bang was voor den geest, die het huis met zijn grappemakerijen onveilig maakt, waarop hij rustig antwoordde dat, waar de geest die van een Europeaan was, hij niets te vreezen had.

Wij doorwandelden het heele huis, vonden het, zooals de familie het had verlaten, en lazen de opschriften op de muren, het wel wat vreemd vindend, dat alle geschrift even hoog was en op gewone schouder-hoogte van een kleinen man. Anderen van het gezelschap vonden dit echter heel gewoon.

Toen werd plaats genomen bij het schijnsel van een petroleumlamp in de eetkamer; deuren werden gesloten en door middel van het schrijvend medium kreeg de leider der séance al spoedig contact met een geest, die daar in huis rondzwierf. De man beweerde zelfmoordenaar te zijn, op 19 Augustus 1896 zich in de badkamer van hetzelfde huis te hebben opgehangen en nog geen rust te kunnen vinden. Hij gaf ook zijn naam op. Later bleek deze snuiter een spotgeest te zijn, die ons geregeld voor den gek hield. Op verzoek van den leider riep de zelf-moordenaar toen een ander, een goeden geest op, die zich ook kenbaar maakte en ook een naam als den zijne noemde.

Deze beweerde stuurman ter koopvaardij te zijn geweest en in een vlaag van moedeloosheid sublimaat te hebben ingenomen. Waar nu het zoo veel geplaagde meisje vroeger in stilte verloofd is geweest met een stuurman, die echter een anderen naam droeg, doch die aan hartverlamming moet zijn gestorven, werd den geest de vraag gesteld, of die vergiftigings-geschiedenis wel waar was.

Het potlood van het medium schreef: „Ja, ik nam sublimaat in, maar de dokter heeft hartverlamming in zijn doodattest gezet".

Toen zaten we heel raar te kijken, immers ook de opschriften wezen op de aanwezigheid van een geest, die van het meisje hield, en die dat, nu hij eenzaam rondzwierf, niet aan een ander gunde. Veel anders konden wij er niet uitkrijgen. Voortdurend kwam de spotgeest er tusschen en bedierf den boel. Wij probeerden het nog met tafeldans, maar zonder resultaat. Het eenige, dat we er nog uit kregen, was dat volgens den goeden geest de beproevingen van het meisje reeds een eind hadden genomen, en dat ze gerust weer naar huis kon gaan; hij, de goede stuurmangeest, zou haar beschermen tegen den kwaden van den zelfmoordenaar uit de badkamer.

Maar daarin heeft de juffrouw in kwestie heelemaal geen vertrouwen. Zij, evenmin als de familie, willen in het huis terug.

Wij weten waarlijk niet, wat we er van te denken hebben. Het schrijvend medium, dat gisteravond zijn diensten verrichtte, kende de familie heelemaal niet, was pas des avonds, toen wij gaan wilden, gewaarschuwd om mee te gaan......

En toch...... het feit, dat de geest niet in ons bijzijn op den muur wilde schrijven, dat hij te zwak zeide te zijn om de tafel te bewegen, wijl schrijver dezes (M. W.) een sterk medium zou zijn, dat hem dit belette — nooit iets van gemerkt! — stemt ons sceptisch.

In ieder geval vonden we onze ervaring interessant genoeg, om die eens voor onze lezers op te schrijven.

Ze kunnen er eens van griezelen.

Zijn er wellicht onder onze lezeressen of lezers, die van een en ander een verklaring kunnen geven? zoo vraagt het Soer. Nieuwsblad.

1907 tot 1916 toe van 22.000 tot 46.000 ton en de invoer van 27.000 tot 260.000 ton, tengevolge waarvan de douanegelden in 5 jaren tijds stegen van 2 tot 3 millioen. Uit het feit, dat het achterland zoo groot is als Nederland, trekt de heer C. het besluit, dat één flinke afscheephaven voor een gebied van dien omvang zeker geen overbodige weelde is, vooral niet als men in aanmerking neemt, dat de intensiteit der ontwikkeling van dat achterland ongetwijfeld snel zal toenemen. Volgens vertrouwbare cijfers mag men in 1920 rekenen op een goederenvervoer van 450.000 ton, een cijfer, dat den aanleg van een oceaanhaven wettigt.

Sabang, dat als haven geen toekomst heeft, uit gebrek aan een achterland, zal een gevoeligen klap krijgen, wat het gouvernement, dat 2.300.000 gulden in die haven heeft zitten, zal te staan komen op het boeken van een schadepost.

Belawan is zeer gunstig gelegen, ver genoeg in den trechter der straat van Malakka en toch niet te dicht bij Singapore om daarvan mededinging te vreezen.

Ook Padang zal nadeel ondervinden, doch de Rott. Lloyd zal er toe moeten overgaan om den weg door de straat van Malakka te nemen.

Wat mag men nu aan de Belawan-haven besteden? De Oostkust betaalt thans aan overscheepkosten anderhalf millioen gulden per jaar.

Daar de stoomvaartmaatschappijen door het aanloopen van Belawan een schade zullen hebben van ƒ 150 per ton, zal er, de te maken winst in aanmerking genomen, aan haar moeten worden uitgekeerd een bedrag van ƒ 600.000, zoodat van de ƒ 1.500.000 overscheepkosten nog ƒ 900.000 overblijft, die voor de haven besteed kunnen worden.

Om de vaargeul op een diepte van 11 M. te brengen, zal 10 millioen M³. slib moeten worden weggenomen, wat 3½ millioen zal kosten; wat bij een afschrijving in 60 jaar een uitgaaf zal zijn van ƒ 185.000. Daarbij moet ƒ 315.000 gerekend worden voor het jaarlijksch onderhoud van de geul, zoodat in totaal daarvoor noodig is 5 ton en er dus nog 4 ton per jaar overschiet voor de haven zelf.

Volgens berekeningen van den heer C o o l zullen gegadigden per jaar per M. kadelengte ƒ 500 à ƒ 600 moeten betalen, wat een zéér hoog bedrag is, daar die huur te Priok, Soerabaja en Makassar slechts ongeveer ƒ 200 bedraagt.

De havenquaestie culmineert in de vraag, of men ƒ 600 huur per jaar per M. kadelengte zal willen betalen. Waar de Oostkust in woorden krachtig heeft aangedrongen op deze oceaanhaven, mag de regeering nu ook daden verwachten in den vorm van aanvragen voor kadegebruik, want daarvan hangt het af, of de haven er snel zal komen.

Suriname.

Uit Suriname geen mail. De kroniekschrijver van deze rubriek heeft dus u i t de kolonie niets mede te deelen, maar o m t r e n t de kolonie iets zeer belangrijks. Onze lezers zullen zich uit een vorig nummer van dit weekblad het gerucht herinneren, dat de heer J o o s t v a n V o l l e n h o v e n uit Amerika was teruggekomen met een aanbod van de zijde der Vereenigde Staten ons de West-Indische koloniën af te koopen voor . . . . vijf milliard plus een garantie voor ongestoord bezit van Oost-Indië.

Bij de behandeling van de begrooting van buitenlandsche zaken in de Tweede Kamer (vergadering van 21 December) heeft de Minister van Buitenlandsche Zaken de verklaring afgelegd dat aan den heer v a n V o l l e n h o v e n geenerlei opdracht is gegeven om onze West te verkoopen.

Dit volgens het verslag in de N. R. Ct. van 22 December, ochtendblad A. Terwijl wij dit schrijven staat ons n.l. het officieele verslag nog niet ten dienste.

Dankbaar maar niet voldoen!

We zouden n.l. gaarne willen weten of er iets waar is van het gerucht, dat er van de zijde der Vereenigde Staten een bod gedaan is. Wellicht vindt de Minister bij de behandeling zijner begrooting in de Eerste Kamer gelegenheid hier eenig licht te ontsteken. Zoowel Nederland als onze West hebben hieraan behoefte.

Curaçao.

De *Amigoe* van 27 Oct. j.l. schrijft o.m.:

,,We mogen hier tot dusverre nog van geluk spreken. Al is het duur, we kunnen toch nog van alles krijgen. Alleen sommige weeldeartikelen, zooals Hollandsche sigaren en kaas, zijn niet meer voorradig.

Maar in Nederland zelf wordt men terdege op rantsoen gesteld en komt er gebrek aan de hoogst noodige levensmiddelen.

In Suriname is het nog erger. Verschillende menschen eten er geen brood meer, omdat er geen meel meer is. Ze eten nu driemaal daags rijst. Vet en boter zijn ook schaarsch, en met het vleesch begint men al te sukkelen.

Telegrafisch heeft de Gouverneur aan het Bestuur van Curaçao om meel gevraagd. Er liggen een driehonderd zakken klaar, maar er is geen scheepsgelegenheid."

* * *

De *Curaçaosche Crt.* meldt:

,,Ofschoon het station voor Draadlooze Telegrafie op Daniel, dat gebouwd is als een proefstation, om te zien of wij van hier uit directe verbinding met Europa en dus ook met Holland zouden kunnen krijgen, naar wij hooren, in alle opzichten aan de verwachtingen voldoet, blijkt toch een geregelde opname van telegrammen uit de groote stations in Europa nog moeilijk te zijn, omdat wij zelf van hier uit niet kunnen seinen en dus ook niet kunnen vragen op welken tijd en met welke golflengte van uit Europa geseind wordt. In de maanden, waarin veel luchtstoringen voorkomen, is lang niet ieder uur van den dag voor de opname even geschikt."

* * *

In hetzelfde blad lezen wij:

Naar wij vernemen zal te beginnen met het schooljaar 1918 een wijziging in het leerplan van de Hendrikschool, openbare school voor meer uitgebreid lager onderwijs voor jongens op Curaçao, worden ingevoerd. Die wijziging is grootendeels het gevolg van den van verschillende zijden geuiten wensch om het overladen leerplan te vereenvoudigen en het onderwijs meer te doen aansluiten aan de eischen, die de praktijk stelt.

De school stelt zich naast algemeene ontwikkeling ten doel algemeene kennis ten behoeve van de practijk, in de eerste plaats voor den handel, te geven, terwijl naast aanbrengen van kennis vóór alles op karaktervorming en lichamelijke ontwikkeling der leerlingen zal worden gelet.

Met het onderwijs in Spaansch wordt begonnen in de 5e klasse, met Engelsch in de 6e klasse, het aantal uren voor Nederlandsch, Spaansch en Engelsch wordt in de verschillende klassen uitgebreid; in de hoogere klassen wordt geen onderwijs in Fransch en Duitsch gegeven. Daartoe zal gelegenheid geboden worden voor goede leerlingen, buiten de schooluren, aan den leergang voor boekhouden enz., die naar wij vernemen ook gewijzigd zal worden.

Wij hopen, dat deze veranderingen goede vruchten voor het onderwijs zullen meebrengen. Op de bijzondere school voor meer uitgebreid lager onderwijs, de Nederlandsche Afdeeling van het St. Thomas College, is de laatste twee jaren het onderwijs in Fransch en Duitsch aan leerlingen der hoogste klas-

sen, die daarvoor in aanmerking kwamen, ook reeds buiten de schooluren gegeven.

* * *

Strenge maatregelen.

Onder dit hoofd schrijft de *Amigoe:*

De Amerikanen doen alles in het groot. Als ze maatregelen nemen tegen smokkelen of spionnage, doen ze dat flink.

Te New York, Hallifax en Portorico worden de inkomende schepen allergestrengst onderzocht.

Op de ,,Hollandia'' werd bij een der reizigers een hoeveelheid Neo-Salvarsan gevonden. Onmiddellijk werd het algemeen verbod uitgevaardigd dat niemand van boord mocht, kolen en provisie werden eenvoudig geweigerd. Acht dagen lagen de reizigers in de haven van New York zonder dat ze een voet aan wal mochten zetten.

Op St. Lucia kreeg de ,,Hollandia'' maar 400 ton kolen, juist genoeg om naar Curaçao te kunnen stoomen. De reizigers mochten aan wal, maar mochten zich niet buiten het stadsdistrict begeven en moesten des avonds weer vroeg aan boord wezen.

De Spaansche boot ,,Antonio Lopez'' werd met alle passagiers als gevangene behandeld, omdat een dame aan boord beweerd had, dat de boot onderweg een Duitschen onderzeeër van levensmiddelen had voorzien. Ofschoon geen enkele andere reiziger daar iets van gezien had en de kapitein en de officieren het damespraatje tegen spraken, het baatte niets, na vier dagen mocht de boot eerst vertrekken. Alle reizigers werden van top tot teen onderzocht, of ze soms geen gevaarlijke papieren bij zich hadden, of een brief geschreven droegen op hun huid.

Prettig reizen in oorlogstijd!

* * *

De nieuwe gezant, Z. Exc. de heer van Oordt van Lauwenrecht, was aan boord der ,,Hollandia'', vergezeld van zijn echtgenoote.

De officieele bezoeken over en weer hadden hier te Willemstad plaats, terwijl de Gouverneur Zondag een diner gaf. De nieuwe Nederlandsche gezant bezocht den vlechtcursus op Pietermaai, het station voor D. T. op Daniël, de school van Barber en het Pensionaat Welgelegen. Bij het vertrek der boot speelde de militaire muziek.

* * *

Hetzelfde blad schrijft:

,,We hebben de Rekening en Verantwoording der Spaar- en Beleenbank eens gelegd naast het Verslag der Koloniale Postspaarbank; en we kwamen tot verrassende ontdekkingen.

Het getal inlagen bedroeg bij:

De Postspaarbank 2877.

De Spaarbank 4629.

Het aantal Postspaarbankboekjes bedraagt 4580, dat der Spaarbank is ons onbekend, maar is zeker zeer groot, vooral onder de Kleine Luyden.

De geringe stortingen immers van 25 cts. tot 5 Gld. waren daar 2964 in getal, bij de Postspaarbank 3024.

Gedurende het jaar 1916 werd bij de Postspaarbank

Gestort	*f* 129.040.06[5]
Teruggehaald	,, 112.829.88[5]
Bij de Spaarbank:	
Gestort	,, 78.767.19[5]
Terugehaald	,, 114.985.32

Het bedrag der terugbetaalde gelden is zeker zeer hoog en wijst op de dure tijden, maar van den anderen kant ziet men toch ook, dat het sparen er toch wel inkomt bij ons volk.

Jammer, dat bij de Beleenbank aan 17843 gouden en zilveren voorwerpen en aan juweelen nog altijd verpand werd voor een waarde van *f* 78.413.50.

Dat wijst op geldgebrek onder de bevolking.

Maar men mag hierbij niet vergeten, dat volgens oud Curaçaosch gebruik gouden en zilveren voorwerpen en juweelen expresselijk dikwerf worden aangeschaft als pand voor de Beleenbank om bij voorkomende gelegenheid op een gemakkelijke manier wat geld in handen te kunnen krijgen. Maar een goedkoope manier van geldleenen is dit niet.

De Spaarbank moet toenemen, maar de Beleenbank verminderen, eerst dan wordt de algemeene toestand gezond.''

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Godsdienst-kwestie. De *Darmo Kondo* constateert met leedwezen, dat er in den laatsten tijd in zake den godsdienst onder Inlanders wrijving is ontstaan en wel door slechte woorden en geschrijf in enkele persorganen. Zoo heeft *mejuffrouw Walbheem* in de *Voorpost* den Boedha op den voorgrond gebracht en de hoop uitgesproken, dat de Javanen eenmaal weer tót zijn leer zouden terugkeeren. De heer *Tjakram* komt daar in de *Oetoesan Hindia* heftig tegen op, daar z.i. juist de Islam de eensgezindheid en gelijkwaardigheid, zoomede de democratie voorstaat. Dat de Javaansche Mohamedanen het met dezen godsdienst nog niet zoo ver gebracht hebben, dat zij als eensgezind, gelijkwaardig en democratisch te beschouwen zijn, moet geweten worden aan het feit, dat het hun steeds aan geschikte leiders ontbroken heeft. Het Javaansche volk is alleen daarom zwak, slaafsch en niet eendrachtig. De hooger geplaatsten lijden aan hoogmoedswaanzin, onderdrukken hun mindere landgenooten. Vandaar de onderworpenheid van den kleinen man, de z.g. minderwaardigheid van het Javaansche ras. Een andere schrijver in de *Oetoesan Hindia*, die zich J. teekent, roept uit: ,,Gaat ons vóór gij grooten der aarde, houdt onze godsdienst hoog in eere!'' In *babad*vorm beschrijft hij den Javaan in den Boedhatijd en zegt, dat Java vooruit gegaan is, nadat het den Islam had omhelsd. Deze godsdienst was voor den bloei van het land geen belemmering, en als wij, Javanen — alzoo de schrijver — slaafsch en onderworpen zijn geworden, zooals de heer *Tjakram* beweert, dan is dit aan het kultuurstelsel te wijten.

De Godsdienst-kwestie heeft nog meer pennen in beweging gebracht. De heer *Raden Mas S. Soerjokoesoemo* heeft er over geschreven, alsook de heer *A. Mühlenfeld* in ,,*de Taák*''. Laatstgenoemde beweert, dat, alhoewel de Javanen reeds 400 jaren den Islam belijden, zij in hun hart nog Boedhist zijn en brengt dan in verband hiermede de tegenwoordige evolutionnaire beweging onder de Inlanders ter sprake. In de *Oetoesan Hindia* van 24 Augustus j.l. is een artikel van den heer *Soerantika* opgenomen, waarin deze het geschrijf van mejuffrouw Walbheem en de heeren Soerjokoesoemo en Mühlenfeld een groot gevaar acht, dat veel kwaad kan stichten. Het is, alsof met opzet de Islam als minderwaardig wordt geacht en op zijde geduwd! Zij vormen als 't ware, een complot tegen den Islam. De heer *Tjipto Mangoen Koesoemo* vraagt in ,,*de Indiër*'': Is er een godsdienststrijd op komst?' J. richt in de *Darmo Kondo* een waarschuwend woord tot de verschillende schrijvers, verzoekt hen niet zoo heet gebakerd te zijn. Ook hij is van oordeel, dat dit geschrijf geen goed doet, ja, een groot gevaar oplevert voor de evolutie in de Javaansche maatschappij. In zijn oog worden de eensgezindheid en saamhoorigheid in gevaar gebracht. Hij stemt toe, dat de Islam, die thans op Java beleden wordt, nog niet de ware Islam is, zooals door de bovengenoemde schrijvers bedoeld. Bijvoorbeeld — zegt hij — houdt de ware Islam er geen *slamehtans* op na, 7, 40 en 100 dagen na iemands overlijden, zooals in den regel bij ons wordt gedaan. De ware Islam houdt zich niet op met geesten, duivels en spoken, terwijl toch velen onzer daaraan gelooven en offeren. De ware Islam verbiedt dat op de erven van de missigits de *gamelan* bespeeld wordt en volksspelen worden gehouden. En toch kunnen, niettegenstaande dit alles, de Javanen

als Islammieten beschouwd worden! Doen deze uiterlijkheden zooveel af aan het wezen van den Islam? Gingen de eerste *walis* niet onder de muziek van de *gamelan* tot de Islam over? Hadden de *walis* ongelijk, dat zij op de graven der vorsten steenen monumenten lieten bouwen? Hebben zij niet gehandeld naar den geest des tijds en den toestand waarin het volk verkeerde in aanmerking genomen? Nu zegt wel is waar de heer *Tjipto* in de *Indiër*, dat de omstandigheid, dat de Javaan, middels geweld, tot den Islam is gebracht, tengevolge heeft, dat hij niet in den waren zin van het woord bekeerd is geworden; maar dit alles doet er *niets* aan toe; Islammieten zijn wij thans toch. Laten wij er allen werk van maken om goede Mohamedanen te worden, Arabisch leeren om de bronnen te kennen en onze meesters te verstaan. En hoe is 't bij de Christenen gesteld? De Europeanen willen als zoodanig beschouwd worden, maar hoeveel pCt. gaat er daarvan naar de kerken? In Europa heeft men de Christenen verdeeld in Katholieken en Protestanten. Hoe is daar de toestand? De geboorte van Jezus Christus wordt gevierd door dennenboompjes te versieren met waskaarsjes en andere snuisterijen. Van waar deze gewoonte? Dateert zij niet van een vroegeren tijd, is zij niet een overblijfsel van een vroegeren godsdienst? In Jerusalem, daar waar Jezus Christus geboren is, treft men geen dennenboomen aan. In alle oude godsdiensten, zooals die van Brahma, Siwa, Wisnoe, Boedha enz. treft men leeringen aan van andere godsdiensten. Kortom — zoo besluit de schrijver — laat deze zaak nu geen afbreuk doen aan de evolutie der Javanen. De *Sarikat Islam* heeft hieraan den stoot gegeven, dan wel haar verder aan het rollen gebracht, de Islam gebruikt als bindmiddel onder ons Javanen. 't Is niet noodig daarbij de vraag te doen, hoe diep die godsdienst in ons zit. Allicht kan als antwoord hierop de wedervraag gesteld worden: welke zijn de grenzen, die gij er voor gesteld hebt. Komt, landgenooten, laten wij aan den vooruitgang werken. Denkt er om, *dat wij zijn Javanen* en laat dan de zaak van de andere godsdiensten met rust. Boedha heeft zijn tijd gehad. Thans heerscht de Islam, laten wij met dezen naam tevreden zijn, dien naam voor ons zoo heilig, groot en goed!

„Indië Weerbaar". Pangeran Ario Koesoemo Diningrat, oudere broeder van den Soesoehoenan van Soerakarta, lid van de deputatie „*Indië Weerbaar*", heeft 't na zijn terugkeer uit Holland in Indië noodig geacht, bij monde van den heer van Hinloopen Labberton in alle bladen kenbaar te doen maken, dat de dezen Prins toegeschreven onwelwillende uiting ten aanzien van zijn medegedeputeerde *Abdoel Moeis* geheel onjuist is overgebracht en geïnterpreteerd. Juist tot *vergoelijking* van door derden beweerde meerdere heftigheid van sommige uitlatingen van den heer Moeis in Nederland, werd door den Prins gewezen op diens jeugdigen ijver, maar geenszins als een verwijt, zooals het door een bevooroordeelden correspondent is opgevat en in tal van dagbladen verder gecolporteerd. Het is nimmer zijn bedoeling geweest om het reuzenwerk, door den heer Moeis in Nederland verricht, in 't minst te verkleinen. Integendeel voelt hij alle bewondering voor diens onvermoeide streven om Indië's wenschen, verlangens en nooden onder de aandacht van de Hollandsche Regeering en van de welwillende Nederlanders te brengen, en voor de zeggingskracht, den onverschrokken durf en volkomen oprechtheid van dezen afgevaardigde der *Centrale Sarikat Islam*. — Ook door de lasterlijke aantijgingen van de Asmodee-pers met betrekking tot de troonsopvolging in Soerakarta, acht de Prins zich zeer bezwaard en beleedigd, daar zijnerzijds geenerlei aspiraties te dien aanzien bestaan en ook nimmer in dien geest door hem uitlatingen zijn gedaan. Aan al de N.-I. bladen wordt dringend verzocht om al zulke lasterlijke berichten terzijde te stellen en geen voedsel te geven aan de pogingen van den afgevaardigde der Asmodeepers en dezer correspondenten en handlangers om de leden der Inlandsche Deputatie *Indië Weerbaar* tegen elkaar uit te spelen en in het harnas te jagen. De leden der Deputatie zelf, die maar al te goed weten uit welke troebele bron al deze verhalen komen, zullen hun eensgezinden arbeid voor de intellectueele, economische en militaire weerbaarmaking van N.-I. niet laten verstoren.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Verzoekschrift. Door een groot aantal Chineezen is een verzoekschrift aan den Gouverneur-Generaal gericht, waarvan de hoofdinhoud hieronder in het kort volgt: Een der uitingen van den nieuwen tijdgeest uit China overgekomen, vindt men in een vermeerdering van het zelfbewustzijn bij de Chineesche ingezetenen in Indië (N.-I.) en, daarmede in oorzakelijk verband, constateert men allerwegen een te voren nooit waargenomen belangstelling in de Indische politiek, gepaard met een sterken drang naar hooger ontwikkeling en als gevolg van dit beide, een zich sterk ontwikkelend vereenigingsleven. In diezelfde keten van oorzaak en gevolg komt dan vervolgens het feit, dat de Chineezen en Inlanders tot inzicht kwamen, dat hunne rechtspositie, zoowel de staats- als privaatrechtelijke, in zeer veel opzichten minderwaardig is, vergeleken bij de twee bevolkingscategorieën der Europeanen en Japanners, ofschoon zij tegenover de laatste groep zeer zeker veel verdere rechten kunnen doen gelden op cultuur-historisch gebied. Bij dezen stand van zaken kon het psychologisch wel niet anders, of in het gemoed van velen hunner moesten eenige zeer rechtmatige grieven ontstaan over het onderscheid, dat tengevolge der eigenaardige redactie van artikel 108 van het Regeeringsreglement ,vergeleken bij het overeenkomstige artikel in de Nederlandsche grondwet — ook te hunnen opzichte werd gemaakt op het stuk der rechtsbedeeling van de onderscheidene groepen der N.-I. bevolking en waarbij zij requestranten nog altijd, ondanks het veranderd aspect der koloniale verhoudingen met Maleiers, Javanen en Dajakkers over een kam worden geschoren. Zoo werd o.a. van dit bedenkelijke dualisme het gevolg, dat velen van hen, zoowel door intellect als innerlijke beschaving ver staande boven in de kampongs levende Europeanen en Japanners, in rechtspositie in meer dan een opzicht van deze laatste groepen de minderen zijn. Hun eerste en voornaamste grief kant zich tegen de politierechtspraak in haar huidige organisatie en in onmiddellijk verband hiermede tegen de vaak willekeurige toepassing van enkele bepalingen uit het formeele strafrecht, zooals dit is neergelegd in het zoogenaamde Inlandsch Reglement van 5 April 1848, Stbl. 1816. De politierechtspraak is ook bij het meerendeel der Inlandsche bevolking sedert jaren in ongenade geraakt door meer dan één oorzaak, afgescheiden nog van het gevoel van achteruitstelling door de dubbelvormigheid van het systeem verwekt. En zoo wordt zij ook door de meeste Chineezen daar te lande beschouwd als een vorm van rechtswezen, die voor hen niet meer past. Tot heden zijn het nog slechts de groote bevolkingscentra, welke in die voordeelen der nieuwe regeling i.c. het instituut der landgerechten deelen, immers, dit werd sedert September 1914 bij wijze van proef alleen in de gewesten Batavia, Semarang en Soerabaja in praktijk gebracht. Sedert kort vigeert het nieuwe instituut ook te Bandoeng. Doch het grootste deel der Chineesche bevolking blijft aldus van deze rechtspraak nog verstoken. Nu is het aan requestranten bekend, dat in

de toelichting op de Indische begrooting voor 1917 uit politiek oogpunt de wenschelijkheid is uitgesproken het aantal landgerechten op Java en Madura met 48 uit te breiden, doch ongelukkigerwijs wordt daarbij tegelijk de mogelijkheid aangenomen, dat van die 48 plaatsen er 31 zouden kunnen worden vervuld door assistent-residenten, zoodat blijkbaar de Regeering het aanvankelijk in praktijk gebrachte principe der scheiding, even hooger vermeld, weer heeft laten varen. Dit wordt door verzoekers betreurd. Met de snelle doorvoering van den nieuwen maatregel achten zij handhaving van de rechtsgeleerde voorzitters een zaak van groote urgentie. Bij Stbl. 1916 No. 732, waarin opgenomen is het nieuwe strafwetboek voor N.-I. is — verzoekers waardeeren dit als een verblijdend teeken — o.m. de op de meeste overtredingen gestelde vrijheidstraf, n.m. ten arbeidstelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon (Wetboek van Strafrecht art. 5, 6c) komen te vervallen. Doch de inwerkingtreding van deze nieuwe strafregeling laat tot heden nog op zich wachten. De verzoekers rekenen de spoedige invoering van het nieuwe Strafwetboek een zaak van groot gewicht voor de Chineesche ingezetenen van N.-I. Behoudens in de bijzondere gevallen, bedoeld in de ordonnantie in Stbl. 1865 No. 84, vindt men nergens elders bepaalde voorschriften op het houden van huiszoeking bij Inlanders en met hen gelijkgestelden aangegeven. Hoewel in den tweeden Titel van het z.g. Inlandsch Reglement het bedoelde recht voor bepaalde functionarissen schijnt opgesloten en in Bijblad 6021 op het Staatsblad dan ook wordt erkend, ontbreken overigens de stellige voorschriften, zooals die vervat zijn in de Titels I en III van het Strafvorderingsreglement. Verregaande willekeur door de ambtenaren, belast met de opsporing der misdrijven en overtredingen aan den dag gelegd, is hiervan maar al te vaak het gevolg. De eigendunkelijke arrestaties van Chineesche ingezetenen wegens onbeteekenende vergrijpen, vaak op uiterst zwakke aanwijzingen of losse vermoedens, zoomede de willekeur bij het opleggen van preventief arrest, veroorzaken niet zelden rechtmatige ergernis. Meermalen werden daardoor onnoodig personen voor langen tijd uit hun werk gerukt en grovelijk benadeeld. Het is algemeen bekend, dat de sympathieën en antipathieën en daarnevens de onkunde der lagere politieambtenaren, hierbij in verscheidene gevallen een voorname rol spelen. Bij het doen ondergaan van vrijheidstraffen komt het herhaalde malen voor, dat wegens overtredingen en geringere misdrijven gevonnisten van Chineeschen landaard de hun opgelegde straf uitzitten in vereeniging met delinquenten van ernstigen aard. Op grond van den noodlottigen invloed, dien een contact gedurende langeren of korteren tijd tusschen beide catagorieën van gevangenen op de eerstgenoemde klasse van veroordeelden kan uitoefenen, in het bijzonder zoo dit jeugdige personen zijn, werd de ongewenschtheid en onverantwoordelijkheid van een dusdanig systeem sedert lang door zeer bevoegde schrijvers over moderne strafrechtpleging en door criminalisten betoogd,- en in de organisaties van het gevangeniswezen in de meeste Europeesche staten, wordt dan ook het stelsel van individueele afzondering sedert geruimen tijd gehuldigd. Op deze gronden berust het bewust request aan den Landvoogd, aan het slot, waarvan de volgende wenschen zijn gerecapituleerd.

1o. Unificatie van de regeling der politierechtspraak door bespoediging van de algeheele invoering van de bij het Koninklijk Besluit van 27 Januari 1914. (Stbld. no. 317) in het leven geroepen instituut der landgerechten, bij voorkeur onder presidium van juristen-landrechters.

2o. Bespoediging van de inwerking treding van het bij Stbld. no. 732 opgenomen nieuwe geunificeerde strafwetboek voor N. I., waardoor de op de meeste politieovertredingen gestelde vrijheidstraf nm. tenarbeidstelling aan de publieke werken voor den kost zonder loon, uit den tijd zal geraken.

3o. De vaststelling van bepalingen naar voege van die, vastgesteld in artt. 3, 31, 91, 92 en 93 van het reglement op de strafvordering voor de Raden van Justitie enz., waardoor een einde zal worden gemaakt aan de willekeur der politie bij huiszoekingen in woningen van Chineesche ingezetenen, en in die bepalingen de leiding van dergelijke onderzoeken op te dragen aan een hoogere politie-autoriteit dan thans gemeenlijk het geval is en daarin tevens de aanwezigheid van een Chineesch hoofd verplichtend te stellen, evenals te Batavia reeds de usance bestaat, den betrokken wijkmeester daarbij te doen assisteeren.

4o. het treffen der noodige voorzieningen, opdat niet zooals thans geschiedt, gestraften wegens kleine misdrijven en lichte overtredingen in de landsgevangenissen voor Inlanders en met hen gelijkgestelden hun straf ondergaan in gezelschap van ernstige delinquenten.

5o. De herziening van art. 45 van het z.g. Inlandsch Reglement inzake voorloopige arrestatie en in bewaringhouden van verdachten, opdat aan genoemd artikel de onbedoelde rigoureuse werking, welke het thans tengevolge der zeer ruime redactie en door de eigendunkelijke uitlegging der politiebeambten vaak uitoefent, worde ontnomen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Rede van den Duitschen minister van koloniën.

Al moet bij het optreden van dr. Solf, den D. staatssecretaris van koloniën, als grootwoordvoerder over de koloniale wereldpolitiek der toekomst, onwillekeurig de vergelijking bij ons zijn opgekomen met „Jan zonder land" of met den Zwitserschen admiraal uit Offenbach's Grande duchesse de Gérolstein, toch is aan zijne den 21en December te Berlijn uitgesproken rede groote waarde niet te ontzeggen. Zoowel wanneer 't ten slotte tot vredesoverleg door minnelijke schikking mocht komen, als wanneer de Centralen in 't voordeel mochten komen, zoodat zij meer voorwaarden te geven dan aan te nemen hebben, heeft 't hoofd van 't koloniale departement nu reeds de aanwijzingen gedaan van Duitschlands verwachtingen en vredesvoorwaarden.

Na de theorieën aangehaald te hebben, waarop volgens verschillend inzicht, de vrede gebouwd zou kunnen worden, kwam hij tot de stelling: „De toekomstige vrede moet alle ziektekiemen wegruimen, die de catastrofe van 1914 mogelijk hebben gemaakt. Bij dit genezingsproces zal de koloniale toekomst van D. een groote rol spelen." De ontwikkeling der hierbij aansluitende beschouwingen werd ingezet met deze andere stelling „dat het koloniale probleem onoplosbaar is, als de mogendheden niet aan een algemeene regeling beginnen met den wil om een vrede van rechtvaardige tevredenstelling te sluiten." Hij acht de bevrediging niet mogelijk bij een herstel van 't status quo ante.

Hij werkte alleen voor Afrika zijn zienswijze uit, zonder daarom 't D. bezit in de Stille Zuidzee gering te schatten of te verkleinen. 't Donkere Afrika is een voorterrein van Europa geworden, 't zal in de geschiedenis een rol van toenemende beteekenis gaan vervullen.

De steeds grooter wordende behoefte aan grondstoffen en de zorg voor een afzetgebied zullen de mededinging doen toenemen om de hulpbronnen van Afrika te openen. De verdeeling van Afrika zooals deze in 1914 was, is een product van jonge ontwikkeling geweest, waarbij, naast verouderde aanspraken, meer of minder toevallige gebeurtenissen van beslissenden invloed zijn geweest. Vaak gaf durf of politiek instinct van ondernemende personen, door het sluiten van handige verdragen met inlandsche hoofden, aan hun vaderland een voorsprong in den wedloop om koloniaal bezit te krijgen. Innerlijke rechtvaardigheid ontbrak geheel aan de verdeeling. Sommige landen bezitten massa's, die 't tachtigvoudige van 't moederland bereiken en die zij bij gebrek aan menschen en middelen niet tot ontwikkeling kunnen brengen. België, Frankrijk en Portugal verkeeren in die positie. Engeland, dat elders reeds ontzaggelijke gebieden bezit, heeft zich van Afrika ook weer een reuzendeel toegemeten. Daarentegen zag Duitschland zich op veel kleinere, verstrooid liggende bezittingen aangewezen.

Wat moet in de plaats komen van de oude verdeeling? Een onttrekking aan den Eur. invloed om de Inlanders weer aan hun lot over te laten, wordt door geen ernstig politicus verdedigd. Zekere philantropische kringen in Engeland propageeren 't denkbeeld van volkomen internationaliseering van de tropische gewesten, die dan onder een gemeenschappelijk bestuur van de beschermende Eur. staten zouden komen. Dr. Solf verwacht dat de hevigste stegenstand hiertegen uit Eng. zou komen. Maar afgescheiden hiervan is een dergelijke organisatie alleen denkbaar, wanneer 't solidariteitsbewustzijn van de Eur. staten daaraan ten grondslag ligt. Voordat de Eur. statengemeenschap hiervoor rijp wordt geacht, moet eerst 't bestaan van een internationaal geweten in internationale toepassing in Eur. zelf blijken. In afwachting hiervan zal men moeten vasthouden aan 't huidige stelsel en aan de verdeeling van 't tropisch gebied onder de beschaafde staten van Eur. 't Vredesverdrag zal die verdeeling op nieuwen grondslag moeten stellen.

Na de oude koloniale politiek zoo aangeprezen te hebben als voorloopig onvermijdelijk, voegde de spreker hier echter aan toe: toch ligt in den eisch van internationale controle, ja, in den als dwaas veroordeelden eisch van 't recht van zelfbestemming der inboorlingen een gezond beginsel. Hij zou nog liever spreken van ,,selbstzweckrecht''. Dit moet 't doel der koloniale politiek zijn van den staat, die de ontwikkeling der kolonie op zich neemt. Ook voor Duitschland moet dit als eisch gelden, omdat 't een gevolg is van zijn wereldbeschouwing en omdat 't in zijn welbegrepen eigen nationaal belang is. D. zal, evenals de koloniale besturen van alle landen, om de ontwikkeling in dien geest te leiden, een harden strijd te voeren hebben met 't kortzichtig egoisme. Ook zal gebrek aan ondernemende jonge mannen na de geofferde oorlogsverliezen moeilijkheden opwerpen. Bovendien blijft de vraag bestaan in hoever Afrika voor de vestiging van 't D. ras geschikt is. Maar in dit alles kan geen reden liggen om de taak en 't aandeel van D. niet ten volle tot hun recht te doen komen. D. staat er in al deze opzichten niet anders voor dan de overige koloniseerende mogendheden.

Europa zal geeuwhonger hebben naar Afr. producten. Dit zal groote verleiding meebrengen om roofbouw te plegen, zonder acht te slaan op 't welzijn van Afr. zelf. Gewetenlooze uitbuiting kan de natuurlijke schatten en de menschenkracht tot slachtoffer maken. Daar echter de Eur. voor alle ondernemingen zwarte arbeidskracht noodig heeft, is een gezonde ontwikkeling van de inheemsche stammen ook een Europ. belang. 't Gebruik van de schatten van den bodem en van de arbeidskracht moet stelselmatig verzekerd worden.

De verschuiving van de toevallige grenzen moet van dit gezichtspunt uit plaats vinden, naar den eisch van 't gemeenschappelijk belang van Europa en Afrika.

De landen, welke bewezen hebben de menschheid ook in den kleurling te respecteeren en hun bestuur en organisatie dienovereenkomstig geleid te hebben, moeten bij de verdeeling worden voorgetrokken. Volgens de in Engeland tegen D. gevoerde campagne, zou D. door zijn verleden na den oorlog elk recht verspeeld hebben weer Afr. stammen onder zijn hoede te krijgen.

Dr. Solf vraagt waar lord Robert Cecil de inlichtingen vandaan heeft, die hem deze conclusie hebben doen uitspreken. Hij wil niet loochenen dat 't verleden vlekken vertoont, maar 't D. zondenregister is bijlange niet lang of zwart als 't Engelsche. De vraag is echter: hoe dachten en handelden hoofd en ledematen van de koloniale besturen? Daarop kan men antwoorden: alle deskundigen weten, dat 't grondbeginsel, jaren geleden door Dr. Solf in den Rijksdag geformuleerd werd als ,,kolonisatie beteekent zending'' en dat dit in de D., zoowel als in de Eng. politiek is toegepast.

D. stond eerst aan den aanvang van de ontwikkelingstaak. De oorlog heeft de toets geleverd, in alle koloniën zijn de inboorlingen D. trouw gebleven, zelfs onder de minst gunstige omstandigheden. Hij stelt daar uitingen van ontevredenheid en onvoldaanheid tegenover van de bevolking in Britsche koloniën, en 't gebruik van gekleurde troepen in Eur., terwijl hij 't cynisme hekelt, waarmede Eng. 't aanzien van blanken prijs geeft, door Duitschers door negers te laten geeselen.

Tijdens den oorlog heeft Eng. den roep te schande gemaakt, dat onder zijn vlag vreemd bezit veilig is, en na den oorlog wil Eng. nog de vernietiging van den D. handel, zooals Lloyd George weer pas openhartig heeft toegegeven.

Dr. Solf zegt zich bewust te zijn, dat bij deze gezindheid wensch en hoop van gemeenschappelijken opbouw van een koloniale toekomst een utopie blijft. Er zal dan oorlog zijn in vrede. Dr. Solf wenscht 't echter anders. In alle landen moet een ommekeer komen, de vrede moet niet worden gebouwd op een theorie van 't uitdrijven van een partij ten voordeele van de andere. Ook Eng. zal dit moeten inzien. Nog vóór den vrede zal in alle landen de gezindheid moeten triomfeeren, waarmede alleen 't nieuwe Europa en 't nieuwe Afrika kunnen worden opgebouwd. 't Vredestractaat zal een nieuwe verdeeling moeten geven, maar bovendien zullen alle landen nog in twee richtingen moeten samenwerken. Ten eerste kunnen voor 't bestuur en beheer beperkingen worden opgelegd in 't belang van protector en beschermden. Vervolgens kan, voor de oplossing van groote vraagstukken overleg leiden tot een richtsnoer voor allen. In beide richtingen is reeds vroeger werk verricht. Handelsvrijheid in Centraal-Afrika, vrijheid van scheepvaart op Kongo en Niger, bestrijding van den slavenhandel, e.d.m. In de toekomst zouden de aanleg van gemeenschappelijke verkeerswegen, bestrijding van epidemiën, enz. ook hiertoe moeten behooren. Door een stelsel van dergelijke verdragsregeling zou 't karakter van een gemeenschappelijke kolonie der Eur. staten, waarin de bezitters slechts de rol spelen van zaakgelastigden der algemeene organisatie, geleidelijk tot zijn recht kunnen komen.

In 't hier weergegevene liggen de beginselen waarop D. de Afric. politiek van de toekomst wenscht te richten, indien wij er nog bijvoegen dat de inboorlingen van militarisatie bevrijd moeten worden en blijven. Gelukt 't die bedoelingen te verwezenlijken, dan worden de voorwaarden voor een gelukkige ontwikkeling van Afrika en zijn bewoners voor de komende decennia als gewaarborgd beschouwd. De Duitschers voelen zich geroepen een goed stuk werk van deze grootsche taak op zich te nemen.

Palestina als jodenland.

't Kan wel zonderling loopen. Jerusalem was in handen van de Turken, die 't ook als mohamedaansche plaats van beteekenis gaarne moesten behouden. Duitschland maakte van zijn tijdelijken invloed gebruik om er Luthersche expansie van te doen uitgaan. Zij zijn er verdreven door de Britten, wier presbyteriaansche geestelijkheid dit in 't Kerstfeest hoog verkondigt en verheft. Naast deze hebben Italianen en Franschen aandeel aan de overwinning, zoodat de R. K. hun rechten mee kunnen doen gelden. Zelfs kunnen de Russen, die elders toen nog Turksche troepen gebonden hielden, zich een deel toekennen van de eer der herovering van 't heilige land. Eigenaardig strijden deze allen nu niet met en tegen elkander om 't alleenrecht, of om den vóórrang bij de toewijzing van 't bezit, maar schijnt een vrij groote en overigens zeldzame overeenstemming te bestaan over de bestemming van Palestina als immigratie-oord voor de Israëlieten en verwezenlijking van de plannen der Zionisten.

De Eng. regeeringsmededeeling, dat ze 't daarheen wil leiden een nationaal tehuis voor 't Joodsche volk te maken van Palestina, is niet alleen in de Europ. landen, die nu tot de Entente behooren, en door Amerika met instemming ontvangen, maar ook uit Rusland zijn nog bewijzen van hartelijke toejuichingen gekomen. Niet alleen de Joodsche pers is er hoogelijk mee inge-

nomen, de lofuitingen komen uit synagogen, kerken, tempels en moskeeën.

Nessim Bei, de Turksche Minister van Buitenlandsche Zaken, heeft van de hoogste mahomedaansche zijde gunstige gezindheid voor 't Jodenland uitgesproken. En van 't vatikaan is een uiting gepubliceerd, waaruit de goede gestemdheid van den Paus blijkt.

De Zionisten zullen dus, naar 't zich laat aanzien, ook behooren tot hen, voor wien de afschuwelijke oorlog toch zijn goede zijde heeft gehad. Weer een vraagstuk, dat er zijn oplossing door gevonden heeft. Maar toch is 't daarom nog niet zeker dat voor de eindbeslissing gemakkelijk algemeene overeenstemming zal zijn te vinden. Immers Engeland wil Palestina tot een zelfstandigen staat maken, maar Palestina is nog geenszins geheel in Eng. handen.

Bij den vrede zullen anderen meespreken, en de andere partijen hebben niet gesproken van een onafhankelijk Joodsch Rijk. In welke verhouding zal 't staan tot de mogendheden die er rechten, toezicht, bescherming over zullen willen uitoefenen? Hierover zal nog wel een woordenstrijd van belang gevoerd worden, en van de uitslag zal 't afhangen of de Zionisten ten slotte in hooger of lager toon zullen jubelen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Toestanden in Tapanoeli.

Als uitgave No. 13 van het Bataksch Instituut is verschenen een nota over de toestanden in Tapanoeli en de Regeeringscommissie (van den heer Liefrinck), in opdracht van gemeld Instituut samengesteld, door zijn laborant den heer M. Joustra.

De vermoedelijke oorzaken der verschijnselen en gebeurtenissen welke in den laatsten tijd in Tapanoeli (de Bataklanden) bijzondere aandacht hebben getrokken, (getuige de berichten en beschouwingen in de dagbladen in Indië, zoowel als hier te lande) vormen het onderwerp van deze nota. Achtereenvolgens bespreekt de deskundige schrijver — hij kent de bewuste streken en hun bewoners uit eigen aanschouwing terdege — de godsdienstige secten, de zending, de heerendiensten en belastingen zoomede de invoering van het districtsbestuur. Deze punten beschouwt de heer Joustra in meerdere of mindere mate als factoren, die tot de jongste ontevredenheidsbetuigingen hebben bijgedragen.

De wijze waarop de Regeering gemeend heeft onderzoek te moeten doen naar de oorzaken der gisting (het zenden van hooger genoemden Regeeringscommissaris) juicht de schr. toe, in tegenstelling van Dr. R. Broersma, die in de N. R. Ct. van 25, 26 en 30 Oct. in krachtige bewoordingen zulks heeft afgekeurd.

Het West-Indische bankwezen.

Onder dit opzicht wijdt Mr. Dr. C. F. Schoch in het jongste Nummer van de Economist eene critische beschouwing aan het jongste geschrift van Mr. G. J. Fabius: Het bankwezen in Nederlandsch West-Indië (No. 2 der monografiën van het Instituut voor Economische geschriften).

Vice-admiraal F. Pinke †.

Bij Kon. besl. van 15 September 1916 werd de admiraal Pinke ontheven van de betrekking van commandant der zeemacht en chef van het Departement van Marine in Ned.-Indië. Den 18den December 1916 gaf hij haar over, na 4 jaar en 8 maanden die functie te hebben vervuld. Den 1en Mei 1917 keerde hij in het vaderland terug, waarna hem met ingang van 16 Juli op zijn verzoek eervol ontslag uit den zeedienst werd verleend met dankbetuiging voor de vele, goede en gewichtige diensten aan den lande bewezen. Zeer kort daarna werd admiraal Pinke te Utrecht ten grave gebracht.

In het jongste Nr. van het Marineblad wijdt W. D. H. van Asbeck hartelijke en waardeerende woorden aan zijne nagedachtenis, waarbij tevens een plaats is gegeven aan de grafrede, gehouden door den oud-gouverneur-generaal A. W. F. Idenburg.

Ons Land.

In het Nr. van 13 dezer een redactioneel artikel: Nieuwe Indische politiek. Mr. H. van de Rivière ontwikkelt daarin o.m. het denkbeeld om onze toekomstige koloniale leiders te zoeken waar zulks tot heden nog niet geschied is.

„Tot nu toe „koloniseeren" wij met de welgestelden. Zestig, zeventig procent van onze bevolking heeft daaraan part noch deel. Er sluimeren onder die 60, 70 percent zeker groote talenten, groote intellecten, karakters, werkers, durvers, die nu in den regel in bescheiden verhoudingen blijven werken als de politiek ze niet toevallig naar boven werpt. Welnu, wij moeten die „besten" opzoeken en ze geschikt maken voor het Indische werk......"

„Onze bedoeling zou dus zijn: Wij kiezen uit de beste leerlingen, die onze lagere scholen hebben doorgemaakt, zooveel als wij noodig hebben. Wij stellen den ouders voor geheel voor de opvoeding te zorgen en de jongens — zonder dwang — geheel voor een Indische carière klaar te maken. Onder dat „geheel" verstaan wij zoowel de verstandsontwikkeling en de karakter- en persoonsontwikkeling als de ruimte en het gemak van beweging, noodig voor aanstaande koloniale leiders. En wij verstaan onder Indische carrière zoowel de ambtenaars- als de vrije-beroeprs-carrière..."

Verder wordt in dit Nr. nog eens teruggekomen op het voorstel van den heer Boekhoudt om „de West" te verkoopen.

Mededeelingen Ned. Zendelinggenootschap.

Inhoud van deel 61, 4e stuk. De Hervorming en de Zending, door Dr. A. M. Brouwer. — Toespraken gehouden bij de opening van het nieuwe gebouw der Nederl. Zendingsschool te Utrecht (Prof. Dr. H. M. van Nes, Dr. A. M. Brouwer, Ds. J. Rauws, Z.Exc. de Minister van Koloniën). — Zelfonderhoud der gemeenten op Boeroe, door J. A. F. Schut. — Over het Oud-Talaoetsche huwelijk, door H. J. Stokking. — Een droevig sterfgeval (de moord op zendeling A. A. van de Loosdrecht). — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied.

Tijdschrift voor het Buitenlandsch Bestuur

De Juli-afl. bevat 1o. een uitvoerige beschouwing van controleur D. W. N. de Boer over den landbouw en de boschproducten in Toba en Habinsaran; 2o. een artikel van den adviseur Volkscredietwezen O. P. Besseling over den Inlandschen bestuursambtenaar en de afdeelingsbank; en 3o. een nota van den gezaghebber B. Roep, getiteld: „Hygiëne op de Talaud-eilanden" en bestemd als bijdrage tot 's heeren Tillema's mooi en verdienstelijk werk „Kromoblanda".

Nederlandsche Zendingsbode.

Het Nr. van 14 dezer bevat uitsluitend eene alfabetische naam- en adreslijst van zendingsarbeiders in Oost- en West-Indië. Ook de adressen van de rustende zendelingen met verlof zijn aangegeven.

De Tropische Natuur.

Afl. 9 van den loopenden jaarg. opent met het slot van het interessante artikel van Den Berger: Een uitstapje naar de Vorstenlandsche vulkanen (met ill.). — G. O. J. Jr. vervolgt zijn geillustreerd artikel: Eenige Javaansche boktorren. — Edw. Jacobson schrijft weder iets over het rimboeleven in Sumatra. — Voorts korte bijdragen van H. Schroo Jr.: Nog eens:

Vespa cincta als poppenroover en van J. J. S.: Vivi-parie bij Phalaenopsis Schilleriana Rchb. F.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 16 Dec. bevat het 9e vervolg van A. F. H. Dalhuisen's belangrijke „Korte beschrijving van de exploratie van Noord Nieuw-Guinee en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 tot en met 1911". Een kaartje van Nieuw-Guinea omvattende het geheele exploratiegebied en veel interessante kiekjes zijn aan den tekst toegevoegd.

Onze Koloniale Landbouw.

In de uitgave „Onze Koloniale Landbouw", die onder redactie van Dr. J. Dekker wordt uitgegeven (H. D. Tjeenk Willink, Haarlem), is de tweede druk verschenen van De Koffiecultuur, door J. Hagen (no. VII van de reeks). Als no. XII der reeks verscheen een werkje over Vezelstoffen, van de hand van Prof. Dr. G. van Iterson Jr. Het is goed geïllustreerd en bevat een groot aantal gegevens over harde touw- en borstelvezels (agave, manillahennep of abaca, klappervezel, aren-vezel); fijnere textielvezels (katoen, rami, jute-achtige vezels); vulmaterialen (kapok, plantenzijde); vlechtmaterialen (rotan, bamboe, pandan, poeroen); papiervezels.

De agave-vezels en de kapok worden het uitvoerigst behandeld. (N. R. Ct.).

Boschbouwkundig tijdschrift Tectona.

Inhoud van het Sept.-Nr.: Cordes: De djatibosschen op Java. Hoofdstuk III. Het djatibosch (slot), door Dr. H. ten Oever. — Reisdeclaraties, door K. C. Jaski. — Bevolking en boschbranden. — Geperst hout in Indië, door v. D. — De boschbouwschool in de Philippijnen. — Verslag van den dienst van het boschwezen in Ned.-Indië over het jaar 1915, door F. W. S.

Geneeskundige periodieken.

Van het Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië verscheen afl. 4 van deel 57, bevattende o.m.: Jaarverslag van de Landskoepokinrichting en het Instituut Pasteur te Weltevreden over het jaar 1916, door Dr. A. H. Nijland. — Waarnemingen gemaakt tijdens eene vaccine-inspectie op Atjeh, door Dr. J. Samuels. — De rol van de huisrat in de epidemiologie der pest, door Dr. O. L. E. de Raadt. — Over de biologie van mus concolor (de kleine huisrat), door Dr. L. Otten. — Syphilis en gornorrhoe eener Javaansche koeliebevolking, door Dr. J. C. J. C. Smits (vervolg).

Het bijblad bevat het verslag van den dienst der pestbestrijding over het derde kwartaal 1916.

Verder verschenen de eerste drie Nrs. van jaarg. 1917 van het Tijdschrift voor Inlandsche geneeskundigen, waarin o.a. over de reactie van Pirquet in de tropen, door Dr. H. Schut — Rattebeetziekte, door Wasidin. — Albuminurie en glycosurie, door C. D. de L. — De insufficientie van de bijnier bij malaria, door C. D. de L. — De herkeuring van de verschillende soorten van anophelinen, door A. Mochtar. — Longbloeding bij tuberculose.

Zendeling Van de Loosdrecht †.

In No. 36 van de Banier vindt men uitvoerige bijzonderheden over den tragischen dood van zendeling A. A. van de Loosdrecht, die den 26en Juli j.l. in Bori (Toradja-landen) verraderlijk werd vermoord. De Ned. Zendingsbode van 21 Dec. bevat een uitvoerig uittreksel van dit verhaal.

Locale Belangen.

Afl. 5 van den 5en jaarg. bevat een kort artikel van H. Heetjans over „Pasarbouw" in Indië.

Indië Weerbaar.

Bij de Alg. Uitg. Mij. te Amsterdam verscheen een brochure, getiteld: Waarom en hoe moet Indië weerbaar gemaakt worden. De schrijver luitenant F. Kroon (leeraar aan de Kon. Mil. Academie) behandelt het onderwerp van zuiver objectief standpunt en meent dat zijn werk niet overbodig is, omdat de ter zake reeds bestaande literatuur of hoofdzakelijk slechts genietbaar is voor menschen van het vak, of wel doortrokken is van een zóó felle propagandistische strekking, waarbij het betoog vertroebeld wordt door persoonlijkheden, dat het vormen van een onbevangen oordeel den leek vrijwel onmogelijk is.

De Handel.

No. 12 van jaarg. 1917 bevat o.m. een artikel (met kaartje) over Palembang (welke residente zich snel ontwikkelt in de laatste kwarteeuw). Verder mededeelingen over het staatsmijnbedrijf in Djambi (ontleend aan het Koloniaal Weekblad). — Ten slotte het eerste gedeelte eener beschouwing over de kina-cultuur en haar administratie.

Bandera Wolanda.

In No. 216, gedateerd 31 Aug. 1917, een artikel van S. over de Amerikaansche vliegmachines in gebruik bij het Ned. Ind. leger, gevolgd door bijzonderheden over de opleiding tot vliegenier aan de Atlantic Coast Aeronautical Station (ontleend aan het Indische Nieuws van den Dag).

Indologenblad.

Het Nr. van 20 Dec. geeft een uitgebreid verslag (openingswoord, gehouden voordrachten, debat) van 't congres van Indische studenten, gehouden te Leiden op 23 en 24 Nov. 1917.

Geïllustreerd Weekblad Indië.

No. 38 bevat o.m.: De Chineezen in Oost-Indië (met het portret van een luitenant-Chinees in ambtsgewaad, zooals het onderschrift luidt, maar is dit geen schrijffout voor „mandarijnengewaad?) — Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel (met portret). — De beteekenis van de Bataafsche Petroleum Maatschappij voor Nederland en zijn koloniën, door H. Ch. G. J. van der Mandere (vervolg). — Op en langs de Barito. Herinneringen uit een Indisch moerasland, door P. te Wechel.

Iets over Suriname.

Aldus de titel van een stukje in het 15 Dec.-Nr. van „Orang Peladang" (orgaan voor leerlingen der M. K. L. S. te Deventer), dat hoofdzakelijk handelt over de naamsafleiding van Suriname. Het is onderteekend Herman Luitink en bevat niets nieuws, daar men hetzelfde (zoo goed als letterlijk) terug vindt in de Encyclopaedie van West-Indië, hetgeen de schrijver wel eens had kunnen zeggen.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 51: De suiker en de oorlog (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Reisindrukken en koffieplantages in Guatamala (met ill.), door J. van Drielst. — Cinchona robusta, door A. Groothoff. — Lasioderma in Deli en zijn bestrijding. — De bestrijding van den cacaokanker op de onderneming Kemiri. — Een en ander over Cassia vera, door C. J. de Vogel. — Oliewinning uit zaad van Heva brasiliensis.

Ingezonden.

Coöperatief wonen.

Deze verbetering van eigene economische belangen is evengoed toepasselijk in Oost en West als in Nederland en daarom trekt het me bizonder aan, er juist in dit blad eens iets naders van te vermelden. De redactie verzoekt me echter vooral beknopt te zijn, dus dit moet op den voorgrond staan.

Het doel is hoofdzakelijk eigendom te verkrijgen van het zelf bewoonde huis, zonder meer te betalen dan in gelijksoortige huurhuizen. Eene ruim dertigjarige ondervinding te Haarlem, heeft zonneklaar de mogelijkheid daarvan aangetoond, dus daar kan ik beginnen met mij op te beroepen. Van meer belang voor de lezers van dit tijdschrift acht ik het dan ook aan te vangen met de mededeeling, dat een tijdelijk verblijf voor deze materie wel degelijk levensvatbaarheid bezit.

Lidmaatschappen van coöperatieve-woonvereenigingen kunnen namelijk steeds overgenomen worden en verhoogen voortdurend in waarde. Tijdelijk verblijf is daarom in geen geval een beletsel, terwijl het zelf oprichten eener vorenbedoelde vereeniging doorgaans nog voordeeliger is, dan overname van een lidmaatschap.

Het ligt geheel in de lijn voor de leden der Ver. O. en W., gaandeweg met coöp.-wonen bekend gemaakt te worden, daarom zal ik er nu en dan iets van vermelden. Indien de lezers de bizonderheden even aan mijn adres willen berichten, in zoover zij daaromtrent inlichtingen wenschen, kan ik die in dit tijdschrift beantwoorden en aldus zeer waarschijnlijk tevens anderen lezers van dienst wezen.

M. P. DE CLERCQ.

Zijlweg 21, Haarlem.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

⁂ Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÛS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

